VLYSSIS ALDROVANDI
PHILOSOPHI AC MEDICI
BONONIENSIS.
Historiam Naturalem in Gymnasio Bononiensi
Profitentis,

ORNITHOLOGIAE
HOC EST
DE AVIBVS HISTORIAE
LIBRI XII.

AD CLEMENTEM VIII.
PONT. OPT. MAX.

CVM
INDICE SEPTENDECIM LINGVARVM
COPIOSISSIMO.

BONONIAE
Apud Franciscum de Franciscis Senensem.
CIↃ. IↃ. XCIX

GALEN.
MAG.
ARIST.

VESP.
IMP.
PLIN.

CVM PRIVILEGIIS.

BEATISSIMO.

AC SANCTISSIMO DOMINO NOSTRO

CLEMENTI OCTAVO PONT. OPT. MAX.

CVR in tanta Serenissimorum, Illustrissimorumq; Principum, qui non solùm in hac nostra Italia, verum etiam in toto orbe versantur, copia, tibi potissimùm, CLEMENS VIII Pontifex Opt. Max. Pontificum, quotquot hactenus regnarunt, quotquot olim regnabunt, clementissime, præclarissime, celeberrimeq;, hosce meos fructus, hosce, inquam, priores meos de Auibus Commentarios, qualescunque illi sunt, (Sunt autem multis vigilijs, ac magnis sumptibus conscripti, iconibusque, in quibus ad viuum depingendis, ac sculpendis, non dico huic soli operi inserendis solùm, sed alijs pariter, vbi hoc prodierit, in lucem edendis, omnes penè facultates meas impendi) cur, inquam, tibi dicare, nuncupareq; censuerim, viri multi, ijque grauissimi, præsertimq; Illustrissimi aliquot Cardinales, atque inter hos felicissimæ memoriæ Palæotus, & ante aliquot menses Illustrissimus, ac Reuerendissimus Paramicinus acerrimo iudicio pollens, cùm Musæum meum visitaret, authores fuere, multæque præterea, ac grauissimæ rationes impulere: Supremus in primis ille dignitatis vertex, Pontificatus, inquam, ad quem splendidissimis illis toto terrarum orbe virtutibus tuis, gestis, factisque præclarissimis æternùm memorandis, communi purpuratorum consensu, DEO ita statuente, euectus es: ad hæc flagrantissimum bonarum omnium disciplinarum, maximè verò sacrarum litterarum, quarum quoque multa in hisce meis lucubrationibus loca enodantur, ac dilucidantur, studium; amor etiam, & gratia incredibilis, qua omnes viros doctos, eorumque cultores complecteris, & Cardinalis etiamnum complectebaris, necnon singularis illa tua erga me beneuolentia, ac animi promptitudo, cuius amplissimus mihi testis est Illustrissimus, ac Reuerendiss. Cardinalis Bandinus, cùm te mei iuuandi causa alloqueretur. Accedit etiam, quòd Ciuibus Bononiensibus hoc peculiare quasi videatur, vt nominis Pontificij studiosissimi semper fuerint. Sed vt ad te me conuertam, est in primis Familiæ Tuæ antiquitas, à minimè obscuris historicis, qui de nobilioribus Italiæ familijs libros ediderunt, celebrata, cùm quendam prædicent Hildebrandum, virum strenuum, Ducem inuictissimum, ac rei militaris peritissimum, qui Longobardorum olim Dux Italiam inuasit, multa in ea loca occupauit, atque indu-

bitanter nominis sui stirpem reliquit; vt verisimile sit, eo tempore, quo sermo Romanus cum Barbaro illo confundebatur, ex Hildebrando ALDOBRANDINVM nomen dimanasse. Quapropter cùm & nostræ familiæ cognomen (si minima maximis æquare fas est) cum eadem voce similitudinem haud paruam gerere cernerem, (Quippe Aldobrandi, non vt hodie, corrupta videlicet voce, Aldrouandi, primis temporibus nominabamur) iuro nihil mihi gratius, nihil iucundius vnquam accidisse, quàm audire Cardinales ALDOBRANDINOS nominari, & eiusdem familiæ Summum Pontificem haberi, cumque Pontificem, quem ego, ob admirabilem Naturam, exquisitamq; doctrinam cum acerrimo iudicio coniunctam, & summam vitæ, ac morum honestatem, quam cum Polonia reuerteretur, & Bononia transiret suspexi, tanto dignitatis fastigio dignissimum iudicabam, occasionem mihi demum dari exoptans, qua hoc meum desiderium, obseruantiamque demonstrare possem: quod nunc demum facio, hasce meas vigilias ante Sanctiss. pedes tuos genibus flexis humiliter admodum offerens. Adest postremò ipsius operis conditio, quæ pariter & ipsa ad hoc me consilium, deliberationem, sententiamque non solùm inuitauit, sed & incitauit. In quo quantum laboris, quos sumptus consumpserim, Tua velim Sanctitas iudicet. Etenim non nomina duntaxat autium, de quibus agitur, Græca, ac Latina, verùm Hebraica etiam, Arabica, Italica, ac denique omnium gētium indicaui: ad hæc aues descripsi, descriptas, quas nancisci licuit, delineatas legentibus ob oculos pono, naturam earum & mores patefacio, quo victu vtantur, qua arte capiantur, quomodo condiri debeant, quale comedentibus nutrimentum præbeant (quæ pars in secundo opere magis pertractabitur) quibusuè medeantur morbis, edoceo, emblemata, symbola, icones, numismata, adagia, mystica cùm ex sacris, tùm ex profanis, ac hieroglyphica, declaro: Ex quo quicquid de Auibus dici queat, hinc peti potest, adeo vt Illustriss. Paruicinus, quem, heroem ob exactissimum, quo præstat, iudicium, libenter nomino, cùm hoc opus ei monstrarem, diceret, nullum me alijs dicendi locum reliquisse. Quotquot autem ab alijs de animalibus lucubrationes hactenus editæ sunt, eæ propemodum omnes vel Summis Pontificibus prædecessoribus tuis, vel Imperatoribus, vel Regibus, consimilibusque Serenissimis Principibus nuncupatæ sunt. Et quamuis in communi adagio sit, *Vino vendibili non opus esse suspensa hedera*: contrà tamen sese res habere videtur in hoc negotio. Siquidem lucubrationes, licet per se laudabiles, ac posteritate dignæ, nisi magnorum virorum cura, authoritateque diuulgentur, plerunque vel intereunt subitò, vel saltem parui fiunt. Hi enim, idem litteris præstant, quod aqua lupinis; nam sicuti hoc leguminis genus ea maceratum, omnem amarorem deponit; eodem pariter modo litteras illi suo fauore cuique gratiores & efficaciores efficiunt: Quod videntes viri sapientissimi, tam prisci, quàm recentiores, principum authoritate doctrinam suam protexerunt. Hinc est, quod naturalis Plinij historia semper floruit, floret etiamnum, ac perpetuùm florebit, quia nimirum Vespasiano Cæsari dedicata est, & commissa. Aurea Oppiani carmina, quæ ætas delebit? nulla profectò, nulla; nam immortalia ea reddidit Antonini Cæsaris patrocinium. Neque forte Aristotelis nunquam satis laudatos, laudandosque de animalibus commentarios haberemus, nisi Magnus ille Alexander, cùm in conscribendis, tùm in edendis suam interposuisset Regiam Maiestatem. Sexcentis præterea destitueremur aureis libris, quos nunc exosculamur, non tam authoribus, quàm quorum commissi sunt fidei, gratiam habentes. Sed vt coætaneos meos appellem, Hippolytus Saluianus, mihi olim familiariter notus, suas de piscibus præstantissimas historias lucubrationes Paulo IV. Pontif. Max. Andreas Matthiolus, & ipse non notus mihi tantum, sed cui plurima communicaui, commentaria in Dioscoridis de materia medica libros Maximiliano II. Imperatori, Petrus Bellonius

Cenomanus

Cenomanus de auibus historiam Gallicè conscriptam Henrico II. Gallorum Regi nuncupauit. Cùm itaque, tu Beatissime Pater, potentissimos hosce heroas dignitate præcellas, ingenio verò sis quàm simillimus, eandem planè, quam illi viam pleno, imò pleniori insistens gradu, ac maximo cum doctorum virorum solatio ad consimilem gloriam totis viribus contendas, ego hanc Ornithologiæ primam partem pudore simul, ac tædio tarditatis meæ victus, sub Sanctissimi tui nominis præsidio nunc tandem in publicum mitto, secundam, ac tertiam propediem editurus. Ecquem enim patronum in toto terrarum orbe te potentiorem nancisci queam, qui eam & posteritati commendare, & aduersus innatum quibusdam hominibus maleuolentiæ virus vindicare valeat? quo nimirum nihil altius, nihil clarius, nihil venerabilius, imò cui nihil ipse par habet terrarum orbis. Tu enim, qui in D. Petri Principis Apostolorum locum suffectus es, quin ipsiusmet Saluatoris Nostri IESV CHRISTI partes agis, iuremeritò Rex Regum, Princeps Principum existis. Tibi vni, quotquot Christiani sunt, quotquot id nominis sibi vendicant, quotquot totum hunc orbem habitant, tibi, inquam, vni [illegible]diunt, vel saltem obedire diuino iure tenentur. Te is Pastorem nobis dedit, qui in te veterum illorum Sanctissimorum Pontificum imaginem rediuiuam agnoscit, quam & nos magis agnosceremus, si corruptissima huiusce sæculi conditio pateretur. Quamplurima, eaque prorsus admiranda de tuis innumeris virtutibus hic mihi scribenda forent, si mihi ita, vt mente cõcepi, ac prout equidem vellem, & res ipsa desiderat, liceret explicare. Etenim admirabilis quædam ac in omni te commendabilis animi tui modestia, magnitudinem gestorum tuorum altissima dissimulatione abstrudens, & occultans, maiorique studio laudari refugiens, quàm plerique gestiunt, tuis me de rebus timidè, ac parcè dicere cogit. Sed vt saltem aliquo pacto satisfaciam officio, simul & animi tui modestiæ obsecundem, dicam breuissimè, nam prorsus tacere nefas reor. Tu (dicam hoc verè, & dicam magno doctorum, bonorumq; omnium assensu, gaudio, solatioq;). Tu, inquam, quod paucissimis mortalibus cõtigit, cum splendore nobilitatis, virtutis omne genus, cum virtutis præstantia, prudentiam rerum ecclesiasticarum; cum prudentiæ gloria ardorem animi coniungens, studia Christianæ pietatis, & doctrinæ tueri, prouehere, ornareque cupientium, non dicam adæquasti, at omnibus, vt aiunt, stadijs, & parasangis longè superasti. Quid verò nobilius, quid bono Pastore dignius, quàm oues suas protegere? Quid magnificentius, quid hominibus Christianam fidem profitentibus, quid Deo ipsi gratius accidisse potuit, quàm Regem à Christianæ pietatis sinceritate aberrantem ad veram Romanæ Ecclesiæ doctrinam ac fidem, & è profundissimis tenebris ad lucem perduxisse? Tu CLEMENS VIII. non tantùm tuas oues, populum Christianum aduersus communes hostes tueris, pecunijs, ac militibus iuuando, verum etiam IOANN. FRANCISCVM ALDOBRANDINVM consanguineum tuum, Virum tanto & maiori etiam oneri parem, dum eò proficisci ipse non posses, quoties opus fuit, misisti, vt Imperatore, cæterisq; Christianum nomen defendentibus vnà coniunctis prudentia, consilio, authoritateque res Christianorum in melius procederent, quemadmodum certè fauente Deo processerunt. Tu Illustrissimi ac Reuerendissimi Cardin. PETRI ALDOBRANDINI nepotis tui carissimi, in quem Deus immortalis omnia bona effudisse videtur, opera, industria, ductu, auspicijs totam Ferrariensium diœcesim tam illustri victoria, eaque incruenta potitus, Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ imperio adiecisti. Tu eo ipse profectus populum incredibilis CLEMENTIAE tuæ vinculo mirum in modum obstrinxisti, quod positis per vrbem simulacris, ad summam illam tuam CLEMENTIAM alludentibus satis superque indicauit. Tu tandem terrarum orbe, ingenti totius Catholicæ Reip. oblectatione in pace composito, ita duo præ-

cipua Christiani nominis imperia optato pacis fœdere deuinxisti, vt Philippus Secundus Hispaniarum Rex tanto obstrictus beneficio, cum de filio suo, quem vnicum Regnorum suorum, regiæ magnanimitatis, atque inuictissimi animi sui hæredem reliquit, fœlicioribus coniugij vinculis obstringendo deliberaret, Apostolicæ tuę celsitudinis CLEMENTIAM obnixè rogarit, vt quæ Filius suus nuptiarum sponsalia cum Sereniss. Austriacæ gentis Margarita contracturus esset, ea Ferrariæ Apostol. tuæ benedictionis præsentia sacrarentur. Ita enim fieret, vt inuictissimus Philippus Tertius Hispaniarum, atque Indiarum Rex à felicibus tuæ benedictionis auspicijs tanti sui Imperij primordia inchoaret, & Serenissima coniux, quam è Germaniæ partibus ingenti apparatu, ac pompa mirabili iam otas Italiæ penetrantem, atque ad Beatissimorum Pedum tuorum oscula properantem incredibili omnium lætitia, veluti alteram Reginam Sabam ab vltimis terræ finibus ad audiendam Salamonis sapientiam aduentantem, & suspicimus, & admiramur; non tam futuræ prolis arrham, quàm sanctæ fœcunditatis, qua auita Austriacæ gentis pietas propagetur, certum capiat auspicium. Prætereo modo nobilissimam illam tuam ad Sigismundum Sueciæ ac Sarmatiæ Regem legationem de tam grauibus, & ad vniuersam Christianam Remp. pertinentibus negotijs. Etenim hæc quamuis qui vir esses, & ad quàm ardua, magnaque natus, demonstret: attamen si cæteris actionibus tuis decantatissimis assimiletur, exigua existit. Quid modò de liberalitate dicam, qua non pauperes solum ac inopes subleuas, sed viros pariter benemeritos manu ipsa Mecænatis prosequeris? Hæc & cæteros ineffabiles virtutes tuas, quibus vndequaque ceu Sol splendes, cætera inquam, longè maiora facta prędicabunt haud dubio alij, quorum celebrandis tuis laudibus ingenium atque eloquentia suffecerit. Mihi, qui philosophiam naturalem perpetuos iam quadraginta sex annos in hoc florentissimo Archigymnasio Bononiensi profiteor, non oratorem, aut historicum ago; modulamen illud orationis, atque phrasis, quam nuncupant alij, Ciceroniana non est, quibus tua Sanctitate Maiestateque digna canere valeam. nam fortia facta, vt Cato Censorius grauissimus ille vir dicere solet, eleganti egent oratione, videlicet ne sua fraudentur gloria. Ita prisci illi sapientes nullius rei memoriam diutius perseuerare posse animaduertebant, nisi quæ facunda vberiq, oratione litterarum monimentis fuisset commendata. Quapropter ne ego dum encomia tua quodammodo illustrare contendo, orationis meæ rubigine tenebras offundam, dicendi finem libenter facio, atque has meas interim vigilias, & me ipsum tibi dico, tibi inquam CLEMENS VIII. tanquam vnico, & splendissimo orbis Soli, qui quemadmodum radios suos omnibus, quæ eorum capacia sunt, citra inuidiam ac summo cum eorundem emolumento communicat, ita pariter Tuæ benignitatis, pietatisque fuerit, non ægrè ferre, si quod vniuersum tuum est, scintillas aliquas ad me, & alios eam implorantes transmittat. Ego interim Deum præcor Opt. Max. vt totius Christianæ Reip. nauem, teque huius nauclerum, gubernatorem sapientissimum vnà cum vectoribus tuæ ab illo fidei commissis atq, concreditis, inter tot ac tantas sæculi huiusce ceu pelagi fluctuosissimi procellas atque tempestates secunda semper gratiæ ac fauoris sui aura prosequatur, & quàm diutissimè saluos incolumesque conseruet. Vale Pontifex Opt. Max. atque hosce meos labores accipere, ea qua cætera solitus es, beneuolentia, & me humillimè ad Sanctissimos Pedes tuos prolapsum amplecti ne dedignere.

Beatitudinis vestræ Humillimus Seruus.

Vlysses Aldrouandus.

PRAEFATIO
AD·LECTOREM·

CVM perpetua, planeq; immutabili naturæ lege ita comparatum sit, Candide Lector, vt nihil nasceretur immortale, suoq; cuncta, quæ in hoc hæmisphærio ortum aliquando habuissent, exitio essent obnoxia: fieri profectò non potuit, vt quantumuis insignia doctissimorum hominum monumenta, non eidem, cui cætera omnia interitus necessitati subiacerent. Nam etiamsi summus ille rerum opifex Deus, eiusq; ministra natura nihil ijs diuturnius, nihilq; viuacius gigni, nihil minus demũ, temporis iniuriam reformidare voluerint: suum tamen & ipsis modum statuerunt, eademq; lege nasci voluerunt, vt & æui vitio obsolescerent, & cæcis bellorum, incendiorum, aliarumq; iniuriarum casibus in præceps raperentur. Quæ omnia tanquàm nimis vera consideranti mihi, tantarumq; cladium causas paulò altiùs reputanti: tandem in mentem venit aurea illa Salustij, quam de auaritia omnis malitiæ, ac prauitatis matere protulit, sententia, quod illa sit, quæ fidem, probitatem, cæterasq; bonas artes euertat. Tam diù enim prima illa artium omnium, virtutumq; alumna, atque excultrix Priscorum Græcorum, Aegyptiorum, Romanorumq; ætas floruit, ac in suo vigore stetit, quam diù Reges, Principes, cæteriq; homines suo contenti statu viuentes, non quærerent aliena, non dominij sui limites egrederentur, non regni amplificandi caussa alios bello lacesserent, non rebus per fas, nefasq; cumulandis inhiarent: sed pacem domi colentes bonarum disciplinarum, aliarumq; virtutum inuentores, cultoresq; summo afficerent honore, & amplissima ijs præmia proponerent. Postquam verò immanis illa pestis, auaritia inquam, hominum animos inuasit, tum opes malorum irritamenta virtutibus præferre, artes omnes honestas, earumq; peritos negligere, & nihili pendere, sed fines agrorum suorum dilatare, pomœria extendere, solis diuitijs accumulandis incumbere homines cœpere. Sed vero illi mihi veram, ac solidam demereri gloriam visi sunt; qui suo labore, sumptuq; Patriam, Remq; publicam ornant, amplificantq;: Cum primis autem ij, qui in id incumbunt, vt veterum scripta labore suo in lucem proferantur, suisq; sumptibus ad nunquam intermorituram posteritatis memoriam propagentur, quorum quidem certè numerus est rarissimus. Quapropter disertissimus noster Plinius plurimorum naturæ partium, qui Priscis illis erant notissimi, suo æuo ne memoriam quidem superstitem esse queritur, & maximopere miratur, cùm ob maiestatem, dilatatumque Imperium Pop. Romani non ea solùm quæ illi cognoscebant, sed quæ illos latuere quoque nota esse deberent. Felices illos asserens, atque beatos, quòd exiguo admodum labore naturæ arcana perscrutari potuerint; se vero, suosq; coætaneos infelices, ac miseros, propter auctum laborem, quod non deperdita tantùm ob mutatos hominum mores, sed ea etiam, quæ noua tunc erant, posteris tradere cogerentur. Quorum cognitio quanto honore, quouè pretio apud antiquissimos reges, prudentesq; homines fuerit, passim loquuntur quorũcunq; classicorum Scriptorum monumenta, in quibus recensendis, ne tempus teramus, pauca tantummodo hic subdo à Magni illius Alexandri Macedonum Regis liberalitate exorsus, quem constat Aristotelis nomini non solùm patriam condidisse, ac tantæ rerum claritati benignum (vt Plinius inquit) animi testimoniũ miscuisse, sed etiam naturæ facta, & causas perquirenti opem maximam tulisse: ne tàm diligenti studio, & honestissimæ disciplinæ sua deessent emolumenta. Quantum vero illud est, quòd cùm libros illos quinquaginta de animalibus composuit, qui à Græcis πολυτάλαντα βιβλία sunt appellati, octingenta quidem talenta, teste Athenæo, in hos impensa sunt? neque id mirum nobis videbitur, si modo Plinio fidem habeamus referenti, aliquot hominum millia in totius Asiæ, Græciæq; tractu parere illi esse iussa, eorum videlicet, quos venatus, aucupia, piscatusq; alebant: quibusq; viuaria, armenta, piscinæ, auiaria in cura erant, ne quid vsquam gentium à tanto viro posset ignorari. Romanos quoque deinceps Imperatores legimus scientiam hanc non solùm maximo affecisse honore, verùm etiam (vt refert Galenus) libros, in quibus vel plantæ, vel animalia, vel alia quæpiam res naturalis depicta erant, vel de ijs agerent, & viros etiam, qui eos enuclearent, magnis conquisiuisse sumptibus. Antoninus Imperator Seueri filius erga Oppianum ob confectum de animalibus poema insignem in primis liberalitatem exercuit, vt nedum patris ei exilium remiserit, verùmetiam pro singulis versibus totidem aureos annumerari iusserit, quibus muneribus exhilaratus Poeta, aureis characteribus poema suum conscripsit. quod cùm eam ob causam, tùm ob elegantiam, ac præstantiam aureum iure merito nuncupatum fuit. Quid de Neruæ, & Hadriani cùm Aeliano, quid de Vespasiani cum Plinio, quid de Traiani cùm Plutarcho, quid de multorum aliorum Imp. Regumq; cum alijs huiusce cognitionis peritis familiaritate dicemus? familiaritate autem? immò summorum in eos honorum collatione, & munificentia omni æuo deprædicanda. Hinc nimirum factum est, vt multi doctissimi viri partim naturæ admiratione, partim præmijs propositis impulsi, alij de stirpibus, alij de animalibus, alij de alio naturæ partu historiam diligentissime conscripserint; inter quos, vt alios prætercam, Plinius maxima laude dignus est, qui ex melioribus authoribus optima quæq; decerpens, integram naturalem historiam triginta septem libris contexuit, cui quo quem conferre possumus, authorem nullum haberemus, si longiori vita a Deo data, quædam recognoscere, ac ijs iudicium adhibere potuisset. Quæ cùm ita se se habeant, in promptu ratio est, cur veteres hanc scientiam tanti fecerint: in qua si Plinius multa, quæ suo tempore

Omnia interitui obnoxia.

Doctorum monumenta interire temporis longitudine.

In Catilinario.

Auaritiam esse radicem omnium malorum.

Lib. 14. in proemio.

Priscorũ felicitas in cognoscẽdis rebus naturalibus.

Rerum naturaliũ cognitionis honor apud priscos

Alex. Magni liberalitas ergà Arist.

Arist. Lib. de Animal. quot.

L. 8. c. 16.

Imp. Rom. maximi fecisse rerum natur. perscrutatores.

Antonini Imp. liberalitas ergà Oppianum.

Oppiani carmen cur aureũ dictum.

Cur multi de rebus naturalib. scripserint.

Plinij laus.

tempore perierant, nobis scripsit, quid nos de nostrorum proauorum sæculo post Plinij ætatem dicemus? qui rerum domesticarum studio potius, quam scientijs hisce, atq; alijs bonis disciplinis tacenti, & in summa versantes barbarie, in causa fuere, vt in tantos errores demersi fuerimus, omnesq; artium, & scientiarum fructus amiserimus. *Dei Benig.* Deo igitur Opt. Max. auctori, conseruatori, a quo omnis rerum cognitio ad mortales proficiscitur, quiq; hoc thesauro carere nos diutius noluit, immortales gratias debemus, quòd nostri tandem misertus, varios in varijs orbis partibus excitarit viros, qui perdita illa restituerent, quæq; in profundo obscuritatis, ac ignorantiæ cœno demersa erant, & iam multis sæculis latuerant, ad lucem reducerent: ex quibus alios, prout varia *Epistol. 12. Corinth.* maiestatis eius, vt ait D. Paulus, sunt talenta, & gratiæ, vidimus, qui barbariem eam funditùs, radicitusq; sustulerunt, alios, qui in sacra Theologia, alios qui in Iurisprudentia, alios qui in Medicina immensos pertulere *Dona Deus diuersimodè larguur.* labores, qui Anatomen, cuius scientia omnino erat abolita, renouarunt, alios qui noui orbis notitiam præbuerunt, alios qui philosophiam, quiq; abstrusos hosce naturæ partus, quorum cognitio non medicis, non viris doctis (proh dolor) sed pharmacopæis, vetulisq; maximo cum ægrorum detrimento erat commissa, illustrarũt: *Autores historiæ naturalium.* Inter quos tanquam præcipua lumina preterire non possum Ruellium, Petrum Bellonium, Iacobum Siluium, Io. Fernelium Ambianum, Vuilhelmum Rondoletium, Iacobum Dalechampium inter Gallos. Inter Germanos Valerium Cordum, Hieronymum Tragum, Ioachimum Camerarium filium, Bauhinos Iohannem, & Gasparum fratres, Rembertum Dodonæum, Matthiam Lobelium, Carolum Clusium, Melchiorem Guilandinũ: Inter Italos Iulium Cæsarem Scaligerum, Petrum Andream Matthiolum, Bartholomæum Marantam, Antonium Brasauolum, Andream Cisalpinum, Andream Baccium, Iohannem Baptistam Portam, Hieronymum Mercurialem in almo Gymnasio Pisano primarium Medicinæ Professorem, Iohannem Costæum Laudensem, Fabium Columnam, Massarium Venetum, Lucam Ghinum olim præceptorem meum, qui primus cùm Bononiæ, tùm Pisis historiam stirpium publicè professus est, Aloysium Anguillaram eius discipulum, Iacobum Ant. Cortusium, utrosq; Patauini horti olim Præfectos. Inter Hispanos Amatum Lusitanum, Andream Lacunam, Garziam ab Horto, Franciscum Valesium. Quorum clarissimorum virorum alij in id, ut eorum quæ in terra, alij quæ in aere, alij quæ in aqua gignuntur, causas, actiones, uires, formas illustrarent, omne suum studium, *Authoris genius.* omnem operam, industriam, curamq; contulere. Qua equidem tàm præclara exercitatione ego a teneris ferè unguiculis nihil præstantius esse duxi, nec ullam fere rem aliam esse existimaui, quæ melius, & illustrius Deum nobis ob oculos ponat, & summam eius potentiam, eximiam bonitatem, sapientiam inexplicabilem ostendat. Quapropter statim, ut studia humaniora degustaui, cùm septem continuos annos iuri ciuili, ac canonico totum me dedissem, tantosq; in eo progressus fecissem, ut me quilibet ad insignia supremi eius gradus accipienda hortaretur, tamen gustatis philosophiæ primordijs, logica scilicet, tanto philosophici studij amore exarsi, ut inuitis, meq; acriter increpantibus amicis iurisprudentiæ ualedixerim, eiq; philosophiam prætulerim. Quam cùm ex rebus his particularibus constare animaduertissem, ad eas intelligendas naturæ instinctu summo opere sum inflammatus, ad has uelut ad summi boni finem, scopumuè omne dictum, omne factum, omnem operam, & ceu nauigans quispiam ad certum aliquod sidus, cursum direxi, Stoicorum præcepto monitus, qui cuilibet homini finem aliquem certum proponendum esse iudicabant. Vbi uerò a summo illo bonorum auctore hocce mihi talentum tributum cognoui, abstrusa scilicet, ac recondita naturæ arcana (quod ueri philosophi munus est) perscrutandi, & uitam ad ea percipienda, ac intelligenda, satis mihi longam suppeditatam; non potui non ob accepta hæc a diuina maiestate beneficia, ne ingratus sim (neq; enim qui plantat, ut ait D. Paulus, neque qui rigat, est aliquid, sed qui incrementum dat Deus) tantillum grati animi signum edere. Quod ex parte me factum arbitror, si ea, quæ toto hoc uitæ meæ cursu, summis laboribus, ac maximis sumptibus acquisiui, posteris relinquerem. Verùm enimuerò cùm otij acerrimus semper fuerim hostis, & ad intelligenda hæc recondita diù noctuq; vix habita sanitatis ratione, nec horridæ hyemis intensa frigora, nec torridæ æstatis intolerabiles æstus perhorrescens, nec vllos vel perarduos labores effugiens, omne tempus impen*Authoris opera, & ordo imprimẽdorum.* derim, multa non de rebus naturalibus solùm, sed alia etiam philosophica, ac medica opera, philosophis in primis, ac medicis, alijsq; viris literatis, vt opinor non inutilia, atque necessaria conscripsi. Inter quæ illa primo loco mihi edenda visa sunt, quæ de animalibus tractant, quòd nobilitate cæteris præferri debeant. Cum verò *Animalium quatuor genera.* animalium quatuor genera totidem huius mundi elementis respondentia diuinus ille Plato faciat, vnum nempè terrestre, seu in terra uicitans, πεζὸν καὶ χερσαῖον ipsi dictum, alterum ἔνυδρον, seu aquatile, tertium πτηνὸν ἢ ἀεροπόρον seu volucre, quartum ac postremum τὸ πυρρὸν, siue igneum; quare a volucrium genere haud inconsultò exordiri mihi videbor, quòd id tanquam ordine primum (igneum enim haud in rerum natura esse existimo) mihi sese offerat. *Volucrum nomine quæ animalia cõtineantur.* Sed cùm etiam sub hoc genere insecta quædam volatilia, quorum alia ἀνέλυτρα seu detectas alas, vt apis, alia κολεόπτερα, hoc est, in vagina absconditas habentia nuncupantur, vt Scarabeus, itaq; ordo dignitatis expostulare videtur, vt modo de Auibus, vtpote non cartilagine, vt insecta illa, sed pennis volitantibus agam. perarduum sane propositum, sed quantò quæq; res difficilior, tantò dignior, in qua gene*Causa cur prius de Auibus, quam de quadrupedibus sermo habeatur.* rosus animus vires suas experiatur, vt si ad optatum finem adspiret, nihil plebeium, nihil vulgatum, at magnificum quidpiam, ac honorabile videatur assecutus; sin ad eum peruenire nequeat, laudetur tamen egregius, & Hercule dignus conatus. Sed arguat fortè me hic quispiam, cur non potius de quadrupedibus, quàm de auibus tractarim. Quadrupeda enim sunt, quæ quod vsui hominum quam maxime inseruiant, operas commendent, alimoniam quotidie suppeditent primum in animalium genere locum sibi vendicant. Ille tamen facilè, ut arbitror, ueniam mihi dabit, si causas, quæ me ad Ornithologiæ editionem impulerunt, intellexerit, vt suo loco intelliget. Secundum itaq; quadrupedibus locum dabo, atq; eo maximè, quòd aues vt plurimùm in *Piscium historiæ difficultas.* aere, illa nobiscum in terra vitæ vsura fruantur. Tertiò animo concepi Ichthyologiam, seu aquatilium historiam, vbi inexhaustam, & fœcundam vndarum sobolem, ac cærula, vt Poetæ loquuntur, Neptuni regna innantes piscium greges pelagios, saxatiles, littorales, & qui in stagnis marinis, fluuijs, & lacubus degunt, de*Exanguium historia.* clarabo. Quartus & postremus inter animalia locus exanguibus cùm vtilibus, tùm inutilibus debetur, vbi multa quidem animalcula veteribus, & neotericis haud cognita in lucem prodam. Deinde ad locupletissimum

illum

PRÆFATIO.

illum plantarum, fossiliumque; campum me conferam. Cum itaque de auibus generalem quoque historiam, opus, ni fallor, egregium, ac omnino philosophicum, alias si Deo placuerit, typis mandandum, conscripserim, naturæ ordinem aliquis me inuertere dicat, si modo particularem hanc Ornithologiam generali illi præferam, cui responsum uelim, uarijs me, ut dixi, atque ijs grauissimis causis, ad quas enumerandas nunc me conuerto, eò induci, nam cum particularis huiusce historiæ dignitatem, uenustatem, utilitatem, quam alijs præbet scientijs (ut proprio capite uidere est) atque immensos, qui pene loculos meos exhausere, sumptus mecum perpendo, qui possim obsecro, & studiosorum omnium, & meis etiam rebus consulens, hoc opus particulare, quod nobis ad vniuersale melius intelligendum aditum præbet, non iure optimo alijs edendis operibus præuertere? At nemo quidem sumptuum, quos in eo impendi, magnitudinem, nisi qui similem aliquando prouinciam susceperit, æstimare possit. Nam cum compertum mihi esset Plinium, Auicennam, Auerroem, Albertum Magnum, atque alios nonnullos probatos scriptores multa sæpè ex aliorum relatu memoriæ tradidisse, eaque tanquàm uera, & ex tripode, quod aiunt, profecta, ad posteros transfudisse, uelbi causa, quòd vipera à fœtibus interficiatur, quòd fœmina mari caput mordendo amputet, quòd Castor sibi testes auferat, similesque nugas alias, quæ à multis tanquam ueræ habitæ sunt. Eis igitur, qui rerum harum sensibilium, quæ in maximo hoc hemisphærio procreantur, historiam typis ad posteros tradere cupiunt, omnino necessarium esse existimaui, vt proprijs eæ oculis uideantur, proprijsque manibus tractentur, earum denique anatomen ipsi exerceant.

Author scripsit Ornithologiam generalem. Author cur incipiat ab Ornith. particulari. Sumptuum enumeratio, & Author in hac opere impendit. Veterū quorundā nugæ.

Quemadmodum enim illi, qui de repub. eamque gubernandi ratione libros condere student, nisi ex proprijs exercitationibus vrbis gubernandæ periti fuerint, grauiter sæpè hallucinantur, legentemque in maximos errorum labyrinthos deducunt, ut de Pittaco legum conditore olim accepimus, qui multa ex aliorum relatu transcribens malè apud homines audiuit, sic qui proprio periculo de eadem re scribunt, uera narrant, & laude maxima apud omnes extolluntur, ut de Solone, & Lycurgo constat: quare cùm nihil magis ad officium Philosophi spectare uiderem, quàm cæteris omissis ueritati assiduè incumbere, quoniam hæc tàm altè posita est, tanquam in tenebris obruta, atque recondita, ut nihil sit æquè difficilè, quàm eam indagando peruestigare, peruestigatamque cognoscere: nec temere dictum fuit à Democrito, in profundo puteo eam latere. Videmus etiam placitis his ueterum Philosophorum Christianorum placita consentire, asserentium, nihil in tota vita aut esse amplius, aut melius, quàm diuinæ ueritatis patrocinium subire, & in eius maiestate conquiescere. Vnde ego in singula ferè auium nostrarum historia, ut tàm interna quàm externa nota redderem, & eorum oculatus testis essem, ingentem pecuniæ uim cùm in uarijs peregrinationibus in diuersas orbis regiones auium potissimùm, ac aliarum etiam rerum naturalium causa susceptis, tùm in eisdem describendis, proprijs coloribus depingendis, ac in tabulis ex pyro confectis, delineandis, exculpendisque, atque tandem excudendis, consumpsi: ideoque pictori in ea arte vnico triginta, & amplius annos annuum aureorum ducentorum stipendium persolui, delineatores celeberrimos, Laurentium Benninum Florentinum, & Cornelium Suintum Francofortensem meo ære conduxi, necnon Iacobi Ligotij Serenissimi Hetruriæ Ducis pictoris eximij opera in hac eadem prouincia Florentiæ quandoque vsus sum, vt quo maximo fieri posset artificio, aues eæ designarentur; tandem Sculptorem habui, & adhuc habeo insignem Christophorum Coriolanum Norimbergensem, atque eius Nepotem, qui eas adeò venuste, adeò eleganter exculpserunt, ut non in ligno, sed in ære factæ uideantur.

Comparatio. Pittacus cur malè apud doctos audiat. Solonis, & Lycurgi laus. Democriti dictum de veritate. Authoris diligentia. Designatores auium. Artifices qui operam suā collocarunt in perficienda hac Historia.

His tam magnis expensis aliæ accedunt causæ, inter quas hæc imprimis non est inuoluenda silentio, quòd pictor meus, vt maiorem sibi faceret quæstum, clam multis nobilibus, ac studiosis icones multas vendiderit, quas verebar, ne aliquando typis mandarent, quemadmodum alias mihi contigit. Nonnulli enim plurimas plantas, quas vel a me in celeberrima hac Bononiensi Academia, ubi quadraginta sex annos publicè profiteor, aut didicerunt, aut dono acceperunt, tanquàm suas edidere, & me qui eas aliquando in lucem dare decreueram, præuenerunt, ut ex mea segete messem facerent. Præterea authorem inter Italos (de ijs loquor, qui ex professo scripsere) qui de auibus egerit, neminem esse sciebam; inter Gallos solum Petrum Bellonium, sed suo idiomate, & inter Germanos Ornithologum tantùm, sed confusè omnia sine ulla methodo, utpotè ordine alphabetico, & paucarum tantummodò, earumque vulgatarum icones tradentem. Ad hæc denique spem emolumenti, quod ad alia edenda auxilio mihi futurū est, & preces adiungo multorū literatorū hominū, Illustrissimique Senatus nostri, (cui ob multa in me collata beneficia, atque ob opem in hoc opere, cùm sua sponte, tùm Sixti V. Pont. Opt. Max. iussu, mihi præstitam obedire & debeo, & uolo) authoritatem, ac adhortationem, qui iussis hisce lucubrationibus magnoperè mihi authores fuerunt, ut quas Reipub. literariæ gratas, utiles, fructuosas cognoscerent, in lucem ederem. In quarum declaratione utilia simul cum iucundis miscebo, Horatianæ normæ haud immemor, ait enim.

Pictoris fraus. Senatus Bononiensis liberalitas. Sixti Quinti Pōt. Max. beneficētia.

Omne tulit punctum, qui miscuit vtile dulci.

Nam quæ cum iucunditate coniunctam simul habent vtilitatem, ea legentis animum exhilarant, memoriæ commodiùs mandantur, tenaciusque inhærent. multa enim imprimis ad priuatam publicamque vitam, atque mores benè informandos regendosque, perquàm utilia documenta Ethica, Oeconomica, Politica, atque etiam militaria ex antiquis literarum monumentis deprompta in hoc volumine continentur, multa ualetudini tuendæ, atque conseruandæ salutaria ac medica præcepta in eodem reperies, habebunt adhæc linguarum variarum studiosi synonimorum varietatem omnibus pene idiomatis expressam. Multas alias vtilitates hic licebit videre, quas nunc non commemoro, abundè de ijs suo loco acturus. Quæ omnia lucida admodum, ac perspicua (nisi me animus fallit) methodo traduntur, & quæ ad Physicam speculationem spectant, vt puta Aequiuoca, Synonima, Genus, Differentiæ, Locus, Cognominata, Denominata primò adducuntur, dein ea quæ iucunditatem legentibus parere solent, vt Moralia, Vsus, Mystica, Hieroglyphica, Historica, Symbola, Numismata, Icones, Emblemata, Fabulæ, & Apologi.

Ratio tractādi operis. In arte Poetica. Vtilitas huius operis. Ordo obseruandus in tractando opere.

Vt verò magis adhuc studiosorum rebus consulerem, omnes quas nancisci potui, auium, multarumque; cum externarum, tum internarum partium Icones, tanto sculptas artificio, vt viuæ potius quam mortuæ appareant, quæ non visu tantùm spectatorem oblectant, sed ad auium, quarum sunt, cognitionem (sunt enim picturæ muti

Pictura vtilitas.

quidem

quidam magistri, qui quasi digito demonstrant, quæ in Historijs tractantur) perducunt, addidi, & suo quasq; loco disposui, non tamen, vt earum spectator tantummodo sit lector, sed vt vtrisq; collatis lectione scilicet, & inspectione veras cùm internas, tùm externas auium notitias in animum deferat, & memoriæ affigat, curiositate, atq; inutili visus voluptate contempta. Absurdum enim est, ac nulla ratione comprobandum rerum naturalium imagines ideò speculari libentius, vt ingenium eorum, qui [illegible] scilicet, & sculptoris admiremur, & solertiam; rerum autem naturæ miro ingenio, ac [illegible] non potius prosequamur, atque amplectamur, vt causas earum [illegible] Iconibus multarum plantarum, atque animalium figuras ad viuum exculptas [illegible] solent, vel oblectari, uel sanitatem conseruare, uel recuperare. Quantum verò [illegible] ipsam declarandam conducant, uel ex hoc manifestum est, [illegible] descripta, ac tanquàm nimis vulgata neglecta, nobis hodie [illegible] ob earitates pariant, quæ si Iconibus expressa essent, [illegible] Cuius rei [illegible] olim Euax rex fortè secum reputans, plantas non tantùm [illegible] descripsit, sed [illegible] curauit, quas ita depictas, & descriptas Neroni Cæsari misit honoris gratia.

Iconib' cur historiæ ornentur.
Cur multa nobis incognita.
Euax rex plantas cur depinxerit.

Habebis prætereà Lector humanissime [illegible] Auium non simplicem, sed velut commentarios copiosos, & plurimas castigationes non tantùm ueterum, uerum etiam neotericorum, [illegible] de animalibus scripsere, quos videre nobis hactenus licuit, præterquam lucubrationibus Aristotelis, Plinij, [illegible], Oppiani, Athenæi, authorum de re rustica, Alberti Magni, & quorumcunq; aliorum, ideoq; vt nostra [illegible] Ornithologia, non Philosophis solùm & Medicis, sed cuilibet etiam [illegible] facultatis studiosis pro[illegible], & vt legentium animum multiplici, ac varia lectione aliquid [illegible], quod ingenium [illegible], aut excitare posset, libuit præter nostras obseruationes quoq; quasi syluam Classicorum Scriptorum [illegible], Latinorum, ac Arabum admittere, inter quos præter Philosophos, ac Medicos, Theologi [illegible], & Iurisconsulti, multique Poetæ cùm antiqui, tum recentiores, quorum [illegible] tempore, cùm se mihi obtulit occasio, collectis [illegible] opus hoc recto ordine, & methodo [illegible]; & *Floriferis vt apes in saltibus omnia libant, omnia nos [illegible] aurea*, & [illegible] flores ad mel accumulandum petentes, sua faciunt, quæ modo erant aliena, & [illegible] conuertunt vtilitatem, ita nos studio, labore, &, quod caput est, longa experientia ea, quæ ab alijs [illegible], ruminauimus, digessimus, & tanquam in succum, & sanguinem huius [illegible] conuertimus. Cuius rei Lectorem admoneri oportuit, ne temere conjectos, & consarcinatos esse authorum locos existimet.

Ornithol. nõ esse historiã simplicem.
Authores, quibus author vsus est ĩ hoc opere.
Comparatio Author. ad apes.

Cuipiam hic fraudis me accusandi ansam capienti, quod non semper eorum, à quibus aliquando quicquam mutuor, meminerim, cum Diuo Hieronymo respondeo, qui cum plurima ex Origenis scriptis in suos libros transtulisset, atq; ideò ab æmulis carperetur, sese defendit, dicendo, se ea ad leuandum Lectoris tedium tacuisse, quæ in præfatione sat fuerat semel innuisse: nam & ego eandem ob causam eos tacui quandoq;, atque eo maximè, quod quæ ex alijs excerpsi, ex primis classicorum fontibus deprompta sint, quodq; [illegible] & mihi spiritus instillare potuit. Ne tamen arrogantem nimium mihi tribuere videar, cùm *ingenui sit pudoris*, vt ait Plinius, *fateri per quem profeceris*, omnium authorum, quotquot in hac Ornithologia vsus sum, nomina [illegible] loco. Eorum uerò uirorum, qui mihi aues mittendo, uel secando opitulati sunt, nomina hic recenseo, quemadmodũ & in alijs Historijs omnes celebro, qui microcosmum meum nouo aliquo naturæ partu [illegible], cùm ne ingratus (quo ut ait Mimus, terra nil peius creat) ijs uidear, tùm etiam, ut eorum animos ad [illegible], ac impertienda excitem, ac calcar injiciam.

Author cur semper eorũ non meminerit, a quibus quid mutuatur.
In Præf. ad Vespes.

Non me clam est, posse esse multa, quæ in hoc opere iustam repræhensionem [illegible] Lectoris non effugiant, quorum si me admoneant docti homines, sicq; emendent, beneficij loco habeo per eos profecisse. Etenim homo sum, humani nihil à me alienum puto. Errare, labi, decipi [illegible], & in tanta, tamque immensa naturæ uarietate, multa scio restare incomperta nobis [illegible] si quid de ijs nobis, vel oratione, vel scriptis aliorum liquere possit. Sit uerò ego is sum, qui mihi tam carum, & preciosum apud me habeo, quod non cupiam uel libro in commune conferre [illegible] eligam, id bonis & studiosis profuturum, cum vix aliud uiro bono tam indignum esse censeam, quam [illegible] occultare, quod prodesse, & iuuare possit plurimos. At videmus hac nostra ætate [illegible] suo modio abscondunt, quod iuxta Euangelicam sententiam, supra montem ponere, & in lucem proferre debuerant, atq; adeò in confesso est, multos optimos authores hodie passim desiderari, & a tineis rodi, quod [illegible] eos possident, & in occulto compressos tenent, bonis, & studiosis inuideant. Quod quam sit illaudabile, & flagitiosum, atque adeo sordidi animi, nemo est, qui non uideat, quandoquidem non solùm nobis ipsis nati sumus, imo ad hoc maximè nati, ut alij alijs prosint, & vt communes utilitates in medium conferamus, dando, & accipiendo humanam societatem foueamus. Non ambigo fore nonnullos, (neq; enim dicente Æliano omnibus omnia placent) qui cupidine magis accusandi, quam animo rectè iudicandi, hæc sint adituri; quoniam plerisq; innatum hoc est, vt malint uideri in alieno opere ingeniosi, quàm in docendo, atq; intelligendo alijs prodesse. Sed nam reprehendere, atque damnare in perniciem uolunt, iudicare, ac probè expendere prudentes tantum, atque egregie docti possunt, ad quorum ego iudicium semper mihi elaborandam duxi. Hoc unum tantum ab æquis laboris mei [illegible] peto, vt quod minus uidebitur illis probandum, æstimata rei totius difficultate, lenius, & placidiùs [illegible] absq; contentionis, & [illegible] acerbitate. Scio enim multa quoq; post nostras obseruationes superfutura, quæ vel a me prætermissa, vel non satis animaduersa (nam interdum hebescunt etiam perspicacium oculi, & [illegible] bonus [illegible] Homerus) acriora iudicia postulent, à quibus nec odio commotus, nec [illegible], vt [illegible] dent, aut ierlatè arguant. Spero tamen, (absit inuidia dicto) omnibus quum [illegible] studiosis, atque professoribus hosce meos labores aliquid allaturos utilitatis, imo [illegible] ad quoslibet authores cum sacros, tùm profanos faciliùs intelligendos, futuros adiumento.

Author veniam precatur si errauerit.
Multa hactenus incognita.
Authoris liberalitas in docendo.
Multoris inuidia, & illi beralitas in cõmunicanda.
Authoris humilitas.
Vtilitas operis.

Quod

PRÆFATIO.

Quod si quis à viro magno, ac graui alienum esse putet de auibus, & rebus ad eas pertinentibus scribere, mihi grauiter hallucinari, & tota quod aiunt, uia errare uidetur. Etilliberalis sordidusq, eorum animus est, qui hisce spretis ad eas solùm scientias incumbunt, quæ ad rem domesticam solummodo augendam faciunt, & vbiq, vtilitatem, & lucrum spectant, illi profectò Aesopico gallinaceo similes censendi sunt, qui repertæ gemmæ hordei granum prætulit, quòd vsum gemmæ ignoraret. Cùm itaq, nullum sit animal, teste Aristotele, adeò exiguum, adeoq, abiectum, in quo non aliquid rarum, reconditum, imò (vt ita dicam) diuinitatis aliquid spectetur, itaq, & auium, quæ animalia sunt perfecta, & admiratione plena, notitia non cum fastu reijcienda, at pro viribus cuique amplectenda est. Quo in genere cum elaborarint non pauci, neque obscuri viri, egregiam operam huic scientiæ nauasse sunt iudicandi. quorum laborem quantum illustrarim, quilibet æstimet, at ij faciliùs, qui in hac disciplina ver sati sunt.

Gallo Aesopico qui similes.

Lib. 1. de part. c. 1.

In minimis admiranda Dei conspiciuntur.

Hæc autem omnia, Lector studiose, ab animo bono, ac Reipub. literariæ quouis modo gratificandi cupidissimo profecta (quæ vt & alia tibi utilissima iamdiu edere volui, sed propter ingentes sumptus non potui) si bona, beneuolaque mente acceperis, ad reliquas lucubrationes, quarum Franciscus Senensis Typographus, sponte sua, si vita suppetat, edendarum prouinciam suscepit, alacriori animo, & voluntate me accingam. Vale, & faue.

✣

In V. C.

In V. C. VLYSSEM ALDOBRANDVM suorum editionem operum ab Ornithologia inchoantem.

Ascanij Persij.

Ἀλδοβρανδε, φύσις τῷ πανδύτειρα δίδωσιν
Γνῶμεν ἔχειν πάντων, ὅσα ἡ ἔτυχε, μόνῳ,
Ὄρνεα μὴν ἀφῆκε πρὶν πάντεσσ' εἰσσεύασθαι,
Σοῦ κλέος ὡς πτήσοι θᾶττον ἔχῃ σκεδάαν;

Iulius Signius vertit.

Aldobrande, datur cui singula noscere soli,
Quæ natura parens prouida in orbe creat,
Num prius emittis volucres, vt præpete penna
Ocyus effundant scripta, decusq; tuum?

Eiusdem Iulij Signij. I. V. D.

Aldobrande forent tandem si candidi olores
Aonij, quot aues explicat istud opus;
Quæ miranda tuum Musæum continet instar
Parui orbis, cantu non satis exprimerent.

OMEN

OMEN FELIX

Ex eo, quod Clarissimus D. D. Vlysses Aldrouandus Libris suis edendis initium fecit

DE AVIBVS.

Acceptum à Iusto Raphelengio Antuerpiensi Med. XXIIII. Martij M. D. XCVII.

Vod libris, vir magne, tuis primordia sumis
Ex Auibus, fausto non caret augurio.
Ominor, & numquam qui squam etsi doctus aruspex
Auspicium ex vlla certius hausit aue.
Nam velut aliuum genus alta per æthera cæli
Alarum celeri remigio vehitur,
Sic te prapetibus rapiet quoque gloria pennis
Astra per, & cælo contiguum faciet.
Nec solùm hoc, sed ceu Phrygius Iouis alite vectus
Accitus stellis celsa per astra puer,
Non secus ipse nouum cælo accenseberis astrum
Aldrouande, tuo & nomine sidus erit.
O te felicem? iunget te gloria Olympo,
Famaq; per terras irrequieta vehet.
Fixum erit in cælis nomen, terrisq; volabit,
Quamdudum pennis vlla feretur auis.

Elogium

Elogium in Aquilas, & naturam earum, & more, institutoque hominum imperatrices, earumque vnum γραφικώτερον, historiographum, virum Illust. & Clariss. Vlyssem Aldrou.

*Q*Vid mea sumpsisti tibi dicere Musa? Iouisne
  Summi Aquilas? magis an signiferumne Aquilæ
Aldrouandum Aquilæ cunctæ gerulum vnicum Vlyssem
  Et notorem auium, cætera mille genus.
Atqui ea nunc illi propria ista negocia soli,
  Et rem linque tuam tot modo auspicia.
Jamq; ipsam mihi saltem Aquilam spectato, suas vt
  Uni isti laudes conferat illa viro.
Nempe auium ante alios adamauit Iupiter orbem,
  Et regnum aëreum proprium habere dedit.
Uni cumprimis Aquilæ, quam sceptra tyranni,
  Et summam fecit tollere verticem humo.
Reginamq; auium incendit propriore fauilla
  Admissam Vestæ calitis in penetral.
Vtque illam vltrici posse incandescere flammæ,
  Sic iras voluit, telaq; ferre sua.
Et solam vultum & Phœbææ lampadis ignes
  Inspicere & fecit cetera despicere:
Flammauitq; orbes oculorum; & fulminis alis
  Afflatum, atrauit plumeolum omne sagum.
Ac totum incoxit generoso pectus honesto,
  Omniaq; irarum nobilium arma dedit.
Insuper & vitæ igniculum solidauit aheno:
  Certare & seclis addidit æthereis.
Quas iam omnes dotes, suaq; regalia signa
  Huicce suo confert illa Tyranna viro.
Remigioq; suo famæ secum euehit: ipsis
  Diuinum ingenium reddere prompta dijs.
Nuncq; alium nobis per terrarum omnia, Vlyssem
  Giratum spatia, & totius orbis opes.
Nunc alium Promethea habet, quem certius ipsum
  Admoneat regnis denique & æthereis.
Quique fidem faciat prisci rumoribus æui
  Noster Prometheus verior Italicus.
Hic vir, hic est etenim: cor cui rosère tenellum
  Vrgue inde a primo Vulturium omne genus:

Et vita

Et vitæ genialem omnem pauere medullam,
Inq; suas leges tota habuere virum.
Ergo etiam his studijs illo immoriente Saperda
Magno Natura totius indiculo.
Sanguinibus tumuloq; viri nec alid, nisi veræ
Nascentur totidem congeneres Aquilæ.
Ac famam implebunt veterem & Promethea Vlyssem
Perpetuarum addent gloria Olympiadum.

Viri Naturæ consultissimi honori gratiæq; faciebat Io: Fersius Silesius D. cùm iterum ipsum Italiamq; inuiseret: Anno quem numerales literæ indicant huius solennis voti etiam numerosi.

VIVat ODIsseVS
BononIensIs ALDroVanDVS
AVsonIæ IVbar sVæ.

Io: Cornelius VVtervverius Batavus Delphensis Med. Doct. congratulatur Illust. & Excell. D. Vlyssi Aldrovando præceptori ac hero suo, quod ab avibus inceperit, hortaturq; ut cætera, quæ in eius Musæo conspiciuntur, opera admiranda propediem in lucem edat.

GAVDEO, sed quæ animo concepi gaudia, lingua
Et manus, & morbus significare vetant.
Lætitiæ causa est, quia tum tot scripta reseruas
Ingenio diuino accumulata tuo,
Ab volucrum genere ordiris, quod gratulor, & si
Christicolæ fas est, accipio augurium.
Id, quod maius eò est, quoniam Iouis ales honoris
Obtinuit primum non sine laude locum.
Aduentu qua cuncta suo extinxisse putata est
Auguria, & quamuis prospera sæpe forent.
Laus quoq; Vulturibus magna est, quod Reme probaste
Morte tua, fratri regia sceptra parans.
Vnguibus Accipiter curuis, tua Phœbe volucris,
Rariùs infelix edidit augurium.
His igitur tribuens primas celeberrime Vlysses
Tute tibi felix augurium inde capis.
Macte age sic quotquot retines cognomine vestro
Inscriptos, etiam propediem ede libros.
Nonne vides prudens, vt publica commoda tardas,
Quæ potes ingenio demeruisse tuo?
Disce tui viuus mercedem ferre laboris,
Nam venit extructo gloria sera rogo.

Sic etiam

Sic etiam vestrum venientiæ sæcula nomen
Noscent, & quis sis fama loquetur auus.
Et manè auroræ quà Lucifer excitat ignes,
Et iuga quà Titan vespere soluit equis.
Quam canis, ad cælum Iouis ales nube serena
Te feret, atque nouum sidus ibi esse dabit.
Sidus, quod radijs omnes fulgentibus oras
Clarabit, cælo sidera donec erunt.

IN VLYSSIS ALDROVANDI
Ornithologiam.

P. AEMILII LVCHINI C.

ATVRAE atque artis perquirere facta labore
Nil opus est, hoc qui quæris anhelus iter.
Vnus est sed enim studio, vix credere dignum,
Factum hominis, si hominem dicere tanta sinunt.
Vt quicquid vigilans animi prudentia cernit.
Hic doceat turbæ pennipotentis honos.
Hinc quantum vel terra tenet, mare claudit, & æther
Ponderat, omnicremo quicquid & igne calet,
Multicolor monstrat soboles, hic dicta, volucrum,
Aligerum & faciunt symbola multa patens.
Hoc variæ Alulium species testantur, & Hami
Concaua quæ in gelidis vallibus antra petunt:
Quaq; Arabum terris totiens longæua resurgit
Rara auis, & nullum quæ capit vna cibum.
Magna quidem dictu; ni quondam sæcula prima
Maiora ex auibus vaticinata forent.
Læta etenim volucres monuere negotia Priscis
Fortia, Vulturibusq; est data sæpè fides.
In bellis fulsêre Aquilæ signata ferocis
Corpore vexilla, hac scuta notata virûm.
Et Grus, alta petens Cæli, monstrante magistro
Vsu, homini atque artes prodidit vna bonas.
Quid Coruu, pluuiam referentes voce canora
Ex sole, atque imbris sole repente fugam?
Et viridis nostri quædam sermonis imago,
Psittacus, humaniq; æmula Pica sont?
Resque aliæ, quarum species veneranda vetustas
Credidit ex auium fingere posse notis?
Quæ, licet innumera, hic numero Aldrouandus Vlyssis
Comprendit; calamoq; abditæ multa docet.
Nec mirum: Postquam rutilo quod Phœbus in ortu,
Vesperis occidui & quod parit ora, simul
Collectum sua sola domus tenet. Inspice Lector,
Naturæ liber hic totius instar erit.

In Orni-

In Ornithologiam celeberrimi viri Vlyſsis Aldrouandi Philoſophi, ac Medici Bononienſis.

Annibal Paganus Regienſis, eius Alumnus.

INCLYTA non pandam rudibus tua facta camœnis
Aldrouande meis, digna Marone cani,
Qui fructus etenim velocibus hiſce petantur
Ex pennis, breuibus claudere Muſa iubet:
Sumeíq; à primis noſtra hæc exordia ſignis,
Quæ celeres formant celſa per aſtra Grues;
Fabellas numeris vanas intexere vatem,
Appologes vero Mercurium ex auibus.
Alma quibus ſeruare parens dedit arcta per æuum
Vincula connubij, munus & Oeconomi;
Miſceri & rebus ſeſe, queis publica gaudent,
Queis Architectus, Muſicus, Aſtronomus.
Hic Emblematibus patefacta arcana recondis,
Atque ſimul pandis, ſymbola cuique parans.
Hinc Hieroglyphicis penetras myſteria olympi,
Inque agros artem fundis Apollineam.
Exacta demum ſapiens indagine quicquid
Perpendit, docta perficit atque manu,
Hiſce nouis calamis illuſtras, omnibus vt ſis
Et rerum interpres vnicus omnigenum,
Teq; trahant ad ſe, quos gloria, fama, decuſq;
Virtutis terris aurea ad aſtra vehit.

In Excellentiſs. Vlyſsis Aldrouandi Ornithologiam.

Innocentij Honeſtij Picenſis tetraſticon.

ABDITA qui ſophiæ geſtis perquirere mente
Dogmata, naturas alituum omnigenas,
Et rite expreſſas oculis luſtrare figuras;
Perlege diuinum, Lector, Vlyſſis opus.

VLYSSIS

ANNO ÆTATIS LXXIIII.
VLYSSES ALDROVANDVS BONONIENSIS
NON TVA, ARISTOTELES, HÆC EST, SED VLYSSIS IMAGO;
DISSIMILES VVLTVS, PAR TAMEN INGENIVM
SENSIBVS HÆC IMIS, RES EST NON PARVA, REPONAS

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS PROLEGOMENA IN ORNITHOLOGIAM.

DE VTILITATE Operis.

NTER plurima diuinæ bonitatis munera, quorum magnitudinem vel numero metiri, vel pretio æstimare neutiquam possumus; certè hoc non in postremis collocandum videtur, quod toti hominum generi flagrantissimos quosdam veritatis cognoscendæ igniculos naturâ inseuerit; quibus à fluxis ac caducis rebus procul ad præstantissimarum artium cognitionem auditas quædam immensa ac insatiabilis excitaretur. Quæ sanè cura multorum clarissimorum virorum ingenia assiduâ solicitudine ita exercuit, vt plurimi postpositis huiusce vitæ illecebris, prauisq; cupiditatum lenocinijs extinctis, omnium diuitiarum onere, ac amicorum solatio se liberauerint; quò deinde melius ciuilis, & non simulatæ philosophiæ delicijs, verisque animi voluptatibus oblectentur. Horum ego probatissimo exemplo, laudatissimoq; instituto mirum in modum extimulatus, cùm ipsius sapientiæ exactam cognitionem longè, latèque in omnes humanæ societatis partes, ineffabili suo decore disseminatam esse perpendissem: atq; hocce meum de natura Auium opus cœteris nō inferius esse cognouissem, nō parum studiosorum, omniumq; doctissimorum virorum reipub. me profuturum credidi, si in lucem id tandem darem, eoq; maximè; quòd Auium cognitio profundo ferè hactenus ignorantiæ cœno submersa, ac penitus oppressa iacuerit.

Antequam verò tractationem hác lectorum oculis subijciam, haud alienum ab officio meo facturus mihi videor, de vtilitate, quam omnibus ferè scientijs, atque artibus præbet, quædam præfari, ac nonnulla etiam ab ipsomet Aristotele; etsi multifaria cognitione excultо, ac disertissimo philosopho prætermissa, adducere. Ille enim quamuis abstrusas rerum causas, ac recondita principia sedulâ indagatione inuestigauerit, aditumque nobis ad quamplurima maximis difficultatibus implicita percipienda patefecerit; tamen & ego nonnulla obseruaui propriâ experientiâ, cùm in anatome, tùm generatione, alijsq;, vt posteà Deo fauente ostendemus, quæ illius operâ minimè adhuc nota sunt.

Inter artes igitur, quæ hinc non parum hauriunt emolumenti, primo loco occurrit Grammatica, cui literarum sequentium inuentione Aues opitulatæ videntur: quamuis Phœnicibus Grammatica.

enim multi adscribant. Exploratum enim est, Troiani belli tempore, Palamedem ex Gruum volatu sibi literas finxisse, easque prioribus Phœnicum addidisse: illæ enim volantes aut γ, aut υ, aut λ efformant, quod rectè his verbis innuit [a] Martialis:

[a] *In Xenys.*

Turbabis versus, & litera tota volabit,
Vnam perdideris si Palamedis auem.

Ad quod rectè etiam alludit [b] Lucanus, dum ait:

[b] *Lib. 5. de bello Pharsalico.*

Effingunt varias, casu monstrante, figuras,
Mox vbi percussit tensas Notus altior alas,
Confusos temere immixtæ glomerantur in orbes,
Et turbata perit dispersis litera pennis.

Hinc & [c] D. Hieronymus, *Grues*, inquit, *vnam sequuntur ordine literato.*

[c] *Epistol. 4 ad Rusticum monachum.*

Rhetorica.

Quid hîc desumptas ex Auibus similitudines, quibus Oratorum scripta plena sunt: Quid parabolas: quid apologos commemorem; quibus orationes suas tanquàm sale condiunt, & quasi gemmis quibusdam exornant?

Poesis.

Sed nonne & Poetarum optimi, atque antiquissimi ab Auibus etiam plurima, & perquàm accommodata exempla depromunt? nullus enim habitus humanæ voluntatis est, quem nō ab Auium actionibus, affectibusq; exprimi videamus. Quinimo ad sedandos animi nostri effrenes motus, plurima virtutum, ac officiorum specimina, quæ nescio qua peculiari, latêteq; vi ac energia, & veluti tacita quadam exprobratione, calcar nobis ad virtutes capessendas addunt, ab auibus, si ab vllis alijs rebus, depromuntur.

Ethica.
Gruū prudentia.

Ethica philosophia hinc sua habet emolumenta, de quibus adducta hæc exempla fidem faciant: Ac Gruum in primis insignis illa in semetipsis conseruandis prudentia, quem non reddat prudentiorem? has, ferunt, imbecillitatis suæ conscias, atq; ideò non mediocriter pertimescentes ne in pernitiem aliquid redundet, metamq; destinatam præuaricent, lapillos portare, vt ex eorum casu, supra terram ne; an supra mare volitent, percipiant, vlteriusq; progrediendum, an consídendum, cognoscant. Sed quid de Anseris verecundia dicam, quem constat modo, & modestia vitæ suæ cursum metiri? Quid de Luscinia? quæ pullis suis, simul atq; in hanc lucem factus est aditus, canendi viam aperit, ac eos magnâ diligentiâ instruit. Quem, quæso, non incitet admirabilis illa Reguli, etsi omnium minimæ auiculæ magnanimitas? ille enim, quamuis corporis exiguitate contemptibilis videatur, tamen ex tenui corpusculo formosum animum quandoq; exire, quasi non ignarus (potest enim virtus sub qualibet cute latere, ac possessorem suum adornare) non Aquilæ auium omnium fortissimæ magnitudinem, ferociamq; perhorrescit sed de imperio cum ea decertare audet.

Lusciniæ institutio.
Reguli magnanimitas.

Oeconomica.
Pica œconomiæ magistra.
Cuculi sedulitas.

Qui fortunæ bonis, facultatibusq; cumulandis inhiant, Picæ in primis sedulam in victui necessarijs cogendis operam, ac curam secum expendant. Illa enim, ne brumali tempore pereat inediâ, glandium, quibus tunc victitet, aceruos, non aliter ac formicæ fruges, terrâ recondit. Quid de Cuculo dicam? quem asserunt tantâ glandium affluentiâ, cauitatem, in qua hyeme latet, replere vt multa elapso frigore, atq; aduentente vere, adhuc supersint ad propulsandam famem. Quis igitur est, qui, nisi rationis impos, harum ac aliarum, quas breuitatis causa taceo, exemplo, ad res necessarias prospiciendas non incendatur?

Respubl.
Grues magistri politici.

Quantum verò huius operis lectio ijs, qui rempub. administrandam suscipiunt, conducat, compertum habebunt omnes, si Gruum, inter alias aues in hoc genere, sedulos labores agnoscant. Hæ enim cùm gregatim volant, exacta indagine perpendunt, ac communibus quasi suffragijs consentiunt, qui non solùm aduersis rebus perfugium, atque solatium inuenire: verùm etiam secundas maioribus ornamentis illustrare possint, ac inde quod diuersæ sententię, denuò mutuo necessitudinis vinculo alligentur, (deducto inde verbo) Congruere dicuntur.

Agricultura.

Nonne Agricola, qui operis pręstantia, & nobilitate, cæteris omnibus mechanicas artes exercentibus pręfertur, Auium accessu, & recessu imminentes imbres, aliasq; tempestatum iniurias aduentare colligit? nonne etiam ex Gruum in sublime migrantium volatu, aduentantis hyemis accessum exploratum habet, ac ideò terræ exercendæ magis animo incumbat? id sanè & [d] Hesiodus testatur his verbis:

[d] *Lib. 2. de die & opera.*

Φράζεσθαι δ' εὖτ' ἂν φωνὴν γεράνου ἐπακούσῃς
ὑψόθεν ἐκ νεφέων ἐνιαύσια κεκληγυίης
Ἥ τ' ἀρότοιό τε σῆμα φέρει, καὶ χείματος ὥρην
Δεικνύει ὀμβρηρῶ. idest

Considera verè, cùm vocem Gruis audieris
Alte ex nubibus quotannis clangentis, ...

Quæ &

Quæ & arationis signum affert, & hyemis tempus
Indicat pluuiæ.

Nonne auium excrementis lætæ fiunt segetes? nonne cicurãdo syluestres, pascendo custodiendoq; cicures; alendo fœcundas, cum ex ouis fructu dulcissimo atq; vberrimo, tum ex fœtura gregem supplente maximum sibi comparat prouentum? Sed quorsum hæc refero? cur non potius exprimam Aues sationis, ac insitionis modum aperuisse? Tradit id sanè [a] Plinius, *Semine quoque*, inquiens, *inserere natura docuit, raptum fame Auium deuorato, solidoq; ac aluo tepore madido, cum fœcundo fimi medicamine abiecto in mollibus arborum lectecis, & ventis sæpè translato in aliquas corticum rimas. vnde vidimus Platanum in Lauro, Laurum in Cerasõ, & baccas simul discolores. Tradunt & Monedulam condentem semina in thesauros cauernarum eiusdem rei præbere caussas. hinc nata inoculatio sutoriæ simili fistula aperiendi in arbore oculum cortice exciso, semenq; includendi eadem fistula sublatum ex alia.* Hactenus ille. Sic Cornices sæpè serunt iuglandes, quas nos ita satas comedimus. Non minori quoque emolumento Seleucides aues Casij montis incolis à Ioue impetratas, vt Locustas agrorum suorum fruges deuastantes occiderent, [f] idem asserit.

[a] Lib. 17. cap. 14.
Inoculationis origo.
Cornices iuglandes serunt.
Seleucides frugiuoras Locustas necant.
[f] Lib. 10. cap. 27.

Qui verò formas rerum ductis lineis repræsentaut, pictores dicti, maximum arti suæ decorem, opesq; conciliant ex imaginibus Auium, in quibus cùm diuersa figura effingendis, tùm varijs ac diuersis colorum generibus distinguendis, qui iucundissimam oculis omnium venustatem pariunt, tantum luxuriata fuit natura, quantum in nullo alio animalium genere. Hinc et promanauit consuetudo, quod magnates, viriq; nobiles ac diuites, cùm inter cætera animalia Aues non infimum nobilitatis locũ obtinere cognoscerent; partim huius, partim illius Auis effigie insignia sua cõdecorarint; quemadmodum Semiramidem Columbæ, Romanos Aquilæ (quam & nostri adhuc Imperatores sibi seruant) alios Corui, alios Gryphi, alios Vulturis, alios Anseris, alios denique aliarum nobilium Auium iconibus in insignibus suis delectatos esse accepimus.

Ars pictoria.
Aues ad insignia illustrium hominũ translatæ.

Plumatilis ars, quam Indi Floridæ regionis incolæ summa industria exercent, quantum ab alium genere vtilitatis reportet, vel ex hoc constare arbitror; quod non exemplaria solùm: sed & instrumenta, ac materiam ex eo petere cogatur. De cuius artis præstantia, cùm suo loco acturus sim, superuacaneum nunc existimo longiori eam sermone prosequi; vnam tamen, eamq; eximiam huius generis tabulam silentio inuoluere non possum; quam Illustrissimus Cardinalis Palęotus incomparabili doctrina & probitate vir mihi dono dedit; quamq; ego in Musæo meo appensam adhuc asseruo. In hac D. Hieronymi Christum Saluatorem nostrum crucifixum genu flexo adorantis imago, ex versicoloribus Auium Indicarum pennis ad viuum ita expressa est, vt non plumis contexta, sed penicillo ducta videatur. Hac ex Hispanijs secum allata, Illustrissimus Cardinalis de Burgos Illustrissimo Cardinali Palęoto gratificari voluit; qui eam postea nostro Musæo consecrauit. Antonius Gigas, morum probitate, & eruditione præstans vir, inter plurima, quæ habet rarissima, capitium quoq; asseruat scitè admodum atq; affabrè contextum ex Auium pennis; cuius imaginem ego reliquis meis iconibus appingi curaui.

Ars plumatilis.
Opus plumariũ egregium.

Scripturis quoq; ab auibus compluribus, potissimum autem ab Oloribus, atq; Anseribus, necessaria suppeditari instrumenta, quis est qui ignoret? Illud tamen haud ita vulgatum adijcio, pennarum seu calamorum Coruini Generis Auium, in iconibus in tabulis ex pyro fectis, multò quàm cum aliarum calamis fieri solet, subtilius delineandis; vt postmodum sculpturo feriant, maximum vsum esse; quod mihi è pictore meo Cornelio Suint Francofurtensi, iuuene huius artis peritissimo, exploratum est.

Scriptores.
Pennarum ex Coruino genere vsus.

Illud etiam minimè tacendum censeo, ex Auium plumis, potissimùm verò Anserum, Onocrotalorum, Cygnorum, Anatum & Gallinarum humano generi quietem conciliari, lassitudinemq; vel ex longo ac difficili itinere, vel ex alio quouis diutino labore leniri ac penitus subleuari. Hisce enim lectos & culcitras, aliaq; id genus quieti destinata instrumenta; quæ πτερωτὰ πτίλονα προσκεφάλαια Græcis dicuntur, impleri videmus: neq; nobis tãtum id vsitatum est, sed antiquissimis quoq; Romanis; vt ex hisce [g] Ciceronis verbis colligere est: *Eripiamus huic ægritudinem, quomodo eum collocemus in culcitra plumea, psaltriam adducamus.*

Ars quieti destinata.
[g] Li. 3. Tusc. Quæst.

Quarundam etiam Auium pennis matronæ nobiles in Italia, ac potissimùm ex Struthionum plumis flabella sibi parant; quibus æstiuis temporibus calidiorem aerem temperent. Nonne & Musas olim eisdem ab antiquis decoratas verisimile est; cum non alias reperias pretiosiores? Ego sanè, qui earum statuas ita exornatas Romæ in ædibus Petri de Radicibus; vt in libro meo de statuis iam ante multos annos edito, videre est; obseruaui: ita esse non dubito; idque ideo factum fuisse existimo, quòd illæ cantus sui dulcedine, ac lenocinijs, nec non poetarum carminibus, quibus materiam subministrare credebantur, eos, de quorum laudibus & encomijs scribunt, quasi volare faciant.

A 2 Sed quid?

Architectura.

Hirundinis ſolertia in nidificio.

h In Auibus.

Sed quid? nonnè caſas quoque, magnasq; domos fabricare; omnemq; Architecturam ab Auibus edocti videmur? Quis enim, bone Deus, eſt, etſi in hac arte peritiſſimus, qui ſe ab Hirundinis auiculæ tam exiguæ ſolertia, ac labore in nidi ſui constructione, ſuperari non fateatur? Illi enim ſibi nidum, quo quieti conſulat, quo ſobolem ſuam nutriat; totum luto conſtruit, ſtramine roborat; eorumq; inopiâ, multâ ſe madefacit aquâ, pennisq; puluerem ſpargens lutum ſibi parat, & pro ſtramine mollibus vtitur plumis, floccisq; atque hac tam inſigni ſagacitate defectum ſupplet. Quarè rectè [h] Ariſtophanes ὄρνιθας τέκτονας, id eſt, Aues fabros vocabat: & Epigrãmatarius πηλοχύτους θαλάμους, Hirundinis nidos, & πηλοδομεῖν, ex cœno fabricare dicebat.

Ars militaris.

Grues militiam exercendã edocuerunt.

Buteonis audacia.

Quin etiam quantum ad militarem diſciplinam ſpectat, nonne Grues in orbem conglobatæ, omnesq; ſibi aduerſantibus Aquilis roſtra obuertentes; ita vt impunè laceſſiri nequeant, aciei inſtruendæ modum quendam aperuiſſe videntur? Buteo ad primum, ac etiam ſecundum, quo petitur, telum, immotus atque vix tertio cedens; fugaci militi timiditatem apertè exprobrat. Nonne etiam Grues caput ſibi, regemq; conſtituendo ducis in bello ſummam demonſtrant neceſſitatem? Imò verò tota fere militaris ars ab eis accepta videri debet; ſi modo vera ſint, quæ de eis legimus: aliæ enim in excubijs noctè locatæ ſunt; aliæ cœteris dormientibus circumeũt, & explorant; ne qua ex parte inſidiæ tententur; vbi vigiliarum tempus fuerit impletum, perfunctæ munere in ſomnum ſe præmiſſo clamore componunt, vt excitent dormientes, quibus vicem muneris tradituræ ſint: at illæ volentes ſuſcipiunt ſortem, vicemq; exequuntur; & quam acceperunt gratiam, pari cura & officio compenſant. Hinc etiam antiquiſſimum illum apud Romanos vſum profluxiſſe reor, quod coronis plumeis, vt [i] Polybius refert, è Struthionum, vt puto, pennis contextis, capita ſua adornare conſueuerint; quemadmodum & noſtri adhuc milites cum hoſtibus manus conſerturi pileos, caſſidesq; eiſdem cohoneſtant. Tibiarum bellicarum inuentionem ex Gruum tibijs, ad ſonũ edendum aptiſſimis, promanaſſe conſtat. Aethiopes etiam in clypeorum locum pelles Gruum ſubrogaſſe [k] Herodotus ſcripſit; ita vt ex horum obſeruatione clypeos hiſce diebus notos eſſe videamus. Accepimus quoq; Aues tabellariorum vicenonnunquam eſſe functas; vt de Marrhe Aegypti rege narrat [l] Alexãder ab Alexandro; qui Corniceni habuit, cui litteras perferendas traderet. Columbam hoc quoq; officio functam narrat * Egnatius. Galli enim ac Veneti Ptolomaidem in ora Syriæ obſidentes tabellariam Columbam litteras circumferentem, à Sultano ſuis ciuibus diutina obſidione defatigatis, adepti ſunt, quibus ſignificabatur, Regem breui cùm maxima claſſe hoſtium vires facile exturpaturum: quo explorato pro interceptis fictitias litteras affigunt, quibus Regis nomine monebantur obſeſſi, vt ſe dederent; hoſtibus parerent; rebusq; ſuis conſulerent; ſe alijs negotijs diſtrictum, minimè illis opitulari poſſe: pertulit ita ſuis Columba fictitias litteras, quibus perlectis ſine mora earum mandatis obſequentes, repentè vrbem dediderũt. Tale quippiam I. Lipſius [m] refert factitatum eſſe apud Batauos, Columbis literarum adminiſtris, & ad eos delatis, ſeſe è maximis vitæ periculis ereptos. Atq; eodem in loco alia ſimilia exempla de Columbis recenſet.

i Lib. 6. de mil Rom.

Tubæ antiquitus fiebant ex tibijs Gruũ.

k Lib. 7.

Aues tabellarioru munere functæ.

l Lib. 1. cap. 17.

* Lib. 7. c. 4.

m Lib. 2 Satur. cap. 6.

Ars nauigatoria.

n Lib. 6. c. 22.

Quin etiam maximum aues naucleris auxilium præbent, teſte [n] Plinio, curſum nautum dirigentes. Miluus gubernandæ nauis modum edocuiſſe videtur, flexu caudæ iter ſuum per aëra dirigens, natura præmonſtrante in aëre, quid in aqua fieri oporteat. At in Taprobana inſula, quod nulla ſit ſyderum obſeruatio; neque Septentrio cernatur; alites nauibus imponũt; quarum volatum ſequuntur nautæ, cum datur occaſio, & ſimul terram petunt.

Ars culinaria.

Coquinam, popinamq; omnem frigere, ac ieiunam eſſe ſine auium ſupellectile, norũt, quotquot in Apicij ſchola edocti ſunt. Neque enim ad neceſſitatem ſolum & ſanitatem alendi corporis: verùm & ad ſuauitatem oblectandi guſtus (cùm in nullo cibi genere maiorem palato adlubeſcentium ſaporum varietatem ſit reperire, quam in hoc ipſo, quod ab Auibus petitur) tanquam quodam cupediarum penu vberrimo, homini abundè ex auium genere proſpectum voluit benigna parens rerum natura: ita vt nec opipara, nec dapſilis cõuiuatoris habeatur menſa; ſed à lautioribus potius faſtidiatur conuiuiis; quæ non varijs ex volucrum materia ferculis inſtructa ſit. Hinc omnibus hominibus, tùm maximè epulonibus, ac ventribus, quorum nulla præter aqualiculi, & cuticulæ curandæ cura mentem ſollicitat; ſcilicet, vt edant natos ſe credentibus, tantis votis expetuntur in epulas Gallinacea familia, Columbæ, Palumbi, Pauones, Anates, Anſeres, Perdices, Coturnices, Turtures, Turdi, Attagenes, Phaſiani, Ficedulæ, Cenchrides ſiue Miliariæ, quas Hortulanos Bononiæ dicunt; Sturni, Merulæ, & huiuſcemodi aliæ plurimæ.

Aucupes quoq; Accipitrum, Falconum, Bubonum, ſimiliumq; Auium miniſterio, non minori voluptate, quàm fructu, Auibus tàm vagis, quàm gregalibus capiendis inhiant.

Ludi.

Hoc quoq; inter cœteras haſce vtilitates ſilentio inuoluere non poſſum; quod Auium quoque vſus in ludis apud antiquos fuit; vt ex Suidæ hiſce verbis eſt colligere: Ὀρτυγόκοπος *Ludus*

quidam

quidam est, in quo Coturnices in orbem collocant, quorũ capita feriunt, & qui in gyro Coturnicem prostrauerit, ordine reliquas capit: qui vero aberrat, tradit alteri Coturnices verberandas, idq́; per vices faciunt. Coturnicũ ludus.

Physica. Physico abstrusa ac recondita naturæ arcana perscrutari cupienti, diuina quædam speculatio, in Auium omnium, ac operationum earum examine, præter vtilitatem, summam quoque parit gratiam, ac voluptatem. Hinc enim Symbola, Emblemata, Prouerbia, Hierogliphyca, similiaq; alia suam originem agnoscunt.

Medicina. Medicis quoque ex huius nostræ Ornithologiæ opere non mediocris vtilitas accessura est: cùm quia in victu tam sanis, quàm ægris præscribendo, hinc salubrium & insalubrium Auium discrimina scitu necessaria hauriant: tùm quòd ab Auibus integris & earum partibus medicamina sæpius depromant. Efficax enim Ciconiæ vsus est in Apoplexia & Paralysi: Alaudæ in morbo Colico: Picæ loquacis in Cordis Palpitatione: Icteri seu Galbulæ in Ictero: Passeris Trogloditis in Calculo, & Vrinæ difficultate. Pelles Cygnorum, Onocrotalorum, Vulturum & Aquilarum ventriculo appositæ, concoctionem promouent, Pinguedines multarũ Auium, Fel, atque ipsa etiam excrementa in medicinæ vsum cædunt. Quid? nonne medici ipsi multarum quoq; plantarum inuentionem Auibus acceptam referre debent? quæ à natura eruditæ, eas nobis ceu digito commonstrarunt, earundem in seipsis prodito effectu. Pauca, ne sim longior, exempla fidem facient: Morbum enim ingruentem Hieracio herba Accipiter propulsat; Chelidoniam visui saluberrimam Hirundines monstrauêre; vexatis pullorum oculis illâ medentes: Origano sibi medetur Ciconia; Aetite Lapide Aquila, Circus Cichorio; quòd fascinationi resistat: Miluus Rhamno, Vpupa Adianto, Turdi Myrti ramo, Pauo radice Lini; Ardea Cancro. Palumbes, Graculi, Merulæ, Perdices lauri ramo annuum fastidium purgant: Columbæ, Turtures & Gallinacei herba, quæ vocatur Helxine: Anates, Anseres, cæteræq; aquaticæ herba siderite: Grues & similes Iunco palustri: Coruus occiso Chamæleonte, qui etiam victori nocet, Lauro infestum virus extinguit. Ad hæc valetudinis conseruandæ studium ijs maximam inesse videmus; cùm regiones ac sedes pro tempestatum varietate, nunc caloris, nunc frigoris, aliarumq; aëris iniuriarum, mutare soleant; vt in Ciconijs, Gruibus, Coturnicibus, cæterisq; huiusmodi licet obseruare. Præterea non magis quàm natura fert se cibo replent; motus & quietis modum seruant: sorte denique sua contentæ viuunt: adeò, vt nulla ferè medicinæ pars sit, quæ non ab auibus aliquod emolumentum reportet; quod huc vsque ostensum passim est ab authoribus. Therapeuticam autem Ibis auis rostro Nili aqua pleno saturam aluũ proluens, qua reddi ciborum onera maximè salubre est, Clysteris inuentione auxit.

Hominesquæ medicaméta didicerunt à varijs Auibus.

Auiũ temperantia in cibo.

Astronomia. Qui tempora anni distinguere non norit, ab Auibus quibusdam id facile edocebitur. Nam Hirundinis, Coturnicis, Ciconiæq; aduentus, redeuntem annum demonstrat: Coturnix eijciens tristitiam hyemis, lætitiam veris introducit, recedens frigus instare denunciat: ita Hirundinis aduentus æquinoctium vernale; recessus autumnale significat: Luscinia cum solstitio æstiuo colorem & vocem mutat. Vnde [o] Baptista Mantuanus de Auium ingenio loquẽs sic canit: [o] *Li. 5. Alphonsi.*

Astra etiam, pluuiasq́; docent, & certa dierum
Tempora, & annorum, Sic ver cognoscit Hirundo;
Alcyones hyemem, ventos & fulmina cudunt,
Et tempestiuos campis sitientibus imbres.

Musica. Musicis opus hoc quoque non erit inutile, cùm pateat à quibusdam Auibus viam quandam patefactam, qua ad vocis harmoniam amplectendam dirigamur; vt rectè meminit [p] Plinius: [p] *Lib. 10. cap. 29.* *Luscinijs*, inquit, *diebus ac noctibus quindecim garrulus sine intermissu cantus, densante se frondium germine, non in nouissimum digna miratu aue. primum tanta vox tam paruo in corpusculo, tam pertinax spiritus. dein in vna perfecta musica scientia modulatus editur sonus; & nunc continuo spiritu trahitur in longum, nunc variatur inflexo, nunc distinguitur conciso, copulatur intorto, promittitur reuocato, infuscatur ex inopinato, interdum & secum ipse murmurat, plenus, grauis, acutus, creber, extensus vbi visum est, vibrans, summus, medius, imus.* Quanta in Acanthidis; quanta in Oloris voce præstantia? Quis obsecro Auium garritum musicum concentum in se habere non dicat? nonne earum cantus in prouerbium abijt? Poëtas enim Theocritus Μουσᾶν ὄρνιθας vocare consueuit, quod Lusciniarum in morem assiduè canant sua poëmata. *Clitarchus*, referente [q] Aeliano, *author est in India volucrem amatorio affectu flagrantem nomine Horionem (si rectè memini) nasci magnitudine parem Ardeæ, rubris similiter cruribus, oculis cæruleis, sic a Musica instructum, vt naturæ munere tam suauiter canat, vt ipsas referat Sirenes, & dulcedine ad suauissimos hominum cantus, qualis est in primis Hymenæi nuptialis, accedat.* [q] *Lib. 17. cap. 22.*

Theologia. Quantum ad Theologiam spectat, & illa certè maximam hinc perceptura est vtilitatem; quan quidem cùm in nouo, tum in veteri testamento plurimarum Auium fit mentio, multæq; ab ijs similitudines capiuntur; earumq; aliæ mundæ; aliæ immundæ censentur; quorum

omnium rationem, ac cauſas percipere non poſſint, qui Auium naturam perſpectam non habent. Quin etiam conſtat Aues quaſdam inſignia nobis probitatis, pietatisq; exempla præbere. Quis enim ita Cupidinis, Venerisq; retibus irretitus eſt, quem non inſigne illud in Porphyrione adulterij odium reuocet ad pudicitiam? Quæ obſecro fœmina tam impudica eſt, quæ viſa Turturis caſtitate vitam eam nefariam ac beſtiamam non prorſus deteſtetur? Auis ea non niſi vni iungitur marito, coniugium nunquam deſerit; imò ne morte quidem à ſe dirempti mariti, quoad viuit, quem ſolitario gemitu teſtatur, torum violat. Quis erga parentes adeò durus & immanis eſt; qui Ciconiæ, aut Meropis, Pellicaniue pietate erga parentes conſpecta, impietatem cum pietate commutare non cogitet? Quem non moueat Hirundinis, Accipitrisq; in ſui generis Auibus ſepeliendis amor? Quis adeò in ſuos inhumanus, illiberalisq; eſt, quem Oſſifragæ benignitas in pullos Aquilæ non faciat paulò humaniorem? Erubeſcant ſane illi, qui parentibus ſuis pietatis beneficium negant, & ad Cornicis exemplar ſeſe conferant, quæ pullos ſuos in iuuentute omni ſedulitate paſcit, eiuſdem officij in ſenectute ab ijs talionem receptura.

e Tract. 2. lib. 8. de Animal. c. 6.

Narrat [e] Albertus Magnus, aucupes quoſdam in ſuperiori Germaniæ parte caſu in cauũ, cœcumq; arbori inſidentem Falconem incidiſſe, admiratosq; qui ſibi victum pararet, atque ideò dum in ſylua ſe abſcondunt, duos conſpexiſſe Falcones alios, qui ſuam illi prædam, inſigni profectò pietatis exemplo, participabantur. Non minor etiam affectus quarundam Auium eſt erga homines, a quibus diſcant auari illi & *μισάνθρωποι*, illiberalesq;, qui omnem humanitatem erga proximos exuerunt; & noſcant beneficia etiam in alienos collocare. Tale eſt, quãuis fabuloſum mihi videatur, quod narrat [f] Diodorus Siculus de Semiramide à matre ſua in loca ſaxoſa & deſerta, in quibus Aues erant plurimæ, expoſita. *Tradunt*, inquit, *rem mirandam, Aues infantem alis confouentes nutriſſe coagulato lacte ex proximis paſtorum mapalibus rapto. Acto anno cum firmiori egeret alimento, Aues caſeum eodem ex loco raptum ori infantis admouiſſe. Qua re à paſtoribus ex corroſione caſei animaduerſa, infantem ſpecioſam forma compertam ferunt, nutritamq; apud ſe dono poſteà datam præſidi paſtorum, regio nomine Simmæ. Hic liberis carens, vt filiam magna cura nutritam Semiramidem ab Auibus (eo enim nomine linguâ Syrâ vocantur) appellauit: quas poſtmodum Syri omnes vt deas honorant.* Romani quoque, [x] Plutarcho teſte, Picum Martium diuino ſolent afficere honore, quòd Romulus & Remus à Lupa, & ab ea Aue enutriti fingerentur. Adhæc ſempiternum illud materni erga liberos affectus vinculum, ſi ab vllis animãtibus, ab Auium genere in primis ſuam agnoſcit originem. Cuius rei mirum equidem exemplar hominibus præbet Hirundo, vt interim alias prætercam: illa enim in prole enutrienda, inſigni atque incomparabili æquitate tam mas, quàm fœmina, vt ſæpius in Tuſculano meo obſeruaui, laborat: impartit ſingulis pullis cibum, obſeruat conſuetudinem quandam; ne qui acceperit, bis accipiat, excrementa pullorum communi ope vterque eijcit, ne eorum putor proli noceat; quam, vbi adoleuerit, circumagi forasq; ea egerere docet. De eadem Aue idem ferè canit [u] Baptiſta Mantuanus.

f Lib. 3. c. 2.

x In Quæſt. Rom.

u Li. 6. Alphonſi.

——Dum parua domus, dum infirma propago,
Dum nati impluuiæ, tepido fert pabula nido
Semper, & extenſis docet ire per aëra pennis,
Hæc eſt cura tenax, ſtudiumq; immobile matri.

Non minori quoque induſtria, atque amore rapaces Aues filios ſuos inſtruunt ad venationem, donec ad perfectum robur peruenerint; quod tempus per menſem vnum durat; poſtquam verò è nido euolare cæperint; Aues viuas capiunt, & coram pullis dimittunt, eisq; occidendas tradunt: atque ita tandem ad venatum eos aſſuefaciunt.

Ex quibus omnibus facilè conſtare arbitror, quantum vtilitatis ex hac noſtra Ornithologia quiuis reportare poſſit. Nulla enim ſcientia eſt, atque ars, quæ non ab Auibus, etſi rationis omnis expertibus, vel ſua hauſerit rudimenta, vel ſaltem aliqua acceperit emolumenta.

DE ORDINE.

VM ordinem, qui τάξις Græcis dicitur, rerum animam appellare Platonem videam; & tantum ei tribuere Menandrum, vt dispositione fabularum constituta, per hunc illi poëtices parti colophonem imposuisse crediderit, non ab re fore decreui, cum rectam tractandarum rerum dispositionem maximo præconio, summisq; laudibus doctissimorum virorum cōsensu efferri cognoscam: quippe quæ tanquam arctissimum vinculum cœtera omnia complectitur, & omnium tam dictorum, quàm factorum norma est, & regula, si pauca de ordine huius historiæ nostræ præfatus fuero. In spem enim ducor, his prælibatis, cœtera clariora & dilucidiora fore. Nam cùm rerum naturalium riui innumerabiles sint, ideòq; earum historiam perpolire arduum esse introspexissem; rationi consentaneum esse duxi, in methodum eas redigere: ac deinde ne confusa cognitio obscuritatem pariat, ad sua propria loca omnia reuocare. Cum itaque particularem omnium auium, tàm ab antiquis, & recentioribus descriptarum, quàm nostris diuturnis obseruationibus conquisitarum historiam contexendam susceperim; in huius enarratione seriem dignitatis seruare duxi: primumq; rapacibus, tanquam nobilitate reliquis longè præferendis, inter omnes Aues dare locum statui. Primò igitur omne id genus Auium, quod aduncis est vnguibus, carnibusq; vt plurimum (quandoq; enim etiam glande & pomo) victitat, ex nostro hoc auiario propositurus sum. Carniuora autem isthæc, cum quædam diurna, quædam nocturna habeantur; ego primùm de diurnis, quod prædam interdiu rapientia, sensu, & viribus alijs præpolleant, tractabo. Nocturnorum verò, quæ obscura nocte carnium pastum quærunt, veluti Vlularum, Bubonum, Asionis, Aluconis, Caprimulgi explicationem ad proprium librum transferam. His & alias multas Aues subiungam, & non sine ratione; vt patebit posteà.

Ordo materię tractatæ in hoc libro.

A diurnis igitur rapacibus auspicaturus, in primis de Aquila Auium reginâ, in genere, singulas statim Aquilarum species subnectens: deinde hoc eodem semper dignitatis ordine seruato, de reliquis rapacium diurnorum speciebus sum acturus. Non tamen me latet alios alium ordinem fuisse secutos: [a] Plinius enim à Struthiocameli historia orditur; Phœnicemq; mox subijcit. Verum cùm horum ille quidem ancipitis inter quadrupedes, & bipedes sit naturæ: hic verò fabulosis hominum figmentis potius, quàm à natura sic compositus existat; ego potius ab his, quæ reuera & simpliciter volatilia sunt, quàm à Phœnice commentitijs authorum mendacijs obuoluto, aut ab ancipitis naturæ Struthiocamelo inchoandum putaui. Arbitror tamen Plinium maxima Struthiocameli corporis mole ac robore motū, primum ei inter Aues locum tribuisse. At qui alphabeticum in Scientijs ordinem secuti sunt, vt Galenus in simplicium facultatibus describendis: & Paulus Aegineta, atq; Auicenna; vt & in hac Auium historia quidam recentiores semper mihi summoperè displicuerunt: quod rerum speties commiscentes, quæ similis naturæ sunt, ideoq; coniungenda, distrahant, quæ verò plurimū à se mutuo discrepant, ideoq; distinguenda; contrà connectant, naturæ ordinem turbent, scientiarumq; methodum omnem inuertant, ac confundant. Neque Petri Bellonij ordo quicquam me mouet, vel authoritas, qui historiam de Auibus particularem linguâ Gallicâ conscriptam (quam nos multis ab hinc annis latinam fecimus) aggressus, Vulturi principem locum assignat: inductus fortè fuit hic vir egregius ijsdem, quibus [b] Pierius Valerianus rationibus, qui in volucrum genere nullam hac magis admirandam esse censuit; idque peculiari eius vitæ ratione ab omnium Auium vulgo semota, tum etiam ob singulares ingenij eius dotes, quibus cœteris præcellit, principumq; dicterijs & picturis sæpe inseruit. Sed me eximia illa aquilinæ naturæ dignitas, quæ in progressu manifestè apparebit, cui veterrima apud antiquos existimatio, nec non philosophiæ, ac poesios principum Aristotelis & Homeri authoritas accedit, vt inter rapaces Aquilæ primas tribuam, impellit. Philosophus enim in ordine rapacium diurnarum primo loco Aquilam nominat, vltimo verò vulturem; Neque ipse [c] Plinius, cùm de Phœnice abundè dixisset, ab hoc ordine deflexit: sed proximè Aquilæ tractationem subiunxit, Etenim disertis verbis in ipso capitis limine Aquilæ debitum honorem præfatus, *Ex his*, inquit, *quas nouimus, Aquilæ maximus honor, maxima vis.* Quamuis enim eiusdem generis diuersarum specierum nulla ordine essentiæ aliam præcedat, nec vna aliâ sit prior; sunt enim simul naturâ omnes species sub vno genere contentæ, dignitate tamen ac nobilitate, si species inter se, non ad genus conferantur, cœteris præminet Aquila, quòd multiplici cum animi, tum corporis dote præ cœteris Auibus sit insignita. Secundam itaque locum cùm ob iam dictas rationes, tum quòd excepta vna Aquila rapacium

Plinij ordo refutatur.

a *Lib.* 10. *cap.* 1.

Bellonij ordo.

b *In hieroglyphicis.*

c *Lib.* 10. *cap.* 3.

omnium

omnium diurnarum ſit maximus, Vulturi aſcribendum exiſtimo. Tertium iure optimo ſibi vendicant Accipitres, quod nō Aegyptijs ſolum, ſed alijs etiam gentibus ſacri ſint habiti; ideoq; ἱέρακες Græcis dicti, His Falcones non quòd viribus ſint inferiores, ſed quòd Accipitrum quoque ſpecies ſint (Falconis enim nomen recentioribus tantum vſitatum eſt) ſubiungam: Hos Miluus ſequitur cùm animi, tùm corporis dotibus multo inferior; at à Plinio inter Accipitrum quoque genera relatus. Agmen hoc claudit Cuculus, & Ariſtotelis item temporibus Accipiter creditus; alioquin ex rapacium genere reijciendus; quòd à minimis etiam auiculis impunè laceſſatur. Inter nocturnas verò rapaces Bubo, poetarum in primis ſcriptis ſummoperè decantatus, cæteraſq; omnes magnitudine vincens, primus occurrit, ſecundus Aſio ſiue Otus illi ſimillimus ferè, at paulò etiam minor; quibus Scopem quamuis Alucone, Vlulaq; minorem, ſubneximus, quòd excepta magnitudine tota facie fere eos referat; quare quartum Aluconi, qui corporis mole vix Aſioni cedit, quintum Vlulæ locum aſſignauimus, ſextum Noctuæ, quæ, ſi animi eius dotes conſideremus, vel primum, vel ſaltem ſecundum ſibi vendicabat: hanc ſeptimò ſubſequitur Strix, noctuæ, vt patebit, haud abſimilis; octauò atq; vltimò Caprimulgus cū hac confuſa auis. Quarum omnium rapacium traditā hiſtoriā de Veſpertilione, etſi non à nocturnis ſolum, ſed à cæteris etiam omnibus, præter vnicam Vulpeculam, diuerſa aue habebitur ſermo, quòd noctu no tempore ſua, ut nocturnę, obeat munera: Veſpertilioni Struthium cùm quòd & ille auis ſit ambiguæ naturæ, tùm quòd aptior illi locus alius aſſignari non poterat, addidimus. Cum verò de Gryphe, Harpyis alijsq; cùm rapacibus, tùm etiam alijs fabuloſis Auibus paſſim claſſicorum ſcriptorum monumenta referta ſint, non ab re facturum me credidi, vt & de illis quid memoriæ proderem, ſed cùm mecum reputarem, qua operis parte eas reponerem, tandem concluſi rapacium hiſtoriæ; quòd & illæ vt plurimum ex raptu viuere crederentur, ſubiungere; Inter quas Gryps, quòd viribus alias præcellat, principem locum ſortitur; ſubſequentibus Harpyis: tertiò Stymphalides aues tāta corporis mole, vt ſolis radios obumbrare fingerentur, deſcribuntur, Quibus tandem Sirenum, etſi minimè carne veſcentium, fabuloſarum tamen, hiſtoria adnectitur. Hiſce itaque rapacibus cùm diurnis, & nocturnis, tùm fabuloſis ſatis ſuperq; declaratis; antequam ad Corumi generis Aues, quibus caro quoque aliquando pro paſtu eſt, primùm de Pſittacis mihi agendū duxi; hac ſola ratione, quod Accipitribus toto corporis habitu ſint apprimè ſimiles; nam & roſtrum habent curuum, & pedes aduncos. Inter Corumi generis aues Coruus & robore & corpore maior, primas obtinet; hunc Cornices, has Graeculi, hos Picæ, inter quas Picam Breſilicam quoq; repono, ſequuntur; atque ita data à poſtrema hac aue occaſione, de peregrinis quibuſdā ſermo habetur, videlicet de Rhinocerote, de Manucodiatis, Rhyntace, de fabuloſo Phœnice; item de Cinnamomo, & Ruc aue omnium maxima. Adduntur tandem & aliæ in hoc opere pertractandæ, quòd roſtra habeant robuſta in quibus Picis martijs, vt reliquas prætercam, ſuo loco abundè dicturus, meritò primæ attribuuntur. Atque ita in tres partes Auium omnium, quotquot vel mea induſtria, vel aliorum opera hactenus obſeruare mihi licuit, hiſtoria diuidetur, In quarum prima de iam recenſitis, agetur, Secunda pręter Granivoras aues, Gallinacea ſcilicet genera, Columbas, Pauones, Phaſianos, ſimileſq; alias, eas quoque continebit, quę Vermibus victitant, item quę Pamphagæ ſunt. Tertia ac poſtrema parte Aues omnes quotquot vel in aquis, vt Anſeres, Mergi, Anates, vel circa eas, vt Ardeæ, victitant, recenſebuntur; ſi Auctor ille vitæ noſtrę dabit vitam & vires.

DE PRÆ-

DE PRÆSAGIIS NATVRALIBVS.

SED priusquam historiam ipsam aggrediamur, nos operam non lusuros fore credimus, si primùm de præsagijs Auium, postmodum verò de augurijs sermonem habeamus: re profectò non ingrata, sed ad operis intellectum maximè necessaria. Sæpenumerò enim in hanc narrationem incidemus, vt quid ipsæ præsagiant, quæ diuinationum genera ab ipsis apud antiquos deprompta sint, dicamus, quorum ratio nisi prius constiterit, vel negocium facesset exquisitis ac delicatis ingenijs, vel in re obscura & incognita non exiguas tenebras legentibus offundet. Accedit quod hi quidem effectus sint maximè generales Auium, & ex quibus agricolis in primis, tum uerò nautis & mercatoribus, qui, ut rem faciant, sub Dio uersari coguntur; quin medicis ipsis non exiguum emolumentum accedat. Ex his equidem auguria reuera præstigiæ sunt, quibus à uiro Catholico fides haberi non debet, at præsagiorum rationem causamq; afferri certissimam posse, non obscurè profitemur. Quæ enim præsagiunt aues, licet nullo penitus rationis discursu cognoscant, sagacissimo tamen naturæ instinctu, aëris sæpius permutationem, quæ eas uellicat, noxamq; infert, percipiunt. Huius perceptionis causam, quamuis etiam alij ad cœlum, eiusq; statum tantummodo referant; id tamen ad particularem earum naturam potius reduci debere arbitror. Nam quemadmodum etiam multi nostrorum ex alteratis suis corporibus, lunæ, solisq; coniunctionem, adfuturasq; tempestates coniiciunt; sic & illæ, cùm ex ambientis aëris uapore afficiuntur, temporis mutationes denunciant: non tamen præsagiendi omnes eadem signa habent. In alijs enim obseruatur uox, in alijs uolatus, sunt quæ locum mutent, quæ nouos gestus exerceant, aliæ pennas suas expurgant, aliæ sese in aquis abluunt: rursus cœli statum nonnullæ, aliæ morbos, pestem, & iram quandoque diuinam, aliæ agrorum sterilitatem portendunt. Sed manifestiora omnia euadent, si ad singula accedamus. Pluuiam in primis annunciabunt Aues, quæ lacus, fluuiosq; incolunt, si, ut obseruauit [a] Virgilius, Lacustriũ auium præsagia. [a] Georg. I.

Certatim largos humeris infundere rores,
Et caput obiectare fretis, & currere in vndis,
Ac studio incassum cernes gestire lauandi.

Nam cum in aqua uictitent, illius aduentu iam iam adfuturo exultant atque gestiunt. Vel hæc etiam in aquatilibus hisce Auibus causa assignari possit, calida scilicet quędam intemperies ab uaporosa illa exhalatione in earum corporibus inducta: tunc enim calidiori aura æstuantes impendentis pluuiæ refrigerium summoperè exoptant. Quæ in arboribus uitam degere consueuêrunt, si ad eas ocyus quam solent, recurrant, procellarum, uentorumq; iam iam imminentium haud incerti testes ab agricolis habẽtur; Tales enim Aues cùm siccitatis potius quàm humiditatis sint amantes, cœlestem breui adfuturam aquam subterfugiunt. Quæ uerò rarius, uel nunquam aquas frequentare solent, si ad earum margines & riuos plumas obseruet uellicare agricola, sub tecta messem suam, ne à pluuijs, quas ab auibus sumpto argumento adfuturas extemplò agnoscit, corrũpatur, defert: Tum enim aëris humidioris exhalatio grauedinem Auibus adfert, quapropter ut ab ea noxa se liberent, pennas suas uellicando idonus excutere adnituntur. Arborum incolæ. Rursus si eædem, atque etiam marinæ relictis sedibus in siccum exeant, maximę tempestatis nunciæ habentur. Marinæ. Quæ terrestria loca habitant, si cum silentio ad humidiora proficiscantur, serenitatem portendunt: Terrestres. quemadmodum etiam procelloso tempore si aliæ alias inuolent, atque ultrò citròq; inter se contendant. Præterea si terrestres uel saltem quæ in aquis habitare non solent, abluere sese obseruaueris, de procellis uenturis metuendum Aristoteles docet, ac Aelianus. Auium, quæ insularum incolæ esse consueuêre, ingens conuentus, ac præter morem in ęstate congregatio, aquam portendit. Insularum incolæ. Siq; in magno numero in regione, quam habitare non solent, appareant, damnaq; inferant, iram Dei in eam gentem adtestari uidentur. Vnde [b] Ieremias propheta uerba Domini de punitione pronunciás, ait: *Et visitabo super eos quatuor species, dicit Dominus, gladium ad occisionem, canes ad lacerandum, & volatilia cœli, & bestias terræ ad deuorandum & deuastandum.* [b] Cap. 15. in princip. Porrò si alites relictis insulis, campis, atque syluis ad ciuitates, oppidaq; atque alia loca habitata sese transferant, agrorum sterilitatem significant; uti & morbos, aërisq; contagium si uel mortui in terram decidant, uel si nidos proprios relinquant. Aquila si in Orientem contẽderit, uentorum nuncia creditur. Aquila. Si accipiter, inquit [c] Theophrastus, in arbore considens, & intus inuolans pediculos quęrat, haud procul abesse pluuias demonstrabit. [c] De signis pluuiar. Noctua si ante solis occasum & citius; quam solet garrula nimis, cauis suis exeat, pluuias portendit: Noctua. tunc etenim tempus pręuertit, ne a pluuia, cuius breui adfuturę nuncia est, & inimica, pabulum

ca, pabulum ſibi parare impediatur. Si verò dum pluit nimia quoque loquacitate moleſta eſt, *Coruus.* tr... [illegible] meliorem, ſerenioreḿq; cœli ſtatum prædicit. Si Corui, ac Gracculi magna copia ac gregatim volantes, Accipitrina voce vtantur, procellas iam iam imminere pollicentur. Auſtrina vero atque humida aeris intemperies mutationem vocis adferre potuit. Nam cùm aerem, & per eum, arteriam & pulmones, cœteraq; formandæ vocis inſtrumenta, humiditas nimia impleat; diuerſam ab conſuetudine ſua vocem proculdubio efformant: quòd verò turmatim coeant ac congregentur, quædam Sympathia ac mutuus amor id poteſt efficere. Corui quoque ſi arborum ramis inſidentes, alas præter morem multoties concutiant, pluuiam ex veterum obſeruatione indicare creduntur, tunc enim motu illo (qui ab Academicis cenſetur calefacere) corporis ſui noxam, quæ ab humida illa cœli aura inducta eſt, naturâ duce ſtudent eluere. De ſignis *[d] 1. Georg.* futuræ pluuiæ, quæ de Coruo obſeruantur, eadem ferè canit [d] Virgilius:

——E paſtu decedens agmine magno
Coruorum increpuit denſis exercitus alis.

Sicca enim & retorrida eorum complexio cauſam præbet, vt aduenienteiam humore præſenti aduerſus illum remedio, hæ Aues exultent, quaſi & geſtiant. Rurſus raucam edentes vocem, atque, vt Plinij verbis vtar, cum ſingultu quodam diù multumq; latrantes, aquas vel pro il- *Cornix.* lis ventos ſignificant. Cornix vbi nimia garrulitate faſtidium parit, ſeq; vndis ſubmergere ſub- *[e] 1. Georg.* inde nititur, certa pluuiæ prænuncia eſt. De hoc ſic apud [e] Virgilium;

Tum Cornix plena pluuiam vocat improba voce,
Et ſola in ſicca ſecum ſpatiatur arena.

Præterea ſi frequẽti numero prope aquas cornicatur, eaſdem portendit. Ratio eſt, quòd aduentitia corporis eius moleſtia, quam vaporoſus ille aër induxit, ad expellendum eam inuitat; vnde ad aquas ſeſe recipit, vt earum frigiditate calorem illum ſuperfluum obtundat. Si denique ſub veſpertinum crepuſculum nimis querulam ſe audiri ſinat, tum ſertus imminere pluuiam *Gracculus.* pollicetur; quin eam deteſtari creditur. Gracculi ſub domorum tecta ſolitariè degentes, & alas præter morem motitantes, vellicantesq; & explumantes, pluuias in propinquo eſſe annunciant; quemadmodum etiamſi ſerius quàm ſolent, à paſtu domum redeant. Huius rei ratio eſt; quòd præcognitis naturæ ductu cœli iniurijs, vt proſequentibus etiam diebus de pabulo ſibi præuideant, ſolliciti ſunt. Si verò ſummo manè loquaciores, vocalioresq; ſint, quam ſolent; *Picus Martius.* tempeſtatum haud dubia teſtimonia ſecum ferunt. Picus Martius, qui & pluuiæ Auis nuncupatur, ſi altiori voce, & plus ſolito ſtrideat, tunc certus eris de adfuturis aquis. *Gallus.* Gallus Gallinaceus, quẽ ad excitandos ad opera mortales, rumpendũq; illis ſomnũ natura genuit, nouit ſidera & ternas diſtinguit horas cantu, cum ſole it cubitum, ſolis ortũ percipit, diem nũciat venientem cantu & alarum applauſu. Hic ſi primis noctis horis, ſtatimq; vbi occubuit ſol, inſolita ac rauca voce cucuriat, alasq; quatiat, imbrium, procellarumq; teſtis habetur. Nam exhalatio illa humida, atque Auſtrina aëris conſtitutio, voci deſtinata membra, vt ſenſim replet; ita multa pituita infarcit, raucitatemq; parit: à cuius pondere atque moleſtia cùm liberare ſeſe ſtudeat, ad vocis ac motus opem confugit: vel quòd larynx ab humidiori aëre dilatatus grauiorem vocem efformat, eamq; raucam & clangoſam. *Pulli.* Pulli Gallinacei, & cœteræ ferè alites omnes, ſi roſtro pedunculos ſuos plumatim vellicent, ſeq; præter ſolitum ſaburrent (quod de Echinis quoq; teſtatus *[f] Lib. 18. cap. 35.* eſt [f] Plinius) pluuiam adfore denotant. Pruriunt enim ob efferuefactos intus humores, & ab ambiente expirari prohibitos, quam noxam vellicatu eo, vel tollere penitus, vel mitigare ſaltem *Gallinæ.* adnituntur. Gallinæ ac Galli, ſi, vbi mox oborta eſt pluuia, domum ſub loca ab aquis tuta magno curſu ex agris contendant, & ſi manè ad paſtũ tardius quàm ſolent, & quaſi coacti exeant, procellarum, magnarumq; tempeſtatum futurarum, aut præſentium, quæ nondum ceſſaturæ *Gallinaceus.* ſint, teſtimonia adferunt. Gallinaceos quoque teſtatur Aelianus, cœterasq; domeſticas Aues, ſi alarum, vocisq; nimio ſtrepitu ac cucuritu obmurmurent, tempeſtatem minari. *Columbus.* Columbi ſi domicilia ſua ſerius quàm ſolent repetant, nullo etiam abigente, vel ſi à paſtu ſolitum redeundi tempus præueniant, pluuias metuunt; atque ideò tantum ſibi cibum quærunt, vt pro craſtina *Pauo.* die etiam ſufficiat. Pauones per nocturna ſilentia vocem clangoſam ſæpius reiterantes, haud longè abeſſe vndas denotant: cauſam ſuperiora declarant; Vocis tamen illa ingeminatio copioſiorem intus calorem, auctumq; vocalem ſpiritum teſtatur. *Paſſer.* Paſſerculi crepuſculo matutino *Grus.* pipientes, tempeſtatum ſigna in aëre impreſſa ſignificant. Grues ſi è mari ad mediterranea loca contendant, vehementes pluuias, ſi Philoſopho habenda eſt fides, minantur: contra ſi inter volandum non clamitent, ſerenitatem promittunt. Si volantes à recto flecterent curſu, & retrocederẽt, infandam nautis tempeſtatem, & mare procelloſum, mox turbines & fluctus pronun- *[g] Lib. 1 Georg.* ciant; idq; [g] Virgilij teſtimonio comprobatur:

——Nunquam imprudentibus imber

Obfuit,

Obsuit, aut illum surgentem vallibus imis
Aëriæ fugere Grues. & alio loco,
—— Quales sub nubibus atris
Strimoniæ dant signa Grues, atque æthera tranant
Cum sonitu, fugiuntq; Notos clamore secundo.

Horum enim Notorum calorem fugiunt, cùm reuertuntur in Thraciam. Eædem si voce vtentes inconcinna & male explicata, & non seruato ordine in volatu suo per aëra ferantur, siq; tandem valles deserant, & humilem volatum, & obliquè instituant, atq; eundem, vnde venêre, locum repetant pluuiarum & hybernæ constitutionis nunciæ habentur. Demissè autem volitant, vt nubem, quæ in altiori aëris parte tunc existit, fugiant: primum locum repetunt, ne pluuia ac tempestas iter earum impediat. Hirundo aquas & paludes frequenter petens, & ventre illas, & alis contingens adfuturas iam pluuias prænunciat. Eadem si nullo fixa loco, modò hâc, modò illac volitans parietibus subinde hæreat; vel demissum adeò exerceat volatum, vt terram tangere videatur, & puluerem excitare, pluuiarum item signum adfert. Dixerit quispiam, quod ipsa futuram tempestatem præcognoscens, dum serenum adhuc cœlum est, de muscis, formicis, atque id genus animalculis humi & in muris victitantibus, sibi pullisq; suis prospicere cupiat: vel quòd sursum elatos vapores perhorrescens, (est enim Auis mollicula) humi degat; vel quòd per eam auram, æstuante aëre excalefacta, in terra, locisq; vmbrosis, refrigerium quærat. Regulus Auis omnium quotquot hactenus obseruaui, auicularum minima, si motum, cantumq; exerceat insolitum, eadem per omnia promittit. Retorridam enim, atque exustam sentiens temperiem, humidiori lætatur aura, aduentantemq; pluuiam exosculatur. Rubecula auis tecta, locaq; ab hominibus habitata, motu insolito petens, tempestati mox venturæ se subducere innuit. Picrochola auis aquam suæ naturæ congruam ac peroportunam voce sua annunciat, & venientem maximo applausu salutat. Anseres magno cum clangore ad aquas accelerantes, seseq; placidè ijs immergentes adhæc insolito garritu tumultuantes pluuias (modo recentem aquam frequentare liberè anteà potuerint) præsagire annotarunt antiqui, & quotidiana docet experientia: ad bilem, quam præ omnibus animalibus magis æruginosam egerunt, noua humiditate temperandam, aquas proximè adfuturas, magna voce, atq; applausu inter se congratulantur. Anates si tempore sereno gregatim socientur, & nullo seruato ordine volitent; adhęc si frequentius, quam solent, & turbulentius vociferentur (nisi aliquos ex suis se amisisse ea voce testentur) sub tecta reducenda sunt, quæcunq; ab instantibus procellis corrumpi possint; quarum aduentus illi naturali instinctu periti, nullum cùm in motu, tùm in voce ac volatu ordinem seruant; quibus tanquam peroportuno remedio molestiam, quam à vaporoso aëre acquisiuerunt, expellere conantur. Eædem Aues & Mergi, si alis nimium lasciuiant, ventum portendunt, &, vt inquit [h] poëta:

Hirundo. — Regulus. — Rubecula. — Picrochola. — Anseres. — Anates. — Mergi. — [h] 1. *Georg.*

Cum medio celeres reuolant ex æquore Mergi,
Clamoremq; ferunt ad littora: cumque marinæ
In sicco ludunt Fulicæ.

Fulicæ.

Haud enim ignorant Aues illæ nubem eam obscuram, quę à vaporibus ex aquis sursum elatis dependet, aquam denuo minari; cuius impetum vitatæ aliò migrant: vel quòd tunc pabulum ijs suum (piscibus enim victitant) ob talem auram in medijs aquis deficiat. Ardea aquas stagnantes sibi familiares vociferabunda deserens, longeq; inde ad medios agros plorabunda subsistens, aut supra altam nubem se efferens, pluuias & tempestates præsagire traditur. De quo [i] Virgilius ita:

Ardea. — [i] *Georg.* 1.

—— Notasq; paludes
Deserit, atque altam supra volat Ardea nubem.

Propter enim vaporosi aëris iniuriam ad loca à pluuijs, ventisq; tutiora profugit corporis sui imbecillitatis conscia; vel adde, quòd tum ob cutis raritatem noxâ contractâ virium robore quodammodo destituatur. Hinc illæ querelæ, & ad refocillandum calorem altus volatus. Eadem etiam impetuosam tempestatem, Aristotele teste, si mane in aurora clamitet, annunciat.

DE AVGVRIIS.

HIS ità enarratis, tractatus de augurijs & auſpicijs annectatur, res non abſimilis ſuperioribus; quæq; ex illo diuinandi genere ortum ſuum habuit. Cùm enim Aues naturali quodam inſtinctu, ſiue quòd animalia ſint, quæ ſenſu ſaltem viuant, & ſenſibus addicta ſenſilium impreſſiones facile percipiãt, ſiue quòd imbecilliora ſint, & ad patiendum faciliora externas affectiones præſagire videret ſuperſtitioſa antiquitas: itaque eò deuenit ſententiæ, vt aliquid diuinus in eis ineſſe exiſtimaret, & non ſolum externas cœli, aerisq; mutationes; ſed futuros etiam euentus, quorum vel Deus ſolus, vel nos ipſi authores ſumus, coniectare eas, & diuinare crederet. Quæ ſententia maximè erronea eſt, & ſuperſtitioſa, ſacrisq; literis planè contraria. Quid enim de actionibus noſtris, atque earundem euentis, quarum principium in noſtra poteſtate ſitum eſt; & in nobis ſit velle & nolle; quarum progreſſus tot caſibus, vel impediri, vel adiuuari, etiam nobis inconſultis, poſſunt: quoniam exitus ſoli Deo notus eſt; quid, inquam, Aues ex his rebus dubijs prænoſcant? Habent equidem pluuiæ, tempeſtates, ſerenitatesq; cauſas ſuas naturales ſtatas & certas; at de bellis, de nuptijs, de itinere, de auſpicandis quibuſcunque negocijs, & ſummatim de ijs, quæ in noſtra voluntate ſita ſunt, & ab conſilio, vel noſtro, vel aliorum dependent, nulla certa coniectura eſt, vel opinio. Quid? quod Deus qui cœteras coniecturales artes, medicinam, agriculturam non modo admittit: ſed etiam laudibus extollit, hanc Hetruſcorum diſciplinam maximè exoſam habet: atque ideò eius vſum Hebræis planè interdicit: [a] *Vos nolite*, inquit, *audire Prophetas veſtros, & ſomniatores & augures*. Et [b] iterum: *Gentes iſtæ quarum poſſidebis terram augures & diuinos audiunt tu autem à Domino Deo aliter inſtitutus es*.

[a] Ierem. 27
[b] Deut. 18

Nolim ergò hiſce anſam dari Chriſtianis mentibus, ad hanc vanam & ſuperſtitioſam diſciplinam amplectendam (hanc enim amentiam piis mentibus extirpari optimum exiſtimo) ſed, vt qui noſtra hæc lecturi ſunt, vel in antiquis monumentis peruoluendis quotidiè verſantur; quæq; his nugis paſſim plena ſunt, ea facilius & commodius percipiant, & vana quæ ſunt, vt vana cognoſcant, atque vt vana contemnant. Non enim ſcire, ſed facere mala, malum eſt.

Verum cùm veteres, ut Nonius Marcellus annotat, auguria pro rerum omnium coniecturis acceperint vnde [c] Cicero, *O mea ſemper fruſtra veriſſima auguria rerum futurarum*: latius quoque pro quauis dixit diuinatione. Ego auguriorum uocem hic accipio, ut à ſolis Auibus dependeat; ut ſcilicet ſint diuinationes ſiue coniecturæ, quæ uel ex earum inſpectione, uel uoce obſeruabantur. Non poſſum autem laudare argutam quidem, atque ingenioſam [d] Iohannis Goropij etymologiam, quam ex Germanorum ſuperiorum lingua depromit: illi enim pro Oog, quod ſine diſcrimine uel acutè uidere, uel oculus ſuis dicitur, Aug ſcribunt; Vult ergò augur eſſe uocem compoſitam ex aug & ur; & hac excellentiam perfectionis: illâ acumen uidendi notari. Nam reuera augurium ab Auium garritu; ut ait Feſtus: uti auſpicium ab Auibus ſpeciendis, ut uult Varro, nomen traxit: & augur paſſim pro auſpice apud Authores ſumitur.

[c] 2. Philipp.
[d] In hieroglyph.
[e] Lib. 5. c. 13. genial. dier.

Et quamuis [e] Alexander ab Alexandro quinque recenſeat ex Feſto auguriorum genera; quorum alia proſpera, alia piacularia ſint; primum videlicet ex cœlo; ſecundum ex Auibus; tertium ex tripudijs quartum ex animalibus; quintum ac poſtremum ex diris: ego qui de Auium augurijs hîc ſolummodo ago, ad bina hæc genera ea reduco, ad oblatiua ſcilicet, & imperatiua. Imperatiua petebantur a Dijs; nec in imperantis erat manu, ea uel accipere, uel non accipere: uel agnoſcere, vel non agnoſcere: Quæ uerò ultrò non petentibus facta & oblata erant, in poteſtate hominum erant. Vtraque modò fauſta, modò infauſta portendebant; infauſta, Piacularia quoque dicebantur. Cliuia erant, quæ fieri aliquid prohibebant; & caduca, cùm in templo, ſeu augurij loco, per augures metato, excidebant; ueluti uirga è manu. Triplici uerò ratione Aues auguria faciebant; uolatu nempe, uoce, & paſtu: primæ Præpetes dicebantur: quarum item duplex erat genus, aliæ enim altum, quæ Præpetes ſimpliciter, aliæ humilem, quæ Inferæ nuncupabantur, uolatum exercebant. Quæ uerò uoce, uel cantu, uel garritu augurium edebant, Oſcines dicebantur; quaſi ore canentes; quare & oſmen pro omen quoque ueteres dicebant. Erat & tertium genus, quod ex Auium paſtu colligi dixi; id tripudium Soliſtimum appellabant: [f] Cicero Terripauiũ primùm dictũ fuiſſe ſcribit; & poſtea voce paulatim imminutata Tripudiũ. Soliſtimum uerò à ſolo nomen meruit: coactum id augurium idem Cicero loco citato uocat, quòd auguretur è pullis in cauea antè fame enectis, & quod ex offa cadere aliquid oporteret, ut tripudium ſoliſtimũ fieret: contrà liberum, quod ex præpetibus capiebatur, quali uſum fuiſſe refert Deiotarũ, qui liberè uolãtes Aues aperto cœlo, non clauſas cauea, ſpectabat.

Auguriorũ genera.
Imperatiua auguria quæ.
Oblatiua.
Piaculatia.
Cliuia.
Caduca.
Augurandi modi.
Præpetes.
Inferæ.
Oſcines.
[f] De Diui.
Tripudiũ Soliſtimũ.
Terripauiũ
Coactũ augurium.
Liberum.

Græci

Græci ac Persæ, vt ex [g] Xenophonte liquidò constat, auspicia dextra feliciora crediderunt; Romani verò sinistra magis approbare visi sunt, vnde [h] Plautus; *Tacete*, inquit, *habete animum bonum liquidò exeo foras auspicio, Aue sinistra*. Et [i] Dionysius Halicarnasseus, vt causam adferat, cur sinistra auguria pro felicibus habita sint; in hæc verba scribit; penes quem fides esto: *Habent autem*, inquit, *Romani talia pro addictorijs, siue ex disciplina Hetrusca, siue ita edocti à maioribus, hac ratione (vt equidem arbitror) vt sedes sit optima in captandis auspicijs, quæ Orientem spectet, vnde sol & luna surgunt, stellæq; tam fixæ, quam erraticæ, & vnde mundi motus sumit exordium, cuius circulari vertigine, quæ in eo sunt, modò super terram exsistunt, modò sub terra latitant. Porro qui Orientem spectant, Septentriones à sinistris habent, à dextris Meridiem, Honoratius autem est prius, quam posterius. Sublimis enim ab Aquilonari tractu polus attollitur, circa quem mundus voluitur, & è quinque cæli circulis, qui vocatur Arcticus, hac parte semper est conspicuus: At ab Australi tractu, is qui vocatur Antarcticus, semper in ea parte delitet. Verisimile est autem inter signa, quæ de cælo seruantur, ea præcellere, quæ fiunt in parte optima, & quoniam ad Orientem vergentia potiorem partem obtinent, quam Occidentalia; tum in his ipsis celsiora sunt Australibus Aquilonaria, meritò habentur optima*. Hæc ille: Et Donatus in hæc [k] Virgilij verba:

—Subitoq; fragore
Intonuit læuum:

læuum pro prospero accipiendum esse vult; hancque addit rationem, quòd precantis latus læuum, dextrum sit eius, qui postulata largitur; Pariter & Seruius sinistra auguria, a sinendo; quòd nos agere aliquid sinant, dicta scribit; quod & [l] Festus ex [m] Varrone probat. Ego tamen & auguria dextra fausta fuisse Romanis quoque reperio, Corui in primis atq; Aquilæ; [n] Plautus; *Impetritum*, inquit, *inauguratum est, quibus ammittunt Aues, Picus, Cornix est ab læua, Coruus, Parra a dextera consuadent*. Et [o] Cicero. *Quid habet augur, cur a dextra Coruus, à sinistra Cornix faciat ratum?* Item & [p] Horatius:

—Ego cui timebo
Prouidus auspex
Antequam stantes repetat paludes
Imbrium diuina Auis imminentum
Oscinem Coruum prece suscitabo
Solis ab ortu.

[g] *Lib de pædia Cyri.*
Augurium dextra, an sinistrum feliciora, & contra.
[h] *In Epidico.*
[i] *Lib. 2. non longè à principio.*
[k] *Lib. 2. Aeneid.*
[l] *Lib 17.*
[m] *Lib. 5 Epist. Quæst*
[n] *In Asinaria.*
[o] *1. De Diuinat.*
[p] *Lib 3. carm Od. 27.*

Aquila si è dextra parte veniret felix omen faciebat, & magnarum rerum auspicia. Sic [q] Homerus, cùm primo Aquilam altè volantem populũ retinere pro infelici augurio dixisset; mox, vt sentiat nihil interesse inter dextrum & sinistrum in hęc verba Hectorem introducit loquentem, auguriaq; vt vana contemnentem.

—Τῶν οὔ τι μετατρέπομ', οὐδ' ἀλεγίζω,
Εἴτ' ἐπὶ δεξί' ἴωσι πρὸς ἠῶ τ' ἠέλιόν τε,
Εἴτ' ἐπ' ἀριστερὰ τοίγε ποτὶ ζόφον ἠερόεντα.

—Quas minime moror, neque curo
Siue ad dextram vadant, versus auroram, solemq;
Siue ad sinistram istæ aduersus occasum obscurum.

[q] *Iliad. M.*

Bonum quoque & felix habebatur augurium si pulli per quos auspicabantur, comedissent, præsertim si eis comedentibus aliquid ab ore decidisset; pulticula enim illis potissimùm dabatur in auspicijs, quia ex ea necesse erat aliquid decidere; quod tripudium faceret. Sin verò omninò non edissent; periculum imminere credebant, & infausta portendi.

Erant & Aues, quarum auguria plerumq; bonum: item & aliæ quarum infelicem euentum sortiebantur. Inauspicatarum variæ erant nomenclaturæ. Alteræ enim dicebantur, quæ superuenirent, & felici auspicio vitium facerent; Arculæ, quæ arcerẽt: Cliuiæ, quæ difficulter admitterent; Enebræ & Inebræ, quæ obstaculum darent, ab inhibendo: Remores; Fecilytræ; Voisgræ; quæ sese vellendo malum auspicium nunciarent. Bubo funebris, & maximè abhorrens publicis præcipuè auspicijs, deserta incolit; si itaque in vrbibus aut omninò in luce visus esset; pro diro habebatur ostento; & Vrbs lustrata quandoque dicitur, quod Capitolij cellam intrasset. *Cornices inauspicatæ garrulitatis haberi* scribit [r] Plinius, *à quibusdam tamen laudari. Corui*, eodem teste, *in auspicijs soli videntur intellectum habere significationum suarum pessima eorum significatio, cùm gluttiunt vocem velut strangulati*. Parra item est inauspicata, de qua [s] Horatius Galateæ suæ nauigationem dissuadens, inquit:

Impios Parræ retinentis omen
Ducat, &c.

Alteræ. Arculæ. Cliuiæ. Enebræ. Inebræ. Remores. Fecilytræ. Voisgræ. Bubo. Cornix.
[r] *Lib. 10. cap. 12.*
Coruus. Parra.
[s] *Lib. 3. Ode. 27.*

Inter auspicatas Aues Aquila primas obtinet; vnde apud [t] Homerum Priamus ab Hecuba admo-

Auspicatæ Aues.
[t] *Iliad. Ω.*

ba admonitus; Iouem orat, vt Aquilam mittat, cuius volatu in bonam spem erectus, auspicioq; secundo confisus, ad Naues Græcorum se conferat.

Πέμψον δ' οἰωνὸν ταχὺν ἄγγελον, ὅς τέ σοι αὐτῷ
Φίλτατος οἰωνῶν, καὶ εὑ κράτος ἐστὶ μέγιστον,
Δεξιόν, ὄφρα μιν αὐτὸς ἐν ὀφθαλμοῖσι νοήσας
Τῷ πίσυνος ἐπὶ νῆας ἴω Δαναῶν ταχυπώλων, id est.

Mitte autem Alitem velocem nuncium qui tibi ipsi
Dilectissimus inter alites; cuius fortitudo est maxima.
Dextrum, vt eum ipse oculis percipiens;
Hoc fretus in naues eam Danaorum equitum:

Atque hinc est, quod [u] Seneca inquirat, *cur Aquilæ hic honor sit datus, vt magnarum rerum faceret auspicia?* de quibus nos suo loco. [x] Plinius *ex Accipitribus Circon* refert *claudum altero pede, prosperrimi fuisse augurij, nuptialibus negotijs:* Nuptias enim stolida gentilitas, testibus Macrobio & [y] Alexandro ab Alexandro; *duobus auspicibus, & totidem signatoribus spondebat, stipulabaturq́;* inquit, *is noctu, ac quandoque prima diei luce, magna cautione, id ne fieret motu cæli & terræ; cælo turbato; inquieto procellosoq́ die; publicis festis, lemurijs, quibus occisi Remi vmbra placabatur, feralibus; siue parentalibus; ancylibus nondum conditis; postridie nonas; idus; calendas, quoniam ij dies atri erant.* Quas superstitiones ridet [z] Plautus his verbis:

[u] Lib. 2. natural. quæst. cap. 32.
[x] Lib. 10. cap. 8. Circus.
[y] Lib. 2. c. 5.
[z] In prologo Casinæ.

Argentum si quis dederit, vt ego suspicor;
Vltrò ibit nuptum, non manebit auspices.

Triorchis. Sed ad auguria, vnde digressa est oratio; reuertamur. *Triorchis, quem Buteonem Romani appellant, familia etiam ex eo cognominata, cùm prospero augurio in ducis naui sedisset; Phæmonoe principatum in augurijs dedit*, vt Plinius loco citato narrat. Vulturis quoq; plurimus erat vsus; quia Romulo in condenda vrbe duodecim apparuissent; vel quia, vt Herodotus vult; *Vultur nulli nocet animali, qui non nisi cadauera comedit; nec Aues mortuas attingit.* Erat tamen infaustum plerumq; eius augurium; potissimùm si fana Deorum inuolasset. Sed de Auibus alijs, quarum felix, & infelix augurium erat; consule [a] Alexandrum ab Alexandro.

Vultur.

[a] Lib. 5. capit. 13.

Auguraculum. Augures auguria capaturi in supremam curiæ partem, quam auguraculum antiqui appellabant, se recipiebant; vestemq́; induti sacerdotalem; lituum, qui virga erat, manu tenentes eleuata, oculis intensissimis Aues obseruabant; sinistrorsum ne, an dextrorsum, canentes ne, an tacite, aduolarent; bonum inde aut malum rei, quam meditabantur, elicientes euentum. Captantes porrò auguria sedebant, vt ex [b] Plutarchi his verbis quis intelligat, Ὅτ' ἂν ἄρχων ἐπ' ὄρνισι καθεζόμενος, ἔξω πόλεως οἶκον, ἢ σκηνὴν μεμισθωμένην, ὑπ' αἰτίας τινὸς ἀναγκασθῇ, μήπω γεγονότων σημείων βεβαίων ἐπανελθεῖν εἰς πόλιν ἀφεῖναι ἐχρῆν, τὸ προμεμισθωμένον οἴκημα, καὶ λαβεῖν ἕτερον ἐξ οὗ ποιήσεται τὴν θέαν αὖθις ἐξ ὑπαρχῆς. hoc est *Magistratum, cum extra vrbem conducta ad hoc domo aut tabernaculo augurij capiendi gratia consedisset, atque priusquam id esset peractum; necessaria aliqua de causa, in vrbem redire coactus fuisset*, oportebat priori loco relicto alium conducere indeq; augurium petere. Hinc Seruius in illud [c] Virgilij, *Sacrata valle sedebat, secundum augures*, inquit, *sedere est augurium captare:* Interdum verò cubantes auspicabantur; vt idem quoque testatur. Precabantur autem certa sibi, ac clara & prospera, è cœlo signa dari; quæ Deos eorum precibus annuere testarentur; harum precationum formulas expressit [d] Virgilius his verbis:

[b] In Marcello.
[c] Lib. 9. Aeneid.
[d] 3. Aeneid.

Quem sequimur? quòue ire iubes? vbi ponere sedes?
Da Pater augurium, atque animis illabere nostris.

Augurari quibus & quãdo prohibitum. Si verò augures vlcus haberent; augurandi causa prohibebantur; quia integros & sanos corpore & mente eos esse oportebat. Erant & tempora, quibus augurari erat vetitum: Metellus enim Pontifex Maximus post sextilem mẽsem auguria captari noluit; quòd adultis & perfectis Auibus auspicando, antequam æstas aduenerit, sit prudentiæ: autumno autem Aues partim inutiles sunt, partim morbidæ; partim pulli imperfecti, & aliquę propter anni tempus aliò deuolant: Sic ex vlceratis Auibus auguria captari non licere (siquidem morbosæ Aues augurium nullum faciebant) sæpe relatum est.

Augurũ honor apud Romanos. Cæterum quanto olim in honore atque authoritate haberentur augures apud omnes gentes; ac potissimùm apud Romanos: passim quæuis scriptorum monumenta testantur. Hos etenim ex maioribus, præstantioribusq́, Vrbis eligebant, vnde Cicero se ab Hortensio viro clarissimo in collegium augurum fuisse cooptatum gloriatur; Et Q. Mutium Sceuolam augurem videmus, inter primarios omnium ætatum viros connumerari; cuius sanguine; quòd aram in templo Vestæ, quo nihil in Vrbe habebatur præstantius; illum amplexantem Syllæ carnifices interfecissent; ignem illum qui Virginum cura perpetuus erat; penè extinctum fuisse credebant.

bant. Sed & Paulus Aemylius solitus est dicere; quod nec Senatus cogi, nec conueniendi locum poterat habere, nisi quando & vbi augures præscripsissent. Omnia enim gerebantur auspicatò, præsertim in bellis; vnde [e] Cicero; *Rem bellicam nostri maiores administrari nisi auspicato noluerunt*, Et Liuius prælio Alliensi, vt nouum & triste prodigium habet, quod *nec auspicato, nec litato instruunt aciem*, Et sæpè apud eum, aliosq; historicos fit mentio, *Consules auspicio operam dedisse*. Sed *quid maius, si de iure quærimus, quàm posse* (vt cum [f] Cicerone dicam) *à summis imperijs, & summis potestatibus comitia tollere; consilia & instituta dimittere, vel habita rescindere? quid grauius quam rem inceptam dirimi, si vnus augur ALIO DIE dixerit? quid magnificentius, quam posse discernere, vt magistratu se abdicent Consules? Quid religiosius, quàm cum populo, cum plebe agendi ius dare, aut non dare?* Non parum quoque augurum authoritatem extollere illud videtur; quod cum cæteris sacerdotibus simul, ac ad iudicium ducti, ac damnati sunt, alium soleant substituere: Augurem verò donec vita suppetebat, licet maximorum criminum conuictum; sacerdotio non mulctarent. Hos etiam Deorum internuncios, interpretesq; vocitabant; vt ex verbis Aeneæ apud [g] Virgilium ad Helenum augurem constat, ait enim:

Troiugena interpres Diuûm, qui numina Phœbi,
Qui tripodas, Clarij lauros, qui sydera sentis;
Et volucrum linguas, & præpetis omina pennæ.

[e] Lib. 2. de Diuinat.
[f] Lib. 2. de legib.
[g] Aeneid. 3

Quapropter non plebeios solùm illis morem gessisse legimus; sed ipsos etiam Consules; Dictatores, nec non & Reges; penes quos omne erat imperium. Scipionem ferunt, quòd augures iudicassent, vitio creatum esse, sponte sua se magistratu abdicasse. P. Claudius, ac L. Iunius Coss. supplicio digni iudicati sunt, quòd contra auspicia nauigassent. Et quamuis Proprætores, & Proconsules legamus rem quandoque gessisse inauspicatò, id augurum dignitati non repugnat, quòd soli magistratus auspicia haberent. Denique tanti fecerunt auguria, vt apud [h] Liuium extet, *Auspicijs vrbem conditam esse, auspicijs bello ac pace, domi militiaq; omnia geri; quis est qui ignoret? Quid enim est, si pulli non pascantur, si ex cauea tardius exierint? si occinerit Auis? parua sunt hæc, sed parua ista non contemnenda, maiores nostri maximam rem hanc fecerunt.*

[h] Lib. 5.

Sed vt detestandam hanc idolatriam, quæ à viro Christiano omnino debet esse aliena, ac tanquam summa pernicies euitari, plenius persequamur, paucis itaque adductis argumentis ex eorundem superstitiosorum Ethnicorum scriptis, quàm breuiter fieri potest, eandem refutemus: Cum etenim simia ille Dei Dæmon, vt Deus haberetur; auguriorum sit inuentor: (quamuis Car ea, a quo Caria appellata sunt, reperisse dicatur [i] a Plinio) nihil inde boni haberi potuit. Quis enim ita mente captus, qui Deum Opt. Max. secreta sua, quæ non homines solùm, sed ipsos etiam latent Angelos, Auibus manifestasse credat? quando ipsamet Auis periculum sibi ob oculos propositum non noscat? Quanam obsecro ratione, quod futurum erat, prædixisse potuit? Equidem è nido auolans aliunde paratura alimoniam nutricandis pullis, plerunque regreditur re infecta, nec vspiam inuento cibo. Refert [k] Eusebius, cùm Alexander Macedo ad mare rubrum proficisceretur, Iudęum quendam adfuisse, nomine Mosomanum; qui augure omnes consistere iubente, Auemq; ei causam illius rei inquirenti ostendente, ac dicente conducere ità consistere, donec Auis an hâc vel illac eundem indicasset, Auem sagitta interfecit, augurijq; ac alijs id ægreferentibus respondit, quis est iste furor? quomodo Auis ista, quæ nihil de sagitta præuiderat, de itinere nobis prædicere potuit? Quare ociosos & feriatos fore Deos dicebat doctissimus M. Varro; si sua Consilia Corniculæ crederent, aut Coruo. Cicero etiam ipse augur auguria ridebat, hominesq; arguebat, qui Auium vocibus, aut volatu, aut pastu consilia sua moderarentur; & Nonio dicenti, *spem optimam habere licere, quod septem Aquilæ in castris Pompei essent captæ, rectè dicebat moneres, si contra Picas nobis pugnandum foret*. Sed Clodium, Flaminium, aliosq;, superstitiosus quispiam dixerit exercitum perdidisse, quòd pullorum Solistimum Tripudium expectare recusassent. Quid Regulus? nonne auguria seruauit, & captus est? Mancinus religionem tenuit, & sub iugum tamen missus est. Pullos edaces habuit Paulus ad Cannas; tamen cum maiore reipub. parte prostratus est. C. Cæsar ne ante brumam in Africam nauigia transmitteret, augurijs & auspicijs renitentibus spreuit: eò facilius & nauigauit & vicit. Troianorum fortissimus Hector auguria prorsus contemnens, sic infit apud [l] Homerum:

Ἡμεῖς δὲ μεγάλοιο Διὸς πειθώμεθα βουλῇ,
Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης
Nos autem magni Iouis pareamus consilio
Vnum auspicium optimum, pugnare pro patria.

[i] Lib. 7. cap. 56.
[k] Lib. 9. de Præparat. Euang.
[l] Iliad. M.

Quo postremo versu Epaminundam Thebanum vsum etiam fuisse, testatur [m] Diodorus ante Leuctricam victoriam. Qui quoque cum duo contraria auguria, quo tempore moturus erat

[m] Lib. 15.

castra, apparuissent, quorum altero victoria, altero clades portendebatur; anxios inde milites conspicatus, ac sciens huiusmodi res esse uanissimas, animos addidit militibus; dicens moneri altero exercitum; si fortiter hostem aggressus esset, uictoriam promitti: altero autem internecionem, nisi ordinem in acie tenuissent, uel ducibus non obtemperassent. Ita Q. Fabius Maximus augur apud [n] Ciceronem dicere est ausus: *optimis augurijs ea geri, quæ pro reip. salute fierent; & quæ contra remp. ferrentur, contra auspicia ferri*. & Consul ille, qui pullos pasci nolle annunciantibus, iussit, ut biberent, proijci in fluentem, is minimi auguria fecisse uideri potest. Rectè Virgilius:

[n] Lib. de Senect.

Nescia mens hominum fati, sortisq; futuræ.

Vt itaque finem confutandæ uanæ huic gentilium augurIorum fiduciæ colophonem imponam, [o] Prudentij sequentes uersus epilogi quasi loco subiungam, qui scilicet superstitionem illam egregiè refutant.

[o] Lib. 2. contra Symmachum.

Si Brennum, Antiochum, Persen, Pyrrhum, Mithridatem
Flora, Matuta, Ceres & Laurentina subegit,
His tamen auspicibus successus dextra dederunt
Omina lætificos, & felix adfuit ales,
Quid sibi vult virtus, quid gloria, si Coruinum
Coruus Apollineus penna vel gutture iuuit?
Sed tamen hic Coruus, cur defuit exitiali
Forte die, infaustas tegerent cum funera Cannas,
Oppeteretq; super congesta cadauera consul?
Cur Cremera in campis Cornice vel oscine Parra
Nemo Deum monuit perituros Marte sinistro
Ter centum Fabios vix stirpe superstite in vno?
Nullane tristificis Tritonia Noctua carris
Aduolitans, præsto esse Deam prænuncia Crasso
Prodidit? aut Paphiam niueæ vexêre Columbæ,
Cuius inauratum premeret gens Persica lembum.

Non mirum itaque, cùm plena mendaciorum ac fallaciæ; ut omnes sunt Dæmonum inuentiones, sint ipsa auguria, si à Deo, eiusq; ministris in ueteri testamento, ac tandem à Sanctissimo Concilio Tridentino reiecta, & hominibus Christianis interdicta fuerint. Sed hæc quantum ad generalem quandam cognitionem attinet, satis dicta sunt: nobis enim properantibus ad altiora, plura de his scribere, & tempus & ratio prohibet.

VLYSSIS

VLYSSIS ALDROVANDI
PHILOSOPHI, ET MEDICI
BONONIENSIS
ORNITHOLOGIAE
LIBER PRIMVS,
Qui est
DE AQVILIS IN GENERE,

DE AQVILÆ DIGNITATE.

NON satis efficax eorum, etsi grauium virorum, mihi videtur opinio, qui vel Gallinaceo Gallo, vel Pauoni principem in alitum genere locum tribuunt. Nam quamuis dimicans Gallus cantu suo exultans superbiat, & Leonibus ipsis omnium animalium ferocissimis aspectu suo pauorem incutiat, regnumq; in quacunq; sit domo, exerceat, atque ternas discernendo horas, quasi gnarus astrorum dicatur; ille tamen sponte sua Aquilæ, cuius non præsentiam solùm, sed vocem etiam eminus expauescit, meritò cedet. Pauo autem licet ob versicolores pennas, pręsertim si in rotam eas expandat, Auium sit formosissimus, maiestatemq; ac grauitatem incedendo præ se ferat, atque rationis aliquo pacto (laudatus namque orbem erectis caudæ pennis gloriabundus effingit, idque aduerso maximè sole, vt fulgentius radient) particeps videatur, cum Aquila tamen de dignitatis, nobilitatisq; loco certare non potest: præsertim si volatus sublimitatem, celeritatem, ac durationem, visusq; acumen, animi generositatem, magnificentiam, liberalitatem, corporis robur, vim, audaciamq;, denique & viuacitatem contemplemur. Aquila enim reliquis omnibus volat altius, adeò vt cœlum petere, illudq; adniti contingere videatur: vnde apud Ethnicos Iouis nuncia vocatur, & a Theologis D. Iohanni Euangelistæ, quo nullus mystica, cœlestiaq; Dei dogmata accuratiori indagine perscrutatus est, meritò assignatur, ita vt teste D. Augustino, si altius de Deo locutus esset, cum diceret, *In Principio erat Verbum*, nemo hominum intelligere potuisset. Ob eandem excellentiam Romani bellica & triumphalia signa eius imagine decorarunt, vnde meritò Romanus ales fuit nuncupata. Nulla enim ferè orbis terrarum pars fuit, ad quam modò patuerit accessus, quam felicissimo huius Auis ductu Romani suo non subiecerint imperio. *Quorum cuiq; legioni praeerat*, vt [a] Iosephus testatur, *rex ipsa Auium omnium, & eadem valentissima; vnde etiam imperij signum ipsis est, & velut omen victoriæ in quoscunque eunt*. Haud me fugit tamen Persas longè ante illos auream Aquilam alas expandentem sibi pro signo militari fecisse. Omniũ præterea Auium (reiecto, explosoq; fabuloso Phœnice, quem sexcentos & sexaginta annos viuere vulgus nugatur) viuacissimam, solertissimam, ac velocissimam Aquilam esse perspectum est. Insuper quænam cum hac viribus contendere audeat, quæ Dracones ad pugnam lacessit, ac cum ijs decertat; Tauros adoritur, ac interimit; Hinnulos vincit; Vulpes lacerat; Anguibus vescitur? Quæ hac ipsâ alia Auis in prole educanda benignior? quæ in deligenda iustior? quæ visu præstantior? quæ in auspicijs felicior? quæ præsagiendo habita veracior? qua sanè ratione Græci nominis, etymiq; dignitatem meretur Α᾽έτος, quasi veritatis signum dicta. Huic enim vni aliti Ethnicorum omnium & Haruspicum maximè consensu id honoris datum, vt magnarum rerum secundi semper euentus eius auspicijs portenderentur, ac Buteonem, Sanqualim, Immussulumq; longè diuinando anteire crederetur. Reliquarum ergo volucrum ostenta quæcunque interuentu suo abolebat. Neque verò per aërios tractus vlli omninò cedit, præterquàm fulmini.

[a] Lib. 3. de bel. Iud. c. 5.

Aquilam itaque reliquis omnibus Auibus prælucere non ſolùm ex deſumptis rationibus, quas iam adduximus, ſed & grauiſſima poetarum, philoſophorum, aliorumq; illuſtrium ſcriptorum authoritate euinci poteſt, & in primis fatidicæ Sibyllæ canentis:

Ex Aſia veniet Aquila Rex magnus ad inſtar
Ardens, qui terram peditumq; equitumq; catervas
Obducet, qui cuncta malis labefacta replebit.

Item [b] Homeri, qui τελειότατον πετηνῶν, hoc eſt volatilium perfectiſſimam tanquam βασιλικώτατον eam appellauit. [c] Daretis quoq; Phrygij ita ſcribentis, regioq; eã nomine compellantis.

Rex Auium, ac viſo cunctatur funere, fulmen
Deponens.

Pindarus quoque hanc Auem pluribus in locis ſummo honore dignatur; præſertim verò his verbis, [d] ταῦτ' ἄρα οἱ φαμένῳ πέμψεν θεὸς ἀρχὸν οἰωνῶν μέγαν Α'ετόν, idest, *hac illi locuto miſit Deus ducem Auium magnam Aquilam.* Item vbi excellentiam eius in exemplum trahens de Arceſilao tradit in hæc verba: [e] κρέσσονα μὲν ἁλικίας νόον φέρβεται, γλῶσσάν τε, θάρσος τε τανύπτερος ἐν ὄρνιξιν Α'ετὸς ἔπλετο, idest, *præstantiorem ætate mentem alit, & linguam, & animi magnitudine eſt veluti Aquila inter Aues expandens alas.* Alibi etiam reginam volucrum à Deo declaratam prodit. Ad cuius confirmationem inter cœtera, quæ adduci poſſint, minimè digna omiſſu, aut neglectu, viſa eſt tam multis & tantopere decantata illa, licet fabula, de Iouis alite; idq; propter authorum, qui eam literis tradiderunt, eruditionem ac dignitatem, narrationis varietatem; exempla quoque morum hinc emanantia; denique ob tractationem omnibus numeris abſoluendam; ne quid ſcilicet huic noſtræ deſit hiſtoriæ, quod latere ſub fabularum cute dubitemus: atque vt, ſi quid exiſtimauit antiquitas poſſe ex fabuloſis commentis rei naturalis cognitioni, virtuti, famæ, & honori accedere; illud etiam & nos animo & re ipſa aſſequamur. Primùm itaque cur Ioui dicata ſit, eiuſq; ſceptro inſideat, vt [f] Luciano, & [g] Oppiano placet, item quod Auis Dei dicatur, vt Danti; triplici oſtendi poteſt ratione, naturali nimirum, hiſtorica, & fabuloſa. Nam quemadmodum ipſa viſu, vt diximus, eſt perſpicaciſſimo, oculorumq; acie ſubtiliſſima atque puriſſima: ita principibus ad rectam rerum adminiſtrationem ſumma prudentia & perſpicacitate eſſe opus certum eſt. Ioui autem aduerſus Titanas proficiſcenti, ſacraq; facienti, vt [h] Lactantius aſſerit, in auſpicium aduolauit; ſicuti etiam cum Saturnum bello ſuperauit, vt Seruio placet, ideoq; victor pro bono omine acceptam tutelæ ſuæ addixit. Sunt & multa huiuſmodi alia; quæ de ea referuntur; quæ hîc recenſere longum eſſet. Eam etiam Ioui cum Gigantibus prælio dimicanti fulminum tela ſubminiſtraſſe narrant. Aglaoſthenes enim author eſt Iouem Aquilæ aſſumpta figura Naxum inſulam, in qua primùm infans Cretæ ſubreptus, educatus fuit, vt regnum conſequeretur, petijſſe: Addit & Aquilam Ioui ſacrificanti auſpicatam; & cum Titanibus manus cõſerenti tela ſubminiſtraſſe, eoq; auſpicio viſum, eam inter aſtra collocaſſe. Qua de cauſa [i] Virgilius, [k] Ouidius, & [l] Claudianus *armigerum Iouis alitem* vocant, & *flammigerum* [m] Statius

——Nec ſegnius ardens
Accurrit, niueo quem flammiger ales olori
Imminet. Et quidam Ornithologus recentior
Inter quadrupedes debetur quanta Leoni
Gloria, tanta mihi creditur inter Aues.
Ales ſacra Iouis magnarum gloria rerum,
Inter Aues omnes regia ſceptra gero.

Iunonis Aues quæ.

Vnde in multis vetuſtis numiſmatibus Aquilam ſupra Iouis fulmen, & in aliquibus ferentem ipſius ſimulacrum videre eſt, in alijs geſtantem Iouis ac Iunonis effigiem: Sicuti autem Aquila Iouis, ita Pauo & Struthiocamelus Iunonis Aues dictæ ſunt. Referunt etiam Iouem ob memoriam anteacti obſequij, quòd ſcilicet Ganymedem, quem ardenter deperibat, vt pocillatoris munere apud ſe fungeretur, in cœlum rapuerit, hanc Auem ſuam feciſſe; Fabula eſt notiſſima, verùm in ea enarrãda authoribus non omnino inter ſe conuenit. Ganymedes patria Phryx fuit, Trois Regis filius (catamitus Feſto & Martiali ab officio cognominatus, & ante illos [n] Plauto, *Dic mihi nunquid vidiſti tabulam pictam in pariete, vbi Aquila catamitum rapuit?*) puer vultu adeò venuſto, adeo liberali; vt nihil ſupra; quem aliqui paſtorem; aliqui venatorem faciunt. Hunc, dum in ſyluis venaretur, vt Virgilius; ſeu dum greges paſceret; vt Lucianus ait, Iouis iuſſu ab Aquila in cœlum ſublatum ferunt. Lucianus Iouem ipſum in Aquilam conuerſum, puerum pocula miniſtraturum ſublimem abripuiſſe ſcribit: Vt vt ſit, ſabuloſum vtrumq; eſt: In hoc tamen omnes conſentiunt; nempe in huius facti præmium Aquilæ effigiem cœlo donatam & collocatam eſſe; quæ ſuper Aquario, quem Ganymedem, quaſi aquam ex vrna affundentem

vocari

[b] *Iliad 9. & u.*
[c] *Lib. 6. de bello Troiano.*
[d] *Ode 6. Iſthmior.*
[e] *Ode. 5. Pythior.*
[f] *In Deor. concil.*
[g] *In Ixeut.*
[h] *Lib. de falſa Relig.*
[i] *Aeneid 9.*
[k] *Metamorph 13.*
[l] *Ep. g. de Phœn*
[m] *Thebaid. 8.*
[n] *In Menæch.*

vocari plures testantur, volitare videtur. Hanc fabulam [o] Theocritus, [p] Ouidius, [q] Virgilius descripserunt. Virgilius diuinè his verbis:

Intextusq́; puer frondosa regius Ida,
Veloces iaculo Ceruos, cursuq́; fatigat
Acer, anhelanti similis, quem præpes ab Ida
Sublimem pedibus rapuit Iouis armiger vncis.
Longæui palmas nequicquam ad sidera tendunt
Custodes, sæuiq́; Canum latratus ad auras, &c.

Sic autem Ouidius;

Nec mora percussum mendacibus aëra pennis
Arripit Iliadem, qui nunc quoque pocula miscet,
Inuitaq́; Ioui nectar Iunone ministrat.

Meminit item Ausonius:

Stat Iouis ad cyathum, genuit quem Dardanius Tros.

Huc facit & [r] Martialis dialogus:

Dic mihi quem portes volucrum regina? Tonantem.
Nulla manu quare fulmina gestat? amat.
Quo calet igne Deus? pueri. Cur mitis aperto
Respicis ore Iouem? de Ganymede loquor.

[o] In Syracusis.
[p] 10. Metamorph.
[q] Aeneid. 5
[r] Lib. 5. Epigramm.

Aquilam marmoream iam dictæ fabulæ manifestum testimonium; Ganymedem scilicet raptum ferentem, ego olim Romæ in ædibus Reuerendissimi Episcopi de Rusticis, in platea de Valle vulgò dicta obseruaui: item apud Illustrissimum Camillum Capranicum, nudi Iouis simulacrum, cui item marmorea Aquila prope pedes astabat. Asteriam quoque Cei filiam à Ioue, vt ait Fulgentius, adamatam, post vitiatam Latonam, ab eoque in Aquilam mutato oppressam fuisse tradunt, & ex eo concubitu Ioui Herculem peperisse. His si placet & hanc adde fabulam, quæ Aquilam Ioui adhuc puero nectar ministrasse, atq; ideo inter astra relatam, narrat; Meminit huius Mæro apud [s] Athenæum his verbis:

Educabatur in Creta Magnus Iuppiter, nec vlli
Cognitum id erat beatorum, is autem membris omnibus crescebat.
*Ipsum autem alebant in antro diuino * Trerones,*
Ex Oceani fluentis Ambrosiam adferentes.
Nectar verò ex saxo ingens Aquila semper hauriens
Aduolans portabat consultò, prudentiq́; Ioui.
Eam victo patre Saturno Iuppiter altisonus
Immortalitate donatam, in cœlo habitare voluit.
Eademq́; magnificentia Treronas Pleiadas honorauit,
Quæ nunc æstatis sunt ac hyemis nunciæ.

[s] Lib. 11. Deipnosoph. cap 13
* τρήρωνες pauidæ Columbæ trepidæ Pleiades.

Nec desunt qui fabulentur, cum Dij Aues omnes inter se partirêtur, Aquilam in portionem suam sortitum esse Iouem, quòd altiùs cunctis euolet, & inter omnes principatum obtineat: Vnde & prouerbio locus datus Ζεὺς Ἀετὸν εἵλετο, idest *Iuppiter Aquilam delegit*, vbi quis asciscit sibi præclaros, suisq; rebus accommodatos viros. Hinc peculiari priuilegio à fulmine eam immunem esse, cuius tela Ioui porrigat; non tantum ex antiquorum monumentis ostenditur, verùm etiam naturali ratione. Dicitur enim supra secundam aëris regionem nubium ac fulgurum sedem euecta, cùm fulgura, quæ infra se sunt, tantum feriant, ab omni horum ictu sese tutam præstare, quemadmodum [t] Apuleius his verbis testatur: *Aquila cum se nubibus tenus altissimè sublimat, euecta alis totum istud spatium, quo pluitur & ningitur, vltra quod cacumen nec fulguri, nec fulmini locus est in ipso, vt sic dixerim, solo ætheris & fastigio hyemis, cum se extulerit, nutu clementi leuorsum & dextrorsum tanta corporis mole labitur, velificatas alas quò libuit, aduertens, modico cauda gubernaculo &c.* In hanc opinionem comprobandam facit quod Pindarus eam *nubiuagam* vocat, & [u] Homerus de ea loquens, *vt Aquila*, inquit, ὑψιπετήεις, idest *alta petens, quæ descendit in campum* διὰ νεφέων ἐρεβεννῶν, idest *per nubes obscuras.* Et [x] Aristophanes γενοίμαν Ἀετὸς ὑψιπέτας, idest, *Aquila fiam in nubibus* de altissimo volatu dixit. Ad hunc sensum Romæ, teste literatissimo [y] Iusto Lipsio; in vinea apud Cardinalem Carpensem in arcula marmorea antiquissimum extat monumentum, in quo insculptum est Iouis nubiferi caput, cum pectore, & sub eo Aquila expansis alis subuolans subsequitur. Honores item Aquilæ in sacris & templis delati, vsusq; in triumphis ac ludis varijs, quos consultò hic prætereo, proprio capite de ijs acturus; regiã, principemq; Auem esse, cœterisq; anteponendam declarant. Hanc denique nostram sententiam duplici Aristotelis authoritate communire placet, [z] primã ex primo historiæ: [a] alterã ex nouo eiusdem: quarum

[t] In Floridis.
[u] Iliad. χ.
[x] In Auibus.
[y] In Antiq.
[z] Cap 5
[a] Cap. [illegible]

quartum prioris hæc ſunt verba: *Volucrum aliquæ penna volant, vt Aquila & Accipiter, Aliquæ membrana ſicca, vt Apes & Scarabæi, aliqua inſecta volatilia, quæ exanguia ſunt: aliæ cute, vt Vulpecula Auis & Veſpertilio. Volant pennis & cute ſanguine prædita.* Ex his verbis palam eſt inter volucres pennis volantes rapacibus, & inter has Aquilæ primatum ab illo dari. Eadem omnino ratione adſerere poſſumus inter inſecta membranâ volitantia primum nobilitatis gradum Apibus ab eo adſcribi. Neque id ab re, cùm ab his tot, tantaq; & tam ſtupendo artificio proueniunt emolumenta, quod Maro disertè ac copiosè ſuo carmine oſtendit. Altera item authoritate Ariſtotelis ductus omnibus alitibus anteponendam Aquilam, clarè colligo, quæ ſic habet: *Volant ſublimes, vt quàm longiſsimo diſsita interuallo deſpiciant, qua de re ſolam Auium omnium Aquilam diuinam perhibent.*

Apum primatus inter inſecta.

Dubitare autem quiſpiam poſſit, cùm Aquilarum multæ ſint ſpecies, quænam harum Ioui in miniſterium aſcita fuerit, tranſlataq; in cœlum: cui reſponſum eſto, eam ſibi Iouem delegiſſe, quæ aurea dicitur nomine Chryſaetos. Sanè non omnes Aquilæ fuluæ ſunt, ſeu aureæ: Alias nigricantes eſſe conſtat, alias albicante cauda; alias aterrimas; alias denique alterius coloris; vt ſuo loco apparebit. Verùm quæ colore ſunt ſubrutilo, vt cœteris nobilitate præſtant, ita teſte Ariſtotele raræ ſunt conſpectu. Ex his ea cœlo donata dicitur, quæ Ganymedem Ioui amanti tradidit. Itaque Clearchus Tyrannus cùm ex ſucceſſu continuæ felicitatis ſe Iouis filium diceret, præferri ſibi Aquilam auream tanquam generis argumentum voluit; & [b] Pindarus aureas tantummodo Aquilas Ioui ſacras indicat; vbi ait, ἔνθα ποτὲ χρυσέων Διὸς Αἰετῶν πάρεδρος, id eſt, *vbi olim ea, quæ aureis Iouis Aquilis aſsidet Sacerdos*. Idem teſtatur [c] Ouidius, inquiens:

Grata Ioui fuluæ roſtra videbis Auis.

Et [d] Cicero de glandifera quercu loquens, *fuluam Aquilam Iouis nunciam olim refert ex ea euolaſſe*. Item & Claudianus —*Fuluusq; Tonantis Armiger*, pro Aquila nobiliori dixit.

[b] Ode.4. Pythior.
[c] Lib.5. Faſtor.
[d] Lib. 2. de legib.

ÆQVIVOCA NOMINIS AQVILÆ.

QVONIAM verò maximam ad rem ipſam intelligendam negocium legentibus faceſſere ſolet eiuſdem vocabuli varia ſignificatio, quam æquiuocationẽ vocant Philoſophi; idcirco rectæ rationi conſentaneum exiſtimo; ne in ambiguo verſemur; vt prius huius dictionis (Aquila) æquiuocationem in diuerſas rerum ſignificationes diffuſam diſtinguamus. Omnis autem æquiuocatio inde naſcitur, quòd res, quàm voces multò plures numero ſint. Quò fit, vt ſæpenumero grauium errorum tricis implicari, turpiſſimeq; hallucinari nos contingat, dum animum non ſatis aduertentes vnam rem pro altera, etſi toto cœlo ac genere diſsideat, accipimus; & quæ longè diuerſiſſima ſunt, eadem facimus: Nempe morbum, plantam, lapidem, animal, idq; nominis ſimilitudine decepti.

Quòd ipſum ſummis, doctiſſimisq; Theologis vſu veniſſe videmus: nempe uerbi gratia Diuo Ambroſio, qui pro uoce Græca Τρυγών in Hexamero piſcem marinum planum, Paſtinacam Latinis dictum deſignante, quæ per radium ceu telo virus eiaculatur, Turturem, Auis innocuæ nomen vertit, (vtrumque enim ſignificat) amphibologiâ ſcilicet deceptus. In eundem errorem D. Baſilij interpretem, item qui Galeni librum de compoſitione medicamentorum in Latinâ linguam tranſtulit, lapſum, imò & Plinium aliquoties ſimiliter hallucinatum uidemus. Nam exempli gratia, [a] nominis Ixia (quod Chamæleonis nigri venenum etiam alioqui ſignificat,) ſimilitudine falſus, Ixon (quod viſcum ſonat, & non uenenum, ſed illomet teſte præſens contra id remedium) interpretatus eſt, non ſine graui errore.

Errores quorundam grauiſſimorum hominũ ob amphibologiam.
[a] Lib.22.capit.15.

Quò itaque omnia dilucidiora appareant, huius dictionis (Aquila) diuerſam notionem ad diuerſas res manifeſtandas deſumptam, paucis perſtringamus, eo ſeruato ordine, quem rerum dignitas poſtulat. Aquilæ nomine uir uenit intelligendus genere Ponticus, religione Iudæus, de quo D. Lucas, *Egreſſus*, inquit, [b] *Paulus Athenis Corinthum petijt, & inueniens quendam Iudæum Aquilam nomine, & Priſcillam, acceſsit ad eos, & quoniam illis erat* ὁμότεχνος, id eſt *eiuſdem artis*, uidelicet *Scenofactoria, vel Sutoria* (vt interpretatur Origenes) *itaque unà cum illis huic opificio operam dedit, poſtquam ipſi in Achaiam ab vrbe Roma veniſſent*. Huius D. Paulus multis in locis tanquam dulciſſimi amici meminit. Erat enim ipſis, ut artificium commune, ita & animus concors, menſaq; eadem. Nam & unà ſimul, cùm ſe Deo uouerunt, capillitium ſibi ſuccidi iuſsêre, pro more, qui ab omni ætate, apud omnes gentes, omniq; in religione inualuerat.

Aquila Ponticus.
[b] Act 18.

Alius fuit Aquila, Ponticus itidem, ac religione Hebræus, qui ſub Adriano Imperatore vixit,

Aquila Ponticus.

cui adeò

cui adeò charus fuit, vt eum restituendæ Hierosolymæ operum constitueret præfectum. Hic cùm quotidie Christianorum numerũ augeri, Deumq; ostenta & prodigia per eos edere cerneret, occulto stimulo quodam percitus, se Christianis adiunxit, baptizariq; iussit. Erat autem Astrologiæ peritissimus, & genethliacis iudicijs assiduè intentus. Quo factum est, postquam Christianorum religione fuisset imbutus, & priora studia nollet deserere, vt Christiani Sacerdotes, qui eum post multas admonitiones ab astrologicæ disciplinæ studio desistere nolle cernerent, hominem illum à cœtu sacro ablegarent, & Ecclesia eijcerent, hac scilicet pœna irrogata emendatum eum iri existimantes. Ille verò contra iracundia maiori accensus ad Iudæorum sacerdotes se contulit, ac per execrationem Christianismo eiurato, circumcisionem denuò recepit, & Proselytus effectus est. Atque hac ipsa de causa linguam hebraicam breui edoctus, nouam quandam ex Hebræo in Græcum sermonem interpretationem literarum sacrarum instituit, & quædam etiam in Caldaicum vertit, testimonia de Christo prorsus obscurare ac tegere summo studio conatus. Deum autem cum Mane hæretico mendacem dixit. Nam vocem hanc Græcam, κατ' ἀυτὸν, contra ipsum Deum sic interpretabatur, propterea quòd Adamum Eua non multo post ad mandati diuini violationem impulerit, ideoq; facta sit insidiatrix, quę adiutrix appelletur. Hæc illius erat opinio, sed ex D. Cyrilli & Damasceni interpretatione adiutrix Adami dicta est ad humani generis propagationem: Multa alia de Deo & pręsertim de Christo Iesu mentitus est, eaq; de causa à Iudæis cæteris omnibus interpretibus antepositus, vt notat [c] Diuus Augustinus. Hic Aquila creditur esse ille, qui & Onxelos D. Hieronimo vocatur.

Epiph. lib. de pond. & mensur.
[c] Lib. 15 de Ciuit. Dei. cap. 23.

Fuit insuper alius vir Aquilæ nomine Alexandriæ Aegypti præfectus teste [d] Nicephoro, qui vixit sub Heliogabalo, tempore eo, quo Origenes Alexandriæ florebat.

Aquila pręfectus Alexandriæ.
[d] Lib. 5. Histor. Eccl.

Fuit & Aquila Rhetor celebris, qui scripsit de luminibus illis orationis, quæ Schemata vocantur, teste [e] Petro Victorio.

Aquila Rhetor.
[e] In Demet. Phalar.

Pontij Aquilę nobilis tribuni meminit [f] Tranquillus, quem *unum è collegio triumphanti, & subsellia tribunitia prætereuehenti non assurrexisse sibi adeo indignatus est Cæsar, vt proclamauerit, Repete ergo à me Aquila remp. tribunus: & nec destitit per continuos dies quicquam cuiquam, nisi sub exceptione polliceri, Si tamen per Pontium Aquilam licuerit.*

Aquila Pōtius tribunus.
[f] In C. Cæsare c. 78.

Est & Aquila nomen piscis ex genere planorum, quem & Græci Α'ετὸν appellant, cartilagineus, Pastinacæ similis, adeò vt aliqui eum secundam Pastinacæ speciem existiment. Aristoteli notus & Romanis sub nomine Aquilonis celebratus: Genuẽsibus pesce Ratto. Aquila ideò vocatur, quia veluti expansis alis Aquilam imitatur: Pesce Ratto à cauda tenui, oblonga & murinæ simili.

Aquila piscis.
Aquilo.
Pesce ratto.

Aquila etiam lignum significat, his qui historiam rerum Indicarum conscripserunt, nempe corticem ligni Aloes, Alue di Campaa appellatum, quod quidam odoratum admodum in Iaponensi regione nasci asserunt, quamuis Chinam id producere tradant eius historiographi. Huius vsum esse in suffumigijs, seu thymiamate ad Idolorum sacrificia apud Barbaros propter gratum odorem, rerum Iaponicarum Liber V. testatur; Equidem crediderim esse verum Agallochum [g] Dioscoridis, & Agalugin Arabum, ex quo barbari extrahentes succum ad nos exuccum, aridumq; corticem transmittunt insigni impostura.

Aquila lignum.
Alue di Campaa.
Agallochũ
[g] Li. 1. c. 21.
Agalugin.

Aquila pręterea herba est Hesychio quę in Libya prouenit, item & Varino. [h] Galenus refert Pamphilum quendam in opere suo de herbis inscripto, grammatico & magico potius, quàm medico Α'ετὸν, idest, Aquilam herbam inter alias recensere, cuius nulla vspiam apud Græcos mentio vnquàm facta legatur, præterquàm in libro quodam Hermæ Aegyptio attributo, cui titulus est, de triginta sex sacris horoscoporũ herbis, quas clarũ est, nihil aliud, quam nugas veras ac deliramenta anilia esse ipsius Pamphili similia Ophionicis Conchlacis. Nec enim prorsum quispiam extitit Conchlax; ad risum enim fictum nomen est, sicuti pleraque alia in libro eius conscripta. Nec triginta sex herbæ illę vltra nomen ipsum quicquam sunt, nec vlla ipsis res subiacet. Verùm Pamphilo, sicuti & plerisq; alijs ocium fortassis supererat inutiles fabulas libris intexere: Hactenus Galenus. Hæc fortè fuerit Promethei herba dicta Apollonio, quam è sanguine eius natam fingit: qui à iecinore, quo Aquila depascebatur, profluebat. Vnde & radix sanguinolenta apparet, flore croceo cubitali vel cubitum à terra distante, caule gemino. Scholiastes poëtam hanc comminisci ait, cùm à nullo rhyzotomo talem stirpem describi comperiamus. Centaurij quidem maioris radicem succo manare sanguineo apud veteres legimus, verùm huic reliqua descriptio minimè conuenit.

Aquila herba.
[h] Lib. 6. Simpl.
Herme Aegyptij liber.
Promethei herba.
In Argonaut.
Centauriũ maius.

Astrum item esse Latinis Aquilæ nomine donatum Arabibus Alkair, omnes astrologiæ periti testantur. Est autem decima nona stellarum Septentrionalium imago, seu partitio. Stellis quatuor constat, quarum vna in capite eius constituta est, vt inquit [i] Hyginus, In vnaquaq; ala

Aquila Astrũm.
Alkair.
[i] Lib. 3. Astro.

vnam,

vnam, vnam item in pectore sed obscuram, in capite vnam, eamq; fulgentem admodum habet: Cœli multam partem occupat, dextra quidem ala extra circulum Aequinoctialem non multum prodit, sinistra autem nõ lõgè à capite Ophiuchi figurata videtur. Rostrum à reliquo corpore eius diuidit circulus ille, qui à Cãcro ad Capricornum peruenit. In duodecima Aquarij parte sinistra oritur vnà cum Capricorno, occidit autem exorto Leone xiij. Cal. Augusti, cuius [k] Plinius meminit; *coitus omnibus*, inquit, *pecoribus ad Arcturi occasum*, idest, *a tertio idus Maias ad Aquilæ occasum*. Astrologorum experientia tempestates ciet, Genethliacis vero (si his fides adhibenda sit) fausta ac felix est. In [l] Arati commentario legitur de Aquilæ die quod sit in Italia ad xiij. Cal. Ianuarias, & quòd si puro & miti appareat aëre, lætas promittat futuras segetes. Nam tum genitalis lacteusq; succus trasmittitur à lacteo circulo in terras. Si verò Luna illà die roscido frigore asperserit segetes, ægrè illas habituras significatur, si verò fuerit interlunium, omnes hybernos fructus læsos iri. Porrò de hoc astro [m] Manilius ita canit:

[k] Lib.8 capit.47.
[l] Capit. penult.
[m] Lib. 1. c. 4. & lib. 5. c.vnico.

Nunc Aquilæ sidus referam, quæ parte sinistra
Rorantis iuuenis, quem terris sustulit, ipsa
Fertur, & extentis prædam circumuolat alis.
Fulmina missa refert, & cœlo militat ales,
Bissextamq; notat partem fluuialis Aquari,
Illius in terris Orientis tempore natus
Ad spolia, & partas surget vel cæde rapinas.

Sal ammoniacum. Mercurius. Sulph... Arsenicũ. Aurum. Aquilæ nomine Chymicis multa veniunt, Paracelsus salem ammoniacũ ob leuitatem suam in sublimationes, item & Mercurium præcipitatum, Aquilam vocat, Hortulanus idem quoq; nomen sulphuri, arsenico, nec non & auro tribuit.

Aquila lapis. Gryphus lapis. Lapis item eisdem est Aquilæ nomine, verbi gratia cùm aquam Aquilæ, aquam lapidis esse dicant, qui huiusmodi commenta vocibus tam obscuris & inauditis inuoluunt, ne scilicet intelligantur pulchra sua istæc mysteria, & certè hæc non intelligi multò satius est. Appellatur idem etiam lapis illis Gryphus non temere forsan, quòd non aliter ac hoc animal sua rapacitate nocet, ita ille lapis cęteraq; omnia, quibus ad suam Chrysopœam vtuntur Chymici, pecunias ex loculis nostris eripiant, nosq; sæpius Codro, quod aiunt, pauperiores reddant. De hoc lapide [n] Auicennas seu potius Chymista quispiam.

[n] Lib. de lapid. nomin.

Aquila fluuius. Nilus. Hoc idem Aquilæ nomen est cuidam fluuio Aegypti (præter Nilum, qui & ipse à multis Aquila cognominatus fuit,) ob cursus velocitatem, seu rapiditatem, alueiq; profunditatem à Prisco rege quodam Aegyptio inditum: Hic enim cùm olim intima Aegypti longè ac latè inundans totam regionem depopulatus esset. Itaque ab Hercule gnauo (vt fama est) continuò obturata est eius eruptio, & in suum alueum conclusa. Quare Græci fabulati sunt Herculem Aquilam occidisse, quæ Promethei iecur assiduè rediuiui deuoraret.

Fluuius Scythiæ. Eodem nomine & Scythiæ quidam fluuius vocatur apud Herodotum, & Agretam, à quo quòd optimam atque intimam Scythiæ, cui imperabat Prometheus, partem deuastaret, locum datum volunt fabulæ, quod Promethei hepate vesceretur, idque Iouis iussu, quoniam imbres frequentes, eius impetum & amplitudinem augerent.

Fluuius in Eridanum influens. Fluuium eiusdem nominis esse, & in Eridanum defluere [o] historia habet tripartita, de quo memorandam hanc refert histotiam: *Maxentio Herculij filio perempto, Constantinoq; iam solo rerum potito, Ecclesia Christi efflorescere ac vigere in religione cœpêre, datumq; ijs iam licenter, & alacriter agere potissimùm, qui circa Tyberim fluuium & Eridanum (quem Padum accolæ appellant) item circa Aquilam commorabantur. In hũc locum sermo fertur aduectam nauigio Argo ad Tyrrhenum pelagus fuisse perductam. Argonautæ enim ventum validum declinantes, non eodem nauigio in regressione vsi sunt, sed transeuntes mare, quod super Scythas est, per hæc flumina venerunt ad terminos Italorum, & hic hyemantes condiderunt ciuitatem, quæ vocatur Amona. Aestate verò superueniente, cooperantibus eis prouincialibus ferè quadringenta stadia arte mechanica trahentes Argo per terram ad fluuium Aquilam deduxerunt, qui permiscetur Eridano fauces habenti in Italicum mare.*

[o] Lib.1.capit.7.

Ister fluuius. Sozomenus, Zozimus & Calistus Istrum fluuium ἀκυλιν Acylin vocãt, quorum interpretes, teste * Abrahamo Ortelio Aquilã & Aquilum fecêre. Ister autem hic apud antiquissimos authores Istriæ fluuius est, alius ab Istro Germaniæ, vt Pomponius affirmat, qui addidit, eum ex aduerso Padi ostio in mare effluere, idq; ratione horum duorum fluminum aluei dulce existere. Fluuius fabulosus est etiam [p] Plinio teste. Nec desunt tamen, qui hunc eundem cum Plinij Nauporto putant, & hodie Quieto dici, sed & hoc falsum.

* In Tesauro Georg.
[p] Lib.3.capit.18.

Cataloniæ oppidum. Aquila oppidum est in regno Cataloniæ, propter quod cæsus fuit exercitus Iosephi Enesiris regis Morochi.

Abrutiorum urbs. Aquila ciuitas est Vestinorum seu Abrutiorum, vbi olim Amiternum, quod & Turconium

Vola-

Volaterrano dicitur, fuit, natalibus C. Crispi Salustij Oratoris ac historici præclari insignis. Restauratæ tempore Caroli primi Siciliæ regis, nomen Aquilæ impositum est ea occasione, quòd qui vrbem statuebant, eam inter vicinas caput elaturam haud aliter, quam Aquila inter Aues sperarent, vel quod magis est verisimile, quòd Amiterno primo illius conditori nomen esset Aquilo; Meminit eius Baptista Mantuanus hoc versu:

Sfortia belligerans Aquilæ sub manibus altis.

Aquila seu ἀκυλα apud Ptolomeum Tusciæ mediterranea vrbs est. Leander Acqua pendente vocat. Aquenses forte Plinij, quos Taurinos cognominat, Ortelio authore. *Tusciæ urbs.*

Aquilæ etiam tres insulæ sunt in mari mediterraneo paulo supra littus Bethicæ. *Insulæ Aquilæ.*

Video etiam pagum quendam prope Treuiros, Igle, idest, Aquilam indigete voce ab ea gente vocari, quo antequam Romani operis molem etiamnum licet conspicere. *Igle.*

Aquila maior & minor Mauritaniæ Tingitanæ duo loca sunt apud Antoninum. *Mauritaniæ loca.*

Item prædium in Phrygia apud Nicetam. *Prædium Phrygiæ.*

Ad Aquilas Atticæ locus est apud Pausaniam. *Ad Aquilas.*

Locus item est ab Rauenna vicesimo miliari, vbi basilica D. Christophoro extructa visitur, id nominis habens.

Est etiam mons Aquilæ nomen in comitatu Veldkirchij Germaniæ vrbis.

Est quoque machina bellica siue tormentum missile antiquis vsitatum. *Machina bellica.*

In carcerum Olympici certaminis embolo, idest rostro, Delphis æreus in canone erectus visitur, & in medio ara, quæ Aquilam ex ære alis longè extensis sustinet. Est autem machina huiusmodi, vt ea commota Delphinus in terram cadat.

Aquila monetæ genus est Ferrariensibus inde nuncupatum, quòd in ea Aquilæ alas expandentis effigies insculpta sit. *Moneta.*

Aquila insuper, quòd Imperatorum militare insigne esset, vt suo loco declarabitur, passim pro eo, & pro quauis legione accipitur. *Signũ militare. Legio.*

SYNONYMA, EORVMQVE ETYMVM.

AQVILA Græcis ἀετὸς teste Hesychio etiam dicitur τὸ κυμάτιον τὸ ἐν γείσοις, cymation in suggrundijs, forsitan quia id formam Aquilæ, vt postea suo loco dicemus, volantis habeat. Primùm si quid omnis est in vocabulis Græcis, vt certè est, aptè profectò Græcis ἀετὸς dicitur παρὰ τὸ ἀΐσσω: quod est propemodum rapior impetu, & concitus feror, Hoc volandi probat pernicitate, vt & Cælius notauit: vel παρὰ τὸ ἀεὶ ἐτὸς εἶναι, quòd semper augurium Aquilæ soleat esse veridicum: Αἰετός communi lingua vocatur, Attici tamen aptius ἀετὸς sine ι proferunt: legitur vtraque vox apud Aristotelem. Quamuis Orion ἀετὸν dici à verbo ἀΐσσω, idest, imperium facio, non impetum, quòd in cæteras Aues imperium habere videatur, existimet. Alij ab α particula intendente, & dictionis significatum augente, & nomine ἐτὸς deriuari volunt, quoniam Ioui, qui allegoricè aërem denotat, sacra est, eadem origine, qua & aër à verbo ἄω, idest spiro, deducitur. Cypriorum dialecto Ἄγορ teste Hesychio, Ἴβανος Varino, Macedonum, Παρωὸς, Pergæorum Ἄιβετος, dicitur. Rursus ijsdem Macedonibus Ἀργιώπους, item Ἀγγίπτοψ; Ἄρξιφος Persis; Καταῤῥάκτης Sophocli; Ἀκυλεὺς Hesychio voce forsan à Latina corrupta. Quibusdam Αἴας, Homero Οἰωνὸς, vt & nonnullis alijs. Demum & Ὑδάετον vocatam esse comperio: item & Ὄρνιν voce generica κατ᾿ ἐξοχὴν, vt apud Plutarchum & Athenæum. Eodem modo Latini Auem Aquilam vocant. Aquila autem ijs dicitur, ab acutè videndo, vt Pompeius vult; Est enim tam exacti contuitus, ut super mari immobili penna in eam altitudinem elata adeò, ut nec humanis pateat oculis, pisciculos tamen de sublimi natare uideat, unde Aquila quasi Acula nomen nacta uideri possit, quia triplici acumine uisus, iræ & uenandi instrumentorum, rostri scilicet, unguium, & oculorum, prædita est. Alij uerò ab Aquilo colore uocem hanc manare uolunt: Est enim Aquilus color fuscus & subniger ab aqua denominatus, qualis est Aquilæ. Nuncupatur & Latinis paraphrasticè regia & regalis Ales, Iouis ales, flammigera Auis, regina Auium, alijsq; modis. Arabibus Alnéser, & Zumac, Hebraicè נשר neser Alchal gagita & Aakeb. Pandectario Escos: Gallis Aigle, Anglis an Egle, & Arnt, vel Arent. Illyricis Ozel vel Orzis. Germanis, Heluetijsq; Ein Adler, quasi Adelar, ac si nobilem Aquilam dicas, quod Chrysaeto maximè congruit. Hispanis Aguila conocida. Germanis inferioribus Arn & Arent, ut & antiquis Frãcis, vnde ipsorum Rex Arnhulphus ab Aquilæ auxilio nomen adeptus fuit Carlomani filius. Alijs etiam inferioribus Germanis Ein Aar, nempe Tungris. Hæc de Synonymis; Restat autem vt iam rem ipsam aggrediamur.

Aquila Cymation dicta, & cur. Etymologia. Ἐτὸς. Aquila unde dicta. Iouis ales. Regina Auium.

FORMA

FORMA ET DESCRIPTIO Aquilarum in genere.

ARDVVM atque difficile est, confusum in suas partes ordine referre, sed difficilius omnibus satisfacere: vtrunque pro viribus & ingenio præstare conabimur. Nunc prima facie se ostendit subiecti tractatio, illius quidem vniuersalis, (cùm Aquila non vnicā tantum complectatur speciē) sub quo & Aquilas omnis generis exactè inquirimus. Earum tractationem vtpote naturæ ordine posteriorem, generali sermoni subnectere proponimus, vt non solum vniuersale à particularibus rectioris doctrinę gratia seiungamus, sed etiam, vt illud hisce iubente Philosopho, & natura ipsa dictante præferamus. Auium quædam natura placidæ sunt ac mites, quædam verò feræ, cultu tamen, arteq; cicurantur ac mansuescunt. Aquila nec habilis est ad vllam disciplinam, nec facile humano studio domatur, tantum naturæ impetu præceps fertur. In describenda eius forma in genere, neque colorem, neque magnitudinem determinatam adferre possumus, vterq; enim pro varietate specięrum in singulis diuersus est, illud tantum, quod commune erit omnibus hic prosequemur.

Delineatio Aquilæ. Est Aquila omnis γαμψώνυξ, idest adunco rostro, & recuruo vngue; Corpore cæteris Auibus collata, magno quidem, non tamen maximo, cum a multis magnitudine vincatur, Carne dura, & osse firmo; Plumis rigidis: tota pene corporis compositione densa, probè compacta, ac robusta; figura, vt plurimum erecta, ita vt vel ex ipso habitu possis intelligere carniuoram esse Auem, quietis ac pacis inimicam, solitariam, syluestrem, ad prædam ac pugnam natam.

Rostrum. Capitis anterior pars porrecta paulatim arctatur, & terminatur in rostrum, quod durum solidumq; est, sed temporis tractu fit inutile, qua de re vbi de iuuentæ renouatione habebitur sermo, plura sumus dicturi. Crescere idem vsque ad senectam mirum videri non debet, cùm ex genere sit excrementorum, vnà cum vnguibus & pennis, quæ superstite animali continuo augentur incremento. Proprium verò maximè est Aquilę rostrum habere admodum aduncum, *Nasus Aquilinus.* adeò vt in prouerbium abierit: Nasus Aquilinus, pro insigniter adunco, quem generosi animi speciem præbere adulatoriè potius, quàm verè asseri vulgò, Plutarchus sentit.

Oculi Aquilæ quales. Oculi vt plurimùm rubore viuido perfusi sunt, non glauci, sed quales Leonum, charopi dicti, concaui, ac profundi, non admodum rotundi, nec nimium oblongi, magnitudine mediocres, ad reliquum verò corpus comparati, parui videntur: acutùm cernunt, limpidissimi enim sunt & acres: *Animosi qui dicēdi.* Vnde Philosophus, quibus oculi non glauci, sed charopi sint, animosos haberi dicit, cōiectura quadam à similitudine ad Leonem & Aquilam ducta, qui omnium animalium animosissimi reputantur. Hanc verò, quam omnes & scriptis & verbis celebrant, admiranturq; visus aciem, diligentiores rerum naturalium scrutatores, Haliæto tribuunt præcipuam, & quam reliquis maiorem. Laudatissimis autem Aquilis oculi profundi & caui, in quibus vis vidēdi melius colligitur. *Dentes.* Dentibus caret omnis Aquila, etiam Morphnos: cui quidam dentes falsò tribuunt, demunt linguam. Crediderim ego serratum intus rostrum, minus propriè dentatum os existimari & vocari. *Collum. Alæ.* Collum habet longum, alas rectas & extensas, sed in summitate recuruas, neruosas paucæq; carnis, tantæ magnitudinis vt eas [a] Homerus thalami ianuis compararit, vbi ait, Τόσσ᾽ ἄρα τῶ ἑκάτερθεν ἔσαν πτερά, hoc est tantæ eius ab vtraque parte erant alæ, videlicet quantæ ianuæ thalami, seu alæ istius Aquilæ magnitudine sua fores thalami æquabant. *Crura. Pedes. Cauda.* Crura præ corporis proportione, haud ita longa. Pedes minimè æquales; Dextrum nempe sinistro maiorem; colore varios, a natura obtinuit. Cauda prædita est breui. *Cerebrum eiusq; uis.* Cerebrum ei obtigit calidissimum, adeò vt in puluerem redactum, etiamsi Cicutæ succo permisceatur, & cuipiam propinatum, calido uapore imbuens cerebri ventriculis imaginationem mirè concitet, imò vt & in maniam inducere, à quibusdam credatur: *Fel.* Fel cuiuscunq; Aquilæ impendiò acre & mordax est, ad cor rodendi uim usque: quamobrem colore uisitur ærugineo [b] Galeno teste, qui tamen, cum de præstantissima Aquilæ specie loquatur, de Chrysaeto intelligendus uenit. *Sanguis.* Sanguinem habere crassum, fibrosumq; uerisimillimum est, cùm animal sit magnanimum, ac robustum; Qualia omnia sanguinem consistentiâ spissum, ut timida tenuem ac dilutum possidere Philosophi sentiunt. *Ossa.* Ossa crassissima durissimaq. & solida pene ei natura dedit, quibus & medullæ inest minimum. *Pennæ.* Pennas habet, firmitate ac durine insigni, quæ (ut experientia multorum & authoritate didici) pennas aliarum Auium, præsertum uerò Anserum & Columbarum permixtæ absumunt, idque forsan ob latentem quandam, qua præditæ sint, uim; Auis

enim

[a] *Iliad ω.*

[b] *Lib. 4. de comp. med. secundum loca.*

enim ipsa, dum viuit, reliquis omnibus volucribus infesta est; itaque deriuari vim illam animalem in res quoque eius exanimes per sympathiæ contagionem non improbandum est: vt rei euentus docuit, etiam in interemptis, super quos patrator sceleris vel casu, vel ad testandam conscientiam adductus fuerit. Alij pestiferam quandam maleolentiæ vim aliti inesse deprehendêre, nam & animam ipsi pessimè olere certum est, propter quam contacta ab ea corpora facilè computrescant: Indicio esse reliquias eius hesternas, quæ neque ab ea ipsa, neq; ab alio quopiam animalium repetantur. Permeare verò eam contagionem in pennas, ita vt alienas iuxta se positas propemodum adurant, est probabile, itaque si telorum aliquod ex pennis ipsius alarum in pharetram immissum fuerit, hanc consumere cæteras pennas, plurimi tradunt. Aluus ei mollior est, quàm cæteris Auibus: cibus enim eius multò, quam non rapacium, est humidior; Qua etiam de causa non bibit.

Halitus Aquilæ pestifer.
Pennarum Aquilæ cõtagiũ in alias pẽnas.
Aluus.
Cibus Aquilæ qualis.

Vngues, vt omnium rapacissima, pro mucronibus gerit aduncos, recuruos, firmos, Leonum unguibus non dissimiles, qui & ipsi adunci sunt. Cum enim multa animalium genera, docente [g] Aristotele vngues, sed diuersos obtineant, (habent autem illa vngues quibus digiti sunt, his verò digiti sunt, quibus sunt & pedes, excepto Elephanto; huic enim digiti indiuisi, ac leuiter formati, neque vngues omnino sunt) erunt aut rectis vnguibus instructa, vt homo, aut aduncis, ut inter quadrupedes, Leo, inter volucres, Aquila & Accipiter. Quod ad corporis totius magnitudinem attinet, nihil vt dixi, determinatum adferre possumus, videmus tamen quasdam visendæ adeò & magnæ proceritatis, vt incommodum sit eas in pugno gestare. [h] Athenæus scriptum reliquit 20. Aquilas cubitalis magnitudinis in pompa Ptolomæi Philadelphi delatas fuisse. Apud Ornithologum historia talis est, Inter Misenam & Bresam Germaniæ oppida, dum rustici pecora amissa quærerent, in nido ingenti super tres patulas quercus, quaquauersum tanto spatio expanso, vt quadrigæ sub eo conuerti potuissent, pulli Aquilini tres spectandæ magnitudinis inuẽti fuerunt. Horũ maximis alæ per transuersum extensæ septem vlnarũ mensuram æquarunt, vngues viri grandis & corpulenti digitis nihilo minores, crura Leoninis maiora erant. Verumenimuerò pro specierum diuersitate corporis earum quantitatem variari iam paulò ante monuimus, itaque cum ad particularem de singulis tractationem ventum erit, accuratè & sigillatim exponemus. Temperiem seu crasim Aquilæ calidam, & siccam arguunt motus, ira, salacitas, ferocia & animositas, habitus corporis densus, anhelitus grauè olens, stercus denique tantæ acrimoniæ, vt nulli in Medicina vsui esse possit, [i] Galeno authore. Sanguine tamen abundant magis hæ, quæ frigidioribus nascuntur regionibus, quæ nempe ad Aquilonem vergunt.

Vngues Aquilæ quales.
[g] 3 Natur. Histor. c. 9.
Magnitudo Aquilæ quæ.
[h] Lib. 5. Dypnos.
Aquilarum maximarũ historia.
Tẽperies.
Stercus quale.
[i] Lib. 10 de simpl. med. facult.

Robore magno, viribusq; corporis inter omnes Aues Aquilam validissimam esse, ex natura partium, constitutione instrumentorum, dispositione totius molis, ac temperatura, ipsa tãdem experiẽtia cognoscimus, authoritate probamus, iudicio fatemur. Non autem credat quis, cùm tanta corporis adsit moles, multum carnis possidere, vnde & grauior, & ignauior ad motum, vel hoc indicio existimari possit; Nam pondere carnis destituta Aquila neruorum robore abundè armatur, & quæ pauca caro est, pondus addit; neruus robur ac fortitudinem.

Fortitudo.

DE AQVILÆ SENSIBVS, & primò de visu.

PRAECELLENS animal inter uolatilia, & omni admiratione dignum, sapiens natura fecit Aquilam; sed hoc parum esset βασιλικὸς si tantũ instructam adunco rostro, aduncisq; unguibus, & solo neruorum robore munitam finxisset; nisi additi fuissent oculi plusquam lyncei, & ad clarissimos solis radios inconniuẽtes & intrepidi. Qua de causa ob aciem luminum felix à [a] Seneca vocatur, & ipsam Aquilam inde nomen sortitam esse plerique uolunt. Et sanè exacta neruorum opticorum compagine, puritate & copia spirituum uisibiliũ, crystallini humoris soliditate & splendore Aquilarum oculos constructos esse, uero est admodum simile: Et quidquid Auerroes suis moliatur asseroonibus, clarum est uisum Aquilæ esse perfectissimũ, cùm remotissima quæque exactè perspiciat. Hæc eminus uidendi uis, non ab imbecillitate seu defectu, ut ille contendit, sed ab instrumenti proficiscitur splendore & spirituum claritate & copia. Fit etiam quod ab obiecti excessu minimè lædatur; non autem quòd differentias uisibilium exactissimè discernat, hoc enim iudicio uerius, quàm sensorio tribuitur. Vnde cùm à uiris doctis Aquila omnium animalium sensu uidendi præstantissima scribatur; non utiq; ho-

Oculi plusquam lyncei Aquilis.
[a] 2. De beneficijs.
Auerrois opinio refutatur de perspicacia Aquilarum.
Quomodo Aquila hominib. exactius uideat.

mini anteponitur discernendi ui, sed sensorij soliditate, ac splendore. Homo quidem pro sui magnitudine minimè procul uidet, uerum uisibilium differentias accuratissimè dignoscit: syncerum enim purumq; habet oculum, in quo exigua queq; apparet motio, ueluti in ueste mundissima minima etiam macula clarè conspicitur; Quemadmodum etiam tactu cęteris animalibus prępollet, quòd pro sui corporis proportione cutem tactus organum, tenuissimam minimeq; corpulentam sortitus sit. Quare in aspectabilium diagnosi homo non solum reliquas animanteis, sed & ipsam Aquilam superat, ob animę scilicet prestantiam; hæc uerò ob organi robur, & spirituum copiam, & nitorem, uisu ualet; præsertim ad eminus prospectandum. Ad quod etiam facit oculorum situs profundior, quem in Aquilis notant, qui harum bonitatem ac præstantiam, oculorum alta cauitate metiuntur. Quandoquidem constipatius lumen habent, & radios obiectorum magis congregatos recipiunt. Quæ omnia efficiunt, ut non solùm citra noxam intēta acie solem aspiciat Aquila, uerumetiam ut uisus eius solis lumine quodammodo perficiatur. Idem habemus ex [b] D. Augustino, cum dicit: *Sol iste, quo vere nihil inter visibilia pulchrius inuenitur, nostros sauciat & obtenebrat oculos, Aquilinos verò vegetat inspectus.* His ipsis de causis Galenus, Plinius, & alij complures aciem nostram, si cum Aquilina conferatur, debilem affirmarunt. Et [c] Baptista Mantuanus summam oculorum aciem exprimens, ait:

Homo uisibilium differentias accuratissimè dignoscit.
Tactu homo pre cæteris animalibus pollet.
[b] Lib. 2. de morib Manich c.250.
[c] Lib.2. Alphonsi.

——Vt intrantum noxas & nomina finxit
Diuino clarum ingenio, visuq; potentem
Perspicuo, cui non Aquila, qua pigriora soli
Obyciunt, non se valeant componere Lynces.

Est enim tanti contuitus Aquila, ut cùm super maria immobili penna feratur, nec humanis pateat obtutibus, de tanta sublimitate pisciculos etiam minutos natare uideat. In eandem sententiam Aurelius Augustinus. *Oculus* (inquit) *Aquilæ multò quam noster est breuior, eo tamen ipsa sublimè ita volans, vt à nobis tanta luce difficile cernatur, latentem sub frutice Lepusculum, sub fluctibus nantem pisciculum uidere comperta est.* Quam rem grauissimo sacræ paginę testimonio si confirmauerimus, facilius quiuis inducetur, ut credat. [d] D. Iobi enim istęc sunt uerba. *Aquila de rupibus contemplatur escam, & de longè oculi eius prospiciunt.* [e] Homerus autem, cuius minimè uulgaris est authoritas, pulcberrimè idem uersibus expressit qui latinè redditi sic sonant, uerbo ad uerbum reddito: *Vndiq; circumspiciens vt Aquila, quam quidem dicunt acutissime cernere inter celi volucres, quam etiam in alto existentem non celer pedibus latuit Lepus sub frutice vmbroso recubans.* Apud [f] Plutarchum carmen ita latinitate donatum reperitur:

Maxima Aquilarum perspicacia.
[d] Cap.9. & 37.
[e] Lib.17. Iliad. vers. 675.
[f] Lib. de Homero.

Illa etiam sublime volans, cæloq; propinquans,
Velocem pedibus Leporem videt eminus, atque
Arripit, &c. Eodem accedit [g] Horatius, dicens.
Cùm tua peruideas oculis mala lippus inunctis,
Cur in amicorum vitijs tam cernis acutum
Quàm aut Aquila, aut serpens Epidaurius?

[g] Lib.1. sermon. sat.3.

Verùm insigne illud Aquilæ visus acumen, vel ex eo maximè æstimare debemus, quòd ipsa à natura seipsam, suasq; dotes agnoscere edocta, in exploranda prole à visu indubitatum argumentum sumit. Cum enim ipsa contra solis radios obtutum nòn flectere feratur, & sola contra rotantis iubaris splendorem immotam tenere aciem, itaque pullos suos suspensos vngue solis radijs obijcit, & quos viderit immobilem contra firmare pupillam, vt dignos suo genere conseruat; quos verò flectere obtutum videt, quasi degeneres abijcit, & hac quidem ratione, vt Silius Italicus ait:

Phœbaa dubios explorat lampade fœtus.

Vnde rectè viri perspicaces & docti Aquilis: indocti ac cæci Noctuę prouerbialiter comparantur. Martialis: *Aquilasq; similes facere Noctuis quaris?* Nec audiendus est ille magnus alioqui subtilitatū indagator, asserens Aquilam aduersus Lunæ fulgorē, cùm plena est, nictare: Nā omnibus clarum est, Aquilam inter Aues diurnas censeri, ac re vera esse: Quæ verò diurnæ sunt, noctu quiescant, necesse est: & quidem maximè rapaces, quæ victum labore ac corporis motu sibi quęrunt sub sole, vt è contrario nocturnæ, nunquam vel rarissimè interdiu videntur; Non est ergo existimandū, vt mea fert opinio, in tale discrimen à natura vocari Aquilam, vt visum probet contra lunæ fulgorem, cùm illum in Phœbæos radios lucidissimos & acutissimos figat intrepidè. Imò senio hebetatum oculòrum lumen solari lumine emendat, vti latius exponetur cùm ad locum de affectibus Aquilæ ventum erit. De Aquila itaq; hęc [h] Hetruscorum poëtarum principis verba sunt accipienda:

Aquila an aduersus lunæ fulgorem nictet.
[h] Petr. sonet.18.

Son animali al mondo di si altera
Vista, che contra il Sol pur si defende.

DE ODORATV, GVSTV reliquisque Aquilæ sensibus externis.

AQVILA iuxta, ac Vultures odore percipere dicuntur à Philosophis cadauera remotissima, atque etiam transmarina, ad quorum escam aggregantur: quod & [a] D. Hieronymus attingit ad illum locum: *Vbicumq; fuerit corpus, illuc congregabuntur & Aquilæ*. Adijciunt alij eam cadauera dissita fere miliaribus quingentis odore persequi. Quamuis id non de omnium vniuersum Aquila intelligi velim. Cadauera enim reliquæ non consectantur, sed Gypaëtos, idest, Vulturina Aquila inde dicta, cui & Hypaëto, idest, Subaquilæ, tanquam degeneri eadem de causa nomen inditum est: Neque enim alioqui [b] Aristoteli assentiremus, qui solum Gypaetum ex Aquilis, cadaueribus uesci scribit. Quoad gustum, non tantum carniuora, sed & multiuora dicitur esse. Quadrupedes, Aues, Pisces, Serpentes, Insecta, & Glandes, & si perrarò, comedit, placētas quin etiam, & mellita pulmenta vorare perhibetur sed plura, vbi de uicta Aquilarum agemus. Reliquos sensus, auditum nempe & tactum, eidē minimè denegamus, cùm hi animali omni perfecto, sola Talpa excepta, omnes adsint. Aquilam uerò animal perfectum esse, utpote quæ notis quatuor moueatur, sitq; sanguinea, nulli dubium est, qui [c] Aristotelem legerit.

[a] *In Comm. Matth. caput. 24.*

Gypaetos dicitur Hypaetos, & cur.

[b] *Lib. 9. Histor. cap 32.*

Gypaetos solus uescitur cadaueribus.

Aquila carniuora, & multiuora est.

[c] *De incessu animal. & de natura corundē.*

SEXVS.

QVOD ad sexum attinet, huius differentijs nomina peculiaria non sunt posita, sed Aquilæ nomine, cùm mas, tùm fæmina sine discrimine Grammaticis intelligenda uenit. Quod etiam Iureconsultorum Coryphæus [a] Baldus confirmat, cui subscribit Bartholomæus Cæpola [b]. Re uera Aquilæ inter se discrimen habēt sexus, cuius natura certissimum in omnibus animalibus perfectis statuit indicium; penem scilicet in mare & testes, uterum uerò in fæminis; quòd non solum in plurimis obseruauimus Auibus, quas dissecuimus, uerùm & in serpētibus: imò binum in uipera mare penem, & in fæmina duplex uuluæ orificium, facta à celeberrimo nostri temporis anatomico D. Gasparo Taliacotio earum anatome conspeximus. Accipitris quoque id genus, quod eam ob rem Triorchis appellatum fuit, tribus à natura donatum scimus testiculis, quamuis quibusdam aliter uisum sit. De quibus singulis suo loco latius. Externis quoque notis quibusdam sexum Aquilarum deprehendere inde docemur, quòd fæminæ omnes in genere rapacium corporis mole maiores, pulchrioresq;, at ingenio ferociores minusq; tractabiles esse videamus, Contra mares, & minores, & mansuetiores.

[a] *l. quicumq;. 2. col. in verbo. Item nomine vniuersitatis. C. de seru. fug.*

[b] *L. 1. penul. col. ff. de verbor. sign.*

SEDES, LOCVS.

MONTIVM vertices editiſſimos quoſque, & conſpicuos incolunt Aquilæ, ſiue cùm à venatu ad quietem ſe recipiunt, ſiue vbi ſoboli nidos parant. Rarò ſanè ad campos relictis rupibus deſcendunt, ſed vt plurimum e ſpeculis hiſce ſuis, vti teſtatur Oppianus, cælum proſpectant. Verùm non in petris ſolum, ſed & in arboribus, præſertim admodum celſis, ſi [a] Ariſtoteli, ac [b] Plinio credimus, vitam agunt. Denique loca ardua, aſpera, & inacceſſa habitant, quod [c] D. Iob etiam docet, cùm ait: *Nunquid ad præceptum tuum eleuabitur Aquila, & in arduis ponet nidum ſuum? In petris manet & in præruptis ſilicibus commoratur, atque inacceſſis rupibus.* Idem [d] Propheta Hieremias innuit, dicens. *Si eleuaueris vt Aquila nidum tuum, inde detraham te.* Solerter admodum hoc faciunt, quo nempe, vt affirmat [e] Philoſophus, ab animalium cæterorum inſidijs tutę degant, nevè ſerpens aut aliud animal noxium veneno aut ſtrage prolem enecet, atque ne corporis mole ſublimem aëra ſubiturę impediantur, cum difficulter à terra tollantur: præterea ne cum alijs Auibus rapacibus quid commune habeant, prout ſyluestris ac ſolitaria feraq; earum natura eſt: Ab omnibus enim hominum ędificijs, atque ab aliorum Auium rapacium nidis ſemota procul affectant loca, cùm quò (vt diximus) pulli extra omnem periculi metum degant, tùm ne ob loci propinquitatem cum alijs de præda contendendum ſit, multæq; mutuæ ſuſtinendæ moleſtiæ. Iſtud cunctis Aquilarum ſpeciebus conuenit, præterquam Hinnulariæ, quæ Pygargos dicitur, & Morphno: illa enim in planis, oppidis, & campis, lucisq; commoratur, vt eſcæ propriæ vicinior ſit, quæ tamen quandoque montes & altiora ſuis freta viribus conſcendit: huic verò vita circa ſtagna eſt & lacus, aquaticas nempe appetenti Aues. Fugere tamen ſcribitur Aquila quæcunque ſaxa, cùm quia ſua duritie vngues hebetant, tùm quia horum curuitate non facile loca lęuia amplectitur, & gradum figit. Hoc tamen his, quæ ſupra allata ſunt, aut etiam rationi aduerſari minimè putandum eſt; Nam vt eminentiſſimis præcipitibusq; locis, quæ non ſemper, vt plurimum tamen petroſa ſunt, ſedem figere, nidumq; collocare dicamus, non tamen ideo neceſſe eſt eam huc illuc diuagari, & ſumma ſaxorum pedibus obire. Cauet enim maximoperè, ne vngues iniuriam patiantur, quorum magna conſeruandorum cura tenetur, vt fuſius ſuo loco dicemus. Magnum loci ambitum tenet vnum par Aquilarum, vt ampliori ad prædandum tractu occupato facilius ſatientur, neque vllo pacto vicinas patiuntur; determinant ergo ſpacia, nec in proximo prædantur nidis loco, ſed diſtanti admodum, vt [f] Ariſtoteli & Plinio placet: Quod quidem non temere facere vidētur, ut ita minus nidum prodant, & prædam, quæ in propinquo capi poſſet, ad vſum maiorem, vrgente neceſſitate referuent, cùm illa ſemper, vbi lubet, potiri poſſint. Remotiores verò eſſe volunt, ne aut citius fuga euadere venatum earum, aut ab alijs rapacibus comprehenſa facile queat præripi. Aelianus cauſam eſſe ſcribit, ne ex mutua loci propinquitate inopes prædæ pereant. Inſulas non habitant, paruas præſertim, cùm hæ neque montes excelſos, neque animalia in quæ rapacitatem exercere, ſuamq; voracitatem explere queant, habeant. In inſula Rhodo idcirco nunquam alioqui conſpecta, Tiberio in ea agente ante paucos, quàm Romam reuocaretur dies, vt narrat [g] Suetonius, in culmine domus eius Aquila aſſedit, quod portenti loco acceptum fuit. Et [h] Strabo ſcribit hoc locis prope Mæotidem paludem peculiare eſſe, ne Aquilam gignant. Earum verò regionum, magnos potiſſimùm montes incolit, quæ animalibus abundant, ibiq; vbi cibi copia abundè ſuppetit, frequens viſitur. Quare cùm regiones Septentrionales, ut Polonia, Britannia, Suecia, Dania, & his finitimæ, Ruſſia, Boruſſia, Lituania, Liuonia, Auibus aquaticis, quæ ad volatum, adeoq; ad effugium tardiores ſunt, & Agnis, qui quia carnoſiores ſunt eſcam largiorem præbent, (in his enim ob cęlum frigidius corpora ſucculentiora, & obeſiora ſunt,) refertæ ſint; fit vt hiſce in locis Aquilæ plerumque eximiæ ſint magnitudinis, ſummæ rapacitatis ac ferocię; Quanquam in alijs regionibus pro corporis proportione, ac (vt aiunt) cæteris paribus, uigore, audacia ac feritate haud inferiores poſſint uideri. Peruanum Americæ regnum, vt [i] Franciſcus Lopez refert Aquilis abundat, quæ coloribus varijs & pennis luciduſſimis ornatæ ſunt. In Tauro quoque & Caucaſo frequentes repertiuntur, raræ verò aut planè nullę in Scythia extrema & parte Sarmatię ob aëris inclementiam. Hiſce adijcitur quòd Aquila, quoad viuit, neque nidum, neq; locum mutet, ſed uno quoque anno ad eundem reuertatur. Atqui hinc obſeruatum eſt eam diu viuere, quaſi connatus aër, atq; cęlum domeſticum ad vitam prorogādam etiam Aquilis, quę ſponte & ſuapte natura benè conſtitutę ſunt, non minimum conferat. Teſtatur [k] Ariſtoteles *diuturnitate eiuſdem nidi viuacitatem declarari*, quod, niſi idem perpetuò ei nidus eſſet, minimè verum eſſet dicere.

[a] *Lib. 9. c. 32 de nat. anim.*
[b] *Lib. 10. cap 3.*
[c] *Cap. 39.*
[d] *Cap. 49.*
[e] *Lib. 9. Hiſtor. c. 32.*

Aquila procul ab hominibus & alijs Auibus habitat.

[f] *Lib. 9. Hiſtor. cap 32.*
[g] *In Tyberio. c. 14*
[h] *Lib 7 Geograph.*

In Septentrionalibus regionibus Aquilę grandiores sūt & ferociores.

In Peruano regno Aquilę nariæ ſunt colore.

[i] *Parte 2. hiſt. Ind.*

Aquila neque nidum neque locū mutat.

[k] *9. Hiſtor. cap. 32.*

VOLA-

VOLATVS.

DIXIMVS, cùm de corporis, partiumq́, habitu ageremus, alas Aquilis neruosas, & maximè densas ac firmas esse, ne ab re statuere videremur, quod nullo labore & exiguo tempore magna itineris spatia dimetiantur, & volatu sint quàm velocissimo. Adhæc pennas nactæ sunt valde densas, & corpus, si id illis compares, admodum exiguum. Quare tam sublimes feruntur, vt cęteras Aues omnes, atque eas potissimum, quæ corporis mole & pennarum raritate in altum se efferre non possunt, sub se despiciant: despiciunt autem eas industria naturali spontaneoq; motu, ac tum præsertim cùm prædæ inhiant, nempe, vt quàm maximè procul, iuxta Philosophi[a] opinionē, eam aspiciant. Vti pulcherrimè describit[b] Apuleius his verbis: *Cùm nubium tenus sese Aquila extulit, nutu clementi leuorsum vel dextrorsum tanta mole corporis labitur, velificatas alas quo libuit, aduertens modico caudæ gubernaculo, inde cuncta despiciens, ibidem pennarum eminus indefessa remigia, ac paulisper contabundo volatu pene eodem loco pendula circumtuetur, & quærit, quorsus potissimum in prædam superne sese ruat fulminis vice.* Quam rem allatis aliquot tùm è sacris, tum è prophanis literis, testimonijs confirmare libet:[c] Salomon in Prouerbijs: *Opes* (inquit) *faciunt sibi pennas quasi Aquilæ, & volabunt in cælum.*[d] Habacuch. *Venient equites eius à longinquo, & aduolabunt vt Aquila festinans ad comedendum.* Eandem velocitatem istæ quas ponemus, comparationes, declarant. Prima est ex[e] Deuteronomio: *Adducet Dominus super te gentem de longinquo, in similitudinem Aquilæ volantis cum impetu.*[f] Item: *Aquilis velociores, Leonibus fortiores Saul & Ionathas.* Hinc est, vt ad prophanos transeamus, quod eam[g] Homerus, cæteris Auibus sublimia petendi facultate præualere ostendere volens, per antonomasiam Ἀετὸν ὑψιπέτην, & ὑψιπετήεντα, idest altiuolantem vocat, & πετεηνὸν, idest volucrem κατ' ἐξοχήν.[h] Item vbi Achillem ei comparat: *Aquilæ* (inquit) *impetum habens nigra venatricis, quæ simul fortissimaq́, celerrimaq́, alitum est.* Pindarus Aquilam velocem appellat inter uolatilia. Homericum Aquilæ epitheton * Lucretius hoc versu repetijt:

Hic neque tum solis rota cerni lumine largo
Altiuolans poterat.

Vtriusque dictionem vnicam * Vergilius duabus expressit:

Vtque volans altè, raptum cum fulua Draconem
Fert Aquila, &c.

Minus mirandum videbitur, quod eam sese nostris obtutibus eripere altissimo suo volatu tradunt, quando, vt * Oppianus canit:

—— Aquila æthereas pennis pernicibus auras
Sulcans æquarit solas.

Et Ludouicus[i] Ariostus, vt Gryphi celeritatem in uolando exprimeret, ipsum Aquilam & Falconem superare dicebat:

A vso facea andar di Palafreno
L'Ippogrifo per l'aria à si gran corso,
Che l'Aquila, e il Falcon vola assai meno.

Ex alto eam cæteras Aues adoriri[k] Virgiliana probant hæc carmina:

Aspice bis senos lætantes agmine Cycnos
Aetherea quos lapsa plaga Iouis ales, aperto
Turbabat cœlo &c.

Ad eundem ferè sensum[l] Cicero: *Ad interpretem*, inquit, *detulit, Aquilam se in somnis visum esse factum. At ille, vicisti. Ista enim Auis volat nulla vehementior. Huic equidem Antipho. Baro* (inquit) *victum te esse non vides? ista enim Auis insectans alias Aues & agitans, semper ipsa postrema est.* Illud sanè peculiare, & eximium Aquilæ inter volandum alarum robur liquidò ostendit, quòd ipsa sola inter Aues recta via, non obliquò, vt cæteræ, sursum feratur, deorsum item vnico impetu instar iaculi descendens sese præcipitet, neque hinc vel inde inclinata. Pindarus, qui in laudibus Aquilæ canendis multus fuit, vt ipsarum mirabilem pernicitatem innueret, fabulam commentus est, qua refert Iouem, cùm vellet maximè mediam habitabilis orbis partem certa mensura deprehendere, duas pari velocitate Aquilas, vnam ab Oriente, alteram ab Occidente emisisse; Illas verò vtrinque pari pernicitatis contentione visas conuenisse Delphos, seu Pythonem, cui loco idcirco Omphalo seu vmbilico nomen sit. Itaq; in rei memoriam Aquilas aureas in templo Apollinis binas cōsecrasse, quæ postea bello Phocico sublatæ sint. * Idem Dei potentiam, quem nulla quantumuis maxima remorentur interualla, exprimere volens, Aquilæ comparatione vtitur *Deus* (inquiens) *qui & alatam Aquilam assequitur, & marinum præuertit Delphina.*

[a] *Hist. lib. 9 cap. 22.*
[b] *Floridis lib. 1.*
[c] *Prou. 23.*
[d] *Habac. 1.*
[e] *Deut. 28.*
[f] *2. Regum cap. 1.*
[g] *Iliad. O.*
[h] *Iliad. φ.*
* *De rer. nat. lib. 5.*
* *Lib. 11. Aen.*
* *Lib. 1. de Venat.*
[i] *Cant 33. stan 96.*
[k] *Aeneid. 1*
[l] *Lib. 2. de Diuinat.*
Aquilæ mira inuolatu pernicitas.
Omphalus seu Vmbilicus Delphi dicti, & cur.
* *Pythior. Ode. 2.*

[m] In Nemesis

Hic se tanquam ardua petentem, Aquilam vocat,[m] at Bachilidem æmulum humi reptantem Gracculum: videlicet, quòd illum tanto vinceret carminibus interuallo, quanto cœlum a terra distat. Homerus sublimipetæ Auis velocitatem, cum summa visus excellentia coniunctam ex eo probat, quòd ipsa in sublimi constituta, maximoq; disiuncta spatio, animal paruum, idq; velocissimum, & videt & capit, multas dotes simul vno versu complectens, quem Plutarch. citat:

Illa etiam sublimè volans, cæloq; propinquans
Velocem pedibus Leporem videt eminus, atque
Arripit, &c.

Huc faciunt Adagia, quæ hinc manarunt, eodem celebrata sensu. Ἀετὸς ἐν νεφέλαις, idest *Aquila in nubibus*: quòd de re magna, quam non facile assequaris, plerique interpretati sunt, ad distantiam referentes; Alij de ijs qui longè reliquos antecedunt, & ad virtutem respiciunt. Vnde apud[n] Aristophanem;

[n] In Equitibus.

——Ὢ περ ἥδομαι,
Ὡς ἐν νεφέλαισιν ἀετὸς γενήσομαι, idest,
——*Gaudeo isthoc nomine,*
Quòd Aquila fiam in nubibus.

Verba sunt populi Atheniensis promittentis sibi fore, vt orbi vniuerso imperet, tãtoq; interuallo reliquas antecellat vrbes, quanto Aquila in nubibus reliquis uolatilibus esset sublimior. Item illud; *Aquilam volare doces*. Ἀετὸν ἵπτασθαι διδάσκεις; in hos, qui monere quempiam conantur in ea re, in qua ipse sit exercitatissimus & felicissimus. At uerò tempore generationis, incubatus, ac pullorum nutricationis minus ualet pernicitate, atque ui uolandi, ita ut nec eam, quam assiduè solent, assequantur prædam. Volatus quoque sicuti, & quietis tempus proprium illis esse ab ipso Philosopho accepimus, cui Plinius astipulatur. Nam ab meridie operantur & uolant, prioribus uerò horis diei seu mane, donec impleantur hominum conuentu fora, prandendiq; iam instet hora, ignauæ sedent. Insuper diuersum ab alijs Auibus uolatum, dum prædæ intenta est, exercet Aquila, eum tonicum uocant, qui sublimipetis tantum competit, cæterisq; sarcophagis. Est autem motus tonicus firma quædam & stabilis motio, qua mouens summa contentione, ac nisu potius in loco manens, quam ab eo discedẽs mouetur: fitq; ut medicis placet, musculis simul contractis, & membrum quasi immotum conseruãtibus, dictus quidem tonicus ἀπὸ τοῦ τόνου quod est firmum, quoniam uolatuum atq; motuum is habetur firmissimus, ut cui magna sit opus ui, ac neruis ad illum sustinendum, nempe dum eiusmodi Aues sese in aërem altissimè attollentes passis licet alis, tamen immotæ manent, adeoq; aduerso uento & proprio corporis ponderi resistunt, ut neque hoc ipso premente ferantur deorsum, neq; illo etiam huc atque illuc impellente loco dimoueantur.

Volatus tẽpus proprium Aquilæ.

Motus tonicus in Auibus qualis sit.

DE INGENIO SEV MORIBVS Aquilæ.

Animaliũ differentię peres eorũ ingenia.

INGENIVM est uis quædam naturalis, uel naturæ cuique ingenita, quæ Græcè dicitur ἐμφυΐα, secundum quam sic uel aliter animalia affecta esse dicimus, spectatq; ad partẽ animæ irascibilem. Hoc in singulis admodũ differens cernitur. Nam alia mitia, remissa ac minimè peruicacia sunt, ut Boues; alia animosa, peruicacia, bruta omnino, ut Sues syluestres; alia ingeniosa, ac timida, ut Cerui, Lepores, Cuniculi: alia illiberalia, perfida, insidiosa, ut Serpentes: alia liberalia, fortia, & generosa, ut Leones; alia ferocia, insidiosa, ut Lupi: alia astuta, malitiosa, ut Vulpes: alia animosa, blanda, & obsequiosa, ut Canes; alia mitia & mansuetudini addicta, ut Elephantes; alia uerecunda, & cauta, ut Anseres: alia inuida ac ornatus & polituræ studiosa, ut Pauones. Quod[a] Lucretius astruit inquiens;

[a] Lib. 6. de rer. nat.

Quippe etenim varij sensus animantibus insunt,
Quarum quæq; suam propriè rem percipit in se.

Alibi[b] Aristoteles ingenium describit uim quandam certã, qua ea perficere aut adipisci possit quispiam, quæ ad propositum pertinent. Sanè non priore solùm ratione animantes ingeniũ suum quasque habere proprium, sed & hac posterius allata ingeniosas esse quasdam, & solertes uerum est asserere, etiamsi hæc homini magis propriè, & excellentius competere minimè negandum sit. Veruntamen non solùm huius, sed & disciplinæ, eruditionisq; complures animanteis commune aliquid habere[c] Aristoteles docet, & ratio, experientiaq; confirmant. Alia

[b] Ethicor. lib. 3. c. 5.

[c] Lib. 9. histor. anim. cap. 1.

enim

m inter ſe, alia ab homine prolatas, (quæ ſcilicet auditu non carent) non modo ependi, ſed & ſignificandi differentias poſſunt dignoſcere. Et certè niſi his ingenium eſſet, & ilitas, non uocum formulas, non tempus reſpondendi addiſcerent, non motus compoſitos, a uocem altoris & domini, non ſibila, non nutus cognoſcerent, non omnia quæ cultura atq; curatione blanditijsq́; addocentur. Atque hoc quidem pacto alijs magis, alijs minus ingenij a deſſe pro totius corporis temperie, organorumq́; diſpoſitione putandum eſt: Adeò ut [d] Philoſophus ita ſcribat: *Omnino ratio brutorum magnam refert vita humanæ ſimilitudinem, magisq́; in minoris genere, quam maiori videris intelligentiæ rationem.* Sed non eſt exiſtimandum hominis ingenium cum brutorum ingenio unitate ſpeciei idem eſſe, aut uniuocè de utroq; dici, uerùm his ineſt tantummodo per analogiam quandam, ea parte qua diſciplinæ capaces ſunt: Diſſimile autem eſt inuentionis munere. Præterea etſi animal omne meminiſſe poſſit, reminiſci ſolius eſt hominis. Imperfectius quinetiam, multoq́; debilius brutis adeſt ingenium, quippe quod patientis ſolum rationem obtineat: homini uerò nobilius, quod & agendi & patiendi munus ſubeat, diſciplina, inuentione & iudicio.

[d] *Hiſt. c. 7. lib. 9.*
Ingenium per Analogiam quale ſit.

Quòd cum ita ſit: ut ad Aquilam noſtram ueniamus, hanc non ſolum communi illo omnibus animantibus modo, ingenium peculiare, animæq; mores congenitos, quibus à cæteris plurimùm diſcrepet, habere fatendum eſt, præſertim cùm uehementiſſimorum, maximeq́; diuerſorum affectuum in ea conſpiciamus effectus, iuxta quos non ſolum generoſam Aquilam, magnanimam, fortem, temperantem, feram, ſylueſtrem uocamus: uerùm etiam illo altero modo ingenioſam, miraq; ſolertia ac ſagacitate, ſi quę alia, prędítam: Imò aſtu, induſtriaq; ſibi à natura indita (cuius inſtinctum ductumq́;, ut cæterę omnes ratione deſtituta ſequitur) hanc multis atque adeò pro maiori parte, animantibus præcellere meritò affirmare poſſumus. Cui ſententiæ noſtræ [e] Philoſophus clariſſimis uerbis aſtipulatur, ubi tradit; optimè conſtare ea animalia, quæ calidum, tenuem & ſincerum ſanguinem habent, quippe quæ unà & uiribus corporis & ingenio plurimum ualeant. Aquilam uerò, cùm ſupra calidę, ſiccęq; temperaturę fuerit declarata; ſanguine bilioſo, ac propterea minimè craſſo, ſeruido defęcatoq; eſſe, nemo iuerit inficias. Ex quibus eam ingenio cæteris pręſtare conſecutione ſyllogiſtica colligimus. Cuius plurima ac diuerſiſſima ſpecimina, euidentiſſimaq́; poſtea ſigillatim recenſebimus. Profectò eſſet eadem forſan aliquanto minus noxia, niſi (ut ferrum per ſe nocens ueneno tinctum magis noxium euadit) ad arma doteſq́; corporis aſtus accederet ingenij. Calliditas enim & uafricies in potente, & uice uerſa, potentia in homine docto, at malo; eſt tanquam gladius in manu furioſi; ut contra homini opulento, at ſtolido & rerum ignaro; opes ac potentia idem ſunt, quod annulus aureus in roſtro Suis humum effoſſurę, uellusq; aureum Oui natatur ę. Obſunt enim potius, quam proſint. Imò uerò, quod uiribus minus eſt conceſſum, hisq; deficit, ſępenumerò aſtu ſupplet; Inferior alioquin futura eſſet Aquila, niſi Vulpinã pellem adderet, ut cùm Ceruos, ac etiam Tauros aggreditur. Sic ut raptas Teſtudines frangãt è ſublimi iaciendo ingenium Aquilis eſſe teſtatur [f] Plinius, uti latius ſuo loco declarabimus. De ſingulis autem quę ad Aquilę ingenium ſpectant, aut eius naturę peculiaria ſunt, dicturi, primùm, num docilis etiam ſit, conſideremus. Inde enim uel maximè ingenij uis elucebit.

Aquila duplici præſtat ingenij ſignificatione.

[e] *Lib. 2. de part. cap. 2.*
Effectus calidi tenuis & ſinceri ſanguinis.

[f] *Lib. 10. cap. 3.*

DOCILITAS.

SVAPTE quidem natura Aquila ingenium ſuum varijs commonſtrat exemplis, cùm tamen naturæ ſit feræ, ſylueſtris, ac ſolitariæ. Nam infirmis adhuc alis iuxta parentes volitat, iiſque magiſtris ad uolatum ſe exercet, cùm verò efferre ſe poteſt, parentes anteuertit, præſertim cùm prædæ auidos eſſe, & ob nidorem humi uolitare ſentit. Ingenio eſt minus tractabili, difficiliq; admodum ad parendum humanæ inſtitutioni. Nihilominus tamen, etiamſi hoc docilitati Aquilæ haud parum deroget, non tamen eam penitus abrogat, cùm ex ſententia multorum, & experimentis, prima & tenera etiamnum ætate cicurari poſſit, cum nimirum adhuc pullus nido eximitur, nec in feritate ſua confirmata adoleuerit; ſolent enim audacia innata, ac feritas vnà cum ætate nobis ſimul accreſcere. *Fæminæ quoque,* [a] Ariſt. teſte, *moribus mollioribus, miteſcunt celerius, & malum facilius patiuntur. Diſcunt etiam, imitanturq́; ingenioſius, minus quàm mares animoſæ.* In quibuſdam regionibus citius ac faciliori opera miteſcunt, obtinent namque loca ac plagæ quandam varietatem naturæ, qua ingenia quoque fiunt diſſimilia. Imò verò nullius animalis feritas aut ferocia tanta tamvè indomita eſt, quæ non humana ratione, arteq; & longo vſu paulatim domari ac cicurari queat. Nam, vt ait ille:

[a] *Lib. 9. Hiſtor. c. 1.*

Longa

Longa dies homini docuit parere Leones.

Aquilæ quo modo perdomanda sint.

Quodsi igitur cuipiam huius Auis capiendæ, necnon in insuefaciendæ cupido incesserit, ille in me rationem ac modum edoctus hæc obseruabit. Ante omnia tunc longissimo ab excelsis rupium montiumve cacuminibus in sporta demissus, pullum Aquilinum e nido tollito, inter abripiendum interim ab Aquilæ ferocia caueto, caput probe munitus, necnon humeros & brachia, & manus crassiori quopiam tergore seu corio. Sublatum palo alligato haud procul a nido. Sic enim fiet, vt querulo pullo excitus, vel alter vel vterque parens aduolet, escam delaturus. Escę genus diligenter obseruato, post eodem quo illi cibo ipsum pasturus, obscuroq; reposītum loco, primùm doceto in manus assilire: hinc Aues cicures inuadere, quas ab eo exanimatas in pastū exhibebis. Quò verò a fugæ metu securus esse possis, aut pennas caudæ, ne eas ad volandum queat extendere consuito, aut podicem in ambitum plumis spoliato, quo tenellæ ac frigoris impatienti parti consulens, neque aeris, & auræ algidiori sese committere ausa, ab altiori volatu abstineat, & humi sese contineat: Quorum hoc tutius erit, ne cauda consuta & volandi impotens cæteris Aquilis ad iniuriam exponatur. Eo igitur modo, vt dictum est, pulli necdum prouectæ ętatis nidis eximendi & mansuefaciendi sunt. Adultas haud tutum est cicurare, cùm propter connatam ingenij feritatem, qua per ætatem magis proficiunt, (tantum abest vt eam exuant) tùm propter instrumentorum robur, quo blanditijs reluctari, faciem manus aliasque institutoris partes grauiter possent lædere. Solent verò in hunc finem cicures reddi ac instrui, vt earum ope Aues grandes quæuis, præsertim verò odore Canum depræhensi Lepores, Cuniculi, & Hinnuli capiantur.

Aquila ad venadum quomodo manibus gestanda.

Qui autem eam manu gestaturus est ad venatum, robustus sit oportet, vt pondus eius sustinere queat, ac statim simulatq; viderit prædam a Cane depræhensam, instructam ad hoc, & assuefactam extemplò dimittat supra Canem tátisper volitaturam, donec Leporem conspicata adortum capiat. Aegrè verò Aquila etiam cicur manu gestari potest: Brachio tum onus tolerabilius erit, si ab humero vltra manum pelle seu tergore Ceruino, aut alio corio munitū sit.

Volare conata impedienda, aut retinenda non est, sed dimittenda, ne impetu illo brachium gestantis offendat; aut sane oculis uelatis portanda est. Reuocata redit ad brachium aucupis, ut uel prædam adepta, uel frustrata ei insidens quiescat.

Aquilarū cibus.

Nutrienda omnino est earum animantium carnibus, quas rapuit, aut solet rapere, vt Anserum, Ardearum, Caprearum, Agnorum, Leporum &c.

[b] Lib. 4. de Anim. c. 26

Pullorum Aquilæ institutio ad uenatū Leporem, & Vulpium apud Indos.

Si ergò Leporem ceperit, Leporina in cibum porrigenda est, idq; sæpius, quo libentius animalia huiusmodi insequatur. Cuius rei probè gnari Indi, ut [b] Aelianus refert, Aquilarū pullos educatos, ad Leporum, Vulpiumq; uenatum, (neq; enim ad horum capturam Canibus egent) hoc modo instituunt. Primùm ad Leporem, seu Vulpem mansuefactos carnem appendunt, eos abire sinunt, & ad cursum incitant; Ac eos a tergo insequentos Aues emittunt. Illæ prædam acriter consectantur, & simul ut hanc uel illum ceperint, pręmium pro captura appensam carnem consequuntur. Hæc nimirum apud eas prosequendi has bestiolas maxima illecebra est. Posteà uerò quàm eas exactè ad uenationem erudierint, tum in montanos Lepores ac feras Vulpes emittunt. Alites assueti spe prædij, quæ ex obiecta præda ijs ostenditur, & insequuntur celeriter, & comprehendunt. Quæ ceperunt, dominis reportant, non planè inscij pro carne illa, quæ prędæ domesticæ appendi solebat, sese ex fera nunc uiscera reportaturas.

Lupi ab Aquilis capti.

Habuisse perhibetur Cublai Tartarorum imperator multas Aquilas, nescio utrum naturali blandicie, an magica arte cicuratas, quę nō solum Lepores, Capras, Damulas & Vulpes caperent, uerùm etiam inaudita audacia, & magno cum impetu in Lupos insilientes eos adeò diuexarent, ut ab hominibus sine labore & periculo capi possent.

Venatio cū Aquilis apud Africanos.

In Africa quoque assuefiunt uenari Vulpes, atque Lupos, qui resistentes, acriter cum eis certant, uerùm solertes ac ingeniosę Aquilę supra uerticem eorum uolant, insident capiti, ac faciem rostro impetunt, ita ut Lupis eas sauciare sit difficile. Et quamuis humi deiectus Lupus volutando, Aquilam à se conetur excutere, persistit tamen illa, nec nisi effracto ipsi capite, aut euulsis oculis ab eo diuellitur.

Aquilæ magica arte cicuratæ.

[c] In Numa.

Inueniuntur quinetiam Aquilę magica aliquandò cicuratę arte, ut [c] Plutarchus de Pythagora testatur, *Cum Romana Respublica bellicosis audacissimisq; hominibus tunc æstuaret, cum Numa principatum obtineret, fluctuantem & exasperatum populum tractare, & ad pacem traducere intelligens, à religione primum auxilium petijt, quæ res cum primis effecit, vt sapientiam, disciplinamq; suam Pythagoræ consuetudine parasse videretur. Nam & huius Philosophia, & illius ciuilis prudentiæ, magna pars in congressu cum Dijs, & studio religionis consumebatur. Iam splendorem etiam externum habitumq;, eodem quo Pythagoras consilio, assumpsisse dicitur, qui Aquilam cicuratam, cum superuolaret, magicis quibusdam vocibus, ac susurraminibus sistere atque deducere solitus esset, & in Olympijs per cætum populi transiens femur au-*

m tr aureum ostendisse, alysque portentosis machinationibus & actionibus vsus fuisse perhibetur. Hactenus Plutarchus. Apolloniadæ Epigramma extat in Aquilam, quę Rhodijs, vbi alioqui Aquilæ nunquam conspiciuntur, Neroni Imperatori illic agenti, vltrò sese mansuetam præbuit.

Verùm vt ad institutionem Aquilarum edocendam, vnde digressa est nostra, reuertatur oratio, videamus, num qua ratione prospicere possimus, ne iam multa opera perdomitæ fugitiuæ aliquando factæ spe concepti emolumenti dominum frustrentur. Potissimùm verò eo tempore, fugæ periculum esse solet, quo Aues libidine accensæ geoerationi dant operam. Quare tunc arsenicum seu auripigmentum cibo permistum offerendum est: hoc enim æstum ac feruorem libidinis eius extinguit. Fugam an moliantur, hoc pacto deprehendi poterit. Quum Aquila dominum suum circumuolat, sic vt non longè ab eo recedat, se fugitiuam non futuram ostendit. At si volans caudam extenderit, & se circa illam conuerterit, versus plagam aliquam ascendens, tum fugam meditari indicium est. Item si non descenderit ad clamorem, quo pastus offerendi signum datur, nisi forte nimis satura est aut obesa. Quum circa pugnum, cui prius insedit, desertum circumuolat, aut in terram desilit, captandæ fugæ desiderium prodit. Illud quoque eius ingenio adscribendum videtur, quod passim de ea referunt authores, quòd scilicet aduersus noxia animalia Callitrichum herbam in nidum suum ingerat.

Quomodo Aquilæ ab fuga prohibeantur.

Quomodo Aquilæ fugam moliri cognoscantur.

Aquilæ callitricho se tuentur ab anima libus noxijs.

VOX.

CLANGOR propriè Aquilarum vox est: & dicitur Græcè κλάζειν, vt Apollonius asserit, quod varijs etiam Homeri probari potest locis, præsertim [a] eo: Αὐτὸς δὲ κλάγξας πέτετο πνοιῇσ' ἀνέμοιο.

Ipsa verò (Aquila) clangens volabat flatibus venti.

Quod tamen Eustathius Auium signare vocem voluit, quæ leuiusculum clamorem aut clangorem edunt, & minus esse, quam κλάζειν. [b] Hesiodus hāc vocem Aquilis quidem, at non solis, tribuit, nam & Vulturibus. Homerus verò cum [c] Apollonio fabulosis etiam Harpijs. Vnde [d] Vergilius;

At subito horrifico lapsu de montibus adsunt
Harpyiæ, & magnis quatiunt clangoribus alas.

Clangor.

[a] Iliad. M.

[b] In Aspide.

[c] Argon lib. 2.

[d] Aeneid. 3.

Alij Gruum proprium esse clangorem dixerunt, sed author Philomelæ Aquilæ peculiarem facit:

Dum clangunt Aquilæ, Vultur pulpare probatur.

Est autem Aquilarum clangor aliarum Auium clangori admodum dissimilis. Quidam illum reboatum appellarunt, propter strepitum grauem, Auibus alterius speciei, maximè nocentibus tam inimicum, adeoque terribilem, ut earum feratur tardare motum, & obtundere, qualis sanè regiam Auem decebat: qui tamen, quod mirum est, spernitur à pauidis Columbis. Reuera tantum abest, ut vocem aliquam edat, aut canat Aquila, vt mutam pene quidam tradant, aut uix uocalem: Melanætum uerò, ne uix quidem, quam [e] Plinius sine clangore, sine murmuratione esse scribit. Quod cùm de generosissima ac præstantissima Aquila etiam à [f] Philosopho verum esse scribatur, cōtrà uerò famelicam semper esse, & querulam, degeneri Aquilarum generi, Vulturinæ nempe (Subaquilæ ideo dictę) tribuatur; uideri cupiam haud temere potest, quòd animi quadam magnitudine ducta hæc Aquila pulla, & innata temperantia, qua fame ac siti illam superiorem esse dixit [g] Gyllius, ab clangore illo, queruloq; murmure sese contineat. Voces enim huiusmodi plerunq; intemperantis, impotentisq; animi affectus aut inopiam, aut cupiditatem, aut timorem, aut lætitiam indicant. Nam Melanætum, quam liberalem uocat, inuidięq; expertem, ideò non clangere nec murmurare [h] Aristoteles autumat, quia modesta minimeq; petulans affectus moderari, ac cohibere melius possit, quam cæteræ. An ob organorum uocis prauam quampiam aut ineptam constitutionem uocem non edit? Nam pullos adhuc mutos omnino esse constat, quod illis ob linguam humore quopiam etiamnum tenellis impeditam fortasse accidere quis existimet. An id potius naturali quadam prudentia facit? ne præda, cui inhiat, hac sua uoce ac reboatu admonita sibi fuga consulat, atque ea ratione uox sua sibi ipsi damnosa sit. Hoc ingenio sanè Aelurus Musculum inuadens altum agit silentium, molliq; ac suspenso gradu incedens omnimodo caueat, ne uel minimo strepitu de præsentia sua eum commonefaciat.

Reboatus Aquilarū stridor inimicus est auibus.

Melanętos sine clangore.

[e] Lib. 10. cap. 3.

[f] Lib. 9. Histor. cap. 32.

[g] Ex Aeliā. cap. 3. lib. 14. de hist. animal.

[h] Lib. 9. Histor. 32.

Causa cur non clangant Aquilæ.

VICTVS.

NIMANTIBVS omnibus natura quærendi victum non una, at varia admodum ratione prouidit. Sunt quæ summo labore escam acquirant, sunt quę nullo penè: ut quid valerent ingenio, quid solertia, quidue pigritia, aut vecordia, viribus quoq; quantum inter se differrent, eadem ostentaret. Etenim quibus vires, & expeditiorem motum largita est, his modum quærendi escam, occasionemq; difficilem reddidit. Contra verò cui difficile erat, & propter corporis muria aut imbecillitatem, aut paruitatem victum quærere, nec illi consuluit de ingenio, nec detraxit de alimonia, imò ex subiecta humo accommodauit appetitui commodam alimenti substantiam. Damnanda profectò erat Natura, si Leoni vim laniandi Ceruos, Ceruis autem velocitatem ad fugam; si Aquilis rapacitatem, ac non Ardeis pernicitatem; si quibusdam dentes piscibus, & non alijs testam, dedisset, cuius munimine vita eorum virium inops ab aliorum assultu tuta esset. At nec imprudens in cæteris fuit: Nam cùm per virium corporis restaurationem, quibus vegeti mobilesq; spiritus vitam fouent, animalium indiuidui perpetuitatem, quoad fieri posset, moliretur, itaque illud absque alimonia fieri noluit, sed internum illis motum appetitus tanquam stimulum quendam ingenuit, vt pro seipsis pastum quotidiè quærerent. Quem etiamsi non continuò quæritant, continuò tamen aluntur; Vnde tunc animalibus necesse fuit, quibus corporis robur ac instrumenta aderant, vsque ad feritatem protrahi ob indiuidui scilicet conseruationem. Hinc est quod animalium quædam rapacia, quædam mitia dicantur; & quæ rapacia, carniuora: mitia pene omniuora; & rursus quæ carniuora, victus & cibi auida; quæ verò omniuora eadem temperantia, præsertim, quæ ex herbis, frugibus, fructibusq; victitant: Necesse autem fuerat huiusmodi animalia, quæ carniuora erant, ex alijs animalibus viuere & escam raptu acquisitam auiditate conficere. Ex horum numero est Aquila, quæ, quorum carnibus victitet, rapina docet; Ob nutrimentum enim carnes omnis generis animalium deuorat; At ob sui à morbo tutelam quærit Lepores, qui ad cibum & medicinam faciunt, vt quorundam opinio est. Quadrupedes ergo, Aues, Pisces, Serpentes venatur. *Violentum enim* (teste [a] Aeliano) *animal & tyrrannicum non modo in assequendis ad viuendum necessarijs rapinas exercet, sed etiam vsu carnium delectatur: nam ad se explendam Lepores, Hinnulos, Anseres ex corte, & alia plerunque rapit.* Quæ verò his Aelianus addit, dum ita scribit: *Vna tantum ex Aquilarum genere, quæ Iouis appellatur, carnes non attingit, sed ad victum ei herba satis est: & quamuis Pythagoram Samium non audiuit nullam tamen animantem edit:* fabulam sapit, & rei veritati aduersatur. Nam [b] Aristoteles expressè testatur *aduncas Aues omnes carniuoras esse & fruges* (quanto magis herbas?) *etiamsi in os indideris, respuere.* Anguibus etiam vescitur, hosq; vel propter antipathiam, vel propter eam, quam ex humido & frigido cibo capit voluptatem, maxime omnium appetit. Nam in eos, vbicunque videt ex alto magno stridore fertur, oppressos laniat, & postquam extracta de visceribus venena sugendo decerpserit adhuc saucios deuorat. Ex Auibus gregales maximè insequitur, vt Columbas, Anseres, Cycnos, Gallinas, & huiusmodi alias, Agnos & Oues raptos in frequenti cibo habet; vt & [c] Flaccus de Aquila loquens testatur:

— Mox in ouilia
Demisit hostem viuidus impetus,
Mox in reluctantes Dracones
Egit amor dapis atque pugnæ.

Imo non Oues tantum, sed & Pecoris custodes quantumuis truces Canes abripit, ita vt pastores, vbi forsan Aquila in propinquo agit, non minus Canibus summa cura ab his, quam gregi suo prouidere cogantur. Tauri quinetiam, Cerui, Hinnuli, & Vulpes in cibum ipsis cedunt, aliaq; permulta: de quibus copiosius in Venatu enarrando agetur. Piscibus libentius, quàm carnibus vesci Aquilonares Aquilas [d] Albertus magnus refert; & Cancros inter cætera eis esse gratissimos, nisi fortè de Haliæto dicere voluisse credendus est. *Condunt reseruantq;*, vt inquit [e] Philosophus, *suo nido, quantum cibi pullis superest. Cum enim die quaque facultas venandi non detur, fit interdum, ne quod portent, extrinsecus habeant.* Auidæ admodum & pene inexplebiles sunt Aquilæ, ideoq; si quando famem (cuius alioqui patientes sunt) tolerarint, tum diuturnum ieiunium multo cibo assumpto conpensant. Vnde si quid ex copioso venatu superest iam exsatiatis, reliquis Auibus, quæ ipsas huius rei causa assectari solent, relinquunt; At si eis ad plenam saturitatem quidpiam deficiat, ad conuiuas reuertuntur, quibus suam ingluuiem,

violata

Cur appetitus stimulum natura animantibus indiderit.

Aquila carniuora est.

[a] *Lib. 9 cap. 10. de animalib.*

[b] *Lib. 8. Histor. cap. 3.*

Serpentum Aquila auida est.

Aquila gregales Aues maximè insequitur.

[c] *Lib. 4. Car. Ode 4.*

Aquilę canes apud gregem abripiunt.

[d] *Lib. 23. de animal.*

Piscibus Aquilonares Aquilæ delectantur.

[e] *Lib. 9 Histor. cap. 32*

Aquilæ maximè auidæ sunt.

Aquilæ in hospitesim manes.

violato hospitij iure, explent. Nam iuxta [f] Ouidium:

Viuitur ex rapto, non hospes ab hospite tutus.

Imò, si forsan maior fames eas premat, neque à sui generis volucri abstinent. Quo nomine prophanarum notam, quam illis inurit Aeschylus, haud possunt effugere. Vnde meritò auaræ vocantur ab [g] Aeliano. At Albertus hoc non facere scribit Aquilam, nisi iratam, quando videlicet diu cum alia de præda colluctatur. Tunc enim contingit, vt victrix deuoret deuictam. Cadauera & exanima corpora non tangunt, præter solam Percnopterum Auem degenerem. Quare quod in [h] Euangelio Matthæi scriptum est: *Vbicunque fuerit corpus illic congregabuntur & Aquilæ*, vt de mystico sensu, de quo agere non est huius loci, nihil dicam, [i] D. Iohannes Chrysostomus *de Vulturibus* intelligi vult, cum inquit: *De Vulturibus enim dicit scriptura, in* [k] *Iob. Quoniam vbicunq; fuerit corpus, illic inuenientur Vulturum pulli. Hoc enim naturale his est*, vt dicit [l] D. Hieronym. *vt etiam transmarina cadauera sentiant.* Ne verò sacrum Textum aut corrumpere, aut in eo temere quidpiam innouare, vel etiam antiquorum Patrum ac Ecclesiæ Doctorum sententiæ refragari velle videamur, accommodum vtriq; reconciliando loco, & veritati historiæ naturalis maximè consonum erit existimare cum [m] Aristotele, Aquilas, quæ cadauera sectantur, Vulturinas esse & Vulturis speciem referre, dubij nempe inter hunc & illam generis. Vnde & Subaquilæ Latinis & ὑποαέτοι, vel γυπαέτοι, idest, Vulturinæ Aquilæ Græcis, dicuntur, nempe degeneres & victu inertes. Hac itaq; ratione cùm Iob, & D. Chrysostomo Vultures, cum D. Matthæo Aquilas vocabimus, vtroq; modo aptè, cùm vtriusq; naturam referant.

[f] Lib.1 Metamorph.
[g] Lib 2. de animal.cap. 39.
[h] Cap.24.
[i] Hom 49. In 24. Ma.
[k] Cap 39.
[l] Tom.6. 71.d.
[m] Lib.9. Histor.cap.32.
Cōciliatur Iob. & D. Chrys.cum D.Matth.

Sed Hactenus victus potiorem partem, esculenta scilicet, abundè præstruximus: nunc poculenta examinemus. Aquila, ut aduncæ prope omnes (excipiuntur enim Tinnunculus & Miluus) sine ullo potu uiuit, quod sanè Hesiodus nesciuit; facit enim in narratione obsidionis Nini Aquilam augurij præsidem bibentem. Siti enim superior, & inaudita fortitudine, temperantiaq; in victu præsertim prædita, fontes minimè quærit, nec puluerulentas uolutationes, ut Aelianus, nec arenam eius firmitudo desiderat, ut Suidas ait, neque siti neque frigore uicta, laboris alleuationem extrinsecus obiectam expectat, & aquas & requiem præclarè contemnens. Hanc miratur hisce uersibus Scaliger.

Aquila nō bibit.
Hesiodi error.

Patientia quanta est Aquilæ Miluiq;
Terras abeunti, ac maria, aërisq; tractus?
Quanto tolerant tempore ieiunia?

Sunt qui existiment, inter quos est Suidas, eam idcirco aquam non bibere, quòd ad potum sanguis eorum animalium, quæ ceperit, ipsi sufficiat. Et Aegyptijs, teste [n] Oppiano placuit, Aquilas non aquam, sed sanguinem bibere seu sorbillare. Quod ne cui dubium relinquatur, irrefragabili [o] Diui Iobi authoritate astruemus, qui sic habet. *Pulli eius* (de Aquila loquens) *lambunt sanguinem*. Cæterùm si forsan aliquando aquam bibisse uisæ sunt, non potus, sed medicinæ gratia id fecisse putandum erit. Aluus uerò earum semper mollis ac liquida est, etiam si non bibant: nam humoris, quod satis est, ex nuper occisorum animalium sanguine ad coctionem & digestionem sufficit. Si tamen vel morbo, aut nimio æstu cōfectas, aut fractas esse contingat, refrigerium quærere, idq; non nisi tardè ac summa necessitate coactas easdem docuit natura solers ac prouida; Vnde in vltimo senio rostro præ siccitate incuruato, ita vt cibum capere nequeant, vitam aliquandiu, bibendo saltem sustinere coguntur.

[n] In Ixeuticis.
[o] Cap.39.
Aquila sanguinē lambit.

COITVS.

QVILAM, quia fera admodum est, Venereis illecebris minus tangi cuipiam uideri posset. Gregalia enim propter abundantem in eis humiditatem ac societatis vsum, Veneri indulgere magis quis credat? Eā nihilominus, quòd fortasse biliosi valdè sit habitus, salacissimam esse constat; Quod probè perspectum habuerunt Memphitici sapientes; Cùm enim Martis congressum cum Cytærea uellent pingere, duas Aquilas simul sibi mutuo ex aduerso sedentes delineabant, marem Marti & fœminam Veneri comparantes; Et hoc ideò, quia cùm reliqua animalia non semper mari ad omnem mixtionem parere velint; (nisi forte Passerem salacissimum omnium Auium excipias) Aquila nunquam subigi recusat. Ter decies enim in die compressa, postquam surrexerit, si mas reuocet, denuò accurrit. Eandem ob causam, nempe quòd in Venerem maximè prona sit, Aegyptij eam Venerem vocarūt, & Soli dicarunt, quia solem, qui munus suum atque versum triginta dierum spatio, saltem secundum Aegyptios absoluit

Aquila Veneri maximè indulget.
Passer salacissimus.
Orus lib.1.
Aquila dicata soli.

coeundo compleat. Miretur nec immeritò quiſpiam, abſoluit, imitata ter denum numerum vitæ ſint (Venus enim dum ſpeciem instaurat, abquòd cùm animalia omnia ſalacia breuioris ſumendo humidum perdit Indiuiduum) Aquila tamen libidinoſiſſima ſit æquè, ac volucrũ viuaciſſima. Aiunt Accipitrẽ quandoq; commiſceri cum Aquila fæmina, ſed ipſa oua, quæ ignobilitate ante conceperit, ne incubare quidem dignatur, & vt marem lateat, procul auolat. Nam ille, quum adulterio corruptam ſenſerit, vlciſcitur grauiter, & tandem data pœna abigit.

Aquila viuaciſſima. Draco mõstrificꝰ ex coitu Aquilæ maris, & Lupæ ortus. ª Exerc. 183.2.

Narrant qui res Africanas literis mandarunt, Aquilam marem aliquando cum Lupa coire, grauidæ autem in tantam molem vterum, vt rumpatur, intumeſcere, Producíq; ac edi Draconem, qui roſtro & alis Auis ſpeciem referat, cauda Serpentem, pede Lupum, cute eſſe verſicolorem, nec ſupercilia poſſe attollere. Hoc quidquid dicant alij, in mundi ratione poſſibile eſſe, monſtrum tamen eſt deforme ac inſolens, etſi fama ſit Africam ſemper aliquid noui producere, & Dracones frequentes dare. Mihi equidem, vt ª Iulij Scaligeri verbis vtar, animal quodpiam illis in locis eſſe tale, quo minus credam, detrahit fidem vanitas generationis. Vnicuiq; homini libero licet in re literaria, & quod nõ nolit, admittere, & quod nolit, repudiare.

INCVBATVS. EXCLVSIO.

N Nido ex ſublimi rupe aut excelſa arbore constructo, ac concinnè preparato, oua deponit, vt incubet. De horum numero ſcriptoribus inter ſe non conuenit. Quidam in ea ſunt ſententia, vt tria in nido collocare dicant, antiquis adhærentes. Quòd verò ª Ariſtoteles tradit ex Muſæi verſu;

ª Lib. 6 ca. 6 Hist.

Excludit binos, edit terna, educat vnum.

Licet vt plurimùm hoc ita fieri verum ſit, tamen binos aliquando viſos pullos alij, & Auicenna quandoque ternos ex vnico nido exemptos memoriæ prodiderunt. Et Ornithologus teſtis eſt, tres in vno nido inuentos, ut ſupra habuimus. Quod verò de ſeptenis Aquilæ pullis Mario puero repertis, item alijs ad Albini cunas è nido allatis ſcriptum eſt, & a nobis inter auguria poſt referetur, aut inter fabulas, cum Plutarcho, qui ternos tantum ad ſummum naturæ conſueto more excludi aſſent, aut inter portenta & monſtroſos partus cum ipſo Albini patre aſcribimus. Cùm autem duos plerunq; excludant, vnum tantummodò educunt, & alterum (vt Ariſtoteles & Plinius tradunt) expellunt nutriendi tædio. Quippe eo tempore ipſis cibum negauit natura, proſpiciens ne omnium ferarum fœtus raperent. Vngues quoq; ipſis tum inuertuntur, & pennæ inedia albeſcunt, vt meritò partus ſuos oderint, quos cùm ſcilicet generant, eò maciei rediguntur, vt exhauſtis viribus feris capiendis non ſufficiant, vnde hebetiores & ignauiores redditę, Exaétῶν degenerantium Aquilarum eo tempore nomen accipiunt. Tempus, quo ouis incubant, ſpatio tricenûm dierum maioribus, minoribus verò viginti, vt plurimùm definitur.

Ἐξαέτος degenerãs Aquila.

Aetitem lapidem cur in nidũ inferat Aquila. ᵇ Lib. 6 de bello ciuil.

Maxima verò difficultate fouendis ad excluſionem ouis dant operam, nec omnino pullos excluſuræ eſſent, niſi Aetitem lapidem in nidum importarent. Ipſæ enim adeò exæſtuant, vt oua propè excoquantur (incaleſcunt enim tantopere, ac ſi bulliant) quare neceſſe erat eius lapidis refrigerio feruorem temperari, & peculiari qua pollet ui, accellerari partum. Et cùm binos tantum lapillos nempe marem & fæminam (vt quidam volunt) in nidum inferant, binos etiam tantummodò pullos pariunt. Alij ideò hoc fieri dicunt, vt lapidum pondere depreſſus firmius conſiſtat nidus; ſed prior ſententia vero eſt magis ſimilis. Hinc ᵇ Lucanus:

Quæq; ſonant fœta tepefacta ſub Alite ſaxa.

Alij lapidem eam ob cauſam in nidum inferri inquiunt, vt is contra uentorum, tempeſtatumq; violentiam tutus ſit; quod tamen ſuperſtitioſum eſt credere. Vnde hominem, qui alicubi firmas ſedes fixit, per Aquilam lapidem ita in nidum collocantem, hieroglyphicè ſignificari volunt. Huius autem lapidis mira uis eſt ad eliciendum fœtum, quamobrem hodie parturientibus admouetur ad accelerandum partum, vt ego Deo dante, in libris de foſsilibus abundè dicturus ſum, ſed nunc vel illud quoque ſolum dixiſſe volui, lapidem eſſe nobilem, qui ab Aquilis nomen meruit, magnitudine vix ouum ſuperans, colore puniceus, vel rubeus, vel cinereus. Quod nunc de hoc lapide diximus ab Aquila in nidum inferri, id ᶜ D. Hieronymus tamen ex incerto authore Amethyſto gemmæ tribuit, ſi hoc verum eſt, ob recenſitas rationes fiat, neceſſe eſt, idq; fortè in defectu Aetitis, uel etiam ut eo nidum à uirulentis animalibus defendat, quæ enim ebrietati reſiſtit gemma, ut etymum nominis indicat, id facile præſtare poſſe, etſi non affirmem, rationi tamen haud abſonum iudico. Sunt præterea qui & Adiantum herbam ab Aquila ob eaſdem rationes in nidum imponi tradant.

Aetitis lapidis uis ad partum accelerandũ. ᶜ Tom. 4. li. in Eſaia. cap. 65.

Alber-

[d] Albertus Aquilam frustà ait, seu partes Vulpinæ pellis, Leporinęue, aut molles calidosq; pilos animalium colligere, hisq; oua fouenda imponere. Editis vero iam pullis, quorum summo amore flagrat, omne studium, omnemq; curam nutricationi impendit. Verum, * vt Claudianus poëta canit:

Paruos non Aquilis fas est educere fœtus
Ante fidem Solis &c.

[d] *Lib.* 22 *de Anim.* Vulpinæ, Leporinæue pellis tegimenta, cur in nidũ importet Aquila.
* *Li.* 1 *in præfatione tertij Cõsulatus Honorij Augu.*

Antequam ergo enutrire pergant, iure pullos suos, ne scilicet degeneres alant partus, diligentius examinant, & adhuc teneros & volare non valentes ex vnguibus suspendunt, Solisq; offerentes radijs, cogunt aduersos intueri solem, percutiunt recusantes, soli inuitos obuertunt, Aristotele teste, vt si fortè oculos suos vi splendoris inflexerint, aut nictatione obnubant, eos tanquam degeneres & adulterinos nido abdicent, ac laxato vngue in præceps dimittant: Si verò constanter aduersum solem oculisq; immotis aspiciant, tum extra omnem suspicionem illos inter legitimos fœtus ascribant. Itaq; cælestis ignis, vt inquit Aelianus, est generis incorruptus iudex, quo suorum pullorum ingenuitatem legitimam Aquilæ experiuntur. Aristoteles, cuius oculi illachrymarint, à parentibus occidi, scribit: at illum educari, cuius acies firma contrà steterit. Huius facti causam reddit [e] Plinius, quia *Haliæti*, (quibus id potissimũ tribuit etiam Aristoteles) *suum genus non habent, sed ex diuerso Aquilarum coitu nascuntur. Id quidem quod ex ijs natum est, in Ossifragis genus habet, è quibus Vultures progenerantur minores, & ex ijs magni, qui omnino non generant.* Hinc fit vt eiectos pullos ab Aquilis cognatum genus Ossifragę, quas Phanas Antigonus vocat ex Aristotele, excipiant & educent cum suis. Sanè nullũ est Auiũ genus, quod species suas magis permisceat, ac cõfundat, quam Aquilarũ, vt in tractatu earum particulari exponetur latiùs.

Aquila qd experiatur antequam pullos enutriat.
Aquilæ q̃ spuriæ, & quæ legitimæ.
[e] *Li.* 10.*c.*3.

Cæterum genuinos ac legitimos, qua ratione educare soleat Aquila, luculenter docemur, [f] vbi dicitur. *Quomodo portauerim vos super alas Aquilarum, & assumpserim mihi*, quasi uelit dicere. Portaui vos quasi in humeris, sicut Aquila pullos suos gestat, preter morem cæterarum Auium, quæ pullos pedum digitis comprehensos, quò lubet, ferunt. Timent enim eis ab Auibus, quæ ipsis uolãt altius. Aquila uerò cum omnes uolatus sublimitate superet, ea de re secura, attamen, quia telo potest impeti, pullos suis alis exceptos per sublime vehit, insigni pietatis argumento, quasi corpore clypei vice telis obiecto, sese discrimini malit exponere, quam pullos perire, nõ detrectans vel vitæ propriæ dispendio, quam fœtui dederit, incolumem conseruare. Hinc maxima solicitudine pro nido, pullisq; tutandis excubias agit. Fertur ipsi quædam præsagiendi inesse vis, qua hostem quantumuis procul absit, nido instare sentit, eum aut arcet, aut, si iam violantem nidum deprehendit, vnguibus lacerat teste [g] Aristotele. Ad venationem aliquãdo exercendam à teneris pullos instituit, & imbellibus adhuc Agnos, Arietesq; & huiusmodi animalia non omnino extincta, sed spirantia adhuc ac semiuiua tradit, ac in pastum exhibet, quò minori negotio ea debellare possint, & quodammodo triumphantes ferocitatis suæ quoddam faciant tyrocinium.

Aquila quomodo educat suos legitimos fœtus.
[f] *Exod.* 19.
Aquila pullos suos in alis portat.
[g] *Lib.*9. *Histor.c.*32.
Ad uenatũ exercet pullos suos Aquila.

Erga eosdem, si quando ægrotare cõtingat, magna indulgentia ac benignitate vtuntur. Vbi enim ob stomachi debilitatem, solidiorem cibum cõcoquere nequeant, tum sanguinem è pręda exuctum, oreq; haustum suo, in os pullorum parentes euomunt, hoc pacto leui ac digestu facili recreantes cibo, qui morbo fracti duriusculum seu difficiliorem conficere non possunt. Iuxta illud [h] Iobi paulò antè adductum: *Pulli eius*, nempe Aquilæ, *lambunt sanguinem*.

Aquila ægris pullis quomodo indulgeat.
[h] *Cap.*39.

Dehinc viribus ac ætate aliquantum confirmatos ad volatum instruit. Vnde optimus Iehoua paternum suũ affectum erga Israëlitas exprimere volens, ab hac Aue comparatione desumpta, ita fatur [i]. *Sicut Aquila prouocans ad volandum pullos suos & super eos volitans expandit alas suas, & assumpsit eos, atque portauit in humeris* &c. Parentes enim, vt primùm alis paulò firmioribus volatum affectare vident, pullos in altum sublatos, vt testatur [k] Sinesius, dimittũt, quasi permittentes, aut potius periculo ipso monentes, vti proprijs fultæ pennis, iam (quod dici solet) sine cortice natare, & æthera uolatu superare discant. Sibi relictas, ac dilapsas fortè, rursus suscipiunt, anteuertentes ætatis ipsorum debilitatem. Hoc exercitationis genus sæpe iterant, accrescente paulatim cum viribus ac ætate, audacia & robore. D. [l] Hieronymus eos qui de animantium scripsere naturis, omnium quidem bestiarum, & Iumentorum, & Pecudum, Auiumq; ingenitum esse in filios, pullosq; suos affectum testari perhibet, sed maximum amorem esse Aquilarum, quod Homerus [m] quoq; approbare videtur, Telemachum atq; Vlyssem eis comparans, longam ab se inuicem absentiam deflentes. Verba eius sunt:

Ad uolatũ quomodo Aquila suos fętus instituat.
[i] *Deute.*32.
[k] *In Dione.*
[l] *Lib.*18. *in Esaiã.c.*65. *fol.*292.*g.*
[m] *Odyss.*π.

——Τηλέμαχος δὲ
Α᾽μφιχυθεὶς πατέρ᾽ ἐσθλὸν ὀδύρετο δάκρυα λείβων.
Α᾽μφοτέροισι δ᾽ ἐ τοῖσιν ὑφ᾽ ἵμερος ὦρτο γόοιο
Κλαῖον δὲ λιγέως, ἀδινώτερον ἤ τ᾽ οἰωνοὶ

Φῆναι, ἢ αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες, οἷσί τε τέκνα
Ἀγρόται ἐξείλοντο, πάρος πετεηνὰ γενέσθαι. idest,
——Telemachus autem
Circunfusus patrem bonum lugebat lachrymas fundens
Ambobus autem his desiderium obortum est luctus.
Flebant autem stridulè tanquam Aues
Aquilæ aut Vultures curua unguibus: quibus filios
Rustici exceperunt, antequam volatiles fierent.

Aquila quomodo fœtus grādiusculos assuefaciat ad cibū quærendum.
[n] Li. 10. c. 3.
[o] Lib. 6. Histor. Anim. cap. 6.

Factos verò iam pullos grādiusculos, eoq; annorum ac roboris prouectos, vt iam sine parentum ope victum parare queant, tum longissimè à nido fugāt, imò ne quidem in eadem regione eos hærere patiuntur, rapinæ scilicet æmulos, vt [n] Plinius refert, adeo vt, quemadmodum Auicenna testatur, fœtus fugientes, & parentes persequentes, in retia simul quandoque incidant. Imò verò, si [o] Aristoteli potius (vti sanè debemus) fidem adhibemus, eijciunt suos pullos antè, quam tempus sit, & dum adhuc parentis operam desiderant, necdum volandi facultatem adepti; quod per inuidiam eos facere creditur. Naturâ enim inuida ac famelica est, nec copiosæ venationis, & vt ille ait, amicus egomet mihi. Inuidet igitur suis liberis iam maiusculis, ac edacioribus, & ob eam rem vnguibus secat.

Ossifragæ pietas erga fœtus aliarum Aquilarum.
[p] Li. 9. c. 32 Histor.
Aristotelis cōciliatio.
[q] Lib. 4. carmi. Ode. 4.

Pulli etiam ipsi inter sese de sede ac pastu pugnare incipiunt: Itaque à parente domo exturbantur, deiecti vociferantur ac periclitantur. Eos Ossifraga recipit, tuetur & alit, vsq; dū, quod satis est, adoleuerint. Huic tamen loco repugnare videbitur, quod ab eodem [p] Aristotele scriptum est, in hæc verba: *Alunt pullos suos, donec potestas volandi fiat; tum nido eos expellunt*. Verùm hos locos prima fronte dissidentes tertius eiusdem Philosophi locus conciliabit, eiusdem capitis, vbi de Melanæto agens ita scribit. *Vna hæc fœtus suos alit, atque educit, pernix, concinna*, &c. cæteras igitur eos abdicare & exponere indicat. Cæterùm istam naturæ ingenijq; in Aquilis inter se discrepantiam ac varietatem in tractatu particulari minutiùs excutiemus. Propulsionem pullorum innato & patrio vigori [q] Horatius tribuit:

Pullorum propulsio vnde nascatur.

Olim iuuentas, & patrius vigor
Nido laborum propulit inscium:
Vernique, iam nimbis remotis
Insolitos docuere nisus
Venti pauentem: mox in ouilia
Demisit hostem viuidus impetus:
Nunc in reluctantes Dracones
Egit amor dapis atque pugnæ.

[r] Satyr. 14.
Aquilæ pulli quam escam appetant.

Cuius verò dapis amore teneantur potissimùm, pulchro docet carmine [r] Iuuenalis;

Sed Leporem & Capram famula Iouis & generosæ
In saltu venantur Aues, tunc præda cubili
Ponitur, inde autem cùm se matura leuabit
Progenies, stimulante fame festinat ad illam
Quam primò rupto prædam gustauerit ouo:

Innuit Poëta ea in posterum esca pullos affici, quam à matre positam, oblatamq;, simulatq; oui putamine effracto exclusi sunt, primò delibarunt.

[s] In Ligurino.
Pullorum grādiusculorum naturæ descriptio.

Eorundem pullorum naturam iam grandiusculorum poëta vetus [s] Guntherus in suo culto canit carmine.

Regia sic volucris primas vt crescere plumas
Artubus, & teneros durescere senserit vngues;
Naturæ sectatur iter; iam iamq; parentum
Officio contemnit ali, nidoq; relicto
Egreditur, paruoq; pudet latuisse cubili;
Mox confisa sibi securo tuta volatu,
Aut Leporem venatur agris, aut æthere Cycnum
Corripit, & proprios in acuta rupe penates
Ædificat, similesq; sibi parat edere fœtus.

GENE-

GENEROSITAS AQVILÆ.

ENEROSISSIMAE esse naturæ Aquilā plurima ac manifesta argumenta satis docent. In primis verò regiam illius indolem vel illud maximè declarat, quòd minus quàm possit lędere contenta, in nidi violatore, tanquam subiecto parcens, vltionis rigorem, quadam clemētia temperet. Nam, vt refert [a] Aelianus; Cùm ex omnibus animalibus maximo studio in natos suos existat, acriter eum persequitur, quem illos inuasisse conspexerit, nec inultū impunitumq; dimittit; Non tamen ad infligendam illi pœnam, aut sumendum de eo supplicium rostro vtitur, sed moderatiùs verberat alis tantùm, & vnguibus lacerat. Non minus etiam excelsam eius ac generosam indolem commonstrat, quòd generis sui legitimiq; ortus seuerissima assertrix sit, malēs proprij fœtus facere iacturam, quàm natales eorum in dubium reuocare, & uel solius suspicionis nota, tanquam parum genuini sint, contaminari: Vnde ut dictum est, solari lumine ceu incorrupto iudice examinatos, ab oculorum limpiditate probat, legitimam & se dignam prolē minimè existimās, in qua femina paternæ uirtutis non eluceāt. Etenim ut [b] Flaccus canit:

Est in Iuuencis, est in Equis patrum
Virtus, nec imbellem feroces
Progenerant Aquilæ Columbam.

Et hunc imitatus Ludouicus Ariostus:

Che la Damma non genera il Leone,
Ne le Colombe l' Aquila, o il Falcone.

[c] item rursus;

Di Vacca nascer Cerua non vedesti,
Ne mai Colomba d' Aquila, ne figlia
Di madre infame di costumi honesti.

[a] *Lib. 2. capit. 40.*

Aquilæ vltio aduersus inuadētes fœtus suos.

Aquila quo modo suos fœtus legitimos probat.

[b] *Lib. 4. carm Ode 4*

[c] *Sat. 5.*

Illud quoque magni animi magnum est argumentum, quòd etsi Cornix eam insectetur, ac conflictationibus eludere studeat, hanc tamen præclarè contemnat, & innata quadam nobilitate dissimulans, ipsam deorsum ferri sinat. Illa uero sursum quàm potest sublimius euolat.

Cornix cur laceretur ab Aquila.

Hoc quidem non Cornicum timore agit (Quis enim hoc dicat, qui planè perspectam habeat Aquilæ uim?) sed potius propria quadam animi magnitudine, qua Cornicis infra se uolantis lapsum non ægrè patitur, ut author est Aelianus. Sin uerò non desistat ab incepto, nec importuna procacitate molesta esse desinat, tunc correptam unguibus lacerat. Hinc natum adagium, *Ἀετὸν κορώνη ἐρεθίζει*, idest, *Aquilam Cornix prouocat*: si quando leuiusculus quispiam homuncio, qui neque prodesse queat, neque lædere, maximis uiris oblatrat. Huic simile est & illud: *Aquila Thripas aspiciens, Ἀετὸς θρῖπας ὁρῶν*, De animo generoso qui pusilla negligit. Est autem Thrips, ut quidam arbitrantur, Auicula quædam minutissima, quam Aquila cùm uideat (est enim oculatissima) haud quaquam dignatur persequi, utpote prædam suis unguibus parum dignam. Ad hunc ferè modum in Græcorum commentarijs scriptum legitur: Ego mendum subesse suspicor. Nā Thripas uermiculi genus esse constat, & Theophrastus *σκώληκας, καὶ θρῖπας* nominat, quos Theodorus Gaza Vermiculos, & Tineas uertit: Plinius Tineas, & Thripas uocauit, & culicibus similes. Per Thripes etiam significare uidetur uermiculos, qui radices siccas erodunt; unde radices *θριπηδέστας* apud Theoph. dicuntur, quę corrosæ sunt uermibus. Sæpenumero huiuscemodi uermiculos circa fruticum radices inueni, & etiam circa ligna eorundem, cuius materies facillimè ab illis perforatur, maximumq; damnum radicibus illorum inferunt. Huiusmodi uermium discrimina multa obseruauimus secundùm differentias uarias radicum plantarum, quorum effigies ad uiuum in nostris Insectorum Historijs insculptas, & ligno incisas habemus; quemadmodum etiam Cossos obseruauimus, qui in lignis sponte nascuntur, eaq; corrodunt, teste [d] Plinio: qui uero his Cossis uescuntur, *θριποφάγοι* dicuntur. Eodem pertinet & illud. *Ἀετὸς οὐ θηρεύει τὰς μυίας*, idest, *Aquila non captat muscas*. Summi uiri negligunt minutula quæpiam, animusq; excelsus res humiles despicit. Et maximis occupati negotijs ad pusilla conniuent. Huic non dissimile est. *Ne sustineas tenere primas inter Graculos, si Aquila esse possis*. Huius Auis exemplo exprobrata uecordia, quendam obiurgat [e] Sannazarius Poeta, cum ait:

——An hoc pudendo sanguine
Se tingit Aquila fulminum, & cæli immemor?
Ponenda honestæ mortis hac spes est tibi.

Aquilam Cornix prouocat.

Aquila Thripas aspiciens.

Thrips Auicula.

Thripes vermiculi radices corrodentes.

Cossi uermes.

[d] *Lib. 11. c 33.*

θριποφάγοι.

Prouerbiū aliud.

[e] *Lib. 2. carm.*

Quod uerò Falco seu Gryfalco, quandoque Aquilam turbare ac insequi dicitur, nihil huius debet derogare generositati, imo eius est culpanda audacia, & tanquam maiestatis rea, insimu-

Falco quādoq; Aquilā insequitur.

landa superbiæ ac rebellionis, quòd Auium reginam offendere præsumat. Neq; Aquilis ignauiæ nota propterea inuri potest, cùm multo maiora & fortiora non solùm uolucria, sed & quadrupeda, ut Ceruos & Tauros aggrediatur, & deuincat, indubitato sanè, & euidenti magni animi, qui sibi ipsi imperat, argumento. Hinc etiam cadauera non gustat, per arrogantiam quandam, quòd regiam in genere suo obtineat dignitatem, nisi fortè à se occisi & relicti animalis. Adde etiam quòd cùm maxima alitum pars in Noctuam uel terrore, uel nouitate excitæ inuolent, illa id parum regiam Auem decere credens, illius spectaculo non moueatur.

Aues multæ cur in Noctuam inuoient.

TEMPERANTIA, LIBERALITAS.

AB aliena præda se continet Aquila. Nihil enim tale, etsi humi iacens, attingit, sed suis laboribus gaudet, imò neque prædam suam, nisi admodum famelica sit, totam sola deuorat, sed Auibus alijs se eius rei gratia sectantibus tanquam mensæ asseclis communem exponit, sua tamen prius recepta portione, hactenus enim à communicando cum alijs abstinet. Posteaquam vero expleta est, reliquias cæteris suas relinquit, verùm (ut Aelianus ait) ipsis iam ad vsum ineptas. Vnde si participes eius prędæ futuræ sint Aues aliæ, intactam ipsi nanciscantur oportet, veluti cum fortè prædæ pondus experta, neque totam asportare potis, circumfusis Auibus, suamq; quasi portionem sibi dari præstolantibus, impertiri partem cogitur, alioquin inutilem ipsis futuram, si ab ea semesa foret, quòd putido illo halitu, vt dictum est, omnia inficiat. Hinc meritò dubitare quispiam possit, nunquid liberalitati id attribuendum sit. Nihil enim suapte largitate, aut communicandi animo, cæteris Auibus impertit, sed id solummodo, quòd ipsi iam ad summum expletæ ac saturæ superfluit, ac inutile est. Imò uerò inexplebili quadam auiditate, nec non immani crudelitate prædita cōsideranti uidebitur, quòd cum reliquæ omnes Aues, quæ rapina uiuūt, omnibus à se superatis animalibus uescuntur, præterquam his, quę sunt eiusdem secum speciei, (quod Aesculus Poeta testatur citante [a] Plutarcho:

Aquila an liberalis cẽsenda.

[a] In Romulo.

Volucrem volucris est prophana si voret.)

Aquila tamen neque ab his quidem uorandis sibi temperet. Eam tamen quidam sic excusaret, quòd id non faceret deuorādi animo, uerùm dum escæ quidpiam ex gutture alterius euellat, illam hoc pacto iugulet. Alij putant unam Aquilam persequi alteram, ac uenari, ut prędam, quam fortè nacta est, ab ea extorqueat. Hæc si ad sedandum latrantem stomachum suffecerit, sinit ut auolet libera, aut ea inoffensa recedit. Sin minus, & uictam iam à sę & iure belli in sua positam potestate, innata uoracitate depascitur. Auicenna uult Aquilam hoc non facere, nisi præ nimia ira, qua æstuat, dum propter prædam cum altera colluctatur. Vnde iurę merito eius crudelitas culpāda uenit. Vna namq; (ut inquit Sositheus) Aquila innumeras exagitabit Aues, quòd uiolentum sit in rapinis animal & inexplebile, nempe cùm cæteras omnes Aues rapacitate superet. Sed quicquid sit, hoc maximè admirandum est, quòd non nisi labore & industria partis spolijs gaudeat.

Auicennæ opinio de Aquilæ liberalitate.

VENATVS, PVGNA, PRÆDA.

VENARI à meridie quædam incipiunt, desinunt vespere. Quædam verò ab orto sole vsque ad meridiem. Cùm verò vnguium beneficio potissimùm prædam & assequuta rapiat, & raptam auferat; ideoq; eorum vsus, probè gnara, maximam illorum curam gerit, cauetq; ne vlla ratione obtundantur. Hinc in incessu eosdē intrò semper vertit, ac contrahit. Sic in saxosa ingredi refugit, ne aciē eorū vllo modo atterat. Et si fortè eam in petris agere, aut insidere contingat, tum pelles occisorum à se animantium, ne offendantur, pedibus substernit. Tantopere de his solicita est, vt vbicunq; sedens, nisi aut solem, aut prædam intueatur, vngues suos perpetuò, inspiciat, metuens ne nimium incuruentur. Si verò fortè hebetati fuerint, tum rostro acuit, aut ad lapides atterendo prædationi aptiores reddit. Accipitres prædam digitis adoriuntur, & capiunt, Aquilæ verò secundum quosdam, posteriore digito pedis eam feriunt prius, (vnde & a feriendo nomen Stoéslar apud Germanos impositum) non tamen quamlibet impetunt; sed eam duntaxat, qua se credunt viribus esse superiores. Sunt autem ad prædam apprehēdendā admodum veloces ac dextræ, vnde ὀξυλαβεῖς eas Græci vocarūt, ac ὀξυλαβεῖν studium velociter quidpiam capessendi. *Raptam non protinus deferunt, sed primo deponunt.*

Accipitres & Falcones quomodo uenentur.

Aquila cur Stoeslar Germanis dicta.

deponunt, expertæq; pondus tum demum abeunt, vt [a] Plinius refert. At Gaza, ex [b] Aristotele paulò aliter: *Rapta*, inquit, *non protinus ferunt, sed cum corripuerint & sustulerint, deponunt, expertæq; iam pondus requiescunt*. Iam quod occiderint, non eodem de loco statim deuorant, ne quis subitus hostis incursus incautas deprehendat, & præda libere potiri prohibeat; sed exploratis prius ac refectis viribus, prædam in nidum, velut in castra, locumq; tutum deuehunt. Cum verò venationi sese accingunt, tum in alta rupe sedentes, & velut ex alta specula longè lateq; prospectantes, prædam obseruant, vt scitè hoc ipsum quidam autor refert: Aquila in sublime elata, indeq; cuncta despiciens, ibidem paulisper contabundo volatu penè eodem loco pendula, circumtuetur & quærit, quorsum potissimùm in prædam supernè sese ruat, fulminis vice. De cælo improuisa ac instar tormenti descendens, simul campis pecora, simul montibus feras, simul homines vrbibus, vno obtutu sub eodem impetu cernens, num rostro transfodiat, num vnguibus necet, vel Agnum incuriosum, vel Leporem meticulosum, vel quodcunq; esui plumatum vel lanatum fors obtulit. Leporem autem, vt tradit [c] Aristoteles, non statim rapit, sed expectat dum prodeat in plana, nec protinus de alto in terram descendit. Quod ideò facit, vt tutior sit ab insidijs. Rapit hos vt plurimum anniculos, quorum vt & Agnorum pulpis, iuxta Oppianum maximè delectatur, [d] vnde Homerus:

——ὥς' αἰετὸς ὑψιπετήεις
Ὅς τ' εἶσιν πεδίονδε διὰ νεφέων ἐρεβεννῶν,
Ἁρπάξων ἢ ἄρν' ἀμαλὴν, ἢ πτῶκα λαγωόν. id est.
——velut Aquila altè volans,
Quæ descendit in campum per nubes obscuras,
Raptura vel Agnam teneram, vel timidum Leporem.

Testudines terrestres, quibus etiam mirè afficitur, hac item ratione venari solet, eas non solùm in cibum, sed etiã in medicamentũ, (si fortè ægra est) expetit. Hæ igitur fæminæ in coitu supinæ iacent, quo peracto, cùm se se conuertere nequeant, tum Aquilis prǽda & alijs animalibus relinquuntur. Menedemus, vt est apud [e] Diogenem Laërtium in eius vita, Aquilam à testudine capi dicebat, prouerbiali scilicet dicterio: Non quòd res in se habeat veritatem, sed vt ostendat, fortes ab imbellibus nonnunquam interimi: sic Leporem à boue capi nostrates dictitant eodem ferè sensu, non quidem velocitate, sed astu: sic & Homerus Martem celerrimum à claudo Vulcano comprehensum scripsit: sunt autem Menedemi hæc verba:

Ἥλισκετ' ἄρα καὶ πρὸς ἀδυνάτου ταχὺς,
Καὶ πρὸς χελώνης αἰετὸς βραχεῖ χρόνῳ.
Deprehensus olim est ab impotenti celer.
Et tarda cepit testudo regem alitum,

Has autem raptas è sublimi iaciendo frangunt, vt [f] Plinius testatur: Nam unguibus complexa & ex alto locum speculata idoneum, eas in saxum aliquod demittit allidendas, vt hoc modo effracta testa, carne vesci possit. Quæ sors interemit Aeschylum poëtam, eius diei ruinam fatis, vt ferunt, prædictam, secura cæli fide cauentem. Sed fuit in hoc parum Aquilinis oculis Aquila, cùm ad huius albicantem caluariam, saxum esse rata, demittens testudinem, misetum illum occidit, vt vel ob hanc vnam causam optimo iure poëtis omnibus conueniat inuisam esse. Aues cæteras hoc ferè pacto persequitur. Sanè tam sublimis volat, vt sub se omnes alias despiciat volucres, quarum nulla cùm robore, tùm pondere, & impetu ei par esse potest. Quod si impressionem primã frustra fecerit, ita vt petita Auis euadat celeritate, atq; inferior ictum euitet, siq; est ex genere non rapaci, puta Ardea, Anas aut Columba, tum abit libera, & periculum cum fuga, & metum cum spe commutat. Sin aliud genus Aquilarum fuerit, vbi eam pondere, atque impetu delatam uidet, tum vicissim audet eam aggredi, cùm suæ celeritatis, tum illius tarditatis cõscia, teste [g] Aeliano. Quod *à nobis* (ait [h] Scaliger) *in Petrocorys cõspectum ac obseruatum est accidisse. Nam Falco ab Aquila appetitus, cùm celeri dilapsione sese irruenti illi subtraxisset, collectis cum animo viribus, aliquot rotationibus redintegratus vltrò aggressus in fugam compulit* Vnde non semper superiorem esse, nec quauis præda à se petita potiri eam apparet: Nam & de Cymminde, de quo * Homerus: χαλκίδα κικλήσκουσι θεοὶ, ἄνδρες δὲ Κύμινδιν, id est,

Chalcida Dij perhibent, homines dixere Cymindem.

licet victoriam, Cadmæam tamen & ipsi etiam victori exitialem reportat. Tam acriter enim cum ipsa pugnat, vt sæpius ambæ deferantur in terram, alis sibi mutuò implexæ, quo fit ut uiuæ in pastorum manus ambæ deueniant. Verùm hæc de hybride uidetur tradere Aristoteles, de qua proximè erat locutus, etsi Gaza eam uocem omisit, in Græco textu tamen reperitur. Vulpes etiam Aquilæ impetum supina excipit; Hoc & ipsa Aquila, Aeliano teste, cum in pugna contra nescio quæ animalia succumbit, prǽstat: nam supinam se ad terram abijciens in hostem

[a] Lib. 10. cap. 3.
[b] Lib. 9 Histor. c. 32.
[c] Lib. 9 Histor c. 32.
[d] Iliad. χ.
[e] Lib. 2. de vita Philosoph.
[f] Lib. 10. capit. 3.
Aeschylus Poeta à testudine ab Aquila demissa interfectus.
[g] Lib. 7. capit. 16.
[h] Exercitat. 231.
Falco quãdoq; persequitur Aquilam.
* Iliad ξ.
Accipitris nocturni pugna cũ Aquila.
Aquilę pugna contra quędam animalia.

ungues dirigit, quod cùm hoſtis præſtare non poſsit, in fugam facilè compellitur. Sed tamen Polypũ imbellem alioqui, & timidum nõ imouere, uti de Cymide quoq; retulimus, capit, ut ex hac hiſtoria fiet palam, quam [i] Aelianus refert. *Cum in ſaxum non admodum e mari eminens, Polypus aliquando correpens aſcendiſſet, ibiq; explicatis brachijs ſumma cum voluptate, quod frigida tempeſtas eſſet, à tepore ſolis caleſceret, neq; ſanè in ſaxi colorem ſe vertiſſet (quod quidem ipſum cum ad declinandas, tum ad moliendas magis piſcibus inſidias facere ſolet) Aquila acris & acuta in videndo, prædam non quidem ſibi futuram bonam paratam & promptam ſibi, & ſuis pullis perſpicuè cernens quanto potuit maximo alarum impetu in Polypum inſiluit. Sed & piſcis hic circumplicantibus Aquilam, & pertinaciter adhæreſcentibus cirris in profundum detraxit, & hoſtem capitaliſsimum ſimul interfecit quæ quidem ceu Lupus hians, (vt eſt in prouerbio) inani ſpe deluſa deinde in mari mortua fluitabat.* Id ideo accidere exiſtimo, quòd alas quaſi loris quibuſdam vinctas explicare nequeat. Sed illud ſatis admirari nequeo, quod [k] Ambroſius Nolanus refert, Sturnorum conglomerantium turmam Aquilæ pauorem incutere, quo minus illis inuadat, aut rapiat, cuius verba, quòd inſolens quippiam narrent, hîc libuit adijcere: *Spectante*, inquit, *Ferdinando rege Alphonſi primi filio forte ſupra molem, ſtationemq; Neapolitanam, ad turmam Sturnorum ingentem aduolauit Aquila, cuius præſentia perterriti Sturni, veluti ſigno dato, omnes quoad fieri potuit, ſibi hæſerunt volando, grexq; omnis adeò compactus erat, vt Aquila nullo pacto auderet quenquam eorum inuadere. Quinetiam illi vna atque arctim volantes ſemel atque iterum circumiére ſub Aquila inſidiante, ac deinde recto volatu facto ſubfugerunt nemine eorum offenſo, nec illos etiam Aquila inſecuta eſt.* Quæ res, ſi apud alios, apud me fidem non habet.

[i] Lib. 7. capit 11.

Polypus Aquilã in mare detraxit, & interfecit.

Lupus hians prouerb.

[k] Lib. Problem 314.

Audio tamen Aues aquaticas, ac Anates in primis viſa Aquila ſimul quoq; cõgregari in aqua, & in Aquilam demerſo capite aquam ſpargere, atque ita acceſſum prohibere. Feliciori ſanè ſucceſſu, quamuis maiori ingenio, & audacia, quam viribus, Tauros in Cræta inuadit, [l] Aeliano atteſtante, *Interea cum Taurus ſe abijcit ad paſtum, tum ex inſidijs Aquila in ceruicem inuolans, crebras illi, & acerrimas plagas roſtro inſligit. Ille tanquam aſylo excitatus, primum incenditur ad curſum, deinde, quà poteſt ſeſe in fugam confert. Quamdiu in plano & ſtabili loco fertur, ab Aquila moleſtia requieſcit, ea nimirum, quoad in planitiem excurrit, nihil illi exhibet negotij, ac quieta volans illum acerrimè obſeruat, quacunque ingreditur. Cum illum proximè ad præcipitem locum ac decliuem acceſsiſſe videt, explicatis in orbem alis, illius oculos quatit, & ea quæ ante pedes ſunt, nihil illum prouidentem, vt magna præcipitem agit, laniatuq; ventrem appetens, quantum eius cupiditas fert, nullo deinde negotio, præda potitur.* Simili ſolertia Ceruos quoque ingenti confidentia ac animoſitate adorta vincit. His enim, vt author eſt [m] Plinius *multum puluerem volutatu collectum inſidẽs ipſorum cornibus, excutit in oculos, eius ora pennis verberans, donec in rupes præcipitet. At acrior eſt cum Dracone pugna multoq; magis anceps etiamſi in aere, Hic Aquila conſectatur oua auiditate malefica, at illa ob hoc rapit vbicumq; viſum Draconem Ille multiplici nexu alas ligat, ita ſe implicans, vt ſimul decidant.* Hãc pugnam [n] Nicander deſcribit his verbis: *In Dryinum ſerpentem ſupramodum excandeſcit regia ales Aquila, ad viſum vbicunque Draconem confeſtim aduolans, & infeſto cum eo animo dimicans, quamprimum in ſylua paſcentem conſpexerit, quandoquidem totos nidos deſertos fecerit, ſpoliarit, diruerit, vaſtauerit, atque cum ipſius Aquilæ fœturas, tum mixta oua lancinans. Enimuero impetu quodam ex inopinato ſuperueniens, & Auem & Leporem leuem facilè Draco extrahit ex recens deprehendentis vnguibus, ex arbuſtis, & fruticibus, quibus abditus latebat, fortè fortuna proſiliens ſed is malum declinat. Ibi tum pro conuiuio acriter decertatur. Interim Lepus ſeſe in fugam dat. Sed hinc inde volantem alitem nequicquam inſequitur in ſpiram contractus, oculosq; in Aquilam retorquens ſuſpicit, quod in ſublime elatam attingere non poſſit.* Hanc deſcriptionem ſeu pugnæ hiſtoriam, idem carmine reddidit non inuenuſto:

Anates quomodo acceſſum Aquilæ prohibeant.

[l] Lib. 2. cap. 39.

Aquilę pugna cum Tauris.

Aquilæ pugna cum Ceruis.

[m] Lib. 10. cap. 4.

Draconis pugna cum Aquila.

In Dryinũ excãdeſcit Aquila.

[n] In Theriacis.

Prouocat hunc verò fuluus Iouis ales ab æthra,
Plumea colla tumens, ſi quando in valle repertum
Paſcentem videat. Namque hic populatur vbiq;
Nidorum pullos, diffringens dentibus oua.
Aſt Aquilam, rapuit Leporem cùm aut vnguibus hædum
Forte Draco ſurgens denſo de ceſpite, præda
Nudat. & hæc volitans, dapibus pro lurida pugnat:
Hic ſequitur fruſtrà deluſus præpete curſu,
Contorquens orbes ac torno lumine cernens.

[o] Iliad. M.

Idem certamen [o] Homerus ita depingit:

Auis enim ipſis venit tranſire promptis,
Aquila altè volans, ſiniſtrorſum populum impediens
Cruentum Draconem ferens vnguibus magnum
Viuum adhuc, palpitantem, & nondum oblitus eſt pugnæ:
Incidit enim ipſam tenentem in pectore circa iugulum
Reuolutus retrò, hæc à ſe miſit humum

Dolens

Dolens doloribus, m[illegible] autem in d[illegible]cit multitudinē,
Ipsa autem clangens volau[it] flatibus venti.

Et[p] Cicero:

Hic Iouis altisoni subitò pennata satelles,
Arboris è trunco serpentis saucia morsu,
Subrigit ipsa feris transfigens vnguibus anguem
Semianimum & varia grauiter ceruice micantem.
Quem se intorquentem lanians, rostroq; cruentans
Iam satiata animos, iam duros vlta dolores
Abijcit efflantem, & laceratum affigit in vnda,
Seq; obitu à [s]olis nitidos conuertit ad ortus.

[p] Lib. 1. de Diuinat.

Hosq; imitatus[q] Vergilius:

Vtq; volans alte raptum, cùm fulua Draconem
Fert Aquila, implicuitq; pedes, atque vnguibus hæsit,
Saucius at serpens sinuosa volumina versat,
Arrectisq; horret squammis, & sibilat ore,
Arduus insurgens, illa haud minus vrget adunco
Luctantem rostro, simul æthera verberat alis.

[q] Lib. 11. Aeneid.

Naso[r] idem asserit:

Vtq; Iouis præpes vacuo cum vidit in aruo
Præbentem Phœbo liuentia terga Draconem,
Occupat aduersum, neu sæua retorqueat ora,
Squammigeris auidos figit Ceruicibus vngues.

[r] Li. 4. Metamorph.

Vbi Poeta Aquilæ astum in opugnando Dracone optimè describit, quem imitatus uidetur noster[s] Ludouicus Ariostus Rogerium Aquilæ comparans, cuius uersus propter uenustatem, non possum præterire:

[s] Cant. 10. Stan. 103.

Come d'alto venendo Aquila suole,
Ch'errar fra l'erbe visto habbia la biscia:
O che stia sopra vn nudo sasso al sole,
Doue le spoglie d'oro abbella, e liscia;
Non assalir da quel lato la vuole,
Onde la velenosa soffia, e striscia;
Ma da tergo la adugna, e batte i vanni,
Perche non le si volga, e non l'azzanni.

Item rursus[t] Ouidius in fabula Salmacis, & Hermaphroditi:

Implicat vt serpens, quàm regia sustinet ales
Sublimemq; rapit pendens caput illa pedesq;
Alligat, & cauda spatiantes implicat alas.

[t] Metamorphos. 4.

Albertus hanc Aquilæ cum Dracone pugnam negare velle videtur, vbi scribit. *Aristoteles videtur dicere Vulturem cum Dracone pugnare, quod falsum est.* Imo potius Aristotelem hoc scripsisse falsum est, sed Auicenna aut huius interpres Vulturem cum Aquila sæpe confundit. Addit Albertus: *Non omnis quoque Aquila cum Dracone pugnat. Sed quoddam Aquilæ genus esse paruum, quod venetur Serpentem quendam, qui generali nomine Draco appellatur.* Verùm qua ratione fultus ipse tantorum virorum authoritati refragari audeat, equidem non video, præsertim cùm ipsemet alio loco, velut sui oblitus, dicat: *Aquila etiam cum tyro* (id est vipera) *& Dracone pugnat pro animalibus quæ aliquando venantur, dum alter alteri prædam eripere conatur.* Sanè paruum illum quem ipse Draconem communi vocabulo dici affirmat, Serpentem, animalia venari non est verisimile.

Draco Alberti.

Aquilę pugna cum Vipera, & Dracone.

ANTI-

ANTIPATHIA.

AM verò internecino odio se mutuò prosequi Aquilam & Draconem, ex dictis facilè est colligere, ob innatū sine dubio & contrarium quēdam animi affectum, quem Antipathiam vocant Philosophi. Qualem in plureis alias gerere Aquilam animanteis in sequentibus latius declarabimus. Quamuis Draconem odisse videtur propter victum: Nā Serpentibus vescitur Aquila. Huiusmodi ei dissidium ac inimicitia cum Oloribus intercedit, qui authore [a] Aristotele, Aquilam repugnantes vincunt, si pugnam cœperint: ipsi autem nūquam nisi prouocati, inferunt pugnam. Idem [b] Athenæus refert ex eodem Aristotele, sed in numero singulari. Verùm hic in numero multitudinis Cycnos Aquilam superare scribit. Hoc quidem est verisimile, si Cycni plures cùm sint Aues gregariæ, Aquilam vnam aggrediantur. Sin verò aliquando vnicum Cycnum ab alijs semotum repererit Aquila, non est mirum, si cum uincit, quod [c] Aristoteles alibi testatur, cum ait, *Cum Aquila pugnat Olor, nutritq́ eam sapius*. Vbi pro (nutrit) malè quidam (uincit) legunt. Hanc rem Albertus confirmat; *Si qua* (inquiens) *Auium rapacium, vt Vultur aut Aquila Cycnos adorta fuerint, acriter se tutantur, ipsi tamen nunquam pugna authores, aliàs vincunt, aliàs succumbunt. Aliquando inspectantibus nobis cum multis alijs amicis Aquila & Olor inuicem conflixerunt, vterq, in aërem euectus adeo sublimis, vt neutrum visu assequeremur. Post duas horas vterq, delapsus, Aquilam Cycno superiorem animaduertimus, quæ famulo nostro, vt Olorem caperet, accurrente, fuga arrepta auolauit*. De hac pugna [d] Statius;

Aquilæ cū Oloribus pugna.

[a] 9 Histor. cap. 12.

[b] Lib. 9. deipnosoph cap. 16.

[c] Lib. 9. Histor. cap. 1.

[d] Li 3. Thebaid.

——Clara regione profundi
Aeteris innumeri statuerunt agmina Cycni,
Siue hos Strymonia Boreas eiecit ab arcto,
Seu fœcunda refert placidi clementia Nili:
Fixerunt cursus, hac vere in imagine Thebas.
Nam sese immoti gyro, atque in pace silentes,
Ceu muris, valloq; tenent, sed fortior ecce
Aduentat per inane cohors, septem ordine fuluæ
Armigeras summi Iouis exultante caterua
Intuor, Inachij sint hi tibi (concipe) reges.
Inuasère globum niuei gregis, vncaq; pandunt
Cædibus ora nouis, & strictis vnguibus instant.
Cernis inexperto rorantes sanguine ventos?
Et plumis stillare diem? &c.

Et [e] rursus: *——Nec segnius ardens*
Accurrit niueo quàm flammiger Ales Olori
Imminet, & magna trepidum circumligat vmbra.

Et [f] rursus: *——Vtq; feri victorem fulminis albus,*
Cum suprà respexit Olor, cœpit hiscere ripam
Strymonos, & trepidas in pectora contrahit alas.

[e] Lib 8. Thebaid.

[f] Lib Thebaid c. 9.

Nec temere hiscere ripam Poëta dixit, nempe vt se submergat & fugiat Aquilam. Mirum sanè (vt inquit) [g] Oppianus ab ea vinci sæpenumero, ac superari tam pugnacem beluam. Est enim, teste Aristotele, referēte [h] Athenæo, Cycnus fœcundus & pugnax. Nam mutuò pugnātes interficiuntur, Beroaldus capitalem quorundam inter se inimicitiam exprimere volens, ab his volucribus exemplo petito, sic ait;

[g] Lib 5. de piscibus.

[h] Li. 9 Dipnosophist. capit. 16.

Vtque Aquilam Cycnus, Congrum Murena, Camelum
Odit Equus, &c.

Eodem modo Aquila cum Auicula Trochilo, cui & senatoris, & regis nomen est, pugnare fertur, [i] ut Philosophus tradit, ideoq; cum ea dissidet, si credimus, quoniam Rex appellatur Auium. Quare vt regni affectatorum extremo persequitur odio, quanquam non is est hostis, cuius vires metuit Aquila. Nam Trochilus imbecillis est & fugax, solertia tamen & ingenio prēditus, fruticetis & cauis abdit sese, vt a potentiore facilè capi nequeat. Hinc [k] Baptista Mantuanus, aliquid a primo suo instituto mutatum designare volens, ita à similitudine ab harum natura ducta, ait:

Aquilæ & Trochili pugna.

[i] Lib. de Hist. anim 9 cap 11.

[k] Tom 3. lib. 5. Alph.

Non Cycnus infesta Aquila, discordia nulla est
Cum Trochilo, licet hic fastus, nomenq; superbum

Regis

Regis & immeritos Aquilæ indignetur honores.

Nec cum Gruibus eis satis conuenit. Hæ tamen ab illis solertia & ingenio superantur. Etenim cùm Grues è Cilicia migrantes, montem Taurum Aquilis plenum parant transmittere, quibusdam lapillis, quò vocem cohibeant, in os sumptis noctu tacitè transuolant, atq; ita deceptis Aquilis tutò traijciunt. At cum se ab Aquila impeti perspiciunt, in orbem consistunt, & contractæ in sinum, & tanquam acie instructa speciem pugnæ ostendunt; quare Aquila regreditur. Idem Anseres ab Aquila sibi metuentes cum Taurum traijciunt, facere testatur Plutarchus[l] & ex eo Ammianus Marcellinus. Pugnat & cum Ardeolis Aquila, vt ex [m] Aristotele discimus. Nam hæ Aues vnguibus fretæ non verentur eam adoriri, & tam acriter dimicare, vt in conflictu sæpe moriantur. Cum Ciconia frequenter dimicandi causam habet, quòd vna comedat oua alterius, Ciconia Aquilam (vt vult Albertus) potissimum insequitur tempore pullorum, & si sola non sufficit, plures alias sibi adhibet pugnæ socias. Hæc rostri mucrone multùm valet. Eandem ob causam summo odio persequitur Sittam & Subim, quòd & hæ Aues Aquilarum oua frangant. Hoc etiam de Scarabæo in fabulis refer etur. Bellum & inimicitiam haud leuem gerit cum eo Accipitrum genere, quem Hierofalconem, item cũ eo quem Falconem montanum vocant, Hic Aquilam magnitudine, moleq; corporis haud inferior, prælio aliquando sternit. Vulturem veluti edacitatis æmulum, & homotechnum odit maximopere, de quo [n] Q. Calaber, *Et imbellibus*, inquit, *Vulturibus similes gradum sistere non audebunt, quos in fugam egit Aquila omnium Auium præstantissima, cum in montibus greges a Lupis desectos dilacerant.* Rapaces omnes, vt carniuoras, inimicas habet, eas capit aliquando, maximè cùm videt gestare lora pedum, id cibi aliquid esse existimans. Alioqui in deserto, vbi & feræ sunt, & sine loris, eas non solet aggredi. Quare vt hoc periculum euitetur, non nisi ademptis loris tam Aquila, quam alia ex rapacibus cicurata in prædam emittenda est. Denique omnes in vniuersum Aues tam rapaces quam non rapaces Aquilam extimescunt, adeo vt illa, qua eam aut viderint, aut audierint die, ad prædam non ausint prodire, vt Plinius tradit: ita vti & Draco ipse clangorem Aquilæ audiens, terrore perculsus intra latebras suas mox mox se abscondat. Rectè igitur Aristoteles Aquilam dicit nullum habere animal amicum, plurima inimica. Quidam, inter quos Albertus, non verentur dicere, omnia. Neque tamen ideò statim existimandum est inter ipsam, & omnia ea, quæ persequitur animantia, Antipathiam quandam esse propriam, nempe innatum illud, & maximè occultum odium, quo percita omnibus æquè animalibus bellum indicat, & non potius euidente aliqua causa ducta ac incitata, vt cùm *——pedibus prædator aduncis*

Deposuit nido Leporem Iouis ales, vt ait [o] Ouidius: aut cùm vt [p] Valerius Flaccus:

——altum Iouis armiger æthra
Aduenit, & validis fixam abripit vnguibus Agnam

denique quamuis aliam

Venatrix prædam rostro meditatur adunco
Alituum regina.

Nam non magis ea odisse dicitur, quàm Gallus hordei, aut frumenti granum, Pyrrhocorax panem, Picus uermem, Canis Leporem, Vulpes Gallinam, aut homo Turdũ & Perdicem: quæ nihilominus omni studio consectatur, non vt tãquam de hoste mortuo gaudeat: verùm ut uoluptatem ex simili præda stimulata fame & cibum capiat, huius rei argumentum satis manifestum est, quod omnia occisa comedat. Probat hoc cùm natura eius, si ullius alterius Auis, maximè sane rapax, tùm vniuersalis omnium, præsertim eorum, quæ uincere potest, persequutio. Nam & Rex dicitur Auium, non quòd verum imperandi modum imitetur, sed potius à uiolentia, & tyrannide, qua omnibus dominatur, dum omnes opprimit, dum deuorat, dum omnibus hostis omnes habet pro hostibus. Non ierim tamen inficias sibi cum quibusdam Antipathiam & internecinum intercedere odium, sed cum paucis admodum, nempe cum Dracone, cum Olore, cum Cyminde, cum Subi &c. Ad antipathiam illud quoque procul dubio est referendum, quòd quæ serpentibus impunè vescitur, & à Dracone uictrix illæsa abit, innoxio hominum symphyto interimitur, quod [q] Aelianus scriptum reliquit. Denique nulla re tam liquidò Aquilas à multis Auibus naturali quodam dissidio distare patet, quam eo, quod quidam referunt, si modo uerum est, nempe quòd non modò præsentem & uiuentem, ceu reginam cæteræ Aues & multa alia etiam animantia extimescant: uerum quòd & pennæ eiusdem, quasi deriuata quadam odij illius parte in partes exanimes cum alijs præsertim Anserum, aut Columbarum pennis communem societatem haud quaquam ferant, sed ipsæ incorruptæ atque integræ, alias sibi admixtas corrumpant, quod in pharetris probasse asserunt. Quibusdam tamen aliter uisum est, qui dicunt idem accidere etiam non coniunctis, & seorsim asseruatis utrisq; pennis. Sicciorum enim animalium partes sicciores, & minus excrementitias esse, atq; ideò diuturniores;

Cum Gruibus non conuenit Aquilæ.
Grues quo modo contra Aquilas se defendant.
Anseres quomodo ab Aquilis se defendant.
[l] *Tom. 2. li. de Garrulitate.*
Aquilæ pugna cũ Ardeolis.
[m] *Lib 9 Histor. c. 1.*
Aquilæ pugna cũ Ciconia.
Aquila cur Sittæ & Subi infesta.
Aquila cũ quibus Accipitribus pugnet.
Aquila cur Vulturem oderit.
[n] *Lib. 3. Paralipom.*
Omnes Aues Aquilã timent.
Aquilã non ex odio omnia persequi animalia.
[o] *Li 6. Metamorph.*
[p] *Lib. 1. Argon.*
Aquila cur rex dicatur.
Aquilæ antipathia cũ Symphito herba.
[q] *Lib. 6. capit. 46. de Anim.*
Pennarum Aquilæ antipathia cũ alijs pẽnis.

res; è contra verò humidiorum. Syluestria autem omnia manſuetis ſicciora ſunt, cum quòd exerceantur amplius, tum quòd pabulo ſicciore & minus copioſo fruantur. Non deſunt, qui contrarium aſſerunt, ſcilicet quòd, quia carnes, quam fruges ſunt humidiores, ideo non potu opus ſit, quibus victus eſt è carnibus. Verum vtcunq; ea res ſe habeat, certum eſt Aquilæ naturam calidam eſſe, & ſiccam admodum, ideoq; corporis partes denſas, duras, & corruptioni minus obnoxias. Albertus quidem profitetur, pennas plures Anſerinas ab vna Aquilina conſumptas, ſeſe expertum eſſe. Sed ſi natura citius pereunt Anſerinæ, neque verè aut propterea ab Aquilinis eas deuorari, ac interteri dicemus, nec occulto aliquo, ac ingenito diſſidio ſeu antipathiæ id attribuemus. Experiri poterunt curioſi, Anſerinis pennis alijs ſeorſum ſepoſitis, alijs cum Aquilinis commixtis, vt videant pariter, nunquid hæ vel illæ priores contabeſcãt.

Temperies Aquilæ.

DE MORBIS AQVILÆ.

AVCISSIMIS Aquila morbis obnoxia eſt. Horũ præcipui ſunt, viſus hebetudo, pennarum caſus, & roſtri nimia aduncitas, quę extremo iam ſenio victum impedit. Vnde rectè [a] Plinius non ægritudine, ſed fame Aquilas ait oppetere, in tantum ſuperiore accreſcente roſtro, vt aduncitas aperiri nequeat. Quòd vero hæc ægra medicata ad iuuentam redeat, authores vno conſenſu produnt, & [b] Io. Baptiſta Porta eã ob cauſam ad cutis hominis mutationem eam prodeſſe aſſerit. At de modo alij aliter ſentiunt. Mihi quidem nulla ratio tam probabilis huius mutationis eſſe videtur, quàm quæ de mutatione pennarum intelligitur. Videntur enim Aues, quæ pennas mutarunt, quod vt plurimùm faciunt rapaces, vt in Aquilis & Accipitribus præſertim obſeruare licet, renouari ac velut ſenecta depoſita reiuueneſcere. Quam quidem ſententiam varijs Sacræ ſcripturæ locis confirmare licet. In primis verò illo [c] Micheæ Prophetæ, *Dilata caluitium tuum ſicut Aquila*. Item altero [d] Dauidis vbi ait: *Renouabitur vt Aquilæ, iuuentus tua*. Ita ſanè etiam Serpentes quotannis reuireſcere dicuntur, cùm leberidem, id eſt, pellem veterem, quam inde & ſpolium & ſenectam, nec non exuuium vocant, exuerit. [e] Diuus verò Hieronymus, iuuentutis in Aquila renouationem hoc pacto deſcribit: *Aquilæ vbi conſenuerint, grauantur pennæ, & oculi. Quærit illa fontem, erigitq; pennas, calorem in ſe colligit, eo modo ſanantur oculi, in fontem ſe ter mergit, atque ad iuuentam redit* vnde in [f] Pſalmo. *Renouabitur vt Aquilæ iuuentus tua* In eundem hunc locum [g] D. Auguſtinus ſcribens, multò aliter id recenſet. *Dicitur Aquila cum ſenectute corporis preſſa fuerit, creſcentis roſtri immoderatione os aperire, & cibum capere non poſſe. Itaque modo quodam naturali in menſura quaſi reparandæ iuuentutis, Aquila dicitur collidere ad petram ipſum quaſi labium ſuperius, quo nimis creſcente, edendi aditus clauditur, atque ita caret prioris roſtri onere, quo cibus impediebatur, accedit ad cibum, & omnia reparantur, erit poſt ſenectutem tanquam iuuenis Aquila, redit vigor omnium membrorum, nitor plumarum, gubernacula pennarum volat excelſa, ſicut antea fit in ea quædam reſurrectio*. Quòd autem ſupra modum vnguium, & roſtri redunci vitium ad ſaxa illidendo emendet, & verum, & re ipſa compertum eſſe teſtatur Albertus Magnus. Rabbi Rahadias, teſte [h] Rabbi Dauid, hiſtoriam Aquilæ reuireſcentis ita refert: *Quolibet decennio ad centum annos vſque ignem elementarem petit, cuius calore ſupra modum accenſa, in mare ſeſe dat præcipitem, ſicq; renouat, plumæ nouæ repullulant. Centeſimo vero anno, cum id tentet facere, deſtituitur viribus, quare cum e mari præcipitata reſurgere nequeat, ita tandem emoritur* Alij hanc rem ita referunt. Cùm ſenecta grauatur, ſuper nubes, quam poteſt, volat ſublimius; vnde Solis calore hebetudo, & caligo oculorum conſumitur ipſa mox impetu facto in ipſo adhuc caloris feruore, aquis frigidiſsimis tertiò immergitur, atque inde reſurgens, ſtatim nidum petit, vbi inter pullos iam capturæ aptos quadam quaſi febre correpta, cum ſudore quodam plumas exuit, à quibus donec pennas, plumasq; reſumpſerit, ſedulo fouetur, & paſcitur. Etenim naturalis στοργὴ, & erga parentes pietas, quam non minimam inſeuiſſe naturam brutis conſpicimus, in Aquila præcipua eſt, ac ſingularis, ſicuti & in Ciconia, quæ parentes ſenio iam confectos, ac ſi ipſi pulli eſſent, educare, & nutrire ſolet, non ingrata acceptorum beneficiorum memoria. Cùm enim ſenes iam effœtæ viribus rapinas amplius exercere nequeant; itaq; a iuuenibus, ijſq; maximè rapacibus, & robuſtis auxilium petere coguntur. Hoc Epicrates apud [i] Athenęum his verſibus, quibus in Laidem meretricem iam anum ludit, aptè admodum expreſſit:

—— Mihi videtur id perpeſſa, quod
Solent Aquilæ, nanq; hæ iuuenes cum ſunt, Oues,
Leporesq; carpunt arduis ex montibus,

Tulêre

[a] Li. 10. c. 3.
[b] Li. 5. Phyſiog. c. 13.
Aquila quo modo ſenectam mutet.
[c] Cap. prim.
[d] Pſal. 102.
Serpentes ſenectam exuunt.
[e] Tom. 4. in Comment. in Eſaiam.
[f] Pſal. 102.
[g] In eodem Pſalm.
[h] In Comment. c. 41. Eſaiæ.
Ciconiæ amor erga pullos ſuos.
[i] Li. 13. Dipnoſoph. c. 10.

Tulêre sublimes quos pedum robore,
Vbi senecta mox grauis compresserit.
Iuuenes volantes quæritant actæ fame.

Ad eundem ferè modum, quo diximus,[k] Albertus ex Ioracho, & Adelino authoribus senem Aquilam recreari iuuenta resumpta refert, licet eius rei periculum fecisse neget, cum ait: *Dicunt senem Aquilam eo tempore, quo pulli iam adulti volare possunt sicubi deprehendat fontem clarum, & latè scaturientem, rectè supra illum in sublime efferri, vsque ad tertiam aëris regionem, quem in Meteoris æstum vocauimus, vbi cum incaluerit, ita vt ferè exuri videatur, subito demissis, retractisq; alis in fontem frigidum illabi, vt à frigiditate forinsecus adstringente, calor internus augeatur: tum fonte relicto ad nidũ suum non procul distantem aduolare, & inter alas pullorum tectam resolui in sudorem, & sic cum veteribus pennis senectam exuere, induiq; nouis, interea vero dum renatæ fuerint, nutriri præda pullorum. Ad hæc non habeo, quod dicam, nisi mirabilia naturæ esse multa: in duabus quidem Aquilis, quæ apud nos alebantur, nihil huiusmodi obseruaui, erant enim illæ cicures, & ad modum aliarum Auium rapacium mutabantur.* Hoc enimuerò Accipitri in genere tribuitur, vt annosus iam spirante Austro Solis radijs alas oppandat, vt tepente aura pori cutis aperiantur, pennæq; relaxatæ veteres, excussæ excidant, nouis succedentibus. Quod ipsum sanè sacræ literæ disertè testantur ore[l] Iobi dicentis: *Nunquid* (ò Deus) *per sapientiam tuam plumescet Accipiter, expandens alas suas ad Austrum?* Præterea quemadmodum domesticus Accipiter, cui, vt pennis veteribus exutis nouæ succrescant, in loculum quendam, seu ædiculam recluso, si quid cibi venenosi exhibeamus, vt serpentis carnem, citius, ac facilius renouatur (Nam Tyrorum vsu, ex quibus antidotum illud præstantissimum Theriaca conficitur, Elephanticis, Leprosis, alijsq; cutaneis vitijs deturpatis pristinus decor,[m] Galeno teste, restituitur) ita etiam Aquilę serpentum pastum, quo delectari solet, ad plumescendum denuò, pristinumq; nitorem recuperandum, haud parum conferre, non temere quispiam existimare possit. Vnde hæc tria, nempe flatum Austri, & Solis radios (addunt quidam, calorem motu, & agitatione corporis, dum sublimis volat, comparatum) vim denique veneni ad reparandas vires, ac iuuentam inducendam plurimùm facere verisimile est. Verùm, vt serpentum esus hac in parte Aquilæ salubris est, ita idem causa est incommodi illius, quod in visu perpetitur. Nam in tanta virium & annorum iactura haud facilè potest illam, quam antè iuuenis adhuc digerebat, cruditatem concoquere; vnde crassis uaporibus ad caput elatis oculos suffundi contingit, cui affectui, solari lumine ex præscripto naturæ, eo, quo suprà retulimus, modo mederi solet. Verùm senio decrepitis iam superius rostrum vsque adeo recuruatur, ut tandem fame pereat. Hinc fabula fidem inuenit, quæ id ideò accidisse ait Aquilæ, quòd olim cùm homo esset, hospiti iniuriam fecerit. Idem ex Aristotele Aelianus paulò aliter refert: Latio fuit, qui in Aquilam mutatus, vncis vnguibus uidetur. Hic in senecta, rostro eius ob nimiam aduncitatem reddito inutili, hanc pœnam, famem scilicet ob vitam, dum homo esset, crudeliter peractam subit, & insuper Scarabeorum odium. In senecta ergò cùm cibum vorare nequit, sorbere cogitur, vnde natum prouerbium, *Aquila senectus*, in senes bibaces exprobratio, quippe quòd amissa edendi facultate, edentuli humorem assiduè sorbillent, & uitam pertenui illa ope aliquandiu protrahãt. Hinc[n] Terentius: *Visa verò est, quod dici solet, Aquila senectus*, Verba sunt Syri adulantis hero, quòd strenuè bibisset pridie in conuiuio. Peculiaris enim senibus est bibacitas, & uinosior senilis ætas: nam uinum minuit senectutis molestiam, eiusq; siccitatem, & frigiditatem humiditate, ac caliditate temperat. Hinc Plato iuuenibus nullum, uiris moderatum, senibus largiorem uini usum concedit. Et sanè uinum lac senum vulgò est, & dicitur. Dicitur etiam idem prouerbiũ alio paulò sensu de his, qui in senecta meliores sunt, non quidem sponte, quia nolint, sed quia ob ætatem inepti praua agere nequeant, uti tum uictum uitæq; conditionem mutant Aquilæ ob rostri incuruationem innocentiores. Solet & istæc dici parœmia *Aquilæ senecta, Corydi iuuenta* de uiridi, & cruda senecta; quæ aliquorum ignauæ iuuentæ præstat. Nam Aquila anus præstat Corydo auiculæ etiam ætate integra. Huius sententiæ sunt illa sapientis Græci:

[k] *Lib. 23. de Animal. c. de Aquila.*

Accipiter pẽnas quomodo mutet.

[l] *Cap. 39.*

Theriacæ vis.

[m] *De Theriaca ad Pisonem.*

Aquilæ uisus quomodo corrumpatur.

Aquilæ rostri curuitas quã noxã inferat.

Aquilæ Senectus prouerbium.

[n] *In Heauton.*

Vinum senibus maxime confert.

Illa senectus gratior, quæ parilis iuuentæ,
Illa iuuentus grauior, quæ similis senectæ.

Est autem notandum, quòd[o] Aelianus, ubi fascinãtium oculos etiam bestias etsi omnis rationis expertes, arcana ac mirabili quadam ui cauere scribit; Aquilam quoque gentili suo lapide etiam contra fascinationem se tueri testatur. Pręter hos, quos recensuimus affectus, quidam phtyriasi quoque, seu pediculari morbo Aquilas quandoque infestari scribunt, hac fortasse de causa, quia pulueratrices nõ sunt, quemadmodum Perdices, Gallinę, Phasiani &c. quę eidem alioqui malo obnoxię in puluere uolutatę sibi medentur. Quandoquidem uerò iam Aquilam ad extremum senium, imo ad ultimam uitę metam perduximus, ut quemadmodum ipsa sua uita,

[o] *Lib. 1. ca. 35 de Animal.*

Pedicularis morbus Aquilæ.

ita &

ita & nos quoque eius enarratione defuncturi, extremam manum imponamus, colophonis vice hoſce verſus ignoti cuiuſdam Poetæ, qui capita ſumma totius Aquilinæ vitæ complectuntur, memoriæ cauſa adijcere libuit:

Aquilinæ vitæ breuis deſcriptio.

Alta volat, manet in petris, roſtrum terit, eſt rex,
Venatur, ietunat, habet gemmam, rota Solis
Sola probat pullos, lambit, fonte innouat alas,
Fulua, videns vngues, piſces, prædatq́; clangit.

HISTORICA.

CVM ea, quæ de Aquila ſparſim, & apud diuerſos authores leguntur, hiſce quæ hactenus de natura eius ac indole, totiusq́; vitæ ratione dicta ſunt, tam arcto vinculo colligentur, vt commodè ab his diuelli nequeant, quippe quæ vel potiſſimùm Aquilæ ingenium, mores, eiusq; ingenuitas, ac naturales affectiones oſtendant. Itaque hiſtorica quædam hoc loco ſubnectere non ab re nobis viſum fuit. Sunt autem pleraque huiuſmodi, vt ſingularem quendam affectum pietatis, ac amoris erga hominem, vt vel in beneficio collocando benignos, vel pro accepto ſeſe gratos declarent. Ex quibus ſanè quanta ipſi cum reliquis animalibus antipathia eſt, tantam è conuerſo cum homine ſympathiam intercedere conſtat. Gratitudinis præclaræ illud eſt, quod referunt in Seſto educatam à virgine Aquilam, eamq́; libertate donatam, hanc duplicis beneficij gratiam retuliſſe, primò ut Aues, mox etiam vt venatus virgini aggereret. Quidèquòd cùm virginem diem obijſſe, iamq́; rogum exurendæ extructum vidiſſet, in accenſam pyram ſeſe iniecit, & ſimul conflagrauit, quippe quæ pari fato interire, quam altrici dominæ ſuperuiuere ſatius habuerit. Hanc ob cauſam incolæ, quod vocant Heroüm, in eo loco fecerunt, appellatum Iouis, & Virginis, quoniam illi Deo ales adſcribitur. Si quis tamen à veritate hoc alienum putet, [a] Plinium huius rei authorem mendacij inſimulet, per me licet, penes quem fidem eius rei eſſe volo. Simile eſt, quod de Aquila Pyrrhi Epirotarum regis alumna narratur. Hæc affectũ erga dominum demonſtrãs, gaudebat ſi quis fortè dixiſſet Pyrrhus, quaſi ad nomen altoris auditum geſtiens. Hæc eadem mortuo domino ab omni cibo prorſus abſtinẽs inediâ ſemet confecit. Ptolomæum Soterem Arſinoæ filium ferunt Macedones expoſitum, & ab Aquila nutritum. Hæc ſublimis ſuper infantem extenſis alis, & æſtum ſolis & pluuiam auertebat, Aues gregales arcebat, & Coturnicum ſanguine tanquam lacte infantem alebat, vt Suidas in Lago teſtatur. Ariſtomenem quoque ſcribit [b] Pauſanias miro ab Aquila modo è Ceade (ſic altè dehiſcentem ſoueam uocabant) liberatum, cuius rei hiſtoria, cùm inſolens ſit, ac relatu iucunda, non pigebit authoris hîc verba referre: *Ariſtomenem qui ſæpè alias, idem & tunc Deus ſeruauit: cuius qui res geſtas magnificentius extollunt, aduolaſſe Aquilam dicunt, quæ cadentis corpus paſſis alis ſubtens, ita illum liberauerit, vt omni ex parte illæſus ad eius barathri ima delatus fuerit. Fato certè neſcio quo exitus ei è tetro illo hiatu monſtratus eſt. Nam cum in imo iam ſpecu conſtitiſſet, veſte obuolutus decubuit, extremam, quam proxime adeſſe putabat, vitæ horam expectans. Triduum erat ibi iam commoratus, cùm audito ſtrepitu quodam retecta facie per ſubluſtres tenebras Vulpem vidit cadauera appetentem. Cogitans itaque per oſtiolum omnino aliquod beſtiam illuc penetraſſe, vt ea quantiſper propius accederet, opperiebatur. Id cum, vti volebat, accidiſſet, feram manu altera comprehendit, altera, quoties ſe illa conuertiſſet, manu, chlamydem mordicus preuſandam obyciebat, & currentem quidem, quà ſe via dabat, curſu conſequebatur, trahendum verò ſe beluæ per inuia præbebat. Vidit poſtremò cuniculum nihilo ampliorem, quàm vnde poſſet Vulpes euadere, per quem luminis ſe aliquid oſtendebat, per illum quadrupes, vt primum dimiſit eam quaſi manumiſſam Ariſtomenes, luſtrum ſuum repetyt. At ille anguſtam illam & minime apertam cauernulam manibus aperiens intrans ad ſuos tandem euaſit. Fuit eius fortuna, cum captus eſt, mira & inopinata, maior enim viri ſpiritus erat, maior ex rerum geſtarum magnitudine audacia, quam vt quiſquam capi illum poſſe ſperare debuerit, ſed nihil fuit admirabilius, nullum certius præſtantiæ huiuſce argumentum, quam quòd è Ceada elabi potuerit.* Quam ſanè ſalutem Aquilæ debebat; nunquam enim Vulpeculæ beneficio euaſurus fuiſſet, niſi in medio lapſu ab Aquila ſuſtentatus placidè ad ima conſediſſet, alioquin in mille fruſta abiturus.

Aquilæ in virginẽ mirus amor.

[a] *Li. 10. c. 5.*

Aquila Pyrrhi nominis amans.

Ptolomeus Soter ab Aquila nutritus.

[b] *Lib. 4.*

Ariſtomenes quomodo liberatus ab Aquila.

Sed quoniam in Aquilæ benignitatem incidimus, minimè omittẽdum eſt, quod apud [c] Plutarchum legitur, vt ſi cui argumentum placuerit, totius hiſtoriæ ſcenam ſibi pingendam curet. Cùm peſtis olim apud Lacedęmonios graſſaretur, vrbemq; exhauriret, oracula monuerũt malì vim ceſſaturã, ſi quotannis nobilem aliquam virginem immolaſſent. Obſequuti Lacedæmonij oraculi fidem approbauerunt. Fortè verò euenit, vt Helenæ ſors obtigerit, quæ cùm mactanda

[c] *In Parallelis ex Ariſtodemo in tertia congerie fabul.*

Helena ab Aquila ſeruata.

& inda duceretur, Aquila deuolans sacrificuli gladium abripuit, & ad armenta delatum super iuuencam demisit, cuius prodigij argumento Παρθενοκτόνια sublata est.

Pari prorsus pacto apud Valerios Virgo, cui nomen Valeriæ Lupercę erat, sacrificio sorte destinata Aquilæ beneficio seruata est.

> Valeria virgo ab Aquila seruata.

Non minus memorandum ardentissimi amoris Aquilæ in hominem insigne exemplum, quod à Philarcho acceptum Atheneus scriptum reliquit. *Puer Autum studiosissimus Aquilæ pullum, quem dono accepisset, vario, & multiplici cibo aluit, & studiosè diligenterq; curauit, agrotanti quandoq; medici officium præstans: Nam eam ipsam non tanquam rem ludicram alebat, sed tanquam alius vel amores suos & delicias, vel natu minorem germanum fratrem, sic sane is Aquilam magna diligentia & cura tuebatur. Cùm autem progressu ætatis in mutuam inter se amicitiam vehementer exarsissent, atque accidisset, vt ex morbo puer laborasset, tum et Aquila assiduitate officij assistebat, cùm non ederet, ipsa pariter cibum non admittebat. Posteà vero quam e vita excessisset, atque efferretur ad monumentum sepulchri, eum prosequuta est, cùmq; crem aretur in medios sese rogos immisit.*

> Aquilæ & pueri mirus amor.

Crates Pergamenus historiam in beneficentiæ genere præclaram de Aquila recitat, quam & Stesichorus Poeta poemate prosequutus, & [d] Aelianus refert. *Decem*, inquiens, *& sex viri frumentū in area perticis excutientes vastissimis Solis ardoribus, cum ardentissime sitirent, vnum ex suis, vt aquam de proximo hauriret fonte, miserunt. Is messoriam falcem in manibus habebat, & in humeris situlam gestabat, vbi verò ad fontem venit, Aquilam strictissimè, cauteq; offendit serpente circumplicatam, iam tam proximam, vt strangularetur. Agricola vel quod non ignoraret, vel quòd auditione accepisset, Aquilam Iouis nunciam & ministram esse, & item quòd egregiè teneret feram bestiam esse serpentem, falce eum dissecuit, & vinculis Aquilam, vnde effugere non poterat, exoluit. Cumq; his obiter gestis reuertisset, atque hausta aqua vinum temperatum omnibus ministrasset, ij quidem auidissime bibere aggrediuntur. Is autem qui aquam hausisset, iam post illos bibiturus erat. Ad labra igitur poculum cùm admouisset, seruata Aquila circum locum illum etiam nunc versans, vt hanc mercedem suæ salutis persolueret, sic in poculum inuolauit, vt scyphum frangeret, potioq; omnis effunderetur. Ille quòd vehementer sitiret, grauiter indignatus ait. Hancne gratiam, cùm sis illa (nam Auem agnoscebat) tuo conseruatori refers? Itane Iouem gratiarum inspectorem & præfectum vereris? Cùm hæc eloquutus in siti se ad alios conuerteret, videt ex venenata potione palpitantes extremum spiritum afflare. Serpens enim vt conijcere licebat, suo veneno fontem infecerat. Itaque redemptionis præmium ei, qui se conseruasset, Aquila cum pari salute compensauit.* Hoc gratitudinis & relati beneficij exemplum est.

> [d] Lib. 17. c. 37. de Animal.
>
> Agricola Aquilā liberat aduersus serpentem pugnātem.
>
> Agricola ab Aquila præseruatur.

Nunc aliud non minùs memorabile, sponte seruati infantis ex eodem [e] Aeliano addamus, cuius hæc sunt verba; *Est & amor & benignitas erga homines in brutis laudabilis, Nam Aquila olim infantem seruauit. Sed operæpretium est historiam integram explicare, amplum sententiæ nostræ futuram testimonium. Sacchoræ Babyloniorum regi futurum e filia nepotem, qui regnum avo adimeret Chaldæi prædixerant. Hoc ille metuens, in filiam durior est. & vt omnis abesset suspicio, arctissime inclusam custodiri voluit. Sed frustra suo consilio rem fatalem impedire conatus est. Nam filia ex obscuro quodam homine grauida peperit. Natum autem ex ea infantem custodes regis metu ex arce (cui filia includebatur) præcipitarunt. forte autem præteruolans Aquila, viso casu, per spicacissima nimirum Auis, illicò, priusquam terræ allideretur, volando subiens infantem dorso excepit, & in hortum quendam deportatum leniter deposuit. Eum loci dominus inuentum, forma eius delectatus amauit, educauitq; & Tilgamum appellauit. is postea in Babylonios regnum adeptus est. Hoc si cui fabula videtur, me quoque non approbare illi fatebor. Audio tamen Achemenem Persam quoq; à quo nobilis Persarum prosapia descendit, Aquilæ alumnum fuisse.*

> [e] Lib. 12. de anim. c. 21.
>
> Infans ab Aquila seruatus.
>
> Tilgamus rex.
>
> Achemenes Persa Aquilę alumnus.

Prophanis hisce sacras aliquot historias libet subnectere, veriores procul dubio & fide magis dignas, ex quibus appareat, vt multarum aliarum auium & animantium, sic etiam Aquilæ ministerio ad priorum subsidium diuinam bonitatem vsam esse. Laurentius [f] Surius hanc de S. Medardo narrat historiam. *Post eius decessum, cum iam domi paratum esset conuiuium, per quemdam seruorum puer à parentibus vt conuiuio interesset, inuitatur. Ille vero, qui ad hoc missus est, eminus prospiciens, videt puerum propter pluuiam, quæ tunc fortè ingruebat, aliquantum ab equis secessisse, ac tanquam latebram propter imbrium effusionem quærentem, ab officio declinasse & in altum oculos eleuans videt Aquilam alarum expansione, omnisq; ad hoc distento corpore, tam congruenter puerum cooperire, vt in nullo, cùm circumquaque pluuia illa grassaretur, ab innundante aëris illius contingi posset exundatione hoc diu miratus tandem non sine multa trepidatione appropinquans, humillime puerum sanctum adijt, & ex præscripto patris paterno interesset conuiuio, diligentissimè inuitauit.*

> [f] To. 3. de vitis sanctorū in vita S. Medardi.
>
> Aquila puerum sanctū a pluuia defendens.

Idem auctor de S. Benedicto, refert, quod occisi a latronibus corpus eius ab Aquila sit inuentum; *Cùmque* ait, *per tres annos exemplo magistri districte vitam ageret, latrones superuenientes, & multam apud ipsum pecuniam esse sperantes, ductum ad ripam fluminis Vnag, iugularunt, & in ipsam aquam demerserunt. Diu vero corpore eius quæsito & non inuento, per integrum annum visa est Aquila in ri-*

> S. Benedicti corpus repertū ab Aquila.

E pa

pa eiusdem fluminis, quasi quadam obseruatura, sedere: per quam de corpore certi effecti, quendam in aquas immergi fecerunt, & sic integrum, quasi nuper obijsset, inuenerunt.

[a] Lib.3. Polonicæ hist.

S. Stanislaus à Boleslao Poloniæ Rege occisus.

S. Stanislai mẽbra ab Aquilis seruantur.

Ioannes Herbortus, item Martinus Cromerus de Stanislao Episcopo Cracouiensi sanctissimo hanc referunt historiam, hoc ferè modo: *Iratus, furensq; Boleslaus Poloniæ Rex, in ædem D. Michaëlis in rupe prærupta supra Vistulam conspectu arcis suam, quò ipse ad faciendam sacra missæ sacrificium cum paucis sacerdotibus commeabat, contendit, & Stanislaum sacris operantem per Satellites suos aggreditur, qui introgressi, subito & insolito fulgore perculsi, supini cadunt, indeq; manibus & pedibus reptantes, se proripiunt. Submittit Rex alios iterum atque iterum, idem & ijs, quod primis, accidit. Furore igitur percitus, moraq; impatiens, increpita satellitum ignauia & formidine, ipse stricto ense in templum irrumpit, lethaliq; ictu sacrosancti Episcopi verticem ferit, ita ut cadens parietem proximum cerebro aspergeret. Ibi satellites templo corpus humi procumbens extractum minutim, furori regio morem gerentes, concidunt, & in subiectis pratis Canibus, & Volucribus laniandum disijciunt. Dies, quo hæc patrata sunt, fuit octauus May anno Christi, 1079. cùm Stanislaus vix triennium Episcopus fuisset. Rege autem cum suis militibus abeunte, quatuor Aquilæ inusitata magnitudinis apparuisse feruntur, corpus sanctum à laniatu Canum & Rapacium Auium defendentes, toto biduo, donec moti ea re pij Sacerdotes resumptis animis membra disiecta collegerunt, & suo ordine disposuerunt, quæ è vestigio mirandum in modum coaluisse dicuntur. Ita corpus integrum pro foribus ædis illius, vbi martyr Dei cæsus est, in Vrna venerabundi condiderunt, quod decimo post anno in ædem Cracouiensem in medio Basilicæ reconditum est. Quin & lucernæ permultæ in aëre super eum locum, vbi disiectum erat corpus Stanislai nocte proxima, quæ eadem consequuta est, ardere à nonnullis visæ commemorantur.*

In vita S. Cuthberti. [illegible]

S. Cuthbertus ab Aquila piscem accipit.

Beda Venerabilis cognominatus, qui martyrum Ecclesiæ Anglicanæ pro Christo cæsorum historiam texuit, Aquilæ cuiusdam meminit, quæ miraculosè Piscem accepit è flumine, & Sancto Cuthberto Episcopo Lansarniensi, ne fame periret, detulit; eius verba sunt: *Disce, fili*, inquit vir sanctus, *Dei fidem semper, & spem habere in Domino, quia nunquam fame peribit, qui Deo fideliter seruit. Et sursum aspectans, vidensq; Aquilam in altum volantem: Cernis, inquit, Aquilam illam porrò volitantem? Etiam per huius ministerium possibile est Domino Deo nostro, nos hodie reficere. Talia confabulantes, agebant iter iuxta fluuium quendam. Et ecce subitò vident Aquilam in ripa residentem, dixitq; vir Dei: viden vbi nostra, quam prædixi, ministra residet? Curre, rogo, & quid epularum nobis attulerit, inspice, & citius affer. Qui accurrens attulit piscem non modicum, quem nuper illa de fluuio prehenderat. At vir Dei, quid, inquit, fecisti fili? quare ministræ suam partem non dedisti? seca citius medium, & illi partem, quam nobis ministrando meretur, remitte. Fecit vti iusserat, sumptaq; secum parte reliqua, vbi tempus reficiendi aderat, diuerterunt ad proximum vicum, & dato ad assandum pisce, se pariter & eos, ad quos intrabant, gratissimo refecère conuiuio, prædicante Cuthberto verbum Dei, atque eius beneficia collaudante. Et quia beatus vir, cuius est nomen Domini spes eius, & non respexit in vanitates & insanias falsas. Et sic resumpto itinere ad docendum eos, quos proposuère, sunt profecti.*

VSVS.

HAudquaquam muneri nostro nobis facturi satis visi sumus, si nudam tantummodo Aquilæ historiam texere contenti essemus, nisi etiam prodesse, adq; eius vtilitatem, in cuius gratiam æternus ille & optimus naturæ pater omnia animātia produxit, sermonem conuertere velimus. Nam vt inquit[a] Horatius:

Omne tulit punctum, qui miscuit vtile dulci.

Qua de causa Aquilæ usum, qui ad finem causarum omnium nobilissimum referetur, singillatim exponere decreuimus, vt non minus vtilitate, quàm nobilitate sua, tantopere tractata posthac omnibus fiat commendatior. Aquilæ usus uarius est ac multiplex: & alius quidem nominis, alius verò rei: & qui rei, alius in sacris, alius in humanis. Qui in sacris, uel ad cultum diuinum, aut actorum expiationem, aut futurorum augurium, & huiusmodi alia. Qui in humanis, vel ad actiones ac mores, & affectus uel animi, uel corporis, uel ad externa, ut ad quæstum, spectat. Et hæc partim a primordio inuenta, sed non ad nos usque propagata, partim per multum antea tempus ad nostrum usque æuum obseruata sunt, præsertim quod ad sacra attinet, vt ex sequentibus apparebit. In sacris uerò tractandis, nihil mihi liceat, nisi anthoritatem sanctorum patrum puram describere, doctorumq; dogmata, quę ab Ecclesia Romana recipiuntur. Nolo falcem meam, ut dici solet, in messem alienā mittere, verum omnia ab orthodoxis patribus tradita, & Ecclesiæ Catholicæ atque Apostolicæ assensu comprobata, vera, firma ac rata, indubitataq; habere volo: vt & si quid in meis scriptis minus purgatum aures pias offenderit, irritum esse cupio, ac iubeo. Restat nunc, vt de vsu, quem præbet in sacris, aliquid dicamus.

[a] *In arte poetica.*

Aquilę multiplex vsus.

COGNOMINATA,
& Denominata.

AQVILAE cognomine sacris scriptoribus uenit D. Ioannes Euangelista, neq; id immeritò, quippe qui assumptis sanctæ contemplationis pennis, ut Aquila, recto intuitu ad Solem, sic ipse ad Dei uerbum, ipsum Solem iustitiæ mentis oculis conuersis eleuatus fuit. Vnde[a] D. Augustinus de eo in hanc sententiam scribit: *Eius doctrina Euangelica altitudine differt a reliquis. In quatuor Euangelijs in vel potius in quatuor libris vnicus Euangelij Ioannes Apostolus non immerito secundum intelligentiam spiritualem Aquilæ comparatus multo sublimius alijs tribus erexit prædicationem suam, & ita corda erigi voluit. Nam cæteri Euangelistæ tanquam cum homine Domino in terris ambulabant, de diuinitate eius pauca dixerunt. Istum autem, quasi pigueret in terra ambulare, sicut ipse in exordio sui sermonis intonuit, erexit se non solum super terram & super omnem ambitum aeris, & cœli, & super etiam omnes exercitus Angelorum, omnemq; constitutionem inuisibilium potestatum, & peruenit ad eum, per quem omnia facta sunt, dicendo. In principio erat verbum*, &c. Idem[b] Augustinus ita scribit. *Ioannes maxime diuinitatem Domini, qua patri est æqualis, contendit, eam præcipue suo Euangelio, quantum sufficere credidit, commendare curauit. Itaq; tribus alijs altius fertur, ita ut uideas eos quasi in terra cum Christo homine conuersari, illum autem transcendisse nebulam, qua tegitur omnis terra, & peruenisse ad liquidum cœlū, vnde acie mentis acutissima atque firmissima videret, In principio verbum, verbum apud Deum, per quod facta sunt omnia, & ipsum agnosceret carnem factum esse, vt habitaret in nobis, & quod acciperet carnem, non quod mutatus fuerit in carnem.* Tres Euangelistæ temporalia facta Domini, & dicta, quę ad formandos mores uitę pręsentis maximè ualerent, copiosius prosequuti, circa actricem illam uersati sunt virtutem. Ioannes uerò facta Domini multò pauciora narrans, dicta uerò eius, præsertim quæ Trinitatis unitatem & uitæ æternæ felicitatem conformarent, diligentius, ac uberius conscribens, in uirtute contemplatiua commendanda, suam intentionem prædicationemq; tenuit.[c] Idem, *inter ipsos*, inquit, *Euangeliorum scriptores, Ioannes eminet in Diuinorum mysteriorum profunditate, qui à tempore ascensionis per annos LXV. verbum Dei absque adminiculo scribendi, vsq; ad vltima Domitiani tempora prædicauit, sed occiso Domitiano a Senatu Romano, cum permittente Nerua ab exilio redijsset Ephesum, compulsus ab Episcopis Asiæ de coæterna patri diuinitate filij scripsit hoc Euangelium aduersus hæreticos, qui eo absente in eius Ecclesiam irruperant, qui Christum ante Mariam fuisse negabant.* Vnde meritò in figura quatuor animalium, quæ uidit Ezechiel, Aquilæ uolanti cōparatus est. Et[d] alibi rursus inquit: *Iohannes iste Euangelista multum alte volat, vix est*

D. Ioannes cur dictus Aquila.

[a] *Serm. 34. in D. Ioannem.*

[b] *Lib. 1. de cōsensu quatuor Euāg.*

Euangelistarum discrimen.

[c] *In Prolog. super Euangel. Ioan.*

[d] *Serm. 25. super Ioan.*

eum mente comprehendere; adeò, vt alibi idem D. Augustinus testatur, *si altius de Deo scripsisset, nullus hominum eum intellecturus fuisset.* Inter cæteros scriptores Ecclesiasticos, qui Ioannem Aquilæ cognomine donant, [e] Hieronymus Vida eum scitè hisce suis versibus depingit:

[e] *Li.4.Christiados in principio.*

Qualis vbi alta petens terris aufertur ab imis
Alituum regina, vagas spatiata per auras
Dat plausum gyro, atq; in nubila conditur alis,
Aetherea tamq; illa plaga leuis instat, & acrem
Intendens aciem, crinitis lumina Solis
Suspicit, obtusuq; oculos fixa hæret acuto.

Et [f] Baptista Mantuanus.

[f] *Lib.3.Parthe. secund.*

Quartus Ioannes Aquila signatus, amictu
Lucet in albenti, mentoq; & vertice caluus.

Cæsar & Aristoteles Aquilæ dicti.

Sunt qui lepidè admodum & doctè Cæsarem & Aristotelem vitæ humanæ lumina & præcipuarum virtutum simulacra Aquilas cognominent, vnde hæc carmina alibi legimus:

Geminas Aquilas rebus in arduis notant,
Cæsar creperi gloria, fulmen atque belli,
Ac Aristoteles altera natura loquendo.

Nabuchodonosor cur cognominatus Aquila.

[g] *Cap.17.*

De Nabuchodonosore magno Babylonis Rege sub Aquilæ cognomento hæc habet scriptura sacra apud [g] Ezechielem Prophetam: *Aquila grandis magnarum alarum longo membrorum ductu, plena plumis & varietate, venit ad Libanum, & tulit medullam Cedri, summitatem frondium eius euulsit, & transportauit eam in terram Chanaam. In vrbe negotiatorum posuit illam, & tulit de semine terræ, & posuit illud in terra pro semine, vt firmaret radicem super aquas multas, in superficie posuit illud. Cùmq; germinasset, creuit in vineam latiorem, humili statura respicientibus ramis eius ad eam, & radices eius sub illa erant. Facta est ergo vinea, & fructificauit in palmites, & emisit propagines, & facta est altera Aquila grandis, magnis alis, plumisq; multis, & ecce vinea ista quasi mittens radices suas ad eam, palmites suos extendit ad illam, vt irrigaret eam de areolis germinis sui, quæ in terra bona super aquas multas plantata est, vt faciat frondes, & portet fructum, vt sit in vineam grandem.* Huius vaticinij hic est sensus; Nabuchodonosor Rex Babylonis, qui ideò Aquila nominatur, quia quemadmodum illa habet inter Aues principatum, sic ille inter homines Chaldæos, de quo & [h] Ozeas: *Quasi Aquila super domum domini.* Magnarum autem alarum & longo membrorum ductu dicebatur, quia multas gentes sibi subditas regebat, ducebatq; magnum exercitum, qui alarum nomine significatur, vt apud [i] Esaiam. *Erit extensio alarum eius implens latitudinem terræ*: Et aqud [k] Ieremiam. *Extendens alas suas ad Moab* apud Latinos etiam dicta est ala equitum turma, quòd pedites tegat alarum vice. Et in acie ala dextra locatur & sinistra instar alarum Auium. (Plena plumis) quia ditissimus erat. (Venit ad Libanum) hoc est, ad templum Salomonis, propter eminentiam & excellentiam sic vocatum, vel quia erat ex lignis Libani, seu ex Cedro montis Libani, quæ & Cedrus maior dicitur, constructum. Venit enim Nabuchodonosor Hierosolymam, quam expugnauit, & abduxit secum quicquid erat pretiosum, cum Iecon ia Rege, & optimatibus ferè omnibus qui per medullam Cedri intelliguntur. Et facta est altera Aquila grandis. hic fuit Rex Aegypti potens ac magnus, & præcipuus Babyloniorum hostis, ad quem Zedechias confugiens, totum sese ad eius fidem & amicitiam contulit, & fœdus, quod cum Nabuchodonosore inierat, & iureiurando confirmauerat, periurus violauit.

[h] *Cap.18.*
[i] *Cap.8.*
[k] *Cap.48.*

Ala dicitur turma equitum, & quare.

Templum Salomonis ex quo ligno structum.

Hierosolyma capta.

Aiax cur Aquilæ cognomē habuerit.

[l] *Isthm.Ode. 6.*

Cur Aiax Aquilæ cognomine cohonestatus fuerit, [l] Pindarus exponit in hæc verba:

Ταῦτ' ἄρα οἱ φαμένῳ πέμψεν θεὸς
Ἀρχὸν οἰωνῶν μέγαν αἰετόν.
Ἁδεῖα δ' ἔνδον μιν ἔκνιξεν χάρις.
Εἶπέν τε φωνήσαις, ἅτε μάντις ἀνήρ,
Ἔσσεταί τοι παῖς ὃν αἰτεῖς ὦ Τελαμών.
Καί νιν ὄρνιχος φανέντος
Κέκλετ' ἐπώνυμον εὐρυβίαν
Αἴαντα, λαῶν ἐν πόνοις ἔκ-
παγλον Ἐνυαλίου.

id est.

Hæc illi loquuto misit Deus ducem Auium magnam Aquilam & dulce intus ei titillauit gaudium, & dixit loquutus, vt vir vates, erit tibi filius, quem petis Telamon, & eum Aquilæ, quæ apparuerit, cognomento appellabis Aiacem latepotentem, stupendum in laboribus turmarum Martiarum. Cum enim Hercules in Telamonis gratiam sacrificaret, vt ei filius nasceretur, itaq; filius propter Aquilæ præteruolantis auspicium, Aiax Telamoni natus primùm Αἰετὸς dictus est. Pyrrhum Epirotarum Regem

Pyrrhus rex Aquila dici voluit, & quare.

Regem Aquilæ sibi cognomen assumpsisse, & eo gauisum fuisse Plutarchus testatur. *Pyrrhus a pugna, magna cum gloria ac celebritate nominis, ac lætitia in Epirum reuersus, cum Ἀετὸς, idest Aquila salutaretur, per vos, inquit, Ἀετὸς sum, qui me vestris armis, tanquam alis in altum extulistis. Vnde semper ei Aquilæ cognomen summè placuit, eoq; vsus est.* Tradit item [a] Plutarchus Tyrannos quosdam & Reges se vrbium expugnatores, fulmina, victores, Aquilas, Accipitres appellari ingenti cum voluptate voluisse. Hos tamen non nominat. Scimus autem Antiocho gratum fuisse Accipitris cognomen, etsi aliquibus Buteo propter impudicitiam dictus fuit. Ea est enim animi humani elatio, vt propter gloriam ac ostentationem, multa ab animalibus quoq; ratione carentibus mutuetur, quorum vel actio, vel constitutio aliqua nobilis, atq; clara appareat. Vnde etiam Pindarus Lyricorum Princeps, suauissimusq; alioqui Poëta se Aquilam, at æmulum Bacchilidem Gracculum cognominauit. Qui verò metempsychosim profitētur, nō re saltem, sed & nomine cum animalibus communicare voluerunt. Sic Magi Aegyptiorum, patres appellabāt Aquilas & Accipitres, & Leones, qui sacris iisdem initiantur. Quid? quod ab animantibus, quibus quid generosum inesse cōspexerunt, natos suos Germani sua indigete lingua iam ab omni æuo recepta consuetudine semper denominarunt. Huius rei exempla sunt Arnhulphus, & Arnoldus. Arnhulph enim non aliud, quàm Aquilæ auxilium sonat, quo quicunq; id nominis nactus est, monetur, vt natis suis, amicis, subditis, Aquilina fortitudine, seu instar Aquilæ auxilium præbeat, præsertim si princeps fuerit. Fuit autem Arnhulphus Caroli magni filius Rex Francorum, qui honestè ac sapienter ab Aquilæ auxilio, quod, vt quidam volunt, aliquando ab ea accepit, vel potius quod populis suis debuit, & tulit, cognominari, imò nominari uoluit. Siquidem vox illa Aren, seu Arn, vel Aar, quæ, vt quibusdam placet, ab Hebræa in Germanos deriuata est; vt autem mihi videtur, ex ipsorūmet linguæ fontibus hausta est, quibus (Ar) iratum signat, cùm nulli volucribilis plus insit, quàm huic omnium crudelissimæ, quæ Aquila dicitur, quamuis non desint, quibus Arnhulphus quasi Ernhulphus dictus putetur, qui honesto opē ferat, idq; promoueat. Pari pacto Arnoldus Aquilæ nomen debet, quod Medico illi Villanouano fuit, & Aquilini animi seu indolis heroem denotat. Simili ratione Arnehim Belgij vrbi, ab Aquila Romanorum, qui castra illic habuerunt, nomen remansisse (sonat enim Aquilæ domicilium) verisimile est.

Pyrrhus rex Aquila dici voluit, & quare.
[a] In Aristide.
Tyrāni quibus nominibus appellari voluerunt.
Antiochus Accipiter dici uoluit.
Pindarus Aquila dici uoluit.
Aquilæ & Accipitres, Leonesq, quinam dicti apud Aegyptios.
Arnulphus Frācorum Rex, nominisq; illius Etymologia.
Aquila quomodo Germanis dicta.
Arnehim, urbs unde dicta.

Aquilæ cognomen etiam Nilo fluuio olim fuisse legitur, vt ex [o] Diodoro Siculo palam fit, ob cursus videlicet velocitatem & aluei altitudinem. Nonnulli verò Nilum Aquilam cognominari opinati sunt a colore, vtpotè qui, vt [p] Maro inquit:

Et viridem Aegyptum nigra fœcundat arena.

Aquilę autem pleræq; tali sunt colore. Catullus etiam æquora colorari à Nilo affirmat. Nomen illi à limo, quem trahit, factum aiunt Etymologici. Nam mare in longa inficit spatia, eaq; de causa Melas olim, & mox Melon Ennio, Ausonio & alijs appellatus fuit. Atque id etymon à nigrore Festus & Seruius agnouêre. Hinc est quòd Aquila apud Aegyptios Nili fluminis hieroglyphicum habita fuerit.

Nilus flumius cur Aquila dictus.
[o] Lib. 1. c. 2.
[p] Lib. 1. Georg.
Nili Etymologia.

Ab Ἀετὸς Aetius Medicus & rerū naturæ indagator insignis denominatus est, fortasse propter animi impetum & acumen ingenij.

Aetium ab Aquila nomen habuisse.

Huic simile est apud Latinos Aquilius siue prænomen, siue cognomen sit, ab Aquilo colore (vt videtur) petitum.

Ἀετὸς ἵππος Archiæ equus est Iberus tantæ uelocitatis, ut solæ cum eo certare posse uideantur Aquilæ.

Equus ab Aquila dictus.

Ἀέτωμα Græcis ab Aquila dictum. Cuius inuentionem Ion & Pindarus Corinthijs ascribunt. * Pindarus in hæc uerba quærit:

Τίς θεῶν ναοῖσιν οἰωνῶν βασιλῆα δίδυμον ἔθηκε; idest,

Quis Deorum templis Auium regem duplicem posuit?

Aetoma autem templi pars erat in modum alæ constructa, uel quòd Aquilæ effigiem supra templi culmen haberet, qualis erat in fastigio templi Salomonis ab Herode erecta. Ante uerò retroq; aëtomata concinnari solita prodidit Didymus, quod quidā cum Pindari Scholiaste de duplici Aquila intelligunt. Eustathius uerò de illa culminis parte, quæ speciem uolātis Aquilæ ostendit, nempe qua tectum in altum scādit figura triangulari. Neq; n. omnia tecta hac specie constituuntur. Solent autem ditiores ex antica parte, seu frontispicio, & postica trigona figura muros, qui per interualla scansilia sese colligunt in mucronem ad instar pēnarum extensarum huiusmodi tectis adstruere, qui ipsi muri uel pinnę murorū, an similiter aëti uel aëtomata dici possint, uideant alij. [q] Galenus in hæc Hippocr. uerba ἀνάγειν τὴν κλίμακα καὶ πρὸς πύργον τινὰ ὑψηλὸν, ἢ πρὸς ἀετὸν οἴκου, *idest, Scala ad turrim aliquā altam, aut domus fastigiū attrahenda.* Ἀετὸν οἴκου (inquit) *vocat culmen seu supremā domus partem triangulari forma, nā si solarium quispiam fa*

Aetoma quid sit.
In Agamēnone.
* In Olymp.
[q] Li. 3. comment. in lib. Hipp. de articulis.

cere uelit, loco tegularum aream planam constituet, at si tegulas imponat, ex forma tectum erigit, qua facilè pluuialis aqua defluere queat. Vnde in altum medio culmine a posteriore in anteriorem partem per longitudinem porrecto, hinc & inde supra laterales parietes tectum humiliter deducitur, vt geminarum alarum demissarũ speciem præ se ferat, ex qua similitudine veteres huiusmodi tecto atomatis nomen indidisse videntur, quod & ἀετὸν appellarunt tum Diocles, tum alij. Hactenus [t] Galenus. Rursus ἀέτωμα τὸ εἰς ὕψος ἀνατεταμένον τῆς ὀροφῆς ὥσπερ τρίγωνον exponit, id quod supra tectum triangulari forma eleuatum est, aut in sublime erectum. Erotianus verò ἀέτωμα τὴν στεφάνην τοῦ δώματος, domus fastigium & culmen. Dicitur & ἀετὸς, vt ex Galeno dixi, & Varinus quoq; annotat, qui ex Suida ait, ἀετώματα dici τὰ τῶν ἱερῶν στεγάσματα, ἃ πτέρυγάς τε καὶ ἀετοὺς καλοῦσιν, hoc est; sacrarum ædium tecta, ἀετώματα & ἀετοὺς; hoc est, Aquilata & Aquilas dici & alas. Ex quo scriptum est apud Aristophanem [u] τὰς γὰρ ὑμῶν οἰκίας ἐρέψομεν πρὸς ἀετόν, idest: vestras domos ad fastigium tegemus. Hesychius ἀετὸν dici vult κυμάτιον τὸ ἐν τοῖς γείσοις, cymatium aut prominentiam suggrundarum & imbricum, fortè quia ea Aquilę volantis formam præ seferat. Annotatur etiam ex Eustachio μέρος τι τῶν ναῶν dici ἀέτωμα, & ἀετὸν, διὰ τὸ ἐοικέναι πτέρυξιν αὐτοῦ, nempe templorũ pinnacula & fastigia, quòd Aquilæ alarum sint similia. Ex quibus doctissimus [t] Anutius Fœsius in Galeni loco à nobis etiam primùm citato manifestum adesse vitium aduertit. vbi enim huius nominis notionem exprimit, quòd tectum ab vtraque parte demissum sit ad alarum expansarum instar, sic legendum censet, οὕτως γὰρ ἐοίκασιν εἰκάσαντες οἱ παλαιοὶ καλέσαι τοῦτο τῆς οἰκίας τὸ μέρος, ἀετὸν δὲ καὶ οὐδέ, videntur enim, inquit, veteres ex hac significatione istam domus partem sic vocasse & ἀετὸν quoque: vt significet Galenus tecti culmina, & pinnacula πτέρυγας dicta, & ἀετοὺς antiquis. Apud quem ibidem quoque ex Diocle τὸ ἀέτωμα οἰκίας, ἀετὸν explicari legendum mihi videtur, cum locus in omnibus exemplaribus legatur corruptus.

[t] In Exeg.
[u] In auibus.
[t] In Oecon. Hippo.

Aegypti regio Aetia cur dicta.

Aetia dicta fuit olim Aegypti nobilissima & fertilissima regio, vt quibusdam placet, ab Aquila; vt alij volunt; ab Aeto quodam Indo.

Aquilus color quis.

Aquilus color dicitur fuscus & subniger. verùm dubium est, vtrum hic ab Aquila, an Aquila ab hoc fusco colore dicta sit.

Aquila vnde dicta.

Aquilam etiam ab acutè videndo quidam dictam volunt: alij verò ab aquæ colore, qui incertus est inter album & nigrum.

Aquilaria locus.
[w] Lib. 2. de bel. Ciu.

Aquilaria locus est in Africa authore [w] Cæsare à Clupeis distans. 22. milliaribus non incommoda æstate nauibus statio.

Aquilo ventus vnde, & cur sic dictus.
Aglar.
Acyleia.

Ab Aquila etiam, vt notat Leander, secundum quosdam Aquileia Fori Iulij vrbs primaria Ptolomæo, Straboni, Plinio & alijs dicta est, quæ Incolis adhuc nomen retinet, Germanis Aglar vocari puto. Aquilam quoque vocatam testatur Eustathius. Acyleia ἀκυληΐα est Stephano. Colonia dicitur in Vespasiani nummo.

Trigestinus sinus.
Golfo di Trieste.

Item Trigestinus sinus Plinij vocatur ab Eustathio & Stephano Aquileius sinus, vti & Ptolomæo. Intimus Maris Hadriatici recessus est, hodie golfo di Trieste appellant.

[x] Lib 6. Metamorph.

Aquilonem ab Aquila deduci plerięq; arbitrantur: est autem Aquilo ventus Septentrionalis frigidus ac siccus, ita dictus à vehementissimo & maximè impetuoso flatu, instar Aquilæ. Huius vim [x] Ouidius ita describit.

Apta mihi vis est, quia tristia nubila pello,
Et freta concutio, nodosaq; robora verto,
Inducoq; niues, & terras grandine pulso:
Idem ego cum fratres cælo sum nactus aperto:
(Nam mihi campus is est) tanto molimine luctor,
Vt medius nostris concursibus insonet æther,
Exiliantq; cauis elisi montibus ignes:
Idem ego cùm subij conuexa foramina terræ,
Supposuiq; ferox imis mea terga cauernis,
Solicito manes, totumq; tremoribus orbem.

[y] Lib. 2. ca. 47.
Aquilonis venti Etymum.
[z] Lib. 4. Chronic. in origin. Anterpians.

Flat autem hic ventus [y] Plinio teste inter Septentrionem & exortum solstitialem, è regione Cauri. Atqui hîc ego [z] Ioannis Goropij Becani viri longè doctissimi, de Aquilone, eiusq; Etymo sententiam præterire nequeo, qui sic scribit: *Sexto mense certo signo demonstrabatur id, quod antè Noë crediderat, ita vt iam reuera ostenderetur, Deum fidum in his, quæ promiserat, fuisse. Nullo autem certiore signo id poterat ostendi, quàm flatu vehementer desiccante & omnia nubila maxima vi disijciente, qualem Aquilonem esse nemo est qui nesciat, cui inde Romani nomen dederunt, quod cælum sudum ab eo redditum Aquilum colorem videatur habere, id est aquæ tranquillæ extra Solis radios & reliqua colorem immutantia inspectu similem. Ventus hic vnà cum colore, a quo nomen habet, Saturninus est: atque idcirco facilè Suetonio credo, Augustum partem huius coloris à Saturni domo præcipua, quam in Ho-*

in Horizonte cælestis schematis habuit, sibi traxisse. Quemadmodum verò Saturno septimi orbis Planeta gratus est hic ventus, & hic in cælo color, ita Nacho, cui Saturni nomen à posteris est impositum, nihil potuit vnquam in vita accidere iucundius, quàm hunc flatum sentire in arcætectis magna vi detonantem, cui Aquilum, sudumq́; cælum necessario succedit. Hactenus Goropius.

Ab Aquilis est & Aquilo villa non lõgè à Nicomedia, cuius meminit [a] Platina, ubi Constantium Magni Constantini filium hæreticum & secundo rebaptizatum ab Eusebio Nicomediensi in ea villa clarè tradit. Hinc autem deprehendi error potest, quo ducuntur nonnulli, qui hanc hęresim Constantino adscribunt, quæ profectò in tantum Principem tanquam religionis Christianæ amantissimum, nec debuit cadere, nec potuit.

Aquilo villa. [a] *In Felice secundo.*

Aquilonia Hirpinorum, quos Aquilonos Plinius vocat, in Italia ciuitas, ab Aquila quoque nomen meruisse videtur: Liuius atque ipse etiam Ptolomæus illius faciunt mentionem, & [b] Leander eam nunc Agnone castellum vocat.

Aquilonia urbs. [b] *In Aprutio.*

Aquilinus verè ab Aquila denominatur, uel nasus aduncus, uel uisus acutissimus Græcè ἀετώδης, & ἀέτινος. Nasus ille apud Persas, vt Plato [c] & Plutarchus scribunt, in maxima veneratione fuit, quasi animi cuiusdam generosi indicium prę se ferat, adeò vt regno indignos existimarēt, quibus hic faciei ornatus aberat. Nam Cyrum talem fuisse historici plures tradunt, atq; ea se specie gloriari solitum. Aquilinus item in malam partem accipitur, videlicet pro rapaci, [d] Plautus. *An tu inuentre postulas quenquam coquum, nisi sit Miluinis & Aquilinis vngulis?* vbi Aquilinas vngulas pro manibus rapacibus dixit. Eadem vox & in propria cedit nomina. Hinc dictus Aquilinus Episcopus quidam Ebroicensis, cuius vita apud [e] Surium legitur.

Aquilinus quid significet. Nasi Aquilini nobilitas. [c] *In Apophthegmatib.* [d] *In Pseud.* Aquilinus Episcopus. [e] *Lib. 5. de uitis sanctorum.*

Aquilifer etiam ab insigni Aquilæ ferendo dicitur, vulgò Alfiero.

Aquilex verò non ab Aquila, sed ab Aquis legendis nomen habet eleganti certè vocabulo, quod aquas inuestiget & colligat.

Aquilifer quis. Aquilex q̃s dicatur.

AQVILÆ VSVS IN VANIS Ethnicorum sacris.

VARIO certè ritu, & diuerso respectu Aquilam antiqui Ethnici in vsum religionis attrahebant. Quidam viuas ad cultum diuinum adhibebant: Quidam earum simulacro vtebantur. Illi eas aut alebant in honorem Iouis, aut Dijs immolabant, vt gratiam Deorum sibi vel conciliarent, vel augerent, vel referrent, vel propter consuetudinem. Apud quosdam funeralibus & iustis adhibebantur, vel ad cœlum emittebantur animam crematorum Regum, & Imperatorum (quod prorsus viris Christianis non est credendum, vtpotè quod Catholicæ, & Apostolicæ religioni repugnet) in cœlum euecturæ. Vnde legimus intra septa templi Syriæ Deæ liberi, ac Dijs cõsecrati pasci solitos fuisse Boues magnos, & Equos, & Aquilas & Vrsos, & Leones, atq; illos homines haudquaquam læsisse, sed omnes & sacros fuisse, & mãsuetos. [a] Arnobius item sacrificari Aquilas solitas innuit, cùm inquit. *Quòd si animantium cruore afficiuntur superi, cur non mactatis ijs Aquilas & Vultures?* Idem testatur [b] Iulius Capitolinus; *Si,* inquiens, *hecatombe Imperatorio sacrificio fiebat, non centum Pecora, sed centum Leones, centum Aquilæ & cætera huiusmodi animalia centena feriebantur.* Hecatombas enim vouere, & Græcis & Romanis olim moris fuit, cùm pestilentia alijsq́; grauibus morbis laborarent, quem morem à Laconibus primùm fluxisse ferunt. Cuius voti obseruatio talis erat, vt centum aras vno in loco aggesto cespite facerent, in eisq; centum Boues, centum Oues, centumq; Sues vno tempore immolarent. Si verò Imperatorum id votum esset, tum Leones centum, centum Aquilas vno tempore mactabant, fuitq; institutum, vt cùm hecatombæ, vel publica vota soluebantur, lugere populus & mœrere desineret. Nam in luctu vouere mali auspicij erat, & detestabile. Sic Paulus Aemilius sacrum centum Boum vouit apud Plutarchum. Quod & Marium fecisse [c] idem testatur. Longo verò antè tempore apud [d] Homerum Minerua monuit Pindarum, vt Apollini voueat hecatomben Agnorum primogeniorum. Idem videre est in [e] Odyssea & alibi. Apud Lusitanos id sacrificij genus in vsu etiam fuisse testis est [f] Strabo. Quod verò in funeribus & iustis Aquila adhiberi sit solita, in primis ex Antipatri, seu ut alij, ex Speusippi memorabili Epigrammate, de Platonis sepulchro facilè liquet, cuius ille animam ad sepulchrum è cœlo allapsam in Aquilæ speciem agnoscit.

Aqlæ vsus in funeralibus. Aquilę Dijs sacrificatę. [a] *Lib. 7. cōtra gentes.* [b] *In vita maximi, & Balbini.* Hecatombas quādo vouerent Græci, & Romani. Hecatombarum institutio. [c] *In vita propria.* [d] *Iliad. 8.* [e] *Lib. 23.* [f] *Lib. 3. Geogr.*

Cur Aquila ad tumulum hunc volitas dic nunquid ab astris
Hic habitare Deum fortè aliquem intuita es?

Imò

Imò anima extincti ſum diua Platonis, Olympum
Quæ colo, ſed corpus terrigenum Attica habet.

Idem [g] Herodianus & [h] Dion graues hiſtorici teſtantur. Imperatore enim, qui in Deos referendus & conſecrandus erat, vita functo, pyram in tabernaculi formam conſtruebant, idq; auro, & ebore, ſignisq; & tabulis pictis exornatum mirificè, alio deſuper breuiori vſque ad tertiam contignationem erigebant. Aquilam vna cum omnium odorum aggeſtu, lectoq; auro & purpura conſtrato, in quo defuncti effigies iacebat, in ſummo culmine collocabant. Hunc lectum Senatus, Equeſter ordo, ac viri triumphales, quiq; ampliſſimos honores geſſerant, in pyrā cum carmine & hymnis deferebant, multis omnis generis honoribus diuinis & humanis aggeſtis: tandem incenſâ pyrâ cùm vapore & fumo Aquila agitata, è ſummo culmine tabernaculi aera petijſſet, religio incuſſa fuit, ipſius Imperatoris animam per inane cœlum petijſſe, ipſumq; omni eo, quod mortale & caducum erat, depoſito, & quaſi defæcato, in numerum cœleſtium, & Deorum concilium, receptum eſſe: quam conſecrationem ἀποθέωσιν, & ἀθανάτωσιν Græci nuncuparunt. [i] Dion Caſſius funus Auguſti deſcribit his verbis: *Hæc cùm recitaſſet de ſcripto Tiberius, feretrum ÿdem, qui antè, ſublatum triumphali porta, ex Senatuſconſulto extulerunt. Aderant ducendo funeri Senatus, Equitesq; cum coniugibus, Prætorianiq; milites, ac ferè omnes, qui tum Romæ agebant, homines. Poſtquam cadauer rogo in campo Martio impoſitum fuit, primum omnes Pontifices eum circumierunt, deinde Equites, tum Legionary, reliquiq; milites, & ÿ demum, qui cuſtodiæ præfuerant, omnia præmia, quæ ob ſua quondam in bello egregia facinora ab ipſo accepiſſent, ſuper eum conÿcientes. Poſthac Centuriones acceptis facibus, iuſſu Senatus, rogum ſuccenderunt. Eo abſumpto, Aquila ex eo emiſſa euolauit, quaſi animam Auguſti in cælum ferens. His peractis reliqui diſceſſerunt. Liuia autem cum Equitum primis in eo loco quinque dies commorata, oſſa eius legit, ac in monumento condidit. luxêre viri non multos dies, luxêre mulieres integrum annum, quod decretum erat.* Tanta itaque erat olim in his & alijs multis Romanorum credulitas, vt non ſolùm Imperatoris animam ab Aquila è rogo raptam in cælum portari, & inter numina referri exiſtimarent, ſed vt etiam ſeſe id oculis vidiſſe ſanctè adiurarent. Vt autem augerent hanc perſuaſionem, itaque homines conducebant, qui plebi hanc fallaciam impingerent. Vnde Imperatoribus Aquilæ dedicatæ fuerunt, cùm propter hoc, tùm ob portenta varia per illas non ſine ſucceſſu allata. Imperatori Seuero ſigna mortis attulerunt Aquilæ quatuor, a quibus ſibi viſus eſt per nocturnam imaginem in cęlum abripi. De qua re plura, cùm ad auſpicia ventum erit. Idem videre eſt in numo, cuius inſcriptio eſt D. AVGVSTI PATRIS. in quo Aquila ex igne ſubiecto euolat. Hoc ego ad iuſta eius retulerim. Nonnulli ſacrum eſſe putant, quòd Imperatoria ſacrificia, quæ Græci Hecatombas appellant, ex centum Leonibus & centum Aquilis celebrata fuerint ab aliquot Imperatoribus, vti & a Græcis, quemadmodum paulò antè diximus. Sed hoc nihil ad Auguſtum, de quo nihil tale memoriæ proditum legitur. In numo autem, cuius inſcriptio eſt: DIVVS PERT. PIVS PATER, Aquila eſt pilæ inſidens, quaſi ipſum ſupra cælum ſublatum eſſe velit innuere. Nam altera inſcriptio eſt CONSECRATIO. eſt verò iſtæc Aquila in Diui Marci Antonini Pij, & Pertinacis numis diuerſo modo expreſſa, nonnunquam cum fulmine, alias Antoninum ipſum inter alas geſtat, nonnunquam verò cubicularem lectulum in cælum tollit cum inſcriptione: CONSECRATIO. Simile numiſma depingit Sebaſtianus [k] Erizzus, ſed veri Imperatoris effigiem repræſentans. At [l] Gulielmus Choul M. Aurelij numum habet, in quo Aquila fulmen pedibus ferens, & in dorſo virum nudum, qui ſceptrum manu tenet, alis expanſis ad cęlum volare conſpicitur, cum inſcriptione; CONSECRATIO S.C. In fœminarum funeralibus non Aquila adhibebatur, ſed Pauo, quamuis id vni Sabinæ Auguſtæ non negatum ſit. Huius rei duo item videas numiſmata Fauſtinæ apud eundem Choul, quorum vnum Pauonem ſolummodo habet ad cælum aſpicientem cum inſcriptione, CONSECRATIO, aliud verò Auem mulierem nudam ferentem eodem titulo.

[g] *Lib. 4. Hiſtor. Rom.*
[h] *Lib. 56. Hiſt. Rom.*
Aquilæ vſus in funeralibus Imperatorũ.
Apotheoſis Græcis qd.
[i] *Lib. 56. Rom. Hiſt.*
Aquila Auguſti animã in cęlum ef ferre putatur.
Romanorũ falſa perſuaſio de animę Imperatorum immortalitate.
Aquilę pilę inſidentis declaratio.
[k] *De antiquis numiſmatibus.*
[l] *De reliq. antiq. Rom.*
Funeralia fœminarũ ſine Aquila.

Huius alitis imagini alij diuinos honores deferebant, tanquam ſub eius ſpecie Iouem ipſum venerantes. Iudæos verò hoc genus idolomaniæ exoſum habuiſſe vel ex eo oſtenditur, quòd cùm Herodes inter cætera templi ornamenta ſupra maiorem portam Aquilam auream poſuiſſet in ſignum ſaltem Romani nominis, à quibus regnum Iudææ acceperat, non vt illam adorarent Hebræi; illi indignantes eò collocari animantis effigiem, quò religio ſua vetabat, authores fuerunt quibuſdam iuuenibus magni animi, & fortitudinis, vt Aquilam eò collocatam detraherent, infringerent, & patrios ritus illibatos conſeruarent.

Aquilæ diuini honores attributi.
Aquila aurea ab Herode ſupra templi portam cur poſita.
Iudęorum lex cõtra Idololatriã.

AVGVRIA ET AVSPICIA.

TANTVM tribuit superstitiosa antiquitas augurijs & auspicijs, vt nihil inauspicatò tentaret, vel agendum susciperet. Cum verò ab Aquila sæpissimè auguria antiquis desumerentur, itaq; illis Præpes dicta fuit, quasi volatu auspicia faciens, vt aliæ Oscines, quæ garritu. Verùm quòd aduolantem Aquilam imperia portendere & honores afferre crederent, id temerè sanè, & stultè admodum egisse videntur, quòd & ignobilibus, infimæq; sortis hominibus Aquilam aduolare sæpe contingat, quorum tamen nemo vllam aut nominis, aut dignitatis celebritatem assequitur. Apud honoratiores verò hæc ostenta saltem obseruabant. Nam magnificis omnia sunt magnifica. Et fieri consueuit, vt eorum, qui ad aliquam amplitudinem euehuntur, tam dicta, quàm facta quamuis leuia sedulò obseruent homines, & nil nisi summa & diuina in illis admirentur. Veruntamen tot exemplis moniti, inficias ire non possumus, quin in Aquila id sit præcipua admiratione dignum, quòd vna omnium animantium, idem apud omnes nationes gentesq; semper indicarit, quodq; Aquilæ rebus gerendis tam sæpe sese duces exhibuerint & quasi diuinitus (vt ipsi putabát) missæ, vel quid agendum ostenderint, vel quò res euasura esset, præmonuerint. Sed omnia istæc portenta non aliò, quàm ad Cacodæmonem referri possunt, nec debent, qui huiusmodi præstigijs vanas nimium & credulas gentilium mentes irretire, & ad cultum suum pertrahere studuit. Auspiciorum, quæ ab Aquila petebantur, hæc erat ratio. Si enim è dextra parte aduolabat, patulisq; ac exporrectis perstrepebat alis, tum omen bonum certissimò sibi persuadebant. Si sedentem vidissent, magnum omnino auguriũ esse existimabant, sed laboriosum in re peragenda; Nam sedenti Aquilæ Aues cæteræ molestæ sunt. Si cor victimæ raptum ab Aquilis fuisset, nimium propitios fore Deos ea res ostendebat. Minora auspicia, etsi priora, vt Cornicis & Columbarum, semper maioribus cedebãt, & Aquila superueniente, nullum erat. Rursum si Aquilæ, Corui, & Vultures in vnum coijssent, cędem interpretabantur. Si cuius ædibus insedisset Aquila, aut si pileum in alicuius caput misisset, imperium portendebat. Hasce & alias auspiciorum Aquilę significationes ex quamplurimis exẽplis, quæ ideò hîc subiungimus, colligere ac confirmare licet.

Aquila præpes dicta. *Aquilã nõ portẽdere Imperium.* *Augurium felix ab Aquila.* *Aquila in augurijs pstantia.*

In natali Alexandri Magni die, Aquilæ duæ præpetes supra culmen domus insederunt, omen duplicis Imperij, Europæ Asiæq; præ se ferentes.

Alexandro Magno quo Aquilæ duæ Imperium portendant.

Nato Maximo (qui turbulentissimis Reip. temporibus Imperator electus est à Senatu, ut Maximini obuiam iret crudelitati) quamuis ex humili & obscuro genere, patre scilicet arte ferrario, aut, vt alij dicunt, carpentario, auspicium dedit Aquila, cùm carnem bubulam, & quidem multam in patris cellam angusto impluuio proiecisset, eam deniq; cum iaceret, & nemo attingere auderet religionis metu, iterum sustulit, & in proximum facellum Iouis Præstitis detulit.

Maximus quomodo imperium adeptus.

Simili ostento infantem adhuc Aurelianum vinctum fascia sine vlla noxa de cunis sustulit, & in aram, quæ iuxta facellum fortè sine ignibus erat, deposuit, vt author est Sabellicus.

Aurelianus Imp ab Aquila de cunis sublatus.

Albino etiam septima hora, postquam natus est, in conuiuio, quod natalitijs suis deputabatur, dum sibi inderetur nomen, septem Aquilæ paruulæ allatæ sunt, & quasi ad cunas pueri constitutæ. Omen pater eius procliuiùs admisit, eò quòd id rarissimum esset in illis regionibus, vbi Hadrumentum est.

Albino septem Aquilę allatæ paruæ.

Octauio Augusto, cùm puer adhuc ruri quarto ab vrbe lapide via Campana educaretur, in nemore prandenti ex improuiso Aquila de manibus panem rapuit, moxq; altissimè euolauit, quæ paulò post leniter delapsa ex improuiso eundem ei reddidit, Xiphilino, Suetonio, & Dione testibus.

Augusto Aquila panẽ eripuit, & restituit.

C. Marius cùm nidum Aquilæ cum septem pullis puer adhuc in agro reperisset, eumq; gremio susceptum ad patrem detulisset, is admiratione motus consultis auspicibus septies penes filium rei summam futuram accepit. Id in tot, quot gessit, consulatibus apparuit, quos eo numero primus omnium assequutus est. Hoc tamen [a] Plutarchus Romanæ quodammodo hostis historiæ, rem fabulosam existimat, quòd Aquilam dicant non vltra duos pullos parere, vt suo loco dictum est.

Mario qd septẽ Aquilę pulli portenderint.

[a] *In Mario.*

Regni auspicium Romulo allatum ex Ennio habemus in hisce versibus à [b] Cicerone citatis.

[b] *I. Diuina.*

Et simul ex alto longè pulcherrima præpes
Læua volauit Auis, simul aureus exoritur sol,
Cedunt ter quatuor de cælo corpora sancta

Auium, præpetibus ſeſe pulchriſq́; locis dant:
Conſpicit inde ſibi data Romulus eſſe priora,
Auſpicia regni, ſtabiliſq́; ſcamna ſolumq́;.

Aquilæ duæ Romulo apparẽtes Imperiũ portenderunt.

Dum enim fratres de Imperio certarent, ac vter eorum mœnia conditurus eſſet, contenderent, ſe auſpicio ſtaturos pactum inierunt; Itaq; Aquilæ binæ præpetes Romulo primas detulerũt.

Tarquinio Priſco Aquila Imperiũ promiſit.
[c] Li.3. Antiq.Rom.
Pilei e Tarquinij Priſci capite raptũ ab Aquila, & poſt ab eadem capiti impoſitum quid portendent.

Aquilam Tarquinio Priſco regnum portendiſſe vulgatiſſimum eſt; quippe quæ pileum ſedenti abſtulit, mox remiſit: futurum inde Tanaquil eius vxore Hetruſcorum diſciplina inſtructa, interpretante, vt principatum caperet, de quo Dionyſius [c] Halicarnaſſæus ita ſcribit. *Vt enim ad Ianiculum peruenit* (Plinius affirmat id factum, cùm Capitolium peteret) *vnde Roma ex Hetruria venientibus primùm conſpicua eſt, Aquila repente demiſſa pileum ei de capite rapuit, ac ſublime reuerſa, cum penſile vehiculum, cui Tarquinius inſidebat, volatu obijſſet, & deinde ſe in altiſſima aëris regione abſcondiſſet, mox ſubito rurſum delapſa, capiti pileum apte repoſuit. ibi omnibus prodigij miraculo ſtupentibus, mulier ſeorſum abductum virum complexa bene ſperare iuſſit, euaſurum à priuata fortuna ad poteſtatem regiam; monuit tamen, daret operam, vt volentibus Romanis principatum aſſumeret, dignumq́; ſe præberet honore tam eximio. Ille cœleſti prodigio lætus, iam portæ propinquus vocatis in vota Dijs, precatus eſt, vt ratum auſpicium facerent, aduentumq́; ſuum fortunarent, atque ita vrbem inuectus eſt. Poſthæc admiſſus ad Martij Regis colloquium, primum quis eſſet, indicauit, deinde habitatum in vrbem ſe veniſſe cum toto patrimonio, quod vt maius, quam pro priuati hominis facultatibus, libenter ſe depoſiturum in vſum Regis & Reſp.*

[d] Orat.2 de fort. Alex.
Agon cur rex deſignatus.

[d] Plutarchus de Agone ſcribit: *Apud Argiuos aliquando defecit Heraclidarum genus, è quo Regem eos deligere patria conſuetudo iubebat; Quærentibus & ſciſcitantibus, oraculum datum eſt, regem ab Aquila demonſtratum iri, ac poſt paucos dies Aquila in domum Agonis deuolare conſpecta fuit, itaque Agon Rex deſignatus eſt.*

Penelopis ſomniũ de Aquila, & Anſeribus.
[e] Odyſſ. τ. lib.19.

Auſpicatum ſimiliter etiamſi ſomnium Aquilæ per quietem viſæ Penelopi fuit, quod illa Vlyſſi marito nondum agnito recenſet apud [e] Homerum:

χῆνές μοι κατὰ οἶκον ἐίκοσι πυρὸν ἔδουσιν
Ἐξ ὕδατος, καί τέ σφιν ἰαίνομαι εἰσορόωσα.
Ἐλθὼν δ' ἐξ ὄρεος μέγας αἰετὸς ἀγκυλοχείλης
Πᾶσι κατ' αὐχένας ἦξε, καὶ ἔκτανεν, οἱ δ' ἐκέχυντο
Ἀθρόοι ἐν μεγάροις, ὁ δ' ἐς αἰθέρα δῖον ἀέρθη.
Αὐτὰρ ἐγὼ κλαῖον, καὶ ἐκώκυον ἐν περ ὀνείρῳ.
Ἀμφὶ δέ μ' ἠγερέθοντο ἐϋπλοκαμῖδες Ἀχαιαί,
Οἴκτρ' ὀλοφυρομένην ὅ μοι αἰετὸς ἔκτανε χῆνας.
Ἂψ δ' ἐλθὼν κατ' ἄρ' ἕζετ' ἐπὶ προὔχοντι μελάθρῳ.
Φωνῇ δὲ βροτέῃ κατερήτυε, φώνησέν τε,
Θάρσει Ἰκαρίοιο κούρη τηλεκλειτοῖο,
Οὐκ ὄναρ ἀλλ' ὕπαρ ἐσθλὸν, ὅ τοι τετελεσμένον ἔσται.
Χῆνες μὲν, μνηστῆρες, ἐγὼ δέ τοι αἰετὸς ὄρνις
Ἦα πάρος, νῦν αὖτε τεὸς πόσις εἰλήλουθα,
Ὃς πᾶσι μνηστῆρσιν ἀεικέα πότμον ἐφήσω.
Anſeres mihi in domo viginti triticum edunt
Ex aqua, & ipſis lætor inſpiciens,
Veniens autem ex monte magna Aquila curua roſtro,
Omnibus in ceruices ruit, & interfecit, hi autem fuſi ſunt
Congregati in domibus, hæc autem in æthera diuinum eleuata eſt.
At ego flebam & lugebam in ſomnio,
Circum autem me congregatæ ſunt pulchra crinibus Achiuæ
Miſerabiliter lugentem, quod mihi Aquila interfecit Anſeres;
Retro autem veniens deſedit in prominenti domo.
Voce autem detinuit vociferauitq́;.
Confide Icarij filia valde inclyti,
Non ſomnium, ſed vere bonum, quod perfectum erit:
Anſeres quidem proci, ego autem Auis
Fui antea, nunc rurſus tuus maritus veni,
Qui omnibus procis indecentem mortem inferam.

Marciano Imper. vmbra ab Aquila facta quid portendat.

Marcianus Imperator egregia præditus indole, cùm miles eſſet, fortè ad expeditionem ſe conferebat: in itinere cùm dormiret aliquando, ij, qui cũ eo cubabant, citius experrecti, Aquilam homini expanſis alis vmbram præbere vident. Itidem in expeditione aduerſus Giſerichũ Libyæ Principem accidit, vt Marcianus inter alios in hoſtium poteſtatem veniret. Itaque Giſerichus

ſerichus captiuos inſpicere volens ex ſublimi quodam loco eos intuebatur. Hic Marciano con ſopito cernens vmbram fieri ab Aquila expanſis alis, rem pro miraculo habuit, & virum diuinum, & Imperio Romano dignum cenſuit.

Baſi... cælo ... regnum obtinuerit.

Idem accidit Baſilio Macedoni Imperatori, qui annis viginti regnum obtinuit. Is cùm adhuc infans admodum eſſet, vti Zonaras commemorat, fortè Soli expoſitus in æſtu iacebat, meſſe occupatis parentibus egenis admodum. Tum verò Aquila de ſublimi aduolans, expanſis alis vmbram ei præbebat. Quum autem aliquoties mater eam abigere conata nihil efficeret, tandem hanc rem boni augurij loco duxit.

Baſilio Macedonum Imp. Aquila umbram facit.

[f]Suetonius quoque inter alia prodigia, quæ Galbæ Imp. regnum portendebant, de Aquila ita ſcribit. *Galbæ Imperatoris auus dum ſacra perageret fulgur procurans, quum Aquila ex eius manibus exta rapuiſſet, ſublimisq́; elata in frugiferam extuliſſet quercum, augurá; ſummum, ſed ſerum Imperium portendi dixiſſet, ſanè, inquit ille irridens, quum pariet Mula. Quo prodigio in primis Galba confirmatus dicitur; Nam cùm in Hiſpania res nouas moliri eſt adortus, in ea terra Mula enixa eſt.* Idem quoque ex Suetonio recenſet [g] Sabellicus.

[f] *In Galba cap. 4.*
Galbæ Imp. quõ Aquila Imperiũ portẽderit.
[g] *Enneade 7. lib. 2.*

Felix inſuper illud fuit, quod idem [h] Suetonius recenſet de Claudio, qui cùm diu inter ludibria aulæ fuiſſet, ſub Caio demum fratris filio Conſulatum adeptus eſt; *quamprimum autem,* inquit author, *cum faſcibus ingreſſus eſt forum, præteruolans Aquila dexteriore conſedit humero, indicio futuri apud eum Imperij manifeſto.*

ClaudioAquila Imperiũ promittens
[h] *In Claudio cap. 7.*

[i] Et rurſus de Vitellio copias ſuas diuidente, quas aduerſus Othonem præmitteret, quasq; ipſe perduceret, fauſtum hoc narrat augurium. *Præmiſſo agmine lætum euenit augurium. ſiquidem à parte dextra repente Aquila aduolauit. luſtratisq́; ſignis ingreſſos viam ſenſim anteceſſit.*

[i] *In A. Vitellio cap. 9.*
Auſpicium lętũ capit A. Vitellius Imp.

Non minus celebre fuit auſpicium, quod in extructione vrbis Lauinij accidiſſe ſcribitur. Feruntur namq́; dum conderetur, oblata Troianis quædam prodigia. In nemore orto ſua ſponte incendio, Lupus ore aggeſſit fomitem aridum, Aquila verò alarum ventilatione flammam excitauit, contrà Vulpes cauda in flumen intincta, ignem conata eſt extingere: & cùm nunc accendentes, nunc extinguentes præualuerant, tandem vicerunt illi duo: hæc verò abijt conatu irrito: Quo viſo illuſtrem quidem, & mirandam futuram eam eſſe Coloniam Aeneas dixit, ſed ſuis incrementis inuidos impedimentum non ſine moleſtia allaturos, fore tamen vt tandem vincat ſuæ felicitatis aduerſarios fauore numinum. Extant tam inſignis futuræ vrbis fortunæ præſagij monumenta in foro Lauinienſium, effigies æreę horum animalium, longiſſimo quidem tempore aſſeruatæ.

Lauinium vrbs quõ extructa.

Non minore admiratione dignum illud fuit, quòd Aquila, cùm primùm ſupra caput arantis filij Gordij, pauperis alioqui viri, volaſſet, currus iugo inſidere non prius deſierit, quam is arationem ad veſperam dimitteret; vnde Phrygiæ regnum Midæ filio præmonſtratum.

Midæ quõ regnum ab Aquila pręmonſtratũ.

Hieronem quoq; Siculum admodum adoleſcentem, priuatæ fortunæ hominem Aquila, quæ primo bello, quod inijt, in eius clypeo reſidit, regem aliquando futurum indicauit.

Hieroni Siculo regnũ p̃mõſtratũ.

Xenophonti tale quid oblatum eſt. Cùm Epheſo ad Cyrum iter arriperet, dexteræ Aquilæ, quæ ſedebat, obuiam factus, futuræ celebritatis, magno tamen labore comparandæ, vt poſtmodum probauit euentus, omen accepit.

Xenoph. Aquila celebritatis augurio eſt.

Galeotes & Telmiſſes fratres, filij Apollinis, & Themiſtûs filiæ regis Hyperboreorum, Labij dicti, oraculum in Dodona acceperunt, vt hic Orientem, ille Occidentem verſus nauigaret, & cùm de ſacrificijs ipſorum fœmora rapuiſſet Aquila, aram ibi conderent: Itaq; Galeotes in Siciliam, Telmiſſes in Cariam, vbi Apollinis Telmiſſi ædem condidit, profecti fuerunt.

Galeotes, & Telmiſſes fratres, eorũq; augurium.

Deiotaro Regi omnia ferè auſpicatò agenti ſalutaris Aquilæ conſpectus fuit, qua viſa continuit ſe ab eius tecti vſu, quod nocte ſequenti ruina concidit, vt refert [k] Valerius Maximus.

Deiotarus rex cur tectũ nollet ingredi.
[k] *Lib. 1. c. 4. de omnib.*

Hactenus fortunæ melioris nunciam fecimus, nunc quos bellorum euentus prædixerint, videamus. Anacreon author antiquiſſimus ſcribit Iouem aduerſus Titanas (alij dicunt, aduerſus Gigantes) profecturum, ſacrificium feciſſe cęlo in Naxo inſula, in qua primum infans educatus fuit, Aquilaſq; dum ſacrum faceret, ei apparuiſſe, & telum prætuliſſe. Quibus mox viſis bonum auſpicium ſuſcepit, victoriæ indicium, quæ cum ſubſequuta eſſet, inſigne bellicum auream inde Aquilam, vt proprium geſtaſſe dicitur, vt Aglaoſtenes alijq; teſtantur.

Iuppiter Aquilę auxilio vſus cõtra Gigantes.
Iupiter cur Aquilã auream geſſer.

Magnam quoque ſpem Cyrus Perſarum Rex ex ſequẽti cepit augurio, quod [l] Xenophon his verbis narrat. *Cyro aduerſus Armenos proficiſcenti continuo in primo agro conſurgit Lepus. Aquila autem volans dextra Leporem deſpiciens in fugientem irruit & percuſſit, exultitq́; correptum, & ablata pro libidine vtebatur præda. Augurium igitur Cyrus intuitus, cùm lætatus eſt, tùm Iouem Regem adorauit, dixitq́; ad præſentes: Venatio quidem pulchra eſt futura, ſi Deo libuerit.* Et [m] alibi de eodem Cyro *Cùm talia differentes,* inquit, *ad fines vsq; Perſidis veniſſent, eſſetq́; his Aquila dextra apparens itineris dux facta Deos, heroasq́; precati terram colentes Perſida, vt ſe propitij iuuarẽt ac mites, ita fines ſuperarunt.*

[l] *Lib. 2. de Pedia Cyri.*
[m] *In principio eiuſdẽ.*
Cyro Aquila itineris dux

Aquila

[illegible] Mario.

Aquila Mario reditum cum summa gloria triumphabūdum pollicita est, cùm Anguem arreptum vnguibus dilacerasset, & in aquas abiecisset, atque inde occasum versus auolasset:

Sic Aquilæ clarum firmauit Iuppiter omen
Partibus intonuit cæli pater ipse sinistris. vt testatur [h] Cicero.

Alexandri victoriæ signum ante pugnam.

Aristander augurio Aquilæ traijcientem in hostes Alexandrum victorē pronunciauit ante conflictum. Illa autem (non quæ duplex imperium tulit, de quo supra in natalitijs) a classe in continentem progressa, ibiq; firmata augurio fuit, Persas terra, non mari debellandos esse etiā Alexandri ipsius interpretatione, secus quam sentiret Parmenio.

Alexandri de Darianis victoriæ signum.

Et difficilimo eo prælio, quod cum Darianis apud Arbellam commissum est, quo nullum vnquā acrius inter eos fuit, Aquila paululum supra caput Alexādri placidè volitans, nec annorum sonitu, nec gemitu, clamoreue vllo morientium terreri potuit, sed diu circa Equum Regis pendenti magis quàm volanti similis constitit, præsagiens vel indicans potius, quò res euasura esset.

[o] Lib. prim. Fabio Valēti dux Aquila quid portendat.

Neque dissimile est, quod [o] Tacitus Fabio Valēti scribit oblatū, cui cùm exercitum in bellum educeret, ipso profectionis die Aquila leni meatu, prout agmen incedebat, veluti dux viæ præuolauit, & per longum spatium cum nullo gaudentium militum clamore, & augurium accipientium, altemq; saluere iubentium, terrefieret, iter ita continuauit, vt haud dubiè magnæ & prosperæ rei omen traderet.

[p] In Domit. 6. Aquilæ augurium in cōplexu statuæ Domit.

Testatur tale quoque quid [p] Suetonius. *Siquidem*, inquiens, *ipso, quo dimicatum est die, statuam Domitiani Romæ insignis Aquila circumplexa, pennis clangores lætissimos edidit paulóq; post occisum Antonium (belli motorem) adeo vulgatum est, vt caput eius quoque apportatum plerique contenderent.*

[q] Iliad. μ. Troianorū augurium felix ab Aquila sinistra.

Troianis feliciter pugnantibus apud [q] Homerum & iam fossam ac vallum Græcorum transituris, Aquila sinistra apparet, non (vt Scholiastes interpretatur, & vt malè colligit Polydamas) tanquam infausta auis, cùm alioqui sinistræ infortunatæ sint, sed ad decipiendos Græcos, quominus illi sibi cauerent, tanquam Troianorum conatu non successuro. Ait itaque Homerus.

Ὄρνις γάρ σφιν ἐπῆλθε περησέμεναι μεμαῶσιν,
Αἰετὸς ὑψιπέτης, ἐπ' ἀριστερὰ λαὸν ἐέργων,
Φοινήεντα δράκοντα φέρων ὀνύχεσσι πέλωρον.
Auis enim ipsis venit transire paratis.
Aquila altiuolans sinistrorsum populum impediens,
Cruentum Draconem ferens vnguibus magnum.

[illegible] [r] Hom. Iliad. N. [s] Odyss. O.

Aquilam verò dextram faustam semper esse [r] idem innuit.

Ὣς ἄρα οἱ εἰπόντι ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις,
Αἰετὸς ὑψιπέτης, ἐπὶ δ' ἴαχε λαὸς Ἀχαιῶν
Θάρσυνος οἰωνῷ.
Sic ei dicenti (inquiens) *volauit dextera auis*
Aquila altiuolans, subclamauit autem populus Achiuorum.
Confisus augurio.

Locrorū victoria ab Aquilæ portento.

Sic Helena apud [s] eundem Menelao Vlyssis in patriam reditum auguratur, ac Telemacho, cùm dextra ei Aquila Anserem vnguibus ferens apparuisse.

[t] Lib. 2. ann. [u] In Comm.

Pugnantibus autem Locris cum Crotoniatis Aquila à facie Locrorum nunquam recessit, eosq; tandiu circumuolauit, quoad vincerent. In cornibus quoque duo iuuenes, diuerso à cæteris armorum habitu, eximia magnitudine ex albis Equis, coccineis chlamydibus paludati pugnare visi sunt: nec vltra apparuerunt, quam pugnatum est.

Cæsaris victoriæ signum. [x] Lib. 43.

[t] Cornelius Tacitus auspicium Aquilarum octo notat his verbis. *Intentus paratusq; miles, vt ordo agminis in aciem adsisteret*, (adsistère legit doctissimus [u] Iustus Lipsius & mea quidem sententia optimè) *visis Cheruscorum cateruis, quæ per ferociam proruperant, validissimos Equitum incurrere latus, Stertinium cum cæteris turmis circumgredi, tergaq; inuadere iubet, ipse in tempore adfuturus. interea pulcherrimum augurium octo Aquilæ syluas petere & intrare visæ, Imperatorem aduertêre: exclamat, irent, sequerentur Romanas Aues, propria legionum numina.*

Pompeij exitij signū. [y] In vita Crassi. [z] Lib. 4. de bello ciuili.

Cęsari contra Pompeium dimicanti victoriam nunciarunt, [x] Dione authore. *Aquilæ* (inquit) *legionum eius alas concutientes & fulmina, quæ aurea pedibus tenebant, abijcientes Pompeio exitium palam denuntiabant, ipsæq; ad Cæsarem quasi auolabant.*

Aquilę duę signiferorū Aquilis insidentes.

Simili pacto tradunt primam Aquilam, quæ in exercitu Crassi ferebatur, sua sponte nemine cogente esse conuersam, cùm aduersus Parthos proficisceretur, vt author est [y] Plutarchus.

[z] Appianus quoque binas Aquilas refert in Cassij castris apparuisse, vbi ait: *Paulo post & Imperatores sequuti sunt. Eo tempore Aquilæ duæ superne demissæ argenteas signiferorum Aquilas insederunt*

tundentes

tundentes roſtris, vel, vt quidam tradunt, alis protegentes. Permanſerunt in exercitu alentibus Imperatoribus ex publico, donec pridie, quàm pugnatum eſt, auolarent.

De Octauio Auguſto contra Antonium & Lepidum pugnaturo [a] Suetonius in hæc verba ſcribit. *Contractis ad Bononiam Triumuirorum copijs, Aquila tentorio eius ſuperſedens, duos Coruos hinc inde infeſtantes afflixit, & ad terram dedit, notante omni exercitu, futuram quandoque inter collegas diſcordiam talem, qualis ſecuta eſt, ac exitium præſagiente.* Nam Aquilâ ſignificabatur Auguſtus, qui collegas Antonium & Lepidum infeſtos ita conflictaret, vexaretq́, quemadmodum Aquila duos Coruos afflixit.

Auguſti cõtra Antoniũ & Lepidũ victoriæ ſignum
[a] *In Auguſto cap. 96.*

Non diſſimile ſiue augurium, ſiue portẽtum Bruto, cum Antonio, Cæſareq́, prælio decertaturo, exitium indicauit. Cùm enim ſtarent ambæ acies in procinctu ſignum expectantes, duæ Aquilæ magno alarum clangore ex aduerſo confluxerunt, roſtris ſeſe mutuo ac infeſto volatu inceſſentes. Suſpendit id oſtentum vtrumq; agmen in præſentis pugnæ euentum: poſtremò quæ ex Antonij plaga ſtetit, valide aduerſam Auem fugauit. Quo omine Antoniani in ſpem certam victoriæ erecti, ſublato clamore in hoſtem decurrunt: Nec aduerſa parte minus ferociter confligitur: fit primo congreſſu cruentum prælium, complexi ſe inuicem milites, conſertisq; manibus, non minore odio, quàm vi vtriq; dimicant, circunſonare gemitus & ſuſpiria cadentium, & iam plurimus erat cruor fuſus tetra illa & cruenta cæde, quum prima acies Bruti loco ſubmota eſt, ordinibusq; vi ſolutis, ad ſecundum, tertiumq; ordinem penetrauit metus. Tum res ad fugam inclinauit, qua animaduerſa Octauij milites hoſtilium caſtrorum portas multa vi occupant, ne cedentibus à tergo pateret effugium. Tum verò excluſorum cædes fit, & a fronte Brutiani preſſi fæda colluctatione, cæcoq; occurſu in ſe ruentes cæduntur. Meminit eiuſdem augurij [b] Appianus, cuius hîc verba aſcribere non pigebit. *Iamq; dies*, inquit, *dum ſe parant, ad nonam horam proceſſerat, cum Aquilæ duæ pugnare cœperunt inter vtramq; aciem intentam ſummo ſilentio, cumq; fugata eſſet, quæ à Bruto ſteterat, conclamarunt hoſtes, & ſigna collata ſunt, fuitq; congreſſus ſuperbus & immitis.*

Aq'la duos Coruos affligẽs quid denotet.
Bruti interitum Aquilæ præſagiẽtes.
[b] *Lib. 4. de bell. ciuil.*

Eiuſmodi duarum Aquilarum pugnantium auſpicium Veſpaſiano contigit, narrante his verbis [c] Suetonio: *Ac non multò poſt, comitia ſecundi Conſulatus ineunte Galba, ſtatua Diui Iulij ad orientem ſpontè verſa eſt. acieq, Bebriacenſi prius, quàm cõmitteretur, duæ Aquilæ in conſpectu omnium conflixerunt, victâque alterâ ſubuenit tertia à Solis ortu, ac victricem abegit.* Per duas autẽ Aquilas primas intelligitur Vitellius & Otho, tertia verò veniens ab ortu Solis, ſignificabat Veſpaſianum, qui, cùm ex Iudæa veniret, abegit victricem illam Aquilam, hoc eſt Vitellium Othonis victorem.

[c] *In Veſpaſiano cap. 5.*
Vitellius & Otho per duas Aquilas ſignificati.
Veſpaſian' per Aquilã victricem deſignatus.

Hæc auguria & oſtenta non ſolùm Ethnicos idolomaniæ tenebris immerſos, ſed etiam qui Chriſto nomina dederunt, ſolicitos ac ſuſpenſos aliquando tenuerunt, tantum valet apud homines ſemel concepta opinio. Verùm hi ipſi ſuperſtitionis notam effugere minimè poſſe videntur, quòd vera pietas omnem vanis hiſce obſeruationibus auctoritatem ac fidem abroget. Huiuſce humanæ imbecillitatis exemplum dabit [d] Baptiſta Mantuanus, qui de Gonzagę victoria Aquilæ auſpicio (vt ipſe ait) prænuntiata, ita canit:

Hinc igitur motis montana per inuia caſtris,
Dum properant, Aquilas ſudum per inane volantes
Quot ſimul tre hominum nemo conſpexerat vnquam,
Suſpiciunt, mirati Auium ſpectacula fixo
Lumine & à cilio, dextris pendentibus, altè
Obſeruant, quò ſe inclinent, quò tendere pergant:
Illæ vbi caſtra ſuper gyros duxêre frequentes,
Parthenopen verſus celerem vertêre volatum.
Et quanquam augurio non ſit mens fidere, Ductor
Id tamen eſt felix omen ratus, Imperiumq;
Parthenope à Gallis iam nunc diſcedere fatus,
Macti animo tali auſpicio grandiuntur, &c.

Chriſtianos auguriis aliquãdo credidiſſe.
[d] *Lib. 4. Trophæi Gonzagæ.*
Gonzagę victoriam Aquila portendit.

Hactenus fortunata auſpicia quæq́, honores atq; dignitates ac proſperos euentus, aliquibus ſaltem, prænuntiaſſe putantur, enarrauimus; nunc infelicium ſucceſſuum exempla aliquot ponemus.

Auguria infelicia ab Aquila.

Penelopis procis mortem ex duarum Aquilarum, augurio prædicit Halitheres. de quo augurio ſic [e] Homerus ſcripſit.

Ὅς φάτο Τηλέμαχος. τῷ δ' αἰετὼ εὐρύοπα Ζεὺς
Ὑψόθεν ἐκ κορυφῆς ὄρεος προέηκε πέτεσθαι.
Τὼ δ' ἕως μὲν ῥ' ἐπέτοντο μετὰ πνοιῇς ἀνέμοιο,
Πλησίω ἀλλήλοισι τιταινομένω πτερύγεσσιν.

[e] *Odyſ. β.*

Ἀλλ' ὅτε δὴ μέσσην ἀγορὴν πολύφημον ἱκέσθην,
Ἐνθ' ἐπιδινηθέντε τιναξάσθην πτερὰ πολλά,
Ἐς δ' ἰδέτην πάντων κεφαλὰς, ὄσσοντο δ' ὄλεθρον.
Δρυψαμένω δ' ὀνύχεσσι παρειὰς ἀμφί τε δειρὰς,
Δεξιὼ ἤιξαν διά τ' οἰκία καὶ πόλιν αὐτῶν.
Sic ait Telemachus: huic duas Aquilas latè videns Iuppiter,
Ex alto à vertice montis præmiſit volare,
Ha vſque quidem volabant ad flatum venti,
Propinquæ inuicem extendentes alas.
Sed cùm iam ad mediam concionem celebrem perueniſſent,
Hîc conuerſæ quatiebant alas denſas.
Aſpexerunt autem omnium capita, portendebant autem mortem
Laniantes verò vnguibus maxillas, circum autem collum
Ad dextras volarunt & per ædes & per vrbem ipſorum.

Tarquinij ſuperbi exitij ſignum.

Fœtus Aquilarum implumes, à Vulturibus roſtro pedibusq; à paſtu abacti, & raptati, concerptiq; cum ipſis nidis, Tarquinio ſuperbo exilia portenderunt, ac regni amiſsionem.

Dionyſius Syracuſanus regnū amittit.

Iaculum de ſatellitum manibus roſtro extortū, & deiectum in profundum ab Aquila; Dionyſio Syracuſano regnum abrogauit, & diras calamitates incuſsit.

Ariſtotimi Eleorū Tyranni exitij ſignum.
[f] *Lib. de vir tut. mulier.*

Ariſtotimo Eleorum Tyranno, Aquilę oſtentum, exitium portendebat. Hoc [f] Plutarchus narrat: *Cum meridie*, inquit, *cum vxore cubaret, prandiumq; eſſet paratum, viſa eſt Aquila in aëre ſe librans ſupra domum, ac quaſi prudens ac dedita opera, lapidem iuſtæ magnitudinis, in eam partem tecti deiecit, vbi erat cubiculum, in quo iacebat Ariſtotimus, ſimul autem deſuper ingentis ſonitu exiſtente, & foris clamore ſublato ab ijs, qui Auem viderant, perterritus Tyranus vatem acciuit, quo ſolebat aſſiduè in foro vti, perturbatusq; interrogauit, quid iſto ſigno portenderetur. Vates bono ipſum animo eſſe iuſſit, quòd excitatus, & adiutus eſſet à Ioue. Ciuibus autem, quibus fidebat, dixit, vindictam Tyranni capitis impendere, ac iam iam elapſuram. Quo oſtento confirmati, qui Duce Hellanico in Tyranni necem conſpirauerant, ſine ſtipatoribus in forum deſcendentem trucidarunt.*

Lacapeni Imperatoris & Simeonis Bulgarorum Ducis diſſidij indicium.

Triſte item minimeq; fauſtum fuit, quod Lacapeno Imperatori, & Simeoni Bulgarorum Principi accidiſſe ſcribitur. Quo enim tempore hi congreſſi inter ſe colloquebantur, Aquilæ duæ ſupra ipſos volaſſe traduntur; cùmq; non ſine clangore & alarum inſigni ſtrepitu, ſeſe mutuò infeſto roſtro, vnguibusq; aggreſſæ conflixiſſent, mox alteram ab altera diſceſſiſſe, cùm vna ſe ad vrbem conferret, altera Thraciam verſus volaret. Hoc prodigium augures minimè lętum eſſe iudicabant; nam ſignificari futurum, vt hæc inter eos pax reſcinderetur.

[g] *In Paral.*
Amphiarai haſta ab Aquila abrepta mortē illi portendit.

Scribit [g] Plutarchus Aquilam quandoq; Amphiarai haſtam abreptam ſuſtuliſſe in altum, mox dimiſiſſe, eam verò terræ impactam, Lauri ſpeciem prębuiſſe. Poſtero die hoſtibus acri prælio ibidem congredientibus, terrę hiatu repentino hauſtus cum curru Amphiaraus perit, vbi poſtea condita fuit vrbs Harinatis cognomine inſignis.

[h] *Lib. 1. Paralip.*

Priamus quoque, vt narrat [h] Q. Calaber, victoriam à Ioue implorans, Pentheſileam non reuerſuram è pręlio incolumem, inde credebat; quòd Aquila à dextra precanti, acutum clangorem edens, Columbamq; num reſpirantem vnguibus tenens, impetuosè aduolaſſet.

Niger cur cōtra Seuerū expeditionē omiſit.

Niger, cùm bellum motum eſſet, venit Byzantium, inde Perinthum exercitum duxit: ſed cùm multa prodigia ei minus proſpera eueniſſent, vehementer perturbari cœpit. Nam Aquila, quæ in ſtatua eius militari cōſederat, licet abigeretur, immota tamen, quouſque capta eſt, conſtitit. Apes etiam in ſignis militaribus, & maximè in ſtatuis ipſius fauos finxerunt: his de cauſis Niger expeditionem contra Seuerum omiſit. Contrà Galdus Scotorum rex, quum duceret in Romanos exercitum, varia oblata eſſent prodigia, atque Aquila diem penè totum expanſis alis ſupra exercitum laborioſiſſimè volitaret, idq; multis terrorem incuteret, ſeſe eo prodigio interpretantibus, Romanis, quibus Aquila inſigne erat, dedecodos iri, benè omnes ſperare iuſſit; fore namq;, vt ea expeditio Romanis multum laboris & anxietatis eſſet allatura. Nec omnino eum ſpes fefellit. Cruentiſsima enim ea fuit pugna, & magna vtrinque cum ſtrage: Romanorum ſex millia cæſa; Rex & ipſe ſaucius, duodecim millibus cæſis, exercitum amiſit.

Helleborus niger quādo non debeat effodi.
[i] *Lib. 9. hiſt. plant.*

Helleborum nigrum effoſſuros circumſcribere iubent (vt ſcribit [i] Theophraſtus) ſpectando exortum, precandoq;, vt liceat id ſibi concedentibus Dijs facere, cauere Aquilam, tàm à dextra, quàm à ſiniſtra. Periculum enim aiunt ſecantibus imminere; & ſi Aquila propè aduolarit, moriturum illo anno, qui ſuccidit, exiſtumant.

MISTYCA.

HVC vſquè promiſcuè tam ſacris, quàm profanis impij paganiſmi cultibus adhibitas Aquilas declarauimus. Nunc quæ ad pietatem conferant, quæue myſteria ex Aquilis eruerint, atque in vtilitatem Philoſophiæ Chriſtianæ conuerterint Eccleſiæ Doctores, paucis videamus.

Aquilæ viſus quid in ſacris ſignificet.

Clariſsimum & acutiſsimum Aquilæ viſum, vnde & nomen accepit, altam arduam, intentamq́, beatorum contemplationem ſignificare, ſancti patres referunt. Qui enim mentis aciem in Deum, ſolem verum, ac omnis luminis fontem figunt: hoſce diuinæ viſionis ſumma felicitate participes, meritò Aquilæ cognomine appellari dicunt.

Aquilæ qui miſtice dicendi.

Et ſicuti Aquila fulmine non tangitur, quod tamen mortalibus omnibus terrori eſt: ita pijs nulla manet damnatio, vltimum reuera terribilium.

Aquilā fulmine non tangi qui myſtice intelligatur.

[a] D. Dionyſius Carthuſianus Aquilam ſcribit in ſacra ſcriptura ſignificare regiam dignitatem, motumq; ad ſuperna tendentem, celeremq́, volatum, atque ad captandum reparandis viribus cibum, agilitatem atque vigilantiam & curſum & facilitatem ſummam: ac præterea vim illam ſingularem ſpeculandi liberè, directeq; ac in nullam partem inclinando, aciem oculorum in vberrimum illum & lucidiſsimum Deitatis radium.

[a] Cap 15. & ieſt. berare.
[b] In Ezechielem homilia 11 cap 17.
[c] Cap. 17.

Multa de Aquila myſticè à Propheta Ezechiele recenſentur, quæ, etſi ad Nabuchodonoſoris cognominata ſuperius partim relata ſint, hîc tamen, etiamſi [b] Origenes plurimis illa tradat, quàm breuiſsimè fieri poterit, myſterij ſenſum apponere non ab re nobis viſum fuit. Sacræ itaque literæ per Aquilam terrarum dominationem intellexerunt, vti apud [c] Ezechielem legimus; *Aquila grandis magnarum alarum, longo membrorum ductu, plena plumis & varietate, venit ad Libanum, & tulit medullam Cedri. ſummitatem frondtum eius auulſit, & tranſportauit eam in terram Chanaam, in vrbe negociatorum poſuit illam.* &c. Neque huic abſimilis altera adiecta eſt, quę vitium earum palmites deprædaretur. *Facta eſt ergo vinea, & fructificauit in palmites, & emiſit propagines. & facta eſt Aquila altera grandis magnis alis, multiſq́, plumis,* &c. Per priorem illam Theologi aiunt, Nabuchodonoſora Babyloniorum Regem interpretari: per alteram verò Pharaonem Aegypti Tyrannum. Horum ille Hieroſolymam cepit, & populum cum Rege ipſo Sedechia, principibuſq; alijs in captiuitatem abduxit: Hic vero, cùm bellum aduerſus Aſſyrios mouiſſet, Iſraeliticum populum ſeruitutis affectum tædio ad ſe traduxit. In vtroque Aquilæ hieroglyphicum proponitur, ſed longè eſt latior interpretatio in ea, quæ Nabuchodonoſora deſcribit. Alæ ſiquidem diffuſæ, numeroſos indicant exercitus, quos ille ſecum traxerat. Membrorum exporrecta longitudo, regni eius diuturnitatem ac amplitudinem. Plumæ nihil aliud ſibi volunt, quàm diuitias, quibus eſſet affluentiſsimus. Varietas plumarum gloriam rerum ab eo geſtarum innuit. Armorum horrorem, vngues. Libanus Iudeæ claritatem atque celſitudinem longa annorum ſerie conſpicuam; vnde ille medullam Cedri auulſit, quippe nobilitatem extirpauit, & ſummas quaſq; frondes decerpſit, hoc eſt, ne tenerrimæ quidem Regum proli, ætatis ſcilicet infirmæ pepercit. Verùm, vt [d] D. Chryſoſtomus teſtatur, *Propheta*, inquiens, *ipſe interpretationem iſtius allegoriæ minime ſinit ſuſpenſam eſſe ad libidinem auditorum, ſed ipſe ediſſerit, quem per Aquilam intelligat, quem rurſus per Cedrum.*

Aquila magna quid myſtice.
Nabuchodonoſor per Aquilam ſignificatur.
Pharao Aegypti Tyrānus per Aquilam ſignificatus.
Alę myſticè quid.
Plumæ myſticè quid.
Libanus mons myſticè quid.
[d] Tom. 1 in cap. 5 Eſai.
[e] Prou. c. 23
[f] Cap 40.
[g] Cap. 11 & 12.
[h] Cap 7.
[i] Cap 12.

De alarum Aquilarum magnitudine, ac robore ſacra [e] Biblia item parabolicè ita loquuntur. *Ne erigas oculos tuos ad opes, quas non potes habere, quia facient ſibi pennas quaſi Aquilæ, & volabunt in cælum.* Item alibi [f] Eſaias. *Aſſument pennas ſicut Aquilæ, current & non laborabunt.* &c.

Aquila apud [g] Eſdram, alarum duodecim, Imperatores deſignabat, qui fuerunt integri Romanæ Monarchiæ poſſeſſores, & tria eius capita, triplex ſignificabant eiuſdem monarchię Imperium, hæc Aquila apud [h] Danielem vocatur quarta beſtia; de hac vide Antonium Louſinum, qui integrum de ea librum accurratiſsimè Italo ſermone conſcripſit. In eiuſmodi quoque ſenſum [i] D. Iohannes Euangeliſta in Apocalypſi ita ſcribit: *Datæ ſunt mulieri duæ alæ magnæ, vt volaret in deſertum, in locum ſuum.* Mulier iſta animam pænitentem ſignificat, de qua Chriſtus apud [k] D. Ioannem ait: *Mulier cùm parit, triſtitiam habet*, id eſt: Anima, cum parit in confeſſione peccatum, quod delectatione concepit, mœret, atque dolet. Sunt qui Mulieris nomine Romanam Eccleſiam, & alarum Imperium cùm Orientale, tùm Occidentale exponant.

Mulier volans myſticè quid.
[k] Cap 16 Euang.
Mulier pariens quid myſticè.
[l] In Exodum.

Rabanus, citante [l] Lipomano, alas Aquilarum doctrinas myſticè appellat duorum teſtamentorum. Eccleſia enim in modum volucrum, in primis verò Aquilæ, duobus teſtamentis perinde ac duabus alis vtitur, quorum remigio omnium inimicorum inſidias geſtit euadere,

Doctrinæ duorum teſtamentorum per alas Aquilę ſignificata.

gemmæ charitatis præcepto ſubnixa. Aquila altè volat, ardenteſq́; ſolis radios fixè intuetur, nidum in ſublimi petra reponit, ne callidus raptor prope quandoq́; accedat. Sic ipſa Dei Eccleſia ſuper Chriſtum, ſolidam celſiſſimamq́; petram compoſita, fidei lumine ſolem diuinitatis irreflexe intuetur, a terra nimium, nimiumq́; ſublata, vt nihil terreni ſpiret, nihil ſapiat, ſpem totam vitæ in ſolo Deo collocet, cui ſolitudo eſt mundana peregrinatio, de qua loquutus fuit [m] D. Ioannes: *Et data ſunt mulieri duæ alæ magnæ Aquilæ, vt volaret in deſertum in locum ſuum*, &c. Ad hæc alia etiam ratione Aquilæ comparatur Eccleſia; illa nanq; altiùs cæteris alitibus volans, viſo tamen cibo, indigentia naturali ſubacta, mox ad ima deſcendit: Sic Eccleſia in ſpiritualibus membris, cum ea, quæ ſurſum ſunt, mente comprehendat, infirmitate tamen corporis grauata, neceſsitatibus ſubiacet indigentiæ corporalis, pro quibus ingemiſcit, & vſque adhuc parturit.

[m] In Apoc cap. 12.

[n] D. Ioannes in Apocalypſi vbi de quatuor animalibus ſenis alis præditis agit, Aquilæ, vti cæteris, ſex quoque alas aſſignat. Quarum prima lex denotatur naturalis, ſecunda lex Moſayca, tertia Prophetarum oracula, quarta Euangelium conſiliorum, quinta doctrina Apoſtolorum, ſexta ſtatuta generalium conciliorum. Iſtis enim ſex alis, ſex viri Eccleſiaſtici debent deſcendere deorſum ad ædificationem proximi, & volare ad dexteram per gratiarum actionem in ſecundis, ad ſiniſtram per patientiam in aduerſis. Vel ſex alæ ſunt cognitio operum Dei factorum ſex dierum curſu, vt oſtendit Moyſes, quorum notitia in altum tolluntur, qui in eis bene operantur.

[n] Cap. 4. Alæ ſex Aquilæ quid myſticè denotent.

Aquila, quæ viſa eſt inter quatuor animalia prope ſedem Dei, *ſignificat*, vt [o] Abbas Ioachim ſcribit, *Eccleſiam Conſtantinopolitanam, quia infra terminos tenebatur illa Eccleſia, cui à D. Paulo non ſine cauſa myſtery à principio dictum eſt: Aemulor enim vos æmulatione Dei. deſpondi enim vos vni viro virginem caſtam exhibere Chriſto, & ad virgines pertinent penna Aquilæ volantis iuxta illud; & data ſunt mulieri alæ duæ, ſicut Aquilæ.*

[o] Apoc. in Tradu 7. c. 19.

Quemadmodum Aquila eſt calida & ſicca temperamento, ac fortis; ita viri probi per charitatem calidi, per ſpontaneam paupertatem vel etiam per ſobrietatem, ac abſtinentiam ſicci, ſunt conſtantes, ac in aduerſis fortes.

Aquilæ caliditas myſticè interpretata.

Vt etiam Aquila viſus acie pollet, ita Chriſtus Deus noſter humilia reſpicit in cælo, & in terra, qui in altis habitat. Sed hac de re etiam paulò ſupra mentionem habuimus. Ob eandem viſus aciem D. Ioannes Euangeliſta, quod etiam alias meminimus, quoniam recondita illa & altiſſima diuinæ in Chriſto natiuitatis myſteria acerrimè ſolus introſpexerit, Aquila dictus fuit. Vnde Sedulius.

Aquila viſus myſticè. D. Iohannes cur Aquila dictus.

More uolans Aquila uerbo petit aſtra Ioannes.

Sunt tamen & aliæ cauſæ præter hanc, cur eidem hoc nomen rectè competat, quæ [p] Antonius Ricciardus Brixianus ex [q] D. Thoma colligit. Solus enim altiora de reſurrectione Domini miracula expreſſit. Solus ipſe à principio omnium rerum Deo ipſo Euangelium ſuum exorſus eſt. Solus ſupra cęlos omnes euectus, ad contemplationem ſummi boni conuertitur, cum cæteri actiuam vitam ſolummodo complectantur. Quam eandem ob cauſam Ioannes Euangeliſta verè diuinitus Aquilæ altiuolantis, ſoliſq; iubar irreuerberatis oculis intuentis, effigiem iure meritò ac imaginem gerit, illius quidem, quam, vt inquit [r] D. Irenæus, *Sacri prænidere uates, qua Ioannis noſtri beneficio ſpiritus in Eccleſia aduolantis gratiam manifeſtat*. Hic enim altè exorſus principium, quod à patre eſt, effigiem verbi, quæ refertur in filio, & præclaram eius generationem enarrat, tanta cum fiducia rem tam arduam agreſſus, vt Aquilæ meritò figuretur ſymbolo. Ioannes, inquam, ille altiloquus, quòd Aquilæ referatur typo, ipſa ſuſceptæ, vt Eucherius teſtatur, lucubrationis materia, & ab eo ipſo rerum principio repetita, in cauſa fuit. Proinde cùm volatu ſublimi in ipſam omnipotentis Dei aulam elatus ſit, & oculorum aciem viſu præpollens, in admirandæ diuinitatis faciem infixerit, doctrinam nullo antea mortalium ingenio conceptam, ab alto detulit, cuius initium. *In principio erat uerbum.*

[p] In Cōmēt. Symbolicis. [q] In Proœmio Catenæ aureæ. [r] Lib. 3. aduerſus hæreſ. ✠ Ioan. c. 1. Euang.

Sicut Aquila à longè contemplatur, & præter mare odoratur eſcam, & vbicunque ſenſerit, ad cadauer delabitur, ita piæ mentes eminus vltra huius mundi mare, quæ in cęlo locata eſt: ſuam prædam olfaciunt Deum ipſum, ad quem ardenti mentis deſiderio ſeſe conuertunt.

De voce Aquilæ in [s] Apocalypſi D. Ioannes: Ita ſcribit, *Et uidi, & audiui uocem unius Aquilæ uolantis per medium cæli & dicentis magna uoce, uæh, uæh, uæh, habitantibus in terra.* [t] D. Auguſtinus per Aquilam hanc Eccleſiam intelligit volitantem in medio cęli, id eſt in medio ſui diſcurrentem & plagas nouiſſimi temporis magna voce prædicantem. Quando enim ſacerdos diem Iudicij annunciat, Aquila in medio cęli volat. Viſio eadem, vt ſcribit [u] Cælius Pannonius, imaginaria fuit, vt cæteræ, ſed myſtica, in qua idem ſunt videre & audire. vidit, ergò & audiuit, id eſt, intellexit. Græca quædam exemplaria Angelum habent, vetuſtiora Aquilam,

[s] Cap. 8. Vox Aquilæ myſtice. [t] Hom. 6. in Apoc. [u] In Comēt. ca. 8. Apoc. ſect. 5. pag. 3.

Iam, sed nihil refert, dunmodo certò teneas, typum esse vniuersorum decretorum Dei interpretum, tam Angelum, quàm Aquilam, quorum conuersatio cælestis est, & volant in omni solicitudine annunciantes decretum Dei in plebe. Triplicat autem vaeh Aquila, ad exaggerandum terrorem, clarioremq́; mentis suæ expressionem, conformaru se consuetudini Prophetarum, qui instante graui discrimine, sæpius eandem vocem repetere consueuerunt; sæpè per id interim doloris vehementiam exprimentes. Sic Ioel, sic Ieremias, sic Ezechiel. In Zacharia O, bis repetitur, ad terrorem audientium, propter quem sæpe voces eiusmodi geminantur. Est autem vaeh, nota maledictionis & execrationis pœnam cōminantis Dei omnipotentis, quasi diceretur: Maledictioni & execrationi sunt obnoxij omnes, quotquot relicto Deo & iustitia eius, viam peccati sequuntur. Abbas Ioachim hisce vocibus Gregorium Papam significari author est. Hic fuit anno Domini 590. & composuit multa ad correctionem populi Dei, in quibus operibus semper exclamat, dicens instare tempora valdè amara. At Francisco Riberæ quoniam non dicit, *audiui uocem Aquilæ uolantis*, sed *unius Aquilæ*, magna suspicio est, virum aliquem illius temporis sanctitate insignem indicari, siue is ex prædictorum numero sit, siue priuatus homo, cui tunc Deus hanc Prophetiam inspiret.

Prophetæ cur eādem vocem repetant.

Vaeh particula quid.

Gregorius Papa per Aquila denotatus.

Aquila maxime omnium auium est sublimipeta & volat altissimè. Ita Christus Dominus noster supra omnes cælos, vnde venerat, redijt, eoq́; nomine meritò Aquila dicitur. Vnde & Beatus [x] Iob dixit: *Nunquid ad præceptum tuum eleuabitur Aquila, & in arduis ponet nidum suum?* Præterea eodem hoc loco, vt testatur [y] D. Gregorius, Aquilæ nomine subtilis Sanctorum intelligentia & sublimis eorum contemplatio designatur. Tantum enim est Aquilæ visus acumen, vt oculos in Solem fixos nulla luminis quanuis splendidissimi coruscatio reuerberet, aut nictare faciat. Sic sancti Dei verentes magnitudinem & eminentiam diuini iubaris, à cuius gloria incautus perscrutator potius opprimitur, omnem mentis, & cogitationis aciem in eius contemplationem dirigunt, & nulla vi ab hac tam suaui & alta meditatione coacti desistunt. Ad præceptum ergò Dei eleuabitur Aquila, idest, pia mens, dum mandatis Dei obtemperat (Nam in his vita est) & in arduis ponent nidum suum, dum abiecto terrenarum rerum desiderio mente & spe iam in cęlis cum Deo conuersantur, [z] iuxta illud: *Nostra conuersatio in cælis est*; & [a] rursum, *Qui conresuscitauit & considere nos fecit.* [b] Et Iob. *Sicut Aquila uolans ad escam.* Mos quippe est Aquilæ, vt cùm refectione indigeat, eandem oculorum aciem, quam radijs solis infixerat, ad cadauer inclinet, & quanuis sublimis super aërem euolet, pro sumendis tamen carnibus terram petit. *Sic* (inquit idem [c] D. Gregorius) *antiqui patres in quantum humanitatis infirmitas admittebat, creatoris lucem erecta mente contemplati sunt: sed incarnandum hunc in mundi fine præscientes, quasi à Solis radijs ad terram oculos deflexerunt, & quasi de summis ad ima ueniunt, dum hunc Deum supra omnia & hominem intra omnia agnoscunt, quem pro humano genere, dum passurum moriturumq́; conspiciunt, qua scilicet morte semetipsos refici, atque reformari ad uitam nouerunt, quasi more Aquilæ post contemplatos Solis radios in cadauere escam quærunt. Libet spectare Aquilam Solis iubar intuentem,* [d] *qua ait: Deus fortis, pater futuri seculi, princeps pacis, sed ab alto uolatu celsitudinis ad terras ueniat, escam cadaueris inferius inquirat, dicens.* [e] *Disciplina pacis nostræ super eum, & eius liuore sanati sumus. Et rursum. Et homo est, & quis cognoscet eum?* In eundem locum, alio tamen sensu idem author sic scribit: *Aquila alto valde uolatu suspenditur, & annisu præpeti ad æthera libratur, sed per appetitum uentris terras expetit, seseq́; à sublimibus repentè deorsum fundit; sic genus humanum in parente primo ad ima de sublimibus corruit. Quod nimirum conditionis suæ dignitas in rationis celsitudine, quasi in aëris libertate suspenderat: Sed quia contra præceptum uetitum contigit, per uentris concupiscentiam ad terras uenit, & quasi post uolatum carnibus pascitur, quia illa libera contemplationis spiracula perdidit, & deorsum corporis uoluptatibus lætatur.*

Aquilę quō Christus cōparetur.

[x] Cap. 39.

[y] Lib. 31. moral. c. 19.

Sanctorum intelligentiam Aquila denotat.

[z] Philip. 3.

[a] Ephes. 2.

[b] Cap. 9.

[c] Lib. 9. moral. cap. 16.

[d] Esai. 9.

[e] Esai. 53.

Aquila cum impetu volans, vt est in [f] Deuteronomio, ad prędandū, significat [g] quoque Diabolum eiusq́; membra, & rapinas potentum, & eos qui verbis nil nisi sublime, & pium sapiunt; opere verò ac reipsa res proximorum diripiunt: deniq́; superbos & ipsam superbiam. Huius similitudinis meminit [h] Baptista Mantuanus his verbis:

——Socios ac Dæmones omnes
Ad prædam ciet ex aris adytisq́; Deorum.
Illi præcipites altis è turribus adsunt
Corripiuntq́; vagas animas, stygysq́; coercent
Persimiles Aquilis, quoties uidere uolucres
Dulcibus è stagnis tolli, tenuemq́; per auram
Nare cateruatim, campisq́; inferre uolatum.

Aquila cū impetu volans quid significat.

[f] Deut 14.

[g] Sylua Alleg. ex Clem. Alex. 3. Peda 9.

[h] Lib. 3. Parth. secunda.

Hinc & apud [i] Abacuc *Aquila festinans ad comedendum*, Diaboli significat promptitudinem ad perdendas animas. Sic vbi a [k] Mose in Deuteronomio profertur: *Sicut Aquila prouocans ad*

[i] Cap primo.

[k] Cap. 2.

uolandum pullos ſuos, & ſuper eos uolitans expandit alas ſuas, poteſtas Deo aduerſaria intelligitur, quæ ex permiſſu Dei elata in ſuperbiam, multa poteſt, ſicut &[l] Propheta ait: *Et erit ſicut Aquila ſuper domum Dei.* Ob hanc ipſam ſuperbiam Diabolum prophetæ tumentem ſuper montes Aquilonis eleuari ſcribunt, & ſuper aſtra cæli ponere ſedem ſuam, cupientem ſe exæquare Altiſsimo. In arduis quoque ponit nidum ſuum, ideſt (myſticè intellectum) in magnis quibuſq; & eminentibus ſeculi huius hominibus ſedem ſibi conſtituit, vt in eis velut trux dominus & immaniſsimus tyrannus commoretur.[m] Vnde, *Si exaltatus fueris ſicut Aquila, inde detraham te, dicit Dominus.* Et[n] Ieremias, *Velociores fuerunt perſequutores noſtri Aquilis cæli*, de inſidiatoribus ſpiritibus dixit. Quare[o] & in lege præcipitur, vt non comedamus Aquilam: & Iſidorus inquit, *qui Aquilam, aut Miluum aut Accipitrem odit, odit raptores & ſcelere uiuentes*: &* D. Thomas Aquilam ſuperbiæ typum eſſe inquit.[p] D. Auguſtinus quoque Dæmonem Aquilam myſticè vocat ob rapacitatem, vbi ſic habet: *Si & per aurum traheris, quò non vis, & ideò te quærit maior raptor, quia inuenit minorem raptorem, ideò te quærit maior Aquila, quia prior cepiſti Leporem. præda tibi fuit minor, præda eris maiori. Hæc non vident homines, in rebus humanis, tanta cupiditate cæcantur. Quærit potentior infirmiorem, & quærit eum opprimere, non ob aliud, niſi quia habet, quod illi auferat. Videt illum pati ſub ſe tribulationem, non ob aliud niſi propter quod habet, & hoc ipſe, propter quod ille patitur tribulationem, ad ſe congerit.* Hactenus D. Aurelius. Pari pacto vbi apud[q] D. Iobum legitur: *In petris manet & præruptis ſilicibus, ac rupibus inacceſſis commoratur Aquila.* Per Aquilam malus genius ſeu Dæmon intelligitur, qui in potentibus ac malitia fortibus, petris certè excelſis ac duris habitat. Per præruptas vero rupes ac ſilices deſignantur illi, qui in cęlum attollentes os ſuum horrendas & immanes aduerſus Deum blaſphemias effutiunt, homines corde duro ac indomito, nec vnquam in melius profecturo. Inacceſſæ verò rupes homines ſunt immodico adeò, & intolerabili faſtu tumentes, vt vel nullus monendo, & corrigendo eò accedere, aut pertingere poſſit.

[l] Oſea. Diaboli cũ Aquila cõparatio.
[m] Abdias. b.4.
[n] In Threnis.cap.4.
[o] Leu.c.11. Aquilæ eſus cur in lege prohibitus.
* Aquila ſuperbiæ typus 1.2.q.102.
[p] Tom.8. Commen. in Pſal.123.
[q] Cap.39. Blaſphemi myſticè ſignificati.
Superbi myſticè indicati.

Aquila etiam quę ſingulari naturæ inſtinctu pullos abijcit eos, qui vel ad Solem illachrymant, vel auerſi ſplendorem eius non ſuſtinent, pios parentes innuit, quibus pignora ſua non ſunt cordi, niſi & ipſi p[i]etatem colant, & niſi totos ſeſe ad præcepta & nutum diuini Solis componant, iuxta conſilium ſapientis in[r] Eccleſiaſte dicentis: *Ne iucunderis in filijs impijs, ſi multiplicentur, nec oblecteris ſuper ipſos, ſi non eſt timor Dei in illis.* Et iterum: *Melior eſt vnus timens Deum, quam mille filij impij, & vtile eſt mori ſine filijs, quàm relinquere filios impios.* Sed & ad Chriſtum parabola myſticè referri poteſt. Quemadmodum enim Aquila nonnunquam alienam prędatur prædam, ita Saluator noſter Ieſus Chriſtus, quum Limbum aperiret, Diabolo ſuam prædam eripuit.[s] D. Ambroſius Ieſum Aquilæ aſſimilans ita ſcribit: *Quemadmodum Aquila colona quaſi mater nidi ſemper vnius eſt, nec ad procreandam ſobolem aliud quandoq; cubile perquirit; & cum primùm calidis ouis maturo ortu fœtus eruperit interior, pullos educit implumes, hos contra faciem feruidi ſolis opponit, vt qui ægram & inualidam coruſco radiorum appulſu aciem ſubmiſerit oculorum, materno damnatus arbitrio, & a fratrum conſortio ſeparetur & deijciatur in terram: & ſicut Auis iſta inimica ſerpentum eſt, quos cum in aëra alarum remigio ſubuectando ſupportat, hos adunco roſtro, & armatis quaſi quibuſdam telis, pedibus ſuis lacerat ac diuellit, quos cùm deuorat, calore ſuo interno noxium illud virus extinguit. Ita Chriſtus Dominus vnam diligit Eccleſiam, vt Aquila nidum ſuum, quam ab æſtu perſequutionis alarum ſuarum defendit vmbraculo. Sic quoque extra Eccleſiam proijcit, in quibus fides lumen infirmum eſt, qui igneam Euangeliorum lucem vitijs ſecularibus inquinati ferre non poſſunt. Et vt Aquila ſerpentes deuorat, & eorum venena calore concoquit interno: Ita & Chriſtus Dominus noſter Dracone percuſſo, ideſt, Diabolo lacerato, dum humanum ſibi corpus aſſumit, peccatum illud, quod hominem tenebat obnoxium, tanquam pernicioſum virus extinxit, ſicut[t] Apoſtolus ait. Et de peccato damnauit peccatum in carne ſuo. Et alibi.[u] Qui cum peccatum non noſſet, pro nobis peccatum fecit. Ad hoc quoque[x] Moſes ſerpentem æneum in eremo ſuſpendit in ligno, qui proprius erat typus corporis Chriſti, vt[y] quicunque in eum aſpiceret, non periret. Corpus enim hominis per tranſgreſſionem vas fuerat ſerpentis effectum. Sic & alibi ipſe[z] Moyſes virgam proiecit in terram, quæ in ſimilitudinem eſt corporata ſerpentis, quæ quia & ipſa imago erat corporis Chriſti, & tanta virtutis in ſe typum gerebat, omnium Aegyptiorum poteſtatem abſorbuit.* Illud quoque quod idem[a] Salomon in Prouerbijs ſuis ſcribit, vbi ait: *Tria ſunt mihi incognita, quæ aſſequi nequeo, veſtigia Aquilæ volantis &c.* ad Chriſti referendum eſt perſonam. Hic enim, vt idem D. Ambroſius paulò poſt interpretatur, *etſi poſt paſſionem & reſurrectionem ſuam præſentibus Apoſtolis aſcendit ad cælum, tamen cuius hominis tam altus ſenſus & tantus eſt, vt explicare poſſit, quomodo illa tanta maieſtas de cælo aut venire dignata fuerit, aut redire? Cum hoc nobis ſolum ſcire liceat, quod aut venit, aut redit. Quis enim cognoſcere poterat, quomodo verbum in Virginem venerit, vt repente conceperit, vt tam felicem fœtum partus Virginalis effunderet, vt hominem Deus indueret, quem totus mundus non poteſt ſufferre, nec capere? id eſt, quod ait: veſtigia Aquilæ volantis, ideſt, Chriſti aduenientis ad terram, ac redeuntis ad cælos veſtigia comprehendis*

[r] Cap.16.
Aquila pullos degeneres abijciẽs quid myſticè ſignificet.
Chriſtus Aquilę comparatus.
[s] Tom.2. lib. de Salomone cap.2.
[t] Ad Ro.8.
[u] 2 Corin.5
[x] Num.21.
[y] Ioan.3.
[z] Exod.4.
[a] Prou.30.
Tria incognita Salomoni.

hendi non posse. Item alibi: *Aquila*, inquit, *intelligitur Christus, qui volatu suo descendit ad terras. quod animalis genus non nutritur, etsi primum castitas comprobetur matris, vt apertis oculis absque palpitatione totum aspiciat Solem. meritò enim hoc animal comparatur Saluatori: quoniam cum aliquid rapere voluerit, non vestigijs ambulat terras, sed excelsum eligit locum. sic & Christus alta Cruce suspensus, tonante strepitu & terribili uolatu impetum ab inferis fecit, sanctosq; rapiens ad superna remeauit*. Non'ne item Deus & Christus per Moysem nominatus Aquila, [b] alibi (*quoties volui congregare filios tuos, sicut Gallina pullos sub alas, & noluisti?*) dici voluit Gallina, quæ idem est, si ponderemus significatum per Aquilam vel Gallinam, quæ pascunt suos pullos? nam & Christus verus pastor ita fecit, qui in sacra Scriptura nominatur terra viuentium, mare magnum, puteus aquarum viuentium, paradisus voluptatis, regnum Dei, lapis fundamenti, Architriclinus, Aquila, Gallina, vel quæcunque Auis pullos enutriens. D. Thomas citante * Antonio Ricciardo Brixiano Aquilam spiritum Sanctum significare scribit, qui locutus est per ora Prophetarum, & hinc est quòd doctores Græci Aquilam D. Marco attribuunt, quòd à Prophetico testimonio Euangelium suum sit exorsus. & Titus Prosper [c] Martinengius hisce Iobi verbis, *Nunquid ad præceptum tuum eleuabitur Aquila, & in arduis ponet nidum suum?* Beatam Virginem matrem Mariam significari scribit.

In fragmento capitis quinti eiusdem.
[b] Matt. 23
* In Comment. Symbol.
[c] In Theotocodia.

Vt etiam Aquila, cuius idcirco insignis prædicatur liberalitas, prædam, quam cepit cum alijs Auibus communem facit: Ita Christus æternę beatitudinis præda nequaquam solus potiri voluit, sed omnes nos eius participes reddit: vnde est, quòd frequens eum fidelium turba insequuta est, nempe prædę huius spe allecti, diuinæ gratię in hac vita, ac sempiternæ glorię in futura, dicente [d] D. Matthęo, *Magister, sequar te, quocunq; ieris*.

[d] Cap 8.

Eadem istæc liberalis Aquila hominem pium designare potest, qui lubens siti & fame pressis, larga, quantum potest, manu subuenit, præmium aliquando ab supremo illo Agonotheta reportaturus. Locum [e] Matthæi & [f] Lucæ, vbi dicitur: *Illuc, vbi fuerit corpus, congregatum iri & Aquilas*, D. Augustinus ait, *significare Sanctos de uolatu spiritualis corporis, quorum congregantibus Angelis conuentus futurus est in loco passionis Dominicæ*. Eundemq; [g] D. Chrysostomus emendans inquit. *De Vulturibus dicit scriptura in* [h] *Iob. Vbicunque fuerit corpus, illic inueniuntur Vulturum pulli. Hoc enim naturale est Vulturum, sicuti dicunt quidam, vt etiam transmarina cadauera sentiant. Quoniam ergò turpes Aues sunt Vultures, ideò Vulturinis quidem moribus aptauit nomina Aquilarum, ut in moribus quidem Vulturum Sanctorum congregatio ostendatur ad Christi aduentum; in Aquilis autem regalibus, regalis Sanctorum dignitas ostendatur. Ideo enim Sancti Aquilis assimilantur, quia sicut filij Aquilarum ad solem probantur, ut siquidem recto aspectu intendere potuerint contra radios Solis, intelligantur esse legitimi, si autem non potuerint, cognoscantur adulterini, ita & filij Dei ad Christi iustitiam comprobantur. Si enim potuerint pleno corde iustitiæ uerba suscipere, intelliguntur esse legitimi, si autem non potuerint, cognoscuntur de Diabolo esse nati*.

[e] Cap. 24.
[f] Cap 17.
[g] Tom. 2. Homil. 94. c. 24 Matt.
[h] Iob. 39.
Sancti cur Aquilis cōparati.

Aquila à longè dicitur escam prospicere apud [i] D. Iobum, nempe vt eam det pullis suis, allegorico sanè sensu. Aquila enim est nedum familia Israelitica, sed etiam virtus illam nutriens & dirigens, de qua virtute scriptum est: [k] *Sicut Aquila prouocans pullos suos ad uolandum*. Hęc Aquila est mulier illa ni fallor, de qua dicitur: [l] *Facta est nauis quasi institoris, de longè portans panem suum*, Illum videlicet panem, quem edocuit nos filius Dei petere, dicentes: [m] *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie*.

[i] Cap 9.
[k] Deut. c. 32.
[l] Prou. 31.
[m] Luc. 11.

Nemo verò Deum ipsum Aquilæ comparari miretur, etiamsi immūda sit & rapax. Nam & Leoni, & Serpenti cōparatur Christus, non quidē ob malitiam, aut rapacitatem, sed propter virtutem & regnū. Leo enim Rex Ferarum est. Serpenti verò, & pręcipuè Viperę vis inest salubris aduersus omnia venena. Non igitur quòd rapax sit vel immunditijs delectetur Christus noster, ideò Aquila est, sed quia Rex noster est, & super omnia positus, fidelium suorū, vt clemens pater, curā gerit. Aquila alijs ratione contraria Diaboli typū gerit ob rapacitatem & superbiam.

Deus comparatur Aquilæ.
Diaboli typus Aquila.

Eadem & iustos significat, vt apud [n] D. Ambrosiū quoque, qui locum eum [o] D. Lucæ supra dictum, nempe de congregatione Aquilarum ad corpus, enarrans, ita scribit: *Iustorum animæ Aquilis comparantur, quod alta petant, humilia derelinquant, longæuam ducere ferantur ætatem, unde* [p] *Dauid animæ suæ dicit Renouabitur, ut Aquila iuuentus tua. Si igitur intelleximus Aquilas, de corpore iam non possumus dubitare, maxime si meminerimus, quod a* [q] *Pilato Ioseph corpus acceperit. Non'ne uidentur tibi Aquilæ circa corpus,* [r] *Maria Cleophe, Maria Magdalenæ, Maria mater Domini, Apostolorumq; conuentus circa Domini sepulturam? Non'ne tibi uidentur Aquilæ circa corpus, quando ueniet in illa die cum intelligentibus nubibus filius hominis,* [s] *& uidebit eum omnis oculus & qui compunxerunt eum. est etiam corpus, de quo dictum est. Caro mea uerè est cibus, & sanguis meus uerè est potus. Circa hoc corpus uere Aquilæ sunt, quæ circumuolant alis spiritualibus. sunt & circa corpus Aquilæ, quæ credunt Iesum in carne uenisse, quia omnis spiritus qui confitetur Iesum Christum in carne uenisse, de Deo est: ubi ergo fides, ibi sacramentum, ibi diuersorium sanctitatis. Est etiam corpus Ecclesia, in qua per baptismi*

[n] Tom 3. lib. 7. comment. [o] In Euang. Lucæ c. 18.
[p] Psal 102.
[q] Ioan 19.
[r] Apoc. 1.
[s] L. 99.

gratiam renouamur spiritu, & occidua senectutis in rediuiuas reparantur ætates. Rursus vbi de innouatione agit baptismatis in illa verba (*Renouabitur sicut Aquila iuuentus tua*) *Intelligit*, inquit *Propheta per gratiam baptismi occidua vita nostræ posse reuiuiscere, & iuuentute quadam renouari id, quod in nobis fuerat delictorum vetustate collapsum. Vt autem intelligas, quia de gratia batismatis Propheta loquitur, innouationem ipsam Aquilæ comparauit, quæ Auis assidua commutatione habitus sui longam ducere fertur ætatem, & vetustis iam fatiscentibus plumis noua pennarum successione iuuenescere, ita vt depositis antiquitatis exuuijs, rediuiua indumentorum natiuitate se vestiat. vnde intelligimus, quod senectutem Aquilæ non sentiunt membra, sed plumæ. De nouo ergò se vestit, & pullulantibus pennis vetusta mater iterum renouatur in pullum: pullis enim tunc comparanda est, quando radiantibus plumis, necesse est, illi rursum meditari rudem volatum & alarum olim exercitata remigia, tanquam nouella volucris intra nidum pigra compescere. quamuis illi sit volandi notitia de consuetudine, deest tamen illi de pennarum raritate fiducia. De baptismatis igitur gratia hoc Psalmographus prophetauit. Nam vtique Neophiti nostri nuper baptizati, tanquam Aquilæ depositis vetustatis exuuijs, noua sanctitatis indumenta sumpserunt, & fatiscentibus antiquis maculis, sicut plumis leuibus, rediuiua gratia immortalitatis ornantur, ita vt in his senectutis occidua peccata senuerint, vita non senuerit: tanquam Aquila in pullum, sic illi in infantiam reuocati. est eis seculi de conuersatione notitia, sed adest illis iustitiæ de reparatione securitas. Quid igitur sanctus Dauid dicat, adhuc diligentius videamus. Non enim ait, renouabitur sicut Aquilarum, sed sicut Aquilæ iuuentus tua. Vnius ergo Aquilæ renouandam in nobis asserit iuuentutem, quam vnam, & solam Aquilam rectè Christum Dominum dixerim, cuius iuuentus renouata est tunc, cum à mortuis resurrexit. Depositis enim corruptelæ corporalis exuuijs, rediuiua carnis assumptione refloruit sicut ipse ait per* [v] *Prophetam. Et refloruit caro mea & ex voluntate mea confitebor illi. Refloruit,*

[v] Psal 27.

inquit, caro mea. videte, quo verbo vsus est, non ait, floruit, sed refloruit. Non enim reflorescit, nisi quod antè floruerit. Floruit autem caro Domini, cùm primum de Maria Virginis illibata vulua processit, sicut ait [u] *Esaias, dicens. Exibit virga de radice Iesse, & Flos de radice ascendet. Refloruit autem, cum succiso per Iudæos corporis flore, rediuiua de sepulchro resurrectionis gloria germinauit & in floris modum odorem pariter & nitorem cunctis immortalitatis afflauit: odorem bonorum operum suauitatem circumferens: nitorem in corruptelā perpetuæ diuinitatis ostendens.* Hactenus ille. Simili ferè sensu [x] D. Chrysostomus eum Psaltis Regij locum, quem modò tetigimus, exponens, ait. *Renouationem eam (quam Psalmographus iustis pollicetur, cum dicit, Renouabitur vt Aquila iuuentus tua) Dominus per sanctum baptisma donauit, atque abraso peccati senio, nos ex senibus iuuenes reddidit. Quibus verbis congruunt ea, quæ Deus per Esaiam Prophetam ait: Qui expectant me, mutabunt fortitudinem, assument pennas vt Aquilæ. Quoniam enim diuinas ac regias notas in ortu nostro accepimus, easq. per varia peccati studia obscurauimus, atque corrupimus, idcirco Prophetica oratio regni recuperationem nobis pollicetur (regia enim hæc est auis & volucrum regina) docet autem nos etiam diuinæ liberalitatis & munificentiæ modum, vt huiusmodi iuuentus renouetur, veterem hominem deponens, nouum autem, qui in Creatoris agnitionem renouatur, assumens. Ad hunc enim modum inquit: Iuuentus tua renouabitur, vt in vita ab omni interitu aliena constanter florens ac vegeta sit. Quandoquidem Aquilæ omnium Auium maximè regia est atque altissime volans. Præterea, quoniam hoc unum animal aduersus Solis radios obtueri potest, idcirco haud ab re animæ renouationem, atque à terra in cælum volatum, ipsiusq. vitam in summo lumine futuram Aquilæ naturæ comparauit.* Sancti itaque repuerascunt assumpto immortali corpore, laborem non sentientes mortalium, Christo obuiam in nubibus rapti. Desijt alia ratio, quæ cogat hominem suarum virium obliuisci, & toto pectore se Deo credere, senectus certè abundè id præstat. reddit enim hominem morosum, querulum, voluptatum osorem, vilem, ridiculum. Itaque si in eo rerum statu quispiam iuuentam reddat, nonne is videbitur semimortuum reuocasse in vitam? Atqui mirum videtur, cur non omnia nobis polliceamur de nostro conditore, quando sacer spiritus sponsor existit iuuentutis, similitudinem afferens Aquilæ, quæ exuit senectam. Quanquam minimè in hac vita sperandum alicui idem arbitretur, cùm de anima præcipuè loquatur. Alia quoque ratione reiuuenescit Aquila, cùm rostrum nimio senio aduncum adeò, vt cibum capere nequeat, ad petram rupis excutit, atteritq., pristino statui restituens. Hæc petra Christus est. Rostrum obuncum prauitatem animi, iracundiam & rapacitatem physiognomis designat. vitia hæc non alia ratione, quam per Christi disciplinam excuti queunt, atque ita pro iuuentutis renouatione animi depurationem intelligimus. Corpus enim nostrum ab adolescentia pergit ad senium, verum anima sapientis, pij, probatiq; viri à senecta in adolescentiam transmittitur, atque flauescente, & deficiente homine exteriore interior magis vigescit, ac reuirescit. quo diutius in iusti honestiq. meditatione exercitioq; vitam degit. Tale aliquid apud Platonem inuenias dicente Socrate. *Tunc sanè mentis oculus acute cernere incipit, cum oculus corporis incipit hebescere.*

[u] Cap 11.

[x] In Ps 102. homil.

De amore Aquilæ in pullos ita scribit [y] D. Hieronymus. *Inter cæteras animantes omnes Aquilarum quidem maximus in pullos est amor, quæ in excelsis & inaccessis locis nidos collocant, ne Coluber fætus eo-*

[y] Comm in Esaiam cap. 65 lib 18.

tur violet. Amethystum quoque inter pullos eius lapidem reperiri scribunt, quo omnia uenena superentur. Si hoc verum est, rectè affectus Dei in suas creaturas Aquilis comparatus est, qui omni studio protegit liberos suos, ne Draco, & Coluber antiquus Diabolus obrepat nouellis fœtibus, vt ad nomen lapidis, qui ponitur in fundamentis Syon, omnes aduersariorum insidiæ frangantur. Eadem amittens pennas suas, vt est apud [a] Micheam, significat pęnitentes, qui caluitium pęnitentiæ assumpserint, vt idem tradit, citante [a] Ricciardo Brixiano.

[a] *Cap 1*
[a] *In Symb.*

Quemadmodum etiam Aquila, vbi cum Ceruo pugnat, puluerem alis collectum in oculos eius excutit, vt mox excœcatum præcipitet, ita aduersarius noster Diabolus, quos aggreditur, obiectis diuitijs, alijsq; huius mundi illecebris execęcare & in casses suos præcipites dare annititur. Nihil enim aptius est ad fallendas hominum mentes, quam opes, honores, cupiditates, & alia vitæ blandimenta, quibus fretus Diabolus quamplurimos inescat & ad se attrahit immotos aliâs, si aperto Marte & validis tribulationum, & miseriarum tormentis ageret. Quo sensu [b] apud Esaiam dicitur. *Excæca cor populi huius, ne audiat, auresq; eius aggraua, & oculos eius claude, ne fortè uideat oculis suis, & auribus suis audiat, & corde suo intelligat, & conuertatur, & sanem eum.*

[b] *Cap. 6.*

M O R A L I A.

PLVMAE Aquilæ pro diuitijs ac opibus præsertim Principum ac Regum, in primisq; Imperatoris, cui Aquila est pro insigni, accipi quandoq; solent; vt enim alarum plumis despoliata Aquila volandi impotens fit: Ita & Principum dignitas omnis, nisi pecunia (quam belli neruum vocant) fulta, seu robore omni destituta, & labefactata facilè corruit, quemadmodum argutè ac sapienter Imperator Carolus Quartus ad Principes Germanię sermonem faciens, [a] Dubrauio referente, edisserebat.

Diuitias pluma Aquilæ denotant & cur.

[a] *Lib. 22.*

Ob temperaturam cum Aquilis non incongruè Tyranni & iracundi quiuis conferuntur, quorum animos ira, leuissima quauis de causa transuersos rapit. Ira etenim fortis, vt testatur [b] Aristoteles, non nisi in corporibus admodum siccis dominatum obtinet. Aquilę exemplo voluptates ac superuacanea omnia reijcere ac aspernari docemur. Parit enim ea tria ad summum oua, quorum tertium, tanquam duo ad conseruandam speciem sint satis, è nido præcipitat. Incubatu enim fotuq; ouorum, spiritibus absumptis, vires adeò fatiscunt, vt propemodum volatui inepta sit, tantum abest, vt ad venatum prodire possit & prædam agere. Terna hæc oua triplicem hominis repræsentant appetitum. Quandoq; recta ratione quippiam humanus animus appetit, quod ad perfectionem suam & felicitatem attinet. Nonnunquam de his quę ad corporis vsum spectant, est solicitus, ne animus hospes squalente, ac ruinam minitante domicilio peius, quàm opus est, habitet. His tamen, quæ necessitati sufficiunt, non contenta mens nostra ad voluptates quandoq; à fronte blandientes conuertitur. Verùm hæ eædem vt tertium Aquilæ ouum non tantummodo, ut superuacaneæ, sed & tanquam perniciosæ homini repudiandæ ueniunt. Emolliunt enim deliciæ atque animum virtuti intentum aliò distrahunt, impediuntq; quo minus liberè euolare & arduam uirtutis uiam sectari possit, sed deprimunt sensum multa cogitantem, & ut ait [c] Horatius:

Tyranni Aquilę comparati.

[b] *Ethic. 3. c. 8*

Appetitus hominis triplex per Aquilę oua designatus.

Affigunt & humo diuinæ particulam auræ.

[c] *In Satyr.*

Quæ de liberalitate Aquilæ afferuntur, sanè ad generosam, ac regiam indolem declarandam faciunt. Nec enim in pusillis animis ac sordidis hæc uirtus inhabitat: Sed Regium est, ut in Emblematis suis Bochius inquit, ET POSSE, ET VELLE BEARE. Quandoquidem ex tantilla præda, quam fecit Aquila, sortem suam alijs, aut Auibus, aut bestijs relinquit. Pietatem verò cùm in plerisq; brutis animantibus erga parentes insignem, tùm uerò uel maximè in Ciconia & Aquila est conspicere. Hos senio confectos non alunt tantum, sed & humeris suis aut alis exceptos, quò opus est, transportant, dignam certè accepti beneficij mercedem rependentes. Hîc notent suam ἀστοργίαν & impietatem plurimi, qui parentibus non modò non nutricationis præmium referunt, sed iam senio confectos uix uiuere sustinent: imo uero mortem etiam ijs imprecantur. At hi non erubescunt sese rationis capaces, ab irrationalibus pietate & benignitate uinci.

Indoles generosa & regia ab Aquilę liberalitate.

Aquilę pietas erga parentes.

Quod de Aquila Polypi cirris implicata, ideoq; in mare delapsa ac demersa, refertur; ad eos pertinet, qui aut prædam sibi damnosam captant, aut in alios moliuntur, quæ sibi ipsis exitio futura sunt. Quemadmodum Cambysis filius alter Cyrus apud [d] Messagetas ab Herodoto decantatus, & Polycrates cùm ad diripiendum aurum magno studio ad Orætem profectus

Aquila à Polypo captæ qui similis.

Cyrus Cambysis filius deceptus.

[d] *Lib. 2 in Euterpe.*

Polycrates deceptus.

esset

eſſet, tanquam eſca illecti, tandem decepti fuerunt; & in foueam, quam alijs foderant, ipſi irruerunt. Bruta eiuſmodi diſcrimina, quia ignorant, ſæpe non cauent: homines verò & prudentes in tantum praua cupiditate vinci, vt ſemetipſos præcipitent, hoc moleſtum eſt. Vnde prouerbium; *Malum conſilium conſultori peſſimum*. Et vt vere non minus, quam ſcite Ouidius canit:

> —— *Neque enim lex iuſtior vlla eſt,*
> *Quam necis artifices arte perire ſua.*

Fures quō Aquilam imitentur.

Aquila non venatur locis nido ſuo propinquis. Qua in re vafri & verſipelles eam probè imitari norunt, qui a vicinis expilandis abſtinent, gnari non diu ſe latituros, apud quos iam innotuerint.

Auari Aquilæ rapaci comparati.

Cum rapaci quoq; Aquila non inconcinnè illi comparari poſſunt, qui ſublimibus ſtudijs operam dantes, cœleſtium corporum motibus & rerum naturis conſiderandis intendunt. Aut etiam qui altiſſimorum pietatis noſtræ myſteriorum contemplationem profeſſi, vita interim & impuri ſint ac ſcelerati, toti ſordibus terrenis immerſi, ſuis commodis omnia metiuntur, & inexplebili auaritia æſtuantes, quoruncunq; bona per fas & nefas ad ſe pertrahunt. Huius farinæ hominem [c] D. Hieronymus notat, nempe Heremitam quendam, qui publicas priuatasq; eleemoſynas in ſuum & ſuorum vſum conuerterat. Ita enim ſcribit: *Vidimus & planximus, Craſſi opes vnius morte deprehenſas, vrbisq; ſtipes, quaſi in vſum pauperum cōgregatas ſtirpi & poſteris derelictas.*

[c] Epiſt. 4. ad Ruſtic. monach. de viuēdi forma.

Aquilæ renouatio quid denotet.

Aquilæ renouatio omnes in cognitionem ac emendationem vitiorum ducit. Virtutes enim quoniam nos perficiunt, atque exornant, præclara quædam animi indumenta ſunt, quibus homo amictus & ornatus, longo a vulgo diſcrimine ſeiungitur.

Aquila etiā quæ inter ambulandū vngues contrahit, ne aciē eorū atterat: teſte Plutarcho, monet, ne ingenij noſtri acumē in rebus vilibus hebetemus, ſed arduis, & præſtātibus impēdamus.

HIEROGLYPHICA.

QVANDOQVIDEM ea doctrina, quam notis illis ſacris, & occultis Aegyptij ſapientes exprimere voluerunt, ad moralem potiſſimùm Philoſophiam ſpectat; atque cùm fabulæ quoque, apologi ac emblemata ſub fictæ hiſtoriæ aut ſimilitudinis inuolucro, ceu ſub cortice medullam, præclara quædam documenta, ſimile argumentum cum illis contineant; ne ea, quæ inter ſe maximam affinitatem habent, diuelleremus, ideo myſticis, moralibusq; iam tractatis, Hieroglyphica primùm, quæ & ipſa myſtica ſigna ſunt, hinc fabulas, dein apologos, deniqueemblemata, hiſce, quæ ab Aquila petuntur, commoda, iam iam ſubnectemus.

Hieroglyphica quid & quando & cur inuenta.

Phœnices Hieroglyphica inueniſſe.

Aegyptij quādo hieroglyphica inuenerit.

[a] Lib 3.

[b] Lib 36 c. 8.

Quod ad ſacra ſigna, ſeu hieroglyphica attinet, vt quid ea ſibi velint, primum intelligat lector, ſcire licet characteres illos, ſeu literarum quædam rudimenta, quibus Aegyptij vſi ſunt, tum primum fuiſſe excogitatos, cùm primi parentes (Ioſepho teſte) qui rerum cæleſtium rationem primi mortalium indagaſſe traduntur, ante diluuium illud vniuerſale duas diuerſæ materiæ columnas conſtituerunt, lateritiam vnam, quæ ignibus, ſi fortè orbis conflagraturus fuiſſet, reſiſteret; lapideam alteram, quæ ab aquis terram totam inundaturis non offenderetur, in quibus totum de conſumatione mundi arcanum deſcriberent, & id quidem varijs animalium, rerumq; naturalium formis ac imaginibus literarum loco effigiatis. Cuius rei non ignarus videtur fuiſſe [a] Lucanus, qui Phœnicibus, qui Syriæ prope Damaſcum populi erant, nempe Hebræi Paleſtinę incolę antiquiſsimi, primis hanc inuentionem aſcribit, cum ait:

> *Phœnices primi, famæ ſi creditur, auſi*
> *Manſuram rudibus vocem ſignare figuris.*

Pythagoras & Plato cur in Aegyptum profecti.

Moyſes hieroglyphicorū peritus.

Aquilæ in hieroglyphicis variæ ſignificationes.

Poſt verò cataclyſmum Aegyptij hieroglyphicæ huius ſcripturæ primi authores aſſeruntur, quos conſtantiſsima fama eſt, omnem naturæ obſcuritatem adeò manifeſtè cognitam perſpectamq; habuiſſe, vt eandem per manus traditam, quaſi hæreditariam poſſiderent. Eam notis illis myſticis occulentes poſteritati ſolebant conſignare. Has literas, quas ſcalpturas effigiesq; vocat [b] Plinius, ſoli nouerant Sacerdotes, & qui ab ijs deſcribendis ἱερογραμματεῖς vocabantur: vulgus enim alijs vtebatur. Harum præclara fama ac nomine exciti Pythagoras ac Plato, relicto patrio ſolo in Aegyptum magno ſtudio profecti ſunt, vt hiſce ſe erudiendos traderent. Moyſes quoque gentis Hebreæ dux a Pharaonis filia adoptatus, adhibitis regio more peritiſſimis quibuſq; Aegyptiorum, omni ſcientiarum genere imbutus fuit.

Inter cæteras itaque Hieroglyphicas notas ipſis Aquilæ imago frequens admodum fuit, & variæ ſignificationis.

In primis Regem, rerum tantùmodo suarum satagentem, nec aliorum cõmoda vel incommoda aspicientem, quique tantum gauderet solitudine, per eam, quam proposuissent, Aquilam, ostendere voluerunt. Hæc enim in extruendo nido solicita admodum, in excelsis arduisq; locis nidulatur, & altissimo volatu cęteras Aues omnes superat; Hinc fit, vt ab aliarum consortio sese longissimè abducere videatur; Qui quidem plerisq; regibus mos est, humanam & præcipuè subditorum conuersationem ita auersantibus, vt non nisi propria vel vtilitate vel necessitate coacti, sui videndi copiam faciant.

Regem Aquila denotans, & qualem.

Pręterea quum Deum, aut sublimitatem, altitudinemue, aut contrà humilitatem, depressionemq;, aut excellentiam, aut sanguinem, aut victoriam, significare volunt; Aquilam pingunt. Et primò quidem Deum, eò quòd sit Auis hęc fecunda & longæua: & quia simulachrum videtur esse Solis, cùm præter cæterorum volatilium naturam, intentos oculos, immotosq; ad radios solares teneat.

Deum Aegyptij notabant per Aquilam & quare.

Hinc & Solem, ceu visus dominum, aliquando Aquilæ figura repræsentant.

Solis imago Aquila.

Altitudinem verò, quandoquidem cæteræ alites, cùm sursum euolant, obliquo tramite ascendunt, sola Aquila in altum recto fertur.

Altitudo cur Aquilæ cõparetur, & cur depressio.

Depressionem contrà eandem ob causam, nempè quia sola inter volucres Aquila, maximo & infracto impetu recta, ac veluti perpendiculari linea deorsum labitur.

Excellentiam autem, quoniam præstat cęteris volatilibus omnibus.

Excellentię Aquilę typus.

Sanguinem, quia non aquam, sed sanguinem seu cruorem, dicunt bibere.

Sãguis per Aquilam indicatus.

Victoriam, quòd reliquas Aues omnes robore, ac viribus longè superat. Quinimò si fortè cum Aue quapiam congressa, propè esse, vt ipsa vincatur, pręsentit; supinam sese in terram proijcit, vngues exporrigit, horumq; sese armis tuetur, ac alteram impugnat & lacessit, quod ipsum cùm aduersaria Auis pręstare nequeat, in fugam facilè vertitur.

Victorię Aquila hieroglyphicum, & quare.

Pro Anima quoque Aquila ponitur, ex nominis interpretatione. Vocatur enim apud Aegyptios anima Baieth; hoc autem nomen diuisum cor & animam significat. Est enim Bai anima, Eth verò, Cor. Cor autem apud Aegyptios est ambitus animæ, vnde nomen ipsum sonat, quasi cordatam animam. Quia & Aquila eiusdẽ naturæ cum anima, vt plurimùm aquam non bibit, sed sanguinem, quo & cor nutritur: non autem anima, vt perperam opinabantur Aegyptij; etiam sic & anima corpus esset.

Aquila quoque Sacerdotum Aegyptiorum hieroglyphicum fuit, quæ saxum gestaret, hominemq; designaret, qui firmam stabilemq; in vrbe, locoue quopiam sedem sibi posuisset. Illa enim simul atque nidum suum composuit, vt stabilitatem ei maiorem conciliet, ac procuret, lapidem quendam quæsitum, allatumq; in nidum pro firmamento collocat. Neq; aliam huius rei causam sacerdotes illi tradidêre, satis habentes constructi nidi firmitatem hoc argumento indicasse. Nam & firmandis nauibus priusquam anchoræ vsus repertus esset, id opis saxa contulêre. Id quod Apollonius Argonautas fecisse scribit.

Hominis, qui firmas in loco sedes posuit, hieroglyphicum.

Saxa ꝑ anchoris in vsu fuisse.

Quidam etiam, cùm pium ac misericordem, vel regem, vel diuitem, qui scilicet victum, cæteraq; vitę sustentandæ necessaria, inopibus erogat liberaliter, describant, Aquilam ob oculos ponunt, eam præsertim, quæ ab insigni vigore Ossifraga nominata fuit, quæque pullos ab Aquilis alijs eiectos nido, imbecilles adhuc, ac parentis opera etiamnum egentes, ad se recipit, tueturq; benignè, ac fouet, donec ad iustum robur adoleuerint, & sibi ipsis victum parare possint.

Regis Pij hieroglyphicum.

Ossifragæ pietas.

Eandem benignitatem, cùm alij denotare vellent, Aquilam cum alia quauis alite, ex eadem olla cibum capientem finxerunt.

Benignitatis typus.

Sed enim ab his diuersa ponere videntur Aegyptij sacerdotes, qui morosum & difficilem admodum in filios patrem, per id genus Aquilæ, cui Pygargo nomen est ab albicante cauda, significare voluerunt. Ea enim maximè omnium animalium pullos suos fastidit, vt non immeritò Plotinus eos, qui sine ratione, modoq; ciuitates atque imperia, aut domos suas, & familias administrauerint, post obitum per παλιγγενεσίαν Aquilas fieri dixerit.

Patris in filios impij typus.

Pygargi Aquilæ impietas in filios.

Ob eandem hanc causam per Aquilam haud ineptè regni solitudinem intelligimus. Sunt enim qui hoc, quam iniquitatem in prolem quidam uocant, ita tuentur, vt regium esse dicant unicum è filijs hæredem instituêre, rerumq; habenas vni soli committere, quandoquidem ut ait [c] Ouidius:

Solitudinis regni imago.

Non bene cum socys Regna, Venusq; manent. & alibi:
Non bene conueniunt, nec in vna sede morantur
Maiestas & Amor. & ut [d] Lucanus.
Nulla fides regni socys, omnisq; potestas.
Impatiens consortis erit.

[c] *Lib. 3. Metamor.*

[d] *Lib. 1.*

Et

Et meo iudicio non immeritò. Nam apud rerum scriptores passim legimus potentissimas vrbes euersas, clarissima regna deleta, illustres familias extinctas, & in populos omnia malorum genera grassari cœpisse, simul atque potestas regia pluribus fuit communicata. Quin etiam [e] Isocrates æquabiliorem ciuibus monarchiam ostendit, propterea quòd illa ambitiones, omnium popularium dissensionum semen, extinguat. Quod cùm [f] Aristoteles quoque mirum in modum approbaret, [g] Homeri sententiam sequutus, quo disputationibus suis pondus adderet, & authoritatem, versum eius citauit:

[e] In Nicocle.
[f] Polit. 4 cap. 4.
[g] Ill. B.

Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη· εἷς κοίρανος ἔστω,
Εἷς βασιλεύς. Quæ latinè sonant:
Non bonum est multorum dominatus vnus dominus esto,
Vnus Rex.

[h] In Iliad. ex Polyantea. 728.2.

Alibi etiam [h] Homerus vnius Imperium optimum esse testatur, cùm ait:

Multorum Imperium multa est confusio semper,
Multi sunt damno domini. rex vnicus esto.
Vnus sit Princeps populum ditione gubernans,
Cui dedit Imperij sceptrum Saturnius ingens

Potentiæ perniciosæ typus.
Pantheræ antipathia cũ Hyena.

Simili ratione ijdem Sacerdotes potentiam cuiuspiam, quæ socijs & amicis perniciosa esset, per Aquilæ pennas significabant. Huiusmodi siquidem pennarum, vt suo loco à nobis dictum, ea vis est, vt aliarum Auium plumas, si commisceantur, interterere, & quodammodo deuorare videantur. Quod & in tergoribus Pantheræ, atque Hyenæ identidem fieri compertum est. Ita eius, qui rerum summa potitur, maiestas, fulgore suo reliquos obscurat, & veluti micantissimum Solis iubar, vbi exortum fuerit, lucem omnibus stellis intercipit. Obijciunt alij, hoc in multorum Principum tyrannidem, & rapacitatem, quibus non sine rerum tuarum iactura possis adhærescere. Quomodocunque autem quispiam hoc acceperit, ita natura comparatum est, vt debiliora à validioribus absumantur.

Si verò hominem eo mortis genere, quod Homero, Platoniq; omnium est miserrimum, perijsse, ijdem signare voluissent, hieroglyphicum habebant Aquilæ, cuius rostrum esset curuum enormiter. Senescentibus enim Aquilis rostrum supernum increscit adeò, & curuatur, vt nulla demum aperiendi data copia, inediâ plerunque deficiat. Hinc illa in bibaces senes exprobratio: *Aquilæ senectus*. quòd hæc amissa comedendi facultate sorbillando aliquandiu vitam sustinere cogatur.

Conuitiorũ contẽptoris hieroglyph.

Si verò conuiciorum contemptorem significare volebant, Aquilam depingebant immotam, quæ nec pennis, nec rostro minaretur quicquam mali, & iuxta eam Cornicem, quæ eam lacesseret, & conuicijs molestaret.

[i] Lib. de abstinendo ab animatis.
Magi homines brutorũ nominibus compellãt.

Magi quoque, vt [i] Porphyrius refert, hominum ad animalia bruta affinitatem insinuantes, brutorum etiam nominibus eos appellant, vt Leones, ijsdem sacris initiatos mulieres Hyenas, ministros Ceruos, patres verò Aquilas & Accipitres.

Masculi, & feminis typus.

Aquilæ autem pullus Aegyptijs masculum & orbiculatum quidpiam, vel semen hominis denotabat.

EMBLEMATA.

Magnanimitatis symbolum.

HOS, qui Emblematis conscribendis operam dederunt, pulcherrima ab huius Alitis natura, symbola mutuatos esse videmus. Huius rei fidem facturi exempla aliquot ex doctissimi Alciati poemate ante alia subijciemus. Primum ad magnanimitatem spectat, quę per Aquilam demonstrabatur, Alitem nempe generosam & fortissimi Aristomenis tumulo insidentem. Hoc sic habet:

Quæ te causa mouet, Volucris Saturnia, magni
Vt tumulo insideas ardua Aristomenis?
Hoc moneo, quantum inter Aues ego robore præsto,
Tantum semideos inter, Aristomenes.
Insideant timidæ timidorum busta Columbæ,
Nos Aquilæ intrepidis signa benigna damus.

Alterum eiusdem Emblema inscriptum:
QVAE SVPRA NOS, NIHIL AD NOS, Aquilæ voracissimè Promethei iecur exedentis symbolum, curiosis maiestatis cælestis, rerumque diuinarum scrutatoribus applicat, cuius hæc sunt verba:

Caucasea

Caucasea æternùm propendens rupe Prometheus,
Diripitur sacri præpetis ungue iecur:
Et nollet fecisse hominem, figulumq́; perosus
Accensam rapto damnat ab igne facem.
Roduntur varijs prudentum pectora curis,
Qui cæli affectant scire Deûmq́; vices.

Tertium eiusdem authoris, sub lemmate, DEVS, Aquilæ Ganymedem in cælum rapientis imagine, in Deo lætandum docet:

Aspice, vt egregius puerum Iouis alite pictor
Fecerit Iliacum summa per astra vehi.
Quisue Iouem tactum puerili credat amore?
Dic hæc Mæonius finxerit vnde senex?
Consilium, mens atque Dei, cui grandia præstant,
Creditur is summo raptus adesse Ioui.

Sed Homerus diuina potius ad nos, quam humana ad Deos transferre debebat: neque enim in Deum humanorum huiusmodi affectuum uitia cadere credendum est. Habet & aliud Emblema quod nos à minimis quoque timendum esse admonet ex [a] Oro Apolline nimirum, vel ex Aesopica fabella, quam postea nos ponemus, desumptum, ita habens: [a] *Lib. 1. Hierogl.*

Bella gerit Scarabeus, & hostem prouocat ultrò,
Robore & inferior, consilio superat.
Nam plumis Aquilæ clam se neque cognitus abdit,
Hostilem vt nidum summa per astra petat.
Ouaq́; confodiens, prohibet spem crescere prolis,
Hocq́; modo illatum dedecus ultus abit.

Quidã eruditus vir Cęsar Triuisanus, vt narrat doctissimus [b] Ioachimus Camerarius iunior Medicus præclarus, olim discipulus noster, integrum commentarium edidit Italicum, de quodam symbolo siue emblemate. Curauit autem author ille depingenda quatuor diuersi generis animalia eo modo, vt unum alterum respiceret. Inter illa Aquila, & Leo è regione superius, & inferius Siren, & Draco conspiciebantur. His animalibus, amorum quatuor genera voluit repræsentare; nimirum desiderium, & amorem veræ gloriæ, & famæ; secundum virtutis, & præstantiæ animæ; tertium pulchritudinis; quartum diuitiarum. His eorum proprietates accommodat. Nam ad primum, quod omnia inferiora in altum ducit, & famæ & gloriæ è rebus præclaris, & laudabilibus conquisitæ incumbit, Aquila pertinet, quæ inter omnes alias Aues volatu suo partes superiores cæli petit, & acie præterea oculorum singulari prædita est. Vnde veteres Poëtæ, vt antea diximus, Iouis ministram esse fabulati sunt. Solæ autem Aquilæ corona in capite addita est, quę amorem sanctum, & diuinum circa res cęlestes designat. Leo secundo generi accommodatur, qui robore & fortitudine quadam cęteris animalibus dominari dicitur, adeò generoso animo & alto, vt quemadmodum scribunt, hominibus dormientibus, vel in terram, quasi mortui essent prostratis, uel etiam infantibus parcat, nec ullam noxam inferat. Præterea in campis apricis & amplis securus, spretis uenatoribus, non mutato consueto ingressu procedit, quod uirtutis & magnanimitatis exemplum est. Ad tertium genus amoris, quod in pulchritudine appetenda consistit, Siren additur, cui, ut fingunt poëtę, tam suauis uox est, ut omnes, qui audiant, ita demulceat, ut etiam somno inde corripiantur. Draco ultimo generi comparatur, quod uersetur circa diuitias, & opes mundanas; nam his illum pręsidere, easque custodire perhibent, estq; oculis acutissimis, quę omnia diuitijs conquirendis non malè possunt applicari. Emblematis siue symboli huius inscriptio erat; AMOR CAVSA OMNIVM. Quòd si cum microcosmo quoque, idest paruo mundo siue homine hęc conferre uoluerimus, Aquilę semper in altis locis uiuenti, & prędę inhianti, caput respondet, in quo est intellectus in perpetua rerum inuentendarum meditatione occupatus, cuius quoque ad cibum ingerendum inest. Leoni cum pectore conueniet, in quo consistit fortitudo. Sireni tanquam uoluptuarię, & in aquis degenti, inferior uenter. Et tandem Draconi per terram repenti, pedes & crura attribuentur. Circum hęc uerò animalia undequaque flamma mollis & lucida depicta erat, qua nobilitas ex excellentia amoris denotatur. Nam inter alia elementa ignis pręcipuum locum obtinet, tanquam reliquis efficacior: Occupat autem hęc flamma uniuersum spatium circa quatuor animalia, quoniam ipsius uis & potentia per cũctas res penetrat, atq; sese diffundit, quod etiam catena indicat, qua animalia inuicem colligantur, & sæpè vnum ad alterum pertrahitur. Est autem illa in superiore parte aurea circa Aquilam, & Leonem, cum amor diuinus & vniuersalis sit prestantissimus; circa

[b] *Cent. 2. de anim. symb. vltimo.*

Amorum quatuor genera repræsentata per quatuor animalia.

Amor caussa omniũ.

inferiora autem animalia plumbea, humanum, atque etiam beſtialem amorem ſignificãs Huic μυθολογικῷ figmento auctor addidit inſcriptionem græcam hanc, Ὁ ἘΡΩΣ ἉΠΆΝΘΩΝ ΑἼΤΙΟΝ, ΚΑῚ ΠΡῸΣ ΑΥ̓ΤῸΝ ἍΠΆΝΤΑ. id eſt: AMOR CAVSSA OMNIVM, ET AD IPSVM OMNIA: quod nimirum ex amore vero, omnes res originem ducant, primumq; rerum ſit principium, & ſic tandem in ipſum vniuerſa quoque reuertantur. Hæc ex Cæſare Treuiſano Camerarius, & alia quæ breuitatis cauſſa prætereo.

Iulianum Apoſtatam legimus Aquilam, quam homo proprijs ipſius pennis transfigeret, pro Symbolo cum inſcriptione, SIC ARS DEPRENDITVR ARTE: quod in labaro ante ſe ſemper ferri voluit, habuiſſe. Hoc ſignificabat ſe à proprijs artibus impetitum fuiſſe: meminit eius Emblematis [d] Achilles Bocchius conciuis noſter, his verbis:

[d] *Lib. 1. ſymb. quæſt. ſymb. 19.*

Impoſtor ille Iulianus maximè,
Qui Chriſtianos perſequi decreuerat,
Artes eos docere vetuit liberis
Dignas hominibus, ſcilicet ne prapetes
Euellerent de Aquila ſua pennas, quibus
Configerent etiam Aquilam. Qua imagine
Vſum ferunt illum eſſe, vbi primum artibus
Seſe impetitum fortè deprehendit ſuis.

[e] *Lib. de ſymb. Heroicis.*

[e] Claudius Paradinus, vt monſtret ad res difficiles & arduas ſuperandas, ſumma induſtria, labore, ac diligentia opus eſſe, Aquilam depingit, Cerui capiti inter cornua inſidentem. Illa enim Ceruum adoriens in eius cornua ſe inſinuat, puluereq; (quem plumis ſuis ad eam rem prius congerit) ita eius oculos opplet, vt tandem de rupe aliqua præcipitem ſe dantem ſuperet; inſcriptio huius Symboli eſt: ARDVA DETVRBANS VIS ANIMOSA QVATIT.

Draconi ſuprà diximus cum Aquila perpetuam intercedere inimicitiam, quò fit, vt nunquam abſque acerrima pugna mutuò occurrant, tamq; periculosè in aëre inter ſe committantur, vt Aquila Draconis cauda circumuoluta, ambo deorſum ſimul corruant. Animalia iſtæc ita conuoluta cum inſcriptione, VT LAPSV GRAVIORE RVANT; depingit idem author. Hoc Emblemate ſuperbos, & potentes inter ſe contendentes, ac diffidentes, vtrosq; ſæpè exitium ſibi accerſere, ſignificare poſſumus. Aquila enim & Draco pugnantes ambo ſæpe moriuntur.

Hieronymus Ruſcellus, vt ducem, cui alioquin bella potius, quàm pax colenda eſſet, pacis amantem exprimat, Aquilam depingit, pedibus oliuæ ramum ferentem cum inſcriptione. BELLA GERANT ALII.

In Inſigni Franciſci Gonzagæ.

Aquila eodem authore, quæ teneat oculos intentos in Solem cum verbis: CHE MI PVO' FAR DI VERA GLORIA LIETA. Significat mulierem, quæ demonſtret habituram ſe ſemper mentis ſuæ oculos in Deum intentos, qui ſolus cùm cordis, tùm renum abſcondita illuminat.

In Inſigni Irenis Caſtriotæ.

In Inſigni Gabrielis Cæſarini.

Eadem Auis apud Catullum Camillium liberos Soli opponens, quod facere ſolet, vt probet, nunquid ad illius lumen caligent, patrem, qui filios ad paternam nobilitatem adhortetur, denotat adiectis Verbis, MEI NON DEGENERANT.

In Inſigni Vinci Acolti Aretini.

Ruſcellus ſimile ferè refert emblema, ſed diuerſo admodum ſignificatu. Aquila enim eodem modo fœtus ſuos in Solem intentis oculis exponens, in nido depingitur cum inſcriptione, SIC CREDE. Hæc viri a muliere, quam deperit, non redamari ſe credentis, typus eſt, niſi ea veri amoris de ſe edat ſpecimina. Nam Aquila, etſi roſtrum, caput, pectus, vngues, pennasq; ac reliquum corpus, ſuo ſimillimum liberos ſuos habere videat, ſi tamen ad Solem nictent, tanquam ſpurios eos reijcit.

In Inſigni Curtij Gõzagæ.

Quæ verò recto volatu ad Solem contendit, cum Hetruſci huius verſus inſcriptione, PVR CHE NE GODAN GL'OCCHI, ARDAN LE PIVME, egregiè vel virum exprimet, qui de nulla alia re ſe ſolicitum demonſtret, quàm vt mulieris, quam ſummo proſequitur amore, conſpectu fruatur: vel eum, qui nullum non contemnere laborem velit, aut aduerſa quæuis ſubire, dummodo ad gloriæ, quæ ex ſcientiarum cognitione procedit, metam perueniat. Aquila enim mentis intentionem denotat, & Sol, vt Philoſophi teſtantur, ſcientiarum fons eſt, ac origo.

In Inſigni Galeatij Fregoſij.

Ad eundem ferè ſenſum illud eſt emblema apud eundem, in quo Aquila ita depicta, vt ſub cælo procelloſo, ac fulgurante, immunis atque intacta, Solem inſpiciendo, ab altera parte ad montem volatu contendere videatur; cum lemmate, NI MAZZAR ME, NI SPAVENTAR ME, hoc eſt: NEQ; OCCIDERE ME, NEQ; TERRERE ME,

ME, significat virum, qui nullis aduersitatibus expauescit, quò minus in incœpto amore, vel in quouis alio honesto negocio perseueret. Ales enim virum, mons virtutem, tempestas aduersitates denotat.

Aquila Promethei cor siue hepar corrodens cum lemmate, ALTA COGITATIO, Principem significat, qui profunda atque alta mentis indagatione perscrutetur, atq; ponderet.

A Dipsade serpente Aquila in pectore morsa, cum inscriptione, SEMPER ARDENTIVS; virùm exprimit, qui quò sæpius dilectę à se fæminæ conspectu fruitur, eò magis eam deperеat. Tantam enim serpentis illius morsus affert sitim, vt eo ipso puncto, quò plus sint potæ, plus sitiantur aquæ. Hæc eadem ales oculos in Solem intentos, fixosq; tenens apud amatores amantis in amatam reiteratum significat sæpius intuitum.

Si pedibus pingatur terram tangentibus, capitibusq, (est enim nostris Impp. biceps) ad cęlum elatis & alis expansis, cùm fulmine à sinistra, & Lauri ramo à dextra, & cum lemmate Ε'Ν ΚΑΙ'ΡΩ Ε'ΚΑ'ΤΕΡΟΝ, id est: IN OPPORTVNITATE VTRVNQVE, typus erit Imperatoris, se in terris quidem imperare demonstrantis, sed tamen mentis intentione ad cęlum aspirare, summoq, desiderio cùm contemplando, tùm imperium domi, militiæq; benè gerendo ita intentum, vt tandem ad Deum, cui omnia refert accepta, peruenire studeat. Aquila enim Imperij, fulgur belli, & pœnarum, laurus pacis & pręmij signum est.

Non inuenustum quoque est hoc Emblema quod [g] Stephanus Vinandus Pighius describit, Principis, inquit, nostri (loquitur autem de Carolo Cliuensis ducis filio) clypeus coloris erat argentei cum margine purpureo, qui distinguebatur aureis Leonum capitibus & rosis. In vmbone medio synthema depictum istud: Aquila nigra, fulmen aureum vnguibus tenens a dextris: item Vultur, siue Accipiter fuluus, cùm diademate aureo in vnguibus a sinistris. Quæ Aues duo sceptra inter ipsas decussatim posita contingant, quibus notatur concordia, & confęderatio potentiæ. Aquila designat summum in primis Imperium atque Principatum: Vultur in Hetrusca disciplina, & augurijs Romanis inter alia multa, regem, & regnum, quemadmodum etiam Accipiter in literis Aegyptiorum hieroglyphicis, vt Orus Apollo testatur: sic etiam Imperij vim ipsam, fulmen istud Iouis, & diadema regnum significant. Hactenus itaque ille.

[g] In descrip. pōpæ equest. in Coronat. Rodulphi Imp.

F A B V L Æ.

Ganymedis a Ioue rapti fabula.

FABVLAE, etsi commentitiæ plerunque, & pro authoris libitu excogitatæ sint, veritatis tamen nonnihil tanquam sub vmbraculo in se quandoque continent. Hoc inter alios ea, quæ de Ganymede ab Aquila Iouis ministra rapto, passim apud fabulosos simul & mysticos poëtas legitur, satis declarat. Hanc enim, vt fabulam scitè his versibus [a] Ouidius Iouem in Aquilam versum fingens expressit.

Rex superûm Phrygy quondam Ganymedis amore
Arsit, & inuentum est aliquid, quod Iupiter esse
Quàm quod erat, mallet, nulla tamen alite verti
Dignatur, nisi qua posset sua fulmina ferre,
Nec mora percusso mendacibus aëre pennis
Arripit Iliadem, qui nunc quoque pocula miscet,
Inuitaq; Ioui nectar Iunone ministrat.

[a] Lib. 10. Metamor.

De eadem Fabula hęc [b] Ciceronis extant verba: *Nec Homerum audio, qui Ganymedem à Dijs raptum ait propter formam, vt Ioui pocula ministraret, non iusta causa, cur Laomedonti tanta fieret iniuria. Fingebat hæc Homerus & humana ad Deos transferebat, diuina mallem ad nos.* Vbi Ganymedem Laomedōtis filium facit, lapsus videlicet memoria, quo nomine magni viri magnis, grauibusq; curis impediti, cùm citant vel authores vel eorum testimonia, laborare solent. Homerus Trois filium facit, cuius fabula refertur in hanc sententiam, vt vertit Nicolaus Valla:

[b] In prima Tusculana.

Tros ab Ericthonio satus est de sanguine Trois
Ilus & Asaracus, similisq; Deo Ganymedes
Egregius forma raptus sublimis in auras
A superis cælo positus Diuûm inter honores
Pulcher, vt ante Iouem misceret pocula mensis.

Veruntamen hanc fabulam [c] Herodianus præter alios, ad rem verè gestam refert, cùm inquit.

[c] Lib. 1 in vita Commodi Imp.

Pugnam illic Ilum Phrygem, Tantalumq́ Lydum inter se conseruisse, siue de via, aut obiter ortam, siue ob raptum Ganymedis, comperta, nomenq́ ex ea clade conflictus loco esse impositum. Cum enim æquis viribus decertatum esset, & permulti vtrinque cecidissent, Ganymedem ipsum ferunt trahentibus in diuersa Germani fratris & amatoris manibus, vita esse orbatum sublatumq́ è medio. Pro calamitatis solatio relata ad Iouem raptorem fabula, diuinis fuisse honoribus affectum. [d] Paulus etiam Orosius, *Tantalus*, inquit, *Rex Phrygiorum Ganymedem Trois Dardaniorum regis filium, cum flagitiosissime rapuisset, maiore conserti certaminis fœditate detinuit, sicut Phanocles poeta quoque confirmat, qui maximum bellum ob id concitatum fuisse commemorat.* [e] Eusebius idē ferè scribit, inquiens, *Ob raptum Ganymedis, & Trois patris, Ganymedis & Tantali bellum exortum esse.* Quam in re confirmandam Phanoclem poetam citat authorem. [f] Lactantius verò poëticum velamentum ita referat, vt tradat ideò dici Iouem rapuisse in Aquila catamitum, quia aut per legionem rapuit, cuius insigne Aquila est, aut quia nauis qua fuit impositus, Aquilam tutelarem habuit. Frustra igitur Iouis fabula fertur, & raptrix Aquila fingitur, ideoq́ magis, quòd Chalcidenses, vt & Strabo confirmat, ostendere solebant locum, vocareq́ harpagium. ἁρπάζω enim Græcis est Rapio. Id autem circa Dardanium montem accidisse arbitrantur. Hanc Aquilam tanto ex ære fecit artificio Leocras statuarius, vt [g] Plinius refert, *vt quid raperet ipsa videretur intelligere, parceretq́ ne vnguibus vestem, quem ferret, Ganymedis rumperet*, vnde etiam Martialis ait:

Illæsum timidis vnguibus hæsit onus.

[d] *Lib. 1. c. 12.* [e] *In Chronicis.* [f] *Lib. 1. de falsa relig.* [g] *Lib. 34. cap. 8.*

Promethei fabula.

Illud quoque, quod Prometheum post factos à se homines, solis ignem furatum, ideoq́; iratos Deos febres ac morbos immisisse terris, vt Sappho & Hesiodus commemorant, & [h] Horatius obiter his verbis attingit:

Post ignem æthereâ domo
Subductum, macies & noua febrium
Terris incubuit cohors.

[h] *Lib. 1. car. ode. 3.*

Prometheus Astrologiã inuenit.

Et quod ipsum in monte Caucaso per Mercurium religatum ad saxū, adhibita Aquila Typhonis, & Echidnæ filia, quæ cor eius (alij hepar) exederet, fabulantur, ad historiam referri nec sine ratione potest. Nam Prometheus vir prudentissimus, & quidem à prouidentia sic dictus, primus Astrologiam Assyrijs indicauit, quam agens in monte altissimo Caucaso, nimia cura, & solicitudine deprædenderat. Quod autem ad fabulam ipsam attinet, [i] Lucianus Prometheum de ærumnarum diuturnitate conquerentem inducit hisce verbis: *Igitur sufficientem iam pœnam persolui, tantum tempus in Caucaso affixus, pessimam alitum perditam Aquilam nutriens hepate.* Et [k] Martialis de pœna Laureoli:

Qualiter in Scythica religatus rupe Prometheus
Assiduam nimio pectore pauit Auem.
Nuda Caledonio sic pectora præbuit vrso
Non falsa pendens in cruce Laureolus.

[i] *Dial. prim. Deor.* [k] *Lib. 2. Epig. 7.*

Hercules Prometheum liberat occisa Aquila.

De liberatione verò ipsius [l] Pausanias inter cætera Herculis facinora, illud quoque memoriæ prodidit, quòd Hercules Aquilam voracem sagitta trãsfixam interemerit, Prometheumq́; è vinculis exemerit. Hoc etiam Phærecides testatus est, vbi Herculem à Prometheo poculum accepisse scribit, ac in eo nauigasse per Oceanum, cùm ad aurea [m] Hesperidum mala contenderet. A Prometheo quoq́; iam vinculis soluto viam didicisse, qua illuc pergeret.

[l] *In Eliacis.* [m] *Lib. 10. de nuptijs Iunonis.*

Prometheum cur Iupiter liberauit.

Alij tamen, non ab Hercule occisam Aquilam, ereptumue Prometheum, sed à Ioue solutum scribunt, quoniam illi vaticinatus esset, quòd si rem cum Nerine nympha haberet, vel vt alij cum Tethide Achillis matre, futurum esse, vt filius ei nasceretur, à quo eadem Iupiter pateretur, quæ ab ipso passus fuerat Saturnus. [n] Philostratus verò Herculem non illum fuisse scribit, qui Thebis est ortus, sed alium quendam, cuius genealogiam tamen non recenset. Ligatum autem fuisse Prometheum, vt alij putant, in antro, quod in radice montis ostenditur, vbi & vincula petris affixa conspici Damis refert, quæ difficillimum nosse sit, quanam ex materia confecta sint: vel ut alij in summo cacumine, & fuisse biceps, ideoq́ singulis tumulis singulas manus alligatas fuisse, cùmq́; stadij unius spatio inuicem distent, ideò tanta illum corporis proceritate fuisse narrant. Addit etiam Aquilas quicunque Caucasum habitant, inimicas habere, ideoq́; illarum nidos, ubicunque enatos igniferis sagittis incendere, laqueos demum ad eas capiendas tendere, Prometheum sese ulcisci dictitantes. Non desunt, qui dicant, Aquilam corrodētem Promethei cor, siue hepar significare Nilum fluuium, cuius incremēti causas cùm ille inuestigare nesciret, ab Hercule edoctus, ab Aquila liberatus dicitur. Ouidius uerò Periclimenum, qui a Neptuno potestatem habuit, ut in quas uellet, se mutaret, formas, cùm in Aquilam uersus esset ab [o] Hercule sagitta confossum fuisse scribit hisce uersibus:

[n] *Lib. 2. In vita Apollo.* [o] *Lib. 12. Metamor. M. 109.*

Hic vbi nequicquam est formas variatus in omnes,

Vertitur

Vertitur in faciem volucris, quæ fulmina curuis
Ferre solet pedibus, Diuûm gratissima Regi,
Viribus vsus Auis, pennis, rostroq; redunco
Hamatisq; viri laniauerat unguibus ora.
Tendit in hunc nimium certos Tirynthius arcus,
Atque inter nubes sublimia membra ferentem,
Pendentemq; ferit lateri, qua iungitur ala.

Fabula etiam est Meropem Coum, cùm vxorem Nymphã Ethemeam (quæ, quòd colere Dianam desijsset, ab ea iaculis configi cœptã, tandem viua ad inferos à Proserpina rapta fuerat) mortuam deflere non desineret, sibiq; mortem præ dolore vellet consciscere, à Iunone, quam fortè dum vxorem lugeret, hospitio exceperat, sortis miserta, in Aquilam conuersum, & inter sidera relatum esse, ne sic etiam si hominis effigie illum eò collocasset, nihilominus coniugis desiderio teneretur. *Merops Cous cur figura Aquilæ inter astra relatus*

Nonnulli tradiderunt Mercurium, alij Anapladem pulchritudine inductum, Venerem deperisse, & cùm eius copia non daretur, animo vt contumelia accepta, defecisse. Iouem autem eum miseratum, cùm Venus in Acheloo flumine lauaret, misisse Aquilam, quæ soccum eius in Amythaoniam Aegyptiorum delatum, Mercurio traderet, quam persequens Venus ad cupientem sui peruenit, qui uoti compos factus, pro beneficio accepto, Aquilam cælo locauit. *Mercurius Veneris amore captus.* *Aquila cur in cælo locũ habeat.*

Similem siue fabulam, siue historiam de [p] Rhodope Strabo, vbi de Pyramide agit tertia Aegypti, quæ primis duabus quidem minor est, sed maiore impensa exstructa, in hæc uerba scribit: *Hæc dicitur meretricis sepultura ab amantibus facta, quam Sappho poëtria Doricham vocat. Alij eam Rhodopen nominant, atque fabulam narrant, quòd, dum lauaretur, Aquila alterum ex calceis e manu ancillæ ereptum Memphim deportarit, & in sublime supra Regis verticem iura dantis elata, calceum in eius gremium demiserit, cuius ille venustate, & rei miraculo permotus, tota eam regione perquiri iusserit, quæ huiusmodi calceum gestaret, quæ tandem in vrbe Naucratitarum inuenta, & ad Regem adducta, ab eo in vxorem accepta fuerit, & post mortem hanc sepulturam habuerit.* [p] *Lib. 17. Geogr.*

Eadem penè [q] Aelianus, Regem hunc Aegypti, in cuius gremium iniectus sit calceus, Psameticum nominans, enarrat. [q] *Lib. 13 de varia Hist.*

In Aquilam item mutatum Cæneum fuisse post mortem Poëtæ referunt, qui cum Centauris pugnauerit, cuius item Ouidius [r] meminit his verbis: [r] *Metamorphos. 12.*

Abnuit Ampycides, medioque ex aggere fuluis
Vidit Auem pennis liquidas exire sub auras,
Quæ mihi tum primùm, tunc est conspecta volucris,
Hanc vbi lustrantem leni sua castra volatu
Mopsus, & ingenti circùm clamore sonantem
Aspexit, pariterq; animo est, oculisque secutus,
O salue, dixit, Lapithææ gloria gentis,
Maxime vir quondam, sed Auis nunc vnica Caneu.

APOLOGI.

APOLOGI [a] Plutarcho teste, veluti emblemata animata ad vsum virtutis, & ad actiones hominũ distinguendas effictí sunt, & vtilitatem simul cum delectatione coniungunt. Cuiusmodi inter alios satis frequentes ab Aquilæ natura petiti sunt. Hęc enim vbicumq; magnorum ac potentum aptè personam gerit. [a] *Lib. de audien. Poet.*

Talis est, qui de colloquio inter Aquilam & Vulpem confictus est. Cuius narratio talis est. Vulpis catuli aliquando, quæ in antro suo latitabat, ludibundi foris discursabant, eos uisos Aquila diligenter obseruauit, tandemque vnguibus abripuit comprehensos. Horum clamore & planctu excita mater, è cauerna prodijt, quid rei esset uisura, suspiciens, catulos Aquilæ prędam factos conspicit, supplex rogat, vt eos demissos sibi velit reddere. Hæc vlla ratione id facere se posse negat, his pullis suis famelicis pro esca opus esse: quo dicto nidum petens auolat. Vulpecula calamitatem suam frustra deplorat, ad nidum usque catulos prosequitur, instat precibus, vt salutem catulorum impetret. Tandem vbi se incassum querelas fundere, nec quicquam precando promouere videt, ad solitas artes conuertitur. Arripit ignitam facem & stipulis, aridisque ligni ramentis, quę arbori, cui Aquila insidebat, circumposuerat, admouet. Quo peracto, ita ad Aquilam infit. Nunc quæ alijs salutem, quam potes, non vis præstare, te ipsam cum pullis, si potes, serua. Aquila periculi *Vulpis & Aquilæ colloquium.*

magnitudine viſa, ac pietate materna ergà pullos mota, Vulpem orat, igni parcat, nec arborem comburat, ſe catulos incolumes reſtituturam eſſe. Docentur hoc apologo potentes ac locupletes, ne miſeris, inopibuſque inferant iniuriam, non tantùm, quia iniquum ſit calamitatem addere calamitoſo, ſed etiā, quòd ſępenumerò contingat, vt etiam infimę ſortis quiſpiam & minus potens nocendi facultatem nanciſcatur. Hic apologus carmine non ineleganti ita expreſſus legitur:

Calamitas Calamitoſo non addenda.

Dum Vulpes Aquilam pro rapta prole perungit
Melle precum, prædam reddere neſcit Auis.
Præda gemit, volucriſq; timet cibus eſſe guloſæ.
Sed redimit natos vtilis arte parens:
Arboreum ſepit ſtipulis, & vimine truncum,
In ſtipulis docto dirigit ore facem.
In pullos Aquilæ conturat copia fumi,
Hunc timet, & Vulpem prouida placat Auis.
Non ſit, qui ſtudeat, quia maior, obeſſe minori,
Cum benè maiori poſſit obeſſe minor.

Cornicis & Aquilæ Apologus.

Alius de eadem & Cornice interloquentibus apologus ex Aeſopo Phrygio tranſlatus ita habet Aquila, cum aliquando in maris litore obambularet piſcationis gratia, nihilque aliud quo famem expleret, inuenire poſſet, Concham forte repertam, ſed quæ Teſtudinem haberet intus, vnguibus abreptam ad litus detulit, illic Teſtudinem voratura. Concham verò vtpote teſtâ duriſſimâ, Aquila, etſi robuſto admodum roſtro, vnguibusq; fruſtra frangere tentauit. Aderat fortè fortuna eorum, quæ ab Aquila gerebantur, ſpectatrix Cornix, & Aquilam uidēs operam ludere, propius acceſſit, & hiſce verbis cōpellauit. Si mihi Teſtudinis portionē impartiri non renuis, rationem edocebo, qua incluſa Concha eſca potiri poſſis. Placuit Aquilæ conditio. Itaque Cornix magiſtra vafra Aquilam ita inſtruit: Se in altiſſimū æthera pernicibus alis euehat, & è ſublimi, laxato ungne, Concham præcipitem in ſaxum aliquod allidat: Ita fore, vt ruinæ impetu, confracta teſta in cibum, quæ ſubeſt, Teſtudo cedat. Probat credula Cornicis conſilium Aquila, & in ſublimè euolans, ex alto explicato pede Concham deorſum prolabi ſiuit. Quod ipſum vt fieret, expectans Cornicula, quę eodem loco humi conſtiterat, proiectam ab Aquila Teſtudinem abripuit, eoq; aſtu Aquilam famelicā ſperato cibo fruſtrata eſt. Innuit hæc fabula ingenio ſæpè à minimis perfici, quæ fruſtra potentes viribus, quantiſcunq; conentur, exequi. Hæc tali Epigrammate reddita ſunt:

Cornix Aquilam ludit.

Ingenio vires ſuperantur.

Pes Aquilæ prædo Teſtudinis aëra ſcandit,
Hanc ſua Concha tegit, cornua longa latent.
Hoc monitu Cornix Aquilam præmunit, ineptum
Fers onus, & fiet vtile crede mihi.
Quod geris in Concha, cibus eſt, tibi ſurripit illum
Concha cibum, Concham frange, cadetq; cibus.
Vt Concham lanies, pro viribus vtere ſenſu,
Hanc ſi celſa cadet, ſaxea franget humus.
Decipientis homo ſubuerſus turbine linguæ
Corripit, & fortes iſta procella rapit.
Ingenium ſuperat vires, prudentia ſumma eſt,
Credere prudenti linguæ miniſtra necis.

Lepores cū Aquilis pugnantes.

De Leporibus cum Aquilis bella gerentibus hæc quoque habet Aeſopus: Lepores olim belligerantes cum Aquilis, inuocarunt in auxilium Vulpes. Hæ autē dixerunt, vobis auxiliaremur, niſi ſciremus, qui vos eſtis, & cum quibus bellamini. Fabula hæc ſignificat eos, qui cum præſtantioribus certant, ſuam ſalutem contemnere.

Aquilæ & Scarabei apologus.

De Aquila item Leporem perſequente, & interceſſore Scarabeo, huiuſmodi fabula narratur. Lepus, inſectante Aquila in luſtrum Scarabei profugit, rogans, vt ab eo ſeruaretur, Scarabeus Aquilam orauit, ne occideret ſupplicem, per ſummum Iouem, ne hoſpitij iura violaret, neue paruitatem ſuam contemneret. Illa verò irata Scarabeum percuſſum terræ alliſit, Leporemq; arreptum deuorauit. Scarabeus vnà cum Aquila ad nidum luſtraturus ſubuolauit, vt acceptam iniuriam quauis occaſione vlciſci poſſet. Ad quem cùm perueniſſet, oua Aquilæ deuoluta deorſum diſrupit. Illa indigniſſimè ferens quempiam repertum fuiſſe, qui hoc auſus fuiſſet, ſublimiori loco ſecundum denuò nidum conſtruxit, quò nihilominus ſimiliter Scarabeus ſurrepſit, eodemq; facinore, quod prius patrauit, oua diffregit. Aquila conſilij inops ad Iouem conſcendit, inq; eius gremio tertium ouorum partum deponit, obſecrans, vt ea ſibi cu-

Scarabeus oua Aquilę rumpit

ræ sint. Scarabeus, qui Iouem sordibus insuetum offendi sciret, ex fimo pillulam factam in eius sinum in sublime elatus demisit. Iupiter spurcitiem hanc exhorrens, cùm, vt fimum excuteret, surrexisset, depositi immemor, cum fimo simul & oua gremio iacentia, deorsum deturbata contriuit. Fassus est Scarabeus ingenuè id sese non alia de causa facere, quàm vt vindictam de Aquila non solùm in se iniuriosam, sed in Iouem etiam ipsum hospitij iuris vindicem, contumeliosam sumeret. Reuersæ igitur Aquilæ, reiq; indignitate commotæ, Scarabeum esse, qui has turbas excitasset, eamq; hac contumelia affecisset, & id quidem iuremerito, Iupiter indicauit. Ne verò posteritas periclitaretur, Aquilæue rarescеret genus, Scarabeo consulit, vt Aquilæ concilietur. Scarabeus autem inueteratum hoc odium exuere se posse negans, eo tempore, quo Aquila parit, vspiam gentium apparere, aut è latebris prodire à Ioue prohibetur. Nullum impunè contemni monet fabula. Nemo enim tam vilis est, qui se contemptum non ferat ægerrimè, & opportunitate data omni studio de illata contumelia non quærat vindicare. Hinc natum est adagium Α'ετὸν Κάνθαρος μαιεύσομαι, Aquilæ Scarabeus ero obstetrix, de ijs qui potentiores, lacessiti iniuria, vlciscuntur.

Nemo contemnẽdus.

Alibi ab Aesopo huiusmodi refertur fabula: Sedebat quondam ab excelsa rupe prospiciens, & in Leporem capiendum intenta Aquila: hanc interim iaculo quidam confixit. Quo vulnere languens, & in sagittam Aquilæ pennis alatam inspiciens, ait: Eheu quòd proprijs perimus pennis. In eos quadrat hic apologus, qui, vt de Turdo prouerbium habet, *sibi ipsis malum cacant*, suoq; se gladio iugulant.

VSVS IN MEDICINA.

DE vsu, quem Aquila præbet, iam acturi, primò, quas corpori vtilitates, quosque questus dominis suis conferat, dicemus.

Pellis Aquilæ, vt à similaribus incipiamus, curata diligenter cum plumulis, quibus densissimis, ijsq; tenerrimis ad instar Cygni, ceu lenissimo vellere obsita est, colicos mirè adiuuat. & qui stomachi vitio laborant.

Pellis Aquilæ ad colicũ dolorẽ valet & coctionẽ promouet.

Neruos & præsertim colli & dorsi, nec nõ vertebrarum spinas dextras dextris, sinistras sinistris doloribus manuum, & pedum mederi putant. Simili ratione crurum Aquilinorum nerui, si Kyranidi credimus, gonagram & podagram sanant.

Neruι Aquilę ad Chiragram.

Ossa præcipuè verticis, corio Ceruι inuoluta, hæmicraniam curant. Vnde quidam:

Nec taceas tecoris laudes, nec verticis ossa.

Ossa cranij ad cephalalgiam magno miraculo alligantur, dextrum dextrę, & sinistrum sinistrę. At illius, quæ vocatur Phenes seu Ossifraga, ad coxam suspensa Κίρσους, id est varices pedum curant.

Ossa Aquilarum.

Sanguis Aquilæ per decem dies potus cum oxymelite, Epilepticos sanat.

Sanguis Aquilę ad Epilepticos.

Alis pedibus subiectis partum accelerandi vim adscribunt.

Lumborum dolorem Aquilæ pedes euellunt in suffragine alligati, dexter dexteris, sinister sinistris, vt Plinius author est.

Lumborũ dolores sanant Aquilę pedes.

Cerebrum in vini cyathis tribus epotum morbo regio resistit: quod ipsum cum oleo, & modica cedria inunctum scotomaticos, & omnem capitis affectum sanare dicitur. Addunt quidam hoc, si in puluerem redigatur, & succo Cicutæ commixtum comedatur, futurum esse, vt qui comederit, non prius sibi euellere capillos desinat, quam concoctum, ac digestum ex toto fuerit: est enim cerebrum calidissimum Aquilæ, ita vt multo spiritu, quem gignit, mentem obnubilatam, ac turbatam lędat.

Morbus regius. Capitis dolor. Cerebrum Aquilæ ad quæ mala valet.

Non prætereo, quod de Aquilina herba, scribit[a] Io. Baptista Porta, nempe quòd semen eius dragmæ pondere, addito croci momento, potum in vino, sanet icteritiam, quia flores in caulium cacuminibus inferiori parte cornicula sursum reflexa, Aquilę quodammodo rostrum æmulentur. Habet & vim melli commixtum, vt visum acuat.

[a] *Lib. 4. ca. 5 phitog.*

Incontinentiam vrinæ idem, vti & eius lingua & Anserina vi quadam occulta persanat. Eadem Aquilæ lingua collo, è panno lineo suspensa, summoperè ad arterię asperæ, columellęq; vitia, & ad spiritus difficultatem, & tussim facit, vt[b] Galenus docet.

Linguę Aquilę vlus.

[b] *In Eupor. lib. 3. c. 37.*

Cor Aquilæ impositum vino, melleq; & aromatibus conditum diebus septem, corio deinde Lupino inuolutum, ac gestatum, omne malum, morbos, & feras amoliri dicunt, sed fides penes authores esto, mihi autem non fit verisimile.

Cordis Aquilæ usus.

Ventriculus Aquilæ, & præsertim Ossifragæ, arefactus & potus (madefactus & appositus in codice Marcelli Empirici, quod non placet) qui non conficiunt cibos, vtilissimus est, vel si ma-

Ventris Aquilę vsus.

nu

ni tantum teneant, dum cibum capiunt. Quidam alligant eadem ex cauſa, ſed nolim proſequantur. Facit enim maciem.

Hepar Aquilę ad Epilepticos.

Hepar ſiccum & tritum, cum proprio ſanguine & oxymelite potum per dies decem, epilepticos ſanare exiſtimant.

Fellis Aquilæ vſus.

[c] Lib.2.cap.96.

[d] De ſimpl lib 10 cap. 13 & de cõpoſ. ſecundũ locos lib.4.

Fel omne acre eſt, & amarum, calidumq́; , ſed aliud magis alio. Aquilinum inter efficaciſſima [c] Dioſcoridi numeratur, quod vel colore ſuo æruginco teſtatur, qui tamen interdum niger eſt. Hoc [d] Galenus inquit, miſceri collyrijs ad ficoſas, aliasq́; eminentias, & oculorum ſuffuſiones. *Liquida*, inquit, *baſili, hoc eſt regina: hanc Reparatricem appellamus Recip. Omphacij ℥ iiij Myrrhæ ℥ iiij. fellis Aquilæ ℥.iiij. Opobalſami drac.iiij. Lacrymæ oleæ drac.iiij. Ammoniaci thymiamatis ℥.i fellis hyenæ ℥ viij excipe melle Attico.* Quidam efficacius reddi credunt, ſi medicamento hellebori lib I. aut dimidia addatur myrrhæ, cui tantundẽ mellis adiectum attemperatam faciat inunctionẽ. Auicenna eius Aquilæ, quam ipſe Rachame vocat, & interpretes Oſſifragã vertunt, *fel*, inquit, *cum oleo violaceo in aurem oppoſitam aduerſus hemicraniam & aurium dolorem inſtillatur*. Paratur ex eodem Errhinum pueris, & infantibus idoneum, ad flatus in capite diſſoluendos. Cum aqua frigida leucomata, ſeu albuginem oculorum deterget. Aſſerit medicorum Arabum quidam, Aquilę fel exiccatum vaſe vitreo in vmbra, vtiliter illiniri Viperæ morſui: addunt alij, & venenum Scorpij, & Serpentum illitu extinguere.

Teſticulorum Aquilæ vſus.

Teſticulorum exiccatorum puluis venerem ſtimulat.

Pennæ Aquilę ad myrmecias.

[e] Lib 14. Meth.c.17

Pennis Aquilinis ad myrmecias vtimur. Hæ myrmecijs craſſitudini reſpondeant, ne eas excedant amplitudine, ſed arctè amplecti totas poſſint. Imum verò, quod in circulum excſectum eſt myrmecias, & tenue ſit, & acutum, vt profundius adigatur, atque ita melius educant myrmecias, & radicitus euellant. Sunt autem Aquilinę cæterarum Auium pennis aptiores multò, & commodiores, quòd firmiſſimæ ſint, ac duriſſimæ. Abſcindere verò à myrmecijs tantum radicem verſus oportet, quantum ſatis ſit, vt calamus exactè eas complectatur, vt docet [e] Galenus. Apud Columellam Aquilæ pennis aluearia emundantur, qua parte emundari non potuerunt. Idem de pennis cuiuſuis alitis vaſtæ, quę rigore commendantur, verum eſt.

Fimus Aquilę ad quid.

Fimi ſuffitum fœtum expellere ex Dioſcoride Serapio inquit. Alij ex eodem Gypaeto, ſeu Vulturinæ Aquilæ hoc tribuunt: alij rurſum, inter quos Syluaticus, Alrachama.i. Oſſifragæ. Porta fimo Aquilæ non fugari ſolum Serpentes ſcribit, ſed ne ad locum quidem accedere, vbi ille ſit.

De vngue Aquilæ.

Non præter rem futurum exiſtimo, ſi, quam Antonius Ludouicus in ſuis miſcellaneis narrat, hiſtoriam hoc loco apponam. *Portæ fortunæ*, inquit, *cum ad aurificem deueniſſem, offendi quendam, qui argentei annuli pala, Aquilæ vnguem iuberet includere excuſſori. Rogito, cuiuſnam rei gratia: Reſpondet puellam cordis valetudine affici; ad eam rem Aquilinum vnguem, dum carnem tangeret, apprimè conducere argento clauſum, Auro non ita validam vim obtinere, addebat volucrem cardiaco morbo ſæpius tentari, atque vbi pede & vnguibus pectus pulſarit, & percuſſerit, ſanitati mox reſtitui.* Cuius quidem rei veritatis ego me iudicem non interponam, ſed alijs diſcutiendam relinquo.

[f] Lib.37.c.9

Magorum vanitas, [f] Plinio teſte, è ſmaragdis promiſit, ſi Aquilæ ſcalperentur, aut Scarabei grandinem auertere, ac ſimilia, & locuſtas, precatione addita. Sed hoc ipſi, vt ait verè Plinius, ſcripſerunt non ſine contemptu & irriſu generis humani.

VSVS IN CIBIS.

[a] Leuit 11.

Aquilá cur Chriſtiani non comedant.

VM edicto Dei vetitũ eſſet [a] Hebręis comedere carnes animalium rapacium; itaque nullus erat antiquis earundem in menſis vſus, aut apparatus. Chriſtiani qui ſenſum præcepti cognoſcunt, non ob id ab Aquilæ eſu abſtinent, quòd ex ſe immunda ſit (nã & Accipitres inter rapacia volucria, & Sues inter quadrupeda immunda aſſiduè comedunt, & ſanguine animalium in cibis vtuntur) ſed quoniam dura carne ſit, & fibroſa, atque excrementitia, necnon quia ſubſtantia ſua humorem atrum procreet. Hinc à D. Hieronymo inter eas enumeratur Aues, à quibus non cibus, ſed medicamina petuntur.

VSVS IN VENATV.

TSI Aquila ferox, & syluestris sit, non destitit tamen humana mens, quæ indefessa industria, præsertim ab artium magistro, ut ait Persius, ventre incitata, quiduis tentat etiam difficillimum, quousque etiam Aquilam edomare, & naturam eius maximè infractam mansuefacere. Itaque non exiguum ex ea quæstum herus percipit, dum canum venaticorum ope Aues quascunque, quantumuis magnas, vti & Lepores, Capreolos capit, ac huiusmodi alia, nullo aut exiguo negotio, quamuis etiam Ctesias Indos ea sine Canum ope vsos scribat.

Aquila cicurari potest.

Neque his contenta humana sedulitas, aliam præterea rationem excogitauit, qua ex Aquila etiamnum fera, & indomita vberiorem tamen multò fructum, quàm ex mansueta sibi compararet. Quæ quidem est huiusmodi. Aucupes seu venatores dum insignem Aquilarum erga pullos affectum, & solicitam in educandis curam probè perspiciunt, nidos conscendunt, & pullorum anus vinculo constringunt: Sic prohibita excretione, omnis ciborum appetentia ipsis deijcitur. Parentes, vt ægram prolem reficiant, curentq; ferarum omne genus aere, terra, mariq; conquisitum in nidos inferunt, vt saltem aliquo cibi genere languentem appetitum excitent. Hæc aucupes è nido auferunt, eaq; aut edunt, aut vendunt, non sterili sanè quæstu. Nam quandoque Lepores, Vrogallos, Phasianos, Anseres, Anates, Lucios prægrandes pluris æstimatos inueniunt: adeoq; felix est aucupium hoc, vt aucupem vnum ex duobus Aquilarum pullis plus lucri facere, quàm agricolam ex binis prædijs sæpenumerò compertum sit. Tum verò ne pulli fame pereant, podicem laxant, animæq; languenti cibum vicissim indulgent, dein rursum aluum colligant, idq; iterant, quantum natura tolerare eorum queat diutissimè. At sanè difficilem ab ijs prouinciam suscipi certum est. Remotissimas enim, abditasq; semper sedes, nec nisi arte peruias quærunt Aquilæ, & inhabitant.

Aucupes quomodo ex Aquila quæstum sibi parent.

VSVS IN SIGNIS, INSIGNIBVS, & Imaginibus.

IVINAE huius Alitis imaginem non solùm viros virtute, ac potentia celebres, sed & populos integros, tanquam fortitudinis suæ testem, ab omni memoria adhibuisse, cùm belli, tùm domi legimus. Ipsa enim, cùm Auium omnium longè sit nobilissima, ac generosissima, ideoq; Regis imaginem repræsentet, licet non sit formosa, aut canora, aut apta esui, sed carniuora, rapax, prędatrix, bellatrix, inuisa omnibus, non immeritò a magnanimis tanquam non absimilis sua virtute, idoneum maximè, & vnicum nobilitatis animi signum semper habita fuit. Varijs autem modis signis inserebatur, & ex varia materia, variaq; figura effingebatur, prout & vsus, & luxus, & occasio postulabat.

Inter primos Iouem huius imaginem, signumue excogitasse ferunt, eoq; tanquam tessera aduersus Titanas in bello vsum esse, inde ad Cretenses delatum, à Cretensibus ad Troianos, a Troianis demùm in Latium ab Aenea transportatum. Sunt tamen, qui ab Hetruscis ad Romanos deriuasse velint. Iustus [a] Lipsius ipsosmet Romanos illius inuentores statuit, vel vicinarum gentium exemplo Aquila vsos fuisse. Hinc factum est, vt sceptris Iouis proximè fulmina insidere Aquila credita sit & vt Pindarus eam dormire in sceptro [b] Iouis fabuletur, vel vt alijs placuit, in capite, idq; hac de causa quoniam Aues vnicuique Deo sacras in capite collocare veteres solebant. Iouis autem imago, læua sceptrum, capite diadema, dextra verò nunc Aquilam, nunc victoriam pretendebat, illam quidem ob vtriusque excellentiam, victoriam verò, quod omnia ei deuicta & subiecta fuerint. Vnde etiam [c] Lucianus de ea ita inquit: *Proinde neque de Aquila quidquam dicturus sum, quod & illa in cælo versatur, regio sceptro insidens, & tantùm non super capite tuo nidificans, & Deus esse gestiens, aut illam quoque in Ganymedis gratiam præteribimus.* Verùm & in antiquissimis cùm Consulum, tùm Imperatorum numis videre est Regiam hanc Alitem, non fulmini, sceptroq; Iouis insedisse solùm; sed ipsius quoq; Dei simulachrum modò in capite, modò supra alas tulisse. Ad huius rei confirmationem numisma Hadriani Græci extat, in quo ab vna parte Auis Iouem in capite, ab altera Iouem in dextra, Iunonem in sinistra ala portat. Extat eiusdem rei emblema apud [d] Claudium Paradinum, cuius inscriptio est,

Aquilæ in insignibus vsus origo.

[a] *Lib. 4. de Mil. Rom. dialogo 5.*

[b] *Ode 1. Pythior.*

[c] *To. 2.*

[d] *In Symb. Heroicis.*

CAELO

CAELO IMPERIVM IOVIS EXTVLIT ALES. Qua de causa in sceptris Regum, quòd, hi ceu Iouis filij sint, exprimi solet, vt Aristophanes testatur; & [e] Iuuenalis vbi ait:

[e] Lib. 10.

Da nunc & volucrem sceptro, quæ surgit eburno.

[f] Lib. 7. Ped. Cyri.
Cyri insigne Artaxerxis.

Prudentius item noster, *Aquila*, inquit, *ex eburno sumit arrogantiam*. [f] Xenephon quoque ita de ea scribit: *Erat autem ei signum Aquila aurea extensis alis in longa hastæ suspensa*. Id insigne Persarum Regibus multò pòst mansit, à Romanorum tamen Aquila paulò diuersum. Sic Artaxerxis id signum Regium fuisse, idem author est, cùm inquit: *Barbari cunctati sunt, primum quid ageretur, incerti, & se Regale signum videre dicebant, auream Aquilam in pelta ad summam hastam alligata*.

Alexandri Epirotarũ regis.

Alexandrum Epirotarum Regem Aquilam habuisse pro insigni ex eius numo antiquissimo licet coniectare, in quo ab altera Regis caput, ab altera tota sedentis & Aquilam dextra ferentis icon apparet. De Romanis æneum adducitur numisma, in quo Aquila stellam in rostro ferens, & duos post tergum, quasi globos habens cum inscriptione, ROMA, Romam ipsam ac eius imperium denotat. Id passim alia, cùm Coss. tùm Impp. numi testantur. Liuius, Florus, cæteriq; qui Romanorum res gestas memoriæ consignarunt, Tarquinium Quintum Romanorum Regem, vt exemplum adferunt.

Tarquinij Prisci maiestas.

Is toga purpurea vtebatur, Sellâ eburneâ, gestabat in capite coronam auream, sceptrumq; in manu eburneum, cui in summitate Aquila aurea insidebat, permissu scilicet Senatus & populi Romani. Solere autem hanc eburneo imponi scipioni, seu sceptro, etiam alibi scripsit [g] Liuius, *Eumeni*, inquiens, *Regi omnes a Senatu habiti honores, donaq; amplissima data cum sella curuli atque eburneo scipione*. Idem etiam author est [h] *Masinissam Regem appellatum, eximijsq; ornatum laudibus, & aurea corona, aurea patera, sella curuli, & scipione eburneo, toga picta, & palmata tunica à scipione donatum*. Constat autem ex [i] Dionysio Halicarnassæo sceptrum illud Elephantinum non aliud, quam scipionem eburneum fuisse, cui Aquila imposita erat. Quæ Regia ornamenta posteriores Romanos à maioribus accepta, semper retinuisse patet.

[g] Lib. 42.
[h] Lib. 30.
[i] Lib. 3.

Marius primo habuit Aquilam auream.

Imò verò C. Marius bello Cymbrico, reliquis militaribus signis depositis (nam ante Lupi, Minotauri, Equi, Apri, singulos ordines anteibant) posthabitis Lupis, etsi Romanæ gentis nutritijs, Vulturibus etiam neglectis, etsi horum auspicio Romanorum imperium conditum esset, Aquilam solam tenuisse fertur, eamq; argenteam magis, quàm auream habuisse. Nam ex argento omnia signa olim fuisse Plinius testatur, etiam in castris Bruti, hac nempe de causa, quod fulgentior ex argento, quàm ex auro foret, & conspectior.

Aquila cur ex aurea Argentea facta.
[k] Lib. 4.

Paruam vero hanc fuisse ex [k] Floro colligere licet, vbi ait: *Tertiam Aquilam signifer, priusquam in manus hostium veniret, euulsit, & intra balthei sui latebras gerens in cruenta palude delituit*. Non enim balthei, vt doctissimus Iustus Lipsius etiam annotat, latebris tegi potuisset, Aquila tam magna. Romana itaque Aquila summæ hastæ insistebat, eratq; vel ex auro, vel argento, & fulmen sæpe tanquam manibus tenebat, quasi iaculatura, licet [l] Dion secus scripsisse videatur hisce verbis: *Quod Aquilam dicunt, est modicum sacellum, & in eo Aquila aurea, constituiturq; in omnibus legionibus, Eam vir vnus aliquis hasta oblonga impositam portat, cuius hastæ ima pars acuta est, vt defigi in solum possit*.

[l] Lib. 40.
[m] Lib 1. cõ. in Tacit.

Quod autem ait sacellum esse, caue censeas, inquit [m] Lipsius, in hasta ipsa simile quippiam fuisse templi (nuda enim Aquila & sine tegmine ullo sacelli fuit, vt docent monumenta, & numi, quorum centenæ aliquot extant) sed ad castra hoc referendum est, in quorum principijs ædicula quædam, siue templum, in quo religionis causa Aquilæ, & signa seruabantur. Præterea nonne etiam prægraue pondus, (vt eiusdem verbis vtar,) ferenti fuisset? In columna tantùm Traiani, nescio quid in alis Aquilarum imponitur, quod fateor me non explicare. Nisi ergo Dionis vltimo illo æuo mutata Aquilę forma, censeo mentem eius esse, Aquilam cùm in hybernis esset in sacello repositam, atque inde motam, cùm educenda. Id mihi approbat [n] Herodianus, qui de Prætorianorum castris loquens, Antonium facit venire in sacellum, in quo signa & imagines exercitus adorantur. Est autem in Dionis etiam descriptione, *defigi in terram solere*, quod in exemplis multis legas; [o] Tacitus: *Plurimus circa Aquilas labor, quæ nempe figi limosa humo, neque aduersum ferri ingruentia tela poterant*. Figebantur igitur, & in ipsa pugna, cùm ea in loco staret, nec impelleretur hostis. Sed & in castris defixæ stabant, ac legis inter prodigia, cum in hostes eundem esset, non potuisse euelli. Huius sententiæ puto, quod in Thebaide Tragedia Senecæ inscripta, legitur:

[n] Lib. 4.
[o] Lib. 1. Annal.

——ara iam bella cient,
Aquilaq; pugnam signifer mota vocat.

Munacius Plãcus quomodo a seditione militum liberatur.

Non enim ibi ventilatio aliqua, aut in aëre motus Aquilæ capiendus, sed quòd refixa, ac loco mota ab signifero fuerit præeunte ad pugnam. Ex Dione etiam palam fit, quanta hanc ipsa religione coluerint, adeò etiam vt ad eam tanquam ad sacram anchoram confugerent, vt ex Taciti hisce uerbis facile colligere est, de Munacio Planco, in quem seditiosi milites coniura-

rant;

rant: *Neque aliud*, inquit, *periclitanti subsidium, quàm castra primæ legionis*, *illic signa, & Aquilam amplexus, religione sese tutabatur*. Obseruationis tantæ erat, vt quæ in castris ante Prætorium figebatur, non antè euelleretur, quam acie dimicandum foret, nec prius hybernis moueri solita est, quàm vniuersus exercitus egrederetur, aut captatis auspicijs legiones in prælium prodirent. Prælia enim maiores nostri nunquam nisi, vt alibi abundè demonstrauimus, auspicatò gerebant, & hoc est, quod [q] Virgilius canit:

——Vbi primum vellere signa
Annuerint superi, pubemq; educere castris.

Munatius Plācus quomodo a seditione militum liberatus.

[q] *Lib. 11. Aeneid. circa principium.*

Tantæ dignitatis fuit istud Aquilæ signum, vt in omni legione in prima semper cohorte præferretur, quam viris doctis, ac literatis ferè constituisse scribit [r] Fonteyus. Itaque illam, & principatus insigne putabant, omenq; victoriæ, quodcunque bello peteret. Erat enim, & antea prima inter quatuor alia signa, quæ singulos ordines anteibant. Sed, vt ante dixi, Marius solam in acie portare cœpit; reliquis in castris relictis. Hinc Iulius Cæsar, cùm superata Britānia ad Caledoniam Syluam arma Romana perduxisset, & aduersus Pictones, Scotosq; rei etiam benè gestæ memoriam relinqueret, non procul à Carrona amne lapideam domum extruxit, quatuor supra viginti cubitos altam, latam amplius cubitis duodecim, ex magnæ molis quadratis, politisq; saxis. Quibus Aquilas insculpsit (nunc vetustate penè attritas) vt posteris seculis monumentum esset illò Romanas copias peruenisse: Refert id [s] Hector Boëthius. Similiter Veronæ in vico D. Thomæ in quodam trophæo ex marmore Aquilæ insigne conspicitur: quod trophæum C. Marius, vel indè deuouisse dicitur, quòd primus, vt aliquoties dixi, Aquilę argenteæ signo sit vsus, vel quòd magis verisimile est, in memoriam cladis insignis, qua ille & Domitius collegæ Germanos in eo agro affecerant. Ex tantis itaque Aquilæ attributis honoribus, *notatum, non ferè apud legiones vnquam hybernatum esse in castris, vbi Aquilarum non sit conspectum iugum*, vt [t] Plinius tradit. Signa verò apud Romanos militaria erant vel vocalia, vel muta. Vocalia erant tubæ, cornua, litui. Muta verò & principalia erant Aquilæ, & Dracones, manipulus & vexillum. Postea verò vni Aquilæ militaris signi honor habitus, hac nihil vnquam apud Romanos frequentius, nihil honoratius, aut sacratius fuit, ita vt Romana cognomento appellari meruerit, cuius ductu totum ferè orbem subiecerint. Nam, vt ait illa:

Hac duce Romanus Gallos Iouis arce fugauit,
Hac laudem domitor Cæsar ab hoste tulit.

Aquilæ signi dignitas.

[r] *Lib. 2.*

[s] *Lib. 3. Histor. Scoth.*

Marij & Domitij pugnę cū Germanis memoria.

[t] *Lib. 10. cap. 4.*

Signa Romanorum qualia.

Qui hanc Aquilam ferculo, seu hastæ longæ præfixam signifer portabat, Aquilifer dicebatur, qua primùm quidem, ut suprà sæpius diximus, Marius argentea usus est, deinde Catilina, ut Cicero ostendit. Pompeius quoq; argentea in campo cæruleo, Cæsar auream in purpureo habuit, Octauianus Augustus nigram, quę Imperatoribus hucusq; seruata durat. Hæc singulis legionibus unica præferebatur, (ut docet doctissimus Iustus Lipsius) quarum singulæ sub huius unius Aquilę ductu, decem cohortes continebant; ideo (ut Lipsij uerbis utar) improuidè à Lucano scriptum aliquis censeat, de Arimino à Cæsare capto:

Vt notæ fulsère Aquilæ, Romanaq; signa.

Nam una profectò fuit, nec tunc apud Cæsarem (consensu omnium) non nisi legio una: sed aut improuisò, aut de industria enalloge quædam poetica numerorum. Legio si perfecta erat, pedites habebat sex mille & centum, equites septingentos uigintisex. Maior numeros interdum esse consueuit, minor esse non debuit, pręterquam solius milliarię, quæ Aquilam etiam ferebat. Triginta autem legiones fuisse sub Traiani imperio constat, sicuti & sub finem belli Punici viginti, sub imperio Iulij Cæsaris sedecim, sub Vespasiano autem triginta sex. Hasce singulas certis signis distinctas fuisse, ita ut legionum ordines designarent, & legionarij milites suā Aquilam ab alijs diuersam facilè agnoscerent. Nam primæ legionis signum erat una Aquila, præter frondes, omni alio ornamento nuda. Secundę autem signum erat eadem inter lauream coronam. Tertiæ uerò hæc ipsa intra lauream itidem coronam: hoc tamen intererat, inter secundam & tertiam (nam prima per se nota est) quòd illam laurea tantum corona cingebat, ad hanc ultra laureum sertum etiam aliud accedebat. Simili ratione cæteræ certis differentijs dirimebantur. Collocabatur autem Aquila in medio legionis, & ubi erat Imperator, quem ante eam stetisse, docet luculēter admodum Iustus Lipsius: inter Principes, *Argumento*, inquit, *quod is eius situs in castris, ante principia dico, & Aquilas*. Itaq; & Salustius de Catilina: *Ipse cum libertis propter Aquilam adsistit*. Idem Legatis & Tribunis erat locus, ut ex Taciti hisce uerbis doctissimus ille uir colligit: *Ante Aquilam Præfecti castrorum, Tribuniq;, & primi Centurionum. &c.* Triariorum uerò custodiæ erat Aquila, & signa præcipua. Prçerat uerò ei primus Centurio, licet quæuis legio, ut idem quoq; Lipsius alibi docet, sexaginta haberet Cēturiones, & totidem Succenturiones siue optiones; quod autem Cæsar scribit, *relata ad se centum octoginta signa militaria, Aquilas*

Aquilifer quis.

Orat. prima in Catil.

[u] *Lib. 4. de mil. Roman. Dial. 3.*

[x] *Lib. 1.*

Legio perfecta.

Aquilæ legionum diuersitas.

Imperatoris locus in bello.

[y] *Lib. 4. de mil. Roman. dial. 4.*

Legatorū, & Tribunorū locus in acie.

nouem

nouem fuisse: fieri non potuit, si Polybio credimus: si enim nouem Aquilæ (Lipsij uerba sunt) capta, quæ ratio aut proportio, ut tantùm centum octuaginta è reliquis? Atqui legiones Romanæ illic undecim steterant: ergò signa manipulorum circiter sexaginta ex priore illa sententia: quod minimè conuenit in numerum Iulianum. Qui itaq; Aquilæ præerat Primipilus, Dionysio ἡγεμὼν τοῦ τάγματος, dux legionis, aliquoties στρατοπεδάρχης τοῦ τάγματος, præfectus legionis dicitur: Cui omnes parebant, quòd Aquilam regeret, primum signum: Alij Centuriones sua quidem signa adsistebant & tuebãtur: hic uerò totius legionis Aquilam custodiebat. Quod etiam in [a] Vegetio clarè: *Centurio*, inquit, *Primipili non solum Aquilæ præerat, sed etiam quatuor centurias in prima acie gubernabat.* De Aquila (& hæc Lipsij verba sunt) benè, & ad vetustum morem: de quatuor centurijs, ad nouitium: æquè iste noster non, nisi uni præfuit, & iræ. Ad eundem morem [a] Valerius: *Aquilarum altera vix conuelli a Primipilo potuit*. Indicat ita præfuisse, vt etiam subiter euelleret refixam, & signifero suo in manum daret. Quinetiam in ipsa acie adsistebat, & tuebatur. Dionysiana illa supra hoc ostẽdunt, tum illud [b] Taciti, *Ipsam Aquilam Atilius Verus Primipili Cẽturio multa cum clade hostium, & ad extremum moriens seruauerat*. Hîc quoq; [c] Plinij locus insignis declarandus uenit, ita scribentis; *Centurionum in manu uitis & opimo præmio tardos ordines ad lentas perducit Aquilas, atq; etiam in delictis pœnam ipsam honorat.* In castigandis militibus Centuriones vite vsos fuisse, etiam Liuius tradit, & eò præsertim, si nimis pigrè & lentè Aquilas sequerentur, sed in ciuibus tantùm, nam exteri fuste cædebantur. Hunc locum Plinij [d] Iustus Lipsius explicans pro lentas, *lætas* legendum censet, tum quia de lentis ordinibus primùm dixisset, tùm etiam, quia re lætæ ipsa, & lætificantes ob *præmia*, vt loquitur, opima. Non enim dignitas solum, sed opes adiunctæ, ideoq; *locupletem Aquilam* hoc sensu mihi quidem [e] Iuuenalis dicit:

Vt locupletem Aquilam tibi sexagesimus annus
Adferat.

Hinc factum est, vt apud authores passim pro legione ipsa, seu exercitu sub ea militante, & pro ipso munere, & Primopilatu Aquilam acceptam videamus, quod fecit Nonius: huic enim bello Pharsalico dicenti, Aquilas septem adhuc superesse, & apud Pompeianos extare, Cicero respondit, *Probè moneres si cum Gracculis nobis pugnandum foret.* Atq; ita Hirtius. *Erat Pompeianus tred. cum Aquilis constituta*, significat, & valet totidem legionibus. Et [f] Baptista Mantuanus:

Aspice Pompeium terra, pelagoq; ferentem
Victrices Aquilas, & mox quasi fulmine misso
Cal tus attonitum, magnoq; à Cæsare victum
Ire vagum &c. Et [g] Claudianus:
Stant bellatrices Aquilæ, sæuiq; Dracones. Item rursus:
—— Nec vt rubris Aquilas figamus arenis. [h] Item alibi:
Sed quid ego Hannibalem circa, Pyrrhumq; tot annos
Certatum memorem? vilis cùm Spartacus omne
Per latus Italiæ ferro bacchatus & igni,
Consulibusq; palam toties congressus, inertes
Exuerit castris dominos, & strage pudenda
Fuderit imbelles Aquilas.

Sic & Aquilas eadem significatione poëtæ Hetrusci accipiunt; Ariostus:

E quindi ancora in ripa à la Dannoia
Cacciata fu da l'Aquila Romana.

Sæpius verò pro signis ipsis accipitur, vt apud [i] Ouidium, vbi de antiquo illo militari signo Romanorum imperij in primordijs sub Romulo, fœni nempe manipulo, eoq; hastæ, seu perticæ alligato, appensove agit, inquit enim:

Non illi cælo labentia signa tenebant,
Sed sua, quæ magnum perdere crimen erat.
Illa quidem fœno, sed erat reuerentia fœno,
Quantum non Aquilas cernis habere tuas.
Pertica suspensos portabat longa maniplos,
Vnde maniplaris nomina miles habet.

Item, dum signa Romanorum olim erepta à Parthis, per Augustum recuperata scribit:

Addiderat animos Crassorum funera genti,
Cum perijt miles, signaq;, duxq; simul.
Signa decus belli Parthus, Romana tenebat,
Romanaq; Aquilæ signifer hostis erat.

Isque

Primipili munus. Centurionũ munus.
[a] Lib. 2. c. 8.
[a] Lib. 1. c. 7.
[b] Lib. 3. Annal.
[c] Lib. 14. cap 1.
Vibis flagellum in militia.
[d] Lib. 2. de mil. Roman. dial. 8.
[e] Sat. 14.
[f] Lib. de Fort. Conzaga.
[g] Lib. 3.
[h] Lib. 44.
[i] Lib. 3. Fast.
Fœni manipulus Romanorũ signum militare.

Isque pudor mansisset adhuc, nisi fortibus armis
Cæsaris Ausoniæ protegerentur opes.
Ille notas veteres, & longi dedecus aui
Sustulit, agnorunt signa recepta suos.

Ad eundem sensum [k] Lucanus:

Vt nota fulsêre Aquilæ, Romanaq́ signa.

[k] *Lib. 1. de bel.ciu.*

Habebant autem multa signa alia præter Aquilam, quæ sola ipsis erat in summo honore, vt ex his [l] Appiani verbis etiam est colligere. *Pompeius Cæsarianos egregiè repulit, versosq́ in fugam vsque castra eorum prosecutus est, ereptis multis signis, Aquila etiam pene potitus, ni Aquilifer eam, vt propriam Romanis in summa veneratione militis habitam, intra vallum iecisset, conixus totis viribus.* Neque vero signis, aut vexillis bellicis Aquilæ simulacrum tantummodò imponebatur, sed & trophæis. Sertum enim ex Quercu vnguibus tenentes ferebantur in triumphis, ex quo corona ciuica torqueri posset, caputq; victoris redimiri, vittis vtrinq; pendentibus, quibus ad sinciput alligaretur, qua semel accepta, perpetuò vti licebat. Quanto uerò honore Romani Aquilæ signum prosecuti fuerint, ex iam dictis facilè liquere arbitror, tùm ex hoc potissimùm, quod [m] Plinius memoriæ prodidit, de unguẽtorum decore loquens *maximè*, inquit, *mirum est, hanc gratiam penetrasse & in castra. Aquilæ certe & signa puluerutenta illa, & custodijs horrida inunguntur festis diebus, vtinamq́ dicere possemus, quis prius instituisset. Ita est, nimirum hac mercede corupta terrarum orbem deuicêre Aquilæ.*

[l] *Lib. 2. de bel.ciu.*

Aquilæ coronatæ in triumphis. Corona ciuica.

[m] *Li.13.c.3*

Aquilarum etiam usus erat in tesseris. Hæ autem Romanis erant duplices, teste Vegetio, mutę scilicet, ac uocales. Vocalis humana uoce pronunciabatur, ut Venus uictrix Cæsari, Hercules inuictus Pópeio, Lar Mario, Syllę Apollo Delphicus Muta uerò, ut Aquilę penna: quod signũ necesse erat circumgestari à milite. Sunt hac tempestate tenię uariorum colorum, quas bandas uulgus nuncupat, ut ex ea infula militis factio cognoscatur. Præter Romanos etiam alias gẽtes Aquilæ imaginem adhibuisse, sacris literis docemur. Arrius enim Rex Lacedæmoniorum tempore Oniæ, Aquilam pro insigni usurpabat, quæ Draconem arreptum unguibus tenebat. Et Pierius Valerianus ad insigne Lacedæmoniorum remp. hieroglipħycè significare tradit, ea scilicet ratione, quòd tali signo literas illi publicè obsignarent. Et Pausanias refert, Lisandrum duas consecrasse Aquilas in templo Iouis apud Lacedæmonios, quarum vtraque victoriæ simulacrum ferret, eisque bis se de Atheniensibus victorem fuisse, significasse. Tantali præterea, Hectoris Troiani, & Clearchi insigne fuit, Euripili telo transfixa Aquila. Heracleensium Tyrannus, qui se Iouis filium iactabat, in generis argumentum auream præferri voluit sibi Aquilam. Hunni quoque in vexillis coronatam ferebant Aquilam, quod quidem insigne ad Geyse ducis vsque tempora conseruarunt Hungari, Bonfinio teste.

Tessera apud Romanos duplex. Arrij Lacedęmoniorũ regis insignia.

VSVS AQVILARVM IN CLYPEIS, & alijs rebus.

ANTEQVAM de insignibus, seu armis, vt vulgò dicunt, agamus, in quibus sculpebantur, & pingebãtur domi Aquilæ, Leones, & alia animalia, atq; quædam alia, quæ nobilitatem denotabant, in primis de clypeis, seu scutis sermonem habebimus, à quibus omnino crediderim domestica insignia ortum duxisse. Nã, vt inquit [a] Goropius, vulgus Arma vocat, quia insignia in armis, maximè verò in clypeis depingi sculpiq; cõsueuerint. Huius rei apud [b] Virgilium inter alia hoc exemplum est in Auentino Herculis prole, qui inter primos Turni socios & auxiliares recensetur.

——Clypeoq́ insigne parentum
Centum angues, cinctamq́ gerit serpentibus Hydram.

Insignia domestica vnde orta.

[a] *Lib. 4. Francis.*

[b] *Li.7 Aen.*

Dicuntur Clypei ἀπὸ τοῦ καλύπτειν, quòd celent totũ corpus; & possunt dici Gallicè targe ou espauoir: vel melius ἀπὸ τοῦ γλύφειν, idest, a sculpendo & cęlando, quasi γλύπτος, hoc est sculptus. Scutum Latini dictũ putant a Græco σκυτος, quo coriũ denotatur; cuius nominis rationem nullus Grammaticorum intimius perspicit. Goropius tamen e Cimbrica lingua & σκυτὸς pro corio, & scutum pro clypeo manasse dicit, in qua Scut idem est, quod depello, amolior, tueor. Germani Schut vocãt aggerẽ, propugnaculũ, & Schutzen defendere, quo fit, vt & corio & clypeo id nomen attributũ sit. Solitos autẽ esse veteres clypeis insculpere imagines quasdã bellicas, vel insignia, etiam ipso [c] Plinio teste, patet. Nam scutis qualibus apud Troiam pu-

Clypei etymon. Scutum dictum. Σκύτος quid. In clypeis pingebantur imagines.

[c] *Li.35.c.3*

H gnatum

gnatum eſt, continebãtur imagines, vnde & nomen habuêre clypeorũ, &, vt ait ipſe, *non, vt peruerſa Grammaticorum ſubtilitas voluit, à cluendo*. Vnde non poſſumus non ſuſpicari, vel à Thracibus, vel à Phrygibus ſuam in Achillis clypeo ſculpturam, Homerum mutuatum fuiſſe. Sunt autem clypei maiora ſcuta peditum tantum, vt docet Seruius: ſcuta vero equitum. Vnde [d] Liuius: *Clypeis ante Romani vſi ſunt, deinde poſtquam ſtipendiarij facti, ſcuta pro clypeis fecêre*. Huius pars media eminentior Vmbo dicitur. Clypeo & ſcuto cõgeneres ſunt parma & pelta. Parma ſcutum eſt rotundum, è medio in omnes partes æqualiter extenſum, breue, quo pedites & expediti milites vtebantur. Gallis boucher dici poteſt. Pelta ſcutum breuiſſimum eſt, in modum Lunæ mediæ. Aliis ſcuta ſub diuerſis formis poſſunt fieri. Pœni, quod ait Plinius, ex auro factitauêre clypeos & imagines, ſecumq; in caſtris tulêre. Talem iis captis, Haſdrubalis inuenit Q. Martius Scipionum in Hiſpania vltor. *Fecit quoque Rex* [e] *Salomon ducenta ſcuta de auro puriſſimo, ſexcentos auri ſiclos dedit in lamina ſcuti vnius, & trecentas peltas ex auro probato*. Clypeos & ſcuta in memoriam benegeſtorum ſuſpendere, & publicis locis conſecrare antiqui conſueuerũt. Vnde illa ſimilitudo in ſacris [f] literis profluxit; *ſicut turris Dauid collum tuum, quæ ædificata eſt cum propugnaculis mille clypei pendent, ex ea omnis armatura fortium*. Hoſce tam heroum illorum, quos peculiariter decantant ſacræ [g] literę, quàm parẽtum fuiſſe Dauidis & amicorum, vti etiam ſubditorum; quorũ opera in bello pręclara, & illuſtris fuit, nemini dubiũ eſt. Sic *Appius* [h] *Claudius, qui Cõſul cũ Seruilio fuit, ſuorum clypeos in ſacro vel publico priuatim dicare primus inſtituit. Poſuit enim in Bellonæ æde maiores ſuos, placuitq; in excelſo ſpectari, & titulos honorum legi. Poſt eum M. Aemilius collega in Conſulatu Q. Luctatij non in Baſilica modo Aemilia, verùm & domi ſuæ poſuit*. Haſdrubalis etiã clypeus, quem, vt ſupra ex Plinio diximus, Q. Martius Scipionum vltor cepit in Hiſpania, ſupra fores Capitolinæ ædis vſque ad incendium primum fuit. Romanorum certè, vt inquit Plinius, *tanta ſecuritas in ea re annotatur, vt L. Manilio, Q. Fuluio Coſs. anno vrbis quingenteſimo ſeptuageſimo quinto M. Aufidius tutelæ Capitolij redemptor, docuerit patres argenteos eſſe clypeos, qui pro æreis per aliquot iam luſtra aſſignabantur*.

Clypei Achillis ſculptura. Clypei ſũt ſcutis maiora. [d] *Lib. 6.* Vmbo qd. Parma qd. Pelta quid. [e] *Reg. 3. 6. 10.* Clypeos & ſcuta ſuſpẽdebant in publicis locis. [f] *Cant. 4.* Ex Turri Dauid clypei ſuſpẽſi. [g] *2. Reg. 23.* [h] *Plin. lib. 35. cap. 3.* Clypei ſacris vel publicis dicati. Clypeos argenteos q. habuerint.

QVI igitur Aquila in clypeis vſi ſunt, iam ſequuntur, fama inſigniores. Ariſtomenes victis Lacedæmoniis ſcutum recepit, cui inſigne erat Aquila paſſis alis adusq; clypei margines. Nam cum Delphos veniſſet, id Dei monitu in Triphonij antro, quod ad Labadeam eſt, reperit, ac rurſus eodem in templo dedicauit, quod Pauſanias ibi poſitum ſe vidiſſe aſſeuerat.

Aquilam in clypeis qui habuerint. Ariſtomenis ſcutum Aquila inſignitum.

De Hungarorum inſigni in clypeis ita ſcribit [i] Stephanus Vinãdus Pighius: inter cętera generoſæ nobilitatis, militarisq; virtutis inſignia, pręeminebant expanſæ Aquilarum alæ ingentes vaſtis clypeis inhærentes, vel auratis galeis impoſitę, vetuſtum decus nobilis apud Hungaros familiæ, & præcipua fortitudinis bellicæ apud poſteros inſignia. Maxima enim his habentur victoriæ pręmia, ac veluti laureæ quædam eximiæ pro ſingulis occiſorum hoſtium capitibus ex acie relatis, ſingulas Aquilarum pennas accipere, atque eas crebris victoriis multiplicare. Glorioſum plurimas clypeis, caſſidibusq; affixas, aut è lanceis haſtilibusq; dependẽtes referre in pręlium. Pulchrum eſt eaſdem per caſtra, atque vrbes in capite geſtare, imo etiam certe perſona ta temporibus ac fronti proprie infixas oſtendere poſſe, atque hic adhuc Imperatoris triumphalis in circum eſt ingreſſus.

Hungarorũ inſigne. [i] *In Hercule Prodicio.* Mirus Hũgarorũ ſui neglectus.

Aquila lutei coloris trunco inſidẽs, in parma luti ſapphirei (cuius imaginem eodem colore, ſed admodum dilutiore circulus ambibat) Herculanorum iuniorum erat inſigne, qui ſub magiſtro militum pręſentiali militabant, quod in antiquis quibuſdam eius militiæ commentariis apud Maffæos Romæ inuenit Pierius. Seniores verò Herculani cæruleam Aquilam alis utrinque paſſis habuêre, in rubra parma, cuius latus ambitus in margine lutei coloris erat, quem linea nigra circũdata in partes duas ęquè diſtantes diſſecabat. Erant verò Iouiniani, ſiue, vt apud Vegetium, Iouiani, & Herculani, Illyricæ legiones duæ, quæ ſena militum millia habebant, quos Diocletianus, qui ſe Iouẽ latinè vocitabat, & Maximinianus, qui pro Hercule ſe gerebat, cùm ad Imperium perueniſſent, pro merito virtutis ita nominibus à ſe inditis appellandos cenſuêre, eoſque cunctis legionibus iunctis prætulerunt.

Herculanorum inſigne.

Iouinianorum autem, qui iuniores vocabantur, inſigne erat Aquilæ apotheoſis, tèdimiculo ſupra caput impoſito. Ales ipſa natiui coloris in parma lutea, quę rubro primùm circulo claudebatur, inde altera ſapphirei coloris toto margine complectebatur. E pectore autem Aquilæ aureus extabat umbilicus. Seniores verò purpuream geſtabant in parma cęrulea, duoque erant pro margine circuli, ruber interior, exterior luteus.

Iouinianorũ inſigne.

Cærulei coloris aliquanto dilati Aquilam geſtabant Quartodecimani, qui ſub magiſtro militum per Thracas militabant. Ea verò Ales in alba parma inſidebat orbi cæruleo denſioris luti, intra quem circulus ruber erat, è cuius medio aureus extabat vmbilicus.

Quartodecimanorũ inſigne.

Non ab re erit hoc loci ex Ludouico Arioſto poëtarum Italicorum coryphęo, qui imitatus

antiquos

antiquos in bello gerentes clypeos, multis in locis sui poëmatis Rugerij clypeum Aquila alba & argenteæ insignitum extollit, nónulla in medium afferre. Cùm enim Bradamas mulier quidem, sed ob virtutem, qua præstabat in bello, vir generosus dicenda, Rugerium suum, quem deperibat, pugnantem cognoscere cuperet, eam dicentem inducit [k] poëta, sic canens:

Di quà di là si volge, e si raggira,
Se Ruggier può veder, per cui sospira;
Lo riconosce al l'Aquila d'argento,
C'ha ne lo scudo azurro il giouinetto.

Dicit autem poëta illam eum cognouisse ex clypeo cæruleo, in quo Aquila argentea depicta erat. Et alibi eandem Aquilam appellat albam. Nec mirum, cum color argenteus albi sit coloris. Ait [l] autem:

L'vna li moue il giouine Ruggiero,
Perche l'Aquila bianca non li cede.

Et [m] rursus:

—— E per Dio
Non mi fate vn augurio così tristo,
E siate certa, che'l mio onor m'hà spinto,
Non ne lo scudo il bianco Augel dipinto.

* Idem:

Quinci, e quindi venir si vede il bianco
Augel, che Gioue per l'aria sostiene
Come nella Tessalia si vede anco
Venir più volte, ma con altre penne.

Per Auem enim albam intelligit Aquilam albam. Quam quidem meritò gerebat in clypeo Rugerius, ob præclaras eius dotes, & robur, vt inquit [n] poëta:

L'animoso Ruggier, che mostrar vuole,
Che con ragion la bella Aquila porta.

Idem narrat Marphisam, dum cum Rugerio pugnaret, Aquilã, id est clypeũ eius percussisse.

Perche Marfisa vna percossa orrenda
Li mena, per diuiderli la testa.
Leua lo scudo, che'l capo diffenda,
Ruggiero, e'l colpo in su l'Aquila pesta,
Vieta lo'ncanto, che lo spezzi, ò fenda,
Ma di stordir non però il braccio resta.

De eodem scuto inquit idem poëta paulò inferius:

Ruggier il braccio manco à pena moue,
A pena più sostien l'Aquila bella.

Hanc autem quandoque ex campo cæruleo mutabat in Monocerotem album in campo purpureo, vt testatur poëta, [o] sic canens:

A quest'impresa non li piacque tore
L'Aquila bianca nel color celeste,
Ma vn candido Liocorno, come giglio,
Vuol nello scudo, e'l campo habbia vermiglio.

Non omittã etiam visum fuisse apud Chinensis Regis Gubernatores, vt Aquilã gerant ante pectus, vel post humeros, mira ac egregia opera contextam: In tergore Aquilæ effigiem habuit Apis Aegyptiorum Rex, vt tradit [p] Herodotus: In calceis verò ferre solitos eandem Imperatores auro textam legimus.

Ex Aquilarum pennis, quòd fulmine tangi nunquam sint creditæ, veteres capiti fasciculos plumeos circumponebant.

Pingebant quoq; veteres Aquilas in delubris, & porticibus, vt apud [q] Pausaniam Laconem legimus. *In porticu,* inquit, *ea quæ ad meridiem excurrit delubrum est Iouis Cosmetæ cognomento, & ante ipsum Tyndarei monumentum. At quæ in occasum procedit, porticus habet Aquilas duas, quibus & victoriæ singulæ vehuntur, deuicto scilicet Antiocho Alcibiadis gubernatore, & oppressis Athenienſium triremibus apud Ephesum.* D. Augustus in Curia, quam in comitio consecrabat, duas tabulas impressit parieti, quarum altera, cuius admiratio est, puberem habet seni patri maximè similem, salua ętatis differentia, quibus superuolabat Aquila Draconem complexa.

Interim verò dum in insignium mentione versamur, antequam memoria excidat, obiter Suetonij [r] locum restituere libet. Vbi enim scriptum est, *vt Aquilifero moranti cuspide sit comminatus*, legendum ex Plutarcho, *Aquilifer*, in casu recto: confer historiam, & probabis.

A Ferrariensibus Ducibus monetæ genus excussum est, in quo Aquila est alas expandens,

H 2 insi-

[k] Cant. 36 Stan. 30. & 31.
[l] Cant. 30. Stan. 18.
[m] Stan. 42. eiusd. cant.
* Stan. 48.
[n] Stan. 44. eiusd. cant.
[o] Cant. 44. Stan. 77.
Aquilæ vsus in vestimẽtis apud Chinenses.
Apis Aegyptiorũ Regis insigne.
[p] In Thalia.
Aquilarũ pennis antiqui caput ornabant.
Aquilæ in delubris pictę, & porticibus.
[q] Lib. 3.
[r] In Cæsare.

inſignium eorum euidens ſimulacrum; ſed & antiquiſſimos Phocenſes accepimus hac nobili Aue monetam ſuam nobilitaſſe,& ab altera parte tripodem quoque addidiſſe. Apud Epirotas quondam etiam monetam fuiſſe legimus,quę Aquilam haberet fulmine ſubter pedes deiecto, & duos quercus ramos cum inſcriptione Dorica, Ἀπειρωτᾶν. Hãc monetã [f] Valerianus Chaonias glandes & oracula Dodonæa ſignificare ſcribit. Neapolitanorum antiquorum monetæ aureæ olim Sirenem tumulo inſidentem, & lyram manu prehendentem ab vna parte habebãt impreſſã, ab altera verò victorię alatę ſimulacrum,quę vna manu coronã, altera Aquilã ferret.

[f] Lib. 19. Hiero. De Imp. Mae.

VSVS AQVILARVM IN INSIGNIB. vulgò armis dictis.

AM de Aquilæ vſu diximus tempore belli in clypeis, & pace in delubris & porticibus,alijsq; rebus & locis: nunc verò dicamus,quomodo Aquilas multi ad oſtentandum nobilitatis decus,in inſignibus,quæ vulgò Arma vocãt, adhibuerint,& in primis vndenam hæc arma originem ſumpſerint, quę eorum ratio, & vtendi modus ſit, paucis & in vniuerſum aliquid dicamus. Sed forſan quis non immeritò nos arguet,quòd in his Auium hiſtorijs,& pręcipuè iam in Aquilarum tractatione tam longè digrediamur. Quid enim commune videtur Aquilis Auibus,& eorum naturę cum inſignibus muris, eorum vſu atq; inuentione? Sed hac in parte diuinũ [a] Platonem imitamur,qui & ipſe multoties aliena ſuis immiſcet, non tam vtilia,& ad ſubiectæ rei cognitionem pertinentia,quàm rerum varietate voluptuoſa & ſcitu digna. Cùm enim hæc Philoſophiæ pars, non tam,vt cæteræ,locuples ſit & fœcunda,& paucis hactenus abundè pertractata,itaque,quæ huc ſpectare poſſent,& noſtræ hiſtoriæ lucem addere, ſimulq; variarũ rerum cognitione lectores allicere, ea non immeritò huc inferenda duximus. Accedit,quòd multoties tam in his Auium hiſtorijs, quàm in alijs naturalium rerum pertexendis, non tam volucrium,quàm quadrupedum,piſcium,ſerpentum,exanguium,plantarum, & rerum inanimatum ſermo occurrat,& eorum vſus in inſignibus; itaq; quæ hæc illuſtrare poſſent,& ad eorum intelligentiam conducere, atque ne ea denuò repetere liceat,in hunc locum conferre volui. Id autem in Aquilis primo loco faciendum eſſe exiſtimaui,quòd nullum animal vel in maiori vnquam exiſtimatione habitum fuerit, & Imperatoribus, Regibus, Principibus, Imperijs totis,& Regnis maius vel nobilitatis vel virtutis ſignum exiſtimatum. Debui autem & morem gerere quibuſdam viris Illuſtribus, qui, vt hanc prouinciam ſuſciperem, quique apud me multum poſſunt, vehementer me exhortati ſunt. Si qui tamen ſint,quibus hæc minimè arrideant, ij ab harum lectione abſtineant velim,cùm etiam abſque his ſibi poſſint conſulere,& nihilominus hiſtoria hæc integra permanſura ſit. Sciant tamen velim procliuius eſſe aliquid reprehendere,quàm ipſe efficere. Atque in hoc maximè,quoad potui, elaboraui, vt non vni ſolum, ſed & multis ſatisfacerem.

Cauſæ digreſſionis.

[a] In Dial.

Aquilæ maxima dignitas.

Sępenumerò certè admiratus ſum,cur in tanta inſignium,ſiue armorum vulgò & diuerſitate & copia, hactenus vel de eorum origine,vſu & varietate tam pauca ſcripta ſint, cùm tamen hoc vnum & verum nobilitatis monumẽtum omnes vno ore exiſtiment, & peculiarem familiarum notam,atque nemo non iiſdem inſigniri,& ornari gaudeat.

Inſignium nomen ex linguæ latinę videtur fluxiſſe inopia. Et certè vix aliud vocabulum huc magis quadrat,quòd hæc præcipua virtutis,& gentilitatis ſiue nota,ſiue ſignum ſit. Inuentio eorum multò fuit poſt Romanorum tempora. Nec inconſultò tamen aut ineptè inſignia armorum nomine vocata ſunt. Siquidem & antiquis,& noſtris in armis cęlari aut depingi ſolita ſunt,vt hinc vel armis tecti,& omni ex parte incogniti facilius agnoſcerentur. Atque in hoc ſenſu accipi illud poteſt [b] Virgilij:

Inſignia vnde dicãtur, & cur.

Inſignia cur arma dicantur.

[b] Li. 1. Aen.

[c] Li 3. Aen.

Aut Capin, aut celſis in puppibus arma Caici. Idem: [c]

——Criſtaſq; comantes

Arma Neoptolemi.

Tanquam ſcilicet illæ criſtæ comantes eſſent ſua inſignia: Et [d] rurſus:

[d] Li. 6. Aen.

Nomen & arma locum ſeruant.

Quo in loco vbi Seruius inquit, arma depicta,hoc rectius de inſignibus, quàm de Armis propriè intellectis, imò vix de illis intelligi poteſt. Et [e] rurſus:

[e] Lib. 10. Aen.

Pacem orare manu præfigere puppibus arma.

Nam & huiuſmodi inſignia puppibus quoque ſolebant pręfigi, vt idẽ author oſtendit,ſcribẽs:

——Aenea

——Aeneia puppis
Prima tenet, rostro Phrygios subnecta Leones.

Vnde Leones Phrygum insignia fuisse intelliges. Et quod hanc quoq; opinionem adiuuat, Donatus[e] Terentij enarrans locum: *Hanccine ego contumeliam tam insignem in me accipiam?* scribit insignia armorum esse. Cæterum[f] Virgilium insigne singulariter pro eo, quod arma vulgò dicimus, videtur posuisse:

——Clypeoq; insigne parentum.

At[g] idem insignia dicit:

Ipse oratores ad me, regniq; coronam
Cum sceptro misit, mandata insignia Tharcon.

Ex quibus etiam Regum fuisse propria quædam insignia videmus. Et cùm insignia homines ostendant nobiles, hinc insignes propriè dicti sunt, qui signo quopiam præcellenti sunt cæteris notiores. Noti n. & insignes eodem sensu dicuntur apud[h] Ciceronem. Vnde etiam[i] Lucanus:

——Titulis insignis Auorum.

Et insigne dicitur aliquid substantiuè, quod vulgò arma vocamus, & verbum insignire est nobilitare. Vnde[k] Virgilius: *——Passimq; tropheis*
Insignis agros.

[e] In Eunucho.
[f] Li. 7. Aen.
[g] Li. 8. Aen.
Qui dicantur insignes.
[h] Lib. 3. ad Heren.
[i] Lib. 8.
[k] Lib. 11. Aen.

Et malè, vt mihi videtur, faciunt, qui notas eas, vel signa, quibus cauponę, officinę mercatorum & similia intersting̃untur, insignia appellant. Nulla enim neque uirtutis, neque gloriæ monumenta sunt, sed saltem habitationis indices, & pro uoluntate domini immutantur, alijsque etiã à sua familia diuersis cõmunia esse possunt. Crediderim autem omnino à tempore Longobardorum, & adeo à Carolo Magno uni nostratum armorum cœpisse usum. Nam Romani antea non armis, sed imaginibus usi sunt, in memoriam gestorum suorum, quęquè non descendebant ad posteros. Cùm enim Italia tot Vãdalorum, Gottorum, Hunnorum, Saracenorum, & Lombardorum exercitibus, ueluti examinibus antea oppleta esset; & quia in pręda illa multiplici quamplurimæ lites, & factiones ortæ erant, quæ totam Italiam in plures partes disciderunt; itaque præfecti militiæ & Principes ob egregiam in bello nauatam operam, aliquod grati animi indicium militibus suis exhibere uoluerunt, quod non tam rerum præclarè gestarum monumentum esset, quàm quòd hoc incẽsi denuò, Ducibus suis strenuam bello operam elocarẽt. Acceperunt itaq;, qui Lupas, Ceruas, Canes, Lutras; qui Aues, ut Aquilas; qui Plantas, ut Lilia, & alia huiusmodi. Hæc igitur Arma nil aliud sunt, quam nobilitatis & rerum strenuè gestarum testimonium, cùm præsertim fuerint antiqua, & maximè à Principe maximo donata. Olim nobilitas Romanorum non ab Armis, sed a cognominibus dignoscebatur, & inter se distinguebantur. Quæ cognomina familiarum quandoque casu, nonnunquam naturâ, aliquando moribus, & ab alijs facta sunt. Vtpute naturâ dicebantur Planci à latitudine pedum, Crassi à crassitie, Cincinnati à capillis; casu, ut Valerius Coruinus: moribus, Metellus celer, quia expeditiones suas peragebat celeriter: a loco, ut Scipio Africanus; ab agricultura, ut Lactucini à lactuca, Fabij à fabis, Pisones à pisis, Melij à milio, Frondisij à frondem in capite gestante milite Romano, cùm per Vulturnum fluuium nataret: ab animalibus, ut Scrophæ & similibus.

Signa cauponũ & similia nõ dicuntur insignia.
Origo insignium.
Romani imaginibus vtebantur nõ insignib⁹ nostratib⁹.
Quid sint Arma.
Romani nobiles dignoscebantur à cognominibus.

Græci pariter nobiles non armis distinguebantur, sed cognominibus, nempe Patronimicis. Nam Agamemnon & Menelaus dicti sunt Atrides, id est, filij Atrei, Pelides Achilles Pelei filius, pariter Aeneades nepotes Aeneę; Alij à patria dicti sunt, ut Alexander Macedo, Pyrrhus Epirota, Themistocles Atheniensis, Epaminundas Thebanus, Leonides Spartanus, Annibal Carthaginensis.

Græci nobiles quõ dignoscebantur.

Apud Hebręos nobiles erant, qui ex duodecim tribubus orti erant: extra hos putabant omnes naturâ uiles & abiectos.

Apud Hebræos qui fuerint nobiles.

Apud Africanos habebantur nobiles tantùm, qui è sanguine Regali orti fuissent, uel à Sacerdotibus, reliqui in nulla existimatione erant.

Apud Afros qui fuerint nobiles.

In Asia non reperiebatur nobilis, nisi qui uel militiæ, uel Sacerdotij officijs fuisset deditus, atque in ijs uersatus.

Nobiles Asiani qui.

In Europa autem constat à Carolo Magno primò hæc nobilitatis insignia emanasse. Fuit autem is Pipini filius natione Germanus, patria Francus, armis potens, Franciæ Rex, & Imperator Germanus, & primus, qui Romano Imperio totam Germaniam subiecit, aut Romanum Imperium ad Germanos transtulit. Vera igitur Arma fuere cõcessa & donata ab Imperatoribus: post hũc & Regibus, atq; ijs saltem, qui in bello strenuè sese gesserint. Nulli enim dabatur, nisi militia hosce honores assequi. Sunt enim Arma ęternę gloriæ monumenta, quam solam esse existimarunt semper homines, aut omnium maximam, quæ bello paratur. Et Arma

Insignia à Carolo Magno.
Carolus Magn⁹ qui fuerit.
Arma dabãtur solis militia pręclaris.

vocantur, quòd in armis parta ſint. Fama eſt ſub hoc Carolo meliores equites fuiſſe in militia, quàm ſub alijs vnquam Principibus.

Arma cur data à Principibus.
[l] In tractat. nobil. in p. q. 3. q. in prin.
Inſignia dantur nobilibus tantùm.

Sed vt arma ob præclara geſta, atq; adeo in bello ſaltem a ſummis Principibus data ſunt, ita non tam ijs, qui ea benemeritis ſuis acquiſiuerunt, quàm omnibus, ad quos eorum hæreditas peruenerit, maximam impartiri atque conferre videntur nobilitatem, quemadmodum multis rationibus docet [l] Raynerius. Vnde nõ niſi nobilibus licere deferre armorum inſignia videtur. Nam nulla alia ratione videri poteſt Princeps cõferre nobilitatem, dum inſignia concedit, niſi quia inſignia nobilibus tantùm dicata ſunt, & propterea ſi quibus dantur, ijs etiam quod nobilium proprium eſt, nobilitatem conferunt. Quare plebeis haudquaquam conueniet, ſi quę alicui à Principe data ſint, arma deferre. Sunt enim Principis, & Principis munere benemeritis conceſſa. Hoc etiam conferunt, vt per arma quæque familiæ, & agnationes cognoſcantur, eorumq. veluti ſigna ſint & notæ. Habuit & antiquitas ſuas notas, quibus uniuſcuiusq. genus, & familia ab alijs diſcerneretur. Tale quid refert [m] Ouidius.

Antiquorũ inſignia.
[m] Metam. 7.

Sumpſerat ignara Theſeus data pocula dextra,
Cum pater in capulo gladij cognouit eburno
Signa ſui generis.

[n] In Caligula. c. 35.

Sic [n] Suetonius inquit de Caligula: *Cætera familiarum inſignia nobiliſſimo cuique ademit, Torquato torquem, Cincinnato crinem.* Sed hæc eadem planè diuerſa eſſe à noſtris inſignibus res ipſa loquitur, & multas ijs caruiſſe familias facilè mihi perſuadeo.

Armorum dignitas.
Alexander Magnus quos honorarit.

Arma noſtratia maximę ſemper admirationi fuerũt, & peculiaribus priuilegijs donata ſunt. Arma enim quæuis vel depicta, uel affixa, maximè tranſeuntes morari ſolent, & cognoſcendi cupidos efficere, quis eò loci degat, quiſnam poſſideat, qui ſint maiores, quid pręclare geſſerint, qui adhuc uiuant ex eo genere, qua dignitate & æſtimatione, & ſimilia. Legitur de Alexandro Magno, quod ſumma voluptate intuebatur ſimilia ſpectacula, atque ſi id inſigne alicuius virtutis monumentum eſſe compererat, tum vel magno honore id afficiebat. Sic ſummo gaudio Achillis ſepulchrum ſpectaſſe dicitur, ſolitusq; eſt, ſi quis ſtrenuè ſeſe in bello geſſiſſet, aliquo honoris ſigno eum decorare, in virtutis teſtimonium. Illud tamen ſignum, vt & apud Romanos non tranſibat ad poſteros, nec nobilitatem illorum commendabat, vt apud nos hodiè fieri ſolitum eſt.

Imagines Romanorũ in locis publicis & priuatis poſitæ, & cur.
[o] In Piſonẽ.

Habebant quidem Romani ſuorum anteceſſorum imagines, quorum ſpectata & accommodata reipub. virtus fuit, quas tam in locis publicis, quam priuatis collocabant, vt his admoniti poſteri maiorum veſtigia ſibi ſequenda ducerent. Quapropter *Piſonem* [o] Cicero *imaginibus fumoſis maiorũ ſuorum deceptũ fuiſſe* ait. Verùm & hæc inſignium ratio, à noſtris aliena eſt.

Armorum priuilegia.
Armorum proprietas vt ad affines nõ tranſeant.
[p] Tract. de armis.
Arma quõ ad affines tranſeant.
Armis qui priuentur.
Arma non tranſeũt ad fideicommiſſarium.
Arma incorrupta qui ſeruent.
Galli quibus ſua arma dent.
Spuriorum arma qualia.

Tantæ dignitatis apud nos arma ſunt, ut, ſi qua eruantur è fundamentis, uel inciſa, uel ſculpta, & cognita; locus is, unde eruta ſint, domino armorum cedat: nec licitum eſt ea abradi, donec ille locus à legitimo armorum domino venditus fuerit. Si qua fortè fortuna fuerint depicta in aliquo pariete, tum parietem, cuius hęc arma ſint, eſſe probant: aut ſaltem ex ea parte, vbi ſunt. Nam credibile eſt, nullum conceſſurum, vt quis ſua inſignia alieno loco collocet. Arma etiam haudquaquam tranſeunt ad affines & cognatos, vt nuptis ſororibus. Honor enim tantũ debet remanere apud agnatos, vt inquit [p] Bartholus; Suntq; arma honor ipſius domus, & breui fieret omnium familiarum permiſtio. Videmus tamen alicubi obſeruari, vt & ad cognatos & affines tranſeant: Hoc pacto cum adiunctione in parte vna armorum alterius familiæ, ex ſiniſtra maximè: atque ad eos, qui ab his deſcendunt. Nam diuiſim in dextra parte arma patris pinguntur, in ſiniſtra matris. Et quamuis in domo paterna, aut qui à patribus, id eſt, maſculis deſcendunt, incorrupta ſerie permaneant, ab his tamen ad hæredes arma haudquaquam tranſeunt, qui commiſère crimen læſæ maieſtatis tam diuinæ, quam humanæ, qui fuere proditores, qui falſarij, qui parricidæ, vel aliud enorme commiſerunt. Memoria enim eorum de iure deleri debet, cum turpius eijciatur hoſpes, quam non admittatur. Nec tranſeunt arma ad fideicommiſſarium, ſed tantùm ad dominum directum hæredem. Sed hoc etiam arma peculiare habent, vt quamuis omnibus liberis æquè ſint communia, incorrupta tamen apud eum ſolum remanent, penes quẽ dignitas & prærogatiua familię eſt, & in quo tanquã in capite ſtat ſplendor genituræ. Et hoc apud Gallos obſeruari videmus, apud quos inſignia aurata plana, & nullatenus immutata ferunt primogeniti, cæteri aliud quidpiam illis admiſcent, aut barram, quã vocant, aut teniam, aut ſimile quid. Ideo primogenito primus debetur honos, & is omnes anteit domi, foriſq;. Nothis præterea, & illegitima copula natis filijs maiorum ſuorũ inſignia haudquaquam ferre licebat integra, ſed quadamtenus immutata. Tanto in pretio apud maiores noſtros paulò poſt Caroli illius Magni tempora fuerunt arma, ſecus quam hodie apud nos. In Gallia tamen, & Neapoli adhuc tales teniã luteam admiſcent, vti & apud quaſdam nationes idem vſu venit, vt aliqua ex parte inſignia permutentur: Baldus tamen legitimatis, vt vocãt,

integra

integra suorum insignia ferre posse etiam concedit. Sic prohibitum est, vt priuatis & plebeis, nobilium armis haudquaquam vti liceat. Non equidem interdictum est, vt armis vtantur, si tamen notæ potius, & signa, quàm arma dicenda sunt, sed benè quo modo iam diximus. Certè apud quasque gentes priuati ab ingenuis, certis quibusdam signis distincti sunt. Sic apud Agathyrsos humiles, id est, ignobiles minutis, rarisque notis, id est, insignibus, nobiles verò latis, fucatis, & densioribus vtebantur, vt scribit Ammianus Marcellinus. Sed ratum est, notas, & insignia virtutum, nisi a Principibus concedantur, ignobiles haudquaquam vsurpare posse, licet Panormitanus id velle videatur, vt etiam plebei arma deferant, dum dicit: *sunt quædam insignia nobilium, quædam popularium, sed non potest ignobilis cuiusquam nobilis insignia assumere*, vt etiam Baldus docet, & nos supra diximus. Quare ne quid tale vnquam vsu veniat, & præcipuè, si quædam familia defecerit, itaq; consuetum est, vt arma vnà cũ eo condantur, & sepeliantur, in quo stemma, seu genus auitum nullis hæredibus masculis post se relictis euanescat. Quibus cæremonijs demonstratur vna cum nomine, & res gestas, & rerum gestarum notas, cui hæc sors tulerit, interijsse, & perpetua terræ caligine obrutas esse. Principem tamen sua ipsius arma benè de se meritis posse cõcedere, quibusdam placet. Videmus tale quid hodiè in Italia vsurpari. Iurisperiti id simpliciter fieri posse negãt, sed semper aliquid addendũ esse ad distinctionem. Atq; ex his videre licet, quo in loco, qua dignitate insignia nobilitatis, seu arma, vt vocãt, vsque dum eorum vsus est inuentus, habita fuere. Atque ea saltem à summis Principibus, id est, Imperatoribus, & regibus elargiri consuetum est. Quare legibus ciuilibus cautum est, præsetim apud Bartholum, quod magis prodest arma habere à Principe, quam aseipsis, nisi Princeps concessisset, alioqui arma alterius familiæ nobilissima. Tũc enim tale priuilegium concessum a Principe, intelligitur sine præiudicio tertij. Quapropter si Princeps concedat arma alicui noua, quæ quis non habuit aliàs, prohiberi nequit: secus si quis solitus est gestare ea, iam ab antiqua patrũ memoria, & quorũ origo non extaret. Tunc enim is conqueri posset hac de re, quòd Princeps non intelligatur aliquid fecisse in præiudicium illius, nisi ipse diceret, NON OBSTANTE &c. Sed contingit aliquando, vt duo eadem arma sumpserint, nec constet, quisnam illorum, vel prior, vel posteriot fuerit, tùm ille præferendus est, qui ea à Principe habuit. Et certè maxima est armorum authoritas, si à summis Principibus defluxerint, vnde Bartholus de Leone rubeo à Carolo IIII. Imp. sibi donato summè gloriabatur.

Priuati nõ possunt gestare insignia nobilium.

Priuati quõ cognoscantur ab ingenuis.

Arma cum quibus sepeliantur, & quare.

Arma quæ nobiliora.

Priceps arma nõ concedit cum præiudicio alterius.

Cæterùm ex his multę dubitationes oriuntur, & pręcipuè ob anthorum, quos huius rei gratia adiuimus, discrepantiam: res, vt est incerta, ita difficillima & periculosa. Desumuntur autem dubitationes hæ partim ab armis ipsis, partim a personis, quæ ea gestant. Sed de illis primum. Videmus passim arma galea insignita esse (nam hîc arma vna cum scuto intelligimus) videmus etiam in quibus illa deest: & si qui eam habeãt, ijs partim occlusa, partim aperta est. Sic dubitatur, nunquid ij præferendi sint, qui res animatas in scutis gestant, an qui inanimas? atque ex illis, ijne potiores, qui quadrupedes, an qui uolucres habeant. Qui hominis figurã gestant, pauci sunt, ijque haudquaquam summi, quod ego scio. Multi dicunt ex galea seu casside, quam cimiero uulgò uocant, nobilitatem deprehendi. Quorum enim arma impositam habent galeã, eos nobiliores affirmant, alios uerò minus. Tales enim à Principibus summis ob res bello præclarè gestas, hisce insignibus donatos uolunt. Sic maioris nobilitatis esse referũt, in quibus promuscis, aut galeæ facies aperta est: minoris, in quibus occlusa. Sed neutrum perpetuum est, & inueniuntur præstantiores quique qui cassides occlusas habent, & minores, qui apertas: uti & in Italia, & Hispania inueniuntur, quibus nulla in insignibus galeæ apposita est, siue modo eam unquam habuerint, siue non, nos latet. Hoc equidem scimus, multorum clypeos haudquaquã galeatos esse. Eodẽ pacto inuenies, qui animata in insignibus nobiliora dicant rebus inanimis. Nec ratio deficit. Inuenięmus tamen eccellentissimas quasdam familias, qui nimo Principes & Reges fruges gestare, flores, uexilla, uasa, & alia eiusmodi, animatis per se longè ignobiliora. Quadrupeda præstantiora esse uolatilibus, quis credat facilè. Si tamen hac in parte nostrum iudicium quis expectat, præcipuè cùm loquamur de ijs rebus, quæ opinione potius, quàm ratione constunt, fortassis Aues nobiliores dicemus, quadrupedibus, & præcipuè Aues generosissimas, quibus præ cæteris Imperatores, Reges, summosq; Duces delectatos fuisse nouimus. Aues enim aërem magis, & ignem, quæ elemẽtorum excellentissima sunt, quam aquam & terram participant. Et certè hæ magis Magnatum insignibus conueniunt, quum quòd in sublimi uiuant, excellentiorisq; cuiusdã, & diuinæ naturæ uideantur terrestribus, & præcipuè Aquila, quàm quòd uolucrium omnium regina existimetur Aquila, & in maximo semper honore habita fuerit, non solum apud ethnicos, qui ipsam Ioui, utpote summo Deorum consecrarunt, sed etiam in sacris literis, ubi D. Iohanni Euangelistarum maximo ascripta est

Dubitationes quædã de armorũ nobilitate.

Nunquid galeę in armis, eaque aperta maiorem nobilitatem afferat, quã si nulla adsit, aut occlusa.

Nunquid res animatæ in armis quam inanimæ nobiliores faciant.

Nunquid Aues sint pstantiores quadrupedibus in armis.

Opinio ppria.

Auium nobilitas.

Aquilę maximus honor

Sed longè difficilior iam emanat quæstio: nunquid illi præferendi sint, quorũ insignibus co-

gnomina

Arma connexa cum nominibus an nobiliora ijs quæ nomina ab illis diuersa habent.

guomina respondent, an quibus minus, atque si nomina ab armis diuersa sint, an qui à publicis rebus, uel ciuitatibus, uel prouincijs, uel regnis denominantur. Sunt multæ familiæ, quibus nomina cum insignibus respondẽt, ut Columnæ à Columna, Castiliones a castello, Criuelli a cribro, Rouorei a robore, Moroni à moris, Gambari à Gammaro, Turriani a turre, Malespini à spina. Sunt, quibus aliud nomen est, aliud insigne, ut familia Estensis, Gonzaga, Farnesia, Vicecomitum, Seuerina, Sfortia, Rangoniorum, Palauicinorum, Beccariorum, Borrhomeorum, Balionum, Rossorum, Pepulorum, Malueziorum, Boncompagnia, & multi alij. Veruntamen vt alij alijs sint nobiliores, nulla ratio reddi potest, & sunt ex his, qui & antiquiores, & nobiliores illis existimantur: sunt qui non sint adeo celebres. Certè inter has tam insignes & illustres

Nunquid arma illorum nobiliora sint, qui à propria familia cũ titulo Ciuitatis sic appellantur: an qui nullo familiæ nomine contracto a prouincijs denominant.

familias iudicare de præstantia velle, valde odiosum est. Ex his & alijs, sunt, quorum appellatio est à familijs vnà cum titulo ciuitatis: è contrario, quidam tam arma, quàm cognomina à prouincijs habent. Exempli gratia, cum armis familiæ suæ appellatur dux Mediolani, sic dux Florentię cum Mediceis, sic Parmę & Placentiæ dux cum Farnesijs, sic dux Ferrariæ, Vrbini, Mantuæ, Medinæ, & multi in regno Neapolitano, qui cum loci titulo parentum insignia coniungunt. At Archidux Austriæ, Dux Sabaudiæ, Saxoniæ, & quamplurimi alij titulum habent & arma à suis prouincijs, vt Reges faciũt. Rationi quidem consentaneum est, vt arma Prouinciarum maioris sint dignitatis, & præferri debeant illis, quæ à familijs cum titulo ciuitatis profluunt. Ego tamen, si licet, dicerem, quod titulus antiquior, & dominium antiquius in longa successione, & possessione procedere debeat minus antiquum, nisi tamen in eo etiam minus antiquo sit maior virtus, & tituli plures regnorum, & prouinciarum simul concurrant, quæ omnia, quamuis sint recentiora, antiquis tamen præferenda sunt. Quidam credunt in his arma illius esse prouinciæ, atque tum Principem cum arma publica gerere, non priuata. Nam quamuis dux Sabaudiæ, exempli loco, gerat crucem albam, non tamen eius arma esse asserunt, sed

Principes inferiores regios mores obseruant.

suarum prouinciarum, quas ritè possidet. Verisimile tamen est, etiam Principes paulò inferiores regibus eundem, quem Reges, seruare morem, qui & ipsi suorum regnorum, & prouinciarum armis vtuntur. Itaque quemadmodum de his, ita de illis iudicare haud fuerit absonum.

Quibusmodis arma acquirant.

Verùm arma hactenus elegerunt quidam casu, quidam dedita opera, quidam concessione Principum, atque hæc vel gratia, vel corruptione, vel persuasione, vel voluptate, vel ob honestam quamuis occasionem, quarum hæc omni exceptione maiora, ac præstantiora sunt. Vnde fit, vt elapso aliquo seculo, sine discrimine eodem loco omnia hebeantur, & simul nobilitatem æquè attestẽtur: siue casu, siue honestis actionibus, siue alia quauis occasione, ea quis nactus fuerit. Sic omnia delet ac cõfundit antiquitas.

Armorum sculptura, & figura. Scutorũ diuersitas. Ancylia q.

Solent autem arma inscribi, exsculpiue, vel in marmore, vel lapide, vel ære, vel similibus. Effinguntur quandoq; forma scuti, nonnunquam clypei, quandoq; parmis, aliquando tessellis, & huiusmodi. Scuta fiunt diuerso modo, uel enim forma trigona, uel & ut plurimùm rotunda, uel non rotunda, sed ex utroque latere recisa, ita ut nullos angulos habere uideantur, aut saltem mixtos, qualia forsan Ancylia Romanorum erant, dicta uel ab am, & cęsum, quasi ancisum, uel ab ἄγκων, quod est cubitus, uel ab ἀκὸς, quòd remediũ pestilentiæ fuerint. Fertur Ancyle Numæ tempestate de cælo decidisse, unàq; editã uocem, omnium potentissimam fore Vrbem, quandiu in ea Ancyle permansisset. Itaque facta sunt eiusdem generis plura, quibus id misceretur, ne internosci cœleste possit, de hoc [q] Ouidius.

[q] Fastor. 3.

Ecce leuis scutum versatum leniter aura
Decidit: & paulò pòst:
Idque Ancyle vocant, quod ab omni parte recisum est,
Quodque notes oculis, angulus omnis abest.

[r] Lib. 1.

[r] Liuius pariter:
Salios item duodecim Marti Gradiuo legit, tunica picta insigne dedit, & super tunicam pectori tegmen, cælestiaq; arma, quæ Ancylia appellantur, ferre, ac per Vrbem ire canentes carmina, cum tripudijs, solenniq; saltatu iussit Horatius hoc Ancylium declinauit, cùm ait:
Ancyliorum nominis & togæ.
Iuuenalis adiectiuum fecit; cùm dixit:
——*Clypeis Ancylibus.*

Colores armorum. Color nobilior quis in armis. Animalia quo pingẽda ĩ armis.

Colores autem in insignibus maximè aduertendi sunt, ne, qui in areis insignium ponuntur, imagines obscurent, sed clariores, atque iucundiores reddant. Tales sunt cæruleus, luteus, albus; nunquam viridis & niger, & rarò ruber ad obscurum tendens. Sic color cæteris nobilior, scilicet si arma sint versicoloria, primo loco poni debet. Primus autem est, qui superior. Ignobiliores colores, secundo, tertio, &c. seruato tamen ordine. Porrò naturam animalium, quæ in insignibus apponuntur, decet aduertere, utputa, si fuerint Aues, vt Aquila, tum stare debent. Alioquin mala essent. Quapropter si ponatur Aquila aurea seu Chrysaëtos supra herbulam,

uel

uel florem, aut Narcissi, aut Hyacinthi, cùm id sua natura non postulet, itaq; eam sic collocare indecorum erit. Si quis etiam terrestrem Auem in aqua pingeret, utique & is præter regulam faceret: ut si quis piscem in arbore, uel aëre effingeret, uel supra terram, ubi nec uiuit, nec stare potest. Vel si efformaretur bos in aëre, uel aqua, uti arma antiqua Aleccessium, quæ bouē è nube egredientem habēt, hoc enim naturæ bouis, ut è nube egrediatur, contrarium est. Nam bos haudquaquam uolat.

Arma quo eligenda. Gordij bubulci arma.

Ratio autem in eligendis armis hæc obseruanda esset, ut quisque pro sua conditione & statu ea effingat. Quod Gordium bubulcū fecisse nouimus, qui cùm regnum Phrygię acquisiuisset, & filium nactus esset Midam, ciuitatem extruxit inter minorem Asiam & maiorem, Gordiam, neque tæduit ipsum, neque puduit conditionem suam humilem fateri, sed pro insigni familiæ suę aratrum sumpsit, atque ex funibus, quibus vtebatur ad nectendos aratro boues, mirabilem illum nodum connexit, Gordium, regni sui fatum. Nec filius Midas originem suam afferere opprobrio sibi duxit, quippe qui sciebat summam esse laudem, ab angustis rebus ad eximias prouectum fuisse, & quòd non infimus honor sit, suam & suorū sortem cōfiteri: vti patres suos, quasi superbia quadam negare, maximè illiberale est, & dedecori. Fuerunt etiam, quibus pro insignibus imagines non tam præteritæ conditionis indices, quàm symbola ad vitam vtilibus præceptis instruendam accommodata, magis placuerunt. Sic Vlyssem in clypeo Delphinum gestasse Lycophron obscuro illo Pleiadico lumine nobis indicauit. Significauit callidus ille, se animalis eius dotes maximè sequi uelle, quòd simul et humanitate, & musices amore & mira celeritate cæteris præstaret omnibus uel terra, uel mari vitam degentibus. Et sunt profectò id genus insignia tantò illis, quę de rebus a maiorum quopiam præclarè gestis accipiuntur, excellentiora, quantò habēt plus cùm artis & ingenij, tùm efficaciæ ad animos monitu suo perpetuò in officio continendos. Videor mihi, dum hæc Vlyssis arma intueor, ipsum dicentem audire.

Vlyssis insignia.

Et genus & proauos, & quæ non fecimus ipsi,
Vix ea nostra puto.

Contrarium obseruauit [s] Virgilius in Auentino Herculis prole, qui
Clypeo insigne parentum
Centum angues, cinctamq́; gerit serpentibus Hydram.

[s] Li 7 Aen.

Arma Auētini Herculis filij.

Et rectè quidem. Quum enim cuiuis alij Poëta militaria insignia à paterna virtute sumpta dare poterat, tum ei conuenientissimè applicauit, cui præter maiorum decus, nihil amplius erat adscripturus.

Homerus rectā in armis eligendis rationē docet.

Homerus ille Poëtarum Apollo (atq; hæc omnium armorum regula sit & norma) animaduertens studiosè à plerisq; generis claritatem in armis pręferri solere, illustrissimo nos exemplo docere voluit, quid nam illud esset, quod homines maximè nobilitaret, ac Dijs ipsis proximos collocaret. Hic enim Achilli suo clypei insignia non à Thetide, non a Peleo, non à Iouis, a quibus genus ducebat, splendore petenda sibi putauit; tametsi ab hoc fulmen, quo arma terribilia redderet, potuisset mutuari: verùm altius humani supputans animi decus, rectam nobis ad veram nobilitatem viam ostendit. Ea enim clypeo insculpsit, quorum inspectu animus noster ad summi Opificis rapitur contemplationem, quæ cùm summum bonorum complectatur, summam quoque absoluit nobilitatem. Primùm enim omnium siderum varietatem in scuto Vulcanus depinxit, tum pacis & belli artes omnes, & officia addidit, nulla ferè earum rerum parte, quæ ad hominum cœtus benè gubernandos spectant, omissa. Quo quid aliud voluit indicatum, quam illud firmissimum ad omnem malorum impetum propulsandum homini scutum esse, si tota sese sapientiæ panoplia armarit, atque etiam quibusuis aduersitatibus obiecerit? Nec interim ociosam & inertem laudat Philosophiam, sed eam, quam ab ordinatis astrorum motionibus ad rempubl. gubernandam detraxit, vna & exemplar, & finem rerum gerendarum proponens, vna ipsius exemplaris inter homines vsum exponens. Videant modò qui totam nobilitatem cædibus & sanguine metiuntur, quàm longè ab Homerica nobilitate absint, quàmq; nihil habeant cum ea communionis Pyrgopolinicæ illi, qui sibi eo maximè nomine placent, quòd nihil vnquam didicerint humanioris disciplinæ. Conferāt hoc scutum Achillis, qui volent, cum ijs, in quibus Aquilæ, Gryphes, Leones, Pardales, & id genus carniuorę feræ cernuntur, & examinent quanto plus ad omnem vim propulsandam illud, quàm hæc habeāt firmitatis. Hoc enim in sola philosophia inuenient, quod latinum scuti nomen se perfecturum profitetur. At contrà Leonibus, beluis ad omnem ingenij cultum ineptis tantum abest, vt quicquam cernas, quod satis virium habeat ad hominem ab aduersis defendēdum, vt ipsæ hæ feræ, ne sese quidem vel à minimorum animalculorum iniurijs, vel a vilissimæ rei obiectu queant tueri. Notum est illud de Scarabeo & Aquila iactatum prouerbium. Iam

Achillis insignia.

quid

quid Leone minus tutum, cui vel sola pellicula iniecta omnem ad salutem animũ adimit? Quorsum igitur horũ imagines in scutis præferuntur, quasi in ijs momentum aliquod sit ad iniurias propulsandas, & pericula declinanda? Certè quia nihil æquè atq; philosophia ab aduersis omnibus tuetur, nihil eius explicatu aptius est ad scutum exornandum & honestius.

Hactenus igitur in vniuersum de armorum ortu, & vsu paucula, & quantum res passa est, docuimus. Nunc qui Principes, ac illustriores familiæ, nec non quę Vrbes, ac integræ regiones Aquilæ nobilissimæ Auis iconem in insignibus suis vsurparunt, iam exhibemus. Sumus autem de Aquilis dicturi saltem, cùm quòd hisce hîc dicendi locus est, tùm quia qui alijs, uel Auibus, uel quadrupedibus, uel piscibus, uel exanguibus, uel plantis, uel similibus in insignibus usi sunt, eorum seriem singulis harum rerum capitibus suo loco inseremus.

Cur in hac particulari armorũ tractatione Aquilarũ solũ fiat mentio.

Quidam igitur unam habent Aquilam, quidam plures: & qui unam, uel integram, uel dimidiato corpore: rursum qui integram, uel bicipitem, uel capite singulari: Et tandem aliqui, uel has totas habent, uel cum uarijs rebus admixtas.

Aquila biceps Imperatoris propria.

De bicipite, ut nobilissima, solisq; Imperatoribus propria, primùm dicere decreui. Ea translato à Romanis Cæsaribus imperio per Carolum Magnum ad Germanos, cœpta est usurpari: Quamuis id VVolfgangus Lazius, ut [b] Claudius Paradinus innuit, ad Constantinum Magnũ referat. Inclinatis enim Romani imperij rebus Constantinus, & pacatis tunc utcumque bellorum tumultibus, pristinæq; quasi tranquillitati, & dignitati restituta Roma, nobilissimum illud Aquilæ insigne Byzantium quidem transtulit, bicipitem tamen non fecit. Illud enim à Carolo Magno quadringentis post illum annis, anno uidelicet post partum salutiferum 576. factum est. Rectè itaque noster [a] Ariostus:

[b] In Emble. Praeste penne.

[a] Cant. 46. Stan. 84.

Quel Constantin, di cui doler si debbe
La bella Italia, fin che giri il Cielo,
Constantin poi che'l Tevere gl'increbbe
Portò in Bizantio il pretioso uelo.

Et eo antiquior Dantes:

Poscia che Constantin l'Aquila uolse
Contra l ordin del ciel, che la seguto
Dietro l'antico, che Lauinia tolse.
Cento, e cent'anni più l'uccel di Dio,
Ne l'estremo d'Europa ci ritene
Vicina à monti, di quà prima vscio,
E sotto l'ombra delle sacre penne
Gouerno il mondo li di mano in mano,
E si cangiando in su la via si tenne.

Dicit autem Aquilam volatu cælorũ motibus aduerso delatam non temerè Poëta. Cùm enim cælũ ab Oriente in Occidentem versetur, tum contraria via ab Occidente in Orientem, nempe Roma in Thraciam cum dignitate Romani imperij Aquila translata fuit. Eius figuram uarij uariè explicant. Hinc enim Aquilam Imperatoriam bicipitem esse uolunt, quòd tam spiritualia, quàm temporalia, quæ gemino capite ostenduntur, defendere, ad Imperatores spectet: uel quòd Imperatores utriq; tam Orienti, quàm Occidenti imperare debeant, & utrumq; custodire. Verum etsi ad alias, atq; alias gentes diuersis ætatibus Aquila migrauerit, nunquam tamen huiusce bellicosæ Alitis insigni Roma destituta fuit: sed ab omnibus, qui post Carolum Magnum regnarunt, Cæsaribus etiam usurpata est, eaq; biceps. Ad quam pulcrè admodum, ac lepidè allusit Aloysius Alemannus in hoc suo carmine Thusco:

——El'Aquila griffagna,
Che per meglio beccar due teste porta.

Huc pertinet festiuum etiam illud Andreę Pomerani, Gallorum Regis tum aulici apophthegma: qui, cùm rumor esset, armata manu Carolum Quintum uelle inuadere Galliam, alijq; uel hanc uel illam Galliæ partem fortiter muniendam Regi suaderent, per iocum Anseri primùm ab Aquilæ impetu cauendum esse, sibi uideri dixit, alludens ad commune nomẽ Narbonensis Galliæ, quæ lingua d'Ocha, hoc est, lingua Anseris appellatur. Huius Auis bicipitis effigiem etiam in pompis illis magnificentissimis, dum Carolus Quintus à Clemente VII. Pontifice Maximo corona Rom. Imperij aurea insigniretur, nostro æuo Bononiæ vidimus. Tum enim Aquila biceps inter duos Leones, quorum alter album, alter rubrum uinum singulari artificio effunderet, in foro erecta fuit.

Aquila biceps in coronatione Caroli V.

Imperatrix Maria Austriaca termaxima, Imperatoris coniux, mater, filia, in primis vsa est Aquila bicipiti, sed cui intra duas ceruices corona erat, & supra eam crux, & in pectore scutulum cum Serenissimæ Austriacæ familiæ insignibus.

Aquila biceps cum alijs admixtis.

Regum

Regum Longobardorũ insigne erat scutum quadripartitum, & in vna parte Aquila biceps, rubra, in aureo campo, in altera aureus Leo, in campo rubro. Non in consultò fortassis bellicosos hosce Reges rubram Aquilam sibi elegisse, quispiam autumet, propter coloris inter alios nobilitatem. Legibus olim sancitum fuisse legimus, ne qui nisi sanguine clarus eo uteretur. Talis enim color audaciam pugnantibus addit, & pyropo pretiosissimæ gemmæ comparatur. Sed præstantia eius inde potissimum innotuit, quod vexillum illud, quod miraculose cælitus Regibus Galliæ tradituni legimus, eius coloris fuerit.

Insignia Longobar.

Coloris rubri præstantia.

Dicunt quidam Marchiones Austriacos Aquila bicipiti sola vsos esse. Anteà Alaudas quinque vsurpabant, quas pro insigni habuit Alauda legio militum Austriacorum sub M. Aurelio, & sub Traiano in bello Dacico. Hodie tamen aliud Austriacis insigne est, nempe fascia alba & lata transuersim ducta, in scuto sanguineo.

Marchiones Austriaci.

Alauda legio.

VVittēbergensis regio scutum habet quadripartitum, in supera parte à dextris tessellæ, a sinistris tria rastra: in interna à dextris vexillum, in quo Aquila biceps, ab altera parte duo pisces, qui contemplantibus Lucij videntur.

VVitenbergēsis regio.

Ex familijs nobilibus, quibus Aquilę bicipitis insigne sint, Albitij sunt, familia Veneta amplissima. Est autem Aquila coloris rubri in campo aureo.

Albitij.

Comminorum etiam familia Veneta, Aquilam bicipitem auream habet, in campo cæruleo.

Commi.

Cornouigiorum nobilis item eiusdem Vrbis familia, Aquila bicipiti vtitur eiusdem coloris, sed in campo rubro.

Cornouigij.

Aquila item bicipiti vsa est illustris Crassorum, seu de Grassis apud Bononienses familia. Est autem discolor, cuius dextrum caput corporis nigri diademate insignitum est, in campo albo: alterum corporis albi coronatum in campo nigro, & tribus lilijs supra adornatum. Habuit hęc familia homines singulares: Cardinales, sub Eugenio tertio Hildebrandum, sub Alex. tertio Lesbium, vt [r] Carolus Sigonius quoque testatur, sub Iulio secundo Achillem Presb. Cardinalem, & Episcopum ciuitatis Castelli, & rotæ item auditorem, demum sub Pio Quinto Carolũ. Habuit & Episcopos, è quibus instar omnium, est Hannibal Episcopus Fauentinus à Gregorio XIII. ad Regem Catholicum Legatus, vt de recens nato illi filio congratularetur, & Senatores multos, vt Achillem Equitem, Io: Antonium, Gasparum, eiusque filium Fuluium, virum amplissimum, dum hæc scriberem, iustitiæ vexilliferũ, quę dignitas in nostra repub. summa est.

Crassi, seu Grassi.

[r] *Lib. 3. de Episc. Bon.*

Henrico de Cardone Hispano Cardinali sub Clemente septimo, & Archiepiscopo montis Regalis insigne erat scutum bipartitum, cuius inferior pars habebat nigram Aquilam bicipitem, superior Leonem cum duobus castris.

Cardinalis de Cardone.

Theodorus Panuinio, vel Christophorus Sãsuino, Paleologus Marchio Montisferrati, Protonotarius Apostolicus, Cardinalis sub Paulo secundo, Aquila bicipiti usus est, cum alijs insignibus Marchionatus Salutiorum, vt apud Illustrem D. Ioan: Galeatium Butrigarium Equitem in libro cuiusdam Saracini obseruaui.

Cardinalis Paleologus

Gambarorum præclaræ familiæ Brixiensis insignia sunt Aquila biceps expansis alis, diademate insignita, & sub hac Astacus, vel gammarus, quem quãdoq; sex liliorum flores, quãdoque sex pilæ, aut globuli circumambiunt, vt apparet ex diuersis huius familiæ armis. Habuit hæc familià aliquando inter cætera lumina Hubertum Cardinalem sub Paulo tertio, Episcopum Dertonensem, & Parmæ & Placentiæ Legatum; & Io. Franciscum Cardinalem & Episcopum Tusculanum sub Pio quarto.

Gamban.

Antonius Perenottus Granuellanus Burgundus Cardinalis, Episcopus, & perpetuus administrator Archiepiscopatus Mechlinīẽsis sub Pio Quarto, in inferiori scuti insignium suorum parte tres fascias albas, in campo nigro, & Aquilam bicipitem in superiori vsurpabat ex priuilegio, teste illustri Equite D. Ioan. Antonio Petromelario.

Cardinalis Granuellanus.

Petrus Bertanus Mutinensis, Ordinis Prædicatorum Theologus, Cardinalis, Episcopus Fanensis, sub Iulio Tertio, vsus est pro insignibus in scuti bipartiti suprema parte Aquila bicipiti coronata: inferna Cane in pedes erecto, cum his verbis adiectis: SPES NVTRIT.

Cardinalis Bertanus.

Marchionum de Arena regni Neapolitani Aquila nigra est biceps, in cuius pectore scutum est quatuor fascijs in campo rubro adornatum.

Marchiones de Arena.

Ioanna Castriotta Marchionissa ciuitatis S. Angeli ex nobilissima familia Georgij Scanderbech, vtitur Aquila bicipiti, nigra, coronata, in campo aureo, cui suprà imminet vnus angulus cæruleus, in cuius medio stella aurea est.

Ioanna Castriotta.

Familia de Gattinarijs, inter quos fuit Mercurius Gattinaria comes de Castro in regno Neapolitano, pro insigni habet Aquilam Imperialem, nigram, aurea corona decoratam, in campo aureo, in infera verò scuti parte cærulei coloris duo ossa decussatim posita, quorum angulis liliorum flore aurei coloris interiecti sunt.

Gattinarij.

Solenne

Ciuitates Imperiales. Solenne etiam eſt omnibus Romani Imperij ciuitatibus, cùm honoris atque ornamẽti, tùm obedientiæ teſtandæ cauſa erga Imperatorem ceu ſummum ſuum magiſtratum, auguſtiori figura Aquilam bicipitem ſuis inſignibus adiungere, vt exempli gratia Auguſtæ Vindelicorum, quæ Aquilam bicipitem habet, cuius vtrumq; caput diademate inſignitum eſt. In medio vtriuſque, paulo altius tamen, quam caput vel hoc, vel illud contingat, corona conſpicitur. In pectore eius Aquilæ ſcutum eſt, quod ab vna parte fert animal erecta ſtatura, ab altera tranſuerſalem beſtiam.

Soranzi. Soranzi, qui & Superanzij dicuntur, nobiles Veneti, hæc habent inſignia, duos ſcilicet campos, aureum vnum, cæruleum alterum, & in hoc ſcutum aureum Aquilam ferens bicipitem, nigram, inter cuius capita corona eſt.

Iuſtiniani. Iuſtinianis itidem Venetis, qui originem ſuam ab Imperatoribus, quum ſedes eorum adhuc Bizãtij eſſet, traxiſſe dicuntur, Aquila biceps olim coronata erat, coloris aurei in campo rubro, quæ in pectore habet ſcutum cęruleum cum tęnia tranſuerſa lutea. Quę inſignia poſtmodum immutarunt in caſtri ſpeciem, cui Angelus albus imminet in campo aureo, quemadmodũ videre eſt in libello inſignium illuſtrium familiarum Venetarum ſuis coloribus depictorũ, quem mihi communicauit illuſtris Eques Hercules Butrigarius Bononienſis, vir ætate noſtra dignus, vt conferatur ijs, qui uel uitæ integritate, multiuga eruditione, vel animi celſitudine, atque acerrimo iudicio pollent. De cuius ingenij præſtantia locupletiſſimum, ac certum teſtimonium nos, & ſua ipſius ſcripta in lucem edita exibemus.

Aquila biceps in columna Antonini. In columna Antonini Romæ Aquila biceps viſitur. Hæc fortè illum ſignificat, qui legioni gemellæ præerat, quoniam duæ velut Aquilæ in vnam ſic mixtæ eſſent: tum enim illa diuiſio imperij non erat. Neque hæc militi priuato congruebat, teſte * Lipſio.

** In annal. lib. 3. dial. 1. de mil. Rom.*

Aquila vniceps cũ alijs admixtus. AQVILAM verò vnam, vnicipitem, atque eam, vel ſolam, vel alijs rebus admixtam hi-habuerunt ſubſequentes.

Iohannes XIIII. Pont. Ioannes XIIII. Pontifex Maximus ciuis & Epiſcopus antè Papienſis, Aquilam vnam pro inſignibus habuit. vixit anno 984. regnante Ottone tertio Imp.

Butili. Butillorum familia Neapolitana videtur habuiſſe pro inſignibus Aquilam vnã ſimplicẽ. Ex hac familia oriundus erat Vrbanus ſextus, qui ab Archiepiſcopatu ſtatim ad ſummũ Pontificatus apicẽ euectus fuit. Et Frãciſcus Butillus Cardin. & S.R.E. Vicecãcellarius, Vrbani nepos.

Cardinalis Reatinus. Eleazarus Epiſcopus Reatinus Cardinalis ſub eodem Pontifice vnam habebat Aquilam, vt & ſubſequentes.

Card. Cracouienſis. Fridericus Caſimirus Poloniæ Regis filius electus Epiſcopus Cracouienſis, Cardinalis ſub Alexandro ſexto.

Card. Mutinenſis. Iohannes Baptiſta Ferrarius ciuis & Epiſcopus Mutinenſis Cardinalis, ſub eodẽ Pontifice.

Card. Merinus. Stephanus Gabriel Merinus Hiſpanus Cardinalis ſub Clemente ſeptimo.

Cardin. de Cicadis. Ioan: Baptiſta de Cicadis Genuenſis Camerę Apoſtolicæ auditor, Cardinalis, Epiſcopus Albigonenſis ſub Iulio tertio.

Cardin. de Morionib. Gerardus de Morionibus Eugubinus Cardinalis ſub Eugenio Tertio.

Card. Veronenſis. Adelardus Cardinalis, ciuis, & Epiſcopus Veronenſis, ſub Lucio tertio.

Epiſc. Vratiſlauienſis. Vincellaus Germanus Epiſcopus Vratiſlauienſis, creatus quidem ab Vrbano quinto Cardinalis verùm ne ſe imprudens gliſcenti ſchiſmati immiſceret, honorem illum vnà cum tribus eiuſdem nationis Archiepiſcopis, Moguntino ſcilicet, Colonienſi, Treuirenſi, atq; vno Epiſcopo Leodienſi recuſauit, vt author eſt ᶠ Panuinius, ex quo quamplurima horum decerpſimus.

ᶠ Lib. de Pontif. & Cardin.

Cardin. de Correggio. Hieronymus de Auſtria de Correggio Cardinalis ſub Pio quarto.

Gaſparus Tunica Archiepiſcopus Hiſpalenſis ſub eodem Pontifice.

Atque hos quidem omnes vnam Aquilam vſurpaſſe obſeruauimus. Nunquid verò ſolam, vel alijs rebus intertextam, vt de re nobis hactenus non ſatis nota, nil certò affirmare audemus.

Marchiones Brãdeburgenſes. Marchionibus Brandenburgenſibus Aquila item pro inſigni eſt, expanſis alis, pedibus diuaricatis.

Leopolis. Eiuſdem figuræ Aquila Leopolis Ruſſiæ vtitur.

Mechlinia. Dominatus Mechliniæ habet in medio ſui ſcuti aliud ſcutulum cum Aquila.

SED vſum vnius Aquilæ, quæ vel figura, vel colore nobis notior eſt, hîc latius ſubiũgemus.

Aquila teſſellata. Aquilam igitur albis & nigris teſſerulis diſtinctam nobiliſſima illa familia Comitum Signiæ habuit, natione Hernicorum, patria Anagninorum. Habuit hæc illuſtriſſima familia pręter Innocentium tertium, Gregorium nonum, Alexandrum quartum, ſummos Pontifices, Cardinales diſtinctis temporibus quindecim, quos, qui ſigillatim ſcire voluerit, Onophrium Panuiniũ adeat, vti & ex eo noſſe poterit quis, cuius ordinis, & dignitatis hi, quorum mentio iam facta eſt, & fiet deinde, Cardinales fuerint.

Comites Signiæ.

Ex ea-

Ex eadem familia fuit & Iulius, Cardinalis sub Alexandro tertio, cuius mentionem facit Scipio Mazzella. Verùm, vt obiter dicamus, non solum nostris, sed etiam antiquis familiæ illæ, quę non tam armis, quam pace, atq; multis continuò seculis floruerunt, illustres dictę sunt, sic [t] Cicero: *Ex familia veteri, & illustri* Et [u] Propertius:

Nec si qua illustres fœmina iactat auos.

Et [x] Iustinus: *Lysimacus erat illustris Macedoniæ familia natus*: & *illustrem sanguinem* dixit [y] Valerius Maximus: & Seneca *genere illustris*: sic [z] Cornelius Tacitus: *Iulius Blæsus genere illustri.*

[t] *Pro Murena.* [u] *Lib. 1. eleg. 14.* [x] *Lib. 15.* [y] *Lib. 4. c. 6* [z] *Lib. 18.*

Morauiæ item regioni talis est Aquila tesserulis aureis, & argenteis distincta, in campo cæruleo, rostro & pedibus aureis. — Morauiæ regnum.

VNIVS Aquilę coronatæ vsus, vti virtutis meritò familijs, multisq; ab Imperatoribus cōcessus est, ita biceps, quamuis ab Imperatoria semper aliqua ex parte differat, tamen non nisi maximorum meritorum causa donarium erat. — Aquila coronata.

Coronata Aquila in primis, & alba in insignibus vtuntur Reges Poloniæ, idque factum ea, vt fertur, occasione, quòd eo loco, vbi vrbis condenda esset, Aquilæ nidus repertus esset. Vnde etiam vrbi illi nomen inditum sit Gnisdo, quæ vox eorum lingua nidum significat. — Reges Poloniæ.

Brutiorum prouincia regni Neapolitani vtitur Aquila alba, coronata, tribus mōtibus aureis insistente, in campo cęruleo. Quamuis quidam, teste Scipione Mazzella, Hadriano Imper. indè oriundo, illud insigne ascribant, alij eiusdem prouinciæ vrbi primariæ, Aquilæ. — Brutij.

Oppida Imperialia, vt Francofurtum ad Męnum, nobilissimum Germanię emporium, item Selesladiū Alsatię superioris, Nordlinga Rhetiæ inferioris, Bāberga item, & VVeissenburgum Alsatię inferioris, vt fortasse & alia quędam Aquilam coronatam pro insigni suo in vsu habēt. — Oppida Imperialia.

Comitatus Tirolensis vtitur quoque Aquila coronata. — Comitatus Tirolensis.

Cardinales: Bendinellus Episcopus Hieracensis, & Antonius genere Sauliorum Genuensium Aquila rubra coronata vsi sunt, in campo albo. Indè fortasse toti Sauliorum familiæ communem esse existimes. — Cardin. Saulij.

Odettus de Castilione Gallus electus Episcopus Beluacensis, Cardinalis, qui posteà ea dignitate priuatus fuit, vtebatur Aquila alba, coronata aurea, in campo rubro. — Cardin. de Castilione.

Ptolomæus Gallus Cardinalis, sub Pio quarto vsurpat Aquilam coronatā, nigram, sex globulis circundatam, in cuius pectore scutulum bipartitum, cuius suprema pars alba Leonē complectitur rubrū, qui duas cristas gallinaceas ferebat, inferna verò quędā rubra habet repagula. — Cardinalis Gallus.

Albertus Archidux Austrię, Cardinalis, Legatus Lusitaniæ, iam verò supremus Belgicarum prouinciarum pro Rege Catholico auunculo suo gubernator, Aquilam habet nigram coronatam, in cuius pectore scutum familiæ Austriacæ efformatum est. — Cardinalis Austriæ.

Georgio Ragiuil Polono perpetuo administratori Episcopatus Vilnensis, Cardinalis sub Gregorio XIII. pro insigni erat Aquila coronata, expansis alis. — Card. Ragiuil.

Hieronymus Matthæus Romanus Cardinalis sub Sixto V. pro insigni gessit supera scuti parte Aquilam nigram coronatam, infera opus tessellatum partim cœruleum, partim album cuius medium tęnia percurrit aurea. — Card. Matthæus.

Io: Baptista Spinellus Princeps de Scalea, dux de Castrouillaro, Marchio de Mesuraca, Aquilam nigram coronatam habet, in cuius pectore scutulum itidem alia corona ornatū est, cum tęnia transuersa tribus stellulis insignita. Et Ferrantes Spinellus eodem insigni vtitur. Dicuntur autem isti Spinelli de Aquila ad differentiam aliorum eiusdem nominis, quibus aliud insigne est sine Aquila. — Spinelli.

Auriarum, ut uocat Iouius, alij Doriarū, seu de Oria familia Aquilam quidem habet, sed variè à varijs vsurpatam. Nam Hieronymus Cardinalis sub Clemente VII. vnam habuit Aquilam coronatam, simplicem, nigram. Ioannes uerò Andreas Princeps Molfetanus regni Neapolitani vtitur pro insignibus Aquila coronata bicolore, in supera parte rubra, in cāpo aureo, infera verò nigra in campo argenteo, sub cuius vnoquoq; pede flamma est. Principis hic titulo donatus est ab Imp. Carolo V. itidem ciuitate Doria, cum alijs quibusdam ditionibus. Sic Dauid Imperialis Marchio de Oria scutum insignium suorum habet distinctum duabus lineis, parallelis nigris dependentibus, intra quas quod spacium interiectum est, aureum, continet Aquilam nigram corona decoratam, alijs duabus utrimque relictis argenteis spacijs. — Cardin. de Oria.

Lottiera nobilis familia regni Neapolitani hæc habet insignia. Aquila nigra coronata sustinet scutum cæruleum, in quo tęnia transuersa aurea, tres rosæ purpureæ, duoq; Leones aurei insunt, unus supra, alter infra. Aquilæ uerò usus hinc illi familiæ est, quòd Conradino Sueuo regnum occupante, illa cum tribus alijs nobilibus familijs in honorem & auxilium illius uexillum Aquila insignitum publicè prætulisset. — Lottiera familia.

FVIT Aquila alba quorundam Imperatorum insigne. — Aquila alba. Imperat.

[Familia de Este.]

Familia quædam Veneta de Este facta à magno Concilio anno 1381, Aquilam fert albam rostro & pedibus rubris in campo cæruleo.

[Aquila nigra. Reges Apuliæ.]

PRISCIS Apuliæ regibus Aquila erat nigra, Manfredo quidem in campo aureo, at patrium argenteo.

[Silesia.]

Silesia prouincia, quæ Polonis subiecta fuit, iam uerò Bohemis, Aquilam habet nigram, cum lingua in ore exerta est.

[Cardin. de Ecclesia.]

Iohan: Paulus de Ecclesia Cardinalis usus est Aquila nigra in campo aureo.

[Mãfredus dux Mirãdulæ.]

Aquilã nigrã Cõstantius Constantini filius Manfredo Mirãdulæ Dom. pro insigni dedit.

[Vicecomites.]

Mattheus seu Mapheus Thebaldi filius ex Vicecomitũ genere, cui ob res benè gestas Magni cognomẽtum attributum fuit, habuit in armis pro insigni Aquilam nigram. Fuit heros iste electus Vicarius generalis Mediolanẽsium, expugnauitq; Pontem Sturæ, Moncaluum, Nouaram multasq; alias urbes. Fuit item Dom. Papię, Cremonæ, Bergomi, Laudi, Placentiæ, Nouaræ, Alexandriæ, & Dertonæ, ut refert Sansouinus.

[Foroiulij duces.]

Foroiulij ducibus Aquila aurea uolans in campo cæruleo pro insignibus erat.

[Aquila lutea. Raimũdi.]

RAIMVNDA familia habet Aquilam luteam in superiori parte scuti, quæ cærulea est, inferior lutea.

[Aquila rubra. Martinengi.]

MARTINENGAE apud Brixienses familiæ Aquila rubra est in scuto aureo Hãc familiã antiquissimã esse, cùm apud varios scriptores, tùm ex nõnullis effigiebus, quæ in Vrago castro ducentis, & amplius ab hinc annis elapsis adhuc videntur, patet. Inter quas vnius icon est, gladium dextra, sinistra verò scutum tenentis, in quo Aquila rubra depicta est, hisce verbis: *Longofredus de Eusonia serenissimum Rolumphardum Poloniæ, Vngariæ & Bohemiæ regem cum immenso exercitu in Italiam transeuntem secutus, inter tot, ac tantos Principes & Duces, ab eodem serenissimo Rege totius militiæ suæ capitaneus designatus est.* Imò verò tãta huius familiæ antiquitas est, vt [a] Iacobus Maluezzus Chronologus Brixiensis testatur, vt tempore Imp. Adriani anno 120 Cæsarem & Celsum Martinengos Martirij palma decoratos habuerit, cuius rei eorũ sepulcra indices sunt certissimi. Oriunda fuit à Gallis, qui Brixiæ remanserunt, & viginti duobus castris, & villis, inter quæ vnũ à Leopardo ędificatũ est, & à cognomine Martinengũ dictũ, imperat, & plusquam centũ millia aureorum annuũ habet redditum. Dedit eadem familia inter alios viros egregios Episcopum Bergomatum, & cõsiliarios Henrici quarti Imp. Othonem, Lanfrancũ, & Corzonem, multosq; disciplinæ militaris peritissimos duces, vt abundè apud Sansouinũ videre est.

[a In famil. Martinẽg.]

[Aquila bicolor. Polenti.]

PRINCIPES Rauennæ ex familia Polentorum vsi sunt Aquila bicolore, cuius dextra pars rubra in campo cæruleo, sinistra alba in campo rubro.

[Lombardi.]

Familiæ Lombardorum Aquila bicolor est cærulea in dextra parte in campo albo, ex sinistra verò alba in cæruleo.

[Valerij.]

Familiæ Valeriorum Venetæ Aquila ex supera parte corporis rubra est, in campo aureo, ex infera aurea in campo rubro.

[Clementis quarti isig.]

CLEMENS quartus Pontifex maximus, Gallus, pro insigni habebat Aquilam, ad cuius rostrum lilij flos, sub pedibus Draco volans conspicitur.

[Aquilæ insignia cum animalib. potissimũ admixtæ. Regni Messicani isig.]

Aquilam altero pede Tynno insidẽtem, alterò uerò Auem alam unco continentem, Messicani in nouis Indijs pro insignibus habent, eò quòd illa prima, quamuis Dæmonum suggestione, & primariæ urbis, & regni condendi auspicia dederit, teste [b] Iosepho ab Acosta.

[b Lib. 7. c. 7 Hist. Indic.]

[Rodulphi Pij insign.]

Aquilam cum Leone usurpauit Rodulphus Pius Carpensis Episcopus Agrigentinus, Cardinalis sub Paulo tertio.

[Marescottorũ insig.]

Raynerius Marescottus Cardinalis sub Lucio secundo, Achilles Episcopus Ceruiensis, item Ioan: Aloysius Episcopus Strongylensis, Claudius Abbas Monasterij S. Michaelis in Bosco Bononię, Io. Aloysij successor; inter Doctores Ioannes, & Ludouicus eques, Agamemnon Senator Romanus creatus à Sixto quarto, Hannibal Iurisprudentiæ pub. professor, Galeatius Senator, qui liberauit Ioannem Bentiuolum captum à Duce Mediolani in arce Varani: Inter rei militaris strenuos Duces Aemilius, Ludouicus, Sigislaus, Agamemnon, Sforza Capitaneus in exercitu Caroli quinti, Pauli PP. tertij, & Ducis Venetorum, & Bartholomęus inter Senatores Hannibalis frater, inter Comites Viganelli, & Pirani Sfortius: ut & tota nobilis istæc familia pro insigni habuerunt Leonem supra tres fascias transuersas, quarum supremæ insidet Aquila expansis alis.

[Stephani Gabrielis Merini insigne.]

Aquila cum duobus Leonibus, ac totidem ouibus in usu erit Stephano Gabrieli Merino Hispano, Archiepiscopo Barensi, Cardinali sub Clemente septimo.

[Matthæi Heluetij insigne.]

Mattheus Heluetius Episcopus Sedunẽsis Card. sub Iulio secundo, utebatur duobus Leonibus erectis, nigris, ac totidem floribus liliorum, & in suprema scuti parte Aquila, quam ex priuilegio gessisse, ut & multos alios, qui ea eo loci gestant, autumo.

Regi-

Reginaldus Polus Anglus Cardinalis sub Paulo tertio, utebatur sex leonibus unà cũ Aquila, & multis liliorum floribus in diuersis scuti partibus, unaq; cum quadrangulo quodam tessellato ut uidere est apud Panuinium.

Reginaldi Poli insig.

Albertus Marchio Brandeburgensis, Archiepiscopus Moguntinus, sacri Romani Imperij Elector, Card. sub Leone decimo, tribus vsus est scutulis in medio insignis sui, & tessellis quatuor inferius positis albis, & nigris, item sex Leonibus, & Aquila.

Alberti Brãdeburgici insign.

Ioannes Mela Hispanus Episcopus Zamotensis Card. sub Calixto tertio, in suis insignibus usurpabat octo Leones, & Aquilam.

Ioãnis Melæ Hispani insigne.

Totidem etiam utebatur Adamus Anglicus Episcopus Londinensis Cardinalis sub Vrbano sexto. sunt tamen, qui unam tantummodo Aquilam illi attribuant.

Adami Anglici insig.

Adolphi Archiepiscopi Coloniensis ex illustrissima familia Comitum de Scouuimberg, quę ab antiquissimis Holstainis originem ducit, Electoris sacri Romani Imperij, Domini Vuestphalię & Angrię, tale erat insigne: in scuto bipartito superius à dextris crux, à sinistris equus, in campo uerò inferiori è regione crucis Aquila pedibus, atque alis expansis; in alia uerò parte, quę equo opponitur, tres chamę striatę. In medio totius scuti, aliud scutulum est, in quo astrum uidetur tribus clauis infixum.

Adolphi à Scovvenberg insig.

Franciscus Alciatus Mediolanensis Cardinalis sub Pio quarto, in insignibus suis habuit Aquilam supra Taurum seu Bouem, vnà cum turre, & quibusdam repagulis.

Francisci Alciati insigne.

F. Archangelus de Blanchis Cardinalis Theani ferebat in insignibus Aquilam nigram in campo aureo cum duabus Auibus inferius, quoddam astrum referens in rostris gerentibus.

Archangeli de' Blanchis insig.

Camillus Burgesius Cardinalis Romanus, camerę Apostolicæ auditor, creatus nuper à Clemente octauo, insigne habet bipartitum, in cuius superiori parte lutei coloris Aquila est nigra, coronata, alis expansis; in inferiori, quæ triplo maior est, & coloris cærulei, alatus Draco viridis, cauda erecta, tortuosa, in cuius extremitate aliud caput est, quod linguã exerit coloris rubri.

Camilli Burghesij insigne.

Augustino Valerio Veneto Cardinali sub Gregorio tertio decimo erat Aquila bicolor, in cãpo pariter bicolore, expansis alis; scutulũ pectori cũ semidracone inserto, affixũ complectens.

Augustini Valerij insigne.

Familia Boschetta in plurimis Lombardiæ locis clara ac illustris diuersis temporibus diuersa item habuit insignia. Cùm enim Mutinę floreret vtebatur terebra, quam dein in fascias trãsmutauit, hoc videlicet pacto, ut supra scutum cæruleus campus sit, atque sub eo tęnię transuersæ colore alternatim rubro, & albo cum Leone coronatam cassidem ferente, cum hac inscriptione; DONAT OMNIA VIRTVS. supra verò illam inscriptionem conspicitur cuiusdam Auis ala expansa, ac annexa coronæ Leonis cum Aquila nigra, quam à Maximiliano primo Imp. qui huic familiæ Equites, & notarios creandi authoritatem concessit, virosque suos Comites Palatinos creauit, obtinuit. Quæ sanè tum & alia eius antiqua à diuersis Pontificibus, Imperatoribus, Regibus, Principibus, & Ducibus ob res gestas concessa priuilegia Maximilianus secundus comprobauit. Ex hac familia, tanquam ex equo Troiano viri multi cùm literis, tùm armis pręclari eruperunt. Paulus in primis Cardinalis sub Alexandro secundo, anno 1064. Atque multo ante illum tempore, anno scilicet. 656. Sfortius Archiepiscopus Mediolanensis quartus sub Eugenio primo. Albertinus Albertus dictus, Gerardi filius anno 1234. fuit Episcopus Mutinensis, & multa præclarè gessit. Anno verò 950. floruit Albertus sub Othone Imp. pręfectus militię. Quinque item Albertini dicti, viri in bello strenui ac pręclari, quemadmodum & Philippus, & Gerardus, Robertusq;, qui Othonis Imp. dapifer fuit. Nec præterire possum Albertum Albertini filium, quem Ioannes XXIII. Pont. max. maximo semper in honore habuit. Illum.n. in suis diplomatibus vocabat defensorem, protectorem Bononiæ, & status Ecclesiastici, & Domicellum seu Baronẽ, qui titulus nisi magni nominis, & prosapię viris à Pontificibus dari solet. Floret hęc eadem familia Bononiæ, vbi iam à Sixto V. senatoria facta est, senatoremq; habet Hieronymũ virum amplissimũ, ac doctorũ proborumq; patronũ vnicũ.

Comitũ à Boschettis origo, & insigne.

ATQVE his insignibus animalia præcipuè inserta sunt, hæc verò plantas continent.

Aquilã cũ Plantis habentes.

Ioannes Poggius Bononiensis præter alia suis insignibus interiecta, ramo oliuæ etiam vtitur, & Aquila. Erat Episcopus Tripiensis, Legatus etiã in Hispaniã, & Cardinalis sub Iulio III

Ioann. Poggij insigne.

Henricus de S. Alovsio Episcopus Dertonensis, & Papiensis, postea Archiepiscopus Mediolanensis Cardinalis sub Eugenio quarto, vsus est talibus insignibus: scutum diuisum erat in tres partes transuersas; superior Aquilam erectam alis expansis, rostro aliquantisper aperto; media duos lilij, vt & interior, flores continebat.

Henrici de S. Alovsio insigne.

Philippus Sega Bononiẽsis, Episcopus Placentinus, Legatus in Gallias, & Cardinalis sub Innocentio nono in scuto suorum insignium superius habuit Aquilã, in medio tęniam transuersam tribus liliorum floribus ornatam, inferius serram.

Philippi Segæ insigne.

Borussię Duces vsurpãt Aquilam corona, rostro, & pedibus colore luteo, lingua verò rubra

Borussiæ Ducum insigne.

cùm trifolijs luteis in campo albo, & eiusdem coloris litera S, quam fert in pectore.

Familiæ de Robore insignia & origo. Ducum Vrbinatū insignia.

Iulius de Ruuere Vrbinas Francisci Mariæ Ducis Vrbini filius, & Guidi Baldi Ducis Soræ frater, nepos'q; Iulij secundi Pont. max. & pronepos Papę Sixti quarti: Cardinalis sub Paulo tertio, ex cæteris varijs rebus suorum insignium etiam robur est, & Aquila. Duces verò ex hac familia oriundi Vrbinates tempestate nostra cum clauibus & hastili umbellæ Pontificijs in medio, cum robore proprio insigni in sinistra scuti parte suprà, infrà verò cum lilijs Gallicis in lōgitudinem sibi inuicem suppositis, & cum insignibus regnorum Hierosolymæ, & Aragoniæ, habēt etiam in dextra parte suprà Aquilam nigram coronatam, & infrà fascias tres in diametrum ductas luteas, quarum suprema aliam Aquilam, eamq; nigram continet, Feltriæ domus insignia. Hæc autem familia antiquitate nobilissima est. Etenim vt scribunt authores, originem traxit Augustæ Taurinorum à Principibus Longobardis. Ex his dicunt anno Christi septingentesimo Ermundum fuisse, cuius successores multarum terrarum, & oppidorum dominium habuerunt, inter alia Vicusnoui, Cinciani, & Ripæ albæ, vulgò Riualbæ; qui celebres in militia per ditionem Genuensium transeuntes, Sauona nobili ciuitate Liguriæ consisterunt, vbi dominij fundamenta iecēre.

Familiæ de Robore Venetæ insig.

Eiusdem nominis nobilis familia Veneta pro insigni præter Aquilam nigram in campo aureo, & robore in cæruleo vtitur. Habet etiam duas tænias subcæruleas, claues Papales luteas, decussatas, sub vmbella lutea, in campo rubro, & sub robore quasdam lineas per lōgitudinem ductas, demum sex liliorum flores in campo luteo.

Maluetiorum insig. Sigismundus.

Maluetiorum Bononiēsium familia antiquissima, à vetustissimo Sigismundo Maluetio, qui anno à partu salutifero septuagesimo primo sub Vespasiano viuius partis exercitus dux, vna cū eo Hierosolymam expugnauit, oriunda, cùm sanguine, tùm multorum virorum fortium rebus domi, forisque gestis, clara, atque inter nobilissimas Italiæ familias meritò à scriptoribus recensita est. Ea duces, vrbium præsides, dominos, comites, barones, commendatores Hierosolymitanos, legatos tam ad Reges, quàm ad multas resp. eloquentissimos, Senatores, Iurisconsultos, Theologos, aliosque viros egregios habuit. Verùm vt excellentiores quosdam enumeremus, produxit hæc illustris familia in primis Carolum Ioannis filium a Friderico tertio Imp. inter equites relatum in ædibus D. Petronij, vnum ex sexdecim senatoribus, vti & Virgilium, qui hac dignitate potitus est, Carolo adhuc viuo, res insolita certè, vt binos ex eadem familia simul resp. nostra Senatores habuerit. Hic Carolus a Calixto tertio comitatum Siluæ in diœcesi Bononiensi obtinuit, quem nostris temporibus Camillus, & Hippolitus possidebant. Ex hac familia Achilles fuit Gasparis filius Eques Rhodius, Senatus Bononiensis ad Concilium Mantuæ orator. Hic S. Petri castrum & Gelphi à Pio PP. secundo accepit. Hunc Fridericus tertius Imp. comitem Palatinum fecit, & baronem S. Romani imperij. Præclara semper fuit huiusce familię hospitalitas. Nam summo cum magnificentię elogio ducem Calabriæ, & Lotharingiæ cum ingenti nobilium comitatu, à quo, vt fertur insignia domus Lotharingicæ habuit, hospitio excepit, vt & ducem Mediolani, & Fridericum Aragoniū Neapolitani Regis filium, tandem ad regnum euectum. Fuit & Astor Maluetius Eques Rhodius, Episcopus Perusij ab Innocentio octauo factus. Ludouicus Gasparis filius fuit, miles strenuus, qui in excursione à Venetis facta sub Mediolanum uexillum fixit in ipsis Mediolani mœnijs. Factus summus dux copiarum Ecclesiasticarum, strenuè rem gessit cum Malatestis. Eundem Fridericus Aragonius Vicarium suum constituit, à quo terras Taranti & Quadri obtinuit sub titulo comitatus, & baronatus, quas adhuc hæc familia hodiè possidet. Eundem Friderici pater Ferdinandus honestissimo stipendio inuitauerat, & in consortium magni pace & bello consilij asciuerat. Huic successit Hercules frater præfectus militum, primò apud Ferdinandum Regem Neapoli, mox apud Venetos contra Turcas. Habuit hæc familia Pyrrhum fratrem vltimum Gasparis Senatorem nostrum, & leuis armaturæ equitum præfectum, vti & Gasparem secundum Capuæ, & aliarum ciuitatum rectorem. Lucius Maluetius vir fuit summa gloria, & splendore, primùm leuis & grauis armaturæ apud Venetos præfectus, mox à Ludouico Sfortia Mediolani duce in auxilium Pisanorum contra Florentinos missus, vbi tam præclarè rem gessit, vt conseruator Pisarum contra tantam Florentinorum vim duce Hercule Bentiuolio publicè dictus fuerit, & in pręmium rerum bene gestarum Lauizanum à duce Sfortia retulerit. Idem anno 1510. postquam Sfortia Mediolano per Gallos expulsus esset, in locum comitis Pitiliani summi exercitus Venetorum ducis suffectus fuit, & militaria, summaq; dignitatis insignia tradentibus Laurentio Orio, & Petro Morosino in Ecclesia Cathedrali Patauij, nomine Senatus accepit, quæ domi suæ inter cætera familiæ ornamenta ad tantam rei memoriam domini Maluetij sanctè custodiunt. His annumero Iulium filium Virgilij primū quadraginrauirum post electos Bentiuolos, & Pyrithoum Ludouici filium Tarantæ & Quadri dominum, & Pyrrum secundum

Senatores duo Maluetij eodē tempore. Achilles Eques Rhodius. Astor eques Rhodius. Ludouicus Gasparis filius. Taranti & Quadri comitatus. Hercules præfectus militum. Pyrrhus pfectus equitum. Gaspar Capuæ rector. Lucius præfectus leuis armaturæ. Insignia militaria seruata apud Maluetios. Iulius Virgilij filius Senator primus.

Pyrri

Pyrri filium Senatorem maximum, & Alphonſum militiæ Piſanæ pręfectum. Hercules ſecundus Pyrrhi ſecundi frater, bello pręclarus, Parmæ à Paulo tertio Gubernator factus, primus ea dignitate ibi præfuit, poſtquã ab Eccleſia reſciſſa fuit. Dominus erat caſtri Gelphi, baro Tarantæ, & Quadri, Senator noſtræ Vrbis maximus, vir elegans, & probus. Huic ſucceſſit M. Antonius primogenitus, qui gloriæ cauſa vnà cum aliorum nobilium manu voluntaria Imp. Carolum V. ad bellum in Germaniam proprijs ſumptibus ſequutus eſt, ſed cui debita honoris pręmia mors immatura vigeſimoſexto ætatis anno eripuit. Eius filius eſt Pyrithous ſecundus adhuc viuens, Vir humanitate ſingulari, ſumma prudentia, multarum rerum cognitione pręſtans, & in omni virtutum genere cultiſſimus, ſingulare noſtræ vrbis decus. Lucius ſecundus M. Antonij frater, præfectus peditum ad Carolum nonum Galliarum regẽ nomine Pij Quinti contra Hugonotos iuuenis adhuc profectus eſt, vbi poſtquam pręclara generoſę indolis, & bellicę virtutis inditia edidiſſet, & præcipuè in conflictu apud Moncontumum, breui pòſt nõ ſine dolore omnium morbo extinctus eſt. Quid memorem Aemilium hominem magnificẽtiſſimum, quem Sigiſmundus Poloniæ Rex fama eius permotus, honorificentiſſimè in Poloniam vſque accerſiuit, ſummis muneribus affecit, annua mille aureorum penſione donauit. Qui poſtquam in Italiam reuerſus eſſet, rerum Polonicarum apud Sanctam ſedem Apoſtolicam, & per totam Italiam curator fuit, & præcipuè in ea cauſa, quæ cum Ioanne tertio Suetiæ Rege, & Catherina vxore eius, & Sigiſmũdi Polonię Regis filia, gratiâ ducatus Bari interceſſit. Produxit etiam hæc nobiliſſima familia Pyrrhum tertium Herculis ſecũdi filium Senatorem optimum, adhuc nobis ſuperſtitem, virum in primis fidei Catholicæ aduerſus hęreticos acerrimum propugnatorem, Honophrij & Frãceſini pariter Maluetiorum exemplo, qui duces Chriſtianorum anno 120. pro Chriſti nomine dimicando mori non recuſarunt. Huius opera & virtus, tum etiam illuxit, cùm in inſigni illa ad Echinadas Ionij inſulas anno 1571. nonis Octobris, Turcarum clade, Duce Ioanne Auſtriaco, quò magnam voluntariorum militum manum ſuis expenſis adduxerat, poſt ſubſidia Prætoriæ Pontificiæ conſtitutus, pro Chriſtiani nominis gloria ſtrenuè dimicauit, cuius non leuia præmia retuliſſet, ni immaturum Pontificis fatum obſtetiſſet. Hic anno ætatis ſuæ trigeſimonono cum ſuprema poteſtate, nomine Summi Pontificis Gregorij XIII. exercitum Auinionem Galliæ duxit, & ſumma cum laude præfuit. Marchio factus eſt caſtri Gelphi, & comes Sancti Pauli ſub Gregorio XIIII. Eſt idem heros a Rege Catholico ob ſummas eius virtutes, pedeſtrium aliquot copiarum ducatus Mediolani præfectus factus, & in collegium conſiliariorum adoptatus cum penſione annua. Huius pręclara in me, & familiam noſtram ſemper extiterunt officia, adeo vt ſine ingratitudinis nota tãti viri laudes, & monumenta præterire non potuerim. Habet autem hæc fam lia in inſignium ſuorũ ſuperna parte, quæ cęrulea eſt, tres liliorum flores luteos, linea rubra diſtinctos, in inferna verò pariter cęrulea faſciam luteam diametralem, in cuius medio aliud eſt inſigne paruum ſeu ſcutulum, quod Aquilam albam explicatam continet.

Pyrrhus ſecundus. Alphonſus Hercules ſecundus, caſtri Gelphi omnes, & Baro Tarantæ, & Quadri. Marc. Ant. primogen. Pyrithous ſecundus. Lucius ſecũdus præfectus peditum. Aemilius apud Poloniæ Regẽ in ſummo honore habitus. Pyrrhus tertius Marchio caſtri Gelphi, & Comes S. Pauli, & Senator noſter. Victoria Chriſtianorũ Naualis cõtra Turcas.

SED Aquilam cum inanimatis tam naturalibus, quàm artificialibus ſequentes habent.

Vrbanus ſecundus Pontifex max. antea Otho dictus, Gallus, primò Canonicus Regularis Lateranenſis, mox monachus Cluniacenſis, demum Victori tertio ſuccedens, in ſcuto ſuo bipartito ſuperius habet Aquilam nigram in campo argenteo, infrà verò diſtinctam teſſellis rubris & nigris.

Vrbanus tertius Pont. max. Mediolanenſis ex familia Cribella, ante Pontificatum Archiepiſcopus Mediolanenſis, cribrum cum Aquila in inſignibus ſuis habuit, vt & Alexander Mediolanenſis ex eadem familia Cardinalis ſub Pio Quarto, vt Petromelario placet.

Pius Quartus Pont. Max. ſub quo finita eſt Tridentina ſynodus, antea dictus Io. Angelus de Medicis Mediolanenſis, Archiepiſcopus Raguſinus, Cardinalis ſub Paulo tertio, in ſuperiori ſcuti parte Aquilam gerit ex priuilegio, in inferiori ſex pilas.

Alexander Coſmius Bononienſis, Epiſcopus Biſilianus in inſigni bipartito habet Aquilã expanſis alis in parte ſuperiori, in inferiori verò faſciam diametralem, vnà cum tribus montibus.

F. Vincentius Iuſtinianus Ord. Prædicat. Cardinalis ſub Pio V. vſus eſt Aquila nigra in infera ſcuti parte, ſupera verò caſtro albo in campo rubeo. Iiſdem armis gaudet Benedictus ſub Sixto V. Cardinalis eadem proſapia genitus.

Aquilam cum caſtro, & duabus ciſtis in ſuis inſignibus, flagellis circundatam gerebat Henricus Manricus Cordubenſis Hiſpanus Cardinalis ſub Paulo tertio.

Io. Paulus de Eccleſia Cardinalis Dertonenſis ſub Pio quinto, Aquilam fert in inſignibus ſupra templum.

Theodorus Lelius de* Torni Epiſcopus Teruiſinus, Cardinalis ſub Paulo ſecundo, vſus eſt Aquila ſupra turrim, qui ſubito poſt adeptam dignitatẽ mortuus, titulo nedũ decoratus fuit.

Vrbani II. Pont. inſig. Vrbani tertij inſignia. Pij quarti Pont. inſig. Alex. Coſmij inſig. Vincent. & Benedicti Iuſtinianorum inſig. Henrici Manriques inſignia. Io. Pauli de Eccleſia inſigne. * Ego de Turri exiſtimo. Theodori Lelij de Torni, vel de Turri inſigne.

Io. Anton. de S. Georgio inſignia.

Aquilam cum cruce in ſuis inſignibus ferebat Io. Antonius de S. Georgio Mediolanenſis, Epiſcopus Alexandrinus, Cardinalis ſub Alexandro ſexto.

Pōpeij Arigonij inſignia.

Pompeius Cardinalis Arigonius Romanus, Auditor Rotæ, iam ſub Clemente VIII. factus, ſuperius habet Aquilam nigram in campo luteo: inferius tres faſcias, rubras, diametrales, & in medio hos caracteres rubros AR. in campo albo, cum aſtro vtrinq;.

Gregorij de Matthelicis īſignia. ᵇ In Othona familia.

Gregorius de Matthelicis Cardinalis ſub Anacleto Antipapa, ſupra teſſellas vſus eſt Aquila, quo priuilegio familiam ſuam donauit Otho primus Imp. vnde etiam totius familiæ proſapia de Othonis appellata eſt, fuitq; domina Matthelicæ, teſte ᵇ Sanſouino.

Stephani Bonutij inſignia.

F. Stephanus Bonutius Aretinus Cardinalis ſub Sixto V. ſupra Oenophorum habet Aquilam nigram in campo aureo.

Ioannis de Eſtunica Hiſpani inſignia.

Ioannes de Eſtunica Hiſpanus magiſter Equitum de Alcantara, Archiepiſcopus Hiſpalenſis Card. ſub Iulio ſecundo, vſurpauit Aquilam vnà cum quibuſdam alijs rebus admixtis nobis ignotis. Sunt tamen qui Aquila tantùm vſum fuiſſe dicant. Alij eam aſcribunt Gaſparo Archiepiſcopo Hiſpalenſi, & Cardinali ſub Pio V.

Egræ Bohemię oppidi inſignia.

Egra Bohemiæ oppidum Aquila primùm vſa eſt libera, poſtquam triginta quatuor annis pignori data eſt, Aquilā in inferiori parte vſurpauit incluſam, atq; extra clauſtrum ſex faſcias ſimul coniunctas. Sigillum eiuſdem vrbis incluſum habet hominis iconem vmbilico tenus, dextra enſem, ſiniſtra ſceptrum ferentem, & inferiori parte Aquilam expanſis alis.

Beccariorū origo, & inſignia.

Vtrique, Italæ ſcilicet & Germanæ familiæ Beccariæ, Beccarius ex Numeriano Cari Imp. filio genitus, per binos filios, Vithemum ſcilicet, à quo Germana, & Beccarium, a quo Itala, originem dedit. Is autem ſub Conſtantino magno cùm militaret, tredecim victorijs, iiſque cruentis aduerſus hoſtes potitus, poſteris in earundem memoriam in inſignibus ſuis tredecim montes colore ſanguineo, eoſque in campo aureo, pariter in memoriam aurei ſcuti, quod Caro, & Numeriano pro more a Senatu Romano tanquam ſtrenuiſſimis Impp. in Capitolio dedicatum fuit, circumferre copiam fecit. Antiquitatem certè iam ab nongentis annis incorruptam oſtendunt res geſtæ & contractus, vnde feuda, gradus, dominia, vaſalagia, & omnis dignitas illorum manifeſta ſunt. Cùm verò Aquilam nigram ſupra eoſdē montes vſurpet iſtæc familia, ideò ab Imperatore aliquo, non quidem antiquorum, ſed poſteriorum, vt Carolo magno, ſub quo honorificentiſſimè militarunt, hiſce inſignibus donatos eſſe, veriſimile eſt. Ex hac autem illuſtriſſima familia viri cùm armis, tùm varijs ſcientijs, & ſanctitate, & miraculis præclari, orti ſunt.

D. Lanfrancus multorū caſtrorū Dominus.

Lanfrancus in primis anno octingenteſimo in caſtro Cropelli, cuius & multorum aliorum caſtrorum dominus erat, natus, & F. Franciſcus ordinis minorum, cuius corpus ſepultum eſt Spoleti; ambo ſancti habiti ſunt. Anno nongenteſimo tertio habuere dominium Papię, ſicuti monetę excuſę atteſtantur, domini fuere multarum aliarum terrarum, & arcium, vt D. Alexij, Broni, Georgij, & aliorum, quæ hîc ſponte prætereo. In militia ſtrenuiſſimi fuere, primùm Beccaredus exercitus Caroli Magni Dux, qui Mauros in Sardinia ſuperauit, & Corſica eiecit: tum Alphōſus dominus, & comes, Hieronymus, & Carolus. Nobilitatem eorum cognoſcemus ex affinitate cum varijs Principibus Mātuę, & Marchionibus Caretti, cum Scaligeris dominis Veronæ, cum Vicecomitibus, & Sfortijs Mediolani ducibus, cum Manfredis Fauentiæ dominis, cum Vrſinis, & alijs illuſtriſſimis familijs.

Theſorus Abbas Generalis totiᵘ ordinis Vallis Vmbroſę, Cardinalis deſignatus. F. Hippolitus Maria Generalis ordinis prędicatorum.

Ex eadem familia fuit Theſorus Abbas generalis totius ordinis vallis vmbroſę, & Legatus ad Florentinos miſſus ab Alexandro quarto ad tumultus & factiones ciuiū ſedandas, & poſtea Cardinalis deſignatus. Eſt etiam ætate noſtra rei Theologicæ conſultiſſimus, & in omni ſcientiarum genere apprimè eruditus, acerrimuſque literarum propugnator, ac morum & vitæ probitate præſtans F. Hippolitus Maria à Monte regali Pedemontanus Generalis ordinis Prędicatorum ex nobiliſſima eadem familia Papienſi oriundus. Habuit præterea familia iſtæc Beccaria Epiſcopos, protonotarios Apoſtolicos, gubernatores, conſules, prætores, & Senatores Mediolanenſes, quorum nomina breuitatis cauſa taceo.

Familiæ Cornaræ inſignia.

Familia Cornara Veneta aliquando in inſignibus ſuis per longitudinem bipartitis, dextra ſcilicet parte lutei, ſiniſtra cęrulei coloris, vſurpauit coronam, cuius loco nunc intra duos campos, vnum aurei, alterum cærulei coloris ſcutulum aureum cum nigra Aquila geſtat.

Verardorū Venetorū inſignia.

Verardorum itidem nobilis Veneta familia in medio repagulorum aureorum & rubrorum inſertum habet ſcutum rubrum cum Aquila aurea.

Palauicinorū familiæ Veneta ia-

Palauicinorum familia itidem Veneta vtitur Aquila cum teſſellis in campo aureo.

Ex Monaldeſcorum familia apud Vrbem veterem, quam vulgò Oruieto vocant, quidam Aquilam habuerunt in caſſide. Ortum habuit hæc familia iam tum à Caroli Magni temporibus, cum quo quatuor fratres nobiliſſimi in Italiam aduenerunt, quorum quartus vrbi veteri ſedem figens, originem & famam Monaldeſchis dedit. Hi ſummis muneribus & priuilegijs

à ſummis

à summis Pontificibus affecti fuere, cùm circa annum 1313. cùm iam quasi domini essent totius patriæ, & territorij, orta inter eos discensione, in quatuor partes scissi sunt, atque vt inter se dignoscerentur, retentis quidem auitis in scuto insignibus, vnusquisq; eorum peculiarem galeę notam, qui Aquilam, qui viperam, qui canem, qui ceruum imposuit. Summa animorũ contentione per trecentos quinquaginta & vltrà annos hi inter se dimicarũt, sed, quod mirum est, & quod [c] Dantes illis minatur, post tot, & tam acerbas mutuò clades haudquaquam conciderunt, & nomen antiquum cum multarum terrarum possessione conseruarunt. Ex ijs, qui Aquilam habuerunt, vti & ex cæteris, multi illustres toga, & armis viri profluxerunt: quos breuitatis causa omitto. Vnum tamẽ non tacebo Monaldum primò Soannę Episcopum, & mox Beneuenti Archiepiscopum, à Bonifacio octauo creatum, hominem tam patriæ, quàm Curiæ Romanæ carissimum.

signia. Monaldescorum origo, & insignia.

[c] Cant. 6. de Purgat.

Paulus Aemil. Gõzaga vtitur Aquila coronata in superiori parte insignis sui, in inferiori tribus fascijs transuersis nigris.

Pauli Aemilij Gonzagæ insignia.

HACTENVS ergò de integra Aquila: Nunc de dimidiata aliquid dicamus.

Aquilã dimidiatam habentes.

Honorius secundus Pontifex max. Lambertus antea vocatus, ex Fagnana, vel, vt alijs placet, Scanabecchorum familia Bononiæ oriundus, primò Canonicus Regularis Lateranensis, mox suæ vrbis Archidiaconus, deinde Episcopus Cardinalis Ostiensis à Paschali secundo creatus, & mortuo Calixto II. succedens in Pontificatũ, gessit in insignibus suis inter alia semiaquilam.

Honorij secundi Pontificis insignia.

Lotharij Imperatoris insigne erat scutum bipartitum, in cuius dextra parte erat semiaquila nigra, corona, rostro, & pedibus rubris: sinistra verò scutulum cęruleum lilijs aureis respersum habebat.

Lotharij Imperatoris insigne.

Hiberniæ Regum insignia ex vna scuti parte aurea, erant brachium gladio armatum, ex altero in argenteo campo semiaquila.

Hiberniæ Regum insignia.

Bernardus de Vbertis Florẽtinus Cardinalis Episcopus Parmensis, sub Vrbano secundo, gerit scutum per longitudinem diuisum, in cuius parte dextra semiaquila est, à sinistris tesellę.

Bernardi de Vbertis insignia.

Georgius Hesler Germanus Herbipolensis Protonotarius Apostolicus, postea Cardinalis sub Sixto quarto, prętér semiaquilam, quam in supera scuti parte gerit, habet item fasciam diametralem, & vtrinque astrum.

Georgij Hesleri Germani insigne.

Ex Cæsarina familia tres fuerunt Cardinales, Iulianus sub Martino quinto: Iulianus alter, Protonotarius Apostolicus, electus Episcopus Asculanus sub Alexandro sexto, & Alexander tertius pariter Protonotarius Apostolicus sub Leone decimo. Horum insigne fuit semiaquila supra columnam vnà cum vrso figura erecta, columnæ catenâ alligato.

Cæsarinorũ insignia.

Ex Rouerella familia antiquissima (quam historici anno nongentesimo trigesimo dimanasse tradunt ab Emundo strenuo quodam milite, ab Henrico primo Imp. ob immensam eius fidelitatem in Comitem creato, atque Rigenstein metropoli diuersarum terrarum, & castrorum in prouincia dicta Eichẽlaub, vel Effhai, loco quercubus, seu roboribus abundante, donato) Bartholomæus Eugenij quarti Pont. max. secretarius, & ab eodem Archiepiscopus Rauennas; inde à Pio secundo Pontifice maximo Cardinalis creatus, quemadmodum constat ex sepulcro, quod Romæ conspicitur in Ecclesia Sancti Clementis, statuis, & marmoribus pretiosissimis adornato, vsus est pro insigni semiaquila in campo quadripartito, vnà cum robore, quam relicto vetere insigni sibi elegit cum Imperatoris confirmatione Emundus supradictus, tum ob copiam roborum, quæ in suo Dominatu erant, (à quibus ille non solùm, verùm etiam eius posteritas Rouerettorum, & postea Rouerellorum cognomine insignita est) tum etiam, quia eius loci incolas crassæ Mineruæ, rudes, & duros quercuum instar ad vitam ciuilem perduxerit. Huius Cardinalis frater Laurẽtius fraternis inhęrens vestigijs, Philosophię, & Medicinæ lauream Patauij adeptus, primùm in Gymnasio Ferrariensi Philosophiæ, & Medicinę professor factus, mox à Nicolao quinto Pont. max. missus legatus ad Hungaros, tandem in Episcopum Ferrariæ euectus est anno 1462. iterum legatus in Galliam missus, vltimò legatus exercitus Ecclesiastici, cuius Napoleon Vrsinus præfectus erat, factus, cũ summo honore munus suum ubiq; obijt. Nec prætereundus uidetur Florius frater eius Eques Hierosolymitanus, uel potius Rhodius, necnon Filasius anno 1474. primùm Protonotarius Apostolicus, mox à Sixto quarto Pont. max. in locum patrui sui Archiepiscopus Rauennas, demum Perusij ob insignem cùm in humanis, tùm in diuinis legibus doctrinam, legatus creatus est. Philos itẽ eiusdem familię ob suas illustres uirtutes primum electus Episcopus Tolonię, deinde Ascoli. Ex eadem familia multos omito breuitatis causa.

Rouerellæ familiæ origo, & insignia.

F. Marcus Vogerius Sauonensis ordinis minorum Episcopus Senogaliensis, Cardinalis sub Iulio secundo, habuit semiaquilam supra duos triangulos subnigros, in quorũ medio est aliud spatium album ferè trigonum.

M. Vogerij insigne.

Alphon-

Alphõſi & Raphaelis Petrutiorũ inſigne.

Alphonſus Petrutius Senenſis electus Epiſcopus Groſſetanus, Cardinalis ſub Iulio ſecundo, vſus eſt in campo quadripartito ſemiaquila in ſupera parte vnà cum vnda. Raphael ex eadem Petruciana familia, Epiſcopus quoq; Groſſetanus, Molis Hadriani præfectus, Cardinalis ſub Leone decimo, eadem inſignia habuit.

Matthæi Langij Germani inſig.

Mattheus Langius Epiſcopus Curcenſis, poſtea Coadiutor, & Archiepiſcopus Salisburgenſis, teſte Ioanne Sambuco, Cardinalis ſub Iulio ſecundo, vſurpabat ſemiaquilam, & Solem quibuſdam veluti foliolis perornatum.

Andreæ de Valle inſig.

Andreas de Valle Romanus Epiſcopus Melitenſis, Cardinalis ſub Leone decimo, pręter ſemiaquilam pariter duos leones, & quatuor ſtellas habuit.

Cãpegiorũ inſigne.

Ex Campegiorum Bononienſium nobiliſſima familia, in qua fuêre viri literis non ſolùm, ac morum integritate, verùm etiam rara prudentia, miroq; rerum vſu inſignes, duo fuêre Cardinales, Laurentius ſub Leone decimo, legatus ad Anglos miſſus, & à Clemente ſeptimo factus Comes Dozzę: & alter Alexander ſub Iulio tertio. Eiuſdem familię Epiſcopi fuerũt Thomas Epiſcopus Feltrienſis gubernator Placentiæ: Io. Baptiſta Epiſcopus Maioricenſis, cui ego multũ certè debeo, vtpote qui ad promouendos meos labores, & leuandos ſumptus, quos in meo rerum naturalium immenſo opere edendo, facio maximos, mille mihi aureos liberaliſſimè donauit. Fuit item Philippus Maria Epiſcopus Feltrienſis, ... Epiſcopus Groſſetanus, & Laurentius ſecundus nuncius electus ad Neapolitanos, & Venetos, Epiſcopus Ceruienſis, & Collegij Philoſophorum, Medicorum, & vtriuſque Iuris Archidiaconus, & Rodulphus Reipublicæ Venetæ Dux generalis, necnon & Reipub. noſtræ Senatores Antoniuſmaria, Vincentius, atque Hannibal adhuc viuens, Senator huius vrbis ampliſſimus, & peculiare decus. Huius igitur tam illuſtris familiæ præter Canem Leporarium erectum ex vno latere eſt etiam dimidiata Aquila diademate inſignita.

Ennij Philonardi de Bauco inſigne.

Ennius Philonardus de Bauco Verulanus Cardinalis ſub Paulo tertio, vtebatur dimidiata Aquila cum duabus arboribus, & faſcijs diametralibus, & ſex floribus Liliorum, qui ſunt inſigne Pauli tertij.

Sbignei Poloni inſig.

Sbigneus Polonus Epiſcopus Cracouienſis, Cardinalis ſub Eugenio tertio, vſurpabat dimidiatam Aquilam coronatam in ſiniſtra bipartiti ſcuti parte, in dextra verò crucem.

Ant. mariæ Saluiati inſigne.

Antoniuſmaria Saluiatus Comes, Cardinalis ſub Gregorio decimotertio, etiã vtitur ſemiaquila, teſſellata, nigra & lutea, in campo rubro, ex cuius oppoſito à dextris ſunt raſtra alba pariter in rubro, in ſuperiori verò inſignis parte ſunt arma Gregorij ſupradicti, nempe ſemidraco alatus viridis.

Lucanorũ populorũ inſigne.

Lucanis populis etiam pro inſignibus ſemiaquila eſt colore fuluo, coronata, cum tribus lineis vndam præferẽtibus in campo aureo. Sunt qui inde profecta putent hæc inſigna, quòd de Græcis, qui malè eos tractauerant, aliquando triumpharint.

Imperialiũ quarũdam ciuitatũ inſigne

Ciuitates quædam Imperij Romani etiam ſemiaquilam vſurpant, vt Norimbergum, Egrana, Ingelhemium, & fortaſſis aliquæ alię, vt & Burggrauiatus Magdeburgenſis cum faſcijs nigris duabus à ſiniſtris per longitudinem ſcuti poſitis.

Ricciæ famil. inſig.

Familiæ Ricciæ regni Neapolitani inſignia ſunt, ſcutum in tres ęquas partes tranſuerſas diſtinctum, ſuperior habet Aquilam dimidiatam nigram in campo aureo, media pars aurei coloris Echinum terreſtrem nigrum, infima vndas cæruleas in campo itidem aureo.

Montanariorũ inſig.

Priſcum Montanariorum Veronẽſium inſigne fuit, ſcutum per longitudinem bipartitum cum ſemiaquila coronata à dextris, & vndis fortaſſis à ſiniſtris.

Aleptorum inſigne.

Inter Familias nobiles Florentinas eſt Aleptorum, quæ Aquilam gerit in dextra dimidiatam, ſiniſtra verò tres faſcias in longitudinem ſcuti ductas.

Qui Aquilis duabus vſi ſunt.

SED Aquilis duabus hi ſubſequentes vſi ſunt.

Regni Siciliæ inſigne.

Inſigne Regni Siciliæ eſt cum quibuſdam repagulis dependentibus, & duabus Aquilis coronatis.

Vienæ Auſtriæ inſig.

Aquilam bicipitem à dextris coronatam, à ſiniſtris aliam diademate ornatam vſurpat Vienna Vrbs Germaniæ nobiliſſima, & Imperatoris ſedes.

Didaci ſpinoſæ inſig.

Aquilis duabus in campo quadripartito cum capite Meduſæ, & Leone vſus eſt Cardinalis Diegus Spinoſa Hiſpanus ſub Pio quinto.

Franc. Mẽdozzę ĩſig.

Aquilas duas cum quatuor Leonibus, igneis linguis, arcubus quatuor, turriculis duabus, crucibusq; & catenis totidem, atque tænia diametrali in ſuis inſignibus habuit Franciſcus Mendozza Hiſpanus Cardinalis, Epiſcopus Caurienſis ſub Paulo tertio.

Bernardi Cleſij ĩſig.

Eadem ferè inſignia erant Bernardo Cleſio Germano Epiſcopo Tridentino, Cardinali ſub Clemente ſeptimo. Vſus eſt quoque Aquilis duabus, Leonibus quatuor, ſed nullis alijs rebus adiectis.

Simeon Taliauia de Aragona Siculus, filius Ducis Terræ nouæ, Cardinalis sub Gregorio tertiodecimo, duas Aquilas, & duos Leones in insignibus vsurpauit.

Simeonis Taliauiæ insigne.

Franciscus Alidosius Foroliuiensis filius Ioannis nati ex Ludouico, Episcopus Papiensis, & Thesaurarius Iulij secundi Pontificis, & ab eodem Cardinalis creatus, in insignibus habuit Aquilas duas cum duabus quercubus. Hæc autem domus Alidosia antiquitate nobilissima multis annis Forocornelij, & Foroliuij, alijsq; Flaminiæ, seu Romandiolæ oppidis, vt Massæ, Formioni, Tossignano, Fontanæ, Gago, & Castro de Rio imperauit, habuitq; inter alios Ludouicum illum Bertrandi filium, nobilem Venerum à Duce Antonio Venerio creatum, & Comitem Nicolaum de Pitiliano Venetorum classis præfectum, eiusque eiusdem nominis filium, Dominum Gagi, & Formionis, Obici illius patrem, cuius filiam Franciscam clarissimus Senator Bononiensis Fuluius Marescalcus meus primus consobrinus maternus in vxorem duxit. Ex eadem familia est Cyrus Dominus Castri de Rio, & Massæ, merumq; & mixtum imperium obtinens, qui sæpe orator ad diuersos Principes, vt ad Maximilianum Imperatorem, ad Regem Hispaniæ, & Portugalliæ, & ad Comitia Ratisbonensia à Magno Hetruriæ Duce Francisco Mediceo missus fuit.

Francisci Alidosij insigne.

Præter alia insignium Hippoliti Atestini Ducis Ferrariensis Alphonsi primi filij, Cardin. sub Paulo tertio, duæ, teste Sansuino, Aquilę erāt albę vnicipites cum sex lilij floribus in cāpo quadripartito. Quę insignia Marchionibus primò, & iam alijs Estensibus Ducatus honore nedum insignitis, qualis est hodie Cæsar Estensis Serenissimus. Alphonsi II. ex fratre nepos, gestari solita sunt, quæ mutato rerum statu Ducibus in duas nigras, sed bicipites, & coronatas abierunt, retenta tamen vna alba vnicipite in scuti meditullio, antiquę originis monumento, quæ clauibus, & hastili vmbellæ Pontificijs ob summam præfecturam copiarum Ecclesiasticarum collaris, imponitur. Eiusdem familię Aloysius de Este primus eius nominis Cardinalis, electus Episcopus Auxitanus, Protector Galliæ, sub Pio quarto. Habuit autem Serenissima istæc Estensium familia strenuissimos, & laudatissimos Ferrariæ Duces, quorum primus fuit Borsus à Friderico tertio Imp. Dux creatus; inde Hercules primus, cui Alphonsus primus eques ordinis S. Michaelis, huicque Hercules secundus successit, strenuissimi, ac inuictissimi Alphonsi secundi nunc imperantis pater. Estensis verò istius præclarissimę familiæ antiquiores primùm Domini vocabantur, postea verò Marchiones, qui deinde Duces, vt diximus partim creati sunt, partim verò Marchiones, Ducibus regnantibus, remanserunt ijsdem insignibus. Verùm tam diuersa fuêre huius familiæ Estensis insignia, vt, referente Alberto Pigna, ad vigintiquinque propè accesserint. Qui igitur hæc exactius volet, eum adeat.

Estensis famil. insig.

Durantes de Durantibus ciuis, & Episcopus Brixiensis Card. sub Paulo tertio, in insignibus habet Aquilas duas, cum duodecim liliorum floribus.

Durātis de Durātibus insigne.

Familia Caietana à Bonifacio octauo originem ducēs, multos dedit Cardinales, inter quos fuit Iacobus Franciscus, Benedictus, Antonius Patriarcha Aquilegiensis sub Bonifacio nono; Nicolaus sub Paulo tertio, & Henricus Card. legatus primùm Bononiæ, pòst ad Regem Poloniæ sub Clemente octauo nunc regnāte. vtitur autem illustrissima istæc familia binis Aquilis albis vnà cum vnda. Eisdem insignibus vtitur nobilissima & eiusdem nominis familia Neapoli oriunda, sed Aragonię familiæ insignia cum illis habet adiuncta, vt ostendant se cum nobilissimis alijs familijs matrimonia contraxisse, vt testatur Scipio Mazzella.

Caietanæ familiæ insignia.

Ludouicus Madrutius Germanus Cardinalis à Pio quarto creatus in insignibus vtebatur duabus Aquilis coronatis vnà cum ponte, tribus pilis, organo, repagulis, & fascijs.

Ludouici Madrucij insigne.

Familiæ clarissimæ Contarinæ Venetæ binæ item sunt Aquilæ nigræ, in campo luteo scuti quadripartiti, & fasciæ sex cæruleę, & in medio duarum duo flores liliorum lutei in scutulo cęruleo. Ex hac familia etiam aliquot Cardinales, vt Gasparus sub Paulo tertio, & Episcopi insignia suæ resp. ornamenta profluxerunt.

Cōtarinorum Venetorū insig.

Ducatus Mediolanensis præter serpentem etiam in insignibus suis duas habet Aquilas.

Ducatus Mediolan. insignia.

Aquilas tres habentes.

STEPHANVS Nonus dictus decimus Pont. max. antea Fridericus appellatus, dux Lothoringiæ in scuto vsurpauit tres Aquilas albas cum vna lamina diametrali.

Stephani noni Pont. max. insig.

Ioannes Lotharingus electus Episcopus Metensis Gallus Cardinalis sub Leone decimo, vsus est pręter tres Aquilas duob. Delphinis, multis liliorū floribus, cruce, repagulis, & fascijs.

Carolus de Guisa Lotharingus Gallus Card. sub Paulo tertio, eodem vtitur insigni, quemadmodū & eiusdem familiæ subsequentes: Ludouicus Card. sub Iulio tertio, Aloysius Card. sub Gregorio XIII. Carolus electus Episcopus Tullensis, Card. sub eodem, item alius Carolus sub Sixto V. qui filius fuit ducis Lotharingię, & Ferdinādi Magni Hetruriæ ducis leuir.

Lotharingiæ famil. insigne.

Christophorus Madrutius Tridentinus Cardinalis sub Paulo tertio cum tribus Aquilis ex priuilegio, inter cætera etiam vsurpat agnum.

Christophori Madrutij insigne.

Gulielmus

Gulielmi Enthefort, vel Hincfort inſig.

Gulielmus Enthefort Panuinio, Hincfort Iouio, Traiectenſis Brabantus, Epiſcopus Dertuſienſis Cardinalis ſub Hadriano ſexto, Aquilis tribus ſimpliciter vſus eſt.

Hannibalis Bozzuti inſig.

Hannibal Bozzutus Cardinalis ſub Pio quarto, in dextra inſignium ſuorum parte ſupra faſciam cæruleam, in campo luteo, tria cōchilia alba; & in ſiniſtra, quę cærulea eſt, habet faſciam luteam, & tres Aquilas nigras. Petromelarius vtramque faſciam tranſuerſalem eſſe teſtatur.

Indię extra Gangē inſigne.

India extra Gangē Europæ propinquior pro inſigni tribus Aquilis nigris vtitur alis expāſis.

Bentiuolorum famil. inſig.

Familiæ Bentiuolorum, quæ aliquando Vrbis noſtræ dominium tenuit, inſignia varia ſunt. Primùm duas habebat Aquilas è diametro oppoſitas, totidem ſerras in ſcuto quadripartito. Supra caſſidem alia adhuc Aquila erat eiuſdem cum cæteris coloris, cū inſcriptione collo annexa, MAXIMIMILIANI MVNVS. Aquilis enim à Maximiliano primo Ioannes ſecundus Bentiuolus donatus fuerat. Verùm vt obiter moneam, aſſerunt quidam flāmam potius in antiquiſſimis Bentiuolorum armis conſpectam fuiſſe quinquilinguem in cāpo luteo, poſtea in ſerram tranſuerſam permutatam. Secunda inſignia aurea inter cætera habebant lilia Ludouici Gallorum regis donum. Hæc conſpecta fuerunt partim ſex, partim cum ſeptem lilijs, excepta Aquila ſupra galeam. Tertia, quę flammas habent cum glandibus aureis in campo cyaneo, quibus moderni Bentiuoli vtuntur, Iulius ſecundus Pontifex, cùm Bononiam Eccleſiæ ſubieciſſet, hiſce dedicauit. Quamuis eoſdem flammas abſque glandibus, iunctis tamen lilijs gerere paſſim videamus. Sed Aquilam Bentiuolorum inſigne conſpectum fuit in celebri illo torneamento, quod anno 1489. Hannibal Ioānis, dicti filius ad æmulationem ſimilis, quod Laurentius Medices Florentiæ habuit, ſumma ſua laude, ſumtiſque expenſis ſuis Bononiæ celebrauit, cuius deſcriptionem ex Sanſouino licet petere. Pręter homines ſingulares, quos hęc familia produxit, & antiquiores, noſtra ætate fuerunt de Bentiuolis Andreas, & Ludouicus Senator, pater Herculis, qui nunc decanus eſt huius ampliſſimi Senatorij ordinis, viri integerrimi, omnibus æquè cariſſimi. Ex his eſt Vlyſſes magni Hetruriæ ducis Franciſci gener. His adnumero Ludouicum Conſtantij hominis noſtra ętate rari filium, Epiſcopum Policaſtri, ſiue ciuitatis caſtri a Gregorio XIII. factum, hominem ſumma eruditione, & virtute præditum, & comitem Baptiſtam eius fratrem, qui in vxorem duxit Hippolitam Filiam Raynerij Marchionis à Monte, & Comitis Montis Barotij, & Andream Fratrem I. V. Doctorem, magnę expectationis iuuenem, ſed cuius operam, & conſpectum dura mors nobis inuidit.

Familia Gunatiorū Neapolitana in inſignibus ſuis habuit tres Aqlas cū lamina una argētea. Mormillorū eiuſdē vrbis familię pręter tres Aquilas binę etiā in inſignibus ſuis laminę ſunt.

Aquilę quatuor.

Hactenus de tribus: iam de quatuor.

Philippi Hiſpaniarum Regis īſig.

INVICTISSIMI, & potētiſſimi Hiſpaniarū Regis inſignia inter tot regnorū auitorū & nuper ſumma felicitate acquiſitorum notas, Aquilę etiā quatuor condecorant, quarum duæ vnicipites cum tænijs quibuſdam ſūt regnorum Sicilię, tertia quidem, cuius regni aut prouinciæ propria ſit, quāuis anxiè perquiſiuerimus, indagari tamen non potuimus. Quarta verò vniceps alas expanſa nigra, regia coronā inſignita, ſcutum totum cum tot regnorum, & prouinciarum inſignibus, velut fulcrum continet, quæ, vt ego exiſtimo, & Imperatoriam prolem, & auitam cum Imperatoribus non ſolùm iam, ſed inde à multis ſeculis, atq; adeo ab Friderici illius primi bellicoſiſſimi Imperatoris temporibus coniunctionem denotat.

Gonzagorum famil. origo, & inſignia.

Gonzagorum illuſtriſſima familia, quæ ante ſexcentos annos à Ludouico Germano Regia prole, vt nōnulli referūt, prognata eſt, in ſuis inſignibus quatuor Aquilas in quatuor ſpatijs magnæ crucis totum inſigne occupantis vſurpauit, vnà cum duobus Leonibus in ſcutulo quadripartito, & tænijs tranſuerſis. Antiquiſſima, & prima huius familię inſignia, vt refert Petrus Gritius tæniæ luteę, & nigrę fuerunt ſed mox per Leones obſcuratę, quos identidē quatuor Aquilæ obſcurarunt & hoſce mox Paleologorum arma nuper inſerta. Sed quoniam hæc omnia ſimul ineſſe videmus inſignibus antè à nobis enarratis, ideo ignoro, quidnam obſcuratum eſſe author dicat. Mihi auctiora, & ampliora videntur reddita eſſe. Habuit hęc Regia familia Cardinales maximos, Franciſcum Epiſcopum Mantuanum ſub Pio ſecundo, cui inſigne donatum fuit a Sigiſmundo Imper. & Sigiſmundum earundem planè dignitatum Cardinalem & Epiſcopum ſub Iulio ſecundo, vt & Herculem ſub Clemente ſeptimo: Pyrrhum, vt Petromelario, vel Perinum, vt Panuinio placet, Epiſcopum Mutinenſem, & Cardinalem ſub eodem, F. Ioannem Vincentium ſub Gregorio decimotertio, Scipionem ſub Sixto quinto. Ex his fuit Princeps Morphetti, vulgò di Molfetta, & Dux Traiecti regni Neapolitani Ferrantes Gonzaga. Not indum verò, vt teſtatur Mazzella, Princeps in regno Neapolitano Ducibus dignitatis gradu pręferri. Duces habuit Mantuæ quatuor, quorum primi duo titulum & dominium Marchionatus Monferrati habuêre. Horum ille Fridericus à Carolo quinto Imp. creatus fuit eo tempore, quo Bononię a Clemente ſeptimo inauguraretur. Huic ſucceſſit Franciſcus, cui Gulielmus

lielmus frater à Maximiliano secundo Imp. Dux Monferrati creatus cum insignium ampliatione, qui Vincentium tanti dominij, & nominis heredem ex Serenissima Austriacorum familia genitum post se nobis reliquit. Totidem etiam Marchiones habuit hęc eadem nobilissima familia antequam Ducis dignitate insigniretur, quorum primus fuit Ioannes Franciscus ann. 1433. à Sigismundo Imp. creatus, in eius eximię virtutis bellicę remunerationē. In eius locum successit Ludouicus, deinde Fridericus, qui Mediolanensis Ducis rerum omniū pręfectus fuit: deinum Frācuscus huius nominis secundus. Marchio de Spechio regni Neapolitani erat Andreas Gonzaga. Comes Fundi in eodem regno erat Vespasianus Gonzaga. Comes de Iouenazzo eiusdem regni erat Ferrantes Gonzaga.

Hucvsque de quatuor Aquilis egimus.

FAMILIA Monmorantiorum Gallorum in suis insignibus sedecim Aquilis cæruleis in campo aureo, teste [d] Cassaneo, visa est.

Monmorantiorum insigne. Aquilas sedecim habentes.

De insignibus itaq; Aquilam ferentibus, etsi latius tractari potuisse satis sciamus, quatenus tamen nos obseruare licuit, istęc breuiter ac per transennam subducere voluimus. In qua quidem re fateor cum additionibus factis ad Onuphrium Panuinium à Paulo IIII. vsque ad Clementem VIII. me adiutum esse, tùm etiam multa mihi communicata fuisse ab Illustri Equ. D. Io: Antonio Petromelario Bonon. viro prudentia singulari, summa integritate, & harum rerum studiosissimo. Fateor etiam me Iulij Cupellini Bonon. spectatæ virtutis & doctrinæ viri, olim Iacobi Boncompagni Ducis Soræ, deinde Card. Sanctorum quattuor Coronat. nepotis Innocentij Noni, ac demum Francisci Mariæ Ducis Vrbinatis, Secretarij opera vsum fuisse. Res tamen, vt ingenuè fatear, & difficilis fuit, & laboriosa, tot Vrbium, prouinciarum, regnorum, familiarum, Principum, Ducum, Imperatorum, & summorum Pontificum insignia simul comprehendere, vbi nulla rerum inter se connexio est, vbi nihil commune inuenire nequit, à quo sensim per media ad extrema recto ordine procedas, vbi prout captus fuit, & affectus, sic pro arbitrio modò hoc, modò illud nobilitatis signum sibi quisq; elegit. Hoc autem loco saltem de Aquilis & potiore ex parte sermonem habuimus, de animalibus, plantis, & cæteris rebus, quæ in vsum armorum veniunt suo loco, quoad sciemus, latius dicturi. Antequam tamen huic rei coronidem imponamus, epilogi loco hanc de Aquilarum depictarum in insignibus numero quasi legem, quam nescio equidem, vnde desumptam, sancit, ac præscribit [e] Cassanæus, libet adijcere. *Quòd si*, inquit, *Aquilæ in insigni, seu scuto collocatæ non fuerint plures, quàm decem, & sex, omnes nominandæ, ac numero suo determinato exprimendæ sunt, quo numero Monmorantia gens in clypeis gestat: sin verò maior est numerus Aquilarum, tum definiendi eiusdem nulla habetur ratio, dicunturq; seminatæ Aquilæ; seu incerti ac indeterminati numeri, qua ratione expressas est videre in insignibus dominorum de Peusse.*

[d] *Par. 1. Catalog. Glor. mund.*

[e] *Lib. de Catalog. Glor. mund.*

Finis Libri Primi.

VLYSSIS

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS ORNITHOLOGIÆ

Liber Secundus,

Qui est,

DE AQVILIS IN PARTICVLARI.

DE ORDINE CAP. PRIMVM.

ETSI nulla legis necessitate præfinitum adhuc sit, rectiùsne vniuersalia singularibus, an è conuerso singularia vniuersalibus in naturalium contemplatione præponantur, tamen quoniam vniuersalia naturâ prima sunt, & simpliciora, ideoq; à principe nostri parte verius cognoscuntur, quæq; velut causa & origo sunt cęterorum: quare & nos hunc ordinem obseruauimus, & iam explicatis, quę in genere de Aquilis tradi poterant, ad particularem earum tractationem descendemus. Accedit, quòd ipse Philosophorum culmen Aristoteles, quem imitari nunquam non fuit laudatissimum, hunc eundem ordinem semper seruauit: atque id verissimũ est, nisi vniuersal a priùs explicentur, fiet tum vt sæpius eadē repetamus, & vt aiunt, actum agamus. Quare illis à principio sic positis, in singularium historia ea solum enarraturi sumus, quæ cuique peculiaria sunt, nec toti generi congruunt; rursum ea omittemus, quæ de omnibus in vniuersum alibi scripsimus: vel si quidpiam antè toti generi ab authoribus est attributum, quod de vna tantum specie dicere verum sit, id paucis in singularum historia, dũ proprias cuique dotes aduendicamus, vt decet, indicabimus. Aquila autē vna hoc ab altera differt, vel quòd ei peculiare quidpiam natura dedit, quod cæteris minimè commune est, aut si fortè fuerit, magis tamen in hac, quam in illa reperiatur, vti ex partium corporis in qualitate ac quantitate differentia, vti ex ingenij & actionum discrimine procliue est colligere. Sub Aquila verò ceu genere species essentiali differentia distinctas sex solummodo veteres posuerunt, videlicet Pygargon, Morphnon, Melanæton, Percnopteron, Haliaeton & Gnesiam. Sunt qui addant septimam Ossifragam, quam rursus alij, quod à specie diuersis promiscuo congressu ortum ducat, ab Aquilarum genere abdicant. Verùm non ex sola magnitudine nos specierum diuersitatem metimur, sed etiam ex ingenij, actionumq; discrimine, quæ à natura seu forma vniuscuiusque animantis emanant. Cæterum non ineptè facturi videbimur, si in hac particulari historia hũc ordinem seruemus, vt ea, quæ naturæ similitudine maximè inter se conueniunt, sibi mutuò in tractationis ordine proximè succedant: quæ verò minùs, ea longè inuicem disiungamus, semper tamen habita dignitatis ac præstantię ratione. Nec animum nostrum ab hoc instituto reuocare debēt, etsi grauissimi authores,[a] Aristot. & [b] Plinius. Hi etenim promiscuè nullo prorsus, neque dignitatis, neq; etiam naturæ ordine seruato de Aquilarum sex generibus egerunt. Nam neque ad magnitudinem respexerunt, neque actionum aut ingenij seu indolis præstantiam attenderunt. Si enim dignitatis & præstantiæ rationem eos habuisse quispiam ęstimare velit, cur non omnium primam ceu verè nobilissimam statuunt Chrysaeton? quare Clangæ ignaræ postponit viribus pręstantissimam, alijsq; innumeris naturę dotibus prędită Melanæton Aristoteles? Si vero magnitudinis ordinem seruasse dicatur, cur non eandē potius Chrysaeton Aquilarum omnium, ipsomet assertore maximam (etsi Plinius in hoc, vt in multis alijs ab eo discrepans, nescio qui ìn rectè, medię eam magnitudinis faciat) primo loco collocat? Cur proximè subiungit Pygargo Plăgam, vni ex mediocribus magnitudine, à maxima secundam?

Quomodo Aquilæ differant.

Aquilarũ genera veteribus cognita.

Ossifraga cur non sit ex genere Aquilarũ.

Aquilarum differentiæ vnde parendæ.

Ordo qui seruandus.

[a] *Lib. 9. Histor. c. 32.*

[b] *Li. 10. c. 3.*

Aristotelē & Plinium Aquilarum genera confudisse.

dam? cur Melanæton omnium minimam Haliæto & Gnœsiæ longè maioribus anteponit? Qui enim magnitudinis ordinem obseruaturus erat, ill[a] certè fere à maximis per mediocres ad minimas gradatim proficiscendum erat. Sed neque à minimis ad maximas ordine contrario processit; hac enim ratione minima omnium Melanaetos primum locum merebatur. Plinius verò etsi diuersa ab Aristotele uia incesserit, fortuitam tamen & ipse hanc Aquilarum enarrationem instituit, prout primum unaquæque in mentem uenit. Attamen ne hos, quibus pleraque, imò plurima debemus, ingrati filij deseramus, nos eos extra culpam esse fatemur, neque reprehendi iure merito posse: specierum enim, quę sub eodem genere comprehenduntur, nulla alterâ prior est aut posterior, & omnes æquabiliter generis naturam participant, itaq; Aquilæ omnes eodem loco habendę sunt, neq; hæc illi, aut illa huic posthabenda est.

Plinij ordo refutatus.
Cōciliatio.

Recentiorum quidam, dum alij aliam moliuntur methodum, Aquilę genus in magnas, mediocres & paruas Aquilas ceu species dirimunt; sed parum rectè. Magnitudo enim ex sua ratione minimè rerum species constituit aut immutat; etsi uerum sit, eam quandoq; diuersas rerum formas proximè consequi, ac tāquam nexu alligatam perpetuo comitari. [c] Crescentiensis melius Aquilas omnes in nobiles seu generosas, & ignobiles seu degeneres diuidit. Quędam enim nō nisi animalia grandia, ipsaq; etiam ferocia, & quę eis maximum in pugna facessunt negotium, appetunt, obuios quosque, & qui nullo labore parantur, cibos respuentes; quædam uerò contrà ignauę ac uiribus suis diffidentes, cadauera animantium tantùm sectantur, atque ita ad Vulturum & Miluorum naturam proximè accedunt.

Recentiorū ordo de Aquilarum generib refutatus.
[c] Lib. 10. capit 15.
Differentię penes nobilitatem.

Sed & ab affectu seu ingenio earum posset desumi differentia, ut quędam pullos suos nutriant, quędam è nido eiectos deserant, quędam demum non solùm suos fœtus, sed & alienos foueant. Quo nomine Ossifraga, etsi uix in Aquilarum numerū, ob causas, quas suo loco recensebimus, admissa est, primas teneret, secundas Melanaetos. Legitimi uerò ac incorrupti ortus merito primum locum (quę & pręstantię nec non magnitudinis causa primatum sibi uendicauit) Chrysaëtos etiam obtinebit. Actionum prætereà uarietas eas à se mutuò seiungit ac discrepare facit; sunt enim, exempli gratia, quędam quæ ætitem lapidem in nidum inferunt, quædam verò minimè hoc præsidij adhibent.

Ab affectu siue ingenio.
Ab actionibus.

Nos verò qui ordinē dignitatis ac pręstantiæ ab initio obseruare instituimus, imitati Philosophum animalium historiam scribentem, vti eundem item cum Theophrasto de Plantis tractantem, has nobis leges præscribimus, vt cùm plurimum nobilitate & indole inter se differant, ab ea quę omnium nobilissima est, fuitq; apud omnes semper habita, tractationem auspicemur. Hęc extra omnem dubitationem Chrysaëtos est: sola enim genuina est, & legitimorum natalium, omnium maxima, fortissima, nec non Aquilarum pulcherrima. Secundum locum Halięto daturi sumus, vt qui non solum nobili, præclaraq; visus acie omnibus præpolleat, sed & Phœbo iudice, sui generis indubitatam fidem accipiat. Tertium locum Melanaetos occupabit: hæc enim etsi corporis mole minima est, viribus tamen omnibus pręstat, vnde Valeria nuncupatur, alijsq; insuper plurimis naturæ seu ingenij dotibus ab [d] Aristotele decātatur. Quartā classem Pygargo tribuimus: nam & regia Auis aliquādo dicta fuit, & maior ferociorq; est cęteris, vt quæ hinnulos capiat. Quinto loco recensebitur Morphnos, hoc merito Pygargo cedens, quòd Philosopho teste, magnitudine & viribus ei secunda sit: potior tamen est Perenoptero, quòd Anates & similes aquaticas Aues etsi minutiores, viuas tñ abripit. Omniū vilissima ideoque infimo loco digna Perenopteros est. Hæc non solùm exanimata corpora sectatur Vulturum more, quorum & speciē refert, verùm & à Coruis cæterisq; id genus Auibus fugatur, verberatur, capitur. His omnibus Ossifragam, etsi adulterini generis, nec ab Aristotele inter Aquilas annumeratam, ob maximam tamē cū his cognationem (nam ex Haliætis nascitur, vnde & cognatum genus [e] Plinius vocat, & Aquilis ascribit) vti & ob ingenij præstātiam, qua non solùm Perenopteris, sed & alijs quibusdam Aquilis fortasse pręcellit, tandem subnectemus. Etenim tanquam originis suę conscia, non solùm suorum, sed Aquilę cognatę pullorum iuxtà curam gerit, memorabili pietatis exemplo. Ad has veluti ad genera præcipua, pleraq; quas plusculas & frequentiores quam hactenus quispiam alius, dabimus, suæ vnamquamque speciei, si non indubitatâ ac irrefragabili, saltem probabili, quantum res patietur, ratione ducti, attributuri, reducemus.

Ordo qui seruandus.
Chrysaëtos Aquila qualis, & cur ab ea incipiendum.
Haliætus.
Melanætos
[d] Lib. 9. Histor c. 32.
Pygargos.
Morphnos.
Perenopteros.
Ossifraga.
[e] Li. 10. c. 3.

DE CHRYSAETO. CAPVT II.

SYNONIMA.

Etymum.

Gneſia.

[a] *Lib 23 de Animal.*

Gaza.

[b] *Pytheorũ Ode. 4.*

[c] *Aelian. li. 2. c. 39. de animal.*

CHRYSAETOS Græcis, quaſi auream ſeu fuluam Aquilam Latinè dicas, merito iure appellata fuit, quòd colore ſit aureo, aut ſaltẽ ad hunc cæteris propius accedat: Aquilæ quoq; nomen huic ſimpliciter ac ſine adiuncto, κατ' ἐξοχὴν competit, vt quæ dignitate reliquis in vniuerſum potior ſit. Sola germana ac legitima eſt, & gemini ac incorrupti ortus exiſtimatur, vnde Gneſię nomine eam Gręci cohoneſtarũt. [a] Albertus Magnus, philoſophus alioquin eximius, meliora proculdubio rebus daturus nomina, ſi ſeculo paulo cultiori ipſe datus fuiſſet, at nunc in tanta ſui ęui barbarie, linguarumq; ignorantia venia dignus, hoc primum & pręcipuũ Aquilarum genus Herodium vocat, tanquam Auium omnium, vt ipſe ait, heroẽ. Quo ſenſu & Auẽ regalem Apuleius dixit. Quamuis id nomitus alijs quoque Auibus datum eſt, nempe Accipitri ſeu Falconi ſacro, qui & Hierofalco vocatur, nec non Ardeæ. Nã Ariſtoteli Herodius Auis ea eſt, quam Ardeolam vertit Gaza, quidam Ardeam ſtellarẽ. Hęc ea eſt Aquila, quæ [b] Pindaro reliquisq; Iouis ales & Aquila Iouis nominatur, ſola digna habita tanti Domini miniſtra. Aquilã item à macularum notis ſtellarẽ vocat [c] Aelianus, Aegiopon Heſiodus, Phlegian Sophocles, & Cataractin in Lacoonte. Ab Hebræis נשר Neſer. Chaldæis נישרא Niſra. Perſis uerò אנבימורג An fimureg. Arabibus נסר Neſer, Samech litera pro Schin poſita. Iiſdẽ Zummach, Alchal Gagita & Aukeb. Syris Napan. Grecis Ἀετὸς, quo nomine etiamnum vulgò Grecorum appellatur, vel αἰετός. Cyprijs ἀγός, Heſychio & Varino teſtibus. Pergeis Aibetos. Macedonibus Braos. Italis Aquila vel Aguglia. Hiſpanis Aguila. Gallis Aigle Royal. Germanis Adelar, quaſi nobilem Aquilam dicas, & Adler. Inferioribus Germanis, ut Thungris Aar, ſeu Ar, quæ vox cùm Chaldaica voce Ar, Aquilæ ſeu Accipitris genus ſignificante, prorſus conuenit. Flandris Arent, vel Arn. Anglis Eagle. Illyrijs Orel, uel Orzil. Sed nomenclaturarum harum plurimę genericæ ſunt, omnibusq; communes, ut antea monſtratum fuit.

FORMA DESCRIPTIO.

[a] *Lib 9. Hiſtor. c. 32.*

Color.

[b] *Lib. 11. Aeneid.*

[c] *Lib. 10. cap 3.*

Magnitudo.

Plin. emendatus.

[d] *In Phiſiog.*

CHRYSAETI formam expoſituri, primùm qualem veteres eam depinxerint, examinabimus, qui pauca adeo ſuæ Chryſaeti nobis indicia reliquerunt, vt difficillimum ſit, ex eorum præſcripto vel de noſtris iudicare, vel certi quidpiam ſtatuere; deinde ſingulas eas; quarum icones dabimus, ordine deſcribemus. [a] Ariſtoteles germanam hanc Aquilam ruffam eſſe ſcribit. Vnde & [b] Virgilius fuluam Aquilam dicit; [c] Plinius verò ſubrutilam. Corporis mole omnium maxima eſt Ariſtoteli, maior etiam Oſſifraga: ſed cæteras etiam ſeſquialtera proportione excedit. Plinius ab Ariſtotele diſſidet: nam mediam magnitudine ſtatuit. Verùm corruptus locus videtur, emendandusq; ex Ariſtotele hoc pacto: Cæteras media magnitudine excedit. Seſquialtera enim proportio, qua Ariſtoteles eam reliquas ſuperare ſcribit, talis eſt, vt maior Aquila minorem contineat ſemel & media eius parte, vti nouenarium numerum media parte ſenario maiorem, duodenarium octonario dicimus. Charopos eſſe Aquilæ oculos, ex eo Ariſtotelis loco colligemus, vbi [d] ſcribit: *Quorum oculi non glauci, ſed charopi ſunt, animoſi habentur, per coniecturam à ſimilitudine ad Aquilam & Leonem*. Aliud quod equidem ſciam, de hac Aquila locutis à veteribus nihil eſt proditum. Nunc eius Aquilæ, cuius iconem ceu germanæ vel ſimpliciter dictæ primam exhibuimus omnibus exactè notis expreſſam, ob oculos ponemus.

SERENISSIMVS Princeps Ferdinandus Medices Magnus Hetruſcorum Dux, ſimul atq; meas accepiſſet literas, quibus Aquilam anatomiæ ſubijciendam, a ſua Celſitudine mihi tranſmitti, obnixè petieram, cùm Piſis id temporis ageret, extemplò imperauit, vt Aquilarum vna, quę Florentiæ Ducali magnificentia aſſeruari ſolent, ſiue viua ſiue mortua, ſuis ſumptibus (quę eius erga bonas literas, earumq; ſtudioſos, in me verò in primis perpetua ac inſignis eſt liberalitas, & tanto Principe digna munificentia) ad me deferretur, eam viuam ac incolumem ſuis mulis aduectam & caueæ ligneæ incluſam accepi. Hanc dies nouem viuam, mores ac ingenium eius obſeruaturus, non ſolùm carnibus bubulis, ſed alterius etiam Aquilæ, nempe marinæ, vel oſſifragæ fortaſſis (quam ſuo loco examinabimus, & quæ ab Excellentiſsimo viro D. Alphonſo Cataneo Sereniſſimi Ferrariæ Ducis Archiatro, & primario profeſſore publico

blico, dono missa erat, iam integrum octiduum mortuæ pulpa, quam perquàm auidissimè deuorabat, alui. Hoc equidem miratus sum, quum Aquilam prophanam esse, si Aquilam voret, Aeschylus Poeta antiquissimus, & Lupum lupina carne abstinere, vulgus perhibeat. Hæc summa ferocia quiduis obuiũ lacessebat, & Feles, Canes, si ad caueam imprudentius paulo accessissent, atque adeo hominem ipsum, aut vnguibus, aut rostro impetebat. *Vox.* Interdum vocem quandam querulam, lamentantis in morem, & clangosam edebat (clangere enim seu plangere propriè ac peculiariter Aquilarum est) minimè obstreperam aut stridulam, sed acutè sonoram ac claram. Tandem laqueo ceruici iniecto strangulata, adque stateram examinata libras duodecim pendere comperta est. *Pondus.* Ab extremo rostro ad vltimam caudam commensurata, quinque dodrantum longitudinem explebat. *Longitudo.* Longitudo totius a rostro ad extremos vsq; vngues, quatuor erat spithamorum & medij. *Latitudo.* Lata erat expansis alis spithamos octo. *Rostrum.* Rostrum palmam & pollicem vnum longum. Nam aduncitas sola seu curuatura extrema vltra inferiorem mandibulam ad pollicem vnum propendebat. Latitudo rostri, præsertim medij, plusquam duorum erat digitorum. Acies rostri hamata seu vncus nigrior, reliquo rostro corneus color ad cæruleum dilutum tendens, fusco maculatus. *Os.* Rictus oris, quantum nempe eius aperitur, vnius erat palmi & pollicis. *Lingua.* Lingua humanæ similis, lata, extremo teres, versus radicem duobus vtrinque ceu hamatis appendicibus corneis armata, inferiori mandibulæ per tenuem quandam membranam media nectebatur. *Palatum.* Palatum medio perforatum. Inferior rostri pars canaliculata, qua vtrinque eminentioribus marginibus a superiore inserta excipitur. Membrana, quę à fronte vltra nares protensa est, nec non fræni seu rictus initij oræ luteæ sunt. *Colli plumæ.* Plumæ colli rigidę, ferrugineæ. *Oculus.* Oculum tunica quædam crassa ab infra sursum exporrecta, inter nictandum tegebat. Hanc periophthalmium vocant. *Palpebræ.* Palpebræ binæ oculum integebant cum supernè, tùm infernè, etiamsi inferior totum oculum sola cooperire, sursum porrecta, sufficiebat. *Supercilia.* Superciliorum regio eminẽs erat admodum, instar eius quod in domorum tectis prominet, dictum suggrundium, sub qua in alta cauitate latebant, & quasi immersi erant oculi. *Oculi.* Hi charopi, quibus in diluto virore splendor igneus intermicabat: pupilla saturi erat nigroris. Est autem maximoperè mirandum, quantoperè natura oculorum conseruationi, quibus nil præstantius est in hoc animali, sedulo studuerit, vt quę illi quadruplices palpebras videatur extruxisse, non contenta vno integumento, quod in alijs animalibus vsu venit. Quod enim in homine palpebræ sunt, & quẽ vsum illæ habent, id est, præstatq; periophthalmium illud. Huic autem & duas palpebras alias superaddidit, atque inter has infimam tam amplam, vt sola ad hoc conseruandi oculos munus sufficiat. *Alæ. Caudæ.* Alarum & caudę color fuscus, eoq; magis, quò pennæ maiores. *Totius coloris.* Cæterarum totius corporis minutiorum plumarum ex fusco ferrugineus seu castaneus erat, maculis sparsim intercurrentibus albis, paucis dorso, pluribus ventre, radicibus vbiq; albis. *Rectrices pennæ.* Rectrices alarum pennæ vtrinque senæ erant, dodrantes binos & palmum longæ, calamis firmissimis, ac duris, breuioribus tamen Anserinis, ad scribendum aptissimæ. *Crura.* Crura ad pedes vsque plumosa ferruginei coloris. Atq; hinc facilè liquere cuius poterit, quo in errore versetur * Petrus Bellonius, Aquilas vno solo signo a Vulturibus dignosci scribens, quòd scilicet crura nullo modo plumis vestita habeant, vt in Vulturibus conspicimus. *Pedes.* Pedes autem subflaui erant. *Vngues.* Sinistri pedis posticus vnguis seu calcar, sex digitos in circumferentia longus: dextri verò quatuor tantum, insigni inter vtrumque differentia, quam non naturalem, sed violatam existimo. Hic enim mutilus videbatur. Primus anticus sinistri erat quinque digitorum longitudine, medius trium cum medio, tertius & minimus vnguis duorum digitorum. Dextri pedis ungues proportione calcaris, paulo quam sinistri minores. Singulos digitos tabellæ quaternæ semicirculares, extremos prope ungues integebant, excepto maximo anteriori, quem tres tantum annuli uestiebant: cætera squamulæ cooperiebant ad granorum milij, aut paulò minorem magnitudinem. Atque hanc pedum rationem tam sceleton Aquilæ nostræ, quam ipsius Ornithologi Aquila rectè exprimit, secus atque icones aliæ. Error hinc emanauit, quòd dum uiuam pictor delinearet ob sæuitiam eius propius accedere uerebatur, atq; sic pedes oculatius inspicere minimè poterat. Vngues autem una cum digitis nostri poëtæ artigli uocant:

Li. 2 c. 4. de Auibus.

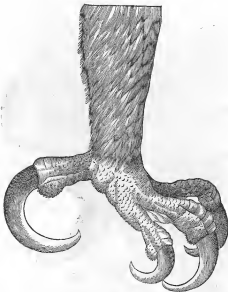
* *V'eran d'Aquile artigli.* Vt etiam Dantes;

E poi distesi e dispietati artigli.

** Ariost. Cant 34. Stan. 78.*

Hic igitur exterior corporis habitus fuit, & qui maximè in rei cognitionem nos deducit. Verùm antequam ulterius progrediamur, libuit hoc loco non tam pedis nostræ Aquilæ magnitudinem ad uiuum expressam, quàm descriptionem & iconem Chrysaeti ab Ornithologo traditæ subnectere, ut tum descriptionem, quæ cum nostra fei è eadem est, lector cognoscat, & simul iconum diuersitatem cum ea conferat, differentiamq;, quæ non exigua certè est, videat. Pes itaque nostræ Aquilæ talis erat.

Aquilam

Aquilam suam Ornithologus sic describit.

AQVILAE pullum ante paucos annos in agro Tigurino, captum & in urbem allatum uidi huiusmodi: Alarum pennæ maximæ in contrarium extensæ interuallum relinquebant dodrantum nouem, & dimidij. Longitudo à principio rostri ad finem caudæ, dodrantes quinque. Proceritas stantis pro more, non extenso collo, dodrantes tres, palmo minus. Pedes erant crocei, & crura a pedibus ad palmi mensuram sine plumis (secus tamen, quam hîc ex eo exhibemus, icon demonstrat). Digiti pedum medij, longitudine & crassitudine humani medij in uiro mediocri, aut paulo maiores. Pars dorsi superior inter alas cucullum quodammodo sua figura referebat, nempe triangula, mucrone deorsum uerso. Ventris plumarum color ruffus ferè aut castaneæ, maculis albis aspersus. Rostrum posterius subflauum, anterius nigricabat Indico propè colore. Longitudo rostri superioris ad tres digitos ferè, unco præterea ad digiti mensuram descendente. A` media lingua unci duo hamorum instar retrorsum spectabant. In agro etiam Heluetiæ Solodorensi quinto, priusquam hæc scriberem, anno, iuxta pagum Hoeestettam, Iulio mense capti fuère duo pulli Aquilæ, descriptioni

CHRYSAETOS ORNITHOLOGI.

præmissæ conuenientes. Pennæ ceruicis rigebant & longiusculè distabant. Qui Aquilam adultam uiderant, colorem cum ætate mutari aiebant, & pennas albas in capite, pectore, & alis omnes ad fuluum colorem conuerti. Hoc genus Aquilæ audio etiam circa Geneuam sæpe capi, prægrande, ita ut cum uolare nititur Aquila, licet nondum adulta, fune alligata ad crus hominis robusti, ægrè ab eo retineri possit: Cicuratas per urbem uolare aiunt, & feles aliquando super tectis arripere, & dilaniare. Hæc omnia Ornithologus.

Bellonij verò errorem de pedum Aquilarum opinione aduertimus superius, nūc illius iconem hîc adijciemus (vt de eo quisuis iudicet) cum hisce, quibus Chrysaëton describit, uerbis perquam parcis. Aquila, inquit, à Vulturibus dignosci poterit, quòd crura nullo modo plumosa habeat, ut in Vulturibus uidere est. Sunt autem breuia, & fulua anterius tabellis ornata. Vngues lati, rostrum uerò nigrum oblongum, & in fine aduncum.

CHRYSAETOS BELLONII.

DESCRIPTIO PARTIVM internarum.

ATQVI quoniam ritè philoſophantis eſt, non ſolùm rerum ſuperficiem inſpicere, ſed & penitiora rimari, in quibus forſan maior opera, & ſapientia diuini factoris eluceſcit, & in quibus non exiguus veræ ſcientiæ theſaurus reconditus eſt: itaque & nos, quæ in Aquila aduertimus, ea diſſecta, iam exponemus. Fateor quidem hanc operam, qui vnum genus ab altero velint diſcernere, non eſſe neceſſariam (id enim exterior forma docet) ſed non minor & vtilitas, & iucunditas accedit, qui hanc philoſophiæ partem tractant, & in hominibus ſedulo admirantur: à quibus quomodo cætera animalia differant, & qui vſus ſint ſingularum partium, quomodo natura ſagax ſingulis pro diuerſitate & proprietate animarum diuerſas, & proprias partes attribuerit, ſingulas eas pro modo vſus earundem emenſa, quæ, inquam, ſcire iucundiſſimum eſt, & vtiliſſimum. Veruntamen nullus hîc abſolutam a me anatomiam expectet; ſed qualis ob temporis anguſtiam eſſe potuit, & copia Aquilarum, quam vnicam tantum habuimus, quæq; ad exiguos dies conſeruari potuit, paſſa eſt. Erunt autem hæc quaſi rudimenta quædam, quę alij exactius perpolire, erunt ſigna quædam viam præmonſtratura, qui in alijs hanc operam attentare uelint, & potuerint Primùm itaque in Aquila ſummoperè admirati ſumus, quí fieret, vt dum nictaret membrana quadam, ab angulo maiori ad minorem obduceretur oculus. Nam animalium, vt ait Ariſtoteles, viuiparorum omnia palpebras duas habēt infernā & ſupernam, atque his iiſdem nictant. Quæ uerò oua pariunt atque tam quadrupeda, quam uolucres, unam tantùm palpebram habent, eamq, infernam, qua conniuent ſimul & nictant. Hoc tamen Auibus pe-

bis peculiare est, quod ad palpebræ subsidium, quæ difficulter mouetur, ut idem ait, etiã membrana auxiliaris accedat, præterquam in Columborum genere, quibus & duę palpebræ sunt, & membrana illa deficit. Hęc igitur in Auibus cæteris conspicua est; maxime in grandioribus, vt Aquilis, quæque ab angulo interno & maiori ad externum usque ducta, & minorem oculum totum in omnem ambitum obtegit. Causam uerò huius membranæ Aristoteles affert, ut sit ob uelamentum maximè oculorum, quos humidissimos habent ob uisus aciem. Quę quidem non usque satis constat, & accipienda uidetur. Quid enim membranam potius, quam palpebram natura Auibus tribuit? nonne & palpebrę oculos obuelant? & hominẽ cur eadem membrana expertem esse voluit, & visu acerrimo, & humidissimo? Ego mihi eam loco palpebræ superioris naturam dedisse persuadeo, atque hanc eius officio fungi, ad angulum uerò collocatam esse, & maximè ad internum, eò quòd cutis capitis ob duritiem, ut ait ipse Aristoteles, aut ut ego autumo, quia antè cohæret, nec vt nos in fonte, ita Aues eo loci mobilem habent, in palpebram abire nequit, & quòd maximè ab anteriori parte, quales nares sunt, principium est. Atque ea membrana in Gallinaceo genere sine musculo mouetur, saltem apparenti, in Aquila tamen musculus aderat, & sanè conspicuus, quem inuenimus rari spectaculi desiderio moti, vt antea diximus. Huius musculi initiũ erat haud procul ab eruptione nerui optici è cerebro, vnde per membranæ, quam σκληρωτικὴν Græci vocant, superficiem obliquè ferebatur, & mox postquam sese in angulum internum insinuasset, in membranam illam, qua m diximus, inserebatur. Principium eius exile erat & carneum, at mox in tendinem desinebat.

Membrana dura q. Et quoniam oculum iam ex orbita erueramus, itaque & internas eius partes perscrutari voluntas incessit. Membrana igitur dura illa simul atque dissecta erat, tum intuenti oculus egregiè perspicuus esse cõspiciebatur, & cornea ante instar crystalli, & limpidissima, & lucidissima. *Humor aqueus.* Humor aqueus copiosus admodum anteriori oculi parte cõtinebatur, adeo vt etiam ad posteriora eius nõnihil redundaret. *Vuea tunica.* Quo effuso vuea tunica eosdẽ colores foris, quos oculus integer in Alite viua, exhibebat, argumento certè nõ leui, quòd ea colorum varietas, quam in oculis conspicimus, non tam ab humoribus & spiritibus diuersimodè affectis, quam ab ipsa vuea variè tincta proficiscatur. *Humor crystallinus.* Humor crystallinus adamantem splendore referebat, satis magnus, utroque latere nonnihil compressus, ac sessilis & apprimè solidus, è contra quam in Noctuis, quibus vnà cũ aqueo effusus quasi diffluit. Atque hæc maximè in oculo perspeximus. *Ingluuies.* Ingluuiem etiam sub iugulo, quæq; arterię asperæ in longitudinẽ incumbebat circa mediam Oesophagi regionem, cuius pars est, vidimus. *Gula.* Gula enim seu Oesophagus, cum ad palmi cũ dimidio spacium descenderit, in insignem quasi ventrem dilatatur. *Ventriculus qualis.* Hic integer adhuc, nec dissectus aut extentus, palmum latus est. Fundum eius ab initio gulæ spithamam distat, ipse plus minus palmum longus. Intus rugosa est plicis frequentibus in longum ductis. Fundum membrana quędam alba inęqualis, callosa, dura, qualis ferè in Gallinaceis, intima ventriculi tunica insternit, in latum & longum ad palmum distenta patens. Ab huius exitu ad orificium ventriculi ad palmum & medium oesophagi portio producitur, primò quidem angustior, dein paulatim dilatata, intus porosa tota, instar substantiæ humanæ linguæ, post ultimam uero ingluuiem membranosior ac candidior, vt prope ventriculum carnosa tota. ac rubicundior. Hæc itaque paucula in intimis visceribus tum rimari nobis integrum fuit. Quoniam verò & ocium tum & maior occasio suppetebat, itaq; & musculorum sectionem aggressi sumus, & eorum figuram, situm, vsum, quantum licuit, obseruauimus quę omnia etiam paucis iam tam ad cõmunem studiosorum vtilitatem subnectere decreuimus. Verum, vt ingenuè fatear, ea non tã scita, & elaborata erunt, quam forsitan quis desideret. Atq; is sciat, nullum hactenus, quod sciam ego, hoc saxum voluisse antea, & nos materiæ subiectæ penuria laborasse, neque etiam ijs viris forsan abundasse, quorũ opera & solertia vteremur, cùm hanc dissecandi corporum artem nunquã exercuerimus. Neque si quid prætermissum fuerit per incuriam aut per inconsiderantiã commissum, facilè vnusquisque condonabit. sic enim exigua primùm & rudia rerum, atq; artium incrementa sunt, mox sedulitate, & tempore augenda & perpolienda.

DE MVSCVLIS COLLI, Eorumque ortu, atque vsu.

Musculi colli.

MVSCVLORVM colli alij antici, alij postici, alij laterales. Postici & antici hi sunt; Primum par veluti cutaneum oritur à tota regione ceruicis, quam vnà cum toto collo amplectitur, sursumque per ceruicem delatum in secundæ & tertiæ ceruicis vertebræ processum transuersum desinit: hinc in occiput prope mammillarum processum insig tur. Huius beneficio ad latus caput ducitur. Secundũ par a primæ thoracis vertebræ spina enatũ, exile ac carnosum per collũ vniuersum, sur[illegible]um, secũdum ceruicis longitudinem fertur, definitq; tandem in occiput, & ad posteriora caput [illegible]ahit. Tertium par enascitur a spina secundæ vertebræ ceruicis, sursumq; delatum at exiguũ [illegible]seritur sub musculis iam enarratis in occiput. Quartũ perbreue est à transuersis secundæ a[illegible]rtiæ vertebræ processibus enatũ, & obliquè sursum delatũ ac expansum magis, in latera occipitis carnoso fine implantatur. Hoc deorsum caput flectit. Quintum par & ipsum breue est, sed crassius quarto, quod ab iisdem processibus transuersis enascitur, & fine tendineo inseritur ad latera occipitis, deorsum etiam caput attrahẽs. Sextum longissimum, ceruici & capiti commune est, acuto & carnoso principio, ab internis processibus vertebrarum thoracis principium sumens, quod sursum per ceruicem delatum tendines à se emittit in omnes processus vertebrarum thoracis ac ceruicis, & tandem in capitis partem anteriorem desinit. Hoc ceruicẽ & caput ad anteriora ducit. Laterales musculi tres sunt. Horum primus à prima thoracis vertebra enascitur, sursumq; carnosus delatus, obliquè tamen & in transuersum processum primæ vertebræ inseritur. Secundus carnosus à lateralibus processibus primæ & secundæ vertebrarum thoracis enatus, & carnosus sursum in omnes processus vertebrarũ ceruicis productus, in latera ceruicis inseritur. Vltimus & tertius ab anteriori parte primarum vertebrarum thoracis carnosus explantatur, atque in omnes vertebras ceruicis desinit, ita ut tot sint musculi, quot vertebræ, distincti finibus, ac tendinibus diuersis. Huius est deorsum flectere ceruicem.

Laterales.

DE MVSCVLIS THORACIS.

Musculi Thoracis.

THORACIS musculi vtroque latere terni sunt. Primus carnosus, exilis, ortum ducit à postremę vertebrę colli processu transuerso, & in primam costam inseritur. Hic thoracem sursum trahit, & primo musculo thoracis in homine respondet. Secundus longus, tenuis, à tota spina, carnoso ac lato nascitur principio, perque gibbositatem thoracis repẽs, in omnes costas inseritur. Hic thoracem dilatat. Tertius musculus ortum suum ducit à superioribus partibus costarum, quà ossi sterni nectuntur, & in septem costas pectinatim inseritur. Hic musculus thoracem constringit. Præter hos intercostales musculi plurimi adsunt, minimè tendinosi, carnosi, quos enumerare superuacaneum ducimus.

MVSCVLI ABDOMINIS.

Musculi abdominis.

QVATVOR in vtroque abdominis latere sunt musculorum paria. Primum imitatur musculos obliquè descendentes in homine & ortum ducit à quinq; costis vltimis thoracis. Dein deorsum obliquè repens, desinit in lineam albam medio abdomine, & infernè in cartilaginem ossis pubis terminatur. Secũdum par ab extremis oris sterni vtrinq; enascitur, quod deorsum obliquè latum, in os pubis carnosum desinit. Tertium par ab vltima costa originem ducit, rectis fibris præditum, id descendens totum illud spatium replet, quod est inter vltimam costam & ossa, quæ ossibus ilei, & pubis in homine respondent. Vltimum par oritur à vertebrarum, quę in lumbis sunt, processibus transuersis, quod ipsum pariter transuersis fibris præditum est adeoq; peritonæo annexum, vt vix ab eo auelli possit. Hoc transuersalium in nobis locum obtinet.

MVSCVLI ALAS Mouentes.

LARVM motui inſeruientes muſculi decem ſunt numero. Primus omnium totius corporis muſculorum maximus eſt, & oritur à toto oſſe ſterni & iugulo, magno, amplo & carnoſo inſigniter principio, acuto, infera parte lato, quà ſterni coſtas attingit, & totam pectoris capacitatem ſua inſigni mole replet. Ad humerum verò vergens paulatim, ipſiusq; caput equitans, deſinit in aciem humeri externam, cuius beneficio ala ad pectus adducitur. Secundus huic ſubiectus eſt à ſuperiore ferè ſterno exoriens, acuto & carneo principio, eo loco, vbi cauitas quędam in ipſa oſſis iuguli diuaricatione exculpta eſt. At ſurſum tendens ingreditur cauitatem ſuperioris ſcapulæ, means ſub eo ceu ponte vel fornice à proceſſu ſcapulæ ſuperiore, & iuguli poſteriore, compoſitus tandem tendineo fine deſinit in humeri ſuperiorem, & internum proceſſum, qui tamen ſcapulæ proprior eſſe videtur. Tertius his duobus enarratis muſculis exiguus & carnoſus ſubijcitur, ſuperiori parte membranoſus argenteo colore admixta purpura. Hic ortus ab externo iugulo, quà ſterno iungitur, ſurſumq; latus ad humeri caput, fine tandem tendineo, ac tereti in humeri eiuſdem partem inferam inſeritur. Quartus muſculus ſubtilis admodum, carnoſus tamen ac latus, ortum ducit à ſecunda, tertia, quarta, quinta, ſexta, & ſeptima vertebris, & ſurſum ad ſcapulam delatus, eamq; equitans, ipſi ſcapulæ coniungitur, deinde anguſtior factus in poſteriorem humeri partem deſinit. Hic quarto illi muſculo inſigni in homine reſpondet, ducitq; alam retrorſum ac deorſum. Quintus à ſuperiori ſcapulę parte oritur, carnoſo principio, & deorſum lapſus lato fine in aciem humeri implantatur, ad poſteriora ſurſum humerum attrahens. Sextus à tota ſcapula lata inferius carnoſus exoritur, dehinc anguſtior redditus & in teretem finem deſinens, in internum humeri proceſſum inſeritur. Hic in gyrum flectit retrorſum oppoſitus tertio. Septimus paruus ab interna ac ſuperiori ſcapulę parte enatus, carnoſus ac rotundus in humeri poſteriora carneus totus inſeritur, ſurſum ad poſteriora trahens. Octauus omnium minimus à ſuperiori ſcapulæ cauitate, carnoſus, tereſq; educitur, cui tendo ſecundi muſculi ſubſternitur, cumq; ad caput humeri deuenerit, in aciem & partem eiuſdē ſuperiorem non procul à principio implātatur. Nonus & ipſe carnoſus totus ac teres, à ſuperiore ſcapulæ proceſſu enatus in humeri ceruicem ad anteriora terminatur. Hi duo ad ſuperiora humerum mouent. Decimus ab interna & ſuperna ſcapula ortus carnoſus, deinde anguſtior redditus finitur in internum humeri proceſſum ſuperius. Hic ad poſteriora deorſum paululum humerum deprimit.

MVSCVLI SCAPVLAE.

RIMVS ſcapulæ muſculorum, qui ſunt quatuor numero, initiū capit à vertebris poſtremis ceruicis, nec non ab omnibus thoracis, quę ſecundum longitudinem ſcapulæ exporriguntur. Carnoſus eſt, deſinitq; in totam longam ſcapulam, ad poſteriora eam trahens & ob diuerſitatem fibrarum nunc ſurſum, nunc deorſum ducens. Secundus parisus primo ſubiectus eſt. Ortum autem ducit à proceſſibus duarum vertebrarum thoracis, vnde delatus inſeritur obliquè in internam aciem ſcapulæ. Hic ſurſum ipſam trahit ad poſteriora. Tertius muſculus carnoſus à ſexta, & ſeptima coſta non procul ab ea parte, vbi in cartilaginem deſinunt, oritur, ſurſumq; euectus in angulum inferiorem ſcapulæ deſinit, & deorſum trahit. Quartus exiguus, teres, & carnoſus oritur à prima coſta, antequam in cartilaginem deſinat, deinde ſurſum latus tendine tenui deſinit in mediam ſcapulam, non procul à ceruice.

MVSCV-

MVSCVLI VLNAM, cubitumve mouentes.

QVI vlnam mouent, seni sunt. Horum primus carnosus, duplex principium habet, quemadmodum in homine biceps dictus, quorum vnus à magno humeri capite, alius verò à capitis parui cauitate oritur. Hic deorsum ad posteriora delatus, & ossi toti incumbens desinit in tendinem, & in vlnę partem superiorem implantatur. Hic dirigit vlnam, & extendit. Secundus ab interno tubere humeri enatus carnosus, obliquè descendens, ad externum caput radij inseritur, cubitumq; flectit. Tertius ab externo capite humeri carnosus enascitur, atque deorsum ita defertur, donec superauerit mediam humeri regionem, demum tendineus factus, desinit in superiorem vlnę partem, non procul ab articulo. Quartus cubitum mouentium musculus exiguus oritur ab externo, sed inferiori capite humeri, & articulo superato in aciem externam radij desinit. Quintus ab eodem capite, sed paulò inferius neruoso ortus principio, deorsum obliquè repit, primùm carnosus, mox verò tendinem longum acquirens, hoc ipso in eam partem inseritur, quæ carpi humani vicem gerit. Hi musculi radium ad humerum ducunt. Sextus sub his duobus postremis collocatur, & quasi occultatur. Is ab interna cauitate humeri erumpit carnosus & articulo insidens, deorsum latus, desinit tandem in externam ossis cubiti aciem, & oppositum suprà dictis motum efficit.

MVSCVLI MOVENTES EAM partem, quæ Carpo in homine respondet.

PRIMVS ab externo vlnæ tubere carnosus enascitur, & deorsum per vlnę inferiora delatus, tendineus simul & carnosus, in superiorem partem atq; internam eius ossis desinit, quod humano carpo respondet. Secundus huic oppositus ab interno capite humeri infrà exortus, deorsum per externam radij regionem, à cuius medio tendineus fit, defertur, & ad externum eiusdem ossis caput in carpum implantatur. Huius est dirigere partem seu extendere. Tertius carnosus exoritur ab ea, & quidem superiori radij, & vlnæ parte, vbi simul inuicem iunguntur, & teres factus, carneus simul, atq; nerueus, totam eam, quæ est inter radium, & vlnam cauitatem replet, vnde supra articulum euectus, duplici tendone, vno externo, altero interno in extremum carpi caput inseritur. Hic flexor est illius partis: Quartus ab vlna enascitur. Is non procul a principio, quod carnosum est, tendineus fit atque teres, & per internam vlnæ regionem super articulum delatus, quemadmodum & tertius ad extremam vsque alam excurrit, vti & superiores. Quintus nerueus simul est atque carneus, & ab extremo apice vlnę enatus, per eiusdem exteriora incedit, vbi tendineus factus, in reliquam alam totam inseritur. Hic reliquos alæ articulos omnes flectit. Postremus ab inferiori parte vlnæ prope articulum erumpit, ab ea regione, qua se mutuò duo ossa respiciunt, exiguus est, & teres, atque ad superiorem carpi regionem defertur.

MVSCVLI CRVRIS AQVILINI, & primùm femoris.

QVINQVE sunt musculi, quibus femur mouetur. Primus exoritur carnosus à tota superiori cauitate ossis ilei, quá totá replet, hinc deorsum lapsus, & coarctatus, tendine laro admodum, in superiorem partem eius apophysis, quæ trochanteri maiori in homine respondet, inseritur. Secundus multò minor est primo, cui aliqua ex parte subijcitur, ab eodem loco enatus, quo ille angustior postea redditus, in ceruicem ossis femoris non procul à primo desinit. Hi duo musculi ad superiora femur attrahunt. Tertius paruus est admodú, & à superiori regioñe ossis ilei, qua femur illi coniungitur, atque ad extremam illius aciem enascitur. Hic paruam quandam cauitatem replere videtur, & deorsum super externam regionem trocháteris maioris quodámodo equitans, tere*e tendine in ceruicem trochanteris iam dicti inseritur. Huius musculi beneficio femur

mur

mur rectum quodammodo, & extenſum attollitur. Quartus duobus primis opponitur tam ſitu quam actione (nam flectendo deorſum partem impellit). Is a tota inferiore coxendicis regione enaſcitur, cauitatemq́; ibidem exculptam replet ſua corpulentia, principio carneus eſt, dein anguſtior fit, & tendine argenteo inter primum atque ſecundum in trochantera iam dictum inſeritur. Quintus, & vltimus exiguus eſt, tertio oppoſitus carnoſus. Is a quodam foramine naſcitur & id totum in femoris caput finiens, replet. Hic muſculus femur deorſum reuellit. Eſt autē & ſextus muſculus, ſed hic vropigij potius eſt: quare in ſuum locum reijcietur.

MVSCVLI TIBIAM MOVENTES.

RIMVS muſculus, ille nempe qui ſeſe nobis primùm omnium obiecit, oritur à ſuperiore acie oſsis ilei, tegens femoris muſculos iam dictos ferè omnes. Ab hinc per femoris anteriora deſcendens in magnum ac robuſtum tendinem degenerat, qui ſimul cum ſecundo, quem mox enarrabimus, tam arctè colligatur, vt citra dilacerationem nulla ratione diuelli poſsit. Secundus huic ſubſternitur amplus, carnoſus, biceps. Horum vnum caput ab interna capitis femoris regione, alterum verò ab externa exoritur, deorſumque repens vniuerſam femoris regionem amplectitur, & in tendinem latum cum ſuperiori deſinit. Hi duo muſculi patellam cōprehēdunt, eamq́; in ſuo loco retinent, quam vbi ſperauerint, tandem in ſuperiorem tibiam implantantur. Tertius paruus eſt valde & teres. Is ab interno ac inferiori coxendice enatus, & carnoſa portione ſui ad inſtar lūbrici exporrectus, vbi ad mediam vſq; femoris regionem pertigerit, in tendinem tenuem admodum degenerat, & mediam patellam tranſuerſim perreptat vbi per canalem quendam, quem ad ſuperiores tendines natura eò inſculpſit, delatus, in tarſi tandem ſuperiorem partem ſub muſculis reliquis quodammodo occultatus deſinit. Quartus à latere primi exoritur, id eſt, a ſuperna parte oſsis ilei, qui non procul a capite femoris productus in ſuperiorem ac internam regionem oſsis tibiæ inſeritur. Sed primus ac ſecundus muſculus, quod ad conſtructionem & vſum ſpectat, imitantur ſeptimum, octauum atque nonum in homine, eos nempe, qui tibiam extendunt. Quartus verò trahit eandem ad interiora. Quintus acutus eſt, & carneus, enaſcitur ab interna regione ceruicis femoris, per quam vbi intra delapſus, ſed oſſi tenaciter adhærens, & ſuper articulum vectus fuerit, cum quarto in eundem locum deſinit, qui ambo quoque eodem munere funguntur. Sextus ab interiori appendice coxendicis explantatur, carnoſus ac teres. Is deorſum per interiora femoris repit, & tendine terete internum tibiæ latus adit. Hic muſculus reſpondet ſecundo in homine, cuius beneficio ad internum latus tibia adducitur. Septimus latus eſt, ac carnoſus, à poſtica parte appendicis coxendicis productus, a qua deorſum per internam ac poſteriorem partem delapſus, in illam quaſi inſeritur, ita vt in vniuerſum femur deſinere videatur ſecundum longitudinem. Hic muſculus inter eos, qui femur & tibiam ſimul mouent, connumerari poteſt. Atq; hic a fine coniungitur muſculo vni ex his, qui digitos mouent. Officium huius eſt femur & tibiam intro adducere. Octauus muſculus a ſuperiore acie appendicis coxendicis enaſcitur principio carnoſo. Hic per poſteriora & exteriora incedens, vbi ad mediam regionem vſque peruenerit in tendinem, eumq; teretem degenerat. Aſt vbi ad poplitem acceſſerit, tum admirabili quodam naturæ artificio, per ligamentum, veluti per annulum ad inſtar ſtapedis tranſmiſſus ad extremum tibiæ latus fertur. Huius igitur beneficio ducitur retrorſum tibia. Ne verò in actione hac hic muſculus aut tendo excideret, igitur natura ei pro ſubſterniculo ſeu fulcro hunc annulum addidit. Sextus autem & ſeptimus flectunt tibiam.

DE MVSCVLIS PEDEM, ET digitos mouentibus.

VI muſculi pedem mouent, & digitos eorum, alij explantantur à tibia, alij à tarſo. Qui à tibia originem trahunt, alij ſunt anteriores, alij poſteriores. Primus poſteriorum, qui quaterni vtrinque collocantur, à ſuperiori tibia ſeu poplite enaſcitur, carnoſus ab vna parte, ab interno nempe tuberculo tibiæ, unde delatus in ualidum ac maximum tendinem deſinit, qui in caput tarſi una cum cæteris ligamentis inſeritur. Vbi ipſe ſic ligamentum euaſerit, tum tendinem à ſe ad minimum uſque digitum emittit, & eundem flectit. Secundus huic ſubiectus eſt carno-

ſus,

fus,corpulentus,& ab eodem,vt ille loco editus. Hic descendens per posteriora, prope articulum in latum ac robustissimum tēdinem degenerat, dehinc articulo superiectus in omnes digitos,vt in homine,inseritur. Tertius secundo item,vt secundus primo substernitur. Erumpit autem ab externo simul capite tibiæ,nec non ab interno, & totam eam regionem occupat, per quam deorsum ad articulum latus,ac sub ligamento transiens, & ipse in omnes digitos distribuitur. Hi duo musculi perforantium in homine vicem gerunt. Quartus musculus & ipse carnosus est,sed exilis,partim ab interno tibię processu enatus,partim ab acie ipsius femoris interna. Hic quasi duplex apparet & deorsum per externam tibiam delatus in tendinem primi musculi inseritur. Hoc ipso pes ad latera trahitur. Anteriores musculi tres sunt numero. Horum primus vnam habet principium ad supremam tibiam atque fibulam. Carnosus est ac insignis molis & deorsum per tibiæ anteriora descendit, vbi gracilescens articulo prius, quē perreptat,superato,duplicem tendinem effingit,quorum, alter in medium os illud, quod pedio in homine respondet,alter verò in partem inferiorem prope digitos implantatur. Huius munere sursum pes attollitur. Secundus ab interno latere capitis tibiæ exoritur, atque vbi per interiorem illam regionem carnosus descēderit,in finem tandem eiusdem tibiæ desinit. Tertius huic oppositus est,& ab opposita parte nascitur,exiguus admodum & carnosus. Is ad eundem,quo secundus, locum etiam pertingit & in vltimum os tibiæ inseritur. Musculi autem, qui ad tarsum sunt, sunt quatuor numero. Primus ab anteriore parte pedij procedit carnosus,sed exilis & in duos teretes fines desinit,qui in pollicem & medium digitum inseruntur,eosque attollūt. Alij tres musculi postici sunt. Primus horum prodit a superiori parte tarsi, & deorsum delatus carnosus tendine finit in superiorem regionem pollicis. Huius est primum articulum dirigere. Secundus & tertius à lateribus oriuntur exiles admodum, sed carnosi tamen, præsertim à principio, hinc delapsi in tendines terminantur, quorum opera abducuntur ad latera index & minimus, in quos & implantantur. Hæc igitur sunt, quæ in hac Aquila, quantum res ipsa passa est, obseruare potui, quæ vel alij ampliare poterunt, vel meo exemplo exciti de suo sua in medium adferre, & mecum liberalia studia adiuuare: præcipuè rem Anatomicam, quæ certè non parum iuuabitur si quæ maior diligentia in alijs cadaueribus secandis adhibeatur, & ad hanc quis naturæ partem transferat. Verumenimuero antequam iam ad pensum redeamus, placuit & sceleton eiusdem Aquilæ hîc subiungere, vt studiosus lector non affectum tantùm nostrum sua studia promouendi contempletur, sed & sceleti partes singulas examinet, videatq; in quibus cum alijs Auibus conueniat, & in quibus differat. Ego id saltem à cæteris rapacibus aut nihil, aut parum differre arbitror, ideoq; potissimum id hîc ob oculos ponere libuit. Est autem hoc.

A
B
C
D
F
G
H
I
N
O
Q
R
S
T
V
X
Z
M
L
P

AQVILINI SCELETI NOTARVM EXPLICATIO.

A. Rostrum.
α. Mandibula inferior.
B. Vertebræ colli nouem.
C Vertebræ dorsi.
DD. Clauicularum pars superior.
II. Clauicularum pars inferior, qua sternũ humero,& scapulæ adnectitur.
F. Omoplatæ.
FF. Os humeri ex vno latere, in quo etiam denotantur vlna,atq; radius per L. & M. Ex opposito verò latere carpus, & metacarpus ostenduntur per N. & O.
G. Sternum.
H. H. H. H. H. H. H. à sinistro latere denotant costarum exortum è vertebris: eædem literæ à dextro latere demonstrant easdem costas vbi desinunt in cartilagines.
K. Principium ossis sacri, quod à vertebris dorsi exoritur, qua postremæ costę duæ ilij adnexæ sunt, totum continuum cum ossibus ilij, coxendicis, atque pubis. K. inferius ostendit os pubis cum suo foramine.
L. Vlna.
M. Radius.
O. Carpus.
N. Metacarpium.
P. P. Coccyx. P. superius vertebras eius demonstrat, P. inferius eius finem.
Q. R. S. T. Demonstrant crura. Ab vno latere per Q. denotatur femur: Tibia verò per R. Ab altero verò latere per S. ostenditur fibula, quæ in huiusmodi Aue vix conspicitur, tibiæ quasi continua. T. ostendit eam partẽ, quę in homine proportione respondet tarso, quod in manu respondet carpo.
V. X. Y. Z. demonstrant digitos, nempe V. digitum posticum, X. anticum primum, Y. secundum, Z. tertium.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

SED Aquilam nostram, quam primo loco ponimus & primum Aquilarũ genus facimus, Chrysaëton seu Regiam illam, Iouis armigeram & simpliciter κατ' ἐξοχὴν Aquilam dictã esse, multa sunt, quæ faciunt, vt credam. Hæc paucis in medium adferre operæpretium fore duxi, ne quispiam id me vel temere pronunciasse, vel eam non vndiquaque Chrysaëto veterum congruere existimet. Rationes non prorsus erunt necessariæ, sed probabiles saltem, & quantum in tanta scriptorum veterum, qui hãc Auem descripserunt, verborum parsimonia assequi licuit, vero maximè similes, eæque vel hanc eam ipsam esse ostendent, vel vera & germanæ Chrysaëto maximè cõgenerem, vt ad aliud Aquilarum genus (ad sex enim species cum [a] Aristotele & [b] Plinio omnes reuocamus) referri omnino nequeat. Primùm autem signa ostensuri sumus, quæ hanc à Chrysaëto veterum, si vspiam aliæ, quadrare demonstrabunt: dein quæ ab omni alia, quæ in eadem classe sunt, Aquila, hanc eandem excludunt. Notæ quibus Chrysaëton antiqui finierũt, binæ tãtùm sunt: prior est, quòd ex [c] Aristotelis sententia cæteras Aquilas sesquialtera proportione excedat: altera, eaque imbecillis, & quæ ex sola etymologia petitur, quòd aureo sit colore, aut ruffa, vt Aristoteli. Quod ad magnitudinem attinet, eam hac ipsa reliquas omnes superare & quidem proportione sesquialtera, verissimum est, vt ex descriptione cuius comparant eam reliquis, liquidò constabit. Cæterarum omnium minima Aristoteli & Plinio Valeria est seu Melanaëtos, quam alij Buteoni seu Triorchi corpore parem esse scribũt. Media inter omnes est Percnopteros, quæ Miluum ferè æquat, vti & Haliætos. Hisce autem maiorem esse nostram Aquilam, & quidem mensura, quam Aristoteles præfinijt, extra controuersiam est. Quin & Ossifragæ, etsi nõn multò, maiorem tamen esse, vtriusque descriptio, si conferatur, manifestò docet. Hęc enim Ossifraga scilicet vndecim tãtùm, at Aquila illa duodecim libras pendet, & ad minimum medio spithamo, si à rostro ad caudam vsque mensures, Ossifragâ longior est. De secunda nota quispiam dubitare possit. Nam Chrysaëti nomen vti & fuluæ epitheton, aurei eam coloris esse indicat: nos verò ferrugineo colore præditã nostram scripsimus, sed hac in re Bellonio suffragor lubens, qui eam id nominis adeptum vult, non quod tota aurea sit & fulua, sed quod magis quàm cæterę Aquilæ fuluum colorem participet: Aristoteles quidem ruffum ei adscribit, verùm Plinius paulò mitiori voce vsus, subrutilũ. [d] Albertus Magnus Chrysaëton, quam ipse Herodium vocat, totam nigram asserit, & colorem contingruente senecta mutari in cineritium. Ornithologus quoque colorem Aquilę suę cum

[a] Lib. 9. Hist. c. 32.
[b] Lib. 10. capit. 3.
[c] Lib. 9. c. 32
Color.
[d] Lib. 23. de Animal.

... ante mutari testatur, & maculas albas cùm dorsi, tùm ventris omnes pòst fuluescere, alioqui castaneam esse totam. Quod tamen minus mirum videbitur, qui Accipitribus Asterijs non solum dorsi, sed & oculorum nigredinem paulatim ingrauescente æuo ruffescere legerit, vt alias maiores, & quæ singulis annis in quibusdam auibus accidunt, colorum metamorphoses prætercam. Præterea si rectè * Ouidio

Metamorphos. 8.

——*Fuluus Haliætus in altis*

dicitur, cuius tamen dorsi & alarum color, iuuenis præsertim magis ad nigrum è ruffo vergit, cuiusmodi nostræ ferè est Aquilæ: quare hæc ipsa non ineptè simili planè ratione fulua dici poterit, etsi castanei coloris vel ferruginei sit magis, quàm aurei, quem tamen paulò pòst acquirit.

Oculi.

Denique quos Aristoteles Aquilæ, vt omnium Auium generosissimæ, oculos charopos tribuit, qui scilicet dilutè virentes, igneo splendore micēt, in hac nostra Aquila ceu tertiam ex his, quas veteres reliquerunt, notam, manifestè reperimus. His addimus quod Stellaris nomen, quod *

Lib. 2. de Anim. c. 29.

Aelianus Aquilæ Germanæ attribuit, in nostram quadret ob eas, quibus distinguitur, maculas & quam aptissimè. Sed illud minimè nostram sententiam euertit, quod eam dum descripsimus clangosam vocem emittere diximus. Non enim ex eo Planga statuenda est, quoniā nusquam dictum est ab Aristotele eam statim Aquilam Clangam esse, quæ plangit, verùm sola inquit Melanaëtos non clangit, vnamque omni prorsus abstinet murmuratione. Vnde facilè quiuis colligit, quod cæteris omnibus Aquilis excepta Melanaëto, vt clangant, competat: omnium verò maximè querulam esse Morphnon, quæ à perpetuo clamore & murmure Clangæ seu Plangæ nomē inuenit. Sed restat, vt quare ab cæteris omnibus dissideat Aquilis, nunc tandem excutiamus. Præter id quod duabus vniuersalibus ijsque insignibus, & quæ solæ sufficere possent, notis a toto reliquarum genere discrepare hanc palam est, robore nempe, magnitudineque eximia, qua omnibus anteit, & cruribus ad pedes vsque musculosis & plumis obuestitis, alias quoque particulares, quibus à singulis earum speciebus manifestè separatur, in promptu est reperire. Primum igitur a Melanaëto hoc differt, quòd eam clāgere antea scripsimus. Nam Melanaëtum nullum planè clangorem edere Aristoteles & Plinius affirmāt. Prætereà Melanaëtos vniuerso corpore nigricat, hæc verò præterquàm quod ferruginea est, maiori ex parte multis etiam maculis ijsque albicantibus respergitur. Pygargo hoc peculiare est, vt albam caudam habeat, qua nota nō solum à Chrysaëto, sed & ab alijs omnibus Aquilis distinguitur. Percnopteron ab hac & à cæteris Aquilis seiungit capitis albedo, & deformem adulterinam naturam eius attestatur, vt insignem ignauiam omittam.

Ossifragæ color.

Ossifragam color cineritius inter cætera ab hac diuersam facit.

Morphni cauda.

[f] Lib. 10. c. 3.

Morphnos prominentiore cauda est, quam ei [f] Plinius attribuit, nescio tamen quam verè; rostro, cruribus & pedibus cęruleis, atque hinc ab hac nostra differens, pręter id quod omnium Aquilarum magnitudine secunda est, vt ille primus.

Haliæti, & Chrysaëti discrimina.

[g] Lib 9. Histor. c. 3.

Ab Haliæti familia multa sunt, quæ hanc ipsam excludant. Haliætus enim littoribus gaudet, & maritimam oram pastus gratia incolit; hanc verò in altissimis montium iugis degere comperimus. Illa etiam, iuxta [g] Aristotelem, prędita est ceruice magna & crassa, alis curuātibus, cauda lata, quibus neoterici adijciunt pedes cæruleos, quæ tamen omnia nostræ Aquilæ minimè conueniunt. Hoc verò ei cum Haliæto commune est, quòd pedes habeat nō tabellis totos, sed squamis tātum intectos, qua proprietate hæ duæ Aquilæ ab omnibus cæteris discernuntur. Vnde errorem in Halięti icone, quam ex Bellonio mutuati sumus, commissum esse obiter admonemus, dū perperam tibijs anterioribus ac pedibus continuas per totum tabellas affinxit. Quare cum illā ad nullam aliam speciem, vt apparet ex his, reducere possimus, ergò nihil aliud restat, quàm vt ei Chrysaëti ius & honorem concedamus atque uel eandem ipsam esse, uel ab hac non absimilem certò statuamus. Plures enim quam à Philosopho & Plinio acceperimus Aquilarum species ponere, neque necessitas ulla cogit, neque ratio persuadet. Quam nostram sententiā non parum confirmarunt aucupes Magni Thuscorum Ducis quorum curę hęc Aquila inter cęteras commissa fuerat: illi interroganti cuiusnam speciei eam esse existimarent, & quo nomine

Aquila regalis.

[h] Lib. 2. de Hist. Auium cap. 8.

diceretur responderunt: ipsam (Aquila Reale) Italico & uernaculo Idiomate, idest, Aquilam Regalem esse & nuncupari. Vnde non parum mirari subit, quid in mentem doctissimo [h] Bellonio uenerit in hęc scribētī: *Inter omnes in vniuersum rapaces, nulla nobis visa est aut nota, quæ sub alis & in tibijs plumis vestiatur, præter hāc* (de Ossifraga loquitur) *& Vultures & nocturnas omnes.* Equidem non puto hanc opinionem esse uero cōsonam, nec dubito si hanc nostram, quā procul dubio nunquam uidit, conspexisset, quin sententiam mutaturus fuisset.

Petri Bellonij error.

Nō enim ullas omnino reperiri tales, sed quas ipse conspexit, negat solummodò. Et certè quamuis Ossifragam & Vultures tibijs plumosis esse dicat, nihilominus tamē & Ossifragam & Vultures quotquot edidit, omnes nudis tibijs, in iconibus spectandos exhibet. Male igitur aut icones delineatæ sunt, aut hoc perperam ab ipso scriptum est. Vnicum tantum, eumque Ornithologi Vulturem aureum

reum, tibias habere plumis intectas obseruaui, quem quidem Ornithologus ob similitudinem tibiarum aliarumque partium, quam habet cum sua alpina seu simpliciter dicta Aquila, quãq; nos Chrysaëton facimus ex Vulture & Aquila mistis progenitam arbitratur. His autem vtrisque cùm Aquilis, tùm Vulturibus aureis ea de causa naturam plumas addidisse in tibijs, idem author existimat, quòd in celsissimis niuosisque alpium iugis vitam degant, vnde aduersus niues & frigora hasce partes munitas esse oportebat. Hoc ipsum videre est in alijs quibusdam monticolis Auibus, vt Lagopode, Gallinis mõtanis, Attagene nostro & nocturnis quibusdam. Differẽtiam autem verã, quę sit inter Vultures & Aquilas idem * Ornithologus declarat, dum scribit: *Mihi quidem Vulturum genus ab Aquilarum & Accipitrum, Falconumque genere, quod ad rostri figuram differre videtur in hoc maximè quòd non statim in vncum flectatur, sed rectum primò ad duos vel amplius digitos sit, deinde curuetur deorsum, ut apparet in Vulture aureo pariter & Leporario, quorum picturas exhibuimus, & in Gypaëto, quem inter Aquilas posuimus: Nam cùm Vultures ferè cadauera tantum aggrediantur, non similitèr adunco, & ita valido rostro fuit opus, vt rapacibus cæteris, quæ viuas plerunque inuadunt & rapiunt animantes.* Hactenus ille. Hinc eius sententiam adstruit sanè noster Gypaëtus, cuius iconem suo loco exhibebimus, cuius rostrum cætera rectũ, extremo tantummodo aduncum est. Quin & ipsemet Bellonius aliud discrimen inter Vultures & Aquilas statuit, nempe quòd his, quæ caput integunt plumæ multo atque Aquilę breuiores, & curtę sint atque veluti attonsæ, vt quidam caluos esse existimarint, etsi re vera non sint. Sed alias differentias in suum locum reijcimus. Illud interim adijciam, quòd cætera signa quæ plerumque à neotericis Aquilæ ascribuntur, in hac nostra conspicere liceat. Nam pedibus est flauis, vt Vultures fuscis seu corneo colore. Vngues et prægrandes longi, lati, ac validi, nigri, quemadmodũ & rostrum. Breuis huic & Melanaëto cauda est, extrema parte robusta, vt Vulturi.

Vultur tibijs plumeis.

* Cap. de Vulture.

Vulturib. rostrũ adũcum nõ esse necessarium.

Chrysaëti pedes. Vngues. Cauda.

GENERATIO, INCVBATVS.

HERODIVS, inquit Albertus Magnus, eo nomine Chrysaëton designans, *vnum tantum ouum ponit, & si duo fecerit horum alterum vt plurimùm putre deprehenditur.* Hoc reipsa aucupes ita sese habere compererunt in superiori Germania. Nam octo annis continuis, lustrato ac inspecto Chrysaëti, seu, vt ipsemet ait, Herodij nido nunquam plures vno pullo se reperisse confirmarunt. Sunt hæ Aues natura calidissimæ; quare oua incubatu fota tantopere incalescunt, vt quasi ebulliant, & quodammodo excoquantur. Rursus idem subiungit: *Tradunt quidam Herodium binos ternosve pullos excludere, oua tantum duo parere, ex quorum altero vnicus, ex altero vero gemini fœtus nascantur, quod equidem falsum existimo. Quin potius hæc ipsa, cum magni sit corporis, parum ad semen confert,* idest, vt opinor, paucum semen emittit. Hoc intelligendum existimo ad proportionem tantæ molis, ideoque non plura vno aut duobus oua parit, ad summum tria, præsertim si iuuenis ac vegeta est, ita vt ex singulis ouis singuli pulli gignantur, nisi fortè præter naturæ ordinem quidpiam innouari contingat. Aut si plures excludit, vt Aristoteli & Plinio placet, alterum expellit nutritionis tædio. Causam eiectionis, vt scribit ibidẽ Albertus, alij aliam assignant. Quidam ideo abijci volunt à parente pullum, quòd spurium fœtum, nec genuinum esse suspicetur. Affirmant enim Aquilam fœminam cum alijs genere diuersis coire aliquando. Hoc quidem nobis haud fit verisimile. Alij Aquilam diuersam genere effractis prius ouis Herodij sua aiant supponere: vnde supposititi illa & adulterina proles ab rigido iudice & seuero generis sui vindice, regia Aquila scilicet meritò abdicatur. Veruntamen cùm Herodius seu Chrysaëtos ferocissima sit & cui præsciendi vim quandam inesse existimant, qua etiam absens si quid aduersum nido imminet, prænoscit; itaque nulla Auis est, quæ ad huius nidum etsi absentis accedere audeat vel nocendi vel oua commutandi gratia, præsertim cùm oua in nidum alienum deportare, & alijs excludenda subijcere non nisi ad vilissimas & maximè ignobiles Aues pertineat, quæq; fouendis ouis proprijs atque excludendis minimè sufficiunt: cuiusmodi Aues sunt meticulosæ & quæ ideo cæteris multò minus ad nidum Herodij accedunt. Alij demum referunt Chrysaëtum sua oua alteri Aquilæ subijcere, atque sic alienis permiscere. Exclusis omnibus naturæ instincta reuerti & pullos suos, quos sole tanquã lydio lapide probarit, alere, notos abijcere, & eiectos colligi & ab ea cui Herodius ab initio sua supposuerat, nutriri. Quod equidem, nisi exempla desiderarentur, probabilius multò iudicarem. Nam operoso illo ouorum incubatu, mirum quantum extenuetur & elanguescat Aquila. Solent enim ferè id temporis totum frugaliori victu aut inedia transigere volucres, quam Herodius propter naturæ suæ nobilitatem & cibi copiam, qua vti consueuit, non facilè sustinet. Dici etiam potest,

* Lib. 23 de Animal.

Oua vnũ parere.

Herodiũ pullum ex singulis ouis excludere.

Cur pullũ eijciat nido.

Fœminæ adulteriũ. Oua supponi.

Herodius inediæ impatiens

Pullum cur abijciat Herodius.

quòd pullum aliquem Chryſaetos non tanquam ſpurium & adulterinum ſimpliciter abijciat, verùm vt viliorem cæteris, minuſque generoſum. Vnde etiam in illis regionibus, vbi Aquilarum nidi nunquam inueniuntur, pullos eos aliquando capi contingit, qui aucupibus peregrini dicuntur. Sed eiectionis cauſam, vt in generali historia retulimus, nutricatus difficultatem & tædium eſſe volunt, quod vti parentes, ita & pulli copioſo alimento egeant, eoque longè & latè à parentibus conquirendo. Eadem de cauſa minimè vicinis locis nidum ſtruunt; quandoquidem magno ad prædandum tractu opus habent. Si tamen vſpiam, ſanè in Septentrionalibus regionibus plures vno tractu ſimul reperire licebit, idque iuxta ſyluas ac maria, vbi minorum quadrupedum & piſcium, prędę quod ſatis eſt, ſuppetit. Verùm hac de re pluribus in generali historia actum eſt.

VENATVS, ET VICTVS.

ROBVR ei cum feritate par eſt. Neque enim iſtæc ſolùm Lepores, Grues, Anſeres rapit & hinnulos, ſed & Tauros aggreditur & proſternit, immēſo certè auſu, nec minore aſtu. Quod quidē quo pacto fiat, etſi in generali de Aquilis historia ex [a] Aeliano copioſè poſitum eſt, ad hanc tamē peculiariter pertinet. Vnde falſum eſſe conſtat, quod ibidem ſcribit, quòd ea, quæ Iouis Aquila dicitur, carnibus in totum abſtineat, ſolis herbis contenta. Quorſum enim tanto conatu ex decliui Ceruum agit præcipitem, niſi carne eius potiri auear? Vt tamen carnibus victitat, ita nihil obſtat, quin aliquando fame aut alia ratione inducta fructibus veſcatur, aut frugibus. Quin carne alioquin abundè ſuppetente panem manu mea exhibitum voraſſe eam meis mihi oculis viſum eſt; Quæ experiētia mea [b] Aristotelem deceptum eſſe manifeſtò conuincit, dum fruges, etiamſi in os ingeras, Aquilam reſpuere aſſerit. Demum non ſolum omne carnis genus deuorat, ſed ne ab Aquilina quidem, atque ab ſuo genere ſibi temperat, licet id à quibuſdam negatum ſit; Aquilinam enim carnem, vt ſupra retuli, quæ tum fortè ad manus erat, auidiſſimè Chryſaëtos deglutiebat, adeò vt bubulæ etiam recenti hāc præferre videretur.

[a] *Lib. 2. capit. 39.* Æliani error de Chryſaeti cibo.

Præter carnē alijs rebus etiam veſcit Chryſaetos.

[b] *Lib. 8. Hiſtor. Anim. cap. 8.* Ariſt. error.

INGENIVM ET MORES.

Liberalitas.

Adulatores Auibus comparati.

Maieſtas Regia.

Ingenium.

HVIC autem potiſſimùm Aquilæ præ cæteris laus liberalitatis debetur. Nam prędam niſi immodica fame coacta ſola minimè abſumit, verùm Auibus quibuſdam ea ſpe ſeſe ſectantibus portionem impertit regia quadā magnificentia. Multi enim culinę ſolùm nidore allecti in aulas regum & principum ſe ingerunt, quos tamen vt viles & ad diſpergendum, non ad colligendum natos haud quaquam abigunt, ſed ſuæ munificentiæ riuulos ad eos etiam transfundunt. Atque regiam maieſtatem inter cætera frequens caterua cominum, clientum ac ſatellitum vel maximè declarat; ſed hanc Aquilæ minimè deeſſe videmus, quæ vt plurimum aſſeclis ſuæ menſæ, Auibus ſtipata fertur, idque graui quodam geſtu & maieſtate antecedentibus alijs, alijs ſubſequentibus, nonnullis latera eius cingentibus. Quare cùm de ſuo alijs ſpontè elargiatur, itaque minus mirum eſt, ſi ab aliena præda, etiamſi humi ſtrata, ſeſe contineat. Ingenium ei eſt vngues fortè nimium aduncos, aut hebetes ſaxis atterere, acuere & venatu commodiores reddere: quemadmodum contrà, ne ſaxorum durities eorum aciem obtundat, hoſce minimè explicare, ſed contrahere, ſi quando diutius in cautibus perſiſtendum eſt.

VSVS.

Vtilitas.

Pellis ad quid vtilis.

Docilitas.

QVAE ex hac Aquila accedit vtilitas, duabus potiſſimùm in rebus conſiſtit, nēpe pelle, & venatu. Pellis enim eodem, quo Vulturina pręparatur modo, quòd non minus, quam illa ob tenerrimam lanuginem ad radicem maiorum pennarum mollicula ſit, & eundem in ventriculo fouendo vſum præſtet. Quem in finē à venatoribus præcipuè expetitur, & magis forſan quàm ad aucupium, quòd ob nimium corporis pondus & geſtatu difficilis ſit & præ ferocia vix atque difficulter diſciplinæ capax. Quare, qui aucupij commodum ex hac volūt percipere, eam iuuenem adhuc & teneram, necdum acquiſito virium robore perfectam, & rebellem, ideoq; facilè domabilem è nido abripiunt, & hac ratione operā minimè perdunt, ſed eas potiſſimùm

sibi

sibi deligunt periti aucupes in quibus hæc præcipua bonitatis indicia conspiciunt, nempe rutilum colorem, oculos profundos, maculas in capite, dorsoq; candidas. Atque hæc quidem duo posteriora in nostra, quam Chrysaëton statuimus, minimè desiderabantur: tertium illud, nempe ruffum colorem ætatis maturitate consequutura erat proculdubio, si longior ei vita obtigisset.

Delectus Aquilæ ad venatum.

VSVS MVLTIPLEX IN VARIIS REBVS.

MIRABITVR proculdubio quispiam, cur quæ hîc de Aquilæ vsu in insignibus Romanis, clypeis, armis, necnon & numismatibus dicturi, non potius ad generalem libri primi narrationem, quàm ad hunc locum retulerimus. Non enim tam Chrysaëto, quàm cæteris Aquilis ex æquo competunt. Nobis verò etiam hîc aptè conferri posse visa sunt, non tam leuandi tædij gratia, quód vniformis oratio sæpe parit, quàm quòd ad hanc Aquilæ speciem omnino reducantur. Hîc enim de Aquilis legionarijs, præcipuis Romanæ maiestatis signis, & quomodo eas illi ipsi, tum alij, tam in numis, quàm in alijs rebus expresserint, dicturi sumus, quas ad imitationem huius Aquilæ aureæ effictas, & ab Ioue desumptas esse mihi facilè persuadeo. Non enim aliam Aquilam quàm hanc, & generosissimam & bellicosissimã aspicere, è Romana dignitate, & maiestate erat, & ad æmulationem Iouis expressam, qua sibi hanc terrestrem monarchiam, vt Ioui cælestem illam, tacito velut calculo ascriberent. Sic enim [a] ille:

Diuisum Imperium cum Ioue Cæsar habet.

[a] *Virgil. in poem.*

Cùm igitur aurea Aquila siue fulua, vt in historia suprà generali satis diximus, Ioui propria fuerit, itaque & hanc præ cæteris Romana potentia, & suorum factorum incitamentum, & gloriæ monumentum esse voluit. Quæ igitur vel signa, vel numismata ad huius imaginem expressa sunt, ad hunc locum non ineptè referentur. Itaque ne defraudare lectorem hisce rebus non iniucundis videar, ea instar appendicis cuiusdam ad superiora annectam. Volo tamen, vti quæ hîc ad Chrysaëton referimus, sic quæ similibi cum his argumentum habēt, vt ille nobilis apud tot Pontifices, Imperatores, Cardinales, Duces, Regna, Imperia Aquilarum vsus, nõ ad aliam, quàm ad hanc auream Aquilarum præstantissimam spectare, & absq; dubio ascribi existimēt.

Chrysaëti vsus in numismatib.

Vt modò studiosi omnis antiquitatis vtilitatē aliquam ex nostris hisce naturæ historijs percipiant, suis proprijs, ac aptis locis numismatum Imperatorum, aliarumq; familiarũ antiquissimarum, & præsertim in quibus Aquilæ inserebantur vtrunque latus declarare decreui. Atque id eò libentius facio, cùm cognoscam hoc eruditissimo sæculo in maximo haberi honore illa studia, in quibus variæ traduntur historiæ, & præsertim illæ, quæ ad numismatũ, marmorumq; antiquorum lectiones spectant. Multa enim sub eorum cortice latent mysteria naturæ, quæ maximè ea perscrutantium palato arrident, animumq; oblectant. Fateor equidem me ex hisce studijs maximum semper fructum percepisse, atque hîc inter alios authores Aeneæ Vici, Huberti Goltzij, Gulielmi Chonli Galli, Sebastiani Eritij opera vsum fuisse. Sed studia istæc in primis promouet autopsia ipsa, ideoq; tum Romæ, Florentiæ, Ferrariæ, tum item in alijs locis apud Serenissimos Principes rarissima multa vidisse mihi plurimum profuit. Verùm cum varia sint numismata, in quibus ab vna parte Aquila est, primùm ab ijs auspicabimur, in quibus Iupiter est. Is enim vt stolidæ antiquitatis summus Deus in quamplurimis conspicitur. Numismata in primis vnũ est Alexãdri Mammeæ, in cuius vna parte eius imago est laurea decorata cum hac inscriptione: ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΜΑΚΡΟΣ ΑΥΡΕΛΙΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, idest, Imperator Marcus Aurelius Augustus Alexander, Ab altera parte numi Iupiter in parte superiori seminudus, in inferiori vestitus in medio quatuor elementorum sedet, vna manu hastam, alia verò caput Aquilæ contingens. Ab eodem latere numismatis conspiciuntur duo cælestes currus, Solis scilicet, & Lunæ, & duo simulacra aquæ, scilicet, & terræ, sub pedibus Iouis iacentia: circumcirca conspicitur Zodiacus cum signis cælestibus duodecim. Hac Iouis in numo imagine significabat antiquitas, cælestia, atque adeo altiora mortales debere latere, iuxta vulgatum illud, QVAE SVPRA NOS, NIHIL AD NOS.

Numismatum cognitio in summo honore apud nobiliores.

In numismatis Didij Iuliani Mediolanensis filij Petronij Seueri, & Claræ Aemiliæ, qui pecuniæ vi Imperator electus est, vt refert [b] Iacobus de Strada Mantuanus antiquarius, dextra parte, vbi exculpta est eius effigies laurea redimita, & in ceruice fascia quadam promissa deuincta, hæc circumscriptio legitur, nempe IMP. CAES. M. DID. SEVER. IVLIANVS AVG. In aduersa verò parte est templum Ionici, columnis extructum, quibus tympanum incumbit, in quo imago est erectæ figuræ, & vtrinque aliæ procumbentes. In medio templi Iupiter conspicitur

[b] *De imaginib. Imp.*

spicitur seminudus, Aquilæ insistens, sinistra fulmen gerens, & dextram Imperatori porrigẽs. In foribus templi ara est, in cuius basi duo augurales pulli farinã colligunt, & super illos imago viri cum alijs ornamentis ex frondibus confectis. Ad dextrũ aræ latus Imperator loricatus, & galeatus consistit, dextra schedam tenens, a cuius tergo duo videntur milites galeati. A læuo arę latere sacerdos palliatus, sinistra schedam tenens, dextra pateram, ante aram sacrificaturus, assistit: a cuius tergo duo milites loricati nudo capite conspiciuntur sine inscriptione.

Eiusdem Dei caput in quibusdam numismatibus Græcis reperitur in parte dextra, cum his literis Gręcis: ΖΕΥΣ ΕΛΕΥΟΣ, idest, Iupiter Eleos. In parte verò opposita fulmen, & Aquila cum hac inscriptione: ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ; Quæ verba nobis ostendunt, quo in honore Syracusani olim habuerint Iouem Eleum, cui pulcherrimum dedicarunt templum, & in æternam eius memoriam talia numismata sculpenda curarunt. Reperiuntur, & alia Syracusanum numismata cum eadẽ ferè inscriptione Gręca, nempe ΔΙΟΣ ΕΛΛΕΝΙΟΥ, & ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ. In parte verò opposita Aquila est cum fulmine, atq; astrum etiam prope alitis pedes ad latus, octo radijs micans. Lubet verò hic paucis subdere, cur Iupiter (qui varijs apud diuersas nationes nominibus cognominatus est) a Syracusanis pręsertim Eleos, & à [c] Liuio templũ eiusdem (alioqui appellatum Olympium) celeberrimum ob eius oracula, diceretur. Constat autem ita vocatum ab Elide in agro Pisano, in quo publici illi instituebantur ludi.

[c] Lib. 4. decad 3.

L. Lentuli, & C. Marcelli Numismata.

Numismata pariter argentea fuere sculpta in memoriã L. Lentuli, & C. Marcelli Coss. inter quę vnũ est, in quo ab vna parte Iouis imago integra erat, fulmen dextrâ, Aquilam sinistrâ portans, ante verò ipsam paruũ conspicitur altare, & prope fulmen astrum salutiferum, quod inter astra errantia secundum locum obtinet. Quæ omnia significant sacrificium factum pro dictis consulibus ipsi Ioui ob causam fulminis, quod Romæ supra templum Capitolinum cecidit.

Carciniorum numismata.

In numismatibus Carciniorũ magnę Gręcię vnum est, in quo erecta Iouis figura cõspicitur barbata, nudaq;, & fulmina dextra vibrans, sinistraq; Aquilam ferens. Adstat ei ad latus tripos Apollinis, & supra eum ignis accensus: Numus habet hanc inscriptionem ad dextrum Iouis latus: ΚΑΡΚΙΝΙ, sub pedibus verò ΩΝ, idest: ΚΑΡΚΙΝΙΩΝ.

Locrensiũ numism.

Apud Locrenses etiam numisma est, in quo Iupiter sedens Aquilam dextra tenet, hastam verò sinistra. Conspicitur ad latus cornucopia cum inscriptione: ΛΟΚΡΩΝ. Aquilam verò hic sculpendam curarunt, vt eam, cùm aduersus Crotonienses pugnassent, eorum aciem circumuolitasse, nec antè, quàm vicerant, recessisse ostenderent. Quapropter non mirum est, si ea in multis Locrensium numismatibus insculpta conspiciatur. In alia verò parte duo videntur capita, quorum pileus est similis ei, quem Turcę hodie vsurpant, & supra vtrunque est astrum. Quę nil aliud, quam Castorem, & Pollucem significant. Locrenses enim quandiu contra Crotonienses pugnauêre, binos iuuenes insigni forma, armatos pro illis pugnantes, apparuisse ferunt, eodemq; fugatis hostibus derepente euanuisse. Vnde Castorẽ, & Pollucem fuisse creditũ. In memoriam autem tantę victorię Locrenses huiusmodi numismata efformarunt, & teste Strabone, ad sacrę fluminis ripam, vbi Crotoniates victi sunt, tẽplum Castori, & Polluci sumptuosissimũ ędificarũt, qđ etiamnũ eiusdẽ Strabonis sęculo extitisse refert Hubertus Goltzius.

Agrigentinorum numismata.

Agrigentini quoque numismata habebant, in quibus pariter Iupiter sedens in manu dextra portabat Aquilam, in sinistra verò hastam, sine inscriptione: In altera verò numi parte caput imberbe erat cum inscriptione: ΑΚΡ, idest: ΑΚΡΑΓΑΝΤΩΝ.

Pyrrhi Epirotarum Regis numisma.

Numisma argenteum est apud antiquarios, in quo ab una parte Alexandri Regis Epirotarum, ab alia parte Iouis sedentis, manu Aquilam gerentis imago exculpta est: Hanc volucrem nulla alia ratione tribuebat Ioui stolida antiquitas, nisi, vt quemadmodum illa Auium dicitur regina, ita illum Deorum summum regem demonstraret.

Brutiorum numus.

In quodam etiam Brutiorum numo in aduersa parte conspicitur biga, cuius equos Iupiter, dextrâ gerens fulmina, aurigęque loco consistens, impellit: sub equis eius Aquila parua est cum inscriptione: ΒΡΕΤΙΩΝ.

Antonij Pij numus.

Reperiuntur quoque aliquot numi, in quibus sine Iouis effigie, sola Ales istæc illum significat, quale in primis est Antonini Pij ex ære, in quo ab vno latere caput Antonini cernitur cum hac inscriptione: ANTONINVS AVG. PIVS P.P. TR. P. COS. III. ab alio verò latere tria animalia, Aquila nempe, Pauo, atque Noctua. Aquila Iouem, Pauo Iunonem, Noctua Mineruam denotans.

Romæ in quadam marmorea pila idem videre est. Iouem cum sua Aquila, Iunonem cum Pauone, Neptunum cum tridente, Mercurium cum caduceo, galero, atque talaribus. Hi autem omnes Dij ita picti sunt, ut sacrificio cuidam præesse videantur.

Octauij Augusti numismata.

Interea et Octauij Augusti numismata quædam reperiuntur, in quibus regia istæc Auis orbi insistens expressa est cum his literis S.C.

Titi numus

Videtur eadem in Titi æreo quoque numo, vti item in numo ab eodem Tito restituto, in quo hæc uerba circumcirca expressa sunt: IMP. T. CAES. AVG. RESTITVT.

T. Vespasiani numus.

Reperitur etiam numus cum eadem Aue, atq; hac inscriptione: IMP. T. VESPASIANVS RESTITVIT. cuius fortè erat.

Neruæ numi.

Item in numis Neruæ Imperatoris, eodẽ modo reperitur Aquila cum hisce verbis: IMP. T. CAES. AVG. RESTITVIT.

Aquila q̃d denotat in numismatibus.

Numisma quoq; obseruatur paruum, ęreum, maximo artificio exculptum, in quo, etsi nulla sit inscriptio, ex effigie tamẽ facile est iudicare, esse Antonini Pij. In alia uerò parte pulcherrima conspicitur Aquila alis expansis, pedibus fulmen premens, neque item aliæ literæ, præter S.C. Numisma hoc Romę in eiusdem Principis honorem excussum fuit. Aquila enim præterquam quòd in insignibus militaribus ea uterentur Romani, nihil quidem aliud denotat, nisi Imperatoriam maiestatem. Vnde apud Sacerdotes Aegyptios regiæ potentiæ hieroglyphicum erat. Videtur enim Iupiter Rex Deorum, si fabulis credimus, huic soli dominium inter Aues dedisse, fortitudineque & robore omnibus præcellere voluisse, atque eò maximè, cum à naturâ ipsa regijs moribus donata fuisse videatur. Nos igitur nobilissimę huius volucris exemplo dicemus, non regiam tantùm maiestatem, sed Principem etiam pium Aquilinæ virtutis assiduum strenuumque ęmulatorem reprę sentari. Quia itaque Aquila Iouis ales dicitur, idcirco pedibus illa fulmen ferrem multis quoque numis obseruatur. Nam ut ait ille:

Aquila cur sub pedib. habeat fulmen.

Fulmina sub Ioue sunt.

a Virgil. in poẽm.

Præter item regiam maiestatem, quam significat Aquila, gloriæ etiam multitudinem antiqui illi Sacerdotes Aegyptij eius typo denotabãt, vti & famam per totum orbis terrarum spacium extensam; atque ita fulmina pedibus tenere dipingitur. Talis enim præcipua fulminis significatio est, vt eo designetur sonus, atque ex remotiori loco rumor atque strepitus, id est clara rerum gestarum diffusa, & dispersa per totum terrarum orbem fama, quoniam nulla alia res reperitur, quæ maiorem hominib. terrorem incutiat, maioremque sonum edat, quam ipsum fulmen. Quam ob rem Apellem pictorem eximium, cùm magni illius Alexandri monarchæ effigiem pingeret, fulmen in manu eius expressisse legimus, quò nominis illius splendorem, rerumque præclarè gestarum in remotissimis etiam regionibus acquisitam gloriam, æternamq; memoriam ostenderet. Fuit autem imago ea, teste Plinio, in templo Dianæ Ephesiæ locata, atque ab illo, vt diximus, summo artifice talentorum Atticorum viginti (quæ ascendunt, si ad monetam nostram calculaueris, ad duodecim millium coronatorum summam) pretio depicta. Fulmen itaque apud antiquos nominis & celeritatem, & celebritatem denotabat, & augurium faciebat. Talis enim erat superstitiosa augurum disciplina, ut quibus in somnijs fulminis imagines apparuerant, illis aliquid ex animi sententia mox euenturum dicerent: vnde legimus Olympiæ matri Alexandri, cui tale somnium apparuerat, ab auguribus prædictũ fuisse, claram aliquando futuram Alexandri filij famam; atque hinc videmus in multorum Græcorum numismatum tam æreorum quam argenteorum diuersorum Principum parte opposita fulmen, & circumcirca nomen eorum, qui numismata excudi curabant; quemadmodum in primis quilibet conspicere potest in numismate æreo Hieronymi Tyranni Syracusani, & in alio pariter æreo Antiochi Euergetis, ætate adhuc puerili sculpti, cui Cupido adiũgitur, in cuius numi aduersa parte fulmen est, & talis inscriptio: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥΣ, id est, Regis Antiochi Euergetis.

Fulminis vis magna. Alex. Mag. effigies ab Apelle depicta, & quo pretio.

Fulmen q̃d denotat.

Olympiæ Alexandri matris somniũ, eiusque explicatio.

Hieron. Tyranni Syracusani numisma, & Antiochi Euergetis.

In numisinate pariter Pyrrhi Epirotarum regis sub capite ipsius armato cõspicitur fulmen.

Pyrri Epirotarum regis numisma.

Erat in Ptolomęorũ Aegypti numis fulmen & Aquila, inter quos unus apud antiquarios magnus ex ære, sculptura valde eminenti obseruatus est, in quo ab una parte erat Ptolomęus capillis, & barba promissis, ab altera verò Aquila fulmen pedibus premens, cui ex opposito erat cornu copiæ spicis refertum, Aegypti fertilitatem denotans. Huius autem numi talis erat inscriptio: ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. id est, Regis Ptolemæi.

Ptolomęor. Aegypti numismata.

Inter Gręca quædam magna numismata argentea videre est Neronis adhuc imberbis effigiẽ, in cuius aduersa parte erat Aquila alis apertis, pedibus fulmen continens, & à parte dextra lauri ramus. Sunt qui Aquilæ typo interpretentur in potestate Neronis fuisse, bellum gerere, uel prauos punire, ac mundũ destruere, & in pacem redigere, vtpote qui in terris summum Iouem, qui fulmine suo nequam homines punit, apud credulos homines referebat. Idem quoq; emblema expressum fuit in numismatibus græcis argenteis Vespasiani, & Domitiani, in quibus eadem Aquila alis expansis fulmen pedibus tenebat.

Neronis numisma.

Vespasiani, & Domit. numisma a

Inter Domitiani huius antiqua numismata vnum est, idque argenteum, in quo eius nõdum adulti effigies conspicitur, cũ his literis: IMP. CAES. DOMITIANVS AVG. P.M. in alia verò parte numismatis, eáq; aduersâ eadem Aquila pedibus trisulcum fulmen premit,

cum

cum hac circunscriptione IVPITER CONSERVATOR. Hoc numisma in honorem Domitiani factum est, qui magnum vitæ suæ periculum, cùm Vitelliani eum persequerentur, ad aram Ioui Conseruatori sacram fugiẽs, euaserat. Refert id Cornelius Tacitus in hæc verba: *Domitianus prima irruptione apud aedituum occultatus, solertia liberti lineo amictu turbæ sacricolarum immistus, ignoratus apud Cornelium primum paternum clientem, iuxta velabrum delituit, ac potiente rerum patre, disiecto aeditui contubernio modicum sacellum IOVI CONSERVATORI aramque posuit, casusque suos in marmore expressit. Mox Imperium adeptus IOVI CVSTODI templum ingens, seque in sinu Dei sacrauit.*

[c] Lib. 19.

Petiliæ gentis numism.

Ex Petilia gente plebeia, cuius sæpe fit mentio apud Liuium, Petilius Capitolinus fuit, cuius numus vnus, isque argenteus, ex vna parte ædem Iouis Capitolini continet cum duabus hisce ad latera literis S. F. ex altera verò Aquilam expansis alis, & vtroq; pede fulmen trisulcũ comprehendentem. Suprà scriptum erat PETILLIVS, infra CAPITOLINVS. Templum autem Iouis Capitolini in nummo suo exculpsisse credimus, & Capitolinum dictum, vel quòd sacerdos Iouis Capitolini fuerit, vel ut Porphirioni Horatij Scholiasti placet, quòd Capitolio præfuerit. Vnde etiam de corona subrepta postulatus, causam dixit, & absolutus est.

M. Pletorij Cestiani numisma.

M. Pletorius cognomento Cestianus ex Pletoria, vel Letoria gente (est enim eadem) onũdus, inter cæteros vnum habet denarium argenteum, ex cuius parte una Aquila est alas expansa cum fulmine trisulco vtroque pede comprehenso, & cũ circunscriptione M. PLETORIVS M.F. AED. CVR. ex altera verò caput galea comante instratum, cum aliqua parte humerorum paludata, cui à tergo ala vna cum superiore parte pharetræ adiacet, antè verò pars est sceptri eminentior. Inscribitur retrò CESTIANVS, anteuerò S.C. Hic designatus prætor fuit cum Cicerone anno Vrbis 686. Eius meminit Cicero.

In Orat. p A. Cluẽtio, & M. Fonteio.

Corneliæ gentis numisma.

Inter numismata Corneliæ gentis tria sunt, eaque argentea, quorum unum pertinet ad Cn. Cornelium Lentulum Marcellinum, qui anno ab V.C. DCXCVII cõsul fuit cum L. Martio Philippo: quique, cùm ex Claudiæ gentis Marcellorum familia ortus esset, adoptatus in Corneliam, Cn. Lentulus Marcellinus dictus est. Huius numismatis pars dextra habet Iouis erecta figura effigiem, tenentis dextra fulmen trisulcum, sinistra Aquilam, sub qua est messoria falx ad indicandum Siciliæ patrocinium, quod habuerunt Marcellini orti a M. Marcello, qui Syracusas cepit. Adest præterea inscriptio, nempe sub fulmine LENT. supra uerò brachium per rectam lineam MAR. & sub Aquila prope messoriã falcem COS. quæ si cõiungas, sic se habent: Lentulo Marcellino Consule. Pars autem aduersa habet tria crura cum femoribus suis & pedibus, & spicas tres cum capite humano in horum meditullio, Siciliæ symbolum. Hoc etiam reperitur signatum in denarijs Claudiæ gentis. Reliqua duo numismata spectant ad L. Cornelium P.F. Flaminem Martialem, qui anno libertatis Reip. & Vrbis conditæ DCCIIII. consul fuit cum C. Marcello, ut ex ipsa denariorum inscriptione indicatur; ad quorum sculpturam intelligendam, quæ pertinere videbuntur, in Claudia Marcellorum familia infra proferemus.

Gelonis Siciliæ regis numisma.

Gelonis Siciliæ regis numismata extant ex ære, in quibus ab vna parte Aquila fulmen pedibus comprimit, ad latera habens literam A, & hanc circunscriptionem ΣΥΡΑΚΟΣΙΟΥ ΓΕΛΩΝΟΣ. Ab altera caput regis conspicitur.

Brutiorum numismata

Sunt & in Magna Græcia apud Brutios numismata, in quibus Aquilæ varijs modis insculptæ erant. In quibusdam enim æreis apparet Aquila fulmina pedibus tenens, prope collum astrum conspicitur, & ad latus cornucopia, cum hac inscriptione ΒΡΕΤΙΩΝ. Erant & alia numismata, in quibus erat eadem Aquila cum fulmine, sed cum cithara ab vna parte, & ab altera cum eadem inscriptione.

Locrẽsium numisma.

Proserpinæ effigies est cum teda accẽsa.

Apud Locrenses in Magna Græcia exculptum reperitur numisma cum Aquila pedibus fulmen premente, ad latera verò lauri ramum habente, prope autem pectus literas simul iunctas ΑΓ, & inscriptionem ΛΟΚΡΩΝ. in anteriori verò parte Proserpinæ effigies est cum teda accensa. Apud eosdem in simili numismate est Aquila, quæ in dorso suo gerit fulmen trisulcum, & Leporem pedibus tenet, illumque rostro verberat, cum eadem inscriptione: ΛΟΚΡΩΝ. In alio pariter numismate eadem habetur Aquila, sed sine fulmine.

In numismate æreo Mamertinorum aduersa pars continet caput cum inscriptione Græca ante capitis faciem ΑΡΕΩΣ, retrò nucem piceam, quia ea regio piceis abundat. Syluam namque piciferam apud Mamertum urbem fuisse veteres tradiderunt, & picem Brutiam ad uasa vinaria picanda præcipuè commendarunt. Quod uerò piceę sit fructus, qui in hisce numis conspicitur, constat ex Plinij sequentibus uerbis, qui piceæ eam omnino figuram, qua ab antiquarijs in numismatibus exprimitur, tribuit. sunt autem hęc: *Panniculis quam abietis minoribus, gracilioribusq;, nucleos resinimos esse, ac nigros atque propterea à Græcis phtiropheron vocari*

Picea arbor quæ.

Nascun-

Nascuntur etiam abundè inter abietes in alpibus sancti Peregrini in agro Regiensi. A Græcis picea pytis appellatur, quam vocem Theodorus Gaza quandoque piceam, quandoque laricem transfert, cum tamen semper eodem accentu scribatur. Vnde hallucinatus mihi videtur, eoque maximè, cum larix Theophrasto incognita fuerit, quemadmodum abundè disputauimus in nostra historia de larice contra Matthioli opinionem, ubi multis argumentis desumptis à veræ laricis definitione, quam [f] Vitruuius, & [g] Cæsar, & Plinius describũt, ostẽdimus laricem Matthioli cedri maioris speciẽ esse, non autẽ laricem antiquorũ, quæ sterilis est, neque crematur, secus ac larix Matthioli. Sed de hoc satis. Reuertamur, modò, unde digressi sumus. In aduersa verò parte est Aquila pedibus fulmen premens cum inscriptione ΜΑΜΕΡΤΙΝΩΝ.

Piceam falso laricem dici.
Gazæ error.
[f] Lib. 2.
[g] In Comm.

Massiliensium numismata quædam inuenta sunt, in quibus erat Aquila erecta cum fulmine ad latus, & inscriptione ΜΑΣΣΑ. id est, ΜΑΣΣΑΛΙΗΤΩΝ. In aduersa uerò parte erat caput Palladis armatæ galea, comis ex setis equinis perornata, cum litera A, quæ significat Ἀθηνᾶν, id est Mineruam.

Massiliensiũ numis.

In numismate argenteo L. Cottæ est Aquila supra fulmina, intra coronam lauream erecta cum litera R. & inscriptione L. COT. In numismate verò Augusti est Aquila cum inscriptione AVGVSTVS.

L. Cottæ numisma.
Augusti numisma.

Præterea multa sunt numismata Græca tam ærea, quàm argentea, quæ Aquilam habent in aduersa parte cum varijs inscriptionibus. Inter hæc autem numismata Pyrrhi Epirotarum regis vnum repertur cum Aquila in aduersa parte alis expansis, pedibusque fulmen premente. Inscriptio eius dorica est ΑΠΕΙΡΩΤΑΝ, id est, Epirotarũ. Ex quo manifestè ostenditur Pyrrhi illius numisma esse. Illum enim ob res preclarè domi forisque gestas Aquilæ cognomentum meruisse tradunt: quod & nos in primo libro tetigimus, licet tamen ipse apprimè modestus, gestorum suorum illustrium gloriam sæpissimè militibus suis ascriberet. Legitur nanque post adeptam victoriam domum reuersus, militibus suis, qui ipsum Aquilam vocabãt, summa cum modestia respondere consueuisse: per uos verè sum Aquila, quorum armis ueluti pennarum suffulcro in sublime euectus sum; Atque hinc fortassis cõtingere potuit, quòd in aduersa numismatis eius parte Aquila sculpta fuerit. Multa enim apud antiquarios reperiuntur numismata tum ex ære, tum ex argento, in quorum parte aduersa fulmen conspicitur pedibus comprehensum Aquilinis. Quæ res regiam Principis illius, cuius est numisma, maiestatem, ut sæpe dictum est, indicat.

Pyrrhi Epirotarum regis numis.

Victoria, mater castrorum dicta, post occisos Posthumium, Lollianum, Maurũ apud Treuiros, Tetricum ad Imperium adhortata, eoque regnãte occisa, (quamuis nonnulli scribant eam fatali necessitate occubuisse) in eius memoriam numi aurei, argentei, & ærei cusi sunt, quorum forma apud Treuiros extat: inter quos unus repertur æreus, cuius altera pars imaginem refert Aquilæ expansis alis fulmini insidentis. Inscriptio est Græcis characteribus, quæ tamen propter uetustatem cognosci non potuit. In anteriori verò parte ipsius Victoriæ effigies conspicitur galeata, & scutata antè & pòst, cum inscriptione latina IMP. VICTORIA AVG.

Victoriæ numisma.

Repertuntur inter numismata Neronis Cæsaris, & Domitiani quædam, in quibus à tergo Iupiter est e fictus in solio sedens, dextra fulmen habens, leua hastam, cum hac inscriptione IVPITER CVSTOS. Domitianus, vt [h] Suetonius asserit, nouam exciauit ædem in Capitolio custodi Ioui, seque in sinu ipsius Iouis, ut inquit, Marlianus, sacrauit, quod confirmat etiam [i] Constantinus Landus. Qua de re etiã meminit [k] Cornelius Tacitus, ubi Capitolium describit à Vitellianis captum. Non ab re autem mihi videtur, (expositis hucusque quamplurimis numismatibus, in quibus fulmina Ioui attributa, sub pedibus Aquilæ posita sunt,) ex Plinio rationem reddere, cur sic ea Ioui assignentur. Inquit autem Plinius: *Supernorum trium siderum ignes esse, quæ decidui ad terras fulminum nomen habeant. Sed maxime ex his medio loco siti: fortassis quoniam contagium nimij humoris ex superiore circulo atque ardoris ex subiecto, per hunc modum egerat. Ideoque dictum Iouem fulmina iaculari.* Quod Ioui fulmina attributa fuerint, indicat idem [l] Plinius, vbi scribit, quòd *Thuscorum literæ, nouem Deos emittere fulmina existimant, eaq; esse vndecim generum. Iouem enim tria iaculari, Romani duo tantùm ex his seruauêre, diurna attribuentes Ioui, nocturna Summano, Rariora sane eadem de causa frigidioris cæli.* Addit etiam idem [m] Plinius: *Ideo Aquilam fulmini adiungi, & associari, huiusque teli armigerum fingi, quod Aquila è cunctis volucribus à fulmine non tangatur.* Ideo in quibusdam numismatibus perantiquis Aquila sub pedibus fingitur habere fulgur seu fulgetram. Hinc & hodiè, hac, ut puto, de causa in numis argenteis seu dimidiatis aureis Caroli Quinti Cæsaris nostri, Aquilam cum fulmine, & mundo sub pedibus effingi videmus. *Fulmen etiam*, vt [n] idem author dicit, *fruticem lauri non icit, nec unquam altius pedibus quinque descendit in terram, nec è pellibus belluarum uitulos marinos percutit.*

Neronis, & Domitiani numisma.
[h] Cap. 5.
[i] Lib. de numism.
[k] Lib. 19.
Fulmina cur Ioui attributa.
[l] Lib. 2. c. 52
Fulminum vndecim genera.
[m] Li. 2. c. 55
Aquila cur fulmini adiungatur.
Aquila cur orbi adiecta.
[n] Ibidem.
Laurus, & Vitulus marini immunes sunt à fulmine.

Quantumuis in primo libro nonnulla de apotheosi, siue consecratione diximus, placuit

Consecratio

tamen

timeu & hoc loco alia quędam tanquam exempla ſubiungere, atque id eò lubentius à me factum lector puta, quòd hæc ibi deeſſe viſa ſunt.

Veri numiſma.

L. Veri numiſma æreum reperitur, in quo caput eius ab una parte eſt cum hac inſcriptione DIVVS VERVS, in parte altera Aquila orbi inſidens, & hæc verba circumcirca CONSECRATIO. & S. C. Numiſma id Romæ in memoriam eius poſtquã conſecratus erat, ſculptum fuit. Meminit eius Iulius Capitolinus his verbis: *Poſt fratrem primum corpus eius Romam deuectum eſt, & illatum maiorum ſepulcris, diuini honores decreti. Deinde cum gratias ageret ſenatui, quòd fratrem conſecraſſet, occulte oſtendit omnia bellica conſilia ſua fuiſſe, quibus ſuperati ſunt Parthi.* Et alibi idem. *Tantæ autem ſanctitatis fuit Marcus, ut Veri vitia & celauerit, & defenderit, cum ei vehementiſſime diſplicerent, mortuumque eum Diuum appellauerit.* Aquila autem antiquitus Romæ Principibus iuſtis poſt illorum mortem dedicata erat. In more enim apud Romanos poſitum erat, tales Principes in Deorum numerum coaptare. Quapropter in eorum conſecratione accenſa circumcirca pyra, ſolebant, ut diximus, ex tabernaculo foras emittere Aquilam, quę rectà æthera verſum volans, animam Principis ſuperſtitioſæ, & nimis credulæ plebeculę in cælum acceptam eſſe, demonſtrabat. Cuius rei plurima Cæſarum numiſmata extant cum tali inſcriptione CONSECRATIO: ſicuti in hac L. Veri.

In vita Marci fratris.

Aquila conſecrata Principibus iuſtis.

Cadauerũ cremãdorũ mos, atque cineris conſeruatio.

Sed fortè non ab re erit hoc loci (vt ſtudioſis omnis antiquitatis prodeſſe ſtudeamus) oſtendere, quomodo Principum cadauera cremarentur, eorumque cineres ſeruarentur. Pyra in primis instituebatur, in qua cadauer addita pice cremabatur, deinde collectum cinerem in quibuſdam fictilibus uaſis, vel in quibuſdam phialis ex auro cõfectis, addito vino, & lacte, quæ in ſacrificijs adhiberi ſolebant, reponebant, ac demum lucernas addebant. Hinc ætate noſtra in erutis ſepulcris varia vaſa funeralia diuerſę magnitudinis, modò ex terra, modò ex metallo, modò ex alabaſtro confecta inueniuntur, in quibus mirabili induſtria, magnoque ſumptu liquorem quendam pinguem ex auro paratum, ac per multa ſęcula ignem uelut perpetuũ conſeruantem inueniunt. Res certè admiranda, quomodo ſub terra ſine aeris auxilio id præſtare poſſent: ſed veriſimile eſt ſub terra occultos quoſdam canales cõſtruxiſſe, aut ſpiracula, ex quibus intus aerem lucernæ recipere poſſent. De hac cineris collectione, & more ita legitur apud [o] Herodianũ: *Nam corpuſculo ignibus tradito cinerem ipſum cum odoribus in vaſculum alabaſtri cõiectũ Romam ferebant, vt videlicet in ſacris Principum monumentis componeretur* [p]. Idem author ſcribens de vrna, & cineribus Septimij Seueri, ita inquit: *Igitur Principes ipſi cum purpura Imperatoria poſt ſequebantur, Conſules vrnam cum Seueri reliquijs geſtantes. Qui autẽ nouos Imperatores conſalutauerant, prægreſſi, deinde vrnam quoque ipſam ſupplices adorabant. Ita comitati magna pompa, compoſuerunt ipſam in templo, vbi Marci, & ſuperiorum Principum ſacra viſuntur templa, monumentaque.* Et [q] Suetonius etiam mentionem faciens funeralis pompæ, ita ſcribit: *Nec defuit vir Prætorius, qui ſe effigiẽ cremati euntem in cælum vidiſſe iuraret. Reliquias legerunt primores equeſtris ordinis, tunicati, & diſcincti, pedibuſque nudis, ac in mauſoleo condiderunt.* Ex quibus verbis annotatur, in exequijs magnorum Principum in aliquo loco homines cadaueris cineres collegiſſe; & cum deberent illos in mauſoleum ſuorum maiorum efferre, humeris ſuis extuliſſe in vrna incluſos, liquoreſque odoriferos addidiſſe, ut teſtatur Herodianus. Intellexi aliquando quædam ſepulcra antiquiſſima fuiſſe inuenta, quæ aperta ilico ſuauiſſimos odores efflabant. Vaſorum iſtorum in ſepulcro Romanorum clauſorũ meminit item [r] Herodianus: *Cadauer efferri* (inquit) *iuſſit, compluribuſq; ignis rogum ſtruit, deinde impoſitum in medium, mactatiſque omne genus animalibus ſubiecit ignem, phialã manu tenens, vinumque libans, ventos precabatur.* De hoc verò artificioſo lumine, quod apud antiquos in Principum ſepulcris, ut diximus, apponebatur, loquitur Plinius, confirmatq; [ſ] Appianus, vbi de quodam antiquiſſimo ſepulcro Patauij inuento ſcribit, inquiens: *Patauij monumentum vetuſtiſſimum nuperrime repertum, videlicet vrna fictilis cum inſcriptione infraſcriptorum ſex verſuum; intra quam reperta eſt lucerna adhuc ardens intra duas ampullas, altera auro, altera argento puriſſimo liquore quodam plena, quarum uirtute creditur per multos annos lucerna hæc arſiſſe. Erant autem verſus primi ſex tales:*

Ignis perpetuus in ſepulchris.

[o] Lib. 3.
[p] Lib. 4.
[q] In Aug.
[r] Lib. 4.

Lumen perpetuum.
[ſ] Lib. de antiquit.
Lucerna perpetuò ardẽs Patauij inuenta.

Plutoni ſacrum munus ne attingite fures,
Ignotum eſt uobis hoc, quod in urna latet.
Namque elementa graui clauſit digeſta labore,
Vaſe ſub hoc modico, Maximus Olibius.
Adſit fœcundo cuſtos ſibi copia cornu,
Ne pretium tanti depereat laticis.

Huiuſcemodi autem lucernæ tum ex terra, tum ex varijs metallorum generibus ſumma cum arte elaborata, cum emblematibus varijs in magna quantitate conſpiciuntur in antiquis ſepulcris, in quorum ore conſpicitur ſignum, in quo erat ignis per longa ſęcula ardens; & in tot lu-

cernarum

cernarum diuersitatibus cōspiciuntur uariç literç, & characteres, sicuti etiam in nostro Musęo plurimas videre est, atque inter reliquas unam antiquissimā, quæ sculpta est ab Iulio Iacobono, quam habuit ex meo Musęo. Habeo item vrnam antiquissimam pulcherrimam ex terra leuissima confectam, mihi communicatā, atque donatam à perillustri viro Philippo Fuggero Kirchbergæ, & VVeissenhorni Comite, olim meo discipulo. Talis, quem diximus, ignis perpetuus visus est Bononiæ in sepulcro quodam in ædibus D. Laurentij prope templum D. Iob, de quo multa in nostris[t] commētarijs de fossilibus disseruimus. Postremò aduertendum est sepulchra Regum, Consulum, Imperatorum Romanorum fuisse reposita in campo Martio, teste Suetonio, ut & nos in historia nostra de ritu sepeliendi apud diuersas nationes ostendimus.

[t] *Cap. de amyantho.*

L. Aurelij Veri numismata duo excusa sunt an. Orb. 4131. V. C. 921. I. C. 169. quorum alteri impressa est Aquila, alteri rogus, additaq; hæc inscriptio CONSECRATIO S.C. Alia quoque duo numismata reperta sunt eodem anno sculpta cum inscriptione ab vna parte tali DIVVS VERVS PARTHICVS. ab alia verò CONSECRATIO S.C. Eorum in vno Aquila globo insistit, altero eadem sursum spectat: Is fortè est, cuius mentionem suprà fecimus sub nomine L. Veri.

L. Aurelij Veri numismata.

L. Aelius Aurelius Commodus, qui anno Orbis 4142. V. C. 932. I. C. 180. Imperium cum prænomine Marci accepit, habuit numisma, in cuius priori parte talis erat inscriptio DIVO COMMODO. in posteriori verò CONSECRATIO. Ibi quoq; Aquilæ figura conspiciebatur. Is eo anno, quo excusum est numisma, nempe O. 4154. V. C. 944. I. C. 192. prænomen Lucij rursus accepit, & Hercules Rom. dictus est.

L. Ael. Aurel. Commodi numisma.

Vidi etiam aliquando numisma magnum Antonini Caracallæ ex ære lutescente, in quo ille toto pectore sculptus est cum huiusceмodi literis ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΥΡ. CΕΟΥΡ... ΑΝΤΩΝΙΝΟC... id est, Imperator. Cæsar. Marcus. Aurelius. Seuerus. Antoninus. Aduersa pars pulcherrimam figuram Herculis nudam habet, qui in sinistra manu clauam gerit, in dextra verò pateram, qua vti velle videtur ad sacrificandum. Adest enim altare, & supra ignem eius conspicitur Aquila volans, circum verò talis est inscriptio ΠΕΡΙΝΘΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Hoc numisma fuit sculptum in honorem huius Principis à Neocoris (id est nouis colonijs, nam *χώρος* significat multitudinē, *νέος* verò nouam) Perinthijs Thracię populis, de quibus meminit[u] Plinius his uerbis: *Oppida Selymbria Perinthus latitudine ducentorum pedum continenti annexa*, Figuram verò Herculis, quæ est in hoc numismate, iudico fuisse Deum populorum eorum protectorem; Aquilam verò volantem supra aram Chrysaëton esse, cuius in consecratione iustorum, & bonorū Principum vsus, vt antè diximus, esse solet; de qua Imperatorum cōsecratione meminit[x] Herodianus in morte Seueri patris Caracallæ, cui (Seuero inquam) quatuor Aquilæ, à quibus videbatur ob nocturnas imagines raptus, & in cælum delatus, mortis signa attulerunt. Et quia post mortem filiorum consecratus fuit, fieri fortè potuit, ut Hercules huiusceмodi sacrificium ad aram illā pro anima Seueri, Caracallę patris, deificati administraret, ac presertim cùm in eo numismate conspiciatur Aquila volās, quæ quasi animā Principis in cęlū efferre videtur, sicuti in multis alijs aduersis numismatū Principū post mortē consecratorum partibus videmus, in quibus scilicet tales Aquilę sculptę sunt, cum literis circūcirca CONSECRATIO. Verisimile etiā est Perinthios illos populos summa cū assentatione Caracallę eius filij numisma hoc excul psisse. En quanta hominum superstitio, quanta Dęmonis fallacia antiquitùs etiam regnabat.

Antonini Caracallæ numisma.

Perinthij Thracię populi.

[u] *Li. 4. c. 11.*

[x] *Lib. 4.*

In numismate Diocletiani ex argento conspicitur Iupiter Victoriam ferens, quę sub pedibus globum habet, & Iupiter sibi Aquilam uicinam.

Diocletiani numis.

Consimile etiam Licinius numisma excudi voluit, in quo Aquila rostro gerit coronā laurream cum hac inscriptione IOVI CONSERVATORI AVGVSTORVM NOSTRORVM. Romani, vt Imperatorum suorum, quos superstitiosè in Deorum numerum relatos asserebant, Consecrationis memoriam posteris traderent, in numis altare sculpebant cum igne ardente, & cum inscriptione CONSECRATIO, ut in numismate ęreo Augusti conspicitur.

Licinij numisma.

August. numisma.

Pariter hoc uideri potest in numismate ex ęre Constantini, in quo duę habentur Aquilę ad latera altaris erectę, cum hac inscriptione in superiori numismatis semicirculo, nempe MEMORIA FELIX, & sub altare PTR.

Constantini numis.

In numismate Traiani ex ęre columna est erecta in eius honorem, in cuius medio scriptum est S. C. ad basim uerò duę iacent Aquilę, suprà uerò columnam insidet, ut credo, Imperator, cum inscriptione S.P.Q.R. OPTIMO PRINCIPI.

Traiani numisma.

Argenteum Marcianæ Traiani sororis numisma excusum est, in cuius vna parte talis conspicitur inscriptio DIVA AVGVSTA MARCIANA. in opposita verò CONSECRATIO. hic quoq; Aquila scipioni insistit. Aliud item eiusdem ex argento quoq; numisma vi-

Marcianæ numism.

detur cum eadem Aquila scipioni insistente, & inscriptione CONSECRATIO, cui quidem hæ literæ S.C. additæ sunt, secùs ac superiori.

Matidiæ numism. Matidia Marcianæ filia, soror Sabinæ Hadriani, argenteũ numisma habuit, cuius pars prior sic inscribebatur DIVA AVGVSTA MATIDIA. posterior verò CONSECRATIO. in qua etiam Aquilæ figura expressa erat.

Pertinacis numism. Aquila insistens globo insculpta est in P. Heluij Pertinacis numismate, quod cusum est an. O. 4155. V.C. 945. I.C. 193. In cuius postrema parte circunscriptio talis erat CONSECRATIO. & S. ad globi dextrum latus, ad sinistrum verò C. id est, Senatus Consulto. Prima pars sic habet DIVVS PERT. PIVS PATER. Is vir bonus fuit, statura Imperatoria, habitudine corporis pinguiori, eloquentia mediocri, magis blandus, quàm benignus, optimo ingenio, & robusto corpore præditus, nisi quòd paulùm pedum laboribus impediretur. Imperium adipiscente eo, Senatus vetere consuetudine vocatus est, tum verò corrigere cœpit omnia, quæ fierent sine ordine, & modo: Quocirca breui temporis spatio à Prætorianis, & Læto præfecto, qui eũ Imperatorẽ fecerat, eo anno Cal. Aprilis est confossus in Palatio, Didio Iuliano cõscio.

L. Septimij Seueri numismata. Aquila quoq;, & inscriptio aliàs dicta CONSECRATIO, exprimitur in numismate quodam L. Septimij Seueri Pertinacis, vti & rogus cum eadem inscriptione in alio suo numismate. Et hæc quidem in auersa parte. In vtrorunque verò dextra sic inscriptum erat DIVO SEVERO PIO. Erant autem ex argento, cusaq; an. O. 4173. V.C. 963. I.C. 211. quo tempore Imp. ipse pridie nonas Febr. Eboraci obijt.

Augusti numisma. In numismate Augusti argẽteo est eius effigies senilis coronata, cum inscriptione DIVVS AVG. ex aduersa parte CONSECRATIO. Hoc numisma Romę cusum fuit in ipsius memoriam post mortem, idque a Tiberio Cæsare factum testantur, & illi consecratum, ut ex aduersæ partis inscriptione suprà dicta ostenditur. Dion huius consecrationis mentionem faciens, qui ei honores exhibiti sint, his verbis ostendit: *Tum vero immortalitatẽ ei tribuerunt, Flaminesq; & Sacerdotem Liuiam (quæ tunc Iuliæ etiam, Augustæ cognomenta acceperat) constituerunt, lictoresq; vti eam in sacrificijs permiserunt. Cæterùm Liuia Numerio cuidam Attico, Senatori, & Prætorio, decies sestertiũm dono dedit, quod iurauerat se vidisse Augustum in cælum ascendentem, quemadmodum antiquitus Romulum Proculus vidisse perhibetur. Decretum quoque Romæ Augusto sacrarium a Senatu, à Liuia autem, & Tiberio factum. Alibi quoque de multis locis ei fana extructa sunt à populis partim volentibus, partim inuitis, Nolæq; domus, in qua decessisset, in templum mutata. Dum eius Romæ templum ædificabatur, auream ipsius imaginẽ in æde Martis lecto impositam collocauerunt, omniq; eam cultu, quo in posterum essent vsuri, venerati sunt*, &c. Ex quibus verbis cognoscimus nõ solùm immortales honores exhibitos esse Augusto, sed etiam tunc ei dedicatos fuisse Flamines, & sacerdotes, & Romæ, & multis in locis ab alijs populis dedicata templa & præter id domũ eius, in qua mortuus est Nolę, in templum transmutatam fuisse. Tali quoq; deceptione in numerum Deorum relatus fuit Seuerus & multi alij Imperatores, quos breuitatis causa prętereo.

Antiquissimi illi Romani, vt consecrationem suorum Augustorum denotarent, in numismatibus suis ponebant Aquilam supra fulmen trisulcum, vel in pedibus tenentem, ut apparet ex numismate æreo Ti. Vespasiani, vbi est talis circunscriptio IMP. T. VES. AVG. REST. additis ab lateribus Aquilæ his literis S.C nempe S. ad dextrum latus, C. verò ad læuum.

Ti. Vespasiani numisma. Domitiani numism. Eadem in numismate Domitiani Imp. sed cum hisce circuncirca literis Grecis, nempe: AI prope alam dextram, postea cum astro, deinde supra caput cum Δ, tum alio astro, postremò prope sinistrã alam cũ I, quę literę si iungãtur, notãt ΑΙΔΙ fortassis ΑΙΔΙΟΣ, id est sempiternus.

Neruæ numismata. Neruę numisma excusum est anno Orb. 4060. V.C. 850. I.C. 98. idque a Gallieno in eius honorem, vt & aliorum Impp. factum esse creditur. In huius priori parte est radiatum caput, & inscriptio DIVO NERVAE. In auersa verò conspicitur Aquila expansis alis cum tali inscriptione CONSECRATIO. Is post Domitiani cędem Imperator designatus, eos statim qui rei facti erant impietatis, absoluit, exulesq; restituit, prohibuit sęuitiam, quæ in Christianos exercebatur, & sycophãtas quosdam occidi iussit, inter quos & Suram Philosophum. Vir erat nobilissimus, atq; humanissimus princeps, iustus, ac beneficus, vsque adeo bonus, ac honestus, vt aliquando dicere ausus sit, se nihil fecisse, quominus possit, deposito Imperio, priuatus tutò viuere. Id quod præstitit haud ita multò pòst. Nam cùm propter senectutem minimè honoraretur, sed contemptui esset, Capitolium conscendens M. Vulpium Traianum Hispanum, adoptat. Censebat enim virtutem cuiusq;, non patriam existimari, & ponderari debere. Vnde eum postea in Senatu Cæsarem designauit, & successorem. Quandoque eandem Aquilam

Ti. Vespasiani numisma. supra orbem, vt ex alio numismate eiusdem Neruæ constat, & alio Ti. Vespasiani ponebant absque ulla alia inscriptione, preter has literas S.C. ad orbis latera.

Nonnunquam etiam eãdem Aquilam, ad denotandam eandem Consecrationem, collocabant supra

bant ſupra fulgur, non tamen triſulcum, vt ex numis argenteis D. Veſpaſiani Auguſti duobus pater, in quorum altero à dextra parte erant hę literę CON, a ſiniſtra VIN. in altero autem à dextris plantę cuiuſdam, fortaſſis lauri ramulus ſupra fulminis diuerſi a ſuperiori ferè extremitatem poſitus, & cum hac inſcriptione ETOVC in dextra parte, poſtea cum aſtro ſupra alitis capite, demum cum alia inſcriptione in ſiniſtra IAPOI. Veſpaſiani numiſm.

Eadem Aquila viſa eſt in numo Claudij Neronis, ſed ſine ulla inſcriptione, & ſine aſtro, licet in ſiniſtra parte eſſent hi characteres latini hoc modo accommodati HCP. Neronis Claudij numus.

In numiſmatis Marci viri grauis, & prudentis, quem Philoſophum cognominat Zonaras, poſt Gordiani mortem in Imperatorem adoptati, aduerſa parte habetur hæc inſcriptio MARCVS AVG. IMP. CAES. In alia verò eſt templum figura quadrata, in cuius medio apparet ianua, & in ſuperficie, & angulorum veſtigio litui ſunt infixi, & in medio tecti ignis emicat: inſcriptio eſt CONSECRATIO.

Inter alia Imperatorum numiſmata, in quibus aliqua conſecrationis nota conſpicitur, ſilẽtio non inuoluam illud P. Aelij Hadriani, Aelij Hadriani filij cognomento Afri, in quo etiam multa eius præclara geſta expreſſa ſunt. Sedauit in primis hic Imperator Parthorum bellum, & per Aſiam in Achaiam nauigauit, Eleuſinaq; ſacra ſuſcepit. Et hinc Romam, deinde in Africam tranſijt, multum prouincijs benefaciens, Reges omnes ad amicitiam ſuam inuitauit. Peragrata Arabia, Peluſium venit, ibi Pompei ſepulcrum innouauit, eiq; parentauit. Arithmeticæ, Geometriæ, picturæq; peritiſſimus fuit. Literarum & poëmatũ ſtudioſiſſimus, ita ut multa amatoria carmina ſcriberet, & verſus componeret. Profeſſores omniũ diſciplinarum locupletauit, & ditauit, licet quæſtionibus eos exagitaret. Famæ tam cupidus, vt libros a ſe ſcriptos de ſua vita, libertis ſuis publicandos ſuo nomine traderet. Armorum, & rei militaris peritiſſimus erat, vocatosq; ad militiã, equis, mulis, veſtibus, ſumptibus, & omni ornatu donauit. Tantas etiam copias habuit, quãtas vnquam alius Imperator. Peditum ducenta, equitum quadraginta milia, Elephantos trecentos bellicoſos. Curuum præterea ad prælium inſtructorũ duo milia, ac armorum in ſupplementum trecenta millia, & hæc quidem terreſtris eius erant copiæ. Maritimæ verò; minorum nauium duo millia, triremiũ a ſeſcuplis in quinqueremes mille quingentarum claſſem, Inſtrumentorum quoque naualium numerum duplicem. Ad hæc naues partim proris, partim puppibus auro exornatas, quas Thalamigas appellant, ad belli pompam, quibus Imperatores vehi conſueuére, octoaginta. Pecuniarum præterea magnã vim in theſauris Aegyptiorum, talentorum nempe quatuor & ſeptuaginta milia habuit. Peregrinationis ita cupidus, ut omnia, quę legerat de locis orbis, pręſens vellet addiſcere. Inſtaurauit Romę Pãtheon, Septa, Baſilicam Neptuni, Forum Auguſti, Lauacrum Agrippæ. Fecit ſibi ſepulcrũ, & pontem ſui nominis, innocentes pauperes ditauit, ſacra Romana diligẽtiſſimè curauit, peregrina contempſit, officiũ Pontificis Maximi peregit. Dicaculus fuit, & iocoſus. Vno tẽpore ſcripſit, dictauit, audiuit, & cũ amicis confabulatus eſt. Tum ludos Circenſes, & donatiuum populo exhibuit, ac militibus. Anno ætatis ſexageſimo ſecundo, cùm imperaſſet annis 21. menſibus 11. apud Baias vita functus eſt. Vir fuit ſtatura procerus, forma comptus, flexo ad pectinẽ capillo, promiſſa barba, vt vulnera, quę in facie erãt naturalia, tegeret. Primus enim Cæſarum Hadrianus, Dione teſte, barbam nutriuit. Memoriæ & omnis penè artificij opifex incredibilis, Ingenij liuidi, laſciui, & ad oſtentationem ſui, inſolentis. Numiſmatis pars vna, eaq; dextra Hadriani caput Leonina pelle indutũ repręſentat. Ante illius effigiem, quæ in humero ſiniſtro clypeum fert, in quo eques quoddam quadrupes (Leonem opinor) confodit, adeſt ſagitta: Inſcriptio ex oppoſito circumlegitur talis IMP. CAES. HADRIANVS. FOEL. AVG. PER P.P.P. Altera numiſmatis pars talis eſt: Põs quadratis lapidibus, quatuor fornicibus in Tyberi fabrefactus apparet. Cui vtrinque quatuor columnę inſiſtũt, in quarum ſummitatibus quatuor ſtatuæ marmoreæ ſunt poſitæ. Ponti coniunctum eſt ſepulcrum, vel moles Hadriani, cũ inſcriptione CONSECRATIO. Pons Aelius dictus eſt ab Aelio Hadriano Imperatore, qui eum pontem iuxta molem ſepulcri excitauit iuxta Tyberim, ea de cauſa, vt per Tyberim tranſeuntes propius molem aſpicerent poſitam è regione Mauſolei, quod Auguſtus fecerat. Iam enim Auguſti monumentum repletum erat, neque quiſquã amplius in eo ſepeliebatur, & ipſe primus Hadrianus in ea, quam ipſe extruxit, mole ſepultus dicitur, vbi ipſius cineres, & omnium Antoninorum poſt eum conditi, vt inciſæ inſcriptiones, & epitaphia illius hodie oſtendunt. IMP. DIVI TRAIANI PARTHICI, FILIO DIVI NERVAE, ADNEPOS TRAIANO, AVG. PONT. MAX. TRIB. POT. XXII. MP. II. COS. III. P.P. ET DIVAE SABINAE IMP. CAES. T. AELIVS ADRIANVS ANTONINVS AVG. PIVS, PONT. MAX. TRIB. POT. II. DESIGN. IIII. COS. II. P.P. PA-

Aelij Hadriani numiſma ac geſta.

Naues Thalamigæ.

Pub. Aelij Hadriani numiſma.

RENTIBVS SVIS. Item, CAESARI L. AVRELIO VERO AVG. ARMENI. AC MED. PARTHIC. PONTIF. TRIBVNIT. POT. VIIII. IMP. V. C. COS. III. P.P. Erat olim tota ea moles extrinſecus marmoribus incruſtata, varijsq; columnis ex diuerſo marmore, altera ſuper alteram extructa, quarum quædam ad Sancti Petri Baſilicam ornandam tranſlatæ ſunt, interq; binas columnas ſtatua erat poſita. Ibi & ſtatuæ erant aliquæ, vtpote Antinoi, Adonidis, Perſei, pulcherrimæ recèns inuentæ. Eam molem [y] Procopius optimè deſcribit, cum inquit: *Hadriani quondam Imperatoris ſepulcrum, extra partam Aureliam*, ſiue, vt [z] Iacobo Stradæ placet, Aeliam, *iactu lapidis poſitum*. Primus eius ambitus quadrigati figuram habet. Conſtat enim totus ex marmore Pario ſumma artificum diligentia ædificatus. In medio verò huius quadrati, rotunda moles aſſurgit, excelſa altitudine, & tanta, vt in ſuprema eius parte area ſit, cuius diameter vix iactu lapidis tranſigitur. Quam molem Beliſarius occupans pro arce, & præſidio contra Gothos vſus eſt. Erant olim in ſumma parte vndiq; ſtatuæ magnæ hominum, equorum, quadrigarum, miro artificio elaboratæ. Has partim integras milites demoliti, partim confractas in hoſtes deiecerunt. Viſuntur adhuc in hoc monumento boum capita, & quædam alia inſculpta.

[y] *Lib. de bel. Gothico.*
[z] *In Theat. antiq.*

Hadriani numiſm.

Hadriani quoque aurea numiſmata habentur, quę cuſa ſunt an. O.4079. V.C.869. I.C.117. Horum autem vni in anteriori parte eſt Hadriani caput cum hac inſcriptione IMP. CAES. TRAIAN. HADRIAN. OPT. AVG. G. D. PARTH. in poſteriori verò DIVO TRAIANO PATRI. In alijs additur AVG. Traianus conſecratus. Eiuſdem Hadriani argenteum numiſma reperitur, quod excuſum fuit an. O.4100. V.C.890. I.C.138. Huius altera pars, eaq; prima ſic inſcribitur HADRIANVS AVG. poſtrema verò ita CONSECRATIO. Aquila hic inſiſtit globo.

Marinianę numiſma.

Marinianæ numiſma inuentum eſt, idque argenteum, in quo ab vna parte talis habebatur inſcriptio DIVA MARINIANA. in auerſa verò CONSECRATIO. Aquila inſuper hic ſculpta Marinianæ animam in cælum efferre videbatur. Numiſma hoc cuſum eſt an. O. 4222. V.C.1012. I.C.260.

Q. Fuluij Macriani numiſma.

Q. Fuluius Macrianus M.F. numiſma habuit ex argento cum tali ab vna parte inſcriptione DIVO MACRIANO: ab altera CONSECRATIO KAA. addita Aquilæ figura, vt videre eſt in picturis Alberti Principis Bauariæ. Is à patre Imperator Cæſar Auguſtus an. O. 4223. V.C. 1013. I.C.261. appellatus eſt, & licet multùm armis potens eſſet, cum patre tamen à Domitiano Aureoli duce vincitur, & occiditur. Eodem anno numiſma hoc cuſum eſt.

P. Piueſij Tetrici numiſma.

Aquila item cõſpicitur in æreo numiſmate P. Piueſij Tetrici, ſed inſcriptiones diuerſæ ſunt. Prima enim ſic ſe habet IAP. C. TETRICVS P.F. AVG. Secunda CONSECRATIO. hic Piueſius Tetricus Galliæ præſes, Victoria ſuadente, Imperium ſuſcipit, & Auguſtus appellatus. Is cùm multa præclara geſſiſſet, & militum inſolétiam diutius ferre non poſſet, maluit ſe Aureliano committere, quàm inſidioſis imperare. Hunc pòſt Aurelianus in triumpho cum Zenobia ductum non ſolùm viuere, ſed etiam in ſumma dignitate, commiſſa illi tota Italia, manere paſſus eſt, collegam ſæpe, nonnunquam commilitonem, Imperatorem aliquando appellans. Hoc autem numiſma cuſum eſt an. O.4230. V.C.1020. I.C.268.

Claudij Gothici numiſm.

Inter numiſmata M. Aurelij Claudij Gothici, quæ ſculpta fuère an. O. 4232. V.C. 1022. I.C. 270. tria reperta ſunt, quæ retro inſcribũtur ita CONSECRATIO. In quorũ vno cõſpicitur ara, cui Aquila inſiſtit, altero ara tantùm, tertio nihil, cuius anterior inſcriptio talis eſt DIVVS CLAVDIVS. alterius verò DIVO CLAVDIO GOTH. primi autẽ DIVO CLAVDIO. Is digitis fuit adeo robuſtis, vt ſæpè equis, & mulis ictu pugni dentes excuſſerit.

Fl. Valer. Conſtantij numiſma.

Reperitur numiſma ex ære FL. Valer. Conſtantij, in cuius priori parte eſt Imperatoris uelatum caput, adiecta inſcriptione DIVO CONSTANTIO AVG. in poſteriori uerò CONSECRATIO P. L.C. addita Aquilæ figura. Numiſma hoc excuſum eſt an. O.4267. V.C.1057. I.C.305. Hic Imperator uir pius fuit, & Chriſtianus, natura mitiſſimus, diuitiarum ſpretor, modici cultus, tantæ modeſtiæ, vt facilem ſe, & amabilem cunctis etiam præberet.

Antonini Pij, & M. Aurelij numiſmata. Qui Impp. conſecrabantur.

Poſtremò in gratiam eorum maximè, qui in antiquitatibus cognoſcendis omnem operam collocant, duo libet ſubiungere numiſmata, eaque magna Antonini Pij, & M. Aurelij, in quibus tabernacula illa multis ſtatuis, & ornamentis perornata, ita ad viuũ exculpta ſunt, ut quem ordinem, quaſque cæremonias in eiuſmodi conſecratione obſeruarent, facilè ex eorum figura cognoſcas. Erat & in his numis aliâs dicta inſcriptio CONSECRATIO. Conſecrabant autem Romani illos ſolùm Imperatores, qui filios Imperij hæredes relinquebant. Falsò autem ſibi perſuaſum habebant conſecratione iſtac in falſorum illorum Deorũ numerũ eos cooptari. Eo tempore ciues omnes pullis veſtibus induti, vultu mœſtitiam, doloremq; præ ſe ferente per vrbem incedebant, velut Imperatoris ſui miſerati; cuius ſimulacrum cereum palli-

dum

dum mortui per omnia simile, maxima cum solemnitate, multisq; ceremonijs eburneo lecto superbissimo pannis pretiosissimis cooperto in sublimi tabernaculi vertice in aditu Imperialis palatij collocabant. Sedebant prope sinistrum latus senatores omnes, lugubri veste induti, maiorem diei partem ibi conterentes. A dextro verò latere matronæ omnes seruato dignitatis ordine & generis sui claritate sine gemmarum, annulorum, brachialium, & torquium ornatu, sed leuissimis tantùm vestibus ijsq; albis (qualibus multæ in Italia virgines vti solent) indutæ sedebant, magnam præ se ferentes animi mœstitiam. Atque hæ ceremoniæ septem continuis diebus durabant; quo tempore etiam Medici singulis diebus ad tabernaculum accedebant, ęgri sese Imperatoris pulsum examinare fingentes, & in dies morbi vehementiam accrescere. Cùm verò expirasse ipsum dixissent, ilico senatores surgebant, & lectum in humeris efferebant in viam sacrã ad mercatum veterem, quo in loco Magistratus Romani munerum suorum dignitatibus sese exuere solent; Erant hoc in loco à duobus lateribus quædam contignationes cum quibusdam gradibus, vt in amphitheatro, & ab vno latere iuuenes nobiliores, & Patritij Romani sedebant, in alio verò illustriores matronæ canebant hymnos pios, & valdè mœstos, quales in funebribus pompis fieri solent. Quo peracto Senatores iterum humeris libitinam suscipiebant atque extra Vrbem in campum Martium perducebant. Hoc loco tabernaculum erat quadratum ex lignis siccis maximis confectum, & sarmentis, palea, fasciculis intus refertum, extra verò magnificè cortinis acu Phrygio elaboratis, statuis eburneis, varijsq; picturis peromatum. Atque tale erat primum tabernaculum, supra quod erat aliud simile, sed minus, egregiè item exculptum, vt primum; sed portas habebat, & fenestras apertas, per quas deinceps in tertium ascendebant, quod altius erat, & vtroq; minus. Posset hæc structura quibusdam turribus assimilari, quæ in mari, aut supra portus construuntur, quæq; à recentioribus Italis fanali, ab antiquis verò phari vocantur, quales multos vidi in Italia, Gallia, & Hispania, & in portu Laburni Magni Ducis Hetruriæ, & Rauennæ, & Puteolis, in quibus noctu faces accenduntur, ut ijs conspectis ad loca secura nauigantes sese conferant. Nõ omittam Pharon insulam quondam fuisse, quæ in maris medio stetit. In ea turris est ingens in petra posita, albo lapide, octingentis talentis à Ptolomęo Philadelpho Rege, Sostrati Gnidij architecti Alexandrinorum amici opera extructa, quę & ipsa Pharos dicta est, in qua noctu accensæ faces nauigantium cursum regebant, à cuius similitudine cæterę quoq; speculæ similem in vsum cõstructæ, Phari appellatæ sunt. Vnde Statius:

Lumina noctiuagæ tollit Pharus æmula Lunæ.

Scribit * Hegesippus Pharon à Gręcis, Latinisq; appellari ex ipsius rei vsu, eo quòd lõgè videatur à nauigantibus tãquam ἀπὸ τοῦ φανοῦ, quod lucidum significat, immutata litera Pharos dicatur. Reuertamur modò ad Tabernaculum, seu structuram, vnde digressi sumus. Perducto verò iam ad secũdum tabernaculi solium Imperatoris lectulo, tum magnam aromatum, tymiamatum, fructuum, herbarum, vnguentorum odoriferorum, ac pretiosorum ex diuersis orbis terrarum partibus conductorum quantitatem aspergebant, atque inter se omnes contendebant, quisnam Principem suum maiori honore afficeret, atque melius hoc vltimum beneuolentiæ munus demonstraret. Quo peracto surgebant quidam equites, & circum tabernaculum pyricas choreas, vulgò La moresca, ducebant; Pariterq; etiam circa tabernaculum quadrigæ & bigæ ab aurigis suis olosertco purpureo indutis conductæ, magno cursu ferebantur. Induerant autem isti aurigæ personas, quæ Principes, præfectosq; mentiebantur eos, qui consecrando Imperatori, dum erat in viuis, seruiebant. Post omnes verò istas ceremonias successurè in Imperium cereum accensum in tabernaculo reponebant. Sequebantur deinde & alij idem facientes, & sic demum omnes. Vnde tam ob ligni siccitatem, quàm alia, quę aderant, pinguia, flamma statim ex tabernaculo erumpebat, & ex minori, & altiori Aquila versus cęlum euolabat. Quo viso stolida & nimis credula plebecula animam sui Principis ad cęlũ efferri ab Aquila proclamabat, cumq; postea, ut Deum adorabat, altariaq; & templa erigebat, vitulos, agnos sacrificabat, Flamines, & sacerdotes assignabat, ut de Cæsare testatur Prudentius:

Hunc morem veterum docilis iam ætate secura
Posteritas mensa atque adytis, & flamine & aris
Augustum coluit: vitulo, placauit & agno.

M. Aurelij Antonini Philosophi argentea numismata quædam reperiuntur, inter quæ vnũ in anteriori parte sic inscriptum legi DIVVS M. ANTONINVS PIVS. in posteriori verò CONSECRATIO. Aquila insuper inflexo capite hic lauream rostro tenet. Tria quoq; ad sunt eiusdẽ ex argento numismata cũ simili inscriptione, his tamen additis literis S. C. In horum altero Aquila globo insistit, altero ara, tertio Rogus adest, qualem[a] Herodianus describit. Hæc autem numismata excusa sunt an. O. 4142. V. C. 932. I. C. 181.

*Lib. 4.

M. Aurelij Antonini numism.

[a] In Seuero.

Aquila cũ insignibus militarib. in numismatibus.

Habito iam ſatis ſuperq; ſermone de numiſmatibus Romanorũ, Græcorum, & aliarum nationum, quæ de conſecratione Imperatorum agebant: nunc quomodo Imperatores ad milites ſuos in bello orarent, & qui interearant, & quæ ſigna militaria ferrent, quibuſdam exemplis hîc oſtendam.

Cum multa reperiantur, vt oſtendemus, numiſmata, in quibus pulcherrima Imperatorum velut milites adloquens effigies conſpicitur cũ hac inſcriptione ADLOCVTIO COH. S. C. Quia verò inter audientium militum primarios etiam adeſſet Aquilifer, non inconueniens erit, imo è re in primis legentium, ſi hoc loci adlocutionis eius originem paucis examinem, cuius veritas ex numiſmatum antiquiſſimorum quorundam, de quibus inferius mentionem faciemus, aduerſa parte quàm maximè eluceſcet. Fuit itaque eius origo antiquiſsima, vtpote vtiliſſima in re militari. Eâ enim milites à Ducibus ad bellum inflammati acrius, & alacriori animo pugnabant & magis ac magis ad obtinendã victoriam accendebantur, & Aquilifer, alijq; ſigniferi audacius contra hoſtes ibant. Bis autem adlocutiones in bello fiebant; primum, cum milites iuramento ſe obſtringerent; ſecũdum, cùm cõgregatis militibus dux ipſe è ſuggeſtu eos adloqueretur, idq; eo potiſſimùm tempore fiebat, quando cum militibus, aut de modo pugnãdi, aut de fuga, aut de adhortatione cõtra hoſtes, aut de ſtipẽdio, aut de liberatione aliqua facienda, aut de alijs rebus neceſſarijs conſultandis agere cogeretur. Adlocutionum harum pluribus in locis apud hiſtoricos mentio fit, & in primis apud [b] Liuium, qui de Scipione Africano loquens, ita ſcribit: *Eodem legiones ex hybernis conuenire cum iuſſiſſet, ipſe cum quinque millibus ſociorum ab Tarracone profectus ad exercitum. Quo cùm veniſſet, adloquendos maxime veteres milites, qui tanti ſuperfuerant cladibus, ratus, cõcione aduocata ita diſſeruit.* [c] Item rurſus de eodem Scipione ſeditioſos milites adloquente: *Tum ſilentio,* inquit, *per præconem facto, ita cœpit: Nũquam mihi ad futuram orationem, qua exercitum meum adloquerer, credidi.* & apud [d] Herodianum, qui de principio Imperij Commodi Cęſaris ſic inquit: *Paucis autem pòſt diebus celebrato iam funere, viſum amicis eſt adoleſcentem adducere ad exercitum, vt & milites adloqueretur & qui nouis Imperatoribus mos eſt, præmijs eligendis veluti auctoramento quodam illorum animos adiungeret.* De militum iuramento meminit Vegetius his verbis: *Milites iurare ſolent; & ideo militia ſacramenta dicuntur. Iurant autem ſe omnia ſtrenue facturos, quæ præcepit Imperator, nunquam deſerturos militiam pro Rom. repub.* Qui itaq; iuramentum non ſeruabant, ijs pollices ilico abſcindebantur; vnde qui militiam deſerere volebant, ſibi pollices detruncabant, vt inutiles in poſterum ad militiam cenſerentur. Si verò Imperatori morem geſturos ſignificare vellent milites, habita oratione, clypeos ſuos haſta percutiebant, vt ex antiquarum hiſtoriarum lectione habemus. Iuramentum verò ſacramento confirmabant, pollice non ſolùm in ſublime erecto, ſed enſibus etiã euaginatis collo admotis. Id quam ſanctum, quam inuiolabile fuerit in Rom. rep. & quanta reuerentia accipiebatur, & ſeruabatur, hiſtorici optimè teſtantur. Quæ autem iurarent, his verbis indicat [e] Liuius: *Per omnes Deos paratos iurare magis quæ velint, quam quæ ſciant vera eſſe, & obſtringere periurio non ſe ſolum, ſuumq; caput, ſed ſigna militaria, & Aquilas, ſacramentiq; religionem.* Antiquitas huiuſcemodi adlocutionis in primis cognoſcitur ex numiſmate magno Seueri ex pulcherrimo metallo, & optime ſculpto cum toto pectore cum hac inſcriptione L. SEPTIMIVS SEVERVS AVG. In huius numiſmatis aduerſa parte trium virorum imagines in ſuggeſtu conſpiciuntur, quorum vnus haſtam ſiniſtra retinens, & dextrum brachium velut milites adloquens, qui ante ſuggeſtum armati velut orantem illum attentis auribus audiunt, exporrigit. Habent illi milites, quorũ ſex icones in numo videri poſſunt, ſcuta & alia inſignia militaria, & ſub ipſis leguntur tales literæ FIDEI MILIT. id eſt, fidei militari, & in circumferentia ſunt aliæ literæ, quarum quædam ob antiquitatem contritæ legi nequeunt; aliæ verò ſunt huiuſmodi COS. II. P.P. vt videre eſt apud Sebaſtianum Erizum. Numiſma hoc in honorem Septimij Seueri factum fuit. Figuræ in aduerſa parte nil aliud indicant, quam adloquentem Imp. ad exercitum, quod ex multis aliorum Impp. numiſmatibus, in quorum aduerſa parte ſimiles adlocutiones videntur, liquidò conſtat. Quoniam verò ex iuramento, quo aſtringebantur milites coram ducibus, fides militaris oriebatur, idcirco ſculpebatur in numiſmate FIDEI MILITARI. Nam duo eo tempore præſtabat Imperator: ſimul enim milites adloquebatur, & ab eis iuramentum capiebat.

Quoties fiebant adlocutiones. — *[b] Li.6. dec.3* — *[c] Li.8. dec.3* — *[d] Lib.1. Hiſtor. Aug.* — *Militum iuramentum.* — *Quibus militibus abſcindebatur pollex.* — *[e] Li.6 dec.3* — *Seueri numiſma.* — *Vnde fides militaris orta.*

Sed de hac militum fide aliud numiſma eſt æreum, mediocre, Alexandri Seueri, in quo hæ literæ circa caput eius leguntur, IMP. SEVERVS ALEXANDER .... In aduerſa verò parte habet tres effigies, duas nempe militum, qui dextram aræ cuidam imponunt, tertiam verò è regione, quæ uelut Imper. iuramentum à militibus accipere demonſtrat. Erat autem cum ab inſcriptione FIDES MILITVM, & Senatus Conſulto. Reperitur & aliud Alexandri Seueri numiſma magnum, optimè ſculptum, pectore armato, cum

Alex. Seueri numiſm.

to, cum huiusmodi inscriptione IMP. SEV. ALEXANDER AVG. Ab altera verò parte tres habet figuras suggestui insistentes, quarum vna brachium exporrigens, adloquitur tres alias figuras armatas, quæ humi stare videtur, in manu militaria signa tenentes: circumcirca leguntur hæc verba ADLOCVTIO AVGVSTI. S.C. Hoc numisma in honorem Principis cusum fuit, & figuræ, quę sunt in parte aduersa repræsentant Imp. exercitum adloquentem. Nec mirum, si in hoc numismate talis adlocutio videatur, cùm illius Imp. tempore multa bella, quibus interfuit, præsertim contra Parthos & Persas gesta fuerint, & ex quibus sæpe victoriam reportarit. Vicit præterea Mauritanos & Tingitanos in Africa, & Illyrios, & Armenos. Vnde procul dubio necesse illi fuit varia obire munera, & quam sæpe milites in diuersis stationibus adloqui, quemadmodum etiam aduersæ numismatis partis inscriptio ADLOCVTIO demonstrat.

Neronis pariter numisma iuuenili ætate depicti magnum est ex pulchro metallo, cum hac inscriptione NERO CLAVD. CAESAR AVG. GER. P. M. TR. P. IMP. P.P. Ab alia verò parte supra suggestum (prope quem aliud etiam ædificium apparet) Imperator milites quosdam legionarios adloquitur. Suprà legitur S.C. inferius ADLOCVT. COH. id est Adlocutio cohortis vel cohorti, quæ verba propriè Neronis adlocutionem ad milites significant. Hoc numisma, quod in honorem Principis cusum est, olim in studio Herculis Bassi Bononiensis antiquarij videre mihi contigit.

Neronis Claudij numisma.

Aliud eiusdem Neronis numisma est ex ære, in cuius alia parte Imperator in suggestu manu eleuata ad milites legionarios præcipuos militaria signa ferentes sermonem habet, quorum vnum, idq; anterius Aquilam habet cum inscriptione ADLOCVT. COH: Imperatori alius quispiam astat.

Vidi etiam inter alia apud antiquarios numisma M. Antonini magnum ex metallo luteo cum tali inscriptione in superiori semicirculo M. ANTONINVS AVG. TR. P. XXVI. In alia verò parte duæ figuræ, nempe L. Veri, & M. Antonini fratrum armatorum in loco stant eminentiori, & inferius quatuor armati milites cum militaribus insignibus, equo, & literis attritis, inter quas tamen eæ ad latera numismatis leguntur, nempe S.C. & PROVIDENT. infrà. Creditur hoc numisma eo tempore cusum esse, quo post primam expeditionem, quam solus fecit L. Verus contra Parthos Senatus consensu, nato scilicet alio bello Marcomatico, Lucius & Marcus fratres contra Parthos & Marcomanos, qui aduersus Romanos rebellârant à Senatu duces electi fuerunt. Crediderim huiusmodi duorum eorum Principum sermonem ad præcipuos legionum præfectos fuisse, de prospiciendis scilicet omnibus ad id bellum necessarijs. Nam in tali numismate duo Principes armati adinstar eorum, quibus de tali prouincia consulendum, & armati legionarij milites conspiciuntur cum insignibus suis militaribus, adloquentibus sese Principibus diligenter aures præbentes.

M. Antonij numism.

Aliud M. Antonini numisma cusum est an. O. 4150. V.C. 940. I.C. 188. in quo ab vna, eaq; posteriori parte Imperator cohortes adloqui conspiciebatur, cum inscriptione P. M. TR. P. XIII. IMP. VIII. OOS. (fortè COS.) V. P.P. FIDES EXERCITVS. Pars verò prior sic inscribebatur M. COMMODVS. ANT. P. FEL. AVG. BRIT.

M. Didij Seueri Iuliani numisma conspicitur, in cuius anteriori parte talis inscriptio legitur IMP. CAES. M. DID. SEVER. IVLIAN. AVG. In altera verò Imperator adloquitur cohortes, cum inscriptione IMP. TR. POTES. VI. COS. VII. F. EXERC. vt videre est in picturis Alberti Principis Bauariæ. Numisma hoc cusum est an. O. 4155. V.C. 945. I.C. 193. M. hic Didius vir fuit gulosus, luxuriosissimus, quamuis senex, aleator, superbus adeo, vt à militibus Imperium mercatus sit.

M. Didij numisma.

Non omittam etiam inter numismata ærea illud C. Caligulæ, in quo etiam Imp. in suggestu brachio extenso sermonem habet ad quatuor scutatos Aquiliferos, cum inscriptione suprà ADLOCVT. & infra COH. prope Imp. est cathedra.

C. Caligulæ numis.

Apud [f] Aeneam Vicum numisma est ex ære, in quo Imp. in suggestu stãs prope cathedram adloquitur milites signiferos, quorum duo anteriores habent legionis Aquilã, cæteri duo manum fidei. Cùm verò sint duæ Aquilæ, necesse est, vt duas legiones etiam repræsentent.

[f] Lib. de insign. Cæs. tab. Ser. Gal. nu. 8.

Aquilę duę in numismate quodam.

Meminêre etiam poetæ eiusmodi adlocutionis ac in primis Virgilius, vbi [g] Aeneas parentis Anchisæ manibus parentans, in hunc modum Troianos adloquitur.

Postera cùm primo stellas oriente fugarat
Clara dies, socios in cœtum littore ab omni
Aduocat Aeneas, tumuliq; ex aggere fatur:
Dardanidæ magni genus alto à sanguine Diuûm,
Annuus exactis completur mensibus orbis,

[g] Li. 5. Aen.

Ex quo

Ex quo relliquias, diuiniq́ꝫ oſſa parentis
Condidimus terra, mœſtasq́ꝫ ſacrauimus aras.
Iamq; dies (ni fallor) adeſt, quem ſemper acerbum
Semper honoratum (ſic Dij voluiſtis) habebo.

Aliud apud [h] eũdẽ exẽplũ eſt clarius & pulchrius, quo vera effigies adlocutionis exprimitur ſic.

[h] Lib. 12. Aeneid.

Continuo pugnæ accendit maioris imago:
Mneſthea, Sergeſtumq́ꝫ vocat, fortemq́ꝫ Sereſtum,
Ductores, tumulumq́ꝫ capit, quo cætera Teucrûm
Concurrit legio, nec ſcuta aut ſpicula denſi
Deponunt, celſo medius ſtans aggere fatur:
Ne qua meis eſto dictis mora: Iupiter hac ſtat:
Neu quis ob inceptum ſubitum mihi ſegnior ito,
Vrbem hodie cauſſam belli, regna ipſa Latini,
Ni frænum accipere, & victi parere fatentur,
Eruam & æqua ſolo fumantia culmina ponam.
Scilicet expectem, libeat dum prælia Turno
Noſtra pati? rurſusq́ꝫ velit concurrere victus?
Hoc caput ô ciues, hæc belli ſumma nefandi,
Ferte faces properè, fœdusq́ꝫ repoſcite flammis.
Dixerat, atq; animis pariter certantibus omnes
Dant cuneum, denſaq́ꝫ ad muros mole feruntur.

Hiſce, quę dixit poëta, adlocutionis, de qua in illis numiſmatibus à nobis iam explicatis memoria viget, ueram imaginem depinxit. Quid enim militum illa clypeata cohors in numis, atq; in medio ſtans Imp. ſibi volunt aliud, quàm quod Virgilius adloquendi ad milites moris probè gnarus, verſibus illis expreſſit? Ita mehercle iſta non mediocriter in maximo vate, quàm aliâ conſideratione digna ſunt. In eo tantummodo à numiſmatibus diſſidet, quòd orantes Imperatores ad milites illos excelſo aggere, aut ex tumulo profari facit: numiſmata, vt diximus, ex caſtrenſi cathedra, aut ſuggeſtu. De adlocutione autem hac meminit [i] Suetunius, qui ita ait: *Iure autem Tribunitiæ poteſtatis coacto Senatu, inchoataq́ꝫ adlocutione de repub. derepentè veluti impar dolori congemuit.* [k] Idem. *Obſeruatum eſt Cal. Ian. ſacrificanti coronam de capite excidiſſe, auſpicanti pullos euolaſſe: adoptionis die neq; milites adlocuturo caſtrenſem ſellam de more poſitam pro tribunali oblitis miniſtris, & in ſenatu curulem peruersè collocatam.* Quo loco legendum Adlocuturo. Sic apud Liuium ADLOCVTIONIS templum per D literam, non autem per L ſcribendum, ut etiam animaduertit [l] Politianus. Sic quodannis, ſic adq, ſic adgradior apud Virgilium ex fide veterum codicum legendum eſt. Adlocutionem pulcherrimam, ac elegantiſſimam videre eſt apud [m] Liuium, vbi Scipio ratus adloquẽdos milites veteres, qui magnis cladibus ſuperfuerant aduocata concione ita diſſeruit: *Nemo ante me Imperator militibus ſuis, priuſquam opera eorum vſus eſſet, gratias agere iure, ac merito potuit.* Sed hic templum Adlocutionis, de quo [n] Liuius meminit, ponam: Hunc autem in modum ſcribit: *ADLOCVTIONIS templum propter cæleſtem vocem exauditam in noua uia iuſſum is fieri.* Ideoq; à Furio Camillo Adlocutionis templum cõſtructum fuit, prope viam nouam ſupra ædem Veſtę, quæ iuncta Romano foro, & Velabro fuerit. [o] Suetonius ſic de adlocutione mentionem facit: *Nam cum in adloquendo, adhortandoq́ꝫ, ſæpius digitum læuæ manus oſtendens adfirmat, ſe ad ſatisfaciendum omnibus, per quos dignitatem ſuam defenſurus eſſet, annulum quoque æquo animo detracturum ſibi. Extrema concio, cui facilius erat videre concionantem, quàm audire pro dicto accepit, quòd viſu ſuſpicabatur, promiſſuq́ꝫ ius annulorũ cũ millibus CCCC. fama deſtruit.* Sed quia ante de aggere tumuli ex Virgilio mentionem feci, hîc quædam ex [p] Plutarcho libet ſubnectere. Ille igitur eo loco, vbi narrat illi nunciatam Mithridatis mortem è Ponto, ſubiecit etiam literas illi allatas fuiſſe, cum ipſe eſſet in bello, quæ certum illum de Mithridatis morte fecerunt; quæ cùm per exercitum diuulgata foret, illum ad Pompeium curſitare, ipſumq; præcingere cœpiſſe refert. Cùmq; deeſſet ſuggeſtus eminentior, ex quo adloqui milites Imperatoribus mos eſt, nec miles illum ſtruxiſſet, tum militem editum illi erexiſſe tumulum, & ſellam attuliſſe, quam aſcenderit Pompeius, & ex literis recitauerit Mithridatem per filij Pharnacis ſeditiones mortem ſibi conſciuiſſe, ac omnia, quæ ipſe poſſederat, Pharnacem ad ſe, Romãq; ſcriptitaſſe. Quo loco explicat Plutarchus, quonam modo tumulus ille ex aggere factus, cùm Imperator legiones adloqueretur, conſtrui ſoleret, verba ſunt: *Fieri quippe ſolet eminentior ſuggeſtus excisum ceſpitem excelſo accumulando ceſpite.* Ex quibus verbis pulcherrimè oſtenditur in numiſmate adlocutionis imago, & ob oculos ponitur; & proprijs verbis expreſſa a poeta Virgilio dignoſcitur. Sed hæc ſatis.

[i] In Tiber.
[k] In Galba.
[l] Lib. 4. epiſtol. ad Philip. Poſtum.
[m] Lib. 6. decad. 3.
[n] In Orat. M. Furij Camilli in concione ad P. R. de non transmigr. ad Veios.
[o] In Cæſare.
[p] In vita Pompeij.

Gordiani Iunioris numisma.

In numiſmate Gordiani Imperatoris iunioris, ſeniori nepotis, eſt eius ſtatua paludata, thorace picto induta, ocreata & redimita tempora lauro, ſtans in ſuggeſtu, ſiniſtra ſchedam tenens, dextra geſticulans, quaſi ad milites oraret, quorum alij loricati, alij haſtati, alij ſigna geſtantes militaria, quibus Aquila, imago Imperatoris, velabrum & Delphinus ſunt impoſiti, coram eo conſiſtunt. Subſcriptum EXERC. PERS. Pars autem anterior imberbem ipſius Imperatoris effigiem demonſtrat, laurea redimitam. Circunſcriptio talis eſt IMP. GORDIANVS. PIVS. FEL. AVG.

Traiani numiſmata.

Traiani numiſmata quinq; inuẽta ſunt, quorum primum in auerſa parte Imperatorem habet in ſuggeſtu ſtantem, adlocuturum milites ad ſuſcipiendam expeditioοem aduerſus Germanos, vt ex inſcriptione numiſmatis huius huic parti adiecta conſtat, quæ talis eſt PROFECTIO AVG. GERMANIAE S.C. Altera verò pars ſic inſcribitur DIVO NERVAE TRAIANO AVG. P. M. TR. P. COS. III. P. P. In alijs quoq; eiuſdem duobus numiſmatibus conſpicitur Imperator adloquens cohortes. Horum in vno anteriori parte talis inſcriptio legitur DIVO NERVAE TRAIANO AVG. in altera verò, vbi eſt adlocutio dicta, ſic inſcriptum eſt P.M.TR.P.COS.III. P.P. S.C. (Hoc autẽ numiſma & illud ſuperius dictum, cuſa ſunt an. O. 4062. V.C. 852. I. C. 100.) In altero verò numiſmate pars prior ſic inſcripta conſpicitur IMP. CAES. NERVAE TRAIAN. AVG. GERM. DACIC. P.M.TR.P. poſterior autem IMPERATOR VIIII. S. C. Hoc numiſma cuſum eſt an. O. 4078. V. C. 868. I. C. 116. Anno præcedenti Traiani huius numiſma ſculptum viſum eſt, in cuius poſteriori parte cernebatur cohortium Adlocutio cum inſcriptione IMPERATOR VIII. S. C. in anteriori verò IMP. CAES. NERVAE TRAIANO OPTIMO AVG. GER. DAC. P. M. TR. P. COS. VI. P.P. Anno verò O. 4079 V.C. 869. I.C. 117. aliud eiuſdem numiſma factũ eſſe obſeruaui, in cuius parte huiuſcemodi inſcriptio erat IMP. CAES. NERVAE TRAIANO OPTIMO AVG. GER. DAC. PARTH. TR. P. COS. VI. P.P. poſterior verò ſic ſe habebat EXERCITVS PARTH. Hîc Imperator exercitum adloqui videbatur.

Hadriani numiſma.

Quatuor erant ſigna in numiſmate Hadriani, quæ à militibus portabantur. Horum autem duo media in ſummitate Aquilam legionis habebãt, externorum verò dextrum, manum; ſiniſtrum, ſertum, cuius miles ſcutatus incedebat. Præterea Imperator erat ante milites, ad quos orare videbatur, atq; è militibus vni manum iunxerat in concordiæ ſignum. Inter milites & Imperatorem erat ara & ſupra eam ignis. Circunſcriptio talis SECVRITAS P.R. & ſub altare, & militibus S.C. Aliud eiuſdem numiſma viſum eſt cum huiuſcemodi inſcriptione SPES PERPET. AVGVST. COS. III. P.P. Imperator autem adloquitur cohortes. Numiſma hoc cuſum fuit an. O. 4081. V. C. 871. I. C. 119. Aliud idem habuit cum hac inſcriptione EXERCITVS DACICVS S.C. Figura quoq; adeſt inſtar Imperatoris ſtantis in ſuggeſtu, adloquentis quatuor figuras ante eum tenentes ſigna militaria. Hoc autem contigit an. O. 4088. V.C. 878. I.C. 126.

Commodi numiſma.

In Commodi galeati & ſcutati numiſmate milites videntur, legionis Aquilam, & cohortium ſigna duo ferentes. Eos autem Imperator adloqui videtur, ſceptrum læua tenens, ſtans in ſuggeſtu. Subſcriptio eſt eiuſmodi FID. EXERCIT, circunſcriptio verò talis P. M. TR. P. XI. IMP. VII. COS. V. P.P. ad numiſmatis oram prope militum pedes habetur S. ex oppoſito verò ad ſuggeſtum & oram eſt C. Aliud Commodi numiſma cuſum eſt an. O. 4142. V.C. 932. I.C. 180. cum tali ab vna parte inſcriptione IMP. CAES. L. AEL. AVREL. COMMODVS ANT. P. FEL. AVG. P.P. Altera pars ſic inſcribebatur IMP. TR. POT. V. COS. III. F. EXERC. Imperator quoq; cohortes adloqui videbatur.

Sergij Galbæ numiſma.

Reperitur numiſma Sergij Galbæ, qui ex patre Sergio Galba, & matre Numia Achaia ex nobiliſsima Sulpicorum familia. IX. Cal. Feb. natus eſt, Valerio Meſſala, & Cn. Lentulo Coſſ. In huius dextra parte Imperatoris caput abraſa barba conſpicitur, laureo ſerto perornatum, faſcia à ceruice promiſſa, ſertoq; alligata, cum huiuſcemodi circunſcriptione SER. GALBA IMP. CAES. AVG. In ſiniſtra vero parte eſt Imperator thorace varijs ornamentis expolito, & paludamento indutus: ſtat in ſuggeſtu militibus concionaturus. A tergo illius eſt Tribunus militum loricatus, & paludatus. Ante eum legio militum loricatorum, & ſcutatorum, quorum vnus Aquilam, alius Labarum, ſigna militaria, alius verò equum Imperatoris tenet cum inſcriptione FIDES MILITVM. S.C.

Zenobiæ numiſma.

Inter Principum numiſmata, in quibus Aquila ſculpebatur, illud Zenobiæ totius orientis Reginæ commemorãdum eſt; quæ ex Cleopatra, Ptolomęorumq; gente oriunda, & Odonati vxor, Gallieno adhuc iniquiſsimè agente, accepto ſago, & diademate imperiali, filiorum Nerenniani, & Timolai nomine, diutius, quàm fæmineum ſexum decuit, imperauit, mulier, peregrina, moribus ac vitæ integritate inſignis, pulchritudine conſpicua, tantæ caſtitatis, vt ne virum

rium ſuum agnoſceret, niſi propter conceptionem. Vixit regali pompa, Regum Perſarum more adornata incedebat, & Imperatorum Rom. inſtar conuiuia celebrabat. Ad conciones procedebat galeata, cum purpureo limbo, gēmis dependentibus per vltimam fimbriam, vt ex huius numiſmatis dextra parte conſpicere licet, vbi eſt illius effigies, & talis circunſcriptio IMPER. ZENOBIA. AVG. TOTIVS ORIENTIS R. Hiſtoriæ Alexandrinæ, atq; Orietalis ita erat edocta, vt eam in epitomem redegiſſe videretur. Ab Aureliano victa, ac in eius conſpectum perducta, ab eoq; interrogata, quare Rom. Imperatoribus reſiſtere auſa fuiſſet, fertur reſpondiſſe IMPERATOREM TE ESSE RECOGNOSCO, QVI VINCIS, GALLIENVM ET AVREOLVM, ET CAETEROS PRINCIPES NON PVTAVI. VICTORIAM MEI SIMILEM CREDENS, IN CONSORTIVM REGNI VENIRE, SI LOCORVM FACVLTAS PATERETVR, OPTAVI. Deinde ab eodem in triumpho ducta, ea ſpecie, tot gemmis, tantoq; ornamentorum genere onuſta, nihil ſplendidius, nihil magnificentius populo Rom. viſum eſt. Hæc autem, vita ab Aureliano conceſſa more matronarum Rom. cum liberis ſuis eam poſtea traduxit. Mulieri vultu ſubaquilino, fuſci coloris, nigris oculis, ſpiritus diuini, incredibilis venuſtatis, tantus erat in dentibus candor, vt margaritas eam pleriq; in ore ferre, non dentes crederent. In huius numiſmatis altera parte Zenobia galeata, loricata, & paludata, in ſuggeſtu velut orans, dextra haſtam tenet, vtrinque collocatis ſignis militaribus, ita ut à dextra labarum, à ſiniſtra Aquila appareat. Ante eam milites ſcutati, & galeati conſpiciuntur velut Imperatricem audientes orantē, quorum vnus equum ducit, adiecta inſcriptione VIRTVS AVGVST. ſubſcriptum vero FIDES EXERCIT. ſed hæc de Adlocutione, nunc de ſignis militaribus.

Ex numiſmatibus Romanis alios in ſignis militaribus imaginem Principis, alios baculū, cum manu ſuperius in ſignum concordiæ, alios Aquilam argenteam vel auream in baculi ſummitate portaſſe liquidò conſtat. Qui verò Aquilæ inſigne ferebat, Aquilifer dicebatur & hæc erat præcipuum legionis ſignum. Hic verò baculus ſimilis erat haſtæ, aut, vt vulgò dicitur, piccæ mechæ, inferius acuminatę, vt facilius terræ infigi poſſet, teſte Dione. Erat autem haſta illa quibuſdam pateris vel circulis optimè perornata, vt paſſim in numiſmatibus antiquis, & in libro, quem vocāt Eſcoro, teſte †Antonio Auguſtino, & in alio libro qui dicitur Notitia dignitatum, videre licet, vbi cohortium eorum temporum imagines tales conſpiciuntur. Vidi etiam, dum eſſem Romæ, ſi benè memini, apud Thomam de Cauallerijs librum antiquum, in quo antiqua illa arma depicta erant. A quibus colore vario arma ſua inficere, vt hodie Hiſpani, Galli, & Itali faciunt, mos fortaſſe dimanauit. Sed ad penſum redeamus. Portabāt autem argenteam illam Aquilam, vt teſtatur Plinius, quia argentum a lōgè melius conſpicitur. Draconiferi verò portabant Draconem pro inſigni, capite argēteo, reliqua verò parte ex oloſerico ſubtiliſſimo, atq; leuiſſimo perornata, vt à vento percuſſa ad inſtar viui Draconis tremeret, qui craſſis funiculis annexus è ſummitate haſtæ pendebat. Funiculi autem illi erant floccis ex oloſerico perornati; ipſum verò labarum, quod portabāt, cum Imperator intererat in campo, erat coloris purpurei, perornatum aurea tænia, vulgò frangia dicta, gemmis pretioſis referta. Scire licet, unò ad multorum ſcripta rectius intelligenda in primis neceſſarium eſt, qualis fuerit illius effigies, quod in multis numis videre eſt. Inter quos aurei quidam ſunt, iiq; ipſius Auguſti, quorū vnus in auerſa parte victoriam globo inſiſtentem alis apertis, Aui volanti ſimilē, coronam lauream in dextra ferentem continet, in alia labarum, quod Galli appellant Corretta, quale Principi, cùm in bello eſſet, præferebatur. Inſcriptio huius numi eſt IMP. CAESAR. In aduerſa verò eſt caput Cęſaris cum inſcriptione CAESAR AVGVSTVS. Pòſt in declinatione Imperij Rom. Imperatores in tali labaro Aquilam depingere cœperunt, vt ex Maxentij cuiuſdam nummi auerſa parte conſtat, in quo Imperator thoracatus, & ocreatus, necnon & veſte militari indutus, labarum manu vna, altera lauri ramum geſtat, & prouinciam, ſeu hoſtem ſub pedibus retinet cum hac inſcriptione VICTORIA AVGVSTI LIBERATORI ROMANORVM, licet poſtea à Conſtantino Magno virtute crucis, ſeu ſigilli, quod per viſionem ei apparuerat, expugnatus fuerit. Quo interempto, Conſtantinus Imperium Romanū in ſuam dignitatem reſtituit, factusq; Chriſtianus, omnes Chriſtum, cui multa templa extruxit, & nuncupauit, adorare voluit. Hinc in omnibus poſtea adminiſtrationibus ſuis labarum purpureo, & aureo colore inſignium loco cum hoc geſtabat caractere XP. quod ſignum nil aliud ſignificat, niſi nomen & virtutē Chriſti. Addebat item binas iſtas literas Α & Ω, vt ſignificaret, principium, & finem omnium rerum eſſe Deū. Quia verò Græci nomen Chriſti ab X exordiuntur, itaq; eos plurimum hallucinatos eſſe conſtat, qui ſignum illud crucem auream fuiſſe dixerunt, eamq; Conſtantinum, dum ex Gallia in Italiam contra Maxentium expeditionem ſuſciperet, feciſſe. Viſi ſunt poſtea eo inſigni Conſtantini ſucceſſores, vt in monetis Conſtantis videre eſt,

Aquilifer.

† De Numiſ. dial. 3. nu. 13.

Draconifer.

Labarum.

re est, in quibus Imperator armatus & pallio militari indutus Victoriam manu vna tenet, quæ quasi illi lauream imponere videtur, & alia labarũ cum signo Constantini; pedibus verò insistit proræ triremis, cuius temonem manu vna Victoria tenet, & cum hac inscriptione FELIX TEMPORVM REPARATIO. Decẽtius, Constãtius, aliiq; Imperatores ad Iuliani Apostatę tẽpora vsq; semper tali insigni, & sigillo vsi sunt, cum huiusce modi verbis SALVS DOMINORVM AVGVSTORVM LVCET. Quod verò tale signum, & sigillũ esset Christi, probatur [r] ex D. Ambrosio, vbi ad Theodosium Imp. scribit, necnon ex [s] Prudentio:

Christus purpureum gemmanti textus in auro
Signabat labarum clypeorum insignia Christus,
Scripserat, ardebat, summis crux addita cristis.

[r] Lib. 5. Epistol. 2.
[s] In poẽm.

Constabat vexillum hoc ex olo serico amethistino purpureo, tænia aurea circuncirca, multisq; lapidibus preciosis perornatum, in medio verò vexilli erat crux Christi sculpta, & in huius medio acu Phrygio cõtextum insigne Constantini, & hoc modo in summitate hastæ deauratæ in bello semper Imperatoribus preferebatur. Atq; hinc fortè vsus iste dimanauit hodie, qui Bononiæ, & aliis etiam vrbibus obseruatur, ut uexilla scilicet dedicata alicui sancto, quando fiunt rogationes, societatibus præferantur. Ex his itaque, quæ diximus, manifestò constat antiquissima illa Romanorum insignia, ac in primis labari, & Aquilæ ad meliorem, & laudabiliorem usum tandem reducta. Sed unde digressa est, oratio reuertatur.

In primis conspiciuntur in Semproniæ gentis numismatibus in aduersa parte caput imberbe cum inscriptione retrò DIVI, antè IVLI.F. ex altera uerò coloniæ deducẽdæ symbola, nempe cohortis signum, Aquila legionis, stiua, & sceptrum, cum inscriptione TI. SEMPRONIVS GRACCVS. IIII. VIR. Q. DESIG. Alterum numisma eadem insignia habet deductionis cũ inscriptione TI. SEMPRONIVS GRACCVS Q. DESIG. idq; ex una parte; ex altera caput imberbe redimitum, retrò cũ litera S. antè uerò C. nempe Senatus consulto. Fuit hic Graccus unus è Quartumuiris, argento publicè signando à Cæsare Dictatore institutis, quo munere C. Cæsaris primo triumuiratus quinquẽnio, functus est, vt ex primo numo apparet, quem cudit, cùm Quæstor etiam esset designatus. Cęterũ in symbola illa deducẽdæ coloniæ ad Casilinum coloniam spectant, quæ anno 694. ab V.C. à Cæsare, & Bibulo Coss. ex S.C. deducta est, Quæstore Ti. Sempronio Gracco, quod secundo numismate clarè patet, vt etiam è primo, quod tamen haudquaquam ob coloniam à C. Cæsare tum deductam cusum esse existimamus, sed ob paternæ magnitudinis memoriam. — Sẽproniæ gentis numisma.

Valeriæ gentis C. Valerius Flaccus tale ex argento numisma condidit. Ex una parte facies est unà cũ summis humeris, muliebribus crinibus, in multos funes circuncirca intortis, & mox simul retrò in nodum collectis. Pars tamen, & quæ a temporibus assurgit, capillitij geminatim intorta supra caput rectâ adducitur, & in sincipite reuincitur. Ab humeris statim sub collo ala est. Retrò verò, atq; supra nodum capillorum litera est N. quam uictoriæ signum existimo, quod alatum pingi solet ut & litera N. exprimit, nempe *νικη*. Altera pars duo cohortium signa habet è latere, & in medio legionis Aquilam cum inscriptione ad primum cohortis signum C. VAL. FLAC. post alterum signum eodem ordine S.C. quæ omnia si coniungantur, sic se habent C. VAL. FLAC. IMPERAT. EX S.C. Tale numisma apud nobilem, & eruditum uirum Dom. Fuluium Capibouium Bononiensem ipsi nostris oculis uidimus. Cæterùm hũc Flaccum ex Gallica prouincia, quam Prætor obtinuit, Imperatorem appellatum fuisse ex [t] Cicerone colligere possumus, dum ait: *Expulsus atq; eiectus è prædio Quinctius accepta insigni iniuria confugit ad C. Flaccum Imperatorem, qui tum erat in prouincia.* Quare uel ad propriæ dignitatis monumentum illa in numo signa impressit: uel ut alterius C. Valerij Flacci insigne facinus notaret, cuius [u] Valerius Maximus meminit, dũ inquit: *Cùm Hannibal Capuam, in qua Romanus exercitus erat, obsideret, Vibius Accaus Peligna cohortis præfectus, vexillum trans Pœnicum vallum proiecit: se ipsum & suos cõmilitones, si eo hostes potiti essent, execratus: & ad id petendum subsequenti cohorte primum impetum fecit: Quod vt Valerius Flaccus Tribunus tertiæ legionis aspexit, conuersus ad suos, spectatores, inquit, vt video, alienæ virtutis huc venimus: sed absit hoc dedecus à sanguine nostro, vt Romani gloria cedere Latinis velimus. Ego certè aut speciosam optaui mortem, aut felicem audaciæ exitum, vel solus igitur percurrere paratus sum. His auditis Pedanius Centurio conuulsum signum dextra retinẽs: iam hoc, inquit, intra hostile vallum mecum erit. proinde sequantur, qui id capi nolunt. Et cum eo in castra Pœnorum irrupit, totamq; secum traxit legionem.* &c. — C. Valerij Flacci numisma.

[t] Pro P. Quinctio.
[u] Li. 3. c. 2.

Nerius quidam è tribu, ut opinor, Pupinia inter rusticas nuncupata, numum habuit cum capite barbato & inscriptione antè NERI. Q. VRB. ex una parte, ex altera uerò duo cohortium signa, quorum alteri in medio unius tabellę quadratę H, litera inscribitur, alteri Γ Gręcum simili tabella. In medio legionis Aquila est, inter quam, & primum signum est CO, ut inter — Nerij Pupinij numus.

eandem,

eandē, & alterum ſignum S. litera. Cæterùm extra primum uerſus marginem ſignum legitur L. LENT. & poſt alterū C. MARC. quæ ſi iungantur, ſic habent L. LENT. C. MARCEL. COSS. His autem COSS. Nerius hic in Quæſtorem urbanum conſcriptus eſt.

M. Anton. triumuiri numi.

[u] Lib 55.

[x] Li. 5. bell. ciuil.

M. Antonij triumuiri numi uiginti quatuor uidentur, ſinguli ſingularum legionum nomine, continuato ordine inſigniti. Dicitur habuiſſe, ut [u] Dion uult, uigintiquinque legiones ſub Imperio ſuo, uel, ut [x] Appianus, uiginti octo, uel, ut ex epiſtola Galbæ ad Ciceronē colligitur, numero triginta quinq;. Horum impreſſiones eodem planè modo nulla excepta, ex una quidem parte nauem Prætoriam habent, ſuprà ANT. AVG, infra uerò III. VIR. R. P. C. inſcriptam: ex altera uerò Aquilas legionis inter cohortium ſigna, ſingulas ſingulis proprias addito infra legionis numero. Adſunt tamen & alij eiuſdem numi ab illis paulo diuerſi, nēpe legionis ſextæ, quæ ex una parte nauem habent Prætoriam cum eadem inſcriptione: ex altera uerò eadem militaria ſigna cum legionis infra numero, ſic tamen circumſcriptam ANTONINVS ET VERVS AVG. REST. nēpe quòd ab his Imperatoribus hęc legio reſtituta ſit: & legionis duodecimæ ex illa parte, ubi legionis ſigna ſunt, ſic inſcriptæ LEG. XII. ANTIQVAE, & legionis decimæ ſeptimæ cū inſcriptione è ſignorū latere LEG. XVII. CLASSICAE, uti & decimæ octauæ, hiſce uerbis ſupra legionis ſigna LEG. XVIII. LYBICAE Verùm hi M. Antonij numi præclara certè antiquitatis monumenta ſunt, quæ qui latius uelit percipere, ipſum [y] Fuluium Vrſinum, ex quo hæc breuiter deſumpſimus, adeat. Non omittam tamen argenteum eiuſdem M. Antonij numiſma, quod cuſum fuit an. O. 3921. V. C. 711. I. C 41. Huius pars anterior Antonij galeatum caput exprimit cum inſcriptione ANTONIVS IMP. Poſterior verò tria ſigna caſtrentia, ſeu militaria, & Aquilam in medio cum inſcriptione II. VIR R. P. C. Numiſmatis huius mentionem facit [z] Adolphus Occo.

[y] De famil. Roman. ex antiq. numiſm.

[z] De Impp. Rom. numiſmatibus.

Antonij Octauij, et Lepidi numiſma.

[a] In Epitome Theſ. antiq.

Adiungam quoque numiſma quoddam, apud multos antea non conſpectum, ex ære Corinthiaco, tam puro, ſicut aurum, vetuſtate penè conſumptū, quod Romæ ſe inueniſſe [a] Iacobus Strada teſtatur. In huius altera parte, eaq; poſteriori, Triūmuiri toti loricati, & galeati in ſuggeſtibus columnis diſtinctis ſedentes: a dextra parte Antonius, à ſiniſtra Lepidus, media Octauius: à tergo Antonij, & Lepidi ſigna militaria, à tergo Octauij Aquila poſita: à dextra parte lictores cum faſcibus, & ſecuribus aſtantes: A ſiniſtra lena ferens caput Ciceronis Antonio: à tergo lenæ ſeruus eius, dextram Ciceronis afferens: in medio capita proſcriptorum, vtrinque duo vaſa plena pecunijs, ex quibus capita proſcriptorum deferentes, perſoluebantur, cum nulla inſcriptione. Pars autem numiſmatis anterior eorūdem Triūmuirorum capita exprimit, ex hiſq; illud Antonij, & Lepidi Laurea, cui à ceruice alligata faſcia pendet, redimitum eſt, Octauio verò regia corona impoſita eſt. Huius tota cōſpicitur effigies, aliorum verò ad latera tantùm, eaq; ad Octauiū verſa. Supra ſcriptum eſt CONCORDIA, infrà IMPERATORVM.

Cæſaris Auguſti numiſmata.

Argenteū Octauij Cęſaris Auguſti numiſma conſpicitur, quod ab vna parte eius caput habet cum inſcriptione CAESAR AVGVSTVS. ab altera clypeum, cum his literis in medio CL. V. circumcirca verò S. P. Q. R. & ſuprà SIGNIS, infra RECEPTIS, & ſigno militari ab vtroque clypei latere, in quorum dextro eſt Aquila legionis. Numiſma hoc excuſum fuit an. O. 3943. V. C. 733. I. C. 19. poſt victoriam belli Parthici, quia, vt inquit Suetonius, cùm Auguſtus expugnaſſet Armeniam, Parthi ſine contentione redacti ſunt ſub iugum Cæſaris, & reſtituerunt ſigna militaria, quæ à M. C. & à M. A. abſtulerant, quemadmodū oſtendunt literæ SIGNIS RECEPTIS. Quapropter, vt huius victoriæ extaret memoria, in honorem Auguſti huiuſmodi numiſma excuſum fuit. Literę, quæ ſunt in medio clypei CL. V. ſignificant: Clypeus Victorius. Aliud eiuſdem ex argento quoque numiſma cuſum eſt an. O. 3955. V. C. 745. I. C. 7. cuius pars prima Auguſti laureatum caput continet, cum inſcriptione CAESAR AVGVSTVS. ſecunda verò Martis templum, in quo eſt figura, tenens dextra Aquilam, ſiniſtra militare ſignum.

L. Lentuli & C. Marcellinum[*].

Eadem Aquila inter cohortium ſigna cum his literis H. P. vt in Nerij Pupinij numo habetur, conſpicitur in eo L. Lentuli, & C. Marcelli Coſſ. an. DCCIIII. ab V. C. qui fuerunt ex Claudia plebeia gente, quorum meminit A. Hirtius, cum inquit: *Aduerſarios Cæſaris gloriari L. Lentulum, & C. Marcellum Conſules creatos, qui omnem honorem, & dignitatem Cæſaris expoliarent.* Huius autē numiſmatis totā deſcriptionē ſuprà habuimus in Nerio Pupinio, quā ſi cupias videre, ipſum adeas. Aliud inſuper inuentū eſt eorundē L. Lentuli & C. Marcelli numiſma, cuius mentionē in huius numiſmatū tractatus principio fecimus. His Conſulibus, cùm Cal. Ian. in Q. Metelli Pij Scipionis ſententiam S. C. factum eſſet, vti ante certam diem Cæſar exercitum dimitteret: ſi non faceret, cum aduerſus Remp. facturum videri, eiq; S. C. M. Antonius, & Q. Caſſius interceſſiſſent, Senatus negocium dedit, ut curarent, ne quid Reſp. detrimenti caperet; quò fortaſſe ſpectat Iouis propugnatoris imago in illo, & ſigna legionum in altera de-

narioru̅m

nariorum parte in hoc notata; suscepto scilicet ab optimatibus cõtra Cæsarem bello ciuili. De C. Marcello hoc ita ferè scribit Cicero: *Scit C. Marcellus, & Cn. Lentulus Marcellinus, quorum fide atque præsidio Siculi maximè vtuntur, quod omnino Marcellorũ nomini tota illa prouincia adiũcta sit.* In quo loco Asconius, Marcellos & Marcellinos gẽtiles dicit, & quare Siciliæ patroni sint, docet.

Tiberij numisma.

In Tiberio adest numisma, quod excusum fuit an. O. 3993. V.C. 783. .C. 31. cum inscriptione VETTIACVS. & duobus signis militaribus, in quorum medio Aquila est. In altera verò parte inscriptio sic habet CATO IIVIR CAA.

Traiani numismata.

In numismate argenteo Traiani tria sunt insignia militaria, quorum medium habet Aquilam legionis, dextrum verò in summitate coronam, sinistrum Imperatoris manum, qua vnio, & concordia, quæ in exercitu esse debebat, ostendebatur, à qua victorias fere omnes emanare credebant. Circunscriptio est huiusmodi S. P. Q. R. OPTIMO PRINCIPI.

Aliud Traiani numisma exculptum est an. O. 4065. V.C. 855. I.C. 103. cum hac inscriptione IMP. CAES. NERVAE TRAIANO AVG. GER. DAC. atq; id in aduersa parte: in auersa verò DACIA AVGVSTA PROVINCIA. Dacia hac in parte insidet sellæ rupi impositæ, coronam triticeam capite gestans: astant ei duo puereli, quorum vnus spicam porrigit; alter racemum seu glandem dextra, sinistra Aquilam signum militare tenet.

Philippi numisma.

In numismate æreo Philippi habentur quatuor insignia, quorum interiorum vnum in summo habet Aquilam, aliud verò manũ: exteriora verò nil in summo habent. Circunscriptio est FIDES EXERCITVVM, & S.C. sub insignibus.

Hadriani numisma.

Hadriani numisma cõspicitur, in quo tria militaria signa sunt, nempe Aquila legionis, fidei manus, & cohortis signum, & galeati milites ea portantes, quos anteit imaginifer, ut credo, seu labarifer, cùm tale quid ferat hastæ extremo præfixum. Sub illis inscriptio est FIDES EXERC. & sub hac S.C.

Alia quoque eiusdem numismata visa sunt, in quorum vno ab vna parte habetur huiuscemodi inscriptio HADRIANVS AVG. COS. III. P. P. ab alia verò DISCIPLINA AVG. S. C. ibiq; adest Imperator peregrè proficiscens, fortè ad aliquam expeditionẽ: subsequuntur quinq; milites gestantes signa militaria. Numisma hoc cusum est an. O. 4088. V. C. 878. I. C. 126. Eodem anno aliud Hadriani numisma factum esse tradit [b] Adolphus Occo, in quo conspiciebantur tres milites tenentes militaria signa, cum Imperatore equite dextram in sublime porrigente. Inscriptio talis erat EXERCITVS SYRIACVS S.C.

[b] *De numismatib. Imper. Romm.*

Claudij numismata.

Numisma ex ære haud mediocre Claudij repentur cum hac inscriptione TI. CLAVDIVS CAESAR AVG. GERMAN; in huius alia parte insignia militaria sunt, in quorum vno caput alicuius barbari conspicitur, supra quod est bilanx eidem scipioni affixa, sicuti & in dextro; in medio verò legionis Aquila trisulcum fulmen pedibus premens secus ac in alijs legionum signis, cum his literis COL. A. A. PATR. id est, vt opinor, Colonia Augusta Patrensis. Numerus XXII. denotat vigesimam secundam legionem. Hoc numisma in honorem Claudij à Colonia Augusta Patrensi excusum fuit, fortè quia ibi hæc legio suam sedem habuit. Hæc colonia XXII. fuit vocata primigenia, & ob fidem incorrupta, in Aegypto ab Augusto constructa, quam postea Vespasianus traduxit in Iudæam. De ea Spartianus, & Tacitus historici meminerunt. Consultò quidem factum est in hac victoria, vt caput barbari in summo militaris insignis affixum esset, quia, vt inquit Cornelius [c] Tacitus, *caput Galbæ lanceis & insigni militari affigebatur.*

[c] *Lib. 7.*

Claudij huius aliud numisma cusum est in quo conspicitur eius ab anteriori parte imago imberbis, simili corona, & tænijs ijsdem perornata. Ante eam Aquila supra militare signum est. numismatis ora sic inscripta TI. CLAVDIVS CAES. AVG. P. M. TR. P. IMP. P. P. Is. Lugduni ex Druso Nerone fratre Tiberij Imp. & Antonia minore natus est, Iulio, & Fabio (alij Iulo Antonio, & Q. Fabio Max.) Africanis, Coss. Romm. Imperator creatus est anno ætatis quinquagesimo, promittens singulis quaterna dena sestertia; & sic primus Cæsarum fidem militis præmio est pignoratus. Parentibus ac maioribus suis auiæ & fratri, cunctisq; propinquis diuinos honores instituit, sacrificiaq; in eorum memoriam, cum ludis & spectaculis celebrauit, honores sibi illatos spreuit, ac contempsit. In cunctis tam ciuilem se gessit, vt breui spacio omnium in se fauorem, & amorem traheret. Priuatis tamen insidijs infestabatur, ac bellum ciuile contra eum à Furio Camillo Scriboniano Dalmatiæ Legato motum est, quem etiam milites in Imperatorẽ elegerunt. Verum intra quintũ diẽ oppressus est, legionibus, quæ sacramentũ mutauerant, in pœnitentiã religione conuersis. Censurã deinde Claudius intermissam reuocauit, eamq; gessit, in qua populi lasciuiam seueris edictis increpuit. In huius numismatis altera parte est ædificium lapidibus quadratis rudibus duos arcus subleuatos continens, superiore parte, in templi figuram extructum: In cuius medio est statua Imperatoris hastile manu

tenens. Ante eum ſignum militare, cui Aquila impoſita. Ex vtraq; ſtatuæ parte columnæ tympanum ſuſtinent. Inſcriptio in medio ędificij talis eſt IMP. RECEPT. Aquæ Claudiæ introductum repręſentans. Fuit autem Aquęductus à Caligula inchoatus, ſed à Claudio magnificè ex duob. fontibus Cæruleo altero ob colorem, altero Curtio, in Vrbem inductus & perfectus. Opus omnium reliquorum aquæductuum longiſſimo interuallo ſplendidiſſimũ. Omnes enim Romanos colles altitudine excedit. Veſtigia eius in Auentino prope S. Priſcam, & prope Næuiam portam, quæ nunc MAIORIS appellatur, in muro conſpiciuntur, canales ſcilicet ſaxei tres, alter alteri impoſitus, magnæ amplitudinis. In frontiſpicio eiuſdem Portę titulus huiuſmodi legitur TIBERIVS CLAVDIVS DRVSI F. CAESAR AVGVSTVS GERMANICVS PONTIF. MAXIM. TRIBVNITIA POTESTATE XII. COS. V. IMPERATOR XXVII. PATER PATRIAE, AQVAS CLAVDIAM EX FONTIBVS. QVI VOCABANTVR, COERVLEVS ET CVRTIVS A MILIARIO: XXXXV. ITEM ANIENEM NOVAM A MILIARIO XII. IMPENSA SVA IN VRBEM PERDVCENDAS CVRAVIT.

Alij item tituli de huius aquæductus reſtitutione leguntur, quos ſuo loco annotabimus. Atq; in id opus Claudij erogata ſunt Talentûm ſexaginta millia, cuius rationem cùm putaret Budæus, auri, vt vulgò loquimur, millionem, ac CCCLXXXV. millia & D. coronatos efficere monuit.

Septimij Albini numiſma.

Conſpicitur in numiſmate argenteo Decimi Clodij Septimij Albini ab vna parte talis inſcriptio IMP. CAES. D. CLO. SEP. ALB. AVG. ab altero verò FIDES LEGION. COS. II. cum duabus dexteris iunctis (alij duo ſigna militaria) & Aquila in medio. Hoc numiſma cuſum eſt an. O. 4159. V. C. 949. I. C. 197. Is Imperator fuit nobilis Romanus, ſtatura procera, capillo renodi, & criſpo, fronte lata, admirabili candore, & voce muliebri ad ſonum Eunuchorum, motu facili, iracundia graui, furore triſtiſſimo, in luxuria varius, voracitatis maximæ, & ingratus: poſuit enim inſidias Seuero, qui eum Cæſarem, & Imperij conſortem fecerat. Sed cùm fuſæ eius copiæ eſſent in prælio Lugduni commiſſo, ſauciatus à militibus captus, ſemiuiuus ad Seuerum ductus eſt, cuius abſciſſum caput pilo prius circunlatum, Romam miſſũ, publico patibulo affixũ eſt eo, quo cuſũ eſt hoc numiſma, anno ad xj. Cal. Martias. Corpus eius ante Pretorium ad fœtorem iactum, laceratũq; à Canibus, & in profluẽtem coniectũ.

Septimij Seueri numiſma.

L. Septimij Seueri Pertinacis numiſma reperitur, cuſum an. O. 4155. V. C. 945. I. C. 193. in cuius priori parte talis habetur inſcriptio IMP. L. SEPT. SEV. PERT. AVG. COS. I. in poſteriori verò LEG. XIIII. GEMM. TR. P. COS. Hîc præterea ſunt duo militaria ſigna, Aquila legionaria intermedia. Aliud eiuſdem Septimij Seueri numiſma conſpicitur cum inſcriptione ab vna, eaque priori parte, nempe IMP. CAES. L. SEP. SEV. PERT. AVG. in aduerſa parte non nullæ apparent literæ, ſed non omnes propter corroſionem: hæ autem ſunt..... LIT. AL. cum duobus ſignis militaribus, in medio Aquila, & infra TR. P. COS. Hoc numiſma eodem anno cuſum eſt. Aliud item Septimij Seueri huius numiſma inuentum eſt cum tali inſcriptione L. SEPT. SEV. AVG. IMP. XI. PARTH. MAX. ab altera vero parte MARTI STATORI. ibidem Mars adeſt ſtans, dextra Aquilam, ſiniſtra militare ſignum tenens. Numiſma hoc cuſum eſt an. O. 4165. V. C. 955. I. C. 203. Is re benè geſta contra Partos, Imperator XI. ſalutatus eſt. In Aegypto Alexandri Magni ſepulcrum clauſit. Antequam moreretur, fertur hæc dixiſſe filijs: *Facite vt conueniat inter vos, locupletate milites, cæteros omnes contemnite.* Regnauit annis ſeptendecim, menſibus octo, diebus tribus. Huius mentionem facit Herodianus ſic inquiens: *Seuerus genere Afer, vehemẽs homo negocijs gerendis ac ferox, vitaq; aſſuetus duræ, & aſperæ, promptus excogitandis, acer exequẽdis rebus. Longè aliud in lingua promptum, quam in animo reconditum gerebat.*

Marini Imper. numiſma.

Marini Ducis limitis ſarmatici aduerſus Scythas a fide Romanorum deficientes, numiſmatis pars anterior eius effigiem continet, barba promiſſa, & regia corona decoratam, tænijs duabus a ceruice dependentibus, & coronæ annexis. Circunſcriptio huiuſmodi MARINVS CAESAR. Is Imperator ab exercitu Illyricorum creatus, paulo pòſt in ſeditione militari interfectus eſt. In huius numiſmatis poſteriore parte ſigna militaria tria videntur, medio eſt Aquila impoſita, cum tali inſcriptione FIDES MILIT.

Gallieni numiſma.

P. Licinij Gallieni habetur ex argento numiſma vnum, in cuius dextra, ſiue anteriori parte ſic inſcriptum eſt IMP. GALLIENVS AVG. in læua verò, ſiue poſteriori FIDES MILITVM. præterea ibi ſculpta ſunt duo ſigna militaria, & in medio Aquila. Hoc numiſma cuſum eſt an. O. 4225. V. C. 1015. I. C. 263. Hic Imperator patre capto, cum reliqui mærerent, ipſe lætatus eſt. Excuſſo ceruicibus iugo paterno, vino, mulierculis, popinis, lenonibus ſe totum dedit, ac ſtupris perdidit orbem terrarum.

Inter

Inter numiſmata antiqua eſt numiſma aureum Victorini iunioris, ſenioris filij, in cuius aduerſa parte conſpicitur eius effigies imberbis cum ſceptro ad latus ceruicem verſus. Huius circunſcriptio hoc pacto legitur IMP. CAES. VICTORINVS. IVN. P. F. AVG. In auerſa verò parte continetur ara, in qua eſt ignis iniectus. A dextra aræ parte eſt muliebris ſtatua, longiore veſte induta, dextra globum Imperatori ab altera aræ parte ſtanti offerens, ſiniſtra ſchedam tenens. A tergo eius duo ſigna militaria, Labarum, & Aquila ſunt collocata. Imperator loricatus, & paludatus, ſiniſtra ſceptrum gerit, dextra globum oblatum recipit. A tergo eius Tribunus militum apparet, cum tali inſcriptione VICTORIA MATRIS CASTRORVM. infra ſubſcriptum F. M. P. A.

Victorini iunioris numiſma.

Signa quoque militaria cum Aquila conſpiciuntur in numiſmate M. Fuluij Macriani. Inſcriptio talis LIB. MACRIANA LEG. I. Hęc autem in aduerſa parte: In altera verò ſic erat inſcriptum L. CLODI. MACRI. S. C. Hic numus penes Adolphum Occonem eſt elegans valdè. Num verò ad illum Macrianum referri debeat, incertum eſt, nam prænomen repugnat. Cuſus eſt an. O. 4223. V. C. 1013. I. C. 261.

Macriani numiſma.

In numiſmate Conſtantini Copronymi, filij Leonis Imp. caput eius conſpicitur caluum, abraſa barba, præditum infula à ceruice alligata duobus funiculis pendentibus. Inſcriptio circa numiſmatis oram talis eſt D. N. CONSTANTINVS NOB. CAES. Is cognominatus eſt Copronymus, quòd infans Baptiſmi lauacro admotus, media cæremonia aquam ſacram, ventris ſolutione maculauerit, paternos mores imitatus eſt, impio patri ſceleſtiſſima ſuccedens proles, magicis vanitatibus ad inſaniam vſq; deditus, nullo ſcelere abſtinens, non Chriſtianus, non Græcus, non Hebræus, ſed omnis impietatis mancipium. Numiſmatis huius alterum latus repręſentat Imperatorem dextram eleuantem, ſiniſtraq́; Aquilam ferentem, vtrinq; collocatis ſignis militaribus, cum inſcriptione PRINCEPS DES. infra XXI. B.

Conſtantini Copronymi numiſma.

Coloniæ, & Municipij Augusti numiſma reperitur, cuius pars prior Auguſti caput exprimit cum inſcriptione PERM SSV CAESARIS AVGVSTI. poſterior verò duo ſigna militaria, & Aquilam in medio.

Municipij Auguſti numiſma.

Totidem ſunt ſigna militaria in ęreo numiſmate Caligulę & Neronis & Galbę cum Aquila legionis ſigno in medio eorum, & in alio numiſmate Galbæ tria Aquilæ ſigna cum litera S. propè eorum dextrum & C. propè ſiniſtrum latus.

Caligulæ Neronis & Galbæ numiſma.

Templum Martis, in quo ſignũ militare & Aquilà, cum inſcriptione S. P. Q. R. conſpicitur in auerſa parte argentei Cæſaris Auguſti numiſmatis, quod cuſum fuit an. O. 3955. V. C. 745. A. C. 7. cùm huiuſmodi in aduerſa parte inſcriptione CAESARI AVGVSTO. Argentea quoque Auguſti numiſmata duo inuenta ſunt, in quibus ab auerſa parte Martis vltoris templum ſculptum eſt, quod Romæ in Capitolio ab Auguſto conſtrui curatum eſt in figura rotunda, vt etiam ex hiſce numiſmatibus patet, ob bellum quod contra Philippum iurauerat, in patris vltionem, vt ſcribit Suetonius, & [e] Ouidius ſic canens:

Auguſti numiſmata.

Templa ferens & me victore vocaberis vltor,
Vouerat & fuſo latus ab hoſte redit.

[e] *In faſtis.*

In vtriuſq; numiſmatis templo conſpicitur ſignum militare, nempe Aquila legionis, ibidem vnà cum alijs ſignis militaribus Auguſti iuſſu teſte [f] Dione portata. Horũ autem duorum numiſmatum, vnum in templi medio Martis galeati figuram nudam ſtantem exprimit dextra militare illud Aquilę ſignum, ſiniſtra ſceptrum vt credo, tenentem, vel aliud ſignum militare: à latere dextro templi hæ literæ ſunt MAR. à ſiniſtro verò VLT. id eſt Marti vltori, in huius anteriori parte, eſt caput Auguſti laureatum cum inſcriptione CAESAR AVGVSTVS. In altero numiſmate idem ſignum militare impoſitum eſt, quadrigæ temonem erectum habẽti, quam Senatus Rom. in eo templo maioris Auguſti honoris gratia, cũ ſupra illam triumphaſſet, conducendam curauerat. Sub templo habentur hæ literæ S. P. Q. R.

[f] *Li. 54. Hiſtor. Rom.*

In argenteo quodam numiſmate, cuius iconem [g] Antonius Auguſtinus exhibet, cõſpicitur ab aduerſa parte Aquila apertis alis, ceu Auis volans, ſupra ferculum, ſignum militare ſtans. Hoc ſignum poſt dextram togæ partem ibi exiſtentis ſitum eſt, ad ſiniſtram verò laurea videtur. Supraſcriptio eſt huiuſmodi: SPQRPAREN; infraſcriptio verò: CONSAVG. apud verò [h] Adolphum Occonem habetur CONS. SVO. In altera numiſmatis parte quadriga triumphalis eſt cum alijs equis, vt credo, quatuor (quamuis tres tantùm appareant) qui ſupra currus anteriorem partem erecti, aurigarum loco poſiti videntur. Extra currus ſpondam dextram ſupraq; rotam apparent quatuor humanę figuræ ſtantes. Supra equos currum vehentes ſcriptum erat CAESAR (alibi CAESARI) infrà verò AVGVSTO: Numiſma hoc excuſum eſt, teſte [i] eodem Occone, an. O. 3945. V. C. 735. A. C. 17. quo tempore Octauium nondum Auguſtum factum aſſerit. [k] Antonius verò Auguſtinus cuſum ſub M. Aurelio putat.

[g] *Tab. 51. num. 41. in Dial. numiſ.*
[h] *In Aug. de numiſm. Impp. Rom.*
[i] *Ibidem.*
Octauij. Cæſaris. M. Aurelij numiſma.
[k] *In Dial. 2 numiſ. n. 21*

Lepidi numisma.

Lepidus Imperator triumuir argẽteum numisma habuit, quod cusum [illegible] V.C. 711. A.C. 41. in cuius anteriori parte talis inscriptio erat LEPIDVS IMP. PONT. MAX. IIIVIR. R.P.C. in posteriori verò EX S.C. Tria hic erant signa militaria, inter quæ etiam Aquilam legionis fuisse crediderim.

Signorum origo, & ratio.

Vt facilius vero Aquilarum in signis militaribus, de quibus sermonem habuimus, vsum vnusquisq; calleat, quædam hic addere libuit, de illorum origine. Constat autem omnes quidem gentes, quæ laude, & gloria belli præeminebant, certum in exercitu ordinem, quo vrgente necessitate, & premente hoste milites quiescentes, & per contubernia distributi conuenire facilius ad suos præfectos, & redigi citra iacturam temporis in aciem possent, instituisse. Sic apud Macedones phalanx, apud Gallos caterua apud Romanos legio, quæ in decem cohortes tanquam partes diuisa, à tribunis moderabatur, partes, & suos habebat præfectos, quò facilius singuli suos milites conuocare possent, quia confusa, ac subitò affluens multitudo conspici à præfectis non poterat. Itaque perticas, siue fercula quædam lignea portabant, quibus certa affigebãt signa, quibus suã quisq; cohortẽ agnoscere posset. Vnde rectè inquit [l] Vegetius: *Sed inter reliqua nihil magis ad victoriam proficit, quam monitis obtemperare signorum*. Nam cũ voce sola in tanto præliorum tumultu regi multitudo non possit, & plura pro necessitate rerum ex tempore iubenda atq; facienda sint, antiquus omnium gentium vsus inuenit, quomodo, quod solus Dux vtile iudicasset, per signa totus agnosceretur, & sequeretur exercitus. Itaque prima cohors millenaria, quæ & numero militum, & honore præstabat, Aquilam vsurpabat Romanam Auem: reliquæ verò alijs atque alijs in ferculis erectis signis dignoscebantur, quæ & propriè signa Romanis vocabantur. Erant autem pro arbitrio Tribunorum sculpta in illis capita animalium, hostium deuictorum facies, manuum effigies, sartagines cum igne, & circuli, vt in numismatibus alijsq; monumentis veteribus videre est. Inter præcipua tamen quæ cæteris honore præstabant cohortium signa erant Aquilæ; tametsi & illæ ferculis gestarentur, vt cætera signa, nomenclatura tamen, & prærogatiua separabantur. Hinc est illud [m] Cæsaris. *Pompeius in conspectu vtrorumque oppidorum, neque suis ausus est subsidio venire. Aquilas habuit, & signa tredecim legionum s.d ex quibus aliquid frumenti se existimabat habere.* Sic [n] Cornelius Tacitus, cùm Varianam cladem describit: *Medio campi* (ait) *albentia ossa vt fugerãt, vt restiterant, disiecta, vel aggerata adiacebant, fragmina telorum, equorumq; artus, simul truncis arborum infixa ora. Lucis propinquis Barbarorum aræ, apud quas Tribunos ac primores ordinum Centuriones mactauerant, & cladis eius superstites pugnam aut vincula elapsi referebant. Hic cecidisse Legatos, illic raptas Aquilas primum ibi vulnus Varro adactum, vbi infelici dextra, & suo ictu mortem inuenerit quo tribunali concionatus Arminius, quot patibula captiuis, quæ scrobes, vtque signis, & Aquilis per superbiã illuserint.* & [o] rursus: *Audita consternatione ad Germanicum tendentes, fugerunt contumelias, cædem parant, Planco maxime, quem dignitas fuga impediuerat. Neq; aliud periclitanti subsidium, quàm castra ponere primæ legionis. Illic signa & Aquilas complexus, religione se tuebatur.* Hęc ille. Loquitur autem primo loco de multis Aquilis, & signis, quia tres erant legiones cum Varro cæsę: quarum quęlibet vnam Aquilam, & plura signa habebat. In altera verò authoritate de vna Aquila, & pluribus signis mentio fit: vt apparet in vna legione vnã Aquilam extitisse, & plura signa. Huc facit, quod idem [p] Corn. Tacitus scribit: *Vt vero deformis, & flens, & præter spem incolumis valens processit, gaudium, miseratio, fauor versi in lætitiam, vt est vulgus vtroque immodicum, laudãtes, gratantesq; circundatum Aquilis signisq; in tribunal ferunt.* Et [q] iterum, cùm legiones Vespasiani auxiliares recẽseret: *Dein Septima Claudiana agresti fossa* (ita locus erat) *præmunita dextro, octaua per limitem apertum, mox tertiadecima densis arbustis intersepta. Hic Aquilarum signorumq; ordo.* Et alio loco: *Duces partium, vt cursulas venère, paucos ad requiem dies sumunt, donec Aquilæ signaq; legionum adsequerentur.* Hæc ex Tacito. Huc alludit [r] Appianus Alexandrinus: *Insigne interea prælium ab vtraque parte editur, in quo superior Pompeius, Cæsaris milites in fugam vertit, eosque in castra vsque persequitur. Signa porro militaria pleraq; sustulit, inter quæ & Aquilã præcipuũ Romanis signũ penè eripuit.* Huc pertinet quod [s] Lucanus scribit

Barbaricas saui discurrere Cæsaris alas,
Ipsum omnes Aquilas, collataq; signa ferentem.

Ignis præla ornamentum.

Patet igitur signa ab Aquilis fuisse diuersa. Cùm verò de sartagine eiusq; igne obiter quid dixerimus non ab re erit testimonia quædam anthorum de ea huc adducere. Clarum quidem est inter præcipua Imperij insignia eam fuisse connumeratam, & præsertim inter ornamenta, quæ scilicet in summitate ferculi suprapositaignem ferret, cuius imaginem ex multis numismatibus & monumentis [t] Vuolphgangus Lazius Viennensis exhibuit. Meminit huius ignis [u] Herodianus, inquiens: *Sed postquam L. Verus fato functus est, manentibus adhuc Lucillæ præcipuis insignibus, Pompeiano eam pater despondit: nihilo tamen secius pristinum illi honorem Commodus reliquit vsurpandum. nam & sella Imperatoria sessitare in theatro, & ignem de more præferri patiebatur.*

[l] *Lib. 3. c. 5. de re milit.*
[m] *Lib. 3. bell. ciu.*
[n] *Lib. 1. Histor. Aug.*
[o] *Ibidem*
[p] *Lib. 18.*
[q] *Lib. 19.*
[r] *Lib. 2. bel. ciu.*
[s] *Lib. 2. Pharsal.*
[t] *In principio Comen. de Rep. Ro.*
[u] *Lib. 1. hist. Aug.*

patiebatur. Et [x] iterum de Commodi pellice scribens: *Quod vbi consilium suum ad Martiam retulit, unam ex suis concubinis, cui scilicet plurimum deferebat, ac propè vxoris cā loco habebat, sic ut præter ignem omnes honores veluti Augustæ tribuerentur*. [y] Idem de Pertinace locutus: *Igitur postquam illuxit, in curiam se contulit, neq; ignem sibi præferri, neq; ulla principatus insignia passus attolli, donec Senatus sententiam sciscitarentur*. [z] Itē rursus de Macrino loquēs: *Talia loquentem, exercitus omnis, cæterumq; vulgus Imperatorem atque Augustum consalutauit: tum amictum purpura, reliquoq; aulico ornatu atque apparatu ibidem ex tempore conquisito, præcedente etiam igne, in Antiochiæ primum templa, mox ad suas ædes deduxerunt*. [a] Idem aliàs: *Nā cùm magnopere indoluissent Alexādri nece, ac fortefortuna in quendā ex illius amicis, cui nomen Quartino fuit, paulo ante e castris à Maximino dimissum incidissent, correptū atque retractantem, neq; tale quicquam cogitantem, ducem sibi delegerunt, purpuraq; eum, prælatoq; igne, funestis scilicet honoribus condecoratum, nihilq; minus optantem, ad Imperium pretulerunt*. Idem postea de Gordiani inauguratione tractans: *Sequebatur autem ipsum principalis pompa omnis, milites q; quicunq; aderant, iuuenesq; urbani procera statura, ad eorum similitudinem, qui Romæ Imperatorem comitantur. Virga item laureata, quo insigni principes a priuatis dignoscuntur: præterea ignis de more præferebatur, ut speciem fortunamq; exiguum sanè ad tempus, Romanæ ciuitatis Carthago repræsentaret*. Ad huiusmodi præterea insignia alludit [b] Ammianus Marcellinus: *Tunc in memoriam Constantini ut nouatoris turbatorisq; priscarum legum, & moris antiquitus recepti, uexauit eum aperte incusans, quòd barbaros omnium primum adusque faces auxerat*. De ortu istius ignis in triumphis legimus Iouem Agetorem apud Lacedæmonios fuisse cultum, & ex eius ara ignem deprompitum, quem inextinctum & continuum Imperatoribus in aciem exeuntibus præferrent, vtpote summum inter elementa, vt author est [c] Nicolaus: quæ consuetudo postea ad Romanos transiuit. Herodianus etiam sic scribit: *Cum non fuit modus ambitioni, & adulationibus, ut si Deorum insignia, & ornamenta primum in triumphantes, ita* inquit Fabianus, *in Imperatores transferrentur*. Hipparchus ignem rerū omniū principiū opinabatur, & multi secuti sunt, vt aptè Carthago Iunoni, quę mundi Genium significat, ignem supremum elemētum dederit, etiamsi alioquin nihil foret ei cum marito commune. Amplius scire oportet nouem fuisse in perfecta legione signa quot cohortes videlicet, milliaria excepta, quæ Aquilam ferebat, id quod subinde authores legenti occurrit. Sic [e] Liuius: *Primo leuis armatura Romanorum præoccupatum inferiore loco succedens tumulo pulsa detrusaq; terrorem in succedentē intulit equitem, & ad signa legionum refugit*. [f] Item: *In præoccupatis angustijs loco iniquo est circumuentus, quatuor millia militum amissa, & legionis secundæ signa tria*. [g] Idem: *Vnus remansit M. Licinius Strabo Tribunus militum tertiæ legionis cum tribus signis a legione relictis*. Vbi per signa cohortes intelligit ferculi scilicet illius voce cohorti, quam distinguebat, attributa.

[x] Lib. eod.
[y] Lib. 2.
[z] Lib. eod.
[a] Lib. 7.
[b] Lib. 1.
Ignis prælati origo.
[c] Lib. περὶ ἐθῶν.
[d] In Augustis principatū honorē.
Signa nouem in legione perfecta excepta cohorte milliaria.
Cohors milliaria Aquilā ferebat.
[e] Li. 2. dec. 3
[f] Li. 9 dec. 4
[g] Li. 1. dec. 5

Nunc de religione, quam Romani in euellendis ex terra signis obseruabant, pauca ex historijs adferam. Equidem reperio signifero non licuisse euellere signa, nisi augurio capto; eratq; hæc superstitio populi eius, vt quādo signa faciliter euellebantur, certam de victoria spem cūcti conciperent, sin difficulter, cladem imminentem suspicarentur. Hinc *Crassum Parthico bello occisum* Appianus refert, *quod iturus ad bellum euellere signa nequiuerit*. Eodem euentu Romanorum stragem contigisse ad Trasymenum lacum probati authores memorant. Et de Camillo Scriboniano, qui contra Claudium Cæsarem in Dalmatia Imperium arripuerat [h] Orosius nominatim sic scribit: *Furius Camillus Scribonianus Dalmatiæ Legatus bellum ciuile molitus legiones multas fortissimasq; ad sacramenti mutationem pellexerat. Itaque die dicto, vt in unum undiq; ad nouum Imperatorem conueniretur, neque Aquilæ ornari, neque conuelli quoquam modo signa mouerique potuerunt*. Ad hunc morem euellendi signa alludit Maro hoc carmine:

——Vbi primùm euellere signa
Adnuerint superi.

Religio euellēdi signa in locis suis.
[h] In Claud. histor.

Erat & altera Romanis in hac re consuetudo ornandi videlicet signa in victoria & tristi casu incōpta proferēdi. Vnde est illud Taciti, cum parentationem Germanici Cæsaris enarrat: *Igitur Tribunorum Centurionumq; humeris cineres portabantur, præcedebant incomptè signa*. Quòd verò ornarentur hæc signa, sic innuit [i] Claudianus:

Lætaturq; tamen, Mauortia signa rubescunt,
Floribus & subitis animantur frondibus hastæ.

De ornamentis insignium militarium.
[i] In nuptijs Honorij, & Mariæ.

Porrò inuenio inter signa portata Romanis in legionibus, fuisse imagines Imperatorū & Ducum: quas qui ferebant, Imaginarij vocabantur, & Imaginiferi, vt alias diximus; quorum inter genera militū & Vegetius meminit. [k] Suetonius quoq; *Militi post publicata ex Augusti testamento legata, nihil unquam largitus est, præterquam singula millia denariorum prætorianis, quod Seiano se accommodassent, & quædam munera Syriacis legionibus, quod solæ nullam Seiani imaginem inter signa coluissent*. Huc pertinet illud Cornelij Taciti de Vitellio loquentis: *Exercitum* (inquit) *Superioris Ger-*

Imagines Imperatorum, & Ducum inter signa.
[k] In Tiber.

ris Germaniæ, Calendis Ianuarys diripuiſſe imagines Galbæ, tumultuariq; cœpiſſe. Cuius turbationis ac flagity ſpectator adrat Ordeonius Flaccus Legatus Conſularis, non auſus compeſcere mentes, non retinere dubios, non cohortari bonos. Sed ſubſiſtit ſignis pauidis, & ſecordia innocens quatuor Centuriones cum protegerent Galbæ imagines, impetu militum abrepti, vinctiq; ſunt.[l] Item alias: *Equeſter ordo, cuneum Germanici appellauit, qui iuniorum dicebatur inſtituitq;, vt turma Idibus Iulys imaginem eius ſequerentur.* Et[m] rurſus, cum de deditione regis Parthorũ ageret: *Nec recuſaturum Tyridatem, accipiendo diadematis in vrbem venire, niſi ſacerdoty religione attineretur iturum ad ſigna, & effigies principis, vbi legionibus coram regnum auſpiceretur.* Et ſubdit: *Tum placuit Tyridatem ponere apud effigiem Cæſaris, inſigne regium, nec niſi manu Neronis reſumere. Et colloquium oſculo finitum. Deinde paucis diebus interiectis, magna vtrinq; ſpecie. Inde eques compoſitus per turmas, & inſignibus patrys: hinc agmina legionum ſtetère fulgentibus Aquilis, ſignisq;, & ſimulachris Deûm in modum templi.* Atq; hactenus de imaginibus Imperatorum, Ducumq; exercitus, inter ſigna receptis. Ad quod genus militum alludit & inſcriptio vetuſtatis, quæ Lugduni viſitur:

[l] Lib 2. Hiſtor. Auguſtæ ſub finẽ.
[m] Lib. 15.

D. M. ET MEMORIAE AETERNAE.
SOLENNIO FIDO MIL. LEG. I. MINERVAE IMAGINI
FERO MATVRINA VICTORINA CONIVGI CHARIS-
SIMO, PONENDVM CVRAVIT, ET SVB
ASCIA DEDICAVIT.

Capita ferarum in ſignis militaribus.
[n] Lib. 14.
[o] Lib. 18.
Capita occiſorum hoſtium inter ſigna.

Cæterùm inter ſigna capita ferarum ſculpta, atque interdum hoſtium occiſorum vera capita geſtata fuiſſe, hiſtorias legentibus paſſim occurrit. Quemadmodum [n] Tacitus ſcriptum reliquit: *Simul naues in aduerſum amnem agebantur. Hinc veteranorum cohortium ſigna, inde deprompta ſyluis, lucisq;, ferarum imagines, vt cuique genti inire prælium mos eſt, tuſta belli ciuilis externiq;, facie obſtupefecerat.* Huc quoq; facit, quod idẽ [o] Tacitus ſcribit, de Galbę cæde atq; interitu locutus: *Nullam cædem Otho maiore lætitia excepiſſe, nullum caput iam inſatiabilibus oculis perluſtraſſe dicitur, ſeu tum primum leuata omni ſolicitudine mens vacare gaudio cœperat, ſeu recordatio maieſtatis in Galba, amicitiæ in Tito Iunio, quanuis immitem animum, imagine triſti confuderat. Piſonis vt inimici & æmuli cæde lætari ius faſq; credebat. Præfixa contis capita geſtabantur inter ſigna cohortium, iuxta Aquilam legionis.* Sic apud ſigna tanquam Aſyla quiſq; tueri ſe poterat, & à captiuitate vindicare. Vnde ſcribit Tacitus: [p] *Planco maximè quem dignitas fuga impediuerat, neq; aliud periclitãti ſubſidium, quam caſtra primæ religionis illic ſigna & Aquilam amplexus, religione ſe tutabatur.* Eadem religionis cauſa apud ſigna captiui cuſtodiebantur, id quod ex his verbis [q] Marcellini colligitur: *finitiſq; epulis Vadomarium fortiter apprehenſum, rectori militum ante cuſtodiendum apud ſigna commiſit.* Inuenio etiam pecuniam ex præda contractam deponi ac collocari à Romanis apud ſigna ſolitã. Author eſt [r] Vegetius ab antiquo videlicet inſtitutum fuiſſe, vt dimidia pars rerũ comparatarum deponeretur apud ſigna, & ibidem militibus ſeruaretur, ne per luxũ & inanium rerum coemptionem ſua abſumerent. Hinc enim fiebat, vt miles ſecurus, & de ferendo nihil cogitans, in acie fortius dimicaret, ad ſigna tuenda videlicet, circa quæ cuiuſq; ſubſtantiæ eſſent. Hinc mos ille de follibus, ſiue ſaccis in Romano exercitu proceſſit: quorum decem folles numarij, ſiue vel marſupia dicere mauis, per ſingulas cohortes ponebantur, in quibus ſumma pecuniæ, quę militibus cedebat, reponebatur. His addebatur ſaccus vndecimus, in quẽ tota legio particulatim conferebat, ſepulturæ cauſa: vt ſi quis de contubernalibus defeciſſet, de illo vndecimo ſacco ad ſepulturam illius monumentumq; erigendum expromeretur expenſa. Et ſic intelligitur illud [s] Suetonij de Domitiano, qui eã volebat conſuetudinẽ immutare: *Geminari, ait legionum caſtra prohibuit, nec pluſquam mille numos à quoquam ad ſigna deponi: quod L. Antonius apud duarum legionũ hyberna, res nouas moliens, fiduciam cepiſſe ex depoſitorum ſumma videretur.* Non poſſum hic & aliã Romani populi conſuetudinẽ ſilentio trãſire, cuius meminit [t] Herodianus, in medio caſtrorũ ædificiũ fuiſſe memorãs, in quo omnia ſigna militaria recondebantur. Verba ſic habent: *Vt autem caſtra attigit, ædiculamq; eam, intra quam ſigna ac ſimulachra exercitus adorantur, procedens humi gratias agebat, votis quaſi pro ſalute ſusceptis.* Meminit & [u] Tacitus, cùm de ſeditioſis in Pannonia legionibus agit, quæ ad Nauporrum contra Bleſum exurgebant: *Commotis per hæc mentibus, & inter ſe ſuſpectis, tyronem à veterano, legionem à legione diſſociant. Tum redire paulatim amor obſequy, dimittunt portas: ſigna vnum in locum principio ſeditionis congregata, ſuas in ædes referunt.* Atqui Romæ, ceſſante bello, ſigna in ærario cuſtodiebantur. Vnde eſt illud [x] Liuij: *Is impigre exercitu ſcripto, cum omnes extra portam Capenam, ad Martis ædem conuenire armatos iuniores iuſſiſſet, ſignaq; ad Quæſtorem ex ærario deferri, quatuor expletis legionibus* Videtur denique & illud facere ad magnificentiam ſignorum Romanorum; quod hæc videlicet proconſulibus prætoribuſq; & prouinciarum præſidibus præferebantur.

[p] Lib 1. Hiſtor. Aug
Captiui apud ſigna cuſtodiebantur.
[q] Lib. 21.
Quæ pecunia apud ſigna deponeretur.
[r] Lib. 2. de re mil.
[s] In Domitiano.
[t] Lib. 4. Hiſtor. Aug.
Tabernaculum in medio caſtrorũ pro ſignis.
[u] Lib 1. Hiſtor. Aug.
[x] L. 7. dec. 1

Ambigere

Ambigere quis meritò possit, num hæc signa militaria ante inceptum Imperium fuerint, dũ adhuc Consules Romanæ potentiæ præessent. Præterea num inclinante Imperio, barbaris iam gentibus Romanos milites inuadẽtibus, quod fuit sub Valentinianis, signorũ huiusmodi fercula adhuc solita fuerint gestari. Ad quam quidem quæstionẽ ex fide historica respondemus: fuisse vtroq; tẽpore, eiusq; populi ætate. Scribit enim [y] Liuius in Histrici belli enarratione, quod plusquã seculũ ante dictaturã Cæsaris fuit: *Vnus*, inquit, *remansit M. Licinius Strabus Tribunus militum tertiæ legionis, cum tribus signis ab legione sua relictus*. De inclinantis Imperij ætate dubium nullum est. Testatur enim hoc [z] Marcellinus his verbis: *Tali textu rectè factorum Constantius, iam metuente sublimior, militarīq; consensu secundò Sarmaticus appellatus ex vocabulo subiectorum. Iamq; discessurus conuocatis cohortibus, & centurijs, & manipulis omnibus tribunal insistens, signisq; militaribus & Aquilis, & agmine multiplicium potestatum*. Et [a] iterum: *Qui ducens militem rei sufficientem, cum venisset ad loca, discriminatis ordinibus, barbaros ante colluctationem adeo terruit, & turbauit, vt nec controuersas opponerent manus, sed signorum Aquilarumq; fulgore præstricti, venialem poscerent pacem*. Huc pertinet quod Procopius refert, *Neruios rotam, Iouiam cohortem Aquilam aurcam* habuisse, & *cornua cornutorum cohortem*, alludens nimirum ad signa, quę portabantur in ferculis.

Quãdo signorũ militarũ vsus cœperit.
[y] Lib. 1. decad. 5.
[z] Lib. 17.
[a] Lib. 28.
Iouia cohors.

Amplius videndum est, quænam essent SIGNA FIXA, ET NON FIXA. Fixa autem in castramentatione erant terræ infixa, sicuti hodie figere solemus hastas in castris. Meminit [b] Marcellinus: *Locorum gnaritate confisi vnum spirãtibus animis montem occupauere præcelsum per confragosos colles vndiq; præruptum & inuium absq; septentrionali latere, unde facilem habet deuexitatem & mollem, signis ilico fixis ex more, cum vndiq; ad arma conclamaretur, imperio Principis & ductorum stetit regibilis miles, vexillum operiens extollendum, quod erat opportune subeundæ indicium pugnæ*.

Signa fixa, & non fixa quænã essent.
[b] Lib 27.

SIGNA EVVLSA, Siue cõuulsa, contrariæ significationis erãt, cùm signa terræ fixa, dum miles per cõtubernia quiescebat, rursus ex terra ad vsum militię euellebant. Meminit [c] Liuius: *Territis omnibus, qui circà erant, velut fœdo omine incipiendæ res, insuper nunciatur, signum omni vi molientè signifero, conuelli nequire. Conuersus ad nuncium: Num literas quoq;, inquit, à Senatu affers, quæ me rem gerere vetent? Abi, nuncia, signum effodiant, si ad conuellendum manus præ metu obtorpuerint.* [d] Idem: *Qui, vbi allatum est, hostes aduẽtare, propè est factum, vt iniussu Prætoris conuulsis signis in aciem exirent.* [e] Sic alibi: *Magis inde impetu, quàm consilio ducis conuulsis signis, firmisq; infesto agmine signis.* Et [f] iterum: *Confestim signis conuulsis, citato agmine iter ingrediuntur*. Alludit ad huiusmodi morem conuellendi signa [g] Virgilius:

Nunc iter ad regem vobis, murosq; Latinos,
Arma parata animis, & spe præsumite bellum.
Neque mora ignaros, vbi primum euellere signa
Annuerint superi, pubemq; educere castris.

Signa euulsa.
[c] Lib. 22. dec. 3.
[d] Li. 5. eiusdem.
[e] Li. 7. dec. 1
[f] Li. 5. dec 3
[g] Lib. 11. Aen.

Cùm verò de Romanis vexillis à signis & Aquilis, vt ex numismatibus ostendi potest, diuersis, sæpè meminerimus, non erit præter nostrum institutum & de ijs aliquid hîc dicere. Quorum varia discrimina sunt, nempe si vno ea fasce comprehendas, Labarum, siue Flammeum aureũ, argenteum, cæruleum, centuriatum, equestre, prætorianorum, & auxiliariorum, quorum primum Ducis, siue Imperatoris exercitus erat, secundum Senatus Romani, quartum classis; quæ tametsi diuersa extiterint, figura tamen omnibus, & forma erat eadem, vt ex sculpturis & numismatibus deprehenditur. Penè huiusmodi sunt, vt nostra templorum vexilla, si crucem suprapositam, & scissuram triplicem dempseris, quam Christianos opinor ad indiuiduæ Trinitatis, CHRISTIQVE Victoriam demonstrandam gentibus adiecisse: siquidem, vt [h] Vegetius est author, vexilla a velis nauium appellationem acceperũt, quòd ceu vela in antennis nauium, ita pannus & flãmulæ in pertica gestabantur, quod vexillum Romanis tanquam minus velum nominabatur. Cæterùm in vexillis Romanis imagines passim & Deorum, & Imperatorum Ducumque militarium erant depictæ, quæ adhuc consuetudo tenet, ut insignia Principum in vexillis a pictoribus exprimantur. Meminit [i] Cornelius Tacitus: *Octaua erat ac septima Claudiana imbuta fauore Othonis, quamuis prælio non interfuissent. Aquileiam iam progressa, proturbatis, qui de Othone nunciabant, laceratisque vexillis, nomen Vitellij præferentibus*. Et [k] rursus: *Et quorum imagines pro vexillis secuti forent, Duces Imperatoresq; deligerent.* [l] Lampridius pariter: *His ita gestis signa in castris & vexilla fieri Antoniana iussit, fecitq; Bassiani simulachra ex auro atque argento, atque dies septem supplicatio pro Antoniani nomine celebrata.*

Vexillorũ varia genera.
Vexillorũ figura qualis.
Vexilla Christianorum qualia.
[h] Lib. 2.
Vexilla vnde dicta.
Picta vexilla apud veteres Romanos.
[i] Lib. 18.
[k] Lib. 5
[l] In Diadumeno.

Non videtur extra institutũ esse mentionem facere de vexillo caudato, de quo scribit [m] Appianus: *Horum e numero cum vnus vexillo in cõtrarium verso, caudam ad Cæsarem extendisset, eius mandato a scutiferis occisus est.* De cæteris verò vexillis, vt pedestri, centuriato, prætoriano, veteranorum, tyronum, calonum, auxiliariorum, equestri, classico, videas abundè [n] VVolphgangum Lazium Viennensem.

Vexillum caudatũ.
[m] Li. 2. ciu.
[n] Lib 7. cõmẽt. de rep. Rom.

Inter

Flaminũ vexillum. [o] Lib.20.

Inter tot tamen vexillorum genera, non omittam Flaminum vexillum, quod erat inſigne Imperij, de quo ſcribit [o] Marcellinus: *Aduentãs itaq; rex per optimates ſuos propius admeſſos, pacatiore colloquio flectere defenſores ad ſuum non potuiſſe arbitrium, & diem integrum dedit, & matutinæ lucis exordio, ſigno per flameum erecto vexillum, circumnaditur ciuitas à quibuſdam vehentibus ſcalas.* Huc alludit & [p] Claudianus.

[p] In tertio Honorij Conſulatu.

Hyrcanas populatus opes, aut cæde ſuperbus
Aſſyria, ſic enſe rubens, ſic flamine crebro
Turbidus & grato reſperſus puluere belli.

Labarũ vexillum.

Silentio non inuoluam nobiliſſimum illud vexillum, quod Labarus ſiue aureum vexillũ nuncupatum eſt, de quo meminit Marcellinus ſic inquiens: *Conſtantius concluſo Iani templo, ſtatiſq; hoſtibus cunctis Romam geſtiebat viſere, poſt Maxentij exitium abſq; nomine ex ſanguine Romano triumphaturus. Nec enim gentem ullam bella cientem per ſe ſuperauit, aut victam fortitudine ſuorum reperit ducum: vel addidit quædam imperio: aut nuſquam in neceſſitatibus ſummis primus extentam, rigentiaq; auro vexilla, & pulchritudinem ſtipatorum oſtenderet.* Hæc Ille. Huc verò etiam pertinet, quod in hiſtoria [q] Tripartita ſcriptum eſt de labaro precioſis lapidibus adornato, quod à militibus adorabatur, & in quo CRVCEM CHRISTI, vt teſtatur [r] VVolphgãgus Lazius Viennenſis, Conſtantius finxerat, eiuſq; auxilio Licinium ſuperauerat. De quo & [s] Septimius Florens: *Syparalla*, inquit, *vexillorum, & labarorum ſtolæ crucium ſunt.* Scribit & [t] Eutropius: *Tum vero lætus redditus, & de victoria iam ſecurus, ſignum crucis, quod in cælo viderat, in militaria vexilla transformat, ac labarum, quem dicunt, ex auro & lapidibus pretioſis in ſpeciem crucis Dominicæ. Hoc enim ſignum bellicum inter alia precioſius, eo quod Imperatorem præcederet, & adorari id à militibus moris eſſet.* Et ſubdit: *Portabaturq; per omnes acies in prælio. Semper enim hoc ſignũ præponebatur ante ordines vniuerſos, quod maximè laborantibus aciebus in prælijs adeſſe præcipiebat. Conſtituit itaq; certos ſigniferos, quis in eo laborarent. quorum opus erat, vt vicibus humeris eum veherent, & omnes acies ita luſtrarent.* Porrò meminerunt labarorum & [u] Iureconſulti, cum de præpoſitis ſacri palatij diſſerunt, atq; archiatris: licet falsò Laborum pro Labarorum legatur. Huc pertinere videtur, quod ſcribit [x] Procopius de Pando, & Pandofero: *Talibus*, inquit, *Beliſarius adhortatus equites omnes præter quingenarios, eo die præmiſit, ſcutigeros vero ac ſignum, quod Romæi Pandum vocant, Ioanni Armenio committens at ſi fuerit occaſio, iaculari mandauit.* Hæc ille. Porrò deſcribit formam huius vexilli [y] Aurelius Prudentius poëta hocce carmine:

[q] Li.1.ca.5

[r] Lib.7 c.5 com. de rep Rom

[s] In Apologeti c.16

[t] In uita Conſtant. Magni.

[u] In duodecimo Codicis.

[x] Li.4. Gothica hiſt. Pandu vexillum.

[y] Lib.1. cõt. Symmachum.

Hoc ſigno inuictus, tranſmiſſis alpibus vltro
Seruitium ſoluit miſerabile Conſtantinus,
Cùm te peſtifera premeret Maxentius aula.

Et Paulò pòſt:

Teſtis Chriſticolæ ducis aduentantis ad vrbem
Miluius, exceptum Tyberina in ſtagna tyranum
Præcipitans, quænam victricia viderit arma
Maieſtate regi, quod ſignum dextera vindex
Prætulerit, quali radiarint ſtemmate pila.
Chriſtus purpureum gemmanti textus in auro
Signabat labarum, clypeorum inſignia Chriſtus
Scripſerat, ardebat ſummis crux addita criſtis.
Ipſe Senatorum meminit clariſſimus ordo,
Qui tunc concreto proceſſit crine, catenis
Squallens carceris, aut nexus compede vaſta.
Complexuſq; pedes victoris, ad inclyta flendo
Procubuit vexilla iacens. Tunc ille Senatus
Militiæ vltricis titulum, Chriſtiq; verendum
Nomen adorauit, quod collucebat in armis.

Cùm magna pompa ſenatus Romanus in pompis procederet, vexillumq; argenteum geſtaret, nõ inconſultò hîc aliqua tradam in gratiam eorum, qui intelligere appetunt antiquitatem Romanam, marmora ſcilicet ſculpta atque numiſmata.

Vexillum Senatus argenteum. [z] L.9. dec.4

VEXILLVM SENATVS argenteum erat, & in comitijs paſſim, & pompis Senatui Romano præferebatur. Meminit [z] Liuius, cum de Bacchanalium abrogatione orationem Cõſulis ad Senatum recitat: *Primum igitur*, inquit, *mulierum magna pars eſt, & is fons mali huiuſce fuit. Deinde ſimillimi fœminis mares, ſtuprati, & cõſtupratores, fanatici vigiles, vino, ſtrepitibus, clamoribuſq; nocturnis attoniti. Nullas adhuc vires coniuratio, cæterum incrementum ingens virium habet, quòd in dies plures fiunt. Maiores noſtri, ne vos quidem niſi cùm aut vexillo in arce poſito, comitiorum cauſa exercitus edictus eſſet, aut plebi concilium tribuni edixiſſent, aut aliquis ex magiſtratibus ad concionem vocaſſet.* Huc

pertinet,

pertinet, quod [a] Appianus Alexandrinus scribit: *Hæc effatus, & uerbo & opere, muneribusq; eos in-* [a] *Lib. 4. de bel. ciuil.* *struens concionem dimisit. Ipsi persistentes Cassium & Brutum summis extulere laudibus, ac pro illis, quæ æqua forent, facturos se obtulerunt. Hi vero munera illis confestim persoluerunt, & alia porro ad occasiones multas illustrioribus impenderunt, & qui suscepissent continue armatos, per partes emittebant. Nec multo post ipsi insecuti sunt. Binas Aquilas ad eos aduolantes in argenteis vexillis consedisse, fama est, se inuicem rostris unguibusq; lacerantes, vel vt alijs placet, se mutuo obseruantes ac manentes, quæ publicis alimonijs à Prætoribus educata sunt.* Et [b] rursus loquens de Sylla: *Fuit autem ad omnia felicissimus vs-* [b] *Lib. 1.* *que in finem, tantum prosperitatis, quantum concupierat, assecutus: corpusq; per Italiam in vrbem, lectica aurea regio more illatum est. Tibicinum copia equitumq; ac cæterorum multitudo progrediebatur. Post hos milites omni ex parte, & ad pompam instructi armis accurrebant. Et vt quisq; accesserat, protinus in ordinem referebatur. Verum multitudo tam ingens, qualis nullo vnquam in opere visa fuerat, accessit. Præcedebant signa securesq;, quibus dictator cum esset, vtebatur. Hunc in modum insigni pompa, magno apparatu in vrbem defertur. Corona ex auro ad duûm millium numûm, pluresq; summa cura fabricatæ. Vrbium dona, ac legionum sub eo militantium, ab amicis singulatim ferebantur, aliaq; ad sepulchri decus addita, quorum splendorem eloqui nemo posset. Corpus denique accurrente exercitu, sacerdotes sacræq; Virgines per vices detulere. Senatus item reliquiq; magistratus cum vexillis eorum sequebantur. Alio deinde ornatu equitum turba exercitusq; omnis per partes diuisus, qui sub ipso fuerat. Magno denuum studio vnusquisq; ad ferendum accurrit vexilla aurea argenteis præferentes armis, quibus ad pompam nunc etiam vtuntur.* Hæc ille. Et de huiusmodi vexillo intelligendum est hoc [c] Claudiani [c] *In quartū Honorii cōsulatum.* poetæ carmen:

Patritios sumunt habitus & more Gabino
Discolor incedit legio, positisq; parumper
Bellorum signis, sequitur vexilla Quirini.

Postremò ostendendum est Aquilas diuersas cùm à signis, tùm à vexillis Romanis extitisse, quod partim etiam suprà nobis est ostēsum, partim etiam [d] Liuius testatur: *Stare hinc legiona-* [d] *L. 6. dec. 3* *rios milites, hinc classicos per omnes Deos paratos magis quæ velint, quam quæ sciant vera esse, & obstringere periurio non se solum suumq; caput ad signa militaria, & Aquilas sacramentiq; religionē.* Sic [e] Mar- [e] *Lib. 20.* cellinus: *Edictoq;, vt futura luce cuncti conuenirent in campo, progressus princeps ambitiosius solito tribunal ascendit, signis Aquilisq; circundatus & vexillis.* Porrò vnam modo in legione Aquilam ex- Vna Aquila in vna le- titisse, cùm plura & signa, & vexilla fuerint, videtur cōfirmare [f] Cornelius Tacitus: *Primani stra-* gione. *tis vna & vicesimanorum Principibus, Aquilam abstulere. Quo dolore accensa legio, & plura signa vexil-* [f] *Lib. 18.* *laq; ex hostibus rapuit.* Et iterum, *Quatuor legionum Aquila per frontem, totidemq; circa e legionibus alijs vexilla, mox duodecim alarum signa, & post peditum ordines.* Hæc ille. Cæterum cuius figuræ Aquila Romano in exercitu fuerit, ostendit Dion [g] Cassius. Ἔστι δὲ νεὼς μικρὸς, καὶ ἐν αὐτῷ [g] *Lib. 40.* ἀετὸς χρυσοῦς ἐνίδρυται ἐν πᾶσι τοῖς ἐκ τοῦ καταλόγου στρατοπέδοις. καὶ αὐτὸν εἷς ἀνὴρ ἐπὶ δόρα- Aquilæ figura. τος μακροῦ ἐς ὀξὺ τὸν σύρακα ἀπηγμένου, ὥστε καὶ ἐς τὸ δάπεδον καταπήγνυσθαι, φέρει. Id est, si Latinè reddas: *Ferculum est paruum, in quo Aquila aurea collocatur in omni iusto exercitu ab Aquilifero hasta longa præfixa defertur, quæ quò facilius humi defigi possit, in acutam cuspidem desinit.* Huc pertinet locus [h] Appiani Alexandrini: *Insigne præterea prælium,* ait, *ab vtraq; parte editur, in qua* [h] *Lib. 2. ciuil. bel.* *superior Pompeius Cæsaris milites in fugā vertit, eosq; in castra vsque persequitur. Signa porro militaria pleraq; sustulit, inter quæ & Aquilam præcipuum Romanis signum pene eripuit, nisi quod eam anteferens miles, præoccupato eorum cursu, Aquilam intra vallum ad suos iecit.* Ex quibus verbis liquet, Aquilam quoq; inter signa fuisse enumeratam: sed quia Auis Romani populi peculiaris erat, primum in legione locum meruisse, milliariæq; cohorti additā. Id quod ex [i] Plinio animaduertitur, vbi [i] *Li. 10. c. 3.* de Aquila animali ex professo disserit: *Romanis cum legionibus,* inquit, *Marius in secundo Consulatu suo propriè dicauit. Erat & antea prima cum quatuor alijs, lupis, minotauris, equis, apris, quæ singulos ordines anteibant. Paucis ante annis sola in acie portari cœperat, reliqua in castris relinquebantur. Marius in totum ea abdicauit. Ex eo natum non fere apud legiones vnquam hybernatum esse in castris, vbi Aquilarum non sit signum.* Hactenus Plinius. Cæterùm quanto loco hoc genus signi Romano in exercitu fuerit, ex eo apparet, quòd præfectus castrorum, tribuni ac centurionum præcipui ante Aquilam incedebant: & apud Aquilam sontes religione se tutabantur, vt etiam supra diximus. Vnde est illud Cornelij Taciti: *Ante Aquilam præfecti castrorum tribuniq; & primi centurionum candida veste, cæteri iuxta suam quisq; centuriam armis donisq; fulgentes, & militum phaleræ torquesq; splendebant.* & [k] rursus: *Plurimus circa Aquilas labor, quæ neq; aduersum ferri ingruentia tela,* [k] *Lib. 1. Histor. Aug.* *neq; figi limosa humo poterant.* Hæc ille. Quæ ostendunt, Aquilarum fercula quemadmodum & cætera signa in castris, dum miles quiescebat, fuisse fixa. Quòd verò Aquilarum signa declinante adhuc imperio Romanis in vsu extiterint, ex eius ætatis scriptoribus colligitur, quorū [l] Mar- [l] *Lib. 27.* cellinus sic scriptum reliquit: *Finita oratione, quam authoritas erexerat inopina, flexit Imperator in*

suam

ſuam ſententiam vniuerſos: conſilijq́; eius viam ſecuti, qui paulò ante fragrantiſſimis vocibus aliud poſtulabant, circũſeptum Aquilis & vexillis agminibusq́; diuerſorum ordinum. Huc pertinet & [l] Enodij Ticinenſis Sidonij Apollinaris Synchroni, quem Vuolphgangus Lazius a ſitu vindicauit, locus: *Nam Auient mei non vnus, ſed primus eſt conſolatus, ſtirpis ſuæ geſtitura Aquilas agmina, prauius anteceſſit, & ad principalem militiam iter virtutis oſtendit*. Meminere Aquilarum in hoc ſenſu & poetæ illius temporis, quorum [m] Claudianus ſic canit:

[l] *In Panegyrico Auieno Augusto dicto.*
[m] *In Panegyrico Stiliconi dicto.*
[n] *In Panegyrico Soceri.*

Te duce Romana tandem ſe vindicat ira,
Ipſa iubet ſignis, bellaturoq́; togatus
Imperat, & ſpectant Aquilæ decreta Senatus.

[n] Sidonius Apollinaris:

Quid faciat bellis, ò quas tibi ſæpe iugabit
Inſtictis gentes Aquilis, qui maxima regni
Omnia priuatus fugit.

[o] *Lib. 2. c. 7. de re mil.*
[p] *Li. 2. c. 20.*

Pertinet ad hunc locum & quod [o] Vegetius ſcribit: *In ipſa quoq; enucleati aſcribendi ſunt iuniores, quia in ſecunda acie poſt Aquilam, & imagines cohors ſexta conſiſtit*. Scitum eſt & illud, quod non ſolùm Aquilæ, ſed ſignorum etiam cæterorum dignitatem declarat: Id quod ſcribit [p] Vegetius: *Et ideo ſigniferi non ſolùm fideles, ſed etiam literati homines eligebantur, vt ſeruarent depoſita, & ſcirent ſingulis reddere rationem*. loquitur autem illic de pecunia legionis, ac militum apud eos depoſita, & ſeruata in vndecim ſaccis. De hac Aquila bellatrice in exercitu non omittam illud, de quo [q] Claudianus meminit:

[q] *In Panegyrico de conſulatu Honorij.*
[r] *In nuptijs Honorij, & Mariæ.*
[s] *In Panegyrico ad Antonium.*

Pars longè ſpiculis, pars comminus horrida contis
Hi volucres tollunt Aquilas, hi picta Draconum
Colla leuant, multuſq́; tumet per nubila ſerpens.

Idem [r] poeta alibi:

Vt bellatrices Aquilæ ſæuiq; Dracones
Fas ſit caſtra meis hodie ſuccumbere ſignis.

[s] Item:

His primum noſtras Aquilas prouincia vidit,
Deſijt hoſtiles confeſtim horrere Dracones
Ilicet edomitis prælo prædaq; carentes.

Aquila cũ animalib. alijs in numiſmat.

POSTQVAM egimus de Aquilæ vſu in inſignibus militaribus, vt in numiſmatib. cõſpicitur, nũc de illis agemus, in quibus Aquila vnà cũ Ioue & fulmine, animalibus ac alijs inſculpebat̃.

Antonij Pij numiſma.

Iuppiter cur frater & maritus Iunonis ſit dictus.

In quibuſdam numiſmatibus Antonini Pij ſculpebatur Iupiter eburneæ ſedi inſidens, magnamq; pręſeferens maieſtatem, ſiniſtra regale ſceptrum vibrans, & dextra inferius fulmen in gigantes, quos ſub pedibus velut oppreſſos tenet, iaculatur; è regione verò ipſius conſpicitur Aquila, ad pedes eius ſubuolans, quæ Ganymedem pulcherrimum puerum raptum, cyathum vt Ioui propinaret, portat. Finxerant antiqui Iouẽ Iunonis eſſe & fratrem, & maritum, quoniam per eos intelliguntur duo elementa, ignis nempè & aër, quæ æqualia ſunt in ſubtilitate, & ideo appellauêre fratres, & Iunonem ſeu aërem Ioui ſeu igni ſubiectam dicebãt. Vnde & illum appellarunt maritum, & vtrumq; à iuuando, quia nihil eſt, quod magis nutriat, & conſeruet res huius mundi, quàm calor & aër; quia ſine illis nullum animal ſubſiſtere poteſt.

ΖΕΥΣ, q̃d ſignificat.

Lucetius quid.

Atque hinc Iupiter apud Græcos dicitur ΖΕΥΣ, quæ vox nil aliud apud Latinos denotat, quàm calorem & vitam; quia nil aliud eſt hoc elementum, niſi calidum: & ideò dixit Heraclytus: *Omnia animata ſunt ab igne vitali*. Vnde lingua Volſcorum dicitur Lucetius, quia lucẽ præſtat hominibus, & à Latinis Dieſpiter quaſi diei Pater. Finxerunt etiam Poëtæ, Iouem eiaculari fulmina, & tonare, quia ſecundum naturam hæc ortum habent à rebus ſuperioribus, & impreſſionibus aëris.

Fulmina cur aſcripta Ioui.

Aquila cur aſcripta Ioui.

Præterea Ioui Aquila aſcribitur & ſub eius tutela eſſe fingitur, miniſtraſſeq; illi cum gigantibus bellanti, fulmina. Vnde currum eius à duabus Aquilis trahi ferunt. Ratio, quæ naturalis redditur, eſt; quia cùm Aquila temperiem nacta ſit præ cæteris volucribus calidiſſimam, quæ ſcilicet ſuo calore quod in ouis eſt, diſſipat, & ſpem futuræ prolis fallit, niſi ætitem lapidem in nidum ſuũ inferat, Ioui ignis præſidi eam hac ratione ſacrã eſſe voluerunt. Vnde mirum non eſt, ſi paucæ Iouis ſtatuæ reperiantur, in quibus non addita ſit Aquila.

Sceptrum cur Ioui attributum.

Iouis cognomina, ſeu epitheta quæ.

Conſultò etiam Ioui attribuitur ſceptrum: eſt enim ſignum poteſtatis: & Aquila pariter, tanquã omnibus præſtantior. Fuit autem Iupiter varijs epithetis inſignitus. In primis enim Pater dictus eſt, ob beneuolentiã & prouidentiã, quam in omnibus ei tribuebat antiquitas. Rex ab Orpheo & Homero. Optimus ac Maximus quia vult & poteſt omnibus prodeſſe. Fulminans Fulgurator atq; tonãs ab auguribus teſte Cicerone, & Statoris nomine adoratus à Romanis ethnicis. Vindicator, & Vltor, quia ſceleratos vlciſcebatur, Milichius id eſt, iucundus, & mitis Eleus, Olympius, Aſcręus, & Stratius, ſiue militaris. Meliſſęus à nympha eius, vt creditur nutrice: Xeneos, ſiue Hoſpitalis de quo Virgilius: *Iuppiter hoſpitibus nam te dare iura loquuntur*. Triſonius, & Caſius a Caſio mõte & ciuitate quędã Aegypti, Ammonius ab arena, quæ grecè

ἄμμος appellatur, in qua repertus est, vt quidā putant, vel à galea, qua in bello vsus est, cuius galeæ insigne fuit arietis caput, à quo Κερατοφόρος siue cornutus vocatus est. Dictus est insuper Eleutherius (unde Eleutheria festa in Græcia in honorem Iouis Eleutherij celebrata) quem σωτῆρα, id est, liberatorem vocabant. Celebrabantur hæc in Syracusers Tarenti, apud Plateenses in Caria, in quibus nec heris in seruos, & magistratuum maleficos animaduertere licebat, vnde Eleutheria a libertate dicta. De porticu Eleutherij Iouis, qui Athenis fuit, meminit [t] Plato. Dictus est quoq; Seruator, quòd illius opera sese liberatos fuisse à Medis crederent. Item ἀγοραῖος ζεὺς, id est Iupiter Forensis: & Καταιβάτης ζεὺς, id est discensor cognominū, testimonia habentur in numismatibus græcis. Nec non ὅριος ζεὺς, i. Iupiter terminalis, terminorum scilicet præsul, cuius imago cornuta conspicitur vetusta in terminis marmoreis plurimorum locorū. Nominatus etiam est Νεφεληγερέτης, i. congregator nebularum, quod eas congreget. Multa insuper alia nomina ac dignitates Ioui superstitiosa antiquitas ascripsit, & quandoque etiam ipsum victorem nuncupauit, vtpote qui illis victorias donare crederetur. Quapropter etiam eum cum victoria in manu sculpserunt, nec non & cum sceptro, & nonnunquam etiam sculpebant victoriam, quę illum laurea redimeret, vt in antiquo Calcidonio Venetijs vidi apud piæ mem. Patriarcham Aquileię, qui, vt erat uir singulari humanitate, multa mihi peregrina in suo Chimiliarchio ostendit, ac inter ea Iouem hunc victorē in Calcidonio antiquissimo, magnitudine ferè numismatis. Hic lapis antiquitus Ioui Fulguratori consecratus fuit, quòd ex eo chalybe icto ignis eliceretur; vnde hodie etiam milites nostri in catapultis bellicis optimo successu eo vtuntur. Dicebatur item Iupiter Anxurus, vt videre est in argenteo quodam nummo, in quo ab vna parte est duplex titulus, nempè IOVIS AXVR. C. VIBIVS, & GN. Erat autem barbata ac intonsa eius facies, in altera verò numismatis parte erat quidem barbata, sed galeata, & vultu toruo cum hoc nomine PANSA. Imago Iouis erat strata hastam dextra, sinistra poculo quoddam simile tenens. Vidi etiam antiquissimum numisma ęreum paruum apud D. Fuluium Capibouium ciuem Bononiensem, harum rerum antiquarum summum scrutatorē, in cuius posteriori parte erectæ figuræ Aquila Chrysaeto Bellonij similis cōspicitur cum inscriptione ΑΠΟΛΛ. fortasse ΑΠΟΛΛΩΝΙΕΩΝ (de vrbe, siue oppido Ἀπολλωνίῳ, vide [u] Hubertū Goltziū). In anteriori verò caput, fortasse Iouis Anxuri, sine inscriptione. Placuit numisma hoc hîc inserere, vt humaniorū literarū studiosi videāt, quî sæpenumero authores in his, quæ ad antiquitatem spectant, decipiantur. Fertur igitur Iupiter cognominatus Anxurus in Italia in tractu Campaniæ, habitu puerili imberbis. Meminit eius etiam [x] Virgilius:

Circeumq; iugum quis Iupiter Anxurus aruis
Præsidet.

Quo loco Maurus Seruius doctissimus interpres, circa tractum, ait, Campaniæ colebatur puer Iupiter, qui Anxurus dicebatur, quasi ἄνευ ξυροῦ, id est sine nouacula, quia barbam nūquam rasisset, vnde doctissimus [y] Constantius Landus ex numismate istoc apud Frācīscum Nouelium Placentinum à se viso inquit: Videant modò peritiores num id, quod dixit Seruius, verum sit, cùm in numismate Iouis Anxuris barbata facies fuerit. Nam imberbem esse magis Phœbo conuenit, & Baccho, quorum ęterna iuuenta à Poëtis celebrata est. Vnde Tibullus:

Solis æterna est Phœbo Bacchoq; iuuenta,
Nam decet intonsus crinis vtrumq; Deum.

Aut igitur dicendum est, quidem barbatum fuisse, vt & numisma ostendit, sed nunquam rasisse barbam. Ideo iuuenem Deum, aut erit intelligendum, si fuit puer, nunquam rasisse barbam, quia imberbis fuerit, quod numisma facie barbata fictum negat: quod etiam numisma diademate coronatum capitulum habuit. Fuit & Anxur vrbs Trachina, nunc Terracina dicta.

Sed antequam ad reliqua numismata, in quibus Aquila sculpebatur, sermonem cōuertam, primò cur Ioui ea magis, quàm cæteræ alites, sacra dicerenē, dein quæ fulminis figura in numis, & quid sibi ea vellet, paucis declarabo. Quantum ad Aquilam attinet, sunt qui asserant Ioui eam ideo consecratam fuisse, quòd ipse primus in Creta Aquilę nidum inuenerit, & postmodum ea in venatu vsus fuerit, ideoq; Leoni etsi quadrupedum regi, & Regulo auiculæ prætulerit. Vnde in nummo Alexandri Magni ab vno latere Iupiter sedēs sceptrū sinistra, dextra Aquilam tanquam auceps portat: inscriptum est ad latus ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. ab alio latere conspicitur eius caput. Reperiuntur & alia eiusmodi numismata Græcorum potissimùm, in quibus Iupiter Aquilam pariter dextra portat. Alij verò ideò Ioui datam Aquilam volunt, quoniam ea Auium regina dicatur, ob victorias scilicet, quas ab alijs auibus illa reportat. Hinc cum inter clarissima & amplissima donaria, quæ in Metaponto vrbe Ioui Olympico mittebantur, etiam simulachrum eiusdem esset insigni specie, quod altera manu fulmen, altera Auem teneret, capite vernis floribus ornato, Auem illam Aquilam peculiarem Iouis alitem crediderim. Quò ad ful-

Eleuteria festa quæ.

[t] In Theagene.

[u] In Thes. Reg. pop. oppid. fluuior.

Iupiter Anxurus cur ita dictus.

[x] Li. 7. Aen.

[y] De numismatibus.

Aquila cur Ioui sacra dicatur.

ad fulmen, cuius toties etiam meminimus; ſculpitur id cum alis & tribus aculeis, quorum vnus ad inſtar ſagittæ videtur, quia fulmina non rectà procedunt, ſed tortuosè, ſecundum diuerſos aculeos: alij terebræ, alij flāmę ignis ſimiles ſunt, quos crediderim propriè fulgura dici. ex quibus multa non ſolum vnà cum Ioue in numis, ſed in clypeis etiam militum conſpiciuntur, vt in columna Traiani & alijs numiſmatibus videre eſt. Atque hinc legio quędam temporibus Augusti, vt Dion Caſſius ſcriptum reliquit, fulminatrix, & fulminifera dicta eſt, quãuis Xiphilinus ita vocatam velit ob miraculum illud, quod Chriſtiani ſub M. Aurelio edidêre. Qui deficiente ſitibundo exercitui eius aqua, rogati ab Imperatore ingentem imbrem, ex quo commodè bibere potuit exercitus, tempeſtiuè a Deo precibus impetrarunt ſimul cum fulminibus, a quibus hoſtium Marcomanorum exercitus ictus, Chriſtianis victor am reliquit. Atq; hinc ab eo tempore ea legio, ſub qua milites Chriſtiani militabãt, fulminifera dicta, & fulmine pro inſigni vſa eſt. Erat autem legio duodecima cognominata, antiquiſsima ſanè, quæ nempe ſub ipſo Cæſare cùm in Gallijs, tum etiam contra Pompeium ſtrenuè militans, ab ipſo plurimum comẽdatur. Miraculi verò illius à Chriſtianis, vt diximus, impetrati etiam Tertullianus meminit, eademq; repetit Euſebius Pamphilus, & apud Græcos Apollinaris, qui etiam ipſam legionem, pro inſignis facti miraculo, mutato nomine, vocitatã dicit ab Imperatore fulmineam. Tertullianus verò M. Imperatoris epiſtolas etiamnunc habere dicit, quibus de hiſce apertius indicatur. Porrò hanc inclinante repub. in Aſiam tranſlatam reperio. Scotus enim illius ſub Duce Armeniæ ad Melitenam meminit, niſi alteram extitiſſe vnà cum VVolphgango Lazio Viennenſi etiã credamus. Sed vt, vnde digreſſa eſt, oratio reuertatur. Seruius aliiq; veteres ſcriptores, tres fulmini proprietates aſcribunt, adurentẽ nempè primam, ſecundam frangentem, perforantem ſeu terebrantem tertiam. Addunt etiam fulguri alas ob velocitatem & radios tortuoſos & nõ rectos, quòd ſcilicet modò ædes, modo arbores, modò maria fulmẽ feriat. Quod verò de Ceraunio lapideo dicitur, qui linguę & aculei ſagittæ ſimilis eſt, aliquãdo ſub terra inueniri; id experiẽtia verum eſſe comperi & adhuc in meo Muſęo talem lapidem cæli tempeſtate detectum prope quercũ in agro Bononienſi, ex ipſius terræ viſceribus ad tres, & amplius cubitos erutum, aſſeruo: eſt autem totus denticulatus. Sed aduertendum eſt in Melitenſi Inſula lapides Ceraunijs admodum conſimiles effodi, & multis pro ijs venales obtrudi. Hi lapides à Cardano ophioglosſi ſeu linguæ ſerpentis, ab alijs linguæ natricis, nuncupantur. Horũ etiam multas differentias videre eſt in noſtro Muſęo. Verumenimuero nunquid & alijs Dijs, præter Iouem in numiſmatibus fulmen attributum ſit quiſpiam à me quærat, cui reſpondeo Iunoni & Mineruæ etiã aliquando dari, vt cõſtat in primis ex numiſmate Domitiani & [a] Virgilio, vbi de vindicta Iunonis, quã ab Aiace Oileo ob illatã in tẽplo ſuo Caſſãdrę vim ſumpſit, loquitur:

Fulminatrix legio.

Aqua cælitus impetrata.

Fulminis tres proprietates.

Ceraunũ lapideum.

Ophioglosſus lapis.

Fulmen Iunoni, & Mineruæ quãdoq; attributum.

Ipſa Iouis rapidum iaculata in nubibus ignem

Quod verò hiſce Deabus fulmen tribuatur, ratio talis aſsignari poteſt: quoniam ſcilicet Iuno aër eſt, vel, vt rectius dicam ſecũdum Poetas, aëris Dea, & in aere intra nubes fulmina gignuntur: Palladi verò ad oſtendendum furorem & ignem; Vnde [a] Virgilius

[a] *Li. 1. Aen.*

[a] *Li. 6. Aen.*

——duo fulmina bella

Scipiades

Sed hæc obiter dicta ſint, nam & antè alias rationes aſſignauimus, cur Aquila & fulmen Ioui ſoli dicarentur: reuertamur modo ad numos, qui Aquilam cum fulmine & Iouem ferunt.

M. Antonij triũuiri numiſma.

Aereũ M. Antonij triumuiri numiſma excuſum eſt an. Orbis 3931. Ab Vrbe cõdita 721. Ieſu Chriſti, 31. in quo ab vna parte Antonij caput conſpicitur cum inſcriptione IMP. ab alterà verò Aquila inſiſtens fulmini cum caduceo. Hoc anno Cn. Domitius Aenobarbus & C. Soſius (Dioni Soſſius) conſules facti ſunt.

Domitiani numiſma.

Inſiſtit quoque fulmini Aquila, quę conſpicitur in aureo Domitiani numiſmate excuſo an. O. 4039. V. C. 829. I. C. 77. inſcriptio eiuſmodi eſt IVPITER CONSERVATOR. ab alia uerò, eaque anteriori parte talis IMP. CAES. DOMITIANVS AVG. P. M. Aliud Domitiani numiſma idem cum ſuperiore, ſed ex argento, cuſum eſt an. O. 4045. V. C. 835. I. C. 83. Argenteum eiuſdem numiſma repertum eſt, cuius anterior pars habebatur hoc pacto IMP. CAES. DOMITIANVS AVG. GERMANIC. Poſterior hoc modo P. M. TR. P. III. IMP. V. COS. X. P. P. ibidem erat Aquila cum fulmine. Hoc numiſma factum eſt an. 4046. V. C. 836. I. C. 84. Hic neminem unquam uerè & ex animo dilexit, præterquam paucas mulieres. Homo audax, & iracundus; inſidiator, & uafer, temerarius, & fraudulentus.

Neruæ numiſma.

In numiſmate Neruæ quod an. O. 4060. V. C. 850. I. C. 98. excuſum fuit, præter Aquilam fulmini inſiſtentem, laurea circunſcripitur cum huiuſcemodi græca inſcriptione in auerſa parte: ΝΕΟΥ ΙΕΡΟΥ ΑΕΤΟΥΣ. in aduerſa uerò: ΑΥΤ. ΝΕΡΟΥΑΣ ΚΑΙΣ. ΣΕΒ.

Hadriani numiſma.

Viſum eſt Hadriani numiſma, in cuius prima parte radiatum caput erat, & talis inſcriptio

TAT.

ΑΥΤ. ΚΑΙΣΑΡ ΑΔΡΙΑΝΟΣ ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ. in secunda uerò ΔΙΟΣ ΝΑΟΣ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ. Præterea expressum est templum sex columnarum, in cuius medio Iupiter dextra fulmē, sinistra sceptrum cum Aquila, ad dextram Pallas & Mercurius, ad sinistram Mars & Venus & duæ aliæ figuræ sedentes in gradibus, ut uidere est in picturis Alberti Principis Bauariæ. Hoc numisma excusum est anno O. 4100. V. C. 890. I. C. 138. eodem anno ad 6. Id. Iulij. Hadrianus Imp. moritur.

Antinoi numisma habetur, quod sic inscriptum fuisse legi ΗΠΑΤΡΙϹ ΑΝΤΙΝΟΟΝ ΘΕΟΝ, ab alia uerò parte ΖΕΥϹ ΑΥΤΟΚ. ΠΑΤΗΡ. ubi etiam est Aquila fulmini insistens. Antinoi numisma.

Non omittam illud Antonini Pij, in cuius aduersa parte Iupiter stat cum Aquila ad pedes dextra fulmen, sinistra temonem habens, cum hisce literis, partim Latinis, partim Græcis nēpe: L. T. Q. ΤΑΡϹΟΥ. Anterioris uerò partis inscriptio sic habebat ΑΥ. Τ. ΑΙΛ. ΑΔΡΙΑ ΑΝΤΩΝΕΙΝΟϹ. Numisma hoc usum est an. O. 4123. V. C. 913. I. C. 161. quo tempore nonis Martijs Imperator obijt. Antonini Pij numism.

Aliud Antonini Pij numisma reperitur, in cuius posteriori parte Iupiter insidet Aquilæ, dextra pateram, sinistra scipionem tenens, hac adiecta inscriptione, græcis characteribus expressa. Δ. ϹΡΑΤ. ΘΥ Ρ. in posteriori verò ΑΥΤ. Κ. Τ. ΑΙΛ. ΑΔΡ. ΑΝΤΩΝΙΝΟϹ ΕΥϹ ϹΕΒ. Fuit is Imperator singularis eloquētiæ, nitidæ literaturæ, præcipuè sobrius, diligens agricultor, mitis, largus, ab alieno abstinens, & omnia hæc cum mediocritate, & sine iactātia. Cum esset longus & senex, incuruareturq́; tiliaceis tabulis in pectore positis fasciabatur, vt rectiùs incederet. Antonini Pij natura qualis.

Scribit Antonius Augustinus Antonini Pij huius reperiri numisma, in quo adest fulmen, & Auis, quæ sceptrum ore tenet. Hanc Auem dicūt quidam esse Aquilam, nonnulli uerò Columbam: hanc iuxta Pij naturam: illam ad suam potentiam, cum alius Iupiter in terris esset, Inscriptio talis erat PROVIDENTIA DEOR.

M. Aurelius Antoninus cognomento Philosophus in suo numismate quod an. O. 4116. V. C. 906. I. C. 154. excusum est, figuram stantem habuit, quæ dextram super ara extēdebat, sinistra quasi scipionem cum Aquila gerens, atq; ex auersa parte cum tali inscriptione TR. P. VIII. C. II. in aduersa verò AVRELIVS CAESAR AVG. PII. F. Is cùm in plurimos toto ferè sui principatus tēpore morbis incidisset Galeni Pergameni medici clarissimi opera usus est. Antonini Philosophi numisma.

Iupiter nudus dextra globū cum victoriola, sinistra hastā tenens, & ad pedes Aquila conspiciuntur in numismate argenteo M. Aurelij Cōmodi Antonini, qđ an. O. 4145. V. C. 935. I. C. 183. excusum fuit. Huius pars prior inscribebatur ita M. COMMODVS ANTON. AVG. PIVS; posterior autem TR. P. VIII. IMP. VI. COS. IIII. P. P. S. C. Aliud eiusdem numisma cusum esse obseruaui idq; an. O. 4151 V. C. 941. I. C. 189. in cuius altera parte sic inscriptum erat M. COMMODVS ANTONVS P. FELIX AVG. BRIT. in altera verò IOVI IVVENI P. M. TR. P. XIIII. COS. V. PP. S. C. Hic Iupiter stabat sinistra hastam, dextra fulmen habens cum Aquila ad pedem dextrum. Commodi numismata.

L. Septimius Seuerus Pertinax duo numismata habuit, quorum in vno eoq; argenteo prioris partis inscriptio talis erat SEVERVS PIVS AVG. posterioris autem P. M. TR. P. XIII. COS. III. P. P. Huius lateris sculptura Iouem exprimebat tenentem dextra fulmen, sinistra hastam, ac Aquilam ad pedem dextrum. Numisma hoc an. O. 4167. V. C. 957. I. C. 205. cusum esse reperi. Post autem annis sex elapsis, aliud Septimij Seueri ex argento quoq; numisma excusum tradunt, quod ab vna parte eaque auersa Iouem sedentem exprimebat tenentem dextra victoriolam, sinistra hastam cum Aquila & inscriptione P. M. TR. P. XVIIII. COS. III. PP. Anterior verò pars sic se habebat SEVERVS PIVS AVG. BRIT. Pertinacis numisma.

M. Aurelio Antonino Caracallæ numisma excusum fuit an. O. 4176. V. C. 966. I. C. 214. in cuius priori parte sic inscriptum erat ANTONINVS PIVS AVG. GERM. in posteriori verò Iupiter stabat nudus dextra fulmen, sinistra hastam cum Aquila tenens, adiecta inscriptione P. M. TR. P. XVII. COS. IIII. P. P. In alio quoque Antonini Caracallæ numismate Iupiter sedens cum Aquila conspicitur, tenetq; dextra victoriolam, sinistra hastam: vtraque numismatis pars inscriptionem superiori similem habet, nisi quod vbi dicitur TR. P. XVII. hîc habetur XVIII Hoc numisma excusum est an. O. 4177. V. C. 967. I. C. 215. Caracallæ numisma.

Habuit Seuerus Alexāder Iuliæ Mamææ filius numisma, in cuius dextra parte talis erat inscriptio IMP. ALEXANDER PIVS AVG. in sinistra siue auersa P. M. TR. P. V. COS. III. P. P. ibi pulcherrimū sacrificiū cōspiciebatur cū Imperatore, quatuorq; militibus, duobus hinc inde, & sacerdote, in medio tēpli Iupiter insidens, Aquilæ sinistra fulmen vibrat. Numisma hoc cusum est an. O. 4188. V. C. 978. I. C. 226. Is tantæ assiduitatis erat, vt ne vllum quidē diem sine exercitio aliquo transire pateretur. Eodem, quo natus erat, die, cum imperasset annis tredecim, trucidatus est à militibus in Gallijs. Argenteum eiusdem numisma reperitur an. O. Alexandri numism.

O 4194.

4194. V. C. 984. I. C. 232. excusum, in cuius priori parte aderat huiuscemodi inscriptio IMP. ALEXANDER PIVS AVG. posterior verò pars hanc exprimebat IOVI PROPVGNATORI: ibi Iupiter dextra fulmen habet, sinistra Aquilam.

Valeriani numisma.

Numisma ex ære P. Licinij Valeriani excusum est an. O. 4222. V.C. 1012. I. C. 260. cum hisce in anteriori parte characteribus Græcis ATT. K. AIKIN ΒΑΛΕΡΙΑΝΟΣ: in auersa vero ΕΦΕΣΙΩΝ. Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Hic exprimitur Iouis nudi figura, quæ dextra tenet fulmen, sinistra Aquilam, aut aliam Auiculam.

Diocletiani numis.

C. Valerij Diocletiani numismata duo ex ære inuenta sunt cum eadem inscriptione in anteriori parte, nempe ΔΙΟΚΛΗΤΙΑΝΟϹ ΣΕΒ. in auersa verò vnius eorum, Iupiter stabat, sinistra tenens hastam, & Aquila ad dextrum pedem: alterius autem pars eadem Iouem in subsellio sedentem continebat, habentem dextra pateram, sinistra hastam cum Aquila ad pedes. Hæc numismata cusa sunt an. O. 4246. V.C. 1036. I.C. 284. Is post depositum imperium senio confectus, priuatus mansit Salonis agriculturam exercens annis decem.

Aliud eiusdem ex ęre numisma percussum est an. O. 4245. V.C. 1035. I. C. 283. cum tali inscriptione IMP. C. VAL. DIOCLETIANVS AVG. ab alia parte IOVI CONSERVAT. vna cum Ioue nudo stante, dextra fulmen sinistra hastam gestante.

Liciniani Licinij numisma.

Aquila quoque Iouis fulmen tenens, habetur in auersa parte numismatis ærei C. Valer. Liciniani Licinij. Addita est huiuscemodi inscriptio IOVI CONSERVATORI AVG. in altera verò sic inscriptum erat IMP. LICINIVS AVG. Numisma hoc cusũ est anno O. 4271. V.C. 1061. I.C. 309. Eodem anno alia duo numismata eiusdem Liciniani Licinij excusa sunt, quorum vnũ ex ære eiq; minuto in priori parte sic inscribebatur IMP. LICINIVS P. F. AVG in posteriori verò IOVI CONSERVATORI SIS. hac in parte conspiciebatur Iupiter, dextra victoriolam, & Aquilam, & sinistra hastam tenens. Alterũ numisma ex argento ab vna parte talem inscriptionem habebat IMP. C. VAL. LICIN. LICINIVS P. F. AVG. ab altera verò IOVI CONSERVATORI AVGG. NN. TSA: vbi erat Iupiter, dextra imagunculã tenens, & Aquila. Reperitur & aliud eiusdẽ Licinij Liciniani numisma ex auro, in cuius altera parte continetur statua Iouis nuda, pallio de collo pendente, sinistra hastam, dextra globũ tenens, in quo victoria alata imposita erat, sinistra ramum palmæ, dextra coronã lauream fert. A dextro eius statuæ latere, ad pedes Aquila alis expansis, & à sinistro captiuus vinctis manibus apparet, supra quem characteres hi notati XIII. Inscriptio talis est addita IOVI CONSERVATORI & inferius subscriptũ legitur SVNG. Pars autem anterior sic inscribebatur IMP. LICINIVS P. F. AVG. & in hac Imperatoris laureatum caput cernebatur, effigie barbata, à cuius ceruice fascia serto annexa pendebat. Is annis quindecim elapsis a militibus cum Martiano interfectus est. Sunt qui scribant, cùm filiam Christianæ religionis cultricem ab equis iuberet discerpi, (Christianis infensissimus) ipsum à suorum uno, morsu interfectum esse.

Aquilam apud D. Fuluium Capibouium in numismate æreo paruo vidi, expansis alis & fulmen pedibus gerentem, cum astro ante pectus multis radijs micante: in huius parte est talis inscriptio ΟΤΡΩΝ. quæ ob temporis vetustatem corrosa difficillimè comprehendi potest: ex altera parte caput galeatum imberbe: in superiori numismatis ora hæ literæ sunt ΕΤ fortè ΕΤΑΙΩΝ, vel fortasse ΕΤΑΕΩΝ, & tum Neronis fuerit, aut ΕΤΒΟΙΕΩΝ, aut ΕΤΠΑΤΡΙΔΩΝ, tum Vespasiani fuerit; aut ΕΤΘΗΝΙΤΩΝ.

Municipię Augusti numisma.

Coloniæ & municipia Augusti post eius obitum numisma excuderunt, an. O. 3976. V. C. 766. I. C. 14. cum hac inscriptione DIVVS AVGVSTVS PATER ab vna parte: ab altera verò S. C. hic adest figura militaris galeata stans, dextram eleuans inter duas alias, quarum altera (Vestam puto) insidet subsellio, sinistra cornucopiam tenens; altera (Iouem arbitror) stans, hastam puram dextra tenet, cum victoria alata, in medio Aquila, & monstra.

Põpeij Magni numus.

In argẽteo Pompeij Magni numo conspicitur columna cũ supraposito Neptuno reduce, sinistro pede nauis rostrũ calcãte, infra quem triremis fuscina est, & Aquila legionaria, cũ inscriptione MAG. PIVS IMP. ITER. Hic numus an. A.C. 66. V.C. 686. O. 3896. excusus est.

Aquila sceptrum Romanorum, quod ita dictum credo, quoniam supra Aquila insideret, conspicitur in numismate argenteo Augusti. Tenebatur manu hoc sceptrũ ab homine quodam galeato, nudo, erectæ staturæ, obscenas partes veste operiente, & manu sinistra aliud tenente signum, quod fortasè cohortis fuerit, cum his verbis, nempe ab vna parte SIGNIS: ab altera RECEPTIS. Idem illud etiam conspici potest in alijs numismatibus eiusdem Augusti non tantùm æreis, verùm etiam aureis, nec non & in Tiberij, Claudij, Galbæ, & Vitelij numismatibus varijs conspicitur.

Tiberij Claudij Galbæ Vitellij numismata.

Traiani numismata.

Iupiter stans, dextra pateram porrigens, sinistra sceptrum tenens, cui Aquila imposita est,

conspicitur

conſpicitur in auerſa numiſmatis Traiani parte cum tali inſcriptione ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞ. (aliud ΕΞΟΥϹΙΑϹ) ΥΠΑΤοϲ ΚΟΙΝΟΝ. ΚΥΠΡΙΩΝ. Aduerſæ verò partis inſcriptum ſic habet ΑΥΤ. ΚΑΙϲ. ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝΩ ΑΡΙϲΤΩ ϲΕΒ. ΓΕΡ. ΔΑΚΙΚ. Numiſma hoc poſt Traiani mortem factum fuit.

Traiani numiſmata.

Traiani numiſma aliud reperitur cum figura in ſuggeſtu ſtante, ad cuius pedes duę alię paruæ figuræ & quatuor Aquilæ. Figura illa dextra tenet ramum oleæ, ſiniſtra ſcipionem aut baculum, eius capiti Victoria Lauream imponit. Priori parti ſic erat inſcriptum IMP. CAES. NERVAE TRAIANO AVG. GER. DAC. P. M. TR. P. COS. V. P. P. poſteriori ſic S. P. Q. R. OPTIMO PRINCIPI S.C. Numum hunc excuſum eſſe reperio an. O. 4068. V. C. 856. I. C. 106.

Hadriani numiſmata.

HADRIANVS AVG. COS. III. P. P. ita inſcriptum eſt argenteo cuidam eius numiſmati, in anteriori parte; in oppoſita verò ſic legitur DACIA S.C. Hîc figura mõtibus inſidet, dextra Aquilam legionariam, ſiniſtra ramũ tenens. Hoc numiſma percuſſum eſt an. O. 4086. V. C. 876. I. C. 124. Duo capita alis expanſis Aquilæ impoſita, cum his literis L. I H. viſa ſunt in auerſa alterius numiſmatis. Hadriani, quod excuſum fuit an. O. 4100. V. C. 890. I. C. 138. Huius aduerſa pars ſic inſcripta ΑΥΤ. ΚΑΙϲ. ΤΡΑΙ. ΑΔΡΙΑΝοϲ ϲΕΒ.

Antonini Caracallæ numiſma.

M. Aurelius Antoninus Caracalla numum habuit, cum inſcriptione ab vna parte tali Μ. ΑΥΡ. ΑΝΤΟ. ΚΑΙ. ab alia verò ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΜΗΤΡΟΠ. Δ. Ε. S.C. Hac in parte figura inſidebat Aquilæ, dextra ramum, ſiniſtra ſcutum habens, cum alia figura humi procumbente. Cuſum eſt an. O. 4179. V. C. 969. I. C. 217.

Elagabali numiſma.

Aries inſultans oui, cum ædificio quodam ſupernè, & aſſiſtente figura quadam, altera parte Aquila legionaria conſpicitur in numo M. Aurelij Antonini Elagabali, in cuius prioris parte talis erat inſcriptio IMP. CAES. M. AVR. ANTONINVS P. F. AVG. in poſteriori verò COL. NEAPOL. Is cũ matre meretricio more omnia turpia exercuit. Circũcidit ſe, poſtea ex viro mulier factus, nupſit, appellabaturq; Domina & Regina. Tandem cùm ob impudiciſſimam & crudelem vitam omnibus eſſet inuiſus, à militibus interfectus eſt, & cùm eo mater, quæ eum in ordicus tenebat, an. O. 4184. V. C. 974. I. C. 122. quo tempore hoc numiſma excuſum fuit. Vtriuſq; capita abſciſſa, denudataq; cadauera primũ per circum & totam vrbem trahuntur: deinde mulieris corpus aliò, iſtius cadauer in Tiberim pondere annexo præcipitatur, ne vnquam ſepeliri poſſet.

Alexander numiſma.

Habuit Seuerus Alexander inter alia numiſmata vnum, cuius pars vna ſic inſcribebatur ΑΔΡϹΕΥΔΑΕΞ ΑΜΑϹΙΑΙΗΤΝΕ ΠΡΠΟ quę quidẽ inſcriptio nõ legitima videtur. Aderat inſuper in hoc numiſmate figura inter quatuor equos cum Aquila in ſubſtructione quadam ex lapide quadrato, cum notis ΕΤϲΚΗ. Alia verò pars eaque prior habebat hanc inſcriptionem ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΥΡ. ϲΕΒ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟϲ. Numiſma hoc eo, quo occiſus fuit Imperator anno cuſum eſſe tradunt, nempè O. 4197. V. C. 987. I. C. 235.

Maximini numiſma.

Maximini argẽteum numiſma reperitur, quod anno ſequenti percuſſum fuit, in cuius anteriori parte eiuſmodi inſcriptio legebatur IMP. MAXIMINVS PIVS AVG. in auerſa verò P. M. TR. P. II. COS. P. P. S. C. Erat hic currus triumphalis, cui inſidebat Imperator, dextra ramum, ſiniſtra Aquilam legionariam tenens, poſt quem ſtat victoriola alata, dextra ſertum Imperatori imponens, ſiniſtra habens ramum palmæ. Is in prima pueritia paſtor fuit, & opilio in mõtibus Thraciæ, vbi & natus erat, procerus adeo, vt ad pedum octo & propè ſemis longitudinem perueniret, calciamentum eius pede maius hominis veſtigio, atq; menſura: tantæ uoracitatis, vt vno die ſexaginta carnis libras ederet, amphorã Capitolinã vini biberet. De eo hoc extat memorandum, quod Germaniam ingreſſus cum omni exercitu, hoſtes vicit, per trecẽta vel quadringẽta millia barbarici ſoli, vicos incẽdit, greges abegit, prædas ſuſtulit, plurimos Barbarorũ interemit, militem diuitẽ reduxit, innumeros hoſtes cepit; & niſi Germani per amnes & paludes in ſyluas confugiſſent, omnem Germaniam in Romanam ditionem redegiſſet.

Philippi numiſma.

Conſpicitur in æreo numiſmate M. Iulij Philippi figura coronã turritam in capite geſtans, ſaxo inſidens, dextra tenens Aquilam & ad pedes animal alatum inſtar Pegaſi: Hîc quoque talis erat inſcripſio ΦΑϲΑΜΟϲΑΤΕΩΝ. ΜΗΤΡΟΠΚΟΜ. in alia verò parte ΑΥΤΟϲ. Κ. Μ. ΙΟΥΛΙ. ΦΙΛΙΠΠΟϲ ϲΕΒ. Hoc numiſma excuſum fuit an. O. 4211. V. C. 1001. I. C. 249. Sunt qui hunc Philippũ Chriſtianũ fuiſſe tradant, quorũ teſtimonio hominis perfidia fidẽ abrogat.

Decij numiſma.

Tradit Adolphus Occo Traiani Decij quoddã numiſma ex ære Corinthio albo pulcherrimũ ac rariſſimũ, reperiri quod belli Gothici primi tempore, quo & ipſe Imp. obijt, cuſum eſt, anno nẽpe O. 4213. V. C. 1003. I. C. 251. Huius pars aduerſa ſit inſcripta ΑΥΤ. Κ. Γ. ΜΕΚΥ ΔΕΚΙΟϹ ΤΡΑΙΑΝΟϹ ϲΕΒ. Auerſa verò ita ϲΕΠΚΟΑΡΠϲΑ ..... ΩΝΛΙΙ. Figura hic ſacrificans cernebatur, ſiniſtra cornu Amaltheæ geſtans, ſupraſtante Aquila. Hic Imperator à mili-

tibus Illyricianis factus, dehinc à Senatu Augustus dictus. Vir bonitate Traiano adæquatus, ob vitæ præstantiam omnibus charus, & in omnibus laudandus, si à Christianorum supplicio abstinuisset, in quos plurimum desæuijt, adeoq; crudelis fuit, vt publico edicto proposito omnes Christi cultores necari iusserit. Iam tyrannidem vlcisci Deus voluit. Nam cùm aduersus Gothos, Moesiam, & Thraciam infestantes audacius, quam consultius pugnaret, a Treboniano Gallo duce limitis Moesiæ proditus (quorundam sententia) cum toto exercitu cæsus, corpusq; paludis voragine absorptum, nec vsquam repertum est. Filius primo conflictu extinctus.

Licinij Galieni numisma.

Inter numismata P. Licinij Gallieni vnum reperitur ex ære quod anno O. 4218. V. C. 10 8. I. C. 256. percussum est: in cuius vna parte tale erat inscriptum VIRTVS AVG. Duo ibidem milites hastati, alter globum sinistra tenens, alter Aquilam dextra.

Martiniani numisma.
* In vita Constantini.

Martiniano Imperatori, cuius meminit * Sextus Aurelius Victor, numisma fuit, cuius pars prior talem inscriptionem exprimebat, nempè DNN. MARTINIANVS P. F. AVG. posterior verò IOVI CONSERVATORI XIII. S. M. H. A. prætereà ibidem figura nuda stabat, dextra globum cum victoriola, sinistra hastam, cum Aquila gestante sertum rostro ad dextram, captiuus reuinctis ad tergum manibus ad læuam.

Aqla cum Auibus. Antonini numisma.

AQVILA, Pauo, & Noctua insculptæ sunt in numismate quodam ex ære Antonini, idq; in eius auersa parte cum hac inscriptione suprà COS. III. infrà verò S. C. His tribus Auibus, figurati sunt Iupiter, Iuno, & Minerua, nempe Iupiter Aquila, Pauone Iuno, Minerua Noctua. Numismatis huius pars prior Imperatoris laureatum caput habebat effigie barbata, à ceruice fascia serto alligata pendente. Inscriptum hocce circa numismatis oram, nempe ANTONINVS AVG. PIVS P. P. TR. P. COS. III.

Syracusarũ numismata.

In numismatibus Syracusarum est insculpta Aquila Ardeam, uel, vt alijs placet, Vulturem pedibus prehensum tenens, in alia verò parte est cancer & sub eo duo delphini.

Aquila cũ quadrupedibus.
Cęsaris Augusti numisma.

AVREVM Cæsaris Augusti numisma cusum est an. O. 3927. V. C. 717. I. C. 35. cuius pars prior sic inscribebatur IMP. CAESAR DIVI F. PONT. IIIV R. ITER. R. P. C. in altera verò parte conspiciebatur Templum Martis, cui inest currus temone erecto; ei equus insidebat, & in curru medio sceptrum insistente Aquila alis expansis.

Iuliani Apostatæ numisma.

Fl. Claudius Iulianus Apostata numisma habuit, in quo ab vna, eaq; priori parte eius galeatũ caput effigie barbata insculptũ est, humeris loricatis antè, & pòst, apparet quoq; clypei pars aliqua, sicuti & sagittæ, vel hastæ superna. Circumscriptio talis FL. CL. IVLIANVS. P. F. AVG. In numismatis huius parte altera Taurus, & supra eum duæ stellæ, ad pedes verò anteriores Aquila, cum inscriptione SECVRITAS REIPVB. infrà verò scriptum T. CONST.

Iuliani gesta.

Iuliani huius aliud ex ære numisma factum est an. O. 4322. V. C. 1112. I. C. 360. cum hac in priori parte inscriptione D. N. FL. CL. IVLIANVS P. F. AVG. posterior verò pars, vbi Taurus quoque cum Aquila erat, sic inscribebatur SECVRIT. REIP. CON. Is commissa cum Persis pugna, acceptoq; vulnere læthali, & manu cruore repleta, vt Christo impiè malediceret, in aerem sanguinem proijciens, dixit VICISTI TANDEM GALILAEE, VICISTI (sic enim Christum vocare solebat) ac vacuatus paulatim sanguine, vita solutus est. Christianos impio quodam odio insectatus, quanquam ab eorum sanguine abstineret, militiam tamen, & studia eis interdixit, ne doctores artium liberalium haberent, vnde materia deesset, & paulatim ingenium fidei defendendæ.

Papię gentis numismata.

Visuntur inter alia numismata Papiæ gentis duo ex argento, quæ L. Papius Celsus excudit, C. Papij filius, eius, qui Trib. Pleb. anno ab V. C. 688. L. Cotta & L. Torquato Coss. legem tulit, ne quis peregrinus in urbe consisteret; quæ lex mox Papia ab eo dicta fuit. Horum numismatum alterum ex parte vna caput habet Caprina pelle integris cornibus, auribus, & naribus, vice galeæ instratum: in altera uerò Lupam, quæ titionem ardentem ore prehendit, & Aquilam, quæ alis auram leniter afflat, cum inscriptione suprà, CELSVS. III. VIR, infrà PAPIVS. Alter nummus eandem Lupam, Aquilam, & inscriptionem habet ex vna parte, ex altera verò laureatum caput, cui retrò trophęum apponitur, cum subscriptione in semicirculo TRIVMPVS. Cæterum vt Papiam gentem Lauinio, aut Laniuio oriundam indicaret Papius, Aquilæ, & Lupæ monumenta, quæ in foro Lauiniorum extabant sopitæ Iunonis, quæ Lauinij colebatur, simulachrũ in denarijs expressit. Huius originem, quia celebris est, & scitu digna, ex * Halycarnasseo subiungendã duximus: *Fertur, dum Lauiniũ conditur, oblata Troianis quædã prodigia: in nemore orto sua sponte incendio, Lupũ ore aggessisse fomitem aridum, Aquilam verò alarum ventilatione flammã excitasse. Vulpem contrà cauda in flumen intincta ignẽ conatã extinguere: & nunc accendẽtibus, nunc extinguentibus praualentibus, tandẽ vicisse duos, illam verò abysse conatu irrito. Quo viso Aeneã dixisse, illustrẽ quidem & mirandã eam coloniam, sed suis incrementis inuidiosam & molestã cæteris, fore tamen, vt tandẽ vincat aduersarios, humana inuidia praualẽte fauore numinũ. Tã insigne futura vrbis fortuna*

Papię gentis origo.
* Lib. 1.
In Lauinio condendo prętagium.

sumæ præsagium tunc accidisse dicitur: ex tantoq́; rei monumento in foro Lauinensium effigies aree horum animalium adseruata longissimo tempore.&c.

Adraniorũ numismata.

Adraniorum numismata duo cusa esse inueni, eaq́; ex argento, in quibus ab vna parte Aquila Leporem pedibus, & rostro prehendẽs conspiciebatur cum hac inscriptione circùm ΑΔΡΑΝΙΩΝ, Horum alterum in auersa parte cancrum marinum cum tribus vtrinq; suprà orbiculis, & squilla, vt credo, infrà exprimebat: Alterum verò eundem cancrum marinum cum pectine inter maiores forfices suprà, infrà cum angue siue anguilla tortuosa, ad denotandam in eo loco anguillarum abundantiam.

Agrigentinorum numismata.

Tria Agrigentinorum argentea numismata reperiuntur, in quibus sculpta est ab vna parte Aquila Leporem pedibus premens, ac quandoq́; illum dilacerans rostro, cum inscriptione in eorum vno, tali ΑΚΡΑΓΑΝΤΟΣ, in altero ΑΚΡΑΝΤΟΣ, in tertio verò ΑΚΡΑΓΑΝ: Horum autem numismatum pars opposita cancrum marinum, & piscem exprimit. Vnius inscriptio talis ΑΚRΑΓ, alterius ΑΚΡΑ, tertij verò ΑΚΡΑΓΑ, in quo anguis est pisciculum ore tenens.

Zephyriorum numisma.

Inter Zephyriorum numismata vnum idq́; argenteum reperiri tradunt cum eadem Aquila leporem rostro & pedibus tenente, sed sine inscriptione: ab altera verò parte Apollinis tripos est in medio laureæ cum inscriptione tali prope tripodis dextram ΖΕΦΥΡ, ad læuam verò ΙΕΩΝ, nempe ΖΕΦΥΡΙΕΩΝ.

Locrẽsium numismata.

Locrensium duo cusa sunt ex argento numismata, quorum in vno ab vna parte humanum & laureatum caput atq; barbatum conspiciebatur cum inscriptione ante faciem ΛΟΚΡΩΝ, à sinistris spectantem. In altero trisulcum fulmen erat cum caduceo à dextris, & inscriptione superiori à sinistris. Amborum autem numismatum opposita pars Aquilam exprimebat Leporem pedibus premẽtem cum dicta inscriptione ΛΟΚΡΩΝ: prioris numismatis Aquila anteriorem leporis pedem rostro tenebat.

Faliscorũ numismata.

Totidem Faliscorum argẽtea numismata inuenta sunt; in quorum uno pars una Aquilam Leporem pedibus prementem, & sinistrum pedem anteriorem; in altero eadem pars collum dilaniantem exhibet. Prioris numismatis pars altera trisulcum fulmen habet inter has literas FA, quæ vnà cum dicto fulmine laurea circundantur, situm. Alterius numismatis pars eadem exprimit, additis tamen duobus alis fortè Aquilinis. Literæ FA, φαλισκων, id est Faliscorum significant.

Aquila cũ serpẽtibus. Faliscorũ numisma.

APVD eosdem populos est Aquila erecta, contractis alis, anguem erectum tortuosum, qui ore rostrum Aquilæ respicit, comprehensum tenens cum iisdem literis FA: ab altera parte est laureatum caput capillis a ceruice promissis, ac effigie barbata.

Licinij Valeriani numisma.

P. Licinij Valeriani numisma magnum ex ęre cum capite laureato, ac imberbi, & hac circumscriptione IMP.C.P. LIC. VALERIANVS AVG. habet in auersa parte Aquilam stantem, quæ rostro anguem tenere videtur, pòst habet insigne aliquod militare cum simpulo prope alam dextram, atque circunscriptionem talem COL. ... ROM ET..... Numisma hoc extra Romam ab aliqua Colonia in huius Imperatoris, & Romæ honorem cusum est, cum literæ dicant ROMAE ET AVGVSTO.

Diocletiani numisma.

Aquilam cum serpente quoque habuit in numismate suo ex auro C. Valerius Diocletianus. Huius pars vna sic inscripta est Α.Κ.Γ. ΟΤΑΑ. ΔΙΟΚΛΙΤΙΑΝΟϹ ϹΕΒ. altera sic ΕΤΟΥϹ. Percussum est hoc numisma an. O. 4246. V.C. 1036. I.C. 284. Is, in quibusdam Imperij regionibus tyrannis insurgentibus, vir prudens aduertens Imperij consorte opus esse, legit Maximianum, mox Galerium; Maximianum & Constantium Chlorum Cæsares fecit & adoptauit. In gubernanda rep. tanta fuit inter vtrunque Imp. concordia, vt alter alteri nunquam repugnauerit, & Maximianus, vt filius patri Diocletiano obtemperabat, qui se Iouium, Maximianus Herculeum appellauit.

Aquila cũ insectis. Pomponiæ gentis numismata. De famil. Rom. in famil. Pomp. In Numa Pompil.

EXTANT etiam Pomponiæ gentis numismata, inter quę vnum ex altera parte Aquilam habet alis expansis, quæ vno pede basi insistit, altero sertum continet, capite retroflexo ad scorpionem, quem paulò supra alam sinistram eò loci habet. Subscriptio est Q. POMPONI. altera numismatis pars caput gerit, quod Fuluius Vrsinus Iouis esse existimat, cum inscriptione antè RVFVS, retrò verò S.C. Huic genti aliàs plebeiæ à Pompone Numæ Pompilij regis filio, vt Plutarchus habet, origo fuit.

Aqla cũ aquatilibus. Põpeij Magni numis. * In Pompeio.

DELPHIN, & Aquila conspiciũtur in argenteo Põpeij magni numismate, quod excusum fuit an. O 3892. V.C. 682. A.C. 70. cum hac subscriptione MAGN. PROCOS. Vix pubescens, & ob ætatem nondum in Senatu admissus, de Hiarba Mauritaniæ Rege triũphat; anno nempe O. 3882. V.C. 672. Ante Christum 80. Eodem anno Magni cognomen a Sulla adeptus est.* Plutarchus: *Vt ergo Sulla venientem Pompeium aspexit milites(q́); incredibili astare robore, & ob pugnas strenuè gestas elatos, hilaresq́; esse. Ex quo exiliens, & Imperator de more appellatus, Pom*

peium & ipse Imperatorem contrà salutauit: quod præter omnium spem fuit, vt viro iuueni, necdum in Senatum admisso, id nomen Sulla communicaret, pro quo cum Scipionibus Mariysij certauerat. Idem: *Profectus ergo Sulla Pompeio obuiam, quam lætissime dexteram iunxit, eumq; ingenti voce Magnum salutauit, iussitq; omnibus qui tum aderant, vt similiter Magnum eum appellarent.* Altera numismatis pars sic habet VARRO PROQ. cui adiectum est Termini barbati simulacrum more Africano, vt quidam volunt.

M. Terētij Varronis numus. Terentia familia plebeia M. Terentium Varronem habuit, Magni Pompeij in Hispania Legatum, & præterea simul Proquæstorem. Hic numum cudit argenteum superiori omnino ferè similem, in quo Iouis Terminalis caput ex vna parte impressum est cum inscriptione retrò VARRO PROQ. ex altera vero Delphin primò, mox sceptrum, dein Aquila vtroque pede, leuiter atque vix alas diducens, torquata, cum inscriptione MAGN. PRO. COS. quæ duo postrema potestatis illius monumenta sunt. Nam Delphin ad maris Imperium pertinet, quod Cn. Pompeio ex S.C. bello Pyratico demandatum est, cui gerendo vnus ex quindecim legatis M. hic Varro præfuit, quo confecto rostrata corona a Pompeio donatus fuit. Sed quid si tria illa symbola æquè ad maris imperium pertinere dicamus? Est quidem alius Varronis numus ijsdem imaginibus, sed lōgè rudioribus, & inscriptionibus confusis, nec vt legi possint, impressus.

L. Caldi numisma. In numismate argēteo quodam L. Caldi Consulis caput expressum est, iuxta quod scipioni inside Aquila, & squilla etiam conspicitur, cum inscriptione CL. CALDVS COS.

Augusti numus. Aureum Augusti numum cum Aquila querceam coronam vnguibus tenente, in cuius coronæ medio S.C. & vtrinque duo rami lauri, exculptum esse an. O.3936. V. C. 726. A. C. 26. tradunt cum tali inscriptione AVGVSTVS DIV. F. COS. V I. CIVIBVS SERVATEIS. Cæsar hoc anno in VII. Consulatu AVGVSTVS, & rebus feliciter in Mœsia, Dacia, ac vniuersa Thracia per M. Crassum gestis, quod ipsius auspicijs ea victoria parta esset Imp. VII. appellatus est.

Aquila cū plantis. Antonini Caracallæ numisma. Aquila expansis alis rostro lauream tenens conspicitur in æreo M. Aurelij Antonini Caracallę numo mediocris magnitudinis cum huiuscemodi ex auersa parte inscriptione ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞΤΠΑΤΟC ΤΟ Β. in aduersa verò ΑΤΤ. Κ. Μ. Α. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟc. Hic numus conditus est an. O.4170. V.C. 960. I.C. 208. Aquila in corona laurea cum S.C. conspicitur in auersa Antonini Caracallæ huius, numismatis parte; in aduersa verò est talis inscriptio ΑΤΤ. ΚΑΙ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟc CΕΒ.

Alexandri numisma. Reperitur Seueri Alexandri numisma, in quo ex aduersa parte inscriptio talis habetur. M. AVREL. ALEXANDER CAES. ex auersa verò laurea est, in qua S. P. Q. R. Eam tenet Aquila cum inscriptione METROPOLIS. Hoc numisma excusum est, cum ipse Imp. adoptatus esset ab Elagabalo, anno nempe O.4183. V.C. 973 I.C. 221.

Decij numisma. NVMISMA Græcum M.Q. Traiani Decij magnum ex metallo albescente, in quo is pectore toto depictus, cū talibus literis circūcirca ΑΤΤ. Κ. Γ. ΜΕΚΥ. ΔΕΚΙΟC ΤΡΑΙΑΝΟC. CΕΒ. id est Imperator. Cæsar. Cn. Messius. Decius. Traianus. Augustus. Habet in aduersa parte Aquilā, quæ alis expāsis rostro coronā gerit triumphalem, palmamq; sub pedibus. Infra legitur S.C. circu circa hæc verba græca ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞΟΤCΙΑC. id est Tribunitiæ. potestatis. Numisma hoc Græciæ aliqua vrbs in gloriam huius Principis excussit, anno scilicet O. 4213. V. C. 1003. I.C. 251. quo tempore bellum Gothicum primum cœpit, obijtq; Decius. Numismatis huius mentionem facit Adolphus Occo, sed Aquilam tantum sinistrorsum spectantem ponit. Et quamuis nomen eius in hoc numismate desideretur, nihilominus opinantur quidam in Antiochia fuisse impressum. Sed hoc notatu dignum est, cur in hoc numismate S.C. quod in numismatibus Romanis tantum scribi solet, apponatur. Auem tamen, quæ in supina parte conspicitur, clarum est Aquilam esse, quam Romani in suis insignibus vsurpare solebant. Quę in hoc numismate expressa cum triumphali corona in rostro, palmaq; sub pedibus, nihil aliud quàm Victoriæ signum denotat.

Decij filij numisma. Decij filij Iuuenis numisma ex metallo albo magnū, in quo is sine laurea in capite cōspicitur cū pectore addita inscriptione ΕΡΕΝΝ. ΕΤΡΟΥ. ΜΕΚΥ. ΔΕΚΙΟC Κ id est, Herennius. Etruscus. Messius. Decius. Cæsar. In aduersa eius parte Aquila est expansis alis, quæ rostro coronam triumphalem, subq; pedibus palmam tenet cum his literis S. C. in circunferentia verò sunt hæc verba græca ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞΟΤCΙΑC. id est: Tribunitiæ. Potestatis. Hoc numisma, vt arbitror, in Decij Iuuenis honorem ab eadem ciuitate græca, quæ pariter idem numisma Decio patri cum eadem Aquila in aduerso latere excussit, factum fuit.

Domitij Aureliani numus. L. Domitij Aureliani numus habetur cū hac inscriptione ΑΤΤ. Κ. Α. Δ. ΑΥΡΗΛΙΑΝΟc CΕΒ. In alia verò parte L. Δ. & Aquila rostro lauream tenens. Is Imperator contra Persas pugnaturus,

rus, cùm per Illyricum iter faceret, apud Zenophorium inter Heracleam, & Bizantium malitia notarij sui, quod princeps esset seuerus, truculentus, sanguinarius, Imperator magis necessarius, quam bonus, interemptus est, anno Imperij sexto. Eo mortuo fuit interregnum mensium septem, dierum octo & viginti.

Domitij Aureliani natura, & obitus.

In æreo quodã numismate, quo Roma denotatur, inscriptũ est ROMA cũ Aue stãte cõtractis alis, Aquilę simili, in rostro habẽte euonimi fructũ, ac globulos duos à dextris supra dorsũ.

Romæ numisma.

Apud Faliscos argentei numi duo reperti sunt cum Aquila in medio coronę quandoq; expansis alis, quandoq; contractis, & cum humano capite in altera numismatum parte, infula, vt opinor, circundato: Horum illud altis contractas alas exprimens, in opposito latere habet has literas F. A, nempe F ab capitis colli dextra parte, à sinistra verò A. Illud autem expansas alas habens, ab altera parte, vbi caput est, in infula sic inscribitur ΦΑΛΕΙΩΝ. Eorundem Faliscorum numus alius habetur cum Aquila pariter expansis alis inter has literas F. A, ac in medio laureæ: in alia verò parte cum humano capite infula perornato, à cuius ceruice pendent duæ tricæ sine aliqua inscriptione.

Faliscorũ numi.

In Cosanorum numismate Aquila Iouis ales pede dextro contextam è lauro corollam, sinistro sceptrum premit, non ambiguo symbolo Iouis numen in ea colonia in veneratione fuisse, vel potius, vt Liuius scripsit, ideo cusum fuit, quòd arma in Iouis Vicilini templo, quod in agro Cosano erat, Q. Fabio Maximi F. & Ti. Sempronio iterum Coss. prodigiosè concrepuisse testetur. Apud Cossanos etiam numus est, isque argenteus cum Aquila erecta expansis alis, quæ pede vno lauream retinet, altero sceptrum absque vlla inscriptione. In opposita verò parte tres humanæ figuræ euntes conspiciuntur, quarum dextra, & sinistra quippiam baculo simile in humero portant. Subscriptio talis: ΚΟΣΩΝ.

Cosanorũ numisma.

Non omittam numisma græcum mediocre ex ære Macrini, cum tali inscriptione: ΑΥΤ. Κ. Μ. ΟΠ. CΕ. ΜΑΚΡΙΝΟC. CΕΒ. id est, Imperator. Cæsar. Marcus. Opelius. Seuerus. Macrinus. Augustus. Habet id in parte aduersa Aquilam, rostro coronam triumphalem ferentem, & inter ipsius pedes Regis conspicitur caput, idq; etiam coronatum, circa quod apparent literę gręcæ, quæ ob antiquitatem legi nequeunt. Numisma hoc ab aliqua ciuitate Græcię, cuius ibi nomen conspicere non licet, in honorem huius Principis excusum fuit. Atque credendum videtur, caput illud, quod inter pedes Aquilæ conspicitur, esse Regis illius ciuitatis, quæ numi eius author fuit. Aquila supra caput Regis insigne est Romanorum, quod in signis militaribus legionum Aquilifer ferebat.

Macrini numisma.

Itidem Brutij habebant numisma cum Aquila coronæ insidente & Ioue nudo stante, brachio suo hastæ humi infixæ innitente, pedeq; alio erecto epistilium columnæ premente, his literis ab vna parte, ΒΡΕΤΤΙΩΝ. ab altera caput humanum est cum sceptro, &, ni fallor, cicada post capitis ceruicem. Cicadam autem esse iudico, quod huius animalis ibi copia sit.

Brutiorũ numisma.

Maximinus Thrax ex patre Micæa, & matre Ababa barbaris natus, numũ percussit, in quo ab vna eaque priori parte barbatum ipsius laureatumq; caput est cum fascia à ceruice pendente, & laureæ annexa. Circunscriptio talis IMP. MAXIMINVS. PIVS. AVG. altera pars triumphi typus est. Imperator enim in curru varijs insignibus exornato, & quatuor equis conducto consistens, dextra lauri ramum, sinistra hastam, cui Aquila supra imposita est, gerit. A cuius tergo alia statua Imperatoris coronati conspicitur cum inscriptione PON. MAX. TR. P. II. COS. P.P.

Maximini numus.

IN magna Græcia apud Faliscos argenteus numus est cum Aquila erecta contractis alis supra columnæ epistiliũ, inter hos characteres F. A sita. In altera numismatis parte laureatum ac barbatum caput hominis est tricis tribus à ceruice promissis, absque vlla inscriptione.

Aquila cũ inanimatus.
Faliscorũ numus.

Brutij item argenteũ habebant numisma cum Aquila erecta, alisq; expansis cum tuba Delphino simili erecta, cum inscriptione ΒΡΕΤΤΙΩΝ. In altera verò parte Palladis galeatum caput cum Pegaso supra galeam.

Brutiorum numisma.

Aquila expansis alis insistens globo, & cælum aspiciens videtur in quodam Augusti numo cum his literis S.C. cuso post eius obitum cum tali inscriptione in priori parte DIVVS AVGVSTVS PATER.

Augusti numus.

Anno Orbis. 3950. V.C. 740. I.C. 12. æreus Tiberij numus excussus fuit, in cuius priori parte talem inscriptionem legi, nempe TI. CAESAR DIVI AVG. F. AVGVSTVS. pars verò posterior tria habebat militaria signa, seu Aquilam legionariam in medio duorũ signorum militariũ, cum tali inscriptione CCA IVAIAIo LVPO P. R. C. CAESAR. C. POMPON. PARRA. Hic Imperator primus quoque triumphalibus ornamentis honoratus, & Imperium ætatis anno sexagesimo sexto senex, & cæcutiens ingressus, cum Præsides onerandas tributo prouincias suaderent, illis rescripsit: *Boni pastoris esse tondere pecus, non deglubere.* Idem

Tiberij numus.
Tiberij natura & gesta.

rursus

rurſus aduerſus quorundam famoſos libellos,& conuicia,vltionem poſcentibus amicis, *In libera ciuitate liberas eſſe linguas debere*,reſpondit.Sæpe etiam illud vſurpauit: *Oderint,dum probent*. Idem precari ſolitus eſt tantum ſibi vitæ,& imperij,quantum Reipublicæ conduceret: poſtea crudelior factus,violati numinis poſtulari iuſsit,qui contra ipſum,aut matrem quicquam egiſſent,locutiuè eſſent incommodiùs. Vicies ſepties millies ſeſtertiûm coegiſſe dicitur, id eſt, ſexaginta ſex milliones, & quinquaginta millia aureorum coronatorum, quæ omnia Caius non toto triennio abſumpſit.

Theſaurus aureorum maximus à Tiber. coactus, & à Caio abſumptus.

Othonis numus habetur, in quo hæ literæ ſunt IMP. M. OTHO CAESAR. AVG. TR.P.à leua Dea ſtãs,quę leua ſcipionẽ tenet,dextra Aquilã.Literę ſunt SECVRITAS P.R.

Othonis numus.

In Veſpaſiani numiſmate an.O.4034.V.C.824.I.C.72.excuſo, habetur Aquila globo inſiſtens cum his literis in poſteriori parte. S.C.in priori verò IMP. CAESAR VESPASIAN. AVG. P.M.TR. P. P.P.COS.IIII.

Veſpaſiani numiſma.

Domitiani numus an.O.4058. V.C.848.I.C.96. percuſſus eſt cum hac in parte aduerſa inſcriptione IMP.CAES.DOMIT.AVG.GERM.P.M.TR.P.XV. in auerſa verò IMP. XXII.COS.XVII.CENS.P.P.P.Ara,vt videtur,adeſt,in cuius extremitatibus Aquila vtrinq;.

Domitiani numus.

Aquila ſtans coram Herculis claua,inſculpta eſt in Traiani numo cum hac inſcriptione ab vna parte ΑΥΤΟΚΡΑ. ΚΑΙϹΑΡ. ΝΕΡΟΥΑ ΤΡΑΙΑΝΟϹ. ab alia verò ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞ. ΥΠΑΤ. Reperitur & alius Traiani numus cum laureato eius ab vna parte capite,in quo & Aquila & claua Herculis conſpicitur,& hęc inſcriptio adiecta ΑΥΤΟΚΡ ΚΑΙϹ ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝΟϹ ϹΕΒ. ΓΕΡΜ. ΔΑΚ. in alia vero ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞΥΠΑΤ. Ε. Ibi quoque figura turrita ſedet, dextra palmam tenens,dextro crure calcans figuram nudam,quæ dextra apprehendit crus figuræ illius turritæ. Numus hic percuſſus eſt an. O.4069.V.C.859.I.C.107.

Traiani numus.

Duæ conſpiciuntur Aquilæ iuxta aram in æreo Fl.Valer.Conſtantij numo,qui an.O.4267. V.C.1057.I.C.305.percuſſus eſt cum hac inſcriptione in priori parte DIVO CONSTANTIO PIO. in poſteriori verò MEMORIA FELIX PEN.

Fl. Valer. Conſtantij numus.

Inter Andaluſiæ,Cordubæq; clariſsimarum Hiſpaniæ vrbium numiſmata vnum repetitur, in quo ab vna parte inſcriptio eſt CAESARIS AVGVSTI IMPERATORIS, in alia verò parte tres conſpiciuntur lanceæ, quarum media habet Aquilam cum his literis COLONIA PATRICIA. Aquilam illam legionis eius,quæ in illa vrbe Romanorum Colonia degebat, ſignũ eſſe facilè crediderim: vocabatur antea ea Colonia Patricia, quia qui Cordubam lares ſuos transportarunt,patricij Rom.eſſent. M.enim Marcellus,vt inquit Strabo,illam condidit,& Coloniam fecit,patriciæq; nomine,ut quidam arbitrantur,inſigniuit, licet hoc ab alijs non admittatur,quoniam cum patricius ille non eſſet, nomen etiam illud dare non potuerit.

Andaluſiæ. Cordubæ numiſmata.

Patriciorum autem erant duæ differentiæ, maiorum gentium nempè, & minorum. Maiores illi ſolùm dicebantur, qui à ſolis illis centum Senatoribus, quos Romulus Romæ recens conditæ habitare voluit,originem ſuam producerent.Minorum verò gentium dicebãtur,qui a L. Bruto expulſis Tarquinijs,alijs additi ſunt. Atq; iſti Romæ nobiles habebantur, ſed nõ ſolum ipſi,quia & omnes nobiles illi dicebantur,qui ortum duxiſſent à magnis Senatoribus,vt Dictatoribus,Cenſoribus,Conſulibus,Prætoribus &c. orti fuiſſent,quamuis etiam eſſent ex familia plebeia,quemadmodum Marcelli & Metelli,quorum nobilitas valdè antiqua fuit, nihilominus ex plebeis nati. Habebantur & equites nobiles, ſicut etiam apud nos; & propriè dicebantur,qui ad bellum equo proficiſcebantur,& quadraginta millia ſeſtertiorum, quæ ad noſtrorum Ducatonorum ferè duodecim millium ſummam aſcendunt, poſsidebant, inter quos & patricii erant & plebei: iſti omnes magiſtratus dignitates aſpernabantur, bello tantummodo & ſuo lucro intenti. COLONIA autem PATRICIA nil aliud ſignificat, quam Coloniam ſenum & honorabilium,qui omni honorum cumulo digni ſunt, vt Patres. Sic & Iuſtinianus patricios vocabat viros quoſdam, quibus patriciorum titulum illum dabat & loco patrum habebat.

Patricij maiorum gentium.

Patricij minorũ gentium.

Equites quinam propriè eſſent.

Colonia Patricia quid.

IN numiſmate Auguſti poſt obitum eius excuſo Aquila expreſſa eſt cum tali inſcriptione ab vna parte DIVVS AVGVSTVS PATER. ab alia IMP. T.VESP.AVG.REST.S.C.

Aquila ſimpliciter. Auguſti numiſma.

Argenteum Veſpaſiani numiſma reperiri tradunt. an.O.4037.V.C.827.I.C.75.excuſum in cuius priori parte inſcriptio talis eſt IMP. CAESAR VESPASIANVS AVG. in poſteriori verò COS. VI. & Aquila. Hic Imperator grauiter in Syria copias adminiſtrauit,& legiones auxit pręſens,& fortis in conflictu fuit,adeo vt in oppugnatione cuiuſdam caſtelli lapidis ictum genu, ſcuta, ſagittasq; aliquot exceperit. Cùm Iudęi deſciuiſſent, & ob humilitatem generis eum ſpreuiſſent, Hieroſolymam oppugnauit, in cuius excidio vndecim centena millia ferro, & fame perierunt. Centum millia capta,& venundata. Quare pater & filius eodem curru triumpharunt,Domitiano ſequente in equo cãdido. In pretio autem habuit conquiſitos

Veſpaſiani numiſma.

quiſitos

quisitos ex Dauidis regia stirpe. Ingenia, & artes maximè fouit. Primus enim è fisco Latinis, & Græcis Oratoribus annua salaria cōstituit, præstantes poetas, & artifices coluit. Anno Christi 79. Octauo Cal. Iul. profluuio vētris extinctus est ętatis an. 69. mense ac die Imperij decimo, diebus sex minus, Consulatu suo nono.

In quodam Seueri Alexandri numismate conspicitur Aquila cum hac inscriptione CONSECRATIO. idque in sinistra, siue posteriori parte, in dextra verò, siue priori DIVO ALEXANDRO. Numus hic an. O. 4197. V.C. 987. I.C. 235. excusus est. *Alexandri numisma.*

Aquila dextrorsum spectans, cum hac in auersa parte inscriptione ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞΟΤcΙΑc. cōspicitur in æreo Traiani Decij numo belli Gothici primi tēpore cuso, videlicet an. O. 4213. V.C. 1003. I.C. 251. quo & ipse Decius obijt, in aduersa sic inscriptum est ΑΤΤ. Κ. Γ. ΜΕΚΤ. ΤΡΑΙΑΝΟc ΔΕcΙΟc CΕΒ. *Decij numisma.*

Aquilam quoque in suo numismate eodem anno cuso. Q. Herennius Hetruscus Mes. Decius habuit, in quo talis ab vna eaque priori parte inscriptio græca est Κ. ΕΡΕΜΝ. ΕΤΡΟΤ. ΜΕΚΤ. ΔΕΚΙ ΚΑΙcΑΡ: ab alia verò ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞΟΤcΙΑc S.C. *Q. Herēnij Hetrusci Mes. Decij numisma.*

Eandem pariter Aquilam in æreo M. Aurelij Valer. Marciniani numo sculptam esse legimus. Huiuscemodi inscriptio in aduersa parte, nempe DIVVS MAXIMIANVS SEN. FORT. IMP. in auersa verò, vbi ea est Aquila MEMORIAE ETERNAE. G.P. Numus hic an. O. 4248. V.C. 1038. I.C. 286. conditus est. *Maximiani numisma.*

Fl. Valer. Constantij numisma habetur ex ære, cuius aduersa pars sic inscribitur DIVO CONSTANTIO PIO PRINCIPI: auersa verò, in qua etiā Aquila conspicitur, hoc pacto MEMORIAE ETERNAE. R.D. Cusū fuit numisma hoc an. O. 4267 V.C. 1257. I.C. 305. *Valerij Cōstantij numisma.*

Mirabitur quispiā, & fortè non immeritò, cur tam longo sermone in hoc de Chrysaeto capite nostram orationem extendimus. Id certè non præter rationem a nobis factum est, cùm in tot numismatum parte auersa, diuerso tamen respectu ea reperiatur: eam autem Chrysaëton esse, & Iouis ministram alias à nobis monstratum est. De numismatibus verò ideo quoq; omnia, quæ potui, in quibus saltem Aquila erat, vel esse debebat, hic adduxi, vt aliqua ex parte vtilitatem, quæ ex eorum notitia percipitur, demonstrarem: idq; eò libentius præstiti, vt multis morem gererem, qui obnixè me rogarunt, vt quę in aduersis eorum partibus ad plantarum, animaliumq; & aliarum rerum naturam attinerent, enuclearem, & præsertim, cùm in hac re plurimos (pace eorum dixerim) halucinatos videam. Differunt ea penes vel gentium vel linguarum diuersitatem. Alia enim sunt latina, eaq; vel Romanorum vel Coloniarum & Municipiorum Italiæ, vel Gallorum, vel Hispanorum: alia Græca, eorumq; quædam Italorum, quædam Hispanorum, multa Siculorum: plurima ex Achaia, Peloponeso, Thracia, & Macedonia, & alijs insulis, quædam ex Asia, quædam ex Africa, vt Cyrenis. Inter exoticarum linguarum numismata repertuntur Carthaginensia & Sicula cum Punicis, Iudaica & Syriaca cum Hebræis & quædam etiam Italica cum ignotis Oscorum & Hetruscorum characteribus, necnon & Hispanica demum in prima Hispanorum lingua. Apud quosdam etiam quædam obseruantur numismata Gothorum Italiæ Regum, qualia etiam ego apud Serenissimum Franciscum magnum Hetruriæ Ducem vidi, & Antonius Augustinus numismata Arabica antiqua, quæ in parte aduersa literas Arabicas, in alia verò Græcas expressas habeant, possedisse se affirmat. Reperiuntur tamen etiam, quæ literis Arabicis solummodo insignita sunt. Doctrina itaque in ijs tanta est, vt nisi sub virorum in omni linguarum genere versatissimorum intellectum cadant. In quibus præter tantam characterum diuersitatem, item in auersa eorum parte omnes ferè ditissimæ naturæ partus videas, vt vix vel animal sit, vel planta, uel quæuis res alia, quam in ijs non reperias: exempli causa, ibi conspicias Hippopotamum, Hippocampum, Crocodilum, Sphingem, Ichneumonem, Rhinocerotem, Elephantem, Chimerā, Pegasum, Syrenes, Minotaurum, aliaq; id genus animalia quadrupeda rariora. Inter pisces, Delphinum, Squillam, Cācrum, Buccinum, Pectines, Conchas striatas vel imbricatas, Gryphū marinum, Locustam marinam, Testudinem marinū, Pagurum, Polypum, & Stellam marinam. Inter aues Chrysaeton Aquilam, Struthiocamelum, Pauonem. Inter serpentes, Chersidrum, Viperam, Draconem. Inter plantas, Piceam, Laricem, Silphium seu Laserpitium Cyrenaicum, Dictamum, Populum, Selinum. Itaque videre est summam in primis ex numorū lectione animi voluptatem a quouis etiam percipi, sed maximè ab harum rerum studiosis. Sæpe enim in difficillimos diuersorum auctorum, eorum maximè, qui harum rerum parum periti, vnam pro alia sæpè capiūt, nodos incidimus: pro exemplo nobis sit ille Terentij locus: *Tibijs paribus imparibus dextris sinistris Sarranis.* In cuius explicatione Oedipo illo coniectatore opus videretur, nisi ex numismatum oculari inspectione id haberes: in quibus hominis cuiusdam imago tibiam vtraque manu eodem tempore inflans conspicitur. Erāt autem *Vtilitas ex cognitione numismatum qualis pcipiatur.* *Numismata cū diuersis characteribus.*

illæ tibię

Tibia læua ac dextra.

illæ tibiæ inæquales: vna ſcilicet exilior, breuiorq́, alia longior, & craſſior: illam dextram, hanc ſiniſtram vocabant, quòd vel ab hac, vel ab illa manu pulſaretur. Hoc idem habeas ex Plinio de arundinibus loquente: *Et eam*, inquit, *quæ radicẽ anteceſſerat, leuæ tibiæ conuenire, quæ acumen, dextræ*; quod ex Theophraſtro * Plinius fortè mutuauerit, *radici proximam linguam læuam eſſe, dextram verò, quæ ad germina eſt*, aſſerente. Attamen Plinius perquam aptè ad dextram læuamq́ tibiam id refert, ipſiuſq; † Theophraſti quodammodo locum illuſtrat.

* *Lib. 16. capit 36.*
† *Lib. 4. Histor. c. 12.*

Mala Heſperidũ q.

Eodem modo de malis Heſperidum non minor etiam quæſtio me diu ambiguum tenuit, donec ipſa autopſia (nam in monte Capitolino in Palatio Conſeruatorum Herculis, æream ſtatuam antiquiſſimam, manu vna clauam, altera ea poma cum annexis folijs retinentem videre mihi contigit, & in quibuſdam Græcis Commodi numiſmatibus conſpiciuntur) Cydonia mala eſſe cognouerim, quæ perperam Citria alij iudicabant. Videas in plurimis etiam ſphæris, magno cum ſtudioſorum detrimento, Aſtacum ſeu Gammarum communiter obtrudi, cùm cancrum potius, qui non ſpetie tantum ab illo, ſed genere etiam differt, depingere deberent.

Aſtacus ꝓ canco vulgò pictus.

Qui item error ex ſtatuarum antiquiſſimarum monumentis proditur. In lapidea enim ea ſphæra, quam marmoreus ille Atlas, qui Pauli tertij Pont. Max. temporibus, quibus & ipſe Romæ degebam, effoſſus fuit, humeris portat, Cancer non Aſtacus conſpicitur. Vnde cùm fortè in Eccleſia D. Petronij Bononiæ per foramen quoddam ſupra Eccleſiæ portam ad radios ſolares recipiendos factum, Tropicum Cancri oſtendere, Cancrumq; ipſum in medio Eccleſiæ in marmore exculpere vellet P. Egnatius Dantes Peruſinus Epiſcopus, ordinis Prædicatorum, in cõmunem illũ errorem incidiſſet, niſi à nobis rectiùs edoctus fuiſſet. Sed videamus, nunquid alia nobis pariant numi emolumenta, quæ certè maxima ſunt. Placent enim iſthæc numiſmata viris principibus, quibus vel pro ſingulari quodã dono offeruntur, vel maximo etiam precio comparãtur, quæ res in cauſa ſæpè eſt, cur arguta quorundam ingenia, à quibus exactior nobis eorũ cognitio tradi poſſet, ijs ob ſumptus maximos careant. Pictores, ſculptores, argentarij, aurifices, alijq; eius generis opifices & præcipuè monetarij plurima ex antiquis illis diuerſimodò elaboratis numiſmatibus in ſuũ vſum transferre poſſunt.

Monetaria ars quãdo erat in pretio.

Monetariã enim artem magni illius Alexandri olim tẽpore ac in Græcia præſertim, & Aſia, ad Gallienũ Imperatorẽ vſq;, ſub quo vna cũ Imperio Rom. oĩa degenerare cœperunt, & in peius ruere, in ſumma perfectione fuiſſe, maximèq́ floruiſſe conſtat; quamuis enim numiſmata etiam, eaq; omnium ferè Imperatorum Iuſtiniani tempore reperiantur, longè tamẽ deteriora ſunt, & minus, quam illa, pulchra. Quę verò poſt Iuſtinianum cuſa ſunt, vix intuitu digna. Culpam eã Hunnis, Vandalis, Alanis, Gothis, Oſtrogothis, Longobardis, qui tum toti ferè Europæ imperabant, nonnulli aſcribunt. Eo namq; tempore liberales artes omnes peſſundatæ ſunt, ac veluti profundiſſimo cęno immerſæ, & viri, ſi qui erant, docti, in nullo tamen pretio habebãtur, ac exiſtimatione.

Artes quãdo neglectæ.

Sunt & in antiquis illis numis picturæ adeò perfectæ, & ſitum figurarum ad amuſſim, & ad viuum ita æmulantur, vt pictor quilibet & diligens ſculptor nullo pacto corrigi poſſe eas iudicet. Et ſtatuę Romę, vt in noſtra hiſtoria de ſtatuis Rom. declarauimus, multæ ſunt, tanta excellentia atq; artificio elaboratæ, vt quoſuis in ſui admirationem rapiãt; quas inſignes illic quotidiè pictores ſculptoreſq; imitãtur, adeoq́ aliquãdo ad viuum exprimunt, vt veras ab imitatis admodum difficulter diſtinguas: ſed coruo illi rariores albo ſunt.

Poëtæ quã vtilitatem percipiant ex numiſmatum cognitione.

Poëtæ quoq; non paruam hinc hauriunt vtilitatẽ: cùm enim in numis Deorum Dearumq́ gentilium omniũ imagines expreſſæ ſint, vtputa Famæ, Famis, Somni, Diſcordiæ, Pacis, Belli, Victoriæ, Harpocratis, Silentij, Ageronæ, Onocephali, Dianæ Epheſiæ, Veneris Paphiæ, Muſarum, hinc ſuas deſcriptiones depromẽtes, ſuo dein Marte ſcripta ſua illuſtrarunt. His adde tot inuentiones & rerum antiquarum ſubtilitates, quæ in his ob oculos ponuntur, pręcipuè verò prouincię & ciuitates, flumina, ędificia, templa, theatra, amphitheatra, circi, palatia, columnæ, forũ, & via Traiani, roſtra, puteal Libonis, portus Oſtiæ, & multa alia rerum antiquarum curioſi ex numiſmatibus habere poſſũt, verbi cauſa, quid ſit ſiſtrum, quæ crotala, quæ ſacrificiorum inſtrumenta, quæ armorum differentiæ, vt parazonium, ancylia, geſa, & quę veſtimenta ſacerdotum, ac aliorum, vt toga. Neque illud quoque tacendũ videtur, multorum nominum propriorum Romanorum Græcorumq́ veram atque optimam Ortographiæ rationem ex numiſmatibus percipi. Quamuis enim ab ignaris artificibus ea effecta ſint, nihilominus a doctis dictata atque recognita ſunt; quod inde potiſſimum quis iudicet, quia aureo illo, quo eloquentiſſimi oratores, comici tragiciq́ puriſſimi, hiſtorici, & Poëtæ ornatiſſimi, alijq́ in omni ſcientiarum genere viri præſtantiſſimi floruerunt, ſeculo, paulò ante, & poſt Ciceronem, qui paſſim fons eloquentiæ habetur, plurima cuderentur. Haud enim credendum eſt, quempiam benè latinèq́ loqui, qui malè, barbarèq; & nõ ſeruata Ortographię ratione ſcribat. Cum verò manuſcripta eorum monumenta temporis iniurijs perdita ſint, nec amplius reperiantur, duriſſimorum lapidum, ac æreorum, argenteorum, aureorumq́ numiſmatum antiquiſſimis inſcriptionibus,

ſcriptionibus, qui nullam temporis catiem ſentiunt, ſed illæmet ſunt, quas vetuſtiſſimi illius aurei ſeculi viri, maxima cura ac ſedulitate condiderunt, fides maxima adhibenda eſt, neque ab illis ne tantillum quidem nobis recedendum, imò verò illis potius, quàm modernis ſcriptoribus credendum. Itaq; antiquiſſimorum nominum, quæ in multarum familiarum Rom. Græcorumq; notitiam, nos ducunt, vt Fuluius Vrſinus diligentiſſimus antiquitatum obſeruator, & amicus noſter (qui rariſſima mihi in Palatio Farneſiano Illuſtriſſimi Alexandri Card. Farneſij tempore, atque adeo multa Romæ oſtendit, vt ad videnda ea ſolũmodo uix una ſufficiat ætas) tradit, rectè ſcribendi ratio, haud exiguum non ſcriptoribus ſolùm, ſed amanuenſibus quoque emolumentum, ex earum cognitione percipitur. Habes enim ex his nomina, prænomina, familias, tribus, legiones, magiſtratus, ſacerdotia, eorumq; miniſtros, officia prouinciarum, gubernacula, cunctaq; ad militum munus ſpectãtia, ut ex uarijs quilibet epitaphiorum ab Onuphio Panuinio, Iuſto Lipſio, & à me adductis exemplis, in quibus plurima antiquitatum myſteria abdita ſunt, intueri poteſt: ſed ab antiquo illo ſcribendi uſu plurima mutata ſunt. Siquidem illi magnis ſcribebant literis, & characteribus lõgè à noſtris diuerſis, & quaſdam etiam literas alio, quam nos facimus, modo pronuntiabant, præſertim uocales, quarum quãtitas ex ſola pronunciatione, nunquid ſcilicet uel longe eſſent, uel breues; nunquid cum accẽtu, eoque uel graui, uel acuto, uel circumflexo ſcriberentur, intelligebatur. Quam ſanè pronunciationem huius ſeculi nemo queat aſſequi. Quare rectè dicebat † Horatius:

*Lib de ſtatuis.

Pronũciatio veterũ à noſtra diuerſa.

† In arte Poetica.

Multa renaſcentur, quæ iam cecidere, cadentq;,
Quæ nunc ſunt in honore vocabula, ſi uolet vſus.
Quem penes arbitrium eſt & vis & norma loquendi.

Hæc paucis dixiſſe volui, eoq; maximè, vt illius temporis Ortographiam, quiſpiam in eam incidens, rectiùs intelligat, de qua multa Grammaticorum extant teſtimonia, quę breuitatis cauſa prætereo. Duplicabant autem uocales longas, ut Feehs, & Muutius. Ex numiſmatibus præterea diſcas, quomodo Principi tuo, tam viuo, quam mortuo, ob rem fortiter cum domi, tùm foris geſtam, epitaphium, perpetuum eius apud poſteritatem monumentum, condas. Hinc, ſi quid egregij in ingreſſu ſummi Pontificis, Imperatoris, Regis, Cardinalis, Ducis, aliorumq; Principum, vel in coronatione, vel in alijs pompis eorundem excogitandum inueniendumq; eſt: Si quid iucundi in haſtiludijs, torneamentis, bacchanalibus, ſimilibusq; feſtiuitatibus ludicris exhibendum eſt: id inquam, hinc, vnde emblematum ſymbolorumq; inſtructiſſimum penu habere queas, petas, quibus item potentiſſimorum cùm publica, tum priuata palatia egregiè perornantur. Non incongruũ erit etiam cognoſcere, quomodo vtramq; numiſmatũ partem authores appellẽt, vnam eamq; præcipuam Itali rouerſo dicũt, voce ſcilicet a latina (Reuerſus) mutuata, quoniam oſtenſa vna parte, quam aduerſam vel dextram Romani, Itali Drito dicunt, in qua caput eius, cuius gratia cuſum eſt numiſma, cõſpicitur, vertatur: vtraq; dictione vſus eſt Cicero ſic: *Aduerſus & auerſus impudicus.* Sunt tamen multa, quæ parte auerſa carent, ab utraq; caput cum eadem inſcriptione habentia, qualia quædã ſunt Antonini Pij. Sunt item quædam, quæ in utraq; parte quidem caput habent, ſed cum diuerſis inſcriptionibus, quale illud M. Bruti eſt, in cuius parte vna Brutus, altera Ahala conſpicitur, vt duorum eorum cauſa cuſum fuiſſe conſtaret, qui ſimilia geſta edidiſſent. Caput unum Bruti erat, illius, qui Romam à Regum tyrannide liberauit: alterum C. Seruilij Ahalæ, qui Spurium Maelium de tyrannide Romã inuehenda cogitantem interfecit. Talia item ſunt illa, quæ ab una parte Cæſarem, ab alia Auguſtum, & quę Tiberium Claudium ab una, & ab alia Agrippam conſobrinum ſuum repręſentant. Item alia ſunt, ut Gręca, aliarumq; nationum, ut Siclus, qui ab una parte calicem ab alia amygdalum florentem, & Taraconenſe, quod ab una Taurum ab alia palmam habet cum his literis C. VTTB. cuius numiſmatis interpretationem uide apud * Antonium Auguſtinum. Quę uerò utraq; parte, aduerſa ſcilicet & auerſa carent, nempè in quibus neque in hac neque in illa emblema conſpicitur, antiquarijs numiſmata ſine capite appellantur, acephala quis non ineptè dicat. Cum verò in plurimis numiſmatibus uox hæc (Imperator) occurrat, diligenter admodum aduertendum eſt, in quo ſenſu ea accipienda ſit: nõ enim ſemper ipſiſſimum Imperatorem, hoc eſt, qui ſolus regni gubernacula haberet, ſignificat; quandoquidem ſi pro prænomine uſurpetur, ſupremam eius authoritatem in rep. denotat, cũ verò poſt nomen ponitur, rerum præclarè bello geſtarum numerum, vt in inſcriptione cuiuſdam numiſmatis Auguſti patet, quæ talis eſt IMP. CAES. AVG. IMP. VIIII. TR. POT. V. ab alia parte S. P. Q. R. SIGNIS RECEPTIS. Præterea obſeruandum eſt nomen Imperatoris non eſſe magiſtratus titulũ, vt erat nomen Dictatoris, Conſulis, Cenſoris, Tribunorum: ſed quod ob inſignem aliquam victoriam milites vel alij Ducibus ſuis attribuebant. Quoties enim Duces vel hoſtes profligaſſent, vel cædiſſent, vel ſuos liberaſſent, vel quoduis aliud egregium in

Vocales veterum.

Numiſmatum partes quo dictæ.

M. Bruti & Ahalæ numus.

Siclus.

Numus Tarraconenſis.

* Dial. 2 de numiſmat.

Numiſmata ſine capite quæ.

Imperator quid.

bello

bello facinus edidiſſent, Imperatores dicebãtur. quo ſignificatu Imperatoris voce Ciceronem alioſq; claſſicos ſcriptores vſos fuiſſe comperio. Sic ipſemet Cicero, adeptã contra Catilinam victoriã, & cùm Proconſul in Cilicia eſſet, Imperator dictus eſt: ſic quidam etiam eo nomine honorati ſunt, qui tamen nunquam bello interfuêre, ſed quorum vice præfecti pugnaſſent, victoriamq; abſentibus vel Cõſulibus, vel Dictatoribus aſcripſiſſent. Atq; hæc de numiſmatum cognitionis, quæ velut cæterarum ſcientiarum inſigne ornamentum eſt, vtilitate dixiſſe ſufficiant. Hoc tamen illis adde, Principibus dignam eam videri ſolam, cùm reliquæ ſcientiæ lucri tãtùm cauſa inuentæ ſint, ſi vnã excipias Philoſophiam, quod innuit noſter Hetruſcus Poeta:

Pouera, e nuda vai Filoſofia
Dice la turba al vil guadagno intenta.

Numiſmata ex qua materia fierent. Electrum quid. Aes Corinthium.

Sed rem fortè non ingratam antiquitatis ſtudioſis faciemus, ſi breuiter, ex qua materia numiſmata fierent, enucleemus. Potior equidem eorum pars ex ære conſtabat, quędam ex argento, quędã ex auro eoq; puriſſimo, quædam ex materia ex his mixta, quæ Electrum Plinio dicitur, cùm ſcilicet quinta argenti pars auro permiſceretur, quod perperam mea ſententia nonnulli æs Corinthium vocarunt. Quæ ex ære Corinthio confecta erant, in magno honore & ſumma exiſtimatione habita fuiſſe nos minimè latet, quia id vel nunquam, authore Cicerone, vel ſaltem tardiſſimè corrũpatur. Mixtum autem erat ex quatuor metallis, auro nempè argẽto, ære, & ferro, ſeruata quadam proportione. Erat & viſui gratiſſimum, præſertim ex ſolius auri vel argenti intuitu defeſſis. Numiſmata inſpicienti diuerſa, multa etiam metallorum diſcrimina ſeſe offerunt. Nam quædam auri aliquid habent admixtum, alia nihil, alia alijs plures colores recipiunt; ſed quæ ex metallo Corinthio ſunt, paſſim apud omnes pro pulchrioribus habentur, ſicut antiquarij omnes mecum teſtari poſſunt, cùm in Chimiliarchio magni Etruriæ Ducis Franciſci, atque apud Sereniſſimum Ferrarię Ducem Alphonſum ſecundum, necnõ apud Fuluium Vrſinum Romę in Palatio Farneſiano plurima ex tali ære obſeruauerim. Appellatur autem Corinthiacum, quoniam, vt teſtatur Plinius, ob deſtructam ac incenſam a L. Mummio Corinthum, metalla illa, ex quibus in ea vrbe vaſa fiebant pulcherrima, permiſcerentur, eaq; mixtio artificibus admodum placeret, adeoq; vt ex ea ſtatuas, menſas, ac diuerſa vaſorum genera poſtmodum fingerent; Itaq; cùm rerum nouarum omnes maximè cupidi eſſent, & prima illa materia deficeret, maximè illa delectari cœperunt, & ad primæ imitationem vſi ſunt. Et hæc modò eſt, quam propriè æs Corinthium vocãt: Sed de his aliàs latius.

Aq[ui]la marmorea ĩ Palatio Card. Sabellij. Sabellorũ familiæ origo.

Repeṙitur etiam Aquila, præterquam in tot antiquiſſimis numiſmatibus, in marmoribus etiam, imò ex ijs efficta, qualem Romę vidi ego in Palatio Cardinalis Sabellij in Theatro Marcelli, in platea, quam vulgo Montanara vocant, quæ alis magnis, & expanſis Chryſaeton ęmulabatur. Hęc verò familia, vt obiter inſeramus, Romanorum antiquiſſima eſt, atque adeo, vt volunt, ab Auentino Albanorum rege oriunda, quæ quidem & Cõſules, & magiſtratus Romæ olim habuit, & pòſt ſex Põtifices maximos, nempe Liberum primum, Eugenium primum, Benedictum ſecundũ, Gregorium ſecundum, Honorium tertium, & Honorium quartum; Cardinales vnum & triginta, Archiepiſcopos, & Epiſcopos plurimos: inter eos verò, qui ſanctitate, & miraculis floruerunt, C. Sabellum Epiſcopum Mediolanenſem, diſcipulum S. Barnabę, martyrio coronatum, & D. Peregrinum Epiſcopum ciuitatis Antiſidori, necnon & Gabinum martyrem ſub Diocletiano.

Aq[ui]la marmorea cũ Maratonio tauro ab Hercule occiſo. Aquila in radice filicis inciſa. Aquila lapis apud Mexicanos

Non abſimilem aliam vnà cum Hercule Maratonium taurum interficiẽte marmore inciſam vidi in Palatio Card. Farneſij, quæ res Auis nobilitatem nõ parum indicat. Sed admirandus profectò naturę ille luſus eſt, quę non viuam tantùm procreare contenta, etiam huius imagine in alijs rebus delectata uidetur, ut in radice filicis fęminę fruticoſę apparet, quá ſi tranſuerſim incidas, quod ueteres non uiderunt, tum Aquilæ paſſis alis non obſcura figura emicat. Cęterum, ut obiter dicamus, Aquilæ lapis apud Mexicanos fanum eſt cuiuſdam ſui Idoli, cuius mentionem facit Ioſephus Acoſta.

VSVS IN MONETIS,

PERDVCTO iam ad calcem capite de numiſmatibus, in quibus Aquila uel aliqua ſaltem ex parte inſculpebatur: de monetis quędam reſtant dicenda, quas hac potiſſimùm illis ratione ſubiungo, quoniam ſimul ſępè ab autoribus confunduntur, ut eleganter [a] Antonius Auguſtinus demonſtrat, & ex hoc Horatij verſu

Retulit acceptos Regale numiſma Philippos,

luce clarius euadit. Ibi enim numiſma uocat monetam, in qua Philippi effigies erat expreſſa,

[a] *In tractat. de numiſm.*

& non

& non loquitur de numismatibus antiquis, cùm Philippus Alexandri, quem Chærillo poëtæ illa donasse innuit, pater fuerit. Hinc multos etiam viros doctos disputare videmus, nunquid antiqua illa numismata Romanorum, Gr. corum, aliarumq; gentium, monetę eorum fuerint. Quod cùm plurimos, eosq; probatissimos quosq; inficiari videam, certè neq; ego etiam id facile crediderim, eòque maximè, cùm rationi videatur repugnare, quod numismata tãtã artificum industriã elaborata, vulgari plebeculæ, vt magnatibus communia fuerint. Non negauerim tamen quædã pro monetis vsurpata, sed illa duntaxat affirmauerim, *quorũ*, vt dicit [b] Pomponius, *vel aureorum, vel argenteorum vsufructus legari potest*. Hęc autẽ parua fuisse constat. Atque eo modo [c] Aristoteles numisma à lege, quę Græcè *νόμος* appellatur, dictũ voluit. Ita & [d] Vlpianus: *Si quispiam*, inquit, *legauerit aurum & argentum signatum, & excusum, vt moneta esse solet, tunc comprehenduntur moneta Philippi, & illa pariter quæ dicantur numismata*. Et alibi rursus: *si autem aurum & argentum signatum legatum est, id paterfamilias videtur testamento legasse, quod eius aliqua forma est expressa, veluti quæ Philippo sunt item quæ numismata & similia*. Sed fortè quispiam opi. etur, quod nunc moneta dicitur, id olim numisma dictum fuisse, atque ita numismatis nomen monetæ antiquius esse. Cui responsum esto, vtramq; dictionem antiquissimam esse, vt ex varijs scriptorum locis liquidò constat, ac in primis ex hoc Martialis:

[b] *Cap. 28. Hi de usufructu*
[c] *Lib. 5. Ethic. cap. 5*
[d] *C. 27. Hi. de auro & argento legato.*

Et centum dominos noua moneta. & alibi:

Nos nisi de flaua loculos implere moneta,
Non decet, argentum vilia ligna ferant.

Cùm verò & in monetis quibusdam tam veterum, quàm nostri æui etiam Principum, Aquilę nostræ effigiem expressam viderem: decreueram omnia, quæ passim apud diuersos authores de monetis loca obseruaui, historiæ nostrę inserere: sed quoniam multa ea essent, & in immensam molem aucta, supersedere ijs hîc volui, ac, ne fortè incõgrua huic loco lectori visa, tędium parerent, pro peculiari tractatu seorsum edendo reseruare, atque modo de ijs agere, in quibus Aquila nostra depicta est; Vt in antiquissimo quodam numo, qui Ptolomaicus dicebatur: in quo ab vna parte, eaque aduersa erat Iouis imago cum Ptolomæi nomine; ab altera Aquila fulmen pedibus premens. Numũ hunc apud Rhodios primùm cusum tradunt; quod tamen nomini eius apertè refragari uidetur: Ptolomæos enim Aegyptijs imperitasse cũctis satis innotuit: quare quis cum iudicio fortè inferat, monetas etiam olim, vt nostro æuo, nõ in vna tantum regione, vbi cuderentur, ualuisse, sed quoq; in alienis. In A...ibus etiam olim Iouis atque Aquilæ imaginem cælatam fuisse refert Antonius Augustinus: De asse consule Budæum: Erat autem moneta parui ualoris, & assaria pro obolis posita legimus: Hinc [f] Cicero: *Assem* inquit, *sese negat daturum, nisi prius de rebus, rationibusq; omnibus societatis decidisset.* Et Horatius:

Num[*] Ptolomaicus.
[e] *Dial. 5 de numismat.*
[f] *Pro Quintio.*

Quem si diminuas, vilem redigetur ad assem.

Hinc etiam illud poëtæ:

Non assis faciunt, euntq; rectà.

Cui consimile est illud Catullianum:

Non pili faciunt cohortem.

Qui loquẽdi modus nobis item communis est. Nam quem cõtemnimus, dicere solemus, non ti stimo un pelo, aut non ti stimo un quatrino. Eleganter item Seneca: *Emas non quod opus est, sed quod necesse est quod non opus est, asse carum est*. Valebat autem as (inquit Budęus) quaternos denariolos nostros. Vincentius Burginus, qui de illustrium familiarum Florentię armis seu insignibus, nec non & de monetis scripsit, author est inter antiquos eiusdẽ pulcherrimę, nobilissimęq; urbis nummos, reperiri in quibus quandoq; nigra Occidentalis, quãdoq; Aquila aurea biceps Orientalis imperij symbolum cælata sit. Eam multis familijs Florentinis, ut pòst etiam dicetur singulari beneficio Ioannes Paleologus Orientis Imperator concessit, quãdo sub anno 1439. ad Conciliũ Florentinum opes Occidentis aucturus cõtra Turcas ipse accesserat. Quo etiam factum ut denuò quę intercesserant inter Gręcam & Latinã Ecclesiã dissidia, tum sublata sint. De Neapoli testatur Scipio Mazzalla, aureã olim habuisse monetã, in cuius aduersa parte depicta erat Parthenope tumulo insidens, ac lyram tenens: in auersa verò victoria alata, quæ manu vna coronam, altera Aquilam ferret. Inter Lucẽsium, quibus cudendi potestas ab Othone primo concessa fuit, tradente Ioanne Villano, monetas, vna inuenitur, quæ ab vno latere sancti cuiusdam, ab altero Aquilæ effigiem impressam habet, Fuit hęc moneta omnium, quas cuderunt, prima, ac Aquila priuilegium illud ab Othone concessum denotat; Vnde & in quibusdam Genuensium numis eadem ales conspicitur vnà cum Friderici nomine, a quo & illi potestatem eam obtinuerunt. Eodem modo ciuitates Imperiales dictæ, necnon & Principes Imperatori subditi, Aquilam aut nomen eius in monetis suis excudunt.

Florentina moneta qualis.
Lucensis moneta.
Aquila monetis Imperialium ciuitatum.

DE SCVTORVM DIFFERENTIIS & vsu à quibus insignia familiarum, quæ arma vulgò dicuntur, originem duxerunt.

ET de his in superiori libro à nobis actũ; quia tamẽ & ibi hæc, quæ sequuntur dignissima scitu, omissa sint; itaq; ea hîc subijcere placuit. Sed forte præter institutũ nostrũ quis iudicet, quod de ijs, tam longè latèq; nos extẽdimus. Quid enim de Aquilis scribenti cum scutis? illi responsum esto, id ideò a nobis factum, quia cùm arma vulgò dicta, illustrium familiarum insignia, in quibus sanè plurimus nostræ Aquilæ vsus est, vt longo satis sermone, in priori libro demonstratum est, & paulò post etiam ostendetur, hinc suam originem agnoscant, necessarium omninò mihi videbatur, de scutis etiam quædam pertractare. Aduertendum autem in primis est, scutororum nomẽ paulò latiùs extendi, nẽpè quod pro armis ab authoribus etiam accipiatur. In quanto verò vsu, scuta siue clypei fuerint, cùm apud Troianos, tùm verò præcipuè apud Romanos, classici authores docent. [a] Cicero: *Agmine*, inquit, *quadrato cum gladys sequuntur scutati milites, sicas portare videmus*. [b] Idem: *Etsi non solum impulsu scutorum, neq, conflictu corporum*. &c. [c] Item: *Simulatq; ipse grani vulnere exanimari videret se, vt primum despexit, quasiuit saluus ne esset clypeus?* sic [d] Titus Liuius, *Erant in Celtiberorum exercitu quatuor millia scutata & ducenti equites*. Sed Herculis insignis ille & famosus clypeus, longè antiquiorẽ usum demonstrat, cui, cùm ad bellum proficisceretur eques, inter arma sua, quæ gerebat, primùm maximè confisus erat, de quo si benè memini, mentio fit in Pandectis Florentinis, vel saltem, quod certò noui, in epigrammate Græco, quod Latinè translatum, sic habet:

Scutum quid.
Armorum honos.
[a] Philip. 2.
[b] Pro Cecinna.
[c] Lib. 2. de finib. bonor.
[d] Lib. 8. belli Punici.
Herculis clypeus & habitus.

Alcidem vt magno si quis clypeo armet, & ornet,
Sic tuus hoc quæstor struxit opus varium.
Ille pererrato tot monstra ferasq; subegit
Orbe, tuas leges orbis vbiq; colit.

Magni equidem, vt obiter dicam, Herculis habitum, qui ex pellibus animalium constabat, & laneis vestimentis longe antiquior est, & ephippij vice vsurpatus, antiqui æstimarũt; vt ex numismate Alexandri Magni in primis constat, in quo ipse eundem Herculis habitum in capite suo ferre conspicitur, vt scilicet ab Hercule originem suam deducere testaretur; & Commodus etiã Imperator Herculis pelle vtebatur & in suis numis & statuis, tali habitu se exculpendum curabat, vt etiam in palatio Summi Pontificis, quod Beluedere vulgò nuncupant, videre est: addebat etiam in numismatibus clauam Herculis, cum hac inscriptione HERCVLES ROMANVS. Arbitrabatur enim se Hercule ipso in transfigendis sagitta feris haud esse inferiorem, vnde illum Historici tanta eas dexteritate, tantoq; artificio interfecisse tradunt, vt singulis ictibus singulas etiam occideret, & scopum quemuis semel propositũ sagitta sua semper attingeret. Cæterùm, vt ad scuta reuertamur, erant eorum etiam discrimina quædam. (de parma ac vmbone posterius dicemus) Meminerunt authores classici clypeorum subinde, ardentis, micantis, & ærei: [e] Virgilius itẽ Argolici, quo Argiui vtebantur: sic æratũ clypeũ & detritũ Silius Italicus celebrat, & fulgentẽ [f] Ouidius. Ad quem alludit [g] Claudianus isto carmine:

Differentiæ scutorum.
[e] Aen. 3.
[f] l. 8. Metamorphos.
[g] In quartũ honori consulatum.

Quis decor, incedis quoties clypeatus, & auro
Squammeus, & rutilus cristis & casside mator?

Erant inter alia scuta in primis, quę vocabant cętras vel citras, quorum pleraq; Afrorum erant: horum etenim meminit Virgilius:

Cetra.

Leuas cetra tegit, falcati comminus enses,

Appianus tradit Masanissam Regem ἐλεφαντίνην gestasse, id est scutũ è corio elephanti, quod non ita facilè penetrari potest: hodie verò Mauritani loreis scutis vtuntur, sed maiusculis, & formatis ferè in cor humanum, ut ex icone, quam [h] Iustus Lipsius exhibet, constat. Britannis etiã Tacitus hæc scuta tribuit, & pugnare eos facit, *ingentibus gladys, cum breuibus cetris*. Ostendit paruas fuisse, cuiusmodi vsi sunt Hispani. Strabo de Lusitanis inquit: *Clypeolum eos habere dicunt diametro cauum, antrorsus loris suspensum* diametrum Lipsius, cui hac in re facilè assentior, intelligit lineam ambientem, alioquin non esset paruus. Quod verò parui essent, docet etiam Diodorus Siculus, inquiẽs: *Ferunt peltas in bello omnino paruas, neruis intertextas*. Hęc scuta erant leuia, vt ex Suida ostẽditur; *at scutũ Hispanorũ gestatu facilè*. Addit Lipsius, Hispanos cetris etiam vsos fuisse, ad pulsádũ rhytmicè, & cũ cãtu saltuq; hostẽ sic inuasisse, idq; ex [i] Silio ita cõfirmat.

Scuta corea.
[h] Li. 3. analectorum.
Scuta parua esse.
[i] Lib. 3.

Misit

—— Misit diues Gallecia pubem
Barbara non patrijs vlulantem carmina linguis,
Nunc pedis alterno percussa verbere terra,
Ad numerum resonas gaudentem plaudere cetras. Item[k] alibi:
———— ac ritu moris Iberi
Carmina pulsata fundentem barbara cetra
Inuadit.

[k] Lib. 10.

Ex his plurimùm eos hallucinatos fuisse constat, qui cetram volunt latronum fuisse scutum. Cetrati enim propriè Hispani atque Afri dicebantur, qui minimas atque exactè rotundas peltas gestabant. Meminit horũ sæpissimè Liuius, ex quo aliquas hîc libuit adducere authoritates: *Pro eo*, inquit[l] alibi, *supplementum ipse ex Africa maxime iaculatoris leuiũ armis petijt, ut Afri in Hispania, Hispani in Africa melior procul ab domo futurus vterq; miles, velut mutuis pignoribus obligati stipendia facerent. Tredecim millia octingentos quinquaginta pedites cetratos misit in Africam.* Et[m] iterum: *Nec Numida Hispano eques par fuit, nec iaculator Maurus cetrato*[n] Itẽ: *Thessalonicæ Eumenes & Athanagoras præerant cum paruo præsidio duorum millium cetratorum.* Item[o] rursus. *Extra hanc veluti iustam aciem parte dextra Consul Achæorum cetratis immistos auxiliares, Eumenes tria millia peditum æquata fronte instruxit.* Meminit etiam[p] Cæsar: *Erant, vt suprà monstratum est legiones Afranij tres, Petrei duæ præterea scutatæ citerioris prouinciæ, & cetratæ vlterioris Hispaniæ, cohortes circiter octuaginta.* Et iterum: *Hos leuis armatura Lusitani peritiq; earum regionum cetrati vlterioris Hispaniæ consectabantur.* Porrò Latini cetram passim pro pelta accipiunt.[q] Liuius: *Pelta cetræ haud dissimilis est* quod de Græcorũ pelta Lipsius intelligendũ putat, quam nõ longè diuersam credit a Romana & velitari parma; licet fortassè haud vsquequaq; sit rotunda, cum Suidas dicat πελτας ἀσπίδια τετράγωνα, id est, peltæ clypei quadranguli. Sed hæret in eo Lipsius, cùm Plutarchus rotundam facere videatur, vbi de ancylibus loquitur: *Non enim* inquit hic, *circuli forma sunt, nec reddunt, vt pelta, circumferentiam sed incisionem habent lineæ flexuosæ.* Pelta autem parua fuisse creditur, vt ex Statio etiam quispiam colligat, ita canente:

Sæuaq; difficiles exclud re vulnera peltas.

[l] L. 1. dec 3.
[m] L. 3. dec 3
[n] L. 4. dec. 5
[o] L. 7 dec. 4
[p] Lib. 1. de bello ciuil.
Cetra pro pelta accepta.
[q] Lib 18.
Pelta Græcorũ quid.
Pelta an rotunda. vel quadrangularis.
Peltã fuisse paruam.

Qui peltas humeris suis in formã lunæ suspendebant, quod item hodie ac olim in Hispaniensi exercitu vsu visitur, peltati seu peltastæ dicebantur; meminit horum[r] Liuius: *Menippum item quendam ex regijs Ducibus cum mille peltatis Chalcidem mittit.*[s] Idem: *Nec tu cetratos quos peltastas uocant, loco opportuno inter bina castra in insidijs abdiderat.* Dicebantur ijdem etiam palmularij, cùm parma tecti pedites pugnarent:[t] Quintilianus: *Percunctans Theodorus an Apollodorus esset, ego, inquit, palmularius sum, nec sane potuit vrbanius ex confessione infcitiæ suæ elabi.* Et[u] Suetonius: *Detractum e spectaculis in arenam canibus obiecit, cum hoc titulo Impie locutus palmularius* Peltarum figura fortassis non omnibus fuit eadem: plurimi tamen ad Lunæ similitudinem factas putant. Ad hunc sensum Seneca: *Lunata*, inquit, *latus protecta pel .*
Pariter & Isidorus: *Pelta scutum breuissimum in modum lunæ mediæ.* Habemus item ex antiquis lapidibus & numismatibus, bilunes fuisse, id est, duplici semiluna insignes: quod cum marmor quoddam in Pontificijs hortis docet, vbi Amazonidum pugna expressa est, cum huiusmodi scutis, tùm Martianus Capella, qui partem Italiæ extremam, quæ Brutios habet, *leuorsum inflectere* scribit, *& duobus promontorijs peltæ Amazonicæ formam reddere, dextro autem cornu Leucopetram tendere, siue Lascinum.* Amazonum verò peltas eiusmodi figuræ fuisse, ex hoc Virgilij liquidò constat:

Ducit Amazonidum lunatis agmina peltis.

Peltati & peltastæ qui.
[r] L. 8. dec 3
[s] L. 1. dec 4
Palmularij qui.
[t] Lib. 2.
[u] In Domit.
Peltarum figura.

Neque fortè ab hac figura deflectit[x] Plinius, vbi de ficu Indica loquitur: *Foliorum latitudo peltæ effigiem Amazonicæ habet.* Constat enim eam folia hederaceis (si modo quam Clusius depingit Plinianæ respondeat) similia habuisse, quibus etiam peltæ a Xenophonte comparãtur. Alibi tamen[y] Plinius *eas thlaspios folijs similes facit*, sed vereor ne id ad fructum potius, quam ad folia transferendum sit, vt ab alijs factum video. Adde quod crocodilij, & alyssi fructus thlaspios fructui quodammodo similes sunt, quos[z] Dioscorides duplicis scuti figuram habere scriptum reliquit, & Auicenna alysson eadem de causa scutalem herbam vocat. Huius generis militum armaturam Aelianus breuiter depingit; *Peltatis*, ait, *similis Macedonicæ illi armatura in 2 fu est, sed leuior.* Nam & pelta paruum, vt diximus, scutum, leueq; est, & conti eorum sarissis sunt longiores. Deniq; genus illud armaturæ locum inter velites, & armatos tenere apertum est, videlicet grauius quàm velites, leuius quàm armati faciunt. Quam ob rem plures sunt, qui eos cum velitibus iungant, & vtrosque vocari velint leuem armaturam. De parma, quid sit inter species armorum[a] VVolphgangus Lazius, quam doctè & exactè declarat, quem qui plura de ea desiderat, adire poterit. Erat autem parma, vt breuiter dicamus, quadran

[x] L. 12. c. 5.
[y] L. 27. c. 13
[z] Lib. 3. c. 10. & c. 79.
Parmæ descriptio.
[a] Lib 8 cap. 16 comment de rep Ro

[b] L. 2. dec. 3. [c] Lib. 4. [d] Lib. 8.

gularis, non solùm scuto, verumetiam clypeo leuior, sic dicta, quòd in omnes partes parem haberet extensionem: suspēdebatur enim ex humero, & alio nomine pelta vocabatur. [b] Liuius: *Quingenti fermè Numidæ præter consueta arma telaq; gladios occultos sub loricis habentes, specie transfugarum, cum ab suis parmas post terga habentes adequitassent, repente ex equis desiliunt.* Item [c] alibi: *Dat signum Volscis Imperator, vt parmatis nouæ cohortis hostium locus detur.* Item [d] rursus: *Quem cuspide parmaq; innixum* &c. Polybius verò aliam parmæ figuram tribuit, dum inquit: *Iubentur natu minimi gladium gestare, pila, parmamq;. Parma tum firmitatẽ habet ob structuram tum magnitudinem, quæ tutando corpori sit satis. Nam rotunda cùm sit, tripedalem habet diametrum.* Extat hoc genus scuti adhuc apud Indos. Hodie Hungari tantùm, Turcæq; clypeati cernuntur, diuersa tamen clypei figura. Meminerunt & parmæ Poetæ: [e] Virgilius

[e] L. 9. Aen. [f] Lib. 2. carminum. [g] Lib. 14. epigram.

Ense leuis nudo parmaq; inglorius alba. [f] Horatius:

Tecum Philippos, & celerem fugam
Sensi, relicta non bene parmula. Et [g] Martialis:

Parma tibi scutum pumilionis erat.

Parmæ vsũ quis primo instituerit. Vmbo quid. [h] Lib. 4. [i] Lib. 37. [k] L. 9. Aen.

Porrò parmæ vsum primam Iphicratem instituisse, & C. Mariũ sustulisse, historica fides nobis tradit. Vmbonem verò alij mediam clypei partem appellant, alij extremam, alij demum vniuersum clypeum, si modo minoris quantitatis foret. In primò quidem significatu vsurpatur a [h] Liuio: *Assurgentem ibi Regem vmbone resupinat.* In secundo vtitur [i] Plinius: *Arabica excellunt candore circuli prælucido, atq; non gracili, neque in recessu gemmæ, aut in defectu renitente, sed in ipsis vmbonibus nitentæ, præterea substrato nigerrimi coloris.* Postremò in tertio significatu vmbonem accepit [k] Virgilius.

——— nec sufficit vmbo
Ictibus

Ancyliorũ figura. Salij sacerdotes. Tutulus quid.

in fortem vmbonem Lucanus commemorat. Quę nam verò esset figura Ancyliorum in primo libro ex Festo ostendimus. Cuius qui veritatem exactè desiderat, numismata adeat, in quibus eorum icones veræ expressæ sunt: vt in numismatibus Antonini Pij, in quibus duodecim Salij sacerdotes Marti sacri, tunicas auro purpuraq; intertextas, æneum pectorale ægidi Mineruæ non absimile induti, in brachijs ea ferre conspiciũtur, cum his literis insculptis ANCYLIA. Mammusius Veturius illa fecit ad imitationem illius, quod in pallatio Numæ è cælo cecidit, quodq; aruspices diligentissimè custodiendum pronunciarunt, quoniam vbi illud seruaretur, ibi foret totius orbis dominium. Itaque multa similia cõfecta sunt, & qui ea facerẽt, nullum sibi aliud postulabant præmium, nisi quod cùm Salij illi suas choreas ducerent, hymnosq; canerent, Mammusium aliquãdo nominarent. Dionysius de ancylibus plura, quàm Liuius adfert, duodecim scribens fuisse Salios patricios, Palatinos dictos, vt ab Agonalibus & Colinis à Tullio Hostilio institutis dignoscerentur. Erant autem omnes saltatores & mense Maio per vias publicas, vt in foro & Capitolino monte saliebant. Tunicas ferebant pictas cinctasq; metallo, trabeamq; purpura interstinctam, pretexta annexã humeris fibulã, & pileolum altum ad instar mitræ, quem vocabant tutulum. Accingebantur item ense, & dextra lanceam aut sceptrum, sinistra ancylia gerebant, quæ tamen defatigati cùm essent, serui aliquando supra baculum efferebant, vt omnibus essent conspitua. Virgilius de scuto Aeneæ loquens, de ancylibus & Salijs sacerdotibus etiam meminit.

Hinc exultantes Salios, nudosq; Lupercos
Lanigerosq; apices & lapsa ancylia cælo. Item [l] alibi:

[l] L. 7. Aen.

Ipse Quirinali lituo paruaq; sedebat
Succinctus trabea, lauaq; ancyle gerebat
Picus equũm domitor.

Scuta grãdia quorũ fuerint. [m] L. 6. Fast. Scuta lõga. [n] Lib. 38. [o] Lib. 3. Scutũ Gallicanum. Cimbrorũ & Teutonum scuta. Romanorũ clypeus.

Præterea fuère etiam scuta grandia, qualia erant Germanorum, Bohemorum, Gallorumq; vt refert Tacitus his verbis: *Immensa scuta, enormes hastæ,* Quod genus adhuc in portis arcuum cernitur, sed de longitudine id maximè accipiendum est, vt de Gallis Diodorus; *Scutis vtuntur ad hominis longitudinem pro cuiusq; ingenio pictis.* Virgilius de eisdem.

—— Scutis protecti corpora longis. Et [m] Ouidius
Iacta super galeas, scutaq; longa sonant.

Sunt & scuta longa, & lãceę ad proportionẽ, authore Strabone, sed longa tamen magis, quàm lata, ex [n] Liuio clarè patet: *Scuta longa, cæterum ad amplitudinem corporum parum lata, & de ea ipsa plana male tegebant Gallos,* [o] Polybius hoc ipsum affirmat *Scutum Gallicanum parum aptum hominem totum tegere.* Tacitus scuta etiam plana fuisse indicat, cùm scribit *Germanis fuisse pro scutis tenues & fucatas colore tabulas.* Plutarchus tamẽ Cimbris & Teutonis dat θυρεὺς πλάτεις hoc est, *scuta lata.* Cuius verò figura Romanorum clypeus quondam extiterit, Polybius tradit in hæc uerba:

Romana

Romana armatura primum sanè clypeus, cuius latitudo curuæ superficiei pedum duorum semis, longitudo pedum quatuor: maiori addito amplius quatuor digiti, e duplici tabulato, glutino taurino linteolo infuso compactus. Eius exterior superficies vituli corio integitur, hinnulíue, aut eiusmodi animalis. Habet circumferentia varium munimen, a summis imisq; partibus quo ensiū ictus vehementiores tuto excipit, terræq; admittendo non corroditur. Impactus est autem huiusmodi clypeo etiā ferreus vmbo, qui ingentes sustinet ictus, ac lapidum impetum, Sarissarumq; teliq; quantumlibet violenti. Milites verò illi scutarij nuncupabantur, qui in postrema acie scuta ferebant: cuius generis Triarij fuêre. Quorū [p] Suetonius sic meminit: *Assuit, & clientibus sciuit scutario cuidam euocato quondam.* Et [q] Marcellinus: *Inter quos Valerianus fuit, domesticorum omnium primus, & natus ex spadone quidam scutarius exectus. Ita bellator, vt Scicinio veteri compararetur.* Verumenimuerò eorum armaturam elegāter describit [r] Vegetius: *Pedites autem scutati præter cataphractas & galeas, etiam ferreas ocreas in dextris cruribus cogebantur accipere. Sic erant armati illi, qui in prima acie pugnantes Principes, in secunda hastati, in tertia Triarij vocabantur*; sed obiter hic admonendus est lector, scutarios in alio significatu, dici fabros scuta facientes: Et sic de fabris scutariorum [s] Vegetius, & codex præfecturarum loquuntur. Verum vt hic obiter etiam inseramus, scutariorum militaris societas in scholis militaribus, quæ pro tyronum exercitio erāt, primo semper loco habita fuit; quamuis & aliæ essent, vt Sagittariorum, cæq; etiam scutariorum & clibanariorum, quorum hi erant equites cataphracti, illi pedites. Erant & gentilium scholæ, qui exercebantur ad cohortes aut legiones. Habebant item & speculatores suas scholas, quæ ad speculandas res hostiū alebantur, de quibus non est, quod nunc agamus. De schola vero scutariorum meminit [t] Ammianus: *Interq; eos quidem spe vana sufflati, moderatione quæritabant diu exploratum, & grauem, & rumore tenus obscuris paucorum susurris nomen præstringebatur Equitij, schola prima scutariorum etiam tum Tribuni.* [u] Idem secundæ scholæ meminit: *Quibus compertis, Valentiniano, qui cum his redierat, Scutariorū secunda committitur schola, qui multo post auctus dignitate, malè rem apud Illyricum gessit.* Deniq; scutariorum & clibanariorum mentionem facit codex præfecti Romanorum, qui tibi, si plura petas, adeundus est. Nunc in scutis suis varia ab antiquis erant depicta (cuius rei originem ad Cares [x] Herodotus refert) vt diuersas militum factiones, & præclara eorum facta distinguerēt: quare etiam vestes habebant coloratas, vt si forte inter se miscerentur, quisq; à suo præfecto agnosceretur, quemadmodum videre fuit in Circensibus ludis, in quibus variorum equitum factiones ab eiusmodi vestibus, è quibus alia russata, alia vermilia siue coccinea, alia prassina seu viridis appellabatur, distinguebātur. Quod verò scuta cælare & depingere vetus ritus sit, & Heroicis quoq; temporibus obseruatus, varijs diuersisq; modis docet [y] Iustus Lipsius, vbi Saguntini cuiusdam insignia ex Silio Italico adducit:

Centum angues idem cælatum insigne gerebat
In clypeo.

Milites scutarij qui. Triarij qui. [p] In Aug. [q] Lib. 27. Scutariorū armatura. [r] Li. 1. c. 20. Fabri scutarij. [s] Lib. 2. Scholæ militares quę. [t] Lib. 26. [u] Sub finem libri prædicti. [x] Lib. 1. In clypeis varia depingebātur, & quare. Vestes coloratæ cur in bello gerebantur. [y] In anelectis ad militiam.

Solebant autem Græci, Romani, Barbariq; varias, diuersisq; coloribus figuras in scutis depingere, vt aquilas, legiones, delphinos, atque id genus alia animalia; siue ad insigne, vt cognobiles essent, siue ad decorem, siue ad familiarum nobilitatem indicandam. Non enim omnis color idem significat: albus nempè rectè innocentiam simplicitatemq;, ruber dominium, viridis spem de re aliqua conceptam denotat; Ita pariter animalia prosapiæ nobilitatem quàm egregiè ostendunt: hinc [z] Plutarchus *Vlyssem* tradit *delphina in scuto habuisse.* Idem *de eo, qui Lysandrum interfecit, insigne clypei Draconem vsurpasse, eoq; oraculo monitum, vt draconem vitaret*, scribit: Item de Spartano quodam, qui clypei insigne muscam haberet, viua nihilo maiorem: cumq; irrideretur ab alijs, quasi ab ignauia & metu ita faceret, ne hosti conspicuus esset: *imo* inquit, *vt agnoscas, vsq; eò enim accedo, vt cernere comminus possint signi mei modum.* Licurgus etiam tridentem Palamedi in clypeo assignat. Et [a] Athenæus de Alcibiade: *Scutum ex ebore & auro confectum habuisse* memorat, & *in eo Cupidinem pro insigni, qui brachijs fulmen complecteretur.* Ad hunc sensum [b] Propertius loquens de vetustis Romanis, negansq; ita cultos fuisse:

Picta nec inducto fulgebat parma pyropo,
Pendebant casi baltea lenta bones.

Non vult pro temporis sui luxu pyropo scuta ornata, siue lapide ipso, siue potius colore rutilo & flammante, cum tales in fulmine sint, quod crebrū valdè, & quasi de more in scutis Romanis erat: sed tamen ante de Tacio Sabinorum Rege idem Poeta scripserat:

Pictaq; per flauas arma leuare iubas.

Et scutum intelligit, in quo iam olim imagines etiam Iuuenalis agnoscit:

Pendentesq; Deos perituro ostenderet hosti.

Romulum & Remum de Lupa *pendentes* & *ostenderet*, nēpè admoto scuto. Phidias clarissimus per omnes gentes pictor, *in scuto Mineruæ Amazonum præliū cælauit, intumescente (Vt* [c] Plinius er-

Cur variæ in clypeis depingerentur. [z] Lib. de solertia anim. Vlyssis clypeus. Lysandri interfectoris clypeus. Spartani cuiusdā mirū insigne in clypeo. Palamedis clypeus. [a] Lib. 12. Alcibiadis clypeus. [b] Lib. 4. elegia 11. Tatij Sabini clypeus. Mineruæ clypeus. [c] Li. 36. c. 5.

bis vtar) *ambitu parmæ eiusdem cancaua parte Deorum & gigantum dimicationem, in solys verò Lapitharum & Centaurorum In base autem quod cælatum erat, Pandoras genesim appellauit ibi Dy erant triginta numero nascentes, Victoria præcipuè mirabili peritis mirantur, & serpentē, & sub ipsa cuspide aream sphingem.* Huc etiā illud [d] Liuij pertinere videtur, ubi de Samnitibus loquitur: *Scuta alterius auro, alterius argento cælauerunt forma erat scuti, summum latus, qua pectus & humeri teguntur, fastigio aquali ad imum cum eatur mobilitatis causa.* [e] Item vbi a Martio castra Asdrubalis, Hannibalis in Hispania Ducis, deleta scribit, *author est Claudius,* inquit, *qui annales Acilianos ex Græca in Latinum sermonem vertit, raptos ad mille octingentos triginta, prædam insignem partam in ea fuisse clypeum argenteum, pondo centum triginta septem cum imagine Barchini Asdrubalis.* Et paulò pòst de eodem: *monumentumq; eius de Pœnis vsque ad incensum Capitalium fuisse in templo clypeum, Martium appellatum, cum imagine Asdrubalis* Huc etiam referre potes, istud [f] Virgilianum:

[d] L.9.dec 1.
[e] Lib.25.
Asdrubalis clypeus.
Martius clypeus.
[f] Li.7.Aen.

Post hos insignem palma per gramina currum,
Victoresq; ostentat equos, satus Hercule pulchro
Pulcher Auentinus,

Et paulò pòst:

Atque leuem clypeum sublatis cornibus Iò
Aura insignibat, iam setis obsita, iam bos:
Argumentum ingens, & custos Virginis Argus
Cælataq; amnem fundens pater Inachus vrna.

Subintelligendum autem est, omnia hæc fuisse in clypeo cælata ac sculpta. Extat & apud Hesiodum vetustissimum Poëtam mentio de clypeo sculpto ac depicto, quo Hercules vsus est, cuius versus Latinè redditi sic sonant:

Tum capit ingentem clypeum præsusq; stupenda
Arte laboratum, ictu quem nulla recepta
Vulnera, nec duris religarant ictibus hastæ;
Vndiq; cæruleis circumcurrentibus aurum
Orbibus infusum, duroq; volumina gypso
Incuruata, eboris niuea candore relucent,
Multaq; permistis variata coloribus æra,
Alternant viuos clypei calestis honores,
In medio spiris tortus draco, fronte reflexa
Atque retrouersis oculis in terra recumbit
Ingens, terribilis, multoq; rubentibus igne
Luminibus stringens adapertis faucibus ora.

Et quę sequuntur. Alludit & ad eandem clypeorum picturam [g] Sidonius:

[g] In Panegyrico Andemy.
[h] In Panegyri o Maioriani.

Inseritur clypeo victrix manus, ilius orbem
Martigena Lupa, tibris amor, Mars ilia complet,
Huic fulsit rutilus spatiosa circite lauum
Vmba latus, videas hic crassa fusa metallo
Antra Rheæ, fœtamq; lupam, quam fauce retecta,
Blandiri quoque terror erat, quanquam illa uorare
Martigenas, & picta timet pars proxima Tibri
Exprimit.

Et [h] iterum:

Cetras etiam cęlare ac depingere solent, quod etiam [i] Silius indicat:

Cetræ depictæ.
[i] Lib.3.

Versicolor contra cetra, & falcatus ab arte
Ensis Adyrmachida.

Versicolorem enim appellat, à variante hac pictura. Eodem pariter modo nostris etiam tēporibus sępè quid in scutis suis milites depingunt. Hinc Ariostus noster Rugerium suum Aquilam in clypeo vsurpasse scribit:

Rugerij clypeus.
† Cant. 27. Stan 99. & 100.

Poiche vede Rugier, che per insegna
Porta l'Augel che sopra gli altri regna.

Id enim de Aquila intelligēdum est, quæ cæteris auibus imperat, & illemet † postea ita subiungit, vbi de pugna eiusdem cum Mandricardo ob huius Aquilæ insignia, loquitur:

Nel campo azuro l'Aquila bianca hauea,
Che de Troiani fu l'insegna bella,
Perche Ruggier l'origine traea
Dal fortissimo Ettor portaua quella:
Ma questa Mandricardo non sapea,
Ne vuol patire, e grande ingiuria appella,

che

Che ne lo ſcudo vn'altro debba porre
L'Aquila bianca del famoſo Ettore

Portaua Mandricardo ſimilmente
L'augel, che rapi in Ida Ganimede &c. Et* paulò pòſt:

*Stan 104 & 105.

Vn'altra volta pur per queſta venni
Teco à battaglia, e non è gran tempo anco,
Ma d'ucciderti allora mi contenni
Perche tu non haueui ſpada al fianco,
Queſti fatti ſaran, quelli fur cenni,
E mal ſara per te quel augel bianco
Ch'antica inſegna è ſtata di mia gente,
Tu te l'vſurpi, io'l porto giuſtamente.

Anzi t'vſurpi tu l'inſegna mia
Riſpoſe Mandricardo, e traſſe il brando.
Quello che poco inanzi per follia
Haueа gittato à la foreſta Orlando.

Porrò & maiorum facta in ſcutis ſuis exprimebant, vt de Scæuola quodam tradit [k] Silius.

Facta maiorũ in clypeis depicta. [k] *Lib. 8.*

Scæuola, cui dira cælatur laudis honora
Effigie clypeus, flagrant altaribus ignes,
Tyrrhenum vallis medio ſtat Mutius, ira
In ſemet verſa.

Scęuolæ clypeus.

Sed & proprias fortaſsè laudes, & facta cælabant, quod liber de bello Hiſpanienſi, etſi parum integer, ſubijcit, de ſingulari congreſſu in ſignum duorum militum: *Dum ad dimicãdum in planitiem ſeſe contuliſſent, ſcutorumq́; laudis inſignibus præfulgens opus cælatum.* Erat & nomẽ vniuſcuiuſq; militis in aduerſo ſcuto adſcriptum, addito ex qua eſſet cohorte, quauè centuria. Quin etiam oculis intueri eſt Romæ in columna Traiani ſcuta quædam coronis varijs ornata, quas eo agonisticas fuiſſe Lipſius arbitratur, & de eo iudicio latas: Hinc fortè etiam [l] Silius de Chryſo quodam Gallo inquit:

Laudes ꝓpriæ in ſcutis pictæ. Nomẽ militũ in ſcutis. Scuta coronis ornata. [l] *Lib. 4.*

—— in titulos Capitolia capta trahebat,
Tarpeiaq́; iugo, demens, & vertice ſacro
Penſantes aurum Celtas vmbone ferebat.

De eiſdem Gallis etiam Diodorus ſcripſit, ſcuta habuiſſe variegata inſigni aliquo proprio: bene dicit proprio, nam, & communia quædam gentibus, legionibus, cohortibus erant, quod in notitia Imperij diſces: Item ex [m] Vegetio: *Ne milites tumultu prælij à ſuis contubernalibus aberrarẽt, diuerſis cohortibus diuerſa in ſcutis ſigna pingebant, vt ipſi vocant dygmata.* Sicuti etiam nunc moris eſt fieri. Atque hactenus de clypeorum pictura ſiue ſculptura Romanorum, aliorumq́; veterum celebrata; Vnde nimirum & noſtras cælaturas in his clypeis, vt dictum eſt, profectas eſſe credendum eſt. Iam enim galeas illa quoq; atque coronas ſuprapoſitas cum criſtis atq; auium alis repreſentabat: & quemadmodum adhuc hodie in more poſitũ eſſe videmus, clypei in exequijs præferebantur, atque in templo ſuſpendebantur. Quod confirmans [n] Tranquillus, cùm funus & ſuprema Cęſaris recenſet: *Intraq́; lectus eburneus,* inquit, *auro ac purpura ſtratus, & ad caput trophæum cum veſte, in qua fuerat occiſus, præferentibus munera (quia ſuffecturus dies non videbatur) præceptum eſt, vt omiſſo ordine, quibus quiſq́; vellet itineribus vrbis, portaret in campum.* Vbi nimirum per munera, dona militaria intelliguntur, quæ tum in rogum conijciebantur. Quem adhuc benè morem apud Viennẽſes durare nobis tradit VVolphgangus Lazius, vt ſcilicet poſtremo familiæ extincto, præſertim in ordine baronum, nobilium, equitum, & hodie coronatus in exequijs & parentationibus præferatur: qui poſtea ex ſuggeſtu cum ſolenni pompa deiectus comminuitur. Ad quas cæremonias & [o] Cornel. Tacitus alludit, cùm Germanici in vrbe factam parentationem deſcribit: *Nos vulgi ſermones,* inquit, *audita mors adeo incendit, vt ante edictum magiſtratuum, ante Senatus conſultum ſumpto iuſtitio desererentur fora, clauderentur domus, paſſim ſilentia gemitus, nihil cõpoſitũ in oſtentationẽ.* Huc etiã alludit [p] Virgilius, vbi Pallantis exequias deſcribit:

Gallorum ſcuta. Clypei cũ proprio inſigni. [m] *Li. 2. c. 8.* Clypei in exequijs ꝑferebantur. [n] *In Cæſare.* Clypeus coronatus in exequijs ꝑfertur & ex ſuggeſtu deijcitur. [o] *Lib. 2. Hiſtor. Aug.* [p] *Lib. 11. Aen.* Pallantis exequiæ.

Ducunt & rutilo perfuſos ſanguine currus,
Poſt bellator equus poſitis inſignibus Aethon
It lacrymans, guttiſq; humectat grandibus ora,
Haſtam alij galeamq; ferunt, nam cætera Turnus
Victor habet.

Clypeus loco epitaphiorum vius pariis.

Quorum quidem ex numero & clypeum extitisse credendum est. Præterea epitaphiorum loco clypeum & quondam in templis fuisse suspensum, quemadmodum etiam hodie fieri videmus, facilè mihi persuadent Trebellij Pollionis, quę in historia Claudij Cæsaris protulit, verba: *Claudium* inquit, *principem loquor, cuius vita, probitas, & omnia, quæ in rep. gessit, tantam posteris famam dedêre, vt Senatus Populusq́; Romanus nouis cum honoribus post mortem affecerit. Illi clypeus aureus, vel ut Grammatici loquuntur, clypeum aureum, Senatus totius iudicio, in Romana curia collocatum est, vt etiam nunc videtur, expressa thorace vultus eius imago.* Et iterum: *Rogo, quantũ pretium est, clypeus in Curia tanta victoriæ? quantum vna aurea statua?* Inter istæc, quæ in templis Deorum suorum Romani offerebant, parietibusq́; suspendebant, coronas quoq; fuisse autor est Macrobius. Meminit item Virgilius hisce versibus:

Coronę in téplis Deorũ suspésæ.

Multaq́, præterea sacris in postibus arma
Captiui pendent, currus, curuaq́; secures,
Et cristæ capitum, & portarum ingentia claustra
Spicula, clypeiq́. Et iterum:
Horrendum sonnêre, tremunt in vertice cristæ
Sanguineæ, clypeoq́; micantia fulmina mittit. Et [q] rursus:
Fronde super galeam & felici comptus oliua.

[q] L. 7. Aen.

Testatur idem [r] Appianus, *Figura multiformis*, inquit, *eius statua inscripta, quarum nõnullis corona ex quercu addita veluti seruatori patriæ, quibus olim ciuem clypeo tegentes ornabantur.* Adde & illud [s] Trebellij Pollionis, cum dona militaria a Valeriano Cæsare, Claudio concessa enumerat; *torquem libralem vnum,* inquit, *cassidem inauratam vnã, scuta chrysographata duo, loricã vnã, quã refundat.* Videmus etiam nostra hac tempestate nonnullos principes, præfectosq́, clypeos vexillaq́, & id genus arma alia in templis suspendere, quod vel in victoriæ memoriam, vel voti etiam causa faciunt: Clypei enim, cassides, aliaq́, huiuscemodi supra ostia posita, nihil aliud sunt, quàm trophæorum demonstrationes, quemadmodum ex hoc [t] Virgiliano ostenditur:

[r] Lib. 2. de bello ciuil.
[s] In Claud.
[t] Lib. 11. Aeneid.

Clypeumq́, ex ære sinistra
Subligat, atque ensem collo suspendit eburnum:

[u] Alibi quoque dum Aeneã de Danais victoribus loquentẽ introducit, ita cecinit idẽ Poëta:

[u] L. 9. Aen.

Aere cano clypeum magni gestamen Abantis
Postibus aduersis figo, & rem carmine signo.

Hinc in numismate Seueri & Commodi videas Victoriam clypeo insidentem, aliumq́; manu retinentem, qui haud dubiò Victoris fuerit: & in alio Commodi numo duos item clypeos propè pedes iacentes, Victoriamq́, lauream coronam, qua victoris caput redimere videtur, una manu contingentem. De armis suspensis sic etiam Eutropius cecinit:

Seueri, & Commodi numisma.

Festinas vrgete, manus meus exuperatur
Ad bellum Stilico, qui me de more trophæis
Ditat, & hostiles suspendit in arbore cristas.

Huc pertinet Sidonij carmen à paucis hactenus rectè intellectum.

—— nec solum militis artem,
Ferret ad Imperium, suspenderet ilicet arma.

Huc demum alludit [x] Virgilius:

[x] L. 8. Aen.

Tum leues ocreas electro, auroq́, recocto,
Hastamq́, & clypei non enarrabile textum,
Illic res Italas Romanorumq; triumphos,
Haud vatum ignarus, venturiq; inscius aui,
Fecerat ignipotens. Illic genus omne futuræ
Stirpis ab Ascanio, pugnataq; in ordine bella
Fecerat, & viridi fœtam, Mauortis in antro
Procubuisse lupam, geminosq́, huic vbera circum
Ludere pendentes pueros & lambere matrem.

Cęterùm quale scutum præferendum sit, habes ex Aeliano: *Scutum optimum* inquit, *est, quod Macedonicum, æneum, mediocriter cauum, ad octo dodrantum magnitudinem.* Atque hæc de clypeorum in bello usu, & eorum differentijs dicta sint: Iam ad familiarum insignia, quæ ab ijs originem ducunt, accedamus.

Quod scutum præferendum.

VSVS IN INSIGNIBVS, QVÆ vulgò arma dicuntur.

QVAMVIS etiam de vsu insignium, quæ vulgò arma dicuntur, & præsertim de ijs, in quibus Aquila depingebatur, nec non & de scutis, à quibus illa ortum traxerunt, in primo libro egerimus; placuit tamen istæc tanquam illic derelicta hoc loco etiam subijcere, ne qui illa lecturi sunt, defectum nostrum culpent. Armorum itaq;, quæ vulgò gentilitia lingua VVapen, Cancellorũ vocabulo clenodia, nobis, vt dictum est, arma vocantur, vsum quondam Romana in rep. non minùs, quàm hodie extitisse, non solùm veterum monumentorum scripturæ, atque numismata, verùm etiam historicorum fide dignissimorum scripta ostendunt. [a] Liuius: *Adhac decora quoq;, belli non commemorasse tantùm, sed protulisse etiam conspicienda spolia hostium cæsorum ad triginta, dona Imperatorũ ad quadraginta, in quibus insignes duas murales coronas, ciuicas octo.* Et [b] iterum: *Recitato veteri Senatu indè primum in mortuorum locum legit, qui post L. Aemilium & C. Flaminium Censores curulem magistratum cepissent, nec non in Senatu lecti essent, vt quisque eorum Senator primus creatus erat, tum legit, qui ediles, Tribuni, Prætores, Quæstoresue fuerant, tum ex ijs, qui spolia ex Romano hoste fixa domi haberent, aut ciuicam coronam accepperent.* Meminit huiusmodi armorum, & [c] Cornelius Tacitus: *Finis sermonis in eo, vt quina millia nummum singulis militibus numerarentur, tum Otho ingredi castra ausus, atq; illum Tribuni Centurionesq; circumsistunt, abiectis militia insignibus.* Et rursus: Cùm colloquij Arminij & Flauij fratris mentionem facit: *Flauius*, inquit, *aucta stipendia torquem & coronam aliaq; dona militaria commemorat.* Ad eundem sensum [d] Cæsar: *Vacua castra hostium conspicatus, tectis insignibus suorum, occultatisq; signis militaribus raros milites, ne ex oppido animaduerterentur, ex maioribus castris in minora traducit.* Huc etiam facit illud Salustij vbi C. Marium gloriantem introducit, quòd licet imagines maiorum suorum nullas posset demonstrare, tamen dona militaria multa accepisset, quæ virtutem suam testarentur. Item & illud [e] Suetonij huc referas: *Dona militaria aliquanto facilius, phaleras & torques & quicquid auro argentoq; constaret, quam vallares ac murales coronas, quæ honore præcellerent, dabat, has quam parcissime & sine ambitione ac sæpe etiam caligatis tribuit.* Quibus equidem nihil potuit manifestius dici, ad similitudinem exprimendam veterum donorum militarium cum nostris, quæ vocantur, insignibus; Sic & Carolus in coronis tribuendis parcissimus esse solet, & Ferdinandus infimis quibusq; militibus, qui res egregias gessissent, dona militaria largiebatur. Hodie quoque Comites Palatini ab Augustis creati, ius & prærogatiuam habent pingendi & concedendi insignia, vti & antiquitus ab omnibus triumphalibus viris cõferebantur, & sic intelligitur illud [f] Suetonij: *Solos*, inquit, *triũphales quamquam & socios expeditionum & participes victoriarum suarum nunquam donis participandos putauit, quod ipsi quoq; ius habuissent tribuendi ea quibus vellent.* De huiusmodi insignibus atque donis plurimi quoque alij probati historię authores meminerũt: Sic apud [g] Trebellium Pollionem legas, vbi a Valeriano Augusto, Claudio tũ adhuc Tribuno talia dona concessa memorat: *Fibulas argenteas* inquit, *inauratas duas fibulam auream cum acu Cypriã vnam, balteũ argẽteum inauratum vnum, annulum bigemmeum uncialem, brachialem vnum unciarum septem, torquem libralem vnum, cassidem inauratam vnam, lanceas Herculeanas duas, aclydes duas.* Talis est & [h] Vopisci in Probi historia locus: *Me equidem Senatus Principem fecit de prudentis exercitus voluntate, attamen sciendum tibi est, tuis nunc humeris magis incubuisse rẽpub. qui & quantus sis, omnes nouimus, scit Senatus. Adesto igitur nostris necessitatibus, tua familia assere, vt soles, remp. Nos tibi decreto totius Orientis ducatu, salarium quintuplex fecimus, ornamenta militaria geminauimus, consulatum in annum proximum nobiscum decreuimus, te enim manet pro virtutibus tuis Capitolina palmata.* Et [i] rursus, ubi omnium donorum militarium catalogum recenset, sic infit: *Cum bello Sarmatico iã Tribunus, transmisso Danubio multa fortiter gessisses, publice in concione donatus est, hastis puris quatuor, coronis vallaribus duabus, corona ciuica vna, vexillis puris quatuor, armillis aureis duabus, torque aureo vno, patera sacrificali quinquelibri vna.* Huc referri possunt & hæc [k] Lãpridij uerba: *Huc accessit nimia & Senatus & populi inclinatio post illam cladem, quæ non solum Antoninorum nomen decolorauit, sed etiam Romanũ dehonestauit Imperiũ. Certatim deniq; omnia directa sunt*, inquit, de Alexandro loquens, *& nominum genera & potestatum. Primus deniq; omnium cuncta insignia & honorificentia genera simul recepit.* Atq; illud etiam [l] Aurelij Victoris: *Possidio Eunucho post triumphũ Britannicũ inter multorũ fortissimos arma insignia tanquã participi victoria dono dedit.* Et sic intelligenda veniunt, hęc [m] M. Tullij verba: *Donum ne capiunto, neuè petenda, neuè gerenda, neuè gesta potestate.* [n] Item & hæc: *Tantum donis datis muneribusq; profecerat.* Possim & infinita eiusmodi exempla ex diuersis historicis in medium afferre,

VVapen. Clenodia. Vsũ armorũ antiquissimũ esse.

[a] L.6.dec 1

[b] L.3.dec 3

[c] Lib 18.

[d] Lib. 7. de bello Gall.

[e] In Aug

[f] In Aug.

[g] In Claud.

[h] In epistol. Taciti August. ad Probum Præfectum.

[i] In Probo.

[k] In Alex.

[l] In Claud.

[m] Lib. de legibus.

[n] In orat. pro Cluentio.

ferre, verùm ne legẽtibus tędium pariant, ſuperſedebo, paucis tantũ ex Liuio adductis, qui nobis vnus ſit inſtar omniũ; *Vbi*, inquit [o] alibi, *cum Procõſul veteres milites primum, prout cuiuſq, virtus atque opera in ea pugna fuerat, militaribus donis donaſſet.* Et rurſus: *Si Claudio Proconſuli aliter videretur, faceret quod è repub. fideq, ſua duceret, dum ne quis eorũ munere vacaret, neue dona militari virtutis ergo donaretur*, Et iterum: *Criſpinus equum armaq, rapta & cruentum cuſpidem inſignis ſpolijs oſtentans, cum magna laude & gratulatione militum ad Conſules eſt deductus, laudatuſq, ibi magnifice, & donis donatus.* Item [p] alibi: *Deſtituti Duces, cùm ſua ipſi inſignia & profana imagine imperij, quod gererent, veram iuſtamq, mox in ſe verſuram poteſtatem exhorrebant.* quanquam forſam hoc loco alia ſignificatione inſignium vox Liuio vſurpetur. In priori ſignificatu rurſus alibi [q] idem author ita ſcribit: *Scipio præfectos equiteſq, prout cuiuſq, opera fuerat, & ante omnes Maſaniſſam inſignibus donis donat.* Item alibi: *dum bellum in Macedonia gerìtur, legati tranſalpini ab Regulo Gallorum* (Balanos ipſius traditur nomen: gentis, ex qua fuerat, non traditur) *Romam venerunt ad Macedonicum bellum auxilia gratia ab Senatu acta, muneraq, miſſa, torques aureus duo pondo, & patera aurea quatuor pondo, equus phaleratus, armaq, equeſtria.* Alludunt huc quoque Poetæ nobiliſſimi quique, atque inter eos ipſemet [r] Virgilius:

[o] L.4.dec.3
[p] L.8.dec.2
[q] L.9.dec.3
[r] L.7. Aen.

Quin etiam veterum effigies ex ordine auorum,
Antiqua ex cedro, Italuſq, Paterq, Sabinus
Vitiſator, curuam ſeruant ſub imagine falcem:
Saturnuſq, ſenex, Ianiq, bifrontis imago
Veſtibulo adſtabant alijq, ab origine Reges,
Marcia qui ob patriam pugnando vulnera paſſi.
Multaq, præterea ſacris in poſtibus arma,
Captiui pendent currus curuaq, ſecures,
Et criſtæ capitum, & portarum ingentia clauſtra,
Speculaq, clypeiq; areptaq, roſtra carinis. Sic & [ſ] Claudianus:
Quidquid auus ſenior Mauro vel Saxone victis,
Quicquid ab innumeris ſocio Stilicone tremendus
Quæſiuit genitor bellis, quacunq, Gelonus
Armentuſue dedit, quantum crinita ſagittis
Attulit extremo Meroe circumflua Nilo,
Miſit Achemonio quicquid de Tygide Medus,
Quum ſupplex emeret Romanam Parthia pacem.
Nobilibus gazis opibuſq; cubilia ſurgent
Barbaricis, omnes thalamo conferte triumphos.

[ſ] In Panegyrico Stiliconis.

Huc ſpectat illud [t] Sidonij Appollinaris:
Quid poſſeſſorem maneat, quos deniq; mores
Ius ciuile paret, ne ſolam militis artem
Ferret ad imperium, ſuſpenderit ilicet arma
Emeritus iuuenis, ſteriles ieiuna terra
Vomere fœcundans. Item & illud [u] Prudentij:
Vis decorare tuum ditiſſima Roma Senatum?
Suſpende exuuias armis & ſanguine captas
Cingere caſorum victrix diademata Regum:
Frange repulſorum fœda ornamenta Deorum,
Tunc tibi non terris tantum victoria parta,
Sed ſuper aſtra etiam media ſeruabitur æde.

[t] In Panegyrico Maiorian.
[u] Lib. 2. in Symachũ.

Satis ſuperq; itaque ex Hiſtoricis tam antiquis, quàm recentioribus dona illa militaria (quæ ſi non cum armis nobis dictis eadem ſint, eorum tamen vſus initium prębuerũt) ob res cùm domi tum foris pręclarè geſtas à Principibus donata aut conceſſa probauimus. Sic in bello Troiano victores, etiam ſpolijs hoſtium, quos in acie vicerant, tanquam trophæis ſeſe exornaſſe accepimus. Sic Hectorem ſcripſit Homerus, Achyllis arma, quibus Patroclum ſpoliauerat, velut egregiæ magnæq; victoriæ ſignum, geſtaſſe; ſic Romanos hoſtium ſpolijs domorũ ſuarum oſtia condecoraſſe, & tanquam res ſacras à nemine contingi voluiſſe, ſed ibi per multa ſecula tanquã propria domorũ ornamẽta affixiſſe antè diximus. Sic apud Suetoniũ legas de incendio Neroniano, quo potior Vrbis pars conflagrauit, multas nobilium memorias vnà cum ipſis ædibus deletas, quæ varijs hoſtium ſpolijs, quæ in bello olim atauí ſui acquiſiuerant, erant perornatę. Sic in templis ſuis illa, geſtorum ſuorum perpetua monumenta, conſecrabant, quę item uel incendio, vel alijs temporum iniurijs poſtmodum interierunt. Sic quoque T. Manlium Gallo illo ſuperbo, ſingulari certamine deuicto, aureum monile, quod eorum lingua torquis

Hector Achyllis arma induit.
Oſtia Roman. clypeis ornata.
Clypei in Deor. templis ſuſpẽſi.
T. Malius cur Torquatus dictus.

quis dicitur, à collo eius detraxisse historica fides tradit, indeq; postmodum Torquatum appellatum, atque nomen illud posteros eius omnes sibi postmodum conseruasse. Sic Cęsar interfecto Elephãte, qui Maurorum lingua cęsar appellatur, Cæsaris nomen obtinuit, quamuis id alijs minimè placeat, qui ita dictum volunt, quod de matris ventre excisus, ita in hanc lucem prodierit. Sic Sylla, quia Iugurthã ceperat, eius caput in sigillo suo sculptũ habuit. Sic Lusitani quinq; clypeos in armis suis vsurpãt, victorię cõtra totidẽ Mauritanos Reges sempiterna testimonia. Sic & Hispanis in more positũ est, pro insignibus vsurpare vexilla, quæ Mauris aliquando vi in bello eripuerunt. Constat itaq; armorũ originem (namq; a Carolo Magno aliàs ortũ duxisse, eumq; ab antiquis illis Romanis, qui benemeritis in bello uaria dona militaria perpetua gestorum suorũ monumenta, vt ea in clypeis atq; armis dictis, domi forisq; ostenderent, conferebãt, edoctũ fuisse diximus) à præclara quadã victoria dimanasse. Profecturi enim ad bellũ Tyrones, primo anno in scuto & paludamento nullũ habebant colorem aliũ præterquam album: si verò ab eo tempore præclaræ rei aliquod edidissent tyrocinium, vt puta, si anguem, vel aliud aliquod animal immanius occidissent, tunc eius imagine scuta sua condecorabant: quandoq; tamen si intra annum in hastiludio aliquo, uel torneamento egregiè partes suas defendissent, tum uel quęlibet pro libitu in armis suis eligere concessum erat. Præterea quot quisque stipendia fecisset, quot coronas, & quales meruisset, quot armillas, cristasq;, quot torques, quales phaleras, hastas puras, pila, balteum, hæc omnia supra clypeum galeamq; apposita, in bellisq; & expeditionibus gestari solita, cùm pacis munia iterum foueret, domumq; regressus optimus quisq; suspenderet, ea ornamentorum siue insignium loco longa successione ad posteritatem transmittebantur. Postquam verò inclinante iam imperio, Boij, Franci, Gothi, Heruli, Romanarum legionum reliquijs in limitibus Danubij & Rheni, mixti, Marcomani Seuen temporibus accesserunt, quemadmodum linguam confusam fecerunt, ita populum etiam perfecerunt quendam, qui Romanorum Teutonumq; ritus atque mores coniunxerat, tum arma suam originem habuisse Lazius opinatur. Sũt autem in duplici discrimine, priuilegiata & speciali cuiusdam Principis fauore concessa, vel donata: alia è familijs propria auctoritate sine Principis fauore electa, vt nouam aliquam dignitatem atque honores propria virtute consecutos ostendant. Priori modo, si toti alicui familiæ donentur, tunc ad omnes posteros suos descendunt; sin vni soli, tunc ad illius successores duntaxat. Constat etiam antiquos illos militaris rei peritissimos in eligendis sibi armis bellica accepisse instrumenta, vt cassides, scuta, hastas, enses, vt bello se interfuisse, ac in eo quippiam egregij præstitisse significarent: contrà verò agricolas ad bellum profecturos aratris, vomere, ligonibus & huiuscemodi alijs instrumentis arma sua exornasse: pariter & nautas eandem ob causam, sibi elegisse remos, proras, puppes, antennas, anchoras, malos, nec non & integras naues: quamuis tamen & alij nautium insignibus vsi sint: imò verò & naues ipsæ sua habebant peculiaria insignia, vt Chimeras, Centauros, similiaq; alia: sic de naue, quæ D. Paulum ad Melitem Insulam olim conduxit, D. [x] Lucas Castorem pro insigni habuisse fidus nobis testis est. Præter id videmus multos artifices, ea in armis suis vsurpasse instrumenta, quæ artium illarum, quibus illa destinata sunt, peritissimos eos esse demonstrant. Non ab re etiam fuerit nosse, quomodo campi armorum diuidẽdi sint: diuiduntur autem per simplicem lineam rectam in duas partes, idq; trifariam: aut per diametrum, aut per transuersum, atque id vel obliquè, vel rectè: & quandoque lineę istæ acutis dentibus vel piscium spinis haud absimiles sunt. Diuiduntur pariter campi in bandas vulgò dictas & repagula, quæ sbarras vocant, inter quas vna quandoq; directa est, quæ columna quibusdam dicitur. Sunt etiam quæ rastra habent eorumq; alia per longitudinem, alia per transuersum, alia ad instar spinarum piscium. Quædam etiam crucem habent, & eandem, vel rectam, vel transuersalem; hæc vulgò vocant inquartata, hoc est, per diametrum opposita; quędam crucem integrã. Sunt quæ vulgo scaccata dicãtur, hoc est, per quadratas figuras vel tessellas, vel rhomboides vel amygdalatas ad instar retis facta. Sunt quæ non integrum habeant campum, sed partem tantùm vnam vel duas &c. Sunt quæ simplices tænias, ad amussim redactas, quas squadras vocãt. Sunt quæ vnã habent amussim, vt Aldrouanda familia, quæ à Longobardis, teste Fanesio, ortũ duxit: Itẽ quędam, quæ duas. Reperiuntur in quibus circuli sunt, ita sibi inuicem inclusi, vt veluti cæpas imitentur & hęc numero, non figura variari possunt: Sunt quæ pilas ferunt, vt Illustrissima Mediceorum familia, quæ inter se numero & coloribus variari nõ possunt: alia vndas habent, easq; vel albas vel purpureas uel alterius coloris; quædam animalia, puta aues, pisces, quadrupedes, eaq; uel integra vel dimidiata, uel quædam tantummodo eorum membra: quædam arbores, & has etiam uel integras uel earum partes; Inueniuntur præterea in quibus animalia quidem sunt, sed coloribus diuersis à naturalibus disparata, qualia sunt, quæ lupos, leones, Aquilas atq; huiusceinodi alia animalia habent cærulea, similisq; coloris, qui usus, mutare scilicet natiuos co-

lores,

Cæsar vnde dictus.
Syllæ sigillum.
Lusitanorũ arma.
Hispanorũ arma.
Armorum honos.
Armorum origo.
Tyrones militesq́ue & quando quid in armis suis depingerent.
Arma ĩ duplici discrimine.
Arma quãdo ad posteros descendũt, & quãdo nõ.
Antiquorũ militum arma.
Agricolarũ arma.
Nautarum arma.
Nautũ insignia.
D. Paulus qua naue vectus.
[x] In actibus Apost. c. 28
Artificũ arma.
Camporũ in armis diuisio.
Bandæ in armis.
Repagula.
Sbarræ.
Armorum diuersitas.
Rastra.
Crux in armis.
Inquartata arma q̃.
Scaccata quæ.
Animalia ficta ferre in armis vnde natum.

lores,hunc uidetur ſi in maſſe,quoniam nobiles,cum equos ſuos uel ad uenatum,uel ab bellum profecturi,diuerſi coloris ueſtibus adornarent,arma etiam ſua eiuſcemodi fictis animalibus in

Armorum uarietas unde.

ſignare uoluerint. Haud eſt itaque,quod quipiam miretur, tantam armorum multitudinem ac uarietatem,qui tot familiarum miriades ſibi ob oculos ponat. Quamuis tamen in eligendis armis immenſum ſit pelagus,nihilominus uix fieri poteſt, quin eadem arma a diuerſis familijs uſurpata ueniant:quæ res ſi in eadem ciuitate contingat, lites, diſſidia, imò uerò & bella ſæpè excitat:contrà ac ſi in diuerſis urbibus habitent: Contingit tamen quandoquidem, ut à diuerſis familijs in eadem urbe uſurpentur:& ſic minus nobiles à peregrinis & ignotis,cum nobilioribus confunduntur. contrà ſi eiuſdem nominis familiæ diuerſis armis utantur, tunc quarum

Colores in armis obſeruandi.

nobilitas præponderet,arma indicant. Porrò in armis faciendis maximè aduertendum,ut colores æqualem ſeruent proportionem, ut ſcilicet clarus cum obſcuro coniungatur: quoniam ſi clarum cum claris,& obſcurum cum obſcuris copules, arma inſpicientium oculos minimè

Colores clari & obſcuri.

oblectabunt,eſt autem albus clarorum præcipuum fundamentum, ut niger obſcurorum, luteus inter claros,uiridis & rubeus, maximeq; cæruleus inter obſcuros referuntur. Si itaque hi colores aptè & cum iudicio in armis exprimantur,homines in ſui admirationem rapiũt,& oculis iucunda erunt;ſcio tamen quoſdam à nigro colore abhorrere, quem tamẽ ego graue quippiam, firmum,ac ſtabile in armis denotare crediderim,pro quo à nobiliſſimis quibuſdam fami

Arma quę laudantur.

lijs etiam uſurpatus eſt. Illa autem laudantur,quæ ſimpliciora ſunt,& minus permiſta,nam talia maiorem antiquitatem demõſtrant. Valdè etiam magnificum eſt habere crucem, qualem legatis à latere Summus Pontifex concedit, nec non Equitibus,qui pro defenſione Chriſtianę

Crux.

reip. aduerſus ueræ fidei hoſtes dimicant:ſed ea crux non deſcendit ad poſteros; quales etiam ſunt Equites Hieroſolymitani, ſi modo in bello quicpiam egregiè præſtarint, ut de Sabandiæ

Pontificiæ claues.

Duce liquidò conſtat. Pontificiæ claues non minus arma decorant,quas item Pontifex Maximus, niſi illuſtri loco natis, Equitibuſq; ac Oratoribus Chriſtianorum Principum, & qui pro-

Arma quæ antiqua faciant.

pria uirtute talibus inſignibus digni ſunt, confert. Sunt item arma ualdè antiqua, quæ animalium iconibus inſigniuntur:ea enim niſi ab Imperatoribus,Regibus,Ducibus,Principibus, cæteriſq; potentioribus conceſſa,atque illis tãtummodo,qui uel propria nobilitate illuſtres ſunt,

Animalia. Hectoris et Achillis arma.

uel in militia ſtrenuè ſe geſſerunt:talibus enim in uirtutis ſuæ teſtimonium leones, aquilas, columbas, atq; id genus alia animalia concedebant; qui ritus quàm ſit antiquus, Hector, Achilleſq; nobis exemplo ſunt: illum duos leones aureos in campo rubro, hunc totidem ſed rubęos

Plantæ.

in campo argenteo uſurpaſſe quidam tradunt. Plantæ egregiè etiã arma nobilitant, inter quas roſa,ut uulgo florum regina,prærogatiuam quãdam,ut leo inter quadrupedes,et Aquila inter Aues habere uidetur. Verùm enimuerò mutant ſua quandoq; arma, licet eiuſdem nominis & eiſdem utentes familiæ,exempli cauſa,ſi eiuſdem familiæ roſa utentes,in campo cæruleo,inter ſe odia gerant,pugnẽtuè,tum cãpum cæruleum in nigrum uel quemuis alium una pars, ut dignoſcatur,tranſmutabit. Conceduntur autem quandoq; a Principibus arma, cum tali condi-

Cur quidẽ arma habeant cũ aliqua additione.

tione nè ea,uelint,nolint,mutent. Quęritur haud immeritò, cur ſit quòd quidam quandoque habeant arma cum quadam additione,qua prius carebant:id eos facere crediderim, vel ex peculiari quodam Principis priuilegio,vel ex propria etiam electione,quia præclarè ſe geſſerint; ſi ex priuilegio tunc poſterijs non gaudebunt,ut puta, ſi Cardinali alicui quid in armis ſuis,ab aliquo principe concedatur,id ad fratres & nepotes minimè deſcendit,niſi ille hanc clauſulam addiderit,quod toti eius familiæ permiſerit: Si verò ex propria electione,tũc ad hæredes tran-

An fratres regis, eius armis uti poſſint.

ſeunt: Quæritur etiam nunquid fratres Regis eiſdem armis uti poſſint; reſpondetur, Regis debere eſſe pura;fratrum cum aliqua additione: Quæritur deinde, num arma quæ habent tęnias,raſtra,truncos,& pilas,ea habeant determinatum:reſpondetur reperiri,quæ numerum habent determinatum,ut Hetruriæ Ducum,quibus ſeptem pilę nec plures,nec pauciores,pro in-

Armorum honos.

ſigni ſunt. Item eſſe uidemus in quibus talis numerus minimè obſeruatur. In quãta uerò apud veteres exiſtimatione arma fuerint & apud nos, cuiuis liquidò cõſtare arbitror. Nam ut apud illos,non uiuos tãtum, ſed mortuos etiam honorarẽt, quos ſcilicet vna cum imaginibus ad ſepulchra vſque comitabantur; vt de Miſeni ſepulchro legimus, quod Aeneas tuba & remo illius inſignibus exornauit: Sic noſtris temporibus conſuetudo tenet, ut ſcelere aliquo inquinatorum arma tanquam illis indigna Heroldi deijciant pro ſumma contumelia. Atque hæc hactenus dicta nobis ſufficiant,in quibus,quę hic deſiderari poſſent,alij quibus placuerit, ſupplere poterunt & defectum noſtrum iuuare,alioſq; qui plura de his petunt,ſcriptis ſuis recreare.

VSVS AQVILAE IN INSIGNIBVS.

ETSI multa in primo libro de ijs dicta sint uiris, qui Aquilam ceu Auium Reginam in insignibus suis usurparunt: quia tamen modo adferenda, quorum causa bina præcedentia capita scripsimus, tam hic, quam ibi adiungi poterant, non potui nō ea, etiam huc, seruato tamen eodem, qui ibi, ordine, subiungere.

Schuuinfurti oppidi arma.

Itaq; inter Aquilę bicipitis insignia, quibus pleraq; Imperialia oppida gaudere diximus, Schuuinfurtum ad Mænum non contemnenda Vrbs in orientali Frantia referri poterit.

Rogerij arma.

Huius itē Aquilę insigni [a] Ariostus Rogeriū usum fuisse memorat, ubi Leonis Imper. Constantinop. filij loco eum cum Bradamāte amica sua singulari certamine decertaturū inducit,

[a] Cant. 45. Stan. 69. & 52.

Et per parer Leon, la sopraueste
Che di anzi hebbe Leon, s'hà messo in dosso
E l'Aquila de l'or con le due teste,
Porta depinta ne lo scudo rosso. Et rursus:
S'appresentò Ruggier con l'Angel d'oro,
Che nel campo vermiglio hauea due teste.

Marignolorum, Petrutiorum, Camborum, & Cochorum illustres Florentinæ familiæ Aquila utuntur aurea bicipiti, in campo rubro, imperij orientalis siue Constantinopolitani insigni, quod Ioannes Paleologus Imperator in quodam Concilio, in quo præsens erat, concessit, & quasi in suam eos cooptauit familiam.

Guil. Com. Henembergici insignia.

Gulielmus Comes Henembergicus duas Aquilas bicipites per diametrum, totidemq; Gallos habet in insignibus suis, unà cum clatris.

Cæsarinorū insignia.

Cæsarinis semiaquilam pro insigni esse in primo libro diximus. Verùm integram eos Aquilam vsurpare Franciscus Sansouinus tradit, eamq; Imperialem, quoniam ab antiquissima Cęsarum stirpe originem suam trahant: addit etiam sub Aquila illa conspici Vrsum columnæ alligatum, insignis eorum contra Vrsinos uictorię symbolum, quod postmodum posteri, relictis primis insignibus, usurparunt: unde nonnulli ab Vrsinis illorum originem dimanasse crediderunt, cùm tamen, ut diximus, ea antiquissima sit, ut ex multis ueterum scriptorum monumentis liquidò constat; inter quos Fanusius Campanus, ubi de Monaldescorum familię nobilitate tractat, Cæsarinorum obiter mentionem facit, hisce uerbis: *Nobilissima progenies de Monaldis originem habuit tempore Caroli Magni anno domini 809 hoc pacto. Nam cum Rodaricus Monaldus Dux & heros ac collega Imperij de stirpe Ducum Andegauensium, post expulsos Longobardos commorando persisteret, maxima cum amplitudine in Vrbeueteri accepit in vxorem D. Aemiliam Cæsarinam Romanam ex qua suscepit tres filios &c.* Quę sanè uerba illustrissimę huius familię Cęsarinorum nobilitatem exprimunt. Haud enim uerisimile est, tantę potentię Ducem connubio sibi iunxisse, nisi matrona nobilissima illustrissimoq; loco nata fuisset. Habuit pręstantissima hęc familia Cardinales tot, tantiq; ualoris, vt quæuis alia familia: habuit item uiros cùm domi, tùm foris clarissimos, de quibus, qui plura desiderat, Franciscum Sansouinum adeat, qui exactè, ut solet, eorum præclara facta prosequitur.

Pomeranię Ducum arma.

Aquilam etiam Pomeranię Duces Bugislaus & Casimirus à Friderico primo Imperatore insignium loco nacti sunt.

Agolantorum arma.

De Agolantis nobilibus olim Florentinis tradit Vincētius Burghinus, Aquila usos fuisse primùm alis expansis, pedibusq; diuaricatis, mox alis complicatis, ea scilicet figura, qualem Falco pugno gestatus, referre solet, quę tamen priorem colorem non immutaret.

Pallauicinorū arma.

Tres reperio familias, quæ Palauicinæ cognominantur, diuersę omnes originis, quarum tamē una a tertia orta fuerit. Habebant illę pro insigni tres delphinos cæruleos in campo albo. Postquam uerò in Italiam uenerūt, in superiori insignium parte Aquilam adiunxerunt. Nacti sunt forsan hos delphinos à Lothoringiæ uel Ghisę Ducibus, quibus antiquitùs illi pro insignibus erant. Fuerunt & alij Palauicini Genuæ & Venetijs. Item & alij nēpè Marchiones Badenses, ex quibus primus in Italiam cum Othone primo Imperatore uenit, eiusq; equitatus Dux primarius fuit, Adelbertus dictus, qui dum adhuc Badæ Marchio esset, duodecim in armis suis latrunculos, quos uulgò scaccos uocant, usurpabat albos & purpureos: factus uerò vicarius & feudatarius, in superiori armorum campo Aquilam addidit Imperialem, & Marchionatus titulum deposuit, seruato tamen antiquo Palauicinorum nomine, emitq; propè Placentiam tria oppida, multosq; agros: cui item ob res pręclarè gestas, tria alia Imperator donauit, & posteros eorum hæredes semper esse uoluit, quos ab eius virtute nūquam defecturos sibi persuadebat, qui, quas res gesserint, abundè apud Sansouinum videre lector poteris.

Ingelhemium non ignobile apud Germanos oppidum, pro inſigni ſemiaquilam habere in primo libro diximus, quod tamen Franciſcus Modius Brugenſis integram, eamq; Imperialem vſurpare tradit, vti etiam & Heylbrunam, nec non Eſſlingiam in ditione VVirtembergenſi.

Alberto Marchioni Brãdenburgenſi pro inſigni eſt Aquila vniceps vnà cum duobus Leonibus quorum vnus à latere Aquilæ eſt, alter ſub illa: ſunt enim inſignia eius in quatuor partes diuiſa & in eorum medio aliud eſt ſcutum, in quo ſceptrum regium videtur.

In Bambergæ, Vrbis in extrema Francia orientali amænißimæ (vbi XXXIIII ludi equeſtres Germanici celebrati ſunt) inſignibus vir depingitur armatus, dextra uexillum ferens in quo orbis imago apparet, & in eius ſuperficie crux, altera verò ſcutum tenens, in quo Aquila eſt expanſis alis, & pedibus diuaricatis.

EMBLEMATA.

NICOLAI Reuſneri hominis ſummè literati tale Emblema eſt ſub lemmate, RENOVATA IVVENTVS.

Altitonum regina potens, & fulminis expers,
Sola Aquila eſt ſummi fida miniſtra Iouis.
Quæ ſi longæua nimium ſit tarda ſenecta,
Flumine ſe liquido terq; quaterq; lauat:
Subuolat hinc, ſoliſq; capit de culmine lumen:
Et renouat pennas, membraq; feſſa ſibi.
Qui prius eſt ſacro luſtratus fonte ſalutis:
Fulmineo nunquam læditur igne Iouis.
Namq; fide certa numen caleſte tuetur:
Solicitatq; ſuo lumine lumen heri.
Sol eſt iuſtitiæ Chriſtus, vitaq; perennis:
Quem qui corde uidet ſimplice ſaluus erit:

Aliud eſt apud eundem de Chryſaëto emblema, cum lemmate, ΦΥΑΤΟ ΓΕΝΝΑΙΟΝ: ad Dominum Iacobum Fuggerum Com. Kirchbergæ, & Vueiſſehornæ.

Cælum quando petit leui volatu
Ales regia, lucidas per auras:
Fixos lumine Solis haud ocellos
Flectit: ſed radijs ſuis penetrat
Phœbum comminus intuens ſerenum:
Et ſic viſum acuit ſuum, iuuatq;
Quum viſum volucrum fatiget idem
Sol ſplendens, hebetetq; cæterarum.
Sic in te generoſa mens refulget,
Claris orte parentibus, Iacobe:
Quando ſemine languet haud paterno
Virtus inſita: ſed magis magiſq;
Inter viuida, & efficax vireſcit:
Dum non à nitidis hebes reclinas
Motorum radijs tuos ocellos:
Mentis celſius explicans ſed alat,
Pulchro vertice tangis aſtra cæli.
Macte o laude, Iacobe, macte tanto:
Felix es ter, & amplius: beati
Quem tot Dij cumulant bonis perennis
Laus nullo tua conticeſcet æuo.

Aquila Cygnos ad pugnam laceſſens, & ab illis circundata, atq; uicta, cum uerbis SIC REPVGNANT: virum ſignificat, qui pacis amatorem ad bellum irritans, ipſe temeritatis ſuæ pœnas luat. De pugna harum Auium nos in primo libro egimus. Symbolum hocce fuiſſe illuſtrißimi Herculis Cardinalis Gonzagę, tradit Ruſcellus, & multa ibi de Cygnorum encomio adducit, quæ cùm breuitatis gratia, tum quod huius loci non ſint, pretereo. Quod verò ex Aeliano ait Aquilam eam Chryſaëton eſſe, & ſolummodo herbis nutriri, id fabulas ſapere alias quoque demonſtraui. Symbolo uerò iſtoc uir ille illuſtrißimus, animi ſui haud dubio integritatem, atque ad colendam in patriæ ſinu pacem, promptitudinẽ eius demonſtrare voluit. Symbolum

Herculis Card. emblema.

bolum

bolum his Hetruſcis uerſibus expreſſum hoc pacto legitur, ſed diuerſæ omnino ſententię, quæ meo iudicio rectius rei ueritatem ſequitur.

Quantunque di ſtreppar le piume e i vanni
S'affatichin col becco altiere Cigni
A l'Aquila, e con lei fiere e maligni
Contendano ſi pronte a' i coſtei danni:
Ella: cui non ſpauentano gli affanni,
Non cura i colpi loro aſpre e ſanguigni,
M'hauendo i fati, e i ciel deſtre e benigni,
Forte ſgombra da ſe pene & inganni.
Coſi queſto corteſe alto Signore
Non teme aſſalto di fortuna audace,
Ch'offenda quel di dentro, o quel di fuore,
E con i virtuoſi ha rado pace,
Che ſeco gareggiando di valore,
Ciaſcuno è vinto, e à ſua virtù ſoggiace.

Dicit autem Aquilam, quæ, ut diximus, illuſtriſſimę huic familię pro inſigni eſt, Cygnorũ atrociſſima acie ſeſe oppugnantium vim facillimè repellere: eodemq́; modo clariſſimum illum virum, ſi ad bellum prouocaretur, prouocantes peſſundaturum.

Apud eundem poëtam Aquila ſtellifero cælo inſidens, cum lemmate, IN MOTV IMMOTVM, ſignificat uirum, qui continuo niſu in hoc totus incumbit, vt paternis veſtigijs inhęreat. Fuit id ſymbolũ illuſtriſſimi Cardinalis de Eſte de quo pariter ſic ſcribit Hetruſcus ille: Cardinalis de Eſte emblema.

Con mouimento eterno il Ciel s'aggira,
Ma però ſi può dir ch'immobil ſia,
Perche ritorna, onde parti di pria
Ne da l'uſato corſo ei ſi ritira.
Coſi, mentre ſi volge e ſi raggira
Pel poggio del valor, douunque ſia
Queſto Signor, à l'alta corteſia,
Propria de gli auol ſuoi, mai ſempre aſpira
L'Aquila, antica di ſua ſtirpe inſegna,
Ad ogni tempo è ſeco, e lo conduce
Ad ogni impreſa glorioſa e degna.
Quanto il cielo hà di bello, in lui riluce,
Ma lingua humana è di parlarne indegna
L'occhio abbaglia al fulgor de la ſua luce.

Egregium equidem, & à uiro acerrimi iudicij excogitatum emblema eſt, quod Ruſcellus quoque depinxit, Aquila ſcilicet in quercu nidum habens, cum uerbis REQVIES TVTISSIMA: Fuit id periluſtris comitis Antonij Landriani, ſereniſſimi Vrbini ducis Guidibaldi generi, qui nihil, quo mentis ſuę intentionem exprimere poſſet, magis appoſitum po uit inuenire. Cum enim ex eiuſmodi nuptijs maximam ſeſe contra quoſcunq; fortunæ impetus ſpem concepiſſe indicare vellet, pulchrè admodum Aquilam, quæ ei pro inſigni erat, in quercu ſiue robore, arbore pariter ducis illius inſigni nidulãtem depingebat. Quis enim a tantę potentiæ Duce, in quo ſimul omnes etiam virtutes elucent, non omnem ſemper ſibi operam promittat, qui arborem illam non ſine myſterio aliquo in armis ſuis vſurpat? Nam vt duas potiſſimùm ob cauſas, eam ueteres celebrarunt (quoniam ſcilicet Ioui ſacra haberetur, ipſaq́; proprio robore nullis ve torum iniurijs ſuccumberet) ita vir ille Omnipotẽtis Dei, cuius pręcepta egregiè obſeruat, auxilio, ac propria quoque virtuti confiſus, omnia fortunę ludibria contemnit. Si itaque Aquilam Auium reginam, Ioui pariter ſacram ac per ſe omnium fortiſſimã, in tanti roboris arbore nidum ponere, hoc eſt, robur robori addere quempiam videamus, nonne quid inſuperabile inde emerſurũ iudicabimus. Emblema hoc, uerſu iſto Hetruſco redditũ legitur. Antonij Landriani emblema.

Soura vn tronco gentil l'Aquila audace
Fra rami, che le fan corona intorno
Troua queto riposo, e ferma pace
E dolce e tranquilliſſimo ſoggiorno.
Coſi chi ſoura a ſalda pianta giace
D'alma virtu, che l'huom fà chiaro e adorno
Securiſſimo ſtanzà al caldo al gelo,
Ne teme venti, ò minacciar del cielo.

Gonzalui Zatiui emblema.

Aquila reliquis auibus prædam ſuam participans, cum lẽmate HOC HABEO, QVODCVNQVE DEDI, viros doctos ſignificat, qui ſumma liberalitate ac benignitate diſcipulis ſuis doctrinam ſuam ſtudent impartiri. Symbolo hocce vſus eſt Gonzaluus Zatiuus à Molina Eques Hiſpalenſis, quem animi ſui generoſitas ac celſitudo tali ſymbolo dignum fuiſſe demonſtrat. Cælauit autem id in oſtio Muſæi ſui, in quo rariorum ac vtiliſſimorum librorum immenſum numerum, armorum omnia genera, icones virorum illuſtrium, numiſmata, lapides, animaliaq́, atque alios naturæ partus ex vtraq; India, alijſq; orbis partibus longinquioribus collectos reſeruat.

Curtij Gõzagæ emblema.

Aquila expanſis alis, & capite ad Vrſæ ſidus elato, velut eius opem implorans, cum lemmate ET SOLE ALTRO NON HAGGIO, id eſt, SOLEM ALIVM NON HABEO, ſignificat virum, qui præter mulierem, quã ardet, nullius alterius amore tãgitur. Inuentor huius ſymboli fuit illuſtriſsimus Curtius Gonzaga, qui quantum & quam ſyncerè Vrſam nomine matronam nobiliſsimam deperiret, eo nobis indicauit. Præter enim communem illam, quam omnes, quos vidi, authores de Aquilæ in ſolem inſpectu cauſam, nempe uiſus illius potentiam, roburq́, atque acumen ſtatuunt, propenſa etiam voluntas, nec non & occulta quædã voluptas atque deſiderium accedit, quæ illuſtriſſimi iſtius herois ſymboli fundamentum eſſe arbitror. Hinc duo potiſſimam in fabrica eius aduertenda veniunt, primùm quàm egregiè ad amaſiæ ſuę nomen alluſerit, & quàm concinnè Solem eam uocauerit, quo nomine etiam alij amantes Glyceres ſuas appellare ſolent: ſecundum, quàm propriè Aquilam familiæ ſuæ inſigne ex ſolo Solis illius intuitu voluptatem capere demonſtrauerit. Cætera vide apud Camillum Camilli, à quo iſtæc mutuauimus, cuius verſiculos tamen præterire nolui, cùm quia pauci ſunt & docti, tum etiam, quia velut totius hiſtoriæ compendium:

Di bella Orſa celeſte
A gli amoroſi rai
Mi volgo, e non ſan queſte
Luce volgerſi altroue,
Che doue ella le moue
Ne d'altro ſol grã mai
Fien paghe ch'ella à ben mirar l'ha deſte.

Hippoliti Card. de Eſte emblema.

Draconi animalium vigilantiſſimo, perſpicaciſſimoq́; aurea Heſperidum mala cuſtodienti ſuperueniens Aquila, pomaq; furtim ſubducens cum verbis AB INSOMNI NON CVSTODITA DRACONE, ſignificat neminem adeo vigilem eſſe poſſe, quem nunquã quicquam poſſit fugere. Emblema fuit Illuſtriſſimi Hipoliti Card. Ferrarĩeſis de Eſte, (apud quem artes liberales omnes, & earum periti in ſummo honorum culmine habebantur) et perpulchrè Hetruſco hocce carmine expreſſum eſt:

Benche il vigil dragon sù l lito Moro
Cuſtodiſſe ad ogni hora
I ricchi frutti d'oro:
Pur ſi trouò chi addormentolla, e colſe
Del bel caro theſor, quant'ei ne volſe,
Com' Aquila in tal guiſa animo pura
D'ogni vitio, e ſicuro,
S'adorna alteramente adhora adhora
De la virtù, ch'ogni gran ſtato honora.

A V G V R I A.

PROGENIEM Cæſarum in Nerone defeciſſe, idq́; compluribus quidem ſignis, ſed euidentiſſimis duobus apparuiſſe tradit Suetonius, de quorum vno in hæc verba ſcribit: *Liuia olim poſt Auguſti ſtatim nuptias Veientanum ſuum reuiſenti prætervolans Aquila Gallinam albam ramulum Lauri roſtro tenentem ita vt rapuerat, demiſit in gremium, cumq; nutriri Alitem, pangiq́; ramulum placuiſſet, tanta pullorum ſoboles prouenit, vt hodiè quoque ea villa Ad Gallinas vocetur. Tale verò Lauretum, vt triumphaturi Cæſares inde laureas decerperent: fuitq́; mos triumphantibus alias confeſtim eodem loco pangere: & obſeruatum eſt ſub cuiusq; obitum arborem ab ipſo inſtitutam elanguiſſe. Ergo nouiſſimo Neronis anno & ſylua omnis exaruit radicitus & quicquid ibi Gallinarum erat, interyt: ac ſubinde tacta de cælo Cæſarum æde capita omnibus ſtatuis ſimul deciderunt, Auguſtiq́; ſceptrum è manibus excuſſum eſt.* Idem augu-

rium

nium [...]nus, vbi lauri encomia abundè enumerat, his verbis prosequitur: *Sunt & circa Diuum Augustu[m] euenta eius digna memoratu. Namq; Liuia Drusilla, quæ posteà Augusta matrimonij nomen accepit, cum pacta esset illa Cæsari, Gallinam conspicui candoris sedenti Aquila ex alto abiecit in gremium illæsam. Intrepideq; miranti accessit miraculum, quoniam teneret rostro laureum ramum onustum suis baccis. Conseruari Alitem & sobolem iussêre aruspices, ramumq; eum seri, ac rite custodiri. Quod factum est in villa Cæsarum fluuio Tiberi imposita iuxta nonum lapidem Flaminia via, quæ ob id vocatur Ad Gallinas. mireq; sylua prouenit. Ex ea triumphans postea Cæsar laurum in manu tenuit, coronamq; capite gessit: ac deinde Imperatores Cæsares cuncti. Traditusq; mos est ramos, quos tenuerunt serendi. Et durant syluæ nominibus suis discreta, fortassis ideo mutatis triumphalibus. Vnius arborum latina lingua nomen imponitur viris. Vnius folia distinguuntur appellatione: Lauream enim vocamus. Durat & in vrbe impositum loco, quando Loretum in Auentino vocatur, vbi sylua lauri fuit.*

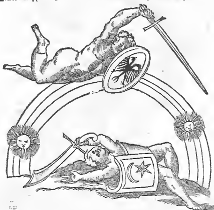
VSVS AQVILAE IN DIEBVS FESTIS.

POST enumeratos tam varios Aquilæ vsus; illud quoque minimè silendio inuoluendum videtur, in lustralibus Romanorum ludis Marti dedicatis, quos peculiari nomine Rubigalia nuncupabant, Aquilas, tubas, similiaq; bellica arma alia ferri solita. Ludi isti 7. Calend. Aprilis celebrabantur, similesq; apparent festiuitatibus ijs, quas per diem natalis S. Georgij nos Christiani etiam colimus, in quibus pariter omnis pompa castrensis ex vrbibus defertur.

METEORA.

ANTEQVAM verò Chrysaëti nostræ historiæ finẽ imponã, placuit istæc meteora pro calce eius apponere, ut nihil omnino ei deesse videatur, qđ lecturi alioqui fortè desiderẽt.

Quam itaque prior huius tabulæ icon exhibet pugnam, bis in aere visam reperio nostris temporibus: primùm in Hispaniæ quodam oppido, anno post partum salutiferum 1536. die Februarij mensis septimo, circa horam noctis secundam. In eo certamine visi sunt cælo aquoso ac nubilo duo adolescentes armati, gladijs congredientes, quorum vnus habebat in læua manu parmam Aquila insignitam, cum inscriptione REGNABO. Alter verò scutum prælongum cum inscriptione REGNAVI. Verùm cùm monomachiam instituissent, Aquilam habens, prostrato hoste victor demum euasit.

Eodem modo in Hungariæ ciuitate Babatscha anno 1556. die Octobris sexta ante solis exortum, uisa est in aëre duorum puerorum nudorum quidem, sed clypeis militaribus ac gladijs armatorum monomachia, in qua qui scutum duplici Aquila ornatum habebat, armatura Turcica munitum, adeo prostrare visus, vt corpus multis ictibus vulneratum è nubibus in terrã cadere visum sit. Eodem etiam tempore ac loco, visus est arcus cælestis, naturalibus suis coloribus depictus, ac duo ex vtraq; eius parte Soles, ut in pictura etiam apparet. Sequenti anno Calendis Februarij in Italia uisa est Aquila per aerem volans, quæ dextro pede lagænam, sinistro verò serpentem inuolutum, ac implicatum gestaret, quem ingens picarum copia secuta est.

Tali figura Aquila, qua depicta hîc est, intra Norimbergam, Fichtuuangium, & Anoltzbachium tertio idus Augusti anno, 1550. die sereno apparuit, videbatur item sol uarij quidem coloris, ac super eundem uasculum sanguine plenum, quo sol, vt pictura quoque ostendit, conspergebatur, circa Aquilam, expansis alis, varijsq; coloribus insignitam, pedibus autem carentem. Paulò item inferiùs arcus cælestis conspiciebatur, ac iuxta eundem eques, qui una manu equum, altera uerò canem uenaticum album duceret.

Viros

Viros quosdã honestos BrũschVVicenses aiũt nostri tẽporis historici, anno 1549. cũ noctu iter facerent, lunã uidisse circundatã conspicua specie, quæ nominatur halos, & iuxta eam duo παρασέληνας: ipsam uerò lunã quater circumuolui, deinde iuxta παρασέληνας igneũ cõspexisse Leonem, atque Aquilam fodientem sibi pectus, quorum icones hîc expressas uidere est.

Deniq; in Gallia monstrũ natũ esse audio triceps, capite nempe Aquilæ, Rubetæ & Leonis.

DE HALIETO CAP. III.

Nomenclatura.

ΑΛΙΆΕΤΟΣ. Grecis, AQVILA marina Latinis dicitur. Varinus tamen Haliæëtos quatuor syllabis & spiritu tenui effert, verùm minus rectè. Hebræis verò [a] [b] עזניה. Hanc enim vocem, qua Auis immunda significatur Septuaginta Interpretes Haliætum vertũt. Italis Augusta Piumbina, hisce præsertim qui lacum Lemanũ accolunt populis, tanquam si latinè Augustã plumbinam dicas, vocatur, eo quòd è sublimi in aquam præceps plumbi instar rectà feratur. Idem in mediterraneis circa stagna facit Aquila, quæ Percnos Homero, Anataria Latinis dicitur. Gallis Offraye seu Orfraye, fortè ab Ossifraga detorto vocabulo, licet lõgè alia ab Haliæeto istæc sit. A Gallis suam acceperunt vocem Angli, dum Osprey Haliætum vocant. Burgundi verò ab actione eam Crot Pescherot, id est, Coruum piscatorem, vt Sabaudi Aigle de mer appellant. Germanis inferioribus Visarent dicitur: superioribus verò Fischadler, quod vtrumq; Teutonicum vocabulum piscium Aquilam sonat. Repertus fuit, qui Haliętum Germanicè Soker interpretaretur. Illirice Ostrzisl. A [c] Nasone hæc Aquila Nisus vocatur, idq; vt ipse ait, eo quod Nisi Megarensium Regis in ipsam mutati nomen etiamnum retineat, de qua idem author:

Et modo factus Auis fuluis Halæatus in alis.

Non est tñ Nisus recentiorum. Hic.n. ex Accipitrũ est genere, quem Sparuierũ vulgò vocãt.

[a] Leu. 11.
[b] Deut. 14.
[c] L. 8. Metamorph.

Nisus recẽtiorum.

ÆQVIVOCA.

Pastinaca marina.

AQVILAE marinę nomine ab Italis ẽt donatur Pastinaca marina, piscis pelagius, cartilagileus, planus, quẽ Genuenses pesce ratto indigetãt. Quibusdã ẽm genus Accipitrũ Halietos dicit, sed perperã. Quin & Accipitres marini ita qñq; appellati sũt.

FORMA

FORMA

FORMA. DESCRIPTIO.

QVOD ad descriptionem Haliæti attinet, paucissimis sanè notis, & ex quibus eã à reliquis uix dignoscimus, ab Aristotele, & solo quidem, delineatam videmus. [a] Hic ita scribit. *Aquilæ quintum genus, quod Haliætus, hoc est, marina, vocatur, ceruice magna & crassa, incuruantibus alis, cauda lata, moratur hæc in littoribus.* Cùm autem nobis verum Haliætum videre hactenus datum non fuerit, itaq; aliena descriptione, nempe quam medicus quidã præstantissimus posuit, & cuius iconẽ [b] Bellonius exhibuit, nos contẽtos esse oportuit. Nã eã, quam olim ad nos misit ad viuum coloribus expressam iconem, genuinum veterum Haliætum esse ratus, D. Iohannes Brancionus Patritius Mechliniensis Belga, non Aquilæ marinæ, sed Ossifragæ genus esse, argumentis quæ suo loco recensebimus, inducti, comperimus. Descriptio illius viri est ista. Magnitudine Haliætos est Milui, capite albis & fuscis distincto lineis, rostro Aquilino, oculis in medio nigris, in ambitu aureis, lingua ferè humana, nisi quod ad eius radicem utrinque appendicem cæterarum more habet, colore per summa Asturis, per ima albo, gutture maculis notato ruffis, vt & ventre, pectore purè candido. Supra magnitudinem corporis longitudo alarum est, quæ ad pedes Romanos duos & digitos vndecim extenditur, crure crasso & squammoso, pede hamato & colore cæruleo, digitis quatuor per superna ad dimidiam longitudinem etiam squammosis, ad reliquam incisis, per inferna asperis & aculeatis tenacitatis causa, & his tam validis, vt flexos vix ulla ui distendas. Pedum digitos non, vt steganopodibus cute crassiore nexos, sed fissos, ut cæteræ Aquilæ, obtiner.

[a] *Lib. 9. Hi. cap. 32.*

[b] *Lib. 2. de auib. cap. 8.*

Magnitudo.
Caput.
Lingua.
Guttur.
Longitudo alarum.
Crura.
Pedes.

Secunda quam damus icon Bellonij est, de qua ille nihil peculiare tradit, preterquàm quòd ꝓprĩũ hunc esse dicat habere maculã, sed vbi, non addit: item quod testas habeat in cruribus, cum cæteræ tabellas habeant: demum quòd vngues habeat omnino rotundos, qui alijs Aquilis cum quadam planitie sunt. Verum hoc loco insignis de pedibus Haliæti controuersia excutienda est, certè in tãta authorum discrepantia compositu difficilis. Albertus enim de Aue quadam varia agit, quam piscium Aquilam Germanico idiomate vocatam ait, in pectore alba, dorso nigra, quæq; in struma (sic opinor gulam vocat) nigras habeat maculas, & piscibus super flumina ac stagna arboribus insidens insidietur. Quibus uerbis proculdubiò Haliætum, etsi a superiore diuersam depingit, quem pedẽ unum Anserinis similem habere dicit, nempe digitis, membrana coniunctis planum: alterum verò Accipitrinum, aduncis unguibus, & fissis digitis. Confirmat hanc sententiam Vincentius Bellunensis, asserens Aquilã Orfraye (ita Haliætos Gallis dicitur) altero pede aduncis vnguibus ad prædam instructam esse, altero lato ad natandum: gyro enim multiplici vsa in aëre, nunc more ludentis, nunc more insidiantis, tandem præda in aquis visa, impetu maximo descendit, altero quidem pede prædam rapiente, altero uerò natante, & prædę raptorem adiuuante. Quin & Ornithologus ipse ab his stare videtur, vbi scribit se ab Anglis accepisse, quibus, vt sæpè audiui, multò notior est, quã multi uelint, qui pisces in viuarijs alunt, quos omnes breui tempore absumit, nempe Haliætum, quem ipsi Osprey uocant, pede uno Anserino esse, altero Milui, atque huius magnitudinem referre, pectore esse albo, pisces maximos capere, adipem in cauda pretiosum continere, volare per aërem & in eo interdum ueluti pẽdere, tum adipis aliquid in aquam dimittere, unde pisces attoniti quasi & torpescentes uertantur supini, super quos mox rectà sese præcipitem deyciat instar iaculi, & unum ex illis altero pede, adunco nempe arripiat. Burgundi etiam Aui illi, quam Crotpescherot, id est, Coruum piscatorem appellant, pedes similes & eundem piscandi morem cum Haliæto esse ferunt, quę piscẽ, vbi Aquilino pede in aqua corripuit, nec propter põdus ex aqua euolare queat, mox altero pede, quo palmipes est, ad ripam usque remiget. Negat opinionem quam exhibemus, Aquila marina Bellonij: negat & constanter in literis, quas ad nos dedit doctissimus quidam medicus, & fabulosum esse affirmat, quicquid de diuersitate pedum in Haliæto ab alijs proditur, sed germanum uerumq; Haliętũ pedibus ait esse uniusmodi, & in morem reliquarum Aquilarum acutis, atque in digitos, quos nulla membrana contineat, dissectis. Nos sanè hãc litem decidere, ratione quadam certa & indubitata nõ audemus. Si quid tamen coniectura, atque ex longo rerum naturalium vsu hausta assequimur, dicamus certè autores vtrosq; qui de pedibus Aquilæ marinę diuersa in medium adferunt, non tam reipsa, quàm specie solum tenus pugnare. Esse enim plures Aquilarum marinarum species, quæ ad Haliætum ceu genus quoddam referantur, nihil obstat, imo vero est quam simillimum. Neque Alberto Magno, Anglis, Burgundis oculatis testibus, temerè contradixerim; Optime enim vnicuique perspecta esse solent, quæ patriæ suæ seu tellure seu æquore peculiaria sunt. Tùm vel ea maximè de causa, quòd, etsi Aquilæ huiusmodi nullæ mihi visæ sint, alias tamẽ Aues nempe Gallinulas aquaticas iisdem, quos paulo antè exposuimus, pedibus dotatas esse certò scio, vt partim palmipedes, partim verò fissi pedes dici mereantur. Atq; sic mihi retulit studiosiss. iuuenis Leonardus Cansarts Hasselensis Tungrus P. & M. D. qui duas eiusmodi extra ciuitatem Hasseletum ditionis Leodiensis in piscina quadam captas Aues habuit. Vnde & falsum esse constat quod quidam nullas tales in rerũ natura reperiri alites, audaciùs quàm sapientiùs pronunciãt. Simile etiam in Aquilarum præsertim marinarum genere, vsu venire posse non video, quo pacto negari possit. Ex hoc etiam dissoluimus, quod ab Aristotele scriptum est, accidere Haliæto sæpius, vt cum ferre quod ceperit, nequeat, in gurgitem demergatur. Nam de priore illo genere fissipede scilicet, quod Aristoteles solum cognouit, atque ad natandum ineptum est, id intelligere oportet; minimè verò de altero, quod natando quoties & quandocũq; lubet, potest euadere. Hanc autem veteribus non ignoratam fuisse, vel ex Oppiano liquet, qui Haliætum inter Aues amphibias, pręstantissimam esse, nec forma à terrestribus Aquilis absimilem, atque è mari victitare, scribit. Caudam latam, quam ipsi Aristoteles tribuit, vt alijs plerisq; rapacibus ad commoditatem & volandi normam, qua cæteris magis opus habent (exactius enim & longe rectius in aliquid feruntur) natura concessit, vt hac tanquam temone & gubernaculo volatus impetum, qui quandoq; ad perpendiculũ instar saxi deorsum ruentis fit, dirigere commodiùs ac moderari possint. Carne est cinerea, ad nigrum vergente, fibrosa & dura.

Controuersia de pedibus Haliæti.

Auis vno pede plano, altero fisso.

Osprey.

Crotpescherot.

Gallinulæ aquaticæ partim palmipedes, partim fissipedes.

VISVS.

E T S I omnes ferè Aquilæ præ cæteris diurnis vncungubus hoc habeant, vt acutissimo visu prædite sint, quemadmodum in generali historia palam fecimus, Haliætos tamen omnium authorum iudicio vno ore in hoc cęteris pręfertur, idq. summo iure. Hic enim de visus acie tam est certus, vt pullos suos adhuc implumes hac ipsa, de indole ac generositate exploret. Ad hanc igitur peculiari ratione spectat, quod Tertulianus ait, *Solem Noctua nescius oculis, Aquilæ ita sustinent vt natorum suorum generositatem de pupillarum audacia iudicent, alioqui non educabunt vt degenerem quem solis radius auerterit,* Vnde & Silius Italicus de Haliæto canit;

Phœbea dubios explorat lampade fœtus.

Videtur enim naturali quodam instinctu ac sagacitate ortus sui minimè nescius, omni studio cauere velle, ne quemadmodum ipse diuersi generis parentibus prognatus est, & labem quandam contraxit, ita proles ipsius, si illegitima fuerit, nouo & secundo errore irrecuperabile generi damnum adferat, atque omni generositate exuta sobolis genuinæ honorem perdat. Illud igitur omni industria procurat, vt inusta generi nota diligenti examine eluatur, & detrimentum quod in sua genesi accepit, cuius ipse non est inscius, in prole postliminio resarciatur. Haliætum enim intemeratis natalibus ortum negat [a] Plinius, cùm ait: *Haliæti suum genus non habent, sed ex diuerso Aquilarum coitu nascuntur.* Hoc ipsum [c] Oppianus etiam insinuare videtur his verbis: *Aquilam marinam aiunt spurium esse fœtum terrestrium Aquilarum, idq́ue à paternis nidis repelli, deinde per alios quosdam alites* (Ossifragas nimirum intelligit) *educatã neglecta terra maritimum victum amplecti.* Præter id commodum, quod Aquila marina ex perspicacissimo obtutu percipit, nempe vt genus suum eius beneficio incorruptum conseruet, alteram insuper vtilitatẽ eamq́; non minoris momenti ex eodem assequitur, nempe vt victum huius opera facilius & commodius sibi paret. *Est enim* (vt [b] Isidorus testatur) *tam contuitus, vt cum super maria immobilis penna feratur, nec humanis pateat obtutibus, de tanta sublimitate pisciculos natare videat, ac instar tormenti descendens raptam prædam pedibus ad littus pertrahat.* Sed quoniam de visu satis multa aliàs diximus, itaq; occasione emolumenti, quod inde percipit, ad hoc ipsum nempe ad victum transiremus (quibus nimirum locis, quem & qua ratione sibi paret, ad quod præda & venatus, nec non motus pertinent, tandem expositur) nisi de eius ortu nobis etiam dicendum aliquid esset.

[a] Lib.10.c.3.

[b] Lib. 12. Orig.c.7.

ORTVS.

[a] Li.10.c.3.

E ortu Haliæti mira nobis [a] Plinius hunc in modum tradit: *Haliæti genus suum non habent, sed ex diuerso Aquilarum coitu nascuntur. Id quidem quod ex ijs natum est, in Ossifragis genus habet, e quibus Vultures progenerantur minores, & ex ijs magni, qui omninò non generant.* Illud in primis intellectu admodum difficile est, quomodo Auis, quam fœtus suos ad radios solares, tanquam legitimi generis acerrimos iudices examinare scribit, genus suum neget habere. An fortè ea verba *non habere genus suum,* ita intelligenda sint, vt Haliætum, quem ex diuerso Aquilarum coitu gigni dicit, ex nobiliorum Aquilarum congressu nasci dicere voluerit, cui nempè clarissimam oculorum aciem tribuit, quam sanè nisi à nobili quadam Aquila obtinere non potuit? Secundum non paruam etiam mihi dubitationem faciunt istæc verba, *nascuntur ex diuerso Aquilarum coitu:* si enim, vt dixi, ex nobiliorũ, frustrà addiderit Plinius, *diuerso*, quę vox ignobiles etiam includit: si ergò ignobiles inter se misceantur, quomodo filium generabunt, qui parentes suos visus acie, quam in Haliæto prædicat, superet? Tertia dubitatio est, cur, etsi ex diuerso coitu gignatur, quod ex eo nascitur in Ossifragis potiùs, quam in alijs Aquilis genus habeat? & cur nõ Haliætus coiens cum Haliæto, vt cæteræ Aquilæ, genus suum conseruet? Quis enim spurios liberos steriles dicat? An fortè spurius Haliætus mas, spuriæ fæminæ, & è contrario spurio mari spuria fæmina amplexum neget? Ita enim tam mas, quam fœmina cum alijs Aquilis rem habere cogentur, & nunquam genus suum habebunt: si ita, cum quibus? haud dubiò cum ignobilioribus: nobiliores enim eadem animi generositate, tam mares, quàm fœminæ spurios spernent, ergò cum Ossifragis, quas Plinius Aquilarum etiam genus facit. Qui igitur ex Ossifraga & Haliæto generatur pullus, etsi Haliętus, vel potiùs Semihaliætus est, genus tamen suum non habebit, quoniam ab alijs Haliætis, qui diuerso Aquilarum coitu nati sunt, tanquam noua quędam species fugabitur. Quod verò Haliætus cum Ossifraga coeat, quis forsitan inde probet,

quoniam

quoniam Offifraga,(quod Ariftoteles omnesq́; Philofophi etiam admittunt) pullos ab Aquila (Haliæto fortè) nido expulfos, tanquã adulterij fui confcia, educet pro fuis. Quarta & maior etiam hinc furgit dubitatio, quomodo ex Offifragis procreentur Vultures minores, ut Plinius vult, An hoc non de veris Offifragis, fed de fpurijs illis, videlicet ex femihalιætis procreatis intelligendum eft, fi cum ijs Vultures (qui alioqui Aquilas fefquialtera portione in quantitate fuperant) coierint? eo enim modo pulli ex ijs nafcentur, qui maioribus Vulturibus erunt minores, Aquilis verò maiores: cum quibus fi poftmodum maiores iterum Vultures coierint, fœtum facient, fi non magnitudine fibi parem, faltem non multo inferiorem. Neceffariò enim illæc generatio, vt hæ Aues inter fe magnitudine differũt, eodem etiam modo femper aliquod augmentum faciet. Quinta & poftrema dubitatio eft, quomodo qui matre & patre Vulturibus procreatur pullus, fterilem gignat filium: fic enim iam ante multa fecula genus fuum illi perdidiffent. An id natura, quæ fimile in quadrupedibus nobis mõftrauit (ex equa & afino fterilem procreans mulum) in Auibus etiã fieri voluerit? Sed cum abftrufa illæc Plinij verba intimius examinarem, & parum verifimilia effe viderem: placuit illa etiam excellentiffimorum ac celeberrimorum horum philofophorum, domini Frederici Pendafij nempè, & Domini Camilli Baldi iudicio fubijcere. Ea itaque verba *Haliæti genus non habent*, ille ita exponit. Haliętus mas non coit cum Haliæta fæmina, fed cum alius fpeciei Aquila. *Id quod ex ijs natum eft in Offifragis genus habet*, hoc eft educationem, fed id quod pro legitimo approbat, ab ipfo Halięto educatur, è quibus coeuntibus cum Offifragis, generatur quid fimile Vulturibus minoribus. Ex quibus magni Vultures procreantur fteriles, vt Plinius inquit. Atque hactenus ille vir præftantiffimus. Clariffimus verò Baldus nihil a noftra interpretatione difcedere, vt aiebat, volens, hunc in modum interpretabatur. Illud in primis mihi dubitationem facit, an fcribat Plinius Haliętum ad folis radios exponere fœtus fuos, cùm infra videatur dicere Haliętum genus fuum non habere: & quomodo ad folis radios exponit fœtus fuos, cùm in Offifragis, quod ex ipfo nafcitur genus habeat: fanè enim Offifraga videretur Haliæto imperfectior. At ego, ni fallor, crederem, uel in textu Plinij mendum effe, vel fatis ofcitanter hæc fcripfiffe. Iam enim ait: *Haliæti fuum genus non habent, fed ex diuerfo Aquilarum coitu gignuntur*; fuprà dixerat, *nullam Aquilam præter Melanætum pullos alere*, quare neque Haliætus alit fuos. Hæc Ariftoteli pia, & benigna eft, neque folùm fuos, fed alienos etiam pullos alit. Quæ igitur apud Plinium non alit fœtus, apud Ariftotelem maximè alit, & fi genus fuum non habet, quomodo folaribus radijs probet fuos fœtus: habet igitur, fi probat. Iure igitur in Plinio mendum me fufpicari dixi: cùm enim clariffimè cernere dicit Plinius, eundemq́ cogere pullos fuos infpicere folem, quod à marina Aquila fieri fenfit Ariftoteles, at fi in Offifragam genus degenerent Haliæti pulli, quorum nebulofus ac imbecillus eft vifus; quomodo ab eorum parentibus cogentur folem afpicere? & qui non fuftinẽt, eijciuntur? iam enim omnes eijcerentur. Mihi itaque videtur multa confufio, & quæ fequuntur, id docent, cum ait. *Nidificant in petris*. de qua enim fpecie Aquilarum loquatur, non apparet, Sed maximam mihi dubitationem facit, quod dixit *ex diuerfo Aquilarum coitu ortas Haliætos ex his Offifragarum genus, ex quibus Vultures minores, ex minoribus maiores, quæ funt infœcundi*. Paulò infrà in capite de Vulture, hos habere genus fuum & pullos educare docet, hi fanè omnes Vultures maiores effe deberent, & in alienum genus degenerare dicendum erat. Ego fanè credo hæc volucrum genera proprios fœtus habere, & educare, neque adeo facilè Aues diuerfarum fpecierum fimul mifceri, & pręcipuè maiores: iam enim cum fuo pari a primordio nafcuntur, fimulq́; viuunt & nidificant, & oua fouẽt & excludunt. Non enim videtur hęc mixtio feminum facta, præterquàm in his animalibus, quæ incertum quodãmodo coniugium incertumq́; marem habent, neque probabile eft, fæminas, quæ fui generis marem in promptu habeant, alienum velle pati, quod in afinis & equis perfpicuum eft: qui enim mulos ex equa aut afina procreare volunt, mares earum fpecierum, quam longiffimè abigunt, & diu hæc fimul degere faciunt, vt tandem ex confuetudine pati afinum equa non renuat. Hæc dixiffe volui, quò aliquid feciffe videar, quæ omnia acerrimo tuo iudicio fubijcio. Præ cæteris autem illud mihi videtur intolerabile, quòd ex Aquilis Halięti, ex his Offifragi gignãtur, ex quibus deinde Vultures minores & tandem fteriles fiant: iam omne genus talium volucrium perijffe debuiffet. Vnde non poffum non adduci vel fubeffe mendum, vel fatis ofcitanter hæc a Plinio dicta fuiffe. Hactenus itaque doctiffimus Baldus. De quibus omnibus ego pariter aliorum aliquando iudicium expecto.

Vultures minores ex Offifragis.

Vultures maiores ex minoribus.

Vultures fteriles vnde.

Frederici Pendafij, & Camilli Baldi opinio de Haliæti generatione.

VICTVS. LOCVS. VENATVS.

[a] Lib 9. Hiſtor. cap. 32.

[b] Li. 10. c. 3.

[c] Li. 2. Ixeutic.

ORATVR Halíætos, vt [a] Ariſtoteles tradit, circa mare, vnde & ei nomen, nec non in littoribus & oris. Nimirum quia è mari, & piſcibus victitat. Hos clariſſima oculorum acie in uitreis ac profundis vndis conſpectos, ex alto ſeſe librans, & in altũ mare ſe præcipitans, aquis pectore diſcuſſis rapit, referente [b] Plinio, & maximè quidẽ (ſi [c] Oppiano credimus) illos, qui ſublimius natãt, & in ſummo aquæ, ita vt corporis ipſorũ pars aliqua ſub conſpectum veniat. At non perpetuò res ſuccedit. Interdum enim cum in maiores piſces vnguium mucrones infixit, nec illos in altum eleuare poteſt, quare põdere victus, vna cum piſcibus peſſum it & perditur potius, quam perdat alios, abreptus nimirum ad imum pelagi, quò ſeſe piſces vrgente dolore recipiunt. Quibus verbis Oppiani, Ariſtotelis locus dilucidatur, vbi ait: *Accidit huic ſæpe, vt cum ferre quod ceperit, nequeat, in gurgitem demergatur:* Vnde imbecillitatis ſuæ conſcius, ſuaſq; vires metitus, minoris tantum ponderis & quibus ferendis par eſt futurus, piſces corripit, in hoc ſagax certè, ne viribus deſtitutus, vel ab incepto cogatur deſiſtere, vel oneri ſuccumbat, nõ ſine ſuo periculo. Verùm rationem capiendi piſces ſingularem quandam & cum nulla vi, atq; periculo coniunctam, quęque veteres prorſus latuit, & Halięto propria eſt, hoc loco minimè prętereo, quam vir quidam doctiſſimus ac fidedigniſſimus, mihiq; amicus ad me ſcripſit. Ea inter plurima quę natura admirãda fecit, non modicam admirationem meretur. Eſt autem in hunc ferè modum: In Britãnia Auium rapacium & præſertim Aquilarum marinarum alumna, vbi frequenter iucundiſſimum ſuæ diligentis piſcationis in littore ſtãtibus hęc Auis ſpectaculum præbet, iſtæc opinio apud vulgus inoleuit, quòd vim quandam naturalem ineſſe ei credant, quæ piſces, qui ſibi in aere libranti ſubſint, aut ab ea conſpiciantur, extemplo reſupinari cogat, ad ſummam aquam aſcendere, atq; quaſi lethargico quopiam affectu ſopiti ſint, ſeu morte extinti ventrem albicantem exhibere, vt ſic facilior præda fiat aduolanti Halíæto. Vt ut ſeſe negotium habet, reclamare in totum nolim. Si tamen naturali cuipiam eius Auis, etſi latẽti facultati huiuſmodi effectum aſcribendum putemus: equidem non tam in euidẽti piſcium ſtupore hunc virum decipi, quam in ratione eiuſdem aſſignanda hallucinari credam. Cum enim iuxta vulgatiſſimum illud Phyſicorum axioma: omne agens naturale, non niſi per contactum conſtet agere: itaque non ideò piſces torpore corripi arbitror, quòd uel ab Halíæto conſpecti ſint, vel is ipſe ſupra eos in aére aliquamdiu ſuſpenſus hæſerit (Neque enim hic nugiuendę cuipiam, qui de Baſiliſco, ſolo intuitu necante; aut de oculis vetulæ cuiuſpiam faſcinatoribus fabula texit, auſcultare libet, quotum illud commentitium eſt, hoc, ſi verum eſt, naturæ limites egreditur) verùm vt paulo ſupra dictum eſſe memini, quòd Haliętus adipem quẽdam, quem in cauda reconditum habet, dum pendens in aére piſcibus exitium machinatur, guttatim ſupra piſces in aquam demittit, cuius ui ipſi veluti attoniti & ſiderati omni prorſus motu deſtituantur & ſic abſque difficultate capiendas ſeſe prębeant. Quod nunquid narcotica quapiam vi, more torpedinis; num potiùs (nam calidum hunc adipem magis eſſe debere cõtendat quiſpiam) tenuitate partium, quę inſtar aquę uitæ inebriet & vertiginem inducat; an demùm latente nobis, & abſtruſa quapiam ratione illud efficiat, alijs iudicandum relinquo. Hoc ſcio, nos iure poſſe & ſine ullo ſuperſtitionis crimine huic rei præſtare fidem; ſi modò his, quę de torpedine ſcribuntur meritò fidem adhibemus. Quare ut eiuſdem ueritati adſtruendę, non immorer diutius, vnum ſolummodo, & pro faciliore fide impetranda, exemplum adducam non abſimilis in alia Aue uirtutis. Coloniæ Agrippinæ inferioris Germaniæ urbis celeberrimæ incolæ & accolæ ruſtici pro certo ſibi perſuadent, imo pro comperto aſſerunt, Ardeas, quę eo loci ſatis frequentes ſunt, hac ui pollere, ut ad pedem, ſi in aquam imponat, tanquam ad illicium quoddam, ſiue ad eſcam frequentes piſces adnatent, quibus ultrò accurrentibus & deuoratis famem ſolentur. Qua de cauſa eiuſdem urbis Pharmacopolæ, Ardearum adipem, uenalem ſemper aſſeruant, & piſcatoribus in piſcandi uſum uendunt, ut mihi pro certo affirmauit fide digniſſ. ac doctiſſ. Iuuenis Ioannes Bachouius Aechtius Colonienſis Medicus, Medici Aechtij filius. Simili pacto in eandem piſcium capturam, Halíæti adeps ſeruit Anglis piſcatoribus. Hi enim eſcę, quam fallendis piſcibus deſtinarunt, aut Halíæti adipem illinunt, aut immiſcẽt, eam hoc multò efficaciorem fore putantes. Ne uerò quiſpiam miretur, Aquilam uolucrem calidiſſimam, tantam adipis copiam in cauda continere, ut quotieſcunq; lubet, ex ea guttas aliquot neq; eas pauciſſimas in mare deijciat. Equidem anatomica inſpectione edoctus, in Aquilę regalis ſeu Chryſaéti uropygio tam copioſum adipem reperi, ut id non paruam admirationem mihi attulerit: uerùm copioſiorem multo in Oſſifragæ coccyge, in utriſque medij pugni craſſitudine

Ariſtoteles dilucidat'.

Britannia auiũ rapaciũ alumna.

Q̃o in piſcibus torporẽ excitet Halíætus.

Adeps qualis i cauda Halíæti.

Ardearum mirabilis piſcatio.

Adipis ardearũ uſus.

Adipis Halíæti uſus ad capiendos piſces.

situdine

ſitudine & uertebris aliquot inſtratum uti ſuo loco latiùs expoſui. Vnde ut opinor, minus mirum uidebitur, ſi Haliætum Auem per [c] Oppianum amphibiam atque ob uictum frigidiorem & humidiorem, adipe multo, præſertim in uropygio, inſtar Cygni aut Anſeris, collecto abundare dicemus. At ne Ichtiophagum ſolummodò & parum generosè rapacem quis exiſtimet, uiuit etiam, ut teſtis eſt [f] Ariſtoteles, auibus marinis. Venationem earũ admodum ſolertẽ idem his uerbis exponit: *Aggreditur ſingulas cum emergentem obſeruarit, refugit auis, vt euolans vidit Aquilam, & metu perculſa rurſus ſe ingurgitat, vt in diuerſa prolapſa emergat: Sed hæc acie oculorum valens ſedulò aduolat, donec vel ſtrangulet in humore, uel per ſumma corripiat. Vniuerſas nunquam inuadit, arcent enim frequenter, ſutsq́; alis repellunt.* Hæc ipſa autem ex Ariſtotelis iſtoc loco trãſlata [g] Plinius Anatariæ ſeu Morphno attribuit. Sed & Theocronus Oppiano Aquilæ genus ſpurium, piſcibus inſidiatur & victitat. Haliætos verò non tantummodò ex piſcibus & auibus aquaticis victum quærit, verùm etiam, vt [h] Aelianus teſtatur, Columbæ ab Aquilis marinis ſibi timent. Captus aliquando Haliætus à doctiſſimo quodam Medico, moribus ſic ſatis placidus viſus fuit ac tractabilis, famisq́; patientiſſimus. Vixit dies ſeptem abſque omni cibo, & quidem in alta quiete, niſi ſi hoc non natura tulit, ſed fames quæ domat omnia. Carnem ablatam recuſauit, piſces ſine dubio voraturus, ſi exhibiti fuiſſent, cùm certò conſtaret eum hiſce viuere.

[c] *In Ixeuticis.*
[f] *Ariſtot.* Haliætas quo marinas Aues comprehẽdat.
[g] *Plinius.* Theocronus ſpuriũ genus Aquilarum quib' victicet.
[h] *Lib. de Animal. 3. cap. 45.*

ANTIPATHIA.

CVM Cirhide aue Haliætus internecinum alit odium. Hanc ipſam (quam ex puella in Auem mutatã in fabulis referemus) ſi forſan oberrantẽ viderit, mox per inſidias captam perdit, vt author eſt [a] Oppianus, ſed huius cauſã fabuloſã quidẽ paulò pòſt expoſituri ſumus.

[a] *Ixeut. lib. 2*

PRAESAGIA.

HI qui temporum mutationes ex auium aduentu & receſſu obſeruant, inter ſigna ſerenitatis ponunt, ſi quando Haliætum ſublimem volitantem videãt. Quod [a] Vergilius etiam obſeruauit, cum canit:

Apparet liquido ſublimis in aëre Niſus.

Eſt pretereà, vt tradit Oppianus, conſpectus ipſorum exoptatus boniq́; indicij (nimirum copię piſcium) apud piſcatores.

[a] *Georg. li. 1.*

VSVS IN CIBO.

IN veteri [a] teſtamẽto huius, ut & omnium Aquilarum vſus, menſis interdictus erat, vti in generali Aquilę hiſtoria, adiuncta etiam ratione fuſiùs diſſeruimus. Vtrum verò aliquibus in cibum veniat, hac tempeſtate, certò non poſſum ſtatuere. Bellonius locis quibuſdam maritimis, vbi lacus ſunt & æſtuaria plena piſcibus, ſi quando uideant accolæ nullum vſpiam Haliæto locum relictum eſſe, vbi capta præda conſideat (non enim longè auolare probè ſciũt, nec procul prædam aſportare) quoniam in amplo ac ſpatioſo æquore neque arbor vlla nec palus extet, tum retibus in ambitum tenſis eum capi quidem ſcribit, verùm in quem vſum, non addit. Nunquid ideò, vt piſcibus ab eo captis potiãtur? an potiùs ut caro eius in eſcam cedat? num denique vt manſuefactus ipſis ad venationem piſcium inſeruiat?

[b] *Leu. 11.*

VSVS IN MEDICINA.

IN Medicum vſum nihil præter eius fel adhiberi reperio. [a] Plinius, ita tradit: *Aquilæ quam diximus pullos ad contuendum Solem experiri* (id autem dixerat Haliætum facere) *mixto felle cum melle Attico, inunguntur nubeculæ & caligationes & ſuffuſiones oculorum.* Alij tamen Aquilæ felli ſimpliciter hanc vim aſcribunt.

Fellis Haliæti vſus.
[a] *Li. 29. c. 6.*

VSVS IN SIGNIS.

Verona vrbs Friſię.

VISSE olim Friſiæ vrbem, Hollandis conterminam, nomine Veronam, vrbem, inquam, ſuo tempore opulentiſſimam, tradunt eius regionis hiſtoriographi, habuiſſeq; ſigillum, in quo Aquila cælum ſpectans explicatis alis expreſſa eſt, cum gladio poteſtatis iuſtitiæq; ſymbolo ad dextram. Eiuſmodi ſigillum æri Cyprio inſculptum, ita ærugine deformatū, vt nulla forma potuerit agnoſci, in illius vrbis ruinis fortuito inuentum eſſe memorāt, quod uaſculariȷ opera & arte defricatum, ac ſequaci ceræ impreſſum antedictam cum epigraphe ſpeciem mōſtrauit. Quod hoc loco dixiſſe volui, quoniam Aquila illa cælum reſpiciens, Haliætus fortaſsè fuerit, cuius præcipua laus atque encomium inter alias in viſu conſiſtit. Placuit & hîc obiter etiam inſerere, veteres Hebræos per ſingulas Tribus propria ac diſtincta vexilla habuiſſe: Tribus nempe Ruben figuram hominis, Iuda Leonis, Ephraim bouis, Dam Aquilæ vſurpauit.

FABVLAE.

[a] Lib. Metamorph. 8. Niſus in Haliætum.

VIDIVS Niſi mutati in Auem ſui nominis (quem & Haliætum vocant) fabulam refert, hoc pacto: Niſus Rex erat Megarenſium aureos habens capillos, *cui ſplendidus oſtro*

Inter honoratos medio de vertice canos
Crinis inhærebat, magni fiducia regni:

Huic oraculum conſulenti reſponſum eſt, eum tam diu regno potiturū, quandiu capillos intonſos retineret. Cùm igitur ab Minoe, ob interfectum dolo ab Athenienſibus & Megarēſibus Androgeū filium Megara obſideretur, Scylla filia Niſi hoſtis amore flagrans vt illum magis deliniret, noctu dormienti patri comam totōdit, & Minoi obtulit, qui dono accepto, & victoria potitus, Niſum euerſa regia occidit. Tum Niſus Deorum commiſeratione in ſui nominis auem, quæ aliàs Haliætus dicitur, conuerſus eſt, qui perpetuum in Cirin Auem, in quam Scylla mutata dicitur, odium exercet. Cùm enim ab Minoe, qui impietatem eius ac proditionem deteſtabatur, contempta relinqueretur, illa amoris impatiens, *inſilit vndis,*

Scylla in auem.

Conſequiturq; rates faciente Cupidine vires
Gnoſiacæq; hæret comes inuidioſa carinæ:
Quam pater vt vidit (nam iam pendebat in auras,
Et modo factus Auis fuluis Haliætus in alis)
Ibat, vt hærentem roſtro laceraret adunco:
Illa metu puppim dimiſit, & aura cadentem
Suſtinuiſſe leuis, ne tangeret æquora, viſa eſt;
Pluma fuit, plumis in Auem mutata vocatur
Ciris, & à tonſo eſt hoc nomen adepta capillo.

[b] Georg. 1.

Sed [b] Vergilius inter ſigna ſerenitatis Niſum in Auem mutatum agnoſcens, eum cui cum Scylla capitalis eſt inimicitia, ratione à fabula petita, exponit his verſibus:

Apparet liquido ſublimis in aere Niſus
Et pro purpureo pœnas dat Scylla capillo:
Quacunq; illa leuem fugiens ſecat æthera pennis,
Ecce inimicus atrox magno ſtridore per auras
Inſequitur Niſus, qua ſe fert Niſus, ad auras
Illa leuem fugiens raptim ſecat æthera pennis.

Sunt tamen qui Scyllam illam in piſcem Cirim, quem vocant, mutatam tradunt, Haliætumq; ſi quando eum piſcem conſpexerit, mittere ſe in aquam, raptumq; vnguibus dilaniare.

[c] In Metamorph. Pandarei fabula. Aedon Pādarei filia

De Pandareo in Haliætum mutato [c] Antoninus Liberalis, hanc quoque recenſet fabulam. Pandareus (vt eſt apud Bœum in Ornithogonia) in agro Epheſio habitauit, quo loco nunc iuxta vrbem eſt Prion. Huic Ceres id largita eſt beneficiȷ, vt uenter eius cibis nunquam grauaretur, quantumcunque ingeſſiſſet. Fuit Pandareo filia Aëdon: eam duxit Polytechnus faber, Colophone Lydiæ habitans: plurimumq; temporis ſuauiter vnà vixerunt, vnico filio procreato, cui nomen Itys. Fuerūt autem felices, quàmdiu Deos debito affecêre honore. At poſtquam inani voce gloriati ſunt, magis ſe inuicem amare, quam Iupiter & Iuno ſe multuò diligant: Iuno offenſa eo dicto, Eridem ad eos miſit, quæ contentionem operum iniȷceret ipſis. Paululum reſtabat Polytechno ad curulem ſellam conficiendam, & Aëdoni ad pertexēdam telam. Itaq;

hanc

hanc ſponſionem coeunt, vt vterq; ipſorum celeriùs opus ſuum abſoluiſſet, ei alter famulam daret. Citius telam pertexuit Aëdon, Iunone opus adiuuante. Cui inuidens victoriam Polytechnus, ad ſocerum proficiſcitur, ſimulans ſe ab vxore miſſum ad abducendam ſecum ſororem Chelidonem: & Pandareus nihil mali ſuſpicatus filiam Chelidonem ei committit. Ei Polytechnus in ſylua uirginitatem eripit, tonſoq; capite, alijs eam veſtibus induit: mortemq; minatus, ſiquid horum vnquam Aedoni indicaſſet. Ita domum reuerſus, eam vxori loco ancillæ ex pacto tradit. Aliquandiu eam ſoror operis exigendis attriuit, donec Chelidonis cum vrna ad fontem prolixè ſuam deplorans calamitatem, à ſorore exaudita eſt. Poſtquam ſe mutuò agnouerunt, & ſalutauerunt, malum ilicò Polytechno ſunt machinatæ. Filium eius in fruſta conciderunt, carnes in ollam coniectas coxerunt, cùmq; Aëdon vicino ſuo mãdaſſet, vt Polytechnum eas iuberet edere, ipſa cum ſorore ad patrem Pandareum peruenit, indicauitq; in quas deueniſſet miſerias Polytechnus cognito, ſe de filij ſui carnibus epulatũ fuiſſe, eas ad patrem vſque inſecutus eſt. At famuli Pandarei eum, quod tantum familiæ Pandarei probrum intuliſſet, correptum inſolubili vinculo conſtrinxêre: corpuſq; melle inunctum in paſcuũ proiecêre, vbi cùm muſcæ adſidentes eum diuexarent, Aedon ob priſtinam miſerata amicitiã eas abigebat. Quod cùm deprehendiſſent parentes & frater, odio concitati eam ſtatuerunt interficere. Sed Iupiter Pandareum miſeratus, antequam in domo eius grauiora inciderent mala, eos omnes in Aues conuertit, quæ partim ad mare vſque prouolarunt, partim in aërem ſubuolarunt. Pandareus mutatus eſt in Haliætum, mater Aedonis in Alcyonem, ſtatimq; ſe in mare voluerũt deijcere, ſed Iupiter id prohibuit, atq; hæ Aues nauigantibus ſunt ſecundæ. Polytechnus in Pelecanem tranſijt, quod ei Vulcanus fabricanti ſecurim dediſſet, atque ea Auis fabris uiſa fauſta fuit. Frater Aëdonis Vpupa extitit, quę auis terra mariq; eſt auſpicata, idq; magis ſi coniungitur Halięto, aut Alcyoni. Aëdõ quæ eſt Luſcinia, circa fluuios, & nemora, filium Ityn deplorat. Chelidonis Hirundo facta eſt hominum contubernalis, Dianæ conſilio: quod inuita virginitatẽ amittens, plurimùm inuocaſſet Dianam. Sed hæc hactenus de fabulis dicta ſint, quibus ſi nullam adhibeas fidem, rectè ſapies.

[Pandareus in Halietũ. Aedon in Alcyonem.]

MORALIA.

HALIAETVS etſi corpore paruus, uiribus tamen plurimùm præſtans, maiores etiam Aues inuadit, atque interemit: ita pariter aduocati, ac rabulę forenſes, etſi parum etiam iuſtam cauſam defendentes, potentioribus tamen non verentur ſeſe opponere, & ſæpe etiam æqua defendentibus.

DE MELANAETO SEV AQVILA Valeria. Cap. IIII.

AQVILAE genus, cui dignitatis ac nobilitatis nomine tertium locum tribuimus, quod item [a] Ariſtoteli tertiũ in ordine eſt, licet nõ eadẽ ratione, cum ordinis rationem nullam habuerit, Melanętus vocatur uel Melanaëtus. Apud Euſtathiũ etiam rectè Μελανάετος legitur, nempe à colore nigro, qui μέλας dicitur, & totam Auem inficit. Quare Melęnaëtum ſcribi per diphtongum in ſecũda ſyllaba, vt impreſſi codices Ariſtotelis habent, non probo. Ariſtotelis interpres Gaza hanc vocem Melanætos vertit pullam & fuluam. Et primùm quidem rectè, cùm pullus color & niger idem ſint: Quid verò fuluus cum nigro, pulloue commune habeat, planè non video. Valeria Hermolao dicta eſt, quod viribus pręcipuè valeat. Λαγωφόνος Ariſtot. etiam dici poteſt, pro quo Gaza reddit rectè Aquilam Leporariam; Heſychio & Varino eodem ſenſu Λαγοθήρας vocatur, quarũ vocum hęc (capiens) illa (occidens Lepores) ſignificat. Nam quamuis Germana Aquila Lepores rapiat aliquando, hęc tamen id potiſſimum facit. Homerus [b] Achillem Melanæto ob fortitudinẽ & celeritatẽ comparãs his vtitur verbis.

Πηλείδης δ' ἀπόρουσεν, ὅσον τ' ἐπὶ δουρὸς ἐρωὴ,
Αἰετοῦ οἴματ' ἔχων μέλανος τοῦ θηρητῆρος,
Ὅς θ' ἅμα κάρτιστός τε καὶ ὤκιστος πετεηνῶν, id eſt
Pelides autem aufugit quantum eſt haſtæ iactus,
Aquilæ impetum habens nigræ venatricis
Quæ ſimul fortiſſimaq; & celerrima eſt alitum.

[[a] Lib. 9. Hiſtor. cap. 32. Nomẽclatura. Fuluus color diuerſus a nigro. Valeria Aquila. Leporaria cur ſic dicta. [b] Iliad. Φ.]

Phaſſophonos. Euſtachius correctus. [c] Lib 9. Hiſtor. c. 32. Phaſſophonos qualis auis. [d] Lib 9. Hiſtor cap. 12. Varini error. Hypecionis auis. [e] Lib. de Falconib.

Hunc locum exponens Euſtathius, Melanætũ Aquilam ſcribit Phaſſophonon etiam, id eſt, Palumbariam nominari; vbi Lagophonon potius legẽdum eſt. Sic enim ab [c] Ariſtotele nominatur. Atqui ex Ariſtotele deſcripſiſſe hunc locum Euſtathium vel inde apparet, quòd addit eſſe hanc Aquilam corpore paruo, & cęteris robuſtiorem. Hoc autem, ſi uerum eſt, nempe quod ſit fortiſſima: itaque meritò ſanè à Leporum potius, quàm Palumborum prędа denominabitur. Phaſſophonos verò eſt ex Accipitrum genere, teſte [d] Ariſtotele. Porrò hoc eodẽ loco quidam legũt μέλανος τῦ, id eſt, nigri alicuius venatici alitis, pro μέλανος τῦ θηρευτῆρος: alij, μελανόσσα, id eſt, nigros oculos habentis: alij deniq; μελανόστη, id eſt, nigra oſſa habentis, quod contra naturam videtur. Sed omnes videntur reprehendendi, ſcribendumq; μέλανος τῦ θηρευτῆρος per articulum, non pronomen encliticum, ut rectè Euſtathius annotauit. Apud Varinum in uoce Τρίορχος, ineptè ſcribitur μελανοπήτης pro μελαναίετος. Alio nomine etiã dicitur Hyperionis auis Gallis petit Aigle noir: item iiſdem Gerfault, quamuis eorundem quibuſdam ita Hierofalco appelletur. Quin & illuſtris [e] Marchio Montherculeus Melanætum credit eſſe genus Falconis, quod venatores uocant Hierofalcum, quod & nigro colore ſit, & montes ſyluasq; colat, ac lepores capiat. Albertus Magnus tertium Aquilæ genus (quod Melanætus eſt Ariſtoteli) interpretatur Aquilam, quæ vulgò ſuis Germanis Stockaren, id eſt, trũcalis dicitur, eò quòd arboribus, arborumvè truncis inſidere ſoleat. *Hoc*, inquit, *rapit parua, ſi quæ occurrunt, animalia, & etiam Anates & aliquando Anſeres & huiuſmodi primo & ſecundo genere minus, cinerei coloris*. Verùm ſeſe ultima hac nota hallucinatum prodit. Eſt etenim Melanæti color niger, adeò ut nomen ab hoc adeptus ſit non autem cinereus, qui Morphno potiùs competit. Audio uerò in Gallia & Sabaudia cinerei ferè coloris Aquilas ſæpe conſpici, quæ non ſolæ, ſed ternę aut quaternę uel etiã quinæ una uolitẽt, indicio ſanè paucæ aut nullius rapacitatis. Apud Friſios iuxta Oceanum Germanicum, Aquilę genus nigrum cernere eſt, hyeme potiſſimum, quod ipſis Erna uoce indigete uocatur, quam prædę ſuę reliquijs inhians Cornicum quoddam genus ſequitur. Hiſpanis Agughia nigra Melanætus eſt.

Stokaren Germanorum. Alberti error. Erna Friſiorum.

FORMA. DESCRIPTIO.

EA, cuius iconem primo loco nos exhibemus, quamq; aliquando uiuam conſpeximus, Aquila nigra, infra reliquarum, quæ quidem mihi uiſæ ſunt, magnitudinem eſt. Roſtro uerò Aquilino, admodùm adunco, extremo nigro, nempe quãtum hami recuruum eſt. Cætera colore ſunt corneo ſubcęruleo. Supra narium foramina, roſtri initium membrana quędam trãſuerſim obueſtit. Fręni ſeu rictus incipientis oræ utrobiq; luteæ. Oculi pupilla eſt nigra. Iris charopa, & ex luteo nonnihil ruffeſcit. Vertex ac ceruix ferrugineo obſcuro tinguntur. Reliqui uerò corporis totius color nigricat, niſi quòd ternis exiguis notulis, iiſque albicantibus dorſum aſpergitur. Alę longè ad ultimam ferè caudam exporriguntur. Cauda ſic ſatis lata. Crura propemodum tota plumis operta, ita vt vix ad digiti vnius ſpatium, quod nudatum eſt, ad pedes vſque ſuperſit. Illud tamen quantulumcunq; eſt, exquiſitè luteum eſt: quemadmodum & pedes toti: vtraque tam crura, quam pedes, horumq; digiti ad vngues vſque tabellis veſtiũtur parte antica. Vngues toti nigerrimi. Apud veteres, nempe apud Ariſtotelem & Plinium nullã deſcriptionem aliam reperio præter duas notas, nempe quòd magnitudine omnium minima ſit, & quòd tota nigricet.

Sed ſi his datis notis fidendum eſt, ea quam ſecundo loco damus, ſi non vera Melanętos fuerit, ſaltem ei ualdè reſpondet: eſt enim tota nigra, ſi vnicam quam in tergo habet, maculam albam excipias, quæ tamen defectu pictoris expreſſa non eſt. Erat hæc Auis ſuperiori per omnia ſimilis, niſi quod capillares colli, verticiſq; plumulæ non ita eſſent erectæ: quare forſan quiſpiam non temere conijciat ſexu tantummodò differre. Quod alij, qui viuas aliquando nacturi ſunt, experiri poterunt inſtituta de utraque anatome.

Tertio loco poſita Bellonij eſt, quæ quantum à noſtra diuerſa ſit, ex icone licet colligere. Quid autem de Aue dicam, non habeo, cùm ille nullam eius deſcriptionem adferat.

LOCVS.

COlit montes ac syluas, in quibus scilicet Leporum capturæ commodiùs incumbit.

EDVCATIO.

a Li 10.c.3.

QVEMADMODVM Haliæto laudi datum est, pullum, quem cælestis iudicis virga reprobauit, reijcere, ita huic omnes enutrire. Hæc enim, vt [a] Plinius est testis, *sola Aquilarum fœtus suos alit*. In illo pulli degeneris abdicatio generositati tribuitur, quia natalium temeratorum, quæ subest, suspicione, sese liberare satagit; In hac uerò Aquila nigra pietati ac liberalitati ascribitur omniũ fœtuum fotus ac educatio. Par est in cunctos amor ac beneuolentia: omnis inuidiæ expers. Quandoquidem cùm incorrupti ortus sui, ac prolis certa & secura sit, ideo omnes pro legitimis agnoscit, ac complectitur.

VENATVS. PVGNA.

a Lib 9. Hist. c. 32.
Numantij ducis prudentia.
b Li 3. Fast.

IN venando singularem industriam demõstrat. Cùm enim leporem à longè conspexit, cuius uenatu hanc potissimùm uiuere diximus, nõ sese repentè ex alto præcipitẽ dare solet, sed sensim in terram demittere, quò scilicet ab insidijs tutior sit, teste [a] Philosopho; & ne impetu illisa offendat. Imò ne hũc quidem, quem maximè appetit, statim aggreditur, donec uiderit in plana descẽdisse. In hoc sanè Ducis illius Numantij prudentiam imitata, cunctãdo sibi cauet, reiq; benè gerendę occasionẽ captat. Cuius exẽplũ [b] Naso nos imitari monet, hoc uersu:

Differ, habent paruæ commoda magna moræ.

c 9. Hist. c. 32
d L. 10. c. 3.
e Lib. 3. c. 3.

Verùm ne quis cauilletur, huic tantum roboris à natura frustra tributum esse, ut, etsi minima sit, robustissima tñ, ac fortissima [c] Aristoteli & [d] Plinio dicatur, quòd imbellis ac timidissimi animalium auriti Leporis venatui solummodò indulget, vt Philosophus scribit. Inutilis enim ea est fortitudo, quæ nihil unquam præclari agit. Facile autem est, & nullius molis uincere nõ repugnãtem, inermem certè ac meticulosum Lepusculum. Sed [e] Plinium adducam, qui hãc obiectionem accuratissima respõsione diluit, his verbis: *Primo* (id est Melaneto, quem ob prestãtiam primo loco dignatus fuit) *& secundo generi non minorum tantùm quadrupedũ rapina, sed etiam cum Ceruis prælia: Multum puluerem volatu collectum insidens cornibus excutit in oculos, pennis ora verberans donec præcipitet in rupẽ. Hic vnus hostis illi satis est. Acrior est cum Dracone pugna, multoq́; magis anceps etiamsi in aere Oua hic consectatur Aquilæ auiditate malefica: at illa ob hoc rapit vbicumq; visum. Ille multiplici nexu alas ligat, ita se implicans, vt simul decidant.*

Melaneti cu Ceruis pugna.
Cum Dracone.

Viden obsecro, vt verum sit, quod ille ait:

Maior in exiguo regnabit corpore virtus.

Verùm etsi alioqui validissima sit, nimirum pro corporis sui proportione, viribus tamen ausus maiores esse, & corporis paruitatem, animi magnitudine compensari, quis non videt? Nec solum excelsus animus, sed & astus, ingenijq; solertia pusillanimitatis vitiũ resarcit. Opinionem de exiguo suo corpore maiora sine dubio perficit, adeò vt authoris libelli illius versus, qui ob sententiarum grauitatem Catonis nomine inscriptus vulgò circumfertur, in hanc verissimè comperiantur quadrare:

Corporis exigui vires contemnere noli,
Ingenio pollet, cui vim natura negauit.

Cautior tamen cum Ceruo, quem dolo circumuentum præcipitat, quàm felix cum Dracone pugna est. Hic enim fortuna audaciam superat, etsi laudando conatu. Nam etiamsi omnibus viribus in certamine exertis aliquando victoria potiri uideatur, hanc tamen nõ nisi Cadmæam obtinet, cum sinuosis Draconis caudæ flexibus implexa, neque expedire sese possit, neque alas ad volatum explicare, sed vna cum eo deorsum graui pondere delapsa collidatur, perinde atq; Aquilæ marinæ, quæ Polypi ab sese rapti cirris implicatur, & demergitur, in historia generali ex [f] Aeliano, accidere scripsimus.

f Lib 7. de Anim. c. 2.

MORES.

MORES.

VEMADMODVM ex pugna, quam cum acerrimis hostibus habet, quiuis facilè perspicit, Melanætum bellicosam certè & fortissimam Auem esse, vnde etiam Valeriam Latini vocant. Huic meritò Achillem comparauit Homerus, ob fortitudinem & celeritatem, cuiusmodi est Melanæti. Ex ijs, quæ paulò antè de fœtus educatione dicta sunt, insignis eius erga suos pietas ac clementia manifestè apparet. Hostibus itaque trux ac ferox est, vti erga suos benigna, in quo boni Principis ingenium præ se fert. Has omnes & plures insuper eius dotes complexus [a] Aristoteles, talibus eam encomijs prosequitur: *Est*, inquit, *liberalis, strenua, intrepida, pernix, continua, polita, apta, non inuida, modesta etiam, nec petulans, pia ac omnino mitis, quippe quæ non clangat, neque lippiat, aut murmuret.* Sed hoc loco lippire, à Gaza per onomatopeiã ab ea, quam clangendo vocem edit Aquila, confictam esse oportet; alioqui apud Latinos pro ὀφθαλμιᾶν, quod est lippitudine oculorum laborare, vsurpatur. Plinius lippiendi verbo omisso ex [b] Aristotele: ita ait: *Sola sine clangore, sine murmuratione*: Hoc vno eam amplius, magisq; celebrans, quam Aristoteles, quòd soli, non obstrepere, aut querulam esse, competere dicat, cum cæteræ omnes clangant, & obstrepent Aquilæ.

Achilles Aquilæ Valeriæ comparatus.

Principis boni typ^9.

[a] Lib 9. Histor. cap. 32.

[b] L. 10 c. 3.

VSVS IN ARMIS VVLGO DICTIS.

ARIONVM Eugubinorum familiam, antiquissimam, nobilissimamq; fuisse, passim è multorum chronicis docemur, qui & vrbes, oppidaq; ædificasse eos memorant, multaq; Imperialia priuilegia virtutibus suis obtinuisse. Sunt qui à Marione illo, qui a Cassio olim Assyriæ præside, Tyri, vt Iosephus testatur, in presidio relictus fuit, Mariones hosce originem suam deducere existimēt, atq; ad Theodosij vsque tempora vix quicquam memoria dignum gessisse, vel eorum quæ gesserint, non extare monumentum. Tunc verò, anno videlicet, post natum Christum 396 Marionum uirum egregium in curia Theodosij Imp. dominium habuisse. Meminit eius Marioni Petrus Beccarinus ex auctoritate [a] Ioãnis Selini: *Familia de Marionibus de Eugubio, antiquissima & illustris incœpit anno Domini 383 Nam quidam vir nomine Marionus heres nobilissimus Theodosij Magni Imp. Constantinopoli discedens ex Oriente, & petens oras Occidentis, post labores multos perpessos, constituit se habitare in Eugubio Vmbriæ ciuitate, in qua accipiens vxorem, prole suscepta plantauit familiam, quam de Marionibus à suo nomine nuncupauit.* In antiquissima item historia legimus Iuliam Eugubinam ciuitatem Vmbriæ, a Iulio Mariono eius ciue fuisse restauratam, ideoq; Iuliam Eugubinam, quæ antea Plinio & alijs Eugubium dicebatur, appellatam. Huius rei sempiternum monumentum nostro quoque æuo extat, sigillum nempe armis Marionum insignitũ, olim ibi sub saxo quopiã in via S. Vbaldi repertum, cum literis, quæ illis similes sunt, quæ in tabulis illis æneis in eodem loco etiam inuentis, partim Hetruscis, partim Latinis, & ob attritionem, lectionem vix admittentibus leguntur, ac magna diligentia ab vrbis primoribus hodiè adhuc conseruantur. Sunt qui sigillum illud Regis fuisse arbitrentur. Erat enim Eugubium ciuitas Regia. Ex hac familia fuit Theodosius Marionus Eugubinus, uir nobilis ac potens, anno Domini 520 electus undecimus Episcopus Eugubij à Sancto Hormasalo Pontif. Opt. Max. anno pontificatus sui sexto, & sedit annis uiginti. De Oldeberto Mariono legitur in historia Ecclesię Mediolanensis hoc modo: *Oldebertus Marionus de Eugubio anno Domini 815. fuit creatus decimusoctauus Archiepiscopus Mediolani a Papa Leone tertio in vigesimo anno sui pontificatus, & sedit annis nouem.* Gerardus Marionus ex eadẽ familia fuit Præsbyter Cardinalis S. R. E. sub Eugenio tertio anno 1145. Varia ac maximi ponderis priuilegia istæc clarissima familia ab Imperatoribus ob res domi forisq; præclarè gestas habuit. Huic Beccarinus, *ex hac familia*, inquit, *semper exorti sunt viri officiosi, ac strenuissimi, & fuit multum priuilegiata ab Othone primo.* Sed & Fredericus primus ei non pauca priuilegia concessit anno 1162. Iulio Mariono ob præclara eius facta Imperator Aquilam integram Imperialem in armis suis, atque etiam posterorum concessit, equitem (heroem habet priuilegium) & tribunum cohortis nobilium sacri imperij creauit, qua quoque dignitate unum semper ex posteris eius gaudere uoluit, titulumq; uiri generosi ac illustris donauit, ut ex priuilegio anno imperij sui octauo, concesso, & in castris ante Mediolanum septimo idus Aprilis dato constat, quod ego breuitatis causa sponte prætereo. Beccarinus, qui sanè in huius familię encomijs multus fuit, tradit etiam Canthium Marionum

Marionum origo.

[a] L. 1 Chronicæ.

Eugubium restaurã.

Arma Marionũ in sigillo inuenta.

Theodosi^9 Marionus.

Oldebert^9 Marionus.

Gerardus Marionus.

Canthius Marionus.

castrum

caſtrum in uia Flaminia ædificaſſe, & Canthianum à nomine ſuo appellauiſſe: ex quo item potentia eorum non parum eluceſcit. Hæc tandem clariſſima familia, cum a partibus Gibellinæ factionis etiam ſtaret, ac Gelphorum in Vmbria potentior eſſet, unà cum alijs Eugubio fuit expulſa, multaq; caſtra & iuriſdictiones amiſit, ac tandem Veronam, ubi & nunc honorificè agit, ſedes ſuas tranſtulit.

Ioan. Rouerelli arma.

Iohanni eius nominis quarto Rouerello, Viro, qui ueluti Sol inter reliqua Rouerellorũ nobiliſs. familię ſidera illuxit, Fredericus tertius, ob egregias cùm animi, tũ corporis dotes, Aquilã nigram in armis conceſſit, cùm primùm Robur duntaxat uiride uſurparet. Creauit item eundem Comitem Palatinum, multaq; illi donauit priuilegia, quæ magnis tãtum uiris dari ſolent.

Mãtuæ ducum arma.

De Marchionibus ac Ducibus Mãtuę in ſuperiori libro diximus; ſed illud hìc præterire nõ potui, nigram illam Aquilã à Sigiſmũdo accepiſſe anno 1433. in campo aureo cũ cruce rubra.

Dominorũ de Correggio arma. Sibert⁹ Auſtriacus.

Antiqua Dominorum Corrigij, quorũ familia Auſtriaca nuncupatur, inſignia erant faſcia alba in campo rubro: pòſt anno nempe 1452. Fredericus tertius Manfredo, Antonio, ac Nicolao eorum nepoti Aquilam conceſſit nigram, in medio ſcuti, alis expanſis in campo luteo, & ab vtraque illius parte Leonem luteum, cauda, collo ac capite erectis, ac lilio aureo decoratum in campo cæruleo. Habuit illuſtriſsima iſtęc familia viros vbiq;, tùm maximè in militia celeberrimos, quorum opera egregiè ſæpè Imperatores vſi ſunt. Inter quos Sibertum illum præterire nequeo, qui à Carolo Magno, cuius temporibus familia hæc in Italiam venit, Vicarius Imperialis Parmæ ac Regij creatus eſt, Corrigiumq; primus condidit, aliudq; oppidum, Brixillum Plinio, Brixellum Tacito, Ptolomæo ac Antonino dictum, reſtaurauit. Fuit ex eadem familia Sibertus ſecundus, magnus primum Henrici tertij Cãcellarius, dein Vicarius eius, legatusq; in Italiam miſſus, ac Archiepiſcopus Rauennas factus, demum in ſummum Pontificem euaſit, & Clemens tertius dictus eſt, quamuis Onuphrius Panuinius Antipapam fuiſſe aſſerat, viuente videlicet Gregorio ſeptimo. Taceo modò breuitatis cauſa, multa ab huius familiæ uiris varijs ſtrenuis præclarè in militia geſta, ut Guidorum ſeptem, decem Sibertorum, Robertorum vndecim, qui omnes in primis Italiæ urbibus dominati ſunt. Qui iam nunc superſunt, Auſtriacę familię adhuc aſcribuntur, ut ex ſigillo eorum quoque manifeſtum eſt, in quo (Manfredi pro exemplo ſit) hæc uerba leguntur: *Sigillum Manfredi de Corrigio & Auſtria comitis Corrigij & Berſilij*. Habuit item clariſſima iſtæc familia Hieronymum Cardinalem ſub Pio IIII. atq; Archiepiſcopũ Tarentinum, & ſub Pio V. Anconę gubernatorem. Non omittam etiam Fabricium, accerrimi iudicij uirum, qui in hac urbe philoſophiæ, atque iuriſprudentiæ ſedulam nauauit operam, muſęumq; noſtrum quàmpluries uiſitauit, rerum naturalium ſcientiæ auidiſſimus: ac in perpetuum ſui erga me amoris atque beneuolentiæ teſtimonium, nomen ſuum in libro meo, in quo alij quoq; nobiles ſcribere ſolẽt, propria manu exarauit. Sunt huius familiæ omnes, comites Palatini.

Corrigium à quo conditum. Hieronymus Card. Corrig. Fabricius Auſtriacus.

Lonatorũ arma.

Inter nobiliſſimas Brixiæ illuſtris Lombardiæ urbis familias, Lonatos Frederici primi tempore in ſummo honorum omnium culmine fuiſſe habitos, uaria eorum feuda ac dominia teſtantur, utpote Lona, Pozolum, Holegium, Pomblum, Luna, in agro Brixienſi; nec non mons clarus, Caſtion, ac Melzum in agro Mediolanẽſi. Cum Torrianis Vicecomitum Mediolanenſium hoſtibus ſanguinolenta acie dimicarunt, ac magnam eorum ſtragem ediderũt, egregièq; Vicecomitum partes defenderunt. Hinc atq; ob alias virtutes plurima ab Imperatoribus priuilegia nacti ſunt, anno nẽpe 1161. quę pòſt anno nẽpe 1398. die Martij 20 a Duce Mediolanenſi renouata ſunt. Arma eorum, in quibus columna primùm erat erecta, atque viperâ circundata cum lunæ imagine in eius vertice, nunc Aquilam ferunt nigram in circulo aureo in campo rubro. Sunt qui familiam hanc à Luna Hetruriæ vrbe ortum duxiſſe tradunt. Ex qua tanquam ex equo Troiano viri proruperunt militaris diſciplinę peritiſſimi, inter quos Bernardus Lonatus Mediolanenſium Ducis militum præfectus, atque imperij uicarius non infimum locum obtinuit. Paulo Lonato, qui venienti in Italiam Sigiſmundo Imperatori anno 1431. obuiam iuit, multa conceſſa ſunt priuilegia, quæ, quoniam magna ſunt, magnum etiam illum fuiſſe demonſtrant. Dedit eadem familia viros literatos, vt Antonium iurecõſultum prę̃ſtantiſſimum, qui pariter Cremonæ, & Peruſij prætor factus eſt. Dedit pariter, qui ſummis Eccleſiaſticis dignitatibus effulſerunt, vt Bernardus Cardinalis & Legatus ad Alexandrum ſextum electus. Habet & noſtro æuo viros præclaros, quorum nomen, famamq; Petrus Antonius Ducis Vrbinatis gener non parum adauxit in celeberrimo illo contra Turcas certamine, in quo cum triremium Pontificiarum præfectus eſſet, egregie admodum ſeſe geſſit, dein Orano, ac mox Melitenſi inſulæ cum duobus millibus peditum ſubuenit, multaq; alia, quę breuitatis cauſa taceo, præſtitit: quare eques de Alcantara, Senator Mediolanenſis, conſiliarius ſecretus Regis Catolici creatus ſummo cum honore tandem vita functus eſt.

Bernardus Lonatus. Paulus Lonatus. Pet. Antonius Lonatus.

DE PYGARGO. Cap. V.

AEQVIVOCA.

PYGARGVS vox est ambigua. Est quoddam Capræ feræ genus, Pygargos dictum, quod alij Pygardon rectiùs fortè vocant. Apud Iuuenalem Pygargus etiam legitur, vbi multorum animalium, quæ gulæ illecebris, ad quas Aquila illaudabilis est, apta sunt, meminit: versus eius sunt:

——Discipulus Tripheri doctoris, apud quem
Sumine cum magno lepus, atque aper, & Pygargus,
Et Schytica volucres, & Phœnicopterus, ingens
Caditur: &c.

Est & Pygargos apud Eustathium (sed is authoritate Zophyri nititur) Ardearum genus, cui in coitu oculi manant sanguine. Verùm Aristoteles Pellam Ardeam difficulter coire tradit: Pygargon verò inter Aquilas tantummodò recenset, Zopyri Pygargos fortassè Ardea Stellaris Aristoteli fuerit, quæ & Ocnos, idest, ignaua dicitur, Argos enim & Ocnos Synonima sunt.

Pygardos Capra. [a] *In comm. in Iliad. κ.* Pygargos Ardea. [b] *Lib. 9. Histor. c. 9.* Ardea. Ocnos.

SYNONIMA.

POTISSIMA ergò & principalis eius significatio Aquilæ speciem demonstrat, de qua nunc dicturi sumus. Sed antiphrasticè Pygargos dicta est, vt annotauit [a] Cælius Rhodoginus, ceu minimè deses, quod ἀργὸς Græcis sonat, præsertim cauda siue nates πυγὴ ijsdem dictę, quæ huic raro ociosæ sunt. Scribitur enim in Venerem admodum procliuis & salax esse hæc Aquila. Quin & timidum rectè Pygargum dixeris, quod albicans ei sit pyga: cui diuersum est prouerbium *Melampygo necdum occurristi*. Hic enim, vti Hercules, robore intelligitur insignis: proinde Leucopygi imbellia infames concipi ferè valent. Ex sententia Hesichij & Varini πύγαργος dicitur παρὰ τὸ ἔχειν τὴν πύγην ἀργὴν καὶ λευκὴν, id est, quòd caudam albam habeat. Quibus Gaza astipulatur, dicens Pygargon ab albicante cauda dictum esse, quasi Albicillã quis eum nominet. Hesychio Atarama vocatur, & Νεφρυφόνος nonnullis, vt tradit Aristoteles. Hoc Latinis est Hinnularia, siue hinnulos occidens. Auicennæ Barbaiam dicitur.

Etymologia. [a] *L. 4. Antiq. lect. c. 8.* Albicilla. Atarama. Νεφρυφόνος. Hinnularia. Barbaium.

FORMA. DESCRIPTIO.

PYGARGOS maior est iuxta Aristotelem, [a] non solùm Melanæto Aquilarũ omnium minima, sed & Morphno: minor autem Percnoptero, & Germana Aquila, quæ ipsa magnitudine excedit omnes Aquilas, etiam Ossifragam. Albicante est cauda, vndè & ei nomen. Eius verò, cuius nos iconem damus, quamq; viuam aliquando habuimus, huiusmodi est. Magnitudine est mediocri, quanta ferè est Gallus maiusculus. Rostro toto luteo, adunco, nempe à principio ipso sensim ac leniter ad extremam vsque vnci aciem incuruato, paulò quàm cæteris Aquilis longiore, si proportionis rationem habeas. Oculi pupilla nigerrima, iris lutea. Verticis ac colli totius color est dilutè castaneus ex cinereo; apices tamen plumarũ magis nigricãt. Dorsum, alarumq; pars superior ferrugineis obscurè plumulis, ac subnigris integuntur, vti ferè & venter ac femora. Cauda ab vropygio ad finem vsque tota albicat. Vnde meritò Albicillæ nomen datum ab Gaza. Duæ tamen pennæ minores, & quæ reliquis maioribus ac principalibus incumbunt, extremo nigræ sunt. Tibiæ totæ ferè nudæ sunt, eæq; cum pedibus intensè luteæ, vtraq; tabellis vbiq; superintegentibus. Vngues acerrimi. Albertus [b] aliam Aquilam quandam describit his verbis. *Post Herodium* (sic vocat Aquilam Germanam) *nobilior reliquis Aquilis est, quæ Anseres rapit & Cycnos, & huiusmodi Aues magnas, & etiam Lepores & Cuniculos, præcipuè quando pullos habet. Hæc minor est Herodio, varia ex albis & cinereis pennis intermixtis, sed in cauda penultimæ extremæ pennæ videntur esse albæ, & alba est in pennis ani, & est breuis admodum cauda.* Hanc Ornithologus existimatueterũ esse Pygargon. Verùm is meo iudicio deceptus est. Istæc enim extrema in cauda pennas, & quidem penultimas, tantum albicantes habet, non totam caudam vti nostra Albicilla. Anum pluinis albis vestiri, pluribus Aquilis commune est. Mihi quidem signa omnia huius Aquilæ, quæ Albertus descripsit, nostræ Ossifragæ conuenire videntur, vt qui contulerit vtriusque descriptionem, videre potest.

[a] *9. Histor. cap. 32.* Magnitudo. Rostrum. Pupilla. Collum. Venter. Femur. Cauda. Tibiæ. Vngues. [b] *Lib. 23. de Anim.* Ornithologi error.

LOCVS

LOCVS.

VAGATVR Pygargus in oppidis & cãpis, vt [a] Plinius ait. Gaudet etiam planis atq; lucis. At reliqua genera rarò plana & lucos adeunt, vt [b] Aristoteles testatur. Nonnunquam tamen montes cęterarum more, syluasq; petit, atque id suis viribus freta, quibus multis alijs haud inferior est. Romæ rariùs hanc volucrẽ visam fuisse ex hac [c] Q. Aurelij Symmachi epistola facilè colligo: *Ludos Pratorios, inquit, praparamus, quorum ornatus peregrina animalia desiderat: vt nouo cultu Romana splendescat editio. Addaces igitur & Pygargos studio mihi opto prastari, quorum copiam limes vobis finitimus subministrat. Dignare igitur amicitiam nostram votiuo pignore fœderare.* &c. Sunt tamen qui hoc loco Pygardos legant, qui Plinio authore è Caprearum syluestrium genere est, vt antè etiam diximus.

[a] *Lib. 10. c. 3.* [b] *Lib. 9. Histor. c. 32.* [c] *Lib. 9. Epistol. 115.* Pygardos capra syluestris.

EDVCATIO.

PYGARGVM asserit [a] Aristoteles *difficiliorem esse reliquis* (si Gypaëtum excipias) *in alendo fœtu, hocq; ipso ab Melanaeto maximè dissidere.* Non enim omnes æquè prolem suam fastidiunt Aquilæ. Quarè verò id faciat Philosophus alibi exponit, dicens de Aquila in genere, quòd pullis suis iam maiusculis inuideat, & edaculis, verita ne vtrisque famelicis victus deficiat, ideoq; eos è nido expellit adhuc parentum ope egentes. Idem confirmat Auicenna, qui Barbatum ob alimentorum defectum pullorum aliquos è nido tradit eijcere. Numeratur verò Pygargos [b] à Plinio inter eas Aquilas, quæ Aetitem lapidem in nidũ inferũt, de pariendo ac edenda prole qu'm enutrienda magis solicitas, adeò vt [c] idem alibi asserat, *Aetitem ab Aquila, qua condicante cauda est, nomen habere potissimum.*

[a] *Lib. 9. Histor. c. 32.* [b] *L. 10. c. 3.* [c] *L. 37. c. 11.* Aetites lapis vnde dictus.

VENATVS.

ETSI Melanæto in prole educanda paterno officio & pietate cedat Pygargus, fortitudine tamen par est, & pugnę illius magno animo inceptę in Ceruis adoriendis socius. Ita enim de vtroq; Plinius: *Pygargo & Melanaeto Aquilis non minorum tantùm quadrupedum rapina, sed etiã cum Ceruis pralia, multum puluerem volutatu primo collectum insidens cornibus excutit in oculos, pennis ora verberans, donec pracipitet in rupes.* Hinc etiam Hinnulariæ cognomen meruit, quòd Ceruorum hinnulos præ cęteris inuadat ac rapiat. Eos cum adoritur à dextro latere insilit, in oculos inuolat, ac tandiù alis percutit, donec temerè procursantes huc illuc incertos actos, neque præ metu ac dolore, quò currant, prospicientes, in præcipitium agat, ut hinc effracto collo in prædam cedant.

[a] *Lib. 10. c. 3.* Hinnularia Aquila.

HIEROGLIPHYCA.

MOROSVM patrem, ac in filios durum admodum & difficilem, Aquilam, quæ pullos suos fastidit, cuiusmodi Pygargum vitio cæteris infamem magis diximus, Aegyptij sacerdotes pingebant. Quod Aquilę ingenium, etsi quidam excusant, damnat tamen [a] D. Basilius, & in educanda prole iniquissimam appellat. Haliæto voluit id minimè vitio vertendũ, qui non nisi, quem spurium & non suum agnoscit, abdicet, vt genus suum sartum ac incorruptum conseruet. Pygargo autem, quia genuinos, propriosq; agnoscit, ob solam edacitatem deferenti, & exponenti pullos, minus ignoscendum uidetur. Inuidiæ enim & impietatis notam, uti & helluonis, ac uasti ciborum gurgitis uix potest effugere. Vnde non immeritò eos, qui sine ratione & modo ciuitatibus & imperijs præsunt, & subditos non solùm ab aliorũ iniurijs non tutos reddunt, sed ipsimet etiam expilant, post obitum per πάλιγγενεσίαν Plotinus Aquilas dixit fieri.

Morosi Patris hieroglyphicũ. [a] *Orat. 18. de honore quo efficiendi sunt parentes.*

DE PYGARGI SECVNDO & tertio genere. Cap. VII.

ED Bellonius[a] aliam etiam Pygargi speciem proponit; cuius iconẽ ab eo mutuati sumus. Hanc Gallos Queue blanche, idest, Albicillam uocari ait. Corpore colore est inter albũ & cinereum ambiguo, extremis alarum nigris, supina parte tota, id est, uentre, vropygio & cauda merè candicans, nullis ibi respersa maculis. Volatu Ardeam refert. Nam ut illa alas concutit, hisq; motis subinde uolat, nec ut cæteræ pleræq; rapaces caput in altum surrigens, sed potiùs uersus humum deprimens, uolando fertur. Conspicitur ut plurimùm oriente & occidente sole, manè & uesperi. Inuadit, rapitq; Gallinaceas, aliasq; minutas uolucres, prędatur Perdices, Cuniculos, & furtim iuxta sepes & nemorum margines: unde eam non admodùm imbecillam esse satis apparet.

[a] Lib. 3. de Aub. c. 11.

Queue blanche.

Color.

Volatus.

Mores.

Venatus.

Ab hac

Ab hac diuersam alteram, non tamen admodũ absimilem, sed cuius icon desideratur, Aquilæ idem Bellonius subijcit: quę est huiusmodi. Eadem cum pręcedente, etsi paulo dissimilis, est ea Auis, quam itidem Queue blanche, id est, Pygargon seu Albicillã Galli uocant uernaculo idiomate. Rostrum illi nigrum nonnihil, & aduncum. Crura seu tibiæ potius graciles sunt sed luteæ admodum, tabellis anterius tectæ. Vngues haud crassos, sed atros, breues & in formicem curuatos, eosq; acutos habet. Miluo Regali adeò similis est, vt vix esset, qui vnum ab altero dignosceret, nisi hic & minor esset, & ventre intentius albescente, pennas scilicet circa vropygium cùm superiores, tùm inferiores candidissimas obtinens, vnde & nomen habet. Cauda longa est, & varia, alarum in morem. Quæ ventrem plumulæ induunt, fuluo nitent ad calami longitudinem: candent reliqua. Huiusmodi sunt & femoris pennæ. Radices plumarum colli & ceruicis, vti occipitis, albæ sunt, apices verò fului; quemadmodum & plumulæ alarum minores in summa extremitate. Remiges plumæ magis fuscæ sunt. Hic per campos Alaudas insectatur, in quas conspectas impetuosè ruit: illę autem in altum sublatæ, eumq; volatu superantes sic ab hoste sibi cauendo illius tyrannidem euadunt. Quod si Subbuteonem huic rei interesse contigerit, amœnum, certè & iucundum præbetur intuentibus spectaculum. Hic enim cùm multò agilior sit & velocior, confestim Pygargum volatu præuertit: dum verò de pręda certant, Alauda fugâ sibi consulit, & vtrumq; eludit. Vbi Subbuteo seu Hypotriorchis Alaudam cepit, tum prædam extorquere Pygargos enititur. Quo certamine, etsi Subbuteo Pygargum agilitate & celeritate longè superet, viribus tamen ab hoc ipso vincitur. Aliquãdo huius conflictus spectatores Alaudam prius nactum Subbuteonem, ab Albicilla comprehensum uidimus, sed pedibus ac alis consertis ac implicatis vtrumq; delabi in terram necesse fuit. Vnde capti ab aucupibus mutuum sibi exitium attulêre. Hæc res immortale inter eos dissidium esse mihi persuasit. Licet autẽ Subbuteoni velocitate volatus hic Pygargus cedat, priorem tamen Albicillam hoc nomine longo interuallo post se relinquit. Habitat in Syluis, ac intra dumeta frequens visitur.

Rostrum. Crura. Vngues. Cauda. Venter. Femur. Colum. Alæ. Subbuteo Pygargum uolatu superat. Subbuteonis cum Pygargo pugna. Locus.

DE MORPHNO SEV CLANGA.

Cap. VIII.

QVINTVM verò propter vires & actionum præstantiam inter Aquilas locum obtinet Morphnos, qui a [a] Plinio Melanęto, ab [b] Aristotele verò proximè Pygargo, vti, & à nobis subiungitur, vtpotè magtutudine & robore ei secundus.

[a] L. 10 c. 3. [b] 9 Histor. cap. 32.

SYNONIMA.

VARIIS istæc Aquila nominibus appellatur. Græcis est Μόρφνος, Πλάγγος, & κλάγγος; Νηττοφόνος quoq; ab actione dicta est. Aristoteli pręsertim. Homero uerò Πέρκνος. Latini interpretes Theodorus & Plinius pro Græcis sequentes Latinas substituunt: Næuia, Clanga, Planga aut Planca, Anataria seu Auicida. Morphni nomen obtinuit a pennæ, macula seu ab næuo, vnde Næuiam Latinè meritò dixeris. Sunt qui Μόρφνον exponant per syncopen tanquam Auicidam, hoc est, cędis aliarum Auium authorem τὸν μεμορφωμένον περὶ φόνον, ἢ μόρον φέροντα; Alij εὔμορφον, id est, formosam appellant; Alij rapacem παρὰ τὸ μάρπτειν, unde pręteritum μέμαρφα, α in ο breue conuerso, & abundante litera ν, ut Eustathius & Varinus tradunt. Clanga cùm Gręcis, tùm Latinis à uoce dicta fuit. Illi enim clangorem κλαγγὴν etiam vocant, qui de Aquilarum voce propriè dicitur, vti in vniuersali historia latiùs declaratum fuit. Plangum habet Plinius, vetusti codices Clangum, ut Hermolaus habet. Facile enim ac procliue fuit pro κλάγγος legere πλάγγος. Sunt qui apud Plinium pro Plango Planũnta legunt, quasi errauerit, sed homines hi de imperitia Hermolao reprehensi sunt, quod vt ipse ait, & authorem non habeant, & Aristoteles πλάγγον appellet. Percnon Grammatici interpretantur tum simpliciter nigrum, tum nigro colore infectum, ut idem cum Morphno significet. De hac voce, nec non de Morphno Eustathius exponens hęc uerba Homerica τελειότατον πετεηνῶν Μόρφνον θηρητῆρ' ὃν καὶ πέρκνον καλέουσι: ita tradit: περκνὸς vltimum acuit, quanquam Aristarchus hanc vocem berytonam esse volunt: Morphnus verò scribitur cum acuto in penultima. Diuersa ab hac Aquila Percno, est Percnopterus, de qua pòst suo loco. φλεγύας Aquila eadem mihi uidetur quæ Morphnos, uel potius Morphni esse epitheton:

Μόρφνος. Πλάγγος. Κλάγγος. Νηττοφόνος. Πέρκνος. Næuia. Planga. Anataria. Auicida. Planunta. Percnos quid. Φλεγύας.

[c] In Aſpide. ton: nam apud [c] Heſiodum legimus, Μορφνοῖο φλεγύαο, ubi Grammatici exponunt μέλανος Ἀετοῦ, ut habet Varinus, quaſi Phlegyam ſubſtantiuum faciant, & Morphnum adiectiuum: Ornithologi error. Sed mihi contrà faciendum (inquit Ornithologus) uidetur. Idem Aquilam eam, qui Aquilaſtro Italis dicitur, Morphnum eſſe exiſtimat, hoc argumento, quòd uiuat piſcibus. Nos potius Oſſifragam, Italorum Aquilaſtrum pòſt proprio capite declarabimus. Turcis Morphnos uocatur Scahau. Scahau. Huard. Gerfault. Entenſtoeſſel. Gallis quibuſdam Huard. Bellonio uerò Gerfault. Germanis Entenſtoeſſel, quaſi Anaticida dicas Turnerus opinatur Auem Balbuſardo Anglis ſuis dictam, eſſe Anatariam: ſed hanc ab Anataria diuerſam eſſe, atque eam potius Auem Ornithologus arbitratur, quæ Germanis Maſſvvy, id eſt, Miluus paluſtris dicitur, quòd circa paludes & lacus Anates Aues aliasq; paluſtres venetur. Balbuſardo Anglorum. Hic ab alijs Fiſcher appellatur, id eſt, piſcator, quòd piſces etiam captet quandoq;. Anatatia ab interprete Auicennę Dibachi Arabicè nominatur. Dibachi.

FORMA. DESCRIPTIO.

ELIQVARVM omnium maxima eſt Gnęſia, minima Melanętos: cęterę, vt Anataria, Pygargos Percnopteros, Oſſifraga, inter has interiacent: Anataria ergò omnium pręter Melanętum minima fuerit. [a] Lib. 9 Hiſtor. c. 32. Nam teſte [a] Ariſtotele, Magnitudo. magnitudine & uiribus Pygargum proximè ſequitur. Homerus loco paulò antè citato Percni alas tantum patere cecinit, quantum ualuę oſtij thalami cuiuſdam uiri diuitis. Color. Color Anatariæ ueterum ex nomine ipſo colligitur. Μόρφνον enim Grammatici nigrum & obſcurum interpretantur παρὰ τὴν ὄρφνην, id eſt, a tenebris & caligine. Apud Homerum legitur, Νύκτα δι' ὀρφναίην pro nocte obſcura. Πέρκνον quoque nigrum interpretantur, & uuam nigram περκάζουσαν dicunt; ſed ea nigredo non ſine quodam cęruleo colore eſt, qualem ferè dicunt Indicum. Hic color totius eſt Anatatiæ, qui tamen maculis ſeu nęuis quibuſdam interſtinguitur, vnde & Morphno, id eſt, Nęuię nomen eſt: Sed qualesnam ſint hæ maculæ nemo veterum exponit. Bellonius albas exiſtimat, quo authore, ignoro. Iſtæc ergò ſunt, quæ de Morphno veterum ex eiſdem authoribus, quod ad formam attinet, colligi poſſunt. Quæ omnia cùm nulli adhuc Aquilarum, quæ quidem vnquam à me viſæ ſunt, competere animaduerterem: quare certi aliquid de ea non poſſum ſtatuere, aut exactam eius delineationem lectori ab oculos ponere. Si tamen eam aliquando nanciſci dabitur, ne hîc quidē & veterũ ſcripta illuſtrãdo, & quæ deſunt, adijciendo, noſtro muneri deerimus: Sed nec recentiorum Morphni icones aut deſcriptiones, veterum notis vndiquaq; reſpondere video: quia tamen ad hoc Anatatiæ Aquilæ genus potiùs, quam ad aliud quodpiam referri debere videntur: itaque ſingularum ſeorſim hiſtoriam hîc ſubnectam.

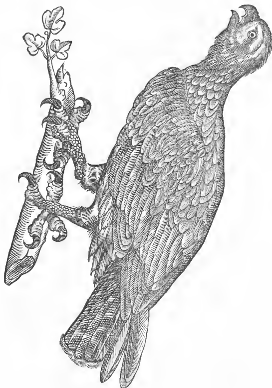
Ornithologus ſuam, cuius iconem primo loco exhibebimus, pinxiſſe contentus, nullam adfert deſcriptionem, vnde de ea iudicium non licet facere. Bellonius diuerſarum opinionum fluctibus agitatus, nec opinionis ſuæ ipſe ſatis certus, Auem Gallis Gerfault dictam nobis pro Morphno obtrudit: quibus verò argumentis aut rationibus id faciat, ſubticet. Sanè vel ex eo, quòd Auem hanc (vt ex ſequentibus liquet) terreſtri venatui ubiq; a magnatibus adhiberi tradit, & ne verbum quidem de Anatum aut piſcium raptu facit; itaq; Morphnum veterum non eſſe, euidentiſſimum eſt. De iſtac ita uerò ſcribit.

Magnitudo. Falconē ſeſcupla magnitudine excedit, ferox & audax. Pugno geſtatoris rectà inſidet, corpore ſatis longo, roſtro, tibijs, pedibusq; eſt cęruleis, pedum digitis oblongis, unguibusq; admodum patulis. Memini me legiſſe, cum ueta ac genuina Aquila pugnam inire auſam, & uictricem abijſſe. Hæ toti Italiæ & Galliæ peregrinę ſunt, neq; in his regionibus alias licet conſpicere, quam quæ illuc ex Germania tàm ſuperiori, quàm inferiori importantur. Germaniam tamen ſolum natale non habent, ſed ut aduenæ eo confluunt, vbi ab aucupibus inſtar Falconum exoticorum capiuntur: alioquin apud Rutenos natę, ubi & nidos ſuos conſtruunt. Ad omne genus aucupij idoneę ſunt, & ad prędam emiſſę, promptiſſimę inſequi, cęterisq; omnibus rapacibus audaciores, cicuratu tamen difficillimę. Earum alię ſunt caſtanei coloris, alię cinereo uarię. Sed nunquid iſtęc uerè Morphno conueniunt, aliorum eſto iudicium.

Balbuſardus Anglorum. Turnerus apud Ornithologum Balbuſardum Anglorum ueterum Percnum eſſe contendit, & omnia quę Ariſtoteles & Plinius huic tribuerunt, congruere aſſerit: ſolam magnitudinem ſi excipias. Eſt aut illa, inquit, quam Anatariam eſſe conijcio, Auis Buteone maior, & longior, nęuo albo in capite, colore fuſco proximo, ad ripas fluminum, ſtagnorum & paludium Coutæ. ſemper degens, uiuit ex uenatu Gallinarum aquaticarum nigrarum, quas Coutas nominant Angli. Venationem hanc, cuius Plinius meminit, inter Aquilam iſtam (ſi Aquila eſt dicenda)

& aqua-

ANATHARIA SEV MORPHNOS ORNITHOLOGI.

MORPHNOS BELLONII.

& aquaticas Aues, non solùm ego sępissimè uidi, sed infiniti apud Anglos quotidie uident. Si qua terræ porticula super aquas inter arundineta emineat, in hac solet nidum facere, ut quoniam uolatu non admodum ualet, a pręda non procul absit. Aues subito adoritur, & sic capit. Cuniculos ista interdum etiam dilaniat. Nunc an ista Anataria sit, nec ne, doctis uiris iudicandum propono. Hactenus igitur Turnerus.

Eandem Ornithologus à Germanis Acronij lacus accolis Entenstoesser, id est, Anaticidam uocari scribit. Vnguibus est aduncis, Miluo colore & corpore similis, sed hoc ipso maior. Anates capit.

De Morphno ueterum [b] Plinius prodigiosa quędam affert, authorem fabulæ Phemonoën Apollinis filiam dictam referens, quæ Morphno dentes tribuit, mutæ aliàs, carentiq; lingua. Verùm nos in Auium genere dentatas nullas nouimus, præter Anates quasdam, aut Mergos nonnullos maiores. Cuius generis etiam Cataractæ esse uidentur, quas Aues Accipitre minores esse dicunt, aliqui Aquilæ similes, & longissimo tempore sub aqua manere.

[b] L.10.c.3.

Aues dentatæ.

Cataractę.

L O C V S.

SALTVS *& conualles & lacus incalere solet*, teste [a] Aristotele. [b] Plinius *circa lacus eam uiuere solummodo* scribit. Hi enim abundè uictum suppeditant.

[a] 9. Histor. cap. 32.
[b] L.10.c.3.

V I C T V S.

AVIBVS aquaticis, ut Fulicis & Anatibus potissimùm pascitur, sed & piscibus aliquando. Suidas tamen author est Morphnon Aquilæ genus, solum non uenari, sed cadaueribus ali. Quod quomodo defendi queat, ipse uiderit.

G E N E R A T I O.

ARISTOTELES tradit Percnon ex Ossifragis nasci. Quod mirum uidetur, qua ratione ex eis, quæ ab Aristotele in Aquilarum catalogo non collocantur, Aquilę Percni gignãtur. Verùm hac de re fusius, cùm ad Ossifragam uentum erit. Inter eas à Plinio censetur Aquilas, quæ ætitem in nidum inferunt.

In Mirabilibus.

V E N A T V S.

AQVILA *illa, quam tertiam fecimus* (inquit [a] Plinius, Morphnon denotans) *aquaticas Aues appetit, mergentes se subinde, donec sopitas lassatasq; rapiat.* [b] Aristoteles eadem ferè de Haliæto refert, *quem dicit eas tãtisper insequi, donec uel strangulet in humore, uel per summa corripiat.* Et sanè nil mirum est, si vtræq; circa venatum Auium aquaticarum, quibus uitam sustentant, eodem ingenio vtantur. Sed venandi modum Morphno vsitatum ex Plinio prosequamur. *Spectanda dimicatio*, inquit, *est, Aue ad perfugia litterum tendente, maxime si condensa harundo sit. Aquila inde ictu abigente ala, & cum appetit in lacus cadente, umbramq; suã nanti sub aqua, à littore ostendente: rursus Aue in diuersa, & ubi minimè se credat expectari, emergente. Hac causa gregatim Auibus natandi, quia plures simul non infestantur, respersu pennarũ hostẽ obcæcantes. Sæpe & Aquilæ ipsa non tolerantes pondus appensum, unà merguntur.* Germanorum Anaticidæ seu Anatariæ quoque lacum Constantiensem seu Acronium incolunt, feruntur ad piscium capturam recta, vnde alibi Fischers, id est, piscatores uocantur, & vno impetu in aquam se præcipitant; quod etiam de Haliæto dictum est, atque toties in Anates irruunt, donec defatigatas capiant tandem, quod ad duos aliquando & tres horæ quadrantes in Anate una capienda differunt, Sæpe verò volantes siue natantes tam diu insectantur, donec fatigatam aliquam excipiant. Solent autem fugientes sese in gregem colligere.

[a] L.10.c.3.
[b] 9. Histor. c.32.

VSVS IN SACRIS.

[a] Iliad. ω.

ORPHNON matri Deorum sacram esse Gyllius scribit.[a] Homerus augurium Priamo ab Ioue Morphno datum, hoc pacto refert. Cum Priamus Ioui supplicaret, Iupiter ei Aquilam misit, cuius alæ tantum patebant, quantum ianua thalami diuitis alicuius uiri,

τελειότατον πετεηνῶν
Μόρφνον θηρητῆρ', ὃν καὶ πέρκνον καλέουσι, id est,

Perfectissimam alitum
Morphnon venatricem, quam & Percnon dicunt.

Hac ad dextrā per urbē uolante lętati sunt plurimùm Troiani. Quod augurium, ut inquit Eustathius, ueteres sic interpretantur, tāquam Auis nigro colore clam adeundum esse Achillem Priamo indicarit, & spem petitionis suæ ratam futuram, quod esset θηρητὴρ, id est, uenationis & capturæ studiosa. Præterea quia prædam nullam tenebat, Achillem quoque (qui tanquam uir regius per Alitem regiam designetur) placidum, & mitem ipsi futurum, & quæ desideret, concessurum.

Achilles cum Aquila comparatus.

VSVS IN PROPHANIS.

Herculis sagittæ.

SCRIBIT Hesiodus sagittas Herculis Morphni pennis alatas fuisse; alioqui nullus eius vsus est. Imò verò in lacubus & viuarijs voracitate sua admodum noxia est hæc Auis, ita ut in quibusdam locis homini, qui eam ceperit, aut occiderit, tres dragmę donentur è publico.

DE MORPHNO CONGENERE. Cap. IX.

[a] Lib. 2. de Auib. c. 6.

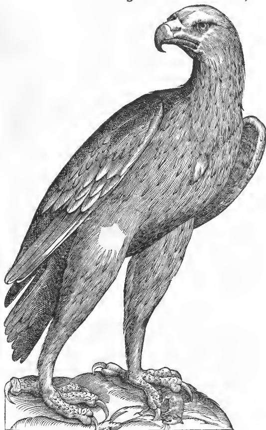

I tamen verum est, quod[a] Bellonius scripsit, nempe Morphnon, quæ à macula pennæ dicitur quasi Nęuia, teste Gaza, notis albis distinctam esse (alioqui nęuorum color verus à nullo veterum expressus est) sanè quam nunc descripturi sumus, si ipsa Morphnos non est, saltem ei congener, & maximè affinis erit. Hęc enim alas notis albis, ijsq; plurimis insignitas habet. Hęc igitur Aquila quam illustris D. Hannibal Gozadinus Bononiensis compater meus biennio in ędibus suis enutriuit, Galli Gallinacei sat magni altitudine est, & corpulentia. A rostro extremo ad vltimam caudam trium cum dimidio spithamarū. Rostro erat oblongo satis, adunco, deorsum rectà propemodum tendente, membranula capiti coniuncto, eaq; lutea. Color totius propè ferrugineus est, nisi quod ad extremas alas uersus uentrem attinet, maculis multis oualibus, & hinc inde sparsis insignitur; sed & ipsę remiges extremo apice albicāt, vti & principium caudæ & extremitas singularum in ea pēnarum, & infernus vropygium. Crura tota hirsuta sunt ad principium digitorum usque, & albis similiter notis è bætico asperfa. Pedes flaui. Digiti supernè squammis, infernè prope vngues tabellis seu annulis integuntur. Radices omnium plumarum albent. Macula medio pectore alba conspiciebatur, quæ non à natura, sed à vulnere quodā ibidem accepto, defectu caloris natiui, vti canities senibus, exorta erat. Oculi in ambitu bætici, pupilla nigra. Hæc Aquila uel sola docet falli[b] Bellonium, qui crurum hirsutiem indubitatam Vulturum notam esse cupit. Mures excoriatos primùm, ut gratum cibum perauidę vorare solet.

Magnitudo. Rostrum. Color. Crura. Pedes. Oculi.

[b] Lib. 2. c. 1. Bellonij error.

DE

DE PERCNOPTERO.
Cap. X.

PERCNOPTEROS ob ignauiam & deformitatem Aquilarum omnium viliſſima, & degener maximè, in ſextũ, quas quidem Aquilę nomine [a] Ariſtoteles dignatur, eumq; vltimum locum meritò reiecta fuit, vt in qua præter nomen nihil ſit Aquilinum, alioquin Oſſifragæ, imo Vulturibus etiam poſtponenda.

[a] *Lib. 9 Hiſtor. c. 32.*

SYNONIMA.

Etymologia. Cęlij error.

PERCNOPTEROS Ariſtoteli hæc Aquila vocatur ab alarum notis, vt Gaza ſentit, ac de ſuo addit. Ego malim dicere ab alarum colore. Πέρκνον enim tum ſimpliciter nigrum, tum nigro colore diſtinctum Grammatici interpretantur. Alia autem ab hac Aquila eſt Percnos, & de qua ſuperiori capite egimus. Percnos enim eodem per totum corpus eſt colore, quo hæc in alis tantùm. Vnde falli [a] Cælium patet, qui eandem eſſe Percnopterum exiſtimat cum ea, cuius [b] Homerus meminit, quæq; reuera Morphnos eſt, ſeu Anataria. Iſtæc verò alio nomine Gypaëtos Philoſopho nuncupatur, id eſt, Aquila Vulturina. Porrò ubi apud Ariſtotelem Γυπαίετος legitur, uoce compoſita à Vulture & Aquila, (quòd, etſi Aquilæ genus ſit, Vulturẽ tamen & corporis ſpecie & ignobilitate prę ſeferat, vt Ariſtoteles ipſe interpretatur) Gaza tamen ὑπαίετος legit. Vertit enim Subaquila. Neque tamen hæc nomina huic malè conueniunt, vt & Hypaëtos & Subaquila dicatur, ſeu ſpurium Aquilæ genus, & reliquis Aquilis nobilitate inferius. Gypaetouicina eſt vox Γρυπαίετος apud [c] Ariſtophanẽ, quod ſcholia interpretantur inſignia ſcutorum, quia in his Aquilæ depingi ſolent. Sunt quidem Aquilæ omnes γρυπαὶ, id eſt, roſtris recuruis, vnde & Gryphes dictę videntur, & naſum Aquilinum plerique cognominant, quem Græci γρυπὸν. Aegypios ex ipſa nominis cõpoſitione, partim ad Vultures, partim ad Aquilas pertinere videtur, vt eadem cum Gypaëto exiſtimari poſſit. Deniq; Oripelargus Ariſtoteli & Plinio Græcè dicitur, ob pennarum colorem in alis quidem nigrum, reliquo corpore albicantem. Hæc vox Latinè Ciconiam montanam ſonat. Arabicè [d] ab Auicenna Rachame dicitur, vt Ornithologus autumat. Eius ſententiam etiam approbat Andręas Bellunenſis, cùm ait: *Alrachame eſt Auis magna ſicut Miluus, plumis corporis albis, & pennis alarum nigris, edit carnes putridas & ſimilia* quibus verbis haud dubiò non aliam, quàm Gypaëtum deſcribit. Malè igitur Syluaticus & vetus Auicennæ Gloſſographus (apud quos pro Altachame corruptè legitur Arathamati, Aracamati, Akakamati) exponunt Auem, quæ dicitur frangens oſſa, id eſt, Oſſifraga. Hebraicè ſecundum quoſdam dicitur Rocham. Ἄκμων genus Aquilæ apud Varinum exponitur, quæ vox ab Hebraica Rachame, vel Rocham facta videri poteſt. Gallicè ex ſententia [e] Bellonij vocatur Buſe vel Buſard. Subaquilum pro ſubfuſco [f] Plautus dixit:

> *Eia corpus huiuſmodi Subuolturium?*
> *Illud quidem Subaquilum volui dicere.*

[a] *L. 26 Antiq. lect. c. 29.* [b] *Iliad. Ω.* Gypaetos. Subaquila. Hypaetos. Γρυπαίετος. [c] *In Auib.* Oripelarg. Ciconia montana. [d] *Lib. 2. cap. 589.* Rachame. Rocham. Acmon. [e] *Lib. 2. de Auib. c. 9.* Buſe. Buſard. [f] *In Rud.*

FORMA. DESCRIPTIO.

DE figura Gypaëti Ariſtoteles iſta prodit. *Aquila, inquit, genus, quod Percnopteros appellatur, capite eſt albicante, corpore maiore, quam cætera adhuc dictæ, ſed breuioribus alis, longiore cauda, Vultures ſpeciem refert, ideo Subaquila, & montana Ciconia cognominata.* Eadem ferè Plinius, ſed acciſa; *Percnopteros,* ait, *in Aquilarum genere, eadem Oripelargus, Vulturina ſpecie, alis minimis, reliqua magnitudine excellens.* Vnde ex vtroque colligitur, hanc Aquilam omnium, vna Chryſaeto excepta, eſſe maximam: His profectò non malè reſpondet, quam aliquando vidimus ex Hiſpania allatam, cuius iconem primo loco collocamus, Aquilæ Vulturinę deſcriptio, quæ talis eſt. Inſignis magnitudinis eſt, imo Chryſaeto non multo minor, ſed inſolentis & ridiculę ſpeciei. Roſtrum non vt cæteris Aquilis ſenſim ab initio ad finem uſque continua decliuitate inflexum, ſed medio ferè tenus rectum, deinde extremo in uncum inſignem curuatum, eo quo Vulturibus modo prin-

[a] *9. Hiſtor. cap 32.* [b] *L. 10. c. 3.* Magnitudo. Roſtrum.

Os. Oculi. Tergus. Color. Cauda. Pedes.

do principio iuxta frontem album, nigrum cætera. Inferior mandibula tota albicat. Oris rictus coloris caſtanei. Oculi non vt quibuſdam alijs Aquilis, iride charopa, ſed ſubalbida, pupilla nigra. Caput totum ſubalbidum eſt, ad fuſcum uergens. Collum dimidia ferè parte, eaque ſuperiore caluum propemodum, & pauciſſimis, iiſque exilibus plumulis conſitum, candicans. Ad huius caluitij finem, medio propè collo inſtar pilorum quorundam hirſutorum ac criſporum, plumulæ ueluti ſetę oblongę ac tenuiſſimę ſupra cęteras plumas extabant. In pectore item & dorſi initio ſimilia plumarum capillamenta prominebant, aduerſis planè locis, nec non ad inferius vropygium. In tergo ueluti cucullus quidam, ad medium uſque protenſus, in acutum finem, velut in triangulum deſinebat. Corporis totius color ex caſtaneo obſcuro ad nigrum vergebat. Cauda longa. Pedes albi, tibiæq;. Vngues fuſci. In hac itaque & magnitudinem eximiam, & Vulturinum habitum, næuum quoque in capite album, quem Aquilę Vulturinę Ariſtoteles tribuit, obſeruare licet.

Magnitudo. Roſtrum. Caput. Color. Cauda. Pedes.

Perilluſtris D. Pompeius Aldrouãdus Comes Viani, noſtrę Vrbis Senator ampliſſimus, conſanguineus meus Aquilam, quam ſecundo loco pro Gypaeto exhibeo, à ruſticis in montibus alpeſtribus oppidi Guilæin comitatu Herculis Aldrouandi patris ſui pariter Senatoris captã delineandam dedit, quam ſimulatq; ad me iuſſu illius perducta eſſet, ex primo ſtatim intuitu è Gypaetorũ genere eſſe iudicaui, eiq; in multis non diſſimilem, quam ex Ornithologo haud admodũ ſcitè depictã quarto loco dabimus. Longa erat ab extremo roſtro ad vltimã uſq; caudã commenſurata ſpithamas tres. Roſtro oblongo, ſed plurima ſui parte tunica tecto, ſeu membrana, ita vt tantum pollicis menſura roſtrum extremum eadem nudum eſſet, vnco exiguo, tenui. Caput ad occiput uſque caluum, capillitio plumarum deſtitutum erat, ita ut pennæ poſt verticẽ ſurrectæ cuculli, quem monachi ac proficiſcentes cùm caput aperiunt, in ceruicem reducunt, ſpeciem exhiberet. Color pennarum ferè omnium totius corporis fuſcus erat ad caſtaneum uergens obſcurum. Verùm hunc ferè albi perpetuum diſtinguebat in vltimo collo albicantium non nihil ordo continuus, angulum acutum in dorſum exeuntem conſtituens, qui veluti cuculli humeris inducti baſis erat acuminata in tergum propendens. Altera item huic non abſimilis plumarum candicantium ſeries dorſum totum inferius uerſus alarum complicationes in acumen faſtigiata medio, ex concurrentibus in apicem lineis vtrinq; obliqua compoſitum diſterminabat, quod quidem pallij quandam imaginẽ præ ſe ferebat. Cauda lata, mediocris. Pedes fuſci ſquãmis continuis per totum tecti. Vngues roſtro concolores, cornei, fuſci. Plumę femorum vltra poplites non pertingebant. Contrectari facilè ſe paſſa, vnde ignauiam conijcias. Vocem irritata edebat Milui. Quare habitus deformis & puſillanimitas Aquilam degenerem arguunt.

[c] Lib. 2. c. 9.

Quam tertio loco exhibemus figuram, [c] Bellonij eſt, nempe parciſſimis ab eo alioquin deſcripta verbis, & Auis illius, quam Galli Buſe ſeu Buſard vocant. Hanc enim eſſe vult Percnopteron, quòd omnium, quas ipſe viderit, ignauiſſima ſit, Buteone multò maior, nigro colore, inſtar Aquilæ nigræ, alis breuibus, longiore cauda. Verùm cùm addat, Buſardum Gallorum, Cuniculorum viuaria depopulari, Auibus aquaticis inſidiari, in ſipibus item & dumetis propter pagos, Gallinaceos deprędari, licet id eum non aliarum Aquilarum, ſeu rapacium more dicat facere, nempe inter volandum, ſed quòd ex arbuſto ſeu dumeto quopiam humili velut ex inſidijs in illos prerumpat, itaque is Ariſtotelis Gypaëtos, qui illi ad victum uenatione comparandum iners eſt, & ſola Aquilarũ corpora fert exanima, eſſe non poteſt. Si enim piſces capere & Gallinacea ignauiæ eſt, certè Haliætus, aliæq; ſimiliter Aquilæ ab hoc vitio immunes minimè dici poterunt. Per me tamen vnicuiq; ſuum eſto iudicium.

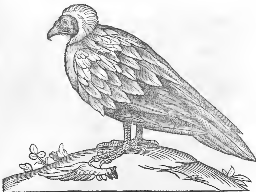
Magnitudo. Forma. Victus.

Eius verò, quam ex Ornithologo quartam locauimus, ipſe hoc modo deſcribit: Aquila iſta cuius figuram damus, inquit, ſi non eſt Gypaetos uel Oripelargus, ſaltem ex altero parente, huius generis Aquilę nata uideri poteſt. Nam roſtro Vulturem, colore Ciconiam refert, ignobilis & ignaua. Noſtris aucupibus ignota eſt, nunquam ad nos, quod ſciam, capta. Sed anno ſalutis noſtrę 1551 Septemb. die 29. cùm nix inſolita caderet, huius generis Auis alis grauatis madidisq; in locum ſub dio anguſtum, ciuis cuiuſdam ædibus adiunctum, incidit. Per omnia referebat Ciconiam forma, & coloribus. Carniuora erat; piſces non attingebat: frigoris impatiens; corpore intensè calebat; ita ut tangentium manus frigidæ mox incaleſcerent. Quatuor aut quinque horis uno loco immota ſedebat, & ſolem aliquando ſplendentem intuebatur. Gallinæ & Aues innocuam oderant. Illam plus menſe domi alui, cibum manu prębui, è quibus bolos vorauit, fruſta vnguibus decerpſit, & cùm non biberet, ex roſtro ſtillas aqueas emittebat. Tandem inter Falcones ad Magiſtrum equitum Galliæ deportata eſt. Hactenus Ornithologus.

LOCVS.

LOCVS

INCOLIT Percnopteros lucos & plana ut plurimùm: quandoq; tñ montes, vnde montana Ciconia Aristoteli cognominatur. In Syria abundat hoc Auis genus, & in Aegypto.

GENERATIO.

FABVLOSVM quidem est, quod Aelianus, nescio quo authore, narrat. *Vultures, qui medij sunt inter Vulturum genus & Aquilarum, esse tum mares, tum nigros colore audio, & nidos extruere, in quibus non oua, sed pullos statim pariant.* Res monstrosa & inaudita mares Aues parere, & viuos statim præter morem reliquarum Auium: Cautus tamen in hoc Aelianus, quòd audisse se ab alijs dicit, non astruit.

INGENIVM. VICTVS.

IMBELLIS ac degener, *nec vitijs cæterarum*, ut inquit [a] Aristoteles, *caret, & bonorum, quæ illæ obtinent, expers est, vt quæ à Coruo, cæterisq; id genus alitibus verberetur, fugetur, capiatur. Grauis enim est, ac ad rapinam iners, sola Aquilarum corpora fert exanima. Hæc facit*, inquit [b] Plinius, *ut quintum genus Gnesion vocetur, velut verum, solumq; incorruptæ originis.* Eadem famelica ac ieiuna semper est, auida & querula, clamat & clangit. Muribus quoque victitat, si Bellonio credimus, qui in suis singularibus circa Gazaram Aegypti vrbem tantam murium copiam esse scribit, ut nisi Percnopteri adessent, ijque permulti Gallis Boudres dicti, à quibus deuorantur, periculum foret, ne fruges omnes à muribus consumerentur.

[a] Lib. 9. Histor. cap. 32.

[b] L. 10. c. 3.

VSVS.

[a] Lib. 2. cap 589.

YLLIVS Perdicotheron Apollinis ministrum esse scribit, Accipitrum & Aquilarum genera enumerans, vbi fortè debet Percnopteros legi.[a] Auicenna remedia aliquot ex felle Auis Rachame, quo nomine Percnopteron Arabicè vocari in Synonimis diximus, describit his verbis: *Rachame fel distillatur cum oleo violaceo in aurium dolorem. Fit ex eodem caputpurgium medicamētum pro infantibus* (pueris opinor) *aut infunditur in nares eorum, vt flatus inclusi dissoluantur. Fit etiam ex eo Alcohol ad leucoma seu albuginem oculorum cum aqua frigida. Filius Alpatrich docet fel huius Auis exiccari in vase vitreo in umbra, fieriq́ inde alcohol in latere morsus viperæ, quod non est verisimile. Aliqui experimentum eius prædicarunt ad uenenum scorpij & viperæ maioris per illinitionem.* Fimus Rocham, *si suffiatur, fœtum expellit*, vt ex Dioscoride Serapio testatur, qui *fimum Gypos*, id est, *Vulturis idem facere testatur*.

Fimus.

DE OSSIFRAGA.
Cap. XI.

[a] In Mirabilibus.
[b] L. 10. c. 3.

TIAMSI Aristoteles Ossifragam inter Aquilas non recenseat, sed seorsim de ea tractet, tamen non potuimus adduci, quin & in hisce ipsi locum etsi infimũ, veluti adulterinę, assignaremus. Nam vel ipso[a] Aristotele teste, ex Haliæetis nascitur.[b] Plinius Aquilam eam uocat, & Aquilarum catalogo etiã ascribit, vbi ait. *Quidam adijciunt genus Aquilæ, quam barbatam vocant Tusci uerò Ossifragam.* Cognatum enim, vt idem asserit, Aquilis genus est. Demùm ob insignem pietatem erga prolem non modo suam, sed & alienam (verùntamen Aquilarum tantùm) ab ijs excludi nequit, quam eiectam excipit, & cum suis educat, conscia cognationis, quę ipsi cum illis intercedit. Quo ipso insigni paterni affectus officio, reliquas omnes, quotquot sunt, Aquilas longe superat. Adde quòd neque magnitudine corporis, neque robore, neque actionum præstantia, Aquilarum cuiquam, si Chrysaeton & Valeriam excipias, cedere uidetur. Sanè si Oripelargum seu Percnopterum in Aquilarum gregem admittimus, quam & ignauiorem, quàm Aquilam decet, & degenerem, ac tantùm non Vulturem omnes fatentur, potiori sanè merito ab Aquilarum numero minimè eximenda Ossifraga videtur. Non enim pisces solum vt Haliæetus, sed animalia etiã & grandiuscula capit, à quibus trucidatis & ossibus eorum confractis nomen inuenit. Neq; huic obstare debet, quòd ex Haliæetis nasci dicatur. Eos enim etsi ex diuerso Aquilarum coitu genitos, Aquilas tamen nemo unquam negauit. Quinetiã cùm [c] Aristoteles disertè tradat, solam Gnesiam seu Chrysaetum ueri & incorrupti ortus credi (cętera enim genera & Aquilarũ & Accipitrum & minutarum etiam auium promiscua, adulterinaq; inuicem procreare) quę causa erit, vt ex Aquilarũ albo Ossifragam potiùs, quàm aliam quamuis, etsi spuria sit, extirpemus. An verò ob solam oculorum visusue imbecillitatem, qua alia, pręsertim verò Halięetus, pollent, ea speciem mutare & ab Aquilarum familia abdicari debeat, cùm alioquin & forma & cæteris omnibus Aquilam referat, alij viderint; præsertim verò cùm [d] Aristoteles minimè de hac, quòd interdiu nõ cernat, sed noctu venetur, ut de Noctua & Cicuma capite eodem fecit, tradidisse legatur, licet oculis parum valere dixerit. Sed vt uerum sit Ossifragam non nisi summo mane & vesperi, vt suo loco dicitur, venari, non ideo inter nocturnas censenda erit; nam & Aquilę teste [e] Plinio, à meridiano tantùm tempore ad uenatum prodeunt, adeo vt Bellonius non sit veritus dicere, Chrysaëtum in obscuro prædam quærere. Verum hac de re, quod cuique lubet, sentiat.

Etymologia. Ortus.
[c] Lib. 9. Histor. c. 32.
[d] 9. Histor. cap. 34.
[e] Lib. 10. c. 3

AE Q V I-

AE Q V I V O C A.

OSSIFRAGVS, vt Cassius Seuerus asserit apud Senecam, eum significat, qui ossium fractura quempiam debilitat. Φήνιον apud Suidam montis nomen est. Φήνεια Stephano Arcadiæ oppidum designat. Sanqualis porta appellatur proxima ædis Anci apud Festum.

[a] Lib 6 Controuers. φήνειa mōs. φήνικα oppidum.

S Y N O N I M A.

AVIS hæc Græcis φήνης & Aristoteli φήνη dicitur, Latinis & Thuscis Ossifraga, quod ossa ex alto in rupes demissa frangat. Diuersum ab hac Ossifragum esse genere masculino elatum [a] Hermolaus existimat, cùm inquit: *Differt Ossifragus ab Ossifraga, etiamsi confundant aliqui, quod Ossifraga est septimum Aquilæ genus, quæ Barbata dicitur, & Sanqualis: Ossifragus verò siue Phinis ea est Auis, quæ alienos fœtus cum suis alit, quos Aquilæ nutriendi tædio eiecerint.* Verùm quod pace Barbari dictum sit, huiusmodi differentiā nullam apud authores obseruare licet.[b] Plinius enim masculino genere Ossifragū profert, at [c] Lucretius Ossifragam fœminino. Marcellus Empiricus vtroque. Gaza ex Aristotele φήνην Ossifragam solet reddere. Ego vtro genere efferatur, nihil referre dixerim, & vtroq; genere eandem Auem significari. Φήνης (vt Hermolaus & [d] Cælius scribunt) vt χρύσης, casu recto non inueniri puto, sed φήνη tantùm, vt μύλη, benè tamen φήνης teste Dioscoride. Plinius Barbatam quoque uocari asserit: [e] Oppianus Harpen Auem solam barbatam facit, quę cum Ossifraga confunditur: ego omnino eandem esse existimo; Verba Oppiani sunt. *Harpæ conspectus sese offerunt raro, rupium asperrimarum incolæ. Nidos enim pullis struūt in altis montium hiatibus, præcipitijs, vt reliquæ volucres truncis & ramis insident. Pullos miro amore prosequuntur, adeò vt si quis rusticus pullum Harpæ latenter suffuratus fuerit, illa nidum deinceps, cibo neglecto non relinquat, & locum omnem gemitu plorantis instar mulieris impleat, & lachrymarum destuxu genas madefaciat. Vestiuntur autem eis maxillæ & mentum tam frequentibus plumis, ut barbæ quādam speciem ad collum demissam repræsentent, & hæc eis inter omnes Aues nota peculiaris. Lapidibus vescūtur, & pridem mortuorum animalium ossibus. Quodsi deglutire possunt, auide, quod obtigerit, ingerūt. maiora verò unguibus apprehensa in sublime volantes per saxa deijciunt toties, donec frangantur, edendoq; fini.* Quę sanè omnia Ossifragæ, ut ubique hîc apparebit, competunt, & non Vulturi aureo, cū quo Harpam Ornithologus confundit. Ossifragæ etiam nomina sunt Sanqualis, atque Immussulus, de quibus ita [f] Plinius; *Sanqualem auem & Immussulum augures Romani in magna quæstione habent. Immussulum aliqui Vulturis pullum esse arbitrantur, & Sanqualem Ossifragæ. Massurius Sanqualem Ossifragam dicit esse, Immussulum autem pullum Aquilæ, priusquam cauda albicet.* Massurij sententiam Festus astruit, cùm ait: *Sanqualis Auis est, quæ Ossifraga dicitur.* Item alibi. *Immussulus Auis genus, quam alij Regulum, alij Ossifragam dicunt.* Sed apud Festum Immusculus, alibi etiam & Immussulus scriptum reperitur, uocibus, ut apparet, corruptis, ubi ait: *Immussulus ales ex genere Aquilarum est, sed minorum virium quàm Aquila, quæ volucris raro, & non ferè præterquam uere apparet, quia algorem, æstumq; metuit: appellatur autem ita, quòd subito & inexpectata se immittat.* Videtur autem secundum hanc deriuationē ab immittendo Immissulus debere scribi. Vnde antiqua uocabula eandem Romanis Auem, nempe Ossifragam denotasse perspicuum est. Auicennæ interpres uocem Cabarum in historia animalium uertit Ossifraga, quam lingua Arabica dicit uocari Belez & Persicè Hamoni. Syluaticus dictionem Arathamati exponit frāgens ossa. Verùm corrupta uidetur uox pro Alrachame: quam uocem pro Vulture positā inuenio apud Auicennæ interpretem libro paulo antè citato. Raham uel Racham רחם Hebræis Auis quædam sic dicta est, quòd sit benigna in pullos suos, quam Iudæi nostrates Picam interpretantur. Scio uocem Raham Hebræis significare misericordem & benignum: & cùm Ossifragę benignitas non solum in suis, verum etiam in Aquilæ pullis celebretur; itaque eandem Auem esse credi potest. Aut fortè latius patet vocabulum Racham, ita vt & Vulturem & Ossifragam & Gypaetum simul comprehendat. Apud Albertum alia quædam barbara nomina leguntur, vbi scribit in hæc verba, *Auis quæ Græcis dicitur kym* (corrupta uox a φήνη) *Arabice vocatur Cekar, quam Auicenna kabin, eiectum Aquilæ pullum recipit & nutrit;* Et alibi: *Pullos ab Aquila eiectos dicunt aliam Auem colligere, quam Græci Fehit* (vox corrupta pro φήνην) *Latini Fulicam dicunt, ut quidam interpretantur, sed falso. Nam quæ Fehit uocatur Auis Consubæ* (sic habet) *species est, quæ Aquilam non nutrit. Fulica autem est Mergus niger vocatus, & Anate minor.* Sic D.[g] Ambrosius & alij quidam recētiores φήνην

φήνης. φήνη. Ossifraga. Ossifragus. [a] In Coroll in Plin. [b] L. 10. c. 3. [c] Lib 5. de natur. rer. [d] L. 10. c. 6. lect. Ant. [e] Lib. de Aucupio. Harpe Oppiani. Sanqualis. Immussulus. [f] L. 10. c. 7. Regulus. Cabarum. Belaz. Hamona. Arathamati. Raham. Racham. Kym. Cekar. Fehit. [g] Lib 5. Hexam. cap. 8.

Cum Ciſred. [h] *Lib.23.de Anim.* Kyrij. Kynium. Quetrantabueſſos. Chebalos. Beinbrecher. Aquilaſtro.

Fulicam, ſed malè interpretantur. Idem Albertus alibi; *Auis*(inquit)*quam Cumi Græci vocant reuera eſt illa, quam alij Ciſred vocauerunt, & Latine dicitur Oſſifragus*. Idem [h] alibi Oſſifragam vocat Kyrij, vel vt alij legunt kynium: alibi Kym dixit, quæ vox pro Kyni fortè corrupta eſt, aut contrà: nam m litera & ni Syllaba facilè inter ſe permutantur, in dictionibus barbaris præſertim. Ego Kym duabus potiùs ſyllabis legerim, cùm etiam Cumi alibi ſcribatur, quæ forſitan vox a Græca φηνὴ corrupta eſt, vt aliæ pleræq;, quas Arabes ſcriptores ita a Græcis detorſerunt, vt origo earum vix agnoſci poſſit. Quas ſordes omnes Albertus doctior certè, quam eloquentior, ex Arabum ſentinis hauſit. Hiſpanis Oſſifraga nuncupatur Quetrantabueſſos & Chebalos. Germanis Beinbrecher. Italis Aquilaſtro.

FORMA. DESCRIPTIO.

[a] *Lib.8. Hiſtor. cap.3.* Magnitudo. Color. [b] *Lib.9. Hiſtor.c.32.* Viſus. [c] *Lib.9 Hiſtor.cap.34.* Lõgitudo. Pondus. Roſtrum.

OSSIFRAGAE, inquit [a] Ariſtoteles, *magnitudo maior eſt, quam Aquila, color ex cinere albicans*. Verùm ex his verbis non omnibus Aquilis ſimpliciter, & vniuerſim maior putanda eſt. Superatur enim ſola à Chryſaeto, vt [b] Ariſtoteles ipſe teſtatur, cum de ea agens, ita ait: *Maxima Aquilarum omnium hæc eſt, maior etiam Oſſifragæ*. Vnde verè dixiſſe illum conſtat, maiorem eſſe Aquila Oſſifragam etiam omni, ſi vnicam Gneſiam excipias. *Parum oculis valet. Nubecula enim oculos habet oblæſos*, eodem [c] Ariſtotele teſte. Hæc a veteribus de Oſſifragæ ſpecie prodita ſunt. Eius verò, cuius nos iconem exhibemus, iſtæc deſcriptio eſt. Oſſifraga, quam excellentiſſimus D. Alphonſus Cataneus Sereniſſimi Ferrariæ Ducis Archiater mihi dono miſit, ab extremo roſtro ad vltimã caudã vel pedes (vtrorumq; enim, ſi extendebantur fines in idem coincidebant) longa erat quatuor dodrantes & medium: Alis verò extenſis ſpithamas nouem lata. Pendebat libras vndecim. Roſtrum ei aduncum admodum, adeo vt vncus ſolus pollicem latum adæquaret. Totum verò digitos duos latum, palmum verò longum, ſubnigrum, & ex corneo colore fuſcum, nonnihil ad ſubcæruleum obſcurum accedens. Initium membrana quædam vltra narium foramina, protenſa inueſtit, quæ finibus ſuis ſeu marginibus S literam exprimit. Rictus palmum & digitum vnum longus eſt. Lingua humanæ ſimillima, lato apice, vtrinque hamatis appendicibus, duriuſculis & corneis, & membrana quadam tenui ad inferiorem mandibulam connexa. Extremam eandem, quà mentum ſpectat, cornea mẽbrana ambit. Inferior mandibula inſtar canalis excauata, oris ſublatis palatum vtrinque ſubit, eiuſque marginibus includitur, quod medio rimam quandam exhibet, per quam pituita è capite deſtillat. Caput & collum totum oblongis plumis & anguſtis riget. Quin & de mento plumulæ tenues villorum inſtar propẽdent ad arũci ſeu barbæ ſpeciẽ. Vnde forſan a [d] Plinio, nec non [e] Bellonio Aquila barbata cognominatur, & ego ex ea potiſſimùm nota Harpen Oppiano dici autumo. Plumæ totius corporis ſingulæ triplici colore variant, ſubalbo, fuſco, ferrugineo. Remiges tamen pennæ ferè ex toto fuſcæ ſunt, nonnihil ad caſtaneum tẽdentes. Sed & duodecim caudæ nihil aut perparùm ruffeſcunt, albo tantùm & nigro maculatæ. Albeſcunt ea parte, quæ intrò ſpectat, quæ extrà, fuſcæ ſunt. Mediæ duæ promiſcuè notis albis conſperſæ, maiori ex parte fuſcæ ſunt. In extremo omnes nigræ: quæ his ab extremo dorſo incumbunt, ferè totæ albicant, pauco tamen nigrore reſperſæ, & niſi quòd extrema nigricent. Crura fuſcis plumulis, aliquantulùm fulueſcentibus ferè tota obteguntur, ita vt ad duos digitos tantùm, quod plumis nudum eſt, ad pedes vſque interijciatur. Totius verò corporis cutem proximè veſtiunt plumulæ molliculæ, candidiſſimæ, tanquam leniſſimum ac tenerrimum quodpiam uellus, ſeu plumoſa lanugo, eo prorſus, quo Cycnus modo. Pars crurum ſeu tibiarum infima, quæque ad duos digitos plumis deſtituta eſt, vnà cum pedibus intenſo luteo tincta eſt. Expanſi digiti ſpithamam explent. Medij longitudo palmum æquat. Vngues nigerrimi, adeò vt præ atrore ſplendeant. Semicirculum adamuſſim repræſentant. Eorum ad ſe mutuò hæc eſt proportio. Poſticus maximus binos digitos longus eſt, hoc ipſo minor anticorum primus, iſte rurſum maior penultimo, minimus omnium eſt poſtremus. Vnguium ſubſtantia intus alba & oſſea, foris fuſco cortice intecta. Crus & pes ſquammulis rotundis maiori ex parte inæqualibus prædita ſunt, ſed antica cruris pars, & ſuperior digitorum tabellas ſemicirculares habent, uti & Chryſaëti. Huius mihi Auis iconem ad viuum coloribus ſuis expreſſam olim, videlicet ante triginta annos, magnus ille Botanicus Carolus Cluſius, vir doctiſſimus, mihiq; amiciſſimus tranſmiſit, ſed in hoc plurimùm hallucinatus, quòd Haliætum vocaret, qui ſanè Oſſifraga multò minor eſt: hũc verò fermè in modum ad me ſcripſit: Haliætus hic, quẽ maritimæ noſtræ oræ Zee Arent, hoc eſt, Aquilam marinam uocant, globo traiectus fuit ſuperiore hyeme, atq; poſtridie delatus ad generoſum virum

Rictus. Lingua. Mãdibulæ. Caput. [d] *L.10.c.3.* [e] *Lib.2. de Aui.c.8.* Pennæ. Dorſum. Crura. Pedes. Vngues.

ſuum virum

ſum virum Carolum ab Andomaro Brugas oppidum Flandriæ. Eum prius exenteratum ilicò depingi curauit, institutum ſuum ſecutus, ut omnis generis, quas quidē nāciſci poteſt, Aues, quadrupedes & piſces, tum etiam ſtirpes ad uiuum exprimi curet. Hanc uerò Aquilam ſolis piſcibus ueſci, teſtis eſſe poſſum, qui præſens aderam, cùm exenteraret. Nam in eius uentriculo nihil præter piſces conſpeximus integros, etiamnum alios, ſemeſos alios. Tanto autem fœtore triclinium, in quo illam ſecuimus, implebat, ut uix ferre poſſemus. Fœtor uerò erat ueluti putridorum ſalſamentorum. Magnitudo quæ alijs Aquilis. Alæ expanſę id ſpacij comprehendebant, quod uir mediocris ſtaturę, manibus brachijsq; extenſis amplecti poteſt, hoc eſt orgyam unā. Color totius corporis qualis in icone cōſpicitur (erat autem talis, qualem diximus) Fabuloſum autem eſt, quod quidam de Aquila marina commenti ſunt, quod alterum uidelicet pedem planum Anſeris, alteriuſue aquaticę auis modo habeat, cuius adminiculo natare poſſit: alterum uerò reliquarum rapacium modo, ut prædam capiat. Hactenus Clariſſimus Cluſius: Verùm quod antea in Chryſaeto fecimus, cuius interna quantum licuit, perſcrutati ſumus non ut hæc quid ad ocularem ſpecierum cognitionem cōferre exiſtimemus, ſed ut quantum fieri potuit, honeſta ſtudia promoueamus, itaque eodem instituto obſeruato idem in Oſſifraga facturi ſumus, & eius anatomiam adminiſtraturi, non tamen integram, ſed eorum, quæ & uiſu digna nobis uiſa ſunt, & in penuria materię uideri potuerunt.

PARTIVM INTERNARVM deſcriptio, ſeu anatomes ab Eccellentiſs. D. Ioh. Baptiſta Corteſio adminiſtratæ explicatio.

Sternum. STERNVM ſolidiſſimū, robuſtiſſimumq́, profundius multò, quàm in reliquis alitibus, inſtar nauis excauatum eſt, æquabile, nullis tuberibus, ut in cæteris uſu uenit, in quibus uerſus iugulum interſtitium quoddā oſſeum eſt, quod ſternum ſecūdum longitudinē in duas partes ęquas diuidit, & cauitates duas utrimq; & angulos conſtituit. Vniformi itaque fornice exculptum eſt per totū, eaq; tereti ac alta cauitate in parte ſuprema proxima iugulo, qua cor membranis quibuſdam illi adhęreſcit. Fel. Veſica fellis exigua, cui nullum cum hepate conſortium eſt. Neque enim illius cauo, ut in alijs animantibus continetur, ſed ſub uentriculo multo adipi immergitur. Abdomen copioſiſſima pinguedine redundat. Vterus infera parte anguſtior, ſupera latior, pyri formā exhibet, craſſo ſatis corpore, cuiuſmodi quadrupedum ferè, plenus ſemine. Oculi. Vuea. Periophthalmion. Oculum totum membrana quædam ab inferiori parte oriens ſurſum ducta inter nictandum tegit, ideoq; periophthalmium dicta eſt. Sed in oculo dignum obſeruatione eſt, quod vuea quæ homini in pupilla perforatur, tenuiſſimam quandam membranulam pupillæ prætenſam habeat. Atqui hoc eſt, quod [a] Philoſophus dicere voluit illis verbis, *Parum oculis valet: nubecula enim oculos habet obleſos*. ſubtiliſſimam eam membranam nubeculam vocans. Iſtæc tamen ne prorſus viſionē prępediret, quod retrò & ab lateribus nigro, vt homini, colore imbuta, & ſubſtantia paulò craſſior ſit; itaq; partem, quæ iridis ambitu clauditur, ſubtiliſſimam omniſq́ coloris expertem & exactè pellucidam natura fabricata eſt. Hoc ipſum viſus detrimentum nonnihil reſarcire poteſt ſuperciliorum aut ſupernę orbitæ oculorum partis prominentia, quę ceu tectum aut ſuggrunda quædam oculos ſupernè operit, non tam ad arcendas, quæ ſupernè ingruunt, iniurias, quàm quòd ſpirituum diſſipationem prohibet, & ad eorundem collectionem Vētriculus. & vnitatem plurimùm confert. Ventriculi autem hęc eſt compoſitio. Corpus eius non ut plerisq; alitibus carnoſum, ſed membranoſum erat, totum inſtar humani, oblonga figura crumenam prę ſe ferens, fundo nempe quam ſuperiori orificio latius. Ingluuie caret, quod Plinium non videtur latuiſſe, ex hiſce verbis, *Vnum Oſſifrago inteſtinum, mirabili natura omnia deuorata conficiendi*. Oeſophagus. Verum qui ventriculo incumbit œſophagus, ſimulatq; iugulum tranſijt, paulatim magis ac magis ad uentriculum vſque dilatatur, & procul dubiò ingluuiei ſeu prolobi vicem Victus. gerit. Ventriculo diſſecto Anguillæ fruſta tria reperimus, vnde etiam piſcibus ueſci manifeſtò conijcimus. Hæc in ſtomacho iam coqui cœpta, tam dirā mephitim exhalabant, atq; adeo tetro ac acuto fœtore nares offendebant, vt nos penè in animi diliquiū incidere coegerint. Sed pręterquam quod Auis iam ad duas hebdomadas mortua fuerat, vnde nil mirū, ſi putre illud alimentum, anguſtijs cadaueris incluſum, nulloq; aëre ventillatum peſſimè fœtere perceptum ſit, illud Aquilę etiam peculiare ſcribitur, vt illi halitus malè oleat (ego credo ob bilioſam Auis intemperiem)

[a] *Lib. 9 Hiſtor. cap. 34.*

intemperiem) adeo vt contacta semel ab ea, aut semesa alites cæteræ, etiamsi famelicæ, degustare abhorreat, ob translatum nimirũ in ea putidæ qualitatis contagium. Cor ipsi mediocre & pro reliqui corporis proportione paruum potius, quàm magnum, quale alitem magnanimam decebat. Alæ tres articulos maiores supernè membrana quædam robusta continet, palmum & digitum lata, dodrantem longa cum medio. Lien rotundæ ferè figuræ non usq; adeò magnus. Vropygium medij pugni crassitudine adipẽ supra quàm credi potest, copiosam cõtinet.

Cor. Articuli. Alæ. Lien. Vropygiũ.

Sed rationes, quibus mihi hanc proximè à me descriptam Auẽ, Ossifragam esse, & non aliã certò persuadeo, huiusmodi sunt, & quidem euidentes. Colore in primis est ex cinereo albicãs, [b] quod Aristoteles de Ossifraga tradidit: sic nubecula oculos læsos obtinet. Hoc anatomica inspectione palam factum, estq; huic Aui peculiare, nec in alia Aquila obseruatum, nempe quòd pupillam alia adhuc præter corneam membranam obtendat. Ossifragæ *vnicum esse intestinum mirabili natura omni deuorata conficiendi*, scribit Plinius. Hoc si quis non de propriè dicto intestino, sed de ventriculo intelligat, non ineptè fortasse faciet. Intestina enim in omnibus omnino substantia vnum sunt, plura officio. Voluisse autem Plinium dicere Ossifragam nulla ingluuie, ut alias Aquilas & Aues plerasq; instructam esse, sed vnico vẽtriculo omnia assumpta concoquere, res ipsa ac autopsia euidẽter demõstrauit. Quo argumento hanc Ossifragam barbatam esse & cognominari tradit. Huic nostro Aliti sub mento villus est plumosus, qui barbam exactè repræsentat. Cam igitur omnes, quæ a veteribus Ossifragæ attributæ sunt, proprietates huic vni accuratè congruant, non video, cur ego ab hac mea sententia, nempe quòd hæc ipsa Ossifraga uera sit, possum diuelli. Sed Aristotelicis & Plinianis argumentis & meæ coniecturæ non ineptæ (vt arbitror) libet addere nomen, quo apud Ferrarienses hæc auis, vbi capta est, vocatur, videlicet Aquilastro, quod Ossifrago potiùs conuenire uidetur, quàm Anatariæ, ut Ornithologus existimauit, infirmo eoq; solo argumento ductus, quod Aquilastrum Italorum piscibus vesci acceperat. Hãc enim vocem spurium quiddam & imperfectum designare cõstat, quemadmodum Philosophastros & Poëtastros vocamus eos, qui Philosophorũ & Poëtarũ scripta exprimere conantur quidem, sed nequeunt assequi, & surdastrũ, non qui planè surdus est, sed qui ægrè audit. Aquilæ autem spuriæ seu illegitimæ nomen in eam, quam omnes veram Aquilam esse fatentur, nec quisquam vnquam degeneris naturæ arguit, in Anatariam nempe cadere non potest. Ossifragæ uerò, quæ, etsi ab altero parente Haliæto genita credatur, ob illegitimos tamen natales, & ob alia uitia, ut est uisus imbecillitas, ab Aquilarũ generositate aliena est, apprimè cõuenit. Verùm ne quis, quòd hãc eãdẽ Auẽ piscibus et uictitare diximus, Haliætum esse opinetur; quæ res profectò Clarissimo viro, mihiq; amicissimo, doctissimo alioquin D. Carolo Clusio imposuit, qui huius Auis effigiem pro vero Haliæto, vt rebatur, mihi, vt antè dixi, transmisit. Imo verò etiamsi alia, eaq; manifestissima, vt paulò antè declaraиimus, signa deessent, vel ex sola magnitudine illa eximia hanc ab Aquilis reliquis seiungi, & Ossifragam esse, probari potest. Hãc enim Aristoteles cæteris omnibus Aquilis una excepta Gnesia, maiorem statuit. Cùm verò ea, quam nos damus, Ossifraga, alis expansis spithamarum nouẽ mensuram æquet, vt scripsimus; cùmq; illius Clusius, cuius olim ad nos dedit, longitudinem & latitudinem, quanta hominis vndiquaq; expansi fuisse testatus sit, ideo vel ipsi Chrisaëto parum vel nihil cedere clarum erit. Haliætus enim vix Miluum magnitudine superat: & Anataria iuxta Aristotelem omnium Aquilarum, excepta Melanæto, minima est.

Aquilastro. Carol⁹ Clusius deceptus.

[b] 8. Hist. c. 3.

Intestina.

Ea, quam secundam posuimus, figura [c] Bellonij est, quæq; Auem, quam ipse pro Ossifraga exhibet, repræsentat. Hæc talis est. Corpulentia, colore & speciei Milui est, hoc excepto, quòd duabus maculis, iisq; nigris ad alarum latera notetur. Caput ei Accipitri stellari simile. Crura & pedes Vulturina, colore luteo. Corpus totum molli & tenerrima lanugine instar Vulturini tectum. Tibiæ totæ plumis uestiuntur. Dominus Aramonius eam secum redux è Turcia attulit, quæ compluribus aucupibus spectata, à nemine agnita est, quòd rara admodum in hasce oras deportetur. Aiebat ipsam in Illyrio, dum Turturem depascebat, captam fuisse: postea tamen uenationi adhibitam, nullum unquã ferociæ uel magnanimitatis specimen edidisse. Vngues ei ualdè patuli. Rostrum ac pedes flauescebant. Cadaueribus se explere putabatur. Hanc Ossifragam esse non posse, cùm ex eo quòd Miluo non sit maior, tùm ex reliquis signis supra expositis, quibus caret, manifestum est. Quod etiam ipse Bellonius haud grauatim admittit, Vulturis minimi quoddam genus eam appellans: sed quia, quã pro Ossifraga exhiberet, Auem non haberet, itaque ad hunc locum ob quandam cum ea similitudinem, hanc eandem referri posse putauit, atque etiam quòd ex Ossifragis Vultures procreari minores huiusmodi a [d] Plinio scriptum sit.

[c] Lib. 2 c. 8

Magnitudo. Color Caput Crura. Pedes. Plumæ totas. Tibiæ. Vngues.

[d] L. 10. c. 3

Offifragam etiam, si non cum nostra eandem, saltem ad huius genus reducendam, quantum ex eius habitu ac moribus assequor, non temerè autumauerim, eam Auem, quæ, vt ex nobili quodam viro Tyrolensis comitatus accepi, in summis montium ibidem iugis nidificat, & ab aucupibus ac uenatoribus indigete voce Beinbrecker, id est, verbo ad verbum reddito, Offifraga appellatur. Rupicapras enim sublatas ex alto ad rupes & montium hiatus præcipitat, ut ita allisis, & ruina graui enecatis, ossibusq; omnibus diffractis esca sua commodius potiatur. Quid? quod etiam frusta ossium, eaq; maiuscula interdum deglutiat. Color in dorso, qui Accipitribus, in uentre albicans. Magnitudo, quæ maximæ Aquilæ: Distensis enim utrinq; alis, orgyæ est latitudo, quanta nempe hominis mediocris statura est, ubi brachia expanderit. Venationem exercet summo mane ac sub uesperam, cessat meridie, quo tempore quiescentem aucupes & uenatores sclopeto deijciunt, caput ac pedes amputát, eaq; ad regionis metropolim, quam Oenipontem uocant, deferunt, præmium duorum Imperialium Thalerorum relaturi è publico à Serenissimo Arciduce omnibus propositum, qui has Aues, ut noxias, & Rupicapris, quibus eò loci non est nobilior uenatio, maximè infensas occiderit. Tardè admodum ac difficulter ob ingentem corporis molem feruntur, adeò ut dum uolant, ab peritioribus aliquando glande missili perimátur. [e] Albertus Magnus aliud quoddã genus parat describere, ubi ait: *Quintum Aquilarum genus apud nos est perparuum & varium, & à quibusdam vocatur frangens os, eò quod quando carnes ossium comedit, ossa in altum subiecta super lapidem deijcit, & ex fractis ossibus medullam sugit*. Hęc ille, sed cùm paruulam admodum hanc Aquilam esse scribat, non potest esse Offifraga aut φήνη, quam [f] Aristoteles omnibus Aquilis, præter solã Germanã, maiorẽ facit.

Venatus. Color. Magnitudo. Quo tempore venetur. Præmium propositum occidentibus Offifragam. [e] *Lib 23 de Anim.* [f] *Lib 9 Histor. c. 32.*

Ornithologus ex amicorum relatu alias quasdam depingit. Audio, inquit, in mõtibus Heluetiæ nostrę Auem Aquilini generis nominari Beinbrecker, hoc est, Offifragã; ab alijs Steinbruckel, quasi dicas, Saxifragam, quoniam ossa (ut ex Alberto relatum est) saxis iniecta confringat. De hac olim amicus quidem ex Clarona insigni Heluetiæ pago, sic ad nos scripsit. Offifraga, quam uidi annicula erat, capite nudo, & flauo colore, rostro incuruo, plumis albis: alæ hinc inde nigram habebant pennã, ueluti Ciconia; affirmabat auceps eas crescere fere in magnitudinem Vulturis, & omnino flauescere, & ex interioribus eius plumis, quę teneriores sunt, pelliculas pretiosas fieri, ut ex Vulturibus quoque ad fouendum debilem ac frigidum uentriculum. Rursus ab alio accepi, hanc Auem aliquanto minorem esse Vulture, eiusque genus quoddam uideri; colore fusco; cum Vultur pectore, collo, & capite magis flauescat, rarò capi, etsi quando à montibus propius ad pagos, & agricolarum domos aduolet, hyemem propinquam & asperam expectari. Item ab alio, auem esse tantam, ut spatium ab ala extrema extensa ad alteram, orgyam siue ulnam excedat; uaria animantium genera inuadere, Mures alpinos, Rupicapras paruulas; nidulari in rupibus, solam & solitariam agere, colore ex castaneo nigricante. Sed hæc forsitan Aquilæ ueræ descriptio fuerit; ego nihil affirmo. Hactenus igitur Ornithologus.

Caput. Rostrum. Plumæ. Alæ. Magnitudo. Vsus pellis. Præsagium hyemis. Venatus. Nidus.

GENERATIO.

QVOD ex Haliæetis (inquit Plinius) *ex diuerso Aquilarum coitu genitis natum est, in Offifragis genus habet, è quibus Vultures progenerantur minores, & ex ijs magni, qui omnino non generant.* Quę generatio, quàm parum videatur verisimilis, alibi diximus.

[a] L. 10. c. 3.

INGENIVM.

DE indole huius Auis, quæ pręclarum ac insigne liberalitatis exemplum prębet, vnius [a] Aristotelis instar omnium verba apponam. *Quæ Offifraga*, inquit, *vocatur, probè & fœtificat & viuit*, (vnde mirari subit doctissimum Scaligerum, qui Offifragam inter aues ad prolem multiplicandam, minus aptas refert) *canæ gerula est, nutricat benè pullos suos & Aquilæ. Cum enim illa suos nido eiecerit, hæc recipit eos & educat. Mittit namq; pullos suos Aquila antequàm tempus sit, adhuc parentis operam desiderantes, nec volandi adeptos facultatem, quod per inuidiam facere creditur. Natura enim inuida est, ac famelica, nec copiosa venationis, magnum tamen quid nãciscitur, cum venatur. Inuidet igitur liberis suis iam masusculis atque edacitusculis, & ob eam rem vnguibus secat. Pulli etiam inter se pugnare incipiunt de sede ac pastu. Itaque à parente eyciuntur & pulsantur, deiecti vociferantur, periclitanturq́; sed Offifraga recipit eos benignè, ac tuetur, & alit, dum quantum satis est adolescant.* Quod ipsum [b] Plinius

[a] *Lib 9 Histor. c. 34.* [b] L. 10. c. 3.

testatur his uerbis: *Electos ab his* (nempe Aquilis) *cognatum genus Oſſifragæ excipiunt & educăt cum suis.* Hinc Bellonius factum existimat, & nomen (ut conijcit) & figmentum de Phœnice (quæ vox ad Phenem non parum accedit) Aue apud recentiores, quæ ſuper nidum pingitur pectus ſuum dilanians, & cruore proprio pullos paſcens. Sed hoc alij Pelicano tribuunt. Harũ Auium amorem erga ſobolem ſuam [c] Homerus in Vlyſſe, & Telemacho ſeſe recognoſcentibus celebrat, dum ait:

[c] *Odyſſ.π.*

Κλαῖον δὲ λιγέως, ἀδινώτερον ἤ τ' οἰωνοί
Φῆναι, ἢ Αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες, οἷσί τε τέκνα
Ἀγρόται ἐξείλοντο πάρος πετεηνὰ γενέσθαι, id est,
Flebant autem ſtridulè abundantiùs, quam aut Aues
Oſſifragæ, at Vultures curuæ vnguibus, quibus pullos
Ruſtici excipiunt, antequam uolatiles ſint.

Quem locum imitatus eſt [d] Oppianus:

[d] *Lib. 1. de piſcibus.*

καὶ μέν τις φήνης ἀδινὸν γόον ἔκλυεν ἀνὴρ
Ὄρθριον, ἀμφὶ ᾗ τέκεσσιν, &c.

VENATVS. VICTVS. PVGNA.
Solertia. Vox.

NON minorum animalium tantùm, ſed maiorum etiam venatu viuit. Nam Rupicapras & earũ hinnulos ſublatos ex alta rupe deijcit; nec Canes venatorum aut paſtorum ab ijs, ſi ſoli conſpiciantur, tuti ſunt.

Quin & piſcibus eam victitare, Anguillæ, quas in diſſectę ventriculo reperimus, reliquiæ declarant. Neque hoc Haliæto, vt diximus, proprium exiſtimandum eſt, cùm prętor haſce & Anataria piſces capiat, quam tamen nemo ob id Haliætum dixerit. Quod ipſum minus mirum videbitur. Si quis Oſſifragam commune quippiam cum Haliæto cognationis & generis merito habere conſiderauerit, ut à quo ortum & vitam, ab eo etiam morum & ingenij partem trahat.

Solertia. Solertiæ & naturalis cuiuſdam inſtinctus in Oſſifraga memorabile Auicenna exemplum tradente quodam uiro docto, adfert.

Viſa eſt cum Vipera pugnare Oſſifraga, & expugna ad herbam ſeſe recipere ſoncho ſimilem, quam cum quidam experiundi cauſa ſubtraxiſſet, rediens Auis neque herbam inueniens, ſtatim perijt.

Vox. Vocem eam non ſemper eandem edere [e] Lucretius innuit:

[e] *Lib. 5. de natur. rer.*

——*Accipitres, Oſſifragæ, Mergi,*
Longè alias alio iaciunt in tempore voces.

VSVS IN SACRIS.

OSSIFRAGAM & Harpam (hanc ego cum Oſſifragra eandem facio) Aues Mineruæ attributas olim, Gyllius author eſt. Nam & [a] Homerus Mineruam huic Aliti comparauit, cum ait: *Minerua è Pylo abijt φήνῃ εἰδομένη*, id eſt, *Oſſifragæ ſimilis*, vbi interpretes Phenen Auem Aquilę ſimilem faciũt. Honeſtior autem (inquit Euſtathius) hæc comparatio Mineruę ad Oſſifragam eſt, quam illa *Ὄρνις δ' ὡς ἀνόπαια διέπτατο.* Nam *φήνη* uidetur denominata *παρὰ τὸ φαίνειν.* Eſt autem Minerua *φωσφόρος*, id eſt, lucifera. Cæterùm Anopæam Auem aliqui genus Aquilę ſimile Oſſifragis eſſe tradunt, vt poſtea latiùs declarabitur. Fuit autem, ut Alexander ab Alexandro [b] ex Plinio refert, diu inter Romanos augures quæſitum, nunquid Sanqualis & Immuſulus, quas cum Oſſifraga eaſdem Aues ſupra ſtatuimus, inter Aquilas cenſendi forent: quorum volatus licet ęuo priore incognitus, fecundiſſimos tamen euentus habere credebatur. *Quidam* (inquit [c] Plinius) *poſt Mutium augurem viſos non eſſe Romæ confirmauêre. Ego in deſidia rerum omnium non arbitror agnitos.* Feſtus item teſtatur alites uolatu auſpicia facientes iſtas fuiſſe putatas, Buteonem, Sanqualim, Immuſulum.

[a] *Odyſſ.γ.*
Anopæa Auis.
[b] *Lib. 5. c. 13. Genial. dier.*
[c] *L. 10. c. 7.*

VSVS IN HIEROGLYPHICIS.

ÆGYPTII, vt scribit [a] Pierius, cùm pium & placidis moribus ornatum Regem, & qui victum & necessaria inopibus eroget, ostēdere volebant, Auem illam, quam à vigore, quo egregiè prædita est, Ossifragam appellant, proferebant, quòd pullos alienos sibi adoptet, ac unà cum suis foueat.

[a] *Lib. 19. Hierogl.*

VSVS IN MEDICINA.

HABET & vsum suum Auis hæc in medicamētis. *Ossifragæ venter* (inquit [a] Plinius) *arefactus & potus* (in codice Marcelli Empirici, *madefactus & appositus*, quod non placet) *ijs qui cibos non conficiunt, vtilissimus, vel si manu tantum teneāt capientes cibum. Quidam adalligant ex hac causa, sed continuare non debent, maciem enim facit.* Et alibi quoque ita scribit: *Vnum est Ossifragæ intestinum mirabili natura omnia deuorata conficiens: huius partem extremam adalligatam prodesse contra colū constat.* Item alio loco: *Ossifragæ venter arefactus cōtra calculos & alias difficultates vesicæ commendatur.* [b] Dioscorides verò de eiusdem Auis uentriculi efficacia similia prodidit, his verbis: *Ossifragi Auis venter particulatim potus calculos cum lotio pellere proditur.* Marcellus quoque Empiricus ex hisce desumpta istæc tradidit: *Auis Ossifraga ventriculus salitus, ut seruari possit, aut exuctus, aut in puluerem redactus, cum vini potione datus, vrinam efficaciter prouocat.* Idem aliàs: *Huius intestini pars extrema colligitur & reponitur, & cum opus fuerit, ventri laborantis alligatur. Remedio miro omnes intestinorum dolores citissimè sanat.* Phenes *os ad coxam suspensum, cirsos*, id est, uarices sanare scribit Kiranides. Eadem ferè remedia Harpæ attribuuntur. Idem Kiranides author est fel eius cum melle albedinem (*leucen*) & lepram curare. Item stercus eius aridum & tritum si quis biberit, uel gustauerit, cōcoctionem promoturum, & calculosę affectioni & dysurię opem allaturum.

[a] *L. 30. c. 7.* — Intestinum natura. — [b] *L. 2. c. 47.* — Intestini vsus. — Ossis vsus

Verùm appendicis loco ad Ossifragæ historiam subnectam, quæ de Anopæa, cuius apud Homerum mentio fit, varij sentiunt. Huc enim potissimum referri videtur, quòd interpretes Auem esse de genere Aquilarum, & Ossifragæ similem exponant. De hac [c] Homerus, vbi de Minerua agit, ita habet:

Ὄρνις δ' ὡς ἀνόπαια διέπτατο. Alij verò uocem ἀνόπαια interpretātur pro ἀφανὴς quod est inuisibilis: vel pro ἀναφερὴς, quod est, sursum euecta, ut Empedocles de igne scribit, Καρπαλίμως δ' ἀνόπαιον, id est, celeriter verò sursum. Et sic Herodianus apud Homerum accipit, ἀνοπαῖα penanflexum scribens, neutrum plurale, loco aduerbij, vt πυκνὰ pro πυκνῶς. Alij ἀνόπαια interpretantur ἀνὰ τὴν ὀπὴν, id est, per foramen tecti, quod καπνὴν & καπνοδόχην (infumibulum) nominant. Sunt postremò qui πανόπαια scribant, & Hirundinem intelligant; quod Panope ciuitas in Phocide sit. Finguntur autem in Auli de Phocidis contigisse, quæ poetæ fabulantur de Tereo, vt Varinus ex Eustathio testatur. Est & montis nomen Anopæa Herodoto & viæ iuxta Locridem.

Anopæa q Auis. — [c] *Odyss. A.* — πανόπαια

DE AQVILA ALBA SEV CYCNEA. Cap. XII.

AQVILAM autem albam seu Cycnæam ad Ossifragam potiùs, quàm ad aliud Aquilæ genus reducendam esse existimo, & præcipuè hac ratione. Albertus enim magnitudine eam ferè Herodij, id est, Chrysaëto æqualem esse, sed ignobiliorem scribit. Nulla autem alia ab Ossifraga ad Chrysaëti magnitudinem propius accedit. Deinde quia tam piscibus, quàm quadrupedibus victitet, quod Ossifragæ conuenit. Verba Alberti huc asscribam, quò facilius vnusquisq; iudicet. *Album genus Aquilæ rarum, inuenitur tamen aliquādo in alpibus & rupibus circa Rhenum, vt sæpe experti sumus. Est autem hæc Aquila tota alba niuei candoris, magnitudine fermè Herodij,* id est, Chrisaëti seu Aquilę Germanę, *ignobilior tamen, minusq; velox. Viuit venatu Leporum, Cuniculorum & huiusmodi paruorum animalium. Nam aliquādo Catulos, Vulpeculas & Porcellos rapit, & quando pisces in summa aqua natantes.* Hæc fortassis eadem fuerit cum ea, quàm superius in alpibus Tyrolensibus conspici, ac Rupicaprarum hinnulos, Agnos, Canes abripere diximus, albam prono corpore, magnitudine Aquilæ Germanæ, & volatu tardam admodum: uti si quis Alberti verba expendat, & cum hac Ossifraga conferat, facilè elucescit.

Color. — Magnitudo. — Victus.

DE AQVILA HETEROPODE. Cap. XIII.

QVILAE i ſtius picturam Ornithologus ab Argentinenſi quodam ciue ſeſe accepiſſe memorat, homine diligenti ſane, & auium præcipuè naturę ſtudioſo, qui tamen nihil certi ſuper hac Aquila referre potuerit. Hoc tantum dixiſſe, ab alijs quibuſdam pictoribus hanc picturam ceu veram ſeſe accepiſſe. Nos, inquit Ornithologus, heteropodem appellare volumus, quod in una hac auium (ſi uera eſt pictura) crura coloribus diuerſis inſigniantur, ſiniſtrum cæruleo, ut roſtrum quoq; : dextrum fuſco albicante. Venter fuſcus eſt, & punctis nigricantibus, maculoſus, vt pectus etiam & collum. Reliquum corpus magis nigricat, oculi ſubrubent. Pars etiam alarũ fuſca eſt, & punctis notatur nigris, vt venter. Capitis & ceruicis pennę ſummę rigere videntur: & dorſi initium circa alarum ſummitates in gibbum attolli. Hæc ille: de quibus ego, cum nunquam talem Aquilam uidere contigerit, nihil iudicare potui.

DE SCYTHICA AVE.

Cap. XIIII

SCYTHICAM Auem cæteris Aquilis hîc etiam subiungere visum est. Nã & * Aristoteles capiti de Aquilis eius tractationẽ statim subnectit, eamq; multa more Aquilarum facere asseuerat; Et Albertus cũ Olao Magno oculato teste hanc ipsam Aquilam appellare non verentur. Magnitudine enim, & figura etiam quũm maximis Aquilis non est absimilis, vti icon eius ex Olai historia Septentrionali apponenda declarat. De hac ita scribit Aristoteles. *Scythia terra incola est Auis magnitudine Otidis seu Tardæ Auis, quæ duos procreat pullos, & quæ peperit oua, non incubatu fouet, sed cõdita in Leporina aut Vulpina pelle relinquit, atque ita obuoluta in summa arbore collocat. Cumq; à venatione vacat, custodit, & si quis scãdit, impugnat, & verberat alis, perinde vt Aquilæ faciunt.* De eadem Plinius, his verbis: *In Scythis Auis magnitudine Otidis binos parit in Leporina pelle semper in cacuminibus ramorum suspensa.* Niphus dubitat, an Auis hæc Scythica Otidis genus sit; Sed ab Otide quidẽ, id est, a Tarda Aue, quam nos cognoscimus, diuersum, quoniam Græce legitur ἐν δὲ Σκυθίᾳ ὀρνίθων γένος ἐστὶν ἀωτίδες, sed Gaza legit ὡς ὠτίδες Plinium scilicet secutus, & rectè mea quidẽ sententia. Neq; enim Otidẽ siue nostrã siue alterius generis, hanc Auem esse putarim, sed de genere Aquilarum, vt antè differuimus. Albertus vtrumq; authorem scilicet Aristotelem & Plinium falsi insimulat, maiori fortassis audacia, quam ratione nixus, etiamsi nobis oculatam suam fidem obtrudat, vbi ait: *Omne genus Aquilarum partes Vulpinæ pellis, siue à vulpe, quam raptam laniarit, siue casu inuentas colligere solet, vt oua in eis reponat vel in alio quopiã loco calido & molli pilo. Quod autẽ Plinius prodit Aquilã Aquilonerẽ oua in pelle Vulpis inuoluta à ramis arborum suspendere, donec calore solis foueantur, perficiantur & excludantur pulli, tum ad eos redire expertus sum esse falsissimum, quoniam in Liuonia, vbi Aquilæ Aquilonares & perquam feroces, magnæq; sunt, nihil plane eiusmodi experimur, sed potius foueant oua Aquilæ, & piscibus, Auibus, quadrupedibusq;*

* 9 Histor. cap 33.

nutriunt pullos ſuos. Verùm quid reſponſurus ſit Olao Magno Vpſalẽſi Epiſcopo Albertus, non video, qui eius regionis, cęterarumq; Septentrionalium hiſtoriam perſecutus eſt, hiſque natales ſuos debet, & qui ſic infit: *Circa Scricfinniam regionem Septentrionalem remotiſſimam Aquila grandis detracta Leporis pelle oua ſua inuoluit, cuius fœtifico calore pulli educuntur.* Sed nunquid hæc ratio ſit incubatus in Aquilis, quemadmodum Ariſtoteles, Plinius & Olaus Magnus volunt, & Albertus negat, mihi nondum compertum eſt. Homines literati & naturalium rerum indagatores alij hac in parte nobis ſubuenire, & defectum noſtrũ ſupplere poterunt, & exactiora quandoque de his tradere. Sic nedum, quæ ſit hæc Auis Scythica, aliquid certi, præterea quæ Ariſtoteles habet atque Plinius, cognoui.

Ornithologus hanc figuram, ſiue Aquilæ ſiue maioris cuiuſdam auis, quam propter magnitudinem, non in vnius, ſed duarum aut plurium arborum vicinarum ramis nidificare tradit, ſeſe ex tabula regionum Septentrionalium Olai Magni etiam deſumpſiſſe ſcribit; nullam tamen Olaum in tabulæ, aut picturarum explicatione huius Auis mentionem facere. Nobis verò, quoniam primo libro de admiranda eius magnitudine loquuti ſimus, figuram eandem apponere placuit. Sed hæc tam in ſpecie, quàm in genere de Aquilis dicta ſufficiant. Nunc ad Vultures accedo.

Finis Libri Secundi.

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS

ORNITHOLOGIÆ Liber Tertius.

Qui est

DE VVLTVRIBVS IN GENERE.

Quæ Vulturibus in genere conueniunt. Cap. I.

RINCIPEM certè inter volucres locum, quem citra vllam controuersiam meretur, absque vlla hæsitatione Aquilæ dedimus. Verùm animi nobis pendẽtibus, quæ potissimùm ales ei succederet, Vultur occurrit, qui multis de causis ac suo quodam iure hũc secundum locum sibi vendicat. Si enim rapacium dignitatem è corporis mole metiendam, quod quidam faciunt, putauerimus, sanè hoc nomine vel Aquilæ anteponendus erit. Nam vel sesquialtera proportione nonnunquam Aquilas excedit, ac rapaces omnes vincit corpulentia. Qua sola ratione motus doctissimus [a] Bellonius, suam, quam de rapacibus scripsit, historiã a Vulturibus exorsus est, hisque Aquilas subiunxit. At verò, si indolis rationem habemus; si natalium claritati aliquid concedamus, nõ temerè forsam, & hoc ipso profectò iure, si non priores Vultures, neque pares Aquilis, saltem his ordine proximos esse cõcedemus. Etenim si [b] Plinio credimus, Vultures Aquilarum progenies sunt, licet adulterina: *Haliæti* enim *sobolem Ossifragam* facit, *& ex ea Vultures minores; ex his deniq; maiores qui non generent, procreari.* Sed & Gypaëtos inter Aquilas numeratus & natura & nomine ad Vulturẽ proximè accedit, quare & Subaquila & Aquila Vulturina dictus est, & multò lõgiùs à Germanæ Aquilæ natura ac indole abest, quàm is Vultur, quem aureum dicunt, vti suo loco latiùs declarabimus, & iam antè in Aquilæ historia scripsimus: Huic enim tanta similitudo ac cognatio cum vera Aquila intercedit, vt hactenus neminem legerim, qui exactam vtriusq; distinctionem stato aliquo & è rei natura petito signo adsignare potuerit, præsertim verò quod ad corporis habitum attinet. Quod non eò dicimus, vt species confundamus, sed vt non iniuria Vulturem primum ab Aquila locũ obtinere demonstremus. Et si quæ confusio subest, vti sanè esse inficias ire nequimus, ea non à nobis, sed ab Alitibus ipsis oritur, quæ fortè etiam ipsæ ob mutuam similitudinem deceptæ, promiscuo inter se & sine differentia permiscentur. Vnde mediæ cuiusdam naturæ, ac inter vtrasque ambiguæ Aues oriri non ambigendum est. Quin etiam procul dubiò Vultures vulgò dicti habitiuè reperiuntur, qui propius ad Aquilæ naturam eant, quàm veri Vulturis. Si tamen reperiri veros ac genuinos Vultures, & tota specie à reliquis volucribus diuersos negauerimus, & rei veritati, & menti ac instituto nostro alienũ quippiam ac repugnans assereremus. Qua quidẽ distinctione fundamenti loco posita, quam alibi latius probabimus, plurimas suo loco authorum, qui contraria de hac alite tradere videntur, controuersias, tã verè, quàm appositè componemus. Aliud pretere à priuilegium est, quod non parum ad dignitatem eius ostendendam facit, & Vulturi cum Aquila commune est, diuinitatis nimirum cuiusdam credi participem. Quemadmodum enim Aquila ob altissimum volatum & visum acutissimum diuina hominibus perhibetur, vt Aristoteles testatur, ita & Vultur ob admirandas quasdam, ac particulares dotes diuini quippiam

Cur Aquilis annectatur Vultur.

[a] *Lib. 2. de Anim. c. 1.*

[b] *L. 10. c. 3*

piam

Quo cladem præſagiat. Cur Iſidi et Iunoni ſacer. [d] Lib. 10. c. 22. [e] In Hexa. dican. oſtc. Homil. 8. Vulturem cur Romani magni fecerint.

piam habere exiſtimatus eſt. Tradunt futuri prælij euentus præſagam Auem exercitus ſequi, & biduo triduovè antè volare eò, vbi ſunt futura cadauera, certamq́; exercitui cladem prænunciare, ad quem ſeſe conuerterit. Vnde Marti ſacros cenſuerunt Vultures ſuperſtitioſi veteres, vt ſcribit Phurnutus. Aegyptij vero Iunoni vel potius Iſidi eos conſecrabāt, atque eorum pennis Iſidis caput teſte [d] Aeliano, & veſtibulorum faſtigia ornabāt. Quinetiam Iunonem & Palladem huius auis imagine ſignificabant, nempe ob inſignem fœcunditatem. Nam feminę ſine maris ope copulaue non ſubuentanea, ſed ad ſobolem propagandam idonea oua edunt, ipſiq́; parentis vtriuſque loco ſunt, quemadmodum tellus, quam Iuno occupat, vbere prouentu ac pleno ſinu plantas & animalia ex ſe fundit. Cælum vero, quod Mineruatenet, planetas, Solem Lunam, ceteraſq́; ſtellas tanquam fœcunda numeroſi partus mater producit. Quam rem minimè leue virginei puerperij confirmãdi argumentum D. [e] Baſilius adfert. Illud etiam quanto in honore apud Romanos fuerint olim Vultures, vel maximè declarat, quòd, vt Plutarchus tradit, ipſis ad auguria maximè vti ſolebant veteres, atque quòd prærogatiua quadam inter ceteras præpetes excellerent. Semper enim eorũ aſpectum aliquid ſignificare pro certo habebant. Eaſq́; Aues omnium carniuorarum iuſtiſſimas ac innocentiſſimas exiſtimabant, quippe quæ neque ſui generis, neque alia vlla animantia viua lædant, neque fruges aut quicquam eorum, quæ homini vſui ſunt, conſumãt, & cùm maximè poſſint, & vaſto corpore & robore inſigni, nemini tamen noceant. Pietatis nomine vel maximè Aegyptijs aliiſq́; gentibus Vultur commendatus fuit, vt qui rotum fermè annum in ſobole procreanda, & educanda occupatus ſit, omnemq́; curam ac ſolicitudinem alendis pullis adhibeat, toto educationis tẽpore penè nunquam auolans aut eos deſerens. Imò ſi Oro credimus, deficiente fortè pullis alimonia, femur vulnerat, & proprio ſanguine, etiam cum ſuo periculo mauult paſcere, quam vel tãtillum, quo victum quærere poſſit, relictam prolem ſine cuſtode periclitari. Deniq́; tanta in veneratione apud Italos olim habitos ſcribit [f] Artemidorus, vt veteri lege apud eos ſancitũ fuerit, ne quiſpiam eam, vt Auem innoxiam, necare auderet, quin & tales & inſidiatores & ἀσεβεῖς, id eſt, impios, eſſe, illi homines opinabantur.

[f] In Onocriticis.

AE Q V I V O C A.

Vultur aſtrum. Vuega. Vultur cadens. [a] In Comm Sphærę Procli. [b] Exercit. 303. cap. 4. Vultur quadrupes. Vilfraſs. Roſomacha. Ieſf. [c] Lib. 18. Sept. c. 5. Gulo. Crocuta. Hyena.

VVLTVRIS nomine, qui Græcis γὺψ eſt, præter alia ſignificata ſidus quoddam cæleſte Aſtrologis venit, in ipſa lyræ effigie collocatum, inter ſtellas primi nominis. Ptolomæi Regis æuo in Sagittario ſ. dem habere, gradu decimoſeptimo, minuto vigeſimo: noſtra vero tempeſtate in Capricorno gradu ſeptimo obſeruatum eſt. Id ad Veneris & Mercurij naturam accedit. Arabibus Vuega, Latinis Vultur cadens dicitur. Cui propter corporis molem & luminis excellentiam maior debetur afflatus. Quare quæ de lyræ imagine Firmicus ſcribit, hunc ſtellæ tanquam anteſignanæ attribuenda cõcludit [a] Ioannes Stoefflerus. Eſt præterea vna Beibeniarum ſtellarum, quaſi cor ipſius lyræ, dans dona grandia, (ſi credere fas eſt) quę modũ excedunt.

Vultur [b] Iulio Scaligero nõ illepido, ſed ad rem appoſito vocabulo nuncupatur quoddam animal è quadrupedum genere voraciſſimum, Germanis ea de cauſa Vilfraſs, hoc eſt, de verbo (vt aiunt) ad verbum appellatum multiuorum: quo nomine etiam edonem quempiã, helluonem, & ciborũ voraginẽ appellare ſolent, A Sclauis petito nomine Roſomacha vocatur. Suedi Ierff indigitãt. Hoc planè illud eſſe exiſtimo, quod [c] Olaus Magnus ob eandem cauſam Gulonẽ vocat, quę vox Germanicam exprimit. Deſcribit verò id animal alibi hiſce verſibus:

Saturum ex epulis ſurgere, belluina quam ſit
Res vere homini, digna famelica triremi
Incredibili illuuie Roſomacha monſtrat.
Eſt hoc animal Sarmaticis idea gulonum:
Felis facie, ornatibus expetita pelle,
Hac beſtia nidore procul cadauerum acri
(Hinc Vulturem ego quadrupedem vocare ſueui:)
Illecta vbi in ſaltibus eſt prandia nacta:
Se infarcit eis delicijs magis magiſq́;
Adeo, atque adeo, vt penè nimis viſcera tenta
Rumpantur. ibi captitat arbores propinquas:
Turgentia queis pondera diſtringat omaſi:
Atque redeat ad reliquias ventre leuato.

Crocutam

Crocutam quoque fortè, aut Hyenam non malè quis cum hoc animali easdem esse putet. Nos ioco, ait Scaliger, Vulturem quadrupedem consueuimus appellare: cadauera namq; miro certoq; odore sectatur insatiabilis.

Vultur teste Acrone in illum locum Horatij:

Me fabulosæ Vulture in Appulo,

fluuij nomen est in Apulia, qui per Venafrum, mediamq; Campaniam labitur, authore [d] Strabone; Dicitur & Vulturnus. Meminit eiusdem Lucanus his verbis;

——Et arua

Vulturis, & calidi lucent buxeta Matini.

Significare tamen Vulturem eius regionis montem quidam annotarunt.

Vultur fluuius.
[d] L. 9 Geog.
Vultur mōs

Accipitur etiā pro certo tali latere, at iactus infelicis, vt ex [e] Plauto manifestum est, vbi ita habet: *Prouocat me in aleam, vt ego ludam pono pallium, ille annulum opposuit, Inuocat Phanesium, iacit Vulturios quatuor. Talos arripio, inuoco almam meam nutricem Heren, iacto Basilicum.* Talis Vulturijs nomen datū [f] Rhodoginus inquit, quòd vt Vultures carniuori sunt, & rapto viuunt, compari modo & talorum ludi ita sunt, vt lusorem ex toto dispolient, atque vt Plautino verbo vtamur, deruncinēt. Calcagninus ait appellatos vel à rapacitate, uel a fœcunditate, quòd id animal foret naturæ symbolum Aegyptijs.

Vultur talus.
[e] In Curcul.
[f] L. 8. Ant. lect. c. 18.

SYNONIMA.

HEBRAICVM nomen אַיָּה Aiah quidam Vulturem interpretantur, vt D. Hieronymi quoq; translatio habet, & Dauid Kimhi uel uulturem, uel Miluū significare suspicatur, ut refert [a] Ornithologus. Itē דאה & דיה, id est, Daah, & Daiah eiusdem linguæ uocabula, unde Daioth Esaiæ plurali numero; Sūt qui similiter Vulturem exponant. Legitur & Raah inter Aues impuras, quæ uox ad Daah proximè accedit. Hanc ab acuto, quo prædita est, uisu nomen sortitam esse uolunt: nam Raah Hebræis uidere est. Sunt qui Vulturem reddāt, quemadmodum & Septuaginta interpretes γῦπα; Alij Miluum. Communis interpretatio Ixon transfert, quam Albertus Auem ait de genere Vulturum esse, at Vulture maiorem. Arabibus Vultur vocatur Rachame vel Rocham, vti ex Auicennæ & Serapionis interpretibus colligitur. Apud Albertum pro Vulture Aradam legimus, nisi vitiosa, quòd suspicor, lectio est, & mutanda in Aracham, quam ex cœnoso Arabū fonte, vt pleraq; alia hausisse videtur. Vocabulum hoc Kipoz apud Hebræos varios variè accipitur. Quibusdam Vulturem denotat; Alijs Ericium. Pari pacto & Chasida multa significat. Nonnulli enim ita Vulturem; Alij Vpupam; Quidam Vulturem album, Alij deniq; aliud quidpiam ita dici volunt. Ita quoque Anapha alias Vulturem; alias Miluum; alias Ardeam interpretantur רשף, id est Rescheph, & numero plurali Reschaphim, Dauid Kimhi exponit carbones & horū prolem scintillas. Secus [b] Abraham Esre facit, qui idem alibi pro Aue exponit, cui adstipulatur Moses Gambam. Septuaginta interpretes huius vocis interpretationem mirè variāt. [c] Alibi enim ὀρνέων vertunt; [d] Alibi ἄνθρακες trāsferunt, id est, carbones; [e] Alibi γῦπα, id est, Vulturem; [f] Alibi πεδίον; [g] Alibi κράτη; [h] Alibi πυρί. Neque D. Hieronymus sibi vbique constat; nunc Auem; nunc ignem; nunc Diabolum &c. hac voce significari volens. Si tamen penes huius linguæ peritos arbitrium iuris & fides est, uox ea propriè ac principaliter carbonem designat, cuius filij seu soboles sunt scintillæ. Analogicè verò seu per metaphoram iaculum ignitum significat, & morbos vehementissimo æstu affligentes, nec non inflammationes pestilentes. Ita incerta & varia est in Hebræa lingua vocum significatio. Albertus Arabicum Chym seu Kym ponit nonnunquam pro Vulture; alibi velut sui oblitus sic Ossifragam vocat, & hoc quidem rectiùs, Auicennam nempe vt soler, aliosque Arabes secutus. Hi enim cùm Aristotelem, aliosq; Græcos authores in suam linguam malè translatos haberēt, & ipsi Attici sermonis rudes essent, & sua scripta a Barbaris ac semilatinis hominibus multò peius pòst latina facta fuissent, in causa fuēre, quod Albertus & alij qui Arabum vestigijs insisterunt sæpè alia pro alijs accipientes, in non leues errores inciderint. Talis est, quod Albertus existimet, & scribat Aristotelem & alios quosdam philosophos Vulturem cum Aquila confudisse, & pro ijsdem habuisse, sed Aristoteles tale quid nunquam cogitauit, tātum abest, vt id scriptis mandauerit. Quare Albertus cùm falsa Aristotelis authoritate niteretur, atque ipse expers esset Græcarum literarum, promiscuè his nominibus vsus, sæpenumerò ea Vulturi attribuit, quæ Aquilæ conueniunt, vitiosa nimirum interpretatione deceptus. Apud Pandectarium pro Vulture legitur Tagiptaram, & Tagued. Sed tantum de Hebræis ac Arabibus

Aiah.
[a] Lib. 1. de Quad. cap. de Onocentauro.
Raah.
Ixon.
Rachame.
Rocham.
Aradam.
Aracham.
Kipoz.
Chasida.
Anapha.
Rescheph.
[b] Deut. 32. & Iob. 5.
[c] Deut. 32.
[d] Cant. 8.
[e] Iob. 5.
[f] Abac 3.
[g] Psal. 76.
[h] Psal. 78.
Chym.
Kym.
Albert⁹ cur errauerit.
Tagiptarā.
Tagued.

γὺψ. γύπας. τόργον. τόργυον mons. [i] Lib. 15. Philol. Aſtorgios. Οἰωνὸς. Etymum. [k] Iliad. Σ.

bibus nominibus Vulturis. Nunc apud reliquas gentes eius nomen inueſtigemus. Græcis veteribus Vultur uocatur Γὺψ. Neotericis γύπας. Heſichius & Varinus tradunt τόργον genus Vulturis eſſe, quod ſanguinem ſorbeat, & apud Siculos pro Vulture capi. Hoc nominis adeptum a monte Siciliæ, qui τόργιον dicitur, in quo frequentes Vultures nidificent. Ita etiam apud Lycophronem τόργος pro Vulture, qui ſanguinem ſorbeat, ſeu hæmatoropho, ut ipſe ait, legitur. [i] Volateranus tamē huic uocem quàm ſimillimam Aſtorgios nempe Accipitrem maiorem ſignificare uult Pauſaniæ, ſed quo loco, equidem neſcio; mihi ſanè hactenus quæſitum inuenire non licuit. Οἰωνὸς omnium quidem Auium carniuorarum, vt quidam volunt, nomen eſt, propriè tamen Varino teſte, Vulturem deſignat. Dictus autem ita apud Homerum multis in locis eſt, παρὰ τὸ οἶον τῷ μονῷ, eò quòd ſolitaria in ſuo ſexu, & ſine coniuge, ut volunt, Auis ſit, & ex uento, calore ac ſolis radijs concipiat. Heſiodi interpretibus etiam Οἰωνὸς Vultur eſt. Dictus verò Οἰωνὸς alijs, quaſi Οἰωὸς, quòd Ο᾽ἷος ὢν ſibi ſit, quod ab uno & ſolo gignatur, ut Phauorinus putat. Quam eandem ob cauſam Orus paulò antè poſitū ac proprium nomen, non ut cæteri in maſculino genere γυπὸς, ſed in fœminino tantum τὴν γῦπα effert. Vultures enim fæminas omnes arbitratur. Alij plerią; maſculino γὺψ utuntur; Varinus nominis etymon exponens, inquit Γὺψ παρὰ τὸ γυρεύειν τὰ ἐν ὕλῃ. Eius plurale γῦπες primā producere admonet Euſtathius, adducto exempli gratia illo [k] Homeri uerſu:

——Πολλοὺς δὲ κύνες καὶ γῦπες ἔδονται

Τρώων, id eſt

——*Multos verò Canes & Vultures comedent*

Troianorum.

Aegypion quid. [*] In Ther.

Grammaticorum quidam Aegypion Vulturē interpretantur, ac ita dictam eſſe ἀπὸ τοῦ ἀΐσσω, id eſt, irruo & cum impetu incido. Mihi potiùs Gypaëto conuenire id nominis videtur, & ita compoſitum ἀπὸ τοῦ ἀετοῦ καὶ γυπὸς, ab vtroq; cùm Aquilæ, tùm Vulturis nomine, quòd vtriuſq; alitis naturam participet. Vnde Aquila Vulturina dicta eſt. Quod etiam ex [*] Nicādro probatur, qui vtrumq; diſtinguit hoc verſu:

Αἰγύπιοι, γῦπές τε, κόραξ τ᾽ ὀμβρήρεα κρώζων.

Homerus correctus. [l] Odyſſ. 11. Vulturis.

Mendum eſt apud [l] Homerum in his verbis Φῆναι ἢ Αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες, vbi textus Græcus corruptè αἰγύπτιοι habet pro αἰγύπιοι (vt Iohannes Spondanus rectè quoque legit & Vultures vertit, ſed genus Aquilæ facit, quo iure ipſe viderit) pro quo interpres, qui verbum verbo reddidit, Vulturem rectè vertit. Eodem errore Philo ſe inuoluit, niſi dicamus (ſed nullo authore) à loco ita dictum Aegyptium. Verùm ſi ita volumus, adiectiuo huic ſaltem aliquod ſubſtantiuum adiungere oportet, nimirum Auis aut aliud huiuſmodi, alioquin generalem nimium ſignificationem habituro. Iam vulgo Græcorum μοσκόρνο dicitur. Latinis dicitur Vultur genere maſculino, quemadmodum & Vulturis nominandi caſu, quo vſus eſt Ennius illo verſu:

Vulturis in ſyluis miſerum mandebat homonem.

Vulturius. Etymum. Volitardus. Auis Titij. Toruа Auis. [*] In Caſſandra. Olor rapax. [m] In Herculе. Ales magnæ. [n] In Rudente. [o] Lib. 2. [p] Lib. 4.

Cicero, Plautus, Lucretius, Catullus, & alij hoc nomen Vulturius uſurpant. Crinitus tamen genere fęminino protulit ex Varrone, qui Gręcos imitatus uidetur. Dictus eſt Vultur à tardo uolatu, quaſi Volitardus. Nam ob corporis molem, eamq; uaſtiſſimā ægrè ab humo in altum ſeſe attollit, & per aëra graui ac tardo motu fertur, unde non immerito Sammonicus ei tardi epitheton attribuit, amplum alibi cognominans. Per periphraſim ex genere & proprietate quadam compoſitam Vultur uocatur Auis Titij, quòd Titio iecinoris rediuiui fibras continuè depaſtum poetę fabulentur. Item torua Auis a tetro ac truculēto aſpectu. [*] Lycophron Olorem rapacem uocat: ſed hoc nominis albo tantùm Vulturi, non autem reliquis, utpotè nigræ aut aureæ cōpetit. [m] Seneca per Alitem auidā Vulturem intelligit; & [n] Plautus per Aues magnas non alias, quam Vultures innuere uoluit, cùm ait. *Nam hercle te barba continuò arripiā & in ignem conijciam, teq; ambuſtulatum obijciam magnis Auibus pabulum.* Poëtis etiam Vultures, Palatinę Aues nūcupātur, ab augurio, quod Romulus & Remus, ut pòſt dicemus, ex ijs ceperūt, [o] Propertius:

——*Murorum Romulus augur*

Ire Palatinas non bene vidit Aues.

Dicuntur etiam eidem Poëtæ Aues Caucaſeæ:

Caucaſeas etiam ſi pateremur Aues.

Sepulchra animata. An Gryps ſit. An Harpe.

A Caucaſo nempe mōte, in quo Promethei iecur quotidiè renaſcens depaſcebatur. [p] Hermogenes Græcus Vultures ſepulchra animata uocari annotauit, τάφους ἐμψύχους: cuius appellationis rationem ſuo loco latiùs exponemus. Sunt qui Vulturē Gryphem eſſe uelint. Et ſanè nulla forſan alia Auis in rerum natura fuerit, cui quæ de fabuloſa Gryphe circumferuntur, quàm Vulturi quadrent aptius, Aui etiam Aquilis maximis maiori, rapaciſſimæ, crudeliſſimæ, uoracitatis inexplebilis. Alij Harpen eſſe volunt, ſed nos quid de eo ſentiamus, antè diximus. De-

nique

niq. authori cuidam licet obscuro Kiranidi nempe Lynx auis, Vultur exponitur, nimirum ut coniicio, ab acutissimo uisu, qui utriq; communis est, & Lynceis (ut dici solet) oculis. Italicum Vulturis nomen est Auoltoio. Hispanicum Bueytre. Gallicum Vautour seu Vaultour. Sabaudi nonnihil variante dialecto Vaulteur efferunt. Polonicum Semp, vel Sep. Illyricum Sup. Anglicum a Gier. Germanicum Gyr & Geir. Belgicum Vogel Ghyer. Nomen Germanicum pro specierum diuersitate diuersimodè componitur. Albus enim Vultur VVeisgyr vocatur, is qui piscium præda viuit Fischgyr; qui Lepores capit Hasengyr; qui cadauera sectatur Osgyr, & Asgyr, necnon Keibgyr; si equorum morticinijs delectatur, Rosgyr appellatur. Saxones quoddam genus Gallinas impetens & rostri ictu feriens ab eo ingenio Stosgyr nuncupant. Qui ruffo est pectore apud Heluetios Goldgyr iisdem dicitur.

Lynx Kiranidis.

VVLTVRIS GENERATIM
considerati descriptio.

OMNIVM Auium rapacium, quotquot ad nostram hactenus ætatem vel ab authoribus proditæ, vel aliorum & nostro experimento in rerum natura existere compertæ sunt, maximus Vultur est. Nam & Aquilam sesquialtera proportione excedere ex [a] Aristotele tradit Bellonius, quod tamen apud Aristotelem nondum legi: Quamuis non vna omnium est magnitudo. Qui enim albicante est corpore, Aquila aliquantulum minor est. Quod autem in reliquis, quæ rapina viuunt, auibus solenne obseruauimus, vt mares, quod ad magnitudinem attinet, fœminæ longo post se interuallo relinquant, adeo vt dispares prorsus esse specie videantur, id in Vulturum familia minimè locum habet, vti Bellonius aduertit. Singulorum verò magnitudinẽ, cùm singulos in specie descripturi sumus, declarabimus exactius. Toto corpore Aquilam ferè imitátur. Imò quidam Vulturem ita exprimunt, vt vix ab Aquila eum liceat discernere, uti de Vulture Aureo pòst dicetur. Rostro est obunco, ut [b] Virgilius etiam testatur:

Magnitudo. [a] Lib. 2. cap. 1. de Anib. Forma. Rostrum. [b] Aen. 6.

——Rostroq; immanis Vultur obunco.

Hanc tamen Vulturini rostri aduncitatem ab alijs plerisq; rapacibus, vt Aquilis & Accipitribus in hoc discrepare Ornithologus autumat, quod Vulturi nó confestim atque a fronte enascitur, in hamum incuruetur, verùm post duorum digitorum seu medij palmi continuam rectitudinem. Quod in pluribus Vulturũ speciebus sese obseruasse scribit. De qua re latius, cùm de Aquila regia ageremus. Oculos Vulturi truculentos & fœdos esse omnes aiunt, ut ex D. Iobi loco istoc colligitur, vbi ait: *Semitam ignorauit Auis & non est intuitus eam oculus Vulturis.* Tradunt quidam, inter quos est Philes Grecus, quòd diuersas ab alijs nares habeât Vultures. Quatuor enim illis esse narium spiracula; à qua nota τέτρωποι vocantur. Verùm cùm nihil tale in uero Vulture conspiciamus, itaque huic commento occasionem, eximiam illam, qua cæteris omnibus antestat, odorandi sagacitatem dedisse puto: quę quingentis passuum millibus distantium cadauerum putorem præsentire possunt, insigni sanè odoratus priuilegio. Collum ferè inplume habere, [c] Martialis uidetur innuere, cum inquit:

Oculi. Nares. Collum. [c] Lib. 9. Epigramma.

Et Vulturino mentulam parem collo.

Et ità Scholiastę hunc locum commentátur, cùm mentulam eneruatam esse, & mollem breuibus pilis instar Vulturini colli plumis carentis dicant. Verùm opinionem hanc ex eo natam esse conijcere licet, quòd Vultures, præsertim albi, ut testis est doctissimus [d] Bellonius, plumas capitis breues admodum obtineăt, si cum Aquilis conferantur: adeo ut caluos quidam, cùm tamen reuera non sint, existimarint. Bellonius, qui plurimos omnis generis Vultures, Regiæ liberalitatis & longinquæ peregrinationis beneficio uidit, & curiosè admodũ obseruauit, tradit eos, sub gutture spatium habere, palm latitudine, non tam plumis, quam pilis, qui uitulinis quàm simillimi sunt, uestitum, ruffis, quẽadmodum etiam utrumq; colli latus: esse enim tenerrimos & mollissimos, instar lenissimi cuiusdam uelleris, easq; pilos potius, quam pennas dicendas, quippe quæ uel calami scapo omne destitutæ sint, uel eius uix informe aliquod rudimentum exhibeant. Guttur eos habere longitudine ac capacitate insigni docet propendens eorum ingluuies ante uentrẽ, seu pars illa gulæ sinuosa, quæ ipsis uentriũ plurimorum, quibus ruminantia instructa sunt, loco est; in qua ceu uentriculo cibos magnis ac integris frustis affatim ingestos, & nullo mansu comminutos, rudi quadam coctione præparant. Huiusmodi gula, qui huic uni dediti sũt, & à qua gulosi dici meretur, nihil posset obtingere optatius: quod [e] Aristoteles tetigit in hæc uerba; *Quapropter*, inquit, *gulones optant linguam longam, sed quemadmodũ Philoxenus ex Hyrede, Vulturis guttur.* Vulturi præ cæteris rapacibus peculiare est, ut interiorem alæ partem,

[d] L. 2. c. 1. Guttur. [e] L. 3 Ethic. Alæ.

Cutis. Crura. Vngues.

partem, & quæ corpori incumbit leni uellere totam intectam habeat, cùm reliquæ illud alarum cauum plumulis nudum obtineant. Cutis eadem ferè est craſſitudine, qua in Capreolo. Omnibus crura tota ad pedes uſque plumoſa ſunt. Hac nota eos ab alijs raptu uiuentibus diſtingui exiſtimat doctiſſimus Bellonius, licet & Aquilis quibuſdã id competat, quæ non minus quàm Vultures in editiſſimis montium iugis degũt. Nam cum omnia gelu ac niue ob altitudinem, & mediæ aëris regionis propinquitatem ibi rigeant, itaq; natura, ut contra has iniurias, Aues eas muniret, omnibus crura plumis induxit, & hirſuta fecit. Vngues Vulturi, quemadmodum omnibus carniuoris adunci ſunt. Quæ uerò ſingulis ſpeciebus propria ſunt, ſingularum deſcriptionibus reſeruamus.

SENSVS.

[a] Lib. 1. Hierogl. Viſus. Vultur pro aſpectu pictus. [b] L. 12. Orig. c. 7.

ORVS[a] Vulturem animalibus cũctis videndi acumine præſtare ait, qui oriente Sole in occaſum, occidente verò in ortum proſpiciat, atque è longiſſimo interuallo de cibo futuro ſibi prouideat. Quamobrem Aegyptij, dum viſum ſignificare uolunt, Vulturem appingunt. Cauſam [b] Iſidorus in volatum potius ſublimem refert, cùm inquit: *Altius quippe volantes, quæ multa montium obſcuritate cælantur, ex alto illi conſpiciunt*: quàm in organi compoſitionem, quæ potior cauſa exiſtimanda eſt, licet inſignem aciem haud parum altiſſimus volatus adiuuet. Verùm de viſus prærogatiua fortaſſe Aquila cum eo neque iniuria contendet.

Odoratus.

Odoratus palmam vno ore Vulturi omnes meritò tribuunt: quod Plinius cõfirmat his uerbis, tanquam iuſtus arbiter, ſuam vtriq; dotem aſſignans: *Aquilæ clarius quam nos cernunt. Vultures ſagacius odorantur.* Idem teſtantur vulgatiſſimi illi verſiculi incerti authoris:

Nos Aper auditu præcellit, Aranea tactu,
Vultur odoratu, Lynx viſu, Simia guſtu.

[c] L. 12. Orig. c. 7. [d] Lib. 2. de Anim. Comment. 97. [e] In Pantopol.

Admiranda ſanè, & miraculo proxima, authores claſſici de huius Auis odorandi vi prodiderunt. Neq; enim vltra maria tantùm, vt [c] Iſidorus ſcribit, ſed per quingenta etiã millia paſſuum & eò amplius, vt author eſt D.[d] Thomas Aquinas, cadauerum putorem percipit. Quod autem aliqui addunt, tam ſagaciter odorari Vultures, vt biduo triduoue, imò ſeptenis, vt alij, diebus antè ea loca circumuolent, in quibus cadauera futura ſunt, ineptè ſanè ad odorandi facultatem refertur, cùm eorum, quæ necdum ſunt, cadauerum nullus odor eſſe poſſit. Senſus enim præſentium eſt. Quare ad quandam augurandi vim, ſi ſic loqui poſſumus, id pertinere putandum eſt. Ridiculè igitur Georgius [e] Pictorius:

Hanc volucrem narrant luces tres noſſe cadauer
Venturum, olfactu tam viget hæc volucris.

Melius, veriusq; Lucretius:

——Ideoq; per auras
Mellis Apes quamuis longè ducuntur odore,
Vulturiq; cadaueribus &c.

Vulture ſagacior prouerb. [f] In Nauigio. [g] L. 8. lect. antiq. c. 18.

Dedit ſanè inſignis ea Vulturis odorandi facultas prouerbio locum; quo *Vulture ſagaciores* dicuntur, quidam culinarum & menſę aſſeclę, quos dapium odor ſolicite indagatus allicit. Quò Apuleius reſpexit, cùm impudentem quendam helluonem in Magia notat, his verbis: *Si uero naribus nidorem domeſticum præſentit, uincit idem ſagacitate odorandi & Canes & Vultures.* Hic ſpectat illud [f] Luciani: *An nõ dixi quod citius latuerit Vultures cadauer prodianum, ac marcidum in propatulo poſitum, quàm ſpectaculum aliquod nouum & inopinatum, Timolaum, etiamſi Corinthũ illum oporteat ſine reſpiratione curriculo abire?* Qua verò ratione ex tam longinquo nimirum ex quingentorum millium paſſuum, vt ex D. Thoma dictum eſt, interuallo cadauerum putorem olfaciat, multi diſputant. Illud enim vſque odorem vel corporalem euaporationem pertingere, prorſus abſurdum credunt, præſertim cùm ſenſibile medium immutet vndiq; ſecundum eandem & æquabilem diſtantiam, niſi præpediatur: neque enim ſufficit, vt tantum ſpacij occupet, etiamſi in fumidam euaporationem reſoluatur integrum cadauer, quando certus ac præſcriptus eſt rarefactionis terminus, ad quem naturale corpus peruenire poteſt, atque ſi etiam raritas ignis fuerit. Sed nec huiuſmodi vapore cadauer cognoſcitur ſaltem immutatum eſſe. Proinde dicendum exiſtimat [g] Cælius Rhodiginus, ab odorabili quidem reſolui poſſe fumoſum halitum, ſed tamen non produci ad eum terminum, vbi odor percipiatur: mediũ autem ſpiritualiter immutari, ultrà ac longius quàm commemorata euaporatio peruenire poſſit. Auicẽna verò pro eo, quo pollebat, ingenio, huiuſmodi eius rei conatus eſt rationem adferre,

cùm

càm inquit: *Odores perueniunt ad multa ex animalibus, plusquam ad homines. Similiter redduntur eis visibilia a longinquis spatijs, & ultra montes altissimos. Iam enim videmus Vultures circumuolitantes in aëre, & peruenit visus eorum in longinquum ultra modum, quo vsque eleuantur multum supra montes altissimos: ergo potest esse, quod Aues illæ eleuatæ fuerint in aëre, quousq; apparuerit illis logitudo eius spatij, & viderint cadauera. Si autem negauerint colores cadauerum reddi eis, plus debent negare odores reddi, quorum vis est debilior: & sicuti non omni animali necesse est mouere palpebram & oculum ad hoc ut videat: similiter non est omni animali necesse olfacere ad hoc vt odoret, multis ex illis accidit odorare non olfaciendo.* Hæc ratio certè ingeniosa est, & Auicenna digna. Mihi à ratione non videtur absonum, si per tanta locorum spacia odorari Vultures concedam. Si enim instrumenti exquisitiem, & siccitatem, si copiam exhalationis ab integris quandoque exercitibus confectis sublatam video, si eam non undiquaquam expansam, sed conglobatam, & uentis eò delatam considero; nihil præter rationem dixero. Nec spiritalia obiecta mihi quis obtrudat. Nam quod corpus afficit, corpus est, aut quid corporeum. Hæc tamen alij exactius examinent.

LOCVS.

ETSI de loco, in quo vitam agere Vultur solet, multi dubitant: plerisq; tamen in eo conuenit, ut altissimorum montium iugis habitare dicant. Horũ præcipuus est [a] Aristoteles, qui sic ait. *Vultur nidificat in rupibus excelsissimis, vnde fit, vt raro nidus & pulli Vulturis cernantur. Quocirca Herodotus Rhetoris Brysonis pater, Vultures ex diuerso orbe nobis incognito, ac situ eminentiore quodam aduolare putauit, argumento quod nemo nidum vidisset Vulturis, & quod multi exercitũ sequentes repente appareant. Sed quanquam difficilè nidum eius alitis videris, tamen visus aliquando est.* Huic Aristotelis sententiæ [b] Plinius astipulatur, dicens: *Vulturum nidos nemo attigit, ideo etiam fuêre, qui putarent illos ex aduerso orbe aduolare, falso. Nidificant enim in excelsissimis rupibus.* Eandem causam habet, quod Aegyptij hominem peregrinum & ignotum omnibus, per Vulturem significare soleãt. [c] Albertus etiã in mõtibus inaccessis & in altis rupibus nidulari Vultures memorat Aristotelem proculdubiò & Plinium secutus. Sed id [d] Homerus quoq; testatur hisce uersibus:

Οἱ δ᾽ ὥς᾽ αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες ἀγκυλοχεῖλαι,
Πέτρῃ ἐφ᾽ ὑψηλῇ μεγάλα κλάζοντε μάχονται, id est,
Hi autem sicut Vultures unguibus curuis & rostris aduncis
Scopulo in excelso valde clangentes pugnant.

[a] 6. Histor. cap. 5.
[b] L. 10. c. 7.
Ignotus p Vulturem designat".
[c] L. 6 c. 3.
[d] Iliad. 11.

[e] Georgius Agricola ex his Auibus Vulturem esse tradit, quę cum æstate degant in syluis, hyeme in finitimos locos, eosq; apricos demigrent. Huius etiam ueritatem confirmat [f] Bellonius. Verùm hoc intelligendum est de regionibus, quæ in Oriente tantummodo sitæ sunt; in illas enim id facere Vultures uerum est. Rarissimos enim in Italia, Germania, & Gallia loca plana adeuntes videre est, præterquam hyberno tempore, quo ferè ubiuis locorum uolitare cernuntur. Nam tum mõtes deserũt, frigoris euitaturi iniurias, & calidas regiones, easq; transmarinas petunt. Alioquin & æstate aliquando in Gallia in monte Auerniæ, cui aureo cognomen est, aliquot visi sunt. At in Cretæ montibus frequentes admodum sunt, ubi nidificant non in arboribus cæterarum Auium more, sed in difficillimis rupium præcipitijs super mare propendentibus, ita ut uideri uix possint, nec pullis eorum nidis eximi, nisi quis longo fune a rupibus demittatur. Funis autem caput, ut [g] Bellonius tradit, palo in mõtis uertice terræ infixo firmiter adalligatur: per eum rusticus quidam se demittit, donec ad Vulturis nidum perueniat: deinde per eandem funem denuò in altum subit. Vel puerum magno corbi impositum ex summo sepulchro demittunt: cùmq; ad nidum peruenit, pullos eximit, eosq; corbi imponit, quem postea rursus sursum attrahũt. Simile quid narrat [h] Georgius Braunius, cùm Edimburgium Scotiæ urbem describit, in qua arcem esse refert inexpugnabilem, ut ad eam ne ullis quidem scalis, liceat ascendere, adeò prærupta est ex solido saxo rupes. In hac Vultures nidos faciunt, quos animosiores iuuenes ex arce sportis demissi deprædãtur. Scribit itẽ [i] Bellonius in arenosa Aegypti parte Vultures habitare. Montes etiam qui inter Vangionum urbem, quæ nunc VVormatia dicitur, & Treuirorum Augustam medij sunt, a Vulturibus incoli [k] Albertus testis est. Et Franciscus Patricius mihi aliquando scripsit in Apennino prope Auerniæ montem in Hetruria, ubi Illustrissimorum Saluiatorum sylua est, Vultures nidulari. Item in Zacintho insula habitare Reu. Andreas Panicus Bononiensis, qui biennium ibi uixit, mihi retulit. Caucasum Scythiæ montem, crebros habitasse Vultures fabula innuit, quæ Prometheum saxo alligatum, in eodem furti pœnas dedisse Vulturibus, qui iecur ipsi exedebant, effingit. Vide &

[e] L. de Animal. subterraneis.
[f] Lib. 2. de Auib. c. 2.
Vultures pulli quo eximãtur.
[g] L. 1. Obseruat. c. 11.
[h] In Theatro Vrbiũ.
[i] Lib. 2. Obseruat c. 30.
[k] L. 23. de Anim.

Aues caucaſeæ quæ. [l] In Eucolicis.

Caucaſeæ Aues à Poëtis dictæ ſunt, vt [l] Virgilio, *Caucaſeaſq́; refert volucres, furtemq́; Promethei.* Et Propertio:

Caucaſeas etiam ſi pateremur Aues.

[m] Satyr. 14.

Quamuis quidam per haſce Aquilas intelligant, rectius tamẽ Vultures exponi teſtis eſt Petronius Arbiter. Sed tamen in arboribus aliquando eos nidificare [m] Iuuenalis ſentit:

——Partemq́; cadaueris adfert
Hic eſt ergo cibus magni quoque Vulturis & ſe
Paſcentis, propria cùm fecit in arbore nidos.

[n] Lib. de ſub terr. [o] Matth. 24. & Luc. 17. [p] Lib. Peruuian.

Quod quidẽ à mẽte [n] Georgij Agricolæ, qui in ſyluis eos æſtate degere aſſerit, nõ eſt alienum. In Arabiæ verò deſerte, ac Aegypti locis planis & campeſtribus, præſertim inter vrbẽ Cayrum dictam Memphim & Erythreũ marẽ numeroſos ſe obſeruaſſe ſcribit Bellonius: cuius rei ratio eſt, quòd vt [o] Chriſti Seruatoris verbis vtar, *vbi cadauer, illuc quoq; cõgregentur Vultures.* Iter enim illud Aegyptijs Camelis eſt perquam tritum, quo tam frequenti numero intereunt, vt appareat ex eorum oſſibus, quæ hinc inde diſperſa iacent, vt hoc verum eorum cæmiterium meritò dici poſſit: quibus allecti, quod nũquam paſtus ibi ipſis deficit, crebri ſeſe eò conferunt, ſuapte natura alioquin plana ac humilia euitãtes. In altiſſimis Heluetiæ mõtibus, vt in Amano propellaeũ Riuariũ, Ornithologus, & in littore Peruuiano numeroſos [p] Leuinus Apollonius eſſe tradit.

MOTVS. VOLATVS.

[a] Lib. 12 Orig. c 7. [b] Lib. 23. de Animal. [c] In Ibin.

TARDVM motu eſſe Vulturem ac pigrum omnes fatentur; cuius cauſam in corporis magnitudinem reijciũt [a] Iſidorus & [b] Albertus, unde etiam nomẽ traxiſſe volunt. Hinc eſt, quod, vt Plinius inquit, *Vultur & fere grauiores, niſi ex procurſu aut tumulo emiſſæ non euolant.* Quæ res ipſi nonnunquam exitium adfert, vt Albertus teſtatur. Cùm enim vix tertio aut frequentiori etiam niſu ſeſe in altum attollat, fit ſæpenumerò, vt antequam in ſublime fertur, à latente in inſidijs aucupe capiatur: vnde & à ſe aliquando vnum captũ eſſe, ſed iam cadaueribus ſaturum ac grauem Albertus refert. Non temerè igitur Poëtæ ei tardi epitheton dedêre, vt [c] Ouidius:

Vnguibus & roſtro tardus trahet ilia Vultur.

Et Calentius:

Aut Milui aut tardi Vulturis inſidias.

[d] Lib. 2. Obſeruat. c. 70

Sunt tamen qui apud Ouidium hanc vocem (*tardus*) exponũt perſeuerans. Albertus quidem tardè eum volare concedit, at cùm à terra ſeſe eleuauerit, benè & ſatis altè: vnde etiam ab egregio, ſi Dijs placet, volatu Vulturis nomẽ deriuatum contendit, ſed quàm appoſitè, ipſe videat. Reuera difficulter admodum ſeſe humo tollit, quemadmodũ & Struthiocamelos, nimio corporis pondere prægrauatos non volare, ſed alarum beneficio curſum promouere videmus. Sic cùm in aerem ſublatus eſt, tardum etiam volatum exercet: quem ſcitiſſimè Ariſtophanes ea de cauſa natationem quandam vocare videtur, quòd lento gradu per aëra euectus, veluti natarẽ in nubibus videatur, vnde ei γάμψοι ἀερόνηχοι dicuntur Vultures. Quapropter cùm veloces Homerus eos vocaret, ita accipiendum eſſe credo, quòd cadauera, de quibus loquitur, velociùs deuorent. Volare autem binatim ſemper ferè conſtat, vt notat, etiam Barbarus. [d] Bellonius affirmat inter reliquas rapaces atque recuruis vnguibus præditas Aues ſolos Vultures turmatim volare; quorum magnas turmas, & in ſingulis non pauciores quàm quinquagenos obſeruauit, cùm è Cairo in montem Sinai proficiſceretur.

VOX.

Pulpare quid. [a] Iliad. 11.

VVLTVRES cùm vocem edũt, proprio vocabulo pulpare dicuntur, vt Ouidius ſeu quiſquis eſt Philomelæ author teſtatur illo uerſu:

Dum clangunt Aquilæ, Vultur pulpare probatur.

Et Thomas Radinus in eo libello, quem Abyſſum ſtellarum inſcripſit, inquit.

Vultur pulpans, Accipiter pipans.

[a] Homerus tamen eos dicit clangere.

INGENIVM

INGENIVM.

INTER animantia bruta, quibus natura ingenium, quam cæteris largiore manu contulit, minimè vltimo loco Vultur constituendus est. Quinimo aliquid amplius ingenij obtinere reliquis haud grauatim admittet, qui non solùm memoriam & prudentiam, verùm & futurorũ quandam præscientiam aut præsagium ei inesse considerauerit. Prudentiæ quidem non leuia istæc argumenta sunt; primùm quòd rapacium siue vncunguium, quarum solitaria ferè natura est, soli gregatim volant. Hoc quidem illos prudenter, & naturæ suæ conscios ideo facere verisimile est, vt ab hominum insidijs, & ab aliarum rapacium violẽtia sint tutiores. Deinde quòd frigus inimicum euitaturi, solum mutent, instanteq; hyeme in calidiores regiones commigrent (Nam & Aegypto non minus, quàm Ciconias aduenas esse idem Bellonius testatur) solerter admodum imminentia incommoda, tanquam præuisa fugientes, idq; benefactum olim sibi successisse non immemores. Sed & hoc memoriæ eorum ascribendum est, quòd ad idem cadauer, à quo satiati sæpius recesserunt, identidem redeant. Illud sanè Oeconomis bonis imitandæ prudẽtiæ signum est, vbi cadauerum ipsis copia suppetit, quòd tum bonam eorum partem seponant, ac in futurum prouidè reseruent. Sed illud omnem admirationem superat, quod de præsagientibus illis cadauera narrat [a] Aelianus: *Expeditos*, inquit, *ad bellum exercitus præsentione quadam consequuntur, planè scientes, & quod ad bellum proficiscuntur, & quod omnis pugna strages edere soleat.* Testatur idem [b] Philes poëta Græcus:

Vultures cur mutẽt regiones.

Memoria in repetendo cadauere.

Prudentia in reseruando cadauere.

> Πλὴν μαντικὴν ἔχουσιν οἱ γῦπες φύσιν,
> Καὶ γὰρ συνεκδημοῦσι τοῖς μαχουμένοις
> Τῶν σωμάτων ἐλπίδι τῶν πεσουμένων, id est,
> *Cæterùm vaticinam habent Vultures naturam,*
> *Etiam comitantur pugnantes*
> *Corporum spe, quæ in bello ceciderunt.*

Præsagia cladium.

[a] *Lib. 2. de Anim c. 46*

[b] *De proprietat. Auium cap. de Vult.*

Vnde etiam facetiarum & salium plenus Plautus, lurcones quosdam famelicos taxans, ait: *Iam quasi Vulturij triduo prius prædiuinabant, quo die esituri sient.* Futurã stragem præsensione quadam mirè percipere etiam [d] D. Basilius comprobat. Quod quidem hactenus citati authores ad ingenium referunt: non desunt tamen, qui altiùs huius rei causam repetant. Nam eius rationem perscrutari difficillimum censuit Albertus, & alij tanquam naturæ limites egressum ad occultã stellarum potestatẽ confugiunt. Non minori sagacitate, cuius tamen ratio magis intra septa comunis naturæ consistere videtur, in sanitate conseruanda, vti Vultures comperti teste [e] Laurentio Iuberto: *Cùm minus violenta est*, inquit, *pestis perniciessaltem quæ supremis gaudent locis inferiora quærunt; id enim obseruatione cõstat, Vultures pestilenti aëri cedere, vt certum sit indicium, quæ loca tenent Vultures infesto aëri subiecta non esse.* Ex quo colligitur non solùm ipsos suæ saluti consulere, dum noxa virulenti aëris percepta consueta domicilia deserunt, sed etiam loca ea, ad quæ sese recipiunt, tuta esse monere homines, & vt ibidem se seruent, exemplo suo inuitare. [f] Nicander hoc Vulturis in salutate sua solicitè conseruanda callidum ingeniũ similiter ostendit, dum quæ à venenoso serpente percussa sint, cadaueribus abstinere asserit:

[c] *In Trucul.*

[d] *In Hexa. Homil 8.*

Præsagij Vulturis causa.

Pestis præsagus Vultur.

[e] *Lib de peste. cap. 5.*

Sanitatis conseruatores esse.

[f] *In Ther.*

> *Dum ferit, ardescit percussum corpus, & altis*
> *Membris atra caro stillat liuore nigrescens,*
> *Nulla rapax animans audet tractare cadauer,*
> *Non Aquila aut Vultur, non Coruus nuncius imbris.*

Et rursus ubi de Basilisco loquitur:

> *Nulla etiam volucres, quæ fœda cadauera pascunt,*
> *Sic occisum hominem tangunt, vt Vultur & omnes*
> *Huic similes aliæ.*

Nec minori solertia amissam sanitatem recuperat, quàm præsentem tuetur. Si enim Razi fidem adhibemus; cum hepati ipsius ægrè est, tum magnarum Auium, quas in hunc vsum venatus est, iecinora vorat, quæ & alimenti & medicamenti loco esse possint. Deniq; & hoc ad ingenium & mores pertinere videtur, quòd cùm alioqui omne genus cadauerum liguriat, attamen a sui generis cadaueribus abstineat.

A suo genere se continet Vultur.

SEXVS. COITVS. PARTVS.
Incubatus. Educatio.

ORTENTOSA sanè & valdè controuersa multi non solùm poëtæ, sed grauissimi etiam Philosophi ac Theologi de Vulturina generatione memoriæ prodiderunt. In quorum tanta lite & contradictione concilianda nos extrema, quæ plerumq; in uitio sunt, euitabimus, & media quadam via incedemus, & nostram sententiam, quantulacunq; ea sit, quam longo vsu comparauimus, rerum naturalium cognitione adiuti, discussis tenebris, claram facere tentabimus: prius tamen aliorum opiniones exponemus.

Nidos extruere Vultures [a] Aelianus & alij aliquot omnino negant. Præterea in Vulturum specie fœmineum sexum tantummodò reperiri, plurimi asserunt: prodigiosum quendam procreandi ritum, & qui à fœminis solis, nulla maris opera peragatur, commenti. Hoc tamen Aelianus, velut ex aliena sententia, adstruit, cùm inquit: *Vulturem non nasci marem aiunt, sed fœminas omnes generari, quam rem non ignorantes hæ bestiæ pullorumq; solitudinem ac inopiam timẽtes, ad gignendos pullos talia machinantur. Aduersa Austro volant, vel si Auster non spiret, ad Eurum vẽtum oris hiatu se pandunt. Spiritus venti influens ipsas implet.* Idem, at paulò aliter [b] Orus: *Inter Vultures* inquit, *mas non est, gignuntur autẽ hunc in modũ: Cum amore concipiendi fœmina exarserit, vuluam ad Boream ventum aperiens, ab eo velut comprimitur per dies quinque, quibus nec cibum, nec potum omnino capit, fœtus procreationi intenta.* Hinc [c] Pictorius:

Vulturis & miram naturam dicere possum,
Dum genus hoc marem non peperisse patet. Et [d] Tzetzes:
Vultures quidam inconsideratè dicunt animantia parere,
Habereq; lac, & mammas, & cætera talia:
Ego autem, vt inueni mares esse omnes Tygrides
Sic & fœmineum Vulturum inueni omne genus,
Quinque autem diebus natibus volantes contra ventos
His concipiunt prolem subuentaneam.

Tantum nonnunquam valet in animis hominum præoccupata opinio, vt etiam Magnus ille [e] Basilius, siue ita ex animo sentit, siue aliorum placita in vsum suum traducit, *subuentanea oua in cæteris irrita esse* author sit, *nec ex illis fouendo quidquam excuti, at in Vulturibus citra coitum fœcunditate esse insignia.* Paulò cautiùs D. [f] Ambrosius, non simpliciter asseuerat, sed *Vultures dicuntur* inquit, *sine concubitu concipere & generare.* Verùm vt in hoc plerisq; inter se conuenit, quod absq; coitu è vento concipiant fœminæ: ita quàm diù vterum gerant, ac quid tandem pariant, mirè authores variant: Sic [g] Orus; *Animal hoc trecentos illos ac sexaginta quinque dies, quibus completur annus, ita distribuit, vt centum quidem & viginti diebus prægnans maneat, totidem pullos enutriat, reliquis verò centum ac viginti sui curam gerat, neque vterum ferens, neque alendis addictum liberis, sed sesesum duntaxat ad aliam parans conceptionem. Quinque autem illos, qui supersunt anni dies in uenti, vt iam dictum est, compressionem, & coitum insumit.* Quapropter Aegyptij annum, vt idem testatur, significaturi, Vulturem depingunt. Ab hoc in temporis distributione, ac educationis diuturnitate nonnihil dissentit [h] Tzetzes, ita inquiens:

Quinque autem diebus natibus volantes contra ventos,
His concipiunt prolem subuentaneam,
In centum autem & viginti diebus procreant
Subuentanea oua, in totidem verò alijs
Ex ouis extrudunt, & pullos generant,
In centum autem & viginti diebus alijs,
Vsque ad alarum perfectionem ipsorum educant illos.

Ita de eorum partu; alioquin Oro conformis est, qui suam sententiam his verbis explicat: *Sunt porro & alia Vulturum genera, quæ ex vento non concipiunt, quorum oua ad esum duntaxat, non item ad fœtum suscipiendum ac formandum sunt accommodata. At eorum Vulturum, quorum non est subuentaneus duntaxat, & inefficax coitus, oua ad tollendam, gignendumq; sobolem sunt in primis idonea.* Huic opinioni suffragatur non solùm Plinius, sed & Aristoteles, veritas ipsa, quantum quidem ad ouorum procreationem attinet. [i] Plinius quidem diuersis locis Vmbricium etiam Aruspicem clarissimum testem allegans, oua excludere Vultures asserit. Idem ipsemet Aristoteles bis disertis verbis, quæ pòst citabimus, testatur. Ab horum sententia longè discedunt Simocatus, Philes,

[a] Lib. 2. de Anim. c. 46.
[b] L. 1. Hierogl.
[c] In Pantopolio.
[d] Chiliad. 12. c. 439.
[e] In Hexa. Homil. 8.
[f] L. 1. Hexa. cap. 20.
Quàm diù vterum gerat Vultur.
[g] L. 1. Hierogl.
Annum hieroglyphycũ.
[h] Chiliad. 12. c. 439.
[i] L. 10. c. 7.
Oua parere.

Philes,& Aristoteles ipse (si dijs placet) sui scilicet oblitus, nisi potiùs huius simius quispiam nobis fucum facit, in Geoponicis, quæ eius nomine circumferuntur, ita scribens: *Vultures tertio à conceptu anno pariunt, nec nidum struunt, vt fertur, neque oua pariunt, sed statim pullos, eosq; mox à natiuitate volucres.* Huic quisquis est, magis quàm veritati consentanea dicit Simocatus, vbi, *Vultures,* inquit, *triennio vterum gerunt, nullus enim est mas inter illos, sed fœmina ore aperto, extensisq; alis Zephyrum aut eius loco Eurum hauriunt, ac inde concipiunt materiam quandam, quæ ob sui tenuitatē plurimo tempore eget ad animalis perfectionem, animal enim, non ouum pariunt.* Ab horum parte stat Philes ità scribens:

Θῆλυς δὲ πᾶς γὺψ καὶ φθορᾶς ἄνευ κύει,
χαίνων γὰρ ἀντίπρωρος ὕψι πρὸς νότον,
Συλλαμβάνει τὸ πνεῦμα, καὶ τρίτου χρόνου,
Στρουθοὺς πτερωτοὺς ἀπὸ μήτρας ἐξάγει.
Οἳ ζῶσιν εὐθὺς ἐξ ὀνύχων ἁρπάγων, idest,
Fœmina uerò omnis Vultur, & absq; coitu gignit,
Hians enim conuersus in sublime ad Notum
Concipit spiritum, & tertio anno
Pullos volucres e matrice excludit;
Qui viuunt è vestigio ope unguium rapacium.

Hi quidem omnes Vultures fœminas tantùm esse, & sine copula, vt[k] Isidori verbis vtar, concipere & generare vnanimiter asserunt. Quibus plus aliquid addit Orus, qui Vulturem non solum in fœmineo sexu principem, ac primarium constituit, sed & hermaphroditum facit, cùm per Vultures solos ex Dijs mares simul ac fœminas, nempe Vulcanum, & Mineruā apud Aegyptios ideo designari prǽter cętera tradit, quòd generationis ipse sibi author crederetur & mater, & principium. At in reliqua procreationis fabula texēda, mirè variant, cùm hic ouiparum, alius viuiparum facit; hic intra centum & viginti dies; ille non citius trienio parere affirmet. Nimirum ut simplex & una est ueritas, ita mēdacium multiplex, & ex uno, ut inquit Philosophus, absurdo multa sequuntur. Verum de hac opinione satis superq; dictum sit. Nunc alterā partem audiamus, quæ cum superiore planè pugnat. Primùm nidificare Vulturem, idq; in excelsissimis rupibus antè ex[l] Aristotele & [m] Plinio patuit. Sed & Niphus in Italia se Vulturis nidum uidisse scribit. Albertus Magnus Philosophus haud uulgaris, & D. Thomæ præceptor, non solùm nidos eos extruere, sed, & Venerem exercere aperte docet, ubi ait *In montibus, qui sunt inter ciuitatem Vangionum, quæ nunc Vuormatia uocatur, & Treutros, singulis annis nidificant Vultures, ita vt magnus vndiquaq; fœtor ex congestis cadaueribus sentiatur. Quod autem fertur quosdam Vultures non coire, falsum est: nam illic quoque sæpè permisceri videntur.* Sed ut eo loco permisceri uisos esse tanto uiro lubens credo, tamen quàm benè ex hoc colligat nullos non coire, non uideo: Fieri enim potest, ut sterile quoddā sit Vulturū genus, ut paulò pòst Aristoteli & Plinio placere demonstrabimus, & quod absque Veneris illecebris uitam agat. Vt uerò quid sentiam hac in re dicam, plerosq; coire certus sum, & fabulosa reputo, quæ de conceptu ex uento feruntur: non tamen omnes fœcundos necessariò statuendos existimo. Etenim & marem & fœminam in Vulturum etiā genere reperiri, & fœminam à mari iniri naturæ lex dictat. Sunt enim Vultures Aues ueræ & perfecta animalia, quæ omnia cōmuni naturæ prǽscripto, utroq; sexu gaudent. Quæ itaq; quæso ratio est, cur Vultures altero sexu mancos statuamus? Verùm cùm mecū reputo, unde hoc cōmentū nasci potuerit; id pluribus modis fieri potuisse uideo. Primum enim oua tredecim (ita quidā legunt) Vulturem parere Plinius scribit ex Vmbricio Aruspice. At fortasse cùm ouorū plurima pars irrita sit (binos enim plerumq; Vulturis excludi pullos idē author est) itaq; occasionem illi arripuêre in animū inducendi, quasi è vēto hæ Aues pariant. Huiusmodi enim tum harum, tum aliarū Auiū oua & subuentanea, & Zephiria dixère, quæq; ad cibū solummodo, non etiā ad prolem producendā essent vtilia. Alterū id credendi ansam Auis istius libido subministrare potuit, quæ tāta esse dicitur, ut ea accēsæ fœminæ, si mas fortassis absit, inter sese saliant, & mutua libidinis imaginatione concipiant, uel, ut nonnulli arbitrati sunt, ipso puluere in naturā uento aut in pruritus attracto, ouaq; edant, ut Gallinæ, Perdices, & Anseres solent, hypenemia seu subuentanea. Alterius causę id opinandi, quęq; ab hac utraq; diuersa est, [n] Plinius author esse potuit, marem asserens, qui proli gignendę incumbat, in Vulturibus nullum reperiri, cum inquit: *Haliæti suum genus non habent, sed ex diuerso Aquilarum coitu nascuntur: id quidem quod ex ijs natum est, in Ossifragis genus habet, è quibus Vultures progenerantur minores & ex ijs magni, qui omnino non generant.* Hæc Plinius, eaq; ex [o] Aristotele proculdubio excerpta. Verum licet ex his verbis postremis masculorum in quibusdam Vulturibus defectum, non malè aliqui fortasse colligant, an uerò ex eo omnes fœminas esse rectè inferunt? Sed vtrius libet

[k] Lib. 12. Orig cap. 7.
[l] Lib. 8. Histor cap. 5.
[m] Lib. 10. cap. 7.
Oua quot pariat.
Oua subuentanea quæ.
[n] L. 10. c. 3.
[o] In mirabilibus.

bet sexus sint, cùm eos omnino non generare Philosophus asseueret, non est vt tãtam fœcunditatem, cui ad prolis conceptum ventus sit satis in vterum admissus, hisce affingant. Oua posse parere admittam (neque enim id negare animus est Aristoteli,) sed fœtum ullum producere eos rectè ex eo elici diffiteor. Cùm enim Aquilæ, Ossifragæ, & Vultures, ut partim ex Aristotele & Plinio palàm est, partim res ipsa docet, promiscuo inter se coitu vtantur, nihil mirum est, si ex diuersarum specierum duabus auibus, tertia quædam alia, & ab harum specie diuersa nempe sterilis generetur (quemadmodum ex Equa & Asino sterilem Mulam procreari videmus) quæ ob similitudinem, quam maiorem profectò cum Vulturibus, quam cũ Aquilis ipsis habet, illorum classi ascribatur. Hunc enim Vulturem [p] Aristoteles vocat, sed magni cognomento adiecto ab alijs distinguit, & disertis verbis sterilem esse docet, argumentum inde capiens, quòd à nemine vnquam nidus eius conspectus fuerit. Verba eius hæc sunt: *Ex Aquilarum paribus alternis Haliætus & Aquila nascuntur, quoad par eiusdem generis coniugabile nascatur. Ex Haliætis Fulica, ex his Accipitres, Vulturesq; generantur. Verùm Vultures non diuersum genus, sed grandes rursum Vultures gignunt, eosq; steriles, indicio est, quod Vulturis magni nidus nemini mortalium visus sit.* Tantum Aristoteles de Vulturum generatione scribit, quam dum exponit, à Plinio non vna in re dissentire videtur. Quod fortasse quispiam mirabitur, cùm paulò antè dixerimus Plinium, quæ de Vulturina genesi, quam ibidem citauimus, scripsit, omnia ex mirabilibus Aristotelis transtulisse. Sed cùm hæc loca conferrem, facilè animaduerti non ex authoribus ipsis, at ex interpretibus hanc diuersitatem ortam esse. Quod enim de Fulica hic legitur, minimè apud Aristotelem reperitur. Textus enim Græcus eo loco habet vocem φήνη, pro qua interpres, quisquis ille fuit, ineptissimè Fulicam vertit. Quo multò oculatior, & vtinam vbiq; tã circumspectus fuisset, Plinius optimè Ossifragam exposuit, Auem nempe Aquilis cognatam, vt non vno Aristotelis loco facilè liquere potest. Quid enim quæso, Fulicæ cum Aquilis aut Vulturibus, Aui nempe aquaticæ & palmipedi cũ vncunguibus rapacibus? Quid hoc aliud est, quàm nomina cum rebus ipsis confundere? Simile mendum est in dictione *Accipitres*, huius enim loco textus Græcus habet οἱ περκνοὶ, quæ quidẽ vox non Accipitres, sed Aquilam Anatariã seu Clangam, alibi etiam Morphnon appellatam [q] Aristoteli vbiq; denotat; vt & Gaza doctè interpretatus est. Est tamen etiam inter ipsos authores nonnulla, sed modica dissensio. In hoc enim variant, quòd Aristoteles ex Ossifragis, preter Vultures etiã Percnos seu Anatarias Aquilas gigni tradat, Plinius verò tãtũmodò Vultures. Atqui Percnos Accipitres interpretati sunt, fortassis alio [r] Aristotelis loco eò deducti sunt, vbi inquit: *Quinetiam aduncorum Accipitres specie diuersi coire putantur.* Sed hîc non περκνοὶ, sed ἱέρακες, quæ quidem vox propriè Accipitres designat, legitur. Eodem hoc capite ea, quæ de promiscuo Vulturum & Aquilarũ coitu diximus, generali quadam propositione confirmat, in hæc verba: *Coeunt animalia generis eiusdem secundum naturam sed ea etiam quorum genus diuersum est quidem, sed natura non multùm differt, si par modò magnitudo sit, & tẽpora æquent grauiditatis. Raro id fit sed tamen fieri & in Canibus & in Vulpibus & in Lupis certum est, nec non in Auibus salacioribus idem fieri visum est.* &c. Sanè Aquilas cùm magnitudine, tùm natura nimium discrepare, antè ostendimus. Reperiri verò alios, qui perpetua generatione posteritatem conseruent, vel inde euidentissimum est, quòd alioquin iam olim à multis seculis perijsse necesse esset eorum genus, nec Vulturem ampliùs vllum uerum in natura haberi. Huiusmodi sunt minores Vultures Aristotele & Plinio testibus, Ossifragæ Aquilinæ sobolis proles, maiorumq; Vulturum sterilium parentes, cognatum Aquilis genus. Nam ex Haliætis Ossifragas nasci ijdem authores asserunt. Quod quidem hi suboleuisse videntur, qui medium quoddam inter Aquilas & Vultures genus, quod Aegypion vocant generationi indulgere statuunt. Inter quos est ille, quisquis tandem est, Geoponicorum Aristoteli vulgò attributorum author, ita scribens: *Vultures tertio à conceptu anno pariunt, nec nidum struunt, vt fertur, sed Aegypij media inter Vultures & Aquilas natura. Mares sunt etiam* (id est, vtrumq; sexum habent) *vt audio, eorumq; nidi ostenduntur.* Item Philes, qui in suo de Vulture carmine istæc tradit:

Τἀναντίον δὲ φασὶ τοὺς αἰγυπτίους
Τίκτοντας ὠὰ τῇ ἀπορίᾳ τῶν ἀῤῥένων,
Εἰς τὰς καλιὰς τοὺς νεοττοὺς ἐκγλύφειν,
Ῥώμης ἀγαθῆς, καὶ πτερῶν ἀλλοτρίους. id est,

E contrario autem inquiunt Aegyptos
Parientes oua fatu marium
In nidis pullos efformare
Roboris laudati, pennisq; carentes.

Idem Orus innuere velle videtur hisce verbis:
At eorum Vulturum, quorum non est subuentaneus duntaxat, & inefficax coitus, oua ad gignendam, tollendamq;

[p] In Mirabil.
Aristoteles correctus.
[q] 9. Histor. cap. 32.
[r] Lib. 2. de gen. Anim. cap. 5.
Aegypij Aues.
Αἰγυπίους rectius legendum.

lendimq; symbolum sunt in primis idonea. Maior profectò Vulturum pars, qui a Neotericis describuntur (qualis verbi gratia est Vultur aureus Heluetiorum apud Ornithologum, & quē Equinum seu etiam Leporinum cognominant Germani Alpini, de quibus sigillatim post agemus) tanta coniunguntur affinitate, vt difficillimum sit certo statuere, ad vtram potius speciem referendi sint. Quæ ambiguitas procul dubio non aliundè quàm ex promiscuo eorum inter se congressu oritur, quibus ipsis fortasse etiam mutua similitudo ac speciei cognatio imponit; quemadmodum & diuersarum specierum quadrupedes, Lupos nimirum, Vulpes, Canes eadem ad coeundum inter se allicit & inuitat. Vnde ex Vulturibus & Aquilis diuersimodè sibi permistis varios & deformes fœtus oriri, atq; de varijs varia et & diuersa scribere, ac sentire authores iam minus mirum visum iri vnicuiq; arbitror. Sed de hac controuersia satis. Antequam tamen ad reliqua, quæ ad generationem spectant pergamus, illud neutiquam prætereundum existimamus, quod ex D. Hieronymo scribit Stephanus Aquæus, *Vulturem* nempe *cum cœperit oua edere, quippiam ex Indico tractu adferre, quod est tanquam nux, intus habens, quod moueatur, sonumq; subinde reddat, id vero sibi, vt apposuerit, multos fœtus producere, sed vnum tantum remanere, qui Immussulus dicitur:* Verùm nux ea meo iudicio ætites lapis est, quem nunquid Vultur in nidū inferat, nondum habeo exploratum. A fabulis prorsus alienum est, quod [f] Aristoteles de ouis eorum tradit, inquiens. *Pariunt Vultures oua bina.* Et [t] alibi: *Edunt non plusquam ouum vnum, aut duo complurimum.* Et quæ [u] Plinius de fœtibus. *Fœtus*, inquit, *cernuntur sæpe bini* & rursus: *Vmbricius Haruspicum nostro æuo peritissimus. Vulturem parere tradit oua tria* (alij tredecim legunt, sed tria legendum esse Barbarus ex Aristotele contendit, &, vt ego reor, rectè) *vno ex ijs reliqua oua, nidūq; lustrare, mox abijcere*. Et hos fortè secutus [x] Albertus bina oua parere ait, quòd plures pullos nutrire non possit. Fabulam verò resipit, quæ de pullorum educatione [y] Orus prodidit in hanc fere sententiam. Centum illis & viginti diebus, quibus in filiorum enutritione detinetur, nunquam ad prædam longius prouolat, vni illi curæ intentus, ne pullos deserat, deq; propinquo tantum, quæ fuerint in promptu conuenatur. Quod nisi aliud quicquam suggeratur, occuratuè, quod filijs in alimentum paret, ipse dicitur suis fœmoribus rostro vellicatis sanguinem ciere, quem filijs exugendum præbeat, tanta curat charitate, ne illi victus egestate deficiant. Hinc ab ea symbolum miserationis ceperunt Aegyptij. Albertus, tantum abest, ut illis hanc in liberos pietatem tribuat, quin alijs illos tradit verberare, vnguibusq; vulnerare, & ex superfluo sibi cibo nutrire, donec volare possint; nec deinde ferre, vt in eadem regione secum viuant ob victus paucitatem. Attamen & cadaueribus etiam eos pascit, vsitato sibi pabulo, vt [z] Lucianus innuit, vbi Asinus sortem suam deplorans, ita secum loquitur: τί ἔτι μένεις, ἐνταῦθα γῦπές σε, καὶ γυπῶν τέκνα δειπνήσουσι, id est: *Quid amplius expectas, o miser, esca Vulturibus & eorum pullis futurus?*

[f] *Lib. 8. Histor. cap. 5.*
[t] *Lib. 9. Histor. cap. 11.*
[u] *L. 10. c. 8.*
[x] *L. 6. c. 6.*
[y] *L. 1. Hierogl.*
Pietas & charitas vulturis erga pullos Miserationis hieroglyphicum.
[z] *In Asino seu Lucio.*

VICTVS. VENATVS.

DE Vulturum victu ac præda, similis superiori, sed extricatu facilior, nodus occurrit, pugnantibus hinc indè authorum sententijs. De his enim multi multa passim fabulati sunt. Quidam enim partim ex ratione, partim ex reipsa, quòd iecore Titij vesci dicantur, visceribus eos delectari, & cadauerum escam olfactu eminùs venari, ac unicè appetere, cæterisq; quę viuunt, abstinere asserunt. Alij è contrario rapacia, ac varij generis animalia, eaq; viua persequi ac deprędari. Inexplebilem verò edacitatem omnes vno ore ipsi exprobrant, vt ex hisce authorum testimonijs manifestum est. Etenim [a] Ouidius *Edacem* eum uocat:

Aut ut edax Vultur corpus circumspiciet.

Et ex eo fortè Baptista Mantuanus.

Vultur edax, auido Coruusue famelicus ore,

Et Strozius:

Vultur edax fœdum tabo stillante cadauer,

Et rursus:

Hæc ne aliud quam Vultur edax? fibraue renata?

Catullus *auidum*.

Lingua exerta auido sit data Vulturio.

Item [b] Seneca: *Vbi tondet Ales auida fœcundum iecur.*

Et [c] Sophocles: *Proijciar auida Vulturi.*

[d] Silius verò *obscœnum*.

Examina obscœnus consumit corpora Vultur.

Pontanus *cupidum:*

Prædaq; cum cupidis heu data Vultur ijs.

Vulturum edacitas.
[a] *Lib. 1. de trist.*
[b] *In Agamemn.*
[c] *In Aiace.*
[d] *Lib. 12.*

Tantoperè

Tantoperè perfectò ob edacitatem famoſus eſt Vultur, ut voracitas eius in prouerbium abierit. *Vulture* enim *edacior* vulgari iactatur parœmia, homo ingluuiei ſupra modum deditus. Quo ſenſu Lucianus per metaphoram comedonem vocat *Vulturem omnium edaciſſimum*. Hanc verò ſuam vorandi auiditatem carnium eſu explet: *(Sunt enim*, inquit, [e] Ariſtoteles, *Vultures, vt pote quibus adunci ſunt vngues, carniuori)* ac potiſſimùm cadauerum humanorũ. Vnde Heſychio appellantur Ὄρνεα σαρκοφάγα καὶ νεκροφάγα, hoc eſt, Aues, quæ carne viuunt, & cadauera ſectantur. *In hominum* enim, vt [f] Aelianus teſtatur, *cadauera Vultures infeſtiſſimè feruntur, in quæ incurrentes, tanquam hoſtilia inuadunt, ac hominem vicinum ad moriendum, quando ſupremũ vitæ diem agit, diligenter obſeruant*. Verùm eius, quod poſtremo loco hîc additur, penes Aelianũ fides eſto, cui vera falſis miſcere alioquin ſolenne eſt. Morticinorum appetentem ex antiquioribus pluribus in locis [g] Homerus ſcribit, cùm inquit:

Vulture edacior. Prouerbium. [e] Lib. 8. Hiſtor. cap. 3. [f] Lib. 2. de Anim. c. 46. [g] Iliad. δ.

Τῶν ἤτοι αὐτῶν τέρενα χρόα γῦπες ἔδονται, id eſt,
Horum verò ipſorum tenera corpora Vultures comedent.

[h] Iliad. π. Item [h] alibi, vbi Hector Patroclum alloquitur morientem:

——Σὲ δὲ τ' ἐνθάδε γῦπες ἔδονται, id eſt,
——*Te autem hîc Vultures comedent.*

[i] Iliad. χ. Item [i] alibi, vbi Priamum de futura Hectoris ſtrage lamentantem inducit, ſi cum Achille manus conſereret:

——Αἴθε θεοῖσι φίλος τοσσόνδε γένοιτο
Ὅσσον ἐμοί, τάχα κέν ἑ κύνες καὶ γῦπες ἔδονται, id eſt,
——*Vtinam Dijs charus tantum eſſet,*
Quantum mihi, citò eum Canes & Vultures comederent.

[k] Iliad. λ. Item [k] vbi de cadaueribus quibuſdam loquitur:

——Οἱ δ' ἐπὶ γαίῃ
Κείατο, γύπεσσιν πολὺ φίλτεροι, ἢ ἀλόχοισιν, id eſt,
Hi autem in terra iacebant Vulturibus meliores, quam vxoribus.

[l] Odyſſ. ξ. Item & [l] alibi, vbi Eumenius de mortuo forſan Vlyſſe, ait:

Τοῦ δ' ἤδη μέλλουσι κύνες ταχέες τ' οἰωνοὶ,
Ῥινὸν ἀπ' ὀστεόφιν ἐρύσαι, id eſt,
Illius iam debent Canes, veloceſq; Vultures
Cutem ab oſſibus trahere ubi Οἰωνοὺς Vultures vertunt, vt ex paulò antè citato verſu etiã & in multis alijs locis videre eſt, quæ breuitatis cauſa prætereo, & rectè quidem (alias pro Aquila etiam accipitur, quæ cadauera non tangit) quamuis Aues Iohannes Spondanus traduxerit, niſi Virgilium aſſecutus ſit, qui item Vultures Alites κατ' ἐξοχὴν vocat, vt hoc loco:

——*Canibus data præda Latinis*
Alitibuſq; iacet. Item alibi.
Alitibus liquêre feris. [m] Euripides verò:

[m] In Troad. Act. 3.

Et tabo fluentia mortuorum corpora
Ante ora Palladis
Vulturibus laniata iacent. Et [n] alibi:

[n] In Rhœſo. Act. 3.

Exponam volucribus eſcam Vulturibus. Item [o] alibi:

[o] In Androm. Act. 1.

Perij ego o fili, te periment
Gemini correptum Vultures.

[p] Cant. 20. Stan. 71. Et ex hiſce authoribus etiam [p] Arioſtus noſter:

E ch'iendi a Lupi, e à gli Auoltoi del loco
Laſciamo i corpi, e la cittade al foco. Et [q] rurſus:
Poi le pare aſſai meglio s'apparecchia
Vn paſto à gli Auoltoi di quella carne Item alibi:
Paſto da Corui, e di Auoltoi laſciollo.

[q] Cant. 24. Stan. 37. Idem [r] Martialis hoc ſalſo in teſtamentorum captatores dicterio innuit:

Cuius Vulturis hoc erit cadauer?

[r] L. 1. Epig. Item illud [s] Senecæ in hæredipetas eiuſmodi:

Si Vultur es, cadauer expecta:

[s] Lib. 15. Epiſt. 96. Vultures qui dicti. Animata ſepulchra.

Hoc enim hominum genus vulgata metaphora Vulturis nomine appellatur, quod ſenibus orbis ceu cadaueribus inhient. Quoniam autem Vulturibus, vt antè dictum, cadaueribus tãtùm viuere proprium eſt: itaq; quidam eos τάφους ἐμψύχους, id eſt, animata ſepulchra dixêre, Varino teſte, quòd quem laniarint, deuorarintq; ventribus ſuis tanquam ſepulchris condant. Legimus non ſolùm Heſperios populos Barcæos dictos, ſed Indos etiam & Caſpios corpora defunctorum

tum Vulturibus lanianda obiecisse. Vnde Diogenes Cynicus ille Philosophus facetus occasionem desumpsit, dum dicere solebat; si mortui ipsius corpus à Canibus lacerari contingeret, in Hyrcana condendum iri sepultura; sin à Vulturibus, Barcęa. Hoc olim Hispanis in more fuisse etiam Silius Italicus tradit:

Tellure vt perhibent, is mos antiquus Ibera
Exanima obscænus consumit corpora Vultur.

Hoc sensu & illi, qui nullo sepulchri honore digni habentur, vtpote qui ob scelus commissum, aut suspendio vitam finierunt, aut in crucem sublati, aut quauis ratione extremo supplicio affecti sunt, aut qui ab hoste cæsi in agro inhumati relinquuntur, canibus, Coruis, Vulturibus esca futuri, sepulti tamen non omnino ineptè dici possunt; quòd eorum scilicet, à quibus depasti sunt, animalium uisceribus condantur. Ita sanè Ennius loquitur, cùm ait:

Vulturis in syluis miserum mandebat hominem,
Heu quàm crudeli condebat membra sepulchro.

Pari pacto Octauianus Philippēsi prælio cuidam suppliciter sepulturam precanti, respondit; iam istam in Volucrum potestate fore. Quemadmodum enim in hisce regionibus, siue in crucem actorum cadauera, maioris nempe ignominiæ causa, siue acie interemptorum propter hostile odium, aut aliam quamlibet causam, sine sepulturę decore à Canibus & Coruis discerpuntur, ita in Græcia, ac alijs locis Vulturibus, quorum ibi magna est copia, pro pabulo obijci solent, vti partim ex allatis authorum (potissimùm autē Homeri) testimonijs; partim ex subnectendis manifestum est. Disertum est hoc Sibillino carmine:

Corpora Vulturibus linquunt laceranda, ferisq́; Et illo [t] Euripidis:
Exponam volucribus escam Vulturibus.

[t] *In Rhasa. Act.3.*

Ad eundem sensum [u] Apuleius, *Patibuli cruciatū,* inquit, *iam canes & Vultures intima protrahunt viscera.* Et Fracastorus:

[u] *In Asino.*

Vulturyq́; caput, effossaq́; lumina pascant
In cruce suspensa.

Sed [x] Luciani lepidam de Asini nece fabulam ad hanc rem condocendum, adferre operæpretium duco, cuius hęc sunt verba, dum sub interfectoris Asini persona loquitur. *Asinum fugæ virginis ministrum & socium interficiamus primum, tum scindamus ventrem, atque intestinis abiectis, intus virginem includamus, ita vt solum superextet caput, ne euestigiò suffocetur: reliquum corpus intra ventrem lateat, quo consuto ambos Vulturibus eyciamus nouo more præparatum cibum.* Aduertite quæso ad hoc tormenti genus. Primùm viua mortuo Asino inhærebit, deinde Sole vrente in eius uētre decoquetur: insuper fame ad mortem torquebitur, neque poterit seipsam perimere. Cætera quibus excruciabitur, cùm ex putrefacti cadaueris fœtore, tùm ex uermibus scaturiētibus, prętermitto. Vultures deniq; cadauer depasti, & uiuentem quoque una laniabunt. Ad quod Baptista Mantuanus respexit inquiens:

[x] *Lib.12. Ioseph.*

Extremum tormēn genus.

O' potius montane trahas mea pectora Vultur.

Huc pertinent etiā [y] Lycophronis istæc verba à Iosepho Scaligero Iābico carmine translata:

[y] *In Cassandra.*

Setaa misera ruptum te crux manet,
Vbi numellis membri uinctis ferreis
Misella passis compedita brachys
Moriêre, heriles ausa classes vrere,
Ad Crathin eiulante questu Vulturum
Rapina pendens ostenum voracium.

Non tamen alioquin spernit aliorum animalium cadauera, ut ex [z] Iuuenale etiam liquet:

[z] *Sat.14.*

Vultur iumento & Canibus, crucibusq́; relictis,
Ad fœtus properat, partemq́; cadaueris adfert.

Funesta enim Auis Vultur est, & morticinijs non minus, quàm Coruus delectatur, unde meritò *immundus* à [a] Gratio uocatus est:

[a] *Lib.43. de Venat.*

Sunt quibus immundo decerpta Vulture pluma:

[b] Valerius Flaccus uerò eum *dirum* appellare non est ueritus:

[b] *Lib.4.*

Dixit, & è Scopulis media inter pabula diri Vulturis &c. id est, inter cadauera.

Quinimo ueteres Vulturem ita abominati sunt, ut dæmonem mortuos rodentem ei comparauerint, teste Pausania: *Euryamus Dæmon, quem mortuorum carnes rodere fingunt, ita ut nihil præter ossa relinquat, colore pingitur inter cæruleum & nigrum, qualis est Muscarum, quæ carnibus insidet & dentes exerit, & pellis Vulturis ei substernitur.* Etenim in Auium tetricarum ac turpium, infeliciumq́; numero cum Strygibus & Harpyis cēsetur, hisq́; uelut socia à plerisq; adiūgitur, ut Quintiano:

Vultur & infanda Stryges omine, Taxus & ater
Bubo. &c.

Et Oui-

[c] Lib. 1. Amor.

Et [c] Ouidio, dum arborem, ex qua tabellæ triſtes factæ erant, deteſtatur:

Illa dedit turpes raucis Bubonibus umbras,
Vulturis in ramis & Strygis oua tulit.

quia nempe haud aliter atque Stryges & Harpyiæ immundus ſit, & contactu omnia defœdet, atque inſuper inſatiabilis ſit voracitatis. Quare Harpyias Vulturum corporibus præditas fuiſſe fabulantur, & quemadmodum infauſtæ illæ, ac in maledictis habebantur, ita & qui ignominioſam alicui mortem imprecari volebant, Vulturibus ſe illum traditúros dicebant, eodẽ, quo Corui, nomine odioſis. Huiuſmodi eſt illa apud Fracaſtorium Ioſephi imprecatio:

Poſt obitum tibi ſit tormentum Vulturis atri.

[d] In Quæſt. Rom.

Quidam cadaueribus ſolis contentos tradunt viuere, & à viuentibus omnibus ſibi temperare. Inter hos eſt Herodotus Ponticus, qui, teſte [d] Plutarcho, aſſerit Vulturem animãtium nullum perſequi aut attingere, & ſui generis volucres, ne mortuas quidem deguſtare. Quinetiam his quæ ad uſum ac alimoniam hominis feruntur ac plantantur, omnibus abſtinere, adeoq; animal eſſe Vulturem tradunt, ſi quod aliud, innoxium. Sed cum his è diametro pugnant cùm ueterum complurium authoritates, tum reipſius, quàm neoterici adferunt, experientia. Qui non ſolùm cadauera animantium aliorum, ſed & volucrũ, imò verò uiuas cum volucres, tùm quadrupedes maiores etiam, & acriter perſequi, & rapere Vultures teſtãtur. Quod enim ſatis parcere dicitur, nihil mirum, cum & cũ reliquis rapacibus ei hoc cõmune eſt. Primum locum teſtimonio Homeri ob antiquitatem & authoritatem grauiſſimam meritò dabimus, qui ait:

Equis ruens tanquam Vultur in Anſeres.

[e] Odyſſ. Λ.

[e] Idem indicat, quam idẽ author tradidit, Tityi fabula, cuius viſcera, ſeu hepar perpetuò renaſcens ac fibris ſuis repullulans corrodi & abſumi Vultures ſcribuntur. Hinc etiam viuis perenne tormentum imprecandi formula nata eſt, qualis apud Pontanum:

In tua manſurus migret præcordia Vultur.

[f] Lib. 2. de Amb. c. 23.

[g] Lib. de Aromat.

Rapere quid ſignificet.

[h] L. 3. [illegible] Gonz.

Orus quoque Apollo infeſto animo cætera perſequi atque interimere Vulturem tradit animalia. [f] Bellonius crebros in Cretæ montibus Vultures eſſe, ibiq; rapere Agnos, Hædos, Lepореſq;, quos præſertim ſub dio deprehenderint, affirmat. In altiſſimis etiam Heluetiorum montibus, vt in Ammano prope lacũ Riuarium Agnos à Vulturibus rapi Ornithologus teſtis eſt: alibi etiam Lepores (vnde nimirum Germani Haſengyr, id eſt, Leporarium quoddam eorum genus appellarunt) nec non hinnulos Ceruorũ, Caprarumq; & alia animalia infirma, vel nondum adulta. In Chyle Indiæ, quam vocant, Occidentalis, prouincia Vultures ſunt, qui Pecudes venantur, ac dilaniant, ob paſtorum, cuſtodumue incuriã, vt [g] Manardes Hiſpanus author eſt. Vnde & rapax Vultur plurimis apud authores locis dicitur, quos ſi propriè locutos putamus, ideo ita vocaſſe exiſtimare debemus, quòd viua animantia prædarentur. Rapere enim violentiam quandam includit, & rapiuntur, quæ renitũtur, ac fugiunt. Quorum nihil cadaueribus congruit, quæ quandocunq; libitum eſt, ſine vi aut moleſtia vlla aſportat, potius quam rapit, nemine reluctante. Hinc [h] Baptiſta Mantuanus nunc *rapacem*:

——*Vulturq; rapax & odora Canum vis:*

nunc *pradonem* eum vocat:

Qua compenſa ſemel curuos ſi euaſerit vngues.
Vulturis, effigiem quoties prædonis & ora
Viderit, antiqua redit in veſtigia cura.

Sanguinarij Vultures qui. Torgos. Hæmatorrhophi Vultures.

[i] L. 5. Agelar.

Genus etiam quoddam Vulturum ſanguinarium vocatur, quod alio nomine Torgos dicitur, haud dubiè, quod ſanguine & cæde gaudeat, quod hęmatorrhophum, id eſt, ſanguiſorbũ ideò Græci vocant. Viuas volucres inſectari, & eiſdem terrori eſſe eminus viſos Vultures, alibi idem [i] Poeta innuit:

——*Aſt vbi mox procera apparuit haſtæ*
In mucrone caput, monſtriq; immanis imago eſt
Viſa procul, tanquam volucres, cùm Vulture viſo
Diffugiunt, magno Mauri dant terga tumultu.

Sed omnes hoſce authores, qui locis à nobis adductis prima fronte ſibi mutuò contradicere videntur, certè nullius negocij erit conciliare, ſi Vultures ab inuicem diſtinguamus. Eos enim qui legitimi ſunt, & nulla cum Aquilis, Oſſifragis, Accipitribuſq; cognatione coniuncti, nec ſpurij, aut qui ſaltem ad Vulturum propius, quam ad vllius alterius Auis naturam accedunt, procul dubiò eſt ex eorundem indole maximè participare, nec non cadaueribus tantùm famem explere, atque a uiuorum raptu abſtinere. Hi verò quibus fortè præter nomen nihil reſtat Vulturinum, quibuſq; ſanguinis vinculum, ob diuerſi generis parentes, ſtrictiſſimum cum Aquilis Oſſifragis, alijſue intercedit, omnia animantia, quæ diximus, eaq; uiua adoriuntur, capiunt,

piunt, occidunt, deuorant. Sic Vultur aureus Heluensis dictus, item Leporarius à Leporũ raptu cognominatus, qui Aquilis aliquot ab Aristotele positis & generosiores, & bellicosiores sunt, ingenio planè feroci ac Aquilino, quod ex prædominantis indolis præscripto habẽt, venatum exercent. Cæterum [k] Albertus Vulturem scribit venari à meridie vsque ad noctem, & ab ortu solis usque ad illud tempus quiescere; moriq; media, rostro in vltimo senio ad nimiam aduncitatem procrescente, volandiq; viribus deficiente, quod latroni etiam tandem euenire fabulæ tradunt, qui in Vulturem mutatus dicitur. Commune item huic Aui est eodem teste, vt & omnibus ferè Aquilis, venari in locis longè à nidis suis distãtibus. Sed hæc ab Aquilis mutuata potius, & ad Vultures transducta esse quispiam non immeritò censeat, vt etiam alia, vt [l] vbi de pugna animalium pro cibo & pullis scribit, Vulturem testatur peculiariter quoddã animal, quod Græcis Arodycum, Latinis Ardolatum (neutrum nomen mihi cognitum est) interimere testatur. Item & binas tradit esse Aues, quæ itidem cũ Vulture inimicitias gerant, vnam Psitaci Græcè, Latinè Camulgum dictam, hanc quòd oua eius frangat, deuorare: illam Prece Troylon Græcè, Latinè Trochilum dici, sed hanc Auiculam (modo ille hanc intelligat, ut corruptum Græcum nomen Prece, πρέσβυς enim quandoq; Aristoteli dicitur, indicare uidetur) nos ex Philosopho cum Aquila pugnare anteà diximus, atq; ipsemet [m] Albertus postea affirmat, sed uelut sui oblitus Dereolirin uocari ait, uoce meo iudicio corrupta à rege, quo nomine ea Auicula etiam uenit. Camulgum uerò ego Caprimulgum esse puto, ut ex illius uerbis colligo, nam & hunc cum Vulture pugnare tradit sequenti deinde capite. Vbi etiam nescio quem uermem serpentinum Vulturem aliquando superare memorat. Ad hæc Auem acutissimi alioqui uisus, de die tamen non apparentem dici Cokym, & cum Vulture pugnare testatur; necnon & Aristotelem ausus fuit accusare mendacij, quòd Vulturem cum Dracone dissidere scripsisset, quod tamen apud Aristotelem neque mihi, neque alijs (ni fallor) legere contigit. Mergus autem à Vulturibus nõ aliter, quàm ab Haliæto sibi metuit, quem cùm uidet, in aquis se submergit. Pugnant item Vultures, ut & aliæ Aues propter habitationem, uictum & pullos, ut Albertus quoque alibi prodidit. Quare & Vultures sibi inuicem inimici sunt.

[k] *Lib. 8 c. 5.*
Latro in Vulturem mutatus.
[l] *Lib. 8. c. 2. tractat. 1. de Animal.*
Camulgus.
[m] *Lib. 8. c. 3. tractat. 2. de Anim.*
Caprimulgus.
Mergus à Vulture sibi metuit.

ANIMI MORES.

INDOLEM Vulturis atque mores expondituri, eadem, qua paulò antè, methodo utemur, & similem superioribus nodum dilucidabimus. Quidã enim Vultures audaces faciunt, alij timidos & imbelles. Audaces esse declarat Baptista [a] Mantuanus, dum Auiculis minoribus parcentes, & magnas tantummodò inuadentes, quales sunt Olores, introducit, ubi ait:

Flebat, ut inuadi cernens à Vulture nidos
Lactentes imbellis Olor, prædator aduncis
Vnguibus, & duro discerpit uiscera rostro. Item [b] alibi:
Si placet aut laqueo uolucrem uel fallere uisco
Aut alijs petere insidijs, ut ab æthere lapsus
Fulminis instar, auem ferat pede pectore & ore
Vultur, &c.

Imbelles uerò uocat Q. [c] Calaber, inquiẽs: *Imbellibus Vulturibus similes gradum sistere non audebunt, quos in fugam egit Aquila Auium præstantissima.* Illud quod à Bapt. Mantuano Vulturi attribuitur, illi competit, qui hybris est, altero scilicet parente nobili, nimirum Aquila, altero ignobili nato, nempe Vulture. At ignauum esse ac meticulosum, cui nihil neque in generatione, neque ingenio cum Aquila est commune, legitimo scilicet Vulturi ascribendum est. Pietatem Vulturum in parentes, quam ἀντιπελαργῆσαι ab insigni Ciconiarum gratitudine uocant, disertissimus nostræ ætatis uates celebrat hoc uersu:

Patrem senio iam gelidum, situq; fractum,
Nudo capitis caluitio, atque glabritate
Ecce reficit munere Vultur Africanus
Hoc idem grata Ciconia &c.

Libidine ingenti æstuare scribitur, adeò ut uel sola nonnunquam Veneris uehementi imaginatione à quibusdam concipere putetur. Quæ res fabulæ illi originem fortasse dedit, quòd absque maris opera, solius Fauonij cura, uteris excepta oua non solum subuentanea, sed & fœtus pariant. Sed hoc naturæ ac ueritati repugnare superiùs documus.

[a] *Lib. 2. Parth.*
[b] *Lib. 2. Syluar.*
[c] *Lib. 3. Paralip.*
Pietas Vulturis in parentes.
Libido.
Conceptio.

SYMPA-

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

Aeſalo Vultur inimicus & cur. [a] 9 Hiſt. c. 1. Vultur pugnat cum Aquila. [b] Lib. 14. Hiſt. c. 14. Columbæ Vultures & Aquilas nō metuunt. Vulturi peculiare delectari putridis. [c] In Geoponicis. [d] In mirabilibus. [e] Lib. 4 de cauſ. Plant. [f] L. 12. c. 53 Roſę nomine quid Plinio ſignificetur. [g] Lib. 2. de Pedagog. Vulturis inimicitia cū malo Punico. [h] Lib. 6. de Anim. c. 46 [i] L. 20. c. 5.

VVLTVR etſi innoxius ac innocens à quibuſdam putatus eſt, hoſte tamen non caret. Etenim cum Aeſalone in primis inimicitias habet, ut ſcriptum reliquit [a] Ariſtoteles, qui cauſam aſſignat, quia ungues utriq; aduncī ſunt. Quin etiam eodem authore Vultures & Aquilæ pugnant Ex quo ſolo minimè timidos & imbelles eſſe facilè cognoſcere poſſumus. Verum ad tam arduos conatus non ſolum ſui roboris, cuius ſibi eſt conſcius, confidentia, ſed innatum quoddam odium ipſos impellit, cuius impetu incitus etiam Scarabeus Aquilam perſequi audet, & lædere. Eius uerò rei Albertus teſtem citat Ariſtotelem, in quo tamē nihil tale repertas; ſed benè apud Auicennam, eiuſq; interpretem, qui Vulturem cum Aquila ſæpe confundit. [b] Gyllius pro magno habet, quòd Accipitres Aues pugnaciſſimæ cum Vulture manus cōſerere audeant, dicens: *Iuſtæ magnitudinis Accipitres & integræ ætatis ſæpenumero etiam contra Aquilas & Vultures pugnare aiunt*. In Columbas tamen mitiores non admodum ſęuire uidentur, ſi Aeliano credimus: *Clangorem*, inquit, *quidem aut Aquilarum, aut Vulturum facilè Columbæ ſpernunt, non item Circi aut Aquilæ marinæ*. Hoc in Vulture peculiare, ac mirum eſt, putidis affici ſuaueolentia auerſari. Quemadmodum enim cadauerum odore & paſtu mirum in modum capitur: ita ab unguentis tantoperè abhorret, vt tradente Oppiano, ne armenta quidem mortua, quorum carnes unguento illitæ fuerint, attingat. Rationem reddit [c] Ariſtoteles, vbi inquit: *Animal nullum ſuaui odore per ſe delectari videtur, niſi quatenus is cibo coniungitur, quædam etiam offenduntur, ſi uerum eſt, quod de Vulturibus & Scarabeis fertur*. Noxa autem, quam percipiunt, quęque eos fugat, tanta eſſe dicitur, vt idem [d] alibi ſcribat, *Vultures odore unguentorū perire, ſi quis cibum vel inunxerit, vel illitum obtulerit*. Idē aſſerit [e] Theophraſtus præceptori ſuo ſuffragatus, cùm ait: *Animalia quædam ab his, quæ nobis ſuauiſſimè olent, pereunt, ceu Vultures ab vnguētis, & Canthari à roſis*. Confirmât idem Zoroaſtres & Aelianus pluribus locis. [f] Plinius uerò, *Vultures*, inquit, *vnguento qui fugantur, alios appetunt odores, Scarabei Roſa*. Is exitium ipſis ab unguentis odoratis afferri non refert; ſed tantùm abhorrere & auerſari odorata quæuis indicat. Roſam autem hoc loco apud Plinium pro unguento roſaceo accipi exiſtimo, vti Celſo etiam alicubi. Quod etiam ex [g] Clemente licet colligere, ubi inquit: Οἱ γῦπες καὶ κάνθαροι ῥοδίνῳ χρισθέντες μύρῳ τελευτᾷν λέγονται, id eſt, *Vultures & Scarabei rhodino vtentes vnguento mori dicuntur* quibus uerbis etiam eorum fauet opinioni, qui unguentorum odore interire Vulturem dixerunt. Neque cum myriſticis ac odoratis ſolùm maximum ipſi intercedit à natura diſſidium, ſed etiā cū grano mali Punici, ſi uerum eſt, quod [h] Aelianus dicit, nempe *Vultures & alias quaſdam Aues mali Punici grano perire*. [i] Plinius ſemine Siſeris Cretici Vultures oblectari dixit.

CORPORIS AFFECTVS.

Vultur obſtructione laborans quo ſibi medeatur. [b] Lib. de remed. Accip. [c] L. 8 Hiſt. cap. 3. Ceruæ Seſeli Creticū quęrunt & cur. Pediculi Vulturū venenoſi, & eorum forma. Dedi pediculi nomē.

HABET præterea, Vultur & alia incommoda pręter ea, quę ab unguentis ipſi oblatis imminēt. Nam & morbis obnoxius eſt, quos natura duce ſibi ipſe medicus, non minùs quàm aliæ plurimæ Aues propellit. Tradūt Raſis & Albertus magnus, hepatis dolore aliquando Vulturem affici, (qui fortè propter obſtructionem uiſceris, aut inflammationem ex nimia uoracitate contractam oriri poteſt,) cùm itaq; hoc affectu laborat, tum Aues magnas uenari, & hepar earum deuorare ſolet pro medicamine. Quod quidem eius inſtitutum non admodum à Medicorum placitis alienum eſt, qui ſimilibus ſimilia conſeruari docent. In eundem fortaſſe vſum, nempe ut hepatis farctus expediat, Seſelios Cretici, ut teſtis eſt [a] Plinius, ſemen eſſe dicitur. Hoc Gyponomon [b] Demetrius Conſtantinopolitanus ideò uocat proculdubiò, quòd à Vulturibus deuoretur, non tamen, quia id in cibum quærant, (pauciſſimi enim aut nullius eſt nutrimēti, & carnibus uiuūt rapacia, & leguminibus abhorrēt, ut tradit [c] Ariſtoteles) ſed quòd in eo medelam ſui mali naturæ inſtinctu agnoſcant repoſitam. Cuius quoque herbę inſignem in liberandis ab obſtructione membris efficaciam Ceruæ non ignorant, ut quæ eandem a partu, quo faciliùs à lochijs expurgentur, depaſcentes, nos eius uſum docuerunt.

Sed & Pediculis infeſtatur Vultur, quantum ex Auicenna colligimus, qui eius mentionem facit multis in locis. Hoc inſectum aiunt eſſe venenoſum, ſimile pediculo paruo, vel ei qui in inguine naſcitur, cuius Perſicum nomē Dedi eſſe volunt. Alij alijs, ſed ab hac voce corruptis nuncupant,

cupant, vocabulis Indica nomina sunt Meluke, Tagomus, Ragarius, vt vult Matthias Syluaticus. Est quoque apud eosdem barbaros dictio Tafatis vel Tafaris pro Vulturis pediculo in vsu, de quo in historia insectorum, Deo dante, aliquando plura dicturi sumus; sed de eius curatione plura videre licet, cui lubet, apud Auicennam, eiusque commentatorem [d] Gentilem.

Meluke. Tagomus. Ragarius. Tafatis. [d] *Tract. 5. cap. 12.*

ÆTAS.

VULTURES [a] D. Ambrosius existimat, quod absq; coitu nascantur, nec eo vtantur, alijs diutius viuere, & plurimùm superesse æui, adeò ut ad cẽtesimum annum vitę eorum series producatur. Idem [b] Isidorus, sed ex aliorum sententia astruit. Id annorum spatium cùm Vulturibus congruit. Itaque Aegyptij humanæ ætatis curriculum huius volucris imagine indicabant, rationẽ huiusce vitæ nostræ diuturnitatis non illepidam quidem, sed fabellæ simillimam commenti. Hi singulo quoq; anno ad drachmam vnam ab ipso vitæ primordio nostrum cor dixerunt accrescere, donec ad annum usque quinquagesimum peruentum fuerit, in quo apicem quodammodo constituunt ætatis ac statum, abhinc per annos totidem alios decrescere eodem modulo, quo ad illud vsque tempus adauctum fuerat, hominemq; tunc deficere, cùm ad duas drachmas cor ipsum redactum fuerit. Ita demum vitam humanam centum annis, vt plurimùm circumscribi, nisi aut negligenter aut intemperanter acta ipsa sibimet, in morẽ Turdi, incommoda compararit, seq; parte aliqua fraudauerit. Cor enim affectuum iniuria, & tranquillitate sua defraudatum, pro molestiarum portione properantiùs flaccessit ac deficit. Sanè hoc elegans magis, quàm verum humani ęui & accrementi & decrementi causa cõmentũ est.

[a] *Lib 5. Hexam. c 20.* [b] *Lib. 12. Orig. c. 7.* Vultur ætatis humanæ Hieroglyphicũ. Fabula de accremẽto cordis Vulturini.

COGNOMINATA.

QVONIAM hæc Auis cadauera, eaq; tabida summoperè affectat, propterea causidicos, & oratores forenses, quòd eis (ut Columella dixit grauissimè), concessum sit in medio foro latrocinium, [a] Apuleius probroso nomine Vulturios nominauit.

Quemadmodum [b] M. Tullius Vulturios paludatos appellauit Gabinium & Pisonem Imperatores, qui tam auidè lucro inhiabant, vt pretio nundinarentur omnia. Idem Cicero alibi Pisoni ab Auis rapacitate sumpta analogia, Vulturij cognomen dedit, rapacem esse indicans his verbis: *Appellatus est hic Vulturius illius prouinciæ, si Dijs placet, imperator.* Ex quibus prouinciam expilasse eum ac spoliasse innuit.

Porrò eadem ratione salibus suis [c] Plautus inseruit Vulturios pro talis. Vt enim Vultures rapto viuunt, compari modo & tali adeò voraces sunt, vt aleatorem ex toto spolient, vt non inscitè [d] Cælius Rhodoginus exponit.

Captatores quoq; testamentorum Vulturios dici non solùm [e] Seneca, sed & Catullus hoc versiculo indicauit:

Suscitat à cano Vulturium capite.

Causidici Vultures dicti. [a] *Lib. 10. de Asin. aureo.* Togati Vultures. [b] *Pro Sextio.* Vulturij Paludati. [c] *In Curcul.* [d] *Lib 4 lect. Antiq. c. 18* [e] *Lib. 15 Epistol. 96.*

DENOMINATA.

VULTURNVS ventus, qui ab Oriẽte spirat hyberno, vt ait [a] Plinius, dictus à Vulturis volatu, quoniam altè resonat, ut quidam volunt: Græci Euronotum vocant, quod inter Notum & Eurum sit. Authore Gellio tres sunt venti Orientales, Aquilo, Vulturnus, Eurus, quorum medius Euronotus est, seu Vulturnus:

Nomen quoque dedisse videtur Vultur oppido, quod ουλτουρνον Ptolomæo, Vulturnum Plinio, Liuio, Melæ, Frõtino, & Varroni dicitur, eratq. Romana Colonia in Campania. A' Leandro Castello al mar di Botorno hodiè uocatur. Vulturnum per o scribit Varro, uti etiam Ptolomæus Bloudus: Vulturariam uocat.

Vulturnus præterea Plinio & Virgilio eiusdem Campanię fluuium significat, qui iuxta Cumas in mare labitur, vt annotat Seruius in eum locum Virgilij.

—— Amnisq; vadosi
Accola Vulturni &c.

Vulturnus ventus. [a] *L. 2. c. 47.* Euronotus. [b] *L. 2. Noct. Attic c. 22.* Vulturnũ oppidum. Castello al mar di Botorno. Volturnũ. Vulturaria. [c] *Lib. 3. c. 5.* Vulturnus fluuius. [d] *Aeneid. 7*

Vulturnũ mare. Naturone. [e] L.5. Geog.

Vnde Vulturnum mare habet etiam Plinius ad eiuſdem fluminis oſtium Natarone recentiore vocabulo dici ſcribit Leander. Attamen Vulturno eum etiam hodiè vocant accolę. Huius Suetonius & [e] Strabo mentionem faciunt.

Vulturnu oppidum. [f] Lib.4. Vulturna Dea. [g] Lib. 4. de ling. lat.

Vulturnum Hetruſcorum oppidum teſte [f] Liuio. Nam & Vulturna, cuius non ſemel idem meminit, celebris Hetruſcorum Dea fuit, quamuis [g] Varro hanc vocem *e Samnio ortam nihil ad latinam pertinere* dicat; *at quod proximum*, inquit, *oppidum ab eo ſecundum mare Vulturnum*. Ad nos tam vocabulum latinum venit.

Vulturnũ vicus. [h] In Ligur.

Eſt & Vulturnum vicus in Liguria, teſte [h] Blondo, quem Cheruſa torrens perfluit.

Vulturnalia feſta.

Feſta quoq; antiquis Romanis quædã fuerunt Vulturnalia, quę Varrone teſte celebrabantur ſexto Calendas Septembris. Et Vulturnalis Vulturni Dei flamen Varroni quoque dicitur, cuius cognominis origo latet.

Vulturin[?]. Subuulturius. [i] In Rudẽte.

A Vulture Vulturinus adiectiuum deriuatur, id quod eſt Vulturis, denotans. Vti etiam Subuulturius, quo [i] Plautus vtitur: *Eia corpus cuiuſmodi Subuulturium? illud quidem ſubaquilum volui dicere*. Grammatici interpretantur, rapiens ad ſe homines. Budæus ubi de νεκροφόροις loquitur, eos ait eſſe, cuiuſmodi ſunt apud nos hodiè Vulturij illi κωδωνοφόροι, id eſt, tintinabula geſtantes, quos anteambulatores atratos latinè appellare poſſumus, & ferales præcones: quorum omnium vota ſunt eadem quę Orci. Alij verò aliter accipiũt uocem κωδωνοφόρος pro eo nempe, qui nolam fert, vt is qui in excubijs caſtra circumiens nolam ferebat, eamq; pulſans explorabat, an ij quorum erat excubias agere, dormirent necne: ad nolæ enim pulſum reſpondere & vigilantię ſuæ teſtimonium voce edere oportebat.

Gyponomos herba.

Gyponomos herba Græcis eſt, quam quidam Seſeli Creticum, alij Maſſilienſe dicunt, à Vulturum paſtu vocata, ad quam ęgri forſan confugiunt.

[k] Lib. 4. de Thermis.

Citra montes, qui Italiã diuidũt a Germania inter multa ac diuerſi generis balnea, temperatæ qualitatis aliqua habẽtur. Sulphurea autẽ ſunt in Helueticis quædã, quæ a Vulturibus patrio nomine, ut refert [k] Doctiſſimus mihiq; amiciſſimus. Andreas Baccius, cognominantur.

Γυπαιὰ appellantur latibula ſeu ſpeluncæ, fortaſſis quòd Vultures vt ſuo loco diximus, in excelſiſſimis rupibus nidificent. Gaza alibi γυπαιον tigurium & ſpoluncam appellat, ſed fortè ea vox corruptè ſcripta eſt pro γυπάριον.

VSVS IN SACRIS.

Iſidis ſtatua coronata pẽnis Vulturis. [l] Lib.10. de Anim.c.22

AEGYPTII ſuperſtitioſi certè ſacrorum cultores ſtatuam Iſidis, quæ ipſis inſtar omnium, quæ apud Græcos & Romanos fuerunt, dearum erat, Vulturinis plumis coronabant. Eiuſmodi enim volucres Iunoni ſacras putabant, earumq; pennis nõ Iſidis tantùm caput, ſed & faſtigia veſtibulorum ornabãt, ut [l] Aelianus tradit. Quemadmodum nunc viris militaribus mos eſt ornatus gratia in capite aliarum Auium, vt Struthiocameli, Ardeæ, & ſimilium plumas geſtare.

Marti quoque ſacros cenſuit Vultures veterum authoritas, vt ſcribit Pharnutus, quoniam plurimi videantur, vbi ſint πτώματα πολλὰ ἀρηΐφατα.

AVGVRIA.

[a] In quæſt. Rom & in vita Romuli.

VVLTVR Feſto inter volucres præpetes recenſetur: *Aues*, inquit, *volatu auſpicia facientes ſunt Buteo, Sanqualis, Immuſſulus, qui eſt pullus Vulturis, Aquila, & Vulturius*. Erat autem maximi in augurijs apud Romanos vſus. Cuius rei rationem inueſtigans curioſè admodum [a] Plutarchus, ita ſcribit: *Quid eſt, quòd Romani Vulturibus ad auguria maximè vtuntur? An quia etiam Romulo vrbem condenti duodecim apparuêre? Vel quoniam Auium omnium hæc minimè frequens, & conſueta homini eſt? neque enim quiſquam in Vulturis nidum facilè inciderit. Derepente enim & inopinatò aduolant aliunde è longinquo: quò fit, vt eorum aſpectus ſemper aliud ſignificet. An vel hoc etiam ab Hercule didicerunt? ſiquidem omnium maximè ſi vere dicit Herodotus, Vulturibus gaudebat Hercules, qui circa rerum gerendarum principia comparuiſſent, vt qui Vulturem inter cũctas carniuoras Aues iuſtiſſimum exiſtimaret. Primùm enim nullum animal viuum attingit, neque animatum vllum interimit, quod Aquilæ Accipitres, atque nocturnæ Aues faciunt. Sed extinctis tantum corporibus paſcitur. & inter ea etiã ſuo generi parcit. Nunquam enim volucrem aliquam guſtare viſus eſt Vultur, cum Aquilæ & Accipitres cognatas maximè Aues perſequantur & feriant. Atqui iuxta Aeſchylum Auis Auem deuorãs pura eſſe non poteſt. Deinde etiam hominibus ferè non nocet, cum neque fruges conſumat aut vaſtet, neque ſtirpes aut animantes*

mantes mansuetas lædat. Quod si, vt Aegyptij fabulantur, omne genus eorum fœmineum est, & haustu Subsolani flatu concipiunt, vt arbores Fauonio, prorsus firma, certaq; ab eis signa posse colligi probabile est: cum in cæteris Auibus ex libidinis motu, rapinis, fugis & persecutionibus magnam turbationem & inconstantiam oboriri necesse sit. Hactenus ergò Plutarchus. Quod [b] Lucanus quoque tetigit, inquiens.

Vulturis vt primum læuo fundata volatu. Item & Statius:

Non venit augurijs melior quam Vultur.

Veruntamen inauspicatus, maliq; ominis Vulturum visus ferè habitus Romanis fuit; & Aristoteles ac Plinius eorum cõspectum semper in malum retulerũt. Vnde etiam est, quod [c] Plutarchus Vulturem Auem in augurio dicit infelicissimam. Quod adductis, quæ subsequuntur exemplis manifestum euadet, item & ex isto [d] Senecæ:

Hic Vultur, illic luctifer Bubo gemit.

[b] *Lib. 2. de bel. ciuil.* Vultur inauspicati augurij. [c] *In Symb. pythag.* [d] *In Hercule furente.*

Vulturem in ędem Iouis aut Deorum inuolasse, prodigij, maliq; auspicij loco receptum est. [e] Liuius quoq; Vulturem frequenti foro in tabernaculum deuolasse tradit. Et [f] Dion testatur complures Vultures in templo Genij P. R. ac Concordiæ insedisse, eoq; tempore cædes illas, quales olim Sylla in proscriptione visus fuerat, editas fuisse, totamq; Vrbẽ cadaueribus unij letã. P. Crasso, & Q. Scæuola Coss: vt narrat [g] Iulius Obsequens, Vultures Canem mortuum lamantes, occisi & comesi sunt ab alijs Vulturibus. Similiter eodem teste L. Sylla & Q. Pompeio Coss: Stratopedo, vbi senatus haberi solet, Corui Vulturem tundendo rostris occiderunt.

[e] *Lib. 7. de bell. Punic.* [f] *L. 47. Histor. Rom.* [g] *L. de prodig.*

Dario Accipitres visi, duo Vulturũ paria vellicantes, omen fuêre, quod à coniuratis sumpto supplicio haud multò post Persarũ regno potiturus esset. Et hoc quidẽ cõiurationis consciis infaustũ erat, etsi Regi felix fuisse videatur, ad quem Accipitrum auspicium propriè spectabat.

Vultures ab Accipitribus occisi quid portendant.

Vultures prȩterea Aquilarum implumes fœtus occidisse, nidosq; euertisse, ipsosq; a pastu pedibus & rostro abegisse; Tarquinio Superbo exilium, & regni amissionem, quæ mox secuta sunt, portenderunt.

Tarquinij Superbi exilij portẽtũ.

Tradunt insuper ingruentis mali certissimum presagium haberi, si exercitum Vultures insequerentur, imò vbicumq; Auiũ quarumuis, quæ cadaueribus vescuntur, vt sunt Vultures, Corui, Cornices, aliæq; eiusmodi agmen apparuerit, & per aliquot dies ibi permanserint, id futuri excidij signum esse omnes consentiunt, vt [h] Augustinus Niphus testatur. Idem D. [i] Ambrosius affirmat scribens in hæc verba: *Solent Vultures mortem hominis quibusdam signis annunciare. Cum enim lacrymabile bellum acies inter se instruunt, multi Vultures sequuntur agmine & eo significant, quod multa hominum multitudo bello casura sit, futura præda Vulturibus.* Iulius Obsequens pro malo augurio recenset, quòd Vulturum & aliarum Alitum, quibus strages cadauerum pabulo est, ingens vis ad exercitũ aduolarit. Imò Vmbritius haruspex, teste [k] Plinio, biduo triduoue antè eò volare tradit, vbi cadauera futura sunt. Hoc quidem (inquit Niphus) experientia cõstat, & in excidio Troianorũ ita accidisse [l] meminit Aristoteles. Idẽ innuit [m] Plautus, cum de helluonibus quibusdam cænipetis Dynarchi loquitur: *Iam quasi Vulturij triduo prius prædiuinabant, quo die esuriturі sient.* Dion vbi de prodigijs agit, quæ Philippensem pugnam præcessere, *& quod maximè,* inquit, *perniciem eis significauit, ita vt hostes quoque id animaduerterant, multi Vultures, aliæq; Aues quæ cadaueribus pascuntur super solos ipsos* (exercitum scilicet Cassij & Bruti) *volauêre, in eos intuiti sunt, & terribilem clangorem & strepitum ediderunt.* Vnde limitem significaturi Aegyptij Vulturẽ pingunt, vt ex [n] Oro constat, quòd cùm belli conficiendi tempus instat, locum, vbi committenda sit pugna, septem antè diebus, quod maius est, ad eum accedens præfiniat & circũscribat. Præsagium quoque demonstrat, cùm eandem ob causam, tùm etiam quòd ad eam exercitus partem sese conuertere soleat, vbi maior clades futura sit, inde futurũ sibi ex cadaueribus alimentum prouidè cognoscens. Vnde & prisci reges, ut idem Orus & Aelianus tradunt, exploratores mittebant, per quos in utram aciei partem respexissent Vultures, cognoscerent, indeq; vincendosne sese, an victuros fore colligerent. Huius quidem ex Vulturum præsentione augurij rationem scrutari difficillimum censuit Albertus. Ex stellarum occultiore potestate fieri colligeat credere, inquit [o] Cælius Rhodoginus. Apud gẽtes regni Pegu pessimum omen censetur, si Vulturem videant, & propterea custodes foribus adponunt, qui eos eijciant.

[h] *Lib. de Augurijs.* [i] *Lib. 5. Hexam. c. 23.* [k] *L. 10. c. 7.* [l] *In Augur.* [m] *In Truculento.* Bruti, & Cassij exercitum. Vultur pro limite pictus. [n] *L. 1. Hieroglyph.* Præsagiũ cladis. [o] *L. 8. Ant. lect. c. 8.*

Quamuis autem infelicis augurij veteribus plerumq; habitum fuisse conspectum Vulturum supra ex nonnullis diximus, & exemplis probauimus, nihilominus tamen & prospera auguria, maximi sanè momenti & summis tantum Imperatoribus Romanis tribus, nempe Romulo Imperij conditori, Iulio Cæsari primo Imperatori, & Augusto Vrbis, imperijq; restauratori, attulisse legimus. Romulus enim & Remus Vrbem conditurі, cùm de loco per eius eligendo litem inter se ab Auibus intercidi cuperent, diuersa ad augurandum loca ceperũt. Prius Remo in augurio venisse ferunt sex Vultures, cùm duplex numerus se Romulo ostendisset. Sed dicitur a quibusdam verò Remum vidisse, Romulum verò id esse ementitum; se Idcirco accessisset

Romuli & Remi augurium in condenda Vrbe.

Remus, tunc Romulo duodecim apparuiſſe, indeq; manſiſſe morem Romanis ex Vulture augurandi. Quod autem duodecim Vultures auſpicij felicitatem Romulo prænotarint, cum hiſtoriæ multorum teſtantur, tum Q.[p] Ennius his verbis:

[p] In Annalibus.

Certabant vrbem, Romam Remamne vocarent,
Omnibus cura viris vter eſſet Induperator,
Et ſimul ex alto longe pulcherrima præpes
Læua volauit Auis, ſimul aureus exoritur ſol:
Cedunt ter quatuor de cælo corpora ſancta
Auium præpetibus ſeſe pulchriſq; locis dant.

Idem quoque augurium [q] Baptiſta Mantuanus hiſce verſibus expreſſit:

[q] Lib.1. Agelarior.

Martigenæ fratres facturi nomina Romæ,
Conſuluiſſe Deos gentis de more feruntur,
Templaq; metati ter ſex vidiſſe volucres
Carniuoras, oculis ſolitas occurrere rarò,
Mole graui tardas, prolem ſine patre ferentes,
Longaq; tradentes in ſeram ſæcula mortem,
Nomen aui Vultur, nidi cui tertia ſemper
Pars perit, & natis fœtat contenta duobus.
Rupibus in ſummis parit, & præſaga futuræ
Cædis adit tepido ſpargendas ſanguine terras.
Ille ſacer numerus portendere creditur annos
Vrbis.

Quæ omnia fortaſſe Poëta hic ex Terentio [r] Varrone tranſtulerit, qui vt refert [s] Petrus Crinitus, fuiſſe Romæ Vectium in augurandi diſciplina nobiliſſimum ſcribit, eumq; affirmaſſe futurum Romani imperij terminum poſt M. CC annos; ſi modo, inquit, verum foret, quod in annalibus hiſtorijsq; Romanis tradatur de duodecim Vulturibus, quos Poeta Ennius corpora ſancta appellat. Sic autem Varro: ſi verum eſt, quod de Romuli augurio traditũ in condenda Vrbe, deq; XII. Vulturibus, ad M. CC. annos Romanus populus perueniet, cùm CXX. ann. incolumis præteriſſet. Qua in re factum eſt quidem iudicium, ex numero alitũ, vt ſinguli Vultures centenos annos portenderent. Cenſorinus verò in perquirendis veterum monumentis vir diligens, & qui M. anno ab vrbe condita vixit, minimè ad ſuum iudicium pertinere aſſeruit, hoc ipſum diiudicare, ne in re parum comperta minus prudenter poſteritati faceret impoſturam, quod his ferè hominibus accidit, qui maiore ſtudio, quàm conſilio fortunæ aleam penſant, temporumq; varietatem conſiderant. Cæterum tali ſẽtẽtiæ Vectij videtur annorum numerus conuenire, Siquidem CC annis poſt Cenſorinum adiectis, imperátibus Conſtantijs, Romana illa dignitas conſumpta eſt, quæ Italiæ fines egreſſa, Byſantium ſe recepit: Nam ingruentibus in Italiam Hunnis, Vandaliſq; & Gotthis maximè ſub Athalarico, qui Vrbem ante Genſericum annis XLIIII. inuaſerat Imperatore Romano incolumi, etſi nõ extinctum planè, attritum tamen valdè Imperium fuit, & Stiliconis Ducis contra Athalaricum victoria vtcunque conſeruatum, cuius [t] Claudianus meminit hiſce verſibus:

[r] L. Antiq.
[s] Lib.16. de honeſ. diſcipli. cap.5.
[t] Lib.14.

Sed malus interpres rerum metus omne trahebat
Augurium peiore via, truncataq; membra
Nutricemq; Lupam Romæ, regnoq; minari
Tunc reputant annos, interceptoſq; volatu
Vulturis, incidunt properatis ſæcula metis.

Omnem verò maieſtatem ſimul cum nomine tum amiſit, & prorſus peſſum ijt Imperiũ, cùm vt ſcribit [u] Paulus Diaconus in his, quæ Eutropio addidit, & vt Oroſius quoque teſtatur, Adouacer cum fortiſſima Herulorum manu Italiam irrupit, cuius nuncij terrore perculſus Auguſtulus purpuram ſponte depoſuit. Ita conditæ Vrbis anno milleſimo ducenteſimo vigeſimo nono Occidentis Imperium finitum eſt, anno ab incarnatione verbi quadringẽteſimo quinto. In augurium hoc inuectus [x] Prudentius, illuſq; falſitatem arguens hunc in modum canit:

[u] Lib.16.
[x] In Romano.

Cur Vultur cẽtum annos ſignificarit.

Antiquitatem Romuli, & Mauortiam
Lupam renarras primum, & omen Vulturum:
Si res nouellas reſpuis, ne tam recens
Vix mille faſtis implet hanc ætatulam
Curſus dierum conditore ab augure &c.

Cæterùm quòd Vultur vnus annos centum ſignificaſſe exiſtimetur in auſpicio Romuli, inde forſitan ſumptum eſt, quòd vita ſingulorum cẽteſimum ferè annum attingere putatur. Quanquam

quam Aegyptij Vulture picto annum vnum duntaxat significant, quod annum totũ hæc ales in conceptu, in partu, in incubatu ouorũ & pullorum educatione cõsumat. Fausti huius quod Romulo apparuit, auspicij [y] Aelian. meminit his verbis: *Romulus in Palatino colle ex duodecim Vulturibus optima auguria egit. Nam ex Auium numero cõmutatione in totidem homines facta, principes totidem Romanos, quot Aues perspexisset, virgis antecedere iussit.* Sunt qui Romulum in memoriã duodecim eorum Vulturum, duodecim etiam lictores constituisse scribunt, quamuis nec desint qui ex duodecim populorum Hetruriæ numero factos tradant.

Vultur anni imago, & cur.
[y] *Lib.10.de Ani.c.22.*

Duodecim Vultures item C. Iulio Cæsari in consulem cũ Q. Pædio inaugurato, dum Consulari pompa ad sacrificandum Vrbem ingrederetur, oblati sunt, vt [z] Appianus refert.

Simile demùm augurium Augusto Cæsari post illos soli datum est. Hic enim, vt tradit Iulius Obsequens, quum in campum Martium exercitum deduceret, sex Vultures apparuerunt. Conscendenti deinde rostra, creato Consuli, iterum sex Vultures conspecti, veluti Romuli auspicijs nouam vrbem condituro signum dederunt. Et [a] Suetonius: *Octauio,* inquit, *Augusto primo consulatu auguria capienti, duodecim se Vultures, vt Romulo ostenderunt.* Author item est Dion post Cæsaris cædem Octauio in campum Martium descẽdenti Vultures sex augurium fecisse, mox verò apud milites concionanti duodecim: vnde est ab eo coniectatum se Romuli monarchico principatu constanter potiturum. Sed illud inter hæc obseruatione dignum videtur, inquit Pierius, ter hanc annorum M. CC. supputationem tribus maximis imperijs, æquo propemodum temporis sui curriculo, insignes admodum rerum mutationes adduxisse. Primam a Romulo ad Gensericum, siue quis ad Audoacrem, qui etiam de Vrbis nomine abolendo, ac Audoacria vocanda cogitauit: secundam ab Octauiano Augusto ad Fredericos, tertiam Cõstantinopolitanam a Fl. Constantino ad Constantinum eum, qui oppressus ab Othomanno Turcarum duce, vitam cum imperio finiuit.

Vultures duodecim Cæsari qñ apparuerunt.
[z] *Lib. 3. de bel. ciuil.*
Augusto quo duodecim Vultures visi.
[a] *In Aug.*

MORALIA.

DIVVS [a] Basilius scitam admodum inuidorum cum Vulturibus comparationem instituens, à tam turpi vitio nos deterrere conatur, in hunc modum: *Sicut Vultures per multa quidẽ prata, multa etiã amœna & odorata circũuolitãtes ad tabida, & fæculenta loca feruntur, sic & inuidi ad vitæ splendorem, ac rerũ benè gestarum magnitudinem minimè quidem respiciunt, manca vero, & fragilia, & si quid erratum (vt quandoq. rebus accidit humanis) tantum obseruant, hæc diuulgant, & per hæc tantum homines cognosci volunt.* Et [b] S. Isidorus Pelusiota, *omnis vir iustus* inquit, *sibi esse videtur. Etenim ad ea quidem quæ alij rectè, atque uirtute gerunt, cæcutit: eorum autem vitia perspicit non secus videlicet ac Vultures prata persæpe atque hortos prætereuntes, cadauera volatu petunt.* Hisce non absimilia [c] Plutarchus scribit in hæc verba: *Inimicus, si quid delinquas, inhæret affixus, scrutaturq́, & profectò Vulturum exprimere videtur mores. Hi quippe tabida tantùm consectantur cadauera, nam pura beneq́; habentia ne sentiunt quidem. Consimiliter inimicum vitæ modo labes mouet, ægra illũ excitant ac quæ computruerunt.* Vulturibus similes sunt inuidi, qui ad fœtida duntaxat cadauera descendunt, & partibus tetris, corruptisq́; vescuntur, bonas integrasq́; abominantes. Gaudet Vultur bellis ac cædibus ob cadauerum pastum, quem inde consequitur, adeo vt exercitus per lõgissima etiam spacia sequatur. Quos potius his comparare liceat, quam eos, qui seditiones vrbium affectãt, & principum exercitus sequuntur, vt quorum prosperitati molesti esse nõ poterant, fortiorem viribus confractos expolient. Et qui veluti dicit Adamantius alienæ morti incumbunt, qui arte fraudeue testamenta subijciunt, veluti mortuorum cadaueribus inhiantes, propterea quòd his Auibus semper mortuorũ, ait, corpora cibus sunt. Ea verò de causa propbanæ sunt in [d] sacris literis, ac inter immundas Aues recẽsentur. *Non manducabis,* inquit lex, *hæc quia immunda sunt, Aquilam & Vulturem* &c. quod, vt ait Hesychius Hierosolymitanus, per eos homines intelligantur, quos oblectant rixæ stragesq́;, quippe qui viscera miserorum & atrum sanguinẽ depascuntur, cum minimè oporteat hominem contemplatione diuinæ deditum ex casibus aduersis aliorum nutriri aut lætari. Quare [e] Baptista Mantuanus, ubi in descriptione tartarorum lictores eius loci Vulturibus similes facit:

—— Lector volat agmine magno
Vulturis ora gerens, vestigia prima leonis
Vltima bellatoris equi.

[a] *Homil 11 de inuidia.*
Inuidi Vulturibus cõparati.
[b] *L.3. Epis. 237.*
[c] *Lib. de vtilitate.*
Inimici vulturũ æmulatores.
Seditiosi Vulturibus comparati.
Hæredipetæ.
[d] *Leuit.7.*
[e] *L. 4. Alphonsi.*

Id autem quod de Vulturum spontanea & sine maris auxilio ex uento Zephyro conceptione fertur, ab Ortodoxis doctoribus aptissimè ad mirandum ac salutiferum Virginis partum ad-

[f] *In Hexa. Homil 8.*

Partus ſalutiferus Vulturibus aſſimilatus.

[g] *Lib 5. Hexam. c. 22.*

[h] *Lib. 1. cõtra Celſum.*

ſtruendum traducitur. [f] Baſilius Magnus ex hoc omnibus animaduerſum cupit, vt cùm nonnulli ſint, qui humanæ Chriſti natiuitatis arcanum irrideant, quaſi verò fines cancelloſq́ naturæ egrediatur, Virginem parere, integra nihilominus, & intemerata perſiſtente virginitate, ipſi Deum exempla pleraq; iam indè ab initio præmiſiſſe aſpiciant, atque in ipſa natura rerum ſemina quædam conſperſiſſe, vnde poſſet vnuſquiſque, vbi quod alta mente conceperat, effeciſſet, talibus mirabilibus fidem adhibere, atque ita ijs occurrere voluiſſe, quorum ſtuporine dicam, an peruerſitati nihil quicquam aliud perſuadere queas, quàm quòd vel manibus attingunt, vel oculis aſſequuntur. Hinc miratur D. [g] Ambroſius neminem, qui ſe ſubuentaneo Vulturis conceptu aliquid audierit, rerum naturalium ſcriptoribus refragari; cùm verò Virginẽ numine diuino afflatam peperiſſe ſentiãt, tum riſum inceptare. Tangit hoc idem [h] Adamantius, vbi Celſo reſpondet, qui duplex (Almæ) ſignificatum ex Hebræorum interpretatione obijcit. Sed enim de intacta Virgine, non autem de adoleſcentula (quod Theodotion Epheſius & Aquila Ponticus intelligendum fruſtra conantur perſuadere) prophetatum eſt, priuſquam in Babylonia fieret populi tranſmigratio, hoc eſt, antequam Medi & Perſæ principatum inuaderent. Reddita autem ſunt hæc in ſermonem Græcum ab ipſis Iudæis, nempè ſeptuaginta interpretibus, qui Ptolomæi Lagi iuſſu (tũc enim Macedonibus parebant) libros ſacros vnanimi prorſus conſenſu, eademq; ſententia ita tranſtulerunt, atque ſi ab vno tantùm traductiones omnium emanaſſent, multò ante tempora aduentus Domini noſtri, imò antequam Romani Iudæos in poteſtatẽ redigiſſent, adeò ut nulla ſuſpicio relinquatur, inquit, Irinæus, ne fortè nobis morem gerentes Iudæi, hæc ita ſint interpretati. Qui quidem ſi agnouiſſent nos futuros, & his teſtimonijs vſuros, quæ eorum ſcriptis ſunt, nunquam & hæc & reliqua Prophetarum monumenta comburere dubitaſſent. Plurimùm uerò indignatur Adamãtius antiquiſſimus ille Eccleſiæ Doctor, pleroſq́ adhibere fidem hiſtoricis philoſophiſq;, qui hæc de Vulture & aliquot alijs animantibus, quod ſine maris cõiunctione cõcipiunt, indubitatò tradunt, negare tamen Deum, qui hæc in alijs animantibus facit, in hominibus idem poſſe perficere, ubi adhibuerit. Et Græcorum pleriq; tradunt homines primùm ex limo procreatos: nos non credemus ex dimidia humanæ ſubſtantiæ parte iuſſu Dei, imò eo de ſe ita ſtatuente, fieri potuiſſe, ut Ieſus ex eo filius naſceretur? Eſto igitur Vultur documẽto nobis, ne myſterium illud ſacroſanctum, unde uera ſalus, ueraq́ felicitas nobis obtigit, fabuloſum fuiſſe uel minimum quidem ſuſpicari unquam in animum inducamus.

Beatus Iob, teſte Iacobo de Vitriaco, de reproba Synagoga dixit: *Semitam ignorauit Auis, nec intuitus eſt eam oculus Vulturis* Nam, ut ait D. Gregorius, Auis nomine ille ſignificatur, qui corpus carneum, quod accepit, aſcendendo ad æthera liberauit. Iudæa autem ſemitam ignorauit Auis, quia humilitatis Chriſti uias, quibus nos in altum ſubleuamur, conſiderare uoluit, nec eſt intuita oculos Vulturis, id eſt, Chriſti: Diuus Gregorius enim redemptorem noſtrum Vulturis appellatione ſignari dixit, qui manens in altitudine deitatis ſuæ, quaſi quodam uolatu ſublimi cadauer noſtrę mortalitatis cõſpexit in infimis, & ſe de cæleſtibus ad ima demiſit, & dum animal mortuum petijt, mortem apud nos inuenit. Huius Vulturis oculus fuit intentio noſtræ reparationis. Populus ergo Iudaicus Vulturem quidem conſpexit, ſed oculos Vulturis nõ aſpexit, unde & prædicatores repulit. Ad eundem locum ſic ſcribit D. [l] Hieronymus: *Poſſunt hic duo populi intelligi non abſurde, id eſt, Iudæorum & gentium. Carnalis ergo Iudæa fidem in Chriſto nõ habens: ſed potius legis operibus viuens, eundem Chriſtum pro nobis factum ſemitam ſiue viam, qua reditur ad patriam, vt incredulus ignorauit, propter elationem ſuam, qua ſe putabat legis operibus poſſe iuſtificari. Auis dicta eſt, leuis vtiq; & vaga, atque in ipſis operibus legis inſtabilis. Vulturi verò gentium populus ideò aſſimilari videtur, quoniam per errores mortuorum hominum diſcurrebat, & rebus mortuis paſcebatur. Hi ergo Chriſtum legis litera obtectum & terram repromiſſionis per Chriſtũ futuram, opacitatis ſignificationum umbraculis non poterunt omnino perſpicere.* In illa verò D. [k] Matthæi verba: *Vbicunq́ fuerit corpus, illuc congregabuntur & Aquilæ. De exemplo,* inquit, *naturali, quod quotidiè cernimus, Chriſti inſtruimur ſacramento. Aquilæ & Vultures etiam trans maria dicuntur ſentire cadauera, & ad eſcam huiuſmodi congregari. Si ergo irrationabiles volucres naturali ſenſu tantis terrarum ſpatijs, & maris fluctibus ſeparatæ paruum cadauer ſentiunt, vbi iaceat: quanto magis nos & omnis multitudo credentium debet feſtinare ad eum, cuius fulgur exit ab Oriente, & patet vſque ad Occidentem? Poſſumus autem corpus, id eſt, πτῶμα, quod ſignificantiùs latinè ſignificat cadauer, ab eo quod per mortem cadat, paſſionem Chriſti intelligere, ad quam prouocamur, vt vbicunq́ in ſcripturis legitur, congregemur, & per illam venire poſſimus ad verbum Dei* &c.

[l] *Comm. in Iob. c. 28.*

[k] *Cap. 24.*

VSVS

VSVS IN MEDICINA.

VANTVS verò in medicina vſus ſit Vulturis inſignis ille D.[a] Hieronymi locus vel ſolus manifeſtiſſimè docet, vbi in hũc modum ſcribit. *Nõ omnes animantes à Deo nobis datæ ſunt ad comedendum, ſed ad reliquos varios vſus. Nõ enim Vipera, non Ceti, non Hyena, non Vrſus, non Vulpes, non Noctua ad veſcendum data ſunt, ſed eorum caro, ſperma, fel, partes ſimilares, hepar, pulmo, ſanguis in medicina parata ſunt. At quid dicam de Vulture? Volucris eſt minimè ſapida, minimè eſcatilis, at ſi medicorum volumina legeris, videbis tot curationes eſſe in Vulture, quot ſunt membra.* Quòd quidẽ tanti viri encomium Vulturi veriſſimè conuenire liquidò cõſtabit, ſi plurimis, iiſq́; grauiſſimorum virorum authoritatibus id comprobauerimus, è quibus tam à toto Vulture, quam ab omnibus ferè eius partibus, quas ſingulas percurremus, præclara ſumi medicamẽta clarũ euadet. Operoſum in primis eſt, ac longum, quòd ex integro Vulture paratur, ab[b] Aëtio præſcriptum. Curat elephantiaſim, abſceſſus, condylomata, ſtrumas, corporis eminentias, ſteatomata, paronychias, bronchocelas, & omnes malignas eminentias quacunque corporis parte, atque multo, vt ipſe ait, experimento cognitum eſt. Huius talis eſt apparatus. *Vulturem viuum accipito, eumq́; in vini dulcis aut ſapæ ſextarijs nouem, aut ſex ſuffocato, aut Vulturinum Gallum* (ita latina tranſlatio habet, ſed pullum non gallum fortè legendum exiſtimem) *eodem modo tractato, & à veſpere vſque ad matutinum tempus ad vitis ligna coquito. Cæterùm ægrum tenui victu ennutrito, ſæpe etiam inediam perferre iubeto, & per ſubſcriptum medicamentum purgato, perq́; dies ſeptem ex marina aqua lauato. Poſtquam verò Vultur coctus fuerit & excolatus, oſſa ipſius contrita cum ægri ſudore, præſertim qui à ſole prolectus eſt, Cani edenda proijcito, maſſas verò ſeptem inde formatas Cani dato: Vulturem autem ipſum per triduum à veſpere vſque ad matutinum tempus, ne ab aurora conſpiciatur, coquito, atque id ſimiliter tertia die facito, probeq́; contectum omni die manè in domo tenebricoſa reponito. Atque vbi tandem ita percoctum ac excolatum habueris, ad iuſculum in nocte, minimè verò in die ſequentia addito, ſalis foſſilis marini in petris condẽſati trientem* (alij vnciam vnam habent) *atramẽti ſutorij ſeu chalcanthi* (galbani habet alia lectio) *opoponacis, vtriuſque ſextantem, colophoniæ picis vtriuſque quadrantem, euphorbij, caſtorij, ſanguinis capræ, ammoniaci thymiamatis, cuiuſque trientem, foliorum ſemperuiui numero ſeptem, catanancæ herbæ ſcrupulos tres, amianti ſcrupulum vnum, polypodij herbæ, quæ per contrariam affectionem lunæ deſinẽte auxiliatur, lapidis gagatæ, cedriæ, ſingulorum quadrantem, bituminis Iudaici ſextarium vnum, artemiſiæ herbæ, camemeli herbæ, cuiuſque ſextantem. Hæc omnia cum iuſculo, vt dictum eſt apparato, probè trita & comminuta vnito. Cæterùm Vulturem primum vnà cum pennis vſque ad pedes excoriato, atque ita in ſapam coniectum ſuffocato. Pellem autem ipſam cum myrrha conditam, & in fumum ſuſpenſam exiccari ſinito, pedes verò in oleo coquito, & cum oleo podagricos per Vulturis etiam pennam illinito. Neruos verò ad pedes podagrici pro amuleto appendito, & ab affectione eum liberabis. Porrò purgantiũ, cuius mentionem feci, hoc eſto: Aloës vnciæ dimidium gari, aceti, parem mẽſuram vnito, & octauam ſextarij partem bibendam præbeto.* Aliud eodem loco idem author ex Vulturino capite integro, alijſque quamplurimis ſimplicibus admixtis componit ad elephantiaſim, ad carcinomata, ad podagram, ad articulorum morbum, ad ſtrumas, ad condylomata, & ad conuulſiones, quod tale eſt. *Vulturis*, inquit, *cerebrum vnà cum capitis oſſiculis & plumis ac carnibus capitis accipito, & in vino dulci coquito, atque excolata quidem illa proijcito, cum iuſculo verò ipſo euphorbij, croci, atramenti Indici, piperis albi, caſtorij, Zinziberis cuiuſque ſextantem coquito, & foliorum rubi, ſeminis Satyrij, picis cuiuſque dodrantem. Succi mandragoræ, cedriæ cuiuſque vnciam vnam, fel tauri aut capræ integrum, vermes ex lignis putreſcentibus & marcidis numero tres addito. Hæc omnia in vini dulcis ſextarijs nouem ſimul coquito. Hic*, inquit, *iuramento adſtrictus accepi, ne cuiquam reuelarem. Hic apparatus ad illinitionem in nouem dies ſufficit, & eminentias ipſas exterit. Cæterùm cum penna Vulturis etiam illinatur.*

[a] *Lib. 2. aduerſus Iouinianum.*

[b] *Lib. 13. c. 124.*

Nunc ad reliquarum partium facultates examinandas pergamus, & primùm quidem interiorum, à cerebro incipientes. De hoc[c] Galenus: *Ad dolorem capitis ſedandum, cerebrum Vulturis terens vnge caput & tempora.* Item Plinius: *cerebrum Vulturis ſi commiſceas cum oleo cedrino, & inde nares frequẽter tangas, capitis dolorem aufert.* Quod ipſum ferè alijs verbis,[d] Marcellus refert, dum inquit: *Vulturis cerebro paululum cedriæ ſi immiſcueris, & nares inde intrinſecus, caputq́; perfricueris, omnes capitis dolores ſtatim minues.*[e] Aretæus id ad morbum Herculeum commendat, dicens; *Fama eſt Vulturis cerebrum in cibo ſumptum, morbum comitialem diſcutere, cuius ego periculum non feci.* Kiranides verò: *Si Vulturis cerebro*, inquit, *mulieris venter & viri liniantur, ſterilitas inducitur.*[f] Albertus tradit in cerebro Vulturis quandoq; reperiri lapidem, qui Quãdros dicatur, valere contra omnem noxam, ac producere lac in mammillis.

Crebri vſus.

[c] *Lib 9. Eupor. cap 91.*

[d] *Lib. 1.*

[e] *L. 7. c. 4.*

[f] *Lib. 2. de lap. precioſ. cap. 15.*

Quandros lapis.

Pulmoni etiam ſuæ tribuuntur dotes, quas nonnullas Plinius recenſet: *Pulmonis*, inquit, *Vul-*

Pulmonis vſus.

turini

turini partes dextra Venerem concitant viris alligata Gruis pelle. Item alibi: *Sanguinem reijcientibus pulmo Vulturinus vitigineis lignis combuſtus, adiecto flore mali Punici ex parte dimidia medetur*. Obſcurus quidam recentior aduerſus epilepſiam commendat pulmonẽ & cor Vulturis arida trita & potata.

Cor. Pectus.

Sunt enim & cordi ſuæ vires ſalutares, de quo item Plinius. *Cor pulli Vulturini adalligatum aduerſus comitialem morbum prædicatur quidam pectus eius bibendum cenſent, & in cerrino calice.* Alexãder Benedictus. Ex poſterioribus nonnulli de Vulturino corde ſcribunt, ſi in corio lupi adalligetur, tœdium Veneris afferre.

Iecur.

Iecur quoq; ad medicamenta aptum eſſe Plinius his verbis teſtatur: *Iecur Vulturis tritum cum ſuo ſanguine ter ſeptenis diebus potum, aduerſus comitialem morbum prædicatur.* Variant nonnihil à Plinio Sextus & Aeſculapius, qui pro ter ſeptenis diebus ſolummodo *ſeptem* ponunt; Et Galenus luſcioſum veſci beta iubet, Vulturis iecore aſſato, eiuſq; felle illiniri. Serenus ad iecoris dolorem, Vulturis iecur commendat. Sed & ex iecoris magnitudine id agnoſci nobis tradit[g] Io: Baptiſta Porta, vbi alia etiam animantium iecinora magna ad illius viſceris dolores valere tradit, nec non ad oculorum vitia, quoniã Vultur acutiſſimè, vt diximus, videat. Idem Serenus iecur (pro quo Plinius habet cor) exectum de Vulture geſtari iubet ceu prophylacticum aduerſus ſerpentium morſus.

[g] *L.3. Phytogn.c.38.*

Vẽtriculus.

Ventriculus Plinio teſte, neruis utilis.

Fel.

Fel quoque oculis præcipuè prodeſſe tradunt plurimi authores. Ex hoc Q. Serenus medicamentum parare docet ad ſuffuſos oculos:

Si tenebras oculis obducit pigra ſenectus,
Expreſſa marathro gutta cum melle liquenti
Detergere malum poterit, vel Vulturis atri
Fella, chelidonia fuerint queis gramina mixta,
Hæc etiam annoſis poterunt ſuccurrere morbis.

Idem ad morbum caducum commendat alibi: cùm ait:

——Comitiali
Prodeſt cum veteri Baccho fel Vulturis ampli:
Sed cochlear plenum guſtu tibi ſufficit uno.

Similiter Marcellus: *Fellis Gallinacei vel Vulturini, quod longè magis prodeſt, ſcrupulũ, & mellis optimi unciam, benè trita coniunges, atque in pyxide cuprea habebis, & opportune ad inungendum uteris. Hoc nihil potentiùs caliginem releuat.* Et[h] Plinius: *Nubecula & ſuffuſiones caligationesq; oculorum inunguntur Aquilæ felle, quam diximus pullos ad contuendum ſolem experiri, cum melle Attico. Eadem vis & in Vulturino felle eſt cũ porri ſucco & melle exiguo.* Sed meliùs hic habẽt aliqui authores marubij, pro porri, & facilè Plinius praſon, id eſt, porrum, pro praſio, id eſt, marrubio, Græcarum uocum ſimilitudine deceptus, accipere potuit. Hoc ex[i] Galeno intelligere licet, qui hoc medicamentum etiam approbat: *Omnem*, inquiens, *oculorum obſcuritatem, incipiẽtemq; ſuffuſionem curat fel Vulturis cum marrubij ſucco & melle Attico; cuius ſi nulla ſit copia, tenero ac molli utere: eſto autem ſucci marrubij, tum mellis dupla ad ipſum fel portio.*

[h] *L.29.c.6.*

Plinius correctus.

[i] *Lib. Eupori.ſt.1.c.44.*

Renes.

Renes verò Vulturini, authore Marcello, aridi in melle triti, uel decocti, tonſillis mirum remediũ præſtant, ſi pro emplaſtro apponantur. Ego tamẽ nunquã renes in Auibus obſeruaui.

Excrementa.

Excrementa etiam huius Auis in uſum medicum ueniunt, adeo ut nihil in ea tam abiectum ſit, quòd non aliquam utilitatem adferat. Etenim ut author eſt grauiſſimus Dioſcorides, Vulturini fimi nidore partus excuti produntur. Quintus quoq; Sammoticus Serenus ait:

Vt pariat ſtercus ſupponunt Vulturis atri.

Pennæ.

Illam enim, quam ei natura dedit, pariendi facilitatem in mulieres etiam deriuat, fimi ſui ope nec non pennarum, quæ item ipſi excrementa ſunt, ut homini pili, de quibus ita Plinius: *Penna Vulturina ſubiecta pedibus, adiuuat parturientes*, uel, ut alijs uerbis Sextus Platonicus: *efficit vt ſine labore partum edant*. Ornithologus narrat quendam ſibi notum in ſua Heluetia (nimium fortaſſe credulum) tantum Vulturinæ pennæ ad partum educendum tribuiſſe, ut niſi tempeſtiuè auferatur, uteri etiam detrahendi periculum ſit, ſeſe tamen nimium huiuſmodi remedijs tribuere ſubiungit. Præclarum uerò in primis illud eſt elogium, quo ut Aeſculapium, Sextum Philoſophum, & Serenum prætereamus, tùm tota Auis, tum in primis pennæ eius a[k] Plinio decorantur. *Ex volucribus*, inquiens, *in auxilio contrà ſerpentes primum Vultur eſt. Annotandum quoque minus virium eſſe nigris. Pennarum ex his, nidore, ſi vrantur, fugari eas dicunt.* Et Aelianus ſuffitis Vulturum pennis ex cauis ſuis elici tradit. Kiranides ſuffitu lethargum & ſuffocationem uteri & phrenitidem ſanari affirmat.

[k] *L.28.c.4.*

Adeps.

Adeps quoque Vulturinus inſignes dotes habere legitur. Rhaſis diſſoluendi uim, cum Aſini ſyluestris adipe parem ei tribuit. Et Plinius: *Adeps*, inquit, *Vulturinus cum ventre areſactus, contritusq;*

tritusq́, cum adipe suillo inueterato neruorum dolores tollit, & nodis medetur. Eiusdem facultatem, vtendiq́, modum Serenus docet:

Si vero occultus neruos dolor vrget inertes
Vulturis excisos adipes, rutamq́, remitte,
Aut ceram, & talis recreabis languida fotu.

Et Marcellus Empiricus tradit neruis & arthritidi adipem Vulturinum cum felle eiusdem, & axungia vetere ac melle malagmatis more appositum mederi.

Ossa. Nec minori facultate reliquæ huius volucris partes, eæq; similares prǽditæ traduntur, videlicet ossa, nerui, pellis &c. In primis ossa combusta, trita, inspersa sanare omne vlcus, & contra dolorem prodesse cum vino Kiranides asserit. Plinius verò & Marcellus ossa capitis pulli Vulturis filo purpureo ad cubitum suspēsa cephalgiam sanare & veterem scotomiam, vt & idem Kiranides repetit, scriptum reliquerunt. His consentit [l] Galenus, vbi ait: *Aquilæ capitis os simile simili, vt dextrum latus dextro appende, perinde & Vulturis*: quod ad hemicraniam curandam summè facere tradit.

[l] 3. Eup. 34.

Crus. Vulturis crus, inquit Rasis, si ablata carne suspendatur supra crus excoriatum, auferetur dolor, & sanabitur.

Pellis. Pellis Vulturina, ac præsertim quæ pectus tegit, tenerrimo molliculárum plumularum vellere obsita, his qui ægrè coquunt, vt Alexander Benedictus, alijq, complures testantur, plurimùm conducit. Huic rei cùm inter cæteros non solùm locupletissimū præbeat testimonium, sed pulchram admodum suam de hac pelle obseruationem addat medicus doctissimus [m] Leuinus Lemnius, non pigebit cùm ob sermonis tersi elegantiam, tùm ob rei alijs intactæ cognitionem eius verba huc ascribere. *Quum multa sint, quæ foris admota ventriculo robur adferant, ac concoctioni adminiculentur, tum nihil magis præsentaneum, aut efficacius, quàm Vulturis tegmen, vel detracta pellis, cæterarum pellium modo subacta ac concussione complanata. Quum autem eius sit conditionis ac naturæ hæc Auis, vt omnia auidè appetat, & inoffensè consumat, tegmini eius ea vis insita est, vt ventriculum humanum fulciat, ac fastidioso, nauseantiq́, stomacho vires appetendi & concoquendi cibi conferat, quin & alui profluuium cohibet, & vomitum compescit, sed diuerso modo ventriculo applicatum. Hoc enim experimento comprobatum habeo, vt si quis tegmē è corpore alitis exemptum, arteq́, pelliceа concinnè elaboratum, subactumq́, flaccido ac languenti ventriculo admoueat, fluxum sistere, ac leuitati intestinorum auxiliari præsertim si eo situ applicetur, vt plumosa pilorum congeries deorsum spectet. quemadmodum in suffultis vestibus, secundo, vt ita dicam, flumine, pelles palma demulceri solent. Confortat enim, fouetq́, calorifica vi, & astringendi ratione facultates seu potentias naturales, quibus alimenta attrahi contingit, retineri, concoqui, & expelli tres quoque ventriculi neruosas tunicas & totidem fibras corroborat, vtq́, suo officio fungantur, efficit. Cæterorum tegmen id contrario aduersoq́, situ collocatum piloso acumine sursum exporrecto, atque in sublime nitente, vomitum compescit, deorsum detractis stomachi musculis, quibus cibum amplectitur ac retinet.* Quæ res cùm ita se habeat, itaq; mirari subit, quod a [n] Plinio scriptum est; *pennam Vulturis, si dentes cum ea scalpantur, acidum anhelitum facere*: quod ei facultati quam paulò antè pelli attribuimus, maximè videtur repugnare. Corroborari enim stomachum in caloris natiui augmento consistit, vt acidus anhelitus non nisi à vētriculo debili proficiscitur, qui cibum coquere quidem aggrediatur, at cœptū opus perficere exactè nequeat. Aut dicēdum est, aliam pennis, aliam pelli inesse vim, quod tamen præter rationem videtur, cùm pelles Vulturinæ stomacho, non nisi tenellis illis plumulis fultæ admoueri soleant, si vtilitas ab illis expectanda est. Vt vt sit, res tanti non est, cui diutius inhærendum putem. Alijs, quibus lubebit, eam discussuris, liberum iudicium relinquo.

[m] Lib. 4. de Occult. nat. mirac. c. 26.

[n] L. 30. c. 4.

Neruus. Ex neruis [o] Alexander Trallianus medicamentum podagricū præscribit huiusmodi: *neruos Vulturis ex cruribus ac summis pedibus collectos ad talos ægri allegato, curās, vt neruos dextri pedis Vulturis dextro ægri pedi alliges, & sinistros sinistro. Similiter etiā cubitorū, manuū, & humerorū neruos, alasq́.*

[o] Lib. 12.

Sanguis. De sanguine demum Vulturino vnicū vnicus Plinius tradit (adeò omnia huius Auis vtilia sunt ad medicinam) & leprosis prodesse: Vulturinus sanguis cum Chamæleonis albi, quem herbam esse diximus, radice, & cedria tritus, contectusq, brassica lepras sanat. Rem admirandam de Vulturis sanguine tradunt quidam penes quos fides esto, Anguillas videlicet defectu aquæ mortuas, si corpore integro existente ponantur sub fimo in aceto, & addatur de eo sanguine, post paucos dies, omnes recuperare vitam.

VSVS IN EXTERNIS.

Tibiæ ex oſſibus Vulturum & Aquilarum. Pennarum vſus.

DE vſu, quem Vultur in bello & pace præbet, nunc dicendum. Ad prælia cum tympanis tibias ferunt Scythæ Anthropophagi, Malenchleni, atque Arimaſpi ex Aquilarum & Vulturum oſſibus, vt author eſt Pollux.

Paſtores in montanis Cretæ Vulturibus inſidiantur, cùm quia Agnos ſuos, & Hædos rapiunt, (ſunt enim illic frequentiſſimi) tùm vt pennas eorum, quas incolæ ſagittis inſerunt pro alis, diuendant.

Pellis.

Pelles quoque pellionibus tradunt, & non modicum ex hiſce quæſtum faciunt. Præcipuus earum vſus eſt apud Turcas, præſertim apud magnates, vti & apud Gallos, qui eis tunicis talaribus, & pallijs, rhenonibusq; ſubdere, totamq; anteriorem ventris regionem armare ſolent, ſi eo modo, quo pelles ſubigi & elaborari arte pellicea ſolent, parentur. Quare ſat magno venire author eſt [a] Petrus Bellonius.

[a] Lib. 2. de Ambæ. 2.

Pennæ. Rete pinnatum.

Gratius in eo, quod de venatione fecit, carmine, deſcribens retis genus, quod pinnatum vocant, eò quòd pennæ ei ad terrendas feras attexantur, ſic inquit:

Sunt quibus immundo decerptæ Vulture plumæ,
Inſtrumentum operis fuit, & non parua facultas
Tantum inter niues iungantur vellera Cycni.

Et mox:

—— Ab Vulture dirus auaro
Turbat odor ſyluas, meliusq; alterna valet res.

Vulturis etiam pennæ literis exarandis idoneæ ſunt.

Oſſiũ vſus ad candelabra.

Ex oſſibus Vulturis, ſeu ex cruribus apud quoſdam vſus eſt conficiendi candelabra, cùm credant hæc ipſa innata quadam ui uenenum, quod in menſam adfertur, explorare, imò id ſibi tanquam magnes ferrum, attrahere.

Vultures pro ſepulchro. Canes ſepulchrales dicti. [b] Lib. 1. [c] Lib. 11. Parẽtes ſenes à filijs occiſi, & comeſi.

Barcæis, Indis, Caſpijsq; Vultures ſepulchrorum loco erant, & quidem ſepeliendi modus apud Barcæos præſertim honoratiſſimus erat, Vulturibus cadauera, qui bello fortiter cecidiſſent, lanianda proponere. Quemadmodum apud Hyrcanos defunctorum corpora Canibus, quos in eum uſum alebãt, obiecta legimus, quos inde ſepulchrales dicebant, quod eorum uenter illis pro ſepulchro eſſet. Et apud Perſas mortuus non prius humabatur, quam ab Alite, aut à Cane traheretur, vt ſcribit [b] Herodotus, & D. [c] Hieronymus; Idem quoque Bactrianos factitaſſe memorat Plutarchus. Huic rei etſi inſolenti facilè fidem adhibebit, qui legerit Maſſageras Eſſedoniosq; atque ipſos Scythiæ populos, iam ſenio grauatos parentes iugulaſſe, eosq; in fruſta conciſos, & Ouium ac Pecudum carni permixtos, nõ minore quam qua nos in nuptijs ſolemus, hilaritate appoſuiſſe & abſumpſiſſe. Atque hac ratione hi mortuos ſuos in uentribus ſuis tumulabant. Quanto iuſtior hîc eius Poetæ eſſet querela?

Heu quantum ſcelus eſt in viſcere viſcera condi?

Vulturis vſus in picturis.

In picturis quoque ac ſimulachris ſui vſum præbuit Vultur. Legimus in numiſmate Titi Imperatoris, qui orbis amor dici meruit, Vulturis effigiẽ impreſſam fuiſſe, fortaſſe ob felicia Romuli Vrbis conditoris auſpicia. In antiquiſſimo quodam numiſmate in vertice galeæ conſpiciuntur alæ geminæ, quod ex capratis a Remo & Romulo augurijs (prior enim Remus ſex Vultures, duodecim mox Romulus, vt dictum fuit, vidit) proceſſiſſe [d] Cõſtantius Landus opinatur. Verum & apud Aegyptios in veſtibulis domorũ, alas Vulturis proponere, indiciũ nobilitatis, & vetuſtatis familiæ cenſebatur, quod animaduertit [e] Alexander ab Alexãdro. Hũcq; numum Landus credit Iulij Cæſaris, aut Auguſti, aut cuiuſuis alterius ex Cæſaribus eſſe, atque ideo cuſum, vt vetuſtatem ſanguinis oſtentarent. Addit item ſe vidiſſe Romuli numum cum Vulturibus, eumq; ſibi poſtea dono datum fuiſſe a Bernardo Locheta impreſſore Papienſi, in quo Romuli imago iuuenilis fuit, cum hac inſcriptione DIVO ROMVLO NVDIS CONS. in auerſa parte erat quoddam veluti templum, ſeu idea vrbis facta in modum caueę ſeu turris, in cuius faſtigio erat Auis, quam putat ex figura fuiſſe Vulturem. Circum orbem numi hic legebatur titulus AETERNAE MEMORIAE. In imo erant notæ hæ, REST. Reperiuntur & alia Romanorum numiſmata, in quibus ab vna parte Romæ caput conſpicitur, ab altera verò Romæ duobus ſcutis inſidentis integra effigies haſtata, vnà cum Lupa Romulum & Remum lactante ad pedes, & Vulturibus duobus ab vtroque eius latere. Olim quoque, qua Græcæ virgines per pompam ad Helenæ templum uehi ſolebant, vt author eſt Varinus, canathra, id eſt, vehiculũ plegmata habebat, Ceruis ornata & Vulturibus. [f] Pauſanias refert Eurynomum Dæmonem, qui ad oſſa vſque mortuorum carnes arrodere fingitur, colore pingi ſolere inter cæruleum & nigrum medio, qualis eſt muſcarum, quæ carnibus inſident, & pellem Vulturinam ei ſubſtratam eſſe. Porrò quamuis Vultur ſit immenſæ molis,

[d] In numiſ Caſtor. & Pollucis.
[e] Lib. 5. Genial.
[f] In Phocicis.

ſæ molis, Turcæ tamen, vt obſeruauit [g] Bellonius, aucupandi artem cum eo tenent; quem cùm reuocant, houb houb duntaxat acclamant: dextra ferunt, & interdum oua Gallinarum dura veſcenda præbent, in recentis carnis penuria.

[g] *Lib. 3. obſ. cap. 40.*

HIEROGLYPHICA.

PLVRIMA per Vultures in myſticis ſuis notis denotabant Aegyptij ſapientes, eaq; non abiecta, ſed ſumma quæq; & diuina: cuiuſmodi fuerunt annus, mater, ſiue naturæ vocabulum, mundus, intuitus ſeu ſpeculatio, terminus, iuſtitia, liuor, Pallas, Iuno, & alia quamplura.

Quoniam verò ex ea præcipuum erat anni ſignificatum, vt inquit [a] Pierius Valerianus in hieroglyphico ſuo Vulture, qua ratione id ſit receptũ, etſi antè, vbi de generatione ſermo erat, tetigimus, hîc tamen obiter explicare operæpretium eſſe puto.

[a] *Lib. 18.*

Vultur, vt apud Aegyptios habetur, trecentos eos & ſexaginta quinq; dies, quibus annuum conficitur ſpatium, ordine mirifico partitur. Nam cùm annum illi tribus tantùm ſpatijs metirentur, uere quippe, æſtate & hyeme, ipſi ſingula tempora centum viginti diebus conſtare voluerunt, ac quinque inſuper dies addiderunt, quos interea lares uocabant. Vultur uerò ad eiuſmodi partitionem anni aptè accomodatur. Nam cùm primùm excitatus fuerit ad cõceptum, quem à uento fieri uolunt, tum quinq; continuos dies pertinaciſſimo ieiunio maceratus perdurat ſine cibo & potu: mox centum & uiginti dies prægnans manet, totidem diebus pullos educat; per reliquos centum uiginti dies, ut quibuſdam placet, immunis eſt, ſuarumq; tantùm rerum ſatagit, neque prægnationi operam dat, neque educationi. Quamuis ut ſuo loco monuimus, quidam eum totum anni curriculum generationis ac educationis officio tradant impendere: quibus ſubſcribit Tzetzes. Illud etiam ad anni rationem pertinet, quod ex Vmbritij Aruſpicis ſententia [b] Plinius ſcribit, Vulturem tredecim oua parere, quę quidem adinſtar totidem Lunæ coitionum accipi poſſunt, quę per vniuerſum annum potiſſimùm obſeruantur.

Annus Aegyptiorũ.

[b] *L. 10. c. 7.*

Aliud ſequitur hieroglyphicum, vt per eandem Auem vel ſenio cõfectam; vel demortuam centum annos intelligamus. Eam enim augures magna cum religione obſeruare ſoliti ſunt, ac per ſingulos Vultures ſingula annorum centena portendi tradiderunt, duodecimq; illas, quas Romulus obſeruauit, imperium Romanum ad annos MCC duraturum oſtendiſſe, quod obſeruatum à Vectio tradit Varro; exceptum mox a Cenſorino qui circiter mileſimo ab Vrbe condita claruit, quod ita poſtmodum ſub Gẽſerico Athalarico, & Odoacre barbaris regibus eueniſſe fæda ac miſerabili totius Italię clade, quodq; acerbius eſt, totius literaturę interitu ſatis conſtat, & nos ſupra in capite de augurio Vulturum luculenter enarrauimus. Cur verò annorum centena per ſingulos Vultures ſignificarentur, inde ſumptum eſt, quod eos ad centum vſq; annos viuere compertum ſit apud antiquiores, quibus aſtipulatur D. [c] Ambroſius. Nunc ad reliqua huius Auis hieroglyphica pergamus.

Cur anni Vulturibus aſſimilati.

[c] *Lib. 5. Hexam. c. 20.*

Cum in genere Vulturũ marem nuſquam inueniri arbitrati ſint, ſed omnes fæminas, quod priori opinioni congruit, quæ ex vento eas concipere exiſtimat, itaque manifeſtum eſt, cur Aegyptij ſacerdotes per eam Alitem, uropygio ſurrecto atque ad Aquilonem uerſo, matrem aut naturam intelligant: Mater ſiquidem fæmineum eſt animal. Vultur enim, ut ex antiquorum Aegyptiorum ſententia dictum eſt, appetente conceptus tempore, quod per quinq; dies illos, quos ſupra memorauimus, producitur, ſine mare, eo, quo dictum fuit, modo, impletur.

Matris hieroglyphicũ Vultur & cur.

A ſimili cauſa profectum eſt, quòd cælo in ſuperius & inferius hæmiſphærium diuiſo Aegyptij, quod ſupra finitorem eſt, Palladi; quod uerò infra eſt & ab oculis ſemper noſtris ſummotum, Iunoni dicauerint. Quoniam uerò cælum ipſum muliebri genere Vraniam, non οὐρανὸν, quod præcipuè etiam apud Arabes erat, uocitabant, utpote quæ ſolis, Lunæ, ſtellarumq; omnium mater haberetur, & Vulturem, ut ſæpè dictum eſt, omnino fæminam intelligerent, utrumq; itidem hemiſpherium, quo cælum conſtat, per Vulturem exprimebant, atque ita tam Pallada quam Iunonem hoc ſimulachro ſignificabant. Quinetiam unicuiq; muliebri ſigno alitem hanc tanquam in eo ſexu principem pro geſtamine addidêre, atque ita demum unamquamq; Deam unius Vulturis figuratione intelligebant.

Cur Palladi & Iunoni ſacer ſit.

Cælu Vrania dictum Aegyptijs & cur.

Cum uerò mundũ uniuerſum ex mare atq; fœmina conſtare profiterẽtur, ſolos uerò Deorum Vulcanum & Pallada maſculofęminas ſeu utriuſq; ſexus participes eſſe crederent, itaq; eos icone Vulturis denotare ſunt ſoliti. Quamuis paulò ſecùs habeãt emendatiores Hori codices, nempe ſupra Vulcani caput Scarabeum, ſupra uerò Mineruæ Vulturem. Atqui mundum ex Scarabeo, qui tãtùm mas eſt, ab iiſdem intelligi, docẽt Aegyptiorum ſacra, & ex Vul-

Mũdi imago.

Vulcanus & Pallas cur per Vulturem. figurantur.

ture

ture Pallada, quæ ſupremum eſt hemiſphærium ac muliebri ſexu perhibetur, atque ita fieri, ut Palladis & Vulcani opera, quidquid in rerum natura cernere eſt, formam conſequatur, & ad abſolutam ſpeciem perueniat. Nam Pallas ſuo ingenio freta nihil non concipit, nihil non parturit: Vulcanus verò ea, qua pollet, peritia ignis ſui beneficio omnia, quæ fuerint diſſoluenda,
Vultur cũ Scarabeo adiunctus. liquat: contra verò alia cogit in duritiem, firmoq; concretu peruincit. Eam verò ob rationem commenti ſunt Aegyptij Vulturem adiungere Scarabeo, qua itidem fabulæ Pallada Vulcano matrimonio collocatam fingũt. Vſurpatum eſt autem à veteribus maximè, quod in Orphicis etiam hymnis obſeruatur, vt duas has cæleſtium animorum vires in eadem ſubſtantia meditarentur, quarum altera concipit per contemplationem, quæ à ſuperiori poteſtate intelligentiæ infunditur, quod quidem munus eſt Palladis: altera verò in hæc inferiora agit, & eorum quæ ſibi credita ſunt, curam gerit, regit, inſtruit, quod ad Vulcanum ſpectat. Atque ita hoſce æthe-
Empedocles puer & puella. reos ſpiritus maris & fæminæ cognominibus nuncupauêre. Vnde etiam Empedocles, cùm ſe Deum iam effectum aſſeueraret, puerum & puellam eſſe ſe dictitabat, cuius hæc circunferuntur carmina, quæ rem atteſtantur:

Immortalis ego, haudquaquam mortalis habendus,
Sumq;, valete omnes, puer ecce, puellaq; factus.

Sed hominem, de quo apud Philoſophos conſideratio eſt, vtriuſq; ſexus eſſe reuera comperimus. Vnde quantum pertinet ad intellectum, nullum diſcrimẽ ponebat Socrates inter marem & fęminam, eandemq; virtutem ac docilitatem in vtroque deprehendebat. Nam minimum commentitium eſt vtriuſq; naturæ homines reperiri, qui partem inter ſe vtramque peragant, cuiuſmodi pręter Naſamonis populis vicinam, at ſuperiorem gentem, Calliphanis teſtimonio notam, & non ſolùm apud Lunenſes, vt exiſtimauit annalium commentator Feneſtella, ſed in reliqua etiam Europa plurimos reperiri experientia teſtatur: in quos reuera admodum lege cautum eſt, ut quem mauelint ſexum eligant, altero ſi abutantur, capitali ſupplicio puniendi.

Perfectionis typus. Eadem ratione nec diſſimili myſterio, cùm perfectum quid, ac conſummatum in rerum natura ſignificare vellent Aegyptij, Vulturem & Scarabeum iuxta ſe mutuò ponere conſueuerunt, vtpote qui ex duobus his ſimulachris Palladem & Vulcanum, vti dictum eſt, intelligerẽt. Cõprehendebant autem picturam hanc uno tantùm argumento, ex quo maſculofæmineum, ut ita dicam, ſexũ ſignificari profitebantur. Ita tamen imagines diſponebant, vt ſi Vulcanum ſignificare uellent, Scarabeum priori loco ponerent, Vulturem uerò ſecundo: Sin Mineruam à Vulture incipientes in Scarabeum deſinebant.

Miſeratio. Ad hæc ijdem miſerationem per Vulturem, qui femora ſua roſtro proſcindebat, exprimebant. Ille enim, vt quidam volunt, centum & viginti diebus, quibus in filiorum educatione detinetur, nunquam ad prædam longiùs prouolat, vni illi curæ intentus, ne pullos deſerat, & de propinpuo tãtùm, quæ fuerint in promptu, venatur. Quod niſi aliud quicquid occurrat, quod pullis paret in alimentum, ipſe ſuis femoribus roſtro cõciſis ſanguinem elicit, quem filijs exugendum præbet, tanta curat charitate, ne illi victus egeſtate deficiant. Sanè verò hinc factum crediderim, vt maiores noſtri, cùm incõparabilem prorſus Saluatoris noſtri miſerationem indicare vellent, hanc alitem, non autem Pelicanum, in ſacroſanctæ crucis apice, ea femorum vellicatione ſpectandam erexerint. Nam quamuis omnino per Pelecanum incredibilis erga filios amor hieroglyphico longè alio ſignificetur, nuſquam tamen legimus apud antiquos, qui hoc ſcriptionis ſaxum voluerunt, Auem aliam, quàm Vulturem femorum ſuorum lãcinatu,
Solus Vultur Auium pullos ſuo ſanguine nutrit. effuſo ſanguine pullos ſuos paſcere, conſueuiſſe. Phœnix tamen & ipſa femora vellicare & cõſcindere dicitur, nõ vt ſanguine ſuo filios alat, quos nullos habet, ſed vt ex eo effuſo vermiculus ille oriatur, quem mox in Phœnicem exire fabulantur. Non minor quoque miſeratio ac pietas eſt in liberis Vulturum, qui parentes extremo ſenio alũt. Huc ſpectat, quod [d] Iulius Sca-
[d] *Exec.* 231 Sner. liger de Africano Vulture narrat, quem tam diù in Libya & Atlante monte, vbi Sner vocant, aiunt viuere, quoad nudus pennis a ſuis alatur pullis, vt iam aliud verbum ab hoc officio Græcis fingendum ſit, quàm ἀντιπελαργῦν, nempe ἀντοιωνῦν.

Scopi typ⁹. Præter hæc & alia quædam ex Vulture hieroglyphica commenti ſunt Aegyptij ſapientes ex ijs, quæ ab eo plurimum fieri obſeruarunt. Nam ſcopum ſiue locum, quo quis tendere deſignarit per eum, ſed altè volantem expreſsêre, propterea quòd hunc ſupra reliqua animantia acutiſſimo viſu præditum aſſerebant, adeò vt oriente ſole Occaſum verſus, decedente verò ad Orientem ſpatioſiſſimis quantumlibet interuallis diſſitum eſculeutum proſpiciat, atque quòd vno ad id volatu, quaſi ſagitta ad ſcopum feratur. Quinetiam vt D. Hieronymus atteſtatur, *tranſmarina cadauera Vultures ſentiunt*. Sunt autem qui viſui, ſunt qui odoratui, quo ſagaciſſimo pollent, rẽ aſcribant. Sed vtcunq; ſit, hoc ingenia aliorũ diſputẽt. Illud ſatis cõſtat, Aegyptios intuitum ea loci deſignatione in remotiſſimas quantumlibet partes per Vulturem indicaſſe.

Inſuper

Insuper & circũscriptum terminum per eandem Alitem intelligebant, propterea quòd si conflictus uspiam futurus est, locum ipse præscribat, quo acies concursuræ sunt & pugnam inituræ, atque septem antè diebus, vt Aegyptij tradunt, vt alij, tantum triduo antè volant. *Termini hieroglyphicum.*

Ab hac præsagiẽdi vi, qua ante tot dies cadauera, & ubi strages futura sit, præsentiũt, ijdem Aegyptij præsagituram ex Vulturis simulachro significabant, asserebãtq; consuesse priscos reges belli tempore exploratores dimittere, qui obseruarẽt, in quamnam exercitus partem Vultures imminerent, inde stragem futuram commonefacti, vbi earum Auium grex frequentior incubuisset. A qua quidem huius alitis præscientia Astronomi, vt Hermes & alij fabulandi cepetunt occasionem, vt eum, qui Vulturis cælestem afflatum ab horoscopo sortitus fuerit, sapientem & prouidum in negotijs obeundis fore, imò & regnum ei portendi crederent. *Præsagituræ hieroglyphicum.*

His igitur notis Aegyptij tam in mysterijs suis edocendis, quàm in naturæ secretis, & ciuilium morum præceptis aperiendis vtebantur. Sed & in reliquis disciplinis ab eodem scriptionis genere non recedebant. Vt si de mathematicis rebus locuturi, in numeris drachmas duas dicere voluissent, Vulturem, ait Horus, ponebant. Causam quidam existimant, quia apud Aegyptios duæ lineæ vnitas est, Horo eodẽ teste. Vnitas verò cuiuslibet numeri ortus est ac principium vnà cum binario. *Optima itaque ratione* inquit, *duas dragmas indicare volentes, Vulturem pingunt, quod generationis ipse sibi author, materq; ac principiũ, quemadmodũ & vnitas esse videatur, quæ dragmarũ duarũ instar existimatur.* Hic igitur Vulturis vsus erat apud antiquos in hieroglyphicis. *Dragmæ duæ p Vulturẽ significatæ.* [a] *L.1. Hierogl.*

PROVERBIA.

SI Vultur es, cadauer expecta, prouerbium est à [a] Seneca vsurpatum in testamentorum captatores, cænipetas, ac hæredipetas, qui mirum in modum, vt Iuuenalis verbis vtar, oblectantur *aliena viuere quadra*, non cessant blanditijs & obsequijs alienos delinire, ut vel bolum ex aliena cæna aut hæreditate capiant, non secus ac Vultures cadaueribus inhiantes, quos *Diabolus*, vt Tertulliani verbis utar, *docuit patientiam, eam dico, quæ maritos dote venales, aut lenocinijs negociantes uxorum potestatibus subijcit, quæ aucupandis orbitatibus omnẽ coacti obsequij laborem mentitis adfectionibus tolerat.* Sunt autem isti hæredipetæ, ut de his aliquid dicãmus, Vulturibus nocentiores, & crudeliores. Hi enim & viuis omnibus, & ab Auiũ cadaueribus generis sui abstinent: illi viuis etiamnum inhiant & mille modos mente sua concipiunt, quibus mortem eis accelerent, ut eò citius concupito bono potiantur. Hoc [b] Martialis eoq; perlepido monstrat adagio, vbi ad Oppianum hæredipetam scribit in hunc modum: [a] *15. Ep. 96* [b] *L.6. Epigram.*

Amisit pater vnicum Silanus,
Cessas munera mittere Oppiane?
Heu crudele nefas, malaq; Parca,
Cuius Vulturis hoc erit cadauer?

Huiusmodi hæredipetas venustè admodum quoque depingit poëta quidam doctissimus:

Pollinctor, Ambubaia, cerdo, Vespillo,
Qui Vultures cadaueri imminent fœdo,
Hi sacra rapiunt, nulla dant, sibi viuunt;
At non sibi moriuntur, at sibi regnant,
Sibi propinant sibi viuunt, sibi stertunt.

Et noster [c] Ariostus inquiens: [c] *Cant. 35. Stan. 10.*

Longo, e d'intorno quel fiume volando
Giuano Corui & auidi Auoltori,
Mulacchie & varij Augelli, che gridando
Facean discordi strepiti, e rumori;
E à la preda correuan tutti, quando
Sparger vedean gli amplissimi tesori,
E chi nel becco, e chi nell'vgna torta
Ne prende, ma lontan poco li porta.

Similis paræmia est apud Suidam Ἄπειροι γῦπες, id est, infiniti egentes Vultures. Proinde sicuti qui diuites audent aut accusare aut veneno tollere, Milui vocantur; pari pacto, qui obsequijs tantum & adulationibus aucupantur, vt misceantur testamento, Vultures dicuntur. Ad eum ferè sensum etiam [d] Ariostus: *Mihi qui, & cur dicti.* [d] *Cant. 35. Stan. 20.*

E come qua sù i Corui, e gli Auoltori,

Z *E le*

E le Mulacchie, e gli altri varij Augelli
S'affaticano tutti per trar fuori
De l'acqua i nomi, che veggion piu belli,
Così là giu ruffiani, adulatori,
Buffon, cinedi, accuſatori, e quelli,
Che viuono a le corti, e che vi ſono,
Piu grati aſſai, che'l virtuoſo, e'l buono.

[e] Lib. 4. de nat. rer.

In eos etiam, qui humilibus ſordidisq; rebus delectantur, illud è [e] Lucretio vſurpari poteſt:

Ducuntur cadaueribus Vulturij.

In hæredipetas prouerbium.

Vulturis vmbra, Γυπὸς σκιὰ, de homine nihili dicebatur. Refertur à Diogeniano. *Mihi magis quadrare videtur*, inquit Adagiorum author, *in hæredipetas, aut alioquin rapaces, inhiantesq́; prædæ*. Huic reſpondet illud antè relatum, *Si Vultur es, cadauer expecta*. Cuius quidem Diogenianus etiam in Collectaneis meminit, ſed alia figura, Α᾽πες γύπω, id eſt, Vulturum ritu. Admonet autem dictum de ijs, qui vel ob hæreditatis, vel alterius emolumenti ſpem cuipiam inſidiantur.

[f] Lib. 1 in Eutrop.

[f] Claudianus de re minimè veriſimili huiuſmodi adagium uſurpauit:

Profert iam cornua Vultur.

[*] Lib. 10. cap. 49.

Sola quidem Auiū Tragopanas veteribus cornuta putata eſt, Plinio [*] teſte, ſed qui fabuloſam eſſe arbitretur. Scio tamen noſtra tempeſtate Auem Aquilina ferè magnitudine in aere viſam, quæ cornu in naſo gerat, quam Rhinocerotem Auem quorundam ſuſpicor. Verùm de hac ſuo loco copioſius. Reliquarum Volucrum cornibus præditam eſſe quampiam, nemo ne quidem ſomniauit, quantò minus Vulturem. Eſt & illa vſitata paræmia *Vulture edacior* ab animatis ſumma voracitate deſumpta. Quadrat in helluones, qui tantùm, vt edant, ſibi nati videntur, quales ſunt paraſiti, & alienarum menſarum aſſeclæ, quos ventris operarios rectè vocat [g] Tertullianus, & [h] Niger ἀλλοτριοφάγας, [i] Plutarch. verò τῇ γαστρὶ, οὐ τῇ ψυχῇ συνδειπνοῦντες, D. Hieronymus uentris animalia, gulæ mancipia, liguritores, quaſi mures & ſemper alienum cibum edentes. Hi meritò Vultures appellantur. Nam Vultur, perinde ac captator cœnas, cadauera ſectatur præter cæteras Aues.

[g] Lib. de Patientia.
[h] In Epſophagia.
[i] In ſympoſiacis.

EMBLEMATA.

MBLEMATVM, quæ uaria Vulturis ingenium ingenioſis ſuppeditare poteſt, omnium inſtar nobis erit vnum atq; alterum ex Alciato deſumptum, ut gratia exempli, quod inſcribitur OPVLENTI HAEREDITAS. Eſt hoc eiuſdem cum ſuprà memorato in hæredipetas ſententiæ.

Patroclum falſis rapiunt hinc Troes in armis,
Hinc ſocij atque omnis turba Pelaſga vetat,
Obtinet exuuias Hector, Graciq́; cadauer.
Hac fabella agitur, dum vir opimus obit.
Maxima rixa oritur, tandem ſed tranſigit hæres,
Et Coruis aliquid Vulturijsq́; ſinit.

Alterum eſt alterius argumenti, in eos confictū, qui malis ſeu rebus macris alienis pingueſcunt, cuius hic eſt titulus EX DAMNO ALTERIVS VTILITAS.

Dum ſæuis merent in mutua vulnera telis
Vngue Leæna ferox, dente timendus Aper.
Accurrit Vultur ſpectatum, & prandia captat.
Gloria victoris præda futura ſua eſt.

APOLOGI.

[a] Lib. 8. c. 18. Antiq. lect.

E Vulturijs ſcitus admodum narratur apologus, inquit [a] Cælius, aduerſus fœneratores. Vulturius quidam vehementer agitatus vomere ampliùs cœpit, ſimulq; etiam queri, ac ſeſe affligtare, quòd inteſtina eiectare videretur. Pax ſit rebus, inquit alter, non eſt, quòd ægro ſis animo, neque enim tui euomis quidpiam, ſed cadaueris portiones, quod nuper conſcidimus. Ita fœneratores ſi quando his, quæ iniuſtè acquiſiuerunt, bonis exuuntur, aut fiſco addictis aut alia ratione perditis, uti ſolent iuſto Dei iudicio malè parta malè dilabi, non ſua amittunt, ſed

quæ

quæ nefarijs usuris eripuerunt debitoribus. Cælius Rhodiginus alio sensu apologum exponit, inquiens: *Eadem ratione fœnore adobruti non agros euomunt distrahuntq́ proprias, sed fœneratoris, quem ijs dominum præfecerunt.* Creditores uerò [b] Plutarchus etiam Vulturibus comparat, cum ait: *Creditores in foro debitores tanquam loca miseris assignata Vulturum instar exedunt & arrodunt, rostro in eorum corpus inserto & alijs tanquam Tantalis astant, uetantq́ eorum quicquam gustare, quæ colligunt.* [b] *Lib. de nō accip. mutuo pro fœnore.*

F A B V L Æ.

APVD poëtarum plerosq; passim celebratissima extat fabula de Tityo, cuius iecur apud inferos à Vulturibus perpetua arrosione exedi comminiscuntur, tantumq; nocturna accretione reparari, quātū diurna auis uoracitate absumitur. Huius fabulæ præcipuus ac primus author [a] Homerus fuisse uidetur, qui luculenter eam describit, his uerbis: *Tityi fabula.* [a] *Odyss. λ. in fine.*

Καὶ Τιτυὸν εἶδον γαίης ἐρικυδέος υἱόν,
Κείμενον ἐν δαπέδῳ, ὁ δ' ἐπ' ἐννέα κεῖτο πέλεθρα.
Γῦπε δέ μιν ἑκάτερθε παρημένω ἧπαρ ἔκειρον
Δέρτρον ἔσω δύνοντες. ὁ δ' οὐκ ἀπαμύνετο χερσί.
Λητὼ γὰρ ἥλκησε Διὸς κυδρὴν παράκοιτιν
Πυθώδ' ἐρχομένην διὰ καλλιχόρου Πανοπῆος. idest,

Et Tityon uidi terræ gloriosissimæ filium
Humi iacentem per nouem iugera,
Vultures autem duo vtrinq; assidentes iecur tondebant,
Viscera dolore afficientes, hic autem non tuebatur manibus.
Latonam enim læsit Iouis uenerandam concubinam
A Pytho uenientem per amœnum Panopea.

Quæ quidem maiori ex parte [b] Vergilius sic reddidit: [b] *L. 6. Aen.*

Necnon & Tityon terræ omniparentis alumnum
Cernere erat, per tota nouem cui iugera corpus
Porrigitur, rostroq; immanis Vultur obunco
Immortale iecur tondens, fœcundaq; pœnis
Viscera, rimaturq; epulis, habitatq; sub alto
Pectore, nec fibris requies datur ulla renatis.

Reliqua Simon Lemnius Rhetus expressit hoc carmine:

Nec se defendit manibus, nec corda tuetur:
Dicitur ille Iouis quondam rapuisse tonantis
Pellicis eximia magno deceptus amore,
Latonæ amplexus olim Pythona petentis,
Dum per amœna Iouis Panopeaq; rura mearet.

Tangit eandem hanc fabulam varijs locis * Ouidius, vt * *Metam.*

Viscera præbebat Tityo lanianda, nouemq;
Iugeribus distractus erat. Et alibi:
Iugeribusq; nouem, qui summus distat ab imo
Visceraq; assiduæ debita præbet Aui.

[c] Idem alibi pœnæ eius æternitatem apud inferos ostendere volens, ait: [c] *Lib. 1. de Ponto.*

Sic inconsumptum Tityi semperq; renascens
Non perit, ut possit sæpe perire, iecur.

De eodem Tytyo ita quoque [d] loquitur. [d] *In Ibide.*

Hic inconsumpto viscere pascit Aues.

Et Tibullus Homerum sequutus:

Porrectusq; nouem Tityus per iugera terræ,
Assiduas atro viscere pascit Aues.

Eadem [e] Seneca recolit. [e] *In Thiest.*

Aut pœna Tityi semper accrescens iecur.
Visceribus atras pascit effusis Aues.
Et nocte reparans quicquid amisit die:

Et alibi per imprecationem [f] idem innuit: [f] *In Hippol.*

Vultur relicto tranſuolet Tityo ferus,
Meumq; pœnæ ſemper accreſcat iecur.

Lib. 2. Pari ratione [g] Propertius.

Atque inter Tityi volucres mea pœna vagetur.

Neque Claudianus intactam hanc fabulam reliquit:

[h] Lib. 2. de rapt. Proſer.

Quid dicam Tityon, cuius ſub Vulture ſæuo
Viſcera naſcuntur grauibus certantia pœnis. Et [h] alibi.
Iniuſtus trahitur laſſo de pectore Vultur. Tityi ſcilicet.

Et inſignis noſtri æui Poëta:

Minus tremendi Tartari periculum,
Saxum, Rotaſq;, Vulturis dapes iecur.

Illud enim de Tityo etiam intelligendum venit, vti hoc quoque eiuſdem:

—— Lubricum tibi ſaxum
Et Vultur, & fugacibus latex pomis
Parens iubenſq;, deſtinatur, atque id quod
Rota volumen incitatur æternum.

Vt verò ſub hoc fabularum cortice aliquid veritatis, moraliſq; Philoſophiæ latere, quod vſui ac utilitati noſtræ accommodatum eſſe poſſit, percipiamus: itaque grauiſſimorum aliquot authorum, qui hanc allegoriam commentati ſunt, expoſitionem afferamus. [i] Fulgentius, ubi Promethei iecur non ab Aquila, ſed à Vulture corrodi tradit, perbellè id interpretatur, cui & Petronius Arbiter his hendecaſyllabis congruit:

[i] In Mithologico.

Cui Vultur iecur ultimum pererrat,
Et pectus trahit intimaſq; fibras,
Non eſt, quem tepidi vocant poëtæ,
Sed cordis mala, liuor atque luxus.

Similiter & Seruius in ſuprà citatum Vergilij locum, cùm prius monuiſſet, hac in re Vergilium ab Homero uariare, quod ille dicat duos Vultures uiciſſim in Titij pœnã ſuccedere ſibi mutuò, hic vnius tantùm meminerit, ſubdit per hoc, quod Tityum ad nouem iugera exporrigi poëta canit. Quantum ad primam faciem, magnitudinem oſtendit corporis, ſed aliud ſignificat, quia de amatore loquitur, nempe quod libido latè pateat. Tityus enim Latonam adamauit, ob eam rem ab Appolline telis confixus, hac inſuper pœna apud inferos damnatus, ut eius iecur Vultur exedat. Sanè de his omnibus mirè rationem reddit Lucretius, & confirmat in noſtra uita eſſe omnia, quæ finguntur de inferis. Dicit enim Tityon amorẽ eſſe, hoc eſt libidinem, quæ ſecundum Phyſicos & Medicos in iecore eſt. Vnde etiã exeſum à Vulture dicitur in pœnã renaſci. Etenim libidini non ſatis fit re ſemel peracta, ſed recrudeſcit ſemper. Vnde ait Horatius:

Libidinis ſedes.

Incontinentis aut Tityi iecur. Hæc Seruius.

Locus uerò [k] Lucretij à Seruio citati teſtis, quo probat ea, quæ poetæ de Tantalo, Siſypho, Tityoq; fabulati ſunt, aniles nugas eſſe ac friuolas, nec credendum apud inferos à morte animas haſce pœnas perpeti, ſed omnia in hac uita accidere, his uerſibus continetur:

[k] Lib. 6. rer. nat.

Nec Tityon Volucres ineunt Acheronte iacentem:
Nec quod ſub magno ſcrutentur pectore, quicquam
Perpetuam ætatem poterunt reperire profectò:
Quamlibet immani proiectu corporis extet:
Qui non ſola nouem diſperſis iugera membris
Obtineat ſed qui terrai totius orbem:
Non tamen æternum poterit perferre dolorem,
Nec præbere cibum proprio de corpore ſemper,
Sed Tityus nobis hic eſt: in amore iacentem
Quem volucres lacerant, atque exeſt anxius angor:
Aut alia quauis ſcindunt torpedine curæ.

[l] Lib. 1. de Somn. Scip.

Lucretio aſſentitur [l] Macrobius, qui fabulæ iſtius ſenſum ad hanc vitam transfert. *Commenti ſunt poetæ*, ait, *Vulturem immortale iecur tondentem, nihil aliud intelligi volentes, quam tormenta conſcientiæ obnoxia flagitio viſcera interiora rimantis, & ipſa vitalia indefeſſa ſceleris admonitione laniantis, ſemper curas, ſi requieſcere fortè tentarint, excitantis, fibris renaſcentibus inhærendo, nec vlla ſibi miſeratione parcentis lege hac, qua ſe iudice nemo nocens abſoluitur, nec de ſe ſuã poteſt vitare ſententiam.* Sed hactenus Macrobius. Ex his igitur videre eſt, neque prorſus vanam eſſe hanc fabulã, neq; omni omnino vtilitate carere, ſed antiquã illam Orphei theologiam ſapere, quę ſub tali hiſtoriarum commenticiarũ cortice arcanæ aliquid philoſophiæ, ac ſecretiora quædam morũ præcepta ceu myſteria occulebat. Puræ verò neque quidem aliud, quàm meræ fabulæ ſunt, quæ

[m] Bæus antiquus author [n] Antonio Liberali citante scripta reliquit, dum Aegypij Bulidisq; genesim indagans, homo sacræ ac veræ rerum omnium per Deum omnipotentem creatarum historiæ ignarus, vt omnino aliquid dicat, ea comminiscitur, quæ ne per somnium quidem homini sano in mentem veniant. Is altissimis paganismi tenebris immersus, sic infit: *Aegypius Anthei filius, Nomionis nepos, in extremis Thessaliæ habitauit finibus, charusq; fuit & Dijs ob pietatem, & hominibus magnanimitatis iustitiæq; causa. Is cum vidisset Tymandram, amore eius captus est, & cum viduam esse intellexisset, pecunia data impetrauit, vt ipsi ad se domum ventitanti corporis sui potestatem faceret. Aegrè id ferens Neophron Tymandræ filius, Aegypij æqualis, insidiasq; ei struens, multis donis Bulidem Aegypij matrem eò pellexit, vt cum ea domum suam deducta rem haberet. Horam deinde maturè cognoscēs, qua ad Tymandram erat venturus Aegypius, suam matrem quacunque occasione domo emisit, inq; eius locum matrem Aegypij introduxit, se ad eam rediturum simulans, itaque ambobus imposuit. Aegyptus nihil eorum, quæ Neophron machinatus fuerat, supputans, suspicansue, cum matre corpus miscuit, quam esse Tymandram putabat. Eum somno iam captum Bulis agnouit, arreptoq; gladio oculos filio eruere & seipsam interficere statuit. Apollinis interim voluntate somno Aegyptius soluitur, intellectisq; Neophronis insidijs, in cœlum sublatis oculis, optauit omnia secum aboleri. Iupiter porrò eos in volucres mutauit, factiq; sunt Aegypius & Nephron, Aegypij, id est, Vultures cognomines, minor tamen corpore Nephron. Bulis in Mergum abijt, eiq; Iupiter alimentum tale destinauit, vt nihil terra editum edat, sed tantùm oculis piscium, Auium, aut serpentum vescatur, quia filio Aegypto oculos erat ademptura.* Idem paulò post de Phylio non minus nugatus, inquit: *Erant in Aetolia regione Vultures monstrosa magnitudinis, qui multos homines interficiebant. Hos Cygnus Apollinis filius è Tyria Amphinomi filia viuos capere & ad se perducere quauis ratione iussit. Dubitante Phylio quomodo hoc mandatum conficeret, diuinitùs euenit, vt Aquila raptum Leporem semianimemq; eòdem deijceret, non perlatum ad nidum. Phylius direpto Lepore, sanguine eius se impleuit & humi procubuit. Itaque Vultures ad eum vt mortuum deuolarunt, quorum ille duos pedibus arreptos tenuit, atque ad Cygnum pertulit.* Refert præterea ex Bœi Ornithogonia Agrium in Vulturem mutatum fuisse, à Mercurio ab Ioue misso, quòd Deorum hominumq; contemptor esset, peregrinosq; deuoraret, vnà cũ fratre Oreco. Hactenus Antonius Liberalis. Fabulosum quoque & illud est, quod Eustathius refert de Iphiclo Deionei nepote (fuit enim Deioneo filius nomine Phylacus Iphicli pater) qui etiam Iphicles nominatur. Hic bona quædam ipsius Tyrus occupauit; quod vt intelligatur, sciendum est Tyro fuisse filiam Salmonei, cuius frater fuit Cretheus: huic autem desponsata fuit illa: Iam verò ex Cretheo & Tyrone natus est Neleus: qui ex Chloride vxore, inter alios liberos Peronem etiam filiam habuit præstantissimam. Mortuo itaque Salmoneo patre Tyro ex Phylace (quod est oppidum Pthioticæ regionis Thessaliæ) ad Deioneum patris fratrem: vel, vt alij dicunt, ex Ioleo (quod est oppidum Magnesiæ regiunculę Thessaliæ ab ortu annexæ) Phylacam ad auunculum venit. Mortuo autem Deioneo, Iphiclus quædam Tyrus bona (inquam) occupat, inter quæ erant etiam boues quædam præstantissimæ, quas diligenter asseruari curabat. Eas cùm repeteret Neleus, negauit Iphyclus se redditurum. Itaque Neleus filiam suam Pero ei pollicitus est, qui boues illas Iphiclo abstulisset. Hoc omnes facere recusabant, quod fieri nõ posse videbatur, propter accuratam earum custodiam. Vnus Bias Melampodem fratrem suum rogauit, vt hoc sui causa tentaret. Ille verò licet ex diuinandi scientia, qua maximè pollebat, intelligeret se captum iri, si hoc aggrederetur, tamen fratris gratiâ ausus est facinus aggredi. Ad boues ergo capiendas cùm accessisset, captus est, traditusq; Iphiclo, & carcere inclusus custodiebatur. Dati autem ei sunt custodes duo, qui ministrarent, vir & mulier: & vir quidem humaniter eum tractabat, mulier verò contrà. Procedente tempore audijt vermium strepitum & stridorem quendam in superiore parte cœnaculi. Ille verò, vt talium vocum erat intelligentissimus, cognouit eos dicere, se trabem integram iam consumpsisse, & corrosisse. (Fuit autem Melampus ita diuinandi peritissimus, vt animalia ratione carentia intelligeret: repurgatas enim illi aures à Draconibus crediderunt.) Hoc igitur cùm ille percepisset, dicitur morbum simulasse, & quasi ex imbecillitate concidens, aduocat suos ministros, petitq; vt foras educatur: sic aperto cubili à parte pedum mulier, à parte capitis vir eum extrahũt. Interea cùm vir iam esset extra fores, restaret autem mulier intus, trabes illa fracta mulieri in caput concidit & eã interfecit. Vir qui supra fuerat, factũ Phylacus, Phylacus, Iphiclo exponunt. Hic verò à Melampede quærit quisnam esset, & cur huc aduenisset. Ille vatẽ se dicere, & boũ Iphicli causa venisse. Ei igitur boues illas Iphiclus pollicetur, si rationẽ indicet, qua prolem ex vxore posset suscipere. Melampus immolato boue, partes Auibus distribuit. Eò cùm omnes præter Vulturem accessissent, rogat an possit fieri, vt Iphiclus liberos suscipiat. Illæ cùm hoc exponere non possent, post eas aduenit Vultur, & causas Iphicli ἀπαιδίας docet, quæ erãt huiusmodi. Quòd Phylacus aliquando pręira Iphiclum persequens stricto gladio, eumq; nõ valens assequi, gladium ἀχέρδῳ (quod spinæ genus est) vel ut alij volunt,

[m] *Lib. 1 de Auiũ ortu.*
[n] *In Metamorph.*

Aegypius & Nephrõi Vultures.

Phylij fabula.

Agrius in Vulturem.

Iphicli & Melampodis fabula.

Melampodis sciẽtia.

ſyluestri pyro affixiſſet, ita gladio circumnatum eſſe corticem & in hoc eum occultari: hincq́; præ timore Iphiclum in poſterum gignendo aptum non extitiſſe. Arborem illam indicauit Vultur, & vbi gladius lateret reconditus, cui demi corticem iuſſit, eiuſque rubiginem Iphiclo in decem dies propinari. Quo facto Iphiclus prolem ſuſcepit, Melampoq́; boues Tyrûs reſtituit, quibus acceptis Melampus Pylum reuerſus, eas Neleo in dotem Biantis fratris pro eius filia Pero tradidit: quam Neleus cùm recuſaret, pugna tamen victus eam dare coactus eſt. Vnde Melampus effugiſſe Nelei auunculi ſui & regis iram dicitur. Quæ dixiſſe volui, cùm quòd ad hiſtoriam noſtram pertineret, tùm etiam quòd perquàm obſcurè ab Vlyſſe apud [a] Homerum ea fabula narraretur, cuius hæc ibi verba:

[a] Odyſſ. λ.

Τοῖσι δ' ἐπ' ἰφθίμην Πηρὼ τέκε, θαῦμα βροτοῖσι,
Τὴν πάντες μνώοντο περικτίται, οὐδέ τι Νηλεὺς
Τῷ ἐδίδε ὃς μὴ ἕλικας βόας εὐρυμετώπους
Ἐκ φυλάκης ἐλάσειε βίης Ἰφικληείης
Ἀργαλέας; τὰς δ' οἶος ὑπέσχετο μάντις ἀμύμων.
Ἐξελάαν, χαλεπὴ δὲ θεῦ κατὰ μοῖρα πέδησε,
Δεσμοί τ' ἀργαλέοι, καὶ βουκόλοι ἀγροιῶται
Ἀλλ' ὅτε δὴ μῆνές τε καὶ ἡμέραι ἐξετελεῦντο
Ἂψ περιτελλομένε ἔτεος, καὶ ἐπήλυθον ὧραι
Καὶ τότε δή μιν ἔλυσε βίη Ἰφικληείη,
Θέσφατα πάντ' εἰπόντα. Διὸς δὲ ἐτελείετο βουλή.
Poſt hos eximium Pero peperit miraculum hominibus
Quam omnes precabantur accolæ, neque Neleus
Huic dabat, qui non boues latis frontibus
Ex Phylace abegerit vis Iphiclea
Indomitas, has ſolus promiſit vates inculpatus
Abacturum, ſæuum autem Dei fatum impediuit
Vinculaq́; ſæua, & paſtores agreſtes.
Sed quando certè menſesq́; & dies perficiebantur,
Rurſus circumuolùti anni, & aduenerunt horæ,
Tum certè ipſum ſoluit vis Iphiclea,
Vaticiniaq́; omnia locutum. Iouis autem perficiebatur conſilium.

HISTORICA.

AVTHOR eſt Creſippus in Scythicis, [a] Plutarcho referente, accolas Phaſidis fluminis homines quoſdam facinoroſos in voraginem impiorum dictam, inijcere. Ea ferè rotunda eſt, & puteo conſimilis, & quod inuectum fuerit, poſt trigeſimum diem in Mæotidem paludem vermibus iam refertum eructat, quos Vultures ſubitò & ex improuiſo inuolantes dilaniant. Aliam hiſtoriam [b] Aelianus refert de Barcæ ę gẽtis conſuetudine rituq́; ſepeliendi ſic ſcribens: *Barcæi gens Heſperia ex aliquo morbo mortuos, vt muliebriter & ignauiter defunctos, ad notandam mortis ignominiam igni cremant. Eos verò qui in bello morte occubuerunt, vt ſumma virtute ornatos, Vulturibus deuorandos obijciunt, quòd eas Aues ſacras exiſtiment.* Verùm de his etiam ſuprà meminimus. Hæc igitur ſunt quæ in genere de Vulturibus dici poterant.

[a] In libello de fluuijs.

[b] L.10.c.22

DE VVLTVRVM DIFFERENTIIS AC SPECIEBVS diuerſis. Cap. II.

NVNC vniuerſam Vulturum familiam, variasq́; eorum, quotquot hactenus in cognitionem noſtram venerunt, ſpecies hoc capite ex profeſſo examinandas & diſquirendas proponimus.

[a] Ariſtoteles duo tantummodò Vulturũ genera agnoſcit, vnum paruum & albicãtius, alterum maius & multiformius. At hoc loco, vt hoc obiter notem, vbi Gaza parum rectè multiformius vertit, textus Ariſtotelicus Græcus σποδοειδέστερος habet, quæ vox non multiformis, quod ad omne genus colorũ pertinere ac referri poteſt,

[a] Lib.8. Hiſtor.c.3.

potest, sed comparatiuo gradu magis cinerei significat. Recẽtiores verò plures Vulturum species obseruasse agnoscuntur, quarum tamen plerasq; ad hæc duo ceu summa genera reducere conantur. Quod quidem eò facilius est, quòd Philosophus bina hæc genera nullis peculiaribus notis distinxerit, sed tantummodò velut per trãsennam nominetenus attigerit. Prioris generis est, quod [b] Albertus Magnus sæpè apparere scribit in rupibus Rheni, & Danubij, & Germanis accolis VVeisgier, id est, Vulturem album vocari. Vultures etiam vndiquaque albos in nonnullis Heluetiorum montibus, vt circa Claronam, interdũ reperiri Ornithologus scribit. Cinereum verò illud genus & maius griseum, id est, canum suis Germanis nominari tradit. Apud quendam authorem recentiorẽ me legisse recordor Vultures albos ut & Aquilas, aliaq; animalia, imò & Coruos albos non in Noruegia solùm, sed etiam in Iuthra & Scythia reperiri in niuosis locis, quod ex niuium aspectu euenire scribit Andreas Baccius. Petrus [c] Bellonius Gallus tria Vulturum genera ponit, nempe albidorum, cinereorum & nigrorum, & Bæticos Vultures cum albicantibus eosdem facit. At si teste Alberto & Ornithologo prorsus albi nonnulli reperiantur, quales Bætici esse dici non possunt, sine dubio alborum quoddam genus à Bæticis diuersum statuendum erit. Bæticum quomodo albicantem vocet, mirum videri potest. Nam cum & Aristoteles cinereorum ab albis diuersum genus faciat; Bæticum colorem ab albo longiùs abesse, quàm cinereum nemo non videt. Sed & hocipsum Bæticorum genus minimè simplex esse videtur. Nam etsi Bæticus, quem Bellonius ponit ab aureo Ornithologi, quantũ ad colorem, vix differre cuipiam putari posset, descriptio tamen vtriusque, & icon discrepare deprehenduntur. Quem verò Germani Hasengier, id est, Vulturem Leporarium vocant, ad cinereum commodè reduci non potest. Est enim Ornithologo teste, cinereo minor & in rutilo nigricans, ideoq; vt apparet, ad nigrum magis spectat. Ex hisce manifestum est præter binas ab Aristotele enumeratas species, alias ad minimum duas statuendas esse: vnam quidem aureorum Vulturum, alteram nigrorum. Nam & [d] Plinius nigros ab Aristotele omissos nominatim memorat. Et [e] Albertus Vultures reperiri scribit nigri coloris, & ceteris corpore quidem minores, sed viribus præstantiores, & habitare in montibus desertis. Hos ego cum Leporario Germanorum vel eosdẽ uel simillimos facio. Idem Vulturis genus esse refert, quod Hargum antiqui, nonnulli Abachionem uocent, cuius plerunq; habitatio sit in locis nemorosis, sed ad ciuitates etiam aliquando accedere, altè uolare, residere in montibus syluosis, ut syluestribus animalibus insidietur uiribus suis confisus. Hæc autem Alberti uerba, quòd nullam corporis notulam demonstrẽt, ambiguum me reddidêre, ad quod genus is Vultur sit reducendus. Nisi enim idem cum Leporario sit, Aquilinam tamen naturam sapit, quòd animalia uenetur. Item & aliud Vulturum genus eidem ab antiquis Abbatos uocatur, cui etiam nullam aliam descriptionem addit. Aliud quoque est collo crasso, alisque ad dorsum ualdè retortis & magno pectore. Id frequenter degit in ripis maris, & quæ uenatur, defert eò, quòd cæteras Aues pertimescat, ne prædam abripiant.

[b] Lib. 7. c. 4. de Anim.

[c] Lib. 2. de Auib. c. 23.

Vultures Bætici.

Vultur Leporarius.

[d] L. 10. c. 7.

[e] Lib. 8. Histor. cap. 5.

DE VVLTVRE CINEREO Cap. III.

SED de hoc cinereo Vulture, proprio capite Bellonius, quem è Gallico in Latinum transtulimus ita scribit: Hunc Vulturem [a] Aristoteles σποδοειδέστερον nominat, id est, magis cinereum ad differẽtiam nigrorum. Albi pilos seu plumulas capillaceas & capillamentorum instar subtiles adeò candidos obtinent, ut pellem subdititiam & arte pellicea elaboratam mustelę alpinę albę, seu etiam Vulpis albæ esse, quispiam specie deceptus, existimare posset. Huius etiam pellis multò, quàm nigri aspectui est gratior, ac iucũdior. Descripturi uerò Vultures nigros, hosq; ab albicantibus seu Bæticis discreturi, monẽdum primùm ducimus, minimè esse unum genus altero frequentius aut rarius, & parum abesse, ut pari inter se sint corporis magnitudine. Fallitur quisquis nigros ab albis sexu tantummodò differre opinatur. Nigrorum enim uterq; nempe tam mas, quàm fæmina nigrescit, & magnitudine albos excedit. Cuius etiam sententiæ Aristoteles fuit. Et ne quis raritate maiorem his animantibus admirationem conciliare conetur, certior mihi reddendus es, frequentes hosce Vultures conspiciendos dari in magnorum Principum aulis, qua de causa etiam haud difficulter eius iconem nacti sumus. Neque operosum nobis fuit omnes inter se distinguere, qui uarijs locis ijsq; desertis, Vulnribus capiẽdis insidiantibus retiaq; tendentibus interfuimus, eisq; operam nostram accomodauimus. Vnde cuius facile

[a] Lib. 8. Histor. cap. 1.

Nigri Vul- [illegible] sexu differu-

cilè erit colligere nõ magni negotij, imò commodum nobis ac integrum fuisse eorum mores obseruare, figuram, colores, descriptionem. Nec ignorare præter hæc te uolumus, etiamsi eos locis desertis uidere nobis nõ obtigisset, à mercatoribus tamen peregrinis diuersorum animalium pelles uestibus subdendas distrahentibus, huc eas importari ita integras, ut caput, pedes, alęq; totę etiamnum cuti reliquę, vt ex ijs Vultures cùm a se mutuò, tum ab Aquilis dignoscere liceat. Hæc igitur habet Bellonius. Veruntamen miror ego, & quispiam mecum meritò admiretur, cur cùm tantam facilitatem, oportunitatemq; diuersos videndi & habendi sibi oblatam iactet Bellonius, ipse tamen nullam neque cinerei neque nigri integram descriptionem nobis exhibeat, nihilq; præter nudam iconem ponat, quæ nec ipsa his, quæ dę Vulturibus in vniuersum dicit, nempe quòd omnes cruribus totis hirsuti sint ad pedes vsque, & hac nota ab Aquilis differant, respondeat, ipsa nudis planè tibijs depicta. Eò referendum est, quòd nigrorum Vulturum & marem & fæminam Bæticis maiores esse Aristotelem etiam sentire scribit. Equidem nihil tale in Aristotele inuenio, & hoc potiùs cinereis ab eodem ascribi scio; Attamen cinereos a nigris diuersos facere disertis verbis Bellonium, antè monui.

AVGVRIA.

VAMVIS augurium hocce ad generalem Vulturis historiam referendum fuerat, quia tamen icones in particulari historia potiùs ponendę uidentur, itaque huic loco etiam id inserere placuit. Est autem tale: Vitellius Romanorum Imperator antequam contra Vespasiani milites pugnaret, dum sacrificaret, atque ad milites suos concionaretur, magnus numerus Vulturum tam impetuoso uolatu, ut icon subsequens ostendit, irruit, extaq; sacrificij discerpsit, ac ipsum fere Imperatorem de tribunali deturbauit.

METEORA.

PROPE Claurum montem, & Compenium anno 1194. Corui vel potiùs Vultures immensæ multitudinis in aëre de loco ad locum uolitantes cum rostris uiuos atque ardentes carbones portare uisi sunt, quibus domos incendebant: eo ipso etiam die in Episcopatu Laudunensi castrum quoddam circa Claumontem fulminibus de cælo penitus destructum est, & eodem anno Henricus Imp. totam Apuliam, Calabriam atque Siciliam (quæ iure hæreditario ex parte suæ uxoris eum contingebant) Imperio suo subiugauit.

DE VVLTVRE BÆTICO. Cap. IIII.

VVLTVR autem Bæticus Aquila paulò minor est, atque pennas colli, dorsi, uentris, totiusq́; adeò corporis bætico colore, seu castaneo tinctas habet, atque hinc à nigro differt. Alarum verò maiores & caudæ pennæ, eiusdem cuius nigri, sunt coloris. Vtriq; caudâ sunt breui, alarum longissimarum respectu. Hæc quidem vt cæteris rapacibus in alis, naturam ac constitutionem minimè sequuntur, sed potiùs vt Picis viridibus Gallis dictis, id est, Martijs. Repetiuntur vt plurimùm extremis cuspidibus mutilæ ac diffractæ, quod indicio est has eos atte-

Vulturis Bætici & nigri differentia.

rere rupium saxis, quibus degunt ac nidum construunt. Vultures Bætici seu albi conspectu rariores sunt, quàm nigri, & hoc peculiare habent, quòd plumæ verticis ipsis breuiculæ sint ac curtę admodum, si Aquilis comparētur, quæ causa est, cur caluos esse eos quidam sint opinati. Crura obtinent breuia, plumis vndiquaq; contecta ad superiorem vsq; digitorum partē. Quę nota quidem peculiaris est, nec cuipiam cæterarum rapacium aduncarum competens, præterquam nocturnis. Bæticis his plumæ colli admodum angustæ ac longiusculæ sunt, quales Gallis Gallinaceis & Sturnis è collo propendent, si reliquis, quæ dorsum, latera, necnō alarum sinus operiunt, comparentur, quę exiguæ sunt & latiusculæ instar squammarum. Eæ verò, quæ dorsum, ventriculum, ventrem, & vropigij radicem vestiunt, ruffæ apparent in Bætico Vulture, in nigro verò nigræ, sed in vtroq; latæ satis. Huius autem Bætici sui Vulturis hanc, quam posuimus, Bellonius iconem exhibet.

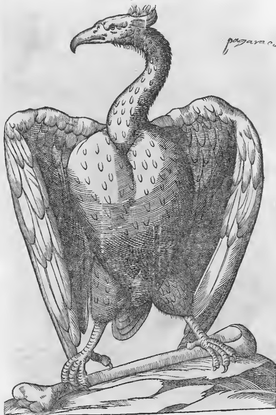
DE VVLTVRE LEPORARIO Germanorum. Cap. V.

Vulturis Leporarij Sinonyma. Assgyr. Keybgyr. Rossgyr. Hotzgyr. Steingyr. Hasengyr.

RNITHOLOGVS de eo Vulture, quem Germani à Leporum raptu Leporarium vocāt, in hunc modum scribit: Ego hoc genus Germanicè Assgyr, id est, cadauerum Vulturem rectè nominari puto, unde & keybgyr dicitur, ab alijs Rossgyr, ab equis nimirum, quòd eorum cadauera appetat, ab alijs (vt circa Claronā Heluetiorum) Hotzgyr, nescio qua ratione, alibi Steingyr, à rupibus, in quibus nidificat. Lepores rapit, unde illi nomen factum Hasengyr, id est, Leporum Vultur. Pectore non ita fuluo est, ut aureus noster, magnitudine inferior. Iconem eius Germaniæ nostræ ornamentum Georgius Fabritius ad me misit, hac etiam adiecta descriptione: Vultur quē Germani Ein Hasengyr appellāt, rostro est obunco, nigro, fœdis oculis, corpore firmo & magno, alis latis, cauda longa & directa, colore in rutilo nigricante, pe-

FORMA DESCRIPTIO.

Venatus. Natura. Volatus. Nidus. Victus.

te, pedibus flauis. Stans aut sedens cristam quasi cornuta in capite erigit, quæ in uolante non apparet. Alę extensæ mensuram orgyę excedunt. Incessu, duorum palmorum spatio gradum facit. Ex Auibus persequitur omne genus. Ex feris uenatur Lepores, Cuniculos, Vulpes, hinnulos, necnon piscibus insidiatur. Non mansuescit feritate. Nec solùm uolatu ex præcipiti, verùm etiam cursu prędam insequitur. Volat magno & sonoro impetu. Nidificat in desis & desertis syluis, & in altissimis arboribus. Pascitur carnibus & extis animalium, ne a cadaueribus quidem abstinens; famem quatuordecim diebus integris tolerat, quamuis voracissimus. Eiusmodi Vultures duo capti in Alsatia anno M.D.XIII. mēse Ianuario, in ditione Geroltseckensi; superioribus annis vnus Rotachi in Francis mōtanis: proximo & hoc ipso anno, plures ex ni-

do, in

do, in altissima quercu cõstructo, inter arcem nouam Mauricij Principis, & Misenã oppidum. Vulgus opinatur esse Aquilas, neq; aliter de Alsaticis in Cronicorum libris suspicatur Hedio, cuius descriptio cum ijs Vulturibus, quorum tres hic uidimus, maxima ex parte conuenit. Pedibus nonnulli utuntur, ut ijs imponãt candelabra. Adijcit Ornithologus Agnos, Hędos & in rupibus hinnullos Rupicaprarum rostro impetentem ferire, & si collabantur, iacentium corpora depasci. De hoc simpliciterne Vultur sit, an ex Vulture & Aquila compositum genus, alij iudicent. Sed quid ego sentiam, iam dixi antea. An hoc sit genus illud, quod Albertus Homero Melanokon uocari scribit? Huic enim soli peculiare est Leporibus insidiari, eosq; necare, pręterea niger est, & pullos incorrupto alimento enutrit, docetq; venari, solus inter cæteras uelox, & ad docendum aptus.

DE VVLTVRE AVREO ORNITHOLOGI. Cap. VI.

VVLTVRIS aurei pellem ad nos, inquit Ornithologus, aliquando missam ex Rhætis Alpinis, rostro adhuc & cruribus herentibus, dum contemplarer, hoc modo descripsi: Multa hic Vultur communia habet cum genere Aquilę alpinę (cuius figuram & descriptionem in Aquilę historia primam dedimus) sed per omnia maior est. Longus est a rostro ad extremam caudam sex dodrantes & paulò amplius: ad extremos ungues quinque dodrantes, aut paulò minùs. Longitudo superioris rostri, quantum eius aperitur, septem ferè digiti transuersi. Caudę longitudo circiter tres dodrantes. Tota pars supina, id est, collum inferius, pectus & uenter, & pedes quoque ruffo sunt colore, dilutiore quidem caudam uersus, rubentiore autem uersus caput. Digiti pedum fusco vel corneo colore sunt. Alarum pẽna longissima quatuor ferè dodrantes ęquat. Subnigricant seu fuscę sunt omnes alarum pennæ vno ferè colore; paruulæ tamen supremæ in alis nigriores sunt, & per medium aliæ subruffis maculis, aliæ subalbidæ, circa imum distinguntur. eò nigriores autem sunt, quò propiores dorso, ubi splendent præ nigredine. Pennæ per medium dorsum nigræ sunt, splẽdentq;: in earum medio cauliculi albi, præsertim: quę circa medium dorsum sunt, & dimidia colli parte: reliqua enim colli pars pennas ex albido ruffas habet. Caudæ pennis idem color est, qui alarum, nempe fuscus. Huic omnino mihi respondere videtur, si tamen Vultures verè cognouit, genus illud, quod Albertus vocat Vulturem verum, Gręcis, ut ille somniat, Gression dictum: maius cæteris sesquialtera proportione, uocem edens fortem, colore citrino, aliquantum rubescente, rariùs apparet. Veruntamen si falsus uoluit Albertus γνήσιον dicere, quod Aquilę aureæ competit: atque is uel Aquilas cum Vulturibus confudit, uel non benè distinxit. Aurei uerò Vulturis icon, quam Ornithologus exhibet, ea est, quæ capite de Leporario Vulture secundo loco typographi incuriâ posita est.

Finis Libri Tertij.

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS

ORNITHOLOGIÆ

Liber Quartus.

Qui eſt

DE ACCIPITRIBVS IN GENERE.

Et primò de eorum dignitate.

NVLLA equidem re Accipitri noſtro maiorem nobilitatis dignitatisq; opinionem poſſe conciliari reor, quàm ſi diuinitatis ei aliquid ineſſe à ſuperſtitioſa antiquitate putatũ, diuinosq; ei exhibitos honores, præter alias, quibus excellit dotes, oſtenderim. Quemadmodum enim peſſimis erroribus irretitæ, ac Dęmonis aſtu illuſę nationes plerę́q;, quędam fabuloſum Iouem, Apollinem & Mineruam, alię Iunonem, Venerem aliæ, aliæ alium ſuum Deum aut Deam, imò etiam febrim ac famem adorabant: ita Aegyptij cæteris ſuperſtitioſiores præter Crocodilum & Ibim, maximo in primis Accipitrem in honore habebant: dum non ſolummodò per hunc, Deum ſuum Oſirim deſignabant, ſed eum ipſum etiam diuino cultu honorabant. Illud [a] Plutarchus pluribus locis teſtatum reliquit; vno, vbi ait: *Accipitre picto Oſirim ſæpe proponunt, Deum illum ſuum & ſacroſanctum regem omni laudis & honoris genere decoratum*. Sai quoque oppido Arabiæ, in Aethiopia ſub Aegypto, [b] Plinio teſte, ſito; quod hodie Sibut vocari ſcribit doctiſs. Guilandinus, veſtibulo templi Mineruæ, infans & ſenex inſculpti erãt, nec non Accipiter. Quorum illi, nempe infans & ſenex, ortum atque interitum notabant: hic verò Deum, nempe Oſirim, cuius figura Accipitris deſignati nomine, Aegyptij Solem, Apollinem & Phæbum alijs vocatum intelligebant: eiuſque ſymbolum plures ob cauſas Accipitrem gerere ſibi perſuadebant: Primùm, quòd inſtar Solis, qui viuifico calore cuncta fouet ac generat, inſigni fœcunditate inter volucres polleat. Dein, quòd longæua viuacitate ſua Solis quodammodo perpetuitatem æmuletur. Tertiò, quia, uti Sol lumine ſuo mundum hunc inferiorẽ vniuerſum illuſtrat, orbis videlicet oculus: ita ipſe Accipiter viſus acie clariſſima, ſplendoreq; oculorum eximio præditus eſt, vnde etiam Παντόφθαλμος Ariſtophani, quaſi omni oculus dictus meritò fuit. Deniq; quòd Solis, qui ſingula quaque die, immenſa primi mobilis cæli ſpatia conficit, & quotanis Zodiaci circulum integrum peragrat, velocitatem pernicitate ſui volatus (à qua dote ὠκυπέτης ab Heſiodo, & ὠκύπτερος ab Homero, id eſt, præpes ac citiſſimi volatus ales uocatur) imitetur. [c] Porphyrius aliã pręter pręd ictas rationem huius auis cum Sole analogicè inſinuat: *Accipitrem*, inquit, *Aegyptij Solis acceptum putant, cuius totam ſubſtantiam aiunt ex ſanguine ac ſpiritu conſtare; & hominis miſericordia affici, ac mortuum lugere, ac in oculos eius terram aggerere, in quibus ſcilicet Solis lumen habitaſſe exiſtimet nempe cognatum veneratus Solem*. Quare non omnino temerè Deus hic aurea coma pulcher lyricen, pręter varias formas, quas diuerſarum amore impulſus olim induiſſe dicitur, utpote Leonis, Cerui; Accipitris etiam ſpeciem ſæpius aſſumpſiſſe fingitur. Vnde etiam eſt, quòd, ut Euarthes in fabuloſis memorię prodidit, Accipitrem Apollini conſecratum, eiuſq; numini dicatum omnis antiquitas exiſtimauit, ut ex illo Homeri uerſu conſtat:

Κίρκος Ἀπόλλωνος ταχὺς ἄγγελος.

Circus Apollinis celer nuncius.

Accipiter ab Aegyptijs diuinus habitus & pro Oſyri cultus.

[a] *Lib. de Iſid. & Oſiride.*

Sai oppidũ

[b] *L. 2. c. 30.*

Oſiris Aegyptijs Sol cuius ſymbolum Accipiter.

Accipiter cur Soli dicatus.

[c] *Lib. 4. de abſtinen. ab animatis.*

Quòd

Quòd uerò Ioui sacrum Accipitrem [d] Pontanus canit, ubi ait:

Namque Ious sacer Accipiter sua tela ministrat:

Hoc alitum affinitate quadam ac similitudine deceptus fuisse uideri potest; cùm hoc Aquilæ competat. At Marti dicatum Seruius autumat, & sacrũ dici simpliciter per antiphrasin, quasi omnibus auibus execrabilẽ, uti auri sacra fames dicitur; sed perperã, ut mihi quidem uidetur. Etenim scriptorum maxima & optima pars, quòd pro specierum uarietate uarijs Dijs consecratus fuerit, ita dictum affirmat. Cuius rei [e] Aeliani hæc uerba sint testimonium: *Distributi autem sunt Accipitres, & consecrati varijs Dijs. Perdicarius & Ocypteros Apollinis minister est, vt ferunt. Palumbario Mercurium delectari aiunt. Iunoni dicatur Tanysipteros: Diana Buteo. Matri Deûm Mermeus: alij deniq; alijs Dijs.* Imò uerò quod maius est, diuina hanc uolucrem Aegyptios ueneratione prosequutos esse complurimis authorum locis probare placet, quò euidentiùs eius dignitas liqueat. [f] Aelianus Accipitres à Tentyritis sanctissimè cultos & adoratos, scriptum reliquit. [g] Cicero Accipitres etiam inter Barbarorũ Deos enumerat. Legimus & in Philis insulis nominis instar fuisse cultum Accipitrem. [h] Diodorus Siculus & [i] Eusebius referũt, Accipitres magno apud Aegyptios in honore fuisse, plurimùmq; cultos eam ob causam, quòd utilitatem ex his non minimam caperent, cùm regionem suam à uenenatis animalibus, qualia sunt Scorpiones, Cerastę, aliaq; morsu nocentia, illorum ope liberari ac repurgari cernerent. Sunt enim serpentibus inimicissimi, & ubicunq; uisos, nec in latebris quidem oculorum eorũ aciem subterfugientes, cõfestim necant. Huius rei argumentum esto, quòd, uti [k] Plutarchus tradit, apud Hermopolim simulacrum ostenditur Typhonis, equus fluuialis, cui Accipiter insistit in Serpentem pugnans. Diodorus dictæ rationi alteram adijcit, ueteribus Ethnicis creditam; quòd uidelicet Accipiter *priscis temporibus librum puniceis scriptũ literis, in quo cõtinebatur, qui cultus Dijs deberetur, Thebas ad sacerdotes detulisset, quapropter literarum sacrarum scriptores & puniceum filum gestabant, & Accipitris alam in capite.* [l] Strabo quoque author est, Philarum incolas (quę habitatio communis erat Aegyptiorum & Aethiopum) Aegyptia templa habuisse, ubi ales colebatur, quem Accipitrem uocabant. Quinetiam diuinum quidpiam huic aui inesse credebat antiquitas. Etenim, ut è [m] Porphyrio patet, Accipitrem annis cõpluribus uiuere, & pòst exactam hãc uitam, quadã uaticinãdi seu potiùs præsagiẽdi ui pollere, arbitrabatur. Adde quod tanta, ut [n] Gyllius annotat, erga homines ducatur reuerentia, ut si cadauer humanum attigerit, ueluti pollutionis pœnam ieiunio emendare cupiens, ea die nihil cibi assumat; tanquam religio ipsi sit cadauer humanum attigisse: qua re uel maximè se à funestarum obscęnarumq; auium natura longissimè differre declarat. Tanto denique ueteribus in honore fuisse Accipitrem legimus, ut legem tulerint, quo capitis eos, qui Accipitrem etiam imprudentes occidissent, condemnaret. Aegyptij insuper interfectum sepulchri honore afficiebant, ac in urbem Butim, ut [o] Herodotus testatur, asportabãt. Has omnes ob causas non immeritò a [p] Vergilio sacri alitis cognomento honoratus fuit hoc carmine:

Quam facilè Accipiter saxo sacer ales aperto
Consequitur pennis sublimem in nube Columbam.

Sed hactenus de diuinis ei exhibitis honoribus satis dictum esto; Nunc, ne ex opinione tantummodò eius dignitas pendere videatur, virtutes eius proprias, actionesq; naturales, quę reuera in eo conspicuæ sunt, demonstremus. Atqui quid ad animi pariter & corporis fortitudinem eius ostendendam hoc adferri potest maius, quàm quòd etiam cum Aquila Auium sine controuersia regina, bellum gerere nõ ueretur? Vnde iure merito D. [q] Isidorus hoc eum celebrat præconio: *Accipiter auis regia, quæ plus animo, quam vngulis est armata, & quod si in quantitate corporis natura denegat, hoc ei in virtute & audacia animi rependit.* Neque verò in tanta ferocitate, generosaq; audacia benignã etiam clemẽtiam desideres; testãte [r] Plinio *Noctuæ a cæteris auibus infestatæ, auxiliatur Accipiter collegio*, vt ille opinatur, *quodam natura, bellumq; partitur.* Quare ego crediderim Accipitres ob singulares istas cùm ab antiquis, tùm à recentioribus ascriptas dotes, & non ob venationis solummodò oblectamenta Principibus nostri æui in maximo haberi pretio, ac Serenissimo Ferrariensium Duci in primis, qui non paruum ei honorem exhibere inde uideri debet, quòd ab Illustrissimo ac Excellentissimo D. Iacobo Boncompagno Duce Sorę, singulis annis, in festiuitate sanctissimę Natiuitatis, bina sibi Accipitris retinacula seu vincula, quæ Getti vocant Itali, pro feudo soluenda voluerit. Multæ prętera sunt dotes Accipitrũ, eęq; insigniores & quam in alijs Auibus excellentioribus, quę tamen diffusius pertractanda, ut quam primùm rem ipsam aggrediamur, in suum locum reijcimus.

[d] *Lib. 3. de Stellis.*
Seruij error
[e] *L. 12. c. 4.*
Accipitres varijs Dijs consecrati.
[f] *L. 10. c. 24*
[g] *Lib. 3. de nat. Deor.*
[h] *Lib. 2. c. 4*
[i] *Lib. 2. de præp. Euãg.*
Cur ab Aegypt. culti.
[k] *Lib. de Iside, & Osiride.*
[l] *Lib. 17. Geog.*
[m] *Lib. 4. de Abstin. ab animatis.*
[n] *Lib. 14. cap. 14.*
Accipitrũ reuerentia erga homines.
[o] *In Euterpe.*
[p] *Aen. 11.*
Accipitris virtutes & actiones.
Accipiter cum Aquila audet congredi.
[q] *Lib. 12. Orig. c. 7.*
[r] *L. 10. c. 17*
Noctuam infestatam Accipiter adiuuat.
D. Iacobus Boncompagnus Ferrariensiũ Duci Accipitrũ retinacula ꝓ feudo soluit.

AEQVIVOCA.

Accipiter piscis. [a] L. 7 c. 38. & 8. c. 9.

AMPHIBOLOGIAE non est expars hæc vox Accipiter: quæ dilucidioris doctrinæ gratia, ante omnia è medio tollenda est.

Primùm enim Accipiter piscis est apud [a] Athenæum, duobus ab eo locis memoratus; priore, vbi ex Epicharmo hæc adducit:

Chalcides, sues, Accipitres, pinguisq; canis,

Græcus textus habet ἱέρακες, quod alij uertunt Miluij: alij Accipitres pisces: quamuis Miluij pisces alias etiam ἰκτῖνοι appellentur: quos Romæ Rondine vocari autumat Saluianus: ut alij, Capone. Altero, vbi de pisciū alimonia loquitur: *Porcus*, inquit, *anguilla est similis, at ori est asper. Accipiter vero carnem habet duriorem quam Cuculus; etsi similis est alijs in rebus. Coruus Accipitre est asperior.* Hic Græcis similiter ἱέραξ dicitur; estq; idem cum eo, quem Latini alio nomine Miluum & Lucernam vocant, & Lupum maiorem. Hic cùm sibi à maiore pisce metuit, volitat, sed summa tantùm maria attingens, vt nescias, volitetne, an super aquam natet.

Miluus piscis. Lucerna piscis. Lupus maior piscis. Accipiter vir. [b] In Metamorph. [c] Lib. de Fascijs Gal.

Fuit & apud Mariandinos Hierax seu Accipiter nominatus vir, vt [b] Antonius Liberalis scribit, *iustus ac illustris, qui templa primus Cereri posuisse dicitur*. Cuius metamorphosim inter fabulas suo loco referemus.

Apud [c] Vidum Vidium fasciæ chirurgicæ cuiusdam mentio est duobus in locis, quam Accipitrem vocat. De qua qui plura videre uolet, authorem ipsum adeat.

Accipiter tormētum bellicum.

Accipitris quoque nomine veniunt quædam tormenta bellica, quæ parum pyrij pulueris recipiunt. Hæc Itali Smerigli & Moschetti (quod nomen enim Germanorum Musket; qui eorum portatores, Muskettiers vocant, commune est) appellant.

SINONYMA.

Netz. Sparuerius. [a] Leuit. 11. Naba. Nibio. Basi. Mar an bas. Κόραξ. Nisus. Nazah. Nozah. [b] Cap. 39. [c] Leuit. 11. & Deuter. cap. 14. Peres. Cyanopus. Blafuss. Πτερνός. Περκνὸς. Πλαγγὸς. [d] Prou. 30. Sarfir. Asturgal. Scachaph. [e] Leuit. 11. Bubo. Baijth. Thauston. * Lib. 10. cap. 14. ἴρηξ & eius etymo. ἱέραξ. * Iliad. N. * L. 1. dier. & oper. γεράκι. Βαρβάξ.

ACCIPITER Hebræis נץ Netz vocatur. Quam vocem Rabbi Kimhi interpretatur Auem, quæ venetur; & postquam auolarit, reuocata ad dominum redeat, vulgoq; Sparuerium dictū addit: quē similiter Rabbi Salomon sequitur. [a] Author Chaldaici Dictionarij Asturē exponit. Pro Nez Chaldaica interpretatio iam citato loco habet נבא, Naba; vnde forsan Italorū Nibio. Arabica vero versio באזי. Basi, vel adiecto articulo Albasi fit dictio, quam Andreas Bellunensis interpretatur auem, quę, Falco peregrinus vulgò dicitur. Persicum vocabulum, מר אן בז, quod sonat Mar an bas: Septuaginta interpretes ἱέραξ exponunt: Hieronymus Accipiter. Iidem Septuaginta in Deuteronomio perperā pro voce Hebraica antè posita Netz, verterunt Κόραξ, id est, Coruus. Hæc enim vox omnino Accipitrem significat; à qua forsitan etiam Nisus Latina descenderit. Videtur autem facta a uerbo נצה, Nazah, quod volare significat; quoniam hæc auis volatu plurimum valeat, ut uel primum inter volucres locum obtineat. Recentiores nonnulli dictionem ניצה Nozah [b] Iobo plumam significare volunt; non autem Accipitrem, ut alij vertunt. Septuaginta relicta voce Hebraica, νέσσα reddiderunt. פרס Peres, etiam Accipiter exponitur, vel Haliętos, a Iudęis uulgò בלאבו, quod Cyanopem signat, Germanis Blafuss dictū. Alioqui πτερνὸς, vel potiùs περκνὸς Aquila est venationi dedita: itē πλαγγὸς Aquila simpliciter est Macedonibus, Varino teste. Sarfir [d] Hebraicam uocem alij aliter exponunt. quidam auem אשטורגל Asturgal, Sturnū aliqui coniiciunt intelligendū: Ornithologus mauult Asturem. Pro [e] Seachaph dictione Hebraica, Septuaginta Hierax, id est, Accipiter vertūt: Alijs Bubo potiùs ea designari creditur. Aegyptijs Accipiter Baijth dicitur, quasi anima, nomine opinioni suæ, qua Accipitrē Deum esse, totūq; spiritu constare sentiūt, congruo. Qua de uoce ac re in Hieroglyphicis pluribus agemus. Iidem similē ob causam eūdem Thauston, id est, admirabilem nūcupāt, teste * Aeliano. Græcis ἱέραξ ἀπὸ τοῦ ἵεσθαι ἄξω, nēpe à celeritate uolatus; uel παρὰ τὸ ἵεσθαι ἤγουν φέρεσθαι ἐν τῷ ἀέρι ῥαδίως, & per crasim dicitur ἴραξ. Ego potiùs ἱέρακα dictū existimarē, quasi sacrū ac uenerandū, ob eas quas in eius dignitate explicāda antè ostēdimus, rationes. Dicitur quoque ἴρηξ Homero * & Hesiodo: * item D. Greg. Nazianzeno, Ionico more α in η uerso: & prima syllaba per crasim cōtracta. Non rectè etiam Scholiastes quidam apud Homerum Aquilæ genus interpretatur. Hodie Græcorum vulgo γεράκι Accipiter uocatur, quod nomen etiam Falconi tribuunt. Est tamen ubi nomen hoc ἱέραξ generatim pro omni ferè rapaci aue usurpatur à Græcis, ut & Accipiter apud Latinos. Quinetiam & Falco nomen est Grecę, ut quidam existimant, originis; & ipsum uniuerso Accipitrum generi sępe attributum. Verum huius nominis disquisitionem suo loco reseruamus. Apud Libyas, ut author est Hesychius, Accipiter βαρβὰς uocatur. Apud eundem authorem nōnunquam κίρκον, & quandoq;

doq; Electrion scriptum reperias. Sed rectiùs fortè Circos leges: licet hoc tantùm uni Accipitris speciei Aristoteles nomẽ addiderit, quod ille generale esse uoluit. Simile huic Κίρκας etiã alicubi inuenitur. Tyrrhenorum lingua ac dialecto ἄρακος dictus fuit Accipiter: quod pro legumine apud [f] Galenum usurpatum scio. Alijs μέρμνης etiam Grecè dicitur.

Auis hæc Latinis appellatur Accipiter, cuius originem pleriq; ab accipiendo deducunt, eius rapacitatem notãtes. [g] Isidorus, vt probet accipere nonunquam idem significare, quod rapere, adfert hunc locum D. Pauli: *Sustinetis enim, si quis vos accipit. Vt enim diceret*, inquiens, *si quis rapit, dixit: Si quis accipit*. Et [h] Beda ex nominis etymo aues omnes, quæcunq; aucupio aptæ sunt, Accipitres vocari asserit. Etenim, vt inquit D. [i] Gregorius hanc sentẽtiam confirmãs, *Accipere, aliquando auferre dicimus, vnde aues, quæ alias rapiunt, Accipitres vocamus*. Alij Accipitrem, inuerso vocabulo, tanquam ter acceptum, dictum fuisse volunt, quòd Romanis optimum augurium volatu adferre rebus gerendis crederetur: ideoq; sacrum alitem illis etiam nominatum. Italicè Sparauiero & Sparuier profertur, à Græco verbo fortè, vt [k] Scaliger annotauit, σπαράσσω, quod est lacero & vellico: ait enim, nomẽ Sparauerij Italis deductum παρὰ τῶ σπαράττειν aues, eamq; vocem in Italiam Exarchatum simul cum Græcula superbia importasse videri posse; nisi Germanicè sic appellaretur. Hi enim Accipitrem, Sparuer vocant; quæ dictio eorum idiomate idem sonat, quod expandens alas. Ver enim per crasim à veder, seu per F feder, Germanis præsertim inferioribus, alam seu potiùs plumam denotat. Sparren verò infinitiuus; quod Germani superiores, Sperren dicunt, expandere seu distendere significat, quemadmodum & Italis idem ferè uocabulum sparare. Huius etymi ratio ab auis ipsius natura petita uideri merito potest: eiq; optimè quadrat. Sæpenumerò enim, ut obseruaui, cùm in Buteone, quæ prima apud [l] Astritotelẽ est Accipitrum species, tùm in alijs Accipitribus, quòd cælo sereno, cùm in Sole apricãtur, aut sese aquis immersitando proluunt, alas expandunt instar conopei (quod eam ob causam Itali forsan Sparauiero uocant) quò uidelicet calorem Solaris luminis in uniuersum corpus undiquaque melius recipiant: aut etiam cùm prædam suam dilaniant, alis item distentis eam cooperiunt, eiq; ueluti tentorium quoddam obtendunt: fortasse ut eam cęteras rapaces celent, easq; arceãt. Deniq; cùm ueterum plumarum senectam annuam deponendi tempus instat, expãsis alis Austro obuersi, uenti teporem captant, quo relaxatis udo moderatoq; calore poris faciliùs excidant, quibus succedant postea nouę, ut qui de Accipitribus scripsêre, frequentes authores testantur. Sparauiero interim Italorum, & Sparuer Germanorum, nec non Espreuier Gallorum, passim hac tempestate eorum linguis propriè ei Accipitris speciei tribuitur, qui Nisus uocatur; estq; Accipiter minor fœmina: cuius mas Muschettus vulgi est hodie, seu Accipiter Fringillarius, Accipitris alioquin simpliciter dicti naturę ac habitui coloriq; proximus. Vnde non mirum, si id nominis utriq; nonnunquam tribuatur. Itali enim communi seu generali nomine, quod omnes species complectatur, carent: & Astor eis dictus, æquè angustæ, atque Sparauiero, significationis est; & Accipitrem præcipuè maiorem seu Palumbarium ista voce sibi significari existimant. Ita etiam apud ueteres & recentiores authores, cùm generali voce careant, Accipitris vel Palumbarij, uel Fringilarij nomine speciali vterq; sexus denotatur. Ita neque Galli, vel Bellonio [m] teste, uocem generalem omnibus in vniuersum speciebus propriè competentem habent: quod ipsemet, Gallus alioquin, suorum, nec non peregrinorum vocabulorum curiosus indagator, & ea de re cæteris fide dignior, ingenuè fatetur. Quòd enim quidam in Accipitris locũ substituunt, Oyseau de Proye, nimis latè patet, omnes in vniuersum rapaces suo significatu includens; neque nostro congruum est argumento. Hîc enim nomen peculiare, quod Accipitrem Latinum significanter exprimat, eiq; respondeat, quærimus: quale in sua lingua Bellonius reperiri negat. Etenim hanc vocem, Sacre, etsi ipsis idem, quod Græcis Hierax sonet: uni tamen tantummodò speciei aptatam, eamq; Buteonem esse, ipsemet testatur. Dictionem verò Gallicam, Vautour, quam Ornithologus Accipitris nomẽ commune exprimere existimat, sequutus fortasse Tardiuum Gallum, qui de re Accipitraria Gallicè scripsit quidem, sed linguæ Latinę, cæterarumq; præterquam vernaculæ ignarus, de nominibus alienis rectè sentire aut iudicare non potuit. Bellonius Asteriam Accipitrem seu stellarem ex nominis argumento & Gallorum consuetudine, speciatim nominat. Qua in re Augustinus Niphus etiam cùm eo sentit. Nullum verò nomen inter ea, quæ Accipitribus significandis, Gallis instituta sunt, latioris esse significatus, idem Bellonius asserit hoc nomine, Faucon, vtpote quod ceu generale ferè plerisq; Accipitrũ speciebus attribuunt, eorũq; particularibus uocabulis ceu commune prępPonunt, vt cùm exempli causa Aesalonẽ, le Faucon Lanier: Buteonem, le Faucon Sacre: Asteriam, le Faucon Vautour indigetant. Attamen si [n] Bellonio credimus, qui auem eidem generi Gerfault dictam, hoc etiam prænomine, Faucon, donat; quam tamen alibi inter Aquilas reposuit; sanè alijs etiam

Κίρκας. Αρακος. [f] Lib. de simp. med. facult. Accipitris etymum. [g] Lib. 12. Orig. c. 7. [h] In quæst. sup. sentent. cap. 10. [i] Lib. 33. Moral. capit. 11. Sparauiero, & eius origo. [k] Exer. 233 Sparuer & eius origo. [l] Hist. lib. 9. cap. 36. Sparauiero pro conopæo vnde dictum. Accipitres cur alas expandant. Espreuier. Nisus. Muschett[us]. Fringillarius. Astor. [m] Lib 2. de Auib. c. 13. Oyseau de Proye. Sacre. Asterias Accipiter. Gallos nullam vocem habere, quæ Accipitri respondeat. [n] Lib. 2. de Auib. c. 6.

quàm Accipitribus id nominis conuenire fateatur, necesse erit; nisi Accipitris nomen adeo generale facit, vt omnes omnino rapaces sub se complectatur.

Accipitris nomen nõ omnib* rapacibus cõuenire. Falcones quæ Aues dicantur.

Quod quidem etsi quibusdam fortasse visum est, Aristotelis tamen repugnat menti, qui Accipitres ab Aquilis & Vulturibus, nec non rapacibus nocturnis, de singulis seorsim tractans, manifestè separat; & nostro præterea minimè conuenit instituto. Sed esto, uocem hãc, Faucon, Gallis latè adeo patere, ut omnem rapina victitantem uolucrem comprehendat: quemadmodem etiam Festus hanc uocem, Falco, ad cunctas, ungues falcatos habentes, seu uncungues aues extendere uidetur: nihilominus præter uniuersalem hanc significationem, aliam insuper particularẽ obtinere ipsam, quæ cùm simpliciter sine ulla alia adiunctione pronuntiatur, Accipitrẽ Palumbarium iisdem Gallis denotat, omnibus Gallicæ linguæ gnaris cõstat, neque ipse inficias it Bellonius. Nullam itaque apud ipsos uocem constat esse, quæ latinam, Accipiter, ad unguem ita reddat, ut neq; plus neq; minus significet. Si tamen quæpiam esse existimanda est; eam hanc, Faucon, dici posse, non admodum repugnabimus. Ex quibus facilè uidere est, quanta sit uocum cuiq; idiomati propriarum, etiamsi prima fronte idem notare videantur, in significando diuersitas, in explicando & conciliando difficultas: quàm operosum præterea ad prisca vocabula nouas voces velle reducere. Aliud enim Hierax Græcis, aliud Sacre Gallis, & Sacker Germanis, aliud similiter Asterias Aristoteli, aliud Astor Italis, aliud Vautour Gallis. Pari modo & Falconis nomen significatum suo varijs gentibus variat, vt de singulis suo loco docebimus. Sed si quæ sint, quæ idem propemodum significare videantur, nunquam tamen ita respondent, ut vbiuis gentium planè prorsus communi significatione conueniant.

Authores cur sæpius vni potius quam alteri speciei quędam ascribant.

Vnde minimè mirum videri debet; si in tanta nominum varietate & incertitudine sæpenumerò ab authoribus, quæ multis in genere cõmunia sunt, vni speciei tanquam peculiaria attribuantur, & è cõtra: præsertim cùm præter nomina, etiã maxima, quæ inter ipsas Accipitrum species est, similitudo, frequenter incautis imponat. Quare candidum Lectorem nobis, qui venatum volaticum, seu aëreum hunc, seu per Accipitres institui solitum aucupium, nunquam exercuimus, si alieno aliquando nos errore inuolui contingat, veniam daturum spero, pręsertim cum Authores ipsos, qui de hac arte ex professo scripserunt, mirum in modum à se mutuò dissentiãt. Nunc eò, vnde digressa est reuertatur oratio. Etsi, vt antè monuimus, nullam neque Itali, neque Galli vocem habeant propriã, quæ Accipitri respondeat ad amussim, sed diuersis diuersas species nominibus appellent, & fœminas pręsertim, quę in vsum uenationis potissimùm cedũt: Accipitres tamen mares omnes uno ac cõmuni nomine utrisq; vernacula lingua ueniũt: illis enim Terzuolo; his Turcelet numero singulari dicuntur.

Terzuolo. Tercelet. Tertiolus. Tercellin*

Has uoces recentiores Latinas facere conati, Tertiolum vel Tercellinum reddunt, quas absolutè positas pro mare Accipitre accipiunt. Alioquin pro aliarum etiam rapacium mare usurpari cõtingit: earum nempe quę ternos pariunt. Tertiolo enim, quod est diminutiuum a tertio, nominis origo ex eo data est, quòd pulli tantum tres, ut plurimùm, in Accipitris nido nascantur, quorum duæ fœminæ maiores, tertius mas omnium minimus semper inueniatur.

Tercellin* Tertiarius. Halcon o Acor.

Ita vt alij hac ipsa de causa Tercellinum, quasi Tertiarium dictum uelint; quòd fœminis tertia magnitudinis parte sit inferior. Hispani Gallos sequuti videntur, cùm uniuersum Accipitrum genus Halcon ò Acor vocant, quasi Falconem dicant, f literam suo more in aspirationem commutantes. Quod minus mirabitur, qui etiam quosdam, nempe Aquilam,

Falconis lata significatio.

Theodotionem & Symmachum voce, Falco, adeo latè vsos fuisse considerauerit, ac improprie, ut præcipuas & maximè propriæ dictas Accipitris species, Asturem nempe & Nisum, Falcones vocent, Falconemq; in hos ceu species subdiuidant: vulgi fortasse consuetudinem sequuti.

Germanicæ linguæ cõmendatio. Hapich. Habich. Hap.

Germanorum lingua locupletissima ac proprijs omnium rerum vocabulis, si quę alia, ditissima, quam nulla hactenus alieni idiomatis seu peregrini confusio corrupit, adeoq; syncera, hanc vocẽ, Hapich vel Habich, pro Accipitre in genere vsurpat: quam si examini subijcere, etymumq; eius curiosè indagare libet, multò exactiùs rei significatæ, vt pleraq; huius linguæ vocabula alia, naturam exprimere comperiemus, quàm vel Accipiter Latinus, aut aliarũ gentium huius auis quæuis vernacula nomina. Cùm enim Hap ipsis idem, quod arripio, significet

* Lib 12. Hierogl.

vel ipso * Goropio Becano vnico suæ linguæ excultore ac lãpade, teste: quid hoc verbo, quęso ad auis huius ingenium tribus literis declarandum, excogitari possit significantius, cùm proprium huic aui sit rapere ac rapto viuere: adeo vt & homines libido incessent, eis ad raptum animalium abutendi? Quidam aliam nominis rationem adferũt, vt, Habich, mitiori litera proferentes, ita dictum volunt à verbo Haben, ab habendis & retinendis auibus, nescio quàm rectè.

Haben. HauicK.

Germani inferiores, quos Flandros vocamus, vulgò Hauick pronuntiant. Hau verò ipsis teneo designat: vnde dictus Accipiter videri potest, uel quòd animantes captas unguibus firmissimè teneat: vel quod ipse ab accipitrarijs seu venatoribus manu teneatur, gesteturq;: ad quod significandum etiam eadem sese dictio extendit. Alij Haskin diminutiua voce dicunt.

Anglis

Anglis Accipiter vocatur Hauuke, quæ vox, cùm à Germanis Saxonibus sine dubio profecta sit, etymi vocis Hauick Belgarum rationem supra adductam confirmat: quòd Hauu per duplex uu Germanis vsitatissimum, non aliò detorqueri possit, quàm ad significandum, quod diximus, nempe, retinere. Alioquin, v, simplex Belgis literæ, F, æquiualet; in consonante abiens. Dicitur tamen iisdem Anglis altero nomine Accipiter, nimirum Hobie. Illyriis Gestrzab. Polonis Zastrzamp.

Hauuke. Hobie. Gestrzab. Zastrzãp.

ACCIPITRVM GENERA ET Differentiæ.

ACCIPITRVM differentiæ à neotericis multò plures enumerantur, quàm à ueteribus, quibus non omnes fuisse cognitas uerisimile est, quòd naturã singularum, ut & aliarum auium omnium potiùs, quàm oblectamenta & utilitates considerarent. Cùm uerò hac tempestate maximum ex hoc auium genere capiatur emolumentum, non mirum est, si diligentiùs & accuratiùs omnes diuersitates inquirẽdi ac discutiendi occasionem præbuerint. [a] Aristoteles decem ad summum genera ponit, & huiusmodi ordine enumerat. *Accipitrum, inquit, præcipuum genus est Buteo, Triorchis a numero testium nuncupatur: Secundum Aesalo: Tertium Circus. Stellaris autem seu Asterias, Palumbarius & Pernix differunt. Latiores vero Accipitres Hypotriorchæ, id est, Subbuteones appellantur. Alij Perca & Fringillarij vocantur: Alij leues & Rubetarij, qui abunde viuunt.* [b] Plinius uerò genera Accipitrum sedecim inuenisse se dicit, nec tamẽ persequitur, ne nominatim quidem: cùm Aristoteles decem tantùm genera huc recensere conspiciatur, ut fortasse erratum esse in notis numeri apud Pliniũ suspicari cum doctissimo [c] Budæo possimus, imò debeamus. Quæcunq; enim de Aquila & Accipitre dicit, ex Aristotele ad uerbum uertisse uidetur. Hodie sane ueterum istæc nomina seruari uix possunt, uti rectè etiam Budæus sentit, cùm quòd nomine tenus tãtummodò ab Aristotele & Plinio recensita, & nullis, quibus dignosci possint, notis distincta sint, tùm quia in tanta Accipitrum uarietate apud diuersas nationes nomina, quæ tamen nullam antiquitatem sapiunt, confundantur. Huius rei difficultatem auget, quòd maxima inter authores de uocabulis est dissensio, quæ fortè inde nata est, quod quisq; ueterem nomenclaturam ei conetur assignare speciei, cuius nomen uernaculum antiquo nonnihil respõdere uiderit. [d] Bellonius Aristotelica nomina, coniecturis quibusdam ductus, singula Gallicis accõmodat: quàm uerò rectè id faciat, hîc recẽsere nobis longum esset, qui suo loco illa examinaturi, non solùm Gallicas, sed & aliarum gentium indigetes uoces ad ueterum relatas species, earumq; uocabula, quàm aptissimè fieri poterit, reducemus. Præter eam Accipitris in decem species distributionem Aristoteles eodem loco alteram diuisionem subiungit, eamq; non ab auium, ut illa, natura seu forma specifica petitam, sed, ut ipse inquit, a uenandi, quo inter se dissentiũt, modo: *Alij enim, inquit, Columbam humi considentem rapiunt, volantem non appetunt. alij supra arborem, aut tale quid conscendentem venantur: sin humi est, aut volat non inuadunt. Alij neque humi, neque in sublimi manentem aggrediuntur; sed volantem capere conantur.* Quæ quidem distinctio a Philosopho assignata à uenatus quidem modo petita est: sed quem sponte sua ac naturæ instinctu, suopteq; ingenio obseruant: non autem ab eo, quem à mansuefactariis seu magistris edocti sunt. Eas enim, quæ ab institutione pendent, ac disciplina comparantur, differẽtias, suo loco reseruamus, cùm de arte uenatoria seu Accipitraria nobis sermo erit: ubi etiã omnes, quotquot quouis modo ad eam spectant, illiusq; gratia ab accipitrariis fuerunt excogitatæ ac obseruatæ. Videntur autem istæ differentiæ non unius, sed diuersi generis Accipitribus ab Aristotele ascriptæ, quandoquidem post decem enumeratas eorum specificas diuersitates, easdem & alia ratione, nempe uenandi modo inter se dissidere scribit. Recentiores uerò, qui de Accipitraria uenatione scripsere, ut Albertus Magnus, Augustinus Niphus, aliique, accipitrariorum magistrorum sui temporis, & huius etiam nostræ tempestatis, ut uidetur, morem sequuti ac nomina; vniuersam Accipitrum familiam, communiori quadam ratione, primùm in tria quædam vniuersalia genera diuidũt; nempe Asturem; quo maiores Accipitres designare videntur: Falcones, quorum nomine generosiores quosque ac nobiliores comprehendunt: demum Accipitres simpliciter vulgari nomine dictos, per quos reliquas minorum Accipitrum species intelligunt. Hæc singula genera denuò in plures species partiuntur, & sub Asture Palumbarium Accipitrem, Astenam, aliasq; plures ponunt. Sub Falconis genere, Falconem sacrum, Girofalcum, Falconem gibbosum, Falconem peregrinum, & aliquot alias species collocant.

Accipitrũ differentiæ cur veteribus incognitæ.
[a] 9. Hist. 36.
Accipitrũ genera apud Arist.
[b] L. 10. c. 8.
Accipitrũ genera apud Plin.
[c] In Pand.
[d] Lib. 2. de Auib. c. 13.
Differẽtiæ à venatione.
Recentiorũ diuisio.
Accipitrũ genera tria Astur e qui designet. Falcones q Accipitres. Generum subdiuisio.

cant. Sub Accipitribus verò communi nomine dictis Nisum, Muschettum & Aesalonem, vulgò Smerillum, ac Tinnunculum statuunt. Hosce præterea alijs differentijs, partim à loco natali, partim colore ac robore petitis, varie inter se distinguunt, quas suis locis latius prosequemur. Possit & alia, tamen huc pertinens Accipitrum diuisio institui, & ex natura ipsorũ elui; qua Accipitrum alij diurni dicuntur, alij verò nocturni à recentioribus vocati, quales sunt ab Aristotele (licet ille Accipitres non vocet) enumerati, Cymindis & Hybris. Hic enim, etsi in codicibus Latinis omissus est, nec a Gaza, hac forsan ratione, quòd Plinius eius nusquã meminerit, expressus, in exemplaribus tamen Græcis plerisque legitur, statim à versu Homerico ab [e] Aristotele citato subiunctus. Et hunc quidẽ à Cyminde alium ac diuersum, seorsimq; ab Aristotele de eo tractatum peculiari capite, rationibus minimè vanis quispiã ostendat. Non sum tamen nescius, à quibusdam in dubiũ reuocari, num Accipitrum generi, an potiùs nocturnis rapacibus, ut Vlulis, Asionibus, Bubonibusq;, & cæteris id genus auibus sit annumerandus. [f] Plinius, si corruptis fortè codicibus fides habeatur, Cymindim nocturnum Accipitrem facit. Vt autem dicam liberè quid sentiam, non video, cur Chalcis siue Cymindis Accipitribus sit asscribendus. Scio quidem magnitudine Palumbario Accipitri similem à Philosopho dici. An ideo Accipiter vocandus? Præterea colore est nigro, eodem teste. Quis vnquam Accipitrem nigrum vidit? Quare in Plinio ego pro Cymindis, Hybris legendum censeo: vt ex Chiffletio Medico etiam legit Dalechampius ex libro manuscripto. *Hybris* enim (Philosophi verba sunt) *quam alij Ptyngem esse volunt, interdiu minus apparet, quia non clarè videt: sed noctu venatur more Aquilæ, & pugnas cum Aquila adeo acriter, vt sæpius implexa amba deferantur in terrã, & viua à pastoribus capiantur. Parit hæc oua duo, & saxis speluncisq; nidulatur.* Præterea venantur Accipitrum quidam natura, quidam arte docti: Sed hodierna hæc est ex venatus more accepta differentia, quæ arte potius, quàm natura constat.

Accipitres diurni, & nocturni.
Cymindis. Hybris.
[e] Lib. 9. Histor. cap. 12
[f] L. 10. c. 8.
Plinij loc⁹ emẽdatus.
Hybris historia.

FORMA. DESCRIPTIO.

DIFFICILE quidem est, in tanta specierum varietate, Accipitris in genere formam describere: est tamen aliquid, in quo omnes conueniunt; ut rostro & vnguibus, ac quadam formæ cùm internę, tùm externę cõtinuitate. Natura enim dissimiles non solum inter se eiusdem generis aues fabricata est: verum etiam animalia alia, quæ sub diuersis generibus posita, corpore simillima, specie tñ admodum dissimilia sunt. Hoc in piscibus videmus. Nihil.n. similius Capitoni quam Mugil, si faciem spectes: nihil dissimilius, si cætera Cuculus & Accipiter una modo uidetur auis esse: eorum naturæ ita cohærẽt, ut Gallica & Hispanica. Quod disertè [a] Aristoteles monet omnem ambiguitatis erroris q; occasionem submouens his uerbis: *Accipitrum minimo similis est Cuculus magnitudine ac volatu, qui magna ex parte per id temporis non cernitur, quo Cuculus apparet. Illud putauerunt alioquin Cuculum ex Accipitre fieri, mutata figura. Sed ita ferè euenit, vt ne cæteri quidem Accipitres item cernantur, cum primum vocem emisit Cuculus, nisi perquã paucis diebus. Aliquando tamen vnà visi sunt & Cuculus & similis ei Accipiter. Quinetiam ab Accipitre interimi visus est Cuculus, quod nulla auis suo in genere facere solet.* Imitatur autem Accipitrem nulla alia re quàm colore, nisi quòd hic maculis distinguitur ceu lineis: Cuculus velut punctis. Pari pacto [b] Plinius: *Coccyx*, inquit, *ex Accipitre videtur fieri, tempore anni figuram mutans, quoniam tunc non apparent reliqui, nisi perquam paucis diebus: ipse q; modico æstatis tempore visus non cernitur postea. Est autem neque aduncis vnguibus solus Accipitrum, nec capite similis illis, neque alio, quàm colore, ac rictu Columbi potius. Enim & absumitur ab Accipitre, si quando vnà apparuere, sola omnium auis à suo genere interempta.* Quibus verbis manifestè ab Accipitre differre Cuculum, cùm vnguibus, tùm rostro declarat Plinius: nihilominus tamen eundem sub Accipitrum genere ac nomine comprehendere videtur. Quod mirum videri possit, cum ipse eas partes, quibus potissimùm rapacium genus indicatur, nempe rostrum, vnguesq; adunca, ipsi detrahat. Quare nõ nisi larga admodum significatione, ac impropriè admodum, nimirũ ob cæteri corporis quandã similitudinẽ, Accipiter vocãdus videtur. Similis locus est apud D. [c] Iobum, qui lectori negotium forsan facesse re posit, vbi ait: *Penna Struthionis similis est pennæ Herody & Accipitris.* Absurdum certè cuipiam videatur, harum auium pennas ad inuicem comparari; cùm non vno nomine discrepent. Struthio enim pilis similes & lanuginosas quodammodo plumas habet, pręter nõ solum Accipitrum, sed & cæterarum auium morem. Verum eo loco aduertendum est, hoc tantũ agere illis verbis Propheram, vt ex hac qualicunq; harum auium similitudine maximã ingenij actionumq; earum diuersitatem innuat ac declaret, quasi ita diceret: Pennæ Struthionis cum pennis Ac-

Corporis similitudo non arguit specierum identitatẽ.
[a] Lib. 6. Histor. c. 7.
Cuculi cũ Accipitre minimo similitudo.
[b] L. 10. c. 9
Cuculus quatenus dici possit Accipiter.
[c] Cap. 39.
Iobi locus explicatus.

nis Accipitris in eo conueniunt, quod vtræq; æquè pennæ sunt, nec hæ magis pēnæ, quàm illę censendæ sunt: adeo vt plumarum ratione, quæ utrique ex ęquo datæ sunt; pari etiam uolandi pernicitate prędıti esse debere uideantur: Vel ut Glossa interlinearis exponit, & res ipsa etiam testatur: Penna Struthionis similis est pennæ Herodij & Accipitris, nimirum colore castaneo & nigro: usu tamen & uiribus toto hæ distant cælo. Accipiter enim plumis densissimis, quæ exiguæ molis corpus obuestiunt, celerrimo per aëra fertur uolatu: Struthio uerò, etsi penas habeat, quę reliquis auibus ad uolandi usum concessę sunt, uix tamen hisce suis ab humo sese potis est attollere ob ingens corporis pondus, ideoq; ad cursus tantummodò uelocitatem promouendam ei seruiunt. Verùm hac de re satis: nunc ad reliquas partes describendas pergamus. Accipitrum in uniuersum generi natura rostrum,

Accipitris pennæ. Struthionis pennæ qué vsum habeant. Accipitris rostrum.

Oraq; adunca dedit, curuos dedit vnguibus hamos,

Vti Aquilino & Vulturino, atque ut æquè rapinæ aptū esset, idoneis ad eam instrumentis armauit. Oculi Accipitri sunt, teste Aristotele, mobiles ac celeres, id est, continuo motu huc illuc diuagātes, nec unquam stabili intuitu in eandem rem, aut unum locum defixi, præcipitem ac rapacē auis naturam declarantes. Vnde, qui huiusmodi oculos habēt homines, Accipitrum argumento, rapaces similiter ac impetuosos esse tradit idem author. Pulcherrimos verò etiam Accipitres oculos habēt, ac splēdidissimos clarissimosq;, quæ ei prę alijs auibus egregia ac peculiaris dos est, ob eamq; causā Soli pręcipuè antiquitùs sacri habiti. Color uerò oculorū non omnibus idem est, nec ijsdem quidem auibus perpetuus aut constans, sed cum ætate mutari dicitur. Quemadmodum etiam rostri, quod tamen plerisq; extremo corneum est. Corporis magnitudine nonnunquam uix Aquilis cedit, quæ tamen pro specierum diuersitate uariat. Quinimò uni & eidem speciei, pro regionum, in quibus nascuntur, natura, diuersa est. Accipitres enim, Aristotele [d] teste, *in Aegypto minores, quàm in Græcia sunt.* Et, ut inquit Albert. Magnus, *Accipitres maiores fortioresq; in regionibus Aquilonem versus nascuntur.* quia cùm hæ frigidę sint; & in regionibus frigidis nascantur corpora magna, quæ copioso sanguine & spiritu abundant, ideo etiam aues rapaces ibi magnæ sunt. Tappius etiam in rupibus grandiores gigni scribit, quàm alibi. Sed & sexus maximum quantitatis seu molis corporeæ discrimen inter has aues constituit. Etenim non in hoc tantùm, sed omni rapacium genere mas minor est: fæmina maior, & rapacior: Huius rei causam adferre conatus [e] Calentius ita scribit: *Ferocia Accipitribus non nisi ex diuino inest calore, qui quantò est in masculo vehementior, tanto minus virium sufficit ad incrementum. fæminis autem, quia remissior est, maius crescendi adiumentum præstat. Impedit enim munus id naturæ calor intemperatus.* Hęc ille; quibus docere vult in mare ab immodico calore humidū omne, quod incremento materiam suppeditare debebat, absumi. Contrà in fæmina se rem habere, in qua cùm moderatior calor, & sanguis copiosior est, augmento quantum satis est, materiæ suppetit. Simili ratione etiam color ipsis pro ætate variat, vt plurimùm tamen ex albido, fuluo, & nigro diuersus, maculisq; distinctus est. Albi enim toti, qualem Augustinus Niphus Suessanus in suę regionis montibus captum sibi donatum scribit, rarissimi sunt. Alioquin & leucophæi reperiuntur, qui peregrini sunt. Quinetiam pro ratione loci, imò arborū, in quibus agunt, colorem diuersum obtinent. Nam si Tappio credimus, qui in frutice spinoso, aut acere habitant, ad ruffum aut nigrum colorem magis inclinant: qui in fago, ad giluum seu pallidum. Pectore, vti omnes ferè rapaces, sunt acutissimo, modica munito carne: quod non parum ad expeditiorem volatum eis confert; vtpote cuius ossea acie nullo negotio aera secent, & cui ad aues inuadendas vnguibus & rostris etiam neglectis, vni confidant. Alas acutiores plerumq;, quàm reliquæ rapaces, habent. Omnibusq; ferè hoc etiam commune est, paucis exceptis, vt cauda linearum macularumuè ductu transuerso varia præditi sint. Plerisq; etiā crura, pedesq; colore luteo, ac magis minusue saturo tinguntur. Sunt autem Accipitres, vti vncungues omnes, authore [f] Aristotele, *pede firmiore, & crure crassiore, causa victus.*

Vngues. Oculi. Mobilitas oculorū in homine qd indicet. Magnitudo. [d] Lib. 9. Histor. c. 28. Fæmina in rapaciū genere maior & ferocior mare. [e] In Epist. Albi Accipitres. Pectus. Alæ. Crura. Pedes. [f] Lib. 3. de gen An. c. 1

Quod spectat ad partes internas, earum hęc ferè est constitutio. Carnem habent asperiorem quàm Cuculus, teste [g] Athenæo Cerebrū eis copiosum satis natura largita est, vti nobis in multis obseruatum est. Lingua est satis lata, principio obtusa, non acuta, nec bifida. Rostrum enim acutum satis illis fuerat. Cor magnum, cuspide obtusa, non aliorsum, atq; ad pectus tendente. Lien, *adeò exiguus est*, Aristotele [h] teste, *vt sensum propemodum effugiat.* Præterea *Iecori eius simul & intestino adiungitur fel*, vt [i] Athenæus: uel vt [k] Plinius ait: *Fel ipsi toto intestino est.* Est autem, vt tradit Galenus, *colore nonnunquam æruginεo.* Apud Demetrium Constantinopolitanum, qui Græcè de Accipitraria uenatione scripsit, rariora quædam partium, seu excrementorum Accipitris nomina leguntur, qualia sunt: Ὀβελαι ὀνύχων, id est, mucrones vnguium. Ἔλατα verò, vel ἐλατῆρες τῶν πτερῶν, ἢ τῆς οὐρᾶς, maiores pennas intelligo, quæ in alis & cauda sunt. Hinc & προτέλλατα, vel potiùs προτέλατα, vox videtur composita, & ex maioribus alarum

Partes internæ. [g] L. 8 c. 9. Cerebrum. Lingua. Cor. [h] De partibus c. 3 8 [i] Lib. 8 c. 8. [k] 2. c 15. Fel. Mucrones vnguium. Pennæ maiores.

pennis

Pennarum diuisio. Ἀλιπταρέα.

penitus primas ac longissimas significare, quas & ἀκύπτερα nominari censeo. Nam ut Scholiastes Aristophanis scribit, pennarum aliæ πτίλα uocantur, molliores scilicet minoresq; plumæ potiùs dicendæ: aliæ πτερὰ, id est, pennæ simpliciter: aliæ ἀκύπτερα, maximæ scilicet, in quibus ad pernicitatem uolandi præcipua uis est. Porrò ἀλιπταρέαν partem in uropygio pustulæ instar eminentem interpretor, sic dictam fortassis, quòd humorem album & pinguem cõtineat. Ita enim Demetrius inquit: *Aliptarea pars est supra crura, quæ eminet, hordeum nonnullis dicta*, qua parte inflammata, uel intumescente aues quædam morbo acuto, quem auium morbum Germani uocant, pereunt. Cùm ex excremento gignantur pennæ, & totum ferè id aduncis auibus in alas & pẽnas uertatur, quod alijs auibus non uolacibus in semen prolificum transit, ut [1] Philosophus asserit: nõ mirum, si copiosioribus, quàm grauiores aues, plumis Accipiter integatur. Nam uel hac de causa, quòd superfluam omnem materiam ad pennas amandari contingat, earumq; generationi destinari, ideo æquissimum erat, ut in ætatis primordio ante bimatum quater reiectis ueteribus, & deinceps per totam ætatem singulis annis eas renouent. Alui excrementa alba eos excernere, Manardus scribit; quod licet plerumq; uerum sit, ego tamen nigra etiam aliquando deiecisse obseruaui. Temperies totius alitis calida est & sicca, quæ quidem ipsi cum rapacibus uncũguibus communis est. His enim corpus Aristoteles testatur calidum siccumq; haberi: quod etiam summa auis audacia cum iracundia coniũcta, uiresq; longè superans, tum anhelitus, odorq; grauis, qualem Aquilis esse diximus, indicant. Anhelitus enim uirulento adeo fœtore nares offendit, ut Albertus uenenosum dicere non dubitarit, ubi inquit: *Accipitres aliaq; rapaces aues habent pennas & pedes & anhelitum venenosum*. Ventriculus ei feruentior, quam his, quibus uita in terra aut aquis agitur. Caro etiam modica & fibrosa, calidæ siccæq; constitutionis esse testes sunt.

Auiũ morbus. Pennarum ortus. [1] Lib. 3. de gener. c. 1. Accipiter cur copiosas pennas obtineat. Alui excrementa. Temperies. Anhelitus. Vẽtriculus.

VISVS.

[a] Lib. 10 de Anim. c. 14. Cur Apollini sacri. [b] Lib. 8. Epist. 31. [c] Lib. de Osiride. Solis Hieroglyph.

AVIUM *soli Accipitres*, inquit [a] Aelianus, *semper nullo negotio aduersos Solis radios intuentur, neque intentis oculis sursum versus iter suscipere grauantur, nec diuina flãma offenduntur. Idcirco illis cum Apolline, qui est Sol, magnam conuenientiam esse aiunt.* Similiter [b] Cassiodorus supra omnes alites acutiùs intueri testatur. Verùm cùm Aelianus, tùm Cassiodorus hanc clarissimæ visus aciei laudem, quam soli Accipitri tribuunt, Aquilæ detrahunt: nisi Accipitris nomine generatim ita utantur, vt rapacium genus omne sub se contineat. [c] Plutarchus etiam *Accipitris imagine Solem denotari Aegyptijs solitum, ob eximiam eius videndi facultatem asserit.* Et Homerus eo referente *celeritatem visus & actiones Accipitri* confert, *qui*

Cæde Palumbibus infensus, volucrumq; supremus,
Impete pennarum celers.

Cur multioculus dictus. [d] Lib. 1. de præp. Euangel. c. 7.

Eandem etiã ob dotem Aristophani ἱέραξ πανόφθαλμος, id est, omnioculus dictus fuit. Eodem pertinet, quod inquit Epies maximus apud Aegyptios Deorum interpres, citante [d] Pamphilo Eusebio: *Diuinissimum animal Serpens, & Accipitris habẽs caput, valde iucundum est: id si palpebras erigebat, luce primogenitam omnem suam regionem replebat, cum verò clausos retinebat oculos, tenebra fundebantur.* Vt non dubium sit, naturam eius maximè igneam existimasse, ac Solis effectus illis Accipitris gestibus demonstrare voluisse. Præter acrem videndi sensum, quo viget Accipiter, hoc ei etiam peculiare est, vt docet Aristoteles, oculos celeriter mobiles habere.

LOCVS.

[a] 3. de gen. cap. 1. [b] Odyss. E.

A [a] RISTOTELES author est, Accipitres locis saxosis & arduis, petrisq; præruptis nidum facere assolere. Quod Germani quoque in sua regione obseruarunt, nẽpe nidulari eos in asperis & altis rupibus, sed inter vepreta, quandoq; super arboribus, acere presertim, aut quercu fagoue, & super abiete aliquando vel pinu: quod vel [b] Homeri testimonio comprobatur in Calypsûs insulæ descriptione. Verba eius sunt:

Ὕλη δὲ σπέος ἀμφιπεφύκει τηλεθόωσα,
Κλήθρη τ' αἴγειρός τε, καὶ εὐώδης κυπάρισσος,
Ἔνθα δέ τ' ὄρνιθες τανυσίπτεροι εὐνάζοντο,
Σκῶπές τ' ἴρηκές τε &c. id est,

Sylua

Sylua autem specum circumcreuerat virescens,
Alnus populusq́; & bene odorata cypressus,
Ibi quoq; aues extensas alas habentes nidulabantur,
Bubon es, Accipitresq́; &c.

Vbi pro σκῶπας Bubones verterunt, cùm tamen Scopes longè minores sint, ut postea docebimus. Idem Oppianus quoque attestari videtur hoc versu:

At sequitur volitans arbusta virentia præpes
Accipiter.

Humi etiam fortificant, inquit Plinius, *qui Massilia agros incolunt, nec alibi nascuntur, illis assueti gentibus*. Alibi plerunq; in nemoribus nascuntur aut montibus; atque adeo in alpibus diuersis: cuiusmodi sunt alpes Prussiæ in Illyrico, vulgò Sclauonia, alpes Tridētinę, Veronenses, Helueticæ, cùm aliæ pleræq;, tùm maximè Galanda in Rhetia. Id autem cunctis ferè animantibus peculiari naturæ instinctu tributum ab authoribus asseritur, ut ubi maiori copia esca ijs suppetit, ibi libentiùs degant. Hinc in locis versus Aquilonem, vt in Anglia, Suecia, Liuonia, Prussia, Illyrico, Russia Accipitrū maximus numerus est, quòd eas regiones mare alluat, & auibus multa carne grauibus, ideoq; tardioris volatus, ob situs humiditatem aquarumq́; copiam, abundent, è quibus tanquam præsenti & copioso cibo viuunt. Alioquin, sed non tam frequentes, in plurimis alijs regionibus Oriētis nascuntur, vt in Syria, Armenia, Persia, Africa, Aegypto, Gręcia, Creta. In nostra etiam Italia, circa Neapolim præsertim, præter alpium loca dicta: & in Germaniæ ea regione, quæ Marchia VVestphalica vocatur, Serenissimisq; Principibus VVilhelmo & Iohāni Cliuiæ, Iulię ac Borgarū Ducibus &c. subiecta paret, laudatissimi prouenīūt.

Accipitres cur in locis Septentrionalibus frequentes.

VOLATVS.

RATIO Græci nominis ἱέραξ, aptè satis, imò manifestè motus actioni seu volatui congruere videtur: ideoq; non temerè eam Græcorum quidem κατὰ τὸ ῥᾷον ἱέσθαι, id est, à facili motu, petunt. Etenim rapacia quidem omnia citissimi pernicissimiq; esse volatus, probant multi: sed Accipiter tantum in eo præstat alijs, vt prouerbio locū fecerit: Θάσσονας ἱρήκων, ab [a] Homero sumptum: Ocyores Accipitribus, vbi Achillis equos illis comparat, verba illius sunt:

Ἱέραξ vnde dictus.

[a] Iliad. N.

Θάσσονας ἱρήκων ἔμεναι καλλίτριχας ἵππους.
Velociores Accipitribus esse pulchrorum crinium equos.

Quam quidem admirandam celeritatem non solùm dicta prouerbiali hyperbole, sed & symbolis & parabolis multifariam veteres indicarunt. Aethiopes enim, vt [b] Iohannes Bohemus memorat, in Accipitre celeritatem designabant, Aegyptij pari pacto pro celeritate Accipitris iconem pingebant: quasi pro confesso haberent, Accipitre volāte, nihil esse velocius. [c] Diodorus tradit *Accipitrem rem denotare cito factam, quoniam hæc alitarum ferè omnium auis sit velocissima*. Et Oro Hieroglyphicorum interpreti, Accipiter pictus eadem ratione ventos denotat. *Ob hāc*, inquit Varinus, *motus velocitatem Apollini seu Soli Accipitrem antiquitus dedicarunt. Nam vt Sol velocissimus est, ita volatu suo pernicissimus Accipiter*. Vnde *Tentyritæ*, teste [d] Aeliano, *Accipitres sanctissime colunt & adorāt, propter comparationem, quam cum igne ijs esse affirmant, atq; huius testimonium rei adferunt, quòd similiter, atq; ignis hi veloces & violenti sint*. [e] Aristophanes Accipitres ἱπποτοξότας cognominat, nomine composito ab equo, propter pernicem volatum, & telo, ob eandem forsitan causam, quòd teli instar rapidissimo per aëra ferantur impetu; licet secus Scholiastes sentiat, qui ab arcus similitudine, quam in vnguibus aduncis gerit, nomen ei adaptat. Pari sensu apud [f] Plutarchum legere est hanc vocem πτεροφόρος, qua tabelarij intelligendi veniunt, quorum insignia surrectæ pennæ, sunt ad celeritatem indicandam. Inde Iuuenalis;

Accipitris celeritas.

[b] Lib. de morib. Gēt.

[c] Biblioth. 4.

Accipiter cur Soli cōsecratus.

[d] L. 10. c. 24

[e] In Aub.

[f] In vita Othon.

Anxia præcipiti venisset epistola penna.

Meritò verò natura in Accipitre rapacitati velocitatem addidit, propter victus necessitatem. Neque enim ipse, nisi auibus, quas insequitur, uelocior esset, assequi, nec earum venatu victum sustentare posset. Vnde sagax natura modica carne ei pectus circumuallauit, ne huius pondere præpeditus minus expeditè in prædam rueret. Alto adeo volatu nonnunquam se eleuat, vt visum omnino humanum effugiat. Attamen è tanta altitudine, præda in vno visa, instar sagittæ velocissimè deorsum ruit, eamq; rapit. Quare quam de reliquis auibus plerunq; reportat victoriam, alis, earumq́; pernicitati uel potissimùm debet. Hac itidem dote, volatu scilicet, reliquas omnino volucres antecellit, adeo vt in Hieroglyphicis victoriam præcipuè significaret & gloriam, quia victoriæ partæ fama sese statim humo tollit, amplexaq; gloriā per fumum æthera latè

Victoriæ hieroglyphicū.

ra latè volans, perq; immenſos terrarum tractus expatiata, offenſiones & impedimenta omnia agilitate ſua declinat. Huius Accipitrinę velocitatis teſtificandæ, ſi ea quæ allata ſunt, non ſufficiunt, teſtes plurimos adhibere licet. In primis [g] Homerum, qui ita canit:

[g] *Iliad.N.*

Αὐτὸς δ' ὥς τ' ἴρηξ ὠκύπτερος ὦρτο πέτεσθαι,
Ὅς ῥά τ' ἀπ' αἰγίλιπος πέτρης περιμήκεος ἀρθεὶς
Ὁρμήσῃ πεδίοιο διώκειν ὄρνεον ἄλλο.

Ipſe autem ut Accipiter pernix concitatur ad volandum
Qui à prærupta petra prælonga leuatus,
Properat per campum inſequi auem alius generis.

[h] *Iliad.O.*

Item [h] alibi, vbi Apollinem ei comparat: quid enim Sole velocius? verba eius ſunt:

——Ἀπόλλων
Βῆ δὲ κατ' Ἰδαίων ὀρέων, ἴρηκι ἐοικὼς
Ὠκέϊ, φασσοφόνῳ, ὅς τ' ὤκιστος πετεηνῶν. id eſt.

——*Apollo*
Deſcendit verò ab Idæis montibus, Accipitri ſimilis
Celeri, Columbarum occiſori, qui q; celerrimus volucrum.

[i] *Lib.4.*
[k] *Lib.1. de Venat.*

Quintus etiam Calaber Teucri Telamonij & Aiacis, curſu certantium celeritatem indicare volens, e carceribus rapido curſu, inſtar Accipitrum effuſos, affirmat. Sic [k] Oppianus de velocitate equi Iberi:

Hunc Aquila æthereas pennis pernicibus auras
Sulcans æquarit ſola, aut velocibus alis
Accipiter, delphinq; per æquora ſpumea currens.

Accipiter quò in aere ſe reſupinet.

Præter ſummam, qua reliquas aues ſuperat, pernicitatem, alteram inſuper peculiarem, & quæ cum ſola ei Noctua communis eſt, dotem habet, qua, ut teſtis eſt Aelianus, *ſeſe in aëre reſupinat: alas verò, caudamq; inferius ſeu deorſum expandit, quibus vice ſolæ vtitur, ſeq; ſuſtinet.* Quæ dos quidem eximiam alitis viuacitatem ac agilitatem manifeſtè demõſtrat, ipſiq; admodum vtilis eſt; tum præſertim, quando cum fortiore ei dimicandum eſt, vti in cap. de pugna latiùs explicabimus.

[l] *9. Hiſtor. cap.36.*

Accipitres quò dicant humipetæ.

Quòd verò his, quæ ſuprà diximus, quiſpiam opponere queat, quoſdam Accipitres humipetas [l] Ariſtoteli dictos, quòd prope terram voliteot, non ita intelligendum eſt, quòd hi in altiſſimum æthera ſubuehi, cùm libuerit, nequeant, ſed quòd tum ſolummodò prope terram volitant, cùm prædæ inhiant, eo fine, ne ab auibus, quibus inſidiantur, uideri poſint. Quinetiam uolandi morem nonnunquam mutant, nec ſemper pari utuntur uelocitate. Etenim cùm rapere quid appetunt, velociſſimè uolãt, ac maximo ferũtur motus impetu, pòſt uerò tardiùs paulò.

V O X.

Pipare.

ACCIPITRVM vox acuta, ut plurimùm & clamoſa eſt: Quam quidem Græci, vt apud Pollucem legere eſt, verbo Ῥύζειν per Onomatopæiam, vt volunt, confìcto, exprimunt. Latini verò pipare Accipitres dicunt. Quod authoris Philomelæ verſu patet:

Accipiter pipat, Miluus hiansq; lipat.

Neque tamen eandem omnino ſemper vocem edere eos exiſtimandum eſt. Nam ut & alia animantia, pro affectuum ac perturbationum ratione, uocem uariant: & aliam, cùm eſuriunt: aliam, cùm pugnant aut iraſcuntur, aliam, cùm Venerem appetunt, edunt. Vnde rectè Lucretius, huius rei probè gnarus, ita canit:

Accipitres atque Oſſifragæ Mergiq; marinis
Fluctibus in ſalſis victum vitamq; petentes
Longè alias alio iaciunt in tempore voces.

Quin etiam pro ſpecierum diſcrimine uox diuerſa nonnihil eſt, ut de ſingulis ſuo loco docebitur.

MORES. INGENIVM.

ACCIPITER auis est animosa, & pariter iracunda, eiusdem ferè consuetudinis & rapacitatis cum Aquila: ingenij præcipitis ac indignabundi, consortis impatiens. Vnde, vt inquit Albertus, *solitaria semper volat, præterquam tẽpore coitus.* [a] Isidorus ex professo laudes eius & ingeniũ pulchrè declarat, auemq; esse animo planè regio præditam his verbis asserit: *Accipiter animo plus armata, quàm vngulis, virtutem maiorem in minore corpore gestans*: ita vt animi fortitudine in eo compensetur, quod corporis magnitudini deest. Hoc ferè etiã paruis hominibus contingit. Etenim, ut inquit ille,

[a] *L. 12. Origen. cap. 7.*

Maior in exiguo regnabit corpore virtus.

Quamuis enim pectus ei angustum & modicæ carnis sit, in illo uno tamen neglectis rostro & unguibus confidit. Cunctas profectò aues fortitudine & audacia uincit. Omnes impugnat, etsi corpore maiores. Quinetiam *iusta magnitudinis Accipiter & integræ ætatis, cum Vulpibus*, inquit Aelianus, *pugnaciter certat, & sæpenumerò contra Aquilas & Vultures.* Est & hoc fortitudinis signũ, quòd in sublimi & aperto aere prædam inuadere non uereatur. Adeò uerò generosa auis est, ut qui sunt in hoc genere nobiliores, prædam non tam propter escam, quàm auiditate gloriæ aggrediantur, & ipsa quodammodo crudelitate, tanquam bellicosi & pugnæ appetentes delectari uideantur. Ad fortiter uerò agendum non parum naturali eo, quo plurimum ualent, impetu, incitantur, insitoq; iracundiæ ardore stimulantur. Etenim, ut [b] Seneca inquit: *Animalia generosissima habentur, quibus multum inest ira. Verum errat, qui ea in exemplum hominis adducit, quibus pro ratione inest impetus: homini pro impetu ratio est. Sed nec illis quidem omnibus prodest. Iracundia Leones adiuuat, pauor Ceruos, Accipitrem impetus, Columbam fuga, &c.* Cum uerò feroces adeo sint Accipitres, mirum profectò est, quòd non solùm in rapacium, sed in toto quidem auium genere cicuratu faciliores ac dociliores sint, hominumq; nutui promptiùs obtemperent, atque ad uenationis obsequium paratiores sese præbeant. Cuius rei hac nostra tempestate quotidiana experientia ac frequens eorum usus admirationem omnem sustulit. Neq; nunc solum, sed olim etiam, antequam hic mos per Accipitrum operam inualuisset, naturæ quodam instinctu hominum gauisos esse consortio, eorumq; quodammodo affectasse consuetudinem legimus. Ex [c] Aristotele enim & Plinio satis constat, *in Thraciæ parte supra Amphipolim homines atque Accipitres societate quadam aucupatos fuisse.* Et Aelianus Accipitrum genus agnoscit, quod *escæ illecebris*, ut ipse ait, *capitur, ijsdemq; mansuefactum postea nunquam abscedit ab eo, quem experitur in se benignum.* Idem alibi testatur, *ex auibus rapacibus longe hominũ studiosissimos mansuetissimosq; Accipitres haberi.* Quare id quidem non tam in escæ illecebram, quàm in socialem altius cũ hominibus naturam ingeniumq; tractabile mihi referendum uidetur. Multas enim alias etiam rapaces aues, nulla cura aut disciplina, nullo deniq; escæ lenocinio ad eam, ad quam hi perueniunt, mansuetudinem, perducere unquam licet. De mansuetudine Accipitris hæc [d] Plinius: *In Insula Africæ Cerne in Oceano Accipitres totius Massyliæ humi fœtificant: nec alibi nascuntur, illis assueti gentibus.* [e] Strabo Accipitrem Aegyptium mitem esse, præter alios, qui alibi sunt, tradit. Hoc etiam clementis mitisq; ingenij in tam feroce aut non exiguum argumentum est; quod quidam de ea scribunt nempe, quòd auem, quam ei sors sub noctem affert, tota nocte sub pedibus teneat, & tandem exoriente sole, licet famelica, manumittat, eandemq;, & si aliàs obuiam factam, nunquam postea persequatur, ueluti commodi ab ea accepti memor. Sunt qui Accipitrem captam auem pectori admotam ideo tenere putant, ut incalescat. Verùm cum calidissimi temperamenti sit Accipiter, & uentriculi feruentis uis quiduis absque negotio coquat, externo calore aliarum minus fortasse calidarum egere non uidetur. Ego hoc potius eum facere putarim animi quadam magnitudine planè regia, utpote cui nocere potuisse satis sit, nonnunquam subiectis parcendum putanti. Victoriam tanta contentione affectat, tantaq; fiducia sibi quodammodo pollicetur: vt, nisi primo impetu præda potiatur, ab omni deinceps eiusdem persequutione cesset, tantaq; nonnunquam indignatione rapitur, vt ad dominum reuerti nolit. Voces quoque magistrorum varias edoctus intelligit, eorum alioquin imperio nutuiq; non ita citò, alacriter atq; promptè obedituris. Solertiores verò ad prædam veterani plerunq; tyronibus. Terram enim volatu stringentes, deuolantem auem excipere nouerunt, & angustissimis finibus latebrã eius circumscribere, ne uenatores aberrent. Astutè etiam quam possunt, proximè terram volant, ne se prædæ quam captant, prodant. In hoc quoq; callidi sunt, quod Lepori capto oculos statim iniectis vnguibus eruãt, tanquam non ignari, dempto illis lumine, spem omnẽ fugę ademptam, velocitatemq; vnicum antè asylum iam ampliùs nulli vsui esse. Illud admirabile in primis, & planè diuinæ prudentiæ opus est, oculorũ acie caligine hebetata, instar botanici cuiuspiam,

Fortitudo.

Generositas.

[b] *Lib. 2. de ira. c. 16.*

[c] *9. Hist. 36. lib. 10. c. 8.*

[d] *L. 10. c. 8.*

[e] *Lib. 17.*

Cur auem pectori admoueat.

Victoriæ cupidus.

Accipitres qui venandi peritiores.

Accipitrũ astutia.

Qui te plus vrget, piſces ut ſæpe minutos
Magnus comeſt, vt aues enecat Accipiter.

Accipiter Colũbas i primis inſectatur.

Inter aues uerò imbelles Colũbas in primis inſequitur uel ex inſidijs, uel aperto Marte. Qua ratione incogitantes opprimat, [g] Plinius his uerbis exponit: *Columbis ineſt quidam & gloriæ intellectus. Noſſe credas ſuos colores, varietatemq; diſpoſitam. Quin etiam ex volatu creduntur plaudere in cælo, varieq; ſulcare. Qua in oſtentatione vt vinctæ præbentur Accipitri, implicatis ſtrepitu pennis, quæ non niſi ipſis alarum humeris eliditur. altoque ſoluto volatu in multum velociores. Speculatur occultus fronde latro, & gaudentem in ipſa gloria rapit.* Quam facili etiam negotio in aperto ætheris campo eas inuadat atque capiat, eleganter [h] Poeta his uerſibus expreſſit:

Quam facile Accipiter ſaxo ſacer ales ab alto
Conſequitur pennis ſublimem in nube Columbam
Comprenſamq; tenet, pedibuſq; euiſcerat uncis. Item [i] Ouidius;
Terretur minimo pennæ ſtridore Columba,
Vnguibus Accipiter ſaucia facta tuis.

Alibi tamen ſibi contrarius uideri poſſit, ubi dixit;

—— Et Accipitri iuncta Columba fuit.

Sed ea verba non de amicitia eorum ſunt accipienda, ſed ut Arionem ſumma dulciſſimi cantus ſui harmonia adeo animalium animos demulſiſſe oſtenderet, vt inimiciſſima etiam inter ſe amica redderet. Nam & multis alijs locis de eorum odio locutus eſt, nempe:

Vt ſolet Accipiter trepidas vrgere Columbas.
Vt fugere Accipitrem penna trepidante Columbæ.

Qua de cauſa [k] Homerus Accipitrem φασσοφόνον vocabat, id eſt, Columbarum occiſorem. Item Pontanus;

—— Acer per inane Columbam
Delapſus cælo Accipiter ſequiturq; feritq;.

Idem pulchrè deſcribit [l] Vida, ubi Diſcipulorum capto Saluatore noſtro in diuerſa dilabentium fugam appoſita à Columbis, quas Accipiter diſturbauit, deſumpta comparatione, hunc in modum enarrat;

Sicut vbi Accipiter celſo de ſede Columbam
Suſtulit, apprenſam quam roſtro euiſceret unco,
Diffugiunt aliæ huc illuc, mox turribus imis
Condunt ſe celeres, & inania murmura miſcent.

Differentiæ à venandi ratione.

Differunt autem, teſte [m] Ariſtotele, inter ſe venandi modo Accipitres: *quidam* enim *conſidentem Columbam rapiunt, volantem non appetunt: alij ſuper arborem, aut tale quid conſcendentem venantur. Sin humi eſt, aut volat, non inuadunt alij neque humi, neque in ſublimi manentem aggrediuntur. ſed volantem capere conantur. proinde fertur à Columbis etiam vnumquodq; Accipitris genus agnoſci. Itaque cum Accipiter prouolat, ſi ſublimipeta eſt, manent quo conſtiterint loco. ſed ſi humipeta, continuo auolant.*

Columbæ Accipitres agnoſcunt.

Q. [*] Calaber Homeri paraphraſtes, aſtu nonnũquam plus, quàm vi effici oſtẽdẽtem Calchantem, parabolam ab Accipitre Columbam non vno modo perſequẽte petitam, recitantem inducit: cuius pulcherrima hæc eſt hiſtoria. *Heri ſignum quoddam*, inquit Calchas, *oculis notaui. Accipiter Columbam perſequebatur, illa autem præcipiti volatu acta, antri receſſum ſubijt. tum Accipiter ira inflammatus diu obſedit antrum. hæc autem fuga ſibi conſuluit. ille iram diſſimulãs, ramo ſe occultabat: hæc autem inſipientiæ impulſu exilijt, illum abijſſe ſperans, tum ille ſublatus miſeræ Columbæ exitium attulit.*

Troiæ excidium Accipitris, & Columbæ parabola monſtratũ.

Ita quod virtute non potuit Accipiter, dolo Columbam capiens, Græcos monuit, ne vi tentarent Troianam vrbem inuadere, ſed periculum facerent, dolone & conſilio id poſſent conficere. Contingit uerò etiam Accipitrem, præſertim ſi moræ impatiens eſt, à Columba, quam turris aut petræ latibulum ingreſſam fruſtra foris expectat, deludi, ut [n] Homerus innuit, accepta hinc ſimilitudine.

Δακρυόεσσα δ' ὕπαιθα θεὰ φύγεν, ὥς τε πέλεια,
Ἥ ῥά θ' ὑπ' ἴρηκος κοίλην εἰσέπτατο πέτρην,
χηραμόν. οὐδ' ἄρα τῇ γε ἁλώμεναι αἴσιμον ἦεν, id eſt,
Lacrymabunda autem deinde Dea fugit velut Columba
Quæ quidem ob Accipitre in cauam volauit petram
In latebram neque enim illi capi fatale erat.

Si verò Columbam quauis ratione nactus fuerit, miſeris eam modis tractat, Cuius non ignara Caſſandra apud Lycophronem, vim, quę ſibi inferri poſſet, metuens, præſagienſq; Columbæ, quæ in Accipitris poteſtatem venit, ſe comparat:

Τῆμος βιαίως φάσσα πρὸς τόρχυ λέχος
Γαμφαῖσιν ἅρπης, οἰνὰς ἑλκυσθήσομαι.

[g] L. 10. c. 36
[h] Aeneid. 11
[i] Lib. 3 de arte amãdi.
[k] Iliad. O.
[l] L. 6. Chriſt.
[m] 9. Hiſt. cap. 36.
[*] Lib. 12. Paralip. in princ.
[n] Iliad. Φ.

Tunc

gustat, quod sanè existimet, illi unico homini incommodare, sua nimirum potione aquam ex illius vasu auferens. Sin plures homines irrigant, videns affluentis aquæ copiã, velut ab eis inuitatus libenter bibit. Quinimo huic etiam sententiæ [b] Plutarchus astipulari videtur: *Cum bibendi gratia ad fluuium*, inquit, *appulerit Accipiter, alas erigit, quas, cum biberit, rursum demittit: vnde saluum eum esse, & à Crocodilo illæsum apparet. Nã si ab illo rapiatur, alæ, vt erant, erectæ rigidæq; manent.* Quamuis horum posteriorem partem [i] Cælius Calcagninus ita transtulit: *Descendentem ad flumen rectis pennis deferri tradunt, quas rursus declinat ad latus, metu Crocodili, ad fugam paratus, quod ne quando improuisus opprimatur, assiduè meditari solet.* Sic ille. Nos ut in Græcis publicatis legimus, ad verbum transtulimus. Quod autem ad hanc litem de Accipitrum potu attinet, credimus certè, quamdiu viuentium animalium rapina suppetit, è quibus sanguinis tantum exugere possint, quantum sedandæ siti sufficiat, aliũ potum eos minimè desiderare. Vnde & in Hieroglyphicis legimus, eos aquam non bibere, sed sanguinem. Sin cibis siccis & exanguibus vesci cogãtur, sitire etiam & bibere. Nam & nos Buteonem, qui Aristoteli vel inter primos Accipitres est, non semel bibere vidimus, sed qui mansuefactus animantium mactatarum carnibus exuccis alijsuè quibusuis cibarijs obiectis vesceretur.

[b] *L. de Isid. & Osir.*
[i] *Lib. de reb. Aegypt.*
Quando bibant.

RAPACITAS. VENATVS. PVGNA.

A RAPIENDO seu capiendo Accipitrem dictum non temere multi volunt & Itali grifagno nuncupant, hoc est, auidum, cupidum ac rapacem, à verbo grifare, hoc est, vnguibus eripere. Dantes: *Ma l'altro fu ben Sparauier grifagno.* Sunt tamen qui apud Petrarcham, vbi de Cæsaris oculis loquitur pro grifagni, lucidi & micantes exponant, cùm auidos potiùs, atque imperio potiundo inhiantes uocare debuissent: quo sensu Ariostus etiam Aquilam grifagnam alibi nominauit. Rapacitatem autem, quam Accipitri natura à principio sui ortus latenter inseuit, omni loco ac tempore exercet. Nam vt Ouidius canit:

——Accipiter nullis satis aquus in omnes
Sauit aues, alijsq; dolens fit causa dolendi.

Et non solùm volucres, sed & propriam speciem infestat. Insuper alias animantes rapit, lacerat, occidit & vorat: adeo ut non illepidè quidam *mortibus eum pasci alienis* dicat, ut *rapto qui viuit, & omnes Terret aues* vt Ouid. *& ad perdendum*, vt inquit Plutarchus *comparatus est*. Vnde non immeritò prędo vocatur [a] Martiali:

Prado fuit volucrum, famulus nunc aucupis, idem
Decipit, & captas non sibi maret aues.

Et [b] Pictorio Martialem imitanti:

Est auis Accipiter prado, qua viuit in omnes
Crudelis volucres, vnguibus ista valet.

[a] *Lib. 14. Epig.*
[b] *In Pãtop.*

Ferus quoq; Claudiano dicitur insolens quidpiam innuenti:

Non ferus Accipiter, non armiger ipse Tonantis
Bella mouent &c.

Quare *Aegyptij per Accipitrem notabunt vim & principatum, quo ille violenter sibi quasito sape per improbitatem, tum ipse turbare, tum alios perturbare sua sponte voluerit*, vt [c] Plutarchus docet. Iure ergo etiam, ut [d] Ouid. inquit:

Odimus Accipitrem, quia viuit semper in armis.

[c] *L. de Osid.*
[d] *Lib. 2. de art. amandi.*

Exosi enim plerunque, qui metum per vim adferunt, quod tyrannicum est. Hunc sanè, ceu tyrannum ac latronem, nullæ non aues uehementer metuunt; Et ut [e] Lucretius ait:

Hinc varia fugiunt volucres, pennisq; repentè
Sollicitant Diuûm nocturno tempore lucos
Accipitres somno in leni, si pralia, pugnasq;
Edere sunt persectantes visaq; volantes.

[e] *Lib. 4. de nat. rer.*

Aduersus insolentem huius rabiem immanemq; tyrannidem, cùm aliud desit præsidium, unicum in planctu & lamentis repositum est solatium, vti scitè [f] Pindarus Thebanus innuit:

Vt volucris decerpta sui cum corpora nati
Accipitrem laniare videt, nec tendere contra
Auxilium nec ferre suo valet anxia nato,
Quodq; potest leuibus plangit sua pectora pennis.

[f] *In Epitom. Iliad.*

Ita sanè etiam in humanis, ut nunc sunt mores, agi uidemus: ut quamuis natura omnes sint pares, potentiores tamen libidini omnia subijciant, ut M. Varro rectè dixerit:

Qui te plus vrget, piſces ut ſæpe minutos
Magnus comeſt, vt aues enecat Accipiter.

Accipiter Colũbas ĩ primis inſectatur.

[g] L. 10.c.36

Inter aues uerò imbelles Colũbas in primis inſequitur uel ex inſidijs, uel aperto Marte. Qua ratione incogitantes opprimat, [g] Plinius his uerbis exponit: *Columbis ineſt quidam & gloriæ intellectus. Noſſe credas ſuos colores, varietatemq; diſpoſitam. Quin etiam ex volatu creduntur plaudere in cœlo, varieq; ſultare. Qua in oſtentatione vt vinctæ præbentur Accipitri, implicatis ſtrepitu pennis, qui non niſi ipſis alarum humeris eliditur: alioqui ſoluto volatu in multum velociores. Speculatur occultus fronde latro, & gaudentem in ipſa gloria rapit.* Quam facili etiam negotio in aperto ætheris campo eas inuadat atque capiat, eleganter [h] Poeta his uerſibus expreſsit:

[h] Aeneid 11

Quam facile Accipiter ſaxo ſacer ales ab alto
Conſequitur pennis ſublimem in nube Columbam
Comprenſamq; tenet, pedibuſq; euiſcerat uncis.

Item [i] Ouidius:

[i] Lib 3. de arte amãdi.

Terretur minimo pennæ ſtridore Columba,
Vnguibus Accipiter ſaucia facta tuis.

Alibi tamen ſibi contrarius uideri poſſit, ubi dixit:

—— Et Accipitri iuncta Columba fuit.

Sed ea verba non de amicitia eorum ſunt accipienda, ſed ut Arionem ſumma dulciſſimi cantus ſui harmonia adeo animalium animos demulſiſſe oſtenderet, vt inimiciſſima etiam inter ſe amica redderet. Nam & multis alijs locis de eorum odio locutus eſt, nempe:

Vt ſolet Accipiter trepidas vrgere Columbas.
Vt fugere Accipitrem penna trepidante Columba.

[k] Iliad. O.

Qua de cauſa [k] Homerus Accipitrem *φασσοφόνον* vocabat, id eſt, Columbarum occiſorem. Item Pontanus:

—— Acer per inane Columbam
Delapſus cœlo Accipiter ſequiturq; feritq;.

[l] L.6.Chriſt.

Idem pulchrè deſcribit [l] Vida, ubi Diſcipulorum capto Saluatore noſtro in diuerſa dilabentium fugam appoſita à Columbis, quas Accipiter diſturbauit, deſumpta comparatione, hunc in modum enarrat:

Sicut vbi Accipiter celſa de ſede Columbam
Suſtulit, apprenſam quam roſtro euiſceret unco,
Diffugiunt alia huc illuc, mox turribus imis
Condunt ſe celeres, & inania murmura miſcent.

[m] 9. Hiſt. cap 36.

Differẽtiæ à venandi ratione.

Columbæ Accipitres agnoſcunt.

Differunt autem, teſte [m] Ariſtotele, inter ſe venandi modo Accipitres: *quidam* enim *confidentem Columbam rapiunt, volantem non appetunt: alij ſuper arborem, aut tale quid conſcendentem venantur. Sin humi eſt, aut volat, non inuadunt: alij neque humi, neque in ſublimi manentem aggrediuntur: ſed volantem capere conantur. proinde fertur à Columbis etiam vnumquodq; Accipitris genus agnoſci. Itaque cùm Accipiter prouolat, ſi ſublimipeta eſt, manent quo conſtiterint loco: ſed ſi humipeta, continuò auolant.*

[*] Lib. 12. Paralip. in princ.

Q. [*] Calaber Homeri paraphraſtes, aſtu nonnũquam plus, quàm vi effici oſtẽdẽtem Calchantem, parabolam ab Accipitre Columbam non vno modo perſequẽte petitam, recitantem inducit: cuius pulcherrima hæc eſt hiſtoria. *Heri ſignum quoddam,* inquit Calchas, *oculis notaui. Accipiter Columbam perſequebatur, illa autem præcipiti volatu acta, antri receſſum ſubijt: tum Accipiter ira inflammatus diu obſedit antrum: hæc autem fuga ſibi conſuluit: ille iram diſſimulãs, ramo ſe occultabat: hæc autem inſipientiæ impulſu exilijt, illum abijſſe ſperans, tum ille ſublatus miſeræ Columbæ exitium attulit.*

Troiæ excidium Accipitris, & Columbæ parabola monſtratũ.

[n] Iliad. φ.

Ita quod virtute non potuit Accipiter, dolo Columbam capiens, Græcos monuit, ne vi tentarent Troianam vrbem inuadere, ſed periculum facerent, dolone & conſilio id poſſent conficere. Contingit uerò etiam Accipitrem, præſertim ſi moræ impatiens eſt, à Columba, quam turris aut petræ latibulum ingreſſam fruſtra foris expectat, deludi, ut [n] Homerus innuit, accepta hinc ſimilitudine.

Δακρυόεσσα δ' ἔπειτα θεὰ φύγεν, ὥς τε πέλεια,
Ἥ ῥά θ' ὑπ' ἴρηκος κοίλην εἰσέπτατο πέτρην,
χηραμόν· οὐδ' ἄρα τῇ γε ἁλώμεναι αἴσιμον ἦεν, id eſt,

Lacrymabunda autem deinde Dea fugit velut Columba
Quæ quidem ab Accipitre in cauam volauit petram
In latebram: neque enim illi capi fatale erat.

Si verò Columbam quauis ratione nactus fuerit, miſeris eam modis tractat. Cuius non ignara Caſſandra apud Lycophronem, vim, quę ſibi inferri poſſet, metuens, præſagienſq;, Columbæ, quæ in Accipitris poteſtatem venit, ſe comparat:

Τῆμος βιαίως φάσσα πρὸς τόργου λέχος
Γαμψαῖσιν ἅρπαις, οἰνὰς ἑλκυσθήσομαι.

Tunc

Tunc violenter Palumba ad Accipitris lectum
Faucibus Harpes Columba raptabor.

Prædatur etiã aues domesticas, vt Gallinas, maximè verò [n] Columella teste, albas, propter insigne candoris. Quare [o] Varro supra ornithoboscion intendi rete iubet, quod prohibeat Gallinas extra septa volare, & in eas inuolare extrinsecus Accipitrem. Anates etiam iuxta stagna uenatur, unde [p] Ouidius; Accipiter Gallinas ꝑdatur. [n] *Lib. de re Rust. 9. c. 1.* [o] *Lib. 3. de re Rust. c. 9.* [p] *Metamorphos. 12.*

Visa fugit Nymphe, veluti perterrita fuluum
Ceruа Lupum longeq; lacu deprensa relicto
Accipitrem fluuialis Anas.

Quare, vt docet [q] Columella, Nessotrophium, id est locus, vbi Anates aluntur, contegendus est clathris superpositis, vel grandi macula retibus, ne Accipitribus inuolandi potestas fiat. Nec Leporem uel pernicissima leuiũ pedum celeritas Accipitri raptori eripere potest. Quem cùm capit, vt author est Albertus, sinistrum pedem terræ infigit, & dextro pede prædam retinet, tum quàm primùm potest oculos eius eruit & interficit. Cornicum, Picarum, Sturnorum, Turdorum, aliarumq; huiusmodi minutiorum auicularum stragem edere ei pro ludo est: ut [r] Homerus varijs locis innuit. Primùm, vbi Aeneam & Hectorem, qui Gręcos in fugã agunt, Accipitribus comparat, ita ait: [q] *Lib. 8. de re Rus. c. 15* Nessotrophiũ quid. Anates. Leporem. Aues minutiores. [r] *Iliad. 17.*

——δύω δ' ἐν τοῖσι μάλιστα
Αἰνείας τ' Ἀγχισιάδης καὶ φαίδιμος Ἕκτωρ.
Τῶν δ' ὥστε ψαρῶν νέφος ἔρχεται ἠὲ κολοιῶν
Οὖλον κεκλήγοντες, ὅτε προΐδωσιν ἰόντα
Κίρκον, ὅ, τε σμικρῇσι φόνον φέρει ὀρνίθεσσιν,
Ὣς ἄρ ὑπ' Αἰνείᾳ τε καὶ Ἕκτορι κοῦροι Ἀχαιῶν
Οὖλον κεκλήγοντες ἴσαν, λήθοντο δὲ χάρμης, id est,

——duo autem inter hos maxime
Aeneasq; Anchisiades & Illustris Hector:
Horum autem sicut Sturnorum agmen venit vel Graccolorum
Acute vociferantes, quando vident accedentem
Accipitrem, qui paruis cædem affert auibus:
Sic ab Aeneaq; & Hectore iuuenes Achiuorum
Acutè clamantes ibant, obliuiscebanturq; dimicationis.

Et [s] alibi, ubi Patroclũ ob virtutem, ac fortia bello facta extollit, Accipitri comparat his verbis: [s] *Iliad. 16*

Ἴθυσεν δὲ διὰ προμάχων, ἴρηκι ἐοικὼς
Ὠκέϊ, ὅς' ἐφόβησε κολοιούς, τε ψῆράς τε.
Iuit autem recta per propugnatores, Accipitri similis
Veloci, qui terruit Gracculosq; Sturnosq;.

Rursus de Neptuno, postquàm Aiacem adhortatus, veloci se cursu recepit, Accipitri assimilato ita loquitur;

Ἦ, καὶ σκηπανίῳ γαιήοχος ἐννοσίγαιος
Ἀμφοτέρω κεκοπὼς πλῆσεν μένεος κρατεροῖο,
Γυῖα δ' ἔθηκεν ἐλαφρὰ, πόδας καὶ χεῖρας ὕπερθεν,
Αὐτὸς δ' ὥς ἴρηξ ὠκύπτερος ὦρτο πέτεσθαι,
Ὅς ῥα τ' ἀπ' αἰγίλιπος πέτρης περιμήκεος ἀρθεὶς
Ὁρμήσῃ πεδίοιο διώκειν ὄρνεον ἄλλο, id est,

Dixit, & sceptro, terram continens, terra quassator Neptunus. Accipitri assimulatus.
Ambos feriens impleuit robore forti
Membra autem fecit leuia, pedes & manus supernè.
Ipse autem, vt Accipiter pernix concitatur ad volandum,
Qui à prærupta petra prælonga leuatus,
Properas per campum insequi auem alius generis.

Item Q. [t] Calaber de Aiace Achillis cadauer defendẽte: *Bello se turmatim subduxerunt Turdis non absimiles, in quos Accipiter irruit, vt deuastet. Hi tum turmatim, alij aliò pernices fuga feruntur, magnam perniciem propulsantes.* Certissimum enim illis & vnicum est in fuga præsidium. Temerè namq; pugnaturos cum Accipitre, & tãquam Culices cum Elephãto congressuros se non ignorant. Raptis tamen etsi non eluctari, saltem reluctari aliquo modo, etsi frustra, concessum est; & vt inquit Strozza pater; [t] *Lib. 3. Paralip.* Aiax. Accipitri similis. Strozza.

Molle pecus quacunque potest defendere sese
Certat, & Accipitri parua repugnat auis.

Coturnices [a] L.10.c.23

Coturnicum præda in primis etiam delectatur, adeo vt ceu expectatam diu, referēte [a] Plinio, *primam earum, quum vere ad nos redeunt, terræ appropinquantem* rapiat. Perdici etiam, vbicunque potest, insidias ponit: quod Ariostus etiam ita attigit:

Che fuggian, come il ceruo innanzi a cani,
O la Pernice à li Sparuieri sciolti.

Accipiter Accipitrē capit.

Vsq; adeo verò nimia rapiendi libidine flagrat, vt ne proprio quidem generi, Accipitrino scilicet, parcat, quod præterquam Aquilæ, vt testatur Plutarchus, & Olori, vt volunt aliqui; nulli aliarum auium cum eo commune est. Ariostus Accipitrem Accipitri pugnare etiam facit, vbi Orlandū introducit, cum summo iræ impetu in Agramantem regem irruentem, eumq; occidentem, sic canens:

Come dispiē à l'Astor Sparuier mal viuo,
A cui lascio à la coda inuido, o stolto:
Orlando giunse, e mise il colpo, giusto,
Oue il capo si termina col busto.

[x] Lib. 6. de legib. [y] Lib. 6. Histor. c. 7. [z] L. 10. c. 9.

Quare ex Aeschyli Poëtæ decreto, merito prophanus censendus est. Atqui huc fortasse respexit [x] Tiraquellus, cùm dixit: *Accipiter Accipitri placet*. Nā *Cuculus* teste [y] Aristotele, & [z] Plinio *absumitur ab Accipitre, si quando vnà apparuere, sola omnium auis à suo genere interempta*. Quod si verum est, soli hoc infandæ rapacitatis vitium Accipitri competet: quod tamen alijs quibusdam etiam attribui paulò antè diximus. Hæc ferè sunt auium genera, quæ plerunq; persequi solet Accipiter, quæ omnia pulchro hoc carmine complexus est Titus Vespasianus Strozza, quo Bagarini, sic dicti Accipitris, laudes eleganer expressit:

Ille non alius pernicibus ocyor alis
In miseras tanta strage ruebat aues.
Non fuga Perdici, non magni corporis ingens
Phasiacis robur profuit alitibus.
Non illum vano Cuculus deceperat astu,
Dum vagus incertas itq; reditq; vias.
Non tibi se eripuit Turtur, Bagarine, sequenti,
Non velox pennis & pede segnis Anas.
Congressusq; tuos Corui tremuere feroces,
Et Picas letho tradere lusus erat.
Haud facile euasit, quem tu semel vnguibus hostis
Attigeras, quamuis strennuus ille foret
Quin etiam paruas volucres placidissime rerum
Ad domini assuêras ipse referre manus.

Venationis modus [a] Lib. 9. Histor. cap. 11.

Quod verò ad venandi rationem attinet, huius, vt docet [a] Aristoteles, differentia in Accipitre notatur. Neque enim simili modo æstate, vt hyeme, rapit. Venaturus solus semper volat, ne si venatus socium admiserit, prædæ etiam participem habere cogatur. Quum prædam quampiam conspexit, humili volatu prope terram fertur, ne auibus, quibus insidiatur, visus, fugiendi ansam præbeat. Destinatam iam prædam inuasurus, velocissimo volatu, pernicíq; alarum remigio a principio vtitur, impetuq; quodam atque omni virium conamine ad eam rapiendam instat, vt primo illo motu ardoreq; plerunq; præda potiatur. Quod si primo eo nisu vehementiq; frustrari eum contigerit, auem postea persequi desinit, non quòd viribus diffidat, aut desperet obtineri posse, sed veluti sibi ipsi, indignabundus ob rem minus prosperè gestam, succenseat, adeo vt sæpenumerò ad Dominum suum etiam vocatus redire nolit, & in arborem vicinam secedat, tam diu in ea moraturus, donec ira illa deferbuerit. Si verò auē ceperit, quopiam sese abdit, & magna cura plumis eam expoliat, mundatam totam, ne corde quidem relicto, magna cum auiditate ac raptim admodum rostro lancinat, ac pedibus vnguibusq; tenens deuorat. Quòd si ipsi cum hoste minimè imbelli, sed forti dimicandum est, pugnam eo artificio instituit, eoq; astu parat, vt necesse sit hostem, qui cum congressus fuerit, omnino vinci. Nam si cum fortiori res agitur, tum sese in aere resupinat, vngues sursum versus intendens, alas contrā caudamq; inferius expandens, quibus tanquam solo in pugna nitatur fulciaturq;. Vnde fit, vt cùm aduersarius voti compos fieri minime possit, uel re infecta abire cogatur, vel omnino superetur. Ad hæc, vtcunque etiam res cadit, aut qualiscunq; hostis obtigerit, victor plerunq; Accipiter recedit. Ideoq; Aegyptijs victoriæ Symbolum erat, vt & Noctua, ipsi amica, consimili stratagemate utens, Atheniensibus.

Cur prædā nō insequi pergat.

Astus in pugna cū fortiori.

Victoriæ Symbolum Accipiter, & Noctua amici.

SYMPA-

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

CCIPITER, etsi passim in omnes, quibus prævalet, aues rapinam exercet, atque ideo omnibus hoc nomine vel plerisq; saltem meritò inuisus est, & esse debet, cum quibusdam tamen peculiare ac innatum quoddm odiũ plusquam Vatinianum sibi intercedit, quod Antipathiam Græci dicunt: adeo vt etiam non visum, sed auditum tantùm naturali quodam sensu mirum in modum perhorrescant. Omnes enim, quibus præ cæteris insidiatur, naturæ instinctu eum facilè percipiunt, auditoq; & viso statim garriunt, quasi timorem & indignationem suam prodant, fugiuntq; & quàm ocyssimè possunt, sese occultant. Gallinæ, *si vocem Accipitres audierint, interim dum incubant, oua vitiari*, Plinius author est. *Anseres & canes & magnas Struthiones nihili faciunt, contrà Accipitrem, vel multo minimum reformidant*, inquit Aelianus. Lepus vocem Accipitris exhorret latitans. Serpentibus alijsque venenatis bestijs quoque inimicissimi sunt Accipitres, vt ne vel Scorpiones eos lateant ob exquisitissimã visus aciẽ. Sed ita à natura cõparatum est, vt quemadmodum ipse multis animantibus terribilis est, ita suis etiam hostibus capitalibus non careat, quos vice versa meritò metuat, ne impunè odisse putetur. In rapacibus Aquila est, quæ bellum cum eo acre gerit. Præterea Tinnunculus ei inimicissimus est, auiculas ab Accipitre insidiante defendere solitus, maximè verò Columbas, vti [a] Plinius testatur: quas dum aere sulcantes occultus fronde apprehendere cupit, Tinnunculus latrone conspecto ac re animaduersa illi sese opponit, easq; propugnat. *Terret enim Accipitres naturali potentia in tantum, vt visum vocemq; eius fugiant.* Qua de causa, *habendam semper esse cum Columbis Tinnunculum auem* Plinius monet. Verùm hoc loco Accipitris nomine speciatim præter morem suum vsus videtur, cùm etiam ipse Tinnũculus alioquin Accipitrum genere comprehẽdatur. [b] Matthias à Michou auem ex Septẽtrionalibus partibus adferri tradit rapina viuentem, quãtitatis Aquilæ, sed alis & cauda prolixioribus, in similitudinem Accipitris, uocariq; à Moscouitis Kiczoth, suis Byalozor, quasi albicantem splendorem, quòd subalbida sit secundum ventrem. Hanc omnes rapaces aues, Accipitres, Falcones in tantũ metuere, ut inspecta ea tremant, cadant, & extinguantur. Crocodilum quoque hostem maximum habet, quem tantopere pertimescit, ut eius metu uix ad flumen Nilum in Aegypto bibiturus ausit accedere. Si uerò accedit, summa cautela ac prudentia utitur, alas sæpè inclinat in latus, ad fugam semper paratus, ne improuisus a Crocodilo rapiatur, opprimaturq;, uti [c] Plutarchus testatur. Chamæleonti quoque *vis* teste [d] Plinio, *maxima contra Accipitrum genus, detrahere enim suprà volãtem ad se traditur, & voluntarium præbere lacerandum cæteris animalibus.* Quod indignissimè Plinium in Democritum Philosophum contulisse tradit [e] Gellius. Talem attractionem (si modò uerum est, quod Plinius tradit, negat id enim Gellius) medicamentis purgantibus inesse ex similitudine inter ea & humores nostros, egregiè, ut solet, demõstrat celeberrimus [f] Ioan: Costeus. Pari ratione plãtæ etiam nonnullæ antipatheia quadam Accipitri aduersantur. Fruges & ex his cõfectum panem quidam, inter quos [g] D. Aurelius Augustinus, existimarũt Accipitrem necare. Verùm hac de re & ueritatem & mẽtem nostram capite de Victu aperuimus. [h] Plinius tradit: *Si quis vite nigra ullam tinxerit, fugari Accipitres, tutasq; fieri villaticas altes.* Quidam etiam referunt, odisse eum radicẽ syluestris asparagi, id est, corrudæ. Habet hoc Textor Rauisius, quo authore, nescio. Contrà, naturali eum quodam amicitiæ uinculo cum multis animantibus coniunctum uidemus, ut nõ tam affectus crudelitate, quàm naturæ quodã occulto instinctu cum ijs, quas paulò antè recensuimus, dissidere uideatur, par alioquin omnium ex æquo hostis futurus. Ante omnia ipsius erga homines amor ex eo manifestus est, quòd eius societate mirè gaudere conspicitur, non tantùm arte cicur factus, sed dum etiam libertate sua adhuc fruitur, adeo ut Aristotele [i] teste, in Thracia hominibus sponte sua uenationis socium ac comitem, imò uerò capturæ totiusq; ex uenatu utilitatis reportatæ authorẽ præbere sese soleat. Quamobrem [k] Aelianus *eum ex auibus longè hominum studiosissimum haberi* scribit. Hoc etiam ipsius erga homines sympatheiam demonstrat, quod idem author recitat, si modò uerum est, *hominis eum misericordia affici, & mortuum lugere, & in oculos eius terram ingerere, in quibus scilicet Solis lumen ipsi* gratissimum atq; amicum habitasse existimet: imò si forte inhumatum uiderit, iniecta gleba humare dicitur, etsi illi hoc ut faceret, non quemadmodum Athenienſibus, præcepit Solon. *In tantum* deniq; religiosè hominem obseruat, ut si corpus defuncti, non dico degustarit, sed attigerit, Aeliano teste, ieiunij pœnam sibi infligat. Mirum autem hoc in Accipitre, quòd ipse omnibus ferè inimicus, quia raptor scilicet, aui item cæteris auibus exosæ, solus ferè amicus & patronus comperiatur. Noctuę enim, ut inquit Plinius, *à reliquis alitibus infestatæ auxiliatur*

Accipiter

Gallinæ fuga & terror audito Accipitre.
Leporis.
Serpentum & Scorpionum.
Accipiter non impune odit.
Antipathia cũ Aquila, & Tinnunculo.
[a] L. 10. c. 37
[b] Lib. 4. de Sarm. Asia. cap. 14
Kiczoth Auis quæ. Byalozor.
Cum Crocodilo.
[c] Lib. de Osyride.
Cum Chamæleonte.
[d] L. 28. c. 8.
[e] Lib. 10. Noct. Att. cap. 12.
[f] Lib. 2. de Stirp. nat. cap. 22.
Cum plantis.
[g] L. 2. Contra Manichæos.
[h] L. 2. c. 1.
Cum vite nigra.
Cum Asparago syluestri.
Sympathia Cum homine.
[i] Lib. 9. Histor. c. 36.
[k] Lib. 2. de Anim. c. 42.
Admirãdũ ĩ Accipitre.
Cum Noctua.
[l] L. 10. c. 17

Cum Turture. [l] Lib. 4. de abſt. ab animal. Cum plantis Mentha & Saluia. Cum arboribus Abiete & Salice. Cum Hieracio. [m] Lib. 2 de Anim. c. 43. Cum auro. [n] L. 10. c. 14.

Accipiter collegio quodam naturæ, bellumq́; partitur. In Turturem quoq; benignus eſſe, à [l] Porphyrio ſcribitur, eò quòd hanc deprenſam dimittere ſoleat. Quare Aegyptij, ne quando imprudentes auem ab Accipitre dimiſſam guſtent, toto eorum genere in cibo abſtinent.

Ex plantis ei amicæ traduntur Saluia & Mentha inter herbas: Abies verò & Salix inter arbores. Sed omnium gratiſsima ipſi herba, cui ipſe nomen dedit Hieracium, Lactuca ſylueſtris [m] Aeliano; *vtpote cuius ſucci affrictu illitu oculorum caliginem diſcutiat*.

E metallis auro cum Accipitre maxima ſympatheia intercedere ab [n] Aeliano narratur, qui ita inquit: *Os tibiæ Accipitrum, ſi ad aurum admoueatur, ſic ipſum illecebra quadam mirabili ad ſe allicit, quemadmodũ Heracleotẽ lapidem ſua vi prædicant, quaſi præſtigijs & captionibus ferrum ad ſe attrahere.*

GENERATIO. EDVCATIO.

Cur infœcundus ſit Accipiter. Calor fœcũdus qui. [a] 3. De Gener. c. 1. Aues graues cur fœcundæ.

ACCIPITER ob feruidum temperamentum minimè fœcundus eſt; etſi, vt calida animantia pleraq;, admodum libidinoſus. Non enim quilibet calor fœcunditatis cauſa eſt, ſed qui probè temperatus, & cum humore ſufficienti coniungitur. Nam ut exiguus non ſatis mouet materiam, ita è contra nimius agitat quidem, atque ad Venerem ſtimulat, ſed ſemen exiccat, & nimis condenſat. Adde & alteram rationem ex [a] Ariſtotele, quòd *natura*, ut ille docet, *humorem & ad crura vnguesq;, & ad pennas, ac etiam ad genitalia loca ſimul nequeat tranſmittere. Cum autem vncis in alas & pennas ſeminale excrementum vertatur, corpusq́; exiguum, ſiccum & calidum habeatur, fit vt multipara non ſint. Contra vero grauibus & non volacibus, vt Gallinis & Perdicibus, & reliquis id genus, multum eius excrementi fit, quo & ſeminis & pennarum natura gignitur, quapropter mares eorum ſalaces ſunt, & fœminæ multum materiæ ſuggerunt. Quin & tenuitas ac imbecillitas crurum facit, vt eorum natura ſalacior ſit & fœcundior, quomodo & hominibus euenit. Alimentum enim, quod crura ſubiret, in ſeminale excrementum transfertur. Quicquid enim inde Natura ademit, hîc adijcit. Nam vncungues aues pede ſunt firmiore & crure craſsiore: vti & copioſiore pluma veſtiuntur, cauſa victus. Itaque his omnibus de cauſis præfœcundæ non ſunt*. Nihilominus tamen ad libidinem propenſiſſimos eſſe Accipitres, veteres ſenſiſſe videntur: licet ſecus hîc doceat Ariſtoteles.

Accipitres eſſe ſalaces

Mars & Venus per Accipitres denotati. Mulieres morigeræ elogio decoratæ. [b] Lib. 2. de Anim. c. 43.

Eegyptiorum enim ſacerdotes memorabilis illius commenti, quo Martem & Venerem per duos vtriusq; ſexus Accipitres intelligebant, cauſam eam reddunt, quòd cùm reliqua fœminei ſexus animalia, maribus ſuis, qui aſſiduum concubitum depoſcunt, minimè morigera ſint, vna id præſtet Accipiter. Trigeſies enim vna die requiſita, quantumlibet receſſerit, vocata à mare, iterum atque iterum obſequitur. Vnde fæminas maribus morigeras, ſiue in Venerem procliuiter pronas, elogio Accipitris honeſtabant; difficiles autem & moroſas ab huiuſmodi cognomẽto repellebant. [b] Aelianus etiam refert, *aliquod eſſe Accipitrum genus, montanum nominatum, quod ardentis in fœminas amore inflammetur, moreq; hominum amatoria leuitate flagrantium ſemper ſectando eas in oculis ferat. Si quo clam fœmina abceſſerit, ex eo maximum capiat dolorem & clangorem fundat, vtq; homines vehementer amantes ex amore vexantur, perinde amatorijs moleſtijs affligatur.* Imò verò quoddam genus in libidinem adeo profuſum legimus, vt verno tempore: quo pleraq; in Venerem ruunt animalia, omni robore amiſſo, minimarum etiam auium morſibus obnoxium ſit. Sed & illud eorum in Venere intemperantiam arguit, quòd etiam cum ſpecie diuerſis, coitu ſæpenumerò miſceantur, vt [c] Ariſtoteles teſtatur. Coeunt enim cum Aquilis, & ſpurias Aquilas gignunt. Præterea cùm aues libidine accenduntur, quicquid eſt rapacium, cum Accipitre Aſteria congreditur, ut ſcribit [d] Tardiuus. Hinc eſt quod pro diuerſitate parentum, audacia & fortitudine multum differant. Cuculum etiam ex Accipitre fieri quidam exiſtimarunt. Quod tamen non ita intelligendum eſt, quaſi ille ex Accipitre tanquam parente gignatur (eſt enim toto genere diſsimilis, ut neq; roſtro, neque pedibus aduncis) ſed tanquam immutata figura in Accipitrẽ tranſeat. Quamuis & hoc falſum eſſe, alibi oſtẽdimus.

[c] De Gener. anim. l. 2. c. 5. [d] Lib 9. Hiſtor. c. 32. [e] Lib. de Aucupio. Differentiæ ab Ortu. Cuculũ ex Accipitre gigni quõ intelligẽdũ. Nidulatio. [f] L. 10. c. 8. [g] Lib 23. de Anim.

Accipitres locis ſaxoſis & arduis petriſq; excelſis ac præruptis nidum facere ſolent. Quandoque tamen non inter ſaxorum rimas, ſed inter arborum altiſſimarum ramos, ſummis cacuminibus nidulantur, è quibus, tanquam è ſpecula quadam ſeu arce eminentiſſima, iam ab incunabulis ſpeculari prædam, alijs præeſſe ac dominari aſſueſcant. *In inſula Africæ Cerne in Oceano totius Maſſilæ, præter cæterorum morem, humi*, vt [e] Plinius teſtatur, *nidificant*. Tria aut ut plurimùm quatuor oua, & quinque quandoque, ſi [f] Alberto credimus, pariunt. Vicenis verò diebus incubant, ex Ariſtotelis & Plinij ſententia. [g] Aelianus autem: *Accipiter*, inquit, *cùm ex ſe tria oua pepererit, vnum ſolum ſelectum alit, alia duo frangit, quod ipſum eo tempore facit, cum vngues amiſit, quod tres pullos tum alere nequeat, vnguibus ſcilicet ad victum parandum neceſſarijs deſtitutus.*

Deom-

De omnibus sanè in genere adiicis [h] Aristoteles hoc scribit, quòd pullos, cùm primumprouolandi facultas illis fuerit, nido expellat, perculsosq́. cogat discedere. Similiter Albertus, quæ circa hanc rem cùm aucupum relatu, tùm propria experientia obseruauit, his verbis tradit: *Accipitres pullos suos volantes cibant ferè mensis spatio, & postea recedunt ab eis. Et docent eas capere aues, quas viuas adferunt, & coram eis dimittunt, incitantq́. pullos ad capiendum. Vbi autem perfectè iam volaces & ad capiendũ idonei fuerint, eijciunt aut relinquunt eos atque deserunt.* Itaque Aegyptij sacerdotes, si quem filios domo exactos ablegantem exprimere volebant, Accipitrem fœtam vel incubantem pingere soliti erant. Ita tamen rem accipiebant, vt qui abdicaret, vel a se reijceret, propter egestatẽ & inopiam id facere cogeretur. Nam eadẽ in Accipitre causa fertur, cùm Aquilæ non indigentia, sed fastidium in causa sit, vt vnum tãtùm alat. Ex his patet [i] Aelianum cum Aegyptijs hanc prolis eiectionem soli victus penuriæ attribuere. Honorificentius tamen alij quidam non infimæ classis scriptores, & fortasse etiam veriùs sentiunt, dum hanc seueritatem non in pauperiem, quæ Accipitris principatu indigna est, sed in generosam eius indolem reijciũt. Quod quidem D. [k] Basilius facit, vbi in hæc verba scribit. *Accipitres circa pullos suos sunt crudeles, quia cum sint habiles ad volandum, cibos eis subtrahunt, & rostro vnguibusq́. percutiẽtes, more Aquilarum, de nidis exire compellunt & cogunt, quia eos audere docent, & ad prædam excitant, ne adulti effecti, torpescant otio, & magis cibum quærere, quàm vigori animi consuescant.* Huius sententiæ astipulatur [l] Cassiodorus cùm ait: *Accipitres, quorum victus semper ex præda est, fœtus suos nouitate marcentes, nidis perturbant, ne in molle otium consuescant, alis verberant immorantes, & ad volatum cogunt: vt tales debeant existere, de quibus possit pietas materna præsumere.* Huc colophonis vice adnectenda commodum venit ea, quam [m] Aelianus refert, Accipitrũ fœminas amantium historia, quæ talis est: *Accipitres ineunte vere deligunt ex omnibus duos, & in Aegyptum ablegant, ad speculandas insulas quasdam desertas, quæ Libyæ adiacent. Ii autem vbi reuerterint, præeuntes eò alios deducunt. Interea Libyes pro peregrinatione illorum festum agunt. Cum ad eas insulas peruenerunt, quas illi duo speculati commodiores sibi iudicarunt, hic in multa quiete & tranquillitate pariunt, & excludunt, Passeresq́. & Columbas venantur, pullos cum magna redundantia alunt, deindeq́. firmos ad volandum in Aegyptum abducunt, tanquam paternas sedes.* Alunt autem suos pullos, eodem teste, *ijsdem quibus ipsi vescuntur cibis*, nempe carnibus, & sanguine.

[h] L. 6 Hist cap 6

Accipitres pullos ad ad prædam cupiẽdam instruunt

Filiorum à parentibus relictorum hieroglyphicum.

[i] Lib.7 c.9.

[k] In Hexã.

[l] Lib.1 Epistо.31.

[m] Lib. 2. de Anim c.43

Quo cibo filios nutriant.

MORBI.

RAECIPVVS & maximè Theologorum, Aegyptiorum mystarum, Philosophorum aliorumq́. scriptis decantatus Accipitris affectus est pennarum casus & renouatio. Quem effectum [a] Aelianus quãdo fieri soleat, ita indicat: *De Accipitribus*, inquit, *audire memini, solere eos antequam Nilus inundet, & agros operiat, ex pennis illas quæ iam consenuerint, dimittere (vt ramis fruticum iam arida folia) & alias nouellas, & elegantes producere, similiter vt arbores comam.* Tempus verò inundationis Nili ex Claudiani hisce versibus discere licet, vbi ait:

Cumq́. dies Titana canis flagrantior armat,
Et rapit humores madidos, venasq́. calore
Compescit, radijsq. potentibus æstuat axis.

Quibus verbis dies caniculares describit. Verùm scire licet hoc ferè tempore, nempe sub initium Augusti mensis Accipitribus plerisq;, quibusdam sub medium, nõnullis etiam sub finem pennas nouas perfici, & multo antè veteres decidere, nẽpe primo vere mẽse Martio & Aprili, Tunc enim primùm mutare plumas incipiunt, & veluti senectam deponere, vestemq́. obsoletam pennarum priorum eijcere, in quarum locum paulatim succrescunt nouæ, sub finem tandem æstatis perfectionem adepturæ: ita vt in toto habitu nulla plumarum diuersitas, aut dissimilitudo conspiciatur. Qua verò ratione istæc renouatio peragatur, primus omnium patientissimus ille [b] Iob nobis declarauit, illis, quibus diuinã admiratus prudentiam, uerbis ita creatorem suum affatur: *Nunquid per sapientiam tuam plumescit Accipiter expandens alas suas ad Austrum?* Quem locum enarrans D. [c] Gregorius: *Quia*, inquit, *per annos singulos pennam veterem Accipiter noua nascente proijcias, ac sine intermissione plumescat, penè nullas ignorat. Non autem hîc illud plumescendi tempus dicitur, quo in nido vestitur, quia tunc nimirum adhuc pullus ad Austrum alas expãdere non valet, sed illa annua pluma describitur, quæ laxata veteri penna renouatur. Et quidem domesticis Accipitribus quò melius plumescere debeant, humida ac tepentia loca requiruntur. Agrestibus vero moris est, vt flante Austro alas expandant, quatenus eorum membra ad laxandam pennam veterem venti tepore concalescant. Cum vero ventus deest, alas contra Solis radios expansis atque percussis, tepentem sibi auram faciunt,*

Pennarum casus.

[a] Lib.12 de Animal c.4

Quomodo pennas mutent.

[b] Cap 39.

[c] Lib. 31. Expos moral. cap. 18

ciunt, ſic ꝗ ea pia tepore laxatis poris vel veteres euellunt, vel nouæ creſcunt. Hactenus illæ. Teporẽ huiuſmodi renouationis iſtius effectricem eſſe cauſam vel ex eo liquere poteſt, quòd quotidiano experimento venatores comprobarunt, manſuefactos Accipitres ægrè admodum pennas veteres cum nouis commutare, niſi loco vndiquaque obturato, ac tepente recludantur. Quibuſdam verò pluma omnino non mutatur, præſertim cùm prauis carnibus veſci coguntur. Cuius & aliorum omnium, quibus corripitur Accipiter, morborũ remedia, eorumq; explicationem in tractatum de arte Accipitraria conſultò reiecimus, illic latiùs de ijs pertractaturi. Hoc tantùm pluribus repetitum authoribus addam, uiſus, quem alioqui acutiſſimum obtinet, nõnunquam pati hebetudinem. Ipſe verò conſeruandæ, ſeu recipiendæ potiùs natiuæ illius oculorum clariſſimæ aciei ſtudioſiſſimus, ſibiipſi eſt medicus; & vt [d] Plinius vult: Lactucam, quã Hieracium vocant, ſcalpendo, ſuccoq; oculos tingẽdo, obſcuritatem cùm ſentit, diſcutit. Ita ſimul & ſe ipſum iuuat, & hominem, quid in ſimili euentu ipſi agendum ſit, monet. Id ipſum etiam teſtatur [e] Aelianus, vbi hũc in modum ſcribit: *Cum ex oculis laborat Accipiter, circa ſepes ſyluaticam lactucam euellit, eiusq; acerrimum ſuccum expreſſum ſuis oculis inſtillans, ad ſanitatem reſtituitur. Hoc vti medicamento ad ſanandos oculorum dolores medici dicuntur, vnde & collyria Hieracia, ideſt, Accipitraria nominantur. Vnde videre licet homines ſe auium diſcipulos profiteri, atque etiam præ ſe ferre non vereri.* Plinius *Coturnices ſolas animalium, præter hominem, comitialem morbum ſentire* aſſerit. Sed quàm rectè, ipſe viderit, cum Paſſeres in primis eodem corripi ex nimio coitu conſtet, & Accipitres & Gracculos Brod. ita quoque vexari tradit. Sed & de quadrupedibus id teſtantur veteres. Nam Hippocr. & Plutarch. Capris & Ouibus familiarem eum morbum ſcribunt. [f] Rhodiginus id in Canibus, Felibus & Arietibus quoquè obſeruauit.

Domeſticus vix renouat pennas.

Viſus hebetudo.

[d] *L.20. c.7.*

[e] *Lib. 2. de Anim. c.43.*

Collyria Hieracia.

Accipitres hominum magiſtri in ſanandis oculis.

[f] *Lib.9. c.6.*

ÆTAS.

[a] *Lib.10 de Anim. c.14.*

HVIVS *alitis vitam*, inquit [a] Aelianus, *aiunt Aegyptij ad annos vſq; ſeptingentos pertingere, quibus ego non facilè crediderim.* Certè nec vllum animal, vllamue plantam (neq; Platanum neque Quercum excipio) ad hanc ætatem viuendo peruenire credibile eſt. Viuacem verò in primis Accipitrem eſſe non negauerim.

VENATVS. CAPIENDI MODVS.

[a] *Lib.11.*

Aucupium Accipitrum priſcis fuiſſe incognitum.

VCVPII genus omne Pãthera [a] Vlpiano dicitur. Quod verò per Accipitres hodie vbiq; gentium notum & frequentatum eſt, priſcis inauditum fuit. Nullum enim apud eos exemplum reperiri eſt edomitarum in hunc vſum rapacium auium. Antiqui ſcriptores, cuiuſmodi ſunt Ariſtoteles & Plinius, rerum omnium naturæ obſeruatores diligentiſſimi (etſi aliquo pacto venationis ipſius videntur meminiſſe, ut poſtea dicemus, nihilominus noſtræ omnino diſſimilis fuiſſe videtur, vt oſtendit etiã celeberrimus [b] Mercurialis) tam inſignem in domandis atque inſtituendis auibus ad rapinam hominibus vtilem, induſtriam, ſi ſuo æuo in uſu fuiſſet, nequaquam ſilentio obuoluiſſent. Ariſtoteles innuere videtur eo tempore Accipitrem potiùs illicis auis locum tenuiſſe, quam prædatricis. Illex verò auis eſt, quæ Ariſtoteli παλευτρια dicitur. Plautus: *Eſca eſt meretrix, lectus illex, aſt amatores aues*. In Accipitribus igitur uidemus quaſi incunabula eius aucupij. Nam ætate [c] Sidonij Apollinaris videtur maiore in cultu ac cura fuiſſe: vt omnia ſolẽt ex paruis & minimis augeri. Ita enim ſcribit ille:

[b] *Lib 3. art. Gymnaſt. c. vlt.*

[c] *In Paneg. ad Auguſt. aust.*

Quid volucrum ſtudium, dat quos natura rapaces
In vulgus prope cognatum? quis doctior iſto
Inſtituit narias per nubila iungere lites?
Aliæ uincit aues, celerіq; per aura plauſu
Hoc nulli melius pugnatur militat unguis.

Venãdi ars in quãtum creuerit.

Quæ omnia induſtriam noſtram repræſentant, qua hodie vtimur in venandis auibus. Mirandum autem quippiam videtur, auem quæ perpetuò ſylueſtris fuerit, domeſticam hominiq; familiarem reddi, magno impetu æthere proruentem, in pugnum heri redire, alias aues vſq; ad nubes perſequi, aſſequutam interimere, bellumq; potiſſimum aquatilibus & terreſtribus inferre, & quandoque etiam quadrupeda, ut ſunt lepores & cuniculi, rapere. In tantum enim creuit hodie id aucupandi artificium, vt nec Ardeæ, nec Milui intra nubes conditi, humanas manus poſſint euadere. Imò verò huiuſmodi alites ſublimipetæ cum hoc prædonum genere

in nubibus

in nubibus, tanquam in theatro congressi, spectaculum necis suæ aucupibus vociferantibus, dimicantesq; suos ad certamen fortiter gerendum, quasi lanistis, adhortantibus, præbere coguntur: usque adeo pollet hominum artificium in auctorandis Accipitribus, & ad venatum sublimem instituendis, & mansuefaciendis ad obsequium. Quod quidem ob incredibilem quam exercenti adfert cùm oblectationem, tùm utilitatem, ad id gloriæ atque dignitatis fastigium euectum est, ut magnates hanc sibi tăquam propriam fecerint, suisq; delicijs reseruarint. Est in tanto apud multas nationes, & Gallicā præsertim pretio, ut si quis huius artis inter nobiles & claro loco natos, ignarus fuerit, in exiguo admodum apud eos honore sit, & tanquam præclarissimæ artis imperitus, quæ vna post rei militaris disciplinam, omnium nobilissima censetur. Qui verò de Accipitraria doctrina libros conscriptos Principibus & præsertim Gallofrancis dedicarunt, nil magnificentius præstare illis potuerunt, quàm eorum & in venatu & Accipitraria scientia præstantiam, pleno, quod aiunt, ore prædicare. Veterum autem Principum laudes ab hoc argumento desumpta, taliq; honore nixas esse, nequaquam quis reperiat.

Accipitrinæ venationis nobilitas.

Galli venationis huius studiosi, & quo in pretio eius periti apud illos.

Rationem verò, cur aucupij vsus apud antiquos infrequens, atque parui habitus sit, quidam reijciunt in exercitij, quod in eo obitur, lenitatem. Nullum enim exercitij genus approbabant, nisi in quo corpus multùm exerceretur, quo & fortiores & agiliores ad alia maiora obeunda redderentur. Verùm volatile hoc aucupium, cuius hodie studio nobiliores, quòd omni organo oblectandi animi instructissimum sit, plurimùm flagrant, antiquitas non solùm non coluit, sed ne suspicata quidē est. Nota verò & exercita priscis Græcis, & Romanis venatoria fuit, quæ simul & animum recreabat, & corpori robur addebat, simulq; militiæ quandam imaginem gerebat. Quanquam auium istæc per Accipitres instructos capiendi ratio, non tam aucupium, quàm venatus quidam sublimis aut volaticus dicenda videtur. Propriè autem aucupium est illud studium tenuioris fortunæ hominum, quod nec ipsum temerè affirmem olim in usu non fuisse, nempe Noctua, Asione, Vlula, alijsq; quibusdā volucribus captare alias. Illud enim uiolentum magis est, hoc insidiosum: hoc ex occulto, illud ex aperto: hoc blanda specie decipit, illud etiam antequam noceat, minatur. In utroque tamen ludicro, non tam capturæ & prædæ studere instituimus, quàm uoluptati aucupandæ aurium, & oculorum, & uel maximè animi. Nam, ut in syluestri uenatione, omnes aditus Ceruis pro libera fuga pădimus: sic in illa sublimi & aerea, Miluos & Ardeas non humi captare, non in uolatu depressiore opprimere, aut incautis anteuertere solemus, sed alite prius emissario, generoso more utimur, imbelli quidem illo, sed tamen eas aues anfractu inaniter infesto consectante, & territante, quoad sublimes euaserint, quum interim prædones illos alites sinistro brachio gestemus, obnuptis capitulis, nec antè manu mittimus, quò sublimius sit aucupium & cælestius. Licet autem priscis paulò antè ignoratam dixerimus artem istanc Accipitrariam, uidentur nihilominus nonnihil eiusdem suboluisse, speciemq; quandam habuisse, aut saltem huius, de qua nunc scribimus, aliquod rudimētum, quod [d] Aristoteles recitat in hæc uerba. *Circa Thraciam, qua supra Amphipolim est, rem prorsus admirandam, & ab ijs, qui non viderint, incredibilem fieri aiunt. Pueri enim è vicis & agris vicinis ad aucupium auicularum egressi, Accipitres sibi socios assumunt. Nempe cùm ad locum capturæ aptum peruenerint, Accipitres clamando nominatim vocant, qui audita puerorum voce aduolant, & auiculas deturbant in fruteta. Hoc quidem maximè aliquis miretur, quòd Accipitres, quascunq; ipsi aues ceperint, pueris aucupibus deijciant, cū pueri ex omnibus captis parte tantùm aliqua Accipitribus reddita discedant.* Variat nōnihil eiusdem aucupij narratio, quam [e] idem author (si modò utriusque libri idem author est) loco citato priore ita instituit, Gaza interprete. *Thraciæ parte, qua olim Cedropolis vocabatur, homines societate Accipitrum per paludes aucupantur. Cum enim ipsi lignis, quæ tenent, arundines, & fruteta mouerunt, quò aues euolarent, Accipitres desuper insectantur quorum metu aues perculsæ terram repetunt, mox homines percutiunt baculis, itaque capiunt, tum partem, quas ceperint, auium, Accipitribus impartiuntur.* Quod ad locum istum attinet, prior lectio uerior uidetur, ubi dicit Thraciam super Amphipolim positā, non autē olim Cedropolim uocatā, ut hic scribit. Thracia enim regionis nomen est, & Amphipolim Thraciæ seu Macedoniæ ciuitatem esse, uel inter utramque sitam, Cedropolim uerò in Caria ponunt authores. Neq; [f] Plinius, ubi hanc historiam tradit, eadem per omnia cum Aristotele dicit. Hæc eius sunt uerba: *In Thraciæ parte super Amphipolim homines atque Accipitres societate quadam aucupantur. Hi ex syluis & harundinetis excitant aues, illi superuolantes deprimunt. Rursus aucupes captas diuidunt cum eis. Traditum est, missas in sublime sibi excipere eos, & cum tempus sit capturæ, clangore ac volatus genere inuitare ad occasionem.* Hic Plinius in loco describendo, quem Thraciæ eam partē, quæ supra Amphipolim est, facit, cum ea lectione quæ nobis probatur, conuenit. Quare & alteri præferendum esse, dicere liceat. Cæterùm postrema illa Plinij uerba (*& cum tempus sit capturæ*, &c) mihi nō suo loco posita uidentur. [g] Aristoteles enim pueros in Thracia scribit cum auiculas aucupantur, Accipitres asciscere socios,

Cur veteres Accipitrariam artem non celebrarint.

Quę venatio Græcis & Romanis nota.

Milui & ardeæ quō capiantur.

[d] *Lib. 9. Histor. c. 36. & in Mirab.*

Thraces cū Accipitrib. prædā partiti.

[e] *Lib. 9. Histor. 36.*

Amphipolis.

Cedropolis.

[f] *L. 10. c. 8.*

[g] *In Mirabilibus.*

&cum

&cùm in locum capturæ commodum peruenerint, Accipitres nominatim clamando aduocare. Plinius uerò ab ipſis Accipitribus clangore ſuo ac uolatus genere (uolant enim deorſum perſequentes) homines ad ocaſionem inuitari ſentit. Quod etſi uerum eſſe uideatur, non ſuo tamen ordine & loco a Plinio ſcribitur. Primùm enim Accipitres uocantur: deinde auiculæ frutetis exturbantur: uel contrà. Tertiò auiculæ ab Accipitribus homines clangore & uolatus genere inuitantibus deorſum impelluntur. Quartò ab hominibus capiuntur. Poſtremò pars earum præmij loco in ſublime Accipitribus ibi excepturis reijcitur, quod [h] Ariſtoteles dixit: *Ῥίπτουσι γὰρ τῶν ὀρνίθων οἱ δ' ὑπολαμβάνουσι*, quæ uerba Gaza prętеrijt. [i] Aelianus rurſus omnino aliter aucupij hanc apud Thraces rationem deſcribit, hoc uidelicet pacto: Accipitres *in Thracia accepi ad hanc rationem cum hominibus per paludes ſocietatem aucupandi coire: homines explicatis retibus quieſcere, Accipitres autem ſuperuolantes exterrere aues & intra retia compellere. Thraces ſi quas ceperint, aues cum Accipitribus partiri, eosq; tum ad aucupij ſocietatem fidos habere: ſin cum his earum partem, quas ceperint, auium, non communicauerint, diſſociari atque diſtrahi.* Hac ſanè actione Accipitres ipſi commodum ſui uſum monſtraſſe uidentur, ipſaq; utilitate ad tentandam eorum manſuefactionem allicuiſſe, & uelut inuitaſſe.

[h] *Lib. 9. Hiſtor. cap. 36.*
[i] *Lib. 2. de Anim. c. 42.*

Qui primò de Accipitraria ſcripſerint.

Quamuis longo admodum pòſt tempore in uenationis uſum domatos Accipitres, ut dictum eſt, legimus. Antiquiſſimi enim omnium eorum, qui Accipitrarię huius artis mentionem faciunt, ſunt Aelianus & Iulius Firmicus, quorum ille, qui paulo poſt Adriani tempora uixit, Accipitrariam hanc uenationem ſe minimè ignoraſſe, ſatis prodit his uerbis: *Accipitrum genus eſt, quod eſcæ illecebris capitur, idemq; manſuefactum, nunquam poſtea recedit ab eo, quem expertus in ſe benignum.* Idem [k] alibi Indos tradit Coruorum ac Miluorum pullos manſuetos reddere inſtituereq; ad venatum Leporum Vulpiumq;, adeo vt Canibus ad venationem non indigeant, hoc nimirum pacto: *Leporem & Vulpem cicures carne appenſa ad curſum dimittunt, & max immittunt aues, carnem eis, quam appetũt, adempturas. Illæ igitur quanta poſſunt celeritate & impetu uel hanc uel illum conſequuta carnem laboris ſui præmium & eſcam deſideratam ſibi auferunt. Sic inſtitutas ad prædam aues, deinceps in mõtanos Lepores & Vulpes feras emittunt, quos illa eiidem ſpe ſolita eſca proſequuntur, & mox captos dominis, vt prodit Cteſias, adferunt: loco autem carnis appenſa, viſcera captorum, eis in cibum permittuntur.*

[k] *L. 4. c. 26.*
Indi aues ad venatũ inſtituunt.

Ex his tamen Aeliani verbis colligere licet (ſi modò Cteſiæ alioquin fabuloſo, fides adhibenda eſt) non vſque adeo recens omnino hoc fuiſſe inuentum, ſed etiam ætate Cteſiæ multò ante Aeliani tempora, in vſu veniſſe, ſed Indis tantùm, non autem Græcis aut Romanis. Quare Cteſia authore ab Aeliano adducto, Indis & non alteri vlli genti aëriæ huius venationis per Accipitres inuentio accepta erit ferenda. Nam poſt Aelianum, Romanorum, qui eius meminerũt, vetuſtiſſimus eſt [l] Iulius Firmicus, qui fuit Conſtantini temporibus, Magni Conſtantini, filij. [m] Petrus verò de Creſcentijs Bononienſis Senator, huius artis originem neſcio ad quem Daucum Regem refert: *Prudentes antiqui* (ait) *videntes quaſdam aues per aëra volitantes, illas cautè capere laborauerunt, auiumq; rapacium genera domeſticare, ut quas per ſe capere non poterant, earum auxilio acquirerent. Et horum primus inuentor dicitur fuiſſe Rex Daucus, qui diuino intellectu nouit naturam Accipitrum & Falconum, & eos domeſticare, ad prædam inſtruere, & ab ægritudinibus liberare: poſt quem alij multi fuerunt, qui plures ipſarum auium rapacium addiderunt.* Hęc ille.

[l] *Lib. 5. c. 8.*
[m] *L. 10. c. 1.*

Daucus rex Accipitrariæ artis primus autor ſtatuitur.
[n] *Lib. 4.*

Quis ſit iſte Daucus, aut quis rex eo nomine vnquam dictus fuerit, equidem neſcio, nec me legiſſe memini: niſi, quod credo, Dacum pro Dauco, facili lapſu dicere voluerit. Author enim eſt [n] Polydor. Verg. Lothericum Dacum Regem aucupio mirè delectatũ, cuius ſtudium & ipſi mortem, & Angliæ bellum attulit, vti latius apud eundem uidere licet. Leander in ſua Italia putat Fredericum Oenobarbum morem cum Accipitribus aucupãdi, qua arte ipſe plurimum capiebatur, primùm in Italiã inuexiſſe. Quod tamen [o] Collenutius Henrico VI. Imperatori aſcribit, qui Falconiam eam artem appellabat. Vt vt ſit, aut quicunque tandem hanc artem primùm exercuerit, hoc enim dubium eſt, illud certò conſtat, ſero admodum Romanis ac Græcis eius uſum innotuiſſe, ac receptum fuiſſe. Quod tamen mirum meritò videatur. Nam leuis profectò [p] Caroli Stephani ratio eſt, neglectam ab antiquis hanc artem aſſerentis, quòd in ea corpora ignauiùs, quàm pro robore corporis pareret, exercerẽtur. Eſt etenim hac noſtra tempeſtate, ſtudium hoc inter alia principum atque heroum exercitia longè commendatiſſimum, & omnibus oblectandi numeris inſtructiſſimum, ſiue ingenuitatem exercitij ſpectes, ſiue uoluptatis honeſtatem expãdas. Siquidem hoc ſtudio corpus moderate longeq; expeditiùs, labore ac periculo minore, quàm altera illa quadrupedum venatione exercetur, ut pulchrè & doctè Conradus Heresbachius Sereniſſ. Principis VVilhelmi, Cliuiæ, Iuliæ &c. Ducis quondam primùm præceptor, deinde à conſilijs teſtatur. In quadrupedum namque perſecutione immodico labore laſſitudineq; per inuia dumeta, ſyluasq; impeditas venatos ſæpe fractus fatiſcit, aut in furibundum Aprum aut Ceruum efferatum impulſus in vitæ diſcrimen adducitur. Adde quòd hoc exercitium minore

Fredericus Oenobarbus.
Henricus VI. Imper.
[o] *Lib. 4. Hiſtor. Neap.*
[p] *Lib. 6. de Agric. c. 44.*
Aucupij & venationis cõparatio.

ſumptu

sumptu atque apparatu perficitur. Nam ferarum venatio & canum omnis generis gregem requirit, & retia sumptuosa, vt interim taceam venatorum turbam, qui Canes ducant, vel insectentur feram, vel qui ad retia desideant. Accipitrarius verò ὀρνιθοθήρας vnus solo Accipitre instructus suam artem exercet. Quo fit, vt hodie in maximo vsu sit & generosa exercitatio existimetur, Principibus & Monarchis vsitata, vt quæ voluptatis plurimum habeat. Inter Europæos Gallofranci sibi tanquam primis authoribus huius studij originem vendicant, quòd, vt inquit Bellonius Gallus, *omnium retro hominum memoria illud in primis coluisse, eoq; præ cæteris nationibus maxime delectati fuisse repertantur*. Vnde etiam qui de Accipitraria re apud eos scripserũt, suosq; libros Principibus nuncuparunt, à nulla re magis, quàm ab illius artis peritia eotundem comendationem, atque encomia sibi petenda existimarunt. Sed vt olim in hoc studium ardẽtiùs cæteris incubuerint Galli, hoc sanè nostro æuo, nullius nõ nationis, potissimum heroes ac diuites, ex æquo eximio huic oblectamento passim operã dare videmus adeo gnauiter, vt qui alijs hoc nomine antecellant, difficillimum sit iudicare. Venatio verò aucupiumq; quantum laudi vel vituperio danda sint, præclarè [r] Plato disserit. Exercetur autem hoc aucupium volatile, siue venatus æthereus (quocunq; tandem nomine appellare libeat) rapacibus auibus, & præcipuè Accipitribus inedia vigilijsq; domatis. Quãuis in hunc vsum non solùm Accipitrum omnia genera domãtur, verùm etiam Aquilæ, Vultures, Milui, Corui, quibus non aues solùm, seu Lepores etiam & Cuniculos venentur. Quod etiam olim Indos factitasse antè ex [s] Aeliano retulimus. Videmus enim natura sua Accipitres, Miluos, Coruos innoxijs auibus insidiari. Quare hoc agimus eo studio, vt quæ antè suapte natura sibi venabantur, nunc tanquam mercenariæ magisterio ac disciplina assuefactæ nobis prædam capiãt. Quod quidem diuersis peragitur modis, pro vario auium ingenio, vel etiam institutione. Aliàs enim Accipitrarius auem gestat pugno insidentem, comitatusq; Cane vestigatore, qui vel Perdices, Coturnicesue, aliasque aues minore Accipitrum genere persequatur & è latebris excitet, vt auolare tentantes a prædatrice intercipiantur. Plerunq; Perdices, Coturnices similesue aues, vbi hostem adesse senserint, in sublime sese attollere non audent, sed in fruteta sese abdunt, maluntq; canibus, hominibusq;, quam iurato hosti Accipitri in prædã venire. Quod Oppianum etiam minimè latuit authorem alioqui antiquum, vt apud eum est videre, ita scribentem: *Quiescente etiam Accipitre aues capiuntur, res mira, iucundaq; visu. Auceps Accipitrem circa aliquem arboris truncum deponit, vel potius alligat. Huius conspecti metu auicula sub frondibus sese occultant, & timore adstricti tanquam homines in itinere, cum subito apparuit latro, nullam in partem prouolare audent. Tum auceps sic perturbatas & attonitas paulatim ab arbore detrahit*. Maioribus verò Accipitribus Lepores minores etiam atque Cuniculos hoc pacto capiunt. Verùm magnos Lepores sine Canum ope ægrè, etsi eos adoriantur ac feriant, retinere queũt. Etenim, vt testatur Stumpfius, Accipiter mas rapere tantummodo potest eum Leporem, qui ad mediam corporis sui magnitudinem excreuit: fæmina verò etiam adulto Lepore potitur. Idem etiam Felem satis robustam ab Accipitre capi, se vidisse scriptum reliquit. [t] Crescẽtiensis verò non hos tantùm, sed etiam Capreolos necdum adultos ferire atque impedire, ita vt nullo negotio a Canibus capi possint. Oppositã primo generi iam dicto venandi rationem tenent alij, qui emissam prædam diu circumuolitant, donec à Canibus atque uenatoribus excitetur, quam pernicitate instructi diripiunt, atque humi depressam conficiunt. Alij non nisi volantem prædam impetũt, quam si impediti assequi non queant, circumuolitando in propinquo latitantem commonstrant, ut à venatoribus comprehendatur. Sunt & sublimipetæ, qui Ardeas, atque id genus aues in nubibus persequuntur eò usque, ut hominum conspectũ euadant. Hi maximè sunt Principibus in delicijs, vtpote qui Anates, Ardeas, Grues spectanda virtute è sublimi deturbent. Ardea enim quoties imminere hostem cernit, sublimis fertur in auram, hac eam insequitur Accipiter, sicq; certatim nubes petunt, vt hominis sæpe prospectũ effugiant, tantisper dum venatrix sublimior facta, prædam inuolutam vnguibus suis, in terram mutuo rotatu deturbet, atque à leporarijs aut Venatoribus excipiatur. Industrias aliquando huiusmodi aues Principes magno mercantur: siquidem constat quingentis aureis, atque amplius Regibus & Principibus uenditas esse. Cæterùm Accipitrum in vniuersum plures statuuntur differentiæ, iuxta quas magis aut minus idoneæ ad venaticam hanc disciplinam censentur. Quædam eæq; non minimi momenti, sumũtur a loco natali, quæ maximam profectò in ingenio roboreq; discrimen constituunt. In primis enim Accipitres maiores fortioresq; nascuntur in regionibus Arctoo sideri subiectis ac propinquis. Videmus enim fieri, ut Anglia, Suecia, Dania, Russia, Borussia, aliæq; his finitimæ regiones, quòd auibus aquaticis alijsq; animantibus victum Accipitribus largum suppeditent, sanguinolentiores & copiosiori spiritu præditos, ideoq; maiores, audaciores, rapaciores, ferocioresq; quam vllibi esse solẽt, producant. In alijs vero locis, ut in-

[r] *In fine Septimi de legibus.*

Quæ aues ad venandum institui possint.

[s] *Lib. 4. de Anim. c. 36.*

Perdicum & Coturnicum venatio.

Leporum minorũ & maiorũ venatus.

Accipiter mas quem Leporem capiat.

Accipiter fæmina.

Felis ab Accipitre captus.

[t] *L. 10. c. 7.*

Ardearũ, Gruum, Anatũ similiumq; venatio.

Accipitres magno vẽditos.

Accipitrũ differentiæ ab aptitudine ad venandum.

Vbi pl'an nores nascantur.

quit Albertus Magnus, *ſecundum proportionem uigor, audacia, & ferocia in eis ſpectantur*. [a] Creſcentienſis eos cæteris præfert, qui *in alpibus Illyrici de Braſia dictis naſcuntur*. *Bonos* item reperiri tradit *in alpibus Veronenſibus ac Tridentinis*. Helueticarum etiam alpium iuga laudabiles gignunt, cùm alij plerique, tùm Galãda mons Rheticus, vnde Mediolanum & in reliquam Italiam delati magno venduntur. Tappius præ cæteris laudat Germanicos, præſertim in Marca VVeſtphaliæ, quæ Sereniſs. Cliuiæ Ducibus paret, captos. Vnde in Belgiam, Galliam, Hiſpaniam & Angliam deferuntur, ac maioris inter cæteros veneunt. Aliam inſignem diuerſitatem inter ipſos ætas ponit. Namq; ex omni Accipitrũ genere alij ſunt Nidularij, ita eos [x] Budęus uocat: *qui* ut idem ait, *ex nidulo rapti ſunt, & domi adoleuerunt*. Nidarios hos uocat [y] Creſcentiẽſis & præ cæteris laudari aſſerit, quòd *Dominum rarò deſerant*. Budæus tamen hos *ut obſequioſiſſimos, ita deterrimos* cenſet. Si tamen his utendum eſt, quòd alij deſint, aut ita lubeat, non prius eos *nido eximendos* monet [z] Carolus Stephanus Gallus, *quàm perfectum robur habeant, quo ſaltem cùm alibi tùm in pertica erecto queant corpore ac cruribus conſiſtere*. In nido captos Galli ſua lingua Oyſeaux nieds uel prins au nids: Germani alij Neſtling, alijs Neſtuogel uocant. Ramales ſeu ramarij dicuntur, qui iam fermè adulti, & nido egreſſi, nido tamen etiamnum oberrant, ac ramulatim hoc eſt, de ramo in ramum uolitant, ac dum matrem ſequuntur, capiuntur. Hos præferunt, quòd celeritate Nidularijs præualeant. Hos Galli Branchiers & Ramagè dicunt: Germani Eſtling ſeu Aſtuogel. Peregrini, ut in primis uolucres, ſic contumaces, & maiore negotio curabiles, ut qui ab infantia non obdurauerint. Hi tamen duorum generum Hornitini, id eſt, qui primo anno capti, aliquandiu liberi uolârunt ac diutulè nidum reliquerunt, præſtantiſſimi habentur, quòd antequam deplumeſcunt, manſueſcant. Hos Galli So os uocant, à colore Soret dicto eorum idiomate, quem latinè fuligincum dicimus. Germani VVildfang nũcupant. Anniculi uerò, id eſt, deplumes, qui iam pennas in feritate mutârunt, bimi, trimi, & deinceps, ad obſequium redigi non poſſunt, fugitiui plerunq; ſunt. Quodſi tamen probè domari, & apud dominum manere eos contingat, optimi euadunt, quandoquidem interim dum adhuc feri eſſent uenationi aſſueuerunt. Empturus igitur aut capturus Accipitres ætatem diligenter obſerua, ut quæ non parum ad præſtantiam, aut prauitatem faciat. Verùm an integra ſint ſanitate, ante omnia aduerte. Deniq; ſanos certis indicijs bonitatis ac præſtantiæ à prauis diſcerne. Quorum utrumq; præſtare hîc te docebimus. Primùm ſanum ab ægro multis notis diſtinguere licet. Accipiter enim *ægrotus* inquit Albertus, *pennis & alis quodammodo inhorreſcit, alæ dependent, clamoſus eſt propter ſenſum doloris, cibum ſæpius reijcit incoctum*. Demetrius Conſtantinopolitanus, qui de Accipitrum educatione ac cura ad Imperatorem Conſtantinopolit. librum Græcè conſcripſit, hoc pacto cauere docet: Columbæ bibendum dato uinum uetus odoratum admixto aſaro, deinde Columbam Accipitri obijcito, qui ſi ęger fuerit, non attinget eam. Vel Accipitrem pone humi iuxta pedes tuos, & manum qua carnem teneas, quantum potes eleuato uocatoq; Accipitrem, qui ſi continuò ad manum aduolarit, ſanum eſſe iudicabis: ſecus ægrotum & non emendum. Vel ſcobem ferri benè tritam Accipitri obijce cum carne, qua ſolitus eſt paſci, hanc ſi deuorârit, partes eius interiores infirmas eſſe conijcies. Quòdſi aliquando a deglutita ſcobe ferri, oſſa eius uel articuli crepitum ediderint, interiora eius infirma fuiſſe conijcies, auxilium uerò ex hoc ipſo remedio maximum ei futurum expectabis. Vel pulmone ouillo calente adhuc ciba Accipitrem, & ſi nihil incommodi inde ſenſeris, interiora eius ſana eſſe conijcito. Si verò deterius habuerit, & ęgrè cõcoxerit, ſignum eſt eum ęgrotare, & poſtridie inuenies eum triſtiorem. Huuc ne emito: ſi verò tuus ſit, idoneam curam ei impendito. Sanum uerò eſſe, his ſignis, à Tarduio Gallo, qui uernacula lingua ad Carolum Octauum Galliæ Regem librum de Accipitraria ſcriptum condidit, enumeratis, cognoſces. Si alui excrementum continuum fuerit, non interruptum nec denſum: Si turundos ingeſtos nõ humidos, ſed ſiccos aluo reiecerit: Si ſuper pertica tranquille ſe geſſerit: Si roſtro alas ſuas repurget ab inferiore parte uſque ad ſummam: Si pennæ eius veluti vnctæ ſplendeant: Si coxas æqualiter teneat: Si venæ duæ, quæ in radicibus alarum ſunt, motu moderato pulſauerint. Contra verò, calore externo ac præter naturam affici Accipiter intelligitur, ſi eos aperiat; lingua tremat & anhelus ſit. Frigoris ſigna ſunt, ſi oculos claudat, pedẽ alterum eleuet, plumis inhorreſcat. Defatigatus aut æger notatur, ſi os clauſum fuerit, alæ dependeant, & crebrò reſpiret per nares. Denique morti vicinus, ſi alui excrementum viride redditur, & quum in perticam ipſe volatu eleuare ſe non poteſt. Cæterùm vt prima cura ſanitatis meritò tibi eſſe debet, ita etiam uidendum, ne dum illi ſoli intentus es, cætera negligas & in ignauum, degenerem, aut inutilem incidas. Quare ſignorum bonitatis in Accipitre peritus eſſe debes. Tappius Lunenſis, qui Germanicè de Accipitraria librum compoſuit, ait, requiri in probo Accipitre collum paruum & longum, nares amplas, linguam, & oris interiora nigra, alas paruas & breues, modicè inflexas, ferè

vt Gallinæ

[Marginal notes:]
[a] Lib. 10. cap. 2.
Differentię ab ætate.
[x] In Pandect.
Nidarij.
[y] Lib. 10. cap 3
[z] Lib. 6. c. 11.
Oyſeaux nieds.
Prins au nids.
Neſtling.
Neſtuogel.
Ramales.
Ramarij.
Brãchiers.
Romage.
Eſtling, ſeu Aſtuogel.
Peregrini.
Hornitini.
Sori.
VVildfang
Anniculi.
Accipitrem emptuiro, quid obſeruandũ.
Sani ab ægro diſtinctio.
Sanitatis indicia.
Morboſi ſigna.
Mortis ſigna.
Accipitris boni ſigna.

vt Gallinæ, earumq; pennas latas & validas, crura magna, lata seu plana & alta, quæ versus coxas angusto interuallo distent, magno uersus pedes, modicè inflexa, caudam oblongam, ruffam aut nigram, maculas in pectore fuscas, pennas dorsi puniceas, quarum extremæ albicent: plumas femorum giluas seu subruffas, absque maculis: caudam etiam maculis, quæ fulmina picta referant, insignem cum alijs diuersæ figuræ. [a] Crescentiensis Accipitrum bonitatem ac pulchritudinem hinc cognosci tradit: Si sint magni, breues, paruo & oblongiusculo capite, pectore & spatulis crassis, tibijs amplis, pedibus magnis & expansis, pennarum colore nigro. Demetrius Constantinopolitanus in Accipitrum delectu Ophiocephalis secundas partes tribuit, ita dictis, quòd caput Serpentum instar, paruum & planum habeant. Rotundos & quadratos oblongis præponit: Nares, inquit, sunto amplæ, citrinus color in naso admodum splendeat. Talis enim Accipitrem breuis uitæ futurum significat. Lingua optima, quæ nigra fuerit, deinde quæ dimidiam partem, alteram nigram, alteram albam habuerit: pessima ex toto alba. Est etiam is breuis vitæ, qui uulgò ἐλαιοφόρος dicitur, nempe quòd maculas in naso habeat, quas Græci elæas uocant, nigras. Omnem laudatum Accipitrem pennas tredecim in cauda gerere asserit, & in digitis pedum ueluti squamas instar Cyprini piscis. Vel circa unguis radicem scissuram ceu lineam obtinere, uel intra alam pennam acutam uersus latus aut humeros. Rostra Accipitrum nimis magna non probantur. Eos enim parum leues arguũt, ut docet Bellisarius. His itaque notis emendum Accipitrem, num probus sit, an secus, dignosces. Quando uerò capiendi sint, & qua arte, nũc declarandum. Tempus [b] Demetrius indicat his uerbis: Accipitres capiendi tempus ante octauum diem Calendarum Iunij incipit, & usque ad finem Iulij perdurat; de paruis loquor, quiq; è nido eximuntur. Illorum enim, qui iam à parentibus ad uenationem instituti sunt, capiendi tempus usque ad ultimum Augustum extenditur. Rationes uerò capiendi eos multæ sunt & uariæ. Accipitrum pullos, ut inquit Demetrius, aliqui è nidis, scalis oblongis ad arborem appositis: quidam, ut docet Albertus, fune lõgissimo è rupe demissi, at non sine periculo eximunt. Verùm, ut antè monuimus, sic captorum enutritio periculosa simul & molesta est. Nam & tenera pullorum corpora facilè ægrescunt, & si præter spem conseruentur, tota die miserabiles voces edunt. Est, quando ne noctu quidem intermittãt, & istam consuetudinem improbã perpetuò clamosæ retineant. Accipitres verò nondum adulti (nam annosi haud facile laqueo, retiue decipiuntur) non difficulter capiuntur, irretiti hoc pacto: Rete sublime tenditur, & post id alligato Gracculo, auceps iuxta latens in tugurio sono fistulæ Accipitrem vocat, donec is propior factus Gracculum conspiciat, in quem conspectum mox inuolans intricatur & capitur. Quamuis Terentianus Phormio neget, *vel Accipitri, vel Miluo rete tendi*. Cæteri, aut visco, aut fistula falluntur. [c] Varro à *Columbarijs* Accipitres solere *interfici* tradit; *duabus virgis inuiscatis, defixis in terram inter se curuatis, cùm inter eas posuerint aliquum animal, quod intercipere solent Accipitres, qui ita decipiuntur, cum se obleuerint visco*. Similem ferè modum [d] Crescentiensis exponit ita inquiens: *Visco capiuntur Accipitres cæteræq; aues rapaces. Nam in terram duæ vel tres infiguntur virgulæ viscatæ, parum distantes & ad se inuicem inflexæ, in medio quarum ligatur aliqua auis, vt Columbus, vel pullus Gallinaceus, vel caro, aut Mus pro Miluis, Buteonibus, & huiusmodi alijs auibus rapacibus, quæ talia appetant, ad quæ cùm aues venerint, capiuntur cordulis.* Apud Demetrium alios quoq; modos diuersos Accipitres capiendi reperire est, nempe reti, fistula, visco. Ex quibus ille in primis est admirabilis, quo capitur Accipiter ab homine supino iacente, ita vt totus paleis aut herbis integatur, ne conspici possit. Is manu sinistra auem, nimirum Gallinam, aut Columbam teneat, & fistula vocet Accipitrem, qui cùm aduolarit, dextra apprehendat, & fascijs ritè obligatum in tugurio condat. Sed antequam huic capiti finem imponam, doctissimum hoc recentioris cuiusdam Poetæ carmen de venatione colophonis vice addere lubet:

Venatio quanta afferat incommoda fulcis:
Haud difficile est dicere. Sed tamen videtur
Natura parens hunc homini dedisse ludum:
Sua obire manu recta: defigere varos
Nos cùm docuit: cùm Accipitrem redire iussum:
Iucunda canes cum leporarios creabat:
Nunquam faciens frustra aliquid carensq; fine.
Damnosa tamen tum loca, tum tempora vites.

[a] *L. 10. c. 30*

Ophiocephalos Accipiter.

ἐλαιοφόρος Accipiter.

Quãdo & qua arte capiendi.

[b] *Lib. 1. c. 7.*

[c] *Lib. 3. de Rust. c. 7.*

[d] *L. 10. c. 27*

INSTITVTIO AD VENATVM.

Locus aptus ad instituendam Accipitrem.

APTO iam Accipitre locus eligendus est obscurus, & domicilium aliquod opacum, cui includatur cicurãdus. Domandi verò ratio præcipua est, ut oculorum palpebris commissis, uel occlusis fascia oculis, circuloq; cui insident, agitato, media longisq; vigilijs fatigetur. Quòd si tenellæ adhuc ætatis est, locus temperatus esto. Frigido enim loco repositus, ex renibus seu lumbis laborabit, & in vitæ periculum incidet. Hinc fortasse [a] Albertus ex Aquila, Symmacho & Theodotione ad sanitatem auis conferre plurimum scribit, *si propter eam semper Mentha & Saluia collocetur aut spargatur*. Tardiuus *subijcit et* vult *herbam Ebulum*, cui similiter vis insit calefaciendi, & resistendi vitijs renum & articulorum.

[a] Lib. 23. de Anim. c. 23.

Mentha & Saluia Accipitri salubris.

Ebulus.

Vbi collocandus.

Accipiter autem nuper captus, si tam validus est, vt in pedes rectus consistere possit, hisq; se sustinere, omnino collocandus est super trunco ligneo, aut potiùs super pertica, quo commodiùs moueat & extendat alas, nec in terram impingat, aut offendat, aut sordes vllas contrahat.

Pertica qualis esse debeat.

Pertica verò seu contum, cui insistere debet, nec admodum crassa nec tenuissima sit, nec inæqualis; sed commoderata, ita vt vngues aperti, dum perticam complectuntur, interiorem pedis partem impleant, & nihil cauum seu vacuum relinquant; & vt vnguis posterior cum anterioribus coire possit & concludi. Adhæc lineo aut laneo panno obducatur, ne vngues lædat. Sit ex Philyra (inquit Demetrius) id est, ex Tilia: quidam tamen perticam ex Acere seu Opulo laudant. Albertus ex antè citatis authoribus Accipitrem super ligno Salicis, aut Abietis semper sedere uult. Alligandus est pedibus perticæ, sed uinculo paulo laxiore, ut dum uolat reuolatq;, facilè in ipsam redeat. Nam breuiore vinculo interdum fit, vt ad volãdum impeditus, ad perticam se allidens lædatur. Porrò cùm plures Accipitres in vna pertica ponantur, interuallum inter vincula singulorum, circiter digitos viginti quinque esto, ne, si inuicem se coniungere possint, ex mutua unguium pugna noxam percipiãt. Semel enim assueti uenationi, si inedia compellantur, ne suo quidẽ generi parcunt.

Lorũ quo ligantur, quale esse debeat.

Deinde pedibus eorum lorum alligabis, quindecim digitos longum, colore nigro, non rubeo, propter Aquilas, quæ rubro colore eminus conspecto, carnem recentem ab eis ferri suspicatæ, inuolant, & eos abripiunt.

Quo tẽpore debeant manu ferri.

Modica diei parte manu moderatè gestentur, diluculo scilicet, & uesperi; dum aër scilicet frigidiusculus est. Nam qui subinde & multum in aëre calido gestantur, dũ continuo uolitatu à manu aucupis propendent, calorem supra naturam augent, pulmonesq; accendunt, ita ut breui omnino moriantur exiguoq; ad uenatum tempore utiles sint, etsi nullum eis adfuturæ mortis indicium appareat.

Cicuratio optima.

Cicurantur optimè Accipitres, inquit [b] Crescentiensis, *si plurimum teneantur in manu, & maximè tẽpestiue in aurora, idq; in hominum turba, inter molarum ac gurgitum fragorem, fabrorum strepitum, vt hisce assuescens omnem paulatim metum deponat*.

[b] L. 10. c. 4.

Quomodo portandi.

Porrò gestari debent in summo carpo brachiali manus, digitis introrsum spectantibus. In summa uerò manus parte aut in pollice insistere nõ permittendi sunt: quòd inde ad venationem non satis impelli, & proijci possint, vnde fit, vt minus strenuè in prædam ferantur. Gestantur autem dextra meliùs, quam sinistra, quandoquidem non solum, ut diximus, faciliùs & expeditiùs proijciuntur, atque inde ad volatum leuiores & perniciores feruntur, verùm etiam equitationi id accommodatius est. Inter ascendendum enim in equum & ab eo descendendum, auis tutior in dextra, quam in sinistra est. Quòd si super manu irrequieti fuerint, & volitarint, repone eos leniter & placidè, vt recognoscere te familiariter & amare discant. Facilè autẽ & probè cicurantur, poppismis siue sotus per labia ad fistularum imitationem effictis, item palpis, & blãdis verbis.

Accipitres ingeniosi.

Sunt enim hæc animalia exquisito ingenij sensu prædita, nec rationis memoriæq; pro sua natura expertia. Quicquid enim post exutam priorem feramq; naturam assumit, facilè per totam vitam conseruat. Caueat itaque qui Accipitrem gestat, ne quo modo eum lædat, sed paratum ac promptum ad insistẽdum manui, uel perticæ, suauiter manu demulceat, & propendentem fortè blandè eleuet reponatq;, & quoad fieri potest, gestus eius omnes, affectusq;, atque ut dici solet, nutus diligenter obseruet, quibus per omnia morem gerat, neque vnquam ulla in re ei aduersetur aut repugnet.

Iracundi.

Est enim indignabunda auis & in iram prona. Inter equitandum eam gestans, caueto diligenter, ne alicubi, præsertim in pratis, & ad parietes eã offendas, quod fieret, si ullis in locis inquieta foret aut volitaret.

Quando cibandi Accipitres, & quomodo.

Cibum aucupes seo mansuefactarij potius quotidiè dabunt diluculo, circiter nonam horam, eumq; laudabilem ac recentem, nec semper eũdem, ne fastidium pariat: Sed alium atq; alium quotidie, si fieri potest. Sic enim appetitus conseruatur, & ipsa suauius uescitur, & cibum faciliùs concoquit.

Quãdo alæ propẽdet, quid agendum.

Interdum Accipiter alas suas non benè sustinet, quando scilicet nuper super manu gestari, aut in pertica stare cœpit, & tunc ex nimio ac irrequieto motu calefactus,

post

pòst frigescens, peius habet. Vt itaque hoc malum euites, ligabis eum super aqua, ea ratione, vt aquam ingredi cogatur, & mouendo concutiendoq; se in aqua alas dirigat & emendet. Deinde expones eũ aprico Soli, aut ad focum, quò calidus maneat. Aut per triduum vrinam semper in alas eius emitte, & probè eas sustinebit. Ceterùm horæ spatio plus minus sese lauet (Lauacra esse oportet ex aquis dulcibus purisq;, vt fontibus & fluuijs perennibus) tertio plerunq; aut quarto die, vt sordibus alarum abstersis liberiùs & velociùs volet. Quin & animosior, mansuetior, alacrior celeriorq; redditur, quo sæpius lauerit. Loto dabis carnem viuam, non madefactam. Si vis vt statim à balneo volet, asperge cum aqua pura. Tum paucis diebus elapsis ab eo, quo instituere cœpisti, tempore, parum de cibo consueto subtrahes, & vocanti adesse assuefacies. Et primùm quidem de manu alicuius propè astantis, in manum uocantis ipsum & carnem tenentis accipitrarij transilire discat. Hoc vbi iam satis didicerit, funiculum tenuissimum viginti quinque cubitos longum extende, & per catenulam ferream annulum, cuius tenuissima sit circumferentia, ad pedem auis alligato. Funiculi extremitatem vnam Accipitri liberam dimitres, vt volet: alteram manu sinistra retinebis vnà cum carnis frusto. Debet autem manus pellibus validis muniri propter mucrones vnguium Accipitris. Et cùm iam volat, eleuabis manum sinistram paulatim, & carnem ei ostendes, magnoq; cum clamore, sibilo & adhortationibus ad te vocabis & inuitabis, ut mox aduolet. Quod si omnino auolare voluerit, per funiculum retrahetur. Sic diligenter institutus, deinceps etiam reuocatus rectà ad te redibit. Cum in manu iam fuerit, permitte ei bis terue degustare carnem, & tum, ut rursus recordetur cibi, cautè eam subtrahito ex vnguibus, ne pedes eius aut ungues lædas, aut tuam ipsius manum. Vulnerat enim vnguibus suis tanquam gladio. Obteges igitur carnem veste circa pedes Accipitris, & paulatim digitis dextræ manus carnem extrahes, pollicéq; sinistræ elides. Subtractum manu dextra in humerum tuum læuum impones. Sunt qui eminus stantes Accipitrem itidem alicubi stantem funeq; alligatum ad se uocent, quod aui periculosum & noxiũ est. Nam dum celeri volatu ad accipitrarium magistrum contendit, lapide aliquo, vel arbore, fruticeue supra terram eminente intercepta & offensa, in solum quandoque se allidit & perit. Aut si fortè seruetur, propter malam tamen hanc consuetudinem, semper sibi tutum huiusmodi volatum fore credens, in posterum tandem læditur. Porrò cùm iam assueta satis fuerit ad vocem magistri Accipitrarij promptè aduolare feritatisq; suæ nempe prioris libertatis omnino oblita, cibum super manu eius capere, tunc demum, & non prius eam funiculo solues, & vt protinus voce audita aduolet, assuefacies. Quod quidem optimè fiet opera eius instrumenti, quod ab effectu Reuocatorium Albertus uocauit, [c] Budęo doctiss. latiniùs Scapus dicitur. Scapus alatus aptè dici posse videtur: Itali il Lodro, Germani Luder, Galli simili voce Loirre, & rappel, a reappellando vocant. A Luder, Germani Luderen verbum, Galli Loirrer deriuãt. Conijcio autem vocem Germanicam factam à verbo Laden, quod est inuitare. Inuitatur enim Accipiter cicur cibo porrecto, & alta uoce, ut ad manum tenentis hoc instrumẽtum venatoris redeat, reuocatur. Scapum hunc accipitrarij magistri oblongo loro iactant rotantq; ac protendunt pugno, simulq; receptui canunt stentorea uoce, id est, alta ac prolixiori, vt ab acuta in grauiorem procedat, cui in primis assuefaciendi sunt Accipitres. Scapo aliquando etiam alę adduntur, vt Accipiter eminus uidens auem esse putet. Agitatur verò rotaturq; ab Accipitrario, ut Accipiter ex motu uiuere Auem credat, promptiusq; ad eam descendat. Quòd si redire detrectet, aut obliuiscatur, obijciẽda ei auis aliqua. Amat autem præ cęteris expetitq; Columbum albũ. Ideoq; aut hunc aut aliam eiusdem coloris auem semper secum, cùm ad venatum prodit, gestet auceps; qua Accipitri sua sponte non reuertenti obiecta, ad redeundum eum inuitet. Recusat autem auis rapax reuerti diuersas ob causas; vel quia non satis assueta est portari, & manu gestari: vel quia odit dominum suum, quòd duriùs ab eo tractetur; vel ob dolorem aliquẽ, qui recens eum afflixit. Nidarius quidem non tam facilè fugit, quam qui plumas mutauit. Quo vero pacto fugitiuæ auis vitium corrigendum sit, pòst inter remedia enumerabimus. Cum autem Accipitres sublimiuagi potissimùm, sæpenumerò longissimè auolent in alias regiones etiam remotissimas, adnectuntur eorum pedibus tintinnabula cum orbiculis argenteis, quibus veluti indicibus insignia domini inscribuntur. Vnde sæpe in locis valdè remotis capti, agnitis insignibus, ad dominos remittuntur. Huic rei fidem faciet exemplum à Conrado Heresbachio allatum, quod ita habet: *Accepimus,* inquit, *à quodam Serenis. Principis VVilhelmi, Iuliæ, Cliuæ, &c. Ducis accipitrario, qui affirmauit, cum forte circa matutinum tempus in Menapijs aucupio vacaret, Accipitrem vento abreptum, eodemq; circa quartam pomeridianam in Prussia venationi volucris interuenisse, atq; in præda captum, agnitoq; Principis signo remissum, cumq; rogaretur, quo tempore captus, cognitum eodem, quo auolarat die interceptum fuisse.* Aliquãdo non quidem ita longè euagãtur, sed aberrant in vicina loca, tam procul, vt tintinnabula exaudiri nequeant. Hoc accidit, quandoquidem

Funiculo quo ligandus Accipiter.

Reuocatorium.
Scapus.
[c] *In Pãdec.*

Columbus albus grata esca Accipitris.

Quibus & cur tintinnabula pedibus appẽduntur.

doquidem ſæpe prædam ſuam ad cauernas deferunt iuxta aquas (quò fit, vt ſonus eorum non

Accipiter perdit⁹ quo reperiatur.

percipiatur. Circumſpicies igitur, vbinam cæteræ aues volitent, & vociferentur. Illic enim Accipitrem tuum eſſe putabis. Cauſa eſt, quòd aliæ territæ fugiant clamoſæ ac garrulę. At ſi neq; videris, neque audieris quicquam, aſcende in locum eminentem, auremq; alteram ad terram ſubmitte, occluſa ſuperiore, & audies aues vociferantes. Quòd ſi locus planus & apertus ſit, frōtem in terram inclinato, & aure altera obturata audies, qua in parte auis tua rapax tibi quęrenda ſit.

Quo noctu ſeruandus Accipiter.

Ita exercita atque inſtituta interdiu aue, noctu cùm cubitum, ſomnum capturus te recipis, collocabis eam denuò prope te in pertica aut aliter, modò commodè candelã ardentem iuxta ponens. Solet enim lucerna in tenebris ſplendens liberam ac refractariã ferocemq; Accipitrum ingenij vim emollire ac mitigare. Fumo verò læduntur, quapropter & ignis & lucernæ fumus ab eis arcendus eſt. Diluculo antequam dies illuceſcit, ante omnia capitio obnubantur, & manui chiroteca valida munitæ imponatur. Sic eos tractabis, donec ſcapus reuocatorius eis familiaris ſit, & ab hominibus non ampliùs ſibi metuant. Curabis autem ne inuitati ſcapo & ad manum aduolaturi, in humum cadere conſueſcant, ſed ſuper manum ipſam redire, ſeſeq; collocare: quam vbi conſcenderint, proijcito ſcapum in mediam hominum turbam, vt dum eum proſequuntur, hominum conſortio conſueſcere, minimeq; illud abhorrere diſcant. Deniq; cum manu deſerta auolarunt, omnem in eis reuocandis induſtriam pone, hocq; in primis cura, vt ſcapi illecebris afficiantur, & ad protēſum lubētes aduolent. Niſi enim reuocantem ſcapum eminus proſpiciant agnoſcantq;, & illicij eius, quaſi quodam amore capti, facilè ſequantur, etſi probi aliàs, non laudantur. Ideoq; cùm reuertūtur, manumq; conſcendunt, ſuper ipſo ſcapo ſemper paſcantur, adeo vt viſo eo eſcæ memoria ipſis refricetur. Poſtremò cùm hæc omnia probè didicēre, ad venationem deducendi ſunt, cui non quoduis anni tempus æque idoneum eſt. Hyeme enim maior cibi ineſt auibus apperentia, vt & reliquis animantibus, & à coeundi ardore magis ſunt alieni. Vnde hæc venatui ſat commoda æſtimatur, æſtatiq; & ueri etiam vltimo præfertur. Fieri enim ſolet, vt ſi Maio menſe Miluos aut alios Accipitres ſylueſtres perſequantur, horum amore capti ad dominum non redeant. Nam per aera deperdi ſæpius conſpecti ſunt. Veris etiam principium ſatis commodum venationi huic iudicatur. Tunc enim toto diei ſpatio venari licet propter aëris temperiem. Vbi primùm ad venatum produxeris ramales præſertim atque nidarios, non ſunt ſubitò emittendi in Perdices aut Columbas. Quia ſi robuſtior præda ſeſe eis eripiat, uicti fiunt nimis timidi. Quin potiùs tyrocinium exerceãt in Coturnices & minores huiuſmodi aues, vt Metulas, Sturnos, Turdos. Aut ſi uelis maiuſculas aues capere, acciſis alis auem grandiorem eis præbeas diripiendam. Eo exercitio fiunt audentiores, ut ualentiores etiam capiant. Hoc exempli gratia in Columba facere docet Albertus: *Cùm volueris*, inquit, *vt aucupentur, prima die accipe Columbam, cuius alis detracta ſint pennæ: hanc ſæpius fac volare, & ſub pedibus eorum effugere, & vt iterum atque iterum capiãt eam. Deinde muta eam ſubinde in melius volantem, & pro paruis infirmisq; auibus fortiores, & maiores ſubſtitue.* Quod ſi Gracculos capere placet, ſimili ferè arte uteris, captum unum penes te habeto, cui multas ex alis pennas euulſeris, ut ad auolandũ ſit impotēs. Dehinc in foueam quampiam te abdes, Gracculumq; Accipitri inſpicienti proijcito, & protinus Accipitrem manumitito. In Gracculis itaque & minoribus capiendis hac ratione exercitatus ac inſtitutus à manſuefactario, audaciam ſibi comparabit, maioreq; deinceps animo, in magnas etiã aues inuolabit.

Mærentẽ non aucupandũ eſſe.

Mærentem ad aucupium non emittas, niſi uideris prædæ auidum, tum maximè ad Gracculos, Garrulos atque Picas.

Quid obſeruandum, & quid fugiẽdum in capiẽda pda.

Sed hoc quoque obſeruandum eſt, ne emiſſus, nimis longè à capienda aue abſit, niſi. n. aſſequi ſe eam poſſe uideat, iraſcitur, ac ſæpenumerò in arborem aliquã propinquam aufugit, & ad dominũ reuerti renuit. Quare tam diu retinendus eſt, ſi fieri poteſt, donec propè adeò ad auem acceſſeris, ut Accipiter è regione poſitus eam uidere poſſit. Cauendum etiam eſt generatim domino Accipitris, ne plus quàm par eſt, illum defatiget: neue auidus nimis Coturnicum aliarum ue auium, multitudine eum lædat, aut ad iracundiã prouocet: uerum his, quas Accipitrem ſponte ſua appetere uidet, contentus eſto. Si prædam ceperit, ex illa eum paſcito, ut ſcilicet uenationem laboremq; ſuum ſibi profuiſſe non ignoret, atque ad uenandi deſiderium poſtea magis inflammetur.

Quid dandum capta præda.

Si magna fuerit præda, parte eius tantum aliqua cibandus eſt. Alioquin ſanguinis aliquid ei ſorbendum concedes, & cum prouocatione, ſibilis ac blanditijs adhibitis reliquam prædæ partem unguibus placidè extricabis, atque ita aſſuefacies, ne lacerari aut rumpi ungues contingat. Inter paſcendum, canes ſemper ei adſint, ut eorum conſuetudini aſſueſcat, eosq; ſequi ac comitari diſcat. Sic enim ipſorum familiaritate fiet audacior.

Venatio ſylueſtrium Auium.

Modum, quo deinceps Accipitres ad uenationem ferarum ſeu ſylueſtrium auium ſint inſtituendi, primùm generatim, deinde ſpeciatim hic è [d] Demetrio Conſtantinopolitano ſubnectemus; qui diffuse ac dilucidè utrunq; proſequutus, in hæc uerba ſcribit: Ter-

[d] Lib. 1. c. 8

tia an-

tia antequam venatum exeas, die, parum alimenti præbebis Accipitri, & per totum diem manu gestabis, etiam altera die propter collectam in eo pituitam, cibiq; parum omnino dabis; nempe ad nucis auellanæ quantitatem, ac similiter manu gestabis tranquillè per totum ferè diem. Nocte sequenti somno fruatur quieto. Postridie ante Solis ortum, Deo inuocato, vt venationi faueat, cum Accipitre ad pugnam aduersus aues alacriter te pates. Vbi iam parum à porta progressus, Accipitrem vinculo liberâris, & loris simul collectis sinistrã manũ chirotheca obuelâris, vndique circumspicies, sicubi volantes aues appareant. Atque ubi locum insidijs aptum deprehenderis, manum dextram Accipitri obtẽdes, & aliorsum oculos inflectere simulabis, celatoq; ita astutè prospectu tuo, cautè ad locum uenationis procedes. Ad quem cùm iam propè accesseris, cum impetu accurre, & auium gregem excita, simulq; magna vi & contentione Accipitrem de manu emitte, & vt in aues tanquam hostes audacter impetũ faciat, alta voce adhortare, & magna celeritate Accipitrem sequere, vt priusquam aduersi aliquid patiatur, præsentia tua eum iuues. Solum enim & auxilio domini destitutum aues congeneres, vt Grues Grui, Anseres Anseri (hæc enim duo genera præcipuè gregatim degunt) opem aui captæ laturæ adsunt magna cum promptitudine, Accipitremq; vndique cinctum vulnerant, pennas euellunt, & auem captam rostris suis apprehensam trahunt: donec uel relinquat eam Accipiter, vel simul cum ea pessundetur. Tu igitur placidè propiùs ad Accipitrem accedes, & ferarum auium genus dissipabis. Quo facto, auem captam accipies, & humi sedẽs pede altero pennas caudæ Accipitris subleuabis, ne quid de eis frangatur. Has enim natura ei cõtulit, vt hisce ceu gubernaculis aërẽ in quãcunq; liberet partem, remigio alarũ sulcaret. Dein euaginato cultro, qui ad latus sinistrũ gestandus est, fauces primùm captæ auis incides, & sanguinem scaturientem calidũ Accipitri bibendũ permittes: & de carnibus circa collum, deinde etiã de cerebro, corde, iecinore, & ventre cum pasces. Postea pedibus apprehendes auem captã, ac latenter & astutè carnem Accipitri subtrahes, ita ut dolũ omnino non percipiat. Et sic ad nouã uenationem te parabis, quam alioquin Accipiter satur detrectaret, aut negligeret. Quare etiã pedes eius, sanguine captæ auis illines, ut de alia etiã capienda promptiùs cogitet. Est.n. Accipiter memoria promptè valens, & præsentibus rebus scitè se accommodat, & contumeliam ab adulatione pulchrè discernit. Porrò vbi tertiò, aut ad summum quartò, ad venationẽ auolarit Accipiter, non ampliùs eum emitte, etsi auidus & promptus ad eam uideatur, & è manu subinde prouolet, ne uno die nimis defatigatus, inutilis deinceps reddatur. Quiete enim recreatur, & continui laboris molestia, graui plerunque morbo afficitur. Cæterùm multæ sunt causæ, quod aliquando præda frustretur & aberret Accipiter. Vt enim in celeri volatu repentè Aquilam viderit, tunc sanè metu fortioris auis se ipsum potiùs seruare, quàm aliam capiendi gratia persequi cupit. Sæpe etiam de manu incautius emissus, lumbos subitò lædit, capturaq; frustratur. Interdum & loris intricatur, & alias multas ob causas impeditur & aberrat, quas paulatim studiosus uenator experientia propria cognoscet. Refocillatum itaque Accipitrem per diem vnum, aut alterum ad summum, ad pectus tuum admouebis, uerbisq; blandis ueluti strenuam auem alloqueris, cui per malum aliquem genium uictoria impedita sit. Nam & laudes & contumelias hoc animal agnoscit, & hominis voluntatem è gestibus conijcit. Quòd si post dictam quietem uenari non recuset, nihiloq; propter frustratam prędam tristior euaserit, bene habet: sin ad uolandum segnior necessariò magis, quàm uoluntate fuerit, propter lassitudinem, quę pręcessit, mox eum cibabis, & solum aliquandiu quiescere permittes, atque ubi domum reuersus es, ita tractabis, ut suo loco inter remedia Accipitris explicabimus. Si uerò statim à præda frustrata in arbore aliqua insideat, tanquam dolore affectus, arte ea qua dixi, reuocatur. Quòd si uocantem tardius exaudiat, siue quòd natura durus & difficilis sit ad parendum, siue propter frustrationem, siue propter contumeliam aliquam à te illatam (per hæc enim ad odium mouetur) Si sic, inquam, afficiatur, & arbori insidens magna diei parte, inspiciat quidem te, dum gestas carnem, non tamen descendat, tum carne in funiculum tenuem (in laqueum scilicet funiculi) innexa ab vna parte, ab altera lapide vel ligno, quod eleuare secum non possit, alligato, è conspectu eius abscedes. Sic enim te nusquam viso, paulatim ad carnes aduolabit & retinebitur. Sed quoniam consuetudo ceu altera natura inhærere solet, abdicabis venatione Accipitrem istum, & ad sobolem tantùm procreandam seruabis, quam expectare ex eo præstat, quàm tam incommoda aue, tanta molestia ad venandum vti. Si aduersus prædam Accipitrem placet animare, vt nonnunquam necesse est, escam, qua tempore venationis vtitur, vino madefacito, aut si Astur est, aceti parum dato. Quãdo uis ut uolet, da tres offas carnis uino madefactas, aut pullo Columbæ vinum ex rostro infunde: deinde uolare facias, & animosiorem uidebis.

Accipitrẽ à domino nõ deserendũ.

Accipitris sensus.

Causæ, cur præda frustretur Accipiter.

De tractando deinceps & pascẽdo Accipitre, deq; peculiariũ auiũ, nempe Perdicum, cum

Quō nutriendus quādo instructus eſt.

ᵉ Lib. 1 cap. 194.

† De gryllo aue credo, quę Sexinus eſt.

eo capiendi ratione, idem ᵉ Demetrius hunc in modum è Græco ab Ornithologo translatus ſcribit: Cùm Accipiter iam ſatis inſtitutus exercitatusq́; & nutrimris ſui uocem ac ſibilum agnoſcere aſſuetus fuerit, ita ut cùm ſemel eum alloquitur, mox uel euolet, uel ad manum redeat, & inde emiſſus demõſtratam ſibi eſcam, uel ſcapum petat: denique cùm ad uenationem idoneus fuerit, paſces eum die ante uenationẽ proxima carne caprina, uel ouilla uel de † gryllo puro, non neruoſa, nec pingui, eaq́; recenti, nec ad ſatietatem, ſed dimidium duntaxat illius qua ſaturari poſſet. Quòd ſi recens & calida à mactatione caro fuerit, frigida utatur, ſed eiuſdem dietat ſi pridie mactatum ſit animal, caro ne præbeatur frigida, ſed recalfacta, præſertim ſi tempus frigidum fuerit. Hyeme igitur cibum Accipitris in aquam tepidam inijce & expurga, ſi quod foris inſederit ſordium, tum extractam Accipitri edendam dato. Quòd ſi tepida aqua deſit, igne calfactam carne digitis contracta & celeriter circumage, ut calfiat quidem, non tamen exiccetur. At ſi aqua tepida ſimul & agno diſtituâris, ſanguine puro madefactam eſcam ſub axilla repones, ita ne carnẽ nudam attingat linteum, quo eſca inuoluitur, ſed ſupra induſium ſit, ne odore corporis humani infecta, & ſuam, qua pollet roborandi uim amittat, & inſuper Accipitri noceat. Sic calefacta carne Accipitrem paſces. Iam nutritum loco conſueto collocabis, ſolitoq́; more tractandum ad octauam uſque aut nonam horam ibi manere ſinas. Tum manu ſiniſtra exceptum ſurſum atq; deorſum ages placidè, cum poppyſmo ſiue ſibilo oris, manu dextera interim anteriores & poſteriores partes demulcens, & ita geſtabis uſq; ad ueſperam. Prodeſt hoc, & excitat auem ad uenationem, & aluum promonet, & cibi appetitum conciliat. Veſperi rurſus loco ſolito eum ſtatues ad diluculum vſque illic moraturum, & rurſus cùm cubitu ſurrexeris, in manu geſtabis, idq́; prope lumen ſiue ex cera, ſiue lychnum, ſed fumum, ut antè monitum eſt, cauebis. Sibilo ſeu poppyſmo etiam uteris, atq; demulcebis, ut familiaris tibi & cicur reddatur, & ab eo amêris. Nam geſtatio in manu, aſſentatio & poppyſmi mitem efficiunt. Debet autem canicula quoque uenatria, ut antè dictum fuit, ei ſemper adeſſe, cùm veſcitur, & cùm ſurſum deorſumq́; agitur, ut mutua familiaritate inter ſe aſſueſcant: & cùm opus fuerit, Accipiter canem ceu ſocium, reſpiciat, nec tanquam ab hoſte refugiat. Tum in aurora uenatum exibis, & circumſpicies locum, qui non omnino planus & ſupinus ſit (Textus Græcus habet ὕπτιος) ſed & riuo aliquo irrigetur, & fruteta habeat, non illa quidem continua, ſed longiuſculis interuallis diſſita, & qui non inæqualiter partim accliuis, partim decliuis ſit. Hæc enim auibus, quas Accipiter inſectatur, conducunt, & refugia eis ſuppeditant: ipſi uerò Accipitri, continuò nunc ſurſum, nunc deorſum volatũ & laborem augent, & audaciam imminuunt, & aduerſus aues ignauiorem efficiunt, ipſius præterea aucupis gloriæ officiunt.

Perdices capiendi modus.

Porrò locum nactus idoneum antequam Perdices te conſpiciant, in ſolum ſubſideto, & Perdicum cantus auſcultato. Solent enim diluculo uocem quandam placidam & claram edere. Hanc tu ſecutus, locum, quã fieri poteſt, proximè occupa, leniter interim enuncians ἕα, ἕα, ἕα. Hæc enim uox Perdicibus perſuadere ſolet, ut capita inclinent deorſum, & nõ turbentur prius, quàm illo, qui ita placidè uocet, conſpecto. Cùm uerò iam propius acceſſeris, cõtinuè vocem ἕα, ἕα, ἕα blandè repetito, & ſimul obſeruato, ne paulatim dilapſæ è cubilibus Perdices tibi & venatribus negotium inquirendi parent. His ritè peractis, ab eo, qui Perdices tranquillat & cohibet, tu qui venaris una cum ſocio, canes uenaticos uinctos tenebis: cumq́; intellexeris Perdices loco quieſcere, locum fruticoſum & denſum circumſpiciens diſquires, qui ad refugium quoque latendi gratia aptus ſit. Illic venationis ſocios ſtatues, & ritè diligenterq́; cum attentione progredi eos iubebis, & uoces edere cõſuetas, & ſibilis uti, & uirgis, quas pro more uenatores ferunt, ramos obuios quoſque ferire, item terram & herbas, & ſi quid aliud obuium fuerit. Virgis confractis lapides proijciant aut glebas terræ, ut continuo ſonitu Perdices exturbentur. Tu verò, qui Accipitrem manu læua geſtas, Perdices euolaturas è longinquo expecta, & cùm vocem exturbantium audiêris, uide num Accipiter quoq́;, ut primum volantes conſpexit Perdices, inuolare in eas cupiat: non ſolues tamen ipſum, ſed auertes parumper, ne uideat, donec tranſuolarint: tum demum emittes eum demonſtratis Perdicibus, vt rectà a tergo eas perſequatur. Emittes autem ſolerter manu porrecta cum blandijs & exhortatione, ut animoſum reddas, & vocem eò magis intendes, quò longius aues ille inſequendo diſtabit. Similiter deinceps etiam ſingulis vicibus Accipitrem ſolues: nam voce familiari & conſueta auribus hauſta, audacior fit, & promptior ad perſequendum, ita ut inter volandum vocem domini audiens, ne Aquilæ quidem aduẽtum, a qua conficitur, extimeſcat. Cæterùm ſi nondum uiſis Perdicibus, cum prima exturbatorũ voce ac clamore dimittatur, aberrabit, & fortè alicubi offendet, ac ſegnior ad venationem & inutilis erit. Hæc de emiſſione dixerim. Porrò ubi iam comprehẽderit auem Accipiter, feſtinabis ad eum, propè ac placidè accedens, & blanda voce conſueta uteris, nempe ἄϊ, ἄϊ, ἄϊ: & ore ſibilans aſſidebis, manu altera contos,

altera

altera caudam apprehendes demulcebisq́;, & prædam pro arbitrio gustare, eaq́; satiari eum permittes. Deinde in sedem solitam seu contum leniter & sine molestia eum collocabis: nec illic sedẽtem negliges, sed per diem ac noctem semper quinquies manu palpabis, & loco etiam mouebis. Hoc enim modo & cibum gula contentum concoquet, & sanus deget. Si vero neglexeris, cibum minimè conficiet, & is, qui in gula relictus est, acescer. Vnde Accipiter non parum læditur partim cruditate, partim odore prauo cibi corrupti. Hoc igitur si acciderit, diluculo eum manu gestabis, & ad secundam usque horam circumferens obserua, num aluus soluatur, deinde ad cibum inuitatus, modicè tãtùm de eo gustet. Postridie uenatum exibis secundum modum præscriptum. Et cùm ab exturbatoribus Perdices inquisitæ euolarint, eminus Accipitrem solues, ut a tergo persequatur. Sic enim solutus non dissipat Perdices, sed uno loco collectas, vt in fruteto, assequitur. Tum tu clamore urgebis, sibilabis, & lapides (si opus sit) in Perdices emittes. Sic enim cogente necessitate una saltem è fruteto euolabit: & ab Accipitre capietur, qua capta noli Accipitrem ampliùs vrgere. Interea verò dum Perdicem à se captum retinet, cultro Perdicis guttur aperies, & caput cum cerebri medulla in duas partes secabis, & Accipitri permittes, vt vnguibus & rostro Perdicem fortiter apprehendat, & edat, te interim dextra manu eam ad os Accipitris admouente. Dum autem Perdix sic ab Accipitre tenetur, noli Perdicem, quam manu tenes, ad te retrahere, sed molliter remitte. Retinet etenim Accipiter Perdicem unguibus tam validè, vt nullo modo dimissurus esset, sed quo tu magis traxeris, eò fortiùs apprehensurus. Te uerò manum dextram, ut dixi, laxiùs ac molliùs remittente, non poterit de capite Perdicis epulari, nisi unguibus etiam reliquo corpore omisso, ipsam apprehendat. Illo igitur circa caput occupato, tu reliquum suffuratus in peram conde. Festinabis autem, ut cures carnosas duntaxat corporis partes, & medulla refertas ab Accipitre deuorari: osseas uerò solerter vnguibus eius exemptas cani obijcies, ut is quoque edat & alacris fiat. Ergo si prima uenatio benè successit, aggredieris alteram. Quòd si inter volandum Accipiter Perdices ceperit, maior is labor est. At si in frutetum aliquod se obdiderint Perdices, Accipiter verò sursum euolet, aut prope eas cõsistat, canem venaticum vocabis, & solito more alloquendo adhortabere. Quòd si festinare ipsum, & subinde olfacere, & caudam frequenter mouere videris, illic latere scias Perdices, & quãdo vna ex eis eluolatura sit, obsensa, ut simul voces, & horteris Accipitrem clamando, ἄλ, ἄλ, λάλει, λα. Hæ namq́; uoces animant Accipitrem & fortem reddunt. Si verò locus humilior, aut alioquin incommodus fuerit, vbi Accipiter desedit, reuocatum ad te sinistra excipe, & cum cane sequente Perdices inquire. Et cùm ex signis prędictis Perdicum motum obseruaueris, clama τὸ πρόχε. Cæterùm Accipiter subinde audiẽs illud ἄλει, ἄλ, volatum Perdicis obseruat, & ad capturam se parat. Quòd si Accipiter, prędam conspexerit, & inuolare in eam gestiuerit, ab aucupe uerò parum vigili & negligente semel aut iterum impeditus, nec uolare permissus fuerit, ignauior fit in posterum & prædæ negligentior. Sin uerò cum attentione emissus, vnam aut alteram Perdicem, aut plures facilè nec multo negotio comprehenderit, sexies aut octies emissio eius repeti poterit. At si propter impedimentum aliquod, duas aut tres tãtùm in diuersis emissionibus assequutus fuerit, idq́; labore multo: fac ne amplius eum soluas, ne nimium fatigetur, & fame laboret. Est quando promptè de manu auolat, sed postea instar timidi militis, in arbore aliqua se occultat, & ad escam quoque vocatus redire detrectat, tui prædæq́; pariter oblitus. Hoc si accident, siue propter loci difficultatem, siue propter stationem incommodam, siue quòd nihil adiuuetur à cane, siuè quòd cibum non appetat, oportebit te subire latibulum, aut frutetum, & cani pro more blandiri: & si quam habes abscõditam Perdicem, siue viuam, siue mortuam, in Accipitrem latenter inijcere, aut si Perdix non sit, pullum Gallinaceum vel Columbam, & simul consueta voce uti, ἄλει, λάλα, λά. Quod si ad te redierit Accipiter, nutries eum placidè, & non vrgebis, ne deinceps etiam in venatu frustrẽris. Nam Accipiter, præsertim si nimiùm vrgeatur, venationem prorsus obliuiscitur & omnino inutilis fit, nisi arte aliqua emendetur. Dicunt autẽ imperiti quidam emendari eum, & ad venandi alacritatem reuocari, si cibus ei negatur: quod fortè aliquid rationis habet, sed ita macrescet & extenuabitur. Quamobrem non istum, sed qui subijcitur emendandi modum probarim. Sint ergò duo Accipitres, alter scilicet ad venatum promptior; alter inertior, qui si uenari non pergat, & in frutetum subire metuat, ut extrahat inde, quam sequebatur, Perdicem, tu alteram Perdicem promptiori Accipitri obijces, ita ut uideatur illa esse, quam ignauior Accipiter persequebatur: & promptiorem ceu prędam nactum ad te recipies: alterum longius abesse iubebis, & canem odore sagacem curabis iuxta frutetum collocari, vt prædam in eo latentem prodar, & Perdicem exturbet. Sic quidem Accipitres ignaui alacriores ac diligentiores fiunt, & ad gnauiorem deinceps inquisitionem præparantur, ceu qui frustra confertas frutetorum frondes extimuerint, agnoscentes.

Accipitre ignauiori facto quid faciendũ.

Idem

[f] L.1.c.196

Phaſianos capiẽdi ratio.

Idem [f] Demetrius modum capiendi Phaſianos docet his uerbis: Aduerſus Phaſianos etiam exercendi ſunt Accipitres, non tamen circa finem venationis. Poſtremæ enim Perdices capiendæ ſunt, vt poſtquam de iis deguſtauerint Accipitres, venandi labor deſinat, non autem ex remiſſa, & leuiore perſecutione, impetus vehementia hebetetur & infirmetur. Ex his tamen verbis contrarium inferri videtur, nempe Perdices prius capiendas eſſe.) Cæterùm ad inuentionem Phaſianorum vocibus & clamoribus nihil opus eſt. Strepitus tantùm in frondibus, & iis, quæ obuia fuerint, & ſibili ſubtiles edantur. Nam ſi clamorem audierit Phaſianus, pedibus paulatim fugiens dilabitur, ita ut niſi à cane comprehẽdatur, aliter capi nequeat. At ſi ſtrepitus in ramis & ſibili edantur, metu affectus euolat è fruteto, ubi latet, & ſi auceps in propinquo fuerit, ſtatim illo uolante Accipitrem ſoluet, qui uel ilicò Phaſianum capiet, aut ſaltem non procul elapſum, ut non multo labore opus ſit. Plurimùm autem iuuatur Accipiter, ſi è loco ſublimi in prædam emittatur. Sic enim etiam ſolertes Accipitres minus fruſtrantur, & ineptiores maiorem ſibi ſolertiam acquirunt.

Anates quo capiantur.

[g] Cap. 197.

Anatum capiendarum rationem idem [g] Demetrius docet: Cùm Accipitrem animaduerteris, inquit, iam inutilem factum ætate nimirum, nec amplius perſecutioni Perdicum ſufficere, exercebis eum poſtremò aduerſus Anates. Aſſuefacias autem hunc in modum. Geſtato eum manu ſiniſtra, ut moris eſt, & a dextro femore tuo cymbalum æreum ſuſpendes, quòd cum opus erit, pulſabis. Tum Anatem admodum cicurem (hæc enim ſylueſtribus ſimilis eſt) alteri cuipiam committe in loco decliui ſeu humili tenendam. Deinde cum Accipitre accede propius, & cymbalo pulſato, ex compoſito, emittatur Anas ab eo, qui retinet, in ſublime. Tu verò Accipitrem ſolues, qui facilè capta Anate ſatiabitur, & ſimiliter in reliquas quoque Anates deinceps ſeſe geret. Eadem enim ratio in ſylueſtribus ſeruanda eſt. Nam cum illæ in humilibus & nemoroſis locis conſidunt, Accipiter, ne ab iis videatur, ad terram uſque demitti debet, & paulatim ex improuiſo accedendum, tum ſubito cymbali ſono & clamore excitata aliqua Anas in altum ſubuolabit: de qua capta Accipiter guſtet, vt ad reliquas etiam capiendas paratior ſit. Capiũtur & alio modo, quãdo ſcilicet non in ſtagnis degũt, ſed eminus in aquoſo aliquo loco conſidentes Accipiter viderit. Mox enim, vt uidit, perſequi geſtit, & auceps vlterius progreditur, ne ante tempus Accipitre conſpecto diffugiant Anates. Cum igitur quàm fieri poterit, acceſſerit proximè, Accipitrem eis oſtendet, & cymbalum pulſabit. Poſtremò in euolantes immittet Accipitrem. Debet autem Anatarius Accipiter ſine tintinnabulo eſſe.

[h] L.1.c.15.

Quum iam tempus fuerit venationis auium, inquit [h] Demetrius, quando ſcilicet peregrinationem ſuam perficiunt Anſeres, Anates, Grues & aliæ aues, auceps quotidiè exeat ad aucupium Coruorum, & Cornicum, earumq; auium, quæ regionem non mutant, nec peregrinantur. Hoc autem faciat circa calendas Maias, obiter & tanquam per ludum hoc aucupio ſe exercens, vſque ad tempus includendi Accipitris.

CIBATIO AD VENATIONEM.

Cibationis tempus.

[a] L. 11.c.4.

VANDO, quomodo, & quo cibi genere Accipitres ante & poſt venationem paſcendi ſint; nunc exponere videtur oportunum. Horam nutriẽdi Accipitris Demetrius quartam facit, poſtquam geſtatus fuerit. Accipitres nidarij & ramarij, inquit [a] Creſcentienſis, nutriuntur bonis auibus & carnibus ſæpiùs in die exhibitis, quò magis dominũ diligere cõſueſcat. Poſſunt eis etiam dari oua in paropſidibus fracta & agitata, & in aquam proiecta feruentem, & poſtea digitis conſtricta. Idem fit in mutatis penna a principio, ſed cùm iam cicures omnino facti ſunt, ſemel tantùm quotidiè paſcendi ſunt poſt horam tertiam, abſoluta iam prioris cibi concoctione ſcilicet, non antè. Hæc per prolobi vacuitatem perfecta ab expertis cognoſcitur. Quòd ſi cibus ex ingluuie delapſus non fuerit, ſed in ſequentem vſque diem in ea hæſerit, tamdiu etiam ſine cibo relinquendi ſunt. Si verò ſubſederit, bis ea die cibum offerre poteris tuto: niſi eadem aut poſtera die, ad venationem prodire lubet. Tũc enim Accipitrem famelicũ eſſe oportet, ut auidiùs in prædam ruat, & faciliùs ad dominum reuocatus redeat. Carnes edat recentes, & ſi neceſſe fuerit, intra biduum ſaltem mactatas. Hactenus ille. Sint autem carnes Agnorũ, Ouium, Hircorum, Boum & Porcorum, cum pilis, ſi animalia adhuc tenera fuerint: ſin adultiora, abſque pilis. Quod ſi Accipitres labore attenuati fuerint, per vnum aut alterum diem tantùm præbeantur. Nam ſi pluribus diebus eis veſcantur, efferantur animis, & calculi in eis generantur. Dandæ igitur prędictæ carnes alternis diebus. Bubula rarò conuenit. Pluribus enim diebus continuis ſumpta cruditatem parit. Eſt tamen apta ad purgationem,

Quales carnes conueniant.

Bubula caro.

nem, non quidem qualitate quapiam, sed pondere suo aluum deprimendo laxans. Datur autem hoc fine bis aut ter mense. Quod si vero melioris penuria, hac aut alia auem pascere cogaris, lauetur priùs in aqua tepida, & paulisper eadem maceretur: deinde exprimatur, si hyems fuerit: sin æstas, refrigeretur aqua, neque tamen nimium exprimatur. Aqua enim pondus addit carni, & in causa est, ut citius per gulam descendat, intestina dilatat, & crassos humores, si qui insunt, expurgat. Non omnis autem caro, sed ea tantùm, quæ crassioris succi est, abluenda est & præbenda illo tempore tantum, ut antè monuimus, quo auem purgare & attenuare visum fuerit. Caprilla & Ouilla *quouis quidem tempore conueniunt*, Demetrio teste: dandæ tamen per interualla tantummodo. Ouilla subinde data, calculos gignit. Quare sanguinem hircinum recentem, vt primum à mactatione coierit, dare oportet; ut qui calculos maximè dissoluat; ita vt ab hoc uno lapidem Adamantem vinci asserãt. Caprilla calculos quidem in stomacho concretos probe dissoluit, sed stomachum aquosum reddit, & appetentiam deijcit. Leporina cum sanguine data sine ossibus & medullis, prodest. Nam si ossa & medullas simul deuorat, vermes in ventre eius generari aiunt. Vnde aucupe causam ignotante Accipiter interit. Ceruina ad satietatẽ cõcedi non debet. Est enim difficilis cõcoctu. Potest etiam Vrsina, si contingat, pauca & calida præberi. Copiosius sumpta etiã hæc plurimùm grauat. Miratur Tappius Accipitrarios magistros quosdam præ aliarum carnium inopia Catulos Accipitribus in cibum mactasse. Verum hoc rarum non est. Quinimo Demetrius præcipit, ut catulorum seu caniculatum sanguinem totum calidum vna cum carnibus edant. Calculos qui in vẽtre concreti sunt, dissoluit more hircini. Murina sola etiam quotidiè data aut saltem alternis diebus iuuat, vna cum pilis, omnibusq; intestaneis vtilis. Phlegma & bilem purgat, fluxiones pituitosas reprimit, calculos soluit, coryzam seu grauedinem instantem pellit, stomachum dissolutum corroborat: in summa omnino salubris est. Suillam inter insalubres carnes ponit Tardiuus Gallus. Demetrius hanc commẽdat, Accipitriq; exhibet, & tum præsertim, cùm macilentus fuerit. Obesa enim eorum corpora reddit & impinguat, hyeme verò præsertim datur, cum frigore læsa & consumpta fuerint.

Caprillæ & Ouillæ caro.
Sanguinis hircini vs* in atterẽdo calculo.
Leporinæ caro.
Ceruina.
Vrsina.
Canina.
Murina.
Suilla.

Ex auium genere Gallinas laudabile Accipitri præbere alimentum accipitrariæ rei authores testantur. Vnde, inquit Tappius Lunensis, *ipsis præter cibum consuetum, nonnunquam modicum quid de coxa aut collo Gallinæ* esse dandum, quòd hic cibus eum corpulentum reddat. Cæterùm à cæde adhuc recentè caleant, quæ offerendæ sunt Gallinaceæ carnes. Eæ enim nõ parum eis sapiunt. Alæ coxis præferuntur. Et coxæ si refrixerint, non dantur vtiliter, sed in aqua calida rursus calefaciendæ sunt, & similiter venter & lumbi, quæ partes si absque aqua calefiãt, insalubre præbebunt alimentum. Frigida uerò Gallinæ caro data, ventrem auis turbat. Hoc tantum nomine quidam Gallinaceam damnant, quod si frequenter exhibeatur, quoniam dulcis ac lauta est, & cum Gallinæ vbique ferè reperiantur, auis harum deliciarum desiderio, si inter volandum Gallinam conspexerit, præda relicta ad illam se conuertet. Verùm huic malo ita obuiam eundum tradit Demetrius, vt caput, pedes & alæ Gallinę aut offerendæ prius detruncentur, quò scilicet domesticam auem se edere non intelligat, neque neglectis deinçeps feris auibus circa casas obuolitet. Insuper si hoc vitio laborauerit, pasci eam iubet Tardiuus *auiculis minutis, præsertim Hirundinibus aut Columbis*, quæ iam primum volare incipiunt. *Adultarum enim carnem* idem author reprobat. Demetrius interim simpliciter inter aues *Columbam* Accipitris esui *vtilissimam* tradit: *alis & pedibus minutatim concisis. Sitim tamen ad breue tempus mouere* fatetur. *Corui cor, cerebrum, iecur & perparum de pulpa pectoris* concedit idem Demetrius: *sanguinem omnino vitandum* scribit, vtpote *salsum & perniciosum Accipitri, sicuti omnia salsa*. Idem *de Cornice* dicit. *Ossa* etiam, idem inquit, *& interiora relinquenda*. Vrunt ac noxiam sitim excitant. Cæterum Anatis caro omnis & sanguis conducit maximè: item Gruis. Anserina quoque perutilis est, sed absque multo sanguine. Nam si copiosum Anseris sanguinem sumpserit, corde grauatur, & sicut homines ebrij uim rationis obtusam habent, & temerè seligerunt: Sic Accipiter antequam concoxerit, ad uenatum ineptus est. Ardeolæ cerebrum cũ corde & iecinore edat, si opus sit, ne scilicet tristetur Accipiter, si nihil de suo labore præmij acceperit, & alacrior ad prædam fiat. Carnes cæteras tanquam noxias linquat. Lari etiam, si forte capiatur, cor cum sanguine, & paucis de pectore carnibus edat: Reliquæ eius partes uirosæ & graues sunt. De Mergo ad satietatem edere potest. Est auis hæc dulcissima & facilis cõcoctu. *Otidis etiam caro, nec non & Picæ vtilissima est*, authore Demetrio. Tardiuus uerò *Picæ carnem amaram, & noxiam* esse asserit. Sed ea diuersitas ex ætate nasci potest, ut suauior & salubrior sit pullorum, deterior annosarum. Præterea *Palumbi & Merulæ* carnes tempestiuè datæ, non minus quam Gallinæ, iuuant. In uniuersum autem *Cerebrum auium* commendatur Tappio, utpote *laxum & facile concoctu*. *Medulla ex cruribus* eidem præfertur. *Pinguedo etiam* si huic credendum, *ex calidis auibus*

Gallinacea.
Colũbina.
Coruina.
Anatis caro.
Gruis.
Anserina.
Ardeolæ partes Accipitri salubres.
Larus.
Otis.
Pica.
Palumbi
Merulæ.
Cerebrũ.
Medulla.
Pinguedo.

. . . .

sumpta

Lingua. Pulmo. Quib⁹ carnibus abſtinere debet Accipiter. Sal. Inteſtina. Renes. Lien. Pinguedo. Oleum.

ſumpta conducit,& uenas,& oſſa purgat,pennaſq; ualdè confirmat. Lingua optimè quidem ſapit Accipitri,ſed cæteris alimentis poſtponi debet. Cor omnibus partibus præfertur, & nihil eo ſuauius guſtant Accipitres, quod Ariſtotelem, Plinium alioſq; ignoraſſe miramur, qui Accipitrem *corde abſtinere* falsò ſcribunt. Pulmo, etſi non admodum lautus ſit, facilè tamen concoquitur: iecur difficulter. Abſtinere uero debet Accipiter carnibus cuiuſcunq; animalis triduum maceratis,& multò magis a carne olida. Parit enim luem peſtilentem,& calculos,& interanea putredine afficit, unde ſubitò perire contingit, ut ex animalium etiam quæ libidine agitantur carne ſumpta, aucupe cauſam ignorante. Caro etiam cum ſale minimè danda. *Sal* enim *in corpore Accipitris diſſolutus*, iuxta Demetriũ, *vitalem eius ſpiritum extinguit & ſine carne per ſe datus, viſcera Accipitris perdit.* Inteſtina pro alimẽto dari non debent, niſi cum vẽtrem ſoluere corpuſuè purgare libuerit. Renes & Lien improbantur. Pinguedo etiam cuiuſcunque animalis, inquit Demetrius (hac in re a Tappio diſcors, qui in ſuperioribus ei ſuas dotes attribuit, cõmendatq;) in cibo Accipitris non conuenit, quòd facultatem concoctricem impediat,& ſtomachum laxet. Deniq; oleum cum ſale Accipitri inimicum aſſerit: quanquam id de inueterato oleo æquè intelligi poſſit.

Cibi quantitas. Quo cibus offerẽdus.

Quantitas alimentorum hæc eſto, ex Demetrio: Edat Accipiter lance appenſam carnem, ſcilicet Ouillę vncias nouem, Caprinæ uncias decem, Hircinę nouẽ, Ceruinæ octo, Leporinæ quinque, Suis magnæ ſex, Porcelli ſeptem, Catuli octo, Vrſinæ ſex. Ex auibus vero vt Grue, Anſere, Perdice, Palumbo, Turture, Merula, Sturno ſatiari eum licet. Diligenter autem & ſubinde caueat ab oſſibus, pilis & pennis. Alibi tamen idem author *hæc una cum carne deuorari perutile eſſe* ſcribit, hac ſcilicet ratione, *quod cum aſpera & ſicca hæ partes ſint, pituitam ſtomacho inhærentem abradunt,& ſecum educunt.* Vnde Accipitrem a diuerſis morbis liberari contingit. Cùm autem paſces eum, non dandum quantum petit, ſed eſcam nonnunquam ſubtrahes, ut à paſtu per interualla quieſcat. Sic n. ſuauiùs edet. Sed cura ne videat carnem, quã ſubtraxiſti, & auido ad eam motu incitatus fatigetur. Deniq; fac, ut paruulas aues deplumet, vt ruri ſolet facere.

MOREOSORVM ACCIPITRVM DIÆTA.

Mutationis ſeu defluuij pennarum tempus. ¹ L.10.c.4. Auiarij deſcriptio.

QVANDOQVIDEM Accipitres ſingulis annis ſemel plumas in auiarijs amittunt, quæ res cum non minimam Accipitrariæ artis partem in ſe complectatur, magnæq; admodum diligentiæ ſit obſeruare, quando, quaue ratione id fiat, de eo pertractare iam aggrediamur. Tempus mutationis Albertus, ſi Accipiter anniculus fuerit, Calendas Iulias, ſi verò ſenior, ac aliquoties iam plumas depoſuerit, Calendas Ianuarias ſtatuit. ¹ Creſcentienſis vero menſe Martio, vel Aprili caueæ includi eam ob cauſam præcipit. Verum hoc tibi certum inſtantis innouandarum plumarum temporis indicium Tarcuius aſſignat, ſi manui impoſitus, vt ſolebat alias eſſe tranquillus, minimè ſe ſiſtat, ſed irrequieto aſſiduè motu oberret. Certiſſimum autem in auiarium recipiendi Accipitris tempus habebis, cùm iam ſponte ſua pennas quaſdam abijcere incipientem videris. Diebus verò viginti antequam caueæ includas, alternis diebus hoc medicamentum ei dare iubet Demetrius: Oui vitellum cum pauco melle, & æquali roſaceo oleo miſce, & intinctas in eo carnis recẽtis tres buccellas edẽdas Accipitri præbe. Deinde cùm iam propè fuerit tempus, vt includatur, tribus aut quatuor diebus antè, ouillum cerebrum adhuc calens quotidiè ei in cibo dabis. Ex communi autem omnium præcepto auiarium parandum eſt pulchrum & peramplum, aut ſaltem mediocre, vtpote quod includendæ auis capax ſit, optime, vel loco eius cauea magna. Oſtium Solem orientem ſpectet, aut alioquin loco calido, & Soli expoſito, vt iuxta muros plagæ meridionali oppoſitos, collocetur. Tempore verò calido in domicilio frigido. Quidam caueam ab omnibus plagis feneſtras habere volunt, idq; in primis curare, ut quouis tempore calida aëris conſtitutione auis fruatur. Hinc quidam ſi unicum tantùm oſtium, aut feneſtra panditur, eam verſus meridiem patere uetant, ventos ac pluuiam vitandi cauſa. Aeſtus verò nimius etiam inutilis eſt. Debet autem auiarium virgis ſeptum eſſe, non vitro clauſum, ita ut & ſatis ſit luminis, neque aui exitus pateat. Vitrum enim ſtatim frangit, ſi uel ludendo, vel alliſidendo in id inuolet: fracto vel auolat, uel fragmentis eius læſus perit. Sit autem in medio auiarij pertica tranſuerſim extenſa. Alij tam amplum eſſe volunt, vt duas aut tres perticas capiat, per quas Accipiter tranſiliat, & vbi libuerit, inſideat. Plurimum enim hoc exercitio proficit. Locus auiarij ſit ſolitarius, a puluere & fumo immunis, & quò nullus ſit Gallinis acceſſus, ne pediculis earum Accipiter infeſtetur. Impones autem, ut iubet Tarcuius, ſabulum, & tertio quoque die herbas recentes, ſalicum frondes, ac ceſpitem herbarum viridium.

ridium Sed antequam in caueam immittas, à pediculis prius diligenter eum mũdato. Demetrius *aqua seu decocto Lupinorum ablui* iubet. Arcet vtrunq; pediculos. Idem cum arena pumicem in caueam inijci vult, fortasse vt rostrum affricando acuat. Perticæ vas rotundum subijcitor, cuius latitudo sit trium pedum, profunditas dodrantalis. Aquam autem paucam contineat ab initio, cùm auis primùm includitur, nempe ad duorum, aut trium digitorum altitudinem, ut bibere tantùm possit, non lauare. Vbi verò pennas iam pulchrè subnasci videris, tum vas implebis aqua, vt etiam lauet. Debet autem quotidie mutari, & vas diligenter lauari. Nam si fortè excrementum in vas inciderit, & auis ex illa aqua vel biberit vel lauerit, statim coryza corripitur, ac interit. Vas autem latum amplumq́; & moderatè cauum esto, ne dum lauat, pectus offendat, aut pennas recens pullulantes peruertat. Tales enim illæ manent in posterum, quales ab initio formantur.

Quis debeat cibare.

Ales è manu magistri seu mansuefactarij cibandus est, quò faciliùs cicuretur, nec metuat sibi ab hominibus. Quòd si non ex aucupis manu nutritus fuerit, sed (vt quidam faciunt) ex perticæ alligata carne, breui efferatur, hominisq; accedentis conspectu, in cauea perturbatur, se ipsum offendit, & planè ferus redditur: denique si iam pinguis euaserit, facilè in morbum incidit. Nutriendus toto defluuij tempore carnibus puris ac calidis, id est, auium, aut aliorum animantium viuentium, vel saltem ante vnum diem mactatorum, nunc huius, nunc illius, subinde mutando, frequentius tamen eorum, quibus ipsum maximè capi nosti. Si carnem sordidam ingesserit, calculos in ventre generat, ac perit. Septem aut decem dies continuas pullis Columbarum vna cum sanguine cibetur, deinde tres alios, carne non nihil macerata in vrina. Quod si vis auem sine carnium esu pennis ueteribus exui, vitellum oui durjusculum coques, coctum in aqua refrigerabis, ac deinde absterges. Et quando eam primùm eo pascere volueris, quo facilius assuescat, miscebis vitellum cum sanguine Gallinæ, aut alterius auis. Verùm cùm sic inclusæ exercitium desit, ne in otio cibis nimium saturata de valetudine periclitetur, alternis diebus modo solidiores cibos, modo liquidiores, leuioresq; offeres. Quum verò alarum pennas præcipuas mutauerit, solidiores cibi dãdi sunt, offaq; vesperi, dummodo deinde guttur discerptis auiũ collis impleatur. Si auis inclusa auiario tardius ueteribus pennis se exuat, hanc victus rationem adhibebis. Primùm cibos præbebis, ut prædictum est, nẽpe carnem nitidam ac pinguem, porcellinam præcipuè & catulinam murinamq; & Columbinam alternis diebus dato. Iuuant enim. Deinde, vt scribit author quidam Græcus anonymus, aquam bibendam nullam dato. Post septem verò dies lixiuium ex cineribus sarmentorum solius vitis, aqua dilutum appones. Sunt qui marinam approbant, aut eius loco salsam. Lixiuium autẽ quod diximus, siue inde bibat Accipiter, siue lauetur, defluuium pennarũ celerius procurabit. Illud pręterea commodi hinc erit, vt bibito tali lixiuio, aut salsa aqua, nunquam calculo sit laboraturus. Sal alioquin, vt suprà ex Demetrio monuimus, etiam sano, cùm in cibo, tùm potu inutilis est. Quare non ab re Tardiuus Gallus præcipit: Si quid incommodi vel morbi ingruerit Accipitri, cum mutat pennas, satius esse medicamenta omnia, quæ accelerandi pennarum defluuij gratia instituta sunt, differri, donec conualescat, quod ea, quæ pennarum mutationem promouent, naturæ eius pleraq; cõtraria sint.

Quæ ad plumarum casum faciant.

Multa alia sunt, quæ ad veterum plumarum casum, nouarumq; ortum celeriorem faciunt; vt Lacerta, Testudo, Serpens, &c. quæ hoc modo in eum vsum singula pręparantur.

Lacerta.

Lacertam viridem in olla noua cum aqua probè decoquito, deinde in mortano contere, & in vase aliquo cum decocto suo permisce, dein aquam aliam tepidam affunde. In hanc aquam Accipitrem immersum laua, & citò abijciet pennas. Hunc eundem effectum non lotu tantùm, sed esu etiam præstabis hoc modo: Lacertam minutatim discinde, ita vt non possit carnem apprehẽdere vnguibus; sed ore tantùm. Nam si vnguibus comprehendent eam, emanans inde lacteus liquor, unguibus nocet, quod nimis eos constringat. Demetrius cum suilla mixtos Lacertos uirides in sole siccatos Accipitri exhibet.

Anguis senecta, seu caro eiusdem.

Item anguis senecta minutatim dissecta, aut etiam caro eiusdem è corpore medio exempta, & trium pilularum magnitudine dara, aut carnibus alijs familiaris eius escæ permista iuuat, ac optimè pennarum mutationem promouet.

Testudo.

Item Testudinem in locis siccis captam, adempto cortice supinam Accipitri edendam præbe. Qualitas enim carnis & succus eius conducunt, & mutationem totius corporis plumarũ accelerant:

Caro Erinacea.

Vt tutò, citò, iucundè pẽnas abijciat, Tardiuus pascit Accipitrẽ carne Erinacei siue pingui, aut glãdulas, quæ in collo Ouiũ sub auriculis sunt, minutim cõcisas, cibo eius immiscet, vt quoquo modo deglutiat, siue sponte, siue aliqua arte tua. Et cùm iã pennas abijcere cœperit, non amplius p̃bet, ne fortè nouas cũ veteribus simul excutiat.

Murina caro.

Aut pro glandulis iam dictis uel murium maiorum (rattos uocant) uel talparum carnem butyro unctam, triduo ei offert.

Catulina.

Vel pascit eum Catulina, lardo perfusa, & in frusta seu bolos exiguos dissecta. Hic etenim cibus ei maximè secundum naturam est. Aliud ad eandem rem re-

medium. Semen Agnicaſti, ſeu uiticis contuſum, macera in aqua dulci, colatam in potu dato Columbæ, & adhuc pernoctare eam dimitte, & poſtridie Accipitri laniandam obijce. In eundem etiam uſum mures, uel Ciconiam, uel Turturem ei in cibum dabis tertio quoque die; aut lac ſorbendum à potu quotidiè. *Tritos* etiam *piſciculos minutos fluuiatiles* commendat Albertus Magnus: qui carnibus Accipitri in paſtum deſtinatis commiſcendi ſunt. Citò etiam pennas idem amiſſurum affirmat, ſi *lumbis ſuillis inciſis & agnino ſanguine tinctis veſcatur*. Item *grana ſambuci* conferre ait *menſe Septembri terra obruta*, ſi in eorum ſucco hordeum, aliaue alimenta Gallinis idonea macerentur, iisq́; enutritę poſtea Accipitri exhibeantur. Eadem ratione idem author efficaciſſimo illo, quod antè à Serpentibus peti diximus, medicamento omnium pręſtantiſſimo untur. Sed cum ob ueneni uim nimis uehemens ſit, tutoq́; uti non liceat, certa temperatione eius uirus obtundit hoc pacto: Serpentem uatium, qui inter alios minus pernitioſus ſit, & uirulentus cum tritico coquit. Hoc Gallinam paſcit, & aquam decoctionis potandam prębet. Huius poſtea Gallinę carnibus depaſtum Accipitrem, pennas amiſſurum, & à morbo, ſi quo implicatus fuerit, liberatum iri, & nouas quoque pennas eaſque ſolidas ſuborituras, deniq́; & longum tempus ſanum ac alacrem deinceps ſuperuicturum affirmat. Pręter hæc ut monet Demetrius, nihil aliud tentabis in Accipitre incluſo. Nam imperiti quidam, cùm pennas non ſine illorum dolore euellerent, plurimos hoc modo non læſerunt ſolùm, ſed & perdiderunt. Quare longè ſatius eſt, ac naturæ conuenientius, per victus rationem, ac ſine dolore id moliri, ut pennæ paulatim defluant. In cauda tantùm ſi quæ fractæ fuerint, leniter & paulatim ſine ullà violentia extrahes, & ne ſanguis effluat, cauebis. Hoc enim ſi contingat pennæ diſtortæ ſubnaſcuntur. Cùm autem pennæ defluere iam incœperint, omni moleſtia, ac labore liberum eum reddes: & affatim cibabis, neque eſurire ſines. Tot enim fracturis pennæ renatæ ſunt futuræ mutilæ, quot vicibus ipſe famem perpeſſus fuerit. Quòd ſi pennę ſubnaſcuntur macrę, ſiccæ, & breues, & Auis non abundarit ſanguine, qui eis alēdis ſufficiat, nutries eum Pipionum, aliisq́; calidis carnibus, easq́; oleo ſeſamino inunges. Sic enim pennæ craſſiores molliores q́; naſcentur. Nam ſicciores facilè rumpuntur. Si quæ pennæ non exciderint, aut malè natę fuerint, vngantur oleo laurino, quod & veteres excidere facit, & nouas ſuboriri. Non prius eximendus è domicilio mutationis Accipiter, quàm pēnas omnes probè mutarit. Solet autem ea plumarum renouatio perfici, vt plurimùm Auguſti initio, aliis medio Auguſto, quibuſdam uerò

[b] L. 10. c. 4.

vltimo, teſte [b] Creſcentienſe. Nouarum incremento abſoluto, aqua marina calida pennas eius fouere Demetrius præcipit per triduum, vel aceto acerrimo calefacto. Cæterùm antequam è cauea ſeu Auiario eximas, denis continuis diebus quotidiè ingreditor ad eum, ac conſpectum tuum illi reddito denuò familiarem, ne ſi ſubitò, & ex improuiſo ad eum auferendum acceſſeris, territus auolet. Eadem de cauſa ante lucem cum ipſo obambula, & antequam Sol oriatur, in perticam eum repone. Veſperi verò lucernam huc illuc ante illum mouebis, eumq́; aliquandiu geſtabis. Quanuis quidam vt antè retulimus, toto innouationis plumarum tempore in Auiario Accipitrem ex manu cibandum arbitrentur. Demetrius tamen *ſatis eſſe* ait *diem vnum ante alterum antequam eximatur, de manu paſci, ſicq́; nutritum, manſuetum, ac cicurem, cum tempus poſtulauerit, atque ad venationem prodeundum erit, promptum ad obſequium, nec multo labore ad correctionem opus fore* pollicetur. *Debet* autem inquit, *cum ab Auiario eximitur eodem modo inſtitui ac cicurari, quo nouelli, ac qui primùm venari inſtituunt.* Mutatis iam pennis, & nouis in locum veterum ſuffe-

Caudę mutatio.

ctis, Accipiter ſpecioſior multò euadet, quàm antè fuerat. Cęterùm caudam primo anno magnam habent Accipitres, ſecundo minorem, reliquis deinde ſemper ęqualem, ita vt neq; creſcat, neq; decreſcat. Abſoluta iam plenè nouarum pennarum generatione corpulentior redditus Accipiter, ſi aërem frigidum fortè ſenſerit, irrequieto corporis motu ſe calfacit. Eſt autem periculum, ne ab aſcititio iſto calore refrigeretur, & fortè moriatur. Geſtabis igitur eum placidè & extra ęſtum, capitio intectum. Et quoniam obeſus, & ferocior factus eſt, ne fugiat, purgabis eum globulo è pinguedine lardi, qui quidem ſic paratur. Pinguedinem lardi ſuilli per diem vnum in aqua recenti aliquoties mutata maceratam, ſaccharum, piper tritum, aloën & medullam, pari ſingulorum quantitate accipe, ex quibus tres quatuorùe aut plures pilulas effinge, & pro tuo iudicio permiſce, & earum vnam Aui dato manè. Paſces autem pulmonis ouilli ſegmentis, tandiu lotis, donec ſanguinem & ſuccum omnem depoſuerint: ſic enim maciem Aui concihant. Perticam eius fimo pingui, aut quouis pinguedine inunges, vt lubrica fiat. Sic ſuper eam alligata noctu, cum firmo gradu inſiſtere nequeat, & ſubinde labatur, non poterit ſomno frui, unde macreſcet & mitior fiet. Sed fac ut diligēter alligetur nexu firmo, ne auolet. Nam ſi nimis obeſus ſit, nec ſatis manſuetus, & reuocanti inobediens, periculū eſt, ne fugā capiat,

CONSERVATIO. CVRATIO.

ACTENVS rationem, qua Accipiter, dum integra fruitur ualetudine, cicurari, institui, nutriri debeat: denique quomodo in domicilio, seu Auiario pennas ueteres deponere, & nouas induere, vt nõ modo oblectamentum aliquod, sed etiam emolumentum ab eo expectemus, explicuimus. Reliquum est, vt quo pacto sanitatem eius præsentem conseruare, & amissam recuperare possimus, exponamus. Ad priorem partem, nẽpe morbos arcendos maximè spectat, ac facit ea purgatio, quę per turundos (factilia Plinius, Offas Columella: ψωμισματα Plutarchus: bucceas Suetonius; buccellas Martialis appellat.) institui solet. Præcipuè autem, ut inquit Budæus: *Ineunte Autumno Accipitrary saginam Auiary medicamentis exinaniunt quò salubrius degant: rursusq́ ad prædam instituunt, inedia perdomitant, inditis in os stuppeis turundis auiditatem eorum ludificantes, simul sic euocatis excrementis velociores reddi affirmantes, simul famem irritari, atque ita ad obsequium redigi.* A deuoratis enim Auibus & alijs animalibus humores prauos, cum in ingluuie, tùm in intestinis colligi cõtingit, qui expurgandi veniũt, in fauces immissis seu ingestis, qui dicti sunt, turundis, quod sub noctem vt plurimum fieri solet. Concinnãtur hi è pluma, quæ reperitur super articulo alarum Gallinæ veteris, aut ex paruis Auiculis contusis, aut pedibus Cuniculorum Leporumue fractis, ita ut vngues & ossa demantur. E lana xylina, seu gossypina turundus improbatur. Lędit enim & vrit pulmonem, vnde Aui interitus, & maximè cùm ea lana non fuerit probè elota. Nam si alia, cuiusmodi diximus, non sint ad manum, ea vti licebit, si modo prius per diem integrum aqua maceretur. Formantur instar pilulæ, vel oliuæ. Hos Galli Curce vocant, quasi curam dicas, ab effectu. Germani Geuuel, a rotunditate, vt conijcio. Turundos ex aliqua prædictarum materierum conflatos quotidiè singulos dato, in aqua prius maceratos, qui intestina eorum egregiè dilatant: resiccantq; excrementorum in Aue redundãtiam. Si postridie mane puros reiecerint, non siccos tamẽ, nec malè olentes sanitatis sunt indices: Sin humidos & viscosos, morbi. Deglutitos autem turundos, nisi prius reiecerit, cibus nullus exhiberi debet. Retineri adhuc turundos, ex eo cognosces, si super manu tua Auis tremat. Quod si exigua nimis quantitate oblatos non reijciat, non desinas alios dare, sed iterum, aut tertio exhibebis. Futurum enim est, vt tandem plumas in offa oblatas simul omnes reddat. Solet alias etiam ob causas eos retinere, nempe, vel ob pustulas, seu ulcuscula in corpore genita, aut carnosas quaspiam excrescentias, uel denique ob magnam excrementorum sentinam. Si quæ hodie non potuit, cras vel saltem postridie vt fiat reiectio, id hoc modo procura. Pingue lardum aqua, bis teruè recenti semper affusa oblatum, cum pauco sale, & pipere trito, effinges in catapotium, atque aui diglutiendum propinabis. Tum obserua quidnam reijciat, & si ne tunc quidem turundos illos reddat, cape quicquid ab eo reiectum est, id contunde, panno inuolue, & Accipitri olfaciendum præbe. Hac enim arte turũdos euocabis. Aut fibras radicum Chelidoniæ maioris in turũdos fabæ magnitudine redactas, bonaq; carne inuolutas, ad celandam earum amaritudinem, ipsi dato. Deinde ipsum soli, aut igni expone, & nisi turundos reijciat, pascito eum vesperi coxa Gallinæ calida & saccharo condita. Hoc genus purgationis sæpius in ijs repetitur, nisi nimium macri fuerint. Præter hanc peculiarem per turundos exinaniendi rationem ad incolumitatem tuendam quatuor alia necessaria esse Tardiuus, alijq; scribunt: nempe vniuersali quadam vacuatione per medicamentum, cùm opus videbitur, purgare, in esca trahẽda exercere; lauare & humidam resiccare. Cùm Accipitrem, quocunque tempore purgare erit animus, & bonam laxamq; aluum ei reddere atq; appetitum excitare, hoc pacto id efficies: Octauo, aut quintodecimo quoque die, da ei pilulam vnam ex ijs, quas communes vocant, aut Aloen citrinam, magnitudine fabæ, bona carne inuolutam, ne amarorem percipiat. Tum induto capitio eum repones in loco calido, aut ad solem aut ad focum, vbi per duarum horarum spatium relinquendus, vt aluum interim deijciat. Et cùm Aloën, seu catapocium reiecerit (neque enim tam citò liquescit) acceptam serua in aliud tempus. Auem deinde manu exceptã bono & viuo cibo nutries, vt ab infirmitate, quam ex purgatione acquirit, reficiatur. In cibum conuenient Gallinæ, Auiculæ & Mures maiores minoresue in paruos bolos dissecti. Aloe quidem hoc pacto exibita vesperi, vermes etiam è corpore efficaciter educit. Et pilulæ iam dictę, communes nempe, ab Accipitre deglutitæ, initio Septembris, similiter cõtra vermes prosunt, & contra alios Auium rapacium morbos. Sed debet hoc remediũ pro Auium diuersitate augeri, minuiuè. Accipitri enim cum Fringillario, tam Columbario minus eius pondus conuenit, quàm cæteris rapacibus. Si post duas horas pasto vesperi alimentũ ex ingluuie delapsum subsederit, dabis ei quatuor aut quinque semina

Quõ cõseruandus in sanitate.

Purgatio p turundos.

Turũdi qui fiant.

Curce. Geuuel.

Purgatio.

Caryophillorum trita & carne laudabili modica inuoluta. Cùm verò ab usu prædictarum pilularum humores commoti fuerint, palatum ac nares eius acri aceto, cum pipere trito semel asperges, & postea, si opus erit, aqua in nares inspirata illum refrigerabis, soli inde igniue expones. Sic enim humores capitis, & omnem aliam ægritudinem expellet. Si post mutationem pennarum, vel à tempore hyberno, aut intermisso diu exercitio, aut abundātiori alimento nutrito, plumæ uiscosæ & sordidæ reddantur, hoc modo eum purgabis. Lardi quanta est tertia digiti pars, in quatuor frustula dissecabis, & piperi in puluerem redacto, sali usto, & modicæ portioni lateris vsti miscebis, ac diu simul omnia subiges: deinde Accipitrem placida manu apprehensum tenebis, donec hoc ei remedium in gulam inseratur. Dehinc ingluuiem, ac guttur eius frigida consperge, ne statim reijciat. Tum loco quopiam puro pone, & uidebis multa ab eo excrementa reddi. Sic uacuatus per horas sex ieiunet, quibus exactis modicum carnis recentis dabis, aut oua butyro mixta.

Escæ extractio. Quod ad exercitium uellendæ seu trahendę escæ attinet, curandum, ut tempore matutino in pabulo carnis cuiuspiam neruosæ, rostro uiolenter diuellendo, laboret: item uespertino ante cænam, & antequam ad prædam euolet inter expectandum. Si plumæ carni inhærent, uide ne illas deglutiat interdiu: uesperi uerò deglutitæ nihil faciunt periculi. Et quanquam aliqui trahendo escam lumbos eius lædi existiment, ipsum tamen exercitium ei non parum prodest.

Balneum. Conuenit aliquando etiam balneo uti Accipitrem, cùm sanitatis gratia, tū ut melior promptiorq́; ad uolatum fiat. Interdum enim aquæ potum, usumq́; desiderat, ut cū iecur, reliquumue corpus eius incaluit. Nam refrigeratur aqua. Quin & animosior mansuetiorq́; balneo redditur. Sæpe igitur id ei adhibebis, uel quarto quoque die. Nam si frequentiùs balneetur, superbus euadit, ac dominum fugit. Quum balneo eum adhibes, ligno sicco impone. Aqua uerò sit pura, & omnis ueneni expers. A balneo pasces eum alimento uiuo, ut Pipione, & Auiculis, quibus parum sacchari aut theriacæ addes ob ueneni metum, & similiter in nares eius theriacam indes. Quòd si a balneo Accipiter seipsum fricet, & vngat, rostroq́; plumas componat, non sine noxa nec impunè tangitur (halitus enim tunc ei venenosus est) & pedes quoque. Quamobrem gestaturus eum, valida chiroteca manum, ne offendaris, munies. Loto non dabis carnem madefactam. Si vis ut statim à balneo volet, asperges eum aqua pura. Quòd si infectus fuerit ex balneo, aquæ veneno per serpentem aliudue animal, aut quauis ratione contaminatus, theriacam admixtis tribus Iuniperi granis tritis, degluttiendam dabis, & octiduum totum balneo abstinebis, pasturus eum carne felina, cui aloen tritam insperseris. Porrò humectum resiccabis ad solem vel ignē. Secus periculum erit morbi alicuius, ut rheumatis, asthmatis, aut alterius.

Siccatio. Exiccatum loco calido & sicco collocabis. Denique ut *Accipiter integra semper sanitate fruatur*, (inquit Albertus) *nec viscera eius exiccata nimium constringantur, caulem, radicem, foliaq́; maluæ decoquito in aqua, donec tota absumatur. Deinde exiccata omnia contere diligenter, & in vase quopiam butyro pleno aliquandiu coque. Deinde cola instar ceræ & de pinguedine illo pasce Accipitrem per interualla, quem si accipere renuerit admiscebis carni felinæ.* Idem aliud eiusdem vsus remedium præscribit, hoc nempe; *Rutam, ebulum, maluam, serpillum, rorémarinum, & hunc quidem, quam cætera, copiosiorem, aut eius loco sabinam, adipem præterea suillum (suis nimirum quæ nunquam degustarit glandes) simul trito vino incoques, & expressa tanquam ceram, Accipitri in cibum dabis vesperi aut per noctem.*

Sanitatis indicia. Accipiter secunda valetudine frui cognoscitur, si fimus seu excrementum sit purum, album & clarum, cui medio nonnihil atrum permistum sit. Idem si glutinosum sit, & digito tactum adhæreat, bonam concoctionem, & sanitatem Auis integram pollicetur.

Hactenus de sanitatis conseruandæ ratione: nunc de remedijs Accipitri adhibendis acturi, primùm nonnulla ponemus, quæ ad certa quędam vitia corrigenda, licet mansuefactarijs negocium in venatu facessant, vsui tamen futura sunt; Quibus dein corporis affectuum medicamina subiungemus.

Si nolit obedire, qd agendum. Si Accipiter venari detrectet, include loco obscuro per dies quindecim, ita vt lucē nō queat aspicere, nisi quantum ad cibum capiendum opus sit, cuius etiam tertiam partem detrahes.

A viro quodam aucupij peritissimo Ornithologus audisse se refert, Accipitrem, si duo, aut ad summum tria grana cocci gnidij integra acceperit, omnino cogi ad inquirendam prædam, aut alioquin de morte periclitari propter gulam nimirum, nimis tam acri pharmaco inflammatam, ideoque cibum, quo eius acrimoniam temperet atq; mitiget, requirere. Si ad prędam insequendam tardus sit, aquam appone, ut lauet, & cibum eius aqua tepida diligenter ablue. Aut dato ei catapotium ex lardo, de quo nos tractatu de purgatione. Demetrius Accipitrem prædæ hoc modo auidum reddi docet: Gallinæ, inquit, mactatę sanguinem folio aliquo excipe, & coagulari sine. Huius, venatum proditurus, Accipitri tantillum in cibo dato. Sic

escæ

escę appetentior, & ad prędam persequēdam alacrior fiet, sanguinis scilicet dulcedine illectus.

Accipiter quibus cibis reddatur animosior ad prędam.

Si Accipiter in arbores impingere solet, sine, vt ter quaterué tempore nubilo pluuiosoué, aut cùm ros copiosus cecidit, se offendat. Sic enim percepta molestia in posterum sibi cauebit. Si aliam, quam debet prędam, sectetur, odiũ eius sic illi excitabis. Fel Gallinę penes te in promptu habeto, eoq; Auis, ab eo captę, pectus inungito, atque ut modicum eius gustet, facito. Nam amaritudo ea in causa futura est, vt deinceps ab eo genere Auium abhorreat. Accipitrem meticulosum aduersus quamuis prędam animabis, & vt Aues grandes aggredi audeat, efficies hoc pacto: Escam, quam sub tempus venationis sumpturus est, vino intingito: aut si ex maiorum Accipitrum genere est, aceto, & ad amygdali magnitudinem ipsi exhibeto. Iam iam venaturo tres offulas carnis uino madentes dato: Aut pullo Columbę vinum in rostrum affundes: deinde hanc tam diu volare coges, donec vinum illud cõcoctum, & in carnes eius distributum fuerit. Hac si Accipitrem pascas, animosiorem reddes. Albertus in eundem finem vrina carnem macerat, quam mane & vesperi ei edendam prębet modica quantitate. Postridie verò tempore matutino portiunculam linguę porcelli offert.

Nunc ad morborum remedia accessuri, primùm quę generalium, dein quę particularium, qui singulis corporis partibus accidũt, affectuum sunt, explicabimus, & quæ sit instituenda curatio subnectemus.

Ad morbũ ignotum.

Ante omnia, si quo malo laboret, incertus sis, ægrotare tamẽ videas ex eo, quòd in venatione nihil degustare velit, (hoc enim interno aliquo affectu correptum esse indicat) illi medebetis (inquit Demetrius) exhibito melle ac butyro cum carne calida. Sed optimè ei Pipionem adhuc calentem dabis. Nam calidus cibus Accipitri ferè omnium instar antidotum est. Alijs quoque notis internum Accipitris morbum deprehendere idem docet Demetrius his verbis: Si Accipiter manui insistens, aut perticæ, crebrius respiret, & cum eam deserit, tardius euolet, parum edat, & videatur subtristis & fimũ nigrum crassumq; excernat, præsertim postquam carnem recentem & puram sumpsit, sciendum est hæc signa atq; symptomata morbi alicuius esse nuntia, fieriq; a crassis humoribus in ventre nondum exactè colliquatis, seu coctis & à carnibus putidis, vel herbis nonnunquam, quas Accipiter rostro euulsas deuorauit. Itaq; curabitur in hunc modum: Dabis ei portulacam parum contritam, & butyro permixtam cum carne Ouilla calida. Aut rutæ contritæ cum vino vetere cochlearia tria quotidiè, & liberabitur morbo. Ad morbos item latentes, & ictus interiores, alia præscribuntur remedia varia: quale est hoc: Styracis optimi scrupulus dimidius, butyri recentis, medullæ Ceruinæ, vtriusque vncia, mellis & olei Hispanici boni quantum satis est: Hæc simul ad ignem leniter calefiant, permisceanturq;, tum refrigerata in cibo dentur cum carne, aut in pellem muris inserta, & sanabitur Accipiter. Aliud: Ouillum cerebrum cum Rheopontico trito, cribratoq; ei dabis. Aliud: Columbam defruto potatam, per diem serua, dein Accipitri viuam dilaniandã obijce. Aliud: Mellis & olei Hispanici ana cochlearium, & album oui liquorem in vase aliquo permiscebis, atq; pulueris salis Cappadocici, nitri, ana scrupulos duos insperges. His carnem frustulatim cõcisam addito, & Accipitri exhibeto. Si ignauus sedet & subtristis, prædamq; negligit, butyrum recens, & arsenicum coccinum siue sandaracham ea quantitate, quæ subtripla ad butyrũ sit commisce, & cum carne recente Accipitri dato. Accipitrem macilentũ, tristem ac plumis horrentẽ curabis, si Columbã, quæ pridie aquã mulsam potauerit, ei in cibũ obtuleris, Demetrio authore.

Ad morbos latentes.

Cauteria quo adhibenda.

Si cauteria Accipitri adhibẽda videãtur, monet Albertus, vt prima inustio fiat sub interiore oculorum angulo, quem lacrymalem vocãt. hæc enim uisus aciei plurimùm confert. Secunda, in summitate oculi, capitis utilis est. Tertia supra articulum alæ, aduersus arthriticos dolores. Quarta in planta pedis, aduersus podagram crurium. Vtiliora autem futura monet, si Martio mense admoueantur.

Ad vulnera.

Si uulneratus sit Accipiter, albumen oui oleumq; uulneri impone, & caue ne locus læsus aqua madescat. Cùm uerò hoc epithema auferre seu mutare uoles, locum uino ablues calido, & sic in hac curandi ratione persistito, donec uulnus crusta obductum fuerit. Si autem Accipiter rostro ulcus contingendo coalitui uulneris impedimentum adferat, aloës tantillum loco impone. Quod si fortè uulneratus fuerit sub ala, aut in pectore, aut costis, aut coxis, immittatur in uulnus stuppa crassa accuratè trita cultello, donec caro putris abradatur. Pòst thuris, ceræ, seui, & resinæ singulorum ad ignem liquatorum partes ęquales misceto. Hoc unguentum in usum serua, & cùm opus erit, liquefactũ ad ignem penna illinito, donec uulnus crusta claudatur. Quòd si caro superflua excreuerit, indatur in uulnus urtica Græca, uel ærugo, donec corrosa absumatur. Dehinc cerussa cum oleo rosaceo, & exiguo camphoræ uulnus inunge.

Ad Pruritum.

Si Accipiter pruritu infestatur, quod ex eo colligitur, si pedibus se atque unguibus uelut pectendo scalpit, pennasq; è cauda euellit, hunc in modum curandus erit: Fimum Anserinum, & Ouillum cum aloe misceto, in uase æreo in acre acetum

infundito, per triduum insolato, uel si calor Solis exiguus est, ad lentum ignem coquito. Hac miscella totus lauetur, & carne pascatur Columbina cum melle & pipere, & collocetur loco obscuro nouem diebus continuis. Cùmq; apparuerint pennæ nouæ loco euulsarum è cauda enascentes lauetur aqua rosacea. Hocq; modo sanitatem recuperabit.

Ad Scabiem.

Si scabiosus est Accipiter: Axũgiam veterem, sulphur, & argentum uiuum mista terito cum aliquot gariophyllis & cinamomo. Hoc perunge scabiem ad ignem uel in balneo. Hæc Albertus.

Ad Tineas.

Idem ad Tineas Accipitris hoc medicamen præscribit. Millefoliũ tritũ, & fimum Anserinũ subige cum aceto, & post tres dies succo per linteũ expresso & colato, loca tineis infesta illine: præcipuè in alis & cauda. Deinũ ferruginem in tenuissimũ pollinem redactã, ter alis & caudæ, altero quoq; die semel, asperge. Belisarius Neritinorũ Dux, qui de Accipitraria institutione scripsit, aduersus tineas, quæ Accipitrũ pennas corrodendo absumũt (quod plerumq; accidere solet, cùm macie conficiuntur) hoc remedio utitur. Ceræ rubeæ muscatæ, myrabolanorũ, salis gemmei, gũmi, & granorũ tritici, singulorũ partes æquales, ceræ verò quantum sufficit: in vase quopiã per dies nouem macerentur acri aceto: Deinde reponatur acetũ in ampullã, quo singulis diebus Accipiter lauetur, donec sanus factus fuerit. Post hæc aqua rosacea abluatur, Soliq; exponatur. Sũt qui iubeant tineas acu configi atque ita è cute eximi, dehinc locum affectum aloë aspergi, demum aqua rosacea ablui. Cauendum verò diligenter, ne rostro vlcus cõtingat, quandiu ei aloë inhæret. Solet enim ea res Accipitri noxia esse. Aliud: Pauonum pennas fumo expandito, adhærẽtem eis fuliginem in puluerem reducito, æqua portione misceto cum sanguisugarum super tegula lateritia vstarum puluere. Hunc acri aceto subigito, cauens ne liquidum nimis medicamentum fiat, Deinde locum, quo pennæ exciderũt, acri aceto laua: post hæc lardi segmenta intinge in medicamentum præscriptum, quousque adhærescat, & loca affecta bis singulis septimanis inunge, donec pennæ recreuerint, Item equi pilos longos tenuissimè contritos, carni, qua Accipitrem alturus es, inspergito. Item pyrethrum tritum cum raphani succo, & aceto acri misce, & loca morbida illine. Item vstum bufonem Aui edendum præbe, uel ferri scobem carni, qua vescitur, insperge.

Ad Pediculos.

Accipiter aliquando pediculis ab humorum corruptione genitis infestatur, Aduersus hoc [a] Crescentiensis iubet cum *inuolui panno madente succo partheny, vel absinthy: & ita inuolutum relinqui in Sole ab hora prima matutina ad tertiam vsque.* Contra eosdẽ mentham Romanam contusam vino acri misce, cui adde saxifragiam, quorum liquore Accipitrem Soli aprico, seu aëri calido expositum balnea. Pediculos etiam abigunt argentum viuum, saliua humana extinctum, & axungiæ veteri permistum: vel decoctum piperis, cum granis sesami triti. Accipiter saxifragiæ decocto probè lotus in linteum eo fine substratum omnes pediculos excussurus est.

[a] *Lib. 10. cap. 6.*

Ad nimiã corpulentiam.

Si nimia corporis mole grauem ac pigrum extenuare nonnihil volueris, allium ipsi cum pulegio tritum dato, aut carnis macræ salsamentum noctem integram in aqua maceratũ; dehinc quaternis vicibus aquam bibat, caue interim, ne nimiam maciem ei inducas, atq; ita sanguine spirituq; exhaustum inutilem reddas,

Macilenti signa.

Patitur etiam nonnunquam nimiam maciem, humido radicali destitutus, cuius signum tibi dabunt maculæ, quas pennæ eius contraxerunt, ab Accipitrarijs famis indicia appellatæ. Sic affectus, pusillanimis, ac degener fit, & ad uolatum piger & ineptus venari detrectat; aut minutiora animantia tantum persequitur, frequenti vociferatione queritatur, ac ad dominum redire semper cupit, fimum excernit nec album nec nigrum, sed medij coloris, fuscum, ut author est Tardiuus, qui etiam ad restaurandas uires eius docet, vt veruecũ, murũ minorũ & maiorũ in bucellas sectorũ carnibus eũ pascamus: vel ut in fictili nouo duas plus minus aquæ libras iniecto mellis cochleari, & tribus aut quaternis butyri recentis decoquamus, & in hoc decocto carnẽ suillã in minuta frustula concisam lauemus, intingamus, & bis quotidiè præbeamus. Aut quinque sexue limaces inuentos in uineis aut herbis, præsertim fœniculo, noctem totam in lacte maceremus, vase, ne euadant, cooperto, & postridie mane perfractis limacum testis exemptos lacte alio recenti proluamus, abstersosq; Aui in cibum offeramus. Tum verò igni, soliue exponendus est, donec aluum quinquies aut sexties exonerârit. Calor, modo hunc ferat, utilis ei futurus est. Ad eandem rem Albertus ocium per aliquot dies, & crebriorem è cerebro ueruecino aut arietino cibum ei cõmẽdat. Si ueneno est infectus, theriaca data liberabis. Si animal quodpiam uenenarum ipsum commorderit, a plumis locus erit denudãdus, & si uulnus nimis exiguum est, nouacula dilatandum, moxq; calente butyro, dein unguẽto ex thure, resina, seuo & cera, æqualibus commixtis portionibus illinendum. Si ab insolatu diuturniori lãgueat, aquam rosaceam in nares immittes, ac mel cum carne Caprilla in cibum dabis, uel *vinum ore retentum in faciem eius efflando expues*, ex Alberti præcepto.

Febrientis signa, & cura.

Si febriat, tactu calor percipitur, & in pedibus præsertim, tristis est, horret nonnunquam, alæ dependent, caput demissum est, cibum fastidit, plumæ, quæ mentum tegunt, in formam

barbæ

harbæ contorquentur. Morbum hunc etsi periculosum, non semper tamen lethalem, in primis refrigerando, obstructionesq; tollendo curabis. Carnem Gallinaceam succo artemisię imbutam ternis aut quaternis vicibus offeres, aut venam in crure dextro secabis, quę vinculo quopiam fortiter constricto cõspicua redditur. Quatuor etenim venæ in Accipitrum crure apparent præcipuę, vna in antico, secunda in infero, tertia in externo, quarta in postico supra digitum maximum. Alij eam quæ sub ala dextra est, utiliùs secari credunt. Hoc enim modo hepar è vestigio refrigerari, ideoq; totum corpus. Exhibeantur ei carnes pulli Gallinacei, & Auicularum minutarum. Ab Passerum tamen, caliditate nimia noxium esu abstineat. Laudantur medicamenta refrigerantia, ut semina cucurbitarum, aut cucumerum contusa, aut lẽtus psyllij, similiumuè succus, aut syrupus uiolatus, aliaq; huiusmodi. Accipitrem ipsum *loco frigido & obscuro collocari* iubet [b] Crescentiensis, *super pertica panno lineo* refrigerantibus, ut lactucæ, portulacæ & similium succis madente obuoluta. Contra nonnunquam refrigerari contingit Accipitrem; Tunc cōtraria omnino præcedenti ratione curandus erit: videlicet pro cibo, dandæ carnes Auicularum calidiorum, ut Passerculorum, Gallorum iuuenum, Pipionum, decoctæ in vino, aut aqua, cui saluia, mentha, sampsuchus, pulegium, & eiusmodi herbæ calidæ vnà incoctæ sint. Possunt in eundem vsum carnes offerendæ melli inuolutari, aut puluere fœniculi, anisi, vel cymini aspergi. At cauendum in primis, ne nouus cibus offeratur, priore nõdum exactè concocto, & ex ingluuie dilapso. Degat loco calido, aëre fruatur, aut a sole, aut arte calefacto, manu gestetur leniter, exerciteturq; nonnunquam modico volatu. Hoc affectu laborare cognosces, si cibum non concoquit, si mæstus est, & ad tactum frigidus, oculis minimè viuidis, sed pallentibus, ac squallidis. Corripitur quoque Arthritide Accipiter, cuius signum est, eùm prosilire aut expansis alis à manu heri longiùs iactari, uel ad eam promptè ac expeditè redire nequit. Aduersus hanc docente Alberto, accipe *baccas oxyacanthæ, seu spinæ albæ, rubentes, easq; contusas, & cum pilo Leporino subactas carni coctæ admisceto, & sic per nouem dierum spatium cum cibato; Quem si retinuerit, spes est sanatum iri.* Auicenna vnguentum sequens omnibus in uniuersum animalibus arthritide affectis utile esse scribit. Accipe *adipes Anserinum, vrsinum, vulpinum, felisq; exenteratæ, atque ossibus omnibus spoliatæ, carnes minutim conscinde. His commixtis adde parum ceræ, ladani, & xyloaloës: item succum pulicariæ maioris & minoris cæpam quoque albam dissectam, quæ omnia permista in ventrem Anseris inde, & foramine diligenter consuto, eo pacto diem integrum relinque. Dein cura, vt Anser probè assetur, atque pinguedinem ab eo defluentem fictili quopiam vase excipe.* Hoc unguento locus *affectus inungendus est*. Crescentiensis sanguinis modicum detrahi ex uena, quæ sub laborante, aut ala, aut coxa reperitur, præcipit. Quod si *articulares dolores ab acri fluxione orti* Accipitrem affligunt, *excrementa Gallinacea, aut Columbacea*, iubet Albertus, *cum cortice vlmi decoqui in aqua, donec rubidum colorem contraxerit. Deinde aquam, fimumq; forti agitatione probè permisceri, & hac Accipitrem per triduum ablui.* Afficitur alio etiam arthritidis genere, in quo summum rostrum, vnguiumq; mucrones albescunt, malum quod in corporis articulos grassatur, ac maligna quadam veneni vi coniunctum est. Sic affecto eam pinguedinem, quæ à vipera frixa, aut assa colligitur, vnà cum Pauonis carnibus octiduum pro esca exhibebis.

[b] Lib. 10. cap. 6.

Arthritis.

Sed vniuersalibus cùm affectibus, tùm remedijs iam expositis, reliquum est, ut ad singularum partium Accipitrini corporis morbos declarandos nos accingamus, & quibus remedijs, quæ D. Alberto & Tardiuo potissimùm accepta referimus, nonnullis tantū exceptis, curentur, demonstremus. Primùm igitur si capiti Accipitris ægrè est, raphanū, sabinam, libanotidem coronariā, rosmarinū uulgo, sambucum, satureiam, menthā, rutā, saluiam, betonicā, trita, ęquis omnia portionibus melle excipito & auellanæ magnitudine Accipitri exhibeto. Quod si Accipitrem crebrò oscitare, ac pandiculari, id est, alas extendere, palpebris conniuere, lachrymari, sternutare, pituitam naribus effundere, denique caput huc, illuc motitare, aut minus claram ac sonoram quam antè solebat, vocem edere, ac pedem rostro percutere videris, caput eius pituitoso humore, onustum est, & distillatione seu catarrho laborat. Huic ita medeberis. ℞. agarici ℈. ij. cinamomi optimi, succi liquiritiæ ana ℈ ʒ. ex his in puluerem redactis cum melle rosaceo fiat pillula, quam in aceto acerrimo macerabis, huius guttas aliquot expressas Aui exhibe, quo remedio humores superfluos expurgabis. Si ita non proficis ad ignem deueniendum erit. E capite igitur, candenti stilo argenteo in nares indito, pituitæ fluorem promouebis. Cùm effluxit, cicatricem butyro, aut oleo inunges, si sequi placet Albertum. Belisarius diuersæ est sententiæ. Nam etsi perutilem sæpenumerò eam narium, quæ stilo argenteo perficitur, dilatationem esse fateatur, experimento tamen crebrò comperit Accipitres, quorum nares ea ratione dilatatæ fuerint, altiores Auium uolatus egrè persequi. Vento enim auraue frigidiore, per ampliora narium foramina, in caput copiosius subeunte, altiorem volatum prohiberi putat. Eidem verò vitio alia ratione Albertus occurrit, nempe apophlegmatismo, & errhino.

Ad morbos capitis.

Accipit id picem mundissimam, magnitudine fabæ vnius, quam ad ignem calefactam tandiu palato Accipitris vult affricari, donec adhæreat, polline quatuor seminum, staphisagriæ, & totidem piperis applicato: si quid reliqui in nares inditur. Dein Soli benè calido, eum tandiu expones, donec humor omnis pituitosus è capite destillauerit. Biduo proximè sequenti carne laudabili ac suaui eam nutries. Aut eundem puluerem cum acri aceto subiges, & lana xylina, seu gossypina excipies, naribusq; inseres, & in palatum immittes. Simili modo Ruta, Allio, atq; Aqua ardente, vulgò uitæ dicta, uti poteris, & in Rutæ succum carnes, quibus pascitur, intingere, ac butyrum etiam dare, demum linguam eius apprehensam puluere saxifragiæ cum melle mixto fricare.

Capitis doloris indiciũ et cura.

Cum capitis dolore laborat, oculos claudit, & caput concutit. Tunc lardi portiunculam cum pipere trito, & altero quoq; die parum aloes cũ carne Gallinacea ei exhibebis. Hac etenim ratione stomachum morbi ipsius fontem, è quo, cùm parua humorum illuuie imbutus est, noxij & acres vapores ad caput efferuntur, doloremq; inducunt, euacuans, capiti etiam succurres.

Oculorum symptomata, eorũ signa et cura.

Quod ad oculorum vitia attinet, eorum caliginem Accipitres ipsi natura duce instructi discutiunt, ut ex [c] Plinio alijsq; suo loco à nobis declaratum fuit. Quibus, si cui non sint satis, Oppiani hîc adiungam authoritatem id ipsum attestãtis his uerbis: *Accipitres oculorum hebetudini, præ cæteris Auibus, ita obnoxij sunt, ut etiam curationem huius ægritudinis in promptu habeant, lactuca nempe agresti, quam medicina gratia rescindunt, liquorem lacteum.* Sed hoc de Accipitre libero verum est. At cicur & domi tuæ retentus alijs medicamentis curandus. Albertus oleo oliuaceo oculos inungi frequẽter iubet, pᷓsertim si dolor exteriores partes obsedit: Aut glicychizam, aloen & cerussam, ęquali singula pondere contundi, teriq; atque ita oleo, & liquata axũgia excipi, probèq; commisceri, donec unguenti adipiscantur consistẽtiam, hocq; vnguẽto oculos manè & vesperi illiniri. Si oculi dolent, eodem authore, zinziber, thus & aloë pari singula pondere trita, in peluim imponentur, & in vino albo superinfuso totam noctem macerentur. Id vinum in oculos Accipitri instillabis. Item aloén & cerussam æquali portione miscebis, addito pauco lardo ueteri, at minimè rancido, & vesperi in oculos Accipitris immittes. Si albugo interiore oculi parte nascitur, puluerem seminis fœniculi, lactis mulieris, masculum enixæ, permistum, in oculos inijcies. Aut piper & aloén æquis portionibus in puluerem redacta. Et si ea sit anni tẽpestas, ut pruna syluestria è spino, qui vulgò prugnuolo dicitur, nancisci possis, ternas ex his expressi succi guttas in argemonas instillabis: & videbis magnum iuuamentum ex hoc remedio Aui accidere.

[c] L. 19. c. 7.

Ad saniem è naribus.

Si quãdo sanies fœtida è naribus Accipitris fluit, atque ipse cibos auersetur, ac fastidiat, fistulam in capite genitam coniectabis, atq; ita curabis. Venam, quæ à naribus ad oculos tendit, incides, incisam acu candente ex aduersa fistulæ parte inures, locum quotidiè butyro inunges, ipsum verò Accipitrem nouenos dies loco quopiam calido collocabis.

Ad destillationem.

Humorem è capite in palatum stillantem restringes, & exiccabis, si butyrũ vetus, & chelidonium tritum æquis partibus carni, qua pascitur, commixta clam in cibum dederis. Horum autem omnium medicaminum hactenus author est Albertus.

Ad rostrũ fractum.

Quo verò pacto rostrum diffractum reparandum sit, Tardiuus Gallus docet: Rostrũ eius fractum quacunque ex causa repurgato: & si quid computruit resecato: tum inungito coronã rostri, primum serpentis pinguedine, deinde Gallinæ, & denuò crescet. Deinde quintodecimo, aut vigesimo postquam crescere cœperit die, frãge ei rostrum superius, vt quod inferius est, melius crescere possit ad modum debitum. Interea buccellis minutatim cõcisis Auem pasces. Aliter enim pasci non posset. Porrò disiunctum rostrum recludetur, si farinam subactam & fermento mixtam & resinam imposueris.

Ad Tumorẽ in collo.

Tumore in collo aliquando ex defluxu humoris calidi affici Accipitrem vult Albertus, & hoc modo curari. Partem eam colli, quæ intumuit, plumis nudari, sanguinem è vena auriculari detrahi iubet, & Ranam in cibum offerri, quam si concoxerit, benè sperandum, & iam in tuto esse Auem ait.

Ad Tumorem œsophagi, & asperæ arteriæ.

Quandoque guttur seu œsophagus vel aspera arteria intumescit, ita vt ægrè admodum & non nisi erecta ceruice & tanquam suffocandus respiret Accipiter. Tunc illum eo mali genere teneri Albertus ait, quod Rheuma vocatur, & est catarrhi species, cùm humor è capite defluens in partes spiritales decumbit. Malum sic curatur. Ex sanguine, inquit, Pauonis, nuce moschata, myrobalanis chebulis, caryophillis, cinamomo seu cassia lignea, zinzibere, singulis pari pondere pilulas nouem formabis, & singulo quoq; die vnã Accipitri dabis hora tertia, & nona, deinde carne murina cibabis. Si præ nimia edendi festinatione aliquid in arteriam Auis delapsum fuerit, Tardiuus docet, quomodo tubum oblongum è penna aut metallo factum in arteriam inseras, exugasq; ; donec id quod incidit, sputo & spiritu attractum educatur. Alioquin in periculum maximum casura Aue. Quòd verò Accipiter ægrè aliquando cibum deglutiat, aut quòd deglutitis rebus, ex ingluuie non subsidat, inde accidere existimat, quòd aut iusto maioribus bolis nutritus fuerit: aut nimium se præda ingurgitarit; aut quòd fortè refrixerit. Dandus, si huic malo mederi volumus, in singulas vices, cibus

modicus,

modicus, digestu facilis, & qui vino albo tepente prius maceratur. Vesperi trium aut quatuor caryophillorum puluerem lanæ xylinæ vino irrigatæ inspersum exhibebis, vt hoc pacto stomacho calor concilietur. Quod si bucceam, quam deglutire nequit, vomitu vis reijci, hoc pacto præstabis: Piperis triti parum in acri aceto macerabis aliquandiu, hoc palatum collues, tres aut quatuor guttas in nares immittes, & soli aut igni expones. Reiecto eo, quod gulæ inhærebat, pauco vino dictas partes, aut si fortè inflammatæ fuerint, aceto irrorabis. Cauendum ab vsu aceti, in aue nimium macra, aut extenuata. Auget enim malum. Contingit etiam, vt Auis probè quidem alimentũ deglutiat, sed paulò post idem reijciat, atq; sex potissimùm ob causas; præter turũdos, qui salubriter reddũtur, id fieri docet Tappius: Primùm, cùm ingluuies eius offensa, vel allisa fuerit. Secundùm, cùm neruus aliquis aut vena deuorati cuiuspiam animalis linguæ eius implicatur. Tertiùm, cùm cibus maturò nimiùm exhibetur. Quartò, cùm nimio cibo repletur, adeò, vt vincere illum, ac concoquere nequeat. Quintò, cùm alimentum prauum, aut semiputre assumpsit. Sextò, cum ventriculus imbecillus & ineptus concoctioni est. Si itaque id, quod reiecerit, non puteat, inquit Tardiuus, dabis ei parum aloës hepaticę, atque inter medicamentum, & cibum offerendũ, sex horas ad minus interpones. Cibus esto paucus & bonus. At si quod redditur, fœtet, quod fieri solet, cùm Accipiter carne crassa, aut minus munda, aut parum recente, vel semiputri nutritus fuerit, in primis curabis, vt caro quæ ei exhibenda est, tersa, munda ac pura sit, & cultro nitido in portiunculas resecetur. Auem soli expones, aquam iuxta collocabis ad bibendum. Non pasces eum ante vesperam. Quo quidẽ tempore buccellas exiguas ei offerendas vino consperges, aut scobe stomomatis, aut eboris. Hæc enim ventriculo adstrictoria sua vi retinendi cibum facultatem impertiuntur. Quod si ne sic quidem ingestum alimentum retinet, toto morbi tempore auiculis aut muribus cum minoribus, tum maioribus eum cibabis: aut aqua tepida macerabis coriandrum contusum, qua colata cibum eius per quatuor aut quinq; dies ablues, antequam exhibeas. Aut folia lauri in vino ad dimidium decoques, eoq; refrigerato Columbam tãdiu ingurgitabis, donec suffocetur: aut si spontè potauerit, occides. Eius coxa aut alia quapiam parte, quæ tantundem carnis habeat, Accipitrem pasces. Albertus ad idem vitium cinamomum, caryophyllos, cyminum, & folia lauri pari singula portione cõterit, & in olla noua vino albo decoquit, donec parum vini remaneat. Quod reliquum est, exprimit, colat per linteum, & quod satis est, in Accipitris guttur infundit. Nec tamen ea propter cibum ei denegat, aut substrahendum putat. Prostridie verò succo è fæniculo expresso carnem intingi iubet: Aut scammonij quartam oboli partem, & tantundem cymini, aut oua cruda in lac Caprinum proiecta, simulq; decocta, ter ei in cibum dari: aut lixiuium è sarmentis, cui sal gemmæ commistum fuerit, cochlearij mensura aut si inde offendatur, syrupum violatum frigida dilutum, tribus cochlearibus in fauces immitti, pręcipit. Nonnunquam ægrè coquit Accipiter, quod his signis cognosces. Si subinde os hiat & respirat, si escam suam rostro deplumat, nec tamen edit, sed aut relinquit, aut comesam reuomit, si fimum crasso ac atro, & pallido humore infectum egerit, si turundos, valetudinis gratia ingestos, tempestiuè non reddit, si tetrum odorem è gutture eius manare perceperis. Solet autem ventriculus imbecillitatem contrahere, & ęgrè concoquere, ac iusto diutius cibum, antequam conficere possit, retinere, aliquando quidem ad tertium usque diem (quod vitium Medici βραδυπεψίαν, aut ἀπεψίαν, id est, tardam, aut nullam coctionem vocant) cùm intempestiuè, nempe diluculo, ante pridianam cænam concoctam, aut vesperi maturiùs, aut tardius, quàm oportet, aut maioribus iusto bolis pascitur. Remedio erit cibus tempore exhibitus, nempe non prius, quàm concoctio antè sumpti, ritè peracta sit, & ipse probe appetat. Huic malo mederi docet Tardiuus hoc modo: Accipe, inquit, fuliginem, quæ sartaginis fundo adhęret, & horam integram in aqua macerato: aquam deinde colatam tepefacito, & in ea carnem, qua Accipitrem pasturus es, in minutas buccellas concisam proluito, nec aliũ cibum ante uesperam dato. Tum carnis facchari polline inuolutæ, bolos tres præbeto: aut semen illud, quod inter aromaticos caryophyllos reperitur, conterito, ac cibo admisceto. Albertus lixiuiũ sarmentorum vitis probe colatum, cum carne adhuc calente per biduum, & caprillam per totũ triduum sequens cum butyro, & masticis puluere ad eiusdem mali ablationem exhibet. Quod si fortè cibum, quem ingesserit, noxium, & qui stomacho negocium facessit, euomi placet, grana aliquot seminis staphisagriæ sub lingua ponenda suadet, futurum inde promittens, vt cibum reuomat. Anorexia, aut cibi fastidio laboranti appetitum restitues, si soricum, murium ue, vel catellorum tenellorum carnes, quæ suæ naturæ admodum congruunt, concesseris. Oua quoque in lacte caprino cocta cibus est ipsi admodum amicus. Si Columbam præterea ipsi pro suo arbitrio laniandam obieceris, & ex hac, quantum libet, sanguinis lambere, carnisq; quantum est in coxa deuorare permiseris, haud parum ita recreari, & ad cibi auiditatem resuscitari videbis. Si vero

Quãdo alimentũ probè deglutitũ retinere non potest.

Ad difficilem coctionem.

Ad Anorexiam.

Columbam discerpere detrectet, carnem eius minutim cōcisam sacharo asperges, oleoq. oliuo maturo, dulci ac recenti, aut amygdalino irrigabis, & cibum offeres: aut sub diluculo pilulam vnam ex his, quas communes vulgò vocant, deglutiendam dabis.

Si pulmonibus laborat.

Accipitri ex pulmonibus ægro semen raphani, rutam syluestrem, & piper æquali pondere trita, & in pilulas ad granorum piperis magnitudinem cum melle efformata, per triduum salubriter exhibebis, ex Alberti cōsilio: præsertim cùm frigoris iniuriam passus fuerit, aut ab eodem diarrhœam contraxerit. Item succus marrubij, & semen apij, aut menta trita, cribrataq., aut nasturtium, omnia seorsim cum melle subacta, atque mixta, ita ut succi, aut herbarum duæ partes sint, mellis vna, ipsi cōueniunt. Quod quidē medicamentum facilius assumet, si esurienti, & cibum feruentius appetenti præbeatur. Vel dato radicem sinapis, & trifolium æquali pondere, trita cum lacte & oleo hysopino in cibo, cui potissimùm si pauculam carnem porcinam addideris, procul dubio profuturum videbis.

Ad Asthma.

Ad Asthma Accipitris idem Albertus (penes quem horum fides esto,) præscribit puluerem lateris contusi, ac contritum cum carne à cæde recenti adhuc calēte, ac sanguine hircino per tres dies ipsi exhibendum. Aut succum absinthij, lacte Asinino permistum, in spatium illud, quod est inter cutem & carnem coxæ Gallinaceę effundi, atque coxam Accipitri edendam dari iubet. Et alibi: Accipitrem asthmaticum, sic curabimus. Caryophylli, cinamomum, zinziber, cuminum, piper, aloe, sal, gummi tragacanthę, thus, equali singula pondere misceantur, & imposita tegulæ calescant ad ignem. Huius pulueris nonnullam portionem, per tubum in nares ipsi insufflabis. Reliquum lardo minimè rancido, auellanæ nucis magnitudine, probèq. contuso admiscebis: & vbi in fauces Accipitris ingesseris, illam tandiu Soli expones, donec medicamentum reuomat. Postridie item lardum, vnciæ vnius pondere in cibum dabis. Tum die tertio pullum Columbinum rubeum. Quarto denique ad balneum deduces.

Ad sitim.

Accipitre siti laborāte, glycirrhyzam, rhabarbarum, betonicam, in syrupo violato, multa aqua diluto noctem totā infundes, aquam illā Accipitri mane quātum voluerit, bibere sines per totum octiduum, & ranas edendas dabis. Aliud remedium. Si vehementer sitit, puluerem caulis, libystici, anethi, & fœniculi cum vino decoque, & mellis cochlear admisce. Liquorem hunc scitè decoctum, ritè colatum, ut bibat, Accipitri permitte, aut in fauces infunde. Si id detrectat, carnem melle oblitam primùm, & postridie oleo rosaceo frigido imbutam offer. Quod si ob alteratum corpus ab extremo calore siticulosus euaserit, aquam exhibe, in qua saccharum cum croco & spodio maduerit, sed exigua portione, quanta nempe refrigerandis duntaxat faucibus sufficit. Aut si ob nimiam obesitatem, aut calorem internum quauis ratione præter modum auctum sitiat, adde prædictis terram sigillatam. Si a cruditate sitis orta est, cuminum in aqua decoquito, in rostrum infundito: aut pulegium ex vino veteri, uel caryophyllos ex aqua coquito, eaq; cibum, quo Accipitrem pascere animus est, irrigato ac madefacito. Quod si subinde sitire pergat, inquit Tardiuus Gallus, aquam ei bibendam appone, in quam inieceris drachmam boli Armenæ, & dena capburæ grana. Eandem bolum Albertus aduersus omnia iecoris in Accipitre vitia commendat.

Contra Lubricos.
[d] L.10.c.6.

Contra Lumbricos [d] Crescentiensis succum foliorū persicæ, aut santonici absynthij puluerem semenuè ualere scribit, vt scilicet quod in hominibus, id etiam præstent in Accipitre. Belisarius & Albertus, scobem vel etiam squammas chalybis depurati carni suillæ inspergunt, eaq. triduum pro cibo exhibita sanari asserunt. Vel, inquit Belisarius, sume stercus Passerum & pellis illius piscis, cui Tincæ nomen est, crudi, cremateę puluerem, eboris scobem, & stomoma pari pondere singula. Hæc omnia trita cordi suillo, quo Accipitrem pascere voles, inspergito. Albertus omnem huius mali curam in eo positam esse non malè arbitratur, vt scilicet cibi concoctio ritè procuretur, omniq; ratione caueatur, ne cruditatem, quæ lumbricos, aliosq. id genus vermes in ventre gignit, patiatur Accipiter. Quod ut fiat, leuibus cibis, ut Gallinacea aut Columbina carne, eum pasci vult, nō Bubula, aut alia quauis duræ crassæq; substantiæ.

Ad astrictā aluum.

Si aluus nimium adstringatur, (cuius indicium habebis, si caudam tricet, & aquam bibat) dabis carnem suillam cum pauca aloe: aut intestina terræ super latere calido siccata & trita, carni, quæ à cæde caleat, & sit concoctu facilis, insperges, inquit Tardiuus Gallus. Albertus felle Galli, aut testudine alba decocta Accipitris aluum laxare docet. E contra nimium solutam caro succo hyoscyami macerata, & exhibita adstringit.

Ad cruris fracturam.

Quod si crus fregerit Accipiter, thus, bolum Armenam, terpentinam, consolidam maiorem, & mastichen simul tere, oui albumine excepta misce, in linteum extende, eoq. crus effractum obuolue. Pennam deinde ex ala Vulturina cuulsam reseca, in eam ex altero latere in longitudinē fissam crus Accipitris include; neq; ante diem quintum solue; Ita Albertus docet.

Ad tumorē pedis, siue podagra.

Si pedē Accipitris citra vllam violentiam tumere videris, podagricum esse conijcies, humore in pedum, & digitorum articulos delapso, quem hac ratione curabis. Pedes eius lacteo tithymali succo inunges: ipsum verò in pertica pāno linteo, qui eodem succo imbuatur, obductum collocabis, donec tu-

moris

moris locus acrimonia erosus aperiatur. Dein sublato linteo partem affectam seuo inunge, donec curetur. Hæc curandi ratio Petri Crescentiensis est. Albertus vnguento ex butyro, oleo, & aloē, æquali portione permixtis, per tres dies tumorem inungi iubet. Vel, inquit, *ellychnium factũ ex lana xylina incendes, eoq́, ceu cauterio plantam pedis tumentis inures.* Deinde locum, siue petra est, siue lignum, in quem Auem repositurus es, axungia veteri inunges. Interea verò carne felium, ac murium eum pasces. Sed & hircinæ carnes aceto maceratæ, ad medelam podagræ, in cibo conferunt. Earundem vsus erit, si tineæ pennas Accipitris erodant, contra quas item prodest alas aceto calido & oleo laurino subinde illinire, ac perfricare. Quod si alioquin vulnus acceperint crura, pedesue, millefolium, saxifragiam, verbenacam, & plãtaginem æquis portionibus conteri, & carni, quam esurus est, permisceri vult Albertus. Si Accipitrum pennæ inter volandum frangantur, vt aliquando contingit; sagacissimi aucupes sale & allio eas reficere solent; ea videlicet soliditate, quæ, vt dicunt, fit per acum, in hunc modum: vtpote secta, qua rupta fuit, penna, eaq; abiecta, simili, quam aucupes ad id præsto habent, affixa detruncatæ, inclusa tamen inter vtranque acu trisecta (trigona scilicet) quam cum sale, & allio affatim illiniant, sic vtraq; conectitur, adeoq; solidè agglutinatur, vt integris ac continuatis minimè cedat, donec excrescente trunco natiua penna renascatur. Si Accipitri vnguis auulsus est à digito quopiam, non expectandum, vt renascatur, sed vulnus curandum est in hunc modum. Muris viui ventrem medium aperies, in quem etiamnum calentem pedem Accipitris inseres, ac fasciola aptè vincies. Si id non iuuat, medulla è dextra porci vngula pedem per triduũ inunges. Eadem planè ratione læsum digitorum quempiam articulum, idem Albertus restituendum monet. Accipitre spasmo, seu conuulsione flatulenta, quam Albertus barbaro, si non Germanico vocabulo Rampam, vocat, laborante in pedibus, cibum eius in succum artemisiæ intinges, & sanguine agnino, eoq́; calido pedes fricabis, aut vino tepido, in quo vrticæ decoxerint, atq; vtrũq; peragere consultum erit.

Ad tineas.

Ad penarũ fractionẽ.

Ad auulsũ vnguem.

Ad spasmũ

COGNOMINATA.

NTIOCHVS ob insignes expeditiones, & res bello præclarè gestas, debellatis quamplurimis gentibus, cum longa victoriarum continuatione illustris, Accipitris cognomine vocari gestiebat, vt [a] Plutarchus testatur.

Hierax, teste Suida, vnus fuit ex Legatis Amphipolitarum, qui Athænas miserant, vt ciuitatem, ac regionem suam Atheniensibus traderent.

Pharaonem vocauit Accipitrem D. [b] Ioannes Chrysostomus in D. Matthęi verba hæc: *Quoties volui te congregare, sicut Gallina,* &c. scribens. *Cùm te*, inquit, *in Aegypto, quasi sanguinarius Accipiter persequebatur Pharao, misi super te Moysem, & Aaron, quasi duas mollissimas pennas misericordia meæ, & liberatos vos de vnguibus eius rapui in desertum, & noluistis sequi me.* & paulò inferius. *Illi autem non quasi domestici pulli Gallina, quæ est Ecclesia, sed quasi syluestres pulli sanguinary Vultures, non solum ad veritatem duorum testamentorum, venire non acquiescunt, sed adhuc irruunt super ipsam Gallinam, id est, Ecclesiam, & diripiunt, & dispergunt pullos eius, & euellicant eam.* Plato scitè ad modum, *Causidicos, & aduocatos, qui miseros reos insatiabili rapacitate deprædantur, Accipitres pecunia* vocat, eodem nempe sensu, quo, vt in Vulturis historia diximus, à Cicerone, salso admodum scõmate, *Imperatores, Piso & Gabinus Vultury paludati* vocantur, quibus latrocinium forense exercere solenne esset. Ita [c] Plautus Drodalum Lenonem conuicijs lacessens Accipitrem appellat, his verbis:

Antiochus cur Accipiter dictus.
[a] In Apophthegm.
Hierax legatus.
Pharao Accipiter dictus & cur.
[b] In Math. c. 27. Homil. 46.
Causidici Accipitres dicti.
Leno Accipiter dict⁹.
[c] In Persa.

——Eho lutum Lenonium,
Commixtum cano, sterquilinium publicum,
Impure, inhoneste, iniure, illex, labes populi
Pecuniæ Accipiter, auide, otq́, inuide·
Procax, rapax, trahax, trecentis versibus
Tuas impuritias proloqui nemo potest.

Magi etiam apud Aegyptios, patres nuncupant Accipitres, Aquilas & Leones, hosce nempe, qui sacris iisdem initiantur. Omnes enim μετεμψύχωσιν credunt. & communem nobis cum reliquis animalibus naturam esse, nominum etiam communitate testantur. Locorũ item quædã nomen Accipitris præ se ferunt. Insulæ enim, teste [d] Strabone, tres paruæ in Aegypto sunt, fortasse ab Ichtyophagis nõ admodum dissitæ, quarum vna Testudinum, vnde Chelonophagi incolæ dicuntur: altera Phocarum, tertia Accipitrũ dictæ sunt Geographis. Insuper in Oceano Occidentali, vt ex theatro mundi habetur, sunt quædam similiter Insulæ Accipitrũ dictæ,

Patres qui apud Aegyptios Accipitres dicti.
Loca Accipiter dicta. Insulæ.
[d] L. 16. Geograph.

quæ

quæ Azores etiam vocantur Hispanis, quia Azor illis Accipitrem sonat; Est qui eas ab essorer, Gallico vocabulo, quod siccare & arescere significat, sic dictas scribit, sed perperam. A [e] Strabone item ciuitas quædam memoratur Accipitrum dicta, quòd Accipiter in ea coleretur. Ea haud longè è Thebis aberat.

[e] Lib. 17. Vrbs Accipitrum.

DENOMINATA.

Hieracites lapis. [a] Lib. 37. c. 10. & 11. [b] Lib. 5. de nat. fossil. [c] In Interpr. rer. metal. [d] Lib. 7.

HIERACITES lapis, [a] Plinio gemma est, quam idem *à colore Accipitris denominatam* ait. Huius etiam meminit doctissimus [b] Georgius Agricola. Hieracitem inquit, *Paulus Aegineta in lapidibus rectiùs numerat, quàm Plinius in gemmis. Is* (sunt verba Plinij) *alternat totus Miluinis nigricans veluti plumis. Inuenitur*, vt tradit idem Agricola, *in tractu Heldesheymio Saxoniæ, qua itur versus occasum in colle ultra flumen & citra, estq́; similis specie, & colore Accipitrum mollioribus pennis, quæ ipsis sunt in pectore.* Interpretatur [c] idem hunc lapidem Germanica voce habichsteyn, ac si Accipitrum lapidem dicas. Hunc lapidem dextro femori alligatũ sanguinem per ora venarum profusum sistere dicunt. [d] Paulus Aegineta contra hæmorrhoidas valere etiam tradit. Hermolaus *eum, qui hunc lapidem gestat, à muscis infestatum iri* negat. Est & intybacei generis herba quædam, quæ mutuato ab Hierace vocabulo Hieracium plerumq; apud Græcos, Latinosq;, atq; etiam fæmineo genere quibusdam Hieracea dicitur, ea ratione, quam & suprà cum de Accipitris ingenio sermo esset, retulimus: Huius enim Accipiter auulsæ scalptæue succo oculos irrigans, oblinensq; deperditam oculorum aciem in integrum restituit, pristinamq; claritatem recuperat. Lactuca etiã syluestris, Italis Lattuca seluanca dicta, teste [e] Apuleio, quibusdam Accipitraria nominatur. *Ex lactucis sponte nascentibus censetur, rotunda habet folia, & breuia*, vt inquit [f] Plinius.

Hieracium. Lactuca syluestris. [e] In floridis. [f] L. 19. c. 7.

Minus Hieracium (inquit Ornithologus) quod doctorum pleriq; hodie illud esse putant, quod vulgò Dens Leonis appellatur, Romani Intybum syluestre appellant, vt inter nomenclaturas Dioscoridi adiectas legitur. Rustici quidam apud nos Vveyenschuuantz, id est, caudã Milui vocant, alij Seubluumen, id est, flores suillos, alij aliter, vt in Sueuia, Gensblumen, dicũt quasi florem Anserinum, quòd illa planta Anseribus grata sit. Eandem hedypnoidem putant eruditi, aut si quid interest, viribus tamen & genere similes sunt. Huius florum scapi, instar lactucæ, & Hieracij Cretici, aliorumq; quorundam Hieraciorum lacteo succo diffracti manãt, qui cùm amarus sit, & insigni abstergendi vi præditus, non mirum si Accipitribus affrictu oculorum caliginem discutiat. Quanuis fortasse his egrè credat quispiã, vt facultate frigidis, Aliud quoddam est Hieracij genus totum lacte turgens, sed non amaro, verùm acerrimo, qualis Tithymalis inest. Vnde illud Hieracium, Tithymaloides vocare quibusdam placuit. Hoc saltem egregia detersoria vi pollere, eaq; ratione oculorum aciei prodesse, vt Chelidonium maius, aliaq; huiusmodi, nemo negauerit. Ex eodem Hieraciorum genere Picris est, id est, Intybum, vel Cichorium syluestre ab amaritudine dictum, quod Aelianus refert *Circum* Accipitrem *nido suo imponere tanquam ad custodiam pullorum aliquid conferas*.

Hieracium minus. Cauda Miluı. Hedypnois. Quo Hieraciũ caliginẽ discutiat, & quale. Hieracium Tithymaloides. Picris. Intybũ, siue Cichorium syluestre.

Dracunculus etiam Hieracium nominatur apud Dioscoridem, fortasse propter caulem maculis insignem, vt & Accipiter suo pectore maculosus est, quemadmodum de lapide Hieracite paulo antè diximus. Et Lychnis syluestris Hieracopodion, id est, pes Accipitris, nimirum à figura folij dicitur. Nã Lychnis coronaria alio nomine quibusdã Ballaria, appellatur. Inuenio autem apud Varinum, & Hesychium, Balarim herbam esse triphyllon, id est, triplici folio, vt ita fortè vngues Accipitris imitetur. Alia, Accipitrinus pes, dicta herba, inquit, Hermolaus Barbarus, apud vulgus nostrum, quæ Corneola quoq; dicitur (fortè, quòd siliquis quasi Corniculis insigniatur) folio salicis ferè pusillo, flore subluteo, siliquis ciceri similibus. Ex genistarum genere est, & tinctoria cognominatur, quod colore rubro capillos inficere dicatur. Medici collyria quædam, siue medicamenta ad oculos Hieracia vocitarunt, nimirum quòd oculorum aciem ita acuant, vt ne perspicacissimo quidem Accipitrum visui inferior futura sit. Tale est Apollonij Phœnix Collyrij genus apud [g] Galenum Hieracium cognominatum, vt doctoribus quibusdam recentioribus placet, quòd ab Hierace quodam compositum, ab Apollonio verò in vsum assumptum sit. Quam sententiam confirmat aliud simile medicamentum, ibidẽ Hieraci ascriptum. Fuerunt & multæ aliæ compositiones eiusdem nominis apud veteres. [h] Plinius recenset vnam his verbis: *Hieracium vocatur collyrium, quod ita maxime constat.* Temperatur autẽ idem Ammoniaci vncijs quatuor, æruginis Cypriæ duabus, atramenti sutorij (quod chalcanthum vocant) totidem, misyos verò una, croci sex. Hæc omnia trita aceto Thasio colligũtur

Dracunculus cur Hieracium dictus. Ballaria. Balaris herba quæ. Accipitrinus pes alius. Corneola. Collyria Hieracia dicta. [g] Lib. 4. de comp. med. sec. locos c. 7. [h] L. 34. c. 11.

in pilulas

in pilulas excellentis remedij contra glaucomatum initia, & suffusionum, contra caligines, & scabricies & albugines, aegenarum vitia. Aliud à Plinij, & vtroq; Galeni Hieracio diuersum [i] Celius describit ad scabrities.

Ars ipsa, quæ Accipitres domari, & ad uenatum institui docet, Accipitraria dicitur. Item & mansuefactarij, qui huic arti operam dant, Accipitrarij vocantur, vt Græcè ἱερακοτρόφοι. Ab huius Auis nomine metaphorico tropo, originem duxit quondam veteribus vsitatum verbū, Accipitrare, quod apud Næuium legitur authore [k] Gellio, & idem significabat, quod rapere, detrahere, nunc abolitum.

[i] Lib.6.c.6.

Accipitraria ars. Accipitrarij qui. Accipitrare.

[k] L.19.c.7.

VSVS IN SACRIS.

IN superstitiosis veterum Aegyptiorum sacris frequentem admodum Accipitris vsum fuisse legimus. Hunc enim cùm viuum, tum mortuum colebant. Viuum quidem venerabantur, cùm quòd Scorpiones, Cerastas, aliaq; venenata animalia necaret, tùm ob plurimam, quam ei cum cælesti igne seu Sole, quem pro potissimo numine habebant, esse credebāt, similitudinem. Deniq; quòd ad auguria eo maximè vterentur. Vnde & certos ministros in Accipitrum, quos in sacrorum vsum alebant, curam destinabant, teste [a] Diodoro Siculo, vt volantibus carnes incisas proijcerent, magnaq; voce, donec carnes caperent, inuitarent. Mortuos Accipitres colebant, quod eorum animas vaticinandi vi præditas existimarent. Vnde Aelianus, Accipiter, inquit, *quoad viuit, cum apud Aegyptios egregie charus Deo existimatur, tum post excessum è vita, futura ostendere, ab eodemq; somniorum interpretationes proficisci persuasi sunt. Atque apud eosdem populos tripoda Accipitris aliquando fuisse, vnde oracula consulentibus diuino instinctu afflata effunderentur, fama est.* Et [b] rursus. Accipitres *Tentyritæ sanctissime colunt, & adorant propter comparationem, quam cum igne ijs esse affirmant. Atq; huius rei testimonium adferunt, quod similiter atq; ignis violenti, ac veloces sint, aquam vero cum igne existere posse negant. Contrà Coptitæ Accipitres, vt Crocodilorum hostes, sæpè in crucem agunt. Hi quippe Crocodilos ob similitudinem, quam cum aqua habere asserunt, diuino honore afficiunt.*

[a] Lib 2 rer. antiq cap.4

[b] L.10.c.24

Fuisse diuinum animal Accipitrem, inquit [c] Eusebius Pamphilus, ubi ueterum Ethnicorum de eo opinionem copiosè prosequitur, *ab Aegyptijs habitum, inde etiam constare potest, quod bonum illum Dæmonem, cuius beneficio ac nutu omnia subsistere, vigere atq; contineri credebant, reliqua serpentis imagine, caput Accipitris effingerent.* Mortuos etiam Accipitres publico exequiarū honore prosequutos esse antiquos legimus. Sed hoc mirabilius, quod [d] Diodorus Siculus refert: *sicubi*, inquiens, *vinum frumentumue, aut aliud aliquid, victus accommodatum, vbi aliquod sacrum animal expirasset, inuentum esset, non ampliùs eo vtebantur: eodemq; luctu etiam ad alia loca profecti, Aeluros, & Accipitres mortuos ad Aegypti vrbem Butrim asportabant.* Plura ad Accipitris cultum pertinentia primo statim huius operis ingressu, vbi de dignitate Accipitris, ex diuinis ei exhibitis honoribus potissimùm deprōpta disputatur, curioso Lectori videre licet, ne eadem sæpiùs repetēda sint.

[c] Lib.2.c.1. de præpara. Euangel.

[d] Lib.2.

AVGVRIA.

HABITOS olim in maxima veneratione Accipitres, cùm plurimas alias ob causas, tùm vel maximè, quòd rebus gerendis benè consulere, bonumq; semper augurium adferre à stolida, superstitiosa, & proprio sæpè cum damno nimis credula gentilitate crederentur, ex omnium authorum consensu probatur. Hos enim diuinæ voluntatis nuntios, ac interpretes, præsertim verò Apollinis, vt Aquilam Iouis, Homerus, & Porphyrius creditos fuisse ostendunt. Quæ opinio adeo apud omnes inualuit, vt ab augurijs nomen traxisse velint Accipitrem, quasi quod ter accepta, & nuncio lętissima in augurijs dicatur Auis. Sunt qui existiment boni ominis nuncium esse, cùm ad læuam volare conspicitur. In qua sentētia fuit Ioannes Vrsinus in eo suo carmine, quod de Accipitre fecit, vbi etiam rationem reddit, cur Sacra Auis Græcis dicta sit:

Si sacra dicor Auis, nimirum consulo rebus
In læuum vergit cum mea dextra latus.
Non tamen augurium, non nostri commoda fellis
Aut seuis, at prædam mollis asote petis.

Qua quidem in re manifestè [a] Homero repugnat, qui Accipitrem Telemacho ad dextram

Accipiter vnde dict[us]. Augurij Accipitris felix signum. Cur sacra Auis dict[us] sit Accipiter.

[a] Odyss. O.

volaſſe, & lætum tamen augurium attuliſſe ſcribit, hiſce verſibus, quos Simon Lemnius Rhætus Emporicus è Græcis ſic Latinos fecit:

Talia dicentis dextra de parte volauit
Accipiter Circus, volucris pennata ſub auras,
Acre genus raptu, & Phœbi quoq; nuntius Ales,
In curuo pauidam lacerabat vngue Columbam,
Euellens plumas, vulſaſq; ſub aëre pennas
In terram medias, inter iuuenemq; ratemq;
Fundebat retinens volucrem. Theoclymenus augur
Telemachum è ſocijs prensâ vocat omine dextrâ:
Haud equidem volucris ſine numine dextra volauit,
Telemache augurium agnoſco, coramq; volantem
Conſpexi volucrem. veſtro haud genus altius extat.
Quin alia haud Ithacæ magis eſt gens regia terris,
Quaq; magis Samijs ſceptro dominetur in vndis,
Quum veſtra in populis Ithacæ. vos ergo potentes,
Imperio vndarum ſemper regnobitis alto.
Telemachus contrà prudens orditur: Amate
O vtinam latum non hoc ſucceſſibus omen
O hoſpes, cereat. &c.

[b] Lib. 5. c. 13. Genial. dierum.

[b] Alexander ab Alexandro *poſt Ciconias, quæ ſemper non dubiam concordiæ ſignificationem ferre perhibentur, proximam eſſe Accipitrum naturam,* ſcribit; *præcipuum* verò *genus, quod Circum appellant, altero pede claudum, quod fortunatum nuptijs, & pecuariæ rei opinati ſunt.* Tantum verò hanc prædicendi vim in Accipitre ualere arbitrabantur, ut etiam cum moriente, non ſolùm nõ mori, ſed in alios etiam, deuoratis eius extis, transferri poſſe crederent. Quod impius ille [c] Porphyrius aſſerere etiam nõ dubitauit, his verbis. *Qui animalium vaticinijs pollentium animas in ſe recipere volunt, deuoratis principalibus corporis eorum partibus, vt corde Ceruorum, aut Talparum, aut Accipitrum, animam quoq; ſingulorum præſentem, & ingredientem in ipſos accipiunt, & Dei inſtar futura præſentiunt.* Exempla augurij ab Accipitribus deſumpti præter Homericũ illud, aliquot ſubnectere lubet. Dario Accipitres viſi, duo Vulturum paria vellicantes, omen fuere, quòd de cõiuratis ſumpto ſupplicio, haud multò poſt Perſarum regno potiturus eſſet. *M. Aemilio, D. Bruto Coſſ. Didius Lælius Legatus Pompeij, cui prodigium Romæ erat factum, in lecto vxoris duo angues cõſpecti, in diuerſumq; lapſi, proximè Pompeio in caſtris ſedenti Accipiter ſuper caput acceſſerat, in Hiſpania aduerſus Sertorium inter pabulatores occiſus,* vt author eſt Iulius obſequens.

[c] Lib. 2. de abſtin. ab anim.

Darij augurium ex Accipitribus, & Vulturib.

Didius Lælius occis.

Manethon Aegyptius ab Accipitrum augurio Capuam vrbem olim celeberrimam, nomen accepiſſe ſcriptum reliquit, his verbis: *Oſcus, qui Tyrrhenis imperauit, inſigne ſerpentis habuit.* Sed & Seruius teſtatur, *Oſcos populos dici, apud quos plurimum ſerpentes abundant,* quorum quidem regio nunc Campania dicitur. Nam Oſcum hunc aiunt coloniam eò tranſmiſiſſe, cùm Hetruſci in tota ferè Italia rerum potirentur, vrbemq; in ea regione longè principem ab Accipitris augurio, quem lingua Hetruſca Capym appellabant, nominaſſe: vt ſcriptores etiam alij quidã vetuſtiores memoriæ prodiderunt. Licet pòſt temporis progreſſu creditum ſit, eam ita à campeſtribus locis nominatam eſſe. [d] Statius etiam, vt boni ex Accipitre augurij ſpem indubiam affulſiſſe innuat, ita inquit: —*& olim*

Deſuper Accipitres exultauêre rapinis.

Capys Accipitrem ſignificat.

[d] L. 3. Thebaid.

MYSTICA.

[a] L. 31. Moral. c. 18.

DIVVS [a] Gregorius eum locum interpretans, vbi ita D. Iob querit, *Nunquid per ſapientiam tuam plumeſcet Accipiter expandens alas ſuas ad Auſtrum?* allegoricum ſeu myſticum ſenſum his verbis explicat. *Quid eſt ergo Accipitrem in Auſtro plumeſcere, niſi quod vnuſquiſq; ſanctorum tactus flatu Sancti Spiritus concaleſcit, & vſum vetuſtæ conuerſationis abijciens, noui hominis formam ſumit? Quod* [b] *Paulus admonet dicens: expoliantes vos veterem hominem cum actibus ſuis, & induentes nouum. Et rurſum: Licet is, qui foris eſt, noſter homo corrumpatur, tamen is, qui intus eſt, renouatur de die in diẽ. Vetuſtam autem pennam proijcere, eſt inueterata ſtudia doloſa actionis amittere, & nouam pennam ſumere, eſt mitem, ac ſimplicem bene viuendo ſenſum tenere. Penna namq; veteris conuerſationis grauat, & pluma noua mutationis ſubleuat, vt ad volatum tantò leuiorem, quanto nouiorem reddat. & bene ait. Expan-*

[b] Ad Coloſ. cap. 3.

das

dit alas suas ad Austrum. Alas quippe nostras ad Austrum expandere, est per aduentum S. Spiritus nostras confitendo cogitationes aperire, vt iam non libeat defendendo nos tegere, sed accusando publicare. Tunc ergo Accipiter plumescit, cum ad Austrum alas expandit, quia tunc vnusquisq; se virtutum pennis induit, cum S. Spiritus cogitationes suas confitendo substernit. Qui enim vetera fatendo non detegit, noua vitæ opera minimè producit. Qui nescit lugere, quod grauat, non valet proferre, quod subleuat. Ipsa namq; compunctionis vis poros cordis aperit, & plumas virtutum fundit, cumq; se studiosè mens de pigra vetustate redarguit alacri nouitate iuuenescit. Post pauca eodem loco: *Potest etiam per hunc Accipitrem renouata gentilitas designari, ac si beato Iob aperte diceretur futuras virtutum plumas in gentilitate respice & uetustas superbiæ pennas amitte.* Hæc D. Grægorius Papa.[c] Glossa eius loci hunc adfert sensum. *Nunquid,* inquit, *cuilibet electo tu intelligentiam, quam non habes, ex te contulisti, ut flante sancto Spiritu, cogitationum alas expandat, & confitendo aperiat, quatenus pondera vetustæ conuersationis abijciat, & virtutum plumas in vsum noui volatus sumat?* Quasi dicat, minimè, sed diuina sapientia sola huius rei est effectrix. Et rursus. *significat,* inquit, *Accipiter pœnitentem, cuius cõuersatio renouatur per hoc, quòd expandit intellectum suum, & affectum fideliter ad amorem diuinum.* D.[d] Antonius Patauinus in hunc locum commentans hęc mystica ex eo sensa eruit, inquiens: *Accipiter hoc in loco virum iustum significat. Et nota quòd Accipiter duo facit: pede capit, et non capit Auem nisi volantem. Sic vir iustus pede affectus capit & non capit bonum nisi volans. de terrenis non curat. Hic per sapientiam Dei plumescit. Plumæ Accipitris sunt puræ cogitationes viri iusti, quæ per Dei sapientiam (quæ dicitur à sapore) ordinatæ in Dei mente succrescunt. Quantum enim de Deo sapis, tantum plumescis. Quantum de ipsius saporis dulcedine sentis, tantas bonarum cogitationum plumas emittis. Et sic iste Accipiter expandit alas suas, id est, amorem & timorem diuinum ad austrum, id est ad IESVM, qui ab Austro venit, ut calorem nutritiuum emittat, & gratiam conseruatiuam in ipsas perfundat. Hæ duæ alæ dantur mulieri, id est, animæ pœnitẽti, quibus à terrenis eleuata auolet in desertum locum pœnitentiæ.* Iacobus Vitriacensis totam hanc historiam Saluatori nostro Christo allegoricè adaptat, in hæc uerba scribens: *Accipiter iste dicitur Christus, qui pennas veteres exuit, & nouas assumpsit, dum protectis Iudæis gentes ad se conuertit. In cruce autem totus deplumatus est, vna sola pluma ei adhæsit. Latro enim, qui prius pluma fuerat Struthionis, factus est pluma Accipitris. Per sapientiam autem diuinam quotidie plumescit Accipiter iste, quia per prædicationem sanctorum nouas plumas acquirit, donec omnibus plumis in fine sibi adhærentibus Auis pulcherrimâ circundata varietate prædam suam offerat Deo patri. Hic autem Accipiter nouem mensibus fuit in mutatorio vteri virginalis* (Mutatorium vocat locum vndiquaque probè occlusum ac tepidum, ædiculam, siue caueam, in quam mansuefactarij, Accipitres plumarum senectam deposituros, seponunt) *super virga rectissima* (conto) *virga de radice Iesse: exiens autem ab eo multam prædam cepit, & tandem in die ascentionis in cœlum auolauit. Alas autem ad Austrum expandit, dum diligentibus sensum aperit, vt intelligerent scripturas. Duo enim testamenta dicuntur alæ Christi, de quibus dicitur sub umbra alarum tuarũ sperabo, donec transeat iniquitas. Nos autem ad austrum Spiritus sancti alas cogitationum expandamus, vt nouas virtutum pennas abiecta uetusta iniquitate assumamus.* Hactenus Iacobus de vitriaco. Alicubi verò Accipiter eos denotat, ut ait[e] Hieronymus Lauretus, qui alijs insidias moliuntur, & cædes meditantur assiduè: inquit autem: *Accipitres significant homines, qui sæpe prauis & damnatis artibus Dæmonum ministerio vtuntur ad sua explenda carnalia desideria.* Nam Accipitres solent auxiliari alijs hominibus in uenatu & insidijs aliarum Auiũ. Ipsi autem nullam nõ Auiũ infirmiorum inuadunt. Quos homines vt displicere sibi Deus significaret, eius Auis esum eo loci prohibuit. Hic quidem intellectus simplex & sanus mihi videtur. Quem verò Glossa adfert huic nostræ tempestati, qua Accipitraria venatio vbique vsitata est, accomodatior videri potest, minimè autem Mosis seculo, quo quidem, ut suo loco dictum est, nullum adhuc in feris capiendis homini obsequium præbebant Accipitres. Vnde eam tunc fuisse scripturę mentem, aptè dicere non possumus. Verba autem[f] Glossæ sunt istæc: *Accipiter inter rapaces est Aues sed mansuescit, & rapinam cum hominibus operatur. Hunc imitantur, qui mansueti videntur, sed eam potentibus & auaris atque rapacibus rapere nituntur.* Et[g] alibi: *Accipiter deseruit ad Auium prædam, & ideo significat illos, qui raptoribus præbent ministerium.* Hæc Glossa.

Potest etiam Accipiter simili ratione infernalem illum raptorem denotare. Quemadmodum enim Accipitres captæ prædę ante omnia oculos eruunt, deinde lacerant, & occidunt: Ita Dæmon, ubi hominem deceptũ diripere parat, primũ excæcare, & oculos omnis boni propositi configere, auresq; ne audiat verbum Dei, obturare, & linguam, ne peccasse confiteatur, excindere nititur, deinde eum laniat atque æternum illi ita exitium machinatur. Quemadmodum eoam duo sunt Accipitrum genera, nobile scilicet, & ignobile, illud certè Aues non caperet, nisi in altum elatum esset; hoc verò, nisi in terra. Columba autem vtrumq; genus agnoscens, vt primum vidit, in terram; vbi aliud, statim in altum auolat. Sic etiam Diabolus aliquos rapit in alto, hoc est, in statu prosperitatis, & aliquos in terra, hoc est in aduersitatibus.

[c] Tom. 3. c. 39. Iobi.

[d] Dom. 1. Quadrag. ser. 2.

Christ⁹ Accipitri assimilatus.

[e] Sil. alleg. ex Deut. 14.

[f] Leuit. c. 11.

[g] in moralib⁹ eiusdem capitis Glossa.

tibus. Columba autem vtrunque Accipitrum genus cognoſcens ſignificat iuſtos, & ſimplices, qui felle peccati carent. Hæc Columba duas alas habet, ſcilicet humilitatem & patientiam. Quando ergo iuſtus videt Accipitrem diabolum velle ſe rapere in alto, hoc eſt in proſperitate, tunc vti debet ala humilitatis, proſperis non ſe exaltando, ſed ex hoc ſe magis Deo debere cognoſcẽdo. Cùm verò videt eundem ſe opprimere in terra velle ſeu paupertate, tunc volabit in altum per alam patientiæ, & ſpei, rectè credendo patientiam viam ad Chriſtum eſſe. Rectè quoque Iobum Columbam inter Accipitres vocabat D. [h] Chryſoſtomus, vt ouem inter Lupos &c. Præterea quemadmodum ad ſolis radios ſolet Accipiter pennarum vitia dirigendo componere. Sic ad Chriſtum Dom. acceſſurum, oportet omnem improbitatem & affectus impios exuere, & nouo veſtitu, ac renouatione vitæ ſuperindui.

[h] *Homil. 2. de patientia Iob.*

MORALIA.

[a] *L. 8. Ep. 3*

Accipitribus q. comparentur.

CASSIODORVS [a] Accipitris naturam ad humanos mores comparat his verbis: *Quod animoſi Accipitres, & ſupra omnes alites acutiùs intuentes, volatus ſolitarios concupiſcunt, quia rapaces inſidia innoxia conuenticula non requirunt. Ambiunt enim aliquid ſoli agere, qui prædam cum alio non deſiderant inuenire. Sic mortalium voluntas plerumq; deteſtabilis eſt, quæ conſpectum hominum probatur effugere, nec poteſt de illo aliquid veraciter credi, cuius vita teſtis non poteſt inueniri.* Diuus Auguſtinus Accipitres pecuniæ eos vocat, qui aliena quærunt, in quo [b] Plautum imitatus eſt, qui auaros Lenones eodem nomine appellauit, ut ſuprà ex eo in cognominatis oſtendimus.

[b] *In Perſa.*

Nec inconcinnè quoque noſter [c] Arioſtus medicũ, qui ob promiſſam à Gabrina illa ſceleſtiſſima uetula, ingentem pecuniæ uim, Filandrum veneno exhibito è medio tollebat, Accipitri comparauit, dicens:

[c] *Cant. 21. Stanz. 63.*

Come Sparuier, che nel piede grifagno
Tenga la ſtarna, e ſia per trarne paſto,
Dal can, che ſi tenea fido compagno,
Ingordamente è ſopragiunto, e guaſto.
Coſi il Medico, intento al rio guadagno,
Donde ſperaua aiuto, hebbe contraſto,
Odi di ſomma audacia eſſempio raro,
E coſi auenga à ciaſcun altro auaro.

De Callicratis & Menalcidæ perfidia, impoſturaq; antiquiſſimũ carmen legitur apud [d] Pauſaniam, quòd latinè redditum ſic ſonat:

[d] *Lib. 7.*

Et ignis eſt alio magis, qui urat igne,
Lupisq; ſautor Lupis eſt alijs,
Accipiter ocius Accipitre volat,
Si Callicratem ipſum immaniorem ante alios
Superauit perfidia Menalcidas.

Hominem enim omnium nequiſſimum Callicratem, perfidia qui ſuperaret, Menalcidas eſt inuentus. De ducum horum hiſtoria conſule Pauſaniam, quam ſi ad moralem doctrinam placet reducere, ſignificabit neminem adeo verſipellem eſſe, cui non ab alio imponi poſſit.

HIEROGLYPHICA.

Accipiter animi hieroglyphicũ & cur.

ANIMVM humanum, quo nihil pulchrius, nihil ſublimius, nihil præſtantius in hoc mundo eſt, cùm ad contemplationem rerum diuinarum ſe extollentẽ oſtendere uellent Aegyptij, Accipitrem rectà ſurſum volantem, ita vt æthera captare videretur, pingere conſueuerunt. Cętera enim volatilia, ſi uolatum arripiunt in ſublime, obliquo tractu curuatiſq; ſpacijs ferri coguntur; neq; enim rectà curſum poſſunt intendere. Solus autem Accipiter recto meatu volat. Contrà uerò, ſi animum à ſublimium conſideratione ad hæc inferiora ſeſe dimittentẽ, ut quas ibi conſpexerit ideas, in centro hoc recognoſcat, neq; à recto itinere quicquam aberrabat, ijdem uellent indicare, tum Accipitrem identidem deorſum ad terram tendentem effingebant. Plato animæ alas attribuit, ſingulares illius motus, quaſi uolatus ſignificans: ad quos duo Ac-

cipitris

cipitris uolatus commodè referri possunt, sublimis ad cælestium, humilis uerò ad terrestrium rerum considerationem, atq; ita in Hieroglyphicis depictum Accipitrem, uel sursum, uel deorsum uolantem, interpretaberis. Animæ etiam sedem Aegyptij sacerdotes per Accipitrem intelligi uoluêre. Baieth enim apud eos idem est, quod apud Græcos ἱέραξ, & apud Latinos Accipiter. Aegyptiaca elementa illa, si in syllabis diuidantur, Bai, per se animam, Eth cor significat. Vtebantur illi libenter huiusmodi compositis uocibus, cùm uel ipsam rei originem naturamq; , aut quid simile significare uellent. Quod & apud Hæbreos frequentissimum est, qui uerbi gratia, quo uocabulo cælum nominant, idem constare ex aqua & aëre docent: & cum Adam dicunt, & crassam, qua compacti sumus, terræ materiam, & insitam simul mentẽ ostendunt. Mentem enim terræ applicatam, id nominis significare ostendit Philo. Sed iam quid cõmercij anima cum ipso corde habeat, uideamus. Aegyptiorum opinio fuit, cor esse animæ receptaculum. Ex compositione duarum illarum syllabarum, Bai & Eth, in unam dictionem fit uox Baieth, quæ Accipitrem significat; Ergo ut animæ sedem in corde esse docerent, Auem illam pingebant Aegyptij tantum, sed & Stoici animam in corde potissimùm statuerunt. Sentiendi enim uires omnes ad sensum, quem ex re ipsa communem uocamus, ubi flumina ad mare, confluunt. *Hic* autẽ, si [a] Aristoteli credimus, *in corde est*. Neque absurdè dixerimus ab eo mari, quinque corporis sensus, quasi quinque maria mediterranea diffundi in corporis continentem, quæ manifesta [b] Platonis fuit sentẽtia. Quod uerò de animo paulò antè dicebamus cum Accipitre comparatum, imò alitem ipsam pictam congruum illius esse symbolum, tum subit in mentem Zoroastris dictum, *alatum* nempe *esse animum* (quod apud Platonem latissimè disseritur) *decidentibusq; alis præcipitem in corpus ferri, illisq; mox rursum succrescentibus ad superos euolare*. Sed percontantibus eum discipulis, *quo pacto alis benè plumantibus animos volucres sortiri possent: Irrigetis*, inquit, *alas aquis vitæ*. Iterum sciscitantibus *vnde has aquas peterent*, sic per parabolam, qui erat hominis mos, respondit: *Quatuor amnibus Paradysus Dei alluitur, & irrigatur, indè tidem vobis salutares aquas haurietis*. Qui sciuerit uerò quispiam, qui nam hi fluuij sint; ut si Accipitrem suum quis mersare ibi uelit, eos inueniat? D. [c] Ambrosius per quatuor flumina Paradysi intelligit *totidem Initia uirtutum*, nempe *Prudentiæ*, *Temperantiæ*, *Fortitudinis*, *Iustitiæ & fons* ait, paulò superius, *est sapientia*; ex quo cętera omnia deriuantur. Nam in diuinis literis fons passim accipitur pro sapientia, ad quem accedere sitientes admonemur. Vbi verò Plato in alarum, quas animæ tribuit, mentionem incidit, per eas naturalem eam *intelligentiam* capit, *quæ*, ut inquit Alcinous, *est intellectio quadam in anima, quæ corpori sit applicata*, non ea quæ animo à corpore soluto conuenit. Ea igitur, cùm labem a corpore contraxerit, nunquam sese humo tollere poterit, nisi fluminibus acceptam maculam eluerit. Quoniam verò sunt, qui duram esse hanc metaphoram contendunt, itaque Gangem, Nilum, Euphratem, & Tigrim (ea enim fluminibus nomina faciunt) quatuor illis uirtutibus, quæ omnem in hominum uita principatum obtinent, respondere asserunt. Ex his itaque aquis implumis Accipiter noster lustrari poterit, atque identidem ita plumescere, easq; alas emittere, & non supra nubes tantum, quod faciunt Grues, verùm etiam supra omnes cælorum orbes sese efferre, pariq; cum Aquila honore acceptus, in ipsius Iouis gremium euolare. Habet præterea similitudinẽ Accipiter cum anima, quòd ab aquæ potu abstinere credatur, & solo sanguinis suctu sitim lenet, quo vno & anima ipsa nutriri quodammodo videtur. Ideo, uetere illo instituto, libaminibus, quæ pro anima parabantur, sanguis admiscebatur, & [d] Moyses sanguinem hostiarum pro anima esse monet, ue tatq; nos animam comedere cum carnibus. Passim etiam in [e] Leuitico admonemur, ut a sanguine abstineamus: quia uniuscuiusq; carnis anima sit in sanguine. Sed præcipuè Deus exitium cuilibet, tam ex domo Israelis, quam etiam hospitibus & peregrinis, qui apud eos diuertissent, habitarentq; minatur, qui sanguine uesci ausi fuerint, quem ea de causa datum eis asseuerat, ut super altari per eum animas suas expiarẽt, essetq; ita sanguis animæ litatio, dum funderetur per altaris circuitum, & quod residuum esset, terra operiretur. Quod uerò dictum; uniuscuiusque animam in sanguine eius esse, nequaquam intelligendum est, *substantiam animæ esse sanguinem*, ait Hesychius, sed quòd *societatem cum carne per sanguinem habeat* Vnde quidam, sanguinem, animę uehiculũ appellarunt. Emissus enim ubi frigere cœpit, corpus uita dissoluitur, animaq; euolat. Ea de causa Aegyptij, si sanguinem significare uoluissent, Accipitris imaginem effingebant. Multorum sanè opinio fuit animam esse sanguinem, siue ut Empedocles arbitrabatur, in sanguine. Hinc illud apud poetas: *Purpuream ille animam*. et: *vitam cum sanguine fudit* & alia huiusmodi. Sed quantum ad hos pertinet, qui sanguinem animę commiscent, ego non ita fuerim impius, ut non profitear, de brutorum anima hoc tantùm intelligendum esse, de quibus in Genesi scriptum est: *Anima ipsius in sanguine est*, cùm in homine tantum ex animalibus, anima per se vitalis sit, suaq; se contineat immortalitate. & quamuis Salomon pro concione tertia, uniq;

Baieth q̃d. Bai. Eth.

Adam q̃d significet.

Aegyptiorum opinio de Animæ loco.

[a] *L. de somno, & vig.*

[b] *In Theæteto.*

Animus alatus.

Paradisi flum. quatuor quæ.

[c] *To. 1. de Parad. c. 3.*

Fons p̃ sapientia. intelligẽtia naturalis.

Cur cũ aïa similitudo Accipitri.

Sanguinis vlus in libationibus.

[d] *Deut 12.*

Sanguine vesci cur phibitũ.

[e] *Cap. 14.*

Anima in sanguine e ſ (q̃ quo intelligendũ.

Accipiter pro sanguine pictus.

eundemq́ interitum hominis,& iumentorum, & æquam vtrorunq́; conditionem, ex impiorum opinione poſuerit,ex ſua tamen ſententia,corpus ad terram reuerti,ſpiritū uero ad eum, qui dederat, aſſeuerat. Illud uerò comercij cordi eſt cum ſanguine, ut ex Philoſophorum obſeruatione compertum eſt,quod ex ijs omnibus cōſtet,quibus & ſanguis. Litem uerò eam,qua Ariſtotelici ſanguinem a corde, Medici uerò ab hepate proficiſci, in eoq́; naſci aſſerunt, non eſt huius loci,nec inſtituti examinare.

Victoriæ [illegible] Accipitres.

Denique propter eas dotes quas huic aliti natura, ſupra aliorum volatilium conditionem largita eſt, factum eſt, vt in vniuerſum eſſet excellentiæ, & præcipuè victoriæ hieroglyphicū. Nam reliquas omnino volucres volatu antecellit. Neque fruſtra Theoclymenus apud Homerū, obſeruato Accipitris auſpicio, Telemachum benè ſperare iubet, eiuſq; genus in Ithaca ſupra reliquorum omnium gloriam potēs, celebre, & illuſtre futurum pollicetur. Ea ſanè Accipitris prærogatiua eſt, vt agilitatis in volando principatum obtineat,ab eoq; deſumātur preclara illa alarum inſignia, quæcunq; in huiuſmodi gloriæ ſignificatum deueniunt. Hinc victoriæ Hieroglyphicum paſſim in numis, & monumentis alatum eſt, quod victoriæ partæ fama ſeſe ſtatim humo tollit,& gloriam amplexa, perq́; ſummum æthera latè volitās, perq; immenſos terrarum tractus expatiata, impedimenta omnia agilitate ſua diſſipet. Hinc ipſi numi victoriati dicti, quibus Druſus in Tribunatu plebis octauam æris partem argento miſcuit. Eſt & illud victoriæ ſignificatum hieroglyphicum,quod in antiqua columna Viterbij ſpectatur,duo ſcilicet Accipitres ex diuerſo aduolantes; per quos,vt nonnulli tradunt, Herculis ab alpibus; & Oſiridis a Brunduſio motus in Gigantes, necnon victoria deſcribitur. Neq; verò ſolum ea de cauſa,quòd volatu præſtet, vel quod alæ victoriæ attribuantur, ales ea victoriæ ſymbolum eſt; verùm ob id etiam, quod eius pugna tam artificioſa ſit, eaq́; verſutia peragatur, vt hoſtis quomodocunq; reluctans neceſſario ſuperetur, vti ſuo loco de pugna eius relatum eſt. Septē item Accipitres, qui inſectabantur Vulturē, ſignum hieroglyphicū erant victoriæ illius, quam ſeptē illi viri,qui Smerdis in Magorum exitiū coniurauerant,aſſecuti ſunt,votiq́; cōpotes facti, patriam ab illegitimo Rege liberarunt. Ille ſiquidem regnum ſibi nullis natalibus comparauerat, veluti Vultur non ex legitimo conceptu,ſed patre generatur,vt aiunt,vēto. [f] Diodorus per Accipitrem volantem, per quem,vt diximus,alij victoriam interpretantur, celeritatem ſignificari tradit,propterea quòd in volatu ſit omnium volucrum velociſsima. Ad hęc Accipiter paſſis alis figuratus, elementum aëris indicat apud Aegyptios ſacerdotes. Vt & alæ Auium ſingulæ per ſe,quòd ſcilicet aer ſolis Auibus proprius ſit, perinde ac aqua piſcibus; & terra alijs animantibus. Sunt qui ventos ea ſpecie ſignificari tradant. Ventus autem nihil aliud eſt,quam incitatus,& fluens aer. Triclinius apud Pindarum Pelopis ἵππους ὑποπτέρους, velociſſimos exponit. Sunt qui cæleſtium corporum cœtum hinc interpretentur. Nam quæ ſidera ſuper horizontem attoluntur, volucrium in modum ſurgere,& per immenſum mane ferri videntur. Sed & alia multa præterea ſignificata hieroglyphica apud Aegyptios habuit Accipiter. Inter quæ præcipuum erat Solis, cui cùm ob eximium viſus ſplendorem, ac clariſſimam aciem, quæ ad illius quidem aduerſos radios non conniuet, tùm propter motus velocitatem, viuacitatem, ac fæcunditatem maximam, peculiares ſoli dotes,ſacer credebatur. Ignis quoq; typum ob violentiam,& quam dixi perniciſſimam volandi vim, gerebat. Sed & Venerem deſignabat, propter nimiam ſalacitatem. Iidem Aegyptij, totius orbis molem demonſtrantes, inter circulū aëreū, & igneum ſerpentis effigiem cum capite Accipitris circunducebant, vt eſſet inſtar Græcæ literę Θ, quæ Thita dicitur. Per circulum enim, magnitudinem & formam totius orbis intelligebant: per anguem verò,qui medium interſecat, bonum Dæmonem,cuius beneficio omnia vigeant, alantur,ac conſeruentur. Sed & Lunæ ſymbolum fuit olim homo Accipitris facie, lāceam habens, qui,vt tradit [g] Plutarchus, typhona mōſtrum, hippopotamo ſimile,interficeret. Hoc ſimulachrum candido colore fingebatur; quod is color ab alio Lunam mutuari lumen ſuum ſignificet, nempe a Sole, cuius Accipiter ſymbolum eſſe ſuprà docuimus. Serpentē etiā pingebant Accipitrino capite,ut felicem populi genium ſignificarent.

Victoriæ hieroglyphicū cur alatum depingatur. Numi victoriati. Accipitres duo Viterbij in columna antiqua. Herculis et Oſiridis victoria de Gigātibus. Septē Accipitres Vulturem inſectantes. [f] Lib. 2. c. 4. Celeritatis hieroglyphicum. Aeris hieroglyphicū. Ventorum Hieroglyphicum. Equi veloces. Cæleſtia corpora Accipitribus aſſimilata. Solis hieroglyphicū, & cur. Ignis typ⁹. Veneris typus. Lunę ſymbolum. [g] L. de Oſyride. Felix genius.

APOLOGI.

YMBOLIS hiſce hieroglyphicis Apologi iure ſubnectendi veniunt, quòd morales ſententias ſuo fabuloſo inuolucro contegant, atq; artificioſo amænoq; commento, animantes, à quibus plura virtutis documenta haberi poſſunt, hominis,quaſi magiſtras faciant. Talis eſt ille [a] Heſiodi.

Νῦν δ' αἶνον βασιλεῦσ' ἐρέω φρονέουσι καὶ αὐτοῖς.
Ὧδ' ἴρηξ προσέειπεν ἀηδόνα ποικιλόδειρον,

[a] Lib. 1. de die & opera.

Υ'ψι μάλ'

Ὑψιμάλ' ἐν νεφέεσσι φέρων, ὀνύχεσσι μεμαρπώς.
Ἡ δ' ἐλεόν, γναμπτοῖσι πεπαρμένη ἀμφ' ὀνύχεσσι,
Μύρετο. τὴν δ' ὅγ' ἐπικρατέως πρὸς μῦθον ἔειπε,
Δαιμονίη, τί λέληκας; ἔχει νύ σε πολλὸν ἀρείων.
Τῇ δ' εἶς ᾗ σ' ἂν ἐγώ περ ἄγω καὶ ἀοιδὸν ἐοῦσαν.
Δεῖπνον δ' αἴκ' ἐθέλω ποιήσομαι ἠὲ μεθήσω.
Ἄφρων δ' ὅς κ' ἐθέλοι πρὸς κρείσσονας ἀντιφερίζειν.
Νίκης τε στέρεται, πρός τ' αἴσχεσιν ἄλγεα πάσχει.
Ὣς ἔφατ' ὠκυπέτης ἴρηξ τανυσίπτερος ὄρνις.
Ὦ Πέρση, σὺ δ' ἄκουε δίκης, μηδ' ὕβριν ὄφελλε.
Ὕβρις γάρ τε κακὴ δειλῷ βροτῷ. οὐδὲ μὲν ἐσθλὸς
Ῥηϊδίως φερέμεν δύναται, βαρύθει δέ θ' ὑπ' αὐτῆς,
Ἐγκύρσας ἄτῃσιν.   id est:

Sed nunc fabulam regibus dicam, tametsi ipsa sapiant.
Sic Accipiter affatus est Lusciniam canoram.
Altè in nubibus ferens unguibus correptam:
Illa verò miserè, curuis confixa unguibus,
Lugebat. eam autem imperioso ille sermone allocutus est,
Infelix, quid strepis? habet certè te multo fortior:
Hâc vadis, quâ te duco etiam cantatricem existentem.
Cœnam verò, si quidem libet, faciam, vel dimittam.
Imprudens vero, quicunq; velit cũ potentioribus contendere:
Victoriaq; priuatur, adq; pudorem dolores patitur:
Sic ait velox Accipiter, latis alis prædita Auis.
O Persa, tu verò audi iustitiam, neque iniuriam foue.
Iniuria enim perniciosa est misero homini, neq; bonus quidem
Facile ferre potest, grauaturq; ab ipsa,
Illapsus damnis.

De iisdem Aesopus Phrygius hunc refert Apologum.

Philomela super arbore sedens de more canebat. Accipiter autem videns, ac cibi indigens volando corripuit. Quæ cum occidenda foret, orabat Accipitrem, ne deuoraretur. Neq; enim satis esse ad Accipitris ventrem implendum, sed oportere ipsum cibo egentem ad maiores Aues conuerti. At Accipiter suscipiens, ait; sed ego certe demens essem, si qui in manibus paratus est, cibo dimisso, quæ non videntur, persequar.

Fabula significat; plerosque homines eodem modo inconsultè, ac stultè agere, qui spem, vt dici solet, pretio emunt, id est, spe maiorum incertorum, fortunam præsentem, seu emolumẽta, quæ indubitata tenent, è manibus sinunt elabi.

Alius de Philomela, & Accipitre Apologus.

Dum Philomena sedet, studium mouet oris amani,
Sic sibi, sic nido visa placere suo.
Impetit Accipiter nidum, pro pignore mater
Supplicat. Ille autem. plus prece carmen amo:
Nec prece, nec pretio, sed amano flectere cantu
Me potes, Ille silet. Dulcius illa canit.
Mente gemit, licet ore canat, corq; eius anhelat,
Cuius melliftuum manat ab ore melos,
Impia fatur Auis, sordet modus iste canendi,
Et laniat natos matre vidente sua.
Mater abit, nec obire potest, sed viuit, vt ipsam
Vincat vita necem, plus nece cladis habens.
Cor patitur matris, plus nati corpore, corpus
Rodit Auis rostro, cor fodit ense dolor.
Vestigat sua damna scelus. Nam fraudibus vso;
Aucupe fraudosam viscus inescat Auem.
Fine malo claudi mala vita meretur iniqui,
Qui capit insontes, se dolet arte capi.

Docet hic Apologus ei, qui alijs insidiatur, esse cauendum, ne ipse vicissim ab alijs capiatur.

Alius Apologus de Accipitre & Columbis:

Accipitrem Milui pulsurum bella, Columbæ
Accipiunt Regem, Rex magis hoste nocet:

Incipiunt de Rege queri, quòd sanius esset,
Milui bella pati, quam sine matre mori.
Quicquid agas prudenter agas, & respice finem:
Ferre minora volo, ne grauiora feram.

VSVS IN CIBIS.

TAMETSI lege Leuitici interdictum fuerit Hæbreis, Auium rapacium & præsertim Accipitris carnes mensis apponere, propterea quòd esset animal verè sordidum, ac rapax sanguinariumq́; : nos tamen non fastu illo Hebraico metimur innocentiam, sed Christi mandata, quæ in sacro Euangelio, & sanctorum Patrum monumentis scripta legimus, ea sola obseruanda ducimus, existimantes animantium harum aut illarum carnes minimè posse animam afficere, sed quæ præter modum, & citra temporis ullam rationem deuorantur. Alioquin cùm vel ipso [a] Aristotele teste, *Pulli Accipitrum suaues valdè, pinguesq́, efficiantur*, & iuxta [b] Albertum: *Caro Accipitris dulcis & leuis est, propter bonum nutrimentum*, scilicet quo alitur, itaq; minimè in cibis damnandus videtur, neque sanitatis offendendæ metu eius esus vitandus est. Buteo verò inter Accipitres præ ceteris commẽdatur, ut gustui suauis admodum, nec insalubris.

[a] *L. 6. Hist. cap. 7.*
[b] *L. 23. de Animal.*

VSVS IN MEDICINA.

Ad morbũ sacrum.
Ad oculorum vitia.

IN usum Medicum assumitur Accipiter quandoque totus, quandoq; eius partes, pro affectuum uario discrimine. Totus quidam assus & cibi loco sumptus *morbum sacrum*, si modo Kiranidi credimus, curat. Integer item in *rosaceo elixus ad omnium oculorum vitia iungitur efficacissimè*, ut Plinius uult, aut ut Sex. Empyricus, *in unguento susino*. Ad sanandam oculorum hebetudinem, quidam *viuum deplumari, & in eodem oleo decoqui iubent, donec ab ossibus caro dissoluta decidat*, eiusque *iure colato oculos inungi*. *Carnes pullorum, Accipitrum*, inquit Rabbi Moyses *animum corroborant, melancholia & perturbationi mentis resistunt*. Olim superstitio erat, in morbis ab arte parum sanabilibus, ex quibus etiam quartanę sunt, puluerem, in quo se uolutasset Accipiter, lino rutilo decumbentis collo alligari. Adeps Accipitris in oleo tritus oculis eo inunctis caliginem depellere traditur Aesculapio, & iuncturis utilissimus Ioanni Vrsino. Fabulam sapit quod Kiranides suo more de oculis scribit, nempe à collo suspensos tertianam fugare. De rostro dicunt, si coniungatur olim decocto, hystericas duritias emollire. Obscurus quidam autor ad quasuis malas corporis affectiones huiusmodi medicamentum è uentriculo præscribit, *Accipitris ventriculum tribus diebus, & noctibus mero maceratum conteres, & cum tribus cochlearibus succi fœniculi ac mellis permiscebis, & sub somnum propinabis*. Fella Accipitrum, quemadmodũ & Aquilarum ualdè acria sunt, ut Galenus apertè docet: quinetiam erodunt, quod uel colore suo ęruginoso ac uiridi testantur, qui tamen niger interdũ in eis est, unde abstersione sua oculis prodesse quidam scribunt. Eandem Plinius uim *fimo* tribuens, *Accipitris*, inquit, *fimi cinis cum melle Attico laudatur ad inunctiones omnium in oculis vitiorum*. Idem cum uino pro antidoto datur contra morsum stellionis. Apud [b] Hippocratem extat medicamẽtum ad cõceptum adiuuandum efficax, huiusmodi, *Si verò*, inquit, *os uteri conclusum fuerit, fict succum apponat, donec fuerit apertum, & statim aqua eluat. Cæterùm Accipitris stercus in uino dulci terat, & ieiuna bibat, & tunc cum viro concumbat*. Plinius quoque, *fimum*, ait, *Accipitris in mulso potum videtur fœcundas facere*.

Carnũ vires.
[a] *In Aphor.*
Ad morb. desperatos.
Ad Quartanam.
Adeps ad caliginem.
Ad iunctur.
Oculi ad tertianam.
Rostrũ ad hystericas duritias.
Ad quasuis affection.
Vẽtriculus.
Fel.
Ad oculos.
Fimus ad oculos.
Con. Stellionis morsum.

[c] Arnoldus Villanouanus suffitum describit, qui fętum uiuum uel mortuũ educit, huiusmodi: *Spolium serpentis, opoporax, myrrha, galbanum, castoreum, sulfur citrinum, rubia, stercus Columbinum, uel Accipitris*. Hæc omnia, uel quædam eorum trita felle uaccino excipiantur, & fumus inde per fistulam, in uterum recipiatur. Item ad partum promouendum [d] Vueckerus talem præscribit medicamenti formulam:

℞. *Fimi Accipitris* ℥. I.
Cinamomi, *Cassiæ* } ana, gra. vij.
Croci gra. iij.
Misce cum vino albo modico.

[b] *De morb. mulier.*
Ad Fœtũ.
[c] *In Breu. suo.*
[d] *In Sintaxi medic.*

VSVS

VSVS IN VENATIONE.

X multis commodis, quæ Accipiter præstat, nullum magis fructuosum est, quàm quod eius aucupio capitur. Non enim Aues solùm omnis generis cibo laudatas, sed quadrupedes etiam minores, ut lepores, & huiusmodi cupedias alias, quæ heri sui mensam diuite penu instruunt, venatur. Cùm autem satis superq; suo loco de ratione domandi Accipitris, & de uenatione eius opera peragenda tractatum sit, itaque hîc longior non ero, adiecto hoc tantùm ex [a] Pictorio versiculo, quo Accipiter ita loquitur:

Quæ Animalia capiat.

Nil curas, cæcos quod stercus curat ocellos.
Dummodo sit patinis præda parata tuis.

Quin & aucupes, ac mercatores quamplurimi haud exiguũ ex his captis, venditisq; quæstum faciunt, maximè verò ex illis, qui venationem edocti sunt; quos singulos nonnunquam quingentis aureis uęnisse constat: [b] Ferdinandus Cortesius scribit *in Themistitana vrbe mercatum locupletissimum cogi penè quotidiè, ubi inter cætera Aues omnis generis uenales exponuntur, & inter has plurimi Accipitres, Falcones, & Tinnunculi, qui illis regionibus frequentes capiuntur*. Accipitris præterea hęc est pręrogatiua, teste [c] Paradino, vt si aucupatricibus alijs Auibus fuerit associatus, eas omnes etiam multò se maiores, ab omni, cui alioquin abnoxiæ futuræ essent, vectigali liberet.

[a] *In Pantopolio.*
[b] *Li. 2. ter. Indic.*
[c] *In Symb.*

ICONES. PICTVRÆ.

ELIANVS author est *solitos esse Aegyptios coronare Isidis statuam pennis Accipitrum in signum excellentiæ*. Nam Accipiter inter Aues ut iam sæpius dictum, summo honore ab ipsis afficiebatur. Regis Persarum vestem purpuream, Accipitribus aureis pictis distinctam fuisse legimus. Neque præter rem esse puto ponere, quod *in quodam Canone Imperialium militiarum apud Maffæos Romæ* se vidisse [a] Pierius scribit, *militarem ordinem fuisse, qui Accipitrem luteum in parma identidem lutea gestabant. Erant hi qui sagittarij venatores nuncupabantur, qui sub Magistro peditum stipendia faciebant. Sed & alius ordo Launi nuncupati, insigne idem Accipitris lutei in parma itidem lutea gestabant, & sub eodẽ magistro peditum merebant, eo tamen discrimine, quod sagittariorum Accipiter caput in alam læuam vertebat, Launorum in dextram.* Diuitenses, Gallicana legio Diuitensi munimento, quod è regione Coloniæ Agrippinę in Ducatu Bergensi situm est, in Rheni ripa, pro præsidio imposita, cæruleum Accipitrem habebant in insigni, colore tamen dilutiore. Verùm illud in primis obseruãdum est, ne qui semper in aëre ferè degit, ita pingatur, vt in aqua degere videatur, quod naturę Auis omnino refragatur. Neq; probandus est ordo insignium Domini de Foleto in comitatu Pinctauiensi, in quibus Accipiter Lilij floribus insidere conspicitur. Nam & hoc etsi aliquo pacto naturæ limites non excedat, fieri tamen non potest, vt Accipitrem ferant fragiles, ac caduci flores, de qua re vide [b] Bartholum.

Isidis stat. coronata.
Regis Persarũ vestis.
[a] *L. 21. Hierogly.*
Sagittarij venatores qui.
Launi qui.
Diuitenses qui.
[b] *In dig. tractat. de armis Col. 8.*

FABVLOSA.

VI Accipitrem fabulis inuoluunt, Apollinem sæpius in hanc alitem sese trãsmutasse comminiscuntur, quemadmodum & aliàs eum nunc Lacerti, nunc Leonis, nunc Draconis habitum induisse fingiũt. Vnde hunc Deum Phœbũ quo nomine Solem intelligebant, & venerabantur, & Accipitrem nonnunquam vocabant, & hinc ob maximam naturæ Accipitrinę cum Sole similitudinem Apollinis præcipuum nuncium, eiusq; voluntatis interpretem poëtæ eam Auem habitam fabulantur. Vnde [a] Ouidius de Arachne puella cum Minerua de lanificio certante, ita canit:

Apollo.
[a] *L. 6. Metamorph.*

—— Est illic agrestis imagine Phœbus
Vtq; modo Accipitris pennas, modo terga Leonis
Gesserit. &c.

In hanc Auem conuersum fuisse Dædalionem nugantur poëtæ. fuit autem Dædalion, vt illi fingunt, Luciferi filius, Ceicis Regis Trachiniæ frater, qui Chionem (aut vt alij volunt Phylonidem) filiam habuit, quæ cùm iam ex Mercurio Autylocum, ex Apolline Philemonem genuis-

Dædalion in Accip.

genuiſſet; Dianâ ſe formoſiorem iactauit. Quare Dea irata ſagittis eam confecit, cuius morte Dædalion tantum concepit dolorē, vt ex Parnaſſi vertice ſe in mare præcipitauerit. Sed Apollo, vt filiæ illius cauſa gratiam facere uideretur, eum in Accipitrem, antequam in mare caderet, commutauit. Hanc eandem Metamorphoſin [b] Ouidius hoc carmine deſcribit.

[b] L. 11. metamorph.

Qua via nulla ruit, tam tunc mihi currere viſus
Plus homine eſt, alaſq; pedes ſumpſiſſe putares.
Effugit ergo omnes veloxq; cupidine lethi
Vertice Parnaſſi potitur miſeratus Apollo
Cùm ſe Dædalion ſaxo miſiſſet ab alto
Fecit Auem, & ſubitis pendentem ſuſtulit alis,
Oraq; adunca dedit, curuos dedit vnguibus hamos:
Virtutem antiquam, maiores corpore vires
Et nunc Accipiter nulli ſatis æquus, in omnes
Sæuit Aues, alijsq; dolens fit cauſa dolendi. Et idem rurſus.
Vir fuit, & tanta eſt animi conſtantia, quantum
Acer erat belloq; ferox, ad vimq; paratus. Idem alibi denuò.
—— Illi fera bella placebant,
Quæ nunc Thisbaas agitat mutata Columbas.

Sunt tamen qui ad diuerſam Metamorphoſin Accipitris originem referant ex huiuſmodi fabula: cuius etiã meminit [c] Antoninus Liberalis ex Bœo, qui de Ornithogonia ſiue de Auiũ ortu librum ſcripſit. *Fuit*, inquit, *apud Maryandinos Hierax vir iuſtus, & illuſtris. Is templa Cereri poſuit, primuſq; ex ea fructus percepit. At poſtquam Teucri legitimo tempore ſacra Neptuno non perſoluerunt; ſed ea præ negligentia omiſerunt, indignatus Neptunus fruges eorum perdidit, ingentemq; à mari cetum ipſis immiſit. Teucri cùm Ceto ſimul & fami ferendo non ſatis eſſent, ad Hieracem miſerunt, qui auxiliũ aduerſus famem, ab eo poſcerent, iſq; cum triticum, tùm alia miſit alimenta. Irritatus eo facto Neptunus, ob ſuos ab eo honores diminutos in Auem ipſum conuertit, quæ nunc Græcis Hierax, Latinis Accipiter dicitur. Mores quoq; eius priſtinos prorſus immutauit. Eum enim, qui hominibus fuerat chariſſimus, volucribus inuiſiſſimum reddidit, & qui ab interitu multos homines vendicauerat, fecit vt is plurimas factus Accipiter necaret Aues.*

[c] In Metamor. fab. 3.

HISTORICA.

[a] Li. 2. ca. 4.

Cur ab Aegyptijs cultus Accipiter.

ASSERVNT Aegyptij, vt refert [a] Diodorus Siculus, ſeſe hãc ob cauſam præcipua veneratione Accipitrem proſequi, quòd, vt inquiunt, *Olim è regione ignota Thebas nobile Aegypti oppidum attulerit librũ characteribus puniceis exaratum, quo continebatur quomodo, & qua reuerentia, quibus ceremonijs Dij adorandi eſſent.* Inde natum (ut alibi etiam diximus) vt rerum ſacrarum ſcriptores, necnon ſacerdotes ibidem tyaram rubram cum ala Accipitris capiti impoſitam geſtarẽt. Hæc ſanè ſi pro veris recipere velimus, Diaboli fraude, ac technis facta fateri debemus, qui etiam animalium variorum ſæpenumerò formas aſſumere comperitur, & inter cæteras, Accipitris aliquando imagine ſeſe celaſſe, pro uero refert [b] Gulielmus Neubrigenſis his uerbis: *Eudo Britanus armiger, homo nefarius ac ſceleſtus, conſpectum aliquando mira, vt ipſius oculis à Dæmone faſcinatis videbatur, pulchritudinis Accipitrem, in propriam perniciem concupiuit, quo potitus, Dominum ſuum iam abeuntem lætitia ſequebatur. Cui ille: Abijce, inquit, citò quod portas. Non enim eſt Auis, vt apparet, ſed Dæmon ita in eam ſpeciem transformatus. Cuius quidem dicti veritatem, euentus poſtea declarauit. Cum enim inſipiens nollet audire monentem, primo conquaſtus Accipitrem illum, vnguibus pugnum ſibi arctius, ac vehementiùs ſtringere, mox per manum ab eodem ſublatus, diſparuit.* Ita Leo rugiẽs, varios quibus hominem deuoret, modos ac aſtus excogitat. Non aliter, ac ille piſcis, quem ab aſtu, Diabolum nonnulli vocant; necnon qui Rana piſcatrix dictus, piſciculos callide in ſua ora tanquam in caſſem illectos abſorbet. Sic ille fatuos irretit ac capit; necnon tanquam muſtela lutum, ita alienas formas verſipellis induit, quibus horribilem alioqui conſpectum diſſimulet, & occultat. Cuius vafriciem, ac fallacias, non alijs meliùs, quam verè Chriſtianis artibus eludemus, fide nimirum firma, & charitate non ficta erga Deum, & homines. Conſiſtit verò ea fidei veræ ſinceritas, vel maximè in repellenda longè à nobis omni ſuperſtitione, ſeu potius dæmonolatria, in quam frequenter incurrunt, qui naturæ limites egreſſi, nimia curioſitate à natura iniquè poſtulant, quod in ipſa minimè ſitum eſt, cum ſcilicet a Diabolo malè perſuaſi, ea quę ipſe vi propria efficit, herbarum, atq; aliarum rerum naturalium facultati tribuant. Nos verò

[b] L. 1. c. 19. Hiſt. Angl.

Dęmõ Accipitris forma Eudonẽ fallit.

Diabolus piſcis.

Rana piſcatrix.

rerum

rerum naturalium tam animatarum, quàm inanimatarum conceſſis, à Deo Opt. Max. viribus, ſobriè ac moderatè, quatenus earum natura permittit, vtamur, ne longiùs, aut miraculorum auiditate, aut nimia vitę, ſalutiſuè cupidine abrepti, & altiora nobis ſcrutantes, per Diaboli perfidiam hac ipſa vita præſente ſimul cum futura priuemur. Cogitandum enim vita ipſa, quam creatori debemus, nobis ipſum chariorem eſſe debere, qui eam dedit: & Diabolum, ſi quando fortè rerum naturæ vi, quam optimè callet, quid perpetrat, omne id, quicquid eſt, in noſtrum exitium conuertere, cùm nobis benè velle, aut benefacere ex odio, quæ ipſius eſt natura, haudquaquam poſſit. Sed ne longiùs euager, hîc vela contraho.

Finis Libri Quarti.

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS

ORNITHOLOGIÆ Liber Quintus.

Qui est DE ACCIPITRIBVS IN SPECIE.

DE ASTERIA. Cap. I.

ARISTOTELES Accipitrum species enumerās, [a] Buteonem primo loco ponit, tanquam Accipitris genus præcipuum, non quidem quod *viribus sit valentissimus*, vt malè [b] Bellonius putat, hæc ipsa verba Aristoteli, quæ nusquam apud eum leguntur, falsò ascribens, quem alioquin Accipitrum omnium ignauissimum, & pigerrimum esse constat, sed quantū ego reor, ob magnitudinem insignem, *qua Miluo*, vt idem [c] Philosophus adiungit, *æquiparatur*. [d] Plinius à Circo statim orditur, qua de causa incertum. Neque ullam subesse ego existimo, nisi fortè, quòd prospera auguria facere crederetur. Cùm itaque Buteo maximè sit imbellis, imo ipsamet quasi ignauia, quæ etiam in prouerbium abijt, & ad disciplinam iners. Circus verò corpore infirmo, altero pede claudus & more Buteonis murium ac fœtidorum rapina victitet, maioribus verò capiendis ineptus: Nos institutæ methodi rationem sequentes, quæ dignitatis ordine procedit, Asteriam Accipitrem tanquam eum, qui & corporis & animi simul magnitudine prestare videtur, alijs omnibus præponendum duximus.

[a] *L. 9. Histor. c. 36.* Cur a Buteone Aristoteles inceperit. [b] *Lib. 2. de Aui. c. 14.* [c] *Lib 8. Histor. c. 3.* [d] *L. 10. c. 8.*

AE QVIVOCA.

VOCABVLVM hoc Asterias Græcum, & quod idem significat Stellaris, Latinum, vtrumq; per se sine adiecto quopiam alio positū, pluribus sanè competere solet. Nam & Aquila quædam Aeliano vocatur Asterias, quam Stellarem vertit [a] Gyllius, quæ quidem est Chrysaëtos.

Et Ardea quædam [b] Aristoteli Asteria, seu vt vertit Gaza, Stellaris est.

[c] Gyllius item Auis meminit nomine Asterias, *quam in Aegypto mansuefieri tradit, atque adeo præclare humanam vocem intelligere, vt si quis huic conuicium faciens, vel appellauerit seruam, ex ea contumelia irascatur, uel eandem ipsam uocauerit pigram, ea sic dolenter tanquam ignobilitatis & segnitiæ arguta indignetur*. Quæ Auis nunquid eadem sit cum nostro Asture siue Asteria, difficile est iudicare. Scio in Aegypto magno honore affici Accipitres, sed humano sermoni assuefactos nusquam legi, idq; ijs potissimum conuenit, quibus latior lingua est.

Musteli quoq; pisces stellarium cognomento ueniunt, omnes nimirum a punctorum, quibus ceu stellis insigniuntur, varietate.

Sunt qui hanc, de qua nunc institutus est sermo, Auē nocent Asturem. Sunt autem Astures populi Hispaniæ citeriori contermini, de quibus [d] Aethicus: *Hispania*, inquit, *citerior ab Oriēte incipit ex Pyrenæis saltibus, à parte Septētrionali usq; ad Cantabros & Astures excurrit, atq; per Vaccæos & Oretanos, quos ab occasu habet, posita in nostri maris littore Carthagine terminatur*. De eisdē [e] Lucanus:

His præter Latias acies, erat impiger Astur.

Sunt autem dicti Astures ab Asturica urbe magnifica.

Aquila Asteria, siue Stellaris. [a] *Lib. 2. de Ani. c. 39.* [b] *L. 14. c. 4.* Ardea Stellaris. [c] *Lib. 9. Histor. cap. 1.* Musteli pisces cur Stellares dicti. Astures populi. [d] *In Cosmographia.* [e] *Lib. 4. de bel. Phars.*

SYNONIMA.

GRAECIS, vt [a] Aristoteli, Accipiter hic Ἀστερίας dicitur. Ad huius nominis imitationem Latini Stellarem vocarunt. Vtriusq; vocis etymologia inde petita est, quod Auis hæc maculis quibusdam, notisq; veluti asteriscis ac stellulis perornetur. Recentiores Latini ex vernacula sibi Italica dictionem Latinam facientes, Asturem vocant, Italis enim Astor appellatur. Gallis parumper immutata dictione Autour ipse [b] Bellonio teste. Quas quidem uoces omnes à Græca (Asterias) detortas esse & sonus & res ipsa indicat. Nam & Galli for asse Astour dicturi essent, nisi idiomati eorum S literam ante aliam consonantem subiicere peculiare esset.

[a] 9 Hist. 36. Etymolog. Astur. Astore. Autour. [b] Lib. 2. de Auib. c. 16.

GENVS ET DIFFERENTIAE.

ACCIPITRVM Stellarium seu Asturum differentiæ variæ admodū sunt. Sed antequam has recenseamus, prius Asturis ipsius in genere naturam, quaq; à cæteris discrepet Accipitribus, rationem paulisper examinemus, vt ex tanta rerum ac vocum consimilium varietate natæ obscuritati, quoad licet, lucem aliquam adferamus. Omnes enim Asturem ponunt, & plura eius genera faciunt. Sed qui Accipiter propriè dictus est, Asterias, nemo (quod sciam) hactenus dixit. Accipiter igitur Stellaris ex ferociorum Accipitrum numero censetur, corpore est grandi, unde ab [a] Aristotele Palumbario, & Pernici comparatur. Nam ueritus, ne quis hæc tria genera, ob parem magnitudinem & similitudinem inter se magnam deceptus, pro iisdem haberet, desertis uerbis ea differre monuit. Palumbarium uero ipse Aristoteles alibi maiorem Accipitrem vocat. Punctis verò & notis quibusdam stellas referentibus respergi, vt plurimùm Asturem, eoq; nomine ab alijs distingui, ipsum nomen indicat. Quamuis enim & alij Accipitres uarij & maculati sunt, huic tamen id maximè competit. *In Asture (inquit Albertus) anterior pars capitis extensa paulatim in rostrum, sicut & Aquilæ caput. Falconis uero caput naturaliter non extenditur, nec similiter se colligit.* Oculis est varijs, & pellucidis, vultu hilari Collum, vt testatur Bellonius, cæteris paribus iuxta vtriusque magnitudinis proportionem, habet longius, quàm Aquila. Colore multùm ad Aquilæ formam accedit, & fæmina præsertim, maculis tamen ubique, quàm illa frequentioribus ac densioribus ruffis. Corpore plerumq; oblongiore, femoribus præsertim longioribus, atque ideo etiam altioris staturæ, quàm Falcones. Crura tamen seu tibias respectu femorum obtinet breuia ac crassa, pedes magnos & crassos. *Asturis*, ait [b] Albertus, *cauda ob longitudinem dependet, quod in Falconibus improbatur*. Tales animosi sunt, ac fortes. Nam Aues maiores, quales sunt Anseres, Grues, imo & Lepores inuadunt & capiunt. Sunt autem Astures ex genere eorum Accipitrum, qui Pugillares mansuefactarijs vocantur, id est, qui emissi pretento pugno reuocantur. Sunt enim & alij, qui nisi pinnarum sca po reuocari solent. Distinguuntur Astures inter se, uel a natura, uel à sexu, tanquam differentijs internis: tum aut magnitudine, aut natalibus, aut colore, tanquam externis. Quanquam de magnitudine dubium esse potest, vtrò referenda sit. Quod ad sexum attinet, iam olim diximus euidens esse discrimen inter marem & fæminam. Fæmina enim in toto rapaciū genere maior & nobilior est mare. Quæ quidem differentia in Asturibus apertè obseruatur. Mas omnium rapacium plerunque Tercellinus uocatur, & fæmina minus audax est, minusq; robustus.

Asturquod ab alijs Accipitribus discrepet. [a] 9. Hist. 36. Caput. Oculi. Collum. Crura. Pedes. [b] Lib. 23. Cauda. Pugillares Accipitres qui. Fæminæ Asturis & maris discrimen.

Differunt etiam natura hac ratione, quod quidam circa aquas degant, victum ex his petant, alij verò terrestres sint, quia ut plurimum in terra viuāt, & Gallinaceas & Columbaceas Aues, aut Lepores etiam prædentur. Horum animosiores ij existimātur, qui littora seu ripas accolūt, quòd magnas Aues aquaticas summa audacia inuadant, vt Anseres, Cygnos &c.

Differentiæ a natura. A magnitudine.

Magnitudo etiam non minimam inter eos facit differentiam. Nam præterquam quod Sexus plerunq; inde discrimen cognoscitur, bonitatis etiam inter ipsas fæmellas indicia a magnitudine sumuntur. Quo enim maior est Astur, ac pluris ponderis, eò censetur præstantior, adeo vt Tardiuo teste, *in Syria Aues, quæ prædæ ac aucupio seruiunt omnes, ad pondus emantur, & eo quoque maioris, quo pluris penderint*. Colorem aliasque eorum conditiones non curant. Sunt tamen qui contrarium sentire videntur. Nam [c] Franciscus Carcanus Italus scribit *illos Astures pulcherrimos haberi, qui parui sunt. Tertiarios verò è contrario magnos paruis præferri*. Vnde apud Italos natum prouerbium de re quapiam conuenienti, & quæ optimè quadret: Astore picciolo, & Terzuolo grande.

[c] Lib. 2. de Aucup. c. 1.

Eſt præterea & aliud quoddam Aſturis genus, quod dimidiatum Aſturem Galli demy Vatour vocant, teſtibus Tardiuo & Bellonio, qui inter Aſtures marem & fœminam media eſt magnitudine, quem paucicapi epitheto, Gallicè Peuprenant cognominant, quòd modicæ ſit rapacitatis, & parum emolumenti hero adferat.

Peuprenãt.

Aloco.

A loco etiam ſeu natalibus plurimæ deſumũtur differentiæ, quæ haud parum faciunt ad ferendam de cuiuſque bonitate cenſuram, quòd aër ſeu locus natiuitatis, ut hominum, ita etiam Auium corpora ac eorum temperiem non parum immutet. Iuxta has alij dicuntur Armeni, alij Perſæ, alij Græci, alij Sardi, alij Illyrici. Sunt præter hos Alpini, Hetruſci, Appuli, Calabri, Longobardi, Germani, Rutheni, Sarmatæ, Islandi, Gemonenſes, Carnenſes, & Calamentani. qui omnes bonitate ac præſtantia maximè inter ſe diſcrepant. Atque apud Accipitrarios plerunq; pro regionis cuiuſq; indole æſtimantur, certisq; notis omnes dignoſcũtur. Aſtures enim in Armenia & Perſia, vt teſtantur Tardiuus & Bellonius, omnibus præferuntur, deinde qui è Græcia: denique qui ex Africa adferuntur. Armeni hac ratione à reliquis diſcernuntur. Oculos habent virides, & pondus corporis inſigne. Præſtant tamen qui oculis & dorſo nigricant.

Perſa. Græcus. Africanus. Armenus.

Perſa corpore grandi eſt, & bene veſtito plumis, oculis claris, concauis, ſupercilijs pendentibus. Græcus capite grandi, & raris in collo plumis. Africano dorſum nigrum, & oculi similiter in iuuentute. Nam ætatis progreſſu ruffeſcunt. De Armenis paulò fuſiùs Carcanus hunc in modum tradit: Armeni, vt ab alijs accepi multùm alijs præferuntur, plurimùmq; ab illis differunt, ita vt quaſi nullam cum alijs Aſturum ſpeciebus habeant ſimilitudinem. Sunt admodum belli, corpore tertiarij Aquilæ nobilis (quem autem tertiarium Aquilæ nobilis ille vocet, vix intelligo, exiſtimo tamen tertium Aquilæ pullum intelligere, eumq; marem) quam regalẽ etiam appellant. Audacia & animo omnes cæteras vincunt. Crura habent candida, pedes magnos, & ad aucupium auium, maiorum præſertim, & campeſtrium optimè inſeruiunt. In noſtris regionibus rariſſimi videntur. Quod ſi ita eſt, hic Armenus, Aſtur, hoc nomine merito per excellentiam & ſimpliciter dicendus erit.

Sardus.

Sardorum verò hæ ſunt notæ. Pennas habent nigras, crura breuia, femora longa, & pedes pallidos. Ad Perdicum, Phaſianorum, & Coturnicum prædam quàm aliarum Auium maiorum ſunt vtiliores: Hactenus ille.

Illyricus.

Illyrici ſiue Sclaui dicti in Dalmatia naſcuntur, & Foro Iulij. Statura corporis plerumq; ſunt mediocri, pennas habent rubras, maiori ex parte, adinſtar prunarum candentium, quamuis & aliqui inueniantur coloris flaui, aliqui etiam nigri. Pedes habent magnos, roſtrum acutum ac extenſum, craſſumq;, femora ab interna parte plana ac æqualia ad volæ manus inſtar, neque ita rotundi ſunt, vt cæteræ Aſturum ſpecies. Qui ex hiſce ſunt anniculi, quos Soros vocant, habeant oportet pectoris & partium anteriorum maculas maiuſculas, rubras & longas, alas magnas, caudam uerò non vſque adeo longam. Qui aliquoties pennas mutarunt inter ſe parum differunt. Aſtures hi Illyrici cæteris nobiliores habentur, neque Tertiarij eorum multo minoris pretij ſunt, quàm Aſtures fæminæ.

Alpini.

Aſtures alpini dicti in Apennini iugis in Longobardia, Hetruria & Apulia geniti, pauci ad aucupia vtiles. Statura corporis magna ſunt, & plerunq; tereti, pennis nigris. Natura contumaces ac refractarij, & quo ſæpius pennas mutarint, eò magis degenerant, & viliores fiunt.

Calabri.

Calabri corpore magno, & vt plurimùm oblongo conſpiciuntur, pedibus ferè cãdidis. Non deſunt tamen, qui nigri ſunt, neque etiam flaui: Quin & rubri & pallidi reperiuntur. Robuſti hi ſunt, at ſuperbi & ad venationem Leporum vtiles: uerùm non admodum magni fiunt.

Germani.

Germani Aſtures Accipitrarijs magiſtris in Gallia, vt fatetur Bellonius, in frequentiſſimo vſu ſunt, & magni fiunt. Horum magna copia erat in Arduenna ſylua, cuius hac tempeſtate plurimis in locis exciſæ, maximæ adhuc reliquię extãt in Leodienſi & Luxemburgẽſi diœceſi, cùm alijs Germaniæ locis. Hiſce oculi iris, & ſuprema, ubi capiti contigua eſt, roſtri pars, item crura, tibięuè & pedes colore croceo tinguntur, cõtrà quàm Hierofalco, cui pedes palleſcunt. Caudam habent maculis latis & obliquis, partim nigris, partim canis admodum frequentibus conſperſam. Pennæ colli ſuperioris, nec non capitis magis ruffeſcunt, & punctulis nigris plurimis iidem interſtinguuntur. Plumę verò femorum, ac ventris inferioris diuerſa ratione maculantur. Nam fuluæ minus, quam cæteræ notis ornantur rotundis intercurſantibus, quales in Pauonum cauda oculi figura conſpiciuntur.

Sarmatici.

Sarmatici iuxta Carcanum ex Sarmatia regione Septentrionali polo antarctico proxima in Italiam deferuntur, & in altiſſimis etiam Iſlandiæ, vicinarumq; inſularum, ac regionum montibus naſcuntur. Sunt autem albi.

Gemonenſes.

Gemonenſes, qui in montibus ſupra Gemonam degunt, ibique capiuntur, & quorum nidi nunquam inueniri dicuntur, ob excelſum prærupti, atque inacceſſibilis loci ſitum optimi euadunt ad Auium campeſtrium & fluuiatilium uenatum.

Sunt

Sunt & alij Astures non admodum magni, sed ut plurimùm oblongi, ac pennis rubrũ, atque flauis uestiti, qui nascuntur in montibus Carnea & Cadore dictis. Horum aliqui frugẽ faciunt & præstantes euadunt, sed anniculi his, qui plumas aliquando exuêre, utpotè animo uiliori, minoriq; audacia præditis præferuntur. Habent & hi sicut & reliquę Asturum species suos tertianos, uerùm hi minoris multò fiunt. Quamuis campestrium Auium uenationi admodum idonei sint, si ad eam eos institui contingat.

Quem Carcanus Astorellum uocat, suspicor eundem esse cum Semiasture Tardiui & Bellonij, quem inter Asteriam Accipitrem fęminam, & marem medium, quod ad magnitudinem attinet, statuunt. Hunc ita describit: Corporis statura maior est Tinnunculis grandioribus, sed rostro, oculis, dorso, ac libis, pedibusq; simillimus Falconibus. Diù in aëre ęquilibrio quodam, ueluti immotus suspenditur. Homines ac Canes uenaticos quouis insequitur, in gyrum altè uolat, ut uel Alaudam, uel Perdicem, ubi in altum euolando fugâ conspecto hoste sibi consulant, rapere extemplò ac lacerare queat.

Astorellus Carcani.

Denique colore inter se differunt Astures. Quidam enim sunt ruffi magis quàm alij, alij ad nigrum plusculum vergunt, alij etiam albi sunt. Ruffi inter hos excellunt, sed illi magis, quibus color ille ad fuscum splendidum tendit. Exempla ex antedictis peti possunt. Subnigri, & quibus plumæ à uertice frontem uersus dependent, pulchri habentur, sed parũ robusti. Albi quales dicuntur Sarmatæ obesiores sunt, & corpulentiores, speciosi & institutioni faciles, sed cęterum imbecilliores. Gruem capere nequeunt, sed quoniam in sublimi uolant, & alti aëris frigus facilè tolerant, ad Aues altiuolas capiendas laudantur.

Differētiæ Astur[um] à colore. Ruffi. Subnigri. Albi.

In vniuersum autem laudabilis forma Asturis maioris censetur, si caput sit modicum, facies longa & angusta, qualis est Vulturis, & si Aquilinam similitudine referat. Fauces & gula probantur amplæ: oculi magni, concaui, ac profundi, iris exigua nigricans, narium, auriumq; meatus ampli, cauda, pedesq; lati, rostrum oblongum & nigrum, collum item longum, pectus carnosum ac crassum, caro dura, coxę longæ, carnosæ, ac à se mutuo distantes, ossa crurum & tibiarum breuia, vngues crassi & longi, plumæ coxarum versus caudam versantes latę, similiter & caudæ ipsius pennę, quæ etiamsi ruffę & molles sint, præferuntur. Color caudæ pronæ seu inferioris non alius quàm pectoris, cuiusque pennæ singulæ parte caudę superiore nonnihil infectæ sint; Rursus color pennarum caudæ extremarum circa caules, calamosuè seu neruos, earundem niger.

Asturis maioris laudabilis forma.

Signa verò bonitatis minorum Asturum sunt istæc. Oculi clari & ampli, capacitas aurium & oris ampla, caput paruum, collum longum, pedum digiti longi, pennæ breues, & abditæ, pedes è flauo nonnihil virentes, vngues ampli, digiti excarnes, concoctio cibi facilis, excrementi meatus seu aluus ampla, excretio procul admodum reiecta, extremitas rostri nigra. Damnantur cùm in maiori, tum in minori Asteria caput grande, collum breue, molle, carnosum, plumis oppletum, pennæ colli perplexę, & sibi mutuo inuolutę, coxæ breues & graciles, crura longa, digiti curti, color bæticus siue nigricans, pedes asperi. Cùm verò Asteriam nullam haberem itaque hasce duas, quas subinde dabimus icones, unam nempe ab Ornithologo, eamq; primo loco positam, alteram à Bellonio, mutuauimus, licet meo iudicio descriptioni parum respondeant.

Asturũ minorum bonitatis signa. Quæ in Asturib. damnentur.

LOCVS. VENATVS.

STVRES, inquit [a] Petrus Crescentiensis, *nascuntur in alpibus, & nemoribus*. Ex proximè præcedenti capite, quo differentias eorum a loco natali desumptas recensuimus, videre est plerosq; in montium altissimis iugis, aut syluarum densissimarum cacuminibus, locisq; alijs aditu difficillimis, ac solitarijs nidulari, atque degere; quemadmodũ & Aquilæ & Vultures, adeo vt quod de Vulturino nido Herodotum Brisonis Rhetoris patrẽ [b] Aristoteles dixisse refert, de Asturum genere in Germaniæ montibus nascente, quidam affirmare audeant. Quidam autem eas rupes incolunt, quæ mari adiacent, littoraq; inhabitant, aut circa flumina, & aquas dulces versantur. Alij verò locis procul ab aquis dissitis in continente, aut rarò admodum iuxta aquas degunt. Primum genus, ut plurimùm ex Auibus aquaticis, ut Anatibus, Anseribus, Ardeis, Gruibus & huiuscemodi alijs uiuit. Hoc humilem adeo uolatum prope terram, cum prędam capiendam prosequitur, exercet, ac clandestino quodam astu, ex occulto eam adoritur, vt nusquam sese humo tollant aues, oppressas rapiat. Huic forsan non ineptè adscribi poterit etymum illud, quod Albertus magnus de hoc nomine (Astur) tanquam, si latio suam deberet

[a] L.10.c.2.

[b] L.9. Hist. cap.11.

Asturis etymologia Alberti.

originem, adfert. Vult enim ab aſtu maximo dici, quo in venatu vtitur. Semper enim latet, & prope humum præter aliorum Accipitrum & Falconum morem, Aues perſequitur, & è latebris erumpens, protiolansq; ex improuiſo, eas inuadit. Et de hoc genere meo iudicio loquebatur Arioſtus hunc in modum canens:

Qual buon Astor, che l'Anitra, ò l'acceggia,
Starna, ò Colombo, ò simil altro augello
Venirsi in contra da lontano veggia,
Leua la testa, e si fà lieto e bello.

Poſterius illud Aſturis genus, quod aquas rarò accollit, & ferè ſemper procul à mari & fluuijs diſsita loca inhabitat, campeſtribus Auibus, ut Columbis, earumq; pullis, Gallinis, Phaſianis, & Perdicibus victitare ſolet. Depoſitis pennarum exuuijs excelſæ cuipiam arbori inſidere conſueuerunt, ut ex ea, tanquam ex ſpecula quadam, undiquaq; prædam deſpiciant, proſpectam diligenter obſeruent. Venantur Coturnices, Perdices, Phaſianos, Cornices, Monedulas & id genus alias, in quas ſubitò ac conſpexerint, maxima velocitate, & impetu irruunt, neque perſequi deſiſtunt, donec in ſuam poteſtatem redegerint.

Quin etiam quidam alij reperiuntur, cæteros animi magnitudine, corporisq; robore vincentes, qui etiam Lepores nullo negocio rapiunt, & ex eorum oſsibus magna fruſta, aliquando etiam integra palmi longitudine deglutiūt, ſtomachi ingenti calore concoquunt, & quod maius eſt, Capreolorum etiam hinnullos, licet ſine Canum venaticorum opera retinere non poſſunt, ita tamen feriunt, ac negocium faceſſunt, iniectaq; illis mora tam diu impediunt, donec à Canibus capiantur.

VSVS. ICON.

ATTILAE Hunnorum Regi hominum truculentiſsimo, qui flagellum Dei dictus fuit, ita placuit Aſtur, ut in inſigni, galea, & pileo eum coronatum geſtaret. Hæc auis Phœbea etiam dicta eſt, quod ſoli ſacra haberetur.

DE ACCIPITRE PALVMBARIO. Cap. II.

QVEM Latini Accipitrem Palumbarium ea ratione, quòd Palumbas potiſsimùm perſequatur & capiat, Græci φασσοφόνον vocant eadem de cauſa. φάσσα enim Palumbus eſt. Dicitur etiā Varino & Heſichio φαβοτύπος, & φαβοκτόνος, & φασσοκτόνος, quaſi Columbicida. nam φάψ genus inquiunt eſſe Columbæ ſylueſtris. Quidam Germani docti uiri hunc Germanicè Taubenfalck interpretantur, id eſt, Falconem Columbarium, quàm rectè, ipſi uiderint. Albertus Aſturem cum Accipitre Palumbario eundem facere uidetur, dum nominibus vtrisq; promiſcuè & pro idem ſignificantibus vtitur. Sed ſi, ut omnium ferè concors ſententia tenet, Aſtur vulgò dictus, Aſterias Ariſtotelis eſt, ſanè Accipiter Palumbarius eſſe nulla ratione poterit; Nam ex [a] Ariſtotelis authoritate, Accipiter Palumbarius, & Stellaris multum inter ſe differūt. Videtur tamen nonnunquam idem Albertus Aſturem & Accipitrem Palumbarium pro diuerſis denuò habere, dum ſeorſim ſuo quemq; nomine deſcribit, vt aut non inter nouiſſe eos, aut nominum paruam rationem habuiſſe neceſſum ſit. [b] Petrus Bellonius, dum Accipitrem Palumbariū eum facere conatur, quem Galli ſimpliciter & ſpeciatim Falconem uocant, cuius hanc, quam ſtatim dabimus, iconem exhibet, nullis omnino rationibus nititur, præterquam vnâ, eaq; exigui admodum momenti, quòd Accipitrarij Galli ſuos Falcones Columbarū eſca, tanquam illicio quodam capere ſoleant. Sanè non ſolùm Palumbarius Columbis ueſcitur, ſed omnibus omnino Accipitribus hoc cōmune eſt, ut Columbas ceu gratam eſcam capiant, & interemptas dilanient, ſicut ex [c] Ariſtotele & [d] Plinio ſatis conſtat, ut experiētiam quotidianam omittam. Verùm ita dictus eſt hic Accipiter κατ' ἐξοχὴν, quòd huic peculiare ſit illis uolucribus potiùs, quàm alijs quibuſuis inſidiari. Cùm autem ab Ariſtotele nihil prçter nudas nomenclaturas horum Accipitrum acceperimus, difficillimum, imo ἀδύνατον, & temerarium eſſe exiſtimo, de his rebus quicquam certi ſtatuere, ac veterum nomina, nullis præſertim argumentis, huic potiùs, quàm illi attribuere. Videmus autem Philoſophum, hunc Accipitrem Palumbarium

Columbicida. Taubenfalck.

[a] Lib. 9. Hiſtor. c. 36.

[b] Lib. 2. de Auib. c. 18

[c] 9 Hiſtor. cap 36.

[d] Lib. 10. c. 36. & 37.

lumbarium & Fringillarium absolutè & simpliciter Accipitres uocare, quemadmodum ubi [e] ait: *Accipitres ambo carniuori sunt*, de his tantummodo loquens, tanquam hęc duo genera præ cæteris Accipitrum nomine vocari mereantur. Habent enim alij omnes etiam alia nomina, vt Triorchis, Aesalo, Circus, Asterias, Pernes, Percnus, Leuis. Hi verò duo, vt & Rubetarius, simpliciter Accipitres dicũtur, adiecto cognomine ab animali, quod singuli præcipuè capiunt. Multi eadem penè ratione, qua Bellonius decepti, hoc nomen Palumbarij alijs atque alijs Accipitribus accommodarunt. Albertus, ut diximus, Asturi seu Accipitri maiori, quod & is Columbas capiat, id nomen ascribit. Ephesius quidam à Nipho citatus Falconem Gentilem vulgò dictum, qui etiam Palumbos insequitur, ex eo facit, Petro Bellonio hac in re assensus, non minus ficulneo tamen argumento, quàm ille, innixus. Turnerus Anglus Sparuerio Germanorum, qui ab aliarum nationum Speruerio non differt, & omnium vnanimi consensu Nisus & Fringillarius Accipiter habetur, Palumbarium esse opinatur, non alio persuasus argumento, quàm quòd Palumbos, Columbos, Perdices & grandiusculas Aues insequatur. Quidam Germanorum Taubenfalck esse uolunt. Ita eos, qui nulla graui ratione adducti coniecturis meris rem decernere volunt, necessum est in diuersas distrahi sententias, & nihil quicquam sibi consonum dicere. Nos in re adeò incerta ac controuersa, vtpotè certi nihil habentes, certi quidpiam statuere non audemus. Certè extra omnem controuersiam est, nobis plurimas esse species Accipitrum Aristoteli ignotas, & quæ illi inquilinæ fuere, nobis exoticas esse. Falconem esse non prorsum postumus ire inficias, cùm hoc nomen valdè generale sit, & frequenter non secus, quàm Accipiter omnes huius species sub se comprehendat. Verùm nunquid is sit, qui speciatim & peculiariter hoc nomine venit, dubito. Quod si tamen quispiam ita esse volet, de his peculiarem, quem de eis conscripsimus, tractatum, consulere potest.

Hunc Accipitrem Palumbarium carniuorum esse & multum à Fringillarijs magnitudine differre Aristoteles solùm scribit, è quibus verbis difficile esse iudicium ferre, cuiuis liquet. Addunt alij hunc specie alioqui Fringillario simillimum esse. VVottonus in ferociorum Accipitrum numero censeri scribit. Homerus celeritatem visus & actionis nunc confert Accipitri φασσοφόνῳ, id est, Palumbario, nunc Aquilæ. Et [f] Porphyrius Accipitrem Palumbarium peculiariter omnium celerrimè volare scripsit. Hic idem fortè est ea Ouidio Auis,

Quæ nunc Thisbæas agitat mutata Columbas.

Columbario Accipitre Mercuriũ delectari [g] Aelianus tradit. Magnitudo huius Accipitris colligitur ex [h] Aristotele, Chalcidem auem huius magnitudine esse asserente.

[e] Lib. 8. Histor. c. 3.
[f] Lib. 3. de Abstin. ab animat.
[g] L. 12. de An. c. 14.
[h] L. 9. Hist.

DE FRINGILLARIO ACCIPITRE Vulgò Niso dicto. Cap. II.

AEQVIVOCA.

FRINGILLARIVM Accipitrem cùm Aristoteles nusquàm seiunxerit, & eundem non minus, quàm Accipitris nomine absolutè dignatus sit, & specie quoque, id est, habitu & colore illi simillimum plerunq; tradant, ego quoq; non temerè Palumbario proximè subiungendũ putaui. Quoniam uerò, qui sanioris sunt sententiæ, hunc cum eo, quem Nisum recentiorum Latinorum vulgus appellat, eundem statuunt, nec non cum Speruerio diuersarum gentium vernacula lingua dicto, volui prius homonomiam pro more nostro explicare.

Veterum Accipiter Fringillarius cum nullo nomen habet æquiuocum. Nisus verò Ouidij, & veterum multum ab eo differt. Ouidio enim non Accipitris genus, sed Haliætus est, id est Aquila marina. Sparueri uerò nomen Italiæ vulgus etiam tentorio seu conopæo, quod cubilibus frigori & culicibus arcendis obtenditur, imposuit, eadem fortasse ratione, qua Aui, quam utriusq; in generali synonimia latiùs declarauimus.

Nisus Ouidij. Sparuier vulgò qd.

SYNO-

SYNONIMA.

GRAECIS ut Aristoteli, & Hesychio hic Accipiter Σπιζίας nominatur, idest, Fringillarius, eò quòd præcipuè minorum Auiũ genus, quales Fringillæ sunt, sectetur: Σπίζα enim seu σπίζη Fringilla est. Hac tẽpestate Græcorum uulgò ξωτέρι corrupto, ut uidetur, nomine, ab oxyptero uel ocyptero dicitur. Ὠκυπέτης apud Hesiodum Accipitris etiam epitheton est. Quę omnia ob uelocitatem ei conueniunt. Hęc fortasse Nipho duplicis erroris occasionem dederunt; quo hũc Fringillarium Accipitrem cum πτέρνι Aristotelis eundem esse putarit, & Perni nomen impositũ a pernicitate, vt dicatur Pernis, quasi pernix. Sanè nisi Sparauerij, quem Pernem esse dicit, nomen generatim accipiat pro quouis Accipitre, toto erret cœlo, necesse est, cũ Aristoteles pro diuersis speciebus enumeret Accipitrem Fringillarium & Pernem. At verò Speruerium vulgò dictum Fringillarium esse Aristotelis, Albertus, Ornithologus, Bellonius, alijque doctissimi quique vno ore fatentur. Præterea indoctè satis nomini Græcæ originis latinam etymologiam affingere conatur, vt cùm ad Pernem ventum erit, pluribus ostendemus.

Σπιζίας. ξωτέρι. Ὠκυπέτης. Niphi error. Pernis. Sparueriũ Fringillarium esse.

Hic itaq; Σπιζίας Aristotelis, Latinis ad Græci nominis imitationem Fringillarius Accipiter uocatur. Alioquin hic etiam, vti paulò antè de Palumbario diximus, præ cæteris Accipitris nomine uenit, cùm apud Græcos veteres, tùm apud recentiores, quorũ plerią; Accipitrem in duo genera diuidunt, in magnum scilicet, quem alio nomine Asturem quandoque appellant, & in paruum, quem Nisum seu Speruerium. Nisi verò appellatio, quatenus hunc Accipitrem designat, apud Latinos recens admodũ est, ac Alberti æuo non satis Latino usurpari cœptum. Huius etymum è Latio idem petit, quàm aptè, ipse viderit. Sunt autem hęc eius uerba: *Accipiter minor latinè Nisus vocatur, à conatu ad prædam, quia nititur capere Aues se fortiores, vt Columbam, Anatem, Corniculam.* Nisus quidem vox Latina est, & antiquis vsitata, sed diuersa longè significatione. Veteribus enim Haliætum, vt diximus, denotauit, quam vocẽ recentiores, longo post tempore, ad hunc Accipitrem trãstulerunt, quod fortè viderent rapacitate, & Auium persecutione vtrumq; conuenire. Fieri quidem potest, inquit Ornithologus, vt uox Nisus ab Hebręis descẽderit, qui Aquilam Neser vocant, & Nez Accipitrem, alij Asturem, alij etiam Nisum interpretantur. Itali hoc genus Accipitris vocant Sparuiero, uel vt alij Sparauier, Sparauiero, Sparauero. Sunt qui illum in minorem & maiorem distinguant. Germani Sperber, vel Speruuer; Galli Esperuier, vel Esparuier. Horum omnium nominum eandem sine dubio originem, vbi de Synonimis Accipitris in genere egimus, examinauimus. Nullum enim præter has voces nomen aliud est, quo quæuis nationes magis aptè, aut propriè generalem Accipitris notionem exprimere queant, ac Italica præsertim. Hæc itaque Accipitris Fringillarij fæminę sunt synonima. Marem uulgò Muscetum uocant, à Muschetto Italica dictione, Galli Mouschet, uti & Belgæ, qui id nominis a Gallis uicinis mutuati sunt, hac fortasse occasione, quòd Accipitrarij plurimi Belgę quotannis omne Accipitrum genus undiquaq; comparare, & in Galliam Principibus, alijsque optimatibus venum portare soleant. Alioquin eorum linguæ cum Gallica nihil commune est. Germani Muscetũ uocant Sprintz, Sprintzel, Sprinzle uel Sprintzling. Quas uoces nimis ridiculosè, quantum mihi uidetur, Ornithologus, uir alioquin incomparabilis doctrinæ à Græca uoce σπιζίας deducit, uocum nescio qua, sanè nullius momenti, allusione adductus. Qua in re, quod pace illius dixerim, communi plerisq; Germanis etiam doctis, nec non aliarum quarundem nationum viris, morbo mihi laborare uidetur, qui uernaculæ sibi linguæ, parum aut nihil curiosi, uocum etiam indigetum originem, è quouis alio peregrino idiomate potiùs, quam è suo, etsi inuita Minerua malũt petere. Ita nos semper aliena magis, quàm propria seu domestica capiunt & oblectant, qui nouarum rerum auidi sumus, & usitatas fastidimus. Qui uerò Germanus est, examinata diligenter hac uoce Sprintzeln facilè intelliget, & concedet maculas significare, quas Belgæ etiam nonnihil variante uocabulo Sprinckelen dicunt, à quibus huic Aui, id nominis inditum conijciet, quòd maculis quibusdam toto corpore respersa sit. Pro respergere etiam Belgæ besprinckelen dicunt. Muscetus autem pręterquam quòd totum pectus, & ventrem transuersis maculis distinctum habet, etiam dorso & alis hinc inde plurimis albicantibus in ferrugineo notis insignitur, ut descriptio docebit. Nominis Germanici Sprinzling adductam rationem vehementer etiam confirmat vox Gallica Mauchet, quam Italos & Belgas à Gallica mutuatos esse non est dubium. Cùm enim verbum mouche-ter Gallis nihil aliud signet quam tracheter, id est, distinguere, maculis respergere, cuius palam est, deductam inde uocem mouchet, maculosam Auem significare: non quod reliqui Accipitres non sint quoque notulis distincti, pectore præsertim, sed quòd huic ferè soli proprium est, dorsum & collum, quæ cæteris plerunq; tota nigricant, illud albis, hoc nigris notis maculatum habere. Hispani hanc Auem Francello uocant, fortè tanquam Francos, id est, nobiles ac ingenuos, libertatisq; amantes.

Accipitrũ præcipua genera. Nisus. Alberti error. Nisus veterũ q̃ Auis. Nisi etymũ. Sparuiero. Sperber. Esperuier. Muscetus vnde Mouschet. Sprintz. Ornithologi error. Sprintzeln vnde dicatur. Sprinckelen quid. Maucher quid. Tracheter quid. Francello.

DE-

DESCRIPTIO. DIFFERENTIAE.

CCIPITER Fringillarius, cuius nos iconem exhibemus, longitudine eſt ab extremo roſtro ad ultimam caudam ſpithami cum palmo. Roſtrum ei breue, fuſcum, craſſum, modicè uncum. Iris oculi intensè flaua. Vertex, collum, dorſum, alæ, colore caſtaneo nigricante, obſcuroue fuſco. In ſincipite tantùm, & circa alarum mediũ, quà dorſo ipſæ incumbũt, alba macula conſpicitur. Pars pro-

na totius corporis, nempe gula, pectus, venter, latera alis tecta, femora & uropygium sunt candida, & transuersis lineis luteis intersecantur. Tibiæ & pedes lutei seu crocei. Vngues nigri incurui. Cauda supina tota est fusca, maculis nigris transuersim ductis ornata per interualla.

Muscetus, quem damus, minor aliquanto est, duobus nempe digitis, si à rostri acie ad caudæ finem commensuretur. Rostrum ei similiter breue, crassum, vnco exiguo acutissimo tamen pre-

ditum

ditum, colore corneo ſubcæruleo. Oculi pupillam ochræ colore pallido, lutea iris excipit, quod reliquum eſt intensè flauet. Caput, collum, pectus, venter, crura albicant, & varijs maculis diſtinguuntur. Caput enim fuſcas habet oblongas, collum latas nigricantes, cæteræ pronæ partes ferrugineas tanquam lineas tranſuerſas, at minimè, vt in Niſo, continuas. Dorſum & alæ bætico, ſed dilutiore, quàm in Niſo colore tinguntur. Dorſum tamen tam medium, quàm extremum, atque alas cùm in parte ſuperiori, quà primi ordinis tegetes plumulæ poſitæ ſunt, tùm in ea potiſſimùm, quæ in dorſum reclinatur media, maculæ multę albæ reſpergunt. Quæ fortaſſe res Germanis Muſcettum Sprintzling, quaſi maculoſum vocare, occaſionem dedit, vt dixi. Cauda reliqui corporis ferè longitudinem æquat, & nigris & dilutè fuſcis maculis tranſuerſalibus alternarim diſpoſitis ornatur. Pedes, tibiæq; crocei coloris. Vngues nigri, incurui.

Huic noſtræ vtriq; deſcriptioni omnibus ferè notis correſpondent, quæ ſingillatim, & ab Ornithologo, & a Bellonio poſitæ ſunt: adeò vt iam calamo depictas Aues omnium conſenſu Accipitres Fringillarios, nempe Niſum ſeu Sparuerium, nec non Muſcetum eſſe, nullum ſit dubium. Fredericus Imperator Speruerios omnibus rapacibus minores eſſe ait: quod certè uerum eſt, ſi de ſolis Accipitribus & Falconibus, quorum ad venationem vſus eſt, intelligamus.

Horum Accipitrum, vt & reliquorum plures ſolent poni differentiæ, quæ partim ab ætate: partim a natiuitatis loco, partim etiam à colore, & magnitudine ſumuntur.

Ab ætate. Ab ætate, alij nidarij, alij ramarij, alij denique mutati dicuntur, quarum appellationum in vniuerſali Accipitris hiſtoria rationem reddidimus. Horum optimi, ac diſciplinæ capaciſſimi ſunt, qui, cùm adhuc pulli ſunt, è nido tolluntur, quibus bonitate proximi ſunt ramularij, qui neccdum plumarum depoſuerunt exuuium, neque nidum extruxerunt, aut ſobolem procrearunt, hoc eſt, antequam anniculi ſint. Pro ætatu itaque diuerſæ ratione, alijs atque alijs pennarum coloribus, vti omnia Accipitrum genera, ornantur. Quidam enim plumulis exiguis albis tranſuerſis veſtiuntur. Alij maioribus, quos damnant accipitrarij. Etſi verò, vt diximus, laudatiſſimi ſint ramarij, nihilominus tamen etiam inter hos non paruus delectus eſt.

Ramariorũ delect⁹. Cæteris enim præferuntur, quibus caput ſupernè, ſeu vertice teres eſt, roſtrum craſſiuſculum, oculi non nihil cooperti, iris pupillam inter viride & album ambigeris, humeri magni, aliquantum gibboſi, lumborum ſeu renum regio lata, at verſus caudam paulatim arctata, ac extenuata poſtrema dorſi pars. Alæ ita in longum dorſum reclinent, vt extremitate ſua caudæ incumbant, quæ quidem non nimium longa debet eſſe, ſed amplis & robuſtis pennis inſtructa. Tibiæ probantur complanatæ ſeu latiuſculæ, & breues, pedes longi, & graciles, colore inter viride & album medio: Vngues acutiſſimi, atri, & tenues. Omnium denique præſtantiſſimi ſunt, quibus plumę tranſuerſæ ſunt craſſæ, magnæ, rubicundæ, articulationes item craſſæ. Hę autem quę pectus veſtiunt, concinno ordine diſpoſitæ ſe mutuò conſequũtur, & ſimilibus notis per tranſuerſum diſtinguuntur, quibus reliquum corpus. Supercilia habēt alba, ruffo nonnihil intermixto. Candor totum oculum ſupernè ambit, atque ad occipitium vſq; pertingit plumę ſunt latiuſculę. Denique qui ferè ſemper famelici ſunt.

A natalib. A natalibus, horum etiam Accipitrum differentia ſecunda ſumitur, à quibus alij vocantur Illyrici, alij Orientales, alij Africani, alij Calabri, quidam Corſici, nonnulli Germani, alij Bergomates, Vicētini, Tridentini, alijque plures, quorum natales aut dubij ſunt, aut prorſus ignorantur. Horum plerorumq; deſcriptiones ex [a] Carcano ſubnectere viſum eſt; & ſigna, quibus à ſe mutuo dignoſci poſſint, addere.

[a] *Lib. 2. de Aucup.*

Illyrici forma. Illyricus Accipiter Fringillarius, aut, vt ipſe ſuam Italicam linguam imitaris, ait, Sparuerius, Dalmatię montibus natus, vt etiam ille, qui in altiſſimis Fori Iulij alpibus oritur, omnium nobiliſſimi ſunt. Maiori ex parte ſtatura corporis ſunt mediocri, & oblonga: pauciſſimi longā agunt vitam. Omnes, vt plurimum lumbos, ac dorſum nigra obtinent. Roſtrum pulchrum, longum, craſſum & acutum. In magno pretio & honore ſunt, vtpotè qui animoſi ſint, & velociſſimè volantes, ita vt Aues quamuis magnas libentiſſimè capiant.

Orientaliũ forma. ORIENTALES ita dicti, quia ab Oriente ad nos adferuntur, quandoque vi ac impetu ventorum in territorium Taruiſinum, aliquando etiam in agrum Vicentinum, atque Foro Iulienſem impulſi. Quia verò raro admodum hoc contingere ſolet, pauciſſimi huius generis conſpiciuntur. Statura corporis magna ſunt. Roſtrum habent magnum, ac craſſum magis, quam vlla alia huius generis Accipitrum ſeu Sparueriorum ſpecies. Pedes etiam habent magnos, & caudam duodenis pennis inſtructam. Quinimo quendam ſe habuiſſe [b] Carcanus ſcribit, cui cauda tredecim pennis conſtaret. Hic ętate erat matura, roſtro magno, craſſoq; maculis nigris & magnis, dorſi & lumbis nigris, alis pulchris.

[b] *Lib. 2. c. 5*

Calabri. Illi quos veteres ſcriptores aiunt natci in Calabria, ab alijs diſcerni ſolent, quòd ſtatura corporis ſint medi[illegible], lumbis, dorſoq; nigris, ſuperbi ac refractarij, neque facilè pugno aſſueſcant.

Illi

Africani.

Illi, quos Africanos diximus vocari, & in Africa nasci, dorsum ac lumbos nigros obtinent, pectus maculis nigris & transuersis uarium, alas longas, rostrum pulchrum, oculos nigros, quales Falconum.

Vicentini. Spinaroli qui.

Vicentini duorum generum sunt. Aliqui enim in montibus nostris Vicentinis nascuntur, qui quandoque optimi euadunt, & omnes ferè statura sunt exigua, aut mediocri: alij verò in montibus Mucrosticanis, qui raró admodum, aut nũquam aucupio vtiles fiũt, & maximè qui Spinaroli ab indigenis appellantur. Statura, vt plurimùm pusilla sunt, pẽnis nigris, rostro exiguo, capite magno, pedes vero magis giluos, at minores omnibus reliquis Sperueriorum speciebus habent, muribus ac gliribus, vtpotè natura degeneres ac ignaui, plerunque victitant.

Tridentini.

TRIDENTINI in illius loci alpibus prognati, adinodũ volaces sunt, corpore procero, specioso, magno, atque vt plurimùm oblongo, pennis nigris vestito. Hi dum Alaudas ceperunt, sæpenumero prius deorsum in terram deijciunt, postea eam arripiũt rursum, more Falconum.

Bergomates.

Gignuntur & alij in monte vulgò della Gucchia dicto, in agro, vt arbitror, Bergomatum, qui omnes ferè pulcherrimi sunt, ac celeris volatus. Hi plumis teguntur nigris, statura corporis sunt mediocri, & quadrata.

Sunt & alij quidem Sparuerij, quorum natales ignorantur, magni tamen faciendi, etsi natura sua admodum sint rebelles. Corporis magnitudine sunt mediocri, maculis respersi maiusculis coloris ferruginei, ad rubrum tamen inclinantibus: quibus signis nullo negocio ab alijs dignosci queunt. Color enim ille macularum talis ferè est, cuiusmodi aureorum, quos scuta vulgo Itali dicunt.

A Colore. Albi. Ruffi.

Maximum præterea horum Accipitrum in coloribus discrimen est. Præter enim varium, qui plerisq; communis à nobis descriptus est, albus quoq; & ruffus in nonnullis spectatur. Albos Accipitres Fringillarios in regionibus ad vltimum Septentrionem positis reperiri author est [c] Olaus magnus Vpsalensis, in sua rerum Septentrionalium Historia. Ruffi verò dicuntur quidam, nõ quidem quòd toto corpore ruffo sint, sed quia eius coloris maculis pectus insignitum ac resperşum habeant.

[c] L. 19 c. 1.

A magnitudine.

Magnitudinis inter eos differentia in singulorum descriptione exposita est. Hac ipsa verò potissimùm inter se differunt mas & fœmina, ita vt ea sola ferè nota discernantur. Vnde factũ est, vt Bellonius descriptionem vtriq; communem posuerit huiusmodi.

Sperueri descriptio ex Bellon.

Speruerius, quemadmodum & Muscetus, capitis verticem nigris plumulis vestitum habet, quarum radices tamen albæ sunt. Pars quædam alarum, ea nempe quę dorsum contingit, maculis variegata est, teretibus, albis: at plumæ, quæ tergum superius, alasq; vestiunt, nullis notis variæ, sed vnicolores è nigro diluto conspiciuntur: alarum tamen pars interior lineis transuersis distinguitur. Plumulæ illæ minutiores, quæ axillas seu alarum flexus circumuestiunt, quęq; ad latera vtrinq; positę sint, aliquantum ruffescunt: item illæ, quæ ventrem tegunt, plurimis notis transuersis ruffis maculosæ sunt; quibus hoc peculiare est, vt latera nigricent. Albicare nonnihil videtur extremitas pennarum caudæ, quæ vtriq;, vt inquit Albertus, dependet. Fridericus Imperator, Speruerios laudabiliores esse ait, qui cùm forma, tum colore magis accedunt ad Astures, & caudam eorundem more maculatam habent. Mutati per transuersum maculantur in anteriori parte eodem modo, quo Sori, seu non mutati. Et eorum etiam pulchriores habentur, quò plus Asturibus assimilantur. Verùm illud in Asturibus, & Sperueriis aduertendum est, quòd cùm visus aciem in aliquam rem infigunt, nigredo oculorum pupillæ maior euadat, quàm quando nihil firmiùs intuentur. Vidimus etiam aliquãdo Astures, Sperueriosq; pupillam more Falconum obtinere; sed contra Falcones illorum more oculos habere nunquam obseruauimus. Hæc ille.

Qui eligendi.

CAPIENDI RATIO.

HORVM Accipitrum Fringillariorum capiendorum rationem familiarem Bellonius exponit his verbis: Aberamus, inquit, haud procul a faucibus Ponti Euxini, vbi freti Propontidis initium est, conscensoque altissimo eius loci mõte inuenimus fortè fortuna aucupem Sperueriorum capturæ incumbentem. Cum autem iam Aprilis fere præterijsset, quo tempore omne Auium genus construendis nidis, ac procreandæ soboli operam dare solet, nobis mirum ac insolens erat Miluorum ac Accipitrum tantam multitudinem a plaga Oceani dextra aduentantem videre. Hisce ea dexteritate, ac industria auceps insidias ponebat, vt ne vnus quidem euaderet. Singulis verò horis Accipitres ad minus duodecim capiebat. Latebat hic au-

ceps poſt dumetum, ante quod aream quadratam æquauerat, duos plus minus paſſus longam, latamq; , binis vel ternis à dumeto paſſibus diſtantem. Senos in areæ marginibus in humum defixerat ſtipites iuſto interuallo collocatos, pollicis ferè craſſitudine, ſtaturæ humanæ longitudine, vtroque latere binos, quibus ſummis, & ſingulis crena, ea qua aream ſpectabant, parte, inciſa erat, è qua rete filo viridi, tenuiq; contextum ſuſpendebatur. Mediâ verò areâ haſtula cubitum alta ſtabat, cuius apici funiculus alligatus erat, qui ad aucupem poſt dumetum latentem vſque pertingebat. Eidem huic funiculo Auiculæ complures adnexæ, ſed longo, laxoq; ſatis, grana frumenti per aream depaſcebantur, quas auceps Accipitrem à longè aduentare conſpiciens à plaga Oceani, agitato fune, ſubuolitare cogebat. Ad haſce Accipitres ſeu Niſi, à medij milliaris interuallo, nempe leucæ Gallicæ, quo ſunt inſigni viſus acumine, conſpectas, ſubitò pleno explicatarum alarum remigio aduolantes, tanto impetu in retia irruebant, auiculas abripere conati, vt illis intricati, implicatiq; caperentur. Hac arte in caſſides illectis auceps alas totas ad axillas vſque linteo cuidam in eum vſum conſuto inſerebat, quo alarum infimam partem femoribus, caudæq; colligabat. Ita vinctos humi relinquebat, ſui adeò impotentes, vt neque mouere, neque reluctari prorſus, multò minus expedire ſeſe poſſent. Nemo facilè cogitaret, vnde tanta Niſorum copia aduolare potuerit. Eo enim binarum horarum ſpacio, quo aucupij eius ſpectatores eramus, pluſquam triginta numero hoc dolo captos vidimus: vnde coniectura eſt aucupem vnicum centenos & amplius, vnius diei ſpatio capere potuiſſe. Accipitres hi alioquin non æquè diù eodem loco morantur, vt Falcones, ſed ſæpius hunc mutant, vnde difficilius quam hi capiuntur reti. Neque enim facile ſpacium aucupi caſſes ſuper ſe explicandi concedunt, niſi ea ratione, quam Bellonius poſuit, fallantur.

L O C V S.

EMPORE hyberno plerunq; degere comperiuntur in ſyluis cęduis, earumq; gracilibus, & quæ loco aprico propter dumetum aliquod expoſitæ ſunt, potius quàm in nemorum denſorum, celſorumq; craſſis arboribus inſident. Plerunq; verò non ante occidentem ſolem, ad ſedem ſuam reuertuntur. In volatu Niſi admodum veloces ſunt, & plerunq; vento aduerſo volant.

G E N E R A T I O.

Cuculi generatio. EX Accipitre minimo, (inquit Albertus) id eſt, Sparuerio, veterum quidam Cuculum gigni putarūt; vt laoùs in generali hiſtoria ex Ariſtotele & Plinio declarauimus. Hoſce eoſdem cum Falconibus aliquando coire Albertus tradit. Nidificant in Abieobus, & oua, vt audio, quaterna aut quina pariunt.

V E N A T V S.

ISVS licet minor Accipitre Palumbario, æquè tamen animoſus eſt, & alacris pro ſua facultate, & ad venandum promptiſſimus, capitq; omnes volucres, quas Aſtur, ut Tardiuus ſcribit, maioribus tantùm exceptis. Columbas enim, Anates, Palumbes, Perdices, Coturnices, Gracculos, Picas, Alaudas, & omne genus Auium minorum, laudati Sparuerij capere ſemper obſeruati ſunt. Hinc etiam [a] Albertus a nitendo Niſum, quod Aues ſe multò maiores rapere nitatur, dictum putat. Citò manſueſieri, & delicatum nutrimentum poſtulare Niſum author libri de natura rerum ſcriptum reliquit. De hac aue in legibus ſalicibus legitur, quòd qui eam furatus fuerit, centum & viginti denarios perſoluere deprehenſus teneatur.

[a] De... Niſus vnde dicatur.

E M B L E M A T A.

Sprinerius. PVD Claudium Paradinū de Accipitre Sparuerio tale legitur emblema. Accipiter, inquit, is, quem paſſim Spriuerium uocant, inter copioſam Falconū turmam geſtatus, cum inſcriptione SIC MAIORA CEDVNT, ueram nobilitatem non in opibus, uel autoritate, ſed animi pręſtantia conſiſtere figurat. Accipitris nimirum illius ea prerogatiua eſt, ut quibuſcunq; aucupatricibus alijs uolucribus fuerit aſſociatus, eas uniuerſas, etiam ſe multò maiores, ab omnibus, quibus forent alias obnoxię, uectigalibus uindicet.

DE

DE CIRCO. Cap. IIII.

OBILIORIBVS ac simpliciter dictis Accipitribus Circum, quòd & magnitudine & audacia, viribusq; insignis sit, proximè subiungendum putauimus. Nam & Miluo non multò minor est, & Vulpes, Leporesq. inuadere audet, ideoq; meritò cæteris omnibus minoribus, & ignauo Buteoni anteponendus videtur. Falcones enim, licet etiam nobile genus Accipitrum sint, & Circo præferendum, quia tamen hîc de veterum Accipitribus primùm agere decreuimus, & Falcones veteribus ignoti fuerint, variasq; sub se species cōprehendētes, peculiarem sibi tractatum vendicare videbantur, ideoq; hîc minimè inserēdos, aut alijs permiscendos duximus, sed proprio sibi loco post omnes ab Aristotele enumeratas species pertractatas, reseruandos esse. Cum bona itaque Falconum venia Circi historiam auspicemur.

AEQVIVOCA.

IRCI vox similis ferè est cum Cercis, quæ vox telum textorium significat, vt Eustathio videtur ἀπὸ τοῦ κρέκειν, quod est ἠχεῖν, id est sonare, transposita litera ε: vnde etiam illi ipsi κρὲξ Auis etymon suum habet.

Cercis qd. κρὲξ Auis.

Repertur κίρκος in ea etiam significatione, qua Circus apud Latinos, pro loco circulari, & in orbem redeunte.

Circus olim erat locus Romæ, quo ludi agebantur, & in quo cursu certabant Equi, vnde & Hippodromos dictus fuit, quasi Equorum cursus. Neque enim cred derim hippodromum a Circo differre, vel forma, vel usu. Oblongi maximè erant, at in extremo veluti circulo, in ambitum ducebantur, vt equi, qui eandem viam non semel repetere debebant, currendo possent pergere. Non vnus erat Romæ circus, quæ eo tempore Romana luxuria erat. Ab una parte urbis prope Vaticanum, erat ille Hadriani Augusti, à quo non longè aberat ille Caij Neronis, quo loco iam extructa cōspicitur Basilica S. Petri in Vaticano, campo triumphali. Ex altera parte Vrbis erat Circus Aureliani Augusti. Erat & Agonalis prope thermas Hadriani, & theatrum Balbi. Erat & Flaminius Apollinaris prope templum Pietatis & Herculis magni custodis. Erat & circus maximus prope scholam Cassij, & ædem Pompei magni. Extabant præter hos & alij, vt Salustij, & reliquorum.

Hippodromus.

Circorum Rom. nomina.

Lupi etiam genus secundum Circus vocatur apud Oppianum, nimirum à rapacitate.

Lupus circus dictus.

SYNONIMA.

PVD Græcos poëtas hæc auis aliquando ἴρηξ κίρκος; aliàs κίρκος simpliciter, vt etiam Aristoteli, nominatur. Cuius quidem etymum varij variuma signāt. Grammatici Græci asserunt, vt Varino placet, vt Circus dicatur ἀπὸ τοῦ κρίζειν. Quo verbo alicubi usus est [a] Homerus per metathesin a soni similitudine efficta uoce, hancq; literarum transpositionem consultò in hac uoce esse factam, ut a uoce κρίκος, qui ianuę circulus ferreus est, differret, quę ab eodem uerbo deriuetur. Ἴρηξ κίρκος ab Hesiodo quoq; memorat̄, & κίρκος [b] Homero: ubi Hesychius κίρκοι, κοῖλοι, ἅρπαγες, & incurua omnia, inquit, κίρκοι dicuntur. Quare fieri potest Circum à rostri & unguium aduncitate, sic uocatum esse. Vel deniq;, ut potiùs puto, quod uolando, presertim cùm insidiatur, ut & alię rapaces, & Milui in gyrum sese librans, ac obuertens circuitum facere in aere conspiciatur; Quanquā Gręci Auem Circum appellant; circulum uerò κρίκον. Itaque cùm Festus ita scribat, Circanea siue Circenda Auis dicitur, quę uolans circuitum facit, ego cum Circo eandem esse conijcio, cùm à nominis similitudine, tum a circulari uolatus genere. Voce Græca κίρκος etiam Latini utuntur, & ab eadem Circaneę Auis nomen Festus, ut dixi, deriuauit, Latinam ei terminationem addens.

[a] Iliad. π.

[b] Iliad. ρ.

Circanea Auis.

Hāc [c] Bellonius eam esse sentit, quam Galli Fau-perdrieux, quę uox Falconē Perdicarium, uel Perdicotheron sonare uidetur, quibus tamen id rationibus faciat, non uideo. Nullas enim posuit. Cui nos quoque subscribere potiùs, quàm reclamare uolumus, maximè cùm pręter nudum nomen, nihil aliud apud Aristotelem inueniamus, è quo iudicium facere liceat. Quod enim [d] Plinius de hac Aue scribit, *altero pede claudicare*, euidētissimum sine dubio, & certum dignoscendæ uolucris signum futurum fateor, nisi falsò ab eo huic attributum, & perperam ad hāc translatam esset, quod [e] Aristoteles de Aégythalo Aue scribit In Accipitrum enim genere nulla unquam cuiquam uisa est altero pede clauda Auis.

[c] Lib. 2. de Auib. c. 17

Fau perdrieux.

[d] L. 10. c. 8.

[e] Lib. 9. Histor. c. 15.

DESCRIPTIO.

Fau-perdrieux. Circus. QVANDOQVIDEM quęnam nostrarum rapacium Circi nomen mereatur, incertum est, descriptionem nullā dare potuimus, nisi ex Bellonio, qui hoc nominis suę Aliti Fau-perdrieux Gallis dictę aptat. Hunc itaque sequuti, eiusdem, quam ipse Circum putat, auis descriptionem è Gallico contextu translatam hîc adijcimus. Auis hęc Miluo haud multò minor est, quod ad corpulentiam attinet, & crurum longitudine etiam altior. Rostrum & ungues minus huic, quam cæteris omnibus rapacibus adunca sunt. Crura, gracilia, lutea, squammis seu tabellis, ut Galli uocant, obducta. Caudę & alarum extremitas nigra est. At plumarum caudę color bęticus obscurus. Capitis uertex & guttur inferius nonnihil ex ruffo albicant, quo eodem colore alę interiores sub axillis utroque latere etiam tinguntur. Plumulę, quę auditus foramina seu meatus tegunt, nigrę sunt. Rostrum qua parte capiti continuum & contiguum est, plumbeo est colore, extremum uerò atrum. Collū est admodum breue, contrà atq; Accipitribus stellaribus seu Asturibus, quibus oblongum esse solet. Capitis albicantis insigne, nos

[a] *Hist. c. 32.* Orypelargus. ferè in eā opinionem adduxerat, ut [a] Aristotelis Orypelargum, uel Percnopteron esse putaremus, quod hosce *capite albo* Philosophus esse dixerat. Sed cum neq; clamosum aut querulum esse, neque a Coruis uerberari, quę quoque eidem ab eo attribuuntur, uideremus, sententiam

Genus. mutauimus. Huc usque itaque Bellonius. VVottonus Circum ex ferociorum Accipitrum numero esse scribit.

VOX

Kreissen. ACCIPITRES generali uerbo, cùm uocem edunt, clangere dicuntur. Circus uerò Gręcis propriè *κρίζειν*, unde & ei nomen factum uolunt. Hoc uerbum à Cymbrico Kreissen nō admodum abludit, quod exclamare significat. Hanc eius uocem Columbę facilè agnoscunt & horrent, ut inquit [a] Aelianus

[a] *Lib. 3. de Anim. c. 45* ex Aristotele. At tardius plerunq; fortasse agnitam fugiūt, si Eustathius Homeri commentator uerum dicit, qui tum primùm uocem asserit illum emittere, cùm iam prędæ propinquus, de ea apprehendenda solicitus sit, quod de eo scribit, ubi hęc

[b] *Iliad. χ.* [c] *Iliad. Π.* [b] Homeri uerba interpretatur ὀξὺ λεληκώς Κίρκος. Quibus uerbis Poeta acutam Circo uocem esse indicat, quod nō malè uerbum illud *κρίζειν*, quo alibi etiam idem [c] Homerus usus est, exprimit. Nam & Cymbricum Kreissen, & Italicum gridare, uel ut alij pronunciant, cridare, & Gallicum Crier, eiusdem omnia originis, acutam & clamosam potius, quàm grauem uocem edere propriè designant.

VOLATVS

[d] *Odyss. N* CIRCVM à uolatus uelocitate ἐλαφρότατον uocat [d] Homerus, ubi uelocissimum Vlyssęe nauis cursum huius Auis uolatui comparat.

Ἡ δὲ μάλ' ἀσφαλέως θέεν ἔμπεδον, οὐδέ κεν ἴρηξ
Κίρκος ὁμαρτήσειεν, ἐλαφρότατος πετεηνῶν id est,
Et ualde tutè currebat firmiter, neque Accipiter
Circus secutus fuisset citissimus uolucrum:

[e] *Odyss. O.* Alibi etiam τάχυς ἄγγελος Apollinis, hoc est, celer nuncius ab eo nuncupatur. Atque eadem prorsus ratione Oppianus, *Equis Iberis uelocissimis, sola,* inquit, *fortè Aquila uolando contenderit, aut Κίρκος, τανάοισι τινασσόμενος πτερύγεσσιν.* Volat autem Circus in gyrum, pręsertim cùm pręda conspecta deorsum ex ęthere in eam ruere cogitat, hac intentione, ut tamdiu in alto aëre gyrorum ope se suspendat, donec oportunum præda petendæ tempus conspicatus recta descendere, & unico eoq; minimè irrito ictu queat abripere. Bellonius suum Circum, si modo Circus est, scribit non admodum pernici uolatu ualere, Miluum quidem uelocitate superare, sed Falcone ac Buteone vtroq; cùm mare, tùm fæmina inferiorem esse, idq; reipsa, facto scilicet periculo, sibi cōstare, uidisse scilicet eū Falconibus & Accipitribus loco Miluī in prædam datum ab accipitrarijs, qui singulorum uelocitatem, roburq; explorare vellent.

RAPA-

RAPACITAS.

AVCIS Accipitribus audacia ac robore cedere Circum, vel solum [a] Aristotelis probat testimonium, qui nempe Vulpem eum non inuadere tantùm, sed & vulnerare tradit. Vnde nil mirum erit, si Columbas timidas, Gallinasq; imbelles persequatur. Illud quidẽ de eo etiã Homerus testatur: hoc uerò [b] Gyllius apud Aelianum his verbis: *Gallina ardet studio & amore pullorum. primum enim, vt Circum Auem rapacem supra tectum gyros agere cognoscit, statim vehementer vociferatur, tum explicatis alis timidos pullos protegit, auemq; procacem cogit retrò cedere.* Quamuis hoc ipsum in Miluum aptiùs quadrare videtur. VVottonus tamen Circum Gallinarum domesticarum pullis insidiari asserit, & ferociorum numero Accipitrum ipsum reponit. [c] Homerus Aeneam & Hectorem Circo comparat, proculdubiò ob insignem eius ferociam & magnanimitatem, Græcos verò Auibus, quæ à Circo capiuntur. Bellonius de suo Circo, nempe Fau-perdrieux ita scribit: Haud secus atque Miluus ad Bubonem, qui ad decipiendas & in casses vel ad viscum alliciendas, vel Accipitrum ope Aues in propatulo exponitur ab aucupibus capiendas, ipse quoque Circus tãquam ad prædam paratam aduolat incautus. Verum simulatq; animaduertit Accipitres, sui capiendi causa ab Accipitrarijs manu mitti, sese in fugã recta conijcit, nec sursum in aëra volat more Milui, sed recto ad latera cursu sese abripit. Vnde fit, vt difficilior fit eius venatio Accipitrum opera instituta. Verùm noster Circus seu Fau-perdrieux, qui insigni virium robore præditus est, strenuum suæ salutis se defensorem præstat. Nam & Miluo viribus longè est superior. Hinc fit, vt qui eum capere in animo habent, non pauciores quàm quatuor Accipitres simul ad persequendum ipsum emittere cogantur. Subbuteoni & Tinnunculo hostem esse, satis docet Coturnicum venatio, quæ Canum odore sagacium ope perficitur, quos eo tempore Subbuteo perpetuò insequi, ac comitari solet. Nam si Circum aduentare fortè contingat, statim in fugam sese vertit. Obseruatũ item est sæpius Subbuteonem Circi impetum non sustenturum, ideoq; nec illum expectare ausum, sed fuga sibi salutem quęrere. Circus enim alis vix motis ac veluti rigidis intenso remigio, maximoq; impetu prope humum volat. Hactenus ille.

[a] L.9 H. c.1 | Circus quæ animalia rapiat. | [b] L.14. c.33 | Gallina quo se à Circo defendat. | [c] Iliad. ɩ. | Æneas Circo comparatus. | Circus quo capiatur. | Circ[us] Subbuteoni inimicus.

Hinc fieri ego crediderim, vt nec Vulpem, etsi satis potentem hostem, & fortasse solis Aquilis dignum aggredi metuat: ad quod facinus audendum etiam præter roboris conscientiam, innatum quoddam aduersus Vulpem odium eum stimulat. Neque enim videtur sufficiens ea, quam [d] Aristoteles adfert, ratio, nempe *eum idcirco Vulpem inuadere ac vulnerare, quia aduncis est vnguibus, ac carne viuit.* Quot enim ex rapacium genere Aues enumerare liceat, etiam maiores atque robustiores, quibus tamen tantus animus minimè suppetit?

Circi, & Vulpis odiũ. | [d] L.9 H. c.1

Cum Colũbis item, etsi ijs cum oĩbus Accipitribus malè cõueniat, prædonibus nempe cum pręda grata, Circus tamẽ plus, quàm cæteri alij inimicitiam gerere proditur. Vnde [e] Aelianus: *Clangorem,* inquit, *quidem Aquilarum & Vulturum facile Columba spernunt, non item Circi & marinæ Aquilæ.* Et alibi: *Aquilas marinas & Circos horrent Columba.*

Cũ Columbis. | [e] Lib 3 de Anim. c.45.

Ita etiam Turturi, sed pręterea & Cornici hostem faciunt. Vnde idem [f] Aelianus: *Cum Turture Coruus & Circus insitas inimicitias gerunt, & Turtur vicissim hostili odio ab vtroque dissidet.* Et ibidem. *Inimicitiæ intercedunt Cornici cum Circo.*

Cũ Turture & Cornice. | [f] Lib. 6. de Anim. c 45.

Mures etiam apud [g] Homerum pręter felem & decipulam se Circum timere cõqueruntur. Sed indigna propemodum huius vnguibus præda videtur musculus, Buteoni, & hoc etiam vilioribus relinquenda.

Cũ murib[us]. | [g] In Batrachomyomachia.

Sed nec ipse suo hoste, & quidem capitali caret. Nam ut idem [h] Aelianus scribit: *Circus & Larus, Vulturq; &c. mali Punici grano pereunt.*

[h] Lib. 6. de Anim c.46. | Cum malo punico.

Sunt è contrario quædam naturæ eorum amica & familiaria, *Amaraginem* enim, vt Philes habet, *Picrida,* id est, *intubum seu lactucam syluestrem, ad custodiam pullorum in nidos imponunt,* vt author etiam est Aelianus, & [i] Zoroastres. Alibi tamen apud Philen reperio, Circum florem Croci nido imponere.

Circi amaraginem ponut in nido. | [i] In Geoponicis.

LOCVS. NATVRA CIRCI Belloniani, Gallorum Fau-perdrieux.

VIS hæc Galliæ minimè peregrina aut aduena, sed inquilina est. Inuenitur enim nidum componere in summis arboribus separatim positis in Auerniæ planis atque campestribus locis. vbi Cuniculos potissimùm depopulatur, eorumq; maximam stragem edit. Bibere etiam aliquando visus, presertim cùm in maritimis versatur. Rarenter admodum eos instituere ad Auium venatum solemus. Sunt reliquis minus dociles, præterea neque pernicis admodum uolatus. Vidimus nihilominus tamen aliquádo ad Perdicum, Coturnicum & Cuniculorum etiam venationem eductos, ad horum capturam emitti.

AVGVRIA.

[a] L.10.c.8. INTER Accipitrum genera, inquit [a] Plinius, inuenimus *Circum claudum altero pede, prosperrimi augurij nuptialibus negotijs, & pecuniariæ rei*. Eundem etiam Columbam vnguibus discerpentem felix nuncium attulisse Homerus voluit, & nominatim Apollinis nuncium facit. Aeschylus antiquissimus Poëta de Circi augurio hos versus protulit:

Μεθύστερον δὲ κίρκον εἰσορῶ δρόμῳ
Πτεροῖς ἐφορμαίνοντα, καὶ χηλαῖς κάρα
Τίλλοντα. id est,
Deinde vero Circum conspicio cursu,
Alis ingruentem, & vnguibus caput
Vellicantem

DE AESALONE. Cap. V.

ÆSALONEM, etsi parua Auis sit, Circo tamen ordine proximum ob parem eum illo audaciam cóstituimus. Vulpem enim impugnat. Quinimo mansuefactus & Cycnos & Grues adoriri, fatigare, capereq; perhibetur.

ÆQVIVOCATIO.

[a] In comm. lib. 5. Lucretu.
[b] L.11 Metamorph.

ÆSALOS Priami filius fuit, qui cùm amore tabesceret, in Mergum mutatus fuit, vt scribit [a] Ioannes Bapt. Pius; Verùm nullibi id nomen reperire potui. Video tamen apud [b] Ouidium Aesacon eiusdem regis filium fuisse, & eandem ob causam in eiusdem nominis Auem transformatum. Quare haud dubiò dicendum vel authoris, quod non credo, vel potiùs librarij mendum esse.

SYNONIMA.

Ἀισάλον.
Ἀισάρον. Assalon.
[a] L.10.c.8.
Smerillus. Merillus.
[b] L.10.c.13
[c] Lib 23. de Anim.

ESALONA hanc Auem Græci vocant, scribuntq; alij Ἀισάλων, vt sit paroxytonum. Alij verò oxytonum faciunt, vt Varinus. Sed hoc minus placet. Apud Hesychium Ἀισάρων corruptè legitur. Albertus & recétiores quidam non aptè (vt solent) & deprauata voce Assalon & Azalon scribunt, & vocis affinitate decepti cum Salo, id est, Aegitho Auicula confundunt. Latinis eodem quo Græcis nomine dicitur. Hunc cùm [a] Plinius *solum inter Accipitres omni tempore apparere* scribat, idque inter minores Accipitres soli Smerillo vulgò dicto, competere uideret doctissimus Turnerus Anglus, minimè uano argumento coniecit hunc cum Aesalone eundem esse. Hic verò Smerillus, siue Smerlus vulgò ab Isidoro Merillus vocatur, & Ismerlus [b] Petro Crescentiensi, Mirle [c] Alberto: ab Italis Smerlo siue Smeriglio, quarum tamé prior vox maiori videtur conuenire, posterior minori. Faciunt enim duas species, siue aliter, siue sexu tantum differentes, ut Smerlus fæmina, Smerillus verò mas uoce diminutiua, vtpotè minor, dicatur. A Germanis ein Smirle uel Mirle, à Gallis Esmerillon uocatur. Quæ quidem voces eiusdem omnes originis à Merula deriuatæ uidentur, hac de cansa, *quod*, ut testatur Isidorus, *Merillus non multo maior sit Merula*. Imo authore Alberto, colore & figura eam refert, ægrèq; dignosceretur, nisi rostrum & ungues aduncos haberet. Vocem Hebraicam עזניא,

Asnya

Asnya aliqui Gallicè Esmerillon interpretantur. Hunc Bellonius ἱέρακα λῆον [d] Aristoteli facit, sed nullo argumento, & Accipitrem Leium Latinis dici scribit.

Asnya. [d] 9 Hi.c.36 Accipiter Leius.

DESCRIPTIO.

B[a]ELLONIVS Merillum omnium Auium, quibus in uolatico uenatu Accipitrarij utuntur, minimum esse tradit. Plinius paruam Auem uocauit, non quod inter minores Aues recensendus, ut perperam Hadrianus[b] Turnebus illius uerba accepit, sed quòd inter rapaces minimum esse designaret. *Merilli*, inquit Petrus Crescentiensis, *formam habent Falconis, minores Sparuerio. Sed & corporis specie, & colore pennarum Falcones referunt. sed per omnia minores, vnde ueluti Falconelli*, id est, Falcones parui, *esse videntur*. Hac de causa verisimile est Albertum hos in Falconum genere, sed vltimo loco ceu quantitate minimos collocasse. Muscetis enim seu Nisorũ masculis magnitudine & Lanario rubro pares facit, Merula nõ multo maiores, cui etiam toto habitu & colore non absimiles iam paulò antè diximus. *Guttas*, inquit Albertus, *in facie habẽt, vt & Falcones, alas lõgissimas respectu sui corporis, caudã mediocrẽ, crura pedesq; planos & citrinos*.

[a] Lib. 2. de Auib.c.20.
[b] L.18. Aduerf.c.16.
Falconelli.

VOLATVS. PVGNA.

MERILLVM omnium Auium uelocissimum quidam tradunt, & Albertus miram eorum celeritatem prędicat, *Et quamuis*, inquit, *magnitudine cæteris inferiores sunt, nulli tamen animo aut audacia cedunt, pro corporis & virium suarum portione, præcipuè si peritia & vsus accedant, speq; auxilij à Falconario propinquo*. Itaq; VVilhelmus Falconarius refert se horum operâ aliquando Gruem cepisse. Quinetiam Isidorus scriptum reliquit quatuor Merillos institutos arte hominum, quorum ope nituntur, Cycnum à diuersis partibus inuadere, hoc pacto, ut interpretatur Albertus, ut unus capiti, bini alis insideant, quartus collum & pectus oppugnet, atque eo modo Cycnum opprimentes deijciant, ut ab aucupe capiatur. Vnde inquit idem Isidorus, Cygnus Auis grauida angustijs circumsepta mouere se non ualens, ab aucupe præuenta capitur. Alioquin etiam, dum feri sunt, Alaudas, & similes minutas Auiculas tãtùm capere possunt, & ad summum Perdicem & Columbã, nisi (ut diximus) uires arte iuuentur. Venantur autem præcipuè Alaudas, quas tãto desiderio & impetu prosequũtur, ut uel ad clibanum usq; ardentem quandoq; uel in puteum, uel in homiuum uestes offendat, uti[a] Petrus Crescentiensis obseruauit. Cardueles etiam, authore Alberto, frequenter capiunt: sunt enim uolatu celerrimi & insidiosi, & inter persequendum, cùm iam capiunt ascendentes, & descendentes feriunt, sicut & alia Falconum genera. Vnde fit, ut horum aucupium seu uenatio plus uoluptatis, quam utilitatis adferat, cùm pusillarum tantùm uolucrum genus, ut præter iam dictas, Passeres, aliasq; huiusmodi a Sperueno rapi solitas, prædam sibi destinent.

Cycni a Smerlis quõ capiantur.
[a] L.10.c.13.

ANTIPATHIA.

QVAE res cùm ita se habeat, non tam robori Aesalonis ascribendum uidetur, quod, ut Aristoteles & Plinius de eo scribunt, cum Vulpe etiam decertare audeat, quàm naturali cuidam inimicitiæ, qua uel maxima animalia etiam à minimis summoperè sibi metuunt, & horrent; ut Elephas a Mure, Sueuè, Leo à Gallo; Crocodilus ab Ichneumone; Asinus ab Acanthide Aue. Ita enim de Aesalone[a] Aristoteles scribit: *Aesalo Vulpi est inimicus. Ferit enim, euellitq; eius pilos, occiditq; catulos. Vncis namque vnguibus est. Aesalonem Coruus impugnat, & Vulpem aduersus ipsum defendit.* [b] Plinius uerò, etsi paulò aliter, tamen ex hoc ipso, *Aesalo*, inquit, *vocatur parua Auis, oua Corui frangens, cuius pulli infestantur à Vulpibus. Inuicem hæc catulos eius ipsamq; vellit. Quod vbi viderint Corui, contra auxiliantur, uelut aduersus communem hostem*. Hoc sanè admirandum uidetur, animiq; generosi indubitatum signum, solum Aesalona duobus hostibus (contra quos ne Hercules quidem, ut habet adagium) sese opponere. Quinimo & hoc magis adhuc mirandum est, maiorisq; animi typus, quod loco eodem etiam tradit Aristoteles, cũ Vulture pugnare, Auiculam nempe rapacium omnium ferè minimã cum Aue etiã Aquilâ maiore contendere, eiq; resistere, ex quo ab animositate corporis uires quandoq; superari colligere est.

Cũ Vulpe
[a] 9 Hist.c.1.
Cũ Coruo.
[b] L.10.c.74

Non est tamen, vt ex hoc quispiam arguat Smerillum nostrum, Aesalonem Aristotelis esse non posse, quòd Smerillum nostrum paruas Auiculas plerunq; insectari diximus. Nam illum

etiam

etiam maiora, quàm quæ Aeſaloni veteres tribuunt, præſtare, & Grues & Cycnos adoriri, & ſuperare, præſertim ſi arte humana inſtructus eſt, ex Iſidoro & Alberto antè probauimus. Vnde Merillum Aeſaloni magnanimitate minimè cedere liquido conſtat, idq; minimè obſtare, quò minus pro iiſdem habeantur, aſſerimus. Quicquid tamen ſit, [c] Plinius *Aeſalona ſic Græcis vocatum, ſolum omni tempore apparere, cæteros Accipitres hyeme abire* ſcribit. Quod etiam de Merillo verum eſſe doctiſſimus Turnerus teſtatur. [d] Ariſtoteles tamen *inter Accipitres Buteonem tantum ſemper apparere* tradit. Merilli, inquit Albertus, *habent aliquid de natura Falconum. Socialiter enim volant ad prædam, ſicut Falcones & Herody*. Smerillos niſi intra octiduum cicures atque inſtitutas, inutiles euadunt.

[c] L.10.c.8.
[d] 8.Hiſt.c.3.

DE TINNVNCVLO, ſeu Cenchride. Cap. VI.

TINNVNCVLVS parua Auis, Buteo grandior, ambo imbelles, mures & ranas venantur. Quia verò Tinnunculus Auiculas aliquando ſectetur, quod Buteo non facit, hoc longè nobilior eſt, ideoq; nobis de illo meritò prius agendum.

ÆQVIVOCA.

Milium.

Κέγχρις, quo nomine Tinnunculus Græcis appellatur, plura ſignificat. Tinnunculus non item. Nam Milium illis κέγχρος, à Strabone κέγχρος dicitur.

Κεγχρῖται Aues.

Κεγχρῖται Oppiano ex Anſerum vel Aquaticarum Auium genere ſunt, qui milio meſcati capiuntur.

Cenchrias ſerpes.

Cenchrias, & Cenchrines, vel, vt alij ſcribunt, Cenchrites, ſerpentis genus eſt, quẽ ſic dictum aiũt, vel quòd tempore milij appareat, vel quòd colore uario ſit, maculis inſtar milij reſperſus. [a] Aëtius verò hunc ſerpentem *colore viridi* deſcribit, *maxime iuxta aluum, vt milium colore referat vnde & Cenchrias*, inquit, *appellatur. aiunt etiam hunc ſeipſo fortiorem fieri, cùm milium floret*.

[a] Tetrab. 4. ſerm.1.c.27.

Cenchrias herpes.

Eſt & Cenchrias, id eſt, Miliaris, genus herpetis, a ſimilitudine, quam habet cum granis milij dictum, quòd iſtorum inſtar exiguis puſtulis exaſperetur.

Cãchramidæ ficus.

Iſchlades (genus Ficuum) κεγχραμίδες apud Suidam memorantur: alioqui Cenchramidas vocant, ſemina ſeu grana interiora ficuum, milij ſeminibus ſimilia.

Κεγχρῖνος.

E milio etiam ferculum κεγχρῖνον dicitur.

Miliaris Auis.

Eubulus apud Athenæum κιοχινῆδας (fortè κεγχρινῆδας) nominat inter paruas Aues: hæ forſan Latinorum Miliariæ fuerint, quas Bononiæ Hortulanos appellant.

SYNONIMA.

Etymum.

RAECE itaque κέγχρις dicitur, quaſi miliaria Auis. Huic id nominis impoſitum cenſuit Ornithologus nec ineptè, eãdem ob cauſam, qua Herpeti Cenchriæ ſeu miliari & ſerpenti antè dicto, nempe quòd multis milij inſtar punctis inſignitus ſit. Nominatur etiam κεγχρηΐς apud Suidam, & Varinum item κεγχρηΐς apud eundem Suidam in voce γαμψώνυχος. In Auium choro apud Ariſtophanem Κεγχρηΐς nominatur. Latinis Tinnunculus dicitur per n duplex. Videtur autem Plinius nomen Latinum ignoraſſe. Nam Græca voce vbiq; Cenchridem uocat, & Tinnunculi [a] ſemel tãtùm meminit. Locum tamen illum non ex Græcis tranſtulit, ſed a Columella ſumpſit. Hermolaus ad locum Plinij iam citatum antiquam lectionem Triſtunculus habere ait, eamq; Gazam aliquando ſequi, ex maiori verò parte Tinnunculum pro voce Græca (Cenchride) ex Ariſtotele vertere. Hac tamen tempeſtate, Triſtunculus in Gazæ traductione nuſquam legitur, ſed vbique Tinnunculus. Videtur autem Tinnunculus per onomatopœiam dici à tinnitu vocis. Triſtunculus cur diceretur non video, ſi apud Latinos nominis originem quærimus. A tribus teſticulis vocem deriuari ridiculum eſt, nec rei ſignificatæ conſonum Hi enim ſoli Triorchi proprij ſunt, eique ob id meritò nomen dederunt. Multò veriſimilius eſt Gazam, ſiue quiſquis ea primum pro Latina vſus eſt, ſiue in Latium tranſtulit, ab Italico vulgo eam mutuo accepiſſe. Quod etiam in multis alijs eum feciſſe conſtat, exempli cauſa in voce Ligurinus, quam Auem Ligurino Itali dicunt, qui & hanc noſtram Cenchridẽ hodie etiam Triſtunculũ & Triſtarellum, teſte Nipho uocant. Solent autẽ iidem, homines

Κεγχρηΐς. Κεγχρηΐς.
[a] L.10.c.17
Triſtuncul[9] Tinnunculus vñ dict[9]
Ligurin[9]

homines nequam, vafros & versipelles, tristes & per diminutiuum tristarellos nominare. Vnde fortasse ab astu, quo in Auibus capiendis vtitur, Tinnunculo etiam id nominis indiderunt. Vocatur & Canibellus a quibusdam Italis, forte per methatesin detorta voce a Gauinellus. Nam hoc nomine apud quasdam Italię gentes venit, deriuato, vt videtur, seu accepto vocabulo ab Hispanis, qui Accipitris quoddam genus Gauia vocant, a quo diminutiuum Gauinello formatum apparet. Iisdem Hispanis Auis hæc Cernicalo, vel Zernicalo dicitur, quæ dictio Græcæ originis nonnihil sapit, & ad Cenchris accedere videtur. A Gallis Quercerelle nominatur, aliqui Cercerelle scribunt, estq; vocabulum diminutiuum, tanquam si Cenchridem dicas. Hæc etiam prima syllaba ad dictionem Græcam κερχνὴς nonnihil alludit. In Narbonensi Gallia vocant Siricach. Germani VVannenvvaeher, VVandvvaeher, VVandvvehen, VViegvvehen. Videtur autem nomen VVannenvvaeher factum ab eo, quòd alas extendat, ventiletq; instar ventilabri, quod vannum nominant: vel VVandvvaeher, quòd in parietibus turriũ præsertim nidificet. Angli à Kestrell, Kistrel, Kastrel in regionibus ad austrum vergentibus dicunt, quod nomen à Gallico Quercerelle detortum videtur. Boreales verò a Steingal. [b] Bellonius Gallicè scribit Cresserelle, addẽs Italis obscœno nomine quibusdam vocari Foutiuento, hac de causa, quia cùm pascitur, in aëre suspensus, & tanquam immotus hæret.

Canibell⁹. Gauinell⁹. Gauia Hispanor. Cernicalo Zernicalo. Quercerelle. Cercerelle. Siricach.

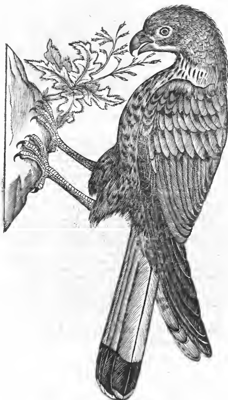
[b] *Lib. 2. de Auib. c. 23*

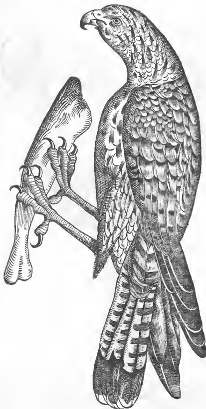
DIVERSITAS. DESCRIPTIO.

ITALI suum Gauinellum, id est, Tinnũculum, duplicem faciunt, maiorem nempe & minorem, nimirum pro diuersitate seu differentia sexus, non speciei. Mas enim cuius hîc iconem exhibemus, femina minor est; (cæteras differentias ex vtriusq; descriptione cognosce) ab extremo rostro ad vltimam caudam commensuratus palmos quatuor longus. Rostrum ei pollicem ferè longum, minimè sui initio rectà extensum, vt Sperueriis, sed statim deorsum molli decliuitate tendit, vnco insigni, ac longiusculo, multò quam in Sparaueriis maiore. Prima eius pars, nempe quæ membranula obuestita capiti contigua est, fuluescit, media colore est cinereo, habetq; ad latera appendicem quandam hæmicycli forma, quæ ab inferioris labri extremi cauitate excipitur; Ab hac vncus incipit seu rostri acies tota atra, qua vniuersa superius rostrum inferiori longius est. Oculi pupilla nigerrima, cætera flaua. Palpebræ quoque, & plumarum oculorum ambientium vndiquaque circulus similiter flauent. Caput nonnihil complanatum, ac compressum est in summo vertice, qui quidem cũ vniuersa ceruice ad dorsi initium vsq; coloris fermè cinerei est. Gula, pectus, venter flauescunt, maculis vndiquaque nigris, non quidem transuersis, sed oblõgis in ventre, quàm gula latioribus respersa. Alæ & dorsum ferrugineis pennis vestiuntur, quæ notis atris latiusculis subinde distinctæ sunt. Alarum pars interior ex cinereo candicat. Remiges, & extremæ, quæ ventrem contingunt tantùm, ex bætico fuscescunt, ad nigrum vergentes. Pennæ caudæ maxima sui parte cinereæ sunt, scapo medias secante nigro Extremæ uerò propemodum macula atra duos digitos lata, transuersim ducta insigniuntur, quæ ipsa tamen vltimo penitus caudæ apice in albam notam similiter transuersam desinit, ac caudam claudit. Cauda admodum prolixa est, ita vt reliqui corporis longitudinem æquet, duos scilicet palmos explens. Quoniam verò alæ etiã oblõgæ sunt, & quinq; digitorum spatium vltra vropygium, seu caudæ initium protenduntur: Cauda tamen etsi longa, trium tantùm digitorum mensura alis longior videtur. Tibiæ flauæ, & pedes digitis fat magnis, & robustis vnguibus instructis, & admodum aduncis, nigris, armati similiter flauescunt.

Maris descriptio. Magnitudo. Rostrum. Oculi. Palpebræ. Caput. Pectus. Alæ. Dorsum. Cauda. Tibię. Pedes.

Quæ sequitur primùm Tinnunculi Maris Icon est; Secunda fæminæ.

TINNVNCVLVS FÆMINA ALTERA.

Fæminę deſcriptio. Magnitudo. Roſtrum. Oculi.

Tinnunculus fæmina marem medij palmi longitudine excedit. Eſt enim quaternos cum dimidio palmos longa. Roſtrum ei breuius nonnihil, quàm maris, nec adeò longo vnco: at magis recuruo. Totum verò eſt colore cinereo ſeu corneo, aliquantum albicante, ac potiſſimùm in parte ſuperiore. Nam vbi capiti adnectitur, pellicula ruffa eſt. Oculorum color idem, qui in mare, in quorum parte inferna, & iuxta minorem oculi canthum, deorſum in collum vergens

macula

macula cinerea albicans apparet. Dorsum totum, alarumq́; pars superior diluto ferrugineo, & ad ruffum accedente tingitur. Singulæ plumulæ prope radices castaneo fusco seu nigricante variant. Extremæ pennæ remiges supernè bætico obscuro, infernè seu parte prona albescunt, & subfuscis obliquè maculis variegantur. Pennæ extremæ dorsi, quæ vropygium cooperiunt cinereo sunt colore, & notis transuersim fuscis obliquis utrimq́; in angulũ medio scapo coeuntibus maculantur. Pennæ ipsius caudæ admodum longæ. Maiores ac præcipuæ maxima sui parte ruffescunt, & transuersis lineis, nigris & calami scapo similiter nigro, qui eas in longitudinem secat, distinguũtur. Vltima tamen propemodum portio maiuscula ac larga macula nigrescit; Sed extremus apex denuò ruffescit. Collum & pectus notis strictis, longiusculis, & rectà deorsum tendentibus respergitur. Crura pedesq́; lutea sunt. Vngues quidem minus, quam mari adunci, nigri, recurui tamen.

Dorsum. Alæ. Cauda. Pectus. Crura. Pedes.

Eam verò auem, quam pro Tinnunculo fæmina altera exhibeo, uiuam in foro coemptam anno 1592. sub finem Augusti, intimiùs contemplatus ita descripsi. A rostro vsque ad caudæ extremum tota auis quinque palmos longa erat; longior medium palmum superiore, etsi icon contrarium demonstret: vnde etiam fæminam esse omnino iudicaui. Rostrum habebat breue, aduncum & acutum, in superiori parte cæruleum, sed prope caput intensè luteum. Caput plumis castaneis dilutis, albis, & nigricantibus, per longitudinem ductis insignitum erat: Dorsum coloris castanei intẽsioris maculas habebat magis quam in capite nigricantes & per transuersum ductas. Alæ ipsæ exterius nigræ, intus maculis albis serram æmulãtibus perornantur, in quarum medio color est cinereus: extremitates earundem alarum tam foris, quam intus albescebant. Cauda alis longior, & duodenis pennis constans, erat leucophæa nigris maculis transuersis pulcherrimè exornata, licet in aliqua sui parte videatur ferruginea, & forsitan adultior facta in eum colorem, quem in dorso diximus, erat transitura, vt videre est in superiori, quę fortè adultior fuerit, cùm vngues habeat nigriores & crassiores; in hac verò ad luteum, sicuti etiam pedes, qui omnino lutei sunt, uergant, euidentissimo nondum mutatã fuisse argumento. Gula, pectus totum, ipseq́; venter candicabant, & maculis nigris sed oblongis, vt in dorso, resperguntur. Sub caudâ, tota erat alba. Rostri pars inferior seu mandibula sublutea. Oculos habebat magnos, nigros: iridem luteam. Rostrum irata ualdè aperiebat.

Magnitudo. Rostrum. Caput. Dorsum. Alæ. Cauda. Pectus.

VOX. VICTVS.

CENCHRIS cùm uocem edit, tinnire propriè quibusdam dicitur: Vnde per onomatopœiam Tinnunculum dictum uolunt.

Non admodum rapax est, reptilibus & insectis, vt plurimùm uiuens. Papiliones & Locustas, teste [a] Aristophane, deuorat, & Vespas, ut Ornithologus obseruasse scribit. Mures capit. Quinetiam aucupem quendam fide dignum retulisse sibi idem testatur, in Tinnunculi nido se paruum serpentem reperisse, unde anguibus etiam uesci libeat conijcere. Adhæc cùm idem asserat Tinnunculum unà cum pullis in Picarum nido inuentum fuisse, uerisimile est eum Picarum pullos depastum esse, suisq́; pullis in cibum dedisse, unde & Aues infirmiores occidere, atque edere putandum est. Nam eum & Turnerus quoque Auiculas insequi, ac dilaniare author est.

[a] In Auib.

Quod ad potum attinet, uariare authores uideo, alijs bibere affirmantibus Tinnũculũ, alijs uerò negantibus. [b] Aristoteles enim *Tinnunculum licet aduncis vnguibus, bibere tamen, quamuis rarò, & solum quidem inter vncungues* tradit. Contra uerò [c] Aelianus: *Cenchris*, inquit, *nulla potione eget*. & Suidas; *Cenchrines Auis est, quæ omnino non sitire dicitur*. quod & Varinus ex eo repetijt. Apud me sanè Aristotelis authoritas grauior est, quàm ut hisce posterioribus credam, quamuis neque ipse ueritatem undiquaq́; firmam assecutus uidetur. Nam ut uerum sit eum bibere, non tamen solus bibit, ut nobis res ipsa monstrauit, qui Buteonem, nec non Aquilam bibere etiam uidimus.

An bibat. [b] 3. de gen. cap. 1. [c] Lib. 2. de Anim. c. 43.

LOCVS. NIDVS.

TINNVNCVLVS in altis vrbium turribus, quales sunt templorum, & in eorum etiam muris, nec non ædificijs, eorumq́; tectis nidificat. Interdum in cauis Quercubus, alijsue arboribus; idque non more Cornicum super fronde, sed Monedularum in lacunulis semper, vt Turnerus se obseruasse dicit.

GENERATIO. LIBIDO.

[a] Lib. 3. de gener. c. 1.

[a] ARISTOTELES *fœcundissimum inter vncungues Tinnunculum esse* scribit; *sed ne ipsum quidem plura oua quaternis parere, vt plurimum, aliquãdo tamen etiam plures procreare, compertum esse.* Cum eo consentit Plinius, cùm inquit: *Pennatorum in fœcunda sunt, quæ aduncos habent vngues. Cenchris sola ex his supra quaterna edit oua.* Quæ quidem, vt vterq; asserit, *minij modo rubent.* Insignis istæc, ac summoperè prædicata Tinnunculi fœcunditas, qua reliquis sui generis Auibus, rapacibus nempe, præcellit, [b] Aeliano, credo, occasionem dedit, eidem maximum libidinis ardorem attribuendi, *Ardens,* inquit, *in fœminas amore inflammatur, moreq; hominum amatoria leuitate flagrantium, semper sectando eas in oculis fert. Si quo clam fœmina abscesserit, ex eo maximum capit dolorem, & clangorem fundens vastum exclamat, vtque homines vehementer amantes ex amore vexantur, proinde amatorijs molestijs affligitur.* Testatur Turnerus Tinnunculum pullos diu volantes, tantisper alere, dum proprio ipsi venatu viuere possint.

[b] Lib. 2. de Anim. c. 43

Pietas in pullos.

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

QVVM cæteris rapacibus plerunq; loca inaccessa habitare sit commune, humana consuetudine gaudere videtur Tinnunculus, dum loca haud longè ab hominum frequentia remota, nempe vrbiũ muros & tecta turrium, aliorũq; ædificiorum incolere comperitur. Vnde & meritò etiam vicissim ab hominibus amatur, ut quibus illius præda damnum nullum inferat, sed è contrario potius non parum prosit. Nam haud secus atque Feles murium capturam strenuè exercet, quibus maximè victitat.

Tinnunculus Colũbis amicus.

Cum Columbis verò in primis maximè celebrata ei intercedit amicitia; si verum Demetrius, Columella, & Plinius dicunt. E contrario cum Accipitribus alijs, etsi sui generis Auibus inimicitiam capitalem, & innatam gerere perhibetur. Vnde *ne Columba sedes perosa relinquant,* inquit [a] Columella, *vetus Democriti præceptum est, genus Accipitris Tinnunculum vocant rustici, qui fere in ædificijs nidum facit. Eius pulli singulis fictilibus ollis conduntur, stipatisq; opercula superponuntur, & gypso lita vasa in angulis columbarij suspenduntur. Quæ res Auibus sic amorem loci conciliat, ne vnquam deserant.* Ex quo [b] Plinius; *Auis,* inquit, *quæ Tinnunculus vocatur cum Columbis habenda est. Defendit enim illas, terretq; Accipitres naturali potentia, in tantum, vt visum eius vocemq; fugiant. Hac de causa præcipuus Columbis amor eorum, feruntq;, si in quatuor angulis defodiantur in ollis nouis oblitis, non mutare sedem Columbas.* Huic etiam Tinnunculo peculiariter ascribit [c] Aelianus, quod alioquin multis alijs etiam Accipitribus ab authoribus attributum est, nempe *à natura edoceri, & medicamentum cum oculis male est, sibi proprium quærere, & inuentum agnoscere.*

[a] Lib. 7. de re rust. c. 8.

[b] L. 10. c. 37

[c] Lib. 2. de Anim. c. 43

VSVS.

STVMPHIVS, qui de Accipitraria arte nonnulla scripsit, tradit Tinnunculum eadem ratione, qua Merillus, cicurari, ac ad venatum institui, auiculasq; minores, utille, captare: *Fimus,* inquit [a] Plinius, *Cenchridis (Accipitrum generis hanc Græci faciunt) albugines oculorum extenuat.*

Fimi vsus.

[a] Lib. 29. c. ultimo.

DE BVTEONE SEV TRIORCHI. Cap. VII.

[a] L. 9. Hist. cap. 36.

ETSI Aristoteles Buteonem inter Accipitres primo loco collocarit, *eumq; genus eorum præcipuum esse* dixerit, nos tamen diuersam rationem sequuti, inter omnes ab illo enumeratos, si modo quos dedimus, tales sunt, ut cum illis collati, apparent, vltimum locum vilissimo Buteoni assignauimus. Etenim nos Accipitrum dignitatẽ ubiq; ab animi magnitudine metiti sumus, & quo quisque ferocior, ac generosior erat, eo priori loco dignũ iudicauimus. Cùm itaque Buteo omnium ignauissimus vnanimi authorum & vulgi quoque consensu statuatur, quia non solum nullam Auem capiat, sed cõtrà à paruis etiam auibus fugetur, (quæ res ipsi eo maiori est dedecori, quo corpore est grandiori, namque illi, ut dici solet,

Nulla

Nulla in tam magno corpore mica salis) nullam ei iniuriam facere uidemur, dum reliquis omnibus eum postponimus. Cur uerò Aristoteles primum ei locum assignet: imo cur, quod magis est, eum præcipuum seu præstantissimum Accipitris genus esse asserat, rationem ægrè assignare possumus, nisi quod maximè uerisimile est, ad corporis magnitudinẽ respexisse dicamus. Sanè etenim, cùm Miluo haud multò minor sit, itaque reliquis Accipitrum speciebus magnitudine facilè antebit. Sed & hac dote corporis laudem suam meretur; quòd non solùm in rapacium, sed in Auium uniuersim omnium genere solus sit tribus testiculis præditus, insigni & præclaro admodum raræ fœcunditatis argumento.

Buteo cur præcipuus Accipiter Aristot. dictus.

ÆQVIVOCA.

TRIORCHIDIS nomẽ etiã herbę cuidã ex satyriorũ genere inditum est quòd triplici radice testiculorũ effigie dotata sit, quæ [a] Paulo Aginetæ herba Serapidis, Satyrium autumnale alijs; Testiculus odoratus alius flore albo Lobelio dicitur. Hæc instar testiculorum multo nutrimento calido & humido ad Venerem extimulat, & fœcunditatem præstat. [b] Plinius ineptè & graui errore, *Centaurium Triorchin* uocari scribit, è perperam intellecto Theophrasto, ubi ait: *Tertio est Centauris cognomine Triorchis qui eam secat rarum est, ut non vulneret se. Hæc succum sanguineum mittit. Theophrastus defendi eam impugnarique, colligentes tradit à Triorche Accipitrum genere, à quo & nomen accepit, Imperiti confundunt hæc omnia* (scilicet Centaurij genera) *& uni generi ascribunt*. Quibus uerbis, dum alios inscitiæ insimulat suam ipsius palam facit. Apparet enim omnino eum esse deceptum [c] Theophrasti uerbis non intellectis, qui sic scribit. *Febrifugam secantes, Accipitrem tritestigerum* (Gaza vertit Triorchen) *nuncupatum cauere aiunt, ut sine vulnere possint discedere*. Non igitur herba ipsa Triorchis appellatur, sed ab Accipitre huius nominis fodienti periculum esse aiebant homines siue superstitiosi, siue impostores veriùs. Gaza eo loco non rectè febrifugam vertit. Nam id nomen minori, non maiori centaurio conuenit. Maioris quidem radix succo sanguineo est; minoris inutilis.

Triorchis herba. [a] *Lib.7.* [b] *L.25.c.8.* Plinij error Centaurij. [c] *Lib.9.c.9. Hist.pl.* Febrifuga. Gazę error

Butio apud authorem Philomelæ, per onomatopeiam vocatur Auis ex Ardearum genere, quam vulgus Butor, Plinius Botaurum vocat.

Butio Ardeæ genus.

SYNONIMA.

TRIORCHA (inquit [a] Plinius ex Aristotele) *Accipitrem dictum inuenimus à numero testium*. (trium videlicet) *Buteonem hunc appellant Romani*. Huius Latini nominis etymum declarare conatus Festus Grammaticus *Buteonem vastitatis*, ait *esse causam* (signum potiùs credo, vtpote mali ominis putatum) *his locis, qua intrauerit, vt Bubo atque ab hoc etiam Buteonem appellari*. Quæ quidem nominis ratio, quam vera sit & apta, docto lectori iudicandum relinquo. [b] Albertus & eiusdem classis authores Buteus, pro Buteo ineptè scribunt. Hanc Auem Itali Poiana vocant, quasi pagana, ni fallor, nam Villanum etiam dicunt. Circa lacum Verbanum Aieta dicitur. Hispanis aut Lusitanis Gauia, si rectè recordor. Ornithologus putat dici Gallis Buysard, Busard, vel Busant, idque Sabaudis, apud quos & Buse nomen vsitatum est. Sunt tamen, qui dicant etiam Milui alterum genus, Buysart Gallicè nominari. [c] Bellonius profectò inter Aquilas, nescio quam rectè, Auẽ quãdam Gallicè ponit Buse & Busard dictam, eamque Percnopteron [d] Aristotelis Aquilam esse putat. Verùm cum Aristoteles Percnopterum *cadaueribus pasci* scribat, abiectique adeo esse animi, *vt à Coruis superetur ac fugetur*, ipse verò Bellonius hunc Gallorum Buse Cuniculorum viuaria depopulari, Gallinas è corte abripere, pisces in stagnis capere asserat: ex his, inquam cuiuis perspectum fiet illius Buse, neque Percnopterum Aristotelis esse, neque etiam nostrum Buteonem, quod hic nihil horum præstet, sed ranis & muribus tantùm contentus sit. Vnde Milui quoddam potius genus existimauerim, præsertim illud quod Germani Mosvveich, id est, Miluum palustrem vocant, vt pòst dicemus. Aliam item Auem ab eodem Bellonio huic proximè dictæ Aquilæ subiunctam & Aquilarum numero adscriptam video, quam ipse Gallice Boudree, voce à Buteo non admodum abludẽte, & Goiran Aruernis vocari, & Aristotelis Phrynolochon esse ait. Sed apertè hac in parte Aristoteli aduersatur, dum Phrynolochon, quem ille postremum Accipitrem facit, hic Aquilis apponit. Vnico tantummodò argumento Aristotelis Rubetarium, quem φρυνολόγος significat, Budreum Gallorum esse probat, nempe quod ranis vescatur. Atqui præterquam quod Buteoni hoc ipsum etiã peculiare est, vt eius

Etymum. [a] *L.10.c.8.* [b] *Lib.23.de Anim.* Buteus. Poiana. Villanus. Aieta. Gauia. Busart. Bellonij error. [c] *Lib.2 de Anib.c.10.* [d] *9.H.c.32.* Mosvveih. Boudree. Goiran. Error Bellonij. φρυνολόγος.

docebit historia, & præter nominis quoque similitudinem, reliqua omnia, quæcunque de Gallorum Budreo scribit, ad amussim nostro Buteoni, seu Poianæ Italorum quadrare comperio, ut descriptionem utriusque conferenti manifestò patebit. Vnde colligo Buteonem Gallis propriè Boudree uocari, Goiran Aruernis, & perperam a Bellonio Phrynolochon diuersam à Buteone speciem nulla firma ratione statui. Equidem non temerè quoque existimo, diuersis nominibus Gallicæ eiusdem prouinciæ alio atque alio, ut fit, nomine venire, & idem vocabulum apud varias eiusdem nationis gentes diuersis rebus tribui. Vnde sæpè maxima oritur ambiguitas in rebus præsertim huiusmodi naturalibus. Credo enim lubens Ornithologo, & ex eius descriptione, quam de Busardo apud Allobroges fecit hunc cum Buteone eundem esse apertè colligo, quanquam & apud hos Sabaudos idem multorum est generum. Attamen huius nomen 10 alijs Gallis aliam Auem significare, & Buteonem, nō Busard solum, sed & Boudree & Goiran nominari uideo. Gallorum Allobrogum nomenclaturam retinent & confirmant Angli, qui Bushard scribunt, & uocant Auem, ut testatur Turnerus, Milui magnitudine, que semper cernitur, quod de Buteone solo [a] Aristoteles scriptum reliquit. Aut quod uerius fortasse dixerimus, Angli & Galli hanc uocem a Germanis mutuati sunt, qui & ipsi Buteonem prima syllaba conformi Bushard appellant, alij Busant, Busathn quasi Buteaquilam dicas, denique Buse & Bushen. Germani inferiores, ut [f] Albertus & Murmellius annotarunt, Broibuxen. Eundem Saxonibus Ruttelvvye, id est, Miluum rubrum, à similitudine Milui uocari Ornithologus tradit. Idem apud suos Masshuvv, id est Bubonem palustrem, quòd Bubonem corporis specie aliquatenus referat, & Masvvy, quod est, Miluum palustrem, quod circa paludes Auibus insidietur, & fortè etiam piscibus. Verum hæc aius meo quidem iudicio non erit Buteo Aristotelis, neque etiam uulgaris, quòd etiam aquaticas & pisces capere minimè competat. Sed hanc potius Milui cuiusdam speciem puto eandem fortasse cum Busardo feu Buso Gallorum & Bellonij, quam circa aquas uictitare diximus. Multò minus Buteo seu Triorchis ea esse poteft Auis rapax, quam Galli Sacre uocant. Etsi idem [g] Bellonius ea synonima faciat, & eadem esse opinetur, licet opinionis suæ non satis certus. Etenim Sacre Gallorum Auem ferocem, ac generosam esse, nec Falconibus animi magnitudine cedere ipse fatetur, quod de Buteone minimè verum est dicere.

Busard. — [a] 8. Hist. c. 3. — [f] Lib. 23. de Anim. — Broibuxen. — Mashuvv. — Ruttelvvy. — Miluus rubeu. — Miluus palustris. — Bellonij error. — [g] Lib. 2. de Auib. c. 14.

DIFFERENTIÆ. DESCRIPTIO.

BVTEO iuxta [a] Aristotelem *Miluo aquatur magnitudine, subniger*, vt addit [b] Albertus. Quanuis coloribus etiā variare scribat Ornithologus, & albos reperiri sibi relatum sit. Quin & corporis quātitate, eos inter se differre, & triplicem eius differentiam apud Heluetios reperiri, nempe magnum, mediocrem & paruum addit.

[a] 8. Hist. c. 3. — [b] 23. Lib. de Anim.

Buteo mihi ex montibus Vineolanis allatus à rusticis huiusmodi erat Longitudine à rostri principio ad caudæ vsque extremitatem duorum dodrantum cum palmo. Rostro crasso, nigro, ad cæruleum vergente, membrana circa nares lutea vestito, rictu, qua incipit seu freno oris subluteo. Caput habebat compressum, quale Falconibus, figurā trigonā. Linguam latam, crassam, obtusam. Oculos splendidos, teretes, lunares, iridem circa pupillam 40 nigerrimam, leucophæam. Collum breue, plumosum, crassum. Dorsum vniuersum ad caudam vsque coloris ferruginei obscuri. Venter erat totus albus, maculis ferrugineis, oblongis, deorsum tendentibus distinctus. Cauda lata, transuersim maculosa spithamam longa. Crura sublutea. Tibiæ tres digitos longa. Digiti pedum nigricabant. Totum corpus Auis stantis aut erectæ duarum spithamarum erat altitudine. Iconem eius statim primo loco dabo.

Lōgitudo. — Rostrum. — Caput. — Lingua. — Oculi. — Collum. — Dorsum. — Venter. — Cauda. — Tibiæ.

Quo autem cuiuis innotescat hunc nostrum Buteonem, Italorum Poianam, cum Busshardo Sabaudorum planè eūdem esse, licet alijs Gallis aliter vocetur, hic Ornithologi descriptionem ipsius Busshardi maris in Allobrogibus ab eo accuratè calamo depictā subiungemus. Ego, inquit, olim in Sabaudia Busshardum marem ad me delatum contemplatus, talem esse inueni. Rostro erat breui, adunco, nigro, in fronte color ex viridi & flauo mixtus (quem tamen in al- 50 tero quodam non deprehendi). Pedes flaui, ad media ferè crura innatæ plumæ. Tergum fuscum, pennæ extremæ nonnihil rufi coloris præ se ferebant. Interior pennarum pars, quæ mutuò obtecta latet, albescebat, multis, densis, crispis, mollibusque plumulis obsepta. In ventre & pectore pennæ albicantes erant nigris plerique, maculis per medium insignes. Capitis quoque pennæ fuscæ per margines albicabant. Alarum maximæ pennæ cæteris nigriores erant, sed omnes in alis pennæ altera extremitate, interiore scilicet, albidæ. Longitudine corporis a rostro ad imum pedem extensi, vel etiam ad imam caudam, dodrantum duorum cū palmo, boc est, pal-

Busshardū Sabaud. cū Poiana eundem esse. — Rostrum. — Pedes. — Dorsum. — Caput. — Alæ. — Lōgitudo.

Cauda. Collum. Bushardi Sabaudal-terius, idem maris deſcriptio.

eſt, palmorum ſeptem. Cauda ab uropygio dodrantalis. Collum breuiſſimum, vt in omni Accipitrum genere. Tota denique magnitudo & pondus videbatur magnam Gallinam referre. Teſtes, cum inciderē, nullos inueni, & fœminam fuiſſe puto. Rurſus verò alio tēpore in aliam marē incidi. Illi magnitudo per omnia æqualis erat cū ſuperiori; pondus vnciarum triginta. Colore nonnihil à ſuperiore variabat, vt in fronte & alibi. Circulus in oculis flauiſſimus, iridem nigram ambiebat. Crura à ventre ad vngues vſque digitos circiter nouem longa. Venter, latera & crura ſuperius plumis albis veſtiebantur, quas latiuſculi circuli obſcurè ruffi per tranſuerſum diſtinguebant. Tota pars prona concolor erat, caſtanearum coloris obſcuri. Plumæ in cauda magis albebant, zonis quidē eiuſdem coloris, nempe obſcurè ruffis diſtinctæ. Teſtes ad ſpinam dorſi inter vtroſque renes binos tantùm (ut Triorchæ nomen à ternis teſtibus non verè ſit factū) albos & puſillos reperi, altitudine æquali. In medio quidem particula quædam erat teſte minor & flaua. Vngues Buteoni minores, infirmioresq; quàm reliquis Accipitribus. Obſeruaui & Buteonis pullum, nido exemptum recens, vndique cinereum, roſtro tamen pedibusq; & oculis flauis. Poſt aliquod tempus oculi & anterior roſtri pars, ad fuſcum vel ſubcæruleum colorem mutabantur, cùm iam quinque aut ſex hebdommodas vixiſſet. Hæc itaque omnia Ornithologus & quidem rectè. Verùm in eo, quòd Buteonem tribus teſtibus præditum eſſe negat, ideoq; non rectè hanc ſui nominis reddi rationem, non poſſum ei per omnia aſſentiri. Nā ego ternos olim in diſſecto Triorchi teſtes obſeruaſſe memini, teſte ipſo, qui hāc anatomen in ædibus meis adminiſtrabat, vti & alias plurimas, doctiſſimo & excellentiſſimo D. Ioanne Coyter, reip. poſtea Norimbergenſis medico. Quod ſi quiſpiam tertiam illā glandoſam portiunculam, præter binos teſtes, & iuxta ipſos contentam, verum teſtem fuiſſe pertinaciter negauerit, non equidem cum eo vehementer contendam. Attamen hoc ſaltem mihi concedat, velim, eam teſticulo proportione reſpondere, ac ſimilem eſſe. Quæ cum in nullo alio Auium genere reperiatur; itaq; non iniuria hunc Buteonem Triorcha, id eſt, triteſtigerum nominandi veteribus occaſionem dedit. Sanè præterquàm quòd iuxta vetus ac uulgatum Philoſophorum axioma: *Natura nihil facit fruſtra*, minimè temerè ſophiæ principis Ariſtotelis ſententiam infringendam puto, ut de Plinio interim, cæteriſq; nihil dicam. Vt autem pro uirili mea, ubique in tanta rerum uarietate, ac uocum ambiguitate obſcuritati lucem addam, volui, quemadmodum Ornithologi deſcriptionem, (ut Buteonem cum Gallorum quorundam, at non omnium, Buſhardo eundem eſſe diligenti lectori & utramq; conferenti pateret) præter meam attuli, & nunc hîc quoque ſubiungere, quā Bellonius iconem exhibet, & quæ de figura ac compoſitione Gallorum quorundam Boudree, aut Aruernorum Goyrano ſcripta reliquit, vt cuiuis, num rectè hunc cum Poiana Italorum eundem iudicauerimus, liberum etiam ſit iudicium. [c] Inquit ergo: Si quis alas huius Auis inuerterit, extrema quinque maiorum remigum pennarum nigra inueniet; parte ſcilicet exteriore, ubi uentrem ſpectant, reliqua interiore a proximis incumbentibus tecta alba eſſe. Cùm in aëre expanſis alis, explicatiſq; pennis uolat, albicantes ea parte, qua dixi, faciunt, ut ſupinus albus appareat. Sed cum complicatis ac demiſſis alis perticæ inſiſtit, è cinereo fuſcus eſt, ſeu nigricat. Et quinæ quidem primariæ, ſeu rectrices alarum plumæ hoc pacto notatæ ſunt, ut crenas inſtar ſerræ exhibeant nigras, ubi albere incipiunt. Plumę, quæ uentrem integunt, prorſus cādidæ eſſent, niſi macula nigra apicem ſingularum, iuxta ſcapi medij ductum, inſigniret. Plumę, quæ crura ueſtiunt, fuſcæ ſunt. Hamos in unguibus habet, non quidem ualdè magnos, ueruntamen ungues mediocriter aduncos. Caudā, quod ad colorum uarietatem ſpectat, habet Attagenis caudæ ſimilem. Eadem enim prorſus ratione tranſuerſim diſtincta eſt. Crura ei ſunt breuia, eaq; non prorſus, neque omni ex parte rotunda, antica tantùm & poſtica tabellis, ut uocāt, ſeu annulis imbricata, latera uerò ſquammulis cooperta, colore ubiq; lutea. Roſtrū curtum, acie ſeu extremo nigrum, hamatum, uerum narium regio & rictus flaueſcunt. His indicijs à Miluo dignoſcitur, cum quòd minor eſt, tùm quòd caudam minime bifurcatam, qualis in Miluo cōſpicitur, obtinet. In hoc præterea Miluo di ſimilis, quòd inter uolandum frequēti motu alas concutit, quod & Buſus ſeu Buſardus Gallorum à Buteone, Allobrogum Buſhardo diuerſus, facit. Hoc nempe Miluo, neq; Falconi Perdicario, ſeu Gallorum Pau-perdneux vſitatum eſt.

Ornithologi opinio de teſtib. Triorchis refutata.

Boudree ſeu Goyrani deſcriptio.

[c] *Lib. 2. de Auib. c.* 10

Color.

Vngues.

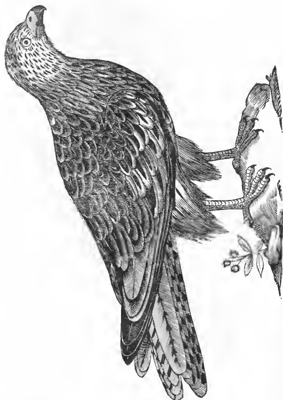
Cauda.

Crura.

Quo à Miluo dignoſcatur.

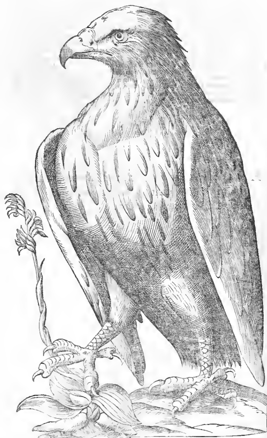
Sequitur Goyrani ſeu Boudree Bellonij icon.

Triorchis ille, in quo diſſecto tres à nobis teſtes inuētos diximus, & cuius hic iconem exhi-
buimus, ei, quem ab initio deſcripſimus, in omnibus ferè iã hactenus deſcriptis magnitudine,
& habitu conformis erat; verùm dorſum totum ferrugineum potiùs quam fuſcum erat, & ſin-
gularum plumularum oræ nonnihil albicant. Collum, pectus, & venter plumis in radice, & Color.
maxima ſui parte cinereis ſubalbis, at in ſuperficie ſeu marginibus in ambitum ferrugineis ob-
ſita ſunt. Vnde fit, vt ſi quis manum, aduerſo, vt ita dicam flumine pennarum, ab inferna ven-
tris parte ſurſum duxerit, aut alioquin naturalem earum ſitum nonnihil turbauerit, omnia al-
ba aut albis hic illic maculis reſperſa ſint appaitura. Caput nec admodum rotũdo, neq; etiam Caput.
multùm complanato vertice eſt. Crura illius ultra poplites propendentibus plumis, ſimiliter Crura.
ferrugineis dilutis, obtegebantur. Pennæ caudæ ferrugineæ quoque fuſcis notis frequentibus Cauda.
admodum, & ordinatis æquali vbiq; interſtitio tranſuerſantur. Hæc tamen colorum in diuer-
ſis viſa varietas, non debet ſcrupulum in animum lectoris inijcere, quò minus eaſdem Aues eſ-
ſe credat. Etenim, vt antè ſuo loco diximus vniuerſim de toto Accipitrum genere, ætas maxi-
mè colores mutat, adeò vt eadem Auis diuerſis temporibus ſibi ipſi videatur quàm diſſimilli-
ma, & imperitis incognita, facilè imponat.

Hanc Auem, cuius iconem modò damus, etiam Po-
ianam vulgò vocant, & Goyrano Bellonij conſi-
milis eſt, & fortaſsis eadem.

VOLATVS. VICTVS.

BVTEO minimè altum volat. Cùm verò volat, crebra alarum cõcussione uolatum instaurat. In vtroq; Miluo dispar est; impotens nempe, vt vnico & valido impetu lõgiùs vehatur. Tarda etenim Auis est, & pigri volatus, tamq; deses ac segnis, vt etiam telo petita, non solùm non ad primum, aut secundum, sed ne ad tertium quidem ictum cedere dicatur. Vnde locũ prouerbio apud Germanos dedit: Du Sitzest vvie ein Bushard, id est, *Buteonis instar sedes*, in homines ignauos, & diutius ad mensam vel alibi ociosè desidentes. Buteonis mira segnities. Quod quidem præ socordia eum facere, non autem animi intrepidi, vt quispiam æstimare possit, argumentum esse, vel hoc potest esse indicio, quòd quantumuis grandi corpore, ut plurimùm arbori cuipiam insidet, immotusq; ex ea escam speculatur, atque hoc pacto de vna arbore in alteram haud longè distantem, aut de prato in vicinum aliud prouolet ad insecta, vermesq; insectandos ac depascendos. Vnde Oppianus dicit, *Accipitres nonnullos pigerrimos esse, & ad volandum ignauos adeò, vt ab alijs nutriri desiderent, & serò tandem ad venationem procedant, solisq; ranis insidientur*. Quod de hoc Buteone proculdubio est intelligendum, qui non solùm in victu quærendo tardus est, ac deses, sed ne id quidem quod iam acquisiuit, ab alijs, non dico rapacibus, sed ne ab Ardeis, alijsq; huiusmodi, quę alioquin cæteris Accipitribus in prędam cedunt, seruare potest. Quod Simonidem non latuit, cuius hi extant Græci apud Athenæum versus:

Ἐρωδιὸς γὰρ ἔγχελυν μαιανδρίαν
Τρίορχον εὑρὼν ἐσθίοντ' ἀφείλετο.
Ardea enim anguillam Maandriam
Triorchum cum offendisset comedentem, eripuit

Quibus notauit insignem Buteonis ignauiam, qui Anguillam ab Ardea sibi eripi passus sit. Festi error. Quo magis miror Festum scripsisse Buteonem genus esse Auis, quæ ex eo se alit, quod Accipitri eripuerit. Quomodo enim qui ab Ardeis sibi escam paratam eripi patitur, Accipitrem inuadere prædam erepturus audebit, nõ solùm Accipitrum omnium, sed & reliquarum penè etiam Auium ignauissimus? Nisi hoc ita intelligamus, vt dicamus, quę etiam aliorum quorundam sententia est, ea præda tantũ viuere, quæ vel alijs excidit, aut ab ijs fortè relicta est, quamue vel dolo ceperit, vel languore aliquo aut pigritia detentam assecutus fuerit. Auiculas nullas capit, Alberto teste, nisi pigras aut infirmas adeò vt volare nequeant. Imò verò è contrario, adeo vilis ac timidus est, vt ab his ipsis paruis Auibus nonnunquam fugetur. Quamobrem Itali meticulosos ac effæminatos, Poianas, id est, Buteones vocant. Poianas quos Itali vocent. Ob hanc eandem pusillanimitatẽ non audent, quod Milui solent, in vrbibus aut locis ab hominibus inhabitatis, aut frequentatis prædam inuadere, sed ruri tantùm & in agris eam perquirunt, vt diximus. Alioquin, ut docet [a] Aristoteles, carniuorus est, vel hoc nomine, quia mures maiores & minores, ranas, rubetas, lacertas, scarabeos, scolopendras, erucas, ac quandoque etiam limaces ac serpentes; sed & anguillas, vt suprà ex Simonide docuimus, rapit ac deuorat. [a] 9. Hist. c. 1. Ornithologus in Buteonis cuiusdam incisi ventriculo talpam integram reperisse sese scribit, & in alio insecta quædã nigra. Sed & herbas quasdam, vt [b] Bellonius annotauit, nimirum sclaream, & asperulam aut aspergulam odoratam Lobelij, quam alij alyson Plinij vocant, Tragus Matrisyluã, depascitur, fortasse quod vero simile est, ob occultum quendam amorem ac sympathiam cum his ipsis plantis, quæ quidem verior videtur sententia, quam [c] Aristotelis, antipathiæ, seu naturalis inimicitiæ, quam Buteoni cum animalibus quibusdam intercedere scribit, id asserentis: *Hostis est rana*, inquit, *rubeta & anguis. Rapit enim eos atque exedit.* [b] L. 2. de Auib. c. 10. [c] Lib. 9. Histor. c. 1. Nam hoc, vt vel ipsiusmet verba indicant, cibi causa potiùs facit, quàm quòd aliter eos oderit. nam & anguillam capit, vt suprà ex Simonide retulimus. Arist. opin. refutata. [d] Plinius *Harpæ & Miluo communes esse inimicitias contra Triorchim* scribit: Et rursus: *Harpa*, inquit, *& Triorches Accipiter dissident*. [d] L. 10. c. 74. Sed hoc fortè non rectè ex [e] Aristotele transtulit, [e] 9. Hist. c. 1. apud quem sic legitur: *Quæ cibum à mari petunt, Anas, Gauia, & Harpa inuicem dissident. Buteo in alio genere hostis rana, & rubeta, & anguis est.* Et ibidem: *Amici etiam Pipex, Harpa, Miluus.* Illud potiùs ad priuatum, si verum esset, & innatum odium quoddam referendum, quàm quod alio loco Aristoteles dicit, *Triorches, Phrynus, & ophis pugnant*.

CAPIENDI RATIO.

NIGER ille, quem diximus, Buteonis volatus in cauſa eſt, vt facilè ac nullo negocio capiatur. Capitur autem viſco hac arte: Murem humi ponit auceps & faciem auertit, & circumquaq; in muris ambitu virgas viſco illitas erigit, atque æquali vndiquaque interuallo collocat, ligneo q; circulo infernè affigit. Hiſce Buteo murem rapturus implicatur, & alis glutine impeditis, pennas explicare non potis, capitur.

VSVS IN CIBO.

CAPITVR verò frequens admodum dicto modo, hac potiſſimùm de cauſa, vt in menſæ vſum veniat. Optimam enim carnem ac teneram obtinet, hyeme præſertim. Adeo obeſus eſt, vt non facilè aliam Auem obeſiorem reperias. Vnde, vt tradit Bellonius, Aruernis Galliæ populis, cùm qui plana, tum qui accliuia loca incolunt, cibus eſt gratiſſimus, aſſus & elixus, neque minus pulpæ præbet, quam Gallina quæpiam vulgaris. Dulciſſimus eſt, & boni ſaporis, vt Albertus etiam teſtatur, præſertim autem aſſus. Vnde multis etiamnum Italiæ locis in foro veneunt deplumati. Quamobrem minus mirum videbitur, quod[a] Plinius prodit; nempe *in Balearibus inſulis Buteonem etiam Accipitrum genus in honore menſarum eſſe.*

[a] L.10.c.49

VSVS IN MEDICINA.

MARCELLVS Empiricus iubet, eum, qui in Venerem infirmior ſit, teſticulos Millonis ex aqua fontis perenni, cum melle decoctos edere ieiunum per triduum, ſpondetq; præſenti iuuamento impigrè in Venerea palæſtra congreſſurum. Cæterùm diù animo pendenti, quænā ea Auis eſſe poſſet, quam Millonem vocat. (Hoc enim nominis nulli vnquam Aui attributum memini.) Tandem in mentem uenit conjectura quadam Triorchen eſſe, quæ quum Miluo ſimilis dicatur eſſe, Millonis fortè inde nomen accepit, vt uidelicet Auis maximè teſticulatæ teſtes, à quorum terno numero etiam nomen Triorchidis adepta eſt, ad promouendam Veneream facultatem adhibeantur. Nam & doctiſſimus[a] Io: Baptiſta Porta Buteonis teſticulos cum melle decoctos recentes dari eis ſcribit, qui in Venerem infirmiores ſunt, & tantæ ad eam efficaciæ eſſe, ut ſubitò poſt aſſumptos eo modo teſticulos, coire poſſint, imo verò plantas omnes tales teſticulos radice referentes, frigida membra egregiè calfacere, & ad Venerum apta reddere.

Millo Auis quæ.

[a] L.3.c.34. Phytogn.

VSVS IN SACRIS.

TRIORCHAE *Accipitri*, inquit[a] Plinius, *principatum in augurijs Phæmonoë dedit, Buteonem hunc vocant Romani. Familia etiam ex eo cognominata, cum proſpero auſpicio in ducis naui ſediſſet.* Et Feſtus Buteonem inter eas Alites, quæ volatu ueteribus auſpicium faciebant, ponit.[b] Aelianus *Dianæ ſacrum Buteonem* eſſe dicit, fortaſſe quòd ſub ueſperum potiſſimùm ad prędam prouolet.

[a] L.10.c.8.
[b] Lib.12.de Anim.c.4.

COGNOMINATA.

FAMILIAE cuidam Romanæ cognomentum indidiſſe Buteonem, ob fortunatum, quòd in ducis naui ſedens, attulit auſpicium, nuperrimè ex[a] Plinio dictum. In quem locum commentatus[b] Cælius: *Ego*, inquit, *in gente Fabia id fuiſſe cognomentum puto. Nam*[c] *Titus Liuius M. Fabium Buteonem nominat. Meminit &*[d] *Plutarchus. Sed ibi mendum (opinor) inoleuit. Nam ſcribitur, modo Fabius Bulco. Græcus codex φαβίου præfert Βυλκῶνα, Βουτεῶνα legendum credo.* Denique Oratoris Buteonis mentio fit apud[e] Senecam. Legimus item Buteonem cuiuſdam authoris cognomen fuiſſe, qui de Arithmetica abundè ſcripſerit. Ab eodem Agatocles tyrrannus cognomentum traxiſſe uidetur, qui Buteo dictus fuit, vel quoniam hæc Auis, vt ſcribit Sextus Pompeius, uaſtitatis eſt cauſa, his locis quæ intrauerit, quod Tyrannorum eſt proprium, aut, quod uero ſimi-

lius

[a] L.10.c.8.
[b] Lib.24. Antilect.c.4.
Fabius Buteo.
[c] Lib.23.
[d] In Fabio Max.
Buteo Orator.
[e] L.2.Controuerſ.
Agatocles Buteo dictus.

lius est, ab efferata libidine. Nam egressus Agathocles pubertatis annos libidinem à viris transtulit ad fęminas. Traditur item, quum esset perfunctus fato, uxorem querulam flexibilibus modis illud subinde ingessisse, τὶ δ᾽ οὐκ ἐγὼ σοί; τὶ δ᾽ οὐκ ἐμοὶ σύ; id est, quid non ego tibi? quid tu non præstitisti mihi?

DE SVBBVTEONE. Cap. VIII.

SOLVM Subbuteonis nomen fecit, ut eum Buteoni subiungeremus. Hoc enim nomen Buteone minoris seu inferioris Auis esse videtur. Quamuis & de hoc in Græco pręsertim nomine, docti controuertãt, ut postea in nomenclaturis latiùs declarabimus. Alioquin naturę suę ratione Buteoni longè pręponendus erat, uel ipsius [a] Aristotelis authoritate, qui *Subbuteones tradit appellari in Accipitrum genere, qui latiores sunt*. Quinetiã, si uerus est Subbuteo, quem [b] Bellonius pro eo obtrudit, hic item, etsi Buteone multò minor sit, hoc tamen nomine Buteoni anteponi meretur, quòd generosior, multòq; ad aucupium alacrior, & institutioni aptior esse comperiatur. Hanc autem Bellonij sententiam, qua ille nominis quadam, ut opinor, similitudine ductus, Auem Gallis, Hobraeu, dictam Hypotriorcha statuit, eò minus impugnandam, aut reijciẽdam duxi, quòd aliam Auem ex Accipitribus nullam habeam, cui id nominis à doctis aptiùs imponatur, aut potiùs conuenire uideatur. Quamuis ut uerum fatear, genuinum Aristotelis Subbuteonem esse, non ausim asserere, quòd ex illius verbis adeò paucis nullum iudicium facere liceat. Nã hoc quod *Subbuteones latiores cæteris* dicit, nobis omnino refragatur. Sed Turnerus quoque non maius, neque latius hoc genus Buteone; sed minus facit, & Subbuteonem esse putat, quem Angli Ringtalum appellant, ab albo circulo, qui caudam circuit, colore interfuluum, & nigrum medio, Buteone paulò minorem, at multò agiliorem. Hic autem à Belloniano & nostro diuersus planè est. In nostro enim nullus circulus caudam ambit. Id tamen Turnero nonnihil fauere videtur, quòd eum similiter ac Buteonem prædam captare scribit. Vt ut est, nos candidè, quod habemus, lectori lubenter communicamus, & de cætero liberum cuiq; iudicium relinquimus.

[a] *9. H. c. 36*

[b] *Lib. 2. de Auib. c. 19*

Hobraeu

Ringtalus Anglorũ.

SYNONIMA.

SVBBVTEONES Græcè dicuntur ὑποτριόρχαι, sed dubitat Ornithologus vtrum apud Aristotelem γυποτριόρχαι potiùs legendum sit, cùm & in generibus Aquilarum Gypaëtus (sic enim codices nostri habent, & rectè quidem) simili nomenclatura dicatur, ea de causa, quia Vulturis speciem referat, vt Aristoteles ibidem scribit. An verò similiter Gypotriorchæ legendum, non æquè asserere audet. Coniectura tamen quadam in eam sententiam pene deducitur, quod Aristoteles Aues istas latiores dicit, vt ad latitudinem videlicet Vulturum accedant. Turnerus, vt dixi, & Bellonius, contrà sentiunt. Ille enim Subbuteonem Buteone minorem facit: hic uerò ex nomine ipso certum se promere putat argumentum minoris in Subbuteone magnitudinis. [a] Inquit enim τὸ ὑπὸ hic planè oppositam habere significationem illi, quam alioqui plerunq; apud Græcos obtinet. Alibi enim hypo uocabulis additur ad magnitudinem exprimendam, verbi gratia, cùm Hypomaratrum, Hyposelinum dicimus. Verum in coloribus designandis, cùm subrubrum, aut subnigrum aliquid dicimus, minus tale, & dilutiùs eo colore tinctum intelligi volumus. Eandem significationis vim in nomine venti, Subsolanus, esse illi particulę existimat. Sed quod pace eius dixerim, in duos, eoq; graues sanè errores ex Græca lingua, vt videtur, non planè perspecta impegit. Prior est, quòd Græcas hasce voculas dictionibus alijs pręponi natas augendę, aut imminuendę significationis gratia, nempe hippo, & hypo confundat, tanquam idem significent, cùm sint diuersissimæ. Quando enim rei significatum augere volumus, non hypo, sed hippo, ei proponimus. Atq; hoc sensu non hypomaratrũ aut Hyposelinum, sed hippomaratrum & hipposelinum dicimus. Hippo enim non secus, atq; τὸ βου particula in uocibus Bulapathum, Buselinum, rei significatę aliquid addit. Contrà vero hypo eidem nonnihil detrahit, non vbique tamen, neque semper, sed tum solummodo quando cum uerbis componitur, aut nominibus ab ijsdem deriuatis, cum substantiuis verò nequaquam, nisi, ut dixi, verbalia sint. Errat item circa nominis huius Auis examen, dum perpetuo minus quippiam denotare dictionem opinatur, cui prępositio hypo adijcitur. Perperam enim

γυποτριόρχης.

[a] *Lib. 2. de Auib. c. 14*

Bellonij error.

Latina, vt de Græcis probet, exempla adducit. Diuersa enim est Grecæ prępositionis ὑπὸ vt dixi ratio, à Latina, sub. Hæc non cum uerbis tãtùm & verbalibus, vt illa, componitur, sed & substantiuis nominibus, vt in Supparus & similibus alijs. Rectius fecisset, si de Latinis nominibus, cum prępositione sub compositis, hoc dixisset. Hęc enim imminutum aliquid significat. Quod etiam in hac ipsa dictione, Subbuteo, locum habet, quam Plinius pro Gręca Hypotriorchis posuit. Quod quidem & ipsum ita sensisse, nempe hypo hîc significatum imminuere, indicio est, ut Hypotriorchis Triorchin significet, aut corpore minorem, aut ignobiliorem: qua significatione Gypactos quoque dicitur. Qua ratione moti & nos quoque Subbuteonem, siue Hypotriorchin minorem potiùs Buteone, quàm è contrario statuemus, atq; Bellonij Subbuteonem, cùm alium potiorem non habeamus, acceptabimus. Hic autem ille est, quam Bononienses aucupes, & cęteri Barello uocant, Galli Hobraeu.

ὑπὸ quibus nominibus p̄ponatur. Sub quibus nominibus p̄ponatur. Hypotriorchis quid significet. Gypactos.

DESCRIPTIO.

HANC Auem ab aucupibus Bononiensibus anno 1591. mense Februario coémptam ita descripsi. Longa erat palmos quatuor. Rostrum ei breue, initio subcæruleum, extremo nigrum. Nares teretes & patulę. Superius rostrum admodum aduncum, acutum, à cuius aduncitatis initio vtrimq; duæ appendices eminent, & orarum inferioris rostri lateralium veluti sinubus digitatim insertæ sunt. Mandibula interna parte eadē, qua superna, ratione colorata, in extremo obtusa est, & canaliculata. Lingua latiuscula. Palatum colore ferè corneo. Oculi subnigri. Palpebræ sublutee. Plumæ menti, & gulæ totæ albæ, & color ille continuus ad ceruicis & verticis post tempora initium, quod minori oculorum cantho ex opposito est, perducitur. Vertex ex cinereo & castaneo obscuro ad nigrum vergit, eiusdemq; coloris macula à capite per tempora ad gulæ latera descendit: item altera eiusdem coloris ab initio rictus sub oculis vtrimq; per gulam in longum protenditur. Collum medium plumulæ partim albidæ, partim rubidæ cingunt. Dorsum totum, alæ, collum & cauda è leucophæo ad nigrum tendunt, è quo nonnihil obscuri castanei, dorso præsertim supremo, & extremis alis superficietenus emicat. Obscuriores tamen alæ sunt. Alarum pēnæ omnes parte interna versus dorsum maculis transuersis, nunc subrufis, nunc subnigris vicissim uariant, vti etiam caudæ decem pennę vniuersę, duabus tantùm medijs exceptis. Pectoris totius plumę, necnon & uentris medio macula fusca oblonga notatæ in oris albicant. Femora ad poplites vsque ferrugineis tecta plumis, notulis subnigris asperguntur. Crura breuia, sublutea, tabellis ad ungues vsque intecta. Digiti cum cruribus, præsertim uerò cum tibijs collati, longiusculi apparent. Crus totum seu tibia potius ab genu ad aciem usque unguium duorum est palmorū longitudine, uti & cauda. Vngues adunci, & insigniter hamati, aterrimi. In pedum planta seu parte digitorum inferiore ex articulorum regione tubercula, ueluti calli ubique eminent. Marem esse putabant aucupes, & è Sparueriorum genere. Verùm oua in dissecta postmodum Aue reperta, contrarium declarârunt.

Lōgitudo. Rostrum. Lingua. Palatum. Oculi. Gula. Vertex. Collum. Dorsum. Alæ. Cauda. Pectus. Venter. Femur. Crura. Pedes.

VOLATVS. VENATVS.

BELLONIVS[a] uenationem huiusce Auis, quam Galli Hobreau vocant, quam in aere in paruas Auiculas exercet, comparat persequutioni illi, qua pisces maiores in alto mari, in minores victus gratia plerūq; vtūtur, iuxta illud:

Grandibus exegui sunt pisces piscibus escæ.

Quemadmodum enim, inquit ipse, pisces à Delphino insectari sese sentientes, neque tutò sibi in natiuo, proprioq; elemento viuere licere ad aerem seruandi sui gratia confugiunt, & aquæ superiora petunt, maluntq; anceps ab Anatibus, Laris, alijsq; summo æquore volitantibus subire periculum, quàm in certam perniciem capitali hosti sese in prædam dare: Simili plane pacto Auiculis accidit, quas Subbuteo seu Hobreus persequitur. Huic proprium est, ac solenne, homines, quos Perdicum, aut Coturnicum venationi operam dare conspexit, comitari, supraq; capita ipsorum paulisper eleuatum per aëra sequi, hac spe, vt si Auicula quæpiam Canum vestigantium metu subuolarit, hanc nihil tale suspicantem, & ex improuiso obuiam rapere queat. Cum itaque Alaudarum omne genus, nempe tam Galerita, quam gregalis, seu non cristata, & pratensis, præterea & similes aliæ Auiculæ, rarò in arboribus sedeant, fit vt à Canibus venaticis humi deprehensæ, quò horum faucibus se eri-

[a] Lib. 2. de Auib. c. 19.

Hobreus Delphino compa ac Hobrei natura

piant, in æthera euolare cogantur. Cùm itaque vndique certum ſibi periculum imminere vident, malunt aut uiuæ capi, aut Canibus præda fieri, aut dubiam ſalutē in venatorum & equitum turba ſeſe abdendo quærere, quàm in hoſtis iurati & mortalis poteſtatem venire. Tanta eis fugiendi inimici innata eſt cognitio. Neque ſanè eas fallit opinio. Nam peculiaris hæc eſt Hobreo venandi ratio, vt Auiculas non humi, aut in arbore ſedentes, ſed uolātes rapere ſoleat. Qua de cauſa venatores obſeruatos ubicunque gentium aut terrarum Subbuteones ſeu Hubreos, comitari ſemper ſolent, quaſi non ignorent, ab his auiculas humili gaudentes loco excitari, ſibiq; in aërem obuiam mitti. Veruntamen in eo ingenio hunc morem ſeruat, vt non niſi ad certum quoddam tempus venatores prædę ſpe ſequatur, quaſi etiam ſibi euagari nō liceat. Certum itaque & quod uiſum eſt, interuallum itineris emenſus, nemorum denſorum, celſorumq; oras repetit, in quibus plerunq; degit, ac ſedes figit.

Locus. Barellus.

Noſtrates aucupes ſuum Barellum ad venandum alacrem & impigrum pro ſua magnitudine Perdices, & Coturnices capere aſſerunt.

V S V S.

ACCIPITRARIAE uenationis diſciplinę nō inidoneus eſt, & ex eorū numero, qui ſcapo reuocantur, & ſublimes uolāt inſtar Falconū. Per rura quoq;, cum ferus etiamnum eſt, ac iuris ſui, uagatur & hoc commodi uenatoribus præſtat, ut minutæ uolucres hoſtis in aëre pendentis conſpecti terrore perculſæ, atque auolare non auſæ, ab ipſis potius hominibus ſe capi quomodolibet patiantur: adeò ut illud, quod [a] ab Ariſtotele, & [b] Plinio ſcriptum eſt, *apud Thraces venationis ſocios adſciſci Accipitres, quorum opera aues metu tyranni supernè imminentis perculſas, terramq; repetentes capiantur*, in hoc peculiariter Accipitris genere locum habere uideatur.

[a] Lib. 9. Hiſtor. c. 36.
[b] L. 10. c. 8.

PERCVM CVM FRINGILLARIO eundem eſſe Ariſtoteli. Cap. IX.

[a] 9. H. c. 36

ENARRATIS iam ex deno Accipitrum [a] Ariſtotelis numero, illis ſpeciebus, quæ poſteris, nobiſq; etiam aut cognitæ ſunt, aut ſaltem exiſtimantur, reſtant nunc ij deſcribendi, quorum nomina hactenus nulli adhuc nobis noto Accipitri ex doctorum conſenſu impoſita congruere comperiuntur. Huiuſmodi ſunt Ariſtotelis Pernis, Percus, Rubetarius, Leuis. Verùm antequam de his ſigillatim agamus controuerſiam quandam de hoc, quem Ariſtoteles dicit Accipitrum numero, inter doctos natam uentilabimus, quod ea diſcuſſa dicendis maiorem ſit lucem allatura. Eorum, quos nominatim ac ordine Philoſophus recenſet, Accipitrum primi ſeptem ex ipſis authoris uerbis omnes diuerſi, & ſinguli ſuum, ac peculiare genus conſtituere cognoſcuntur. At cùm præterea in ſequentibus alia quatuor adhuc Accipitrum nomina ponat, ipſe tamen decem tantùm ſpecies expreſsè ſtatuerit, neceſſe eſt, ut è quatuor illis ultimo loco recitatis nominibus, duo ſint, quæ unam & eandem Auem ſignificent. Verùm in utro binario, poſteriorinè ſcilicet, an priori id contingat, admodum dubium eſt, cùm utrique binarij ſeorſim per coniunctionem copulatiuam, tanquam ſi idem ſignificarent, in enunciatione poſiti uideantur. Ita enim inquit Ariſtoteles: *Alij Perca, & Fringillarij vocantur, alij leues & Rubetarij*. &c. Neque uerò in utraq; propoſitione, utrunq; nomen idem genus Accipitris denotare poteſt. Sic enim nouem tantum genera contra authoris ipſis mentem recitata comperirentur. Ornithologus dum de Leui & Rubetario ſimul ac ſemel tractat, neque eos ſeparat, pro iiſdem habere uidetur, apertè tamen ſententiam ſuam non declarat. Bellonius diſertè diuerſos facit, uarijs ſpeciebus ea nomina imponēs, ut paulo pòſt docebimus. Auguſtinus etiam

Niphi ſententia approbata.

Niphus λαίους, & φρυνολόγους ſpecie diſcrepare uult, πέρκους uerò & σπιζίας minimè. Ego, etſi hanc litem, meo interpoſito arbitrio, decidi poſſe diffidam; ut tamen, quod ſentio, dicam, potior mihi Niphi uidetur ſentētia, qui Percum & Fringillarium eaſdem ſpecie Aues facit. Etenim cùm Percos, ſeu potiùs, ut Ornithologus legendum contendit Percnos, teſte Varino, à uerbo Græco περκάζειν, quod eſt nigreſcere, ortum ducat, & ipſa uox oxytona Percnos nihil aliud, quam nigricantem, aut maculis nigris diſtinctum ſignificet: unde nimirum Aquila

Percno-

Percnoptera ab alarum notis vel nigritie, & Perca piscis à lineis, qu bus varia est, nigricātibus, nomen traxisse videntur; in eam coniecturam ducor, per Fringillarium seu σπιζίαν, & πέρκνον Aristotelem vnum tantùm genus, specie videlicet minimè distinctum, sed sexu tantummodò dicere uoluisse, ut nempe per Fringillarium, Nisum fœminam; per Percnū, marem vulgò Muschetum dictum, intellexerit. Huius meæ coniecturæ eandem rationem, quam suo loco nominis Muscheti Gallici, & Sprintzling Germanici posui, nunc quoq; adduco. Percni reuera nomen nulli Accipitrum aptius, quam mari Fringillario con petit. Auis enim est maximè & quantum ulla alia sui generis nigricantibus, alijsq; notis maculosa & varia, & rei significatæ apprimè respondet. Et hac ipsa, sine dubio, de causa multarum gentium consensus huiusmodi ei nomen imposuit, quod eiusdem cum Græco περκνὸς est significationis. Diximus enim Moucheter Gallis, nihil aliud, quàm maculis distinguere, denotare, indeq; illis indigete voce Mouchet, quasi maculosum & varium dici. Eadem est Germanici nominis etymologia. Sprintzling enim idem quoque diminutiuo vocabulo, quod Auiculam plurimis notis distinctam vel resperſam significat. Quæ omnia eiusdem cum Percno esse significationis, quis non videt? Vnde, si vera nostra est coniectura, relinquitur manifestum, quod discrepent vltimo loco enumerati Aristoteli, Leius & Phrynolochus, id est, Leuis & Rubetarius, de quibus nūc pauca dicēda sūt.

Percnopteros Aquilæ & Perca piscis vnde dicti.

Moucheter quid Gallis.

Sprintzlig.

Ornithologus, vbi causam etymi λεῖος inuestigat, in hęc verba scribit: Cur leues quidam Accipitres (λεῖοι) ab Aristotele dicantur, non facile dixerim. Nam Mustelæ pisces leues dici uidentur, quoniam aculeos dorsi, vt Acanthiæ in eodem genere non habent. Est & Leuiraia à priuatione spinarum dicta. Coniecerim tamen leuem dici Accipitrem, qui nullis punctis aut maculis distinguatur, & veluti exasperetur, ut Asterias, Cenchris. Nam & Aeleophoro inter Accipitres nomen a maculis nasi. Hæc ille. Ex hac verisimili admodum profectò ratione adducta ab Ornithologo, patet eum contraria prorsus de causa Leiū seu Leuem esse appellatum, quamquam illi Percno nomen datum fuit, & omnium primò Asteriæ, nec non & Cenchridi. Quæ res etiam nonnihil opinionem nostram de Percno allatam confirmat, dum Accipitrum differentias ab eo peti docet, quod nihil omnino, aut plurimùm commaculati sint. Hic uerò Leius quis sit incertum est. Bellonius Smerillum, quem nos pro Aesalone Aristotelis dedimus, Leium esse putat, sed nullo prorsus argumento. Ea sanè quam de Leue Accipitre attulimus, nominis ratio Smerillo non conuenit.

Accipitres leues vnde dicti.

Mustelæ pisces cur leues dicti.

Leuiraia.

Leius quis.

Alter Phrynolochos Aristoteli, id est, ranas deuorās, seu Rubetarius, quod hisce uitam potissimùm sustentet, dictus est à Bellonio Gallorum Boudreus, nempe quia ranis etiam vescatur. Verùm hoc cum pluribus alijs, tùm Buteoni quoque conuenit, quem Boudreum esse suo loco docuimus. Magis, longiusq; a uero oberrare uidetur Turnerus, qui Rubetarium esse credit Accipitrem (sic ipse uocat) illum, quem Angli Henharroer nominant, a lamandis Gallinis, Palumbario maiorem, colore cinereum, qui humi sedentes Aues in agris, & Gallinas in oppidis repentè adoritur, & præda frustratus tacitus discedit, nec unquam secundum facit insultum, per humum volans omnium maximè. Nam si has, quas dicit, Aues capit, non erat, quod Rubetarius, tanquam à præcipuo victu diceretur. Quare si ne Buteo quidem, qui etiam ranis ita oblectatur, ut Aues nullas uoret, sic dici mæretur, multò minus ille, quem Turnerus adfert, Accipiter, eo nomine uocandus est. Mihi quidem Milui potiùs species, quem describit, esse uidetur. Hisce enim potissimùm propriū est Gallinaceos pullos prædari, quāuis Ornithologus peculiari de Miluo tractatu hūc Circū esse suspicetur, quē priuatim Gallinis insidiari scribit.

Rubetari' quis.

Turneri error.

Hen harroer.

De utriusque, nempe Leuis & Rubetarij natura & uictu, hæc tātùm, & ab Aristotele prodita inueniuntur. *Abunde*, inquit, *viuunt, & humiuolæ sunt*, id est, facilè sibi uictum parant. Neque is ferè unquam desit, suppetente nempe ubique ranarū copia. Cæterum quòd ita coniunctim, & eandem naturam vtrisque tribuit Aristoteles, suspicionem cuipiam mouere possit, eosdem esse hos Accipitres. Ego quidem, postquam meam in medium adduxi coniecturam, cuiq; liberum, quid sentiat, relinquo iudicium.

Verùm de Perne, quòd statueramus, nihil adhuc diximus. Apud [a] Aristotelem Accipiter Πέρνης scribitur, Gaza verò Pernix transfert. Niphus dum illum esse conijcit, qui vulgò Speruenus appellatur, & a celeritate sic dictum scribit, suam in Græcis literis ignorantiam prodit, dum alludendo ad vocem Græcam, Latinam ei significationem asciscit. Πέρνης alioqui significationem nullam apud Græcos habet. Vnde Ornithologus πέρκνης legendum mauult, vt eadem ratio esset nominis, quæ Percno antedicto Accipitri & Percæ pisci. Si quis tamen Pernis legere malit, quod & πτερὸς χαλκηλατικὸς αὐτὸς apud Varinum habeatur, per me quidem licebit. Etsi quod sequitur ὁ ποικίλος κάλαμον, voci Percnos magis conueniat. Sed alibi quoq; apud eundem Varinum πέρνης genus Accipitris esse, & apud Hesychium quoque legitur.

[a] L. 9 Hist. cap. 36.

DE RELIQVIS ACCIPITRIBVS, Ac primùm de Sacro Ægyptio Bellonij. Cap. X.

TRADITIS decem Accipitrum Aristotelis generibus, dignitatis semper, vbi fieri licuit, ordine seruato, proximum est modò, vt à recentioribus traditas quasdam species ueteribus fortè ignotas subnectamus. Huiusmodi sunt, quos Sacros Aegyptios Bellonius appellat, Lanarijq́;, & Falconum omne genus. De Sacris, quoniã nomine Hieracis significationem Latinè exprimunt, ideoq́; ad Accipitrem propriè dictum, propius accedere videntur, prius agemus, dein de Miluis & Cuculis, postremò de Falconibus, vt eidẽ, quo cœpimus, orditu inhęreamus, atq; omnem confusionem euitemus.

[a] Lib. 2. de Auib. c. 15.

IN Aegypti parte, inquit [a] Bellonius, quam Nilus minimè inundat, & potissimùm quę Africam uersus vergit, loco sita eminentiore, solo sabuloso, ac sterili, ingentem vim Vulturum conspeximus, aliasq́; alites nobis tum temporis ignotas. Verum cùm frequentem adeò, numerosumq́; earum gregem uideremus, eademq́; qua Vultures esca, pasci, omnibus præterea notis, quæ Aui rapaci conueniunt, præditas esse, statim Accipitres Aegyptios esse, quorum [b] Herodotus meminit, suspicati sumus, neq; nos, ut reor, opinio fefellit.

[b] In Euterpe.

FORMA.

CORPORIS magnitudine Coruum ferè refert, capite Miluum, rostrum inter Coruinum & Aquilinum medium, in extremo modicè aduncum, crura etiam ac pedes, partim Coruum, partim Aues rapaces imitantur, vti etiam incessus. Colore ad Falconem Sacrum accedit, quamquam fortassis etiam alijs coloribus inueniri potest.

LOCVS.

AVIS est in Aegypto frequentior, quàm ulla alia Auis, quæ rapto uiuit. Ab hac regione nõ admodum discedit, nec alibi facilè reperitur. Rara enim in Syria conspicitur. Quasdam tamen in Caramania dicta hodie regione huius generis videre contigit, quod nobis insolens uidebatur. Harum autem generis uersicolores obseruauimus.

VICTVS. VSVS IN SACRIS.

[a] In Euterpe.

Aegyptios Accipitres sepelijsse.

SERPENTIBVS potissimùm vescitur, & Aegypti regionem à noxijs huiusmodi reptilibus ea ratione liberat & expurgat. Vnde, vt tradit [a] Herodotus, tanta eum Aegyptij prosequebantur reuerentia, vt quicunq; hanc Auem, siue imprudens, siue data opera, siue volens, siue nolens occidisset, ex legis præscripto, statim ineuitabili morte mulctaretur. Simili ratione, si quam fortè exanimem alicubi offenderent, maxima procurabant solicitudine, vt cadauer eius accuratè condiretur, ac sepeliretur, quemadmodum & Ibidem, aliaq́; aliquot animalia, atque ea præsertim, quæ Deo cuidam (verius Dæmoni) sacra erant, uiua, mortuaue, simili falsa superstitione, maximo honore afficiebant.

Hanc, quæ sequitur, iconem Bellonius pro Sacro Aegyptio exhibet.

DE

DE LANARIO. Cap. XI.

LANII seu Lanarij proculdubiò rapacium generi ascribendi sunt, cùm habitus, tùm naturæ seu indolis ratione. At cum duplex eorum genus sit, prius Falconi simillimum, & ipsi affine, vnde & eius gaudet prænomine: alterum ignobile, Buteonibus, vt videtur, rectius annumerandum: itaq; prius illud peculiari, quem meditamur, Falconum tractatui reseruamus, ne cum nominibus res ipsæ quoque confundantur: (nam Tardiui & Bellonij, Gallorumq́; Lanarius ab alijs maximè differt, vt collatis historijs facilè innotescet) hoc verò secundum, etsi fortè Buteonibus potiùs adiungẽdum esset, quia tamẽ sub Lanarij nomine vulgò innotuit, seorsim, hoc loco eius historiã ponemus. Dehinc minorum Lanariorum varias species enarrabimus.

AEQVIVOCA. SYNONIMA.

Falco lanarius. Tinnunculus veterũ Lanarius dictus. Regestola, & Buferlottus Lanij dicti. Lanius molliceps cur dictus. Buteo albus. Falco albus. Lanier Gallorum. Lanete. Svvemere. Schvveimer.

NOMEN hoc, Lanarius, vt iam diximus, diuersis & admodum inter se discrepantibus Auibus tribuitur. Gallis enim quidã Falco Lanarius dicitur, de quo post Falcones, item quem veteres Tinnunculum appellant, hunc Lanarium rubeum recentiorum esse quidam existimant. Regestolæ quoque, & Buferlotto vulgo Italorum dictis, Lanij rectiùs, quàm Lanarij nomen conuenit. Denique & hic, de quo in præsentiarum sermo est, siue Buteo, siue aliud genus Accipitris est, cùm ignobilis sanè sit, a quibusdam, qui Falconis nomen ad omne Accipitru genus extendunt, Falco degener, seu ignobilis, tanquam si Accipitrem degenerem dicas, etiam appellatur. Dicitur autem Lanarius, vt conijcio a laniandis Auibus: vel quòd plumas multas, densasq; & molles lanarum instar habeat, vnde quibusdã genus quoddã Lanij etiam Molliceps dicitur. Italicè vocatur Laniero, à quo Latina terminatione vox Lanarius cõficta videtur. Alioquin, vt dixi, etiam Buteo albus, & Falco albus uocatur. Gallorum uerò Lanier ab hoc & cæteris omnibus diuersus est. Germani quidam peregrinum vocabulum imitantes, Lanete dicunt. Alij Alberto & Murmellio Germanis testantibus Svvemere uocãt; pro quo nonnulli Schvveimer scribere malunt, fortasse quod in aëre suspensus, ueluti natare uideatur. Nam Schvveimmen, vt superiores Germani, uel Svvemmen, ut inferiores scribũt, ipsorum idiomate natare significat. Cum hisce eosdem esse conijcio, quos Belisarius ignobiles, & villanos Accipitres vocat. Vulgò enim Itali & Galli villanos homines rusticos & in uillis habitantes, aut rusticis moribus præditos, vocant.

DIVERSITAS. DESCRIPTIO.

[a] Lib. 23. de An. c. 15.

Lanariorũ differentię.

Lanarius niger est noster Buteo. Rubeus est Tinnunculus. Lanarij cur Buteones dicti.

ALBERTUS [a] de ignauo Accipitrum genere agens, sic infit. Falconum (id est, Accipitrum: hoc enim nomine speciei pro generali vtitur) ignobilium genera sunt tria, quæ Aquila, Symmachus & Theodotion tradunt, Lanarij potiùs, quam Falcones uocantur, & sunt. Sunt autem Butherij (sic ipse Buteones uocat,) differuntq; coloribus. Alij albi, alij nigri, alij deniq; rubei, ex quibus duo priores ad Falconis magnitudinem accedunt. Rubeus minor est, & refert Merillum. Hæc Albertus. E quibus colligere est latiùs tùm & Buteonis & Lanarij nomen, quàm hac tempestate uulgò usurpatur, extendisse. Nam quem nigrum Lanarium dicit, sine dubio noster Buteo, uulgò Poiana, est, antè singulari capite nobis descriptus. Rubeus uerò ipsi appellatus Buterius, seu Lanarius, non reuera Buteo est, sed Tinnunculus potiùs, qui toto corpore ruffescit, & Merillum magnitudine nõ admodum excedit. Primus uerò, cuius meminit, albus Lanarius, siue Buteo, hic est, de quo nobis nunc institutus sermo est. Quibus Auibus nomen Lanarij & Buteonis credo imposuisse, quòd omnibus commune sit mures, ranasue in agris uenari, & ad maiora præstanda, præ animi corporisq; imbecillitate ineptas esse. Est noster hic, cuius item iconem hîc exhibemus, Lanarius albus, quod Albertus non ignorauit, mediocris Accipitris seu Falconis magnitudine, Niso seu Fringillario Accipitre maior, Palumbario ferè par. A summo capite ad extremum caudæ apicem dodrantis & sesqui palmæ longitudinem explet. Vertice est lato, capite colloq; crasso, omnibus è cinereo albicantibus, uti & uentre & tota parte prona, necnon femoribus, uropygio ac cauda inferna. Oculi pupillam nigram iris flaua includit. Inter huius canthum maiorem & rostrũ macula est nigra. Rostrum integrũ digitum crassitie æquat, nigrũ, acuto satis prolixoq; hamo, quà caput contingit, membrana lutea obtectum. Dorsum, alæ superiores, quantum pennæ remigum inuestrices se exporrigunt:

porrigunt: nec non cauda superna cinereo ad subfuscum ex cano vergunt. Alarum uerò rectrices prorsum fuscescunt, ac penè nigræ sunt. Alas habet admodum acutas, oblõgas, longeq; vltra vropygium protensas, adeo ut vix vnius pollicis mẽsura absit, quin ad caudam vsq; extremam pertingant. Femora non tota plumis intecta, tibiasq; luteas pro cæteri corporis portione valdè graciles. Tibiæ a poplite ad vngues usque paulo plus palmo longæ sunt, & culmo triticeo vix crassiores. Digiti pedum similiter lutei, imbecilles. Vnguiculi nigri, vnci quidem, at tenues, & parum validi.

Quem secundo loco exhibui Lanarium, eum sub finem Augusti anni 1592. in foro emi superiori in multis cõsimilem. A b extremo rostri ad finem caudæ vsque duos dodrantes, & palmum erat lõgus. Rostrum nigrum: cuticula, quæ à capite ad nares vsque tendit, lutea; latiuscula lingua, & nigra. Iris lata, & lutea. In capite, & toto dorso colore erat fusco, cui nonnihil in superficie leucophæi ad mixtum erat. Superior alarum pars erat leucophæa. Alarum remiges velut ex sex ordinibus constare videbãtur. Nam tres extremæ ferrugineæ, parte tamen interiore albæ erant; secundi ordinis tres omnino nigræ in extremitatibus aliquantulum albicabãt. Sequebatur tertius ordo sex pennis albicantibus constans, quarum primæ quatuor fuscæ, reliquæ duæ atro colore transuersim maculantur. Quartus ordo binis castaneis: quintus totidem; sed ita sese habebant, vt vltimæ duæ in tertio ordine. Sextus denique ordo plumarum trium erat, quæ & quarti ordinis plumis respondebant. Cauda habebat duodecim pennas, quarum vtrinque tres extremæ erant albæ, & maculis ferrugineis dilutis insignitæ: quarta nigro maculata: quinta fusco, & ferrugineo distincta: duæ mediæ, quæ reliquas omnes cooperiunt, leucophææ. Vropigium totum candicabat. Totum pectus erat leucophæum, cętera ad anum vsque maculis in longum ferrugineis distinguebantur. Pedes habebat luteos, & femora plumis ad poplites vsque vestita. Tibiæ erectæ erant, & instar stipitum. Vngues longi, nigri, admodum recurui. Digiti etiam non ita longi.

Rostrum. Lingua. Iris. Caput. Dorsum. Alæ. Cauda. Vropigiũ. Pectus. Pedes. Tibiæ. Vngues. Digiti.

VICTVS. INDOLES.

VILLANOS (inquit Belisarius) seu Lanarios audiuimus in Gallia optimos reperiri, quod nunquid venatorum seu accipitrariorum arte industriauè, an ipsorum naturâ eueniat, non comperimus. Fieri enim posset, vt cùm frigidior sit Galliæ regio (frigore enim appetẽtiores cibi redduntur Aues) impelli inde possent Villani ad sociatim magis aucupandum, feriendumq; Aues. Vnum hoc scimus, Auium istarum operam apud nos proprietati nominis respondere, quum in regione nostra, nec animo, viribusq;, nec uolatu ita valeant, quin reliqua Accipitrum & Falconum genera, longè præstantiora eis ad aucupij usum inueniantur. Ex hisce Belisarij verbis, facilè intelligo eum nominis æquiuocatione deceptum, eundem esse credidisse Lanarium Italorum cum Lanario Gallorum, de quo Tardiuus, & ex hoc Bellonius. Hunc etenim natura sua generosum ac audacem, & ad volaticam venationem, si quæ alia Auis, aptissimum esse, quod ambiguus vix credit Belisarius, uero verius est. At longè Gallicus hic Lanier ab alijs diuersus est, vt præter ingenij, naturæq; discrepantiam pedes cærulei satis commonstrant, & peculiari post Falcones capite ponẽda historia faciet manifestum.[a] Albertus nostros Lanarios instar Buteonum ex muribus in agris victum quærere tradit, & pullos Auium uolandi adhuc impotentes, dũ per terrã uagãtur, uel in nido iacẽt, tãtũmodo rapere, adeòq; natura timidos esse & pigros.

Lanarium Gallorum ad venationẽ aptũ esse.

[a] Lib. 23. de Aui. c. 15.

INSTITVTIO. VSVS.

ALBERTVS, ubi de triplici illa, quam antè attigimus, Lanariorum differentia agit, generalem quandã de eorum institutione ad uenatum, rationem tradit, his uerbis: Hi omnes in iuuentute, præsertim propter humiditatem & caloris hebetudinem, nulla ferè audacia præditi sunt, ut & pueri natura sunt timidiores. Vbi uerò bis uel ter pennas mutauerint, & arte industriaq; aucupis animosiores facti fuerint, Columbas & Anates capiunt. Curandum autem est, ut primo anno, cùm cicurantur, uiuis tantùm Auibus pascantur, quæ ubi parum deplumatæ ab eis fuerint, dimittantur e pedibus eorum euadere, non ad uolatum primò, sed ad cursum; deinde cùm sæpius has insequi didicerint, dimittantur euadere ad motum mixtum ex uolatu & cursu. Et quum sic quoque frequenter eas persequuti fuerint, postea tardo uolatu euadentes (curtatis scilicet alarum pennis) demum perfectè uolantes insequantur. In omnibus uero his exercitijs fortissimè & alta uoce prouocetur, ac incitetur Lanarius, & ad retinendam

Lanarius quo [illegible]

dam

dam Auem à Falconario adiuuetur. Sic enim reddetur audacior. Porrò ſecundo anno paruæ Aues in grandiuſculas commutentur, & tertio iterum in maiores. Omnis enim Auis hoc modo peritia ſimul & audacia ad Aues, quas uoluent Falconarius ſeu Accipitrarius, capiẽdas proficit. Quamuis enim primę nobilitatis Falcones, qui ſunt octo primorum (tot enim antea enumerauerat Accipitrum ſeu Falconum ſpecies) generum, hoc exercitio, inductione à minoribus Auibus ad maiores capiendas non indigeant, ad omnium tamen audaciam, & peritiam augendam non parum momenti habet. Hæc omnia Albertus. Ex eo uerò, quod alibi idem ita ſcribit, Falconem, qui in alto ſuſpenſis alis hæret, neq; in prędam ruit, degenerare in naturam Auium, quæ Lanarij dicuntur, colligendum eſſe uidetur, peculiarem hunc Lanarijs volandi, & prędam adoriendi morem eſſe, ut non ſtatim in eam uiſam irruant, cæterorum Accipitrum more; ſed quaſi deliberãti ſimilis, ſupernè in ęthere pari alarum remigio, ac ęquilibrio quodam, parumper ſeſe motitare, velutiq; ſuſpenſos aliquandiu hærere, antequã deorſum ruere, ac prædam inuadere audeant, imbecillis ſcilicet volatus, ac imbellis naturæ ſuæ forſan conſcij. Vnde aliquis Germanis Schvvimmer, tanquam natatorem vocari conijciat, quòd in volatu ſuo in æquore æthereo, veluti natationem exercere videatur. Quẽadmodum ijdem Tinnunculum etiam à volandi modo, quo alas extẽdit, ventilatq; inſtar vanni ſeu ventilabri, ſignificanter VVannenvvaeher appellant, atque Itali Foutiuento ſimili de cauſa.

Modus in venando.

DE COLLVRIONIBVS, SIVE DE minori Lanariorum genere. Cap. XII.

ª Lib. 2. de Auib. c. 23.
ᵇ Lib. 9. Hiſtor. c. 23.

LANIORVM hocce genus, cum præcedentibus collatum Lanarijs, minus iure merito erit dicendum. Attamen & hoc duorum generum eſt. De maiori itaque primum hîc agemus, reliquas deinde ſpecies pertractaturi.

SYNONIMA.

Regeſtola. Gaza marina. Gaza Sparuiera. Paſſera Gazera. Oreſto. Deſtolo Falconiero. Falconell°. Caſtriga. Thorntraher. Thornkretzer. Torquiſpinus. Spinilani°. Nüntoder. Nünmorder. Enneoctonos. VValdhaeher. VValdher. Piè Ancrouelle. Mattagaſſe. Pica trucidans. Pie Grieſche. Pica cana. Pie Eſcrayere.

ORNITHOLOGVS Lanium, qui ad diſtinctionem cinereus vocatur, quemq; alij aliter Latine, Græcèue nominari poſſe coniecerunt, nulli veterum deſcriptioni accedere putans, nouo nomine Lanium appellare maluit, quòd in alias Aues nõ ſolùm ſe minores, ſed maiores etiam aliquas ſęuire ſoleat. ª Bellonius conatur aſtruere eſſe Collurionem Ariſtoteli, quam hic *Vireonis aut Pardali magnitudine eſſe* dixit. Lanium noſtrum Itali vulgò Regeſtolam vocant, ſine dubio voce diminutiua à Regazza, quæ ipſis Picã ſignificat, detorta, tanquam ſi dicant Ragazzola. Cuius argumentum eſt, quòd alijs etiam Italis Gaza marina dicitur: nonnullis etiam Gaza Sparuiera. Refert hæc Auis Picam aliquomodo, cauda præſertim, & in genus etiam quoddam Picarum ſæuit. Gaza verò Italis Pica eſt. Eadem de cauſa alijs etiam Paſſera Gazera fortè dicitur, quam aiunt magnas etiam Aues nido ſuo appropinquantes morſu repellere, niſi hoc nomen fortè minori tantùm generi Laniorum, quod Paſſeris magnitudinem non excedit, conueniat. Circa lacum Verbanum Oreſto vocatur, Deſtollo Falconiera Ferrarienſibus. Deniq; Gazza Sparũiera dicitur, & Regeſtola Falconiera ab Auis rapacitate deſumpto cognomine, quòd prædandi natura Falcones & Accipitres imitetur. Vnde & Falconelli nomen accepit. Vmbris monticolis Caſtriga dicitur. Eandem ſignificationem habent, recẽtiq; nomini Latino (Lanius) reſpondẽt Germanica iſtæc, quæ habemus, nomina, Thorntraer, Thornkretzer, quaſi Torquiſpinum uel Spinilanium dicas. Ferunt enim aucupes inſecta ab ſe capta, & Auiculas cum ſpinis veprium infigere, & circumtorquendo occidere, dein roſtro laniare atq; deuorare. Itẽ Nũntoder, Nunmorder hoc eſt, enneoctonos, apud VVeſtphalos, Heſſos & Turingos, quòd ſingulis diebus nouem alias volucres occidere credatur. Circa Friburgũ Heluenæ VValdhacher, vel VValdherr, quod ſyluarũ, nemorumuè dominum, ac Tyrannum ſonat. Galli ferè omnes Picam vocant cum aliquo proprietatis ſignificante cognomine adiecto. Alijs namq; Piè Ancrouelle dicitur, quòd Picę ſimilis unguibus ſuis paſſim adhæreat arborum truncis, ita vt aliquando vix extricetur. Sabaudi Mattagaſſe, quaſi Picam trucidantem dicant. Alij Pie grieſche appellant, quod nomen non Picam Gręcam ſonat, vt quiſpiam opinari poſſet, & Ornithologus perperam autumat, ſed Picam canam, ſeu ex cinereo ſubalbidam, quòd maculas vtrimq; albicãtes inſtar Picæ habeat. Vnde enã Latinis diſtinctionis gratia Lanius cinereus vocatur. Aliter etiam Gallicè Pie eſcrayere nominatur, quòd

vocem

vocem habeat clamosam, Canino latratui similem ,quam hyemali præsertim tẽpore frequenter & ad nauseam vsque repetit. Sunt quoque Galli qui Arneat ei nomen dant; Angli Germanicæ originis vocabulo, Nũnmorder, id est, enneoctonon, & Shrike, teste Turnero appellant. Turcæ Gezegan.

Arneat. Shrike. Gezegan.

DIFFERENTIÆ. DESCRIPTIO.

VAS huius Lanij cinerei seu Collurionis maioris differentias obseruaui, quæ à sexu tãtùm, ut opinor, peti debent, vt nempe quemadmodum in rapacium genere fieri solet, maior, audaciorq́ sit fæmina, minor & imbecillior mas. Sed colore etiam nonnihil differunt, vt ex vtriusque descriptione palam fiet.

A sexu. A colore.

Fæmina igitur magnitudine *Vireonis aut Pardali*, iuxta [a] Aristotelem, seu Turdi mediocris, videlicet à rostro ad vltimam caudam spithamam longa. E longinquo contemplanti tota apparet cinerea. Quare opinor, Gallos eam Pie Griesche vocasse, quasi Picam griseam, vt & senis barbam canam dicũt barbe Grise, sed propius inspicienti venter, pectusq́ albida apparent, dorsum leucophæum. Caput, quod tam grande est, ut triplo maiori Aui (modò rostrum longius & maius esset) proportione sua satis responderet, magnum ac largum, inter utrumq; oculum interstitium habet, à rictu rostri vtrimq́, per oculi regionem, ad collum vsque, longa nigraq́ macula, sed nonnihil obliqua exporrectum. Rostrum atro splendore, & aduncum est, vt in Sparuerio. Eius partem superiorem valdè inflexam, duos angulos vtrimq́ efficere, inferiorem verò partem modicè sursum curuatã conspici Ornithologus in descriptione Lanij cinerei à se obseruati tradit. Quæ res alium a vulgari hoc nostro Italico, quem vulgò Regestolam uocamus, Lanium suum, siue Germanorum Nũnmorder esse indicat, cùm talis rostri cõstitutio in nostrate minimè reperiatur. Sed & icon, quam in voluminis totius calce in appendice exhibet, diuersam esse loquitur, si modo uera est. Huius igitur rostrum digiti longitudinem non excedit, in extremo hamatum, sed firmissimum, ac robustissimum, utpotè quo manum etiam duplici chiroteca munitam sauciat, & Auium ossa, & capita confringit, ac conterit, quàm ocyssimè. Lingua in extremo multifida est, in fibras acutas & quasi capillamenta desinens, quę fortè ad infigenda insecta à natura fabricata est. Oculi toti nigri. Ala utraq; nigra est tota, nisi quod alba linea latiuscula mediam utrimq; alam transuersim distinguat. Caudam Picæ similem habet, nempe uariam & longiusculam, palmum explentem. Ita verò variat, ut maiore sui parte nigra appareat (quatuor nẽpe medijs totis atris, non duabus tantùm, ut Bellonius scribit, nisi hac parte diuersos facit Gallia) sed extremæ utrimq́ sitæ albæ sint, diuerso modo. Nam prima extremarum tota albet, secunda minus quàm prima, tertia minus quàm secunda, quarta deniq; minus quàm tertia, ita ut utrimq́ ex quaternis pennis interior semper minus alba sit exteriore. Quæ res facit, ut caudam explicatam intuenti corruculatæ, crescẽtisuè lunæ imago exhibeatur. Superius tamen, uidelicet circa uropygium omnes albicant, eodem colore, quo collum, pectusq; ac uentrem infecta esse diximus. Tibias & pedes pro ratione corporis omnium minimos, nigros, & graciles, atque ungues etiam atros & aduncos habet.

[a] 9 H. c. 23. Color. Pie Griesche. Caput. Rostrum. Ornithologi Lanium à nostro diuersum esse. Lingua. Oculi. Alæ. Cauda. Pedes.

Alter ille lanius, quem marem esse putabamus, toto habitu est paulò minor. Duos enim tantùm palmos, & pollicem unum, qua longissimus est, explet, idcoq́ tribus digitis priori breuior. Color gulæ, pectoris, ac uentris, femorum, caudæq; pronæ albicat quidem, uti in fæmina, sed dilutiùs, & nonnihil, quod tamen uox uidetur, lutei admixtum habet. Vertex & dorsum cinereo, ut in illa tinguntur quidem, sed in hoc obscuriùs fuscescunt: in illa uerò dilutiora ad cæruleum aliquantulum tendunt. Plumulæ harum partium ad caudam usque in utroq; adeo tenellæ sunt ac mollículæ, ut pili potiùs quidam glabri, ac leues esse, quàm pennæ tangenti ac demulcenti uideantur. In hoc præterea uestitrices plumulæ secundi ordinis, seu ultimæ, extrema, qua remigibus incumbunt, parte albicant, ita ut omnes extremitates earum simul lineam transuersam albam exilem constituant. Remigibus quoque omnibus extremi apices albicant. Ea insuper macula, quę in maioris quoque Lanij alis medijs, nempe in maximarum & extimarum ventri contiguarum rectricum initio conspicitur, huic duplo maior ac lanor est, bonamq́ earundem partem occupat: Vltra pennas alarum utrique & vropygium longè protenditur, quemadmodum Picis. Crura pedesq́ non atra, sed fusca tantum sunt. Cætera fæminæ similia. Vnum aduertendus est lector de rostro, nempe durum hoc, nigrum crassumq́, & nonnihil vncum esse vtrique, sed modicè admodum. Ille enim pictor, cuius opera Bellonius vsus est; perperam & inscitè rostri hamum multò longiorem, quam reuera est, & curuiorem finxit.

Lanij cinerei maris descriptio. Color. Dorsum eiusq́ pennæ. Alæ. Crura.

LANIVS CINEREVS FAEMINA.

Cuius verò ſecundo loco iconem damus, totus albus eſt, roſtro, tibijs & vnguibus exceptis. Roſtrum enim & vngues nigricant, tibiæ luteſcebant: cætera cinereo præcedenti ſimilis.

LOCVS.

LANIVS ALBVS.

LOCVS. NIDVS.

BELLONIVS[a] Laniũ interdiu rarò alibi, quàm summæ cuipiã arbori aut dumeto insidere, conspici scribit. Et Ornithologus Lanios suæ Heluetiæ plerunq; versari inter frutices spinosos, fruticum & humilium arbustorum summis surculis insidere; & cùm consident, caudam refert erigere. In iisdem nidificat, & nidum suum ex musco, lana & herbis tomentosis quibusq; construit. *Nidus.* Fundum verò ex erica componit, intusq; molles ac tenellos quosdam, vtpotè fœni, dentis canini, aliarumq; similium herbarum cauliculos inducit: In eo nido senos pullos *Pulli.* æstate est reperire, adeo parentibus dissimiles, vt vix vel vnica nota eosdem referant, rostro, cruribus, pedibusq; tantum exceptis. Imo è contra potius omnium plumularũ, quæ etiãnum non aliud, quàm futurarum plumarum rudimenta quædã sunt, radices, ad virorẽ nõnihil vergunt.

[a] *Lib 2. de Auib. c. 23.*

VICTVS. RAPACITAS.

VIVERE aiunt ex Scarabeis, Papilionibus, & grãdioribus infectis, ſed non ſolùm iſtis, verum etiã, more Accipitris, Auibus. Occidit Fringillas, Regulos, & quod à ſe viſum ſcribit Turnerus, Turdos. Tradunt etiam aucupes hanc Auem Picas quaſdam ſylueſtres interdum iugulare, & Cornices in fugã adigere. Oſſa comminuta & contuſa deuorat, & quãdo eſurit, tantos carnis bolos in gulam ingerit, quantos rictus oris anguſtia capere poteſt. Vnde Oſſifraga quædam parua vocari poſſet. Nam nec moribus, nec colore ab ea multùm abludit. Nullo non die animal viuum perimere dicitur, Aues ſcilicet, aut vermes, aut iulos & erucas hirſutas, locuſtas, grillos; quinetiam mures, lacertasq́. [a] Ariſtoteles iiſdem veſci, quibus Merula, Collurionem tradit.

Oſſifraga parua.

[a] 9.Hi.c.23.

INGENIVM. VOX. VOLATVS.

PRAETER morem reliquarum Auium, præſertim rapacium, ſi quando prędà uberior contigit, nonnihil in futuram penuriam reponit. Muſcas enim grandiores, & inſecta iam capta in aculeis, & ſpinis arborum figit, & ſuſpendit, atque circa eos intorquet, vnde, vt dictum eſt, Germanis Thorntracher, quaſi Spinitorquus vocatur.

Vox.

Cantillat, & varias modulationes, uocesq́; Auium æmulatur, vere præſertim & ęſtate, qua Aues ad ſe capiendas alliciat. Datã enim operã altùm exclamat, aliarum ſonos imitatus, eo fine, vt illas, generis ſui Auem quampiam opprimi, ac egere ſubſidio credẽtes, aduolantesq́, ſi quę propior facta eſt, arripiat, laniétq́. Adeo ut eam venationem exerceat eadem ratione, qua Noctuarum opera Aues allectas decipimus. Alioquin autumno & hyeme vniformis illi vox eſt, quę Canum à longè auditum latratum, aut Noctuę alteram appellantis ululatum refert. Videtur autem hanc uocem exprimere, Houin, Houin, quam ſubindè iterando inculcat, acerrimo quodam clamore. Vnde Picam clamoſam uidẽtur nominaſſe Galli indigete uocabulo Pie Eſcrayere. Ex hac ratione & ingenio Aues capiendi, hanc Auem eam eſſe non obſcuro argumento colligere licet, quam Aelianus Merulam uenaticam uocat, & de qua in hęc uerba ſcribit: *Merulis aſſine quoddam genus eſt venaticum & captioſum, colore atro, ſplendide canorum, rectè ex eo venaticum appellatum, quod ex Auibus ſui cantus permulſione ad ſe allicit, & capit: cuius ingentia ſibi præſtantia hac Auis non ignara, eo munere ad ſe voluptate & cibo explendam, vti videtur. Nam ex ſui cantus auditione, & belliſſimas oblectationes habet, & aucupio, & venatione proxime ad ſe accedentium auicularum exaturatur. Quod ſi quiſpiam hanc captam in caueam incluſerit, non modo canere omittit, verùm etiam pro ſeruitute ſua à venatore pœnã ſilentio ſumens, muta permanet atque elinguis*. Solus ater color, quem Aelianus ei tribuit, obſtare videtur, quo minus noſter Lanius dici poſſit. Attamen & magna ſui parte niger eſt, etſi non totus. Cæteræ omnes notę reſpondent. Bellonius ſuo iudicio ſuauitate cantus pleraſq́; vincere illum affirmat. Hunc aſtum ei natura prudenter indidit, quòd alioquin volatu parum ualeat. Quare & alio ingenio utitur. Nam Aues, quas occidit, non unguibus, ut Accipitres, uolando perniciter aſſequitur; ſed ex inſidiis adoritur, & mox iugulum petit, & cranium roſtro comprimit, & confringit. Nonnunquam tamen in ipſo aere etiam operam dat, ut uolet ſublimius, id eſt, ſupra illas Aues, quas capere conatur, ſed quod aſſequi ſe eas poſſe alioquin diffidat, celeritate illarũ uarijs anfractibus impedit, donec defeſſas corripiat. Sic Turdis, & ſimilibus maiuſculis Auibus interdũ potitur.

Pica clamoſa.

Merulam venaticam Aeliani eſſe Lanium cinereum.

Venandi modus.

CAPIENDI RATIO. INSTITVTIO.

COLLVRIONES hyberno potiſſimùm tempore, ut tradit [a] Ariſtoteles, facilè capiuntur. Nam cùm uident Auem aliquam caueę incluſam, deſuper uolant inuaſuri. Facta uerò decipula mox concidit, atque eos ipſos capit. Omnium autem teſte Turnero, facillimè cicurantur, & manſuefacti carnibus aluntur, quę ſi fuerint ſicciores, aut prorſus exangues, potum requirunt. Cicurantur aliquando à pueris Accipitrum inſtar, & aluntur, ut Paſſeres capti è nidis. Dicitur Franciſcus Galliarum Rex cicurem habuiſſe Lanium, coq́; ad manum redeunte aucupari ſolitus.

[a] 9.Hi.c.23.

Franciſcus Gall' Rex.

DE

DE ALIO LANIORVM GENERE maiore Ornithologi. Cap. XIII

SIMILIS hęc Auis est, ut Ornithologus tradit, Lanijs superioribus, maiori presertim, quam tamen duplo ferè uincit magnitudine, ut ad Merulam ferè dupla sit. Natura & species corporis eadem, nisi quod alę sint ruffę. Quare dedita etiã opera iconem, quam ille exhibet, pretermisimus. Germanicè circa Argentoratum, Francofurdiam & alibi VVerkengel, vel VVarkengel, seu VVarchengel inferioribus Germanis, fortasse quasi VVurchengel, quod ad verbum suffocantem angelum sonat. Vt non inconcinnè id nominis sit adeptus ea de causa, quòd blanda & amica, nempe minimè rapacis Auis voce deceptarum Auium statim iugulum petat, vt in antecedenti proximè historia diximus.[a] Albertus hoc nomen Germanicum præcedentibus Lanijs maioribus, & etiam alijs minoribus Collurionibus tribuit, ita vt commune potiùs, quàm uni speciei proprium videri debeat.[b] Idem etiam alibi pro Certhia Aue a nobis suo loco describenda non admodum aptè VVarchengel interpretatur.

VVerKengel.

[a] L.8 c.3. Hist. Auium. Arist. Certhia.

[b] In c. 17. eiusdem lib. 9.

DE LANIIS, SEV COLLVRIONIBVS paruis. Cap. XIIII.

ALIVD est Laniorũ genus, superiori per omnia simile, habitu præsertim (nam colorum notis nonnihil differunt) at multò minus. Huius quinque genera obseruaui, tria aliqua sui parte rubescentia, duo eaq; vltimo loco posita cinerea. Collurionem minorem antiquorum appellari licebit. Itali, præsertim Bononienses Baserulam dicunt.[a] Bellonius Gallicè Petite Pie Griesche, id est, paruum Lanium uocat.

Collurio minor antiquorum. Buserla.

[a] Lib. 2. de Auib. c. 25.

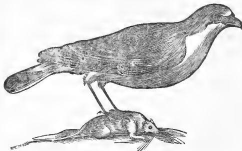
DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

HOC ipsum Aniculæ genus ab alijs colorum macularumq; varietate tantùm distinguitur, non autem compositione.

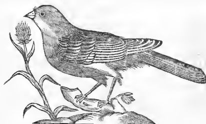
Primum, idq; pulcherrimum in hoc genere est huiusmodi. Auicula est Alauda paulo maior, duos palmos & pollicem longa. Rostrum ei crassiusculum, atrum, extremo nonnihil aduncum, acutum, non ita longum. Fronte & temporibus, vtrinque maculis nigerrimis, per oculorum regionem, ad dorsum vsque continuatis. Fronte tamen inter hanc nigredinem & rostri initium, angusta quæ

Collurionis parui primi generis descriptio.

dam macula candida conſpicua eſt. Vertex & collum pulcherrimo colore ad bæticum vergente ſunt inſignita. Dorſum alæ, & cauda plurima ſui parte nigricant, verùm plumulæ illæ quæ inter alas & dorſum mediæ collocantur, eum locum, quo alæ dorſo arćulo colligantur, veſtientes, albicant. Vropygium & remiges nouem primæ, item & caudæ quoq; pennæ duodenæ, medijs quaternis exceptis, & duæ extimæ laterales, oris ſuis lateralibus; omnes verò in vniuerſum etiam principio, quo vropygio inſeruntur, albent, vt itẽ venter totus, & pectus. Dorſum extremum cinereum eſt. Pedunculi ex modico rubro nigricant.

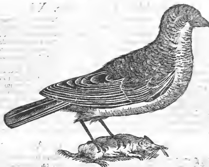
Secũdi generis deſcriptio. Alius eſt paris cũ primo magnitudinis Collurio, Buferla etiã Bononienſi vulgo, dictus Ferrarienſibus Verle, cætera illi ſimilis eſt, quod ad ſtructuram, ſeu cõpoſitionem attinet, ſed colore plurimum variat. Roſtrum enim, & alarum pennæ tam primi, & ſecundi ordinis tegetes, quam remiges minores, potiſſimum ea parte, qua ventrem ſpectant, & extrema cauda, ſubrubra ſunt. Vertex & dorſum fuſcis plumulis cooperitur, quæ ſingulæ extrema ora primùm albicante, deinde nigro hemycyclo clauſæ, varias eas partes faciunt. Venter albus quidem, ſed & ipſe ſimili pacto diſtinctus, nempe vt omnes in extremis marginibus, ſeu apicibus tranſuerſim nigricante linea diſtinguantur. Penultimæ veſtitricum plumularum ventri proximarum ſecũdi ordinis albæ, albiſſimã ea in parte maculã conſtituũt. Reliquum alarũ, & cauda nigricãt. Tibiæ & pedes cinereo ſunt colore, & quam in magno Lanio pro corporis ratione, craſſiores.

Tertij generis deſcriptio. Buferlotto. Tertia ſpecies, quam Bononienſes vulgò Buferlotto maſchio vocant, Collurio mas cinereo vertice dici poteſt. Eadem, qua reliqui, magnitudine eſt, & ſtatura, roſtro nigerrimo, macula ea nigra, quæ ſecundæ, de qua vltimo ſermo habitus fuit, deeſt, per oculorum regionem decurrente a rictu ad collum primi generis more. Vertex & collum cinereo ſeu leucophæo, ad cæruleum nonnihil vergente, colore pulchro ornantur. Dorſum & alarum plumæ tegetes obſcurè rubent, ad ferrugineum inclinãtes. Remiges maximæ fuſcæ ſunt, ac ſubnigræ, ſeu minimæ dorſo proximæ, parte tamen ea, qua ventrem ſpectant, ad latera rubeſcunt. Gula, vropygium, & cauda tota prona, ſeu inferior candent, necnon & femora. Pectus & venter tota dilutè ex albo rubent. Pedes & tibiæ nigri ſunt.

[a] *Lib. 2. de Auib. c. 25.* [a] Petrus Bellonius minores hoſce & maiores Lanios inter ſe comparans, tantam ſcribit pullorum vtrorumque eſſe ſimilitudinem, vt difficillimè dignoſci poſſint; idq; ſe experientia edoctum, educatis ad iuſtam ætatem & magnitudinem vſque, cum maioris, tùm minoris pullis. Hanc tamen diuerſitatem animaduerti docet, quòd pulli grandioris Collurionis caput multò maius, rictumq; oris ampliorem longè habeant, neque ita colorum varietate in fuluo diſtincti notentur, quemadmodum minoris. Præterea quantum prima plumularum rudimenta oſtendunt, venter iam albus apparet, necnon & alarum quoque & caudæ extrema. Minoris pulli, cùm iam ad iuſtam ſtaturam adoleuerunt, Alaudarum magnitudinem vix ſuperant, ſuntq; dorſo maculoſo, vtpotè cui plumæ marginibus nigris cingantur, quæ tamen ipſæ fuluæ ſint, ſeu rubeſcant adinſtar Tinnunculorum. Alæ quoq; ſimili ratione variant. Hoc tamen poſtremum, quod Bellonius ponit, ſignum, in noſtratibus, Italicis dico, nõ reperitur. Noſtratum enim color fuluus, in dorſo, aliſq; vniformis eſt, non uarius. Qui uero inſtar Tinnunculi, Accipitriſuè uariegatus, non fuluus, ſed cinereus potius eſt, in tergo præſertim. Vnde mira

colorum

colorum in his Auibus obseruatur diuersitas. Minoribus Collurionibus hoc diagnosticum signum est, quod utraque rostri parte ternos pilos instar barbæ prominentis habeant. Omnibus in uniuersum rostrum est recuruum, instar Accipitrum, modicè tamen. Vtorumq; pulli, antequam frequentibus adhuc integantur plumis, uirescere nonnihil apparent, teneris illis pennarum rudimentis.

VOX. VOLATVS. VICTVS.

EADEM & pullis & parentibus, vt asseuerat Bellonius, Collurionibus uox est. Quod si fortè terreri, aut metu cuiuspiam rei commoueri contigerit, clamorem terroris plenum, horribilem ac magnum edunt, caudamq; huc illuc motitant, & in altum eleuatam, ac surrectam tenent. Lanij hi cibum inter edendum prehendunt pede altero sursum retracto & eleuato, uni tantum tibiæ insistentes in pertica. Agros a soricibus, muribus, lacertis, & talpis expurgant. Dum prædæ inhiant, instar Tinnunculi in aëre sese aliquandiu librando suspendũt, loco non cedẽtes. At humilius uolant, ac terræ propius, quàm ille. Sepenumerò uerò carduis insidere conspiciuntur, & in his quiescere. Nã si fortè preda se frustratos uidẽt, irritũq; quem tentauerant, conatum esse, in primum cuiusque obuię plantę caulem consessuri se demittunt.

GENERATIO. NIDVS.

VTRVMQVE cùm maius, tùm minus Laniorum genus pari ratione, figuraq; nidum suum extruit Verum minus numerosiorem prolem gignit, educatq;, quam maior. Octonam nonnunquam parit, aliquanto senam tantum. Maior Collurio, vt plurimum quaternos tantùm pulllos procreat, quinosuè, aut ad summum senos.

VSVS IN CIBO.

TRAGVS medicus Germanus Lanios in uniuersum omnes, vti cæteras rapaces cibo inutiles esse ait. Attamen minimum hoc Laniorum genus, potissimum rubore verticis insigne, in Italia victus delicatus & salubris habetur.

DE MILVO. Cap. XV.

[a] Lib. 10. cap. 10.

PLINIVS[a] naturalis historię clarissimus author Miluos ex Accipitrum genere esse tradidit. Cuius authoritate nixi, & nos quidem Accipitribus eos adiungendos, sed postremo propemodum loco ponendos duximus, quòd Aristotelem carniuoros etiam vocasse, at rapacium nomine vix dignatū videremus, & quòd impudentes simul & ignaui sint, si reliquis Accipitribus comparentur, fœdiq; & inauspicati ominis. Non defuerunt tamen & eorum cultores, qui diuinos etiam eis deferrent honores, Aegyptij nempe, gens, si quæ alia, maximè superstitiosa, vtpotè qui & Leones & Crocodilos feras crudelissimas, & feles, imo & alia etiam dictu fœda adorarent. Veruntamen si & Accipitris & Ibidis auium, quas adorarunt, causam ab ipsis redditam recipimus, nempe quòd regionem suam serpentum, aliorumq; venenatorum animalium noxa liberarent: cur non aut parem, aut fortè potiorem ad Milui cultum rationem subesse putare possumus, cum nimirum cadauera, quæ vbi fœtore suo aërem inficiant, pestiferæ sæpè huius causa sunt absumant, atque ita, vt illa à veneno, sic hic a peste humanæ valetudinis hoste maximo, regionem immunem reddant? Ita sibi facilè persuadebit, qui non nesciet etiam hodiè apud Anglos lege cautum esse, ne quis Miluos vlla ratione lædat, tanquā qui non minimo beneficio, dum a cadauerum putore ac tabo eam expurgādo, insulam suam afficiant.

AEQVIVOCA.

[a] Iliad P. Miluus vir quis. [b] In Auib. [c] L. 9. Geog.

Ἰκτῖνος præter præcipuam significationem, qua Miluum auem notat, vt[a] Eustathius inquit, etiam viri nomen est, quod similiter, vt auis nomen, & scribitur, & penanflectitur. Hoc apud[b] Aristophanem legitur media producta. Sæpè paroxitona hæc vox mihi reperta est, sæpe etiam penanflexa. Hunc virum teste,[c] Strabone, opificem fuisse cōstat, qui Eleusinę Cereris phanum illud mysticum fabricauit. Parthenon quoq;, id est, Mineruæ virginis templum, quod tanum fuit ad Acropolim, curante Pericle ab Ictino architecto conditum fuit. Huius Ictini meminit & Vitruuius, & Suidas quoque Ἰκτῖνα nomen proprium esse innuit.

[d] L. 2. Ser. Sat. 7. Miluus piscis.

Nomen similiter Latinum Miluus, & viri proprium esse quidam volunt. Illo enim[d] Horatij carmine, quod habet.

Audit cùm magno blaterat clamore, furisq;
Miluus.

Acron legit Miluius, qui parasitus fuerit. Calepinus Mulium in eo loco pro Mulione perperam accipit.

[e] L. 9. c. 26. [f] Lib. 1. de pisc. 113. Miluus stella. [g] L. 3. Fast.

Est & Miluus piscis[e] Plinio, qui Græcè ἱέραξ, id est, Accipiter dicitur à volatu, quem repræsentat, harum auium nomina fortitus. Miluus hic celebratur ab[f] Oppiano his versibus.

At radunt summam Milui lati æquoris vndam
Hos nanti similes dices, similesq; volanti.

Stella insuper quędam in Septentrionali cæli parte Miluus vocata est, de qua[g] Ouidius, vbi fabulam & ortum sideris prosequitur.

Stella Lycaoniam vergit decliuis ad Arcton
Miluus, hæc illa nocte videnda venit.

[h] Lib. 18. cap. 26. [i] 3. Fast.

Italię ostenditur 15 Kalend. Aprilis teste[h] Plinio, quam quidam dicunt hoc tempore cum libra in ortum cronicum tolli. In hanc mutatum fabulantur Miluum, quòd Ioui annulum elapsum retulerit. Hinc[i] Ouidius:

Iupiter alitibus rapere imperat, attulit ille
Miluus, & meritis venit in astra suis.

SYNONIMA.

[a] Cap. 14. [b] Cap. 11.

HEBRAICAM vocem דאה daah & איה aiah, nostrates Iudæi interpretantur pro generibus Miluorum, & Daah Miluū simpliciter exponūt. Aiah verò Miluum rubeum. Nostri interpretes Vulturem reddunt. Aiah Rabino Kimhi auis est, quę vulgò Gaza vel Agassa, id est, Pica dicitur. In[a] Deuteronomio &[b] Leuitico, vbi Chaldæus interpres Taraphita trāstulit, hoc est, Vulturem, Arabs צדא Seda, Persa mar an tih מר אנ טיה, Septuaginta Ἰκτῖνα, & Ἰκτῖνον, id est, Miluum, Hieronymus Vulturem. Apud Esaiam vocem Daiah docti quidam Miluum

uum volunt ſignare, eiusq́ plurale eſſe Dauoth. Daiah autem Elias Leuita ſuſpicatur dictum ab atrore. Vnde Miluo Aetolio magis competeret id nominis. In [c] Deuteronomio Chaldæus uertit, דיתא Daietha uel Daiatha, Arabs חדא Cheda, Perſa An dih אנ דיה. quæ quidem vox Dih accedit ad Germanicam VVih. Septuaginta eam prætereűt. Apud [d] Eſaiam pro דוות douoth reddunt ἐλάφους, id eſt, Ceruos. Hieronymus Miluios. Eodem capite Eſaię Kimhi interpretatur uulgari lingua אלטול aultul (nimirum Auſturem, quod Gallis eſt Aſtur Falco, ſeu Aſterias Accipiter, Vautour uerò Vultur.) Rabbi Salamon אלטוריש al torisch Vulturem interpretatur. Daah דאה Miluus quibuſdam dictus ita putatur ob pernicem uolatum, à uerbo uidelicet daah, quod eſt uolare. Hoc nomen in Leuitico cum delta & rectiùs, in Deuteronomio cum rho ſcribitur In [e] Deuteronomio Chaldęus uertit בת כנפא Bathkanepha Arabs גאדח Gadach, Perſa mar an daah מנ אנ גאה, Septuaginta Gyps, id eſt Vultur, Hieronymus Miluus. Chaldęus in Leuitico Daietha, item in Deuteronomio. Rabbi Abraham probat eos qui uolunt idem eſſe nomen cum raah ראה. Andreas Bellunenſis Alhada auem eſſe dicit, quæ Miluus Latinis uocatur. Haſida uel Chaſidah Hebraicam uocē Thalmudiſtę aliqui Daiah Lebano, id eſt, Miluum album interpretantur, & ſic dictum uolunt, quòd faciat gratiam ſiue pietatem cum ſodalibus ſuis cibos eis diſtribuendo. Sus quoque uel ſis Hebraicè exponitur uel Gnis, uel Hirundo, uel Miluus. אנפא anapha ueteres Hebręi exponunt genus Milui irritabile, quaſi deductũ ſit nomen à uerbo anaph, quod iraſci ſignificat, ut etiã Aben Ezra explicat. Iudęi Germanici uulgò Trapp uocant authore Germano quodam. Ardrias, Burdo, & Actiros, neſcio quę uocabula, ſingula Syluatico Miluum ſignificant. Poſtremum à Græco Ictinos corruptum apparet. Gręcis Miluus ἰκτῖνος, uel ἴκτινος, uel ἰκτὶς uocatur, uoce ęquiuoca cum Ictide animali quadrupede, nẽpe Viuerra ſeu muſtela ſyluestri, cuius [f] Plinius meminit. Huius nominis amphibologia Andreas Diuus Iuſtinopolitanus deceptus fuit, ubi hæc [g] Homeri de Dolone proditore uerba uertit, τῇ δ᾽ ἀπὸ μὲν κτιδέην κεφαλῆφιν ἕλοντο, id eſt, *huius autem muſtelinam galeam à capite detraxerunt* (ut rectè interpretantur Ioannes Spondanus, & Henricus Stephanus) Miluinam traduxit. Erraſſe ipſum uel ex ſubſequenti Homeri uerſu manifeſtè colligo, *καὶ λυκέην & Lupinam*. Eſt & ἰκτὶς è Luporum genere, ut uidere eſt apud [h] Oppianum. [i] Euſtathius penãflectit. Plato proparoxytonum facit, ut Ariſtophanes quoq; in hoc ſenario; Ἴκτινα παντόφθαλμον &c. Sic & Clemens ἴκτινα nominat à recto ἴκτιν. Ἰκτῖνες penanflexum habet Pauſanias numero plurali. Ἰκτὸς ἰκτῖνος Pergæis apud Heſychium. Dicitur uerò Ἰκτῖνος, ut uult Varinus παρὰ τὸ ἱκνοῦμαι, id eſt, aduenio, unde quidam nomen illi Ἴκτινον eſſe uolunt, quod tanto deſiderio à pauperibus tanquã ueris nuncius expectatus accedat. Hic alijs Græciæ gentibus, alijs etiam ac varijs nominibus, teſtibus Heſychio & Varino dicitur. Cretẽſibus enim Ἄρπακτος: & Harpe alijs Miluus eſt, alijs Miluo ſimilis auis, & Tzetzes Miluum Harpain vocat. Apud Heſychium etiam ἀναπτησιοκέρας pro Miluo legitur, ſed ſuſpectum eſſe locum illum ait [k] Henricus Stephanus. Ornithologo verò auis, quæ vulgo Germanorum ſeu Heluetiorũ Maſſvvy, id eſt, Miluus paluſtris vocatur, Ariſtotelis videtur Harpe. Lydis βαθυσῥηγάλη. Itali, Hiſpani, necnon & Galli hodie Miluorum genus infirmius Regale uocant. Laconibus δίκτυς. Sunt verò & Dictyes ſemel Herodoto nominatæ quadrupedes viuiparæ, vt conijcere licet. Iiſdem Heſychio & Varino Miluus nunc ἔλαιος, alibi κασανδήριον, quod Varinus duplici σ ſcribit, aliàs etiam σκίλλος appellatur. Idem in ἴκτινα Miluus, inquit, hodie vulgò à Græcis λούπη dicitur, nimirum à Lupina rapacitate. Mihi quidem abſurdum videtur Græcis vocis originem à Latinis petere. Neque Græci, vti nos Lupum dicunt; ſed λύκον. Vnde rectiùs, vt credo, Bellonius Græcos hac tempeſtate Miluum Licadouria nuncupari aſſerit. Aut ſi Græcis. tempore Varini λοῦπη dictus verè fuit, fortaſſe id nominis à vocis ſono ei affinxerunt. Quemadmodum Latinis, cùm vocem edit Miluus, lipire dicitur. Latinis vtroque modo & Miluus & Miluius dicitur, nempe quaſi mollis auis, ſcilicet viribus & volatu, & vt Iſidoro placet, *quod* niminim *molliter & immotis alis volet*. Quidam conijciunt ita dictum fictitio nomine a voce, quam edit. Italis Miluio, Nibio, Nichio. Poyana quoque Italicum vocabulum eſt, fortè quaſi pullana, quod pullos rapiat. Hiſpanicè Milano. Gallicè Milan & Eſcoufle, non Eſcorfle, vt malè Ornithologus forſan libri aut typographi mendo deceptus. Ruſticis etiam Gallis teſte Bellonio Huo vocatur, nempe à ſono quem emittit, indito nomine. Quamuis alij Huau pronunciant, quæ vox non eſt abſimilis Flandricæ VVau. Batauis appellari audio een VVou & Kukendieff, hoc eſt, furem pullorum.

[c] Cap.14.
[d] Cap.40.
[e] Cap.14.
[f] L.29.c.4.
[g] Iliad.x.
Andreæ Diui error.
[h] Lib 3. de venat.
[i] Iliad.q.
[k] In Appẽd. Theſ. ling. gr.
Dictyes.
Licadouria.
Poyana vnde dicta.

GENE-

GENERA.

Miluus ætolius. Miluus regalis & cur ſic dictus.

TRIA in uniuerſum Miluorum genera eſſe reperio, duo nempe præcipua & frequẽtiora, quorum alterũ nigrum, robuſtum, at minus, Ariſtoteli ac Grecis peculiariter *ἰκτῖνος αἰτωλιος* vocatur, eſtq́; illud, quod dr̃ Batauis Kukendieff: alterum colore propemodum ruffo infirmius, licet maius: quod genus Hiſpanis & Italis Miluus Regalis cognominatur, Royale Gallis, idq; ut quiſpiam putabit, immeritò, cum ſit priore ignauius. Verum hoc cognomen non regię indolis ergò adeptus eſt, ſed quòd Regibus & Principibus frequens & iucundum de ſe ſpectaculum præbeat, quum bini Falcones Sacri in ipſum emiſsi, pertucitati ſuæ fidentem, ideoq; ſublimi volatu effugere nitentem, atq; intra nubes ſe condentem, tandem uolatu ſuperent, & in terram maxima omnium voluptate deijciant.

Ruttelvvy. Miluus rubeus.

Hoc genus Ruttelvvy ſeu Rotelvvy Saxones fortè, id eſt, Miluum rubeum vocant. Batauí inferioris Germaniæ populi, vt audio, propriè VVouvve nuncupant.

VVouvve.

Tertium genus albidius, rapaciusq;, Angliæ, ut inquit Turnerus, frequens, in Hollandia etiam reperiri audio, quare dubitabam, an diuerſę reuera à prioribus ſit ſpeciei, an potiùs formam eius ab alijs non niſi color diſtinguat. Locis enim frigidioribus quales ſunt Septentrioni vicinę regiones, & montes niuoſi, nigredo & rubedo in candorem vertitur, vt & alijs accidere Ariſtoteles teſtis eſt, & nos aliàs docebimus.

Milui albi, & vbi. [a] Exerc. 39

Huic poſteriori ſententiæ fauet doctiſſ.[a] Scaliger, dum albos Miluos, ſed locis niuoſis reperiri ſcribit, nõ in Noruegia ſolum, ſed etiam in Iulria & Scythia. Iã uerò certò noui apud Lucanos, albos Miluos dari, eosq; ſatis frequentes. Ita enim mihi retulit D. Euerardus Vorſtius Medicinæ Doctor Belga, qui mihi in multis operam ſuam aliquando præſtitit, uir ſanè humanus, doctus, & fide digniſſimus.

Maſvvy. Miluus riſus. Lachvvy.

Germani præterea genus quoddam Maſvvy, id eſt, Miluum paluſtrem appellant, quòd, ut conijcit Ornithologus, illud eſt, quod Albertus non admodum apte Miluum riſus conterraneis ſuis uocari ſcribit. Veriſimile.n. eſt illum Germanicam uocem Lachvvy ſic interpretari uoluiſſe, quę ſicubi in uſu eſt, cur à riſu deriuetur, ratio nulla eſt, etſi Lacchen Germanis ridere ſignificet. Quin potiùs ſuſpicio eſt Harpam, uel Milui genus, quod circa aquas & ſtagna verſari ſolet, Maſvvy Heluetijs nominatum, & alijs pleriſq; alicubi Lachvvy uocitari. Paludem enim Germani & Maſſ & Lacchen, quaſi Lacum appellant. Veruntamen illud etiam genus credi poteſt, quod antea ſimili de cauſa Regale nuncupari dixi, ut ſcilicet cum oblectamento ſimul etiam riſum uenatoribus excitet.

Orlvvy. [b] Lib. 6. Hiſtor. cap. 6. [c] Lib. 10. cap. 10.

Germani itẽ neſcio quod Milui genus, Orlvvy dicunt. [b] Ariſtotelem tamen & ueteres duo tantùm Miluorum genera agnouiſſe certum eſt. Quod enim Ariſtoteles ſcripſit *Miluos colore ſpectari æruginoſo, & nonnunquam atro*, procul omni dubio de diuerſis ſpeciebus intelligendum eſt. Nam & [c] Plinius, *Milui*, inquit, *ex Accipitrum genere magnitudine differunt*. Quibus quidem uerbis hic author Miluos Accipitris ſpecies eſſe ſtatuit, & reuera Accipitribus magnitudine & penna non malè reſpondent, pręſertim Buteonibus, quibus etiam natura, moribusq; non adeo diſſimiles eſſe quidam putãt.

[d] Lib. 9. Hiſtor. c. 1. & lib. 8. c. 16.

[d] Ariſtoteles uerò *carniuorum & vncunguem* uocat, ſed Accipitribus nuſquam annumerat. Quod ſi Accipitris nomen, quod à capiendo pleriq; deductum uolunt, ad omne rapacium genus, ut quibuſdam placuit, extendere lubet, iam ab Accipitrum grege, Milui nullo pacto excludendi erunt. Quinetiam ſi ſpeciatim & propriè id accipimus, non minori illis ratione, quam Buteoni, ac Lanarijs cõpetere uidebitur. Si quæ etenim cauſa aſſignari poteſt, cur non inter Accipitres ſint admittendi, ea ignauia eorum fuerit, & inertia. At uidemus ab illis Columbas, Anſerinos & Gallinaceos pullos, imo & aquaticas aues, atq; ab eo præſertim, quem paluſtrem uocant, Germani Maſvvy, abripi: cum tamen Buteo præter ranas & mures, aut ad ſummum auiculam quampiam uolatus impotentem, nullas alias delicias aut prædam nouit, appetitq́;. Imo uerò Ornithologum, Turnerum, aliosq; dubitare uideo, an eum, quem Maſvvy, id eſt, paluſtrem Miluum uocant, inter Miluorum potiùs, an inter Buteonum genus, an deniq; inter Aquilas recenſeri debeat.

Rapacium inter ſe ſimilitudinẽ confuſionẽ parere.

Tanta eſt auium rapacium nonnullarum, atque diuerſarum ſimilitudo, & ſimilium diuerſitas, nempe Vulturum cum Aquilis quibuſdam, Aquilarum cum Accipitribus ſeu Falconibus nonnullis, deniq; illarum & horum cũ Miluis, ut diſcernere ſingulos, ſuæq; propriæ ſpeciei aſſignare admodum arduum ſit, præſertim cùm huius generis auium multæ hactenus incognitæ prorſus, aut necdum ſatis benè perſpectæ ſint. Huic accedit eiuſdem ſpeciei uaria ſæpè & diuerſa apud diuerſas gentes nomenclatura, & diuerſarum eadem appellatio.

Bouſan Gallorum quartũ genus cum Maſvvy Germanorum eundẽ eſſe.

Ego ſanè facilè crediderim quartum Bouſan (ita Buteonem uocant) Sabaudorũ genus, quod marinum cognominant, cum Germanorum Miluo paluſtri eundẽ eſſe. Nec deſunt Ornithologo reſte, qui dicant etiã Milui alterum genus, Gallis Buyſart, quod alioquin Buteonis apud ipſos nomen eſt uernaculum, nominari. Miluus ab Accipitribus differt, quòd alas habeat curuas, & non rectas, ut annotauit author de natura rerum.

FORMA.

MILVVS ÆRVGINOSVS.

FORMA.

FORMA. DESCRIPTIO.

Magnitudo. Caput. Roſtrum.

MILVVS æruginoſus duorum ferè dodrantum eſt longitudine. Caput ei planum, in uertice macula alba ad ceruicem deorſum uergente inſignitum. Roſtrum habet breue, colore carneo obſcuro, ſeu ſubcæruleo, rictum rectum, nulla marginum appendice a fræno, ſeu lateribus extremis ad vnci vſq; initium. Vnco eſt haud longo, vtpotè cuius acies extrema dictum modo rictus initium ſeu frænum non tranſeat, ſed ſibi mutuò ex oppoſito pari altitudine reſpondeat, ceu lenis, quem roſtrum ipſum, eiuſq; rictus conſtituunt, arcus, aut teſtudinis baſes. Imo verò hamus ſuperioris roſtri vix inferiorem mandibulã ſeu roſtri partem excedit. Oculi nigri toti, circulo luteo. Corpus vniuerſum colore ferrugineo obſcuro ſeu caſtaneo vniformi tingitur. Remiges tamen alarum pennæ colore ſunt pleniore ac penè nigro. Nulla in vniuerſa aue macularum varietas, neque etiam in cauda, quæ paulò dilutior eſt, & longitudine duorum palmorum. Vltra hanc mediam alæ extremæ exporriguntur. Tibiæ nudæ, graciles, luteę. Vngues nigri atque adunci. Miluum inteſtino & hepati fel adiunctum habere tradit [a] Athenæus, quod alij facta de eo anatome inueſtigare poterunt, & rationem eius aſſignare.

Oculi. Color totus. Alæ. Cauda. Pedes. [a] L.8.c.8.

VOX.

Lippire.

AVTHOR Philomelæ, qui cæterarum ferè animantium voces proprio vocabulo explicauit, Miluum lippire dicit:

Accipiter pipat, Miluus hiansq; lipit.

Iugere.

Feſto verò iugere milui dicitur: quam vocem à Varrone deſumpſit. De Miluo enim ita ille Seſquiulyſſe *iugere volitans Miluos viſus, aquam è nubibus tortam indicat fore, vt tegillum ſibi paſtor ſumat.* Vbi apud Nonium hodiè legitur *vigere volitans Miluus.* Sed rectè meo iudicio doctiſſ. [a] Ioſephus Scaliger ex Feſto *iugere* legendũ coniectat. Quidam conijciunt Miluum fictitio nomine dictum à voce, quam edit, tanquam ſi vox ei nomini ſimilis eſſet. Bellonius verò Gallos ruſticos, ei per onomatopeian Huo nomen indidiſſe tradit, quod verius eſſe credo. Sed fortè Miluorum diuerſorum diuerſæ voces hanc ſenteotiarum diuerſitatem pepererunt, aut etymi ignorantia. Clamoſa certè auis eſt, & perpetuo clangore obſtrepera.

[a] In Coniectaneis in Varronem. Miluus an à voce dictus.

VISVS.

AQVILARVM & Falconum oculos tanquam uidendi acumine præpollentes multi celebrant. Vnde etiam noſtratium vulgus, ſi quempiam à viſu laudare cupiunt, eum Falconis oculos habere dicũt At Miluinos oculos rarus ſcriptor, imo præter [a] Apuleium, & qui ſine dubio ab hoc accepit, Politianũ, nullus commẽdat. Hi oculos Miluinos pro acutiſſimis dixère. Sic [b] ille ſe Miluinos aſtutulę anus oculos effugere non potuiſſe conqueritur, quibus perſpicaciſſimæ & clariſſimæ aciei oculos innuere hauddubiò voluit. Credibile eſt tamen Miluo oculos eſſe ſatis claros, cùm ex alto ſpeculatus rectà ad prædam minimè aberrãs deuolet, vbi pullis Gallinaceis in excelſo inſidiatur. Qua etiam ratione [c] Ariſtophanes, citante Varino, Γύπα παντόφθαλμον dixit, quaſi omnioculum.

[a] L.de Aſin. aureo. [b] Metam.6 Miluini oculi. [c] In Auib.

VOLATVS.

Milu⁹ cur altum volet.

NON exiguam admirationem parit Miluus uolatu ſuo ſublimi adeò, ut pænè oculis ſeſe humanis eripiat, ac intra nubila ſeſe recondat. Quod pleruñq; aut æſtus meridiani euitandi, frigidamq; mediæ aëris regionis auram captandi, aut inſequentis in ſe emiſſi Falconis Sacri tyrãnidis effugiendæ gratia alarum magis ope, quàm uiribus corporis fretus facere, magna intuentium uoluptate conſpicitur. Vnde [a] Martialis:

Hinc prope ſumma rapax Miluus in aſtra volat.

Quod [b] Arioſtus etiam innuere uoluit; inquiens:

Ma, come i penſier tuoi meglio formati
Poggin piu ad alto, che per l'aria i Nibi.

[a] Epigr.9. [b] Cant. 10. Stan.47.

Diuturno præterea & indefesso labore maxima aëris spatia, quantum fortasse ulla alia ales, e netitur. Vnde veteres, cum hominem locupletem, & agrorum diuitem designare vellent, tantum eum agri possidere dicebant, vt est apud Persium:

——Quantum nec Miluus oberret:

[f] item Iuuenalis: [f] *Sat 4.*

——Tot Miluos intra tua pascua lassos:

tanquam si immensa terræ spatia ac propè infinita iugera hac hyperbolica locutione innuerent. Peculiaris insuper huic volucri & cæteris insolens volandi ritus est, in orbem videlicet obuolitare, & velut immotis alis diutissimè in aere, cum prædæ inhiat, sese librare, quo neq; rusticos, neque ciues domestica damna ignorare sinit. Et pueri eum obseruant ac mirantur. Simulatq; enim prædam aliquam dispexit ex alto, metam figurarũ præstanti simam, circularem nempe, non vnico orbe obito designat, sed pluribus repetit, vel ut [g] Ouidius ait:

[g] *Lib. 2. de Amore.*

Ducitq; per aëra gyros,

[h] Et rursus: [h] *L. 2. Metam.*

Flectitur in gyrum, nec longius audet abire.

Et [i] Iulius Scaliger testatum reliquit, *Horam integram aut plus sibi Miluos obseruatos non iactatis alis captare prædam, dum tomaclaria mulieres scruta lauarent ad Garumnam.* Minimè enim se mouere aut alas quatere oculis obseruari potest. Vnde quibusdam a molli hoc volatu Miluum dictum placet. Licet verò alas non videatur agitare, ideoq. alarũ musculos nihil mouere, ac quiescere quis eum existimet, reuera tamen quies ea dicenda non est: alioqui cessante omni musculorum opera necesse esset in terram ruere alitem, sed motus ea species exercetur, quem tonicum Galenus vocat, id est, tensiuum, quo nimirum vtitur, exempli gratia, dum brachia neque attollimus, neq; deprimimus, sed extendimus cõcurrentibus ad hunc motum & parem vim contenentibus omnibus in vniuersum brachiorum musculis. Hic licet exigui, aut nullius penè laboris esse videatur, cæteris tamen motuum generibus est longe operosior, dum musculi omnes in eandem actionem conspirantes sese tendunt, ac ęquali omnes robore ueluti de uirtute certant. In ipsa tamẽ tensione uix fatigãtur, fortè ea de causa, quod, ut author est Scaliger, supremi osiculi claua superiori ossi prominenti tanquam fibulæ occurrat, ita ut reflecti nequeat, aut supinari. Quod ut in Manucodiata, ita in Miluo, ut uolatus perpetuatio continenter fiat, potest contingere. Quod alij sublimius tamen indagent. Docebit autem hoc anatomica inspectio. Quare significanter admodum & appositè Itali aucupes & accipitrarij hunc uolandi morem, tendere uocant. Hebræi quoque motum hunc, quali scilicet Miluus in aëre mouetur immotis, ut videtur, alis, proprio uocabulo רחף rahaph, exprimunt. Galli planare uocant. Germani etiam præsertim inferiores peculiari & indigite uocabulo Vbijs usitato VVihen Miluinum uolatum significant Dum enim inconcussis pinnis æthera secantem suspiciunt, uelut admirabundi dicere solent, VVie VViheter? id est, ut immotis per aera fertur alis? Vnde nulli dubium relinquitur vocem Germanicam VVye, quę Miluum denotat, à verbo VVihen, quod volãdi morem ipsi peculiarem denotat, deductam esse Quamuis etiam aliquis suspicari possit, & fortè non malè eodẽ modo nominatũ esse Germanis, quasi VVeher, vel VVecher, quod interpretari potest vẽto latus, quòd scilicet veluti in aere aura potiùs, quàm pennarũ ope subleuetur, aut ab aëre non iactatis alis impellatur. Ipsis n. VVehen vel VVeyen ventum spirare seu flare significat. Etenim, vt testis est Scaliger, elata ea ex parte paulisper ala, vnde subit aura, motum aëris in reliquum etiam corpus excipiunt, atque ita sustinentur, idq; longissimo, vt diximus, tempore, præter aliarum auium consuetudinem, quibus facultas hæc à natura denegata est. Veluti *nobis,* inquit idem, *dum natamus, etiamsi nihil moueamur, ab aquis brachia sustinentur. ita illis alarum alternatio non est necessaria.* Ad hunc volatum exercendum, eiusq; durationem sanè nõ parum confert, quòd cauda in alarum vicem ab eis veluti sufficiatur, quam eis natura latam dedit, nonnullis bifurcatã. Hanc enim modò constringunt, modò dilatant, nunc deprimunt, nunc attolunt, prout res postulat, eaq; ratione, & aëris motui auram secundam captantes sese accõmodant, volatusq; sui cursum, in quam lubet prouolare partem, ueluti temone dirigunt. Circaneas aues eos vocarunt ideò veteres, quòd oberrent semper agros circando. *κυκλεῦσαι, περιεῦσαι, περιδινεῦσαι,* vt annotat [k] Scaliger. Vnde, ut inquit [l] Plinius, *videntur artem gubernandi nauem docuisse caudæ flexibus, in cælo monstrante natura quid opus esset in profundo.* Hinc enim clauum immittere homines didicisse est probabile. Quippe cum obseruassent Miluum cauda, modò hac, modò illac flexa, temonis vice vti, qua iter suum in aëre dirigeret: ipsi quoq; simile quid moliti, clauum naui addiderunt, quem huc illuc contorquendo nauem per undas minimè incerto itinere fluctuantem, quo vellent, recto cursu impellerent. Dum autem ea, qua expositum est, ratione, volat, alas quam latissimè dilatat, vnde vel maximè ea, qua alarum mu-

[i] *Exer 229. cap. 2.*

Etymum.

Tonicus motus qualis.

Tendere.

Planare.

VVihen

Circanea Aues

[k] *In T...*

[l] *L. 10. c. ...*

Clauus ... us cõmentus.

Miluo cur alæ longæ.

sculos tendit, cõtentio intelligi potest, necnon admirabilis naturæ prouidentia, quæ longiores illi alas, quam reliquis, etsi paris magnitudinis, imo etiã corpore maioribus, elargita est, quibus facilius, etiamsi non remigans sese sustentaret. Alas Miluorum quorũdam hominis etiam vel oblongi brachia expandentis integro palmo sua longitudine superasse quidam prodiderunt, & tantas esse, quantæ vix Aquilis adhuc maximis esse comperiuntur. Qua ratione fortè etiam non absurde videri posit (liceat mihi, etsi non Germano, in re a Germanis hactenus intacta, coniecturis a uero presertim non abhorrentibus, imo rei naturã explicantibus, uti) quòd Miluus eorum lingua VVeyer dictus sit, quasi dilatator VVeyen enim vel VVyen antiquissimæ Germanorum gẽti Thungris, ut VVeiden vel VVeiteren alijs, dilatare, seu in latitudinem exporrigere significat. Quæ quidem uox eiusdem est cum ea significationis, qua Itali accipitrarij vtuntur, dum uolatum hunc denotant, nempe estendere. Gallicum uerò, quod est planare, alarum potius inconcussarum quietem respicit. Planare enim æquare ipsis est, & planum æquabile, quòd uelut iusta & æqua lance & tanquam in æquilibrio alas extendant, neque eas sursum, deorsumue inter uolandum Miluii iaciant. Quemadmodum verò cùm prædam ex alto dispiciunt, in orbem circumuolant: sic pari pacto cum sursum scãdentes, sublime petunt, in gyrum denuò spiratim sese contorquent, sed cum deuolant contrario prorsus volandi ritu vtuntur. Nam descendentes rectà, & unico impetu ex æthere deorsum sese precipitant, tanta uelocitate, ut [m] Bellonius scriptum reliquerit, obseruatos a se Constantinopoli, qui proiecta à Turcis animi relaxandi causa in altum pulmonum bubulorum segmina deuolantes, unguibus arripuerint, antequam in humum delapsa essent.

Miluus cur VVeyer dictus.

VVeyen quid Germanis.

Estendere.

Planare.

Miluorum summa velocitas.

[m] Lib. 2. c. 26. de auibus.

LOCVS. MIGRATIO.

MILVI ubique ferè gentium degunt: sed loca, modò frigus, modò æstum nimium euitaturi, mutant, ut & multæ aliæ uolucres. Vnde *hybernis* (inquit [a] Plinius) *mensibus latent, usque paucis* ([b] Aristoteles paucis diebus habet) *adeo ut multis latere ignorentur. Tarde* etenim, *neque ante Hirundines*, ut idem tradit, *abeunt*. Hyeme ad loca tepidiora succedunt, si vicina sint, sin remota, non mutant sedem, sed se ibidem condunt. Iam enim de angustijs euolasse, cùm primùm apparuerunt, uisi sunt, ut & Hirũdines. Sed hoc [c] Aristoteles de sua Græcia nostris regionibus calidiore. Visi tamen sunt etiam in superiore Germania in quercubus, alijsuè arboribus intus carie exesis & concauis, dum fortè fortuna cederẽtur, per hyemem sese occultasse, ac puluere earundem carioso, quippe qui a putredine caloris quidpiam nactus erat, corpus fouisse, quod & Hirundines aliquãdo, imo sæpenumerò facere compertę sunt. Aut etiam in nido ad breue tempus, frigore maximè sæuiente, manere quibusdam dicuntur, densissimoq; plumarum suarũ uellere ab hyberna aeris iniuria, quãtum licet, modicum corpus tueri.

[a] Lib. 10. cap. 10.

[b] Lib. 8. Hist. cap. 18.

[c] Lib. 8. Histor. c. 16.

Plerunq; uerò in Aegyptũ Milui tam Aetolij, quam Regales, cæteræq; volucres migratoriæ hyeme aduentante è nostris regionibus Pontũ transuolare, ibiq; hyemare cogniti sunt. Quod a se cum stupore obseruatũ annotat [d] Bellonius, ita scribens. Cum aliquando in littore Ponti Euxini ea parte, qua Thracia est, versaremur, vltimo ferè Aprili, in colle quodam eminentissimo, columnæ illi, quæ ad ostium Borphori est, proximo, vbi rete tenderet auceps capiendis Nisis, qui a dextra maris plaga aduolabant, obseruauimus Miluos gregatim eò aduentantes recto tractu, frequenti adeò numero, ac denso agmine, ut miraculi loco nobis ea res esset. Nam nouitate spectaculi velut attoniti, animo concipere nequibamus, vbinã locorũ tanta Miluorum copia uictũ sibi esset paratura. Sin. quindenorum dierum durante spatio singulis diebus numeroso adeo phalãge, atq; tunc temporis visi sunt, prętervolassent, ausim asserere, numerũ hominum viuẽtium superaturos fuisse. Et sanè res admiratione plena, dignaq; mihi uisa est, tãtam Miluorũ multitudinem verè innumerabilẽ instar examinis formicarum, idq; per multos dies perpetuo Pontum traijcere. Aestate verò aduentante, vt nimium illarum regionum æstũ effugiant, in Europam, tardius tamen Aetolij, quam Regales in has nostras regiones, Italiam uidelicet, Galliam, Germaniã reuertuntur, quemadmodũ etiam prius ijsdem à nobis recedũt.

Miluos in Aegyptum migrare.

[d] Lib. 2. c. 48.

Milui cur in Europa redant.

Ne vero vacui aut soli redeant, bellum nobis, si Dijs placet, & Isidoro credimus, hospitem adducunt Cuculũ, insigni profectò in hunc beneficio. *Scapulis* enim *susceptum, propter breues eius & paruos volatus*, inquit Isidorus, *ne per longa aeris spatia fatigatus deficiat, transuehunt, vt qui secum in hybernis egerat, secum una quoque æstatem transacturus vernis temporis nobis esset nuncius*. Vnde ut quatuor anni partium, aliæ alijs auibus, ita uer Miluis tribuebant antiqui. Hinc * Aristophanes: Ἰκτῖνος δ' αὖ μετὰ ταῦτα φανεὶς ἑτέραν ὥραν ἀποφαίνει, Ἡνίκα πεκτεῖν ὥρα προβάτων πόκον ἠρινόν, id est,

Milui Cuculum ad nos deferunt.

* in Auib.

ni eſt, *Miluus rurſus poſt hæc apparens aliud tempus oſtendit, Quando tundere tempus ouium vellus vernum.* Hinc origo eſt prouerbio apud eundem Ariſtophanem, προκυλινδεῖσθαι τοῖς ἰκτίνοις, id eſt, *prouolui ad Miluos ſeu adorari Miluos.* Idem etiam ad hunc ſenſum dicebat: Εὔχεσθε τῇ ἑστίᾳ τῇ ὀπισθίῳ, καὶ τῷ ἰκτίνῳ τῷ ἑστιούχῳ, id eſt, *Supplicate veſtæ auili, Et Miluo veſtam habenti.* Ineunte etenim vere, cùm apud nos, quam apud Græcos Milui primùm apparerent, ad eorũ conſpectum, tanquam certiſſimum hyemis exactæ, cuius ſcilicet graui tædio iam leuati eſſent, nuncium, tenuioris fortunę homines læti prouoluebantur, & in genua, tanquã eos adorarent, procidebant, quo ritu Reges adorari mos eſt. Itaque reges olim fuiſſe fingit poëta. Verùm honos huic temporis mutationi potius, quàm aui habebatur. Hinc etiam quidam apud Græcos nomen illi factum Ἰκτῖνα volunt, quòd tanto deſiderio expectatus accedat. Hanc autem mutandi loci, temporisq; cognitionem, quam inſtinctu naturali edoctus eſt, (bruta enim omnia, vtpotè animam corporibus immerſam habentes, leuem etiam auræ alternationẽ multò citius homine percipiunt) ſacræ etiam literæ Miluo ineſſe teſtantur, ut ex diuino [e] Propheta Ieremia manifeſtum eſt dicente. *Miluus in cælo non ignorat tempus ſuum, Turdus & hirundo & Ciconia, ipſæ quoque aduentus ſui tempus obſeruant: populus autem meus iudicium Domini non cognouit.* Quemadmodum uerò in uarias orbis plagas ultrò citròq; commeat, ut modò æſtuantis, modò algentis ſupra modum aëris noxam euitet, ita etiam cùm apud nos agit, ac ſub Canicula omnia in hac infima aëris regione intolerabili æſtu torrẽt, & cùm cæteræ animantes tum non niſi in umbra degant, ut auram frigidiuſculam, qua ſeſe refocillent, captent, unde Miluus plerunq; circa meridiem refrigerium quæſiturus tam ſublimi uolatu in altum contendit, ut nec uiſu illum ſæpe aſſequamur. Nam etſi nullam ibi umbram, uti apud nos in terra, quæ æſtuantẽ recreare queat, reperiri quiſpiam exiſtimet, tantum tamen abeſt, ut ſolis radiorum calore illic aduratur, quin potiùs nullum locum adeo opacum aut umbroſum humi reperiri poſſe, qui cum illo de algoris uehementia certet, uerißimum eſt, ubi Miluus expanſis alis ſeſe librans hæret. Imo uerò frigus ibi tantum eſt, ut periculum ſit, ne congelaſcat, uel ſaltem membra eius rigeant, ſi diuturnam ibi moram traxerit. Argumento ſunto altiſſimorum montium, ut Olympi, Athos, Idę, & ſimiliũ iuga, quæ, etſi regiones, in quibus ſiti ſunt, calidiſſimæ ſint, perpetua tamen niue canent, ob ingens mediæ aëris regionis, ad quam uſque pertingunt, frigus. Et ne tam longè exempla petamus, alpes noſtrates & penè domeſticæ nobis exemplo ſint. Quis enim neſcit alpeis ſummas, alia alijs locis ac partibus nomina ſortitas, totius anni decurſu etiam cum Sirij ardore cuncta adurantur, uertices ſuos perenni niue onuſtos ac candentes oſtẽtare, unde etiã ab albendo alpes nominatas uolunt. Harũ certè in ſummis illis faſtigijs frigus eſt ingens adeo, ut quiuis per eas iter facere, etſi æſtiuis menſibus, pertimeſcat. Radij enim ſolares, quorum reflexorum à terra vis eouſq; minimè pertingit, omni caloris beneficio hanc partem deſtitutam relinquunt. Cuius rei haud grauatim ſeſe mihi teſtes præbebunt, quotquot rei botanicæ ſtudioſi montium Baldi in agro Veronenſi, aliorumq; cacumina perreptantes, nõ minus in ijs frigus Iulio & Auguſto menſibus experti ſunt, quàm quo bruma maximè ſæuiẽte corpora noſtra affligi ſolent, cùm tamen paulo antè & eodẽ die maximo ſolis ardore in ſubiectis uallibus & cãpis æſtuaſſent. Hinc eſt quod Milui magnam diei partem, nempe meridianam illic tranſigant, nec ante ueſperam deuolent. In Lybia uerò circa fontes Nili teſte [f] Herodoto, perennant, ut & in India occidentali, ubi frequenti admodum numero, ac præſertim in Inſula quadã D. Dominici nomine celebri, necnon in alto longè lateq; eam ambiente mari, ſibi uiſos, cùm primùm nauibus illuc appuliſſent, id genus Miluos, quibus cauda eſt bifurcata (unde & illi nomen impoſitum) [g] Hiſpani Indicarum nauigationum comentarijs memoriæ prodiderunt. In his enim & ſimilibus regionibus, quòd aëris conſtitutio temperata ſit, & hyemes clementes, non minus æſtiuant, quam hybernant, perpetuasq; ſibi ſedes figũt. Refert tamẽ clariſſimus [h] Carolus Cluſius uix maiorem in Cairo (ubi Bellonius eos magna copia habitare ſcripſerat; cùm à nobis abſunt frigoris euitandi cauſa) Miluorum frequentiam conſpici, quam Londini Trenobantum in Britannia, nulloq; non anni tempore frequentiſſimos ibi apparere: cum enim (inquit) eos interficere uetitum ſit, ut ſpurcitiem in plateas uel etiam ipſum flumen Thameſim, qui urbem alluit, ab incolis eiectam legant, & deuorent, per confertos etiam homines prædam ab ipſis in altum uolantibus conſpectam, corripere non uerentur, quod ſæpenumerò, cum illic eſſem, miratus ſum. Hactenus ille. Item & in Hollandia Nouembri menſe, quo ibi cuncta ſæpe glacie rigent, catapulta a ſe occiſum Miluum mihi retulit Io: Cornelius VVtervverus Batauus Medicus, uir fide digniſſimus, cuius opera ac doctrina in hoc opere multo tempore uſus ſum.

Miluus adoratus.

[e] Cap. 8.

Miluus cur ſup nubes ſeſe efferat.

Supra nubes ingens frigus eſſe.

Alpes vnde dictæ.

[f] Lib. 2.

[g] Tom. 3.

[h] L. 2. c. 36 In Obſ. Bellonii.

GENERATIO.

Lud. Viues error.

ADMIRATVR Ludouicus Viues, & ſanè id omnibus (ſi quidem verum) meritò admirandum eſt, quod de Miluorum generatione Ariſtoteles in naturę admirandis narrat: Ex Aquilinis ſcilicet pullis alterum à patre degenerare, & fieri ex Aquila Haliæton, ex hoc iam non Haliætos gigni, ſed Phenas ſeu Oſſifragas, ex Oſſifragis Miluos, nec Miluos ſui generis aues procreare, ſed diuerſi, atque hîc demum ſiſti, & fieri degenerandi modum: has ſteriles & abſq; vlla prole conſeneſcere atque interire. Verùm, quod pace tanti uiri dixerim, & author, quem citat, ſuſpectus eſt, neque genuinus Ariſtoteles, imo neque locum hunc in illo libro antè citato reperies. Et ſuſpicor uel Plinium hunc locum hinc mutuatum eſſe, uel hunc authorem à [a] Plinio, nam in ſua naturali hiſtoria ita loquitur: *Haliæti genus ſuum non habent, ſed ex diuerſo Aquilarum coitu naſcuntur. Sed quidem quod ex ijs natum eſt, in Oſſifragis genus habet, è quibus Vultures progenerantur minores, & ex ijs magni, qui omnino non generant.* Hoc tamen differunt loco hæc inter ſe, quòd alter Miluum ex Oſſifraga, alter Vulturem naſci dicat. Putarim tamen ego doctiſſimum illum virum forſan hæc apud Plinium legiſſe, & mox memoria lapſum, vt magnis ingenijs, & multa ſcribentibus vſu uenit, Ariſtoteli attribuiſſe. Angelus Politianus in haud minorem errorem lapſus eſt, cum quod de Vulturibus (etſi etiam perperam, vt à nobis monſtratum fuit) vulgò traditur, Miluis tribuit, marem ſcilicet in Miluis non reperiri, & fæminas Auſtro uel Euro concipere. Pariunt autem Milui *bina, magna ex parte*, vt [b] Ariſtoteles author eſt, *interdum tamen & terna, totidemq; excludunt pullos, poſt vicenorum dierum incubatum. Sed qui Aetolius vocatur, vel quaternos aliquando excludit.* Sed Plinius in turpe mendum impegit, ineptè Aegolius, quę uox Vlulam ſignificat, pro Aetolius traducens: Sunt autem hæc eius verba: *Singulos fere parit, nunquam plus ternos, is qui Aegolios vocatur, quaternos.* Vocum in primis ſimilitudine eum lapſum eſſe probabile eſt, quanuis & in pullorum numero ab Ariſtotele diſcrepet. Ex quo itaque Plinij verba ſic reſtituenda puto. Miluus binos ferè parit, nunquam plus ternos, ſed qui Aetolius uocatur, quaternos. Non minor vero Miluo, quam cæteris alitibus pullorum ſuorum cura eſt, quos, ut incolumes conſeruet, & ipſe peculiare ſibi amuletum, videlicet ne quis teneros oculus pullos faſcinet, aut veneno lædat, ſolerti naturæ prouidentia ſelegit, ut Aelianus literis traditum reliquit: *Miluus* inquit, *rhamnum nidis ſuis imponit ceu faſcinationis remedium, aliarumq; ſine dubio noxarum arcendarum futurum.*

[a] L. 10. c. 3.

Angeli Politiani error.

[b] 6. Hiſ. c. 6.

Plinij turpis error.

Plinij emē datus.

Milui induſtria.

VICTVS.

MILVVS carniuora eſt auis [a] Ariſtoteli, utpotè aduncis unguibus, & non minus mortuorum, quam uiuorum animalium, necnon & piſcium. Plinius exiſtimauit non alio cibo, quam carnibus ueſci, vbi ait: *Veſcuntur glande aues quædam vncorum unguium, pomisq; multæ, ſed quæ carne tantū non viuunt, excepto Miluo.* Sed falſus eſt. Nam & fructus Miluo in cibum venire conſtat, præſertim cùm alio alimenti genere familiari deſtituitur. Hoc teſtatur [b] Bellonius, qui in Aegypti vrbe Cayro Miluos ſibi viſos in palmas deuolaſſe & dactylos comediſſe aſſerit. Hinc fortè & ipſe [c] Ariſtoteles perperam ſcriptum reliquit, *Miluos, ſi fruges in os indideris, reſpuere.* Si enim fructus deuorent, quid ni & fruges, cùm illemet aliquando eos bibere concedat? *Genus*, inquit, *auium omne cum potu exiguo contentum ſit, tum aduncis nullus omnino vſus bibendi eſt, præterquam pauciſſimis quibuſdam, quæ & ipſe raro vtuntur, qualis potiſſimum Tinnunculus eſt. Miluus etiam viſus eſt bibere, quanquam raro.* Quam raritatem ego ex ſicciori cibo, quo rariſſimè veſcitur, proficiſci autumor. Ioannes Tzetzes Miluum ex ſolis aquis pluuialibus bibere, eo ſolum tempore, quo pluuia cadit, prohiberi tradit. Voraciſſimus eſt & plurimi cibi, in tantum, ut in prouerbium tractum ſit Miluina appetentia pro vehementi fame, & Miluina menſa, quę cum auiditate maxima deuoratur.

[a] 8. Hiſ. c. 3.

Plinij error.

[b] Lib. 2. de Auib. c. 28

Ariſtotelis error.

Miluina appetentia.

Miluina menſa.

RAPA-

RAPACITAS. MORES.

[a] Lib. 10. c. 10.

RAPACISSIMA *& semper famelica*, inquit [a] Plinius, *hæc auis est*. Vnde & doctissimus nostri æui Poëta quidam Miluos famelicosos uocat, inquiens:

Qualis famelicosa secta Miluorum,
Cuius acuit postriduus famem clangor.

Quib[us] auib[us] insidiet.

Insidiatur auibus domesticis, maximeq; pullis Gallinaceis & Anserinis inter quos e sublimi quempiam, qui extra securitatẽ prodierit, aut incautius à cæteris se disiunxerit, aut alia quauis ratione rapinæ magis quam cæteri, se exposuerit, sibi eligit, atque aliquandiu in gyrum obuolitans obseruat, donec cum oportunum putat, dicto citiùs in cortem deuolans, incogitantem abripit, frustra conquerente matre, & hominibus tam clamore, quàm lapidibus eum territantibus. Quod eleganter his uersibus noster Ariostus expressit.

Cosi il rapace Nibio furar suole
Il misero pulcin presso a la chioccia,
Che di sua inauertenza poi si duole
E in van li grida, e in van dietro li croccia.

Miluus quò homines amet.

Miluus bifurcata cauda.

Præsentiam hominum minus, quàm cæteræ aues Miluus pertimescit. Imo solitudinem fugere & vrbes, locaq; hominibus frequentata affectare, vbi rapiat, euidenter conspicitur; Quod num a naturali mansuetudine ac veluti cum hominibus quadam amicitia, an potius ab impudenti quadam rapiendi audacia procedat, dubium uideri nobis potest. Qui nauigationes Indicas ab Hispanis institutas conscripserunt, memoriæ produnt, Miluorum quoddam genus bifurcata cauda præditum, quorum in insula D. Dominico sacra, magna copia est, ad se in naues aduolasse, & ex ijs maximam cepisse voluptatem, quòd mites adeo ac mansuetos eos esse conspicerent, & quamuis propè adeo ad eos accederent, vt fuste percutere potuissent, tamen non aufugiebant, ideoq; nulla ratione nocere illis voluisse, tanquam si religio esset, nec auderent amicas adeò hominibus volucres offendere. Illi coram se corpus à pulicibus expurgabant, atque ita omni metu deposito, intrepidè pennas rostro expoliebant, vt hac in re cicures seu domesticas nostras aues superare viderentur. [b] Bellonius etiã in Aegypto pre mansuetudine ad fenestras vsque domuum aduolare scribit. Hæc quidem mitem Milui naturam esse testari videntur. At contra sentio, dum ad rapinas faciendas, vt inquit [c] Aelianus, eminentissimum, si superior extiterit, carnes è macello rapacissime auferre Miluum video: Vnde culinas & carnaria circumuolitat: minimè q; expectat aliquãdo, donec quidpiam crude carnis foras projciatur, sed vltrò rapit. Pueris cibum è manibus in ipsismet vrbibus, carnes, scrutaq; abluentibus & pisces exenterantibus fæminis, sudaria sepibus, imo è virorum manibus & quod amplius, sæpius pileos hominum capitibus, eo maximè tempore, quo nidulantur, vt visum à se testatur Turnerus, vi audet eripere. Hinc apud Plautum legimus: *Pulmentum ei pridem eripuit Miluus*. Hęc omnia eius facinora, faciunt vt impudenti potius ac effronti temeritati, imo ignauæ, vt ita loquar, cuipiam rapacitati ascribendã censeam, eam, quam prę se fert, mansuetudinem, ac cum homine familiaritatem. Neque enim alia de causa, loca hominibus habitata ac frequentata amat, quam ut rapiat, ac prædam facilè, nulloq; labore parabilem nanciscatur, vt qui viribus suis diffidat, neque animantes aut celeritate, aut robore pollentes persequi locis desertis audeat. Hoc enim agit, vt hominibus aliud agentibus, aut nihil minus cogitantibus ex improuiso aduolans cibum auferat, aut pullos Gallinaceos vel Anserinos, imbelles nempe & repugnare nõ valentes, clandestinoq; impetu veluti suffuretur, vnde merito & appositè à Germanis inferioribus Thungris & Batauis Kuijckendieff, id est pullorum fur dicitur. Hinc benè dixit, nescio quis anonymos, author libri de natura rerum, *Miluum audacem esse in paruis, timidum verò in rebus magnis*. Qui enim omnium impudentissimi volucrum ad hominum usque manus, ut inquit Oppianus, prouolant, eisq. cibum extorquere non uerentur: a Niso, etsi triplo maiores, in fugam verti traduntur. De Miluis prædicant omnes, & pro miraculo habent Aristoteles, Pausanias, Plinius, Aelianus, quòd in Elide, cum carnes alioquin ab illis, qui per forum gerunt, eripiant, nihil tamen vnquam esculenti auferãt ex funerum ferculis, nec Olympiæ ex ara carnium Ioui sacrificatarum, ac ne ab ijs, qui manibus eas deferrent *nisi lugubri municipiorum immolantium*, vt inquit [d] Plinius, *ostento*. Credebant illi nimis superstitiosi, vt apparet, Miluum religione tactum ab [f]unere immolatis. In funeribus autem cœna lauta apparabatur, quam ad rogum delatam c[um] defuncto cremabant. Vnde Virgilius.

[b] Lib. 2 de Auib. c. 28.

[c] L. 2. de Animal. c. 47.

Milui audacia.

KuijcKendieff.

Miluus cur à sacris abstineat.

[d] Lib. 10. c. 10.

——Congesta cremantur
Thurea dona, dapes, fuso crateres oliuo.

Silicernium ea cæna dicebatur, quòd silentes umbræ eam cernant, vel quòd qui adstant, cernant, non attingant. Nam pijs Inferis, qui libata edisset, vel bibisset, funestabatur. Aristophanes tamen immolata etiam abripere Miluum innuere mihi videtur, hunc in modum scribens.

Ἐπὶ ποῖον ὦ κακόδαιμον ἱερεῖον καλεῖς;
Ἁλιαιέτους, καὶ γῦπας, οὐχ ὁρᾷς ὅτι
Ἰκτῖνος εἷς ἂν τοῦτό γ' οἴχοιτ' ἁρπάσας; id est,
In quale o infelix sacrificium vocas?
Aquilas & Vultures? non vides quod
Miluus vnus hoc abiret rapiens?

Ego verò si modo hoc verum est, quod de Miluo narrant (nam reuera fabulam sapit) in insignem eius timiditatem ac ignauiam rejciendum putem. Qui enim astu & celeritate, non viribus fretus imparatos adoriri & rapere consueuit, & aperto Marte congredi nõ audet, aut vim inferre: cuipiam soli non attento facilè quid eripiet: at turbam, frequentemq; hominum coronam, quæ plerunq; sacra circumstat, expauescit, male mulctari metuens. In eadem sententia mecum est [e] Ouidius, quam his uerbis exprimit:

[e] Lib. 2. Metam.

Vt volucris visis rapidissima Miluus extis,
Dum timet, & densi circunstant sacra ministri,
Flectitur in gyrum, nec longius audet abire,
Spemq; suam immotis auidus circumuolat alis.

Expectans videlicet, donec aliò se relictis sacris recipiant, abscedantq;. Idem testatur [f] Xenophon: *solent Milui*, inquit, *si quid incustoditum fuerit, rapere, & cum rapuerint, in locum aliquem tutum secedere, priusquam deprehendantur*, nempe in utroque solerter formidulosi. Albertus etiam cadauera eos obseruare dixit. Quidam tamen non semper iuxtà timidum esse, sed animum ac mores cum ætate mutare asserunt. Miluum tradit Iorath, cum è nido excesserit, eumq; iam parens uolãdi compotem deseruerit, maiores primùm aues uenari: tum uerò, ubi adoleuerit, atq; (ut ipsius uerbis utar) iam ualidior factus fuerit, debiliores, minoresq; capere, tandem cùm ad summum (ætatis, corporisq;) uigorem peruenerit, muscas, culices, ac lumbricos terrestres, insecta ac uermes captare, & tum deniq; fame emori. Vnde uulgò ferunt Miluũ primo anno adeo audacem esse, ut nihil mortuum dignetur gustare, secundo uerò præ metu nihil uiuum edere, tertio denique fame interire. Quod si ita est, inuerso sanè in eo ordine procedit natura, ac *ὕστερον πρότερον*, seu, ut aiunt, nouissimum in eo primum est. Cùm enim reliquæ animantes, maximè uerò feræ aut bellicosæ, ætate tenella uiribus sint imbecillioribus, quæ paulatim eum eadem accrescente etiam augmentum assumunt, Milui è contra, quò iuniores, eò animosiores, quò adultiores, eò meticulosiores & segniores sunt, imo quod monstro simile uidetur, quò ualidiores ipsi, eò debiliora animalia capiunt. Ita enim Iorath desertè scribit. Quibus innuere, ut opinor uoluit, quo plus robori corpori ætas adijcit, hoc amplius ab animi fortitudine seu audacia recedere. Hinc fortè Plautus inquit:

[f] In Hippar.

Miluus nõ semper habet eãdem naturam.

Vidi petere Miluum etiam, cùm nihil auferret tamen,

[g] Item perquàm lepidè de illius rapacitate:

[g] In Pan.

Tunc sis me arcte mea voluptas male ego metuo Miluum, mala
Illa bestia est, ne forte me auferat pullum tuum. Item [h] alibi:
Pulmentum pridem ei eripuit Miluus.

[h] In Aulul.

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

CVM Miluo, vt [a] Aristoteles, & ex hoc [b] Aelianus testantur, Harpe amicitiam seruat. Vtriq; verò, inquit Plinius, communes inimicitiæ contra Triorchin. Nec mirum, cum Harpe reuera Milui quoddam genus esse uideatur, nempe lacustre & audacius. Miluis quoque & Cuculis non malè conuenire videtur. Hosce cùm aliò migrandi tempus est, humeris susceptos ad loca calidiora transuehunt, alioquin tantum iter ob volandi impotentiam non confecturos. Contrà Miluum & Vulpem inimicitias exercere aiunt, fortè quia ambo rapiunt Gallinulas. Cum Coruo quoque dissidet, ut docet Aristoteles; *Eripit enim*, inquit, *Miluus a Coruo, quidquid tenet, vt qui & unguibus sit præstantior, & volatu. Ita fit, vt & eos quoque victus ratio faciat inimicos.* Addit Auicenna aliam causam, nempe *quod propter oua & pullos pugnent*. Gallinis, earumq; pullis imo & Gallo ipsi terribilis. *Hic enim*, inquit Aelianus, *cum cantu suo terreat Leones, & Basiliscos exanimet metu, Miluum tamen timet.* Quandoque tamen animum arripiens & contra Miluos pro Gallinis dimicat. Imo & Gallina ipsa pullorũ parens, viso, audito uè Miluo, cuius vel umbram, & multo

[a] 9. Hist. 1
[b] 5. de Hist. Anim. 48
Harpe quę auis.

Gallina Miluum exhorret.

& multo magis vocem aduolitantis mira naturæ solertia agnoscit, statim eos intra alarum asylum receptos, maxima solicitudine glocitando tutatur, hostemq; capitalem arcet rostro opposito. Quod his versibus eleganter expressit Baptista Mantuanus.

Vt mater cristata solet, quo tempore Miluus
Instruit insidias, flectitq; per aëra gyrum,
Illa dolum timet, & crocitans sua pignora cogit,
Collectumq; gregem suspensis protegit alis.

Columbæ etiam & Milui discordiam doctè [c] Horatius detexit, inquiens:

Mirus amor iuuet vt tigres subsidere ceruis,

Adulteretur & Columba Miluio, hoc est per adulterium à Miluo ineatur. Paræmia ex impossibili desumpta est, qua summam discordiam & naturalem impotētiam docere intendit, quòd aduersum animal Columbæ sit Miluus, adeò vt impossibile sit eos vnquam reconciliari, quantò minus mutuo amori indulgere, odio priori deposito. Aliud præterea impossibile notat Horatius, quia Columba nulli succumbere dicitur, quàm cui semel sese iūxit, ut inquit Porphyrio. Punicæ malo nunquam insidere Miluios, vt tradit Oppianus, ferūt, & ne aspectū quidem eius sustinere. Cuius rei causam in fabulosum commentum idē retulit, quod suo loco enarrabimus.

[c] *In Epodo*

Punicę malo non insidet Miluus.

AFFECTVS CORPORIS.

SCRIBIT Oppianus Miluum certo anni tempore magnum in pedibus dolorem pati: [a] Plinius tempus hoc exprimens, *Traduntur*, inquit, *a solstitijs affici podagra*. Albertus timiditatis Milui & latebrarum causam in hunc morbum reiciens, *arthritica*, inquit, *& podagrica auis est, ideoq; timida, & latet aliquando circa solstitia frequentius, quòd tunc morbo podagra magis obnoxia sit.*

[a] *Lib. 10. cap. 10.*

A V C V P I V M.

VOD [a] Terentius parasitum introducens loquentem, ex prouerbio inquit:

Quia non rete Accipitri tenditur neque Miluio,
Qui male faciunt nobis, illis, qui nihil faciunt, tenditur,
Quia enim in illis fructus est, in illis opera luditur.

Illa ætate forsan, & suo quodam sensu verum erat. Sunt autem verba parasiti, qui sibi non metuit insidias, aut vim ab eo, qui illam inferret maiore suo periculo quàm alieno. Nam aues capiuntur vel gulę gratia, vel delectationis. Tale nihil in Miluo agnoscebat ea ætas. Neque enim ad cibum expetebatur, neque quispiam illum alere volebat, vtpotè nimis edacem, nemo habere cupiebat, nempe maleficum. Ideo autem tutior erat, quia in illo & fructus perdebatur, & opera ludebatur. [b] Horatius hamo etiā capi solitos Miluos hoc versu innuit:

[a] *In Phormione.*

[b] *L. 1. Epist.*

Cautus enim metuit foueam Lupus: Accipiterq;
Suspectos laqueos, & opertum Miluius hamum.

Nostra hac tempestate Milui & quidem magno studio capiuntur, cum positis retibus, ne noceant, quem modum præscribit [c] Pet. Crescentiensis, estq; non dissimilis ab eo, quo Accipitres irretire solent, tum venatione, ut oblectamentum præbeant, nempe in aere sublimi, Falconum præsertim Sacrorum pugna, quos instructos in eosdem immiserint. Quam quidem venationem Alphonsus Neapolitanus Rex auorum nostrorum memoria demonstrasse quibusdam creditur. Tam flagrans.n. hodie volatilis aucupij, vt inquit Budæus, est studium, vt nec Ardeæ nec Milui intra nubes conditi euadere humanas manus possint. Principes ac magnates, quos Milui venationē, ac potissimum regalis spectare iuuat, hac eā ratione, teste Bellonio, instituūt. Cum Miluo in more positū sit, media ęstate sublimē in aëre libēter ac diù ferri; hac arte, ut descendat primum, eum inuitant. Accipitrario Bubonem pugno gestare iubent, cuius pedibus cauda vulpina annexa sit, qui auolare in campum patentem permissus, vbi a Miluo conspectus est, confestim eum ad deuolandum allicit. Miluus enim viso Bubone, mirum quanto eius contuendi desiderio ingenita quadam curiositate actus, statim deorsum aduolet. Ad quē cùm proximus accesserit, ita vt eum contingat, non aliud, quam auidè & admirabundus insolentis formæ eum contemplatur. Tunc uero Sacros in Miluum emittunt impugnaturos. Qui imparem eorū viribus sese videns, fuga saluti consulit, & subitò rotationibus aera scandit. Cumq; auis sit, pernicis quidem uolatus, sed infirmarum ad resistendum virium, quantum potest sublimis euehitur. Ibi verò in nubibus iucundissimum pugnæ fit spectaculum, pręsertim si locus est campestris,

[c] *L. 10. c. 17*

Falconum sacrorū pugna.

Milui venatio.

Bubonis vsus ad venandum Miluum.

campestris, & nullis arboribus, quæ uisum impediant, consitus, aërq; tranquillus, ac sudum cælum. Nam & sacros & Miluum sublimes adeo euadere spectare licet, dum alter alterum superare conatur, ut uterque obtutibus humanis eripiatur. Verùm nihil prodest Miluo altiuola pernicitas, neque eum seruare potest ab imminenti exitio. Nam a Sacris tandem in potestatem redigitur, qui uolatu facti superiores, supernè & frequenter ictum deorsum in terram præcipitant. Exagitatur uerò hoc uenationis genere potissimum Miluus, cui Regali, uel ab hoc ipso cognomen est, quòd Regum & Principum oblectamēto propriè dicatus sit, qui ex illius in excelso aere cum Falconibus manum conferentis, aut potius, vel in ipsum cælum, si liceat, dum altiora continenter petit, euadere conantis, spectaculo, haud leuem voluptatem capiunt. Cedunt tamen in hunc usum quoque nonnunquam Milui nigri, qui cum Regalibus multò sint robustiores, fit quandoque, quod testatur Belisarius, vt, quamuis etiam capti & à Falconibus Sacris circumacti, per aera deturbati descendant, a Falconū tamē manibus quādoq; euadāt. Sed & Sacris ipsis sūmo æthere reluctādo plus negotij facessūt, ac operosiorem de se, quā de Regali diximus, victoriā reddunt. Nam præterquā quod virium eis plus inest, sic agilitatis etiam ac expeditæ velocitatis amplius habent corporeę verò molis minus. In Propontide ubi Accipitres magno numero ex Ponti Euxini dextero latere venientes, retibus capi antè ex Bellonio dictum, ibi Milui eodem modo, ut de Accipitribus diximus, capiuntur. Verùm parum honoris Miluo accesserit ex hoc, quod eum recreandis hominum animis, venationi vtilem demonstrauimus, nisi (vt produnt) & eum ipsum reliquorum Accipitrum modo, alijs auibus capiendis idoneum esse & arte humana reddi posse aliquando doceamus. Cum artis Accipitrariæ originem & antiquitatem indagaremus, ex [d] Aeliano, qui Ctesiam citat, ostēdimus, non solam Aquilarum, sed & Miluorum pullos ab Indis ad venationem instituì solitos, atque adeo mansuefactos, ut animalia ab se capta, spe carnis, præmij loco consequendæ dominis reportarint. Rationem institutionis, venandiq; modum illic prolixius exposuimus. Et Baldus Angelus Abbatius medicus præstantissimus & nostri amantissimus, Alphonsum Aragosium Regē tradit ex Volaterrano, Miluum primum venaticum habuisse, idq; credendum esse affirmat: quod e si inficiari nolim, vereor tamen, ne Volaterranus, uel ille, venationem Milui & Falconis, cuius eundem Regem inuentorem fuisse antè notauimus, in qua Miluus superatus tam iucundum spectaculū edit, cū uenatione aliarū auiū confuderit. Mirū ēt uidetur, quomodo Miluus auis timidissima, & tenellulis tantummodò pullis insidiari nata, ad uenatum auium institui possit.

Quis Miluus a Sacris maxime capiatur.

Milui nigri cum Sacris pugna.

Miluos etiā Aues capere.

[d] L.4 de Anim. c.26.

Indos Miluinis pullis in venatu vti.

COGNOMINATA.

ICTINVS cognominatur, quartum genus lupi à rapacitate nimirum, vt secundum etiā Circus, quia hæ aues rapacissimæ sunt. Hoc genus apud Oppianum, ut antè dictum fuit ἴκτις vocatur.

Miluum pontem dictum Romanæ vrbis Hermolaus Barbatus interpretatur Sublicium. De quo ita scribit Abrahamus Ortelius: Pons Miluius in Tyberi prope Romam, vbi Constantinus Maximus Imp. Maxentium tyrannum deuicit. Hodie ponte mole vocant. Miluium uocant hunc pontem, Liuius, Tacitus, Salustius, [a] Plinius, [b] Cicero, Eutropius, Orosius, Aurelius Victor. De eo tamen apud me doctissimus Victor Gisellinus De Molo ponte consului manu scriptos meos, in quibus est Moluius, Muluius, Moblius & Molbius, quæ postrema duo, etsi falsa sunt, vocalem tamen O uel V disertè ostendunt, In nullo libro est Miluius. Hactenus ille.

Lupus qui Miluus & Circus dictus.

Milu' pōs.

[a] De viris Illust.

[b] Orat. 3. in Catal. & Epist. ad Atticum.

DENOMINATA

A MILVO deriuatur adiectiuum Miluinus, a, vm, pro eo quod Milui est. Vnde Miluinus pullus apud [a] Ciceronem pro homine rapaci per translationem dicitur: & Miluina mensa [b] Plauto, similiter pro rapaci: *Madida quæ mihi apposita mensam Miluinam suggerant.* Miluinæ plumę dicuntur apud [c] Plinium: *Hieracites gemma alternat tota, Miluinis nigricans veluti plumis.* Vngues item Miluini pro rapacibus, & furacibus apud [d] Plautum.

An tu inuenire postulas quenquam coquum
Nisi sit Miluinis aut Aquilinis vnguibus?

[a] Ad Q. Fr.

[b] In Menæch.

[c] L.7. c.10.

[d] In penul.

Pes Miluinus herba quædam à Miluo denominata, à Columella colligi, & in vsum reponi iubetur, sed qualis ea sit, non explicuit. Ruellius herbam cornu ceruinum hodiè vocatam eandem cum illa suspicatur. Nam extremum folij in articuli aut pedis Miluini figuram formatur

Pes miluin' herba.

Alij cornu ceruinū coronopodem interpretantur. Syluaticus pedē Milui, pepanum esse dicit alio nomine vocatū, folia asserens habere diuisa satis & subalbida, cum flore & capitello oblongo, sicut cauda animalis. Sed alia est Plinij pepanus, buglossi folio, pulmonaria latinè dicta. Hieracium minus Germanis nonnullis vocatur VVeyenschvvantz hoc est, cauda Milui.

Cornu ceruinum. Milui pes. Pepanus. VVeyenschvvantz.

Miluina Festo genus tibiæ est soni acutissimi.

AVGVRIA. PRÆSAGIA.

MILVVS diri ominis & inauspicatus habitus est, ac semper infortunia præmonstrasse antiquis creditus. C. Valerio & M. Herentio Coss. in æde Apollinis Romæ comprehensus, vt author est Iulius Obsequens. Agmen Miluorum incertissimum excidium futurum retulerūt augures, vt & aliarū auium, quæ cadaueribus vescuntur, vt Vulturum & Coruorum. Sin verò aliquando raperentur a Miluis exta aut carnes sacrificatorum animalium, signum inauspicatum putabatur, vt Pausanias testatur: Idq; eò magis funestum putabāt, quod sępius cùm in ludis Olympicis, tum alias obuolasse obseruati fuissent, sacrificijs interim intactis manentibus, authore [a] Apollonio. Memoriæ prodidit Gratarolus Miluos unà volantes, ac colludentes & veluti in aere expatiantes, significare calorem, siccitatem, aërisq; serenitatem. Obseruatum item est ea loca ob pestem imminentem suspecta esse, quæ Milui reliquerint, quasi naturali quadam sagacitate aut saltem exactissimo quodam sensu aeris & salubrem & prauā constitutionem ipsi pręsentiant.

[a] *In Histor. mirabili.*

Serenitatis & pestis signa.

MORALIA.

D. AVGVSTINVS in hæc [a] Dauidis uerba: *Scapulis suis obumbrabit tibi*, id est, inquit, ante pectus suū ponet te, ut alis suis te protegat, si modo agnoscas infirmitatem tuam, ut quasi pullus infirmus fugias sub alas matris, ne à Miluo rapiaris. Milui enim sunt terrenæ potestates, diabolus & angeli eius, qui rapere volunt infirmitatem nostram. Fugiamus sub alis matris sapiētię, quia & ipsa sapientia infirmata est super nos. Quia verbum caro factum est, sicut infirmatur Gallina cum pullis suis, ut protegat eos alis suis. Quemadmodum Miluus pullos domesticos grano intentos inuadit, ac surripit, eaq; de causa in urbibus ac locis hominibus habitati libens uersatur, nec animantes syluestres persequitur: ita Dęmon hos, qui mundi negotijs toti sunt immersi, & in medio mundo degunt, citius adoritur, & incautos rapiens, opimam plerunque prę dam ex ijs reportat. Eos uerò qui Deo & sibi uacantes hominū turbam fugiunt, & ipse fugit, atque syluas religionis, & contemplantis omnis sophiæ Christianę plenas rarò aggreditur. [b] Ieremias: *Miluus*, inquit, *in cælo cognouit tempus suum, Turtur, Hirundo & Ciconia custodierunt tempus aduentus sui. Populus autem meus non cognouit iudicium Domini.* Vti Miluus, ita & Diabolus immundis delectatur, pullis & incautis insidiatur. Scriptum est autem: Nolite locum dare Diabolo, & fugiet à uobis. Diabolus enim alijs est formica, nempe pijs uiriliter se gerentibus, in magnis, ut Miluus, timidus, alijs est leo, nempe prauis, audax nempe in paruis, in malo astutus est ac callidus, per coniecturas ac uarias suspiciones tempus tentationis oportunum obseruat. Si autem ille solicitus est & prudens in malitia, quantò potiùs nos salutis nostræ curam gerere ac satagere debemus, & in hoc incumbere, ut cognoscamus Christi aduentum, & iudicium Domini futurum. Nam & Milui, homines scilicet gulosi, ventris mancipia, diligenter ac studiosè inquirunt, quinam pisces, quo anni tempore palato sapiant, ac blandiantur magis, quarum item animantium carnes, quando esui sint aptiores, ac suauiores, magno studio cognoscunt. Verùm ut alibi inquit Scriptura. *Filij seculi in generatione sua prudētiores sunt filijs lucis.* Quod si decimam partem eius operæ, studij ac diligentiæ, quàm hisce rebus perituris, imo malis, impendimus, diuinis daremus rebus, in quibus plerunque parum sapimus, quibusq; tantummodo obiter & ueluti aliud agentes uacamus, quantò melius cum anima nostra ageretur? At interim dum nos omnium rerum securi agimus, nostræ salutis parum curiosi, & ut dici solet, in utramuis aurem dormimus, diabolus in nostram pernitiem inuigilans summo studio, instar uolucris rapacis semper in aëre (unde sacræ literæ dæmones aëreas uocant tempestates) circumuolitat, quærens quem deuoret. *Congregati enim sunt*, inquit Isaias, *Milui alter ad alterum*, id est, dęmones nigri, rapaces, clamosi, cadaueribus inhiantes. Pulli autem meticulosi, molles ac tenelli, qui dicunt Ieiunare nequeo, mane surgere graue est, pondus diei & æstum sustinere non ualeo, huiusmodi Miluorum rapinis exponuntur. Qui autem Miluis fortiter resistunt,

[a] *Psal. 90.*

Miluus qd signet. Dæmon Miluus similatus.

[b] *Cap. 8.*

ſiſtunt, eos a ſe abigunt, dicente ſcriptura, *Reſiſtite Diabolo, & fugiet à vobis*. Hic enim in eo Milui naturam æmulatur, quòd non niſi malè cuſtodita & neglectim obſeruata rapit. Vbi verò excubias agi videt, illinc ſtatim pedem refert, ac aufugit, fruſtra reſtituris inſidias poni cognoſcens.

MYSTICA.

ANTIQVIORES illi, qui doctrinam ab Aegyptijs magna ex parte mutuati ſunt, ac de hominum moribus per palingeneſiæ figmenta diſſeruêre, cuiuſmodi eſt Plato, & qui eum ſecuti ſunt, Plotinus, Harpocraſion, Boëthus & Numenius, per Miluum rapacitatem intelligi tradidêre, hominesq; tã auaritiæ ſtudioſos, quàm ad imbecilliorum expilationes & rapinas, atque violentas tyrannides paratos in Miluos ac lupos conuerti, vt [b] Socrates diſputat. In vniuerſum hi in ea animalium genera abire homines opinati ſunt, quorum moribus in uita ſimiles fuiſſent. Hinc ad huc Milui prouerbialiter dicuntur, qui diuites numorum potiendorũ cauſa, vel veneno, vel quouis alio modo tollunt è medio.

In Phæd. Qui in Miluos abire credi, & qui Milui dicti.

EMBLEMATA.

ALciati emblema inſcriptum AEMVLATIO IMPAR, ſic habet.

Altiuolam Miluus comitatur degener Harpam
Et prædæ partem ſæpe cadentis habet.

Eiuſdem aliud eſt ſub lemmate. MALE PARTA, MALE DILABVNTVR.

Miluus edax nimia quem nauſea torſerat, eſcæ,
Hei mihi mater ait, viſcera ab ore fluunt.
Illa autem, quid fles? Cur hæc tua viſcera credas
Qui rapto viuens ſola aliena vomis.

Sumptum eſt emblena per imitationem à fabula Græca Gabriæ, cuius hæc eſt ſententia.

Bouis puer feſto die cum comediſſet viſcera.
Hei mihi clamabat, quod inteſtina effundo mater?
Hæc ridendo ait. Ne timeas fili;
Non enim ex tuis quicquam, ſed vomis aliena.

Qui Proſopopæiam ſcripſit ad Paulum Landulphum Papienſem, Miluum de ſe loquentem introducit, ſub perſona propria, quo rapto viuentes notat his verſibus.

Qui deſes latuit brumali tempore Miluus,
Omine felici ſub tua tecta venit.
Excipe pacato (fert commoda plurima) uultu
Si ſapis hic melior, quam Iouis ales erit.

Miluus loquitur.

Tollere ſi nequeo pullos, venabor Alaudas,
Hinc muſcas, tandem fœda macella ſequar.
Heu me degenerem timor arguit, heu nihil ingens
Corpus, nil ungues, nil mea penna iuuant.
Nimirum refero, carnis qui mole grauantur,
Et qui terreſtris nil niſi carnis habent
Heu quot (pace loquar) paſcunt hæc ſæcula Miluos
Quos non ars diues, imo rapina facit.
Primo vorant pullos, dehinc excrementa macelli,
Hinc muſcas. Qui ſint Oedipe ſcire potes.

Doctiſſimus quidam noſtri temporis poëta Miluos, atque Aquilas tolerantiæ inſignem typum præ ſe ferre his verſibus indicat.

Patientia quanta eſt Aquila, Miluoq;
Terras obeundi ac maria, aeriſq; tractus?
Quanto tolerant tempore ieiunia longa?
Nos mancipia, aut deſidia pignora vera,
Suprema boni munera in otio putamus.

VSVS

VSVS IN CIBO.

Vicenna Miluinam carnem crassam esse scribit: & alibi, duræ carnis. [a] Moses in lege Miluum inter alias rapaces mensis Hebræorum abdicauit, innuens nõ oportere coniungi uel assimilari hominibus illis, qui non labore ac sudore victum comparant, sed rapto & iniquitate viuunt. Apud tamen inferioris Germaniæ populos, maxime apud rusticos & pauperiores in mensa eos venire audio. [b] D. Hieronymus Miluum inter ea recenset animalia, quæ à Deo in medicinæ gratiam facta sunt.

[a] *Leuit. c. 11.* [b] *Deut. 14.*

VSVS IN MEDICINA.

Vrculus ex nido Milui, puluino dolentis caput suppositus prodest. *Ceruicis quoque neruis opisthotono laboranti adalligatus auxiliari dicitur. De Miluo quidam affirmant, si inueterato, tritoq́ quantum tres digiti capiant, bibatur ex aqua, podagram sanari, aut si pedes sanguinent, cum vrtica, vel pennis eorum cum primum nascantur, tritis cum vrtica.* Author [a] Plinius. Ad comitialem, inquit [b] Galenus: *Miluum in olla crematō viuentem, cineremq́ propinato, & sanabis.* Ad eundem Milui iecur exustũ & tritum ex aqua potui datum, idem & [c] Plinius commendãt. Id ipsum aridum tribus obolis in aquæ mulsæ cyathis tribus potum opisthotonos prohibere, & ad inunctiones oculorum vitiosorum laudari Plinius scribit. Cuius rei rationem ad visum eius acutissimum reiicit [d] Io. Baptista Porta, vbi animantia, quibus egregia videndi acies est, oculorum seu visus uitijs conferre multis exemplis adductis probat. Qui in Venerem infirmior erit, testiculos Millonis ex aqua fontis perennis, cum melle decoctos edat, inquit Marcellus Empiricus, ieiunus per triduum, & statim remediabitur. Per Millonem Miluum, uel Buteonẽ videtur intelligere. Huius enim terni testiculi ad fœcunditatem facere creduntur: vel pro Millonis, sunt qui Milionis legẽdum putent. Milionem verò nunc passim Itali & Galli, auis rapacis vocant quoddam genus animosum satis, magnum & aucupio seu venationi volatili aptum, ideoq́ parum apposite, vt opinor Miluorum familiæ ascribendum. Fimus deniq; Miluorum [e] Plinio articulorum doloribus illinitur, quo morbo & ipse laborare solet. Idem cum styrace suffitus, reptilia abigit, authore [f] Florentino. Non accedet serpens, inquit [g] Porta, vbi stercus Milui aut Aquilæ iacet. Idem Miluum, quòd pallidi siue crocei ei sint oculi, sicut sunt ictericorum, idem posse tradit, quòd Accipiter, qui arquatis subuenit. Sunt qui Miluum viuum in fimo quadraginta diebus macerãdum sepeliunt, & ex vermibus, qui ex eo procreantur, vnguentum ad dolores podagricos sedãdos conficiant. Vnde in persona Milui idem qui supra.

Discutio mira naturæ dote podagram,
Si quis de nostri verticis osse bibat.
Curoq́ diutnum diuerso munere morbum
Heu mihi, sed nullus vult adhibere fidem.
Deme mihi linguam, in qua nostram hanc scribe figuram
In cunctis melior sors tibi rebus erit.

Fel Milui delet maculas oculorum.

Surculus è nido Milui. [a] *Lib. 30. c. 9.* [b] *2. Parab. c. 2.* [c] *Lib. 29. c. ultimo.* [d] *Lib. 4. Phytogn. c. 26.* Millo quæ auis. Milio auis. [e] *Lib. 29. c. vltimo.* [f] *In Geoponicis.* [g] *Lib. 10. villæ c. 8. lib. 3. Phytogn. c. 5.*

FABVLOSA.

Ertur, referente Oppiano, si credere dignum est, quendam virum amissa vxore in filiam, quam ex illa nomine, Siden (quod etiam malũ Punicum significat) susceperat, exarsisse. Filiam verò, ne a parente contaminaretur, super materno sepulchro sese iugulasse; postea uerò Diis hunc casum miseratis, terram de sanguine arborem produxisse, & patrem mutatum in Miluum, calamitatis suæ monumenta refugere, nec arbori huic insidere. Fabula istæc teste doctissimo Io. Baptista Porta significat Miluum maximè colorem rubrum abhorrere. nam Punico malo non insidet, neq; eius aspectum ferre potest.

Side amata a patre. Miluus rubro colore abhorrens.

Aliam item de Miluo in cælum illato, atq; stella facto hanc referunt fabulam. Saturno à Ioue expulso, Ioui bellum Titanes intulerunt, pepereratq; terra horrendum monstrum, anteriori parte taurum, posteriori anguem, quod ita monentibus Parcis, stygiis est aquis interclusum. Quumq; fatum esset, quod qui belluæ huius adoleuisset exta, Deorum imperio potiturus esset,

Cur in cælũ relatus.

eam

eam Briareus mactauit, at Miluus exta Ioui retulit, pro quo beneficio Iupiter inter astra ipsum collocauit. Vnde [a] Ouidius:

[a] Li. 3. Fast.

Quid dederit Miluo, si vis cognoscere, calum.
Saturnus regnis ab Ioue pulsus erat.

APOLOGI.

Nfirmus quidam Miluus prope nidum, in quo tanquam æger in lecto, decumbebat, habebat Dei quoddam simulachrum. Aduocatam itaq; matrem suam rogabat, vt supplex ad simulacrũ accederet, ac precaretur, vt debita sua dimitteret, ac superuiuere sibi concederet. Mater, fili, inquit, quid tibi prodest, aut cuius peccati à Deo remissionem postulas? respondit ille, quia toties super eius capite aluum excreui. [a] Morale, eodem modo arrogantes peccatores dum sani sunt, imaginem Dei fœdare significat: vbi verò in aduersam salutem incidant, Ecclesiam rogare, vt intercedat pro se apud Deum, quo ab imminentis iam matris periculo eos liberet potius, quàm peccata condonet.

[a] Robert. Holcot in li. Eccles. c. lect. 59.

DE HARPA. Cap. XVI.

E Harpa etsi inter Aristotelem, Plinium, Oppianum, aliosq; veteres, qui eius meminerunt, non satis conueniat, ideoq; quænam auis sit, (auem enim esse omnes videntur concedere) difficulter iudicari queat, vt rectè Ornithologus dixerit, Harpam Auis rapacis nomen esse inconstans: opinor tamen paucula istæc, quæ quid de hac aue sentiam, obiter annotant, perlecturis plurimum lucis in tam obscuris tenebris allatura. Sum autem, vt etiam in præcedenti capite innui, huius omnino sententiæ, vt Harpam Milui quoddam genus esse, non tamen semper Harpæ nomen huic soli competere dicam. Oppiani enim Harpam, Ossifragam esse olim à me conclusum est, quamuis secus sentiat Ornithologus, qui vel fabulosi Kiranidis, Zaucon vel Zeucon vel Harpam, modò Vulturis albi, modo rubicundioris speciem esse tradentis, authoritate, vel hoc solo argumento nixus, quòd in altissimis etiam montibus niduletur, & sub mento plumas barbæ instar habeat, quæ Harpæ suæ tribuit Oppianus, Vulturem aureum Germanis Goldgyr dictum, cuius iconem nos suo etiam loco ex ipso exhibuimus, Harpam Oppiani esse existimat: Sed cùm multa alia de Harpa sua scribat Oppianus, quæ Vulturi illi minimè conueniunt, atq; Harpam in primis, vt interim cætera prætercam, mortuorum animalium ossibus (quod Ossifragæ peculiare est, ac propriũ) vesci: itaquæ meo iudicio Harpa eius, Vultur ille minimè esse poterit. Vnde dubius omnino [a] Scholiastes, *Harpe*, inquit, *auis est, quam alij Miluum, alij Ossifragam vocant*, nescius fortasse, nunquid uel Miluum, vel nunquid Ossifragam facere deberet, amphibologia nominis intricatus. Eodem modo Eustathius *Harpe*, ait, *vel Miluus est, vel alia auis Aquilæ similis, quæ e sublimi facile in quem voluerit locum cum impetu se demittit.* Et Io. Tzetzes Harpam cum Miluo confundit, Aristoteles apertè distinguit. Sed cùm tria superiori capite Miluorum genera esse scriptum sit, dicendum, ad quod eorum Harpa referri debeat. Id, ni fallor, ibidem feci, ac iam denuò repeto, ad palustre illud, quod Masvvy vocari Germanis scripsi, rectè reduci, quod ex Philosophi hisce verbis colligo: *Harpa, Pipex, & Miluus amici sunt*, propter, vt existimo, maximam sui similitudinem, vel quod victu inter se diuerso vtantur. Harpam enim e mari viuere, ideoq; cum Brentho (Gaza ex Plinio, vt videtur, Anatem transtulit) & Laro (Gauia) dissidere idem Philosophus tradidit. In quorum verborum traductione Plinius Græcum textum vel perperam distinguens, vel male distinctum traducens, hallucinatus est maximè, Triorchim cum Harpa dissidere tradens. Triorchim enim, qui è mari cibum non capit, cum rubeta & serpente coniungere debebat. Sed forsã priorem à me adductum locum Aristotelis mihi ipsi aduersari quis existimet, atq; ex eo constare dicat, Harpam aliam omnino auem apud illum esse quàm Miluum: Nam, vt videtur, idem alioqui esset dicere, Miluus Miluo amicus est, vel Harpa Harpæ, quod tamen rationi repugnare videtur. Aues enim (de rapacibus sermo est) eiusdem speciei sibi inuicem inuidere, & cibum (cuius causa vel amicæ sunt, vel inimicæ) non aliter ac figulus figulo eripiunt. Huic responsum velim, non talem fuisse Aristoteles intentionem, sed hanc: *Harpa, Pipex & Miluus amici sunt*, hoc est, Miluus palustris, Pipex, & Miluus nempe vel Aetolius vel Regalis amici sunt, vtuntur enim victu diuerso, atq; ideo non dissident. Sed longè difficiliorem nodum ex Plinio euellendum alius obiiciat, qui, tantum abest, ut Harpam maritimam auem crediderit, montanam apertè vocauit, & oculos impetentem

Oppiani Harpa quæ.

Zaucon.

Zeucon.

Ornithol. openio de Harpa Oppiani refutata.

[a] In Iliad. r

Harpa ad quod gen[us] Milui reduci debeat.

Harpa Miluo amic[us], Brentho inimicus & cur.

Pli. error.

Plinij loc[us] de Harpa explicatus.

tem

tem effodere scripsit. Huic item responsum esto, turpiter & maximo cum legentium dispendio, Aristotelis locum, ubi Phoici (cui Harpam, quòd victus earum similis sit, inimicam scribit) peculiare præ cæteris esse tradat, vt oculos potissimùm appetat, apud Plinium in plurimis parum oculatum, corruptum legi. Quare omnino concludo Harpam palustrem Miluum esse. Ad quam pariter opinionem Ornithologus in primis accedit: & Syluaticus idem concludere videtur: *Arba*, inquiens, *auis est, quæ in lingua nostra vocatur Arpa similis Miluo, sed vtcunq; maior*. Atq; hinc Cretenses Miluum adhuc ἄρπιτον vocant.

DE CVCVLO. Cap. XVII.

CVCVLVM Accipitribus apponendum duximus vel ea sola ratione, quòd Accipitrem referat tanta similitudine, vt etiam Aristotelis ætate, hoc ipso prognatus crederetur, & etiamnum apud Gallos, vt testis est [a] Bellonius, *Falco Cuculi parens* communi prouerbio dicatur. Non armis tamen ad rapiendum aptis, rostro scilicet & vnguibus instructus est, sed colore tantùm Accipitres repræsentat, estq; auis minimè bellicosa, sed ignaua potiùs ac timida, & impunè ab alijs auiculis infestata, [b] Philosopho teste, ideoq; eam in vltimum Accipitrum locum reiecimus, non tamen ea ratione, quòd reuera cum hisce conueniat, sed quia conuenire credita fuit. Cuculus tamen non omni prorsus honore ac laude destituitur. Nam Iunonis Deum Reginæ sceptro insidens ab antiquis effingebatur, fortè quia non alia ratione facilius Iunoni imponere, eaq; se potiri posse Deorum Rex existimaret Iupiter, quam quòd ludicram huius auis formam assumeret, quam ipsa pòst captaret. Vnde non indignam auem eam existimarunt, cuius nomine etiam Iouem ipsum donarent, Cuculum uocantes. Quare Cuculo debere uidetur Iuno, quòd coniunx esset Iouis, si Ethnicorum fabulis credimus, quas tamen suo loco latius enarrabimus. Cum verò uincula iugalia, nec non puerperium curæ esse Iunoni existimarent prisci, quare boni ominis causa Cuculum Deæ huic dicatum esse quis putare posset. Boni enim augurij etiamnum a uulgo habetur, solentq; nostri ex eius cantu ducendæ uxoris tempus ut Germani, diuturnitatem uitæ colligere, dum in singulas, quas auis reddit, uocis iterationibus singulos annos computant. Et in partu non minus fortunatus, quam astutus ac sagax est. Propriæ enim frigiditatis probè conscius, quia se & ad fouenda, & ad excludenda oua agnoscit ineptũ, eo astu utitur, ut nullo suo labore posteritati tamen consulat, ouis suis in alienum nidum, earũ præsertim auicularum, quæ similia pariunt, ne deprehendãtur, illatis. Hoc etiam humano generi præter cætera utilis, quod omniũ primus auium, ut testis est Oppianus, uerni temporis, cùm aduolat, nuncius est, & caniculæ exortæ, cum auolat. Vnde Agricolis ad uarias operas dispertiendi temporis author est.

[a] Lib. 2. de Auib. c. 29.

[b] Lib. 3. de Gen. c. 1.

Cuculus Iunoni Sacer.

Cucul⁹ boni ominis Auis.

Germani cuculi voces enumerãt, & cur.

AE QVIVOCA.

Κόκκυξ est os in imo ossis sacri positum, tribus proprijs partibus constans. Sunt autem partes illæ ossicula, etiamsi Galenus ita non audeat appellare, quòd pueris adhuc sint cartilagines, quæ quamuis annorum spacijs osseæ euadant, in ambitu tamen, & cõmuluris & fine adhuc cartilaginosæ permanent. Vniuntur autem inter se symphisi, quamuis coccygis tertium os (quòd proprio nomine & σπονδύλιον, & ὄρρος, & οὐροπύγιον appellatur) ut ossis sacri primum persæpè synarthrosi iungatur, & in ijs foramina intus ampliora, ut in osse sacro, nisi quod ad coccygis ossis secundi cum tertio commissuram pro foraminibus futura tantum est. Ita dictam Coccygem [a] Cardanus putauit, quasi Cuculum, quòd Cuculi rostrum, quoad figuram (nam in aduncam quandam acutiem desinit) & quodammodo etiam colorem æmuletur. Verùm alijs magis placet ita uocatam, quòd instar cristæ emineat. Nam κόκκυξ Hesychio & Varino alibi etiam exponitur λόφος καὶ περικεφαλαία, id est crista & galea.

Vocatur & κόκκυξ in iumentis pars quædam humeri uel inter humeros.

[b] Nicander olynthos id est grossos caprifici coccygas uocat, fortè quòd cum Cuculis simul uerno tempore prodeant.

Κόκκυξ etiam Græcis, & Cuculus Latinis piscis marinus est apud [c] Athenæũ, qui Numæniũ rubrum ab accidenti appellasse scribit: Romanis uocatur uulgo pesce capone. Videtur autem à sono uocis ita dictus. Hinc hos uersus legere est apud [d] Castorem Durantem.

Quantumuis mutos pisces natura crearit,
Coccyx efficta nomina vocis hab.t.
Est autem dura carnis siccaq; nihilq;
Lenis in ea, aut modicum, nil quoq; fellis inest.

[a] Comm. in 3 Aph 23.

Κοκκυξ pro crista.

Pro parte humeri.

[b] In Theriacis.

Coccygæ fructus.

Cuculus piscis.

[c] L. 7 c. 27.

[d] In Thes.

Sanit.

[e] Lib. 2. de dieta, & de affec. inter.

Vnde [e] Hippocrati tanquam piſcis ſicciſſimus plurimis in locis commendatur ad morbos à craſſa pituita ortos, necnon ad ſplenis vitia. Editur ſuauiter frixus ſucco aurantij reſperſus.

At vero gladio partes diſſectus in ambas
Frigitur, & multò gratior eſſe ſolet.
Vtque minus Cuculi deſint & in aere & vndis
Viuunt, longe alios terra frequenter alit.

Inquit idem Durantes verſu non illepido. Athenæus verò ex Epicharmo aſſatos videtur laudare. *De Cuculis*, inquit, *sic meminit Epicharmus: Et ſplendidi Cuculi, quos omnes diſcidimus, aſſanteſq; ac condientes moliuimus Dorion eos, ait, aſſare oportet, ubi per dorſum diuiſerimus, ac herba, caſeo, laſerpitio ſale, oleo condire, deinde verrere, vngere, modicum ſalis ſubterſpargere, tū excipere, ac aceto perfundere.*

Cucul[us] herba.
[f] Lib. 6. Meth. c. 20.
Oxys Plinij.

Herba Cuculus [f] Fernelio Ambiano ſub cineribus cocta ambuſtis mederi traditur, & Cardano ad carcinomata valere. Hanc oxyn eſſe Plinij crediderim. Alioqui panis Cuculi dicitur vulgo Latinorum, nūc trifolij acetoſi nomine nota eſt. Hæc moderato frigore quem acor indicat feruorem temperat, & repellit modicè. Vnde & ad inflammationes & eryſipelata celebratur, & acutè febricitantibus vtiliſſima eſt.

Solatrū furioſum.
Cucculo di Leuante.

Solatrum vero furioſum vulgò quidem Cucculo di Leuante dicitur, ſed ei nomini, vt videtur, nihil cum Cuculo noſtro commune eſt, verùm ita dictum iudico a Græca voce κόκκος, quæ Latinis baccam notat, vnde & coccus piſcatorius vocatur. Nam inſtar baccæ teres eſt, alijs galla orientalis, quem quercus cuiuſdam fructum eſſe dicunt. Bononienſes noſtri hodie oliuas vulgò coccolas vocant, itidem quaſi baccas. Quanquam Ornithologus ſuſpicatur cuculum herbā apud [g] Marcellum, vbi hanc podagræ dolores impoſitam ſedare ſcribit, Solanum intelligi, hac motus ratione, quòd inter medicamenta ſimplicia ad Paternianum (qui liber [h] Galeno aſcribitur) vua lupina, hoc eſt ſolanum hortenſe, Cuculus ēt nominetur, quod & cacubalum à Plinio dici putat, quod nomē etiam apud Dioſcoridē inter ſolani hortenſis nomenclaturas legitur. Et Syluaticus Cuculum vuam lupinam vocat. Quod ſi ita eſſet, poſſet herba Cuculus apud Fernelium & Cardanum fortè non malè ſolanum etiam intelligi, quod ad ambuſta & eryſipelata inſigniter pollere conſtat. Hac interim de re alij vt lubet, iudicent. Plura videre erit in capite de denominatis.

[g] Cap. 30.
[h] Cap. 83.
Vua lupina.
Cacubalū.

Capitis tegmen.
Cucullus pro tegmine capitis.

Cucullus (cuius vinculum tegillum Plauto dicitur) capitis tegmen olim erat groſſioris villi, vnde [i] Iuuenalis.

[i] Sat. 3.

Contentuſq; illic Veneto, duroq; Cucullo.

Sicuti enim in elegantioribus Galliæ ſeruis frequens erat vſus veſtis cuiuſdam purpuræ, ſic & vilioribus per illam ætatem, vt teſtatur doctiſſimus Lipſius ætatis noſtræ decus, cucullus. [k] Martialis:

[k] Lib. 10. Epigram.

Pullo alget Manius in cucullo.

[l] Lib. 1. c. 8.
[m] In Heliogabalo.
[n] In Vero.
[o] Sat. 6.

[l] Columella. *Cultam veſtitamq; habeat* (agricola ſcilicet) *familiam vtiliter magis, quàm delicatè, munitam diligenter à frigore, pluuiaq; quæ cuncta prohibentur pellibus manicatis, centonibus confectis, vel ſagis cuculatis*, id eſt cucullos habentibus. [m] Lampridius: *Tectus cucullione mulionica, ne agnoſceretur.* [n] Capitolinus: *In tantum dicunt vitiorum Caianorum & Neronianorum fuiſſe æmulum, vt vagaretur nocte per tabernas & lupanaria ob tecto capite cucullione vulgari viatorio.* Ad eundem ſenſum [o] Iuuenalis.

Sumere nocturnos meretrix Auguſta cucullos &c. Et alibi:
Illa iubet ſumpto iuuenem properare cucullo. [p] Item alibi:
—— Si nocturnus adulter
Tempora Santonico velas adoperta cucullo.

[p] Sat. 8.

Cucullus pro tota veſte.

Cucullus etiam pro tota veſte accipitur apud Sidonium: *Per quos nocturnalem cucullum, quo membra confecta ieiunijs inter orandum, cubandumq; dignantur tegere, tranſmiſi. Quanquam non opportunè ſpecies villoſa mittatur hyeme finita, iamq; temporibus æſtatis appropinquantibus.* Noſtra tempeſtate & in Italia viatoribus tantùm & monachis ad tegendum caput eſt in uſu. Horum mores formās D. Hieronymus, de monachis loquens, ita inquit: *Edentes autem cucullis capita ſua velent, ne alter alterum aſpiciat manducantem.* Gallis etiam mulieribus non abſimili tegmine caput velare etiānum mos eſt, quod ipſæ vti & monachalem cucullum vernacula uoce cappam, vt & Germani uocant. Cucullionem pro cuculo, ut & Capitolinus ſupra, & Cato uidetur accipere. *Funes veteres ſarciri, nouoſq; fieri, centones, cuculiones familiam oportuiſſe ſibi ſarcire.* Nec diſſimile quod bardocucullum [q] Martialis nominat.

[q] In diſticis.

Gallia Santonica veſtit te bardocucullo,
Cercopithecorum penula nuper erat.

Item alibi.

Vrbica lingonicus tyrianthina bardocucullus.

Penulæ Gallicæ genus, si cucullum non habebat bardiacus, inquit Perottus, dicebatur. Verùm Perottum ea in re halluci natum fuisse, quiuis ex sequentibus iudicet. Meminit [t] Iuuenalis:

Bardiacus iudex datur hæc punire volenti
Calceus & grandes magna ad subsellia suræ.

[t] Sat. vlt. in principio.

Quibus tribus describit centurionem, qui gestare solet in castris cucullum bardiacum, & calceum clauatum, & qui magnus, procerúsq; est. Erat autem uestis uilis, & apta militibus, in qua etiam cubarent in castris, quasi quæ & simius ob breuitatem & crassitiem conueniret, ut ex Martialis uersu paulò antè citato etiam comprobatur: de eadem [f] Capitolinus: *Auctio sane rerum, commodi in his insignior fuit uestis sub tegmine Serico, aureis filis insignior per tunicas, penulasq; lacernas, & chiridotas Dalmatarum, & cuculli Bardiaci.* Per bardiacum itaq; intelligere debemus cucullú lanæ crassioris, quo maximè Galli utuntur. Nam Bardi natio sunt Gallorum, ut docet [c] Strabo. Ex bardo itaq; & cucullus fit bardocucullus, siue bardiacus cucullus, & quandoq; ponitur absolutè, ut ex Iuuenale paulò antè liquet, & ex istoc etiam Martialis:

[f] In P. Heluio Pertinace.
[c] Lib. 4.

Lassi bardiacos quod euocati,

Erant autem euocati iuuenes ex equestri ordine delecti, qui manente usu constituti sunt ad custodiam cubiculi Imperatorij loco militum; hi cum excubias agebant, bardiaco ueste utebantur. Alij ita dictum putarunt, quòd bardos, id est, uiles & stolidos homines deceret.

Cucullus etiam significat fictile poculum, de quo [u] Horatius:

Reges dicuntur multis vrgere cucullis,

[u] In arte Poet.

id est, poculis seu cul[u]llis aliter dictis, imo ego culullis legendum puto, qua significatione istæc uox apud [x] eundem etiam alibi reperitur, ubi ait:

[x] Lib. 1. car. Ode 31.

——Diues & aureis
Mercator exiccet culullis
Vina Syrâ reparata merce.

Fernelio alijsq; medicis est etiam intersutus pileus, quo caput ad destillationes ac frigidos affectus discutiendos muniri solet, quem uulgo cucupham quoq; nominant.

Cucul⁹ qd Medicis.

Cucullus papyraceum inuolucrum in conum fastigiatum, quo pigmentarij olim utebantur, ac hodiè utuntur, quibus aromata venalia excipiunt: uulgo hoc tempore Scartozzo nuncupatum, unde Martialis: —— *Nec thuris, piperísue sis cucullus:* ita dictum, quòd in speciem cuculli seu caputij erat efformatum. Ná cucullos in acumen exysse Bapt. Mantuanus eo uersu indicat: —— *Bardocucullatus caput, ut campestris Alauda.* unde eos monachos, qui hodiè a uestis huius usu Capuccini uulgò dicuntur, antiquam & ueram formam cuculli retinere apparet. Hanc nostri homines nunc mal[?] cucullá uulgo uocát.

Cucullus p inuolucro papyracec.

Capuccini vnde dicti.

Cucullus item in quibusdam Italiæ locis uocatur eruca illa, quæ olosericum profert.

Cuculum Græcè κουκοῦλον [y] Straboni oppidum est propè Albam Marsorum urbem in Italia referente [z] Ortelio, quod hodie Scutulum castellum Leander ponit.

[y] Lib. 5.
[z] In Thes. Geog.

Est etiam Cuculum urbs circa Noricum Ripense in D. Seuerini uita.

Ludunt Germani, præcipuè Heluetij ludum, quem cuculum dicunt, hoc modo: Vnus occlusis oculis manet in loco, quem sobum vel tribunal appellant, interim ab vuitate consequenter clara voce & interstinctum numerans, dum alij diffugientes passim se occultant. Occultatis omnibus vnus Cuculi voce clamat, tum ille a solio discedit, & passim inquirit, si quem abditum deprehendat. Deprehenso aliquo tribunal celerrimè conscendit, ne cursu a deprehenso, alioue præueniatur. Vltimus enim inquisitoris laborem subit. Hunc ludum [a] Pollux apodidrascindá appellat. Frequens item est apud Batauos, ut audio.

Cuculus ludus.

Apodidrascinda.

Cuculi nomine item mons venit in agro Bononiensi, vulgò monte Cucculo.

Mõte Cucculo.

S Y N O N I M A.

VCVLVS Syriacè uocatur coco: Hebraicè ut [a] quidá uolunt קאת Kaath uulgò interpretátur Iudæi Cuculú, idq; ex eorú Talmud, in quo appellatur קיק. kik. Verum etsi vocẽ Hebraicá קאת Kaath nonnulli interpretẽtur Cuculú, & quidẽ pleriq; cũ LXXII. Pelicanũ, D. Hyeron. Onocrotalũ esse putát, alij Monedulá ita nominant, ut inquit Reuchlinus. Schalac ẽt Hebraeè quidam Cuculum dici putant, alij Mergulum, alij Nycticoracem. Quidam שחף Schachaph Cuculum exponunt: auem immundam a scabie & tuberculis, quibus præ cæteris fœda est, & ita Hebræos eum uulgo uocare [b] quidam author est. שחף similiter Cuculum sunt, qui uertant, inquit Santes Pagninus, tamen D. Hieronymus Larum exponit. In Auicennæ animalium historia

[a] Lib. 9. Coco
[a] Psal. 102. Kaath.

Schalac schachaph

[b] Leu. 11. & Deut. 14.

Banchem Euchem.

modò Banchem, modò Euchem pro Cuculo legitur. Græcis κόκκυξ eſt à uoce, quam edit, per onomatopœiam. Nam & κοκκύζειν Græci habent uocabulum fictitium ex Cuculi cantu. Signat etiam Gallinacei uocem, quam parta uictoria ſolet occinere. Hodie Cretenſibus, teſte Bellonio, Decocto dicitur. Latine Cuculus, ut plurimum, & Cuccus, cuius illud eſt diminutiuum, etiã uocatur Cucullus uerò pro aue Latinum non eſt. Quare quòd quidã ex Cuculo faciunt cucullum, ex aue ſcilicet ueſtem, apud Horatium nihil eſt neceſſe, quum hæc uox plerunq; penultimam habeat productam, apud Plautum in carmine Trochaico:

Decocto.

At etiam cubat Cuculus, Surge amator, i domum. Ac mox.

Cano capite te Cuculum vxor ex luſtris trahet.

[c] Lib. 1. S. 7.

Alioquin enim in utroq; Trochaico uerſus non conſtaret. Ita igitur legendum apud[c] Horatiũ:

——Cui ſæpe uiator

Ceſſiſſet, magna compellens voce Cuculum,

non cucullum. Inuenitur tamen & correpta penultima apud Poëtas, ut in illo uerſu Martialis.

Quanuis per multos Cuculus cantauerit annos.

Et apud authorem Philomelæ:

Et Cuculi cuculant, fritinit rauca cicada.

Etymum

Pro ueſte uerò ſemper ll. geminat, neq; eſt diminutiuũ, ut Cuculus, quod etſi, ut diximus, à Cuccus deriuatur, alterum tamen C. deponit, ita ut etiam prima in eo ſecus atq; in primitiuo, corripiatur. Eſt autem hoc nomẽ Latinũ, ut pleraq; aliorum idiomatum eiuſdem auis, etiam a uoce, qua ſemper & ad tædium uſq; repetita, ſe primo uere prodit, nomen proprium ingeminãs, effectum, ut uix alia ſit auis, quæ ſimiliter in tot linguis unam aut ſimilem nomenclaturam habeat. Demonſtrat uerò, ut tradit Goropius, Latinorum Cuculus (ſi tamen hæc deriuatio accipienda eſt. Nulla enim neceſsitas, ut Latinum Cuculus à Græco mutuemur.) duo potiſsimum: priore quidem ſyllaba V. apud Latinos à quarta uocali ſonum exorditi, ut Terentianus ſcribit, poſteriore uerò apud primos Latinos tenuis etiam V. ſonũ fuiſſe, ſi Ypſilon, quòd eſt in κόκκυξ exprimere uoluerunt. Quæ Goropij ſententia quoad primam ſyllabam, commonſtrat quidem quod Græci Latinorum V. exprimere uolentes ſemper ου ponũt, ut de hac ipſa dictione factum uidere eſt apud Suidam & Varronẽ, quibus teſtibus Coccyx apud Romanos κοῦκκος uocatur. Et Iſacius Tzetzes in Lycophronẽ inquit: ὁ παρὰ Ῥωμαίοις κούκκος, id eſt, apud Latinos ſeu Romanos Coucoulus uocatur. Belgæ ſanè Coucouc Cuculi ſonum efferunt, quem Galli, nunc Franci more Græcorum κουκου pronunciant, à quibus diſcere etiam obiter licet, quì ſit Y Græcorum ſonandum. Sed ut dixi ego minimè acceperim hanc nominis Latini originem, cũ manifeſtum ſit & hanc ipſam ex uoce Cuculi apud quaſq; gentes promanaſſe, atq; ut eam primò comprehenderint, ſic in uſum transduxiſſe. Alberto haud aptè Gugulus ſcribitur. Italicè Cucculo, Cucco, Cuco, Cucho: Hiſpanicè Cuclillo: Gallicè Cocou, ſed ut plurimum, cocul ſeu coquu: Germanicè Gucker, Guggauch, Kuckkuck, GucKuſer: Belgicè Kouckouck vel Kockuunt. Anglicè a Cukkouu & a Gouke: Illyricè Ziezgule.

Gugulus.

GENVS.

Plin. & multorũ error.

FALSA hactenus, ab ipſis Ariſtotelis etiam temporibus uſq;, hominum complurimum opinio Cuculum Accipitrum eſſe ſaltem ſpuriam quandam progeniem tenuit. In quem errorem & [a] Plinius ipſe alicubi & Albertus, aliiq; lapſi ſunt Verùm hos luculentius refutari poſſe haud quaquam puto, quam ipſis [b] Ariſtotelis verbis, qui diſerte diuerſum omnino ſentiẽs in hæc verba ſcribit. *Cuculus ex Accipitre fieri immutata figura à nonnullis putatur, quoniam quo tempore is apparet, Accipiter ille, cui ſimilis eſt, non aſpicitur. Sed ita ferè euenit, vt ne cæteri quidem Accipitres itẽ cernantur, cum primum vocem emiſit Cuculus, niſi perquam paucis diebus. Ipſe autem breui tempore æſtatis viſus, hyeme non cernitur. Eſt hic neq; aduncis vnguibus vt Accipiter, neq; capite Accipitri ſimilis, ſed ea vtraq; parte Columbum potius, quàm Accipitrem imitatur: nec alio quàm colore repræſentat Accipitrem niſi quòd Accipiter maculis diſtinguitur ſeu lineis, Cuculus velut punctis. Magnitudo atq; volatus ſimilis Accipitrum minimo, qui magna ex parte per id tempus non cernitur, quo Cuculus apparet, nam vel ambo vna viſi ſunt aliquando. Quin etiam ab Accipitre interimi Cuculus viſus eſt, quod nulla auis in ſuo genere ſolet facere.* Quæ Ariſtotelis verba non rectè intellexiſſe Plinius videtur, cùm Cuculum ſolum inter aues à genere ſuo ſcribat interimi, tãquam ſi Cuculus de Accipitrino eſſet genere. At Ariſtoteles hoc non dicit, ſed vt contra uulgi opinionem, Cuculum non eſſe Accipitrini generis doceret, illum etiam ab ipſo Accipitre deuorari ait, quod non fieret, ſi eiuſdem generis eſſet, vel mutata tantùm figura ab ijs differet. Videtur ſanè Plinius etiam ſibi ipſi inconſtans eſſe,

Cuculum non fieri ex Accipitre.

quippe

quipppe qui ibidem ita dicat: *Vnguibus non est aduncis Cuculus, sed ijs & capite ac rostro, reliquó. Columbam potius, quàm Accipitrem refert, colore tantum Accipitrem imitatur.* &c. Possent autem & ipsius Aristotelis verba alicui negotium facessere, vbi pedibus esse ait Columbinis Cuculum. Equidē & ipse miror, cur non potius Picorum pedibus eos comparârit, cum hisce, quos nos agnoscimus Cuculis non terni antè, & retrò vnus, vt Columbis, sed bini antici, & totidem postici, vt Picis sint digiti, & nocturnis auibus Nisi existimemus nō in eo similes Columbis Cuculos (quantum ad pedes) voluisse dicere, sed quòd vnguibus vtriq; minimè aduncis sint rapacitati aptis, *Quomodo dicātur habere pedes colūbinos. Cuculi pedes.* aut aliam Cuculi speciem ipsum agnouisse, qualem Ornithologus etiam olim depictam exhibuit, Accipitris potiùs quàm Cuculi forma, sed quā pòst adiecta in appēdice alia emendarit. Hinc etiam hallucinatum esse [a] Albertum colligimus, qui nō dubitat in hunc modum scribere: *Cuculus quidam componitur ex Columba & Niso siue Sparuerio, alius ex Columba & Asture, mores etiam habet ex vtroq; compositos. Ex Columba enim habet, quod non prædatur alias aues, ex Niso autem & Asture habet quòd insidiatur nidis aliarum auium debilium* &c. Hallucinantur similiter Galli, qui, vt testis est [b] Bellonius, Falconem Cuculi esse patrē vulgari dicterio ferunt. Etenim, etsi, vt doctissimus Scaliger inquit, *Cuculus & Accipiter dempto rostro una & eadem videatur auis esse*, eorum tamen naturæ tam cohæret, quàm Placentini & Genuenses, aut cum Hispanis Galli.

[a] Lib. 23.

[b] Lib. 2. H. c. 29.

DIFFERENTIÆ.

ALBERTVS duo Cuculorum genera statuit, alterum maius, minus alterū. Vbi enim [a] Aristotelē interpretatur. *Cuculus*, inquit, *duplex est, etiam ex Auicennæ sententia, maior & minor: Maior ex Asture & Columba componitur, quoniam rostrum & vngues & pedes habet similes Palumbo, reliquum corpus simile est Asturi, nisi quod varietas pennarum diuersa est. Minor Cuculus componitur ex Columba & Sperueriro, habens rostrum, & pedes Columbæ, & cætera corporis membra & volatum similia Speruerio, vnde falsa vulgi opinio nata est. Cuculum maiorem aliquando esse Asture & e conuerso. Magnitudine quidem & volatu maior Cuculus magnum Accipitrem refert, minor paruum. Et fortè plures sunt differentiæ huiusmodi Cuculorum.* Hæc Albertus, in quibus, etsi quæ de generatione seu ortu Cuculorum vtriusq; generis prodidit, falsa sunt & fabulosa, vt proximè præcedenti capite ex Aristotele ostendimus, vera tamen ab eo Cuculi diuisio ponitur, & quæ immeritò à Nipho & Ornithologo reprehenditur, qui Cuculum maiorem reperiri negant. Etenim aucupes nostri Bononienses omnes vno ore affirmant & Cuculos maiores reperiri, & minores, & illos præterea duorum esse generum, sed quæ solius coloris differentia inter se distinguantur. Minores uerò a maioribus non alia ratione, quàm magnitudine discrepare. Maioris utriusq; icones daturi sumus, minorem hactenus uidere non licuit. Vnde non malè Albertus plura Cuculorum discrimina subodoratus uidetur, ubi ait: *Et fortè plures sunt differentiæ huiusmodi Cuculorum.* Auicenna quoq; hanc Cuculorum differentiam ponit & Aristotelem, ubi *genus quoddam Cuculorum in præruptis nidum struere* tradit, aliud Cuculorum genus intellexisse manifestò liquet.

[a] Lib. 6. H. c. 7.

Cuculi duo genera dari.

Niphus & Ornithologus falsi.

DESCRIPTIO.

CVCVLORVM maiorum prior longus est plus minus dodrantem, & sesquipalmum. Rostrum habet oblongiusculum eiusdem ferè longitudinis quæ in Palumbis, sed crassius & acutius, & nonnihil magis aduncum. Vulgarium uerò seu domesticarum Columbarum rostro tertia ferè parte longius. Mandibula superior hamo exiguo nonnihil conuexa, inferiore longior est, eaq; nigra, inferior uerò cornea. Rictus cum tota capacitate interiore rostri & lingua intensè est croceus. Nares teretes ac patulæ. Oculorum iris minimè è luteo splendet, sed pupillæ conformiter fusca est, imo nigra. Prona pars tota tam cinerea, quam alba, lineis seu maculis transuersim ductis oblongiusculis, fuscis distinguitur, at non continuis, sed interruptis, uti etiam in multis Accipitribus. Quare ea, quam Aristoteles adfert, Cuculi & Accipitris differentia, quòd ad hasce notas at.tinet, in hoc, uti neq; in altero sequenti minimè locum habet. Neq; enim, ut ipse ait, in hoc Cuculo teretes sunt magis quam in Accipitrum plerisq;. Imo uero eæ, quibus Subbuteo aliq; nonnulli Accipitres insigniuntur, notæ punctorum magis rationem ac similitudinem habent, si his, quibus Cuculus hic noster respergitur, comparentur. Hæ uerò linearum potius, quam guttarum imaginem exhibent. Quare quid aliud dicam, quam Aristotelem aliud quodam genus ab utroq; nostrorum diuersum agnouisse, ut etiam paulo antè diximus, minimè habeo. Nam & alter proximo loco describendus transuersas pectoris notas

Cuculo maioris prima forma.
Rostrum.
Nares.
Oculi.
Venter.

oblongiores, magisq́; continuas ac lineis similiores, quàm hic ipse gerit. *Color.* Pennæ colli, dorsi, alarum propè omnes nigro ac ferrugineo variant, extremis verò pleræq́, oris albicant. *Alæ.* Remigum tegetes maiores albicantibus in ordinem æquabilem marginibus, lineam per transuersas alas albam constituunt. Remiges uerò ipsæ, nigræ alioqui totæ, in medio, extremis undiquaq; albẽtes, vltra mediam caudam quàm longissimè protenduntur. *Caudæ* Cauda similiter triplici colorum varietate picta est, nempe nigra, alba & ferruginea. Nigra in singulis pennis est è duabus lineis medio in acumen coeuntibus, ac æquali intercapedine a se mutuo distantibus, serieq; quadam ad vltimam caudam dispositis ferruginea latera tingit. Alba medias pennas intersecat, non recta tamen prorsum linea. Vltimæ omnes totius caudæ plumæ albent. *Crura.* Crura exigua admodũ & curta sunt, ac minimè corporis magnitudini congrua. Nam & femora breuia & tenuia sunt, & tibiæ vix pollicem latum longæ, quæ in parte superiori pilis propendentibus è femore candicantibus ultra poplites vestiũtur, croceo diluto tinctæ, vti & pedũ digiti, qui bini parte antica, ac totidẽ postica Cuculo à natura dati sunt. Quã rem antiquorũ nemo obseruasse videtur. *Aristotelis & Plinij negligẽtia.* Nã pterquã φ neq; Aristot. neq, Plin. in hac aue describenda, φ alioquin satis curiosè, si reliqua spectes, facere videntur, huius rei vllam faciunt mentionem. Alibi etiam ab utroq, scriptũ est Iyngem Auium vnam præter Picos & aues nocturnas binos vtrinq; habere pedum digitos. Quod quidem cùm hic, tùm proximè sequens Cuculus minimè uerum esse re ipsa declarant.

Cuculi alterius forma. Cuculorum maiorum alter, eadem est, qua prior magnitudine, nempe dodrantem & sesquipalmum plus minus longus. *Rostrum.* Rostro quàm prior, paulo longiori, magis arcuato, acutiori, sed minus crasso. Mandibula superior nigra, inferior cornea est. Rictus rostrumq; ipsum interius lutea sunt. *Oculi.* Iris oculorum splendidè lutea, pupilla nigra. Pars auis supina tota è cinereo seu leucophæo nonnihil ad castaneum tendit, alis præsertim. *Dorsum.* Nam caput, ceruix cum ultimo dorso seu lumbis prorsus leucophæa sunt. *Alæ.* Alarum pennæ remiges, quarum longissima ultra mediam caudam exporrigitur, parte interiore, qua dorsum spectat, maculis candidissimis in longũ ordine dispositis ornantur. *Cauda.* Pari ratione & caudæ pennæ decem utrinq; ad neruum albis notis, figuram quodammodo cordis æmulantibus, atq; interiecto inter singulas digiti interuallo, pulcherrima serie & iucundo spectaculo resperguntur. Sed earundem in latere interno margines, exceptis duabus medijs, & extremus apex omnibus candidis notis insigniuntur. *Venter.* Venter, pectus, vropygium ex cinereo albicant, intercursantibus transuersim lineis nigris, vti ferè in Accipitrum generibus. *Crura. Pedes.* Crura breuissima, ad pedes usq; propemodum plumulis tecta, saturo tinguntur croceo, tabellis cincta, vti & pedum digiti ad vngues usq;, qui & ipsi nonnihil flauescũt. Horum maximus maioris & antici digiti in medio latiusculus est, & nonnihil concauus, ad firmiorem, ni fallor, apprehensionem. Digitos obtinet vtrinq, nempe antè & retrò pares, quẽadmodum de priore dictum est. *Cuculi pulli forma.* Ornithologus huius generis Cuculum pullum describens, inspexi, inquit, aliquando, iuuenem Cuculum, qui ventre & adiacentibus partibus similis erat Sparuerio, colore totus nigricans, sed maculis subrussis per alas aspersus. Foramina narium in rostro multum eminebant. Oris pars interior flaui coloris erat. Digiti eius bini antrorsum tendebant, bini alij retrorsum, vt in Pico. Hæc ille.

Sequitur Cuculi alterius iam descripti icon.

VOX.

CVCVLI propria vox est cucu, è qua ei nomen, vt multis alijs auibus, est inditum. Hinc etiam Latini verbum proprium formarūt, vocem Cuculi denotās, quod est cuculare, vnde author Philomelæ:

Et Cuculi cuculant, fritillat rauca cicada.

Alunnus frigulare etiam dicit. Verùm nos frigulare Cuculum nusquam legimus. Græci similiter verbum habent κοκκύζειν, quod cùm de Cuculi, tùm de Galli gallinacei voce vsurpant, quem Latini cucurire dicunt. Est autem absona admodum Cuculi vox, vnde ἄωρόφωνος Varino vocatur. Hanc in cantando nunquam mutat, sed semper eandē replicat, & ad tædium usq; aures auditorum obtundens ingerit: Martialis.

Quamuis per multos Cuculus cantauerit annos.

Vnde mirum est, absurdam eius vocem, cantus nomine fuisse dignatum Plinium. Auditur autem plerunq; ad vltimum usq; Iulium uocem perfectam edere, apud Germanos uero ad festū usq; D. Ioannis. *Vocem minus explanat*, inquit Aristoteles, *cum se abditurus est*.

Cucu
Cuculare
Frigulare
κοκκύζειν.
[a] Lib. 9. H. c. 49.

TEMPVS.

PROCEDIT, seu apparere incipit ineunte vere, *occultatur canicula ortu*, Aristotele ac Plinio authoribus, *pòst rarissime*, inquit Aelianus *cernitur*. Aristophani ante messem apparere dicitur. Aestate enim volat, & lasciuit, hyeme deplumis ac squalidus in cauis arborum abditus torpet. Imo breui tantum tempore æstatis visus (vnde & temporaria ales Plinio vocatur, uerna scilicet) hyeme nō cernitur. Est autem primus omnium animantium ferè aduentantis ueris nuncius, & eorū quæ sese ob aëris hyberni iniuriam occuluerunt, primus sua latibula relinquit, una excepta amphisbæna, quæ, ut tradit Plinius, sola serpentium (qui omnes etiam sese hyeme in terræ cauernas recondunt) frigori se committit, prima omnium procedens & ante Cuculi cantum. Huc Aschyli uersus subsequentes referri possunt, nam & doctissimus Scaliger Cuculo ea conuenire putat quæ Vpupæ Aschylus tribuit, Vpupamq; cum Cuculo confundit:

[a] Lib. 9. H.
[b] Li. 10. c. 9.
[c] Lib. 3. de anim. c. 30.
[d] In Phoenice.
Amphisbæna.

Τοῦτον δ' ἐπόπτην ἔποπα τῶν αὐτοῦ κακῶν,
Πεποικίλωκε, κἀποδηλώσας ἔχει,
Θρασὺν, πετραῖον ὄρνιν, ἐν παντευχίᾳ:
Ὅς ἦρι μὲν φαίνοντι διαπάλλει πτερὸν,
Κιρκὸν μὲν ἐπ' ἀγοῦ, δύο γαρ οὖν μορφ' εὐφανῶς.
Παιδὸς γε αὐτοῦ μιᾶς ἔπειτ' νηδύος,
Νέας δ' ὀπώρας, ἡνίκ' ἂν ξανθὴ στάχυς
Τίκτη, τότε ἀμφιλύνυσ' ἄλλ' αὖθις πτέρα.
Nunc calamitatis Vpupam testem suæ
Variam facit, tenetq; perculsum metu,
Ferum antea, armatum petrarum nunc auem,
Vere appetente qua nouo, pennas quatit,
Ruffas in agris. Nam est figura duplici.
Vnus quidem iuuenis color est pectoris,
Autumno at illa, flaua cùm pepererit seges,
Mutata pennas rursus alias induit.

Scaliger versu secundo legit, ἀποδηλώσας: quarto, φαίνοντι: quinto, κίρκου λευκάργου δύο γὰρ οὖν μορφὰς φανεῖ: sexto, παιδός γε τ' αὐτοῦ νηδύς μιᾶς ἄπο: octauo, τίκτει νιν αὖτις, κ' ἀμφινωμήσει πτέρυξ.

LOCVS.

CVculus ubiq; ferè gentium, etiam in Septentrionis locis, iisq; frigidissimis reperitur, præterquam in India occidentali seu nuper reperto orbe. Scribit Hispanus Aluarez, qui totam Aethiopiam per lustrauit, nusquam a se tota ea regione Cuculum conspectū esse. Petere autem petras præruptas, excelsaq; saxa & domicilia, in quibus nidificet, uno loco [a] Aristoteles asserit; [b] alibi uero nidificare negat, sed alienos tantùm nidos inhabitare. Quam controuersiam Niphus ita componere nititur, ut dicat, Cuculum perrarò in proprio & à se extructo nido degere, in alieno uerò frequenter. Verùm Ornithologus monet, nunquid pro

Cuculum in Aethyophia non apparere.
[a] Lib. 6. H. c. 1.
[b] Lib. 6. H. c. 7.
Aristoteles reconciliatus.

Lib. 6. H. 1.

κόκκυξ apud Ariſtotelem κύκνους legendum ſit. Nam locus etiam eſt apud illum alibi, vbi Albertus non Cuculum, ſed Cygnum habet. Poſſet forſan haud inepte reſponderi, Philoſophum cum Cuculum nidificare negat, id de vno genere intellexiſſe tantùm; Vbi enim affirmat, expreſsè addit, genus quoddam in præruptis nidificare aſſolere. Atque ita vtrunq, de diuerſo genere intellectum, verum eſſe. Aeſtate in arboribus degit plerunq., hyeme vero earundem caua intrat, ſed & in lapidū & terræ cauitatibus per totam hyemem latere longa obſeruatione compertus eſt. Fabulátur quidam apud Germanos Heluetios Baſilienſes, Tigurinū ruſticum quendam, cùm truncum fornaci calfaciendæ hyeme immiſiſſet, Cuculi in ea vocem audiuiſſe. Cùm enim frigoris ſit impatiens, naturæ etiam, teſte Ariſtotele, frigidæ, non mirum ſi hyberni frigoris euitandi gratia in cauernas ſe abdat, eò præſertim magis, quòd eo tempore deplumeſcat. Quod verò rurſus ad æſtatem attinet, exiſtimo eos nullum certum locum aut proprium habere, ſed pro natura auis, in cuius nido parit, nunc in arbore, aliquando in petris, aut alibi agere. Auicennæ nonnunquam in ripa fluminis inuentus eſt.

Cuculi in fornace reperti hiſtoria.

Temperies

V O L A T V S.

Cuculus Accipitres fallit.

VOLATVS Cuculi ſimilis eſt iuxta Ariſtotelem Accipitris minimi volatui: inſtabilis quoq; & interruptus, vnde frequenter

Accipitrem cauta Cuccus ſic decipit aſtu,
Dum vagus incertas itq, reditq, vias.

Quod enim perenni volatu effugere ſeſe poſſe deſperet, vt pote quo non admodum ualeat, hac arte hoſti illudit. Exercet autem humilem uolatum Cuculus, ad quem alluſit etiam Arioſtus noſter hoc uerſu:

Tenendo baſſe l'ali come il Cucco

Quare, ut tradit [a] Iſidorus, *quo tempore adueniunt, Miluorum ſcapulis ſuſcipiuntur, propter breues & paruos volatus, ne per longa aeris ſpatia fatigati deficiant.*

[a] Lib. 12. Orig. c. 7.

G E N E R A T I O.

[a] Lib. 3. de gen. c. 1.

[b] Lib. 6. H. c. 7.

[c] Lib. 10. c. 9.

CVCVLVS, authore [a] Ariſtotele, *parum generat etſi aduncus non eſt, quia natura frigida eſt.* Imo nulla auis vnum parit, excepto Cuculo, qui & ipſe tamen duo interdum aut terna, bina quidem maxima ex parte. [b] Alibi tamen idem è contrario ſcribit, *maiori ex parte ſingula parere, raro bina.* Hoc ipſi peculiare, eodem teſte, necnon [c] Plinio, ipſaq, rei experientia, vt nunquam nidificet, ſed in nidis pariat alienis, & præcipuè in Palumbi, Currucæ, Alaudæ humi, atq; in nido Luteolæ appellatę ſuper arborem. Alberto etiam nonnūquam in Rubeculæ, Luſciniæ, Motacillæ. Idem ita diſtinguit, vt maiorem Cuculum in Palumbi, minorem in Currucæ ſeu Motacillæ nido parere dicat. Verum Auicenna ſe minorem Cuculum in vtriusq; nido reperiſſe teſtatur. Hæc ipſa verò pauca oua, quæ peperit, minimè incubat, ſed ea auis, in cuius nido peperit, incubat, excludit, & nutrit. Qua quidem in re, inquit Bellonius, & exemplo huius Cuculi, natura ſe operis ſui magnam gerere curam demonſtrauit. Nam cum Cuculus vnum nonnunquam paucißima ſaltem ſemper ponat oua, quę in nidū Ligurini, vel Thraupidis, vel Fringillæ, vel alterius alicuius auiculæ, quæ pullos ſuos granis enutriat, deponere poſſet, voluit tamen ipſi quærere nidum auis cuiuſpiam, quæ in nutrimenti genere ſecum conueniret. Vnde à natura doctus pullum ſuum in nidum auiculæ, quam Currucam Latinè dicimus, importat. Viſus tamen etiā eſt in Alaudæ nidum humi ea inferre, quemadmodum & Palumbi, vti ſuprà ex Ariſtotele recitatum eſt, quarum vtraq, frumento ſeu frugibus etiam viuit. Alauda & vermiuora, & frugilega eſt. Verum arbitror apud Gallos in Currucæ nido, vt plurimum naſci Cuculum, ideoq, ita ſcripſiſſe Bellonium. Cùm autem natura voluerit Cuculum ouum ſuum deponere in nidum auis, quæ ſe multò minor eſt, nempe Currucæ, iniuſtè certè egiſſet, ſi multa, aut plura vno, aut ad ſummum duobus imponi conceſſiſſet. Cuculus enim, qui Currucam corpore longè ſuperat tam exigua aue enutriendus, fame erat periturus, niſi ab eadem illi de cibo proſpectum fuiſſet. Atqui quæ pluribus ſuis pullis victum ſuppeditare poterit, etiam vni atq, alteri Cuculo cibando ſufficiebat, quanuis tantum cibi vnicus Cuculus, quantum ternis aut quaternis Currucæ pullis alendis eſſet ſatis, vno die abſumat. Aliàs pluribus Cuculis haudquaquam ſuffectura erat. Quod vero [d] Aelianus ſcribit in nidis alienis, at non cuiuſlibet auis, ſed Currucæ tātum, Luteolæ & Alaudæ, parere Cuculum hanc ob cauſam, quòd non ignoret ab ijs oua ſuis perſimilia excludi ſolere. An, inquam, hoc de Palumbi nido verum ſit, ipſus videat, in cuius nidum oua etiā depo-

Cuculus in quo nido pariant.

[d] Lib. 3. de Anim. c. 30

deponere suprà ex Aristotele diximus. *Si autem illarum nidos vacuos repererit, non eo diuertit*, inquit idem Aelianus, *sed in eos, in quibus oua sunt, atq; ad ea ipsa apponit sua. Si autem illarum oua complura offenderit ex ijs quædam perdit, ac in eorum locum sua* (totidem fortè, ne, dum illa numero frequentiori aut superflua inuenerit auis incubatura, tanquam aliena repudiet) *supponit, quæ non ab illarum ouis internosci possint ob similitudinem. Iam vero aues, quas dixi, aliena oua excludunt, pulli vero Cuculi cum ætate procedenti ad volatum firmi paulum existunt, sibi conscij esse illegitimos fœtus, ad parentem suum euolant. Iam enim succrescentibus pennis* (ab aue, quæ eos exclusit) *alieni deprehenduntur, atq; acerrime verberantur.* [e] Oppianus paulò aliter scribit, nempè *foueri quidem oua Cuculi per alienam matrem tantisper, donec exclusis pullis fraus detegatur, eaq; cognita nutricem eos relinquere, & alienum nidum structura auolare, & sic Cuculum accedentem pullos demum nutricare.* Qua in re ab Aeliano dissidet, quòd hic nutricem agnitos suppositititos dicat deserere, ille verò verberatos è nutricis nido excedere, & haudquanquam derelinqui tradat. In hoc tamen conueniunt, quòd neuter de nutricis nece, neq; à matre, neq; à prole illata quidquam scribat: de qua tamen Aristoteles & Plinius, alijq; varias admodum recensent sentẽtias: Nam vt [f] ille ait, *Cum Cuculus alienigena videlicet pullus accreuerit, suos eijcere dicitur Curruca, seu alia quæuis nutrix, ita ut pereant. Alij eos à genitrice occidi, & dari in cibum Cuculi pullo aiunt, videlicet improbatos propter speciem Cuculi elegantiorem. Auidus* enim *Cuculus*, inquit [g] Plinius, *ex natura, præripit cibos reliquis pullis, itaq; pinguescit, & nitidus in se nutricem conuertit. Illa gaudet eius specie, miraturq; seipsam, quòd talem pepererit. Suos comparatione eius damnat, ut alienos, absumitq; etiam se inspectante patitur, donec corripit ipsam quoq; iam volandi potens.* Iuxta hunc igitur Cuculus grandescens non solùm nutricis pullos, sed & nutricem ipsam tandem impius deuorat. Verum, vt inquit rursum Aristoteles, *quanquam plurima ex ijs vidisse nonnulli confirmant, tamen de pullorum etiam interitu non conuenit inter omnes, Alij enim Cuculum ipsum repetere nidum, cui suum ouum mandarit, pullosq; deuorare nutricis volunt. Alij pullum Cuculi, quod magnitudine præstet posse percipere cibum omnem oblatum, atq; ita cæteros fame perire autumãt. Alij ipsum vi fortiorẽ, cæteros pastus consortes occidere authores sunt.* Sunt, inter quos Oppianus & Auicenna, Albertus, alijq; qui dicant *Cuculum oua auis eius, in cuius nidum sua importat, vorare, absumereq; suisq; suppositis discedere.* Itaq; spem & seminium prolis extinguens, minimè expectat, donec pulli editi sint, vt tum demum eos deuoret. Imò [h] Aristoteles ipse alibi hanc opinionem probare videtur, non satis sibi constans; Scribit enim in hæc verba: *Parit Cuculus in nido, non quem ipse fecerit, sed minorum auium, & oua quæ aliena repererit edit, suaq; relinquit.* [i] Isidorus quoq; *Cuculi*, inquit, *oua in Passeris nido reperta comedunt, & sua obijciunt.* Quod si ita est, quorum oua perfregit, absumpsitq;, vt pullos etiam perdat fieri non potest. Nisi dicamus auiculam nutricem prioribus ouis, quæ posuerat, non inuentis, alia parere, è quibus post exclusos pullos denuò Cuculus interimat. Verùm hæc multis modis fieri contingit, & nunc hac, nunc illa ratione vera esse, quæ prima verborum specie pugnare videntur. Alia præterea est sententia de Cuculi generatione, quam Niphus adfert. *Nonnullos velle*, ait, *nutricem incubare ouum Cuculi, & simul ẽt sua. Sed quoniam ouum Cuculi citius excluditur, ideo viso pullo Cuculi, veluti eo contentam nutricem à proprijs incubandis, fouendisq; desistere. Quidam deniq; asserunt*, inquit idem, *pullum Cuculi suis motionibus propter pondus sui corporis opprimere pullos nutricis auis, & veluti conculcare, præsertim in illa prima teneritate, cum iam primùm exclusi sunt.* Verùm, vt vt est, hac de re certũ est, *educare Currucam subditum Cuculum adulterato fœtam nido*, vt Plinij verbis vtar. Malè ergo hanc historiam intellexisse videntur Galli, qui maritũ, nempe cui vxor prolem alienam educandam supponit, Cuculum, vulgò mary coqu, nempe adulteræ virum, impropriè admodum appellant. Non enim educat fœtus illegitimos Cuculus, sed illegitimus ille educatur, aut Currucæ pullum suum excludendum & enutriendum subijcit. Ita vt Currucæ potiùs aut alterius maritus nomine appellandus esset. Acron quoq; Grammaticus omnino errauit, vbi illud Horatij interpretatur:

—— Magna compellens voce Cuculum,

Cuculus enim, inquit, *hoc vitio naturali laborat, vt oua vbi posuerit oblitus, sæpè aliena calefaciat, vnde rustici sibi obijciunt, quasi alieni curam sustinentibus.* Atqui Cuculum non aliena oua fouere, sed ipsum potius ab aliena matre foueri, aut suum ouum fouendum supponere iam satis probauimus. Quod si quis tamen adhuc talem maritum Cuculum appellare velit, concedi illi hoc poterit ea ratione, qua Cuculum simpliciter hominem nullius ingenij, stolidum & inertem vulgò etiam vocamus. Quod Germanis etiam frequens est ignominiæ genus. Multò melius, veriusq; & scitè maritum huiusmodi stultum, qui ad fictas improbæ vxoris lachrymas commiserescit, Curucam [k] Iuuenalis vocat:

Tu tibi nunc Curruca places, fletumq; labellis
Exorbes &c.

Quo loco codices quidam pro curruca habent eruca, quod non placet. Meritò enim maritus insul-

[e] Ixeut. li. 1.
[f] 9 H. c. 29.
[g] L. 10. c. 9.
[h] L. 6. Hist. cap. 7.
[i] L. 12. Origen. cap. 7.
Mary coqu.
Cuculi qui iuste dicantur.
[k] Saty. 6.

inſulſus, qui mœchæ vxoris filios pro ſuis & legitimis educat, vt Cuculi pullos Curruca, & aliæ quædam aues, ſed illa præcipuè, Currucæ nomine appellatur. Talē hodie maritum Itali cornutum appellant, quod nomen à Curruca quaſi, quamuis alia eius ſit appellatio, detortum videtur. Alioquin curruculæ nomen adhuc quibuſdam Italiæ locis in vſu eſt, cum quis de ſtoliditate notatur. Cæterùm dubitanti cuipiam & admiranti, quæ cauſa eſſe poſſit, cur ſolus inter aues Cuculus oua, quæ peperit, non etiam incubet, atq; ex his pullos excludat? Huic [l] Ariſtoteles diſertis verbis reſpondet in hæc verba: *Prudenter ſane prolis ſuæ procreationem moliri videtur Cuculus. Cum enim ſe ignauum, minimeq; opitulandi potentem nouerit facit quaſi ſuppoſititios pullos ſuos, quo ſeruari poſſint.* Cauſa ergo ſubijciendi pullos putatur, quod *inuiſum ſe ſciat*, inquit [m] Plinius, *cunctis auibus. Nam minutæ quoq; eum infeſtant auiculæ, ab hisq; vellitur, ita vt præ metu earum fugiat. Quare non fore tutam generi ſuo ſtirpem opinatur, niſi fefellerit, ideoq; nullum facit nidum trepidum profectò animal.* Etenim vt Theophraſtus teſtatur, *Cuculi genus non extaret, niſi oua ſua alieno nido ſupponeret.* Aliam alibi & veram infæcunditatis ſimul & timiditatis Cuculi cauſam aſſignat [n] Ariſtoteles, nempe naturæ frigiditatem. Huic atteſtatur [o] Aelianus, inquiens: *Cuculus ſibi conſcius ſe neque incubare, neque ex ouis pullos excludere poſſe ob frigidam corporis ſui conſtitutionem, in nido parit alieno.* Cum verò apud omnes inconfeſſo ſit, Cuculum licet ſua natura ſterilem aliena tñ opera pullos procreare, miretur quis, cur [p] Ariſtoteles dicat, quod Cuculi pullos ſeſe vidiſſe nemo affirmaret. Vuottonus quidam Germanus ſententiam nonnihil limitare conatur, & addit ferè neminem viſos ſibi dicere: Alleretus ſubaudiri vult in nido proprio. Verum hoc ſenſu Philoſophus nihil nouum docturus erat. Nam paulò pòſt in nidis tantum alienis oua ponere eum diſertis verbis oſtendit. Sed fortè intelligendum id eſt de eo genere, quod in præruptis nidulari ex ipſo antè diximus.

Cornuto q. Italis dicatur.

Curruculaqui dicat'.

[l] Lib. 12. Hiſtor. c. 29.

[m] L. 10. c. 9.

[n] 3 de gene. c. 1.

[o] 3. de anim. cap 30.

[p] 6. Hiſ. c. 7.

VICTVS.

VERMIBVS & inſectis quibuſdam, vt muſcis & erucis Cuculos veſci referunt. Auicenna ſcribit ſe auiculas illas, vt Currucam & ſimiles Cuculum vermiculis nutrientes obſeruaſſe. Vnde eum ex victu non rapacem eſſe licet colligere. Quod autem [a] Bellonius opinatur à natura non temerè inſtitutum, vt in Currucæ potiùs, quàm aliarū auium nido excluderetur, & educaretur, ſcilicet quòd ea conſimili, ac eodem quo ille alimenti genere victitet, fateremur verum eſſe, niſi ab [b] Ariſtotele edocti Cuculum non ſolùm Currucæ aliarumq; minorum auiū nidos petere ſciremus, ſed & Palumbi, & quidem maximè frequentiſſimèq;, præterea & Alaudæ, quæ tamen ſpermologæ ſeu frugilegæ aues ſunt. At ſi verum eſt, quod ipſemet etiam [c] Philoſophus ex aliorum ſententia tradit, *Cuculum iam grandiuſculum nutricis pullos deuorare, imo etiā nutricem ipſam iam volandi potentem abſumere*, vt Plinius neſcio quo authore refert, ſanè rapacis auis hac parte naturā ſapere videtur, & carniuorus erit. Verùm vt vt hac de re ſit, hoc [d] Ariſtoteles ex propria refert ſententia *Cuculum Accipitri nonnunquam in cibum cedere*, ex eoq; contrariū probat, quòd hac ipſa de cauſa rapax, carniuorusq; minimè habendus ſit, cùm nulla auis aliam ſui generis vnquam viſa ſit interimere. Quod autem quidam dicunt comportari congeriē ab eo æſtate cibum in cauas arbores, quo hyeme vitam ſuſtentat, Albertus falſum eſſe ait. At ſi quis ex Alberto quærat, quomodo igitur viuat, aut qui nutriatur, ſi neq; cibum in latibulo olim reconditum habet, neq; hunc quæſiturus auolare, vtpotè implumis, queat, fortaſſe obiecturus eſt, eum non ſecus atq; ſerpentes ac vrſos hyeme vitam degere, idque a ratione alienum non putabit, qui & Cuculum frigidæ eſſe naturæ, ipſo Ariſtotele authore ſecum reuoluit, & Hirundines in Sarmatia Europæa ſub glacie totam hyemem veluti ſepultas viuere, nihilominus & ineunte vere denuo auolare penſitabit. Quam rem minimè fabuloſam eſſe, ſed veritati ac rationi maximè conſonam, cùm ipſa rei experientia, tum rationibus varijs, cùm ad Hirundines ventum erit, probabimus. Cuculi verò vel ex hoc cùm latent, comedere videri poſſunt, quòd in eorum cauis, vbi latent, varij fructus reperiantur, vt author ille quiſquis ſit de natura rerum quoq; teſtatur, & experientia ipſa docet.

[a] Lib. 2. de Auib. c. 29.

[b] Lib 6. Hiſtor. c. 7.

An inter carniuoras repoñd'.

[c] Lib 9. Hiſtor. c. 29.

[d] L. 10. c. 9.

[e] Lib. 6. Hiſtor. c. 7.

Cuculus q̃o nutriatur ſine cibo in arborib' cauis.

INGENIVM. MORES.

IMIDISSIMAM auem esse Cuculum [a] Aristoteles tradidit, & trepidũ animal eum [b] Plinius vocat, vtpotè qui à minimis etiam quibusq; auiculis impunè lacessatur, & vellicetur, imo præ metu eas fugiat. Quam formidinem a natura ob frigiditatem ei inesse vult Aristoteles, ex moribus, corporis constitutionem non immeritò coniectans. Verùm ne natura hunc prorsum omni ope imbellem destituisse putetur, quod corpori negauit, ingenio addidit. Peculiari enim & naturali instinctu suę sibi imbecillitatis conscius, sagaciter admodum aliarum auicularum, nec tamen quarumuis, sed quibus imponi faciliùs posse confidit, nidos obseruat, eosq; inuolans oua aliquot exorbet, ac in eorum locum sua substituit, reliquisq; ne agnoscantur, permiscet, & medium plerunq;, si Alberto credimus, collocat. Neque ignorat earum auicularum nidos ad fotum suorum ouorum sibi esse deligendos, quæ suis non absimilia pariant, ne alienũ agnitum repudient, & deturbent. Nisi enim astu hoc & vulpina fraude instructus esset, iamdudum tota eius progenies euanuisset, cui quauis ratione potiùs prospectum natura voluit, quæ æternitatem in omnibus animantibus, saltem in specie conseruandis maximè appetit. Ab ingratitudinis tamen nota (si quidem, quod refertur, verum est) nulla ratione excusari potest Cuculus, vt qui nutrici, quæ, vt suppositio pullo alimentum copiosè suppetat, non solum propriorum pullorum, sed & suum ipsius genium defraudat, pro omni beneficio hoc ingens rependit maleficium, vt non solum coetaneos, & pastus nutricatusuè consortes adultior factus deuorat, sed & in nutricem ipsam sui admirabundam, in quo scilicet illi complacitum est, quod tam pulcher sibi natus contigerit, crudelis & impius insurgit, & plus Neroniana crudelitate interimit, atq; dilaniat. Infandum sanè scelus, vt qui eam, quæ modò sibi pastum præbebat, nunc ipsam in pastum suum conuertit, & quæ vitam dederat, pro vita mortem reponit.

[a] 3. de Gen. cap. 1.
[b] L. 10. c. 9.
Cuculi timiditas.
Cuculi astus.
Cuculi impietas.

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

VEMADMODVM Cuculus aliarum auium inuadit nidos, effractisq; ouis spem prolis præcidit. Ita ipsi quoq; è contra non vnus quidem, alterq; hostis est, sed omnes ferè auiculæ, quæ eum impugnant occultè quidem, vt inquit Albertus, & eo potissimum tempore cum eo digladiantur, quo oua pariunt, tanquam fraudulentæ illius hostilitatis & tyrannidis, qua earum oua depopulari solet, non ignaræ sint. Omnibus itaq; inuisus est Auibus præter vnũ Miluum, qui scapulis suis sublatum per longinqua terrarum interualla vere aduentante deportare ab [a] Isidoro creditur, volatu alioqui admodum imbecillem, occultæ proculdubiò amicitiæ priuilegio. Alia etiam potest esse huius communis odij causa, quod nimirum Accipitri quam maximè similis sit, sed auium omnium ignauissimus, vnde quam de Accipitre non possunt, de hoc, qui eum figura refert, vindictam sumunt, vellicantes & insultantes, quem haud repugnaturum sciunt. Sic tanquam fœdum & deformem uelut Bubonem quempiam & absurda uoce importunum κατ᾽ ἄμουσον ludibrio habere uidentur. Neq; auibus solummodò uniuersis, sed & insectis quibusdam æstiuis, nempe cicadis quàm maximè exosus est, adeo ut necem quoq; ipsi inferant. Quod si credi fas est, id quod doctis minus uero fit simile, *ex Cuculi saliua cicadas gigni*, ut [b] Isidorus testatum reliquit, quæ mox, quod quidam memoriæ prodiderunt, infenso admodũ animo Cuculum aggrediũtur, & ad mortem usq; diuexãt, sanè naturæ lege, ut qui suam nutricem ingratus interemit, ipse quoq; ab his, quas ipse quodammodo genuit, è suis excrementis natas, debita talione mulctetur morte: iuxta tritum illud commune prouerbium, *A filijs expecta, quod parentibus feceris.* Scribunt enim quidam cicadas, simulatq; Cuculum absonam illam suam uocem toties ingeminare ante caniculam audiunt, ueluti indignatas frequenti agmine inuadere, ac sub alis eius sese recondentes, morsus acerrimos vndiquaq; infligere, adeo vt præ dolore ac cruciatu quiescere, aut loco stare, aut cibum capere nesciat. Itaque cicadarum multitudinem, ac vi oppressum tandem perire. Et hanc quidem causam esse volunt, cur Cuculus sub exortum caniculæ, quo quidem potissimum tempore

——raucis
Sole sub ardenti resonant arbusta cicadis,

cuculare, & pulchram illam, si Dijs placet, cantilenam suam occinere desinat. [c] Plutarchus refert *in monte Græciæ Coccygio paliurum nasci, cui omne animal, quod insederit, hæret, tanquam visco retinente, excepto Cuculo.* Verum huic commento ex loci eius nomine occasionem datam esse arbitror.

Cur aues Cuculo hostes sint.
Cuculus & Miluus amici.
[a] L. 12. Orig. cap. 7.
Cuculus cũ cicadis dissidet.
[b] L. 12. Orig. c. 8.
Cur vocem abscondat Cuculus.
[c] Lib. de fluuijs.
Coccygius mons.

AFFECTVS CORPORIS.

INSTAR rapacium aliarumq; complurium auium Cuculus hyeme deplumescit, pennas mutat, & simul *colore*, teste [a] Aristotele, *immutatur*. Cum verò per hyemem exuuium veterum pennarum deponit, scabro quodammodo corpore esse videtur quale Anseris est deplumati, ob pororum, quibus pennarum tubuli inhæsêre, asperitatem. Vnde apud Germanos homines valdè scabrosi vulgari dicterio tam scabri esse dicuntur, quàm est Cuculus. Hinc etiã Hebræi Cuculum vulgò Schachaph nominant, quòd nempe præ cæteris scabiei morbo laborare credatur.

[a] *9. H. c. 49.*

Etymologia. schachaph cur dictus.

COGNOMINATA.

CVCVLVM maritum mulier Artemona vocat [a] apud Plautum, qui cum alienis vxoribus dormiebat. Quia maritus vt Cuculus relicto nido proprio & fundo vxorio in filij Argyrippi nido fœtare contendebat, & quæ domi veluti oua incubari debebant, in lectum alienum transferebat. Vnde adulterium dictum, quasi ad alterius thorum.

[a] *In Asinaria.*

Adulteriũ unde dictũ.

Coccyx etiam olim Iupiter dictus, quòd in hanc auem se conuertisset Iunonis desiderio.

Iupiter Cucul' dictus.

Coccyges in Achernensibus Aristophani, vt Scholiastes exponit, dicuntur homines inepti ac imperiti, nam & Coccyx auis, inquit, voce imperita ac inepta canit: vnde [b] Plato:

Cuculi qui dicti.

[b] *In Laio.*

Nunquid vides Meleager, ut Glauconis ex propagine
Præstante stultus, vt Cuculus vadat vias
Longè ponens qui crura habet simillima
Eunuchyq.?

Eos tamen, qui facilè decipiuntur, prisci Greci ob stoliditatem ab Oti stolidæ auis natura Otos etiam appellabant. Germani similiter homines stolidos Cuculos cognominare solent. Lycophron Aiacem Coccyga vocauit, siue, vt Scholiastes explicat, ab ingenio minimè ciuili, aut sociali, sed solitario, siue propter loquacitatem. Iactabundæ quidem eius, & impiæ loquacitatis Homerus meminit. Plerisq; arrisit Battum Coccyga dictum fuisse, de loquutionis pontificio præpedito, vt [c] Cælius annotauit. Nos quoq; apud [d] Pindari Scholiastem legimus Battum regem Coccyga fuisse nuncupatũ, quòd non clara voce vteretur. Κόκκυγες, id est, Cuculi dicebãtur Hesychio & Varino, &, vt videtur, prouerbialiter, qui numero pauci, plures viderentur.

Oti qui dicti. Aiax Cuculus dictus, & cur. Battus Cucul' dictus.

[c] *Li. 13. ant. lect. cap. 1.*
[d] *In Pythys.*

DENOMINATA.

COCCYGIVM mons est Græciæ iuxta Inachen fluuium, Dyceium prius appellatus, postea Coccygium, vel Coccyx, teste [a] Plutarcho, eò quòd Iupiter in eo monte cum Iunone sorore concubuerit, in Cuculum mutatus, ne agnosceretur. Hunc [b] Pausanias prius Thornacem (alij Thronacem scribunt) non Dyceium vocatum insinuat. Coccytus inferni palus est a styge emanans, vt [c] Homerus canit:

Coccygiũ mons. Dyceium.

[a] *In lib. de fluuijs.*
[b] *In Corynthiacis.*
[c] *Odyß. K.*
[d] *Lib. 1. de rap. Proser.*

Ἔνθα μὲν εἰς Ἀχέροντα Πυριφλεγέθων τε ῥέουσι
Κωκυτός θ', ὅς δὴ Στυγὸς ὕδατός ἐστιν ἀπορρώξ:
Hîc quidem in Acherontem Pyrphlegethonq. confluunt,
Cocytusq., qui certè Stygis aquæ est fluxus.

Meminit eiusdem fluuij [d] Claudianus:

—— & presso lachrymarum fonte resedit
Coccytus: tacitis Acheron ob mutuit undis.

Coccytus fluuius.

vbi Coccytum, fluuium lachrymas volentem uocare uidetur, nam mœror styx est, atque inde Coccytus, idest, in cuius ripis luctiferi Bubonis gemitus & aliarum dirarum auium ululatus turpissimos audiri, Theseus apud Senecam refert:

Palus inertis fœda Coccyti iacet,
Hîc Vultur, hîc luctifer Bubo gemit.

Bubo luctifer.

Vnde Coccyto nonnulli nomen datum uolunt à Coccyge aue, sed Platonici quidam per Coccytum interpretantur, quicquid homines ad lachrymas compellit.

Coccygiam uentum uocant, teste Hesychio, fortè quòd eo tempore spiret, quo κόκκυξ incipit κοκκύζειν. Multa alia sunt etiam plãtarum & fructuum nomina, quæ Grammatici a Coccyge de-

Coccygia ventus.

ge deriuata,seu denominata existimant. Ego uerò non tam ab hoc, quàm à cocco ea originē petere puto. Qualia sunt in primis Coccygria,quæ est cotinus Theophrasti, ita quantum ego iudico, dicta,quòd vsus eius aliquis sit ad uestes purpureo colore tingendas, ita ut dicta uideri possit coccygria,quasi coccus agria,id est, syluestris,quo à cocco baphica distinguatur. Pari sensu κεκοκκυγωμένον Hesychius & Varinus exponunt, colore coccygino,id est purpureo tinctum. Neque enim huic arbori quidquam cum Cuculo commune esse uideo, cur ab hoc denominata putanda sit.

Coccygria unde dicta.

Similiter κοκκύμηλον dictū quidā putant,quasi κόκκυγος μῆλον,quo nomine Eustathius prunū, Suidas & Varinus malum Armeniacum Græcè uocant. Ego uerò rationem nullam uideo,cur hi fructus Cuculo nomen suum debeant, sed ita dictos puto, quòd inter mala & baccas quodammodo medij & ambigui uideātur. Nam κόκκος Græcis baccam notat,qua uoce continentur fructus malis minores qui coniunctim quidem crescunt,sed quàm acini dispertius rariusq; ut sunt lauri,oliuę,aliĳq; huiusmodi. Vulgò mala Armeniaca,teste Suida βερίκοκκα vocātur,quę vox corrupta uidetur a Latina præcox uel præcoquum. Sic enim Armeniacum malum appellant aliqui,quod tamen persici potiùs quàm pruni species est. Non sunt probandi Grammatici,qui κοκκύμηλα per ει in penultima scribunt, nec ille, qui in antepenultima.

κοκκύμηλον. βερίκοκκα.

Panem Cuculi quidam nominant trifolium genus acetosum, a quo sapore Plinio oxys appellata est;nēpe quòd sub initium ueris Cuculo canere incipiente pullulet, quam eandem ob causam barbaris alleluya uocatur,& Germaniæ officinis,quod circa paschatis festum, quo lætum hoc canticum in Ecclesia decantatur, erumpat.

Panis Cuculi. Oxys. allelhuya.

Braccula Cuculi apud Ruellium est uerbasculū, seu primula ueris uulgò, aliĳs lactuca agrestis,sed male,eadem,quam antea attulimus,ratione,ita dicta. Vulgo etiam a Germanis Cuculi flos (Gauchbloum) appellatur flos quidam caryophyllo syluestri non absimilis, lychnidis agriæ genus,quam, ni fallor, nos odontidem vocamus,folio multiplici, sed in partes plurimas dissectus & laciniatus. Huius caulem vulgò aiunt Cuculi saliua aspergi. Apparet in eo spuma alba,circa genicula maximè,vt Tragus scribit,in quibus saliuis cicadas gigni arbitrantur.

Braccula cuculi. Primula ueris. Cuculi flos. Odōtides. Tragopogon.

Aliĳ Sysimbrium Cardamine,florem Cuculi appellant,eadem,vt opinor,de causa.

Sysimbriū Cardamine.

Hieronymus * Tragus tradit Germanis tragopogō siue barbulam hirci vocari Gauchbrot, quasi Coccygis panem ob dulcedinem radicis, quæ si Apitiĳs perspecta foret, nunquam non acetariĳs illam præ cæteris herbis & radicibus insererent. Hinc fortè etiam spumam illam albam, quę instar saliuę,in geniculis eius caulis reperitur, Cuculus aspergere creditur.

* L. 1. Hist. stirp. c. 94.

Apud Brutios propè Roccam Imperialē Cotyledon nascitur folio maximo, magnitudine nēpe pilei non longè a flumine Syri:hanc herbā incolæ herbā Cuculi vocant: Seplasiariĳ vtuntur in parando vnguento populeo,eiusq; radice ad conterendos lapillos in renibus,quod est secretum rarum.

Cotyledon Herba Cuculi.

Græci κοκκύμηλα vocant; & id quidem vt Nicander indicat, quasi κόκκυγος μῆλον. Quid autem Cuculo cum prunis sit, ego me nescire fateor. Panem Cuculi, vt dixi, oxyn Dioscoridis vocant: fieri potest, vt principio, cùm agrestia duntaxat pruna nota essent, Cuculi mala fuerint nominata,id est,digna hominibus tardis, & qui nec domum, nec pomarium haberent;propterea quòd gustantibus acerba sint & ingrata. Galenus inter alia, quæ suibus potiùs agrestibus,quàm hominibus alēdis apta dicit,Brabyla numerat:quo loco satis clarè significat, se de prunis nostris agrestibus intelligēdum. Hæc igitur Cuculi mala primum dicta existimo, & de horum similitudine idem nomen ad domestica pruna transiisse, quæ iam non Cuculorum solum,sed hominum etiam elegantium poma vocari mererentur. Posset quis suspicari, ab eo Cuculi mala nominata pruna omnia generatim fuisse,quòd aluum laxam reddant;qualem quamuis & alię Aues,tamen Accipitres præ cęteris maximè habere solent,inter quos Cuculus vix contemptissimus numerari potest,plumis duntaxat similis, cæteroquin timidissimus, & caloris semper indigens alieni. Quamobrem pomum aluū ciens,Coccygis potuit proprium dici,quòd aluum molliret,& liquidam redderet,& propterea viscera refrigeraret. Hinc & illud videtur factum, vt Siculi & Rhodiĳ omne prunorum genus Brabyla nominarint, quasi βορᾶβολα, vt Stephanus in linguis rationem assignat:quæ si vera sit,communi vsui, quem Galenus in Brabylorum nomine secutus est,repugnat;cùm hæc potiùs astringant,quàm soluant. Quamuis ergo inter Coccymala & Brabyla illud obseruatum a plerisq; sit discrimē, vt illa cultarum arborum sint; hæc syluestrium: Brabyli tamen etymologia illis magis conuenit, quæ aluum lubricam reddunt; Coccymeli contra illis,quæ succo sunt vehementer astringente, & prorsus inamœno, non aliĳs,quàm Cuculis pro cibo quærenda, qui tarditate sua in hanc incidunt necessitatem, vt dum ab aliĳs meliora impetrare nequeunt, cum suibus uictum quærere cogantur.

κοκκύμηλα. Brabilla. Mala cuculi, & cur sic dicta.

PRÆSAGIA. AVGVRIA.

[Veris præſagium.]

VCVLI certo certius iam hyemem exactam, nec frigus iam amplius pertimeſcendum eſſe uoce ſatis indecora acclamitant. Ita unumquodq; anni tempus ſuam habet alitem, quæ aut aduenisſe, aut iam præ foribus adeſſe id indicare ſolet. Etenim ut [a] Alciatus canit: [a Embl. 100]

[Fringilla. Hirundo.]

Aduenisſe hyemem Fringilla renunciat ales,
Ad nos vere nouo garrula Hirundo redit.
Indicat æſtatem ſeſe expectare Cuculus
Autumno eſt tantum cernere Ficedulas.

Agricolas itaque officij ſui admonet tempeſtiuè, ut inquit [b] Heſiodus: [b Lib. 2. de opera, & die.]

Ἦμος κόκκυξ κοκκύζει δρυὸς ἐν πετάλοισι, id eſt,
Quando Cuculus canit in quercus frondibus arandi tempus eſſe.

Cùm propius ciuitati acceſſerit, & multò magis, ſi intrarit, pluuias uel tẽpeſtates expectandas aſſerunt. Hæc itidem ales inauſpicata quondam habebatur, ut ex F. [c] Leandro noſtro Bononiẽſi etiam liquidò conſtat, qui, dum Luitprandi filius Irprandus in Longobardum regnũ inauguraretur, ideo corona illius indignum refert fuiſſe habitum, quòd Cuculus eo tempore eius haſtæ inſidere viſus eſſet. Quod ex [d] Sabellico Leãder tranſcripſit. Quidam annonæ caritatem timendam eſſe exiſtimant, cum propius domos, quod cælo frigido tacere ſolet, hæc auis acceſſerit. Audiuntur apud Germaniæ populos Cuculi plerunq; ad diem uſque D. Iohanni ſacrum: Quod ſi etiam ab illo tempore audiátur, vuas uix maturitatem conſequuturas metuunt. Apud eoſdem conſuetudo inoleuit, vt qui Cuculum ruri canentem audiant, petant ab eo per ludum, aut ex veteri aliqua ſuperſtitione vt numerum annorum, quos adhuc ſuperſtites uicturi ſunt, ipſis præſagiat. Numerant verò totidem annos, quoties ille ſuum κοκκυ per interualla poſt quæſtionem factá repetiuerit Non ualdè diuerſus mos apud noſtros obſeruatur, ſed alio fine. Solent hi ex eius cantu ducẽdæ uxoris tempus percontari, eum boni augurij veteri ſuperſtitione exiſtimantes. Olim enim nuptiarum præſidi Iunoni ſacer erat.

[c De Lombardia.]
[d Lib. 8. Ennead. 8.]

MORALIA.

VCVLVS à ſono uocis nomen accepit, eò quòd uoce importuna ſemper ſe ipſum nominat, & non ſemel, ſed continuò nomen ſuum inculcat. Idem faciunt glorioſi Thraſones, & uani iactatores, quibus perpetuò laus propria eſt in ore, contrà atque ille præcipit ſapientiſſimus [a] Regum, ubi ait: *Laudet te alienus, & non os tuum, extraneus, & non labia tua.* [Thraſones.] [a Prouerb. c. 22.]

Cuculi ob uolatus imbecillitatem Miluorum ſcapulis ſuſcepti ad nos tranſuolant. Pari pacto & nos, quibus proprijs meritis ad cælum euolare non licet, Chriſti Saluatoris, Deiparæ Virginis ac Sanctorum ope innixi, meritisq; eorũ ac ſuffragijs ſubleuati, his ipſis noſmet, noſtraq; omnia concredentes, æthereas & æternas ſedes petere debemus: iuxta illud [b] Deuteronomij: *Expandit alas ſuas, & aſſumpſit eos, portauitq; in humeris ſuis.* [b Cap. 32.]

VSVS IN MEDICINA.

VIS *Cuculus*, author eſt [a] Plinius, *Leporina pelle alligatus, ſomnos allicit.* Ad canis rabidi morſum aliquos Cuculi fimum laudare decoctũ & potum idem affirmat. Cineres Cuculi, ut tradit [b] Rondoletius, ad dolorem & uentriculi humectationem ualent. Totus enim uritur, & in oleum recipitur, ut fit de uermibus, & auiculis, ut Paſſere, Hirundine, Troglodyte, Motacilla &c. Mirandum refert [c] Plinius (at proculdubio fabuloſum & ſuperſtitioſum) de Cuculo, nempe quo quis loco primùm audiat alitem illam, ſi dexter pes circumſcribatur, ac ueſtigium id defodiatur, non gigni pulices, ubicunque ſpargatur.

[a Lib. 30. c. 15.]
[b L. de ponderib.]
[c Lib. 30. cap. 10.]

VSVS IN CIBO.

PVLLVS Cuculi, dum in nido educatur, ab aliena matre, eo tempore præcipuè & pinguis & grati saporis est, inquit [a] Aristoteles. [b] Plinius uerò Cuculi pullo, qui iam uolare potest, nullam auium suauitate carnis comparari attestatur. Postquam uerò per se uiuit, mutare saporem dicitur. Itali nostri hunc in cibum recipiunt, At Germani, ut plerosq; alios cibos nobis etiam frequentissimos respuunt & abominantur. Nam quia spuit, ut uulgò creditur, auem impuram, & excrementitiam iudicant. Quod si Kaath Hebræis Cuculum significat, ut quidam interpretantur (nam alij aliter vertunt) lege etiam [c] Moysis interdictus fuerit.

[a] 6 Hist. c. 7. [b] L. 10. c. 9.

Germani cur à Cuculi esu abstineant.

[c] Deut. 14.

HIEROGLYPHICA.

PER Cuculum, quia timiditate omnium auium maximè excedit, homo meticulosus, ac minima quæque expauescens designari solet.

Timidorū typus.

Pulicum quoque extirpationem per Cuculum, & humanum vestigium Magos olim significasse [a] Valeriano placet, quam alioquin etiam expressa organi figura innuunt.

Pulicū extirpatio. [a] L. 25. Hierogl.

Propter verò insignem eius in nutricem impietatem ingratum designat.

Ingratitudo expressa.

Est & verni temporis signum, id quod vel imperitæ innotuit plebeculæ. Porrò Phœnicibus messem prædicebat & signabat. Ad huius enim cantum seu signo dato Phœnices triticum & hordeum metebant. Cuculum regem Aegyptijs aliquando imperitasse tradunt. Necesse autem est tempestiuiorem multò quam in Græcia aut Italia nostra apud eos messem fuisse.

Veris signū & messis.

Verùm vt paulo maiora canamus, cùm Cuculus Iunoni sacer sit, ut aiunt, atque hæc & nuptias & parturientes curet, ideo Deam ipsam & præcipuè quòd huius forma, in quam Iupiter sese converterat, decepta Iouis coniunx esset facta, Cuculi simulachro expresserunt. Imo verò Iouem ipsum imagine Cuculi, qui Iunonis sceptro insideret, exhiberi voluerunt, quod non alia ratione, vt etiam antea dictum, faciliùs sorori Deæ fucum facere putasset, quàm sub velo ridiculæ auis huiusce quam ipsa ceu ludicrum quid veneraretur, & in gremium secura admitteret. Meminit huius fabulæ [b] Pausanias.

Cucul⁹ ex. Iunonis simulacrum.

[b] In Corinthiacis.

PROVERBIA.

OLIM qui fuissent in re quadam parum honesta deprehensi, vulgari probro Cuculi dicebantur. Id ortū a vinitoribus, qui seriùs cœpissent putare vineam, nec hoc munus absoluissent, priusquam Cuculus audiretur, veluti cessationem exprobrans agricolis, cuius vocem imitantes viatores, vinitores deridebant. Ita [a] Plinius: *In hoc temporis interuallo* (inquit) *quindecim diebus primis agricolæ, rapienda sunt ea, quibus peragendis ante æquinoctium non suffecerit dum sciat inde natam exprobrationem fœdam putantium uites per imitationem cātus alitis temporarij, quem Cuculum vocant. Dedecus enim habetur, opprobriumq; meritum falcem ab illa volucre in vite deprehendi, vt ob id petulantia sales etiam in primo vere ludantur. Auspicia tamen detestabiles videntur. Adeo minima quæque in agro naturalibus trahuntur argumentis.* Ex his Plinij verbis intelligi possunt hi [b] Horatiani versus:

Cuculi qui dicti.

[a] L. 18. c. 26

[b] L. 1 Serm. Sat. 7.

Tum prænestinus salso, multumq; fluenti
Expressa arbusto regerit conuitia, durus
Vindemiator, & inuictus, cui sæpè viator
Cessisset, magna compellans voce Cuculum.

Simili sensu [c] Ausonius:

——Vnde viator
Riparum subiecta terens, hinc nauita labens
Probra canunt seris cultoribus.

[c] In Mosella.

Horatij locum Porphyrio explicans: *Nam solent,* (inquit) *leuia* (fortè legendum lenti pro leuia) *rustici circa viam arbusta vindemiantes à viatoribus Cuculi appellari. quanto illi prouocati tantam verborum amaritudinem in eos effundunt, vt viatores illis cedant, cum etiam eos Cuculos iterum atque iterum vocare.* Huc [d] Pierij Valeriani verba ex hieroglyphicis, quod ad hoc argumentum declarandum non modicum sint allatura lucis, ascribere non pigebit. Ego, inquit, cum Octobri mense Roma Neapolim proficiscerer, in huiusmodi locos incidi, per continuum diem conuitijs huius-

[d] Lib. 25. Hierogl.

modi delectatus:quare cum Acrone dicere poſſumus, hoc autem ipſa re nouimus, quemadmodum viatores, quos in itinere vindemiatores per agros conſpexerint, conuitijs agitare gaudeant, illiq; ita reſpondere, vt Cuculos eos appellent, quaſi pigros, ignauos ſcilicet & nihili homines. Sed hoc parum eſt, & quod à Porphyrione dicitur, ſubfrigidum: Hodie ſiquidem res

Pultrones.

agitur conuitijs & calumnijs etiam vehementioribus. Viatores enim eos nũc pulterones, nunc cornutos, nunc alijs atque alijs probris inceſſunt: illi contrà ſiue ciuis, ſiue magiſtratus, ſiue rex ipſe occentare cœperit, omne opprobrij genus regerunt, tegendisq; retectis turpiſſima quæq; minitantur, præſertim ſi celſiſſimis, quę tota regione ſunt, arboribus inſederint: quãuis id impunè toto agro Cãpano, Neapolitanoq; tempore vindemiæ licet, ne quid libero libertatis detrahatur. Atq; hoc illud eſt, quod Flaccus ait: *Durus vindemiator, & inuictus, cui ceſſiſſet ſæpe viator.*

Horatius declaratus. Sales.

At quod Horatius de vere, cùm putandi vites tempus eſt, dixit, Pierius ad vindemiam tranſtulit, cum Cuculus non canit. Quo tempore petulantiæ illi, quos Plinius appellat ſales, etiamnum apud alias nationes licet agnoſcere. Vernis enim menſibus quum auditur Coccyx mariti mutuis ſalibus inter ſe ludunt, dicentes, tibi canit hæc auis. Quod quidem Gallis eſt fa-

Curruçæ q. dicendi, & qui Cuculi. [e] In Aſinaria.

miliare ſignificantibus vxorem parum diligenter eſſe cuſtoditam. Quum tamen potiùs Curruçæ, vt diximus, nomen talibus competat: Cuculi verò hiſce, qui fidem coniugalem uxori datam non ſeruant. Quin & [e] Plautus ſic introducit vxorem conuiciantem marito cum amica deprehenſo.

At etiam cubat Cuculus. Surge amator, i domum. Et mox:

Cano capite te Cuculum vxor ex luſtris rapit.

Quod verò Acron uiatores Cuculos appellari ait tãquã pigros, cum hoc cõuenit Plautinum.

Etiam cubat Cuculus, quod grauatim ſurgeret aſſertor puella.

[f] In Pſeud.

Quin uideri poteſt in conuitio Cuculi alluſum ad uocem cubandi. Et [f] alibi pro generali conuitio videtur uſurpaſſe. *Quid fles Cucule, viues?* niſi fortè lachrymantem ac ſingultientem amatorem Cuculum uocet, quaſi *κοκκύζοντα*. Similiter [g] alibi:

[g] In Mercat. [h] In Perſa.

Iſtæc filio non credam, qui obſequitur patri, huic non, vt mero Cuculo. Itidem [h] alibi:

Tua quidem Cucule cauſa, non hercle ſi os præciderim tibi.

Thraſones. Coccygis cantus.

Cuculi, *κόκκυγες* de ijs, qui cùm pauci ſint, multi numero eſſe uidentur, dici ſolet Heſychio & Varino authoribus. Cuculi nimirum dici poſſunt, qui ſtrepitum, clamorem, aut oſtẽtationem magnam exercent, cùm reipſa parum aut nihil ſint, aut præſtare poſſint. Coccygis cantus, de ijs qui eadem ſemper ingerunt. Et cantilenam eandem canere, prouerbiale dictum eſt apud Latinos, quod & Germani uſurpãt: Du ſingeſt yemer ein geſang, vuiedet guckguck, id eſt, can-

Iactabundi. Ingratus.

tilenam ſemper eandem repetis inſtar Cuculi. Ipſe ſemet canit: In iactabundos ſui ipſorum prædicatores. Huic affine eſt illud Germanicum: Der guckguck muſſim ſelbeſt ſein ergycht auſſruoffen. Aries nutricationis mercedem perſoluit: de homine ingrato. Impetit enim cornibus etiam altorem ipſum. Eiuſdem apud Germanos ſententiæ eſt illud. Du loneſt mir Vuie der guckguck dem gorſem, id eſt, mercedem mihi rependis, qualem Corrucæ Cuculus. Cuculus ſemper in alieno nido parit, nunquam bis in eodem: Der guckguck legt ſtaetz in ein ander

Improbus & aſtutus. Aſtutus.

neſt. Videtur tot queri poſſe in hominem improbum & aſtutum, ſed cuius doli facilè deprehendantur, ut nemo iterum ab eo decipiatur. Quanquam & aliter interpretari licet, Cuculum ſemper in alio (id eſt, ſimpliciter alieno) nido parere. Hæc Teutonica pleraq; prouerbia Ornithologus citat. Aſtutior Coccyge dicebatur, qui aſtu ſibi conſuleret. Sumptum ab auis ingenio, oua quæ ipſa fouere non poteſt, in nidos alienos ſubijcientis, quo in ſterilitate propria, & nullo quidem ſuo labore ſpecies nihilominus conſeruetur.

EMBLEMATA.

[a] Embl. 60.

EMBLEMA eſt apud [a] Alciatum, quod inſcribitur Cuculus, huiuſmodi.

Ruricolas agreſte genus, plerįq; Cuculos
Cur vocitent, quænam prodita cauſa fuit.
Vere nouo cantat Coccyx, quo tempore vites
Qui non abſoluit, iure notatur iners.
Fert oua in nidos alienos, qualiter ille
Cui thalamum prodit vxor adulteria.

APOLO-

APOLOGI.

CVCVLVS & Philomela eodem cantant tempore, uerno scilicet ab Aprili medio usque ad exactum Iunium, aut eò circiter. Hæ duæ aues in contentionem uenerunt de suauitate concentus. Quæsitus est iudex. Et quia de sono erat certamen, aptissimus uisus est ad eam cognitionem asinus, qui præter cæteras animantes magnas haberet auriculas. Asinus repudiata Luscinia, cuius se harmoniam negabat intelligere, uictoriam Cuculo adiudicauit. Philomela ad hominem appellauit, quem ubi uidet, agit statim causam suam, canit diligenter, ut illi approbet uindicandam iniuriam ab asino acceptam.

Cuculi & Lusciniæ cõtentio de cantu.

Apologus alius est apud [a] Plutarchum, in quo Cuculus inducitur minores aues percontari, quare fugerent se conspecto, qui nullam præ se ferat ferocitatem. Quoniam, responderunt, suspicamur te aliquando futurum Accipitrem.

[a] In vita Arati.

FABVLOSA.

THEOCRITI Scholiastes enarrans hoc carmen poëtæ, *πάντα γυναῖκες ἴσαντι, χὠς Ζεὺς ἠγάγεθ' Ἥραν*, hoc est, *omnia nouerunt fœminæ, etiam ut Iupiter Iunonem duxerit*, cuius usus adinstar prouerbij haberi posse uidetur. Aristoteles (inquit) in libro de Hermiones templo, Iouem fabulatur, cùm Iunonis ab alijs Dijs separatę concubitum insidiosè quæreret, in Cuculi forma latere uoluisse, & consedisse in monte, qui prius Thronax seu Thornax dicebatur, nunc uerò Coccyx, & cùm Iuno sola proficiscens ad eundem montem peruenisset, Iouem nimia tempestate excitata, ad Iunonem quiescentem eo in loco, ubi nunc Iunonis pronubæ seu nuptiarum præsidis ædes est, deuolasse, frigenti rigentiq; similem, & in Iunonis genibus insedisse: misertam eam auis ueste obtexisse, tum illum pristinam formam resumpsisse, & cùm Iuno copiam sui negaret, quòd matrem timeret, Iouem se illi maritum fore promisisse. Alij referunt primò repulsum à Iunone excusso peplo, at illum statim mutata facie ab ea acceptum fuisse. Vnde præcipui Argiuorum hanc Deam colebant, cuius simulacrum, quod in alto solio positum erat, Cuculum sceptro insidentem manu tenebat.

Thronax, seu Thornax mons. Iunonis tẽplum vbi.

Appendix ad Historiam Aesalonis.

Antequam ad Falcones nostra transferatur oratio, visum est Aesalonis iconem, quam per incuriam, ac festinationem suo loco, folio videlicet huius libri 355. prætermisimus, priùs hoc loco exhibere. Est autem auis forma & magnitudine Accipitri Sparueno non dissimilis; colore uerò planè alio. Totum enim dorsum a ceruice ad vropygium usque ferrugineum est, etsi tamen pennæ eius omnes lutescant: Cauda eisdem coloribus constat, sed uelut ex latrunculis modò ferrugineis, modò luteis composita. Rostrum cæruleum, breuiusculum. Pupilla oculorum nigerrima: iris lutea: Vertex ferrugineus: Ceruix modò ferrugineis, modò albis maculis maiusculis deorsum uergentibus insignita. Collum candicans lineis ferrugineis, quæ etiam deorsum tendunt, respergitur. Pectus & totus uenter, necnon & coxæ eiusdem quidem coloris sunt, sed pro lineis maculas, easq; grandiusculas habent. Tibiæ & digiti pedum crocei sunt, & tabellis insigniti. Vngues robusti, nigri & hamati.

Dorsum. Cauda. Rostrum. Oculi. Vertex. Ceruix. Collum. Venter. Tibiæ.

Sequitur Aesalonis Icon.

Finis Libri Quinti.

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS

ORNITHOLOGIÆ Liber Sextus.

Qui est DE FALCONIBVS IN GENERE.

QVANQVAM Falconis nomen recentioribus quibusdam scriptoribus necnon huius tempestatis Accipitrarijs variarum nationum adeò latè pateat vt omne Accipitrum genus sub se comprehendat, vti ex capite de nomenclatura patebit, nos tamen, vt tam vocum, quam rerum confusionē (in quo semper summo studio incubuimus) euitaremus, generali hac significatione, tanquam minus propria neglecta, præcipua ipsius significata hoc tractatu prosequemur. Etenim quæ ad Falconis nomenclaturam, quatenus omnes Accipitres denotat, pertinent, ea in Accipitrum tam generali, quam particulari historia pertractantur, atque etiā multa, quæ Falconi, tanquam Accipitris speciei congruunt. Reseruata autem sunt huic peculiari tractatui ea potissimùm, quæ strictiùs accepta, solis Falconibus, generatim tamen, sunt peculiaria. In tanta enim scriptorum, qui diuersa adeo significatione vocibus vtuntur, & vocum ipsarummet ambiguitate, fieri vix potest, vt non aliquādo, quod speciei proprium est, toti generi attribuatur, aut contrà, cùm sæpe certò constare non possit, qua significatione, largane, an stricta, apud eum authorem, è quo excerptus est locus, dictio ea accepta sit. Sed neque in hoc ipse error seu peccatum adeo enorme committitur, si quæ de toto genere vera sunt, de specie dicantur, aut vice versa, non tamen hoc vniuersali, sed indefinita enuntiatione. Quare ignoscet æquus lector veniam præfatis, si pleraq; Falconibus & Accipitribus communia, in Accipitris historia retulimus, aut hîc etiam nonnulla referri videbit, quæ ad Accipitres quoque accommodari possint. Hoc autem incommodum, quod alia ratione euitari non potest, ita corrigi, aut sarciri poterit, si utraque historia perlegatur ab eo, qui curiosiùs huius uel illius historiam inquirit.

ÆQVIVOCA.

FALCONIS nomen, etsi recens, multis tamen rebus, idq; uaria ratione commune factum est, nempe aut analogia, aut alia quadam de causa.

In primis stellarum imago, ordine septima, vt auctor est[a] Franciscus Iunctinus, Falco uocatur, quæ alias quoq; lyra seu fidicula, chelysuè, tympanum, Vultur cadens, & testudo dicitur. Sidus hoc decem stellis cōstat, quarum laudatissima est, quæ lyra propriè appellatur. — Falco stella. [a] *In sphæra.*

Auripigmēti etiam quædam species, quā in meo musæo asseruo, Falco neotericis dicta est. — Auripigmētum Falco dictum.

Mugil alatus ex piscibus squamma tectis, quibusdam Miluus, quibusdam Falco propter volatum nuncupatur. — Falco piscis.

Fuit etiam nomen viri celebris, cuius[b] Xyphilinus meminit. — Falco Vir. [b] *In Pertin.*

Germani & Itali bombardarum, siue tormentorum bellicorum genus quoddam Falcones appellant. — Falco tormentum.

Fuit

Falco ſignũ militare. Fuit & militare ſignum aliquando eo nomine dictum.

Promontorium Gaditanum. Promontorium quoque Gaditanum hoc nomine venit, cuius [c] Sabellicus meminit, ſub nomine Falconis promontorij.

[c] In ſupple. Hiſt.
Falcones q̃ Aues dictæ.
[d] Lib. 23. de Anim.
[e] Lib. 2. de Aucup. c. 18.

Denique, vt propius ad rem accedamus, Falconis vocabulo, vt Auem ſignificat, adeo generatim uſi ſunt authores multi, ut non ſolùm omne Accipitrum genus, ſed & rapaciũ omnium ſub ſe contineret, ſuaq; ſignificatione includeret. Ita Aquila, Theodotion, & Symmachus apud [d] Albertũ aues oẽs, quarum in uenatu uolarico uſus eſt, Falcones uocant. Et ipſe Albertus; alijque recentiores, ut Creſcentienſis, Niphus Merillos ſeu Aeſalones & Accipitres Palumbarios, Falcones uocant. Pari pacto nomen Falco Gallis, authore [e] Bellonio ad omne Accipitrum genus deſignandum extenditur, haud ſecus quàm Græcis Hierax, & Latinis Accipiter.

SYNONIMA.

Daah. [a] Cap 7. [b] Cap. 14. Kos. [c] Cap. 14.

APVD Hebræos דאה daah Auis nomen in [a] Leuitico per daleth, ſed in [b] Deuteronomio per rauh ſcribitur. Hoc eruditus quidam Falconem ſignificare ſuſpicatur. Alij tamẽ aliter interpretantur quidam enim Vulturem, alij Miluum uertunt. Et nominis quoq; ratio generalis eſt, & alijs poteſt accommodari Nam verbum דאה celeriter uolare ſignificat. Rabbi Salamon כוס Kos in [c] Deuteronomio interpretantur פלקין, id eſt, Falconem, ſed Bubo potius aut alia Auis nocturna hac uoce ſignificatur, ut in Bubone oſtendemus.

Falconis nomen quo intelligendũ. Græcum huius Auis nomen apud alium nullum authorem prẹterquam Suidam reperitur, qui ita ſcribit: *φάλκων, φάλκωνος, nomen & ſpecies Accipitris*. Hæc uerba Bellonius ita intelligit, tanquam ſi Suidas dicere uelit id nominis Accipitri ſimpliciter, & generatim dicto competere, & præterea etiam uni tantùm peculiare eſſe ſpeciei. Ornithologus uerò uelle uidetur, ut dictio hæc (nomen) ad ſubſequentem (ſpecies) referatur, ſubaudiaturq́; proprium, ut dicatur, nomen non Accipitris ſimpliciter, ſed vnius tantùm ſpeciei, & hoc quidem, vt mihi videtur rectiùs. Neque mirum eſſe debet, nuſquam alibi id nomen Græcè legi. Nam verè Græcum non eſt, ſed Latinẹ originis, & à Suida è Latio in Helladem trãſlatum Grẹca terminatione ipſi aſficta. Etymologia. Latinos eſſe ei natales arguit nominis ratio. Nam Feſtus Falconem dictum eſſe vult à pede introrſum arcuato, ſeu a falcato vnguium hamo, id eſt, falcis in morem adunco, intorto, atque acuto. Nam ſimili cauſa falculæ dicuntur Pardorum, & Pantherarum extremitates vnguium, in falcis formam incuruatæ, quia apprehenſa integra corpora dilaniant. Alioquin Falconis nomen pro hac Aue non eſt admodum vetus. Falcones & Aſtures nominantur à [d] Firmico. [d] L. 5. Matheſ. Seruius quoque Grammaticus Virgilij Scoliaſtes Falconem commemorat. Antiquiori vocabulo Thuſcis Campanis vernacula lingua Capys dicebatur. Capys. Vnde Campaniam vel potius Capuam ciuitatem a Thuſcis conditam viſo Falconis augurio denominatam idem Seruius tradit. Id ipſum aſſerit Feſtus inquiens: *Capuam in Campania quidam appellatam ferunt à Capy, quem à pede introrſum curuato nominarunt antiqui, Falconem noſtri vocant: alij à planitie regionis:* [e] Virgilius quoq; Capyn virum appellat, à quo nominata ſit Capua. [e] Aen. 10. Capys vir. Itaque Capys & viri & Auis nomen fuerit, vti etiam Falco. Chiluones. Blondus in Latina regione, quos nunc Falcones nominamus à Plinio Chiluones vocari ſcribit, cum tamen id vocabuli apud Plinium nuſquam ſit reperire. Latinum Falconis nomen plerique Europæ populi acceptum retinuerunt. Falcone. Faulcon. FalcK. ValcK. HalcKon. SoKol. Italis enim Falcon uel Falcone dicitur, Gallis Faulcon, Germanis Falck, Belgis Valck, Hiſpanis Halkon, Illyrijs Sokol.

GENERA. DIFFERENTIÆ.

Paſſagers ſeu migratores.

TARDIVVS & Bellonius generica quadam attributione Falcones in tres claſſes partiuntur, vt ſcilicet a loco ſumpto diſcrimine, alij dicãtur Paſſagers, id eſt, migratores ſeu commeatores, ſub quo genere omnes qui ab exteris, & procul diſitis regionibus ad nos migrant, & peregrini ſunt, continentur: alij vero campeſtres, Cãpeſtres. qui ſecundum ab illis bonitatis locum obtinent, & Aues mediæ magnitudinis, quæ ruri degunt, vt Columbas, Perdices, Turdos, & minores etiam ex agris uenantur, maiores verò, quales ſunt Cygni, Anſeres, Ardeæ, Anates, Phaſiani, Otides, non aggrediuntur, ſed peregrinis illis, quos migratores vocauimus, relinquunt. Tertium vero ac vltimum genus, Riparij. Riparij appellantur, quòd in ripis, aut littoribus degentes ex aquis victum ſibi quærant, qui varia etiam pro locorum diuerſorũ ratione nomina ſortiuntur. Marini. Littorales. Italis enim marini dicuntur, quod in maris littoribus & in maritimis habitent, vnde & littora-

lium

lium nomen accipere possunt. Galli, qui iuxta flumina agunt, fluuiatiles, qui circa lacus, lacustres indigite voce Faulcon de mareſt, vel riuiereux appellant. Hoc genus, quia piscibus tantum, aut in littore ab aqua destitutis, aut Laris ereptis victitat, omnium ignobilissimum cẽsetur. Alij denique Gallis peculiari nomine Faulcons de repaire vocantur, scilicet à loco quopiam, in quo pasci soliti, escæ illecebra capti fuêre. Repaire enim Gallis diuersorium seu domicilium significat, non uerò, ut uir quidam doctissimus putauit, pastum. Hoc enim non repaire, sed repaistre dicunt.

Fluuiatiles Lacustres.
Faulcõs de repaire.

Ad primum, arbitror, genus pertinent, quos iidem Galli, Haultains uocãt, id est, sublimipetas, item quos Heronniers ab Ardeis, & Gruiers a Gruibus capiendis denominarunt.

Haultains Herõniers. Gruiers.

Albertus magnus non dissimili ratione, sententiaq; triplex Falconum Genus facit, unum nobile, cuius decem species ponit: secundum ignobile, eius tres tantùm: tertium inter utrumque medium, quod promiscuo generosorum & ignauorum coitu progenitum utriusque naturam participat, & hoc ipsum triplex. In prima classe [a] enumerat Falconem sacrum, Hierofalcum, Falconem montanum, peregrinum, gibbosum, album, rubeum, cyanopodam, arborarium & lapidarium. Ignobiles Buteones, & Lanarios, Tinnũculosq; vocat, hac in parte Falcones cum Accipitribus perperam confundens. Tertij ordinis Falcones Hybridas meritò appelles: quo nomine Cicero Antonium vocauit, altero parente nobili, altero ignobili natum insinuans, sed nullas nominatim species exprimit, quòd eorum quotidiè nouo partu variantium nulla certa ratio iniri possit. Huic numero Itali, inter quos est Carcanus, qui vulgari idiomate de rapacibus scripsit, adijcit Germanos & Tunetanos. Sed, nisi me mea coniectura fallit, Germani cum Cyanopodis iidem sunt, & qui è Tunetano regno Africæ apportantur, ad peregrinos non malè referentur, vti suis locis, adductis rationibus docebitur. Nos vnum incerti generis, quem à colore totius corporis leucopheũ seu subcæruleũ appellamus, præterea & Indũ vnũ addemus.

[a] Lib. 23.
Hybridæ qui sint.
Antonius Hybris dictus.
Germani.
Tunetani.

Hi omnes rursum, quemadmodum & Accipitres, in triplici sunt differentia, quæ ab ætate sumitur. Ab hac alij vulgò a colore infumato dicuntur Sori, id est, Hornotini, eodem anno nati, qui antequam deplumescant, mansuefiunt, si statim à relicto nido capti sint. Tales præstantissimi putantur ad disciplinam. Alij nidularij mansuefactarijs vulgò vocantur, vulgò Italis Nidasi, Gallis Nyez, Germanis Nestlingen, quòd statim à nido domi nostræ adoleuerint. Alij ramales dicti sunt, Italis mutarami, Gallis ramage aut branchiers estlingen, qui nondum plenè adulti circa nidum ramulatim obuolitant, hi nidularijs celeritate præualent. Alij demum mutati vulgò uocantur, qui vel deplumes sunt, vel plumam veterem cum noua iam commutarũt anniculi, vel bimi, trimi, aut his prouectiores. Huiusmodi plerumq; sunt peregrini, nunquam uerò nidularij, utpotè cùm alibi in regionibus longinquis adulti ad nos aduolent, ideoq; uolacissimi sunt, sed ad obsequium contumaciores. Quodsi hornotinos esse contigerit, aut quos Itali Marzarolos, quòd Martio mense capti fuerint, appellant, præstãtiores proculdubio euasuri sunt. Tunc enim ramalium naturam nonnihil redolent.

Sori siue Hornotini.
Nidularij.
Nidasij.
Nyez.
Nestlingẽ.
Ramales.
Mutarami.
Ramage.
Branchiers estlingen.
Marzaroli.

Quomodo uerò nidularios dignoscas à ramalibus, his ferè uerbis docet Fridericus Imperator; Nidularij, inquit, uix educari possunt, quin aliquã læsionem incurrant: quod si uerò fortè non lædantur, fieri tamen nequit, ut pẽnas producant, quales ramularij, insignes nempe, splendentes, uirides, & corpori proportione æquali respondentes: contra uerò uel corrosæ esse solent, uel alio quodam uitio infectæ. Cuius rei ratio istæc assignatur, quoniam ab hominibus minus diligenter, & cum minori cura quam a parentibus educentur, aereq; impuriori, quam apud illos, apud homines uti cogantur. Cæterum color pedum & superioris rostri pars in nidularijs magis albicat: ungues uerò & rostrum obtusiores, & minus splendentes; ipsi autem magis queruli, & ore hiant; dum pascuntur, ueluti quodam horrore afficiuntur, pennas suas concutientes.

Nidulariũ distinctio à ramarijs.

Falconum denique aliud discrimen institui potest, ut alij dicuntur magni, quales sunt Hierofalcones, peregrini, & eiuscemodi: alij mediocres, alij parui, alij longi, alij corpulenti, crassiq;, alij teretes. Denique cum in uniuerso genere, tùm etiam in singulis plerisque speciebus, magna reperitur colorum uarietas, nonnunquam quintuplex. Nam peregrinorum necnon aliorum quidam sunt rubicundi, alij fusci, alij maculosi.

Differentiæ à forma corporis.
A colore.

NATVRA.

NATVRA. DESCRIPTIO.

ALCO haud dubiè Accipitrini generis eſſe cognoſcitur, ſed nobiliſſima ſpecies eſt, & animo & audacia reliquis plurimùm pręſtat. Qua verò ratione, quibusuè nous ab alijs rapacibus & Accipitribus dignoſci queat, & diſtet, ex deſcriptione eius liquebit. Quandoquidem verò nemo vnquam Falconem in genere exactius deſcripſerit, quàm [a] Albertus, itaq; huius verbis libenter vtemur, ne ſenſum in vllo immutemus.

[a] Lib. 23.

Color. Falconũ, inquit, conueniẽs color eſt, habere maculas nigras in maxillis, vel, vt alibi idem ait, guttas in facie nigras, & albas circa oculos, vtrinque ex vtraque parte roſtri; & cilia habere nigra, & cinereum ſubnigrum colorem in cranio, & dorſo & ſuperiore colli, & exteriore alarum parte, & caudæ etiam exteriore, & in alijs paſſim partibus varium eſſe, & quaſi virgulis interruptis quandoque, imo ſemper habere nigredinem pro colore vno. Sed primo anno ſecundus color ruffus eſt remiſſæ rubedinis. Albeſcit autem deinceps paulatim, eò amplius ſcilicet, quò pennas ſæpius mutârit.

Oculi. Color oculorum admodum flauus eſt ſeu croceus, ita vt ad rubedinem accedat: pupilla nigricat.

Pedes. Color pedum optimus croceus, multùm declinans ad albedinem. Nã quò minus albeſcunt, eo ignobilior eſt Falco. Quod ſi vergat ad colorem cæruleum, is quoque ignobilis, quamuis ſecus alij ſentiant. Quanquam autem diuerſæ Falconum ſpecies, iam dictis pedum & pennarum coloribus differunt, in genere tamen colores iſti Falconi conueniunt. Capitis quidem color iam dictus, conuenit etiam quibuſdam nocturnis Auibus rapacibus. Sed quoniam figura, id eſt, forma & ſpecies corporis magis, quàm color ingenium ſeu complexionem indicat, idcirco excluduntur illa ſimpliciter à Falconum nobilitate.

Figura. Quod ad corporis figuram attinet, omnibus Falconibus in genere conuenit craſſius habere caput, & collum breuius, & ſimiliter craſſius, breuiusq; roſtrum & pectus maius cum oſſe pectoris acuto.

Cur pectus latum habeat. Quoniam autem Falconis eſt ictu pectoris percutere, largita eſt ei natura anterius in pectore os latum, triangulare, validum, cuius prominens & tectus angulus in ſuperiori parte pectoris eſt perquam durus & firmus. Peculiate præterea eſt Falconi alas longiores & caudam habere contractiorem, crura breuiora, ac fortiora proportione ſui corporis, quàm cæteræ Aues rapaces. Eodem modo reliquarum partium poſitã a nobis deſcriptionem per comparationem ad alias Aues rapaces accipi volumus.

Caput, eiuſque partes. Quanquam verò dixerimus caput debere eſſe craſſum, non tamen enorme caput laudamus, quòd hoc accedat ad ſpeciem Auium nocturnarum, quæ omnes capita habent enormia, timidæq; ſunt, magnitudine capitis, materiæ potiùs abundantiam, quàm virtutis excellentiam indicante. Præterea neque omnino rotundum caput probamus, quòd in concauo ſphærico nimis diffluant ſpiritus. Sed cùm in Aſture capitis pars anterior longiuſcula ſtringatur paulatim, & terminetur in roſtrum, ſicut & Aquilæ caput, caput naturale Falconis neque oblongum eſt, neque ſtringitur, ita ut roſtrum fermè videatur ſphæræ appoſitum, & frons eius ex rotunditate dilatari. Superior cranei pars à rotunditate deficit, & hæc capitis planities in ſummo vertice ſemper laudatur. Maxillares partes benè rotundæ & breues ſunt, quæ quidem ſpecies eſt humidi cholerici, benè mobilis & benè audacis. Nam & Falconis inter Aues proprium eſt, citò moueri in prædam, & non diſcernere, & plus audere, quàm poſſit.

Collum. Idem dixerim de colli breuitate. In genere enim breue eſt collum Falconis, magis quàm Aquilæ, Aſturis aut Niſi. Sed nimia breuitas vituperatur, phlegmaticam enim frigiditatem, aut melancolicam ſiccitatem ſignificat, & ad proprietatem Auium nocturnarum accedit. Ferè autem quodcunque animal ſpeciem alterius refert, ingenio quoque & moribus ad id accedit.

Coxæ. Pedes. Cauda. Et licet crura breuia eſſe debeant, coxæ tamen ſint longæ & benè pennatæ. Pes benè patulus, digiti fortes, præcipuè in nodis articulorum, & vngues validi, magisq; aliquantulum curuati ad interiorem pedis partem. Similiter denique caudam non ſimpliciter breuem probamus, ſed comparatione facta ad Aſtures & Niſos. Nimis enim breuis, Noctuæ aut Bubonis referret. Sit igitur longitudo eius tanta, vt compoſita alæ ſe ſuper caudam extendant, aut ferè attingant in extremo longiorum anteriorum pennarum, & ab illa coniunctione cauda non multum deſcendat, nec dependeat, ſicut Aſturis & Niſi. Nam cauda longa ſpinę dorſi medullam nimis humidam indicat, & timiditatem arguit. [b] Petrus Creſcentienſis laudat in Falcone caput rotundum, ſpatulas amplas, pennas alarum ſubtiles, coxas longas, tibias breues, & craſſas, pedes liuidos, & ſparſos. In his ab Alberto nonnihil variat, qui caput probat mediocriter craſſum, pedes latos, ſparſos, & macros, pennas alarum remiges longas. Et Falconem laudat, qui frequenter pedes ſuus reſpicere ſolet. Huiuſmodi dotibus præditus plerunque alijs, in quibus

[b] L. 10. c. 7.

eæ deſi-

eæ desiderantur, præfertur. Fit tamen, vt qui è contrario, aspectu maximè deformes sunt, optimi aliquando reperiantur. Vnde Falconum præstantia solo experimẽto exactè cognoscitur. Iconem, quam dedimus, cùm Ornithologus in generali Falconũ historia collocauerit, & nullum peculiare nomen dederit, nobis etiam hîc ponere placuit.

LOCVS.

Vbi optimi Falcones gignantũr.

Falcones albi vbi.

Cur in mõtibus & sylũis agant.

MAXIMVM, præstantissimum, ferocissimumq́, Falconum genus, & quidem magno numero in regionibus ad septentrionẽ positis reperiri omnes scribũt. Cuius rei saltem verisimile rationem in Accipitre reddidimus. Nam in Suetia & Liuonia, quæ plusquam supra sexaginta tres gradus ab æquatore distant, vt ex tabulis geographicis patet, frequentes admodum, & audacissimos gigni tradit, & insulas maris glacialis Falcones plurimos producere author est Paulus Venetus. E Moscouia quoque & præsertim Pecerra huius regione, Tartaria, Russia, Borussia, magna Falconum copia, & quidem generosorum admodum ad nos apportatur. Reperiuntur quoque albi & optimi in Bosnia à Bosna fluuio uocata, habitantq́, montes altissimos & inaccessibiles. Hybernia quoque eidem polo artico subiecta, quam hodiè Irlandiam vocant, Oceani insula, Britanniæ collateralis, multos producit Falcones, aliasq́, similes rapaces aues. Denique in tota Septentrionali plaga, Sarmatia tota, finitimisq; regionibus optimi, pulcherrimiq; abundè repeiiuntur. Orientis præterea regiones Aegyptus, Assyria, Persia, insulæq́, ad Orientem sitæ, Cyprus, Creta, Rhodus Falcones optimos ferunt. Ea quoque Africæ pars, quæ Tunetanum hodie regnum vocatur, & Græcia, necnon Ligustici maris insulæ, Sardinia, Corsica, & Hetrusci ex Ilua præstantes mittunt. Producit item & Italia in Apennino, Germania in alpium iugis, & Gallia in Pyrenæis & alibi, alios alijs præstantiores. Plerunque verò in altissimis montium rapi imuè verticibus, aut syluarum excelsis arboribus, ut quercuum ramis degunt, & aliquando in syluarum lateribus, vnde promptiùs ad pastum in agros euolare possint.

VOX.

FALCO vocem edit, vt inquit Albertus, plerunque crassiorem & prolixiorem, & quæ ab acuto in grauiorem procedit, magis quam Asturum vel Nisorum, id est, reliquorum Accipitrum, imo quàm Aquilarum etiam, quibus acuta est.

VOLATVS. PVGNA.

Volandi ritus.

Rapacium in volando diuersitas.

Falco quo modo prędã inuadit.

FALCO mira quadam volandi ratione cùm in principio, medioq́;, tùm in fine suę uenationis vtitur. Primum enim præda conspecta in gyrum sese rotando altum æthera conscendit, & fixo in eam intuitu deorsum obliquè sese præcipitat. In visam Anatem, Anseremuè aut Gruem instar sagittæ, aut iaculi clausis, cõtractisq; alis ruit, ac ungue posteriore lacerat. Scire autem licet non omnes rapaces simili pacto prædam inuadere, capere, & laniare. Quædam enim recta & in longum volant, nec alta petunt, cùm prædam prehendũt, & simulatq́, Auem ceperunt, non expectant, donec exanimata sit, sed rostro ilico uellicare & lacerare incipiunt, quibus plus roboris in unguibus est, quam in rostro. Huius generis sunt Astures, Nisi, seu Sparueri,. Aliæ uero, cùm prædam captant, ex alto in eam magno impetu decidunt, feriunt, atque hoc modo cõficiunt: Vnguibus arreptam iunctamq́, iugulum & colli uertebras rostro diffringunt, quod in eo maiorem uim habeant, quam unguibus. Rostro itaq; prædam dilaniãt, neq; uerò prius mordere, aut uorare incipiunt, quam prorsus mortuã conspexerint. Hanc consuetudinem, ac naturam habent Aquilæ, & Falcones, necnon & Aesalones, & fortè etiam Lanij maiores, minoresq́. Falco enim, ut Albertus ubi ipsius uenãdi modum enarrat, docet pulchrè, vbì ad prædam inuadendam pergit tum celeri uolatu in sublime ascendit, & rursus compositis ad pectus, quibus icturus est, unguibus, impetu quodam in Auem descendit, tam ualido conatu, vt strepitum quasi concitati uenti suo descensu excitet, & inter descendendum rapido motu prædam ferit. Deorsum uerò labitur non quidem recta, aut perpendiculariter, sed obliquo uolatu: quo descensu Auem unguibus percutiens, longum adeò uulnus infligit, ut á capite ad caudam usque discissa, aut toto capite truncata nonnunquam in humum decidat.

Generosi signa.

Est autem generosi Falconis inter ascensum, & descẽsum nihil aut parum quiescere, (alioquin enim inter duos motus duplicem quietem fieri est necessarium) sed posteaquã descenderit, aliquando prædam deorsum volando anteuertere, & impedire, donec ab altero Falcone socio, qui ascẽdit, feriatur. Cum autem hoc Falconi sit peculiare, vt maximo impetu in prædam feratur, & præ animi magnitudine plus audeat, quam vires patiantur, fit sæpenumerò, vt minus in sui tutela cautus, parumq́; sibi prospiciens summopere offendatur, & in graue aliquod malum impingat. Quod exemplo venationis Ardearum manifestum est, quas sanè persequentem vi-

dere Falconem iucundiſſimum eſt: *Ardea* enim, vt refert doctiſſimus ille Chyrurgus Regius [a] Paræus, *vbi Falconis remigio alarum elati rapida celeritate depreſſam, & infra poſitam ſe intuetur, roſtro quod prælongum habet, & acutum, ſub alis condito, ac ſurſum elato, pugnæ ardore, & prædæ cupiditate occæcatum, & incautum ipſum deuolantem, & irruentem excipit, vt eo ſemet Falco medium pectus induat, adeo vt ambo ſæpè illiſis interraneis humo affligantur enecta. Quod ſi arte & felici corporis declinatione inſidias illas Falco illæſus effugerit, Ardea nihilominus deiecta & deturbata, receptui ſtentorea voce canente magiſtro, in prætentum pugnum pinnarum rotato ſcapo reuocatur.* Huic incõmodo hac de cauſa maximè obnoxius eſt Falco, quia cùm ſe non ignoret, armatum probè valida & oſſea acie, robuſtumq́; a natura pectus obtinere, quare hiſce armis potiſſimùm naturæ ductu cõfiſus pectoris cono antrorſum protenſo ac exerto hoſtem adoritur, ac vehementi quodam impetu ferit, audacior potius quam cautior. Vnde fit, vt hunc eius venandi morem probè callens, & ipſa à natura edocta Ardea, necnon in roſtro oblongo ac mucronato ſpem ſalutis collocans, ex alto impetentem Falconem ſupina in aere excipit, & telo quod prius, ne a Falcone viſum euitaretur, prudenter ſub alis condiderat, tẽpeſtiuè deprompto, ac velut euaginato mucrone, pectus eius confodit, cautior ipſa, quam audacior, niſi Falco periculum præſentiens, repreſſo nonnihil motus impetu ictum declinans euitet, atque hac ratione & fortitudinis & ſagacis prudentiæ palmam reporter. At quoniam hi motus contrarij, qui ſurſum, deorſumq́, volando fiunt, tam citò peragi non queunt, quin mora aliqua inter vtrumq; intercedat, præterquã quòd & ipſis vtriſque præſertim aſcenſui, longiuſculum tempus impendi neceſſe ſit, quod tam celer minimè eſſe poſſit, atq, deſcenſus, optimè venatio per Falcones inſtituitur, quum duo, aut plures ſibi mutuo ſuppetias laturi in prędam perſequendam emittuntur. Ita enim, ut unus ſumma petens volantem ſiue Ardeam, ſiue aliam auem impulſus præcipitet, alter iuxta terram volans præcipitatam excipiat, aut ſi ille irrito ictu prædam impetiuit, hic in locum ſocij in ſublime elatus ſuccedat, eámq, certiori ictu percutiat, illo interim, qui iam deorſum lapſus eſt, Auem præueniente, neuè longius abſcedat, aut fugam capiat, impediente. Et hanc ob cauſam, inquit, Albertus, Falco licet Auis ſit iracunda (ut & cæteræ rapaces omnes) ideoq, conſortis impatiens, & ſolitaria, tamen venationis idoneo tempore ſocium diligit, ac lubens admittit, perpetiturq́; cum eo prædam ſine pugna, aut contentione vlla, quod reliqui Accipitres non faciunt, priore modo ſolertem ac induſtrium, altero iuſtum ſe oſtẽdens. Fit item nonnunquam, ut ſolus & ſocio deſtitutus, non ſtatim poſtquam æthera ſuperauit, rurſum deſcendat, ſed in aëre Aue, quã captat, ſuperior, eam tamdiu inſequatur, donec iuſto a ſe interuallo diſſitam videat, ex quo commodè in eam irruat. Sed vitio vertitur, ſi velut alis ſuſpenſis in aëre aliquandiu veluti immotus hæreat. Id enim timidi, ac degeneris animi ſignum eſt, eiſq; Auibus proprium quę non niſi reptilia, inſectaue, aut minuta quadrupedia, vt mures, ranas & ſimilia inuadunt, quales ſunt Lanarij, Buteones, Aeſalones &c. Generoſi eſt, vt diximus, ſtatim vt aſcendit, niſi admodum longè ab Aue abſit, præcipitem ſeſe deijcere, atq; ſi primo aggreſſu pręda fruſtrari contingat, turſum in altũ euolare, & quod priùs non ſucceſſit denuo experiri, ictumq, iterare. Solet etiam, ſi Auem in fugam ſeſe conijcere viderit, fugientem perſequi acerrimè, tanto ardore, ac cupidine, vt niſi breui capiat, præ indignatione longius proſequatur, ac tanto poſt ſe herum ſuum ac dominum interuallo relinquit, ut amplius ad eum non redeat. Profectò miſellis Auibus vnicum in fuga relictum eſt præſidium, alioquin hoſtis feritatem non euaſuris.

Falconis cũ Ardea certamen.
[a] Lib. 1. de Animal. & hom. praſt
Cur plures Falcones emittãtur in Ardeam.
Timidi ſigna.
Generoſi ſigna.

ANTIPATHIA.

ADMIRABILEM profectò ac ſuſpiciendum authorem ſuum, ſummum, inquam, Opificem, reddit natura, & ipſa miratu digna, cum abſque rationis, mentiſuè adminiculo, ſed rudis quodam phantaſiæ beneficio animantia bruta ita bene noxia ſibi ac perniitioſa futura cognoſcere, vt ea fugiant, docuerit. Sic & Aues quædam non tantum hoſtem ſuum, cum ipſas perſequitur, atque vrget, omni contentione fugiunt, verum etiam cùm vel viſum aut auditum tantummodo, ex quouis minimo ſigno, quale eſt, vel vmbra ſuperuè volare, nec longe abeſſe perceperint, innata quadam præſenſione tantoperè exhorrent, ac formidant, vt quiduis perpeti potius, quam in eius vngues malint incidere. Cõfirmat id Auis riuulariæ ſeu lacuſtris, quã Drepanim dicunt, exemplum, quam, ſi vel tintinabula tantum Falconis ſubaudierit, tanto terrore affici tradunt, metuq; Falconis adeo conſterni, ut omnino malit crebris fuſtibus, lapidibusq; ab hominibus obrui, quam volatu ſe in aëra, vbi hoſtẽ eſſe percepit, attollere. Pari quoq; ratione Alauda in manus hominum venire, quam in vngues Accipitris mauult incidere.

Antipathię vis.
Drepanis timor.

INSTITVTIO AD VENATVM, eiusque huic tempestati accommodata ratio.

Cur de Falconum institutione agamus.

ONGO quidem sermone ac diligenter in Accipitrum generali historia, de mansuefaciendis & ad venationem instituendis Accipitribus, vt in vsum & oblectamentum nobilium cedant, egimus. Itaque superuacaneum cuipiam videri posset, hic denuò eadem repetere, ac ueluti cramben bis coctam apponere, præsertim cum quę de illis in genere tradita sunt, Falconibus, vtpotè eorundem quoque speciei, etiam accommodari queant. Attamen, quia quæ ibi dicta sunt, pleraq; ex veterum, aut saltem ex mediæ ætatis authorum placitis, allata sint, neque huic nostræ tempestati satis apposita, (quod enim in alijs plerisque artibus & scientijs, in hac quoq; vsu venire videmus, vt vetus illa ruditas indies ingeniosorũ hominũ studio ac industria expoliatur, adiectis, quæ desunt: immutatis, quæ minus apta uidentur) ideò rem minimè ingratam facturi visi sumus, si in gratiam nobilium ac clarorum, cùm nostræ Italię, tùm aliarum etiam nationum, hominum, nouam & huius nostræ ætatis accipitrarijs vsitatã cicurandorum, & ad uenationem instruendorum Falconum rationem hoc loco exponeremus. Habet enim id vtilitatis, vt alias præteream, secum adiunctum, quòd, vt ea quæ de Accipitribus instituendis tradita fuerũt, Falconibus, ita hæc quæ de Falconibus nunc dicenda instituuntur, Accipitribus similiter magna ex parte adaptari possint. In qua quidem re, cùm nos Accipitrariã nunquam exercuisse, qui grauioribus curis, studijsq; intenti sumus, ingenuè fateamur, aliorum itaq; sententiam sequemur, ac præcipuè Franciscum Carcanum Vicentinum, quo, quod sciam, nemo accuratius, ac curiosius hac nostra tempestate hãc artem, pertrectauit, vtpotè qui per omnem ætatem summo studio eam coluit, assiduoq; vsu a se obseruata pręcepta, uernacula nempe Italica suis conterraneis communicauit, quæ nos in Latinum sermonem translata toti orbi communia facere non recusauimus.

Vtilitas ex institutione.

Institutionis summa.

In Falconis itaque institutione hæc in primis requiruntur, ut hominis nutui ac arbitrio obsequatur, capitio indui lubens se permittat, & è loco seu prælongo funiculo ad instituentis manum aduolare adsuescat: denique ut Aues aquaticas, uerbi gratia, Ardeas, Grues, emissus è manu audacter & præcipiti impetu insequi, & alia huiusmodi ad hanc artem Accipitrariam maximè facientia, paulatim industria dexteritate discat. Si igitur Falcones prorsus rudes etiamnum, omnisq; disciplinæ hactenus expertes esse, Accipitrarius magister uiderit, paulatim singulo quoque die unum quidpiam docebit, tanquam lectione seu addiscendorum penso noro ipsis præscripto, ut quotidiana hac exercitatione in melius paulatim proficiant, atque tandem consummatæ industriæ uenatrices Aues euadant. Quod quidem, si continua, assiduaq; cura adhibeatur, triginta dierũ spacio perfici poterit, plus, minusue pro diuersa ipsorum indole. Longius enim retractarij ac contumaces, breuius mansueti ac dociles institutionis tempus postulant.

Quãto tẽpore instituatur.

DE MANSVEFACIENDO AC Instituendo Falcone nidulario.

nidularios non instituendos.

VM suprà docuerimus, triplex Falconum genus ex ætate statui, nempe nidulariorum, hornotinorum, & qui mansuefactarijs nostratibus mudarami appellantur, itaque scire licet omnium eundem esse instituendorum modum. Veruntamen si quis meo consilio auscultare uolet, à nidularijs instituẽdis in uniuersum abstinebit. Nam preterquam quòd maior pars ad bonã frugem non perueniunt, maxima adferunt tædia, ob assiduos labores ac molestias, quas in eis instituendis tolerare ille cogitur, qui eos eò uolet perducere, ut sua sponte, & soli Aues per aërem sequantur, atque interficiant. Si tamen cuipiam animi gratia lubebit hac in re laborem insumere, rectè faciet, si primùm eos assuefaciat è manu emissos inuadere Ardeas rubras, aut cinereas, Botauros, Alucones, Asiones, atque alias huiusmodi alites maiores. Sunt etenim nidularij natura sua admodum rapaces, animosi ac crudeles in exercenda laniena. Cùm uero has instituimaiores assueuerint capere è pugno emissi, poterint dehinc ad lacustres Aues venãdas instituiCuius rei gratia mansuefactario in amœnum & spaciosum campum prodito, ubi aut Capellę

Quomodo instituantur.

seu

seu Vanelli, aut Cornices, aliæuè huiusmodi Aues reperiuntur, & relaxato nonnihil Falconis, quem pugno gestat, cucullo, seu capitio, ad has alites, quàm proximè fieri queat, accedito; & ad primæ cuiusque subuolantis tẽtatam fugam Falconem capitio exuto, è manu emittito, quo scilicet illa subuolante Falco quoque eam persequuturus alta petat. Cumq; iam aut longius, aut mediocriter saltem aere superato terras reliquisse videbitur, Accipitrarius Anatem, quem in hunc vsum penes sese in promptu habere debet, cuique oculorum cilia prius transfixa penna occluserit, iusto spatio distanti Falconi obijcito in aera; Et si hanc ceperit, eadem pascito, maximisq; blanditijs eum delinito, magna voce, & clamore sublato ei applaudens.

Narratũ mihi fuit a quibusdam (quod tamen ego, vt cuius periculum nunquam feci, non certo asseuerim) quosdam ex his nidularijs cura & studio mansuefactaciorum Perdices, Coturnices, Phasianos, quinetiam Lepusculos capere. Esse quoque, qui omnibus numeris absoluti in venatione hac volatili euadant.

Quãdo nido eximẽdi.

Verum quo tempore nido eximendi, qui præferendi ad propositum opus, & quomodo nutriẽdi sint, docet.[a] Fridericus Imperator. Nidularij, inquit, vel accipiuntur ex proprijs nidis: vel quando iam è nido exiêre, & simul cum alijs, verum non longè a nido obuolãtes, vel cum hyemali tempore frigoris iniurias euitaturi ad alias regiones sese recipiunt; vel cum in illis regionibus, in quibus perhyemabant, capiuntur, vel cum in vere ea loca, vnde propter frigoris inclementiam aufugerant, repetunt. Quorum tam redeuntium nempe, quam abeuntium alij mutati, alij verò immutati in manus aucupum incidunt. Qui vero nidis eximuntur, ij quoque diuersimodè obtinentur. Vel enim accipiuntur oua eorum, & auibus domesticis incubanda supponuntur: Sed ita nati viles admodum & nullius ferè pretij sunt. Vel nido eximuntur, idq; tritariam, aut cum nullum adhuc pẽnarum in ipsis adest vestigium, sed veluti lanugine quadam, quam primùm nati aduersus ambientis frigus a natura armantur, induti sunt: aut vbi deposita quidem illa lanugine pennarum vestigia iam erumpunt, aut cum pennis omnino instructi quidem sunt, sed volare tamen nequeunt. Quorum omnium illi minus probantur, quo incubatui propinquiores sunt. Quarè tam diù in nido relinquantur oportet, quam diù de fuga non est periculum. Quò enim diutius à parentibus nutriuntur, eò fortiores, robustiores, minusque queruli euadunt, neque ita ore hiant, & meliorem corporis habitum acquirunt, siquidem parentes non tantùm carnem illis venantur conuenientem, sed & opportuno tempore, & debita quantitate eam offerunt. Contra paruulos nido extractos homo, neque alere, neque cùm tempus postulat, neque quantum offerẽdum sit, cognoscere potest, vnde de facili vel moriuntur, vel in aliquod corporis vitium incidunt; si tamen sanos esse contingat, quod rarissimè accidit, nunquam robusti euadunt, nec pennas firmas acquirunt. Atque hæc de tempore eximendi e nidis Falconis sufficiant, Dicamus modò, quomodo exemptus pro institutione ad venatum conseruari queat. Locus in primis ex authoritate eiusdem Imperatoris longè alius esse debet ab eo, in quo Accipiter educatur: Sit, inquit, campestris, sed longè ab arboribus & syluis dissitus, in turri, aut in eminentiori solitariæ domus parte, cùm quia à parentibus in similibus locis alebantur, tum verò maximè quòd peculiari quadam sympathia ea Falcones appetant, venationemq; suam adulti ibi exercere soleant. Si enim arbores domui vicinæ sint, periculum est, ne emissus Falco nidarius ad illas sese recipiat, redireq; ad Falconariũ magistrum renuat. Sit verò locus paruus, ad nidi, in quo natus est, similitudinem, tribus partibus patens, vt Septentrionalem, Orientalem, & Occidentalem ventum recipiat, & solem ab Oriente & Occidente; à parte verò meridiei clausus sit, ne noxam illi ab Australi ventus inferat. Is enim humores capitis resoluendo pigriorem, & debiliorem reddit. De cibo ita disserit. Carnes offerantur, crudæ, cùm quòd illis calor ventriculi, quo plurimùm abundãt, ad iustam quandam temperiem reducitur, tùm quòd talibus ali a matre cõsueuerint. Sint vero teneræ, imo verò quanto teneriores haberi possint, careãt fibris, neruis, venis, arterijs, cartilaginibus, ossibus, atq; pinguedine: ea enim omnia difficilè concoquuntur, maximè à nidulario, cui calor propter humidi abundantiam obtusior est. Sint auium pinguium, quoniam macilentæ pulpa carent. Sint recentes, iam iam occisarum auium, natiuo nempe calore adhuc tepidæ. Tales enim parum a viuarum carne immutãtur, ac calore putredinali minimè imbutę sunt, cui alioqui carnes obnoxiæ sunt. Si tamen, vt fit, recentes semper nancisci non liceat; tunc illæ quę parum aut iam statim refrixerint, hoc pacto exhiberi poterunt, Tandiu primùm in aqua dulci calida calefiant, donec ad proprium animantis, cuius sunt, calorem peruenerint. Sic enim minus noxiæ sunt. Sint animantis sani: siquidem morbosorum, quod prauis qualitatibus scateant, prauum etiam nutrimentum subministrant. Sint auium, aut aliorum animantium mediocris ætatis, quoniam cùm facile digerantur, bonumq; nutrimentum præbeant, pennas necessario generant robustiores, firmioresq; quam ex recens natorum esu. Quare improbatur pullus Gallinaceus, quod molles

[a] L.2.c.31.

Locus vbi tenendus.

Falco exẽptus a nido quõ instituatur ad venandũ.

Cibus.

carnes procreet, nutrimentumq; eius facilè resoluatur. Cognoscitur autem Falco, qui eiusmodi recens natorum animantium carnibus nutritur, ex uentris frequentiori solutione.

Animantia prouecta fugiéda, & cur.

Improbatur item prouectioris ætatis animantium esus, cum propter durum & nimis siccum, quod præstant, nutrimentum, tùm quòd plurima superfluitate abundet. Cognita verò nunc, quæ offerri debet, carnis qualitate, videndũ est modò, quomodo & quando eæ nidulario Falconi exhiberi debeat.

Cibus vt & quãdo dandus.

Quoniam itaque auis rostro adhuc atque vnguibus parum valet, caro in frusta concisa & super ligneam aliquam tabulã mundam reposita, cum summa cura atq; diligentia danda est. Paulo verò iam adultioribus caro etiam paulò durior, & in frustula aliquantulum maiora concisa offerenda est, quoniam iam vnguibus & rostro potentiores facti, ea suo marte dilaniare possunt.

Caseus. Oua.

Qui uerò deficiente carne caseum recentem illis exhibent, summoperè cauent, ne sale conditus sit. Alij qui oua dant cum lacte, ea rumpũt & in uase ferreo stanno illito una cum testis lacte primùm repletis agitant atque permiscent, postmodumq; super carbones lentè ita decoquunt, ut neque duram, nec mollem substantiam acquirant: hunc cibum recenti caseo præferunt.

Quantum dandum.

Quantum autem ex iam dictis cibis exhibendum sit, iam dicendum est. Sit neque superfluus, neque etiam diminutus: Siquidem superfluum aut euomunt, unde fit, ut non nutriantur & debilitentur, aut si non uomant, tantam copiã digerere nequeũt, hinc illæ lachrimæ, caloris natiui nempe suffocatio, atq; ex hac atrophia, uiriũ debilitas, membrorum grauitas, pennarum prauarum generatio, aliaque id genus symptomata suboriuntur. Ex diminuto, calor idem, sicut ignis per subtractionem lignorum, pabulo suo destitutus, ad extinctionem tendit, auis macilentior, debiliorq; redditur, pennasq; acquirit ueluti corrosas, atq; deformes. Prouectioribus itaque pullis plus, minoribus minus erit dandum, ac semper in mediocritate consistendum.

Calidæ auis signa.

Sed si auis natura calidior est, plus, quam frigidæ offerendum. Caloris in aue exuperantis signa sunt, alui solutio, optima, citaque digestio, vnde dicebat Hippocrates: *Eorum quæ velociter & copiose nutriunt, veloces & copiosi secessus fiunt.*

Frigidæ signa.

Contrario modo omnia in frigida aue sese habent. Ex hisce itaq; cuiq; facile liquere arbitror, incertũ esse, offerendi cibi mensuram institui posse. Quare in primis appetitus ratio habenda est. Solẽt enim tantum solummodò petere, quantum coquere sufficiunt, satis verò ingessisse, gulæ incrementum demonstrat.

Qualitas cibi.

Præterea cibi qualitas inspicienda est, siquidem qui facilis coctionis est, largior conceditur, de duro, minus dandum est, & tunc quotidiè etiam aliquid subtrahendum, donec meliorẽ nactus, rursus largiori manu exhibere possis, vt quod deperditũ est, paulatim restauretur.

Tempus cibandi.

Cæterum tempus cibandi etiam variat. In fine veris ac æstate, quando dies longissimi sunt, bis omnino quaque die nutriendi sunt; quoniam si semel duntaxat, etsi copiosè, cibus offeratur, cum ob diei longitudinem, tùm ob caloris natiui vbertatem, ventriculus nimia mora debilitaretur. Bis itaque in die, nempe sub matutino & vespertino crepusculo cibus, sed secundus nunquam, nisi primo digesto, præbendus est. Sic enim nulla cruditatis, à qua naturalium virtutum ordo perturbatur, operationesq; confunduntur, generandæ pericula imminent.

Magistri cura.

Qui cibum subministraturus est, solus accedat, idq; rarenter admodum, sic enim minus queruli fiunt, & minus hiant. Postquam modò eo peruenerunt, vt uolare queant, non iam statim cicurari, aut doceri debent, sed huc atque illuc ad loca propinqua sub dio, tempore tum sereno, tum etiam procelloso volitare permittendi, vt pennas elegantiores acquirant, ipsiq; robustiores efficiantur; Nam eo modo postmodum edocti ad quæuis capienda meliùs euolant. Neque est, quod de fuga suspiceris, cum alioquin locum, in quo cibari solet, irreuocati etiam repetant: verum cauendum est, ne tamdiu id repetatur, quousque cibum suo marte capere possint; Nam tunc de fuga maximum foret periculum.

FALCONIS RVDIS ADHVC INSTITVTIO.

Quo corio tibiæ vestiendæ.

Clypeoli quales tibijs affigẽdi.

Tintinnabula cur adhibẽda.

VODSI fortè mãsuefactarius Falconem nactus fuerit prorsus imperitum, ac planè adhuc indomitum, & vt vulgò dicunt, syluestrem, cui oculi necdum fuerint occlusi, operæpretium erit, vt huic confestim cilia consuat, simulq; tibias corio vitulino aut caprillo, vulgò camozza, alteriusuè cuiuspiam animalis pelle consutis caligis vestiat, butyro, quo molliores sint, ac mitiores, inũctis. His utrisque summis clypeolos argenteos singulis singulos affigat, quorum alteri domini insignia, nomenq; cum cognomine, alteri loci, in quo degit, sint insculpta & inscripta insignia, ut si fortè, ut fit, aliquando in longinquiora loca auolarit, horum indicio ad dominum reportari possit. In eandem usum tintinnabula quoque argentea aut ærea appenduntur. Dehinc placida contrectatione mansuefaciendus erit. Cum uerò feroces admodum sint, rostroq; ualde robusto, cauere sibi debet Accipitrarius magister, ne rostro digitũ apprehẽdi sinat.

Nam

Nam arctissima rostri & mandibularum acutatum compressione digitum adeò uehementer stringunt, ut non secus ac forcipes lædant. Quare satius fuerit, uimen, seu bacillum minimi digiti crassitudine adaptare, quo caput eorum molliter contrectet, collumq; & humeros demulceat: & si bacillum mordicus, quod facere solet, appetat, noli impedire, sed animum explere finito, manibus tamen perpetuò caueto.

Vt obediat.

Vt verò obsequens fiat noctes aliquot insomnes ducere cogendus est, gestando eum in pugno, docendusq; cibum sumere, palpebris adhuc sutura commissis, & frequenter admodum largo satis, ac congruo cucullo induendus, & rursus exuēdus, hoc obseruato, ut quotiescunq; caput a capitio nudatur, leniter manu fricetur, blanditijs quibusdam additis, ne indignetur, odiumuè aduersus magistrum suum concipiat. Ala in cibum ei præbenda Gallinacea, & curandum, ut hanc deplumet, diuellatq;. In hoc verò ei palpebræ consuuntur, atque ita diù, noctuq; pugno gestatur, neque vnquam conto insistere permittitur, ut delassetur, & caput coriaceo eo cucullo sibi tegi haud ęgre patiatur, immotusq; ac rectus in pedes stet instar marmoreę statuæ: denique vt vitia omnia deponat, qualia sunt anhelare, suspirare, ac mordicus quiduis arripere. Perpetuò verò meminisse oportet, ut quemadmodum antè monuimus, caput, collumq; virgulto demulceatur. Quodsi adeo natura efferus ac rebellis est, ut ægrè aut nulla ratione uitia deserat, allij nucleum mundatum, aut aloës frustulum mordere uolenti obijcito, ac in rostrum inserito. Ita enim fiet, ut graui odore allij & amaro aloës sapore deterritus, ab anhelosa illa exufflatione, atque mordacitate solita desistat.

Cibus.

Vt non suspiret & mordeat.

QVA RATIONE CAPITIO Assuēfaciendus sit Falco.

ACCIDIT nonnunquam, ut Accipitrarijs magistris in manus ueniant Falcones exotici, qui nauigio è Cypro, Creta, Alexādria Aegypti, aut aliunde aduecti sunt, quiq; quòd imperitos, ac minus dexteros nacti fuerant magistros, sæpè pręfracti, rebellesq; ac capitij impatientes euaserunt. Hisce primum palpebras oculorum committere oportet, dehinc capaci, magnoq; cucullo caput obducere, & rursus blandè eximere, atque ut noctem unam aut alteram excubiam transigant, cogere, identidem caput, quo suprà dictum est, modo demulcendo, curareq;, ut prauos mores antè memoratos relinquat. Post hæc una nocte consuta hactenus cilia dilui poterunt, atque ita apertis oculis Falconibus candelæ, seu lucernæ lumen admoueri. Caput interim assidua, leniq; manuū contrectatione demulcere, & iterū atq; iterū cucullo, quē vulgò capellettum, quasi galericulum dicas, vocāt, operire, rursumq; denudare conueniet. Hac ratione fiet, vt mansuetus redditus, cùm manui magistri, tùm galericulo optimè assuefiat. Hoc loco vnum aduertendus es lector, rectam Falconum institutionē ab eo depēdere potissimùm sicque demum rectè eam perfici, si ille qui mansuefactionis curæ incumbit, cùm innata quadam animi propensione, tùm etiam voluntario studio ac delectu, miro quodam amore erga has Aues afficiatur, maximamq; ex arte Accipitraria voluptatem capiat, adeo vt, quod dici solet, eius amor intimis ipsi resideat medullis, eiusque veluti libidine totus flagret. Ita enim quantumuis parua opera huic arti data, fit omni dubio procul, breui in absolutum ac consummatum magistrum est euasurus. Ille verò, quem hoc studium non oblectat, sed aut ad ostentationem tantum, si diues est, aut quæstus faciendi gratia, si pauper, venationem hanc volatilem seu artem Accipitrariam exercet, operam sanè omnem ac oleum perdet, artique dedecus adferet, & miserorum Falconum insignem stragem edet, melior vespillo, quàm magister. Cùm iam dicta ratione institutus, ac malos mores dedoctus fuerit Falco, commissæ oculorum palpebræ diluendæ erunt, locusq; suturę modica saliua inungendus, & capitio ablato pugno gestandus, idq; tota nocte ad posteri diei diluculum vsque, manu leni frequenter demulcēdo, capitiumq; nunc detrahendo, nunc denuò capiti imponendo subinde, nonnunquam ipsum pascendo ac vt deplumet gallinæ seu alam seu coxam sinendo. Hoc interim summa cura obseruato, vt tot noctes peruigil agere cogatur, neque quietem vllam capere, neque conto aut perticæ insistere, donec defatigatus capitium lubens, ac minimè rebellis admittat, neque amplius morsu impetat obuia, aut anhelus suspiret. Sunt tamen non pauci Falcones, qui inueterata hæc vitia haud facile relinquunt, neque minori, quàm trium aut quatuor dierum interuallo ijs desuescunt. Prout enim indole sunt ferociore aut mitiori, longius aut breuius tempus ad mansuefaciendum postulant. Cum verò mordicus quæuis apprehendere, ac suspiriosus esse desiens,

Quibus oculi consuantur.

Capellettū quid.

Institutio in quo consistat.

Cur vigil tenendus.

iam tutò conto imponi quietis gratia poterit, hac, tamen lege, vt noctu tres, aut quatuor ad minimum horas adhuc pugno gestetur, contrectatione leni & blanditijs solitis adhibitis, capiteq; identidem cucullo sæpenumerò denudato, ac iterum tecto, & esca in pastum obiecta, quam deplumet ac diuellat. Idem interdiù factitandum, at in cōclaui quopiam remoto ac penitiori, in quod modico lumini sit aditus, ne lumen, aërisuè splendorem conspiciat, priusquam certo ac rato rostri ictu cibum capiat, & minimè ægrè, haudq; difficulter pascatur.

VT VOCEM ACCIPITRARII Falco cognoscat.

Vt vocem agnoscat.

SI primo hoc triduo, quatriduoue, ita perdomitus, ac cicuratus fuerit, vt iam fame coactus cibum capere incipiat, idq; continuet. tunc opus est in hoc incumbere, vt primùm sibilum Accipitrarij, deinde uocem agnoscat, hac ratione. Accipiatur pullus Gallinaceus viuus, & intra parietes, seu loco quopiam clauso: (ita tamen parū lucis sit, vt Falco pullum quidem uidere possit, sed aerem clarum ac luminosum non conspiciat) hîc pullus ei laniandus præbeatur, sed in pugno retento, sibilis alijsque clamoribus editis. Hac ratione itaque pascenti cucullus solito more induatur. Deinde capite galericulo recto a sumpto cibo ala extrema, aut pes, aut aliæ excarnes partes pulli ipsi ad vellicandum exhibeantur; cùm vt hac exercitatione caput exoneretur superfluis & excrementitijs humoribus, tùm vt pugno insistere assuefiat.

Cibus.

Cibus eius esto, pullus Gallinaceus non admodum magnus, coruitulinum, veruecinum, & suillum: cuius mediocris detur quantitas, neq; affatim ingluuies hisce infarciatur, quò contentam stomacho pituitā concoquere, & ferinam paulatim naturā queat deponere.

Vt appetentia restituatur.

Si verò fortasse orexis Falconi langueat, operæpretium erit escam nonnunquam aquæ puræ intingere, aliquando etiam vrinæ humanæ, hacq; prius extersa aliquantum aliquoties, nempe bis, teruè pascere, sed interiecto singulis vicibus duorum, aut triūm dierum spacio, vt hoc pacto nonnihil extenuatus rursus cibum appetere incipiat. Neque ab re erit, tempore matutino, cùm adhuc ieiunus est, in gulam indere sacchari candidi momentum, quantum nempe per œsophagum meare, ac deglutiri commodè possit. Hoc enim pituitosa stomachi excrementa optimè digerere, ac ferinam indolem, naturamq; exuere facit, cibiq; desiderium excitat.

Vt cibum agnoscat.

Cùm iam auidè cibum sumit, vocemq; magistri didicit, docetur quoque escam suam agnoscere, & in eam visam concussis, & agitatis alis auidè ferri, hoc pacto: Accipitrarius manu dextra cibum præbendum in altum eleuet, sibilisq;, & clamoribus editis Falconi ostendat, atque si ad eum agitatis alis promptū moueri viderit, confestim porrigat, ac duas, tresuè bucellas ex eo sumere permittat, idq; sæpius simili ratione repetat, quo alimoniam suam agnoscere discat: tum pascere sinat. Singulo quoque die sub vesperam, cùm iam cibum confecisse videbitur, turunda cathartica danda erit e plumulis, aut gossypio solo, vel cui caryophilli duo in quatuor frusta comminuti, uel dissecti aut cubebæ grana duo confracta, aut aloës modicum inuoluta sint, ut expurgato, & à sordibus exinanito ventre fames aliti restituatur.

VT ANIMVS ADDATVR FALCONI.

VT audacior, ac animosior reddatur Falco, opus est ad dilaniandum ei pullum Gallinaceum præbere. Ad quam rem commodè peragēdam in locum quendam obscurum concedendum est, eo, quem antè memorauimus, modo, atq; ibi relaxato nonnihil galericulo, genu in humum procumbens mansuefactarius, alta voce ac clamore sublato pullum Gallinaceum, quem viuum altera manu feret, aliquantum deplumandum exhibere debet, dehinc adempto capitio pullum ea dexteritate demat, vt nihil Falconem offendat, tumq; iterum ad pullum bis, teruè morsu impetendum, plumasq; vellendas Falconem inuitans, pullum Gallinaceum in terram proijciat, & elato ac depresso pugno, quauis ratione, omniq; opera studeat, ut Falco in pullum dictum insiliat, eumq; inuadat. At simulatq; Falco cū dilaniare cœperit, alta uoce clamando ac sibilando ei blandietur, ac applaudet, hocq; pacto humi pascet, & uno, eodemq; tempore è terra blandè sublatum, in pugnum recipiet, dūmodo pullastrum adhuc vnguibus teneat, & ad vellendum plumas, carnesq; Auis pedibus subiectas, semel atque iterum inuitet. Tum leniter, ac cum dexteritate quadam capitium denuò ei inducet, & deniq; alam, seu pedem Gallinaceum diuellendum relinquet.

VT

VT SCAPO ALATO ASSVESCAT.

OSTQVAM Falco iam per trium aut quatuor passuum interuallum in pullastrum insilere, eumq́; lacerare loco obscuro didicerit, iam scapum pinnatum cognoscere, eiq́; assuescere docendus est, hoc pacto. Pullaster scapo adalligetur, & in locum quempiam tenebrosum eundum, ibiq́; falco socio mansuefactarij in pugnam assignandus, vt cucullum coriaceum nonnihil ille relaxet. Tum retrocedens mansuefactarius tres aut quatuor passus, scapum pinnatum (quod Accipitrariorum nostratium vulgus, il lodro nuncupat) ad medium lorum, cui annexus est, arripiat sed semel atque iterum scapum rotet, alta voce Falconem adhortans atque acclamans, socio interim ipsum cucullo exuente. Ille, qui scapum tenet, eum de manu ad longiusculum spatium proijciet, & assiduo clamore Falconem excitet, ac exhortetur. Quodsi Falco in pullastrum latus iam ei insederit, iam dilaniare hunc pro libitu sinendus est, sibilisq́; atque altis clamoribus sublatis ei blandiendum ac applaudendum, hacq́; ratione super scapo pinnato eo ipso pullastro pascendus, deinde vnà cum esca in pugnum recipiendus, denuoq́; galericulo induendus; deniq; ala, pesuè Gallinaceus, eo, quo dictum est, modo, ipsi præbendus est. Il Lodro.

Falcone iam per aliquot passus in scapum pinnatũ aduolare loco obscuro, & in pullastrum, tàm viuum, quàm exanimem insilire probè perdocto, prodeundum est in campũ quempiam apertum, seu pratum spatiosum & arboribus nudum alligatoq́; pullastro ipsi scapo, Falco socio in pugnum dandus. Post hæc ipsi quoque Falconi annexo loro, debet curare, ut socius galericuli vincula nõ nihil soluat, & sublato clamore modicum escæ rostro admoueat, & aliquot morsibus absumere permittat. Interea ipse Accipitrarius quatuor, aut quinque pastus ab aue recedit, vnaq́; aut altera voce sublata, iubebit, vt socius capitium detrahat, dein scapum extremo loro, cui annectitur apprehendens, bis teruè rotabit, & altum clamans, in humũ proijciet. Si Falco ad escam aduolet, permittatur eam dilacerare, ac super scapo pinnato pasci, cerebellumq́; auiculæ uorare. Cor quoque & hepar, si integra & sana sunt, in cibum dentur, cum applausu, & adhortatione clamosa solita. Cumq́; hac ratione duos, tresuè dies sub dio, seu loco aeri vndiquaque exposito, ac luminoso edoctus fuerit ad scapum aduolare, per decẽ aut duodecim, pluriumuè passuum interuallum, singulis deinceps diebus auicula quæpiã ei depascenda è scapo offerenda est, in dies paulò longiùs ab eo, magistro abscedẽte, quò scilicet ferocior, animosiorq́; redditus auiditate quadam in escam scapo impositam ferri consuescat. Falco sup scapo pinnato quõ cibandus.

Cum itaque Falco ex magno interuallo ad scapum aduolare, atq́; è pugno emissus in eundem insilire didicerit, ita vt iam pullastrum, seu aliam escam, exuta omni feritate, placidè depascatur, tum demum Falcone prius inedia reddito audiore, postridiè in locũ quempiam campestrem nullis aut paucis arboribus impeditum eques prodire debet Accipitrarius, vbi Falconi in pugnum comiti tradito, qui & ipse equo insideat, lorum oblongum adnectat, ita vt auem ad scapum aduolaturam impedimento esse nequeat, dehinc aliquantum procul, quousque uidebitur, ab aue abiens, socio suo det signum nutu, vt galericulum Falconi nonnihil soluat, pugno in altum elato. Post hæc voce edita semel, bisuè quàm fieri poterit, altissima, scapum cum pullastro continuò in orbem agitet, simulq́; capitium capiti demat. Aduolantem Falconem ad scapum expectet tantisper, donec circiter octo passus à se absit, tum scapum iactet, in quem si Falco conscenderit, pro libitu pullastrum acclamans depasci sinat. Equo insuper descẽdens, Aui appropinquet, solito clamore inter pascendum applaudendo. Inter biduum igitur, triduumue Falco ita edoctus, vt ad teli iactum iam aduolare ausus fuerit, postridiè tempore matutino inedia famelico prius reddito, iam tutò liber, omniq́; loro ac uinculis solutus, etiam coram spectantium turba, ab equite mansuefactario, ad scapũ circumactum reuocari poterit. Quodsi Falco ad depascendum pullastrum aduolarit, eo pro libidine expleri sinatur, iteratis identidem altis clamoribus, quò illis vocibus assuescat. Deinceps posteri diei mane similiter ab accipitrario equite ad scapum, cui iam pullus Gallinaceus nullus adnexus sit, reuocari poterit, & simulatq́; scapo insiderit, pullaster viuus, cui pedes prius effracti sint, obijciatur, quem super scapo dilaniet, atque deuoret.

QVOMODO AD PRÆDAM emittendus Falco.

Tintinnabula quando appendenda.

ALCONI tam hornotino, quam ramulario iam pascẽti, & reuocatorem expectanti, eiq; obedienti, moribus omnibus feris depositis, tintinnabula magna ac sonora appendenda sunt, & ea quidem eò maiora, quò aut hic aut ille animo maiori præditus, ac generosior esse conspicietur. Nullus tamen error committetur, si à principio maiuscula annectantur, donec eorum indoles plenissimè cognita sit. Dein matutino quodam tempore, Falcone fame aliquantum prius edomito, equo conscenso, rus prodibis in campum quempiam spaciosum, in quo nullæ vel saltem paucissimę sint arbores, falconemq; pugno gestans, ventum vnde spiret, obseruabis. Illuc aduersus ventum ad teli dimidium, vel eo amplius, iactum equitabis, vbi relaxatis aliquátum cuculli uinculis, sibilum mediocrem edes, veluti Falconem ad uolatum inuitaturus, quo excitus Falco alas concutere, seque in pugno mouere incipiet. Tunc non impedito abs te illius motu, statim caput galericulo exues, eumq; emittens liberè auolare sines, pectore vento opposito. Ita etenim ventum commodius accipiet, faciliusq; eo adiutus aëra superabit. Ibi Falco suaptè natura in gyros aliquoties se circumagendo subuolare conspicietur. Quare Accipitrarius vna atque altera aut pluribus ab illo factis circulis, alta voce sublata scapum cum pullo Gallinaceo viuo agitare debet. Aduolãte verò ad scapum Falcone, & propiore iam facto, scapum inventum aduersum proijciat, quem si conscenderit, non solùm pullum depascere, sed equo desiliens blanditijs illi applaudet, & agere finet liberiùs.

VT FALCO SESE HVMO TOLLAT.

I fortè Falco è pugno auolare nollet, aut statim in humum deuolans, ibi desideret, quod maior pars hornotinorum facere solet, non ob id animũ despondere, aut spem omnem abijcere debet mansuefactarius, imo potiùs è contra equo insidens ei obuiã ibit, ac minis aut claua, seu baculo abiget, incussoq; terrore, vt subuolet, coget, & gyro vno atque altero facto in scapum recipiet, & esca appensa pascet. Si vero vitium istud deponere noluerit, opus erit locum inquirere, quo Vanelli seu Caprę aues, aut Corniculæ, Sturni, aliquę huiusmodi aues versentur, & relaxatis nonnihil capitij vinculis Falconẽ in pugno tenere, atque ad eas propius accedere, donec subuolantes fugam capere tentent, atque eodem momento capitium capiti eius demere, & emittere. Ita enim futurum est, vt has auiculas volatu insequatur, atque in altum ad magnum satis spatium agat. Tum verò accipitrarius Anatem in præsentem vsum præparatam habeat, cilij seu palpebrarum pinnis commissis, quam dextra apprehẽsam ea alę parte, qua dorso iungitur, tenebit, atque se in auersam partem respicere faciet, tunc sublato clamore Falco in alteram partem, oppositam nempe sese uertet: quo commodo eius situ animaduerso statim in eum locum, supra quem Falco uolat, procurrat, Anatemq; in altum proijciat, uersus eam scilicet plagam, in quam Falco sese conuertit, ut eam conspiciat. Quam si Falco ferit, ac unguibus arripit, depasci laniareq; eam sinatur, alta uoce, ac clamosa animo ipsi addito. Et primùm quidem cerebellum, dein quoque lingua, cor, heparq; exempta in cibum præbeantur, quibus comesis, aut altera aut utraque coxa Anati detrahatur, qua, quantum opus est, Falco in pugnum iam receptus reliquam famem expleat. Moderatio tamen adbibenda est, ne nimium ingluuiem farciat. His igitur exactè biduum, triduumuè plus minus obseruatis, ad omnem nutum alas expandere, agitareq;, ac se surrigere, ueluti ad uolandum, atque ad magistri nutum promptus esse Falco condocefiet.

VT FALCO VENATVM lacustrem discat.

IS igitur iam satis instructus, & stare erectus & circa accipitrarium semper obuersari, & ad signum sibili, vel clamoris se recipere: tum illum ad Anatum venatum accommodare tempus erit. Hoc verò in primis agere debet magister vt Falconem in locum quempiam, è quo possit in Anates commodè emitti, easq; insequi deducat. Tum quam celerrimè Anates, clamore, sibilisq́;, aut sono, quem ocrea, aut chiroteca percussa reddet, excitatis, ex aquis euolare faciet, in quas, si quidem Falco irruat, illę verò denuò in aquam semel atque iterum relabātur, tum confestim è marsupio Anatem, quam in hunc vsum recondidit, depromat, ac prius commissis pinna palpebris Falconi ostendat, ac nunc eam percutiens, nunc in pedes erigens Falconem insequatur, operamq; ferat, & Anatis alas in crucis figuram distorqueat, & Falconi depascendam relinquet, interim blāditijs omnibus, quibus poterit, modis, clamoribusq́; pro adhortatione, ac animo adhibitis. Ego in ea sum sententia, ut putem ab initio, nempe prima, aut secunda vice, non consultum esse, anates maiores Falconi monstrari, verum illas potius Aues ante reliquas, quę nostratibus vulgo Arzaguole dicuntur, nempe Mergulos, Querquendulas, idq; genus minores Anates. Quādoquidem si à principio maiores obijciantur, frequenter accidit, ut eas tractim deturbare nequeat. Quare recto volatu si eas venaturus, procul insequitur, ita vt persæpè accipitrarius longius excurrere cogatur, & Falconem insequi. Cum vero hoc modo sæpenumerò Falcones amitti contingat, vbi longius, quam par sit, euagantur, operępretium erit, ab initio huic incommodo occurrere.

Ad Anatis venatû instituto.

Arzaguole

DE REVOCANDO FALCONE in venatione lacustri.

QVODSI hoc ita, vt diximus, euenerit, ut rectà volans Anatē venetur, eamq́; persequendo, quàm longissimè ab accipitrario euagetur, tandem verò aut persequi desistat, aut ex alto denuò inuadere pristina repetita via, resumptisq́; animis tentet, tum opportunum erit subuolanti Falconi celeriter occurrere, & Anatem, cui oculi consuti sunt, obijcere, quam si iciat, capiatq; iugulādam relinquere, tum cerebrum, linguam, cor, hepar, & coxam vnam aut alteram, prout vel obesus, vel macer Falco fuerit, in cibum præbere. Si verò Anas viua non sit ad manum, recipiendus erit in scapum, & Gallina ad iugulandum, ac depascendum offerenda. Hoc etenim pacto Falconem facies, cùm redintegrare aucupium, tùm in insectando hominis voce audita, rursus approperare.

RATIO INSTITVENDI FALCONEM Ramularium ad venatum.

SI quisquam ad persequendam volatu prędā ramularium Falconem instruere volet, rectè meo consilio faciet, si semel, bisuè volitare illū sinat loco quopiam, vbi nullę Corniculę, aut Capellę seu Vanelli, aliæq; huiusmodi Aues reperiantur, ne relicta alia præda ad hasce sese conuertat. Cōsultum etiam, ne longius eum ab se aberrare permittat, sed cursu insequens, atque alta voce ad redeundum eum inuitans, deuolantem in scapum excipiat, & pullum Gallinaceum viuum necandum, ac depascendum præbeat. Accidit verò nonnunquam, vt Falcones hi ramularij innata quadam magnanimitate contra voluntatē magistri longius auolent, deuientq;, tum illis alliganda sunt tintinnabula maiora, postmodum verò bis aut ter clamore solito, & Anate, cui palpebræ committantur, monstrata, ab insequente mansuetactario ad reditum inuitandus est, ac retinendus, ut hac ratione docilis factus a fuga abstineat, magistroq; in venatione lacustri morem gerat. Ramularijs minus opus est, stentorea illa voce receptui canere, aut

Anate

Anate, aut ſcapo rotato reuocare, quam hornotinis. Etenim loco manere conſueuerunt, probeq́ue has, ac ſimiles Aues longo vſu edocti agnoſcunt. Verum cùm blanditias, ac beneficia, tum contumelias altiori mente repoſitas tenent ramularij, quàm hornotini. Quare cautius cum illis, & benignius, quàm cum his agendum eſt, & ante omnia frequenter in ſcapum recipiendi, ac prædam quampiam iugulare permittendi, vt hac ratione commodè, ac benè tractati longa tandem conſuetudine tibi prorſus familiares facti, conſortio tuo gaudeant, lubenteſq́ue tecum agant, alioquin breui, & prima quaque occaſione fugam arrepturi, tibi ſæpenumerò maxima contentione equo inſequendi ſeſe negocium faceſſent.

VT FALCO ANATEM PRIMO impetu capiat.

POSTQVAM Falco ſiue hornotinus, ſiue ramularius tantum iam manſuefactarij diligentia profecit, ut vel ad nutum eius morigerũ ſeſe præbeat, rectamq́ue, qua cœpit, venandi uiam ſeruet, & quam primo ictu prædam deturbare non potuit, ſecundo ac tertio denuò aggredi tentet. Tunc primùm Falco quiſpiam veteranus, & in arte exercitatus ad venatum emittendus eſt, qui Anatem in ipſo lacu, ſeu quauis alia aqua feriat, loco prius diligenter obſeruato, quo ſe immergendo ſubduxerat, qui denuo recipiendus, & paſcendus eſt, ac capitio induendus, atque in humum deponendus, non ita procul a lacu, ſeu fluuio, quo, cum opus erit, ſocio Falconi queat ſuccurrere. Poſt hæc Falco tyro, quem inſtituere animus, eſt, in pugnum excipias, atque ita aduerſo vento, in eam nimirum plagam, vnde ventus ſpirat, procedas ad teli iactum, & ſolutis nonnihil galericuli vinculis, ſubmiſſo ſibulo ad volandum eum inuites, quem, ſimulatq́ue alas cõcuſſerit, & ad volatum ſe compoſuerit; capitio exuas, atque auolare ſinas, pectore tamen obuerſo, vnde vẽti origo eſt, & dato prius ſigno, vt in procinctu ſtent, præſto futuri ſocij, quo ſcilicet cùm iam Falco ſatis altè ſubuolaſſe videbitur, aquam ingreſſi Anatem latibulis excutiant, ac euolare cogant. Tum equitando, ac Falconi ſolita voce acclamando, animo, vt ſtrenuè ſe gerat, addito, & ut ad prædam inuadendam deuolet, hortator. Ad hanc cùm deſcenderit, eiq́ue iam propior factus, supernè imminerit, denuò ſignum ſocijs dato, ut omnes vnà ad aquam accurrant, ac Anatem circumdantes extra aquam in liberum campum auolare compellant. Si Falco fuga ſibi conſulentem ceperit Anatem, aut ictam unguibus prehenderit, ſtatim ferendæ ſunt ſuppetiæ, alæq́ue Anati cohibendæ, ut illam liberiùs dilaniet, & cerebrum, cor, hepar, lingua, unum aut ambo femora pro arbitrio prudentis accipitrarij in pabulum exhibenda. Verùm ſi fortè primo aggreſſu Anatem Falco non interfecerit, iter repetere, ac denuò ſubuolare permittendus erit, & cùm in altum ſeſe extulerit, iterum ex aqua ſubuolare Anas, ac in cãpum prodire cogenda. Quod ſi ipſam unguibus tenere conſpicietur, ſtatim Falconi ſuccurrẽdum erit, & iam toties repetita ratione paſcendus. Illud perpetuò obſeruandum eſt, qui expectatione ſua fruſtrari nolit, aut operam ludere, ut in omnem euẽtum Anatem uiuam ſecum ferat, uenatum prodiens, qua Falconi obiecta, ſiquidem in Anatem illã è ſublimi irruat, neq́ue tamen occidat (ob multa, quæ moleſta accipitrarijs in uolatico hoc uenatu prẽter omnem ſpem incidere ſolent impedimenta,) paulò antè commiſſus error emendari, ac damnum reſarciri quoquo modo poſſit. Et ſi hanc ferit, aut capit, ſtatim, & modo, quem iam aliquoties docuimus, paſcendus erit. Ita enim fiet, ut Falco non minus oblectamenti daturus ſit, ac ſi priorem, quam fruſtra impetierat, Anatem interimiſſet.

FALCONE IN ARBOREM QVAMPIAM ſe abdente, quid agendum.

SI fortè huius ingenij Falconem inſtituendum nactus es, qui cùm primo inſulſu, aut ſecundo etiam, præda ſe fruſtratum uidet, ulteriorem uenationem detrectans, ſtatim in arborem aliquam ſecedat, ibiq́ue ſeſe ceu ignauus miles occultet, omni ratione cauere debes, ne ad perſequendum emittas loco arboribus conſito, ſed cures oportet, ut Anatem unam, aut alteram ad minus ſemper in promptu penes te habeas uiuas, & ſingulis ſocijs in diuerſa, nempe uni huc, alteri illuc abituris, ut Falconem uolantem diligenter obſeruent, unam cedas. Cùm uerò Falco præda fruſtratus

ſtratus ad arborem, in qua deſideat, pergere videbitur, ille, verſus quē Falco prouolare conſpicietur, Anatem Falconi in aerem obuiam proijciat, receptum paſcat, comiterq; admodum tractatum blandiſſimis uocibus deliniat, ac omni modo demulcere ſtudeat. Hoc enim pacto illud uitium depoſiturus eſt. Quod ſi nihilominus, triduo ac quatriduo hac arte uſus, nihil te proficere uidebis, neq; ingeniū Auis mutare poſſe, author tibi ero, ut degenerem adeò, indocilemq; Auem, & indignā, in quā maiorem curam, ſumptumuè impendas, confeſtim abijcias.

VT SCAPVS FALCONI PLANE familiaris ac gratus reddatur.

CVM omnia hæc prædicta ritè edoctus erit Falco, conueniet præterea curare, ut in ſcapum lubens aduolet, huic inſidere geſtiat, &, ut uno uerbo dicam, ſcapum amet. Quare cùm bis, teruè repetito uolatu prædam impeuiſſe ac deturbare tentaſſe conſpicietur, ſtatim ſcapo excipiendus, ac pullo Gallinaceo, quem ipſe iugulârit, paſcendus erit. Et quātò animo eſt maiori, ac ferociori, tantò ſæpius ex alto ad ſcapum inuitandus eſt, & à frequentiore interim Auium cæde prohibendus. Plurimos enim Falcones hac ſola de cauſa videmus ſcapum auerſari, neque eo reuocari poſſe facilè, quod iugulandis Auibus aſſueti cædis nimium auidi ſint. Quare non ſol im cauendum eſt, ne frequentiori Auium laniena plus iuſto oblectentur, verum præda nonnunquam, quam ipſi interimere, ſimulatq; cerebrum, & exta comederint, clanculum eripienda, & ſocio concedendi, cucculloq; impoſito ad teli iactum ad ſcapum reuocandi, & Anate iam antè à ſe occiſa paſcēdi ſunt. Quod ſi forte Anas ſemel icta amplius euolate, aut aquam relinquere nollet, ſed potiùs frequenti immerſione ſe abſconderet, tum canibus aut alia ratione capienda, Falconiq; ad ſcapum inuitato, iugulanda & in paſtam danda fuerit, adhibita interim verborum, acclamationumq; iam ſolita blanditie.

FALCONE PRÆ NIMIA SAGINA pigro ac inobediente, quid agendum.

FIT nonnunquam, vt Falco plus iuſto ſaginatus nimis obeſus, & mollis euadat, ita vt non expediat iam amplius feris Auibus etiam a ſe captis eum paſcere. Quare poſtquam prædam iugulare permiſſus fuerit, & dum adhuc in occidēda occupatur, accipitrarius cor vitulinum, aut femur Gallinaceum frigidum in Anatem in quatuor partes diſſectam inſerat, vt odore ac calore ſemianimis, & à recenti cæde adhuc calentis animantis imbuantur. Interea verò dum Falco Anatis cerebrū, extaq; depaſcitur, cor illud vitulinum, aut Gallinaceum femur exemptum, & plumulis Anatis è collo tenuioribus inuolutum Falconi, tamen in pugnā prius recepto offeratur. Sic enim fiet, vt ventriculus probè expurgetur.

DE FALCONE LONGIVS EVAGANTE.

SI fortè fortuna longiùs è conſpectu abripiatur, ac procul euagetur Falco, tum citato eum curſu ſtatim inſequi oportet, & altiſſimo clamore, ac uoce ſtentorea ſcapo aſſiduè rotato reuocare. Et ſi voci obediens accipitrarij ad ſcapum aduolarit, paſcendus, ac blandè excipiendus eſt, ac captam prædam occidere ſinendus. Et non ſolum à prædæ paſtu prohibendus, ſed multò magis in eo, omni blāditiarum genere, popiſmatibus, ac lætis acclamationibus illi applaudendum, tanquam re bene geſta. Adulationes enim, & laudes probè à iurgio & contumelia diſcernit: & vt illis capiatur, ita his apprimè irritatur. Hac ratione exactè obſeruata, Falco, præſertim ſi anniculus eſt, ſtatim ad vocem accipitrarij reuocatus diſcet reuertere, pulchrumq; ac mirabile ſpectatoribus ſpectaculum præbebit.

VT FALCONIS INDOLES GENEROSA ac natiua ſublimiuaga conſeruetur.

SI Falco ad lacum, aut riuum moratus, neque fugiens probè ſuo officio functus erit, non ſæpius, quàm bis ante meridiem ad prędam emittendus eſt, & poſtea, etiamſi nullam prædam ceperit, omninò paſcendus. Verum ſit ſublimipeta, ac generoſi animi, non amplius quàm ſemel emitti debet. Alioquin inutilis ac degener euaſurus eſt, fietq; Auium lanio, ac cædis & rapinæ præter modum auidus. Cum itaque Falco ſi generoſus ſit, emiſſus è pugno in gyrum volet, ac veluti ſpiris quibuſdam volatu deſcriptis, in ſublimi ferri conſueuit, omni conatu moliendum, vt in eo ſtatu conſeruetur. Quod vt fiat, ſemper iuxta lacus, fluuioſq; ad prædam emitti debet, euitatis foſſis exiguis, ſpinetis, dumetis, ſyluoſis locis, iiſque, è quibus ob arundines, & ſimilia, quæ in paluſtribus naſci ſolēt, impeditus, vix queat ſe extricare. Difficulter enim, & non niſi magno clamantium, ac manus complodentium, canumq; latrantium ſtrepitu, vt euolet prędæ, adduci poteſt. Imo ſæpenumerò venatoribus, ex equo deſiliendum eſt, vt è latebris prædam excutiant, & peditibus in lacum ingrediendum. Has enim omnes aut ſimiles ob cauſas fit, vt vilis, ac inutilis reddatur Falco ſublimipeta. Quandoquidem alii illi clamores, manuum complosus, ac ſtrepitus, latratusq; canum, aqua præterea viſui Falconis ſubtracta propter arundines, & alia impedimenta faciunt, ut Falco veluti deliberandus, alis diſtentis ſuſpenſus in aëre hæreat, atque ita leniter deſcendat, inſtar Milui ac Lanarij, inertium Auium. Quare ſi in id vitium bis, terue incurrat, prorſus degenerabit, & omni poſtmodum uenationi ineptus erit. Quare ne in hunc errorem incidat, ſummoperè ſibi caueant accipitrarij. Verum è contrario Falconem perpetuò ſublimipetam, ac generoſum conſeruabunt, ſi raræ Auium cędi indulgeant, & prædam ſemel fruſtra petitam, bis terue ad ſummum denuò aggredi permittant. Et cùm huius rei gratia rotato uolatu maximè in ſublimē euaſerit, iam prædam inuaſurus, ſcapo prætento reuocandus eſt, reuerſusq; paſcendus, Aue prius ad necem ſibi permiſſa. Ita enim in alto uolatu perſeuerabit, & ſcapum appetere conſueſcet, eritque alias reuocatu facilis. Vnum hoc loco admonitos accipitrarios, aliosq; huius artis ſtudioſos volo, quod, ſi quotidiè prædam ſibi capere, ac enecare permittant, modò id faciat è ſublimi in eam irruendo, ac unico ictu occidendo, non autem longo cruciatu excarnificando, tum uel maximè Falco ſublimipeta conſeruetur, imo indies magis altiuolus reddatur. Verùm is ſcapi planè obliuiſciturus eſt adeò, ut quo magis eum reuocaturus inſecutus fueris, hoc ipſe longius profugiet, ac herū ad inſequendum perniciſſima, longaq;, ac moleſta equitatione compellet, fietq; ut aliquando etiam incaſſum eum inſequatur. Ante omnia igitur neceſſe eſt, ſcapum Falconi amicum, ac familiarem reddere, curateq;, ut eo reuocatus lubens aduolet. Etenim non minus laudi datur Falconi ſublimipetæ, ſi ad ſecundum aut ternum ſcapi rotatū caput inclinet, ac teli inſtar deorſum in ſcapum irruat, quam ſi de præda uictoriam reportet. Imo hoc nomine minoris longè æſtimandi ſunt, quàm illo, & maiorem meretur laudem accipitrarius ille, qui ad ſcapū reuocatu facilem Falconem reddidit, quam is, qui prædam capere, & interimere rectè addocuit. Efficere enim, ut ad ſcapum reuocanti pareat, induſtriæ eſt, ac diſciplinæ, cædes uerò Falconi, ut Aui rapaci, naturalis eſt.

VT FALCO SVBLIMIPETA SVBVOLET.

ACCIDIT ſæpenumerò, ut in altum euolare detrectet Falco, etiamſi natura ſua ſublime petat, ſed dum aucupes Anatem ex aquis fugare ſtudent, ipſe deorſum labatur, antequā Anas ſubuolet. Quod quidem potiſſimùm contingit, uel quia nimia fame premitur, uel quia intempeſtiuè, & hora inſolita uenatum deductus, ac è manu ad prædam emiſſus eſt. Si itaque ſic peccare citra cauſam aliquam euidentem cōſpicietur, conſultum erit, aut Anatem, aut pullum Gallinaceum exanimem ei obijcere per ſcaramazzo, ut Falconarij noſtri loquuntur, tum capitio caput negligenter induere, & ipſum nōnihil offendere de induſtria, ut uidelicet huiuſmodi vitia dediſcat. Neque enim vitium in ipſum cadere poteſt maius, quàm ſi in prædam, antequam ad ſublime aſcendat, ſtatim inuolet. Cui quidem non alia meliori ratione, quàm hac mederi quempiam poſſe longo admodum vſu edoctus affirmat Carcanus. Poſtquā itaq; Auem quampiam mortuam, eo modo, vt dictum eſt, ei obieceris, ac inter induendum galericulum

culum duriuſculè ipſum tractaueris interiecta media hora ad ſcapum denuò vocabis, ac paſce, idq́; toties iterabis, quoties in idem illud vitium impegerit. Verùm quò neque eſuries, neq; hora emiſſionis intempeſtiua huiuſmodi ignauiæ anſam præbeant, neceſſum in primis eſt, vt accipitrarius ſumma diligentia ſuorum Falconum naturam, ingenium, necnon temperamentum perſpecta habeat; Sic enim qui eorum largiori, qui pauciori alimento indigeant, quique magis famelicus, & qui minus, qui deniq; , qua hora, nempe an exoriente ſole, aut duabus plus minuſuè pòſt horis, an citius, an ſerius, aut hic, aut ille ad venatum emitti debeat. Diuerſiſſimæ enim ſunt Falconum naturæ, adeò vt ſi Falco quiſpiam tempeſtiuè, nempe hora debita, ac conſueta emittatur ad prædam, tantum a ſeipſo intempeſtiuè emiſſo, quantum Falco generoſus à Miluo ignobili differre in venandi modo deprehenſus ſit. Vnde diligentiſſime ea naturarum varietas animaduertenda eſt, ut cuique pro indolis ſuæ ratione, ac temperiei congrua inedia adhibeatur, qua ceu ſtimulo quodam in prædam audacior feratur. Et vt viciſſim conuenienti hora educatur, ac emittatur, atque vt ante emittendi tempus horis aliquot ſub dio exponatur. Illud enim ſcire oportet Falcones omnes tam hornotinos, quàm qui deplumarunt, vti & feros, & omnis adhuc diſciplinæ rudes, ſub veſperam duabus, aut tribus horis aeri exponendos eſſe, quemadmodum etiam manè in aurora, temporis interim ſpatio pro robore cuiuſque maiore aut minori, aucto, aut imminuto. Induti verò prius capitio ſub dio relinquendi ſunt, donec conſcenſis equis accipitrarij rus proficiſci volent. Ita enim ſemper ad venationem parati erunt.

Ingenium Falconis cognoſcere neceſſe.

VT ARDEAS VENETVR.

SED reliquum eſt, vt rationem inſtituendi Falconis ad Ardeas captandas doceamus. Quæ quidem venatio, etſi nobiliſſima, & ſpectatu iucũdiſſima ſit, non tamen tantæ in hac, quantæ in priori induſtriæ locus eſt. Quandoquidē Falco Ardeam ſpontaneo quodam naturæ impetu, tãquam peculiarem ſibi hoſtem inuadit. Verùm in lacubus Anates, aliasq́; huiuſmodi Aues venatur, accipitrarij diſciplina, ac diligentia inſtructus. Si itaque Falcones, qui hactenus in riuularia ſeu Anataria venatione ſeſe exercuerant, ineũte uere ſub principiũ Martij, quo ferè tempore ad nos commeare ſolent Ardeæ, ad harum venatum inſtruere eſt animus, tum a lacuſtri venatu aliquandiu feriari neceſſe eſt. Interea vero dum vacant à venandi munere, expurgari eos decet, ac extenuari conuenienti victu. Quod fiet, ſi prædæ ſylueſtris eſca ipſis ſubtracta, huius loco vitellina caro, vervecinumuè cor, aut agninum, pulliuè Gallinacei in cibum præbeatur. Deinde in conſpectu alterius ſocij ad ſcapum vocandus eſt, ſuntq́; duo ſimul inſtituendi, quo videlicet mutuæ ſocietati aſſueſcãt, vnàq; uolare, ac Ardeã inſequi, & ſibi mutuò, cum opus erit, opem ferre diſcant. Hoc interim ſumma cura cauendum eſt, ne ſeſe mutuò capiãt, aut perſequantur, quod alioquin facturi ſunt, cùm ad prædam vna emittuntur. Quæ res non ſolam cum periculo mutuæ offenſionis coniuncta eſt, ſed in exitium etiam vtrumq; perducit. Cum itaque eo pacto extenuati, atque expurgati fuerint, vt ita cibum appetant, & verè famelici dici queant, tum Ardeam viuã in promptu habeat accipitrarius, cui roſtrum ſuperius arundinis, aut melicæ, quæ & ſorgo vulgò dicitur, internodio ad longitudinem plus minus dodrãtis vnius inſerat, ne videlicet Falconem roſtri acie offendat. Dehinc Ardea funiculo alligata humi deponatur, atque interea capitio Falconi detracto, loro nonnihil attrahatur, atque loco moueatur, vt in eam viſam Falco ſtatim inuolet, ac comprehendat. Quam ſi adortus ceperit, tum extemplò ei ſuccurrendum, & vt Ardeam iugulet permittendus, & offulis (vulgus accipitrariorum ſoppam vocat) è cerebro, oſſium medullis, ac cordis carne ſimul mixtis e manu paſcendus, deinde reſciſſo, ac aperto pectore Ardeæ ad ſatiem uſque explere concedant. Hiſce ita obſeruatis, dũ adhuc Ardeę inſidet, capitio induatur, & omni libertate indulta, blandimentisq́; adhibitis plumas aliquandiù vellere ſinatur, dehinc denuò in pugnum recepto, ala ſue pes ad tempus aliquod conuellenda detur. Quod ſi fortè manſuefactarius, ut plerũq́; fit, Ardearum copia deſtituatur, hac arte defectum ſupplere poterit. Roſtro primùm Ardeæ viuæ ea ratione, qua expoſuimus, harondinis calamo induto, fruſtum pellis vitulinæ, aut alterius generis, ea longitudine, qua eſt Ardeæ collum, inſtar vaginæ circumſuito, atque ea forma effingito, vt capitis, colli, ac humerorum figura, tũ penicillo, aut calamo depicta, veram Ardeam referat. Illam humi, quo diximus modo, collocatam, ſi Falco inuadat, pullus Columbinus adhuc plumeſcens in promptu habendus eſt, & ſub Ardeę alis, ne fraudem Falco percipiat, dextrè obtrudendus, vt iugularum depaſcatur. Inde Ardea reponatur, ut ſequentibus diebus ad ſimile ſtrategema vſui eſſe queat. Poſtridiè in pratum, ſeu alium quemuis locum idoneum prodeat man-

Cur Ardeã Falco inſequatur.

Soppa.

ſueſactarius, manu Falconem geſtans, & qua iam expoſuimus ratione, Ardeam ſocio ſub axillis abſcondendam tradat, is vltra lapidis iactum à Falcone conſiſtat, tum detracto Falconi galericulo Ardeam in mediocrem altitudinem proijciat. Quam ſi Falco inſecutus fuerit, vnguibusq; comprehēderit, Columba clam ſub Ardeæ alis obiecta, ut antè diximus, paſci debet, uel nullo blandimenti genere prætermiſſo. Tertio die ſimili pacto rus uenatum proficiſcitor, & collega longius, quam pridiè a Falcone recedat, Ardeamq;, quanta poteſt ui, in altum proijciat, quam ſi Falco quoque ceperit, eadem quæ antè agenda monuimus, obſeruato. Hiſce rationibus inſtructus Falco, ſi probè ſuo munere fungitur, poſtridiè in campo ſpatioſo Ardea libera, nuda, atque nullo funiculo alligata emitti poteſt, poſt illam, cùm in tantam altitudinem ſublata fuerit, ut iam in aëre liberè uolitans ſatis ſublimis uideatur. Falconem ſimiliter emittito, & ſi unguibus eam comprehēderit, ſtatim opem ferto, roſtrum Ardeæ humo infigito, alas, crura diffringito, ut facilius eam iugulare poſſit, dehinc Ardeæ cerebrum, oſſium medullam, & cor in cibum ſimili, quam ante diximus, ratione offerto. Multi alia quoque ratione Falconem ad Ardeæ uenatum inſtituunt. Hominem in arborem inſilire iubent, ex ea Ardeam in ſublime iacere, ipſi uerò confeſtim Falconem ad hanc captandam emittunt, captaq; paſcunt. Verùm in hiſce tyrocinijs, quibus Falconem in Ardeas animare, & ad earum perſequutionem inſtruere lubet, iudicium adhibēdum eſt manſuefactario, ut quò alacrior, ferociorq;, cum uenatum exportatur, Falco uidetur, eò prædam captu difficiliorem ſibi proponat.

Alia ad Ardeæ venatum inſtitutio.

VT FALCO VENETVR ARDEAM feram & liberam.

VM Falco hiſce modis Ardeam nunc animoſus, alacris & inuadere edoctus erit, tunc manſuefactarius Ardeam in agris ſyluestrem diſquirat, & ad inuentam, quam proximè, fieri poteſt, accedat, Falconemq;, cui prius laxauerit capitium, eò, unde uentus ſpirat, geſtet, ac ſimulatq; Ardea ſubuolarit, conὸnuò capitio exutum emittat. Quod ſi Ardeam aggreſſus comprehendat, atque ita unguibus uinciat, ut una ſecum deorſum in terram trahat, ſtatim ei ſuppetias ferre oportet, ut ſupra diximus. Poſthęc e chirotheca, corde, cerebro, & oſſiū medullis ſimul permixtis paſci debet, modo antè expoſito. Verum ſi Falco neque perſequeretur, neque ſuperaret Ardeam, in quam e miſſus eſt, illi ulterius fidere, aut alteram Ardeam monſtrare minimè debet accipitrarius, niſi adhibito alio Falcone, eoq; feroci, exercitato, ut rudis ille eius exemplo animetur. Quum itaque communi Marte, ac iunctis uiribus ſtrauerunt, ac occiderunt Ardeam, una etiam tanquam communi præmio cohoneſtati, exta eius, cerebrum, ac medullam etiamnum calentia depaſcant. Ita timidus, & puſillanimis ipſe animos capiet, & ſtrenuus euadet. Si uerò accidat, ut Falco ſua ſponte Ardeam inuadat, tum præda pro libidine potiri eum magiſter ſinat. Ita enim animoſior ſemper fiet. Profuerītq; interdum illi talem uenatum, ludumq; liberum de induſtria concedere. Et hæ rationes ſunt, Falcones ad Ardearum aucupium inſtituendi.

DE MORBIS FALCONVM.

Falcones facili' quā Accipitres morbis reſiſtunt.

CCIDVNT Falconibus affectus, & morbi ferè omnes, quibus reliquos Accipitres corripi antè diximus. Sunt tamen fortiores plerunq;, ac morbis cum externis, tum internis facilius reſiſtunt. Cum vero eadem propè, aut ſimillima ſit rapacium omnium natura, eadem quoque omnium curandi ratio eſt. Quare, quamuis Falconum curam ex tractatu, de generali Accipitrum curatione petere liceat, ſiquidem remedia a veteribus vſurpata, à nobis diligenter indicata ſunt, tamen hoc loci recentiorum plurimis experimentis comprobata, & præſertim Franciſci Carcani noſtrę ętatis in hoc Falconū aucupio peritiſſimi, in mediū quoq; producere nō grauabimur. Quę tamen & ipſa omnibus in vniuerſum Accipitribus applicari poterunt.

Quot modis afficiātur.

Falcones igitur, vel etiam omnes Aues rapaces morbis corripi poſſunt, vel quoad corpus, vel quoad pennas. Voco autem morbis capi, ſeu ægrotare Aues rapaces tunc, cùm actiones eas, quas ſanæ exercere ſolent, obire nequeunt, cuiuſmodi ſunt volare, prædam vnguibus arctare, deuorare, &c. Solent verò ſecundum corpus affici, vel a cauſa externa, ut quando contunduntur, aut vulnerantur, vel cùm oſſa franguntur: vel a cauſa interna, vt à uitioſis humoribus,

ribus, qui generantur aut ex nimia ac intemperata humiditate, uel caliditate capitis, uel a siccitate ingenti pulmonũ, gutturisuè. Vnde asthmate morbo frequentissimo, & periculosissimo laborare solent. Solent præterea affici secundum pennas, quò fit ut sæpè corpore integerrimo, & optimè sano, uolare tamen nequeant, uel effractis, uel aliter mutilis, uel extractis, maximè uerò ob pennarum neruos, qui etiam interdum ob contusionem alarum corrumpi solent, sanguine scilicet in pennarum tubulos per oscula subeunte. Posteaquam uerò omnes ferè Auium morbi ab excrementis dignosci queant, quæ cùm ab ore, beneficio medicamenti purgantis, tùm ab aluo exeunt, itaque ea diligenter ab aucupe cognoscenda ac consideranda ueniunt. Bona verò & mala excrementorum signa ex Accipitrum generali tractatu repetere licebit.

Asthma in Falconib⁹ frequens.

Vnde Auiũ morbi cognoscãtur.

DE FEBRI, EIVSQVE CVRA.

FEBRIS Falcones primùm cum pauco frigore, deinceps cum calore manifestissimo solet inuadere. Cognoscitur autẽ, qando nonnihil tremere, alasq; pendulas gestare, & caput inclinare conspiciuntur. Solent etiam plumulæ illæ, quæ sub mento sunt, contorqueri instar barbæ, & tunc plerumq; cibum respuunt, & omnino calidi, si manu tangantur, persentiuntur. Quando igitur hæc signa vel omnia, vel quædam adfuerint, certo iudicare potes Auem illam febricitare. Quod mali genus periculum quidem minatur, non tamen perpetuò. Plurimos enim eo liberari vidimus. Omnis verò curandi scopus in refrigeratione positus est, cùm febris ipsa calida sit affectio. Quod ad victum itaque primum attinet, dandum femur Gallinaceum, aut pulli plumescentes, aut aliquæ ex auiculis minutis, Passeribus tamen, qui calidissimi sunt temperamenti, exceptis: quæ omnia prius in aqua buglossę, aut endiuiæ macerata sint, ac deinde antequam Falconi objciantur, probè detersa. Vtile præterea fuerit perticam, seu contum, cui insistit, ac etiam pedes, æstiuo præsertim tempore, madefacere plantaginis, aut lactucæ, aut semperuiui succo, quandoque & hyoscyami, aliarumq; similium herbarum refrigerantium. Oportebit quoque loco quopiam separato, ac a turba semoto eum detinere obscuro & frigidiusculo. Hæc tamen adhibenda est cautela, ut si gracilis admodum fuerit & extenuatus, bis singulo die cibetur modicè. Et si hac ratione à febri nõ liberatur, a ratione alienum non erit in purgatione, quæ stuppeis, vel bombycinis turundis fit, Rhabarbari electi in pulverem redacti ʒ ii. Falconi exhibere. Bilem enim febris fomitem sic ritè vacuabit. Sunt qui velint sanguinem è vena coxendicis detrahendũ esse, quamuis Carcanus dicat nunquam hoc remedij genere se vsum, tamen conferre posse putat, si modò commodè ea sectio administrari queat. Imò magis ex vsu futurum existimo, si ea quæ sub ala dexra vena est, secari posset. Hoc enim modo è vestigio hepar refrigerari posset, atque adeò vniuersus corporis habitus.

Curatio.

Victus.

Perticę qualitas.

Venæ sectio.

DE MORBIS CAPITIS, AC primùm de Apoplexia.

APOPLEXIA morbus capitis in Falcone est grauissimus, ac periculosissimus, qui vt plurimùm originem ducit ex nimia obesitate, seu repletione, aut sanguinis copia, vnde venam aliquam in capite disrumpi contingit, sanguinemq; effusum in cerebri quapiam parte colligi, nempe in ventriculis, in quibus medici spiritus animales generari tradunt, sine quorum ope animal, nec sentire, nec moueri ullo pacto potest. Vnde obturatis spirituum meatibus, necesse est Falconem, quamuis robustissimum subitò extingui. Potest & hoc malo corripi Falco, si diutius, quam par est, sub ardente sole persistat. Huius enim vi tanta humorum copia, & in caput attrahi, attractaq; liquari potest, & in reliquum corpus diffluere, ut, si in capite hæreat, apoplexiam, si in aliò lapsa, alios morbos facilè pariat. Idem contingit ob diuturniorem uolatum sub æstuante sole, quando vel Phasianum, vel Perdicem magna contentione insequitur. Ab his itaque causis Falconem diligenter tueri oportet. Quod ad nimiam plenitudinem attinet, scire licet Falcones, dum deplumescunt, plurimùm sanguinis, ac carnis coaceruare. Opportunum itaque erit, per quindecim aut viginti dies continuos, antequam pennas omnes veteres cum nouis commutârint, eos nutrire cibis leuioribus, ac liquidis, quales sunt, cor vitulinum, agninum aut caprillum, tepida ablutum, deinde linteo probè extersum. Item pullastri, pipio-

Causę apoplexiæ.

Curatio.

Victus.

nes,& Paſſeres implumes ac tenelli. Hiſce ritè obſeruatis, cùm iam pennas mutare deſierint, ex auiario ſeu loco,in quo plumas depoſuerunt,ac toto mutationis tempore egerunt,eximendi erunt,alijſque viginti diebus iiſdem cibis reficiendi, ac frequenter pugno geſtandi, præſertim veſperi. Vtile quoque fuerit purgare ſagi iam vêtris pauxillo aloes lotæ in puluerem contritæ, ac fabæ magnitudine exhibitæ, inuolutę paucula lana xylina. Vti etiam licet ſaccharo candido per duos aut tres dies tempore matutino. Neque vllo pacto aloë non lota vtendum eſt; peſſima enim ſymptomata excitare ſolet. Butyrum etiam, & lardum frigida octies aut decies abluta, ac ſaccharo excepta plurimum prodeſſe ſæpius ſeſe expertum Carcanus affirmat. Si forte propter has purgationes appetitus deijciatur, immingere cibo, dein abſterſum offerre utiliſſimum fuerit. Hac ratione a morte ſubitanea, alijſque grauibus ſymptomatibus liberabitur.

DE APOSTEMATIBVS CAPITIS.

OLENT Falcones,quemadmodum & Aſtures,alięq; rapacium ſpecies,obnoxij eſſe tumoribus, ac apoſtematibus capitis malo ſanè periculoſiſſimo, (Cauſæ.) quod quidem naſci ſolet ab humorum prauorum redundantia, ac capitis caliditate. (Signa.) Cognoſcitur verò hoc mali ex oculorum intumeſcentia, ex humore per aurium meatus effluēte,ſæpè etiam ex odore fœdo, & à Falconis ad motum pigritia,ac tarditate,quam cùm in capite, tum toto corpore præ ſe ferre videtur. (Curatio.) Ad hæc mala curanda,neceſſarium erit purgare primum vniuerſum corpus,deinceps ipſum caput. Vniuerſalis ea purgatio perfici poterit ſingulo manè,per triduũ,aut quatriduum pilula ex ℥ i butyri aliquoties frigida abluti, dein aqua roſacea macerati, denique momento mellis roſati,aut ſacchari fini inuoluti aut exhibita, tam diu in pugno geſtari debet, donec ſemel atque iterum aluum deijciat. Dehinc capiti ſuccurrendum, exonerādo hoc medicamine, ℞. ſeminis rutæ ʒ iiij. aloes hepaticæ ʒ ii. croci ℈ i.ſ. Hæc omnia ſimul in minutiſſimum puluerem redigantur, & cum melle roſato in pilulam efformentur, eius magnitudinis, ut in palati foramē illud, per quod cerebrum expurgatur, commode ita penitus immitti poſſit,vt os inſpicienti non appareat. Quo peracto Falco in pugno aliquandiu geſtandus loco quopiam opportuno,ac duabus pòſt horis cibus ei hora conſueta calidus,optimiq; nutrimenti offerendus. Sin verò putres humores in aure collecti fuerint, ſtilo opus eſt argenteo ab una parte acuminato, ac media acie ſecto ſeu crenato,quo lana goſſypina inſeratur:ab altera verò nonnihil complanato in ſpatulæ formam ea latitudine,ac magnitudine,quæ auris ipſius meatui reſpōdeat,quo ſordes craſſiores quidem parte hac latiori, ut tenuiores altera nempe acuminata, cuius crenæ goſſypium immiſſum fuerit,extergi queât. Statim verò in purgatam aurem inſtillandum paucum oleum amygdalinum dulce, tepensq;, dein goſſypio auris obturanda, quò tamdiu intus retineatur oleum,donec denuò eadem curatio iteretur, quò emolliri, & ad exitum præparari ſordes illæ poſſint. Atque hoc tam diu agendum, donec apoſtema vniuerſum reſolutum, ac diſcuſſum fuerit. Verum ſi nulla parte expurgetur, at in capite pertinaciter hæreat, ad ignem deueniendum,atque occiput cauterio inurendum eſt, ad exiccandam, atq; deriuandam corruptam illam materiam. Ipſa uerò eſchara à cauterio facta, butyro per octo aut nouem dies inungenda eſt. Notandum verò,ſi fortè Falco aut non uelit aut non poſſit cibum roſtro comminuere, tum in fruſtula minima ſecandus eſt, eiq; offerendus, aut ingerendus etiam inuito. Adhibenda interim omnis diligentia vt ſua ſponte,ſi fieri poſſit,roſtro illum dilaceret. Sciendum enim Auem peſſimè ſe habere,cùm ſponte non capit cibum. Nam ex centenis vix vnam aut alteram ſic affectam, mortem euaſiſſe Carcanus affirmat, & ſe quidem ſaltem vnius hac ratione a ſe curatæ meminiſſe poſſe.

De deſtillationibus capitis, inflationibus, tumoribus, vitijsq; oculorum & narium.

ONTINGIT Falcones, aliaſque Aues rapaces deſtillationibus capitis laborare,cùm ex nimio labore incaluerunt,ſi ſtatim aeri frigido exponantur, aut pluuia maduerint, pruinaue refrixerint, alijſue huiuſmodi aeris iniurijs offendantur,maximè cum corpus prauis humoribus refertum eſt. Ex deſtillatione ſolent quandoque plurima incommoda oriri, qualia ſunt, capitis totius intumeſcentia,oculorum frequens lachrimatio ſeu lippitudo, quę facit,ut oculi ſæpè gracileſcant,

item

item nares sanioſa quadam humiditate manantes, quæ ſingula mala, remedia peculiaria requirunt, Primum itaque Auem expurgare oportet vel butyro præparato, eo, quo ſupra diximus, modo, vel oleo oliuarum ea ratione, quã in capite de aſthmate exponemus, præparato. Sępenumero felici ſucceſſu in catharro Falconum, aliarumq; Auium hoc remedio vſus eſt Carcanus. ℞. agarici ℈ ij cinnamomi optimi, ſucci liquiritiæ ana ℈ i. In puluerem tenuiſſimum redigantur, ac cum melle roſato facta pilula fabæ magnitudine exhibeatur. Puluis caryophillorum, piperis, & ſeminis ſancti æqua portione in nares per fiſtulam inſuffletur. Condimentum ex ſinapio, quo hyeme vtimur, fabæ magnitudine, Falconi datum, aut palato affricatum, caput omni humore exonerat. Si nares ſanie fluunt, cum melle roſato fiat puluiſculus, includatur linteolo mundo, ac in aceto fortiſſimo maceretur. Huius guttæ aliquot expreſſæ Falconi plurimam profectò conducent, expurgando & exiccando excrementitios eos humores. Qui ſi hiſce remedijs exhauriri non poſſunt, ad ignem neceſſariò confugiendum erit, non in capite ſolum, ſed etiam circa nares, ac paululum infra, vt harum foramina reddãtur ampliora. Diligenter verò cauendum, ne narium mediaſtinum lædatur. Poſt inuſtionem, donec dolor omnis ceſſet, ac eſchara decidat, butyro recenti locus inungendus eſt, dehinc vulnus ferruminandum puluere maſtichis, aut thuris. Idem faciendum, cum nullis alijs remedijs te proficere videris in capitis obſtructione ex nimia pituita, capitisq; ea pars, quæ ſupra futuram (rauanello vocant accipitrarij) inurenda eſt ferro candenti, cautè tamen, ac ita, vt oſſis cranij, quod tenuiſſimum eſt in Auibus, ratio ſemper habeatur. Antequam verò locus inuratur, expediet plumulas ſupra, forfice detundere.

Cura.

Rauanello

DE VERTIGINE.

PER vertiginem, quod mali genus Itali capo ſtorno vocant, illud ſymptoma intelligitur, quo affectis Falconibus, vel alijs etiam Auibus tantus capitis dolor, aut debilitas accedit, vt id firmum immotumuè tenere, aut pro libitu regere non queant, ſed modo huc, modo illuc inclinent. Huius ſymptomatis vi ſæpè contingit Falconem ex pertica, vel ex aëre, dimiſſa præda in terram tanquam mortuum delabi. Hoc malo Carcanus plurimos liberauit hoc remedio. ℞. aloës hepaticæ ℈ i. caryophyllorum gr. ij. Redigantur in puluerem, ac inuoluta goſſypio Aui exhibeantur. Poſt horas duas dẽtur in cibum pulli Gallinacei, aut Columbacei tenelli. Hoc tribus aut quatuor diebus ſingulo manè repete. Si hac ratione non liberatur, exhibita prius vna atque altera purgatione, cuius ſæpè meminimus, ad vſum cauterij deueniendum erit, & reſectis prius pennis occiput ita inurendum, vt cutis tantùm, non cranium offendatur.

Capo ſtorno.

Cura.

DE OCVLORVM SVFFVSIONE, seu hypochimate.

PRAETER iam enumeratos oculorum morbos ſolent & ſuffuſione ſeu catarrhacta Falconum oculi tentari, malo ablatu difficillimo, ſæpè etiam impoſſibili, præſertim vbi iam inueterârit, aut craſſitiem nimiam acquiſiuerit. Recentes verò, vt ait Carcanus, ſæpiſſimè & nullo negotio curantur. Solet hoc malum oriri ab humore ipſius capitis craſſiore, qui viſum impedire, ac quandoque prorſus obſcurare ſolet. Et fortè pileus, qui Falconum capiti imponitur, in cauſa aliquando eſt. Etenim vix in alia Aue, quàm Falcone hoc vitium conſpexiſſe ſe idem ait, vtpotè qui omnium maximè pileolum geſtet. Huic igitur malo quamprimum occurrẽdum erit vno atq; altero die manè exhibita purgatione ex aloë, aut agarico, ne, ſi non præmiſſa vacuatione vniuerſali, localia tantùm medicamenta ipſi oculo adhibeantur, maior è toto corpore humorum ad oculos fiat affluxus. Poſt hæc vti conuenit puluere minutiſſimè trito ex aloes hepaticæ lotæ ℈ i. ſacchari candi ℈ ij. qui in oculos inſufflandus erit per tubulum argenteum, aut pẽnam Anſerinam bis, teruè ſingulo die. Neque ab re fuerit aliquando oculum vrina pueri abluere. Et ſi his remedijs malum non cedat, ad vehemẽtiora deuenire oportet. Capiatur ouum recens, tantiſper coctum, donec albumen lactis conſiſtentiam referat, quod linteo exceptum adeo exprimatur, ut liquor clarus, ac virens extillet. Huius aquę vna aut altera gutta xylino excepta in oculum affectum infundenda eſt bis teruè, ſingulo quoque die, donec Auis omnem ſanitatem recuperârit. Denique ſi neque hoc iuuerit, mirum in modum laudatur vſus ſucci radicis chelidonij, optimè a luto ac ſordibus expurgatæ, & ſuperficietenus abraſæ. Hunc mirabilem præſtare effectum reapſe ſe didiciſſe ait Carcanus.

Falco cur catarrhactæ ſubiectus.

DE MORBIS ORIS.

OS Falconum, Accipitrumuè multis quoque malis afficitur. Oriuntur enim quandoque in hoc carunculæ albicantes aut nigricantes, quæ impediunt, ne more solito cibum rostro impetat, aut assumat. Vnde fit, ut nullam aliam euidentem ob causam gracilescant. Quare diligenter os inspiciendum est, præsertim circa palatum, & sub lingua. Illis enim locis carunculæ huiusmodi excrescere solent ad magnitudinem grani piperis. Hæ igitur auferendæ sunt, ac resecandæ, vel forcipe, si id commodè fieri queat, aut alumine petræo combusto, aut guttula olei sulphuris destillatitij excepta gossypio, ac stilo imposito. Caruncula absumpta melle rosato, ac lana xylina locus inungendus, & abstergendus est, donec caro rubicunda, ac munda appareat. Postea melli rosato miscendus puluis, ex mastiche aut thure, vulneris conglutinandi, seu consolidandi gratia, quod vino albo aliquoties erit abluendum.

Termites quis morbus. Præter hoc aliud quoque malum ora Falconum afficit, nēpe termites, seu exigua quædam vulnera, quæ idem incommodum, quod carunculæ afferunt. Possunt autem ipsa ἀποσιτία, & a manducandi, seu deuorandi difficultate facilè dignosci. *Curatio.* Curantur nonnunquam solo melle rosato, vel puluere ex nucleo nucis, & tithymalo, quæ linteo madente arctè ligata, ac cineribus feruentibus subiecta, tandiu torrentur, donec in puluerem subtilissimum redigi queant. Hoc puluere bis singulis diebus, donec omnino malum curetur, vtendum erit. Qui si inefficax est, locum affectum aqua forti aurifabrorum contingere oportet, diligenter cauendo, ne partes vicinæ, aut aliæ ab affecta tangantur. Nam & sanam carnem exulceraret. Cum verò mortificatum malum ipsum fuerit, atque extinctum, mundandum ac consolidandum erit melle rosato, quod facilè ex voto succedet. Auium quoque rostrum eodem interdum solet morbo corripi. Quodsi cōtingat, cultelli apice vlcuscula abradantur. Si verò termes rostrum ipsum perforasset, ac rhagadem, seu fissuram, rimulamuè reliquisset, rostrum in ambitu termitis nonnihil resecandum, ac abradendum erit, ac postea locus abrasus melle rosato inungendus, idq; si iterum atque iterum feceris, statim hoc mali curaueris.

DE ASTHMATE.

INTERNARVM pectoris partium peculiaris & periculosissimus morbus est asthma, & Falconibus frequētissimus, ac persæpè exitialis. *Causæ.* Mali huius plerunque causa est nimia pulmonum caliditas, ipsosmet cæterasque partes respirationis seruientes exiccans, adeò vt liberè nec respirare, nec expirare possint. Vnde inflammatio in illis partibus excitatur, quæ mortem tandem inducit. Solent etiam quandoq; destillationes à capite in pulmones irruentes, illosque suo lentore infarcientes, ac branchias obstruentes, huic malo originem præbere.

Curatio. Signa. Principio itaque obsistendum, antequam malum inualuerit, altasq; radices egerit. Tunc enim nulla amplius salutis spes superest. Malum hoc ab initio cognoscitur, si thorax infernè multum ac vehementer pulset, caudamq; modò sursum, modò deorsum moueat, iuxta thoracis motum, neque alui excrementa deijciantur quandoque, & si fiat, fæces compactæ sint, exiguæ, orbiculares & siccæ admodum. Ex motu præterea thoracis violentiori solitò cognoscitur. Præterea si sæpè rostro aperto hiat, illudq; sursum claudit, tum ad summum peruenisse malum indicio est, ac tanto magis vigere, quantò frequentius rostrum aperit, & operit. Quo casu malum immedicabile censeri debet. Dum verò adhuc recens est, optimum ac præsentaneum remedium hoc esse sæpenumerò Carcanus expertus est. Purgetur Auis oleo oliuarum maturo, frigida tamdiu abluto, donec albescat. Lauari autem solet oleum in scutella figulina, cuius fundo paruum foramen sit, vt commodè vno digito supposito claudi possit: in quam cum pura aqua immissum oleum cum spatula, uel cochleari tam diu agitetur, donec aqua aliquantum turbida appareat, tum digito amoto, oleo retento, aqua subsidens emittenda. Hocq; toties repetatur, donec oleum ab omnibus sordibus probè eluatur. Oleum hoc receptum in purgatum pullastri intestinum, quatuor digitorum transuersorum longitudine, vtrinq; filo munitum, uacuæ gulæ Auis immittendum. Quo exhibito Falco in pugno tantisper retinendus est, donec aluum exonerarit. Hora deinde vna elapsa nutriendus erit cibis liquidis, non ita solidis, vt corde uitullino, aut femore pulli Gallinacei. Columbarum verò pulli grandiores fugiendi, necnon Passerculi, utpotè naturæ calidioris, nisi fortassè admodum extenuatus fuerit. Si uerò obesus ac carnosus sit, cibi priores enumerati utilissimi erunt, qui tamen magis etiam conferent, si in aqua buglossæ macerentur, ac pòst panno linteo abstergantur, sacchariq; polline

consper-

conſpergantur. Quod ſex aut ſeptem diebus continuis obſeruandum eſt, donec ad priſtinam ſanitatem redierit. Exhibenda eſt præterea tertio aut quarto quoque die purgatio, quam uocant accipitrarij, ſeu turunda, boluſuè bombycinus cum cubebis, ac caryophillis, ad euacuandos humores, abſumendosq́; qui in capite deſtillant, à quibus, ut diximus antè, huius mali cauſa potiſſima dependet. Iuuat præterea & ipſum butyrum, necnon lardum, toties abluta, donec albeſcant, ſordesq́; omnes deponant: conſeruanda deinde in aqua roſacea, ſingulorum cùm opus erit, omni ratione præſcripta, ea quantitas Falconi danda, quanta ab eo commodè deglutiri poſſit. Mirabile præterea præſidium in hoc caſu preſtare comperimus, oleum amygdalarum dulcium in inteſtino pulli Gallinacei exhibitum. Si verò hæc omnia nihil iuuerint, neque aluum irritauerint, aut ſoluerint (quod tamen, niſi cùm prorſus immedicabile malum eſt, non accidere ſolet) uſus agarici goſſipio inuoluti uehementer probatur. Sed ſi neque hac ratione malum curare licet, ad cauterium tanquam extremum remedium cōfugiendū, fronsq́; intra oculos, & nares inurenda. Sunt præterea quibus placet partem caudæ lateratæ duos digitos largam in fauces deglutiendam inſeri, Falconemq́; tamdiu loco quopiam obſcuro detineri, donec deijciat, deinde lac caprillū ſanguine Columbino mixtum exhiberi. Alij volunt ſanguinem à collo detrahi, ſed neutrum horum Carcano ſatis probatur, qui veriſſimè affirmat, ſecum purgatione dicta, & cauterio eiuſmodi multùm ſemper profeciſſe.

DE MORBIS VENTRICVLI, CVM cibum ore reiectant.

Cùm cibū retinere nequit.

VARII ſunt morbi, quibus vētriculus corripi poteſt, quorum frequētiſſimus, ac maximo cum periculo coniūctus eſt ille, cùm Falco cibum ſtomacho continere nequit, verùm aſſumptum inconcoctum reijcit, eadem ferè forma, qua aſſumpſerat, uel quandoque etiam corruptum ac nidoroſum. Si alimentum reijcit penè crudum ac priſtinam adhuc formam retinens, adeo nihil aut parum à ventriculi calore immutatum, ſi tamen nullum prauum odorem ſpiret, non eſt res tanti momenti. Id enim accidere poteſt quandoque ob oſſiculi fruſtum, quod inter deglutiendum tranſuerſum in œſophago hæſerit. Cuius rei, vt fias certior, aquam offerto, periculum facturus, num bibere velit, nec ne. Si biberit, certiſſimum ſui indicium eſt mali. Sin potum reſpuerit, benè ſe habere ſignificabit.

Cauſæ.

Solet hoc mali genus oriri à nimia prauorū humorum in ventriculo genitorum copia.

Cura.

Si igitur, quem Falco reijcit, cibus, neque odore, neq; colore prauo, aquamq́; biberit, ventriculus calfaciendus, ac corroborandus erit puluere ex nuce myriſtica, ac caryophillis, cum pauxillo moſchi, quæ omnia goſſipio inuoluta Falconi exhibeantur. Ipſe interim pugno geſtandus donec medicamentum in ſtomachum deſcenderit. Duabus verò, poſtquam reiecerit, horis, vtile erit cum pullis Columbaceis plumeſcētibus paſcere, & aquam, ſi appetit exhibere. Multùm enim ea ipſi profutura eſt. Ad hoc malum vtitor aqua roſacea alterata puluere caryophillorum, & moſchi hoc pacto: ℞. aquæ roſaceæ ℥ ii. pulueris caryophillorum ℈ ii. moſchi odorati gr. medium. Huius ℥ ſ. Falconi danda, ipſe vero in pugno retinendus, donec medicamentum per aluum excernet, quod ſtomachum corroborabit, fœtorem emendabit, eumq́; expurgabit. Sed ſi, quod è ventriculo reijcitur corruptum, prauè oleat, preter iam dicta alioquin efficaciſſima uti licet radice chelidonij, cuius cortex abradendus, donec tota rubicunda appareat. Hæc paucula & quæ duorum digitorum altitudinem non excedat, aqua maceranda, quæ adinſtar lactis recens mulcti tepeat, & frequenter digito agitanda, quò vim ac qualitatē radicis, quanta eſt fabæ magnitudo, Falconi in os immittenda, digitisq; gula foris deprimenda ad promouendum deſcenſum eius ad ventriculum. Inſuper & aquę huius radicis ad minus vnum cochlear in fauces eius infundendum, compreſſo ac concluſo dein roſtro, ne rurſus effluat. Poſt hæc pugno aliquandiu geſtandus erit, donec optimè in uentriculum & radix, & aqua deſcenderint, deinde conro loco ſolitario collocandus, donec & radicem & aquam aluo reddat. Interiectis deinde duabus horis murem excoriatum & adhuc à recenti cæde tepentem deuorandum præbere vtiliſſimum fuerit. Sed ſi huius fortè non fuerit copia, pullus Columbinus tenellus, quem terrę violēter illiſum, quò ſanguis grumeſcat, occideris, Falconi eius corde, & renibus adhuc tepeſcentibus obijcietur. Cumq. hoc modicum cibi concoxerit, denuò tantundem cibi, quātum prius, offeretur ex partibus alijs Columbini pulli: idq; quater aut quinques eodem die. eoq; quo dictum eſt, modo iterabitur, ſi Falco eſt, ſin Sparuerius, bis tantummodò. Poſteri diei mane turunda detur ex lino aut ſtuppa, quam

purgam

Purga. purgam vulgò vocant, cui folia absynthij digitis minutis inuoluta sint. Deinde duabus, hac rursus electa, horis moderatè pullo Columbino ciba, ut vesperi denuò aliquid cibi offeras. Hac ferè ratione Falconem sanitati restitui cötingit, vt frequenti experientia apparuit. Quodsi dicta remedia nihil profuerint, ac sæpius quam bis cibum assumptum vomitu reijciat, scire licet deploratam esse prius salutem, eoq; magis, si macilentus fuerit. Quoniam tamen satius esse anceps periculum tentare, quàm nullum in malo medici dicunt, cuius spes omnis curandi amissa alioquin est, sæpenumerò res ipsa docuit in extremis huiusmodi malis vtilissimum esse Falconem inebriari vino Cretico ad duo cochlearia in fauces immisso, atque tunc in lectum aut mensam collocare, quia in pertica subsistere temulentus non potest. Ita quarto vnius horæ spacio immotus iacens, si se incipiet recipere, & medicamentum exhibitum reijcere, certissimum salutis recuperandæ indicium est, alias verò mortis. Verùm, vt monui, remedij hoc genus extremum ac vehemens nō nisi in morbis extremis ac his, quibus cōclamatū est, omnino adhiberi debet.

DE VERMIBVS FALCONVM.

Causæ. Signa. EX debili ventriculi calore crassi ac crudi humores geniti, ac in intestina dilapsi vermium seu lumbricorū generationi originem præbent. His laborare Falco cognoscitur, quando deses ac ociosus est, ac cùm erigere pennas in dorso, caudamq; torquere conspicitur, & quando excrementa neque pura, neque alba, neque ea, qua solent, copia excernuntur, nec si quacunque adhibita cura pinguescat. Curatio. Hosce vermes necare oportet, aut puluere aloës hepaticæ electę & lotę, aut santonici, vulgò santolinæ aut semētinæ, vel etiam agarici, partibus omnium æqualibus acceptis: vel puluere ex felle suillo seu porcino masculino in furno exiccato; aut denique hoc medicamento, ℞. cornu cerui vsti, dictamni albi, hieræpicræ simplicis ana ℈ ij. aloës hepaticæ lauatæ ʒ iij. agarici, croci ana ʒ i. omnia melle rosato excipiantur. Seruetur'q; hoc medicamentum ad usum, cuius, cùm opus erit, ad vermes necandos Falconibus & Astoribus tantum dandum, quanta est fabæ magnitudo, Sparuerio verò ad grani ciceris magnitudinem tantummodò, & catapotij forma deglutiendum. Quod cùm assumpsit tantisper pugno gestandus est Falco, donec aluo id reijciat, deinde hora consueta cibo euchymo ac laudabili pascendus. Ita enim vel prima vice certissimè sanabitur. Ad eosdem vermes & hoc medicamentum valet: ℞. dictami albi, aloës hepaticæ lotæ ana partes æquales, cubebæ, aut croci fila quatuor aut quinque, totidem buccellis exhibenda. Hoc remedio procul omni dubio aluus fluet, ipseq; sanabitur. Est enim longè efficacissimum, & vnicum præsidium aduersus vermes, tum præsertim, cum caudam intorquere conspicitur.

DE PECVLIARI QVODAM Falconibus vermium genere, quem morbum accipitrarij Filandram vocant.

Filandræ morbus. EST verò & aliud vermium genus Falconibus infestum, Filandram vocant Accipitrarij. Genuina huius locus est non longè a renibus, iuxta quos membranæ cuidam tenui & propriæ hi vermes inuoluti sunt. Sunt verò hi ipsi tenuissimi, ac instar fili graciles, longitudine dimidij cubiti, Falconibus admodum familiares, & propè proprij. Ortus. Vnde facilè inducor, vt credam à generationis primordio illis eos connatos esse, etiamsi non perpetuò infestent. Infestant autem potissimùm macilentos. Obesis ob alimenti abundantiam nullam molestiam exhibent, imò fortasse contrà iuuamentum adferunt. Signa. Cum igitur ab hisce vermibus excruciātur, gracilescunt, extenuāturq;, nonnunquam toto corpore exhorrescunt, & pennas dorsi surrigunt, concutiuntq;, aliquando vocem emittūt. Hi enim vermes ob penuriam alimenti, inuolucrum tentant perrodere, atque ita ob acutum partis sensum, dolores punctorios excitant, dum perforata tunica aliundè sibi pabulum student acquirere. Et accidit quandoque, cùm non satis tempestiuè huic malo occurritur, vt adeò exedendo vicina perforent, vt tandem partes internas principales, atque adeo cor ipsum erodant, vnde necessario mors subsequitur. Quinimo aliquando omnia interanea Cura. ita perforasse visi sunt, vt per os exirent. Vt igitur huic malo medeamur, non interficiendi sunt vermes,

vermes, quod de cæteris solet fieri (putrefacti enim circa renes apostema generarent, quòd in loco eiusmodi non stabulentur, ex quo interempti per aluum excerni possint) sed inebriandi sunt, sicq; ab effecto Falcone distrahendi. Huic rei accommodatissimum ac probatissimum remedium est, allium a suis corticibus seu membranis exactè purgarũ, multisq; in locis ferro vel stilo candente perforatum, deinde in oleo oliuarum ad minus tres dies maceratum, quo scilicet facilè a Falcone deglutiri possit. Hoc remedio ita stupescunt, ac torpent Filandræ, vt nullam molestiam aui exhibeant etiam per triginta, ac aliquando per quadraginta dies.

Allij vis cõtra Filandras.

DE VARIIS SYMPTOMATIBVS, QVÆ vitio ventriculi accidere Falconi solent.

Signa.

CONTINGIT nonnunquam, vt ęgrè cibus assumptus à Falcone in stomacho subsidat, quod hoc signo percipies, si hora matutina ingluuiẽ adhuc cibo cænę hesternæ onustam habere conspicies. Quod fieri solet, vel quia cibus adeo arescit, indurescitq; in stomacho, ut nequeat descendere, vel quia non satis probè coquitur. Priori vitio sæpè occurrimus aqua, quanta vellet copia, ad bibendum data, pedibus etiam madefactis, necnõ pertica, cui insistit, frigida. Quodsi nihil iuuerit, digitis foris, intus etiam cerea candela parua, aut digito auriculari prolobum deorsum versus mouere, atque ita cibi descensum in ventriculum procurare decet. Qui si imbecillis sit, ita ut ægrè admodum coquat, vtaris, præsertim Falconibus ægris, purgatione ex turunda bombycina, cui æquales portiones pulueris mumiæ præparatæ, caryophyllorum, nucis moscatæ immissæ sint, inducendo turundam pauco lino aut stuppa, quò promptiùs reijciatur. Hac arte plurimi curati sunt. Si ægrè coquit, & cibum fastidit, vtilissimum erit, antequam pascere uoles, cibo eius semina nasturtij inuoluere. Verùm hoc hyberno tantùm tempore faciendum. Hic cibus ita præparatus orexin restituet, & animæ fœtorem pellet, respirationem facilem reddet, auiq; alacritatem afferet. Est enim suprà quàm dici possit, remedium præstantissimum. Facit etiam aliquando stomachi debilitas, vt tardiùs solito assumpta turunda ventriculum exoneret. Quare curandum, ut arte adhibita reijciat. Quam in rem idonea erit chelidoniæ radix, eo modo pręparata, ut supra exposuimus. Ad idem mirificè confert sinapi cum caryophillo unico, & momento aloes hepaticę lotæ exhibitum.

Cura.

DE MORBIS HEPATIS.

Causæ.

AEPFNVMERO cõtingit Falconibus, iecur incalescere, imo inflammari ob nimium motum, aut laborem, ut cùm ex longinquis regionibus naui aduehuntur, aut dum in auiario mutationis tempore frequenti corporis moratione, ac cõcussione irrequieti constiterunt, aut cùm tintinnabulis, quàm par est, grauioribus onerati inter uolandum nimium defatigantur. Solet & inflammatione corripi hepar propter apostema, quod aut ob spinę puncturam aut contusionem ab alia aue corpori inflictam ortum sit. Foris enim locus affectus facilè sanatur, quòd humor sub cute contentus facilè transpiret, & dissipetur. Intus uerò ob sanguinis, qui illuc copiosiùs confluxit, extra uasa in grumos concreti, & tandem corrupti putredinem conceptam apostema gigni contingit. Cognoscitur hoc malum, cùm mœstus est, cùm nec tempore consueto fæces, easq; praui odoris ac coloris excernit. Pars quoque uropygio uicina uehementer pulsat instar arteriarum, similisq; febricitantis hominis pulsus sentitur, præterea excrementa instar atramenti nigricant. Hoc malum lethale est. Si itaque inflammatio aut intemperies calida hepatis à nimio motu ortum duxerit, facilè curabitur, cibis refrigerantibus, liquidisq; (ita loquuntur accipitrarij) ut femore pulli Gallinacei, aut corde uitellino intinctis in aqua buglossę, boraginis & similium. Confert itẽ cibus succo hyoscyami imbutus, aut lardum, quod abrasum sit, & mundatum à cute, multisq; aquis lauatum, ac aqua rosacea maceratum, sacchariq; candi polline obuolutum. Huius alimenti tanquam ad refrigerandũ maximè proficui frequentissimus tibi usus esto. Vtile est & butyrum & oleum oliuarum lotum, eoq;, quo sępius diximus, modo, pręparatum. Si uerò mali origo sit uel à spinę punctura, uel alterius auis ictu, morsuuè, utilissima erit mumia munda, ac pura, & in puluerem redacta, qua carnis frustula tempore pastus effe. enda inuoluentur, quod ternis aut quaternis uicibus repetetur.

Signa.

Curatio.

Hęc

Hæc ſi Falco aſſumere detrectârit, vi cogēdus, ac vi in fauces lana xylina inuoluta ingerenda. Sin inflammatio proceſſit illiſo corpore ad terram, ad arborem, aut auem alteram, ℞. rhabarbari electi ℈ i. hoc ipſum torreto in lamina ferrea candenti, quouſque in puluerē redigi poſſit. Huius grana duo lino abducta maioribus rapacibus offerenda, minoribus verò medium eius ſuffecerit, nempe granum vnum. Poſt duas verò ab excreto per aluum medicamento horas, cibandus (ſi obeſus fuerit) femore pulli Gallinacei contuſi, ac macerati in aqua quapiam refrigerante. Itaq; viciſſim modò Rhabarbaro, modò mumia alternis diebus auis expurganda, quaternis aut quinis diebus continuis. Hac ratione certò ſanabitur, niſi fortè è loco ſuo hepar dimotum fuerit, quod dignoſcitur a duritie quadam, quæ in poſteriore parte vropygio vicina perſentitur, & ab excrementis, quæ colore luteo tinguntur. Quod malum nullam curationem admittit, ac breui Falconem ad exitium perducit.

D E P E D V M V I T I I S.

Cauſæ. Signa.

NONNVNQVAM in tumorem attolluntur Falconum pedes ob prauos humores, qui a reliquo corpore ad pedes vel læſos, vel alia quadam ratione debilitatos affluere ac decumbere conſueuerunt, aliquando etiam propter nimiam eorundem mollitiem, aut ob ætatem prouectiorem, aut laborem nimium. Malum hoc oculis, necnon tactui ſubijcitur. Ingens etiam manu perſentitur in parte calor. Sæpenumero Falco vix in pedes præ doloris vehementia poteſt conſiſtere. Huic malo omni cura ac ſtudio obuiam eundum eſt, ne aut arthritide, aut alijs corripiatur morbis, vti ſæpenumero euenire ſolet, cùm irreparabili auium damno. Oportunum itaque erit à principio mitigare dolorem, ac pedem refrigerare, ſæpè inungendo albumine oui, aceto & aqua probè mixtis. Vel oleo oliuarum veterrimo, quale arte extrahi poteſt è vaſe aliquo, in quo multo tempore oleum conſeruatum fuerit. Præterea non ſolum tumori vtiliſſima eſt, ſed & dolorem mirè lenit inunctio partis ex puluere acaciæ, terræ ſigillatæ pari portione, nempe drachmis quatuor acceptis, quæ excipienda ſunt aceto, albumine oui, aqua roſacea, & ſucco ſolatri, quod ſatis eſt. Felici etiam ſucceſſu vti licet inunctione ex petroleo ſeu naphta, oleo liliorum alborum, ſanguine Columbi ac ſeuo, acceptis omniū partibus æqualibus, quæ omnia ſimul igne incaleant. Hac inunctione Falco à tumore pedis prorſum liberabitur, aut ſaltem reſolutis tenuioribus humorum partibus, reſtabunt craſſiores, quæ gypſi formam ac conſiſtentiam induent, quos quidem dextrè oportebit excindere cute pedis aperta, & poſtea eodem vnguento per dies aliquot pedem oblinire. Atque hac ratione tumor omnis reſoluetur. Mirabilem quoque præſtat vſum ad pedum tumores, vel etiam fracturas hoc ceratum, quod recipit gummi Arabici, Armeniaci, ſagapeni ana ʒ ii. picis naualis, colophoniæ ana ℥ i ſ. pulueris maſtichis ʒ iiii. olei abietini, ceræ nouæ ana q. ſ. ad efformandum cerotum. gummi omnia aceto diſſoluantur. Hoc ceratum in panno extendatur, ac pedi applicetur. Obſeruandum verò, ſi tumor rimis quibuſdam dehiſcat, diligenter prius à ſanie mundandum eſſe, & expurgandum, poſtea verò ceratum applicandum.

D E P O D A G R A.

Podagra quid.

ALIQVOTIES accidit, vt omnibus ſuperiùs deſcriptis medicamentis adhibitis, nihilominus tamē à podagra immunes ſeruari non poſſint. Quæ quidē nihil aliud eſt, quàm tumor durus, ac gypſo ſimilis, circa digitorum articulos, eſtq; malum maximi in rapacibus momenti. Impedit enim, quo minus prædam captare poſſint, & incurabile plerunque eſt, quicquid dicant alij. Sunt tamen, qui ſucco chelidonij melle & aceto commixto pedes inungunt, idq; mirabili, vt dicunt, ſucceſſu. Cuius, vt quiuis faciat periculum, liberum eſt.

DE LVXATO FEMORE, AC CRVRE.

CRVS è propria sede dimoueri solet ob externam quampiam causam. Quare statim in suam sedem reponendum erit, nesi aliqua ob humorum affluxum oboriatur inflammatio, vel ad minimum tumor, ægrè postea in locum pristinum restituatur. Vbi igitur loco pristino reddideris, in eodem firmũ retinendum ac conseruandum est. Quod fiet, si Falco loco quopiam collocetur, vbi occasionem vibrandi alas, ac vehementiùs sese agitandi, non habeat. Fit & medicamentis, quæ vim habent exiccandi, & corroborandi articulum læsum; exempli gratia. ℞. stuppam lini, cui imponatur albumen oui cum olei rosati, terebinthinæ, sanguinis draconis, aloës ana ʒ ii. Hæc omnia simul commixta cruri applicentur, ipsumq́; fascia linea obuoluatur, quò meliùs natiuo suo situ contineri possit. Hae ratione decem diebus continuis crus luxatum curandum erit, secundo quoque die medicamento innouato, ne stuppa nimium arescat. Verùm antequam crus mediceris, hortor, ut prius probè abluatur. Femur verò lauandum lotione aliquantum calidiore, ex decocto rosarum siccarum, absynthij, saluiæ, consolidæ maioris, camomillæ, rosmarini, & uino. Hæc enim corroborant, ac calefaciunt neruos, & exiccant, si qui ob dolorem ad locum affectum humores affluxerint.

Medicamẽta uim exiccandi habentia.

DE CRVRE AC FEMORE FRACTO.

SI fortè uel femur, vel crus rumpatur, seu frangatur, vti sępè Falconi cum Anate dimicanti contingit, confestim ossa in pristinum situm reponenda erunt, ac detonsis prius circa locum plumis, hoc emplastrum cruri applicandum, quod recipit boli armeni, aloës hepaticæ optimæ, sanguinis draconis ana ʒ i. ß. farinarum fabæ, orobi, hordei, seminis lini ana ʒ i. oleorum anethini, rosati, abietini ana ʒ ii. albuminis oui, mucilaginis fænugræci, radicum altheę ana q. s. Formetur emplastrum secundum artem. Hoc emplastro teniæ illitæ ad locum affectum applicentur, fasciolisq́; lineis angustis, quæ & partem, & emplastrum contineant, uinciantur. His demum ferulę quædam tenues tela molli obductæ, ne offendant, circumponendæ in partis affectę ambitum, vt crus effractũ in natiuo suo situ stabiliant. Hoc pacto trigenos dies continuos crus deuinctum permaneat. Elapsis tamen primis quindenis diebus, mutari, ac recens emplastrum imponi poterit vtiliter. Denique non ab re fuerit, tribus aut quatuor diebus, vti ablutione supra descripta, ad corroborandum & ferruminandum membrum ægrum. Toto curationis tempore loco calido detinendus erit Falco, maximè si hyems fuerit. Optimum etiam fuerit eum ab initio expurgare, aut aloe lota, aut agarico trochiscato, idq; ne aliqua in parte oboriatur inflammatio. Nutriendus cibis euchymis, & qui facilè nutriunt.

Emplastrum usus ad fractum crus. Ferularum usus.

Cibis qualibus nutriendus.

D E V V L N E R I B V S.

PRAETER ea, quę enumerata sunt mala, contingit etiam vulnera aliquando rapacibus infligi, ut Falconi ab Ardea, aut alia de causa. Vulnera hæc uel sunt simplicia, ut in cute ac carne sola, uel composita, ut cum punctura aut sectione nerui. Simplicia nullius, aut pauci admodum sunt momenti, & facilè coalescunt, vel succo origani, vel lotione facta ex mastiches, aloës, thuris ana ʒ ii. perforatæ, pimpinellæ, consolidæ, saluiæ ana m. ß. omphacij noui & clari lib. vi. Omnia in uas benè vitreatum infusa, & probè obturata olla decoquantur, donec omphacij duæ partes absumptæ fuerint: postea omnia fortiter exprimantur, ac colentur. Colaturæ addatur puluis myrrhi ʒ i. Est & hoc medicamentum nobilissimum, quod ℞. aloës, myrrhæ, thuris, sanguinis draconis ana ʒ i. cocci baphici ℈ i. Omnia in puluerem contrita, maceranda sunt in aquæ vitæ ʒ ij. horas duodecim: postea expressum fortiter ac colatum in vsum seruetur, qui quidem est in vulneribus capitis, ac dorsi, necnon articulorum humeri. Verùm nulla ratione in vulneribus capitis oleo rosato vti cõceditur. Si cutis femoris vulnerata, lacerata, aut corrosa fuerit, ita ut caligis illum induere opus sit, facilè curabitur folijs saluiæ siccis & in puluerem redactis, aut puluere absynthij, aut mastichis abluto prius loco, quem polline hoc aspergere voles, & vino albo. Si vero vulnus cum læsione nerui fuerit coniunctum, maioris erit momenti, ac curatu difficilius. So-

Medicamẽta quæ adhibenda.

lent huiusmodi vulnera intensum dolorem adferre, quem plerunque inflammatio excipit. In quo casu optimum erit vti terebinthina, & calidam parti admouere. Sed quæ locum affectum vestiunt plumæ prius abradendæ, ipseq; locus abluendus hac lotione, quæ recipit aluminis petræi ℥ i. rosarum siccarum, corticum granatorum, absinthij ana parum vini albi q. s. Coquantur donec media vini portio absumatur. Impediet hæc lotio, ne apostema in parte oriatur, robore ipsi addito, repulsisq; qui ad eam concurrere solent, humoribus.

DE PEDICVLIS.

PEDICVLI atque cimices propria cutis mala sunt, potissimùm verò alarum, capitis, & vropigij. In his enim magis quam in reliquis corporis partibus generari solent. Ab his liberari possunt Falcônes hyberno quidem tempore hoc medicamine ℞. piperis ℥ ij. aquæ tepidæ lib. j. vel q. s. Hisce accuratè permistis Falco immergendus, cutisq; præsertim loci affecti diligenter abluenda, atque abstergenda est. Postea verò in loco aprico, & tergo Soli obuerso, in pertica collocandus, vbi virgulto palmum longo, in cuius extremo momentum ceræ rubræ, aut viridis affixeris, è cutis profunditate ad pennarum superficiem adreperint, pediculos partim nempe ceræ illi tenaci adhæsuros auferes, partim vero sponte sua decidere sines, quod fiet antequam Falco probè siccatus sole fuerit. Quare huic lotioni dies eligendus est serenus, quo Solis æstus sit vehemẽs, neque venti vlli spirent. Sin calor illo die modicus fuerit, foco moderato erit adhibendus, hac cautela, ne parte anteriore, nempe gula igni obuertatur. Solet enim hęc plus iusto ad ignem calescens mortem certam ipsi adferre. Aestate verò vsus opportunus erit auripigmenti in puluerem tenuissimum redacti, qui digitis inferne & supernè erit interspergendus pennis, præsertim locis affectis, cauendo tamen, ne quid in oculos incidat, & ne aqua madefiat Falco, quod quidam cum auis exitio fecerunt. Humectatus enim puluis pennas rodit. Quidam folia menthæ in aqua decoquunt ad tertiæ partis consumptionem, qua tepida Falconem proluunt.

MEDICAMENTA AD PLVRIMOS Falconum morbos.

Mumiæ vsus.

MVMIA magnum semper in Falconum ægritudinibus vsum præbet, ideoq; eius pręparandi modũ hîc apponemus, qui talis est ℞ nuces myristicas nu. iij. cariophillorum, Zinziberis, cinamomi ana ℥ s. croci ℥ i. Omnia in puluerem minutissimum terantur, bulliant, in vase optimè uitreato cum uini Cretici optimi cyathis duobus ad tertias. Post hæc cape mumiæ in puluerem redactæ ℥ iij vel iiij quæ linteo inuoluta in vase, quo decoctum ebullit, suspendatur, ne fundum contingat, sed medium ollæ locum occupet. Rursus omnia simul coquantur, donec tertia totius portio fuerit igne absumpta. Amoto dehinc uase, mumia in eodem quatuor aut quinque horis relinquenda est appensa, ita ut uis pulueris mumiam probè penetrare possit, ac peruadere. Quæ postmodum ita linteo illigata conseruanda est loco opaco, donec vtendi tempus fuerit.

Medicamentum ventriculo debiliori vtilissimũ recipit theriacæ, hieræpicræ, cassiæ ligneæ, caryophyllorum, cinamomi, aloes, galangæ, agarici optimi, succi rosarum, confectionis Hamech, diacatholici, benedictæ laxatiuæ ana ℈ i. rhabarbari electi, mumiæ mundatæ ana ℈ ij. nucis moscatæ ℥ iij. Omnia contundantur, ac melle rosato excipiantur, formeturq; massa, cuius, cùm opus erit, detur ad pondus fabæ dimidiæ ad summum, maiori præsertim rapacium generi, vt Falconibus & Astoribus, minoribus uero paulo minore quãtitate. In debilitate uentriculi aliud medicamentum: quod recipit croci, agarici, cubebarum, absynthij, rutæ, caryophillorũ, cinamomi, aloes, ana ℈ ij. nuces moscatas nu. ij. mumiæ electæ, rhabarbari electi ana ℥ i. s. medullæ boninæ, intulinæ ana q. s. misce, in puluerem redige ad formãdam massam. Exhibe de ea fabæ magnitudine. Superius medicamentum, etsi hoc ualentius sit, tamen si auis macra erit, tum excrementa reddat nigra, huius usus probabilior est.

DENOMINATA.

APVD [a] Homerum φάλκης nomen uiri est.

Φαλκονίλλα item mulieris nomen apud Suidam.

Falconiæ, uxoris Adelphi proconsulis Romani, centones extant, hoc est, poema ex diuersis Virgilij uersibus, & hemistichijs consarcinatum, continens descriptionem utriusque testamenti.

[b] Flauius Vopiscus meminit Falconij Probi proconsulis Asię.

Insulę Falconensis meminit Paulus Diaconus, in ea Gallum Imp. à Constantio interemptum scribens. In mari mediterraneo alicubi ea esse uidetur. Circa Pellam Histriæ occisum tradit Marcellinus.

Falconis item nomen saxo cuidam impositum prope Deidonum Scotiæ hac nostra ætate cernitur, vt refert [b] Ioannes Lesleus Scotus. Est autem saxum illud insignis Scotorum contra Danos victoriæ monumentum æuiternum.

[a] *Iliad. a.* Φάλκης vir. Φαλκονίλλα mulier. Phalconia. [b] *In vita Aurelij.* Falconius Probus. Falconensis insula. [b] *Lib. 5. de rebus gest. Scotiæ.*

AVGVRIA.

FALCONES olim, si apparuissent, spem certam maximi boni faciebāt, quibusuis superstitiosis gentibus. Hinc apparet, quod non inconsulto Samnites vrbem Capuā conspecto Falcone condiderint.

MORALIA.

FALCO, aliæq; id genus aues rapaces, quoad viuunt, magno in honore, & delicijs educātur, sed mortuæ, utpotè nullius usus, in sterquilinium extra ędes projciuntur. Contra verò Perdices, dum viuunt, miris modis afflictas quiuis persequitur, mortuas verò etiam Principes & Reges honore suę mensę dignantur, locumq; ipsis inter prima fercula tribuunt. Simili ratione contingit eis, qui in hac vita prospero rerum successu vsi, ac elati, hoc ipso à quibusdam hominibus honore afficiuntur, quod cæteros deprædentur, & quo maiores prędones sunt, hoc magis illustres ac gloriosi reputantur. Simulatq; verò ex hac vita migrarunt, a summo illo & ęqui ssimo iudice, ac patrefamilias, tanquam quisquilię, ac inutilia Ecclesię purgamenta, in inferorum sterquilinium in ęternum cruciandi deturbantur. Alij è contrario innocentes miseri plerunq;, & infortunati, qui in hac vita varijs torquentur calamitatibus, & quod vitę, probitate, morumq; sanctitate Deo summo creatori placere student, ludibrio ac contemptui prauis hominibus habiti, uita cum morte commutata ad mensam cum magna angelorum exultatione, summi cęlorum Principis ceu epalę gratę offerūtur, utpotè cuius delicię sunt esse cum filijs hominum, quos & ipse è contra uisu suę immensę claritatis pascens, gloria & honore coronat, angelisq; pares facit, iuxta illud [a] Abrahami, diuitem epulonem ita alloquentis: *Fili recordare qu a recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala. nūc autē hic cōsolatur, tu verò cruciaris.*

Diuites Falconibus cōparati. Pauperes perdicibus cōparati. [a] *Luc. 16.*

Quemadmodum Falco prędam, quam altum aéra petere conspexerit, non rectà insequitur, imo declinans volatum, eam vel vidisse se, vel curare dissimilans, statim tamen ex improuiso, citato uolatu in altum conscendit, magnoq; impetu eam adoritur, & capit. Ita perturbationes quasdam aliquando statui nostro aduersari uitas, dum eas sentimus non multò pòst maximam nobis attulisse utilitatem ac commodum cognoscimus.

Animi perturbationes Falconi comparatæ.

Quemadmodum Falco, qui Aquilonis inhabitat climata, in prædam citò ruit, antequam noctis superuenientis impediatur tenebris. Sic Diabolus necis humanę, ac perditionis auidus, tempore Antichristi, omnem conatum in hominum exitium adhibebit, prędandi facultatem, simul cum præda, breui sibi ereptam iri probè callens.

Diabolus Falconi assimilatus.

APOLOGI.

QVIDAM Neotericorum satis doctus de duobus Falconibus, & Pica huiusmodi condidit epigramma:

Falcones inter sublimis in aëre Pica
Dum volat, & cantu prouocat vna duos.
Illi ira accensi quatiunt clangoribus alas
Atque hostem curuis vnguibus ambo petunt.
Sed spe dum nimia, nimiaq; cupidine cadis
Ardent, & neuter praecauet ipse sibi:
Mutua collidunt alterno corpora nisu
Atque alter moritur vulnere in alterius.
Pica superstes abit, sed mox dum colligit alas
Et velut ex certo funere rapta fugit:
Ecce eadem à canibus miseranda rapina voratur,
Et fato occumbens deteriore perit.

Finis Libri Sexti.

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI ET MEDICI BONONIENSIS

ORNITHOLOGIÆ Liber Septimus.

Qui est

DE FALCONIBVS IN SPECIE.

De Falcone Peregrino. Cap. I.

ETSI [a] Albertus, qui Falconum genera in classes distribuit, quartum locum Falconi peregrino dederit, nos tamen non una tantùm ratione moti, eum primum ordine collocamus. Primum enim Neotericorum plerosq; , & potissimos id facere uidemus. Nam Tardiuus eum sub Sacri genere, quem alioquin & Albertus, & Belisarius reliquis anteponunt, ponere uidetur. Bellonius quoque & Carcanus eiusdem mecum sententię sunt, quorum hic nomen peregrini ob naturæ excellentiam, qua reliquis omnibus anteit, donatum vult; ille hunc ipsum Falconem in bonitatis delectu habendo, veluti normam, ac regulam statuit, præsertim quod ad corporis magnitudinem & formam attinet. Enimuero etsi peregrinus Falco Falconi sacro, etq; , quem Gyrofalconē vocant, cedere videatur, audacia tamen, ac robore illis minimè inferior est, & non minus quàm illi, aues aquaticas, quantumuis magnas aggreditur, & capit. Animi verò magnitudine illos uincet etiam, quod eum non fame, aut alia necessitate coacta, sed generosæ indolis celsitudine tantummodò ductū, venari omnes testentur. Inter omnia vero Falconum genera hoc dociliorem, aut magistro obsequentiorem vllum reperiri negant. Deniq; ad quæuis munia in venatu volatico obeunda idoneū ac promptum Galli prædicant. Quas omnes simul dotes in alio Falcone haud facilè reperies. Quod autem quis obijcere possit Gyrofalconem etiā cum Aquila contēdere, & hac parte Peregrinum præcedere, idē etiam Montano competere sciat, ut in eius historia patebit, qui Peregrino tamen longè cedit.

[a] Lib 23. de Animal. c. 8

SYNONIMA.

IN [a] Leuitico pro voce Hębraica Nez Accipitrem interpretantur. Arabica interprętatio habet באז basi uel bazi. Atqui albasi apud Auicennam Andreas Bellunensis exponit Falconem peregrinum. Nominatur autem albazi præposito scilicet ab [b] Auicenna articulo, vbi fimum ipsius, & aliarum auium rapacium, quod excrementitij admodū sint, raro a medicis usurpari scribit. Non admodum discrepat vox Persica mar an baz. Latinè Falconem peregrinum vocare licet accepta ab alijs nationibus nomenclatura. Nam Itali pelegrino vocant, & marem terzuolo pelegrino, & Galli Faulcon pelerin. Tardiuus Gallus alicubi hunc cum eo, quem Galli Faulcon de passage vocāt, & Hynaire, nos commeantem, & hinnularium dicere possumus (nisi posterior Suriaca ipsi vox est) confundit. Alibi tamen diuersos facere videtur. Alioquin nomina hęc Gallica, idem penè sonant. Nam passant seu passager commeantem seu migratorem, estranger, & pelerin, alienigenum & peregrinum denotat. Cur autem dictus sit peregrinus, curiosè satis indagat [c] Carcanus in hunc ferè modum. Existimaui aliquādo Falcones hos peregrinos ideò vocatos fuisse, quòd ex longinquis regionibus ad nos importentur.

[a] Cap. 12.
Nez.
Albasi.
[b] 2. 614.
Mar an baz.
Faulcon pelegrin.
Faulcon de passage.
Nomina[illegible]
[c] Lib 1. [illegible]

Qui peregrini dici poſſint.

Sunt etiam nobis Italis uerè peregrini, ſeu exotici. Nullos enim in Italia naſci certò ſcio, & quàm pauciſſimos capi, ſed vt plurimùm aliunde aduehi. Verùm ſi hac de cauſa peregrini dicti putandi ſunt, reliqui quoque omnes Falcones, quibus aliud natale ſolum eſt, quàm Italia, eodem nomine dicendi venient, cuiuſmodi ſunt Tunetani, Tartari, cæteriq; alienigenę. Quare alia ratione hoc nominis adeptos fuiſſe puto, eaq; triplici potiſſimùm: Prima quod nuſquam gentium vnquam nidum eorum inuenire licuit, unde meritò omnibus in vniuerſum gentibus, tanquam alibi, quàm apud ſe nati, exteri, & peregrini vocati fuere. Secunda ratio nominis eſſe potuit, quod nullum inter omnia ſit Falconis genus, quod magis hoc ipſo ex vno loco in alium migret. Peculiare enim huic eſt, veluti errabundum in diuerſas prouincias nunc huc, nunc illuc diuagari. Vnde non immeritò Gallis paſſagers forte nuncupati, quaſi commeatores, qui tanquam errones varijs locis tranſire, nuſquam ſubſiſtere conſpiciantur. Tertiam denique & vltimam nomini huic anſam fortaſſe dederit auis iſtius præſtantia, indoles generoſa, nobilitas, necnon ſpecies eximia. Vox enim iſtæc peregrina nonnunquam rem deſignat raram, præclaram, ac admiratione dignam. Harum omnium allatarum rationum quam reliquis præferas, parui referre interim puto. Duas priores cauſas Albertus etiam tetigit, vbi ait: *Vocatur autem peregrinus, quia ſemper peregrinatur, & migrat de vna regione in aliam, vel quia neſcitur nidus eius, nec inuenitur à Falconarijs, ſed inter uolandum longe à loco ſuæ generationis capitur.* Verum de hoc plura in capite de loco.

Paſſagers.

Etymum. Falconis peregrini.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

Peregrinorum Falconum duo genera ſecundũ Beliſariũ.

BELISARIVS Accipitrum, ſeu Falconum peregrinorum duo genera ſtatuit, quorum formam quidem eandem, ſed alterum altero colore nigrius eſſe aſſerit: ita vt ferè gentilis, id eſt, nobilis priuatim dictus, appareat. Alterũ quod pennis colorem aëreum prę ſe fert, in ſingulisq; pennarum capitibus, ad coronæ modum albedine ſigillatim diſtinctæ pennæ, quaſi figuram oſtendũt. Hanc diſtinctionem Beliſarius à colore ſumpſit. Carcanus verò Vicentinus inter recentiſſimos, quadruplex eorum genus facit, à coloribus item ſumpto diſcrimine. Alios enim flauos, alios rubros, alios colore Turturis, id eſt, vt credo, cinereo, cui rubri nonnihil admixtum ſit, alios denique fuſcos ponit. Verum ne quoſdam ex his, quos omnes à peregrinis diuerſos faciunt, ſub peregrinis ille comprehendat, vereor, maximè cùm rubri, & fuſci nullam deinceps mentionem faciat. Nos aliud genus his meritò adiũgendum, album nimirum nigris punctis notatum obſeruauimus. Idem Carcanus in magnitudine ſeu ſtatura eam diuerſitatem ſtatuit, vt quoſdam grandes, quoſdam exiguos, quoſdam mediocres, quoſdam forma oblongiori, nonnullos denique corpore magis tereti eſſe dicat.

Peregrinorum Falconum quatuor genera ſecundum Carcanum.

DESCRIPTIO, ET DELECTVS.

ALBERTVS breuiter Peregrinum his verbis deſcribit. *Eſt Montano plerunq; minor, cauda breui, alis longis, capite craſſo, coxis lõgis, cruribus breuibus, & pedibus albicantibus. Præfertur, qui crura nodoſa habet.* Tardiuus & Bellonius Galli, cæteriq; recentiores accipitrarij, peregrinum Falconem omnibus notis abſolutum, cęterorumq; veluti normam futurum, his ferè conditionibus volunt eſſe prędi tum: Humeros habeat magnos, craſſos, alas longas in vltimam caudam recumbentes, caudam pennis craſſis, magnisq; inſtructam, ipſa longa ſit, in acumen paulatim deſinens, cuiuſmodi eſt Sparuerij, pennis compoſita admodum teretibus, apice nõ prorſus albo, neruis per medias pennas intercurrentibus ſuauè rubentibus. Pedes ſint eodem colore, quo Ardeæ ſtellaris ſeu Botauri, tincti nempe inter flauum & plumbeum ambigente, ſeu ex pallore vireſcentes, ſed ita, ut ad cæruleam nonnihil vergere videantur. Quamuis etiam ſi è pallido albeſcant, non prorſus damnentur. Pedum digiti graciles ſunto. Vngues magni, nigri, valdè acuti. Color pedum, & roſtri idem eſto. Femora longa, tibiæ verò breues. Roſtrum ſit rictu amplo, & craſſiuſculum. Nares magnæ, & patulæ. Supercilia nonnihil alta & grandiuſcula. Oculi magni, profundiq;. Caput aliquantum in fornicem, vertice leniter eleuato, ac rotundo, & ſimul atque volandi potens euaſit in roſtri parte ſuperiori plumulas quaſdã, quæ veluti barbulæ ſpeciem gerant, exertas oſtentet. Collo ſit lõgo, lato pectore, & circa omoplatas, ubi cum collo coit, aliquãtum tereti. Pugno inſidens nõnihil retrorſum corpore reclinet, alacris, mordax, & famelicus. Supercilia & maxillæ albicent, admixto modico rubore. Oculi nigricent, circulo, ſeu iride nonnunquam cæruleo. Caput eſto leucophęum, quale Falcorũ ſacro. Dorſum

Delectus Falconis peregrini vera nota.
Humeri.
Cauda.
Pedes.
Roſtrum.
Caput.
Vngues.
Color.
Femora.
Nares.
Collum.
Oculi.
Supercilia.

sum item coloris liuidi nonnihil, quali ferè tingitur in Anseribus tergum, & plumis rotundis, ac latis vestitum.

Dorsum.

Sed pluraalia summæ bonitatis signa curiosi ponunt accipitrarij, nobis hęc indicasse suffecerit, quæ quidem in eo peregrinorum genere plerunque reperiuntur, quod Belisarius ex suis duobus generibus secundum ponit, æneo colore: nam primũ eius genus, quod nigrius esse ait, in multis ab illo notis variat. Neq; enim hi vertice capitis leucophæo sunt, neq; flauo, quemadmodum alij flaui, & rubri Falcones. Quare sępe imperitos accipitrarios fallunt, ut testatur Carcanus, qui eos hac nota ceu pręcipua destitutos minimè pro peregrinis habet, nempe cinereo capitis colore, & quia gulam lineis in longũ ductis, nigris maculosam habent. Habent hi nigri prӕterea femora lineis transuersim distincta, crura item colore croceo, sed dilutiore. Quas quidem notas Falconis peregrini subfusci esse, qui iam aliquando plumas ueteres exuerit, scribit Carcanus.

Falconis peregrini fusci notæ.

Cùm uerò fuscus seu niger hic Falco peregrinus, quem nunc descripturi sumus, ijsdem quoque notis prędítus sit, fieri potest, ut hic quoque mutatus fuerit, ut uocant, quod equidem peritis mansuefactarijs iudicandum relinquo. Niger uerò hic peregrinus Falco, olim in montibus agri Bononiẽsis ab aucupibus captus, sine dubio ui uentorũ eò delatus, cuius iconẽ sequens pagina dabit, erat talis.

Falconis peregrini nigri descriptio.

Dodrantem erat, & duos palmos a capite summo usq; ad caudam extremã longus.

Magnitudo.

Vertex capiti planus ac compressus, quem nostrates inter laudabiles notas ponunt, licet Galli subrotundum probare uideantur.

Caput.

Rostrum pollicem crassum pulchrè cæruleum, unco acuto deorsum inflexum, breue, robustum, membrana lutea intensi coloris, quę nares ambit, capiti coniunctum.

Gula. Rostrum.

Oculus cęruleus, quem cilia seu membranæ luteæ ambiunt.

Oculi.

Caput, ceruix, dorsum, alæ, fusca sunt, saturo colore, ac penè nigro, quæ per singulas ferè pennas maculis atris transuersim per alarum maiores respersæ conspiciebantur.

Color. Alæ.

Gula ex albo nonnihil flauescebat, parte sui infima maculis veluti guttis nigris in longum ductis distincta. A fręno seu rictu ad latera linea nigra deorsum, ad gutturis ferè mediam regionem porrigebatur. Pectus, venter, & femora alba, lineis latiusculis nigris transuersis distincta. Alarum extrema ad vltimam vsque caudam pertingebant. Cauda minus fusca, lineis etiam nigris transuersim ductis insignita.

Cauda.

Crura, pedesq; lutei. Coxæ longæ. Tibię breues. Digiti pedum tenues, longi, squammis, vt & crura, tecti. Vngues nigri, acutissimi.

Crura. Coxæ. Tibiæ. Pedes. Digiti. Vngues.

Verùm, vt quod res est fatear, confusionemq; omnem, quod semper summo studio feci, eu'tem, cum penitius hunc Falconem Peregrinum nigrum cõsidero, eumq; cum Falcone nigro, simpliciter dicto, diligentiùs confero, inuenio eum ita parum, aut penè nihil differre, ut posteriorem hunc Falconem nigrum, quem Germani Falconarium vocant, quemq. prius seorsim, postea suo loco, tanquam a Falcone peregrino nigro, diuersum describere statueram, idq; cum Alberto & Ornithologo eundem cum illo esse nunc facilè concesserim, imò verò ita esse prorsus existimo.

Falconarius.

Confusionem hanc parit sæpenumerò tanta authorum inter se discrepantia, qui de vna eademq. re tam diuersa scribunt. Belisarius enim atque Carcanus nigrum, rubrum, aliosq; sub peregrino ponunt, tanquam sub genere. Hos alij, ut Albertus, Tardiuus sui generis separatim faciunt. Vnde fit, ut si quæ nobis huius generis auis in manus ueniat, quænam dictorum scriptorum statuenda sit necessariò, nonnunquam dubitemus. Qui nigrum sub peregrino collocarunt, ij sanè non leuibus rationibus adducti videntur, inter quos Belisarius est, & Carcanus. Imo etiam vel Alberto ipso, qui tamen Peregrinum quarto loco, nigrum uerò sexto describens eos disparare manifestè videtur, teste, ac iudice, nõ ineptè sunt opinati. Ita enim Albertus de nigro scriptum reliquit: *Figura ratione videtur hoc Falconum genus persimile esse peregrinis, & insuper, quoniam parentes in hoc genere filios cogunt peregrinari, a loco generationis suæ. Scribunt enim, & hos olim in montibus Gelboë, prope Babylonem, primùm genitos, post a parentibus expulsos, alio commigrasse. Vnde non minus, quàm prius illud flauum genus, quod quidam solum propriè peregrinum vocant, peregrini nomine donandi videntur.* Et rursus. *Est autem in omnibus figura magis consideranda, quam color. Nam & Coruos & Monedulas albas vidimus. Ingenio quoque & audacia peregrinos referunt, & similiter nutriri debent.* Tardiuus quoque Falconem nigrum in insulis maris nasci testatur. Atqui eædem peregrino sunt natales, nempe Cyprus, Rhodus, & Creta. Nunc quod quispiam ambigere poterat, Carbonarium Germanorum, seu Falconem nigrum Alberti, eundem esse cum eo, quem nos pro peregrino nigro descripsimus, ita probamus, quod tota descriptio Alberti nostro, ad amussim conuenit, ne vel vnica reclamante nota, uti vtramq. comparanti facilè liquebit. Ita enim de suo nigro habet Albertus: *Sextum gradum nobilitatis possidet Falco niger, breuior quidem aliquanto Falcone peregrino, sed figura similis per omnia. Colore enim differt, quia in dorso, & exteriore alarum parte. & cauda tota fuscam habet nigredinem & in pectore, ventre, & lateribus fuscam varietatem* (quam nempe in albo colore faciunt lineæ fuscæ transuersim ductæ) *in facie autem guttas Falconarias habet prorsus atras, quæ circumfunduntur quodam obscuro, & fusco pallore. Crura, vngues, & rostrum habet sicut peregrinus.* At qui peregrino nonnunquam ad cæruleum tendere pedes, ex pallido, sæpe ex simili

simili

nili pallore lutescere, omnes affirmant. Nostri verò lutei sunt. Verùm hoc loco ex Alberto quærere libeat, cùm, vt ipsemet docet, in speciei distinctione, figuræ potius sit habenda ratio, quàm coloris. Et quoniam eãdem esse huius nigri, cum Falcone peregrino figuram, habitũuè fatetur, cur ipse eos dirimat? Mihi certè iidem specie prorsus esse videntur, cum ob hanc, tum alias adductas rationes. Hoc tamen differre vult etiam Albertus, quod niger flauo sit breuior. Illa quoque, quam Ornithologus Falconis Carbonarij ponit effigiem, a nostro & Alberti nigro diuersa videtur, quòd nullis in pectore lineis transuersim distincta sit, aut sanè male picta. Quin etiam quem alij Tunetanum seu Barbarum, vt etiam quem Tartarum appellant. Bellonius peregrinis accenseri scribit, quod vix vllam inter eos differentiam obseruârit.

LOCVS.

VEL ipsum Peregrini nomen apud nos hunc autem nasci negat. Natales Sardiniæ debet, Aegypto, Cypro, Cretæ, Rhodo. Qui verò nonnunquam in Italia capiuntur, nempe in ditione Ferrariensi, necnon in agro Rauennate, vi ac turbine ventorum impulsi, hucq; asportati existimandi sunt. Nam ibidem minimè nasci, vel ex hoc cognoscuntur, quod nidularij nulli vnquam, sed semper aut hornotini, aut ramularij, annosioresq; inueniantur. Atqui hi sunt natales indubij Falconis peregrini fului seu rubidi, qui omnibus citra controuersiam talis habetur. De nigro verò, ubi generetur, & vnde primum ortum traxerit, ita scribit Albertus: *Hunc Falconem Fridericus Imp. secutus scripta Guielmi Falconarij Regis Siciliæ dixit visum aliquando in montanis quarti climatis, quæ Gelboë vocantur, ac postea iuuenes expulsos a parentibus, apparuisse in Salamine Asæmontana & iterum expulsos nepotes priorum, ad Siciliæ montes peruenisse, & sic deriuatum esse hoc genus per Italiam. Nunc quidem in alpibus & Pyrenæis montibus reperitur, & in Germaniam quoque deriuatum est quamuis rarum adhuc.* Quæ si vera sunt, & in Italia, Germaniauè quosdam nasci, hi ipsi reuera, proprièq; peregrini non dicentur, nisi quatenus a peregrinis sunt prognati. At quod ad formam & ingenium attinet, vel ipso Alberto iudice, nihil differunt. Quem nos descripsimus, in agri Bononiensis collibus captum scimus. Verum num ibi natus sit, an aliunde ventorum vi importatus, ambigimus. Quo uerò loco nidos hoc Falconum genus construat, idem Albertus ex accipitrarij cuiusdam peritissimi relatu nos docet, his uerbis: *Dicebat exercitatissimus & veteranus hic Falconarius, qui in eremo alpium prope iuga altissimi montium multis annis habitauerat, hoc Falconum genus in altissimis, & præruptis parietibus montium nidos construere, ita vt nusquam adeundi locus sit, nisi quis à cacumine montis submittatur per funem longissimum, plerunque centum passuum longitudine, aliàs centum quinquaginta, aliàs ducentorum, vel trecentorum. Interdum verò, vel propter nimium interuallum, vel propter asperitatem scopulorum, ne sic quidem nidum adiri posse: & hanc ob causam vulgò locum generationis ignorari. Addebat sæpius se vidisse parentes prædam pullis attulisse in specus, & rimas talium montium, & pullos adultiores à parentibus loco habitationis suæ expelli, propter cibi, & auium in istis locis penuriam, & pullos mox ad planitiem se conferre, vbi aues abundent, & sic deinceps per regiones diuersas sine certa sede vagari.* Hactenus Albertus. Ex cuius verbis colligere est, non ideo tantùm peregrinos dici, quòd nulli apud nos nascantur, cum ipse etiam in alpibus ex accipitrarij illius senis relatu asserat, eos qui propriè peregrini vocantur, sobolem procreare, quod tamen alij plerique negant, sed hanc potissimam esse nominis causam, quod tanquam si peregrè uenissent, vnde ueniant, aut ubi geniti sint, prorsus ignoretur. Et hæc quidem de fuluo seu ruffo dicta sunto. Nam Carbonarios etiam in Germania, & alibi certò nasci uolunt.

Nigri natalis.

Nidulatio.

Cur peregrini dicantur.

VOLATVS, VENATVS, INDOLES.

FALCO peregrinus rariori alarum motu instar Lari, & confestim, vix interposita mora sublimè uolat. Quibus notis plerunque a Montano discernitur. Hic enim frequentiùs alas concutit inter uolandum, more Hirundinum. Belisarius de utroque Falconum peregrinorum genere, nempe tã rubido, quàm nigro loquens, in quas duas species peregrinum distinxerat, in hæc uerba scribit. Nos omnes eodem uolare modo, eodemq; ferire uidemus. Nam supra paludes altius uolare ita dicuntur, ut Anates, Anseresq., & quandoque cæteras aquatiles aues, aduncis unguibus feriant, quum à sublimi in pronum uelocissimè descendant, ac eo animo, uiribusq;, ut unica posteriorum unguium percussione, mortuam per aëra uictam descendisse auem, quandoque conspexerimus. Horum natura adeo mitissima est, ut quodammodo irasci nequeant,

Venatio.

nequeant, ad hominumq; nutus magnitudine quadam animi potiùs, quàm inedia aucupētur. Quippe venatorum ingenio, arteq; instituuntur, eorumq; vocibus, ac nutibus adeo obtemperant, vt (si macilent non sint) enixissimos auium volatus, altissimosq; aggredi posse, venatores asserant. Nutriendi sunt delicatiùs, & ea corpulentia conseruandi, qua, dum capiebantur, reperti fuerunt, vt velocissimarum etiam, magnarumq; auium pugnam audaciùs, fortiusq; aggredi non expauescant. Sic etiam morbi, qui ferè ob macilentiam euenire Falconibus solent, cauentur. Si tamen efficere venatores voluerint, ut Falcones peregrini persequātur, & capiant Ardeas, vel alias huiusmodi aues, quas spontè alioquin persequi non solent, fame nimia, cibiq; parcitate, & abstinentia ad hoc inducendi sunt, ne insolitis earum vocibus terreantur, nec ineptam, magnam, & turpem eorum formam, lethalesq; rostrorum ictus pertimescant. Hoc vt facilius consequatur venator, ter aut quater per interualla Ardeæ viuæ Falconum manibus attrectandæ, ac deplumandę sunt. Curandumq; est, vt pasto leuioribus cibis Falcone, bombycina offula, plumeauè saltem vesperi, si postridie venandum sit, solertiùs offerantur. Hæc omnia Belisarius. Tardiuus tamen, eum maximè, qui ex Creta adnectus est, fortem & strenuum esse, Grues capere, Anates & Anseres syluestres, Mergos, & reliquas Aues aquaticas, item Tardas aues, Ardeas, Leucothodios, seu Pelecanos, Phasianos, Perdices itē, reliquasq; minores Aues, asserit. Ex peregrinis verò idem Tardiuus inquit meliores esse nigros ex Alexandrinorum sententia. Verùm hoc forsan ideo accidit, quòd rubri apud eos frequētiores, quàm nigri sint, vel quod alibi quam domi nostræ nata, ac peregrina semper nobis magis (quę est humani ingenij curiositas) arrident. Ita quoque Bellonius Cretenses optimates suis, & apud se natis Falconibus, qui tamen apud nos plurimi fiunt, cæterisq; præferuntur, parum delectari refert, alienisq; nempe Africanis, quos Barbaros vocant, magis affici. Hic niger, inquit Tardiuus, nutriendus est, ita ut mediocris inter obesum & macilentum sit. Carnem madidā ei ne dederis, nisi superbior fuerit. Manu gestato crebriùs quàm alios Falcones. Benignè tracta, nec vltra, quam ei gratum est, fatiga. Aquilam ne videat caue. Alioqui enim non amplius aucuparetur. Cura etiam, ne pennæ eius contrectentur. Quum ad prædam eum proijcies, vide ne eum lædas, sic enim animum, & alacritatem, amittit.

Indoles.

Vt Ardeā capiat.

QVANDO ET QVOMODO CAPIATVR.

PEREGRINVS, inquit Tardiuus, inter peregrinandum mense Septembri capitur in Cypro, & Rhodo insulis. Albertus verò eorum, quos in summis alpium iugis habitare dixerat, triplicem capiendorum artem exponit, his verbis. Capiuntur autem hi Falcones tribus modis, quorum duos ipse uidi, tertium ab Eremita iam dicto audiui. Primus & ubiq; communis modus est, vt rete despo-natur patulum, ita vt facilè conuertatur cum chorda seu fune super id quod intenderit auceps. Cæterum ante rete extenditur corda, id est, restis, cui alligatur Lanarius rubeus, quem vulgò Suuciiner vocant, & ad chordam dependentem ad eam extenso alio fune diligenter alligatur auis, uel laneum, aut pilosum quidpiam simile aui, ita vt quando funis extēsus trahitur, & concutitur ab aucupe, Suueimerius seu Lanarius videatur auem insequi ad prædandum. Videns autem Falco, qui fortè peregrinatur, hunc gestum auis, seu illius, quod auem esse putat, motum chorda sæpius concussa factum, cum impetu descendit, vt prædā Lanario eripiat, & sic deceptus irretitur. Sed alter multò melior modus est: Ligna duo instar crucis componuntur, & super extrema eorum curuantur duo alia ad semicirculorum speciem, & extrema circulorum infiguntur extremis lignorum, & inter illas quartas arcuum circulorum alia ligna curuantur locum intersectionis crucis vniētia, donec non nisi ad tres vel quatuor digitos distiterint inter se ligna. Tum singula ligna implentur laqueis a summo usq; ad imum. Debet autem fieri hoc vas ad altitudinem septem, vel octo pedum, & ad latitudinem quinque vel sex pedum. Tum collocetur in eo cauea sex pedes alta, ita ut pede vno distent latera vasorum inter se, quū vnum esset in alio. Et in interiori sint ligna trabium instar, sibi inuicem ab imo usque ad summum imposita, & aues in eodem sex vel septem includantur, quæ per trabes continuò ascendant, descendantq;. Oportet autem hoc totum fixum, & immobile esse super muro, uel porta, uel in campum liberū. Sic enim Falco, qui peregrinatur, conspectas aues dum conatur prædari, capitur laqueo, & hoc modo vidi capi Falcones optimos. Ceterum Eremita ille, cuius mētionem iam feci, reti extenso, & aue ante id alligata absq; Lanario, hoc genus Falconum quotannis se cepisse aiebat. Falconem enim auidum prædæ seipsum in rete præcipitare. Hactenus ille.

Primus capiendi modus.

Suueimerius.

Lanarius.

Secundus modus.

DE

DE FALCONE SACRO. Cap. II.

NISI Falconi peregrino vel ea potissimùm ratione, quòd, etsi mediocri corpore, paris tamen sit cum maximis Falconibus audaciæ ac roboris, vt de cæteris dotibus nihil dicamus, primas dedissemus, hasce sanè vel communibus omnium suffragijs Falco Sacer merebatur. Fuisset certè etiam à nobis cæteris omnibus præpositus, si non & aliorum, & nostra, nec veri expers suspicio, è vero & genuino Falconum cursu submouendum arbitraretur, & Aquilis fortasse potiùs annumerandum, cùm colore & magnitudine, & robore, necnon ingenio, ipsi cum his plurimùm conueniat, vti qui historiã eius attento animo lecturus est, facile liquebit. Quoniam tamen authorum vulgus, necnon accipitrariorum communem ei cum Falconibus nomen fecit, in horum numero & nos, & quidem secundo ponendum putauimus. Neque enim cæterorum Falconum cuiquam tantum animorum aut roboris est, vt Capreolos, & Hinnulos capiat, quod de hoc solo perhibetur, quamuis & hoc ipsum Aquilæ naturam sapiat.

SYNONIMA.

RECENTIORES maximùm & fortissimum quoddam Falconum genus Sacrum nominãt, quia, vt Ornithologus sentit, ab omni auium genere, etiam ab Aquila timetur. Quemadmodum veteres sacrum serpentem nominarũt, cuius conspectum reliqui omnes fugerent: & sacrum piscem, qui à nullo læderetur. Nisi quis sacrum, vel Græcorum imitatione dictum malit, quasi hieraca, id est, Accipitrem per eccellentiam, vt poëtam pro Virgilio ponimus, vel à corporis magnitudine, viriumq; præstantia. Ornithologus hæc Perotti verba esse ait: *In Accipitrum genere præstant ij, quos Græci Hieracas, id est, sacros vocant:* quasi verò (ait idem) Accipiter generis nomen sit, hierax speciei, cùm vtrumq; uocabulum ex æquo pateat, & idem omnino sit Græcis hierax, quod Latinis Accipiter. Genus hoc (inquit Albertus) quod sacrum vocant, Symmachus Britannicum, aliqui Aelium, vel potius Aelyon, quasi aëreum Falconem, aut fortè à Gallica voce, qui Aquilam uocant aigle, vt Ornithologus coniectat, Alij Aeriphilum quasi Falconem amãtem aëris. Amat enim volatum in aere sublimem. Quæ quidem nominis ratio Belisario arridet. [a] Bellonius Gallus Accipitrum numero adijcit, quod propriè Sacre uocant Galli, nihil proculdubio ab hoc Falcone diuersum, quod perperam ab illo Buteonem putari suo loco notauimus. Vnde de hoc eodem, istoc etiam loco merito agendum. Nam Bellonius inter Accipitres eum posuisse uidetur hac ratione, quod Aristotelis Triorchin, seu Buteonem, Accipitrum præcipuum suum Sacrum esse opinaretur, quamuis perperam, & inconsideratè admodum. Cùm enim ipsemet Sacrum Falconi peregrino uiribus æquiparet, omniũ præstantissimo, & aues aquaticas magnas plerasq;, imo & lepores eũ capere asseratq, quomodo quæso Buteo erit, qui præ ignauia uix ullam auem uenatur, muribus & ranis uentrem teste [b] Aristotele explens famelicũ. Quinetiam idem ipse [c] Bellonius Sacrum suum Falconem uocat, quo nomine Accipitrum nobilissimos uenire constat propriè. Quamuis si etymi ratio consideretur, generalem magis possit etiam obtinere significationem. Germani hunc Falconem peregrino uocabulo Sacker, aut Sockerfalck uocant, uernaculo uero Kuppel, quasi copulatos, fortè quòd uenaturi plerunque bini uolent. Quidam ineptius Stocker dicunt, nisi Aquilæ speciem Stockarn, id est, truncalem Alberto dictam eo nomine designent. [d] Auicenna Falconem Sachari nominat.

Etymum. Sacer serpens. Sacer piscis.

Aelius. Aelvos. Aeriphil⁹.

[a] Lib. 2. c. 14. de Auibus.

Bellonij error.

[b] 9 Hist. c. 1

[c] L. 2. c. 13.

Sacker. Sockerfalck. Kuppel. Stocker.

[d] L. 2. c. 246

Sachari.

GENERA.

FALCONIS Sacri Tardiuus tria statuit genera, & priora duo maiora, quæ hinnullos, & capreolos capiant. Sed quod tertium recenset, peregrinus esse uidetur, quem tamen alibi, parum sibi constans, Sacro minorem facit. Ea uarijs nominibus barbaris uocat. Verba eius, ut lectori integrum de re sit iudicium, subiungam. Primum (inquit) uocatur Seph, secundum Babylonios & Assyrios. Hoc inuenitur in Aegypto, & in parte Occidentali, & in Babilone. Capit lepores & hinnulos. Alterum genus dicitur Semy, a quo Gazellæ (sic Gallice Capræas uocat) paruæ capiuntur. Tertium Hynaire, & peregrinus ab Aegyptijs ac Assyrijs uel

Seph.

co. n eans

commeans (uulgò Gallicè de passaige) quoniam nescitur, vbi nascatur, & quotannis commeat Indos, aut meridiem uersus. Atqui paulò pòst subiungit. Sacer dictus maior est, quam Peregrinus. Hæc qui uolet & poterit conciliet. Ego duo potissimum Peregrini genera inuenio. Vnum maius, quod Albertus Aquilæ comparat, & fortassis Aquila est. Alterum minus, quod Peregrino magnitudine par, at etiam superius, tam Tardiuus, quàm Carcanus faciunt.

F O R M A.

Magnitudo. Crura. Vngues. Oculi. Pennæ. Caput. Rostrum. Cauda. Sacer ab Imp. Frid. descriptus.

PRIMVM genus apud Albertum, sed strictim descriptum, reperimus his uerbis: *Primum genus nobilium Falconum, nẽpe sacrum magnitudine est Aquilæ*, (vel paulò maiore) *Crura ei crassa & nodosa* (vngues & crura maxima) *Imo vngues crudeliores & immaniores, quam Aquilæ* (pennæ ruffæ uel subruffæ) *aspectus terribilis, oculi valde flammei, ex citrino colore ad rubrum declinantes, caput magnum, rostrum quoque magnum, & fortissimum, iuga siue complicationes alarum maximæ, cauda longa, & huic quidem soli in Falconum genere*. Ab hac descriptione non parum sanè Fridericus Imperator discrepat, hunc in modum de sacro Falcone scribens: *Sacri secundum formam membrorum sic se habent, approximant Gyrfalconi in magnitudine corporis, cæteris quidem Falconibus maiores sunt, sed Gyrfalconibus minores*. Quod si verum est, Aquila multò minor erit. Dicendum itaque aut Imperatorem aliud genus Sacrum appellasse, aut Albertum de minimo Aquilarum genere loquutum fuisse, quod tamen Gyrfalconibus meo iudicio etiam maius est. Verùm & reliqua quæ addit, ab Alberti descriptione diuersa sunt: ita.n. prosequitur, *habent caput magnum, rotundum, rostrum breuius* (magnum Albertus) *corpus subtilius & longius in proportione sua, alas longiores, caudam etiam longiorem. pectus minus carnosum & minus densum respectu sui corporis, quàm Gyrofalcones digitos pedum habent breuiores*.

Tẽperies.

Sacrorum è colore temperiem indagans Belisarius, ex pennarũ colore leuitatem argui tradit. Ad ignis similitudinem pennati sunt. Bilis enim colorem in pennis, inquit, præ se ferunt. Quare calidi cordis esse putandi sunt, irascique nimium, si præda fraudari se aliquo modo senserint, magis quam alij solent. Vnde acres potius dicendos putamus, quos alij sacros, alij aëreos aut aërinos, aërophilos alij vocant.

Bellonij descriptio.

Inter posteriores Bellonius hanc & curtã quidem descriptioné adfert, inquiens: Sacer hic fœdioribus, quàm ulla alia quæpiã auis rapax, aspectu pennis integitur. Colore enim sunt inter ruffum & fuligineum medio, Miluinæ simillimæ. Breuibus est cruribus, tibijs pedumq; digitis cæruleis, hac parte nõnihil Lanarium referens.

Carcani descriptio. Magnitudo. Caput. Oculi. Nares. Rostrum. Statura. Color. Cauda. Alæ. Crura. Dorsum. Hornotini.

Ampliorem Carcanus Vicentinus ponit his verbis: Falcones Sacri dicti, Peregrino etiam grandi maiores sunt. Hisce caput est admodum canum, vertice plano, simillimum capiti Miluorum, quibus cauda est bifurcata. Oculi nigri, magni. Rostrum cæruleum, nares exiguæ, vt plurimùm. Corporis statura plerumque oblongiuscula, maculæ pectoris fuscæ, uti dorsum, alæq; superiores quoque, femora interiora alba. Cauda maculis semicircularibus phaseolorum figuram, aut renum ferè exprimentibus, varia est & longa. Alæ item magnæ & oblongæ. Crura pedesq; tota ferè coloris cærulei, verùm cętero corpori comparata, non admodum magna. Hornotini, vulgò Sori modicum ab his, qui plumas mutarunt, differunt. Hi enim eas, quibus pectus variat, rotas paulò nigriores, ac rotundiores hornotinis obtinent, pedes quoque his nonnihil albescunt, & quibusdam aliquanto luteo maculantur. Omnibus quoq; ferè dorsum ruffum ad cinereum tendit, ut Turturibus. Quibusdam tamen tam hornotinis, quam his qui plumas veteres exuerunt, dorsum cum alis superioribus nigrescit. Ita vt arduum sit, & difficile, nisi artis admodum perito, eos dignoscere. Hactenns Carcanus. Fridericus Imperator ex formæ bonitate & proportione in sacris Falconibus (quos meo iudicio, vt antè etiam monui, non agnouit) & pennarum pulchritudine haberi non posse delectum asserit: quòd pulcherrimi aliquando visi sint, non admodum veloces, & è contrario deformes ac indecẽtis proportionis ueloces, & pulchros, bonitatis laude superent.

Ex Tardiuo descriptio.

Tardiuus rursus Falconem sacrum eum præferendum tradit, cui color rubicundus, aut ruffus, aut incanus, (quem griseũ Galli dicunt) fuerit, & qui forma æ similitudine quam maximè Falconem refert, cui lingua crassa, & pes amplus est, quod in paucis Sacris reperitur: Digiti crassi & colore fermè cæruleo diluto.

LOCVS NATALIS.

DIFFICILLIMVM, inquit Bellonius, reperire est, qui huius auis nidum sibi uisum asseuerare queat. [Nidus.] Galliæ sanè aduena est, & alienigena. Putāt nonnulli accipitrarij ex ultima Scythia, nempe Tartarorum & Ruthenorum oris ab Oceani plaga aduētare. Cùm verò certa anni tempestate victus quærendi gratia, meridiem versus proficiscitur, ab aucupibus intercipitur, qui insidias illi obseruato aduentu tendunt in diuersis, qua iter facit, maris Aegei insulis, nempe Rhodo, Carpento, Cypro, Creta, Naxia. Belisarius verò refert Maximilianum Cæsarem è suis quosdam ad extremas Sarmatarum (Polonos nunc dicimus) fines exploratum misisse, vt hoc genus auium è proprijs nidis ad se deferrent. Quos quidem in illis locis in arboribus non proceris nidulari inuenerunt. Vnde facilè conijcitur (inquit) non paruis, sed magnis tantùm auibus eos vesci, & insidiari. Quanquam venatores quidam nonnullas aues hanc ob causam in sublimi minimè nidificare existimant, quòd omnis generis cadaueribus vesci solent. Contrà verò Paulus Iouius de legatione Moscouitica scribens: *Ad Iugros*, inquit, *Vgolicosq́ per asperos montes peruenitur, in quorum iugis nobilissimi Falcones capiuntur, cum alij, tum Sacri & Peregrini dicti, quos antiquorum Principum luxus in aucupijs non agnouit.* Idem de his ipsis fortasse alibi ita scribit. *Pecerra regio apud Moscouitas Falcones mirificos prabet, qui non modò Phasianos, & Anates, sed & Cygnos & Grues consectantur.* [Pecera regio Falconib⁹ multis abūdat.] Albertus quoque contra Belisarij opinionem, aërophylum nidum in altissimis montibus construere scribit. Quin & Falcones Sacros magno admodum numero è Creta Venetias aduehi testatur Carcanus, vbi mercatores quidam stipendio ad hoc conducti a Christianissimo Galliarum rege huic innumerabiles penè quotannis coemptos transmittunt, quod ijs in venatione frequentissimè vtatur.

VOX. VOLATVS.

VOCEM eius Albertus terrificam vocat, & metum alijs auibus incutere, sed rarò admodum clamare, altissimeq́ volare testatur, adeò vt etiam nubes transcendere dicatur, è qua altitudine aues interemptas deijcit, quæ delapsæ nonnunquam in terra reperiuntur, sed vnde ciciderint, aut quomodo perierint ignoratur, quòd in tam sublimi loco aeriphylus videri nequeat. Diutissimè præterea volat. Prædam nonnunquam ad trium, aut quatuor horarum spacium persequitur. In summa Sacros Accipitres Belisarius omnium volacissimos ex multorum opinione asserit. Porrò Sacros è nidis abductos non adeò volaces, ut eiusdem generis cæteros reputari, docente experientia, idem tradit.

VENATIO. FEROCIA. ANIMI MORES.

TANTA huius Saeri Falconis est potentia, & tam corporis, quàm animi uirtus, ut Alberto authore, nulla auis adeò magna sit, quam non statim deijciat, nec unam tantùm, sed quotquot habuerit obuias. Capit etiam capreolos, & hinnulos, quorum oculos, & cerebella unguibus dilacerat. Capreolis, in quos uisum defixerit, insidet, & cerebrū capite perforato excutit. Adeò uerò Aues omnes uires eius inuictas exploratas habere uidētur, ut eodem Alberto teste, sub ipso, id est, in eius conspectu, nec Aquila quidem uolet, multò minus alia quæpiam auis rapax, præ eius timore, sed statim ut uiderint Sacrum, reliquæ quotquot sunt aues, ad loca arboribus condensa, uel ad terram refugiunt, & manibus capi se potiùs permittunt, quam in aërem patentem redeant. More Falconum cæterorum bini uolare, unaq́ cum socio uenari consueuerunt, imo & terni, ut ait Belisarius, præsertim quum aliorum generum rapaces ignobiles persequuntur, ut Miluos, & huiusmodi alias. Huius reddens rationem, nam, cùm unguibus sint paruis, inquit, (quod Falconi Sacro minus competere, cui ex Alberto ungues, quam Aquilæ immaniores antè tribuimus, & reliquæ eius corporis uastitati malè respondens, adeoque indignum uidetur) hostisq́ fortior, & ad uolatum persistens nimium (neque hoc præcedentibus ex Alberto allatis, ubi auem quantumuis magnam nullo negocio superare Sacer dicitur, consonat. Vnde forsan de alio quopiam Sacri Falconis genere loqui Belisarius, uerbi gratia, qualem Bellonius describit, putari potest) mutuo auxilio, ut alter alterum iuuet, necesse est, & maximè si Milui nigri eis capiendi sunt. Sunt enim Miluorum genera duo, quorum alterum tempestate nostra regale, alterū nigrum appellamus. [Miluorum genera.] Nigri robustiores sunt, ita ut quāuis ēt ad ter-

ram uſque capti, & à Sacris (ut aiunt) Falconibus circumacti per aëra deſcendãt, à Falconum tamen manibus quandoque euadunt. Qui quoniam cauda utuntur in cælo (aere) flexili (gubernandi artem monſtrantes in profundo) relictis in terra Falconibus (qui propter aeris denſitatem huius generis Miluos amplius perſequi nequeunt) in aëre iterum ſoluti è Sacrorum unguibus elabuntur. Qua de cauſa indignati Falcones dimiſſa præda, inter ſeſe rixari ac ſeſe inuicem ferire ſæpius uiſi ſunt, adeo quidem ut aucupandi animum abieciſſe uiderentur.

Ne ſibi ipſis impugnẽt quid agendum.

Quod ne cõtingat, iniuriasq́; Sacri obliuiſci poſſint, omni cura ſtudendum uenatoribus eſt, ut ſimul unà Sacri nutriantur, ſimulq́; ſedeant, & quieſcant, ſimul quũ a uenatore ad ueſcendum inuitantur, inſtrumento uolubili, auis ſpeciem præ ſe ferente reſideant, ut communi carnis pabulo nutriri ſociatim poſſint.

Amo. erga canes & dominum.

Nam & alioquin ſponte, inquit Albertus, cum ſocio præſtantius venatur, quanquam ſolitariam etiam probè venationem exerceat. Hominem, & canes venaticos amat, ac coram eis uenari uidetur lubentiùs, tanquam vires ſuas illis oſtentare velit. A domino, poſtquam cicuratus eſt, nunquam recedit, prædamq́; omnem illi reponit. Quamobrem nobiliſſimus dicitur. Si verò aliquando reuocandus erit id alta & ſonora voce, & planè ſtentorea faciendum eſt. Nam & altè, & procul volat, & reclamatorium (ita vocat Albertus

Scapus pinnatus.

ſcapum pinnatũ, quod accipitrarij reuocaturi Falconem manu ſeu pugno ſolent prætendere) magnum admodum requiritur, quòd è longinquo uideri poſſit. Et licet ſtatim reuocatus non redeat, non eſt cur ideò metuas, neque enim periculum vllum eſt non rediturum. Solet enim ſua ſponte ad domicilium reuerti. Frigoribus ventoq́;, & imbribus, ut aſſerit Beliſarius, maximè omnium rapacium reſiſtit, cui & Tardiuus atteſtatur, laboris omnium patientiſſimum eſſe ſcribens, tractabilem etiam & manſuetum. Quamobrem nec mirum & Ferdinandum olim Siciliæ Regem huic venationi potiſſimùm delectatum fuiſſe, quoniam ventis ac imbribus prohiberi non poſſit, & quòd plurium generum auibus capiendis inhiaret.

Quas aues venetur.

Prædatur præter alias, aues maximas, vt Anſeres ſylueſtres, Grues, Ardeas, & in primis quadrupedes ſylueſtres, vt Capreolos leporesq́; & id genus alia.

Niphi ſententia de Falcone Sacro.

Vnde Marchio Mõtherculeus, ut memorat Niphus, tertium Aquilæ genus ab Ariſtotele deſcriptum, Falconem hunc Sacrum, quem quidã Hierofalcum etiam nominant, eſſe credidit. Neque fortè ineptè, cùm & montes ſyluasq́; colat, & lepores captet, & colore nigricet, vti Valeria Aquila. Alijs tamen; vt Ornithologo magis placere uideo, ad Chryſaëton reducitur, & maiori forſan ratione, in quo plumæ ex ruffo ad nigrum vergunt.

Falco regalis.

Albertus ſanè non incongruè Falconum hoc genus regale vocat. Hinc Tardiuo faciliùs crediderim, qui inquit, Falconem, ut aiunt, Sacrum cibos craſſiores facilè coquere.

Aquilarũ vẽtriculus.

Solet enim Aquilarum præſertim ventriculus vegeto, intenſo, ac quiduis conficiẽte calore eſſe prędîtus. Albertus tamen, quod mirũ videatur, nutriri eos, inquit, delicatiſſimè oportet, cibo ſemper recente, & præcipuè cordibus, cerebellis, & ſanis carnibus, quæ ita recentes ſint, vt ab animantis uitali calore adhuc caleant.

Cibus.

Cibi uerò, addit tantundem ferè conſumunt, quantum Aquilæ. Eidem Alberto Beliſarius quoq́; repugnare uidetur: cum inquit, inuẽti ſunt aliquando Accipitres Sacri animalium cadaueribus ueſci.

De Sacri Falconis minori genere Bellonij opinio.

De altero uerò minore, ut credo, Sacri genere Bellonius ſcribit, alitem eſſe generoſi admodum animi, & Falconi Peregrino in roboris æſtimatione ab accipitrarijs aſſimilari. Et quamuis ſublimis adeo ſit uolatus, inquit, ut ad Miluum in æthere inſectandum, adoriẽdumq́; emitti ſoleat, nihilominus etiam ad uolatiliũ aquaticarum, aliarumq́; campeſtrium auium, & Anſerum ferorum, Otidum, Tetracum, Phaſianorum, Perdicum, & Leporum etiam, atque adeo ad omnis minorum animantium, quæ uenatu perſequi ſolemus, generis capturam inſtitui apprimè idoneus. Etiamſi ob raritatem paucis, præterquam Principibus uſitata ſit uenatio, quæ per Falcones Sacros inſtituitur: in eorum

Vt Grues capiat.

tamen gratiam, qui arte accipitraria capiuntur, hìc ex Carcano rationem transferam, qua in Cypro ad Gruum potiſſimùm capturam adhibentur, (nam in Anatibus capiendis horum vllum eſſe uſum, ut nec Gyrfalconum aut Miluorum, Merillorumuè idem negat) idq́; una cum Falcone Peregrino. Modus quem obſeruant, ferè talis eſt. Conſpecta Grue, accipitrarius Falconis Peregrini capitium nonnihil laxat, & quàm proximè fieri poteſt, ad Gruem accedit, ſimulatq́; hæc ſubuolat, dempto capitio ſeu cucullo illum ad perſequendum Gruem emittit. Deinde emittuntur duo, treſuè Falcones Sacri, qui ſtatim rectà Peregrinum per aëra ſequuntur. Hic enim ut Sacris uelocior, uolatuq́; agilior, proximus ſemper Grui imminet. Quoniam verò Grus minimè prælium cum Falcone init, ac Ardeæ ſolent, ſed ſemper fugere ſolet, quare Peregrinus tandem illum aſſecutus bis teruè roſtro uellit, ac ferit, donec adiutricibus ſacris deuictus, in terram præcipitetur. Hiſce extemplò ſuppetias laturi accurrunt accipitrarij, qui Gruis roſtrum in humum defigunt, cruraq́;, ne quid auis illis lædat, perfringunt. Deinde omnibus ſimul Falconibus ex Gruis cerebello, oſſibus, medulla, corde apparant ferculum, ſuppam illis uocatum, ſed pluſculum ex illo Peregrino concedunt.

DE GYRFALCONE. Cap. III.

ANIMI, corporisq; magnitudine proximus Falconi Sacro, meritò Gyrfalco æstimandus est. Hic enim non minus, quam ille cæteris Auibus terrorem, uel solo etiam conspectu incutere dicitur, & Aquilam quoque audere adoriri. Vnde fortasse factum, ut nomẽ Herodius, quod alij Aquilarum principi dãt, huic quoque datum a nonnullis sit. Verum cum omnium testimonio Aquilâ sit minor & reuera omni ex parte Falconis naturam referat, nempe colore, actis, uoce, figura denique, itaque Falconi Sacro hoc ipso cedere cum æquum est, quem Aquilæ, quàm Falconi similiorem antea diximus.

Herodius cur Gyrfalcus dictus.

SYNONIMA.

NOBILIS huiusce Falconis nomenclaturam alij aliter proferunt, scribuntq;. Nobis cum maiori tam scriptorum, quàm gentium parte Gyrfalconem appellare visum est. Peregrinum enim hoc auis huius nomen, nempe Teutonicum putamus, & cuius rationem frustra è Græco, aut Latino sermone petas, quod pleræq; nationes, tanquam commune vsurparunt. Etenim si Hierofalcum dixeris, quod nomen Falconi sacro competit, amphibologiam induces. Video tamen hoc Ornithologo placere, qui Hierofalcum ceu Græcæ originis vocem, quasi sacrum Falconem dicas, cum [a] Paulò Iouio scribere mauult, quod nomẽ magnitudinem & vires mereri dicit, non minus, quàm antecedẽtem, quem Sacrũ Latinè nominamus. Sed & alia ratione Hierofalcum fortè vocatum suspicatur, quòd scilicet Herodios, id est, Ardeas, capiat. Vnde fortasse etiam Herodium eum vocasse recentiores existimat, cùm Herodius tamen (vel potiùs Erodius sine aspiratione) non Falconem Ardearum venatorem, sed Ardeam ipsam significet. Ego potiùs ob similitudinem, quam cum Aquila Regia seu Chrysaëto gerit, quem Albertum secuti barbari, Herodium, tanquam Auium heroẽm, vt ipse somniat, vocant, ab non admodum Latinis hominibus nũcupatum putauerim primùm, quorum vocibus etiam posteri linguæ politioris vti coacti sunt, si intellegi voluerint, melioribus destituti. Ita Iouius Herodium Falconum genus nominat, quod tamen apertè ab Hierofalcone separat. Qua de causa, incertum, nisi quod simile vero est, Falconis nomine, quod quibusdam nationibus valdè generale est, omnemq; ferè auẽ rapacem, cuius in venatu vsus est, significat, etiam Aquilam principem comprehenderit. Alioquin tanquam Auium historiæ non admodum peritus nominum quorundam, non exactam omnino rationem habuisse putandus est. Verba eius in capite de loco ponemus. Hac igitur posteriori ratione alij Hierofalcum, alij Hierofalconem scribunt. Priores uerò, quos sequimur nos, quidam Gyrfalcum nobiscum, quidam verò, inter quos Albertus & Volaterranus, tanquam si Latinæ esset originis, Gyrofalcum dictum putant, nempe à gyro, & circuitu, quo inter uolandum vtitur, prædam circumagat. Ornithologus inter cæteras coniecturas Girofalconem, quasi Agirofalconem fortasse dictum putat, deriuatione nominis Italica, etsi Italus ipse non sit, eadẽ temperatione, qua Hierofalco ab Herodijs, id est, Ardeis capiendis dictus videri possit. Itali enim Ardeam Agironem vocant. Atqui Paulus Iouius Hierofalcos Ardearum hostes speciatim cognominat. Sunt qui Grifalcum dicant, vt Paulus Venetus, fortasse quòd ei cum Gryphe rapacitas, audacia & robur penè sint paria. Nobis verò Girfalco nomen præ cæteris arridet. Hoc enim plerosq; vsos videmus, aut alijs, etsi nonnihil variantibus, ab his saltem sine dubio detortis uocibus, cuiusmodi sunt Girofalco, Girifalco, quæ omnes ab hac dictione, Girfalc, deriuantur, cuius a Germanis petita est origo. His enim præsertim inferioribus, gir, siue gier, auidum, rapacẽ, voracemuè designat. Vnde Vulturem inter Aues immanissimæ uoracitatis uolucrem, Voghel gier, id est, auem auaram, rapacem, & edacem nuncupant. Hunc uerò Falconem, aut quod instar Vulturis magnus sit, (qua de causa & alio nomine ipsis Grosserfalck, id est, Falco magnus dicitur) aut quòd ob eam, quam passim in omnes Aues exercet sæuitiam, auari & rapacis nomen, non minus, quam ille mereri uideretur, Non absimili ratione ijsdem Gerfalck quoq; (Eorum nã idiomate Ger, appeto, concupisco, seu etiam congrego, corradouè) significat. A Germanis suum uocabulum Itali Girifalco, & Galli suum Gerfault mutuati, uel hoc nomine dici possunt, quòd horum nominum etymologia apud eos solos explicari possit. Moscouitæ hos Falcones (si modo ijdẽ sint) Kretzer uocant. Poloni Byalozor. Ea sanè quam adduxi Gallici nominis ratio plus verisimilitudinis in se habet, quam ea, quam [b] Bellonius adducit. Vult Gerfault dictum quasi Gypsfalcus. Gyps autem Græcis Vultur est, quod nimirum, inquit, inter rapaces post Aquilam facilè sit ferocis-

Hierofalco cur dictus.

[a] *In lib. de leg. Moscouitar.*

Cur Herodius dict'.

Falconis nomine om nes Aues rapaces cõprehendi.

Gyrofalc'.

Agirofalco Agirone.

Grifalcus.

Girfalco cur sic dictus.

Gir, aut Gier quid.

Grosserfalck.

Gerfalck.

Kretzer.

Byalozor.

[b] *Lib. 2. c. 6*

Bellonij error.

simus, adeò se harum vocum allusione captum, & similitudine deceptum penè affirmans, vt Girfalcum Gypaeton staturus fuisset, nisi huius ignauia obstitisset, quo minus eius nomen, tam generosæ indolis aui accommodari posset. Ad hæc maior similitudo inter has duas dictiones Gerfault, & Gerfalck auribus percipitur, præsertim cùm Galli Falcum, Faulcon, dicant. Accedit vocum huic consonantiæ naturæ, & indolis concordia, quæ magna est Vulturis & Girfalci, Gypaëti verò, & Girfalci nulla. Quamuis, vt diximus, sua sibi per se Girfalco stat nominis ratio, etsi ad Vulturem, quem Gyr Germani vocant, minimè referatur. In eo verò magis peccat Bellonius, quòd hunc Gallorum Gerfault, seu Girfalcum Aquilam Anatariam faciat.

Faulcon.

Gyr.

FORMA

a L.23.c.6.

YRFALCVS, inquit a Albertus, figura, colore & actu, id est, moribus & voce, omnino naturam Falconis refert, maior Asture, minor Aquila. Belisarius hosce, ut inuentu rariores, ita cæteris Accipitribus aspectu pulchriores esse scribit. Nam præter speciosam corporis formam, eo standi modo, inquit, erecti manent, eaq; membrorum cõpositione, id est, habitu, ac gestu, hominum oculos ita delectant, vt quandam aucupandi maiestatem præ se ferant. Idem Albertus testatur, cùm inquit; Solet autem præ ceteris Falconibus erectus, & pennis benè compositis stare. Quem vero nos hîc damus Girfalcum ad viuum, & verum exemplar illius, quem olim in aula Serenis. Ferrariæ Ducis Alphonsi vidimus, primùm natiuis suis coloribus depingi, deinde exsculpẽdum in tabula lignea delineari exactè curauimus, idq; primùm eo situ, quò dorsum spectatori obuertere, atque intorto collo in tergum respiccre videtur. Sed quoniam hæc icon verum & natiuum eius positum, quo erectus in pedes, decora admodum statura, habituq; corporis pulchrè composito, præ cæteris perticę, cõtoue aut accipitrarii pugno insistere ab omnibus perhibetur, minus exactè exprimit, ideò alteram diuerso gestu, & penicillo, & celtæ stylo effingi voluimus. Noster enim potissimus scopus est, eas rerum naturæ imagines ob oculos spectatoribus ponere, quæ doceant potiùs, quàm delectent. Huius igitur Gyrfalci talis erat figura: Vertex ei erat complanatus, ac fessilis colore cinereo. Rostrum crassum, validum, breue, cæruleum, vnco modico, sed acutissimo, ac robusto, subcæruleo, deorsum incuruatum. In oculis nigerrima pupilla, iris cærulea, cæruleo quoque circulo ambiente conspiciebatur. Dorsum, alæ, venter, cauda, alba erant, verùm tergi, alarumq; plumæ penè singulæ nigra macula notatæ, quæ cordis quodammodò figuram æmulabatur, instar oculorum in cauda Pauonis. Alarum remiges, prope extremum apicem nota maiori, ac longiori nigra ornantur, quæ tamen margine seu limbo albo clauditur. Alæ admodum longæ, adeò ut parũ abesset, quin ad extremam vsque caudam pertingerent. Gula, pectus, & venter pura tingebantur albedine, nullis maculis respersa. Cauda non admodum longa, imo respectu sui corporis, nec non cæterorũ Falconũ breuiuscula potiùs, quòd etiã Albertus notauit, notis nigris trãsuersim variegata. Tibiæ & pedes colore cęruleo diluto. Tibiæ crassæ, robustæ. Pedum digiti oblongi, validi, latè expansi, tabellarum continua serie per totum intecti. Iconẽ sequens pagina dabit.

Girfalci nostri descriptio.

Vertex.
Rostrum.
Oculi.

Alæ.
Pectus.
Cauda.
Tibiæ.
Pedes.

Hanc descriptionẽ probè per omnia conuenire video cum his, quæ ab alijs authoribus sparsim tradũtur, de hoc ipso Girfalco, nẽpe ab Alberto, Belisario, Tardiuo, Carcano, Bellonio. Cum autem nullus horum, imo ne omnes quidem simul perfectam eius descriptionem dederint, hęc instar omnium esto. Vnum discrepare inuenio, sed obscuri nominis scriptorem anonimum, authorem libri de rerum natura. Hic enim in hęc uerba scribit. Girfalco siue Herodius auis inter omnes nobilissima est, parui corporis, respectu alarum eius: colore cæruleo, maxima tamen sui parte corporis ad albedinem declinans, pręterquam in pectore & alis, vbi cęlestem colorem euidentiùs omittatur. Hęc ille. Verùm genuino Girfalco nihil pręter rostrum, cruraq; & pedes cęruleum esse omnes vno ore testantur, neque interea, quę ex nonnullorum sententia Girfalci genera posituri sumus, vnquam vel nomine tenus cęruleum legere aut inuenire potui. Vnum tantùm Falconem mihi videre olim contigit, qui quodam modo ad cęruleum accedere dici possit. Sed reuera leucophęus potiùs est, quo etiam me nomine tum fuit donatus, ita tamen vt ad cyaneum nonnihil vergat. Verùm hic tota forma, ac habitu tantum a Girfalco distat, quantum Aquila ab Vlula, vti ex eius historia suo loco manifestum euadet. Interim tanta huius apud me non est authoritas, vt mihi negotium facessere, aut rem claram conuertere debeat. Scaliger illum Gryfalconem, quem vnicum apud Carolum Sabaudiæ Principem sibi visum refert, à Falcone, quem Peregrinum vocant, nihilo nisi magnitudine, distulisse scribit. Et Bellonius Girfalcum vulgaribus Falconibus sescuplo maiorem esse asserit,

GENE-

GENERA.

IRFALCONVM (ſi Franciſco Carcano huius artis alioquin peritiſſimo credimus) diuerſa etiam aliquot reperiuntur genera, plumarum colore diſtincta. Alios enim flauos, quoſdam rubeos, fuſcos nonnullos eſſe aſſerit. Albos ſibi viſos vnquam negat, & num reperiantur, ſubdubitat, cùm tamen præter eum, quem nos modo calamo delineauimus, ſaltem plurima ſui parte albicantem, ac nihil pręter maculas exiguas nigri habentem, Sigiſmundus Baro ab Herberſtain, Matthias à Michavv, Beliſarius, Paulus Iouius, apud Septentrionales pręſertim populos, albos Girfalcones reperiri vno ore affirment. Et Fridericus Imperator non dari tãtùm Girofalcones albos, ſed cæteris etiam præferendos eſſe aſſerit. Quoniam pulchriores rarioresq; ſint, & à remotioribus locis, quam alij, ad nos perferantur. Sunt item eodem teſte, alij cinerei, alij ſubalbi, maximè verò in pectore; alij ex albo, & cinereo permiſti. Qui albi ſunt in pectore, etiam magis albicant, & primo anno dorſum partim albicat, partim ſubruffum eſt, vel ſubrubeum; Vbi verò mutati ſunt, color ille ſubruffus & ſubrubeus in nigredinem permutatur. Albi verò candidiores ſplendidioresq; euadunt. Alborum etiam Girofalconum roſtrum magis, quàm in cæteris Girofalconibus ad albedinem tendit. Cinerei ſiue incani, quos griſeos Galli vocant, antequam mutati ſint colore differunt; nam alij fuſci ſunt, ſeu ſubnigri; alij ſubrubei, & hi duobus modis. Quidam enim maculis inſigniuntur, alij minimè. Qui maculati ſunt, iis dorſum & cauda veluti guttulis quibuſdam conſpergitur; ſed in vno quam in altero magis. Qui maculis carent, ij egregiè cinerei euadunt. Qui inter album, & cinereum medij ſunt, horum alij magis ad album, alij ad cinereum colorem magis inclinant.

Girfalconũ penes colores differẽtiæ variæ. Gyrfalcones maculis carentes qui.

PROBATIO. DELECTVS.

VONIAM (inquit Beliſarius) ſatis conſtat ex pennarum coloribus Accipitrum animos dignoſci, fuluum ac lucidum, auroque ſimillimum cęteris pręferendum eſſe dicimus, vtpotè audacem, facilem, mitem, placidum. Deinde illum, qui ad albedinem tendit, tanquam fortem & robuſtum &c. Quod ad reliquam formam attinet, ſint Hierofalcones roſtro adunco, eo tamen nõ minus magno. Neq; enim in vniuerſo genere roſtri nimia magnitudo vnquam laudabilis fuerit. Nam ad reliqui corporis proportionem malè reſpondet, & veriſimile eſt nimia nec vtili humorum abundantia, roſtra & vngues creſcere & augeri. Quamobrem Accipitres huiuſmodi, tanquam nimijs humoribus referti, minus leues reputabuntur. Sint pręterea vnguibus validis, poſterioribus maximè. (Hanc notam etiam Albertus Girfalco attribuit) planis cruribus, nodoſis, nec longis (credo legendum, non nodoſis. Nam alioquin planum, & nodoſum ſibi mutuò repugnant, & Albertus quoque non nodoſa uult eſſe) Cauda ad ſui corporis formam decenti. Alarum verò ſummitates ita ſint fortes, ut facilè iudicari, & animaduerti inde poſſit, in uolatu eos quàm diutiſſimè perſeuerare poſſe. Et [a] Fridericus Imperator bonã membrorum Gyrfalconis formam atque proportionem hanc eſſe memorat. Superior, inquit, capitis pars non ſurſum in tumorem attollatur, ſed ubiq; ęquale ſit: Sinciput amplum, & ſpatioſum. Anterior capitis pars, illa nempè, quę ſupra oculos eſt, etiam ſit ampla, ſupercilia eminentia, oculi concaui, nares inſigni foramine patulæ, roſtrum craſſum, curuum, atque durum. Collum, quà caput ſpectet, gracile, quà ſpatulas, craſſum. Corpus uniformiter deſcendat, & ſubtilius & acutius ad caudam uſque euadat, eamq; formam ſeruet, quam Geometræ pyramidalem uocant. Alas habeat ad dorſum eleuatas, non autem dependentes, ſed ita complicatas, ut una propè caudam alteri ſupponatur, & in modum crucis ſeſe ambæ interſecent. Pennę alarum maiores, tam quæ alias cooperiunt, quàm quæ coopertæ ſunt, hoc eſt, tam ſuperiores quàm ſubteriores, latę ſint, & durę. Pennæ cooperientes quanto magis alias cooperiunt, tanto laudabiliores ſunt. Pennæ caudæ, cùm non uolat, ſimul ſint recollectæ, atque ſub duabus ſuperioribus, quæ coopertores dicuntur, adunatæ. Gula ampla ſit, atque profunda, poſt ingeſtum etiam multum cibum parum turgeat, & cibo plena, ſit rotũda. Pectus exterius promineat, carnoſumq; ſit, & denſum. Coxę ſint amplę. Tibiæ curtæ, craſſæ. Palma pedum craſſa etiam & ampla; digiti longi, macri, aſperi, ſquammoſi, ſpatioſiq;. Vngues macri, adunci, & acuti.

Cauda. Alæ.

[a] *Lib. 2. de Venat. c. 19.*

Caput. Sinciput. Occiput. Oculi. Nares. Roſtrum. Collum. Corpus. Pennæ.

Coxæ. Tibiæ. Pedes. Digiti. Vngues.

LOCVS.

LOCVS.

SCRIPTVM reliquit Belisarius vltimam Germaniæ partem versus Septentrionem, quæ Noruegia nuncupatur, Girfalconum esse patriam. Nidificant etiam, inquit idem, in insula, quam Hirlandiam vulgò nominant, quæ adeò præ cæteris frigidissima est, vt aliorum ibi Accipitrum genera nõ reperiantur. Est eadem sterilissima, altissimisq; montibus, & saxis plurimis, geluq; nimio ac frigore inhabitabilis &c. Mercatores, qui insulam adeunt, frumenti, farinæuè parum, ac vilissimas ibi merces important, quę siccis piscibus commutari dicuntur. Hi quidem Hierofalcones Accipitres ad Maximilianum Imp. Germanorum deferunt. Quorum pennæ magis albæ, formaq; maiores cæteris sunt. Nã ij qui è Noruegia transportantur, non albi sunt, nec adeò magni, quamuis illos meliores putemus. In ijs tamen duabus solùm mundi partibus Hierofalcones nidificare compertum. Hæc omnia Belisarius. Verùm hac in re alij quamplures ab eo dissentiunt, qui alia aliquot loca, in quibus Girfalci reperiuntur, recensent, quãuis hoc verum est, quòd ea ferè polo arctico subiecta sint, aut vicina. In primis enim Paulus Venetus *Balasciam* nominat *Prouinciam, & quàm opimos habere Herodios, & Falcones affirmat*. Idem alibi: *In mari congelato insulas quasdam Grifalcos & Falcones producere* scribit. Item [a] rursus alibi, *Grifalci* (inquit) *qui è Christianorum terris ad Tartaros portantur, non perferuntur ad magnum Cham, qui hoc genere auium abundat, sed perueniunt ad eos Tartaros, qui Armenis & Cumanis confines sunt*. Paulò verò antè, in eodem capite sic scribit. *A monte Alchai Aquilonem versus venitur ad campestria regionis Burgu, quæ dierum quadraginta itinere patēt, posteà peruenitur ad Oceanum, vbi in montibus nidificare solent Herodij, siue Falcones Peregrini, qui inde ad magni Cham curiam* (aulam) *perferuntur. Nec inueniũtur vllæ aliæ aues in his mõtibus præter Herodios, & aliud auicula genus, quo pascũtur Herodij.* Ex quibus tamen verbis postremis facilè apparet, Herodium ab Hierofalco diuersum ab eo existimatum. Herodium enim & Falconem peregrinum pro iisdem habet. Præterea Girfalcos superiùs ad magnum Cham deportari negat, Herodios verò illuc deuehi concedit. Paulus quoque Iouius simul & alibi, quàm in dictis à Belisario locis reperiri Hierofalcos, seu Girfalcos testatur, & Hierofalcum ab Herodio etiã distinguit, cùm in Inugrorum, Vgolicorumq; montibus nobilissimos Falcones capi, & ex ijs genus vnum esse candidum, guttatis pēnis, quod Herodium dicunt: esse præterea Hierofalcos, Ardearũ hostes & peregrinos scribat. Hic enim Herodios & Hierofalcos seorsim enumerat, sed quos Hierofalcos dicat, ignoro. Herodius sanè ille candidus guttatis pennis ad amussim nostrum, quem descripsimus, Girfalcum exprimere videtur. [b] Matthias a Michovv Canonicus Cracouiēsis in Sarmatię Asianæ descriptione narrat, ad se nempe in Poloniam adferri ex locis Septentrionalibus (sine dubio extremis & penitissimis. Nam alioqui & Polonia in Septentrione est, è quibus Cardanus nominatim Iurcam Scythiæ exprimit) auem rapacem, magnitudine Aquilæ, sed cauda & alis prolixioribus, in similitudinem Accipitris, quem Moscouitæ Kiczoth, Poloni Byalozor, id est, albicantem splendorem vocant, quandoquidem subalba sit, ventre potissimùm. Hanc nostrum esse Girfalconem, posita ab eo signa verisimile faciunt, & [c] Sigismundus Baro Girofalcones eos ait esse Falcones magnitudine excellentes, quosdam phœniceos, quosdam albos, & Kretzet Moscouitis appellari. Ex hisce omnibus patet non in solis illis duabus regionibus, nempe Irlandia, & Noruegia, vt Belisarius vult, Girfalcones gigni. Quamuis maxima ex parte eosdem illic nasci haud grauatim admiserim. Nam & ille albus nigris notis maculosus, cuius nos figuram exhibemus, è Noruegia allatus, ac Sereniss. Ferrariæ Duci missus dicebatur. Tardiuus Gallus quoque testatur Girfalcũ nasci in regionibus frigidis, vt Dacia, & finitima huic Noruegia, necnon Prussia, ea potissimùm parte, quę ad Russiã vergit. Capi autē plerũq; inter migrãdũ in Germaniam.

[Margin: Noruegia Gyrfalconibus abundat. — Balascia optimos gignit Herodios, & Falcones. — [a] Li.1.c.61. — Falco candidus mutatis pēnis quis. — [b] Cap.14. — Kiczoth. Byalozor. — [c] In comment. rerum Moscouiticar. — Kretzet. — Prussia, & Russia Girfalconibus abundat.]

MORES. INGENIVM. VENATVS.

ALBERTVS, & Petrus Crescentiensis, alijque Girfalcum auem esse fortem, ferocem, strenuam, ac mirè audacē scribunt, adeo vt inuentos asserãt, qui etiam Aquilas aggredi non dubitarint. Capere aues omnes quantumuis magnas, reliquisq; Falconibus & Asturibus terrori esse, vt qui in eius aspectu ægrè volent. His attestatur Sigismũdus Baro, cũ in hęc verba scribit: *Hisce auibus, quas Kretzet Moscouitæ vocant, nos Girfalcones: Cygnos, Grues, & alias id genus aues capere solent*. Sunt autem eædem aues audacissimæ quidem, at non tam atroces, nec impetu tam horrendo, vt aliæ aues quantumuis rapaces, illarum volatu seu conspectu (quemadmodum quidam de duabus Sarmatijs fabulatus est) decidant, extinguanturq;. Illud quidem experientia compertum est, si

quis

quis venatur Accipitre aut Niſo, aut alijs Falconibus, & interim Kretzet (quam à longè volantem continuò ſentiunt) aduolauerit, quòd prædam vlterius non proſequantur, ſed pauidæ ſubſiſtant. Notat aũt Matthiam a Michau Canonicum Cracouienſem, qui rapaces omnes, nempè Accipitres, Falcones, hanc adeò metuere in ſua Sarmatia Aſiana ſcripſerat, vt ea inſpecta tremant, decidant, & extinguantur. Verum hyperbolico eum tropo in hac narratione vſum cenſeo. Quam etiam in Cardanũ reprehendit Scaliger, cùm inquit: *In Getharum, Scytharumq́; regionibus auis vocata Cretzet, tantarum virium, tantæq́; eſt audaciæ, vt ea volante, aliæ rapaces trepident. Non enim vtar ambitioſo verbo illo tuo, quo dicebas Aquilam exanimari.* Hoc enim in Michouuio legerat Cardanus nimium credulus.

* Exerc. 231.2.

Cretzet quibus infeſta

Gruibus & Ardeis infeſta in primis auis eſt, cùm naturæ ſponte, tùm magiſterio Accipitrariorum inſtructa. Si enim in quinque Grues, libero & aperto aëris campo volantes emitti contingat, non prius perſequi deſinere dicitur, quam ſingulas in terram deiecerit. Vidiſſe tempeſtate ſua peregrinos, ſacrosq́; Accipitres adnitentes Ardeas perſequi, narrat Beliſarius, illosq́; relictis tandem Ardeis venatorum altis vocibus reuocatos rediiſſe. Emiſſum verò denique ex Accipitrarij manu Hierofalconem ita citato volatu vagantem per aëra in gyrum crebriori alarũ percuſſione perſpexiſſe, vt filo ſublimi tractum cenſere quis poſſet, derelictam ab alijs in æthere Ardeã uiciſſe, & cepiſſe. Hinc etiam fit ut de eius pugna nulla aut exigua uoluptas capi poſſit. Nam & ille quem unicum Gryfalcum ſe uidiſſe narrat Scaliger, qui Caroli erat ducis Sabaudiæ, uolantum omne genus ſine ullo negotio deiiciebat. Nec uiſa præda rationibus aerem ſuperabat, ſed recta ab aucupis manu ad auem, quæ non ut aduerſus Falconem aut Sacrum ſeſe comparabat ad defenſionem, ſed ſola fuga ſaluti conſulebat. Verũ ut docet Sigiſmundus Baro, quemadmodum in alias aues aduerſo impetu feruntur, rapacesq́; ac feroces exiſtunt, ita inter ſe mutuò manſuetiores ſunt, nec mutuis ſeſe morſibus, quod aliæ rapaces faciunt, dilaniant. Imò relatum ſibi a viris fide dignis ac grauibus idem affirmat, has eaſdem aues Kretzet dictas, cùm ex illis regionibus, vbi nidificare ſolent, afferuntur, aliquando quaternos, aut quinos, vehiculo cuipiam in eam rem parato ſimul includi, atque eſcam, quæ illis porrigitur, obſeruato certo quodam ſenij ordine ſolere capere: id autem ratione, an natura illis indita, an alia quapiam cauſa faciunt, incertum eſſe.

Peculiaris mos quo ſe purgent.

Hoc præterea ipſis peculiare idem aſſerit, vt præter cæterarum rapacium morem, nunquam ſeſe aqua abluant, ſed ſola arena inſtar pulueratricum, qua ſeſe expurgẽt ac pediculos excutiant, vtãtur. Quod à noſtratibus diuerſam ſpeciem arguere vult Scaliger. Frigore tantoperè gaudere, vt perpetuò aut ſuper glacie, aut lapide, marmoreuè algido ſtare geſtiant.

Venationis modus.

Qua verò ratione venationem exercere ſoleant, quaque huic adhiberi, & ad eam inſtitui, denique qua paſci, Albertus docet in hęc verba: Solus venatur, ſed meliùs cum ſocio. In venatione diù perſequitur prędam. Quare venator, ut eum aſſequatur, veloci equo indiget, necnon canibus velocibus, qui, cùm prædam deijcit, eam rollant. Præcipuè autem docendus eſt hic Falco ne in aqua prædæ inſideat quia frequenter longiùs diſtat a Falconario, & lędi poſſet in aqua. Quamobrem non ſecundum longitudinem aquæ emittendus eſt ad prædam, ſed tenendus, donec aues extra ripam in aëre appareant, & tunc gyro Falconis metu ad aquam redire non audebunt. Quod ſi a campo uerſus aquam emittantur, aues ad aquam fugient, ac vel euadent, uel ſi percuſſę fuerint, in aquam decident, Falco autem prædam ſequens læderur, uel mergetur. Et ſi euadit, reddetur tanquam timidior propter acceptam noxam.

Cibus.

Paſcendus eſt carne ſanè delicata, & recenti, & quæ adhuc uitali calore caleat. Delicatã uoco, quæ cordi propinquior eſt, tanquam magis elaboratam, (Nam & ſylueſtres aues, ſeu rapaces pleræque de pręda, quam ceperint, cor in primis edunt, deinde partes ei propinquas uerſus alam dextram, raro uerſus ſiniſtram. Præcipuè uerò paſci debet Gyrofalco calidæ naturę auibus, ut Columbis, Palumbis & ſimilibus, iiſque recentibus. Nam omne genus Accipitrum, Falcones, Aſtures, Niſi, recentibus tantùm aluntur, nec unquam reuertuntur ad reliquias prędę, dum ſunt ſylueſtres, neque cadaueribus, ut Aquilæ & Milui inſident. Sed poſtquam ſemel de aliqua aue guſtârint, illa deinceps relicta nouam ſemper prædam perſequuntur. Maximè uerò Gyrofalco recenti, & etiamnum calẽti carne delectatur. Quamobrem de præda prius incipit comedere, quam occiderit. Itaq; non laudo, quod nonnulli Gallinæ uiuę coxam, uel alam extrahunt, & rurſus poſtridie de eadem Gallina partem alteram, Gyrofalconi in cibũ exhibeãt. Proculdubiò enim ſic laniatum Gallinę corpus, mox & calorem febrilem pati & ſaniem incipit generare. Debet ſanè peritus Falconarius naturam ſequi, atque iis maximè, & talibus cibis, quibus, & qualibus ſylueſtres ipſi paſcuntur, Falcones nutrire.

VSVS.

TILIS est teste Tardiuo, ad omne genus venationis seu aucupij, sed magistrum benignum, ac tædij patientem, manumq; gestantis placidam requirit, ob ingenij ferociam, alioquin instructu difficilis, nec admodum docilis. Venit Girfalco etiamnum rudis, neque dum mansuefactus, plerunque aureis quinquaginta. Tertiarij verò mares, & ipsi non inutiles, aureis venduntur viginti, & pluris authore [a] Carcano. Mirũ verò videri potest, quod hic ex Oriente eos adferri à mercatoribus asserit, nempe Cypro, Creta, & Aegypto, cùm, ut antè diximus, alij alibi quàm in plaga Aquilonari eos nasci negent. Maxima autẽ horũ pars à Gallis, quibus horum multus in venatione est vsus, vt etiam omnis generis rapacium, coemi quouis pretio soleant.

Institutio. Pretium. [a] Li. 1. c. 11

DE FALCONE MONTANO. Cap. IIII.

ONTANO propriè dicto Falconi ideo quartum inter Falcones locum dedimus, quòd strenuus admodum sit, & maximis tantùm auibus capiendis intentus, paruas verò tanquam se indignas negligat. Audax & bellicosus est, vt qui teste [a] Alberto, Aquilam aliquando inuadere, & occidere etiam visus sit, vti suo loco historiæ exemplum fidem faciet. Plures aues eodem furoris impetu interficere, ei ludus est, & volupe. Verùm cùm ob nimiam feritatem, & iracundiam, ingeniumq; rude ac præfractum, institutu admodum difficilis sit, ideo cæteris præcedentibus postponitur, dignitatis ordine.

[a] Lib. 23. cap. 7.

SYNONIMA.

IC Falco, montanus dicitur, idq; per excellentiam. Quanquam & Peregrinus quoq; & Gibbosus, & alij Falcones in montibus, montiumq; rupibus nidulentur. Fortasse quòd, quemadmodum illud hominum genus, quod montana incolit, agreste & incultum, ingenioq; magis, quàm cæteri, truci sit: ita & hi Falcones naturę quàm cæteri sint ferocioris ac truculentioris, magisque indomiti. Hos Itali Montanaros vocant. Ad horum credo imitationẽ etiam Albertus Montanario Latinè nominauit. Gallis vocãtur Montagners. Germanis Birghfalck.

Etymũ nominis. Montanarus. BirghfalK.

DIFFERENTIA.

FALCONVM montanorum, hornotinorum præsertim, variæ sunt iuxta colores differẽtiæ, iuxta [a] Carcanum. Alij enim rubicundi, alij fului, alij fusci toti, imo Coruorum instar nigri, alij cineritij, alij denique colore eius Anseris feri, quem vulgò Balettam nominant, quique piscibus victitat.

[a] L. 1. c. 9.

FORMA.

AXIMA horum Falconum pars statura est medioeri. Pauci admodũ, magni reperiuntur, exigui corporis permulti, & eius quidem nonnulli teretes, oblongi alij. Albertus montano Falconi crassitudinem ferè eandem, quæ Asturi est, ascribit, sed illum corpore breuiorem facit. Pectus ei tribuit rotundum, ac figuram in pedes stanti pyramidalem, quæ pyramidem, quam in dorso nonnihil compressam quispiam fingat, referat. Omnes penè caput habent rotũdum vertice fastigiatum, ac nigrum, coronula quadam cineritia cinctum, cui in fronte non longè à rostro plumulæ quædam exiles ac tenuissimæ, veluti capillares eminent, quæ quidem exiguo numero in fuscis seu nigris conspiciuntur, aliquando omnino nullæ. Rostrum habent breue, ac crassum, nigrumq; narium foramina angusta, oculos, palpebrasq; similiter exiguas. Guttur candescit nonnihil ad sternum vsque, maculis conspersum maiusculis, pectus reliquum versus inferiora notis quibusdam exornatum est, quæ ferrugineæ quandoq;, nonnunquam rubeæ, aliquãdo nigricantes conspiciuntur, & alijs præterea minutioribus notulis distinguũtur. Quibusdam verò guttur & pectus nigris plumis vestitur. Femora interna nigrescunt. Dorsum ac lumbi maiori ex parte plumis fuscis, eisque minutis obteguntur. Habent eorum aliqui post medium dorsum, lineas quasdam albicantes, aut rubescentes, quæ deorsum vergũt. Alij etiam

Magnitudo. Crassities. Pectus. Caput. Rostrum. Oculi. Guttur. Femora. Dorsum.

p rè cineritias dorſo gerunt, aut eius coloris, cuius eſt Anſeris feri illud genus, quod Vicentini
Baletta. Alæ. Cauda. Crura. Pedes. Balettam vocant. Alas habent minime vt Peregrini longas, caudam item eiſdem breuiorem,
& maiori ex parte in modum caudæ Tinnunculorum variegatam. Inueniuntur etiã quibus
cauda Falconis Sacri ſimilis eſt, ſed rari admodum. Crura & pedes plerunq; habent croceos,
quibuſdam ex flauo paleari palleſcunt, & ſquammis denſiſſimis integuntur. Pedes ſunt, quam
Mutati vt noſcantur. Peregrino minores, digiti magni, & carnoſi, vngues nigerrimi. Mutatos (vt vulgo vocant) fa-
cilius eſt cognoſcere. Caput habent nigrum inſtar Cornicis, nares crocea pellicula circum
amictas, quemadmodum & oculos. Collum, humeri nigreſcũt. Pars dorſi inferior verſus vro-
pygium cæruleo tingitur. Guttur ad ſternum vſque candet. In quibuſdam verò obſcurè ru-
beſcere conſpicitur, in alijs nigricat, vbique verò maculis rotundis inſignitum. Cauda breuiuſ-
cula & nigra. Plumæ, quæ femora veſtiunt, fuſcæ ſunt. Crura valida. Aduertendũ vero, quan-
tò ſæpius pennas veteres exuerint, tanto guttur eos obtinere candidius, maculaſq; illas euadere
minores, & pennas illas, quæ dorſum, ac lumbos contegunt, cæruleo intenſius tingi. His con-
Delectus. ditionibus Falco montanus præditus ſit oportet, qui minimè contemnendus eſt. Sit procero
ac ſpecioſo corpore. Tantoq; autem maiori in pretio habendus eſt, quanto parte quapiã nem
pe aut capite, aut plumis, aut pedibus Peregrinum magis refert. Optimus vero Hornotinus fu-
ſcus. Eos verò, qui corpore ſeu ſtatura ſunt, exigua, prudentem accipitrarium, vt non aggre-
diatur inſtituere, etiam atque etiam moneo. Raró enim rem agunt, rarius verò eorum mares
ſeu tertiarij, imo oleum, & operam perdere faciunt.

VICTVS. VENATVS. MORES.

AGNAS tantùm contemptis paruis, aues captare hunc author eſt Tardi-
uus. Et in Auibus magnis mirè audacem, Albertus item teſtatur. Carcanus
Quas aues capiat. hunc, præſertim ſi hornotinus eſt fuſcus, non Anates ſolùm, ſed & Anſeres
& Ardeas capere aſſerit, eſſeq; animo in his perſequendis mirè intrepido, &
ſuprà quam credibile eſt, audaci, necnon admodum rapacem ac mordacem:
verùm indocilis ingenij. Nam Albertus, eſt, inquit, hoc Falconum genus fe-
rum, & malis præditum moribus, iracundũ, inconſtantis iræ, difficili cura regitur, & cuſtoditur.
Mores. Itaque rarus eſt Falconarius, qui mores eius ſatis perſpectos habeat. Quamobrem præceptum
Inſtitutio. eſt Ptolomæi Regis Aegypti, raró tenendum manu, præterquam in aurora, & aucupij tẽpore.
Alijs verò temporibus includatur loco obſcuriſſimo, vbi bis vel ter ignis clarus & non fumoſus
accendatur. Neque teneatur manu extra tempus iam prædictum, niſi cùm paſcendus eſt. Sic
enim ad manum Falconarij, tanquam beneficam miteſcit, & iracundiam deponit. Atque ita
Albertus. Veruntamen contrarium Tardiuus præcipit, frequentius ac diutius, quàm cæteros
Falcones geſtandum ſcribens. Suadet verò Albertus accipitrario, ne iraſcenti multùm reſiſtat.
Ita enim citiùs iracundiam remiſſurum. Nam ſi præda euaſerit, inquit, præ cæteris indignatur,
ita vt per iracundiam aliquando reuocantem ſe inuadat, & caput, aut faciem Falconarij vel
Fortitudo. equi dilaniet. Eſt etiam quando Falco vnus alterum inuadit. Qua in re Falconarius patiens
requiritur, qui non aduerſetur, ſed patienter diſſimilet reuocationem, donec ira depoſita mite-
ſcat animus Falconis. Quod ſi etiam reuocatus Falco non rediret ad reuocatorium, non ad-
modum curandum eſt, niſi ut caueat Falconarius, ne capiatur ab alio. Quia depoſita ira, ſua
ſponte ad domum Falconarij reuertetur. Cæterùm ob mores hoſce non eſt abijciendum hoc
Falconis genus, quòd in auibus inuadendis mirè ſit audax. Nam vel Aquilam aliquando inua-
dit, & occidit. Hinc induſtrio Falconario præcipit Ptolomæus, ne hunc Falconem in fortes
aues frequentius immittat. Nam ſi per iram moderatè incaluerit, in mortem ſeſe præcipitat.
Quod accidiſſe iam in alpibus quidam è ſocijs noſtris obſeruarunt. Nempe cum Falco mon-
Falco Mõtan⁹ Aquilã occidit. tanus è rupe veniens Perdicem ſequeretur, & Aquila fortè aduolans ex aduerſo illam ei præ-
ripuiſſet, nec Falco illam Aquilæ denuò extorquere poſſet, cum aliquandiu fruſtra id conatus
eſſet, altiſſimè tandem conſcendit, & impetu deorſum facto, caput Aquilæ feriens, ſe pariter &
Crudelitas. Aquilam interemit. Semper igitur ne in tantam iracundiam incidat, cauẽdum. Crudelior eſt,
quam Falcones cæteri, & mirè gaudet feritate ſua. Itaque ſæpè reperiuntur ex hoc genere
Falcones, quibus auem vnam vulneraſſe, & deieciſſe non ſufficit, ſed multis deijciendis gloriari
videntur, adeoque interdũ crudelitati ſuæ indulgent, vt occidendis auibus occupati, cibi etiam
obliuiſcantur. Hæc omnia de Montani Falconis moribus & ingenio, Albertus.

CVRA

CVRA VALETVDINIS.

CORPORIS habitu, inquit Tardiuus, inter obesum & macilentum mediocri seruari debet. Aegrotanti aquam puram diu decoctam in olla fictili apponito, atq; ut bibat, curato. Quod si non sanetur, remedijs alibi descriptis vtere. Quum purgare eum, & macerare volueris, tres offulas ei de pelle Gallinacea dato. Ad tuendam sanitatem eius haud modicum facit, si chirotecam tuam moscho inunxeris. Cum ad venationem emittis, proijce eum ante alios. Ita futurum est, ut quantumuis nihil capiat, cum alijs sit rediturus.

Aqua.

Moschi vsus.

DE FALCONIS MONTANI.
Secundo Genere. Cap. V.

CVM Falconis huius Montani descriptionem exactè considero, in eam planè sententiam ducor, ut Falconis quoddam genus ad me olim allatum sub nullo quidem nomine, sed cui ego leucopheo a colore nomen indidi, non aliò, quam huc pertinere autumem, & si non ipse est Falco montanus, ad hunc tamen ceu maximè congenerem planè reducendum esse. Rationes quæ me adduxerunt, hæ ferè sunt. Video Carcanum in describendo Falcone montano rostrum ei attribuere crassum admodum, curtum & nigerrimum, nares, oculosq; exiguos, & vtraque lutea membrana circumuestita. Hæc omnia in primis in meo leucophæo accuratè & exactè conspiciuntur, ut de hoc ipso loquutum putares. Pedes quoque huic sunt cum cruribus lutei, ut Montano. Cum autem hunc meum toto corpore leucophæum seu subcæruleum intueor, reperioq; Falconi montano, præsertim qui aliquoties plumas ueteres cum nouis commutârit, mediam partem dorsi cæruleam affingi, denique quò frequentiùs senectutem exuit, hoc totum ipsi tergum magis fieri cæruleum, gulamq; cum pectore magis albescere, abolitis paulatim, quæ ipsa distinguebant, cum ætate maculis, non uideo, inquam, quid me ab hac opinione abstrahere debeat, qua hunc leucophæum iam tandem Falconem montanum appellem; sed iam plurimas & frequentissimas pennarum mutationes perpessum, & ætate adultum. Confirmat hanc meã sententiam etiam Albertus, qui montanum Falconem calamo depingens, suisq; coloribus ornans ait: *Dorso alisque exterius color cinereus, qui paulatim magis, magisq;, quo sæpius scilicet pennas mutauerit, clarior efficitur, & pallidior* &c. Quid enim cinereus color à leucophæo differt, qui multas etiam pro remissione aut intensione coloris differentias, possunt admittere? Maximam verò inter se habent affinitatem, & facili negotio in se mutuò transeunt, aut ætate, aut alia ratione leucophæus, cinereusuè, & cæruleus, ita vt in multis sæpè cùm alijs animantibus, tùm auibus hallucinari oculum contingat, & inter cæruleum, & leucophæum seu cinereum ægrè discrimen reperire, ita mixto, & temperato colore, ut ex utrisque compositus, ueluti inter eos ambigere uideatur: quod uel ea sola Ardea, aliàs auis notissima clarum facit, quæ promiscuè nũc cærulea, nunc cinerea uocatur. Quandoquidem cinereus color alioquin albidior, quò obscurior fit & saturatior, hoc ad cyaneum magis accedere apparet. Verùm ne hac in re probanda simus longiores (Exacta enim colorum pertractatio huius non est loci) minimè mirum, aut nouum cuipiam esse debet, eidem aui rapaci uarios sæpe ac differẽtes colores ab authoribus attribui, cùm in uniuerso auium genere rapaces omnium maximè mutationi cum pennarum, tùm & colorum sint obnoxiæ, ita ut adultæ à seipsis, dum pulli erant plurimùm discrepare comperiamus, ac diuersis admodum coloribus tingi pro ætatis incremento. Quanto minus insolẽs uideri debet in hisce colores proximos, seu affines in se mutuò paulatim transire. Denique cùm uarios admodum iuxta colores montanorum differentias Carcanus statuat, ac inter cæteras cineritium totum etiam enumeret: quid uetat hunc nostrum leucophæum cineritijs accenseri, & cæruleus præterea color in his ipsis montanis non ita uel eodem teste rarus est. Verum descriptionem subiungamus, ex qua cum alia collata quiuis iudicium faciat, per me licet. Falco igitur noster, cui cinereo seu leucophæo nomen imposuimus, duorum dodrantum est longitudine. Caput ei crassum, uertice tereti nonnihil cliuo, ac eleuato leniter assurgens (quod Carcanus etiam Mõtano tribuit). Rostrum item crassum, breue, nigrum, robustum, pollicaris crassitudinis, unco haud ita acuto, sed ualido, ita ut haud sciam, nunquid alteri Falconi rostrum fer

tius,

Descriptio ex Carcano.

Descriptio ex Alberto.

Ardea cinerea vel cærulea.

Descriptio Leucophei

Lõgitudo.

Caput.

Rostrum.

tius, crassius, ac fortius compactum, quàm huic, datum sit. Nares membrana circumtegit lutea. Oculi iris nigerrima. Cilia seu ambientes in circulum membranulæ luteæ. Corpus, vt vniuersim dicam, totum vniusmodi est, colore nempè leucophæo, seu cinereo ad cæruleum vergente, dilutius obscuriusuè pro diuersa partium ad lucem obuersione. Gula, pectus, venter, atq; dorsum, adeoq; corpus totum valdè crassum, &, vt inquit Albertus, qui Montano simile corpus affingit, spissum, rotundum, habitissimumq;. Pectus valde teres, ac grande quali quoq; Montanum præditum esse idem tradidit. Alæ principium supernè habet latum, minus quàm cæteri acutum, quarum apices ad mediam ferè caudam, aut paulò longiùs protenduntur. Cauda mediocris inter longã, & breuem. Crura, pedesq; pro ratione corporis non ita magna, neq; crassa, crocea, tabellis intecta. Vngues verò nigerrimi.

Nares. Oculi. Color. Pectus. Alæ. Cauda. Crura. Vngues.

DE FALCONE GENTILI. Cap. VI.

QVINTVM in Falconum classe, ordinem dignitate metiẽtes, locum assignauimus Falconi Gentili seu nobili, quòd præter nobilitatem, quam nomen ipsum indicat, tanta etiam Peregrinos similitudine referat, vt vel peritissimis sępè accipitrarijs facilè imponat, & pro ipso ab illis etiã habeatur. Adde quòd audax quoq; & intrepidus sit, magnarũq; etiam auium quasuis capiat Adeò vt penè Peregrinis hunc proximè subiuncturi fuissemus, magna affinitate, quę inter eos est, moti, nisi Sacrorum, & Hierofalconum illustris splendor, & omni exceptione propè maior, quò multis hunc numeris antecedunt, iniuriam sibi fieri palam protestata, ac conquesta fuisset.

NOMENCLATVRA.

FALCONES hosce vulgari Italorum, necnon Gallorum idiomate Gentiles vocant: quo nomine vtriq; natalium splendorem apertè denotant. Nam eadem significatione viros omnes illustri, & claro loco natos Gentiles homines passim vocant, nempè vt opinor, quòd gente aliqua præcipua, & magni apud eos nominis, ac generosa sint geniti, quibus longa serie auorum gentis suæ imagines recensere licet. Hos vulgò cùm Germanis nobiles vocant. Alioquin Gentiles Latinè Ciceroni dicuntur, qui eiusdẽ sunt familiæ, & cognominis seu gentis. Quamuis autem in omni ferè Falconum genere nobiles reperiantur, & ignobiles, quos certis notis à nobis suo etiã loco positis oculati accipitrarij internoscunt, hi tamen, de quibus nũc agimus, absolutè seu per excellẽtiam Gentiles, id est, nobiles vel generosi vulgò dicuntur. Huius autem nobilitatis opinionem, vnde sibi comparauerint, nõ aliud inuenio indicium maius, quam quòd Peregrino ita similes sint, vt penè iidem esse videantur, & hac parte ad Falconum (iuxta quosdam) omnium præstantissimos, quam proximè accedant.

Gẽtiles homines. Gẽtiles qui dicantur.

FORMA.

GENTILES, inquit Belisarius, paulò minores forma sunt Peregrinis, & dubitant quandoq; venatores, iudicentnè Peregrinos esse, quum eiusdem ferè formę sint, & eodem pennarum colore distincti. Vnde Fridericus Imperator Falcones Gẽtiles in Peregrinos, & absolutè Gentiles distinxit: quos Gentiles Peregrinos vocat, de illis hunc ferè in modum disserit. Gentiles Peregrini Falconibus Sacris minores sunt, & forma eis cõuenientior, & elegantior est, quò plus cum Gyrfalconibus participet; Rostrum videlicet crassum, recuruum, nares amplas, verticem capitis planum, æquum, haud eleuatum, neq; tumidum, occiput latum, oculos concauos, supercilia foris prominentia, collum breue, idq; prope caput subtile, prope spatulas crassius, cauitatem velut fossam quandam inter pectus, & collum magnam, ac profundam, in qua ingluuies sita est, pectus foris prominens, plenum, densum, carnosumq; habeant oportet. Coxæ plumis complurimis, iisq; longis cooperiantur, & sub genibus etiam dependeant. Crura crassa, ac breuia sint: planta pedum ampla, digiti expansi, longi, atq; macilenti, vngues magni. Ab vna spatula ad alterã, ac per medium dorsum notabile spatium esto. Alæ super dorsum eleuentur nec vbi super renes sese intersecant, decidant. Dorsi plumæ magnæ sint, & in extremo rotundæ. Pennæ alarum tam copertæ, quam cooperientes planæ sint, non crispæ, magnæ, atq; durę Omnes verò pennæ, ac plumæ firmiter admodum corpori infixæ sint; & maiores sub duabus recondãtur. Falconum Peregrinorum Gẽtilium, cum adhuc hornotini siue sori sunt, alij simpliciter,

Gẽtiles Peregrini & eorum forma.

Differẽtia penes colores.

& abſolutè fuſci ſunt; quidam verò rubris, quidam pallidis maculis ceu guttulis perornantur. Alij ruffi ſunt, aut ſimpliciter, aut ad nigredinem vergentes. Alij fului, uel abſolutè, uel cũ quadam rubedine. Cæterum maculę a collo vſq; ad pectoris furculam paruæ ſunt, inde verò progredientes ad anum vſq; maiores euadunt. Rurſus alij in dorſo, alis, & cauda maculati ſunt:

Maculati. Fuſci.

alij neqnaquam. Maculatorum, quidam ſubrubras, quidam ſubpallidas maculas, eaſq, alij rotundas, alij oblongas obtinent, alij multas, alij paucas, alij paruas, alij magnas. Fuſcorum alijs pennæ dorſi, alarum, ac caudę ſubalbidis, alijs ſubrubris, atq; horum quibuſdam paruis, quibuſdam magnis præcipuè vero in extremitatibus ſuis, maculis inſigniuntur. Eædem diffetentię de

Subrubri.

ſubrubris, & ſubfuluis poni poſſunt. A fuſcis itaq; qui ad rubedinem tendunt, quamuis eos nõnulli inter Peregrinos Gẽtiles non enumerent, exordiemur, & omnium in hoc genere pulcherrimos iudicamus, modò paulò antè datam formam, & quem nunc enarrabimus, colorem ob-

Color Fuſcorũ qualis laudet. Caput. Dorſum. Alæ.

tineant. Color autem talis eſſe debet, vt neq; fuſcus, neq; rubeus dici queat, ſed ſimul ex ęquo permixtus. Laudabiliores in ſuprema capitis parte ceu quadã corona in circuitu perornãtur, propè nares durities roſtri vireſcit. Maxillę ſub oculorum parte ſubrubeæ ſunt; quæ ſequuntur plumæ circa aures nempe fuluæ, & ad rubedinem vergunt. Dorſum fuſco colore eſt, ad rubedinem etiam inclinante, & marginibus rubeſcentibus, & maiuſculis, ſine guttis tamen exornatum. Pennæ alarum maiores fuſcæ cum marginibus, quos diximus. Cauda eiuſdem coloris

Cauda.

eſt cum dorſi pennis. Margines tamen in plurimis in cauda pallidiores, & ſubalbidiores, quàm in extremitatibus dorſi, quoniam cauda longius, quam dorſum à corde repoſita. Nigræ plumarum gutturis maculæ craſſæ, & breues, æqualis magnitudinis, & coloris. Plumæ ſubalis ad

Coxæ. Pedes. Laudabiles & non laudabiles

rubedinem inclinant. Coxæ eiſdem, quibus pectus maculis diſtinctæ. Color pedum, hoc modo ſeſe habet, ſi Falco fuſcus fuerit, pedes virides eſſe ſolent, ſi ruffus, ex viridi flaueſcũt. Quò itaq; Gentiles Peregrini fuſci, plures ex iam deſcriptis notis obtinent, eò laudabiliores ſunt, pulchriores atq; acceptiores, quò verò pauciores eò ignobiliores habendi. Qui verò pallidi ſunt, & liuidis maculis conſperſi, & quorum pennæ in extremitatibus nullos habent margines, vel ſi habent, pallidi ſint; & cauda coloris incani ſeu griſei, dorſo non reſpondet; pectoris maculæ exiguæ; plumæ ſub alis pallidæ, & ſubliuidæ; pennæ coxarum diſſimiles, ſine ordine tam

Cera quæ pars.

quantitatis quam coloris diſpoſitę, maximè verò quorum roſtrum propè nares, quam partem ceram vocat, croceum eſt, & pedes eiuſdem coloris: In ſumma quò à figura anteà data magis declinant, tantò ignobiliores, & viliores habentur. Poſtquam verò pennas mutârunt, craſſiores euadunt, pennæ uerò alarum breuiores, pleniores, & duriores, & in anteriori parte albę, in dorſo leucopheæ: quibuſdam etiam ac ijs præſertim qui ignobiliores ſunt, maculæ in dorſo & cauda tranſuerſales ſunt coloris ad fuſcum tendentis, atque id ſecundum magis & minus, reſpectu videlicet coloris, quo antequam pennas mutarent, inſignebantur: quò enim dum hornotini ſunt magis pallent, eò etiam mutati magis albẽt, & quò plus fuſci ſunt, eò minus pallẽt,

Colorum mutatio.

& maculæ circa guttur vt primò mutatis etiam remanent, ſed ſubtiliores tantùm euadunt, quę uerò à gutture per pectus feruntur, in hornotinis per longitudinem, in mutatis tranſuerſim ducuntur; omnes verò fuſceſcunt, atque id ſecundum magis & minus, nam quæ in priori ętate fuſcæ erant, eæ in mutatis nigræ quodammodò euadunt, aut ſaltem ut ita dicam fuſciores illis quæ primò minus fuſcæ fuerant, atque ita de reliquis dicendum, & pellis demũ circa oculos & pedes, qui mutantur, ſylueſtriũ, crocei coloris efficiuntur. Hęc itaque de Falconibus Gentilibus Peregrinis Imp. Fridericus. De Gẽtilibus abſolutè dictis ita verò ſcribit: Falcones gentiles abſolutè, antequam mutârunt, trium generum ſunt, ſicut & Peregrini, de quorum datis

Quomodo à Peregrinis differant.

antea notis quò plures obtinent, eò magis probantur. A Peregrinis in eò differunt, quòd minores ſint, & caput habeant rotundius ac etiam minus, roſtrum breuius, & pedes pro corporis ſui proportione etiam minores. Præterea color in his minus quàm in illis viuidus eſt, minusq; pulcher; imo vero quicunq; Peregrini ad exquiſitam illam, quam deſcripſimus, formã, etiam illaudabiliores propiùs accedunt, quàm Gentiles; eorum verò aliquibus tota quãdoq; deſcriptio competit, his verò nunquam. Sed quoniam multa, quantum ad corporis habitum attinet, in utriſque perquam ſimilia ſint, & niſi a peritiſſimo Accipitrario diſtinguenda, ex operationibus tamen facillimè dignoſcuntur. Cum verò Falcones gentiles pennas primas depoſuerunt, pennæ Peregrini ſimiles admodum euadunt, in cauda tamen & dorſo plus maculatæ ſunt; Pulchritudine enim Peregrinis in omnibus cedunt. Hæc omnia ille. Aliud de forma Gentilis ſub hoc quidem nomine, ſcriptum apud rei accipitrariæ authores non inuenio, neq; quod ſciam auis ipſa vnquam mihi cõſpecta, vt ingenuè quod res eſt, fateat. Verùm ſi mihi per alios his in rebus liberum eſt iudicium, vti alijs eſt per me, cùm eadem omnia, quæ Beliſarius & Tarduus de ſuo Gentili Falcone referunt, Carcanus noſter ei, quem Tedeſchum vernacula voce vocat, id eſt, Germanicum, aſcribat, ſingulaq; ad vnguem ſibi correſpondeant, hoſce eoſdem

eſſe

esse verisimili admodum argumento suspicatus sum. Quod si ita est, (quod æquo lectori expendendum relinquo. Nam in ea re asserenda non ero pertinax,) iam ampliorem paulò & clariorem, fusioremq́ huius auis descriptionem ex Francisco Carcano Vicentino viro accipitrariæ artis peritissimo dare possumus, quæ quidẽ est huiusmodi. Tedeschi, id est, Germanici dicti Falcones, omnes ferè corpore magno sunt, & maior eorũ pars figura oblonga, nonnulli modicè rotunda. Simillimi sunt Peregrino forma, capite, rostro, & pedibus. Femora interna plumis albis vestiũtur. Alæ grandes sunt. Cauda longa. Omnes penè pennę colore sunt fusco. Maximam Falconis Peregrini fusci gerunt speciem parte sui plurima, capite excepto, & humeris seu spatulis, quæ Teutonico paulò magis nigrescunt. Corona albicans caput ipsis propter collum cingit. Guttę seu maculæ pectoris plurimis fuscę sunt, ac magnę, quibusdam ferrugineę & oblongę. Hisce verò qui aliquando plumas priores exuerunt, seu ut vulgò dicunt, mutatis, caput, collum, & humeri fusca sunt, dorsum cyanęo tingitur, transuersim fuscis intercurrentibus notis distinctum. Gula albet, lineis crassiusculis maculosa. Pectus item quàm Peregrino fuscius. Sed pedes quales Peregrini. Mares seu tertiarij horum Germanicorum à maribus Peregrinorum nulla possunt ratione discerni, adeò per omnia sibi sunt simillimi. Hactenus Carcanus. Pręterea cùm non solùm corporis forma externa, verùm etiã indole, atmoq; Peregrinos adeò referre testetur idem Carcanus, vt non nisi oculatissimus quisque, & in arte exercitatissimus accipitrarius, eos inter se distincturus sit (nempe Germanicum a Peregrino, quod idem de Gentili alij perhibent) ideò non temerè quispiam Gentilem aliorum, nostratem Tedeschum esse crediderit.

Tedeschi, seu Germanici Falconis descriptio.

V O L A T V S.

BELISARIVS, quod aliam inter Gentilem & Peregrinum differentiam, quam assignet, non habeat, a volandi vtriusq; gestu, vnam petit, inquiens, volatu discernuntur. Nam motus alarum inter volandum crebrior spissiorq́, Gẽtiles esse demonstrat. Peregrinorum verò alæ quasi triremium remorum motus esse videtur. Sed & hoc a Peregrinis differunt, quòd adeò veloces non sint.

Peregrini & Gentilis distinctio.

V E N A T V S. M O R E S.

RAPACES admodum sunt hi Falcones & animosi adeò, inquit Belisarius, vt ad omnia auium magnarum genera audacissimi iudicẽtur. Attestatur huic Tardiuus, qui Falconem nobilem ad capiendas Ardeas in primis idoneum esse scribit, siue illas supernè, siue infernè ferire opus fuerit. Quin etiã ad omne aliud auium genus præsertim aquaticum, vt sunt Mergi, Anates syluestres, Platelеæ, Ardeolæ, & ad maiores etiam capiendas, perquàm aptum. Eo est animo, ijsque viribus præstat, ut si antequam alias aues noscere didicerit, & è nidis exemptus ad huc pullus ad hoc instituatur, non Anseres solùm, verùm etiam Grues capere audeat. Ad tale aucupium etiam canis instituitur detenturus captam à Falcone prædam, donec Falconarius interueniat. Canes enim Falconem frequenter videre assueti, & circa eum, præsertim dum pascitur, versari soliti, eundem facilè ab alijs auibus dignoscunt. Hisce prorsus consona de suo Germanico Falcone tradit Carcanus, ferocem ac rapacem admodum esse asserẽs, ac præstantissimum plurima ex parte ad uenatam euadere Ardearum præsertim, neque in multo minori pretio, quàm Peregrinos ipsos haberi, adeò ut perspicacissimum ac sagacissimum eum accipitrarium esse oporteat, qui vtrosque dignoturus est. Hoc vno tãtùm Gentilem Peregrino cedere vult Belisarius, quòd non sola animi magnitudine, ut Peregrini, sed cibi etiam auiditate prædam inuadere dicat.

Quas aues capiat.

DE FALCONE TVNETANO. Cap. VII.

QVAMVIS verò hæc de Gentilis cum Germanico conuenientia verisimiliter dicta sint, (Nam in tanta authorum & nationum discrepantia eadem diuersis, & diuersa ijsdem nominibus vocantium vix quidpiam certi statui his in rebus posse certum est) arbitrari tamen quispiam possit a Carcano non Germanum, sed Tunetanum pro eo haberi Falcone, quem Galli Italique Gentilem vocant: De hoc enim Tunetano in hæc fenia scribit. Aliud Falconum genus Tunetanum seu Tunisium appellatur, quòd è regno Africæ, quam vulgò nunc Barbariam vocant, Tunetano capti

Nominis ratio.

Forma. Caput. ad nos adportentur. Sunt hi corporis ſtatura exigui, verùm pēnarum colore ſunt perpulchro (ſeu vt eius verbis claritatis maioris cauſa vtar, di piumaggio gentile & nobile, quaſi come il Pelegrino) ac nobili inſtar propemodum Peregrinorum. Capite plerique ſunt flauo, nonnulli aliquantum nigro inſtar Falconum fuſcorum, quin & reliquo corpore hiſce ſimiles ſunt, tam hornotini, quàm mutati. Tanta ſimilitudine Peregrinos exprimunt, præſertim pedibus, vt multi fallantur, Peregrinos eſſe exiſtimātes. Verùm quòd puſilli ſint omnes, & maribus, ſeu tertiarijs Peregrinorum vix maiores, nullo negotio ſolers accipitrarius eos à ſe mutuo diſtinguet. Quamuis & horum quoſdam paluſtrium volucrum venatui perquàm idoneos vidimus. Horum maſculi ſeu tertiarij nullius ferè ſunt pretij & inutiles. Ex hoc loco, & præſertim illis uerbis, quibus Tunetanum coloribus ſuis depingit, Peregrinoq; ſimilem ſcribit, & nobilitatem ei hoc ipſo tribuit, quod Peregrini inſtar ſpecioſo ſit plumarum tegmine ueſtitus, expreſsè & nominatim penè hunc Gentilem nobilemq; uocari, & ſimul nominis rationem exponi aliquis colligat, & contendat. Verùm hac de re vtpotè exigui momenti, ut cum nemine controuertere uelim, ita hoc non ſilebo, Tardiuum, Bellonium, Beliſarium, alioſq; prorſus diuerſos habere Tunetanum & Gentilem, & de utroque ſeorſim tractare. Vnde ſi Carcanum eundem exiſtimaſſe nolumus, Tunetanum ſuum cum Gallorum Gentili, à reliquis omnibus ſe prioribus diſcrepare fatēdum erit.

[b] Lib. 2. c. 8. Falco Tunetanus, eiuſque deſcriptio. Tunetanum certè [b] Bellonius longè aliter deſcribit, quàm Carcanus, eumq; non Peregrino, uerùm Lanario Falconi Gallorum comparans, ita ſcribit: Aliud quoddam eſt Falconum genus Tunetanum nuncupatum, à primaria Africæ urbe Tunis, unde ad nos aduehitur, quod etiam Punicum eadem ratione appellari queat. Bellum enim quod Punicum Romani vocabant, ab iiſdem cum huiuſce regionis incolis geſtū eſſe certum eſt, qui tunc Carthaginēſes dicebantur, à Metropoli Regni, Carthagine, in cuius locum nunc Tunis ſucceſſiſſe videtur. Magnus admodum eſt hic Falco Punicus ad Lanarij ſimilitudinem ac naturam accedens. Nam conformes huic gerit plumas, pedes quoque habet ſimiles, verùm corpore eſt minore. Diutius præterea hoc ipſo & conſtantiùs volat. Capite eſt craſſo & tereti. Vſus. Ad venationem paluſtrem vtilis eſt, & ſtrenuè etiam ſublimem aëra ſcandit, ſed & ad campeſtrem venatum non minus ipſo Lanario aptus eſt. Rarus autem ad nos adfertur. Aduertendum autem hîc Bellonium non de ignauo illo Lanarij genere, de quo Albertus agit, quemq; villanum ac ignobilem vulgus vocat, loqui, ſed de alio quodam Galliæ peculiari magis generoſo, de quo nos ſeorſim paulò pòſt tractaturi etiam ſumus, cùm nihilominus de altero illo Lanario pigro, ac inerte aliàs inter Accipitres diſſeruerimus.

DE FALCONE GIBBOSO. Cap. VIII.

SEXTVS nobilitatis locus Falconi Gibboſo debetur. Eſt enim audacia ac perſequēdi prædam ferocia admirabili, etſi corpore exiguo. Non enim minus, quàm cæteri præcedentes, Anſeres ſtrenuè, Ardeas, & Grues ſuperat. Volatu inſuper, & altiſſimo & velociſſimo excellit.

SYNONIMA.

Etymum.

ALCO Gibboſus ſic appellatus eſt, quòd ob breuitatem colli caput vix appareat ante iuga alarum, dum eas ſupra latera dorſi componit, ita vt gibbum geſtare videatur. Hagerfalck. Hagar. Vnde Germanis Ein Hagerfalck, vel potiùs Hogerfalck, dicitur: Gallis Hagar; quæ vox Germanica eſt, & gibbum ſignificat. Germani tamen pro gibbo hoger dicūt. Robertus verò Stephanus Hagar interpretatur (quam aptè, ipſe uiderit) Falconem ueterem, iam quinque aut ſex annorum pennis abbreuiatis aut læſis, captum præda propoſita.

DESCRIPTIO.

[a] L. 23. c. 9. Magnitudo. Caput. Roſtrum. Alæ. Cauda. Coxa. Crura. Pedes.

ALCONIS hoc genus corpore eſt exiguo, quo parum (inquit [a] Albertus) excedit Niſum ſeu Sparuerium. In facie guttas habet, ſicut Peregrinus, & cætera Falconum genera. Caput ei magnum eſt proportione reliqui corporis. Roſtrum perbreue & rotundū. Alæ prælōgæ & valdè exertæ. Cauda breuis. Coxæ fortes, & crura longiuſcula proportione cæterorum membrorum, & quodammodo ſquamoſa, inſtar ſquammarum ſerpentum & lacertorum ad ventris latera. Pedes habet nodoſos in articulis digitorum, præcipuè ad interiorem partem

plantæ

plante pedis,oculos flammeos, ardentes. Colore est Falconum peregrinorum. Cranium superius benè planum est,& retrò in capite non prominet,continuum ferè collo. Hęc Albertus, qui addit esse & aliud Falconum genus,quod semper quasi volaturum alas extendat. Cranium.

LOCVS.

NIDVLARI hunc scribit Albertus in rupibus inaccessis, vti Peregrinum, & similiter quoque ut eundem,de nido euolantem capi.

VOLATVS.

VELOCISSIMVS est,eodem etiam teste, insuper & altissimè volat, ita ut hominis visum effugiat.

MORES. VENATVS.

FACILE, inquit idem Albertus,cicuratur,& bonis moribus præditus est,audax & strenuus adeò, vt Anseres syluestres, Ardeas & Grues deijciat. Nec contentus est vnam auem deiecisse, sed multas vulnerat. Socios aucupij plures desiderat,propter sui paruitatem,& auium,quas venatur,magnitudinem. Quas aues venetur. Ceterum Falconarius quidam eremita narrauit mihi se aliquando huius generis Falcones tres uiro cuidam nobili uendidisse,qui statim ut fortè Anseres albi syluestres apparuissent, emissi, altissimum Anserum uolatum superarũt,ita ut à nemine amplius præsentium conspicerentur. Et cùm vir ille nobilis amissos Falcones conquereretur, paulatim Anseres vulneribus debilitati cadere circa eos cœperunt, inuẽtiq; sunt plusquam viginti Anseres deiecti. Multi Anseres à tribus gibbosis Falconib. vulnerati. Tandem etiam Falcones reuocati ad instrumẽtum reuocatorium redierunt. Erant autem Anseres omnes lethaliter saucij,ac si cultello diuersis sui corporis partibus vulnerati fuissent. In causa est, quoniam hic Falco non statim inter descendendum percutit, sicut alia Falconum genera,sed potiùs,cùm a descensu rursus ascendere incipit. Tunc enim posteriore vngula ante pectus disposita ferit,ideoq. longum vulnus,& lethale inducit, & sæpè adeò fortiter ferit, vt vnguem suum sibi amputet,ac seipsum valdè lædat in pectore,vel etiam quandoque occidat. Alterum verò illud gibbosi Falconis genus,quod semper alas tanquam ad volandum extendere diximus,animosius quidem est,quam robustius.

NVTRITIO. INSTITVTIO.

GENVS hoc Falconum eodem authore pascendum est cibis planè recentibus,& adhuc calorem spirantibus. Sic enim plurimùm proficit. Si tamen alijs interdum carnibus cibetur, curandum, ut illæ leues sint, sicut carnes altilium & recentes,aut saltem non putridæ,& in aqua frigida ablutæ. Cibus: Carnes. Nam Aues rapaces ventriculum admodum debilem,& tenui pellicula contextum habent, quamobrem insalubri cibo facilè afficitur. Rapacium auium ventriculus. Itaq; leui etiam occasione, cibum crudum remouunt,præsertim si graui & melancolica carne,uel ad putredinem disposita pasti fuerint. Hoc genus Falconum diu manè & vesperi manu gestari desiderat. Nam quando assuetum fuerit,manui hominis libentissimè insidet,& libenter ad eam redit.

DE FALCONE ALBO. Cap. IX.

SEPTIMVM inter Falcones locum ille, qui à colore albus speciatim cognominatus est,sibi vendicat,cùm quòd Peregrino maior sit,tum quia fortis,ac intrepidus, strenuus ac robustus. Volatum quoque etsi non velocissimum, saltem diutinum ac perseuerantem exercet,vt interim cæteras dotes,quibus reliquis sequentibus præstat,taceam.

DESCRIPTIO.

* Lib. 23. c. 11.

Color, eius que causa.

FALCO hic (inquit * Albertus) ita in varietate subalbidus est, sicuti (de quo in capite de Peregrino à nobis actum est) niger seu carbonarius. In dorso & alis subalbus est. Alibi verò maculas siue guttas babet valdè albas alijs guttis subpallidis interpositas. Albedinis causa est regio, in qua nascitur, frigida & humida. Maior est Falcone Peregrino & multam accedit ad similitudinem Lanarij albi, qui per campos insidiatur muribus. Quare quidam natum esse crediderunt primùm ex Falcone Peregrino patre, & Lanaria alba matre, quod falsum esse audacia eius ostendit. Figura etiam pedum, vnguium, rostri, ac totius corporis naturam Falconis præ se fert, quamuis crura habeat crassiora, & nodosiora, quàm Falco niger. Quod ei accidit propter temperamentum humidius. Vnde crura eius magis crassa sunt, quàm illius, cui temperamentum est siccum, & biliosum.

Crura crassa, & nodula cur.

Ad hunc Falconem meo iudicio redigi debet, quem nunc damus, quemq; ante biennium Domin. Iulianus Griffonius nepos meus charissimus ab Illustri Angelo Gallo Vrbinate, Equite Melitensi, vnà cum sequenti eius descriptione acceptum, Roma ad me transmisit. Descriptio ea talis erat: Sparuerius (Sic enim ille uocabat) cuius à me qualitates scire aues, corpore erat toto coloris lactei, sed maculis flauis, quæ tamen nisi penitiùs introspicerentur, & ipsæ quoque albæ apparebant. Alæ cæterorum pulcherrimorum Sparueriorum sin illimæ, sed candidissimæ ac sine maculis. Cauda pennas habebat duodecim, coloris pariter candidi, & flauis maculis conspersas, quarum tamen apparentiam pennarum una, eaq; præcipua, & velut reliquarum tegumentum, quæ tota candida erat, nobis eripiebat, & tanquam in uaginam quandam eas recondebat. Rostrum item album magis erat, quàm cæruleum. Vngues & pedes cæterorum Accipitrum more lutei. Oculi flaui & nigri: & flauedo illa nihilo maior erat, quàm in nondum mutato Accipitre, quem uulgò Soro dicimus, quamuis tamen sorum fuisse hunc minimè crediderim: fieri enim potuit, ut flauedinem illam à peculiari quadam sui temperie retinuerit, alioqui necesse erat, ut cùm mutaretur, ad albedinem ea inclinaret: atque istæc ex proprio experimento loquor, qui diù hanc Accipitrariam artem exercui apud Illustrissimum Principem Bisignanum, necnon apud Serenissimum Hetruriæ Ducem, cui auem hanc emi, aliuq; ceu raram atque peregrinam. Audio tamen Serenissimum Ferrariæ Ducem Herculem eiusdem coloris Sparuerium habuisse, qui maiora etiam animalia, ut Gallos, & Cornices caperet. Audio item & Vrbini similem auem captam esse, quæ apud Serenissimum illius Vrbis Ducem, ad cuius manus peruenerat, mortua, tredecim vncias penderet, quod pondus in eiusmodi aue haud parum admirandum est. Noster Sparuerius statura erat alta, erat magnus, & superbus; non edebat, nisi oculis, vt fit, clausis, tuncque cum maxima auiditate. Occidebat pullastros: unde auem multi pretij fore aliquádo, prædixeram, nisi immatura mors nobis illum eripuisset, postquam mensem unum uiuis eum alueram alitibus. Causam mortis indaganti, superstitiosi quidam aucupes fascinatum fuisse respondebant. Multi ad me nobiles uidendi eius causa ueniebant, & tam pulchram & uenustam auem admirabantur. Nam à longè eam inspicientibus Cycno apparebat candidior: unde fortè Sparuerium Tartarum fuisse quispiam non ineptè existimet, quoniam ibi uolucres omnes albas esse, & robustissimas asserunt. Hactenus itaque ille: qui cùm Sparuerium hanc auem uocaret, nos quoque nomen immutare noluimus, quamuis multos fore certò sciremus, qui Falconis speciem quandam potiùs, quam Sparuerij, iudicaturi essent.

Color. Alæ. Cauda. Rostrum. Pedes. Ocul. Forma. Pulchritudo. Sparuerius Tartarus.

LOCVS.

ALBVM hunc Falconem, inquit Albertus, mittit Septentrio, & Oceanus è Noruegia, Suetia Estouia, & finitimis syluis ac montibus.

VOLATVS.

QVANQVAM (uerba sunt Alberti) non tam uelox in uolando sit, quàm niger, diutius tamen in auium persequutione durat, & hac in parte compensat, quod deest uelocitati.

VENTVS. MORES.

TESTATVR Tardiuus præstantem & audacem esse Falconem album, presertim si adultior seu hornotinus (uulgò Sorus) captus fuerit. Attestatur huic Albertus, dicens eum nō esse minus audacem Nigro, etiamsi frigidiori humidiorique sit temperatura. Nam (inquit) cùm robustior Nigro sit, uirium suarū fiducia ipsum quoque audacem reddit. Præterea etiamsi Lanario similis sit, nusquam tamen a natura Falconis degenerat, nec mores Lanarij refert. Nam cum inter venādū ascenderit, nō more Lanarij alis suspensus manet, sed statim, ut Falco ferit.

INSTITVTIO. VSVS.

TARDIVVS ad volatum seu venatum auium non emittendum esse hunc Falconem asserit, antequam pennas mutauerit, id est, nisi anniculus sit aut bimus. Tunc enim demum robur integrum ac perfectum assequi. Quod ad nutritionem & aucupium attinet, nihil ab alijs distare videri Albertus tradit.

DE LANARIO GALLORVM. Cap. X.

Lanariorū duplex genus.

Cur Gallicus dicatur.

CVM inter vltimos Accipitres de Lanatio particulatim ageremus, monuimus duplex Accipitrum, qui Lanarij dicuntur, & quidem diuersissimum, genus esse, unum nempe ignobile & ignauum, infimis meritò Accipitribus accensendum, cuius historiam suo loco enarrauimus, alterum verò generosum, ac strenuum toto habitu ac natura, atque adeo specie a priori dissidens, quod Gallicum eò uocari meretur; quòd omnium rei accipitrariæ authorum testimonio Galliæ peculiare sit, & proprium. De hoc seorsim instituendum sermonem, & quidem istoc loco putauimus eoq; potissimum quòd a Gallis omnibus inter nobiliores Accipitres recenseatur, & Falconis nomine virtutis meritò donetur. Viribus enim cùm corporis, tûm animi, multis etiam Falconibus prælucet, ideoq; Rubeo dicto, & cyanopodi alijsque minus generosis præponi meretur, ac octauum in Falconum classe ordinem, dignitatis ratione haud temerè sibi vendicat.

NOMINA.

Laniers. Lanieri.

HOS Galli Faulcons Laniers vocāt. Marē seu tertiario Laneret, nomen dāt. Italis similiter Falconi Lainiri dicūtur. Vnde vulgo Latinā Lanarij Falconis vocē factā autumo.

DESCRIPTIO.

Alberti Lanarius qs.

[a] L.2.c.22.

[b] Lib.1.c.9.

QVEMADMODVM Lanarium Gallicum à Lanario Alberti (hic enim ex [a] Buteonum familia esse videtur, & Buteo albus quibusdam dicitur) toto cælo differre certò scio, ita etiam sum incertus, animiq; hęreo, num quem Galli Tardiuus & [b] Bellonius describunt & celebrant, idem sit cum eo, quem Carcanus noster graphicè depingit. Itaque non ab re separatim, licet in eodem capite & cum adiecta distinctione de vtroque agendum putaui, nec confundendam historiam, ne quod semper vnicè caui, lectori tenebras offunderem, aut confusionem aliquam parerem. Dubitandi mihi hæc causa est, quòd cum descriptionem ab utrisq; authoribus positam sibi mutuò confero, in plerisque quidem conuenire, in paucis verò discrepare eam video, præsertim quod ad figuram seu formam exteriorem attinet. Nam Italicus magis flauus, Gallicus magis albo & nigro varius uidetur. E contrario uerò actionibus multò sunt dissimillimis. Etenim uel ipso Carcano teste ac iudice, Gallicus tam animi, quàm corporis fortitudine

Lanarij Gallici, & Italici differentia.

titudine longè maiori est,& rapacitate,& ad uenatum aptitudine,& docilitate nostratem anteit multis passibus. Hoc saltem lectorem monitum uolui, ut penitiorem examinationem vtriusque cùm ex apponẽda a nobis historia, tum proprijs oculis,si occasio aut facultas simul, & Gallicos & Italicos nanciscendi dabitur,ueritatem rei inquirat. Gallicum Tardiuus & Belloniusu hoc pacto describũt. Falco Lanarius minor est Falcone gentili seu nobili, pulchris pennis ornatus,& hac parte Sacro formosior. Certissimæ sunt notę,quibus Lanarium licet dignoscere,ac indubitatæ,nimirum quòd rostrum cruraq; cum pedibus habeat cærulea, plumas verò anteriores nigro ac albo varias,idq; maculis non quidem transuersis,sed plumas in longum distinguentibus,contraria atque in Falconibus ratione. Plumæ dorsi non admodum variegatæ sunt,uti neque alarum & caudæ, parte superna & externa. Et si fortè in his maculæ quædam conspiciantur,eæ exiguæ sunt,teretes & albidæ. Verùm alarum extensarum partem inferiorem seu pronam contemplanti notæ apparebunt, figura à reliquarum volucrium rapacium notis differenti. Sunt enim rotundæ, ac instar exiguorum numulorum per superficiem disseminatæ, licet, vti diximus, pennæ pectoris & partis corporis anticæ varietates in longitudinem protensas ac super marginibus dispositas ostentent. Collo est breui ac crassiusculo, ac rostro simili. Lanarius mas corpore quidem est minore, cæterùm eodem ferè pennarum colore. Præfertur, inquit, Tardiuus cui caput grandius, & pedes magis cæruleo tinguntur, siue is nido exẽptus, siue adultior captus sit. Pedibus est omnis, quàm reliqui Falcones, breuioribus.

Lanarij Gallici descriptio.
Crura.
Pedes.
Dorsum.
Alæ.
Cauda.
Collum.
Delectus.
Pedes.

Italicorum verò nostrorum formam Carcanus hoc ferè modo exponit : Sunt nonnulli corpore grãdi, alij mediocri, minori aliqui. His omnibus caput flauum totum, vertice planum ac sessile. Oculi nigri, ac magni. Nares maiori parte exiles, rostrum breue ac crassum, & minus quàm Falconi Peregrino, necnon montano, coloris cærulei. Pectus flauum raris, & ferrugineis maculis distinctum. Dorsum quale Falconi Peregrino. Extremæ verò alæ veluti ocellis rotundis albisq; pictæ apparent. Alæ & cauda longæ: Crura breuia. Pedes longè, quàm Peregrino, aut Montano minores, coloris cærulei. Hisce verò, qui plumas veteres aliquando exuerunt, seu ut vulgò vocant, mutatis, caput vniuersum ad humeros usque flauo colore tingitur, sed ad rubidum vergente, & lineis quibusdam tenuibus distincto. Tergum cyaneum lineis nigris transuersim, quibusdam verò aureis varium. Pectus flauescit colore saturo, nullis guttis respersum. At plumæ femorum paucis ac transuersim ductis notis variant. Mutatur his pes, qui ante cęruleus fuerat, in luteum. Difficulter verò hornotini, seu sort a mutatis dignoscuntur.

Falco Lanarius Italicus.
Caput.
Oculi.
Nares.
Pectus.
Dorsum.
Alæ.
Cauda.
Crura.
Pedes.
Mutatorũ descriptio.

Easdem ferè notas Lanarijs suis (ita enim vocat) assignat Fredericus Imperator, ita scribens. Falcones Lanarij Gentilibus minores sunt, capite & collo pro corporis proportione crassioribus. Longi sunt & subtiles, parumq; carnosi. Pedes habent paruos, digitos crassos, breuesq; ac coloris flaui. Alij verò fusci sunt; alij ad rubedinem vergunt, & pro maiori parte pallidi sunt. Omnes verò in dorso maculati sunt, alij tamen plus quàm alij. Qui alijs præferendi sint, ex forma eorum atque colore haberi nequit. Quoniam ex singulis boni & minus boni reperiuntur: illos tamen nos pulchriores existimamus, qui cùm corporis forma, tũ colore magis ad Sacros accedunt. Mutati Lanarij in pectore albi euadunt, & in gula maculas habent nigras, paruas & rotundas. Alij incani sunt, maculis nigris, satis euidentibus, in extremo albis distincti. Hi post depositas pennas deteriores fiunt, neque amplius ita audaces sunt, ac ueloces, vt anteà.

LOCVS NATALIS.

ANARIVM passim Tardiuus in omnibus regionibus reperiri scribit, sed proculdubiò de Galliæ prouincijs id intelligit. Plerunq; enim Bellonio teste, in Gallia nidum facere comperitur, quem extruit, aut densorum nemorum excelsis arboribus, aut altis rupibus pro regionis uarietate. Italicus noster, de quo Carcanus, nascitur in mõtibus Vicentinis & in alpibus, quæ Italiam à Germania dirimunt, ut idem Carcanus Vicentinus ipse asserit. Gallicus, ut ait Bellonius, Galliæ perpetuus est, semperq; tam hyeme, quàm æstate, præter aliarum rapacium morem ibidem conspicitur, quod regionis aërem ei admodum familiarẽ & natiuum indicat. Cæterę verò rapaces ęstate plerisque regionibus, pręsertim frigidioribus, cuiusmodi est Gallia, degunt tantũmodo.

Nidulatio.

VENA-

VENATVS. INGENIVM.

Quas aues venetur, Lanarius Gallicus.

ANARIVS Gallicus, cùm moribus ſit facilibus, ac docilis, tractabilisq; ingenij tradente Bellonio, ad omne aucupij ſeu uenatus volatici genus tam aquatile quàm campeſtre apprimè idoneus eſt. Capit non ſolùm Picas, Coturnices, Perdices, Cornices, Phaſianos, ſed & Anates, imò & Grues humana pręſertim induſtria inſtructus. Quinetiam Carcanus ipſe Gallicos Lanarios hoc nomine prędicat, & à Gallis in pretio haberi, & frequenti ac grato uſu eſſe ait, quòd eorum opera in lacuſtribus Anates capiant. Et cùm ſocietate maximè gaudeant, multos una ſocios in Anates uenaturos emittunt. Quoniam uerò alis diutiſſimè in æthere ſupra prędam ſuſpenſi hęreant, tantoperè Anates fatigant, ut & canum opera, & fuſtibus plurimas occidant. Atq; hac ratione plures interimunt, quam ipſorummet Lanariorum rapacitate. Hæc Carcanus aliorum fide dignorum, vt ait, relatu aſſerit, quòd Lanarios hos præſtantiſſimos euadere venatores ſibi ſimiliter affirmârint. In Italia vero hunc uenandi ſeu aucupandi per Lanarios modum vſitatum eſſe negat, fortaſſe quòd minus artis ac induſtriæ, adeoq; minus oblectamenti habeat.

Lanariorũ Italicorum venatus.

De Italicis verò idem Carcanus paulò aliter ſcribit in hunc ferè ſenſum, Lanarij noſtrates alarum æquilibrio in aëre ſeſe ſuſpendunt diu admodum, & frequenter. Si in agris quempiam conſpiciunt, qui Accipitris opera ſeu Speruerij aues captet, confeſtim hunc ſectantur ſupra canes volitantes tantiſper, donec emiſſo in auem quampiam Accipitre, magna pernicitate deuolet. Et ſi contingat Speruerium in capiẽda aue, nempe Coturnice, aliaue huiuſmodi quapiam pigrari, at tardiorem eſſe, eam inſequi non deſiſtent, donec prędam in ſuam poteſtatem redactam capiant, aut ex alto in terram deturbent, ac deuolare cogant. Hanc volatu delapſam in humum, aut latebris ſe abdentem, aut alia ratione effugium quærentem minimè impetunt, iciuntq; denuò, verum in aëre ſe ſuſtinentes veluti ſtant, ac tanquam immoti pendent, & ſuo more volare pergunt.

Vt auceps ſeſe à Lanario liberet.

Hac obuolitantis, ac venationem interturbantis Lanarij moleſtia ſi ſe liberare volet accipitrarius, opus eſt vt curet, quò quauis ratione Coturnicem vnam capiat. Ita enim futurum, ut hanc conſequutus abſcedat, neque amplius Accipitrario moleſtus ſit. Si fortè fortuna canes venatici gregem aliquem Perdicum deprehenſum excitârint, Lanarius inſtar fulguris deorſum ruit magno ac veloci impetu, vnamq; è grege abripit, aut in latebras ſeſe abdere cogit, ita ut aliquando eã pòſt Accipitris opera ab accipitrario capi contingat. Non poſſum hîc ſilentio præterire, quid ante annos non ita multos nobili cuidam ciui Vicentino amico meo ſummo Vincentio Brandicio euenerit, quod ad rem noſtram, & ad declarandam Lanarij naturã ea hiſtoria faciat.

Lanarius Niſum abripit.

Hic cùm aliquando venationi intentus Accipitrem ſuum ſeu Niſum, quem vulgò Sparuerium dicimus, ad capiendam Coturnicem emiſiſſet, aduolans Lanarius hunc ſtatim unguibus arripuit, abreptumq; ad teli iactum ſecum per aera aſportauit. Hanc rem uidens uir ille, ſtatim accurrit, opem ſuo Niſo allaturus; at tardus uenit. Iam enim Lanarius præ metu Niſum ex unguibus in terram delabi ſiuerat, ſed prius interfectum. Rei huius euentu obſtupefactus uenator, ex equo deſcendit, & quo uindictam de Lanario Niſi ſui

Lanari⁹ in rete icidit.

interemptore ſumeret, rete tetendit ſuper aue ſua mortua, qua Falconem caperet, eoq; facto ſeceſſit. Lanarius, qui non longè ab eo loco reſederat, ad Niſum à ſe necatum depaſcendum aduolans, in caſſes incidit, & comprehenſus à domino occiſi Niſi iuſta ita ſuccenſo interemptus fuit. Ego qui fortè fortuna hunc meum amicum adieram uiſurus, Falconem mortuum uidi, & Lanarium pulcherrimum eſſe, & qui iam ſenectam exuerat, corpore grandi ac ſpecioſo agnoui. Hanc rem geſtam referre uolui, ut admoniti uenatores ab hiſce Lanarijs ſibi caue-

Lanariorũ in venatu vſus.

re queant. Horum Lanariorum hic eſt vſus, ut ſupra canes uenatores, ſeu indagatores in aëre ſeſe aliquandiu librent, metuq; incuſſo Perdices, Coturnices, aut Phaſianos gradum ſiſtere cogant, neque diffugere. Etſi auiculam quampiam è reti euadere accidat, tum ſtatim eam deuolans Lanarius rapit. Emittuntur etiam ijdem Lanarij ad uenatũ in Perdices, Coturnices, Phaſianos. Quas aues ſi primo inſultu non prehendunt, volucres obſeruant, atq; ut uulgò loquuntur accipitrarij, ſignant, quod etiam Aſtures facere ſolent. At rarenter eas occiſas in terram præcipitant, ſed ſimulatq; deſcenderint, ſupra eaſdem in aëre aliquandiu uolantes hęrent. Ego quidem, inquit idem Carcanus, de Italicis loquens, nunquam eos ita inſtituere potui, ut frugem aliquam facerent, aut ad uolaticum uenatum idonei euaderent. In Gallia uerò magni æſtimantur, relatumq; mihi eſt, in ea regione eos inſtrui ad lacuſtrem uenatum, ac ternos uel quaternos pluresue Falcones emitti, qui ſupra aquis ſeu eo loco, ubi Anates ſunt, uolitent, eaq; ratione Anates capi, uerum in noſtra Italia nullius ſunt uſus aut pretij. Hæc hactenus Carcanus, ex cuius uerbis intelligere eſt, multa in utroq; ſcilicet Gallico & Italico Lanario diſparia, multa etiam ſimilia reperiri. In actionibus enim, audacia, rapacitate, docilitate, & ad uenatio-

nem

In quibus conueniāt. Hærere in aere quib⁹ conueniat.

nem aptitudine, moribus denique admodum dissident. Omnia hæc in Gallico præstantißima etiam ab ipso Carcano Italo, alijsq; celebrantur, contrà atque in Italico. Verum corporis habitu, ac figura non ita sunt dissimiles. Quum etiam, si Carcano hac in re, qui audita refert, vbi nimirum modum, quo Anates Lanariorum opera Galli capiunt, superius exponit, credendum est, volandi etiam more conuenire. Motu enim tonico, alarumq; veluti trepidantium suspensu in aere libratus diu hærere supra Anates, Gallicos Lanarios dicit Carcanus, quod quidem cæterorum Lanariorum, minusq; generosorum Falconum, Accipitrumuè, cuiusmodi sunt Buteones, Tinnunculi, Lanarij, Cyanopodes, alijque, naturam sapit. Etenim vt id verum esse pertinaciter negare nolim, sanè Gruibus capiendis eum volandi ritum (in Accipitribus sanè damnatum ac vitiosum) ineptum esse quiuis videt, in quē tamen Gallis seruiunt, & instituuntur, ut docet Tardiuus, vt paulò pòst exponemus. Taceo nullum Gallorum authorum neque Tardiuum, neque Bellonium hunc volandi morem in suo Lanario notasse, eiusq; vspiam meminisse. Hæc & aliæ rationes scrupulum mihi iniecerunt, num ijdem planè essent specie (nam in genere Lanariorum conuenire constat) num diuersi, vti patria sunt diuersa. Et ne quis miretur, rem, ut cuipiam videbitur, tantillum mihi negotium facessere, non alia quàm veritatis inquirendæ, omnisq; ex lectorum animo ambigendi occasionis, ac ut uulgò loquimur, tollendæ confusionis, quantam in me esset, causa id me facere præfatus, adducam longè me priorem, & inter neotericos satis uetustum authorem arte ac professione accipitrarium Belisarium, quem eadem difficultas torsit. Ita enim de Lanario scribit: Villanos (ita Lanarios tanquam ignobiles nominat) audiuimus in Gallia optimos reperiri. Quod an uenatorum arte, industriauè, aut ipsarum auium natura eueniat, non comperimus. Fieri enim posset, ut, quum frigida sit Galliæ regio (nam frigore fit, ut appetentiores cibi sint aues) duci, impelliuè inde possint uillani, ut sociatim magis ferire, aucupariq; aues soleant. Vnum hoc scimus, auium istarum opera proprietati nominis respondere, quum in regione nostra (de sua loquitur) nec animo uiribusq; nec volatu ita ualeant, quin reliqua Accipitrum genera à nobis descripta longè præstantiora eis ad aucupij vsum inueniantur. Hæc Belisarius.

INSTITVTIO. CVRA.

Vt Grues capiat.

LANARIVM (inquit Tardiuus Gallus) etiam Gruibus capiēdis idoneum reddes hoc pacto. Impone eum in cauernam seu cellam subterraneam, ubi lucem, nisi quum pascitur, non uideat. Manu nō gestabis, præterquam noctu. Quum uolueris eum aucupari, ignem in loco illo excita, ut calefiat, tum igne remoto lauato auem uino mero, & in locum eundem reponito, cerebro Gallinæ pascito, & diluculò ante ortum solem uenatum prodito. Quum primùm illuxerit, eminùs eum in Grues emittito. Nihil autem capiet primo die, ni fortuitò id accidat. Reliquis uerò deinceps diebus utilis erit futurus, præcipuè quidem à medio mense Iulio, usq; ad Octobrem medium. Postquam pennas mutârit, præstantior erit. Tempore frigido, ut hyeme, inutilis est. Non opus habet delicato uictu. Crassiora alimenta, teste Bellonio, melius cæteris Falconibus, ac facilius conficit. Carcanus ita eos nutriri uult, ut semper famelici sient, si rectè aucupari eos quis uolet. Et cùm eiusdem cum Falcone Sacro, ut idem inquit, sint naturę, tam his quàm illis, cùm ægrè admodum stomachi excrementitios humores expurgando reijciant, non xylina aut gossipina, sed stuppea aut linea turunda in os indita expurgandus ac inaniendus est, aut si xylina turunda est, paucula stuppa obuolui debet. Huius ope futurum est, ut debito tempore excrementa reijciat, atque, ut aiunt accipitrarij, purgetur.

Quàmdiu vtilis futurus. Victus.

Quomodo purgādus.

DE FALCONIBVS LAPIDARIO & Arborario vocatis. Cap. XI.

ETSI dubitent nonnulli, neque id forsan omnino temerè, utrum duo hæc minutiorum rapacium genera, quæ Dendrofalcos & Lithofalcos uocant, reuera in Falconum censu reponi debeant, an potius Accipitribus attribui: Quoniam tamen teste Alberto, Falconum naturam magis participant, (Lithofalcū enim Peregrino quidem minus generosum, at Gibboso audacia nihilo inferiorem, imo potius superiorem, nempe mediæ inter utrumq; Falconem indolis constituit; & Dendrofalcū animi uigore inter hunc ipsum Gibbosum, & Merillū seu Aesalonem ui differre asserit)

nos

nos quoque communi omnium ſententiæ, qui Falconum eos nomine dignãtur, ſubſcribentes in horum familiam eos referimus, reliquisq́; nondum deſcriptis anteponimus & nonum locum aſſignamus, quod à Falconũ natura minimè, ut Rubeus, Cyanopus, Hetybrides degenerent Contra verò, quia ob exigui corporis modicas uires, animoq́; minores haud ita frequentis in venatu ſint vſus, ideo Gallorũ Lanario eos poſtbabuimus. Hic enim diſciplinæ ſubſidio etiam Grues captat, ut minores aues taceam. Illis uerò etiam Monedulæ reluctantur.

NOMENCLATVRA.

Lithofalc⁹ Falco lapidarius. Dendrofalcus. Steinfalcx. Baumfalx.

ITHOFALCVM Græcè cũ Ornithologo aptè dicere poſſumus, quem vulgò Falconem Lapidarium; item Dendrofalcum, quem arborarium Falconem vocant: Simili nempe fingendi nominis ratione, ac libertate vſi, qua Latinorum & Germanorum vulgus ſolet. Illum enim hi Steinfalck, id eſt, lapidum Falconem, ſeu petrarum, quòd in præruptis ſaxis lubens degat, ſine dubio vocarũt. Hunc verò Baumfalck, id eſt, arborum Falconem, quia in arboribus nidum extruat, ac in his frequens verſetur, nũcuparunt. Nomen autem diminutiuum Baumfalckle mari potius conuenit, vti primitiuum fæminæ. Quæ differentia in Lithohofalco etiam & in cæteris omnibus Accipitrum, Falconumq́; generibus in lingua Germanica obſeruari poteſt. Quidam Germani rerum naturaliũ periti Accipitrem Læuem interpretantur Dẽdrofalcũ. Falco Rochier apud Sabaudos dictus à rupibus, idẽ fortè cum Lithofalco fuerit.

Accipiter læuis, Rochier. Falco quis.

FORMA.

Magnitudo.

E Lithofalci figura nihil aliud ab autboribus, traditum habemus, quàm, pauca ab Alberto, atque in hæc verba: Laparius quidem mediæ quantitatis eſt, & vigoris inter Peregrinum & Gibboſum. Arborarij verò, pręterquã quòd idem Albertus quãtitate, & vigore inter Gibboſum & Merillũ medium eſſe ſcribit, pleniorem tñ è Stumpffio, pleniſſimã uerò ab Ornithologo diligentiſſimo deſcriptionẽ habemus huiuſmodi Dendrofalcus, inquit ille, auis egregia & nobilis eſt ſpecie non admodũ diſſimilis Sparuerio, nigrior tñ alquanto & minor. Hic verò, Dendrofalcus, quem ipſe manibus tractaui, à roſtro ad finem caudæ longus erat palmos quatuor, id eſt, digitos ſedecim. Pedes erant pallidi, tanquam ex ſubflauo & viridi colore mixto. Dorſum nigrum, ſed margines infimos pennarum capitis & dorſi, præſertim inferioris, ſemicirculi ſubruffi ambiebant. Pennę alatum nigriores erant, & latus alarum illud, quod verſus auem eſt, maiuſculis maculis ex candido ruffis diſtinguebatur. Pectus albidæ & nigricantes maculę variabant, Plumæ ex albo ſubflauo retro aures, & in ceruice maculas quaſdam conſtituebant. Oculi nigricabant, roſtro color ferè cæruleus. Pennę in cauda maculis diſtinguebantur, ſicut de alijs dictum, duabus tantum medijs exceptis. An verò Accipiter Fringillarius, de quo alibi ſcriptum, idem fortè ſit cum hoc Dendrofalco, diligentiores inquirant. Itali noſtri Falconem paruum, Falchetto nominant, quaſi Falconellum. Parui autem ſunt & duo iam dicti Falcones, nempe Lithofalcus & Dendrofalcus & Merillus noſtratibus Smerlo, ſeu Smeriglio vocitatus, & quem Germani Stoſsfelcklin, hoc eſt, Falconellum ferientem nominant. Quamuis eundem Merillum eſſe Ornithologus conijcit.

Dorſum. Alæ. Pectus. Oculi. Roſtrum. Cauda. Falchetto. Stoſsfelcklin.

LOCVS.

FALCO lapidum in præruptis, inquit Albertus, petris pullificat, (vnde & ei nomen) & in alpium rupibus inuenitur. Arborarius verò in arboribus nidum extruit, quę res ſimiliter nomine proprio eum ab alijs diſtinxit.

VENATVS. MORES.

Pugna Dẽdrofalcũ cũ Monedulis.

QVANQVAM, vt aſſerit Stumpffius, propter paruitatem, infirmitatemq́; virium, non admodum frequens Dẽdrofalci vſus ſit in aucupio, ſeu venatu volatico: eſt tamen auis planè placabilis & ingenio mitis, adeo vt emiſſa per ſyluas & agros ad dominum ſuum redeat. Iucundiſſimum quidem illud ſpectaculum eſt, quod conflictu ſuo cum Monedulis exhibet. In ventriculo diſſecti plumas reperiſſe ſe & canthandes ſcribit Ornithologus. Regitur Arborarius, inquit Albertus, & nutritur ſimili modo, quo Smerillus, Lapidarius verò, quo Peregrinus.

DE FALCONE RVBEO. Cap. XII.

QVOD neque venatus, neq; volatus laborem diu toleret hic Falco rubeus, qui quòd & institutu difficilem admodum sese præbeat, itaque alijs Falconibus meritò cedit, licet aliqui dicant, Falcones hos minores quidem corpore esse, dociliores tamen. Cùm verò & veloci satis sit volatu, & cum animo intrepido robur corporis coniunctum habeat, quare harum dotum merito Cyanopodibus & Hybridibus, vtpotè qui apertè à Falconibus generosis degenerant, anteponi dignus est. Ordo.

NOMINA.

FALCO rubeus à guttarum seu notularum, quibus distinguitur rubro colore, vt vult Albertus, Priscis dictus est: Italis Falcone rosso, Gallis Faulcon rouge, Germanis Roterfalck, Belgis roode Valck. Nominis ratio.

DESCRIPTIO. TEMPERIES.

FALCO hic à [a] Petro Crescētio in numero maiorum Falconum ponitur. [b] Alberto tamen non magnus, at Peregrino minor esse dicitur: a quo etiam in hæc verba describitur. Rubeus hic Falco a priscis appellatur, nō quòd totus rubeat, sed quia guttæ in cæteris albæ, in hoc genere sint rubræ & nigræ, sicut in alijs non sunt interpositæ, nec in dorso, nec exteriore alarum parte. Non autem apparet rubere, nisi cùm alas exerit: Tunc enim fusca apparet in eis rubedo. Hoc genus Falconum perperam & absurdè quidam ex Lanario rubeo, & Falcone procreari dixerunt, cùm nulla in re, præterquam colore cum Lanario conueniat. Est autem rubedinis in eo causa, calor debilis potiùs infusus in superficiem corporis, & inflammans fumosum humidum, quod excernitur ad generationem pēnarum. Et hoc facit media inter album & nigrum temperies. Quamuis enim etiam alij colores medij sint, & in quibusdam auibus reperiantur, vt viridis, hyacinthinus, croceus, & similes, Falconum tamen generi, & audaci, rapaciq; naturæ, & volatus agilitati non congruunt. Nam viridis ferè frigiditatem arguit; hyacinthinus aëream & euanidam temperiem, & croceus bilem corrumpentem. Hic Falco etsi non magnus, & Peregrino minor, vnguibus tamen, pedibusq; & rostro fortis est.

[a] L.10.c.9. [b] L.23.c.12

Magnitudo.

Ex Lanario nō nasci.

Fortitudo.

LOCVS.

TRADIT Tardiuus Falconem rubeum in locis planis & palustribus inueniri. Apud Moscouitas Falcones phœniceos esse refert Sigismundus Baro.

VOLATVS.

PERQVAM agili, authore Alberto, est volatu, sed non satis diu perseuerante. Penna enim rubea, ut idē ait, mollior est, nec diù volādi impetū sustinet, quin frāgi periclitetur.

MORES. VENATVS.

AVDAX est, & difficulter regitur, si Tardiuo credimus. Albertus verò cicurem admodum fieri ait. Quanuis & hic ipse ad aucupium non debere cogi supra modum moneat. Temperies enim, inquit, rubea facilè vincitur, & læditur labore, quamuis facilè faciat impetum a principio. Et quoniam ad leues occasiones alteratur, cautiùs cum eo agendum, ne temperamentum eius afficiatur. Melior efficitur post secundam, aut tertiam mutationem pennarum. Aetas enim accedens & humores calidos remittens, non parum iuuat temperamentum, & præcipuè per mutationem pennarum.

ÆTAS. ENVTRITIO.

Carnes. Purgatio.

VITAE, vt aſſerit Albertus, eſt minus lõgæ, quàm reliqui Falcones. Quamobrem nutriri debet, inquit, carnibus planè recentibus & adhuc calorem ſpirantibus, non nimijs tamen, neque ſæpius in die, ſed manè & veſperi tantùm. Et quoniam læuiſſima quauis de cauſa alteratur, offenditurq́, cautè tractandus, ne temperamentum eius damnum patiatur. Hunc macilentum ſeruare iubet Creſcentienſis. Ita enim meliùs aucupari ſeu venari affirmans, cùm quidam mediocri habitu, alij verò cùm obeſi ſunt, alacriores ſeſe præbeant. Et Tardiuus, quod ægrè inſtrui ac regi ſe patiatur, licet audax ſit, vult, antequàm ad volatum & venatum emittatur, ter eum exinaniri, ſeu extenuari, purgariuè, vt vulgò aiũt, offulis è pelle Gallinacea aqua prius elota, atque ubi has dederis, ſingulis vicibus calefactum in locum opacum aliquantiſper ſeponi.

DE DVOBVS FALCONIBVS Rubris alijs Indicis. Cap. XIII.

Alberto rubeus Falco cur dictus.

LICET his duobus Falconibus exoticis, quorum hîc icones exhibemus, proprium ac peculiare caput, tanquam ſpecie, omni dubio procul à Falcone rubeo Alberti differentibus dicare iuſtè potuiſſemus. Quà verò ob colorem, quo cum rubeo dicto ſimilitudinem habent, non alio aptiori, quàm Falconis rubei (adiecto interim a patria ad diſcrimen cognomine) donari nomine videntur, itaque eos huc referendos duximus, præſertim cùm hoc nominis iuſtiùs multò, quàm Alberti Falco poſſidere debeant. Nam ille ipſomet teſte, ob guttas tãtummodò quaſdam, quibus reſpergitur rubras, id nominis inuenit. Hi parte anteriore tota, & alis internis rubent, adeo ut qui pronos inſpiciat, præter colorem rubeum ferè nihil videat.

DESCRIPTIO.

Magnitudo. Marẽ eſſe.

PRIOR horum Falconum altero multò maior eſt, eumq́; tertia plus minus parte ſuperat: vnde ſi quid coniectura aſſequi poſſum, cùm in rapacium genere fęminæ grandiores ac ſpecioſiores, venatuiq́; aptiores ſint, mares verò ob hanc ipſam cauſam Tertiarij dicãtur, quòd tertia parte ferè fęminis ſint minores, itaq; hunc fæminam, illum verò marem eſſe crediderim. Adde quòd exigua inter vtrunq; eſt diuerſitas, ea excepta, quòd ſaturatior in maſculo color eſt, ob calorẽ ſcilicet maiorem, qui & corporis argumento obicem ponit; ſed hoc clariùs ex peculiari vtriuſque deſcriptione innoteſcet. Hic itaque maior capite eſt, vertice lato, ac ferè plano, nulla occipitis vt in quibuſdam videtur, eminentia.

Color. Roſtrum. Oculi.

Color capiti cinereus ad fuſcum tendens, cuiuſmodi etiam eſt colli, dorſi totius, necnon alarum exteriorum. Roſtrum ei admodum craſſum, qua capiti contiguum ſuperius & inferius vniuerſum luteum eſt, vnco mediocri eſt, ac cinereo, qualis coloris & tota eſt ea anterior roſtri pars, quam nudam nulla membrana lutea inueſtit. Oculi pupilla nigerrima, iris fuſca, obſcuro bætico colore infecta. Membrana ciliorum in ambitu lutea. Ab exteriori ac minori oculorum cantho, vtrinq; macula oblonga ducitur, eodem, quo pectus, colore imbuta.

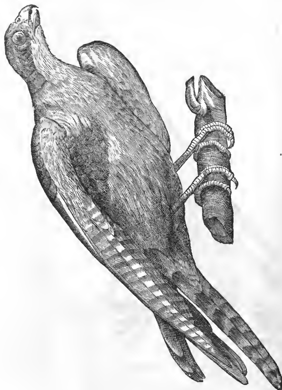
Pectus. Mentum. Alæ.

Pectus vniuerſum, & alarum, ut videbatur, interiorum ſuperior pars, venter quoque & vropygium, necnon coxæ, femoraq́; fulua planè tota rubẽt cinnabarino remiſſo. Mentum tamen in hoc rubeo colore, macula oblonga cinerea, quæ infernè deſinit, diſtinguitur. Pectus quoque eiuſdem coloris notulis anteriori ſterno raris reſpergitur. Latera etiam quæ à medijs alis complicatis integunrur, ſimili colore cinereo fuſco tinguntur. Alæ longiſſimæ extremis apicibus vltra mediam longè caudam porriguntur, extremo ferè dorſo ſibi mutuò decuſſatim incumbentes.

Cauda. Crura. Pedes.

Cauda enim oblõga, cuius pennæ ſingulæ alternis ſpatijs, modò nigris, hemycicli forma anguſtioribus, modò cinereis amplioribus variãt. Crura, pedesq; lutea ſunt, craſſa ſatis robuſtaq;. Vngues nigri, acutiſſimi.

Alter quem marem eſſe credimus,& ſecundo loco dedimus,tertia, ut diximus,prope parte exilior eſt,colorum varietate cum priori ferè eadem,& in eiſdem partibus, niſi quòd, vt antè quoque innuimus,color rubeus in hoc ſaturatior eſt,& euidẽtior,eadem, quę in priore,membra tingens. Eæ quoque partes, quas in priore color cinereus ſubfuſcus imbuit, in hoc, nigro prorſus veſtiũtur colore, quales ſunt alæ ſupernæ,caput,dorſum,cauda. Quaſdam tamen aduertere licet notas huic peculiares,quibus ab altero diſcrepat. Roſtrum enim huic totum cæruleum exigua membranula,quæ nares integit,lutea excepta, oris inæqualibus veluti ſerratis. Mentum ſeu gulæ initium huic dilutiùs paulò rubet, colore ad cinereum nonnihil vergente, ſed nulla macula,ut in priore inſignitum eſt.Pennæ remiges interiores albent,notis fuſcis tranſuerſim frequẽtibus,ſtatoq; interuallo diſtinctæ:reliqua,nempe ſuperna alarum pars, ſeu axillæ ſaturrimo fuluo, ceu rubricæ rubet. Cauda quoque prona duplici macularum tranſuerſarum varietate, nempe albarum & cinerearum,quæ ad cæruleum inclinant, alternatim ornata conſpicitur. Pedes cruraq; dilutiori luteo, cercouè colore ſunt.

Falconis rubri alterius deſcriptio. Color. Differẽtia. Roſtrum. Mentum. Alæ. Cauda. Pectus. Crura.

L O C V S.

VTRVNQVE India Orientalis dedit, vnde ſub nomine Falconum Indicorum à Sereniſſimo Magno Hetruriæ Duce Ferdinãdo ad viuum expreſſos,quæ eſt inſignis eius, ac tanto Principe digna liberalitas,dono miſſos accepi.

DE FALCONE CYANOPODE. Cap. XIII.

VATVOR equidem Falconum genera pedibus cęruleis inſtructa inuenio. Nam & Peregrini nonnulli, Hieroſalci, Sacri, necnon Lanarij Gallorum, & Carcani pedes omnes habent cyaneos. Vni tamen ſoli peculiariter authorum & accipitrariorum cõſenſus à pedum cęruleo colore nomen Cyanopodi indidit. Itaque nolui ego quoque eius tractationem omittere, etſi quiſnam hic Falco ſit, & ad quod genus referendus mihi non admodum conſtet Solus Albertus,& quidem verbis admodum parcis eum deſcribit Quantum verò ex his ipſis, pręſertim quę de natura ac moribus eius adfert,colligere eſt,ad Lanarium potius,quam ad aliam vllam Falconum familiam pertinere videtur. Degeneris enim & à Falconum indole nonnihil deflectentis naturę,meticuloſus, & alis in ęthere ſupra prędam inſtar Lanarij ſeſe librans, eodem deſcribitur.Quare an Lanarij quępiam ſit ſpecies curioſis diſquirendum relinquo.Nobis hic, ut & alibi nonnunquam nodum indicaſſe ſufficiat, quò ſolertibus ingenijs rerum naturę ſtudioſorum anſam prębeamus,ut exactiùs obſcuriora iſtęc,in quibus iudicium anceps eſt,inueſtigent.Vix profectò,quicunque fuerit Falconibus apponi meretur.

Cæruleis pedib. Falcones quot. Cyanopos ad quos genus Falconum reducendus.

N O M E N C L A T V R A.

EBRAICAM vocem Peres פרס,ſunt qui in [a] Leuitico,& in [b] Deuteronomio Accipitrem interpretantur,alij Haliæetum;Iudęi vulgo בלאבוז, Bla°fu°ſſ, id eſt,Falconem pedis cærulei, vt Germani appellant. Illyrij hunc Falconem nominant Raroh.Itali Zafiro (à ſaphirino colore pedum, vt Albertus uocat) quem magnum & paruum faciunt, nimirum pro ſexus diſcrimine. Albertus Falconem,qui vulgò pes blauus (ita Germani cyanum uocãt) uel hyacinthinus dicatur, Circum Ariſtotelis facit,de quo inter Accipitres à nobis tractatum eſt.

Peres. Bla°fu°ſſ. Roroh. Zafiro. Pes blau°.

D E S C R I P T I O.

FALCONVM genus hoc cæruleo pede (inquit Albertus) Falconi Peregrino magnitudine æquale,& figura ſimile eſt: ſed in hoc differt,quòd dorſum eius,& exterior alarũ pars minus ing edinis,& pectus plus albedinis habet, & alæ breuiores ſunt, cauda uerò longior aliquantum. Pedes eius hyacinthini,ſiue azurini ſunt.

Quo à Peregrino differat.

V O X.

VOX ei acutior quàm Peregrino. Eſt enim humidior,& pituitoſior,ut ait Albertus. Vnde cùm frigidiori temperamento ſit,uocis inſtrumenta etiam anguſtiora eſſe contingit, quæ largior calor dilatare ſolet,grauioremq; uocem edere.

V E N A T V S. M O R E S.

IN auibus inuadendis,ait Albertus,minus audax ob humidum nimirum & pituitoſum temperamentũ. Rarò enim inuadit aues Pica uel Cornice maiores, cum Peregrini,alijq; Falcones maiores qua ſuis aues aggrediantur. Hinc fit, ut Falco pedis cærulei,cum è ſublimi deorſum ſe præcipitare & in prædam impetu ferri debet,propter metum loco maneat,& alis ſuſpendatur. Diſciplina tamen, & induſtria hominis eum iuuantis audacior fit: uerùm non ita ut nobiles Falcones, a quorum excellentia multùm declinat. Nam ut milites quandoque etſi parum robuſti,ſcientia tamen & uſu militandi confligendiq; inſtructi,& ſociorum fiducia animati, ſæpe claras uictorias referũt. Sic Falco Cyanopus uſu deijciendi,tenendiq; aues,& Falconarij ſibi propinqui fiducia meliùs,& audacius ferit,quam per naturam facerer,ut Niſus quoque ſeu Sperueriús. Itaque etiam fortiores ſe inuadit,& maiores aues Nec mirum,cùm etiam Lanarij (qui natura adeo timidi,tardiq; ſunt,ut non niſi mures, aut aues uolandi adhuc impotes,uel quæ forte humi currunt, uel in nido iacent, captent) eodem modo ad audaciam erudiantur. Qua uerò ratione audacia in Accipitribus excitetur, explicatum eſt ſuo loco.

Quas aues capiat Cyanopus.

DE FALCONE CYANOPODE ALIO. Cap. X V.

LONGE verò aliud, ac diuerſiſſimum ab eo,quem iam ex Alberto dedimus, Cyanopodis genus illud eſt, quod in Heluetiæ multis locis reperiri tradit Stumpſius. Ab hoc enim etiam Ornithologo Helueto teſte,aiunt capi,nõ ſolùm Perdices,Columbas, Cornices, Arcuatas, Anates,ſed etiam Phaſianos & Tetraones. Vnde generoſiore aliqua proſapia ortum eſſe facilè liquet. Nidificat,vt ait Stumpſius,in excelſis quibuſdam petris,iuxta aquas, aut valles profundas,cùm alibi,tùm præcipuè circa oppidum, quod tribunal Cæſaris vocant. Nidis exemptus manſuefit Bimus aucupio auctior eſt. De hoc exſtat apud Germanos prouerbiũ huiuſmodi, Ein eule hecket kein blafuoſs, hoc eſt: Vlula non generat Cyanopodem Falconem. Eundem habet ſenſum,quem illud: E Squilla roſa non naſcitur.

Quas aues capiat.

Prouerbia.

DE FALCONIBVS PROMISCVO coitu genitis. Cap. XVI.

O R D O. S Y N O N I M A.

ADVLTERINI quodammodo, & non vnius generis parentibus orti Falcones vlmo loco recenſendi veniunt, quos mixtos alij vocant: Latine Hybridas dixeris. Itali,vt Carcanus,ex altero parente Peregrino,altero Mõtano procreatos peculiariter, Falcones trauerſos vocant.

Falcones mixti. Hybridæ. Falcones trauerſi.

GENERA. DIFFERENTIÆ.

PRAETER modò dictum Italorum Trauerſorum Falconum genus, alia ab Alberto quaterna his enumerantur verbis. Quum quodlibet ex prædictis generibus cuilibet permiſceatur,multa fiunt Falconum genera, ex quibus ad nos peruenerant quatuor. Falco enim Peregrinus frequenter miſcetur cum illo,cui pedes cęrulei Quod ſi Falco naſcatur ex Peregrino patre & matre pedum cærulcorum, ... at plerunque, parum declinat à nobilitate, licet parum coloris cærulei in

Peregrinus cui quo Falcone miſcetur.

pedibus appareat. Si verò matre nobili, & patre ignobili natus fuerit, magis ad ignobilitatem patris, quam maternam nobilitatem accedit. Rursus Peregrini, qui ad omnia loca frequenter solitarij volát, aliquando commiscentur cum Lanarijs nigris, uel albis vel rubris. Et quanquam modò diximus quatuor huiusmodi ad nos peruenisse genera, ratio tamen postulat multa esse, & plura quotidie fieri posse talia Falconum genera.

GENERATIO.

VANVIS (inquit Albertus) pro regionibus mores & colores animalium varient, tamen specierum tam dissimilium diuersitatis causa præcipua est permistio Veneris, ut etiam in generibus Anserum, Canum, & Equorũ fieri uidimus nostris temporibus. Sic & animalia ex seminibus etiam differentium specie animalium, si conueniant inter se temperamento, & natura, & impregnationis, ouorumq; ac incubationis tempus congruat, generantur. Cæterum hæc permistio fit, quando Falcones specie diuersi, sed temperamẽto similes, tempore libidinis conueniunt, nec suæ speciei sexum, cui permisceantur, inueniunt. Et hoc non solùm probabile est fieri ex Falconum generibus inter se permistis, sed etiam ex Falconum coitu cum Asturibus & Nisis & Aquilarum generibus. Et hanc ob causam tam diuersa rapacium & Falconum genera in diuersis regionibus inueniri conijcimus. Porrò in memoratis quatuor generibus præcipuè Falconis Peregrini commixtionem fieri diximus, eò quòd Peregrini à parentibus statim expelluntur, & frequenter separantur, propter prædam & iram. Et cùm suę speciei coniuges non inueniunt, ad speciem alteram, quam sibi simillimam inuenerint, conuertuntur libidinis tempore. Hęc Albertus, quibus verbis & generationis modum, & tam diuersarum & propè infinitarum specierum, necnon iudicij in hisce dignoscendis difficilis rationem minimè inscitè exponit.

Animaliũ dissimiliũ specierum causa.

Falconum diuersitas vnde.

Falco Peregrinus cur cum alijs Falconib. coeat, magis quam alij.

INDOLES.

VODSI cum Falcone pedis cærulei Peregrinus cõmisceatur, ferè similis Peregrino generatur auis. Si cum Lanario nigro, ignobilis Falco niger, vel nigro similis procreatur. Si cum Lanario albo, similis Falconi albo. Si denique cum Lanario rubeo, similis colore & figura rubeo Falconi gignitur. Et hi quidem mixti Falcones faciliùs arte iuuantur, quam qui omnino ex vtroque parente sunt ignobiles, præsertim si pater nobilis fuerit. Patrissant enim, id est, paternam plerunque indolem referunt hæc spuria Falconum genera, authore eodem Alberto. Si contrà verò, inquit, mater nobilis, pater ignobilis fuerit, ignobilior quidem generabitur auis, institutione tamen & disciplina proficiet, præcipuè post vnum vel alterum annum. Hæc de Falconum generibus dixerim, ex quibus reliqua etiam, si quæ sunt, poterunt cognosci. Atque hæc omnia hactenus Albertus.

Finis Libri Septimi.

VLYSSIS

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS ORNITHOLOGIÆ Liber Octauus.

Qui est

DE AVIBVS RAPACIBVS NOCTVRNIS.

Quædam de eisdem in genere dicta. Cap. I.

Ordinis ratio. Quæ Aues nocturnæ. Γλαυκῶπες. Quot Nocturnarum Auiũ spẽs, veteres statuerint.

ABSOLVTO tractatu de Rapacibus diurnis, ordinis ratio expostulat, vt deinceps de nocturnis agamus, quæ tanto illis cedunt merito, quanto lux est tenebris nobilior. Nocturnarũ verò nomine eas omnes intelligimus, quas Græci generali nomine Γλαυκῶπας indigetant, ob cæsios oculos. Adeò verò varia & particularibus nominibus confusa est istæc nocturnarum auium historia, vt certè arduum sit, & operosum, proprio singulas à veteribus attributo nomine distinctè cognoscere. Ita ut necessarium omninò esse putem, diuersa sæpenumerò nomina ad eandem rem, aut saltem ad genus vnicum redigere. Alioquin veteres sibijpsis pugnare sæpè necesse est, qui cum decem tantùm plerique harum auium species statuant, nomina tamen multò plura recensent. Sint igitur, exempli gratia, si non idem, saltem sub eodẽ genere, Chalcis, Cymindis, Hybris, Ptynx, Cicunia, Nycticorax, Otus, & præterea Vlula, Bubo, Aluco, & Scops. Harum auium tamen singulas, aut plurimas multi diuersas esse voluerunt. Verùm hac de re suo loco fusiùs.

SYNONIMA.

Aues nocturnæ a voce dictę. Vl quibus competat.

QVOD ad auium harum nocturnarum appellationem attinet, videre licet pleraque per Onomatopœiam conficta esse, vti etiam aliarum nonnullarum, quales sunt; Cuculus, Vpupa, Coruus; sed harum præcipuè, idq; non in vnius gentis, sed quam plurimarum idiomate. Gratia exempli: Hybris Græcis & Byas: Bubo & Vlula Latinis, Hibou Gallis, Germanis Eul, Vul, Hurvv, omnia a sono auis vocabula formata sunt. Belgę vocabulum Vl, tanquam genericum omnibus propè nocturnis attribuunt.

GENERA. DIFFERENTIA.

Quinq; genera nocturnarum nota. Hybris qs. Capriceps quis.

NOTAE hodie sunt vulgò quinq; nocturnarum auium species, videlicet Bubo, Asio, Vlula, Noctua & Aluco. Sed antiqui alias præterea tradidêre, quales sunt Accipiter nocturnus, quem nos Hybridem Aristotelis esse diximus, nõ autem Cymindim, vt vulgaris est opinio, Coruus nocturnus, quem Græci Νυκτικόρακα dicunt, sed hunc Otum esse quibusdam Aristoteles scribit, Αἰγοθήλας, qui Latinis Caprimulgus est, & Capriceps, qui quorundam iudicio idem est cum Caprimulgo. Scops item & Strix. Ego apud Aristotelem quæ sequuntur præcipua nocturnarum, quæ aduncis vnguibus sunt, & ex venatu viuunt, de quibus hic nobis agendum est, genera esse existimo, Νυκτικόρακα, γλαῦκα, βύαν, ἐλεὸν, αἰγώλιον σκῶπα. (nam horum simul[a] eodẽ capite meminit) & αἰγωτίλον, cuius alio[b] loco. Primo loco Theodorus interpres ita habet: *Nocturnarum etiã auium nonnullæ aduncis sunt vnguibus, vt Cicunia, Noctua, Bubo,* Hic,

a 8. Hist. c. 3.
b 9. Hist. 30

Hic, pro eo, quod in contextu Græca legitur, Nycticorax, traducit Cicunia, dictionem uerò Glaux, Noctuam trãstulit, & Byas, Bubonem. Eodẽ loco ita pergit. *Species similis Noctua Bubo est, sed magnitudine non minor, quam Aquila. Itẽ Aluco, Vlula, Asio.* Hîc pro dictione Græca Eleos, posuit Latinè Aluconẽ, pro Græco Aegolios, Vlulã, pro Scops Asionem. Sed mea quidem sententia perperã. Nycticorax enim Aristoteli ipsi idem est cum Oto siue Asione, vt postea suo loco probabimus, & Scops Asioni quidem similis est, sed multò minor. Distinguunt quidam totum nocturnum genus, in maius, & minus. Hoc contineri uolunt, Noctuã, Vlulam: illo, cæteras omnes magnas, & quæ magnitudinis merito cum Aquila certare possint. Recensentur & aliæ aues, quæ noctu uagantur, apud Aristotelem, de quibus suo loco dicemus: hîc de ijs tãtum scripturi sumus, quibus ungues adunci sunt.

Gazę error

Nycticorax est Otus siue Asio. Scops Asione minor.

FORMA.

MAGNITVDINE igitur ut dictum est, inter se differunt. Pennatorum *animalium* [a] (Plinio teste) *nocturna quadam tantum, pennas velut aures gerunt, vt Otus & Bubo, cæteris cauerna ad audiendum.* Oculos omnes magnos, amplos, & cæsios habẽt, quem colorẽ Grçci glaucon uocãt, estq; is, quem nos uulgò dicimus, colore mischio fra'l bianco e uerde. Huiusmodi oculis fertur fuisse Pallas, ideo Glaucopis dicta, & Neptunus. Vncum etiam rostrum more diurnarum rapacium obtinent, & ungues hamatos, ut Noctua, Bubo, Vlula. Plurimis pedum digiti antè & retrò ęquales, bini scilicet, ut Picis: Aluconi, Noctuę, Vlulis. Pedes hirsuti ac plumosi multis. Corporis color cinereus ferrugineo uariè maculosus.

Magnitudo. Aures. Oculi. Color glaucus quis. Pallas cur Glaucopis dicta. Rostrum. Vngues. Digiti. Pedes. Color totius corporis.

VISVS. ACTIONES.

ARDVVM est rationem reddere, cur natura aues nonnullas uolare noctù, & quiescere interdiu uoluerit, nisi mutua inter se comparatione facta, idem dici possit de auibus, quod de quadrupedibus. Videmus enim animantia quædam fera noctu pasci, & interdiu certa quodã loco delitescere, cùm tamen interdiù clariùs, quam noctù uideant. Cuius rei experimentum est uidere in Muribus, cùm maioribus, tùm minoribus, in Ceruis, in Vulpibus, in Lupis, in Leporibus, & in omni ferè serpentium genere. Hæc omnia animantia simulatq; solẽ occidere percipiunt, è latibulis & cauernis ad pastum prodeunt. Dein cum ad horas aliquot quieuerint denuò sub auroram ad uictum indagandum redeunt. Idem contingit de auibus nocturnis, quibus ut ex manifestis signis licet conspicere, natura plus quàm quadrupedibus consuluisse videtur. Grandes enim largita illis est oculos, atque in fronte probè undiquaq; adumbratos; necnon aliquid, quòd superciliis respondet, ita ut præterquam quòd pupillę oculorum eorum uisui sunt accommodatissimæ, scite etiam suis instrustæ sunt & congruis coloribus. Habent & supernè veluti parietes, ad quos spiritus reuerberet & coerceatur, ponè aures, quas pro arbitrio attollunt & deprimunt, quę etiam ad clariorem visionem non parum conducunt. Ad victum nõ nisi vesperi prodeunt & mane, ipso [a] Philosopho teste, ita dicente, *Noctua, Nycticoraces & reliqua quæ interdiu nequeunt cernere, noctu venando sibi cibum acquirunt: verùm non tota nocte id faciunt, sed vespertino & matutino.* Qui acuratiùs ipsorum visionẽ obseruabit animaduertet eam non vsque adeò insignem esse, atque vulgò existimatur. Si enim quispiam de nocte sese incluserit, vel cum ea, quæ nocturnarum omnium clarissimè cernat, loco quopiam angusto & obscurissimo, atque si tum uersus auem progrediatur, vel ei minetur, ut nec alias, ita neque hanc auem vel tantillum cernere comperiet. Quamuis itaque *hebetant harum omnium*, vt inquit Plinius, *interdiu oculi*, non tamen ideò de nocte clarè vident. Ad visionẽ enim secundũ Aristotelem requiritur mediũ illuminatum, quod aër est. Quod autem interdiu aut nihil aut ęgrè uideant, ita accidit, quòd vti *excedens sensibile* iuxta Aristotelem *lædit sensum*, etiam perfectum & sanum; ita etiam sensibile moderatum imbecillũ, & ægrum sensum offendit. Contingitq; oculos Noctuarũ infirmos & debiles lumine solari seu diurno veluti perstringi ac verberari. Cernent itaque optimè, cùm neque lumen est magnum, neq; etiam omninò nullum, sed mediocre, quale sub vtrumq; crepusculum videtur. Vnde rum potissimùm ad pastum euolare solent, alioquin de die etiam eas meliùs videre, quàm cùm in meris sunt tenebris verisimile est.

Cur noctù volent. Animalia quæ noctù vident.

Cur oculos magnos habeant animalia noctù videntia.

[a] Li. 9. Hi. cap 34.

Nocturnas aues noctù non exactè cernere.

Aër ad visũ requiritur. Cur īterdiù ęgrè cernãt. Quãdo optimè cernãt, & ad pastũ euolcant.

LOCVS.

L O C V S.

NOCTVRNAE aues non ſolùm in tenebricoſis montium & rupium cauernis, latent, ſed in cauis etiam arboribus, in ędificijs deſertis, ſub tectis domorum magnificarum, templorum, turrium, ad quæ raro homines accedunt. Rupes profectò Noruegiæ ac ſeptemtrionalium regionum, & harum auium & Accipitrini generis, ut maximam, ita præſtantiſſimam partem habent.

V I C T V S. R A P I N A.

PLEREQVAE aues nocturnæ perſequuntur lacertas, veticillos, teſte Ariſtotele, & mures, Hyrũdines quoque aliaſque auiculas item inſecta, ſcarabeos, apes, veſpas, crabones. Maiores tamen, ut Bubo, etiam lepuſculos, & cuniculos aliquando rapiunt.

D E B V B O N E. Cap. II.

D I G N I T A S.

Cur à Bubone incipiendum. Iupiter in Aquilam. Iuno in Bubonem.

BVBO non tam proprio merito, quàm Poëtarum ſcriptis infamis, auiumq; omnium nocturnarum rapacium longè maximus, non temerè cæteris omnibus priorem hiſtoriæ locum ſibi vendicat. Quemadmodùm enim Aquila inter aues diurnas, quæ ex præda viuunt, omnium conſenſu principatum obtinet; ita etiam Bubo inter nocturnas. Vnde quemadmodum Iouem Deorum ſummum in Aquilam tanquam ſe dignam auem mutatum legimus, ita & Iunonem illius cõiugem, & ſororem Deorumq; Reginam Bubonis formam induiſſe poetarum fabulæ tradunt. Non enim decorũ Iunoni erat, vt in exiguam aliquam aut vilem auem ſeſe mutaret, ſed in eam potiùs, quæ nocturno tempore omnium eſſet Regina, quæque haud ſecus noctu, atque Aquila Iouis interdiu imperaret. Imò verò Bubo neque corporis magnitudine, neque robore Aquila inferior eſt. Nam eò audaciæ ſæpè deuenit, vt non ſolùm Aquilæ reſiſtere non abnuat, ſed ancipiti etiam Marte ſecum decertet. Præterea non aliter ac Aquila interdiu lepores rapit, ita & Bubo nocturno tempore. Venatur autem tam dextrè, tamq; auidè, ut auium, minorumq; quadrupedũ magnam vna nocte ſæpe prædam congerat. Quapropter eum & ſolertiſſimum eſſe manifeſtò conſtat, tum vel ex hoc etiã id ipſum prodit, quòd cùm ab Aquila aut Accipitre interdiù impeditur, tãta arte, roſtro, & vnguibus vndiquaque obiectis ſeſe muniat, vti omnium eorum impetui aditum præcludat, illæſusq; ſemper euadat. Denique tantum corporis robore valet, vt ſi cominus pugnandum ſit, præter Aquilam aut Accipitrem, nullam aliam pertimeſcat. Animal eſt adeò vigilans, vt cæteris dormientibus venatum exerceat, hoc ipſo Gallo Gallinaceo præferendum, qui horarum quidem noctu momenta notat: ſed nihil tunc, vel ſibi quærit, uel hoſtibus eripit. Ne vero fœtus ſuos iniurijs humanis exponat Bubo, & ipſe tutò prædatum exire poſſit, ideo altiſſimas quaſque ac inuias rupes pro nido deligit. Quæ eſt igitur vel ars militaris, quæ fortitudo, quę ſolertia, uel in uigilijs, uel in pugnando, uel in locis oportunis, & temporibus ad ſecuritatem conſiſtendo, quæ non ſit in Bubone excellentiſſima? Id verò, quòd infamem adeò omnibusq; inuiſum reddit, nempè quòd dirum ſemper mortalibus omen à Poetis, & ſuperſtitioſis auguribus adferre ſcribitur, præterquam quod naturali Philoſopho pro commento vano haberi debet, ipſis etiam Bubonis aduerſarijs & vituperatoribus minimè ſemper verum compertum fuit. Imò pro auſpicatiſſima alite eum habent Tartari, qui non alteri, quàm Buboni Imperatoris ſui Changij ſalutem acceptam referunt, eumq; hac de cauſa in maxima veneratione habent. Nec alterius auis, etſi pulchrioris plumis, quam huius, pileo affixis caput ornare geſtiunt, quod his aduerſam fortunam omnem ſeſe amoliri exiſtiment. Huius aſpectus Agrippæ captiuo Iudeorum regnum portendiſſe traditur à minimè obſcuro authore Flauio Ioſepho; atque tandem obitum.

Quæ animalia Bubo venet.

Fortitudo Bubonis.

Tartari, cur Bubonẽ pro auſpicata aue habeant.

ÆQVIVOCA.

BVBO piscis est apud [a] Athenæum, qui tamen de forma eius nihil scribit, Citat autem hunc [b] Nicandri versum *Aut Phager, aut Bubo melior vel Cornua in undis.* Βυβῶν Ptolomeo Liciæ vrbs, in ea regione parte, quæ Cabalia dicitur; [c] Stephano ac [d] Plinio vocatur Bubon, prope quam Cretam Thessalicam nasci scribit. Hanc Stephanus ita dictã vult à Bubone Latrone, qui eam condidisse putatur. Βούβων vocabulũ etiã Græcũ est, vti Bubo Latinum, quo olim abscessum adenum notabant, siue tumorem simplicem potiùs, maximè verò & quidem nunc circa inguina. Nam & inguina Græci Bubones vocant. Vulgò quoque collectiones seu inflammationes vel inflationes potiùs earum partium inguinarias appellant. Recensentur Bubonum inflammationes inter pestilentiæ signa certissima, adeò vt etiam pestis nuucupatione peculiariter significari soleant. Materiam eandem, sed minus feruidam obtinent, atque carbunculus Hi si ante febrem apparent mitiorem pestem denuntiant, robustamq; cordis naturam ueneno lacessitam, huius statim nonnihil foras propulsisse. At post ortam febrem prorumpentes dominantis ueneni impetu fiunt, suntq; quasi fictæ naturæ perniciosum inditium. His tumoribus nihil commune est cum aue nostra, cuius nomen Latinum esse & a sono dictum postea trademus; illud autem Græcum est à verbo βαίνειν, & particula βοῦ intendente, quasi ὁ μεγάλως βαίνων. Nam articulus inguinis maximè ad incessum necessarius est, vel tumor ipse, sic nominatur, eo in loco, quoniã valdè in altum attollitur, aliqui βουβῶνα uocant; hinc & uerbum βουβωνιῶ apud Menandrum legitur. Quid uerò per Bubonem significetur apud Lycophronem, dubitãt docti. Nam ubi Bubonis tormas nũcupat poëta, interpres ipse Peripherius exponit & addit, *Bubon* est ἰξύος τόπος, id est, *vertebra locus*. Quid autem poëta ipse propriè intelligat, difficilè est iudicare; uel *quia*, ut [e] Cælius testatur, *multa barbare profert, & nugatur, vel quia inscitia laborat*. Nam hic quidẽ Angæi Bubonẽ percussum scribit, mox autem paulò pòst annectit, πτήξας ἀφυκτῶς σφῦρον. Ego inquit Cælius *Sphyrum scio Astragolo circumiectas partes, at Bubonosphyrum non noui* Verisimile tamen est Lycophronem per Bubona inguina ipsa uoluisse designare, in quibus tumor ille pestilens plurimum oriri solet. Per uertebram uerò interpres, os sacrum, credo intellexit, cui ossa Ischion, Iliũ, & pupis cõnectũtur. Est & Bubo saltationis genus Atheneo, [f] ubi *erat* inquit, *Bubo figura quadã prospicientiũ summãq; manũ supra faciẽ curuantiũ*. Hæc uerò erat una figurarũ saltationũ.

[a] L. 7. c. 39. Piscis. [b] In Boetic. Vrbs. Cabalia. [c] L. 5. c. 27. Bubon. [d] L. 3. c. 17. Morbus. Inguina. Lycophrõ explicatus. Bubo vertebræ loc[us]. [e] L. 4. Lect. ant. cap. 11. Saltationis genus. [f] L. 14. c. 12

NOMENCLATVRÆ.

KOS Bubonis nomen Hebraicum aliqui esse putant, sed alij aliter interpretantur. Dauid Kimhi כוס Kos auem immundam ignotam nobis, uel auem, quæ in desertis degat, & uocem edat similem ploratui בכי: cuiusmodi sanè Bubonis est, quod & Vergilius annotauit, & Germani obseruarunt, qui ipsi Vl nomen ab eiulatu dedêre. Rabi Salamon, פלקינ, id est Falconem, D. [a] Hieronymus Nycticoracem, ut & Septuaginta; alij Bubonem, ut recentiores. Iidem in lexicis linguæ hebraicæ (Kos) inquiunt esse nomen uolucris ululantis & clamantis de nocte; Nycticorax uulgò קוץ Kutz, sic Germani Noctuam uocant, & sanè Hebraica uox pulchrè alludit ad Germanicam, quinimò de Noctuarũ genere Bubones aliæq; nocturnæ dici generaliter possunt: Ita Plinius *Noctuarũ* (inquit) *id est, genus maximũ cui plumæ aurũ modo emicãt*. Verba Ps. sunt; *Factus sum sicut Bubo* (Hebraice Kutz) *qui est in solitudinibus*, ubi Aquila & Theodotion & quinta editio Nycticoracẽ uertũt, alij Bubonẽ: sexta editio noctuã, Symachus Vpupam, R. [b] Salamon, auem ait esse remotam ab hominum conspectu, (Quidam sanè Hebraicè ab abscondendo dictam rentur) & nocte uociferantem, cui similis alia sit, quam uocant יבינ Ibin: fortè Hibou. Sic enim Galli Bubonem uocant, & solet Rabbi Salamon Hebraica nomina Gallicè interpretari. [c] Nominatur sanè Kos auis inter impuras, ubi interpres Chaldæus uertit קריא, Kadia, Arabs, Kus, Persa חכום, Gakus (quæ uoces magis etiam, quam Hebraica Kos ad Germanicam Kutz accedunt) Septuaginta Nycticoracem, Hieronymus Bubonem & alibi, ubi Septuaginta & [d] Hieronymus Herodium uertunt. Chaldæus alibi habet קיפופא Kiphupha, quod Noctuam quidam interpretatur. Accedit quidem hæc uox ad nomen Cicuma, quo Gaza Nycticoracẽ reddidit. Eustathius Scopas esse ait aues, quas Romani Cucubas nominent, (quæ uox Hebraicæ Kiphupha etiam uicinior est) Arabs עצפור Azphur. [e] Pagninus ex R. Salomone exponit Noctuam, quæ uernacula lingua Ciuetta uti etiam Gallica nominetur ac noctu clamet. Ornithologo inter tam uarias interpretationes animus magis ad Bubonem, inclinat, Schachaph שחף, exponitur Bubo a quibusdam recentioribus. Septuaginta & Hieronymus Larum, aut Fulicam interpretantur. Chaldæus reddit

Kos. [a] Psal. 102. Kutz. [b] Leuit. 11. [c] Leuit. 11. Kadia. Kus. Gakus. [d] Deut. 14. Kiphupha. Cucuba. Azphur. Schachaph. [e] Leuit. 11. & Deu. 14. Larus. Fulica.

Schachefa,

Schacheſet morb⁹. Scaph.

Schacheſa, Perſa enim uocem eam retinet. Arabs שׁפה Scaph. Dauid Kimli interpretatur auem, quæ laboret morbo Schacheſet, Hebreis dicto, quo corpus attenuetur & deficiat, phtiſi nimirum. Sed Rabbi Salomon ſic uocat morbum, in quo naſcuntur in carne ampullæ inſtar pomorum, Bubones fortè, apoſtemata Grecis ſic dicta: tranſlatio communis alibi pro hoc morbo uertit febrim, egeſtatem. Iudæi recentiores Cuculum auem interpretantur. Quodſi

Schuffel. Tſchafytle. Schafuus. Aſcalaphi. Scanaph. Ii. *Iſa. 13. Aduduc. Hudubub. Hudud. Vng duc. Alharbe.

Bubonē ſignificat, deriuatum inde uel ab Arabico Scaph uideri poteſt Germanicum Bubonis nomē Scuoffel, & Noctuæ generis Tſchafytle, Chafuus, & apud Græcos Aſcalaphi. Sed ſi auis eſt corpore macro, & tenui, tanquam pthiſi conſumpto, Larum potiùs eſſe dicemus, quæ auis admodū tenuis, leuis & ſemper famelica eſt. Vicina huic apud Hebræos uox eſt Scanaph שׁנשׁף, quam interpretantur Noctuam. אי Ij, apud Hebræos aliqui Bubonem intelligunt, Septuaginta alibi Onocentauros uerterunt. Interpres Auicennæ falsò uertit dictionē Aduduc Bubonem & Hudubub & Hudud alibi, cùm hę dictiones Nycticoracem denotēt, ut ſuo loco dicetur. Prima tamen nempè Aduduc ad Sabaudicam accedit, qui Bubonem ung duc uocant Vetus Gloſſographus Auicennæ Bubonem etiam Alharbe uocari ſcribit Arabibus, quam tamen uocem Chamęleontem ſignificare ſcimus.

Nominis ratio. βύζειν. βουταλίς. Σκώψ. Buffus. Bufo. Gimus.

ΒΥΑΣ Græcis Bubo noſter appellatur per Onomatopœiā ſcilicet, ut & apud Latinos; Βύζειν enim proprium uerbum eſt, quo Bubonis uocem exprimunt Græci, Gaza ex Ariſtotele pro Βύζα Bubonem reddere ſolet, uidetur autē nomen eſſe primę declinationis, quod ἄλφα in genitiuo & datiuo retineat, Inde nominatiuus pluralis Βύαι. Nam in lexico Varini Βυὰς oxytonum, malim paroxytonum ἀορίστως legitur. In eodem ſolo Βοίας reperio per οι dipthongum, nec probo. Butalis βουταλίς in Aeſopi fabulis, non alia auis quàm Bubo uidetur, quod & noctu tantum canat, & ſimiliter nomen, ut Byas, & Bubo, à ſono Bu, inditum habeat. Sunt ex Græcis qui Scopas Bubones interpretantur; at perperam, uti capite de Aſione mōſtrabimus, Referunt tamen hodie in Græcia Bubonem dici σκλόπα. Buffus apud Kiranidem nocturna auis, ut Gerardi Cremonenſis tranſlatio habet, Bubo eſt. Conijcio autem Βύφος ſcriptum fuiſſe. Nam & apud Simonem Sethi Βύφοι Noctuę ſunt, & in quibuſdā Italiæ locis Bubo uulgari lingua lo Bufo dicitur. Creſcentienſis Bubonem Gimum uocat. Recentiores quidam Nycticoracem, id eſt, Coruum Nocturnum, eundem cum Bubone faciunt; Inter hos eſt Beroaldus, cuius argumenta peculiari de Nycticorace capite ponemus, ſed diuerſos eſſe collatis utriuſq; hiſtorijs, facilè deprehendetur. Cōuenit tamen Nycticoraci Aquilę magnitudo, quam Buboni tribuit Ariſtoteles, Ita enim Strabo: *Nycticorax* inquit, *Aquilæ æqualis eſt* Iohannes Goropius Becanus vir doctiſſimus in ea eſt ſententia, ut Cymindin & Chalcida, & Hubrida, & Ptyngem, Ariſtotelis non aliud eſſe quam Bubonem exiſtimet. Cuius rationes, quas pro ſe adducit, nè à quopiam in dicta cauſa damnetur, ex ſuis ipſius verbis, apponere operæpretium iudico, ut clariùs intelligantur, & nocturnarum auiū obſcuræ & caligine plenæ hiſtoriæ, tanquam adhibita face luminis aliquid adferāt. Vbi ergo uocē hāc Cymindin, quę eſt in illo uerſu Homerico

Cymindis auis.

Chalcida Dij perhibent homines dixere Cymindin

declarandam ſuſcipit, in hæc uerba infit. Ariſtoteles tradit ab Ionibus Cymindin auem hanc vocari. Mihi nec Ariſtotelis lectio integra videtur: nec uideo quî poſſim ei mederi; Adiecta enim ſunt uerba quædam de Hubride & Ptynge, quæ tamen nec Euſtathius, nec Plinius uidētur legiſſe. Hic etiam λεπτὸν tenue omiſit, quod Gaza, & Euſtathius agnoſcunt, ut genuinum.

Ptynx.

Gaza quibuſdam Ptyngem uocari addidit, ſed Hubridis nullam fecit mentionem. Plinius nocturnum Accipitrem uocauit. Ariſtophanes etiam inter Accipitres enumerauit & proximū Aquilæ recenſuit. Nobis hîc non lubet acuratiùs de Cyminde perquirere, eò, quòd nocturnarum auium, ualdè obſcura hactenus ſit hiſtoria, & nocturnæ caliginis comparanda. Qui etiam

Hubris unde dicta.

Hubrida vocari voluerunt, videntur ab hub-ur voce Cymbrica ſibi nomen feciſſe, quo maximus Bubo denotatur: & certè huic maximè Homeri fabula videtur cōuenire. Nec malè item in hanc auem quadrat Comicus auium exercitus. Nec enim Bubo vel corporis magnitudine, vel viribus Aquilæ cedit, & ſi inter has pugna ineatur, ambiguum eſt in vtram partem inclinet victoria ob ancipitem Martem. Deinde, vti de die Aquila minora capit quadrupedia, ut lepuſculos, Cuniculos, ita & Bubo de nocte. Venationem autem ſuam adeò inſtituit callidè, tātaq; peragit auditare, vt magnam ſæpè uel vna nocte copioſamq; prædam congerat. & ſi quis nidum eius in rupibus exploratum habeat, & ad eum clanculum pernoctare uelit, ei facillimum fuerit, prædæ partem ſubducere; quod familiarem quendam mihi venatorem non ſemel feciſſe, de ipſius didici relatu. Ipſe cum robuſto cane pugnantem uidi, & cum ſemel unguibus ei hæſiſſet, difficillimè potuiſſe auelli, nec canem pòſt aggredi auſum. Nec alibi libentius, quàm in altiſsimis rupibus nidulantur, adeo ut Idæon Lecton, quod altiſſimum eſt promontorium, locus ei videatur aptiſſimus. Nec veriſimile eſt Iunonē in exiguam aliquā ſeſe mutaſſe auem,

ſed in

sed in eam potius, quæ nocturno tempore, in cæteras obtineret principatum, quemadmodum Aquila diurno. Certè Aristoteles tenuem admodum & ieiunam Bubonis dedit historiam, vt ego verear, ne Cymindis Ionum & Phrygum non fuerit tenuis illa Vlularum forma, quam in arborum cauis non modo in montibus habitare scimus, & noctu Columbaria prædari. Hanc tamen Aristoteles depingere videtur, & hac parte ab aucupibus nostris dessidere. Sed liberum sit alijs, quid velint, coniectare. Mihi Hubris & Buas eadem est auis, quæ alio nomine Ptynx, & *Ptynx* Cumindis vocetur; Atqui hæc illa est, quæ cũ Aquila pugnare potest, & non sine causa, quando eandem prędam, licet diuerso tempore, sequuntur. Auem enim tenui corpore præditam, non uideo, qui pari Marte cum Aquila committas. Aristophanis interpres γλαῦκα κύμινδιν, κικυμίδα καὶ κακκαβὰν eiusdem auis esse nomina prodidit & κακκαβᾶν esse Noctuæ propriá vociferationem. Callimachus κικυμῶδος etiam meminit, κὰρ τ' ἀγαθὴ κικυμίς. Pompeius Cicumam nocturnam auem facit, sed quęnam sit, non addit. Hesychius κικυμωΐδα γλαῦκα interpretatur, & κικυμώττειν, idem esse, quod δυσβλέπτειν. Itali quidam Chio uocant, nos Hubeken, id est *Chio.* parua Noctua. In hoc genere minima auribus est insignis, à quibus Otis quoque vocatur. Gaza Cicumam pro Nycticorace reddidit, nõ benè mea quidem sentẽtia, cùm Nocturnus Coruus, nihil simile habeat Noctuarum generi. Nos enim Nachtrauen Teutonicè diuersam ab *Nachtrauen.* omni Vlularum & Noctuarũ genere esse scimus, qua tamen voce, Nycticoracem ad vnguem interpretamur. In tãta igitur obscuritate, quid miri acciderit, si quispiam hallucinetur, tametsi vel ipse esset Aristoteles. Nos ergo fatis honori consulamus, & Aristophanem dicamus triarium robur postremò enumerasse, in quo cùm Vultur Aquilæ ferè magnitudine par Cumindem præcedat, & longiùs ab Aquila, quàm Cumindis recenseatur; cogitemus necesse est, Cumindem Vulture maiorem esse, & validiorem. Sit ergò Aquila Iupiter, Cumindis siue Hubris Iuno, & hæc quidem noctu, ille interdiu regnet. Hinc quibusdam Duc vocatur, quòd Duces *Duc.* secundi sint à Regibus. Nunc igitur ad nomina. Chalcidem ab obscuro aeris colore dictam *Chalcis vnde dicta.* interpretor, quod nomen, quia a natura desumptum, rectã habet significationis causam, Cumindis vero Phrygium est vocabulum inditum è malo omine. Com hinder enim idem est quod adueniens damnum, siue aduentus nocumentum, siue etiam quoduis impedimentum, quod rei venturæ obstet. Quamobrem Cumindis nomen est ab hominibus factum, peruersam vocum formandarum rationem secutis. Virgilius Buboni triste omen tribuit, quem nos eandem auem cùm hac Homerica facimus.

Seraq; culminibus ferali carmine Bubo
Visa queri, & longas in fletum ducere voces.

Nobis à fletu Vl vocatur, vnde Latinorũ Vlula & vlulo. Hul enim vocali lõga idem est, quod *Hul.* fleo cum tristi voce, siue ploro: quod ab eadem origine dicitur eiulo. Vt ergo Scamandri, ita Cumindis nomen hominibus ascribendum, eò quòd vtrumq; ab infausto omine inditum sit contra ac ratio sapientum & Deorum postulat. Cumindis certè damnum adfert, sed Leporibus maximè & Vulpibus, & mustelis, quas noctu rapit & ad nidum congerit. Quæ enim de augurijs dicuntur vana sunt, & anilia deliramenta, & idcirco sapientibus nominum opificibus indigna. Eiusdem peccati est Ptyngem eandem auem vocare à phe-tyng, quo significatur hostilis vel inimicæ rei nuntius. Ex phe tijng per concisionẽ fit Ptyn, & addita litera Græcorum terminante Ptynx. Hubris verò è nostro Hub-urcen, Hub-uris & syncope admissa Hubris, est *Hubris.* maximus Bubo; vti Vr-os est maximus bos, & Vr-han, maximus Gallus, & Vr-alt, maximè senex, & Mere-ur, maximus considerator, & Sat-ur, maximũ semen, siue præstantissimus sator. Hesychius Milesius nocturnam auem esse dixit, non adiecto quænam esset. Aristotelis certè contextus de Cyminde aliquid mõstri alit. Suspicor ab aliquo additum fuisse Cumindem, ab alijs Hubrim, alijs Ptyngem vocari. At is quisquis fuit, non animaduertit Aristotelem Cumindis nomen ad aliam auem detorsisse. Nobis interim clarum dedit indicium, Aristophanis, & Homeri Cumindem maximum esse Bubonem, longè quam sit Noctua, maiorem. Verùm ne cum Noctuis & Vlulis & Bubonibus, & diuersis harũ auium formis, in tenebris diu vagemur, satis habebimus indicasse & ostendisse, cur Chalcis Deorum, Cumindis hominum nomen dicatur. Hactenus Goropius. De quo hoc obiter dixisse velim, ne cuipiam mirum aut indignum videatur, eum ratione hactenus inaudita, ex Cymbrica sua, quam barbarã quispiam dixerit, lingua vernacula origines vocum petere ac toti mundo pro veris obtrudere. Nãm & Platoni quidem Deorum vocabula maximè secundum rationem imposita videbantur, quæ verò hominibus ab Homero tribuuntur, quale est Cumindis & magis quæ a mulieribus, ferè barbara esse & nullam eorum rationem aut originem Græcis constare. Phryges autem Græcis barbari erant, qui, ut Goropius idem alibi diffusè declarat, Cymbrica lingua utebantur, sed ut istæc, quod huius loci non sint missa faciamus, & curiosius istæc indagare cupientem ad Goropij

Hermatenam amandemus; certum eſt hunc Ariſtotelis de Cymindi textum omnibus ferè doctis negotium faceſſere. Et ego quidem, vt verum fatear, non video, qua ratione, ſi de eadem aue per totum contextum Ariſtotelem loqui velimus, hæc omnia, quę ei attribuuntur, ſibi mutuò conſonent, ac non potius contradictionem quandam in ſe includant; Si enim verum eſt

Chalcis vnde. Aerica. Cymides.

Chalcidem ab æreo colore dictam, vnde & Gaza ęricam vertit, quomodo eam Ariſtoteles nigro aſſerit colore? Præterea cum Ariſtoteles ſcripſerit Cymindem forma eſſe tenui, neq; Accipitre Palumbario maiorem, non video, quo pacto huic tantum robur tribuere poſſimus, vt cùm Aquila decertare audeat. Quod tamen Hybridi, quem Græcus textus ſtatim poſt verſum Homericum interſerit, quamque Bubonem noſtrum vult eſſe Goropius, Ariſtoteles aſcribit, & tamen de illius quoque magnitudine nihil memoriæ tradidit, liquidò cõſtat, quantis tenebris, & planè Cymmerijs harum auium & nomina & hiſtoria inuoluta ſint. Nos quid in hac difficultate ſentimus, alibi, cùm de Accipitrum differẽtijs ageremus, diximus. Venia autem dignos nos æquus lector etiam cenſebit, ſi pro more hominum, dum lucem è tenebris eruere conamur, in his medijs nos hallucinari cõtigerit. Illos interim, qui acutius viderint, pręcamur vt pro communi vtilitate nos candidè moneant & rectius doceant; quo nomine non ſolùm nos, verùm & omnem Remp. literariam maximo beneficio ſibi obſtricturi ſunt. Quod

Bellonij error. Pygargi ſpecies.

autem Bellonius putat Pygargi ſpeciem eam eſſe, quæ Gallis l'oyſaeu ſant Martin dicitur, hac tãtùm ratione motus, quòd circa veſperam & in diluculo venatum exerceat; Ariſtotelis omninò mihi refragari doctrinæ videtur. Concedendum enim eſſet Aquilam, cuius ille Pygargum ſpeciem facit, cùm Aquila pugnare, quod ille ne ſomniauit quidem, præterea ſi vtriuſque & Pygargi & Cymindis (ſic enim & Hybridem uocat) deſcriptionem conferas, toto cælo differre videbis. Adhæc venari eo tempore omnibus Aquilis commune eſſe Philoſophus alibi dixit. Idem etiam ſuſpicatur eam auem, quam Galli le grand Duc, quaſi magnum Ducem

Magnus Dux auis. Scops. κῦφος. ἢ γυφος. Guvo. Daco. Dugo. Buffone.

vocant, fortè Aſionem eſſe, quem pro Scops Gręcorum ſemper vertit Gaza. Sed huic quoque opinioni, nullum video patrocinium, præterquam quòd, ut diximus, Græci hodie Bubonem σπλοντα uocant, niſi & hoc quiſpiã adferat, quod Varinus ſcribit, Scopas eſſe aues, quas Romani κῦφας, ἢ γυφας appellant. Iam uerò multis Italiæ locis etiam hodie Bubonem Guuo, ut Bononiæ, uel Gufo uocari conſtat. Verùm miris modis hæc nomina in diuerſis regionibus confundi contingit. Nam alijs Italiæ locis Bubonem Duco uel Dugo vocant, quaſi Ducem fortè, tanquam à Rege Aquila ſecundum. Alibi item, teſte Nipho & Syluatico, Bufo uocatur, uoce nempè corrupta à Bubo. Vnde fortè manârit metaphora, qua geſticulatores & mimi, hyſtrioneſq; nunc uulgò Buffoni dicuntur, quia ſcilicet inſtar Bubonum ſatyricos, ridiculoſq; motus ac geſtus edant. Hinc etiam ſaltationis quoddam genus, ut inter æquiuoca relatum, Latinis Bubo dictum fuit, Græcis Scops. Quamuis ſcio ſatyricos hoſce motus, & ſaltantium imitationem Oto ſeu Aſioni a Plinio attribui, nõ Buboni. Quæ res etiam Bellonio nonnihil fauere uideri poteſt. Suum Gallicum Grand Duc Aſionem eſſe ſuſpicantur: Nam & Galli non minus

Barbaiano

quam Itali mimos iſtos Buffones uocant. Vocatur & Barbaiano alibi. Nos tamen aliam auem Barbaianũ interpretamur; unde liquet hoc quoque nomen commune eſſe diuerſis auibus in diuerſis regionibus. Hic per occaſionem Italicas uoces inſeruimus. Nunc Latinas quæ præponendæ fuerant, examinemus.

Bubo vnde nomen ſumpſerit. Βουλιμος. Βουσιλινον. Bucephal.

Bubo itaque Latinum huius auis nomen nonnullis placet originem habere à particula Græca Βοῦ, quod illis magnum ſonat. Solent hãc uocem rebus grandibus præponere, quemadmodum κὶπ σω. Ita uocant Bulapathum uel hippolapathum ſpeciem Lapathi maioris. Sic βούλιμος apud Medicos quaſi λίμος μέγας, id eſt, magna fames. Βουσέλινον quaſi μέγα σέλινον uocant & Hypoſelinon. Dictio enim hęc uocibus præpoſita ſignificationem earum auget. Sic dixerunt Bucephalum Alexandri Magni equum, quòd eſſet magno capite aut Bouino. Sic Bubo, cùm ſit omnium auium nocturnarum maximus, haud iniuria a dictione Βοῦ deriuari poteſt. Sunt qui

Etymum.

uelint ita appellarum à Bouis mugitu, quem imitari uidetur, & è cornibus, quibus Bouem ęmulatur. Mihi uerò magis arridet propria ſic dictum uoce. Huic adſtipulatur, quod & Græcis βύας, & Hybris ſecundum quoſdam, Gallis quoq; Hibou, Hiſpanis Buho, Italis Bufo & Germanis inferioribus Hub, omnibus à ſimili propemodum ſono effictis nominibus uocetur.

Buho. Mocho. Chaſſetõt. Venatrix. Lucherãt. Chat huãt. Cha-huã. Felis boãs. Hibou.

Hiſpanis ergo quibuſdam Bubo Buho appellatur, Luſitatus uerò Bufo, quemadmodum Italis vel Mocho, Gallis & Sabaudis vng Duc, id eſt, Dux, quaſi princeps auium nocturnarum, quibus dominari uideatur, ceu uiribus ſuperior & cornibus in capite ceu corona inſignis, & caſſetont, id eſt, uenatrix, quia aucupes hanc auem adiutricem aucupij habeant, & alibi (ni fallor) Lucherant. Nonnullis etiam Chat huant, uel Cha-huan dicitur, quaſi dicas catum ſeu felem boantem (felinum enim caput habere videtur) ſeu eiulatum terribilem edentem, à quo etiam alijs Hibou uocatur. Bellonius tamen has duas poſtremas appellationes alijs auibus nocturnis

accommodat;

accommodat; illam ſiquidem Aluconi; hanc verò & Aluconi, & (quem Hibou cornù vocat) Aſioni communem facit. Vnde pluribus conuenire videtur, & ſanè vox Hibou, Latinam Bubo non malè imitatur, & Græcam Hybris, quæ Goropio Bubonem notat. Germanis Vhu vel gros Vhu, vt [h] Georg. Agricola interpretatur. Item ein Schuffans, ein Schuffell, vel Schfeul, ein Kautz, ut Turnerus, ſed hoc vltimum Noctuæ magis conuenit. Nominum Schu°ffans & Schuffans, vt quidam pronunciant, & Schunffeul etimologia ad Hebræos referri poteſt, quod ad primam ſyllabam, qui Bubonem Schachaph, vt Arabes Scaph, appellant. Alijs in Saxonia, Vho, in Carinthia Steinauff, quòd in rupibus habitet. Heluetijs Huvv, Berguvv, Hüru vel Huruvv uel a ſono, vel quaſi orhu, quod auritus videatur, Aliquibus etiam Hertzog, quaſi Dux, Anglis à Lyke foule, ut Turnerus exponit, vel Shriche oule vt Eliota, uel Lyſcoule ut Iunius. Videtur Angli nomen Oule ſeu Vle, quòd alij Vlulæ tantùm aptāt, etiam Buboni commune facere, vti & Belgæ nonnunquam ſolent, qui alioquin etiam Bubonem Schuyffuut (quo nomine nebulones & nequam homines denotant) nuncupant. Illyrij VVyr. Turcæ Vgu, quæ vox Italicis Dugo & Guo nonnihil ſimilis eſt.

Hibou cornù. Hybris. [h] Lib. de ſubterr. Schachaph. Schaph. Vho. Steinauff. Oule. Vle. Dugo. Guo.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

TRIPLICEM hactenus Bubonum obſeruatam eſſe video differētiam, qui magnitudine quidem omnes ſint eadem. Verùm maculis & corporis colore, vti noſter, & is, quem Ornithologus exhibet, diuerſis, qui præter hos, & aliud genus reperiri apud ſuos putat, cætera quidem illi, cuius effigiem dat, ſimile, ſed cruribus nō æquè hirſutis. [a] Strabo tamen memoriæ prodidit, aliud reperiri Bubonis genus in Aegypto, non maius Gracculo: At ſuſpicio eſt, ne confuſis nominibus Noctuam aut Vlulam quampiam dicere uoluerit. Nos tres Bubonum diuerſorum icones dabimus.

A colonb. [a] Lib. 17.

DESCRIPTIO.

BVBO extra omnem controuerſiam auium nocturnarum omnium maximus eſt, neque minor Aquila, [a] Ariſtotele & [b] Strabone teſtibus Crura tamē habet, quam Aquila breuiora. Corpus breue, & ueluti decurtatum, propter caudæ breuitatem. Caput grande adeò, ut ob eius pondus & magnitudinem pullus à cauda primùm in lucem prodeat. Frons orbiculata, ſeu teres, plumis uelut auribus eminentibus in regione auditus inſignita, quemadmodum & in Oto. [c] Plinius *hiſce duobus pennatorum animalium ſolis, has pinnulas velut aures ſurrigi* ſcripſit. Verùm præter hos & Vlulæ eas habent. Cæteris, addit, *cauerna ad auditum*. Imo uerò, & Bubo has cauernas non minus, quàm cæteræ, & quidem maximè patulas habet: verùm hoc plumarum ornamento fortè ob magnitudinem tectas. Collū habet pro ſua magnitudine perbreue; roſtrum & ungues uti diurnis rapacibus aduncos & acutiſſimos, atq; hos maximos, imo quàm in quibuſdam Aquilis etiam maiores. [d] Ariſtoteles Aſcalapho, quem Bubonem aliqui eſſe putant, ſtomachi partem anteriorem ſeu gulam amplam tribuit, ut & alijs nocturnis, ut Noctuæ Nycticoraci &c. Rectè tradit Albertus nulli auiū oculos eſſe, quàm huic, maiores, qui igneo quodam ſplendore & inuſitata magnitudine, necnon truci quodā obtutu aſpectantibus quodammodò terrorem incutiunt. Corporis tegmen plumeum ferrugineo ſeu fuluo, vt Naſo ait, ac obſcuro quodam, æris colore eſt. Quæ res Goropio occaſionem dedit, ut crederet Chalcidem auem nocturnam eſſe, & cum Bubone eandem. Maculis nigris ſparſim & incerto ordine reſpergitur, uariaq; penna eſt, uti in Accipitribus & Aquilis quibuſdam. Falsò Albertus Buboni binos digitos antè, & totidē retrò, ut Picis, aſcribit. Hi enim, quos nos pictos dabimus digitos, ut pleræq; aues anteriùs ternos obtinent, poſteriùs unum. De Noctuis uerò & Vlulis id uerum eſt. Ouidius loco antè citato Buboni caput magnum, alas fuluas, grandia lumina, longos, & aduncos ungues, non minus ſcitè quàm uerè appingit. Bubo, quē priori loco dabimus ex Ornithologo à ſe obſeruatum, magnitudine uincebat Anſerē, aut ſaltem æquabat reliquo corpore. Alis magnis erat, & longis ad tres dodrantes, cùm ab initio earum ad finem uſque maximæ pennę ad rectam lineam extendebantur. A ſupremo oſſe alarum ad infimam extremitatem rectà, dodrans unus, cum palmo erat. Caput cùm forma tum magnitudine felinum. Vnde nō temere Chat-huant quaſi felis gemebunda Gallis vocatur. Pennæ ſupra utramque aurem nigricantes ſubtigebantur, ad tres digitos: Oculi magni, plumę circa uropigium denſę & molliſſimę digito extenſo, ſeu palmo, (ſi benè memini) longiores. Longitudo ab extremo roſtro ad vltimos pedes, ſiue ad ultimam quoque caudam tres quoque dodrantes cum palmo ęquabat. Iris oculorum croceo ſplendebeat. Roſtrum breue, nigrum, & aduncum erat. Pēnis

Magnitudo. [a] 8. H. c. 3. [b] Lib. 17. Crura. Caput. Frons. [c] L. 11. c. 17. Plinij error. Collum. Roſtrum. Vngues. Oculi. [d] L. 3. H. c. 3. Chalcis. Alberti error. Digiti. Ornithologi Bubonis Forma.

remotis aurium meatus, magni & patentes videbantur, vtrinque ad nares pili barbularum in-
ſtar ex pennulis tegebant. Pennis per totum corpus color uarius ex albicantibus maculis ni-
Color. Crus. gris & ſubruffis. Cruris longitudo dodrans cum palmo. Eius pars ſupra genu, perquam craſſa
& toroſa Vngues nigri, adunci, acutiſſimi. Pes ad extremos vſque digitos piloſus, plumis ex
Vngues. albicante colore ſubruffis. Huic quod ad magnitudinem attinet per omnia reſpondet Bubo
Bubon. noſtri forma. noſter, quē ſecundo loco exhibebimus Verum in multis alijs ab eo variat. Nam noſtro crura
piloſa quidem ſunt, ad extremos vſque digitos, quemadmodum & illi, ſed breuiora, & graci-
liora, nec ita toroſa ſupra genu, neque in tibijs adeò firma ac craſſa: color noſtro per totum cor
pus fuluus, ſeu ferrugineus ex cinereo, in pectore potiſſimùm, vbi etiam ſubnigris maculis in
longum ductis, promiſcuè huc, illuc, nullo ordine reſpergitur. Dorſum & alæ è ferrugineo
Bubo noſter in quo à priori differat. magis fuſceſcunt. Hæc vero in vniuerſum potiſſima inter utrumq; eſt diuerſitas, quòd ille Or
nithologi in ſingulis totius corporis plumis magis variegatus, & tenuibus quibuſdam lineolis
trāſuerſim ductis, inſtar Perdicum & Anatum quarundam, necnon Accipitrum pulchrè mi-
nutimq; diſtinctus ſit. Præter id etiam differt, quod vniuerſo corpore, magis verò dorſo, & ca-
pite, maculas quaſdam incerti ductus lituris nigris craſſis & quodammodo figuratis gerat. No-
ſter verò non ita picturatus eſt, ſed in alarum pennis maioribus, & cauda lineis ſubnigris, tran-
ſuerſis, largiuſculis diſtinguitur, quibus ille deſtitutus eſt. Sunt autem hæ ita efformatæ præſer-
tim in cauda, vt ſingulæ latiores ſupernè & infernè alijs ſubtilioribus claudātur, inſtar fimbria-
rum triplici ordine diſpoſitæ, & certis a ſe mutuò interuallis, vt in Accipitribus, diſterminatæ.
Vngues. Cauda. Vngues huic maximi & acutiſſimi, at non nigri, vt alteri, verùm cornei. Cauda vtrique admo-
dum breuis. Is verò cuius tertio loco iconem ſpectandam dabimus, ſecundo per omnia ſimi-
lis apparet, hoc excepto, quòd tibias minimè hirſutas habet, ſed quemadmodū & pedes, debi-
les. Quam deniq; ultimo loco ponemus, iconem, etiam pro Bubonis imagine mihi miſſa fuit.

VISVS.

HEBETES, inquit Plinius, *Buboni, ut & cæteris nocturnis interdiu oculi*. Imò verò hunc minus, quam Noctuam de die uidere aiunt.

VOX.

BVBO grauem adeò vocem, & ingratam edit, ut non tam canere, quam gemere eum
uno omnes ore authores affirment. Vnde & nomen inueniſſe, non tam à ſono, quam
Bubulare. à gemitu ſeu ploratu dicitur. Quem cum ædit, bubulare Latinis dicitur. Ita author
Philomelæ:

Bubulat horrendum ferali carmine Bubo.

Βύζειν. Græci verò βύζειν de illius uoce dixêre. Quare diſertè admodum & ſignificanter uocem eam
expreſſit Vergilius, cùm dixit:

Seraq; culminibus ferali carmine Bubo
Viſa queri, & longas in fletum ducere noctes.

Etenim dum:

Nocte ſedens tetrum canit importuna per umbras,

vt inquit, ueluti boat, & uocem horribilem in longum protrahit gemebundus, quam etiam *Stridorem querulum* ideò uocat Apuleius, & *gemitum* Seneca, cùm ait:

Illic Vultures, hîc luctifer Bubo gemit.

Et[a] Plinius ait; *Bubo non cantu aliquo ſed gemitu vocalis eſt*. Horridè enim ſtridens (unde & raucus Ouidio dicitur hoc uerſu:

Illa dedit turpes raucis Bubonibus umbras)

mœſtam uocem depromit,

Funeroq; graues edidit ore ſonos

Denique adagio locum dedit *Bubonis cantus*: & *Bubo canit Luſcinia*. Locum habent cum rudis indoctum, & ut vulgò dicitur, *Sus Mineruam* docere tentat, quod perinde poſſibile eſt, atque *Vocalem ſuperet ſi turpis Aedona Bubo*, & ridiculum æquè ac ſi *Bubo montanus Philomenſis occinat ipſis*, ut Calphurnius, aliiq; ex Theocrito uerterunt.

TEM-

TEMPVS. VENATVS.

[a] Lib. 8. Hist. c. 3. Bubo cur Gallo preferendus. Quãdo venat̃ bubo.

VBO amare vigilias dicitur: Nam interdiu non apparet: noctu enim sibi (inquit[a] Aristoteles) victum quærit, hoc ipso Gallo Gallinaceo præferendus & vigilantior, Ille enim tantummodò cantu horarum indicat spatia, & reliquum tempus somno traducit; Bubo verò non totam solùm noctem vigilat, verùm etiam ad prædam tunc congerendam euolat, cùm reliquę animantes omnes quieti & somno indulgent. Potissimùm verò hanc rapinam exercet sub matutino & vespertino crepusculo. Quod argumento est, neque in densis commodè tenebris eum venari, neque nocte intempesta, nisi Lunæ splendore illuminetur; neque etiam lumine prælustri diurno, ac solari, quia scilicet ibi uel acutissima quæuis visio, nisi aër aliquantum illuminetur, nihil cernat; hic verò imbecilla visorij organi facultas solis splendore uehementiùs perstringatur, ac caliget; Est igitur ut canit doctissimus nostri æui poeta:

Sublustri crepero gaudens in Vespere Bubo.

Ornithodeũ Card. Estẽsis mirabile. *[b] In Here. le Prodicio.* *[c] L. 10. c. 12* Bubonis cantũ homines timent.

Si verò diurno tempore prodeat, ab alijs auibus, ceu visu insolens, atq; ob turpitudinem exosus impugnatur, & conuellitur. Hinc parum ex rei natura artifex, ille quisquis fuerit ornithodei illus pulcherrimi, quod in uilla Illustriss. Card. Estensis Tyburtina miraculi loco ipse vidi, autor deposuisse mihi videtur, in quo, ut refert[b] Stephanus Vinandus Pigius, visuntur in arborum ramis auicularum canorarum imagunculæ plures, quæ uelut antomata plaudunt alis cantillantq; concentu dulcissimo, quasi viuæ, per ramorũ secretas fistulas arte hydraulica ventis & aquarum motu concitatæ. Cùm autem artifice procurante prodit in conspectum ex latibulis Bubo, subitò conticescunt omnes, & eodem se postea subducente cõcinunt suauiter. Quasi verò aues de die Bubonẽ pertimescant: debebat enim ita fecisse, vt viso Bubone in eum viderentur inuolare. Meritò itaq;[c] Plinio noctis monstrum appellatur, eo enim tẽpore quod reliquarum animantium quieti destinatum est, non solùm volat & prædatur, & quidem solus, sed reliquas omnes actiones, quas aliæ interdiu obire solent, exercet. Tum tanquam sibi restitutus, ut aliæ exorto sole cantu gaudiũ testatur, sed mortalibus, cùm quia inusitatus, tùm quia grauis est, terrifico. Hinc nocticarta Politiano appositè nominatur. Quod autem ad rapacitatem attinet, securiùs sanè noctu grassatur, quòd tum nullum, qui reluctetur, aut prædam eripiat, hostem pertimescat.

VOLATVS.

[a] Lib. 12. Orig. c. 7. *[b] L. 5. Metamorph.* *[c] L. 10. c. 12*

BVBO onusta quidẽ plumis auis,[a] Isidoro dicitur, sed iners. Debilis. n. est ad volatum,

Vixq; mouet natas per inertia brachia pennas,

Vt inquit[b] Ouidius de Ascalapho in Bubonem mutato; Volat autem, vt testatur[c] Plinius, nunquam quo libuit, sed transuersus.

LOCVS.

[a] L. 10. c. 12 *[b] 4. Aeneid.* Archippe buboni assimilata. *[c] Cant. 2. Stanz.*

ON solùm in tenebricosis montium, & rupiũ cauernis latet Bubo, sed etiam in cauis arboribus, in ędificijs desertis, sub domorum magnificarum tectis, sub turribus & parietũ rimis, quo raro homines accedunt. Vnde[a] Plinius, *Deserta*, inquit, *incolit, nec tantùm desolata, sed dira etiam, & inaccessa*.[b] Vergilius eũ in culminibus sedentem facit. Templa noctu potissimùm frequentat. Inter sepulcra diu noctuq; versatur. Vnde Archippe apud Sophoclem senem sedens ab Atheniensi iuuentute, quæ id ægrè ferebat, Buboni cadaueri insidenti lepidè comparata fuit.[c] Ariostus in arboribus etiam nidulari facit, vbi canit.

Hor quella pianta, hor questa in terra mette
Il capo, e rompe a l'altre braccia e lombi.
Fuggin da nidi lor Gufi, e Ciuette,
Che vi son piu, che Tortore ò Colombi.

Solicana auis. Dæuia auis. *[d] In Epistol. Phyllid.*

Constantius Felix Serenissimi Vrbini Ducis Medicus, & compater meus Bubones in monte Plumbicio in diocæsi ducis illius nasci mihi retulit. Reperitur iuxta borrea aliquãdo teste Alberto propter mures. Cœtum aliarum uolucrum fugit, quare a Virgilio sola sedens culminibus fingitur, & Martiano Capellæ solicana auis &[d] Ouidio dæuia vocatur hoc versu:

Et cecinit mæstum dæuia carmen auis.

NIDVS.

ON alibi libentiùs, quàm in altissimis rupibus nidulatur, adeo vt Idæum Lecton, quod altissimum est promontorium locus ei aptissimus videatur. Quod quidem minimè temerè facere putandus est. Nam ne fœtus suos iniurijs exponat, rupes altissimas & inuias nidis suis eligit, quò hominibus nullum patere aditum putet, securiusq; noctu ad prædam euagetur. Sed ingenio & conatui humano nihil inuium, quod non Isauri tantum rupicolæ, sed alpini quoque damarum & ibicum venatores altissima & asperrima sua perreptantes ostendunt. Oua Bubonis aut raro, aut nũquam visa [a] Plinius arbitratur. Cùm enim remedij cuiusdam ex ouo Bubonis meminisset subdit: *Quis quæso ouum Bubonis vnquam videre potuit, cùm tam auem ipsam vidisse prodigium sit?* At nobis, nostra hac tempestate, neque auem vidisse amplius prodigium est, nec oua adeò visu insolentia sunt: quum aucupes quæstus faciundi causa, quæuis etiam aditu difficillima penetrent. Illi enim iam ad nidum Bubonis etiam per inuias rupes ascendũt, cùm vt pullos in aucupij vsum abripiant, tùm etiam, vt prædæ partem, quam copiosissimam pullis cõgerit, suffurẽtur. De Bubonis partu Hylam tradere Plinius memoriæ reliquit, nempè quòd cauda ab ouo exeat, quoniam pondere capitum peruersa oua, posteriorem corporũ partem matri fouendã applicent. Verùm hoc probabile esse [b] Albertus negat. Attamen, si id verum est non aliam causam subesse posse arbitratur, quam quæ a Plinio assignata est, nempè capitis grauitatem, propter quam (inquit) caput diu declinat, & immobile manet. Posterior pars parua est ac breuis, ac si auis ipsa decurtata appareat. Sed vt Hylæ ratio leuis est, ita de hac re parum fusiùs, vbi ad Noctuam peruentum erit.

Cur alta loca habitet Bubo.

[a] *L. 29. c. 4.*

[b] *Lib. 23.*

VICTVS. RAPINA.

VBO, inquit, [a] Aristoteles, *carnibus viuit* instar omnium rapacium & eorum præsertim animalium, quæ noctu vagãtur vt Vespertilionum & murium. Scribunt quidam noctu templa Bubonem frequẽtare ea de causa, ut oleo è lampadibus sese ingurgitet, verùm hoc Bubone nocturnarum generosissimo, indignum videtur, & ei fortasse competere, quem Belgę propterea Kerckuul, id est templorum Bubonem indigetant. Alioquin Bubonem haud secus atq; Aquilam de die non omne genus tantùm auicularum in pastum rapere noctu constat, sed & cuniculos, & lepores. Quin etiam dissectus aliquando Bubo Anatem deuorasse compertus fuit. Imò verò nullum est animal, quod tantum prædæ noctu congerat, atq; Bubo, ac potissimùm, dum pullos educat, adeò ut non sibi suisq; solùm, sed venatoribus etiam, qui nidum didicerunt, satis lucri adferat. Hi enim dum ad aliam prædam euolat, quam prius deposuerat, clam suffurantur, tantum tamen relinquentes, quantum ad pullos nutriendos credunt sufficere.

[a] *8. Histo. cap. 8.*

Kerckuul.

Templorũ Bubo.

ROBVR. PVGNA.

VBO vncatis ad prælium rostro & vnguibus munitus, tanta est corporis magnitudine, tantoq; robore, vt vix Aquilæ auium principi hac in parte cedat. Nec animus deest, cùm & magnos & feroces canes visus sit abigere; ita impactis in carnem vnguibus, vt euelli vix possint, neq; canis ad pugnam redire ausus sit. Quod si fortè viribus imparem aut a numero hostium se opprimendum iri metuit, tum ingenium in suppetias adhibet, & in dorsum supinus procumbit, vnguesq; ac rostrum sic aduersum erigit, vt hostium nullus audeat accedere, & sic omnem impetũ eludit: Sed & cominùs anceps sæpè inter ipsum & Aquilam pugna committitur: Dissidij ea videtur esse causa, quòd eandem quam Aquila de die, sic Bubo de nocte prædam captet. Non igitur ita prorsus vilipendi a Sannazario nostro Bnbonem oportuit, qui ei tanquam stolido temeritatem exprobrat, ridetq; quòd Aquilæ sese committere audeat, hoc Epigrammate:

Nam quis te inepte Bubo tam stolidus furor
Adegit, importunum inire prælium,
Isto indecenti rostro, & alis luridis?
Quid bellicosæ volucri insulse asperos
Lacessis vngues? desine miser, dum licet.
Ne dormientis excites somnum tuo
Cum maximo (vt par est) malo, ac clade vltima

Astus Bubonis in pugna.

Aquila cur Bubonẽ pugnet.

Sed peruenire vis in ora vulgi, & hac
Via cupis scelestis fieri notior,
Non assequère, nec profectò tam bono
Fruère fato, an hoc pudendo sanguine
Se tingat Aquila fulminum & cali immemor?
Ponenda honesta mortis, hac spes est tibi.

Indoctiores quidam, vt qui ex Arabico sermone de animalibus scripta quædam trãstulerunt, quique illorum interpretationes sequũtur, Albertus, & alij, cùm sæpè Bubonem pro Noctua verterint, vt apparet, qui eos cum Aristotele contulerit, ex quo tanquam fonte pleraq; hauserunt. Arabes multa Buboni tribuũt, quæ Noctuæ sunt, & inter cætera inimicitias cum Coruo. Quãquam in hoc duplex est error: Non enim cum Coruo Noctuam, sed cum Cornice dissidere[a] Aristoteles tradit. Similiter ubi Incẽdulam auem Coruini generis pugnare cum Bubone apud Albertum legitur, fortè Monedulam scripsit, non Incendulam. Monedulam enim alij hostem Buboni citãt ex Aristotele, quamquam falsò. Noctuam vt diximus pugnare cum Cornice Aristoteles author est. Sunt autem & Cornix & Monedulæ Gracculiuè Coruini generis. Incẽdulæ verò nomen nusquam legimus.[b] Plinius semel Incendiariæ meminit (quæ suo tempore ignoretur) qua visa sæpenumero, vt & Bubone viso vrbs lustrata sit.

Antipathia cũ Coruo.
[a] 9. H. c. 1.
Incendula auis.
[b] L. 10. c. 13

VSVS AD AVCVPIVM.

VBONIS ad aucupium idem, qui Noctuæ vsus est, qua de re similis paulò antè recitato error, ab Arabum interpretibus cõmissus est. Cùm enim[a] Aristoteles scribat *cæteras auiculas omnes interdiu Noctuam circumuolare, eamq; percutere, ideoq; aucupes ea constituta auicularum genera multa & varia capere*, illi eisdẽ ferè uerbis de Bubone agunt: Bubo (inquiunt) si quãdo de die apparet ab auibus in luce volantibus deplumatur, & ideo ab aucupibus ponitur iuxta retia, vt per eam cæteræ capiantur. Sed hic error benè cecidit. Nam Bubo similiter, ut Noctua, ab auiculis odio habetur, similisq; eius ad aucupium vsus est. Dum enim admiratione eius turpitudinis intentæ volucres, viscum ramis adhærentem aut expansa retia non animaduertunt, capiuntur. Vnde meritò Sabaudi Chassemnt sua lingua tanquam venatorem eum appellant. Galliæ proceres[b] Bellonio teste similiter Bubonis opera Miluos capiũt. Cùm enim volatilis ea venatio, in qua Accipitres in Miluos emissi, persequũtur, spectatu sit lõgè iucũdissima, cõstetq; Miluum non nisi per Bubonem ad descendendum ab alto allici, necesse est, vt qui Miluum venari volet, Bubonem secum deferat. Vnde fit, vt hic Galliæ campestribus locis pugno optimatum & aucupum frequens adeò insidere conspiciatur. Alioquin nullum in uenationibus, quę regione campestri instituuntur Bubonem esset uidere, eò quòd solummodò in montanis uersetur, agatq;, in quibus nidificat, uti in rupibus & foraminibus altissimarum turrium. Aucupes cùm in liberam ac patentem campi planitiem peruenerunt, Accipitres ac Falcones pugno gestantes, ilicò uiso Miluo, Bubonem uulpina prius adalligata cauda dimittunt. Bubo interim supra terram humilis & longo satis spatio uolans, tandem campo æquabili considet, haudquaquam in arborem euolans. Quoniam ferè Miluus nullam prorsus Buboni inferre iniuriam conspicitur, nec aliud, quàm proximè accedere, haud immeritò quispiam quærat, quam ob causam id faciat, & tam intentè eum intueatur? Nulla profectò alia ratio est præter eam, quam adduxit Aristoteles, ubi causam reddit, cur cæteræ aues ita Noctuam circumuolitent. Quia nimirum ad intuitum eius obstupescunt, cùm quòd die eam uidere sunt insuetæ, tùm quod turpem & insolentem eius formam, ueluti attonitæ admirantur. Nonnulli inter eos naturalem subesse inimicitiam arbitrantur, quod noctu illa minores aues deprædetur. Verùm sic etiam oporteret aliàs rapaces diurnas à circumuolitantibus auibus ueluti ad spectaculum quoddam nouum confluentibus obsideri, cùm tamen è contra harum metu quàm longissimè possunt, ad primum statim conspectum aufugiant. Alia præterea ratione quæstum hominibus adfert, uenatoribus præsertim, dum non sibi solùm, sed & alijs aucupiũ noctu exercet, de quo antea diximus. Capitur uerò & ipse uarijs modis. Ornithologus aliquando ad se Bubonem allatum refert captum in fouea, qualis ad capiendos lupos parari solet.

[a] 9. H. c. 1.
Bubo cur Chasserõt vocatur.
[b] Lib. 2. de Auib. c. 28.
Miluorum uenatus.
Cur diurnæ aues nocturnas oderint.

DENOMINATA.

BVBONA Dea, licet à Bubone deriuari videatur, huc tamen non pertinet, quòd à Bobus ita dicta sit; quemadmodum a pomis Pomona, à bello Bellona, à cunis Cunissa, à segetibus Segetia. Quorum enim Deorum antiqui nomina non inueniebant, earum rerum nominibus eos appellabant, quas ab eis censebant dari, aliqua inde vocabula inflectentes. Heruli quoque populi, si Goropio credimus, à Bubonibus appellationem sortiti sunt. Significat enim ea vox, vt ipse testis est, sua, id est Cymbrica lingua, Bubonem militarem siue communem apud Gothos. E quo libet suspicari eos per hyemem, cùm in vltimo Noruegiæ termino, nullus est dies, ad Lunam in vicinos incurrisse, atque inde forrasse nomen sumpsisse, quòd veluti Bubones noctu grassarentur. *Mihi tamen* inquit idem Goropius, *verisimilius fit Herulos Alanorum finitimos fuisse, & quia hi à Gallis nomen sibi formassent, ipsos æmulatione quadam ab Vlulis & Bubonibus voluisse nominari, quasi horum symbolum nō minus ad militarem laudem, quàm Gallinaceorum pertineret.* Dum enim communes & publicos Bubones se nominarent, non aliud profitebantur, quàm se maximas prædas coacturos, atque ad id valido corpore, & insidijs nocturnis, & cautione diurna vsuros. Quod sanè egregiè ab ipso septentrione ad mare vsque mediterraneum præstiterunt. Eadem ratione cuidam Herulorum præfecto strenuo viro, & solerti contra Persas pro Romanis suos ducenti nomen fuit Vlelago, quem nos Vlelag vocaremus, quo significantur Bubonis insidiæ: si igitur Herulorum principi Vlelago à Bubonum insidijs nomen erat, quid vetat dicere toti genti ab ijsdem fuisse appellationem ex Herulorum genere? vt ipse forsan Bellisarij armiger fuerit, qui Anconæ in hostibus à muro propellendis egregiam operam nauās, præsidio salutem attulit. Hunc Procopius Barbarum esse dicit & in Thracia natum, sed qua gente non addit. Ex nomine tamen quis coniecturam facere possit, eò quòd Vlimut nil aliud sit, quàm animus Bubonis, nobis Vlenmut vocandus: Siue verò Thrax siue Herulus fuerit, parum refert, hoc saltem ex eo nomine constat, non turpem olim fuisse appellationem à Bubone deriuatam, quoniam lingua Thracum & Gothorum eadē sit cum Germanica radicitus cōcordās. Sed miror ni Goropius omnes nationes Cymbros faciat, aut eorū lingua vsos.

Bubona. Pomona. Bellona. Cunissa. Segetia. Heruli populi vnde dicti. Alani vnde dicti. Vlelago. Vlimut.

Bubonia Galliæ ciuitas, qua traiecit ex insula Britannia Constantinus Imperator, vt refert Sozomenus: Ortelius verò Bolonia legendum opinatur.

Bubonia. Bolonia.

Bubonium appellatur herba quædā, quoniam inguinum præsentaneum est remedium, vnde & Inguinalis dicta est, aliter Aster atticus, & Amellus.

Bubonū. Inguinalis.

AVGVRIVM.

BVBONEM, cùm apparuit mali ominis esse, aut bellum, aut famem aut mortem prætendere, vetus persuasio fuit, ad nostrum etiam usque seculum deriuata. Ita Plinius, *Bubo funebris*, inquit, *& maximè abominatus publicis præcipue auspicijs, itaque in vrbibus aut omnino in luce visus dirum ostentum est.* Quod enim desolata tantùm incolere solet & tenebricosa loca affectat, noctis monstrum, urbibus solitudinem de die uisus denunciare, & Festo teste, *vastitatis causa* putabatur his locis, quę intrauerat. Si itaque Bubo uel etiam lupus sacellum Iouis aut Capitolium intrasset, propter id prodigium tædæ, aut uictimę, nonnunquam sulphuris, & aquæ lustratione urbem aut Capitolium lustrârunt. Plinius enim *Capitolij cellam*, inquit, *intrauit Sexto Papellio Istro, & L. Pedanio Coss. propter quod nonis martijs vrbs lustrata est.* Et rursus: *L. Crasso C. Mario Coss. Bubone viso vrbs lustrata est.* In columna ædis Iouis etiam sedere conspectum esse, Angellius apud Nonium Marcellinum scribit C. Claudio M. Perpenna Coss. Bubo in æde fortunæ equestris comprehensus inter manus expirauit, ut Iul. Obsequens memoriæ tradidit. Diodorus, *Bubo*, inquit, *in templum primum concordiæ, deinde in reliqua etiam ferè omnia, quæ sanctissima habebantur, delubra deuolauit, ac cum vndique exigeretur, in æde Populi consedit, ac neque captus est, & tarde omninò auolauit.* Si cuius ædes insedisset, & uocem emisisset, mortem: si autem de busto sudem ad tectum detulisset, incendium ædibus portendere credebatur. Fenestras etiam infirmi pulsare, ac concutere quandoque uisum quidam scribunt; Tum igitur & quandocunque aliàs uisus fuisset, calamitatem imminentem notare putabatur, unde apud historicos non rarò legitur *βύας ὤφθη*, id est, *Bubo apparuit seu visus est.* Silius Italicus quoque recensens prodigia belli Cannensis conspectum Bubonum in castris infausta portendisse testatur:

Obseditq́ue frequens castrorum limina Bubo.

Belli, & famis signū.

Maximè

[a] 4. Aeneid. Maximè uerò uocem eius, & gemitum funestum exiſtimabant, quo formidulosę diræq; necessitates & magnæ malorum moles inſtare portenderentur. Iuxta illud [a] Virgilianum:

Seraq; culminibus ferali carmine Bubo
Visa queri, & longas in fletum ducere noctes.

[b] 5. Metamorph. Hinc etiam dixit [b] Ouidius:

Sedit in aduerso nocturnus culmine Bubo,
Funereoq; sonos edidit ore graues.

Hic autem Bubonis fletum in longas uoces ductum ferale carmen uocat. De querulo Bubonis ſtridore meminit quoque Apuleius: *fit Bubo Pamphile sic edito ſtridore querulo, iam sui periclitabunda, paulatim terra resultat mox in altum sublimata forinsecus totis alis euolat.* Hinc tot infelicia huic ſimilia epitheta apud Poetas paſſim Buboni attributa reperiuntur, quibus tanquam inauſpicatiſſima auis, dum bubulat horrendum, credita fuit

Humano generi triſtia fata ferens.

[c] 10. Metamorph. Hinc [c] Ouidio notatur tanquam execrabilis

Fadaq; fit volucris venturi nuntia luctus,
Ignauus Bubo dirum mortalibus omen.
Nam dira mortis nuntius esse solet.

[d] In Herculē. Vnde item [d] alibi:

Funereus Bubo lethali carmine fecit.

Os funereum & lethale carmen Buboni tribuit, quòd funus & lethum prædicere putaretur quare & ſtygius eidem dicitur,

Triſtia mille locis ſtygius dedit omina bubo.

Et luctifer ſenecæ.

Hic Vultur, illic luctifer Bubo gemit.

Mœſtus eidem:

Mœſtiq; cor Bubonis & rauca Strygis.

Item damna canens feralia ſimili ſenſu Statio:

Nocturnæq; gemunt Stryges, & feralia Bubo
Damna canens. &c.

[e] 3. Thebai. Appellatur & ſiniſter, eo nimirum ſenſu, quo [e] Virgilio Cornix ſiniſtra dicitur, apud [f] Lucanū:

Et lata mirantur aues Bubone ſiniſtro.

[f] In Bucol. Et [f] Dareti Phrygio:

Noctiuagas vlulasse Stryges Bubone ſiniſtro.

Solent enim aues ſiniſtro latere conſpectæ infauſtæ cenſeri.

[g] Lib. 5 de bell Phryg. Trepidus ab effectu eidem [g] Lucano:

Quod trepidus Bubo, quid Stryx nocturna queratur

[h] Metam. 6 Profanus [h] Ouidio

——— ——— tectoq; profanus
Incubuit Bubo, thalamiq; è culmine sedit, quaſi execrandus

Infeſtus Claudiano.

Protinus excitis iter irremeabile signis
Arripit, infeſtoq; iubet Bubone moueri
Agmina.

Ater Quintiano.

Vultur & infanda Stryges omina taxus, & ater
Bubo.

Feralis, Fauſto:

Omina feralis triſtia Bubo dedit

Ferales dies cur dicti. Hinc ferales dies apellabant, quibus feralia, hoc eſt, parentalia fierent, quare res lugubris feralis dicta eſt. Verùm ſi ut certè debemus, omnia ad ueræ tam naturalis, quàm Chriſtianæ ſophiæ trutinā examinemus, ſuperſtitioſa certè & falſa, ut in omnibus reliquis, quam quæ a Bubone Bubonis augura vana eſſe. petuntur, augurijs, opinione deceptos fuiſſe ueteres, & nō tam proprio merito, quàm Poetarū ſcriptis infamem Bubonem eſſe conſtabit. Nam præterquam quòd & ſolum ſedere & mœſta & lugubri uoce eiulare illi naturale eſt, diurno etiam tempore conſpici ſolet, nec ita rarò, & nullo infauſto omine. Nam & aliquando ſine prodigio interdiu uiſus eſt. At obijciat aliquis tunc potiſſimum prodigioſum fuiſſe, aut triſte quid portēdere exiſtimatum à Romanis, cùm in delubra Deorum uolaſſe conſpiceretur. uerùm hoc ei ſolenne eſt, quemadmodum capite de loco recenſuimus, ut ædificia alta & potiſſimùm hominibus inhabitata inhabitet, ut erant

templa

templa Romanorum & aliarum gentium, quę profanis diebus rarò frequentarent. Non mirum itaque, si Bubo ex horum culminibus, quæ affectat, in ipsa inuolare nonnunquam conspiceretur, cùm & hac tempestate circa sacras ædes, maximè quarum edita sunt fastigia, excelsæq; turres, frequentes adeò uersentur, ut ab eo Bubonis quoddam genus nomen inuenerit apud Belgas, qui eos indigete uocabulo Kerckuulen, id est, templarios Bubones, nuncupant. Vnde si quis nunc aut templorum culminibus insidere Bubonem aut interiori fornice circum uolitare conspexerit, minimè mirabitur, multò minus terrebitur, aut exitium sibi imminere credet. Sed Bubones non semper infausto uisos, uel ipsi gentiles testantur, & in primis [i] Plinius. *Priuatorum*, inquit, *domibus insidentem plurimis scio non fuisse feralem*. Quomodo igitur bone uir Plini, in vrbibus uisus, dirum fuerit ostentum, & omninò in luce; cùm priuatos hoc in urbe egisse, & uisum tibi in luce Bubonem sit uerisimile? Quæ uerò est causa, ut quæ priuatim innoxia est auis, publicum damnum adferat? Adde quòd tacentem etiam non semper malum esse Bubonem affirmant. Cuius rei clarissima adduci possunt, de duobus, & quidem minimè priuatis viris; Agrippa nimirum Iudæorum Rege, & Changio Tartarorum Imperatore exempla, quæ non solum inauspicatam, sed felicem Bubonis visionem sibi fuisse apertè demonstrāt. De illo [k] Flauius Iosephus ita narrat. Cum imperāte Tiberio iuxta palatiū Agrippa in vinculis ad arborem teneretur, insigni amictus veste, vt eius fortuna ferebat; Germanus augur, qui in uinculis etiam tenebatur, cùm supra Agrippæ caput in arbore, cui alligatus erat, Bubonem vidisset, ad colloquium eius admissus, affirmauit illum præsentem vinculorum iniuriam euasurum, ac Iudæorum regno feliciter potiturum; item liberos, quibus regnum relinqueret, procreaturum. Sed si in posterum huiuscemodi auem capiti suo impendere vidisset, sciret morti se propinquum fore, & quidem intra quinque dies diem extremum obiturum. Quæ paulò pòst omnia, vt augur prædixerat, euenerunt. Quid Changio Tartarorum Imperatori à viso Bubone prosperè euenerit, & qua ratione seruati principis author fuerit, refert [l] Haithonus in hæc verba. Accidit aliquando, vt Changius, quem vulgò magnum Cham vocant, Tartarorum Imperator victus ab hostibus inter arbusta lateret, inter quę cùm fortè Bubo insideret, uictores, dum victos passim occultatos perquirunt, neminem latere putârunt, quasi aue illic minimè mansura, si hominum quisquam adesset. Itaque factum est, ut silentio noctis sequutæ Imperator ad suos euaserit, & salutis suæ causam exposuerit. Ab hoc igitur tempore Tartari Bubonem ceu auem felicem & sacram reuerentur, & plumas eius ceu amuletum & prosperitatis causam in capitibus gestant, & quicunque illas habere possunt, se felices existimant. Ex memoratis hisce, etsi paucis exemplis uidere licet, quàm vana fuerit auguriorum omnium apud Ethnicos obseruatio, & si non semper, crebriùs saltem lætum quam mœstum quid præsagijsse Bubonis conspectum. Istæc enim prosperæ fortunæ allatæ exempla reperio, exitij nulla, nisi omninò cōmentitia & poética. Quare viros alioquin Christianos mirari satis superq; haud possum, qui superstitiosis eiusmodi augurijs fidem faciunt, ut fecisse uidetur Stephanus Vimandus Pigius uir alioquin probus, catholicus, doctus, qui quòd eodem ferè, quo illustrissimus Carolus serenissimi Cliuiæ ducis filius Romæ cum morbo conflictabatur, tempore, Bubo cliuis per plures dies in palatio uisus, ac auditus media luce esset, id inter alia mortis eius auguria habuit. Quinimò hoc ex naturalis Philosophiæ arcanis deprōptum præsagium, & quidem perpetuò uerum ac bonum obseruatum inuenio, ut Bubo tota nocte canens certissimam aëris serenitatem portendat. Rectiùs igitur ac uerius de Bubone Vrsinus noster in sua Prosopeia ad Angelum Suascum canit.

Bubo cur in templis degat.

Kerkuulē.

[i] L. 10 c. 12.

Bubonē nō semper malum portendere.

[k] L. 18 c. 8. & lib. 9.

Agrippæ regis augurium.

Changi augurium.

[l] Lib. de Tart.

Tartari Bubonē honorant, & car.

Auguriorū vanitas.

Serenitatis signum.

Adferat an Bubo dirum mortalibus omen,
(Vt referunt) Bubo quem tibi mitto docet.
Quarite Mæcenas laudes & commoda rerum,
Deme, sed augurijs ominibusq; fidem.

Bubo inquit

Si nulli noceo, volucres si in retia duco,
Cur me dirum omen vulgus habere putat?
An quia culminibus carmen lachrymabile fingam,
Sic me fortunam fingere stulte putas?
Sortis quisque suæ faber est, cur improbe sortem
Accusas? sortis si faber ipse tuæ es?
Adde quod ipse Deus sito meliore gubernat
Res hominum, fidas (si sapis) ergo Deo.

MORALIA.

Impij Buboni comparati.
[a] Cap. 4.
[b] Luc. 6.

BVBO tempore nocturno, præſertim mane & ueſperi & luna lucente perſpicatiùs uidere quàm diurno ſcribitur, & ad ſolare lumen cęcutire. Ita impij ad patranda opera tenebrarum magiſtri ſunt, & plus iuſto nonnunquam aſtuti & ſapiẽtes iuxta [a] Hieremiam, ut mala faciãt. *Filij [b] enim huius ſæculi ſapientiores ſunt filijs lucis in generatione ſua.* Verum luce etiam meridiana ad Solem hallucinantur, & in his, quę ad ſalutem ſpectant, parum aut nihil uident.

Libidines Venereæ Buboni cõparatæ.

Per Bubonem etiam poſſunt intelligi execrãdę turpitudines adulteriorum, inceſtuum, aliarumq; quę contra naturam committuntur, libidinum ſpurciſſimarum. Hę enim inſtar Bubonis tenebras quęrunt & ob conſcientiam fœditatis lucem refugiunt. Quod ſi quando in publicum prodire, ſeque manifeſtare audeant, reliquæ aues diurnę, nempè uiri pij & probi uno omnes ore, diuino zelo accenſi facinora illa tam abominanda redarguere non uerentur. Aut alio ſenſu.

Auari Buboni ſimiles.

Quemadmodum Bubones de die uiſos aliæ aues impugnant, & plumas quibus plurimis ſunt onuſti, eis euellunt. Ita auari a Principibus alijſque ſpoliantur & opibus, quibus abundãt tanquam plumis exuuntur. Quid enim eſt auarus, niſi arca latronum, burſa principum, ſibilus omnium?

VSVS IN MEDICINA.

QVAE de Bubone apud ſcriptores deſcripta ſunt remedia, quamquam aut omnia aut ſaltem pleraque vana & inutilia, ſuperſtitioſa aut certè ſuperflua iudicemus, referemus tamen, vt propoſito noſtro ſatisfiat.

Ad aſthma
[a] Lib. 2. c. de ſang.
Ad criſpos reddendos capillos
[b] Li. 29. c. 4.
Ad Lienis dolorem.
[c] L. 30. c. 7.
Ad Vulnera.
Ad Scabiẽ.
Ad viſum.
[d] L. 29. c. 7.
[e] L. 30. c. 2.
Ad phræniticos morbos.
[f] L. 1. Phytogn. c. 14. & 16.
Contra ſerpentes.
[g] L. 29. c. 4.
Plinij error
Albertus corrigitur.

Sanguis Bubonis, aut ius, aut caro eius, aſthmaticis vtiliſſima ſunt. [a] Auicẽna. *Sanguine pulli Bubonis criſpari capillum promittunt* [b] Plinius. *Lienis dolore liberat cinis è capite Bubonis cum vnguento.* [c] Idem eundem cinerem alibi commendat, cõtra neſcio, quod malum cum lilij radice potum, *ſi Magis* (inquit) *credimus.* Bubonis cerebrum cum adipe Anſerino mirè vulnera dicitur glutinare; Scabiem Bubonis cerebrum cum aphronitro ſedat. *Bubonis oculorum eius collyrio mixtus claritatem oculis facere promittitur.* [d] Plinius; [e] Idem inter phræniticorum remedia, *Bubonis certe* (inquit) *oculorum cinerem, inter ea quibus prodigioſè vitam ludificantur, acceperim.* [f] Io. Baptiſta Porta noctiuaga animalia ad hebetes oculorum acies valere tradit, atque inter ea Bubonem etiã enumerat: necnon inter noctu vocalia, quæ valere ait, vt in ſomnis patrata narrentur, & multas alias illi facultates aſcribit. *Bubonis pedes vſti cũ plumbagine* (alias plãtagine, vel pulpagine) *contra ſerpẽtes auxiliantur. Eiuſdẽ ouo ad capillos remedia demonſtrãt magi. Quis quæſo ouum Bubonis vnquam videre potuit, cum tam ipſam auem vidiſſe prodigium ſit? Quis vtique experiri & præcipue in capillo?* Hæc [g] Plinius, qui ut rectè vana hæc remedia explodit, ita ineptè oua videri potuiſſe negat, aut auem uiſam pro prodigio habet. Non minus fabuloſa cenſenda, quæ Albertus de corde Bubonis miracula narrat in hæc verba. *Huius auis mirabiles ſunt virtutes; ſi enim cor eius cum dextro pede ſuper dormientem ponatur ſtatim tibi dicit quicquid fecerit, & quicquid ab eo interrogaueris. Et hoc à fratribus noſtris expertum eſt moderno tempore. Et ſi hoc iterum ſibi ponat quis ſub aſcella, nullus ei canis allatrabit, ſed obmuteſcet & ſi coniunctio prædictorum cum anima ſua ſuſpendatur, aues congregabuntur ad arborem.* Sed dicat ſanè quicquid velit Albertus, alioquin vir doctiſſimus & ſanctiſſimus, ego vt pace eius dixerim, ne iurato quidẽ credam, eoq; maximè, cùm hæc ex Plinio tranſtuliſſe videam ita ſcribente. *Nec omittam in hac quidem aliter exemplum magicæ vanitatis. Quippe præter reliqua portentoſa mendacia, cor eius impoſitum mammæ mulieris dormientis ſiniſtræ tradunt efficere, vt omnia ſecreta pronunciet. Præterea in pugnum ferentes fortiores fieri.* Quæ ſi gentilis quidem vana iudicat, quid noſtris non faciendum eſt? Hæc verſu ita expreſſa alibi legimus:

Fide Deo & noſtri vires mirare cruoris,
Pulmones cuius tuſſis anhela quatit.
Vre meos oculos, oculis eius ille nitorem,
Et phreneſi requiem conciliare ſolet.
Accedat pedibus noſtris plantago peruſtis
Serpentes nocuos, hæc duo mixta necant.
Cor cordi admotum facit ut (mirabile dictu)
Quicquid commiſit, fœmina nocte canat.

CIBVS.

CIBVS.

BVBONEM maiorem siue montanum cum præpinguis est à quibusdam edi, audio. Sed in veteri testaměto hæc & nocturnæ omnes impuræ habitæ sunt. Et pleræq; gentes Bubonem a mensis arcent longissimè. Cuius verò nutrimenti sit, necdum proditum reperio.

EMBLEMA.

Emblema Alciati sub lemmate: SENEX PVELLAM AMANS.

Dum Sophocles (quamuis affecta ætate) puellam
Aquæstu Archippen, ad sua vota trahit,
Allicit & pretio, tulit ægrè insana iuuentus
Ob Zelum, & tali carmine vtrumq; notat.
Noctua vt in tumulis super vtque cadauera Bubo,
Talis apud Sophoclem nostra puella sedet.

FABVLÆ.

CERES cùm omnes peragrasset regiones, nec vllo vnquam in loco filiam inuenisset, iterum in Siciliam reuersa est, vbi ab Arethusa Siciliæ nympha Proserpinam a Plutone raptam fuisse intellexit. Tunc Ceres ad Iouem statim profecta, impetrauit, ut ad inferos descendens, ad superos illā reduceret; ea tamen co[n]ditione, ut prius nihil cibi degustaret, quàm fuisset reuersa. Cùm igitur redisset Ceres iamq; tota res esset a Ioue diiudicanda, Ascalaphus Acherontis ex Orphne Nympha filius Cererem septem mali punici grana g[u]stasse ex uiridario Ditis accusauit. Hinc factum est, vt non in totum restitueretur Proserpina. Iupiter enim ex æquo diiudicans, sanxit, ut Proserpina partem anni apud virum, partem apud matrem esset. Ob hanc causam Ascalaphus ab irata Cerere in Bubonem conuersus est, auem nimirum, quæ semper mala prædicere creditur. Hanc fabulosam mutationem [a] Ouidius ita describit:

Proserpinę raptu fabula.

Ascalaphus in Bubonē mutatus.

[a] Metam. 5

Ingenuit regina Herebi, testemq; profanum
Fecit auem sparsumq; caput Phlegetontide lympha,
In rostrum & plumas & grandia lumina vertit,
Ille sibi ablatus fuluis amicitur alis,
Inque caput crescit, longasq; reflectitur vngues
Vixq; mouet natas per inertia brachia pennas,
Fœdaq; fit volucris, venturi nuntia luctus
Ignauus Bubo dirum mortalibus omen.

Similis fabula est apud [b] Apuleium, vbi Pamphilē puellam in Bubonem magica arte immutatam fingit, in hæc verba. *Pamphile arcula quadam reclusa pyxides plusculas inde depromit, de quibus vnius opercula remota, atque indidem egesta vnguedine, diuq; palmulis suis adfricta, ab imis vnguibus sese totam ad vsque summos capillos perlinit, multumq; cum lucerna secreta collocuta membra tremulo succussu quatit, quis leniter fluctuantibus permicant molles plumulæ, crescunt & fortes pinnulæ, duratur nasus incuruus, coguntur vngues adunci, fit Bubo Pamphile, sic edito stridore querulo, iam sui periclitabunda paulatim terra, resultat, mox in altum sublimata forinsecus totis alis euolat.*

[b] Lib. 3. de asino aureo.

Pamphile in Bubonē.

DE ASIONE SEV OTO. Cap. III.

POST Bubonem auium nocturnarū extra omnem cōtrouersiam principem, & longè maximum non ab re facturos nos putauimus, si Asionis siue Oti historiam secundo statim loco describeremus. Etenim magnitudine Buboni, si non par, saltem proximus est. Verum & Aluco & Vlula Asioni corporis mole fortè pares sunt. Sed Asio facie & habitu cæterisq; corporis partibus omnibus ita Buboni similis est, ita hunc ad vnguē exprimit, vt nisi corporis natura, quę minor est, discrimen statueret, ipse omninò Bubo esse videretur. Vnde ob figuram, quam cum eo communem habet, a multis, ut testis est [a] Albertus, Bubo uocatus est, & etiamnum apud Gallos communi cum Bubone nominis honore gaudet, minoris tantùm adiectione. Sua enim lingua Asionem

[a] Lib. 23. de animalib.

vng moyen, ou mineur duc, id eſt, minorem ſeu mediocrem Bubonem nuncupant. Nam & pinnulis circa aures eminentibus, vnde ei nomen & pedum conſtitutione, quæ in nocturnis alioquin uaria eſt, Buboni eſt quam ſimillimus. Ternos vterque digitos habet anticos, vnum poſticum. Quæ quidem cùm potiſsimam inter nocturnas differentiam ponant, & tam Aluco quàm Vlula aut altero aut vtroque deſtituantur, Aſioni ideo duximus poſtponendos, utpotè qui à prima & nobiliſsima ſui generis aue longius recederent, & multum differrent. Vnde equidem miror Aſionem [b] Pliniũ non potius Buboni comparaſſe, quam Noctuæ. Cùm dicat *Otus Noctuæ ſimilis eſt*. Etenim neq; in aurito capite ſimilitudo mutua illis intercedit, nequem pedum vſigitus. Niſi ſic exiſtimemus, Noctuæ eo ſenſu cõparatum fuiſſe, generali quadam ratione, qua omnes nocturnæ eandem propemodum aut ſimilem admodum ab alis diſtinctam inter ſe formam obtinent. Quo pacto alibi Vlulam, Aſionem & Aluconem ſimili ſpecie conſtare dixit Ariſtoteles. Hoc enim de corporis ſpecie, id eſt, forma intelligendum eſſe liquet: cum alioquin ſub vno genere contenti ſpeciem ſinguli diuerſam eſſentiam conſtituant. Sed neque ſic defendi Plinius poteſt: nulla enim inter genus & ſpeciem comparatio eſt, cum quod illius conceptus ſit confuſus, & minus notus, tum etiam quod diſtinctam inuicem & determinatam naturam habeant, ut ſpecies atque alterum illorum totius conferri queat. Aſſimulatum ergo Noctuæ potius, quam alteri cuipiam nocturnarum crediderim Aſionem, tanquam cæteris notiori. Cæterum duo hic lectorem monere opportunum duco, quæ præmiſſa ad plurimas difficultates ſuperandas & ad enotanda dubia, quæ in hac hiſtoria interpretum incuria peperit, uiam ſternẽt. Prius eſt, quòd Theodorus Gaza Ariſtotelis non infimus interpres, Aſionem ubiq; pro græca τὸ σκὼψ, perperam verterit, duas aues ſpecie differentes confundens. Quam quidem rem eò magis miratus ſum, quod cùm alioquin Plinij in vertendo Ariſtotele affectatiſſimus ſit, & uitiorũ aliquando imiraror, hîc tamen apertè illi refragetur. [c] Qui diſertis verbis teſtatur, Otum Latinis Aſionẽ vocari: Sed & Ariſtoteles ipſe, ſi attentiùs legiſſet, Scopem eſſe Aſionem non poſſe, monere eum debuerat, qui Scopem Græcis Noctuis minorẽ facit, Aſionem verò, qui Otus eſt, Noctuis maiorẽ, manifeſtiſſimo inter vtrumque diſcrimine. In eundem errorem plurimos authores etiam minimè gregarios vt Hermolaum Barb. & Scaligerũ traxit, cùm Gazæ exemplũ & authoritas, tum auium fortè ſimilitudo, quòd nempè auritę eſſe ambæ tradantur, & ſimili colli geſticolatione mimos imitari, ac ſaltantium ſpectaculo veluti attoniti ab omnibus capi. Alterũ eſt, quòd non minus ineptè Plinius, Athenæus, aliq; claſſici ſcriptores Otum cum Otide confundunt, inſigni ſanè nec tolerãdo errore, niſi ea librariorum alicubi culpa eſt; Inter hos pręter cæteros eſt [d] Oppianus, qui pro Otis, Otides inducit, hiſq; cornua affingit ridiculosè, vocum nempè uicinia & ſimilitudine cum alijs deceptus. Nos verò Otum & Aſionem tanquam eandem auem eodem capite comprehendentes, hîc deſcribemus: Otidem verò ceũ toto genere diuerſam & minimẽ rapacem, ſed Gallinaceis annumerãdam hinc longè ablegamus, atque in aliud tempus, ac locũ valere iubemus; cùm non ſolùm non rapax ſit vt dixi, ſed ne carniuora quidem, verùm frugilega.

[b] *L. 10. c. 13* Noctuam perperam à Plinio Aſioni ſimilem dici.

Gazę lapſ.

[c] *L. 10. c. 23*

Hermola. & Scaliger decepti.

Ineptius Athenæus.

Oppianus lapſ.

[d] *Lib. de Venat.*

SYNONIMA.

ASIO authore [a] Plinio Latinis dicitur, quem Gręci Otum vocant: videtur dictus Aſio ab auribus, vti aſinus, vel a Gręca voce ὦς vel Hebraica אזן Aſen vel oſſen. Sic enim Græci & Hebræi auem vocant. Seruat autem quoque hodie Aſio auritæ auis nomen apud Marſos Italos. Ous vel ὠτίον Græcis auricula eſt. Habent auriculas ſolæ quadrupedes viuiperæ, quoniam tamen in Oto aue non ſolùm plumæ vtrinq; in capite auricularum inſtar prominent, verùm etiam organi auditorij meatus ampliſſimos & cura ſolerti ſingulariq; artifitio tectos, necnon intus affabrè conſtructos videre eſt. Iure merito Græci Otum quaſi auritam dixerunt, vt hodie aliqui cornutam ob pinnullas in capite ſurrectas velut corniculа. Otum etiã Tagodiam vocari a lepore, nimirum quòd pedes plumis villoſos habeat, author eſt Alexander Myndius apud Athenæum. Hunc eundem Νυκτικόρακα nonnullis appellari Ariſtoteles diſertis verbis tradit, quod Latinè Coruũ nocturnum ſonat, ut & Plinius vbiq; vertit. Vnde manifeſtiſſimi errores deprehenduntur Theodori Gazæ celebris alioquin & primarij Ariſtotelis interpretis, qui contra morem & mentem Plinij, cuius vt antè innuimus, etiam vitia tranſlationis præ imitationis ſtudio in uſum ſuum conuertit; imò verò præter ipſiuſmet Ariſtotelis ſententiam Nycticoracem quandoque Vlulam interpretatur, nonnunquam Cicumam, aliquando etiam Aſionem. Primum enim Aſionem cum Scope eundem facit, diuerſum longè, ut ſupra probauimus, tùm quem Nycticoracem Græci dicunt, nos verò

[a] *L. 10. c. 23* Aſio. Otus Origo nominis Ovs. Aſen Oſen.

Tagodia Nycticorax. Gazæ lapſus.

Aſio-

Aſionem aut Otum eſſe,(ſunt enim ſynonima) credimus; ipſe quandoque Cicumam, quandoque Vlulam, nõnunquam Aſionem dicit. At Aſio illi Scops eſt, Vlula Aegolias. Quæ ergo inconſtantia hominis alioquin literatiſſimi, quæ incogitantia? Sed utinam uel ad uerbum Ariſtotelis dicta interpretatus eſſet,& nõ ex ſuis ea depromſiſſet. Sic n. habet [b] Ariſtotel. in Græcis: [b 8.H.c.12.] *Otus Noctuis ſimilis eſt,& ad aures alas ſeu pinnulas habet, hunc aliqui Nycticoracem vocant*, E contra Gaza: *Otus Noctuæ ſimilis eſt, pinnulis circiter aures eminentibus præditus, vnde nomen accepit quaſi auritum dicas.* Nonnulli Vlulam eum appellant, alij Aſionem. Ex his igitur, quę ſuprà de Theodoro diximus, ſanè per ſe clara ſunt. Patet etiam inſuper, quod iam aliquoties diximus nempè Otum uel Aſionem cum Nycticorace eundem eſſe. Otum enim, ut ait Ariſtoteles, alij appellant Nicticoracem,& habet eaſdem cum Aſione aurium eminentias. Accedit quod alias perperam & mancè ſupra nocturnas enumeraſſet Ariſtoteles, alioquin uigilantiſſimus & exactiſſimus. Nulla enim tum Oti facta fuit mentio. Inter multos quidem & præcipuè inter Theologos lis eſt adhuc ſub iudice, quænam auis ſit Nycticorax. [Nycticorax quæ auis.] Etenim ſcriptores ſacri plerique, dum eum locum [c] Dauidis interpretãtur, qui iuxta verſionẽ Græcam & vulgarem ita habet, [c Pſal. 101.] *Factus ſum ſicut* (Kos Hebraicè) *Nycticorax in domicilio*, Nycticoracẽ exponunt Noctuã, vt Eucherius, Iſidorus, Ambroſius, Hieronymus & alij hos imitati. Verùm Ariſtoteles has aues diuerſas facit, ubi ait: *Noctua & Nycticoraces & cætera, quæ interdiu nequeunt cernere, noctu ſibi victũ acquirũt.* Alijs ineptiùs Veſpertilio eſt putatus. Ille verò qui Germanis Nact raue, quæ vox Coruũ nocturnũ ad verbum ſonat, appellatur, non eſt huius loci. [Coruus nocturnus. Nact raue.] Neque enim nocturna eſt,& ne rapax quidem, ſed aquatica auis, de qua alibi oportunius. Quare neque de ea prophetæ locus intelligi poteſt. Itaq; errat Goropius, dum Gazam, quòd malè Nycticoracem verterit, Cicumã traducens corrigit. [Goropij error.] Vult enim Nycticoracẽ non eſſe ex nocturnis, ſed aliam. At ipſe amphibologia lapſus eſt. Multi, ut inquit Eucherius, Bubonem eſſe contendunt. Sunt etiam qui aſſerunt eſſe Oriẽtalem auẽ, quæ Coruus nocturnus appelletur. Verum, vt ſuprà diximus, nos Nycticoracem cũ Oto aut Aſione eundem dicimus, atq; ſi Ariſtoteli credimus, ſatis ex ipſo probauimus. Quod verò ad nuper citatum Regij Pſaltis locum attinet, etſi nõ rectè pro voce Gręca Nycticorace Noctuam intelligant, fieri tamen poteſt, vt uox Hebraica Kos Noctuam ſignificet, & ita Rabinorũ plurimi exponũt. [Kos.] Nec multum abludit à voce Germanica Koutz. licet alios aliter interpretari non ignorem; Sed ut de Cicunia aliquid dicamus uel Cecunia (Nam vtrumque legitur) videtur vox a ſono Noctuarum inflexa eſſe vel ab κικυμώττειν, quòd Heſychio in explicatione illius Callimachi κικυμωίδα γλαῦκα, eſt δυσβλέπτειν, vt apud [d] Goropium legimus. [Cicumen, vel Cecunia.] [d 9. Herm.] Facilè ergo Gaza, quod vel omnibus vel vni conueniebat, ad aliud,& ad particulare transferre potuit. Hiſpanis Otus dicitur Mochuelo, cuius vocabuli penultima cum Germanico omnibus nocturnis ferè communi, vt apud inferiores præſertim nomine Vuiel nonnihil conuenit. [Mochuelo. Vuiel.] Hanc enim auem Germani Bubonis ferè nomine ob maximam ſimilitudinem indigitant. Sed diuerſitatem uocula adiecta innuit. Nam Orhuvvel, quaſi auritum Bubonem dicas, vocant,& Ranzeul. [Oruvvel. Ranzeul.] Belgis Kerchvvl quaſi templorum Bubonem dicas. Anglis item Hornoul, id eſt, cornutus Bubo. [Hornoul. Cornutus bubo.] Plumas enim circa aures eminentes vocant cornua, quemadmodum & Galli, qui Aſionem Hibou Cornù vocant, iſdem Moyen Duc, id eſt, mediocri magnitudine Bubo dicitur, tanquam non alia re, quàm corporis mole à Bubone diſtinguatur. [Hibou Cornu. Moyẽ Duc.] Aliter Cha-huant Cornù, quod idem eſt, ac ſi dicas, felis ululãs, ſeu eiulans cornutus, cum ob faciem, quam, vt Bubo felinæ magnitudine & figura quadam ſimilem habet, tùm quòd noctu mures non aliter atque elurus venetur. [Felis Vlulans.] Videtur autem Cha-huant, Gallis pluribus nocturnis communis eſſe, uti etiam Hibou,& Belgis nomen Vl ſeu Eul. Sunt enim uoces hæ omnes per onomatopœiam à ſono auis factæ; Vnde Aſionem, ut ad diſtinctionem Bubonis Moyen dicunt, ita ad Aluconis quem Bellonius eiſdem nominibus appellat, cornù, id eſt, cornutum adijciant hoc pacto, Hibou cornù, Chat huãt cornù. Huic tamen proprie magis nomen Duc quam Buboni, cui etiã commune id faciũt, competere videtur, quòd ut [e] Ariſtoteles tradit, *Cum hinc abeunt Coturnices ducibus Lingulaca, Oto & matrice proficiſcuntur.* [e Li. 8. Hiſt. c. 1.] Quod in Bubone locum non habet.

GENVS

TVM ſanè ſeu Aſionem cum Ariſtotele & Plinio è Noctuarum genere, ſi generaliùs hoc vocabulo vtamur, aut certè è nocturnis fecerim. [a] Atheneus tamen Ariſtotelem citans Aſionem nocturnam eſſe negare audet,& tamẽ Noctuæ ſimilem non veretur dicere. [a Li. 8. c. 14.] Equidem nihil ſimile apud Ariſtotelem inuenio. Et Plinius è contra Aſionem maiorem Noctuis ſtatuit. Fieri verò poteſt, ut quod ait Scaliger, per gradus certos natura in auibus ab Aquila ad nocturnas uſque deſcendere potuit, atque inter has hanc vnam eſſe, quæ etiam diei utatur bene-

ficio ad uolandum, qua ratione mediæ cuiuſdam naturæ inter nocturnas & diurnas eſſe uideri poſſit, uti Struthio inter auem & quadrupeda maiora, præſertim camelum, & Caſtor inter piſcem, & quadrupedem, Veſpertilio inter auiculas, ueluti Hirundinem & murem. Ita ordinatè & placidè natura omnibus agere ſolet, ut quemadmodum iuxta illud Phyſicum axioma, ipſa nunquam de extremo uno ad alterum procedit ſine medio, ita nec etiam de genere admodum diſparato ad alterum tranſit, niſi per mediam quandam & utrique communem viam gradatim ac ſenſim progrediatur. Verum ut non iuerim pertinaciter inficias, & doctiſſ. Scaligero credam, rem ita ſe habere, mihi tamen ſuſpitio incidit, eam opinionem ex illis Ariſtotelis uerbis naſci potuiſſe, quibus Σκῶπας quaſdam perennes eſſe, & ſemper apparere ſcribit, præſertim uerò cùm ibi, ut alibi ſemper pro Scope Aſionem Gaza uerterit. Hoc tamen loco de anni temporibus loquitur, docetq; Scopes quaſdam quouis anni tempore, non ſolùm autumno apparere, non autē diu noctuq; uideri & volare. Præterea hoc de Scope, non de Aſione dixit Philoſophus, quæ diuerſæ, ut diximus, ſpecie aues ſunt: Quod autem hæc mea ſuſpitio vana ſit, ego ſane non video, ut neque quo authore hæc Scaligeri ſententia nitatur. Athenæi enim ſolius authoritas tanta non eſt, vt Ariſtoteli & Plinio grauiſſimis & ſolis penè rerum naturalium hiſtoricis, præiudicare poſſit.

Natura nō pcedit ſine medio.

Scopes.

DIFFERENTIÆ.

ASIONIS nullam apud veteres, imo neque apud recentiores differentiam obſeruatam fuiſſe reperio. Ego tamen duas eius ſpecies agnoſco, quas mihi olim conſpectas & ad viuum coloribus expreſſas aſſeruo, & hîc delineatas exhibebo, maiorem & minorem, quarum illa albidior & cinereo magis, hæc fulua, ſeu ferrugineo diluto ſpectatur.

DESCRIPTIO.

OTVM [a] Athenæus dixit Columbæ eſſe magnitudine. Quod de maximis ſanè Columbis intelligendum, quale eſt noſtrum domeſticum ſeu cicur. Bubone itaq; Aſio, teſte [b] Ariſtotele & [c] Plinio, minor eſt, Noctuæ ſimilis, & ut nos volumus, Buboni. Nō enim tam figura, quàm magnitudine Bubonem magis, quàm Noctuam refert. Nam auribus plumeis eſt eminentibus, inſtar Bubonis non ſolus tamen, etſi [d] Plinius ſcribat, *Buboni tātum & Oto plumas velut aures haberi*. Nam & Noctuę genus, ſaltem minimum, & Scops & Vlula quoque aurita ſint. Hinc Plinium fortaſſe ſecutus Goropius Otum etiam vocauit Noctuæ genus minimum, auritum; Digitis etiam Bubonem exprimit, & ſic à reliquis, præſertim ab Vlulis & Noctuis diſcernitur. Athenæus Aſioni formam humanam aſcribit, eiuſque Ariſtotelem authorem facit. Quod etſi quodam pacto uerum ſit, nihil tamen huiuſmodi Ariſtoteles de Aſione tradidiſſe reperitur. Quo vero ſenſu Plinius Noctuarum id genus maximum dicat, quibus pluma aurium modo micat, vt in Bubone, Aſione, Scope, Vlula, & quodam Noctuæ genere, omninò non intelligo: Si enim Noctuæ nomine tanquam quæ a nocte ita dicantur, nocturnarum auium omne genus complectitur, falſum eſt. Nam Bubo Aſione uel ipſomet Plinio iudice, longè maior eſt, & Scops Alucone, ut & ipſe, Bubone minor. Si ſtrictius & propriè id nomen accipit, ſanè Aſio Noctua dici nullo pacto poteſt, neque eius ſpecies. Euidentiſſimè enim & præcipuè per aures & digitos ab ea ſeparatur. Quare alibi melius *Otum eſſe Noctuis maiorem* dixit. Etenim ſi omnibus Noctuis maior eſt Otus, aut ipſe Noctua non eſt, aut ſeipſo ſanè maior, quod abſurdum eſt. Verùm nunquid Bubonem ſaltem & Aſionem Plinius auritos nouit? Sic enim quæ auritæ ſunt nocturnæ inter Noctuas maximæ erunt, & omibus nocturnis Noctuæ nomen conueniet. Hactenus quod alij de Aſionis forma dicunt, proſequuti ſumus. Nūc noſtros ſeorſim deſcribamus. Priori, qui altero maior eſt, caput rotundum eſt, ut Buboni & reliquis ferè nocturnis, auribusq; uelut cornibus plumeis inſignitum, uarium, cinereo nempe, bætico diluto & nigro ad ſupercilia vſque & nares propemodum. Facies tota anterior, quæ oculos & roſtrum complectitur è cinereo candicat minutiſſimis plumulis, veluti pilis tota obſita. Oculi ampli, pupilla nigra, iris crocea. Roſtrum è bętico nigricat, aduncum, ſed minus, quàm in Bubone. Corpus totum è cinereo ſeu leucophæo ad ferrugineum dilutum uergit, maculis vbique fuſcis conſperſum, tam maiuſculis paſſim, quam inſtar punctorum minutiſſimis. Alarum extimæ & vētri proximæ aliquot plumæ, albę ſunt, apice nigricanti. Remiges alarum pennæ per æqua & magna interualla fuſcis maculis tranſuerſim latioribus diſtinguuntur. Quæ ſecundo ab his ſunt & medio ferè alarum loco ex cinereo albicant, & minutulis guttis maculatæ ſunt. Tertium denique ordinem con-

Magnitudo.
[a] *L.8.c.14.*
[b] *L.6.Hi.c.3.*
[c] *L.10.c.3.*
Aures.
[d] *L.11.c.27*
Digiti.
Aſio quomodo Noctua differat.
Aſionū noſtrorū primi deſcriptio.
Caput.
Oculi.
Roſtrum.
Color totius.
Alæ.

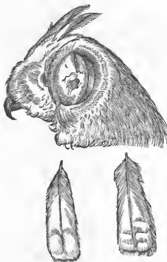
constituentes, & dorso proximæ, lineis transuersis, uti remiges, sed frequentioribus insigniuntur. *Venter.* Per uētrem notæ fuscæ in longum rectà ducuntur, & in acumen desinūt. *Alæ.* Alæ interiores & axillæ argenteo candescunt. *Cauda.* Quæ caudam componunt pennæ ultra extremas alas ad semipalmū protensæ circa oras ex cinereo ad plumbeum inclinant, medioq; per æqua spacia lineis frequentibus nigris, iisque transuersim contortis, & incuruo flexu, uelut pictę sunt, vndulatis. *Crura.* Crura & pedum digiti ad ungues propemodum usq; uillosa ex fusco subferrugineis pilis uestiuntur. *Digiti. Pedes.* Pedes grandes, robusti, unguibus egregijs, nigris, aduncis admodum armati, tibiæ item crassę & robustæ & omnia demum, quā in secundo grādiora. *Asionis fului forma.* Secundus Asio non temere fuluus dici ad prioris differentiam potest, quo semipalmum in longitudine etiam minor est. Vnde illius comparatione Otum paruum uocauerim. Anterior igitur capitis pars in illo albescit, in hoc flauescit. *Oculi.* Oculi similiter, vt plerisq; nocturnis, iridem habent saturo croceam, splendidam, pupillam nigerrimam. Plumæ in aurium regione instar cornuum surrectæ maiori ex parte, præsertim antè, nigræ. *Rostrum.* Rostrum nigricans, aduncum, digiti crassitudine vbi e fronte exit, sensim verò in acumen desinens. Circa tertiam tamen partem euidentius attenuari, fastigiariq; incipit. *Color.* Maculæ fuscæ toto propemodum anteriori corpore in longū protensæ, & singulis plumis albicantibus trāsuersim decussatæ, vt crucis aut verius lilij, quale Francorum Regum insignibus appingi solet, referant figuram. Sunt enim transuersæ vtrinq; nonnihil vncæ, in superioribus vnicæ, inferioribus binæ etiam & ternæ. At quæ in alarum remigibus, necnō tegetibus transuersim ducuntur, freqūter sunt vtrinq; in interstitijs, & supernè & infernè lineis tenuioribus, velut perizomatis ex guttulis compluribus compositis cinctæ singulæ, ut in Bubone. *Cauda.* Eodem modo cauda, sed rariore & perfectiore, nec interrupta nonnūquam nota transuersa, quandoque per æqualia spacia, quandoque per inæqualia, non tamen prorsus & ab vtroque tali latere sibi ex aduersis respondentibus lineis depingitur Bubonis more. Radices plumarum ubiq; ex fusco plumbeæ, quæ dorsum vestiunt sui extremo medioq; iuxta calamum in longum nigro maculantur, cætera in albido fuscis notulis respersæ. Qua alæ dorso hærent, albas in longum ordine dispositas maculas videre est. *Crura. Pedes. Vngues.* Crura & pedes ad vngues vsque hirsuti è ferrugineo flauescunt, vti totum corpus, sed magis venter. *Cauda.* Crura huic quam priori, breuiora, tenuiora, digiti exiles, neque ita vt in priore, carnosi. Vngues acuti quidem, sed uix adunci, penè recti, contra, atque in illo, nigri. Cauda infra alarum est longitudinem secus atq; in altero uno ferè digito. *[e] 8. Hist. c. 3.* Quem [e] Bellonius describit Otum, Vlula multò maior est. *Asionis Bellonij descriptio.* At Otum Aristoteles, Aluconem, & Vlulam magnitudine pares facit. Vnde incognitam speciem eam Aristoteli suspicari licet, & Galliæ parti Aruernis mōtibus, quę ad Hispaniam vergit, peculiarem. Hic ut Bellonius refert, patentiores multò, & ampliores aurium meatus habet, quam vlla auis alia. *Aures.* Vnde duplici ratione aurita dicenda venit, cum quòd plumas eminentes uelut aures gerat, tùm quia harum ipsarum foramina admodum patula sunt, & grandia. *Rostrum. Vngues. Color.* Rostrum ei nigrum, & hamatum, vngues validi, crura item ad vngues usque pilosa: color huic magis quàm Buboni aut Vlulę & Aluconi fuluus. Plumę magis uariegatę, quam rapacibus diurnis. Icon quam dat, alarum caudęq; pennas omnes transuersis lineis maculosas ostendit. *Facies.* Facies illi, qualis Aluconi, plumulis nēpè in orbem dispositis instar coronę, sed diuersi coloris a cęteris. Hic Bellonij Otus, si non idem planè est cum nostro posteriori, sanè ei simillimus est. copiosa admodum pluma vestitur, cornua vtrinque è fronte surgunt, è quaternis quinisuè plumulis, quibus margines ruffescunt, medium nigrescit, nonnullo candido permixto. *Cauda.* Cauda longitudine alas æquat, adinstar rapacium distincta. Maculę ventrem uariegantes in lōgum plumarum mediarum, iuxta tubulos ducuntur, eęq; nigrę. At singularum margines fuluo albidoq; tinguntur secus atque in tergo, maculis admodum subtilibus picturato.

Oti auriū anatome. Verum ut peculiarius aliquid de Oto dicamus, & pręcipuè de ijs partibus, quę ex anatomica inspectione patent; quare quę in Oto singularia, quamuis pauca sint, obseruauimus, ea hic alijs communicare non uerebimur. Potuit autem hęc pars in omnibus, quas damus, auibus haudquaquam excoli, & neque integra, non tam ob hominum peritorum, qui eas dessecarēt, quam ob corporum inopiam. Non enim omnia in uno corpore inuestigari possunt, nec una auis ad tot dies incorrupta permansura est. Qui diligenter admirabilem illam aurium in Oto constructionem intuetur, ueram statim nominis originem agnoscit, & Plinium maximè hallucinarū esse. Aui huic supra aures cutis in longum producitur complicata, rugosa, spōte concidens, & meatum eo loco occludens, instar membranarum, quæ tamen in amplissimū, si uelles, ambitum facillimè deduxeris. Sunt enim laxę, implumes intus, candidę, foris uerò minutissimis & pulchellis plumulis consitę, & quę orbem uenustum in marginum ambitu construāt. Vsus harum quis sit unusquisque uidet. Non alteri rei magis apposite hasce cutaneas ualuas, quam piscium brāchijs comparārim, cùm quoad figuram, tum quia utilitatem, quamuis in

diuer-

diuerſis membris non tamen abſimilem, ſortiantur. His apertis, auditus foramen amplum ac patulum in medio apparet, multis anfractibus inſtar humani tortuoſum. Vnde non ſolum ab auribus plumeis, Plinius alijq. uolunt, ſed ab ipſis ueris aut ueras quam maximè imitantibus auribus auritum Aſionem & Otum uocatũ credo Etenim meatum habet inſignem multis ſinubus & mæandris diſtinctum & valueolas illas cutaneas, quæ auicularum inſtar in animalibus viuiparis ſunt, magna certè natura prouidentia affabrefactas. Vnde natura benigna quod in viſu deficit, audiendi bonitate compenſare voluit. Certum enim eſt tot & tam amplos meatus tanta cura extructos, plurimum ad exactiorem auditionem conferre. Ex quo denuò Plinij error colligitur, qui cæteris auibus cauernas ad audiendum, huic verò tantummodò plumeas aures datas ſcribit. Sed nouam & pulchram auris ſtructuram ſecundò examinãtibus primum occurrit reſecta cute os cranij varium ea parte qua continuum eſt & æquale ob ſubſtantiam intimam alibi denſiorem, alibi rariorem, alibi obſcuriorem, alibi pellucidiorem, ad inſtar lapidis ſelenitidis. Cranium ab auditu carnea quadam portione coniungitur cum cranio anteriori, ex qua roſtri inferna pars propendet ad externam auditus oram, ab radice linguæ appendix quædam, portio oſſis hyoidis exporrigitur. Sub apophiſe hac muſculus eſt roſtrum diducens, & inferiori mandibulæ deprimendæ dicatus. Exoritur à cranio & ſupra auditum deſinit retro aures, principio carneo, circulari, ferturq. deorſum carnoſus, & ſi principium ſpectes velut in mucronem extenuatus & tandem in extremum roſtrum deſinit. Ad latera vero oram, co-

Auditus meatus. Os cranij. Cranium. Muſculus roſtrum diducens.

stamuè mandibulæ inferioris transilit. Subest musculo membrana tenuis, sed neruosior viæ auditus partem constituens. Tendo insuper aut ligamentum à tubere extremæ mandibulæ superioris ortum, angustum, robustum, argentei coloris, obliquè deorsum vergẽs, ad rostri inferioris costam, vt vtramque mandibulam colligat, annectitur. Musculus alius oppositus superiori, propè auditum inferiori parte emergit, lato principio, carneo, & in costam superiorem inferioris rostri oblongo fine, sed carneo implantatus. Actio eius est inferiorem mandibulam adducere. Membrana, qua desinit auditus, quaq; via eius occluditur, anfractuosa admodum, & profunda, tenuissima & pellucida, oualis, ad latera supernè, quam infernè latior. Adnascitur vndiquaque interno cranij ossi, & tympanum, quod dicitur, cõstituit. Huic intus retrò non solum adhæret, sed velut cõnatũ est, eaq; quasi obuoluitur tenue quoddam & breue ossiculum à latere cranij retro exortũ, quod fortè malleolus est. Incumbit id alteri cuidam ossiculo, quod nascitur ab inferiori cranio supra palatum tuberculo quodam in medio eminẽti, quòd a priore veluti incus à malleo tunditur. Ossiculum hoc tres anfractus seu sinus disterminat, quorum primus est retrò positus. Secundus & mediæ magnitudinis ad articulum rostri inferioris & superioris collocatur. Tertius omniũ maximus in cranio est superiori. Hi omnes in capacitatem quandam cõmunem coeunt. Sub ossei illo, quod incudem diximus positam sub sinu hoc communi penetranti altius, ossiculum aliud occurrit transuersum firmissimum, arcuatum, cui in medio exiguum aliud, sed deorsum tendens & tenuissimum adnectitur. Quibus omnibus perruptis cerebrum sese conspectui obijcit. Cranij hæc est constructio: Periosteo vestitur densissimo, tripliciter ad sensum. Prima & suprema substantia tenuitate insigni firma est, & admodum pellucida. Altera ad cranij meditulliũ rara est instar spongiæ, seu pumicis, albicans & nullo negotio à superiori separabilis. Huic tertia subest, densa, pellucida, at mollicula & tactui cedens lamella, ideo fortassis quod in proximo est ipsa cerebri medulla, atq; vnicâ tantùm membranâ intecta, non ut in homine, duplici, sed valdè crassâ. Atque hæc pauca, quantum res & tempus passa sunt, intimiùs perscrutati sumus. Quæ vt clariora euaderent, maximè quæ ad aures spectant, placuit, ea hac adiecta icone apertè demonstrare. Id enim semper studemus vt quò fieri potest, dilucidius omnia tradamus. Verùm cùm oculorum in nocturnis rapacibus insolitam illam varietatem atque nigro & croceo flammeo emicantem aduertissem, summa me inuasit voluptas hanc peculiarem naturæ fabricã rimari & quæ huius rei causa esset, inspicere. Itaq; oculũ Oti Excellentiss. D. Marco Antonio Vlmo Patauino viro in Philosophia & Medicina singulari, cui hæc & illa alia debemus, secandum tradidi. Inuentus itaque fuit oculus substantia quadam cartilaginea, velut capsula circumclusus, non tamen undiq;. Nam infra in parte oculi posteriori haudquaquam membrana hæc substernebatur, sed circumquaq; ad latera, a qua circulus supra totum oculũ exporrigebatur, ante quidem hæc membrana angusta erat, intra verò & quà magis ad posteriora vergebat, dilatata. Oculus ipse antè orbicularis erat retro se filis, & compressus, longe quam vel in medio latior. Resecta cornea vueam ab illa intus plurimo nigrore tinctam, & veluti atramento perfusam, quippè quæ etiam humores subiectos digitis contrectata tingeret, obseruaui. Huic in orbem alia tenuissima pellicula instar annuli circumponebatur, crocea, seu aurea per totam substantiã, ita vueæ connata, vt nullo modo integra ab ea secerni posset. Huiusmodi sanè nullam, quod equidem sciam, in alijs animantibus reperiri puto. Duæ igitur hæ membranæ coloribus diuersis tinctæ, & per corneam transparentes, horrẽdum illum nocturnarum auium obtutum faciunt, concurrentibus simul è nigro & croceo ex aduerso radijs & velut flammæ è silice excussæ micantibus. Humor crystallinus minimè durus aut solidus erat, qualem in Aquilis & alijs obseruauimus, sed tener & molliculus, vtpotè qui facillimè uel sua spontè dissolutus resecta cornea simul cum aqueo humore efflueret.

Cranei cõstructio.

Oculi Asionis Anatome.

LOCVS. NIDVS.

OTVS & Bubo montes plerumq; inhabitant, locaq; edita, contrà atque Noctua & Vlula, quæ campestribus gaudent. Mirum quod Bellonius refert, repertum à se Asionem in Ciliciæ campis de die inter Ambrosiæ plantas abditum, cùm tamen eò loci, ne ad quartũ quidem miliare arborem vllam nascentem videre liceat. Quare, etsi vbiq; ferè locorum reperitur Otus, tamen quibusdam regionibus & montosis præsertim locis libentius degere conspicitur. Ita Bellonius in montibus Armeniæ copiosos inuenit, & in Italia nostra præter cæteras in monte Plumbicio passim obuios esse, Constantinus cognomento Felix Serenissimi Vrbinatium Ducis aliquando medicus, grauissimus mihi author est. Habitant vero & nidificant plerumq; in arborum cauernis & co-

ramulis

raminibus. Otum migratorium eſſe Ariſtoteles & Plinius volunt. Eum enim cum Lingulaca matrice & Cyncramo Coturnicibus hinc proficiſcentibus ducem eſſe ſcribunt. Vnde Bellonius Petit duc Gallis ſic dictum putat.

Petit duc.

V O X.

Chat-huāt.

OTVS noctu, vti Albertus etiam teſtatur, vocem horrificam eiq́; ſimilem emittit, qua homo frigore affectus rigenſq́; exclamare ſolet hu hu. Vnde à Gallis Chat-huant non immeritò vocatur. Verum huius vocis ſonus etiam Buboni aliiſq́; attribuitur Ego verò eius vocem nulla alia exactiùs perfectiuſq́; exprimi poſſe puto, quàm hac dictione, & ad ſoni imitationem aptiſſimè efficta, Chiù (quo nomine Italis indigetatur) quam noctu ſubindè, ſed ſingulam, aliquãto interpoſito interuallo, repetit, ſonoram admodum & claram tanquam ſi fiſtula tenui ederetur, idq́; ſolis occaſu iam inſtante. Cum à quopiam laceſſitur, ſibilum aut crepitum emittit, qualem felis ſolet.

Chiù.

V O L A T V S.

LEVI faciliq́; volatu, vtpotè pennis optimè fultum, ferri teſtatur Bellonius.

P V G N A.

EADEM arte ac ratione, qua Bubo impugnatus ſeſe defendit, roſtro ſcilicet, & pedibus aduerſum hoſtem protenſis, vt in cæteris, ita & hic Buboni ſimilis.

ACTIONES. INGENIVM.

[a] Hiſt. c. 12.
[b] L. 10. c. 13
Plinij, & Gazę error
μύωπα.

Ὦτος inquit [a] Ariſtot. ἐστι κόβαλος καὶ μιμητὴς, id eſt, vt [b] Plinius vertit *auis paraſita & imitatrix.* At Gaza pro κόβαλος interpretatur blatero, nec malè, ſed pro μιμητὴς non rectè reddidit hallucinator, cùm ea vox Græca imitationem ſignificet. Vnde ſuſpicio eſt illum aliter in ſuo codice legiſſe, nempè μύωπα, aut tale aliquod vocabulum, quod vitium oculorum indicaret. Suidas vocem Κόβαλος per βωμολόχος exponit Bomolochon autem eſſe ait, qui ludendo aliquem decipiat. Item illiberalem, malignum, quaſi κοπίβαλον. Cæterum ludendo aliquem decipere, etſi accipi poteſt etiam ſimpliciter, tanquam per ludum & iocum quempiam fallere; uidetur tamen ad ludos, qui pecunia depoſita fiunt (ut in alea) propriè pertinere: ut kobalos fit aleator improbus & aſtutus, nempè quaſi Κακόβαλος ὁ κακοῦργος περὶ τὸ βάλλειν. Veteres Grãmatici aliter exponũt & deriuant, ἀπὸ τοῦ κόψαι, quòd pro blaterare accipitur; Vnde κόπις blatero. Ariſtoteles quidem uidetur, ut κόβαλον uocem interpretaturus, per epixegeſin addiderit, καὶ μιμητὴν. Nam blateronem dicere auem nocturni generis parum conuenit, ut fortè nec paraſitam Plinius aptè dixerit. Cæterùm βωμόλοχοι propriè dicebantur homines aris aſſidentes, & affectãdo aliquid de ſacrificijs petentes, deinde tibicines & vates, qui ſacrificijs adhibebantur, tertiò per metaphoram homines abiecti & leues & nihil non ſui lucri cauſa ludendo aſſentandoq́; facere ſuſtinentes, vt Suidas teſtatur. Eo igitur nomine Otus dictus fuit, quòd inſtar mimorum ac paraſitorum ſeu etiam hiſtrionum collum contorquendo nunc in hanc, nũc in illam partem, ridiculos & mimicos geſtus edat. Μιμητὴς verò fuit appellatus, quod imitatione gaudeat. Saltantes enim imitatur, ut dicit Ariſtoteles *ideoq́; quodam genere ſaltatricem* vocat Plinias. Hanc autem ſaltationem commodius perficit, quia, vt author eſt Philoſophus, planipes confundens nempe cum vulgo Otum cum Otide, quæ tamen nec ipſa planipes eſt. *Inter ſaltandum capitur, dum ſaltantes imitatur, haud difficulter* ait Plinius, *vt Noctua, intento in alique nempe aucupe, circumeunte alio.* Quod hoc pacto perfici Athenæus ſcribit, *In aucupio illorum, qui ſaltandi peritiſſimus fuerit, ſaltat in conſpectu eorum, & ſimul ipſos contra aſpicientes ad ſaltationem inducit. Alius à tergo latens voluptate imitandi captas (ſaltantis enim motus & geſtus exprimere ſtudioſè conantur) comprehendit.* Quod & Scopes facere aiunt. Verum alij iſtæc Otidi perperam tribuunt. Ita enim frequenter hæc duo vocabula confunduntur, Otus nempe & Otis, etiam in ipſo Ariſtotele, vt diximus, niſi librariorum ignorantia mendum irrepſerit. Otum ego imitatricem ſua natura eſſe planè dixerim. Nam alioquin & alium rationem, qua ob nimium imitationis ſtudium capitur, Athenæus & Euſtathius narrant, in hæc ferè verba. *Otus ad imitationem natum animal earum præcipuè rerum, quas ab homine agi viderit, aucupes etiam imitari ſolet. Stant illi è regione*

κόπις.

Qui βωμόλοχοι.
Otus cur bomolochus dictus, & mimus.
Μιμητὴς.

& certo

& certo quodam pharmaco oculis vngunt, & alia quadam glutinosa pharmaca parata proximè alicubi in paruis pelui bus apponunt. Quibus visis, Oti postea se illinunt, & conglutinatis oculis ac palpebris mox capiuntur. Hoc igitur aucupādi genus ad Otum potiùs, quàm ad Otidem, etsi eas veterum plurimos confundere, vt diximus, constet, pertinere videtur. Est enim Otus auis, vt & aliæ quædam Noctuis similes, (Scopes maximè) omnino ad imitationem apposita, eoq; nomine facilis decepti. Otidem verò, cùm canibus & retibus facile sit venari; hac machinatione nihil opus est, verùm vt quod res est, dicā, etiā hîc ᶜ Gazā lapsum esse credo, vel altero textu vsum. Græcus codex sic habet ὁ δὲ ὦτος &c. ὅτι δὲ κολοβὸς καὶ μιμητὴς καὶ ἀντορχούμενος ἁλίσκεται περιελθόντος θατέρου τῶν θηρευτῶν καθάπερ γλαύξ. Hoc est, *Otus autē &c. Sed quia mutilus est, & imitator, & saltator, itaq; capitur circumuenientē eū altero venatorum, vt Noctua.* Hoc ergo in loco nulla mētio fit planipedis vt in Gazæ translatione legitur, quasi quod auis ob pedū planitiē meliùs saltare queat. Quare vel alium habuisse codicem Gazam necesse est, vel hoc ex suo addidisse. Notandum tamen alijs legi κοβαλὸς pro κολοβὸς & rectè. Quid.n mutilū esse, cum cæteris & cum nostra aue conueniunt? Cæterum quàm benè verterit Gaza, blatero est, & hallucinator, alij videāt, quorum alterum vocis uitium est, alterum visus. At imitari ad scurras & mimos pertinet, quo suis gestus corporis per ludicrum exprimentes. Ego adulatorem potiùs dicerem, pro blaterone, quæ vna est τῆ κοβάλῳ significationum. Sic cōtraxisse videtur Gaza illa, καὶ μιμητὴς καὶ ἀντορχούμενος, dum ait, saltantes imitatur. Cæterùm paraphrastem in multis agere mihi idem videtur. Sed de his hactenus. ᶜ Hist. 12.

DENOMINATA.

QVI fraudibus expositi sunt, ac nullo propè negotio insita simplicitate, vel potiùs solo audini, quodq; haud verba ipsa examinēt, decipiuntur; homines stolidi, Oti olim vocabantur Eustathio & Suida testibus. Quemadmodum & ij, qui gloriæ vanitatem affectant. Quare & Comicus Athenienses, quòd facilè quæcunque audirent, fidem habentes deciperentur, Otos vocauit. Oti qui dicebantur.

MEDICA.

GLAVCOMATA, vt tradit Plinius, Magi dicunt curari recenti Asionis felle.

HIEROGLYPHICA.

PER hanc auem plerique mimum atq; parasitum exprimunt. Non enim à mimica multùm distat ars parasitandi, quam ita describit Horatius. Parasiti typus.

Alter in obsequium plus æquo pronus & imi
Derisor lecti, sic nutum diuitis horret,
Sic iterat voces, & verba cadentia tollit,
Vt puerum credas sæuo dictata magistro
Reddere, vel partes mimum tractare secundas.

Est enim hæc auis, vt dictum fuit, omnium maximè imitatrix. Hæc in clypeo atque insigni militum Romanorum depicta, qui recentiori tempore paulò ante Imperij decrementum, sub magistro peditum merebant, ordinis eius signum fuit, qui cornuti appellabantur. Erat ales coloris prasini, in orbiculo luteo, quem cæruleus ambitus latè ductus circumplectebatur, à quo mox arctior, & ipse luteus, & circa marginem extremus ruber. Asio Romanorum insigne. Cornuti milites dicti qui.

FABVLOSA.

OTVM & Ephialtem Aloei & Iphimediæ filios fuisse aiunt, & Martem ligasse. Maximi fratres feruntur & bellum cælo ac superis inferre ausi, vnde Apollinis sagittis confecti sunt. Alij in venatione imprudentes inuicem sese iaculis transfixisse dicunt, Dianæ consilio, & eosdem primos Musis sacra fecisse.

EMBLEMA.

EMBLEMA Alciati inscriptum FATVITAS.

Miraris nostro quòd carmine diceris Otus,
Sit vetus à proauo cum tibi nomen Otho?
Aurita est, similes & habet ceu Noctua plumas,
Saltantemq́ auceps mancipat aptus auem.
Hinc fatuos captu & faciles nos dicimus Otos,
Hoc tibi conueniens tu quoque nomen habe.

DE SCOPE. Cap. IIII.

ETSI magnitudinis merito Scops & Vlulæ & Aluconi, quibus minor est, postponenda veniret, non vna tamen de causa Asioni statim subiungẽdam esse putaui. Toto enim corporis habitu Asionem ita exprimit, vt nisi magnitudo diuersa esset, inquit, Bellonius, eãdem auem diceres. Nam inter cætera insignem illam notam cum eo communem habet, quòd cornuta sit, moribus etiam & ingenio illi est quam simillima, nempè & saltandi libidine & imitatione mimica. Deniq; quoniam his ipsis proculdubiò de causis ab authoribus plerisq; præsertim à Theodoro Gaza cum Asione confundatur. Quin & hoc curauimus ne cornutas seu auritas aues nocturnas, vtpotè specierũ quadã cognatione iunctas separaremus. Reliquis etiam quæ sequũtur, aures desunt.

ÆQVIVOCA.

Scops piscis. [a] L.14.c.12 Saltatio.

SCOPS Athenæo genus est piscis. Ex eodem [a] Athenæo apparet, quod Σκὼψ, & fortè σκωπεῦμα saltationis quoddam genus, siue gestus inter saltandum fuerit. *Nam σκὼψ (inquit) gestus quidam est prospicientium, extrema manu supra faciem inclinata*, ut Aeschylus etiã testatur. Solent quidam manum oculis hoc modo ad frontem imam opponere, spectaturi aliquid, ne offendantur a luce, & vt oculorum imbecillitati consulatur, & fortè qui Scopem saltant, imbecillibus sese Scopum aut Noctuarum instar oculis esse hoc modo simulant, qui lucem apertam ferre nequeant. Quanquam scriptores prisci, ut Athenæus, saltationem quandam Scopem dictam velint, non ab hac oculorum protectione, sed a motuum & gesticulationum varietate, quòd auis hæc imitatrix similiter varijs motibus gesticulari soleat. Nam & Pollux, *In Scope saltatione* (inquit) *quæ & σκωπίας dicebatur, collum quodammodo circum agebant ad imitationem auis eiusdem nominis quæ dum saltantes imitatur homines, capitur*. Sed decentior aptiorq; forsan hæc saltatio fuerit, quę cùm corporis gestibus, tum visus infirmitate Scopem imitatur. Imitabãtur teste [b] Scaligero in hac ipsa morphasmi specie etiam ętates. Itaq; senes exprimebant cum scipionibus. Iidem

[b] L.1. Poet. Ἐπογύπονες qui.

tum saltantes ὑπογύπονες nominabantur. Siquidem γύπωνες significarunt ligna teretia, quo nomine dicebantur, qui in grallatorijs phallis saltabant amicti pellucida veste Tarentina.

SYNONIMA.

[a] L.9.c.14.

ATHENAEVS [a] Alexandrum Mindium citat, qui apud Homerum aliquos Κῶπας legere absq; sigma initiali tradat, & Aristotelem sic σκῶπας nominasse. Idem annotat Eustathius in quintum Odysseæ, necnon Aelianus. Speusippus quoq; (inquiunt) & Metrodorus Κῶπας dixerunt. Itẽ Epicharmus. Frequentius vero legitur Scops, cuius hęc nominis ratio est. Scopes Græce dicuntur (inquit) Eustathius, vel à voce inepta παρὰ τὸ σκαιὸν ὄπα ἔχειν. Cacophoni etenim sunt, vel quò vocẽ noctu emittãt παρὰ τὸ ἐν σκιᾷ, ἤ ἐσπέρᾳ τὴν ἀφιέναι ὄπα, uel quòd noctu maximè cernant παρὰ τὸ ἐν σκιᾷ ὦπα ἐνεργεῖν, vel deniq; quòd uarietate gesticulationũ, quibus naturaliter utuntur homines σκώπτοντας, id est, qui alios deridere, & deludere solent, referant. Quinimo uerbum σκώπτειν deductum esse ab his ipsis auibus Athenæus author est, quod imitando irridere significat. Apud Germanos quidem, Græco huic uerbo σκώπτειν simile ferè est, & eiusdem significationis spotten. Apud Latinos hæc auis Scops nomen nondum inuenit: quod enim Asionem ubiq; Gaza pro Scope uertit, & alij forsan eius uersione decepti, idem existimant, toto sanè cælo errant, quod antè etiam monuimus. Eam uero auem, quam nos argumẽtis paulò post adducendis adducti, Scopẽ esse putamus, Itali uulgo Chiuino Bononię

Chiuino.

pręsertim uocãt. Cum.n. Chiu sit & nomẽ & uox Oti propria, hęc uerò auicula & specie ac figura corporis, necnon uoce eundem, quam maximè reprę̃sentet, sola corporis magnitudine excepta &

cepta & coloris modica diuersitate, non temerè voce à Chiù diminuta, hãc Scopem Chiuino, quasi Otum paruum aut pusillum dixerũt. Eãdem ob causam Gallis, vt testatur [b] Bellonius, vn Petit Duc, quasi paruus dux nuncupatur. Quod autem Vlulam Latinorum ex hac aue faciat, non probo. Nam Vlulam cornutam nullus veterum habet. Scops verò & Chiuino Italorum & quam ipse pingit pro Vlula, cornibus seu auribus in vertice insigniuntur. Præterea auis hęc, quam ipse Vlulam, nos Scopem putamus, Noctua minor est, vt esse debet. At verò Vlula, iuxta [c] Aristotelẽ, *Aluconi compar*, nẽpe Gallinaceo maior, aut saltem ęqualis est. Germani hanc auẽ vtpotè quæ apud ipsos rara sit inuentu, & exotica, paruam Noctuam Italicam vocant, Kleine froembd, oder Vuelsch Kutzle. Neque enim Noctuis admodum dissimilis est. Alioquin aliud genus huic simillimum, sed Italicis albidius, cauda longiore, auriculis altioribus Tschauytle uocant, quasi Asionem exiguum dicãt, simili nomenclaturę quàm apud Italos & Gallos, ratione. Itali, qui montem Plumbicium in Ducatu Vrbinate incolunt, hanc auem Alocharello uocant id est, Aluconem paruũ. Adeò uaria & promiscua cõfusaq; est apud diuersas nationes auium nocturnarum appellatio, quę plerumq; ab analogia quadam, quę inter res ipsas est, detorquetur, & ab alijs nominibus potius, quam a rei natura, vtpotè quæ uulgo, imò etiam doctis ignota est, petitur.

[b L. 2. de auib. c. 35.] [c L. 8. c. 3.] [Noctuæ Italicæ.] [Alocharello.]

GENVS. DIFFERENTIÆ.

SCOPS Aristoteli & Plinio peculiaris quędam nocturnarum species ponitur. Quare haud rectè, uel ad Otos uel ad Vlulas, uel etiam ad Noctuas reducetur. Hoc tamen ei cum Asionibus & Bubonibus commune est, quod auritus sit. Cum Vlulis uerò, quòd pedes utrinque in æquũ digitorum numerum dispertitos habeat, uti & Alucones. Cum Noctuis autem conuenit, quòd pedum compositione, figura, colore denique & magnitudine his, quam alijs propior est. Hinc est, quod hæc auis alijs Oti genus, ut [a] Goropio, existimatur nõnullis Vlula, ut Bellonio, alijs deniq;, ut Ornithologo, Noctua aurita minima, omnibus uerò aliò, quam quò oportet, referentibus. Propriam enim per se speciem sub nocturnorum genere constituit. Duplex huius reperitur diuersitas: una & quam hic delineatã dabimus, Italiæ nostræ frequens. Altera huic similis apud Germanos extat nostrate albidior, cauda longiore, auriculis longioribus, reliqua similis. Veteribus, ut Aristoteli & [b] Alexãdro Myndio, Scops in duplici genere traditur. *Quidam enim* (inquit ille) *omnibus anni temporibus patent & eam ob rem perennes*, & ἀειφανεῖς, *id est, Semperasiones vocabulo composito appellantur, qui esui inepti sunt propter vitium carnis. Aliqui autumno interdum apparent, nec plus vno aut altero die commorantur, qui & esui sunt apti, & valde probantur.* Differunt hi nullo ferè alio à perennibus illis, nisi corpulẽtia pingui & quòd uox his deest, illis minimè. Quidam Germani docti uiri Scopem illum, qui semper conspiciatur, Keutzlin interpretantur Germanicè, hoc est, Noctuam paruam, alterum uerò, qui in autumno tantum apparet uno atque altero die, ein Steinül, id est, Noctuam uel Vlulã saxatilem; illi inquiũt, ἄφωνοι sunt, hi clamant sub crepusculo. Atqui auis, quam Germani Steinkutz, id est, Noctuam saxatilem nominant, auriculas nullas habet, Noctuis potiùs adnumeranda: quare Scops auritus esse non potest; nisi huius etiam generis auritæ quædã Noctuæ inueniantur: sic perennes Scopes uocales esse ex Athenæo diximus, autumnales minimè: qui tamen è contra iuxta hos uiros clamant, ut illi muti sunt.

[a In Hermathena.] [b Apud Athen. lib. 9 cap 14.] [Keutzlin.] [Steinül.] [SteinKutz.]

DESCRIPTIO.

SCOPS ab Alexandro Myndio citante [a] Athenæo, necnon [b] Aeliano, alijsq; ueteribus, ita depingitur, ut dicatur esse minor Noctua, & in colore plumbeo albicantia puncta habere, & ab utrisque temporibus duas pinnas subrigere. Scopis alterum genus, quod autumni tantùm aliquot diebus apparet, altero illo perẽni minus corpulentum esse, & Turturi, Palumboq; simile. Sed uideamus, num auis hæc, quam Scopem esse credimus omni ex parte ueterum nous respõdeat. Quam nostrates Chiuino uocant, omnium rapacium nocturnarum propè minima est, si unam, eamq; raram excipias, quæ Alaudam non superat. Noctua minor est, maior Turdo, Palumbo fere par, paulò tamen minor. Dodrantem eius longitudo implet. Magnitudine tantum corporis & colore nonnihil a Bubone differre uidetur. Caput eius teres instar globuli, plumulis uestitum, coloris ubiq; plumbei. Rostrũ ei breue, obuncũ, nigrum. Aures uel plumulæ in aurium modum surrectæ, in mortuo uix apparent, in uiuo manifestiores & ex una tantùm pinnula constantes.

[a L. 9. c. 14.] [b Lib. 15. c. 28.] [Chiuino & eius descriptio.] [Caput. Rostrum. Aures.]

 Potissimus

Color. Potiſſimus totius corporis color ſuperficietenùs cinereus eſt, hinc inde nõnihil admixto plũbeo, maculis plurimis albicãtibus, & pluſquam vllius alterius rapacis nocturnę, ornatu pulcherrimo diſtinctus. In maioribus alarum & caudæ pennis tranſuerſim poſitis maculæ albæ ſpectantur; Minores reliquas omnes præter notas tranſuerſas linea in longum nigra ſecat. Ruffo præterea decore promiſcuè per totum reſpergitur, potiſſimum circa collũ, & alarum initium. In uẽtre plumæ magis, quàm alibi candicant, quarum uti omnium etiam reliquarum radices nigræ ſunt, ſed hæ peculiariter medio ruffeſcunt, cætera albæ, notis minimis iiſq; nigris variegatæ. Oculi. Oculi quales pleriſq; nocturnis, ignei, crocei, ſplendidi. Tibiæ. Tibiæ plumoſæ ex cinereo ſubruffæ: Pedes. pedes habet exiguos fuſcos ad plumbi colorem obſcurum accedentes, ſquammoſos, deplies in digitos binos anticos & totidem poſticos diſpartitos, vnguibus fuſcis inſtructos. In hac itaque auicula agnoſcere eſt, auriculas in primis *à ſupercilijs* (ut inquit [c] Aelianus) *ſecũdum vtraque tempora* ſingulis plumulis utrobiq; compoſitas. Deinde Noctuæ minorem eſſe, & Palumbo ferè æqualem. Denique notas plurimas habere albas in colore leucopheo. Gazæ & Bellonij error. Malè igitur Gaza Scopem Aſionem eſſe putat, cùm Aſio ſit Noctua longè maior. Neq; rectè [d] Bellonius hãc modo a nobis deſcriptam auem Vlulam eſſe arbitratur, ſola nominis Gallici coniectura ductus, quæ a ſimilitudine Latini petitur, nempè quòd ea Gallis Hulotte vocetur, aliter Huette, Poſterior tamen vox ad Bubonum & Aſionum nomen Chat-huant propius accedit, quàm Vlulæ, etſi Vlula cornibus ſeu auriculis plumeis careat. Vlula inſuper iuxta mentem [e] Ariſtotelis Gallinaceo compar eſt, at hæc auis ipſo eodem teſte nocturnarum rapacium minima.

[c] *Lib. 15. de anim. c. 28.*

[d] *L. 2. c. 36.*

[e] *L. 8. H. c. 4.*

Nos

Nos Vlulam, qualem Ornithologus, dabimus tribus antè digitis præditam, cõtrà atque Scops, qui binos vtrinque habet. Hinc etiam perperam tradi patet ab Eustathio Scopes esse, quos Romani seu Latini Kouphous vel Goufous vocant. Hodie Gufo nostris dicitur Bubo, a Scope certè longè alienus. Kouphous. Goufus.

V O X.

VOCALES sunt, vt docet Aristoteles, Scopes illi, quos quia semper apparent, ἀείσκωπας, id est, perennes vocant. Hi forsan fuerint, quales nuper calamo delineauimus, apud nos frequentes & sub crepusculum canentes, sonumq; edentes, quem nomen vernaculum exprimit Chiuin. Alij qui raro apparent, muti sunt. Vocem Scopum inamœnam insuauemq; esse Alexander Myndius scripsit, uti omnium ferè nocturnarum. [a] Gyllius tāquam ex Aeliano; *Scops, inquit, omnes oris expressione & articulata voce longe superat, & quemadmodum Psittacus & Pica sic hominum & aliarum auium voces exprimit.* Nos verba hæc non apud Aelianum, sed apud [b] Athenæum legimus. Πάντα δὲ τὰ τῶν ζώων εὔγλωττα καὶ διηρθρωμένα ἐστὶ τὴν φωνὴν, καὶ μιμεῖται τὰς τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἄλλων ὀρνίθων ἤχας. Quo in loco, etsi Athenæus tū prius, tū post de Scope scribat: attamen verba hæc nō mihi videntur ad Scopem pertinere, sed in genere ad aues, quarum lingua latiuscula, adeoq; liberior, & vox articulatior est, ut illas, & hominum sermonem, & aliarum auium vocem imitari dicamus. Quod quidem non solum Scopem non facere puto, sed neque vllam aliam nocturnam auem. Scops enim gestu corporis & circumactione colli tantùm, non autem voce ad imitationem compositus videtur.

[a] L. 2. Hist. ani. c. 36.
[b] Lib. 9.
Scopem nõ vti voce articulata.

I N G E N I V M.

SCOPES *aues* (inquit Aelianus) *quarū* [a] *Homerus mentionem facit, cùm earum multas circum Calypsûs antrum versari scribit, viri bene saltandi periti tradunt cum saltatione comprehendi, sum genus quoddam saltationis esse, quæ (si adhibenda ijs fides sit) Scops appellatur. Nam quod ijs auibus iucundissimum sit quosdam ridicule imitari, ex eo profectum verbum est σκώπτειν, id est, effingere & non aberrare ab eis imitandis, quos ludicra assimulatione imitātur.* [b] Plinius mimicos hosce motus ac gesticulationes Scopi a veteribus attributas miratur, & vix credita ita inquit: *Nominantur ab Homero Scopes auiū genus, neq; harum satyricos motus cum insident, plerisq; memoratos facile conceperim mente: neque ipsa iam aues nascuntur.* Nos verò non semel ridiculos hosce gestus in pluribus nocturnis, præsertim in auritis obseruauimus, nec quicquam prodigiosi aut monstri subesse imaginamur. Cum enim colla retrò agilia habeant, caput modò adducendo, modò protendendo, vertice nutando, humeros iactitando, saltitando, hystriones quodammodò imitantur.

[a] In Odyss.
Scops saltationis gen⁹
[b] L. 10. c. 49

G E N E R A T I O.

DE *generatione Scopum* (inquit [a] Aristoteles) *quænam sit, nihil adhuc exploratum habemus, nisi quòd Fauonii flatibus appareant. Certum enim hoc est.* Plinius Scopes amplius nasci negat, quia scilicet imitationes illas mimicas in Scope non capiebat. Cum vero species rerum sint sempiternæ iuxta mentem Philosophi, & reuera quamdiu saltem generationis & corruptionis rerum stante mundo, duret uicissitudo, Plinium falli manifestum est.

[a] L. 9. Hist. cap. 28.

A N T I P A T H E I A.

SCOPES, ut in Aeliano addit [a] Gyllius mali punici grano pereunt. Verùm id in textu Græco non legitur.

[a] Lib. 6. Histor. animal. cap. 46.

D E N O M I N A T A.

Σκωπαῖοι Græcis à Scope fortaßè denominantur, apud Timonem in Laconia non infrequenter, homunculi, scilicet parui, σιλπωνες ab alijs dicti, qualis etiam Pithon Dindaricus fuisse videtur. Pigmæi

VSVS IN CIBO.

a 9.c.15.

AΙΓΙΣΚΟΠΕΣ teſte[a] Athenæo, eſui non ſunt propter vitium carnis. Qui verò autumno tantum vno aut altero die apparent, ſunt edendo vtiles & valdè probantur.

DE ALVCONE. Cap. V.

ALVCO proximum ſaltem ab Otis mærebatur locum, quòd magnitudine ipſis nihil cederet. Scops tamen ei locum præripuit, ne aues nocturnas auritas, quę ad idem genus quodammodò pertinere, vel hoc nomine videbantur, diuelleremus. Maximè verò, quia pro Aſione ſeu Oto à pleriſq; haberetur, idq; ob multa, quæ vtrique ſunt cómunia. Diſcrimen enim ſimilium non minus, quam contrariorum, ſi iuxta ponantur, magis eluceſcit, & minori negotio notatur. Nunc verò reliquis non auritis Aluco vel hoc merito pręponẽdus venit, quia magnitudine ſuperior eſt, non Noctuis tantum, ſed & Vlulis, vtpotè qui Gallinaceo etiam maior eſt.

ÆQVIVOCA.

Pro menſa coqui.
Ἐλεὸς Accipitris genus.
Glis.

Ἐλεὸς, quod Græcum alioquin Aluconis nomen eſt, tanquam ſignificati præcipui, ſignificat præterea menſam coqui, ſeu lanij, vt Suidas ſcribit: videtur autem acui vltima ad differentiam vocis ἔλεος quę miſericordia eſt. Ἐλαιὸς verò per αι diphtongũ in penultima Accipitris genus eſſe ſcribitur Heſychio & Varino. Sed alias etiam nocturnas aues, non hanc tãtum Grammatici quidam cum Accipitrum & Aquilarum genere ineptè confundunt. Glis etiam animal quadrupes ἐλειὸς vocatur. Eſt & ἐλαιὸς per αι auis nomen, de qua inter Paros agemus. Item ἐλεᾶ, aut fortè ἐλέα parua eſt auis, quæ ἕλη, id eſt, paludes inſpectat ab arundinibus.

SYNONIMA.

ἕλειος.
ἕλειος.
a Lib. 2. Hiſt. circa fin.
Ololigus.
Luocalis.
Etymolog.
b L. 8 H. c. 3

ἘΛΕΟ'Σ Græcis Aluco dicitur, & fortè ἕλεος cum aſpiratione, quaſi ἕλειος, id eſt, paluſtris dicendum. Nam Vlulæ quoddam genus à paludibus Germani etiam Maſshvv appellãt. Quod nomen alioquin etiam Butconi tribuūt, quòd corporis ſpecie aliquatenus Vlulam aut Bubonem referat. Ἀλκαλος legitur apud[a] Ariſtotelem, vbi Gaza vertit Ciconia, quaſi legerit πελαργός. Sed apparet hoc nomen Italicum eſſe aui nocturnæ ab aliquo fortè aſcriptum, vt vocẽ Aſcalaphon interpretaretur, & à librarijs poſtea perperam inſertũ. Syluatico Ololigus eſt Luocalis auis; videtur autem Luocalẽ pro Alocho, vel Alucone dixiſſe. Ololygon quidem apud Græcos varijs modis accipitur, à nullo tamen pro aue nocturna, etſi onomatopœia ipſa ad Vlulam auem accedat. Alioquin Ariſtoteles ranarum marium vocem, qua fœminas ad coitum alliciunt, ololygona nuncupat. Vocis Aluco, qua nunc Latini vtuntur, author eſt Ariſtotelicus interpres Gaza, qui eam ab Italis mutuatus videtur. Hanc enim vulgo Alocho nominant: vnde ipſe vocem Aluco formauit, quæ apud veteres Latinos nuſquã reperitur. Quod idem alias ſæpius in Latinorũ vocabulorum penuria feciſſe comperitur. [b] Albertus vbi apud Ariſtotelem ἐλεὸς legitur, habet Aquila Alem, nimirum ex Auicenna, qui cum reliquis Arabibus Græcæ linguæ ignarus, ideoq; male Ariſtotelem vertens, & peius ipſe à ſemilatinis hominibus, utpotè nec Latine nec Arabicè callentibus traductus, omnia fœda barbarie conſpurcarunt, & tenebricoſam illam nubem naturalibus rebus obtenderunt. Cæterùm vernaculi huius vocabili originem indaganti, nequeaut domi noſtræ, multò minus apud Græcos Latinoſuè eam reperienti, commodum in manus venit VVolfgangi Lazij de gentium tranſmigrationibus liber, antiquitates cum gentis tùm linguæ Germanicæ continens, qui mihi fidem fecit; (nam ut cuique artifici in ſua arte, ita & cuilibet homini in ſuo idiomate, tanquam eius perito credendum eſt,) Alocho nomen à Germanis petitum eſſe. His enim Lochen ſeu locken allicere ſignat, & locker allectorem. Vnde addito articulo à pro ein, quo ſuperiores Germani Auſtriaci præcipuè, frequentiſſimè vtuntur, fit a Locker, & immutatum Alocho. Eo autem nomine non temerè donatus uideri poteſt, quòd ut multis alijs nocturnis, ita & ipſo aucupes retibus uiminibusq; inuiſcatis auiculas capiendas alliciant. Multis enim alitibus inſitum eſt ad aues nocturnas ubicunq; uiſas, propter formę nouitatem, tanquam ad rarum quodam ſpectaculum denſo grege confluere, ita ut Bubones, Vlulæ ac Alucones omnis illecebræ inſtar ſint.

Locco vnde dicatur.

Itaque incautæ aut inuiſcantur aut irretiuntur. Pari ratione forſan ac origine noſtratibus acus frugum nimirum glumi paleæuè ac quiſquiliæ locco dicuntur, quod ijs aut Gallinas agricola

conuocare,

conuocare, aut aream probè versam, in qua retia expandat, ipse post dumum sedens auceps, conspergere soleat, atque his auiculas allectare. Quibusdam Italiæ locis Lucharus dicitur, teste Nipho, quæ vox Germanicæ lucher etiam vicinior est, ex qua diminutiua voce facta Plombini móticulæ Oti minimum genus, quod Scopem fecimus, Alocharello nuncupãt, vel ob eam quam cum Alucone habet similitudinem, vel vt verosimilius est, ob eundem vsum ad aucupia, & quidem frequentissimum. Galli Aluconem teste [c] Petro Bellonio Hibou (quæ tamen alijs etiam communis est appellatio, vt Oto, sed cum cornuti adiecto discrimine) nominant, vel Chat-huant quoque, voce partim ab actione, partim è sono petita: Chat. enim, id est, Catus dicitur, quòd instar felium noctu mures in agris uenetur, Huant quod alta ac sonora uoce exclamet. Hoc enim Gallis verbum Huer significat. Vnde etiam Huette, qua minimus Otus seu Scops denotatur, nomen inuenit, non autem vt Bellonius autumat, ab Vlula Latinorum. Germanis composita voce Schleiereul uocatur, quæ tãtundem ac si Bubonem seu Vlulam flammeatam dicas, ualet. Schleier Germanicè flammeum seu peplum, quo mulieres faciem circumuelare solent, notat. Eul nomen est plerisq; nocturnis apud Germanos commune, non Vlulæ proprium, ut malè Ornithologus putauit. Habet enim Aluco in faciei ambitu plumarum albarum seriem, ea figura dispositam, ut flammeum, quo in Germania & apud nos rusticæ præsertim mulieres caput faciemq; obuelant, quodammodò referat. Qua de causa nonnullis Galliæ Cisalpinæ populis Dame vocatur, id est, mulier seu matrona. Nonnullis, Germanis forsan Berchvvl, tanquam in montibus degat. Verum hoc Caprimulgo potius conuenit. Belgis Ransule, fortasse ab hac eadem forma plumarum orbiculata. Orbis enim Belgis Rant vocatur: Illyricè Leleck teste Gelenio.

Lucharus. Alocharello. [c] Lib. 2. de auib. c. 32. Actymologia. Huer. Huette. Schleiereul. Dame. Berchvvl. Ransule. Leleck.

DIFFERENTIÆ.

Bellonius [a] duo genera Aluconum videtur agnouisse, vnũ maius, nempè Caponis magnitudine: alterũ multò minus. Vtrumq; hoc nomine Chat-huant comprehendit, maioris minorisuè duntaxat addito discrimine. Hoc tamen minus seorsim postea describit sub nomine Gallico Effraye & Fresaye & Caprimulgũ, seu Aegotilan Strigemuè Aristotelis esse opinatur, hoc solo argumẽto adductus, quod noctu formidolosis hominibus, vt fœminis & pueris, qui laruas & spectra nocturna mirum in modum expauescunt, horribili & absona voce incutiat. Qua de causa etiam Gallis altero illo nomine Effraye appelletur. Effrayer Gallis non aliud sonat, quàm incusso subitò pauore quempiam consternere. Sed cùm hæc auis nostrum Aluconem, cumque verum omnibus notis exprimat, cùm quòd præcipuum est in Aegotila capras mulgere, nunquam comperta sit, tùm etiam ab Alucone, quem ipse ponit, uix alia re, quàm magnitudine & rostro discrepet, denique cùm eodem cum maiori apud Gallos nomine gaudeat, nos eum non Caprimulgum, sed Aluconem minorem & genuinum statuemus.

[a] Lib. 2. de auib. c. 32. Effraye. Fresaye.

DESCRIPTIO.

Ἐλεὸς seu Aluco maior est Gallinaceo authore [a] Aristotele, quod de maiori teste Bellonio è duobus uerum est. Maius est hoc genus Noctuis & Vlulis, sed Otis minus, omnibus hoc peculiare est, ut palpebrã à summo oculo ad imum adducentes, conniueant. Auriculis seu cornibus caret, sed horum loco habet ueluti coronam quandam è plumis constructam, quæ faciem totam obit, pinnulis nempè supra oculos, superciliorum altorum modo, eleuatis, & utrinq; per tempora, necnon sub mentum, descendendo in orbem coëuntibus in flammei seu pepli muliebris formam, quo caput & faciem mulieres obuoluunt. In cauitatem profundam a plumulis vndiquaq; surrectis constitutam oculi immerguntur magni, atri toti, nulla colorum diuersitate, ut in alijs auritis, distincti. Pars auis prona, nempè pectus & uenter albescit, maculis nigris respersa maiusculis, Rostrum album est, admodum aduncum, quemadmodum & ungues. Crura plumis conteguntur candidis. Pedes uerò pilis tantũmodò. Dorsum colore plumbeo, notulis uariegatum albidis. Cospus denso plumarum tegmine uestitur, quod in causa est, ut Caponem æquet magnitudine; si uerò denudatur uix pullo Gallinaceo par est. Alæ magnæ sunt, ita ut ultra ultimam caudam protendantur.

[a] 8 Hist. c. 3. Magnitudo. Aures. Oculi. Pars prona. Rostrum. Crura. Dorsum. Alæ.

Alter

Magnitudo. Caput. Oculi. Roſtrum. Color.

Alter Aluco, quem nos depictum exhibemus, priori in multis ſimilis, ſed minor eſt. Neque enim domeſticam Columbam magnitudine excedit. Anterior capitis pars ſimiliter plumulis candidis in formam flamei cincta videtur, quas circulus luteus vndiquaque ambiens claudit. Oculi nigerrimi verſus interiorem & maiorem canthum plumis luteis obſidentur. Roſtrum album, breue, nô adeò aduncũ, quale ferè eſt Corui. Pectus, venter, alæ interiores, vropygium inferius, femora plumis cinereis teguntur. Venter ad latera præſertim notis exiguis veluti punctis nigris diſtinguuntur. Vertex capitis, collum, dorſum, alæ ad pennas remiges vſque plumis veſtiuntur ab initio propè radicem cinereis obſcuris, ſeu plũbeis, reliqua luteis ſeu ferrugineis dilutis. Singulæ præterea pẽnæ in medio iuxta calamum ſeriem macularum ex albis & nigris ſibi mutuò ſuccedentibus conſtitutam oſtendunt. Dorſum verò promiſcuè, alæq; hinc inde denſis veluti punctis nigris reſperguntur. Quæ remiges integunt, primi & ſecundi ordinis plu-

mæ, totæ

mæ, totæ ruffæ obscurè, cinereo nonnihil dilutæ, circa apicem præsertim, copiosè eiusmodi punctis nigris resperse. Remiges denique ipsæ lineas transuersas iisdem pūctis ordinatè compositas obtinent, extremis item similiter densa punctorum uelut aspergine irroratas, cætera fuluas, fuluisq; & nigris transuersim maculis adornatas. Cauda similiter ruffa lineis transuersis seu zonis fuscis distinguitur. Tibiæ & pedes villis horrentes, nonnihil rubent. Hi binis antè & totidem retrò digitis instructi, vnguibus armantur longis, validis, acutissimis, & aterrimis. Vterque tam maior quàm minor simili macularum diuersitate variegatur. Minorem scribit [b] Bellonius pręter morē cæterarum nocturnarum oculis exiguis præditum esse. Verùm istam oculorum paruitatem, cùm mediocres videantur, in nostro vix obseruare potui.

Cauda. Pedes. [b] L.2.c.35.

V O X.

MINOR Aluco, quem Caprimulgū opinatur Bellonius, vocem noctu edit admodum terribilem, adeò vt formidolosis pueris, præsertim & fæminis, quos umbra & spectra nocturna terrēt, pauorem incutiat. Quæ in causa res fuit, ut ipse hāc auem Aegothilam Aristotelis suspicatus fuerit, seu Strigem, quę ab horribili suo stridore etiam, quo noctu obstrepit, ita dicta fuit.

Bellonij error.

V O L A T V S.

Aluco maior [a] Bellonio teste trāsuersim inter volandū fertur, qui Ardeis etiā volandi mos est. [a] L.2.c.2.

L O C V S.

E'λεὸς minor seu Gallorum Effraye, vt inquit [a] Bellonius, rarior multò conspectu est, quàm maior, inuenitur q; in locis campestribus, in rimis antiquarum turrium aut quercuum etiam cauernis, quas temporis vetustate teredo excauauit. In saxis item præruptis montanisq; non minus quàm humilibus locis habitare compertus est. [a] L.2.c.35.

V I C T V S. P V G N A.

ALVCO quod fortè cepit animalculum, siue auicula fuerit, siue mus maior, minorùe, integrum deglutit. Tam ampla enim gula est, vt bolos ouo maiores integros transmittat. Neque verò aliud quidpiam cibi assumere aggreditur, antequam deuorati animalculi ossa, pilos plumasq; à reliqua carne secretas reijciat, ac reuomat, haud secus quam Alcyon pisciculorum comesorum pinnas & officula transacta cibi coctione velut inutilia & nocitura ore excernit; natura id sua sponte machinante & peragēte, quòd animans præ nimio edendi ardore ac festinatione neglexit, dum ea, quæ nutriendo non sunt, neque à naturali calore subigi euinciq; queunt, a probo & molliori alimento segregat. Picas etiam, vt testatur [a] Aristoteles, venatur, vt Vlula. Impugnatus pari arte & astu, qua de auritis dictum est, se defendit, ad propugnandum potiùs, vt videtur, quam ad offendendum compositus. [a] 8.Hist.c.3.

OBSERVATIO IN ORNITHOLOGVM.

QVAM Ornithologus Vlulam flammeatam vocat, & pingi curauit, nos prius aliam à nostris putantes, quòd nimirum vitio pictoris, a quo iconem ipse acceperat, inscitè delineata, viuam auem minimè repræsentaret, seorsim etiam exprimi curaueramus, nè quod in hoc auiū vniuersali cœtu, quoad fieri posset desideraretur. Postea tamen penitiùs rē introspicientes, collatis diligenter huius & nostri Aluconis descriptionibus & figuris, planè eūdem esse deprehēdimus cum eo, quem nos acuratiùs delineatam dedimus, qui etiam illius vitia considerāti prodet facilè. Vt autem Vlulam ex hac aue faceret, solo nominis argumento ductus fuit, neque eo ipso satis firmo. Videns enim Germanis Schleyereul dictum esse ob consonantiam & allusionem Germanici Eul cum Vlula, statim Vlulam esse statuit, sed flammeatæ distinctione: cum Germanum latere non debebat, illud nomen ipsi vernaculi Eul, non Vlulæ tantum, sed omnibus omninò nocturnis rapacibus commune esse, apud vulgus potissimùm, quod non ita exactè species rerum discernit. Enimuerò si Vlulas omnes putabimus eas aues, quas Germani Eul indige-

Vlula flammeata.

indigitant, iam tota noctuarum turba in Vlulas abeat neceſſe eſt. Vt uerò opinionem hanc noſtram ueram eſſe probemus, Iconem, quam Ornithologus ponit, hic ſubijcere etiam viſum eſt.

DE VLVLA. Cap. VI.

VLVLAM Aluconi, vtpotè Gallinaceo maiori poſtpoſuimus, quòd Gallo æqualem natura fecit & Ariſtoteles agnoſcit. Reliquis igitur nempè auritis (excepta Scope) & Alucone, præſertim maiore minor eſt, & Noctuam ſolam magnitudine ſuperat, & eo nomine illi præfertur.

NOMENCLATVRA.

SAIAE[a] Vlulæ ab omni translatione אִים Iim appellantur. Septuaginta tamen interpretes pro his Onocentauros in translatione posuerunt. Lilith vocem Hebraicam interpretantur lamiam, onocentaurum, & Noctuam, & forte Vlulam significat alludente vocabulo. Ianah vlulare aliquando est Hebręis vnde est quòd quidam Ienah Vlulam interpretãtur. Et sanè Italicum nomen Barbaiano ab Hebræo Ienah & bath ienah nõ admodum dissonat. Αἰγωλιὸν Theodorus ex Aristotele Vlulam interpretatur. In Oti verò descriptione, dicente[b] Aristotele, quòd etiam supra in Oto meminimus, Otum à nonnullis Nycticoracem vocari, ipse Nycticoracem vertit Vlulam, alibi tamen Nycticoracem Cicumam transfert, vtrumq; quidem non rectè. Alibi apud Aristotelem pro Aegolios perperam legitur Aetolius. Suidas similiter *Epolios*, inquit, *genus est auis nocturnæ*. Apud quẽ hoc nomen simili modo scribitur in vocabulo ἡμερινὰ vtrobiq; proculdubiò αἰγωλιὸς legendũ. In Glossar. ὀλολυγὴ & ὀλολυγὼν pro Vlula etiã legitur. Vlula apud Latinos per onomatopœiam à voce nomẽ inuenit Lugubriter enim vlulat & flebilem quendam, veluti eiulatum noctu vocem edit. Vnde & Seruius nominatam ait, ἀπὸ τοῦ ὀλολύζειν, quod est vlulare & flere. Apud Italos quosdã nomẽ Latinum seruat, ab alijs vt etiam à nostratibus Bononiensibus Barbaiano dicitur, quia fortè senis cuiuspiam cani humanũ vultum referat. Senes vulgus nostras plerumq; barba vocat, & peculiariter auũculos aut patruos, & Iane siue Zuane siue Zane vsitatissimum nomen est, vbi aliud deficit. Alijs magis placuerit id ab Hebræo deriuare, ad quod fateor nonnihil alludere, nempè ad iaenah seu bath iaenah, Lusitanis Corusa, Gallis teste Bellonio Hulotte uel Huette. Mihi magis placet auem Gallis ita dictam Scopem esse, non Vlulam, alijs Grimauld uel Machette Auinione: Germanis Vuuel, Vl, Eul, Nachteul. Omnia a fletu conficta nomina. Vnde etiam Latinorum Vlulam & ululo Goropius deflectit. Hul enim, inquit, uocali longa idem est, quòd fleo cum tristi uoce, siue ploro, quod ab eadem origine dicitur eiulo; Eul tamen, ut antea monui, plerisq; nocturnarum rapacium commune apud Germanos nomen est, fortasse quia plures eadem lugubri uoce, à qua id e fictum est, utantur. Anglis an Ouul, an bouulet, uel ut alij scribunt, an Ouuele, an oull, Illyrijs Souua, Polonis Puszzyk, Belgis seu Germanis inferioribus propriè Huben uel diminutiua uoce Hubeken, teste Goropio Belga.

[a] Cap 13
Iim.
Onocentaurus.
Lilith.
Ianah.
Ienah.
[b] L. 8 Hist. cap 3.
Barbaiano
Αἰγωλιὸς
Gazæ error.
Aetolios.
Aepolios.
Aetimologia.
Corusa.
Hulotte.
Hauette.
Grimauld.
Machette.
Souua.
Hubeken.

FORMA.

ALVCO, inquit[a] Aristoteles, *maior Gallinaceo, Vlula compar.* id est, æqualis Gallinaceo, VVottonus uocem παραπλήσιος non ad magnitudinis comparationem refert; sed ad formæ simi itudinem, ueterẽ in hoc interpretem secutus. Ego quanquã Aluconem & Vlulam aues specie non dissimiles esse fateor, Aristotelem tamen hoc in loco magnitudinem utriusq; ad Gallinaceũ comparasse (cui æqualis sit Vlula, Aluco maior) non dubitarim. Quam nos Vlulam uocamus, erat huiusmodi.

[a] Hist. c. 3.

DESCRIPTIO.

LVLA, cuius hîc iconẽ dabimus à rostro ad extremam usque caudam longitudine erat duorum dodrantum. Caput, dorsum, alæ, cauda colore cinereo, maculis albicantibus, ac nigris distincta: sub uentre albicat & maculis nigricantibus uariegatur. Capite est ualde magno, enormiter crasso, tereti, plumoso admodũ. oculis ex toto nigricantibus & plumulis albis undiquaque in orbem cinctis. In quorum item ambitu ad palpebrarum oras, lippiẽtium, instar rubescens circulus conspicirur. Superiori tantum palpebra inter nictandum oculus contegebatur. Rostrum aduncum, subrufescens: nares patulæ: alæ maximę longitudine duorum dodrantum ad extremam usque caudam protensæ. Crura habebat pilosa ad ungues usque leucophæos, aduncos, acutissimos. Digiti quatuor, bini antè, retro bini. Alui Vlulã hanc per trimestre spatium domi meę, ac primum Caprimulgum esse ratus, capram, cuius ubera exugeret, appingi curaueram. Rustici & aucupes, qui pullum mihi uendiderant, rogati, uix certũ nomen respondere poterant, Barbaianum tamen plerıq; uocabant, & esse credebant, quod Vlulæ nomen est. Magnitudo ab Aristotele Vlulæ data quadrabat, sed vnica Hirundo non facit uer. Quamuis a ueteribus nihil præterea signorum memoriæ proditum sit, quibus ueram Vlulam seu αἰγωλιὸν ab alijs certo dignoscere liceat. Diuinare itaque tantum, non demonstrare nobis licet. Aluco non est. Nihil enim

Magnitudo.
Color.
Caput.
Rostrum.
Nares.
Alæ.
Crura.
Digiti.

dissimilius

diſſimilius eſt, quàm ille, quem Italia Alocho vocat. Noctua nõ eſt, glaucis deſtituta oculis, Capras mulgendi maleficij nemo eam accuſat. An igitur ſpecies quædam à reliquis omnibus diuerſa? Quò minus audacter Vlulam eſſe pronuntiem, vox obſtat, quam non flebilem eiulãdo, quæ Vlularum eſſe dicitur, ſed pullorum Gallinaceorum haud abſimilem roſtro frendendo edebat. Si tamen ad ſpecierum aliquam referenda ſit, non video, quò commodiùs, quàm ad Vlulam reduci poſſit, quod tamen & alij videant, præſertim cùm ipſi eá, quam Ornithologus ſuæ Vlulæ dedit, deſcriptio maxima ex parte conueniret, quæ quidem eſt huiuſmodi. Vlulæ, inquit, genus, quod aliquando inſpexi, huiuſmodi erat. Magnitudo Gallinæ vel ſuprà. Color ruffus, nigro reſperſus. Roſtrum albicans, breue, vt in genere Noctuarum, aduncum, ita vt ſuperior pars multò ſit longior. Oculi magni, nigri, pupilla obſcurè ruffa: Margines palpebrarum rubicundi membrana nictanti supernè abducebantur. Pinnulæ inter oculos & roſtrum multæ, denſæ, cinereo ferè colore. Collum agile multum retrò. Crura albicantia punctis conſperſa liuidis, hirſuta ad pedes vſque. Pedum digiti bini antè, totidẽ retro. Hæc Ornithologus.

Vox. Vlula Geſneri. Roſtrum. Oculi. Collum. Crura. Pedes.

Cæterum

Cæterùm descriptioni Vlulæ imago, quam exhibet, non respondet. Etenim tres antè digitos habet, retrò vnum. Quò fit, vt apud me mendi suspitione non careat. Nam præter Bubones, Asiones & alias auritas hactenus nulli nocturnarum tales pedes visi sunt. Noctuā insuper saxatilem Ornithologus ternis antè digitis instruit. Cæteræ omnes æqualiter dispertitos vtrinq; digitos obtinent. Caput præterea icon exhibet grāde, paris cum humeris, quibus sine vllo colli interstitio incumbit, crassitudinis. Rostrum breue est admodum, & instar Aquilini aduncum, ita vt ad narium regionem tuberculo quodam eleuetur, quod in nocturnarum reliquarum nulla hactenus obseruaui. Pedes. Caput. Rostrum.

V O X.

QVATERNAS ferè auium nocturnarum in vniuersum vocis diuersitates obseruaui, quamuis plures esse non negârim. Oti cùm maiores, tùm minores & Scopes nomen suum Italicum, quod est Chiou, expresse sub crepusculum pronuntiant. Noctuæ differunt. Nec enim hanc, quam dixi, vocem edunt, nec vlulant, sed sonum emittunt, quē Aristophanes κικκαβᾶυ nominat. Aliæ quædam, vt ea, quæ sub Vlulæ nomine etiam hoc capite comprehendimus, & descripsimus, vocem qualem pulli Gallinacei fundunt. Nonnullę, vt Caprimulgus, strident. At Bubones & Vlulæ luctisonæ aues, & funebres querulum teste Apuleio, carmen eduut. Quare Vlulam à voce sua dictam scribit Varro. Nam vt author Philomelæ canit.

—— vlulant Vlulæ lugubri voce canentes

Neque enim hic opus est vt ad Græcismum recurramus more Seruij, qui nominatam ait Vlulam ἀπὸ τοῦ ὀλολύζειν, quod est vlulare ac flere. Verbū enim quod hanc vocem exprimit, cùm sit ad imitationem naturæ effictum, apud omnes ferè gentes penè idem est, & eandem nominis Vlulę rationem obtinet. Quod enim Græcis est ὀλολύζω, id est, flebilem ac mœstum sonū more luporum edo, hoc Latinis est vlulo & Italis, quamuis hi etiam voce nonnihil immutata vrlare dicunt, Germanis heulen, Gallis heurler, Hispanis aullar, Belgis hulen, idemmet planè significant. Vnde his postremis (vl) vel (eul) non vnum auis nocturnæ genus, sed omne, ferè & præsertim id cui hæc lugubris vox communis est, designat, vt sunt Bubo, Vlula. Et ab his ratione similitudinis speciei ad alias etiam detorquetur. Dicitur verò hoc ipsum verbum vlulo etiam propriè de lupis, vt ex illo [a] Virgiliano versu liquet. Vlulo de quibus dicatur. [a] Georg. 1.

Per noctem resonare lupis vlulantibus vrbes.

Cùm autem lupinus hic vlulatus sine aspiratione vix queat exprimi, volunt quidam hululo & hulula, præmissa aspirationis, quæ illi sono naturaliter inhæret, nota, efferri, quod etiam Galli & Germani in suo idiomate obseruant. Eiusdem originis & significationis est eiulo Latinorum, quod est mœsta ac flebili voce plango. *A planctu* igitur, inquit, [b] Isidorus, *& luctu nominantur Vlulæ*; Clamans enim aut fletum imitatur aut gemitum, quas easdem etiam Buboni voces tribuit [c] Virgilius eo versu: [b] 12. Orig. cap. 7. [c] 5. Aeneid.

Solaq; culminibus ferali carmine Bubo
Visa queri, & longas in fletum ducere voces.

Vnde etiam Pontanus vxoris mortem lamentis prosequens, inquit:

Conueniant Vlulæ ad questus, geminentq; querelam.

Quin & ploratus ipse lugentium Vlula vocatur apud Varronem. Ea cantus ipsius mœstitia fecit, vt apud Germanos in ænigmate quodam sine lætitia volucris appelletur. Amusum verò & absonum ipsius carmen penè prouerbio originem dedit, quod est apud [d] Vergilium. [d] Eglog. 8.

Certent & Cygnis Vlulæ, sit Tityrus Orpheus.

cui locus est, cùm, vt aiunt, *Sus Mineruam*, aut cùm quidpiam impossibile, aut præter naturæ ordinem fieri significatur. Proprium verò gemitus eius seu ploratus potiùs, quam cantus tempus videtur esse vespertinū, vt [e] Apuleio placuit, qui in hæc verba scribit: *Quibusdam auibus breuem & temporarium natura cantum commodauit, Hirundinibus matutinum, Noctuis serum, Vlulis vespertinum, Bubonibus nocturnum.* [e] L. 2. Flor.

T E M P V S.

NOCTE uagatur ac pascitur, ait [a] Philosophus: die rarò apparet Nocturna enim est, & lucifuga quare non minus eam mirantur diurnæ aues, quàm reliquas nocturnas alias, ad quod allusit [b] Arcesilaus lepido hoc dicto, vt est apud Laertium. [a] 9. Hist. c. 7. [b] Lib. 4. de vita Philos.

Hac ait, & turbam dextra læuaq; frequentem
Ingreditur, volucres Vlulam vt mirantur ineptam:
Illa stupet stolidum ubi tamen γλαῦκα habet textus Græcus, id est Noctuam.

LOCVS. VICTVS.

COLIT *hæc etiam saxa, & speluncas*, eodem Aristotele teste. *Victus enim gemini est.* Aristoteles dilucidatus. Difficilè est hoc quidem loco Philosophi mentẽ assequi, primùm cum inquit *saxa etiam colere*, quid sibi velit illud (etiam): Deinde quid intelligat *per victum geminum*. Cùm nihil præcedat, è quo commodum sensum elicere liceat, coniicio, eum dicere velle, Vlulam (quod ad prius) non solum in campestribus arbores cauas habitare, quod multæ aliæ nocturnæ solent; aut ædium antiquarum ruinas turriumuè rimas, quæ etiam illis familiaria domicilia esse solẽt, verùm rupes inaccessas, & saxosa præcipitia tuta, & ab omnium hominum consortio remota colere. Duplicia hæc loca duplici victus generi accõmodata indicant, nempè cãpestria & humiliora ad fruges legendas, vt & excelsa ac sublimia rapinis agendis carnibusq; in cibum parandis. Atq; hoc esse videtur, quod ait, *Victus enim gemini est*, tanquam causam reddat, cur diuersis locis degat. Est itaque in vtrumq; vitæ genus parata, neq; difficultate vlla in hoc quærendo prępedita, vtpotè solers. Quod confirmare videtur Philosophus, cum subiungit. *Pollet ingenio ac industria in vitæ muneribus.* Alioquin alibi *Vlulam Picas etiam venari, vti Alucones*, scribit, vtpotè carniuoram.
[a] 8.Hist.c.3. [a] Idem alicubi: *Vlula*, inquit, *Colarem rapit, cæterisq; aduncis, vnde his oritur bellum* Verùm hìc suspitio est, ne nomen Colarem fortè corruptum sit, præsertim cum nec ipse Aristoteles alibi, nec alius quispiam eius meminerit. Cum verò antè Vlulam & Aluconem Cittas, id est, picas venari scribat, Cittan aut Κολοιὸν malim, aut Collurionem.

PARTVS.

[a] L.10.c.16
[b] 6 Hi.c.6.
QVI *Aegolius vocatur, quaternos ferè parit*, vt [a] Plinius habet ex [b] Aristotele, vbi ἀιγώλιος legitur. Ornithologus perperam pro Aegolios Aetolios scriptum putat, idq. Gazam non animaduertisse. Ego tamen hac de re dubito; Certum tamen est Philosophum verbis proximè præcedentibus de Miluis tantùm agere. Itaque innuere mihi videtur, cùm plura sint Miluorum genera, reliquos quidẽ ternos plerumq;, Aetolium verò Miluum quaternos parere, vtpotè reliquos fœcunditate præeuntem. Quem sensum ex vocula (sed) colligi rectè apparet. Sed docti iudicent.

Miluus ætolius quot pariat.

AVGVRIA.

[a] 12.Orig.7 ISIDORVS tradit Vlulam apud [a] Augures, si lamentetur, tristitiam, si taceat, futuram ostendere prosperitatem existimari.

VSVS IN MEDICINA.

VLVLA auis cocta in oleo, cui liquato admiscetur butyrum ouillum; & mel ad sananda vlcera valet. Eiusdem fel prædicatur ad albugines, suffusiones, caligines. Adeps similiter
[a] L.29.c.6. ad claritatem, author est [a] Plinius.

PROVERBIVM.

[a] Lib.29.aduers.c.27. PROVERBII loco vsurpari potest illud, quod est apud Varronem, *Fullo Vlulam.* Cuius hic est sensus, exponẽte [a] Turnebo: Vlula vox, quam vlulantes & flentes edunt in funere, ut mulieres atratæ. Cùm autem fullones elicere maculas solerent albarum vestium, neque eorum industria sit opus atris vestibus, eleganter, Varro dixit, *fullones Vlulam timere*, quòd luctus eos ad inopiam redigat. Eius verba sunt ἐν ταφῇ μενίππου. *Saltem infernas tenebras* κακοδαίμων *teneat atque habeat homines solicitos, quod eum peius formidant, quàm fullo Vlulam.*

FABVLOSA METAMORPHOSIS.

MINYIAS Orchomeni filius, filias habuit Leucippam, Arsippam & Alcathoën. Hæ operum nimio studio arserunt, plurimumq; alias mulieres reprehenderunt, quòd urbe relicta in montibus baccharẽtur. Tandem Bacchus puellæ sumpta forma eas hortatus est, ne sacra & misteria Dei desererent. Cumq; animum non aduerterent, indignè ferens Bacchus è puella in taurum, leonem & pardalim est mutatus, fluxitq; et ex ore

nectar

nectar & lac. His prodigijs territæ paulò pòst sortes in vrnam coniectas concusserunt, exijtq; sors Leucippæ: ea uouit Deo sacrificium, suumq; filium Hippasum adiuuantibus sororibus, dilaniauit. Inde paterna domo deserta in montibus bacchatæ sunt, pastæq; hæderam, smilacem, & laurum, donec eas Mercurius virga tactas in uolucres conuertit, Vespertilionem, Byzam, & Vlulam, & hæ tres solis radios fugiunt & Myniades dictæ sunt.

Myniades

DE NOCTVA. Cap. VII.

NISI non tam dignitatem, & naturæ præstantiam in ordine inter nocturnas statuendo considerassemus, quam corporis magnitudinem, & alias partes, quò, quantum liceret, clarissimam inter similes adeò, & hactenus non satis benè distinctas species, diuersitatem notare possemus, iam sanè non ultimum locum, sed fortè etiam primum in suo genere Noctua uendicabat. Hæc enim apud Græcos olim, præsertim apud Athenienses, Mineruæ sacra habita, necnon indubium uictoriæ signum fuit. Erat etiam sapientiæ & prudentiæ, quam Pallas ex patris cerebro nata, daret, simulacrum, quibus administratæ res optatum proculdubiò finē sortiuntur. Sapientia namq; nocturna contemplatione & uigilijs diuturnis paratur, quibus utrisque Noctua cæteris auibus præstare egregiè uidetur. Quare quia noctù uidet, sic in obscuro sapientes: quia uigilat ita in meditationem silentio & solitudine gaudere innuit. Vigiliarum ratione etiam Aesculapio Medicinæ Præsuli, appingi solet, quòd nihil medicum tam decere putarent antiqui, quam vigilantiam.

Noctuæ dignitas, & honos.
Vigilantia medicos decet.

ÆQVIVOCA.

GLAVX stirps est a [a] Dioscoride descripta, Eustathius γλαξ habet, quasi γάλαξ. Lactis enim copiam facere dicitur. Huius, succus [b] Galeno glaucium uocatur, frequenti usu in collyrijs, & his quæ moderata refrigeratione egent. Est etiam γλαὺξ numismatis quoddā apud Athenienses genus, quod Noctuā impressā habebat ab una parte, ab altera Iouem, eratq; diobolus seu diobolum. Nominatur γλαὺξ inter saltationū genera apud Athenæum, in qua fortassè gestus, & circumactus colli Noctuæ aliquis imitabatur. Nam ipsa Noctua genere quodam saltationis capitur, teste [c] Plinio. Similem significationem obtinere diximus uocabula Bubo, Scops, & Otus ob stultam gesticulationem, quam naturaliter collo variè huc illuc acto edunt. Noctua Oppiano piscis est, Amerochita alias dictus.

Noctua quanta gula sortitur damna voracis.

Noctua erat etiam genus nauis apud Athenienses, quam inusserunt, hoc est, stigmate signarunt. [d] Lipsius.

[a] L. 4. c. 136
Glaux herba.
γλαξ. γάλαξ.
Glacium quid.
[b] Lib. 6. de simp. med.
Glaux numisma.
Glaux saltatio.
Amerochita piscis
[c] L. 14. c. 12
[d] In elect.

SYNONIMA.

HEBRAICVM nomen Kos כוס, Noctuam interpretantur, cui finitima est Germanica vox Koutz: alij Nycticoracem, alij aliter. Pro voce Ianah ינשוף. [a] Septuaginta verterūt Glaux, id est, Noctua, item [b] alibi, ubi communis etiam translatio Noctuam habet; alij Nycticoracem. Ianscuph ינשוף omnes Hebræi sentiunt auē esse nocturnā a ianaph seu nescheph potius נשף, quod crepusculū significat. Tum temporis enim, vt inquit Aben Esra apparet, cum lucē interdiu ferre nequeat: nostri & septuaginta Ibin exponunt, alij Noctuam. Apud [c] Esaiam, vbi scriptum est *Ianscuph, & Coruus habitabunt in ea* Hæbrei omnes per Ianscuph nocturnā auem intelligunt, alij Noctuam. Innuit Propheta desolatam iri urbem, adeò vt hæ aues inhabitaturæ sint. Aues enim nocturnæ ædificijs antiquis & desertis gaudēt. Tachmas תחמס Auis quædam impura & rapax, [d] Septuaginta Larum interpretantur. [e] Alibi γλαῦκα. Hierony. item Noctuā. Alijs Tachmas est Nycticorax, sic dictus, quòd rapiat & spoliet cæteras aues. Vnde Thargum Hierosolymitanum habet Hatuphita, à rapacitate. חטף Hataph enim rapere significat. Quidam etiam alia in dictionarijs suis Noctuæ nomina ponunt, vt Kimus & Kiphupha. Syluaticus Arabibus Allakalicki aues, inquit esse nocticolas: videtur autem Noctuas intelligere. Albertus Noctuam Halatron ait Græce dici non peritè: Videtur autem Persica vel Arabica illa vox esse ex Auicēna. Noctua Græcè γλαυξ nominatur a glauco oculorū colore, Nomen hoc

Kos.
Ianah.
[a] Leuit. 11.
[b] Deut. 14.
Iaschupha.
Ibis.
[c] Cap. 34.
Tachmas.
[d] Leuit. 11.
[e] Deut. 14.
Hatuphita
Hataph.
Kimus.
Kiphupha
Allakalicki.
Halatron.
Etimolog.

Attici circumflectunt, Doricè verò & communiter acuitur, vt Euphronio, & per onomatopœiã Cicaba & Cicymis. Vnde etiam vox κικκαβᾶν apud [f] Ariſtophanem a nominatiuo Cicymis vſurpato Callimacho fit gignendi caſus κικυμίδος. Hinc & Cycuma nomen Latinum fortè [g] Gaza finxit, quo Nycticoracem interpretatur apud Ariſtotelem. Voluẽt autem aliqui Nycticoracem eãdem eſſe auem cum Noctua, vt Eucherius, & [h] Iſidorus; alij diuerſam, vt Albertus, & nos, qui Otum eſſe potiùs arbitramur, vt ex Ariſtotele docuimus. Κυβλεια & γλαυξ, Item Κεκκοβάρη Heſychio & Varino Noctuam etiam ſignificãt. Hodie etiam vulgo Græcorum, vt ex Aeſopo κικκυβάγια dicitur. Βῦφοι malè apud Simeonem Sethi Noctuæ exponuntur, quod Bubones ſint potiùs, quo nomine etiamnum vulgo noſtratiũ nominantur. Τυτὼ etiam Heſychio & Varino Noctua dicitur, vt cõijcio, fortè a voce tutu, vt [i] Plautus habet. Iiſdem κρύγη Noctua eſt, vel dæmones & idola Σίττον alij Noctuam, alij Picam, aut Accipitrem interpretantur. Nyctimene etiam pro Noctua vſurpatur, alioquin puellæ in Noctuã conuerſæ nomen. Noctua Latinis, inquit Feſtus, à tempore noctis dicta, quo canit vel volat. Quanquam verò multæ nocturnæ aues ſint, hæc vna tamẽ præ cæteris apud Latinos nomen inuenit, ut Veſpertilio apud Græcos Nycteris. Plinius tamen quodam loco, & Albertus ſæpenumerò videntur Noctuã ad omnes aues Nocturnas trãsferre. Italicè uocatur Ciuetta, ſcribũt alij Zuetta, Zueta, Ziguetta. Gimus & Gimetta apud Creſcentiẽſem non alia auis, quam Noctua maior minorvè uidetur, quamuis Giuus & Giuuetta potiùs legendum rear. Suas enim uoces illas ille ex Italicis Latinas facere uoluit. Noctua Hiſpanis appellatur Lechuza, Luſitanis Mocho, Gallis Cheueche. Circa Lugdunũ Ciuette, alibi Chouette, Souette, Zoetta Auinione: Germanis Kotz. Alij etiam pleriq; nomen Eul Noctuæ dant, quod quidem non ipſi peculiare, ſed omnibus apud Germanos nocturnis propè commune eſſe ſępè iam monuimus, niſi uocula differentiam inuens quędam adijciatur, ut cum dicitur Steineul, Stockeul &c. Anglis an houulet. Illyrijs Kalus uel Kalaus. Polonis Szouua. Turcis Baigus.

DIFFERENTIÆ.

NOSTRATES inter Noctuas duplex genus penes magnitudinem agnoſcunt, quæ differentia à ſexu petita eſt. Solent enim uncunguium fœminæ maribus maiores eſſe. Nam & ea, quã Chioù uocamus, & quæ Noctua minor eſt, ſimiliter in maiorem & minorem diſtinguunt. Noctuarum etiam generis eſt Ornithologo auis, quam Germani Steinkoutz uocant, id eſt, Noctuam ſaxatilem.

FORMA. DESCRIPTIO.

NOCTVA Aſione minor eſt, ut Aſio Bubone. [a] Plinius enim, *Otus*, inquit, *Bubone minor eſt, Noctuis maior*. Cùm uerò Aluco Otis magnitudine non cedat, & Vlula Aluconi proxima ſit, utpotè Gallinaceo compar, ut [b] Ariſtoteles habet; concludendum erit, Noctuam nocturnarum rapacium minimam eſſe excepta Scope; quamuis & ipſa in maiorem & minorem diſtincta ſit.

Ornithologus pro Noctua hanc exiguam exhibet iconem, tridus digitis antè, uno retrò, præditam: Noſtra contra binis antè, & totidem retrò digitis inſignita eſt, unde uereor, uel aliam auem eſſe, uel pictoru mendo corruptam. Num uerò auis tam parua ſit, ut icon demonſtrat, etiam ſubdubito, cùm, ut paulò pòſt dicã, Noctuę dentur, Alaudę magnitudinẽ uix excedentes. Noctua noſtra uulgaris, cuius mox imaginẽ reprę ſentabimus, eiuſmodi eſt. Columbæ eſt magnitudine, dodrantem longa. Capite maiuſculo, ſupernè depreſſo. Oculis magnis & glaucis, ſi tamen hæc glaucedo dicenda eſt, quod infra in denominatis monebimus, id eſt, pupilla oculorum nigra, inde flaua. Aliam glaucedinem in oculis aduertere non poterimus, à qua hæc auis quaſi per excellentiam uocata fuit. Roſtro eſt adunco, longiuſculo, dilutè flauo. Corpore toto plumis partim bætico, partim albo diſtinctus. Per alas extremas, præſertim remiges, lineæ tranſuerſæ, coloris caſtanei, latæ conſpiciuntur: quæ per ventrem in longum ductæ, ueluti guttæ apparent, eiuſdem coloris ſunt; Sed inuerſæ, reliquum ſpatium album. Extremæ

alæ ad

Marginalia: Cicaba. Cicymis. [f] In Auibus. Cicuma. [g] 8. H. c. 3. [h] 12. Orig. cap. 7. Κυβλεια. Κεκκοβάρη. Κικκυβάγια. Βῦφοι. Τυτὼ. [i] In Menach. Κρύγη. Σίττον. Nictimene. Ciuetta. Zuetta. Zueta. Ziguetta. Gimus. Gimettu. Lechuza. Mocho. Cheueche. Ciuette. Chouette. Souette. Zoetta. Steineul. Stoxeul. Houulet. Kalus. Kalaus. Szouua. Baigus. Steinkoutz. [a] L. 10. c. 23. [b] Hiſt. c. 3. Noctua Ornithologia noſtra diuerſa. Noctuę noſtræ forma. Magnitudo. Caput. Oculi. Roſtrum. Color.

alæ ad ultimam usque caudam protenduntur. Crura plumosa & hirsuta ad pedes usque, colore è cinereo bætico. Pedum digiti subfusci, cinerei, implumes, bini utrimque, ungues adunci, acuti, nigri. Alæ. Crura. Pedes.

Ea uerò quam Germani Steinkutz, id est, Noctuam saxatilem nominant, magnitudine est similiter Columbæ. Crura habet & digitos pedum hirsuta, plumis albidis: Imi tamen digiti ad terram nudi sunt, ungues nigri, adunci. Color ei tota parte prona fuscus, modico ruffo permistus, albicantibus maculis distinctus. Caput ad reliquam magnitudinem prægrande. Iris oculorum magna, oculi magni, rostrum breuissimum, Aquilinum, quæ pleraq; cum alijs nocturni SteinKoutz Germanorum descriptio.

generis auibus communia habet. In aue extincta roſtrum ſuperius rubebat, cùm prius in viua rubere non videbatur, inter oculos & roſtrum pennulæ quædam rigent ceu pili aut barbulæ. In ventre plus albidi habet, quam cæteris partibus. In montanis certè & ſaxoſis locis verſari puto, ideoq; ad frigus cauendum plumas cruribus digitiſq; habere, (nam aliæ Noctuæ non ſunt hirſutis pedibus, & colore ruffo, è fuſco) ſicut & Lagopodes, & aliæ quędam. Noſtratibus Italicis Noctuis ſimiles, iſtas ſaxatiles audio, ſed minus alacres, interdiu ferè cæcas. Quærendum an Scopes ſint minimæ in Noctuarum genere auritæ, quas Germani paruas Noctuas Italicas vocant, noſtri Chius vel Zus in agro Patauino, vt apud Bononienſes Chiouuinos. Supra quidem, dum de Scope ſermonem haberemus, eam inter Noctuas retulimus, eò quòd plumarum eminentias inſtar aurium non habeat, aut habere dicatur. Si tamen tale quid in ijs etiam inueniatur, proculdubiò ad Scopes referēdæ ſunt. His ſimile eſt genus apud Germanos, quod nominant Schauytle (ab Italico Ciuetta fortè corrupto nomine) exiguum, noſtratibus Italicis albidius, cauda longiore. Sed hoc licet cætera Noctuam referat, quòd tamen auritū ſit, itaque Scopibus id ſuprà annumerauimus. Relatum nobis eſt apud Germanos Noctuam aliquando captam, ætate perfecta, magnitudine Alaudæ, drachmis vndecim venijſſe, diminutiuo Germanico Keutzlin dictam, id eſt, pumilā Noctuam. [c] Bellonius ſimiliter Noctuas duplicis generis eſſe ſtatuit, alteram quidem Oto minorem, ſed Scope maiorem; alteram verò etiam eodem Scope (quem ipſe Vlulam putat Gallis Hulotte dictā) Noctuarū fortaſſe generis (vt nuperrimè diximus) minima minorem. His pedes aſſignat piloſos, caudam breuem, capitis verticem, veluti introrſum excauatum, ea verò cauitas ex plumularum ibidem poſitu naſcitur. Reliqua ijs, quas diximus, ſimilia. Collum Noctuis in vniuerſum omnes breue, quale Bubonibus eſt, tribuunt; nempè ſi pro ſua magnitudine conſiderentur. Gulæ partem inferiorē paulo lauiorem, & appendices paucas quaſdam, infrà vbi inteſtinum deſinit, & lienem adeò exiguum, quod etiam Ariſtoteles teſtatur, vt propemodum ſenſum effugiat. Caudam breuem, cuiuſmodi Buboni eſt, [d] Albertus, ſed vngues vncos Ariſtotelis, Plinij & reliquorum conſenſus iiſdem in vniuerſum concedit.

Schauytle.

Keutzlin.

[c] Lib. 2. de Auib. c. 32

Collum Noctuæ.

Gula.

Cauda.

Vngues.

[d] Lib. 23.

VISVS.

NOCTVA, inquit, [a] D. Ambroſius, *magnis & glaucis oculorum pupillis nocturnarum tenebrarum non ſentit horrorem, & quo fuerit obſcurior nox, eo contra cæterarum auium morem inoffenſos volatus exercet. Die autem videre non poteſt, quia exorto ſplendore, viſus eius hebetatur, quaſi quibuſdam erret in tenebris.* Huius rei cauſam eſſe volunt nimis ſiccam, & tenuem humoris ſubſtantiā, quę vim luminis igneam non ferat, ſed facili negotio diſſipetur. Spiritu enim, qui viſionis proprium eſt inſtrumentum, euaneſcente, actionem eius ceſſare neceſſe eſt. Quemadmodum verò lumen euocando ſpiritum diſgregat, atque conſumit; ita vox opaca introcogit, vnit, auget, acuit. Non tamen exiſtimo, verum eſſe, quod pleroſque facere video, Noctuam ſcilicet de die nihil prorſus videre. Primùm enim Ariſtoteles, vbi Noctuę cum Cornice inimicitiam enarrat, cauſamq; reddit, cur Noctua Cornici noctù inſidias ſtruat, *quia*, inquit, *non clarè Noctua interdiù videt.* Ex quibus verbis licet colligere, nō prorſus Noctuam cæcam eſſe, ſed minus interdiù clarè videre; Idem alibi ſentire uidetur, illis uerbis, quibus, *Bubonem*, ait, *audio per diem nihil fere videre, minus quàm Noctuam.* Non enim prorſus omnem omninò Buboni uiſionem adimit, minorem tamen & debiliorem aſſignat, quam Noctuæ: quo tacitè Noctuam aliquid, & pluſculum quid, fortè reliquis nocturnis de die uidere inſinuat. Verùm quid ipſe ſentiat de Noctuæ, ut & aliarum nocturnarum rapacium uiſu, apertè prodit, & affirmat hiſce uerbis: [b] *Noctua, Nycticoraces & reliqua, quæ interdiu nequeunt cernere, noctu venando ſibi cibum acquirunt. Verum non tota nocte id faciunt, ſed veſpertino & matutino.* Ex quibus manifeſto liquet, neque denſas tenebras Noctuarum oculis conuenire, neque meridiani luminis ſplendorem, ſed lucem moderatam, qualis eſt, ſub matutino & ueſpertino crepuſculo, utpotè quæ neque nimia neque etiam minus quam par ſit, pauca eſt. Illa enim pauci & tenues ſpiritus diſcutiuntur, & in auras diſſipantur; hac uerò quòd aere, qui uiſionis medium eſt, non illuminato obiectæ colorum ſpecies non exprimantur, uiſio fieri nequit. Aſtipulatur huic opinioni experientia, teſte [c] Bellonio; Si etenim profunda nocte, ad Noctuā vel ad Bubonem propius acceſſeris, haud loco ſeſe mouere uidebis, quod nēpe te non uiſum non timeant. Secus uerò de die, aut in moderato lumine accedentem agnoſcunt atque fugiunt. Neſcio igitur, quàm uerò Euſtathius, & Varinus ſcribant, Noctuarum oculis inſitam vim igneam, tenebras etiam penetrare ac luna etiam ſilente videre. Nam melius ſanè lucente uident. Neque rectè dixit Martialis:

[a] L. 5. Hexam. c. 24.

Cur interdiù nō cernat.

[b] 8. Hiſtor. cap. 3.

[c] Lib. 2. de Auib. c. 24.

Videasq́, quantum Noctua videt mane,

Innuere uolens, Vetustinam prorsum cæcutire. Melius dixisset interdiu: Tum enim hebetibus oculis hallucinatur & conniuet splendore luminis offensa. Vnde Plautus, cum ait.

Quid ais propudium?

Tun' etiam cum Noctuinis oculis odium me vocas.

Noctuinos oculos uocare uidetur, quos amator nimio coitu delassauerat, unde præ somnolentia conniuentes cæcutirent. Vnde noctiuidæ epitheton à Martiano Capella obtinuit eo uersu:

An mage noctiuidæ tibi traditur alitis vsus.

Vespertino è contra tempore, uisus Noctuæ à lumine mediocri & minimè uehementi, non tantum non læditur, uerum fouetur, recreatur, augetur, tanquam si sympatheiam quandam cum eo haberet. Γλαυκίζειν Græcis idem est, quod ἀμβλυώττειν, id est, hallucinari & cæcutire, idem ἰπιλλίζειν oculis conniuere, quod Varino, propriè Noctuarum est, eò quòd die non cernant.

LOCVS.

NOCTVAM in Cræta nasci negat [a] Plinius, imò & inuectam mori tradit. Quamobrem, inquit Aelianus, Euripedes inconsideratè fingere uidetur Polyidem hanc auem in hac insula conspexisse, atque inde coniectasse, de inueniendo Glauco Minois filio defuncto. Nostra ætate Noctuas tam maiores, quam minores in Alpinis Heluetiæ regionibus inueniri negat Stumffius; sed illuc è Gallia Cisalpina & Longobardia, necnó è Germania inferiore ad Rhenũ, ubi frequentissimæ sunt, aduehi. illud tamen genus quod saxatile uocant, ibi gigni constat, ut potè quod montanis & saxosis locis maximè gaudeat. Quare ad frigus arcendum plumas cruribus digitisq; natura induisse uidetur (nam aliæ Noctuæ non sunt hirsutis pedibus) uti Lagopodi, Vulturi, alijsque nonnullis. Præter cæteras uero regiones Noctuarum copia, maxime apud Græcos celebris est Attica, seu potius urbs ipsa Athenæ. In hac enim plurimas esse aiunt, & illi regioni uelut peculiares. Vnde natum adagium *Noctuas Athenas* subaudi mittis, competens in eum, qui res quasuis eò comportat, ubi abundant, & præ copia uilescunt, quod uulgò dicimus non dissimili paræmia, *Aquam in mare portas*. Mirum uerò uideatur alicui, quomodo uerum sit, Noctuas tantoperè abundasse in urbe tam populosa, cum alioqui ipsæ, ut pleræq; nocturnæ, locis solitarijs desertisq;, nec admodum ab hominibus frequentatis magis gaudere uideantur, ut nemoribus, locisq; umbrosis, & sepulchretis. Hinc Nyctimenem, quæ in Noctuam uersa fingitur agnito incæstus facinore in syluas se abdidisse & lucem fugisse fabulantur Poëtæ:

[a] L.10.c.29

Noctuas Athenas.

Cur multæ noctuæ Athenis.

Lucifuga obscuro latitat nam Noctua luctu.

Vt Faustus Poëta ait: Inde est, quòd sterilitatem portendi aiunt, si Noctua nemore, quod incolere solet, deserto, in vrbibus conspiciendam sese frequentior dederit. Obscura ei assignat loca Martialis hoc Epigrammate.

Sterilitatis indicium.

Aedes emit aper, sed quas nec Noctua vellet

Esse suas, adeo nigra vetusq́, casa est.

Cùm Archippe meretrix Sophocli iam capulari seni adhæreret, Smicrines, qui illã prius amauerat, a quodam interrogatus, quid ageret Archippe, respondit; *Tanquam Noctua ad sepulcrum sedet*, testante Athenæo. Scribunt, qui nauigationes noui orbis descripserunt, in Occidentalibus insulis atque in ea maximè, quam Hispaniolam uocant, Noctuas magna copia, oriri, nostratibus per omnia similes. Noctuam & Miluum ex unco auium genere paucis quibusdam diebus latere, tradit [b] Aristoteles,

[b] 8.Hi.c.16

VOX. PRÆSAGIVM.

DVPLICEM vocem Noctua habere uidetur, unam [a] Plautus innuit. Cùm enim mulier palla è domo subrepta, ad Menechmum, quem subripuisse suspicabatur, semel atque iterum diceret, tu tu (subripuisti scilicet) & Peniculus idem diceret, adderetq; Erotio amicę eam detulisse, quęrit Menechmus *Egon' dedi*. Tum Peniculus, *Tu tu, inquã, vin afferri Noctuam, quæ tutu usq; dicat tibi, nam nos iam defessi sumus*. Hinc & τυτώ fortè nomen Noctuę apud Gręcos confictum, Proferenda uerò est ea noctuę uox, ut doctè aduertit Lambinus, *Tou tou*. Nam uocalis V. sic olim a Romanis proferebatur, & sic enunciari semper debet, cum longa est, secus si breuis. Nam tum, ut ypsilon Grecorum efferunt, ut in fuga, super, cuminum, maxumus, optumus, lacruma, ostupeo & similibus. Et hac quidem parte cum Vlulis, & Otis conuenire non-

[a] In Menech.

nihil

[a] *In auibus.* nihil in uoce uidetur, uerùm in altero differt. Sonum enim edit, quem [a] Ariſtophanes κικκαβᾶν
Cucuba. nominauit, a quo quidem ipſam quoque Noctuam Cucubam dici eiuſdem Scholiaſtes me-
[b] *Georg.1.* minit. Itaq; (ut [b] Virgilij uerbis utar)

—— Cum feras exercet Noctua cantus,

Cucabare quid. Cucabare Latinis dicitur. Ita enim Philomelę author:

Noctua lucifuga cucubat in tenebris.

[c] *Lib.23.* Pollux author eſt γλαῦκας ὕζειν. [c] Albertus raucam edere uocem, dicit; [d] Apuleius ſerum &
[d] *Lib 3. de aſin. aur.* intortum Noctuę cantum uocat. Ob hanc uocum uarietatem Nigidium dixiſſe credo apud
[e] *L.10.c.17* [e] Plinium Noctuam nouem habere uoces. Etſi uerò ideò Noctuam dictam uelint, quòd no-
Quādo canat. ctu canat, potiſſimum tamen ante ſolem occidentem gemere auditur. Vbi itaque ſolito citiùs
Pluuiæ præſagium. eam canere contingat, pluuię imminentis ſignum eſſe uolunt.

M O R E S.

SALTATRIX etiam eſt Noctua & geſticulatrix, varios & ridiculos motus edens, corpus & ceruicem frequenter in orbe contorquens, nunc toruo & fixo obtutu hominem adſpiciens, nunc capite huc illuc acto ſcurras & hiſtriones imitans. Vnde lepidè poetarum noſtri æui corypheus:

Huic Noctua pugnum premit
Illa ſcurra flexicolla.

Suidę dictū de noctuæ ſaltu. Suidas pueros Noctuam circumducentes quampiam captam ita dicere ſolere, ſcribit. *Vtinam eſſes mortua aut ultimum ſaltares. Ea enim,* inquit, *interdiu non uidens, ueluti ſaltat, aut percuſſa & moritura ſeſe torquet ſaltantis inſtar.*

C I B V S. V E N A T V S.

[a] *8.Hiſt.c.3.* NOCTVAE *& Nycticoraces*, inquit [a] Ariſtoteles, *& reliqua quæ interdiu nequeunt cernere noctu uenando ſibi uictum acquirunt. Verùm non tota nocte id faciunt, ſed veſpertino & matutino. Venantur autem mures, lacertas, verticillos, & eiuſmodi alias quaſdam beſtiolas.* Veſcuntur quibuslibet quidem carnibus, ſed muribus potiſſimùm, quas noctu capiūt, ut teſtatur [b] Creſcentienſis, imò inſtar felium optimè in domibus murium uenationem exerciturum, ſi probè cicurari contingat; ſemel autem ſaturata Noctua, duorum poſtea aut trium dierum inediam facilè perfert, ut quidem ille ait, imò quod maius eſt, nouem dierum abſtinentia non lęditur.

[b] *L.10.c.16*

G E N E R A T I O.

[a] *L.10.c.17* NOCTVAS ſexagenis diebus hyemis cubare tradit Nigidius, referente [a] Plinio. *A cauda Noctuam & Bubonem,* vt ſuo quoque loco diximus, *de ouo exire* ex Hyla, idem alibi tradit; *quod pondere capitum peruerſa oua, poſteriorem partem matri fouendam applicent.* Argumentum huic opinioni dedit capitis enormis & præ corporis paruitate, immoderata magnitudo. Verùm leue hoc eſt, vt in Bubone monuimus. Præterea quis non videt, non ſolum in hoc, ſed in quouis omni auium genere, fœtus iam in ouo formari cœptos capite quam cęteris partibus maiores eſſe, adeoq; reliquo ſine dubio corpori caput præponderare? Si itaque efficax eſſet Hylæ ratio, iam id in cunctis auibus locum haberet, nempè ut poſteriorem partem matri fouenti applicarent atque ita per caudam exirent. Quam vere quoq; Noctuæ prærogatiuam tribuant, Euſtathius & Varinus, ut ſola inter vncungues & carniuoras pullos non cęcos pariat, equidem neſcio; ipſi uiderint. Cauſam reijciunt in igneam vim oculorum, quæ tenebras etiam penetret. Mihi ſanè nouum eſt audire reliquas rapaces cæcos pullos parere. Verum, ut harū pullos, ſimulatq; excluſi ſint, non ita facilè prętèrquam aucupibus videre licet; ita ſanè Gallinaceos iam ouo editos rectè videre, ac ad cibos ſtatim accurrere probè noui. Ariſtoteles de canibus prodit cæcos in lucem producere catulos: Hi tamen cæci, licet impropriè, ideò tantum dicuntur, quòd palpebris occluſis oculi impediti ſint, non quòd apertis & reſeratis palpebris videre nequeant. Præterea excipiendi videbantur ſaltem Aquilarum pulli, qui, tantum abeſt, vt cæci naſcantur, quin potiùs tanquam ſpurij à parente reijciuntur, & è nido ſtatim deturbantur, niſi ſolem oppoſiti inconniuentibus oculis aſpiciant. Aut ſi cæterarum rapacium pulli cæci naſci dicendi ſunt, quòd earum viſus ſecus atque ſecundum illos Noctua in tenebris hallucinetur, aut cæcuciat,

Euſtathius & Varinus reprehenſi de Noctuæ partu.

ciat, quantò magis nocturnæ oriri cæcæ dicentur, quæ clara luce nihil aut perparum vident. Non vulgarem valetudinis suorũ pullorum curã gerit Noctua, si verũ est, quod Oppianus scribit. *Noctua*, inquit, *cum formicas a suis pullis abigere cupiunt, Vespertilionis cor in nido habent*, tanquã formicis etiã sua latibula deserentibus, si quis cor Vespertilionis imposuerit. Sed vel hoc anile deliramentum est, vel falsum, quod Palladius scribit: *Contra formicas, si in horto habeant foramen, cor Noctuæ admoueri*. Si enim, vt Terentius ait, *ipsa lepus est, cur aliunde pulpamentum quærat?*

Amor Noctuæ in pullos.

RAPACITAS. ANTIPATHIA.
Sympathia.

DISSIDENT Noctuæ, & cæteræ minores aues. Hę enim vt docet Aristoteles, de die omnes Noctuam circumuolant, aduolantesq; percutiunt. Quod Ouidius etiam tangit eo carmine:

Et coëunt vt aues si quando luce vagantem
Noctis auem cernunt structoq; vtrimq; theatro &c.

Et Lucianus cùm ait: *Sed & nũc vbicunq; in publicum saltẽ apparueris, certatim ab omnibus ad te curritur, veluti ad Noctuã reliqua auscula Sturnatim & Graculatim circũuolitant.* Huius rei causam Aristoteles in admirationem earũ reijcit. Nam intentis in eã oculis veluti nouũ, & insolitũ spectaculũ contemplantes, admirabundæ, & attonitę illã circumquaq; obsident. Alij eas ex contemptu Noctuæ hoc facere malunt. D. [a] Chrisost. hanc causam assignare videtur. *Noctuam sane, cum nihilo cæteris sit sapientior neque speciosior, sed talis, qualem scimus, quando forte vocem emittit tristificam, prorsusq; insuauem, circumsistunt aliæ aues, imo si eam tantum videãt, partim prope assident, partim in gyro circumuolant. Hoc ego sanè eas facere puto ex contemptione vilitatis infirmitatisq;. Homines verò dicunt, aues tum admirari Noctuam*. Hęc ille, & profectò admirantium speciem quandam prębere videntur, cùm certatim aduolent, & vt commodè eam & probè contẽplari possint, ad sedendum sese componunt, neque, quàm diu eò loci persistit, illinc auolant, uel vnquam ab ea spectanda oculos auertunt, ita ut eius miraculi spectaculo exsatiare sese non posse videantur. Placere hanc quoque rationem [b] Crescentio populari nostro uideo, qui in hęc uerba scribit. *Cum aues nocturnæ deformes sint, & rarò ab alijs animantibus videantur, admirantur eas reliquæ aues, & videre cupiunt, ceu rem nouam & insolitam, eamq; auiditate plurima intuentur*. Verùm ut omnis rei cognitę admiratio cessare solet, ita auiculę, cum satis superq; spectârint, armisq; Accipitrinis instructam, sed imbellem, & ignauam esse animaduerterint, tum admirari eam desinunt, & admirationem in contemptum, imò in contumeliam conuertunt. Etenim, ut tradit [c] Aristoteles, aduolantes auiculę percutiunt. De hac pugna, ita tradit [d] Plinius: *Noctuarum contra aues solers dimicatio. Maiore circundatæ multitudine* (Auium nimirum quæ eas deplumare conantur) *resupinæ pedibus repugnant, collectaq; in arctũ rostro & vnguibus tota teguntur*. Peculiariter uerò, ut idem & [e] Aelianus testãtur, Cornices & Noctua dissidẽt, & bello quidem inexpiabili. Cornix.n. quod [f] Aristoteles quoq; asserit, *meridie oua Noctuæ surripiens, absumit, eũ nõ clare interdiu Noctua videat. Noctua contrà oua Cornicis noctũ exedit, estq; altera interdiu, altera noctũ potentior*. Imo tanta harum Auium antipathia est, ut sanguis earum confusus coire nequeat. De Coruorum uerò cum eisdem truculentissimo odio audias uelim Pausaniam, penes quem fides eius esto: *Additum est ibidem hastam, Noctuas & cariotas, quæ in palma illa ad palmularum similitudinem ex auro factæ fuerant, eosdem Coruos abripuisse* Quin etiam qui Rex auium appellatur *priuatas contra eandem inimicitias gerit*, teste Aristotele. Cum Orchilo quoque eandem dissidere tradit, nimirum quòd & hic eius oua exedat, non secus atque Cornix. Inter cęteras aues Picæ genus, quod Garrulum quidam, nos Glandarium uocamus, Noctuam aggredi audio. Et si Oppiano fides adhibenda est, non cum auibus solùm, sed & cum quadrupedibus dissidet. *Oues*, ut inquit ille, *eam oderunt, & infestant*. Quin & apibus & vespis, crabronibusq; & sanguisugis à [g] Plinio cõtraria esse scribitur. Verùm ut arbitror, non alia ratione quàm quòd hęc in cibum uenetur & capiat. Hoc uerò crudelitatis eius argumẽtum est, quod [h] Plutarchus de ea tradit, *viuentia etiam sui generis rostro impetere & necare* Fabulosa plane sunt, ut multa, quę scribit Aelianus, nec citra cunctationem proferenda. Ait enim *Noctuas mira quadam ingenij solertia a Ciconijs submoueri à nido longius platani frondibus congestis, quarum contactu torporem contrahant Noctuæ, ita ut oblæsionis quidpiam inferre deinceps nequeant*. Quæ.n. stupefaciendi vis platano inesse potest? Non minus fabulosum esse iudico, quod paulò ante ex Oppiano diximus, nẽpe Noctuã Vespertilionis cor in nidum inferre, quo tanquã amuleto formicas a pullis abigat. Infelicissima uerò omniũ uolucriũ Noctua ui

[a] In Orat de prima Dei cognitione.
[b] L. 10. c. 6.
[c] 9. Hist. c. 1.
[d] L. 10. c. 17
[e] L. 11. c. 74
[f] 9. Hist. c. 1.
Noctuæ & Cornicis inimicitia.
Trochili inimicitia cũ Noctua.
Cum Orchilo.
Cum Pica glandaria.
Cum quadrupedib.
Cu ouibus.
Cu Apib.
[g] L. 25. c. 4
[h] In Romul.

Accipiter Noctuæ amicus.

ctua uideretur, niſi naturæ prouidentia amicũ, & patronũ nacta eſſet Accipitrẽ, cuius ſubſidio cæterarum auium aduerſariatum iniuriam, ac impetum, & ſuſtinere & propulſare poſſet nullo negotio. Ille enim, ut author eſt Plinius, *collegio quodam naturæ*, id eſt occulto quodã, ac naturali conſenſu, maiore auium circundatam multitudine, eamq; infeſtantium, e præſenti periculo eripit, nec tantummodò bellum partitur, ſed Noctuæ hoſtes, partim vel ſolo viſu, præſertim timidiores in fugam vertit, partim verò, qui reluctari audeant, punit, & de ui amico illata vindictam ſumit. Quinimò vel ipſa Noctuæ ſolæ proprijs tantummodò fultę viribus, hoſtibus terrori ſunt (ne quis imbelles prorſus exiſtimet) ſi verum eſt, quod [i] Lucretius ſcribit, qui negat Cornices vnquam volare in Athænarum mænibus, tanquam ne limites quidem eius loci attingere audeant, quo Noctuas degere ſciunt, tantum abeſt, vt nidos extruant, vbi oua ab ipſis noctu exedenda iri norunt. Præter Accipitrem, qui unus eſt inſtar omnium, non alium Noctuæ amicum, quàm Paſſerem inuenio, uerùm cui hæc ſua amicitia malè cedat. Nam, ut ſcribit Otus Apollo, Paſſer aliquãdo, dum aucupum venatione petitur, ad Noctuam accurrit, tanquam auxilium ſperans, à qua mox opprimitur. Non eſt igitur horum reciproca amicitia, malè enim tractat ad ſe confugientem, ſuæq; opi confidentem clientulum perfida Noctua, digna certè quę idem ab Accipitre patiatur. Verùm an Noctuæ potius crudelitatem, quam Paſſeris temeritatem accuſem, dubito. Equidem illud genus Paſſeris, hoc facere credo, quod Vulgus noſtras Paſſer matto, id eſt, ſtultum vocat, ſilueſtre cęteris grandius, utpotè Alaudę magnitudine, ſupra modum garrulum. Ad hanc meam opinionem accedit [k] Actuarij authoritas, qui hunc Paſſerem, quem exactiſſimè deſcribit, & omnibus ſuis coloribus depingit, a Noctua maximè capi tradit. Sed & alioquin quiuis ſtolidi & fatui eſſe dixerit, eius tutelę ſeſe committere, cuius ſigna bonitatis nulla viderit.

[i] Lib 6. de rer. nat.

Noctuæ cũ Paſſere amicitia.

Paſſer matto.

[k] Lib 2. Regal. ſerm.

CAPIENDI RATIO.

[a] L.10.c.23

[b] L.10.c.16

Noctuæ vſus ad capiendas aues.

[c] L.9.H.c.1

[d] Lib. 1. de anim. c.29.

CAPITVR Noctua eadem, qua Otus, ratione, ut tradit [a] Plinius, idq; *haud difficulter*, genere nempè quodam ſaltationis *intenta in alto, circumeunte alio*. Ipſa uerò capta alijs auibus capiendis maximè inſeruit, & fortè quouis Accipitre aut Falcone vtilior. Nam ut ſcribit [b] Creſcentienſis: *Homines videntes alias volucres circumuolare Noctuam, eamq; cum auiditate plurima intueri, excogitauerunt nouum aucupij modum nempè vt his auibus ad ſpectaculum propoſitis allectas cæteras uiſco, aut retibus comprehẽdãt.* Atque id eſt, quod Ariſtoteles, poſtquam auiculas cæteras veluti attonitas Noctuam inſpectare, ac undique ad eam viſam confluere retuliſſet, inquit: [c] *Quapropter aucupes ea constituta auicularum genera multa, & varia capiunt*. Deſcribit hunc aucupij modum prolixe [d] Aelianus, ac diſertè his verbis: *Mulieribus veneficia, & cantiones exercentibus ſimilis eſt Noctua captioſum animal. Hæc enim capta ſuos imprimis aucupes ſic ſuis captionibus in ſe allicit, vt eam veluti ludicrum quoddam in humeris circumgeſtent. Noctu quidem vigilat, & uoce quaſi quibuſdam præſtigijs ac illecebris, aues allicit, eaſq; ſibi aſſidere facit. Interdiu vero alia aucupij inductione vtitur, auibus illudit ridiculè nimirum in aliam atque aliam ſpeciem vultum conuertens, quibus aues peradoleſcentes in admirationem raptæ manere quoad eam perſeuerant, maximo eorum in quæ ſe formas, timore perculſæ.* Et ſanè pręſtigijs ſimile quid uidetur, auiculas ſolo conſpectu, Noctuæ allici, atque adeò ueluti philtro quodam uiolenter rapi, tantoq; ardore certatim accurrere, ut retia ac uiſcũ, quæ alioquin exitium ſibi machinantur, aut non animaduertant, aut contemnant, unde non immeritò Auſonius.

...inus magico cui Noctua perlita fuco
Allicit omne genus volucrum perimitq; tuendo.

Dum enim ab aucupe expoſitam Noctuam tuentur, incautæ in caſſes incidunt, aut inuiſcantur. Quare longè utilius hoc per Noctuam aucupium hominibus eſt, quam quod aliatum rapacium opera perficitur. Neque enim hic proiecto pabulo opus eſt, aut uocũ ipſarum auium imitatione, neque denique eaſdem conſectandi gratia plurimùm laborare & defatigari contingit; Sed neque ipſa partem prędę more aliatum ſibi uendicat, aut allectam deuorat, ſed omnem, ac integrã Domino ſeruat, qui ſic inſignem ſine ullis expenſis ex ea quęſtum facit. Verum aucupium hoc duobus potiſſimùm, ut diximus, modis exercetur. Tot enim ſunt capturę inſtrumenta. Prior eſt cum Noctua ab aucupibus iuxta retia tenſa ponitur, ut ad eam aduolitantes auiculę imptudenter irretiantur. Alter uel amite, uel abſide peragitur. Amiti enim ſeu perticę aucupali, cui uimina quamplurima uiſco oblita affixa ſint, ſupremæ ſeu mediæ Noctua uel etiam caput felinum, ob eam forſan quam cum Noctuæ capite gerit, ſimilitudinem, imponitur, quibus dum ſpectaculi nouitate allectæ aues inſidere uolunt, uiſco oblitæ in prædam cedunt: Vel qui modus ab Oppiano proponitur: Noctua in abſide ſeu rota ærea expoſita, auceps

funiculum

funiculum subinde attrahens, & circumpositas vndiquaque virgulas visco illinens, aduolantes ad Noctuam Alaudas, aliasque minutas volucres intercipit. Septembri mense autem cæteraq; instrumenta capturæ idonea parare iubet Palladius, vt ad Calendas Octobris in promptu sint. In horũ numero baculus ille est, in quo gestatur Noctua ab aucupatum prodeũtibus; stipes rectus est, cui supremo alter trãsuersus incũbit in Tau Hebraici seu crucis formã. Vnde & vulgò Gruccia & grucciola diminutiuo vocabulo, Germanis similiter Creutz, Latinorum cruci vicmiori nomine appellatur. Huc pertinere uidetur, quod de Noctua a veteribus proditur, sed quàm verè, nescio. Mihi certe superstitionem olet, quod scilicet, quæ viuens cæteras aues occulto quodã allectamento ad se licet tacitabunda conuocare cõspicitur, mortua etiam stipiti similiter su fixa, contraria planè in easdem, vt & funesta ab ædibus abigat. Extat Iunij Columellæ libellus versibus scriptus lepidis & eruditis, quod hoc ipsum posteritati testatum reliquit: Carmen eius tale est.

Instrumẽta aucupij noctuæ.
Gruccia. quid.
Creutz.

Hinc Amythaonius docuit quem plurima Chyron,
Nocturnas crucibus volucres suspendit, & altis
Culminibus vetuit feralia carmina flere.

Quibus uerbis Poëta innuit Melampodem Amythaonis filiũ suffixisse cruci Noctuas aues nocturnas, & inauspicatas, ut quæ colonis mala portenderant, ea in ipsas cuncta reciderent. Putauit enim superstitiosa vetustas mortuas amuletum esse earum calamitatum, quas dum viuerẽt, ominosę portendebant. Huic sententię succinit [e] Apuleius, sic fermè scribens. *Quid quod istas nocturnas aues cum penetrauerunt larem quempiam, sollicite prehensas foribus videmus affigi, vt quod infaustis volatibus familiæ minantur exitium, suis luant cruciatibus.* Cui item suffragatur [f] Palladius, cùm inquit: *Contra grandinem Noctua pennis patentibus extensa affigitur.*

[e] *Lib. 9. de asino aureo.*
[f] *Lib. 1. c. 35*
Ciuettas quas Itali vocant. Koutz stulti dicti apud Germanos.

C O G N O M I N A T A.

OCTVAM in bona Italiæ parte, & maximè in Bononiensi agro vulgò Ciuettam vocant: eodemq; vocabulo mulierem nihili, & lucifugam. Ita & Germani hominem stolidum & improbum plebeio conuicio appellant ein Koutz, id est, Noctuam. Scurræ & ganeones Italiæ nummos aureos occhi de Ciuette, id est, oculos Noctuæ cognominant, haud dubiè ob croceum colorem, qui in vtrisque elucet. Alia ratio erat, cur Athenienses nummos suos Noctuas dicerent, nempè quòd imaginem haberent Noctuæ impressam, vt latius inter Icones referemus. Prouerbialiter etiam Cherophon philosophus Noctua dicebatur, quòd nocturnis lucubrationibus plurimum sese extenuaret: alij tamen Vespertilionem similiter illum uocarunt, vt post dicemus.

Nummi aurei occhi de Ciuette dicti.
Nũmi noctuæ dicti.
Glauc⁹ Anthedonius.
Mare glaucum.
Glauc⁹ Potineus.
Glauc⁹ Hippolochi.
[a] *Iliad. 5.*

D E N O M I N A T A.

VLTOS viros Glauci nomine donatos apud authores legimus. Eustathius Glauci Anthedonij in Dæmonem marinum mutati (nam & mare a colore glaucũ dicitur). Item Glauci Potinei ab equis discerpti, & aliorũ eiusdẽ nominis & Glauconis suffocati in dolio mellis, meminit. Glaucus Hippolochi filius memoratur Homero [a]. Fuit & Glaucus quidam Samius vel Libycus, à quo factum est prouerbium; *Glauci ars.* Glaucetes uiri proprium apud Aristophanem: Glauce nomen Nereidis. Anatis quoddã genus Glaucium dicitur. Est & Glaucus piscis & nomen coloris adiectiuũ. Glaucus nomen fluuij Phasin ingrediẽtis apud Eustathiũ. Glaucia oppidulum Ioniæ. Dionysius Afer Beryllum glaucum dixit ὑγρὸν, id est, humidum, quòd corpora glauca nimirum humida esse videantur propter perspicuitatem (ut Laminæ cornu scilicet) quin etiam muris epitheton est glaucus. Hæc igitur indicant eum colorem, qui ad cęruleum accedit, qualis est plumbeus, aut marinus, glaucum dici. Verùm cum nihilominus Noctuę, quam aliarum plerarumq; nocturnarum auium oculi cæruleo colore prediti sint, vt pote medio nigri, reliqua crocei, nescio qui hæc sibi consonent, ut glauci dicantur. Ego sanè non minimam in hac diuersitate colorum confusionẽ apud scriptores reperiri arbitror. Nam crocum glaucum dici apud [b] Plutarchum reperio, ubi ait. *Byssi tinctura, vt pulchrior reddatur glauca miscetur crocus, secundum Empedoclem.* Quid uerò croco cum cæruleo? Profectò inter hos nullam video affinitatem aut cõmunionem. Item Γλαυκιόων apud Homerum, qui visu igneo, & ardẽte intuetur a verbo γλαυκιᾶν, a quo ẽt γλαύξ. Quod uero Minerua Γλαυκῶπις cognominabatur, in utramq; fortasse sententiam trahi potest. Omnibus in hoc conuenit ita dictam,

Glauc⁹ Samius.
Glauci ars.
Glaucetes.
Glaucium anatis genus.
Glaucus piscis.
Glauc⁹ fluuius.
Glaucia oppidulum.
Glauc⁹ Beryllus.
Color glaucus.
[b] *Lib. de Oracul. defec.*
Γλαυκιόων Minerua γλαυκῶπις.

quòd

quod opas, id eſt, oculos glaucos habeat, ſed hos alij alios, quod ad colorem attinet, interpretari uidentur. Quibuſdam cæruleos fuiſſe placet, eſſeq. Latinis appellatam cæſiam, ueteribus præſertim, quaſi cæliam, quòd in oculis eius color cæleſtis, id eſt, cæruleus, conſpicuus eſſet. Docet hoc Gellius. Huic conſonat, quod Pauſanias ſcribit, *Libicos Pallada ex Tritonide & Neptuno natam fabulator, ideoq́ glaucos oculos habere, ut etiam Neptunus*. Nunc verò mare glaucum dictum cōſtat, quia cæruleum. Huc ſimiliter facit, quod [c] Diodorus Siculus ea cauſa ab Aegyptijs glaucopin appellatam prodit, quòd aer, quem Pallada antiqui credebant, glauci ſit coloris, non quia, vt Græci putant, glaucos oculos habeat. Aer verò, ut in nebuloſo ac craſſo præcipuè apparet, cæruleus eſt, aut videtur, flauum nemo ſomniet. Alij è contrà glaucos Mineruæ oculos fuiſſe flauos aſſerunt. His fauet, quod Glaucopin vocatam uolunt, quia τῆς γλαύκης, id eſt, Noctuæ oculos haberet, quos flauos eſſe oculis ipſis patet. Sic multi item Mineruæ flauos oculos attribuerunt, Author Priapeiorum:

Minerua cæſia.

Mare cur glaucū dictum.

[c] Lib. 1. rer. antiq. c. 2.

Minerua flaua lumine eſt, Venus pæto. Et [d] Naſo.
Quid ſi præcipiat flaua Venus arma Minerua; Item [e] alibi.
Si pæta eſt Veneris ſimilis, ſi flaua Minerua.

[d] In Eleg.
[e] De arte.

Nec deſunt, qui ineptè putent à capillorum colore flauam dictam. Has igitur de glauco colore ſententias, qua ratione quis conciliare poſſit, non uideo. Mihi difficultatem indicaſſe ſufficiat, quam doctioribus diſcutiendam relinquo. Ab vtriſque diuerſi ſunt, qui Glaucopin Palladem nominatam uoluere, quòd oculos terribiles haberet, vt & Leones glauci cognominātur, & dracones glaucopes. Horum tamen eſt igneus aſpectus. Ab eodem acri intuitu, & truculento aſpectu γοργώπος dicta eſt, ut Grammatici obſeruant, ἀπὸ τοῦ γόργου ὄπος, i. à terribili aſpectu, qualis eſt Leonum, quorum oculi aliter etiam charopi uocantur. Cùm verò charopum propriè dicant eſſe in quo ſplendori igneo viride quiddam admixtum ſit, ut eo modo nonnihil ad cæruleum accedat, atque ita quiſpiam vtrumque nempe cùm croceum, igneumuè, tùm cæruleum, qui uiridi cognatus eſt, glaucum dici poſſe putet, quòd in leonum & aliorū quorundam animalium oculis vterq; commixtos quodammodo videatur.

Oculi Leonum Caropi dicti.

Glaucopium dicta eſt arx Mineruę Athenis ſacra.

Glaucopiū arx.

Aues, quę Noctuam ſpecie, & natura referūt, Γλαυκώδης Gręcis dicūtur, & ſuperiori palpebra conniuent. Ἐγγλαυκῶσαι ἐμβλέψαι eſt apud Heſichium, & Varinum. Item Γλαυκίζειν τὸ ἀμβλύττειν hallucinari, cęcutire. Item Κικυμώττειν à Noctua deriuatum uerbum, idem eſt, quod τυφλώττειν, id eſt, cęcutire.

Glaucodes aues quæ.

MYSTICA.

NOCTVAM noctiuolam in Mineruę tutela auem eſſe uolunt. Eſt autem occulta auis. Noctù uigilat, dormientibus cunctis uolat, quare nocturnis lucubrationibus, vigilijs, ſilētio, cōtemplatione ſolitaria, ſapientiā parari docet.

Noctua Mineruæ ſacra.

Nam uigil inſomnes ducit ſolertia curas.

In tenebris uidet. Ita & ſapiētia etiam in maxima errorū caligine proprium ſplendorem obtinet, & malum à bono, uerum a falſo diſcernit. Nihil enim tam abditum eſt, tam obſcurū, quod ſapientia non percipiat. Minerua Gręcè etiā Ἀθηνᾶ dicta uidetur ἀπὸ τοῦ ἀθρεῖν, hoc eſt, à uidere cupiendo, ceu quæ prouideat, quæ veluti in tenebris futura ſunt. Sic & γλαυκὸν nomē deriuatur a γλαύσσειν, quod eſt θεωρῶ, uideo, ſignificans id quod ſubalbū, & facile uiſu eſt. Quod ſi igitur γλαύσσειν, & ἀθρεῖν uerba ſimilis ſignificationis ſunt, ea etiam quæ ab ipſis deriuantur, nomina cognationem inter ſe aliquam habebunt. Itaque uiſus glaucus Mineruæ tanquam uiſu pollenti conuenit. Nam acri ingenio eſſe creduntur, quibus oculi ſunt glauci. Et ipſa Noctua ei conſecrata eſt, non modò quod noctù uideat, quemadmodum prudentia in rebus obſcuris rectè præuidet, & conſulit, uerùm etiam propter ſimilitudinem deriuationis, ut diximus, cùm duo illa uerba γλαύσσειν & ἀθρεῖν, à quibus nomina γλαὺξ & Ἀθηνᾶ deriuantur, ſynonima ſint, ut Euſtathius tradit. Olim Cornix Mineruæ ſacra erat. Qua repulſa Noctuā accepit. Hoc autē figmento ſignificare uoluerunt antiqui, hominē ſapientē præmeditatione, quæ in obſcuris ſepoſita ſint, noſcere, non aliter atque Noctua uidet in tenebris, & loquacitate repudiata, loca, tempusq; ad agendum reſpicere. Aeſculapio pariter dicata eſt Medicorum Coryphæo ac numini. Innuitq; medico diu noctuq; ſtudioſè in ſalutem ęgri aduigilandum eſſe. Quemadmodum uerò dictis Dijs cara & ſacra, ita Bacho inuiſa fuit, utpotè cui uitem denegaſſe fertur, ſolamq; à ſuis racemis abegiſſe, quòd mortalibus uinum criminata ſit. Natam religionis opinionem ex eo autumo, quòd Noctuina oua abſtemios facere, & odium uini inducere creduntur; aut quia ſobrietate ſapiētiam adipiſcimur, non temulētia.

Minerua cur Ἀθηνᾶ dicta.

Cornix cur Mineruę nō amplius ſacra.

Noctua Æſculapio ſacra.

Baccho inuiſa.

Oua noctuina vini odium inducere.

MORA-

MORALIA.

NOCTVA *ipsa, inquit* [a] D. Ambrosius, *quemadmodum & glaucis oculorum pupillis nocturnarum tenebrarum caliganiem non sentit horrorem, & quò fuerit nox obscurior eò contra usum auium cæterarum inoffensos exercet uolatus. Exorto autem die, & circumfuso splendore solis, uisus eius hebetatur, quasi quibusdam erret in tenebris. Quo in iudicio sui declarat aliquos esse, qui cùm oculos habeant ad uidendum, uidere non soleant, & uisus sui officio solis fungantur in tenebris. De cordis oculis loquor, quos habent sapientes mundi, & non uident, in luce nihil cernunt, in tenebris ambulant, dum tenebrosa dæmoniorum rimantur, & cæli alta uidere se credunt, describentes radio mundum, mensuram aëris colligentes. Porrò autem à fide deuij perpetuæ cæcitatis tenebris implicantur, habentes in proximo diem Christi, & lumen Ecclesiæ, & nihil uidentes, aperiũt os, quasi omnia scientes, acuti ad uana, hebetes ad æterna, & longæ disputationis anfractu prudentes, insciỹ propria inscitia. Itaque dum cupiunt subtilibus euolare sermonibus, quasi Noctua in lumine euanuerunt.*

[a] *Lib. 5. Hexam. c. 24.*

Sapientes mundi Noctuæ comparatı.

Quemadmodum Noctua de die cessat ab omni actione, noctù uidet, canit, volat, uictum parat; Ita hyppocritæ quidam palam strepitum nullum, tumultum nullum, insidias nullas mouent, sed omnẽ mansuetudinis modestię benignitatisq; colorẽ prę se ferunt; clam uerò fornicationes, immunditias, crapulas, ebrietates, & multa humani generis opprobria cõsectãtur.

Hipocritæ Noctuis similes.

Simili pacto Noctuis comparare possis Anabaptistas, impium quoddam genus hominum, qui cùm communi uita summam innocentiam, simplicitatem, & sanctitatem morũ simulant, in clandestinis interim conuenticulis sese nefandis libidinibus conspurcant, atque omnia flagitiorum genera perpetrant. [b] D. Ambrosius, *nolote,* inquit, *imitatorem esse Noctuæ, quæ licet per noctem vigilet per diem tamen pigra vel cæca est, quæ grandibus oculis tenebrarum caligines diligit, splendorem solis horrescit. Mirum enim in modum illuminatus obscuritate, luce cæcatur. Istud animal hæreticorum figura est, atque gentilium, qui tenebras amplectuntur Diaboli, lucem saluatoris horrescunt. & grandibus disputationum oculis cernunt vana, non respiciunt sempiterna. De ijs ait Dominus: Oculos habent, & non vident, in tenebris ambulant; Sunt enim acuti ad superstitiosa, hebetes ad diuina, qui dum se putant subtilibus euolare sermonibus, tanquam Noctua veri luminis splendore turbantur.* Quinetiam qui inani sapientię student, noctuę oculis similes sunt. Illius siquidem lumina noctù aliquid cernunt, sole autem lucente obscura sunt; istorum verò mens acutissima quidem est in uanitatis cõtemplatione, ad ueri autem luminis cognitionem admodum hebes est. [c] Diuus Basilius è contra nobis Noctuæ nocturnum cantum, & uigilias in pietatis exempla & exhortationem uertit, super illis uerbis, *& volatilia volantia super terram,* ubi ita scribit; *Habes in tenebris ea volucrum genera, quæ non nisi noctu euagantur, sibiq; victum adquirunt in luce ea, quæ interdiu volitant. Vespertiliones enim Noctuæ, Vlulæ, cæteraq; id genus nocturno tẽpore, nõ de die pabulũ sibi acquirere student, ut tibi, si vnquam te non occupat somnus, morula etiam in ipsis, & quæ peculiariter in ipsis insunt considerandis ad gloriam dicendam creatori sufficiat.* [d] Tertullianus pulchram & mysticam mentis nostrę & corporis oculorum inter se comparationem, Aquilarum, & Noctuarum exẽplo instituit, inquiẽs *Solem Noctuæ nesciunt, oculis Aquilæ ita sustinent, vt natorum suorum generositatem de pupillarum audacia iudicent, alioquin non educant, ut degenerem, quem solis radius auerterit. Est ideo alteri quod inuisibile, alteri non, quod ideò incorporale sit, quia non ex æquo uis valet. Sol enim corpus, siquidem ignis, sed quod Aquila confiteatur, neget Noctua, non tamen præiudicans Aquilæ. Tantum & anima corpus inuisibile carni si fortè, spiritui verè inuisibile. Sic Iohãnes in spiritu Dei factus animos martyrũ cõspicit.*

Annbaptistæ noctuæ comparatı.

[b] *In Malac. Proph. tom. 2. 447.*

[c] *In Hexam. diuin. officij hom. lib. 8.*

[d] *Lib. de an.*

Damnantur lege Mosa ea noctis ac tenebrarum amicæ aues, vt Noctua, Vespertilio &c. quòd homines lucifugas, & qui opera tenebrarum patrant, significent. [e] *Omnem enim qui mala facit lucem odisse Saluator ait.*

[e] *Ioh. c. 20.*

HIEROGLIPHYCA.

PALLADI Noctuam sacram fuisse, si non ex alio, ex veterum saltem Atheniensium numismate constat, quod locum prouerbio fecit, de quo antea diximus. Noctua igitur, quoniam eo tempore, quo cęteræ aues ad pastum euolant, quiescit; & quo cæteræ quiescunt, & dormiunt, vigilat, & prædas agit, & tum maximè videt, cum reliquæ per tenebras caligant, Mineruæ consecrata fuit. Hoc enim proprium sapientię videtur, illic, vbi totum hominum vulgus valdè occupatum est, quietem capere, & cõtra, vbi plebs nihil vidit, quod agat, plurimum videre. Hoc igitur sapientis est in illis veram quietẽ agere, quibus vulgus occupatur, & contra illic sese plurimum exercere, vbi vulgus nihil videt agendum, quod dum facit, egregiè Noctuam imitatur. Hinc ple-

Sapiens noctuæ comparatus.

runq; & illud ſapienti viro uſu uenit, ut ſi apud plebeios compareat, haud ſecus, ac Noctua ſit in admiratione, & ſolus roſtris omnium uellicetur, quod dum ipſi accidit, Noctuam rurſum imitatus, ſeſe ſupinum impeti ſinit, roſtro ſuo & unguibus reliquum corpus defendẽs. Et certè nulla auis eſt, quæ prudentiùs ſeſe cuſtodit aduerſus alias, quàm Noctua, adeo ut una ſola ſeſe contra totum exercitum poſſit tueri, qua uel ſola ingenij dote Palladi dedicari meretur. Quoniam itaque & plurimùm in tenebris uidet, & illic maximum ocium agit, ubi uulgus hominum plurimum laborat, & ſeſe præterea ſua ſolius ope contra totum auium exercitum defendit, atque cuſtodit illæſam, quid ni dicamus uel eam eſſe, uel nullam, quæ digna ſit Deæ Mineruæ ſocietate. Non mali igitur (ut uidetur) ominis ſibi nomen ſumpſerant, qui ſeſe olim Herulos nuncupârunt, id eſt, bellicoſas uel communes Noctuas, ut ſcribit [a] Ioann: Goropius. Liquet hinc qua de cauſa Noctua Harpocrati aſtet; liquet, inquam ijs, qui ſciunt Harpocratem illic ſedere, ubi plebs diſcurrit, illic plurimum agere, ubi uulgus nihil cernit, atque hinc illud effici ut Noctuæ quoque ſibi comparet ſecuritatem, ſoluſq; poſſet totas aduerſariorum acies propulſare. Nihil ſanè uel Palladi uel Harpocrati conuenientiùs, quàm Noctuam habere aſtantem: quòd de huius auis dotibus in eorum ducamur cognitionem, quæ nobis vel Palladis, vel Harpocratis fauore contingent. Hęc omnia de Glauce Goropius, qui ibidem alia eruditiſſimè tractat.

Heruli qui dicti.
[a] In Gorodamis.
Cur noctua Harpocrati adſtet.

De aure Noctuæ. Satyrorum aures. Midæ aures.

De aure autem, quę ille fuse: nos parcè attingemus: Verè hoc ab antiquis dictum, ob id Satyris aures eſſe acutas, & rurſus erectas, ut diuina Dionyſica quàm acuratiſſimè audiant. Midæ autem quòd attentiſſimè audiret Silenum, aſininas aures affixêre. Noctuę auris vna in ſincipite erecta eſt, vt intelligamus vnam eſſe aurem, quæ ex apice mentis, & omnium ſenſuum oriatur, & ſurſum ad ipſum vnum omnium principium, & conum tendat.

Noctua pro morte picta. Pro infortunio. Cornix cur noctuę infeſta.

At nunc ad hieroglyphica tanquam in viam redeamus. Apud Aegyptios item Noctua mortis erat hieroglyphycum, & vulgatiſſimo etiam apud nos, cùm Oratorum, tùm Poetarum teſtimonio lethale aliquid, aut maximum infortunium adferre dicitur. Cauſam rei duplicem inuenio, vnam quòd cùm Cornix vitæ longioris ſymbolum habeatur, cõpertum eſt, Noctuam quadam naturæ diſcordia, nidis eius magis, quàm aliarum auium inſidiari, & clanculum per noctis tenebras, vel pullos vel oua eius inuadere, atque perdere. Nam & in manuſcriptis Hori codicibus legas ἄρχω γὰρ ἐπέρχεται τοῖς νεοσσοῖς τῶν κορωνῶν, quod in impreſſis exemplaribus deſideratur. Altera conſideratio eſt, quòd mors furtim irrepit, & nox pro morte ponitur, vt in illo [b] Virgilij.

——In æternam clauduntur lumina noctem.

[c] Item

Sed nox atra caput triſti circumuolat vmbra.

[b] Lib. 10. Aeneid.
[c] 6. Aen.

Aethiopes pij habiti. Hoſtes noctua & Cornice denotati. Ebrietatem vitans noctua deſignatus. Ouorũ noctuę virtus cõtra ebrietatem. Puer abſtemius vini redditus. [d] L. 2. Hieroglyph.

Et ſimilibus paſſim. Noctua noctis domina perhibetur; vnde illi apud Latinos nomen. Hoc igitur mortis ſignum illud eſſe crediderim, quod à lictore ferebatur ad damnatum publico iudicio, præſertim apud Aethiopes, à quibus Aegyptios aiunt multos id genus ritus mutuatos fuiſſe. Pios enim Aethiopes ante omnes extitiſſe, argumenta ſunt, familiaritates eorum, commertia, & cum Dijs conuiuia, de quibus Homerus, & alij ſcripſerunt. Noctuę itaq; ſigno viſo reus ſpontè ſibi mortem conſciſcebat, magno alias & ſuis, & patriæ dedecori futurus, adeò illi Regem ſuum venerabantur, imò vt numen illum vulgò adorabant. Si verò hoſtes duos, qui capitali odio inter ſe diſſidentes, & iam detrimenta & inſidias ſibi inuicem moliantur, manuſq; mutuo ſanguine commaculent, notare volebant Aegyptij, id per Noctuæ & Cornicis exemplum facere conſueuerunt, quarum vſque adeò immortales ſunt inimicitiæ, vt in mutua ſemper ſua & ſuorum damna ruant; nam præter communem earum antipathiam, de qua nos ſupra diximus, ſunt qui exploratum ſe habere dicunt, confuſum vtriuſque ſanguinem non coaleſcere, quod profectò diuerſam omnino earum temperaturam oſtendit, & maximum naturæ diſſidium. Hominem qui ſibi ab ebrietate cauet, ſignificare volentes, Noctuam ſua oua deſugentem effingebant. Oua enim Noctuæ ea vi pollere dicuntur, vt ſi per triduum ebrioſis in vino dentur, tœdium vini adducant, & abſtemios reddant. Quod etiam apud Philoſtratum cõperij, qui puerũ, donec vixerit, abſtemium, & vini oſorem reddi ſcribit, ſi prius, quam vinum guſtauerit, Noctuina oua leuiter cocta, illi ſorbilanda propinentur. Vini enim odium inde ſuboriri, quia ſic calor natiuus fiat temperatior. His addit [d] Horus, quod Aegyptij, ſi quando hominem ad alicuius aras patrocinij vel ſalutis cauſa, euentu irrito, confugientem ſignificare vellent, Paſſerem & Noctuam figurare ſoliti ſint, ſiquidem ille, ubi aucupis infeſtas artes declinare ſtudet, ad Noctuam, cuius patrocinio periculum euitare ſperat, confugit, ab eamet ipſa longè infeſtiùs excipitur. Athænienſibus Noctua alis expanſis tanquam volans expreſſa cum ramo palmæ, ſeu lauri, victoriam ſignificabat, eo quòd eorum vrbis tutrici Palladi dicata & auſpicata crederetur. Cùm verò procumbenti leoni Noctuam ſuperuolantem exprimerẽt, vires

Hominis ad patronũ irritum confugium. Noctua victoriæ ſignum. Prudẽtiam viribus præcellere per noctuam.

ceſſiſſe

cessisse prudentiæ innuere uolebant. Est denique Noctua uigilantiæ studiosis, quàm maximè necessariæ symbolum, quam sobrietate colere oportet, & conseruare. Qua de re Attici ita Noctuam depingebãt, ut uas, seu doliũ inuersum, & uino uacuũ pedibus premere uideretur.

Pro uigilantia.

AVSPICIA.

INTER oscines aues Noctua etiã a Festo recensetur, ut quæ Mineruæ sententiam bominibus teste Porphirio denunciare putabatur. Plerunq; autem paganis infausta habebatur, non tam uolatu, quam uoce, ut & cęterę fermè nocturnę. Hinc est quod apud Menandrum, ubi de miseria humana conqueritur, legimus:

Noctuę auguria infausta.

Angimur si sternutauerit quis, si malè loquatur
Irascimur, si quis uiderit insomnium, ualde
Metuimus, si Noctua clamauerit quapiam timemus.

Mortis enim pręsaga putabatur, ut ex Architremio liquet, ita canente.

Deuitibus supremus bonus prænuntia fati
Noctua, præcedit properante morte propinquos.

Feralis item illius credebatur cantus:

Improba nam carmen Noctua triste canit.

Vt Pampbilus cecinit, unde & fera dicta est Pacifico eo uersu:

Quid tibi te genitis nostris fera Noctua tectis?

Quin & uolantem formidasse uidentur ueteres. Nam Aelianus: *Accedenti, inquit, ad seriam actionem homini accurrentem Noctuam inauspicatam significationem dare aiunt. Cui quidem rei testimonio fuit Pyrrhus Epirotarum Rex. Cum enim in illius Argos proficiscentis hasta, quam erectam ferebat, hac auis insedisset ei malum auspicium dedit. Nam Argos ingressus inglorie ualde atq; ignobili morte occubuit.* Cum enim detracto galeæ insigni, ne internosceretur, in Argiuos oppidanos cędem inceptasset, ab aniculę cuiusdam filio hasta leuiter uulneratus fuit, in quem, dum ulturus audaciam, impetum fecisset, Argiui mater, quę supernè spectabat, periculum intuita, tegulam ambabus manibus arreptam quanta potuit, in Regis galeam effudit, quo ictu cum exanimatus concidisset, Zopyrus quidam, qui sub Antigono militabat, Rege cognito, accurrit, detractaq; galea ferrum guttori admouit, sed toruis Pyrrhi oculis perterrefactus, os & mentum eius pro iugulo recidit. Infelix similiter ostentum Maxentio præbuerunt Noctuę, quod [a] Zozymus refert. Cum enim Maxentius ex urbe copias mouisset, & iam pontem, quem ipse iunxerat, transisset, infinita quędam Noctuarum multitudo deuolans, muros implebat. Qua conspecta suis Constantinus, ut aciem instruerent, imperabat. Cum itaque exercitus utrinq; cornibus armatis staret, equitatum Constantinus suum immisit, & hostilem fudit. Quare mihi (inquit [b] Aelianus) Homerus pręclare intellexisse uidetur, auem hanc mali auspicij esse, cum Diomedi ad castra Troianorũ explorandа proficiscenti, Mineruam facit auspicato mittentem Ardeam è flumine egressam, non Noctuam. Ex his itaque clarum est, quod ut canit [c] Stroza Pater:

Pyrrhi Epirotarũ Regis mortis portẽtum.

[a] L.2. Hist.

Maxentius fugatus à Cõstãtino.

[b] L.10.c.37

[c] Acolast. lib.2.

Coruorumq; greges Buboq; & Noctua, necnon
Simia pene uolans, omina dira ferunt.

Hinc est quòd, ut Apuleius testatur, *olim nocturnas istas aues, cùm penetrassent larẽ quempiam, sollicite prehensas foribus affigerent pagani superstitiosi homines, ut quod infaustis uolatibus familiæ minari uidebantur exitium, suis luerent cruciatibus.* Non semper tamen Noctua infortunia portendit, sed uolans aliquando insignem de hoste uictoriam apportauit. Aiunt enim reuera uictorię nuntiam per exercitum Atheniensium uolasse, boniq; ominis signum dedisse, cùm bellum eis contra barbaros esset, nempè ante pugnam in Salamina. Plutarchus de Temistocle refert, quòd cùm in tabulato nauis de pugna apud Salaminam committenda, perorans stetisset, tum Noctua ad dextram nauis partem transuolârit, & in summitate mali consederit, quo maximè effectum, ut sententia ipsius approbata ad naualem pugnam Græci se parauerint, in qua tãdem superiores extitere, cum alioquin si in terra cũ hoste conflexissent, sine dubio inferiores fuissent. Vnde cùm hãc ob causam, tum quòd Minerue sacra crederetur, Noctuę uolatus priscis Atheniensibus uictorię symbolũ existimabatur. Dicebatur etenim malè consulta Atheniensium bene fortunare Pallas, de cuius dicti origine hanc fabellam comminiscebantur. Cum Neptunus à Minerua uictus, nõ posset Attica regione potiri, iratus *δυσβουλίαν, id est leuia stultaq; cõsilia* illis immisit. Hæc Minerua tamen non mutauit, sed quod illi male statuissent, ipsa in bonos exitus conuertit. Cum autem Palladis ales eius mentem hominibus aperire crederetur, hinc prouerbium natum est, *Noctua uolanus,* quod rebus feliciter, atque ex animi sententia gestis seu

Noctuę auguria felicia.

Græcorum contra Barbaros uictoria ex noctuarum ostento.

Neptunus a Minerua uict.[?] Athenien. stulta consilia immitit.

Noctua uolauit prou.

 succeden-

ſuccedentibus dici conſueuit. Verùm auſpicia iſtæc ut ſuperſtitioſa, & dæmonis potiùs arbitrio, qui iſtis præſtigijs veſanas hominum mentes velut captiuas, vt iam ſæpè dictum eſt, ſibi detinebat, nec ulla ratione naturali innixa miſſa faciamus, atq; videamus, nū certiora quępiam præſagia è naturæ myſterijs petita ab ea capere poſſumus. Sanè itaque uidetur, niſi longæ veterum Phyſicorum experientiæ penitus refragamur.

PRÆSAGIA.

Pluuiæ præſagium.
Serenitatis ſignum.
[a] Georg. 1.

NOCTVA igitur lucifuga veſpertino crepuſculo de ſuis luſtris citiùs pro conſuetudine egreſſa, plurimumq; cucubās pluuiarum præſaga haberi ſolet. Nam maturè exit, vt citò ob pluuiam (quam ut præſagit, ita ferre non poteſt) ſeſe domū recipiat. Antiquiſſimus ille Poeta Aratus inter cætera, quæ commemorat ſerenitatis ſigna, hoc etiam ponit: *Et nocturna Noctua quiete canens, tempeſtatis tibi deficientis ſeu marceſcentis ſignum eſto*, Quod ipſum pulchrè expreſſiſſe & confirmaſſe [a] Poeta Latinus uidetur hoc ſuo carmine:

Solis & occaſum ſeruans de culmine ſummo,
Nequicquam ſeros exercet Noctua cantus.

[b] L. 18 c. 35
[c] Lib. 7. de anim. c. 7.

Innuēs Noctuam, cùm ſilet veſpere, ſerenitatem, cùm verò poſt ſolis occaſum canit, pluuiam ſignificare. Addunt [b] Plinius & [c] Aemilianus Noctuam in imbre garrulam, ſerenitatem pręſagire, at ſereno tempeſtatem. Vulgò etiam obſeruatum eſt Noctuam, ſi nemora relinquat, annum ſterilem præſagire, vt tradit Carolus Stephanus.

VSVS IN MEDICINA.

Noctuę ſāguis ad Orthopnæam an valeat.
[a] L. 10 de ſimpl. c. 3.

CONTRA pituitam Gallinarum prodeſt cibus aqua perfuſus, in qua lauerit Noctua: Author eſt Plinius. Noctuæ ſanguinem aliqui orthopnoicis utilem dicunt, quos reprehendit [a] Galenus his uerbis: *Cum aduerſus ſpirandi difficultatem multa parabilia pharmaca habeamus, nihil ſanguine Noctua indigebimus, quanquā ſunt, qui non ſanguinem bibendum propinēt, ſed ipſam iubeant coctam ſimpliciter iure edi. Sanguinem vero aliqui aqua inſtillant, alij vino miſcent; Ego cùm à quodam hunc ſanguinem mulieri frequenter anheloſa commendante interrogarem, quamnam ſpirandi difficultatem hoc remedio curatam ſciret, nullam huius affectionis differentiam agnoſcebat, & cum mulier eo uſa eſſet, nihil profecit.*

Ad pilos euellendos.
Carnes ad paralyſim.
Ad Melancoliam.
Cerebrū ad dolorem capitis & parotidas.
Ad nyctilopiam.

Aëtius Noctuæ ſanguinem numerat inter pſilothra, quæ palpebris poſt euulſos pilos adhibentur. Noctuæ carnes paralyticos curare perhibentur quibuſdam Plinij authoritatem adducentibus. Rabbi Moſes melancolicis & mente perturbatis prodeſſe tradit. Capitis doloribus remedio eſt Noctuæ cerebrum, in cibo ſumptum. Idem uel etiam *iecur cum oleo infuſum auricula aut parotidi utile eſt* Plinio authore. Raſis etiam *Noctua maris cerebrum in collyrium adhibet nyctilopiam curaturum*. De cerebello & iecore auribus utili plures authores conſentiunt. Marcellus enim, *Noctua*, inquit, *iecur diligenter ſeruatum, atque ex unguento nardino trito, auriculis ſubinde infuſum, celeriter parotidum vitium omne perſanat*; Et Plinius quoque alibi, *ad parotidas conuenire* ſcribit *Noctua cerebellum butyro mixtum: diſcutit enim*, inquit, *fere eas ſine dolore & moleſtia.* Oportet autem in aqua marina feruēte nouis ſpongijs demerſis & utrinq; expreſſis uaporare eas, atq; ita deinceps hoc medicamēto oblinire, & lana ſulphurata totam maxillā ſupertegere.

Ad anginā.

Anginis ſuccurritur cerebro Noctua: Plinius. Fertur, cùm decollatur Noctua, oculū alterū apertum retinere, alterū claudere, & ſi clauſus ſupponatur capiti hominis non dormientis, dormiturū; ſi uerò apertus, uigilaturū. Sed hanc pulchrā, ſi Dijs placet, rem Arabs nobis Raſis occinit, cui quam meretur, & quam uolet fidē adhibebit lector, vt & nonnullis alijs huiuſmodi, quæ animo attento iuditioq; legenda, non tanquā Sybillina oracula proponimus; ideoq; & ipſa authorū uerba repetimus.

Nocumēta.

Idem Raſis Ariſtotelem citans, iecur Noctuæ ſiccum in potu ſumptum, colicam & difficultatem ſolutionis alui, & ſtomachi frigiditatem adferre tradit.

Temperies noctuæ.

Quod ſi ita eſſet frigidiſsimam ſanè ipſius Noctuæ temperiem arguet. Si enim hepatis uiſceris alioquin, ſi reliquis partibus conteras, admodum calidi, effectus frigidi ſunt, quales quæſo à reliqua Noctua expectandos putabimus? Frigidæ interim huius auis temperaturæ etiam atteſtari uidentur ea, quæ de ouis uini odium inducentibus, ſubijciemus, paulò tamen fuſius, quam ſupra. Scribit enim Plinius *ebrioſis oua Noctua per triduum data in vino, tædium eius adducere*. Cui rei confirmandæ

[b] In vita Apollonij.

[b] Philoſtrati hiſtoriam adferre lubet, qui ita habet. *Cum quidam apud Indorum ſapientes conquereretur, filios quidem ſibi naſci, ſed quam primum vinum bibere cæpiſſent, omnes mori, ſic reſpōdit Iarchas:*

Melius

Melius cum illis agi, quod moriantur, si enim superstites essent, omnes euasuros insanos, quòd ex semine, vt apparet, nimis calido procreati essent. Vino igitur abstinendum est filijs uestris, ita ut ne cupiditate quid in ipsius moueantur. Si qui igitur posthac filij nascentur, obseruare oportet, vbi Noctua nidum faciat, & illius oua mediocriter elixata infanti comedenda præbere. Si enim illa commederit, priusquam vinum biberit, vinum oderit, & modestius deget, quia temperatior fiet naturalis calor. Addunt quidam infantes gustatis Noctuarum ouis non solum in omnem vitam reddi abstemios, sed etiam temulentos & non temerum tantùm formidare. Rasis verò oua Noctuæ diuersæ esse naturæ tradit. *Nam ex meditullio seu croco primi*, inquit, *si inungatur pars aliqua, eradicantur pili, & non renascuntur, & ex altero si ponatur in loco pilis nudo, producit pilos.* Vim tamen hanc glabritiem in partem quampiam inducendi alij sanguini tribuunt, vt ex Aëtij verbis paulo antè citatis facilè liquet. Si Noctuæ cor ponatur prope foramen formicarum, eas fugabit, authore Palladio.

Ad extrahẽdos pillos, & producẽdos.

Ad fugandas formicas.

VSVS IN CIBIS.

PAVCVM sanè in cibis usum præbet Noctuæ caro, & non nisi à tenuioris fortunę hominibus, in defectu melioris alimenti expetitur.[a] Rabbi tamen Moses carnes pullorum Accipitris & Noctuæ boni saporis esse asserit. Sanè quam ego aliquando elixare vidi, edi, satis candida erat. Atqui candor carnis bonitatis indicio esse solet. Rasis tamen carnem Noctuæ frigidam, siccam, & crassam esse memoriæ prodidit.

[a] *In Aphorism.*

ICONES.

MINERVAM antiquitas, plerunq; depingebat cum Noctua, quam tamen non vno semper loco collocabat; nunc enim capiti insistebat. (Solebant enim prisci aues vnicuiq; Deo sacras in capite simulacri collocare. Vnde Aristophanes. *Videbatur mihi*, inquit, *Minerua ex vrbe venire, & Noctua ei insidere*,) nunc simulacri manu tenebatur, nonnũquam etiam ad pedes ei astabat, vt & Draco. quare cùm in exilium iret Demosthenes dixisse fertur: *Mineruam tribus immanibus delectari feris. Noctua, dracone, populo.* Aliquando verò ferebat in Aegide eius picturam, vnà cum gorgona, hanc vt metuendam prudentiæ vim, illam ut consiliorum profunditatem ostenderet. In Mineruæ præterea honorem Athenienses in numismatibus tam aureis, quam argenteis Noctuæ imaginem ab utroque latere frequenter exprimebant, vnà cum Græcis literis iuxta positis ΑΘΗΝΑ, quo nomine ipsa Dea vocabatur. Habebant & aliud nummi genus, quod tetradrachmum vocabant, Noctuę & Mineruæ capite signatum, cùm antè didrachmos fuisset bouis imagine, qua de re[a] Iulius Pollux. Atque hinc est illud frequens, quod apud Græcos emanauit: *Bos est in lingua*, in eum, qui pecunia corruptus, uel silet, vel loquitur. Sunt qui tradunt Noctuæ imaginem in nummo triobolo, id est, humidrachmio fuisse, cum Iouis effigie ab altera parte. Item & in διωβόλῳ Aristophanis, qui à nonnullis etiam γλαῦξ fuit dictus, ut scribit Hadrianus Iunius, quemadmodum binæ Noctuæ erant in τετρωβόλῳ ab aduersa parte. Visuntur etiamnum aurei quidam, & argentei nummi, in quibus Noctua conspicitur expansis alis, tanquam uolans, palmam uel lauri ramum ferens, quæ icon, ut diximus erat victoriæ symbolum. Numismata hæc, quòd Noctuæ figura insignirentur, vulgò Noctuæ dicebantur, ea præsertim, quæ quatuor drachmas appendebant, seu staterẽ, unde & ἀργυροστατῆρες id est, stateres argẽtei Hesychio teste uocata fuêre. Cognominabantur verò Noctuæ hę Lauroticæ. Erat enim Laurios Atticæ regio auri & argenti venis diues. De his Aristophanes Atheniensium auaritiam notans, ita canit:

Mineruam tribus feris delectata.

Mineruæ scuti picturæ.

Numismata noctuæ figurę apud Athenienses.

Pallas ἀθηναῖα dicta

Numus tetradrachmus.

[a] *Lib. 9.*

Bos est in lingua.

Nummata quæ noctuæ dicta.

Laurioticæ noctuęque.

Γλαῦκες ὑμᾶς ὔποτ' ἐπιλείψουσι λαυριωτικαὶ
Ἀλλ' ἐν οἰκήσουσιν ἔνδον ἔντε τοῖς βαλλαντίοις
Ἐννεοττεύσουσι κἀκλέψουσι μικρὰ κέρματα,
Noctuæ non nos relinquent Laureoticæ
Sed hæ ædibus aderunt in ipsis, inque loculis nidulos
Sibi parabunt, nummulosq; paruos excudent.

Ab hoc tetradrachmo seu tetrobolo numo Noctua signato, seruilius ęnigma emanauit, qui cum domini furtum indicaret; *Multæ*, inquit, *sub tegulis cubant Noctuæ*, hoc est, Pecuniarum ingens uis sub tegulis obtecta latet, & absconsa. Historiam scribit[b] Plutarchus, quam & nos in prouerbijs referemus. In numismatibus etiam duobus Metapontinorum Noctua signata est, quod ad templum Mineruę forte spectare videtur, nisi in gratiam Atheniensium, quorum amicitiã Metapõtini semper coluerunt, credere perculsa malis; author est Hubertus Goltzius

Noctua sub tegulis.

[b] *In Lysandro.*

Numma Palladis capite et noctua.

Quod primo loco ponit, argenteum eſt, in cuius parte aduerſa Palladis conſpicitur galeatum caput, ab altera frumenti ſpica ariſtata cum unico tantum folio, cui Noctua inſidet cum inſcriptione META.

In ſecundo uerò, quod aureum erat, aduerſa parte Noctua Lauri ramo inſidet: in auerſa uero frumenti eadem ſpica, in cuius folio pariter unico caduceum ueluti inſidet, cum eiſdem literis META.

Domitiani numiſma cu Noctua.

Sebaſtianus Erizzius tradit Domitiani numiſma paruum quoddam reperiri, cuius inuerſa pars Noctuam oſtentet, & ſatis profundè ſculpta his adiectis literis S. C. Significabat ea fortè Senatum maximè decere prudentiam & conſultationem ſilentium amare nocturnũ. Gulhelmus Coulus in numiſmate Neronis, & Vitellij Noctuam Aeſculapio aſtare ſcribit, quæ ſine dubio ſummã Medico vigilantiã ac prudentiã in ęgrotis curandis opus eſſe demõſtrabat.

Geltonum numus.

In aureo quodam Τελτων numo Palladis effigies nudo capite, capillis ad ceruicẽ ligatis conſpicitur, cum hac litera Δ in aduerſa parte: in altera verò Noctua lauri ramo inſidens cum his literis poſt tergus ΤΕΛΗ. & ante pectus Δ.

Habebant iidem populi argenteum numiſma, in cuius pariter parte aduerſa eiuſdem Deæ imago erat, ſed galeata cum hac litera poſt ceruicem Θ. In auerſa verò parte Leo quoddam animal dilanians, ſupra cuius tergus Noctua tanquam volare videtur, cum nequeid tangat, & alas teneat expanſas. A ſiniſtra Noctuæ parte uidetur hæc litera Θ. ab dextra I. Sub Leone ſcriptum erat ΤΕΛΗΤΩΝ.

Crotoniatarum.

Aped Crotoniatas numus erat, in quo pariter Noctua videbatur alis contractis figura erecta cum inſcriptione ΚΡΟΤΟΝΙΑΤΑΝ.

Brutiorum numus.

In Brutiorum æreo quodam numo Palladis effigies eſt, ſcutum & haſtam ferentis, poſt tergus ſcriptum erat ΒΡΕΤΤΙΩΝ, antè eam Noctua alis expanſis veluti volabat: ab altero numi latere caput Herculis, leonina pelle velatum. Idem quoq; numus erat Syracuſis cuſus, ſed cum inſcriptione ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ. Quorum item aliud erat numiſma pariter æreum cum effigie Palladis, ſed Gorgona in Caſſide ferentis in aduerſa parte, in altera verò Noctua lauri ramo inſidens, cum ſupraſcriptione ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ.

Valẽtiæ numus.

Valentia magnæ Græciæ vrbs olim numiſma habuit, in quo etiam Noctua erat, & aſtrum multis micans radijs, cum inſcriptione VALENTIA, vt videtur in tabula Proſperi Parisij. In eo verò, quod Golzius depingit æreum ſcilicet, in cuius aduerſa parte Palladis galeatæ imago eſt, non aſtrum, ſed quatuor iſtæc ſigna OOOO conſpiciuntur, ante Noctuæ pectus, poſt tergus verò VALENTIA.

Sibaritarũ numus.

In Calabria apud Sibaritas in numiſmate quodam Noctua eſt depicta intra coronam, quæ fortè laurea fuerit, cum inſcriptione ΣΙΒΕΡΗΝΗ propè Noctuæ pedes. Erat & vaſculum quoddam lauaturis manus accommodum.

Tarentinorũ numus.

In æreo quodam Tarentinorum numiſmate Neptunus Delphino inſidet, tridentem dextra vibrans, eiq; aſtat Noctua, ſub Delphino erat ſcriptum ΤΑΡΑΣ.

Neronis numus.

In minuto, eoq; æreo Neronis numo, cuius inſcriptio erat NERO CLAVD. CAE. AVG. GERM. P. M. TR. P. IMP. P. P. S. C. erat lauri ramus, & Noctua. Cuſus fuit An: Orbis 4016 V.C. 806 I.C. 54.

Domitiani.

Argenteo cuidam Domitiani numo, in quo Palladis imago erat, & Noctuæ, inſcriptũ erat IMP. CAES. DOMIT. AVG. GERM. P. M. TR. P. V. IMP. VIIII. COS. XI (fortè XII) CENS. POT. P. P. Numus illa cuſus eſt an: O. 4048. V.C. 838. I.C. 86. quem pariter aliquoties renouauit, vt abundè videre eſt apud Oceonem.

Adriani. Aureus Græcus cu Noctua.

Lyræ duæ & Noctua erant in aureo quodam, eoq; Græco, vt inſcriptio monſtrat, nummo, in auerſa parte, cui ita erat inſcriptũ ΑΥΤ. ΚΑΙϹ. ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝΟϹ. ϹΕΒ. ΓΕΡΜ. ΔΗΜ. ΕΞ ΥΠΑΤ. Β. In aduerſa verò parte, in qua laureatum caput erat cum pelle Leonis, hæc erãt verba ΔΗΜΑΡΧ. ΕΞ ΥΠΑΤ. Β. Numiſma hoc excuſum fuit an: O. 4062. V.C. 852. I.C. 100. Eiuſdẽ item numus, qui fortè idem fuerit, capite inſignitus laureato cũ pelle leonis & claua, cũ inſcriptione Latina IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GERM. ab altero latere item Noctua eſt, cum inſcriptione IMPERATOR PERPETVVS S. C.

Antonini numus.

M. Aurelij Antonini Philoſophi numiſma cuſum fuit an: O. 4117. V. C. 907. I.C. 155. in quo ab vlla parte ille conſpiciebatur iam barbeſcens: Inſcriptio iſtæc AVRELIVS CAESAR AVG. PII. F. TR. P. VIIII. COS. II. ab altera parte Pallas dextra Noctuam, ſiniſtra haſtam cum clypeo tenens.

Athenienſes quot locis Noctuam depigerẽt.

Athenienſes autem non in nummis ſolùm Noctuam inſculpebãt, ſed in templorum etiam foribus, in urbis portis, quin & in uexillis eiuſdem ſignum poni curabant. Quin & Phidiæ artificio apud Athenienſes digna habita eſt, qui eam cum Deæ ſimulachro ceu rem ſacram ex

populi

populi decreto proposuit. Et Periclis scuto, cui inauspicatus Noctuæ uolatus uictoriæ signum dedisse perhibetur, insculpsit. Samij Noctuę signo in Atheniensium opprobrium abusi uidentur. Hi enim Plutarcho teste, ut acceptę ab Atheniensibus ignominiæ talionem redderent, stigma captiuis in frõtem inussêre Noctuæ figura, sicuti Athenienses prius ipsos Samæna inusta notauerant. Est autem Samæna nauigij genus, ita quidem incuruatum, ut proram habeat depressiorem, & concauiorem, atque ita uentricosam, ut & maria traijcere, & celeriter agi queat, sic dicta, quòd in Samo uisa sit, ibiq; à Polycrate Tyranno primum parata. Eas notas ferunt & Aristophanem per ambages indicasse, ubi Samios literatos facete uocat, hoc uersu:

Quam literis Sami incolæ sunt præditi.

Opprobriũ

Samæna, quid.

Polycrates tyrãnus Samenæ inuẽtor.

P R O V E R B I A.

λαῦκας ἐς Ἀθήνας, id est, *Noctuas Athenas* (Adagiorũ author non rectè transtulit, Vlulas Athenas) subaudiendum portas aut mittis. Conuenit in stultos negotiatores, qui merces eò comportant, vbi alias affluunt, vt si quis in Aegyptum frumentum, in Ciliciam crocum inuectet; vel in eos competere potest, qui potentioribus, & nullarum rerum indigis aliquid mittunt. Venustius fortè fiet, si metaphora ad res animi transferatur, vt si quis doceat doctiorem, carmina Poëtæ, consilium det homini cõsultissimo. [a] Cicero: *Sed rursus γλαῦκας ἐς Ἀθήνας, qui hæc ad te.* Item [b] alibi. *Et tibi versus quos rogas, hoc est, Noctuas Athenas mittam.* [c] Aristophanes. τί φῄς; τίς γλαῦκ' Ἀθήναζ' ἤγαγε;

Quid ais? quis Noctuas Athenas duxit?

Noctuas Athenas.

[a] *Ad Torq.*
[b] *Ad Q. Fratrem.*
[c] *In Auib.*

Vsurpat id item atque exponit Lucianus. Necnon & noster [b] Ariostus:

Portar (come si dice) à Samo vasi,
Nottole à Atene, & Cocodrilli à Egitto.

Porrò parœmia inde fluxit, quòd Noctua in Attica plurima est, eiq; regioni quasi peculiaris. Dæmon quidem apud Aristophanis interpretem existimat, non ob id solum dici, Noctuas Athenas, quòd Athenis Noctuarum copia sit, sed quòd in numis etiam cùm aureis, tùm argenteis Atheniensium Noctua insculpi soleat, vnà cum Mineruæ capite. Hesychius exponit de illis, qui frustrà aliquid faciunt. *Noctua inter Cornices* hodie vulgò dicitur, vbi stupidior aliquis in homines petulantes, ac dicaces incidit; nihil autem vetat, quò minus generaliter vsurpemus, vbi quis id agit negotij, vnde se expedire nequeat. Simile illi apud Græcos: *Asinus inter Simias*. *Γλαὺξ ἵπταται. Noctua volat*. Prouerbium apud Zenodorum, & Suidam, quod rebus feliciter, atque ex animi sententia succedentibus dici consueuit. Nam priscis Atheniensibus omen victoriæ adferre Noctua volans credebatur, & Mineruæ, cui sacra erat, mentem læto augurio exponere. Non illepidè dicetur uolasse Noctua, quoties res non viribus, sed pecunijs confecta creditur, quòd Atheniensium numisma Noctuam haberet insculptam, unde & Noctua uocabatur Lauriotica, ut suprà retulimus. *Noctua aliud sonat, aliud Cornix.* Ortum habet adagium a uoce Noctuæ, potestq; accommodari in eos, uel qui decertant cum longè sapientioribus, uel inter quos ob morum ingenijq; pugnantiam minimè conuenit, siuè cum est alius alio longè facundior. Quemadmodum enim auem, quamuis non uideas, tamen è cantu licet dignoscas. Ita stylus diuersus ψευδεπιγραφίας prodit. *Nocturnum ouum.* Refertur a Nicolao Perotto prouerbij loco, nec tamen explicatur. Fortassis antiquitùs abstemium, & à uino abhorrentem hoc adagio significabant: rationem pete ex superioribus. *Noctua quid commune cum Minerua?* Videtur prouerbialiter usurpari posse, sicut illud, *Minerua felem comparas*. Nihil enim his animalibus præter cęsios oculos cum Minerua commune est.

Noctua inter Cornices.

Noctua volat.

Noctua Lauriotica.

Nocturnũ ouum.

E M B L E M A T A.

ALCIATI emblema est sub Lemate, PRVDENS MAGIS, QVAM LOQVAX.

Noctua Cecropijs insignia præstat Athenis
Inter aues sanè Noctua consilij.
Armiferæ meritò obsequijs sacrata Mineruæ est,
Garrula quo Cornix cesserat antè loco.

Aliud emblema est apud Nicolaum Reusnerum sub lemmate AMA QVOD FAEMINA DEBES.

Supposuit lęstrua femur quod turpe parenti
Nyctimene, lucem, Noctua facta fugit.

Conscia

Conſcia ſic culpa, celat miſeranda pudorem:
Et latet in tenebris fletq́; gemitq́; nigris.
Quam fugiunt & aues, & pellunt æthere toto:
Nec reperit tutum pulſa repulſa locum.
Imperat heu quoties menti furioſa libido
Fœminea rectum neſcit habere modum.
Quæ ſemel amiſſi rupit ſi fræna pudoris:
Mente furens cæca perpetrat omne nefas.
Quod licet, ingratum eſt, quod non licet, acrius urit:
Semina nequitiæ frangere nemo poteſt.

APOLOGI.

Noctuæ cũ alijs auib⁹ fabula.

MVLTAE aues lato volatus ambitu circumdabant Noctuam ludibrij indicio: Ex quo hæc placido amicoq́; ſermone eas aduenire perſuadebat, & dicebat; Accedite ad me ô amice, nõne videtis, quàm ſim blanda? nunquid veremini Accipitrinam me exercere rapacitatem? Cui illæ fidem adhibentes, acceſſerunt; at videntes eam protinus adunco roſtro & unguibus armatam reſponderunt. Minimè verò, nam etſi Accipiter non ſis, Accipitris tamen arma habes. Sic de Principe dicendum, qui etſi bonus ſit, inſtrumenta tamen habet ad tyrannidem exercendam. Ioannes Tzetzes apologum quendam Aeſopo aſcriptum refert his verbis: *Aeſopus introduxit alicubi fabulis ſuis, Iouem volentem facere auibus Regem, conuentum his indicere, & diem Regi creando deſtinatam præſcribere. Itaque auibus omnibus ſeſe exornantibus, quæ erat omnium turpiſſima Gracculus pennis aliarum, quæ decidebant veſtitus, omnibus formoſior apparuit, & niſi Noctua cognouiſſet pennam quandam ex ſuis, primaq́; ſuam abſtuliſſet & deinde reliqua ſimiliter, Gracculus ſic decoratus abſque controuerſia Rex factus fuiſſet.* Fabella notat multos, qui peregrinis inſidiantur laboribus, & pro ſuis venditant, furtis ſuis diuites videri, eosq́; ſuperare, qui induſtria propria virtutem acquiſiuerunt. Notatur quoque tanquam inter aues ſani conſilij Noctua, vt quę omnium prima fraudem perceperit, & detexerit. Sũt & alij apologi, quibus Noctua alijs auibus ſanum conſilium dediſſe fingitur: Vnde factum putent nonnulli, quòd aliæ aues frequentes ad viſam Noctuam aduolent, tanquam ipſa alijs prudentior ſit, & prudentię ſimbolum habeatur, qui profectò ſtultè mihi facere videntur, dum commentis hiſce veritatis aliquid ineſſe credant, & non tantùm myſteriorum, ſed & naturalium effectuum, quæ alioquin veritate aliqua inniti ſolent, cauſam è fabellis petunt, quas alijs locis ſatis ſuperq́; tradidimus. Apologos eiuſdem argumenti narrat D. Chryſoſtomus in hunc modum, *Aeſopum arbitror fabulam compoſuiſſe, quod Noctua, dum eſſet ſapiens, conſilium dederit auibus, ne quercum ab initio ſinerent creſcere, ſed eam omni ratione perderent. Fore enim vt pharmacum ex ea naſceretur ineuitabile, quo comprehendantur, nempè viſcum. Rurſus cum homines linum ſererent, iuſſit illius ſemen erutum deuorare, neque enim ipſis ad bonum creſcere. Præterea videns quendam hominem ſagittatorem, ipſis vaticinata eſt, inquiens, Ille homo veſtris vos anteuertet pennis, pedes ipſe vobis alatas arcu excuſſas emittens ſaggittas. Illa verò his ſermonibus non credebant, ſed fatuam exiſtimabant, dicebant malè ſanæ mentis eſſe. Poſtea verò experta, admirabantur, & reuera ſapientiſſimam cenſebant. Et propterea ſimul ac apparuerit, accedunt, tanquam ad eã, quæ norit omnia. At illa nihil illis amplius vnquam conſulit, ſed lamentatur.*

Gracculus Aeſopicus.

Noctuę prudentia.

FABVLÆ.

Nyctymenes fabula.

NYCTEVS Lesbi, uel ut alij, Aethiopum Rex, felix ſi nunquam pater fuiſſet, filiam habuit Nyctimenem, quę cùm nefandùm patrem deperiret, amorem nutrici confeſſa eſt, & infandum auxilium petijt: Ea cùm mentita eſſet Domino ſuo Nycteo, quod ab extranea virgine quadam diligeretur, vt filiæ ſuæ amplexibus imprudẽs vteretur, impetrauit, quam agnitam, poſtea inter ipſos amplexus cum voluiſſet extinguere, ipſa Mineruę implorato auxilio, periculo excepta, & in auem uerſa eſt, quæ conſcia comiſſi facinoris diei & cæterarum auium aſpectum fugit, atque ideo ob tantum ſcelus omnibus admirationi eſt. Fabulam hanc Ouidius hiſce verbis ſcitè expreſsit:

—— Mox acta per auras
Euehor, & data ſum comes inculpata Mineruæ,
Quid tamen hoc prodeſt, ſi diro facta volucris
Crimine, Nyctimene noſtro ſucceſsit honori?

An

An quæ per totum res est notissima Lesbon,
Non audita tibi est; patrium temerasse cubile
Nyctimenen, auis illa quidem, sed conscia culpæ
Conspectum, lucemq́; fugit, tenebrisq́; pudorem
Celat, & a cunctis expellitur æthere toto.

Alij Preti fuisse filiam dicunt & uim patris timentem aufugisse, quam Minerua postea in Noctuam mutauit, & sacram habuit.

DE STRIGE. Cap. VIII.

HAVD rectè Bellonius, alijq; nonnulli Strigem Caprimulgo eundem faciunt, cùm & specie, & figura sint diuersissimi. Nam Strix nocturnis cæteris annumeratur, & ab Ouidio, & rapax, & Noctuæ similis describitur. Caprimulgum vero Cuculo minorem esse Aristoteles tradit. Est tamen nocturnatum quoddam genus, cuius iconem, & descriptionem hîc ponemus, quod a rusticis agri Bononiensis Caprarum ubera exugere mihi relatum est, quale certè Caprimulgum dicere quis possit. Verùm cùm Ouidiana Strigis descriptio ad amussim ei competere videatur, forsam nõ malè Strigis nomine a nobis donabitur, cùm neq; aliã auem, quę id potiùs mereatur, iam babeamus. Hæc fortassè quòd suctu labiorum capras emulgeat, a contraria ratione vbera sua infantũ labris immulgere falsò putata est superstitiosæ antiquitati. Nulla enim auis vbera habet excepto Vespertilione, aut tale facere perhibetur. Cùm autẽ Strix inter nocturnas verè recensenda sit, vtpotè omni ex parte Noctuæ similis, itaque hanc Caprimulgo Aristotelis anteponendam duximus, vtpotè nocturnis maximè dissimilem. Vel si fortè & illa, quam hîc delineatam proponimus, etiam Caprimulgus est, ut suprà ex relatu rusticorum nostrorum diximus, saltem hoc ipso, quo diximus, nomine, nempè quòd nocturnas referat, alteri proponenda venit.

Bellonij error.

ÆQVIVOCA.

STRIX frumẽti genus apud Hippocratem est, tritico leuius, & uentrem soluit. Sunt qui velint pro trago accipere. Striges Grammatici quidam recentiores apud Plautum vilia olera interpretantur; Verba [a] Plauti hæc sunt: *Et homines cœnas sibi coquunt, quum condiunt, Vt suis conuiuis intestina quæ exedant. Non condimentis condiunt, sed strigibus.* Sed quærendum, an hîc etiam strigis genus illud frumenti indicetur, quod strigem Hippocrati vocari diximus. Vel ut Lambino placet, innuit coquus Plautinus cõdimenta, quæ alij coqui adhibẽt, ut Striges quasdã distorquere, & discruciare intestina. Strix præterea apud [b] Vitruuiũ dicitur pars caua columnæ striatæ, quemadmodum pars eminula stria dicitur; Hinc nimirum & Strigiles dicuntur canaliculi è ligno aut ferro dentati, quibus pellis animalium perstringitur, ac abstergitur. Strix, teste [c] Isidoro, est animal in Africa erinatij simile; vocatum autem à spinarum stridore, quas tergo laxatas emittit, & canes insequentes vulnerat. Striga est ordo rerum inter sese continuatè collocatarũ, vt ait Festus, quòd vna sint cõstnctę. Similia & Germanis vocabula sunt ein Streych, ein strvm; hoc est, ductus rectus, oblongus, latitudines nullius, vel modicæ plerumq;. Strigas Italicum vulgus appellat uetulas magas, quę transformari dicuntur in feles, & alias animalium species, & sanginem infantum sugere. Vulgò la strea, stria, ianara, magara, fatturea.

Strix frumẽtum. Strix olus. [a] *In Pseudolo.* [b] *Lib. 10.* Strix pro cauitate columnæ. Stria quid. Strigiles canaliculi. [c] *L. 12 c. 2.* Strix quid. Stria vetula dicitur Italis.

SYNONIMA.

STRIGES, aues inauspicatæ, Græcis Syrnia nuncupantur, vt ex uerbis, quibus eas (teste Festo) auertere solent, uidere licet. Sunt uerò huiusmodi: *Σύρνια πομπεῖον νυκτίνομα, στρίγγα δ' τ' ὀλοὸν, ὄρνιν ἀνώνυμον ὠκυπόρους πνῖγα.* Est autẽ sensus, ut Syrnia noctiuaga, strix perniciosa, & nefanda auis, atque uelox Pnix abigantur. Alijs tamen quibusdam placet, & non indoctis uiris, tres aues diuersas, omnesq; inauspicatas in verbis istis designari, & cum suis singulas epithetis: nempe Syrnia *νυκτινομα* (sic enim potius legendum, quam *νυκτινομα*) & Strigem perniciosam, abominabilem auem, & Pnica uel Pniga *ὠκυπόρον*, id est, velocem, uel celerem. Et forte Pnix, auis credita fuit, quę noctu *πνίγειν*, id est, suffocare dormiẽtes conaretur, quemadmodum & incubus, pnigalion Græcis,

Syrnia. Syrnia *νυκτίνομα*. Strix perniciosa. Pnix velox. Incubus.

Schraetle. Nachtmåle. Mare. Pnix hysterica. Etymolog. ª 6. De Faſtis.

Græcis, vel ephialtes dictus, eiuſdẽ maleficij monſtrũ, ſiue ſpectrum nocturnũ vulgò creditur, Germani vocăt das Schraetle, Nachtmåle. Belgæ & Angli die mare, id eſt, equã; Hollandi die nachtemerri, id eſt, equã nocturnã. Niſi quis Syrnium tantùm & Strigem pro auibus accipiat, πνῖγα vero pro incubo ſpectro. Ita Medicis Pnix hyſterica ſuffocationem ex vtero ſignificat. Eſt igitur ſiue fingitur Stryx auis nocturna inauſpicata, Latinè a ſtridore, vt vult Ouidius dicta, vel vt Feſtus a ſtringendo. Illius originis rationem ª Ouidius his reddit verſibus:

Eſt illis Strigibus nomen, ſed nominis huius
Cauſa, quod horrenda ſtridere nocte ſolent.

Στρίγλος. Νυκτοβόα. Στριγξ. Ama. Ama ſiue Amma qd Germanis. Lamia. Κερκνὴς auis.

Huius verò cauſa eſſe poteſt, quod noctu pueros conſtringere exiſtimentur. Heſychius & Varinus Στρίγλος habet pro Στρίξ in nominatiuo, quibus etiã Strix Νυκτοβόα, & Νυκτικόραξ vocari ſcribitur. De Nycticorace quæ ſit, alibi diximus; Noctua enim à nõnullis νυκτόβας dicitur, voce a νυκτοβόα haud abſimili. Sed ab his nocturnarũ auiũ nomina confundi patet; niſi & nos Strigem vel Noctuam, aut quamuis aliam nocturnam opinari velimus Nam & Ouidiana Strigis deſcriptio nõ vni aui cõpetere videtur; apud quoſdam Στρὶγξ pro Strige reperio, ex Feſto nimirũ, qui ςρίγγα nominat in accuſatiuo. Strix inquit author libri de natura rerum ex Iſidoro vulgò Ama vocatur, ita dicta, quòd pullos amet, vel quòd ſola pullorum ori lacteum inſtillet humorem. Ridicula ſanè etymologia, quam ab amando uoce Latina deriuant, cùm tamen Amma Latina non ſit, ſed Germanica, vbi ama ſiue amma per duplex m, vt Albertus ſcribit, nutrix vocatur. Sed & nominis ratio falſa eſt. Nam ueteres Strigem non ſuis pullis, ſed infantibus lac inſtillare noctu ex uulgi opinione tradidere. Sunt qui putent Lamias & Striges idem eſſe, uana utraſq; puerorum terriculamenta. Verum Lamia ad quadrupedes potius referenda eſt. Κερκνὴς auis exponitur à nõnullis ſtridula, eademq; eſſe putatur cum Latinorũ Strige, quippe quæ & ipſa dicta ſit à ſtridendo.

DESCRIPTIO.

ª 6. Faſtorũ.

ª VIDIVS breui uerborum compendio Strigem hoc pacto deſcribit:

——Strigum
Grande caput, ſtantes oculi, roſtra apta rapina,
Canicies pennis, unguibus hamus ineſt.

Quæ omnia, etſi propriè nocturnæ aui competunt, pluribus tamen communia ſunt, nec certò docent, quænam ex omnibus peculiariter hoc nomine dicta ſit. Nam grande pleriſq; totius corporis reſpectu, & teres caput eſt, & ſtantes, id eſt, fixi oculi, & roſtrum & ungues adunci, & plumis cinereis Noctuæ ſunt. Vnde ueteres quiſpiam ſuſpicetur per Strigem indifferenter quamuis auem rapacem intellexiſſe, aut quęnam propriè eſſet ignoraſſe. Nos hoc loco auis cuiuſdam nocturni generis deſcriptionẽ ſubijciemus, cum quòd a reliquis omnibus diuerſa ſit, tùm quòd quò aptius referri poſſit, ignoremus.

Strigis noſtræ forma. Magnitudo. Caput. Oculi. Roſtrum. Color. Cauda. Crura. Vngues. Digiti. Freſaia.

Eſt hæc auis Aſionis magnitudine, dodrantem, & palmos duos cum dimidio, à capite ad ultimam uſque caudam longa. Caput habet magnum, rotundum, quale cæteris, anteriori parte plumulas exiguas, graciles, in orbem uelut flammeum poſitas. Oculi ei grandes, pupillæ maximę, atræ admodum, iris dilutè flaua, ac pallens, præter cæterarum morem, quibus intenſior ac flammantior eſt. Roſtrum aduncum colore corneo, fuſco. Pennæ uniuerſi corporis ferrugineæ, maculis fuſcis præſertim in remigibus tranſuerſim diſtinctæ. Tegetes remigum ultimæ macularum albarum ordinem ſuis finibus efficiunt. Cauda palmo ferè alis longior, ferruginea ſimiliter trãſuerſis, ut in Accipitribus, lineis picta. Crura ad digitorum ungues uſque piloſa inſtar pedis leporini. Vngues nigerrimi, non admodum adunci. Digiti pedum bini antè, totidem retrò, ut Picis, & alijs nocturnis non auritis. Bubones enim & Aſiones ternos antè, unum retrò habẽt inſtar cæterarum auium. Excipitur ſola Scops, quæ ſimul & plumeas aures obtinet, ut Aſio, & digitos ab utraq; parte binos, ut Noctua. Normanni Galliæ populi maritimi auem quandam nocturnam, quam Freſaiã uocant, ſpeciem Bubonis eſſe dicunt, non maiorẽ Vlula fuſci coloris, & pedibus ad cælum conuerſis uolare. Hæc fortè non temerè cum noſtra hac, eadem uidetur.

V O X.

STRIGIS vox propriè ſtridor Latinis dicitur, vnde καρχηνὶς auis, cuius Ariſtophanes meminit, quamquè Latinè ſtridulam à καρχνὸς, quo gutturis aſperitas ſonusq́, raucus & ſtreperus ſignificatur, vel etiam à verbo κέρχειν, interpretantur, nulla alia eſſe poteſt meo iudicio, quã noſtra Strix. Verba Ariſtophanis ſunt: Ἀλλὰ γλαυκῶν λόχος εἰς αὐτὰς καὶ καρχηνίδων ἐπιτρέψω, id eſt, *Noctuarum & ſtridularum agmen in ipſas ingruet*. Nam & Author Philomelæ inquit:

Strix nocturna ſonans, & Veſpertilio ſtrident,

Et Ouidius.

Eſt illis Strigibus nomen, ſed nominis huius
Cauſa, quod horrenda ſtridere nocte ſolent.

Dares Phrygius vlulare facit:

——ſibi creaula fingit
Noctiuagas vlulaſſe Striges.

Seneca vocem raucam eis aſcribit:

Mæſtiq́ cor Bubonis & rauca Strigis.

[a] Lib. 6. Triſtem & querulam, qualis Buboni aliiſque nonnullis nocturnis [a] Lucanus:

Quod trepidus Bubo, quod Strix nocturna queruntur

Et Statius ait:

Nocturnæq́ gemunt Striges, & feralia Bubo
Damna canens

[b] L. 1. Eleg. [b] Tibullus tam abſonam vocem cantus nomine dignatur:

Semper & è tectis Strix violenta canit.

N I D V S.

[a] Lib. 1. Metamorph. OVIDIUS [a] Strigem in arboribus nidulari, videtur innuere hoc verſu:

Vulturis in ramis & Strigis oua tulit.

Quãquã pro oua, alij ora legãt, quę vox ad terribile, & truculentũ auis aſpectum referri debet.

CIBVS. RAPACITAS.

STRIGES infantibus inſidiari ſcribunt, & ſanguinem in cunis noctù exugere, imò &
[a] 6. Faſt. dilaniato vnguibus corpore mortem afferre. Fabulam hanc narrat [a] Ouidius:

Nocte volant, puerosq́ petunt nutricis egentes,
Et vitiant cunis corpora rapta ſuis.
Carpere dicuntur lactentia viſcera roſtris,
Et plenum poto ſanguine guttur habent.

Alij verò non ſanguinem puellorum dilaniatorũ exorbere tradunt, ſed quod magis fabuloſum eſt, viroſa vbera ſua infantum labris immulgere; Verùm Plinius, qui alioquin fabuloſa ſępè pro veris nobis obtrudit, rectè equidem hoc commentitium, & anile nugamentum, qualia ſanè omnia ſunt, quæ de Strige narrantur, iudicauit; quòd volucrum nulla præter Veſpertilionem mammas habeat. Alij ſtringere infantum corpora, atque ita comprimendo, offendere Striges putabant; Vnde Feſtus Striges à ſtringendo dictas eſſe conijcit. Q. Serenus vtrumq́ eas facere teſtatur:

Præterea ſi fortè premit Strix atra puellos,
Viroſa immulgens exertis vbera labris.

Maleficas mulieres fabulæ occaſionem dediſſe crediderim; quæ puellos munerum & lactis oblatione faſcinare dicuntur, vnde Mantuanus:

——Teneros ne faſcinet artus
Noxia Strix &c.

[b] 12. Orig. cap. 7. Striges [b] Iſidorus non alienis pueris, ſed proprijs pullis humorem quendam lacteum inſtillare eosq́ vltra aliarum conſuetudinem amare, prodidit. Qua de cauſa amas dictas eſſe, ſed qua lingua, non addit. Sed hoc nomen Latinum non eſt, reor Hiſpanicum, ut Calepinus admonet. Atque erat Hiſpanus ipſe, & Germanos nutrices ammas vocare diximus; ita nihil certum ab authoribus de Strigum natura traditur, vt enim veritatis vna eſt via, ita mendacij multiplex.
[c] L. 11. c. 49 [d] Lib. 6. de polit. literaria parte 66 Vnde non immeritò [c] Plinius: *Eſſe in maledictis iam antiquis*, inquit, *Strigem conuenit, ſed quæ ſit auium, conſtare non arbitror.* Imò verò nunquid in rerum natura extaret, dubitare potius debebat Plinius. [d] Angelus Decembrius hanc quæſtionẽ agitat quidem, ſed nihil tamen concludit.

Verba

Verba eius hæc sunt: *Quin etiam ego de Gryphibus interdum dubitare soleo. Nam cùm à Vergilio pro inimicis equorum ponantur (ita enim communis fert opinio) & Seruius eodem loco ipsorum animalium biformem effigiem plane commemoret: à Plinio tamen ita denegari solent, ut leuissimos, & sanè phreneticos appellet, qui in rerum natura Gryphes appellentur: eodem modo de Strigibus, quas ut obscænas volucres abominamur, addita etiam superstitione, & veneficas anus earum specie inductas per nocturna silentia infantium corpuscula fascinare, spiritus etiam intercludere, vt ab [a] Ouidio pulcherrime. Quod mirum est in Plinio Gryphes negari, Strigesque magis, quàm tragelaphos, aut rhinocerotas, vel hiænas, & id genus rarissimum: cùm vnos à Marone, alteros à Plinio recitatos videamus, nisi Poëticè forte ad vulgarem opinionem loquutos arbitremur.* Et paucis interiectis: *At ego magis nonnulla negauerim, ipso etiam Plinio asseuerante. Quanquam in cæteris omnibus longè desertissimum commentatorem inuenio, sed librariorum inscitia frequentissime confusum.* Et paulò pòst: *Arbitror pictorum lasciuia fieri, ut de Gryphibus & Strigibus illa referantur, nam ita Poetæ audent canere, sicut pictoribus licet effingere.* Hæc Decembrius; sed adhuc incertus & questionis institutæ ambiguus. Nobis verò dubium non est, quin nefaria ea facinora, quę Strigibus a veteribus plus iusto superstitiosis & dæmonum artibus illusis ascribebantur, noctû incantatrices illæ & veneficæ vetulæ committant, quæ scilicet auibus nocturnis callidus dæmon impatari voluit, nè maleficia eius detecta, in ipsum authorem reiecta, ab hominibus impedirentur. Si quæ tamen auis Strix dicenda est, ea vna ex nocturnis erit, quibus tantùm Ouidij descriptio conuenit. Quæ tamen peculiariter ea sit, incertum est. Ouidius sanè ipse pręcipuus fabularum author, nihil de earũ natura, aut veritate asserere ausus, in magicam vim earum ortum referre videtur: *Auis quæ Strix dicenda.*

Siue igitur nascuntur aues, seu carmine fiunt,
Næniaque in volucres falsa figurat anus.

Χαυνὶς eadem Strigi putata, Latinè stridula depasci traditur τὰς ἀνθρήνας, id est, apes syluestres, seu Vespæ genus, quod vuas, tam maturas, quàm immaturas exugat.

AVGVRIA.

ESSE in maledictis, inquit [a] Plinius, *iam antiquis Strigẽ conuenit.* Vnde [b] Seneca: *Infausta Strigis omen triste* vocat, & Pamphilo improba dicitur hoc versu: [a] *L. 11. c. 49*

Improba Strix, Anser, Noctua, Mergus, anus. [b] *In Hercule furente.*

[c] Tibullo violenta: [c] *In Elegijs.*

Semper & è tecto Strix violenta canit.

[d] Dares Phrygius vocem earum mali ominis timorẽ veteribus incussisse innuit: [d] *De bello Troiano.*

—— sibi credula fingit
Noctiuagas vlulasse Striges ——

Quintianus infandam nuncupat eadem de causa:

Infanda cum carne Striges

Remaclus taxicolam, quia & Taxus funesta & mortifera arbor est:

Mendosi lemures, taxicolæque Striges,

DENOMINATA.

AB inauspicatis hisce auibus, nomen maleficis mulieribus inditum, quas, vt ait, Festus volaticas etiam dicebant. Et Italicum vulgus strigas vel magas vocat vetulas, quæ transformari perhibentur in feles, & alias animalium formas, & sanguinẽ infantium sugere. Strigosum animal quoddam dictum putant, quasi à Strige exhaustum. Volaticæ mulieres quæ. Strigosum animal quale.

FABVLOSA.

[a] OVIDIVS Ianum tradit cum Crane Nympha concubuisse, & pro concubitu ius cardinis ei donauisse, vt à cardinibus scilicet, & foribus noxia & infausta omnia posset depellere, & eo munere ab illa Striges nocturnas aues, quæ Procam infantem infestabant, & corpore vnguibus laniato, sanguinem exorbebãt, adhibitis precibus, ceremonijs, sacrificijs & virga sacrificij & virga de spina albaabactas esse. Fabulam recitat his versibus: [a] *6. Fast.* Iani cum Crane concubitus. Proca infans a Strigibus infestata.

Viderat hanc (Cranem) Ianus visaque cupidine captus,
Ad duram verbis mollibus vsus erat.
Nympha iubet quæri de more remotius antrum,
Vtque comes sequitur destituitque ducem.

Virga Striges pellés.

Stulta, videt Ianus quæ post sua terga gerantur,
Nil agis, & latebras respicit ille tuas.
Nil agis, en dixit, nam te sub rupe latentem
Occupat amplexu teque potitus, ait.
Ius pro concubitu nostro tibi cardinis esto:
Hoc positæ pretium Virginitatis habe.
Sic fatus, virgam, qua Striges pellere posset,
A foribus noxas, hac erat alba, dedit,
Sunt auidæ volucres non quæ Phineia mensis
Guttura fraudabant, sed genus inde trahunt;
Grande caput, stantes oculi, rostra apta rapinæ
Canities pennis, unguibus hamus inest.
Nocte volant, puerosque petunt nutricis egentes,
Et viciant cunis corpora rapta suis.
Carpere dicuntur lactentia viscera rostris,
Et plenum poto sanguine guttur habent.
Est illis Strigibus nomen, sed nominis huius
Causa, quod horrenda stridere nocte solent.
Siue igitur nascuntur aues, ceu carmine fiunt
Neniaque in volucres falsa figurat anus.
In thalamos venêre Procæ, Proca natus in illis
Præda recens auium quinque diebus erat.
Pectoraque exorbent auidis infantia linguis,
Et puer infelix vagit, opemque petit.
Territa voce sui nutrix accurrit alumni,
Et rigido sectas inuenit ungue genas.
Quid faceret? color oris erat, qui frondibus olim
Esse solet seris, quas noua læsit hyems.
Peruenit ad Cranem & rem docet, illa timorem
Pone, tuus sospes, dixit, alumnus erit.
Venerat ad cunas, flebant materque paterque,
Sistite vos lacrymas, ipsa medebor, ait.
Protinus arbutea postes ter in ordine tangit,
Fronde ter arbutea limina fronde notat.
Spergit aquis aditus, & aqua medicamen habebant,
Extaque de porca cruda bimestre tenet.
Atque ita noctis aues extis puerilibus, inquit,
Parcite, pro paruo victima parua cadit;
Cor pro corde precor, pro fibris sumite fibras
Hanc animam vobis pro meliore damus.
Sic vbi libauit prosecta sub æthere ponit:
Quique adsint sacris respicere illa vetat.
Virgaque Ianalis de spina sumitur alba
Qua lumen thalamis parua fenestra dabat.
Post illud nec aues cunas violasse feruntur,
Et rediit puero qui fuit ante color.

Idem Ouidius Strigis carnes enumerat inter alia medicamenta, quibus Aesoni Iasonis patri iuuentam Medea restituit:

Addidit exceptas Lunæ de nocte pruinas
Et Strigis infames ipsis cum carnibus, alas.

MEDICA.

EX sententia C. Titinij Poëtæ, qui fabulas togatas scripsit Q. Serenus puero à Strigibus fascinato, allium præcipit annecti pro amuleto:

Præterea si forte premit Strix atra puellos,
Virosa immulgens exertis vbera labris.
Allia præcepit Titini sententia necti,
Qui veteri claras expressit more togatas.

Superstitiosi

Superstitiosi mali superstitiosum remedium nugator Kiranides adfert, & fabulosus scriptor: *Si verumq́,* inquit, *oculum hiænæ extraxeris alligaueris q́, vtrique brachio in purpureo panno, abiges omnem timorem nocturnum, & Strix, quæ necat infantes, & partubus insidiatur, & omnis dæmon fugiet.*

DE CAPRIMVLGO. Cap. IX.

CAPRIMVLGVM, etsi specie à reliquis admodum differat, non temerè tamen nocturnis accensuimus. Hoc enim cum illis commune habet, quòd interdiu parum clarè, aut ferè nihil videat, quæ res in nocturnis præcipuæ cõsiderationis est, & quòd potissimas suas actiones, vt volatum, rapinam, caprarum suctum, haud secùs atque illæ, nocte exercet. Natura verò & forma reliquis nocturnis dissimillimus, & Cuculo, quam Noctuæ similior, vltimum inter has locum meretur.

ÆQVIVOCA.

DIVERSA ab hac auis est Aegithalus, quam Latinè Parum dicimus. Aliqui tamen nominis vicinitate decepti, cum Aegothela, eum, id est, cum Caprimulgo confundunt. Nam [a] Aristophanis Scholiastes, *Aegithalus*, inquit, *Accipitris species est*, & rationem nominis, quæ Aegothelę conuenit, subiungit.

Aegithal*. Parus.
[a] *In auibus.*

SYNONIMA.

CAPRIMVLGVS Gręcè Αἰγοθήλας, παρὰ τὸ ἐξ αἰγὸς τιθηλακέναι, quòd capram sugat. Apud Latinos similiter Caprimulgi nomẽ à mulgẽdis capris inuenit. Nostrates eum Calcabotto indigitant, fortassè quòd bufones, quos bottos vocant, calcare seu conculcare, aut pedibus prehendere, & subigere soleat. [a] Bellonius eam auem putat, quam Galli Fresaye vel Effraye nuncupant, quam rectè, ignoro. Alibi Aluconis quandam speciem pro Gallorum Fresaye, siue Effraye exhibet, neque vnico, aut simplici errore, cùm iam ex eadem Caprimulgum, & antea Strigem fecerit, atque ita ex triplici auium genere vnum componit. Quantum enim Strix a Caprimulgo differat, vtriusque descriptio demonstrat. Normanni, alitem eam nocturnam Fresaiam videntur vocare, quam nos capite de Strige depinximus. Videtur tamen post errorem suum Bellonius agnouisse Caprimulgũ, cùm visum eum a se in Creta veris suis notis depingat, & genuinã eius ad Ornithologum iconem aliquando miserit. Verùm non debebat vernaculas saltem voces ignorare. Si enim verum erat priorem illã nocturnam, quæ Aluconis videtur species, a Gallis suis Fresaye siue Effraye appellari, quomodo, inquit alibi, verum Caprimulgum in Creta, qui Cuculo similis est, eisdem ob horribilem vocem eodem nomine venire? At fieri potest, ut similis vtriusque vox ipsis imposuerit. Germani nomen Caprimulgo proprium non habere videntur, forsan quòd hæc auis apud eos aut rara inuentu, aut nulla sit. Turnerus tamen ex veteli cuiusdam opilionis Heluetii relatu Paphos eos, id est, Sacerdotes lingua sua vocari autumat. Verum ridiculi nominis quænam ratio assignari possit, non video.

Αἰγοθήλας, & eius etymolog. Calcabotto.
[a] *Lib. 2. de auib. c. 35.*
Bellonij triplex error.
Strix a Caprimulgo differt.
Fresaia Normanorũ qualis.
Paphi e[...]d

DESCRIPTIO.

CAPRIMVLGVS (inquit, [a] Aristoteles) *auis mõtana est magnitudine paulò maior, quàm Merula, minor, quàm Cuculus.* [b] Plinius *grandioris Merulæ aspectu* esse tradit. [c] Bellonius tam colore, quam magnitudine fermè Cuculum eum repræsentare etiam affirmat. Hic, cuius nos imaginem exhibemus, vndiquaq́, nullis reclamantibus notis, illi, quem Aristoteles, & Plinius describunt, respondet. Est enim non tantum reuera Cuculo paulò minor, sed præterea ita illi similis, ut Cuculum iures, nisi inusitata pedum, crurumq́ exilitas & breuitas, & diuersa constructio obstaret. Ab extremo rostro ad vltimam caudam dodrantem, & pollucem longus est. Rostro perquàm exiguo, si reliquo corpori & capiti compares, vix Passerino maiore, nigro, nihil aut modicum adunco, plumulis gracillimis, tanquam pilis quibusdam superne ad nares, & infernè sub mento ceu barbula. Caput vertice longo est, ac compresso. Oculi grandes admodum, iris, pupilla prorsum nigrę rarissimo exemplo, nisi id ob ætatem, quæ tenerior fuisse videtur, accidat, vt in Columbis Accipitribusuè fieri videmus, quorum oculi primùm nigerrimi toti, ætate

[a] *9. H. c. 30*
[b] *L. 10. c. 40*
[c] *L. 2. c. 36*
Magnitudo.
Rostrum.
Caput.
Oculi.

increſcente paulatim nigro, glauco, alioue diſtinguuntur. Quæ totum corpus veſtiũt plumæ, medio iuxta calami ductum vtrinque nigræ, extremo apice albę, cætera leucopheæ ſunt, quare Accipitrinam ſpeciem præ ſe ferre videtur. Remiges alarum tantum nigræ, maculis ſubluteis interſtinctæ. Tegetes in primo, aut altero ordine per tranſuerſas alas maculam albam ducunt. Gula, pectus, venterq; tota ferrugineo colore diluto, & notulis ſeu lineolis fuſcis haud continuis, tranſuerſis, uti in Accipitribus quibuſdam reſperguntur. Cauda perinde atque Accipitribus, & nocturnis nonnullis rapacibus, pari ex interuallo, nunc nigris, nunc ferrugineis maculis viciſſim exornata, quam remiges longiſſimæ binûm, aut ternorum ferè digitorum ſpatio ſuperant Femora, cruſcula, & pediculi adeò exigua, tenuia, breuia, vt nullam equidem norim etiam ex minoribus, cui hæc omnia minora ſint, vna excepta Hyrundine apode, non quòd pedes nõ habeat, ſed quòd admodum exiguos. [d] Ariſtoteli ſic dicta. Color tibiarum, & pedunculorum ferrugineus eſt. Digiti terni antè, retrò vnicus, contrà atque in Cuculo, cui vtrinque bini, vti Picis, Pſittacis, & nocturnis non auritis. Quod [e] Iſidorus magnam eſſe Aegothelam tradit, abſolutè verum nõ eſt, niſi comparatione ad minutiores auiculas, ut Paſſeres & ſimiles. At minimè nihil eſt, quod roſtro eum lato eſſe dicat, quod tamen non de roſtello ipſo, quod exiguum, ſi cætero corpori conferas, & vix Paſſerino maius habet, ſed de oris hiatu intelligendũ eſt, quem, reuera in maximam amplitudinem diducit. Ornithologus in appendice ſua, quam poſt edidit, pulcherrimã hanc iconẽ pro Caprimulgo exhibet; noſtræ in eo potiſſimum diſſimilem, quòd roſtrum aduncum habeat, & tibias plumis obueſtitas. Verùm nùm Caprimulgus ſit, mihi minimè conſtat.

[d] *Hiſ.* 1.c.1.
[e] 12.*Orig.* cap.7.

V I S V S.

CAPRIMVLGVM [a] Plinius abſolutè viſu carere interdiu tradit, & nocturnum furem vocat. [b] Ariſtoteles non omninò viſione priuat, ſed clara tantum, cùm inquit: *Parum clare interdiu videt, ſed noctu perſpicax eſt.* Vnde tunc ad furta ſua committenda aptior & promptior eſt.

[a] L.10.c.40
[b] 9.H.c.30.

VOX.

[a] Lib. 2. de anim. c. 5.

PETRVS [a] Bellonius Caprimulgos aſſerit à ſe in Creta viſos, noctù per vrbes volitantes, clamore adeò horribili, vt etiam audientibus pauorem incutiant. Is fortè non abſimilis erat querulæ Bubonum aut Vlularum voci. Vnde Gallos ſuos Freſayos, ſiue Effrayas eſſe iudicaſſe ait, quæ vel ipſomet authore auis nocturnæ ſpecies ſunt, & quantum figura & deſcriptio earum docent, ex Aluconum genere, & Vlula flammeata Ornithologo.

LOCVS.

[a] 9. H. c. 30.

AVIS, inquit [a] Ariſtoteles, montana eſt. Vetus eiuſdem interpres, ut quidam citant, etiam inter lapides eum degere interdiu ait; Bellonius nidificare inter rupes montium circa mare in Creta teſtatur. Cùm enim illic capras ſuas in montibus incolæ paſcant, & ne nocte quidem ſtabulorum ſeptis includant, itaque paratum ſemper & uicinum habent lactis caprilli pabulum. Et quem nos delineatum damus in montanis agri Bononienſis natum aſſerebant ruſtici, & in ſtabulo caprino captum. Romæ eos ſæpè à paſtoribus deprehendi Petrus Gyllius retulit. Iſidorus, & Albertus Aegothelan auem peregrinam faciunt, quæ in Oriente reperiatur, ſibi nempè incognitam. Ego equidem aut in Gallia, aut Germania eam uix inueniri credo.

GENERATIO.

[a] 9. H. c. 30.

AEGOTHELAS (authore [a] Ariſtotele) *parit oua duo, aut tria cùm plurima*. Nidulari nonnunquam humi perhibetur, in quo oua Columbinis paria, ut plurimùm bina, ipſe fouet, ſecus ac adulter Cuculus.

VICTVS.

PLINIVS *fures nocturnos Caprimulgos* uocat, quia, ut idem inquit, *Intrant paſtorum ſtabula, caprarumq; vberibus aduolant, propter ſuctum lactis, qua iniuria vber emoritur, capriſq; cæcitas quas ita mulſere, oboritur.* Quinimò non ſolùm excæcari capras, areſcentibus vberibus, ſed & ipſas extingui, quorundam opinio eſt. In Creta verò alijſque regionibus, vbi moris non eſt pecus ſtabulis noctù includere, capras etiam in montibus, quibus & ipſi hac de cauſa gaudent, de nocte emulgent.

Finis Libri Octaui.

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI. ET MEDICI BONONIENSIS

ORNITHOLOGIÆ Liber Nonus.

Qui eſt

DE AVIBVS MEDIÆ NATVRÆ, hoc eſt, partim quadrupedis, partim auis naturam referentibus.

DE VESPERTILIONE. Cap. I.

AMETSI Veſpertilio non ſolùm à nocturnis, verùm etiam à cæteris omnibus auibus ita diſcrepet, vt non immeritò cunctis rei naturalis peritis hactenus dubitatum ſit, vtrũ auibus potiùs, an quadrupedibus annumerari debeat, vtrorumq; etenim naturam participat. Vnde [a] Varro;

Quid multa? factus ſum Veſpertilio, neque
In muribus planè neque in volucribus ſum.

[a] *In Agathone.*

Nos tamen cùm Ornithologi & Bellonij exemplo, tùm rationibus magis permoti, inter aues & quidem nocturnas ponendum exiſtimauimus. Volat enim, etſi cute potiùs, quàm pennis; Volare autem ſolis auibus proprium eſt. Pennatum eſſe verò non; cùm pennis Veſpertilio careat. Binos præterea tantummodò, qui perfecti ſunt, more auium pedes habet, eosq; in poſteriore corporis parte. Nam qui in medijs alarum membranis ſunt, ſinguli digituli, unci potius alarum, quam pedes dicendi ſunt; Si quis tamen quatuor eum pedes habere contendat, ego vix vllum eorum vſum eſſe dixerim: ſemper enim aut obuolitat, aut ex alarum hamulis, cum à volatu feriatur, parietibus tabulisuè adhæret, aut in humum lapſus, ne repere quidem, nedum dicam, curſu fugam moliri poteſt: vnde nullo negotio capitur. Quare meo quidem iudicio, non tam quadrupedibus, quam auibus annumerandus videtur. In nocturnis verò vel ideo reponendus eſt, quòd non aliter atque illæ noctu tantùm viſu, volatu, venatu, valeat, & interdiu ocietur: Ob hoc tenebrarum commertium, etſi alioquin tetricæ, & luridæ, non defuit tamen ſua, cui placeret, Dea, Proſerpina ſcilicet, Inferni Regis vxor. Illud verò magis mirandum videtur, humanam rationem eo cæcitatis dæmonis aſtu adduci potuiſſe, vt tam impuram auem, & quæ vel ipſo aſpectu homines terret, adorarent; atque pro numine quodam venerarentur, quod de Indis regni Mexici incolis [b] Paulus Gryſaldus memoriæ prodidit.

Cur Veſpertilio inter aues deſcribatur.

Veſpertilio Proſerpinæ ſacer.

[b] *Ex Hiſt. Ind. lib. 3.*

SYNONIMA.

TALEPH, עטלף Leuitici vndecimo exponitur Veſpertilio, reptile alatum, vnde pluralis numerus Atelaphin apud [a] Iſaiam, & capitur pro imaginibus Veſpertilionum. Accedit ſanè hæc vox ad Græcam Attelabus, quod reptile eſt alatum. Dauid Kimhi interpretatur Ataleph murem alatum, nocte volantem, id eſt, Veſpertilionem. [b] Chaldæus alibi habet Atalæpha אטלפא, Araba Baphas באפאש. Perſa An ſeb perak, אנשב פרך. Septuaginta Nycteris Νυκτερίς. Hieronymus, vt & Leuitici vndecimo, hic & illi. Sunt qui Vpupam exponunt nomen Hebraicum Ataleph, quod

Ataleph. [a] *Cap. 2.* Attelabus. Mus alat. [b] *14. Deut.* Atalæpha Baphas. An ſeb. Perach. Nycteris.

c *Cap. 2.* Laataleph͞i pro Veſpertilione. Cheporperot.
d *L. 2. c. 779* Chafas. Sizarach.
e *Deut. 14.* Νυκτερὶς. Φαλλαινα q d. Rhôphæa. Nominis ratio.
f *Lib. 23. de anim.* Cuius generis ſit. Sorex auis. Semimus. Auis nō auis.

quod non laudo. In c Eſaiæ tranſlatione Hebraicè pro talpis legitur peros, pro Veſpertilionibus Laataleph͞im. Abraham Eſra Cheporperot legit, quam vocem alij diſiungunt, & aues noctu volatiles exponunt. d Auicenna Veſpertilionem Chafas nominauit. Inde corrupta eſſe puto uocabula Cafeſeis apud ueterem Auicennę gloſſographum, & apud Syluaticum Caſeckſo, utrumq; pro Veſpertilione. Sizarach eſt lac Veſpertilionis, inquit Andræas Bellunenſis, quam ego uocem Perſicam eſſe reor, quamquam e Perſa pro Hebraica Ataleph, id eſt, Veſpertilione uerterit Sebperack, uoce non admodum differente: Hinc corruptæ uidentur uoces Scetazirach pro Veſpertilione apud Syluaticum. Secranrach apud eundem, & Scerrazirai apud ueterem Auicennæ gloſſographum utrumque pro lacte, uel urina Veſpertilionis. Idem Syluaticus alibi Alcionetum Veſpertilionē eſſe dicit, neſcio qua lingua. Græcis priſcis Νυκτερὶς à nocte dicitur, & hodie νυκτερίδα. Græca uoce Plinius quoque alicubi utitur, quamobrem à Leoniceno notatur, quaſi auem à Veſpertilione diuerſam putârit. Dixit autem Nycterin, ut & Drepanin, ego Nycteridem malim, & Depanidem, quoniam rectus eorum oxytonus eſt. Φαλλαινα Heſychio & Varino duo ſignificat, nempè ſqualorem comæ, & Veſpertilionem. Rhomphæa Kiranidi eſt Nycteris (quamuis interpres Noctuā reddidit) Νυκτάλωψ, & φιλέσπερος pro Veſpertilione leguntur apud Philen. Quidam hodie in Græcia Veſpertilionem γλαύκη, & νυκταβγια nominari ſcripſit, quæ tamen alibi rectius Noctuæ attribuit. Veſpertilio *animal biforme*, inquit Nonius, *dictum quod veſpere ſe ad volatum præparat noctis*. Vnde Ouidius:

Nocte volat, ſeroq; tenet à veſpere nomen.

f Albertus paulò curioſius uocis rationem ad ſingulas uſque ſyllabas indagat, & Veſpertilionē dictum ait, quaſi veſpere utentem alis. Plinius, Macrobius, & alij eruditi maſculino genere eſſerunt, recentiores quidam, uti etiam Albertus, fæminino. Victorinus Veſpertilionem auem ſoricem appellat Valla ſemimurem. Sereno periphraſticè dicitur auis *tremulis ſimulat quæ pellibus alas*. Item in Platonis ænigmate, Auis non auis. Veſpertilio Italicè dicitur Notula, uel Nottola, quam uocem aliqui Noctuam non rectè interpretantur, eo decepti, quòd a nocte deriuatam uiderent. Alibi Sporteglione, ut Scoppa ſcribit: alibi Ratto pēnago, quaſi mus pennatus, ſeu potius alatus, nempè in Lombardia, uel Barbaſtrello, ut Bononiæ: item Pipiſtrello, Vipiſtrello, Vilpiſtrello, quæ omnia à Latino Veſpertilione detorta uidentur, & Sanazarius uoce omninò Latina Veſpertillos etiā uocauit. Luſitanicè Morcego, uel Murziegalo, id eſt, mus cæcus. Gallicè Chaulue ſouris, uel Souris chauue, quaſi caluus ſorex, uel mus glaber, non quidem pilis, ſed pennis. Iiſdem etiam Ratte pennade uocatur dictione Italicæ ſimili. Aliter Ratte uolage, id eſt, mus uolans, uel uolaticus, item Ratte ſauuage, id eſt, mus ſyluaticus, ſeu ſylueſtris. Germanis dicitur Flaedermauſs, quæ uox denotat murem, qui inter uolandum tremulas alas concutiendo ſonum excitat, licet obtuſum. Hoc enim ipſis proprium uerbū Fladderen ſignificat. Vnde metaphorico ſenſu Flaedderen ſumitur pro garrire, diciturq; de his, qui nimia loquacitate importuni ſunt, præſertim apud Saxones & Vbios. Simili uocabulo utuntur Belgæ, & alij Germaniæ ſuperioris populi. Nam pladderen dicunt de Anſeribus, aut Anatibus, aquam ſubindè alis uerberantibus, atque ita ſonum edentibus. Alio nomine Veſpertilio Germanis appellatur Speckmauſs, id eſt, mus laridi, quòd laridū lubēter arrodat, Inferiores Germani Vledermuys, ſiue conciſè Vlermuys pronunciant. Anglicè à Bal, à Reare mous. Polonicè Metoperſs. Illyricè Netopyrz.

Nottola. Ratto pennago. Barbaſtrello. Morcego. Chaule Souris. Flaedermauſs. Speckmauſs. Vlermuyſs.

GENVS.

Veſpertilio an auis, aut quadrupes.
a *4. de part. cap. 15.*
b *In Grypho.*

DE Veſpertilione ſemper authoribus dubitatum eſt uolucribuſnè, an quadrupedibus eſſet attribuendus. Quæ lis ſanè non aliunde originem duxit, quàm ab ipſa animalis natura, quæ ita utriuſq; particeps eſt, ut neque huius, neq; illius generis eſſe, ad utrumq; tamen pertinere uideatur. Expoſuit ambiguitatē hāc prolixè a Philoſophus: *Vituli marini, & Veſpertiliones, quoniam ambigunt, illi cum aquatilibus, & terreſtribus, hi cum volucribus & pedeſtribus, ideo participes, & vtrorūq; & neutrorum ſunt. Veſpertiliones quidem pedes, vt volucres habent, ſed vt quadrupedes non habent. Cauda etiam tam quadrupedis, quam volucris carent, nam quia volucres ſunt, cauda quadrupedis vacant, quia pedeſtres, volucris quod ijs neceſſario accedit. habent enim cuteas pennas, nullam autem volatile caudam habet, niſi penna fiſſa volatile ſit. Genus enim id caudæ ex penna eiuſmodi conſtat. Cauda verò quadrupedis generi volatili adiuncta vel impedimento eius pennis proculdubio eſſet.* b Plato præterea *auem non auem* uocat. *Eſt enim*, ut ait Nonius, *media cuiuſdam inter auem & murem ſpecies, vt mus alatus dici poſſit*. & Valla non illepidè ſemimurem uocat Solus ſanè uolucrum & auriculas, & dentes,

denique & mammas habet. Viuum fętum, quem instar quadropedis parit, statim genitũ mammis lactat. Eum quatuor etiam pedibus incedere addit Macrobius, adeò vt cõcludere audeat, Vespertilionem, etsi pellitis alis volet, inter volantia tamen habendum non esse. Mihi verò nullis ingredi pedibus videtur, imò ne posterioribus quidem, qui perfectiores sunt. Semper enim aut volat, aut toto corpore iacet, aut digitis alarum (hos enim digitos potiùs quàm pedes dixerim, quòd imperfecti sint, & singuli & veluti unci alarum) ædificijs, saxis, arboribus adhæret. Vespertilionem ergò, cum neque quaternos reuera pedes habeat, neque bis ipsis incedat (etiamsi Aristoteles contrarium asserere videatur) non tam quadrupedem, quàm uolucrem esse, quis non absurdè inferet. Volat certè, etsi cutaneis alis; itaque nescio quàm rectè à volantibus Macrobius eum excludat. Nam, ut diximus, semper aut uolat, aut vbi volando fessus est, vncis illis alatum è parietibus dependet, graditur nunquam. Quare si offensis ad gladium baculumvè de industria in aerem elatum alis, in terram decidat, iam de eo actum est, nec ulla effugij, aut salutis via superest, quòd pedibus illis sese humo extollere nequeat. Quod si vel tantillum quidem pedibus inniti queat, ut alis liberè agitandis daretur locus, iam nullo negotio in altũ sublatus euaderet. Verùm, ut res loquitur, pedes illi inepti sunt, & nullius penè usus, haud secus atque Hirundinibus, quas simili de causa Apodes [c] Aristoteles dixit. Nam & pedibus ipsæ, licet eos habeant, ob breuitatem tamen, & exilitatem uti nequeunt, imò si in humum fortè decidãt, nullo pacto, aut vix subuolare possũt. His & alijs de causis uolucris mihi potiùs, quàm quadrupes existimãdus Vespertilio uidetur. Etsi enim, ut ipse Macrobius, uelut sui oblitus, alibi affirmat, incertæ sit naturæ, quod tamen ad alites propiùs accedat, communis propè omnium authorum consensus obtinuit.

[c] Lib. 1. Hist. c. 1.

DESCRIPTIO.

NTEQVAM ad particularem Vespertilionis descriptionem veniamus, paucis præmonebimus, non unum esse Vespertilionum genus. Primum enim sexu differunt, quod vel ex eo constat, quòd more quadrupedum coëant, generent, & membris genitalibus pene, & vulua apertè distinguantur. Discrepant quoque & qui eiusdem sexus sunt, constitutione nonnullarum partium diuersa, figura, numero. Quidam murinum caput obtinent, alij caninum potiùs. Sunt quibus cauda nulla est, aut saltem membrana undiquaque inuoluta, vt nostratibus, imò Europæis penè omnibus. Alijs cauda longa, uelut muribus, ultra membranas ultimas protensa, vt in Africa, & Aegypto næoterici obseruarũt. Reperiuntur quibus quaternę aures sunt, quales à nobis in agro nostro Bononiensi visi, & quibus binæ tantum, ut plerisq; uulgaribus, & passim obuijs. Denique & colorum diuersitas eos distinguit. Alios enim nigros, alios fuluos, alios subalbos, & cinereos uidere est. Sed ad descriptionem singularum partium accedamus, Vespertilio, cuius cùm maris tùm fœminæ iconem damus, quem aliquando in agello Anzolæ vulgò dictæ, in Bononiensi agro à rusticis nepotum meorum Alexandri I. V. D & Iuliani de Grifonis captũ obseruaui, erat huiusmodi. In primis quatuor auriculas habebat, quales etiam in Gallia, & alibi reperiri testatum reliquit Bellonius. Harum binæ superiores quadruplo erãt maiores inferioribus, ad similitudinem asininarum, si reliqui corporis proportionem seruemus, ita collocatę vt maiores sua capacitate interiori, minores infernè includerent, conderẽtq; parte præsertim posteriori. Caput murino simile; Sed canino quosdam esse Albertus scripsit. Rostrum enim omnes ab auibus admodum diuersum erat, rictu magno, amplo admodum, & nares instar vituli. In oris sinu dẽtes habebat uigintiquatuor, in singulis mandibulis duodenos, quorum quatuor medij, tam supernè, quàm infernè cæteris murium uerorum dentibus anterioribus dissimiles erant. His enim duo antici vtrobiq; oblongi, Vespertilioni, ut in canibus. Erant autem utriusque maxillæ dentes serrati, teretes, longiusculi. Bellonius triginta quatuor, decem & octo in mandibula inferiori, in superiori sexdecim sese obseruasse tradit. Maxillas tã intus, quàm foris, pilus oblongus niger obuestiebat. Lingua longa erat, cuiusmodi animalibus, quæ carnibus uiuũt, libera, soluta. Pupillæ oculorum nigrescebant. Mammillas in pectore gerebant, ut homo & elephas, uolucrum soli, quibus mox editum fœtum lactabant. Alæ eis membranaceæ seu pellitæ, quas uix rectè ob usum, Aristoteles & Plinius pennas vocant exangues. Incipiebant autem ab armis, & per latera per axillas continuo ductu ad crura vsque ferebantur, eaq; ipsa circumambiebant. Hæ quatuor flexus habebant seu plicas, quas Bellonius articulationes vocat, quibus inter uolandum alas dilatant, & contrahunt. Medijs superiorum alarum flexibus, quos cubitos Albertus nominat, quique in plures alios deorsum flexus diuaricantur, digituli singuli, vnguiculis hamatis, acutissimis instructi, quibus parietibus sese affigunt, annectebantur.

Differentię à sexu. A partibus. A colore. Aures. Caput. Rostrum. Nares. Dentes. Maxillæ. Lingua. Pupilla. Mamillæ. Alæ

ctebantur. Videbantur autem in supremis alis, quasi rudimenta quædam brachiorum, eaq; neruosa apparere, quæ in vncum commemoratum desinebant, quam rem [a] Ouidius innuit, inquiens:

[a] *Metam. 4*

—— Paruos membrana per artus
Porrigitur tenuesq; includunt brachia pennæ.

Alæ. Alarum longitudo vnà cum corpore extensa, scilicet dodrantis & palmi erat, latitudo trium digitorum. Color. Color corporis, quod totum pilosum erat instar muris, fuluus. Pedes. Pedes qui inferiori membranæ alarum innituntur, atq; è ventre exporriguntur, ad caudæ latera, bini singulis in quinos digitos dissecti, vnguiculis aduncis instructi, in medio ampli, ac si palmam efformarent, imo verò manui non absimiles erant. Pedes igitur Vespertilionem habere non negandum est, neque id [b] Aristoteles ipse negat, si attentè eius verba legantur. *Pedes*, inquit, *auibus additi sunt, cum alimenti gratia, tum vt rectè starent, excepto Vespertilione, nam huic soli his opus non erat, cum ex aëre alimentum habet, nec quiete indigeat.* Etsi enim pedibus cùm ad alimentũ comparandum, tùm ad standum non indigeat, non ideò tamen pedes eũ habere negat, quod etiam alibi affirmârat. Ex eodem etiam Plinius fortè ait: *Qui negant volucrem vllam sine pedibus esse, confirmant & Apodas habere & Nycterin.* Cauda. Cauda eum quãuis etiam [c] Aristoteles carere tradit; (*Nã quia*, inquit, *volucer est, cauda quadrupedis vacat, quia pedester, volucris, quod ei necessario accedit. Habet enim cutaneas pennas. Nullũ n. volatile caudam habet, nisi penna scissa volatile sit*) præterquam quòd nostratibus Vespertilionibus cauda quædam medijs, atque infimis alarum membranis sub ventre inuoluta est, & ad extremam earundem apicem exporrigi videatur, aut quę saltem caudę vicem, aut imaginem habeat, certè Philosophi argumẽtum eludunt Vespertiliones Africani, quibus caudam longè vltra vltimam membranam protendi [d] Bellonius oculatus testis, author est, qui in amplissima Aegypti pyramide plurimos sese offendisse Vespertiliones scribit, nostris saltem dissimiles, quòd caudam haberent, ut mures oblongam, & quatuor digitos extra alarum membranas prominentem.

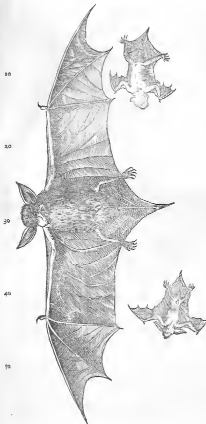
[b] *Lib. de Spirit.*

[c] *H. 4. c. 13.*

Vespertiliones caudati.

[d] *Lib. 2. de Aub. cap. vltimo.*

Obseruati sunt mihi alij Vespertiliones fœmina & mas vulgaris formæ, quibus binæ tantùm auriculæ, neq; ita lõge erãt, vt supioribus eæq; nigræ. Icones eorum mox subinde dabimus. De harũ situ [c] Albertus Magnus sic scribit: *Quia Vespertilio accedit ad naturã quadrupedis, ideo habet auriculas, sicut quadrupes in superiori parte capitis sui, cùm homo, & cætera bipeda aures, vel earum meatus habeãt in inferiori parte lateris capitum suorum retro articulũ maxillæ.* Huius ambæ alæ exporrectę longitudine erant duorum dodrantum. In hoc mẽbri genitalis meatus apte cõspiciebatur, ponè podicẽ. Marẽ similiter ex pene cognoui, eoq; satis magno, qui uti canibus foras prominebat, atq; tum arrigebatur, & post hunc vnicum tantum foramen retrò conspexi. Pili in mare nigriores, quã in fœmina, quæ flauescit magis, licet ratione ætatis etiam colorem nonnihil variare putem, vt quidam, sub aluo præsertim, fului, alij cinerei nõnulli subalbi appareant. Aures quoque mari nigerrimi sunt. Interiorũ partiũ eadẽ prorsus constitutio est, & forma

Vespertilionis fœminæ communis descriptio

[c] *Lib. 23. de animal.*

Alæ.

Vulua.

Maris Vespertilionis forma.

Color.

Aures.

Partes internæ.

& forma in Veſpertilione, quæ in terreſtri mure, quod Bellonius ſe re ipſa comperiſſe ſcribit. Quid Plinius ſibi velit, dum inqnit, *Coxendix huic aut vna traditur*, equidem non intelligo. Cum enim coxendix ſit femoris ſuprema articulatio, qua crura uentri coniunguntur, ſeu propriè os illud, cuius cotyledoni caput femoris inſeritur in homine, atque cùm duo crura Veſpertilio habeat, nõ video quomodo duas coxendices habere nõ ſit dicendus, ſi unã habere poteſt.

Coxendix.

VISVS.

* *Lib. 1. Problem. 66.*

LEXANDER Aphrodiſæus rationem reddit, cur Veſpertiliones interdiu parum, de nocte meliùs uideant, atque ita primùm quærit: *Quamobrem pleraq, animalia videre interdiu queant, noctu nequeant?* *Quoniam* (reſpondet) *ſpiritum viſus accomodatum habent craſsiorem, quam ut aërem permeare ad rem vſque videndam valeat. Craſſeſcit enim per noctem, cum ſolis abſcentia refrigeretur, extenuatur interdiu beneficio aëris, qui tenuis & calidus eſt. Feles tamen & hiena & Veſpertiliones contrà ſe habent. Cùm enim interdiu fere nihil videant, acutè omnia per noctem conſpiciunt, Spiritum quidem illum viſorium, & tenuiſsimum, & delucidiſsimum habent, ita ut per noctem incraſſeſcens modicè,*

dicè, idoneus ad rerum conspectum reddatur, per diem luce praeclara supra modum extenuatus expandatur & euanescat. Quamobrem leones quoque per solem acriorem ingredi non patiuntur, Sunt enim acie oculorum acutiuscula, & ignem interdiu ijdem ob eam rem fugiunt constat talem leonis aciem esse, argumento Leonis visio. *pupilla, qua praefulget, atque etiam partis humida oculorum dilucidissima est.* Quæ sententia meo quidem iudicio vera est, & tanto Philosopho digna, quamuis & alij id iudicare possint. Certè Vespertilionem sub noctem potissimùm, seu vesperi euolare constat, tanquam solis & lucis osorem. Vnde Proserpinæ tenebrarum Principi eam dicarunt Veteres. Vespertilio cur Proserpinæ sacer.

V O X.

ESPERTILIO exili voce gannitum & latratum canum potiùs imitatur, quàm murium sibilum. Latini proprio vocabulo hanc vocem stridorem vocant, & Vespertilionem stridere dicunt. Vnde author Philomelæ:

Strix nocturna sonans & Vespertilio stridunt.

Et Ouidius:

——minimam pra corpore vocem
Emittunt peraguntq́, leui stridore querelas.

Et [a] Isidorus, Vespertiliones non tam voce resonare, quàm stridore etiam testatur. Ita τρίζειν Græcum verbum per onomatopeiam confictum, est tenui voce instrepere, qualis est Vespertilionum sonus. Τρύζειν verò per ypsilon de Turturum voce asperiuscula dicitur Eustathio & Varino testibus. Vtitur hoc verbo [b] Homerus, vbi canit: [a] Li. 12. c. 7. Τρίζειν quid. Τρύζειν. [b] Odyss. ω.

Ταὶ δὲ τρίζουσαι ἕποντο.
Ὡς δ' ὅτε νυκτερίδες, id est,
——hæ autem (animæ) *frementes sequebantur*
Sicut autem quando Vespertiliones.

Eo loco Eustathius: Conuenit (inquit) τρισμὸς, id est, stridor, & tumultuatio quędã animis, articulato sermone iam priuatis, itaque animas in nocturnum locum abeuntes νυκτερίσιν, id est, nocturnis auibus Vespertilionibus Poëta conferre voluit. Deriuatur nomen τρισμὸς à verbo τρίζειν, & propriè stridor Vespertilionum est, aut murium. Vnde Troglodytæ Aethyopes lingua nulla alteri simili vtentes, sed Vespertilionum more stridentes, τετριγᾶσι dicuntur Herodoto. Pollux quoque Νυκτερίδας τετριγυίας author est. Et Eustathius τετριγέναι, inquit, dicuntur Vespertiliones, & auium pulli, & nix quoque, cùm latis pedibus calcatur. τρίζειν etiam est stridere, vel frendere dentibus præ iracundia. Quin & iugum bilancis aliquando τρίζει, de quo Poëta aliàs κρίζειν dixit, teste Eustathio. Inuenitur etiam de elephanti voce verbum τρίζειν. Ab hoc non admodum recedit Germanicum verbum, quo idem planè significant, nempè critzen, Germani præsertim inferiores. Τρισμὸς quid. Τρίζειν & Τρύζειν quid. Troglodytarum vox. Elephanti vox. Critzen.

T E M P V S.

ETSI *noctiu vagari* Vespertiliones, [a] Aristoteles dicat, manè & vesperi tamen potissimùm volare conspiciuntur, vnde etiam Vespertiliones dicuntur, ut author est [b] Isidorus eò quòd lucem fugientes vespertino crepusculo circumuolent, & iuxta Ouidium: [a] 3. Hi. c. 1. [b] L. 12. c. 7.

——Lucemq́, perosa
Nocte volant, seroq́, tenent à Vespere nomen.

Hinc Petrarcha

Son animal al mondo de sì altera
Vista che contra il Sol pur si difende
Altre pero che'l gran lume li offende
Non escon fuor se non verso la sera.

Non negauerim tamen etiam nocte aliquando, licet [c] Bellonius aliter sentiat, eos tota obuolitare, & ad nocturnum hunc volatum sub uesperam sese veluti præparare, ut inquit Nonius. Vnde etiam parasitus adulandi studio vigilans Vespertilioni apud [d] Athenæum comparatur. *Si frigus* (inquit parasitus) *sub dio Merula sum, si ne minimum quidem dormiendum Vespertilio aut lepus*, innuens Vespertiliones totam noctem insomnes ducere. [c] Lib. 2. de Amb. c. ult. [d] Lib 6

LOCVS.

Pſeudolabyrinthus Cretæ.

TENEBRAS in primis amant Veſpertiliones, & loca obſcura habitant, vt rimas, cauernas, meatus ſubterraneos, ſpecus, in quibus, quia nullam admittant lucem, etiam de die circumuolãt, hinc in lapicidina ſeu Pſeudolabyrintho Cretæ inter Gnoſum & Cortynam, in quem facibus ingredi neceſſe eſt, ducibus incolis, tot Veſpertiliones ſtabulantur, vt niſi quiſpiam ſibi diligenter ab eis caueat, crebro ingruentium eorum volatu faces extinguantur. In lapicidinæ autem centro magni ſunt excrementorum aceruí, qui magnam eorum ibi degentium copiam arguunt. Stephanus Vinandus Pighius in Apenninis ſpeluncis, atque cauernis, quæ propè Puteolos inſignes ſunt, aliquot Veſpertilionum millia ſtabulari ex propria inſpectione tradit, atque dum lucem diurnam fugiunt, eò ſe tanquam in tuta caſtra recipere. Pari pacto in Monaſterio quodam deſerto Miſniæ in Germania tanta Veſpertilionum multitudo eſſe dicitur, ut tot excremẽtorum aceruis multi carri onerari poſſint. Veſpertiliones enim etſi deſerta, nihilominus tamen & ædificia *Tectaq. non ſiluas celebrant*, vt Ouidius canit. Albertus frigoris impatiẽtes eſſe, hyemeq; latere tradit, haud ſecus, atque Vpupam, Miluum, Cuculum, aliasq; nonnullas aues, quod ipſe dormire vocat. Tum enim intra latebras ſeſe continent, neq; prouolant, ſed loco uno, cuius tepore quodam amico fouentur, immoti manent.

Veſpertiliones in ſpecuous mon tum.

VOLATVS.

VESPERTILIO, etſi pennis deſtitutus ſit, euolat tamen alis pellitis, aut, vt inquit Iſidorus, *brachiorum membranis ſuſpenſus*, quæ huic & vulpeculæ uolucrum ſolis à natura datæ ſunt. Atque hæc inexplicabilis illius ſummi opificis ſapientiæ pars eſt, qui etiam abſq; pennis uolatum exercere, & per aëra ſublimes ferri hiſce animantibus dedit, alioquin cæteris uolucribus pinnarum ope fieri ſolitum. Itaque etſi, vt canit [a] Ouidius:

[a] Metamor. 4.

—— Non illas pluma leuauit,
Suſtinuere tamen ſe perlucentibus alis.

Etenim, ut idem ibidem:

—— paruos membrana per artus
Porrigitur, tenuesq; includunt brachia penna.

[b] Conſt. monaſt. c. 9.

Volatum verò, ut teſtatur D. [b] Baſilius, agunt indirectum, quippè qui rectà nunquam ferri poſſunt ob ſemper obuerſantem timorem; itaque tortuoſo & incerto maximè uolatu huc illuc temerè pererrant, ac circumuagantur, atque haud ita longè à terra. Vnde fieri uidemus, ut ad quoduis fortè obſtaculum facillimè offendant. Cum autem longa obuolitatione feſſi ſeſe ad quietem componunt, minimè ſedere, aut ſtare inſtar aliarum auium ſolent, uerum hamis digitulorum, quorum rudimenta in medijs alis habent, parietibus, ſaxis, arboribus, aut cauernarum fornicibus ſeſe appendunt. Vnde Homerus fingit Vlyſſem ramis arboris adhæreſcere inſtar Veſpertilionum, ſiue (ut inquit Euſtathius) ad oſtendendum robur ramorum, quibus Vlyſſes grauis alioquin corpore, uelut leuis Veſpertilio hæreſceret, ſiue quòd hæc auis non ſuper ramis ingredi, ſed ab eis pendere ſoleat: uerſus [c] Homeri ſunt:

[c] Odyſſ. M.

Τῷ (ἐρινεῷ) προσφὺς ἐχόμην, ὡς νυκτερὶς, οὐδέ πῃ εἶχον
Οὔτε στηρίξαι ποσὶν ἔμπεδον, οὔτ' ἐπιβῆναι.

Hos Andreas Diuus ad verbum ita transfert:

Huic inhærens tenebar, ſicut Veſpertilio, neque alibi poteram,
Neque inſiſtere pedibus firmiter, neque aſcendere.

[d] Odyſſ. Ω.

Proprium etiam Veſpertilionum eſt, vt teſtatur Euſtathius, continuata ſerie, & veluti catena quadam inter ſe cohærere, ut [d] Homerus etiam canit, vbi animas piorum, quas Mercurium in infernum deducere ſcribit, ſibi inuicem conglobari more harum volucrum introducit:

— Ταὶ δὲ τρίζουσαι ἕποντο
Ὡς δ' ὅτε νυκτερίδες μυχῷ ἄντρου θεσπεσίοιο
Τρίζουσαι ποτέονται, ἐπεί κέ τις ἀποπέσῃσιν
Ὁρμαθοῦ ἐκ πέτρης, ἀνά τ' ἀλλήλῃσιν ἔχονται.

—— Hæ autem frementes ſequebantur
Sicut autem quando Veſpertiliones receſſu antri magni
Strepentes volant poſtquam aliquis cadere fecit,
Multitudine e petra ſibiq; inuicem cohærent.

Quibus

Quibus verbis Homerus etiam Vespertiliones saxorum, & antrorum parietibus, ut antè diximus, appendere solere docet, quod cùm Bellonius Africanis solis conuenire arbitratur, vehementer fallitur. Nam & nostrates haud secus, atq; illi, cum post longam circumuolitationem lassi quietem quærunt, statim digitulorum hamulis sese ex muro suspendunt, vt non semel data opera obseruauimus. Sed *volat etiam Vespertilio*, vt Plinij verbis vtar, *geminos amplexa infantes*.

Bellonij error.

CIBVS.

VESPERTILIONI in cibatu culices (inquit Plinius) gratissimi sunt, sed & muscæ, quas sub noctem circumuolans, inquirit. Vescitur & libentissimè carnibus, & laridum, candelas, aliaq; pinguia quæuis ambit instar murium. Succidiam è laqueari suspensam, ita nonnunquam exedit, vt in excauata scrobe stabuletur proprij alimenti hospes & incola. Itaque eam ob causam quibusdam Germanis Speckmauss nuncupatur. Vt igitur non corpore solum cùm extrà, tum intrà mures refert, ita in hoc etiam illis similis est, quòd ijsdem cibis pinguibus scilicet omnibus cum ijs delectetur.

Cur Speckmaus dicatur.

FERITAS. MORDACITAS.

QVANQVAM Vulgarium ea quoque natura esse dicitur, vt nudam ferè corporis partem noctu instar culicum intrepidè inuadant, acri morsu impetant, & sanguinem magna auiditate ad satietatem usque exugant, longè tamen maior exoticarum, & quas in India nouiq; orbis regionibus reperiri scribunt, feritas narratur, rabiei sanè proxima. Isidorus, & Albertus scribunt Vespertiliones in regionibus calidis, nostris longè maiores, & Columbis magnitudine pares, hominum facies inuadere, ita percutiendo & vulnerando, ut interdum vel nares vel aures vel alias partes mutilent. Ita *Casiam* (inquit[a] Plinius) *fabulosa narrauit antiquitas, princepsq; Herodotus colligi circa paludes, propugnante unguibus diro Vespertilionum genere aligerisq; serpentibus, his commentis augentes rerum pretia.* [b] Petrus Martyr in Dariene noui orbis regione Hispanos noctu Vespertilionum morsibus plurimùm infestatos scribit, & exhausto sanguine in vitæ discrimen adductos, imò mortuos etiam quosdam ea tabe compertos esse. Gallum item & Gallinam non solùm noctù sub dio comprehensos, sed & canes, & catos morsu interemisse. Quin & in reliquis, & præsertim Peruanæ regionis locis, tales Vespertiliones repertos scribit, qui inusitata magnitudine, Columbas nostras adæquantes, tanquam furijs perciti, homines adorirentur sub primam noctem, ac diro, & morsu viroso ad insaniam propemodum adigerent, ita vt ab his, veluti quod de Harpyis & auibus Stymphalidibus antiquitas fabulata est, ea loca deserere incolæ coacti fuerint. Verùm haud verisimilia fortè videbantur ista, sed illud magis mirandum, quod Pompilius Azalius narrat apud Indos orientales regione quadam tam immane Vespertilionum genus grassari, vt illac transeuntes alis verberatos in terram frequenter prosternat, & multos etiam occidat: Tantæ autem atrocitatis argumenta & fastigia esse cadauerum ossa, tota valle passim iacentia.

Casia quomodo colligatur.
[a] L. 12. c. 19
[b] L. 6 dec. 3.
Hispani à Vespertilionibus infestati.

GENERATIO.

VOLVCRVM (inquit[a] Plinius) *animal parit Vespertilio tantùm*. Volantia enim vniuersa ex ouis prodeunt excepto hoc, quod, vt Macrobius ait, incertæ est naturæ, & formatos pullos parit. Quod Vulturem quoque facere multi, atque inter eos Volaterranus turpiter mentiti sunt. Sunt hi, vt a me ruri obseruatum, musculis recens natis similes, glabri planè, & nudi, infantis humani instar, omnibus tamen partibus, & membris suis absoluti. Nam & integras alas habebãt, & pedes in quinque digiros dissectos, integros, haud secus atque parens ipse. Cum autem & solus quidem volucrum, & mammillas habeat, & lac, *fœtus* (inquit Plinius) *nutrit lacte admotos vberibus*. Nidum nullum construit, sed in quamuis rimam, aut foramen, & præcipuè intra tegularum hiatus pullos eijcit, eosq; mox aut è pariete suspensos, aut mammillis adhærentes lactat. Admiratione sanè digna res, & a me obseruata, fœtus matris vberibus, cùm primùm enixa est, adeò tenaciter adhærescere, vt nunquã ab eis se dimoueri patiantur. Quinimò quod amplius est, non solùm a vulneratæ matris, sed ne a mortuæ quidem mammis auelli poterant, tantum

[a] L. 10. c. 61
Vespertilionum pulli.
Nidus.
Fœtus quomodo Vespertilio enutriat.

aberat, vt ſponte ſua deciderent. Mater verò vno aut altero a partu die, cùm ad paſtum euolare cogitur, fœtus ab vberibus deponit, ac ex pariete ſuſpendit. In quo duplex certè prouidę & ſagacis naturæ exemplum notare licet, alterum quidem quòd cùm duo tantum ei, vt homini, vbera dederit, ita geminos vnico partu, ut plurimum edere voluerit, aliquando etiã vnicum ſaltem, ne ſi plures pareret, lactare omnes non poſſet. Fœcũdioribus enim animantibus vbera multitudini fœtuum ſuffectura addidit, in neceſſarijs non deficiens, vt in ſuperfluis nunquam abundans. Alterum non minus admirandum eſt, quod matrem interim, dum proli nuper natæ ob teneritatem metuens primo vel ſecundo die, ad paſtum euolare prohibetur, ſecundinas quas vocant, deuorare inſtruxerit, ne ſi auolaret, illi paterentur, aut ipſa dum domi manere cogitur, tot partus antea laboribus exhauſta, ob nouam inediam deficiat. Falluntur ergò, qui nudos planè, & nullis obtectos ſecundinis fœtus produci putant. [b] Bellonius enim plures vigenis omnes prægnantes in Pſeudolabyrintho Cretæ ſe ſecuiſſe tradit, quæ omnes membranis obuolutos in vtero fœtus haberẽt, eaq; in re, ut & reliqua interiori corporis cõſtitutione muribus terreſtribus omni ex parte ſimillimos. [c] Ariſtoteles ſanè Veſpertilionis vuluam, dum uterum gerit, acetabula habere ſcribit. Cæterũ de generatione Veſpertilionis, apud Philoſophos quoſdam controuerſia eſt, ex partium nimirum varietate nata. Quærunt enim nunquid generatio hæc, ut vocant, vniuoca ſit, an ſecus. Huic quæſtioni ita ſatiſfacere conatur [d] Ambroſius Nolanus, ſuis in Auerroem commentarijs, vbi Veſpertilionem, uti & nitilem marinum quadrupedem, ſimul ac piſcem; Struthiocamelumq; auem, ſimul & biſulcũ, non è partiũ congreſſu, verum è ſemine oriri ſtatuit. *Eæ enim*, inquit, *partes, quæ in ipſis diuerſæ apparent, omnes è ſemine, & informi corpore genita eſſe comperta ſunt. Neque ratio non cogit, ea, quæ diceret vitulos marinos, Struthiones & Veſpertiliones inter diuerſa genera ambigentia eſſe, ideoq; eorum generationem ex concurſu partium fieri. Nam partibus nullis actu apparentibus in eorum generatione, in qua informe ſemen anteceſſit, habetur euidenter, hæc animalia, alia ratione, quàm partium concurſu fieri. Secus ſiunt ſtirpium inſitiones, quoniam ſubiecta planta locum terræ, & ſcrobis, in quam implantetur, ſiu infodiatur, tenet.* Vt tamen huncipſum Veſpertilionem, ſicut & mures ipſos terreſtres ex ſemine procreari conſtat, ita nonnunquam etiam è putri materia gigni dubium fortè eſſe non debet. Vnde ſubitò aliquando magnam vtrorumq; copiam ingruere videmus, ut plurimum ſanè, quod [e] Cornelius Gemma teſtatur, ab aeris morbida quadam excretione. Ita, idem ait, *ſingulis animalibus ſua quadam eſt propria ſed quæ mente tractari poſſit, nec circumſcribi oratione, materies.*

[...]æ ſa-[...]. [b] Lib. 2. de Aub. c. 2. [c] 3 H. ſ. c. 1. Quæſtio de generatione Veſpertilionis. [d] L. 1. 3. c. 83 [e] Lib. 1. Coſmocrit. c. 8.

ANTIPATHIA. SYMPATHIA.

CICONIA, vt [a] Aelianus, Philes, necnon [b] Zoroaſtres ſcribunt, & Veſpertilio inimici ſunt. Huius enim cõtactu ſolo Ciconiæ oua ſterileſcunt, ni platani folijs in nidum impoſitis ſibi cauerit, quę accedenti Veſpertilioni (ſi credimus) torporem inferunt. Plinius etiam *platanum Veſpertilionibus aduerſari* ſcribit, & Africanus, ne Veſpertiliones inuolẽt, ad ingreſſus omnes platani folia ſuſpendi iubet. Eoſdem idem cum paulò antè citato Zoroaſtre author eſt, hæderæ etiam ſuffitu & odore perimi. Plinius præterea & formicarum genus eſſe venenatum tradit, quas Solifugas Cicero, ut habet [c] Dalechampius, appellet, ſalputas Bœtica, quibus cor Veſpertilionis non ſolum contrarium ſit, imò omnibus in vniuerſum formicis, vnde Noctuæ (ſi Oppiano fides adhibenda eſt) cum formicas a pullis abigere cupiunt, Veſpertilionis cor in nido habent, tanquam formicæ etiam ſua latibula deſerant, ſi quis cor Veſpertilionis impoſuerit. Alis Veſpertilionum ad formicarum nidos admotis, nullam ipſarum egredi Horus teſtatur. Locuſtis quoque inimicus putatur Veſpertilio. Illas author eſt [d] Democritus, locum ſubiectum minime tranſuolaturas, ubi quis Veſpertiliones elatioribus arboribus ſuſpenderit. Verùm ut occultę huius inimicitiæ ratio naturalis aſſignari non poteſt, ita nec è contra neceſſitudinis, quæ ei cum Columbis intercedit. Didymus enim, qui etiam Geoponica ſcripſit, perſeueraturas Columbas ait, ſi caput Veſpertilionis in peris, ſummo columbarij faſtigio ſuſpendatur. Cum lumine utrũ ſympatheiam, an antipatheian habeãt, dubium videtur. Illud experientia docet, ſi quis veſpertino crepuſculo facem, candelamuè ſcopis ſtipitiuè impoſitam, aut gladium nitidum & micantem in ſublime eleuet, Veſpertiliones ad ea aduolare, & offenſos frequenter decidere. Hac enim ratione potiſſimùm capiuntur, vel ſi fortè feneſtras in conclaue inuolariñt, fieri etiam poteſt, ut id accidat, quòd lumine clariori oculi eorum cæcucıant, hallucinenturq; ideò incerto volatu, haud difficulter in protenſum gladium, aut facem impingant, atque ita offenſi delabantur.

[a] Lib. de an. 1. c. 37. [b] In Geoponicis. Ciconia & Veſpertilio inimici. Platanus Veſpertilioni aduerſa planta. Cũ hedera Cum Solifugis & cũ omnib. formicis. [c] In Comm. in Plin. lib. 29. cap. 4. Cum locuſtis. [d] In Geoponicis. Amicitia cũ Columbis. Cum ſplendidis.

COGNOMINATA.

OLIM multis erant nomina auium. Ita Philosophus Chærephon Socratis perfamiliaris Nycteris non ineptè dictus fuisse legitur, vel quia, uti neque hoc animal interdiu apparet, ita neque Philosophi, (latent enim & philosophantur) vel quia nigricantis erat coloris cum pallore interfuso, vnde & pyxinos, id est, buxeus cognominatus est, vel deniq; quia Philosophiæ studijs emaciatus, corpore strigoso erat, cùm etiam alias esset statura procera & gracilis. Vnde natum adagium: *Nihil differs à Chærephonte*, in homines pallidos, & graciles. Talis enim corporis specie erat Chærephō, vt Suidas testatur. Meminit Aristophanes ἴβις Λυκούργῳ, χαιρεφῶντι νυκτερίς supple ἦν ὄνομα, id est, *Ibis Lucurgo, Chærephonti Vespertilio nomen est*. Vespertilionem viri eruditissimi explicant apud [a] Iurisconsultos, qui interdiu exiliter videt, noctù acri sit acie, ego potiùs (inquit [b] Turnebus) putem eum esse, qui interdiu more Vespertilionis latitet, noctù prodeat, quod fugitiuos quosdam fecisse olim non dubium est. Ne enim in dominum, vel in notos inciderent, interdiù se abdebant, cùm foras exirent noctù, vt Vespertiliones, alijs tamen in libris vespillo legitur. Reperi in antiquo lexico Vespertilionem esse sepulcrorum violatorem, quem Græci τυμβωρύχον, quod intelligetur per antiphrasin, quasi nō sepeliat, sed nudet: cùm Vespillo funerare soleat. In Latinogræco Lexico reperi Vispellio & Vespello, vbi etiam exponitur ille νεκροθάπτης, hic νεκροφόρος, ita ille funerator est, hic cadauera portat.

Chærephō philosophus Nycteris dictus & buxeus.

Nihil differs à Chærephonte. Prouerbiū.

[a] l. qui docē. ff. de solut. & liberat.

[b] L. 14. Aduers. cap. 3.

τυμβωρύχος. Vespillo. Vispellio. Vespello. νεκροθάπτης. νεκροφόρος.

DENOMINATA.

L[a]VCIANVS Nyctiporum fluuiū appellari à Vespertilionibus fingit, eumq; præterlabi insulam somni, quæ sola has aues procreat, & circa eam vndiq; circumiacere syluam cuius arbores sint papauera procera, & mandragoræ, in quibus illæ aues sedeant.

Nyctipor fluuius.

[a] L. 2. Hist. Veræ.

AVGVRIA. PROGNOSTICA.

PRIMVM augurium, quod Hieroni iuniori Siciliæ tyranno obtigit, fuit hoc. Cùm adhuc adolescens de virtute belli periculum facturus esset, Aquila clypeo insedit, & Vespertilio hastæ: illa quidem ex sententia augurum robustum corpore, hic solertem animo prudentemq; ac regno dignum portendebat. Ita [a] Fazelius hoc augurium narrat. Ego verò ad Noctuam id pertinere puto, quia huic a veteribus attribuitur. Superstitiosum omninò est quòd tradit [b] Apuleius: *Cum penetrauerint larem quempiam solicite prahensas foribus adfige, vt quod infaustis uolatibus familiæ minantur exitium suis luant cruciatibus.* Quod sequitur, forte naturalem rationem habet: Vespertiliones uesperi, si citius & plures solito cauernis suis egrediantur, signum caloris, & serenitatis erunt, postridie futuræ, vt Gratarolus fortè ex [c] Aristotele annotat. Contra verò si sese occultant, neque è latebris prodeant, tempestatem seu nubilum cælum præsagiunt,

Hieronis augurium de regno obtinēdo.

[a] Lib. de Sicilia.

[b] Lib. 3. de Asino aur.

Serenitatis prognosticon.

[c] De Secretis.

Tempestatis signum.

MORALIA.

NATVRAE Vespertilionis cōgruere naturam Diaboli Diuus [a] Basilius ait, hoc pacto. Die enim illa abijciet homo, abominationes suas argenteas & aureas, quas fecerunt, vt adorent uana, & Vespertiliones, & ingredientur foramina solidæ petræ, & scissuras petrarum à facie formidinis Domini, & à gloria fortitudinis eius, quum resurrexerit, percutere terram. Est autem, inquit ille, Vespertilio animal nocturnæ caliginis appetens, versans in tenebris, solis splendorem non ferens, & in desertis locis perlibenter conuersatur. Quid autem Dæmones, an non tales nempè vastitatis opifices, lucem eam auersantur, quæ est vera lux totius mundi: Vespertilio & alis præditum animal est, nec tamen pennis præteruolat, sed membranula carnea per aërem uolaturit. Istiusmodi sunt & demones, incorporei quidem sunt, nullo accēsi desiderio alis prouolant, sed materialium rerū affixi, desiderijs intabescentes carnis instar concretionis obduruerunt. Vespertilio animalculum est uolatile & quadrupes, pedum alioqui firmitate non satis tutò fulcitur, & infirmi est uolatus. Cuiusmodi sunt & dæmones. Neq; enim angeli, neque homines sunt. Illorum quidem dignitate non sunt perfruiti, non item hominum assecuti naturam. Dentes habet Vespertilio non item alites aliæ. Dæmones autem expeten-

[a] Comment. in c. 2. Esa.

Diabolus Vespertilioni comparatus.

dæ uindictæ appetentiores ſunt, non etiam angeli. Veſpertilio nequaquam aliarum auium in ſtar gignit oua, ſed animalcula parit ipſo partus initio. Tales ſunt & dæmones, actutū & quam ocyſſimè malignæ ſuæ operationi finem imponunt. Qui igitur uenerabundi procidunt dæmonibus, allegoricè dici poſſunt Veſpertiliones. Quando autem à ſe unus aliquis excuſſent ineptiſſimam uanitatem idololatriæ, ac deſierit procidere Veſpertilionibus, tūc uolet primum ingredi cauernas ſolidæ petræ, ac ſciſſuras petrarum. Cauernæ iſtæ ſeu foramina petrarum multas illas manſiones deſignant, quæ meo arbitratu iuxta analogiā ſingulis quibusq; in Chriſtum credentibus ſunt condiſtinctę, & ſciſſuræ petrarum paſſionē innuunt corporis eius, nempè eorum, qui ſunt ſalutem conſequuturi, ut ad ipſum confugiant, apprecantur, ſeque recondant ſub eius perfectione. Item [b] alibi, ſed in partem bonam Veſpertilionum naturam uertit. Cōmoueat te quæſo (inquit) mutuus amor Veſpertilionum qui lōga ueluti catena conſtricti inter ſe cohærent, ne unquam ſeparationem ac uitam ſolitariam ſocietate atque communione pręſtantiorem eſſe exiſtimes. Nihil enim eſt, quod nos ab inuicem ſeiungat, niſi noſmet ipſos ſpontè ab alijs ſemoueremus. [c] Iſychius de Veſpertilione ita allegoricè ſcribit: Circa terram uolant Veſpertiliones, ita ut pennis pro pedibus utantur, quando ambulant, quod indignum eſt eis, qui contemplationi dent operam, horum etiam contemplatio proculdubio in terrenis occupatur. Sic Hęreticis omnibus Veſpertiliones comparantur, quòd ſcelerum pleni, uirtutis fulgentiſſimum lumen aſpicere, tanquam ſolem illę uolucres, haud poſſint, & Eccleſię formoſiſſimas partes intueri & mēte circumluſtrare. [d] Hieronymus Vida timorem, atrum & ineluctabile monſtrum depingēs, egregiè ei Veſpertilionis alas tribuit, quoniam timidi non aliter atque hęc auis in tenebris ſeſe abdant. Canit autem:

[b] *Orat. 1 de amore erga Deū & proximum.* Veſpertilionum amor. [c] *Lib. 2 in c. 11. Leuit.* Qui Veſpertilionibus cōparandi. Hæretici. [d] *L. 5. Chriſtiadum.*

Iuſſa facit, ſibi nigrantes accommodat alas
Nocturnarum auium, inq́; atros ſe colligit artus,
Iamq́; emenſa uiæ tractus obſcæna uolucris
Purpurei crebra ante oculos ſe præſidis ecce
Fertq́; refertq́; volans circum importuna ſonansq́;
Nunc pectus nunc ora nigris euerberat alis.

MEDICA.

Ad Scirrū.

AVICENNA Veſpertilione ad curandum lienis ſcirrū hoc modo uti iubet. *Veſpertilionem* (inquit) *decolla, & ārefactum tere, inde propina cum ſyrupo & aceto, quantum tribus digitis comprehenditur. Aut ſeptem Veſpertiliones pingues decollatos repurga, & in vaſe vitreato acetum forte eis ſuperinfunde, & vas luto obſtructum in furnum impone, ut decoquantur, Tum vaſe extracto & refrigerato, Veſpertiliones in aceto digitis diſſolue; inde propinabis quotidie pondus drachmarum duarum. Remedium enim hoc experimento conſtat.* Ad podagram eundem [a] Galenus adhibere docet, hoc pacto: *Veſpertiliones tres aquæ pluuiali incoquito, deinde hac adijcito lini ſeminis triti uncias iij, oua cruda tria, olei cyathum i bubuli ſtercoris, ceræ vtriuſque vncias iiij. Omnia in vnum corpus redacta ſubigito, & cubitum euntis ſemel atque iterum applicato.* [b] Idem pſilothrum conficere docet ex Veſpertilionibus, ſi plures eorum uiui in bitumen dimittantur, donec putreſcant. Atque tùm quemcunque uelis locum inungi iubet. Auicenna oleum arthriticis doloribus utile ita parat. Accipe Veſpertiliones duodecim, ſucci almar macor (hanc herbam eſſe uulgò S. Iohannis Venetis dictam, uult Bellunenſis, at Monachis Meſuem commentatis meliſſophyllon) & olei ueteris ana lib. ſ. ariſtolochię, caſtorei, ana drachmas iiij. coſti drach iij. Decoquantur ſimul donec conſumatur aqua, ſeu potiùs ſuccus herbę, & remaneat oleum. Sanguinem Veſpertilionis plurimi authores pſilothri uim babere tradunt. In primis affirmat id ipſum [c] Plinius, ſed malis puerorum (quos imberbes eſſe uolumus) illitum non ſatis proficere monet, niſi cicutę ſemen, uel calchantum ut Galenus, etiam poſteà inducatur. Neq; enim rectè erucę ſemen apud Plinium eo loco legitur, quòd nihil ad pſilothra ualet. *Sic enim aut in totum tolluntur*, inquit, *aut non excedunt lanuginem. Idem & cerebro eorum effici putant, eſt autem duplex, rubens & candidum. Aliqui ſanguinem eius & iecur admiſcent.* Ad trichiaſin, qua oculi palpebrarum pilis infeſtantur, Archigenes apud [d] Galenum Veſpertilionis ſanguinem alijs quibuſdam miſcet, ut & Ant. Muſa pręcedenti ibidem capite. Serenus quoque ſi te hoc uitium infeſtet, & pili oculis moleſti ſint:

Ad podagram. [a] *3 Euporiſ. 248.* [b] *2. Eup 85.* Ad arthriticis dolores. Sanguinis vis. [c] *L. 30. c. 1.* Plinius correctus. Ad trichiaſin. [d] *4. de cōp. med. ſecundum loca cap 3.* [e] *2. Eup. 25.*

Ergo (inquit) *locum crinis vulſi continge cruore*
Quem dat auis tremulis ſimulat quæ pellibus alas.

Idipſum Marcellus, Kiranides, aliįq; recentiores ex illis, ut credo, repetunt. Quin & [e] Galenus alibi pſilothrum ex cerebro Veſpertilionis, & mulieris lacte componi, & locum inungi iubet.

Idem

Idem tamen è contra alibi hanc vim sanguini Vespertilionis disertè demit, in hæc verba differens. *Sanguinem Vespertilionis scribunt quidam, si Virginum uberibus illinatur, plurimo ea tempore ab extuberatione tueri, quod falsum est, veluti & quod enasci sub alis pilos prohibeat, id quod rectè Xenocrates, tanquam mendacium calumniatus est.* Verùm ipse censet ad hunc vsum, aut calchantum inspergendum esse, aut semen cicutæ, atque, vbi hoc factum erit, aut prorsum pilos non prodituros, aut si prodeant, certè lanugineos fore. Leue enim alioquin & debile esset medicamentum, nisi cicutæ semen adderetur, quod nempè per sese partes, quibus impositum fuerit, haud strenuè refrigeret. Sunt qui puerorum pudendis sanguinem Vespertilionis illinunt, credentes ita diutissimè eas partes à pube immunes seruari posse. Quod forte [f] Georgius Pictorius dicere voluerit his versibus;

[f] In Pantopolio.

Est volucris simulat tremulis quæ pellibus alas,
Quæ lactat pullos vberibusq; suis.
Psillotrum referunt istam dare posse cruorem,
Et gratum quemuis reddere Principibus.

Iulius Alexandrinus tamen sanguine hoc euulsos pilos, ne renascerentur, prohiberi posse sperantes, falsos se opinione sua testatur. Sanè ex refrigeratione partis vehementi tale quid posse contingere non est à ratione alienum. Vespertilionis tamen sanguis adeò frigidæ facultatis non est, ut eum id præstare credamus. Nam in totum nullus sanguis frigidus est. In [g] Auicennæ translatione legitur *vnguentum Vespertilionum prohibere ortum pilorum, & incrementum mammillarum in puellis*, quod falsum est. Sed legendum est sanguinem Vespertilionis inunctum uel illitũ hoc pstare perhiberi. Vt ut sit, alij experiri poterunt, scio tamẽ alios uiuos Vespertiliones in vas cũ cedria infundere, & ad eundem usum reseruare. Tribuũtur etiam similes effectus, sed falsò alharbe sanguini, idest, chamæleonis, & ranunculi uiridis, quem calaniten uocãt. Aliam medicinã ex sanguine Vespertilionis proponit [h] Plinius, sed ut ipse fatetur, magicam: Etenim, *magi*, inquit, *Vespertilionis sanguine contacto vẽtre in totum annum caueri dolorem tradunt*. Et [i] paulò antè; *grauissimum vtriũ ileos appellatur, huic resisti aiunt, discerpti Vespertilionis sanguine, etiã illito : entre subuenire.* Idem Marcellus Empericus suo testimonio confirmare annititur. Auicenna cerebrum Vespertilionis, ut Kiranides sanguinem cum succo Rhamni, & melle illitum, ad suffusiones oculorum commendant, sed nondum planè cõfirmatas. Si mus araneus momorderit iumenta, fel Vespertilionis (docente Plinio) vtiliter imponitur adiecto aceto. Apud Auicennam legitur Scerrazirac (Belluensis restituit Sizarach, exponitq; lac vel vrinam Vespertilionis) abstergendi vim habere, valdè calefacere, & curare ungulam, & albuginem. Alij è contra, stercori Vespertilionis vim excæcantẽ tribuunt, & aliquando cor eius & linguam, hydrophobiam inducere testantur. Vulgò etiam urina Vespertilionis uenenosam quandam, & septicam habere facultatẽ existimatur; Ea tamen Ornithologus sine noxa quosdam aspersos esse scribit. Dicit Psellus Platonicus quod Canes, & Corui, & Galli conferunt ad vigiliam, etiam Philomela, & Vespertilio, & Noctua, atque ex his maximè caput, cor & oculi. Ideo dicunt, si quis cor Corui, uel Vespertilionis super se portauerit, non dormitabit, donec deponatur. Idem facit caput Vespertilionis aridum, alligatum in dextro brachio vigilanus. Nam si ponatur super dormientem, fertur non excitari, donec depositum fuerit. Secundum authoritatem antiquorum Vespertilionum combustorum cineres, & Noctuæ cum vino potandos dabant, si nutricum lac fuisset determinatum, uel cum aqua soluta mammis illinebant: neutrum tamen ego laudauerim: Importunitas enim hęc stomachum exterminat, & cibum corrumpit. Referunt rerum occidentalium scriptores, præsertim [k] Petrus Martyr in Vraba noui orbis amplissima prouincia maximum esse fluuiũ, ex eiusque paludibus Vespertiliones noctũ prodire Turturibus non minores, & morsu lethali Hispanos infestare, idq; aliquos ex militibus, qui bosce morsus experti sint, testatos fuisse. Quinimò quosdam diem ex eo obijsse, tam diram atque atrocem uim morsus eorum esse aiunt. *Ancisus tamen*, inquit idem, *prætor ereclus interroganti mihi de Vespertilionum venenato morsu, retulit se fuisse inter dormiendum à Vespertilione demorsum in talo pedis æstate ob calorem detecti; nec magis nocuisse, quàm si alterius animalis non venenosi dẽtibus læsus fuisset.*

[g] L. 2 tract. 2. c. 741. Auicenna emẽdatus.
[h] L. 30 c. 7.
[i] Eodem capite.
Scerrazirac. Sizarach. Ad vngulã & albuginem. Stercoris vsus. Vrinæ vis.
[k] L. 4. dec. 2

Morsus verò Vespertilionis siue uenenatus est, siue veneni omnis expers curari traditur, uel aqua marina, uel alia calente, uel cinere tantùm feruente, quantum tolerari potest, parte obluta vel oblita. Rasis, *qui commederit*, inquit, *linguam aut cor Vespertilionis, fugiet potum aquæ & morietur*, Curabit qui assumpserit eodem modo, quo morsus canis rabidi sanatur: prouocabit in primis vomitum cum butyro & aceto & fundet super caput ægri lac recens: & bezuar ei sunt cancri fluuiatiles. Traduntur aliæ quãplures Vespertilionis ab authoribus facultates, sed superstitiosæ proculdubiò, ne dicam impiæ, quas etiam ipse Plinius homo Ethnicus sapere magiam dixit. Vnde admonitus lector fidem quantam uolet, his adhibebit, quæ nos tamen, ne non omnia à

Morsus Vespertilionis curatio.

nobis

nobis recitata quis queri poſſit, hîc ſubtexere voluimus. Huius generis, id eſt, *magicæ vanitatis* inquit [a] Plinius, *prope videri poſſunt, quod tradunt, ſi ter circumuolatus domus Veſpertilio viuus per feneſtram inuerſo capite infigatur, amuletum eſſe, præſertimq́; ouilibus circumlatum toties, & pedibus ſuſpenſum in ſuperliminari.* Magi præterea tradunt Veſpertilionis ſanguinem collectum flocco, & mulierum capiti impoſitum libidinem mouere, ſi ſagittarium Sol vel luna permeet, tum Veſpertilionis alas crematas, & oleo tritas febrientibus inungunt. Caput Veſpertilionis aridum adalligatum ſomnum arcet. Atque hæc omnia ex Plinio. Euſdem caput ex ſublimi arbore ſuſpenſum fugare tradunt locuſtas. Cor etiam exitum formicarum prohibere tradũt Cardano teſte.

[a] *L.29.c.4.* — Sanguis. — Caput. — Cor.

VSVS IN CIBO.

VESPERTILIONEM, etſi impurus ſit, & non ſolùm lege Moſaica, ſed etiam aſpectu abominabilis, reperiuntur tamen, qui in cibum admittãt: Etenim [a] Strabo author eſt, *in Borſippa vrbe Babilaniæ, quæ Meſopotaniæ coniuncta eſt, inter Euphratis conuerſiones, maximam eſſe Veſpertilionum multitudinem, qui longe maiores ſint, quàm qui in cæteris locis capiuntur, eosq́; in eſum condiri.* Quin etiam qui hiſtoriam Nauigat. Orient. conſcripſerunt, in inſula S. Ioannis Veſpertiliones aſſerunt reperiri, non tantùm eſui aptos, verumetiam ſapore & obeſitate gratiſſimos. Eos feruente aqua expilant, fiuntq́; quales apud nos pulli Gallorum deplumati, carne admodum candida. [b] Scaliger Veſpertiliones teſtatur, qui magna copia ab incolis inſulę Catigan in mari Sur ſitę, eſitantur, *Aquilæ eſſe magnitudine, Gallinæ ſapore.*

[a] *L.16. Geog.* [b] *Exercit. 236.3.*

HIEROGLYPHICA.

MVLIEREM lactantem ac bene nutrientem ſignificaturi Aegypij, Veſpertilionem pingebant. Sola enim inter omnes volucres hæc dentes ac mammas habet, & magna cura ſuos fœtus lactat. Iidem imbecillem hominem, & temerè audacem monſtrare volentes, Veſpertilionem effingebant, quòd hic, etſi pennas nõ habeat, volet tamen. Ala Veſpertilionis cum formica hominem ſignabat, qui ſe extra domum ſuam contineret.

Nutricis typus. — Imbellis & temerè audacis typ*.

PROVERBIA.

VESPERTILIONES prouerbialiter videntur appellari, qui grauati ære alieno luce domi ſe continent, ne à creditoribus appellentur; noctu prodeunt. [a] Vlpianus: *ut quis ita ſtipulanti ſpõdeat, ſanum eſſe, furem non eſſe, Veſpertilionem non eſſe &c.* Quidam hoc loco legunt pro Veſpertilione *veſpillonem*, aut *verſipellem*. [b] Alciatus inter Iureconſultos vndiquaque doctiſſimus putat Veſpertilionem dictum (vt diximus) qui metu creditorum interdiu latitat, noctu prodit. Adagium ſumptum eſſe videtur ex Apologo quodam, ſiue Aeſopi, ſiue alterius illum imitati (nam Aeſopo indignus videtur) qui narrat Veſpertilionem, Mergum, & Rubum ſocietatem iniſſe, vt conflatis ſortibus pariter negotiarentur. Veſpertilionem contuliſſe pecuniam à veneratoribus mutuò ſumptam, Mergum aliud quidpiam, Rubum ueſtem. Quum omnes è naufragio nudi enataſſent, Veſpertilionem, metu creditorum interdiu latitare, noctu volare tãtùm, Mergum obſidere littora, ac ſubinde collum demittere in fundum, ſicubi reperiat merces ſuas vel eiectas in littus, uel in fundo hærentes: Rubum prætereuntium adhærere veſtibus, ſi quam fortè ſuam reperiat. Mihi tamen videtur Veſpertilionis nomen, vt antè diximus ex Turnebo, & in fugitiuum ſeruum competere, qui noctu ab hero ſolitus ſit ſeſe ſubducere, latitatq́; ubi periculum eſt, ne agnoſcatur. Nam mox proximo capite pro Veſpertilione erronem ponit, ac fugitiuum. *Quum quis*, inquit, *ſtipulatur furem non eſſe, fugitiuum non eſſe, erronem non eſſe.* Priſci tamen ea uoce ſecus uſi ſunt, uidelicet pro homine ancipitis fidei, qui nec huius ordinis ſit nec illius, cum utroque tamen colludat. Veſpertilio enim ſic eſt utrumq́; ut nec inter uolueres, nec inter mures planè locum habeat. Vnde [c] Varro, *factus ſum Veſpertilio, neque in muribus plane, neque in volucribus ſum.* Veſpertilionis conuicium torqueri poterit, & in amantes, qui noctù obuagantur: quos [d] Plautus uocat latebricolas: *Elegans*, inquit, *deſpoliator latebricolarum hominum corruptor.* Budæus in citatum paulò antè Pandectarum locum Veſpertilionem uerbum arbitratur eſſe circumforaneum, & ex formula uenalitiorum deſumptum, pro eo, quem earundem Pandectarum author paulo antè myopem dixerat, id eſt, qui interdiu exiliter uidet, & ueſperi iuſtam aciem habet, qui Latine luſcitioſus dicitur ab auium Veſpertilionum,

Veſpertiliones qui dicantur. — [a] *Lib. Pandect. 21. tit. de Ev. ctio nibus.* — [b] *In comm de ver. ſig.* — Apologus de Mergo Veſpertilione & Rubo. — [c] *In Agathone.* — [d] *In Trinummo.*

ut ei uidetur, similitudine. Quod ut probet, [c] Martiani locum adducit ita scribentis. *Num ergo etsi Vespertilionem, aut alias turpem dederit hominem, idem sit?* Iurisconsulti autem (idem eodem loco inquit) aliquando eam sibi licentiam permittunt, ut uerbis triuialibus & circumforaneis aut castrensibus pro legitimis & purè latinis utantur, qui fit, ut difficilior sit interdum apud eos enarratio, cùm ea uerba apud authores non reperiantur. Vt autem Vespillo legatur pro sandapilario, sensui non congruit.

[c] *In l. qui decem mitra de solut.*

EMBLEMATA.

VARIAS hasce, quas proximè de Prouerbijs attulimus significationes, easq; tropicas Alciatus artificiosè hoc emblemate complectitur.

Vespere quæ tantum volitat, quæ lumine lusca est,
Quæ cùm alas gestet, cætera muris habet,
Ad res diuersas trahitur, mala nomina primum
Signat, quæ latitant iudiciumq; timent.
Inde & Philosophos, qui dum cælestia quærunt,
Caligant oculis, falsaq; sola vident,
Tandem et versutos cum clam sectentur vtrumq;,
Acquirunt neutra qui sibi parte fidem.
Assumpsisse suum volucris ex Meneide nomen,
Socraticum authores Cherephoonta ferunt.
Fusca viro facies, & stridens vocula tali
Hunc hominem potuit commaculare nota.

Apud [a] Nicolaum Reusnerum aliud est Emblema sub lemmate, MALA CAVSA SILENDA, quod tale est:

[a] *L. 3. Embl. 16.*

Dum cultus superûm spernunt, festumq; profanant,
Et lenibus fallunt tempus, opusq; iocis:
Protinus in volucres abeunt Meneides, has, quæ
Afero verum Vespere nomen habent.
Iamq; petunt tenebras, & solis numina vitant,
Tecta frequentantes, humida nocte volant.
Mordere os hominum, quàm turpia dicere præstat
Luce sacra solùm mens vacet, esq; Deo.

ÆNIGMA.

EX incertitudine & ambiguitate naturæ Vespertilionis, qua neque auis neque quadrupes planè, utrumq; tamen quodammodo esse uidetur, natum arbitror Aenigma, quod [a] Plato facit. Vir non uir, uidens, nō uidens, percussit, non percussit, lapide nō lapide, auem nō auē, super arbore, nō arbore. Cuius sensus est, hic Enuchus luscus talitro excussit pumicem in Vespertilionem super sambuco. Cur enim Vespertilio iure auis non auis dicatur, abūdè à nobis suo loco est dictum, nempè quòd alas & uolatum cum auibus, reliqua ferè omnia ut dentes, mammas, pilos, pedes &c. cum quadrupedibus communia habeat, & ut inquit Alciatus:

[a] *L. de Rep.*

Quod cùm alas gestet, cætera muris habet.

Aenigma hoc triplici senariolo expressit [b] Petrus Crinitus:

[b] *Lib. 20 de honest. discipl. cap. 8.*

Homo, non homo, videns non videns, alitem
Non alitem; lapide non lapide, perculit
Cùm super arbore, non super arbore degeret,

De Vespertilione aliud Semproniј ænigma legitur tribus hisce uersibus expressum:

Nox mihi dat nomen, primo de tempore noctis,
Pluma mihi non est, cum sit mihi penna volantis
In tenebris sedeo, nec me committo diebus.

APOLO-

APOLOGI.

POLOGVM non quidem Aeſopi, ſed alterius cuiuſdam Aeſopi ſimiæ de Veſpertilione, Mergo, & Rubo, inter prouerbia tum recitauimus, quod ad ſignificationes Veſpertilionis declarandas faceret. Alius eſt huiuſmodi, & ipſe à natura ancipiti animalis petitus, vt & ænigma, quod præmiſimus. Auibus cunctis exulare iuſſis edicto, Veſpertilio dixit, ſe murem eſſe; rurſus alio ſuper exilio murium promulgato, auem ſe eſſe dixit. Perſtringit Apologus verſipelles quoſdam, qui inſtar Prothei cuiuſdam omnes pro re nata, & ex ſuo commodo vultus induunt, ſeque nunc hos, nunc illos ſimulant, tempori certè ſe accomodantes & foro, ut dicitur, uti ſcientes.

Verſipeles denota: Veſpertilio.

FABVLOSA.

*L.3.Varia Hiſt.

A*ELIANVS Meneiades tres ſorores fuiſſe, fingit. Leucippen, Ariſtippen, & Alcithoën, quarum una in Cornicem, altera in Veſpertilionem, tertia in Noctuam à Deo Baccho mutata ſit, quòd ſcilicet hunc ipſum Deum, eiuſque orgia contempſiſſent. Ouidius uerò omnes ſimul in Veſpertiliones uerſas fuiſſe fabulatur eandem ob cauſam:

At non Alcithoe Mineias orgia cenſet
Accipienda Dei &c.

Et paulò pòſt:

Finis erat dictis & adhuc Mineia proles
Vrget opus ſpernitq́; Deum feſtumq́; prophanat.

Et quibuſdam interiectis:

Iamq́; dies exactus erat, tempusq́; ſubibat,
Quod tu nec tenebras nec poſſes dicere noctem,
Sed cum luce tamen dubiæ confinia noctis,
Tecta repentè quati, pinguesq́; ardere videntur
Lampades, & rutilis collucent ignibus ædes.
Falſaq́; ſæuarum ſimulachra vlulare ferarum.
Fumida iam dudum latitant per tecta ſorores
Diuerſaq́; locis ignes, ac lumina vitant,
Dumq́; petunt tenebras paruos membrana per artus
Porrigitur, tenuesq́; includunt brachia penna:
Nec qua perdiderint veterem ratione figuram,
Scire ſinunt tenebræ, non illas pluma leuauit.
Suſtinuêre tamen ſe perlucentibus alis,
Conataq́; loqui, minimam pro corpore vocem
Emittunt peraguntq́; leui ſtridore querelas,
Tectaq́; non ſiluas celebrant, lucemque peroſæ
Nocte volant, ſeroque tenent à veſpere nomen.

Et paulò pòſt

——potuit de pellice natus
Vertere Maeonios, pelagoque immergere nautas,
Et laceranda ſua nati dare viſcera matri,
Et triplices operire nouis Meneidas alis.

HISTORICA.

Monachus moribundus à Veſpertilione ſanatur.

ONACHI cuiuſdam deſperato morbo laborantis atque euentu inſolenti, ac mirabili à Veſpertilione fortè ſanati, hiſtoria digna relatu mihi viſa eſt. Solent Veſpertiliones inſtar culicum noctù dormientes aggredi; & quam partem detectam repererint, auſu imperterrito mordicùs impetere, ſanguinemq; exugere. Accidit itaque, ut de vita periclitans æger decumberet cænobita pleuritide, cum febre ardentiſſima coniuncta. Quare cum phlebotomia tanquam unico præſidio ſummoperè egeret, Chyrurgus bis teruè ſcalpello icta uena, ne tantillum quidem ſanguinis extraxit. Vnde pro tam iam morituro deſertus erat à reliquis monachis, qui extremo ei ualedicto, curaturi ſepulcrum abierunt. Ad deploratum, & quem iam è uiuis exceſſiſſe rebantur, poſtridiè manè reuertuntur, hominemq; uiuum, & alacriorem ſolitò, ac

tò, ac propè incolumem offendunt. Miratis ac causam sciscitantibus, hanc refert, Vespertilionem noctù, detectum pedem mordicus arripuisse, venam aperuisse, sanguinem ad satiem vsque & copiosum exux isse, saturum auolasse, vena relicta aperta. Breui itaque cænobita hic sanitati restitutus ad munia consueta rediit.

DE STRVTHIOCAMELO. Cap. II.

VIVM omnium rapacium, cùm diurnarum, tùm nocturnarum historia iam nunc ad calcem vsque perducta, non videbor ordinem nobis hactenus obseruatum, inuertere, si Vespertilioni, quem nocturnis adneximus, Struthiocamelum, à quo [a] Plinius de auibus scripturus, exorsus est, subiunxerim, fabulosisq; cùm rapacibus, tum non rapacibus, quæ subsequuntur, prætulerim. Struthiocamelus enim eodem modo, ut Vespertilio, partim auem, partim quadrupedem refert, quippè qui non vt quadrupes, pennas habeat: vt non auis, sublime non volitet, nec pennas ad volandum vtiles gerat, sed vt currentem adiuuent. Denique qui bipes etiam sit tanquam auis, bisulcus tanquam quadrupes, cùm digitos non habeat, vt aues, sed vngulas bipartitas, vt quadrupedes bisulci. Cum itaque in hoc conueniant Vespertilio, & Struthiocamelus, ut semiaues sint, & semiquadrupedes, iure merito historię illius, huius adiungenda videbatur, eoque magis cùm vterque genus non habeat proprium, ad quod potiùs possint reduci.

[a] L. 10. c. 1.

ÆQVIVOCA.

TRVTHIOCAMELVS inter struthij herbę nomenclaturas legitur apud Dioscoridem, cuius radicibus ad ciendos menses [a] Hippocrates vtitur. Hanc herbam quibusdam lanariam dici scribit [b] Isidorus. Sunt qui struthium siue struthionem dictam velint, quoniam folia eius vtrimq; lancinata pennas huiusce Auis æmulentur, nam & aliæ plantæ a pennarum similitudine nomen habent, ut Filix, πτέρις dicta, hoc est, alata, quia scilicet folia eius vtrinq; pennarum more, teste [c] Dioscoride, digesta sint. Abietis item, & Sorborum folia Theophrastus *singula* tradit, *constare ex obliquis pennæ modo partibus, acsi omne vnum esset, habens lobos excisos ad neruum vsque, verùm differunt,* inquit, *singula multitudine partium. Decedunt, sed totum folium pēnæ facie.* Quod verò folia plantarum similia Strutij auis pennis dicantur, idem Theophrastus testis est, qui de arboribus Indiæ loquens: *in India* inquit, *arbor quædam gignitur, cui folium specie prælongum simile pennis Struthiorum, quæ super galeis imponuntur longitudine duorum cubitorum.* Struthium quoque genus est mali apud [d] Athæneum. Struthium item pro obscæna parte virili in Mimis præsertim accipi solet, quandoquidem hæc corporis pars coniugium maximè promoueat, & debitis augeat incrementis. Ego verò eam partem id nominis obtinuisse putem, quoniam Struthiones insigniter sint, vt dicemus, Venerei.

Struthiocamelus herba.
[a] Lib. 1. de mor. mul.
[b] Lib. 17. Orig. c. 9.
Filix ab auium pennis dicta.
[c] L. 4. c. 178.
Struthium mali genus.
[d] L. 2. Deipn.
Struthium pro mentula.

SINONYMA.

ON uno nomine (vt Latinis ferè ac Græcis) Hebręis Struthocamelus uenit, sed pluribus, iisq; adeò confusis, vt æquiuoca potiùs, quàm sinonima videantur. Azida iuxta Phisiologum Auis eadem est, quæ Struthio. Albertus Asida legit per s, dicitque vocem esse Græcam, quæ ab aliis dicatur Chamæleon, sed pro Chamæleon scribendū est Struthiocamelus. Asida verò Hebraicū nomē, non Græcum esse uidetur, nō tamen Asida ab Hebræis profertur, sed Chasida, & nominatur à [a] Iob vna cum Neelasa Aue, quam Kimhi Pauonē, Chaldæus Gallum syluestrem interpretatur. R. Abraham putat esse סטרוצא Struza, id est, Struthionem בת יענה bath iaana Dauid Kimhi ponit in themate Ain יען, & exponit aues degentes in solitudine, quæ vocem lugubrem emittant. [b] Idem ait בנות bath minorem esse, Ieanim יענים maiores. Septuaginta Sirenes transferūt, Hieronymus Struthiones. Animal esse aiunt semper solitudinis amās, quod cum pennas habere videatur, tamen de terra altius eleuari nequeat, quod Struthioni conuenit, vt & alij ferè scripturæ loci, in quibus Struthij fit mentio. Deuteron. 14. & Leuit. 11. Chaldæus interpres habet בת נעמיתא bath naamitha; Arabs נעאמה neamath: Persa prætermisit, nimirum eandem vocē positurus, ut per versum totum fecit. Septuaginta interpretes στρουθὸς, Hiero-

Azida.
Asida.
Chasida.
[a] Cap. 39.
Struza.
Bath iaana.
[b] Esaię c. 13.
Bath naamitha.
Neamath.

Iaenath. Cap 39. In Sirenibus. Ranan. Thalim. Thalix. Thalus. Naam. Naham. Nham. Nacham. Lib 4. Στρουθός. Στρουθοκάμηλος. Στρουθιοκάμηλος. Στρουθοκάμηλος.

Hieronymus, Struthio. Dicitur & Hebraicè Iaenath ab vlulatu; ianath enim vlulare eſt aliquãdo Hebræis: vnde eſt, quod quidam Vlulam interpretantur. Dicitur Bath iaenath, id eſt, filia Struthionis, eò quod homines fæmella ferè veſci ſolent, & cùm adhuc parua eſt, teſte R. Dauid Kimhi in lib. Michol. Iaanath apud [c] Iob ſecundum Abraham eſt Struthio. Iob inquit ſe eſſe factum fratrem Syrenum, & ſocium στρουθῶν. στρουθοὺς autem dicit, quos nos Struthocamelos vocamus, ut inquit [d] Suidas. Habitabuntq́; ibi filiæ Struthionis iaanath. Sunt qui Ranan quoque Hebraicam vocem Struthionem vertant. Thalim teſte Syluatico eſt Struthio mas: Vetus gloſſographus Auicennæ legit Thaliz, codices noſtri Auicennæ Thalium habent: Thalum, inquit, explicauimus in capite de Struthione. Vox fortè Perſica fuerit. Naã etiam apud Syluaticum Struthionem ſignificat, codex noſter Auicennæ habet Naham; Bellunenſis legit Nham, & eſt, inquit, auis Struthio, alia lectio Nacham, quæ eſt auis magna paluſtris. Struthocamelus, uel ut alij ſcribunt, Struthiocamelus nomen Græcum eſt, quod Latinĩ etiam receperunt, ut Plinius, multiq́; alij recentiores, ut D. Hieronymus, & eo etiam poſteriores alij, ut Gaza, multiq́; uiri alij doctiſſimi Struthionem uocant, non deſunt etiam qui Struthium dicant, ut Valla in tranſlatione [e] Herodoti, & apud Philoſtratum in uita Apollonij. Synonima Græca ſunt, στρουθὸς, ut Philoſtrato, atque etiam Ariſtoteli, στρουθοκάμηλος Heſychio; στρουθιοκάμηλος Oppiano, recentioribus Græcis στρουθοκάμηλος. Sunt qui auem hanc maſculini generis faciant nec deſunt qui fæminini; apud Iuliũ Capitolinum Struthiones Mauros legimus, & apud Lampridium Struthionum ſexcentorũ & στρουθὸς ὁ Ἀράβιος, & στρουθὸς κατάγαιος ab Herodoto pronunciatur, & Ariſtoteles στρουθὸς ὁ ἐν Λιβύῃ dixit, maſculino ſcilicet genere. Ariſtophanes uerò multiq́; alij Græci στρουθὸν μεγάλην, uel Λιβυκὴν, ut & recentiorum etiam nonnulli fæminino genere Struthionem magnam uel Libycam dicũt. Textor Rauiſius Struthium uocat marem, & fæminam Struthionem, ſed abſque authoritate: quare nihil ego referre putem, utrum fæminini, aut maſculini generis habeatur, ſic & ipſe Gaza modò Struthionem Africã dixit, cum & aliàs Struthionem Lybicum dixiſſet. Plautus hanc auem Paſſerem marinũ appellauit, item & Pœnam auem; Sunt qui ita dictam uelint, quòd maritimas oras inhabitet, uel, ut Turnerus ait, quòd ex Africa mari in Italiam aduehatur, Paſſerem autem quòd eius ſimilitudinem gerat. Ego uerò uocari crediderim Paſſerem, & Paſſerculum, & Græcè στρουθὸν & στρουθίον, quaſi per ironiam nomine compoſito, uelut ſi quis pygmæum gigantem diceret, uel homunculum giganteum. At Struthocameli aliud etymum eſt, nempe, quòd colli, & crurum longitudine camelum imitetur. Eſt enim ſtatura homine ipſo procerior. Cùm uerò & multæ auis partes, collum nempè, roſtrum, oculi, caput, crura, Anſeri potius quàm camelo, ſimiles ſint Chenocamelum potiùs quàm Struthiocamelum curioſus quiſpiam uocauerit. Apud Varinum λιβύσσα ὄρνις, id eſt, Lybica auis pro Struthiocamelo legitur, ut in hoc carmine:

Pœna auis que. Paſſer marinus cur Struthio dictus. Etymon. Chenocamelus. Λιβύσσα ὄρνις.

——ἄλλα λίβυσσα

Στρουθὸς ἀλισκομένη πλάζει καὶ ἀμφοτέρους.

Lybica auis. Afra auis. [f] In comment. Horat. Vaſta auis. [g] Lib 1. in Eutropium. Auis ceruena. [h] Lib. 4. rer. antiq. c. 3. Auis non auis.

Sic & Afra auis uocatur Latinis, ut annotat [f] Acron: & Vaſta Auis [g] Claudiano. [h] Diodorus Siculus Aues Ceruinas appellauit, ut côijcio. nam in tota deſcriptione côueniũt omnia, nihilq́; aduerſatur, ut poſtea monſtrabimus. Veſpertilionem auem non auem uocant, idem Struthiocamelo quoque competere poteſt, cum ut auis non uolet, & multas etiam partes cum quadrupedibus cõmunes habet, Italis appellatur Struzzo, uel Sturzo apud Scoppam. Hiſpanis Aueſtruz. Luſitanis Ema di Gei, Ema autem ſimpliciter Gruem eis ſignificat, Gallis Autruche, uel Auſtruche. Germanis Strauſs, uel Struuſs, & quoniam pennis eius pilei, & galeæ ornantur, deducitur inde nomẽ ein Struſsle, pro quauis criſta, & uerbum ſtruſten pro eo, quod eſt ſuperbè ſe erigere Belgis dicitur een uogel ſtruijs. Anglis an Oiſtris, uel Oſtrige. Illyricè Pſtros, Polonice Strus.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

E Struthiocamelo, quoniam ut Veſpertilio partim auem, partim quadrupedem referat, dubium uidetur, nunquid potius inter quadrupedes, an inter aues reponi debeat. Palpebræ enim, quibus ſolus alitum ut homo, utrimq́; præditus eſt, pedeſq; biſulci ac totius corporis magnitudo quadrupedẽ eſſe arguũt, cum magnitudo Auibus parua côueniebat; corporis enim molem ſublimem ferri nequaquã facilè eſt, ut ſcriptũ reliquit [a] Ariſtoteles: côtra forma corporis, pennæ, roſtrũ, caput, collũ, cauda, pedes bini, Auem quidẽ conſtituũt, ſed quæ gibboſo corpore, pedibus in binas ungulas diuiſis, moribus, atque ouorum incubatu à reliquis auibus differat.

[a] Lib. 4. de part. anim. c. vltimo.

rat. Alas quidem habet uti cæteræ, ſed quæ non ad uolandum, ut illis, ſed ad ueIociorem curſum datæ ſunt. Oua item, ut illæ, parit, ſed non incubat, quæ nempè in arena ſepeliat, & ſolis calore poſtmodum excludat.

Alæ

FORMA. DESCRIPTIO.

STRVTHIOCAMELVS Anſerē tota corporis ſui forma refert. Quod ad magnitudinem attinet, Auium omnium maximus eſt. Tria enim ſunt animalia, quæ ex minimis maxima euadūt, nempe ex aquatilibus, Crocodilus; ex uolucribus Struthio; ex quadrupedibus Elephantus.[a] Diodorus Siculus cameli magnitudinem Struthioni tribuit.[b] Plinius equitis equo inſidentis etiam altitudinem excedere ſcribit, quod ſanè intelligendum eſt, dum collum quantum poteſt, erigat. Nam reuera alias longè minor eſt, maximus tamen uolucrū, ut dixi, quare ab[c] Ariſtophane Rheæ Deorum matri etiam comparatur. Roſtrum habet, ſi corpori adæques, valdè exiguum, ſed acutum, & robuſtum. Caput Anſerinum, id pariter paruum, & cerebrum in eo ferè nullum, plumis haud copertum, ut neque collum, ſed exiguis tantùm pilis, in fœmina pallidè luteſcentibus, mari uerò in capite magis flauent, collum uerò ad rubrum colorem uergit. Oculos magnos, nigros, cameli ſimiles. Palpebras utrimque, alitum ſolus, ut homo, teſte Plinio:[d] Cardanus pilos habere dixit in ſuperiore palpebra. Collum prolixum, imò longiſſimum, coloris qualem dixi, quod[e] Suidas aſini ſimile dixit, ſed quàm rectè, ipſe uiderit. Pennæ quæ pilis haud diſſimiles ſunt, à cæteris auium pennis differre uidentur. Dorſi, cuius pennæ in mare nigerrimæ, in fæmina fuſcæ tantùm ſunt, & lanæ quandam ſubſtantiam ſua mollicie efficiūt, tanta latitudo eſt, ut Oppianus puerum lactantem, uel ut Italicè quidam ſcripſit, hominem inſidentem ſuſtinere poſſit. Alarum pēnæ eiuſdem coloris, ſed in ſuperiori parte candidiſſimæ. Gordianum tradunt Imperatorem, dum etiamnum iuuenis eſſet, trecentos Struthiocamelos Mauros miniatos habuiſſe, quos ego Phænicopteros fuiſſe arbitror.[f] Albertus Struthionem in interioribus alarum cubitis, ſpicula quædam, quibus feriat eos, quibus inſilit, habere ſcribit, & author de nat. rer. paruum ei ſub alis oſſiculū tribuit, quo ſe in latere purgat (pungit fortè) & agitat, cùm prouocatur ad iram. Alij in extremis alis oſſeos quoſdam extare putant mucrones, quibus ceu calcaribus ad curſum ueIociorem ſe incitet, infligendo eos coxis, in quibus, ut in pleriſq; etiam alijs partibus corporis deplumis eſt. Sed eiuſmodi ſpicula atq; oſſeos macrones ego obſeruare non potui. Caudæ pennæ in mare ſubalbidæ, in fæmina ſubfuſcę ſunt & caſſides maximoperè expetuntur. Coxæ ſanè prægandes; eiuſdem cum collo coloris plumis per quam raris ornata, ut aui non uideantur conuenire, ſed quæ cum magnitudine rotunditateq; ac carnis albedine, tùm quòd in anguſtum ſenſim iuxta genu finiuntur, humanum femur potiùs imitētur. Crura carnoſa cruribus camelorum ſimilia, crebris corticibus, ceu ſquammis intecta uſque ad geminos duros poplites. Pedes bifidi more boum, cęterorumq; quadrupedum biſulcorum in binas ungulas diuiſi; itaque perperàm Suidas pedes aſini, qui ſolipes, atque una tantummodò ungula inſignitus eſt, Struthioni tribuit. Verùm cur biſulcum potius, quam ſolipedem aut digitatum natura Struthionem fecerit, ego prorſus ignorare me fateor.[g] Nicolaus Leonicus Thomeus id quidem hunc in modum quęrit, ſed nihil uidetur concludere. *An quia,* inquit, *verè non ſunt volucres, ſed pedeſtrium generis magis, & ideò neq; à terra tolluntur altiùs, pennaq; ſolummodò data ſunt ijs, ut currentes adiuuent, qui alioquin corporum mole eſſent tardiſſimi. An quod in animalium genere ambiguas quaſdam, & velut promiſcuas natura producit species, ut in lutris, mariniſq; vitulis, quarùm aquatilia, tum terreſtria merito exiſtimari poſſunt. Huiuſcemodi autem Struthiocamelum eſſe, non abs re putandum eſt, ut auis enim bipes eſt, pennaſq; & plumas habet, ut vero ex pedeſtrium eſt genere, & genas habet, quibus ſanè carent volucres, & bifidas gerit ungulas. Huius autem cauſa corporis illius eſt moles, quæ haudquaquam auibus, ſed quadrupedibus magis conueniens, aptaq; eſſe videtur.* Verùm nunquid hæ rationes ſufficiant, alijs dijudicandum relinquo. Nos interim maris & fæminæ iconem priuatim exhibemus, etſi unica ſufficeret, ſed pictoris id auaritia factum eſt.

Magnitudo. Animantia quæ ex minimis maxima euadant. [a] Lib. 3. rerum antiq. cap 12. [b] L. 10 c. 1. [c] In auibus. Cur Rheæ dicatus. Roſtrum. Caput. Oculi. [d] Li. 10 de ſubtil. [e] In Sirenibus. Pennæ. Dorſum. Alæ Struthiones miniati qui ſint. [f] Lib. 23. de Animal. Cauda. Coxæ. Crura. Pedes. Suidæ error. Cur natura biſulcum voluerit eſſe. [g] In quæſt. nat.

LOCVS.

STRVTHIONES loca amant deserta, & ferè aquosa, vnde apud D. Hieronymū legitur, *Filia populi mei fidelis quasi Struthio in deserto.* Tanta verò quandoq; eorum copia in desertis conspicitur, vt velut equitū quandam aciem efforment eminus, atque à longè videntibus, totidem se equites videre existimantibus, de vitæ suæ periculo sæpissimæ timorem incutiant. Africa nobis hanc auem generat. [a] Theophrastus in ea Africæ parte Struthionem nasci tradit, in qua nunquam pluit. [b] Aristoteles Struthionem Africam nominat, & Lybicam. [c] Plinius Africam, & Aethiopicam, & Poetæ Afram Auem κατ᾽ ἐξοχὴν pro Struthione dixêre. [d] Philostratus Apollonio, cùm dextra Gangem, sinistra Hyphasim fluuios haberet, ac ad mare descenderet in eo itinere Struthiones multos refert sibi occurrisse. Insula Dargin, Alousio Cadamusto tradente, Struthiones fert, quorum oua non insuauiter comedit. Paulus Venetus in prouincia Abasia dicta Struthiones grandes reperiri, Asinis non minores memorat. [e] Xenophon olim in Arabia magnos Struthiones agnouit, eosq; nō paucos, quod [f] Diodorus Siculus, & [g] Strabo quoque testantur. *Supra Elephantophagos in Arabia* (inquit Strabo) *sunt Struthiophagi, gens non admodum magna, apud quos aues dicuntur esse, ceruorum magnitudine, quæ volare non possunt, sed celeriter currunt quemadmodum Struthiocameli.* Sanè aues eas, quarum descriptio cum Struthionibus ex toto quadrat, ab his nihil differre arbitror, vt neque à Ceruinis à Diodoro Siculo descriptis, quas Aethiopiæ quandam partem mittere scripsit; nam quæ & ipse de auibus Ceruinis dixit, cum Struthionibus omnia congruunt. *Populi* [h] (inquit) *qui partes Aethyopiæ supra Aegyptum ad Hesperum pertinentes habitant, Aethiopes sunt, ad meridiem spectantes Struthiophagi cognominantur. Est apud eos auium species natura terrestribus animantibus mixta, vnde & aues Ceruinæ nominatæ sunt. Hæ magnitudine sunt magni Ceruis, collo oblongo, rotundis lateribus, atq; alis, capite tenui, oblongoq;, cruribus & iuncturis firmissimis, fixo pede.* Struthiocamelos Syriam quoq; ferre [i] idem testatus est.

[a] Lib. 4. Hi. plant. cap. 4.
[b] 4 Hi. cal.
[c] L. 10 c. 1.
[d] Lib. 3 de vita Apollonij.
[e] Lib. 1. Anabas.
[f] L. 3. c. 12
[g] Lib. 18 Geog.
Struthiophagi populi.
[h] Lib. 4. rer. antiq. c. 3.
[i] L. 3. c. 12

VOX.

Ianah qd.

DE voce Struthiocameli nihil memoratu dignum ab authoribus proditum est. Hebræi tamen Struthionem Iaenach appellant ab vlulatu. Ianah enim eis est vlulare. Sunt qui proprium huic aui esse dicant, vt matres semper oberrent, & pullos suos deserant; itaque hos ob cibi inopiam flere, atque vlulare, ad quod sæpè alludit sacra scriptura vt: [a] *Faciam planctum sicut Dracones, & luctum sicut filia Iaenah,* id est, sicut Vlulæ, uel Struthiones. Quæ si eorum uox sit, alij perscrutentur, ego uocem eorum nunquam audiui.

[a] Micha. 1.

VOLATVS. GRESSVS.

STRVTHIOCAMELVS corporis mole, quę in sublime ferri nequit, vt scriptum reliquit Aristoteles, impeditus, à terra non eleuatur. alas enim habet non ad volandum, sed vt Plinianis verbis utar, *vt currentem adiuuent.* Lentè incedit, nimirùm cùm non libeat festinare, nec sit quod urgeat, qui alioquin celerrimè currat, & vtrimq; in alas ingruente uento, & tanquam uela eas extendente ad tam uelocem cursum impellitur, ut Plinius equitem equo insidentem superare & Oppianus cum alio alite uolante contendere posse dixerint.

VICTVS. NVTRITIO.

STRVTHIONEM carpophagum esse ex [a] Strabonis uerbis licet colligere; scribit enim, *Venatores cum eos capere student semen spergere quo auem alliciant,* ut postea dicemus. Sunt, qui sine delectu, quicquid obuenerit, deuorare scribāt, uerum hęc incocta, & integra in uentriculo eius remanent, & si nimia fuerint, tandem animal ad mortem, uel ad tabem deducunt, ut in dissectis apparuit. Quare minimè equidem credendum est ferrum concoquere, ut multi crediderunt, concoctionisq; eius uim a calidissima eius natura dependere, quorum opinio Leonis exemplo facillimè conuincitur, ut qui longè, quàm Struthiocamelus calidior, ferrum tamen concoquere nequeat ut [b] Alex Aprodisęus testatur; Nec audiendus [c] Ioannes Langius qui in horto Ducis Ferrarię Struthionem ferrum concoxisse sese obseruasse testatur. Plinius quidem mirā Struthionibus cōcoquendi, quę sine delectu deuorarint, naturā dixit, seu ferrū concoquere

[a] Lib. 6.
Struthiocamelum ferrum non concoquere.
[b] In proœmio Probl.
[c] L. epist. 12

coquere nunquam, quod sciã. Albertus Magnus ossa in breues partes truncata & lapides auide deuorare dixit, sed respuere, ego ferri frustula deglutire, dum Tridenti essem, obseruaui, sed quæ incocta rursus excerneret.

NIDVS. GENERATIO. EDVCATIO.

EX sabulo nidum pedibus construit in solo, eumq; humilem atque medium concauum, labra ambientia altè exaggerãs, ac tanquam muro circũmuriens, ne pluuia eminus influat, & pullos etiãnũ teneros madefaciat. Nõ coit more aliarum auium, sed velut Camelus Bactrianus, auersus nempè. In Venerem procliuis est, eamq; pluries exercet, plurimo excremento abundans. [a] Aristoteles, & [b] Plinius *complura oua parere* dixerunt, numero non determinato. [c] Aelianus *octuaginta amplius excludere, non tamen vno eodemq; tempore ex ouis pullos enasci, sed ex his partim iam in lucem proferri, partim intra oua informari, & conglutinari, partim etiam foueri.* Alibi tamen numerum non addens: *Etsi permulta*, inquit, *oua parit non tamen omnia ad frugem perducit, sed fœcunda ab infœcundis secernit, tantumque frugiferis incubat, simul & ex ijs pullos excludit, & sterilitate affecta, eis ipsis editis pullis alimenta præbet*. Parit verò mense Iulio. Sunt autem oua maxima, vtpotè capitis infantis magnitudine plus minus quindecim libras pendentia, durissima & quasi lapidea crusta munita; quæ in arena condita, solo uisu à Struthione foueri, atque ita pullos in lucem excludi multi crediderunt, cùm quòd matrem ob corporis grauitatem incubare ijs non posse cernerent, tùm quoniam etiam fortè aliquando eam oua ceu carissima sua pignora, veluti propter custodiam intuentem repperissent. Verùm, ut ingenuè loquar, Struthio non uisu fouet oua, quo ea quandoq; obseruat, sed solis calore tãdem ex ijs pulli educuntur, vt ex multorum animalium ouis fieri quoque videmus: etsi secus ab Aeliano scriptum.

Coitus.

[a] Lib. 9. Hi. c. 15.
[b] L. 10. c. 52
[c] Lib. de anim. c. 13.

AFFECTVS CORPORIS.

P[a] LINIVS Struthiocamelum *naturaliter caluere* dixit, quod mihi de alia alite nullubi legere vnquam contigit.

[a] L. 11. c. 37

MORES. INGENIVM.

QVAMVIS Struthiocamelus deserta incolat, mitis tamen esse dicitur, & mansuetus. Sed *mira*, vt [a] Plinij verbis vtar, *eius stoliditas in tanta reliqui corporis altitudine, cum colla frutice occultauerit, latere sese existimantis*, quod verò de collo Plinius dixit, id alij de toto capite tradunt. Hinc Poëta:

——si iam vestigia retro
Clara sonent oblita fuga, stat lumine clauso
Ridendum reuoluta caput, creditque latere
Quod non ipsa videt.——

Diodorus Siculus uerò caput quidem inter arbusta, aut vmbrosa loca abscondere Struthiocamelum admittit, cùm scilicet venatores effugere nequit, at naturæ desidia, ne ab alijs conspiciatur, quod illi volunt, id facere negat, causamq; in hoc reijcit, quoniam corporis pars cæteris debilior, vmbram sibi pro rutela parat. Vt ut sit, ego me in hac authorum controuersia immiscere nolim, neutrum expertus. Video tamen sacras quoque literas de stoliditate auis loqui. Sic enim [a] Iob. *Struthionem Deus priuauit sapientia, non dedit illi intelligentiam.*

[a] L. 10. c. 1.
[a] Cap. 39.

ANTIPATHIA. SYMPATHIA.

STRVTHIONEM naturaliter equum odisse tradunt, & contrà ab equo tantùm Struthionem odio haberi, qui nempè intuitum eius non sustineat. Struthio erga fœtus suos tanto amore flagrare fertur, ut etiam paracutas cuspides, easq; ferreas, quas circa nidum, pullorum potiendorum causa venatores defigunt, negligat, atque ita transfixus mortem obire non recuset. Quod tamen sacræ paginæ repugnare uidetur ubi nempè legitur apud [a] Iob. *Struthio dura est in suos pullos, quasi non sint sui, frustra laborauit nullo timore cogente.*

Struthionis & equi odium.

[a] Cap. 39.

CAPIENDI RATIO.

a Lib. Anabas. 1.

STRVTHIO visco aut calamis more aliarum auium non capitur, propter corporis molem, sed equis, canibus & retibus teste Oppiano. [a] Xenophon equis & canibus propter cursus velocitatẽ, difficulter capi innuens, *Struthiũ Arabicum*, inquit, *nemo capere potuit, & equites qui persequebantur mox desistebant, aufugiens enim procul se abducebat*, pedibus scilicet & alis ad modum veli simul erectis ad cursus celeritatem vtens. Comprehẽditur tamen ab equitibus cùm in cursu nimia lassitudine delassatur. Solet enim Struthio in orbem currere, atque ita ab equitibus facilè cursu superatur, non tamen ita facilè capitur, quippè qui obuios quoscunque lapides, vngulis ad id aptis, arreptos retrò in hostes, tanquam funda eiaculatur, vt [b] Aelianus, & [c] Diodorus Siculus memorant: cùm enim animal sit bisulcum, comprehendendis lapidibus vngulas habet accommodatas, [d] Plinio teste; [e] Strabo author est apud Strutophagos in Arabia, a nõnullis Struthiones arcu venari, alios verò pellibus Struthionum, corpora sua operientes, dextram manum pelle colli detectam more animalis, dum adhuc viuebat, mouere: sinistra vero semen è suspensa pera eductum spargere, quo aues allicientes, tandem eas in conualles detrudunt, atque obtruncant. Capiuntur & hoc modo, Venator inuentum eorum nidum peracutis ex ferro cuspidibus spiculorum more rectis circumdat, & in occulto se abdens, ex insidijs Struthiones acerrimè obseruat, quæ quoniam perditè pignora sua amant, cùm ex inquisitione pastus reuertuntur, etsi antequam in nidum inuolent, huc illuc oculos versent, metuentes ne ab aliquo videantur, tandem flagrantissimo pullorum studio victi, cõtemptis ferreis spiculis, ita alis passis (tanquam velis contento fune explicatis) in eum irruentes transfiguntur, & a venatore, qui repentinus eò accedit, simul cum pullis capiuntur. Sed omnium facillimè in manus hominum veniunt, cùm capite in fruticibus recondito sese latere totos existimant. Ita enim dum *in capite* (vt Tertulliani verbis vtar) *securi sunt, nudi quà maiores sunt, toti cum capite capiuntur*.

b 4. de anim. capite 47.
c Lib. 4. c. 3.
d L. 10. c. 3.
e Lib. 6.

ICONES.

a In Boeoticis.

IN libro Notitiarum Oriẽtis, & Occidentis, qui insignia diuersarum Romani Imperij Prouinciarum continent, animalia quædam pinguntur inter Arabiæ insignia, serpentes, Struthio, & Aquila, aut Phœnix. [a] Pausanias Arsinoæ, quam frater eius Ptolomæus duxit, imaginem in Helicone videri scripsit, quę illã a Struthione (στρουθῷ) ænea, gestari ostẽderet. Et Iulius Capitolinus Gordiani syluã memorabilẽ extare memorat, pictã in domo rostrata Cnei Pompeij: in qua pictura etiamnum contineantur Struthiones Mauri miniati trecenti, Onagri triginta &c. Sed ego, ut antè dixi, Phœnicopteros fuisse crediderim, cum miniatos Struthiones nullibi legerim. In argenteo Philippi numismate Struthiocamelus depictus quoque cernitur, cum hac inscriptione: IVNO CONS. AVG. Erat autem Iunoni auis istæc sacra apud antiquos. Pennæ Struthiorum quoque erant in numo, cuius inscriptio erat TI. CAESAR DIVI AVGVSTI F. P. M. TR. POT. XXIIII. In eo numo pinnæ Struthij, in quodã serto sitæ sunt, supra frontem sigilli, cui subiecta est inscriptio IVSTITIA. nummum hunc Achillinus, & Alexander Calcinius Bononienses habuerunt.

Non omittam nobilissimam Castrutiorum familiam Lucensem, ex qua toto orbe celeberrimus ortus est Castrucius Castracanus rei militaris peritissimus, atq; dux acerrimus pro insignibus Struthione vti. Iam verò Familia hæc Monteuici, aliâs Montisregalis floret, eamq; non mediocriter illustrat F. Paulus Castrutius Ordin. Prædicatorum sacræ Theologiæ Doctor, Prior Conuentus Dominicani in hac nostra vrbe primùm, dein Vicarius Generalis contra hęreticam prauitatem, tandem Prouincialis, mihi non solùm familiariter notus, sed cui propter singularem humanitatem plurimum me debere fateor.

HIEROGLYPHICA.

a Lib. 1. hieroglyph.
Varia iustitiæ typus.
Elementorũ concordiæ typus.

SCRIBIT [a] Orus Apollo Aegyptiorum sapientes, cùm eum, qui ius æqualiter omnibus impartiretur, significare uellent, Struthiocameli pennam pinxisse, quoniam hoc animal pręter cætera pennas alarum vndiquaque habet ęquales.

Si quis etiam Aegyptiorum more elementorum concordiam indicare voluerit, non imperitè picturam eam proponet, quam ipse rerum opifex per animantia id præ se ferentia, consideranda proposuit, Lutram scilicet, uel eius loco uitulum ma-

rinum, Struthiocamelum, & hominem eodem uinculo colligatos. Lutra siquidem & uitulus marinus media sunt animalia inter terrestria & aquatica; uinculumq; illud ostendunt, quo terræ applicitę sunt aquę, suisq; coercentur finibus: qua diuina prouidentia, cùm arenam terminum maris posuisset, leges etiam imposuit aquis, ne fines suos transgrederentur. Struthiocamelus autem ambiguus est, inter terrestria & aëria: uerè enim uolucris non est, quæ nequaquam à terra, ut uolueres, attolli potest, pennæ autem, alæq; ob id tantum à natura datæ, ut cursum adiuuent, crura verò vt dictum bouilla propemodum, vngulasq; bisulcas habet. Denique inter elementa omnia & cælum ipsum, homo intermedius est cōstitutus. Ita per huiusmodi picturā tota ipsa rerum machina describitur. Adhæc genuina animalis stoliditas effecit, vt imago eius caput intra frutices abscondentes hieroglyphicum insipientiæ haberetur, vtpotè qui auium sit maximus, si tamē collum tantùm frutice occultauerit, latere se totum existimet, cùm reliqua magna admodum corporis moles in aperto relinquatur.

Stultitiæ symbolum.

PROVERBIA.

AFRA vel Lybica auis (λυβικὸν ὄρνιν) refertur à Suida de prægrandibus quod ex ea regione deportentur aues immani magnitudine. Horatius de prælauta vsurpauit. *Non afra auis* (Meleagridem hîc vel Numidicam Gallinam non Struthionem intellexerim) *descendat in ventrem meum, Iucundior quam lecta de pinguissimis Oliua ramis arborum.* Nam Gallinas prægrandes olim mittebat Africa, quas easdem Numidicas aues appellant, Acron videtur de Struthione sentire, quæ & ipsa auis mira mole corporis est. Adagium mea quidem sententia nō ineptè quadrabit in hominem peregrino cultu notabilem, & Plautus alibi Pœnum auem vocat ob manicas alarum instar vtrimq; pensiles: Prouerbium extat apud [a] Aristophanem. Interpres indicat conuenire in barbaros ac meticulosos. Sunt enim homines prægrandes ferè timidiores: hinc Terentius:

Afra auis quid Horatio.

[a] *In auibus.*

Hic nebulo magnus est.

MEDICA.

[a] GALENVS Struthiocameli ventriculum, similiter etiam & aliarum Auium cochleariorum duorum mensura ex vino, si absit febris, si adsit verò, ex aqua, potum ventris profluuio mederi tradit. In Struthionis ventre inciso lapides inueniri, eosq; deuoratos temporis progressu ab illa concoqui (quamuis id negant alij) atque ad faciendam oculorum medicinam salutares esse author est [b] Aelianus, apud quem Gręcè legitur, εἶτα δ' ἀνάτοις καὶ ἀνθρώπων ὄψεως ἀγαθόν, ubi καὶ coniunctio similitudinem aliquam cum præcedentibus insinuat, & rei ipsius natura πέψεως potiùs, quàm ὄψεως legendum dictat, vt Ornithologus conijcit, vt lapides in ventriculo animalis omnia concoquentis reperti, in homine etiā concoquendi vim promoueant. Nam & Kiranides quoque lapidem è ventriculo Struthionis, collo suspensum iuuare coctionem scribit. Qua ratione etiam Echinus, siue interior ventriculi Gallinarum membrana in cibo sumpta, tanquam etiam illi vis concoquendi lapillos insit, necnon & exteriores quorundam voracium animalium pelles forinsecas cum suis plumis ac pilis applicatæ, vt Mergi, Cigni, Lupi ciborum coctionem confirmare existimantur. Quod calori forsan earum applicatione adaucto ascribendum fuerit, non occultæ proprietati, cum similiter alijs quoq; calidis atque calfacientibus impositis augeri coctio possit. [c] Galenus tamen id de Struthiocameli ventriculo falsò credi putat. Contrà R. Moses ait corticem interioris Struthij ventris, quem cum ventriculi membrana eundem esse arbitror, sumptum conferre stomachicis, & calculum dissoluere: quam quoque vim alij interiori membranæ ventriculi Gallinarum attribuunt. Auicenna carnem ziham, hoc est, Struthionis à quibusdam Medicis maximoperè laudari memorat, credidisseq; esse calidā, & pinguem, appetētiam excitare, confirmare corpus, & laudabilem esse, & coitum promouere, quando concoquitur; est enim difficilis admodum coctionis, & superabundantis superfluitatis, & crassior duriorq; omnibus carnibus ab Rasi statuitur, Camelinæ naturam referens. Et [d] Galenus non carnem tantum, sed omnia etiam eius membra excrementosa, coctuq; difficillima scribit; ideoq; iure merito nobis tanquā auis immunda à sacris literis interdicitur. Plinius seuum Struthiocamelinum narrat, cùm auctio regia per Catonem Vticensem fieret, sestertijs LXXX. uænisse, efficacioris ad omnia usus, quam sit adeps Anserinus. Hunc eundem adipem P. Aegineta miscet in emplastro diacinnabarios ad tofos, aliosq; tumores induratos, nec-

[a] *Li. 2. Euporist. c. 46*

Lapidum in Struthione inuentorum vis.

[b] *Li. 14. de Anim. c. 7.*

[c] *Lib 3. de Alim. facultat.*

Caro.

[d] *Lib. 3. de facult. nat. & lib. de cibis boni & mali succi.*

Seuum.

non

non etiam acopo ex vulpe in oleo decocta, item unguento duodecimo ad arthriticos. Vrina. Sunt qui puerorum impubium vrina ad ſolem uſta cum oui albumine illinant. Plinius efficaciorem Struthiocameli vrinam ad eadem aſſerit. Hermolaus hac eadem vrina atramenti lituras ablui ait, quaſi uerò præter Veſpertilionem alia auis mingat. Oua. Struthiocameli oua podagricis inuncta proſunt, teſte Kiranide.

V S V S.

TSI Struthio carnes habeat tantoperè à Medicis interdictas, vtpotè duriſſimas difficillimasq; concoctu; Struthiophagi tamen Arabiæ populi, vt antea recitauimus, ab huius auis eſu nomē meruère, & Aethyopes Bellonius refert, captis à ſe Struthionibus veſci: & Lampridius author eſt, Heliogabulum Imperatorem Struthiones, & Camelos exhibuiſſe in cænis aliquoties, præcepiſſeq; Iudæis, vt ederent; & rurſus, eundem ſexcentorum Struthionum capita vna cæna multis exhibuiſſe ad edenda eorum cerebella. [a] Iohannes Leon Africanus Numidas carne eorum veſci quidem tradit, ſed iuuenculos capere, ſaginare, & ſeſe vnà cum illis aliquoties palato ſuo haud ingratam epulatum fuiſſe Galenus atque ex eo Paulus alas Struthionum cæterarum auium alis deteriores eſſe negant. Africanus coxas omnium deterrimas affirmat, viſcidas ſcilicet & fœtidas. Quod ſi ergo quiſpiam Struthiones nactus ad menſæ vſum perducere cupiat, carnis huius coquendi, condiendiq; rationem ab Apicio accipiat, qui de conditura eius hunc in modum ſcribit: *Piper, mentam, cuminum aſſum, apy ſemen, dactylos vel caryotas, mel, acetum, paſſum, liquamen, & oleum modice, & in cacabo bulliant, amylo obligas, & ſic partes Struthionis in lance perfundes, & deſuper piper aſperges. Si autem conditura coquere volueris, alicā addes.* Capitolinus author eſt, Firmum Seleucium Struthiocamelum, quo quidem nullum volucre maius eſt, vno die comediſſe: & aliàs etiam Hippopotamum, cuius adipe delibutus inter Crocodilos impunè natauerit, eſitaſſe: quod certè inſigne heluonis exemplum eſt. Oua Struthionum, quæ ab omnibus improbantur, ab Auicenna inter ſicciora habita, Galeno deterrima, Tacuino craſſa & concoctu difficilia; ſi quis etiam veſci voluerit, vitellis tantum vtatur, quos Aloyſius Cadamuſtus & Braſauolus non inſuauiter ſeſe comediſſe narrant. Sed longè alium etiam vſum præſtant, vt quæ, [b] Plinio teſte, propter amplitudinem ac capacitatem pro vaſis quibuſdam habeantur. Garamantes, qui propter ſolum arenoſum ac exuſtum argilla, qua noſtra vaſa conſtant, carent, potoria ſua vaſa ex his ouis tranſuerſim confectis conficiunt, necnon & pileos, ſeu capitis tegumenta, quibus plurimùm ſibi applaudunt. Tanta ibi ouorum magnitudo eſt; Solent etiam hæc oua in templis ſuſpēdi, quod quia duriſſima ſint, & humore exempto quaſi oſſea reddantur. Pennarum Srtuthionum plurimus vſus, ad conos bellicos, & galeas, pileosq; adornandos, tam apud veteres fuit (Plinio teſte) quàm iā nunc apud nos, apud quos adeò increbuit, vt vel gregarius quiſque miles pileū eis exornet; ad quē ſenſum [c] Claudianus:

Vna dedit? gaudet metuens, & pollice monſtrat,
Quod picturatas galea Iunonia criſtas
Ornet auis, vel quod rigidos vibrata per armos
Rubra ſub aurata criſpentur ſerica dorſo.

Itaque [d] Polybium de Struthionis pennis loquutum fuiſſe omninò crediderim, vbi milites Romanos corona plumea coronatos fuiſſe olim tradit, pennisq; tribus puniceis aut nigris erectis longitudinis ferè cubitalis. Talem item pennam marmoream in caſſide ſtatuæ Pyrrhi Epirotarum Regis, & Mineruæ bellorum Deæ, Romę in palatio Illuſtriſſimorum Cæſiorum obſeruaui, quod ſanè noſtram opinionem non parum confirmat. Atque hinc etiam Struthionis typo militantes denotantur; nam in eorum exequijs inter alia ſuarum virtutum monumēta, caſſides hiſce pennis perornatæ portari ſolent. Non omitam etiam πτεροφόρους dictos fuiſſe nuntios celeres, ſeu curſores tabellarios, quòd cùm peregrè proficiſcerentur, pennas in capite geſtarent. Meminit illorum Iuuenalis:

Tanquam de Cattis aliquid toruisq; Sicambris
Dictarus tanquam diuerſis partibus orbis
Anxia precipiti veniſſet epiſtola penna.

Quas pennas ego etiam Struthiocamelorum fuiſſe iudico, quemadmodum Aegyptiorum ſacerdotum, quos πτεροφόρος quoque appellabant, cùm in Aegypto hæ aues non infrequentes ſint. Apud Turcas pennas Struthiorum, & Manucodiatæ niſi Ianitzeris (ita milites fortiſſimos vocāt) ferre licet, eisq; ſolis, qui in bello egregium quidpiam fortitudinis ſpecimen ediderint. Ex eiſdem in nobilibus Italiæ vrbibus ac Bononiæ potiſſimùm atque Venetijs fiunt ventilabra, quibus nobiliores matronæ æſtiuo tempore ventulum ſibi parant.

SYM-

Marginal notes: Struthionis præparatus ad cibum. — [a] In deſcrip. Africa. — Firmi Seleucij uoracitas. — Ouorum uſus. — [b] L. 10. c. 1. — Pennarum uſus. — [c] In ſext. Conſul. Honorij. — [d] Lib. 6. c. 204. 205.

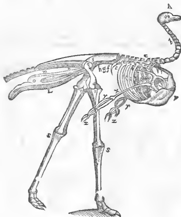
SYMBOLA.

TRVTHIO auis, quæ oculorum radiis foueat oua sua cum verbis: DIVERSA AB ALIIS NATVRA VALEMVS, significat eum, qui admirandum quoddam artificium inuenit. Struthio eodem modo depictus sed cum verbis LVX VITAM. Significat eum, qui vitam sese, & alimentum à radijs & splendore oculorũ mulieris, quam deperit, recipere ostendit. Nam Struthio mulierem, ouum hominem amantem significat.

Struthio degluties ferrum cum verbis: SPIRITVS DVRISSIMA CONCOQUIT. significat uirum generosum posse tandem omnem grauem iniuriam eluere.

Struthio expandens alas, ad uolatum tamen ineptus, cum uerbis: NIL PENNA SED VSVS. significat hypocritarum proprietatem, quibus splendida foris est, ac turgens religionis sanctimonia, uerùm præter simulationem nihil est pietatis, & si ultra scruteris, intus delitescunt mendacia, est enim Struthio plurimus in plumarum ostentatione, sed illis extolli nequicquam ualet.

Struthio alis ad cursum leuatis in morem ueli, cum uerbis: SI SVRSVM NON EFFEROR ALIS, CVRSV SALTEM PRAETERVEHOR OMNES. Virum denotare poterit, qui cum ad metam, ad quam omne suum studium impendebat, pertingere nequiens, aliam eamq; non infimæ sortis obtineat.

STRVTHIOCAMELI SCELETI descriptio ex * Ambrosio Pareo.

*L.24.c.22

QVAM prodigiosa sit Struthiocameli magnitudo, ex ossium eius magnitudine facilè quiuis consequetur. A. Caput igitur eius Gruis capite paulò crassius erat, palmi longitudine, a uertice ad rostrum usque planum, rostro fisso, ad mediam usque oculi regionem, in sui extremitate obrotundo. B. Ceruix tres pedes longa, septemdecim latebris coagmentata, Caput. Ceruix.

Dorſum. Os ſacrum. Coccix. Femoris oſſa. Tibia. Coſtæ. Sternum. Alæ.

mētata, quarum ſingulæ ſingulis lateribus donatæ ſunt; apophyſi tranſuerſa deorſum ſpectante pollicari longitudine, ſi primam & ſecundam capiti proximas exceperis, utquæ his careant ginglimo connexæ. C Dorſum bipedali longitudine ſeptem uertebris connexum. D. Os ſacrū bipedaliest longitudine, in cuius ſummo apophyſis uiſitur tranſuerſa, cui magnū ſubiacet foramen, & quod tria alia ſequūtur, ſed minora F.G.H. poſt quę ſequitur acetabulum ſeu pyxis, in quam caput oſſis femoris excipitur & conditur; id parte externa & laterali profert os perforatum, litera I notatum, perforatum, inquam, ſui initio, mox enim unitur, qua littera K. ſubeſt. Inde bifurcatur, & in duo alia oſſa funditur, quorum unum alio maius eſt, minus littera L notatur, ambo qua littera M. affixa eſt, uniuntur, ſingula ſemipedem, & quatuor digitos longa. Cæterum ei parti, unde primum bifurcari incipiunt, & ei in quam concurſu facto, uniuntur, medium interiacet foramen, quatuor digitos latum. Longius uerò palmo, ut littera N. notatur, quod oſſis illius reſtat, falcis uinitoriæ inſtar habet, latum tres tranſuerſos digitos, longum uerò tres pollices. Ad extremum ubi littera O. ſubeſt, ſynchondroſi iungitur. P. coccyx nouem uertebris humanis ſimilibus coagmentatur. Femoris oſſa duo ſunt, quorum quod littera Q notatur, pedali eſt longitudine, craſſitie uerò, quæ equini femoris craſſitiem æquet. Alterum ipſi ſubiectum (quod fortè os cruris ſeu tibiæ poſſis dicere) littera R. notatum, ſeſquipedem longum eſt, coniunctam habet fibulam ſeu focile minus, eiuſdem longitudinis, ſed quod tantum gracileſcat, quantum deorſum procedit. S. tibia eſt cui pes adhæret, ſeſquipedem longa, in duas ad extremum ungulas fiſſa, maiorem unam & minorem alteram, quarum ſingulę tribus conſtant oſſibus. T. octo coſtę ſunt, quę in ſternum inſeruntur, harum tres medię oſſeam productionem habent unco ſimilem. V. ſternum eſt vnico oſſe bipedali conſtās, ſcutulatum clypeum repræſentans. Huic aliud os iungitur, quod tribus primis coſtis ſupertenſum clauicularum loco eſt. X. primum alæ os quod ſeſquipedale eſt. Y. duo huic ſubiecta oſſa extremam alam litterā Z. notatam conſtituentia. Totum id animal oſſeū ſeptem pedes longum eſt, totidemq; & amplius à pedibus ad roſtrum procedendo altum.

Sed antequam huic libro finem imponam, omiſſam per incuriam Veſpertilionis ſceleti iconem exhibere placuit.

FINIS LIBRI NONI.

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI ET MEDICI BONONIENSIS

ORNITHOLOGIÆ Liber Decimus.

Qui est

DE AVIBVS FABVLOSIS.

DE GRYPE. Cap. I.

ALITIBVS rapacibus, tam diurnis quàm nocturnis, necnon Vespertilioni & Struthiocamelo quę à fœcundissima parẽte Natura progenitæ reuerà in hoc orbe subsistunt, eas, quæ rapaces quoq; vel habentur vel tales saltẽ pinguntur, vtpotè fabulosas, Poëtarum figmẽtis proditas, vt veritati mendaciũ, iure postponimus. Pertractandas tamen duximus, vt si quid fortè his fabularũ inuolucris occultũ, & antiquitatis ignorãtia obrutũ, veri latitet, id diligẽti discussione in lucem proferatur, & quę vera sint, quiuis accipiat, quę falsa, aspernetur. Neq; enim verisimile est tot antiquis authoribus (exẽpli causa Gryphi) siue fabulã traditã, siue mauis historiã, & in hanc vsq; ætatem tã constanter hominum animis, vt euelli nequeat, infixam, omninò ex nihilò natam esse; sed vel obscuris Poëtarum & Historicorum, dum vel mystica, vel noua, admiranda scribunt, & non intellectis principijs ortam, mox verò cùm alijs ab alio permixtam, quibus posteri, vt fit, mendacium mendacio accumulantes, & naturalis historiæ ignari, de suo semper aliquid addiderint, parum esse existimantes referre, quod ab alijs acceperint, nisi & ipsi nouum quidpiam adijciant, & eos vel mentiendo superent. Atque hanc auctorum discrepantiam non parum lucis & honoris his nostris commentarijs allaturam iudicamus. Inter cęteras verò fabulosas aues, de Grype, tanquam quę fabulosarum omnium maxima sit, & potentissima, primùm agere instituimus. Hinc enim Grypes Apollini cõsecrasse antiquitas, eiusq; currui adiunxisse, non secus atque leones videtur, quòd Deorum maximum & excellentissimum animalia etiam cæteris grandiora & præstantiora deceant. Hos igitur quadrigæ iungunt, qui Solis imaginem apud Indos pingunt, vt vult [a] Aelianus, & Claudianus innuit:

Ac si Phœbus adest & frenis Grypha iugalem,
Riphæa tripodas repetens detorsit ab axe.

Galieni Imperatoris numi Grypis excussi inspiciũtur cũ inscriptione APOLL. CONS. AVG. Quod est Apollini conseruatori Augusto. Hoc Imperatorum esse indicat, quod Sol in cælo, & Gryps inter animalia. Alijs tamen vt [b] Natali Comiti magis placet, ob eximiam presentiendi vim, vt etiam Coruos, Apollini Grypes dicatos esse. Fures enim auro inhiantes mira solertia percipiunt. Vnde aures acutæ illis.

Cur de Grype primùm inter fabulosas aues agatur.

Grypes Apollini sacri & cur.

[a] L. 4. de Animal. c. 27.

Galieni Imperat. numi.

[b] In Mythologicis.

AEQVI-

ÆQVIVOCA.

Gryphi qui olim dicti. [a] In Apophtegmat.

GRYPHI olim dicebantur homines adunco naso, quē aliàs Aquilinum dicimus. Tales nare curuos Persæ, teste [a] Plutarcho, mire amabant, velut pulchros & admirabantur, quod Cyrum Regem talem habuisse nasum crederent. Inde enim morum iudicium faciebant. Nasutos, namq. astutos, vt quibus quiduis facile suboleat, quemadmodum è contra simos mites & gratiosos existimabant. Sic naso adunco suspendere alios dicuntur irrisores, quòd in naso irrisionis sedes esse putetur. Inuenies nasones aliquando (id enim nomen à nasi magnitudine est) Gryphos nuncupatos, quo quidem cognomento Syriæ Rex Gryphus Cleopatræ filius appellatus est fuit enim is visenda nasi magnitudine præditus. Grypho nomē proprium erat fratris Pipini, qui anno 748. metu fratris in Saxoniam fugit, è qua cum anno sequenti reuersus esset, paulò post a comitibus Pipini & asseclis trucidatus fuit. Grypho quoque quidam ex Austriæ Marchionibus dictus. Gryphon etiam nomen est Equitis, de cuius laudibus & encomijs lege Ariostum, qui passim eius egregia facta celebrat. Γρῦπες Varino sunt partes de instrumento nauis & anchoræ. Γρῖπος idem quod γρῖφος genus retis piscatorij. [b] Angelus Decembrius in assignanda huius uocis significatione, nisi forte impressorum culpa sit, hallucinatus mihi videtur, ita scribens: *Grypes animalia pennata inter quadrupedes feras. Gryps autem vultur, & Grypes Vultures vt in Homero* Vultur enim Homero γὺψ, non Gryps dicitur. Quæ Græci ænigmata Latini scrupos appellant, Gryphi etiam dicuntur. Nam vt inquit Scaliger:

Pipini frater Gryphus dictus. Gryphus Austriæ Marchio. Gryphon Eques. Grypes nauis pars. Γρῖφος. γρῖπος. Rete piscatorium. [b] Lib. 7. de polit. liter. c. 89.

—Oratio vel
Se nudam ostendit, vel vult prætexere gryphos.

Ænigmata gryphi dicti. Logogryphi. [c] L. 10. c. 17. Gryphi quęstionis definitio. γριπίσματα. γριφεύς. Theodectes Phaselita. Μνημεῖα. Symbola Pythagorica gryphi dicta. Chidot. Sampsonis ænigma. [d] Iudic. 14.

Qui & logogryphi voce composita ambages nempè verborū. Huiusmodi gryphi, id est, quęstiones iocosæ quidem, sed argutæ, anxiæ, scrupulosæ, difficiles intellectu olim in cōuiuijs proponi solebant, quod cum prophanæ probant, tum sacræ litteræ. [c] Athenæus inter multa alia γρίφου definitionem ex Clearco Solensi affert: *Gryphus quæstio est iocosa, siue ludicra, qua imperat cogitatione inuenire propositam rem vel honoris vel mulctæ gratia dictam.* Suidas vero: *Gryphus*, inquit, *perplexa est oratio, & difficilis, quæ aliquid in se habet reconditum*, & γριφώδης λόγος. In Ionia pueri Homerum torserunt huiusmodi grypho, Musis propitijs contexto: Quæ cepimus, reliquimus, quæ non cepimus, ferimus. Vocantur iidem hi sermones implicati, obscuri, & nodosi, γριπίσματα; & γριφεὺς dicitur, qui quæstiones huiusmodi ænigmaticas soluit, a Theodecte Phaselita, qui similes gryphos siue ænigmata & proponendi & soluendi peritissimus fuit, μνήμεια fuerunt appellata, eò quòd ille memoriæ vi pollebat. Dicebantur etiam vulgò Ζητήματα κυλίκεια teste Polluce, hoc est, quæstiones pocillatoriæ, quia inter pocula proponebantur. Horum septem genera proponuntur ex Clearco, qui peculiarem de illis librum scripsit. Symbola quoque Phythagorica Gryphi & ænigmata appellantur apud Athenæum. Fuit porro moris, vt idem testatur, ut qui Gryphum siue ęnigma propositum soluere poterat, cęrta portio carnis pręmij loco tribueretur: cōtrà verò ij, qui non poterant, potionem salsam vno haustu amystide, id est, affatim & sine respiratione bibere cogebantur, quę eorum pęna erat. Gryphi Lucianus meminit: *Quid*, inquit, *sunt homines? Dij mortales. Quid vero Dij? homines immortales. Aenigmata profers, & Gryphos glutinas equidem, vt Loxias, apertum nihil promis.* Huiusmodi quęstionum intricatarum in sacris quoque literis exempla occurrunt, quę quidem ab Hebręis Chidot appellantur, à verbo Chiddat, quod acuere significat, propterea quòd acutissimam esse mentis aciem oportet, quę ad talia dictorum sententiam penetrare possit, vel quòd hominum ingenia acuant. Talis gryphus siue ęnigma fuit, quod Sampson conuiuis suis quinquaginta proposuit, ea lege atque conditione, vt si illud soluerent, intra septē dierum spatium, quo conuiuium illud nuptiale durabat, triginta linteamina atque triginta vestes mutatorias ab se præmij loco reciperent, sin minus, ut ipsi Sampsoni totidem vestes & linteamina dare tenerentur. Aenigma erat: [d] De comedente exiuit cibus, & de forti egressa est dulcedo. Quærit hic Diuus Ambrosius, cur Sampson gryphum hunc proposuerit, & eius hāc rationem affert. Quoniam in conuiuijs homines interdum benè poti, dicacius loqui solent, & intemperantiùs alios proscindere, quæ res in rixas & iurgia frequenter erumpit. Id ne fieret, graues homines ænigmata seu problemata proponere solebant, colloquijs periculosis omissis, & animo ad propositarum rerum explicationem conuerso. Quorum exemplum Sampson secutus, & mercedem proposuit, qui quæstionē explicasset, quasi scientia & mentis acumine affici debeant præmio: pœna contra est constituta inscitiæ & tarditati. Vnde Poëtæ fabulis suis prodiderunt Sphingem præmium proponere solitum, qui ænigma soluisset, vt liber dimitteretur; sin modo defecisset, vt ex alta rupe præcipitaretur. Porrò Christus quoque parabularum quarundam inuo-

lucris

lucris atque integumentis præcepta multa eaq; præclara,& ad uitam communem vtilia in conuiuijs dedit, quemadmodũ [c] Lucas scribit. Nã κενοδοξίας καὶ φιλοπρωτείας vitiosum affectum parabolis quibusdam, quę Gryphis annumerari possunt, perstringit τῆς ταπεινώσεως διδάσκαλος καὶ ἀσκυγὸς καὶ πλανώτης, vt Theophylactus eleganter loquitur. Huius argumẽti inter neotericos Doctiss. quidam librum composuit, de quo canit: [c] Cap. 14.

Hos centum gryphos quàm paucis lusimus horis.

Sunt qui inter ænigma & Gryphum nonnihil differre tradunt, quod ænigma lusum tantùm habeat & iocum, Gryphus etiam studium curamq;. Sed multa legenti hæc inanis apparebit diligentia. Ausonius Poëta celeberrimus de ternario numero integrum conscripsit libellum, cuius titulus Gryps est. Circa Danubium in Austria quędam vorago est, Gryps porcina dicta, in qua naues facilè submerguntur. Est demum Gryps fluuius in Gallia. Gryps porcina. Gryps fluuius.

SYNONIMA.

EBRAICAM vocem פרס Peres aliqui Gryphem interpretantur, alij Accipitrem. In [a] Deuteronomio inter aues immundas Hebraicè Peres legitur, in translatione LXX. interpretum γρύψ, & sic Procopius quoque habet, & Hieronymus, & similiter in [b] Leuitico. Alij hanc vocem aliter interpretantur, vt suo loco capite de Accipitre in genere declaratum est copiosius. Est, & אזניה Asnyh Hebraicam nomen, apud alios atque alios Accipiter, Haliætus, Gryps. Apud Græcos γρύψ, γρυπός. Aliqui primam circumflectunt in obliquis, quæ quidem apud [c] Vergilium longa est. Peres. [a] Deut. 14. [b] Leuit. 11. Asnyh. [c] Eglog. 8.

Iungentur iam Gryphes equis.

Ego vtroque modo, aliàs cum acuto aliàs cum circumflexo in vetustis Græcorum codicibus scribi reperio. Γρύφος uerò per aspirationem Græcè non rectè scribitur. Gręci enim multa attenuant, quę à Latinis aspitatè proferuntur. Vnde multi Latinorum cùm veterum, tùm recentiorum Gryphas per ph. scripserunt Nos utroque modo utemur, etsi absque aspiratione Grypem scribi magis placeat. Baptista Mantuanus nominatiuo Gryphis utitur: Γρυφος.

Multicolor pardus & Gryphis naribus uncis.

Nisi fortè Gryphus legendum est, neque enim desunt, qui Gryphum scribunt in secunda declinatione, quanquam hos nõ admodum probârim, multò minus illos, qui Gryphones in tertia. Gryphi autem nomen Græcè impositum uidetur à rostri & unguium aduncitate, qua Aquilam referre dicitur. Grypum enim Gręci aduncum uocant. Hosce eosdem Picos ueteribus dictos uolunt, quo [d] Plautus utitur, dum seruum inuẽto thesauro loquentẽ introducit: Etymũ nominis. Pici q Græcè dicti. [d] In Aularia.

—Picos, qui aureos montes incolunt.
Ego solus supero. Nam istos reges cæteros
Memorare nolo, hominum mendicabula.

Apud reliquas gentes nullum huic aui peculiare nomen reperitur, sed omnes penè usitato Gręcis nomine Gryphem appellant. Huius rei causam Ornithologus esse uult, quòd res ipsa fabulosa sit, & commentitia. Cur enim, quęrit, rei nusquam uisę, aut nunquam extanti, aut certè in ipsorum regionibus nusquam nomen indere homines uoluissent? Nam quod Græcorum uanitas nomen imposuerit, miram esse negat, quę centauros & Sphynges etiam & alia huiusmodi nomina confinxerint. Verùm ut hoc ita sit, nempè nomina rebus imponi, & ubi res nulla subsit, nominis fingendi causam, ut & subiectum & fundamentũ deesse (quanquam de rei ueritate proximo capite quid sit statuendum disceptabimus.) [e] Iohannes tamen Goropius Becanus hoc nomen Grypis non Gręcis, utpotè qui eiusdem rationem nullam queant è suis radicibus depromere, sed suis Cymbris (ut solet) acceptum refert, & aliã causam, cur omnibus propè gentibus eodem nomine ueniat, adfert. Verba eius sunt. *Grypes Arimaspos deterrent, quo minus frequenter ad Hyperboreos proficiscantur. Fuit enim hæc pars à feris hominibus, & immanissimis barbaris semper inhabitata, quos a rapacitate Scytha Gryphes nominant. Nam Grypen nostra lingua idem est quod rapax & rapere. Hinc Gryps auis rapax, quam eadem voce Græci & Latini appellant, propterea quod non alibi quàm ad Septentrionem apud Scythas reperiri putaretur, ea de causa Scythicum non Græcum nomen sortita, quia res peregrinas par est peregrino quoque nomine vocare. Gryp enim Scythica vox vocali longa idem notat, quod rapio.* Hęc ille. Illyrica tamẽ lingua uocabulũ uariat, licet sola, Grypem Nob appellãs. Gręcis hodie uulgò dicitur γρυπὶς. Italis & Gallis Gryphon uel Griffon, & à nomine Itali griffare formant pro eripere, seu unguibus auferre, Bocatius: *in se la griffaras.* Ariosto quoq; uocatur Augello quadrupede. Germanis Gryff, uel Greiff. Anglis a Grype uel Gryffon. Belgis Vogelgripp. tanquam si auem rapacem dicant. Cur oẽs nationes Gryphem eodẽ nomine appellent. [e] In Origin. Antuerp. Grypen quid Cymbris. Nob. γρυπὶς. Gryphon. Griffon. Gryff. Greiff. Grype. Vogelgripp

AN SIT, QVÆRITVR.

INSOLENS hæc eſt quæſtio, nec hactenus de vlla aue propoſita, nedum pertractata. Illarum enim, quòd in rerum natura ſubſiſtere nulla ratione dubitantur, ſtatim a nomenclaturis naturam & genus examinare ſolemus. Hic verò in re incerta & obſcura, & contrarijs hinc inde ſententijs enodata, meritò queſtioni, quę omnium prima perpetuò à Philoſophis, ſi qua de re agãt, methodo pertractari ſolet, primus locus datur. Ea eſt, num res, de qua ſermonem habemus, in rerum natura extet. Hãc enim vocant, An ſit, trito in ſcholis termino. Quęſtionem igitur hanc diſcuſſuri primùm affirmantium, inde negantium rationes adducemus, demum vtriſq; æqua lance libratis & examinatis noſtram ſententiam in medium proponemus, & teſtimonijs ac rationibus comprobabimus. Qui Gryphes eſſe aſſeuerant, non pauci ſunt, nec leues. Ex veteribus & quidem Græcis, ſunt Herodotus, Pauſanias, Cteſias, Aelianus. Ex Latinis Pomponius Mela, Solinus, Apuleius, Seruius. Ex neotericis Iohãnes de Mõteuilla. Herodotus in primis in hiſtorijs Poeta, Gryphes, qui aurum aſſeruant ſupra Arimaſpos viros vnoculos colere ait ex ſententia Ariſtæi Proconeſij Poetæ. [a] Cteſias ſic habet: *Aurum habet India ſed quod non reperitur in fluuijs & ablutis, vt fit in flumine Pactolo, ſed multi & ſpacioſi montes id ſuggerut, quos incolunt Gryphes, aues quadrupedes, lupi magnitudine, cruribus & vnguibus leoninis, qui pẽnas in pectore rubras, in reliquo corpore nigras habent*. Similia etiam [b] Aelianus refert cum Cteſia, *qui eos prope Bactros eſſe* ait, *& alas a cætero corpore diuerſas*, nempè albicãtes habere. Cum Herodoto conſenſit [c] Mela, item & Pauſanias, Eundem, quem ipſe Herodotus fabularũ patronum Proconeſium ſecutus: vt & [d] Solinus confirmat, dum ait: *In Aſiatica Scythia terræ ſunt locupletes, inhabitabiles tamen Ita tamẽ auro & gẽmis affluãt, Gryphes tenent vniuerſa, alites ferociſſimæ, & vltra rabiẽ ſæuientes* &c. Et paulò pòſt: *Arimaſpi cum his dimicant*. Hoc tamen author hic ab Herodoto, & Mela diſſentit, quod Arimaſpos in Aſiatica Scythia collocet, quos illi ad Europęos referunt ſupra Iſſedones ad Ripheos aut Hyperboreos montes habitare. Apuleius cum Solino conuenit, alitis ſpeciem tantùm gerere aſſerens, ſed de loco non item, etſi Hyperboreos appellet, mundum nouum eos generare tradens: verba eius quia pauca ſunt, lubet etiam apponere *colore vario circumnotatis inſignibar animalibus, hinc dracones Indici. inde Gryphes Hyperborei, quos in ſpeciem pinnatæ alitis generat mundus alter*. Hos ſequitur [e] Seruius Virgilij Scholiaſtes. Inter Neotericos [f] Ioannes de Mandauilla, Bachariam regionem vocat, cuius incolæ truces admodum ſint, immanes atque efferæ, hic Gryphes dari affirmans, hunc ferè in modum ex Italico ſermone latinè facto loquitur: Qui Gryphibus anteriorẽ corporis formam Aquilinam tribuunt, & poſteriorem leoninam, vera memorant, cùm reuera talis eorum forma ſit: veruntamen vnicus duntaxat Gryps & magnitudine & corporis robore octo etiam leones centumq; Aquilas ſuperat, vtpote qui uel equum, vnà cum inſidente etiam equite, vel binos ſimul coniunctos boues vnguibus ſuis, qui boũ cornibus multò longiores ſunt, & ex quibus incolæ cyathos conficiunt, abripiens è uia in nidum ſuum importet. Hanc formam paſſim quoque Grypho Poëtæ neoterici tribuunt, vt [g] Baptiſta Mantuanus, cuius uerſus etiam hîc ſubijcere non piguit.

a In Perſicis.
b L.14.c.11
c L.2.c.1.
d cap. 25.
e Eglog.7.
f cap 166.
g L.4. Agelarior.

Aſt alij Gryphes late bipatentibus alis,
Et iugulo ſeſe in roſtrum tollente recuruum,
Nam Gryps eſt animal duplex Aquilamq; figurat
Pars prior in Lybicum tranſit poſtrema Leonem.

Hi omnes uno ore Gryphem, eumq; auem quadrupedem maiori ex parte, & aurum Scythicum ſiue Indicum effoſſum cuſtodire, tanquam rem veram & compertam affirmant, etſi interim diuerſam magnitudinẽ ei tribuant. Hiſce ex diametro ſeſe opponunt non minus graues ex antiquis, ſi Dijs placet, Herodotus, Origenes, Plinius; ex recentioribus Angelus Decembrius, Matthias Michouius. [h] Plinius quidem ita Gryphos negare ſolet: vt non ſolam fabuloſos eſſe exiſtimet, verùm etiam vt leuiſſimos & penè phreneticos appellet, qui eos in rerum natura ponant. Sic [i] Herodotus è contra, vt ſupra nec ipſe videtur omnem Gryphis fidem adhibere; dum ait. *Ad ſeptentrionem Europa, quamplurimam auri vim eſſe conſtat, ſed quomodo fiat, ne hoc quidem pro comperto dicere queo dicuntur tamen id a Gryphis auferre Arimaſpi, vnoculi quod nec ipſum crediderim, vt viri naſcantur vnoculi, cætera naturam habentes hominibus parem.* [k] Origenes verò Adamantius grauis Theologus ita pertinaciter Gryphem extare negat, vt etiam Moſen non ſatis reuerenter reprehendere auſus ſit, dum, vt ipſe opinatur, inter immunda animalia eum collocat. Ita enim ſcribit: *Gryphum, quem nullus vnquam meminit, vel audiuit humanis animis ſuccumbere manducari prohibet Moſes in [l] Leuitico*. Inter Neotericos fide dignos recenſendus eſt [m] Matthias Michouius, qui non ſolum Gryphes, ſed & aurum in extremo Aquilone, montes deniq;

h L.10.c.49
i In Thalia.
k Lib 4. de Princ.
l Cap 11.
m In Sarm. Aſiana.

deniq; ipsos Hyperboreos seu Riphæos, quos vocant, reperiri negat. *Ad extremum Septētrionem Riphaos & Hyperboreos montes aliqui posuerunt, quos illic nullos esse experientia constat. Quin etiam in Iubra monte, & locis Septentrionis non effoditur aurum, argentum, nec alia metalla, nec inueniuntur illi Gryphi & magnæ Aues prohibentes effodere & efferre aurum. Ego sanè contra veteres authores Gryphos nec in illa Septentrionis nec in alijs orbis partibus inueniri affirmarim.* Negat eosdem etiam, vt dixi, [a] Angelus Decembrius, sed modestè admodum, hunc in modum scribens: *Quin etiam ego de Gryphibus interdum dubitare soleo, quemadmodum tu Guarine pridem de Romana pyramide disputabas: nam cum à Vergilio pro inimicis equorum ponantur (ita enim communis fert opinio) & Seruius eodem loco ipsorum animalium biformem effigiem planè commemoret, à Plinio tamen ita denegari solent, vt leuissimos ac penè phreneticos appellet, qui in rerum natura Gryphes appellentur. Quod mirum est in Plinio Gryphes negari, cùm à Marone eos recitatos videmus, nisi Poëticè fortè ad vulgarem opinionem loquutum arbitremur. Tum Nicolaus Trozza. At ego magis nonnullo negauerim, ipso etiā Plinio maximè assueuerante.*

[a] Lib. 6. de Polic. liter. cap. 68.

Quomodo Gryps negandus.

Sed quid dicet quispiam; an ergo nullum extare Gryphum statuendum est? Ego inter extremè dissidentes has authorum opiniones media, vtpotè tutissima, via incedendum arbitror. Itaque cum maiore & saniore huius ætatis, vt & superioris scriptorum parte, ita censeo, rectè sentire Plinium, qui hanc auem fabulosam esse credit, eumq; nos sequi posse, sed ea conditione, vt optimè decernit doctiss. Goropius, si tali corpore, quali pingitur & fingitur, esse dicatur. Quod enim auem ex eo faciunt quadrupedem, capite Aquilino, aurito, cætera leoni similem, alatam, id monstri & Chymeræ simile est, atque à pueris ipsis, & mulierculis etiam explosum. Sed si Gryphos fabulosos credimus, cur sacra scriptura inter immunda animalia eos recenset? Verum in textu [o] Hebraico vox Peres legitur, quæ variè, vt in Synonimis dixi, exponi potest, atque aut pro Haliæto seu Aquila marina, aut pro Accipitre seu rapace quapiam aue insigni accipi. Septuaginta interpretes pro ea Grypem verterunt Græcè. Ex quo colligitur hanc ipsam vocem, tanquam quæ auem quampiam ex Aquilis rapacem designaret, habuisse eos ac posuisse, cùm reuera, etymique ratione Græcis non aliud quàm curuirostram, Germanis verò Scythisuè, apud quos & res ipsa esse & putabatur & nomen confictum verisimile est, etiā rapacē auem significet. Vnde immeritò Origenes in Moysen inuehitur, vtpotè qui rem nusquam extantem Iudæis in cibum venire frustra, vt ipse autumabat, vetuerit. Non enim Moyses, sed LXX. interpretes tantùm Gryphem habent, vbi Moysen rapacem quampiam, & præsertim ex maioribus, aut Aquilam aut Vulturem intellexisse credibile est. Quamobrem profectò, si auem vllam in rerum naturâ, quæ hoc nomine digna sit, aut venire debeat, ponendam ducimus, eam Aquilæ aut Vulturis maximum quoddam & rarum genus esse iudicârim, quæ ob inusitatam magnitudinem, ob inauditum robur, vana multa, & absurda de se fabulandi veræ naturalis historiæ ignaris occasionem dederit. Gryphes enim quadrupedes, vt Albertus quoque aduertit, ab Historicis potiùs, & Poëtis, quam Philosophis, & rerum naturæ peritis, memorantur. Aues verò bipedes, Aquilis similes, immensæ molis & roboris, non vna orbis plaga reperiri iam iam ostendemus. Patrum nostrorum memoria, imò ætate nostra Rex Aethyopum literas Hebraicè scriptas ad summum Pontificem dedit, quarum etiam copia apud Historicos quosdam eius temporis extat, quibus S. D. N. P. M. uniuersæ atque adeò suæ Ecclesiæ caput agnoscens ac veneratus aues refert in sua Aethyopia tantæ magnitudinis reperiri, ut pedibus bouem, vel equum integrum abreptum cibandis pullis deferant. [p] Paulus Venetus de simili quadam aue, quam Ruc appellat, in hæc verba scribit. *Vltra Madaigascar maximam & ditissimam insulam, aliæ quadam insulæ sunt, quæ propter velocissimum maris cursum difficillimè adiri possunt. In his certo omni tēpore apparet mirabilis species auis, quæ Ruc appellatur, Aquilæ quidem effigie, sed magnitudine immensa. Aiunt, qui illas viderunt Aues, plerasq; alarum pennas longas esse passus duodecim, ea crassitie, quæ longitudinis mensuræ conueniat. Auem tanti roboris esse, vt solo, sine aliquo adminiculo elephantem capiat, & in sublime raptum rursum ad terram labi sinat, quo carnibus eius vesci possit. Ego cùm primum hæc de illa Aue audissem, putabam esse Gryphum, qui pennatus & quadrupes esse fertur, leoni omni ex parte similis, nisi quòd Aquilæ faciem haberet similem. Sed hi, qui illas viderunt, constanter asserebant, nihil illis cōmune esse cum vlla bestia, & quod duobus, vt reliquæ aues incederent pedibus.* Hactenus ille. His non absimilia hac ætate, qui noui orbis res describunt, tradunt & fidem rebus, etsi in primis incredibiles appareant, adhibent. Inter cæteros est Ioannes Boterus, qui Perù occiduo regno Vultures ea magnitudine reperiri refert, vt alis expansis decem & octo dodrantes latitudine expleant. Quod verò ad Septentrionales orbis oras attinet, quas Gryphorum sedes esse voluit fabulosa antiquitas, constat multorum fide dignorum authorum testimonio, inter quos sunt Matthias Michonius, Sigismundus Baro, Ioannes Laurentius Ananias, apud Moscouitas aues nasci Aquilis similes, sed maiores, Kreutzet illis, Polonis Bialozar dictas, quę auibus omnibus corporis immanitate, audacia, feritate, terrorem incutiant. Harum

[o] Leuit. 11.

Origenes reprehensus.

Quæ Auis Gryphis nomine intelligenda.

Aquilæ maximę boues abripiētes.

[p] In lib. 3. cap. 40.

Ruc auis.

Vultures incredibili magnitudine.

Aues Aquilis similis, sed maiores.

Kretzet. Bialozar.

immenſa moles, cum naturalem & communem reliquarum, atque adeò cùm ipſam fidem prope ſuperet, cauſam nonnulli in aſtra reijciunt, & in genitalem vim quandam peculiarem, ac quam in alijs locis vberiorē, qua fit vt plerunque illic orta animantia, corpulentiora ſint, & grandiora. Pari pacto [q] Raſis medicus Arabum celeberrimus in oppoſita Septentrioni parte, nempe in regionibus ab æquatore meridiē uerſus (alij .n. in India, alij in Riphæis Grypē uiueniri volunt) animalia omnia cùm corpore maiora, tam ferociora, ac admiranda magis gigni tradit, exempli gratia, elephantos, rhinocerotes, auis præterea quoddam genus maximum, quod ipſe Ancham, neſcio, qua lingua vocat, ex cuius alarum pēnis pharetras fieri condendis ſagittis perhibent, & ex vnguibus vaſa potoria.

[q] Li. 60. de Aub. c. 39

Ancha auis. Vaſa ex vnguibus Anchæ auis.

Hæc tamen nō ideò adfero, vt omnibus fidem adhiberi velim, ſed in hunc tantummodò finem, vt lector videat, quam aues inaudita & prodigioſa magnitudine reuera nonnunquam in extremis & incognitis nobis orbis angulis reperiantur, quarum etſi non ſatis nobis perſpecta eſt, attamen non omnino fabuloſa, & quæ cum veritate ſtare poſſit, hiſtoria. Etenim cum doctiſſimo Becano temerarium eſſe puto, iudicare in rerum natura non eſſe, quod ætas noſtra nondum vidit. Alioquin fidei ſuſpectæ eſſe non inficior, quod Rhaſis pocula ex vnguibus auium ſuarum fieri perhibet.

Pocula ex vngue gryphis habita.

Refert Goropius Reginam Hungariæ Mariam Caroli V. Cæſaris ſororem, cuius ipſe Medicus fuit, inter pocula ſua habuiſſe cornu quoddam nigredine ſplendens, dodrante longius, quod aiebant vnguem eſſe Gryphis, quamuis ipſe ex cornu aliquo fictitium fuiſſe exiſtimet. Ita quoque Ornithologus ſe vidiſſe ſcribit apud aurifabrum Tiguri cornu nigrum, leue & in ſummo aduncum, ferè vt in rupicapris, triplo fortè craſſius, cuius labris argentum introducturus erat, vt pro poculo menſis adhiberetur, dicens ſe illud pro vngue Gryphis accepiſſe. Verum id fortè bouis alicuius peregrini, vt quem Indicum vocant, aut bubali cornu fuiſſe idem iudicat.

Pes gryphis creditus.

Lutetiæ Pariſiorum in ſacello Palatij Regij videre eſt pedem ingentem ex altiſſima fornice ſuſpenſum, tanta magnitudine, vt ſi animal pro ratione eius fingeretur, facilè poſſet credi, quod dici ſolet, vel maximū equum ab eo ſublimem rapi. Verùm eum quidem falſum eſſe ſuſpicantur, & ex ligno artificiosè confectum. Sacerdotes eius ſacelli è Rhodo allatum aſſeruut, a quodā Rhodio equite. Quod autem quadrupedem pingunt corpore poſtico leonino, id nec cū hoc pede, nec cum rerum natura conſentit, vti nec illud, quod extremis aquilonaris oræ montibus aurum effoſſum ſumma cura obſeruare eos comminiſcūtur. Nam quotquot earum regionum hiſtoriam hodie veriorem conſcribere auſi ſunt, conſtanter uno omnes ore negant vel ullum illic loci argentum aut aurum aut pretioſorum metallorum venas reperiri, ſed uiliora tantummodò, cuiuſmodi ſunt æs, plumbum, ferrum. Mendacium inter cætera coarguit authorum diſſenſio. Alij enim leoni, alij lupo magnitudine parem faciunt. Monteuillanus uerò hyperbolicè, & enormi mendacio, enormem ei corporis molem, octo nimirum leonibus maiorem aſcribit.

Quæ auis gryps iudicari poſſit.

Quapropter hunc Gryphem monſtroſum ſtatuere, niſi a ueritate etiam deſciſcamus, omninò non poſſumus, niſi hoc uocamine uolucrem quampiam uel Aquilę, uel Vulturi ſimilem, licet inuſitata magnitudine, nuncupemus. Quod facere nos poſſe non uno ueterum exemplo, ſed & recentiorum aliquo monſtrabimus. Varinus Gryphes inter cętera, inquit genus eſſe animantis uolacris quod γυπον, id eſt, Vulturem uocant, & Γρυπαί Heſychio etiam Vulturum nidi dicuntur. [r] Ariſtophanis interpres γρυπαίετος exponit, peregrina ſcuti inſignia; *Aquilas enim*, inquit, *ſolebant in ſcutis pingere*. [ſ] Heliodorus memorię prodidit Perſinam boum armenta, & equorum & ouium, Coturnicum, & Grypum præmiſiſſe greges, partim ut ex unoquoque horum hecatomben adornaret, partim ut populum inde aleret. Hos Gryphes Aquilas fuiſſe uerisſimile eſt, quas ad Hecatomben Regum & Imperatorum adhiberi ſolere in Aquilę hiſtoria prolixè oſtendimus.

Γρυπαί quid.
[r] In Ranis.
[ſ] Lib. 10.
Perſinę Hecatombe.

Conſcripſit itinerarium Iudęus quidam nomine Beniamin Tudelenſis Hiſpanus ante annos quadringentos, quod a Doctiſs. Theologo. B. Aria Montano ex Hebraico idiomate in latinum conuerſum eſt. In hoc ab inſulis Cheſil in Sinarum regionem, per fretum alioquin æſtuoſiſſimum, ita ut nauigando ſuperari interdum non poſſit, commeandi inter cętera rationem profectò miram exponit, & ſimul uaſtarum quarūdam eius loci auium, quas Grypes vocat, naturā & fortitudinē, quarū ſcilicet ope & induſtria tranſportati homines mare traijciant, aperit. Verba eius ſunt. Ab inſulis Chenerag quadraginta dierum nauigatio ſuſcipitur tranſire volentibus in regionem Sin, quę pars Orientalis eſt. Sunt uerò qui dicant mare illud, quo iter ſuſcipitur, eſſe mare exciſum, ſeu fretum interdum ęſtuoſiſſimum, aſtro Cheſil ſubiectum (quod Orion eſt nobis) cuius ui tantus nonnunquam excitatur uentus, ut nulli mortalium nauigando ſuperari poſſit aut effugi. Intrudit enim nauigia in ipſas maris anguſtias, unde extricari & effugere non poſſunt, herētque diutius, quoad comeatu omni abſumpto homines pereant, neque uerò raro hoc modo naues periclitantur: Verùm huic incommodo hominum induſtria proſpectum eſt, atque euadendi ratio eſt inuenta, quam agnoſcere

Inſula Chenerag.

non

non fuerit iniucundum. Sic autem res habet. Boum coria integra quamplurima in nauibus imponunt, nauigantium hominum numero paria: qui cùm vento acti in illas angustias intruduntur, singuli singula subeunt, atq; collo introrsum complicato ita colligant, ut aquæ aditus obcludatur, tum sese rotantes & mouentes in mare è nauigio deijciunt, quos cũ maximę Aquilæ illis regionibus familiares, Gryphes dictæ, prospiciunt, boues aut animalia esse putantes, aduolantes eripiunt, atque in aridam asportant, tum verò depositis in valle, vel monte incumbũt, vt ipsis disruptis pascantur. Verùm oportuna celeritate vsus, qui intra corium includitur homo, feram ipsam gladio confossam vulnerat, atque occidit, & hoc pacto complures euadunt. Ex hisce, vt vt res sese habeat, saltem hoc licet colligere, maximas certè Aquilas & his similes alites Gryphes aliquando dictas esse & harum ratione Gryphes reuerà reperiri affirmari posse, secus verò minimè.

F O R M A.

RYPHIS illius fabulosi forma, quæ ipsi à veteribus affingitur, talis est. Magnitudinem ei tribuit [a] Philostratus leoni parem; Ctesias Lupo. Antica parte, capite, rostro, alis & pedibus Aquilam referre aiunt, posterius verò & reliquo corpore leonem.

Nam Gryps est animal duplex Aquilamq; figurat,

vt inquit Bapt. Mantuanus. Iohannes de Monteuilla aliorum mendacijs non contentus, corpus magni Gryphi maius esse octo leonibus regionum nostrarum scribit. Reliquas partes [b] Aelianus ex antiquorum traditione describit in hæc verba: *Gryphem Indicum animal audio similiter quadrupedem vt leonem esse; robustissimis item existere vnguibus leonum similibus, tum dorsum eius pennis indui nigris anteriorem corporis partem rubris: alas vero candidis. Ctesias ait ceruicis eos pennas caruleas & floridas habere, Aquilino ore esse & capite, cuiusmodi pictores pingunt, oculis autem igneis.* [c] Plinius *volucres auritas habitas* testatur. [d] Pausanias *maculas instar Pantherarũ inesse ait.* In Aquilinis quidem pedibus longos habere vngues; in Leoninis verò breues, atque hinc esse scribit Albertus, quòd alij longos, alij breues Gryphis vngues inueniri putârint.

[a] In vita Apoll. lib. 3. [b] L. 4. c. 27. [c] L. 10. c. 49. [d] In Arcad.

V O L A T V S.

OLANT, vt inquit [a] Philostratus, *non multum, sed quantum paruulæ aues. Non enim pennata sunt, sed rubra pellicula alarum costa tanquam digiti* (animalium scilicet steganopodũ more) *connectantur. Itaque in gyrũ delata Grypes aliquantulũ volare, & ita e sublimi pugnare possint.* Verùm alas eum habere instar Aquilarum antè ex alijs meminimus; vnde etiam quis commentum facilè agnoscet. Quantopere enim differant Aquilinæ alæ ab his Philostrati membraneis, vnusquisque videt, adeò vt hanc vel stupiditatem vel audaciam admireris, qui tam enormia & à se inuicem dissidentia de vna eademq; re prodiderunt. Alij non volare Gryphum, sed velocissimo esse cursu aiunt, adeò vt homo quantumuis citatis passibus currens, ne vim quidem pedetentim incedentis ac persequentis possit effugere. Tigridem solùm assequi posse negant.

[a] Lib. 3. de Apoll. vita.

L O C V S.

MONTES Riphæos seu Hyperboreos inaccessos haud procul ab ipso Aquilonis, vt fabulantur, exortu sitos in Scythia Asiatica, quam Arimaspi habitant, terra locuplete quidem, sed deserta, extremoq; Septentrioni subiecta,

Hos habitant Gryphes, pecus attingentibus aurum
Infestum &c.

Vnde & [a] Claudianus.

Gryphes hyperboreos pondera fulua soli,

appellat. Ctesias ab [a] Aeliano citatus apud Indos & quidem Bactrianos, eos etiam reperiri comminiscitur. Maior tamen scriptorum pars in Aquilone locat, vnde & [b] Apuleius hyperboreos vocat: *Hinc dracones Indici, inde Gryphes hyperborei, quos in speciem pinnata alitis generat mundus alter.*

Hyperborei, seu Riphæi montes vbi.

[a] L. 4. c. 27. [b] Lib. 11. de Asin. aur.

GENERATIO.

NIDVM construere dicuntur Gryphes in altissimis montibus, atque ex auro, quod è terra effoderint, si Ctesię credamus, in commodam formam cōgesto. Nec defuit è recentioribus nugiuenda [a] Bartholomeus nomine Anglicus, qui etiam ouorum numerum & conditionem describere non fuit veritus; in hæc verba. *Oua Gryphis ouis Aquilæ sunt maiora, duriora, sapore & odore grauiore: qualitate sunt calidiora, & ficciora, atque etiam numero pauciora: quia vltra duo nunquam ponit, est enim difficilis incubationis.* Imo hāc in rem audet Aristotelem citare testem, tanquam si is vnquam Gryphis meminisset. Aut si fortè ex Aquila, de qua similia Aristoteles prodidit, Gryphem fecit, cur huius oua Aquilinis tanquam ab his diuersis maiora prodidit?

[a] L.19.c.94.

Oua Gryphis.

INGENIVM. FERITAS.

SOLINVS [a] author est, *In Asiatica Scythia terras esse locupletes, inhabitabiles tamen. nam cùm auro & gemmis affluant, Gryphes tenere vniuersa, alites ferocissimas & vltra omnem rabiem sæuientes, quarum immanitate obsistente aduenis accessus difficilis ac rarus sit. Quippe visos discerpere, velut genitos ad plectendam auaritiæ temeritatem.* Nam a se effossum, & è cuniculis erutum

——hyperboreis rutilans in montibus aurum
Gryphes amant auidè, tenent, vigilesq; tenentur,

vt ait Mantuanus. Hoc ipsum verò aurum, quod effodere dicuntur, teste Philostrato, petræ sunt aureis guttis minutissimis conspersæ, quas hæ feræ rostro discindūt, imò ob harum cupiditatem sibi inuicem insidiantur. Cum his Arimaspos viros vnoculos dimicare, esseq; internecinum inter vtrosque odium ferunt, vt dum Arimaspi ex montibus illis aurum gemmasq; suffurari, Gryphes summa auiditate tutari, illuc contendunt. Hac de re [b] Aelianum tractantem audiamus, qui hunc in modum scribit: *Bactri Indis finitimi eos illic*, (nempè apud Indos, ne quis in solo Septentrione Gryphes & aureos montes imaginetur) *auri custodes esse, aurum effodere aiunt, & simul eo ipso nidos construere, quod vero auri in terram deciderit, Indos homines auferre. Contra Indi eos auri, quod veri quidem simile videtur, custodes esse negant, neque enim Gryphes auri egere. at contra ipsos, cùm ad colligendum aurum homines accesserunt, hos de pullis suis maiorem in modum solicitos ac timentes, pro eis pugnare, atque cum alijs etiam animalibus cōcertare, eaq; funditus vincere. Contra autem leones & elephantos non stare. Indigenæ quod ab huiusmodi animalium robore timeāt, non interdiu sed ad collectionem auri noctu proficiscii, quod se tum melius latere arbitrentur. Locus vbi Gryphes versantur desertissimus est. Quocirca aurum, quod ibi effoditur, venari studentes, mille aut bis mille armati eo perueniunt simulq; fossoria & saccos afferunt, silentem Lunam obseruantes. Quod si Gryphes fallant, duplex commodum assequuntur, quod & eorum vita ab illorum atrocitate seruetur, & quod etiam aurum Indi domum aufferunt. Sin in furto deprehenduntur, pereunt. Cùm semel eò profecti sunt, domum non nisi triēnij aut quatriēnij interuallo reuertuntur.* Hucusq; Aelianus: qui quidem in hoc ab alijs dissentit, quòd Gryphes contra leones & elephantos stare neget. [c] Philostratus enim. è contrà eos *superare elephantes* & *dracones* asserit, *omniaq; alia animalia præter tygridem, quæ ob velocitatem euadat.* Sæuum enim, pertinax ferarum genus & supra omnem rabiem ferociens alijs narratur, tanto præditum robore, vt quod Ioannes de Monteuilla scribit, bouem, equum cum homine etiam insidente, quem occidit, pleno volatu auferat.

[a] C.25 Polyhist.

Aurum à Gryphibus effossi quale fuerit.

Arimasporum cum Gryphibus pugna.

[b] L.4.c.27.

[c] L.3 in vita Apoll.

ANTIPATHEIA.

GRYPHES equis præ cæteris animalibus peculiari quodam odio infestos esse rumor est. Vnde [a] Vergilius rem miram & naturæ consuetudinem superantē allaturus, inquit;

Iungentur iam Gryphes equis, æuoq; sequenti
Cum canibus timidæ venient ad pabula Damæ.

Et hunc imitatus [b] Bapt. pariter Mantuanus;

Inuoluit sors vna omnes discrimine nullo,
Gryphes equi, dama atque canes, ceruus atque leones,
Agna lupus, simul errabant &c.

[a] Eglog. 8.

[b] L.3 de calamit. temporum.

DENO-

DENOMINATA.

LEANDER Monachus, qui Italiam deſcripſit, Peruſium Scythica lingua Griffoniam vocatam tradit, ab inſigni Gryphis, quod Scytæ eò aduenientes primùm ſecum attulerunt. Griffonum item familias dictas puto, uel à notis, vel ab ingenio Grypum, vel à naſi aduncitate, quemadmodum huiuſmodi nare curuos Grypas olim, ut Anthiochum Syriæ Regem, reſte Poſſidonio, & Cyrum Perſarum veteres dixêre. Cuius nominis familias & noui ipſe in noſtra Italia multas, & extat vna, vbi hæc conſcribimus, Bononiæ familia ſatis nobilis Piſtorio oriunda, in qua in primis humanitatis ac munificentiæ plenus fuit Ioſephus, qui Lucretiã Aldrouandam ſororem meam uxorem habuit, & ex ea Iulianum & Alexandrũ iuris vtriuſq; Doctorem procreauit. Porrò Gryphes nominantur homines barbari, chlamides, & pallia ex auium plumis induti, ſed non ob veſtitum tantummodò ita dicti ſunt, ſed ob celeritatem etiam, qua cæteras gentes longè ſuperant. Syluestres boues epigrypos dicunt Græci, id eſt, rictu leuiter adunco.

Griffonia vrbs. Griffonum familiæ vnde dictæ. Antiochus Syriæ Rex Gryps dictus. Homines Barbari Grypes dicti. Epigrypi boues.

MORALIA.

DIVVS [a] Hier. *montes aures, inquit, quos adire propter Gryphes, & Dracones, & immenſorum corporum monſtra non licet, & hominibus impoſſibile eſt, oſtendunt nobis, quales cuſtodes habeat auaritia.* Poſſunt ſanè hac ratione auari Gryphis nõ inſcitè comparari, quòd quemadmodum hi auro non utũtur, alios tamen ab eius vſu arcent, ſuntq; attingẽtibus infeſti, ita & illi pecuniam, qua ipſi non fruuntur, alijs inuident; hoc Gryphis peiores, quòd inſatiabili auri cupiditate flagrent, id ſolummodò & toto ſtudio agentes, ut quod congeſſerint ampliori cumulo augeant. Gryphes enim tantùm ea de cauſa aurum ſibi eripi non patiuntur, quòd eius intuitu ſummoperè delectentur. Vnde [b] Caſſiodorus: *Gryphes aurum leguntur iugiter effodere, atque eius inſpectione gaudere, quibus quoniam non eſt ambitus lucri, cupiditatis crimine non dicuntur accendi, ſcilicet quia omnis actus in qualitate propoſiti eſt, & non eſt vituperandum quod nulla fuerit voluntate laſciuum.* Quæ omnia egregiè [c] Baptiſta Mantuanus uerſibus iſtis complexus eſt in deſcriptione philargiriæ, quæ:

——lucri ſi nuntia fama
Surgat, & acceptus nares odor imbuat auri,
Eleuat ingentes alas, & lumine fixo,
Viſa potens quicquid falcatis unguibus aufert.
Stulta ſuos nunquam venturum ſeruat in uſus.
Sacra Deum, ſanctas leges præclaraq; geſta.
Scriptores rerum egregios, celebresq; Poëtas,
Qui procerum laudes chartis, & nomina mandant.
Et quicquid non auget opes, auerſa repellit,
Sola iuuant, quæ lucra ferunt, ſint cætera quanquam.
Laudibus & pretio digniſſima, cætera ſordent.
Sicut hyperboreis rutilans in vallibus aurum.
Gryphes amant, audiq; tenent vigilesq; tuentur.
Vnde nec vtilitas operæ, prætiumuè laboris,
Sed metus & clades oritur, ſic pectus anhelum.
Peruigilis monſtri grauiore cupidinis æſtu
Feruet opus cumulans, quas olim prodigus hæres
Diſſipet, & pingues ferat in conuiuia menſas.

[a] *Epiſt. 4. ad Ruſtic. Monach. de forma viuẽdi.* Auari Gryphis comparati.
[b] *Lib. 9. Variar. lect.*
[c] *Lib. 1. de calam. tẽp.*

Hinc [d] Dantes currum in medio ſexillorum animalium, de quibus Ezechiel, & D. Ioannes ſcribunt, apparuiſſe canit, cui Gryps ſuccederet, eius uidelicet ſymbolo Ieſum Chriſtum intelligens, qui huic animali (ſi animal Gryps dicendus eſt) egregiè comparatur, quòd quemadmodum in eo binæ, auis uidelicet, & quadrupedis, formæ ſunt, ita etiam Chriſtus diuina & humana ſubſtantia conſtet. Verſus Dantis ſunt:

Lo ſpatio dentr' à lor quattro contenne
Vn carro in ſu due rote trionfale,
Che al collo d'vn Griffon tirato venne.
Et eſſo tenea ſu l'vna e l'altr'ale

[d] *In Purgat. cant. 29.* Chriſtus cur Gryphis ſimilis.

Tra

Tra la mezzana e le tre, e tre liste;
Si ch'a nulla fendendo facea male,
Tanto saliuan, che non eran viste,
Le membra d'oro hauea quant era vccello,
Et bianche, l'altre di vermiglio miste.

D. Hieronymus è Gryphis forma summi & sapientissimi creatoris laudandi ansam captat, cùm aduersus Pelagianos hæreticos in hæc verba scribit: *Elephanti tanta molis in sua grauitate causentur, cur quatuor pedibus incedant, cum musca culicesq; & cætera huiusmodi animantia sub pennulis senos pedes habeant, & aliqui vermiculi sint, qui tantis pedibus scateant, vt innumerabiles simul motus nulla acies comprehendat. Dicant equidem omnes. Omnia Domine in sapientia fecisti.*

MYSTICA. HIEROGLYPHICA.

Generositatis typus.
Cur Apollini sacer.

RYPHES generosi & magni animi simulacrum veteres existimârunt, ideoq; non ineptè Apollini sapientiæ præsidi dedicarunt, quare aures ei addebant, quòd Apollo a Lacedemonijs Τετράωτος coleretur, quamuis alij Apollini Gryphem sacrum velint, quòd Sol præcipua generationis auri, quod Gryphes custodire dicebantur, causa esset. Alij verò alias assignant rationes, quoniam videlicet Sol, vt reliquis in cælo micantibus ignibus imperitare videtur; ita & Gryphem animalibus cæteris præstari ferunt. Vt vt est, (omnia enim fabulosa sunt) Apollini sacros fuisse constat: itaque eos quadrigæ illius iungunt, qui Solis imaginem pingunt. Est item Gryps, ignis & æstatis symbolum, quòd plerunq; ex Aquila & Leone compositus fingeretur. Ignita autem est prorsus Leonum atq; Aquilarum natura. Aquilarum pennæ, vt suo loco diximus, cæterarum auium plumis cōmixtę, calore suo consumunt. Ex Leonis ossibus inter se collisis ignem excitari testis est Aelianus: atque hinc fortè Nemesi deæ etiam sacros Gryphes crediderunt. Sepulcris apponebautur ab antiquis Gryphium figuræ, ut scilicet ea à vigilantibus custodiri religiosè debere ostenderent. Quod verò Gryphem sub pedibus Tauri caput habere in pluribus antiquorum sepulcris videamus, dici in primis potest, quod de Leone scriptum reperimus, vt scilicet sepulti animum aut naturam talem fuisse opinemur, cuiusmodi est illud quod apprehensum videtur. Nempè si ouem vel agnum, sepulchrum insculptum habeat, intelligas hominem ferocitate demolita, mansuetudinem amplexatum: si taurum, temperantiā; si anguem, prudentiam, vel quid huiusmodi, prout animalis, quod detentum fuerit, significatum exiget. Verùm talem opinionem probarem, nisi huiusmodi simulachra pro templorum foribus, ac in alijs etiam operibus publicis passim depicta videremus. Sentio itaque, vt liberè dicam quod animus fert, nihil aliud simulachris talibus exprimi; quàm huius animalis in feras omnes bestias dominatum atque potentiam, eiusq; ferocia viribusq; cuncta deuinci, suppeditari ac puniri. Vt scilicet moneamur, quicunque violentas manus ad ea, quę in eius custodiam tradita sunt, inferre audeant, pœnas se, cuiusuis ordinis lociuè sint, luituros: suppliciaq; commissi vel furti, vel sacrilegij, violatiq; sepulchri, cui animal id præficitur, daturos, & quod de Leone vulgò dicitur, idem de Gryphe dictum opinor, cui Leoninum corpus maxima ex parte tribuunt. Visuntur itaque eædem figurę in aris antiquorum, templorum foribus, vrnis, alijsq; non infrequenter, & sine dubio religionem, & quæ ad pietatem spectant, summa cura & attento studio custodienda esse demonstrāt. Auritum in primis hoc animalium genus esse ferunt, ut facilè fures sentiat; alatum ad pernicitatem, cæterùm leoninis membris compactum, vt ferocia & vires in eodem esse videantur. Rostrum præterea aduncum tribuunt, vt scilicet mordicus teneat, quæ illi commissa & concredita sunt. Hæc omnia certè custodes ac præsides decent. Haudquaquam enim bonus custos esse potest, cui aures hebetes, qui piger, qui tardus est, qui languidus, & minimè tenax rerum sui domini. Meritò igitur Gryphes custodiæ præficiebantur, quibus abundè suppetunt omnia, quæ ad custodum munus pertinere putantur. Ornant Gryphes sacellum, quod in vrbe nostra, iuxta Asellorum vulgò dictam turrim medio quadriuio extructum est, in cuius angulis, nunc leones, nunc Gryphes spectantur. Quos custodiæ vigilantięq; causa admotos putârim, vt scilicet uel sacrum locum tueantur, vel homines ipsos moneant in sacris rebus & precibus, quæ Deo & Diuis adhibentur, vigilare, & presentem esse oportere. *Athenis in Palladis arce simulacrum* esse scribit Pausanias, *cuius galea ad partem vtramq; Gryphes additi sunt, & in medio imago sphingis incumbit.* Cæterùm Gryphum exempla præpotentem tyrannis egregiè denotatur.

Gryps cur ignis & æstatis symbolum.
Cur Nemesi Deæ sacer.
Sepulchrorum apud antiquos honos.
Gryphum figuratum vlus.
Grypis figurę significatio.
Præsidum icon.
Tyrānidis typus.

EMBLEMA.

EMBLEMA.

DE Gryphe emblema tale habet [a] Nicolaus Reusnerus, sub Lemmate ΞΕΝΙΩΝ ΔΕ ΤΕ ΘΥΜΟΣ ἌΡΙΣΤΟΣ.

Qui putet? e puro Gryps nidum construit auro,
Occupat & celsæ rupis in arce locum.
Solus aues vincit cunctas, qui naribus vncis:
Quem Leo, quem Tigris, quem pauet acer eques.
Cuius vt e nido sub rupem decidit aurum,
Accola finitimi quod legit Indus agri.
Sic quos Heroas mundi rerumq; potentes
Sublimi magnus vult Deus esse loco.
Imperij tueantur opes ceu munera Diuûm:
Participes alios vt simul esse velint.
Præsertim sanctæ pietatis & artis alumnos
Ingenuæ per quos regna domusq; vigent.
Diuitis hæc auri virtus est vna benigna.
Qui prosunt alijs, mente iuuare bonos.

[a] *L. 2. Emble 35.*

ICONES. INSIGNIA. NVMISMATA.

APVD Xenophontem, vt citat & exponit Plutarchus, memorantur canathra, quæ imagines sunt Gryphi ac tragelaphorum ligneæ, quibus insidentes puellæ circumferebantur in spectaculis. Scyles Rex Scytharũ habuit in urbe Boristhenitarum ædes magnificas & circa illas, è lapide candido Gryphes & Sphinges stantes, vt [a] Herodotus testatur, qui lapis Parius fortè fuerit. Gryphem marmori antiquo nobilitatis Cæsiorum insigni monumento insculptum sub anteriorum pedum altero tauri caput habere videmus, quod in pluribus antiquorum monumentis, ut antè diximus, comperitur. Gryphis imagine insignem clypeum quoq; habet nobilissima Gryffonum in Italia familia. Insignia item nepotum meorum Gryps ornat. Scytharum id olim insigne fuisse asserunt, a quo Perusiam Gryffoniam dictam supra ex Leandro diximus. Grypho aureus in campo cæruleo insigne erat nauis Artirij antiquissimi Herulorum Regis, quod Vandolorum Domini etiamnum hodie vsurpant. Gryphem rubeum in campo argenteo vsurpabat electa quædam à Bononiensibus militum corona, quos vulgò la compagnia del Griffon nuncupabant. Eorum opera, vt refert Pompeius Vizanius ciuis Bononiensis, qui nuperrimè patriæ suæ historiam in lucem edidit, Bononienses vsi sunt ad expellendos seditiosos, anno nempe 1272. quo tẽpore vrbs multis scatebat hominibus, qui rebus nouis quotidie studebant. Tradit pariter anno 1376. cùm hæc eadem vrbs libertatis auida à Summo Põtifice deficeret, proceres eius, leges Senatumq; immutasse, necnon tribunos plebis creauisse sedecim, quatuor nẽpe pro quaque quarta vrbis parte, eisq; vexilla exhibuisse, in quotum quatuor populi insignia, quæ libertas est, depicta erãt, in reliquis verò varia symbola: Ex his tria fuisse, quæ Gryphem ferrent, vnum, quod aureum in campo cæruleo, alterum, quod album, tertium quod nigrum ferret, in campis eiusdem coloris. Vidi item, cum Romæ degerem, librumq; de statuis antiquis conscriberem, trophæum pulcherrimum in ędibus Illustris Domini Caroli de Fano, Medusæ imagine perornatum, in cuius medio pectore Gryphes & Harpyiæ cælati erant. In ædibus Reuerendissimi Episcopi de Rusticis inter quamplurimas alias statuas, vidi in cornicibus multas sculpturas, in quibus Gryphum icones essent. [b] Antonius Augustinus Romæ pariter in æde Diui Petri multos Gryphes in lapide, & in medio duorum ex his candelabrum, magna industria elaboratum conspexisse, audiuisseq; tales ex Apollinis templo exemptos fuisse scribit. Irrigetus Martinengus Pittaci filius, & Lanfranci nepos, miles magnanimus, in bello strenuus, factionis Gelphæ, cuius cæteri Martinengi acerrimi protectores erant, hostis adeò, vt spretis cæterorum familiæ suæ armis, quæ Aquila erat Imperialis, vt suo loco dictum est, Gryphem vsurpare voluerit, cum quodam symbolo. Huius sepulchrum extra Brixiam cernitur cum hoc epithaphio. HAEC EST SEPVLTVRA NOBILIS MILITIS IRRIGETTI DE MARTINENGO. In monte Nerone dicto in diœcesi Plobici reperiuntur quamplurima arma, ac alia monumenta lapidea, in quibus Gryphes exsculpti sunt, quos Fráciscus Sansouinus Brancaleonum insignia

[a] *In Melpomene.*
Cæsiorum monumentum.
Artirij nauis insigne.
[b] *Dial. 5. de numismatibus.*
Irrigetti Martinengi insigne.
Brancaleonum insignia.

insignia fuisse credit, cùm tamen Leonem illis pro insigni fuisse paulò pòst asserat. [c] Baptista Mantuanus Pannoniæ Regem Gryphem in armis suis ferre innuere videtur, ita canens:

[c] L. ad Reg. & Princip. Christianos.

Quod trepides nihil est tecum Deus ibit in hostem,
Per mare, per terras quacunque leuaueris alte
Sanctum insigne crucis Gryphemq; Aquilamq; birostrem.

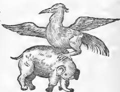
Barrillæ familiæ insigne. Gryphem aureum alis expansis cum rostro rubro in campo cæruleo vsurpat nobilis familia Barrilla Neapolitana, quam Carolus Gallorum Rex primus magni admodum fecit, vt ex multis admodum sepulchris constat. Ex qua Ioannes in primis fuit Roberto eorũdem Regi gratissimus, vtpotè quem legatum Romam miserit, vt Petrarcham laurea condecoraret. Est & Martellorũ non ignobilis apud Florentinos familia, quæ Gryphe in armis vtitur. Gryps quoque in antiquissimis quibusdam numismatibus depictus conspicitur. Lilybitanorum in primis æreum numisma Golzius depingit, quod in auersa parte Gryphem illius figuræ, qualem plerique ei tribuunt, in aduersa tripodem Apollinis repræsentat. Eiusmodi numisma cusisse eos populos idem Golzius existimat, quoniam eorum vrbs Sybillæ Cumanæ, quæ volumina de rebus arcanis & vaticiniorum plena Tarquinio Prisco regi obtulisse legitur, hospitio & sepulcro celebris fuerit: itidem quia puteus in vrbe eorum Lilybæo [i]dcirco commendatus fuerit, quod ij qui ex eius aqua bibissent, Pythio furore afflati oracula ac responsa darent. Non mirum itaque, inquit, si Apollinis capite Gryphoque Apollini sacro & tripode Apollinis symbolo ac lirâ sua numismata signauerint. Reperiuntur item nonnulla Hyelitarum cùm aurea, tùm ærea numismata, vt apud eundem authorem videre est, in quibus Palladis galeatæ imago videtur, & in galea Gryps depictus. Inter quę vnum est, quod Gryphum habet posteriore parte in caudam tortuosam desinente: ex quo facilè uideas & ab antiquis non vnam Grypho formã ascriptam. Eiusmodi etiam Gryps pariter in casside eiusdem Deæ in Romanorum quodam nummo depictus reperitur, necnon in multis alijs eorundem numis in casside Martis: in qua item Gryps ille communis conspicitur in numismate Brutiorum: vnde his quoque Dijs sacrum fuisse Gryphum pronunciandum est.

Martellorũ insigne. Lylibytinorum numisma. Hyelitarũ numisma. Gryps cauda tortuosa.

Gryphis nõ auriti imago. Prior harum iconũ Gryphem à fabulosa antiquitate diuersimodè depingi solitam etiã declarat: auribus enim caret, quas tamen, vt suo loco diximus, plerique alij suo Grypho addebãt. Hanc autem iconem antiquissimam esse constat, cùm eam Illustriss. Cardin. Bembus inter alia hieroglyphica ex tabulis æreis vetustissimis excerpserit. Dextro pede gerit quid ad instar veru, sub pedibus verò serpens repit. Antonius Gigas vir humanissimus mihi eam communicauit.

Auis Ruc imago. Altera icon Ruc est, cuius etiam in hac historia meminimus, excerpta ex tabulis Geographicis Cornelij de Iudæis Antuerpiani, quæ, si vera sunt, quę de ea tradunt, nihil planè respondet. Rostrum enim Columbinum potiùs, quàm Aquilinum ostendit. Nos, ne quid in nostra Ornithologia desideretur, tale, quale depictum accepimus, etiam alijs tradimus.

DE HARPYIS. Cap. II.

HARPYIARVM historiam, etsi meram fabulam, ne tamen vllum volucre, quamuis fictitium deesset, omittere noluimus, & cùm insigni rapacitate adeò infames sint, vt ab ea nomen inuenerint, ideò rapacibus eas meritò adiunximus.

AEQVIVOCA.

Ἅρπυια Hesychio subitam rapinam notat. Grammatici uarij, (vt Scholiastes Homeri, Suidas, Varinus, Hesychius) uario modo Harpyias interpretantur. Alij enim rapaces Deas, dæmonesue; alij dæmonis alatas fæminas; alij ventos rapidos: alij canes rapaces per eas notari uolunt. Sed quod horum significatorum quædam allegorica sint, alibi explicabuntur. Harpyia nomen est unius è canibus Actæonis apud [a] Ouidium. Est præterea Stephano vrbs Illyriæ iuxta Encheleas.

Harpyia canis Actæonis.

[a] Metam. 3

SYNONIMA.

Ἅρπυιαι nomen à rapacitate habent. ἁρπάζω enim Græcis rapio est. Vnde harpagones ex eadem origine instrumenta ferrea hamata, quibus naues capiũtur, & retinentur. Hinc & harpax apud [a] Plautum:

Venit harpax verus, res palam cognoscitur.

Est apud eundem harpagare verbum, ut item in eadem comedia:

Neque homines magis asinos vnquam vidi, ita plagis costa callent
Quos dum ferias, tibi plus noceas, etenim ingenio hi sunt flagriceda
Qui hac habent consilia, vbi data occasio est, rape, clepe, tene, harpaga.

In scribendo Harpyiæ nomine uariant librarij. Multi Seruium sequuti penultimam diphtongum ponũt impropriam vt apud Græcos Harpiyæ, à quorum sententia longè diuersus est Calistius, qui negat I literam in dipthongum coalitam cum Y litera præcedenti, sed pro consonanti accipi debere. Syllabam enim eo etiam, inquit, modo positione longam fieri, si vocalem breuem sequatur I vice consonantis posita, vt Harpyiæ. Quare si diligentissimo Grammatico credimus in eo nomine *πυι*. vltima syllaba per tres literas erit enuncianda, & iota ad vltimam syllabam referendam, quod alij cum ypsilon in vnam dipthongum abire contendunt. Dicuntur Harpyiæ alijs quoq; nominibus, nempè Canes Iouis, furiæ, diræ, & aues. Quorum omniũ rationem reddit his verbis Seruius: *Quod Canes Iouis dicerentur hac ratio est, quia ipsa furiæ esse dicuntur, vnde etiam epulas apud [b] Virgilium abripiunt, quod Furiarum est.*

Et manibus prohibent contingere mensas.

Vnde & auari dicuntur Furias pati, quòd partis abstinẽt. Furias esse paulò pòst idem testatur:

Vobis Furiarum ego maxima pando.

Quæ verba sunt Celene. Furias autem canes dici Lucanus testatur, vt:

Stygiasq; canes in luce superna
Destituunt, &c.

[c] Virgilius:

—— Visaq; canes vlulare per vmbram,
Aduentante Dea, &c.

Sanè apud Inferos Furiæ dicuntur & canes, apud Superos diræ & aues: In medio Harpyiæ dicũtur, vnde duplex in his effigies. Has Virgilius tres dicit Aello, Ocypete, & Celæno. Aellò dicta nonnullis putatur, quasi ἑλοῦσ ἄλλο, id est, alienum tollens, quæ tamen etymologia non admodum accommodata videtur. Ocypete ab ὠκύς velox, & πέτομαι volo, quasi celeriter volans, vel vt alij, citiùs rapiens. Pari ratione [d] Sophocles Harpyias vocat catarrhactas, quòd precipites ad rapinam ferantur. Celænum verò Græcè nigrum vocant. Hac significatione Homerus vtitur, vbi αἷμα κελαινὸν id est, cruorem nigrum appellat. Inde Celæno dictam putant.

Aetymon. Harpagones que instrumenta.
[a] In Pseud.
Canes Iou. Diræ. Furiæ. Aues.
[b] L. 3. Aen.
[c] 6. Aene.
Furiarũ nomina, & origo. Aellò. Ocypete.
[d] In Phin.

GENVS. ORTVS.

HARPYIAS quidam Neptuni filias esse produnt. Is ferè omnium prodigiorum pater est. Vnde [a] Georgius Pictorius ita canit:

Neptunus gignit Cyclopas, & Polyphemum,
Vincit Harpyias vngui bus, & volucres.
Aellon Ocypeten nigram, atque Celænen.

Neptunus cur Harpyiarũ pater creditus.
[a] In Pantopol. de Dijs gentilium.

[b] Hesio-

[b] In Theog. [c] Lib. 4.

[b] Heſiodus ex Electra Oceani filia genitas fingit patre Thaumante & Iridis ſorores. Alijs Ponti,& Terræ filiæ dicuntur, vnde in Inſulis habitare putantur, quæ partem terræ,& partem maris tenent. [c] Valerius Flaccus Plutonis filias videtur facere, dùm Typhonides vocat:

Inſuper hunc Typhonides Harpyia ira tenantes
Depopulant, ipſoq́; dapes prædantur ab ore.

[d] Aen. 3.

Nam Plutonem Typhonem vocabant. Quod fortè [d] Virgilius ſubinnuit:

Peſtis & ira Deûm Stygys ſeſe extulit vndis.

Freſcia auis. Harpyreia auis. Alope. Acheloen. Ocypote. Nicothoe. Ocypodes. Ocythoe. [e] 12. Aen. Thyella. [f] Argon. 1. Podarge.

Fabulæ etiam referunt Phinæi filias Eraſeian & Harpyreian aues fuiſſe, quæ cibum ab ore ſenis diripuerint. Sed Harpyias Virgilius tres fuiſſe dicit: Ocypeten, Aello,& Celæno. Harpyias Hyginus Alopen, Acheloen,& Ocypeten appellat. Sunt qui Alopen, Nicothoen vocent. Heſiodus Ocypeten nuncupat Ocypodem, nonnulli Ocythoen. Apollonius duas tantùm facit, quem [e] Virgilius alibi ſequutus videtur, cùm ait:

Sunt geminæ peſtes,&c.

Sunt qui putent tribus Harpyis addi ab Homero quartam nomine Thyellam. [f] Apollonij interpres Thyellam hybernos flatus,& procellas exponit,& Homerum per ſynonimiam Thyellas,& Harpyias poſuiſſe vult, quæ & ipſæ ventos nonnunquam rapaces ſignificant. Harũ maximam nomine Celæno Homerus Podargen nominat, fingitq́; ex ea Zephyrũ Achillis equos Balium & Xanthum genuiſſe.

FORMA.

[a] 3. Aeneid.

ARPYIAS [a] Virgilius ita depingit:

Triſtius haud illis monſtrum, nec ſæuior vlla
Peſtis,& ira Deûm Stygy ſeſe extulit vndis.
Virgines volucrum vultus, fœdiſſima ventris
Proluuies, vncæq́; manus & pallida ſemper
Ora fame, &c.

Varinus

Varinus corporibus Vulturum, auribus vrsorum fuisse scribit. Hyginus diuersas facit, nempè capitibus Gallinaceis pennatas, & alatas brachijs pedibusq; humanis, sed vnguibus monstrosis, pectore candido, ac fœmineo. Harpyiam Eustathius *fingi secundum fabulas*, inquit, *dæmonij cuiusdam alati equiformis figura, vt & Pegasus equus est alatus, atq; eam præsertim, quam Homerus Podargem nominat.* Quare etiam etsi cæteris Harpyis fabulæ manus attribuant ad raptum idoneas seu monstrosos vngues, Podarge tamen manibus prædita videri non potest propter equinam speciem. Volucres etiam alatæ ab omnibus statuuntur. Vnde [b] Virgilius:

Podarges forma.
[b] 3. Aeneid.

—— magnis quatiunt clangoribus alas.

Et [c] Ouidius

[c] 3. Metam.

—— Exterruit ales Aëllo. &c.

Sed quid propriè sint, siue Deæ, seu diræ, siue obscœnæ volucres apud Virgilium ipsum dubitatur. Icon, quam exhibuimus, cum Vergiliana descriptione conuenit.

LOCVS.

LOCVM quem Harpyiæ incoluisse creduntur, ex his [a] Poëtæ versibus habemus:

[a] L. 3. Aen.

—— Strophades Graio stant nomine dictæ
Insulæ, & Ionio in magno, quas dira Celæno
Harpyiæq; colunt, aliæ Phineia postquam
Clausa domus mensasq; metu liquêre priores.

Ad eundem sensum [b] Naso.

[b] Lib. Metamor. 13.

Sæuit hyems, iactatq; viros Strophadumq; receptos
Portubus infidis exterruit ales Aëllo.

Feruntur enim ex Arcadia, cuius Phineus Rex erat, à Zete, & Calai Boreæ filijs pulsæ, iuxta Seruiũ. Contrà verò [c] Valerius Flaccus eum Odrysiæ Regem, nõ Arcadiæ fuisse narrat. Odrysia porrò in Thracia est, teste [d] Plinio, & extenditur vsq; ad Bosphorum Thracium. Ex hac fugatæ ad Trophadas insulas peruenêre, quæ Echinades quoq; olim, & Plotiæ dictæ fuêre. Nomen verò Strophadum sibi inde acquisiuêre, quòd Zete, & Calais iuuenes alati Harpyiarum persequutores ab Iride moniti, vt à canibus Iouis abstinerent, illic suos volatus conuerterint. Στροφὴ enim Græcis conuersio est. Fugatas [e] Apollonius tradit coniecisse sese in specus, qui in Creta visebantur sub Arginunte. [f] Ludouicus Ariostus sedes earum in specubus quidem etiam agnoscit, sed in inferno eas collocat, ita autem canit:

Phineus rex vbi regnauerit.
[c] Argon. 3.
[d] L. 4. c. 11.
Strophadæ Insulæ.
Echinades.
Plotiæ.
[e] Argon. 2.
[f] Cant. 34. stan. 4.

Il Paladin col suono orribil venne
Le brutte Arpie cacciando in fuga, e in rotta,
Tanto, ch'à piè d'vn monte si ritenne,
Oue esse erano entrate in vna grotta;
L'orecchie attente à lo spiraglio tenne,
E l'aria ne sentì percossa, e rotta
Da pianti, e d'vrli, e da lamento eterno,
Segno euidente quiui esser l'Inferno.

Qua verò de causa, & quomodo fugatæ, proximo capite exponemus.

RAPACITAS. INGLVVIES.
Fœditas. Historia deniq; tota.

IRATI feruntur Dij Pheneo Odrysiæ Regi, quòd in nouercæ nouiter ductæ gratiam liberos suos excæcasset, aut, vt alij, quòd arcana Iouis consilia hominibus prodidisset, Harpyias tanquàm Iouis ministras, & iniuriarum vindices immisisse excæcato. Hanc historiam [a] Apollodorus prosequitur hoc pacto. *Harpyiæ vbi Phineo paratam esse mensam intuebantur a cælo deuolantes maiorem ferculorum partem abripiebant, & reliqua perpauca, & ea quidem tam graui odore fœdata remanebant, vt perferri minime possent. Hic igitur Argonautis, qua ad nauigationem suã spectarent, iamiam præpositurus: Commodum, inquit, de nauigatione tum mihi verba facietis, simulac me ab Harpyiarum iniuria liberaueritis. Tum hi Phineo mensam sternunt, in qua simulac edulia apposita erant, en repente Harpyiæ vastum clangorem fundentes deuolant, & esculenta diripiunt. Id verò, vbi viderunt*

Pheneus rex cur ab Harpyis infestatus.
[a] Lib. 1. de Dear. orig.

Zetes, & Calais Harpyias abigunt.

Tygris amnis cur Harpys dicatur.

Strophades insulae vnde dictae.

b L. 4 Arg.

Aquilonis filij Zetes, & Calais alati iuuenes nudatis ensibus illas per aërem insequuntur. Caeterùm planè Harpyis Boreae filiorum manibus tum moriendum erat sed & Boreae filijs iam tum quoque cùm insectarentur, & eas adeptis fuissent, erat pereundum. Cum itaq; pueri persequerentur Harpyias, earum altera ad Peloponnensium in amnem Tygrem decidit; qui nunc ab illa nominatur Harpys. Altera Ocypete per Propontidē fugiens ad Echinadas vsq; insulas peruenit. Ea nunc ab illa Strophades appellantur, quippe, quae cum ad eas peruenisset, iter conuertit, quae vbi littus attigisset, prae labore cum persequentibus decidit. Verum Apollonius ad Strophadas insulas vsq; Boreae filios Harpyiarum insectationem tenuisse refert, neq; mali quicquam passas fuisse, quod iureiurando nihil post illa in Phineum iniuriarum amplius molituras promisserint. Liberatus igitur Phineus Harpyiarum poenis reliquam Argonautis nauigationem explanauit: eosq; viam in Colchos perueniendi docuit. Haec omnia b Valerius Flaccus prolixè, ac luculenter sequentibus versibus complexus est:

Postera non cassa Minyis aurora retexit
Noctis iter. noua cuncta vident: Thynneaq; iuxta
Littora fatidicus poenis horrentia Phineus
Dira Deûm, summoq; lues vrgebat in aeuo.
Quippe neq; extorrem tantum, nec lucis egentem
Insuper hunc Typhonides Harpyiae ira tonantis
Depopulant, ipsoq; dapes praedantur ab ore,
Talia prodigia, & tales pro crimine poenas
Perpetitur. spes vna seni, quod pellere saeuam
Quondam fata luem dederant aquilone creatis.
Ergo vbi iam Minyas certamq; accedere Phineus
Sentit opem, primas baculo defertur ad vndas
Vestigatq; ratem, atq; oculos attolit inanes,
Tunc tenacem spirans animam. Solue ò mihi longum
Exspectata manus nostris ast agnita vatis.

Et quibusdam interiectis.

Non ego nunc magno quod cretus Agenore Phineus,
Aut memorem mea quod vates insedit Apollo
Pectora, praesentis potius miserescite fati.
Nec mihi diuersis erratum casibus orbem
Amissas, aut flere domos, aut dulcia tempus
Lumina consuetis rerum est ex ordine fatis
Ingemere, Harpyiae semper mea pabula seruant,
Fallere quas nusquam misero locus, ilicet omnes
Deueniunt, niger intorto ceu turbine nimbus.
Iamq; alis procul & sonitu mihi nota Celaeno:
Diripiunt, vruntq; dapes faedataq; turbant
Pocula, flagrat odor surgitq; miserrima pugna,
Parq; mihi monstrisq; fames, spreuêre quod omnes
Pollueruntq; mana, quodq; vnguibus excidit vncis,
Has mihi fert in luce moras, nec rumpere fata
Morte licet, trahitur victu crudelis egestas,
Sed vos obseruate precor praedicta Deorum
Si non falsa mihi: vos finem imponite poenis.
Nempe adsunt, qui monstra fugent, aquilonia proles
Non externa mihi. nam Rex ego diuitis Hebri
Iunctaq; vestra meo quondam Cleopatra cubili
Nomen ad Actea Calais Zetesque sororis
Prosiliunt. Zetesq; prior: Quem cernimus, inquit,
Tunc ille Odrysia Phineus Rex inclitus ora
Tu Phoebi comes, & nostro dilecte parenti
O vbi nunc regni, generisq; vbi gloria? quam te
Excedit labor? & miseris festina senectas?
Quin age mitte preces. Namq; est tibi nostra voluntas,
Si non ira Deûm, vel si placabilis vrget,
Sustulit hic geminas Phineus ad sidera palmas
Teq; ait, iniusti, quae nunc premis ira Tonantis,

Antè precor nostræ tandem iram parce senectæ:
Sit modus, & fore credo equidem : nam nostra voluntas
Quod iuuenes sine pace Deûm, nec creatte culpam
Sanxia, scelerumq́; mihi nunc crimina pendi.
Fata loquax mentemq́; Iouis, quaq; abdita solus
Consilia & terris subito ventura parabat,
Prodideram miserans hominum genus : nunc mihi tanta
Pestis, & effusæ media inter dicta tenebræ
Iam tandem cessêre iræ, nec ausus ab alto
Ipse volens nostris, sed vos Deus appulit oris.
Sic ait: & fatis ita iam cedentibus omnes
Impulit, & dura commouit imagine pœnæ.
Instituêre toros, medijsq́; tapetibus ipsum
Accipiunt, circumq́; iacent, simul æquora seruant,
Astra simul, nesciq, iubent, ac mittere curas:*
Cum subitus misero tremor, & pallentia prima
Ora senis fugêre manus, nec prodita pestis
Ante, sed in medijs dapibus vidêre volucres;
Flagrat acerbus odor, patrisq́, expirat auerni
Halitus, vnum omnes incessêre planctibus, vnum
Infestare manus, inhiat cocytia nubes
Luxurians, ipsoq; ferens fastidia visu.
Tum sola illuuie, atq; illusis stramine mensis
Fœda rigant, strident alæ, prædaq, recenta
Sæuit, vtrimq, fames, nec solum horrenda Celæno
Phinea, sed miseras etiam prohibere sorores
Emicat hîc subitò, seseq, aquilonia proles
Cum clamore leuat genitor simul impulit alas.
Hoste nouo turbata lues, ipsaq, rapinæ
Faucibus, & primum pauidæ Phineia tecta
Peruolitant, mox alta petunt, stant littore fixi
Aemonidæ, atq, oculis palantia monstra sequuntur.

Dein paulò pòst:

Iamq, & ad Ionij metas, atq, intima tendunt
Saxa, vocat magni Strophadas nunc incola ponti;
Hîc fessæ letiq, metu proprioris, anhelæ
Dum trepidant, humilisq, graues timidoq; volatu
Implorant clamore patrem Typhona nefando.
Extulit assurgens noctem pater vnaq summis*
Miscuit, & medijs vox exaudita tenebris.
Iam satis huc pepulisse Deas. cur tenditis vltra
In famulas sæuire Iouis? quas fulmina quanquàm
Aegidaq, ille gerens, magnas sibi legit in iras.
Nunc quoq; Agenoreis idem decedere tectis
Imperat. agnoscunt monitus, iussaq; recedunt.
Mox tamen & vobis similis fuga cum premet Argo
Letifer, Harpyiæ nunquam noua pabula quærent.
Donec erunt Diuûm meritæ mortalibus iræ
Hæsit vterq, polo, dubijsq, elonguit alis.
Mox abit, & sociæ victor petit agmina puppis.

* Fortè nescire legendum.

*Fortè imaque legendum.

Verùm in hac fabula non omnes authores consentiunt. Flaccus enim, & quem sequutus est Apollonius, Phineum ab Apolline vaticinandi munere donatũ volunt, atq; à Ioue ideò oculorum lumine priuatum, quod Deorum consilia euulgasset, & Harpyiarum, quæ genium eius defraudarēt, tormentum additum, quas aduentantibus Argonautis a Boreę filijs eiusdem classis comitibus non cæsas, sed fugatas esse tantum asserunt. Hesiodus quoq;, Antiochus, alijq; consentiunt. Apollodorus vero contra id affirmat. At discrepat Orphæus, dum causam cæcitatis, & pœnę Phineo inflictæ recenset. Phineum enim insanientem philtris vxorijs abiecisse filios duos autumat. Quare a Zete, & Calai, vt perpeteretur durius exilium a Strophadis compulsum

pulſum in Bithoniam, & luce ab eis priuatum eſſe; vt de morte filiorum Cleopatræ, quę prior Phineo vxor fuerat, vindictam ſumerent. Verùm omiſsis fabulis, vero (ſi veritas ſub his vlla latere putāda eſt) propiora videri poſſunt, quæ [c] Diodorus Siculus retulit. Phineo duo fuerunt filij ex Cleopatra, alij Cleopanā vocant, quæ filia fuit Orithiæ ex Borea, nam & Harpalicen habuit antè, cuius ſuaſu liberos ſuos oculis priuauit, Cleopana repudiata Idæā Dardani Scytharum Regis filiam vxorem duxit. Adoleſcentes itaq; matris impulſu nouercæ ſtuprum offerunt, ob quod flagitium arrepti à patre capite damnantur. Iam tum, cùm ad triſte ſupplicium traherentur, ſtarentq; in littore, caſu illic Argonautæ appulerunt. Illi cùm miſerabili ſui ſpectaculo, & ſupplicij atrocitate hoſpitum in ſe oculos vertiſſent, implorato eorum auxilio, memoratoq; ſenis aduerſus ſe odio, & contumelia in matrem Cleopatram, orant, vt veluti ex improuiſo tanquam Dij præſentes ſuo appulſu adfuiſſent, nunc ſeſe ſupplicio indigno liberent. Vetat Phineus occurrens Argonautis quidquam moliri. Nam patrem ſeſe de liberis ſumpturum minimè fuiſſe pœnam, niſi ſcelus eorum paternam charitatem ſuperaſſet. Territi Argonautę Regis præſentia, & religione littoris hoſpitalis non temerè violandi, nihil auſi fuerunt tentare. Zetes, & Calais audito ſororis nomine, & miſerabili eius apud Phineum fortuna, & filiorum, quæ multò eſſet miſerabilior, iuris gentium, & propriæ ſalutis immemores, in littus exiliunt, & adoleſcentibus uincula abrumpunt. Oritur ibi atrox pugna. At poſtremò multis barbarorum, & inter eos Rege cæſo, reliqui fugam faciunt, & capitur in ipſo tumultu regia, atq; Herculis beneficio Idæa ad patrem incolumis remittitur. Ferunt Idæam à patre poſtea occiſam, ex quo apparet, eo inuito, in Cleopanæ contemptum Phineo nupſiſſe. Nonnulli memorant filios à Phineo excæcatos ipſumq; viciſſim à Borea oculis orbatum. Itaq; adoleſcentes periculo liberati regno matri permiſſo cum Argonautis Colchos nauigarunt. Sed de hiſtoria hactenus. Nunc ad Harpyias reuertamur, quę forſan aut pellices, aut filiæ Phinei, quæ ſcilicet vitam diſſolutiſſimam, & meretriciam viuerent, atq; ea ratione nimio luxu paternas opes omnes perderent, non malè dici poſſent. Has Boreades vlterius perſequi prohibitos fuiſſe ab Iride Apollonius, & [d] Neoptolemus, qui Naupactica conſcripſit, tradunt. Et Pherecides author eſt eas in Cretæ ſpeluncam, quæ ſub colle eſt Arginonte, fuga deletas. Maro verò à reditu Boreadū in Strophadibus, relictas quas coluerint:

—— Phineia poſtquam
Clauſa damus menſaſq; metu liquêre priores.

Sed Harpyiarum rapacitatem, ingluuiem, fœditatem, pulchrè quoq; [e] Vergilius exponit, vbi Aeneam ſic loquentem inducit:

—— Tunc littore curuo
Extruimusq; toros, dapibuſq; epulamur opimis.
At ſubito horrifico lapſu de montibus adſunt
Harpyiæ, & magnis quatiunt clangoribus alas,
Diripiuntq; dapes, contactuq; omnia fœdant
Immunda, tum vox tetrum dira inter odorem.
Rurſum in ſeceſſu longa ſub rupe cauata
Arboribus clauſi circum, atq; horrentibus vmbris
Inſtruimus menſas, ariſq; reponimus ignem.
Rurſum ex diuerſo cali cæciſq; latebris
Turba ſonans prædam pedibus circumuolat vncis,
Polluit ore dapes, ſocijs, tunc arma capeſſant,
Edico.

Verùm quod alij de Phineo, Vergilius de Aenea, id [f] Ludouicus Arioſtus de Sinapo Aethiopiæ Rege canit, qui (vt verbis illius Poetæ vtar)

—— quantunque ricchiſſimo ſi chiame,
Cruciato era da perpetua fame.
Se per mangiar, ò ber quello infelice
Venia cacciato dal biſogno grande,
Toſto apparia l'infernal ſchiera vltrice,
Le monſtruoſe Arpie brutte, e nefande,
Che col griffo, e con l'vgna predotrice
Spargeano vaſi, e rapian le viuande,
E quel che non capia lor ventre ingordo,
Vi rimanea contaminato, e lordo.

Dicit autem Regem illum licet ditiſſimum, ac potentiſſimum, perpetua tamen fame cruciari; quoniam

[c] Lib. 5. rer. Antiq. 4. de Argon.

[d] Lib. 6.

[e] Aeneid. 3.

[f] Cant. 33. ſt. 107. 108

quoniam Harpyiæ paratas in mensa dapes subitò diriperent, atq; si quas fortè relinquerent, eas fœdissimo, ac intolerabili fætore contaminarent. Monstra quoq; istæc perquàm eleganter veterum monumenta, ac in primis Virgilium secutus, depingit, in hoc tamen ab illo differens quod septem fuisse tradat, atq; insuper longas caudas ascribat, vbi ab Astolpho Duce Britanno sono cornu sui, quem ne Plutonem quidem apud inferos ferre potuisse fingit, fugatas illas, & Regem ab ea peste liberatum tradit in hæc verba:

Dentro vna ricca sala immantinente
Apparecchiossi il conuito solenne,
Col Senapo s'assise solamente
Il Duca Astolfo, e la viuanda venne,
Ecco per l'aria lo stridor si sente,
Percosso intorno da l'orribil penne,
Ecco venir l'Arpie brutte, e nefande,
Tratte dal Cielo à odor de le viuande.
Erano sette in vna schiera, e tutte
Volto di donna hauean, pallide, e smorte,
Per longa fame attenuate, e asciutte,
Orribili à veder più che la morte;
L'alacce grandi hauean, deformi, e brutte,
Le man rapaci, e l'vgne incurue, e torte,
Grande e fetido il ventre, lunga coda,
Come di serpe, che s'aggira, e snoda.
Si sentino venir per l'aria, e quasi
Si veggon tutte à vn tempo in sù la mensa
Rapire i cibi, e riuersare i vasi,
E molta feccia il ventre lor dispensa;
Tal ch'egli è forza d'atturar i nasi,
Che non si può patir la puzza immensa.

Atque ex his omnibus videre est Harpyias monstra quædam deformia pingi, & volucria, quæ horrido squalore, pallore tetro, & perpetua fame infectos vultus gererēt, eaq; de causa semper famelicæ dapibus hominum mensis diripiendis sedulò inuigilarent, nunquam tamen famem explerent, insatiabili semper auiditate cibis inhiantes. Nam vt Donatus in nuperrimè citatum Vergilij locum refert, Harpiarum venter non retinebat cibum, sed statim effundebat, quicquid victus causa recepisset, vnde non tantum non satiebantur, sed semper patiebantur famē, atq; ex ea pallor succedebat. Videntur scilicet eo affectu laborasse, quem in hominibus caninam appetentiam Medici vocant, vel cœliaca passione, vbi ob frigidum humorem, qui os ventriculi obsidet, cibi ingens est auiditas, quem assiduè ingerunt quidem, sed ob languentem, & penè emortuam concoctionis vim, qualia ferè assumpsêre, egerunt. Vnde fit, vt semper cibis sese repleant, nunquam verò famem expleant, & vel nulla, vel admodum exigua parte corporis nutrimentum sentiant, sed contra vana ventris infarciendi, ac rursum exonerandi vicissitudine torqueantur, fœda fæcum semper proluuie contaminati. Pari ratione Harpyiæ eas ipsas, quas diripiebant dapes, statim non solùm vnguium orisq; spurcissimo cōtactu, sed & turpi & abominando ventris profluuio fœdabant, & intolerabili quodam putore auerni patris sedem redolente, ita inquinabant, vt quæ fortè reliquissent, aut auolantes elabi siuissent, esui tandē inepta essent vt, vel solo odore, imò visu nauseam mouerent. Quinimò non edulia solum polluebant, sed vt Baptista Mantuanus canit: *Canina appetentia.*

—— ventre soluto
Proluuie fœda thalamos, cænacula, mensas,
Compita, templa, vias, agros, mare, flumina, montes
Infestare solent, &c.

Vnde etiam Vergilio obscænę volucres dicuntur, & alibi:

—— fœdissima ventris
Proluuies, &c.

Rapaces [g] Claudiano:

Nil veris æquale dabunt prohibere rapaces
Scilicet Harpyias.

[g] *Lib. 14. de Vul. Stilic.*

Et truces ob crudelem nempè rapacitatem:

Harpyiasq; truces insepultisq; refusam.

Auidæ Senecæ,

Terretq́, menſas auida Phineas auis.

[h] Cant. 34. ſtan. 1. Famelicæ [h] Arioſto, feræ, & iniquæ, vnico hoc verſu,

O fameliche, inique, e fiere Arpie.

[i] Lib. 1 Itinerar. Huc faciunt [i] Rutilij verſus qui Harpyiarum rapacitatem ſic declarant:

Non olim ſacri iuſtiſſimus arbiter aui,
Circunſiſtentes reppulit Harpyias.
Harpyias, quarum decerpitur vnguibus orbis
Quæ pede glutinea quod tetigere trahunt.

[k] Odyſſ. Y. Enimuerò non tantùm dapes eſurientibus ex ore eripuiſſe feruntur, quin etiam Penelope, [k] Euſtathio teſte duas Pandarei filias orbas, à Venere educatas, iam nubiles ab Harpyis raptas, & furijs traditas ait. Quo loco notandum eſt Harpyias à furijs diſtingui, cùm alij eaſdem faciant; His veterũ figmentis recentiores non contenti, plura inſuper commenti ſunt. Harpyiam (inquit author libri de nat. rerum) primum hominem, quem in deſerto viderit, occidere ferunt, & ſi poſtea fortuitò aquas inuenerit, vel iuxta mare cõſederit, facieḿq; ſuã in eis contẽplata fuerit, mox quòd ſui ſimilem hominem occiderit, immodicè triſtari, & omni tempore vitæ ſuæ occiſum lugere. Sed hæc (inquit Albertus) fabuloſa videntur, tradita ab Adelino, & Iorach. Idem author libri de nat. rer. ineptiſſimè mendaciſſimeq́; ſcribit, Harpyiam, quamuis rationis expertem auem, aliquando tamen cicuratam, vocem humanam exprimere. Quaſi non ſatis fuiſſet Vergilium Harpyiarum vni ſermonem humanum tribuiſſe, niſi illi etiam, qui Philoſophi videri volunt, & ſani ingenij, aliorumq́; iudices, huiuſmodi nugas, & pluſquam anilia deliramenta longè inſaniores, & delirì ſimpliciter ceu vera proponerent.

MORALIA. HIEROGLYPHICA.

[a] Lib. 1. Chiliad. 7. IOANNES [a] Tzetzes ex hac fabula allegoricum ſenſum eruere conatus, ſic ſcribit.

Bareas Thrax ex Athenis, Orythryam, cùm rapuiſſet,
Zeten generat & Calaïn, admodum caſarie ornatos,
Et Abeſalon ipſum denſitate pilorum vincentes,
Quos & volare pilis dixerunt fabularum ſcriptores,
Tanquàm elatos pilis ſuis, & inſolentes.
Hos dicunt vnà nauigantes cum cæteris Argonautis
A Phineo ſene expuliſſe Harpyias
Aues ex ore eius eſcas rapientes
Atq́; cum ipſis dicunt, & hos occubuiſſe.
Veram autem allegoriam, ſic ipſe mihi cogito
Steron iſte Phineus cæcus erat præ ſenecta
Eraſian verò Harpyiamq́; habens filias
Viuentes meretriciſſimam, atq́; diſſolutiſſimam vitam,
Omni victu ab ipſis prorſus exhauriebatur,
Paupertate affligebatur atq́; fame execranda.
Zetes autem, & Calaïs has cum rapuiſſent,
Inuiſi alicubi fuerunt ex partibus illis
Vnde in fabulas inciderunt, quæ de his omnia:
Apollonius autem refert hanc hiſtoriam.

Meretrices rapaces Harpyiæ dictæ. [b] Lib. 13. [c] Lib. 2 de Aſino aur. Harpyiæ pro ventis. Sanè quàm plures præter Tzetzen ita ſenſiſſe videntur. In primis enim Euſtathius, qui hanc fabulam hiſtoricè interpretantur, mulieres fuiſſe Harpyias in luxum prodigas, & ſumptuoſas tradere teſtatur. [b] Athenæus Anaxilæ verſus recitans, nihil aliud, quam ſcorta fuiſſe ſcribit. Vnde ſimiliter malis Harpyis pro nequiſſimis mulieribus veluti ex adagio vſurpaſſe videtur [c] Apuleius, cùm inquit: *Sed heus iuuenis caue diligenter principum huius ciuitatis filij cadauer a malis Harpyis probe cuſtodias.* Nec id ſanè inſcitè, quoniam peſſimæ mulieres inſtar Harpyiarum rapiebant, & raptu immundo cuncta prophanabant. Alijs verò teſte Varino, Harpyiæ per allegoriam venti intelliguntur. Ita Scholiaſtes quidam Heſiodi flatus rapaces interpretatur, qui ex aquæ exhalatione naſcantur. Vnde nimirum Heſiodus ex Electra Oceani filia natas fingit. Quemadmodum & Iris in nubibus ab exhalatione ortis apparet, cuius quidem conſpectum nemo non admiratur, vt meritò Thaumãtis fingatur filia, quemadmodum & venti, qui omnia penetrant.

penetrant. Hanc sententiam [d] Apollonij interpres confirmat, qui in illis Poëtæ verbis:

[d] *Argon. 1.*

At Thyellæ aduersa raptum retro ferebant:

ita scribit: *Thyellæ hyberni flatus, & procellæ: Vnde Homerus per synonimiam Thyellas posuit, & Harpyias, id est procellosos flatus.* His quoque astipulatur Eustathius, qui *Harpyiam* docet *esse genus venti. Quoniam enim*, inquit, *violenti quidam venti etiam grauia corpora inferne subleuant, ac tollunt, conficta sunt Harpyiæ venti quidam crassi forma monstruosa, à quibus rapta dicuntur, quæcunque quomodo euanuerint, vel quò peruenerint, ignoratur, vt Poëta etiam sentit inquiens.* Ἀρπυῖαι ἀνηρείψαντο. Hinc ortum videri potest, quòd [e] Homerus Achillis equos Balium, & Xanthum ex Harpyiarum Celæno maxima, quam ipse Podargen vocat, & Zephyro vento genitos dicit. Hoc fabulosè Poëta fingit, vt summam equorum celeritatem, quos ea propter & ποδηνέμως, & ἀελλόποδας cognominat, demonstraret. Naturalem quidem illius rei rationem reddere videtur Homeri Scholiastes, *Equæ concepta genitalibus*, inquit, *aduersa Borea, aut etiam Zephyri aura pullos generosiores pariunt, quales nimirum & Achillis equi fuerunt.* Sed nomen etiam & etymologia equi velocis, quem Græci πόδας ἀργὸν, ab albis nimirum pedibus vocant, ex Podarge Harpyia natum esse, pulchrè colludunt. Cæterùm quòd hi Achillis equi celeritate dicuntur ventos adæquasse, nimirum Zephyrum, aut Harpyias, parabolicè accipiendum est. Nimium enim audacis, & mendacis foret equos illos simpliciter Harpyiæ, & Zephyri sobolem asserere. Maximè autem celebre illud est inter allegorica Harpyiarum significata, quæ auaritiam rapinas, & crudeles exactiones designare solent. Hoc pacto Sidonius Apollonaris pro cruentis sanguinarijsq; raptoribus, qui pecuniæ vel immoriantur, vsurpasse uidetur: *In foro*, inquiens, *Scytha, in cubiculo vipera, in exactionibus Harpyia*, &c. Alphonsus Hispaniarũ Rex fœneratores Harpyias cognominabat. Ea significatione Iuuenalis particulariter Harpyiarũ pcipua Celæno vtitur, cùm inquit:

[e] *Illiad π.*

Achillis equorũ ortus, & nomina.

Equus albis pedib⁹ ex Podarge natus.

Auaritia, rapineq; Harpyiaru exẽplo designatæ.

Nunc per conuentus, & cuncta per oppida curuis
Vnguibus ire parat nummos raptura Celæno.

Ita auari furias pati dicuntur, quæ sunt Harpyiæ, quòd pre nimia habendi cupidine, partis abstinentes suum ipsius genium defraudant, & dum alijs inuident, & per vim auferunt, ex ijs tamen ipsimet nullum aut exiguum emolumentum percipiant. His profectò verè dici potest auaritiã, tanquã Harpyiã quãdã epulas iam in os immittendas præripere, hoc supplicio quod instar Perilli, qui arte sua perijt, sibi pepererunt, non minus dignis, quàm sunt gulones illi, quibus [f] Horatius gulam ob easdem Harpyias imprecatur. Ipsorum certè cùm generale nomen Harpyiarum, tum particulatim singularum, à violenta rapacitate inditum est. Harpyiæ enim Græcis rapaces significãt. Sic Aellon quasi aliena tollentem, Ocypeten veluti citissimè auferentem, Grammatici dictas volunt. Taceo quòd ea de causa vngues curuos, ac aduncos eis attribuerint antiquorum fabulæ, vt innatam earundem rapacitatem declararent. Sunt qui scribant ideò, vt [g] Cęlius testatur, virgines fingi, quòd omnis rapina arida sit, ac sterilis, ideò plumis circundatas, quòd quicquid inuaserit rapina, cælat: volatiles autem, quòd omnis rapina ad volandum sit celerrima. Quæ omnia id demum significare possunt, quod aliena concupiscimus primò, mox expedita inuadimus, postremò inuncata semel abscondimus, & illatebramus.

Perillus ꝓpriæ necis artifex.

[f] *L. 2 Sat. 7*

Harpyiæ Græcis rapaces.

[g] *L. 29. Lec. ant. c. 27.*

Non illepidè Harpyiæ dicentur alienarum culinarum sectatores, qui nidore epularum allecti ventrem semper adferunt famelicum, & quò blandiùs eos bis terue exceperis, tantò impudentiùs mensam tuam expetunt. Quos notare uidetur Apuleius, ubi ait: *Et tamen pastus electiles comparere nusquam neq; vtiq; cellã suam inuolare immanes mures, vel muscas, quales olim Harpyiæ fuêre.* In quos non inuenustum extat apopthegma Alphonsi Siciliȩ Regis, qui cùm audiuisset in insulis quibusdam viuere aues rapaces, vertens se ad familiares dixit: Credo Harpyias illas ad Principum aulas euolasse, atq; ibi domicilium suum extruxisse. Et simili quoq; sensu [h] Homerus Vlyssem ab Harpyis sublatum ait, procos intelligens qui domi suæ omnia consumebant. Tales enim diuitum ——*per tecta per aulas*

Assentatores Harpyis comparati.

[h] *Odyß. A.*

Harpyiæ funesta lues, fluxuq; fameq;
Infesta volitant.

Vt Baptistę Mantuani verbis utar. [i] Iohannes Tzetzes plagiarios quosdam Harpyis cõparat.

Plagiarij Harpyis cõparati.

[i] *Chilia. S.*

Velut Harpyia, inquit, *quondam à sene*
Phineo cibum rapuerunt ex ore
Gratis scripta nostra arripere expetentes
Ex quibus nos alimur multis transcriptis.

Appositè item raptores prodigos Harpyias dicemus, qui, quòd alijs uiolenter eripiunt, minime priori censui adijciunt, sed confestim alea ganeauè dilapidant, ut scilicet male partum peius dilabatur. Quemadmodum enim Harpyias alienæ dapes nunquam sanant, quòd ingestos cibos non contineant, sed continuo fluxu, simulatq; assumpti sunt, excernant; ita hos assidua

Prodigi Harpyis cõparati.

furta

furta, aut rapinæ nunquam ditant, non, vt ſeruent, rapientes, ſed vt perdant. Atq; id Vergilius Aeneæ, & Troianorũ exemplo nobis ſignificauit. Ea enim auaritiæ vis eſt, vt etiam qui ditiſſimi ſint, fame perire, quàm vel minimam aceruí partem imminuere malint. Cuius itaq; peſtis, vt pellatur, Aenea Troianisq;, hoc eſt, viris robuſtis, ac generoſi animi opus fuiſſe innuere voluit. Poſſent deniq; & Principes hiſce monſtris comparari, quibus illud tantùm in ore eſt:

Sic volo, ſic iubeo, ſic pro ratione voluntas.

Tales enim, quò ſua extendant pomeria, per fas & nefas nulla ciuium ſuorum habita ratione, more Harpyiarum cuncta diripiunt, atq; velut ſanguiſugæ multorum ſanguinem exugunt, in quos inuehi mihi videtur [k] Arioſtus ſic exclamans:

[k] *Cant. 34. ſt. 1.*

O famelice, inique, e fiere Arpie,
Ch'à l'accecata Italia, e d'error piena,
Per punir forſi antiche colpe rie
In ogni menſa alto giudicio mena;
Innocenti fanciulli, e madre pie
Caſcan di fame, e veggon ch'vna cena
Di queſti monſtri rei tutto diuora
Ciò che del viuer lor ſoſtegno fora.

Porrò, ſunt qui putent Harpyias fingi Thaumantis, & Electræ Oceani filias, vt innuerent diuitias ob admirationem hominum expeti, cùm tamen flexiles ſint, vt Oceani filiæ. Homines enim expetunt ea, quæ ſunt admirationi.

ALLEGORIA.

[a] *In ſuo Hercule.*

IN gratiam Theologorum non prætaeribo hîc [a] Collucci Florentini allegoriam, quam in Phinei fabulam ſcribit. Ponit enim Phineum quaſi Phileũ, boni amatorem. Hic ex priori coniuge, quam rationem eſſe vult, filios probè videntes procreat, id eſt, bonos affectus. Extinguitur prima vxor, tum ille ſecũdam ducit, ſenſum nempè, cuius blandimentis allectus filios è prima vxore ſuſceptos, luminibus priuat. Hæc enim pro vero bono falſa obtrudit, & perſuadet. Iraſcitur Deus homini non apprehendenti diſciplinam, & perit è via iuſta, lumineq; rationis amiſſo excæcatur. Huic auaritia, & ambitione infeſtato Harpyiæ eſculenta eſurienti præripiunt. Verùm vbi Argonautas, id eſt, virtutes hoſpitio excipit, & veluti poſtliminio reuertentes recipit, per Zetum, & Calain, id eſt, per veri inueſtigationem, & probitatem, Harpyias, id eſt, vitia fugari contingit, reſtituitq; priſtinum mentis lumen, ac tranquillitatem, quam amiſerat, Dei omnipotentis benignitas, & agnita miſericordia, quam & nobis largiatur toto corde expetimus.

ICONES.

[a] *In Eliacis.* Cypſeli arca.

PAVSANIAS [a] mentionem facit pulcherrimæ, ampliſſimę, atq; elaboratiſſimæ Cypſeli Corinthiorum tyranni arcæ è cedro, aureis & eburneis emblematis variegatæ, & multis iiſq; diuerſis characteribus depictæ, ſed inter permulta Heroum monumenta, & Phineus Thracum Rex, & abigentes Harpyias Boreę filij in dextro arcæ latere exſculpti aderant. Quam iconem, in qua nempè Calais, & Zetes à Phineo Harpyias arcent, videri quoq; tradit, inter illuſtria opera, quæ Amiclis viſuntur. Idem author Polygnotum tradit Pandari filias pinxiſſe, de quibus Penelopen Homerus dicentem fecit: dum virgines etiamnum eſſent, ereptos illis Deorum ira parentes, orbas à Venere educatas. Tribuiſſe verò illis & alias Deas certa munera: Iunonem certè prudentiam, & formoſitatem, corporis proceritatem, Dianam, elargitas, iam verò à Minerua edoctas lanificium, & quicquid mulieribus didiciſſe in laude ducitur. Poſtremò Venerem in cælum aſcendiſſe, quò à Ioue puellis fauſtas nuptias conficeret, intereà vero Venere abſente ab Harpyis abreptas, diris traditas fuiſſe. Hęc de illis Homerus. In Chiorum numiſmatibus Harpyiarum quoq; icones exprimebantur. [b] Antonius Auguſtinus Harpyias nõ in nũmis ſe, ſed in corneola quadam obſeruaſſe tradit. Romę in Palatio Illuſtriſſimorum Farneſiorum inter cæteras pulcherrimas ſtatuas etiam ſimulacrum naturæ conſpicitur, cui inter alia animalia Harpyiæ etiam inſident. nec non itẽ ſimulachrũ vrbis Romę cui Harpyiæ propè pedes adſtant. Vidi in eadem vrbe propè arcum Camilli Harpyiam in caſſide Pyrrhi Epirotarum Regis, in ædibus Leonardi ſculptoris, & antiquarij egregij. Vidi pariter apud Illuſtrem Carolum de Fano ſpolium, & trophæum pulcherrimum vnà cum Meduſa, quæ in

Pandari filię depictę, & ab Harpyis raptæ.

Chiorũ numinata.

[b] *Dial. 5. de Numiſ. nu. 15.*

medio

medio pectoris Gryphes, nec non Harpyiarum, & Leonum capita gestaret. De quibus omnibus mentio fit in libro meo de statuis, quem ante aliquot annos edidi.

EMBLEMATA.

OCTISSIMVS[a] Andreas Alciatus de Harpyis hoc habet emblema cum Lemmate BONIS A DIVITIBVS NIHIL TIMENDVM: [a] *Embl. 32.*

Iunctus contiguo Marius mihi pariete, nec non
Subbardus nostri nomina nota fori.
Aedificant bene nummati sataguntq́; vel ultro
Obstruere heu nostris vndiq́; luminibus.
Me miserum gemina, quem tanquàm Phinea raptant
Harpyiæ, vt proprijs sedibus eyciant.
Integritas nostra, atq; animus quæsitor honesti,
His nisi sint Zetis, his nisi sint Calais.

Sensus versuum est plerosq; viros bonos possessionibus suis extrudi per opulentos vicinos nisi, bono animo, atq; virtute vindicentur.

DE STYMPHALIDIBVS. Cap. III.

TYMPHALIDES Aues, quæcunque tamen eæ fuerint, cùm Poëtis humanas carnes vorare tradantur, tantaq́; esse feritate, vt in homines haud secus ac Leones, & Pantheræ sæuiant, nó ad aliá commoditatis, quam ad rapacium carniuorarum volucrum familiam conferri nobis visæ sunt.

ÆQVIVOCA.

STYMPHALOS oppidum est Arcadiæ propè Corinthum, & Stymphalus amnis, aut etiam lacus vrbi eidem vicinus. *Stymphalos oppidũ. Stymphalus amnis.*

SYNONIMA.

TYMPHALIDES dictæ sunt à Stymphala palude, cui & ipsi nomen à Stymphalo Arcadiæ oppido, prope quod sita erat. In ea aues hæ degisse feruntur, quas [a] Apollonius etiam Ploides vocauit, necnon Seleucides, & Charon, quòd scilicet in lacu isto natarent. Cæterùm apud Ouidium, & Senecam, & Martialem animaduerto in dictione Stymphalus penultimam longam esse, Ausonius tamen breuem protulit. *Etymologia.* [a] *In Argonautis.* *Ploides. Seleucides.*

Stymphalides pepulit volucres discrimine quarto.

[b] Ouidius longam ponit eo versu: [b] *Metam 9*

Vestrum opus Elis habet, vestrum Stymphalides vndæ:

Ratio est, quod alpha apud Græcos dichronon est, qua licentia [c] Homerus vsus est: [c] *Iliad. Ε.*

ἆρες ἄρες βροτολοιγέ.

Quod & [d] Martialis insinuat, [d] *L.9. Epigram.*

Et quos Ares ares decet sonare.

[e] Pausanias Stymphalides aues Arabicas vocat, quòd Arabia quoq; deserta eas feras exhibeat. [e] *In Arcad.*

DIFFERENTIÆ.

VBITAT [a] Pausanias nunquid Stymphalides aues Arcadiæ cum Arabicis vti nomine inuicem non differant, ita forma etiam, & natura conueniant. *Quod si, inquit, semper genus fuit Stymphalidum, vt Accipitrum, & Aquilarum facilè adducor indigenas esse Arabiæ. Et fieri potest, vt pars quædam ex illis in Arcadiam Stymphalum transuolarit. Arabes autem alio eas nomine principio, non Stymphalides appellauerint. Sed Herculis gloria, & quòd barbaris semper fuerunt prælati Græci, in causa fuerunt, vt & illæ in Arabiæ deserta Stymphalides nostra ætate vocarentur.* [a] *In Arcad.*

DESCRI-

DESCRIPTIO.

[a] In Arcad.

[b] Li. 11. c. 37.

Vanellus Auis cur Stymphalis credita.

[c] Argon. 2.

GRAMMATICI quidam Stymphalides aues tanta fuiſſe magnitudine tradunt, vt Solis radios obumbrare dicerentur, quamuis hoc frequentię potius, quam magnitudini videatur tribuẽdum. [a] Pauſanias verò *magnitudine Grues æquare, nec maiores eſſe* ſcribit, *Ibibus cæteræ eſſe ſimillimas. roſtra tamen habere firmiora, & non vt Ibes obliqua.* [b] Plinius cirrhatas eas facere videtur, vbi ait. *In capite paucis animalium, nec niſi volucribus apices, Phaſianæ corniculis, Stymphalidæ cirrho.* Hinc author obſcurus, qui de natura rerum ſcripſit, Vanellum auem vulgò dictam, ſeu Capellam Ariſtotelis, Stymphalidem Plinij eſſe arbitratus eſt, non alio, vt apparet, argumento perſuaſus, quàm quòd Stymphalidi Plinius cirrhum tribuit. Nam & Vanellus quoq; cirrhatus eſt. Sed eadem ratione felem Mineruam feceris, quòd cæſij vtriq; ſint oculi. [c] Apollonius miſſiles earum pennas fuiſſe fingit, quibus tanquàm ſagittis homines vulnerârint. Quæ res fidem, & naturæ ordinem ſuperans Claudiano Poetę credibilis reddita eſt, Hiſtricis exemplo: de quo ita canit.

Hiſtricis deſcriptio.

Audieram memorande tuas Stymphäle volucres
Spicula vulnifico quondam ſparſiſſe volatu,
Nec mihi credibilis ferratæ fabula pinnæ
Viſa diu, datur ecce fides, & cognitus hyſtrix
Herculeas affirmat aues, &c.

Huic enim

ſtat corpore toto
Sylua minax iaculiſq; rigens in prælia creſcit
Picturata ſeges, &c.
Sed non hæc acies ritu ſylueſtris echinni
Fixa manet, crebris propugnat iactibus vltrò,
Et longè ſua membra regit tortumq; per auras
Euolat excuſum natiuo miſſile tergo,
Interdum fugiens Parthorum more, ſequentem
Vulnerat, &c.

LOCVS.

[a] In Arcad.

[b] Lib. 12. Orig. c. 7.

IN agro Stymphalorum, inquit [a] Pauſanius, *fons eſt, è quo Adrianus Cæſar Corinthus aquam intra mænia deduxit. In oppido ſtagnans hyeme fons lacum efficit, vnde Stymphalus amnis exit. Aeſtate quidem lacu ſiccato amnis æquato labitur alueo, ac terram per cuniculum ſubiens in Argolico ſe demum agro profert, ibiq; nomine mutato pro Stymphalo Eraſinus vocatur.* De eadem palude idem miraculoſam hanc refert hiſtoriam, quam quia iucũda eſt, & ſcitu digna, (quamuis ea parum ſit exorbita) tamen ſubnectamus. *Cum Stymphaliæ Dianæ, cui eo loco templum erectum erat, ſolemne ſacrum indiligentius omni ex parte factum eſſet, ac in primis patrij ritus prætermiſſi, lucus repente ſuper eam cauernam corruit, quam ſubter Stymphalus amnis meat. Obſepto igitur oſtio aqua reſluens late omnem campum haud minus ſtadiorum 400. perpetuo ſtagno occupauit. Forte ita accidit, vt venator ceruam fugientem perſequens, cum illa ſe in eius paludis cœnum abieciſſet, animi impetu concitatus per aquas natans, cum vrgere non prius deſierit, quàm idem hiatus & feram & venatorem abſumpſerit, mox & ſtagnantem aquam amni via patefacta conſecutam, ac totam paludem vna die ſiccatam tradunt. Sacrum Dianæ apparatius, & magnificentius factum.* Sed Stymphalides aues [b] Iſidorus marinas eſſe dicit, & in inſulis quas Stymphalides dicunt, agere. Has tamen Authorum nemo, quod equidem ſcio, memorat. Apollonius eas circa Aretiaden inſulam collocare videtur, quam primum ab Otrera Martis filia habitatam fuiſſe ferunt. Meminit earum Timagenus, & Piſander in Scythiam eas auolaſſe tradens, vnde & primùm venerint in Arcadiam, hinc poſtea ad Aretiadas inſulas ab Hercule propulſas. Eaſdem Arabiæ quoq; deſerta præter cæteras feras volucres aluiſſe, author eſt Pauſanias, vt ſuprà etiam meminimus. Qua de re etiam Arabicas aues vocat, ſuſpicatus quaſdam ex illis Arabia relicta Stymphalum Arcadiæ tranſuolaſſe, alioquin natura eaſdem, loco tandem diuerſas eſſe.

VICTVS.

VICTVS. FERITAS.

DEM Pausanias humana carne vesci solitas refert, adeòq; fuisse feras, vt in homines non minus, quam Leones, ac Pantheræ grassarentur. Quin & missilibus pennis armatas referunt, quibus haud aliter, quam sagittis eiaculatis insectantes vulnerarent, seseq; defenderent. Sed & rostro plurimùm valere dictæ sunt, quo in illos, si qui ad eas capiendas accederent, ferebantur, vulneratosq; occidebant. Id tanta duritie fuisse fertur, vt vel ferrea hominum scuta perforaret. [a] Lucretius vnguibus quoq; formidabiles esse scribit:

Rostra Stymphalidũ duritie.

[a] Lib. 5. de rer. nat.

Thracen Bistoniasq; plagas, atq; Ismara propter
Tantoperè officerent vobis, vncisq; timendæ
Vnguibus Arcadiæ volucres Stymphala colentes.

Insignem earũ feritatem ac sæuitiam [b] Plautus innuit, cùm amorũ crudelitatẽ exaggeraret:

[b] In Persa.

Cum auibus Stymphalicis, cum Antæo luctari mauelim
Quam cum amore, &c.

Hoc verò mirum est, quod venatores narrant, vestes sibi contexere Phloinas, quibus rostra Stymphalidum non aliter quàm minorũ auium alæ visco detineantur. Hęc ex Pausania transferentes, Gillius corticeam vestem, [c] Leonicerus multiplicem pannosamq; tunicam, verterũt. Sed Phlus vel phleos genus est stirpis Theophrasto, ex quo Phloinæ vestes cõficiebãtur, quarum & Pollux meminit Hasce aues easq; innumeras ex Stymphalide palude Hercules abegisse fertur. Pausanias ab eo sagittis confectas narrat. Pisander Camirensis aues ab Hercule occisas negat, sed crotalorum strepitu abactas, neq; aliter potuisse, nisi crotali seu crepitaculi ærei sonitu perterrefactas, quod a Vulcano fabrefactum Minerua acceperit, & Herculi donauerit. Hæc [d] Vergilius, vbi de laboribus Herculis agit:

Quomodo capiantur.

Phloinæ vestes.

[c] In Var. h.

Phlus, vel Phleos.

[d] In Tragm.

Stymphalides pepulit volucres discrimine quinto.

Et [e] Claudianus, vbi Herculem alloquitur:

[e] L. 2. de raptu Proserp.

Solus Amazonio cinctus Stymphalidas arcu
Appetis, occiduo ductis ab orbe greges.

Item Catullus eodem sensu.

Tempore quo certa Stymphalia monstra sagitta
Perculit, imperio deterioris heri,

[f] Author quoq; Austriadum memorat:

[f] Lib. 2.

Lethifero quondam superatum Stymphalon arcu,
Victaq; ad Argolicum referentem monstra tyrannum.

[g] Papinius item Statius inter cætera Arcadiæ loca recenset

[g] Thebai. 4.

—— Herculeos vulgatos robore montes
Monstriferum Erymanthon, & ærisonum Stymphalon.

Aerisonum Poeta vocat, quòd, vt antè retulimus, ingenti æreorum crepitaculorum sonitu, seu, vt Pherecides tradit, æreæ tabulę collisu ab Hercule pulsas ex Arcadia fabulentur. Crotalũ seu æneam illam tabulam, quam alij Vulcani opus esse asserunt, quidam ab ipso Hercule fabricatum putant, quibus accedit Hellanicus. Mnasias huius rei propriam historiam scribit, & Stymphalides Stymphali heroicę virtutis hominis, & Ornithæ puellæ fuisse filias ait, ab Hercule extinctas, quòd hostibus Molionis intra vrbem receptis, portas ei clausissent. Pherecides verò non mulieres, sed aues fuisse ait ab Hercule interemptas. Higinus in hac fabula non parum ab alijs variat. Argonautæ, inquit, cùm ad Insulam Diam venissent, & aues pẽnis suis pro sagittis vtentes eos conficerent, cùm multitudini resistere non possent, ex Phinei monitu clypeos, & hastas sumpserunt, exq; more Curetum sonitu eas fugârunt.

DE SIRENIBVS. Cap. IV.

SIRENES ideò inter volucres fabulosas, easq; rapaces reponi quoq; posse videntur, quòd quos cantus sui lenocinio ad se pelliciebant, deuorare fingerentur.

AEQVIVOCA.

SIRENES, & Onocentauros [a] Esaias dæmones quosdam vocat, qui certa quadam corporũ figura assumpta ad desolationem ciuitatis alicuius ira numinis missi sunt. Syri vero Cygnos interpretantur. Hi enim loti ex aqua sursum in aërem volant, & suauem quendam

[a] Ca. 13. & 14.

^b Cap. 30.
Siren auicula.
Scnis auis Galli sque.
Sirenes astra.
Sirius eanis.
^c 9 Histor. c. 40.
^d Lib. 11. c. 16.
Siren insectum.
Siren pro tunica.

quendam cantum edunt. Vnde ^b Iob: *Frater factus sum Sirenum, & socius Passerum.* (σειρῆνων Struthiocamelorum, vt in hoc loco Suidas accipit.) hoc est, calamitates meas cano more Sirenũ. Nescio quis in Lexico Græcolatino Sirenem aliam auiculam quandam dicit esse, quod ego apud nullum hactenus probatum authorem me legisse memini. Galli quidem vulgò canoram auem quandam paruam, & suauissimè argutam sua lingua Serin appellant, fortè quasi Sirenem. Est autem illa veterum Acanthis. Sirenes etiam astra dicitur, ut scribit author Lexici Rhetorici à uerbo σειριᾶν, quod est fulgere, lucere; unde & Sirius (canis sidus) priuatim, & per excellentiam ita dictus est. Est & apud ^c Aristotelem Siren masculino genere animalculũ insectum; uidetur autem illud quoque edere uocem quandam, σειρήν, id est, futurum aliquid significantem; & ^d Plinius Sirenes è fucorum genere esse ait, quas in apibus Nymphas appellamus, hoc est, Fucos imperfectos, cùm iam formã capere incipiunt. *Cætera turba*, inquit, *quum formam capere cæpit, Nymphæ vocantur: vt Fuci Sirenes, atque Cephenes.* meminit & Suidas Σειρὴν μὲν φίλον ἀγγέλλει, ξένον δὲ μέλισσα, hoc est *Siren quidem amicum nuncias, hospitem verò Apis. Siren insectum est certissum Api consimile.* Siren σειρὴν dicitur etiã genus tunicæ tenuis, & per spicuæ, qualem scilicet sub Sirio, id est, in magno æstu gestari consueuit; videri autem potest talis tunica serica esse, cum & res & nomen conueniat.

NOMEN. ETYMVM.

Ieanim.
Etymolog.
Zar Hebræ ice quid.

EPTVAGINTA interpretes pro Ieanim vertunt Sirenes, de quarum etymo multa extãt apud Grammaticos. Sunt qui dictas velint ἀπὸ τοῦ σύρειν, hoc est à trahendo: hinc Syrenes scribunt per ypsilon, sed perperam, cùm Græcis σειρῆνες per ει diphthongũ scribatur. Alij à σειρά, quæ uox catenam significat, eò quòd libidinis unculum Sirenes fuerint. Alij ἀπὸ τοῦ εἴρω, id est, connectere uel retinere, quòd prætereuntes suo cantu retineant. Alij à uerbo σιω, quod Hesychio quandoq; significat σιωπᾶν, qui & addit sumptam esse metaphoram ἀπὸ τῶν τὰ ἀκρόδρυα σειόντων. Sed friuolæ nimis istæ Grammaticorum coniecturæ sunt. Si tamen earum una mihi recipienda foret, putãrim appellatas παρὰ τὴν σειρὰν, id est, à catena siue fune; quòd audientes scilicet uoce earum capti, ab ea tanquam fune perderent, & tanquam alligati traherentur, ut ab Herculis Gallici ore procedente catena uincti quidam illum sequuntur apud Lucianum, quod ad demonstrandam eloquentiæ uim confictum est. Est qui σειράζειν uerbum interpretatur, σύρειν, τινάσσειν, quod ab eodem nomine σειρὰ catenam significante factum conijcio. Nec mihi interim etiam displicuerit, si quis à Sar Hebræo uerbo deriuet, quod canere, & psallere significat, cùm & eisdem Zar ligare est, unde σειρὰ fortè dicitur, id est funis, & uinculum.

FORMA. DESCRIPTIO.

^a Odyss. M.
^b L. 17. de anim. c. 23.
^c Aeneid. 6.
^d In Comm. Odyss. M.
^e Metam. 5.

E forma figuraq; Sirenum, etsi non bene inter scriptores conueniat, omnes tamen in eo consentiũt, ut monstra marina fuisse fabulentur. Hinc Ouid. dixit:
Monstra maris Sirenes erant, quæ voce canora
Quaslibet admissas detinere rates.

Sunt qui superiori sui parte virginis formam retulisse, & inferiori in piscis caudam desiuisse finxerint, à quibus fortè ^a Homerus non dissentit, facturus eas, (si alatas esse credidisset) sequentes, & adulantes ad fugientem Vlyssis nauem: atque hinc etiam pictores nostri æui inferius pisces eas effingunt: sed perperam; nam veterum, quod sciã, nemo piscium figuram eis tribuit; quamuis enim Homerus alatas esse non dixerit, id ideò factum putem, quoniam de alis earum loquendi occasio nulla ei data fit. Finguntur itaq; à veteribus, teste ^b Aeliano speciem à thorace sursum habuisse muliebrem, infera verò auicularum, vt & ^c Seruius annotat, item & Suidas. Contra verò Grammatici Græci in superioribus speciem στρούθων, hoc est, Passerum; in inferioribus mulierum formam illis tribuunt: & Buccatius ex Alberto ignobili scriptore virgineum eis corpus vmbilicotenus, pedes verò Gallinaceos assignat. ^d Eustathius rursus à Venere, cùm virgineam sibi vitam delegissent, in aues transformatas esse tradit; hoc enim significat ὀρνιθωθῆναι, & Isacius Tzetzes ὀρνιθόποδας eas appellat. ^e Ouidius eos secutus est, qui inferiorem corporis partem auium, superiorem humanam fuisse, fabulati sunt, vt his versibus exponit:
—— Vobis Acheloides vnde
Pluma pedesq; auium, cum Virginis ora geratis?

An quia

An quia cùm legeret flores Proserpina vernos
In comitum numero mixtæ Sirênes eratis?
Quam postquam toto frustra quæsistis in orbe,
Protinus vt vestram sentirent æquora curam,
Posse super fluctus alarum insistere remis
Optastis, facilesq́ Deos habuistis, & artus
Vidistis vestros subitis flauescere pennis.
Nec tamen ille canor mulcendas natus ad aures
Tantaq́ dos oris linguæ deperderet vsum,
Virginei vultus, & vox humana remansit.

QVÆ, ET QVOT FVERINT SIRENES.

HOMERVS σειρήνοιϊν protulit in duali numero tanquàm binæ tantùm fuerint Sirenes, quarum nomina quibusdam putantur Aglaopheme, & Thelxiepeia, Alij verò binas fuisse quoq; putârunt, sed sine nomine, vt Eustathius annotat. Alij rursus tres, atq; hæc earum nomiña faciunt, Parthenope, Leucosia, & Ligia. Scholiastes uerò alia earum nomina recenset, videlicet Thalxiope, vel Thelexinoé, Melope, & Aglaophωnos. Alia item Isacius Pisinoe, Aglaope, & Thelxiepia. Sunt qui quatuor, nec desunt, qui quinq; fuisse finxerint.

Aglaopheme. Thelxiepia. Parthenope. Leucosia. Ligia. Thelxiope. Melope. Aglaophωnos. Pisinoe. Aglaope. Thelxiepia.

ORTVS.

QVEMADMODVM de nominibus, & numero Sirenum non constat, ita etiam de ortu earum diuersa authorum opinio est, cùm alij è sanguine, qui è cornu Acheloi, cùm lucta ab Hercule uinceretur, destillauit, natas velint; alij uero ac ferè omnes Acheloi quidem filias faciũt, ideoq; Acheloides vocârũt, sed ex congressu eius cum Musarum aliqua natas nugati sunt. Horum rursus alij cum Terpsichore seu Melpomene, alij cum Calliope, alij deniq; cum Sterope Amythaonis filia cõcubuisse illum tradidêre. Sunt præterea qui dixerint, Sirenes Iunonis impulsu cum Musis de cantus harmonia decertasse, cumq; à Musis facile vincerentur, illas Sirenibus pennas euulsisse, sertaq́ ex ijs sibi confecisse. Non desunt etiam, qui eas à Venere, quòd perpetuam sibi uirginitatem elegissent, irata, in Aues conuersas fuisse dicant. Alij tãdem Proserpinæ adhuc virginis comites fuisse produnt, & in talia monstra marina mutatas, atq; id ex Ouidio paulo antè recitauimus.

Sirenes cur Acheloides dictæ.

Serta ex Sirenum pennis.

LOCVS.

SERVIVS Sirenes iuxta Pelorum primum, qui Siciliæ promontorium est Ptolomæo, & hodie Capo de la torre del Farro dicitur; postea uerò in Capræis, quę insula Tiberij Principis arce nobilis est, teste [a] Plinio, in mari Tyrrheno habitasse memorat; à quo Eustathius non dissentit in Tyrrheniam eas auolasse, quæ Italiæ pariter regio est, & Anthemusam quandam insulam in eodem mari incoluisse tradens: sed fortassis id ex Apollonio descripserit, qui Argonautas mare nauigãtes insulam Anthemoessam (sic & Hesiodus vocat) & in ea se Sirenes uidisse scripsit. [b] Plinius verò Surrentum Campaniæ oppidum a Græcis conditum, quod alio nomine dicitur petræ Sirenum, vnà cum Promontorio Mineruę Sirenum quondam sedem fuisse tradit, De quo [c] Virgilium quoq; loquutum volunt, ubi canit:

Iamq; adeò scopulos Sirenum aduecta subibat
Difficiles quondam multorumq́ ossibus albos.

Vnde Sirenes Italiæ loca incoluisse constat, quamuis Dino apud Plinium Clitarchi celebrati autoris pater in India habitasse affirmet, mulceriq́ earum cantu, quos grauatos somno lacerent.

Pelorus promõtorium quale.
[a] *Lib. 3. c. 6.*
Anthemusa insula.
Anthemoessa insula.
Surrentum Campaniæ oppidum.
[b] *Lib. 3 c. 5.*
Petræ Sirenum.
[c] *Lib. 5. Aeneidos.*

CANTVS. RAPACITAS.

CVM tres plerìq; veterum Sirenes fuisse dicerent, tria etiam illis instrumenta vocem, videlicet, tibias, atque lyram assignârunt, quibus tantam ederent harmoniam, vt non tantum homines, sed ventos etiam (vt ex Hesiodo recitat Eustathius) demulcerent, & mare tranquillius redderent. Vnde σειρήνων μέλος apud Suidam de cantu suauissimo legimus.

Σειρήνων μέλος.

mus. Sed peſtifer omninò, ac pernitioſus præternauigantibus fuit earum cantus, vtpotè quos tali dulcedine, tanquam illicio detentos in vltimum vitæ diſcrimen, atque naufragia præcipitarent, demerſoſq; deuorarent. Quare multi Sirenes in pratis, vbi multa conſpicerentur mortuorum cadauera, depingebant. Quod vero cantu ſuo nauigantes occiderent, paſſim apud diuerſos Poetas legere eſt, quorum loca, quoniam omnes eadem repetunt ne nauſeam una res ſæpius repetita moueat, ſponte breuitati conſulens prætereo, & ſolius Claudiani tantum verba adduco:

——Rapidis Acheloides alis
Sublata: Siculi latus obſidère Pelori
Accenſaq; malo iam non impunè canoras
In peſtem vertère lyras, vox blanda carinas
Alligat, audito frenantur carmine remi.

Cùm itaq; muſico illo concentu omnes interimerent, vnum Vlyſſem, quẽ fors etiam illis obiecit, interficere, ac ſubmergere non potuerunt, cum cera ſibi ſocijsq; aures obturaſſet, quod ægrè adeo tuliſſe eas fingũt, tantoq; animi dolore affectas fuiſſe, vt in mari ſe præcipitauerint, & ab undis in loca, quæ poſt ab eis nomen reſſeruárunt, eiectæ fuerint. De Sirenum cum Vlyſſe colloquio, quo illum demulcere ſtudebant, carmen hocce apud [a] Ciceronem extat:

[a] *Lib. 5. de fin. bonorũ, & malorũ.*

O decus Argolicum quin puppim flectis Vlyſſes
Auribus, vt noſtros poſſis cognoſcere cantus,
Nam nemo hac vnquam eſt tranſuectus cærula curſu,
Quin prius aſtiterit vocum dulcedine captus,
Poſt varijs auido ſaciatus pectore muſis
Doctior ad patrias lapſus peruenerit oras.
Nos graue certamen belli cladem q; tenemus,
Græcia quam Troiæ diuino numine vexit
Omniaq; è latis rerum faſtigia terris.

Meminerunt eiuſdem fabulæ, quàm multi alij, atque inter cæteros [b] Horatius, ubi ait:

[b] *Lib. 1. Epiſtol. 2.*

Sirenum voces & Circes pocula noſti,
Quæ ſi cum ſocijs ſtultus cupiduſq; bibiſſet,
Sub domina meretrice fuiſſet, turpis & excors,
Vixiſſet canis immundus, & amica luto ſus.

DENOMINATA.

Sirenuſæ inſulæ. [a] L. 1. Geog. Petræ. Sirenũ ſaxa. [b] L. 3. c. 1. [c] Lib. 4. Anthemoeſſa. [d] Lib. 6. Leucoſia inſula. [e] Lib. 6. Aptera vrbs. Aptera. [f] Lib. 4. c. 12 [g] In Phocicis.

IRENNVSAE σειρηνοῦσαι Ptolomæo, [a] Straboni, & Stephano Italiæ inſulæ in ſinu Cumano. Pomponius petras; Solinus Sirenum ſaxa vocat. Hermolaus vult Sirenes quoq; a [b] Plinio Sirenuſas dictas, vbi in impreſſis codicibus vulgò Tyris, Eranuſa legitur. Sirenuſæ ab [c] Apollonio Anthemoeſſa ἀνθεμόεσσα appellatur. Duas numerat Colenutius, & Carrafa in ſuo Chronico Neapolitano, eaſq; il Gallo, & Santo Pietro nominat. Alias Sirenarum inſulas deſcribit [d] Dyctes Cretenſis inter Calypſonem inſulam, & Charybdin. Leucoſia alia in Sirenuſis eſt inſula continenti propior apud [e] Strabonem, Pæſto tamen obiecta. Aptera ἄπτερα Luciæ vrbs Stephano, vel Apteria ἀπτερία, Cretæ inſulæ oppidum Ptolomæo, Apteron fortè [f] Plinio, Aptera Suidæ: Marius Niger Palæocaſtro nominat, ita dictum quòd Sirenes eo in loco à muſis victæ pennis exutæ fingantur. Sic aptera animalia dicuntur, quæ alis carent. [g] Pauſanias hanc vrbem Apteræon vocat, & a Ptera appellatam tradit, homine Delpho, ſed de Sirenibus non meminit, addit tamen non à Pteri, id eſt, filice herba in montibus ibi creſcente denominari. Sireniorum ſcopulorum meminit [h] Aulus Gellius: *Tu quoq;*, inquit, *in illis Dialecticæ gyris, atq; Mæandris, tanquam apud Sirenias ſcopulos conſeneſcas.*

MORALIA.

Sirenei ſcopuli. [h] L. 6. Noct. Attic. c. 8. Philoſophiæ contemplatiuæ typus.

IRENVM fabulã variè interpretantur, moraliter, hiſtoricè, & phyſicè, necnon & allegoricè. Moraliter enim ſignificare uidentur illam Philoſophiæ partem, quæ contemplationi rerum incumbit, cum aliarum, tum naturalium, & hiſtoriæ, & matheſeos cognitioni, quieta & ab actionibus remota. Itaq; canũt apud Homerum omnia ſe noſſe, & hiſtoriam belli Troiani, & quæcũq; in terra euenerint, & quiſquis ipſas audierit, illum tum lætiorem, ex uoluptate percepta, tum cogni-

tione sapientiorem abire. Quanquam autem hæc Philosophiæ pars, & uoluptatis, & eruditionis multum habeat, ita ut hominem vix à se dimittat, & ad officia actionesq; humanæ vitę necessarias, ut circa res in familia, aut rep. gerendas progredi uix patiatur, (vnde etiam ligarus fingitur Vlysses, tanquam ad omnem actionem impeditus) Philosophum tamen, qui per Vlyssem indicatur, non nimium his studijs immorari decet, sed contentum hanc voluptatem se degustasse, nec omninò talium rerum cognitionis se expertem esse, ad ea, quæ in hominum vtilitatem administranda, & prudenter gerenda sunt, pergere, uinculis, quibus agere prohibebatur, solutis: vt non sibi tãtùm, sed alijs quoq; natus uideretur, & perfectus esset philosophus, cùm parte illa, quæ contemplatur, tum altera quę agit, ac mores, & virtutes officiaq; exercet.

Vlyssis fabula moraliter explicata.

Sunt qui Sirenes psaltrias quasdam & meretriculas fuisse conijciant, quæ transeuntes viaticis priuatos, non mori quidem (hæc enim fabulosa hyperbole est) sed miserè in posterum viuere effecerint. Alij senserunt fuisse loca caua, è quibus continuus quidam spiritus emitteretur, qui per fistulas quasdam ab incolis appositas sonum tam suauem ediderit, vt prætereuntes ad se alliceret, & in admirationem aliquandiù immorantes traheret. Et sanè constat huiusmodi veluti cantum sponte naturæ multis in locis edi, non modò cauis ore angusto, sed in littoribus etiam modicè cauis, ad quæ vndæ per motus diuersos allisæ, sonum non ingratum eliciunt. Athæneus coqui cuiusdam facetè per Sirenum fabulam iocantis, hæc ferè verba recitat. *Si semel culinam meam arte instituero, id planè futurum videbis, quod olim circa Sirenes cõtigit. Præ suauitate enim nidoris nullus per proximum vicum transire poterit, sed accedens quiuis hians ad fores tanquã affixus stabit, donec alius quispiam naribus obturatis adcurrens eum abstraxerit.* Hęc omnia Eustathius in duodecimum Odyssęę, quæ Ornithologus latina fecit.

Sirenes psaltriæ, & meretriculæ.

HIEROGLYPHICA.

IRENES, quæ suauitate cantus, & mollibus quibusdam illecebris illectos homines apud se, ad mortem vsq; feruntur detinuisse, Veneris illicium significare vsitatissimo hieroglyphico nemo non nouit. Addunt & perniciem, quæ subsequitur ex nequitia per Sirenis imaginem significari, eoq; tradunt nautas illos apud Homerum illectos, exitij sui causam comparasse. Sapientissimũq; ideò Vlyssem fingunt, quòd sociorum auribus cera oblitis pereundi periculũ sustulerit, sibiq; cauerit ne illi quicquam, quod imperaret, aut nutu significaret, facerẽt, ad malum se vinculis alligari passus, neq; prius dissolui, quàm in tuta superato periculo euasisset. Sapientiores tamen Sirenes pro hieroglyphico eloquentiæ, felicissimaq; persuadendi vi posuerunt: vnde dictum illud de Catone Grammatico; *Cato Grammaticus, Latinus Siren.* Et Apollonius Tianeus apud [a] Philostratum in Apollinis templo suspensas etiam aureas Sirenum illecebras memorat in huiusmodi significatum.

Veneris illicium.
Eloquentię hieroglyphicum.
Cato grammaticus Siren dictus.
[a] *In vita Apollony.*

PROVERBIA.

IRENAS præternauigare Σειρῆνας παραπλεῖν prouerbiali tropo dicitur, qui Philosophiæ præceptis communitus, voluptatum illecebras despuit, aut quomodocumq; vitiorũ occasionẽ declinat. Socrates apud Platonem ἐὰν δὲ ὁρῶσι διαλεγομένους καὶ παραπλέοντας σφᾶς ὥσπερ σειρῆνας ἀκηλήτους, id est, *Sin videant nos sermones conferentes, & illecebris immobiles præternauigare ipsos tanquam Sirenas quaspiam.* Similiter [a] alibi etiã dixit Βίᾳ δ' ὥσπερ ἀπὸ τῶν σειρήνων ἐπισχόμενος τὰ ὦτα, οἴχομαι φεύγων, id est, *Fuga abeo, vim mihi adhibens, & tanquàm à Sirenibus aures obstruens.* Desumptum adagium est ex notissima fabula de Vlysse sociorum aures cera obturante, vt periculum sibi, suisq; imminens effugeret. *Sirenem Pica imitans*, de inepto imitatore dictũ est, ἄκιττα τὴν σειρῆνα μιμουμένη. *Pica Sirenis æmula.* Sirenes summa dulcedine cecinisse finguntur, & virtutum commentatores quibusdam significant, vnde apud Italos templa habuêre, vt aliæ Deę, quæ virtutem commendarent. Adagium hoc est apud [b] Galenum, & Doricum videtur, quid enim consoni habet obstrepera Pica, cum argutа Sirênum voce.

Sirenas prę ternauigare.
[a] *In Simposio.*
Sirenẽ Pica imitans.
[b] *Lib. 2 de diff. puls.*

ALLEGORICA.

SIRENES existimare conuenit illecebrosas, & fraudulentas esse voluptates, quæ delicatis, blãdis, mellitisq; præstigijs omnes grauiter irretiunt, quicumq; præsentem vitam tanquam mare quoddam nauigant. Has voluptates ille superabit, qui exemplum Vlys-

Vlyſſis exēplum.

ſis imitatus, animæ facultates,& ſenſuū inſtrumenta connata, diuinis rationibus, actionibusq; veluti cera refarſerit, corporeos autem impetus robuſtiſſimo philoſophiæ vinculo compeſcuerit, externisq; machinis inexpugnabiles effecerit. Hoc enim pacto, licet ſentiens, non ſentire videbitur, & audiens obaudire; illæ autem fruſtra occinentes admitti conabantur. Etenim voluptates ſimpliciter expertum eſſe non ſtatim animam corrumpit, ſed per omnem vitam ipſis adhærere velle temperantiæ optimarum actionum immemorem, hoc uerò eſt, quod præſentem animæ internecionem affert. Quod verò Sirenas tres fuiſſe fingant, tribus etiam modis homines in amoris illecebras pertrahi ſignificārunt, cantu ſcilicet, viſu,& conſuetudine. Idem numerus rectè nobis ſignificat mundum, carnem,& humani generis hoſtem, quorum cantus ſuggeſtiones ſunt, Inſtrumenta præſentes deliciæ, diuitiæ,& honores. Siren quę voce caneret, Dæmonem denotat, cuius vox, omnium vitiorum ſuggeſtio eſt, quibus irretitos homines detinet, detentosq; perimit, iuxta illud [a] Eſaiæ: *Erit Tyro quaſi canticum meretricum.* Quæ tibias inflat Siren carnis ſymbolum eſt, quæ nos ad luxuriam, libidinem, & gulę illecebras adhortatur iuxta illud [b] eiuſdem: *Comedamus, & bibamus, cras enim moriemur.* Tertia Siren mundus erit, qui propoſitis nobis diuitijs, atq; honoribus ad auaritiam, & rapinam nos impellit, hinc idem [c] Eſaias ait. *Accellera, ſpolia detrahe, feſtina prædari.* Ficti pariter,& ſimulati amici, hęretici, ambitioſi,& mulieres Sirenibus egregiè aſſimulantur. Amicus enim falſus dolis ſuis, ac fallacijs cuiq; imponit,& in eo omnem operam ſuam, atq; induſtriam collocat, ut ex tali amicitia emolumentum capiat, nihil de damno illius ſolicitus, de his loquitur [d] Apoſtolus. *Omnes quæ ſua ſunt, quærunt, non quærunt Ieſu Chriſti.* Hæretici eodem modo Sirenes dici poſſunt, cùm peſſimis ſuis impoſturis alios a vera,& Catholica fide reducere ſtudent, ſeductosq; in æternas miſerias præcipitare, de quibus ad [e] Romanos ſcriptum eſt. *Per dulces ſermones & benedictiones decipiunt mentes innocentium.* Ambitioſi Sirenibus perquam appoſitè etiam comparari poſſunt, illi ſcilicet, qui cum virtute non poſſunt, arte, atq; fallacijs, uel ad Eccleſiæ, uel Reip. gubernacula aſpirant, quia ſi ad ea recipiantur, alios honores ambiunt, nec priùs a tali inſtituto auellũtur, quàm cæteris à gubernaculo depulſis, ſoli rerum potiantur. Sirenes demum meretrices ſignificant, vt enim illæ tranſeuntes in naufragia deducebant; ita hæ amantes ſuo amore irretientes, omnibus ſuis facultatibus ſpoliant,& tandem Iro pauperiores reddunt. Licet enim Sirenes corporis ſui principio fæminas referrent, hoc eſt, amicas,& benignas ſe præſtarent: reliquis tamē partibus auitijs, vnguibus nempè, atq; alis inſignitæ, rapacitatem, atq; auaritiam inexplebilem denotāt. Quod deniq; Sirenes in pratis uiridis, in quibus hominum oſſa diſperſa iacebant, à quibuſdam depictæ conſpiciantur, id mortem ſignificat,& calamitatem extremam ab illecebris laſciuis proficiſci.

Cur Sirenes tres dictæ.
Dæmonis typus.
[a] Cap. 23.
Carnis ſymbolum.
[b] Cap. 22.
[c] Cap. 8.
Amicus falſus.
Hæretici typus.
[d] Philip. 2.
[e] Cap. 6.
Ambitioſi.
Meretrices.

SYMBOLA.

SIREN in turbido mari natans cum his uerbis CONTEMNIT TVTA PROCELLAS, ſignificat hominem qui propriç virtuti confiſus, aduerſa omnia contemnit.

EMBLEMA.

EMBLEMA eſt apud [a] Alciatum, quod meretricibus nihil cum doctis eſſe ſignificat, uel poteſt intelligi ſub allegoria de malis,& ineptis Poëtis, qui bonis infeſti ſunt,& fuēre ſemper, ſed qui demum à bonis, & doctis vincũtur.

[a] Emblem. 115.

Abſq; alis volucres,& cruribus abſq; puellas
Roſtro abſq; & piſces, qui tamen ore canant,
Quis putet eſſe vllos? iungi hæc natura negauit
Sirenes fieri vel potuiſſe docent.
Illicitum eſt mulier, quæ in piſcem deſinit atrum
Plurima quod ſecum monſtra libido vehit.
Aſpectu verbis, animi candore trahuntur
Parthenope, Ligia, Leucoſiaq; viri.
Has Muſæ explumant, has atq; illudit Vlyſſes,
Scilicet eſt doctis cum meretrice nihil.

DE SELEVCIDIBVS AVIBVS.
Cap. V.

ETSI verò Seleucides dictæ aues, de quibus modò institutus est sermo, ueteribus minimè rapaces uocentur; quia tamen, quæ de illis tradiderũt, meræ fabulæ sunt, placuit & earum historiam cæteris uolucribus fabulosis subiungere, ut nihil in hoc opere deesse uideatur, quod liberalia studia promouere possit.

ÆQVIVOCATIO.

SELEVCIS apud Varinum, & Hesychium calceamentum muliebre quoq; significat, necnon & poculi quoddam genus quod a Seleuco Rege nomen inuenit, Seleucis dictũ est, de quo Athenæus loquens: *Pocula quædam* inquit, *unicum fundum habent, alia duplex, ut Oöscyphia, Cantharia, Seleucides: illorum fundum vasis corpori continuum fabricatum est, in his præterea alterum, quod e figura angustiore in ampliorem extenditur, cui poculum insistit.*

Seleucis pro calceamento. a Lib. 11. Deipnos. Pro poculo.

SYNONIMA.

PLINIVS in plurali Seleucides uocat, fortè quia nunquam Iupiter unam, sed plures ad internecionem locustarum immitteret. Legitur tamen σελευκὶς pro aue locustis uescente apud Hesychium, & Varinum, quæ nunquid eadem cum Plinianis sit, alij inquirant, iudicentuè. Quiuis id facilè mihi persuaserit. De nominis etymo nihil apud authores exaratum uideo. possit tamen quispiam suspicari à Seleucia regione Seleucides dictas, quòd Zozimus Comes non uidetur negare. *Seleuciæ*, inquit, *quod est oppidum Ciliciæ templum Apollinis erat, quem Sarpedonium vocant, & in eo oraculum. De hoc quidem Deo, quæ perhibentur, & quod omnibus ab illius locustarũ vexatis Seleucidas dare solitus fuerit, & cũ petẽtibus eas dimittere*, &c.

FORMA.

DE forma Seleucidum, & magnitudine nihil scripsit antiquitas. Galenus tamen auiculas vocat, unde paruas fuisse quispiam arbitretur, maximè uerò cùm locustis uesci fingerentur, qui uictus paruis potiùs, quam magnis auibus conuenit. Doctissimus Iacobus Dalechampius Elorij quoddam genus esse existimat, sed id non placet, Elorius enim ex Ardearum genere est, & pisciuorus.

Dalechampij error.

LOCVS. VICTVS. NATVRA.

VORACITATEM inexplebilem Seleucidibus fabulosa antiquitas tribuit, sed quarum tamen aduentum agricolę, quòd locustas, quę aliàs fruges suas deuastabant non deuorarent solum, sed sola etiam vmbra sua eas enecarent, ab Ioue implorabant. Quod longè aliter recenset Plinius: *Seleucides*, inquiens, *vocantur, quarum aduentum a Ioue precibus impetrant Casij montis incolæ, fruges eorum locustis vastantibus*. Quas ita deuoratas Galenus tam celeriter excreuisse scripsit, vt Suidas, ὄρνιν εὔπεπτον καὶ ἀκόρεστον καὶ πανοῦργον, hoc est, *Auem bene concoquentem siue insatiabilis ventriculi, malignam, vel astutam, & locustis deuorandis maximè inhiantem vocauerit.* Quem uerò locum incolerent, unde uenerint, quouè abirent nihil proditum reperio, & Plinius etiam id ignorari scribit, *& nunquam conspectas, nisi cum præsidio earum indigetur*, quod quomodo uerisimile sit, ipse uiderit, sed non minus splendidum est, quod sequitur, mendacium, quod tale est, vt si quis unam ex his auibus interfecisset, reliquę à defendendis à locustarum iniuria frugibus desisterent, neq; etiam amplius reuerterentur. Atque hęc sunt quę de Selucidibus fabulati sunt ueteres.

MORALIA.

Angeli Seleucides dicti.

[a] Ad Hebr. cap. 1.

SELEVCIDES Aues, quæ niſi à Ioue, hoc eſt, à Deo Opt. Max. in terrã miſſæ fingebantur ad extirpandam Locuſtarũ illuuiem, Angelos cæleſtes denotare poſſunt, quorũ nos conditio fugit, neſcimus.n. vnde illi veniant, aut quò ſe recipiant, quinimò nunquã niſi a Deo miſſi ad nos veniunt; Vnde D.[a] Paulus. *Omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus in miniſterium miſſi.* Nos itaq; vt Seleucides aues Caſij montis incolæ à Ioue impetrant, ſic quoq; à Deo noſtro, cùm locuſtæ, hoc eſt, vel carnis huius titillationes, vel Dæmones, vel Tyranni, vel deniq; hæretici fruges noſtras, hoc eſt, animi noſtri dotes, fidem ſcilicet, & charitatem, aliaq; bona opera noſtra deuaſtant, impetrare ſtudeamus, vt eiuſmodi locuſtas à nobis fuget. Sæpè autem Angelos pro hominibus pugnaſſe, & partã victoriã ex eorum oculis ſeſe eripuiſſe ſacra Biblia teſtantur.

SYMBOLVM.

SELEVCIDES Aues cum verbo ALIIS, ſignificant hominem, qui ſemper in eo ſolo omnem operam collocat, vt alijs proſit.

APPENDIX AD HISTORIAM DE GRYPHE.

ANTEQVAM ad vndecimum Librum me conferam, nonnullas prius Icones ex ærea quadã, at vetuſtiſſima tabula, hieroglyphicis, hoc eſt, ſacris Aegyptiorum ſymbolis cęlata (quam ex Torquati Bembi Muſæo publicæ vtilitatis cauſa Imperatori Ferdinando Aeneas Vicus Parmenſis publicatam dedicauit) depromptas inſerere voluimus, non tanquam per incuriam in Gryphi, & Harpyiarũ hiſtoria omiſſas, ſed quę iam modò ad manus noſtras peruenêre: nam & hæ (quatenus auium fabuloſarum effigies gerunt) Harpyias, & Gryphos potius, quàm vllas alias exprimunt. Nec obſtat rudis earum pictura: nam & ipſa eo æuo rudis erat, & imperfecta. Haſce verò icones Antonio Giganti Foroſempronienſi, qui, cùm diu optimè de literis meritus eſſet, hiſce diebus non ſine magno bonarum literarũ diſpendio hinc ereptus eſt, acceptas referimus, vti etiam multa præterea alia ipſi debemus: Hic inter alia, qualia in antiquariorum Muſæis conſpici ſolent, eiuſcemodi tabulæ, quam diximus, typum conſeruabat. In qua non haſce duntaxat, quas damus, icones conſiderauimus, verùm etiam alia multa hieroglyphica, ibi, vt diximus, exculpta, enucleauimus, & nomina impoſuimus, vti in proprijs patebit locis noſtrarum hiſtoriarum. Verumtamen nos, qui cùm hæc per trãſennam tantummodò ſcripſerimus, alios rogamus, qui naturæ arcana diligentiùs perſcrutantur, vt ad hęc noſtra, & quæ ſuprà de his fabuloſis volucribus a nobis dicta ſunt, ſi quæ habent, addant admiranda, ſcituq; digna. Veriſimile autem eſt Philoſophos, ſeu ſacerdotes illos Aegyptiacos, qui per eiuſcemodi animalium, ac aliarũ rerum naturalium picturas, ſymbola ſua hieroglyphica cõſcribebant: per hæc etiam nonnulla indicaſſe myſteria. Vnde cùm publicæ ſtudiorum vtilitatis cauſa, quam ſemper ante oculos habemus, has icones depingi curauerimus, lectorem minimè ſuperuacaneas iudicaturum omnino exiſtimamus, ſed cum D.[a] Auguſtino dicturũ: *Quàm innumerabilia varijs artibus, & opificijs in veſtibus, calceamentis, vaſibus, & huiuſmodi fabricationibus, picturis etiam, diuerſiſq; figmentis, atq; his vſum neceſſarium, & piam ſignificationem longe trãſgredientibus.* Ex his etenim verbis picturas, maximè verò illas, quæ eiuſcemodi hieroglyphica continerent, inter reliquas artes propter finem, quem reſpiciunt, vtiliſſimas eſſe liquidè conſtat. Siquidem ex ijs diuina eluceſcit admiratio iuxta illud[b] Ariſtotelis: *Nullum reperitur animal, quamuis perexiguum ſit, in quo non ſit diuina admiratio.* Ad hæc eiuſmodi hieroglyphica per res naturales indicata non oblectant ſolùm homines ea contemplantes, verùm & eos, qui intimiùs ea perſcrutantur, ad virtutem, quæ omnium actionum finis eſt, perducunt. Hinc talibus picturis, quæ alta continebant myſteria, præter Aegyptios, Hebræos etiam olim delectatos fuiſſe ſacra hiſtoria teſtis eſt. Atq; hinc in templo Salomonis palmas, mala granata, leones, boues, multaque alia myſterijs plena depicta extitiſſe legimus, quæ a Theologis, ſacrorumq; myſteriorum interpretibus paſſim enucleata ſunt, & dilucidata. Verùm, vt ad icones depingendas reuertamur, lectorem de picturarum, quas diximus, vtilitate plura deſiderantem ad[c] Gabrielis Cardinalis Palæoti, &[d] Pinti ſcripta, quę abundè de ea agunt, ablegamus.

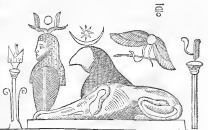
[a] Lib. 10. cap. 34.

[b] Lib. 1. de partib. animal. cap. 5.

[c] Lib. 2. cap. 30. de pict.

[d] In Eze. b.

Quæ

Quæ priori loco depicta est figura, fabuloso Grypho accedit, duplicis nimirũ naturę, partim auem, partim quadrupedem referens. Rostrũ auium simile, nullus in capite oculus, nulla auris: quas nihilominus partes suo Gryphi fabulosa vetustas attribuebat, vt in Gryphe ostendimus. Conspicitur hîc supra verticem capitis huius animalis corniculatæ Lunæ imago, & supra hanc stella; ad latus verò nescio quid semen fraxini, seu linguam auis, vel aceris semen æmulans. Habet prętęrea hic Gryps caudam quadrupedis, leonis fortè, vt veteres etiam Græci finxerunt. Supra anteriores eius pedes alia erat figura facie humana, sed quæ brachiorum loco alas habebat ceù in vagina reconditas, vt in insectis analitris conspicimus.

Huic iconi addimus modò aliam, quæ quoque & ipsa Gryphem quodammodo exprimit: quamuis enim facies, vtpotè cum appẽdice quadã ad mẽtum capillari, humanæ similis videatur, quod virilis habitus signum est, Harpyiæq; fæminæ, ideoq; imberbes fingantur, Gryphis rudiorem picturam potiùs, quam Harpyiarum iudicamus, maximè cùm alas habeat instar auis, cætera quadrupedis, vt Gryps fabulosus. Adpicta erant huic figuræ, & alia hieroglyphica, nimirum planta quædam è vasculo enascens, nonnullęq; literæ, necnon baculus erectus, qui in superiori parte sceptri instar admodum erat crassus.

Tertio loco poſita Icon ſuperiori in omnibus ferè ſimillima. Eſt autem triplicis etiam naturæ, capite nimirum barbato, eoq; ceu galea induto hominem, alis auem, cæteris partibus quadrupedem referens.

Quarta figura, & ipſa Gryphi poteſt annumerari, & Tetrapoătropos dici, quòd partim quadrupedem, partim hominem referat: Capite ſcilicet capillamētis quibuſdam tortuoſis inſignito mulierem, alis retro caput ſurſum vergentibus aues, cæteris quadrupedes.

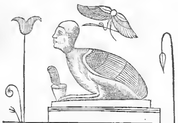

APPENDIX AD HARPYIAS.

NVM iſtæc priori loco poſita Icon ad fabuloſas veterum Harpyias, an verò ad Sirenes adijcere quiſpiam mauelit, per me non ſtat. Tota autem auem æmulatur excepta facie, quæ humana eſt. In fronte capillamenta quædam gerit ſurrecta, vel cincinnos in dextram, & ſiniſtram partem conglobatos.

Quæ ſubſequitur figura effigiem mulieris, alas, & pedes more auium obtinet: aſtat ab vna parte vas, in quo conſpicitur folium, fortè palmę: prope caput inſectum papilionaceum: ab altera parte planta lilio congener, quæ in folij ſummitate aſteriſcum continet. Adpicta eſt demum planta ſpicata, cuius ſummitas deorſum pendet. Quæ omnia abſq; dubio ſua habent myſteria.

Tertio loco depictam appellare placuit Harpyiam tetrapteron, id eſt quadrialam. Eiuſmodi animal ſi in rerum natura daretur, cęterorum ſanguineorũ animalium naturę repugnaret. Siquidem cùm quatuor habeat alas, duas ſcilicet extenſas, totidemq; compreſſas, binos uerò è contrario duntaxat pedes, animalia ſanguine prędita dicẽdum foret ſex notis moueri, quod Philoſophorum Principis [a] Ariſtotelis præceptis omnino refragatur. Sex enim notis moueri exanguibus quibuſdam, ſeu inſectis tantummodo quadrat: vel contrà ſtatuendum eſſet hoc animal eſſe monſtrificum, & ex abundantia materię quatuor alas obtinuiſſe.

Harpya tetrapteros.

[a] *De inceſſu animal.*

Libri Decimi Finis.

VLYSSIS ALDROVANDI
PHILOSOPHI, ET MEDICI
BONONIENSIS
ORNITHOLOGIÆ
Liber Vndecimus.

Qui est

DE PSITTACIS.

DE EISDEM IN GENERE,
Cap. I.

Ordinis ratio.

PSITTACOS Auibus rapacibus absq; vlla quidem necessitate, ob sequẽtes attamen rationes subiunximus. Etenim corporis habitu, & structura, quàm proximè ad rapaces accedunt. Nam & rostrum, & vngues, quibus duabus partibus rapaces a cæteris præcipuè distinguuntur, illis adunca sunt. At bini digiti, quos antè, & retrò habent, nihil obstant; nam simili pedũ constitutione, & rapaces, nocturnas præsertim, vt Vlulas, & Noctuas esse videmus. Neq; item refert, quòd fructibus frugibusuè, dum feri sunt, maxima ex parte viuant, quia cicures facti, quoduis ab homine oblatum cibi genus, atq; adeò carnem ipsam deuorant, res cũ rapacibus quoq; communis. Cùm verò rapaces corporis magnitudine, atq; adeò ob singulare robur animi primum locum obtinuerint, secundum sibi non immeritò Psittaci postulant, quoniam siuel corporis, uel animi dotes diligentius expendas, nulli alitum cedere debere, vel quiuis iudicet Nullum enim aliud auium genus tam speciosum est, tam varium, ac Psittaci, qui aut septem, vel octo nonnunquàm colorum diuersitate pinguntur. Ingenio insuper, & moribus vel hominem ipsum, si quid aliud animal, quam proximè æmulantur. Idq; non ratione tantùm, quam non paucis alijs brutis cum homine communem facere nonnulli Philosophi (errantes tamen) ausi sunt, sed etiam oratione, quæ sola homini peculiaris est, & propria. Vnde non mirum, si tantis apud Romanos etiam integriores, & nondum planè ingruente ex deuicti orbis spolijs, luxu eneruatos, in delitijs haberẽtur, vt non mediocri, imò maiori aliquãdo, quam mancipia pretio venirent, & non fœminis tantùm, sed & viris summè voluptuosi essent. Quæ res M. Portio Catoni reprehendendi molles ciuium Romanorum mores causam præbuit. Eædem cùm corporis, tùm animi dotes faciunt, vt & hodie à nostris Principibus, & magnatibus omnibus mirè expetantur. Hinc & Indis olim, quibus tamen inquilini, & quidẽ frequentes sunt, teste * Aeliano, sacri habebãtur, atque ab esu eorum religione quadam abstinebant, ac si diuinum illis quippiam inesset. Hac tamen tempestate ob vsum pennarum, è quibus diuersa cum vestium, tùm aliorum etiam vtensilium ornamenta multiplici colorum varietate interstincta contexunt, in pretio eos omnes, tam Eôi, quam occidui Indi habent. Sed vt quidam eorum Psittacis parcere, ita alios telis eosdem petere, & in cibum assumere neotericorum historię tradunt. Atq; ita duplicem eis vtilitatem præbere constat, quod ideò fieri potest, quia ob copiam, quæ fortè nunc apud illos, quam olim maior sit (omnia enim frequentia, etiam pretiosissima vilescere contingit) reuerentiæ, & admirationi eorum non parũ detractum sit, vnde nec diuinum eis honorem, etsi adhuc pagani sint, Indos illis deferre, nemo historicorum refert.

Cato cur Romanos reprehẽdit.

** Lib. 13. de Anim. c. 18.*

Cur in Indis in pretio sint.

AEQVIVOCA.

E Piscibus quidam Turdorum generis vulgò, & Romanis præsertim, Pesce papagallo ob similem colorum varietatem vocatur. Psittace vrbs est iuxta Tigrim, vbi Psittacia fructus (quos alij Pistacia vocant) nascuntur. Hinc Psittacius, & Psittacenus authore Stephano.

Piscis papagallo dict°. Psittace vrbs. Psittacia fructus. Psittac° vnde dictus

SYNONIMA.

PSITTACVS hæc Auis dicta est Græcis, sed incertum qua origine. Quod si coniecturis locus est, a Ψιττάκη, quæ est iuxta Tigrin in Persia celebris vrbs, & toti regioni Psittacenę nomen dat, appellatus uideri posset, quòd illic aliquando copiosa fuerit, etsi Plinius solam Indiam huius auis patriam faciat. Eodem modo, & ab eadem vrbe Psittacia fructus, aliter Pistacia dictos nomen accepisse tradunt. Quid? si quis ab his fructibus psittaceis, seu aliter pistaceis nomen mutuatum dicat: Veteribus enim præter virides Psittacos, nulli erant cogniti, & nunc vix vllũ Psittacum in tanta colorum varietate videre est, qui nõ aliqua saltem parte vireat. Maxima sua parte virent, unde & Aues uirides Poetis dictæ sunt. Sic viror in Psittacio fructu, non in extimo solam, sed in intimo quoq; cortice, imò & in tota nuclei carne insolenter admodum imbibitus conspicitur. Vel nunquid a Sitta, quæ Auis est e Picorum genere, appellatur, speciei vocabulo ad genus detorto? Hoc enim volucrum genus coloribus inter aues plurimis distinguitur, sed alia est, quam Psittacus pedum conformatione. Adhæc loquela ei ferè cum Psittacis communis est, vt & cum Picis, quos Apuleius cum Psittacis multoties confundit, sed p littera præposita scrupulum mouet: Verùm & sine p. Sittacus legitur. [a] Arrianus enim σιττακὸν scribit, & Hesychius, & Varinus Sittam a Psittaco uix distinguere uidentur. Ita enim aiunt: Sittas auis quædam, aliqui Psittacum interpretantur. Picis item omnibus colorum uarietas nomen indidit, Ποικιλὸν enim Græcis variegatum significat, quæ nominis ratio cum etiam Psittaco, vel maximè conueniat, non mirum si nomenclatura etiam Pici ei nonnunquam tribuatur. Verùm hæc nos conijcimus. Quid alij sentiant, liberũ est. Psittacus seu Ψιττακὸς, & σιττακὸς oxytona, & masculina item Ψιττάκη fæmininum paroxitonum (omnibus enim his nominibus hæc auis dicta est) apud Aristotelem aliosq; authores Græcos per duplex τ. scribi reperimus. Latini tamen quidam præsertim recentiores, ut Gaza, Volaterranus, Grapaldus, Psitacũ per τ. simplex scribunt Poëtæ primam, semper producunt. Hodie Græcis παπαγὰς vocatur. Italicè Papagallo, Hispanicè Papagaio, Gallice Papagay. Plurimis linguis Papagalli nomen commune est. Papa lingua nostra patrem denotat, idque nomen summo apud Christianos sacrorum antistiti tribuitur, utpotè cuius sit alios ceu filios alimonia spirituali reficere. Vnde lectoribus considerandum propono, nunquid Papagallus ita vulgo dictus fuerit, tanquam Gallus Papa, id est, summo religionis nostræ Principe dignus, seu dignum munus, ob raram, & eximiam elegantiam, ingenijq; solertiam. An potiùs tanquam Papa, id est, Princeps, seu primus Gallus, inter reliquas aues. Hinc Poetæ uarijs cum nominibus honestant, dum nunc a Statio. *Lux volucrum* nunc *plagæ regnator Eôæ*, tanquam Orientis alitum Rex, denique

— *aeria celeberrima gloria gentis.*

Psittacenæ regio. Psittacia fructus. Viridis Auis Poetarum. An à Sitta dictus. [a] *In Indicis.* Σιττακός. Cur Psittacus Picus aliquando vocetur. Παπαγὰς

Et alijs aliter, sed honestissime appellatur: Quod si quis Hispanos, Gallos, Germanos ab hac appellatione discedere, & non Papagallo, sed Papagaij uocari dicat, huic quoque satisfacere conatus, respondebo Gay nobis, uti & Gallis, & Germanis inferioribus alecrem, hilarem, ac uenustũ denotare, quę epitheta Psittaco non malè congruunt, quòd & pulchritudine, & facũdia grataq; garrulitate Domini animum exhilaret. Eadem erat etiã apud priscos Latinos Gaij significatio, cùm sponsus nouę nuptę coniungendus fidemq; daturus dicere solet: *Tu sis mihi Gaia, ego ero tibi Gaius.* quibus uerbis inuicem repetitis iucundam lętamq; sibi mutuo societatẽ sponsi promittebant. Ab eadem uoce Gay, Cymbrico etymo Galli nominis sui originem trahunt. Galli enim si Goropio credimus, tanquam Gayli, id est, homines seu uiri alacres, agiles, ac pulchri primitus sua, id est, Cymbrica lingua nũcupati fuerunt. Psittacus Gallicè alio quoq; uocabulo Parroquet uocatur, quãuis hoc nomen minoribus, ac uiridibus Bellonius, alij è contra maioribus, & cæruleis peculiare faciãt. Dictus est hoc nomine per onomatopœiam, quòd talem uocem sponte sua, & proprio Marte atque exactissimè exprimere audiatur, vt testatur [b] Bellon. Germani dicitur Sittich, uel Sickust uocabulo Gręco Latinoq; a fini. Appellatur tamen communi ab eisdem nomine Pappengey, quo eodem & Flandris venit. Anglice a Poppinay, uel a Popingey. Illyricè Pappausseck. Polonicè Papuga. Turcice Dudi. Indis uerò Occidentalibus, seu Americanis teste Theueto Cosmographo Gallorũ Regis Carindi nuigratur.

Papagaij. Gay quid. Galli vnde dicti. Parroquet. [b] *Lib. 6. de Auib. c. 12.* Sittich. Sickust. Papengey. Poppinay. Popingey. Pappausseck. Papuga.

DIF-

DIFFERENTIÆ.

PRISCI vnum Pſittacorum tantùmmodo genus, idque ab India miſſum, quantum ex eorum ſcriptis licet colligere, agnouiſſe videntur. Plinius, Solinus, vbi Pſittacum depingunt, illius ſolum meminerunt, qui miniaceo torque collum inſigne habet, viret cætera. Noſtra tempeſtate, poſteaquam Hiſpanorum induſtria ad noui orbis inſulas aditus recluſus eſt, quamplurima corũdem genera, ſibi mutuo diſſimillima, veteribus ignota ad nos delata ſunt. Pauca tamen hæc ipſa nobis hactenus viſa ſunt, ſi cum his, quæ in dictis inſulis reperiuntur, conferamus.

Pſittacorũ copia, & diuerſitas vbi

Qui enim nauigationes ſuas in nouum orbem nobis deſcriptas reliquêre, mira, & inaudita de multiiuga eorundem varietate referunt. Tanta enim cum magnitudinis, tùm colorum præcipuè diuerſitate eos diſtingui tradunt, vt omnes differẽtias enumerare ſit ἀδύνατον, & vt penicillo potiùs, quàm calamo, ſi quis eas exprimere ad vnum omnes volet, opus fore iudicent. Qui plurimos Pſittacos, quoad licuit hactenus obſeruârunt, ſupra centenas colore, & magnitudine ſpecies diſcrepantes ponunt, quæ illis locis reapſe reperiantur. Nobis ſanè lectione plurimas, oculo vix plures, quam hîc videntur, varietates obſeruare datum eſt. Cùm autem reliquo corporis habitu, & figura roſtri pedumq́; conſtructione nihil differant, ſed magnitudine potiſſimùm, colore, voce, & ingenio: Itaque hinc eorum non malè differentias petemus.

Pſittacorũ differẽtiæ à magnitudine.

Species in primis à magnitudine non paucæ ſunt. Veſputius author eſt in regione ſupra Promontorium Bonæ ſpei à Pſittacis cognominata Pſittacos in tantam proceritatem excreſcere, vt brachium cum dimidio longitudine expleant. [a] Scaliger tãtæ magnitudinis vnum ſe vidiſſe apud mercatorem quendam affirmat, vt clathratæ feneſtræ ſpatium penè impleret.

Pſittaci magni.
[a] Exerc. 236

Grachana occidentalioris Indiæ regio Phaſianis multò maiores habet, & quos nos apud Sereniſſimos Mantuæ Principes olim vidimus, paulo pòſt & icone & penna exprimendos, Phaſianis nihilo fuiſſe minores certum eſt. Sunt alij frequenti ſatis numero, qui magnitudine cũ Gallinis certent. Inſula Indica Bandan Pſittacos nutrit non vnius generis, Columbo noſtrate haud maiores. Quidam deniq; Turdum, quidam Hyrundinem, nõnulli Paſſerem magnitudine non excedunt, quorum primi caudam ſane longiſſimam protendunt.

Pſittaci parui.
Differentiæ à cauda.

Hos peculiariter Gallis Perroquets dici quidam volunt, & Germanis Sittich, vt maiores Pappengey. Sed & maximo illi Gallinaceo Indico pari, cauda prælonga eſt. Mediocribus, qui frequentes habentur, minus longa. Rerum Indicarum ſcriptores in Calecutana regione aues quaſdam Pſittacis vulgaribus, inferiores quidem magnitudine, at cantu longè ſuauiores naſci tradunt, quæ num inter Pſittacos habendæ ſint, nec ne, equidem dubito. Nam cùm in vtraq; India quamplurimæ auiculæ minutiores reperiantur, & multiplici colorum varietate haud ſecus atq; Pſittaci picturatæ, certè harum ſpecie prima fronte multos ab initio deceptos fuiſſe conſtat, quòd eas a Pſittacis minuſculis ægrè dignoſcerent. Tales ſuo loco ſub nomine Paſſerum Indicorũ aliquot deſcribentur.

A colore.
Albi.
[b] Exer. 59. 2
Rubri.

Colore uerò præcipuè diſtinguuntur, Sed his tam multiplex eſt, vt hactenus nemini omnes differentias minutim perſequi licuerit. In Manaſapan Hiſpaniæ nouæ, & Cunam, item in Aethiopia quidã toti albi ſunt, necnon [b] Scaligero teſte, in feruidiſſima Aethiopia, & vltima India. In Terenati Molluccarum vna, in Braſilia, in Aethiopia rubri.

Septem colorum.
Virides.
Purpurei.
Verſicolores.
Cærulei.
Cinerei.
Nor.
Cachi.

In regione circa Tarnaſſari Indiæ vrbem Pſittaci longè pulcherrimi ſpectantur ſeptem colorum generibus præſertim diſtincti. In Calechut alij praſſini, alij ſcutulati, alij purpurei reperiuntur. Grachana regio grandes habet, alis quidem verſicoloribus, ſed rubros cætera. Quoſdam item totos cæruleos, alios cinereos videre eſt. Badan inſula eſt ad Iauam, in qua Pſittacorum ſpecies tres. Prima rubra, roſtro luteo, altera uerſicolor, vtraq; dicitur ab ipſis Nor, id eſt, lucida, fortè quòd ſplendor quidam in pennarum coloribus emicet. Tertia candida Cachil-lis, quod pretioſum ſignificat. In Aethiopiæ ſyluis plurimi uirides, alij uerſicolores, nonnulli nigri degunt, quidam leucophæi: Bellonius magnos quoſdam totos canêre, mediocres alios ex rubro uariegari, puſillos nonnullos prolixa cauda ornatos totos uirides eſſe ait.

A voce, & ingenio.

Præter magnitudinem, & colorem etiam vox eos diſtinguit. Sunt enim aliqui dociles & quidam indociles, qui nullas humanas uoces diſcunt exprimere, atq; adeò nihil præter vnicam ipſis naturalẽ uocem, Parroquet, quæ ideò apud Gallos ipſorum nomen eſt, pronunciant. Tales illi ſunt, maximi, ad duos cubitos longi, quos mutos idcircò non immeritò uocârunt. Ad Pſittacos etiam, quam ad aliud auium genus, potius referendæ ſunt, quas in India, teſte Ioſepho a Coſta Guacemaias vocant, aues Pſittacis maiores, ſed colorum diuerſitatis uenuſtate illis per omnia ſimiles.

Guacemaiæ.

DESCRI-

DESCRIPTIO.

QVANDOQVIDEM inenarrabilis propemodum Psittacorum in specie diuersitas est, nos itaque ea primum, quæ in genere omnibus competunt, persequemur, atq; post eas saltem, quæ hactenus cùm ab alijs, tum à nobis cognitę sunt, sigillatim describemus. Veteres, quòd aditu ad occidui orbis insulas necdum aperto, id tantùm genus agnoscerent, quod India orientalis mittit, vnicum propterea nobis & paucis uerbis descriptum reliquêre. Eum Aristoteles, Plinius, Solinus, & alij viridem toto corpore fuisse tradunt, torque tantum miniaceo in collo distinctum. [a] Apuleius eundem scitè his verbis depingit. *Psittacus Indiæ auis est instar illi minimo minus, sed non color Columbarum. Non enim lacteus ille vel liuidus, vel vtcunque subluteus, aut sparsus est, sed color illi viridis, & intimis plumulis, & extimis palmulis, nisi quòd sola ceruice distinguatur. Enimuerò ceruicula eius circulo mineo velut aurea torque, pari fulgoris circumactu cingitur, & coronatur.* Conspicitur tamen hac nostra ætate viredo quędam sublutea, seu luteo diluta in Indicis Psittacis, licet id ille neget. Virore tamen ceu colore præcipuo insignes erant. Vnde a potissima nota Aues Virides periphrasticè nominabantur Poetis, & à virescente splendore, tanquam præcipua dote pulchritudinis commendabantur. Vnde [b] Statius Epicedio in Psittacum Melioris Atedij.

Psittacus veterum.

[a] L. 2. Flor.

Psittacus torque miniaco.

Auis Viridis.

[b] L. 2. Syl.

Psittacus ille plagæ viridis regnator Eôæ,
Quem non gemmata volucris Iunonia caudâ
Vinceret, aspectu gelidi non Phasidis ales.

Et [c] Ouidius in mortem Psittaci ludens inter cętera, ita canit:

[c] Eleg. 2.

Tu poteras virides pennis hebetare smaragdos,
Tincta gerens rubro punica rostra croco.

Hinc etiam Aelianus eum, qui in India Columbam Liuiam pennas uirides habentem uiderit, primo aspectu deceptum iri, & Psittacum, non Columbam dicturum esse, ait, quòd nempè prisci nullam pręter Psittacum virentem tantummodò auem nossent. Baptista Mantuanus in delineando Psittaco veteres, & pręsertim Statium ęmulatus Pauoni eum comparat:

Forma.

Psittacus nostri, nitidus superbo, Tergore Pauo.

Caput.

Similis quadantenus corporis habitu uidetur Accipitribus. Capite est pręgrandi, quod Cardanus ingenij signum, & cautam assignat. Capiti eadem, quę rostro durities est. Vnde cum loqui docetur, nisi radio ferreo ictus, non sentire perhibetur. Rostrum uerò adeò est durum, vt Statius illud cornu meritò nominet:

Rostrum, & eius durities, vsusque.

Argutumq; tuo stridentia limina cornu.

Imo verò tantũ durissimo huic rostro robur inesse fertur, ut frustra ligneis clathris coerceatur quas omnes perfringit. Quare ferreis opus est, quæ tamẽ & ipsæ vix ab eiuidem violentia tutæ sunt, quas & pręsertim tenuiores non semel perrumpere visus est. Hinc etiam *cùm deuolat*, ut inquit Plinius, *rostro se excipit, illi innititur, leuioremq; se ita pedum infirmitati facit.* Sagacissima igitur natura, vt pedum debilitatem hoc uelut fulcri cuiusdam adminiculo, partim compẽsaret, partim etiam, vt fructuum omne genus, & nucum præsertim putamina (nam hisce etiã dum in syluis degunt, victitant) confringere, nucleoq; nullo negotio potiri possent, illis adeò durum largita est. Cur autem aduncum dederit, cùm Psittacus fructiuora, & frugilega potiùs, quàm carniuora & rapax auis sit, equidem vix video, neq; aliam causam probabiliorem agnosco, quàm si descendentem per ramos aut clathras corporis pondus commodè sustinere non potuisse dicamus, nisi hamatum illud, ac curuum, ac semicirculari figura constructum fuisset, quo velut vnco quodã aut harpagine obuia quæq; prehenderet, & eò maximè, cùm pedum debilitatem supplere deberet, qui tamen & ipsi ob firmiorem etiam apprehensionem adunci facti sunt. Solus autem Psittacus cum Crocodilo mandibulam superiorem mouet, nisi ex Opiani sententia, Thæmatopodem addamus, vt cætera animantia omnia inferiorem tantùm. Rostrum pręterea, quod nulli alij contigit, quà collo committitur, infernè sub faucibus apertũ est, vt rectè Scaliger aduertit. Sed de his omnibus post in capitis anatome fusius. Ceruix curta vt [d] Aristoteles docet. *Omnes aues vnca breui sunt collo & lingua lata, aptæq; ad imitandum, nam & Psittacus auis Indica talis est.* Lingua ei lata, qualis humana, multoq; latior, quàm cæteris auibus. Quod etiam Solinus, & Apuleius annotârunt, inde perfici haud temerè colligentes, vt articulata peritiùs eloquatur. *Auium* enim, vt inquit Suidas, *quæcunque linguam consimilem humanæ habent, & maxillarum dispositionem humanum aptæ sunt emittere sermonẽ.* Quo loco Suidas, nescio quid de maxillarum dispositione subodoratus uidetur. Cùm enim reliquis auibus pro maxillis sit rostrum, Psittacus sane peculiarem quandam capitis, & mandibularum præsertim superiorum constructionem, vt anatomica inspectio nos edocuit, habere compertus est. Repræsentat au-

Cur rostrũ habeat adũcum.

Mandibulam superiorem quę animantia moueant.

Ceruix.

[d] 8. Histor. c. 12.

Lingua.

te in Pſittaci lingua, cucurbitæ ſeminis figuram, vt Scaliger notat. Hinc eſt, quòd ἀνθρωπόγλωττον eum dicunt, quaſi humanam linguam referat. Pectus et rotundum. Pedum ſpecies rara, & cũ Picis, Iyngiq; , quam Verticollam appellat Scaliger, & nocturnis quibuſdam tantum communis. Non enim tres digitos ante habet, & vnum ponè, ſed vtrobiq; binos. Ioannes de Mandauilla tamen neſcio, quàm fidus nobis teſtis eſt, in deſertis Præsbiteri Ioannis propè mare arenoſum bina reperiri Pſittacorum genera, vnum, cui ſex in pedibus digiti ſint, naturaliter ſine hominis diſciplina prætereuntes humano ſermone ſalutare, idq; genus eorum lingua Parſitta nuncupari, alterum tribus tantum digitis eſſe, naturâ mutum fere, aut ſaltem longè diuerſam ab humana vocem, ſonũ ſcilicet querulum edere. Sunt autem crura breuiuſcula, infirma, & plerumq; fuſca, vnguibus interim aduncis, & magnis in pedibus armata. Quod verò ad digitorum numerum attinet, Apuleium certè, & Solinum fœdo ſeſe errori inuoluiſſe, cùm auiũ naturæ ignorantia, tum in Plinio legendo oſcitantiâ videmus. Ita enim Solinus. *Inter nobiles, & Plebeios*, inquit, *diſcretionem digitorum facit numerus: qui præſtant, quinos in pede habent digitos, cæteri ternos.* Et Apuleius ita habet: *Ad diſciplinam humani ſermonis facilior eſt Pſittacus, glande qui veſcitur, & cuius in pedibus, vt hominis quinque digituli numerantur, non enim omnibus id inſigne.* Sed hoc, quod ex Plinio perperam intellecto vterq; excerpſit, ille de Picis, non de Pſittacis prodidit. Neq; enim Pſittacus peculiaris quiſpiam eſt, ſed Pica eo nomine dicta Glandaria. Et [e] Plinius non Pſittacorum, ſed Picarum ſcribit, *facilius diſcere humanum ſermonem illas, quibus quini ſunt digiti in pedibus* quæ tamen quatuor tantum digitos habent. Pici uerò binos digitos antè, & totidem retro habent, ſuntq; ad formanda verba multò illis ineptiores. Vnde conſtat eos Pſittacos cum Picis confudiſſe. Vngues aduncos habet Pſittacus, quibus eſcam inſtar rapacium complectitur, & humano more, ori admouet. Hanc enim digitis captam eleuat, & ad os non quidem introrſum, ſed extrorſum conuertit. Hoc loco ſuperuacaneũ iudicarem, & perinde ac ſi quis de lana caprina rixam inſtituat, quærere, num Pſittacus bellus potiùs, quàm deformis vocandus ſit: niſi Philoſophos, viros acres, ac graues in huiuſmodi quæſtione priores nobis ingenium exercere uoluiſſe uiderem: Cardanum dico noſtrum, & Scaligerũ. Ille enim *Pulcherrimum ait Pſittacum. Eſt namq;*, inquit, *varietas Pſittacorum in coloribus magna, vnde pulcherrimi etiam apud Indos exiſtimantur, nam præter colorum aptam varietatem illam ſplendor etiam quidam affulget.* [f] Hic verò è contrà negat pulchrum dicendum, & his uerbis, ac rationibus cum illo contendit *Pulchrum ais Pſittacum. Speciem declaratam oportuit. Auis enim forma non admodum pulchra. Nihil, inquam, pulchri præter oculos. Caput excreuit ſupra modum indecora magnitudine. Roſtrum fœdum. Crura fœdiſſima. Lingua nihil turpius. Quin etiam fuſcis, ſine cinerityis color triſtis, nitor nullus: ne à colore genus commendes vniuerſum.* Aſtutè hoc poſtremum velut tacitę occurrens obiectioni adiecit Scaliger. Subolebat enim neminem fore tam ſtolidum, qui non ſtatim ipſi reſponſurus eſſet; pulchrum eſſe Pſittacum non roſtro, aut pedibus, ſed colorum variorum decore, quę etiam proculdubiò Cardani mens erat, quam ex uerbis paulò antè allatis, facilè quiuis intelliget. Sed ludit Scaliger, non diſputat. Multa à viris etiam doctiſſimis ſępè extundit contradicendi, aut forſan exercitandi ingenij ſtudium, quæ alioquin vtpotè non vndiquaq; ſatis firma proculdubiò tacituri erant. Vt enim enunciationis huius, pulcher eſt Pſittacus, ita indefinitè prolatę ueritas ſtare poſſit, non neceſſe eſt ſtatim nullum omninò Pſittacum, qui turpis ſit, reperiri. Sufficere quiuis dicet, ut in maiori parte locum habeat. Sed iſtæc de generatim hactenus deſcripto Pſittaco ſufficiant.

Pectus. Pedes.

Parſitta Pſittaci genus.

Crura. Digiti.

Apuleij, & Solini error.

[e] Lib. 10. c. 42.

Vngues.

An Pſittacus bellus, aut deformis dicendus quæſtio.

[f] Exercit. 236.

CAPITIS PSITTACI ANATOME.

SED cùm in Pſittaci magis, quàm in cæterarum alitum capitis fabrica elaboraſſe ſagaciſſimam in omnibus Naturã uiderem, ac miro ſanè artificio uſam, itaque placuit facta de eo anatome ſingulas eius particulas intus etiam rimari, ſingulisq; , quantum fieri etiam licebit, ſuas functiones aſſignare. In quibus ſi forte legentibus non omnino ſatisfecero, ueniam humiliter precor, ſolùm ea alijs dijudicanda propoſuiſſe contentus: Huius itaq; capitis ſtructuram ritè intelligemus, ſi primùm qua in re maximè differant Pſittaci à cæteris dixerimus. Duæ ſunt, eæq; maximæ differentię, quarum altera eſt loquela, quę alijs auibus haudquaquàm competit, uel non tam exacta, & copioſa altera uero eſt, quòd roſtrum ſuperius mouent, inferiore, uel planè immoto, uel exigua motione, atq; ferè ſaltē ad latera prędito, ſecus atq; in alijs Auibus, quibus inferior roſtri pars mobilis, ſuperior uero immobilis eſt. Verum tantæ diuerſitatis cauſam quæſo primùm indagemus. Et quod ad loquelam attinet, certum eſt omnium actionum humanarum, tam bonarum, ac malarum, quàm animæ, & corporis, per omnes animaliũ

Pſittaci in quibus ab alijs differant.

ſpecies

ſpecies hinc inde imagines ab optimo, & ſapientiſſimo rerum conditore diſperſas eſſe, atque in his minus, in illis magis, quæ omnia pòſt in uno homine, uelut in archiuo quodam celeberrimo reponerentur, quorumq́ ipſe complementum eſſet, & theſaurus uelut omnium uberrimus. Sic Luſcinias cantu, Elephantos memoria, prudentia, Simias geſticulatione, Canes ſagacitate, Leones animi magnitudine ad homines accedere uoluit. Idem Pſittacos ſermonẽ humanum exprimere fecit, ut & huius rudimenta in animalibus brutis reperirentur, & non haberet homo, ut uel ſolus de tam ingenti dono contenderet. Itaq; huic inſtrumẽta idonea, & quod ad uſum ſpectat humanis non multò inferiora, ut infra uidebimus, addidit.

Roſtri diuerſitas & uſus.

Sed ad roſtri diuerſitatem quid dicemus? roſtrum Auibus, ut hominibus & alijs animalibus quadrupedibus, mandibula, dentes, labia, inter alios uſus ad mandendum datum eſt. Hic primus in illis uſus eſt: ſed in functione etiam diuerſitas eſt. Aues enim frugilegæ acumine roſtri ſui grana colligunt, eaque mox deglutiunt. Carnem prius in exigua fruſtula diſcerptam carniuoræ etiam deijciunt, nulla facta uel maſticatione, uel præparatione, ut in homine.

Pſittacus Amygdalas mandit.

At Pſittacus non ſolum roſtro, quaſi dentibus quibuſdam amygdalas integras primùm diſcindit, ſed uolutando etiam inter roſtri cauitatem, & lingua ſubigendo, & terendo comminuit, atque quaſi mandit, & tandem comminutas deglutit; qua in parte mirum, quantum cum homine conuenit. Ad talem igitur roſtri functionem, non admodum laborioſam natura inferius roſtrũ Auibus mobile dedit, quo ſcilicet alimenta uel humo, uel aliundè tollerẽt, & quaſi manu quadam in os inferrent, ſecus ac in Pſittaco, qui pedibus comprehenſas nuces, poma, amygdalas, mira ſolertia ori admouet. Sed quantum ad rationem operis attinet, non uideo cur ab inſtituto ſuo in hac roſtri efformatione natura deſciſcere debuit. Aequè enim ac ſi roſtrum inferius mobile, ſuperius uerò immobile eſſet, & cibum comprehendere, & ori admouere, & commandere potuit. Vereor itaque, ne maius quoddam obſtiterit, & hanc creationis legem immutauerit.

Pſittacus ſcãſilis eſt.

Sed quid nam illud eſt? Pſittacum, quod ex actione videmus, natura ſcanſilem, vt Picos, facere voluit, & per arbores domorumq; parietes repentem, quod vt faceret, egregijs, & robuſtis pedibus præter alia, & obtinentibus caudæ pennis, quibus in arboris corticem defixis veſtigium figeret, vt ijſdem Picis, inſtructum eſſe conueniebat.

Caudæ & pedũ qualitas.

At Pſittaci caudam habent teneram, & pedes pro mole corporis imbelles, minimèq́ ſuffecturos ad opus tam arduũ, & præruptum.

Roſtrũ cur aduncum.

Itaq; aliud ſubſidium addidit, roſtrum nempè aduncum, robuſtum, quod velut hamum quendam primùm inijcerent, mox corpus ſubleuarent, tum pedes obfirmarent, denuò roſtrum, mox iidem corpus, tum etiam pedes promouent, atque ſic alternãte opere, per quãuis etiam præruptiſſimam arborem, aut parietem ſcandunt. Hæc in illis mirabilis ratio eſt, ſic ipſi ſeſe fulciunt, dum per arbores aut tale quid in rectum aſcendunt. Quod vt fieret, quis mobili roſtro ipſis opus fuiſſe non videt, quod deprimendo vehementer infigerent, & vbi firmiùs pedibus conſtiterint denuo attollerent, & gradum promouerent?

Cur roſtri ſupior pars mobilis ſit.

Sed cur potiùs hoc in ſuperiori, quàm inferiori parte natura præſtitit? potuiſſet ſanè & hunc vncum addere, & motũ illius conſeruare. Veruntamen id maximè incongruum fuiſſet; tum enim caput totum attollendum erat, & vncus inijciendus, & collo obrutendum, quod iam ſublata vna parte ſola æquè bene, & minori negotio perficit, & caput oſſeum, & amplum pro baſi obijcit. Accedit quòd cauitas illa inſignis memorãdaq; in lingua circumuoluitur, & internus roſtri inferioris ambitus, ad quod non minùs, quàm ad dentes inferiores etiam vox alliditur, tota perijſſent. Debuiſſet enim roſtrum in medio ſubtus excauari, & in gyrum circumflecti, vnde & lingua cõprimebatur, & vox inani ſtrepitu in auram hiſcente antè roſtro euaneſcebat. Et ſi duos vncos dediſſet, vtiq; nihil plus efficiebat, quàm nũc natura, & fruſtrà facti eſſent, vtpotè minus vtiles, neq; ad commedendum, neq; ad ſcandendum, neq; ad loquelam, quę, vt iam diximus, ob compreſſionem linguæ impediebatur. Vnde ſatis fuit in ſupremum roſtrum transferre vnum, & illud mobile efficere. Accedit quòd iam roſtrum inferius ſuperiori quaſi ſubſidio ſit, dum iniecto vnco mox illud adijcit, & quaſi fulcrum quoddam immobile aduerſum ſubmittit. Atque hęc, quantum ex partium uſu conijcio, illius in Pſittacis ab alijs auibus diuerſitatis cauſa eſt: quæ quam apta ſit, & ad antedictas operationes concinnata iam uideamus.

Cranij cauitas.

Cranium Pſittaci, ſcilicet ea pars, quæ inter roſtrum ſuperius & primam colli uertebram interiacet, & totas oculorũ orbitas, & aurium foramina continet, oblongum eſt, vndiquaq; continuum pro magnitudine Auis, & reſpectu cæterarum Auium capaciſſimũ, & inter roſtrum, & initium ceruicis ad palmum per circumferẽtiam: Supra inter unius, atq; alterius orbitæ extremitates latum eſt duos digitos modicè, atq; uix in medio protuberans (quam partem rectè frontem dicas) hinc leuiter depreſſum pauló denuò aſſurgit, ut facile ingenium eius cognoſcas, & tandem ad unius digiti ſpacium circunductum ad ceruicem uehementius quidem, ſed tamen non inconcinnè retro flectitur.

Frons.

Retrò ſub aurium foraminibus tuberculum hinc inde erumpit cauitate exigua

eáq; plana, in quod os quoddam diuerſum à toto cranio diuiſum, rotundum, de quo paulò

Aurium foramina.

pòſt ſermonem habebimus, ſeſe inſinuat. Aurium foramina partim ea tubercula conſtituunt, partim proceſſus, qui ab illo oſſe, de quo ſermonem facturos promiſimus, ſurſum explanatur, & in ſinulum quendam, qui inter foraminū ſupra flexum & alium proceſſum, quem quartū nominamus, intercurrit, inſeritur, tam affabrè facta, & in orbem acta, quaſi integrū in homine cranium pertuſum eſſet. Ab huc quartus eſt hic proceſſus cum cranio continuus, rectà poſt oculi orbitam, medium digitum longus, & ferè cum primo proceſſu contiguus. Oculi or-

Oculi orbita.

bita ſatis ampla eſt, media quidem ſupra integra, at infra in marginem aut fimbriam quādam extenuata, adeò vt nullum os ad interiora, verſus cerebrum, vt in homine excurrat, ſed recta ad palatum aditus pateat. Hac igitur magnitudine & partibus totum cranium conſtat. Sed

Roſtrū ſuperius.

roſtri ſuperioris mirabilis certè, & quoad loquelam maximè apta conformatio: quo verò ad motum reuera inſolens. Roſtrum ergò a principio ad duos ferè digitos latum eſt, planum ſupra, & mox in acumen, & velut dorſum cōſtrictum, vnde ſenſim & honeſtè ac Aquilis incuruarum in vncum acutiſſimum & robuſtiſſimum deſinit. Huic ſuprà narium foramina adiacēt verſus cerebrum pertuſa, quorum extremitates ſupra quaſi triangulum iacentem faciunt, cuius baſis ſit ad roſtri iuncturam cum cranio. Roſtri margines infra haud quaquam in curuum excinduntur. Sed vbi progreſſæ vncum effecerint, tum ampliantur & deorſum protenduntur, adeò vt inter ſummum roſtri dorſum & oras haſce digitus integer & plus intercedat. Eſt autem roſtrum totum à cranio diuiſum, tribus tamen in locis, nempè in medio & in extremis angulis exiguis capitulis, quæ ibi ſeſe in cauitates minimas inſinuant, cum eo dearticulatum, circa quæ velut cardines quoſdam circumuoluitur. Sub hoc intus ſubter nares collis quidam protuberat, perpetuo dorſo ab vno latere, nempè verſus cerebrum, & ad palatum, & ad nares via patet ampliſſima, ab altera verò noua oritur cauerna, quę vſque ad extremam roſtri aciem excurrit, adeò vt totum roſtrum intus eximiè cauum ſit. Hanc tamen ab ingreſſu oſſiculum quoddam oblongum, atque ab colliculi illius medio in fundi ipſius roſtri internam extremitatem recto ductu implātatum interſepit. Quod certè vicem gargareonis mihi obtinere videtur, ad quod alliſa vox partim frangitur, partim ad nares repulſa, & ad palatum propellitur. Verùm hæc exigua ſunt ad ea, quæ ſequuntur. Iam longè maior rerum copia emergit, & dicendi opera: Atque vtinam ego hæc pro viribus ſatis explicare queam, vereor vt ea minus, quàm concepi, aut longè rudius & obſcurius eloquar. Faciam tamen quod poſſum. Iam antè dixi Pſittaci roſtrum ſuperius mobile eſſe. Huic tamen robur adeſt, vt & duriſſima nucum & amygdalarum putamina effringat. Quo igitur & roſtri & muſculorum robore, & quàm apta inſitione opus ſit, vnuſquiſque videt. Roſtrum per ſe duriſſimum & fortiſſimum eſt, vt patet, nec minus muſculis vel corpulentia, vel fibris deficit. At implantatio eorum vt commoda eſſet in hac Aue vehementer laborabat. Certum eſt eos in roſtrū ſuperius implantari de-

Muſculorū roſtri implantatio.

buiſſe. A quo? nam, ſi ad capitis cum cranio iuncturam implantarentur, vix vllam vtilitatem habituri erant. Quod manifeſtè apparet, ſi quis oſtium retrò iuxta angulos comprimendo affatim & vehementer occludere velit. Vix enim atque ſenſim impellit, è contra ſi in medio comprimas, atque magis in extremo margine & citiſſima & ſumma violentia ipſum concutiens. Accedit, quòd vbi explanari tendines poſſint, haud quaquam locus eſt. Medium ergò dorſum, vt comprehendant, oportet. At quæ incommoda ſequuntur, nempè vt neq; roſtrum aut vix, neque nares promineant, neq; illi ſatis tuto loco collocentur, atque tandem vt illa inſignis hiandi copia intercidat. Quid ergo in tanta anguſtia natura molita eſt? duo oſſicula effecit trigona oſſibus pterigoidibus nō abſimilia, at vſu diuerſiſſima, quibus quaſi vectibus duobus impelleretur ſuperius roſtrum & comprimeretur. Nam & angulum illorum anteriorem aut proceſſus, vt dicam anteriores complanauit, & in intimas cauernas circū oſſiculum, quod gargareonem referre diximus, ſupra fundū roſtri inſeruit & validè affixit, & muſculos ab occipite retrò explantauit, atque in latera hinc inde oſſium impoſuit, qui vbi oſſa illa attrahunt, roſtrum etiam vna detrudunt. Verùm vt hæc pendeant in æquilibrio, itaque apices, id eſt, ſuperiores proceſſus tam aptè coniunxit, vt eorum articulatio velut ſellam cōſtituat, quæ per internam cranij ſuperficiem in ſpinam velut, aut dorſum, coeuntibus hinc inde oculorum orbitis cōſtrictam obequitet, libera, (certè veritatem dico) & nullatenus ibi cum cranio vt oſſa pterygoidia in homine coniuncta. Quo etiam factum eſt, vt ſupra baſim acuminatam fixo capite infernè duo proceſſus modò attollantur, modò deprimantur, non ſecus atque iugum in trutina, cuius parte vna ſublata, altera deprimitur & depreſſa altera illa tollitur. Verùm non hîc pedem natura fixit, ſed longè admirabiliora edidit. Nam ſi quis oſſis ſitum introſpiciat, facilè illud in medio nullo ſuffultum robore pendere videbit, atque procliue eſſe, vt è loco ſuo excitat. Imò & alia incōmoda adſunt duo. Nam dorſi illius pars, cui oſſa ſupra inſident, acu-

minata

minata est, & hinc inde prærupta. Itaque facilè fit, vt vel retrò, vel antè ossa illa exiliant. Antè quidem id fieri nequit, quoniam tam antè ad rostri fundum infixa sunt, vt nisi ipsum rostrum excidat, illa nullum periculum adeant. Retrò quidem id licet perfacilè. Itaq; in hoc loco duo alia officula oblonga (appellamus eas secundos processus) velut antiterides obiecit, ne vel hilum retrocedant, illisq; adiecit, quæ ad inferiorem ossis cuiusdam rotundi eminentiam siue tuberculum implantantur, siue quæ potius ab ipso excrescunt. Atque hoc illud os est, cuius descriptionem, cùm de auium foraminibus loqueremur, supra promisimus. Rotundum propemodum est, habetq; duo tubercula infra vnum, vnde alterum dictorum officulorum progerminat, & supra alterum rectà sub auribus ad latera exterius protensum; à quo aliud os erumpit non minoris vsus, quàm illud & admirationis. Ab hoc eodem processus ille paulò intrò post supremum tuberculum, interiecta velut vallicula exurgit, quem ex anteriore parte foraminibus aurium obiectum esse diximus, & intra flexum eorum, & cranij processum in summo reconditum, cuius vsum paulò pòst etiam non sine stupore dabimus. Formam id habet disci, à cuius ambitu tres radij emergunt. Duo ergò illa officula prima, quo minus vectes illi retrosiliant, obstant. At hæc eadem uide, quem alium usum exhibent. Diximus vectes hosce trigonos in medio pendere, & facilè delabi posse. Hos ergò eadē officula non solum retrolabi non concedunt, sed etiam fulciunt, & ad sedem sursum compingunt. Os enim illud rotundum retrò est, & situ ad integrum digitum uectibus longè inferius, à cuius infimo tuberculo, ut diximus, hæc officula obliquè sursum ad ephippium recto ductu exporriguntur & delabenti obnituntur. Nam quia effectura erant, quo minus retrosilirent uectes, è directo ea, aut etiam per decliue obijcere suffecisset. At nunc duplici commodo quam aptè, quam scitè sapientissima natura unico officulo prouidit. Sed nōdum firmitati rostri satis prospectum erat. Nam ex his, quæ iam retulimus, apparet quidem uectes, neque antè labi posse, neq; retrò; sed quoniam arctè admodum cum rostro, ut diximus, connexa sunt, quid si rostrum summo nisu altè sublatū, & per musculos supremos retroactum, ea secum abripiat, atque ita ambo dislocationem una opera patiantur? uidentur quidem illi secundi processus, quoniā cum uectibus connexi sunt, eos aliquo pacto contrahere, sed ea connexio, neque tam ualida est, neque tot laboribus unam particulam grauare sapientem opificem decuit, itaque alia duo ossa à supremis ossium illorum rotundorum tuberibus explantauit (hæc quæso uel iuga clarioris doctrinæ gratiá, uel primos processus appellemus) eaq; recta sub oculorum orbitis delata, ad marginum superioris rostri retrò flexus hinc inde infixit, ualidisq; ligamentis connexit, ut iam uehementissimum quemuis ad superna motum elidant, nec rostrum nimis attolli sinant. Hæc tamen sapientissimæ naturæ nondum satis sunt. etenim moto, ut apparet, supremo rostro, hęc ossa omnia simul moueri necesse est. Nam ossa pterygoidia ualidè illi connectuntur, his secundi processus, his denuò ossa illa rotunda, his demum processus illi iugales, qui alia, sed tamen aduersa uia ad idem principium recurrunt, & rostro annectuntur, quo attracto hæc omnia simul ob commertij legem sequi oportet. Cui igitur innituntur? aut supra quod mouentur? omne enim quod mouetur, ut ait Aristoteles, supra aliquod stabile moueri necesse est. Sed iam suprà diximus, alium processulum post supremum illud oris rotūdi tuberculum exoriri ad anteriorem aurium partē obiectum, & inter flexum aurium supra, & cranij processum immersum. Hic est ille processus supra quem os illud rotundum & cum eo cæteri processus obaguntur, aut ut exemplo rem significemus, per quem uelut ab ansa iugum in libra, sic os illud rotundum, & cum hoc cætera suspenduntur. Tam aptè uerò huius caput intra flexum, & processum cranij insertum est, & hinc inde supercilijs conclusum, ut uelut in orbita aut cardine quodam moueatur, & è loco minimè excidat, eoq; magis quòd ualidis ligamentis ibidem connectitur. Atq; hæc est illa tam insignis & admirabilis machina ad unam rostri superioris motionem composita, quam bella & scita, & qualem in alijs animantibus reperiri posse uix mihi persuadeo. Sed eæ sunt sagacis naturæ diuitię, ut partes quidem paucas numero tribuat, ad multiplicem tamen usum accommodatas. Id etiam hoc loco usu uenit. Nam tertium processum ad aurium efformationem antea adiecit: secundo uerò, & maximè primo musculos imposuit, qui si illum detrahunt, nō minimum ad superioris rostri motionem conducunt, sin minus, basim ad inferioris rostri motum (si tamen mouetur, quod ego hactenus negaui) exhibent, quod in musculis uidebimus. Sed quid ad ossa pterygoidia? ea meherclè tam appositè intrò dilatauit, atque inuicem seduxit natura, ut si carnibus intersepiantur, egregiam concamerationem efficiant. Nec satis. Sed duos illos anteriores ossium horum processus sic attenuauit, & à primo illorum exortu circumduxit, atque ubi ad rostrum peruenerunt, ita supra eius fundum ad sextuplum illud, quod gargareonem diximus, complanauit, denuò rursus ferè coniunxit, ut quod interest uacuū, figuram oualem paulò oblongiusculam ostendat, non alia, ut credo de causa, nisi ut cælum aut palatum,

Processus secundi velut antiterides.

Vectes trigoni.

Iuga, seu primi processus.

Ossium pterygoidiorū vsus qualis.

Machina insignis, & admirabilis ad vnā superioris rostri motionē composita.

Processus tertius ad aurium efformationem.

Ossium duorum anteriorum Processus.

quod in homine dicimus ad loquelæ vſum conderet, in quam rem roſtrum concinnè intrò excauatũ eſt, & ſimul vt pituitæ in palatum aditum perrumperet. Atque hæc mihi circa capitis in Pſittaco ſtructuram, ſi oſſa ſpectes, & cõtemplatione & dictu digna viſa ſunt: quæ ſi quis irrideat, & vana & commentitia exiſtimet, ipſe velim accedat, introſpiciat, rimetur, conſideret, atque ſi videbuntur, probet; Sin minus, alios earum partium in medium vſus afferat. Oſſa illa atque ſic conſtructa & inuicem connexa adeſſe certum eſt. Non igitur fruſtra ea effecit natura. Quod ſi faciat, & nos illi condonabimus, & inſuper gratiam maximam ob communes ſtudiorum profectus habebimus; Sed inferius roſtrum haudquaquam omittendum eſt.

Roſtrum inferius.

Illud potius vniforme eſt, & vt in alijs auibus oblongum, intra ad inſignem digitum inter ſiniſtram partem atque dextram patulum acie obtuſa, prona & decliui, quò fit, vt ingens ſpatium, & ad linguæ circumactionem peropportunum concedat. Latera tam altè exurgunt, & tantoperè diſtant, vt totum ſuperius roſtrum, ſcilicet vbi iunguntur, circuncludant. Vnde ſi rectè Pſittacum aſpicias, fit vt intumeſcentias quaſdam, ac quaſi malas in eo aduertas.

Pſittacus quaſi maxillas habet.

Huic enim ſoli peculiare eſt inter aues, at commune cum homine, vt maxillas, aut ſaltem, quod hiſce non ineptè reſpondeat, habere dici poſſit. Vnus Suidas inter vetuſtiores huiuſmodi quidpiam ſubodoratus videtur, quod ex eius verbis colligitur. *Auium*, ait, *quæcunque linguam ſimilem humanæ habent, & maxillarum diſpoſitionem, humanum apta ſunt imitari ſermonem, vt Pſittaci, Picæ & ſimiles*. In cæteris enim auibus impropriè maxillas ſtatuas, pro quibus ipſis omnibus eſt roſtrũ.

Pſittaci, & Picæ, cur humanum ſermonem imitari poſſint.

Sunt autem hæ Pſittaci maxillæ, quò meliùs hoc nomen mereantur, muſculis quamplurimis præter aliarum auium morem veſtitæ, adeo vt ſaltem analogia quadam humanis maxillis non ſolum oſſibus, ſed & carnea ſubſtantia veluti buccas quaſdam etiam efformãte, reſpondere non temerè dictæ ſint: cuiuſmodi oris conſtitutio cùm ad robur roſtri, tùm ad articulatam vocum pronunciationem, quantum conferat, ipſius hominis exemplo ſatis docemur. Articulatur autem roſtrum hoc retrò, & cauitatem planam ſub ſummo illius oſſis rotundi tubere occupat, & infernum eiuſdem oſſis ambitum ſua quadam cauitate profunda, velut canali excipit, atq; intrà in obuerſo latere margine includit. Hoc tamen liceat etiam addere, quod aures minimè habeat Pſittacus, vel paulo ſupra oculos, vt Noctuæ, aut ad oculum medium, vt cæteræ aues, ſed infra ad marginem infernum è directo orbitæ, neque oſſe integro, vt in oſſe pertuſo. Quæ ratio? Suprà apparuit proceſſulum illum tertium neceſſarium fuiſſe, vt ſuper hunc os rotũdum ſuis proceſſibus moueretur. Hunc igitur commodè aliquò inſerere debuit. At ex ea parte os planum & æquum eſt, itaque eò affigi nequit: nec caput illud in roſtrum circumducere & in cranij parietes infigere, atque ab ijs ſuſpendere opus erat, quod imbecilla foret articulatio, & tanti vſus os effractu facile. Præterea hic proceſſus vnicum ſaltem eo pacto vſum præbiturus erat. At natura diues, & ingenioſa, quæque non partibus functiones, ſed functionibus partes metiri ſolet, & paucis partibus munia multa obit, proceſſum hunc ad aures obiecit, & eius extremum ad fluxum foraminis, non tamen vſque longè, vt firmior eſſet, occurrere uoluit, ut manibus veluti obuijs ſeſe exciperent, vt mutuum auxilium prẹſtarent. Accedit quòd os illud rotundum totum liberum ab alijs munijs, præterquam ab ijs, quæ antè diximus, futurum erat. Itaq; vt alio etiam conferret, eius partem ſummam ad inferam auris partem applicauit quidem, non tamen cum cranio coniunxit, adeò vt retrò & ſupra cranium perforatum, proceſſus antè, ſubtus verò oſſis illius apex integrum foramen circumſcribant. Quare ne tot fruſtra partium commoda perirent, fieretq; maiori, quod aliàs fiebat minori, diſpendio; itaq; & cranium ſupra integrum reliquit, & aures ad hunc locum natura inſigni certè artificio tranſtulit.

Cranij Pſittaci oſſa duriſſima.

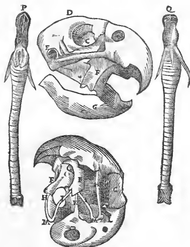
Mirũ ſanè quomodo naturæ omnia arcana inueſtigans Ariſtoteles, aliiq; pręſtantiſſimi Philoſophi iſtæc ſubticuerint, cùm tamen Plinium minimè omnia latuiſſe perſpicuum eſt, Pſittacis duriſſima in capite oſſa aſcribentem. Atque iſtæc hactenus de cranio Pſittaci dicta ſufficiant, quorum omnium contemplationem Ioanni Bittnero Sileſio Germano, viro doctiſſimo, Philoſophiæ & medicinæ Doctori præcipuè debemus.

Ioãnes Bittnerus. Sileſius.
M. Antoni° Vlmus Patauinus.

Quæ cùm animaduertiſſet Clariſs. Marcus Antonius Vlmus Patauinus, vir mehercule ad omnia (non dixerim vel minima, vel mediocria, ſed potius eximia) eximiè natus, & cuius nunc doctiſſimæ de Barbæ humanæ fine lucubrationes ſunt ſub prælo, atque fuiſſet acriter etiam contemplatus, procul omni dubio ad Philoſophiam ſuam indiuidualem ea veluti maximè opportuna tranſtulit. Aſſerens iſtæc plurimum etiam valere ad ſenſibiliter demonſtrandum, cum omnipotentiam Creatoris, tùm naturæ ipſius maieſtatem: quæ ambo nullis obligata materiei legibus, clariſſimè demonſtrant ſibi omnia inſeruire. Admiranda ſanè eſt, & ſolis Pſittacis, quoad nos obſeruare, hactenus potuimus à Natura conceſſa talis oſſium capitis ſtructura. Quæ vt bene intelligatur, non ab re fuerit Pſittaci capitis ſceleton cum ſuis litteris oſſa ſingula indicantibus exhibere poſteaquam prius totius Pſittaci ſceleton dederimus.

Pſittaci capitis ſceletos.

A	Narium foramina.
C	Oculi orbita.
D	Vertex & ſinciput.
E	Foramina aurium.
FFFF	Oſſibus pterygoidibus ſeu alaribus ſimilia oſſa, quæ trigona eſſe diximus.
G	Roſtrum inferius.
HH	Stilares proceſſus longiores, quos iuga, vel primos proceſſus vocauimus.
II	Stilares proceſſus deſinentes ad coitum alarium proceſſuum: Suntque illa oſſicula, quæ ſecundos proceſſus appellauimus.
K	Os baſilare dici poteſt, ſiue ſpina oſſis baſilaris.
L	Os iſtud vocauimus tertium proceſſum, poſſitque etiam dici proceſſus auricularis propter aurium vicinitatem.
MM	Tubercula ſiue proceſſus, ubi primus & ſecundus ſtilares proceſſus coniunguntur.
N	Vertebra ſuper quam caput mouetur.
PQ	Aſpera arteria prona & ſupina.

DE MVSCVLIS CAPITIS.

SED quoniam musculis quoque opus erat, quibus tanquã funibus partes mouendæ attrahuntur; agitè hos etiam paucis prosequamur, & magis, ut nunquid, quæ diximus supra, vera sint, appareat. Eos autem trademus musculos, quos in capite abscisso obseruauimus. Primus igitur musculus, exiguus est, latus, carnosus, exoritur à primo processu, indè deorsum obliquè descendens in maxillam superiorem non procul a rostri initio inseritur. Secundus huic subiectus & magis per interna expansus, carnosus est, qui & ipse ab interiore superficie totius processus primi ortum ducit, & in supremam maxillæ inferioris aciem implantatur. Hi musculi forsan non ineptè massiteres vocari possunt, quòd similem, atque in homine massiteres usum præbeant. Per hos enim inferius rostrum super alterum fertur, velut catillus in mola supra metam. Quamuis, quod etiam antè monuimus, nos dubitemus, nunquid inferius rostrum moueatur. Supra in generali descriptione solum Crocodilum, & Psittacum superius rostrum mouere diximus. Quod si uerum est, quod nobis ratio persuadet, haudquaquam inferius rostrũ supra superius, sed contra superius supra inferius uersabitur. Hoc manifestè nobis ostendit illa duorum lapidum in mola ratio, quorum superior super alterum mouetur: hoc etiam, quotquot sunt animantia ostendunt, quæ cibos ad superiorem maxillam immobilem, per infernũ mobilem attritos comminuunt, atq; conterunt. Regula Physica est, quam antè habuimus: Omne quod mouetur, super aliquod mouetur, alioquin firmum esse oportet. Itaque hi musculi non tam ad masticationem, quàm ad validiorem superioris rostri depressionem conferẽt: eritque eorum contrarius, quos diximus, exortus & finis. Tertius musculus, qui Crotaphita appellari non temerè potest, à temporibus explantatur, primùm per sinum illum, qui inter oculi orbitam, & cranij processum interiacet, mox uerò sub primo processu deorsum lapsus, tandem in inferiorem angulum maxillæ inferioris propè rostrum desinit. Quartus musculus internè latitat, & à processibus secundis intrò oritur. Ambo hi carnosi sunt, & deorsum tendentes per totam maxillæ inferioris internam regionem immittuntur. De his duobus musculis nescio quid dicam quo ad motum, nisi quod de alijs diximus. Dantur autem & alij musculi à maxilla inferiori explantati, atque in processus pterygoides inserti. Horum primus pulchro naturæ opere, ortum ducit à postica parte processus primi, & tota posteriori superficie maxillæ inferioris, carnosior ac corpulentior factus, obliquè deorsum tendit, ubi in tendinem desinens, in fines processuum illorum desinit. Alter musculus carnosus est, qui & ipse explantatur à posteriore parte maxillæ inferioris, uerùm inferiore. & in processũ nuperrimè dictum non procul a primo desinit. Atque hosce musculos processus illos attrahere quis non uidet? & his attractis rostrum anterius deprimi? Rectè igitur hos rostri illius impulsores diximus. Nullus enim musculus est, qui uel exiguum ad rostrum superius excurrere uideatur, quod tamen opus fuisse necessum est. Sed quid dicemus ad hæc? In confesso est superius rostrum eo modo, ut diximus, deprimi. Cùm uerò & attollamus, & contrariorum motuum contrarij sint musculi, & contrario loco positi, quomodo ergo rostrum attollemus? Nullũ quod ex his apparet huic functioni musculum dicatum inuenimus. Indagandum itaque est, quomodo rostrum superius moueatur. Sentit doctissimus ille vir, cuius antè mentionem fecimus, musculos hosce à ceruice explantari, & per medium verticem ad rostrũ rectà ferri, atque ad planam illam inter narium foramina, & iuncturam tendinibus latis implantari. Id locus, vt ait ipse, maximè persuadet, atque si quis Psittacum manducantem uiderit, semper cutem in uertice motitari, & modò huc, modò illuc ferri aduertet. Possunt autem esse hi musculi vel cutanei, vt in fronte nostra, vel leues admodum & plani, & sub cute perreptant non secus atq; tendines, qui digitos attollunt, sub cute tenui transeunt: nec maximo robore opus est ad simplicem sublevationem, quod ijdem tendines, vtpotè exigui, & leues in hominibus ostendunt. Sed hæc αὐτοψία ipsa facilè doceret, si id commoditas pateretur. Itaque non erit, quod hæc in parte affirmemus. Certum tamen est aliquos esse debere musculos, qui huic præsint officio, & si quid ratio suadet, ex opposito locatos. Non enim credo vectes illos ab aliquibus musculis subtus impelli, (nam quis molli durum impelli credat?) aut quemadmodum lingua & foris, & intrò moueri. Verùm & alios duos musculos conspeximus vtrinq; in extremis mandibulæ inferioris processibus retrò, exiguos, quorum alter erat exterior, alter interior. Exterior latior est, exilis tamen, qui à posteriori capitis parte ortum ducens, in supremam aciem, & extremam maxillæ inferioris inseritur. Internus uerò gracilis est, curtus, carneus, à processu quocã ibidem conspicuo exoriens, & in internam, supernamq; eiusdem maxillæ implantatus. Sed

quem

Prim⁹ musculus. — Secundus. — Musculi masseteres. — Terti⁹ musculus. — Quartus. — Musculi maxillæ inferioris. — Musculi rostri impulsores.

quem vſum hi muſculi habeant, certè, ut ingenuè fatear, ego conijcere non potui, quem itaq; viris doctis indagandum propono. Atque hæc de capitis muſculis ſatis ſint.

DE LINGVA, ARTERIA, ET GVLA.

Lingua. LINGVA huic auiilata eſt, admodum craſſa, etiam humanâ craſſior, ſi proportionis rationem habeas, ſuperna ſuperficie ad palatum cornea, molliore tamen multò, quam cornu, membrana obuoluta, partis uerò inferioris apex ſimilem quidem membranam habet, ſed duriorem, vngulæ aſininæ non abſimilem. Tres ſub lingua ad radicem poſiti ſunt proceſſus: duo quidem extremi oblongi, oſſei, acuti, ad latera colli inſerti: medius uerò breuior & carnoſior. Hoſce proceſſus aut uicem oſſis hyoidis, aut & oſſis huius & muſculorum linguę gerere autumo. Lingua enim auium harum ferè oſſea eſt, aut carne duriori, nec adeò ut in hominibus plicatilis & uerſatilis.

Aſpera arteria. Principium arteriæ aſperæ non ut reliquis auibus, & homini cum reliquo canali æquale eſt, at ſuprà ſub glottide multò latius. Annuli ex quibus componitur, ubiq; integri, firmi & duriuſculi ſunt, & parum abeſt, quin continui. Arteriæ diuaricationes infra tam breues ſunt, ubi utrinq; in pulmones diſtribuuntur, ut ſimulatq; cœperint, ſtatim terminari uideantur, ac propè nullæ eſſe, ſecus quàm reliquis auibus, quibus hi duo arteriæ rami oblongi ſunt, & ad pulmones per latera feruntur.

Gula. Arteriæ, quod pro colophone dicamus, ad partem dextram adiacet, aut potiùs ſubijcitur gula, deorſumq; fertur, donec ſub iugulo dilatata ingluuiem conſtituat, tandem extrema parte in priſtinas anguſtias coarctata priorem locum repetit, & uerſum ſtomachum deſcendit. Hęc itaque pauca, quantum tempus, locus & commoditas paſſa eſt in uno tantùm Pſittaco obſeruauimus. Sed iam cætera proſequamur.

LOCVS.

[a] L. 10. c. 42. [b] In Corynthiacis. [c] L. 6. c. 29.

QVOD [a] Plinius, & [b] Pauſanias ſcribunt ſolam Indiam mittere Pſittacum, noſtra ſanè hac tempeſtate uel in primis uerum eſſe deſijt. Ego etiam ne Plinij tempore ueritati undiquaq; conſentaneum fuiſſe ſuſpicor, cùm idemmet [c] Plinius alibi ſcribat *inſulam eſſe Gagaudem in Aethiopia, indeq; primum viſos eſſe Pſittacos à Neronis exploratoribus.* Credo tamen maiorem eorum partem ex India tunc apportatos fuiſſe, præſertim cum & eam regionem, quam nos Breſiliam nunc appellamus, in qua etiam Pſittaci ſunt frequentes, Indię nomine ueteres comprehenderint. Vnde etiam ab Ouidio is, cuius deplorat interitum, dicitur:

Breſilia regio.

Pſittacus Eois ales mihi miſſus ab Indis.

Et Statio:

Pſittacus ille plagæ viridis regnator Eoæ.

Qui eos apportari è regionibus ad Orientem & Meridiem ſitis ſub æquinoctiali, generalius tradiderunt, inter quos eſt Nicephorus Caliſtus, cum maiori prudentia loquuti ſunt. Et Diodorus in ultimis Syriæ etiam naſci ſcripſit. Hic tamen ut & illi, fateor, poſt Plinium floruêre. Verùm Pſittaci in Taprobana maris Eoi inſula primùm inuenti ſunt, cùm Alexãder Magnus Oneſicratem in eam inſulam miſit, qui nonnullos inde rediens ſecum attulit. Inde uerò non per Orientem ſolùm, ſed per Europæ etiam magnam partem, & maximè in urbem Romam, & tanta frequentia ſparſi ſunt, ut ea res reprehendendi Romanorum ciuium luxus M. Catoni anſam præbuerit, cùm uiros non puderet, hos tanquam delicias potiſſimas pugno per urbẽ geſtare, perinde atque nunc optimates Accipitres, ac Falcones uenatum rus prodituri pugno deferunt. Vt ut eſt, calido cùm cælo, tum & ſolo eos maximè gaudere, naſciq; tanquam ſuæ naturæ magis familiaribus, reipſa conſtat. Non enim in Germania, aut Noruegia, alijſq; regionibus frigidis Pſittacos gigni uidemus, quia nempè ibi cælo propitio non utuntur. Imò uerò, illuc ſi importantur, obtorpeſcunt, & uigor ille natiuus languet, & uix hypocauſtis fouetur. Quare etiam hac noſtra ætate uix alibi, quam regionibus calidis, quamuis multò quàm ueteres cognorint, pluribus & propè innumeris procreari eos uidemus. E quibus in uarias orbis partes, & in Europam ob ſpeciem & ingenium uenum exportantur. Nam præterquàm quòd in India Orientali, ut olim, ita etiamnunc frequentiſſimi ſint, præſertim circa Pegù, & Tarnaſſari urbes, in orbe tamen nouo, eiuſq; inſulis, quem etiam Indiam Occidentalem uocant, tanta eorum eſt multitudo, ut nouæ cuidam telluri ſupra caput bonæ ſpei ſitæ, ob horum incredibilem copiam primis illorum locorum repertoribus nomen indiderint, atq; non ſolùm ob numerum,

Catònis in Romanos reprehẽſio.

Quo cælo gaudeant Pſittaci.

Pſittacorũ regio.

numerum, verùm etiam propter eorundem proceritatem, vt qui brachium, & dimidium longitudine excessisse scribantur. Quin & alijs multis Indiæ Occiduæ regionibus haud minor, quàm in ea, quæ ab ipsis denominata fuit, Psittacorum frequentia est. In Grachana tot esse dicuntur, quot apud nos cicadæ. In Cumam, & Manacapana insulis plures sunt Psittaci, quàm hic Passeres, si verum dicunt noui orbis scriptores. Hispaniola dicta regio, & Darien Psittacis similiter abundant. In regno Calechut tanta Psittacorum est vbertas, vt in agris incolæ oryzæ custodes adhibeantur, ne totam depascantur. Vnde vilè adeò æstimantur, vt singuli non pluris quàm gemino denario, id est, media solidi parte veneant. Regni quoq; Senegæ, quod Nigritæ incolunt, totum Psittacis scatet, vt & Aethiopia, & eius vicinæ insulæ.

Psittaci vbi viles.

VOLATVS.

PSITTACI etsi his regionibus pigri videntur, sunt tamen sub cælo suo in India nempè, vt referunt, perquàm volaces. Nunquàm vero soli, sed bini semper volant, vt potè mas, & fæmina. Rationem cur hic minus volaces sint, eandem quis assignare possit cum ea, quare hic minus quàm in India gignantur, cæli nempe frigidioris inclementiam, qua veluti obtorpescunt, vt minus agiles, ac expediti sint ad volatum. Hanc tamen, qua apud nos laborant, volatus impotentiam quocunq; modo recompensat reptandi facilitas, qua sursum, deorsum, quocumq; & in maximam quamuis altitudinem, mira industria, & promptitudine scandunt, in hoc naturæ solertia ob congruam rostri, & pedum conformationem adiuti. Illud enim tam insigni robore construxit, vt dum proreptando pedes promouere nituntur, eius vnco tanquam firmo adminiculo sese appensos sustineant, & librent. Hosce verò Picorum pedibus ad reptatum omnium appositissimis, vtpotè quibus non incommodiùs deorsum, quam sursum, ac transuersim etiam præruptissima quæq;, non arborum tantùm, sed & parietum perrepant, similes omninò facere voluit, vt sua necessitati non deessent instrumenta. Pari pacto, si quando prouolant, ne pedes aliòqui debiles ob corporis deorsum labentis pondus allisos offendant, tum rostri robori confidentes, hoc ipso violentum casus frangentes sese excipiunt, obuio quopiam adminiculo apprehenso. Rarò admodum, tamen aliquando, & quantum, in quo agit, cubiculi spatium patitur, prouolant, ægrè tamen, rarius aut nunquam subuolant, sed, vt diximus, reptatione facili loca superiora, ac ardua quæuis petunt.

Cur hic sint tardi volatus.

Repunt nō volant.

VOX.

QVANDOQVIDEM humanus sermo Psittaco minimè naturalis est, qui nempè arte in primis magistri, & disciplina, tam studio, vsu, ingenio huius auis addiscitur, idèo de eo hoc loco nihil agemus, sed relegata eius tractatione in subsequens caput de ingenio, de natiua eius tantummodo voce hic dicendum putauimus. Certum porrò est Psittacos nondum cicures, cùm scilicet in syluis, & natalibus locis degunt, inconditam vocem, cuiusmodi aues indoctæ solent, emittere, non autem expressam, & explanatam habere, vt tradit Aelianus. Quin etiam experientia docet quoddam genus esse, quod nulla quantacumq; etiam industria, & diligentia hominum adhibita, aliam quàm naturalem vocem non secus atque Cuculus doceri possit. Huiusmodi sunt maximilli, duos cubitos longi, quales ad viuum efformatos suo loco dabimus. Hi enim non solùm ad imitandum sermonem humanum non habiles erant, verùm etiam aphoni penè, & muti, excepta vnica illa voce Perrochet, quæ iam tanquam ipsis peculiaris, in nomen eorum abijt. Hæc tamen vel sola, cùm articulata sit, & admodum expressè, tanquam ab homine pronuncietur, atque cùm literam caninam hominum etiam plurimis prolatu difficillimam, accuratissimè exprimat, aptitudinem imitandi humana verba admonuisse, atque ita instituendi sese occasionem præbuisse videri possit. Quamuis & casu id accidere potuit. Videmus enim Psittacos sua sponte nullo etiam docente, aut animalium voces, aut humanas e triuio acceptas, & quales sæpè reiterari audiuent, reddere. Est verò, vt annotat Bellonius, etiam natiuæ vocis quoddam inter eas discrimen, vt scilicet sonum alij longe molliorem edant, & gratiorem, alij è contrario duriorem, & asperiorem.

Psittaci indociles ad humanā vocem exprimenda quę.

Perrochet Psittacorū vox natiua.

MORES.

MORES. INGENIVM.

An homini soli ratio cõueniat.

VT inter bruta quædam magis ad humanæ naturæ similitudinem quodammodo accedunt, cuiusmodi sunt, exempli gratia Elephas, & Simia, ita & in auibus Psittacus; idque non moribus tantum seu affectibus quibusdam, quos pathemata & passiones vocant (vtimur nunc his vocabulis tanquam ab homine ad rem nostram ob similitudinem quandam tralatitijs) in alijs præter hominem animantibus obseruatu raris, verùm & ingenij sagacitate, & sermone, quæ intellectui nostro propiora sunt, non procul ab homine abesse videtur. Quę res Philosophos etiam nonnullos animo suspensos, & ambiguos tenuit, an videlicet soli homini ratio tanquam propria esset attribuenda. Negârunt id quidam, & non ratione hominem, sed oratione velut propria dote reliquis animantibus præcellere, & ab his differre voluerunt. Verùm si & auibus natura loquelam indulsit, quid quæso homini restat, aut superest, quò brutis emineat? *Sturni, Corui, & Psittaci, quoniam loqui discunt, & vocis spiritum*, ait Plutarchus, *tam sequacem, tam æmulum, pensandum, formandumq́; docentibus præbent, ea ipsa docilitate adesse, patrocinariq́; cæteris animalibus videntur, & tantum non voce testari, etiam cæteris omnibus proferendi sermonis, & vocis articulandæ vim naturæ concessam*. Quod quidem Plutarchi dictum, si de vlla alia aue, in Psittaco in primis locum habet. *Supra omnia namq́;* (inquit [a] Plinius) *humanas voces reddit*. Et vnde author Philomelæ, vt alijs omnibus alias, & proprias voces attribuit, easq́; rudes & inconditas, ita Psittaco humanam solam assignat, inquiens;

[a] L. 10. cap. 42.

Psittacus humanas depromit voce loquelas.

Et non tantùm Imperatores salutat iuxta illud Statij.

Ille salutator regum, nomenq́; loquutus
Cæsareum.
Atq; suo domino χαῖρε, valeq; sonat.

(Hoc enim parum est, & plures aliæ hoc faciunt) sed *quæ accipit verba*, teste Plinio, *pronuntiat omnia, eaq; articulata penitus*, vt ait Solinus, *eloquitur*, & quidem sermocinatur, adeò vt miro sanè ingenio orationem quantumuis longam non interrupta serie pronuntiet. Narrat [b] Cælius de Psittaco miraculum insigne suis temporibus visum. *Psittacus*, inquit, *fuit Ascanij Cardinalis Romæ centum aureis comparatus nummis, qui articulatissimè continuatis perpetuo verbis Christianæ veritatis symbolum integrè pronuntiabat perinde ac vir peritus enunciaret*. Quare de hac potiùs aue, & maiori iure, quàm de Pica [c] Martialis canere debebat.

[b] L. 3. Antiq. lect. cap. 32.

[c] In Xenijs.

Pica loquax dominum certa te voce saluto,
Si me non videas esse negabis auem.

Testatur sanè hoc de Psittaco disertis verbis Apuleius, cùm inquit: *Id quod dicit Psittacus, ita similiter nobis canit, vel potiùs eloquitur, vt vocem si audias, hominem putes.* Vnde iure merito à [d] Statio his epithetis, ac titulis salutatur.

[d] In Epicedio.

Psittace lux volucrum, domini facunda voluptas,
Humanæ solers imitator Psittace linguæ.

Et ab [e] Ouidio, qui abeunti hoc iustissimum, ac verissimum encomium celebrauit.

[e] Eleg. 6. lib. 2.

Non fuit in terris vocum simulantior ales,
Reddebas blæso tam bene verba sono:
Plenus eras minimo, nec præ sermonis amore
In multis poteras ora vacare cibos.

Nicephoro quoque Calisto auium loquacissimus, & ad æmulationem humanæ vocis accommodatissimus rectè notatur. Verumenimuerò non aptitudo tantùm, sed & propensio quædam naturalis, imò studium maximum ei addiscendi inest, vt ex Ouidij verbis, quæ iam diximus, etiam est colligere, quod tantum in suo Psittaco fuisse dicit, vt præ sermonis addiscendi amore cibum sumere neglexerit. Quin etiam, si Cardano nostro credimus, non solùm loqui discunt, sed etiam meditari, & memoria illis est non vulgaris. Vnde tropo quodam illud hominis proprium, nempè quòd disciplinæ capax sit, huic etiam accommodare licebit ob mirã docilitatem, & quòd veluti pensum diurnum verba sibi præscripta reddat fidelissimè. Nam, vt inquit Aelianus, *quemadmodum pueri erudiuntur, sic Psittaci ex pluribus Indiæ generibus omnis humanæ vocis vsum addiscunt*. Castigatur etiam in ipsis discendi tarditas, vt in pueris; dum enim, vt inquit Plinius, *loqui discunt, ferreo verberantur radio* (seu *ferrea clauicula*, vt Apuleius, & Solinus.) *Non sentit aliter ictus; nam capitis eadem durities, quæ rostro*. Dum pullus est, atque adeò intra alterum ætatis suæ annum, quæ monstrata sunt, & faciliùs discit, & tenaciùs retinet. Maior paulò segnior est, & obliuiosus, & indocilis, vt ijdem Apuleius, & Solinus tradũt. Verùm [f] Plinius,

[f] Lib. 10. c. 42.

nias, vt id obiter dicamus, è quo istæc transtulisse videntur, de Pica non de Psittaco ea scribit, quamuis etiam de Psittaco id verum esse poteit. Atque hinc certè manifestum euadit, quod antè diximus, sermocinationem, nempè qua tanquam potissima nota hominem à cæteris animantibus discrepare volunt, Psittaco etiam competere. Vnde pariter alij aliò confugientes solum hominem intelligere prolata dicunt. Sed quid si quispiam vlterius progrediatur in recensendis ingenij Psittaci donis, ijsque profectò admirandis, atque non solum loqui eum, sed intelligere, & ad interrogata respondere, quasi quæ alij dixerint, assequutus sit, proferre audeat, ex illo præsertim genere, quod album est, Gallinæ magnitudine, & quod in Bandan Indica insula Iauæ vicina nascitur, quid tum quæso homini supererit? Equidem huius rei authores habeo nauigationum noui orbis scriptorem Nicolaum Conti, & grauissimum præterea virum [g] Iulium Scaligerum. Sed vt ego hac in re neq; aliquid asserere, neq; negare, aut mendacij tantos viros insimulare ausim; ita unum tantum exemplum, quod idem astruere uidetur, in medium adferam, liberum tamen cuique interim, quid sentire aut credere malit, per me relictum uolens.

[g] Exer. 238

Refert Ornithologus (res maxima certè) sibi recitatam ab amico quodam iucundam historiam de Psittaco, quem aiebat Londini in Anglia è palatio Regis Henrici Octaui in præterlabentem fluuium Tamesin decidisse, & uoce consueta ijs, qui quantocunq; pretio (ut in periculo aliquo constituti, aut alij etiam ioco) portitorem ex opposita ripa uocant, à bott, à bott, fortuuentye pouund, quod est, cymbam, cymbam, uel pro uiginti libris, quam sæpissimè enunciari audiuerat, & tum commodissimè meminerat, exclamasse. Exercitatum portitorem quendam, properè adnauigasse, & sustulisse auem, & Regi (ad quem pertinere agnoscebat) reddidisse, tantum mercedis sperantem, quantum auis promiserat. Rex pactus est, ut quam auis interrogata denuò mercedem dixisset, acciperet. Placuit conditio. Respōdit auis, Gibe the knabe a grott, id est, da nebuloni solidum. Inde ergo quam rectè hic periculum agnoscebat, qua uia euadebat, quam appositè quod conueniebat portitori, respondebat.

Psittaci ad interrogata respondentis elegans historia.

Sed aliud addam colophonis uice, quod Pherecides refert, Psittacum masculum obseruare & arguere, & nominatim denique deferre eos, qui uenena propinare moliuntur, aut in domum important. Quæ si uera sunt (equidem nec aio, nec nego, fides penes authores esto) mirari profectò subit tantam, imò plusquam humanam penè in Psittaco uideri adesse ingenij uim, & eius causam difficilem admodum assignatu iudico.

Psittacus agnoscit, si quis uenenum in domū importet.

Neque enim rem acu tetigisse mihi videtur Persius, qui adeo artificiosæ huius auis loquelæ causam indagans (vt exemplo scilicet animalium brutorum honore, & præmio artes ali ostenderet) non aliam quàm necessitatem ab inedia inductam adfert, quo simul, & sese lucri gratia ad poesim compulsum esse innueret, & perditis tum Romanorum moribus illuderet:

Persius reprehensus.

Quis expediuit Psittaco suum χαῖρε?
Coruos qui olim concauum salutare?
Picasq; docuit verba nostra conari?
Magister artis, ingeniq; largitor
Venter, negatas artifex sequi voces,
Quod si dolosi spes refulserit nummi,
Coruos Poetas & Poëtrias picas
Cantare credas Pegaseum melos?

Quare neque assentior Horatio, qui inquit:

Et laris & fundi paupertas impulit audax,
Vt versus facerem.

Vt enim hæc etiam causa ad rem aliquid faciat, ita præcipua esse nequit. Nam præter ventrem profectò, promptitudinem quandam, & innatam, quam vocant, aptitudinem ad eas, quas miramur, actiones obeundas in hac aue agnoscere, ac statuere oporter præ cęteris peculiarem. Cuculum enim quantuncumq; inediâ domes, & assiduò instruas, vt humana formet verba, tu hil vnquam præstabis. Etenim Cuculus est, non Psittacus, aut Luscinia.

Cuculi hebes ingenium.

Innuit hoc ipsum [h] Martialis, cùm se tanquam disertum Psittaco, aduersarium vero, vtpote illiberalis ingenij hominem Coturnici comparat.

Martialis se Psittaco comparat.

[h] Lib. 10. Epigram.

— Credis hoc Prisce
Voce vt loquatur Psittacus Coturnicis?

Coturnicis ingenium sermonis ineptum.

Quasi diceret præter naturę ordinem fore, si Coturnix humana uoce vtatur, quod Psittaco potius conueniret. Destituitur enim Coturnix eo docendi ingenio, ea aptitudine, quæ in Psittaco maxima est, & debito organorum numero & structura confirmata. Ea tria potissimum esse arbitror. Primum quod in homine mentis domicilium est, caput, idque grande, quod ad ingenium facere etiam Cardano placet ita scribenti. *Psittacus inter aues ingenio, sagacitateq; præstat,*

Instrumenta aptitudinis dicendi in Psittaco quæ.

Caput.

quod grandi ſit capite, atque in India cælo ſincero naſcatur: vnde etiam didicit non ſolum loqui, ſed & meditari: meditatur ob ſtudium gloriæ, &c. Quod ſi Cardano præter foris conſpicuam capitis magnitudinem, rara illius compoſitio ac ſtructura, quam in eius anatome expoſuimus, cognita fuiſſet, nunquid eam tacuiſſet? quid tum dicturus erat? Ariſtoteles tam articulatam pronuntiationem in linguam, quam ſecundo loco nos etiam propoſuimus, refert, vbi ſcribit. *Omnes aues vnca breui ſunt colla, & lingua lata aptaq; ad imitandum. Nam & Indica auis Pſittace, quam loqui aiunt* (quæ verba Pſittacum auditu ſibi, non etiam viſu notum fuiſſe indicant) *talis eſt*. Sanè linguæ figura eſt humanæ quam ſimillima. Hinc non temerè Pſittacum ἀνθρωπόγλωττον dicunt, ſiue id de forma linguæ, ſiue de loquela intelligas. Deniq; quid ſit, vt inquit Statius:

g He. 12.

Lingua.

ἀνθρωπόγλωττον.

Linguæ figura.

— *monſtrataq; reddere verba Tam facilis*, & ad loquendum tam expeditus, aſperam arteriam eo, quo ſuo loco enarrauimus, modo conformatam, non poſtremam cauſam conijcio. Veruntamen non in loquutione tantum, ingenij ſolertiam oſtentat Pſittacus, ſed in alijs etiam actionibus, quas ſua ſponte obit naturæ magiſterio. Quid enim obſecro excogitari ingenioſius, quæ prudentia ab aue expectari poteſt maior, qua in nido tam mirabiliter, vt dicemus, vt pullos a ſerpentum inſidijs inſigni atque miranda cautela tueatur, Pſittacum vti videmus? Quàm probè præterea ſibi pedum ſuorum infirmitatis conſcius, cùm deuolaturus eſt haud irrito conamine, *roſtro velut anchora*, vt Apuleius inquit, nititur? *eoq;, quaſi quodam præſidio*, vt Solinus, extraordinariæ firmitatis vtitur? Attamen & loquacitas in Pica reperitur, quamuis vt ad quæſtiones reſpondeat, quod de Pſittaco traditur, nemo dixerit; & nidum non minori ſolertia conſtruere, & Oriolo, & Paro, alijſque commune eſt: multa etiam ſunt præterea animalia, quæ quid ex naturæ inſtinctu prudenter agunt: itaque dicat quis, non eſt vt tanti Pſittacum admiremur.

Aſpera arteria.

Alia ingenij in Pſittaco indicia.

Verùm & hominum more affectibus tangitur, ſibi placet, gaudet, homines amat, odit, adulatur, geſticulatur, inebriatur, luget. Sic diſcere eos non ſolùm loqui, ſed & meditari, idque ob ſtudium gloriæ, & huius participes eſſe Cardanus ſcribit. Philautiam ipſis ineſſe, ſibiq; ſua blandiri pulchritudine, illud nos docet, quod, ut quidam teſtantur, admoto ſpeculo ob propriam formam nunc gaudentibus, nunc dolentibus ſimiles efficiantur. Caudæ præterea decorem magno ſtudio, ne quid detrimenti patiatur, cauere os, & pennas roſtro frequẽter extergere videmus. De puero ſi amatore ſcribit Aboali in hęc uerba: *vidi ego Pſittacum mirè amantem pueros imberbes. Gaudent ſanè hæ aues conuerſatione puerorum, & ſermonem humanũ coram eis exprimere.* Idem ſic habet: *Nuper etiam quidam fide dignus mihi aſſeruit, nouiſſe ſe hominem adeò amatum à Pſittaca, vt ob deceſſum eius ſemper lugeret auis, & æmulatione erga alios Pſittacos duceretur.* Atteſtatur illud de pueris[k] Albertus, cùm inquit: *Amat hæc auis loqui cum pueris, à quibus etiam cæteræ aues facilius loqui addiſcunt.* Quæ de pueris a Pſittaco amatis feruntur, uera ſe quoq; comperiſſe[l] Scaliger aſſerit. Recitat tamen idem contrarij affectus in pueros exemplum de quodam, qui torque rubra inſignitur, Pſittaco, *Hic*, inquit, *pueros à pedibus, atque eiuſdem ætatis alios tanto proſequebatur odio, vt in eorum capita de ſublimi loco non aliter impetum faceret, atq; Falco in Anſerem, quam vbi nequit adipiſci, deſcenſionem inhibet, ſublatusq; ſeſe comparat ad aliam impreſſionem faciendam.* Verùm vt id ob iniuriam aliquam ipſi à puero illatam accidere potuit, & mihi veriſimile eſt, ita plerumq; puerorum pulchellorum, ut etiam uirguncularum aſpectu delectari im[illegible] conſtat. Quinimo & libidinoſum apud homines familiariùs conſuetum aliquando rediſſe Scaliger teſtatur. *De moribus eius* inquit, *hoc compertum quoq; nobis eſt. Fuſcum mediocris magnitudinis [illegible] ſeruauimus, cum ei affectata abblandiremur attrectatione, accendi libidine ſolitum, mihiq; vltro afferre oſculum, adeoq; abturbari, vt ex ingluuie cibus in os redundaret.* Hinc etiam quidam illud, quod ex Ariſtotele Plinius inquit: *In vino præcipuè laſciua*, (ita enim Græcorum uocem ἀκολαστότερος uertit) ad libidinem referunt, quamuis mihi quidem Ariſtoteles hoc uocabulo intemperantiam linguæ maximè ſignificare uideatur.

Pſittacus more hominis affectibus tangitur.

Amor ſui.

Mundities.

Pſittaci amor in puerum.

k Lib. 23.

l Exer. 236.

Pſittacus puerũ odio magno proſequens.

Pſittacus viſa puella libidine [illegible] prurit.

Adulationis quidam eum arguunt, &[m] Petrarcha noſter adulatorem eum uocat. Verùm non auis illud uitium eſt, ſed quorum magiſterio affectatas ſalutationes, & uerba adulatoria loqui didicit, etſi[n] Martialis alicubi de eo dicat:

m L. de rem fortunæ.

An adulator.

n In Xenijs.

Pſittacus à vobis aliorum nomina diſcam,
Hoc didici per me dicere Cæſar aue.

Nequaquam credendum eſt Pſittacos ſua ſponte, aut proprio Marte, Cæſarem per adulationem, tanquam eum nouiſſent, ſaluere iuſſiſſe; Verum quòd citiùs, quam cæterę aues ea uerba exprimere docti, promptè adeò Imperatores ſalutarent, ut id ſponte & ſuo ingenio facere uidentur. Quo ſenſu & Perſius inquit querens, *Quis docuit Pſittacum ſuum* χαῖρε? Quare docilitati eius id omninò aſcribendum eſt, qui ut quaſuis, nempè non humanas ſolum, ſed aliorum etiam brutorum uoces nullo negotio imitatur, ita eas faciliùs, ac perfectiùs effingit, quas cęteris frequentius audierit. Ita ſi inter lugentes eum agere contingat, lamentandi formulas & ſuſpiria haud ſecus exprimit, atque ſi reuera eum mortui miſeratio tangeret. Hinc à Statio

Pſittacus

Psittacus Melioris Atedij celebratur, *vt queruli quondam vice functus amici.* Pulcherri mum, & relatu dignissimum exemplum est, quod de asperis fortunæ casibus Imperatorio filio, Psittaci opera in melius commutatis, quia eiusdem lugubres querelas effunderet, Constantinus * Manasses refert. Basilius Orientis Imperator Leonem filium in carcerem compegit, Santabareni persuasu, quasi qui mortis laqueos patri texeret, etiam si ipse reuera innocentissimus esset. Hinc orti ploratus & eiulationes matris, casum filij lamentantis, & apud patrem pro eo deprecantis. Sed ipse durus erat, & nullis precibus molliebatur. Adhibebantur mulierculæ lamentatrices, quæ præficarum in morem nenias quasdam lugubriter occinerent, & calamitatem Leonis acerbè deplorarent. Domus vniuersa plangore, & luctu perstrepebat. Aderat auicula quædam canora, quæ frequenter uoces illas lamentabiles exaudita, & edocta cum muliercuslis adolescentem expresso Leonis nomine, deplorabat. Quam cùm aliquãdo Basilius loquentem audiret, ac in ore nomen Leonis ferentem, simulq; videret eos, qui aderãt, acerbas lachrymas profundere, ilicò de ira non nihil remisit, & durum animum flecti passus est, veritus (vti quidem apparet) ne fortè magis expers commiserationis, quam auicula videretur. Itaq; filium è carcere eduxit, mitius tractauit, & moriturus tandem hunc ipsum imperio præfecit. Digna sanè auis, cui non quernea, quæ ciuis seruatori, aut laurea, quę Imperatori, sed cui aurea corona tanquam ipsa Imperatorem seruauerit, aut cui publico sumptu in Prytaneo victus prębeatur. Quamuis autem Constantinus nomen auis non addat, ego tamen Psittacum omninò, (qui, vt diximus, in hoc cæteras vincit, vt sua sponte verba humana hauriat) fuisse existimo. Quemadmodum autem simulato luctu Imperatorem induxit, vt filij eius misereret, ita è contra ad risum astantes aut domesticas mira sæpè agilitate permouet. Nam gesticulator est, in quam rem doctissimus Scaliger: *Nos non docilem tantum*, inquit, *sed & gesticulatorem agnouimus, & vt ait Aristoteles de Monedula βωμόλοχον, Saltantem enim Allobrogem cantorem vidimus capitis gesta depressis agitatisq; alis imitari. Id quod Grus etiam facetissimè facit.* Denique si vllum alium, hunc certè maximè inhumanum illum hominum affectum pati scimus, ebrietatem nimirum, quæ in homine vix aliud est, quàm mentis à suo statu euersio, à vino, ceu ab equis indomitis auriga excusso. Videmus etiam ea maximè bruta, quæ maiorẽ cum hominibus, quam reliqua, affinitatem habent, vino mirificè delectari, & ad ebrietatem expleri, quod ridiculis, & mimicis quibusdam actibus produnt. De Simia hoc experientia mihi constat, si vini semper copia suppeteret, nunquam non futura ebria. Nullius adeò Elephantes atq; vini capiũtur potu. Ad Psittacum redeamus. Hunc etiam Aristoteles, cùm vinum biberit ἀκολαστότερον reddi testatur; quod quidem alij ad libidinem, ego ad linguæ intemperantiam refero. Verùm differunt mores pro Psittacorum diuersitate. Virides enim doctrinæ aptiores, & memoria tenaciores esse quidam arbitrantur, fuscorum sermonem expressiorem. Illud vulgatum, virides clamosiores atque mordaciores; fœminas stolidiores. Insulę Badan trium generum vnum ferũt, non solùm discere, sed etiam intelligere, & ad quæstiones respondere. De viridibus illis macrouris, quibus collum torque rubra cingitur, hoc tradunt, annulo illo primum apparente, nihil eos præterea discere. Quòd falsum comperisse se experimento affirmat Scaliger. *Vnus enim*, inquit, *acceptas è via publicitus voces, aliquas haud ita multò pòst reddidit*. Ex quibus facilè colligere est Psittacum auem esse, quæ inter cæteras humanam naturam maximè sapit, vt nõ immeritò Mercurio, cui omnia animantia ingeniosa sacra erant, sacer quoque antiquitùs habitus fuerit. Fœminas Psittacos nunquam aut rarenter humanas voces reddere [p] Andreas Tiraquellus scribit, idque multorum aliorum animantium exemplis probat. [q] Plinius tamen vtrique sexui id tribuit. Pherecides refert masculum obseruare, & arguere, & nominatim deferre eos, qui venena in domum important. Sed semel de Psittaci industria satis dictum sit, superest, vt nunc de simplicitate eiusdem aliquid dicamus, de qua [r] Petrus Martyr ab Angleria Mediolanensis ita nobis tradit: *Psittacos aiunt in insulis S. Michaelis, & Ditis insulæ sinus accidentalibus adeò simplices esse, vt ad crocitantem Psittacum ex arbore, in cuius ramis Auceps latet, multitudo ingens conuolitet, facileq; capi se patiantur. Nil enim visa aucupe terrentur, sed vt laqueo trahantur ad collum coniecto, expectant, neq; aufugiunt alij, vno raptato, & in mantica, qua præcinctus est venator, ipsis cernentibus reposito.*

* In Annal. Leo Basilij Imp. filius Psittaci opera a morte liberat.

Psittacus gesticulator est, & risum mouet.

Psittacus ebrius euadit.

Quæ animantia vino delectentur.

Simiæ ebrietas.

Elaphas vino gaudet.

Morum in Psittacis diuersitas.

[p] De leg. glo. 1 part. 12.

[q] Lib. 10. c. 42.

Psittacorũ simplicitas

[r] L. 10. dec. 3 rer. Ocea.

VICTVS.

SITTACI etiam num feri frugum omne genus, vt frumenta, edunt, & legumina: vnde Nigritis, apud quos copiosos esse diximus, plurimùm exosi sunt, quòd totam ferè regionem circumuolantes fruges deuastent. Imò in India noua penè vbique maximam stragem granis inferunt. Ad frumentum verò Indicum, seu Maiz tanta auiditate aduolant, vt Indi custodes aruis, suos cogantur adhibere pueros, qui eos etiam

Nigritæ cur Psittacos oderit.

magnis clamoribus arceant; quod item Calechutenses faciunt, suo damno edocti, Psittacos omnem alioquin orizam, qua potissimùm ea gens victitat, depopulaturos. Sed & alijs omnis generis seminibus uescuntur. Hoc uerò Psittacis peculiare præ cæteris esse notatur, vt quemadmodum Helleborum Coturnices, Sturni Cicutam, ita illi cnici seu carthami semen, quod homini catharticum est, non innoxie solum assumant, sed & eo nutriantur commodè, ac pinguescant. Fructus quoque omnigenos, cùm molli, tùm duro cortice intectos, cuiusmodi sunt nuces, comedunt, imò hisce mirè oblectantur, & eos rostro perrumpunt, quod natura ipsis in eam etiam usum firmissimum dedit, ac robustissimum: vnde Ouidius Psittacum suum mortuum deplorans, ita alloquitur: *Nux erat esca tibi, causaq; papauera somni.*

Carthami semine Psittaci gaudent.

Seminum sane & in primis nucleorum cibo adeò impensè capiuntur, vt visi sint, qui malum grande totum rostro discinderent, ac terebrarent, donec ad seminula illa matura pericarpijs contenta penetrantes, cæteris abiectis, hiscè solis pascerentur. Qui Indorum res commentarijs consignârunt, in insula Banda arbores illas, quæ nucem myristicam ferunt, fragrantissimam longe lateq; auram de se spirare perhibent, & quæ pro maiore, aut minore diuersorũ fructuum maturitate admirabilem colorum varietatem ostentent. Quędam enim uirent, aliæ phæniceo, aliæ luteo, aliæ alio colore sunt elegantes. Ad has frequentes admodum aduolare Psittaci, siue ut uescantur, siue fortè vt odore recreentur aromatis, siue quòd, vt illi pulchra colorum diuersitate præditi sunt, ita uenusto nucum uersicolorum ornatu mirum in modum exhilerentur. At vero cicures redditi pamphagi sunt, & præter iam dictum cibum carnem edunt, & panem, necnon quemuis cibum ab homine oblatum. Sacchari esu in primis gaudẽt. Gestu uerò inter edendum utuntur singulari, ac ipsis proprio. Pede enim sublato, escas ori non secus atque homo manu admouent, & quod magis mirum est, cibum digitis captum nõ introrsum ad os conuertunt, sed extrorsum, more vti insolenti, & ridiculo, ita, vt videtur, incommodo. Quod ad potum attinet, quod Ouidius de suo cecinit, cui

Nucū myristicarum maturescẽtium diuersitas.

Cicures quo cibo pascantur.

Potus.

Pellebatq; sitim simplicis humor aquæ,

id omnibus accommodari potest. Attamen vinum multò bibunt libentiùs, illudq; summoperè appetunt, cuius etiam potu non solùm, vt inquit Plinius, *lasciui & solito loquaciores redduntur*, sed & inebriantur humano, quamuis inhumano more. Dum autem bibunt, vt inquit Albertus Magnus, *pedibus suspensi caudam in altum, & caput deorsum ad aquam extendunt.* Id verò eos facere putat, ne caudam humectent, aut lædant. *Hanc enim,* inquit, *diligenter custodiunt, & sæpe componunt.* Alcæus Psittacum γάστρων, id est, ventri deditum vocat, sed vix video quo iure. Mendum subesse suspicor, & Pittacum legendum apud Pollucem, qui Alcæum citat, vt viri edonis proprium sit.

Potādi modus.

γάστρων. Pollux correctus.

NIDIFICATIO.

Qui patrum nostrum memoriâ terras antiquis ignotas peragrârunt, vt Aloysius Cadamustus, mirâ solertiâ nidos construere Psittacos affirmant. Etenim proceram admodum arborem inuestigant, ramis tamen adeo tenuibus, vt pręexilitate neque minimum pondus ferant, tantum abest, vt graue aliquod sustineant, ad quorum cacumina pensilem surculum alligant, & nidum ex eo nõ tam callido consilio, quam artificioso factum suspendunt, pilæ modo rotundum, sanè perquam exiguo foramine. Quod quidem eos moliri asserunt, vt serpentum insidijs viam præcludant. Neque enim tam tenuibus & gracilibus surculis ob molem corporis sese credituros autumant, neque supernè nidum inuasuros, ob casus metum. Placuit autem eandem, quam Cadamustus exhibet, iconem hoc loco maioris doctrinæ gratia exhibere. Est autem ea, quam sequens pagina dabit. Quod verò Teuetus eos in arborum cacuminibus nidum struere asserit, quò ab auibus rapacibus tuti sint, id mihi friuolum videtur, quòd quæ alijs auibus, aut animantibus ardua sint, & inaccessa, ea facilè Aquilæ & Accipitres superent. Fœcunditatis eorum haud leue argumentum est ingens illa in natalibus locis copia. Vidētur Columbis, quibus alioquin naturæ quodam occulto instinctu amicissimi sunt, hac in parte non esse absimiles, quòd vnà cum illis castitatis coniugalis rigidi sint obseruatores. Rarò enim soli, sed bini semper, mas nempè & fæmina volare & agere videntur. Sic Picorum quorundam, quos Oriolos nominant, in nidi structura ingenium referunt. Illi enim simili modo nidum ex arborum ramis suspendunt, vnde non tam alijs rebus, quàm etiam hac in parte Psittacis cum Picis conuenit. Oua pro magnitudine ponunt, alij alijs maiora. Maximi enim illi & bicubitales Gallinaceis haud minora parere visi sunt. Mediocres Columbaceis paria, aut nõnihil maiora. Pullos è nidis rapere, quod de rapacibus fieri assolet, minimè consultum est, quod inuolucres adhuc si sustollantur, præ teneritudine mox pereant. Adulti tantum superuiuunt.

Nidi artificium.

Teueti opinio de Psittacorũ nido explosa.

Fœcundos esse Psittacos.

Castos esse.

Oriolorũ mos.

Oua Psittacorum.

SYMPA-

SYMPATHIA.

AD mores seu affectus animi pertinet tacita quædam & occulta Psittacorum cum alijs animantibus sympathia & antipathia. Plerisq; naturaliter cum quibusdam benè, cum alijs malè conuenit, vt nihil est ex omni parte beatum; sed Psittaco nullum hactenus inuenio inimicum, amicos plures, cosq; non infimæ sortis. Quem enim potiorem homine ipso nancisci potuit, quocum ipsi reci- Cum homine.
proca quædam nec vulgaris intercedit coniunctio? Nam non apud nos tantùm iam cicur redditus, aut caueæ septis inclusus, hominum turba ac conuersatione gaudet, sed etiam in India, cùm etiamnum ferus in syluis degit, tantoperè humano contubernio delectatur, vt relictis syluis interdiù assiduè propè Americanorum domicilia agat, & ad loca hominibus frequentata & culta studiosè aduolet sub noctem, cùm Americani in ædes suas sese recipiunt, & ipsi quoque ad syluarum latebras redeunt, postridieq; sedes easdem repetunt, ac hominum conuentus haud aliter ac Columbæ nostræ suum περιστερεῶνα, reuisunt. Habent inter quadrupedes ferocē inuisumq; cæteris animātibus Lupum singulari quadam prærogatiua sibi amicum, si verū est, quod [a] Oppianus testatur. *Psittacus & Lupus simul pascuntur. Semper enim* [a] Lib. 2. de
viridem hanc Auem amant lupi. Inter aues Turture præsertim vtuntur amico, vt Plinius est testis, Venat.
necnon Ouidius en versu: Cū Lupo.

Semper & à viridi Turtur amatur aue. Cum Turture.

Hoc ipsum [b] alibi: [b] Eleg. 2.6.

Psittacus Eois ales mihi missus ab Indis
Occidit, exequias ferte frequenter aues
Omnes, quæ liquido celebratis in aëre cursus,
Tu tamen ante alias Turtur amice dole.

Plena fuit vobis omnis concordia vitâ,
Et stetit ad finem longa tenaxq; fides.
Quod fuit Argolico iuuenis Phocæus Oresti,
Hoc tibi dum licuit, Psittace, Turtur erat.
Quid tamen ista fides, &c.

AFFECTVS CORPORIS.

[a] *Lib. 23.* Psittac' ab aqua offenditur.

PSITTACVS distillationi humoris in varias corporis partes irruentis obnoxius est. Ita plures tuberculis è gypsea pituita cùm alibi, tùm in articulis potissimum obortis, vt alios podagrico cruciatu interijsse vidimus. [a] Albertus Magnus *aquas alias.* inquit, *quocur que modo patitur, sed pluuia moritur. idcirco in montibus Gelboe nidificare fertur, in quibus rarò, vel nunquam pluit.* Nocet Psittaco mador à pluuia, nisi ad solem, aut ad ignem resiccetur. Aliqui visi sunt, qui sua sponte aquis sese immergerent, aut pluuiæ data opera exponerent, pòst tamen refrigescente corpore toti tremebundi facti peius proculdubiò se habituri erant, nisi dicta ratione, nempè sole aut foco succursum esset.

DENOMINATA.

Psittacus herba. [a] *L. 26. c. 7.* Marauiglia herba.

PAPAGALLOS, hoc est, Psittacos vocant Flandri folia stirpis cuiusdam, quæ Symphonia [a] Plinio, tradente Iacobo Dalechampio, & Gomphrena (alíqui Cremphenam scribunt, alij Symphonam, alij Comphenam, alij Symphenam) existimari potest, ab Hetruscis hodie herba de la marauiglia, idest, herba mirabilis dicta, ob excellentẽ & admirãdam coloris varietatem in folijs. Non dissimulandum tamen, inquit, Plinium scribere Symphoniam esse alternis viridibus roseisq; per caulem folijs, considerandumq; num velit per caulem sic disposita esse folia intelligere, vt vnum sit viride prorsus, id sequatur aliud roseum etiam omninò, & sic deinceps. A Lobellio inter Amaranthos recensetur vocaturq; Amaranthus tricolor, a Trago Gelosia: fortasse Theombrotum est Persarum apud Plinium, inquit Pena. Non è floribus, sed ex foliorum triplicis coloris maculis scitè distinctis venustas huius æstimatur, quæ sunt Ocimi, aut Bliti interdum luteo viridi, vel purpureo, interdum triplici viridi luteo, & sanguineo variegata, alarum Psittacorum ritu. Semen cnici seu carthami Hispani semi de Papagay hoc est, semen Psittaci appellant, quòd hæc auis eius esu gaudeat. Rostrum Psittacorum Ambrosio Paræo doctissimo Chirurgo instrumentum vocatur chirurgicum glandibus, alijsq; corpori extrahendis idoneum.

Amaranthus tricolor. Gelosia. Theombrotum Plinij. Rostrum Psittacorū instrumentum.

VSVS IN CIBO.

Indi à Psittacis abstinent.

ETSI Aelianus Indos olim ceu religione quadam tactos, ab esu Psittacorum abstinuisse tradat in hæc verba: *In hortis Indiæ regijs Psittaci aluntur, & sursum deorsum vltro citroq; circum Regem versantur, nec Psittacum idcirco Indorum quisquam etsi magna illic multitudo sit, edit, quod eos sacros putent & Brachmanes quidem ex auibus plurimi hunc existiment, vt qui solus humana verba vocis conformitate consequatur:* hodiè certe cum minus sint superstitiosi, frequentes, Americanis præsertim, in mensas veniunt. Author est Christophorus Columbus incolas Grachanæ noui orbis insulæ, etiamsi vbiq; maximam eorum habeant copiam, Psittacos tamen saginare magno studio, & in ciborum delicijs habere. Vt autem id fiat, quo uiui in manus suas ueniant, id hac ratione curant: sagittandi illi peritissimi sunt, ita ut uix unquam aberrent. Sagittis itaq; quas prælongas habent, floccos è gossypio præfigunt, ne acies teli Psittacum sauciet. Retuso itaque mucrone isti Psittaci uelut attoniti præcipitantur, & paulò pòst haud secus ac si nihil perpessi essent, ad mentem & sanitatem redeunt. Hac arte captos, ut nos Capos, Coturnices, Columbos, Anseres, saginæ mancipant. benè pingues in cibatu grauissimos habent. Ex nostratibus vnum lego Heliogabalum flagitiosissimum Imperatorem, ac tanquã in volutabro suem, qui vt omnis generis vitiorum cœno immersus ac cõtaminatus erat, & in primis luxu perditissimus, quo maiores sumptus faceret, & vna cæna ingentes opes abligurirет. nihil enim nisi rarum, nouum & pretiosum placebat, vsitata omnia sordebant, ingentes dapes capitibus Psittacorum & Phasianorum refertas Palatinis exhibuit, & quod maius est, Psittacis atque Phasianis Leones, Pantheras & alia animalia pauit, teste Lampridio. Apicius etiam, quo nemo Romanus popinæ co-

Qui Psittacos edunt. Psittaci saginati. Psittacos mira sagittãdi ratio. Heliogabali luxus & prodigalitas.

quinæuè

quinæuè magiſter erat famoſior, eodem Pſittacum ac Phænicopterum apparari modo iubet, quem ſuo de Phænicoptero tractatui reſeruamus.

VSVS IN EXTERNIS.

PSITTACI etiam olim cum Gallinis ruſticis & Merulis albis in publicis teſte [a] Varrone, ornatibus poni ſolent. Vidi ego Romæ in palatio Illuſtriſſimorum Farneſiorum Pſittaci iconem celeberrimo monti illi, in quo Hercules taurum dicitur ſuperaſſe, inſculptam. Hodiè, cùm vt aſpectu ſuo, tùm vt humani ſermonis imitatione oblectent, à magnatibus & opulentis magna cura aluntur. Nam & quondam, illud articulata verba eloquendi ingenium ita, inquit Suidas, Romanæ deliciæ miratæ ſunt, vt Barbari nempè Indi mercem fecerint Pſittacos. Auguſtus Cæſar Pſittacū, à quo ſalutatus erat, emi iuſſit, vt [b] Macrobius ſcribit. Sed hoc parum eſt totius orbis principem adulatricem auem in pretio habuiſſe, & magno pretio emiſſe, cùm multò antè eò res deuenerat, tantisq; in delicijs Pſittacus apud Romanos fuerat, vt M. Portius Cato morum Populi Romani cenſor & norma, eo luxu offenſus aliquando in Senatu indignabundus exclamârit. *O Patres conſcripti. O Roma infauſta, neſcio in qua inciderimus tempora, cum ea portenta Romæ videamus, vt viri Pſittacos pugno geſtent, mulieres enutriant canes.* Oblectamenti igitur multifarij, quod ex auis cùm aſpectu, tùm auditu capitur, gratia, vti olim ita & nunc caueis, eiſq; eburneis, argenteis, aut alia materia pretioſa constructis, includi ſolet, quæ quanti ſit apud omnes, facilè declararant. Talis erat, in qua Atedij Pſittacus obijt à Statio hiſce verſibus deſcripta:

[a] *Lib. 3. de Re. Ruſt. c. 9*
[b] *2. Saturnal. 4.*
Cato populum Rom. reprehēdit.

At tibi quanta domus rutila teſtudine fulgens,
Connexuſq; ebori virgarum argenteus ordo,
Argutumq; tuo ſtridentia lumina cornu,
Et querula iam ſponte fores? vacat ille beatus
Carcer & exigui nuſquam conuitia tecti.

Eos ſeruare docet Oppianus, vt hoc obiter addam, in ferreis caueis non ligneis, cuius clathras roſtro ſuo robuſtiſſimo confringit, vt experientia conſtat, imò vix ferreæ ab eiuſdem violentia tutæ ſunt. Beati quidem ſunt hac deliciarum parte, ſed quas conſuetudo & ſatietas plus dimidio minuit. Indi autem tam Eoi, quàm Occidentales, quibus Pſittacorum frequentiſſimus numerus eſt, & quibus vel inuitis vndiq; ſeſe ingerunt, vt & aliarum auium omne genus diſcolor, aliam cùm è Pſittacis, tùm ex eiuſcemodi diſcoloribus auibus alijs fructum nôrunt. Non enim eos ſolum magni æſtimant, quòd ipſis ceu cupedijs quibuſdam veſcantur, ſed vel ideò potiſſimùm, quòd bis terue quotannis eos plumis exuant, vt ex illis imagines uarias, papiliones, flores, herbaſq;, necnon pileos, & perizomata ſibi conficiant, clypeos ſuos & enſes, quos ligneos habent, exornent, ueſtes, aulæa atque tapetes contexant, aliaq; quamplurima vtenſilia conficiant, quæ ex his ſumma induſtria, & miro artificio ad omnium ſtuporem concinnare nôrunt. Sed poſteaquam in eiuſcemodi plumariorum, ſiue plumatilium operum mentionem incidimus, nō ab re fore arbitramur, paullò fuſiùs de ijs, hoc loco agere, quamuis ea alioqui ex alijs quoque verſicolorum auium pennis conficiantur: quas inter tanquam cæteris nobiliores exiſtunt patrio nomine Tominei dictæ: Has namque Meſſicani maximi faciunt. Qui de India noua ſuas nauigationes ſcriptis publicârunt, auiculas ibi reperiri tradunt tantæ exiguitatis, vt ne apes magnitudine ſuperēt, tam diuerſorum verò colorum pennis veſtiri, vt vel hæ ſolę operibus plumarijs ſufficiant: adduntq; eiuſcemodi auiculas rore ſolo, quem apum more ex floribus colligant, viuere, totaq; hyeme glirium inſtar obdormire. Habent præterea multa alia auiū diuerſicolorum genera Indi: quinimò Americus Veſputius corū diuitias ſolùm ex auium pennis dimetitur, nō quòd alijs rebus non abundent pretioſioribus, verùm quia, ſi his carerent, ex ſolis plumis, quæcunque ad victum neceſſaria requiruntur, ſibi comparare queāt: quare etiam multis in locis publicas de eis nundinas inſtituunt. Themiſthetani referente Teueto, qui & veſtimenta, tapetes, atque id genus vtenſilia alia è pennis contexunt, ſex ſeptemue dierum interuallo in quodam loco, tali mercaturæ deſtinato nihil præter eiuſcemodi pennas mercātur. In nundinis Meſſicanorum omne volucrum genus vēditur, cùm ad victum, tùm ad opera plumaria, inter quæ illud omnium mercatorum oculos in ſe conuertit, cui aurum intertextū conſpicitur, aſpectu iucundiſſimū: vel cuius potiſſimùm cauſâ multæ eò confluunt nationes. Quod modo ad eiuſcemodi operum plumariorum artificium attinet, id quidem magnum eſſe videtur, ingenioſum, ac imitatu perquam arduū: verùm quemadmodum nihil uolenti difficile eſt, atque vt ait Poëta:

Quomodo ſeruandi.
Indi multa ex Pſittacorum pēnis conficiunt.
Tominei aues.
Auiculæ apū magnitudine.
Aues diuerſorum colorū in America.
Veſtimēta, & tapetes, atque alia vtenſilia ex plumis auium.
Volucrum omne gen° ꝓ plumarijs operę conficiēdo apud Mexicanos uenditur.

Labor

[1] Georg.

Labor omnia vincit
Improbus, & duris urgens in rebus egestas[1].

Indorum diligentia in plumatili opere texendo.

[c] L. 4. c. 37.

Ita pariter præter Indos alius quoque præstare queat: Sola enim patientia huiusce artis magistra existit, qua fortassis quascumq; nationes Indi superant; quos ne fames, quam vel toto biduo tolerant, ab opere suo auellat: in quo alioqui, si quis intimius rimetur, exiguũ, aut penè nullum existit artificium: siquidem plumas mortuis auiculis paruo quodam forcipe euulsas glutine peculiariter ad hanc rem præparato quam ocyssimè coniungunt, prout propositæ rei color expostulat. Iosephus [c] Acosta, qui de his populis nuperrimè historiam edidit, quosdam autor est ibi reperiri, qui quicquid penicillo expressum viderint, etiam plumario opere imitentur, & tanta id exprimant excellentia, vt ipsammet superent picturam.

D. Hieronymi imago ex plumis auium cōfecta admirabilis.

Equidem in meo musæo videre est D. Hieronymi Saluatorem nostrum flexo genu adorantis imaginem, ab Illustriss. Card de Burgos, Illustriss. Card. Palæoto dono datam, & ab hoc postmodum musæo meo dedicatam, quam ne Apelles, si reuiuiscat, vel alius quispiam præstantissimus pictor penicillo meliùs exprimat. Hanc imaginem, ceu rem pretiosissimam in toto musæo, quod rectè microcosmum, siue Naturæ ipsius theatrum dixeris, in quo nimirum quicumq; Naturæ partus reseruantur, atque innumeræ penè aliæ picturæ, suspiciunt omnes, mirantur, obstupescunt.

D. Francisci imago, ex plumatili opere cōstructa.

Sixtum V. ferunt Pont. Opt. Max. cum aliquando eiuscemodi opere plumario confecta tabula, in qua D. Francisci imago ad viuum erat expressa, ei allata foret, diceretq; qui eam attulerat, ex diuersis auium plumis constare, non obstupuisse duntaxat tanta operis arte, verùm etiam manu per auersas plumas ducta, veritatem explorauisse. Nequibat enim adduci, vt crederet auium pennas ita simul coniungi posse, vt tam luculenter Diui illius imaginem ad viuum exprimerent. Philippo Hispaniarum Principi aiunt præceptorem suum plumariorum operum quorundam typos donauisse tanta industria factorũ, vt dum Princeps ille patri suo nempe Regi Catholico illos ostendisset, hic admirabundus pronuntiauerit, nunquam sibi alias tantæ exiguitatis visas fuisse imagines, in quibus tanta operis excellentia conspiceretur.

Imagines excellentissimæ ex auiũ plumis apud Regem Hispaniarum, & Indiarum Philippi.

Cæterùm eiuscemodi imagines teste, quẽ paulò antea nominauimus, Acosta apud Messicanos, & Passarinos optimę fiunt, & quæ reliquis præferuntur. Iam vero præter imagines varia præterea alia ex pennis Indi, vt diximus, conficiunt, maximè Regum, & principum ornamenta, item templorum, & idolorum. Nam & ipsis eiuscemodi opera in summo honorum gradu habentur.

Plumatili opere Indi templa, & idola exornant.

His nimirum sese exornant, maximè Principes, & hi potissimùm, cùm ad bellum proficiscuntur, vt in apponendis iconibus apparebit; quinimò gladios suos, clypeos, atque alia ijs arma sua condecorant. Americanos tradit Teuetus, quando victores è prælio domum reuertuntur, pennis varijs sese cohonestare, sed nunquid etiam plumatilibus vestibus sese induant, non addit: at hoc saltem probat, eos populos, quod pariter omnes, quotquot de Indijs scripsêre, sępius repetunt, pennas alitum in summis habere delicijs: atque idcircò nostratibus eò aduectis pro singulari munere varias pennas, atque ipsa opera plumaria obtulisse legimus:

Plumatilia opera multa Cortesio donata à Principibus Indorum.

Sic Mazuma Rex Ferdinando Cortesio gratificaturus præter alias innumeras opes, etiam opera quædam plumaria donauit. Regi Catholico etiam memorant Regem Persarum muneris loco pulcras diuersarum voluerum pennas in duodecim fasciculos colligatas, quas inter nonnullæ planè erant aurei coloris, transmisisse. Memini me, cùm Romæ essem, in musæo percelebri illustris ac patritij ordinis viri D. Thomæ Cauallerij, cuius postmodum neptim magnificus D. Iulianus Griffonius Sororis meæ filius in vxorem duxit, clypeos vidisse elegantissimè eiuscemodi plumario opere elaboratos, condecoratosq;, qualibus nempe Principes Indorum ad bellum euntes vti diximus. Ad quos vt regrediatur oratio nostra, certo adhuc certius est nihil illis pretiosius, delectabilius, gratiusq;, atque in maiori æstimatione extitisse, quàm eiusmodi plumaria opera, quibus deniq; non seduntaxat, suosq; Sacerdotes in præcipuis idolorum suorum festiuitatibus, celebrationibusq;, verùm ipsa etiam idola instruebant, tanquam ornamẽto, quod omnibus alijs præcelleret.

Idolũ Mexicanorum plumatili opere adornarum.

Vitzilipuztli, quod præcipuum ac honoratissimũ Messicanorum, idolum est, teste Iosepho Acosta a plumis nomen meruit: significat enim Indis id nomen fenestram resplendentis pennæ. Erat siquidem pennis præcipuè adornatum. Cui sacrificaturæ etiam virgines brachia sua Psittacorum pennis decorabant, Tezcatlipuca (est alterius Messicanorum idoli nomen) armillas habebat ex auium pennis mirificè fabrefactos: In huius quoque Dæmonis rogationibus, pueli puellæq; coronati incedebant, pedibus, brachijsq; plumario opere cohonestatis.

Sacerdos Topilzin, corona plumea peroratus.

Postremò ipse sacerdos Topilzin illis vocatus, qui nimirum viuos homines illi dæmoru mactabat, plumea corona erat coronatus: adeò vt plumas auium, operaq; inde confecta in summo honoris apice Indis semper fuisse iam satis constare arbitremur. At quid si quis eiuscemodi dicat idolorum, templorumq; (nam & hæc plumario opere apparabant) ornamenta à Sacro Hebræorum ritu promanasse, & postmodum ab Indis,

dis, quem Deo vero honorem tribuere debebant, ad nefaria illa sua idola transtulisse? Deum namque Patrem [d] sacra testatur historia, cortinas tabernaculi, quod sibi exædificari præcepit, plumario opere variatas fieri voluisse. Sed hunc locum diui interpretes, longè aliter atque quidem optimè intelligunt. Veruntamen solus doctissimus alias Caietanus, D. Hieronymi versionem carpens, & clariùs dictum fuisse credens, si opere polymitario transtulisset, non parum hallucinatur: siquidem polymitarium opus ab opere plumario [e] sacra pagina disertissimis verbis distinguit; quemadmodum hoc loco: *Fecit & velum de hyacintho & purpura, vermiculo & bysso retorta, opere polymitario varium, atque distinctum*. Et paullò post: *Fecit & tentorium in introitu tabernaculi ex hyacintho, purpura, vermiculo, byssoq; retorta, opere plumarij*: Sed & antecedenti capite eiuscemodi operarios distinguens Moses, ait: *Ambos erudiuit sapientia, vt faciant opera abietarij, polymitarij, ac plumarij de hyacintho, ac purpura, coccoq; bis tincto & bysso, & texent omnia*. At hic operæpretium est indicare, quid D. Hieronymo plumarium opus, ac polymitarium sit, vt à pio lectore eiuscemodi confusio euitetur. nam ea sacra pagina, vti diximus, clarè distinguit. Opus nempè polymitarium pictorum est, non item plumarium, at textorum, qui operantur interserendo diuersa filo. Pluma enim Hebræis idem sonat, ac Latinis acus. De qua re, quia huc non pertinet, lectorem ad Alphonsi Tostati commentaria, qui abundè de distinctione horum agit, amandamus. Hoc interim obiter adiungentes ex eiuscemodi etiam plumario opere, hoc est, acu intersuto subsellium Iustiniani Imperatoris fuisse exornatum, de quo ita [f] Corippus Africanus canebat.

[d] Exod.cap. 26.

Polymitarium opus quid.

[e] Exod.cap. 36.

Pluma idē quod acus apud Hebræos.

Auratum scandens solium, sedemq; paternam,
Constructam plumis, pulcrisq; tapetibus altam.

[f] Lib.2. de laud.Iustin. Aug.minoris.

Nobis enim de Indicis operibus hic agendum erat, quibus tanquam pro epilogo cucullorum duorum, siue capitiorum, quæ Antonius Gigas, elegantissimus Poeta, vir vitæ probitate conspicuus, rerumq; naturalium peritissimus, at immatura iampridem morte nobis ereptus, in musæo suo reseruabat, descriptionem, necnon icones adiungemus. Prior cucullus quatuor dodrantes, & palmum erat longus, duos fermè latus: Pars supina, qua caput portantis tegitur, ex pennis erat mollioribus, exilioribus, quales in Psittacorum capitibus conspiciuntur: Quibus ceruix operitur, pennæ, videbantur esse è dorso: quemadmodum quæ subsequebantur, ex cauda & alis. Erant autem omnes supra rete quoddam ex gossypinis filis castanei coloris intertextæ, quibus nimirum pennarum calami inferius reti alligabantur eo modo, quo ipsa pictura demonstrat. Totus cuculli color erat coccineus elegantissimus. Alter longè diuersæ erat figuræ, alteriusq; coloris, totusq; ex tenuioribus, minoribusq; plumulis, necnon maiori industria elaboratus. Hic enim singulæ plumulæ singulis ligneis præsepiolis, vti ex icone apparet, tam constrictè inseruntur, tamq; compressè, vt textæ videantur. Talia verò præsepiola tam sedulò complicantur, vt quasi in binas partes secta diceres, & è media veluti sectione singulas plumas tenuissimo filo inclusas enasci. Omnes autem plumæ luteæ, atque quodammodo plumis, quas Rhamphastos seu Pica Bressilica in pectore gerit, similes. Tota insuper textura in hoc, quam in priori, longè densior erat, æmulabaturq; velum illud, quo matronæ nostræ domi vtuntur. Luteis plumis purpureæ aliquot immixtæ, totam texturam pulcherrimam reddebant.

Cucullor. duorū descriptio ex plumis factorum.

Priorem subsequentium iconum esse hominis syluestris plumario cucullo induti Antonius Gigas arbitrabatur, alteram quam secundo loco dabimus, reginæ insulæ Floridæ.

PROVERBIA.

Senex Pſittacus negligit ferula.

NON abſimilis illi, *Senex mutare linguam*, de Pſittaco parœmia vulgò iactatur eſt. *Senex Pſittacus negligit ferulam*. Diximus enim ante ex Apuleij Floridis Pſittaco ſermonem noſtrum addiſcenti, ferrea clauicula (quæ ferulæ loco ſit) caput à magiſtro tundi ob capitis duritiem, eoq; maiore, quo annoſior ales eſt. *Diſcit autem* inquit ille, *ſtatim pullus vſque ad duos ſuæ ætatis annos, ſenex autem captus, & indocilis & obliuioſus*. Quæ poſteriora verba Apuleius, vt video, à Solino mutuatus eſt, hic à Plinio. Et quanquam Plinius hæc de Pica, non de Pſittaco ea ſcribat; poſſunt tamen fortaſsis huic etiam conuenire: ſin minùs, ratio tamen prouerbij non impeditur. Vſitatum eſt apud Germanos quoſdam prouerbium; Arbitrium ſeu libertas auri præferenda aiebat Pſittacus caueæ incluſus. Vvlle gehet fur goldt ſagt der Papegeye da ſaſs er im korbe. Eſt & aliud eorum quibuſdam in ore. Er kan klapffen vvie ein Papegaye, id eſt, Pſittaco facundior eſt, cum diſertiſſimum quempiam volunt innuere. Nullum enim ex animalibus rationis expertibus articulatiùs humanas voces explicat. Vnde per eius effigiem quidam, hominem eloquentem, qualem Cicero ſe reperiſſe negat, olim ſignificârunt. Poëtam bonum eius nomine per tropum, indicauit Martialis, cùm ait:

Prouerbia Germanica.

Pſittacus pro eloquente poſitus.

— Credis hoc Priſce
Voce vt loquatur Pſittacus Coturnices.

Vnde hoc etiam natum eſt adagium:

Alia voce Pſittacus, alia Coturnix loquitur.

Vbi Coturnix indoctum, è contra Poëtam Pſittacus notat.

Coturnix pro indocto poſita.

HISTORICA.

Apſephas, ſeu Pſaphô Deũ ſe eſſe quomodo fingat.

APSEPHAS, quem alij Pſaphon vocant, Rex Libiæ, cùm vir eſſet perditiſſimus, & omni ſcelerum obſcænitate contaminatiſſimus, viam excogitauit, qua non modò ſe expurgaret infamia, ſed diuinos etiam honores poſt mortem aſſequeretur. Pſittacos enim magno numero in ſeductum penetrale incluſit, quas cicuratas, nemine conſcio docuit canere Μέγας Θεὸς Ἀψεφᾶς, id eſt, Magnus Deus Pſaphon: mandauitq́; moriens, vt penetrale illud nulla interpoſita mora, reiectis feneſtris patefieret, quo peracto, atque ita prouolitantibus vrbem totam, & totum agrum hac voce Μέγας Θεὸς Ἀψεφᾶς, complẽtibus factum eſt, vt Deus creditus, & templa ſacra illi inſtituta fuerint. Simile quid legimus de Hannone Carthaginenſium Duce, qui etiam aues (crediderim Pſittacos aut Picas) alebat, atque hæc verba docebat; Hanno Deus eſt.

Hãno Carthaginẽſis Deum eſſe ſe fingit.

EPITAPHIA ENCOMIASTICA
Ouidij, & Statij, de Pſittacis.

COLOPHONIS, & velut corollarij vice adijcere lubet Pſittaci à maximis Poëtis non exiguo honore celebrata Epitaphia, quòd & ſcitu digna, & lectu iucunda multa de hac aue contineant. Ouidianum primum tale eſt.

L. 2. Eleg. 6.

IN MORTEM PSITTACI.

Pſittacus Eois ales mihi miſſus ab oris
Occidit, exequias ferte frequenter aues.
Ite piæ volucres, & plangite pectora pennis,
Et rigido teneras vngue notate genas.
Horrida pro mæſtis lanietur pluma capillis
Pro longa reſonent carmina veſtra tuba.
Quod ſcelus Iſmarij quereris Philomela tyranni
Expleta eſt annis iſta querela ſuis.
Alitis in raræ miſerum deuertite funus,
Magna ſed antiqua cauſa doloris Itys.
Omnes quæ liquido celebratis in aëre curſus,

Tu tamen ante alias Turtur amice dole:
Plena fuit vobis omni concordia vita
Et stetit ad finem longa tenaxq; fides.
Quod fuit Argolico iuuenis Phoceus Oresti
Hoc tibi dum licuit Psittace Turtur erat.
Quid tamen ista fides? quid rari forma coloris?
Quid vox, mutandis ingeniosa sonis?
Quid iuuat, vt datus es, nostra placuisse puellæ?
Infelix auium gloria nempe taces.
Tu poteras virides pennis hebetare smaragdos,
Tincta gerens rubro punica rostra croco.
Non fuit in terris vocum simulantior ales
Reddebas blæso tam benè verba sono.
Raptus es inuidia, non tu fera bella mouebas
Garrulus, & placidæ pacis amator eras.
Ecce Coturnices inter sua prælia viuunt,
Forsitan, & fiunt inde frequenter anus.
Plenus eras minimo nec præ sermonis amore
In multos poteras ora vacare cibos.
Nux erat esca tibi, causaq; papauera somni.
Pellebatq; sitim simplicis humor aquæ.
Viuit edax Vultur, ducitq; per aëra gyros
Miluus, & pluuiæ Graculus author aquæ.
Viuit, & armigeræ Cornix inuisa Mineruæ,
Illa quidem sæclis non moritura nouem.
Occidit illa loquax humanæ vocis imago
Psittacus, extremo munus ab orbe datum.
Optima prima fere manibus rapiuntur auaris,
Implentur numeris deteriora suis.
Tristia Phylacida Thersites funera vidit
Iamq; cinis viuis fratribus, Hector erat.
Quid referam timidæ pro te pia vota puellæ
Vota procelloso per mare rapta Noto.
Septima lux venit, non exhibitura sequentem,
Et stabat vacuo tam tibi parca colo.
Non tamen in tali stupuerunt verba palato,
Clamauit moriens lingua, Corinna vale.
Colle sub Elysio nigra nemus ilice frondet,
Vdaq; perpetuo gramine terra viret.
Si qua fides dubijs volucrum locus ille piarum
Dicitur, obscænæ quo prohibentur aues,
Illic innocui late pascuntur Olores,
Et viuax Phœnix vnica semper auis.
Explicat ipsa suis ales Iunonia pennas,
Oscula dat cupido blanda Columba viro.
Psittacus has inter nemorali sede receptus
Conuertit volucres in sua vota pias.
Ossa tegit tumulus, tumulus pro corpore magnus
Quo lapis exiguus par sibi nomen habet.
Colligor ex ipso dominæ placuisse sepulcro
Ora fuêre mihi plus aue docta loqui.

In Psittacum Melioris Atedij mortuũ Statij carmen.

PSITTACE lux volucrum, domini facunda voluptas,
Humanæ solers imitator Psittace linguæ,
Quis tua tam subito præclusit murmura fato?
Hesternas miserande dapes moriturus inisti

Nobiscum, & grata carpentem munera mensa,
Errantemq́; toris media plus tempore noctis
Vidimus. assatus etiam, meditataq́; verba
Reddideras, aut nunc æterna silentia lethes
Ille canorus habes, cedat Phaetontia vulgi
Fabula, nec soli celebrant sua vulnera Cycni.
At tibi quanta domus rutila testudine fulgens
Connexusq́; ebori virgarum argenteus ordo,
Argutumq́; tuo stridentia limina cornu?
Et querulæ iam sponte fores vacat ille beatus
Carcer & angusti nusquam conuitia tecti.
Huc doctæ stipentur aues, queis nobile fando
Ius natura dedit, plangat Phœbeius ales,
Auditasq́; memor penitus depromere voces
Sturnus, & Aonio versa certamine Pica:
Quiq́; refert iungens iterata vocabula Perdix.
Et quæ Bistonio queritur soror orbe cubile.
Ferte simul gemitus cognataq́; ducite flammis
Funera, & hoc cuncta miserandum adducite carmen.
Occidit aeria celeberrima gloria gentis
Psittacus ille plagæ viridis regnator Eoæ,
Quem non gemmata volucris Iunonia cauda
Vinceret aspectu, gelidi non Phasidis ales,
Nec quas humenti Numida rapuère sub Austro:
Ille salutator regum, nomenq́; loquutus
Cæsareum, & queruli quondam vice functus amici
Non conuiua leuis monstrataq́; reddere verba
Tam facilis, quo tu melior dilecte recluso
Nunquam solus eras, at non inglorius vmbris
Mittitur, Assyrio cineres adolentur amomo.
Et tenues Arabum respirant germina plumæ.
Sicanesq́; crocis, senio nec fessus inerti
Scandet odoratos Phœnix felicior ignes.

Legitur etiam in Psittacum vocalem T. Vespasiani Strozzæ Lib. 6. Eroticon carmen non inuenustum, quod sic habet.

PSITTACE quid frustra misero mihi nuper ademptam
Philloroen tanta sedulitate vocas?
Parce precor, parce insanos augere dolores,
Heu perijt, quam tu viuere forte putas.
Parce, meo toties animam de pectore vellis,
Philloroen quoties blandula lingua refert.
Heu perijt neque eam spes amplius vlla videndi
Quam propter nobis viuere dulce fuit.
Si sensus tibi, si ratio est, vt habere videris,
Communi tristem te decet esse malo.
Non sum equidem oblitus tibi quæ responsa vocanti
Pascentiq́; dapes sæpius illa daret.
Et memini aurato cum te prodire iuberet
Carcere, porrectam te insiluisse manum.
Atque illinc dulcem memini parcente saliuam
Suxisse illasis molliter e labijs.
Post vbi diuinæ laudaras sidera frontis
Non homo dicebas, sed Dea Philloroe est.

Prisca

Prisca salutato si paucis Cæsare verbis
Nigranteis atas nobilitauit aueis,
Quid sibi facunda fingentis plurima voce
Tam benè, tam doctè Psittace laudis erit?
Laudo equidem, ingenium miror, debere fatemur
Nos tibi, nulla tuis gratia par meritis.
Sed ratio, & tempus fortunaq́ lubrica certam
Dant nostris legem, rebus, & eripiunt.
Hac igitur nos causa monet desistere cœpto
Nonnunquam, & placitum flectere propositum.
Quid loquar, vnde mea tanta inconstantia mentis?
Quod modo damnâram Psittace nunc cupio.
Fortè meis aliqua ratus es te posse mederi
Luctibus, hos vbi sum dictus adisse lares.
Quodque ita sit cum me tristi mœrore silentem
Vidisti, & multo rore madente genas.
Tu quoque commotus grauiter sociusq́ doloris
Ecce pijs lacrymis lumina mœsta rigas.
Functus es officio veri, & prudentis amici,
Nilq́ relinquisti, quo mala nostra leues.
Perge precor Dominaq́ tua communis vtrique
Semper adorandum nomen ab ore sonet.
Atque vtinam in suo pietas tua vulnere fiat,
Tam dulci eloquio Pelias hasta mihi.

DE PSITTACORVM Speciebus.

ET PRIMVM DE PSITTACO Maximo cyanocroceo. Cap. II.

XPLICATIS hactenus omnibus, quæ ad generalem Psittacorum historiam pertinent, tempestiuum est, vt iam singulas eorum species, quas vel viuas nancisci, vel ex missis nobis eorum iconibus haurire potuimus, describamus, ab eo primùm exorsi, qui extra omnem controuersiam omnium, quos hucusque vidimus, maximus est. Vidi itaque hunc Psittacum Mantuæ in aula Serenissimi Principis, ac Ducis Vuilhelmi anno 1572. magnitudine spectabili, vtpotè cuius corpus Caponem benè saginatum adæquaret. Longitudine erat ab extremo rostro ad extremam caudam bicubitalis. Rostrum aduncitate sua exactum hemicyclum componebat, extrinsecus in perfectam dimidij annuli rotunditatem conformatum; palmum integrum longum, qua incipit, semidigito minus crassum, si vtramq́ mandibulam commetiaris. Superioris rostri longitudo duobus propè digitis inferius excedit, quod inferiore parte deorsum conuexum, ac teres est. Totum autem nigrum est. Oculi albi, & nigri. Hos ternæ lineæ nigræ à rostro ad colli initium ductæ, figuram literæ S iacentis repręsentantes in longum succingunt. Vertex capitis planus, ac viridis. Guttur veluti torquis nigra ambit. Pectus, venter, femora, uropygium, ac cauda inferior vniuersa crocea. Ceruix superna, dorsum, alæ, ac caudæ pars superior amænissimo colore cæruleo vestiuntur. Cauda binos plus minus dodrantes longa. Crura breuissima, tibiæ crassæ, fuscæ, vt & pedes, digiti longi, admodum magnis, aduncis & nigris vnguibus armati. Haud ita diu est, quod huius ipsius Psittaci imaginem, quam alioquin ante annos plurimos ad viuum per pictorem Principis Mantuæ depictam habebam, Reuer. admodum, & illustr. D. Dionysius Ratta Rom. Rotę auditor mihi pro sua humanitate dono dedit, cum succincta admodum eiusdem historia, quam quod ad Psittaci naturam cognoscenda vtilissima sit, totam hic apponere nõ grauabor. Pulcherrima auis ista Illustriss. D. Storzæ S. Floræ Comiti, exercitus Pontificij in Galliam, in subsidium Regis Caroli IX. aduersus hæ-

Magnitudo. Rostrum. Oculi. Vertex. Guttur. Color toti corporis. Cauda. Crura. Pedes. Dionysius Ratta mihi Psittaci iconem donauit.

reticos anno 1569. missi supremo Duci, ab aulæ regiæ quodam asseclâ pro munere raro atque exotico donata fuit, vt quæ paulo ante illum annum ex India occidentali a Gallis Britonibus fuisset apportata. Et quamuis Psittaco per omnia esset simillima, proq; eo ab omnibus passim haberetur, quidam tamen Coruum esse arbitrabantur, eo forsan argumento ducti, quod vocem ederet grauem admodum, & raucam, statura præterea esset grandis, quòd rostrum adeò robustum haberet denique, vt nullo persicorum, atque amygdalorum ossa, aliaq; non minus dura confringeret, muros latericios excauaret, ligna, ossa, aliaq; similis duriciei corpora rumperet, finderet. Nullum vnquam verbum, aut vocem articulatam proferebat, preterquam hanc quæ ei apud Gallos nomē fecit, Parroquet, quam reddebat, si qua re opus sibi esse homines admonitos volebat. Quotidianus eius cibus erant amygdala, nuces iuglandes, panis, caro Semel singulo die bibebat, idq; instante vespera. Quod si alius quispiam fructus, vt sunt poma omnis generis, ei obijcerentur, extemplò rostro dissectis, seminum intima loculamenta vestigabat, & his nucleos quantumuis minimos, ac seminula miro delectu, & auidè euellebat, edebatq; reliqua carne aspernata. Notis, & familiaribus adblandiebatur, rostro linguaq; contrectans; ignotos è contrà fero admodum morsu impetebat. Ante annos plus minus decem, eo ferè tempore, quo D. Franciscus Sforza Comitissæ S. Floræ, quæ hanc auem semper penes se habuit, aliutq;, filius in Cardinalium numerum cooptaretur à Pontifice Maximo Gregorio XIII. oua peperit, uix nostratum Gallinarum minora. Raró aut nunquam ferè, atque si aliquando cogeretur, statim in arborem murumvè quempiam quieturus deuolabat, aut etiam humum ipsam. Priusquam autem in pedes sese constitueret rostri summitate descensus impetum excipiebat, quo pedum infirmitati suppetias ferret, quorum quidem, & rostri simul opera in quamcunque altitudinem tàm sursum, quam deorsum ascendendo, & descendendo, veluti proreptabat; si modo aliquid dabatur, quo apprehensio niti, atque gradum promouere posset. Hyberno tempore loca affectabat calida, & ab hominibus frequentata, quorum societate supramodum afficiebatur: Aestiuo autem aquis se frequenter immergebat, aut pluuiæ exponebat, donec totus maderet, At à madore frigore correptus, ac tremebundus ad solem, vel focum calefacto, & exsiccato corpore meliùs habebat. Paulò antè verò, quàm moreretur, pedum ægritudine, seu podagra correptus, si fortè ingruentibus doloribus in pedes stabat, cespitabat, ac prolabebatur, & per octauam horæ partem lamentabiles, & altissima voce clamores edebat, qui vehementi ipsum per id interuallum dolore torqueri manifestò indicabant, quo etiam tandem extinctus est, mense Februario anni 1592. in atrio antè memoratæ Comitissæ, ea ipsa, nec non Illustri Cardinale suo filio præsentibus ac astantibus, qui à prandio clamore auis ob ingruentes dolores exciti, accurrentes vitam cum morte commutare viderunt. Hactenus ergo de hoc omnium maximo, quos vidimus Psittaco. Huic similem alium vidi apud Illustrem D. Ioannem de Biron Marchionē Puisanij Regis Gallorum Henrici IIII. ad Pontificem Maximum Sixtum Quintum, Legatum, dum Romam Bononia proficisceretur. Tertius denique huius generis mihi visus est Bononię, quem soror Illustriss. Cardinalis Alexandrini habebat anno 1 81. Dici potest hic Psittacus cyanocroceus, & in regno Coulan noui orbis gignitur. Allo in Mexico dicitur, & Guauamaia.

Cur coruus quibusdā putatus.
Vox.
Cibus.
Poma.
Oua.
Ascensus & scansio.
Morb° quo interijt.
Ioan de Biron March.
Allo. Guauamaia.

DE PSITTACO MAXIMO ALTERO. Cap. III.

ALIVS reperitur Psittacus, apud eundem Serenissimum Mantuanum Principem mihi visus, superiore nihilo minor, eademq; longitudine, sed corpore, vt videtur haud ita crasso. Hunc nuperrimè mihi tanquam auem insolentem Florentia misit celeberrimus Hieronymus Mercurialis, vir incomparabilis doctrinæ, & singularis in me humanitatis. Rostrum ei, quàm superiori breuius, nec longo adeo hamo incuruum, tres propemodum digitos longum, & totidem, qua capiti committitur latum, mandibula superiore alba, inferiore nigra. Albet oculorum regio & tempora. Capitis vertex palmo longior, compressus. Dorsum, alæ incipientes, gula, pectus, venter, femora, deniq; cauda tota supernè pulcherrimo colore puniceo decorantur. Sed & remiges pennæ interiori parte simili colore rubent. Remigum tegetes secundo in alis ordine luteæ sunt, puniceis marginibus, cæruleo velut ocello prope apicem ornatæ. Remigum exterior superficies, & vropygium infernum saturo cæruleo tinguntur. Crufcula breuia ac pedes, digitis oblongis, vncis vnguibus armatis composita, fusca, seu cineritio obscura.

Magnitudo.
Rostrum.
Oculi.
Vertex.
Color.
Remiges pennæ.

DE PSITTACO ALBO CRISTATO. Cap. IIII.

Magnitudo.

SI non omnes, quos hactenus obſeruauimus Pſittacos, præter deſcriptos, hic quem iam deſcribemus, magnitudine præcellit, ſaltem nihil cedit, præterquam qui ob raram ſpeciem, & admirandam elegantiam omnium oculos in ſe conuertit. Erat olim Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi Principis Alexandri Farneſij piæ & venerandæ memoriæ Cardinalis ampliſſimi. Longitudo eius dodrantis cum palmo, pullo Gallinaceo par, ſeu Columbo domeſtico maximo. Longitudinem autem metior a ſummo roſtro ad extremas remiges. Nam ſi caudam *[Cauda.]* commenſurare velimus, duos plus minus dodrantes explebit. Eſt cauda ipſi præter aliorum Pſittacorum morem non rectà in longum extenſa, ſed ſurrecta, quomodo Gallinaceis Gallis *[Roſtrum.]* ſolet. Roſtrum habet cinereum, ad nigrum vergens, quà capiti committitur, naribus patulis peruium, ac harum medio tuberculo quodam teriti cliuoſum. *[Lingua.]* Lingua lata, rubicunda. *[Oculi.]* Oculi iride lutea, pupilla nigra. *[Color.]* Corpus vniuerſum candido plumarum tegmine veſtitur. *[Vertex.]* Capitis vertex plumis grandiuſculis, ſeſquipalmum altis, retrorſum nonnihil incuruis, acuto apice denuò antrorſum reflexis, candidis, denis velut criſta perornatur. Cauda pari pacto in altum ſurrecta eſt plumis dodrantalibus, quales in Gallorum Gallinaceorum caudis conſpiciuntur, frequentibus, candidis. *[Crura.]* Crura cum pedibus ſublutea ſunt. *[Vngues.]* Vnguiculi exigui, vix adunci, nigri. Iconem habes præcedenti pagina.

DE PSITTACO VIRIDI, ALARVM coſta ſuperna rubente. Cap. V.

Magnitudo.

ALBO, & criſtato Pſittaco nihilo minor, ſi non maior eſt hic, quem nunc delineatum damus. Eſt enim dodrantem, & digitos penè ſex longus, Columbi domeſtici maximi, vel Pullaſtri anniculi corpulentia. *[Roſtrum.]* Roſtrum ſuperius extremo nigrum, pòſt ſubcæruleum, reliqua rubicundum; inferius verò album. *[Oculi.]* Oculis iride crocea, aut potiùs rubente, pupilla nigra. Vertex luteus. *[Color.]* Corpus reliquum totum viret, parte quidem prona flaueſcente ac diluto, alis verò, & dorſo ſaturiore virore, & qui in maxima, & extrema penna remige ad cæruleum nonnihil tendat. *[Alæ.]* Coſta ſuperna alarum tantùm rubet, *[Cauda.]* vti & cauda eaq; breuiuſcula, parte inferiore ad latera rubra in longum macula inſignitur, supernè verò flaueſcit. *[Tibiæ.]* Tibiæ & pedes ſunt colore cinereo. *[Vngues.]* Vngues non tamen ita adunci, nigricantes. Iconem proxima pagina dabit.

Psittacus viridis, alarum costa superna rubente.

DE

DE PSITTACO POIKILORINCHO. Cap. VI.

Magnitudo. Roſtrum. Vertex. Color corporis. Alæ. Cauda. Pedes.

PSITTACVS hic, cuius iconem proximè ſubijcimus, inter mediocres magnitudine faciè principatum obtinet. Eſt enim longus duos dodrantes, non Gallinâ minor. Dono mihi datus fuit à nobili S.Stephani equite Florentino dicto Bans, & anatomiæ ſubiectus, qui certè non vulgarium rerum, vt in generali tractatu demonſtrauimus, materiam nobis præbuit. Longus erat ab extremo roſtro ad vltimam caudam binos, vti dictum eſt, dodrantes. Roſtrum ſuperius in ſuperiori parte ex viridi ad cæruleum, ad latera colore ochræ in cuius extremitate macula tranſuerſalis candida percurrit: inferius roſtrum circumcirca coloris plumbei, in medio luteſcentis. Vertice plumulis aureis, ſeu luteis ornatus. Cætero pleroq; corpore vireſcebat, dorſo obſcurius, dilutius pectore & ventre, interlucente luteo, radicibus vbiq; cinereis. Remiges parte exteriore, ventrem verſus, initio virides, paulatim in colorem ſubcæruleum, ſeu amethyſtinum, purpureumvè potius terminabantur, nigra cætera. Secundæ in ordine longiſſimæ totæ luteæ erant. Quæ medijs fermè alis conſpiciebantur, ad principium latere exteriore, quod ventrem reſpicit, primùm viridi, dehinc miniaceo obſcuro, inde viridi, poſtremum apice ipſo partim violaceo, partim nigro viciſſim variabant. Cauda duodenis instructa pennis, quarum quæ è latere ſunt, vtrinq; quaternæ, qua enaſcuntur, initio ſui primum virides erant latere exteriori, luteæ interiori, inde rubeo, coccineove colore, tertio ordine denuo viridi, poſtremo luteo variegatæ. Reliquæ quatuor mediæ totæ virides, at fine ſui nonnihil lutei habebant. Pedes plumbei, quaterni digiti, bini antè, retrò totidem, vt in Picis Martijs, interiores quidem exterioribus multo breuiores. Vngues, vt rapacibus, adunci. Tibiæ breuiſſimę, nempe inter poplites & talos, digitum longæ, ſed craſſiuſculæ. Iconem habes pag.671.

DE PSITTACO VIRIDI, Melanorincho. Cap. VII.

Magnitudo. Roſtrum. Oculi. Color toti° corporis.

ALIVD reperitur Pſittacorum genus mediocris magnitudinis, quod à roſtro nigro tanquam à præcipua nota cognominare licet. Longus eſt hic dodrantem & palmum. Roſtro, vt reliqui, craſſo, at nigro toto. Ad roſtri initium in vertice, & ſub gula color cæruleus ad viridem tendit. Oculi iris croceo ſaturo, pupilla nigra. Caput reliquum & pectus lutea ſunt. Venter inter luteum, & viride ambigit, quemadmodum & cauda ſuperior. Collum, dorſumq; totum cum alis virore pleno tinguntur, adeò ut penè totus vireret, niſi coſta alæ, quà corpori adnectitur, extrema coccineo ruberet, dehinc penna in extremis alis, qua uentrem ſpectant, ſequeretur nigra, remigum deniq; ruberet extrema. Præter hæc & vropygium inferius coccineo rubore tinctum eſt. Pedes fuſci. Vngues nonnihil adunci, nigri. Hunc Pſittacum uiridem melanorinchon a roſtri nigredine appellare libet. Palmum cauda plus minus longa eſt. Huius Pſittaci Iconem habes pag.672.

DE PSITTACO LEVCOCEPHALO. Cap. VIII.

Magnitudo. Roſtrum. Oculi. Color toti°. corporis.

PSITTACVS Leucocephalus à potiſſima nota dicetur hic, quem ab Illuſtri Comite Rodulpho de Iſolanis Senatore noſtrę vrbis ampliſſimo dono accepi. Dodrantem & digitum unum longus eſt. Roſtrum duos digitos craſſum, album: & pars capitis roſtro continua item alba. Oculi pupilla nigra, iris ferruginea. Vertex & frons, quæ albent, maculis nigris variegata ſunt. Occiput, collum, dorſum, alæ, uropygium ſupernum obſcuro ac pleno uirore tinguntur. Gula & alarū coſta ſuprema rubore cinnabarino. Pectus ac femora uirent denuò. Pars uentris inter femora & pectus interiecta fuſco ſubrubido, aut eo colore, quem pictorum uulgus terrę umbrę

uocat,

Psittacus Poikilorinchos.

DE

Psittacus viridis melanorinchos.

nocat, insignitur. Alarum latera pennas quasdam, quæ remiges tegunt, easq; extremas cærulas habent, albo tamen nonnihil admixto. Venter postremus uropygio proximus lutescit. Cauda medio rubra, ad latera rubro & luteo, inde cæruleo uariegata est. Pennæ penè omnes extremo apice nonnihil nigrescunt, cætera uirides sunt. Tibię & pedes cinerei Posset certè hic idem ob multiplicem colorum uarietatem Psittacus ποικιλὸς, id est, uersicolor appellari. Est enim coloribus non paucioribus quàm septem distinctus, quorũ tamen præcipuus est viridis.

Alæ. Venter. Cauda. Pedes.

Psittacus Leucocephalos.

Psittacus versicolor, siue Erythrocyanos.

DE PSITTACO VERSICOLORE, seu Erithrocyano. Cap. IX.

QVAMVIS superiori Psittaco ποικίλου nomen non malè conueniat, maiori tamen iure hic, quem nunc dabimus, id nominis sibi vendicare debet; quòd iisdem & fortè non paucioribus, quam ille coloribus, euidentioribus tamen conspergatur, sic toto vbiq; corpore permixtis, vt nullus ferè dominatũ obtineat; quamuis cæruleus & roseus, seu rubicundus ceteris collati potissimi videantur, vnde etiam erythrocyanos forsan dici potest. Est hæc auis dodrantem vnum longa, sic satis corpulenta. Rostrum haud ita vt prioribus grande, subnigrum. Caput, collum, pectus cærulea sunt. Vertex capitis summus macula lutea insignis est. Oculorum regio albicat. Pupilla nigra. Iris fusca. Ventris latera sub summis alis lutea sunt. Venter viridis. Femora è viridi albicant. Vropygium luteum est. Summum dorsum dilutè cæruleum est. Alarum tegetes viridi, luteo, roseo promiscuè cõteguntur. Sic remiges & cauda totæ roseo perfusæ sunt. Dorsi extrema pars seu lumborum regio flauescit. Caudæ denique pennæ pauculæ, eæq; virides obtegunt. Crura & pedes cinereo imbuuntur, cætera roseo. Hic fortè ille est, quem in Tarnasari vrbe Indiæ pulcherrimum ac septemplici colore distinctum reperiri Ludouicus Patritius scriptum reliquit.

Nominis ratio. Magnitudo. Rostrum. Color. Oculi. Venter. Femora. Cauda. Dorsum. Alæ. Crura. Pedes.

DE PSITTACO CINEREO, SEV subcæruleo. Cap. X.

A POTISSIMO partium colore Psittaco huic, vt & reliquis plerisq; nomen imposuimus. Eum acceptum referimus Illustri D. Peregrino Zambeccaro Bonon. cuiusmodi omnes ex Mina ciuitate D. Georgij Indica adferri aiunt. Est dodrantis vnius & digiti longitudine, Columbæ domesticæ magnitudine. Rostrum totum nigrum: Suprema tamen pars, quam nares perforat, & membranula, quæ rostrum capiti annectit, candidæ, cuius albedo ad oculorum regionem in ambitum, & paulo infra extenditur. Corpus reliquum totum vniformi colore cinereo obscuro, seu potiùs æqualiter subcæruleo est, hoc excepto quòd remiges paulò saturiores sint. Vnicam tamen & insignem notam, qua ne reliquis Psittacis, qui pene omnes sunt versicolores, prorsus discreparet, a natura obtinuit, caudam scilicet totam cinnabarino colore. Oculos cingit macula candida: quorum pupilla nigra, iris lutea. Crura & pedes eodem prorsus, quo plumæ corporis colore prædita sunt. Cauda admodum breuis est, & vix vltra extremas alas protensa. Fallitur Bellonius, qui canos seu cinereos omnium maximos esse putauit. Non viderat ipse bicubitales illos aphonos, nisi forsan erythroleucon proximè sequentem dicat, sed hic non canus tantùm, verum & ruber est.

Nominis ratio. Magnitudo. Rostrum. Color corporis. Cauda. Oculi. Crura. Pedes. Bellonij error.

DE PSITTACO ERYTROLEVCO. Cap. XI.

MERETVR hic ob molem corporis insignem inter maximos reponi. Etenim Caponi etiam grandiusculo par est, longus dodrantem & palmos duos. Caput collumq; crassa. Corpore toto candicat, modicè tamen fuscus, vt cineritius videatur. Rostrum ei nigrum, vnco quam in alijs longiori. Postrema tergi pars, vropygium, cauda tota, alarum remiges miniaceo tinguntur. Pedes vt reliquis subnigri. De hoc arbitror loquutum Bellonium, quum inquit è Psittacis canos omnium esse maximos. Hic enim reuera canitie quadam totus obsitus est, & magnitudine corporis, vel maximis illis aphonis non cedit, hoc solummodo illis inferior, quòd caudam breuiorem habeat.

Magnitudo. Caput. Collum. Rostrum.

Psittacus cinereus.

Psittacus

Psittacus Eritroleucos.

DE PSITTACO TORQVATO MAcrouro antiquorum. Cap. XII.

Qui Psittaci, & quando in Europã portati. Magnitudo. Rostrum. Oculi. Caput. Torquis. Venter. Cauda.

ESCRIPTIS delineatisq; iam magnis, (quorum alijs cauda longa erat, alijs breuis) & mediocribus (quibus curta, vel saltem non ita longa, vt in subsequentibus) nunc minores macrouros, hoc est, quibus prolixa cauda est, enarrare tempestiuum est. Inter hos primum illi locum dedimus, qui veluti torque in collo exornatur, cætera viridis. Hic omnium Psittacorum primus ex India in Europam allatus, antiquis longo tempore solus cognitus fuit, nempe à temporibus Alexandri Magni ad Neronis ætatem vsque, à cuius exploratoribus, teste Plinio, alibi quoque, nempe in Gagaude Aethiopiæ insula conspecti sunt. Quòd autem ab antiquis, quorum verba in generali descriptione retulimus, non exactè describatur, nos viuis suis eum coloribus ad vnguem, & ad naturę imitationem exprimamus. Auis est sesquidodrantem longa Rostro toto miniaceo colore est, crassiusculo. Iris oculi lutea, pupilla nigra. Caput & corpus reliquum omne viret, sed collum, pectus, & pars tota inferna, & prona dilutiùs, cætera plenius. A rostro inferiori sub mento linea ducitur deorsum nigra ad pectoris vsq; initium, quæ vtrimque ad colli latera abit, donec cum circulo, seu torque illo miniaceo, qui posteriorem ceruicem, & collum cingit, ad latera coeat. Est torquis is retrò ad minimi digiti latitudinem, ad latera tamen paulatim gracilescens. Venter adeo diluto viret, vt flauescere penè videatur. Alarum pennæ extimæ, ventri proximæ, obscuro & fusco virides, circa medium in superiori parte rubra nota distinguuntur. Cauda binos propè palmos longa, è flauo similiter virescit. Tibiæ & pedes cinerei sunt. Vnde haud rectè sola torque miniacea eum distingui Solinus refert, cum & rostro rubeat, nec Apuleius extimas virere palmulas verè dicit ob pedes cinereos, nisi aliam huius generis ab ijs descriptam arbitremur. De hoc intelligendum puto illud Ouidij:

Tincta gerens rubro Punica rostra croco.

DE PSITTACO MINORE MACROuro, toto viridi. Cap. XIII.

Magnitudo. Rostrum. Oculi. Color. Venter. Cauda. Pedes. Scincialo. Parochino Petit Parroquet. Sciasibi.

ONGITVDO huius par est cum proximo, sed minor corporis moles. Neque enim totus Turdo maior est. Rostro rubro, parte præsertim superna. Acies tamen, & inferna pars è rubro nigricant. Oculi pupilla nigra. Iris rubicunda, & crocea. Corpus reliquum herbaceo virore amœnum, venter tamen dilutiore, saturiore remiges. Cauda angusta penè extremo acuminata dodrantem ferè longa. Pedes huic & tibiæ contra atq; cæteris omnibus rubicundi, aut carnei. Hic peculiariter Scincialo dicitur in Hispaniola noui orbis insula, in qua reperitur. Italis ob pusillam staturam Parochino, & Gallis etiam, vt vult Bellonius Perroquet, vel potiùs, vt ego credo, petit Parroquet. Vox enim hæc, à qua vniuerso Psittacorum generi, quidam nomen indidere, etiam maximis illis, quos bicubitales esse diximus, pronunciatur sola, mutis alioquin, & nomen tantùm suum a natura sonare doctis. Hosce longioribus caudis Indos Sciasibi indigitare aiunt.

DE PSITTACO ERITROCHLORO Macrouro. Cap. XIIII.

SITTACI huius iconem Iaponensium reguli Gregorio decimotertio, ad quem obedientiam suam, suorumq; monstraturi venerant, pro singulari munere inter alias auium illarum regionum icones obtulerunt, vti ex Illustrissimo Marchione D. Cæsare Fachinetto, amplissimo nostræ vrbis Senatore intellexi, qui eas a patruo suo Innocentio Nono Pontifice Maximo dono acceperat. Psittacus iste inter mediocris magnitudinis Psittacos enumerari debet. Longitudo enim cum superiori fermè par, at color diuersissimus, vti ex collata vtriusque

descriptione

Psittacus torque miniaceo.

Psittacus minor viridis.

descriptione patebit. Verticem habet planum: rostrum admodum exiguum, quale in nullo alio Psittacorum genere reperias, nam inferius etiam aduncum. Tota auis quatuor tantum coloribus prædita, quorum potiores sunt viridis & ruber. Etenim dorsum totum, ceruix, vertex, ac alarum pennæ vestitrices impensè admodum virent, præterquam ad latera superiora, ad

Psittacus eritrochlorus macrouros.

scapulas

ſcapulas nempe, vbi pennæ ſuperiores cæruleæ ſunt. Remiges omnes duabus exterioribus, quæ virides ſunt, exceptis, intensè ſunt cæruleæ. Omnes verò alarum pennæ tam remiges, quàm veſtitrices ſcapos habent albos. Pupilla erat nigra, iris rubra. Roſtrum rubeum, leniter admodum aduncum. Mentum ferrugineum ad ſubrubrum quodammodo vergens. Retro, & ante oculos, macula cærulea eſt. Pectus totum & venter colore rubeo mineaceo, quorũ pennæ in extremitatibus lineolis per longitudinem ductis inſigniuntur. Cauda corpori comparata longiſſima, vt quæ toto corpore longior eſt. Eius autem pennæ, quæ cæteris duplo maiores ſunt, vireſcunt, & ſcapos habent albos: inferiores admodum rubræ, ſcapos nigros. Tibiæ & pedes ſunt nigerrimi.

DE PSITTACO ERITROCHLORO Criſtato. Cap. XV.

HIC quoque Pſittacus in minoribus reponendus eſt. Alis erat, cauda ac criſta coloris rubri, cætera viridis. Criſtâ referebat Pſittacum criſtatum Illuſtriſſimi Cardinalis Farneſij, cuius antè quoque iconem exhibuimus. Oculos habebat pulcherrimos, pupillam nigram, iridem rubram. Criſta ex ſex pennis conſtabat, tribus maioribus, & minoribus totidem. Iconem hanc eidem D. Antonio Giganti, cuius paulò antè memini, acceptam refero.

DE ALIIS QVIBVSDAM PSITTACORVM Generibus. Cap. XVI.

RNITHOLOGVS alia præter hæc Psittacorum genera describit, quorũ vnum erythrocyanum a præcipuis, quibus conspicitur, coloribus cognominat ac huiusmodi esse tradit. Parte, inquit, supina rubet, alis superius in flauo viridibus, cæterò cæruleis, cauda partim rubra, partim cærulea. Caput cum collo vndiq; rubet, nisi quod color candidus circa oculos est. Cauda, quantum icon ab eo posita indicat, ei est longa, & duplo ferè corpore reliquo prolixior.

Erythrocyanus Orni tho'ogi. Color. Caput. Cauda.

Huic simillimum per omnia alterum ponit, in hoc tantùm discrepãtem, quòd per medium alarum plurimùm flaui coloris habeat, nonnihil etiam in cauda. Vnde eum erythroxanthum appellat. Cærulei enim multò minus quàm alter habet. Psittacis è Bresilia, idem inquit, collũ, alæ & dorsum viridis ferè sunt coloris, sed dorsum ad cæruleum inclinat. Cauda similiter, in qua longiores pennæ rubent. Caput cinereum est, venter coloris flaui.

Erythroxãtus.

Bohemicum Psittacum in Germania quidam appellant eum, qui viridi, luteo, roseoq; coloribus in cinereo depictus est.

Psittacus Bohemic⁹.

Captam aliquando scribunt in Hispania, loco nuncupato Viadagola auem quandam magnitudine Fringillæ, rostro nigro, adunco: capite, collo viridi: vertice vt in Garrulo Bohemico crista insignito; alis cæruleis, extremo tamen nigricantibus: vropygio ferrugineo, extremo præsertim, vt & ventre inferiore, albis femoribus, pedibus nigris, digitis quaternis, binis antè, retrò tondem, quemadmodum Picis. Hanc cùm exactè contemplor, non alio reducere mihi, quam ad Psittacos posse videor. Etenim si rostri aduncitatem, colorum varietatem, si pedum structuram, & reliquas eius conditiones penitiùs introspicias, Psittacum esse non temerè putabis. Neq; mihi staturæ obstat paruitas, cùm rerum Indicarum scriptores reperiri etiam Psittacos non minores Passere, vno ore atrestantur. Atque istæc hactenus cùm in genere, tùm in specie de Psittacis à nobis obseruata, dicta sufficiant. Iam ad Coruini generis aues properamus.

Finis Libri Vndecimi.

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS

ORNITHOLOGIÆ

Liber Duodecimus.

Qui est

DE CORVINO GENERE, ET DE ALIIS NONNVLLIS Auibus, quibus rostrum durum, ac robustum est.

DE CORVO. Cap. I.

Ratio cur de Coruo agatur.

QVVM Picos ob maximam, quam cum Psittacis connexionem habent, proximè subnectere meditaremur, & ad id nos accingebamus; en suo crocitatu Coruus mussitans, de haud leui iniuria sibillata conquueritur, quòd hactenus loco eo, & honore, quem tamen naturæ quadam prærogatiua non ante Picos solùm, sed & ante Psittacos multis de causis merebatur, delectus sit. Nam etsi rostro adunco careat, rapax tamẽ est, aut saltem ad rapacium naturam quàm

Victus Corui.

proximè accedit. Vtpotè qui cõmuni cum Aquilis, & Vulturibus, nempè è cadaueribus mensa vtatur, atq; hęc auidè consectetur, cùm Psittaci è contra frugibus potiùs, & fructibus, quàm carne gaudeant. Imò verò viuas etiam nonnunquam auiculas, vt Alaudas, & Passeres captas

Corui docilitas. Audacia. Honos.

iugulat, & ad venationem sæpenumerò non minore docilitate, & vtilitate, quàm quiuis fortè Accipitrum, instituitur. Miluo præterea inter rapaces non infimæ classis aui, ferocia, aut robore non cedit, taurum, & asinum impugnare audet, lepori terrorem vel sola voce incutit. Tanti verò apud Veteres fiebat Coruus, vt per eum, haud secus ac per Iouem suum iurarent, vt patet ex hisce [a] Aristophanis verbis. ὅταν ὀμνύῃ τὶς τὸν κόρακα, καὶ τὸν Δία, id est, *quando iurabit aliquis Coruum, & Iouem*. Coruus itaque non dictas tantùm ob rationes, dignitate, cùm Psittacis, & Picis; tùm & alijs plerisque auibus præcellit; verumetiam quod apud veteres Ethnicos longè honoratior esset, ob insigne augurij priuilegium, quod tam voce, quàm volatu facere crede-

[a] In auibus.

Cur Apollini sacer. Ofcē Phœbeus. Sacra Coracina. [b] in Epist. D. Pauli ad Romanos. Corui publicum funus. Coruus in-alte stultus dictus, & vilis.

batur, adeoq; futura plurima prædicere, vt vati eum Apollini, & ipsum vatem consecrârint, & Phœbeum oscinem haud vulgari dignitatis testimonio appellârint. Quinetiam Coracina sacra, de quibus legimus apud [b] Diuum Ambrosium, verisimile est ea intelligenda esse, quæ in Coracis honorem solita essent celebrari. Neminem enim commentitiorum illorum Paganismi Deorum Coraca vocatum fuisse, legimus. Sed nonnè hæc adorationis quædam species est, à Populo Romano orbis Domino publica funeris pompa a morte efferri, quod etiam Imperatoribus quibusdam haud contigit? An maior vnquam apud aliam gentem honor exhiberi potuit? Tanti fecêre & tantoperè mirati fuêre omnes auis huius ingenium, quo tamen pollere eum quispiam vix existimet. Sunt enim qui stultum eum nominârunt, licet haud sine iniuria. Nam etsi stolida auis, & amusa videatur, reuera tamen aliter sese res habet, alij vilem vocant, vt Faustus:

Hoccine de vili sortitus præmia Coruo:

Quibusdam despicatus contemnitur, vt Scaligero:

Cui ipsa cali comparata maiestas
Putetur, esse despicatior Coruo.

Verùm

Verùm ipsi hæc epitheta ideò potissimùm attributa iudico, non ob ingenij ignauiam, aut stupiditatem, sed quòd funestus semper habitus sit, cùm quòd mortem suo augurio prædicere crederetur, vt plurimùm, tùm quia cadauera auidissimè consectari solet. Neque id ingenij dexteritati quicquam detrahit, quod [c] Plinius tradit ad tegularum similitudinem deceptos imagine aduolasse. Id enim maximam picturæ illius (loquitur de ludis Claudij Pulchri, in quibus Fenestella Elephantos primùm pugnasse author est) admirationem testatur. Corui auguria funesta. [c] L.35.c.4.

AE QVIVOCA.

CORVVS ante omnia sidus cæleste est. Authores Astrologiæ, Aratus, Cæsar Germanicus, Tullius, Bassus, Ruffus, Hyginus tres imagines, Hydram, Craterem, & Coruum, quibus vna ratio sidereæ sublimitatis assignatur, in vnam fabulam collegêre. De his ita Aratus: *Præterea quoque*, inquit, *aliud eminus voluitur sidus, id vero viuo simile longè volutatur, atque et caput sub medium cancrum pergit, volumen vero sub corpus Leonis. Cauda autem pendet super ipso Centauro. Parra media volumine Crater, extremo autem insidet simulachrum Corui spiram mordenti simile.* Horum postremã partem hisce [a] Cicero versibus reddidit: Coruus sydus cæleste [a] In Frag. Arat.

In medioq́; sinu (nempe Hydræ) *fulgens cratera relucet,*
Extremum nitens plumato corpore Coruus
Rostro tundit, &c.

Complectitur binis omnia versibus [b] M. Manilius: [b] Lib.1.c.4.

Squammea dispositis imitatur lumina flammis
Et Phœbo sacer ales & magno gratus Hiaccha
Crater, &c.

Hydra verò cum Coruo & cratere 41. stellis constare dicitur. Ortus eius est chronicus 4. calendas Octobris. Sita sunt hæc signa in parte cæli Australi. Causam verò ob quam Coruum cratera tenentem in astra retulerit Apollo, hoc carmine prolixè [c] Ambros. Nouidius docet: [c] In Fastis.

Postera mendacem lux promet ab æthere Coruum,
Qua sacer est crater, quo ferus anguis erit.
Fortè Dei iussu Noé deduxerat alnum
Mersaq́; ab iratis terra madebat aquis.
An placata ira est, dubitat dum numinis, vnda
Signa refer nobis, i nigra dixit, auis.
Dixit & è summa patefecit puppe fenestram,
Illa hac egrediens iussa secuta, volat.
Sicca erat innumero, sed tecta cadauere tellus,
Fit mora, Choonidem tunc quoque mittit auem.
Protinus hæc ramum felicis gestat oliuæ,
Serus adest Coruus, se solustq́; mora,
Ver erat, & lactem pallebat in arbore ficus
Quum pater huic iam me fallere quæris, ait?
Es quod aqua signo mihi factus perfide mendax
Pœna tibi, vt par sit, vere sititor eris.
Firmat dicta Deus, fenis & dum facto procurat
Fama hic cum multis sit tibi Coruus ait,
Dixerat ille polo, qua Crater stabat & anguis
Fabula quo caderet sidere sculptus erat.

Verùm sacra nostra prophanis Ethnicorum figmentis admiscere, quod Nouidius fecit, mihi non arridet. Ideò fabulosæ rei, fabulosam quoque expositionem, vt similes labra lactucas habeant, assignandum reor, quam ex [d] Thoma Radino Placentino dare libet: [d] Cap.4.Syderal. Abyss.

Numina sacrifica ritu placare tonantis
Phœbus amans: Coruum ferre iubebat aquas.
Concitus ille abijt,
Et fontem vitrei petens fluoris
Conspicit ficus, sed acerbiores,
Quas cupit: at mens
Hortatur Domini iussa modo impleat,
Hoc votum modo compleat.
Sic tandem superat fœda libido
Maturusq́; moratur,

Ingluuies volucris cruet et Deum
Sacraq; capita alys perficit vndis
Diſtentus aquas detulit curea
Mitens & patera.
Hæc omnia ſpernit,
Mentis Apollinea furor ingens
Cocta quoque tem pore ficus.
(Quod ſit pœna) ſitim tradit Corua, & lumine poſtquam
Siderea induit. hinc beatum
Pateram locauit: vndis
Suauibus implens pocula quæ vetent,
Hinc ſtatuit fauces hydra feras.

Hanc fabulam idem Thomas moribus applicat hoc pacto:

Sic pompas qui oderit ob ſtudium
Phœbo famulans, & temnat aquas
Qua modeſta lætitia
Ingenium laſſum conſolidant
In ſtudijs matureſcentibus ex labore areſcit
Hic tamen ad cælos tollitur. tenebris
Pulſis flammidis ætheris ignibus
Amplius hic non labor
Non mollia, non fames
Non ſomnus, non impedit angor
Lymphigeri haud opus
Crateris blanda ope amplius,
Iam regnans hydra pola
Vaſtis membris
In contemplatu detinet omnia, &c.

Coruus cur cælo locat.

Sed vt ad fabulam reuertamur, hanc totam cælo velut inſculptam voluit Phœbus. Non enim contentus Coruum cælo locare, ſed ſitim quoque eius ſignificare voluiſſe dicitur, & ideò inter ſidera cratera conſtituit, ſuppoſuitq; hydram, quæ Coruum ſitientem moraretur. Videtur enim roſtro caudam hydræ extremam tundere, quod ſe, ne bibat à cratere prohibeat. Vt autem hanc fabulam concludam quæram cum Scaligero:

Num quæſo delirasse Graculum
Quicunque cælo aſciuit hydram, Coruum
Epam, capellam, clypteram, aquas, vrſa?

Coruus ſcopuli nomẽ. Coruus Saxum. [e] In Lib. vt Philoſoph. Principibus conuiucat. Coruus Alchimiſtarũ. Coruus flumius. Coru' mõs. [f] In Vmbria deſcript. Coruus inſula. [g] In ſuis relationibus. Coruus piſcis. Palladius correctus.

Coruus ſcopuli nomen apud Petrarcham in itinerario, vbi ita ſcribit: *Non procul habebis contra extremos Ianuenſes fines Coruum famoſum ſcopulum, & nomen à colore ſortitum.* Saxum ſignificat [e] Plutarcho dum ſcribit: *Qui peritus eſſet aqua inuenienda & conducenda (quod de Hercule & multis veteribus narratur,) is profectò non oblectaret ſe, in aliqua agri extremitate aperiendo fonte, qualis ille ſubulci eſt, ad Corui ſaxum Arethuſa, ſed fluminis alicuius perennes fontes propagando ad vrbes caſtraq; agros regum cultos, atque lucos.* Corui caput Alchymiſtæ etiam vocant, qua ratione ignoro, ſuas quintas eſſentias. Fluuium item & montem Coruus notat, de quibus ita [f] Blondus. *Pontem,* inquit, *oppidum à Ponte dictum Narem ibi propè fluuium, iungentem prætergreſſi ad ſextum milliarium, inueniunt, Caſſiam noui nominis oppidum, ſed populo frequens atque libertate conſpicuum, quod fluuius attingit Coruus apud altiſſimum regionis montem, qui & ipſe Coruus appellatur, oriundus, & in Narem fluuiũ apud Tripontium caſtellum defluens, cuius caſtelli poſſeſſionis iuriſdictionisq; cauſa Nurſini Spoletiniq; crudeliſſima inter ſe proximis temporibus prælia commiſerunt, in quibus capti ſuperatiq; concertatoris ſanguini & vitæ nullus pepercit.* Eſt item Coruus vna inſularum, quæ Terzeræ hodie nuncupantur, vt tradit [g] Ioannes Boterus. Coruus quoque piſcis eſt, quem Græci Κορακῖνον vocant, penanflexũ, cuius mentio fit apud Palladium in remedijs aduerſus arborum formicas. Non enim Coracina pix illic, vt vulgati codices habent, ſed Coracinus piſcis legendum, vt ex Geoponicis conſtat. Ex Oppiani item interprete illud eſt colligere, qui Coracinum piſcem dici ait παρὰ τὸ κόσειν τὸ μέλαν, id eſt, à vocabulo nigredinem ſignificante, vnde etiam trahatur Corax, id eſt, Coruus Quare Gaza in hoc mihi cautus fuiſſe videtur, quòd nunc Coruum, nunc Coracinum verterit, etſi Hermolaus & Volaterranus ſecus ſcribant, quòd videlicet Κοραχῖνος ἀπὸ τὰ Κοράς κινεῖν, id eſt, à frequenti oculorum motu, non à κόραξ dicatur. Gazæ certè aſſentior Coracinumq; puto eum, quem alij appellant Coruũ: eſt enim gibberoſus Coruus, latus proportione ſua, ſquãmoſus, quæ omnia Coracino congruunt. Huius piſcis carnem Lucilius Poeta innuit

thynno

thynno deteriorem. Nam *thynno*, inquit, *capto Coruum excludunt*. Hunc Nili accolæ, in quo frequens degit, Pellin vocant, & qui media ætate sunt, Milloy; Miluago[h] Plinio, & Coruus, Miluus Saluiano, saperda Athenæo; Platestachos, Coruulus, Narbonẽsibus vulgò Corb. Auis item est Coruus marinus Aristoteli à Phalacocorace diuersa, estq; genus, vt videtur, Mergi maius, Magone & Mergone Italis, Cormorunt Gallis. Corax & Coruus multorum olim hominum nomina fuere. Orthopolidis filiam Chrysorthen, vt putant, Apollo compressit, & ex ea natus puer Coronus appellatus. Coroni filius Corax fuit, sine liberis mortuus, vt[i] Pausanias refert. Coracis Aurigæ cuiusdam meminit[k] Ammianus Marcellinus. Corax Ithacus quidam fuit, à quo denominata est Coracos petra, cuius meminit[l] Homerus, qui Vlyssis bibulcum ibi porcos pauisse refert. Corax, & Tisias Siculi dicendi præcepta condiderunt. Ille Rhetoricæ initia propagauit, vt Suidas testatur, summa authoritate apud Tyrannum Hieronem pollebat, quo uita functo, quum eandem requireret potentiam Corax, videretq; populum tyrannidem amplius pati nolle pro concione orationis artificiosæ rudimenta tum deprompsit. Discipulus huius Tisias fuit. Ab hoc natum ferunt adagium. Mali Corui malum ouum. Corui Rhetoris stupidi meminit[m] Seneca. *Hic est Coruus*, inquit, *qui cum tentaret scholam Romæ, summo illi, qui Iudæos subegerat, declamauit controuersiam, de eaq; apud matronas disserebat, liberos non esse tollendos.* Archilochum Poëtam à quodam cui Corax nomen erat, interfectum aiunt. Corax dictus fuit frater Tyburti, à quo oppidum Volscorum cognominatum est. Hic enim cum fratre Catillo oppidum Tybur in Italia constituit, authore Seruio in illud[n] Virgilij.

Tum gemini fratres Tyburtia, &c.

Coruus oculi morbum Medicis significat, teste[o] Manardo ita scribente: *Habent & oculorum anguli sua mala. Horum non leue est ægylops à Græcis vocatum, ab Auicenna Garab. Est autem abscessus inter magnum angulum & nares medius, qui si rumpatur, & indiligentius tractetur in fistulam vertitur, quæ ad os vsque protenditur. Haliabas Coruum nominauit.*[p] Plinius *epinyctides vocari dicit vlcus aciem hebetans, & in angulo oculi perpetim humore manans.*[q] Vitruuius machinæ genus Coruum recenset. *Præterea terebram, & ascendentem machinam, qua ad murum plano pede transitus esse possit, & etiam Coruum demolitorem, quem nonnulli Gruem appellant.* Coruus autem hic uidetur illud instrumentũ nauticum esse, cuius meminit[r] Athenæus. *In Hieronis naui ferreum quoque vallum naui circumiectum fuit, quod ascendere conantes arceret cùm ferreis Coruis per totum ambitum, qui instrumentis protecti hostium naues correptas propè admouerent, vt facilius læderentur, ac ferirentur.* Hos primum apud Romanos à C. Duillio Imperatore non excogitatos quidem, sed ad vsum adhibitos legimus, eo conflictu, quo ad Ciparas submersa, & fugata Pœnorum classe, prosperè pugnauit. Apud Græcos enim multò antè ab Anacharsi inuentos harpagines, manus verò ferreas à Pericle Atheniensi, author nobis est,[s] inquit Plinius,[t] Nepos Cornelius. Has autem manus ferreas Coruos aliter uocant. Ita Diodorus Siculus de gestis Alexandri, *Coruis. & manibus ferreis*, inquit, *hostes arripiebant ex propugnaculis*. Nominatur, & apud Appianum Corax cùm ferreis manibus, inter instrumenta pugnæ naualis. Verùm aliud naualis instrumenti genus est, meo iudicio, quod Polybius habet, nomine saltem cum illo conueniens. Eius descriptio talis est. *Lignea columna proris inerat longitudinis quatuor vlnarum, latitudinis palmorum trium. In eius apice rotam constituerant, huic præterea tabulæ inhærentes scalas conficiebant, quarum latitudo erat pedes quatuor, longitudo sex vlnæ, foramen autem tabulati erat oblongum, & circumambibat columnam, post primas statim scalæ duas vlnas. Habebat autem veluti sepem ad vtrumque oblongum latus genu tenus altam. In ligni extremo ferrum erat instar mallei peracutum, præterea annulus fune alligatus ita, vt hæc machina, machinis frumentarijs simillima videretur. Igitur simul, ac nouis hostium aduentabat laxato fune scalæ demittebantur. ferrum pondere, ac vi ligni super hostium nauim delapsum figebatur, si aduersa prora erat bini milites per scalas descendebant, duo primi præferentes scuta, reliqui lateræ scutis profecta; si verò obliqua erat hostium nauis, in eam ex tota pariter naui desiliebatur.* Hactenus Polybius interprete Nicolao Perotto. Corax locus erat in Thessalia supplicijs destinatus, ex quo noxij agebantur in præceps, vnde frequens apud Aristophanem ἐς κόρακας. Abi ad Coruos. Alijs Coraces in Arcadia carceres erant caui, & obscuri, quemadmodum Athenis barathrum, in quo sontes detinebantur. Κόραξ etiam supplicij genus est apud[u] Lucianum teste Budæo. Corax, & Coruus dicitur annulus ferreus, quo fores pulsantur, & attrahuntur, qui & rhoptrum. Dictus ab aue Coruo, cui collum flexile, per translationem teste Eustathio. Mulieres quasdam Hispanicas Artemidorus monilia ferrea collo circundata gestare refert, quæ κόρακας Coruos supra verticem incuruatos habeant, & ante frontem longiùs se extendant, & ad hos velum, cùm velint attrahere, ut externum faciei præbeant umbraculum hosque magnum ducere ornamentum, vt author est[x] Strabo. Coracas, id est, Coruos, vocant quidam vncinos illos, in quibus instrumenta coquinaria suspenduntur. Est

Pellin. Milloy. Miluago. Miluus.
[h] Lib. 32. 2.
coruus marinus.
Phalacocorax.
Chrysorthes ab Apolline compressa.
coronus.
[i] In Corinthiacis.
corax auriga.
[k] Lib. 14.
[l] Odyss. 3.
corax Orator
[m] In secunda suas.
Archilochus Poeta à quo interfectus.
corax Tyburti frater.
Volscorum oppidum a quo denominatum.
[n] Aeneid. 7.
coru' morbi genus, & quale.
[o] In epistol.
[p] Li. 19 c 6.
[q] L. 10. Architec. c. 19.
coruus machinæ gẽs.
[r] Lib. 5. c. 8. Dipnos.
C. Duellius primus coruus machinis usus.
[s] Li. 7. c. 56.
[t] In viris Ill.
corax Polybij.
corax Thessaliæ locus.
corax carcer.
[u] In Menip.
corax, & coruus annulus ferreus ostij.
coruus monile.
[x] Lib. 3.

Corax vncinus. Paſtilli genus Corax dictum. [y] Tetrab. 4. ſerm. 2. c. 50 Mutulum quid Latini vocent. Rapp quid Germanis.

item Corax paſtilli nomen apud [y] Aetium, fortaſsè eius, qui Galeno *Κοράκιον σφραγὶς* dicitur. Galli Coruum (Corbeau) appellant partem lapidis è muro prominentis ſuſtinendæ trabis gratia. Latini mutulum. Scapum in botro, ſeu vua, ramoſum illud, à quo acini dependent, quidam Germanorum appellant Rapp, quod eiſdem Coruum alioqui ſignificat: Lombardis graſpa dicuntur uuarum reliquiæ, uuæ uerò unà cum acinis grappo. Vnde ab iiſdem ſecundarium uinum, quod dolio infuſis, ut generoſius fiat, acinis aſſeruatur, graſpia uocatum eſt.

SYNONIMA.

Oreb. Vreba. Gerabib. Calak. Gorab.

HEBRAEIS Coruus ערב, Oreb. dicitur: pro qua voce Deuteronomij Chaldæus vertit עורבא, vreba: Arabs גראביב, Gerabib; Perſa כלך, Calak. Videtur autem (vt vir quidam doctus conijcit) omne genus Coruinum hoc vocabulo indicari, vt præter Coruum, Cornix, Gracculus, Pyrrhocorax &c. Nam Deuteronomij 14. legitur *Omnis Coruus iuxta genus ſuum*. & Orebim, id eſt, Corui numero plurali Leuit. 11. Pſal. etiam 147. & Eſaiæ 34. pro Oreb, Coruus à Græcis, & Latinis redditur. Gorab interim apud Auicennam Bellunenſis Cornicem, Syluaticus verò Coruum interpretatur. Sed conciliantur, ſi Gorab vel Oreb nomen generis eſſe dicamus.

Etymologia. [a] L. 12 Antiq lect. c. 5. Γονιός. Κορβὸς. [b] Lib. 9 de ling. Lat. [c] Lib. 12. Orig. c. 7. Phœbeius Ales. [d] 3. Carm. [e] In hiſt. Valerij Coruini.

Coruus apud veteres Græcos *κόραξ*, hodie *κόρακας* dicitur. Dicitur autem à colore nigro (*κορὸς* enim nigrum eſt) vel *παρὰ τὸ κάραν μεγάλην ἔχειν*, à capitis magnitudine. Hîc vero in *κορὸν* [a] Cælius vltimam acuit, quod placet, vt differat à ſubſtantiuo *κόρος*, quod non nigrum, ſed ſatiem ſignificat. *Γονιός* Corui Heſychio, & Varino. Forſan *κόραξ* Græcis auis dicta eſt, à voce ſua coras, ſeu cras. Suidas ſanè à verbo *κράζειν* Coruorum voce Corax nomen deducit. Idem *Κόρβος*, inquit, Romani vocant, quos Græci *κόρακας*. Coruus Latinis tam mas quàm fœmina teſte [b] Varrone, à Græcorum *κόραξ* (ſi Perotto credimus) deriuatur. [c] Iſidorus verò à cordis voce Coruos dictos vult, quia ſcilicet grunniant pectore, ſuaq; voce proditi rapiantur. Ouidio Phœbeius ales, & Auſonio Phœbeius oſcen per Antonomaſian, & Oſcen ſimpliciter [d] Horatio dicitur. Coruum Satyram auem dixit [e] L. Florus, cuius nominis cauſam ſunt, qui ad ſellationem referant, de qua [f] Martialis.

Corue ſalutator quare fellator haberis,
In caput intrauit mentula nulla tuum.

Satyria auis cur dictus Coruus. [f] In xenijs. [g] L. 10. c. 12 [h] 3. de Gen. Anim. c. 6. [i] L. 29. Antiq. lec. c. 25 [k] Aen. 7. Corui & Monedulæ furacitas. [l] Lib. 10. obſeruat. c. 18. Arabes à rapacitate dicti. Rapio Latinorũ unde. Raffa luſus aleæ. Raue unde. Kolkrabẽ. Corrakẽ.

Et [g] Plinius Coruos, inquit, *ore parere vulgus credit*. Vnde quemadmodum Semidei, & ſemicapræ, Fauniq; ſylueſtres Satyri dicti ſunt, quòd ad libidinem ſemper proni ſint, à virili membro, quod veteres Græci *σάθην* appellabant, ita & Coruus ob eam, quam ipſi ineſſe vulgò exiſtimabant, ſalacitatem ſatyriam auem fortaſsè dixêre. [h] Ariſtoteles tamen vel ore coire, aut parere Coruos diſertè negat. *Quid ſi*, inquit [i] Cælius, *ad Satyram paludem ſeu ſaturam relatum malis? ea verò Pontina eſt viginti quatuor olim capax vrbium locus, cuius meminit* [k] *Virgilius. In agro autem Pontino rem geſtam auctor idem Florus eſt, necnon A. Gellius, & T. Liuius, etiamſi apud hunc Pomptino legitur*. Alij apud Florum non Satyram, ſed ſatyriam quatuor ſyllabis auem legunt. Itali, Hiſpani, Galli, à Latino ſua vocabula detorſerunt. Italicè enim Coruus, Coruo vel Corbo uocatur. Hiſpanicè Cuerup. Gallicè Corbeau. Germanicè Rapp, uel Rab, quæ uox aut ab Hebraico Orab, uel Gorab facta uideri poteſt per aphæreſin, uel potiùs à uernaculo Rauben, quod illis prædari & diripere ſonat. Auis enim omnium furaciſſima Coruus eſt, & Monedula Coruini generis à moneta rapienda nomen inuenit. Quinimò qui ab Hebræo Orab deductum eſſe uolet, eădem prorſus uocis Rab ſignificationem & etymi rationem inueniat. Quippe ut teſtis quoque eſt [l] Druſius Hebræis Orab ab Arab dictum uideri poteſt, quòd Arabes populi latrocinijs dediti & rapinis, hanc ipſam ob cauſam ab Arab nomen acceperunt. Rappen ſeu rapen Germanis inferioribus eſt conquirere, colligere, diſperſa congregare; unde fortè Latinorum (ſi Becano credendum eſt) rapio. Et Raffen Tungris eſt per uim extorquere, unde eum, qui per fas & nefas opes parare ſtudet, & undiquaque corrodit, roff raff ludere dicunt. Et Raffa apud Italos, Bononienſes maximè luſus genus eſt, quod tribus aleis peragitur: in quo ſi cui fortè aleæ ſimul omnes eundem numerum repræſentent, uictor euadit, unde apud eoſdem prouerbium eſt: raffa gaffa, hoc eſt, cui talis numerus obtigit, ocyus cũ auiditate nummos abripit. Ab hoc Raff fortè Raue deſcendit, quæ uox iiſdem Germanis inferioribus & Anglis Coruum denotat. Corui propriè dicti & maiores teſte Encelio, Saxonibus dicuntur Kolkraben, nempè à ſono uocis. Hæc uerò uox Kolc Perſicæ Kalak non eſt abſimilis, quam & ipſam per Onomatopœiam à ſono cõfictam ueriſimile eſt. Aliam ſpeciem Corui iiſdẽ uocari tradit Corraken, quæ uox ad Græcã nomenclaturam ueterũ Corax quàm proximè accedit, & longè propriùs ad hodiernã Græcorum appellationem *κόρακας*. Ita Kalah Perſarũ, & Kolch

Saxonum,

Saxonum, Corak Græcorum, & Corrak Saxonum, omnes haud admodum dissimili vocabulo ab eodem propè sono efficta videri possunt. Illyricè Coruus dicitur Havvram. Coruum [m] Belonius admodum expeditè & distinctè hanc vocem Colas pronunciare ait, ideoq; Gallis vulgò etiam eo vocabulo dici. Hanc autem nullo negotio Coruũ addiscere credo, quòd ipsi propè naturalis sit, & voci Græcæ Corax, Persicæ Calack, Saxonicæ Kolch multùm affinis. Vulgò Coruum vocem Cras, cùm crocitat efferre aiunt.

Havvran. [m] L. 1. Obs. cap. 6.

GENVS. ET DIFFERENTIÆ.

INTER Coruini generis aues, quæ Græcis dicuntur ὄρνεα κορακώδη, Coruus ita propriè dictus omnium maximus est, & huic magnitudine proxima Cornix spermologus, dein nigra & varia, præterea Gracculus, Monedula, Pyrrhocorax.

Hisce omnibus tamen communia quędam ex Aristotele & Plinio pręmittemus, antequam particularem Corui propriè dicti descriptionem in medium adferamus. Pòst aliquot nugas ex alijs recensebimus. *Coruini generis auibus*, inquit [a] Aristoteles, *robustum & pradurum rostrum est. Minus Venere valent, & raro solent coire. Ex his Corui, & Cornices coniugia seruant. Gregatim degunt fere.* Secundum Plinium verò Corui, & cæteræ omnes Coruini generis, præter Cornices pullos nidis depellunt, & volare cogunt. Albertus in adducta Aristotelis loca: *Curant pullos diu etiam postquam euolauerint e nidis, comitantur enim volantes & pascũt, præcipue Cornix, deinde* Cocix (sic ipse ineptè genus quoddam Cornicis granluoræ vocat) *quod rostro est albicante, maior Cornice, vulgo Germanice Ein Ruch, & Monedula, & plura auium genera his similia.* Iosephus [b] Acosta apud Indos quoddam auis genus illorum idiomate Aure vocatum, & Galinazze Coruis congener facit, & admodum agile esse tradit, visus acie pollere, oppida viasq; à morticinis, alijsq; spurcitiebus purgare, noctu extra vrbes in arboribus, & altis scopulis considere, mane ad vrbes reuerti, & ex ædificijs prædam obseruare, pullos edere candidissimos, qui postmodum nigrescant. Sed nunquid istæc omnia Coruini generis aui competant, viris doctis diiudicandum relinquo. In vltimis Septentrionalibus, vt Bothnia, Liuonia, Coruorum quædam genera esse tradunt, à nostris longè diuersa; inter quæ vnum, quod marinum nuncupant pisciuorum quidem, sed cui rostrum dentium ferè instar serratum sit, quo arreptos pisces ac anguillas, quarũ esu maximè delectatur, integros deglutit, & sæpè viuas etiamnum per anũ reijcit. Alterum iam dicto minus esse, septem dierum interuallo sobolis propagationi studere, & septem alijs incubare, & pullos excludere, & pòst breuissimè eos enutrire. Quæ omnia nunquid veritatis limites egrediantur, alij indicent; mihi, saltem quæ de primo tradunt, non persuaserint.

[a] Lib. 3. de Gen. c. 6.

[b] Lib. 4. de nat. & mor. Indor. c. 37.

Aure. Galinazze.

Coruorum genera a nostris longe diuersa.

F O R M A.

CORVVS propemodum Aquilæ æqualis est magnitudine. paulò tamen minor, Cornice maior, colore totus ater, adeò saturo, vt nemo nigredinem cuiuspiam rei exactissimam satis pro dignitate commẽdare se, & extollere posse putet, nisi eam Coruinæ, vtpotè omnium exactissimæ & plenissimæ comparet. Ita in sacris Canticorum libris sponsa sui sponsi cæsariem a Coruina nigredine commendat. Hinc extat item Martialis venustum de Lentino capillos tingente, vt canitiem tegeret epigramma:

Mentiris iuuenem tinctis Lentine capillis
Tam subito Coruus, qui modo Cygnus eras.
Non omnes fallis, scit te Proserpina canum,
Personam capiti detrahet illa tuo.

Magnitudo. Color.

Lẽtinus capillos tingens.

Est autem ater Corui adeò intẽsus, vt præ nimia nigredine cærulus quodammodo appareat, Apuleio teste. Hic omnium animalium colore esse tenacissimo ab Arist. traditur, quod reliqua omnia colorem ab aquis mutent, præter Coruum, vt citat [b] Scaliger. Alibi tamen albi reddũtur vtroq; teste. Oculi Coruis lucidi. Vnde qui tales habent, homines, Coruos hac parte referre, & libidinosos esse [c] Aristot tradit. Rostrũ ei robustũ, prædurum, crassum, acutum, nonnihil aduncum, aterrimũ, vtrisq; marginibus incidens, aptissimũ non solùm ad cadauera dilaniãda, aliaq; duriora, vt nuces, iuglandes & similia rũpenda, verum ad pugnandũ etiam, secus tamen atq; Aquilis & Accipitribus aduncum. Huic. n. aduncitas statim a rostro incipit, illis non item.

[a] Cant. 8.

[b] Lib. 2. de caus. plant. cap. 17.

Albi Corui.

Oculi.

Rostrum.

[c] In Physi-oga.

Imprudentium Physiognomia. Lingua Corui. [d] 8 Histor cap 12. Disputatur an Coruus pulcher an deformis sit dicēd[e]. [e] Lib. 1. Epigrammat.

Quare Coruis comparantur ab Aristotele, qui nasum statim à fronte aduncum obtinent, (ἐπίγρυποι) ac imprudentes habentur. Linguam ei natura largita est nigram, crassam, latam in apice, ad radicem verò probè rotundam. Vnde cùm iuxta [d] Aristotelem aues, quibus lingua est lata, ad imitandum sermonē humanum, cæteris sint aptiores, non mirum si & Coruus, quæ doctus est, verba facilè pronunciet. Hoc habitu, ac forma præditum, multi, vt video, dubitant, pulcherne, an deformis vocandus sit. Apud Apuleium a callida vulpe astutè tanquam speciosus laudatur, his verbis: *Quantum ad decorem, pluma mollis, caput argutum, rostrum validum. Iam ipse oculis perspicax, vnguibus tenax, Nam de colore quid dicam? Enimuero cùm duo colores præstabiles forent, piceus, & niueus, quibus inter se nox cum die differunt. Vtrumq; colorem Apollo suis alitibus condonauit, candidum Olori, nigrum Coruo.* E contrario verò apud [e] Martialem.

Sic niger in ripis errat cum forte Caystri,
Inter Ledæos ridetur Coruus Olores.

Coruus absente Graculo pulcher.

Sic in ea parœmia, qua dicitur, *Coruus absente Gracculo pulcher*, tanquam absolutè deformis perstringi videtur, & etiam Gracculo, qui tamen ipsi est congener, postponi. Verùm ego hac in parte nil iudico, hoc tamen assero, iis, qui Coruum ingenij exercitandi causa prædicare, tanquam speciosam auem volent, non defutura sua argumenta, vel ab eo, quæ maximè in Coruo ridetur, saturrimæ nigredinis splendore, à quo non puduit sponsam sui sponsi in sacris illis Canticis comam commendare, vbi ait: *Cincinni eius condensi & nigri velut Coruus*. Possent in hanc rem plurimæ coloris nigri laudes in medium adferri, sed eas, quibus otium erit, relinquimus. Hoc obiter dicimus, si Coruum nigredo sua deformem faciat, omnia nigra pari ratione pro turpibus reijcienda esse. Atque ita maiorem auium partem. Si verò color is cuipiam adeò exosus est, haudquaquam ille deformes Coruorum pullos iudicare cogetur, qui initio ætatis minùs nigri esse dicuntur, adeò vt ob id à parentibus tāquam sibi dissimiles derelicti, tantisper alimonia destituantur, donec proprium ipsis atrorem induisse viderint. Quinetiam adultos Coruos albos videre est, olim quidem raros, iuxta illud Iuuenalis.

Corui pulli quamdiu, & quare à parentibus deserātur. Corui albi. [f] Li. 19. c. 8.

—— Coruo quoque rarior albo.

At nunc nostro sæculo frequentiores. Scribit [f] Olaus Magnus in regionibus Septentrionalibus quibusdam Coruos albos abundè cōspici, & Gybertus Longolius *Coruum album*, inquit, *in Noruegia videre raritas nulla est*: vt & in insulis Oceani Deucalonei, quæ Daniæ Regi paret, vt tradit Boterus. Ioannes Carus, qui cum Hispanis in nouum orbem nauigauit, albas Merulas, & Coruos frequentes illic se vidisse asserit. Eosdem in Anglia quoque reperiri fidem mihi fecit Regis Gallorum Henrici III. ad Summum Pontificem Sixtum V. Legatus D. Ioann. de Vulcob, qui vnum apud Regem ali aiebat, ipsiq; à Regina Angliæ muneris loco missum, sermonis & venatus peritum, aspectu pulcherrimum. Visum sibi similem vndiquaque candidissimum in aula Serenissimi Cliuiæ Ducis optimi D. Ioannis Vvilhelmi, coniugi eius Illustrissimæ Principi Iacobæ Marchionissæ Badensi Heroinæ pientissimæ, ac fidei catholicæ propugnatrici fortissimæ, dono datum, fandi gnarum, mihi asseruit piæ memoriæ Leonardus Cansarts Hasselensis Tungrus Medicinæ Doctor, meus discipulus, cuius opera in hoc opere plurimùm vsus sum. Similiter patrum nostrorum memoria apud Alphonsum Siciliæ Regem Perottus, dum Neapoli sub Callisto Pontifice esset, Coruum miro candore se vidisse scribit, & à Rege Britanniæ illi missum. Albertus, qui ante trecentos annos vixit. *Monedulas*, inquit, *iam vidimus propter frigus regionis nasci albas, & similiter Coruos, figura quidem indicante eas verè esse de specie Coruorum, & Monedularum.* [g] Ptolomæus refert Lestorum Indiæ regionem extra Gangem, cuius incolæ syluestres, ac feri in cauernis, ac speluncis degunt, Coruos & Psittacos candidos ferrè Quinimò ipse [h] Aristoteles Corui albi sua tempestate visi, oculatum sese testem præbet. Alioquin *vnicolora*, qualis Coruus est, *nunquam mutari*, *nisi per effectum*, ait, *idq; rarò*. Multi sunt, qui affirmant ob aspectum niuium niuosis in locis fieri, vt animalia multa candida nascantur. Videmus in Scythia, in Pyrenæis, in Alpibus Vultures, Aquilas, Accipitres, Miluos, Vulpes, Vrsos, Coruos albos. An verò eiusdem aquę alimentum, an solum loci frigus id efficere queat, considerandum id esset accuratiùs; Sed hæc res alterius loci est, & instituti. Imò verò si quæ fabularum est authoritas.

Coruus albus apud Regē Galliæ, & ducē Cliuiæ. [g] Lib. 7. [h] 5. de Generat. ca. 6. Animalia quare alba euadant.

Albus erat quondam volucris Phœbeia Coruus
Nunc importunæ præmia vocis habet.

[i] Li. 2 Erot. Coruus vt albus fiat.

Vt inquit [i] Strozza; nempè ab Apolline ob linguæ intemperātiam in nigram auem mutatus, qua de re pluribus ex Ouidio in fabulosis agemus. Non desunt, qui arte nigredinem, quam inseparabilem facit Aristoteles, a Coruo tolli posse nugantur. Quidam enim dealbatum iri Coruum affirmant, si ouum eius pinguedine, vel cerebro felis illitum, Gallinæ albæ loco frigido incubandum supponatur. Alij vrtica minori ouum sæpius confricari volunt. Sed hæc friuola

uola ego, & nugis similia existimo. Quod autem ad albos Coruos attinet, cùm nigredo Aristoteli in Coruo accidens sit inseparabile, quod nempè à subiecto citra illius corruptionem nequeat auferri, dubitauerit quispiam, num eiusdem reuera cum nigris vulgaribus sint specie, an verò discrepent, præsertim cùm [k] Galenus in Lycum inuectus, in hæc verba scribat: *Lycus dum palam est eum, neque vera loqui, neque eadem cum Erasistrato, similis videtur Coruo albo, qui nec Coruis alijs admisceri possit ob colorem, nec Columbis ob magnitudinem.* Verùm cùm color omnis, neq; specificam aliquam differentiam constituat, aut rei naturam mutet, præterea cùm in cæteris omnibus, cùm externis, tùm internis actionibus, vt sunt magnitudo, figura, vox, ingenium, ac mores ijsdem omninò vterque Coruus albus scilicet, & niger conueniant, statuendum planè est, eas essentia haudquaquam differre, teste Philosopho haud vulgari Alberto Magno, cuius hæc verba sunt. *Coruos iam vidimus propter frigus regionis nasci albos, figura quidem indicante eas verè esse de specie Coruorum.* Hæc autem extrinseca Corui constitutio est. *Coruus*, inquit, Aristoteles, *pro ingluuie gulam habet patentiorem prope ventriculum*, idest, œsophagum quà desinit in ventriculi orificium, latum obtinet. Hoc ipsum ex Aristotele Plinius transferens tradit: *Aues quadam carent sinu illo, in quem ex gutture demittunt, concoctione maturata, sed gula patentiore vtuntur, vt Graculi, Corui.* Coruis, idest, Corui generis auibus, alijs ventri, alijs intestino fel iungitur [l] Aristoteli. Fel renibus, & parte tantùm altera iungitur intestino in Coruis &c. Plinio. Fęces seu excrementa Coruorum alba esse Horatius testatur eo versu:

Mentior, at si quid merdis caput inquiner albis
Coruorum.

Coruus albus an diuersæ speciei à nigro.
[k] *Lib. 1. de facult. nat.*
Color non constituit differētiā.
Coruus albus nō differt specie à nigro.
Gula Corui.
[l] *2 Histor. cap. 15.*
Fel Corui.
Fæces.

LOCVS.

CORVI, quantum ex eorum natura, victu, & authorum scriptis colligimus, non vno aliquo loco degunt, sed cum polyphagi, & penè pamphagi siue omniuori sint, modò humidis locis, quo piscibus in littus eiectis, ac mortuis pascantur, modò agris cultis, ut insecta, & vermes insectentur, modò locis desolatis, ut cadaueribus se expleant, uiuere comperiuntur. sæpe etiam in medijs urbibus, & in celsis ædificijs, turribus, arboribus, ubi fructus & fruges congerere solent in hyemem, nidificant. Aquis insigniter oblectantur in primis, ut Theon Arati interpres scribit, cùm ut retorrida sua corpora humectent, tùm ut humidum inde cibum, scilicet

Quos freta destituunt nudos in littore pisces,

nanciscantur. Hoc argumento [a] Cęlius Rhodiginus Coruum à Floro historico Satyriam auem à Satyra palude dictam conijcit, tanquam paludosa loca amantem. A Coruorum frequentia apud Artemidorum lacus ad oram Gallici Oceani Coruorum nomen fortasse inuenit, cuius [b] Strabo meminit. In agro item uberrimo gregatim feruntur, cuius bonitatem frequenti suo numero prodere solent, nosq; , ut monet Cato, docere, *dum recens vomere proscissam exquirunt, aratoris vestigia insequentes.* Contra uerò *per sterilem agrum, & infructuosum*, ut inquit [c] Aelianus, *bini volare solent.* Locis item arctioribus, & ubi non satis cibi pluribus, duo tantùm teste [d] Aristotele incolunt. Vnde in Cranone Thessaliæ oppido iuxta Tempe, nunquam plures duobus reperiri Coruos, Hæcateus, [e] Aristoteles, & Plinius memorant. Quin & solitudinē amare eos commune hoc prouerbium, Βάλλ' ἐς κόρακας, innuit. Cùm enim cadaueribus delectentur, fit, ut in locis solitarijs, & quę ob cadauerum putorem, & horrorem homines fugiant, ut sunt ea, in quibus de sontibus supplicium sumitur, aut ubi iumenta, aut alia bruta morbo extincta à deglubitoribus excoriātur, coire plerumq; ac conspici solent. Vnde Horatius dicebat.

Non pasces in cruce Coruos.

Coruum solitudinem affectare etiam sacrę literę testantur. [f] Esaias Propheta, cùm urbem desolaturam iri significat, & habitatoribus desertam, inquit: *Ibin, & Coruum habitaturas in ea* tanquam aues solitudinis amicas. Summa etiam nonnunquam arborum cacumina incolere uisitur. Nihilominus tamen ab [g] Aristotele Coruus etiam inter eas aues recensetur, quę in urbibus pręcipuè uiuant. In his ipsis uerò loca maximè edita habitat, ut turres. Refert Albertus Magnus Coruos in Gallię quadam ciuitate, quę Coruatum uocetur, annos plus quam centenos continuos in turri quadam egisse, nec locum unquam mutasse, etiamsi subtractis pullis iniuria afficerentur; ex quo & constantes & loci, cui semel assueuerunt, amatores esse intelligimus. Regionem etiam nunquam mutant, aut in latibula se abscondunt, ut multę aues ingruē te hyeme. Semper apparent, ut pręter experientiam Aristoteles quoque docet. Natura igitur seu temperies eorum cuiusuis aëris mutationem facilè tolerat, & quemadmodum ob diuersissimum

Victus coruorum.
Aquis gaudent corui.
[a] *L. 19 c. 15 Lect. antiq.*
Lacus coruus dictus.
Satyria auis.
[b] *L. 4 Geog.*
Fertilitatis agrorū signum, itē & sterilitatis.
[c] *L. 2. de animal. c. 48.*
[d] *9. Histor. cap. 31.*
Cranonem duo corui incolunt.
[e] *In mirabilibus.*
Cur solitudinē amēt.
[f] *Cap. 34.*
[g] *9. Hist. c. 34.*
Coruatum Gallię vrbs.
Cur [illegible] non [illegible] & cur [illegible] loca incolant.

fimum victum non hunc, aut illum peculiariter ſibi locum deligant, ſed dummodo alimẽtum ſuppetat, degere facilè ſuſtinent, ita etiam non vna aliqua orbis plaga, aut regione, ſed vbiq; ferè terrarum abundant. Theophraſtus tantum citante Plinio in Aſia non naſci, ſed inuectitios Coruos eſſe aſſerit.

VOX.

Vocum numerus.

ᵃ Lib. 3. de abſtinendo ab anim.

ᵇ Georg. 1.

ᶜ Lib. 4. de rer. natur.

CORVVS maximè omnium auium, inquit Aelianus, multos clangores, & varias voces fundit. Quarum multitudinem Fulgentius certo numero determinare auſus eſt, vt author libri de natura rerum citat, ſexaginta videlicet quatuor. Hanc varietatem [a] Porphyrius in diuerſos alitum affectus, nec malè referre videtur. Huic ſuffragabatur [b] Virgil.

Vertuntur ſpecies animorum, & pectora motus
Nunc alios, alios dum nubila ventus agebat
Concipiunt.

Item [c] Lucretius:

Longè alias alio iaciunt in tempore voces
Et cum de victu certant prædaq; repugnant.
Et partim mutant.

Et alibi.

——Mutant cum tempeſtatibus vna
Raucisonos cantus Cornicum ſæcla vetuſta
Coruorumq; greges, &c.

Itaque cùm Serenitas aduentura eſt,

Tum (vt ait Virgilius) *liquidas Corui preſſo ter gutture voces,*
Aut quater ingeminant.

Pluuiarum præſagiũ.

Venti.

Crocitus quid.

ᵈ In Aulularia.

E contrà cùm imbres imminent, grauem vocem ſubinde repetunt, aut magnæ pluuiæ ſtillas voce imitantur & ſubinde proferunt κλωξ, vel confuſam inſtar ſtillarum pluuiæ vocem edũt, vt Aratus docet, vel, vt inquit Plinius, *veluti ſingultiendo latrantes* carptim vocem reſorbent. Quod ſi ventoſa inſtet tempeſtas, cum latratum continuant. Alioquin propriam, & naturalem vocem teſte Nonio, crocitum veteres eſſe voluêre, quem nullo pathemate, aut aëris tempeſtate immutatus occinat, vt ex [d] Plauto conſtat de Coruo loquente:

Simul radebat pedibus terram, & voce crocibat ſua.

Coruus à voce dict⁹.

ᵉ Lib. 3.

ᶠ In Aulularia.

ᵍ Epiſt. 74. Symmac⁹ correctus.

Ita legit Nonius, vt à crocio verbo quartæ coniugationis, crocitus nomen quartæ item declinationis deriuetur. Alij tamen, & pleriq; pro crocibat legere malunt crocitabat. A Coroi enim voce, a qua iuxta Varronem haud ſecus atque Cuculus, aliæq; multæ, Coruus nominatus fuit, fit factitium verbum croco & crocio, a quo crocito. Inde verò crocatio, & crocitatio, & crocitus deducuntur, quæ ſunt, inquit [e] Pompeius, Coruorum vocis appellationes. Etſi igitur crocitus ſit Coruorum, [f] Plautus tamen eos cantare dixit, vt Nonius refert. Mihi ſanè admodum impropria videtur iſtæc cantatio, ingrata certè & obſtrepera. Allegoria eſt quod [g] Symmachus habet. *Quid tibi*, inquit, *inter rauca cornua Coruorum ſtrepitus blandiatur*. Cùm enim hic locus aliter aliquando lectus fuerit, nempe hoc modo. *Quid tibi inter rauca cornua corum blandiatur ſtrepitus?* Franciſcus Iuretus omni pignore contendere audere ſe ait, reſtituendum eſſe locum, eo quo diximus, modo. Vt videlicet hic ſit ſenſus. Quid tibi inter media cornua & caſtra verſanti, lenocinari poſſit oratio mea tam inconcinna, tam illepida, quam Coruorum crocitantiũ ſtrepitus? Nam ſanè per rauca cornua tubas intelligit, quarum frequens vſus eſt in exercitu.

Scriptor inelegãs Coruo comparatus.

Inelegantem verò ſcriptorem Coruo comparari non nouum eſt, cùm Perſius in anteloquio Satyrarum ceu rem nouam & inſolentem proponens, dicat *Poëtas Coruos, & poetridas Picas cantaturas pegaſeum melos, ſi modo illis ſpes nummi refulſerit.* inſinuans Coruos nihil minus quàm canere ſolere, ideoq; multò minus dulce melos perſonare. Vnde Lucretius, etſi & ipſe cantum Coruis attribuere videtur, dictionis tamen improprietatem appoſito admodum epitheto minuit, cum ait:

Mutant cum tempeſtatibus vnà raucisonos cantus, &c.

Auis clamoſa.

Coruus vocalis.

Latrans.

Increpitãs.

Hinc & alij quouis potiùs, quam cantus nomine vocem eius exprimunt. Albertus auem, valdè clamoſam vocat. Eodem ſenſu Coruum vocalem Cæſar Germanicus dicit eo verſu:

Vocalis roſtro Coruus ſuper hydraq; lucet.

Plinius *latrare* dixit. Vergilianus patria, & cantu Baptiſta ille *increpitare:*

Increpitans Coruus volucreſq; feraſq; fugaret.

Quod quidem epitheton ex ſuo Virgilio deſumpſiſſe videtur:

Et e paſtu

—— Et è pastu descendens agmine magno
Coruorum increpuit densis exercitus alis.

Auienus Aratum transferens stridentes Coruos facit.

—— Et tenus dum stridunt gutture Corui.

Stridens.

Ex his intelligimus Coruo vocem minimè sonoram esse, sed raucedine, & stridore quodam aures offendentem, ac veluti asperitate quadam radentem. Quam quidem Græci verbo quodam proprio, quod asperæ sit pronunciationis, expressêre. Κρώζειν enim, aut Κράζειν, vt docet Varinus, verba apud Græcos dicuntur de voce Cornicis, aut Corui per onomatopœiam, propter asperitatem, & vocis veluti scabritiem. Audio Germanis vocē suā Cymbricā Kratzen idem esse quod scabere. Sanè vox illa cras, tàm eruditis, quàm idiotis cùm olim, tùm nunc Coruino, idest, Coruo propria perhibetur. Author libri de natura rerum, *Coruus*, inquit, *auis clamosa, nihil aliud sonare nouit, quam cras cras.* Huc non incōcinnè adducere licebit, quod D. Athanasio accidisse [h] Sozomenus inter scriptores Ecclesiasticos non infimus tradit, è quo interpretationem huius Coruini cras, discere poterimus. Inter cæteras, quibus virum hunc diuinum cùm pagani, tùm Arriani affecêre, contumelias: in crimen ab ijsdem falsò vocatus est, quòd quædam per præstigias magicas faceret. Nam fama est, quodam tempore, cùm per plateas ciuitatis incederet, fortè fortuna Coruum versus eum volitantem crocitasse, turbamq; Gentiliū casu astantem eum, tanquam præstigiatorem irrisisse, atque adeò postulasse, vt quid dixisset Coruus eis memoraret; Illum autem leniter subridentem dixisse, cras; quod Latino sermone diem proximè sequentem significat. Quare cùm istam vocem emiserit, obnuntiat vobis diem crastinum vobis peracerbum fore, præmonstrat enim vobis mandato Imperatoris prohibitū in, ne vestrum diem festum, qui proximè sequitur, celebretis. Quæ Athanasij prædictio, licet ipsis videretur ridicula, vera tamen extitit. Hinc ortum est, vt homines differre paratos, & procrastinatores Coruos imitari vulgò dicamus, & Coruinum cras canere. Qua de re [i] D. Augustinus ita scribit. *Cras cras Corui vox est; ipsa res est, quæ multos occidit, cum dicitur cras cras, & subitò ostium clauditur. Remansit foris cùm voce Coruina, quia non habuit gemitum Columbinum.* Quare rectè monet Poëta:

Kράζειν. Kratzen. Cras vox Corui. D. Athanasij præsagium à voce Corui. [h] Lib. 4. hist. Procrastinatores corui dicti. [i] In Euang. Matt. c. 17.

Tolle moras, nocuit semper differre paratis.

Et antiquus ille rythmus incerti authoris.

Linque coax ranis, cras Coruis, vanaq; vanis.

Procrastinatio nocet.

[k] Isidorus vocem hanc suam naturalem è profundis haurire præcordijs Coruum, ac è pectore velut grunniendo educere, vnde Coruos à cordis voce nescio, quàm rectè dictos esse conijcit. Quæ verò hactenus de Corui voce à nobis exposita sunt, de natiua saltem, & quam sua sponte, nullam etiamnum hominum arte aliam edoctus edit, intelligēda veniunt. Alioquin & brutorum, quàm plurium, & hominum voces solertissimè imitatur. Quæ ratio est, vt præter superiùs enumerata alia ipsi epitheta, quæ nimirum ad vocem pertinent, ab authoribus attribuantur, dum nunc loquacem, nunc garrulum, nunc alio simili nomine appellant. Qua de re infrà pluribus agemus.

[k] Lib. 12. Orig. cap. 7. Isidori error. Coruus alias voces imitatur.

ODORATVS, VOLATVS.

CORVORVM odoratus sagacissimus sanè est, & Vulturum fortassis haud impar, de quo abundè cùm loquuti simus, superuacaneum iudico. Lucretius Coruos quietē odisse, & frequenti obuolitatione gaudere innuit, dum ait:

Volatus.

Conueniebat enim Coruos quoque sæpè volantes
Ex albis album pennis iactare colorem.

Simili ratione, & Baptista Pius mobilitatem ijs attribuit:

Mobilior Coruis, satyrisq; fugacibus.

Volatum tamen grauiorem, & tardiorem eos exercere quis coniecerit ex hac [a] Plutarchi historia. Titus Imperator cùm in Isthmijs aliquot Græcorum ciuitatibus libertatem donasset, ea per Preconem promulgata præ immensa vocis gaudentium multitudine, ac magnitudine accidit, vt Corui, qui fortè superuolabant deciderēt in stadium, aëre diuiso. Nam cum vox permagna, inquit, editur, ipsius vi disiunctus aër nullam volantibus firmitatem exhibet. Vnde aues clamoris ictu tanquam sagitta quadam sauciatæ, exanimes concidunt. Potest etiam quidam aëris vortex, sicut & pelagi esse qui violento impetu circumagat. Idem Dion testatur in Pompei rebus, scribem populi clamore dissono superuolantem Coruum grauiùs ictum decidisse ὥσπερ ἐμβρόντητον tanquam attonitum. Verùm, vt uidetur, si Corui aut tam pernici,

[a] In Flamminio. Corui ex aere decidunt.

agilisq;

CORVI ICON, QVAE PONI DEBEBAT Pag. 690

agiliq́, tamq́, vegeto, ac vehementi impetu in volatu suo vterentur, more Accipitrū, aut aliarum etiam auicularum, non ita facilè uocum ictu uelut deturbati in humum delapsi fuissent. Sed cum (ut Fausti uersu utar)

Corui cur ita decaderint.

Non regeret volucres nigrantes Delphica pennas,

aut ob corporis pondus, aut ob imbecillitatem, seu impotentiam quandam uolandi, hinc factum uerisimile est, ut aeris uerberationi resistere nequiuerint, quemadmodum & pisces in procelloso mari difficiliùs multò nare consueuerunt, quam in tranquillo; alij tamen alijs ægriùs, uel commodiùs pro innata uelocitate, & agilitate, sic Delphini impetum non ita quidquis remoratur, ut alium quempiam piscem cętumuè. Volatui sanè natatus ualde similis est. Baptista Mantuanus natare Coruos dixit his uerbis.

Pisces quādo minus, vel magis natent.

Volatus, & natatus similes.

Et nemorum densas crocitans natat agmen ad vmbras.

Et Miluus caudæ suæ flexu in aère, gubernandæ puppis in aqua rationem videtur docuisse.

CIBVS, POTVS.

CORVI uoracitas multis authorum locis famosa est, alioqui re ipsa notissima. Hinc Lucano famelicus appellatus fuit:

Voracitas.

Vultur edax, auido Coruus famelicus ore.

Prudentio vorax

Nam si ferina immanitas
Mansuescit, & clementia
Coruos voraces mitigat.

Et alibi:

Quod canibus donet Coruisq́; edacibus vltrò.

Similiter Lucianus, *Parasitos quosdam* Coruis comparat, qui nusquam nisi in mensa adsint: *Salue here*, inquit, *fac vt istos adulatores sacrilegos obserues, qui nusquam adsunt, nisi in mensa, præterea à Coruis nihil differunt*. Coruus autem, si quæ alia auis, unde uel maximè uoracitatem eius liceat colligere, polyphagos est, uel pamphagos. Hinc Macrobius. *Corui, & Cornices*, inquit, *multiplici cibo vtuntur, omnibus cadaueribus inhiant, vniuersisq́; seminibus insidiantur, fructus arborum persequuntur*. Reuera profectò instar rapacium, carniuori sunt; instar Gallinaceorum, frugilegi; instar Picorum uermiuori; instar Steganopodum pisciuori, deniq́; multarum aliarum carpophagarū more seminibus, & fructibus uescuntur. Carnem appetunt cùm crudam, qua Ornithologus Coruiuos pullos aliquandiu se nutrisse testatur, (nos auiculas uiuas eos corripuisse Accipitrum instar, easq́; & deuorasse uidimus) tùm uel maximè morticinam, idest, animalis cuiuspiam non recens mactati, sed per se nulla ui externa, at morbo extincti, quàm auidissimè haud secus, atque Vultures prosequuntur.

Parasiti Coruis cōparati.

Corui omniuori.

Cadauera psequitur Coruus.

Nigrantesq́; petunt projecta cadauera Corui.

Hinc Prouerbium Βαλλ᾽ ἐς κόρακας: & illud [a] Horatij.

[a] *Epist. 7.*

—— Non pasces in cruce Coruos.

idest, non suspenderis, quod suspendio extinctorum cadauera Coruis gratissima sint. Vnde Mantuanus inquit:

Corue vorax inuade illud mortale cadauer.

Et Beroaldus inter fęda animalia ipsum enumerat:

Intestina canes, omentum, & viscera Corui
Discerpant, rabida cætera membra lupæ.

Item [b] Scaliger.

[b] *In hymnis*

Ast illi caput, atque rotantia pectora circum,
Funduntur Picæ ignaua Coruiq́; sequaces,
Sollicitataq́; Vulturij gens improba odore.

Et Latinos sequuti Hetrusci. [c] Ariostus:

[c] *Cant. 4. in Addit.*

D'ogni salute hor desperato Gano
Di Corui, & Auoltor ben si vede esca,

Et [d] iterum:

[d] *Cant. 18. stan. 168.*

Io non ti posso dir, quanto m'incresca
Del mio Signor che sia rimaso al piano
Per Lupi, e Corui, ohime troppo degna esca.

Et rursus

Et rurſus vbi Orlandum Gabrinæ Comites occidentem introducit:

Et quelli attacca per vnanda al Corbo

[e] Canti. 27. Stan. 34.

ad ſorbum arborem ſcilicet, vt ſuperiores eius verſus indicant. Item [e] alibi:

E gli fecion veder come il fidele
Popul preda de Lupi era, e di Corbi.

[f] Cantic. 29. Hierolyma liberata.

Item [f] Torquatus Taſſus, quem doctiſſimũ Poëtam, Homerum Hetruſcum nominare ſoleo, ita Tancredin inducit loquentem:

——Adunque reſta
Il valoroſo Argante à i Corui in preda?
Ah per Dio non ſi laſci, e non ſi frodi,
O de la ſepoltura, ò de le lodi.

[g] Cant 9.

Et [g] alibi ſimpliciter de Auibus, quas ego vel Coruos, vel Vultures interpretor, dixerat apud eũdem Argillanus Ariodinum moribundum alloquens:

——Hor tu qui mori in tanto
D'augei paſto, e de Cani, indi lui preme
Col piede, e ne trahe l'alma, e'l ferro inſieme.

Item rurſus alibi Argantem inducit iurantem, iuramentiq; Hieroſolymam & cælum ipſum teſtes citantem, ſeſe nũquam enſem a latere depoſiturum, priuſquam Tancredim occiderit, Coruisq; cadauer eis expoſuerit:

Odi Gieruſalem ciò che prometta
Argante, odil tu Cielo, e ſe in ciò manco
Fulmina ſu'l mio capo, io la vendetta
Giuro di far ne l'homicida Franco,
Che per la coſtei morte à me s'aſpetta,
Ne queſta ſpada mai depor dal fianco
Inſin ch'ella à Tancredi il cor non paſſi,
E'l cadauero infame à i Corui laſſi:

Diogenis dictum de Paraſitis. Azzanegi Coruos cur ſequantur. Augurium peſſimum. Atheniẽſiũ maxima peſtis. Frugibus veſcuntur Corui.

Non iniuria ergo Diogenes dicere ſolet multò præſtare in Coruos, quam aſſentatores incidere. Illos quippè mortuos, hos viuentes deuorare. Ioannes Boterus refert Azzanegos populos Coruorum volatum ſequi, vbi iter per ſuas regiones facere inſtituunt. Corui enim rectà ibi ad loca cadaueribus plena, quorũ ibi ingens copia eſt, feruntur. Quinimò pro peſſimo ſolet haberi ſigno, ſi Corui à cadauerũ eſu, abſtinere uiſi fuiſſent, utpotè quibus maximè delectarentur. Thucydides refert in ſæuiſſima illa Atheniẽſiũ peſtilentia, cadauera paſſim inſepulta, & ab omnibus animalibus intacta iacuiſſe, aut ſi fortè ea guſtaſſent, protinus interempta fuiſſe. Hinc & Corui circa cadauera obſeruari minimè conſpiciebantur, ita vt vel illud alimentum, quod naturali quadam propenſione (quantumuis putidum ac putridum) ſummaq; auiditate, ceu gratas admodum cupedias alioquin expetunt, auerſarentur. Licet verò morticinijs veſcantur omnium lubentiſſimè, nonnunquam tamen frugibus victitant, ſi illa deſint. Ornithologus refert ſe pullum Coruinum pane aqua madido aliquãdiu aluiſſe. Quod præter naturam eius minimè videri debet: cum aliæ Coruini generis aues frugibus atque cibo potiſſimùm veſcantur, adeò vt Monedula, & Cornix ſpermologa carnes omninò non guſtent, ideoq; Spermologi Ariſtoteli, ideſt, frugilegæ a frugum eſu dicantur. Piſces etiam edunt cum viuos ſi fortè nacti fuerint, tum mortuos maximè. Ita Delphini cùm pompylum guſtarint, inefficaces & ſtupidi redditi, fluctusq; in littora eiecti, à Coruis, Gauijsq; & cæteris maritimis auibus exeduntur, vt Aelianus tradit. Hinc apud Anglos lege cautum eſt, ſub graui mulcta, ne quis vim Coruis inferat, eò, quòd non ſolum cadauera eius inſulæ, ſed & piſces à mari in littore deſtitutos abſumant, quorũ alioquin putrilaginoſus ac fœtidus habitus aërem inficeret, vt author eſt [h] Petrus Bellonius. Vermiuori præterea ſunt, vnde fit, vt in agro recens vomere proſciſſo frequentes acgregatim obuolitantes conſpiciantur, nempè vt Lumbricos, aliaq; inſecta quæ antè tellus occulebat, nunc verò aratro aperta magna copia promit, depaſcantur. Docet hinc terræ bonitatem cognoſcere Cato, quem Plinius citans, in hæc verba ſcribit: *Terra tenera eſt* (vt Cato vocat) *colore pulla, temperata vbertatis, mollis facilisq; cultura, &c. quam recentem exquirunt, improbæ alites vomerem comitantes, Coruiq; aratoris veſtigia ipſa rodentes*. Quin & hydrum ab [i] Ouidio cepiſſe fingitur, quod etiam ſerpentibus fortè veſcatur. Fructuum quoque omne genus cibum ipſi præbet, cùm poma, tùm nuces, & in primis ficus, vt Archilochi apud [k] Athenæum hoc docet diſtichon:

Spermologi Ariſtot. Piſces edũtur à Coruo. Anglorum lex de Coruis cæde. [h] Lib. 6. de Auib. c. 1. Vermes edit Coruus. Coruus cur hydrum cepiſſe dicatur. [i] 2. de Faſt. Fructibus Coruus paſcitur. [k] Lib. 13.

Ficus, quæ paſcit Coruos, petroſa videtur,
Quæ capit externos blandula Paſiphile.

Occasio hinc data fabulæ, qua Ouidius comminiscitur Coruum ficus edendæ cupidine illectum, neglecto Apollinis mandato, qua aquam è fonte haustam adferre erat iussus, sub arbore expectasse, donec ficus maturescerent, vt ijs potiri posset, quod hi versus indicant.

Stabat adhuc ficus duris densissima pomis,
Tentat eam rostro, non erat apta legi.
Immemor imperij, sedisse sub arbore fertur,
Dum fierent tarda dulcia poma mora.
Iamq; satur, &c.

Aelianus aliter rem narrat, & à segete moram Coruo iniectam fabulatur, inquiens; *Coruus magna segete inuenta adhuc viridi inuestigare volens granum frumenti, expectans donec maturuisset, mandatum Domini neglexit.* Verùm quamuis hæc fabulosa sint, neutrum tamen Coruorum naturæ repugnat, non minus enim frumento, quam pomis eos vesci paulò antè docuimus. Neque à Cerasorum esu quoque abstinent, imò verò tam auidè ea appetunt, vt cum pediculis suis simul ea deglutiant, tantum abest, vt intus reclusa officula respuant. Verum hoc loco obiter Iulij Cæsaris Moderati Ariminensis viri fide dignissimi, & in arcanis naturæ indagandis indefessi obseruantiunculam super hac re, cùm quòd mira sit, & auditu insolens, tùm quòd nemò quid tale de eo memoriæ mandauerit, adijcere placuit. Est autem istæc: Cùm vir ille Coruum fortè domi suæ aleret, carnemq; panem, necnon & fructus exhiberet, fortè in Cerasa incidens, ea quoque illi manducanda tradidit, quæ Coruus auidissimè arrepta vnà cũ officulis, necnon & adhærentibus pediculis degluttiebat, & cùm mox a binis horis pulpam per sedem reijceret, eodem tempore pediculos & ossa per os reuomebat. Tum vir ille rei insolentiã miratus, pedes agnorum in frusta concisos, Columbaceos uerò & Gallinaceos integros, exhibere cœpit, & horum quoque ossa per os eodem tempore regurgitasse uidit. Nunc ut Corui pastum abundè omnifario eduliorum genere splendidum explicuimus, superest, ut etiam quo genere potus & quando utatur, uideamus. Fons aquæ gelidæ siticulosum Coruũ recreat, reliquo quidem anni tempore, uerùm æstate immensa siti torqueri fertur. Idcirco authori Priapeæ siticulosus dicitur:

Coruus cerasis vescitur.
Iulij Cæsaris Moderati obseruatio.
De Potu Corui.
Coru⁹ quãdo siti torqueatur.

——aut Coruus nouit siticulosus.

Huius rei causam ex recentioribus Leonicus Thomæus indagans ita disputat Cur Corui æstate, sex genis (ut aiunt) diebus ægrotare dicuntur? id autem siti maximè contingere credunt, unde & siticulosi sunt appellati: An quòd alui profluuio tunc maximè tentãtur hæ uolucres & malè habent? Ne igitur cõgenito naturaliq; morbo humiditas extrinsecus addita incrementa suggerat, ab omnimodo se abdicat potu. Non igitur, quia sitiunt, laborant, idcircò sitire naturaliter cupiunt. Solutio huius problematis petita est ex [i] Aeliano ita scribente: *Coruus quòd æstiuo tempore alui relaxatione se laborare sciat, idcirco ab humidis cibis se continet.* At Simocatus non ab humidis cibis, sed à potu Coruum abstinere tradit, propter uetris profluuium. Hyginus aliã adfert causam, negans eum, quamdiu ficus coquuntur, bibere posse, quia tunc guttur habeat pertusum, quo quicquid hauritur, denuò effluat. Alij causam in fabulam referunt, & Coruum ab Apolline, quòd ad aquam puram è fonte hauriendum missus, diutiùs hæsisset, hac cessationis pœna mulctatum, ut quamdiu ficus maturescunt, id est, ante autumnũ siti ægresceret, quia uidelicet harum edendarum desiderio sacrificaturo Phœbo in mora fuisset aquam expectanti. Namque apud Ouidium Coruo hoc pacto minatur:

Cur æstate ægrotat quæstio.
[i] Lib. 1. de Anim. c. 47.
Quàm diù non bibat

At tibi dum lactens harebit in arbore ficus,
De nullo gelida fonte bibantur aqua.

Quæ sanè pœna, sic satis grauis ipsi inflicta haud leuiter ipsum cruciat, cùm natura sua potus admodum sit appetens, & sitis impatiens. Quod quidem uel ex eo colligere licet, quod [k] Plinius, uti rem gestam narrat. *Tradendum*, inquit, *putauêre memoria quidam, visum Coruum per sitim lapides congerentem in situlam monumenti, in qua pluuia aqua durabat, sed qua attingi non posset, ita descendere pauentem expressisse tali congerie quantum poturo sufficeret.* Verisimile sanè est intollerabilem eam sitim hoc à Coruo extorsisse ingenium, iuxta illud Virgilianum;

[k] L. 10. c. 47
Corui astus

——Labor omnia vincit
Improbus, & duris vrgens in rebus egestas.

Et illud Persianum:

Paupertas inuenit artes,

RAPACITAS. PVGNA.

Coruus rapaces æmulatur.
Alauda à Coruo capta.
Paſſer captus.
[a] Lib. 3 de anim c. 43.
Coruus à pullis deuoratus.
Coruus ad venationẽ inſtitutus.
Lepus vocem Corui timet.
[b] L. de anim. 13 cap. 11.
[c] L. 2 c. 51.
Corui audacia ad Aquilā accedit
[d] 9. Hiſt. c. 1.

RAPACIVM ſanè naturam etiam Coruus æmulatur, quòd non mortua tantùm, ſed viua etiam animalia impugnet, rapiat, deuoret. Albertus Alaudam aliquando à Coruo deuoratam ſe obſeruaſſe ſcribit. Ego ſanè media hyeme Paſſerem ſuper tectum aſſedentem ex inſperato à Coruo correptum, & nequicquam aliorum Paſſerculorum, vel querelis, vel ſtrepitu moto dilaniatum, vidi. Sed hoc parum eſt, ſi cum eo comparetur, quod [a] Aelianus ſcribit, nẽpè pullos Coruinos parentem alimonia deſtitutos ipſum inuadere, ac deuorare, tum præſertim cùm ſenio confectus, neque victum quærere, neque aggredientibus reluctari poteſt. Quod an nimia fame an ſponte faciant, dubitare quis poſſit. At cum Coruum etiam ad venationem inſtar Accipitrum, inſtitui, aliasq; aues capere experientia, necnon veterum authoritas teſtentur, veriſimile videtur rapacitatem impiam hanc ipſis innatam eſſe. Nam & lepus Corui, vel vocem haud ſecus, atque Aquilæ teſte [b] Aeliano formidare dicitur. Quod ſi verum eſt, ideò fieri probabile eſt, quod a Coruo lepus capi metuat, aut aliquando captus fuerit. *Quinimò Coruus*, (verba ſunt [c] Aeliani) *Aquilæ nihil de animo concedit, quo minus, quam hæc audax ſit, Non enim contra puſilla tantum animalia venire audet, ſed & contra aſinos, & boues pugnat. quorum in ceruicibus conſidens eos percutit, ac multorum effodit oculos.* Sic [d] Ariſtoteles aduolantem Tauros, & Aſinos ferire, & eorum oculos lacerare tradit. Verùm iſtæc animalia non tam cibi, quàm vindictæ, aut inimicitiæ cuiuſpiam occultæ cauſa inuadi à Coruis conſtat. De quibus in capite de Antipatheia latius.

NIDVS. GENERATIO. Educatio.

[a] 9 Hiſt. c. 31
Quot pariat.
[b] Lib. 1. de Aucupio.
Coruus timet tonitrū
De coitu coruorum cōtrouerſia
[c] 3 de gener. cap 6.
[d] L. 10. c. 12
[e] De Gener. Anim 3. c. 6
Corui rarò cernuntur coire.
Non per os parere.
Encelij error.
Kolckrabē

GENERATIONI operam daturus Coruus, nidũ aut in celſarum turrium foraminibus, aut altiſsimarum arborum cacuminibus plerumq; conſtruit, in quibus authore [a] Ariſtotele, non bina modo, vt aliqui volunt, parit, verumetiã plura, quatuor nempè, aut quinque. Parit autem, fouetq; oua, coit, & nidificat menſe Martio, vt aſſerit [b] Oppianus, idque, vt volunt eruditi & experti, timidus tonitruum facit, à quibus oua eius perdi aiunt. Verum de coitu Coruorum, qua ratione fiat, non parum inter ſe authores concertant. Docet nos in primis [c] Ariſtoteles, cuius authoritate ſtandum nobis meritò putamus, Coruinæ ſpeciei aues minus valere Venere, & rarò coire, *Non coeunt autem Corui mares cum fœminis*, inquit Oppianus, *priuſquam cantu quodam velut hymenæo eas demulſerint. Hæ vero maribus ita conciliatæ admittunt.* Hinc natus vulgi error, quod vt [d] Plinius ſcribit *Coruum ore coire, & parere arbitratur, ideoq; grauidas, ſi ederint Coruinum ouum, per os partum reddere, atque in totum difficulter parere ſi tecto inferantur.* Ariſtoteles negat, ſed exoſculationem illam in ijs eſſe, qualem in Columbis ſæpè cernimus. Sed [e] eundem ipſum audiamus, qui hac de re ita ſcribit. *Sunt qui Coruos, & Ibin ore coire opinentur, inter quadrupedes etiam Muſtelam ore parere. Hæc enim, & Anaxagoras, & alij quidam naturales authores ſcribunt, ſimpliciter valde, & inconſideratè, qui in auium genere ratiocinatione iſta falluntur, quod rarò Coruorum coitus cernatur, roſtrorum coniunctio ſæpenumerò, quæ omnibus id genus auibus ſolita eſt, quod in Monedulis, quas manſuetas alimus, planum eſt. Genus etiam Columbinum hoc idem facit. Verum hæc quoniam coire viſuntur, ea fama caruerunt. Coruinum genus libidinoſum non eſt, quippe quòd parum fœcundum ſit, coire tamen id quoque viſum eſt. Sed enim non cogitaſſe quemadmodum ſemen per vuluam deueniat ad ventriculum, qui ſemper quod ingeſtum eſt concoquat, vt patet in cibo perficiendo, abſurdum omninò eſt. Vuluas autem id quoque auium genus, & oua habere cernitur iuxta ſeptum.* Hæc Ariſtoteles. Albertus hunc locum enarrans *Auicenna*, inquit, *diligentius conſiderans ſcribit ſe vidiſſe duos Coruos coire, non aliter, quam aliæ aues coeunt, raro autem in hominum conſpectu coeunt. Itaque multi, cum vident eos oſcula inter ſe conferre, coire putant. Mihi vero videtur has aues fortè ante lucem, & in crepuſculo coire, quo tempore ab hominibus non videntur, nec obſeruatur eorum coitus.* Sic ille. Chriſtophorus tamẽ Encelius in tam clara luce cum vulgo potiùs ineptire, quã cum Ariſt. vt Philoſophum decebat, bene ſentire maluit, etſi anceps eius ſit ſententia, verba eius hæc ſunt. *Multæ aues ore concipiunt & coeunt, vt Corui ex oſculatione facta, vt fit in Columbis, licet hoc negat Ariſt. nec ego multũ adſirmo, quia non vidi coeuntes, coeũt. n. Corui circa æquinoctium vernũ, loquor nũc de veris, & magnis Coruis, qui a ſono vocis Saxonibus Kolckraben dicũtur, & per quadrageſimã excludũt pullos, & fouẽt.*

Nam ipse aliquoties in Saxonia circa festum Paschatis illorũ pullos vidi, & habui. Altera verò species Corui, quæ dicitur a Saxonibus Korracken æstate circa solstitiũ excludit pullos, de quibus loquitur hoc carmen.

Korracken

Coruus maturis frugibus oua refert.

Et potest fieri, vt Corui isti veri ore coeant in frigore, nam si vulgari modo auium coirent, frigus semen vnà incidens in matriculam, corrumperet, & profectò ea species, quæ templa incolit, Monedula dicta, ore coit tempore verno. Sic Eucelius, qui item & Bonosas, & Vrogallos (vt in illarum auium historia recitabimus, & omnes ferè Gallinas syluestres ore coire ex vulgi opinione scribit. Cui, qui volet, fidem habeat, mihi sanè non persuaserit. Et friuola est ratio, quod Coruos in frigore ore coire sentit, ne cum semine irrumpens in matriculam frigus id corrumpat. Cur enim non eandem ob causam cæteræ etiam animantes, quæcunque hyeme coeunt, id ore faciunt? uel quomodo frigus non etiam per os irrumpere æquè, ac in matricem posset per meatum multò quàm vulua ampliorem? Sed in quibus rebus an sit affirmare non possumus, cur sint inquirere stultum est. Meritò igitur inepta hæc vulgi opinio, quod Coruos ore ori admoto Veneri indulgere, & fętus in lucem edere existiment, a Martiale reprehenditur, hoc argumento, quòd cùm coitus omnium animantum membris genitalibus sibi mutuo insertis perficiatur, Coruo nunquam membrum in os à mare insertum visum fuerit. Adde quòd hic locus ad generationem seminis minimè idoneus est, vt ex Philosophi verbis liquet. Quare etiam iniuriam fieri Coruo insinuat ab his, qui fellatorem eum vocant, & turpis illius voluptatis accusant, quod tamen falsissimum est. Itaque [f] Poeta Epigrammatarius ita scriptum reliquit.

Coruus iniustè fellator dictus.

[f] In Apophoretis.

Corue salutator quare fellator haberis,
In caput intrauit mentula nulla tuum.

Putandum igitur Coruum coire, parere oua more aliarum auium, è quibus postmodum vigenum dierum spatio incubatu fotis pulli nempè ad summam quini excludantur. Narrat verò author libri de natura rerum, sed quo authore nescio, fœminas incubare oua solas, mares verò operi intentis cibum administrare. *Pullos exclusos*, inquit [g] Aristoteles, *nido expellit*. Quod item, & aliæ volucres faciunt. Quibus enim partus numerosior est ipsæ vnum sæpè eijciunt. Sed & eos ipsos, quos nido relinquunt, deserunt omni alimonia destitutos. Cuius facti alij aliam rationem assignare conantur. Sunt qui a parentibus agnosci negent, quòd recens natis color non ita sit planè ater, sed albicantior. Vnde tanquam alienos relinquant. Ita sentire videtur Diuus [h] Gregorius vbi ait: *Coruus editis pullis, vt fertur, escam plenè præbere dissimulat, priusquam plumescendo nigrescant, eosq; inedia affici patitur, quoadusque in illis per pennarum nigredinẽ sua similitudo videatur, qui huc illucq; vagantur in nido & ciborum expetunt aperto ore subsidium: vnde etiam scriptum est in* [i] *Iob: Quis præparat Coruo escam? & in Psalmo. Qui dat iumentis escam, & pullis Coruorum inuocantibus eum*, &c. Sed cùm nigrescere cœperint, tantò eis alimenta ardentiùs requirit, quantò illos alere diutiùs distulerat. Author libri de natura rerum, septimo id à natali die fieri putat, vt plumæ in pullis omni ex parte similes parentum euadunt. Sunt qui non à matribus pullos Coruorum nuper natos, sed a muscis præteruolantibus ali putent. Plinius Coruos obliuiosos esse dicit (ita [l] Seruius scribit) & plerunq; minimè ad nidos suos reuerti; sed quodam naturæ instinctu quæ vermes procreârant, ad nidos congerere, ex quibus pulli relicti alantur interdum. Horum obliuionem etiam ex rebus probat, quas cùm absconderint, derelinquunt. Huiusmodi sunt nuces, alijq; fructus, quos sæpenumerò rustici in subterraneos specus à Coruis in hyemem reconditos quidem, at pòst obliuione, vt verisimile est, neglectos, inuenire solent. Cassiodorus cælesti rore Coruinos pullos initio ætatis, quum minùs nigricant, pasci credit Prophetici Psalmi antè adducti authoritate persuasus, illo nempè: *Qui* (de summo ac benignissimo omnium rerum largitore Deo loquitur) *dat escam iumentis, & pullis Coruorum inuocantibus eum*. Agnitos denique ab errore Coruus reuersus eousq; pascit, donec firmas vires nacti volandi potentes fuerint. Quo tempore primum nido eos expellit, postea fugat longiùs, atque tota regione exterminat, vt [m] Aristoteles, & Plinius tradunt, idq; proculdubiò nutriendi tædio. Summæ enim eorum voracitati, præsertim si plures sunt, locus exiguus non sufficit. Vnde, vt idem Aristoteles inquit: *Locis arctioribus, & vbi non satis cibi pluribus sit, duo tantùm incolunt, & in paruis vicis* (vt Plinius) *non plus bina coniugia sunt. Quamobrem* inquit [n] Aelianus: *pulli deinde ea, quæ sunt ad viuendum necessaria, inquirunt, genitoresq; suos minimè alunt*, nempè quodam talionis iure, iuxta illud par pari. Cùm enim quod parentibus quis fecerit, idem à filijs expectare iubeatur: itaque Coruus, qui simili impietate in parentes vsus est, & senio confectos non aluerit, hac animaduersione iure percutitur, vt & ipse ætatis grauitate quærendo victui factus inutilis à prole sua deseratur, omnique cibo destituatur. Verùm illud omnem impietatem superat, quòd inaudita crudelitate pulli genitoribus suis etiam præ nimia, & insatiabili vorandi libidine minimè parcere dicantur,

Partus vers. Incubatus.

[g] 9.hist.c.31

Corui pullos in nido deserunt, & cur.

[h] In moralibus lib.30.c. 8 in ca.30. Iob.

[i] Cap.38.

[k] Psal.146.

[l] In lib. 1. Georg. Virg.

Nuces Coruorum à rusticis inuenti.

[m] 9.hist.c.31

[n] Lib. 2. de Anim.c.49.

Corui parẽtes nõ alũt.

Impietas in parentes.

Corui culeo digni cur.

vnde grauiſſimi parricidij ſceleris nulla ratione tolerandi pœna, ſeu culeo omnium ſuffragio digni iudicari deberent. Quare & illud prouerbium haud temerè natum eſſe putandum eſt: *Mali Corui, malum ouum.* Cuius tamen et ſuprà aliam originem tradidimus. Etenim iuxta illud.

Filius patri ſimilis.

Sæpè ſolet ſimilis filius eſſe patris.

His tamen, & præcipuè, quòd prolem fugari, & ab eo loco, vbi parentes ſint, exterminari ex Ariſtotele tradidimus, his inquam nonnihil repugnat, quod circa Cranonen Theſſaliæ oppidum ſingula perpetuò paria degere, & genitores ſoboli loco cedere Plinius aſſerit. Sed hoc aliquid peculiare eſt, & forſan illi loco ſaltem commune. Atque id PhiIes fortè etiam dicere voluit, licet tamen nullius oppidi, vel loci mentione facta id omnibus Coruis peculiare faciat. Ait autem:*

** De propr. animal.*

Κόραξ δὲ κακῶς τοὺς κακοὺς τόκους τρέφων
Οὓς αὐτὸς ἐξέλεψε τοῦ γένους χάριν,
Ὅταν ἐπιστῇ καὶ βραχὺς πείνης χρόνος,
Βορὰν ἑαυτὸν τοῖς γονεῦσιν ἀντεισφέρει.

Id eſt, verbo ad verbum reddito:

Coruus autem malè malos fœtus alens
Quos ipſe (ex ouis) *excuſſit* (propagandi) *generis cauſa*
Cum vrget, vel breue famis tempus
Cibum ſeſe fœtibus alimenti loco infert.

MORES.

Oſcula Coruorum caſti amoris indicia.

Coruorum caſtitas.

QVOD igitur ad mores Corui attinet, ſcire licet, vti ex proximo præcedenti capite, etiam ex Ariſtotele quiuis colligat, Coruum minimè libidinoſum eſſe. Oſcula verò illa, quibus crebrò columbatim ante coitum inter ſe miſceri conſpiciuntur, non ad libidinem aliquam fœdam, vt alij putabant, ſed ad caſtum amorem, ac coniugalem, quem inter aues præcipuè colere dicitur, referenda ſunt. Tradunt enim Coruos ad trigeſimum, quandoque ad quadringeſimum ætatis annum vnà viuentes iura coniugij inuiolata vtrimq; conſtantiſſimè ſeruare. Ariſtoteles ſanè coniugium inter eos mutuum, atque fidum celebrari ſcribit. Hanc fidem non ſolùm ad mortem vſque durare Athenæus inquit, verumetiam defuncto altero coniugem alterum per omne vitæ tempus viduum permanere, neque alteri nunquam marito copulari. Meritò igitur a Scaligero in D. Lucretiæ Gonzagæ encomio Coruus his verſibus laudatur.

Corue loquax, caſtiq; thori ſeruator honeſte,
Cui nihil ad Veneris fœdiſſima gaudia notum eſt.
Inſtrue quo caſtos Ocnus ſectetur honores,
Et viridis nitidum vitæ ſeruabis honorem.

Verùm quandoquidem.

A vitijs vacuum viuit in orbe nihil.

*Corui furacitas.**

a Lib. 23.

Coruus nummos celans.

Corui prudentia.

Opontius Corax dictus, & quare.

Corui Germanis à rapacitate dictus.

b Lib. 2. de Anim. c. 48.

Corui nau-gantibus ſupplices.

vt cuiq; aliti ſuæ dotes, ita etiam ſua inſunt vitia, non aliter ac in hominibus. Sunt igitur, qui furti Coruum accuſent.a Albertus multum furari ſcribit. Author quidam anonymos Coruum à natura ad furta committenda procliuem hoc experimento comprobat. Erfordiæ Saxoniç ciuitate, inquit, Coruus cicur paulatim de menſa, in qua pecuniæ iacere conſueuerant in hortum vicinum ſub lapidem nummos aliquot, qui pretio quinque, vel ſex florenorum æquabãt, abdidit. Ita ille. Edulia ſi aliquando in locum quendam ſecretum congeri viſus ſit, prouidentiæ tribuo; ſed quod nummos ſuſtuliſſe dicitur, non habeo, quid dicam, aut in excuſationem eius afferam. Nulla hîc equidem auaritiæ culpa eſt; verùm aut ſpecie æris, aut argenti, vt credo captum, aut alia quadam nobis ignota cauſa ſanè naturæ inſtinctu adductum hoc facere autumo. Hinc non omninò temerè Opontio cuidam, vt Ariſtophanis annotat Scholiaſtes, Coraci nomen inditum fuit, homini nimirùm rapaci & furi, vt qui hac parte Corui naturam exprimeret. Sed & Coruo ipſi apud Hebræos Gorab, & Germanos Rab à raptu, & furto appoſitiſſimo ad rei naturam vocabulo appellatio impoſita fuit. Nam *Conueniunt rebus nomina ſæpe ſuis.* Huc referre licet, quod b Aelianus tradit. Coruos quod precibus non impetrarũt, per vim veluti extorquere velle latronum more in recuſantes iniurios. Verba eius hæc ſunt. *Aegypty Corui Nilo accolentes nauigantibus quaſi ſupplices eſſe videntur, ſibi quippiam largiri efflagitantes, quod eis, ſi quid eis dono detur, ceſſantes nihil amplius moleſti ſunt, ſin autem horum, quæ poſtularunt nihil impetrauerint, in nauis roſtro inſidentes, inſequuntur nautas, funes arrodunt, ac vincula conſcindunt.* Hæc Aelianus, qui mihi quidem fabulam obtrudere videtur.

INGENIVM.

CORVVS non in victu solùm acquirendo, aut incolumitate sua conseruandi, aut in hoste oppugnando, uerumetiam docilitate insigni, qua & uenandi ritum, & loquendi artem, mira facilitate ab homine addiscit, deniq; sagacitate, & memoria egregia, haud exiguam ingenij sui uim nobis declarat. Quod ad uictum attinet, in eo parando cura non uulgaris est, dum non nisi ea loca, quæ & sibi & suis, quantum sufficit, subministrare queant, incolat. *Nam ut* ait [a] Aelianus, *quantum cum sterili ferax ager differat, planè noscunt Corui, a uberrimo enim gregatim feruntur, per sterilem agrum, & infructuosum bini volare assolent. Diuersas vero hasce locorum naturas innata quadam sagacitate cognoscunt.* Vnde Plinius *eos agros pro fœcundis habendos esse* monet, *in quibus, dum arantur Cornorum obuolitare conspiciatur frequentia.* Similiter, inquit [b] Aristoteles locis arctioribus, & vbi non satis cibi pluribus sit, plures degere minimè solent, sed bini tantùm. Vnde forsan non tam impietatis, quàm prudentiæ cuiusdam uideri possit, etsi prima fronte secus appareat, quòd pullos suos nido expellant. Neque enim eos nisi iam uolaces, & sibi suo Marte uictum quærere aptos (nam in eam usque ætatem a septimo die agnitos liberaliter admodum educant) ejiciunt, aut potius ad nouas ueluti colonias emittunt, & sic cùm sibi, tùm proli prospiciunt, alioquin utrisq; defuturum alimentum non ignorantes. An non idem in humana uita sæpius usu uenisse, nos docent tot gentium historiæ, ac Germanorum præsertim, qui cùm ob innumerabilem sobolis multitudinem proprijs limitibus sese uix contineri posse uiderent, & multo minus uictum omnibus suppeditari, sæpe torrentis rapidissimi instar, effuso alueo in campos circumiacentes longè, lateq; exundantis, non proximas tantùm, sed & longissimo interuallo dissitas terras inuaserunt, sedes nouas collocârunt, & uarijs regionibus uaria nomina obliteratis priscis indiderunt. Exempla huius rei eaq; innumera, tam manifesta sunt, ut ea recensere supervacaneum existimem. Nonne etiam in apum Republica huius rei quotannis uidere exemplum licet, quæ iam auctę, & unum, & idem alueare posthac haud sufficturum non ignaræ, numeroso cœtu relictis auitis sedibus, proximo loco, aut qui primo pascendis omnibus idoneus uisus est, confidentes, nouam ueluti coloniam constituunt. Sed in animum etiam, uel omnium dignissimo genere, nonne idem obseruare licet? [c] Aristoteles sanè hoc ipsum de Aquilis scribit, eas nempè prolem iam uolandi potentem nido exigere neque uerò in tota eadem pati regione. Non est igitur, quod Coruum solum, tanquam in prolem suam impium conuitijs incessamus, aut inhumanitati uertamus mores suos, quos etiam homines sine crimine imitantur. Hac igitur in quærenda alimonia utuntur solertia. Sed non minus in quæsiti iam examine sagacitate pollent. Nam quantumuis natu a uoraces, & alioquin famelici, si fortè cadauer, cuius nihilominus pastu impensè delectantur inuenerunt, atq; pestilenti infectam hic senserint, id haudquaquam contingunt, non emendam sibi tantilla gulæ uoluptate mortem putantes, rectè in hoc hominum plerisq; temperantiores, ac sapientiores. Obseruatum hoc in famosa illa *Athenensium peste scribit Thucydides.* Quod si fortè per imprudentiam, aut urgentem famem Chamæleontem Coruus occiderit, & degustarit, itaque noxias huic inesse uires probè gnarus, & alioqui uictori etiam nociturum, *lauro* teste [d] Plinio, *infestum virus extinguit* ipse sibi Esculapius. Basilisci quoque serpentis, tanquam si animantibus omnibus extremum uenenum agnoscat, esu summa prudentia abstinet, ut Nicander testatur:

Ingenium Corui in quibus consistat.
Prudētia in comparādo victu.
[a] Lib. 49.
corui agros fertiles, a... gnoscunt.
Agroru fertilitatis dignotio.
[b] 9 hist. c. 31
Cur pullos pellant.
Germani cur sępè sedes mutarint.
Apes cur alvearia mutent.
[c] 9 hist. c. 34
Excusatur Corui impietas in pullos.
Prudētia in esu.
Coru' Chamæleonte eso sibi lauro medetur
[d] Lib. 8 c. 27

— Pluuiæ quoque nuntius auræ
Coruus, nec quæcunque feræ per deuia lustra
Degunt, e tali capiunt sibi pabula carne.

Iam uerò in siti, qua naturaliter maxima sæpè affligitur, sedanda, quàm ingenioso sibi subuenit inuento? Refertur rei gestæ exemplum a [e] Plinio, cuius uerba iam supra notauimus. Item [f] Aelianus paulò latiùs describit: *Corui Lybici sese inclinantes rostrorum aduncitatem, quoad possunt in vasa intrudunt, atque inserunt, quæ hominès sitis metu aqua compleuerant, ac supra tecta, ad seruandam aëris beneficio aquam posuerant, itaque potione fruuntur. Cum aquam deficere vident, calculos ore, & unguibus apportantes, in vasa inferunt: Atque calculi quidem in vasis fundum detruduntur, ac desident, aqua vero ex vasis fundo ex subsidentium occupatione calculorum eleuata, superiorem vasis vacuitatem replet, qua sol eis machinatione Corui aquam contingentes potione reficiuntur; non ignorantes, quæ penitus in media philosophia recondita sunt, atque abdita, unum,*

V. sitim sedet.
[e] Lib. 10 c. 43.
[f] Lib. 2. de Anim. c. 48.

 & eundem

[g] *Lib. de solert. animal.*

& eundem locum duo corpora capere non posse. Hæc Aelianus. Idem Ari[illegible]us Coruos [illegible] Africa facientes visos refert apud [g] Plutarchum. Neque tamen adeo intemperantes sunt, vt se vel ab ingenti siti vinci sinant, eo tempore, quo potũ citra valetudinis dispendium sumi non posse cognoscunt. Qua de re Michael Glyca ita scribit. *De Coruis non ab re hoc quoque quis mi-retur, quod hactenus indicatum non est inferius. In æstiuo quoque tempore Corui quodam modo laborãt, is morbus ventris est profluuium, quamobrem fontes, flumina, stagna per æstatem Corui nulli sunt vsui, ne per humorem ventris illa fluxio magis adaugeatur. De quo scilicet etiam intelligitur dietæ rationem sibi conuenientem Coruos non ignorare. quanquam nec Hippocratis, nec Chyronis, nec Machaonis remedia, aut præcepta teneant. Ideirco fluuios quidem intuentur, sed de his minime hauriunt.*

Corui profluuio laborant.

Cur ab aquis abstineant.

Abstinentiam hanc alij in alias, sed fabulosas causas reijciunt, quod & supra diximus, Higino quamdiu ficus concoquuntur, bibere posse negatur ideò, quòd guttur eo tempore pertusum habeat. At si tunc ei guttur pertusum est, cur non & reliquo quoque anni tempore eadem res potationem impedit? An igitur singulo quoque anno nouæ quædam cuticulæ fauces occlusuræ generatio statuenda est, & rursus eiusdem corruptio? Profectò vt illa commentitia, ita vana, & friuola hæc ratio existimanda est.

Psittacus solus rostrũ inferne apertum habet.

Reuera auium vni Psittaco rostrum, quà collo coniungitur, infernè sub faucibus apertum est, quod nulli alij contingere [h] Iulius Scaliger etiam testatur, qui hoc quoque annotauit, & nos in eiusdem auis anatome obseruauimus. Quare ingenitæ sagacitati id, quicquid est potius tribuerim.

[h] *Exercit. 236.*

Prudentia Corui in generatione, & educatione.

Neque minus prudenter in generationis, & educationis negotio, quàm in victu sese gerere videtur. Etenim ne à tonitru percussa oua corrumpantur, magno studio ea parere, incubare, & pullos excludere festinat, antequã vis tonitruum præterlapso iam vere ingruat.

Cur pullos deserant.

Quod item editos pullos pascere differat, id Aquilina potiùs ingenij perspicacia, ac generositate quadam, quã odio id facere, vel inde probari potest, quòd statim, nempè à septimo, vt volunt, die, agnitos pro suis maxima cura deinceps enutriat, donec volandi facultatem, ac robur plenum adepti fuerint. Relinquunt verò eos tantisper paterno auxilio destitutos, quòd ob colorem diuersum à suo, quem sibi proprium, & inseparabilem esse, tanquam si Aristotelicam philosophiam edocti essent, rectè norunt, spurios, & adulterinos suspicentur.

Coruus Aquilam imitatur.

Tum enim albi potiùs, quàm nigri videntur pulli, vt è contrario Cygnorum pullos fuscessere videmus. Imitatur sanè in hoc Aquilæ alitis nobilissimæ indolem, quæ fœtus suos non prius enutrit, quàm legitimos esse solis trutina cognouerit.

Corui instituto ad venatum.

Non parùm quoque ad ingenij felicitatem in Coruo facere videtur ea, quę se hominibus ad venatum docilem prębet facilitas haud multò fortassè, quàm vel in Aquilis minor, vel Accipitribus.

Coruus cõgeneres capit.

Citissimè in primis mansuescit, quamuis id Cardanus neget. Aues cicur factus homini capit, & præsertim cõgeneres, quod mirum est, & præter reliquarum rapacium morem.

Corui nostratibus maiores quas strages edant.

In Bothnia, Lapponia, alijsq; ijs circumiacentibus regionibus Coruos referũt nostratibus maiores esse, adeoq; noxios, vt non cuniculos duntaxat, & lepores in campis interimant, sed agnorum etiam, & anetum maximam stragem edant, indeq; lege cautum esse, vt qui eos occiderint, constitutum è publico præmium referant.

Præmiũ in Coruorum occisores.

Hinc edocti quidam, captos eos Coruos alunt, instituunt, & feliciter illis in venatione vtuntur.

Ludouicus Galliæ rex Coruũ venaticum habuit.

Coruum venatilem referente Baldo Angelo Abbatio Ludouicum Gallorum Regem primum instituisse affirmat Iulius Scaliger. Albertus testatur vidisse se Coruum venaticum, qui Perdices caperet, aliosq; Coruos feros, si auxilio hominis præsentis, aut propinqui confideret. Alij tamen hoc proprio eum Marte etiam tradunt facere.

Alphõsi Siciliæ regis Coruus venatilis.

Perottus refert visum sibi Neapoli apud Alphonsum Siciliæ Regem Coruum, & quod magis mirũ est, candidissimum, missum a Rege Britanniæ, qui aucupio mirabilis esset, vtpotè cuius opera, & alios Coruos, & Phasianos etiam venaretur.

Indi Cornos instituũt ad prædam.

Apud Indos Coruorum haud secus, atq; Miluorum pullos cicurari, & institui ad prædam solere Aelianus author est, vti ex hoc in Aquilæ historia retulimus. [i] Plinius quoque hoc ipsum testatur. *Recens*, inquit, *est fama Crateri Monocerotis cognomine in Erizena regione Asiæ Coruorum opera venantis, eo quod deuehebat in syluas eos considẽtes Corniculis humerisq;, illi vestigabant, agebantq;, eo perducta consuetudine, vt exeuntẽ sic comitarentur, & feri.* Perottus hunc locum aliter legit. *In Troccena regione Asiæ Craterus Coruorum opera venari solitus, preditur, quos deuehebat in syluas insidentes humeris, illi vero Corniculos vestigabant agebantq; &c.*

[i] *L. 10. c. 43.*

Plinius explicatus.

Quod si ita legamus, erit ea lectio superioribus conformis, quibus Coruum Corniculos alios capere solere diximus. Sin verò priorem lectionem quis retinere magis volet, vocem Corniculis ad Monocerotem fortè non malè referet, vt qui ab illis nomen adeptus videatur.

Corui docilitas in addiscẽdo humano sermone.

In ea denique, ad quam, tanquam ad summam metam, auibus ingenio pertingere datum est, loquutionis disciplina, tanta est Corui docilitas, vt hoc in censu Cardanus a Psittaco secundum Coruum constituerit. Exprimit enim cùm auium aliarum, tùm maximè humanã vocem miro modo. [k] Varro Corui verba, non verba esse ait ex Chrysippo, quòd is illi loqui tantum dicatur, qui suo loco, quodq; verbum sciens, ponit, Coruus in pronuntiando *gutture,*

[k] *Lib. 5. de ling. Lat.*

&

& lingua [illegible] *ait*[l] Scaliger, *utitur. Itaque difficillimum elementum opt[illegible] me expr[illegible] . Illud inquam, quod Demosthenes sero pronunciauit, mihi raro sit ita sicce enunciatur. Verum aliud erat Monachi vicini nostri, qui coquum Conradum nominatim in fame implorabat, adeo expresse, ut ab homine vocatum arbitraremur. Ridiculum adscribam inuentum librum musicum, quasi notas legeres pass[illegible] m pertudit. Hæc ille.* Achatius nugari mihi videtur, more suo, dum Coruum humanam vocem edoctum aliter cùm ludit, aliter cum serio agit, loqui asserit. Verum loquentis, & salutantis Corui veriora ex[m] Macrobio exempla hîc subnectimus. *Cum ex Actiaca Victoria reuerteretur Augustus occurrit ei inter gratulantes, quidam Coruum tenens, quem instituerat proferre hac verba. Aue Cæsar victor Imperator. Miratus Cæsar tam officiosam auem viginti millibus eam emit (hoc est quingentis aureis solatis. Multas prætereo similes comparauit. Quo exemplo motus pauper Sutor instituere quoque ipse aggressus est Coruum ad parem salutationem, sed impendio exhaustus ad auem non respondentem dicere solebat. Opera & impensa perijt. Cæpit tamen aliquando Coruus optatam salutationem exprimere, ac fortè audita, dum transiret Augustus, respondissetq́, Satis saltum salutatorum habeo domi, superfuit Corui memoria, ut & illa quibus dominum querentem solet audire, verba subiungeret, Opera & impensa perijt. Ad quod subridens Cæsar emi auem iussit, quanti nullam aliam emerat.* Hæc Macrobius.

Achat. nugæ.

[m] Lib. 2 Satur. c. 4.

Augustus à Coruo salutatus.

Sutor Coruum instituens.

Quantoperè Corui ingenium admiratus, quantoq; honore prosecutus sit populus Romanus [n] Plinius hac historia testatur. *Reddatur,* inquit, *& Coruis sua gratia, indignatione quoque populi Romani testata, non solum conscientia. Tiberio Principe ex fœtu supra Castorum ædem genitus pullus in oppositam sutrinam euolauit, etiam religione commendatus Sutrinæ domino. Is mature sermoni assuefactus omnibus matutinis euolans in rostra, in forum versus, Tiberium, deinde Germanicum, & Drusum Cæsares nominatim, mox transeuntem Populum Romanum salutabat, postea ad tabernam remeans plurium annorum officio mirus. Hunc siue æmulatione incitatus manceps proxima Sutrinæ, siue iracundia subita, ut voluit videri, excrementis eius imposita calceis macula, exanimauit, tanta plebis consternatione, ut primo pulsus ex ea regione, mox & interemptus sit, funusq́ innumeris aliti celebratum exequijs, constratum lectum super æthyopum duorum humeros, præcedente tibicine, & coronis omnium generum ad rogum vsque, qui constructus dextra via Appia ad secundum lapidem in campo Rediculi appellato fuit. Adeo satis iusta causa populo Romano visa est exequiarum ingenium auis, aut supplicij de ciue Romano in ea vrbe, in qua multorum Principum nemo duxerat funus. Scipionis vero Aemiliani post Carthaginem Numantiamq́ deletas ab eo, nemo vindicauerat mortem. Hoc gestum M. Seruilio, & C. Sestio Coss. ad 5. Kalendas Aprilis.* Hactenus Plinius. O ineffabilis populorum semper insania in ea vrbe fletum, & sepultum Coruum, & eius interfectorem Romanum ciuem morte mulctatum, in qua nec Africanus maior sepulchrum habuit, nec minor vltorem, quia si Dijs placet, Coruus hic populum salutabat, ut diximus: Illi autem non salutabant, sed salutem gloriamq; populo contulerant: adeò gratior vox Coruorum, quam Virorum virtus illustrium. Neget nunc aliquis tutum sese populi consensisse iudicio, quanquam uiris æstimatoribus non sit mirus publicus hic uirorum fortium contemptus, cùm ab his Coruorum uolucrumq; loquacium miratoribus, & diuinæ uoces, & cœlestia spernantur oracula. Sed hoc obiter dictum esto. Coruus uerò cũ obingens, & ad tædium usque audirorum loquendi studium, ingratum nonnunquam se præberet, loquacis & garruli cognomen meruit. Loquax in primis dicitur [o] Ouidio.

Corui honor apud Romanos.

[n] L. 10. c. 43

Corui mira salutatio.

Coruus à Sutore occisus, Sutor à plebe.

Corui funus Romæ celebratum.

Romano[illegible] dementia.

> *Corue loquax subito nigrantes versus in alas.*

Garrulus Pamphilo.

> *Picam nomine, garrulumq́ Coruum.*

Item & Pindaro. *Vehementes garrulitate, velut Corui nati clamitant.* Hoc tamen ad feri etiamnum naturalem, ac molestum strepitum, ob quem alioquin, & uocalis, & querulus dicitur, pertinere potest. Atq; ita prorsus inconcinnam eius uocem fecisse uidetur Martialis, talem ei attribuens, qualem Maro obstrepero Anseri, cuius etiam uersum imitatus uidetur, ait autem:

Corui loquacitas improbata.

[o] Metamorph. 2.

> *Inter Ledæos ridetur Coruus Olores.*

Et alibi.

> *Tam subito Coruus, qui modo Cygnus eras?*

Anser obstreperus dictus.

Liceret hîc maiora longè ingenij Corui monumenta in medium adferre, qualia sunt præsagia, quæ diurnam quandam uaticinandi uim aliti inesse ostendere uidentur, nisi id potius ad naturalem aliquam, atque extrinsecam causam, quam ad præscientiam, quæ solius intellectus est, & uix humani pertinere, uel ipse [p] Virgilius moneret, dum ait.

> *Haud equidem credo, quia sit diuinitus illis,*

(idest animalibus)

> *Ingenium, aut rerum fato prudentia maior.*

D. sanè [q] Chrysostomus dogmata quorundam Philosophorum improbat, & ridet, qui animalibus brutis, ut Coruis, non solum ratiocinationem, uerum & futurorum præsensionem addunt,

[p] Georgic. 1.

[q] Homil. 5. in Act. Apost. cap. 2.

Bruta animalia ratione carere.

addunt, & r... ...ea apud illa esse prædicant. Potest tamen Coruus rerum ... me moria conce... Porphyrius ipsis tribuit, & sine qua uix audita longo ... tempore tinere possent, & eloqui. Sed hoc ei cum multis alijs loquacibus commune est. Vnum hoc Corollarij uice ponam, Coruum ob egregium, qua pollet, docilitatem Phœbo dicatum, eiq; ceu scientiarum disciplinarumq; omnium, imò Musarum ipsarum Præsidi, e... natura sua appareat, sacrum putatum, & Phœbeiam passim à Poëtis alitem appellatum esse.

Coruus cur Phœbo dicatus.

SYMPATHEIA. ANTIPATHEIA.

QVOD Coruus, ut dictum est præcedenti capite, depasto Chamæleonte uirus infestum lauro extinguit; quod azaro, & aro pro remedio in quibusdam morbis, teste [a] Ruellio, utatur; quod salice Amerina, seu Vitice tanquam amuleto quodam contra fascinationem nidum muniat, quòd œnutta se exhilaret, & coracio herba uim toxici degustati frangat, vt Aristoteles, Aelianus, & authores diuersi tradunt, id omne, si iustiori trutina examinare uolumus, non tam ingenio, (alioquin enim ratiocinandi uim, qualis in homine est, tribuere ipsi necesse est,) quàm naturali cuidam, & occultæ (nempè cuius caussa tam nos, quam Coruum ipsum lateat) consensui, quem sympatheiam uocant, adscribendum putabimus. An uerò sponte sua herbam œnuttā cognitam deuorent, ambigo. Certum tamen est eam, utcunque, siue sponte, siue hominum dolo assumptam Coruos ueluti inebriare, haud aliter, quàm si temetum bibissent, atq; inde ita perturbatos capi. Habet enim œnuta uinosum quiddam, quo Coruis cerebrum facilè percellat, ita ut neque pedes, neque alæ amplius suum officium faciant. Testatur hoc [b] Athenæus ex Aristotele. De coracio herba, cui Coruus, seu amicæ sibi nomen dedit, ita [c] Aristoteles scriptum reliquit, *Apud Celtas, aiunt pharmacum, id est herbam venenosam esse xenicum dictam, quo citissima mors inferatur, eo sagittas inficiunt, aduersus hoc inuentum ferunt remedium corticem quercus; alij herbam quandam diuersam, quam κοράκιον Coraciam nominent, eò quod Corax, id est, Coruus ab eis obseruatus sit, qui cum xenico gustato periclitaretur, quæsito hoc folio deuoratoq; conualuerit.* Videtur autem xenicum illud, non aliud esse, quā uenenosissima herba, Tora hodie dicta, & Coracion, quæ antithora, tanquam thoræ antidotum, nominatur. Quod uerò quidam referunt cadente fulmine Coruos ex sua natura ignem, seu lumen ore ferre, id profectò in primis mihi admirādum uidetur, & cuius rei rationem haud ita facilè assignari posit, si modò res uera est. Quid enim, dicat aliquis Coruis cum igne? Quia tamen uir grauis, & doctus Hermolaus Barbarus, alijq; Philosophi id ex professo litterarum monumentis consignârunt, nonuolui silentio inuoluere. Causam inuestigare conatur author libri, qui Scala natural. inscribitur, in hæc uerba. Inter uarios effectus, qui, dum fulmina tempestatum tēpore fiunt, uidentur; conspicitur quid mirabile, Coruos per aerem hac, & illac circumuolantes rostro ignem deferre. Causam autem cur hoc tempore huiusmodi effectus conspiciatur, asserunt Philosophi quidam, quòd quo tempore fulmina gignuntur, atque deorsum emittuntur, multæ fauillæ ignis, exhalationesq; accensæ, descendant, & oculi tunc temporis Coruorum obscurentur, & quia eo tēpore Corui per aerem igneas res, atque rubras uident, credentes esse carnis fragmenta occurrunt ut commedant. Vnde oculis nostris apparet, Coruos ignem rostro ferre. Atque ex tali etiam deceptione papiliones ad lumen lucernæ accurrunt. Hactenus Scala naturalis. Ego sanè apparere potiùs istæc aspectui nostro, quacunque tandem ratione, quàm reuera ita fieri existimo. Rationem verò eam, & longum, & præter institutum forsan esset hîc examinare. Si tamen ignē fulmineum ore gerere verum est, quod ipsum pertinaciùs negare, aut ea de re cum quopiam nolim contendere, fortassè causam à naturali quadam, at latente Coruorum cum igne sympatheia petere poterimus. Vt vt res se habeat, ego effectum rei nondum vidi, neque ab alijs audiui, itaque quid sentiant alij, facilè patior. Dicitur tandem, & cum vulpe amicitiam quandam, velut ab ipsis incunabulis natam colere. *Coruus*, inquit [d] Aristoteles, *vulpi amicus est, pugnat enim cum Aesalone. Vnde fit vt huic cum ab illo percutitur, auxilietur.* nempè ea adductus amicitia, quæ illi cum vulpe intercedit. Pro vno vero, atque altero amico, quàm plures Coruus inimicos habet, utpotè cui uoracitate, atque rapacitate pauci pares sint, huiusmodi Aristoteli memorantur Miluus, Perenopterus, Aesalo, asinus, taurus. Aeliano accipiter Pelagius & Turtur, Alijs Falcones. Imò vero ne cum vulpe quidem, quod tamen Aristoteles existimauit, vera ipsi amicitia intercedit, si Auicennæ potiùs credēdum putamus, sed talis tantummodo quæ præsenti utilitate nitatur, qua uulgus amicitias probare solet. Alioquin si res aliter ferat, acerrimè manus conserunt. *Ego vidi*, ait [e] Auicenna *regem Vsceububo, & accepit ille rex Coruum, & vulpem,*

[a] Lib. 1. de nat. stirp. c. 2.

Cū œnuta herba Coruo sympatheia.

Coruus ebrius redditur.

[b] Lib. de ebrietate.

Cū coracio herba.

[c] In Mirabilibus.

coracion herba quæ. Tora herba.

cum fulmine.

corui ignē per aerem deferunt.

cum vulpe amicus.

[d] 9 hist. cap.

corui inimici.

coruo cum vulpe ficta amicitia.

[e] Lib. 8 c. 3.

fit & posuit eos simul, & pugnauerunt fortiter adinuicem, & Vulpes momordit caput Corui, & exiuit sanguis. Coruus pedibus suis strinxit labra Vulpis, & non potuit Vulpes aperire os, & pupugit ipsum cum Pica. Hæc Auicennæ interpres. Præterea capitales esse hostes Coruum & Miluum Cicero, Aristoteles & Plinius testantur. *Miluo est quoddam bellum*, inquit [f] Cicero, *quasi naturale cum Coruis*. Belli caussam addit [g] Aristoteles, dum ait: *Coruum Miluus impugnat, eripit enim Miluus a Coruo quicquid tenet, vt qui & vnguibus sit præstantior, & volatu, ita fit, vt eos quoque victus ratio faciat inimicos*. Plinius sensum Aristotelis inuertit, dicit enim: *Coruus, & Miluus dissident, illo præripiente huic cibos*. Perinde ac si Coruus Miluo præripiat, vt Perottus etiam scripsit his verbis: *Coruus Miluo volanti præripit escas*. Audet & Percnopterum verberare, Aquilam quidem, sed degenerem, vt [h] Arist. & Plinius tradunt, forsan non alia, quàm victus caussa. *Aesalon quoque parua auis*, inquit [i] Plinius, *oua Corui frangit, cuius pulli infestantur à Vulpibus. Inuicem hæc catulos eius ipsamq; vellit, quod vbi viderint Corui contra auxiliantur, velut aduersus communem hostem*. Vnde etiam Aesalonem hostem habere infensissimum constat. Mutuo etiam vterque in alterum odio Pelagius Accipiter, & Coruus flagrant, Aeliano teste. Plinius insuper aliam Coruo inimicam auem ponere videtur, cùm ait: *Pugnant Coruus, & Chlorio noctu inuicem oua inquirentes*. Verùm Aristot. eo ex quo Plinius hæc transtulit loco, nempè 9. de Histor. Anim. Corui non meminit, sed ita habet: πίπρα καὶ χλωρεύς. Pipram autem alibi Dryocolapten, id est, Picum nominat. Cum Turture, inquit [k] Aelianus, Coruus & Circus insitas inimicitias gerunt, & vtrumq; vicissim Turtur odit. Inter quadrupedes haud contemnendos sanè, nec tantillæ aui opponendos, habet, Aristotele authore, aduersarios, nempè asinum, & taurum, quorum tamen vastitate, ac robore nihil territus, sed ingenij astu fretus, alis aduersos ferit, vnguibus oculos lacerat, & sic irritas eorum vires reddit. In oculos potissimum inuolare, eosq; lacerare dicit Aristoteles, ex quo Coruum peculiari quodam erga oculos nobilissimi instrumenta sensus, odio laborare conijciemus. Vtpote quos [l] Isidoro etiam vel in cadauere primùm lacessere, & magna contētione effodere dicitur. Vnde apud * Aristophanem legitur:

[Corui inimicitia cū Miluo. — f Lib. 1 de nat. Deorū. — g 9 Hist. c. 1. — Cū Percnoptero. — h 9. Hist. c. 1. — i L. 10. c. 74. — Cum Accipitre Pelagio. — Cum Chlorione. — k Lib. 6 de anim. c. 46. — Cum Turture. — Quadrupedes Coruo inimici q. — Coruū oculos petere. — l 12 Ori. c. 7 — * In Auib.]

Ο᾽ Κόραξ παρελθὼν τοὐπισκοποῦντος λάθρα
Προσπτάμενος, ἐκκόψει τὸν ὀφθαλμὸν θενών, id est,
Coruus adueniens peterante clam
Aduolans, eyciet oculum verberans.

Et Catullus:

Effossos oculos vorat atro gutture Coruus,
Intestina Canes, cætera membra Lupi.

Probare hoc ipsum licet grauissimo sacrarum literarum testimonio, quę parentum irrisoribus & contemptoribus tale exilium minantur: [m] *Oculum qui subsannat patrem, & vilipendit doctrinam matris, hunc eruent Corui torrentis deuorabuntq; ipsum pulli Aquilæ*. Isidorus etiam loca ipsum mortuorum occulta peculiariter petere scribit. Chamæleontem quamuis hostili odio prosequitur, non tamen impunè impugnat. Nocet enim venenatum animal contactum etiam victo, quanto magis esum. Sed periculum propulsat lauri folio. Mirum quod [n] Aelianus & Philes referunt, erucæ semine Coruum interire. Sed hæc ipsi authores videant. Quod si verum est, occultæ insigne peculiaris inimicitiæ exemplum est. Neque enim ratio reddi posse videtur, cur eruca homini non solùm innoxia, sed & proficua interdum, soli inter animanteis Coruo lethalis existimetur.

[m Prou. 30. — Cum Chamæleonte. — n L. de anim. 6 cap. 46. — Cum erucæ semine.]

AFFECTVS CORPORIS.

CORVVS, inquit [a] Plinius, *ab æstate in autumnum morbo conflictari dicitur*, alui scilicet profluuio. Vnde tunc tanquam diæticæ medicinæ partis gnarus a potu omni sibi temperat, vt perhibent, ne malum ingrauescat *. Philes verò sitim illam morbosam esse credidit, tantum abest, vt profluuij eam medelam vocauerit, verba eius sunt:

[a L. 29. c. 3. — * De anim. propriet.]

Διψῆν δὲ τὸν κόρακα φασὶν ἐκτόπως
Θέρους ἐν ἀκμῇ δυστυχῶς πεφρυγμένον
Ὡς καὶ τραγῳδεῖν ἐξ ἀνάγκης τὸν πόνον, id est,
Sitire autem Coruum aiunt præter modum
Aestate adulta misere torrefactum.
Vt & tragice canat (vel flebiliter canat) *necessitate* (adactus) *ærumnam illam*.

Coruum non mutari [b] Aristoteles indicat, vbi quærit: *Cur animalia quædam mutantur, alia non? vt Coruus qui semper incommutabilis persistit. An quorum natura vincere perdomareq; humorem non potest, vt*

[b Sectio. 10. Prob. 8.]

Corui mutatio.

teſt, vt auium quæ veſicam quoque nullam ob eam rem obtinent, hæc nuſquam mutari poſſunt. [a] Ita Ariſtoteles. Albertus autem Coruum, & Picam pennas ſuas paulatim mutare, contra atque Accipitres, qui eodem pariter tempore deplumeſcunt, aſſerit.

AETAS.

Coruina viuacitas. [a] *L.7.c.48.*

CORVINAM viuacitatem omnes paſſim celebrant ex Heſiodo, antiquiſſimo authore. Fabuloſam tamen cum Plinio, & Scaligero meritò ſuſpicor, maximè, ſi, vt vulgus ait, tot annorum ſæcula viuere dicitur. *Heſiodus*, inquit [a] Plinius, *qui primus aliqua de hoc prodidit, fabuloſè vereor, multa de hominum æuo referens, Cornici nouem hominis attribuit ætates, quadruplum eius Ceruis, id triplicatum Coruis, ac reliqua fabuloſius in Phœnice, ac Nymphis.* Coruos verò, vt canit Heſiodus, nouies excedit Phœnix, Phœnicem decies Nymphæ. Quam Heſiodi ſententiam his verſibus reddidit, & expreſſit [b] Auſonius.

Phœnicis ætas. [b] *In Aedyllio.*

Ter binos deciesq; nouem ſuperexit in annos
Iuſta ſeneſcentum quos complet vita virorum.
Hos nouies ſuperat viuendo garrula Cornix
Et quater egreditur Cornicis ſæcula Ceruus,
Alipedem Ceruum ter vincit Coruus, & illum
Multiplicat nouies Phœnix reparabilis ales.

γενεὰ apud Heſiodum quid. [c] *In lib. de Oracu. defectu.*

Videmus hic Auſonium γενεὰν Heſiodi interpretatum eſſe ſæculum, vt Plinium ætatem. Sed quid per γενεὰν Plinius intellexerit, annúne tantùm, vt Cleombroto Lacedemonio placet apud [c] Plutarchum, an vt Heraclitus vult, annos triginta, an octo & centum, vt alij quidam; an nonaginta ſex, vt vetus Heſiodi carminum interpres, ambigitur; vt Plutarchus pluribus diſſerit. Sed magis inclinat animus, γενεὰν pro uno anno accipi, quod intra id ſpatium generentur & perficiantur non omnia tantùm, quæ terra profert, ſed etiam homo in vtero, & vt annus vnus dicatur γενεὰ, id eſt, ætas, qua tota deinceps hominis uita & ætas menſuratur, ita ut unitas etiã numerus appellatur, qui numerus propriè non eſt, ſed aliorum numerorum principium, & menſura prima. Quod ſi ætatem pro anno vno accipias, Cornicis vitam nouem annorum faciemus: Cerui triginta ſex; Corui centũ & octo; Phœnicis nongentorum & ſeptuaginta duorum; nympharum denique nouies mille ſeptingentorum, & viginti. Iam verò ſi quis pro γενεὰ centum annos, vt plerique faciunt, eſſe contendat, quiuis ſanæ mentis videbit, quàm in immenſum huiuſmodi ſupputatio progrediatur, & quàm nugax ac friuola ea opinio futura ſit. Poſſet autem denuò contra probatam à nobis vocis γενεὰ interpretationem obijcere, Cornici ab Heſiodo, vt author eſt Plinius, nouem hominum ætates tribui, & ita Coruo, & reliquis plures ſimiliter. Huic ea ratione, qua paulò antè dictum eſt, reſpondemus annum vnum hoc ſenſu, hominis ætatem dici poſſe, quòd intra huius terminum tota hominis generatio perficiatur, quodque ſit totius humanæ vitæ menſura. Sed quocunque modo ætatem ſeu γενεὰν interpretari placebit Coruum certè longæuum eſſe conſtabit. Vnde Vlyſſes à Lycophrone Corax dictus eſt, id eſt, Coruus διὰ τὸν πολυχρόνιον, quoniam ætate iam feſſus interierat ab Telegono interemptus, quem ex Circe ſuſceperat. Cuius rei Oppianus commeminit, vt ex Tzetze Lycophronis Scholiaſte tradit Cælius. Viuidum igitur uocat Palladius Soranus hoc uerſu:

Vlyſſes cur Corax dictus. Coruus viuidus dict'

Viuidus à dextra Coruus habebat iter.

Theophraſtus naturã culpat. [d] *In Ariſtot. 9. Hiſt. c. 20* Coruatũ ciuitas.

Hinc eſt quòd Theophraſtus moriens naturam accuſaſſe dicitur, referente Laërtio, quæ Ceruis, & Coruis longæuam uitam dediſſet, hominibus non item, qui uita longa maximè digni eſſent. [d] Albertus Magnus exemplo quodam rei geſtæ de hac uiuacitate ita tradit: *Retulit mihi quidam fide dignus quod Corui à temporibus, quorum non eſt memoria, hoc eſt pluſquam per centum annos, in turri quadam manſerunt apud Ciuitatem Galliæ, quæ Coruatũ appellatur, & quotannis pullos nutriuiſſe, & quanquã ſubtraherentur illi, locum eam ob cauſam non mutaſſe. Vnde eoſdẽ ſemper fuiſſe appareat.* Sic certè, ſi Alberto in his fides adhibenda eſt, cõueniet cum prælata à nobis in Heſiodum expoſitione, ueritas huius hiſtoriæ. Illi.n. anni centum & octo, ſi ſupputaueris ad vitã Corui dantur.

CAPIENDI RATIO.

[a] *L.10.c.27*

CRESCENTIENSIS [a] ciuis & Senator Bononienſis ruſticarum rerum in primis egregiè peritus, ſed quas infelici illo ac barbaro ſæculo natus, haud ita eleganti ſtylo conſignare potuit, inter cætera agriculturæ utiliſſima dogmata (res enim hic, non uerba aucupari eſt animus) Coruos capiendi artem his uerbis exponit: Multæ magnæ aues

capiuntur

capiuntur magnus uirgulis inuiscatis, præcipuè Corui, & Cornices cum auxilio Gimmi (ego scriberem Giui, id est Asionis, quem Giù, aut potiùs Chiu hac tempestate Bononienses uocant) hoc modo. In ijs locis, quæ frequentare solent aues, truncatur ramis aliqua arbor, quæ ab alijs arboribus multum distet, sed aliqui rami frondibus nudati relinquuntur in ea. uel perticæ aliquæ super eam ponuntur; his leuiter infiguntur uirgulæ uisco illitæ. Gimmus, uel Giuus in terra ponitur, in loco parum eminente, vt facilius ab auibus volantibus uideatur, quem cùm aues viderint, circũuolitant, & uolando fessæ in arborem visco illitam se recipiunt. unde in terram decidunt. Eas auceps pertica persequatur, & occidat. Nam si manibus persequeretur, aut caperet, læderetur ab eis. Hactenus Crescentiensis. Eosdem & retibus capiendos [b] idem docet, sed ne longiores simus, eò curiosum aucupem remittimus. Narrat Brasauolus Coruos deuorata carne nucis vomicæ puluere conspersa post breuem uolatum in terram decidere. Herba etiam œnuta comesa inebriatos capi Aristoteles, & ex eo [c] Athenæus refert. Sic præclarum scilicet uoracitatis, aut ebrietatis suæ, & dignum quidem præmium ferunt, ut prius sensu, ac motu capti, mox toto corpore capiantur, non sine eleganti ebriosorum exemplo, quorum mentes cùm uinum cepit, ipsis à proprijs sæpenumerò uerbis irretiuntur, & capiuntur. Sic enim:

Arcanum demens detegit ebrietas.

In Anglia uerò Coruum capere, aut quacunque ratione lędere lege uetitum est, cuius causam antea assignauimus. Quidam ne à Coruis, Cornicibus alijsq; id genus auibus, pomum punicum laceretur, nam & pomis, nucibus alijsq; fructibus eos uesci suo loco diximus, sparteis restibus, ut docet [d] Io. Baptista Porta arborem circumcirca obsepiunt.

Gimmi. Giuui. Giù. Chiù.
[b] L. 10. c. 20
[c] L. de ebrietate.
Corui in Anglia non occidũtur, & cur.
Ne Corui mala punica capiant.
[d] In Pomario.

DENOMINATA.

PARS Tauri montis iuxta quosdam Coraxis appellatur [a] Plinio Coraxicus, alijs Coracesium. Est etiam Coracesium locus in Cilicia, cuius incolarum improbitas notatur ab Eustathio. Strabo primum Ciliciæ castellum esse in prærupta petra positum tradit. Coraxis apud alios memoratur mons, qui à Septentrione Colchidem claudit, Ptolomæo Corax dictus, & in Sarmatia Europæa quoq; collocatus, è quo & fluuius Corax dictus oriatur. Stephano mons eodem nomine est inter Callipolim, & Naupactum, cuius meminerit [b] Polybius, à quo gentile Coracius. Coracij regio [c] Straboni appellatur in mediterraneis Arabiæ, ubi maxima Indicarum arundinum copia nascitur. Κόρακος πάγος mons Europæ in Nicandri Theriacis. Coraconnesus, insula quædam Stephano, cuius meminisse ait [d] Alexandrum. Locus item, ubi Ladon Arcadiæ fluuius prorumpit in Alpheum, Coruorum insula appellatur Pausaniæ, [e] Παρ Κορακοσ πέτρῃ apud [e] Homerum, ut Scholiastes innominatus docet, locus est in Ithaca, sic dictus, quòd ibi Corax inter uenandum à petra delapsus, obierit; propter quem casum mater eius Arethusa seipsam strangulârit, & fonti in Ithaca nomen dederit, ut filius saxo. Sed huius nominis fontes etiam alibi sunt in Smyrna, in Chalcide, & Argis. Coracinus color memoratur [f] Vitruuio his uerbis: *Ex potu fluminum quorundam pecora, quamuis sint alba, procreant alijs locis leucophæa, alijs pulla, alijs coracino colore.* Hunc locum enarrans Guil. Philander, [g] Strabo, inquit de Laodicensium pecoribus loquens τὴν κοραξὴν χρόαν uocat, cuiusmodi scilicet in Coruis conspicitur, id est, nigerrimum. (Hermolaus uertit coracino colore) Eum locum Georgius Tifernas non rectè interpretatus est. Talis color si quid intelligo, serici uillosi est, quod uulgò uelutum dicitur. Coraxorum Lanicium omnium pulcherrimum ex Turditatia Hispaniæ uenit, ut tradit [h] Strabo. [i] Plutarchus Coryban lapidem quendam colore Κοραξὸν, id est, saturata nigredine splendẽtem in Inacho fluuio nasci scribit. Idem in Strymone fluuio Λίθοι κοραχοὶ (inquit) τὴν χρόαν, ubi similiter fortè κοραξοὶ legendum, ut & apud Strabonem loco iam citato à Philandro. Considerandum nunquid rectius τὴν κοραξὴν χροὰν legeretur quam κοραξὶν per iota in ultima. Κοράκιον emplastrum describitur a Galeno, Paulo, & Nicolao Mirepso, à colore atro, ut apparet. Recipit enim gallas, & chalcitidem. Κορακῖνος penanflexum nomen piscis est, cuius fit mentio apud Palladium in remedijs aduersus arborum formicas. Non enim Coracina pix illic, ut uulgati codices habent, sed Coracinus piscis legendum, ut constat ex Geoponicis Græcis. Idem Coruus marinus, seu Niloticus dicitur à colore haud dubio, nigro. Romæ item quoddam macellum à Coruis nomẽ obtinuit. Coronopus, inquit Hesychius, id est Cornicis pes herba est, quam & κορακόποδα uocant. [k] Auicenna uocat Regiel Algerab, id est, pedẽ Coruinum, ut interpres reddit. Est autem Gerab Arabicæ nomen commune ad Coruum, & Cornicem.

Coraxis. [a] Lib. 5. c. 27. Coraxicus. Coracesiũ. Coraxis. Corax mõs & fluuius. [b] Lib. 10. Coracius. [c] Libro 16. Geogr. Arũdinum Indicarum copia vbi. Κόρακος πάγος. Coraconnesus. [d] 3. Lybicor. In Arcadicis. [e] Odyß. N. in fine. Coracis Ithaci mors. Coracinus color. [f] Lib. 8. c. 3. [g] Libro 12. Geogr. Velutum, vulgò. [h] Libro 3. Geogr. [i] Lib. de fluuijs. Coryba lapis. Κοράκιον emplastrũ. Κορακῖνος piscis. Coronopus. [k] L. 2. c. 566. Regiel Algerab. Gerab.

Coracion. [l] *In Mirabilibus.* Hippoglosson. Coracobatano. Rostrum coruinum. Pulmonaria Plinij. Rostrum coruinū instrumētum chyrurgicum. Nux vomica corui oculus dicta. [m] *In Pace.* Κορώνιος ficus.

Cornicem. Est & ranunculi species eiusdem nominis, quæ spumea dicitur, quibusdam falsò sardonia herba. Coracion nomen est folij, siue herbæ [l] Aristoteli, de qua supra fusiùs dictum est. Coronopodem Fuchsius Germanicè Kraenfuss, id est, Cornicis pedem interpretatur. Hippoglosson in monte Atho frequentem herbam, vt tradit Bellonius, vulgò nominant Coracobatano, hoc est, Corui herbam. Rostrum Coruinum, inquit Syluaticus, herba est, quam multi consolidæ speciem faciunt, sed falsò. Est enim herba modicè pilosa, odore boraginis, vi conglutinandi pollens. Hæc Syluatici herba fortè pulmonaria Plinij fuerit, quæ consolidæ species dici potest, & boraginem redolet, folijs hirsutis. Rostrum Coruinum dici potest, propter folia, præsertim minora, vt conijcio. Chirurgis quoque quoddam instrumētum rostrum Coruinum vocatur, quo globulos ex vulneribus sclopeto iniectos eximunt. Corui oculum alij qui vocant nucem vomicam. Κορώνεος ficus arboris species [m] Aristophani, vbi Scholiastes docet Coracion etiam dici, quòd fructus eius colore Coruum referat. Κορακιὸν σῦκον meminit Hermippus hoc versu:

Φιβαλέων μάλις' ἂν ἢ τῶν κορακέων.

Gentiana minima. Rischcorff. Coracias Gracculus. κορακόνιος auis. Κορακεὺς piscis. [n] *Lib. 3. Deipnos.* Os Acromij. κορακοειδῆ Haoreb. corui importunitas. [o] *Lib. 2. de anim. c. 48.* coruinus viri nomē. [p] *3. Carm. 21.*

Citatur versus ab Athenæo. Inter plurima cerasorum genera quędam Plinio Actia, & Ceciliana dicuntur. Hęc doctissimus Iacobus Dalechampius Gallis vulgò Corbine, id est, Coruina appellari scribit, quod coruorum modo nigricent. Quæ, inquit, cùm sint duriuscula, & dulcia gustui non sunt iniucunda, sed quia manus labraq; atro colore inficiunt, mensis rerò apponuntur. Rhęti Alpini gentianam omnium minimam, sed flore maximo calathiformi in altissimis montibus nascentem sua lingua rischcorff, id est, radicem Corui appellant. Hanc alij Gentianellam vocant. Phalacrocorax, Pyrrhocorax, & Nycticorax omnes à Coruo denominatæ aues suis quæq; locis describentur. Coracias Aristoteli Gracculus est, vt Theodorus vertit è Monedularum genere ab atro corui colore dictus, de quo Hesychius: Κορακίας ὁ μέλας καὶ κολοιός. & Suidas Κορακίας μέλας. Ornithologus vtrumque locum corruptum arbitratur, & legit Κορακίας ὁ μέλας κολοιός, vt sit sensus, Coracius est Gracculus niger. Koraconios genus auis Hesychio, & Varino. Κορακεὺς genus piscis ijsdem, fortè idem cū Coracino, cui ēt & quēadmodum Coraci ab eo diuersi pisci a Coruo, vel nigro colore nomen. Ego coruū Niloticum aterrimū seruo in musæo lineis aureis squammas intersecantibus, à nemine depictū. Et si Coracinum quidam dictū existimēt ab assiduo pupillarum motu, διὰ τὸ δινικῶς τὰς κόρας κινεῖν. Theodorus modò Coruulum, modò Gracculum vertit. Speusippus Κόρακον inter malacostraca numerat apud [n] Athenęum. Os Acromij, id est, scapulę processum ad summum humerum Galenus Κορακοειδῆ nominat. Arabes pi haoreb, vel pi algorab, id est, Rostrum Coruinū, non autem porcinum, vt quidam perperam verterunt. Κορακτ-ν, ἢ κοράξαι est improbè, & pertinaciter quidpiam flagitare, ducta translatione à Coruis, fores circumuolitantibus, nec discedentibus. Importunitatem etiam testatur, quod [o] Aelianus de coruis, qui Nilum accolunt, scribit, si à nautis pręternauigantibus, nihil eorum quæ importunè flagitarunt, impetrauerint, insequentes nauium funes arrodere, ac vincula rostro conscindere. Coruinus nomen proprium viri apud [p] Horatium:

Quocunque Lectum nomine Massicum
Seruas, moueri digna bono die,
Descende, Coruino iubente
Promere languidiora vina.

cranitę mōtes.

Cranitæ montes sunt à Coruorum frequentia sic dicti apud Samnites, vt scribit Zonaras, referente Abrahamo Ortelio.

COGNOMINATA.

L. Valerius coruinus cur ita dictus. [a] *In Laudibus Inachi Mendoci.*

CORVO cognomen debet L. Valerius ille Romanorum Historicorum monumentis tantoperè decantatus, qui quòd in monomachia aduersus Gallum prouocatorem corui auxilio vsus esset, eiusq; beneficio victor extitisset, ab euētu Coruini cognomen adeptus est, qua de re ita [a] Baptista Mantuanus.

Cedite Coruini, quibus hæc cognomina Coruus
Tradidit, hæc vestras superant præconia laudes.

[b] *Lib. 1.*

Et [b] Manilius:

Et cum militiæ volucris Coruinus adeptus
Et spolia, & nomen qui gestat in alite Phœbum.

Massala Coruinus orator.

Ex hac familia Massala Coruinus orator nobilis ortum habuit, qui cū prouectior ætate esset,

geret,

ante biennium quàm moreretur, adeò memoriæ sensum amisit, vt vix paucula verba coniungeret, & nominis quoque sui immemor esset, de quo consule [c] Crinitum. Ex eiusdem Valerij familia, & genus, & cognomen traxisse se Matthias Hungarię Rex Coruinus dictus gloriabatur, vti [d] Cælius Calcagninus, alijq; testantur. aliud tamen in hanc vsque ætatem etiam ipsis Hungaris testibus de ipso percrebuit. [e] Aristophanes Opũtium Coruum dictum fuisse scribit, qui oculo vno carebat, ea fortè ratione, quòd Coruus, vt diximus, oculos primò impetat.

[c] Li. 1. c. 12. Matthias Hungariæ Rex, Coruinus dict'.
[d] In orat. funeb. Beat. Pannon. Reginæ.
[e] In Auibus. Coruus oiecen est.

AVSPICIA. AVGVRIA.

INTER oscines aues Coruus Festo, & Porphyrio numeratur. *Auium*, inquit hic, *voces vsque adeo variæ sunt pro diuersis eorum affectibus, vt varietatis differentias omnes obseruare difficillimum foret. Itaque Cornicis, & Corui vocum differentias aliquot augures obseruârunt, reliquas tanquam supra hominis captum reliquerunt.* Si ab ortu clara voce occinuissent, præsentem fęlicitatem, vt è contrario ab occasu, exitium superstitiosæ gentilitati apportare putabãtur, ut Acron scribit in illud [a] Horatij:

Oscinem Coruum prece suscitabo
Solis ab ortu,

vt. s. cantu suo iter institutum amici dirimat. Plaga. n. mundi Orientalis Romanis læua erat. A dextra item Coruus spem non dubiam, & lętum auspicium sæpius fecit. Contra verò a sinistra irritum faciebat, vt [b] Cicero non semel scribit, & [c] Plautus etiã docet; *Picus*, inquit hic, *& Cornix est ab læua. Coruus & Parra ab dextra suadẽt.* Quos versus Petrarcha ita traduxit ad suum sensum:

Qual destro Coruo, ò qual mancha Cornice
Canti il mio Fato, o qual Parca l'inaspi.

Item Plautus alibi:

Ni subuenisset Coruus perissem miser.
Non temere est, quod cantat Coruus mihi nunc ab læua manu,
Simul radebat pedibus terram, & voce crocitabat sua.

[a] L. 3. carm. 27.
Corui augurĩũ quando felix, & quãdo nõ.
[b] Lib. 1. de Diuinat.
[c] In Aulularia.

Pessimam verò Coruorum significationem Plinius notauit, *cùm glutiunt vocem, veluti strangulati.* Augures item Coruorum agmen, si in unum locum congregarentur, in futurum excidiũ retulerunt, ut & aliarũ auium, quæ cadaueribus inhiant, ut Vulturum, Aquilarum, Miluorum, Cornicum. Nec enim uoce tantùm, sed & gestu, & uolatu auspicia dare credebantur, & ea quidem ut plurimum infelicia. Vnde & inauspicati habiti. Plurima sanè aduersitatis ab eo exempla apud ueteres reperio: prosperæ fortunæ uix ulla, aut perquam paucissima. Infaustum augurium est, quod Niphus refert. *Apud Indos regionem quandam esse, quæ dicatur nunc Pharcelos, vbi Coruorum magnus perijt numerus, ad quam cum postea rediisset longe maior multitudo, desolationem regionis, & incolarum interitum inde significatum.* Ponit aliud simile exemplum [d] Albertus in hæc uerba: *Retulerunt quidem nobis multi fide digni aliquando multos Coruos apparuisse in castro superioris Sueuiæ, quod Ruffum castrum vocatur* (credo esse Roteburgum Germanis, nunc Illustrissimorum Marchionum Badensium dominatui parens) *ita vt numerus Coruorum muros & tecta compleret, ac domus omnes operire videretur: & subito mortuum fuisse Comitem, qui Princeps castri erat, Coruosq; recessisse. Vnde vulgo dicebatur Coruos animam eius abduxisse.* Et sanè etiamnum plebeculę imperitæ uana, & superstitiosa mentibus inhæret opinio, quæ Coruos suo crocitatu, earum ædium domini, quibus frequentes insederint, exitium præ foribus esse denuntiare autumat. Multi Cacodęmonem plerunque harum auium effigie apparere credunt. Sed ut illud ex ueteris paganismi erroribus manasse, ita hoc non omninò a ueritate alienum esse paulò pòst ostendemus. fieri uerò potest, ut eo, quo strages edenda est, aut potius edita est loco, frequentes conueniant, odore cadauerum allecti. Sunt enim instar Vulturum olfactu apprime sagaci. Cũ uerò ita confestim ante stragẽ uix editam, & inopinatò appareant, uolatusq; sui pernicitate immẽsa aëris spatia tam breui temporis interuallo emetiantur; fit ut cędem factam præuidisse credãtur. Atq; ita fortè acciderit apud Pharsalem, ubi [e] Aristoteles, & [f] Plinius tradunt ξένους, i. milites Medię (ut rectè mihi interpretari uidetur [g] Petrus Victorius, si. n. tantùm hospites, ut cõis lectio habet, interfecti fuissent, non potuisset tantus odor ex ipsorum corpore excitari, ut Corui remoti etiam non magno spatio terrarum eo se conferrent, pręterquam quod sepulti fuissent: Quis enim pateretur hospitum suorum corpora inhumata manere?) *perijsse, & eo tempore, quo illi occisi sunt, Coruos locis Athenarum Peloponnesiq; defuisse, sed eò omnes auolasse:* Non autem credẽdum existimo *eos in auspicijs intellectum aliquem habuisse* (ut Plinij uerbis utar) *significationũ suarũ*, aut sibi mutuò futura prędixisse, ut Arist. & Plin. stolidi, ac superstitiosi Ethnici credebant. Cũ itẽ aurũ corrosissent, dirũ & portẽti instar habitũ fuit. Sic. n. [h] Liuius ait: *Aurum in Capitolio Coruis non lacerasse tantum rostris creditis, sed etiam edisse.* Ita Clitodemũ in Attica historia scribentẽ citat [i] Pausanias, cũ Athenienses classem iam Siciliã uersus instituissent, infinita Coruorũ multitudo

Excidij inditium.
Coruus auis inauspicata.
Pharcelos regio.
[d] In 9. Hist. Arist. ca. 36.
Roteburgũ Badẽsiũ comitis mors.
Cacadęmõ in Coruũ mutari creditus.
Corui cur appareant vbi strages sunt.
[e] 9. hist. c. 31.
[f] L. 10. c. 12.
[g] L. 37. Var. Lect. cap. 2.
Medæ militum mors.
Corui aurũ rodentes.
[h] Lib. 10. decis. 3.
[i] In Phocicis

Corui Delphos prouolant. Hasta frangunt.

prouolauit Delphos,& mutilauit quaſdam ſimulachri Mineruæ aurati partes,aurumq; roſtris ab eodem detraxit. Addit idem haſtam fregiſſe Coruos, & Noctuas, & quicquid ad imitationem fructuum autumnalium erat, ad palmam æneam ab Athenienſibus Palladi dedicatam, cuius ſimulachrum ei ſuperpoſitum erat, quod Attici pro re bene, ac feliciter geſta conſtituerant. Id ipſum quoq; [k] Plutarchus teſtatur,addẽs Coruos fructus palmæ,qui ex auro fabricati erant partim deuoraſſe,partim vi conuulſos deieciſſe,atq; hoc pacto cladem,quam Athenienſes à Siculis erãt accepturi,pręſagiſſe. Fabuloſum videtur,quod Artemidorus,teſte [l] Strabone narrat, *portum quendam in Oceani Britannici littoribus eſſe, quem duorum Coruorum vulgo cognominent. In eo quidem duos apparere Coruos dextris albicantibus alis. Qui igitur vlla de re controuerſantur illuc accedere,in ſublimi loco poſita tabella,vtrinq; ſeorſim in ipſa lagana collocare,ipſas deinc aduolantes alites partim commanducare, partim diſſipare. Cuius autem Lagana diſſipentur,illum victorem,euadere.*

[k] *In Nicia.*

Corui fructus palmę aureos deuorant.

[l] *L.4 Geogr.*

Port' duorum Coruorum.

Alexander Magnus,vt refert in eius vita Plutarchus,Babylonem ingreſſurus contemptis Chaldæorum monitis propinquus iam vrbi,complures altercantes ſeq; mutuo ferientes Coruos cõſpexit; ex quibus nonnulli penes ipſum delapſi ſunt, ipſe verò paulò poſt in eadem vrbe vita defunctus eſt. Simile prodigium narrat de Mario,qui,cùm Romæ pernitioſiſſimam ſeditionẽ moliretur(qua plurimo ſanguine inter ipſum,& Syllam pugnatum eſt) inter cętera diuinitùs, vt opinabantur,tres Corui pullos in viam productos,deuorârunt,eorumq; reliquias intra nidũ retulerunt.

Alex. Magni mors.

Marij mors

Marco quoq; Ciceroni,vt author eſt [m] Valerius Maximus,mors imminens auſpicio Corui prædicta eſt. *Cum enim in villa Caietana eſſet,Coruus in conſpectu eius horologij ferrum loco motum excutiens, protinus ad ipſum tetendit,ac laciniam togæ eousq; morſu tenuit,donec ſeruus ad occidendũ eum milites veniſſe nuntiaret.* Sed hæc aliter Plutarchus narrat: *Hîc Apollinis erat ſacellum mari imminens,ex quo cùm Cicero adremigaret littori,Corui claſi pennis magno clangore nauiculam impetunt, deinde ſuper vtriſq; cornibus antennarum inſidentes partim clamore ſtrepere, partim capita funium exagitare. Tum omnibus id infauſtum oſtentum viſum eſt, verùm deſcendit è puppi Cicero, & in diuerſorio veluti quietem capturus accubuit,Hinc Corui ſuper poſtes ſedentes magis tumultuoſo clangore perſtrepunt. Horum vnus deſcendens in cubiculum Ciceronis, pallium quo cubans erat opertus,roſtro ab eius fronte deduxit.* [n] Appianus quoque eadem ferè referens,dicit: *Tacitè accedentibus his,qui Ciceronem inquirebant,Corui aduolantes obſtrepere cæperunt, eundem è ſomno excitantes, veſtem quoq; roſtris eousq; attraxêre è quieſcentis corpore,quoad ſerui ad ſignum à Deo miſſum arbitrati lectica impoſitum,iterum ad mare per profundam ſyluam occulto calle detulêre.*

Ciceronis mors.

[m] *L.1.ca.4.*

[n] *Lib. 4. de bell.ciuil.*

L. Sylla Q. Pompeio Coſ. Stratopedo,vbi Senatus haberi ſolet, Corui Vulturem tundendo roſtris occiderunt,vt refert Iulius Obſequens. A Plutarcho Sibillinum iſtoc oraculum de futura Græcorum maxima clade adducitur:

Corui Vulturem occidunt.

Corue operire niger, dum Thermodontis ad vndas
Funeſta armatæ miſcebunt prælia gentes,
Tunc multa humanæ carnis ſatiabere præda.

Aquila Coruos duos affligens.

Contractis ad Bononiam triumuirorum copijs, Aquila tentorio Auguſti ſuperſedens duos Coruos hinc inde infeſtantes afflixit,& ad terram dedit notante omni exercitu futuram quãdoque futuram inter collegas diſcordiam talem, qualis ſecuta eſt, ac exitium præſagiente: [o] Author eſt Suetonius. Rarò proſperi euentus ſignum dedêre,aliquando tamẽ,ſi antiquorum ſuperſtitionibus fidem adhibẽdam putamus. Tradit [p] Plutarchus Alexandrum Magnum,quũ Hammonis oraculum per deſerta loca, & arenoſa adiret,iamq; ductores errare cępiſſent, diſperſis ex ignorantia Comitibus,Coruos duos itineris habuiſſe præmonſtratores,qui & euntes ducerent,& tardiùs ſubſequentes præſtolarentur. Quod verò lõgè mirabilius eſt,tradit Calliſthenes,noctù palantes cantu,ac vocibus ad ſequenda hominũ veſtigia reuocaſſe.

Collegarũ diſſidij præſagium.

[o] *In Auguſto.*

[p] *In Alex. Magno.*

Corui Alexan. Magni exercit' comites.

Pari pacto cùm Metellus Pontif. Max. vt narrat Valerius, Tuſculanũ peteret, Corui duo in os eius aduerſum,veluti iter impedientes aduolârunt,vixq; extuderunt,vt domũ rediret. Inſequente nocte, ædes Veſtæ arſit, quo incendio Metellus inter ipſos ignes raptum Palladium incolume ſeruauit. Sed illud longè alio modo narrat [q] Plutarchus, Metellum nempè ſuburbanum ſuum petentem vidiſſe cædentes ſe inuicem Coruos,augurijque religione deterritum, Romam rediſſe, vbi cùm Veſtæ templum incenſum ſuſpicatus eſſet, Palladiumq; eripuiſſet, oculis captum fuiſſe,& poſtmodum viſum recuperaſſe.

Metell' ab incẽdio ſeruatus.

Ædis Veſtę incendiũ.

[q] *In Tiberio, & Parallelis.*

Feliciter etiam Corui auſpicio vſum fuiſſe L. Papyrium Curſorem hunc in modum [r] Liuius refert: Tertia vigilia noctis iam relatis literis à Collega Papyrius ſilentio ſurgit,& pullarium in auſpicium mittit. Nullum erat genus hominum in caſtris intactum cupiditate pugnæ, ſummi infimiquè æquè intenti erant, Dux militum; miles Ducis ardorem ſpectabat. Is ardor etiam omnium apud eos, qui auſpicio intererant, peruenit. nam cùm pulli non paſcerentur, pullarius auſpicium mentiri auſus, tripudium ſoliſtimum Cos. nuntiauit. Cos. lętus auſpicium egregium eſſe, & Deis authoribus rem geſturos pronunciat,ſignumq; pugnæ proponit. Exeunti iam in aciem nũciat perfuga, viginti cohortes

[r] *Lib.10.*

Papyri' pugnę auidus

Auſpicium pullari' mẽtitus.

Samnitum

Samnitum (quadrigenariæ fermè erant) Cominium profectas; quod ne ignoraret collega, extemplo nuntium mittit. Ipse signa ocyus proferri iubet, subsidiaq, suis quæque locis, & præfectos subsidijs attribuerat. Dextro cornu L. Volumnium: sinistro L. Scipionem; equitibus legatos alios, C. Cedicium, & Trebonium præfecit. Sp. Nautium mulos detractis clitellis cum cohortibus alaribus in tumulum conspectum properè circumducere iubet, atq; inde inter ipsam dimicationem quanto maximè posset moto puluere ostendere. Dum his intentus Imperator esset, altercatio inter pullarios orta eius diei, exauditamq; ab Equitibus Romanis, qui rem haud spernendã rati Sp. Papyrio fratris filio Consulis ambigi de auspicio renuntiauerunt.

Altercatio pullariorũ.

Iuuenis ante doctrinam Deos spernentem natus, rem inquisitam, ne quid incompertum deferret ad Consulem, detulit, cui ille. Tu quidem macte virtute diligentiaq; esto; cæterùm qui auspicio adest, si quid falsi nuntiat, in semetipsum religionem recipit, mihi quidem tripudium solistimum nuntiatum populo Romano exercituiq; egregium auspicium est.

Papyri' auspicia contemnit.

Centurionibus deinde imperauit, vt pullarios inter prima signa constituerent. Promouẽt & Samnites signa, insequitur acies ornata armataq; vt hostibus quoque magnificum spectaculum esset. Priusquam clamor tolleretur, concurrereturq;, emisso temerè pilo pullarius ante signa cecidit, quod vbi Cos nunciatum est, Dij in prælio sunt inquit, habet pœnam noxium caput. Ante Cos. hæc dicentẽ Coruus voce clara occinuit, quo lætus augurio Cos. affirmans nunquam humanis rebus magis præsentes interfuisse Deos, signa canere, & clamorem extollere iussit.

Pullarius miro modo interit.

Coruus Papyrio occinit.

Prælium commissum atrox, cæterùm longè disparibus animis. Romanos ira, spes, ardor certaminis, auidos hostium sanguinis in prælium rapit. Samnitium magnam partem necessitas ac religio inuitos magis resistere quam inferre pugnam cogit, nec sustinuissent primum clamorem atq; impetum Romanorũ per aliquot iam annos vinci assueti, ni potẽtior alius metus insidẽs pectoribus a fuga retineret. Quippè in oculis erat omnis occulti paratus sacri, & armati sacerdotes, ac promiscua hominũ pecudumq; clades, & respersæ fando nefandoq; sanguine aræ, & dira execratio, ac furiale carmen detestandæ familiæ stirpiq; compositum. His vinculis fugæ obstricti stabãt, ciuem magis, quam hostẽ timentes.

Prælium inter Samnites & Romanos.

Samnitũ religio.

Instare Romanus à cornu utroq; & media acie, ac cædere, Deorumq; hominumq; attonitos metu. Repugnatur segniter, vt ab iis, quos timor moraretur a fuga. Iam propè ad signa cædes peruenerunt, cùm ex trãsuerso puluis, velut ingentis agminis accessu motus apparuit. Sp. Nautius (Octauium Metium quidam eum tradunt) Dux alaribus cohortibus erat, puluerem maiorem, quam pro numero excitabant, insidẽtes mulis calones, frondosos ramos per terram trahebant, armaq; signaq; per turbidam lucem in primo apparebant, pòst altior densiorq; puluis equitum speciem cogẽtium agmen dabat, fefellitq; non Samnites modo, sed etiam Romanos, & Consul affirmauit errorem, clamitans inter prima signa ita ut uox eius ad hostes accederet, captum Cominium victorem collegam adesse, anniteretur uincere prius quàm gloria alterius exercitus fieret.

Puluis numero militum impar.

Hæc insidens equo. Inde tribunis Centurionibusq; imperat, vt vias equitibus patefaciãt. Ipse Trebonio Ceditioq; prædixerat, vt vbi se cuspidem erectã quatientem vidissent, quanta maxima ui possent, cõcitarent equites in hostem. Ad nutum omnia, vt ex ante præparato fiunt; panduntur inter ordines uiæ, prouolat eques, atq; infestis cuspidibus in medium ruit, perrumpitq; ordines, quacunq; impetum dedit, instant Volumnius, & Scipio, & perculsos sternunt. Tum iam Deorũ hominumq; uicta ui, funduntur linteatę cohortes, pariter iurati, iniuratiq; fugiunt, nec quemquam præter hostes metuũt. Peditum turba, quæ superfuit pugnæ in castra ad Aquiloniam compulsa est, nobilitas equitesq; Bauianum perfugerũt, equites eques insequitur, peditem pedes ac diuersa cornua dextrum ad castrum Samnitiũ, læuum ad urbem tendit.

Samnitum fuga.

Prior aliquando Volumnius castra cæpit, Ad vrbem Scipioni maiori resistitur ui, non quia plus animi uictis est, sed melius muri quàm vallum armatos arcent. Inde lapidibus propulsant hostem. Scipio nisi in primo pauore priusquam colligerentur animi, transacta res esset, lentiorem fore munitæ vrbis oppugnationẽ ratus, interrogat milites Satin æquo animo paterentur ab altero cornu castra capta esse, se victores pelli à portis vrbis? Reclamantibus vniuersis, primus ipse scuto super caput elato, pergit ad portam; secuti alij testudine facta in vrbem prorumpũt deturbatisq; Samnitibus, qui paucr circa portã erant, muros occupauêre, penetrare interiora vrbis, quia pauci erant, non audent.

Scipionis audaciæ.

Hæc primũ ignorare Consul, & intentus recipiendo exercitui esse, iam enim præceps in occasum Sol erat, appetens nox periculosa, & suspecta omnia etiam victoribus faciebat, progressus longiùs, ab dextra castra capta uidet, a læua clamorem in vrbe mistum pugnantium ac pauentium gemitu esse, & tum fortè certamẽ ad portam erat, aduectus deinde equo propius, vt suos in muris videt nec iam integri quicquã esse, quoniã temeritate paucorũ magnæ rei parta occasio esset, acciri quas receperat copias, signaq; in vrbẽ ferri iu ssit, ingressi proxima ex parte, quia nox appropinquabat, quieuêre, nocte oppidũ ab hostibus desertũ est, Cæsa illa die ad Aquiloniã millia triginta trecenti 40. capti tria

millia, octingenti, & ſeptuaginta, ſigna militaria nonaginta ſeptem. Cæterùm illud memoriæ traditur, nullum ferè alium Ducem in acie lætiorem viſum, ſeu ſuaptè ingenio, ſeu fiducia rei bene gerendæ. Ab eodem robore animi, neq; controuerſo auſpicio reuocari à prælio potuit, & in ipſo diſcrimine, quo templa Dijs immortalibus voueri mos erat, vouerat Ioui Victori ſi legiones hoſtium fudiſſet, pocillum mulſi priuſquam temetum biberet, ſeſe facturum: id votũ Dijs cordi fuit; & auſpicia in bonum verterunt. Hęc omnia itaque Liuius. Ambiguæ ſignificationis, in bonum tamen omen tractum fuit augurium à [f] Clitophone memoratum, & a [g] Plutarcho repetitum huiuſmodi. *Iuxta Ararim fluuium ſitus eſt mons Lugdunus, in eo Momorus & Atepomarus imperio pulſi à Seſtroneo, ciuitatem condituri, dum fundamenta fodiunt, derepentè Corui apparuerunt, & circumuolitando arbores circumquaq; repleuerunt. Quamobrem Momorus auſpiciorum peritus urbem Lugdolum nominauit.*

[f] L. 13 Criſeon. [g] Lib. de fluuijs. Lugdunus mons. Lugdolũ opp. dictum ſic dictum. Plutarchus emẽdatus. Dunẽ Celtis quid. Lugos non ſignificare Coruum.

Lûgos enim Celtica lingua Coruum ſonat Dûlon uerò excellentẽ, ſed fortè Dunũ, quæ vox aliarũ etiam ciuitatũ quarundam nomina ingreditur, præſertim maritimarum aut quæ iuxta fluuiũ inſignem ſitæ ſunt, legendum eſt Dunen enim Celtis ac Cymbris arenarios colles in maris littore longo ordine diſpoſitos, atq; fortè ab æſtu excitari ſolitos, ſed per translationem quoſuis monticulos ſignificat. Quæ lectio illis verbis congruentior erit, quibus paulò antè dixerat. *Lugdunus eſt mons iuxta Ararim ſitus*, Aut ſi voces haſcè, nempè Lugos & Dulon retinere volumus, equidem non video, quomodo verum ſit Lugos Coruum, aut Dulon excellentem Celtis ſignificari. Interrogatus enim Celta, id eſt, Gallus, num, cùm Lugos audit, ea voce Coruum intelligat, proculdubio id conſtanter negabit. Quod ſi antiquam Celtarũ linguam, non autem, qua nunc vtuntur, conſulendam quis dicat, adibo Germanum. Nam Germanica, ſeu Cymbrica lingua olim etiam Celtas vſos mihi videtur perſuadere rationibus ſatis firmis Doctiſs. Goropius, qui quiduis aliud, quàm auium ullam, nedum Coruum notare aſſeuerabit Similiter neque Dulon excellentem ſignificare admittet, ſed inſanum potiùs. Quam rem Doctiſs. viros, vt Turnebum alioſq; Gallos miror non aduertiſſe, ſed errorem Clitophontis potiùs approbaſſe. Quinimò dictiones haſce, ſi penitiùs conſiderentur, id penè, quod dixit Clitophon, ſignificare quidem audio. Sed ordinem dictionum, quarum fortè ſignificatum à Cymbro ſeu Celta quopiam edoctus erat, eum tãquam linguæ ignarum, aut alioquin obliuioſum inuertiſſe. Germanis enim etiamnum communi ipſorum teſtimonio nõ Lugos Coruum,

Dule Monedulam ſignificat.

ſed Dale Monedulam auem Coruini generis deſignat, quæ ſiue indigete vocabulo, ſiue Latino Monedula detrũcato ita dicitur, Coruus certè generali nomine dici poteſt, uti etiam Hebræis Gerab, ad omnes Coruini generis aues extenditur. Non igitur excellentem, ſed Coruinã auem Dulen, & ad Græcam terminationem effictum uocabulum Dulon denotabit. Contraria verò

Lugos quid ſignificet.

ratione Lug, quod Græcus Lugos pronuntiat, non Coruum aut Monedulam, aut aliam Coruini generis auem ſignificat, ſed proſperitatem, & magis propriè, quàm excellentiam. Quamuis omnia proſpera, fauſta, & fortunata aliquando excellant. Pronunciant autem Germani eam uocem paulò duriùs, & pro Lug adiecta Kappa Lugk efferũt. Vnde profectò Momorus

Momori peritia.

non ſolùm auſpiciorum, ſed & Celticæ linguæ mihi peritiſſimus fuiſſe videtur (ſi modo Græculus, & non potiùs Celta quiſpiam ei loco nomen indidiſſe putandus eſt) qui ſanè aptiori & ſignificantiore Celtico vocabulo auſpicij omen exprimere non potuit, & ab eo ciuitati, quam ſtatuebat, nomen imponere, quàm uocabulo Lugdulen, quod ad verbum felices ſeu auſpicatos Coruos, aut Monedulas, aut proſperitatis nuntios Germanus interpretetur. Quanquã mihi quidem hæc fabella ab audace Græculo conficta videatur, occaſione à Cymbro quopiam accepti, qui ei uocabuli uim explicare conatus fuit; arbitrerq; Lugdunũ Galliæ urbem potiùs à collibus, qui confluentibus ibidem Rhodano & Arari imminent, denominatam fuiſſe, & urbis conditorem boni ominis captandi gratia felicis appellationem adiecisse, ita ut Lugdunum nihil aliud quam fortunatos colles deſignet. Ab iiſdem collibus & pari pacto plures alias ur-

Lugdunũ Anglorum & Batauorum.

bes appellationem ſimilẽ ſortitas uideo, nempe Lugdunum Anglorum, item Lugdunũ Batauorum, quarum vrbium illa ad Tameſis ripam, hæc ad colles illos ſabuloſos marino littori propinquos ſita eſt, omnes profectò meritò etiamnunc, vtpotè emporia celeberrima felicium nomine digniſſimę. Ab huiuſmodi collibus nomen etiam ſumpsêre Nouiodunum in Gallia tanquam nouos colles dicas, & Dunckercken in Comitatu Flandriæ, quæ vox collium eccleſiam Belgis ſonat, quòd haud lõgè ab iſtis collibus in littore marino poſita ſit, quam ante annos paucos fortiſſimus heros Alexander Farneſius Parmæ ac Placentiæ Dux æterna memoria digniſſimus, acerrimè oppugnando cepit, ex qua nunc hæreticis maxima damna inferũtur. Sed hæc obiter tanquam parerga interiecta ſunto. Nunc ad auſpicia, & auguria Coruorũ, vnde digreſſi eramus, reuertamur. Quæ cùm attenta mente mecũ reuoluo, maximã humani generis infenſiſſimi hoſtis Satanę inquã, uafritiẽ ac fraudẽ agnoſcere mihi uideor, qui ſuperſtitioſo paganiſmo ſuis impoſturis illuſiſſe non contẽtus nobis et poſt exortã ęterni ſolis Chriſti Saluat. lucẽ,

exhibitis

exhibitis ſubinde huiuſmodi prodigijs ceu præſtigijs quibuſdam imponere, ac fidem aliquam diuinitatis apud rudem plebeculam impetrare conatus eſt, futuroſq; nonnunquam Corui perſonam indutus rerum exitus monſtrauit. Quare ſanè hoc effecit, vt Corui quicunque tandem illi, ſiue veri, ac naturales ſint, ſiue ipſemet ille ſub Coruorum effigie futuros multo ante bellorum euentus crederetur prædixiſſe, hoc interim agens, vt ſibi tanquam futurorum præſcio cùm in his, tùm in alijs etiam fides adhiberetur, ipſeq; adeò in rebus dubijs, aduerſiſq; conſuleretur, quæ idololatriæ ſpecies eſt. [u] Lambertus Schafnaburgenſis Peregrinum quendam refert, qui celebrandæ feſtiuitatis ergò Coloniam eo anno aduenerat, per ſomnum vidiſſe Coruum quendam horrendæ magnitudinis per totam volitare Coloniam, & terribiliter crocitando, populum verò tali ſpectaculo attonitum, huc & illuc ſe agitaſſe, superueniſſe poſt hæc virum, tam veſte, quàm forma præcellentem, qui & Coruum horrifico ſonitu perſtrepentem vrbe expelleret, & populum mente conſternatum, iamque extrema omnia formidantem caſſa formidine abſolueret. Cumq; ſomnians ille à circunſtantibus interpretationem ſomnij horrore concuſſus quæreret, audiuiſſe ciuitatẽ propter peccata populi diabolo in poteſtatem traditam fuiſſe, at interuentu Georgij martyris liberatam, inſtantis interitus neceſſitatem euaſiſſe. Rectè autem dixit populum in diaboli poteſtatem veniſſe, cùm hunc loricatum, galeatũ, igneo mucrone terribiliter fulgurantem, nec vlli quam ſibi ſimiliorem pro populo illo cõtra Archiepiſcopum Colonienſem dimicaſſe dixiſſet, eumq; ad D. Petri templum vſque proſecutum ibi euanuiſſe. [x] Saxo Grãmaticus author eſt in exercitu Vualdemari tam crebros interuolaſſe Coruorũ greges, vt complures ſeſe erectis militũ haſtis feriendos obijcerent. Baptiſta item Mantuanus geſta canens, & trophæa Ferrantis Gonzagæ Coruinũ quoddã prodigiũ, quòd Regis Andegauenſiũ filio Renato præliũ in Auelanos meditãti accidit hiſce verſibus deſcribit.

[u] In Hiſt. Germ.

[x] L. 14. Hiſtor. Danicæ. Vualdemari exercit.

Miluorum cum Coruis pugna.

Sed mirum quo nam pacto multo antè fuiſſet
Illa grauis pugna clades monſtrata volucrum
Prodigijs, noſtri annales teſtantur, & ipſe
Sic ſolitus narrare pater Troiana per arua
Qua fuit huc nobis nuper via, dicitur aër
Caligaſſe auium turmis in bella volantum
Et prius à Miluis quod roſtro atq; vngue recuruo
Præualeant, captentq; alis maioribus auras
Profligata ferunt Coruorum ingentia caſtra.
Sed paucis poſt bella iterum renouata diebus,
Atque vtrumq; genus volucrum quaſi fœdere facto
Concurriſſe ferunt tam atrociter, vt loca paſſim
Omnia cædis odor toto maſtauerit anno,
Pluma ipſa rapiente Noto venêre per auras
Vſque ſuper pelagi fluctus vtriuſq; ſonantes
Vſque ſuper latium, nec adhuc obliuia tempus
Fecit, adhuc ſuperant, qui tum ſub rege merentes
Alituum vidêre prius poſt bella virorum
Et tandem Coruis Miluos victoribus iſſe
Præcipites, laceris alis & tergore vulſo.

Simile hoc illi eſt, quod referente [y] Aenea Siluio in Gallia Belgica haud procul à Leodio vrbe amæna, & ampla conſtanti fama geſtum ferunt. *Nidum*, inquit, *ſiue in arbore, ſiue in rupe Falco ſibi parauerat, ouaque fouens pullos auidus expectabat, hunc Corui superuenientes loco turbauêre, ouis eius effractis ac deuoratis. Spectauerunt id è proximo ſubulci fugientemq; trepidum Falconem annotauêre. Poſtridiè (mirabile dictu) Falcones, Coruiq; quaſi ex toto orbe ad pugnam vocati, iſti ſeptentrionalem, illi meridionalem partem tenentes, ordinatis aciebus, & tanquam rationis capaces, alijs qui cornua obſeruarent, alijs qui media ducerent agmina, diſpoſitis, atrox, & ferociſſimum prælium in aëre commiſerunt. In quo, cum modò Corui, modò Falcones cederent, & iterum reſumptis viribus certamen inſtaurauerunt. totus vndiq; ſubiectus ager, & pennis & cadaueribus obtectus eſt. Ad extremum victoria penes Falcones fuit, qui non ſolum roſtro, ſed etiam vnguibus accerrime decertantes Coruos omnes ad internecionem dedêre. Exin paruo tempore interiecto, cùm duo de Leodienſi Eccleſia contendentes alter à Gregorio Tertiodecimo, alter à Benedicto duodecimo* (legendum arbitror à Gregorio duodecimo, & Benedicto decimo tertio, nam poſt Gregorium decimum tertium nullus Benedictus ex Pontificibus dictus eſt) *in Epiſcopum electus (erant enim inter illos de Romano Pontifice diſceptantes) ambo cum copijs pugnaturi in eundem locum venerunt. Ioannes Dux Burgundiæ, alterum armis iuuit, alterum populus Leodienſis perſequebatur. Pugnatũ eſt collatis ſignis ſumma vtrimq; cõtẽtione, horrendũ cruentũq; præliũ factũ.*

[y] In Hiſtor. Europæ cap. 53.

Corui Falconis generationẽ turbant.

Falconum, & Coruorũ pugna mira.

Corui à Falconibus victi.

Epiſc. Leodienſes ꝓpter Epiſcopatum decertant.

In quo tandem victor Ioannes Dux triginta millia hoſtium cecidit. Memorabile eius rei fanum conditum eſt, quod nos poſtea illac tranſeuntes caſorum oſsibus plenum vidimus. Sed de hoc Falconum, atq; Coruorum certamine, ſuam cuique opinionem relinquimus, veri periculo penes famam relicto. Hæc ille. Equidem hæc ita geſta eſſe non negem, at ſine dæmonum impoſtura peracta nunquam mihi perſuadebo. Vnde quemadmodum veterum illa paganorum auguria Coruis attributa, diaboli haud dubiè opera fiebant; ita & hæc poſtrema apud Chriſtianos ad eundem authorem referenda ſunt. Quid enim ſtultius, Chriſtianoq; homine indignius, quam credere Coruis, cæteriſq; rationis expertibus animantibus, vim præuidendi futura ineſſe, quæ hominibus denegata eſt? Impio ſanè apoſtata Porphirio digna tantum hæc eſt ſententia. *Qui animaliũ vaticinorum animas ſibi aſciſcere volunt, præcipuas illorum partes vorant, vt corda Coruorum, aut Accipitrum, & ſic animam eorundem in ſe recipiunt, quæ Dei inſtar futura eis præſagit.* O philoſophum ſtupidum, qui exiſtimet non viua tantùm, ſed & extincta animalia diuinandi facultate, quam etiam præterea in hominum animos transfundant, pollêre. Ridet & meritò huiuſmodi Philoſophorũ impia dogmata D.[a] Ioannes Chryſoſtomus, eaque grauiter, & ſeuerè reprehendit, dum ait. *Semper per illos hoc egit diabolus, vt oſtenderet noſtrum genus nihil a brutis differre, quando nonnulli in opinionem tam peregrinam, & abſurdam venerunt, vt animalia rationis expertia dixerint rationalia. Vides vero quam multipliciter debacchatus eſt in illis mentibus, poſteaquam qui ſunt inter illos primi; docuerunt animam noſtram in muſcas, canes, & animantia bruta tranſmigrare. Cæterùm his ſucceſſerunt, qui hoc veriti dicere, in aliam abſurditatem delapſi ſunt, omnem rationalem ſcientiam brutis cum homine communem facientes, ac demonſtrantes ea, quæ per nos facta ſunt, meliora eſſe, quam nos ipſos. Non ſolum autem hoc, ſed & futurorum præſenſionem, & religionem apud illa eſſe prædicant. Coruus, inquit, nouit Deum, & Cornix, & prophetiæ donum habent, futuraq; prædicunt, quin & iuſtitia adeſt illis & reſpublica & leges, & apud illa canis habet inuidiam ſecundum Platonis ſententiam.* Hæc ille. Veriſimile itaque eſt imò veriſſimum, Dæmonem ſæpè in Coruum transformatum, ea portenta, vt diximus, edidiſſe. Qui igitur Corui haſtam, Noctuam & fructus palmæ palladio appoſita roſtris diffregêre apud Athenienſes, ante eorundem in Siculos expeditionem, dæmones fuerunt, nigram ſeſe dignam Corui ſpeciem induti, quo vel ſolo ſigno ſuam vaſritiem, & improbitatem, quam in nigris ab Horatio cauere iubemur, ſatis prodere ſtolidis debebant. Ita qui Alexandro Magno ad Iouis Hammonis templum ituro, Duces fuêre, qui Metellum Pontificem domum regredi, quo Palladium ſeruaretur, coegere, dæmones mali fuêre, qui huiuſmodi prodigijs, & oſtentis idolorum, id eſt, ſui cultum confirmare nitebantur. Pari pacto qui triumuirorum futuram diſcordiam, qui Ciceroni mortem propinquam præſagire viſi ſunt, dæmones fuêre, qui licet futura non cognoſcant, diſpoſitiones tamen noſcũt præſentes, qui Coruorum ſpecie hominum oculos, & animos ludificabant, atque hac via falſis illis Dijs, atque adeò ſibi opinionem diuinitatis, & futurorum non minùs ac præſentium ſcientiã, non apud imperitam plebem tantam, ſed apud mundi totius ſapientiſſimos, & potentiſſimos aſtutiſſimo concilio conciliabant. Quod ad eos Coruos attinet, qui inſtãte Phocenſium clade omnes Peloponneſo Athenisque deſertis ad excidij locum certatim conuolârunt, horum factum forſan ad naturalem cauſam quàm cæterorum multò citiùs ac melius referri poſſit, iuxta illam Chriſti ſententiam, *Vbi cadauer, illuc congregantur & Aquilæ*, ſeu Vultures; contrà prorſus Ariſtoteles & Plinius arbitrati ſunt, qui eam ob rem euentorum, imò ſui ipſorummet augurij intellectum illis tribuere conantur. Quis ille fuerit Coruus, qui Valerio proſperum augurium, victoriã, cognomen deniq; dedit, agite paucis, audiamus quid ſentiat Stephanus Forcatulus Gallus in eo libello, in quo Regiam Valeſiorum ſtirpem extinctam nuper, abuſque Moritaſgo Senonum quodam Regulo deducit, quem ob deuictum L. Valerium Præconium ab eodem Valerio Coruino oriundum, ſingulari certamine, & patriæ Valeſiorum nomen dediſſe, & genti ſuę aſſerit, grauiore ſaltem litera R in molliorem S commutata, eodem planè cum Valerio Coruino exemplo & facinore. Hic enim, ne quis nos ſolos in hac eſſe ſententia opinetur, non aliud Coruum illum, quàm malum Genium fuiſſe, ſic ferè declarat. E Gallis, qui ad pontem Anienis, & tertium ab Vrbe lapidem caſtra metati ſunt, vnus proceſſit vltra præſidia, & vociferans quem nunc, inquit, Roma fortiſſimum habet, agedum prodeat, vt noſter duorum euentus oſtendat, vtra gens bello ſit melior. Tum Titus Manlius Tribunus militum a Dictatore pugnandi venia impetrata, Gallum vno atque altero ictu in pectore ac humeris ſauciatum, tandemq; ſuperatum aureo torque, ſanguine reſperſo ſpoliauit, eundemq; ſibi circumdedit, vnde Torquati cognomento & aurea corona, ac laudatione palam donatus eſt, etſi non tam propria virtute, quàm Corui opera victor, nempe haud dubiè ſuperandus, niſi Coruus repentè aduolans os atque oculos Galli ſtrenuè dimicãtis tamdiu lancinaſſet, quoad perterritus oſtento necaretur, & Valerio Coruini titulum relinqueret, eius familiæ in poſterum perẽnem. Porro Coruum

Animantia bruta nihil futuri prœuident.

Porphyrij impia opinio.

[a] Homil. 5. in act. Apoſtol. c. 2.

Dæmonem ſæpè in Coruum mutatum.

Coruorum ex ſolito loco diſceſſus, naturalis eſt.

Valerij Coruus qs

Valeſioru ſtirps, & origo.

Titus Mãlius Corui opera Gallum vincit.

Torquati vnde dicti.

Coru[a] Gallis oculos vellicat.

ro Coruum

rò Coruum illum auxiliarem, & tantoperè Manlij studiosum, citiùs Salomonis Regis murmure abactum iri puto, quam alicuius Galli viribus. Rex enim ille edocuit dæmones propulsandi, & abigendi solemnia. Nec dubito quin eiusmodi Coruus potius genius malus, quam Coruus fuerit; vtpotè cùm dæmon variorum animalium imagines accipiat, interdum Leonis, ac tum, vt Proclus notat, euanuisse, cùm ipsi Gallus auis obijceretur. In summa Manlius fateatur necesse est, Gallum, quocum depugnauit, nisi præstigijs superari non potuisse. Hactenus itaq; Forcatulus ceu in compendium contractus, qui, quantum ad Coruum attinet, & rem rectè narrat, & explicat, at duas monomachias Romanorum cum Gallis, & gentem Valeriam cum Manliana confundit, imò ipsum Manlium Torquatum cum Valerio Coruino eundem facit, quos diuersos esse, & diuersimodè pugnasse, atque diuersis euentis diuersa nomina sumpsisse, vel vnus [a] Valerius Maximus locupletissimus testis est, neque deniq; verum est, gentem Valesiam primò Valeriam dictam fuisse at contrà vel ipso Quintiliano teste Valerij prius Valesij dicti sunt. sicut etiam Fusij, dein le Furij. Cæterùm, vt vnde digressa est oratio, demum reuertatur, in speciem Coruinam sæpè transformari Dæmones [b] Baptista quoque Mantuanus sentire videtur, cùm D. Catarinæ acta & laudes canens, Persephonem missum à Ioue, vt animum Maxentij in odium Christianorum concitaret, Corui formam induisse fingit.

Salamon docuit dæmones fugare.

Stephani Forcatuli lapsus.

[a] Lib. 3. cap. de fortitud.

[b] Lib. 1. Parthen.

Dæmõ Corui imagine Maxentiũ incitat contra Christianos.

Persiphone mandata facit Coruiq; figuram
Induit & tranans auram pernicibus alis
Præterit Ammonis templum admirabile quondam
Dum Iouis imperium maiestatemq; colebant
Terrigenæ, &c.

Et post pauca interiecta.

Intrat ad vrbanos strepitus, celsaq; resedit
Tarpeij super arce Iouis, populumq; patresq;
Et tria despiciens fora, post delubra tonantis
Solis ad exortum Romæ decora alta superbæ
O caput, ô florens terreni gloria mundi
Dixit, vt excelso tetigisti vertice cœlum
Indigetes oblita tuos, geniosq; laresq;
Atque Iouem & natos, demens ad inania Christi,
Tam citò degeneras documenta fidemq; nefandam:
Sic ait, & Petrum quater execrata, columnam
Inuolat, & Coruus iam desinit esse, breuemq;
Se trahit in nebulam & Maxentia tecta subintrat.

Sed nonnè Herodotus, Plutarchus, Suidas Strabo, ad vnum omnes Græci, & Plinius quoque, è Latinis testantur Aristæi animam ex ore in Proconneso Corui effigie euolasse visam? Quis verò dubitare poterit, qui Herodotum aut alios legerit de Aristæo hoc Proconnesio, quin insignis magus fuerit, & magicis artibus, miranda ea, quæ de ipso referuntur, perfecerit, atque ideo à Metapontinis admiratus ac diuino affectus honore fuerit. Ego quidem potius crediderim, si vera illa sunt, hunc Proconnesium dæmonẽ fuisse, qui vt hominibus imponeret, nunc assumpta forma humana, nunc denuò, ubi uidebatur, ea deposita, Coruinam indueret, aut saltem hominem nefarium, qui Diaboli opera in uarias species sese transformaret, aut animo tantum, aut animo & corpore simul uno momento de loco ad locum transportaretur, & rediuiui apud imperitam plebem sibi famam, atque gloriam concitaret, utpotè, cuius corpus, cùm in officina fullonis uisum esset examine, nihilominus tamen quidam è Cyzico ueniens, se eum ibi conuenisse asserebat, unde mox in fullonia officina quæsitus, ab amicis, & cognatis nusquam neque cadauer apparuit. Quæ omnia, ut satis authorem suum detegunt, hoc tamen præter cætera ad assertam a nobis ueritatem confirmandam etiam facit, quòd Apollo consultus, cui tanquam fatidico præcipua semper inter dæmones fides habebatur, diuinos honores Aristæo, quos affectabat, consulentibus Metapontinis deferendos esse responderit, hac ratione, aut discipuli, aut socij cultu, proprium sui cultum augere studens. Sed de Aristæo, qui Coruum sese fuisse, antequam homo esset, ipse Metapontinis asseruit, hæc dicta sufficiãt. Qui plura uolet, authores adductos adeat. Sacras quoque litteras Corui nomine malum genium nonnunquam intelligere Theologi testantur, & in primis eo loco [c] Salomonis: *Oculum qui subsannat patrem & vilipendit doctrinam matris, hunc eruent Corui torrentis, &c.* Neque mirum id uideatur ei, qui cum ea, quæ à nobis dicta sunt, tum etiam hoc considerabit, in tantum dæmonem in idololatrico sui cultu hac aue sibi placuisse, vt non ex alia materia, quàm ex arbore, in qua Coruus post abreptas sacrificij carnes primùm consedisset, simulachrum sibi fabri-

Aristæi anima Corui effigie euolat.

Aristæum Proconesiũ Magũ fuisse.

Aristæi uaria forma, & facinora.

Apollinis de Aristæo iudicium.

Coruus malum geniũ significat.

[c] P. ou. 30.

Corui torrentis qui.

can

Demonis simulachrū, apud Platæenses. [d] In Bœotic.

cari apud Platæenses olim voluerit. Refert hanc rem [d] Pausanias his verbis. *Lucus est in Bœotia omnium maximus, non longè ab Alalcomenis, ibi perueteres quercus quamplurimæ. In eum lucum venientes Platæenses carnium frusta elixarum exponunt. Et sane cum auibus alijs minus est eis negotij, Coruorū verò turbam, quod ij omnium maxime in exta inuolant, quàm diligentissime arcent: Obseruant autem si qua earum alitum carnem abripuerit, in qua consederit arbore. Nam ex ea sola materia cadunt ad Dædalum fabricandum. Hoc enim nomine signum vocant.* Fore scilicet stulti credebant illi, vt statuæ illi singularis quædam vaticinandi vis ab Coruo Apollinis nuntio infunderetur, qua respondente futuros quosuis cùm publicos, tùm priuatos rerum suarum euentus resciscerent. Verùm vt finem confutandæ vanæ huic gentilium in vana auguria fiduciæ imponam, vnius M. Varronis vel de ipso Coruo verba istæc adducam, qui *Deos dixit otiosos, & feriatos fore, si sua consilia Corniculæ crederent aut Coruo hominibus indicando.*

TEMPESTATVM A CORVIS PRAESAGIA.

Coruos cœli status præsagire, non autem præliorū euentus.

ED forsan possit quispiam, de horum, quæ diximus, veritate subdubitare, nec omninò vana dicere, quæ de Coruis vaticinantibus veteres tradidere. Videmus enim totam ferè classem optimorum authorum, & Philosophorum, & Coruum mutationis aeris scientissimum astruere, & aliter crocitare cùm serenitatem, aliter cùm tempestatem præsagit. Cui equidem fatebor testimonia, quot voluerit, è grauissimis authoribus minimè defutura: Dico tamen longè aliud esse cæli statum, aliud præliorum exitus, regnorum aut durationes, aut mutationes & fortunæ denique priuatæ casus Coruum prædicere. Hæc enim cùm à naturalibus causis nō pendeant, non alia, quam à diuina prouidentia præsciri possunt; quæ tamen malignus ille spiritus hostis humani generis capitalis mira, qua est, naturæ mobilitate, & sagacitate certis quibusdam indicijs, coniecturisuè præuidet aliquando etiam diuino permissu, quo impios suos sequaces iam semel captos, aut quos diuina sapientia inconstantes, & rebus superstitiosis & impijs deditos cognôrit, auxilio detracto irretiat. Aeris vero mutationes cùm sensibus exterioribus maximè percipiantur quò animantium, quæque mentis minùs, & perfectionis habent, & sensibus maximè sunt exactis, & eximijs, vtpotè quorum anima tota est, moli corporeæ immersa & tota corpori deseruit, eò faciliùs cuicumq; aëris mutationi subijciuntur. Vnde haud mirum si vt [a] Lucretius canit:

Cur bruta aeris statū præsagiant. [a] Lib. 5. de rer. nat.

—— Mutant cum tempestatibus vnà
Raucisonos cantus Cornicum sæcla vetusta
Coruorumq; greges, vbi aquam dicuntur & imbres
Poscere, & interdum ventos aurasq; vocare.

Hoc verò nulla ratione quæ naturam superet, ab illis fieri; neque eorum, quæ indicant, quicpiam ab ipsisq; intelligi, neque ingenio eorum tanquàm diuinitatis participi ascribendum esse, [b] Vergilius Poëta vt disertissimus, ita doctissimus rectè docet, dum ait:

[b] Geor. 1.

Haud equidem credo, quia sit diuinitus illis
Ingenium, aut rerum fato prudentia maior.
Verum vbi tempestas, & cæli mobilis humor
Mutauère vias, & Iuppiter humidus Austris
Densèt, erant, quæ rara modò & quæ densa relaxat.
Vertuntur species animorum, & pectora motus
Nunc alios alios dum nubila ventus agebat
Concipiunt, hinc ille auium concentus in agris,
Et lætæ pecudes, & ouantes gutture Corui.

Hæc itaque ratio est, hæc diuinitas, qua ducti Corui, Cornices, atque aliæ præsagæ aues, aut tempestates futuras, aut serenitates nuntiant. Cæterùm vel hoc, vel illud fore Corui hoc pacto significant. *Corui*, inquit antiquissimus Poëta Aratus, *& Graculi, cum gregatim apparent, & similem Accipitribus vocem edunt*, id est, acuta voce clamitant (talis enim Accipitrum vox est) *pluuiam prædicunt*, nempè vt Auienus eum locum Arati transfert:

Pluuiæ præsagium.

Agmine cùm denso circumuolitare videntur
Gracculus & tenui cùm stridunt gutture Corui.

Corui præterea imminente pluuia vocem, quæ magnas pluuiæ stillas imitetur, & subinde γλαγ proferunt, vel confusam eam instar stillarum, vel grauem ingeminant. Rursus *si Coruus*, inquit [c] Aelianus

Aelianus

[c] Aelianus, *crepusculo vespertino vocalis est, tempestatem annunciat* Corui de arbore penduli, & alas sæpenumerò motitantes humidæ tempestatis nuntij antiquis existimati sunt. Quemadmodum etiam, vbi vt ait [d] Virgilius,

[c] Lib. 7. de Anim. c. 7.

[d] Georg. 1.

—— E' pastu discedens agmine magno
Coruorum increpuit densis si exercitus alis,

pluuias denunciant. Corui raucum crocitantes, & vocem identidem resorbentes, vel vt habet [e] Plinius, *cum singultu quodam diu multumq́; latrantes:* denique, vt Aelianus, *excitato, & volubili sono crocitantes tempestatem, aut pluuiam hariolantur*, aut, vt inquit Plinius, *ventosum imbrem præsagiunt.* At difficultatem hoc loco Seruius Grammaticus mouet, cur sit, quòd Corui plures, simul pascentes, & tenue quid, & purissimum præter naturam clamitantes, cùm scilicet

[e] L. 18. c. 39.

Seruij dubitatio de corui præsagio.

—— Liquidas presso ter gutture voces
Aut quater ingeminant.

pluuiam significent, cùm è contra Cornices magna voce, & solæ scilicet, vt Virgilius habet:

Tum Cornix plena pluuiam vocat improba voce,
Et sola in sicca secum spatiatur arena.

Sed quod ad Virgilij locum attinet, & ad Seruij dubitationem, ipse Virgilius non pluuiam, sed serenitatem ijs Corui gestibus indicari scribit. Post enim m Ita serenitatis signa, quæ à Stellis, ab Halcyonibus, ab nebulis, ab Noctua, ab Alauda, & alijs desumpserat, tandem subiungit:

Tum liquidas Corui presso ter gutture voces,
Aut quater ingeminant, & sæpe cubilibus altis
Nescio, qua præter solitum dulcedine læti
Inter se folijs strepitant, iuuat imbribus actis
Progeniem paruam dulcesq́; reuisere nidos.

Sunt tamen qui Seruium sequantur, & causam rei in siccam volueris naturam conijciant, itaque ipsum aduentante pluuia voce exili, & frequenti volitatione ab vno ad alterum ramum, alijsq́; gestibus quoddam lætitiæ signum edere. Ita sanè Theon Arati Scholiastes sentire videtur: *Cornix, & Coruus eiusdem generis aues cum corpore admodum sicco sint, plurimum gaudent humectantibus.* Alij Vergilij partes sectantur, & ab aëre nubiloso, & crasso grauatum corpus aiunt fieri inertius, vnde densitate ob instantem serenitatem remota, & exhalante paulatim eos alacriores reddi, & hanc alacritatem voce prius singulas seorsim, deinde vniuersas simul repetita frequentiq́; ab vno ramo ad alterum obuolitatione velut ludibundos attestari Sic tempestate cessante è latebris prodeunt, atque per aera liberiùs volitant, & tum

—— Iuuat imbribus actis
Progeniem paruam dulcesq́; reuisere nidos.

Verùm hanc Coruorum siue lætitiam, siue gesticulationem, non ad particolares tempestates, sed ad vniuersales temporum mutationes refert Theon Arati Scholiastes, cùm inquit: *Coruos, & Cornices per initia tempestatis gaudent, in progressu vero crescente frigore non amplius gaudent: incipiente deinde æstate rursus gaudent, excessus enim temporum non ferunt.* Sed, vt ad prognostica redeamus; Corui cùm placida, & varia voce lætitiam testantur, sudum ac serenum cælum significant, sic priuatim primo crocitantes, mox turmatim congressi liberiùs voc ferantes, aut si sub nocturnum crepusculum gregatim versentur, & dum separantur summè crociendo ad nidos aduolent, idem quod antè, præsagiunt. Quod etiam facient, si contra solem hiantes manè per arborum ramos plumas, & alas expanderint.

Serenitatis præsagium.

MYSTICA.

ORVVS in nostra pietate sua etiam habet mysteria, quę prius dicemus, dein quæ paganismi impietas agnouit, exposituri. Huius alitis non vno loco, sed tribus, aut quatuor ad minus mentionem faciunt sacræ literæ, nusquam non sub literæ Cortice, allegoriæ subtilis nucleum contegentes. Primus locus est in libro [a] Genesios, vbi Coruus à Noe diluuij explorandi gratia arca quidẽ emissus, at non reuersus scribitur. Hic igitur D. [b] Cyrillus per Coruum infideles intelligit, dum ait: *Quod nonnullis temporibus aliqui ex Israelitico sanguine a fide discessuri essent, Coruus ille, quem Noe ex arca emisit, planè significat. Misit enim,* inquit, *Coruum ex arca, vt videret, si cessauerit aqua, qui non reuersus est. Demersus est enim, vt opinor, cum nullum sibi quietis locum inuenisset. Ergo qui à fide recedunt, seq́; à Christo seiungunt, morti se prorsus obnoxios reddunt.* Et paulò infra: *Sed aspice quomodo ex immundis volucribus Coruus quoque defecerit. Erant namque nonnulli ex*

[a] Cap. 8.

[b] Lib. 3. in Genes.

coruus à Noe emiss quid significet.

coruũ cur Noe emisit

Iudæis

Iudæis qui cum in Christum crediderint, ad legis vtique vmbram rurſus ſe conuerterunt. De quibus[c] *Ioannes vir ſanctiſſimus ita refert. Ex noſtris diſceſſerunt, ſed non erant de noſtris. Nam ſi de noſtris eſſent, nobiſcum vtiq; permanſiſſent, &c.* D.[d] Auguſtinus hunc Noachi Coruum homines ſui commodi ſtudioſos ac prauos ſignificari innuit. *Coruus à Noe iure fuit de arca miſſus, & non eſt reuerſus. Miſſa eſt Columba, & eſt reuerſa. Illas duas aues miſit Noe; habebat ibi Coruum, habebat & Columbam, vtrumque hoc genus arca continebat, & ſi arca figurabat Eccleſiam, videtis vtiq; quia neceſſe eſt, vt in illo diluuio ſeculi vtrumque genus contineat Eccleſia, & Coruum & Columbam. Qui ſunt Corui? qui ſua quærunt. Quæ Columba? Qui ea, quæ Chriſti ſunt.* Et alibi:[e] *Quod poſt quadraginta dies emiſſus Coruus, non eſt reuerſus, aut aquis vtique interceptus, aut aliquo ſupernatante cadauere illectus, ſignificat homines in immunditia cupiditatis teterrimos, & ab hoc ad ea, quæ foris ſunt in hoc mundo nimis intentos, aut rebaptizari, aut ab his, quos præter arcam,* id eſt, *præter Eccleſiam baptiſmus occidit, ſeduci atque teneri.* Et[f] rurſus: *Coruus à Noe emiſſus eſt antequam ſiccaretur aqua rebaptizatus redire noluit, mortuus eſt in his aquis. Auertat Deus huius Corui mortem. Nam quare non eſt reuerſus, niſi quia aqua interceptus eſt,* &c. D. autem[g] Ioanni Chryſoſtomo Coruus eo loco *Diabolus eſt, qui ex arca Eccleſiæ eliminatus, verè niger & tenebroſus eſt, ſuffocatus in aquis baptiſmatis.* Ceterùm vt notat præter cæteros[h] Glyca, narrationi Moſis de Coruo, quem Noe, vt exploraret, num aqua ſuper terra defeciſſet, ex arca emiſit,[i] Ioſephus apertè refragatur. Huius verba hæc ſunt: *Poſt paucos dies magis recedente aqua, emiſit Noa Coruum, cupiens cognoſcere ſi qua alia parte terrarum aqua diſceſſiſſent, vt tuto extendere poſſit. At ille comperto totam adhuc ſtagnare ad eum eſt reuerſus.* Idem habet Latina verſio cum Hebraica coniuncta. *Dimiſit Coruum qui egrediebatur & reuertebatur, donec ſiccarentur aquæ ſuper terram.* His ad vnguem etiam Chaldaica conſentiunt. Vnde quis non malè colliget, & ſunt qui exiſtimẽt, Moyſen aliter, quàm textus Latinus habet, ſcripſiſſe, vltrò citroq; meaſſe & reuertiſſe denuò, & ſic Ioſephum Hebræum ſacerdotem & patriorum arcanorum ſcientiſſimum ſenſiſſe.[k] Auguſtinus Eugubinus Epiſcopus Chiſamenſis deprauatam eſſe hoc loco editionem vulgatã ait, delendamq; eſſe ex illa, particulam, *Non.* codices verò Hebræos veritatem continere. Vulgaram etiam editionem ſeptuaginta interpretes præcedunt, qui ſic habent. *καὶ ἀπέστειλε τὸν κόρακα ἰδεῖν, εἰ κεκόπακε τὸ ὕδωρ, καὶ ἐξελθὼν οὐκ ἀνέστρεψεν, ἕως τοῦ ξηρανθῆναι τὸ ὕδωρ ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς,* id eſt, *emiſit Coruum, vt videlicet videret nunquid aqua defeciſſet, qui cùm egreſſus eſſet non reuerſus eſt, donec ſiccaretur aqua ſuper faciem terræ.* Ego facilè affirmem tempore Diui Hieronymi codices Hebræos hoc loco negationem habuiſſe, imò tempore etiam ſeptuaginta interpretum, & ita Moſen deſcripſiſſe. Sed Hebræos poſtea, aut negligentia, aut malitia, vt verſionẽ noſtram calumniarentur, negationem ex contextu abſtuliſſe.[l] Hierony. ex Hebræo ſic legit. *Dimiſit Coruum, qui egrediebatur, & non reuertebatur.* Et[m] alibi: *emittitur,* inquit, *Coruus de arca, & non redit, & poſtea pacem terræ Columba nuntiat.* Et[n] alibi: *Statimq; Columba Spiritus ſanctus expulſo teterrimo alite deuolat ad eum.* Ibi per teterrimum alitem Coruum ſignificat. D. Auguſtinus item vbiq; negatiuè, vt ex præmiſſis intelligi poteſt, eam propoſitionem intelligit. Sic Gloſſa Græca aſſerit, & per Coruum Iudaicum populum, qui extra arcam, hoc eſt, extra Eccleſiam manſit, per Columbam verò populum gentilem, qui ad Eccleſiam confugit, intelligit. Cùm igitur tot patres tanta vetuſtate, ſanctitate & eruditione præditi, ita legerint & explanauerint, vt noſtra habet vulgaris editio, itaque eam veriſſimam eſſe, Hebræã verò hoc loco deprauatam credendum: nec mirum cùm videamus, ut Elias etiam fatetur doctus inter Iudæos, Hebræos codices huius temporis longè à priſcis illis ueteris Synagogæ uariare, id quod perſpicuè profitetur Bruno Amerbachius trium linguarum cognitione celebris, in præfatione in Pſalterium Diui Hieronymi, vbi aſſerit uetera Pſalterij exemplaria Hebræa manu ſcripta, à Pſalterio Venetijs impreſſo multis in locis diſcrepare. Sed quid nomino recentiores, cùm[o] Iuſtinus martyr antiquiſſimus in libro, quem edidit aduerſus Iudæos apertè oſtendat, iam tunc Iudæos aliquibus in locis diuinam Scripturam deprauaſſe. Poſtea verò, ut[p] Lindanus Dordracenus Hollãdus tradit, multa commutata eſſe conſtat. Quare iam nunc ſolida & pura ſcripturarum ueritas potius à vulgata editione, quam a codicibus Hebraicis petenda eſt. Communem noſtram editionem Eccleſia Catholica meritò approbauit, vt uetuſtiſſimam, grauiſſimam, integerrimam ideoq; veriſſimam, de cuius laudibus nulla unquam poſteritas conticeſcet, quam ipſa perpetuitas ſemper intuebitur. Gloſſa quidem aliquid ad huius loci concordantiam uidetur afferre, at quam rectè, Theologi iudicent. Ea ſic habet: *Quia translatio, quam habemus de emiſſione Corui, videtur contraria Hebraicæ litteræ, ideò ſic poteſt concordari. Qui egrediebatur, & non reuertebatur, vt per hoc exponatur intentio Noe. Ad hoc enim eum mittebat, vt per ſuum reditum haberet aliquod ſignum de ſiccatione aquarum. Sed quia non fuit ſecundum intentionem Noe, ſed magis reuerſus eſt, ſtatim nullo ſigno apportato, ideo littera Hebraica factum Corui exprimit, cum dicit: Qui egrediebatur exiens, & reuertens. Sed ſecundum hoc dictum non remanſit apud cadauera, ſed quia aqua adhuc erant ſuper terram vniuerſam*

ſaltem

[c] Ioan. 2
[d] Tract. 6. in Euang. Ioã cap. 1.
Qui Corui, qui Columbæ.
[e] Lib. 12. cõtra Fauſtum Manichæũ.
[f] Tract. 6. in Euang. c. 1.
[g] Homil. de Spirit. ſanct.
[h] Annal. part. 2.
[i] Lib. 1. Antiq. Iud. c. 4.
[k] In Annotationibus.
[l] Homil. 26. in c. 8 Gen.
[m] Aduerſus Luciferianos.
[n] In Epiſ. ad Oceanum.
Coruus teterrimus ales dictus.
Coruus Iudaicum populũ ſignificat, Columba gentilem.
Hebræos codices à noſtris diuerſos fuiſſe.
Pſalm. Hebræos manu ſcriptos diuerſos eſſe ab impreſſis.
[o] In colloquio cũ Triphone Iudæo.
[p] In lib. de opt. interpr. ſcript. generæ.

ſaltem planam, vt dicitur infra reuerſus eſt in arcam, vt haberet paſtum. Verùm ne ea pars, quę Hebraicam literam, ut nunc habet deſertam ſe quęratur (quamuis pręter rationes allatas fruſtra Columba à Noë emiſſa uideri poſſit, ſi Coruus ad arcam reuerſus eſſet) itaque myſticum ſenſum, quem ijdem ex affirmatiua propoſitione eruunt, hic apponemus. Quidam igitur Neotericorum Theologorum non contemnendus ſic interrogat. *Cur Noë emiſit primo Coruum? Nonne cognouerat tribunal diuinæ iuſtitiæ efferbuiſſe in ſceleſtos illos, qui in nocte peccatorum erant immerſi, voluit emittere Coruum, auem nempe rapacem, & furem, inde prouenientem, vnde & diuina iuſtitia & cum ipſa ſymbolum habentem. Hinc ſcriptum quod ipſe Coruus exibat, & redibat (vt habet veritas Hebraica) exultans in eo feruore iuſtitiæ, cum qua habebat ſymbolum, & gaudens veſpere illo ſeueritatis, vt & nomen vtriuſq; conueniens indicat. Iiſdem enim literis apud Hebræos ſcribitur Coruus, quibus & veſper. Nam Coruus* ערב *horeb dicitur, veſper autem hereb* ערב *mutatis tantummodo punctis. Vnde cùm adhuc Noe videret iuſtitiam Dei ſæuientem ſuper terram exire nequaquam voluit. Cur vero Coruus ibat, & reuertebatur, quouſq; exſiccarentur aquæ? Nonne quia, etſi ex latere ſiniſtro, & diuinæ iuſtitiæ erat, fidus tamen miniſter mittentis eſſe voluit, & non inuidus, vt iret, & non reuerteretur, quærens cibum à cadaueribus animantium ſicut vulgares dicunt, Reuertebatur autem, quaſi referens rerum ſucceſſum Vnde minimè ſpernendus eſt Coruus*, de quo ſcriptum eſt. *Qui præparat Coruo eſcam.* Et alibi: *Qui dat eſcam pullis Coruorum inuocantibus eum. Qui, & (iubente Deo) Heliam pauit, cui etiam in Canticis aſſimulantur comæ dilecti, cum dicitur: comæ eius ſicuti elate palmarum, nigræ ſicut Coruus*, &c. Verùm quamuis ex patrum ſententia, atq; adeò ex vnanimi totius Eccleſię conſenſu Coruum ad Noa minimè reuertiſſe dicamus, tamen ſciolus quiſpiam id mordicus forſan nobis, & vi volet exprimere, dum ait ſacra ſcriptura, donec ſiccarentur aquę ſuper terram, non enim particula donec omne futurum tempus excludit, ſed id quod dicitur aliquando, ferè ſcilicet, quando talis res, aut tempus, aut occaſio acceſſerit. Sic [q] Terentius: *Nunquam deſtitit orare, vſq; adeo donec perpulit*,

[q] *In Andria.*

id eſt, orauit diu, ſed deſtitit etiam aliquando, ſcilicet vbi exoraſſet. His tamen egregiè occurrit Gloſſa, & ſimul quaſdam Hæbreorum ineptias reuellit, dum ait: *Quod ſecundum communem expoſitionem Coruus dicitur non rediſſe, donec ſiccarentur aquæ non ita eſt intelligendum quaſi reuerſus ſit ad Noe aquis reſiccatis, ſed remanſit apud cadauera, vt communiter dicitur. Et eſt ſimilis modus loquendi in Mathæo primo de Ioſeph, & Maria dicente. Et non cognoſcebat eam, donec peperit filium ſuum primo genitum, non quod poſtea cognouerit.* In Hebræo dicitur: *Qui egrediebatur exiens, & reuertens.* Teſtatur hoc D. [r] Hieronymus. *Quod exponunt Hebræi dicentes, quod Coruus emiſſus de arca non fecit legationem ſuam prout Noe intendebat, ſed magis extra aquam volitabat, quærens reingredi in arcã. Cauſam autem huius aſſignant aliqui Hebræi quod Coruus habebat ſuſpicionem de femella ſua. Ex quo patet in eis cæcitas magna, qui tam abſurda dicunt, & credunt. imo etiam in hoc ſibi contradicunt. Dicunt enim, & ſatis apparet in Textu, quod Coruus fuit ſimpliciter interdictus à Deo intra arcam.* Hactenus igitur Gloſſa.

[r] *Lib. de Hebraic. quæſt.*

Secundus ſacræ [s] ſcripturæ locus eſt, de Helia Propheta, cui Corui detuliſſe panem ſcribuntur, & carnes manè, & veſperi, idq; diuino iuſſu. Quem D. [t] Aurelius Auguſtinus doctiſſimè, vt omnia hiſtoricè interpretatur. *In tempore ſiccitatis*, inquit, *à Domino Heliæ dicitur, vt in ſpelunca torrentis Carith ſe abſconderet, vbi Coruis miniſtrantibus pane, & carnibus, & aqua torrentis illum ſatiaret, duplici ſcilicet occaſione, quatenus & tempore famis haberet alimoniam, & perſequutorum auide ſe quærentium turbidam effugeret iram. A Coruis verò miniſtrari Prophetæ præcipitur, vt ſcilicet culpam, quam in diluuio commiſerat, in terra purgare auis illa videretur, dum vt fidelis miniſter efficitur Heliæ, qui negligens & fallax erat antea Noe. Præterea quoque in hoc miniſterio illud etiam oſtenditur, qualiter homo ſi non peccaſſet, etiam infructuoſorum animalium nunc miniſterijs vteretur. Vnde verò eos panes, & carnes illi Corui detulerit, ipſe viderit, qui tale officium committebat. In quo tamen intuendum eſt, quod ſi ex aliquorum hominum ſcientium, aut neſcientium induſtria Corui hæc acciperent, qui coctos panes, & carnis quaslibet qualitercunq; præparabant.*

[s] *3. Reg. 17.* Helias à Coruis nutritus.
[t] *Lib. 2. de mirabilib. ſacræ ſcripturę.* Heliæ cur à coruis miniſtratum.

[u] Idem myſticum Corui huius ſignificatũ exponit, & gentes eo figurari docet, inquiens. *Helias enim abijt, & Chriſtus venit in mundum. Helias in deſerto Coruis miniſtrantibus paſcebatur, & Chriſtus in deſerto mundi huius gentium fide reficitur. Corui enim illi, qui Beato Heliæ iubente Domino miniſtrabant, gentium populum figurabant. Propterea & de gentium Eccleſia dicitur. Nigra ſum, ſed formoſa filia Hieruſalem.*

[u] *Serm. de tempo. 201. c. de Helia.*

D. verò [x] Chryſoſtomus paulò aliter ſacræ huius hiſtoriæ myſterium rimatus, Iudaicum populum per Corui pullos intelligere videtur, per Coruum uerò non diſſimili allegoria Heliam ipſum in gentem ſuam plus iuſtò duriuſculum, ut ex hiſce eiuſdem uerbis apparet. *Odit*, inquit, *Coruus prolem ſuam, & natam non educat Id quod* [y] *Propheta inſinuans dixit, & pullis Coruorum inuocantibus eum. Quoniam enim pulli Coruorum imo omnes auium pulli recens nati infirmiores ſunt, quam vt ipſi cibum ſibi parent. Vnde adhuc implumes à parentibus ſuis enutriuntur. Sed ab ea parentum cura Coruorum pulli deſtituti, attamen ab illis etiam non curatum permanet Coruorum genus. Vnde Dauid diuinam nobis miſericordiam ſubinde commonſtrans eorum educationem Deo aſcribit. Expoſitis enim ad aerem, vtpotè à parentibus neglectis*

[x] *Serm. in Heliã Prophetam.*
[y] *Pſal. 146.*

glectis obaolitant animalcula quadam diuina prouidentia suppeditata, quæ captantes illi crescunt, & aluntur. Vnde dicit, & pullis Coruorum inuocantibus eum. Proinde per patres illos filiorum suorum osores apud Heliam, qui Iudæis, vt filijs mala fruges succensebat, Deus intercedit, quasi ad eum silenter ita diceret. Ne tanto Iudæorum filiorum tuorum odio teneare, quanto erga pullos suos Corui, & ecce illi nunc conuersi sunt, vide vel coruorum misericordiam, qui natura sunt immisericordes, & inhumani, illi ipsi vt hospites tibi seruiunt. Absurdum est ô Helia, quod apud te misericordia mea patrocinantur Corui, tu autem pro Iudæis, in quos sæuio, non intercedis. Erubesce, & vel Coruorum exemplo Iudæis esto clementior. Ego enim vt tua sententia honorem do, ita & illorum qui affliguntur, misereri velim. At Helias cùm Deo nondum cederet, reuocatur alumni Corui beneficium, & alia reconciliandi via quæritur, nempè vt fame victus sententiam ipse soluere cogatur. Verùm ipse Coruorum ministerio destitutus, nihilo mitior, inediam etiam ipse sustinuit, & inquit. Non ingratum est, vt famè crucior, tantum vt impios puniri videam, pereat etiam corpus meum cum his, qui fame afficiuntur. Itaque cum deficiente per Coruos alimonia transiret multum temporis, iterum corripitur Helias, & in alium locum transire iubetur, vt famelicus ipse famelica viduæ, quæ & Ethnica erat, supplex esset &c. Hæc D. Chrysostomus. S.[a] Isidorus Pelusiotes mysticè per Coruum sacerdotem malum, diuinæ nihilominus gratiæ administrũ interpretatur, vbi inquit: *Quod si quid etiam, quod magis mirandum sit, intelligere cupis per Coruum, hoc est immundam auem, quæ calspetam illum Heliam pascebat. Quocirca ne dubites, quin per flagitiosos quosdam sacerdotes, (neque enim omnes contemnere oportet, neque æquum est) diuina, & natura sublimiora beneficia tribuuntur.*

Helias iubetur Coruum imitari.

[a] Li.2. epist. 37. ad Hermium Comitem.

Ita D. Isidorus hoc Corui exemplo apposito certè Deum quandoq; indignis ad bonas operas vti ostendit, quemadmodum, vt Coruus impura ales Heliam Prophetam aluit. Eundem locũ hoc modo interpretatur Iacobus de Vitriaco Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis: Legimus autem, quod Elias pastus est pane subcinericio, & ambulauit vsque ad montem Dei in fortitudine cibi illius, quadraginta noctibus, & quadraginta diebus. Panis autem ille figura fuit panis Eucharistiæ, & panis doctrinæ. Si igitur tanta fuit virtus, & efficacia in vmbra, & figura, quanta & quàm mirabilis est virtus in re ipsa, in ipso scilicet pane vero corporis Christi, quo reficiuntur animæ populi Christiani? De quo pastu legimus in libro Regum, quod Coruus pascebat Eliam, id est, Christus fidelem animam, de quo Coruo Dominus in Iob ait: *Quis præparat Coruis escam suam, quando pulli eius clamant ad Dominum.* Coruus dicitur Christus propter similitudinem carnis peccati, qui cùm sit candor lucis æternæ, quasi niger factus, dum vidimus eum non habentem speciem, neque decorem. Vnde & Ecclesia nigra fit propter ipsum mundo despecta, & varijs tribulationibus afflicta, sicut ipsa ait in Canticis: *Nigra sum, sed formosa.* Vox aũt Christi dicitur Coruina, quia semper in crastinum sonat, cùm bona futura promittat. Hæc enim vita quasi hodierna dies est in promissione, crastina autem dies erit in exhibitione. Cras enim respondebit nobis iustitia nostra, id est Christus, qui factus est nobis a Deo Patre sapientia, virtus, & iustitia. Esca autem huius Corui, non quia pascitur, sed quia pascit nos pullos suos, est caro eius. Hanc escam Spiritus Sanctus in vtero D. Virginis præparauit. Mater autem in præsepio nobilem escam in paupere scutella posuit. Christus autem hanc escam in cruce coctam esibilem reddidit, quia pullos suos pascit, dum eos nigrescere cernit despectu scilicet mundi, & carnis purificatione. Tertius sacræ scripturæ locus de Coruo habetur in[a] Canticis, vbi sponsa capillitium dilecti sui Coruorum pennis præ atrore splendentibus comparat, dum ait: *Cincinni eius condensi sunt, vt elate, & nigri sicut Corui.* Quæ verba versibus sapphicis quidam recentiorum sic expressit:

Christus Coruus dictus.

Vox Christi cur Coruina.

[a] Cant. 8.

Capilli sponsæ Coruo simile quid.

Eius est aurum caput, & comantis
Vertici palmæ similis capillus
Nigraq; omnis Cæsaries ferens iam
Aemula Corui.

Caput autem, vt inquit idem ipse, *comparatur auro tanquam inter omnia metalla perfectissimo. Sed capillorum pulchritudo in ordine non abs re palma, seu cerebro ipsius palmæ, quam Græci elaten vocãt, æquatur, videlicet ad denotandam virtutem capillorum, quibus euulsis Samson perdidit robur, haud secus atque palma cerebro euulso emori dicitur. In colore verò Coruo assimulatur, qui est, vt sequamur theologiam Hebræorum inter præcipuas aues à mensura roboris excelsi proueniens, vt non sine causa in*[b] *Psalmo, & Euangelio pullos Coruorum eum inuocantes pascere dicatur.* Quartus locus est[c] Salomonis: *Oculum qui subsannat patrem, & qui despicit partum matris suæ, effodiant eum Corui de torrentibus, & comedant eum filij Aquilæ.* Hic pro Coruis intelligendos esse volunt dæmones huius elementaris mundi, qui veluti Corui nigerrimi, ac teterrimi vt plurimùm apparent. Hi lumen mentis tollunt, quibus vniuersalium, & naturæ legum obseruatio haudquaquam curæ est, qui Sacrosanctæ Ecclesiæ, quæ nos in Christo veluti mater spiritualiter genuit, præcepta & monita procaciter aspernantur. Quintus locus est apud D. Iobum, qui de Coruis hunc in modum quærit: *Quis præparat*

[b] Psal. 146.

[c] Prouer. 30.

Corui dæmones qui.

Coruo

Coruo escam suam, quando pulli eius clamant ad Deum, vagientes eò quòd non habeant cibum. Hoc ipso conspirat, quinimò ad D. Iobi interrogationem respondet Regius [d] Psaltes, dum summam Dei clementiam mirificè extollit: *Qui dat iumentis escam ipsorum, & pullis Coruorum inuocantibus eum* &c. Hunc locum commentans Cornelius Iansenius Gandauensis Episcopus. Coruorum (inquit) hîc ob id fit mentio ad notandam magis Dei erga homines prouidentiam, & benignitatem. Si enim Deus etiam rapacissimos, & odiosos Coruos benignè pascit, quantò magis homines ab ipso pendentes. Deinde idcircò etiam Coruorum meminit, quòd voracissimi sint, multo egentes cibo, ob quod fugant longius pullos suos iam robustos, vt scribunt Plinius, & Aristoteles suis locis. Atqui ob has easdem rationes Coruorum singulariter mentionem facit [e] Dominus, volens ex prouidentia Dei erga eos, eiusdem prouidentiam erga homines arguere. Considerate, inquit, Coruos, qui non seminant, neq; metunt, quibus non est cellarium, neque horreum, & Deus pascit illos, quantò magis vos plures estis illis? Pulchrè autem pullos Coruorum, Deum dicit inuocare, nam cæteræ aues suo cantu magis videntur laudare Deum, & lætitiam testari; Corui verò sua crocitatione non nisi famem testari, & penuriam. Simul & Dei eximiam notat benignitatem, & clementiam, qui illorum crocitationem veluti precem ad se fusam suscipit, ac proinde etiam solum gemitũ hominum illi esse pro oratione. In eũdem locũ D. Augustinus sic commẽtatur. Hoc fortè putabimus, inquit, quia Corui Deum inuocant, nec hoc cogitetis irrationabilem animam inuocare Deum. Non nouit anima inuocare Deum, nisi sola rationalis. In figura accipiente dictũ, nec putetis sicut impij quidam dicũt, reuolui animas humanas ad canes, ad porcos, ad Coruos. Anima humana facta est ad imaginem Dei, non dabit imaginem suam cani, & porco. Quid ergo pulli inuocantes eum, qui sunt pulli Coruorum? Israelitæ se solos iustos esse dicebant, quia legem acceperant, cęteros omnes omnium gentium homines peccatores dicebant Et ferè omnes gentes, in peccato, in idololatria, in adoratione lapidum, & lignorum erant. Sed nunquid sic remanserunt? Et quid ipsi? Etsi non nisi Corui patres nostri, tamen pulli Coruorum nos ipsi inuocamus Deum. Dat pecoribus escam ipsorum, & pullis Coruorum, qui inuocant eum. Ipsi sunt pulli Coruorũ, quibus dicit Petrus. Quia non corruptibili auro, & argẽto redempti estis de superuacanea vestra consuetudine a parentibus vestris tradita. Proficientes enim pulli Coruorum, qui simulachra colere videbantur parentum suorum, conuersi sunt ad Deum. Et audis modò pullum Corui inuocantem vnum Deum. Quid ergo dimisisti parentem tuum dicis pullo Corui. Dimisi planè, ille enim Coruus non inuocans Deum, ego pullus inuoco Deum &c. Hæc Diuus Augustinus. In eundem etiam Diui Iobi locum Diuus [f] Gregorius ita scribit. Quis præparat Coruo escam suam quando pulli eius ad Deum clamant, vagantes eò quod non habeant cibos? quid enim Corui pullorumque eius nomine nisi peccatis nigra gentilitas designatur? De qua per [g] Prophetam dicitur: Qui dat iumentis escam ipsorum, & pullis Coruorum inuocantibus eum. Iumenta quippè escam accipiunt, dum sacræ scripturæ pabulo mentes dudum brutæ satiantur. Pullis verò Coruorum filijs scili. et gentium esca datur, cùm eorum desiderium nostra conuersatione reficitur. Iste Coruus esca fuit, dum ipsum Sancta Ecclesia quæreret. Sed nunc escam accipit, quia ipse ad conuersionem alios exquirit. Cuius videlicet pulli, id est, prædicatores ex eo editi, non in se præsumunt. Sed in viribus redemptoris sui. Vnde benè dicitur. Quando pulli eius ad Deum clamant Nihil enim sua virtute se posse sciunt. Et quamuis animarum lucra pijs votis esuriant, ab illo tamen, qui cuncta intrinsecus operatur hæc fieri exoptant. Vera enim fide comprehẽdunt, quia neq; qui plantat est aliquid neq; qui rigat, sed qui incrementũ dat Deus. Quod verò dictum est, vagantes, eò quòd nõ habeant cibos in hac vagatione nil aliud, quàm æstuantium prædicatorum vota signantur, qui dum in Ecclesiæ sinum recipere populos ambiunt, magno ardore succensi, nunc ad hos, nunc ad illos colligendos desideriũ mittunt. Quasi quædam quippè vagatio est, ipsa cogitationis æstuatio, & velut ad loca varia mutatis nutibus transeunt, dum pro adunandis animabus in modos innumeros, ac in partes diuersas esuriente mente discurrunt. Hanc vagationẽ pulli Coruorum, i. filij gentilium ab ipso gentium magistro didicerunt Ipse quippè quã valida charitate flagrat, tã nimia ex locis ad loca se vagatione permutat, trãsire ad alia ex alijs appetit, quia ipsa eũ, quę implet charitas impellit Longè namq; à [h] Romanis positus scribit, memoriã vestri facio sẽper in orationibus meis, obsecrãs si quomodo tandem aliquando prosperũ iter habeam in voluntate Dei veniendi ad vos, desidero. n. videre vos. Retentus Ephesi Corinthijs scribit: Ecce teroo paratus sum venire ad vos. Ephesi commorans Galatis loquitur, dicens: Vellem modo esse apud vos, & mutare vocem meam. Romæ quoq; custodia carceris clausus, quia ire ad Philippenses per semetipsum nõ permirotur transmittere se discipulum pollicetur, dicens: Spero in Domino Iesu Timotheum me citò mittere ad vos, vt & ego bono animo sim cognitis, quæ circa vos sunt. Constrictus etiam vinculis,

[d] *Psal.* 146.

[e] *Luca* 12.

Coruos Deum inuocare quid significet.

[f] *Lib* 30. *exposit. moral. cap* 8.

[g] *Psal.* 146.

[h] *Rom.* 1.

atque Ephesi retentus Colossensibus scribit. Nam si corpore absens sum, sed spiritu vobiscum sum. Ecce quomodo sancto desiderio quasi vagatur: hic corpore tenetur, illuc spiritu ducitur, & paterni amoris affectum istis præsentibus exhibet, illis absentibus ostendit, coram positis impendit opera, audientibus exprimit vota, efficaciter præsens eis cum quibus erat, nec tamen illis absens, cum quibus non erat. Cuius vagationem melius cognoscimus, si eius adhuc ad Corinthios verba pensamus: ait enim, Veniam ad vos, cùm Macedoniam pertransiero. Nam Macedoniam pertransibo; apud vos autem forsan manebo, vel etiam hyemabo. Perpendamus quæso, quæ sit ista vagatio: Ecce aliò interim manet, aliò se iturum perhibet, atque aliò deflexurum promittit. Quid est, quod tã anxiè per tot loca patitur, nisi quod circa omnes vna charitate constringitur? Charitas enim diuisa vnire consueuit, vnum cor Pauli per multa diuidi cõpellit. Quod tamen tantò arctiùs in Deo colligit, quantò latius per sancta desideria spargit. Predicando igitur Paulus vult simul omnia dicere, amando vult simul omnes videre; quia & in carcere permanendo vult omnibus viuere, & de carne transeundo per sacrificium fidei vult omnibus prodesse. Vagentur itaq; pulli Coruorum, id est, magistrum suum imitentur filij gentium, torporem mentis excutiant, & cùm animarum lucrum, id est, cibum suum minimè reperiunt, non quiescant, ad profectum se ex profectibus extendant, & æstuantes in vtilitate multorum, refectionem suam quasi vagantes esuriant. Quia verò per prædicationem opera discurrendo, refectione fidei gentilitatem satiare non cessant, dicatur rectè. Quis præparat Coruo escam suam, quando pulli eius ad Deum clamant, vagantes eò quòd cibum non habeant?

Plebs Iudaica per Coruũ designata.

Potest etiam Corui nomine nigra per infidelitatis meritum plebs Iudaica designari. Nam pulli eius ad Deum clamare referuntur, vt eidem Coruo à Domino esca præparetur: quia nimirum Sancti Apostoli plebis Israeliticæ carne generati, dum pro gẽte sua preces ad Dominum funderent, quasi pulli Coruorum eũ, de quo carnaliter editi sunt spirituali intelligentia parentem populum pauerunt. Igitur dum pulli eius clamant Coruo esca preparatur. Illud tamen in hoc versu debemus solerter intueri, quòd huic Coruo esca dicitur primum pullis clamantibus, & postmodum vagantibus præparari. Clamantibus namque pullis Coruo esca præparata est, cùm prædicantibus Apostolis verbum Dei Iudæa modò in tribus millibus, modò in quinque millibus spirituali est intelligentia saciata. Sed cùm reproborum multitudo crudelitatem suam contra prædicantes exerceret, & quasi pullorum vitam necaret, ijdem pulli in vniuersa mundi spatia dispersi sunt. Vnde & ijsdem patribus spiritali predicationi resistentibus, dicunt:

[i] *Act.* 3.

[i] Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei, sed quia repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes, scientes profectò quòd postquam gẽtilitas etiam

[k] *Rom.* 11.

Iudæa ad fidem veniret. Vnde est [k] scriptum: Donec plenitudo gentium introiret, & sic omnis Israel saluus fieret. Quia igitur summoperè Sancti Apostoli, & studuerunt prius audientibus prædicare, & postmodum resistentibus exempla conuersæ gentilitatis ostenderet: quasi esurientes pulli huic Coruo escam suam prius clamando, & postmodum vagando quæsierũt. Vnde enim uagantur pulli; inde escam Coruus inuenit; quia dum per laborem prædicãtium conuersam ad Deum gentilitatem Iudaicus populus respicit, ad extremum quandoque stultitiam suæ infidelitatis, & tunc scripturæ sacrę sententias intelligit, cùm priusquam sibi gentibus innotuisse cognoscit, atque expleta vagatione pullorum ad perspicienda sacra eloquia os cordis aperit, quia peractis in mundum cursibus Apostolorum, serò ea spiritualiter percipit, à quibus diu se perfidia astringente ieiunauit. Quæ quia omnia solius diuinæ potentiæ virtus operatur, rectè dicitur. Quis præparat Coruo escam suam, quando pulli eius ad Deum clamant, uagantes eò quòd non habeant cibos? Subaudis nisi ego, qui infidelem populum filijs suis, & exorantibus tolero, & prædicantibus, atque ad alia uagantibus conuertendum quandoque in fine sustineo. Est adhuc aliud quod de Coruo moraliter possit intelligi. Editis namque pullis, ut fertur, escam plenè præbere dissimulat, priusquam plumescendo nigrescant, eosq; inedia affici patitur, quoadusque in illis per pennarum nigredinem sua similitudo appareat. Qui huc illucq; uagantur in nido, & ciborum expetunt aperto ore subsidium. At cùm nigrescere cęperint, tantò eis pręberida alimenta ardentiùs requirit, quantò illos alere diutius distulit. Coruus

Prædicator doct' Coruus est.

profectò est doctus quisque prędicator, qui magna voce clamat, dum peccatotum suorum memoriam, atque cognitionem infirmitatis propriæ, quasi quandam coloris nigredinem portat. Cui quidem nascuntur in fide discipuli, sed fortasse à peccatis pręteritis memoriam auertunt, & per hoc eam, quam assumi oportet contra huius mundi gloriam humilitatis nigredinem, non ostendunt. Hi velut ad accipiendas escas os aperiunt, cùm doceri de secretis sublimibus quęrunt. Sed eis Doctor suus alimenta prędicamentorum sublimium tantò minùs tribuit, quanto illos peccata præterita minus dignè deflere cognoscit. Expectat quippè, atque admonet, vt à nitore uitæ præsentis prius per pœ-

nitentiæ lamenta nigreſcant, & tum demum congrua prædicationis ſubtiliſſimæ nutrimenta percipiant. Coruus in pullis ora inhiantia reſpicit, ſed antè in eis pennarum nigredine indui corpora quærit. Sic & diſcretus Doctor interna myſteria eorum ſenſibus non miniſtrat, quos adbuc ab hoc ſæculo nequaquam ſe abiecisſe conſiderat. Quantò igitur diſcipuli exterius per cultum vitæ præſentis minus quaſi nigri ſunt, tantò per cibum verbi interius minus replentur: & quo ſe à corporali gloria non euacuant, eò a ſpirituali refectione ieiunant. Si verò in confeſſione vitæ præteritæ lamenti ſui gemitus velut nigreſcentes plumas proferant, ilicò in contemplationem Doctor ad eſcam de ſublimibus deferendam quaſi pullorum refectionem cogitans Coruus volat: eisq; hiantibus in ore cibum reuocat, dum ex ea intelligentia, quam ceperit, eſurientibus diſcipulis alimenta vitæ loquendo ſubminiſtrat. Quos tantò ardentiùs de ſupernis reficit, quantò veriùs a mundi nitore nigreſcere pœnitentiæ lamentatione cognoſcit. Pulli autem dum nigro ſe pennarum colore veſtiunt, de ſe etiam volatū promittunt, quia quò magis diſcipuli abiecta de ſe ſentiunt, quò magis ſeſe deſpicientes affligunt, eò amplius ſpem profectus ſui in altiora pollicētur. Vnde & curat Doctor feſtinantiùs alere, quos iam per quædam indicia prouidet poſſe, & alijs prodeſſe. Hinc enim Timotheum Paulus velut plumeſcētes pullos ſollicitius alere, dum dicit quæ audiſti à me per multos teſtes hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt, & alios docere. Quæ doctrinæ diſcretio dum cautè à prędicatore cuſtoditur, ei diuinitus largior copia prædicationis datur. Dum enim per caritatem compati afflictis diſcipulis nouit, tum per diſcretionem congruum doctrinę tempus intelligit, ipſe non ſolùm pro ſe, ſed etiam pro eis, quibus laboris ſui ſtudia impendit, maiora intelligentiæ munera præcipit. Vnde hîc quoque aptè dicitur: Quis præparat Coruo eſcam ſuam, quando pulli eius ad Deum clamant vagantes eò quòd non habeant cibos? Cùm enim pulli vt ſatientur clamant, Coruo eſca præparatur, quia dum verbum Dei boni Auditores eſuriunt, proficiendis eis maiora Doctoribus intelligentiæ dona tribuuntur. Hactenus itaq; D. Gregorius.

[l] Iacobus de Vitr aco S.R.E. Cardinalis, Epiſcopus Tuſculanus: Quis præparat (inquit) Coruo eſcam ſuam, quando pulli eius clamant ad Deum? eſca Corui, qua paſcit nos, caro eius eſt: hanc eſcam in vtero virginali præparauit Dominus, qui dat iumentis eſcam ipſorum, & pullis Coruorum inuocantibus eum. Reclinatus in præſepio factus eſt fœnum iumentis, factus eſt caro, pullos Coruorum carnibus pauit, id eſt, filios peccatorum, ſcilicet Eccleſiam de gentibus congregatam, vel Iudæos filios Patriarcharum, vt Coruus ſumatur in bonum, iuxta illud: Nigra ſum, ſed formoſa filia Hieruſalem. Vnde, & Chriſtus Coruus dicitur, qui in veſpere mundi carnes nobis obtulit, non quia peccator ſit, ſed propter ſimilitudinem carnis peccati, & quia pullos non paſcit, niſi quando incipiunt nigreſcere mundo mortui, & deſpectui. Cùm .n. eſſet candor lucis humiliauit ſe, vſque ad mortis nigredinem, cuius vox Coruina eſt ad futura bona nos inuitans, & bona futura promittens. Coruus etiam ille, quem populus Romanus ſolenni adeo funeris pompa mortuum proſequutus eſſe, ac honoraſſe legitur apud authores prophanos, apud nos tamen myſterio non caret, quippè qui ſine vllo garritu, volatu, aliouè augurio Chriſtum iam adueniſſe certo ſignificauit, & breui omnem dæmonum poteſtatem, præcipuè verò Roma, quę ipſa arx Idolomonię erat, proſternendam, exterminandam, & perpetuo obliuionis ſepulchro condendam fore. Teſtatur hoc doctiſſimus Theologus [m] Gilbertus Genebrardus ita ſcribens: *Anno vno ante paſſum Dominum M. Seruilio, & C. Seſtio Coſſ. funus Corui celebribus exequys omnium generum coronis nouo & inuſitato facinore curatum à Pop. Romano, authore Plinio; ſignificante ſpiritu Sancto Coruum, id eſt, atrum illum Sathanam mox extinctum iri Romæ, vbi præcipua eius poteſtas cultusq́; erat, & garritus.* Quod ad Ethnicas ſuperſtitiones attinet, apud has quoque Coruū videmus ſua habuiſſe myſteria. Eum enim ſacrum, & Apollinis pediſſequum teſte Plutarcho, & [n] Aeliano eſſe dixerunt, cùm quia futura cantu, & volatu prædicere, & Apollinis ſententiam teſte Porphyrio, vnà cum Accipitre nuntiare credebatur, tùm quia niger eſt, & tenebroſæ nocti (vt Cycnus ob candorem diei) apprimè cōuenit, quorum vtriusq; Phœbus dominus eſt. Itaque non ſolùm Coruum, ſed & Cycnum ei conſecrârunt. His aſtipulatur Apuleius, qui vbi de Socratis dæmonio agit, ita inquit: *Cùm duo præſtabiles colores piceus, ac niueus forent, quibus inter ſe nox cum die differrent, vtrumq́; colorem Apollo ſuis alitibus condonauit Coruo nigrum, Cycno album.* Hinc Auſonio *Phœbeius oſcen.* [o] Silio Italico *Phœbea ales* nuncupatur. Tertiam etiam rationem quidam adferunt, quòd Apollo, cùm gigantes Dijs bellum inferrent, in Coruum mutari voluit. Phornutus tamen è contra Coruo a Phœbo alienum ait, quòd vel ipſo colore prophanus, ac impurus habeatur, id eſt, *μιαρός*. Vnde illi Cycnum potiùs attribuit, quòd is auium maximè muſicus ſit, & candidiſſimus.

[l] In die Natiu. Domini.

Chriſtus Coruus dicatur.

Corui à Romanis ſepulti myſterium.

[m] In Chronologia.

Coruus ſepultus Dæmonis extinctum adeſſe ſignificat.

Coruus Apollinis pediſſequus, & facer, quare.

[n] Lib. 7. de Anim. c. 18.

[o] Lib. 5.

Cygnus cur Phœbo facer.

MORALIA.

*Li. de Noe, et arca, c. 17

MYSTICIS moralia æqualia ſunt, aut ſubnexa. Corui Noe hiſtoriam D. *Ambroſius ethicè exponit: *Per feneſtram,* inquit, *Coruum primum iuſtus emiſit. Quærenda cauſa nec tamen latet, quantum ad literam attinet, quia plerique quaſi annuncium futurorum Coruum exiſtimant, & voces eius obſeruant, volatusq́; rimantur. Senſus autem altior ſignat, quòd omnis iuſtus, quando mundare ſe incipit quæ tenebroſa ſunt, & immunda, & temeraria, primò à ſe repellit. Siquidem omnis impudentia, atque culpa tenebroſa, & mortuis paſcitur, ſicut Coruus. Lumini autem vicina virtus puritate, & ſimplicitate reſplendet. Et ideo tanquam emittitur, atque fugatur culpa, & ſuperatur ab innocentia, vt & nihil remaneat in viri iuſti mente tenebroſum. Denique egreſſus Coruus non reuertitur ad iuſtum, quia fugitans omnis culpa eſt æquitatis, nec probitati videtur, & iuſtitiæ conuenire. Denique euaſiſſe ſe credit iniuſtus, tanquam de vinculis, cùm iuſtus ab eius conſortio ſe ſeparauerit diluuij cuiuſdam, & corruptelæ familiaris, vt Coruus, qui cum ſiccitatem terræ nuſquam inuenerit, non reuerſus eſt, ſed remanſit, donec ſiccarentur aquæ. Conſiderandum etiam quare non regreſſum dixerit Coruum, donec ſiccaretur aqua à facie terra, quaſi verò poſtea ſit regreſſus. Sed hæc loquutio familiaris eſt ſcriptura diuinæ. Siquidem, & in Euangelio habes ſcriptum de Sancta Maria quòd non cognouerit eam Ioſeph, donec pepererit filium, cum vtique nec poſt cognouerit. Deinde quæ eſt loquutio iſta, vt diceret, donec ſiccaretur aqua à terra, non terra ab aqua. Et quidem vſus loquendi hoc etiam habere conſueuit. Tamen nonnulli ante nos exiſtimârunt, quod immoderata quædam vis paſſionum videatur exponi hac locutione verborum, quia turbidis paſſionibus, & procelloſis conſumatur anima. Deficientibus autem & velut areſcentibus virtutem reſumat. Non redit igitur culpæ ſpecies in animam iuſti, quaſi ſiccam, & mortuam derelinquens, & cui iam amplius nocere non poſſet.* Hactenus ille. D. Thomas *per animalia Coruini generis,* inquit, *ſignificantur illi, qui ſunt voluptatibus dediti, vel qui ſunt expertes bona affectionis, quia Coruus ſemel emiſſus ab arca non eſt reuerſus.*

Voluptatibus deditos Corui ſignant.

HIEROGLYPHICA.

Corui typo qui deſignentur.

CORVVS veteribus hieroglyphicum erat patris liberos ſuos exhæredantis. Coruus enim pullos ſuos iam adultos expellit nido, imò & tota regione interdicit. Emanſorem, & deſertorem eodem ſignificari, tam diuinæ, quam humanæ literæ docuerunt, quippè qui vel diutius, quàm conceſſum erat, à ſtatione abeſſent, vel eaſdem perdiré deſererent. Et vt Phœbi apud Poëtas, ita apud noſtros (ſi tamen licet prophana miſſere Diuinis, quod inconueniens maximum puto). Noe ex arca emiſſus deſertor fuit. Hic Coruus eos deſignat, qui ab Eccleſiæ gremio diſcedentes, & puritatis, ac ſanctimoniæ decreta abiurantes ad nefanda, & obſcæna hæreticorum dogmata deſcedunt. Has volucres Abrahã frumenta depaſcentes abegiſſe dicitur: vnde nomen meruit abactoris, indicans nimirum futurum aliquando, vt liberatoris aſſertorisq́; nomẽ aſſequeretur, qui impios tolle et, de ſacris literis animorum paſtu malè ſentientes. Per hominẽ Coruis obiectum intelligimus, qui ignominioſè repulſam paſſus eſt, aut è conſpectu heri ſui, & domini ſummorus Et quoniam dæmone malo nihil magis abominabile, nihil contemptius, nihil abiectius; itaq; Eucherius eum ipſum in diuinis literis monet per Coruum intelligi, eo Salomonis loco: *Effodiant eum Corus de torrente.* Atq; hinc prouerbium apud Græcos comicos vſitatum, ἐς κόρακας. In iiſdem diuinis ᵃ literis legitur apud Græcos μὴ ἀποσκορακίσῃς με, quod nonnulli ad hoc prouerbium trahunt, verbumq́; ἀποσκορακίζομαι Suidæ agnitum dicunt, ob ipſo Dauidico citato verſu, & mẽtione ignominioſè repulſæ facta, Latini ſimpliciter *Ne repellas me,* reddidere. Sed. n. Euthymius id verbum etiam è ſcoria deſumi poſſe innuit, quæ ſpurcitia eſt in omni metallo, & tanquam fex inutilis proijcitur, indeq́; fieri ἀποσκοραλίζειν contemnere Sic & à Coruo Rhetore hieroglyphicum deſumitur, qui poſt Hieronis obitum primus Rethoricam Syracuſis docuit, quo celebritate motus Metellus Diodorum Rhetorem, quo magiſtro vſus fuerat, iam defunctum honoraturus, Coruum lapideum ſepulchro impoſuit, quaſi quod antiquiſſimo illi Coruo similẽ indicare vellet. Cæterũ Cicero rem aliò detorſit cauillatus in Metellũ, rectè eum. f. feciſſe, propterea quòd diſcipulũ non dicere, ſed volare docuiſſet, inconſtantiã Metelli, qua malè audiebat, hoc dicterio perſtringens. Quod verò Coruus Apollinis hieroglyphicũ haberetur, nonnulli ea de cauſa factum exiſtimant, qua caprum Baccho, Sileno aſinum ſtulta antiquitas dicauit inauſpicatiſſimũ aiunt animal auſpicatiſſimo oraculorũ authori immolari meruit. aliud eſt hãc, vel ipſam Deo cupiã facere hoſtiã, aliud ſpecie Deũ ipſum explicare. Hoc modo animaliũ figuras huius, vel illius hieroglyphicõ eſſe dicimus, vtpotè qua poſita Deus ſtatum ſuus cognoſcat. Igitur alij dicũt quòd medijs æſtatis feruorib⁹ pullos excludat,

Hereticorũ typus.

Abraham. Abactor dictus, & quare.

Homo Coruis obiect⁹ quid ſignificet.

ᵃ Pſal. 26.

Coruus Rhetor.

Apollinis hieroglyphicum.

Coruus

Coruus ideò præter aliorum animalium naturam aliquid Coruo peculiare datum esse, in quo cum sole caloris authore conueniat. Vnde legitur apud Petronium: Arbitrum.

Si contra rerum natura munera nota
Coruus natura frugibus oua refert.

Sed enim cùm [b] Porphyrius dicat: *Colorem nigrum Soli dicatum, quòd eius calore corpora humana etiam fusciora nigrioraq; reddantur*: & cùm Coruus inter aues maximè niger sit, itaq; manifesta causa est, cur is Apollini sacer habeatur. Porrò Brachmanæ colorem atrum in primis venerantur propter Solem omnia denigrantem. Nam & Salomon rem egregiè nigram ostensurus Canticorum Cantico: *Crines, ait, eius vt abietes, nigri sicut Corui.* Auem autem Apollini familiarem fuisse, atq; insigni candore præditã, ipsius verò mox indignatione, quòd ab se dilectæ Coronidis crimen detulisset, in eam nigredinem demutatam, fabularum scriptores Hesiodum sequuti meminêre. Sed Artemo Pindarum commendat, qui Apollinẽ ipsum nulla Corui mẽtione facta per se Isios, & Coronidis furtum deprehendisse ait: Coruũ siti damnatum ab Apolline, quòd sacrificantem aqua moratus esset, iam antè diximus, ideoq; sitis hieroglyphicum est. Quare & Nicander scripsit frequentiores eius alitis crocitatus venturæ pluuiæ indicium esse. Sed quoniam ob ventris profluuium, quo per æstatem sexagenos dies laborat, Coruus a potu abstinet, sobrietatem conuenientiùs, quàm sitim hanc vocabimus. Impostorem significare Coruum insistentem vrnæ, & saxum ore tenentem non inmerito quis dicet. Vt enim iam antè meminimus, quæ auis huius sagacitas est, si quando aquam in vrna submissam adeò, vt eam rostro nequeat attingere, repererit, tum verò lapillis vna congestis, & immersis aquam subleuat, & siti consulit. Idem de cane Plutarchus scribit, qui lapillos in amphoram oleariam conijciebat, donec oleo redundante lambere posset arbitratu suo. At vel argutum physicum, aut subtilem mathameticum quis Coruum arbitretur, qui rerum omnium plenitudinem esse, & mutuam corporum pugnam, eaq; inuicem sibi cedere, alterum in alterius locum succedere, grauia imum, læuia summum petere apprimè cognoscat: aut quasi eam Archimedis ratione intelligat, qua coronæ sacoma quam mirè cęlatam ob insigne artificium Hiero Syracus. Tyrannus fraudem subolfaciens cùm refundere nollet, fraudem tamen percipi maximè auebat, ipse Archimedes callido certè consilio deprehendit. Veruntamen non ea Corui mens est, vt vel miras naturæ affectiones, vel subtiles Geometrarum speculationes rimetur. Vna in corpore conseruando cura est, hæc vna mentem acuit, hæc callidum facit. Sycophantam reuerà, & impostorem eius imago, ut suprà annotauimus, referet. Qua in re historiam Valeriani, ex quo multa huc retulimus, narrare lubet, qui non absimilem Coruinæ imposturæ famulum habuit, & in eo uitæ alendæ genere apprimè callidum, sed verba eius ipsa ascribamus. Fuit mihi Romæ famulus, ait, natione Gallus, patria Verdunensis, nomine Rolandinus, facetulus, & morio non sanè illepidus, & cùm primis officij sui memor. Allatus ad me fuerat Venetijs uini Cretici cadus, generosi admodùm, atque suauissimi. Iussi, uti mos est, talia non credere famulis, sed diligentiùs asseruari, amicis aduenientibus potius, quàm mihi vsui futurum. Interdum tamen vnciatim minimum quid hauriebatur. Intermonebat famulus subinde futurum, vt nectar (sic enim ipse vinum appellabat) si ita asseruare pergerem, in mastam obduraretur, atque etiam lapidesceret. Putabam ego de firmitate dici, quam vinum indies veterascens acquirebat, atque benè sanè respondebam. Quid autem? Venit æstas, visumque est cadum, ne conciperet æstum, loco dimouere. Cumque in commodiorem cuppam transferre vellem, vix duobus inde sextarijs effusis nihil amplius effluebat, ipso tamen pondere permanente. Quid sit miror. Operculum supernè tollo, introspicio, rem immisso digito peruestigo, atque ecce vim ibi glareæ ingentem, quanta nux iuglans est, magnitudine ad summum, usque cadum aggestam, quam non in cuppam, sed in vimineum corbem transfundere necesse fuit. Ita astutulus ille veterator quotidiè aliquid subducebat, & ne tubulus, qui paulò infra cadi medium immissus erat, aliquando rem proderet ad exhausti vini modum lapillos eos amoto supernè operculo, qua liquor infundi solet, immittebat, oppletoque ita calculis cado, ut nullum iam amplius infarcire posset, satis iam colluctatus non exspectato, vt res propalam fieret, domo emigrauerat. Hæc Pierius. Quibusdam etiam proditoris signum est Coruus, quippè qui Phœbo Coronidem Nympham a iuuene vitiatam fuisse reuelauerit, ut fabulæ habent. Vndè ob loquacitatem ab Apolline indignabundo ex albo in nigrum uersus, dignum suæ alios deferendi libidinis præmium tulit. Quod plerunq; proditoribus accidere solet, ut peius cum ipsis postea, quàm quos detulerint, agatur. Est etiam rei uagæ, & inconstantis symbolum iuxta illud Horatij:

Est aliquid quo tendis, & in quod dirigis arcum
An passim sequeris Coruos testaq; lutoq;?

[b] Lib. de abstinen. carnis ii.

Brachmanæ coloris atri cultores.

Sitis Hieroglyphicũ. Sobrietas Corui. Impostoris typus.

Archimedis ingeniũ.

Coruus sycophantæ imago.

Famuli cuiusdã astus lepidus.

Coruus proditoris signum.

Proditores puniendos. Incõstantię symbolum.

[Margin: I... a ... gaum.]

A Noe ex arca ablegatus Coruus, iuxta Theologos diuinæ iuſtitiæ ſymbolum gerebat, alias hominis improbi nota eſt, in quo ſenſu etiam Iuuenalis dixit:

Dat veniam Coruis, vexat cenſura Columbas.

Et Prudentius.

Cornos mutare Columbis.

PROVERBIA.

[Margin: Mali Corui malũ ouũ.]

MALI *Corui malum ouum* Κακοῦ κόρακος, κακὸν ὠόν. Aptè vſurpabitur, quoties à malo præceptore diſcipulus malus proficiſcitur ex improbo patre improbus filius, ex patria illaudata, vir illaudatus, deniq; facinus ſceleſtum ab homine ſceleſto. Metaphoram alij ad naturam animantis referunt, quæ nec ipſa idonea eſt humanis cibis, nec ouum parit ad quicquam vtile. Sunt qui fieri dicant, vt Coruorum pulli parentes ipſos deuorent, ſi fortè eos ad ſatietatem minimè pauerint. Alij, vt Suidas, & Varinus, ad huiuſmodi fabulam referunt. Corax quidam Syracuſis poſt mortem Hieronis inſtituit rhetoricen mercede profiteri. Cum hoc adoleſcens quidam Tiſias hac lege pactus eſt, vt tum demum mercedem perſolueret, vbi iam artẽ perdidiciſſet. Dein vbi iam arte cognita præmium reddere cunctaretur, Corax in ius diſcipulum vocauit. Vbi iuuenis huiuſmodi dilemma proponit. Percontanti quis eſſet artis finis, vbi Corax reſpondiſſet, perſuadere dicendo. Age, inquit, ſi perſuadeo iudicibus me nihil debere, non reddam, quia vici cauſam: ſin minus perſuadeo, non reddam, quia non perdidici artem. At Corax Tiſiæ dilemma tanquam vitioſum, & antiſtrephon in diſcipulum retorſit ad hunc modum: Immò, inquit, ſi perſuades, dabis, quia tenes artem, & debes ex pacto: ſin minus dabis, quia ſententia iudicum damnatus es. Quod commentum tam vafrum, tamq; callidum, vbi iudices audiſſent admirati verſutiam adoleſcentis, ſuccIamarunt, Κακοῦ κόρακος κακὸν ὠόν. Sunt qui narrant, hoc ſuccIamatum à Corona circumſtantium, cùm alter alteri litem intenderet. Huiuſmodi fermè leguntur in Prolegomenis in Hermogenis Rhetoricen.

[Margin: Corax rhetoricen docuit.]

[Margin: Coruus aquat.]

Coruus aquat. dici ſolitum, vbi quis non citra negotium, citraq; ingenium, quæ cuperet, conſequeretur: Aut vbi quis rem nouis artibus efficere tentaret. Ductum adagium a Coruo ſitienti, & lapillos in vrnam congerente, quod [a] Plinius vt rem geſtam memorat.

[Margin: [a] L. 10. c. 43.]

[Margin: Corui Luſciniis honoratiores.]

Corui Luſciniis honoratiores: Κόρακες ἀηδόνων αἰδεσιμώτεροι. Cùm indocti doctis præferuntur, improbi probis, blaterones eloquentibus, rapaces ac furaces cordatis viris, & integris. Illud apud Martialem: *Inter Ledæos ridetur Coruus Olores.* æquiualet ei, quod eſt apud [b] Virgilium: *Interſtrepere Anſer Olores.*

[Margin: [b] In Bucolicis Eglog. 8.]

[Margin: Coruus abſente gracculo pulcher.]

Coruus abſente Gracculo pulcher. Adagium in Theophilacti epiſtolis legitur κολοιοῦ μὴ φανέντος καὶ κόραξ ἐυπρεπέσι καταλογισθήσεται ὄρνισι. id eſt, *non apparente Gracculo inter ſpecioſas aues numerabitur Coruus.* Non inuenuſtè eo vtemur, cùm duos ſimiles propè deformitate comparamus. Elegantius ſonabit, ſi ad ingenium transferatur, vt ſi dicamus, Saluſtij immanem illam in Ciceronem dicacitatem luſum eſſe præ effræni illa Caleni Furij apud Dionem in eundem virulentiam. *Coruum deluſit hiantem*, dictum eſt ab [c] Horatio in eum, qui captatorem ſuum arte fruſtratus fuerat.

[Margin: [c] 2 Serm. Sat 5.]

Plerumq; recoctus
Scriba ex quinqueuiro Coruum deluſit hiantem.

[Margin: Corani teſtamentum]

Loquitur de Corano, qui Naſicæ ſocero ſpe teſtamenti oſtentata per dolum moriens nihil præter plorare reliquit. Videtur autem hoc adagiũ effictum ad illud Græcorum λύκος ἔχανεν, id eſt, *Lupus inhiabat.* Vt itidem dicere liceat, Lupum deluſit hiantem, & κόραξ ἔχανεν, id eſt, *Coruus inhiabat.* *Coruus nuncius.* Adagium eſt apud Polydorum Virgilium, de eo, qui aliquo terrarum miſſus, non reuertitur. Alluſum eſt ad Coruum illum, quem legimus Noe miſiſſe viſum an vſpiam terra appareret, quæ diluuio obruebatur, qui minime rediit. Si breuis apologus authore Fabio parœmiæ genus eſt, cur non illud etiam Prouerbijs, annumeremus, quod ſcripſit Horatius:

Sed tacitus paſci ſi poſſet Coruus, haberet
Plus dapis, & rixæ multo minus inuidiæq;.

[Margin: [d] Li. de Deo Socratis.]

Quidam ſumptum exiſtimant ex apologo, quem [d] Apuleius de Coruo prædam nacto refert, quam Vulpes ita intercepit, dum ab ipſa perſuaſus, quaſi egregiè, & ſuauiter caneret, ad cãtum iam linguam, & roſtrum applicaret; Quadrat in eos, qui ſi quid boni, aut incurioſitate, aut aliorum blanditijs deliniti, id ſinunt elabi.

[Margin: Coruus ſerpentem.]

Coruus ſerpentem. Κόραξ τὸν ὄφιν, vbi quis ſuo ipſius inuento perit, ſumptum ex Apologo Aeſopi. Coruus eſuriens ſerpentem in aprico dormientem

tem

tem conspicatus rapuit, a quo morsus perijt. Cognatum est ei, quod alibi referemus, *Cornix scorpium*. Torquetur id in hominem ob edacitatem periclitantem, veluti Diogenes Cynicus comeso polypo crudo perijt. *AD CORVOS* Βάλλ' ἐς κόρακας, id est, *Abi ad Coruos* pertinde ac si dicas, Abi in malam rem. Abi in malam crucem. Frequens est apud [e] Aristophanem, & item simpliciter ἐς κόρακας, seu ad Coruos. [f] Plutarchus Herodotum taxat, quod Isagoram ad Cares, veluti ad Coruos relegârit, id est, quòd eum Carem fecerit. Zenodotus scribit in Thessalia locum esse, cui nomen inditum Coruis, in quem nocentes præcipites dabantur, atque huius adagij Menandrum etiam meminisse. Quosdam autem originem adagij ad talem historiam referre. Bæotijs quondam Arnam incolentibus oraculo prædictum est, futurum vt e finibus expellerentur, simulatque Corui albi apparuissent, euenit deinde vt adolescentes aliquot per lasciuiam, & temulentiam Coruos, quos ceperant, gypso oblitos rursum emitterent. Quos vbi vidissent volantes Bæotij, recordantes oraculum, arbitrati adesse tempus, quo forent suis è sedibus eijciendi, summopere perturbati sunt. Cæterùm adolescentes territi, & ipsi tumultu profugerunt, ac locum quendam sibi mercati sunt, cui nomen Coracon, id est, Coruorum. Contigit aliquantò pòst, vt Aeoles electis Bæotijs Arnam occuparent, apud quos hic deinde mos obseruatus, vt maleficos in eum locum, scilicet κοράκων relegarent. Aristophanis interpres paulò diuersiùs rem enarrat, nempè Bęotijs aliquando à Thracibus subuersis, ac profligatis respondisse Deum, vt ibi sedem figerent, vbi Coruos albos respexissent, conspexisse autem in Thessalia iuxta sinum Pagæaticum circumuolantes Coruos quosdam Soli sacros, quos pueri per lusum gypsatos dimiserant. Bæotij verò rati, iam perfectum oraculi symbolum, inibi sedem constituerunt. Sunt qui Parœmiam ad Coruorum volatum referant, quòd in desertis ferè locis volitare consueuerint, & cadauera obseruare, vt prouerbium conueniat cum illo, in extremas solitudines publicitus deportandum. Stratonicus citharædus detorquet in psalten quendam apud [g] Athenæum. Is cum ei nescio quid molestus esset, ψάλλ', inquit, ἐς κόρακας, deprauata per iocum voce ψάλλε pro βάλλε. Malum id etiam Germani imprecantur per Coruos, vt te Corui depascantur. Vtitur huiusmodi imprecandi formula Strozza Pater:

Deque tuo impastis sit rixa cadauere Coruis.

[e] *In Nubib.*
[f] *In Comment. aduers' Herodotum.*
Coruus Thessaliæ locus.
Bęotiorum augurium.
Corui gypso obliti.
Coracon locus.
[g] *Lib. 8.*

Eleganter dictum est à Diogene Cynico satius esse ad Coruos deuenire, quàm ad adulatores, quod hi & viuos etiam, & bonos viros deuorarent, illi malos tantum, & supplicio pro scelere affectos. Porrò apud [h] Iuuenalem versus iste:

Dat veniam Coruis vexat censura Columbas.

prouerbialiter dicitur, quasi diceret pœna legum exercetur in humiles quospiam, & à quibus ob ingenij mansuetudinem aliquid emolumenti potest auferri, rapacibus ignoscitur. Prouerbium sumptum videtur ex apophthegmate Anacharsidis, qui hoc dicto elusit studium Solonis in conscribendis legibus, quemadmodum refert [i] Plutarchus. Leges aranearum telis similes dicebat, propterea quod in illas, si quid leuius, aut imbecillum incurrit, hæret: sin maius aliquid, dissecat, ac fugit. Ad eandem sententiam pertinet, quod ait [k] Terentius:

Quia non rete Accipitri tenditur, neque Miluio
Qui malè faciunt nobis, illis qui nihil faciunt, tenditur.
Quia enim in illis fructus est, in illis opera luditur.

Idem adagium tribus duntaxat verbis expressit Polydorus Virgilius: *Hic Coruus est.*

Adulatores Coruis peiores.
[h] *Sat. 2.*
[i] *In Solone.*
Leges aranearum telis similes.
[k] *In Phormione.*

M E D I C A.

MEDICVS quidam ætate Plinij, vt ipse tradit, celebris, Coruos duos mense Martio sublatos è nido, combustos & in læuissimum pollinem redactos, epilepticis propinabat bis, vel ter in die drachmæ pondere cum aqua decoctionis castorei. Aliqui Coruum excoquunt, & nocte concubia in plumbeum vas condunt ad denigrandos capillos. Quam vim Philes ouis eius ascribit dicens:

Πλὴν τοῦτο πιστὸν ὡς μελαίνει τὰς τρίχας
Κόρακος ᾠὸν συντριβὲν τῇ μυρσίνῃ. id est,
At hoc credi dignum nempè pilos reddere atros
Corui ouum commistum myrto.

Verùm, vt isthæc verosimilia sunt, ita quæ subit, eius cancellos mihi videntur excedere, sed penes alios iudicium, penes ipsum fides esto. ait autem:

Χρὴ γοῦν βασιλεῦ τὸν δοκοῦντα τὴν κόμην
Μύστακα τῷ στόματι συνέχειν στεαρ

Corui puluis ad epilepsiam.
Oua ad denigrandos capillos.

Μὴ καὶ τὸ λευκὸν τῶν ὀδόντων αὐτίκα
Τραπὲν μελανθῇ τῆς βαφῆς προηγμένης. id eſt:
Oportet igitur, ò Imperator cum qui fucet comam
Compreſſo ore fermentaceam offam continere
Ne candor dentium repente
Vertatur in atrum ob præcedentem infecturam

Sanguis. Sunt qui ſanguine & cerebro Corui vtantur, cum vino nigro ad eundem vſum. Platearius ſumantur, inquit, ſcrupuli tres ſanguinis a ſpatulis per ſcarificationem extracti, & cum ouo Corui dentur in fine acceſſionis, ægro adhuc ſtupido. Rhaſis ſanguine Coruorum ſubtiles reddi pilos tradit. Seuum. Seuum verò Corui & rutam recentem cum oleo miſceri iubet, quo inuncti capilli nigreſcant. Cerebrum Corui cum ſtillaticio liquore verbenacæ epilepticis prodeſſe ab amico quodam ſuo tanquam experimentis comprobatum remedium ſibi perſcriptum Ornithologus ſcribit. Fel. Tradit Rhaſis *fel Corui mixtum oleo de alsurule* (quod equidem quale ſit ignoro) *& corpori toti illitum ſoluere Veneris vincula:* Videtur autem Rhaſis ſeſaminum oleum velle dicere, quod ex * Conſtantino colligitur, vbi ſententiam Rhaſis confirmat. Verba eius ſunt. *Oportet aliquando hominum cogitationes fallere medicum, & eorum perſuaſioni etiam falſa ſe accommodare, & remedia quadam etiam contra rationem permittere, quibus illis confidant. Memini ego quendam virum nobiliſſimum iurare ſe eſſe ligatum, ne cum mulieribus coiret, quem cum ab hac perſuaſione nulla arte reuocare poſſem, finxi me quoque credere ipſum omninò eſſe ligatum, ne cum mulieribus rem habere poſſet, & remedium oſtendi ex Cleopatra de informanda mulierum ſpecioſitate, in quo promittitur ſi ita legatus fel Coruinum cum ſeſameleo miſceat, ac totum corpus inungat adiutum iri. Hoc ille audiens confiſus eſt libri verbis, & cùm id feciſſet, liberatus coeundi poteſtatem recepit.* Quidam, vt author eſt Rhaſis ſuffiebat ſe felle Coruino, vt redderet capillos albos, quod quidem conſecutus eſt. Fellis vſus. Mirum ſanè eſt, ſi verum eſt, tam contrarias partibus Corui diuerſis ineſſe facultates, vt cerebrum Corui nigros, fel verò albos capillos reddat. Cor. Pſellus Platonicus author eſt Coruum etiam ad uigilias conferre. Hinc dicunt, ſi quis Corui cor ſuper ſe portauerit, non dormitaturum, donec depoſuerit. Idem pede Coruino à collo tuſſi laborantis pueri ſuſpenſum eum curari tradit. Fimus. Dentium dolorem ſtatim abire ſcribunt fimo Corui, lana adalligato, vt docet Plinius: *Imo verò*, ſi Marcello credimus, *fimus Corui lanula obuolutus denti cauo inſulcitur minutatim, ac ſine dolore eum diſcutiet.* Sextus, *Cauo denti*, inquit, *fimum Corui ſi impoſueris, dentem rumpit & dolorem tollit.* Eundem Corui *fimum, lana adalligatum infantium tuſſi mederi* Plinius ſcribit, *ſuffitum* autem *lepram etiam albam, & alphos curare* Kiranides ait. Ouum. *Ouum Corui grauidis cauendum conſtat, quoniam tranſgreſſus abortus aſperos facit* Plinius. Oua eius *denigrant capillos, ſi pilis raſis capiti illinantur*, teſte Rhaſe. Huic ſuccinunt, Plinius, Marcellus, & Sextus, qui modum utendi talem præſcribunt. Corui ouū in æreo, ſeu cyprio uaſe permixtum, & diù agitatum, donec mutet colorem, illitumq; deraſo capite, in vmbra per peniculum pictoris, donec ouum conſumatur, nigritiam capillis affert. Sed donec inareſcat, & ſiccetur infectio, oleum in ore habendum eſt, ne dentes ſimul nigreſcant, tāta eius in inficiendo vis eſſe ſolet. Et ſeuo Coruino faciem perungi oportet, ne diſtillātibus guttis maculetur. Vel ut inquit Sextus, *medicamento illicito caput ligabis, nec ante quartum diem ſolues*, & hoc facit, ut ne cani unquā exeāt: *quarto die*, inquit Marcellus, *caput lauari oportet poſt medicamen impoſitum*. Oua coruorum ab Arnoldo Villanouano ad Epilepſiam commendantur, dum ait: *Cùm epilepſia ſit ex melancholia, ſtercus Columbinum tritum, cum ouis Coruorum miſce, & ceu cataplaſma ſpleni impoſitum iuuabit, appoſitis prius ſanguiſugis; hoc enim cataplaſma materiam trahit à capite ad ſplenem, & generat febrim, & ſic epilepticum liberat, & maximè ſi fiat in autumno. Tres guttæ*, inquit idem, *ſanguinis de ſpatulis patientis epileptici per ſacrificationem extracta, cum ouo Corui, patiente adhuc exiſtente ſtupido, in potu date multum proſunt.*

* Lib. de incantat.

ICONES.

NEMESIN Deam, quæ putabatur facinoroſos & delinquentes punire (quidam fortunam dici credunt) coronam geſtare in capite Pauſanias refert, qua Corui & fortunæ parua inſignia contineantur, ſicut in manu altera Fraxini ramus erat, & in dextra phiala. Dea hæc, vt ſcribit * Macrobius, propter ſuperbiam colebatur.

* Saturn. 1.

VSVS IN CIBIS.

ABDICANTVR Corui in cibis omninò ob pabula, quæ magna ex parte ſunt vel ex hominum, vel aliarum animantium cadaueribus. Quare immunda velut auis, & quæcunque ſunt è Coruino genere in ſacris literis Hebræorum menſis arcebantur. Vnde Prudentius:

Hæc

Hæc auibus, quia nuda patent passimq́ vorantur,
Immundisq́ iacent fœda ad ludibria Coruis.

Interdicitur autem, vt inquit Procopius Gazæus, quòd tenebrosi, & maligni ingenij homines his auibus indicentur. Auaritia quoque ex Coruo probibito, prohibetur, vt [a] Clemens docet. Corui carnem tanquam valdè noxiam Accipitri dare vetant Accipitrarij.

[a] *Stromat.*
Corui cur in cibo prohibiti.

EMBLEMATA.

ALCIATI Emblema quod inscribitur. *IVSTA VLTIO.*

Raptabat volucris captum pede Coruus in auras
Scorpion audaci præmia parta gulæ.
Ast ille infuso sensim per membra veneno
Raptorem in Stygias compulit vltor aquas.
O risu res digna, alijs qui fata parabat,
Ipse perit proprijs succubuitq́ dolis.

Aliud siue emblema, siue symbolum est apud Claudium Paradinum, quod inscriptum est INGENII LARGITOR. Vbi Coruus, vt antè ex Plinio, & Aeliano recitauimus, extrema siti laborans, dum bibiturus, vasculum aqua altiùs residente, quàm ut exorbere posset, lapillis ordine callidus tantisper implet, donec quæ in imo fuerat, sursum supernataret, vt ita sitim leuaret, præcipuo sanè quærendæ subtilitatis, & artis remedium necassitatem esse nobis argumento. Idem emblema inter alia multa pulcherrima in suburbano meo depictum est. Sed cum hoc lemmate: INGENIVM INTENDENS VALET.

FABVLOSA.

CVM saturrimæ in Coruo nigredinis, & sitis acerrimæ, qua in æstate torquetur, causam frustra antiqui quærerent, in fabulas eas reiecerunt. Asserebant autem album antè fuisse Coruum, sed ob loquacitatem & accusandi libidinem ab Apolline in atrum commutatum, quam fabulam [a] M. Antonius Tritonius prolixè & exactè persequitur in hæc verba: Coruus Coronida Coronei Phocidos Regis filiam, Apollinis amicam in adulterio deprehēdens, ad Phœbum crimen delaturus aduolauit, quem tamen garrula Cornix, quæ ipsa erat Coronis, huiusmodi uerbis insequebatur. Respice, amabo, ô Corue, respice vt ego etiam sim uolucer atque audi, quæ fuerim, & quonam pacto in tantam inciderim calamitatem. Nam cùm Minerua Erichtonium Vulcani filium, qui in terram ex amplexu deciderat, sustulisset, illumq́; Pandroso Herse, & Aglauro Cecropis filiabus cistula inclusum custodiendum tradidisset, vetuisserque ne illum cuiq́ ostenderent. Aglauros cistulam cùm aperuisset, puerum mihi vnà cum serpente iacentem ostendit, quod ego imprudens Deæ statim nunciaui. Illa verò iram in me conuertens, ne in uirginum suarum societate ampliùs essem, prohibuit, sicq́; cùm in littore infelix diuagarer, Neptunus me procul conspectam adamauit, iamq́; uim mihi erat allaturus, cùm ab eadem Dea in Cornicem fui commutata. Vides igitur ô Corue, ut meum hoc crimen uenia potius, quàm ulla sit dignum culpa. Maior enim fuit error Nyctimenis Nyctei filiæ, quæ effrenata libidine concitata unà cum patre cōcubuit: quo scelere Dij immortales commoti, in Nuctuam illam transmutârunt, quæ cæteris uolucribus inuisa nefandum scelus nocturno tempore occultat. Plura erat dictura Coronis, vt Coruum ab huiusmodi abduceret accusatione. Ille uerò celeriter aduolans ad Phœbum peruenit, nunciauitq́; uidisse se Coronida iacentem cum iuuene. Apollo indignatus telo puellam traiecit, quæ adhuc puerum ipsius Apollinis filium gestabat in utero. Idq́; cùm uidisset Phœbus, statim illum facti penituit sui, cumq́; illius rei Coruus in causa fuisset, auem post hac odio prosequens ex candido illum in nigrum conuertit. Hanc fabulam [b] Ouidius ita prosequitur:

Quam tu nuper eras, cum candidus antè fuisses,
Corue loquax subitò nigrantes versus in alas,
Nam fuit hæc quondam niueis argentea pennis
Ales; vt æquaret totas sine labe Columbas:
Nec seruaturis vigili Capitolia voce
Cederet Anseribus: nec amanti flumina Cycno,
Lingua fuit damno, lingua faciente loquaci
Qui color albus erat, nunc est contrarius albo,

Coruus albus in atrū mutatꝰ cur.
[a] *Lib. 2. Epitom. Metamorph. Oui.*
Corui, & Coronidis fabula.
Coronis in Cornicem.
Nyctimene in Noctuam.
Coruus ex albo fit niger.
[b] *L. 2. Metamorph.*

Pulchrior in tota, quàm Lariſſæa Coronis
Non fuit Aemonia: placuit tibi Delphice certè,
Vel dum caſta fuit, vel inobſeruata: ſed ales
Senſit adulterium Phœbeius, vtq́; iacentem
Detegeret culpam, non exorabilis index
Ad dominum tendebat iter &c.

Igitur, vt ait Strozza pater:

Albus erat quondam volucris Phœbeia Coruus,
Nunc importuna præmia vocis habet.

c 2. Faſt. Alteram verò de Coruo ob ceſſationis peccatum ſiti mulctato fabulam c Ouidius ſic narrat:

Forte Ioui Phœbus feſtum ſolenne parabat,
Non faciet longa fabula noſtra moras,
I mea, dixit auis, ne quid pia ſacra moretur,
Et tenuem viuis fontibus adfer aquam.
Coruus inauratam pedibus cratera recuruis
Tollit, & aëreum peruolat altus iter,
Stabat adhuc ficus duris denſiſſima pomis,
Tentat eam legi, nec erat apta legi.
Immemor imperij ſediſſe ſub arbore fertur,
Dum fierent tardâ dulcia poma morâ.
Iamq́; ſatur, nigris longum capit vnguibus hydrum
Ad Dominumq́; redit, ficlaq́; verba refert.
Hic mihi cauſa moræ viuarum obſeſſor aquarum
Hic tenuit fontes officiumq́; meum.
Addis ait culpæ mendacia Phœbus, & audes
Fatidicum verbis fallere velle Deum?
At tibi, dum lactens hærebit in arbore ficus
De nullo gelida fonte bibantur aqua.

APOLOGI.

Coru, & Vulpis fabula. ACCIDISSE fingit Aeſopus, vt Coruus pinguem nactus caſeum, ad ſyluam reuerſus in ſumma exultabundus ſederet quercu. Hunc conſpicata eminùs Vulpes, ac prædam ſua eſurie dignam, caſeum ratus, propiùs ſub arborem conceſſit, auemq́; his verbis compellauit. Equidem, ô Corue, nullam ſcio auem, cui tu pulchritudinis merito cedere debeas. Nam etſi Cycnus te candore, tu ſanè ipſum ſplendore ſuperas, Quantum ad decorem, pluma mollis, caput argutũ, roſtrum validum. Iam ipſe oculis perſpicax, vnguibus tenax &c. Taceo, quòd Apollo te ſibi miniſtrum inter tot volucres elegit. Quod ſi vox tibi, quantum raucam eſſe dicunt, tantum ſuauis eſſet, & ſonora, iam ſylua ſanè hæc tota tibi ſimilem alitem nullam haberet. His verbis, quibus aſtutè præconium eius decantauit Vulpes, allectus & ſupramodum delectatus Coruus, neque tamen hiſcè contentus, ſed ampliores laudes promereri volens, ne id quidem, quod omnes ſibi denegant, ſibi deeſſe oſtentare cupiens, ſe ad crocitationẽ componit, & canere cœpturus, roſtrum aperit. Caſeum itaque excidere laxatum ſinens à Vulpe hoc ipſum expectante in humum delapſum confeſtim ante oculos obripi uidet, & ipſe ſuæ miſeriæ inſpector dolet.

Adulatores per Vulpe deſignati. Fabula hac graphicè admodum Clodoueus adulatorum mores depingi aſſerit, quibus nil antiquius eſt, quàm commodum ſuum etiam cum alterius detrimento augere, quam lepidis ſanè verſiculis expreſsit.

Vulpe gerente famem, Coruum gerit arbor, & eſcam
Ore gerens Coruus Vulpe loquente ſilet.
Corue decore decens Cygnum candore parentas,
Si cantu placeas, plus aue quoque places
Credit auis pictaq́; placent præludia linguæ
Dum canit vt placeat, caſeus ore cadit.
Hoc fruitur Vulpes, inſurgunt tædia Coruo.
Aſperat in medio damna dolore pudor.

Coruus Serpentem rapiens. Alius apud eundem apologus talis eſt: Coruus cibi indigens, vt ſerpentem in aprico quodam loco dormientem vidit, hunc deuolãdo rapuit. Hic cùm ſe vertiſset, atq; momordiſset ipſum,

Coruus

Coruus moriturus dixit: Me miserum, qui tale reperi lucrum, quo etiam pereo. Virum significat, qui ob thesaurorum inuentionem de salute periclitatur. Item alius sic habet: Coruus ægrotans ait matri, mater precare Deum, nec lamentare. Ea verò suscipiens, ait; Quis Deus, ò fili miserebitur tui, cuius enim tu carnes non comedisti? in illos, qui in vita multos inimicos habent, amicum in necessitate inuenturos neminem.

HISTORICA.

HISTORIAS de Coruo, tam sacras, quàm profanas in mysticis & augurijs aliquot descripsimus, ideoq; plerasq; hic minimè repetendas duximus, sed eas tantùm, quarum aut nulla, aut obiter & velut per transennā facta est mentio. Ex his ea est, quæ de Coruino Romano ab historicis refertur, quam [a] A. Gellius accuratè complectitur his verbis: *De maximo Valerio, qui Coruinus appellatus est, ob auxilium propugnationemq; Corui alitis, haud quisquam est nobilium scriptorum, qui secus dixerit. Ea res prorsus admiranda sic profectò est in libris annalibus memorata. Adolescēs Italo tali genere editus, L. Furio, Claud. Appio Coss. fit tribunus militaris. Atque in eo tempore copiæ Gallorum ingentes agrum Pontinum insederant, instruebanturq; acies à Consulibus, de vi, ac multitudine hostium satagentibus. Dux interea Gallorum vasta & ardua proceritate armisq; auro præfulgentibus grandia dimicande ingrediens, & manu telum reciprocans, incedebat, perq; contemptum, & superbiam circumspiciens, despiciensq; omnia, venire iubet & congredi si quis pugnare secum ex omni Romano exercitu auderet. Tum Valerius Tribunus cæteris inter metum, pudoremq; ambiguis, impetrato prius à Consulibus, vt in Gallum tam immaniter arrogantem pugnare sese permitterent, progreditur intrepidè modesteq; obuiam, & congrediuntur, & consistunt, & conserebantur iam manus, atque ibi vis quadam diuina fit. Coruus repente improuisus aduolat, & super galea Tribuni insistit, atque in aduersarij os, atque oculos pugnare incipit, insibilat, obturbat, vnguibus manum laniabat, & prospectum alis arcebat, Atque vbi satis sæuierat, reuolabat in galeam Tribuni. Sic Tribunus spectante vtroque exercitu, & sua virtute nixus, & opera alitis propugnantis Ducem hostium ferocissimum vicit, interfecitq;. Atque ob eam causam cognomen habuit Coruinus. Id factum est annis 405. post Romam conditam. Statuam Coruino isti D. Augustus in foro suo statuendam curauit. In eius statuæ capite Corui simulachrum est, reiq; pugnaq;, quam diximus, monumentum.* Hactenus A. Gellius. Ex hac familia erat Coruinus augur, qui Flaminium vetuisse fertur, ne repugnantibus auspicijs pugnaret, quemadmodum his versibus meminit [b] Silius Italicus:

[a] Lib 9. c. 11. Noct. Atticar.

Valerij Coruini hist.

Coruus Valeriū iuuat contra Gallum.

[b] Lib. 5. de bello Punic.

Atque hic egregius lingua, nomenq; superbum
Coruinus phœbea sedet, cui casside fulua
Ostentans ales proauitæ insignia pugnæ
Plenus & ipse Deum socium terrente pauore
Immiscet precibus monita, atq; his vocibus infit:
Iliacas te per flammas tarpeiaq; saxa
Per patrios consul muros suspensaq; nostra
Euentu pugnæ natorum pignora, cedas
Oramus superis, tempusq; ad prælia dextrum
Opperiare, dabunt ijdem tempusq; diemq;
Pugnandi tantum ne dedignare secundos
Expectare Deos, cum fulserit ore cruentam
Quæ stragem Lybiæ poscet, tum signa sequentur
Nulla vulsa manu vestiq; interitus ales
Gaudebit, nullosq; vomet pia terra cruores.

Heliam Prophetam [c] sacræ literæ tradunt in summa annonæ caritate à Coruo panem & carnem, quod satis esset, manè & vesperi iussu diuino accepisse, cùm iuxta torrentem Carith, qui potum suppeditabat, profugus lateret. Vnde Prudentius:

Nam Coruus Heliæ datus
Olim ciborum portitor.

Helias à Coruo cibatus.

[c] 3. Reg. 17.

Pari pacto D. Paulus primus Anachoreta ministros sibi & familiares Coruos habuit. Hic Decij, & Valeriani sæuitiam fugiens sedecim annos natus, mox solitudinem petens, septem & nonaginta annos in Eremo exegit, quantum aliorum nemo. Speluncam habuit in regione Thebaide, palmarum fructus ab initio esitauit, annos dein sexaginta dimidium panem illi præbuit Coruus, atque ministrauit, aquam bibit, nudum alioquin corpus palmacea texit tunica, nunquam post discessum hominem vidit præter Sanctum Antonium, qui supremo vitæ die illi affuit, prouidentia, vt credere par est, diuina. Inter itaque SS. Antonij & Pauli sermocinationes,

S. Paulus Anachoreta à Coruis pascitur.

vt inquit

[d] In vita S. Pauli Eremitæ.

vt inquit [d] D. Hieronymus, suspiciunt alitem Coruum in ramo arboris consedisse, qui inde leniter subuolans integrum panem ante mirantium ora deposuit. Post cuius abscessum, Eia, inquit Paulus, dominus nobis prandium misit, verè pius, verè misericors, sexaginta iam anni sunt quod accipio dimidij panis semper fragmentum: verum sub aduentum tuum militibus suis Christus duplicauit alimoniam. Hanc de Paulo Eremita historiam [e] Baptista Mantuanus sic describit:

[e] In vita Pauli.

Tum solitus Paulo Cererem deferre per auras
Quotidiè, victus inopis plus attulit ergò
Hospitis Antoni, posuitq; in limine Coruus,
Coruus enim, vel fortè aliquis sub imagine Corui
Angelus, vt nasci stellas vidisset ab ortu,
Ignotis epulas homini portabat ab oris.

Meginradus Eremita à latronibus occisus.

[f] In eius vita cap. 20.

Meginradum quendã Eremitam apud Heluetios, vt Ornithologus ait, duo latrones circa Caroli Magni tempora occiderunt, quos cùm Tigurum vsque Corui insequerentur infestarentq; argumento fuère populo, vt deprehensi, pœnam tanti sceleris luerent, cuius rei adhuc insigne domus est, in quam diuerterant. [f] Beda cognomento Venerabilis de S. Cuthberto Confessore Anglo huiusmodi recenset historiã. Libet, inquit, etiam quoddam B. Cuthberti in exemplum præfati P. Benedicti factum narrare miraculum, in quo auium obedientia & humilitate palam superbia & contumacia condamnatur humana. Erant siquidem Corui multo ex tempore eiusdem insulæ sedibus assueti, quos cùm die quadam vir Dei nidificantes hospitiolum fratrum rostro lacerare, ablatosq; culmos, quibus tectum fuerat, ad fabricam nidi ore ferre conspiceret, coercuit eos leui protensione dexteræ, atque à læsione fratrum iam cessare præcepit. Sed illis imperium spernentibus, In nomine, inquit, Iesu Christi abite quantocyus, neque in loco, quem læditis, vlterius manere præsumatis. Vix verba compleuerat, & confestim tristes abière; peracto autem triduo vnus è duobus redijt & fodientem reperiens famulum Christi, sparsis lamentabiliter pennis, & submisso ad eius pedes capite, atque humiliata uoce, quibus valebat indicijs, ueniam precabatur. Quod intelligens Venerabilis Pater, dedit facultatem remeandi. At ille impetrata eundi licentia mox sodalem adducturus abijt. Nec mora, redeunt ambo, & secum digna munera ferunt, dimidiam videlicet axungiam porcinam, quam Vir Domini aduentantibus postea fratribus sæpiùs ostendere, atque ad ungendas caligas præbere solebat, contestans eis, quanta sit cura humilitatis habenda, cùm auis superbissima, iniuriam, quam uiro Dei intulerat, precibus, lamentis, & muneribus festinârit abluere. Denique ad dãdum hominibus exemplum correctionis multos deinceps annos in ipsa insula manebant, & nidificabant, neque aliquid molestiæ cuiquam irrogare audebant. Nulli autem uideatur absurdũ à uolatilibus discere formam uirtutis, cùm Salomon dicat, Vade ad formicam ô piger, & considera uias eius, & disce sapientiam. Hæc Bæda, qui etiam de Sancto Columbano Abbate hęc refert: Alia uice cùm ad cibum capiendum ueniret Beatus Columbanus in cœnobio Luxouio, tegumenta manuum, quæ Galli Vuantos, idest, chirotecas vocant, quos ad operis laborem solitus erat habere, supra lapidem, qui ante fores refectorij erat, deposuit. Moxq; quiete reddita, Coruus ales rapax aduolauit, vnumq; ex eis rostro ferens abstulit. Peracta autem refectionis hora, foris vir Dei rediens, tegumenta manuum requirit. Cumq; omnes inter se conquirerent, quis inter se abstulisset; vir sanctus ait, nullum alium esse, qui sine commeatu aliquid præsumeret contingere, nisi alitem, qui à Noe dimissus ad arcam non remeauisset: additq; se nullo modo suos pullos aliturum, si rapax furtum celeri volatu non referret. Expectantibus autem omnibus fratribus in medio eorum, Coruus aduolat, malè sublatum furtum rostro reportat, nec se pennigera conatur eripere fuga: sed mitis ante omnium conspectum, oblitus ferocitatis, vltionem expectat. Quem vir sanctus abire imperat. O mira æterni iudicis uirtus, qui tanta tuis famulis præstas, vt non solùm hominum honoribus, sed & auium obedientia clarescant. Non absimilem historiam [g] Laurentius Surius de Sancto Benedicto Abbate recenset hunc ferè in modum: Vicinæ Ecclesiæ presbyter Laurẽtius nomine huius nostri Subdiaconi Florentij auus antiqui hostis militia percussus sancti viri studijs cępit æmulari, eiusq; conuersationi derogare, quosque etiam posset ab illius visitatione compescere. Cumq; iam se cõspiceret eius profectibus obuiare non posse, & conuersationis illius opinionem crescere, atque multos ad statum vitæ melioris ipso quoque eius opinionis præconio indesinenter vocari, inuidiæ facibus magis ac magis succensus deterior fiebat, quia conuersionis illius appetebat habere laudem, sed habere laudabilem vitam nolebat. Qui eiusdem inuidiæ tenebris cæcatus ad hoc usque perductus est, vt seruo omnipotentis Dei infectum ueneno panem, quasi pro benedictione transmitteret. Quem vir Dei cum gratiarum actione suscepit, sed eum quæ pestis lateret in pane, non latuit. Ad horam verò refe-

Corui Sancto Cuthberto obediunt.

Coruus chirothecã S. Columbani rapit.

[g] Tom. 2. in vita S. Benedicti Abbatis.

Florentius presbyter necem machinatur S. Viro.

rò refectionis illius ex vicina silua Coruus venire cōsueuerat, & panem de manu eius accipere. Qui cum more solito venisset, panem, quem presbyter transmiserat, vir Dei ante Coruū proiecit, eiq; præcepit, dicens: In nomine Iesu Christi Domini nostri tolle hunc pane, & talem eum in locum proijce, vbi à nullo hominum possit inueniri. Tunc Coruus aperto ore, expansis alis circa eundem panē cœpit discurrere, crocitare, ac si apertè diceret, & obedire se velle, & tamē iussa implere non posse. Cui Vir Domini præcipiebat iterum atq; iterum, dicens: Leua, leua securus atque ibi proijce, vbi inueniri non possit. Quem diu demoratus quandoque Coruus momordit, leuauit, & recessit. Post trium vero horarum spatiū abiecto pane redijt, & de manu hominis Dei annonam, quam consueuerat accepit. [i] Idem author aliud miraculum recenset, quo Charini cuiusdam imminentem mortem D. Epiphanius per Coruum in aëre uolitātem exponebat, his verbis. Cum aliquando esset ad prandium in Episcopatu Epiphanius Episcopus omnes clericos in mensa habebat. Mos autem erat Epiphanio nocte, & die habere in manibus S. Euangelia, & docere uerbum diuinum, cùmq; in mensa doceret prandentes Epiphanius, auis, quæ dicitur Coruus, intensè vocem emisit. Dixit autem Charinus prandentibus. Quis nam ex vobis nouit, quid locutus sit Coruus? Verbum autem diuinum exponebat Epiphanius; eādem vocem rursus emittit Coruus; dixit autē rursus Charinus. Quis est ex vobis, qui nouit, quid dicat Coruus? Epiphanius verò omnes rursus docebat in prādio. Porrò autem rursus quoq; tertiam vocem emittit Coruus. dixitq; rursus Charinus. Dixi vobis, quisnam vestrum nouit, quid Coruus dicat. dixit quoque Charinus Epiphanio: annuncia mihi, & eris omnium meorū dominus. Cui respondit Epiphanius. Dixit Coruus te non amplius futurum Diaconum, post orationem autem tremor inuasit Charinum, nec locutus est amplius, aut comedit, aut bibit, sed eū portantes eius pueri tulerunt in domum suam, & posuerunt in lecto, manè verò mortuus est. Habebat autem uxorem fidelissimam, nec erat eis filius, ea obtulit omnia Epiphanio. Laborauerunt autem eius manus paralysi tempore decem annorum, postquam ergo eam tenuit Epiphanius, ut eam signaret, statim conualuit, & liberata fuit à doloribus. Etsi fabulam aut superstitionem fortè cuipiam sapere videbitur, quod nunc relaturus sum, cùm tamen à uiro sanctitate & doctrina graui nempè à B. Antonio literis mandatum sit, neque nos illud commemorare pigebit, maximè quòd sententiam nostram de solita dæmonis in Corui figura apparitione etiā comprobat, narratio huiusmodi est. *Fertur in regione Puteolorum in Apulia inter aquas nigras & fœtidas saxosum esse promontorium & scrupeū. Ex quibus aquis exhalantibus consueto more teterrima videntur auicula repentè consurgere, & à Vespertina Sabbathi hora vsque ad ortum secunda feria humanis aspectibus apparere, & veluti soluta a vinculis libere spatiari, alas extendere, plumas depectere. Nec vnquam videntur vesci, nec quolibet aucupis ingenio possunt capi. In matutino secunda feria ingens Coruus, instar Vultures eas sequitur, & post eas crocitat, quæ protinùs aquis immerguntur, nec ulterius apparent, vsque ad vesperām sequentis sabbathi. Has vero nonnulli perhibent animas esse hominum gehenna deputatas, sed dominico die cum adiacentibus noctibus pro gloria resurrectionis Dominicæ refrigerio potiri. Cuius assertionis Prudentius adstipulator esse videtur in hymnis ita canens*

Sunt & Spiritibus sæpe nocentibus
Pœnarum celebres sub styge feriæ
Illa nocte sacra qua redijt Deus,
Stagnis ad superos ex Acheronticis.

Sed Desiderius Cassinensis Abbas rem se sic habere funditus abnegabat. Vmbertus tamen Archiepiscopus præsente Desiderio retulit se hoc audiuisse ab incolis Apuliæ. Nota lector primum esse non posse, quia in inferno nulla est redemptio, non solum liberationis, sed nec interpolationis, nec diminutionis, nec refrigerationis ab illis, aut in illis pœnis secundum D. Thomam & alios. Vtrum autem illud sic se habeat, necne, & quid causæ sit, nouit Deus. Hæc D. Antonius. Sed quod post diuini illius viri determinationē pius lector animaduertēdus est, haudquaquā a nostra Catholica fide, aut pietate absonum esse, si quis non inferni, sed purgatorij pœnis animas eas addictas, diuina item indulgente clementia dominicę resurrectioni sacro die, acerbis igniū supplicijs ad tempus exemptas relaxari dicat, quo elapso mox à tenebrarum angelo, sub atra Corui, immensi instar Vulturis, specie, denuò ad consueta tormenta compelli, vsquequò diuinæ misericordiæ uisum fuerit eas omni prorsus calamitate, ac mœrore solutos clarissimo, ac iucundissimo suo aspectu frui, permittere. Quod nobis etiam ardentibus votis Christus, patris sapientia & uerbum, Lux de lumine, sol æternus omnia uiuificans, est orandus, vt omni errorum ac vitiorum caligine, quam quotidiè summo studio ater ille Coruus tenebrarū princeps mentibus nostris offundit, tandē diuini sui vultus gloriosa fruitione, ac ineffabili æterni gaudij fructu nos beare dignetur. Amen. Cęterum hic obiter etiam antequam ad Cornices nos accingamus, inserere lubet, quod [k] Hector Boethius Deidonanus scriptum reliquit in Scotia ex Caractonio quodam eiusdem insulę Rege puerum natum esse Coruino capite, alioqui in nullo fœdum aspectu, ac postmodum in triumphū à Rom. ductum.

[i] *Tom 2. in vita Sancti Epiphany.*

Charini mors per Coruum indicata.

In Chronicis Antonini.

Aues animæ hominum creditæ.

[k] *Lib. 3. Histor. Scot.*

Puer Coruina facie.

DE CORNICE. Cap. II.

Ordinis ratio.

DVO ſunt potiſsimùm, quæ me mouent, vt inter Coruini generis volucres Cornicem Coruo proximam faciam, corporis ſcilicet magnitudo, atque in omnibus ferè cum eodem ſimilitudo. Vnde non immeritò quibuſdam Gallis, vt Bellonius teſtatur, petit Corbin vocata, quaſi paruus Coruus, ſeu Coruulus. Imò, vt Perottus refert, etiam Cornicem Latinis a Coruo quidam appellatam putant. Sic Gracculos Cornicibus longe minores eſſe res infra dicet, atque ideò vltimo loco collocandos.

ÆQVIVOCA.

Coronæ oppidũ eiusq; ſynonima. * In Meſſenicis. Aeneæ Palladis ſimulachrum. Corone mulier. b Lib de defect Orac. Corone meretrix. c Lib. 13. Corone arcus pars. Finis bon* Corone dictus. Coronę ſpecies. Cornice.

KOρώνη, Corone Meſſeniæ oppidum eſt in Peloponneſo, Ptolomæo teſte. Coron Sophiano, Niſi Nigro dicitur: Pedaſum Πήδασον ab Homero dici putant, vt tradit Strabo. Sed Αἴπεια Aepea vocatum ſcribunt Pauſanias, & Stephanus, qui tamen illud in Laconia vicina regione ponit. Corone item Bithiniæ vrbs Stephano. Hęc ex Ortelio. Aliam in Pelopponeſo ad Pamiſi fluuij dextram, ad mare ſub monte Temathia, [a] Pauſanias Coronem ciuitatem fuiſſe dicit à Bœotiæ Coronia, (ex qua conditor eius oriundus fuit) ſic appellatam, quòd mænium fundamenta defodientibus ænea Cornix inuenta ſit. Huius fortè rei argumento in Acropoli æneæ Palladis ſimulachrum, ſub Dio ſtabat, manu Cornicem tenens. Corone Κορώνη mulier eſt, quæ natalem Delij locum Apollinis oſtendit, vt refert [b] Plutarchus. Meretrix item, cui mater Κορώνη fuerit, apud Athenæum memoratur. Coronem, id eſt Cornicem, filiam Apollinis legimus in Coroniſmatis carminibus apud [c] eundem. Sed qui hæc cantillabant per iocum fortè Cornicem Apollinis filiam fecerunt. Coronem etiã dicimus in arcu, hoc eſt, ſummum cornu, & inciſionem, vbi neruus ſedet. Vnde inquit Euſtathius bonum rerum finem, auream coronen dicimus. Et Suidas πλήρωσιν hoc eſt, perfectionem metaphoricè interpretatur. Sed de hoc plura in prouerbijs. Κορώνη etiam coronæ ſpeciem ſignificat figura rotunda Euſtathio, ſic vt hæc uox Latinorum Corona, etiam Græcæ poſsit originis videri. Coronæ præterea (inquit Budæus) ſunt prominentiæ & ueluti ſupercilia quædam parietum arcendis ſtillicidijs inuenta vulgò la Cornice ſimiliter dictæ. Summam quoque penis partem, quam Galen. balanum, Latini glandem vocant, Coronem dixerunt. De his quoque in denominatis plura. Luſcinia δαυλία Κορώνη periphraſticè Heſychio, Varino & Suidæ dicta eſt. Turcę Gallinas nigras Cornices uocant teſte [d] Ornithologo, quòd proprium nomen non habeant.

SYNONIMA.

Oreb. Algorab. Kurka. Kra. a L. de nat. rer. Gaudes. Kokis. Hacha. Borofitis. Xercula. Κορώνη. Κουρούνα. Κυρακα. Erymolog. Cornix eiusque etymologia. b L. 1. Epi. 3.

REB Hebraicè Coruus eſt, quę uox & Cornices & genus omne Coruinũ cõprehendi: Bellunẽſis Monchar Algorab roſtrum Cornicis interpretatur. In trilingui cuiuſdã dictionario כורכא Kurka, Chaldaica, ut uidetur, uox pro Cornice ſcribitur. קאת Kauth Septuaginta Pelecanum uertũt: Vulgata editio Onocratulũ. In Thalmud hęc auis (teſte Rabbi Dauid Kimhi) alio nomine קיק Kik uocatur ſolitaria & loca maritima incolẽs: eã Iudęi Germani uulgò Kra, id eſt, Cornicem interpretantur teſte Germano quodã Hebrǫarum literarũ perito. [a] Albertus alicubi pro Cornice Gaudes, nimirũ ex Auicennę interprete, reddit. Cornix etiã Kokis dicitur: Alberto hacha, Kiranidi Borofitis, Syluatico Xercula. Grǫcũ nomẽ Κορώνη eſt, & uulgare hodie Κουρούνα, uel κυρακα. Dicitur uerò Κορώνη quaſi κραώνη à uerbo κρώζω, ἢ παρὰ τὸ καυρον, ἢ γαῦρον ὅπερ σημαίνει τὸ κακόν ut habet Etymologus. Polyrrhenijs Cretæ populis Cornix κόμβα dicitur teſte Heſychio. Eidem & Varino κηραις alio nomine, cui proximum eſt Germanum Krae. Græcos Cornicem κορὴ uocare author eſt Horus. Latini Cornicem appellant: quod quidem à Coruo deriuãt, alij à Græco, Aut forſan utraque per onomatopœiã dicta, aut a uerbo κρώζω. Diminutiuum à Cornice eſt Cornicula, qua [b] Horatius utitur: —— *Moueat Cornicula riſum, &c.* Pro hac Varinus & Heſych. apud Græcos κορωνίς ſubſtituũt, cùm inquiũt: κολοιοὶ μικραὶ κορωνίαι, quaſi diminutiuũ ſit à κορώνη. Verùm κορωνὶς potius dicẽdũ uidetur. Et ſic legitur apud Tretzen κολοιὸς ἢ μικρότερα κορωνίς. Itẽ κορωνιδεὺς Heſyc. & Varino pullũ Cornicis ſignificat, hinc pluralis numerus κορωνιδῆς apud Euſtathiũ. Italis dicitur Cornice, Cornacchia, Cornacchio, Gracchia Hiſpanis Corneia. Gallis petit Corbin, quaſi paruus Coruulus, Corneille, Graille, Graillat. Pullũ Galli Corneilleau nũcupãt Germani Crae, Krah, Heuskrae, Schvvartzkrahe, quæ domeſticã & atrã Cornicẽ ſonant, nimirũ ad diſtinctionẽ Cornicis variæ. Malè igitur ab Ornithol. VVinterkrae, hoc eſt, hiberna vocatur, cùm hoc variæ propriũ ſit. Quod ſi verũ dicit Etymol. Gręcis Κορώνη dictã a verbo Κρώζω, qđ vocẽ Cornicis exprimit, pari pacto Krae German. per

Onoma-

onomatopeiam confictum videri potest. Similem enim Coruo vocem edit, quæ est Κρᾶε, à qua non admodum dissonat Krae. Non dissimilis originis videntur Gallorum Graille, & Italorum Gracchia, in quibus primæ syllabæ non multùm variant terminationibus, vt in idiomatum varietate accidit, solùm diuersis. Hinc & κέραξ, quo nomine Hesychius Cornicem vocat, originem agnoscere videtur. Hos igitur Krayen dicunt Germani, in quibus garrulitatem nimiã notare volunt, quod item Latini cornicari aiũt. Ideò garrulam Ouidius Cornicem vocat. Anglicum à Crouu. Illyricum vvrana. Anglis etiam Craye a Germanis Saxonibus, vt pleraq;, acceptum nomen vsitatum est, è quo Gallos quosdam, qui Cornicem etiam Graie vocant, id vocabuli mutuatos asserit Bellonius, contra eos, qui vocum allusione decepti Graye Gracculum esse Latinorum planè existimârunt.

Kraven qui Germanis. Cornicari quid.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

CORNIX Coruini generis auis est, & perinde atque Coruus Græca appellatione οἰωνῶν continetur, qua non Aquilę tãtùm, Vultures, Milui, & Accipitres, sed & hoc non adunco rostro, immundum & carniuorum alitum genus comprehendi volunt. Est Cornix non vnius generis: præter hanc enim, quę per excellentiã eo nomine dicitur, alia est Cornix frugiuora dicta, alia varia, alia marina seu aquatica, sed hæc vltima, etsi cõmuni cũ Cornicibus nomine gaudet, genere diuersa tamen est, utpotè palmipes. Hunc itaque in alium locũ ablegabimus. Illas uerò Cornici propriè & absolutè dictæ, quam omnium primo describemus, demum subnectemus.

Οἰωνοὶ quę aues dicantur.

FORMA.

PRIMVM Cornicis genus omnes Gracculos uincit magnitudine (quamuis contrà icon quam damus ex Bellonio minorem ostendat) minus tamen est Cornice spermologo, & multò minus Coruo. Rostro, cruribus, & toto corpore undiquaq; nigerrimis, ita ut præ nigredine splendeat, & ad lucem obuersa quasi Indicum colorem, id est, nigrum subcæruleum referat. Rostrum tamen propè caput albicat, durissimum, firmissimum adinstar cornu, oblongũ, haud aduncum, uerùm acutissimum, quo nuces & alia dura etiam pertundit. Reliqua corporis habitudo Coruo admodum similis est. Superior rostri parte barbulas quasdam ueluti setas habet circa palpebras, aliquando etiam inferius nigra quædam ueluti granula, eaq; minima. Pro ingluuie gulam ei patentiorem propius uentriculum natura dedit. Quamuis uerò naturaliter, ut Coruus, ita & Cornix nigra sit, uisa tamen nonnunquam alba, sed ob raritatem miraculi loco habita, & naturæ ueluti monstrum. Vnde, *Rhodigini mei* (inquit [a] Ludouicus Cælius) *perlegans vsurpare prouerbium, vbi raro eueniet quid admodum & ferè nunquam obtingere volunt significare. Dicunt enim perinde esse infrequens, ac sit alba Cornix, ceu ferè non visatur id auium genus albicans. Cæterùm scitu condignum est, visam temporibus meis, dum ista proderem duorum ferè stadiorum spatio à patria* (Rhodigij) *mœnibus Cornicem albam, capite nigricante, sicuti cæteris alarum apicibus in rubedinem vergentibus. Nec erat expressus candor, sed liuens aliquomodo. Fuit ea mẽsibus aliquot omnibus conspicua, non parum multis ad insolentem speciem, ad spectaculum confluentibus. Quia & nonnullis abijt ea res in prodigium, quod post eam visam nunquam loci fuisset pax, tumentibus tunc perniciosissimis bellorum procellis ac latius grassante ferri licentia.* Hæc ille. In domo Ludouici Patauini Cardinalis Cornicem albam sibi uisam Niphus scribit: Talem Perottus quoque alibi se uidisse testatur. Illud uerò ut minimè mirum, ita neque uerum est, quod [b] Strabo refert ex Posidonio, *peculiare esse Hispaniæ, vt nigræ ibi sint Cornices.* Vbiq; enim gentium nigras esse nemo nescit. Similiter & quid [c] Plinius sibi uelit ignoro, dum dicit, *fuisse in vrbe Roma,* dum naturalem historiam conderet, *equitis Romani Cornicem e Bætica colore mira admodum nigro,* cùm non uideam quomodo nostris istis uulgaribus nigriores reperiri possint. Album fuisse certè mirũ erat. Huc fortè pertinere aues Memnonias Ouidij, Aeliani, Oppiani, aliorumq; Poetarũ fabulis celebratas uult [d] Dalechampius. Ait enim earum formam a Cornicis descriptione non multùm abhorrere, ideoq; Cornicularũ genus existimat. Sed cùm Aelianus, ut ipsemet testatur, figura corporis & forma Accipitribus similes esse uelit, atq; unguibus aduncis, nigras totas, semina edere, non carnẽ: hæc omnia præter uictum & colorem Cornici minimè meo iudicio congruunt. Verùm de hisce latiùs suo loco. Cornicibus [e] Lucianus ridiculosè Eunuchos comparat, quòd scilicet, ut illæ, nec inter Coruos nec Columbas; Sic neque inter fæminas, neq; uiros hi numerari possint; quemadmodũ enim Cornix cum Columbis colore, cum Coruis magnitudine dissidet, ita etiam Eunuchus animal quoddam uarium est, & neutrius sexus particeps. Pari penè pacto de Coruo albo a [f] Galeno dictum fuit, neque Coruis eum ob colorem alienum, neque Columbis ob magnitudinem ritè accenseri posse.

Magnitudo. Color. Rostrum. Cornix alba.

[a] *L. 17 lect. antiq. c. 11.*

[b] *Lib. 3.*

[c] *L. 10 c. 43*

Memnonię aues.

[d] *In comm. lib. 10. c. 26. Plin.*

[e] *In Eunucho.*

Cornici Eunuchus comparatus.

[f] *Lib. 1. de nat. fac. c. 17*

CORNIX NIGRA BELLONII.

LOCVS.

CORNICES circa vrbes præcipue verſantur, itē circa domos, & ſterquilinia. Circa maris item littora, & fluminum ripas frequentes ſunt, vt piſces vnda eiectos deuorent. Vnde, etſi vbiq; ferè inueniuntur, in Britannia tamen priuatim ingēs Cornicū copia Cardano, & Turnero eſſe dicitur, cū quia mari vndiquaq; alluitur, tū quoniam in pabulo humido eius ſoli vermes abūdant. *Vbi enim pabulum*, inquit [a] Cardanus, *ibidem animalia ſunt, quæ eo veſcuntur, atque immodicè tunc multiplicantur, cum vbique abundauerit.*

Britannia alat multas Cornices.

[a] Lib. 10. de Subtil.

VOX.

VARINVS κρώζειν de Coruis, de Cornicibus verò κράζειν dici ſcribit. Alij contrà legendum putant. Nā Pollux τὰς κορώνας κρώζειν ſcribit, & Euphorion apud Athenæum Ὑπόμαντις ὅτε κρώξειε κορώνη, & Aratus παχεία κρώζουσα de Cornice dixit, & Heſiodus.

Κρώζειν. Κράζειν.

Μή τοι ἐφεζομένη
κρώζῃ λακέρυζα
κορώνη, hoc eſt.

Ne forte inſideat cornicans garrula Cornix.

Idem [a] Ariſtophanes facit. Vt vt eſt, non malè fortè, vt idem Varinus teſtatur, vocabulo in Ἐκλαγζα, indifferenter Cornix, vel Coruus κράζειν, vel κρώζειν dicentur, ab ſimilem nempè vocis aſperitatem, vnde & crocitum Latini non minus Cornici, quàm Coruo tribuunt, vt [b] Politianus, dum de Cornice loquitur:

[a] In equitib.
[b] In Ruſtico.

Crocituq; grauem pluuiam increpat vſq; morantem.

Sic non ſecus, atque Coruum raucum vocant, vt [c] Pontanus:

[c] Li. 1. amor.

Raucaq;

Raucaq; cùm Cornix, & benè cantet Olor.

Stridulam Prudentius:

Nec sago clangore loquax, nec stridula Cornix.

Vnde quia vocem Coruo similem edit Cras cras, itaque spei symbolum Cornicem nonnulli pronuntiant. Huic consonat Græcum κρώζειν Cornici, vt diximus à Varino propriè tributũ. Vnde Germanum krae non temerè à voce impositum videri debet. Kratzen enim Germanis radere, seu scabere significat: Aspera enim vox, & scabra ingrata est, & aures veluti radit. Canentem Cornicem Latini propriè cornicari aiunt, vt Coruum crocitare. Vtitur hac voce translatitiè Persius: Cornix cur spei symbolum. Krae cur Germanis Cornix dicta. Cornicari.

Nescio quid tecum graue cornicaris ineptè.

id est, Cornicum more frustra garris. Hoc Itali gracchiare, & gracchiuolare dicunt: Ariostus.

Sol dentro in van se li bestemmia, e gracchia.

Galli gazouiller, Germani kraeyen vocant. Crocitum verò impropriè à Pontano Cornici attributum, Coruo malim relinquere, cum quo & κρώζειν Græcorum, & Latinorum crocire magis conuenit. Vnde non omninò reprobanda Varini videtur sententia, qui vel κρώζειν de Coruo, vel κρώζειν de Cornice tantùm, vel vtrumq; de vtrolibet promiscuè dici vult. In summa garrulitatis ob streperi cantus assiduitatem ab [d] Ouidio Cornix arguitur: Crocitus Corui proprius. [d] Metamorph.2.

—— Quem garrula motis

Consequitur pennis, scitetur vt omnia Cornix.

quare & loquacem [e] alibi eam vocat: [e] Fast.2.

Et sine lite loquax cum Palladis alite Cornix.

Hinc Agathocles Siciliæ Rex ob loquacitatem Cornix dictus fuit. imò ob nimium garrulitatis studium, & importunitatem [f] Virgilio improbitatis incessitur: Agathocles Cornix dictus. [f] Georg.2.

Tum Cornix plena pluuiam vocat improba voce.

Hic tamen Seruius per plenam uocem, raucam intelligit, quam fortè crassam, seu grauem melius dixisset, cùm & Aratus dicat παχεῖα κρώζουσα. Alibi uerò ubi [g] Virgilij uersum exponit. [g] Bucol.1.

Sæpè sinistra caua prædixit ab ilice Cornix,

Clamore eam, & rixis lætari tradit, ideoq; sua garrulitate damnum significare, præsertim ab militibus, qui maximè clamosi sunt, & rixarum cupidi. Quare Græci Poëtæ etiam λακέρυζαν, id est uociferatricem, & clamatricem, & transpositis primis syllabis κακέρυζαν uocârunt. Demùm & ipsa humanas uoces imitari nonnullis creditur, hunc [h] Papinij uersum citantibus: Cornix humanos sermones discit. [h] In Siluis.

Quæ refert iungens iterata vocabula Cornix.

Omnes tamen ferè Codices (Perdix) habent, atq; ita legendum esse ex ijs, quæ de Perdicis docilitate suo loco dicturi sumus, liquebit. Adde, quod Serenus garrulã appellat Perdicem, id est, canoram. Cornicem uerò & ipsam uocalem, & humani sermonis capacem inueniri, liquidò scimus, & [i] Plinius locupletissimus testis accedit, sic scribens: *Nunc quoque erat in vrbe Roma hac prodente me, equitis Romani Cornix è Bætica primum colore mira admodum nigro, deinde plura contexta verba exprimens, & alia atq; alia crebro addiscens.* Quamuis Cornices τανυγλώσσας [k] Homerus uocet, id est, lingua longa, & extensa, ideoq; ad humanam vocem uix habiles. Etenim tales latiore lingua præditas esse Aristoteles author est, ut suprà ex Psittacorum historia latè patet. [i] L.10.c.43. [k] Odyss.E.

MOTVS.

CORNIX è genere earum auium est, quę celeriter uolant. Hinc [a] Ouidius: [a] In Epigr.

Huc leuiter Cornix pennis delapsa per auras

Venit. &c.

Ab incerto uolatu, ut credibile est, Vaga Horatio dicitur. Quod ad gressum attinet, ijs annumeratur quæ ambulant aues, non currunt, aut saliunt. Hoc [b] Virgilius spatiari uocat: Cornicis gressus. [b] Georg.1.

Sola in sicca secum spatiatur arena.

Et Claudianus gradi:

—— Graditur si littore Cornix.

id est, ut Politianus exponit:

Lusca gradu Cornix lento metitur arenas.

Idque præsertim instante pluuia. Cum uerò pullos pascit, assiduè currere dicitur.

VICTVS.

a 8 Hist. c. 3. Phiromachus Cornici comparatus quare.

CORNICES a Aristoteles annumerat pamphagis, id est, omniuoris. Quare non inconueniēter Phiromachum Possidippus, cuius venter omne ciborum genus auidissimè admittebat, Cornici comparabat hoc epigrammate.

Phiromachum veluti Cornicem multa vorantem,
Nocturnam tumuli fossa profunda tenet.

Carnes enim, pisces, & fruges vorant promiscuè, & littora, vt idem testatur, petunt, & quæ unda abiecerat, depascuntur: Sic vermes, & quoduis insecti genus. Vnde locis humidis, & quæ terræ vermibus scateant, frequentes habitant. Præterea nucibus, vt Plinius testatur, in cibo gaudent, quarum duritiem rostro repugnantem, volantes in altum in saxa tegulasq; iaciunt, donec quassatam perfringere queant, eaq; ratione nucleo frui. Baccis etiam cùm aliarum arborum, tùm oliuarum præsertim vescuntur. Vnde velut olearum vastatrices Mineruæ inuisas fabulantur Poëtæ. Si quid verò b Seruio Grammatico credimus, etiam alias aues inuadunt, non alia, quā cibi gratia illectæ, qua in re & Coruum imitātur, & sui generis ingenium exprimunt.

Cur Mineruæ inuisæ.

b In Bucol.

GENERATIO. EDVCATIO.

Nidus.

NIDVLANTVR Cornices in summis arborū frondibus. Vnde falsum est, quod vti Coruos, sic Cornices fellando ore concipere quidam existiment. Quod enim in naturæ modum inuicem permisceantur præter Orum, qui tamen nonnulla ad fabulam potiùs, quàm ad rei veritatem recitat, ipsa etiam quotidiana experientia testis est, quamuis minimè propalam, vt ait a Aelianus: *Cornices non temerè, nec impudenter misceri videas*. imò quod maius est, amanter mutuam inter se fidem seruant Cornices, cùm semel societatem inter se inierunt, quod si alterutra moriatur, alteram, quæ ei superest, vsque ad extremum vitæ diem viduam permanere referunt. Quæ res illis cum Coruis, vt suprà audiuimus, communis est. Fœtus earum, authore Plinio post solstitium accidit. Oua pariunt gemina, eaq; (si Alberto credimus) picta, vt Picæ, & Passeres, ex quibus mas, & fœmina plerumq; gignuntur, rariùs ex vtroque vel hoc, vel illud, vt Orus scribit. Nam pauciparæ sunt, & infœcundæ, cuius rei causam b Alexander Aphrodisiensis sic explicat. *Cur animantium alia parere plura, alia pauciora consueuerant? Censendum naturam sic statuisse, ut quæ breui tempore uiuerent, hæc partu essent numerosiori, uidelicet eadē causa, ut uitæ breuitas partus copiā compensaretur. Quæ autem diu uiuerent hæc pauca procrearent, quippe cùm temporis amplitudo posset rei, quam natura spectaret, satisfacere. Sunt hæc in genere elephanti, Cornices, Cerui. Quæ verò mediocriter viuerent, hæc etiam partu essent mediocri. Stirpes quoque eodem illo modo fructificant.* Hactenus Alexander. At fœminæ tantùm incubant & assiduò, mares verò cibum suggerunt, & incubantes pascunt, ut inquit Aristoteles. Albertus id Coruos etiam facere ait, quod quidem verum est, atque ita toti generi potiùs, quàm vni speciei conuenire. De pullorum enixu simile quid, atque de Bubonibus memoriæ prodiderunt Plinius ex Hyla, & Oppianus; quorum hic, *Cornicum pulli*, inquit, *ouis non ad caput ruptis, vt cæterarum auium, sed retrorsum, pedibus primùm prolatis, excluduntur.* ille vero, *Hilas*, *ait*, *Cornices à cauda exire de ouo tradit, quoniam pondere capitum peruersa oua posteriorem partem corporum fouendam matri applicent.* Sed quid hac in re statuendum sit, id de Bubonis generatione iam satis diximus. Verum vti illis fidem hac in parte non adhibemus, ita cæcos nasci libentiùs multò c Aristoteli veridico Philosopho credimus, cuius hæc sunt verba: *Aues nonnullæ imperfectos, & cæcos pariunt pullos, vt quæ paruo corpore multos progenerant, vt sunt Cornix, Pica, Passer, Hirundo, & quæ in paucipare genere copiam alimenti parere vnà cum prole non solent, vt Palumbes, Turtur, Columba.* Verùm quod hîc multiparam vocet Cornicem Aristoteles, Alberto, & Alexandro apertè refragatur, & forsan non immeritò. Nolim tamen affirmare, cùm nunquam mihi eius nidum videre contigerit. Itaq; id à peritis petēdum est. Pullos quidem, vt audio, non prius pascunt, quàm plumis vestiri incipiant, quod etiam de Coruis traditur, & alijs plerisq; volacibus magis, quàm pulueratricibus. Hæ enim confestim editæ per se comedunt. Fœtum etiam iam volandi potentem summa pietate diu prosequuntur, & auolantem subinde diu comitantur, vt d Aristoteles scribit. Vnde eas pietatis ergò non immeritò e Isidorus prædicat. *Eximia*, inquit, *in illis circa filios pietas. Nam adeo nidos impensè fouent, vt assiduo incubitu plumas exuant. Quare tulit a natura talione, & decreto, quantum temporis impenderint in fœtibus educandis, tantum & ipsa senio confectæ à pullis suis aluntur.* Et D. Basilius, *laudandus est sane*, inquit, *Cornicis erga suam prolem amor: laudanda est diligentia. Hæc suos pullos iam volantes comitatur, suppeditansq; alimoniam aliquandiu enutrit.* Hæc igitur Cornicum, & generatio, & educatio est.

a L. 3. c. 9. de Animal.

Cornicum castitas.

b L. 2. Probl. 64.

Cornices à cauda exeunt.

Cornices nascuntur cæcæ.

c 4. de Generat. cap. 6.

d 6 de Hist. cap. 8.

e 12. Orig. cap. 7.

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

CORNICIBVS cum Ciconijs amicitiã quandã intercedere ex eo constat, quòd hisce maria transuolantibus, & in Asiam collecto agmine pergentibus duces sese præbeant. Quam amicitiam summo isto encomio quidam persequitur. Mores verò Ciconiarum haud longè dixeris a prudentia rationeq; distare. Ita vno tempore omnes in nostras prouincias veniunt: ita sub vno signo, quasi militari quapiam tessera hinc à nobis auolant. Cornices autem nostrates, velati lictores ipsas, satellitesq; comitantur, atque deducunt. Quin, vt mihi videtur & socias sese offerunt auxiliaresq; aduersus aues ipsis aduersarias, atq; hostes. Cuius rei argumento sunt, primum quòd nostris in prouincijs illo tempore nulla prorsus Cornix conspicitur. Deinde cũ vulneribus, apertè præstitæ tutelæ, & suppetiarum indicia nobis afferunt. Quis apud ipsas hospitalitatis quæ o iura præscripsit? Quis ipsis deserti exercitus pœnam minatus est, vt nulla prorsus deducendis sese subtrahat copijs? Audiant hæc homines ij, qui hospitio neminem acceptant, ianuasq; suas occludunt, & neque hyeme, neque noctu solo tegmine peregrinos aduenasq; suscipiunt. Cornix quoque & Ardeola amicæ sunt, vt quarum vtraque contra Vulpẽ pugnet hostem communem, quod [a] Arist. [b] Plinius testantur, & alij. Quod vero Simiæ ridiculi animalis miram speciem, non alitet, ac paruæ Aues Noctuam, tam sedulo miratur, videndum est, nunquid id velut amicitiæ, quam cum ea colere cupiat, signum sit, vel num potius stoliditati eius ascribendum. Hostes verò, vt malorum copia semper bonis præponderat, longè plures habet, & in primis Mustelam inter quadrupedes. Hęc enim *Cornicis oua, & pullos* vt inquit Aristoteles, *violat, & nidos sæpè diripit*. Eadem etiam ouis Columbæ vt quę dissipet, & exugat, ab authore libri de natura rerum insidiari traditur. Cum Noctua plusquã vatiniano odio dissidet. Nam, vt [c] Philosophus & ex hoc [d] Aelianus refert: *Cornix meridie oua surripiens Noctuæ absumit, cum non clarè interdiu Noctua videat. Noctua contrà oua Cornicis noctu exedit. estq; altera interdiu, altera noctu velut partito mutuum imperio potentior*. Quinimò eò etiam potentiæ & feritatis deuenit, vt auem Tympanum nomine Aristotele authore non vexet solùm, sed & occidat. Atque hanc crudelitatem non fert impune. Nam & ipsa ab alijs rapacibus deuoratur, & tam procax est, & petulans, vt Aquilas tanquam hostes suos impugnare audeat, vnde illæ vbi cum lacescentibus certare multùm distulerint, tandem impatientia victæ importunas lacerant. Et hæc quidem fortè inimicitię Cornicis causa est cum Circo, vt [e] Aelianus testatur, quòd videlicet Circus ex Accipitrũ genere capere eas, & dilaniare conetur. Fit tamen nonnunquam, quod idem docet, ut Aquilas eludant, & deplument etiam, forsan aut Aquilis cõniuentibus, aut Cornicibus dexteritate quadam velociter, cum opus est, se subducentibus. Ex eo etiam, quod quemadmodum Mizaldus tradit, si in reliquias inciderint a Lupo semesas, moriantur Cornices, forsan quis non absurdè quandam inter hosce antipathiam colliget.

Amicitia. Cornicisq; Ciconia.
Cum Ardeola.
[a] 9 H. c. 1.
[b] L. 10. c. 74
Cornix Simiam miratur.
Inimicitia cũ Mustela
Cũ Noctua
[c] 9. H. c. 1.
[d] 3 de anim. cap. 9
Cum Tympano aue.
Cũ Aquila.
Cum Circo Accipitre.
[e] 6 de anim. cap. 45.

INGENIVM. MORES.

INgenij sanè cuiusdam est, & solertiæ, quod [a] Plinius tradidit, nimirùm si nucem ex arbore lectam rostro duro alioqui & robusto pertuso cortice Cornix perfringere nequeat, tum ad astum conuersa in altum volat, eamq; in saxa ac tegulas iterum, ac sæpius tam diu deijcit, donec quassata perrumpatur. Callidæ huic aui sese comparat Thranias Seruus, apud Plautum, Simonem verò, & Theuropidem Vulturios nuncupat, id est, vafros senes, quos tamen ipse astu longè superet:

Viden pictum, inquit, *vbi ludificatur Cornix vna Vulturios duos?*
Cornix astat, ea Vulturios duos vicissim vellicat?
Quæso huc ad me specta Cornicem, vt conspicere possies.
Iam vides? TH. profectò nullam equidem ibi Cornicem intueor.
TH At tu istac aduersam obtuere, quoniam Cornicem nequis
Conspicari, si Vulturios fortè possis contui.

Cornix quoq; herbarum vires ignorare non videtur, dum, ut author est [b] Zoroastres, uerbenacam supinam nidis imponit, ut ab eisdem blattas, aliasq; bestiolas abigat. Quin etiam quod uel maximè ipsarum declarat ingenium, sermonem quoque humanum imitentur, ut antea, dũ de Psittacis uerba fecimus, admonuimus. Imo uerò tam industria Cornix est, ut Merthes Aegyptiorum Rex unam habuerit tam egregie cicuratam atque instructam, ut litteras quocunque ille iuberet, eò perduceret. Quod ad mores attinet, pia in primis & benigna est erga suos pullos. Auium enim omnium, si uerum dicunt [c] Plinius & [d] Aristoteles, sola Cornix uolantes pullos ali-

[a] L. 10. c. 12
Astus in frãgendis nucibus.
Thranias Seruus Cornici comparatus.
[b] In Geopon.
Amor in pullos.
Merthis Regis Cornix.
Pietas.
[c] L. 10. c. 12.
[d] 6. H. c. ...

los aliquandiù comitatur, & adultus nihilominus ad quoddam tempus proſpicit, cùm pleræq; aliæ ſimul, atq; uolare poſſint, non ſolùm pullos non curent, imò uerò abigant, & cum nido è tota regione etiam expellant, vt Aquilæ, & Corui. Iam vero quanta prudentia, & induſtria œconomiam inſtituunt, dum operas ſuas ita partiuntur, vt fæmina de rebus domeſticis tantum ſollicita, ſola fouendis ouis, & aſſiduò incumbat, mas verò ea, quæ foris ſunt, curans, & coniugi antè, & pullis vbi nati ſunt, cibi quod ſatis eſt, indefeſſo labore ſuppeditet. Amoris ſanè, & fidei coniugalis rarum certè de ſe præbent ſpecimen. Etenim, vt ex [e] Aeliano ſcribit Volaterranus, *Cornices inter ſe fidiſsima ſunt, miraq; his caſtitatis, & matrimonij cura, nec minor modeſtia haud palam coeuntibus. Extincta conſorte alteri viduitas impolluta, quare & inter hymenæos pro concordia pudicitiaq; felici auſpicio inuocantur. In augurijs quoque vna ex his viſa fortunatiſsimum putant.* Hæc ille. Verùm vt obiter dicam, ego fortunatum hoc auſpicium eſſe non legi apud Aelianum: & ſi legeretur, non approbarem: Nam [f] Orus ita ſcribit: *Cum vni Cornici occurrerent homines, augurantur præſagium ſibi hoc eſſe viduæ vitæ, quod ſcilicet animali viduam agenti vitam obuiam facti fuerint.* [g] Cælius hunc locum transferens ſimpliciter reddit: *Cornix ſolitaria viſa oſtentum veteribus faciebat.* Sed melius Politianus: *Qui ſedes auium* inquit, *& volatus obſeruant inauſpicatum eſſe captantibus auguria dicunt, vnius tantum Cornicis obſequium.* Sed de his plura in augurijs. Hanc Cornicum inuiolatam etiam à morte coniugij fidem & Orus teſtatur. *Cornix gemina,* ait, *ſolet oua parere, ex quibus mas & fæmina gignuntur, vbi verò, quod rarò tamen euenit, duo maſcula, vel duo fæminina oua pepererit, mares fæminis connubio iuncti, nunquam ad alterum deuertunt coniugem, ac ne ipſa quidem fæmina, quoad viuit, ad alterum marem, ſed diſiunctè ſemper degunt.* Ita quidem Orus, ſed magis conueniret, ſi cum ex duobus ouis alter mas, altera fœmina gignitur, ipſæ genitæ Cornices connubio inter ſe iungantur, quam quando, vel vterq; mas, uel vtraq; fæmina generantur. Sed Græcus etiam codex ſic habet, vt Mercerus interpres Latinus tranſtulit. Græci ſanè (inquit idem Orus) in hunc uſque diem ob tãtam harum auium concordiam in nuptijs ignorantes, uerbum illud ἐκκορὶ vſurpare ſolent, nimirum Cornicem κορὶ appellantes. Verùm nemo Græcorum, quod ſciam, Cornicem κορὶ uocauit, præter Orum. Germanis certè, atque inferioribus potiſſimum, ut audio Kori vox, ſeu interiectio blandientis eſt, & ſuauiori cupientis nuptijs ſanè perquàm accommodata. Ab amico quodam ruri habitante audiſſe ſe refert Ornithologus per decennium continuum, & amplius, Cornicem marem, & fæminam certo anni tempore quotidiè ad domum eius, vt cibum ſibi expoſitum caperent aduolare ſolitas, inſigni profectò coniugalis fidei intemeratæ argumento. Meritò igitur à Baptiſta Mantuano Concordis epitheto celebratur eo carmine:

Concors Nyctimene, Cornix cum coniuge Progne.

Œconomia. Amoris mutui ſpecimen. [e] Philolog. lib. 25. [f] Lib. 1. Hieroglyph. [g] Lib. 29. Lect. Antiq. cap. 18. Ἐκκορὶ.

ÆTAS.

CORNICIS uita longiſſima eſt, utpotè cui nouem noſtras ætates dedit Heſiodus. Hinc [a] Iuuenalis de Neſtore longæuo:

Exemplum vitæ fuit à Cornice ſecundæ.

Quare ἐννεάγηρα κορώνη apud Aratum, quòd nouem ætatum annos uiuat: uel nouẽ pro multis accipiendũ poeticè, ut ſit πολύγηρα, uti Theon interpretatur.

Et Cornicibus omnibus ſuperſtes.

Hyperbole eſt prouerbialis apud Martialem de uehementer annoſis. Ideò annoſa [b] Horatio dicitur, & uetula.

Seruatura diu parem
Cornicis vetulæ temporibus Lycen.

Verùm in aſſignanda hac prodigioſa Cornicis ætate parùm conuenire authores uideo. Heſiodus enim teſte [c] Plinio Cornici nouem ætates tribuit, quas γενεὰς nominat. Quid uerò per has intelligendum, ſuprà de Corui ætate abundè explicuimus. Ariſtophanes quinque tantùm οὐκ οἶδ' ὅτι πέντε γενεὰς ἀνδρῶν ζώει λακέρυζα κορώνη; *Non ſcis quod quinque generationes virorum viuat garrula Cornix?* Centum uerò Aegyptios annos Cornices uiuere Orus tradit. Conſtat autem Aegyptius annus (ut idem ait) quatuor noſtris communibus. Nobis uerò probabilius eſt, per γενεὰν apud Heſiodum antiuum nnum ſolarem deſignari. Heſiodum tamen maior ſcriptorum pars ſequuta eſt, eiuſque ſententiam uarij uarijs poetæ poematis expreſsêre, & in primis Ouidius:

Viuit, & annifera Cornix inuiſa Mineruæ
Illa quidem ſæclis non peritura nouem.

[d] Plutarchus:

Quanta hominis eſt ætas vegeto dum corpore durat

[a] Saty. 10. [b] 3. & 4. carmin. [c] Li. 7. c. 48. Ægyptiorũ annus. [d] Lib. de defect. Oracul.

Ter

Ter tres ætates humanas garrula Cornix
Vincit. &c. Item:
Ter tria ſæcla hominis tranſmittit garrula Cornix.

Et Auſonius:

Et toties trino Cornix viuacior æuo.

AFFECTVS CORPORIS.

CORVI, vt ſuo loco dictum eſt, ęgrotant ſexagenis diebus, ſiti maximè affli-cti antequam fici per autumnum coquantur, ſic Cornici ab eo tempore malè eſt, nempè à ſolſtitio æſtiuo, ſi authori libri de natura rerum credimus. Scabie verò, & lepra eam affici ſcribit [a] Porphyrius. Sic quemadmodum Philes, & [b] Aelianus ſcribunt, ſi carnes à Lupo ſemeſas comederit, extinguitur. An fortaſſe halitus ille lupinus, quo carnes perfuſa ſunt, occulto quodam naturæ diſſidio Cornici potiùs, quàm alijs animantibus perniciem adfert? An potiùs Cornicem ob degustatas eas carnium reliquias acri illa lupi ſaliua conſperſas, & quod in ſemiputridas interijſſe quiſpiam fortuitò obſeruauit, quique ignoraret cauſam inconſideratiùs ſolam Cornicem earum paſtu interire credidit?

[a] *Lib. de abſtinendo ab Animatis.*
[b] *Lib. 8. de Animal. c. 46.*

RATIO CAPIENDI.

EA, quam in ſuperiori hiſtoria docuimus ex [a] Petro Creſcentio, Coruos capiendi ratio ad Cornices etiam transferri poterit; etenim vtriſq; accommodata eſt. Ponit tamen idem pręterea aliam, & Cornici peculiarem his verbis: *Capitur Cornix delectabili quodam modo. Cornix capta duobus perbreuibus lignis, ſeu bacillis ad principium alarum annexis, ſuprema in terram firmatur. Clamat illa, & fugere nititur, aduolant aliæ iuuandi animo, ex quibus illa proximam roſtro, & vnguibus correptam, detinet; quæ ſic detenta facilè capitur.* Quem aucupandi modum P. Angelius [b] Bargæus clariſſimus noſtri ſæculi poeta hiſce doctiſſimis verſibus doctiſſimè complexus eſt.

[a] *L. 10. c. 28*
[b] *L. 1. Ixeut.*

Quid? qui Cornicem, ſi quam cepere, ſupinam
Exponunt agro in medio, quem durus arator
Proſcidit, & ſolidas inuertit vomere glebas?
Namq́, & dum queritur, voceſq́ integrat amaras,
Accurrunt aliæ, & ſortem execrantur acerbam;
Ac partim circumuolitant, partim eminus adſtant,
Hortantes ſe tollat humo, celereſq́ per auras
Auolet, & triſtes terras feſtina relinquat.
Ac dum omnes clamant, dum ſe verſantq́, feruntq́,
Eſt aliqua interdum, quæ ſic miſerata iacentem
Accedit propius: nodoſq́ vt rumpat iniquos,
Conſtrictam quibus eſſe videt, ſuper inſilit audax
Nec ſeſe vana pietatis imagine falli
Aſpicit incautam: nam mox religata tenaci
Illius amplexu clamoribus omnia rumpit:
Et ſcelus incuſans ſocia obluctatur, & omni
Quæ pote vi tantos conata euadere caſus
Poſcit opem, & fruſtra volucres implorat amicas.

Eodem modo, aiunt, Picas capi poſſe. Cardanus memorat ſe aliquando Cornices manu cepiſſe, cùm inter carnes nucem vomicam miſcuiſſet. Sunt qui ad alliciendas Cornices, & Gracculos, cùm viuis allectatricibus careant, fictitias proponant pellibus occiſorum tomento quodam farctis, ita vt viuentium ſpeciem referant.

DENOMINATA.

Corone arcus pars qualis.
Crena qd.

A Corone, id eſt, Cornice aue, cuius incuruum ferè, vt inquit Etymologus, & flexibile collum eſt, res alias diuerſas inflexas, aut inflecti faciles eodem nomine appellari ſcribit Euſtathius, vt coronen in ianua, & in arcu, & coronidem in naui. Eſt autem corone in arcu extremitas, ſeu inciſio in extremitate, in quam neruus immittitur, quamque crenam aliàs vocamus, voce fortaſſe deducta à corone per ſyncopem. Hanc Germanos ſimiliter crinnem vocare author eſt Ornithologus. Et Etymologus Coronem interpretatur inciſionem in ſummo cornu arcus, & ſummitatem arcus inflexam. Coronen etiam Cęlio Rhodigino teſte apicem vocant ligni in aratro ad iugum vſque protenſum, inter vtrumq; bouem, Hiſtoboe Græcis dicti. A corone fortaſsè etiam naues κορωνίδες dicuntur, non ſolùm quòd Cornicis inſtar nigræ ſint, ſed etiam quòd ἄφλαστα, id eſt, ligna, ſeu tabulas, in prora, & puppi curuatas habeant, uti & Cornicis collum flexum eſt. Videntur autem naues nigræ κορωνίδες dici ad differentiam τῶν μιλτοπαρῄων, id eſt, minio rubentium, quarum in Bęotia [a] Homerus meminit, vt Euſtathius teſtatur. Idem alibi coronem partem puppis interpretatur. In ianuis quoque κορώνη per translationem ab hac aue dicta eſt, eodem Euſtathio teſte, quæ & Corax, ſiue Coracion à Coruo appellatur; eſt ea pars, qua ianua attracta clauditur: aliàs & rhoptron uocatur. Quidam Lexicographus κορώνην annotauit annulum, quo oſtium, & pulſatur, & clauditur, ita vel ob figuram, uel ob garrulitatē fuiſſe dictum. Coronis κορωνὶς idem uidetur eſſe cum κορώνη primitiuo, & coronam ſummam rei perfectionem, felicem finem ſignificare. Κορωνίδες Varino propriè dicuntur βλαστήματα, id eſt, germina, ut coronæ pro ſumma & extrema parte in alijs rebus accipitur. Sunt enim germina partes ſummæ, & quibus ſtirpes uelut coronantur. Ita κορωνὶς peculiariter ſignificat, quod ſupremum, & ultimum ędificio imponitur. Propriè uerò eſſe cacumen montis Suidas, & Varinus uolunt. Vnde, inquit [b] Cęlius, coronida impoſuiſſe adagium eſt, ſignificās ultimam rei manum admotam, nec effectum opus, ſed prorſus completum finitumq́; ſiquidem coronis eſt quandoque montis uertex, aut ſtructuræ ſummum, quandoque uerò quod in fine libri ponitur, unde eſt adagionis origo. Quod manifeſtum [c] Plutarchus facit. *Dionyſius*, inquit, *Philoxenum Poetam in Latomias coniecit, quòd cum illi Tragœdiam à ſe continnatam recognoscendam emendandamque tradidiſſet, totam is ab initio ad coronidem uſque circumſcripſit, quod eſt, expunxit, deleuitque.* Coronis uerò in calce libri poni ſolita, ut docet idem Cęlius ferè hanc figuram præfert ⅃. Ornithologus autem non erectam, ſed iacentem lineam pingendam putat, cū unco deorſum uergente ¬. Ariſtophanis enim interpres lineam breuem utiq; eſſe ſcribunt, ſed ab inferiori parte flexam. Ex ijs [d] Martialis carmen illuſtratur.

Hiſtoboe quid.
[a] Iliad. A.
Corone pars nauis.
Κορώνη pro parte qua ianua clauditur.
Rhoptron quid.
Coronis quid.
[b] L. 15. Antiq. Lectio. 20.
Coronida imponere prouerbiū.
[c] De fort. Alex.
[d] Lib. 10.

Si nimius videor ſeraq́; coronide longus,
Eſſe liber legito pauca; libellus ero.

Ad vmbilicum perducere.
[e] In Epodo.

Ceterùm quod Græci coronida impingere dicunt; id Latini non minùs eleganter uocant, ad umbilicum perducere. Nam Poetæ quum exactum opus ſignificant, ad umbilicos ſe ueniſſe ſcribunt. Ita [e] Horatius:

Promiſſum carmen Iambos
Ad vmbilicum adducere.

Quem locum, dum exponit Porphyrio, ita ſcribit: *Ad vmbilicum adducere pro finire, & conſummare opus poſuit Horatius, quia in libri fine ex ligno, aut oſſe vmbilici ſolent apponi.* Plura de umbilicis libris addi ſolitis Cælius congeſſit, quæ nos conſultò præterimus. Lexicographus quidam coronidam notam eſſe ait corniculatæ lunæ, & in fine librorum pingi ſolitam, ſed, ut uidetur, parū rectè. Etenim teſte Hephęſtione coronis hac nota ⅂ in fine cuiuſq; Epodi ponitur apud Pindarum, ut in fine totius carminis aſteriſcus. Eſt autem quaſi zeta paruum, cuius apex ſupremùs in rectam lineam extenditur longiuſculè ſiniſtrorſum. Hoc idem ſignum eſt, quod in uetere Comædia, ut paſſim apud Ariſtophanem, habetur, de quo Ariſtophanis Scholiaſtes in Pluto. *Cum carmina diuerſi generis non ſunt, ſed iiſdem verſibus, quibus ab initio authores vtuntur, coronis vocatur, quoniam iis finitis coronidis ſignum adijci ſoleat, id verò eſt linea breuis deorſim inflexa.* Quando autem hæ coronides in carminibus appingi ſoleant, pluribus ex Hephæſtione docet [f] Cælius, & Varinus in Κο. Κόρωνος proparoxytonum montem, oxytonum uerò κορωνὸς angulum ſignificat Cyrillo. Κορωνὸς item oxytonum ſuperbus elatus Heſychio, & Varino. Rurſus Κόρωνος proparoxytonum ſuperbus, & taurus cornibus excelſis, ſeu erectis iiſdem. Et alibi: Κορωνος bos cornua lunata habens. Ceruus τετρακόρωνος Heſiodo, & Oppiano nominatur, quod Cornicis uitam quater ſuperet. Coronopus, ſiue pes Cornicis, inquit [g] Ioannes Baptiſta Porta, uulgò dicitur herba ſtella, folijs eſt craſſis, pinguibus, hirſutis, utrinq; fiſſis, & laci-

[f] L. 15. c. 20.
Κόρωνος.
Κορωνὸς.
Κορώνος.
Ceruus τετρακόρωνος.
Coronopus
[g] In Phytognom. lib. 4. cap 23.

niatis coruinos ungues referentibus unde suam fœneratur nomenclaturam: Alij Coronopodi uocant, Coronopodion dicitur à Tarentino ad inescationē pisciū. Dioscorid. celiacis prodesse dixit. Ad idē cōferre potest post Cornicis fimū, quū dysentericos iuuet. Pes Coruinus dicitur a Columella eadēmet herba, etsi eā nullis lineamētis designārit, cū extremū folij in aiculę aut Milui pedē articuletur, & cruda edatur in acetarijs, & cocta cū aceto, & sale. Nec edēdi nobis ratio exoleuit, nā portulacę modo cōdita seruatur. Est autem natura calenti, sapore acri, atq; erucis affini. Vnde Scaliger *nostrū cornu ceruinū, seu herbam stellam omnino Coronopoda* Theophrasti esse colligit, hic in analogiā ponit *Coronopodis, & salis, & coronopoda prope cichoracea satā, eorum mitigare amaritudinem* asserit, sua scilicet acrimonia. Placet quidem hæc Scaligeri sententia, sed obstat, quod coronopus inter aculeatas à Theophrasto ponitur, nisi dicamus uillos, aut hirsutiem in ipso aculeos appellatos. Sunt Arabes, inquit Hermolaus, qui hanc Coruinum pedem nominant, nec prohibeo, dum res constat, quibus cuiq; lubet, uocibus utatur. Illud monendi sunt herbam, quæ modo pes Coruinus ab officinis, & herbicidis appellatur, non tam coronopoda videri, quàm ranunculi genus, quod polyanthemum cognominatur: quandoquidem aculeata, & oblonga esse coronopus herba traditur, & aluinis prodesse; pes autem Coruinus, auis eius, & ranunculi similitudine, conspicitur plurimis foliorum diuisuris, cuius uel tactu solo pustulæ, vt in ambustis, attolluntur, flore aureo, copiosoq;, quibus notis ranunculum polianthemum uocatum conijciunt. Κορώνιος item ficus arbor est fructus nigros proferens apud Aristophanem, quem Scholiastes docet *κοράκιος* etiam dici, quod Suidas etiam, & Varinus repetunt. Et Pollux: *Ichades*, id est, *ficus*, inquit, *quædam vocabantur βασιλέως*, aliæ *κορωνέως*. Hæc tamen interim obiter dicamus. [h] Hesiodus nauigationem vernam prohibet, cùm folia summa, ficus tantùm apparent, quantùm Cornicis vestigium terræ imprimitur. Versus Hesiodi hi sunt.

Coronopodion. Pes Coruinus. Cornu ceruinum. Pes Coruinus officinarum. Ranunculus Polyanthemon. Κοράκιος. [h] L. 2. Oper.

> *Ἄλλος δ' εἰαρινὸς πέλεται πλόος ἀνθρώποισιν*
> *Ἦμος δὴ τὸ πρῶτον ὅσον τ' ἐπιβᾶσα κορώνη*
> *Ἴχνος ἐποίησεν τόσσον πέταλ' ἀνδρὶ φανῇ*
> *Ἐν κράδῃ ἀκροτάτῃ τότε δ' ἀμβατός ἐστι θάλασσα.* idest,
> *Sed alia verna est nauigatio hominibus*
> *Nempè cùm primum quantum incedens Cornix*
> *Vestigium fecit, tantum folia homini appareant*
> *Summa in ficu, tum sane imperuium est mare.*

Videtur autem hæc comparatio folij ficulni ad Cornicis turgentis vestigium, quò ad magnitudinem eò elegantior, quoniam etiam eadem ipsa inter se figura comparantur, vt Proclus ibidem in Scholijs testatur. De fico hoc modo scribit allato antè loco Io Baptista Porta: *Fico*, inquit, *sunt folia laciniosa, & crucisformia, hoc est* (vt Theophrastus inquit) *σκολοποειδῆ, nisi quis κορωνοποειδῆ magis legendum putat. Nam & fico Hippocrates donat folia Cornicis pedibus similia. Ficus siccæ ex Dioscoride valent ijs, quos longa valetudo decolorauit, & Cornicis carnes in longis morbis vtilissimas putat Plinius.* Coronion sesamoides paruum inter nomenclaturas Dioscoridi adiectum est. Huic quidem Dioscorides folia coronopodis tribuit. Armeria secunda, siue syluestris vetonicæ species, Germanis gauchblum, id est, flos cuculi, Belgis crayenbloemkens, id est, cornicis flores dicitur. Κορώνη pars est cubiti, inquit Eustathius, vt [i] Philoxenum aiunt scripsisse per metaphorā a flexibili Cornicis collo: nimirum quòd circa exortum illum siue processum in vlna rotundum, quē *κορώνην*, & *κορωνὸν* vocari legimus, brachij inflexus fiat. Radij, & cubiti in brachio excessus ambos quidem coronas à rotunditate nominant, priuatim uerò magnum illum posteriorem Attici olecranon, Hippocrates anconem. Κορῶναι dicuntur duæ eminentiæ in imo occipitio, vel sub parencephalide, quę in duabus cauitatibus laterum primi spondili insident, authore Polluce. Cornicis rostrum vocatur processus omoplatæ, & coracoeides alias dictus à rostri Cornicis similitudine. Coronistas appellabant antiqui, vt [k] Cælius ex Dionisij Romanis antiquitatibus probat, adolescentes puberes quibus iam tenera lanugo malis obducere incipit. Idem tradit apud Rhodios festum, siue ludum celebrari solitum, in quo Cornici aggregatio quedam hordei, & id genus rerum aliarum fiebat. Vnde id *καὶ τῇ κορώνῃ παρθένος φέρει σῦκα*, id est, & Cornici virgo fert ficos. Qui verò eiusmodi curæ præessent, dicebantur coronistæ, sicuti in libro de nominibus Alexandrinus Pamphilus meminit. Quæ ab ijsdem præcinerentur, vel, vt alij volunt, quæ dabantur coronismata uocabant, vt præter alios Athenęus tradit. Corniscarum ait Festus de verborum significationibus, locus erat trans Tyberim Cornicibus dicatus, quòd in Iunonis tutela esse credebantur. Cornicula chyrurgica instrumenta, quæ sine igne sola spiritus per foramen summū reuocatione ex subiecta parte attrahūt, huius loci non sunt quòd a cornu, non a cornice nomen habeant, ut neque cornicularius, qui corniculo

Coronion. Κορώνη cubiti pars. [i] Lib. de Dialect. Rom. Olecranos. Anco. Cornicis rostrū processus omoplatę. Coronistæ qui dicantur. [k] L. 4. c. 11. Coronismata. Corniscarum. Cornicula instrumenta.

Tribuni

Tribuni militum præeſt. Cornicula verò etiam nomen Fabulæ Plautinę eſt, vt tradit Petrus [i] Victorius, quę perijt.

[i] L. 16 Var. Lect. ca. 17.

MYSTICA.

Cornix Iunoni sacra.

ORNICES olim Iunoni Dearum Reginę ſacras, iįſq; locum quendam peculiariter, tanquam numen habentibus dicatum fuiſſe, ut antè diximus, Feſtus author eſt. Iunonis igitur patrocinio confiſa, ne flocci quidem facit (credo) Mineruę odium. Nam quod [a] Plinius tradit, *ab arcturi ſidere ad Hirundinum aduentum notari in Mineruæ lucis, templiſq; rarò, alicubi omninò non conſpici, ſicut Athenis*, non ideò fit, quòd Mineruam iratam fugiat, ſed ea loci natura eſt, quam Cornices auerſentur. Cuius rei locuples teſtis eſt ipſe Lucretius ita canens:

[a] L. 10. c. 12.

Eſt & Athenaïs in montibus arcis in ipſo
Vertice, Palladis ad templum Tritonidis almæ,
Quo nunquam pennis appellunt corpora rauca
Cornices, non cùm fumant altaria donis,
Vſque adeò fugitant, non iras Palladis acres
Peruigili cauſa, Graiûm, vt cecinêre Poetæ,
Sed natura loci hoc opus efficit ipſa ſuapte.

Quę uerò ſit cauſa, cur Cornici Pallas infenſa eſſe dicatur, Iohannes Vrſinus hoc ſuo carmine quærit, & exponit:

Cum ſim Dux auium, ſi lectè fœdera ſeruo,
Cur me Bellona non placuiſſe putant?
An quia garritu plumoſa nuntia lucis
Dicar, & infelix omen habere puter?
Siue quòd excerpam baccas pallentis oliuæ
Ohe quid proſunt arma reperta Deæ?
Siue quod Hercæ quod vis ſit nata cerebro
Nil capiti, cerebro, nil quoque præſtet opis?
Mande meum cerebrum cerebro plus Pallade cruda
Succurret querulum, nec ſinit eſſe caput.

Cur Mineruæ inuiſa. Minerua Cornicem [b] Ouidius ideò inuiſam fingit, quòd tres Cecropis filias mandati tranſgreſſores prodiderat, quibus Erichthonium Vulcani filium in ciſta incluſum ſeruandum dederat, & ne inſpicerent, prohibuerat. Antè enim, ut Gręcorum habent fabulę, Cornix in Mineruæ tutela erat, cuius rei locupletiſſimum monimentum erat in Corone urbe ęneum illius in arce ſub Diuo ſimulachrum, Cornicem manu tenens, quod ſe uidiſſe ſcribit [c] Pauſanias, ſed Cornici pòſt abdicatę Noctua ſucceſſit, utpotè quòd hęc nocturnis lucubrationibus amica ſit. Cornix uerò meditationum peruigilio infeſta mentis agitationem turbet, & ſua garrulitate interpellat, cuius etiam ſymbolum gerere ſcribitur. An potiùs hinc fabuloſę inimicitię data eſt occaſio inter Palladem, & Cornicem, quòd [d] Ariſtoteles, & [e] Plinius internecinum Cornici cum Noctua bellum eſſe ſcribant? Cornices ſiruti olim apud Iunonis cultores, ita, & nunc apud gentem, quæ Chriſtum nedum agnouit haud paruo in honore eſt, & diuinitatis quandam opinionem obtinet. Nam ut noſtri temporis hiſtoriographus Ludouicus Romanus narrat, Calechutenſibus Indis religionis ergò nefas eſt his uolucribus iniuriam inferre, ideoq; tutò vbiuis ibi apparere. Imo Regem ipſum peculiari eas in veneratione habere. Nam ubi cibum ſumere deſierit, mox ſacerdotes quicquid dapum ſuperfuit, in lorum quendam transferunt, & in nuda humo collocant, quo facto rurſus & iterum manibus compluſis excitant Corniculas, quę ad hoc vnum aluntur, & ſigno huiuſmodi aſſueuêre, propterea velut teſſerâ datâ ilicò aduolant, regias reliquias depaſcuntur. Sed quantum a diuino honore abeſſe putanda eſt illa Cornix Marthis Regis, de qua apud [f] Aelianum ſic legitur. *Ad lacum Meridis in Aegypto, vbi Crocodilorum oppidum eſt, Cornicis ſepulchrum oſtenditur. Cuius cauſam Aegyptij eam adferant, quod cùm eorum Rex, cui Marthes nomen eſſet, Cornicem valdè cicurem haberet, quæ poſtquam audiuiſſet, quò volatus dirigendus, & quænam regio tranſeunda, & vbi terrarum requieſcendum eſſet, eò regis literas ocyus quàm quiuis nuntius perferret, mortuam & ſepulchri honore affecit, & cippo ornauit.* Ego ſanè litteras perferre longo vſu edoctam fuiſſe arbitror, ſin minus ſub illius ſpecie malum quempiam genium latitaſſe, qui hac arte, & uafritie diuinos, ut propemodum contigerunt, ſibi honores quęreret. Quis enim ſanę mentis Cornici rationis experti mentem eam ineſſe credat, ut

Noctua cur Mineruæ ſacra, & cur Cornix reiecta.

[b] Li. 2. Metamorph.

[c] In Meſſeniis.

[d] 9. Hiſt. c. 1

[e] L. 10. c. 12

Corniculis quis honor apud Calechutẽſes exhibeatur.

Marthes Rex Ægypti.

[f] Li. 6. de animal. cap. 7.

Crocodilorum oppidum.

quo

quò eundum, vbi sistendum, quid deniq; agendum, & intelligat accuratè, & ritè exequatur? Placeat fabella alijs, mihi sanè non fit verisimilis.

AVGVRIA. PRÆSAGIA.

INter Oscines aues Appius Claudius, & Festus Cornicem reponunt. Et [a] Porphyrius etiã, vbi ait: *Auium voces vsq; adeo variæ sunt pro diuersis earum affectibus, vt varietatis differentias omnes obseruare difficillimum sit.* Cornicis, & Corui varietatem augures aliquatenus obseruasse asserit cæteris differentijs, vt etiam suprà de Coruo annotauimus, quasi supra hominis captum relictis. Cæterùm huius alitis inauspicatum augurium vulgò habetur, vt & aliarum nigrarum. Nigrum enim pro malo vsurpant antiqui. Ita Horatius:

Hic niger est, hunc tu Romane caueto.

Et [b] Plinio Cornix auis est inauspicatæ garrulitatis. Et forsan Horatius eo loco garrulum

—— *commissa tacere Qui nescit, &c.*

Ad garrulam Cornicem nigram respiciens; nigrum dixit, id est, improbum. Inauspicatissima verò Plinio dicitur à solstitio, fœtus scilicet tempore. Infausta item est læua, vt ex illo [c] Virgilij liquet: *Sæpè sinistra caua prædixit ab ilice Cornix.*

Vbi Seruius, *Augures*, inquit, *designant spatia lituo, & eis dant nomina, vt prima pars dicatur antica, posterior postica, item dextra, & sinistra. Modo ergò Cornicem ab antica ad sinistram partem volasse dicit, & in caua ilice consedisse, quæ res agrorum damnum significabat per milites clamore gaudentes, & litibus, sicut Cornix etiam. Nam hæc auis, & clamore lætatur, & alias sæpè inuadit.* Sic ille. Hinc illud est apud [d] Horatium

Teq; nec læuus vetet ire Picus,
Nec vaga Cornix.

[e] Prudentius Cornicis cantum inauspicatum fuisse scribit:

Cur Cremera in campis Cornice vel oscine Parra,
Nemo Deum monuit perituros Marte sinistro
Tercentum Fabios, &c.

Infelix quoque reputabatur solitariæ Cornicis occursus, vt ex [f] Ori hisce verbis constat. *Cùm vni Cornici occurrerint, augurantur præsagium sibi hoc esse viduæ vitæ, quod scilicet animali viduam agenti vitam obuij facti fuerint.* Et Politianus ex Aeliano. *Qui sedes auium*, inquit, *& volatus obseruant inauspicatum esse captantibus, auguria dicunt, vnius tantum Cornicis obsequium.* Quin & hodie in belli publicis negotijs apud Indos Cornicis in aere volitantis supra exercitum conspectus, pauorem eis, & metum infelicis exitus incutit. Vnde si Cornicem per aera fortè transuolantẽ videri contigerit, dum Rex Narsingæ exercitum aut ducit, aut educere parat, quiescit, nec progreditur, donec denuò augures consuluerit. Obseruatum tamen est, vt [g] Alexander ab Alexãdro commeminit minora auspicia, licet priora sint, semper maioribus cedere. Siquidem Cornicis aut Columbarum auspicia Aquila superueniente irrita fieri iuxta augurum traditiones legimus. Mirum tamen videri debet in hisce suis superstitionibus adeò ambiguos, & incertos, vt vnam, & eandem auem modò prosperam, modò sinistram fuisse scripserint. Nam & Cornicis cãtum faustum, & auspicatum aliquando fuisse apud eosdem reperimus. Hinc illud à Plinio proditum. *Cornix inauspicatæ garrulitatis à quibusdam tamen laudata.* Sic Cornix apud [h] Plautum secundi auspicij est non tam cantu, quàm loco, dum ait: *Picus, & Cornix est ab læua, Coruus, Parra, ab dextera consuadent.* [i] Cicero quoq; auspicanti aliquid felicem à parte læua contra aliorum opinionem Cornicem apparere scribit: *Quid habeat augur, cur à dextra Coruus, à sinistra Cornix faciat ratum?* Aurelius Victor Vlpiani Traiani imperium pluribus prodigijs denuntiatum refert, in queis præcipuum illud est, quod Cornix è fastigio Capitolij Attico sermone καλῶς ἔσται effata fuerit. [k] Suetonius item Cornicem ante paucos menses, quàm occideretur Domitianus, elocutam esse tradit hæc verba: ἔσται πάντα καλῶς, nec defuisse, qui ostentum sic interpretaretur.

Nuper Tarpeio quæ sedit culmine Cornix,
Est bene non potuit dicere, dixit erit.

Cornicis per Iunonem immissæ augurium, cùm Iason, & Medea amantes conuenturi essent, [l] Appollonius describit. Hesiodi sepulchrum à Cornice ostensum [m] Pausanias narrat. Quid verò Cornix crocitans, vel quæuis aues inauspicatrices Luna in quouis duodecim signorum existente significent, [n] Augustinus Niphus docet. Sed vt [o] Isidori verbis hanc auguriorum tractationẽ claudamus, *Cornicẽ aiunt augures hominum curas significationibus agere, insidiarũ vias monstrare, futura prædicere. Magnũ nefas hoc credere, Deũ consilia sua Cornicibus mandare.* Anno orbis 1484. Cornices, & Corui in medio aëre in maximo numero sibi inuicẽ pugnârũt. At verò dubiũ nõ est, uti & de aliarũ alitũ augurijs dictũ est, eas nõ aliud, quàm dæmonũ præstigias fuisse, quib[?] homines superstitiosos illuderẽt. Referũt qui Iaponẽsiũ res nobis describũt, a Cornice

[a] L. 3. de abstinendo ab animatis.
Niger color pro malo augurio habitus.
[b] Lib. 10. c. 12.
[c] Bucol. 1. Eglo. 1.
[d] 3. Car. 27.
[e] Lib. 2. contra Symma.
[f] L. 1. Hieroglyph.
Narsingæ Regis superstitio in cõsulendis augurijs.
[g] Lib 5 Genial. dier. c. 13.
[h] In Asinaria.
[i] L. 1 de Diuin.
[k] In Domitiano c. 23.
[l] L. 3. Arg.
Hesiodi sepulchrum à Cornice ostensum.
[m] In Bœot.
[n] L. de Aug. tab. 6.
[o] 12. Orig. cap. 7.

eum populum auguria ſumpſiſſe, & derepentè malum genium eum, qui cæperat, inuaſiſſe. Quare his relictis, quæ naturę quodam instinctu ab hac aue eduntur tempeſtatum præſagia proſequamur. Cornix peculiariter primum Euphorioni apud Scholiaſten Nicandri pluuiæ vates κατ' ἐξοχὴν nominatur, ubi ait:

Præſagia tempeſtatū

Cùm pluuiæ vates Cornix crocitauerit.

[p] L.3.Carm. 27. Et [p] Horatio deinde ſimpliciter *auis imbrium diuina*, id eſt, præſcia.

Antequam ſtantes repetunt paludes
Imbrium diuina auis imminentum.

Tribus autem potiſſimùm modis pluuiam prædici ab ea comperio, nempè uoce, deambulatione circa littus, & capitis in aquã immerſione. Voce quidem, ut ex [q] Lucretio cõſtat, dũ ait:

[q] Lib. 5. de nat. rer.

—— Mutant cum tempeſtatibus vnà
Raucisſonos cantus Cornicum ſæcla vetuſta,
Coruorumq́; greges, vbi aquam dicuntur, & imbres
Poſcere, & interdum ventos, auraſq́; vocare.

Et iuxta antiquiſſium Aratum, magnum tempeſtatis ſignum Cornix noctù canens, quòd [r] Aelianus ex eo repetit, dicens: *Si Cornix, Coruus, Gracculus crepuſculo veſpertino vocales ſint, tempeſtatis aduentum prædicant*, & Auienus Arati interpres:

[r] Lib. 7. de Animal. c. 7.

Cùm veſpertinum Cornix longæua reſultat.

Et alibi. *Si nocturna tibi Cornix canit, &c.*

De modulo uocis ſcriptores uariare uideo. Sunt qui acuta, dum pluuiam præſagit, ſunt qui craſſa uoce uti aſſeuerant. Theon Scholiaſtes Arati, & Plinius acutam dicunt. *Quum terreſtres,* inquit hic, *volucres contra aquam clangores dabunt, perfundentes ſe, ſed maximè Cornix, ſignum eſt hyemis.* Nam clangor non tam craſſa, quàm acuta, & clara uox eſt. Eam tamen Aratus ipſemet craſſa uoce crocitare dixit. Huius etiam mentem propius aſſequutum eſſe uidemus Virgiliũ.

Tum Cornix plena pluuiam vocat improba voce.

Licet enim Seruius Grammaticus plenam vocem, raucam hîc interpretetur, ego potiùs craſſam, & grauem ita à Poëta uocari credo, cùm & Aratus dicat παχέᾳ κρώζουσα. Veſperi autem non craſſa, ſed placida, & uaria uoce utens Cornix, ab eodem inter ſerenitatis ſigna ponitur, ne quis procellas tantùm, & imbres eam prænunciare putet, quamuis id potiſſimùm faciat, ut præter antè memoratas authoritates etiam illa Horatiana oſtendit, qua Cornicem aquæ augurem appellat.

Quando ſerenitatem prædicat.

Aqua niſi fallit augur
Annoxa Cornix.

Heſiodus vocis proprietatem non determinat, ſed imbrem prædicere abſolutè eo prouerbio (ſi modo ita rectè exponitur) innuere videtur. *Domum ædificans imperfectam ne relinquito, ne inſidens illi garrula Cornix crocitet.* Hoc eſt, vt quidam volunt, ne tempeſtas, & pluuia ingruens imperfectæ noceat. Vox enim Cornicis (inquit Moſchopulus) ſignum eſt tempeſtatis. Sed alij aliter hoc prouerbium interpretantur, vt ſuo loco docebimus. Ariſtoteles in ſecretis ſecretorum (ſi modo is eſt author) iteratæ vocis numero augurij ſignificationem metitur, dicit enim, *Cornix ſi velociter bis clamet, & tertio tempeſtas erit.* Item de temporis diuerſitate, *Si manè clamauerit*, inquit, *ſerenitatem, ſi veſperi quietè canit, tempeſtatem.* At matutini cantus reliquorum nemo facit mentionem. In hoc quoque ab Arato alijſq; diſſidet, quòd quietè canentem imbrem facit prædicere. Reliqui geſtus tempeſtatis inditia sũt, vt iuxta mare obambulatio, & capitis colli[q]; ſubinde in aquas immerſio. Illud [s] Virgilius eo verſu docet:

[s] Lib. 1. Georg.

Et ſecum in ſicca ſola ſpatiatur arena.

Et Claudianus. *Si reuolant Mergi, graditur ſi littore Cornix.*

Vtrũq; Cicero ex Arato. *Fuſcaq́; nonnumquam curſans per littora Cornix*
Demerſit caput, & fluctum ceruice recepit.

[t] Lib. 5. Item [t] Lucanus. *Quodq́; caput ſpargens vndis velut occupet imbrem*
Inſtabili greſſu metitur littora Cornix.

Aratus author huius rei præcipuus, hæc præſagia ita declarat: *Garrula Cornix terreſtris ſub initium tempeſtatis littus eminens ſubit, & iuxta mare, vt quæ aquis gaudeat, apparet, aliquando, & in flauij aquam à capite vſque ad ſummos humeros ſe immergit, aut etiam tota innatat, aut ſaltem frequenter verſatur circa aquam fluuiorum, aut maris craſſa voce crocitans.* Cæterùm huius rei cauſam aſsignare nixus Theon eius interpres in hæc verba ſcribit. *Cornix, & Coruus* (ſunt enim eiuſdem generis) *cùm corpore admodum ſint ſicco, plurimum gaudent humectantibus. Cum igitur initium hyemis, ſeu tempeſtatis ſenſerint, & aër corpora earum humectârit, tunc etiam innatant aquis, ceu quibus valdè gaudeant. Cæterum aqua ipſa fluuiatilis, aut marina parum eas iuuat, niſi aër quoq; humidus fuerit.* Et rurſus. *Immergit*, inquit, *ſe Cornix refrigerandi gratia, ſiue quòd aëre ambiente*

ambiente refrigerato, animalia ipsa calore intus collecto magis caleant, siue propter externum calorem, vt plurimùm enim ante pluuias aër terram ambiens, calidior fit. Vel illud πωλλὰ γρίζουσα *apud Aratum accipi potest, quasi multum gaudeat Cornix, & saliat, frigiditatis amans, est enim ipsius natura calida.* Verùm, & hanc rationem suprà in Coruo tetigimus.

MEDICA.

A Polychronia Cornicis viuacitate emanasse autumno; quòd in morbis chronicis, & longissimis, vt tradit Plinius, non carnes eius solum esu vtilissimas putarent antiqui, sed & ad nidum eandem vim extenderent, dum & hunc corpori feliciter ad prolongãdos vitæ dies illini crederent. Huius cerebrum coctũ, & in cibo sumptũ doloribus capitis grauibus, & inueteratis remedio esse [a] Plinius quoque, & Marcellus testantur. Et in cibo sumptum palpebras gignere Plinio dicitur. Kiranides fimum in vino potum dysenteriam sanare tradit. Albos reddendi pilos talem Elluchasem rationem docet. Ventres Cornicum seu Coruorum iugulatorum, & positorum sub fimo recenti tribus diebus imponantur cacabo, & affuso oleo bulliant, & percoquantur, donec quodammodò liquescant, & resoluantur. His pilos quater inungito. Mures araneos fugandi modum Ornithologus recitat huiusmodi. *Cornicem*, inquit, *occisam tam diu relinquens, donec puteat. Cadauer iam fœtidum expones in locum, vbi mures aranei sunt, conuenient illi ad hanc escam consumendam, qui in domo fuerint, omnes, & ita congregati, vel scopis, vel aliter occidi poterunt, aut capi, vt nuper ex homine quodam polyhistore intellexi.* Alia etiam plura de Cornicis facultatibus adfert Kiranides, quæ vt superstitiosa consultò relinquimus.

Carnis vsus. Cerebrum. [a] L.20.c.6. Fimus.

VSVS IN CIBO.

Cornicis carnibus vesci, vt & cæteris Coruini generis auibus lex diuina prohibebat, nunc tamen in pauperiorum nonnunquàm mensas veniunt, præsertim in Italia. Verùm his qui sanitati suæ consultum cupiunt, è culina procul ableganda est. Nam præterquàm, quòd immunda, ac funesta auis est, certè cadaueribus pasta succi praui est, biliosi, & putidi. Hinc Demetrius Constantinopolitanus Corui, aut Cornicis carnem Accipitri dari prohibet. Et rursus *Accipiter*, inquit, *edat de Coruo cor, & cerebrum, & iecur, & perparùm de pectoris pulpa, sanguine verò omninò abstineat. Est enim falsus, & perniciosus Accipitri, vt omnia falsa. Idem in Cornice cauendus est. Vtriusque etiam ossa, & interiora vitabit. Vrunt enim, ac nimiam sitim, & noxam inducunt.*

HIEROGLYPHICA.

Aegyptiorum disciplinâ traditur, in Cornicem vnam incidere inauspicatũ mortalibus omen putari. Quod [a] Aelianus etiam memorat, viduato nempè animali obuiam factis, cælibem solitariamq; hoc est, tristem, ac necessarijs destitutam adminiculis vitam degendam esse. Hinc etiam Zezes apud Hesiodum, vbi Poeta vxorem auspicatò ducendam monet, si ait: *Cornices duas obseruaueris.* Eodem argumento congressum maritalis copulæ legitimum iudicabant, quòd eas inuicem naturali modo quemadmodum homines copulari aiunt. Præterea omne Coruinum genus, rarò coire solet, identidemq; sacrum matrimonij fœdus nulla petulantia, vel improbioris lasciuiæ nequitia labefactare, vti multos legimus, non nisi liberorum quærendorum causa coniunctos à coitu sibi temperasse. Qui quidem modus, & tenor sobriè, ac honestè seruatus in causa fuit, vt per Cornices duas nuptiarum fieret hieroglyphicum. Cæterùm quia in nullo vnquam vitæ genere concordia magis expetitur, quam in maritali commercio: Itaq; hinc Cornix ipsa concordiæ symbolum habetur, cuius rei quamplurima extant veterum numismata, & vulgò Græci, vt Hori interpres Philippus obseruauit, nuptialibus festis ἐκκορικορώνη clamitare consueuerant, cùm tamen ignorarent, & instituto veteri Cornicem in nuptijs auspicatissimo omine nominari solitã. Animaduertẽdũ autẽ in Græcanica illa succlamatione aliquid desiderari, vt rectè Pierius Valerianus monet, videndumq; apud Aeschylũ, Danaidibus ita scribi σὺν κόραις καὶ κόραις πρὸ τῶ βίου ἐκκορεῖ, vbi pro κόραις κορώναις, fortè reponendũ. Id verò nõnulli hortãdi modo pronuntiandum asserunt ἐκκορεῖ κορεῖ κορώνας, quod nescio quid esse volebant, quòd cantillatum verecundiam ijs, qui liberis operam dabant, auferret. At hæc si quis vberiùs sibi declarari cupiat ad commentaria Pindari se conferat; Sed vt ad concordiæ hieroglyphicum reuertamur, alitis huius simulachrum sæpè se vidisse Valerianus asserit in Faustinæ Augustæ nummis cum

[a] L.3.c.9. Nuptiarũ hieroglyphicum. Concordiæ symbolum.

inscriptione: CONCORDIA. Eò nimirum Iuuenalis respexit, cùm veterem concordiam dixit nido increpitare. Quamuis superiore ætate fuerunt, qui Ciconiam ab hoc signari arbitrati sunt. Sed, quæ in nummis conspicitur, nihil habet, quòd ad Ciconiæ effigiem referri possit. Sed præter hæc, quæ apud Crocolidorum vrbem supra sepulchrum quoddam Cornix in columna sublata erat, fidelem operam in tabellario munere præstitam indicabat, Huiusmodi enim & sepulchri honos, & columnæ habitus est olim Cornici à Marrhe Aegyptiorum rege, vt paulò antè diximus. IVSTVM vitæ spatium ab homine feliciter decursum Aegyptij sacerdotes hieroglyphicè tunc intelligendum proponebant, cùm Cornicem vita functam figurassent. Viuere enim Cornices dicuntur in multos annos, & [b] Lucretius *Cornicum sæcla vetusta* dixit. Quòd autem tradiderunt Aegyptij centum eas annos superare, animaduertendum est, vt suo loco etiam monuimus, de anni huius duratione varias esse opiniones, & annos Aegyptiorum quatuor nostros circumplecti, ratione à Sotheos ortu supputata, quatenus scilicet, superantibus vnoquoq; anno solari sex horis, integer demum dies vnus, qui apud nos intercalaris habetur, singulis quatuor annis apud nos, apud illos integrum, & perfectum annum absoluit. Quare qui annos ea ferè quingentos viuere dixerunt, haud ita multū discedunt ab Aegyptijs. Neque me præterit Aristotelem arbitratum, nullum animal homine diutius viuere præter Elephantum. Quod si verum est, breuissima admodum erit (si vt iam viuitur, spectes) viuacissimorum animalium vita. Cæterùm Aegyptijs subscribūt pleriq; autores minimè contemnendi. Theon tamen in Aratum nouem ætates pro multis accipiendas cēset, & eam nouenarij vim esse, vt pro multitudine accipiatur. Verùm quocunq; modo ætates illæ intelligendæ sint: Illud ad hanc materiam facit, quòd huius viuacitatis ergò prouerbium factum aiunt: *Cornici oculos configere.* quo Cicero, Macrobius, & D. etiam Hieronymus vsi sūt, volentes antiquitati vel sublatam, vel diminutam authoritatem nouo iuniorum inuento commonstrare. Porrò Ciceronianum illud: *Inuentus est scriba quidam Gn. Flauius, qui Cornicum oculos confixerit*, eò spectat, vt adinuenisse Flauium rationem ostendat, qua legum, sacrorumq; interpretibus auctoritatem, & existimationem imminueret, cùm eo præcipuè nomine colerentur a rudi populo, quòd fasti penè singulis diebus ab eis petendi essent, vt ex eius arcanis peritia, cognitioneq; crescerent, suamq; illam scientiam magis ac magis populo venditarent. Is uerò cum singulis diebus ediscendos fastos populo proposuisset, ac publicasset, re iam diuulgata peruicit, ut in minori deinceps pretio sacrorum interpretes haberentur, atque ita consilia eorum de tuenda existimatione prorsus euertit, Cornicumq; demum oculos confixit, fama per magnam sibi inuidiam comparata. Sed de hoc prouerbio plura in sequentibus. Id uerò ad mentis prauitatem attinet, quòd Propertius tangit, ubi cùm de lenæ cuiusdam uafritie, & imposturis multa enumerasset, tum ut rem omnem uno uerbo concludat, ita ait.

Posset & attentos astu cæcare maritos
Cornicum immeritas eruit ungue genas.

Id sumptum est ab Ariopago, ubi puer quidam damnatus est, quòd Cornicum oculos studiosiùs erueret, perniciosissimæ mentis id signum esse iudices æstimantes, quæ multis, si adoleuisset, malo futura esset. Hominem Horus in assiduo motu, mentisq; agitatione uersantē, ita, ut neque dum cibum capit, interquiescat, per Cornicis pullos significari tradit. At rectiùs per Cornicem, & duos illos pullos suos dixerimus. Hęc enim uolans uolantes item pullos aliquādiù pascit. Nil uerò magis negotiosum hominem signat, quàm & rerum aliarum satagere, & nihilo serius interim aliquid corporis necessitati tribuere. Spei uerò in primis symbolum Cornicem gerere uoluerunt, eaque significatione Deæ Spei imaginem supra dolium sedentem finxêre, causam esse suspicor, quòd Cornix eras semper ingeminat, uocem procrastinantium, & futura semper deuorantium.

Vitæ spatij hieroglyphicum.
[b] Lib. 5. de nat. rerum
Anni Aegyptiorum.
Elephantorum vitæ diuturnitas.
Nouenarij numerus.
Orat. pro L. Muręna.
Inquieti hierogly.
Spei symbolum.

PROVERBIA.

Ornix candida adagij loco dicitur de re rara admodum, ac uisu insolita. Cornices enim omnes atras natura fecit. Vtitur hoc lepidè [a] Petrarcha, ubi homini iactanti se uxorem duxisse nobilem, castam, mansuetam, humilem, obsequiosam, piam, candidam, Ratio respondet: Mirus auceps, Cornicem candidam reperisti, uix est tamen, qui inuenisse se fuscā putet. Meminit item [b] Aristoph.

Ἀλλ' ὅταν οἰκήσωσι λύκοι πολιαίτε κορῶναι
Ἐν ταὐτῷ τὸ μεταξὺ κορίνθου καὶ σικυῶνος.

Id est, *Sed quando habitabunt lupi, albæq; Cornices*
In eodem in medio Corinthi, & Sicyonis.

Prouerbij item uim habet illud [c] Hesiodi.

Cornix candida.
[a] Dial. 65.
[b] In Auib.
[c] In operib.

Ma-

Μηδὲ δόμον ποιῶν ἀνεπίξεστον καταλείπειν
Μή τοι ἐφεζομένη κρώζῃ λακέρυζα κορώνη, idest,
Neque si domum feceris, relinquas imperfectam.
Ne fortè insidens crocitet stridula Cornix.

Quem locum bifariam accipi posse Proclus interpres admonet. Quibusdam enim videtur admonere Poëta, vti quisque domicilium ante hyemem absoluendum curet, ne tum nō habeat, quo frigoris molestiam depellat. hyemem enim Cornicis symbolo, videlicet auis hybernæ indicari. Alij verò ædificium semel institutum, non oportere putant imperfectum relinquere, ne vulgo risui sis, & qui præterierint, obloquantur, carpantq́ue leuitatem tuam, qui quod cœperis, non absoluas. Eam autem obtrectantium petulantiam per Cornicem voluit indicare Poeta, nempè per auem garrulam, & obstreperam, vt hinc etiam prouerbium Græcis *κρώζειν* ductum sit, Latinis Cornicari. At ipsi Proclo magis probatur, vt *καθολικῶς* accipiamus, vnicuiq́ue negotio, quòd semel instituerimus, finem idoneum imponendum, vt nihil omninò desideretur, & vbiq́ue ad perfectionem contendendum esse. Id quò longiùs vocabitur à simplici sermone, hoc venustiùs fiet, & magis prouerbiale. Veluti si quis adhortetur aliquem, ne studia litterarum deserat, sed laudabiliter incœptis summā imponat manū, ne vulgo ludibrio sit, quòd a bene cœptis destiterit. *Cornicum oculos configere*, prouerbium nuperrimè in hieroglyphicis ex occasione partim à nobis expositum est, sed de quo non satis constat, vnde natum sit, an ex apologo quopiam, nunquid ex rei euentu, num ex metaphora. Videtur autem perinde valere, quasi dicas nouo quodam inuento veterum eruditionem obscurari, effici vt superiores nihil sciisse, nihil vidisse videantur. Effertur autem per ironiam. Fieri quidem potest, ut Cornicū uiuacitas & concordia huic adagio locum fecerit, vt is videatur Cornicum oculos velle configere, quisquis ea, quæ antiquitas magno consensu approbauit, damnare ac conscindere conetur. Nec admodū absurdum est, si quis in hūc modum accipiat, ut dicatur oculos Cornicum configere, qui perspicacissimis oculatisq́ue visum adimat, offundatq́ue tenebras, aut qui rem ipsissimam acu, quod aiūt, tangat, tantus videlicet artifex, vt non solum scopum, aut auem; verum & ipsos oculos iaculo feriat. Nec admodum diuersè usurpauit [d] Macrobius, his uerbis: *Et quia his loquendi labyrinthis nos impares fatemur, age Vetti, hortemur Eustathium, vt recepta contraria dispositione, quidquid pro vorsio ei dici potest, velit cōmunicare nobiscū, vt suis telis lingua violenta succūbat & Græcus Græco eripiat hūc plausum, tanquam Cornix Cornici oculos effodiat. Cornix scorpium*, subaudi, rapuit. Quadrat in hos, qui eos, unde tantundem mali uicissim accepturi sint, ut Cornix arrepto scorpio, ab eodem icta perijt, de qua re extat Epigramma Archiæ. Atque in rebus humanis frequenter vsu uenire solet, ut qui cepisse uideatur, ipse captus sit. Quemadmodum & apud Horatium: *Græcia capta ferum Victorem cepit*. Ita Cælius ex Suida & Hesychio, Cornix scorpium. *Paræmia*, inquit, *est in eos, qui tum grauia, tum nocumenti inferentia plurimum toto petunt conatu. Ad Coronidem usque*, Prouerbiū, quum rei finem significamus. A nauibus translatum putāt, quibus aliquid rostri speciē gerēs addi solet. Corone Græcis uocatur, quicquid uel arti ornamēti gratia rebus perfectis additur. Plutarchus aduersos Stoicos. Ab initio, & ingressu usque ad Coronidem. Ducta metaphora apparet a chori parodo, id est, ab ingressu in fabulis. Iucundius erit, quoties transfertur ad animum, ueluti si quis studiorum coronidem dicat; aut ut egregiè cœptis auream addat coronidem: aut uitæ laudabiliter actæ auream iubeat imponi coronidem, hoc est, mortem piam. Effertur & hoc modo prouerbium *Coronida imponere*, significatq́ue ultimam rei admouere manum, nec affectum opus, sed prorsus perfectum, & completum esse. Siquidem coronis, præter ea, quæ dicta sunt, etiam notam eam significat, ut alibi ostensum est, quæ in fine libri ponebāt antiqui, unde & adagionis origo esse potest. Hinc illud est Plutarchi elegātissimum in sermone, qui est. An seni administranda republica. *Qui verò*, inquit, *ciuilibus actionibus & certaminibus innutritum non sinit ad facem, & Coronidem vitæ progredi, prorsum ingratus*. Posset & illud prouerbij loco usurpari non illepidi, quod Athenæus ex Machone recitat. *Sus Cornicem increpat*. Quod quò melius intelligatur, eius hic originem ex ipso Machone referre lubet.

Hyemis Symbolū.
Cornicari.
Cornicum oculos configere.
Qui dicatur Cornicū oculos configere.
[d] Lib. 7. Saturnal.
Cornix Scorpium.
Ad Coronidē vsq;.
Coronida imponere.
Sus Cornicem increpat.

Aliquando Colisto cognomine Sus
Probris ac iurgijs rixabatur
Cum sua matre, quam appellabant Cornicem:
Litem eam diremit Gnathæna, quæ interrogata
Quid nam illud esset dissidij, quid aliud dixit, quàm quod
Altera Cornix est, eam vero Sus increpat?

Salsè innuens Cornicem loquacem nempè garrulam & clamosam à Sue sordida & grunnitu molesta reprehendi, quod ridiculum sit, & indignum, ab eo quempiam uitij cuiuspiam insimulari, quo ipse omni scelerum genere sit inquinatissimus, & perditissimus.

EMBLEMATA.

MBLEMA Alciati, quod inſcribitur *IN SIMVLACHRVM SPEI.*

Quæ tibi adeſt volucris? Cornix fidiſſimus oſcen,
Eſt bene cùm nequeat dicere, dixit erit.

Nimirum quia effert hanc vocem Cras, quæ ſpem in futurum differri ſignificat. Aliud eiuſdem ſub titulo: PRVDENS MAGIS, QVAM LOQVAX.

Noctua Cecropijs inſignia præſtat Athenis,
Inter aues ſanè Noctua conſily.
Armiferæ meritò obſequijs ſacrata Mineruæ eſt
Garrula quæ Cornix ceſſerat antè loco.

Aliud: CONCORDIA inſcriptum, vel CONCORDIAE SYMBOLVM:

Cornicum mira inter ſe concordia vita eſt,
Inq́; vicem nunquam contaminata fides.
Hinc volucres hæc ſceptra gerunt, quòd ſcilicet omnes
Conſenſu populi ſtantq́; caduntq́; Duces:
Quem ſi de medio tollas, diſcordia præceps
Aduolat, & ſecum regia fata trahit.

APOLOGI.

Cornix, & Coruus æmuli.

ORNIX, inquit Aeſopus, Coruo inuidens, quòd is per auguria hominibus vaticinaretur, & ob id futura prædicere crederetur, conſpicata viatores quoſdam prætereuntes, in arborem volauit, ſtansq́; valdè crocitauit. Illis verò ad vocem conuerſis, & admirantibus, re cognita, quidam inquit: Abeamus heus vos, Cornix enim eſt, quę crocitauit, & augurium non habet. Fabula ſignificat eodem modo, & homines cum præſtantioribus certantes, præterquam quòd non ad æqua perueniunt, riſum quoque alijs de ſe excitare. Videtur autem Aeſopus præter aliorum plurium cùm Græcorum, tum Latinorum ſententiam augurij vim Cornici ademere, quòd his, quæ à nobis in capite de Augurio allata ſunt, penitus auerſatur. Verùm & huic difficultati duplici ratione ſatisfacimus, & primùm ſi antiquiores augures Cornicem oſcinem cognouiſſe negemus, ſecus ac Latini, ac Romani fecerint. Nam quæ ex Hæſiodo, & Arato adferuntur, non ad auſpicia, ſed ad prognoſtica, & tempeſtatum præſagia, quæ quidem naturalia [illegible] ſuperſtitioſa eſſe conſtat; referenda ſunt. Vnde conijcere licet a Romanis primũ augurijs oſcinum auium numerum augentibus Cornicem additam, augurumq́; alitum collegio [illegible]tam eſſe, ut quibus nullum ſuperſtitionis genus, quod excogitare vlla vnquam ratione potuerunt, omiſſum fuerit. Altera reſponſio è fabula petenda eſt, quæ Cornicem antè [illegible] auguria hominibus facientem, ob nimiam garrulitatem ab omni Mineruæ offenſæ, & infenſæ Deæ tutela abdicatam, augurandi ſimul dotem, aut ſaltem augurij fidem perdidiſſe, narrat. Quæ quidem huic apologo conformis eſt opinio, qui ſic habet.

Cornici cur Aeſopus augurij ademerit.

Cornix, & Canis.

Cornix Mineruæ ſacrificans, canem inuitauit ad epulas, ille verò ad eam dixit, quid fruſtra ſacrificia abſumis. Dea enim adeò te odit, ut ex peculiaribus quoque tibi augurijs fidem ſuſtulerit. Cui Cornix, ob id magis ei ſacrificabo, vt reconcilietur mihi. Fabula ſignificat pleroſq́; ob lucrum non vereri inimicos beneficijs proſequi.

Cornix, & Columba.

Columba in Columbario enutrita fęcunditate ſuperbiebat. Cornix verò ea audita, ait. Sed heus tu, deſine hac re gloriari, nam quo plures paris, eò plus mœroris accumulas. Fabula, vt ipſe Aeſopus exponit, ſignificat, ex famulis quoque eos eſſe infeliciſſimos, qui in ſeruitute multos filios faciunt. Apologo autem origo eſt, ex Cornicis ſterilitate, quam ſuo loco declarauimus. Eſt & alius, & quidem celebris de Cornicula, & alijs auibus apud Gabriam apologus, qui ſic habet:

Alienis pennis induta
Gloriabatur Cornicula præſtare auibus:
Primum donum Hirundo rapuit,
Poſt eam omnes, hinc nuda inuenta eſt.

Confictus eſt in eos, qui aliorum bonis ſeſe venditant, eaque pro ſuis impudenter obtrudunt; quod

quod ne faciamus ſapienter monet Horatius eodem planè Cornicis exemplo:

Ne ſi forte ſuas repetitum venerit olim
Rex auium plumas, moueat Cornicula riſum
Furtiuis nudata coloribus, &c.

Alius apologus eſt de Cornice cum Hirundine de pulchritudine contendente. Cui nempè pertinacius ſpeciem ſuam laudanti, reſpondens Cornix dixit. Sed tua pulchritudo verno tempore floret, meum verò corpus etiam hyeme durat. Fabula ſignificat durationem corporis, decore meliorem eſſe.

FABVLOSA.

CORONIS, alio nomine Arſinoe, Nympha fuit Phlegyæ, vel vt alij tradunt Leucippi filia; quę ex Apolline Aeſculapium peperit, eam Coruus ſacra [a] Apollini auis quum deprehendiſſet cum iuuene quodam Aemonio Elati filio, cui Iſchydi nomen erat, rem habentem, negotium ad Apollinem detulit. Quare Apollo iratus eam maturo iam partu ſagittis interemit factiq; tandem pęnitẽs, quum illam ab inferis nequiret reuocare, diſſecto vtero conceptum ex ſe infantem eduxit, eumq; Aeſculapium appellauit, & Chironi Centauro educandum tradidit. Vnde Coronides Aeſculapius à matre dicitur, cuius etiam Homerus meminit. Fabulam hanc ex Ouidio poſuimus in Coruo, quare eo lectorem ablegamus. Aemeleſagoras Athenienſis, referente [a] Antigono Liberali, qui Atticæ deſcriptionem condidit, negat ad arcem Athenienſium aduolare Cornicem; neque eſſe ait vllum, qui dicere poſſet, ſe id vidiſſe. Cauſam verò fabuloſam refert. Mineruam Vulcano in matrimonio traditam, cùm eundem cum ipſo intraſſet lectum euanuiſſe, Vulcanum in terram concidiſſe, ac ſemen profudiſſe, terram deinde Erichtonium ediſſe: huncq; à Mineruа enutritum, in ciſtam incluſum, traditumq; Cecropis filiabus Aglauro, Pandroſo, & Herſæ, ut aſſeruarent, mandatumq; ne ciſtam ante ſuum aduentum aperirent, ipſam ad Pellenem abiiſſe montis apportandi cauſa, quem propugnaculi loco, ante arcem collocaret, Interim Aglauron, & Pandroſon ciſtam aperuiſſe, & conſpexiſſe circa Erichtonium duos ſerpentes. Mineruæ montem ferenti, cui nunc Lycabettus nomen, obuiam factam Cornicem, & renuntiaſſe detectum eſſe Erichtonium. Deam hoc audito, mõtem eo loci, ubi nunc eſt ſitus, abieciſſe, Cornici autem ob malum nuntium dixiſſe, nefas eſſe eam in arce intrare. Hanc fabulam [b] Ouidius quoque his uerſibus expreſſit.

Coronidis fabula.

Aeſculapius Coronides dictus.

[a] L. de cong. mir. nar.

[b] 2. Metamorphoſ.

Quid fuerim, quid ſimq; vide, meritumq; require,
Inuenies nocuiſſe fidem. Nam tempore quodam
Pallas Erichtonium prolem ſine matre creatam
Clauſerat Actæo tecta de vimine ciſta,
Virginibusq; tribus gemino de Cecrope natis
Seruandam dederat, ſua ne ſecreta viderent,
Abdita fronde leuis denſa ſpeculatur ab vlmo,
Quid facerent: commiſſa duæ ſine fraude tuentur
Pandroſos, atque Herſe timidas vocat vna ſorores
Aglauros, nodosq; manu deducit, & intus
Infantemq; vident, apporrectumq; Draconem,
Acta Deæ refero, pro quo mihi gratia talis
Redditur, vt dicar tutela pulſa Mineruæ
Et ponar poſt noctis auem, mea pœna volucres
Admonuiſſe poteſt, ne voce pericula quærant.

DE CORNICE FRVGIVORA.
CAP. III.

CORNICVM ſpecies deſcripturi Frugiuoram primùm in manus ſumpſimus, quòd hæc Cornici ita propriè, & abſolutè dictæ vndiquaque ſimilis ſit, pręterquam roſtro: pręterea quia Cornicem uariam, vt & illam ueram antiquorum magnitudine ſuperet.

Ordo.

SYNO-

SYNONIMA.

ANC Cornicis ſpeciem Ariſtoteles Σπερμολόγον ab eſu frugum, alij Σπερματολόγον appellârunt. Latini Græcam vocem vertentes, Cornicem frugiuoram, & Frugilegam dicunt, eò quòd præter aliarum morem frugum tantùm ſeminio victitet. Graniuoram vocat Longolius. Gallus Freux, detorto vt videtur Bellonio à Latina nomenclatura Frugilega, vocabulo. Quæ verò alia Gallica nomina adfert [a] Bellonius, minimè huic Frugilegæ competunt, ſed Gracculo, quem perperam cum Frugilega confundit, vti pòſt faciemus palam. Ea ſunt Graye, & Grolle, quas res ipſa à Latina voce (Gracculus) formatas loquitur, præſertim poſteriorem. Nam Graye, quod etiam Cornici propriè dictæ commune vocamen eſt, Germanicæ potiùs appellationi, quæ eſt Craey videtur debere originem. Hanc auem Albertus quoq; cum Gracculo confundit, hunc in modum, ſed ſine authore ſcribens: *Cocix* (quæ vox duplicata litera c, Cuculum ſonat) *Latinè appellatur auis, Cornice maior, roſtro magno, & albo iuxta caput, vbi nares ſunt, & à quibuſdam Gracculus appellatur, Germanicè Touch*, pro qua voce Ornithologus Rouch rectè legit: ſed facilè agnoſcitur de Cornice hac illum loqui. Nam & hanc eodem Bellonio teſte Gallicum vulgus Corneille, id eſt, Cornicem vocat, haud omnino, vt ipſe opinatur, malè, generico nimirum nomine, cùm reuera ſit ex Cornicum familia, cui voci vniuerſali, qui (Sauluage id eſt, ſyluatica, aut ſylueſtris potiùs) addunt, meliùs faciunt, & proprio additamento eam ab alijs diſtinguunt, quòd hæc in agris potiſſimùm degat, neque in vrbibus circa ædes, aut ſterquilinia, cloacaſque more Cornicum propriè dictarum verſari conſpiciatur. Apud Germanos Rouch nominatur, fortè, vt Ornithologus non ineptè coniectat, à roſtri ſcabrioris aſperitate, quod huic generi peculiare eſt. Omne autem ſcabrum Germani Rouch, vel rauch vocant. Belgæ paulò ſecus Een Roeck; Angli hiſce acceptum ferentes Roock nomen ei indiderunt. Hollandis priuatim dicitur een Koorekraey, quaſi Cornix frumentiuora: quoniam in eiuſmodi agris degat plurimùm.

[a] Lib. 6. de Aui. c. 3. Bellonij error.

Alberti error.

Rouch.

GENVS. DIFFERENTIAE.

CORNICVM indubiè genere eſt, ſed hoc à vulgaribus differens, quòd maior ſit, & roſtrum non, vt illæ, vndiquaq; atrum, ſed albicans obtinuerit, immundis, aut morticinis prorſus contra aliarum morem ſibi temperet, frugibus potiſſimùm contenta: cæteroquin Cornicibus veris ſimilis. Non eſſe verò Gracculum, vel ex eo manifeſtum eſt, quòd Gracculum [a] Ariſtoteles κολοιὸν vocat, hūc verò ſeparatim Σπερμολόγον. Præterea Gracculus Cornice minor eſt: Frugilega uerò media inter Coruum, & Cornicem magnitudine. Gracculus totus niger eſt, Frugiuoræ uel roſtrū ſaltem albeſcit. Vnde, vt cætera diſcrimina omittam, apertiſſimè hallucinatus Bellonius conuincitur, qui has aues eaſdem ratus non diſtinxerit, Frugilegam pro Gracculo pictam nobis obtrudens.

[a] Lib. 9. Hiſtor. ca. 24. Spermologi, & Gracculi differentiæ.

FORMA. DESCRIPTIO.

DE magnitudine iam dictum eſt. Color uerò totus excepto roſtro, quod albicat, planè niger eſt, Icon ex Bellonio deſumpta eſt. Nam eiuſmodi Cornicem Italia, quod ſciam non alit. Iconem habes in ſequenti pagina.

VICTVS.

RVGIBVS maximè inhiat, neque terræ interim lumbricos aſpernatur. [a] Polydorus Virgilius hoc auium genus Angliæ maleficum eſſe tradit, & tamen eò conſeruari, quoniam lumbricos, quibus terra illa, quò humidior eſt, eò magis abundat, deuoret: alioquin quòd ex altera parte multò plus noceat, non modo maturas fruges deuorans, ſed cum naſcuntur, roſtro ſemen euellens, ſicut agricolæ neceſſe habeant per idem tempus,

[a] Lib. 1. Hiſtor. Angl.

CORNIX FRVGILEGA.

tempus, locare pueros per arua cum arcubus, quando voce non deterrentur, qui eas abigant. Et quia Ardea solet in earum nidis postea nidulari, itaque eiusmodi infelices aues circa villas nobilium, qui Ardearum aucupatu delectantur, in summis arboribus, quibus villæ ipsæ vento-rum flatus vehementiores vitandi causa, circumseptæ sunt, impunè nidos faciunt: atque ita ge-nus durat cum magno agricolarum damno. Quare memoria nostra in principum concilio sancitum est, vt eiusmodi Cornices modis omnibus funditus extinguerentur, constituto etiam pretio illis, qui eas necarent. Hæc scribenti Ioannes Cornelius VVteruuerus Batauus M. D. cuius opera in hac nostra Ornithologia plurimùm usus sum, Cornices hasce narrabat in sua Batauia maximū similiter damnum agricolis inferre, adeo vt non minus, quàm Angli, summa diligentia, uoce nempe primùm, dein ærei uel ferrei ad hoc munus duntaxat concinnati crepi-taculi molesto atque obstrepero sonitu, postremùm coniectis in illas lapidibus fugare eas co-gantur.

Batavi quomodo Cornices abigant.

gantur. Plurimos etiam agricolas, quibus vel famuli, vel pueri deſint, alio aſtu ad pellendam eiuſmodi peſtem vti dicebat: quoſdam nempe alatas molas, quæ vento perpetuò circumagũtur, inſigni artificio fabricare, quarum continuo, eoq; moleſto ſonitu pauorẽ auibus incutiant, acceſſumque earum ad agros prohibeant: alios verò laruas, ſeu terriculamenta, μορμολυκεῖα, Græci uocant, Itali Sporacchios, per agros vbiq; collocare, & ruſtico habitu induere: quas illæ ruſticos eſſe ſuſpicantes, ab agris eorum abſtinent.

DE CORNICE CINEREA. Cap. IIII.

SYNONIMA.

QVAM pro tertia Cornicum ſpecie deſcribimus, Σποδοειδὴς κορώνη rectè à quibuſdam Germanis Grecè dicitur, quaſi viſu cinerea, vt Plinius loquitur, ſeu cineris ſpeciem gerens: quo ſenſu alibi cinericeam terram, vel ruſam, id eſt, cinerei coloris appellat; & Ariſtoteli σποδοειδὲς χρῶμα color eſt uiſu cinereus, ſeu color cinereus, vt Plinius habet, vel vt alijs placet, color ex cinereo albicans. Eodem modo iſtæc auis Cornix cinerea Latinè uocari poteſt. Turnerus

An marina dicenda.

meo quidem iudicio parum rectè marinam appellat. Quamuis enim circa littora quandoque degat, non potuit tamen ex tam leui ratione marinam uocare; quoniam & primum genus eadem loca incolit, quã nemo tamen idcirco marinam dixerit: uerùm rectè quibuſdam hybernam dici addidit. Galli tamen indifferenter, ſed ſine ratione, & ulla authoritate teſte Bellonio, marinam Cornicem etiam nominant: cùm alioqui Cornix marina, ut ſuo loco, Deo dante, patebit aliquando, ab hac toto, quod aiunt, cęlo diſcrepet. Qui uerò Cornicem uariam

Bontecraey

nuncupant, ij à Belgis, quibus Bontekraey dicitur, nomenclaturam mihi detorſiſſe uidentur; ſi quidem bont, ut audio, Belgis uarium, & Craey Cornicem ſignificat: quod ſanè nomen aui à coloris uarietate, qua potiſſimùm ab alijs Cornicibus diſtinguitur, inditum eſt, partim uidelicet cinereæ, partim nigræ. In ſuperiori Germania Schiltkrae, & Nabelkrae dicitur; Italis Mu

Schiltkrae.

lacchia, & Munacchia, ſed rectiùs fortè Monacchia ab æmulo monachicæ ueſtis colore, albo ſcilicet, & nigro: Gallis Corneille Emantelee, non autem Corneille Sauage, ut Ornithologus exiſtimat. Belgis item een Vvinterkraey, hoc eſt, Cornix hyemalis, ſeu hyemis nuncia: vnde apud eos, vti etiam apud Vveſtphalos tritum ſermone prouerbium eſt, vna Cornix non facit hyemem: cui illud Græcorum reſpondet, *vna Hirundo non facit ver.*

GENVS. DIFFERENTIAE.

HANC Cornicem tertium Cornicum genus facimus, cùm ob uocem cum alijs communem, tùm quia in eiſdem locis, in quibus primum genus hyemali tempore degat, ac uelut ſemper ſocia ſit, eiſdemq; quibus illa uictitet. Spermologo minor eſt, & coloris uarietate à nigra facillimè dignoſcitur.

F O R M A.

Magnitudo. Color.

MAGNITVDO huic Cornici cum nigra Cornice æqualis eſt. Caput, collum inferius, mentum, roſtrum, alæ, cauda, crura, admodum nigra, qui tamen color in mento, roſtro, atque illa parte, quæ ſupra ſtomachum eſt, tanquam ſetis quibuſdam tecta multò intenſior eſt. Dorſum totum, collum ſuperius, alarum latera, nates & totus ferè uenter cinerea, unde Emantelee Gallis teſte Bellonio, qui optimè eam deſcripſit, appellatur. Ornithologus totum collum, & alarum latera perperam nigra eſſe ſcripſit. Icon proximâ paginâ ſequitur.

LOCVS.

ALTOS Montes tempore æſtiuo incolit, in quibus ſoboli qropagandæ incũbere ex eo colligi poteſt, quòd nullibi in planis nidulari reperiatur. Numeratur verò inter migratorias volucres, quæ ſcilicet ſub autumni finem ad plana deſcendit, ibiq; totam pòſt hyemem propè oppida, & pagos velut inter homines degit. Albertus in ſuperiori Germania meridiem verſus hanc Cornicem nullo anni tempore recedere teſtatur, & cauſam in puriorem aërem reijcit, & in altiora loca: verùm quamuis in Germania inferiori vtpotè apud Belgas loca aquis omnia ſcateant, quorum vaporibus per hyemem temperari eorum aërem (cuius cauſa ad eos aduolare credit) & in ſuperiori Germania aërem puriſſimum, locaq; peralta concedamus: ideone ibi perennent? Quin potiùs Italiæ locis, quæ ea Germaniæ parte multò altiora ſunt, aereq; fruuntur longè temperatiori, atque puriori, degunt? Cùm itaque neque hic reperiantur, aliam planè rationem aſſignare Albertus debebat. Quare doctiſſimi Bellonij opinio potior mihi, ac verior videtur, qui ad plana deſcendere eas aues voluit, quoniam ob intolerabilem frigoris ſæuitiam, quæ hyemali tempore haud dubiò in eiuſmodi locis viget, ea deſerere cogantur. Cui ſi placet, rupium aſperitates, & continuas ferè niues adde. Præterea in Heluetia nunquam, vt audio, nidulari, ſed aliò migrare conſpiciuntur.

Albertu error.

Cur ad plana deſcendant.

VICTVS.

CORNIX cinerea eadem qua Cornix nigra, victus ratione vtitur. Eſt enim etiam pamphaga. Quadrupedum, hominum infeliciter mortuorũ, & in crucem ſublatorum, denique & piſcium carnes affectat: neque à lacticinijs etiã abſtinet, quorum cauſa caſas agricolarum quandoq; inuadit. In fruges pariter, vermeſque, & omne inſectorum genus ſæuit. Ornithologus in diſſectæ auis ventre quaſdas quiſquilias, cortices granorum, ſubſtantiamq; quandam albam pinguem, ex eiſdem fortè granis concretam, & lapillos inuenit.

VSVS.

IN nido huiuſce Cornicis herbam, vel radicem inueniri tradunt, quæ geſtantem reddat inuiſibilem: ſed penes illos fides eſto; mihi id nũquàm perſuaſerint. Ornithologus auem hanc in inferiori Germania in cibum admitti ait, ſed id de plebecula ac ruſticis, vt ab ipſis Batauis habeo, intelligendum eſt. Bononiæ etiam in foro venditur. Quid verò de carne dicam, non habeo, niſi quòd tetrum odorem ſpiret.

DE CORNICE CAERVLEA. Cap. V.

HANC auem, cuius picturam hoc loco exhibemus, quoniam Cornix appelletur, Cornicibus, quamuis planè ignoremus, num ex harum genere ſit, adiunximus. Ornithologus, ex quo & deſcriptionem, & iconẽ mutuati ſumus, de hac aue in hæc verba ſcribit. Cornix cærulea, cuius iconem Io. Kentmannus, hiſtoriam verò Ge. Fabritius miſerunt è Miſnia, auis eſt planè ſylueſtris, & immanſueta, à Miſenis ein Vvilde Holzkrae, ab alijs Galgenregel, vel Halckregel appellatur. Trans Albim in ſaltu Luchouiano, & in ſyluis finitimis reperitur: verſatur in locis non frequentatatis. Nidum, vt Vpupa ex oleto conſtruit: & præter cætera à proiectis cadaueribus victitat. A calore quidam nominant ein Teutſchen Pappagey, id eſt, Pſittacum Germanicum. Deportatur hinc in alias nationes, nulla alia commendatione quàm coloris. Hæc G. Fabritius. Roſtrum, vt pictura oſtendit, nigrum eſt: crura fuſca, & pro portione corporis parua. Cæruleo colore paſſim nitet, in capite, alis, cauda, circa orrhopygium, & tota parte ſupina: alibi ſynceriore, alibi admixto viridi. Dorſi, & colli proni color fuſcus eſt: maiores alarum pennæ nigræ. Quærendum ad hæc ſit Pica illa ſylueſtris, quam Eberus, & Peucerus Germanicè vocant Heidenelſter; Krigelſter. Hæc itaque Ornithologus. Iconem ſubſequenti pagina habebis.

In Paralip. Galgẽregel

Roſtrũ color.

CORNIX CERVLEA ORNITHOLOGI.

DE GRACCVLIS IN GENERE.

Cap. VI.

POST Cornices nobis ſeſe Gracculi offerunt, idque merito iure, cùm ſub Coruino genere eos Ariſtoteles enumeret. Vnde Creſcentienſis Coruum,& Gracculum eiuſdem generis eſſe dixit. Verùm cùm de voce (Gracculus) inter recẽtiores minimè conueniat, nunquid generalis, an potiùs particularis ſit, itaq; ante omnia eiuſmodi altercationem firmis, ac validis rationibus conciliandã, quantũ materia permittet, indicamus.

Recentioribus antiqui dubiò procul errandi occaſionẽ præbuerunt, quòd in deſcribendis rebus paſſim obuijs negligẽtiores tempus perdere nollent. Sic Theophraſtus, & Dioſcor. in deſcriptione plantarũ, quæ ſuo tẽpore vulgares erant, breuiores quàm par erat, in cauſa fuerunt, quòd in multarũ cognitionem deuenire nequeamus. Credebant enim antiqui ſatisfeciſſe ſeſe poſteritati, ſi ſingularia tãtummodò quædam, ac peculiaria de euiſmodi rerum tritarũ natura memoriæ conſecrarent. Idẽ certè vſu venit in Gracculis, quos κολοιὸς [a] Ariſtot. generali voce appellauit. Siquidẽ Theodorus Gaza vir alioquin doctiſs. & illius interpres pro κολοιὸς Monedulã vertens, & Gracculum Monedulæ ſpeciem primam faciens, inſigniter lapſus eſt: Nam contra Monedulam Gracculi ſpeciem, eamque ſecundam facere debebat, vt rectè meo iuditio Ornithologus, alijque viri eruditiſſimi [b] Plinium, vbi de Iynge loquitur, ex Ariſtotele Gracculos pro κολοιοὺς traducentem ſequuti faciunt: Plinij autem verba ſunt: *immenſa aliquo finitimo Inſubrium tractu examina Gracculorum, Monedularumq́; , cui ſoli aui furacitas auri, argentiq́; præcipue mira eſt.* Quis obſecro non videat Plinium hic Gracculos, & Monedulas ſpecie diſtinguere? Genere verò quis dicat, cùm nominatis primùm vtriſq; ſimul, mox ſubiungat in ſingulari, *cui auium ſoli*, &c.? Examinauit quidem iſtæc verba doctiſſimus [c] Bellonius: ſed quàm benè ex ijs Gracculum, & Monedulam planè diuerſas aues eſſe concludat, ipſe viderit. Etſi enim Plinius eas, vt dixi, ſpecie primùm diſtinguat, non ergo Gracculum à Monedula diuerſum facit, ſed alias quoq; Gracculorum ſpecies in ea plaga dari dicere voluit. Quodſi itaque exactius, & ad trutinam ea examinaſſet Bellonius, non nobis Spermologum Cornicem pro Gracculo obtruſiſſet. Sed iam alias æquiuocationes proſequamur:

[a] Li. 9. Hi. c. 24.

Gazæ error.

[b] Lib. 10 c. 29.

Bellonij error.

[c] L. 6 de Auib. c. 3.

Puſilli Gracculi dicti.

Puſillos homines κολοιοὺς dici cõſueuiſſe in Ariſtophane ſeſe obſeruaſſe Cælius tradit, illius hanc rationem aſſignãs, quia auis hæc minutula ſit, & pennis fermè tantummodò conſtet. Heſychius Spermologum κολοιώδης ζῶον interpretatur, quem fortè Bellonius ſequutus fuerit; ſed de hac re ſupra. Rurſus apud Tzetzen legimus, κολοιὸς ἐςὶ μακροτέρα κορώνης. Auienus Arati interpres κολοιοὺς Coruos alibi interpretatur, & apud Albertum legitur Coruus, vbi Ariſtoteles habet κολοιός. Heſychius pro σκῶπες Gracculos interpretatur, vel genus ſaltationis: Sed Scops auis nocturna eſt ridicula ad imitationem nata, vt ſuo loco docuimus, & ſaltationem ſignificat, Gracculum minimè, qui alioquin ludicra etiam auis eſt. Κολιὸς etiam apud Ariſtotelem auis eſt, pro qua κολιὸς, alibi κολεὸς habent eius exemplaria, Gaza, vt ſuo loco dicemus, perperam Galgulum vertit. Alibi apud Ariſtotelem κολιὰς, & κολοιὸς legi pro eadem aue tradunt, verùm haud ſcio, quam verè. Porrò [d] Iulius Scaliger Picum varium ridiculè Gracculũ dici ſcribit. Κολοιὸς item Heſychio piſcis eſt marinus, & Cælius Colias piſces Theodoro Monedulas dici ait. Hinc Bellonius Κολίας, inquit, piſcis ab eiuſdem nominis aue dictus eſt, quam Galli vocant vn Gay, quòd latera Coliæ auis multis coloribus variegata conſpiciatur. Verùm bene perſpicio Bellonium per Coliam auem genus illud Picæ intelligere, quòd nos Garrulũ ſuo pòſt loco appellabimus, cùm tamen, quod ſciam, nulla auis Græcè κολιὰς dicatur, κολοιὸς verò Gracculus ſit, Pica neutiquam. Vbicumq; autem, quod obiter dictum eſto, Gracculum piſcem Galeni interpretes verterunt, Coracinus dici, & intelligi debet, vt Bellonius etiam admonet. Habet deniq; Gracculus in artificialibus ſua ſignificata. Laërtius enim Gracculum enumerat inter Diogenis Cynici ſcripta: & Heſychius Colophonem Gracculum quandoq; dici author eſt, quoniam, vt arbitror, ſummis ædium faſtigijs iſtæc auis imponi ſoleat, veluti admonens iuxta Heſiodum Cornicem, vt homines ſibi nidos componant; neque enim ſemper æſtatem fore.

[d] Exer. 132

Gracculus ſcriptum Diog.

SYNONIMA.

Anapha. Orab.

HEBRAICAM vocem אנפה anapha Gracculum nonnulli interpretãtur. Orab omni Coruino generi competit. Κολοιὸς generatim Gracculum, vt diximus, ſignificat: Apud Syluaticum Celes, aliàs Celtos, vt Ornithologus conijcit, id eſt, Strigulus auis. Gracculos vulgò Ciagulas dici Niphus Italus tradit; alioquin Tatula dicitur, ſeu Taccola, quod tamen poſtremum nomen Cornaciæ peculiare eſt: quibuſdam Cutta, & Pola, fortè à pullo, ſeu nigro colore, vt Ornithologus exiſtimat: Hiſpanis Graio, vel Graia: Gallis Chucas, vel Choca, Chouette, & Gay, vt habet Bellonius, ſed cum latera huius auis multis coloribus variegata eſſe dicat, nomen id non Gracculis, ſed Picæ Glandariæ conuenire poteſt: Sabaudis Chue, ni fallor, à voce: Germani Tul, Dole: Saxonibus Aelke, vel Kaeyke: Hollandis, & Zelandis, necnon & Friſijs a voce Ka, vel Kauu, vel Chau: circa Roſtochium Vuachtel, quod nomen alij omnes Coturnici propriè tribuunt: quibuſdam Tahe, Talche Dale, Dol: Flandris Gaey, & Hanneken: Illyrijs Kauuka, Turcis Tſchauka; Polonis Zegzolka: Anglis à Caddo, à Chogh, a Ka.

Verùm annotandum est pleraq; istæc synonima secundæ Gracculorum speciei potissimum conuenire, etsi tamen omnibus aliquo pacto communia dici possint, quoniam nempè à voce omnibus communi detorta sint. Cæterùm Gracculi primitiuum Gracchus est: & quanquam multi per c simplex vtramq; vocem scribant, multi tamen ex eruditis c duplicant, quos sequi placuit, cùm quia ab hac aue Graccho cognomen factum cognoscerem, vt pòst dicetur, tum etiam, vt produci primam semper syllabam, ita certius sit, etsi tamen per simplex c etiam producatur, vt ex his Martialis versibus constat, modò impressoris non sit mendum: ait autem:

Quadam me cupit inuide Procille
Tota candidior puella Cygno,
Argento, niue, lilio, ligustro.
Sed quandam volo nocte nigriorem,
Formica, pice, Gracculo, cicada.

Festus Gracculos ab oris sono vocatos uoluit, cuius uerbis Grapaldus subscribens, primæ nominis syllabæ vocem correspondentem edere addidit. Alibi tamen idem Festus Gracculos à gerendo dici scripsit, quoniam iacta segetum semina plurimum gerant, uel quòd ex oliuetis cubitum sese recipientes binas baccas pedibus, ore uerò tertiam ferant.[a] Varro uerò dictos coniicit, quòd gregatim uolent; sed hæc etymologia [b] Quintiliano improbatur, cum ait: *Cui non post Varronem sit uenia qui Gracculos, quia gregatim volent, dictos Ciceroni persuadere voluit, cùm manifestum sit ex vocibus auium duci.* Alij denique, teste Perotto, etymum a corporis gracilitate, neque fortè absq; ratione deducunt, cùm tota fere auis plumis constare tantummodò videatur.

[a] L. 4. de lingua lat. [b] L. 1. instit. Orat.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

COMMVNIS Alberti, & Gazæ interpretatio uerborum Aristotelis de Gracculorum generibus, tria duntaxat constituit, duo nempè fissipeda, tertium palmipes: cum tamen Aristoteles disertissimis uerbis quatuor genera reperiri scripserit, tria uidelicet, quibus pedes fissi sint, quartum palmipes. Verba eius fidei conciliandę causa huc adiicimus. Κολοιῶν δὲ, inquit, ἔστι γένη τρία· ἓν μὲν ὁ κορακίας, οὗτος ὅσον κορώνη, φοινικόρυγχος. ἄλλος, ὁ λύκος καλούμενος. ἔτι δὲ μικρὸς, ὁ βωμολόχος. ἔτι δὲ καὶ ἄλλο τι γένος κολοιῶν περὶ τὴν Λυδίαν καὶ Φρυγίαν, ὃ στεγανόπουν ἐστί. Hoc est, *Gracculorum sunt tria genera unum quod Coracias vocatur, magnitudine quanta Cornix, rostro puniceo: alterum lupus cognominatum Est & paruum, scurra dictum. Est vero & aliud genus Gracculorum, Lydiæ, & Phrygia familiare, idq, palmipes.* Ibi enim Albertus, & Gaza hæc uerba ἔτι δὲ omiserunt: quæ si legamus, ut certè debemus, Gracculus ille paruus ὁ βωμολόχος nempe, alius fuerit quàm λύκος, cum quo ab illis confunditur. Sed fortè ridiculus cuipiam uidear, cùm quatuor genera ego assignem, Aristoteles tria tantum apertè esse dicat. Verùm huic responsum esto; Aristotelem quartum illud genus, quod pòst subiungit, palmipes nempè, ceu toto genere a tribus prioribus diuersissimum, inter ea neutiquam enumerasse, ideoq; traditis illis postmodũ subiunxisse, ne quis autem palmipedem eiusdem nominis cum ijs confunderet. Constabit igitur quatuor genera Gracculoram Aristoteli cognita fuisse, primùm, quod Coracias uocetur, alterum Lupus, tertium Scurra, quartum Palmipes, Lydiæ, & Phrygiæ familiare. Quare dupliciter hallucinatus fuisse Gaza conuincitur, primùm, quòd uerba illa ἔτι δὲ præterierit, secundum quia Monedulam genus faciat, & Gracculum primam eius speciem, ut suprà diximus, cùm contrà Monedulam speciem, eamq; secundam, eandem nempè cum Lupo facere debuerat, quam si κατ' ἐξοχὴν Gracculum uocare placet, non improbabo. Quæ enim de Gracculis in genere ab antiquis traduntur, huic potius, quàm Coraciæ, seu Gracculo Gazæ, & quàm Scurræ conueniunt: & Greci etiam κολοιὸν nonnunquam pro secunda specie priuatim ponunt, ut apud Constantinum Cæsarem in primis uidere est. Cæterum in assignandis singularum specierum differentijs negligẽtior Aristoteles, Coraciam Cornicis magnitudine esse, & rostro puniceo dixit, quòd rutilum, & rotundum perperam Gaza trãstulit. Lupo peculiares notas nullas ascripsit, quòd fortè ideò fecerit, quoniam hæc species omnium notissima est, & ubiuis obuia. Omnes enim eruditiores uno ore Monedulam esse consentiunt. Tertium genus ab Lupo distinguit corporis breuitate, utpotè quòd Gracculorum omnium minimum sit: sed hocce genus conspicere mihi necdum contigit: apud Ornithologũ tamen tria in Rhœtia Gracculorum genera agnosci lego, quorum nullum palmipes sit: unum nempè Tulla uoce apud Germanos omnibus Gracculis communi capite cæruleo; alterum Beena à Rhœtis Germanicè loquẽtibus dictum, hoc Monedulam esse; Tertium denique Germanicè Taha, Italico uerò sermone, quo Rhœti utuntur, Zorl pedibus, & rostris rutilis, in locis syluestribus: hoc Ornithologus cum eo, quòd in Baua-

Gazæ error.

Tria Gracculorũ genera in Rhœtia. Tulla. Beena. Taha. Zorl.

Steintahen. ria Steintahen uocatur, id eſt, Gracculus ſaxatilis, idem eſſe exiſtimat: id meo iudicio cũ Coracia Ariſtotelis idem fuerit, quæ altiſſimas pariter alpes in Italia, maximè Florentiam uerſus incolit. Cornix Cornubiæ. Nec alia fortè auis Cornix Cornubiæ Anglorum ab iſta fuerit. Quod ſi modò Rhetorum Tulla Beenâ & Tahâ minor ſit, quam notam tertio generi Ariſtoteles aſſignauit, tria ibi Gracculorum genera ab Ariſtotele recenſita reperiri concludendum eſſet. Quartum genus, Gracculus palmipes quis. quòd Ariſtoteli anonimon eſt & palpimes, Turnerus & ſequuti eum alij Phalacrocoracẽ Plinij eſſe ſuſpicantur, ſed meo iudicio plurimum hallucinantur. Turneri error. Phalacrocorax enim Coruus eſt, & Gracculis multò maior: uerum ſuper hac re ſuo aliquando loco, Deo dante, diſceptabimus. Cæterùm aliud quoddam Gracculorum genus a quatuor iam dictis generibus lógè diuerſum reperitur, cuius iconem poſt pro Monedula altera exhibebimus, torquatum nempe. Hoc fortè illud fuerit, quòd Ornithologus in quibuſdam Heluetiæ locis dari refert, ac maximè circa Tugium, albo circulo ceù torque collum ambiente diſtinctum, cętera alijs ſimillimũ: ſed ſe nihil de eo certi habere: An idem id etiam fuerit cum eo, quòd Heſychius, & Varinus σπερμάτιον uocant? Ornithologus Caryocatacten, ſeu Nucifragam Gracculorum potiùs, quàm Merularum ſpeciem eſſe iudicat; mihi inter has numeranda rationibus ſuo loco adducendis innixo uidetur.

VOX.

[a] L.5.c.15. RACCVLI ſuam etiam propriam vocem obtinent. [a] Pollux enim Cornices κρώζειν, Gracculos κολοιᾶν, & κλώζειν dixit: ſed poſtremam hanc vocem alij Gallinaceo generi etiam tribuunt, cui tamen teſte Plutarcho κλωσμὸς potiùs cõpetit. Κλώζειν verò Heſychio eſt τὸ ἐκβάλλειν ἐκ τῶν θεάτρων, id eſt, explodere ex theatro, ſono ſcilicet quodam, qui fit lingua ad palatum alliſa. Varinus verò κλώζειν, ſono aliquo illudere ſignificare ſcribit, à Gracculorum ſcilicet voce. Itaque frigulare Gracculos à Philomelæ authore ineptè fortè ſcriptum fuerit. Κραγέται apud Pindarum Gracculorum epitheton eſt, & à voce eorum detortum creditur; verùm haud ſcio, quàm rectè. Optimè enim Cornicis uoci, quæ per onomathopœiam Belgis [b] Iliad. P. Craey dicitur, reſpondet. Nam Gracculi ab [b] Homero quoque dicuntur οὖλον κεκλήγοντες.

VICTVS. COITVS.

[a] Lib. 10 c. 29 [b] Lib. 3 de Ani. c. 12. RAETER ſegetes locuſtis etiam Gracculos veſci cùm ex [a] Plinio, tùm ex [b] Aeliano colligitur, qui à Lemni inſulæ incolis has aues coli ſolitas tradunt, quoniam aduerſo volatu occurrerent locuſtarum exitio. Albertus Gracculos a cadaueribus abſtinere ſcribit. Hieronymus Tragus carnem, & glandes amare dixit: ſed ego nihil tale vnquam intellexi.

Verno tempore ad coitum excitantur. Chriſtophorus Encelius inter alias aues, quas ore coire, idque verno tempore nugatur, Gracculos etiam enumerat, ſed hãc amentiam aliàs refutauimus.

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

[a] L.9 Hiſt. c. 1. ELIANVS Gracculum cum Gauia amicitias exercere prodidit, & [a] Ariſtoteles Noctuam, & Cornicem inuicem pugnare: ſed hîc indocti eius interpretes, & qui eos ſequuti ſunt, aliàs Noctuam, & Monedulam, alias Monedulam, & Bubonem, alias Nicedulam, vel Ineendulam, & Bubonem diſſidere ſcribentes, Gracculum, ſeu Monedulam cum Cornice confundunt è Græco, vel Arabico transferẽtes, vt cum Noctua Bubonem. Librarij etiam Monedulam in Nicedulam peruertere facilè potuerunt. *Pugnant* etiam teſte eodem Ariſtotele *cum Aquila Monedula, Pica, Cornix, & eiuſmodi Aues aliæ. Aquila enim deuorat eas.* Homerus ſub Hectoris, & Aeneæ fortiſſimorũ Heroum, & Græcos naturali odio proſequentium exemplo Accipitres Gracculis infenſiſſimos hoſtes eſſe innuit; cùm canit:

Τῶν δ' ὥστε ψαρῶν νέφος ἔρχεται, ἠὲ κολοιῶν
Οὖλον κεκλήγοντες ὅτε προΐδωσιν ἰόντα
Κίρκον, ὅ τε σμικρῇσι φόνον φέρει ὀρνίθεσσιν, id eſt,
Horum autem ſicut Sturnorum, aut Gracculorum agmen venit,
Acutè vociferantes, quando vident accedentem
Circum (Accipitrem) qui paruis cadem adfert auibus.

MORES

MORES. INGENIVM.

GRACCVLOS minimè solitarias, sed gregales aues esse ex vulgari hacce paræmia manifestum est, *semper Gracculus assidet Gracculo*: Quam societatem in singularem quendam inter se amorem authores reijciunt, quem magnum adeò esse volunt, vt in vitæ discrimen, vt pòst dicetur, eos quandoq; deducat. *Non sunt*, inquit [a] Varro, *solitaria natura, vt Aquilæ, sed vt homines & apes: at non idem faciunt Gracculi, & Apes, quod hic societas operis, & ædificiorum, quod illic non est*: quasi diceret Gracculos esse ἀγελαίους, non autem πολιτικούς, ut sunt apes. Ἀγελαῖα verò animalia [b] Cicero congregata, & congregabilia appellat: Gaza gregatilia, & gregalia interpretatur, & D. [c] Augustinus Gracculos aues congreges nominat: Ad hunc sensum a [d] Plutarcho ἡ φιλία dicitur σύννομον ζῶον esse οὐκ ἀγελαῖον, οὐδὲ χολοιῶδες. Varronis locum alibi etiam [e] Cicero periphrasticè exponere videtur, cùm ait: *quod si etiam bestiæ multa faciunt duce sua quæq; natura, partim indulgenter, vel cum labore, vt in gignendo, vel educando: vt perfacilè appareat, illud quiddam ijs propositum, non voluptatem? partim cursu, & peragratione lætantur? congregatione aliæ cœtum quodammodò ciuitatis imitantur*. Verum gregalia animalia non tantùm Gracculi sunt, sed moribus placidis etiam, vt vel ex solo corporis colore doctissimus quidam nostri æui poeta colligit, inquiens:

[a] L. 3. de re rust.
[b] L. 5. quæst. Tuscul. & 2. Offic.
[c] Lib. 2. de Ciuit. Dei.
[d] Lib. περὶ πολυφ.
[e] Lib. 2. de Finib.

Dignoscitur de tergoris coloribus,
Quodcumq; viuit mite, seu ferum pecus,
Candore Cygnus, atritate Gracculus
Leo fluentem barbarus crispat iubam.

De maribus Gracculis tradit ex Aristotele [f] Athenæus, mortis potiùs subire discrimina, quàm coniuges suas derelinquant: quinimò coniugum altero mortuo, alterum, dolorem mortis perpetua viduitate testari: sed nos in ijs, quæ extant, Aristotelis nihil tale licet diù quæsitũ reperimus. Contrà Gracculorũ nimia loquacitas, ob quam passim apud quoslibet scriptores pessimè audiunt, hanc laudẽ turpiter contaminat: *Loquacissimum enim genus est, & vocibus importunum*, inquit [g] Isidorus, quorũ vox videlicet nihil habeat oblectationis, sed veluti Cuculi perpetuò eadem repetita audientium aures planè offendat, & nauseã moueat. Sunt verò ita maximè obstreperi coitus tempore, & dum pullos enutriunt, necnon etiam à vini potu, teste Plinio, in quo ipsis mira lasciuia est. Verùm nunquid quòd iam dicturus sum, Gracculis vitio, an potiùs laudi vertendum sit, alij iudicent, mihi id dixisse tantùm sufficiet. Est autem illud, quod cùm auiũ genus omne manu retentum oculos petere soleat, gregatilibus maximè, ac inter illas Gracculis id peculiare sit, cuius causam inquirens Nicolaus Leonicus ita scribit. *Cur pleraq; alitum è manibus hominum oculos potissimùm appetere solent? An quòd clari perfulgentesq; existunt oculi, & bene mobiles, huiusmodi autem aues res ad se trahere, & allicere nata sunt. Nam & commotum etiam circà rostra frequenter digitum appetere, & scalpere solent volucres? An magis, quia oculis absoluta adest speculorum vis, adeò vt tam parua pupilla totam ex aduerso stantis reddat imaginem? Alites igitur, quia effigiem in ijs cernunt suam, velut ad cognita desideria tendere cupientes illos appetere verisimile est.* Quod verò ad ingenium Gracculorum attinet, nõ videntur planè disciplinæ expertes, quinimò, præterquàm quod facilè domantur, & cicurantur, adeò vt è caueis emissi sponte sua eas repetãt, sermonem humanum, si pulli adhuc doceantur, imitari referunt. Cuius rei [h] Ioan. Bruyerus Campegius Gallus testis est, qui in Gallia à tonstrinis Gracculos in caueis educari, & humanas voces reddere edoceri tradit. Tempus verò, quò non Gracculi tantùm, sed reliquæ aues omnes, eiusmodi disciplinæ aptæ, edoceri debeant, Albertus, & author, quisquis ille sit, de natura rerum matutinum, suboriente scilicet Sole commendant, quòd tunc citius verba capiant, & tenaciùs memoriæ mandent. Dicuntur præterea quibusdam Gracculi aues vafræ, & callidæ: vnde fortè non ita mirum videri debeat, quòd sermoni humano assuescant, maximè verò cùm linguam habeant latiusculam. Sed fortè eiusmodi Gracculorum institutio veteribus etiam ex vsu fuerit. Cur enim paxillos ipsis in parietibus domi suæ faciebant, quibus insisterent? quod [i] Aristophanes etiam meminit, cùm ait: ὁ δ' ὥσπερ κολοιὸς αὐτῷ παττάλους, ἐνέκρουεν εἰς τὸν τοῖχον, εἶτ' ἐξίλλετο.

[f] Lib. 9.
Garrulitas.
[g] Lib. 12. Orig. c. 7.
Ingenium.
[h] Lib. 15. c. 78. de re cibar.
[i] In Vespis.

CAPIENDI, ET FVGANDI RATIO.

Astus. GRACCVLI cùm aues sint perastutæ, difficulter admodum capiuntur. Hinc Clearchus apud Athenæum non simpliciter astutos, sed Coturnicibus etiam astutiores dixit. Capiuntur tamen, atque uarijs modis. Oppianus talem aduersus eos venationem institui tradit. *Virga oblonga*, inquit, *terra infigitur, cui laqueus ad funiculum additur, & in medio ὕσπληγξ, qua circumactu suo vimina vtrimq; sita cõtegat. In summa virga bacca imponitur, cui e regione laqueus pendet, quem vbi cõtigêre Graccul, ὕσπληγξ delabitur, & virga erecta laqueus ita attrahitur, vt auium ceruices inhæreant.* Eodem modo Picas capere possimus. Idem Oppianus alium dolum, quì Gracculos capias, docuit, qui talis est; Vas (ἄγγος, κρατὴρ habet Athenæus) *oleo plenum eo in loco exponitur, vbi cõspicatur à Gracculis. Illi enim suas imagines in vase intuiti, aliosq; Gracculos esse rati in oleum deuolant, & licet statim etiam resiliant, madidi tamen oleo ita pennis, & membris omnibus grauantur, vt auolare nequeant, eoq; statim in loco comprehendantur.* Penè eadem legere est apud [a] Athenæum, & [b] Aelianum, quorum uerba breuitatis causa sponte prætereo, & lectorem ad ea remitto, hoc tantùmmodò obiter admonens Gracculos tam perditè sese mutuò amare, vt amor eos ita capiendos præbeat, vt Ioãnes Tzetzes hisce versibus etiam innuit, inquiens.

[a] L.9 Deip. [b] L.4 de Anim. c.30.

Οἱ κολοιοὶ φιλάλληλοι, καὶ τῶν ψαρῶν τὸ γένος,
Ὥς περ ἐχέης ἔλαιον ἔν τινι λεκανίσκῃ,
Πρὸς τὴν σκιὰν τὴν ἑαυτῶν τοὺς κολοιοὺς κρατήσεις
Ναρκίσσους λάκωνας ὄντας, τοὺς φιλοσκίους. id est,
Gracculi se mutuò amant, atque Psarorum genus,
Vt siquidem fundas oleum in aliqua ollula,
Ad vmbram suam Gracculos detinebis,
Seu narcissos alios Laconas existentes, quòd ament vmbras.

Alij verò ad decipiendos Gracculos longè alio astu vtuntur. Quosdam enim eorum pelle exuunt, pelles verò stramine implent, & ita concinnant, vt viui Gracculi appareant. His alios alliciunt, qui cùm suum genus ardentius æquo ament, ad mortuos illos studiosè accurrentes, in manus aucupum incidunt. Qui verò fugare Gracculos ex agris duntaxat cupiunt, ne segetes eorum populentur, vnum suspendant. Illum enim suspensum cæteri conspicientes aufugient, illic nimirum paratas retium insidias suspicaturi. Gracculos demum, ac præterea volucria omnia fugabis, si veratrum nigrum in vino maceratum simul cum hordeo, disseminaueris; sed commodius fortè perterrefacies, si priusquam in arua descendant, strepitum, atque fragorem aliquem obstreperum edideris, qualem in Spermologo diximus.

MORBVS.

[a] In comm. in Plin. Lib. 3 c.22.

BRodæus, vt annotat [a] Iacobus Dalechampius, Gracculos & Accipitres morbo epileptico infestari author est, idque vulgò passim ex eo creditur, quoniam velut extincti ex arborum tectorumuè culminibus in terram decidant. Idem de Picis quoque perhibetur. Plinius etiam, *Gracculos, & Merulas annuum fastidium lauri folio purgare* prodidit.

DENOMINATA.

KOλῷον & κολῷιον siue κολῳὸς dicitur teste Hesychio θόρυβος ἢ ταραχή, id est, tumultus; metaphoricè ἀπὸ τῶν κολοιῶν, qui nempè ὅ ἐστι sunt θορυβώδη καὶ κραυγασμα, id est, aues tumultuosæ, & clamosæ, vt Scholiastes ait, ò breui scilicet in longum conuerso, & ι subscripto, vel adscripto. Gregatim enim, & maximo cum garritu, strepituq; volant, vt antè dictum est. Philoxenas verò deriuat à κλω, quòd est κλαζω per paragogen, neque adscribit iota. Vtitur hoc nomine [a] Homerus, vbi à Vulcano Iunonem, & Iouem reprehendi ait, quòd ἕνεκα θνητῶν ἐριδαίνετον ὧδε, ἐν δὲ θεοῖσι κολῳὸν ἐλαύνετον, tumultum & strepitum inter Deos cient. Vtitur [b] idem uerbo κολῳᾷν, quod tumultuari, turbas dare, uel etiam uociferando perstrepere & garrire Gracculorum more significat:

[a] Iliad. A. [b] Iliad. B.

Θερσίτης δ' ἔτι μοῦνος ἀμετροεπὴς ἐκολῴα,
Ὅς ῥ' ἔπεα φρεσὶν ᾗσιν ἄκοσμά τε πολλά τε ᾔδη, id est,
Thersites autem adhuc solus immoderatè verbosus crocitabat,
Qui verba mentibus suis, inornataq;, multaq; ciebat.

Ita

Ita sanè de futilibus [c] Gellius & importunis loquutoribus, seu de morbo loquendi & stulta loquacitate uerba illa Homeri accipit. Neque immeritò hic unum ex omnibus Thersitem ἀμετροεπῆ & ἀκριτόμυθον appellabat, & uerba illius multa & inornata, strepentium siue Gracculorum instar esse dicit. Tales etiam fortè [d] Aristophanes κολοιοὺς ἄρχας, id est, Gracculos Principes nominat.

[c] L. 1. Noct. Att. c. 15.
[d] In Auib.

COGNOMINATA.

TIMAEVS historiarum conditor, referente [a] Cælio, Agathoclem Siciliæ tyrannum κολοιὸν nuncupat, & τριόρχην, id est, Gracculum & Buteonem: & Gracculum quidem fortassis ob latrocinia, & furacem naturam. Nam latrocinijs eum incubuisse ante tyrannidem historia testis est: sed in cõcionibus etiã perquàm facundus est creditus: quo nomine ab æmulis & inimicis Gracculus uideri potest appellatus, uelut loquax magis esset, quàm eloquens; vti de Atilio Palicano pronunciatum nouimus: nam & eadem ratione Gracchum apud Romanos cognominatum legimus: quamuis apud Varronem obseruatum sit, Gracchum ideo nuncupatũ, quòd eum mater mensibus duodecim in vtero gestasset, quia legitimum pariendi tempus esset supergressa. Proinde ex iunioribus quidam etiam bene doctus sine flatili scribendum esse censet: quum Quintilianus olim quidem veteres aspiratione parcissimè vsos scribat, diuq; obseruatum, ne co ,sonantibus aspiraretur, vt in Graccis & triumphis. Sed hoc non perpetuũ fuit, & priscis solis vsitatum. Hactenus Cælius. Perottus etiam Gracchi cognomen à Gracco aue principio ortum scribit à facundia, sed æmulos eam vocasse loquacitatem. Gracculus item nominatus fuit, quem imperante Antonio Caracalla obelisco ferunt insedisse vociferabundum, mirum dictu, succlamatum ab omnibus ceu ex composito: *Martialis salue, Martialis ab tempore multo te vidimus*. Non enim auis, sed eius erat nomen, à quo mox Antonius interemptus est.

[a] L. 24. Lect. ant. c. 4.
Agathocles Gracculus dict⁹
Gracchus vnde dict⁹
Occisor Caracallæ Gracculus dictus.

AVGVRIA. PRÆSAGIA.

INTER inauspicatas oscines Gracculus enumeratur. [a] Aristophanes in primis sinistri quippiam ab eo interpretatur, cùm ait: χ᾽ ὠ κολοιὸς οὑτοσὶ ἄνω κέχηνεν ἀσπερεὶ δεικνύς τί μοι, id est, *& Gracculus hic superius oscitat, tanquam ostendens aliquid mihi*: & rursus: Οἴμοι κακοδαίμων, χ᾽ ὠ κολοιὸς μ᾽ οἴχεται ὑπὸ τοῦ δέους, id est: *hei mihi infelix & Gracculus mihi it præ timore*. Respondet alius:

ὦ δειλότατον σὺ θηρίον δείσας ἀφῆκας τὸν κολοιόν;
O timidissima tu fera timens dimisisti Gracculum?

[a] In Auib.

Niphus Coruorum & aliarum auiũ, quę cadaueribus vescuntur, vt Vulturũ, Gracculorum, &c. agmen augures in futurum excidium retulisse scribit: sed ipse Gracculos inter similes aues perperam enumerat: qui a cadauerum esu, si quæ vlla alia auis, egregiè sibi temperant. [b] Cornelius Gemma ex Frytschio narrat Gracculos & Picas anno 1484. ad aliquot hinc inde miliarium spatia confligentes, belli ostentum præbuisse.

Niphi error.
[b] Lib. 1. Cosmocrit. c. 8.
Belli futuri signum.

Habent item Gracculi sua præsagia. Nam si ab Austro gregatim volitent; si sub vesperam perturbatè clamitent; si sub tecta sese recipiant; si alas præter solitum concutiant, pluuiæ uel tempestatis imminentis uestigia iam in aëre impressa esse demonstrant: si uerò modò sublimem, modò humilem uolatum exerceant, pluuiam & frigus: & [c] Plinius hyemem præsagire testatur, si serò à pabulis recedant, quod ab Arato mutuauit, qui sic habet:

——Καὶ φῦλα κολοιῶν
Ἐκ νομοῦ ἐρχόμενα τραφερὴν ἐπὶ ὄψιον αὐχῃ. Et rursus:
——καὶ ὀψὲ βοῶντες κολοιοί. priori loco [d] Vergilius pro κολοιῶν, quod est, Gracculorum, metri causa Coruorum transtulit, ubi ait:

Coruorum increpuit densis exercitus alis.

Pluuiæ signa.
[c] L. 18. c. 35
[d] L. 1. Georg.

Prætereà pluuiam denotant, cùm, ut Aratus inquit, gregatim apparẽt, uti etiam Corui, & cùm similem Accipitribus uocem edunt, quæ Scholiaste teste acuta est: quod Auienus sic trãstulit:

Agmine cum clauso circumuolitare videtur,
Gracculus, & tenui cùm strident gutture Corui.

Accipitris vox.

Denique si turmatim syluis ualedicere conspiciantur, tum nescio quid triste, & sterilitatem ueteribus semper indicârunt.

MYSTI-

MYSTICA.

Gentilium idololatria.

QVAM turpibus ſæpè idololatriæ erroribus, Dæmonum præſtigijs falſa ſeſe immerſerit ſtolida gentilitas, ſi ex vlla alia re, ex hoc ſaltem in primis cõſtabit. Eò enim dementiæ deuenit, vt cum auibus, vt exiſtimabat, (erant verò abſque dubio Dæmones in Gracculos transformati.) fœdus ſancirent ne agros ſuos depopularentur, hoc eſt, ne ſementes refoderent, & grana ſparſa legerẽt. Hoc enim de Venetis [a] Aelianus narrat Adriam accolentibus, quod ſcilicet ſemen tes facturi, farinas oleo temperatas muneri Gracculis idcirco mittere, & permulcere ſtuderẽt. Lycus cùm hæc apud eundem vera eſſe fatetur, maiorem adhuc Dæmonum impoſturam, & illuſionem manifeſtat, dum lorũ rubris propoſitis Gracculorum greges extra fines manere dicit, ac duos, aut tres ex vrbibus tanquam legatos ad eos mitti ſolere exploraturos hoſpitum multitudinem, eamq; vt perſpexêre, inuitare & reuerti, ac ita inuitatos gregatim proficiſci, & ſi offas obiectas comederint, Venetos pacem ſeſe, & fœdus habituros intelligere: ſin aſpernentur, & tanquam vilia non dignarẽtur deguſtare, ſibi perſuadere, ex contemptu illo famem portendi, quoniam aues tanquam muneribus incorruptæ, nec ex obiectis eſcis quippiam comedentes, in arationes inuolent, & cũ maxima animi acerbitate inueſtigantes ſementina deprædentur. Hæc ferè ille, quæ ex [b] Ariſtotele, modo ille liber vulgò illi aſcriptus de mirabilibus nempe illius ſit; vbi tamen non offis, ſed omni frugum genere propoſito Gracculos inuitari à Venetis, ſcribitur, multasq; ſæpe eorum myriades in eorum regionem inuolare. Cæterùm ſicuti iſtæc Dæmonum impoſtura aſtuque, vt diximus facta ſunt; ita ſanè quod iam dicturus ſum, ſtoliditatem quidem etiam, ac idololatriam Ethnicorum demonſtrat, ſed abſque dæmonum præſentia fieri meo iudicio potuit: Id autem tale eſt. *In Lemno inſula Gracculi coluntur, quod aduerſo volatu* [c] (Plinij verba ſunt) *occurrant locuſtarum exitio.* [d] Aelianus verò id non tantùm de inſulæ eiuſdem incolis tradit, ſed de Theſſalis etiam, ac Illyrijs, cùm ait: *Gracculorum beneficiarios ſe exiſtimant Theſſali, Illyrij, & Lemnij, ob eamq; rem his victum vrbes publicè præbendum eſſe decretum fecerunt; vnde magna ex parte locuſtarum multitudo, veluti in nubem coacta minuebatur, frugesq; incolumes ad tempeſtiuitatem deueniebant.*

[a] Lib. 17. de Ani. c. 16.

Veneti cũ dæmone in Gracculos mutato fœdera ſanciunt.

[b] In Mirabilibus.

Gracculi cur in Lẽno colãtur.

[c] L. 11. c. 29

[d] Lib. 3. de Anim. c. 12

Gracculi à Theſſalis culti, & cur

VSVS IN CIBO.

ALBERTVS Gracculos in cibum cedere, ſed excoriatos tantùm; Ornithologus verò apud Germanos eſſe tradit, qui fune à feneſtris altarum turrium dimittantur, vt pullos Gracculorum è cauis exemptos in ſaccum, quem annexum habent, cibi cauſa recondant. Ruſtici item in Gallia [a] Ioanne Bruyero Gallo teſte Gracculos comedunt. Bononiæ etiam in foro venduntur. Verũ quid de carnis ſapore dicam, non habeo.

[a] Lib. 15. de re cib. c. 78.

PROVERBIA.

Gracculus ad fides.

VETVS adagium eſt, *nihil cum fidibus Gracculo, nihil cum amaracino ſui.* Alij id tribus duntaxat verbis ſcribunt, hoc modo, *Gracculus ad fides:* quale eſt illud, *Sus Mineruam*, vel quod dici ſolet, *Aſinus ad Lyram*, in eos, qui de rebus ſuis nimium ſibi præſumunt, aut ſe ijs; quas ignorant, petulantiùs audent immiſcere. Aldus Manutius, qui adagium ita exponit, vt nihil ſit ſtolidis, & imperitis cum bonis literis, à Gracculorum natura detortum id eſſe aſſerit, ineptorum ſcilicet, & moleſtæ, atque obſtreperæ garrulitatis, eoque maximè, quia ſui generis conuentus ament, vt mutuo garritu ſtrepitus odioſior fiat: cùm alioqui fides, cithara, atque id genus inſtrumenta muſica ſilentium expoſtulent, & aures attentas. [a] Aulus Gellius etiam perquam eleganter ſanè prouerbium torquet in quoſdam pinguiore ingenio homines, ſtolidaq; loquacitate præditos, profanos, ἀμούσους, id eſt, à muſarum ſacris alienos. [b] Polydorus Vergilius eiuſdẽ adagij meminit, & in eos vſurpari ait, qui illaudati ſeſe cum viris illuſtribus conferre, & ampliſſimos honores affectare non verentur.

[a] Lib. 20. Noct. attic. cap. vlt.

[b] In adagijs.

Gracculus inter muſas.

Conſimile ferè eſt, Κολοιὸς ἐν ταῖς μούσαις, *Gracculus inter Muſas*, quaſi indoctus interdoctiſſimos, infantiſſimus inter eloquẽtiſſimos. Rectè id adagium etiam dicetur in homines falſę doctrinæ

doctrinæ ostentatione sese iactantes, & viris eruditis impudenter obstrepentes. Confine huic videtur illud Virgilij.

Argutos inter strepit Anser Olores.

Author Chiliadum hanc quoq; simili ferè modo parœmiam *Gracculo magis obstreperus* prouerbialiter dici posse ait in hominem importunæ loquacitatis. Item illud, quod Plutarchus habet, ἀπιθανώτερος κολοιοῦ, *ineptior ad persuadendum*, vel, vt author ille traducit, *homo cui minus fides habeatur, quàm Gracculo.*

Gracculo magis obstreperus.

Theophilacti prouerbium de Gracculo, & Coruo, quod nempe *absente Gracculo Coruus sit pulcher*, in Corui historia exposuimus, ad quam lectorem nunc remittimus.

Refertur, & hic prouerbialis senarius à Diogeniano:

Ἀεὶ κολοιὸς πρὸς κολοιὸν ἵζανει, id est:

Semper Gracculus assidet Gracculo.

Notatur etiam ab [c] Aristotele, vbi inter complura alia huius sententiæ prouerbia hoc quoque commemorat: item [d] alibi ita habet: καὶ κολοιὸς ποτὶ κολοιόν, *& Gracculus ad Gracculum*. Græcis est trochaicus dimeter, haud dubium, quin ex poeta quopiam discerptus. D.[e] Gregorius admodum eleganter hocce adagium vsurpauit, vbi (si bene memini) Eudoxium hortatur, vt cum viris doctis, & probis conuersetur, indoctos contrà & improbos auersetur, inquit autem κολοιὸν δὲ ποτὶ κολοιὸν ἵζανειν, καὶ τῆς παροιμίας ἀκούεις, id est; *Gracculum autem assidere Gracculo, audis & à prouerbio.*

[c] In Rhetoricis. [d] Li. 8. Moral.

Gracculus ad Gracculum.

[e] In Epist. ad Eudox.

Illud insuper [f] Plutarchi, cuius antè etiam mentio facta est, οὐκ ἀγελαῖον ἐστιν, οὐδὲ κολοιώδης, idest, *non armentarium* (gregarium potiùs) *neque Gracculeum*, prouerbij loco in vsum cessit de ijs, qui cum sui similibus conuersantur. Gracculi enim gregatim degunt, & mirum quàm se inuicem ament. Eustathius in amicitiam vilium hominum quadrare dixit, vt D.[g] Basilius etiam, cùm ait: *Quibus potissimùm delectantur equi? manifestum quod equis delectentur. Aquilæ quibus? non alijs, quam Aquilis. Gracculum assidere Gracculo, vel ex prouerbio audis. Ita sanè, & Atticum Attico, & probitatis studiosum eo, qui probitatem adamat, ac tuetur, delectari puta.* Item aliàs: *Si primas*, inquit, *tibi quoque in terrenis dederimus, ne sustineas inter Gracculos primas habere, cum Aquila esse possis.*

[f] Lib. de Polyph.

Gracculeū.

[g] Epist. 125. ad African.

Haud dissimilis intentionis prouerbium est, *Tunc canunt Cycni, quando tacuerint Gracculi.* Vtitur hoc idem D.[h] Basilius: ἐγὼ δὲ παροιμίαν ἐρῶ, μάλιστα μὲν ἀληθῆ, μάλιστα δὲ σύντομον, ὅτι τότε ᾄσονται κύκνοι, ὅταν κολοιοὶ σιωπήσωσιν. Prouerbio locus est, tum doctis opportunum esse, vt de bonis rebus, quàm possint eruditissimè disserant, quando imperitis prius tanquam aqua, & igni interdictum sit, ne loquantur. Eiusmodi dissimilitudinum plures prouerbiales formulas [i] Ausonius eleganter ita expressit:

Cycni canunt tacentibus Gracculis.

[h] In Epist. ad Celeus.

[i] Ad Paulinum.

Si Vitulum Tauro, vel Equum committis Onagro,
Si confers Fulicas Cycnis, & Aedona Parræ,
Castanea corulos aques, Viburna cupressis.

Deniq; hæc Tzetzæ parœmia ποῦ γάρ ἐστι τοῖς κολοιοῖς φροντὶς τῆς βασιλείας, id est, *quid enim Gracculi de regno curant?* locum habebit de ijs, qui circa rem aliquam nihil planè operæ, aut curæ ponunt. In Lemmate sic legitur, ὁπόσον κολοιοῖς βασιλείας καθέστηκε μέλησις; hoc est, *quantum Gracculi regna curant.*

Gracculi quid de regno curát.

EMBLEMATA.

EMBLEMA apud Alciatum inscriptum **IMPARILITAS**, ex [a] Pindaro desumptum est, qui sic habet:

Ἔστι δ' αἰετὸς ὠκὺς ἐν ποτανοῖς.
Ὃς ἔλαβεν αἶψα τηλόθεν μεταμαιόμενος
Δαφοινὸν ἄγραν ποσίν.
Κραγέται δὲ κολοιοὶ ταπεινὰ νέμονται, id est:

Est autem Aquila velox inter volucres
Quæ cito venatur, procul inuestigans
Cruentam prædam pedibus suis,
Loquaces autem Gracculi humilia pascuntur.

[a] Ode 3. Nemeor. in fine

Embl. 139.

Sed Alciatus pro Aquila Falconem posuit, & cum Gracculo Anserem, atque Anatem humilia pascere facit. Pindarum verò hic per Aquilam seipsum intelligere commentatores volunt, quod etiam ipsemet alibi, sed obscurè admodum dixit, per Gracculos Bacchilidem Lyricum Poetam. Sicuti quoque Alciatus indicat.

Pindarus sese Aquilā, Bacchilidē gracculum vocat.

Vt sublime

Vt sublime volans tenuem secat aëra Falco,
Vt pascuntur humi Gracculus, Anser, Anas.
Sic summum scandit super æthera Pindarus ingens,
Sic scit humi tantum serpere Bacchilides.

APOLOGI.

IVPPITER regem auium creaturus diem fingitur præscripsisse, quo omnes apparerent: cùmq; aliæ aquis se abluerent, vt pulchriores viderentur, Gracculus omnium deformosissimmus defluentibus diuersarum auium pennis sese exornauit, vnde pulcherrimus omnium visus est, & regiam quoque dignitatem adeptus fuisset, nisi Noctua primùm pennam suam de suis agnitam eulsisset, & mox cæteræ aues similiter. Priuatus enim mox furtiuis pennis Gracculus, vt erat initio, Gracculus apparuit. Apologus significat, multos rerum alienarum rapina, & furtis videri eos, qui honestum natura, & laboribus possident. [a] Theophilactus Simocatus fabulam, si veritatem spectemus, ad magnam moderationem nos adhortari scripsit. *Similiter enim*, inquit, *nos homines quoque nihil in hac vita proprium possidemus sed breui, quod hic agimus, tempore, ornatu fictitio superbimus: morientes verò ijs, quæ nostra non erant priuamur. Fac igitur (o Chrysippe) vt pecuniam, & corpus negligas, & animam immortalem excolas. Hæc enim æterna, & immortalis est, & cætera mortalia & ad breue tempus nostra.* Apologus in prouerbium abijt, & Gracculus Aesopicus ab inuentore dici meruit. Vsurpatur à [b] Luciano in eos, qui aliena sibi vsurpât, aliorumq; bonis sese ditant. In quo sensu elegantissimum carmen aliquando legi apud doctissimũ quendam huius æui poetam, quo in Srumam quendam, qui scripta eius carpebat, ita inuchitur:

[a] Epist. Theophil. ad Chrysip.

Gracculus Aesopicus.

[b] In Pseud.

Rogas quis is sit in meis scriptis canis,
Quem vocaui Nectitorum, quem voco Aegothelen?
Is Struma quidam est, Gracculusq; Aesopicus
Turgidas Pauonis aura, gemmeisq; pennis.
Superum, inferumq; saturi odij meta vltima
Qui meum panem vorauit, & latrat farinam.

[c] Pindarus quoque ad eandem apologum allusisse videri potest his verbis οὐδ' ἀλλοτρίων ἔρωτες ἀνδρὶ φέρειν κρέσσονες, οἴκοθεν μάτευε, id est, *neque rerum alienarum cupiditates viro meliores sunt ad ferendum, e domesticis inquire.* Reprehendit suam digressionem Poëta, iubetq; vt quem suscepit celebrandum, laudet è proprijs virtutibus potiùs, quàm ex alienis. Confinis huic apologo ille item est eiusdem Aesopi, quo magnus Gracculus Coruis se parem esse ratus ad illos se contulisse fingitur, sed cùm ab illis vinceretur, ad suos redijsse, qui indignati eum cedentes dicebant, fuge ad Coruos: sed de hoc apologo abundè in Coruo diximus. Possumus verò Gracculos quoque, homines vocare ingenio pollentes, & contrà etiam desidiosos. In primo significatu [d] Aristophanes καὶ πῶς ἡμᾶς νομιοῦσι θεοὺς ἄνθρωποι, κοὐχὶ κολοιοὺς οἳ πετόμεσθα, πτέρυγάς τ' ἔχομεν, id est *Et quomodo nos putant deos homines, & non Gracculos* (id est ingeniosos) *qui volamus alasq; habemus?* In secundo verò sensu facetissimus est Tullij iocus, cùm in Pharsalia de fuga cogitabat Pompeius, & Nonius dicebat, septem adhuc Aquilas superesse, ideoque necdum animum esse despondendum: *Rectè*, inquit Tullius, *moneres, si cum Gracculis nobis depugnandum foret.* alij cum Picis legunt, vt & nos alibi.

[c] In Nem. Ode 3.

Coruus & Graccul.

Qui homines Gracculi dicti.

[d] In Aub.

Ciceronis iocus.

DE GRACCVLORVM SPECIEBVS,
Et primùm de Coracia.

CVM Coraciam inter Gracculorum species primùm nominet [a] Aristoteles, itaque ab illius prescripto ordine minimè mihi recedendum esse reor, etsi tamen secus ab alijs recentioribus factum videam. Verùm cùm eorum pleriq; in huius auis historia planè dissentiant, operæpretium omninò etiam mihi videbatur, primùm eorundem verba examinare, dein proprium adhibere iudicium, vt qui istæc lecturi sint, quam lubet, opinionem sequantur. [b] Bellonius in primis Gracculum, cui rostrum, & pedes rubent, Coraciam Aristotelis, cum Pyrrhocorace Plinij eundem faciens, nullis planè rationibus nititur. Contrà verò Ornithologus Coraciam, à Pyrrhocorace distinguens, ex colore rostri suam opinionem confirmat, quoniam in Pyrrhocorace luteum [c] Plinius, in Coracia puniceum Aristoteles dicat, vel, vt Gaza vertit rutulum.

[a] 9. Hi. c. 24

Recentiorũ opinio, de Corac.

[b] Lib. 6 de Aui. c 6.

Bellonij error.

Tur-

Turneru-,nonnulliq; alij Bellonij opinionem amplectuntur; Ego contrà diligentiùs grauissimorum horum virorum verba expendens,tamen dubius diu nunquid,vel Bellonio,vel Ornithologo subscriberem, reuera Ornithologum sequi cogor. Attamen differentiam harum auium non ex solo rostri colore, vt Ornithologus facit: id enim exiguum meo iudicio differentiæ argumentum est,qui nempe per diuersa anni tempora,& ætatem in multis sæpe mutatur,sed ex magnitudine quoque eiusdem expiscor. Pyrrhocoracis enim rostrum paruum esse ipsemet Turnerus admittit: Coraciæ quis obsecro tale esse dicat? Quare vtriusque suo loco iconem dabimus,ex qua diuersitatem quiuis videre poterit. Cæterùm vnum hic etiam aduertendus lector est,Gazam κορακίαν Gracculum maximo quidem,& euidentissimo errore interpretari. Gracculus enim si pro specie sumatur, Plinio, alijsq; Latinis Monedula est, & Aristoteli λύκος.

Pyrrhocorax, & Coracias, ut differant. propria opinio.

Pyrrhocoracis rostrū Gazę error Gracculus in speciequæ auis.

SYNONIMA.

CORACIAS Italis quibusdam Speluier dicitur, Bononiæ voce cum Monedula communi Taccola,& Tatula: circa Bellinzonam Pason,alibi etiam, vt audio, zorl: Gallis Chouette,& Chouca rouge: Valesijs qui Sabaudicè loquuntur, Choquar vel Chouette: sed istæc synonima alijs Gracculis etiam competunt: Germanis Steintahen, & Steintulen.

Speluier. Taccola.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

ARISTOTELES Coraciæ inter tria Gracculorū genera, quibus pedes fissi sunt, primum locum attribuit, & rostro puniceo, seu rutilo (id enim φοινικορυγχος sonat. Nam quod rotundo dicat Gaza, id ex suo addidit,) & corporis magnitudine à βωμολόχῳ siue Scurra,necnon à λυκῷ siue Monedula distinxit. A Pyrrhocorace Plinij colore, & magnitudine rostri,vt antè diximus,differt.

FORMA. DESCRIPTIO.

CORNICIS magnitudinem Coraciæ Aristoteles assignat: quod sanè verum erit, si de nigra pamphaga accipiatur. Rostrum habet longum quatuor ferè digitos, quodammodo arcuatum,coloris punicei,seu rutili, qui inter aurantium, rubrum & subflauum medius est. Pedes eiusdem coloris sunt exceptis vnguibus, qui simul cum toto corpore nigerrimi sunt. Iconem sequens pagina dabit.

Magnitudo. Rostrum. Pedes. Color.

LOCVS. VICTVS.

CORACIAS rarò admodum ad plana descendit,sed continuò præruptorū montium cacumina incolit. Cicuratur,sed ualdè ægrè. Vescitur simila ex lacte,carne,pane, & tritico,similibusq; alijs,mox quicquid apponitur degustans.

MORES. INGENIVM.

NIHIL unquam peculiare super hac aue me legisse noui: sed hoc tamen apud piæ memoriæ Camillum Palæorum nostræ urbis Senatorem amplissimum, Illustrissimi Cardinalis Paleoti germanum obseruaui, quod inter alia,quę inferebat,damna,fenestras cùm chartaceas,rum uitreas etiam rostro pertunderet,adeo ut à uicinis quàm sæpissimè apud eū de ruptis fenestris accusaretur. Quod cùm mecum quandoq; expenderem,Gracculorum furacitas in mentem uenit,cuius causa Coracias fortè etiam fenestras ruperit.

Coracias cur fenestras rumperet.

CORACIAS ARIST.

D E

DE PYRRHOCORACE. Cap. VIII.

PRopositus nobis Aristotelicus ordo expostulabat quidem, vt de Monedula modò, de secundo nempè genere ageremus. Verùm vt collata Coraciæ, & Pyrrhocoracis icon diuersitatem ostenderet, huius modò icon vna cum historia hîc ponenda videbatur: quam antequam aggrediar, lectorem primò admonitum volo, vt Pyrrhocoracem à Pico maximo nigro, qui Coruo ipso vix minor est, & plumas in vertice gerit, cum quo à recentioribus quibusdam Germanis turpiter confunditur, diuersissimam auem habeat.

Ordo.

Pyrrhocorax cum Pico maximo cōfunditur.

SYNONIMA.

P[a]Linius hâc volucrem voce Græca Pyrrhocoracem vocat, quasi igneum Coruum vel vt [b]Bellonius interpretatur, Coruum rubrum. Rhœti qui Germanicè loquuntur, Tahen propriè appellant. Turnerus Germanis appellari ait ein Bergdol: alijs dicitur Alprapp, quasi Coruus alpinus, & alpkachel, Vvildetul, Bergtul, Steinhetz.

[a] *Lib. 10. c. 48.*
[b] *Lib. 6. de Au. c. 6.*
Tahen.

GENVS. DIFFERENTIAE.

PYrrhocoraces, etsi in Gracculis minimè nominârit Aristoteles, (Suspicandum enim est non agnouisse.) nos congenerem Gracculis facimus, idque eò maximè, quòd ab omnibus ferè pro Coracia obtrudatur. A qua vt iam bis teruè dixi, colore, & magnitudine rostri differt. An non etiã magnitudine corporis? Turnerus enim Pyrrhocoracem Cornice paulò minorem esse testatur; Coraciam Cornici parem esse habes ex ipso Aristotele. Præterea [a]Bellonius Pyrrhocoracem, rubram Monedulam (Hoc enim Chouca rouge sonat) a simili, haud dubio magnitudine nuncupat. Monedula verò vel ex ipsomet λυκος Aristotelis est, & Coracia etiam paulò minor. Vnde manifestò colligo Pyrrhocoracem etiam corpore toto minorem Coracia esse, quod sanè insignis differentiæ argumentum est.

Phyrrocorax vt à coracia differat.

[a] *9. Hist. c. 24.*

FORMA. DESCRIPTIO.

[a] Lib. 10. c. 48.

PYRRHOCORAX, inquit [a] Plinius, *roſtro luteo, niger*, quæ poſtrema vox in multis exemplaribus deeſt: mirum quod pedes etiam luteos non dixerit: vnde certè maior etiam ſuſpicio oriatur Coraciam non eſſe. Etſi enim eoſdem Coraciæ rutilos non ne-derit Ariſtoteles: ſat tamen illi erat dixiſſe, quod roſtri colore ab alijs Graceulis differret. Eſt autem Pyrhocorax Cornice minor, Monedulę æqualis, luteis cruribus & roſtro, quod paruũ Turnerus, Bellonius in extremitate nonnihil aduncum dixit: cætera nigerrimus. Vnde nomen ei à coloribus inditum videtur.

Magnitudo. Etymum.

L O C V S.

[b] Lib. 10. c. 48.
[b] L.8.c.6.

FRequens eſt in alpibus, adeò vt *peculiarem alpium* [a] Plinius ſcripſerit. In Anglia propè Cornubium, Creta, Heluetia, montibus Iura, & aureo Auerniæ, alijſque paſſim in locis [b] Bellonio teſte, magna Pyrrhocoracum copia eſt, item in Cycladibus inſulis, & in Britanniæ littoribus. Alicubi apud Rhœtos hyeme tantum cernitur; alibi verò toto anno.

VOX. INGENIVM. PRÆSAGIA.

PYrrhocorax auis eſt clamoſa, altùm vociferans, vt à longè audiatur. Vox eius, quàm Monedulæ acutior eſt, & magis querula, Merularum nō admodum abſimilis, & quę ad fiſtulæ ſonum nonnihil accedat, Bellonius non cicurari tantum dixit, ſed humanam etiam vocem edoceri. Ex volatu eius tale præſagium capitur, vt cùm in altum volat, frigus augeri, cùm ad humiliora, remiſſum iri ſperent.

Frigoris futuri pręſagium.

V I C T V S. V S V S.

Bellonij error.
[a] Lib. 10. c.48.

GRaniuora etiam volucris Pyrrhocorax eſt, & agros frumento conſitos, haud ſecus, ac Gracculi, depaſcitur. Non cedit in cibum, niſi fortè apud pauperes, & apud hos etiam pulli tantum: Hinc Bellonium apertè hallucinatum fuiſſe conſtat, cùm per peram [a] Plinij verba accipiens, eius authoritate præcipuo ſapore eſſe ſcribat. Nam verba illa *præcipuo ſapore* ad Logopodem, de quo ille ſubinde agit, non ad Pyrrhocoracem referenda ſunt.

DE LVPO, SIVE MONEDVLA. Cap.IX.

Gazæ error.
[a] Lib. 11. c. 29.

THeodorus Gaza, quòd iam ad tœdium vſque repetimus, Coraciam, Gracculum ſimpliciter, ſed maximo cum errore apud Ariſtot. tranſtulit: & [a] Plinio, quem aliàs ſemper ſequi ſolet, apertè cōtradicit, qui, vbi Gracculũ pro ſpecie accipit, non de Coracia loquitur, ſed de Monedula, vt ex his verbis liquidò colligitur: *In Lemno inſula Gracculos colunt aduerſo volatu occurrentes locuſtarum exitio* Quomodo enim in Lemno, vbi nulli montes ſunt, vt qui in ea degêre, teſtantur, Coracias cultas fuiſſe ſcribere potuiſſet, quę altiſſimarum tantummodo alpium cacumina incolunt? Verùm hìc denuò etiam inſignis illa [a] Bellonij hallucinatio in memoriam reuocanda eſt: qui ſcilicet Spermologum Cornicem, Gracculũ vocet, & Graeculum à Monedula diuerſam auem ſtatuat.

Plinius explicatus. Bellonij error.
[a] Lib. 6. de Aui. c.3.

S Y N O N I M A.

SYnonima, quæ Graeculis omnibus generaliter attribuimus, huic potiſſimùm cōueniunt: quare lectorē ad ea remittimus; quædam duntaxat, eaque vulgatiora hìc allaturi, ne eadem ceu crambem bis coctam vobis obtrudamus. Latini, vt Plinius, Gracculum, & Monedulam: Ariſtoteles λύκον ſeu Lupum: Itali Monacchia, Ciagula, Tatula, Taccola, Cutta, Pola: Galli petit Couchette, Chouca, Chouette, vt Bellonius habet, vel, vt alij, Chucas, & Choca. Germani Tul, Dole, Aelke, Rayke, Gaycke: Belgæ, & maximè Batauí, Cau, vel Kauu.

GENVS.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

9 Hist.

ύκον Aristoteles secundo loco in Gracculis nominat. Cornici nigræ omnino similis est, adeò vt ex voce, & victu tantùm distinguantur. Gracculus enim nũquam aut admodum rarò ad ripas accedit, & a cadauerum esu in primis sibi temperat: Cornix contra pampbaga est, & quæuis loca frequentat. Præterea Gracculus nisi gregatim volitat; Cornix sola sæpè conspicitur. A Spermologo magnitudine, voce, & rostri colore: vt qui Gracculo multò maior sit, vocem diuersam edat, Cornicum nempè more, & rostrum albicans habeat. A Coracia, & Pyrrhocorace rostri colore. A Βωμολόχῳ siue Scurra rursus magnitudine. Βωμολόχος enim Gracculorum omnium minimus est.

Vt Gracculus à Cornice differat.
Vt à Spermologo.
Vt à Coracia.

FORMA. DESCRIPTIO.

Onedula, quia nullibi non obuia, ita omnibus notissima auis est. Caput, pedes, totumq; corpus, & rostrum nigra sunt: rostrum tamen circa narium foramina albicantibus punctulis insignitur. Nigredo verò non adeò intensa est, vt in Coruo, & Cornice: Quemadmodum enim Coruinus viridem splendere: ita in Monedula de cinereo participare videtur. [a] Bellonius cùm Monedulam inter Coruini generis volucres minimam putat, maximè hallucinatur. Βωμολόχῳ enim siue Scurra, vt ex [b] Aristotele diximus, maior est. [c] Idem Aristoteles Monedulam pro ingluuie gulam patentiorem propè ventriculum habere dixit: Hinc etiam [d] Albertus, *quadam*, inquit, *aues os stomachi siue meri habent latum, & pappam* (ingluuiem) *tamen non habent, vt Pica, & Gracculus.*

[a] *Lib 6. de Aui. c.5.* Bellonij error.
[b] *Lib 9. Hi. c.24.*
[c] *L.3. His. c. vlt.*
[d] *Lib. 2. de Ani. tract. 2. cap. 2.*

L O C V S.

Onedulæ, seu Gracculi loca plana amant, & altissimas vrbium, pagorumq; turres habitant, in quarum foraminibus nidulantur, idque numerosè adeò, vt in vna sæpè turre centum, & amplius nidos conspicias. Albertus Gracculos in arboribus etiam nidificare, & septem paria quandoq; vnam arborem incolere scribit, sed is Gracculos cum Spermologo etiam confundit. Idem tamen Turnerus, & Bellonius asserunt; quibus nunquid hac in re fides adhibenda est, lectori dijudicandum relinquo; mihi reuera nihil tale vnquam lectum est, nec ipsi id mihi facilè persuaserint.

Alberti error.

MORES. INGENIVM.

[a] Linius author est Monedulam hominibus frumentum seminãdi rationem monstrasse. Dicitur enim tam sagacis ingenij esse, vt frumenti, aliorumque granorum, vbi satiata fuerit, reliquias terra recondat, & spicas subsequenti anno ex ijs colligat: quas cùm itaq; homines ab illa aliquando comedi viderent, tum auis exemplo semina terræ mandare, terramq; excolere cœpisse dicuntur. Eodem authore in Monedula, auri, argẽtiq; furacitas præcipuè mira est: quare meritò auis eo nomine insignita est, quasi Monetula, a moneta scilicet, quam furatur. Meminit eiusdem [b] Ouidius, cùm ait:

Mutata est in auem, quæ nunc quoque diligit aurum
Nigra pedes, nigris velata Monedula pennis.

Ad hunc sensum [c] Cicero in Decianum inuectus; & rapacitatem eius manifestaturus, *reuera*, inquit, *non plus aurum tibi quàm Monedulæ committebant.* Gaudere aiunt hãc auem fricari in capite, quasi pruriret: vnde carnem eius pruritum inducere Albertus credidit. Atque hinc fortè veteribus ludicra, habita fuit, Pueros autem ijs olim ludere solitos ex his [d] Plauti verbis colligere est: *nam vbi illa aduent, quasi Patritijs pueris, aut Monedulæ, aut Anates, aut Coturnices dantur, quibuscum lusitent.*

[a] *L.14 cap. 17.* Monedula seminare docuit.
Furacitas.
[b] *L 7. Met.*
[c] *Pro L. Flacco.*
[d] *In Capt.*

M O R A L I A.

Onedulæ, quia, vt diximus, aurum, & argentum celat, ac furatur, auari perquàm eleganter assimilari possunt. Hi enim in hoc solo toti sunt, & omnem suam operam collocant, vt alijs aurum, & argentum per fas, & nefas eripiant, ereptum abscondant, alijs seruent, & nunquam in proprium vsum conuertant. Tam enim auaris deest, quod habent, quam quod non habent.

Auari Monedulis cõparati.

APO-

APOLOGI.

VM quis cepiſſet Monedulam, & pedē filo alligaſſet, ſuo tradidit filio. Hæc non ferendo victum inter homines, ubi parumper libertatis nacta eſt, aufugit, & in ſuum ſeſe nidum recepit. Circumuoluto uerò ramis uinculo euolare haud ualens, cùm moritura eſſet, ſecum loquebatur: me miſeram, quæ apud homines non ferendo ſeruitutem, incautè me mea uita priuaui. Fabula ſignificat quoſdam nonnunquam, dum ſe a mediocribus ſtudent periculis liberare, in maiora incidere.

Monedula homines fugiens.

Alius de Monedulis, & Columbis legitur apologus, non inuenuſtus, qui talis eſt: Monedula in Columbario quodam Columbis uiſis benè nutritis, dealbauit ſeſe, iuitq; vt & ipſa eodem cibo vteretur. Hæ verò donec tacebat, ratæ eam eſſe Columbam, admiſerunt: ſed cùm aliquando oblita vocem emiſiſſet, tunc eius cognita natura, expulerunt percutiendo, eaque priuata eo cibo redijt ad Monedulas ſuas. Illæ verò ob colorem cùm ipſam non noſſent, a ſuo cibo abigerunt, vt duorum appetens neutro potiretur. Apologus ſignificat, oportere & nos noſtris contentos eſſe, conſiderantes auaritiam, præterquam quod nihil iuuat, auferre ſæpè, & quæ adſunt, bona.

Monedula & Columbæ.

FABVLAE.

ARNEN in Monedulam mutatam fuiſſe fingunt Poetæ, quòd cùm Minos Iouis, & Europæ filius bellum Athenienſibus indixiſſet, uariasq; gentes congregaſſet, inter quas etiam numerantur Sithonis inſulæ incolæ, hæc auri pulchritudine capta hoſti Athenas oppugnanti prodidiſſet. Meminit huius fabulæ [a] Ouidius.

Marmoreamq; Paron, quamq; impia prodidit Arne,
Sithonis accepto, quod auara popoſcerat auro,
Mutata eſt in Auem, quæ nunc quoque diligit aurum
Nigra pedes, nigris velata Monedula pennis.

Arne cur in Monedulã mutata.

[a] L. 7. Metam.

HISTORICA.

COlophonis loco hîc lubuit adijcere, quod de Monedula [a] Aelianus tradit; *quendam* nempè *deformem iuuenem Spartæ, hanc auem adamaſſe, & in ſummis delicijs habuiſſe*: Vbi nonnullos alios ſtolidos hominum amores recenſet. Sed hoc fortè maiorem admirationem merere videri poterit, quod [b] idem ſcribit, *adoleſcentem in Sparta ob ſpeciem à Graculo amatum*.

[a] L. 9. var. Hiſt.

[b] Lib. 1. de An. c. 6.

DE MONEDVLA ALTERA. Cap. X.

Etsi vna duntaxat ab omnibus Monedula depicta sit, ea tamen auis, cuius modo iconem dedimus, Monedulæ procul omni dubio genus est, & in eo tantùm ab illa discrepans, quòd collum habeat albo torque circundatum. Hoc fortè illud fuerit genus, quod Hesychio, & Varino στεφανιὸν appellari antè dixi, quasi coronatum, vel saltem idem fuerit, cum eo genere, quòd in Heluetia circa Tugium albo circulo collum ambiente distinctum, cætera alteri simillimum, ex aliorum relatu Ornithologus reperiri prodidit.

Stephania, Monedula.

DE PICIS IN GENERE. Cap. XI.

Picas Gracculis merito iure annectendas existimaui, cùm quòd eiusdem fermè cum illis magnitudinis sint, tùm quia eorum more, necnon & Cornicum instar assidua pariter garrulitate præteriuntium aures offendant. Accedit alia, eaq; potior ratio, quæ me magis mouet, rostrorum nempè similitudo, quæ sanè Picas è Coruino genere esse manifestò indicat. Etsi verò Pici rostra etiam robustissima habeant, & in eo Picis hisce præferendi videantur, quibus scilicet duriores quosuis arborum cortices perforant: Picæ tamen, quoniam corporis mole, vnum Picum maximum si excipias, Picos superent, eo iure saltem primum locum merebant.

Ordinis ratio.

Picæ sunt è Coruino genere.

ÆQVIVOCA.

Κίσσα inprimis Ptolomæo fluuius est Ponti Cappadocici. [a] Plinius Cissam insulam esse scribit iuxta Istrorum agrum: Meminit & Cissensis Histriæ, vt notat [b] Ortelius. Cissa denique eidem vrbs est flumini Aegos opposita, in Thraciæ Chersoneso, vbi & Scyssa, Sica, & Syca inconstanter legitur. Κίσσα Hesychio etiã piscis est, qui nunquid idem fuerit cum eo, quem [c] Polydorus Vergilius Piko Italis dici ait, Lucij nempe quoddam genus, alijs dijudicandum relinquo, ego in Italia eius nominis piscem nullum agnosco. Nonnus Picam Picumnum dici tradit, esseque auem Marti dicatam, sed quotquot extant authores Picum Marti sacrum scribunt, auem nempè à Pica longè diuersam, & forte impressorum lapsus fuerit. Facilè enim pro Picus Pica facere potuerunt. Ζίττα aliqui Noctuam, alij Picam alij Accipitrem interpretantur. Itali quidam auem, quam Ornithologus Lanium vocat, Gazam marinam seu Picam marinam dicunt, quòd colorum varietate, & caudæ longitudine Picam ferè referat: alij Gazam Sperueriam appellant, quia prædandi natura Accipitrem minorem referat; alij Regestolam, quod nomen forte diminutiuum a Regazza fuerit; alij Passera Gazera; quasi Passerem Picarium: Sabaudi Matagasse. Agasse autem eisdem Pica est: alij Pie Griayche seu Picam Græcam: Galli quidem Pie Ancrouelle, quia vnguium hamis arborum truncis passim adhæreat. Bellonius in Palestina aues similes illis, quas Picas griseas, seu cinereas (Pies griesches) nominamus, vidisse, & aliam Picam Gallicè vulgò similiter marinam dici refert, a colorum vt autumat, diuersitate, rostro quatuor digitos longo, Gallinaginis more; quare Gallinaginem (Beccassam marinam) aliqui nominent: ego verò Picam marinam longè aliam, inter Picas tamen descripturus sum. Nostrates quoddam Pici genus Picarium cognominant, quòd albo, nigroque colore instar Picæ fermè distinctum sit. [d] Hadrianus Turnebus Sphinges Festo Picas dici notat, quia Sphinx Aeolice πὶξ vocetur, & hinc etiam apud eundem Picatos appellari, quanquam & Pici ex se Picatos propagare possunt. Picare dicuntur mulieres grauidæ, cùm, vt testatur [e] Aristoteles, varia appetere solent. isque appetitus Latinis Pica, Græcis κίσσα, seu κίττα nuncupatur. Quæ Picarum verò deprauatæ huic appetentiæ nomen fecerit, haud ita liquidò constat. Ego verò eam esse reor, quæ à Plinio longa insignis cauda describitur, & varia siue non sibi concolor appellatur, hoc est, quæ alias plumas, & pennas candido, alias nigro colore ostendit. Nulla enim alia in Picarum genere longiore cauda est. Neque fortasse huius opinionis incertus assertor fuero, cùm & Græcos κίσσαν διὰ τὸ ποικίλον τῶν ζῴων dici videam. Eiusmodi verò affectum malaciam prægnantiũ [f] Plinio dici [g] Cælius asserit. Est autem mollities quædam, & defectio, quum languentes mulieres modo hoc, modo illud appetunt, adeò vt terram quandoq. nonnullæ, & carbones extinctos, cimoliamq; teste Paulo auidissimè deuorent. Hinc κιττᾶν Gethyllidas interpretãtur, quas (Gethyum autem porrum capitatum quibusdam significat) [h] Athenæus Latonæ sacras

[a] L. 3. c. vlt. Cissa Insul.
[b] In Thes. Geog.
Cissa Piscis.
[c] L. 1. Hist. Angl.
Pica perperam Picumnus dicta.
Ζίττα.
Gaza marina.
Gaza Sperueria.
Regestola.
Passera Gazera.
Matagasse.
Agasse.
Pie Grayche.
Pie Ancrouelle.
Pica Gris.
Pica Marina.
Picarius Picus.
[d] L. 3. Adu. c. 10.
Sphinges Picæ dictæ. πὶξ.
Picati.
Picare qd.
[e] 7. Hi. c. 4.
Pica morbus vnde dict.
[f] Lib. 33.
[g] Lib. 8. Lec. Ant. c. 1.
[h] L. 2 Deip.

cras ſcribit, quoniam prægnans id genus cibi appetiſſet. Naſci ſolet iſte affectus menſe à cõceptu plerumq́ tertio, cum fœtus delata in vterum ob inſitam imbecillitatem id alimentum traducere nequit: vnde facta ad ventriculum multorum redundantia, abſurdorum appetentia ſequitur. Galenus eandem affectionem κίττησιν, id eſt, Picationem vocat, mulieribusq́ accidere aſſerit ſecundo, & tertio à conceptione menſe, quià appetentiæ organum (id verò os ventriculi eſt) læſum ſit, infanti non ſuppetente robore ab alimenti conſumptionem. Grapaldus à Pica denominari affectum voluit, quòd hæc auis varia appetere ſoleat, *nam & cruſtas*, inquit, *vt cætera taceam, ex fluminibus in eſcam nonnulla petant.* Mihi Pauli opinio magis placet, qui Picam ipſam hoc affectu frequentius torqueri, ideoq́ illi nomen feciſſe ſcripſit.

[i] In Pace. Ab eiuſmodi paſſione, ſeu potius, vt Gaza vult, ab hac aue κιττᾶν prouerbialiter dicimus de ijs, qui varia appetunt. Sic apud [i] Ariſtophanem οἱ κιττῶντες dicuntur τῆς εἰρήνης, hoc eſt, *auidè deſiderantes pacem.* Quo loco Scholiaſtes & ex eo Suidas κιττᾶν de Pica, aue vorace, omniuora, & curioſè omnia deguſtante, & de mulieribus prægnantibus ciborum abſurdorum appetentia laborantibus, necnon & de alijs hominibus auidè aliquid deſiderantibus vſurpari aſſeuerant. Item vbi iſtæc [k] eiuſdem Comici verba interpretatur Scholiaſtes, Οὕτω κιττῶ διὰ τῶν σανίδων μετὰ χοιρίνης περιελθεῖν, κιττῶ, inquit, ἐπιθυμῶ γλίχομαι, ἀπὸ τῶν ἀρτίως τικτουσῶν γυναικῶν, καὶ ἐπιθυμουσῶν τινῶν. Solet enim Pica, vt ſuo loco dicturi ſumus, varios arborum fructus appetere, & mox, quos guſtârit, faſtidire, & alios ſubinde quærere. Plura de hoc ſymptomate legere eſt apud [l] Aëtium, vbi admonet quoſdam ab hederæ ſimilitudine quam κισσὸν, ſeu κιττὸν Græci vocant, id nomen ſortitum ſenſiſſe, quòd ſcilicet vt illa diuerſis plantis, quęcumq́ occurrerint, vario modo implicari ſolet; ita mulieres pica laborantes diuerſiſſima edulia appetant, maximè verò oppoſita, quę tum voluptatem, tum triſtitiam guſtantibus afferũt. Quæ ſanè etymologia ingenioſa quidem eſt, verum nunquid vera, alijs dijudicandum propono, ego potiùs Paulo cæteriſq́ Græcis, Latinisq́; qui Picam eundem affectũ traduxerunt, ſubſcripſerim, ſuum interim cuiq́ iudicium relinquens. Cæterùm in huiuſce vocis deriuatione illud doctiſſimus Ioannes Gorræus admonet, quod quamuis κίττα Picam auem ſignificet, non tamen de affectione iſta loquens quis picam rectè vertere poſſit, niſi quadam Græcorum imitatione, idq́ ſine idoneo authore, cùm nemo vnquam Latinè picam pro eo affectu dixerit. [m] Plinius certè non Picam, ſed grauidarum malaciam dixit. Quidam verò non picam, ſed picationem interpretantur. Hæc ille: ſed quam benè inde concludat κίτταν non rectè Picam interpretari poſſe, quia ſcilicet Plinius id non fecerit, prorſus nõ video. Cur enim ſi Græcis is affectus ab aue, vt ipſemet admittit, κίττα dicitur, Latinis eadem licentia non detur Picam vocandi? ſed tempeſtiuum eſt reliquas æquiuocationes proſequi. Pica Belgis, & nobis Italis etiam haſtam ſignificat, quam vocem non à Pica aue cui roſtrum obtuſum eſt, ſed à Pico detortam crediderim, cui roſtrum ad perforandas arbores loco terebræ eſt. Lycophron Argo nauem Picam garrulam dixit, quòd ex quercu, quam per ſe vocalẽ veteres credebant, fabricata eſſet, vnde fortè [n] Claudianus cecinit:

[p] [illegible]

[l] Lib. 16. c. 10.

[m] L. 25. c. 6.

Malacia grauidarũ.

Pica pro haſta.

Argo nauis Pica dicta.

[n] In Panagyr.

— *Licet omnia vates,*
In maius celebranda ferant, ipſamq́ ſecandis
Argois trabibus iactent ſudaſſe Mineruam:
Nec nemoris tantum vinxiſſe carentia ſenſu
Robora, ſed caſo Tomari Iouis augure luco
Arbore præſaga tabulas animaſſe loquaces.

SYNONIMA.

QVOD ad Hæbraicam nomenclaturam attinet, ea profectò adeò confuſa eſt, vt penè nulla ſit, quæ non cum alia quapiam aue, uel quadrupede uel alia re naturali confundatur, ita vt quæ adducturi ſumus Synonima, inter æquiuoca potiùs, quàm hoc loco reijci debeant. Pro זרזיר Zarſir, quæ vox auem aliquam ſignificare certò volunt, alij Picam, alij Sturnum vertunt. Pro רחם Raham, vel רחמה Rhahamach, quam auem Hebræi ita dictam innuunt, quòd in fœtus ſuos benigna ſit, translatio vulgaris Porphirionem vertit, alij, quos Hebræi noſtrates ſequuntur, Picam, ſeptuaginta interpretes Vpupam. Ego nullam planè earũ auium ita dici Hebræis crediderim, ſed Oſſifragam potius, aut Vulturem, quarum pietas erga ſuos ab omnibus celebrata eſt. איה [o] aiah quibuſdam Pica, D. Hieronymo Vultur appellatur. עגור Agur vario modo exponitur, nunc pro Hirundine, nunc prò Pica, pro Grue, pro Ciconia, necnon etiam pro Paſſere. Barbarus quidam Auicennæ interpres pro κίττα habet Cachaſ obſcuri

Zarzir.

Raham. Rahamah.

[o] Leuit. 11.

Aiah.

Agur.

obſcuri quidam Kiches, & Albertus Aſchytahez, qui uidetur numerus pluralis à ſingulari Aſchyta, à Græcorum uidelicet κιττα, ut prima litera abundet, uel articuli loco ſit. Pica enim Atticis κιττα, communiter κισσα appellatur, quibuſdam Σιττα, κισσα, πόικιλις, ſed ultimum illud nomen Picæ uariæ proprium uidetur: Laconibus κῆσσα, ut Heſychius, & Varinus ſcribunt, quibus βάσκιλλος, & κρεγγων etiam Picam ſignificant. Varinus κισσαν dici ait παρα τὸ κειν, καὶ μετὰ σφοδρότητος σπεύδειν πρὸς συνουσιαν. [b] Iſidorus Picas ita dictas uult, quòd uerba in diſcrimine uocis exprimant, unde etiam Perſius Poetrias eas uocabat, cùm ait:

πόικιλις.

Etymum.

[b] Lib. 12 Orig. c. 7.

Satyr. 1.

Quod ſi doloſi ſpes refulſerit numi,
Coruos poetas, & poëtrias Picas
Cantare credas Pagaſeum melos?

Nonnulli Picam à Græcorum ποικιλις deriuant, cùm & nomen, & res ipſa conueniat, τὸ ποικιλον nempe, id eſt, coloris uarietas. Porrò Pica Italis Gazza, Gazzuola, Gazzara dicitur, & Picha apud Alumnum. Creſcentienſis alicubi Gazam uocat, alibi Aregazam, uel Aregatam, niſi fortè mendum in noſtris ſit codicibus. Kiranidæ interpres Cremonenſis κιττων Gaiam uertit, uel Gazam, uel Glandariam, ſed Gaia, & Glandaria ſecundæ ſpeciei conueniunt, Gaza uerò ad utramque Picam nomen commune eſt. Sunt qui Gazam dici uelint, uoce deriuata à γαζα Græcorum, id eſt, diuitijs, quòd ſcilicet Pica monetas rapiat, aut abſcondat. Verùm ego nihil tale in Pica unquam obſeruaui, neque ab alijs etiam uiſum legi. Pica Hiſpanis Picaza appellatur, uel Pigazza, Pega, & Picata: Gallis Pie, Iaquette, Dame & Agaſſe, quod poſtremum nomen in Sabaudia uſitatum eſt, & Picæ caudatæ peculiare: Germanis Atzel, aut Aegerſten, quibuſdam Aglaſter, Aegelaſter, Algaſter: Gelenius Germanicè Agerluſter ſcribit, quaſi Agriluſtra, cum alioquin hæc uox ſemilatina ſit. Germanis alijs uocatur Elſter, ſed id etiam caudatæ ſoli competit: Anglis à Pie, à Pij, or a piot: Illyricè Straka uel Kyziſtela.

Gaza unde dicta.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

ARISTOTELES unicum duntaxat Picarũ genus agnouiſſe uidetur, quod fortè illud fuerit, quod recentiores omnes à glandium eſu Glandariam appellant. Nam & [a] ipſe *Picam ſuam glandes, cùm deficiunt, colligere, & in repoſitorio abditas reſeruare ſcribit*. Variam enim Ariſtotelis æuo raram fuiſſe ex [b] Plinio colligere eſt ita ſcribente: *nuper & adhuc tamen rara, ab Apennino ad urbem uerſus cerni cœpere Picarum genera, quæ longa inſignes cauda uaria appellantur*. Neque tamen Pica glandaria [c] Plinio incognita fuit; quinimo bina eius genera facit, quorum alteri quinos in pedibus digitos tribuit, & facilius uerba addiſcere teſtatur; Quod ſanè poſtremũm genus nulli unquam uiſum noui. Scio tamen [d] Solinum Pſittacis, alios item Porphirioni quinos digitos in pedibus aſcribere: alioquin nullam unquam alitem plures, quàm quatuor digitos habere intellexi: quare ſi quinos in Pica Plinius, in Pſittacis Solinus, alij deniq; in Porphirione obſeruârint: ego monſtrificas tales aues fuiſſe, & eiuſmodi pedes ex materiæ redundantia obtinuiſſe crediderim. Nonnulli Picas in ſyluestres, & urbanas diuidunt: Vrbanas garrulas eſſe, cæcos parere, uocem ſubinde mutare, & quotannis calueſcere dicentes: Syluestres toto corpore uarias eſſe pennis candidis, cinereis cæruleiſq; mixtis, alis uerò nigris, & haſce eſſe, quas Plinius uarias uocauit. Verùm hi toto aberrant cęlo, cùm quam ſyluestrem uocare debebant, urbanam appellent, & quam Plinij uariam credunt, Glandaria ſit. Id enim ex longitudine caudæ, quam uariæ ſuæ tribuit, liquidò conſtat. Non enim uaria à multorum colorum uarietate, qualis in Glandaria conſpicitur, auis hæc ipſi meo iuditio dicta fuit, ſed ab albo & nigro, ex quibus æquabiliter participat tantùm: qua eadem ratione Pici uarij à neotericis omnibus appellantur. Atque ita Marcellus Virgilius Picarum aliam uariam uocat; aliam uerſicolorem, ſeu Glandariam: & Perottus Sipontinus, *Picarum*, inquit, *alia alis uario colore, & præſertim cæruleo depicta* &c. *alia ſub uentre alba, ſupernus nigra, quæ uaria appellatur*. Differunt itaque colore Picæ, & caudæ maxime longitudine, quæ in uaria duplo ferè excedit, necnon etiam loco.

[a] Li. 9. Hiſt. cap. 13.

[b] L. 10. c. 29

[c] L. 10. c. 42

[d] Cap. 65. Polyhiſt.

Pica uaria cur Plinio dicta.

Pici uarij.

Ab hiſce uerò noſtratibus Picis diuerſas in Occidentalis Indiæ inſulis reperiri tradunt, qui de nauigationibus in eas plagas libros conſcripſerunt, Turdis paulò maiores, quæ ſemper ſaliant, toto corpore nigreſcant, roſtro Pſittacorum ſimillimo, cauda longa.

Verum

Verùm eiuſmodi auibus præter ſaltationem nihil cum Picis commune eſt: quare malim ad Pſittacos eas potiùs reducere.

LOCVS.

Picæ ædituæ cur dictæ.

PIcæ caudatæ in nulla non regione obuiæ ſunt; Glandariæ verò in Batauia, vt audio, vel non ſunt vel ſaltem admodum raræ. Agros hæ tantùm, illæ oppida etiam habitant, adeo vt has ſylueſtres, illas domeſticas, vt diximus, haud ineptè nuncupare quiſpiam queat. Picas ædituas egregiè poetæ vocant, quòd in templorum faſtigijs frequenter inſidere conſpiciantur, ſed id de varijs accipiendum eſt.

VOX. INGENIVM.

[a] L.5.c.13. Pigolare. [b] L.9.Hiſt. c.13. Pica humanum ſermonem diſcit.

KΊΤΤΑΣ *κιτταβίζειν* [a] Pollux ſcripſit, pro quo Franciſcus Petrarcha latinè pigolare tranſtulit. *Vocem ſæpius*, vt [b] Ariſtoteles prodidit, *commutant ex ſingulis ferè diebus*, quinimò vt Albertus addit, *ſingulis horis diuerſam edunt, idque*, vt hic ait, *maximè cùm proli operam dant*. Eſt verò earum vox adeò frequens, & inconcinna, importunaq́; vt garrula poëtis iure merito appelletur. Illud tamen ſingulare obtinent Picę, vt cuiuſcumq́; animātis vocem facillimè imitentur, tùm maximè verò, Aeliano teſte, humanam. Quod in linguę latitudinem Athenæus, Plinius, cæteriq́; Philoſophi, vt in Pſittacorum tractatione latiùs declarauimus, rejciunt. Linguæ Picæ caudatæ, quæ nimirum noſtro æuo optimè ſermonem humanum addiſcit, hîc Iconem exhibire placuit anteriori, & poſteriori ſpecie nigræ, vſque ad fauces, in ſummo acutæ, & aliquantulum fiſſæ. Auguſtus Cæſar à Pica ſalutatus rei nouitate eam emi iuſſit, vt triuiali hocce [c] Martialis diſtico ſignificatur.

[c] In Xenijs.

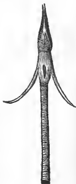
Pica loquax certa dominum te voce ſaluto,
Si me non videas eſſe negabis auem.

Αντίφθογγος quid. Pica venatoris vocē imitatur.

Hinc ob tantam vocis diuerſitatem Suidas pro *ἀντίφθογγον* Picam exponit, quæ paſtorū, lignatorum, & piſcatorum vocem imitatetur, etſi tamen eadem dictio Echûs quandoque epitheton ſit. Niphus Picas refert venatoris vocem tam exactè fingere, vt canes decipiāt, atque ad ſe, dū heros ſuos credant, eos pelliciant. [d] Pauſanias Picam pueruli vagitum, tā naturali voce expreſsiſſe narrat, vt ſæuiſsimorum monſtrorū domitori Herculi ceu dux fuerit, & cauſa inuenti filij Aechmagoræ. Cuius hiſtoriam, quia inſolens eſt, & ad propoſitam vocem explicandam neceſſaria, ex authore illo addere placuit, cuius hæc verba ſunt; *Alcimedon, fuit hic de heroibus vnus, cuius filiam nomine Phillonem vitiatam ab Hercule Phigalij memorant: à patre verò ſtatim à puerperio in proximum montem feris expoſitam vnà cum puero: ibi vagientem infantē cùm Pica imitaretur, ad auis vocem, quòd puerilem eſſe credidiſſet, Herculem forte illic iter habentem conuerſum, puellam & à ſe genitum puerum,*

[d] In Arcad. Hercules Picæ voce deceptus filium inuenit. Hercules Phillonem liberat.

(quem Accmagoram appellatum tradunt) agnouisse, amboś; vinculis liberasse, de rei euentu fontem proximum Cissam, id est, Picam nuncupatum. Mirum etiam, quod de Pica Oppianus sese obseruasse scribit, quod scilicet hædi primùm uelut à matre separati querulam uocem edens, ipsum ad inquirendum animal iuxta arborem, cui illa insidebat, inuitaret, at dum in quærendo intentus esset, mutata mox uoce rursus uituli instar mugiret, mox ouis more balaret, modo ad instar pastoris, cùm post pascua oues ad potum deducit, sibilaret, tandem per ramos saliens sese uidendam præberet, mirabundumq; illum redderet, tanta cùm in cęteris rebus, tùm in auibus, diuinæ largitatis dona resplendere. Verùm ut relicta uocis diuersitate, de intellectu auis, aliquid dicamus, is equidem talis esse fertur, ut multa, quę de eo traduntur, ueritatis cancellos excedere uerear: quale in primis illud est; quod propositi uerbi oblitam, grauiter angi, affligi, molestiamq; animi tacita meditatione testari dicatur, & quandoque uitam cum morte commutare: contrà uerò si uerbum id perditum ad memoriam reducatur, miris modis exhilarescere. Id tamen [e] Plinius, & [f] Plutarchus tradunt. *Minor*, inquit ille, *nobilitas* (quam Psittacorū) *quia non ex longinquo venit, sed expressior loquacitas certo generi Picarum est. Adamant verba, quæ loquuntur. nec discunt tantùm, sed diligunt, meditantesq; intra semet, cura atque cogitatione intentionem non occultant. Constat emori victas difficultate verbi, ac nisi subinde eadem audiant, memoria falli, quærentes mirum in modum hilarari, si interim audierint id verbum.* Plutarchus uerò haud obscurus item author memorię prodidit Picam, quę alioquin loquacissima prius fuerat, auditis Romæ buccinatoribus obstupefactam è uestigio omnino siluisse, ac uelut obmutuisse, tantoq; ita silentio dies aliquot meditatam, repentè quasi expergefactam, omnem eam buccinatorum harmoniam, & numeros summa omnium admiratione reddidisse. *Tonsor*, inquit, *quidam tonstrinam habebat ante templum, quod forum Græcum appellant, is mirifice vocalem, & garrulam alebat Picam, quæ & hominum verba, & voces Boum redderet, instrumentorumq; sonos, non cogente quopiam, sed quòd ipsa impense studeret omnes voces prodere, nihil non sonorum exprimere conando. Fortè euenit, vt in ea vicinia diues quidam efferretur multis tubis accinentibus, eumq; pro more ibi locorum fieret institio, tibicines quia placebant, tussi cantum diutius protraxere. Ab illa die Pica ita muta, ita voce omni destituta fuit, vt ne eam quidem ederet, qua necessaria sibi solet indicare. Quibus ergò ante vox eius, ijs tunc silentium admirationi fuit, etiam eò maiori, quod auditorium solitorum ea pergere ita conticuisset. Non deerant, qui veneficio eandem artem tractantium hoc effectum suspicarentur. Plerią; sono tubarum auditum eius perculsum putabant, & attonitum, vnaq; cum eo extinctam vocem. Verum nihil tale erat in causa, sed exercitatio, vt apparuerit, vt imitandi in sese conuersa, & vocem tanquam instrumentum concinnante, atque apparante. Subito enim rursum emicuit nihil vsitatarum illarum, & veterum imitationem, sed cantus tubarum ipsis conuersionibus modulans, omnesq; mutationes, & pulsationū numeros exprimens, vt in animalibus intelligi possit facultatem a seipso discendi rationis maiorem habere vim, quàm docilitatem magistro aptam.* Verùm quod Picarum genus eiusmodi vocibus addiscendis aptius sit, mihi non satis constat. [g] Plinius enim eam laudem Glandarijs assignare videtur, vbi ita scribit: *Nec vulgaris ijs forma, quamuis non spectanda. Satis illis decoris in specie sermonis humani est. Verùm addiscere alias negant posse, quam quæ ex genere earum sunt, quæ glande vescantur: & inter eas facilius quibus quini sunt digiti in pedibus: at ne eas quidem ipsas, nisi primis duobus annis.* Hæc ille. At contrà nostra ætas, cui loquaces habere Picas, & quæ sermone humano vtuntur, minimè insolens est, contrarium ostendit. Iam enim Picas caudatas omnes docent. Illud etiam ingenio Picarum ascribēdum videtur, quòd deprehensæ laqueo nihil præter rostrum moueat, ne si totum corpus moueret, magis laqueum constringeret: qua ratione ita laqueum aperire nititur. Denique inter alia, quę Picarum astum docent, hoc minimè certè tacendum est, quod idem [h] Plinius scribit, quod scilicet, *cum diligentius visum ab homine nidum sensere, oua sua transferant aliò. Hocq; in his auibus, quarum digiti non sunt accommodati, complectendis transferendisq; ouis miro traditur modo. Namque surculo super bina oua imposito, ac ferruminato alui glutino subdita ceruice medio æqua vtrimq; libra deportare aliò.* Alij verò, ac in primis Albertus eiusmodi ouorum translationem digitorum commoditati ascribunt, Plinio apertè contradicentes, cùm tamen nulla in illis commoditas talis reperiatur. Verùm nunquid ita oua transferat aliò, vt hi quoq; credunt, mihi minimè exploratum est, quinimo parum verisimile videtur.

Cissa uius. — Pica varia animalia imitatur. — Ingenium. — [e] L. 10. c. 42. — [f] Lib. de solert. anim. — Pica buccinatorum cantus exprimit. — [g] L. 10. c. 42. — [h] L. 10. c. 33.

LOCVS. MOTVS. VOLATVS.

PICAE humilem plerumque, & raró altum volatum exercent, & hunc deniq; parum protrahunt, alarum scilicet breuitate impeditæ. Quæ uaria dicitur, si in agris sit, modo hanc, modo illam arborem, sin in vrbe, aut oppido, vel hanc, vel illam ædem petere, tectisq; præsertim templorum culminibus insidere solet. Glandaria uerò quam inde Agri-

Volatus.

stram

Prouerbiũ à Picatum motu.

ſtram Gelenius vocauit, in agris tantùm, vel in arboribus conſpicitur. Sed vtriuſque inquietudo, & continuus ſaltus (ſalit autem varia maximè, & caudam Motacillæ more perpetuò ferè mouet) apud Germanos cùm ſuperiores, tùm inferiores prouerbio locum fecit. Solent enim illi communiter dicere: Den Aexter en can zijn hippelen niet laeten, hoc eſt, Pica ſuos ſaltus (ſaltationes per interualla) obliuiſci nequit, in illos, qui nunquam ingenium mutaturi ſunt. Simile adagium eſt hoc Latinorum, *Aethiops non dealbeſcit*.

VICTVS.

[a] L.6. de generat. cap. 6.
[b] L.10.c.42
Picæ variæ victus.
Glandariæ prouidẽtia.
[c] Li.9 Hiſt. cap.13.
[d] Lib. 2. de cauſ. Plant. cap.23.
Paſſer à Pica deuoratus.
[e] Li.7.c.35. de varietat. rer.
Pica à cancro occiſa.

[a] ARISTOTELES Picam glandibus veſci ſcribit, & [b] Plinius Picarum differentiam monſtraturus *ſermonem humanum alias addiſcere non poſſe* ait, *quam quæ ex genere earum ſunt, quæ glande veſcantur*. tanquam non omnes Picæ hoc fructu veſcantur: unde etiam Itali priuatim alterum genus Glandarias appellant. Et certè Pica caudata omnino pamphaga eſt, præſertim ſi caueæ incluſa domi nutriatur. Non negauerim tamen in extrema fame glandibus veſci: inhiare verò planè non crediderim. Glandaria glandes inſigni, & notabili in poſterum prouidentia, cùm ſibi deficere videt [c] Ariſtotele, & [d] Theophraſto teſtibus, colligit, eosq́, vt multi tradunt, maturos tantùm, & in penuario abditos reſeruat. Qua in re prudentis patrisfamilias munere fungitur. Dicuntur item Picæ ſuum alueos quandoque cibi cauſa petere, & quosuis acrodryos fructus, ſed hos ut guſtârint, ſubinde faſtidire, aliosq́ in diuerſis arboribus quærere, quod meo iuditio utrique conuenire poteſt. Varia uerò præter fructus, carnibus quoque ueſcitur. Nam quod Albertus *Paſſerem à Pica deuoratum*: & [e] Cardanus *omne genus auium carniuorum inſtrui ad aucupium poſſe* dicit, *unde & Picas etiam, quod Paſſeres edant*: id huic potius, quam Glandariæ attribuendum exiſtimem: quam ſcilicet teneris quoque Gallinarum pullis audio inſidiari, & cancros uenari: unde aliquando à Cancro, quem è fluuio abreptum in arborem uicinam portauerat, collo ſub illius forcipibus compreſſo miſerè interempta legitur.

NIDVS. GENERATIO.

Nidi fabrica.

PICAE, ſi Alberto, nonnullisq́; alijs credimus, in nidorum conſtructione ſingulari aſtu, & maximo artificio utuntur. Hos enim ſpinis foris obſidere tradunt, bina foramina in oppoſitis lateribus, pro ingreſſu ſcilicet unum, alterum pro exitu, & quod maiori admiratione dignum eſt, binos nidos frequenter extruere, ut qui pullis inſidiantur, dubios reddant, nunquid uel in hoc, uel in illo oua depoſuerint. Alij uerò ad nidi conſtructionem loca ſpinoſa eligere, nidum intus terra oblinere, foris in circuitu, infraq; ac ſupra horridiſſimis ſpinis diligentiſſimè ſæpire, atque unicum duntaxat foramen, idq; arctiſſimum pro introitu relinquere, oua uerò, ſi nidus ab hominibus ſedulò aſpectus fuerit, aliò transferre ſcribunt. Alij deniq; bina in nido etiam foramina eſſe uolunt, uerùm non exire per alterum, ut uoluit Albertus, ſed caudam per id tantummodo emittere. Ruſtici aucupesq; ſuper hac re a me inquiſiti, eiuſmodi fabricæ artificium Picæ caudatæ competere reſponderunt: & reuera quò magis ijs credam, facit Ariſtoteles, qui Picas (Glandarias enim uti dixi, tantùm agnouit) diſertiſſimis uerbis nullius artis facta mentione *in arboribus ex alo herba* (eſt autem ſymphytum pætræum [a] Dioſcoridis, & Cotonea dicitur Venetis teſte [b] Hermolao) *ſtirpitus euulſa nidum ſibi facere, eiuſq́ interiora ex villo conſternere*, & alibi, *ex pilis, & lana* tantùm ſcripſit. Quod modo ad libidinem Picarum attinet, in eam equidem maximè procliues ſunt; unde Grammatici κισσᾶν interpretantur etiam cum uoluptate concipere. [c] Ariſtoteles oua circiter nouem numero parere, & [d] alias imperfectos, & cęcos pullos excludere, cumq; paruæ ſint corpore multos tamen progenerare prodidit. Quod etſi de Glandaria dixerit, caudatæ etiam competit.

[a] L.4.c.10.
Libido.
[b] In Corola. ad Dioſ.
Κισσᾶν quid.
[c] L.9. Hiſt. cap. 13.
[d] Lib.4. Generat. c.6.

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

PVLLI Picarum neſcio an ob latentem nos aliquam amicitiam, an uerò quia gnaræ ſibi aliquando par pari reddendum iri, parentes ſuos in ſenectute ut multi prodiderunt paſcunt, & quam illi in iuuentute, hi uiciſſim in ſenectute opem pręſtant; Vt ut eſt, id ſanè inſigne pietatis in parentes annis obſitos, & uiris Chriſtianis imitandum argumẽtum eſt.

Pica,

Pica, Cornix, Gracculus teste [a] Aristotele pugnant cum Aquila. Hæc autem deuorat illas. Pica etiam, vt idem tradit [b] alibi ab Alucone, & Vlula infestatur.

[a] Li.9.Hist. cap.1. [b] Li.8.Hist. cap.3.

CORPORIS. AFFECTVS.

EPILEPTICO morbo Picas etiam laborare nonnulli referunt: Sed nunquid id vtrisq; vel priuatim variè competat, ignoro. Cui, teste [a] Plinio, quotannis cùm feruntur rapæ, vt caluescat proprium est. Rapa autem, vt idem [b] alibi scriptum reliquit, duas habet sationes: vere scilicet primam ante calendas Martias, secundam mense Augusto. An modo bis quotannis caluescat Pica, vt Plinius docere videtur, an verò semel tantùm, & tunc num in vere, vel potiùs in Augusto, difficile iudicatu est. Ornithologus, quem hac in parte libenter sequor, semel tantùm, atque in Augusto caluescere existimat.

[a] L.10.c.29 [b] L.18.c.13 Rapa quando seratur. Quoties caluescat.

CAPIENDI RATIO.

CRESCENTIENSIS [a] Picas retibus etiam capi scribit, alioquin eodem quo Graculi, & Cornices modo decipiuntur. Addit Crescentiensis cum Accipitribus quibusdam etiam capi, quos inde Picarios Budæus nominat.

[a] Li.2.c.23. Accipiter Picarius

COGNOMINATA.

HOMINIBVS antiquitùs etiam auium nomina imponebantur, ut apud [a] Aristophanem videre est qui Cherephontem Vespertilionem, vel, vt alij vertunt, Noctuam, vt suo loco diximus, Syracusanum Picam nominat, quod in foro, vt Scholiastes annotat, frequentiùs versari soleret, ideoq; ab Eupolide ceu loquacem traduci. [b] M Varro Minutij etiam cuiusdam meminit, qui pariter Pica diceretur, cuius verba quòd iucunda sint, & risum legentibus moueant, & ad rem apposita sint, adijcere placuit: *Imus*, inquit, *venimus in villam, ibi Appium Claudium augurem sedentem inuenimus in subsellijs, vt Consuli, si quid vsus poposcisset, esset præsto. Sedebat ad sinistram ei Cornelius Merula Consulari familia ortus, & Fircellius Pauo Reatinus: ad dextram Minutius Pica, & M. Petronius Passer. Ad quem cùm accessimus: Axius Appius subridens, recipis nos*, inquit, *in tuum ornithona, vbi sedes inter aues?* Fuit præterea Thraciæ quidam rex Hecubæ pater, nescio nunquid a Pica, an potiùs ab hedera, quæ κισσὸς Græcis vocatur, Cissæus nuncupatus, quem Caracinus primus Macedonum rex in prælio vicit. Ab hoc Hecuba Cisseis [c] Virgilio nominatur, cum ait: *Nec face tantùm Cisseis prægnans ignes enixa iugales.*

[a] In Auib. Syracusanus Picæ dictus, & cur. [b] Lib. 3 de re rust. c.2. Minutius Pica. Hecubæ pater Cissæus dictus. Hecuba Cisseis dicta. [c] Lib. Aeneid 7.

AVGVRIA. PRAESAGIA.

IN portentis quoq; sermonis significationem habuisse Picas Ezelini exemplo docemur. Cui in Feltrinos mouenti obuiam facta, & in humeros eius delapsa populum, cui plurimum in loquendo studium erat, voluntati suæ sese commissurum portendit. Paulò enim pòst, antequam ad mœnia appropinquaret, legati ab vrbe occurrebant, omniaq; ad nutum eius pacata denunciabant. Sunt qui Picam eam militari signo Ezelini insedisse scribant, eamq; manu interceptam, & in augurij omen acceptam ipsum in expeditionibus suis seriò semper secum circumtulisse. Imbrem plus solitò stridens, certò portendere veteribus Pica credebatur, vnde etiam ab eisdem pluuiæ auis dici meruit.

Ezelini augurium. Pluuiæ auis.

HIEROGLYPHICA. MYSTICA.

HOMINEM qui semetipsum ex oraculi responso curaret, Prisci hominem significaturi, Picam teste Oro Apolline depingere solent, quæ lauri folium oro generet. Hæc enim cùm ægrè habet, tale folium in nido portat, atque ita conualescit.

Homo semetipsum ex oraculo curans.

Quemadmodum verò Psittacus eloquentiæ typus esse meruit, vt suo aliquando loco demonstrauimus, ita Pica garrulitatis, ac loquacitatis hieroglyphicum veteribus fuit. Etsi enim ad humana verba ei etiam docilitas sit, non tamen ita liquidè, nec ita concinnè, vt

Garrulitatis typus.

Pſittacus, loquitur, ſed quadam omnino raucitate ſermonem obfuſcat, & præfracto ſono ſyllabas enunciat: eſtq; memoria minimè tenaci, vt niſi quæ didicit, frequentiùs replicari audierit, facilè obliuiſcatur. Vnde etiam prouerbialiter rudis plebecula garrulos homines Picas cognominant. Quare D. Conſalis Ponce de Leon Hiſpalenſis, interpres & Scholiaſtes S. Epiphanij Picarum rectius, quàm Picorum naturam muliebri loquacitati comparaſſet hiſce duobus diſtichis:

Garruli Picæ dicti. Pica Baccho ſacra, & cur.

Antiquam ſyluis frondoſæ ac robore quercum
Roſtro Picus auis paruula dilacerat.
Fæmina ſic, tuſta deſunt cui corpore vires
Mortiferum ſæuo virus ab ore iacit.

Haud aliam etiam ob cauſam, quam ob garrulitatem Pica Baccho ſacra habebatur, ut Plutarchus teſtatur. Ebrij enim, & qui illius Dei cultores ſunt, dicacitate plurimùm valent, vt rectè [a] Horatius monet, ubi ſic inquirit?

[a] Li. 1. Epiſt.

Fœcundi calices quem non fecere diſertum?

Bacchus primus Imperator.

Alij uerò Picam Baccho dicatam uolunt, quòd in triumphis (ante eius tempora enim ex ſuperatis hoſtibus triumphaſſe quempiam necdum conſtat) maximus clamor eleuaretur, vel quòd in eiuſmodi triumphis, omnibus & triumphanti etiam ipſi ſua exprobrare uitia licitum foret.

Mendacij ſymbolū. In ſimulatores dictū Pythagoræ.

Pica uerò varia mendacij, & ſimulationis hieroglyphicum eſt, quæ nempe parte anteriore candida amicum purum, & ſyncerum affatu primum ſimulet; mox poſteriore nigra, uel decipiat, uel eludat. Huc pertinet antiquiſſimum illud ſapientiſſimi Pythagoræ dictum, ab hac aue detortum, τῶν μελανούρων μὴ γεύεσθαι, hoc eſt, *minime guſtandum ex ijs, quibus eſt nigra cauda.* Innuit non admittendos in amicitiam homines ſimulatores, & diſſimulatores hypocritas. Quod verò ad mendacium facit, Tryphon Grammaticus ait, τὸ ψεῦδος ἐν τοῖς ἐσχάτοις μελαίνεται, id eſt, *mendacium quippe in extrema parte nigreſcere.*

PROVERBIA.

Picifer.
[a] In Orat. pro Cteſiph.
Pica, & vannus in myſterijs Bacchi.
[b] In Hodæporis.

KITTOΦO'ΡΟΣ ſeu Picifer uulgare conuitium videtur in hominem infimum, & deſpicatiſſimæ ſortis. Siquidem [a] Demoſthenes Aeſchinem hoc nomine ab amiculis compellatum refert, & κιττοφόρον, quòd Picas, & uannos capite baiularet, quibus in myſterijs Bacchanalibus utebantur. Pica enim, ut diximus, Baccho ſacra habebatur, & uannus in omnibus myſterijs adhibebatur; unde etiam dicebat Vergilius:

—— Et myſtica vannus Iacchi.

Illud [b] Theocriti de Picæ loquacitate prouerbialiter ſcriptum eſt:

Οὐ θεμιτὸν λάκων ποτ' ἀηδόνα κίσσας ἐρίσδειν,
Οὐδ' ἔποπας κύκνοισι. id eſt;

Haud fas eſt Lacon, Philomelam vt prouocet vnquam
Pica, nec argutis Epopa obſtrepat improba Cycnis.

Eiuſdem prorſus ſententiæ eſt, quod in eadem Egloga legitur, nempe:

Σφὰξ βομβεῦν τέττιγος ἐναντίον. id eſt;
Scilicet obſtrepitans arguta veſpa Cicada.

Nam & hiſce verbis paſtor quidam paſtorem alium, à quo prouocatur, contemnit. Quadrabit vtrumq; in eos, qui cum longè imparibus certant, aut longè præſtantioribus negotium faceſſunt. Planè etiam cum hiſce dictis eſt illud [c] Galeni, Ἁ κίττα τᾶν σειρήνων μιμουμένα, id eſt, *Pica Sirenis æmula*, de inepto ſcilicet imitatore dictum. Videtur autem Doricum eſſe prouerbium. Quid enim conſoni habet obſtrepera Pica cum arguta Sirenum uoce?

[c] Lib. 2. de diff. pulſ.

Prouerbia Belgica.

Belgis priuatim vſitatum eſt dicere Den Aexſter en can zijn hippelen niet laeten, hoc eſt, Pica ſaltationum ſuarum obliuiſci nequit. Illa enim velit, nolit, ſemper ſalit: cui adagio illud Horatij ſimile eſt:

Cælum, non animum mutant, qui trans mare currunt.

Item illud eiuſdem:

Quo ſemel eſt imbuta recens ſeruabit odorem
Teſta diu.

Ijdem Belgæ, ubi nihil temerè vulgò dictitari, quod non uel aliquid ſaltem ueri contineat, ſignificare volunt, dicere ſolent, Daer en is ſoo cleijnen Aexter nijet, of hij heeſt en Vueinich bonts, hoc eſt, nulla adeo exigua Pica eſt, quæ non ex aliqua ſaltem ſui parte variet: quaſi dicerent, etſi quæ dicuntur omnino à vero aliena eſſe videantur, ueritatis tamen aliquid complectuntur.

Scaliger denique prouerbialiter Picam albam de re insolenti, raraq; & nunquam visa, nempe de iudice iusto, & incorrupto dixit:

Sed iudex bonus, est Pica nunc rarior alba.

Pica albarius.

MEDICA.

PICAE temperie sunt calidissima, quod vel ex eo constare puto, quòd in Venerem admodum procliues sint. Recentiores has aues coctas, & comesas spiritus visorios reparare tradunt, quod fortè à Plinio mutuauerint, qui alibi *pullorum Picæ esum visum augere* dixit. Quidam excoriari eas iubent, vt facilius concoquantur. A plumis repurgatæ, & exenteratę, si in vino albo ad consumptionem eius, & carnis ab ossibus separationem decoctæ simul cum iure terantur, soliq; ita per triduum exponantur, & cum carpia, seu subtili linteolo, cùm opus est, oculis applicentur, egregiè. Asperitatem eorum, obscuritatem, ruborem, & dolorem tollent, & spiritus temperabunt.[a] Gordonius Picam vnam, vel duas, vel plures integras in olla noua vitreata, luto diligenter obturata in fornace torreri iubet, adiecta cautione, ne adurantur, vt faciliùs in pollinem conuertantur. Pollinem hunc, vel in collyrium reductum, vel per se solum oculis immissum, visus imbecillitati egregiè conducere affirmat. Illud enim de Picis peculiare omnes scribunt, vt quomodocunque sumptæ, vel adhibitæ visui conferant. Ioannes Gœurotus, quem diximus puluerem ex aqua fœniculi caliginosis oculis instillari iubet, liquoremq; stillatitium è pullis Picarum chymico vase collectum, visum infirmum, & heberem corroborare scribit, & acuere. Ryffius liquorem ita exceptum è Picis minutatim concisis, conferre ait oculis rubescentibus, & obscuris, leucomata eorum, vel pterygia, ignemq; sacrum, quem S. Antonij vocant, linteolis ex eo madentibus sæpe impositis restinguere. Rasis fel Picæ oculis immissum, qui per niuem ambulant, ab ea non offendi testatur, oua verò sicca trita oculis immissa, albuginem eorum curare. Nonnulli autem viuam in frusta dissectam laborantibus articulis imponunt. Sunt qui combustam in olla sigillata, quocunque modo datam ad nyctilopiam, cardiacam, & melancholiam ex causa frigida, necnon, & cancrum in membro virili sanare velint. Kiranides cor Picæ cum radice cyssi, siue hederæ gestatum contractis mulieribus, & disuriæ mederi nobis author est, & multa alia adducit, quæ quòd superstitionis non sint expertia, lubens prætereo.

Tēperies. Carnis vs. — [a] *Cap de vis. imbecill.* — Picæ oculis quocúque modo sumptæ oculis prosunt. — Fellis vsus. Oua. — Cor.

VSVS IN CIBIS.

RASIS carnem Picarum, vt nimis calidam, & tanquam abominabilem à mensa reijcit, pullos tamen recenter nidis exemptos a pauperibus interdum edi testatur. Et Athenæus de opiparo Tothyis Thracum Regis conuiuio loquens, inter alias aues, Picas etiam nominat. Demetrius Constantinopolitanus Picarum carnem Accipitribus vtilissimam esse scribit. Quæ variæ dicuntur, in Italia quod sciam non eduntur: Glandariæ verò non Bononiæ tantùm, sed vbiuis etiam in foro veneunt; sed quoniā etiam duræ carnis sunt, à pauperibus duntaxat emūtur.

Tothyis regis conuiuium. — Glandariarum vsus.

FABVLÆ.

POETAE, nouem Pieridas Euppes filias, vnde Euippides uocantur, in Picas mutatas fuisse confingunt, quia cum Musis de cantus excellētia in arenam descendere ausę fuissent, indeq; Picis loquacitatem, humanæq; studium linguæ remansisse; unde Statius.

—— At Aonio versa certamine Pica.

[a] Ouidius hanc fabulam ita prosequitur.

Pierus has genuit Pellæis diues in oris
Paonis Euippe mater fuit.

Item rursus:

Ales erat, numeroq; nouem sua fata querentes
Institerant ramis imitantes omnia Picæ.

Et rursus in fine.

Rident Euipides, spernuntq; minantia verba:
Conatæq; loqui, & magno clamore proteruas
Intentare manus, pennas exire per vngues

Pierides in Picas. — [a] *Lib. 5. Metam.*

Aſpexêre ſuos, operiri & brachia plumis,
Alteraq; alterius rigido concreſcere roſtro
Ora videt: volucresq; nouas accedere ſyluis.
Plangere dumq; volunt, per brachia mota leuata
Aëre pendebant nemorum conuitia Picæ.
Nunc quoq; in alitibus facundia priſca remanſit,
Raucaq; garrulitas, ſtudiumq; immane loquendi.

Hinc Dantes Poeta Hetruſcus Calliopem Muſam, vt verſus condenti meditantiq; faueat, & facilem ſcribendi canendiq; venam ſubpeditet, hiſce verſibus inuocat:

Ma qui la morta Poeſia riſurga
O ſante Muſe, poi che voſtro ſono,
Et qui Calliope alquanto ſurga
Seguitando'l mio canto con quel ſuono
Di cui le Piche miſero ſentira
Lo colpa tal, che deſperar perdono.

Atq; iſtæc de Picis dicta in genere ſufficiant, nunc ad particulares earũ hiſtorias me conuerto.

DE PICA VARIA, SEV CAVDATA. Cap. XII.

SYNONIMA.

Κίττα. Pluuię auis Ragazza. HAEBRAICA illa nomina, quæ præcedenti capite, ceu alteri etiam cõmunia dedimus, huic potiſſimùm competere exiſtimamus. Κίττα, vel κίσσα Græcorũ ad hanc quoque potiùs, quàm ad aliam pertinet. Latinis Pica varia, ſeu Pica caudata dicitur. Nonnulli pluuiæ auem veteribus dictam, hanc eſſe credunt. Italis Gaza vocatur, & Gazzola: Bononiæ Ragazza, & Putta. Reliqua ſynonima antea poſuimus.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

L.10.c.42 QVAMVIS Plinius ex binis, quæ recenſet, Picarum generibus primùm Glandariam nominet, ceu humano ſermoni addiſcendo aptiorem: nos tamen variam, quæ toto ferè corporis colore ab illa diſtinguitur, deſcribendam in manum aſſumpſimus.

FORMA. DESCRIPTIO.

Magnitudo Roſtrum. Oculi. Color. Dorſum. Cauda. MAGNITVDINE Monedulæ eſt compar; ſed ob caudæ longitudinem, quæ per ſeſe ſola dodrantem longa eſt, maior apparet. Ex primo intuitu inter omne auium genus facilè agnoſcitur. Roſtrum obtinet nigrum, craſſumq;, & cuius pars ſuperior inferiori paulò longior eſt, atque in acutum deſinit: Oculos nigros candido circulo obductos. Caput, dorſum, collum, pectus, alas, femora, caudam, pedes, eorumq; digitos, atq; vngues aterrima: Extremum tamen alarum albicat. Dorſum, & cauda elegantiſſimè ex maxima nigredine viridem, vt Cycnus purpureum, colorem emittunt ſplẽdidiſſimum. Tota verò ventris ſuperficies candida eſt. Quam ſolam albedinem vnà cum caudæ longitudine ſi demas, Cornicẽ diceres. Cauda, & corpus vniuerſum à principio roſtri ad vropygium uſque æquè longa, dodrantem nempe. Caudæ longitudinem nonnulli in capitis exiguitatem reijciunt, ut cui pro paruo capite caudam longam natura conceſſerit: quod tamen non eſt ueriſimile: fortè ad commodiorem uolatum illi data fuerit: cum pro corporis portione alas admodum paruas habeat. Mediæ caudæ pennæ lateralibus longiores ſunt. Atque iſtæc de hac uolucri dicenda ſupererant, ad quam omnia ferè quæ in generali hiſtoria diximus, referenda ſunt.

Pica varia, seu caudata.

Pica Indica Mas.

Pica Indica Fœmina.

DE PICA CAVDATA INDICA. Cap. XIII.

PECIOSISSIMAM hanc auem inter nonnullas alias Iaponenſium rex ſummo Pontifici pro ſingulari munere ante aliquot annos tranſmiſit, vt ex Illuſtriſsimo, & Excellentiſsimo D. Cæſare Marchione Facchinetto Senatore ampliſsimo, qui eas Innocentio Nono Bononienſi Pontifici Opt. Max. patruo ſuo acceptas referebat, intellexi. Hanc inquam auem, etſi ratione colorum parum ſimilitudinis cum ſuperiori Pica obtineat, quia totius corporis habitu, & caudæ longitudine ad illam accedere videtur, Picam caudatam cognomento Indicam nuncuplare placuit. Auis eſt, non tam ob colorum diuerſitatem, quam ob inſignem caudæ longitudinem, aſpectu iucundiſsima.

Magnitudo. Quod ad magnitudinem attinet, ea quantum ex pictuta conijcere licet, cum Pica noſtrate fermè eadem. *Color.* Roſtrum, tibiæ pedeſq; rubeſcebant. *Caput.* Caput totum, & collum, quod torquis albus ambit, erant cærulea. A ſuperiore roſtri parte inter vtrumq; oculum macula tres ferè digitos longa, & pollicem lata punctulis, ſeu potius lineolis nigris tranſuerſalibus conſperſa ad dorſum vſque, protenditur. *Dorſum.* Dorſum & ſcapulæ erant ferruginea. *Alæ.* Vropygium luteum. Alarum pennæ veſtitrices caſtaneæ, ſed lineis nigris craſsiuſculis (quæ fortaſsis pennæ exiguæ fuerint) per longitudinem poſitis reſpergebantur: reliquæ veſtitrices pennæ erant virides, ſed in marginibus magis. Has denique cæruleæ excipiebant, calamis, & marginibus ad albedinem vergentibus. Remiges eiuſdem cum poſterioribus coloris erant, nempe cærulei. *Venter.* Pectus & venter ad anum vſque candidiſsima. Totus alarum internus color leucophæus ad cæruleum declinans. *Cauda.* Cauda factâ ex pictura conjecturâ octo duntaxat pennis conſtabat, quæ omnes magnitudine differebant, & duæ duplo, & amplius cæteris maiores erant, & colore etiam a cæteris diſtinctæ. Erant enim totæ excepto calamo, & extremitatibus, quæ alba ſunt, cæruleæ. Reliquæ pennæ à principio ad medium, vſque cæruleæ, cætera candidæ, quarum medium macula inſignis cærulea quidem, ſed colore admodum intenſo, vt quaſi ad nigredinem accedere videatur, percurrit. *Fęminæ à mare diſtinctio.* Atque hæc meo iudicio maris deſcriptio fuerit; quam enim fęminam credebam, huic quidem per omnia ſimilis erat, ſed alba illa verticis macula alba lineis nigris carebat: & veſtitricum pennarum alarum ſecundus ordo, quæ in ea erant cæruleæ, in hac vireſcebant. Vtriuſq; iconem habes præcedentibus paginis.

DE PICA GLANDARIA. Cap. XIIII.

SYNONIMA.

AEC Pica Plinio glandaria, Ariſtoteli tradente [a] Bellonio Μαλακοκρανεὺς, ſeu Molliceps dicitur, quibuſdam verò Pica granata. Sunt qui ποικιλίδα vocent; verùm id nomen Picæ varię potiùs competit. Græci recentiores χαρακάξα appellant: Lycophron teſte Iacobo Delechampio ἀλλόθρουν κίσσαν, Latini Garrum, ſeu Garrulum, quidam perperam Spermologum, Itali vulgò Ghiandara à glandium eſu: Alibi tamen Berta vocatur; Genuenſibus, & Chij incolis, qui ex Genuenſibus, & Græcis mixti ſunt, Bertina, quaſi cinerea, quod tota ferè auis colore tali conſtet: Hiſpanis Gayo, & in Aragonia Caio, Gallis Gay, Sabaudis Giaion, Germanis Haeher, Haetzel, vel Haetzler, Baumhaezle, circa Friburgũ Heluetiorum Herrenuogel, Sueuis Iaeck, nonnullis Margraff, & Marcolfus, & Holzſchieier, Gallis Brabantiæ cõterminis Girau, & Richau, Brabantinis Broeckexter, quaſi Pica paluſtris, quòd eiuſmodi loca amet, licet tamen in arboribus nidificet, Anglis Iay, Illirijs Soyka.

[a] *Lib. 6 de Anim. ca. 7.*

Molliceps. Pica granata. χαρακάξα Garrulus. Ghiandra. Bertina.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

Vt à Varia differat.

HANC Auem ſecundum Picarum genus facimus, quòd oppida colentibus, vtpote quæ ſyluas agroſq; tantùm habitat, minus nota ſit. Differt à Varia cùm magnitudine, tùm verò maximè colore. Habet enim ad alarum latera tranſuerſales notas cæruleas, quales in nullo fermè alio volucrum genere conſpicias. Habet item tam amplum oris hiatum, vt glandes, atque caſtaneas integras Palumborum more deglutiat. Habet deniq; caudam duplo ferè quàm Varia breuiorem. His itaque notis ab illa diſtinguitur.

Pica glandaria.

FORMA. DESCRIPTIO.

Magnitudo. Rostrum. Lingua. Caput. Color. Ceruix. Cauda. Alæ. Pedes.

GARRVLVS Variâ paulò minor est, dodrantem & palmos duos à rostri principio ad caudæ extremitatem longus. Rostrum ei crassum, robustum, nigrum, binos propemodum digitos longum, cuius nares plumis albis, & nigris operiuntur, eiusq; extremitas aliquantulum recuruatur, atque in aciem quasi vt in altera etiam desinit. Lingua bifida est. Capitis vertex pennis modo albis, modo nigris constans ad instar cristæ riget. Color corporis varius est. Ceruix ex ruffo, & cæsio mixta est. Qui subsequitur color in dorso pallidior est, & ad cinereũ vergit. Pennæ prope vropygium candicant. Cauda longiuscula est, & duodecim pennis, iisq; nigris constat, quarum tamen quinque maculis albis transuersalibus insigniuntur. Alæ robustæ, & oblongæ, colore vario: Earum enim pennæ aliæ nigræ, aliæ ex nigro, & albo mixtæ, aliæ cęruleæ sunt, distincto tamen ordine. Variat verò color in pennis maioribus, potissimùm exteris; ex internis autem binę duntaxat, aut tres castaneæ sunt. Supina itidem Auis pars cinerei coloris est, remissioris tamen, & qui quò caudæ proximior, eò ad album magis vergat. Pedes, digitiq; subcinerei, vngues nigri, acuti, & quodammodo adunci.

DE GARRVLO ARGENTORATENSI. Cap. XV.

SYNONIMA.

Etymum. Roller. Pica marina. Mercolfus.

GARRVLVS quoque auis istæc, cuius modo iconem damus, iure merito appellatur, quòd Glandariæ more ad nauseam vsque garriat, Argentoratensis verò quòd circa eam vrbem, vbi etiam per onomatopœiam Roller dicitur, abundet. Bononienses Picam marinam vocant, apud quos Ornithologus eam sese sub Gazæ nomine, quod omnibus Picis commune est, obseruasse memorat. Vocatur in quibusdam Germaniæ locis Mercolfus.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

AVIS hæc, etsi forsan veteribus ignota, vel saltem non descripta sit, è Picarum proculdubiò genere est, & Glandariæ potissimùm congener: à qua tamen colore, dignoscitur, sicuti etiam mas à fęmina.

FORMA. DESCRIPTIO.

Magnitudo. Rostrum. Caput. Oculi. Dorsum. Alæ. Cauda. Pedes.

MAGNITVDO cum Glandaria par est. Rostrum mari duos digitos longum, nigrum, crassiusculum, multò tamen quàm Glandariæ exilius, in extremo aliquantulum recuruum, quæ pars in pullis quodammodo albescit. Ornithologus rostrum nimis crassum, nimisq; curuum depinxit, & in collo, pectorisq; initio, & circum oculos quatuor velut annulos albos perperam addidit; nisi fortè diuersæ à nostra auis, vel fęminæ iconem expresserit, quod tamen haud facilè crediderim, quoniam alioqui satis exactè illam describat. Caput habet crassum colore ex cæruleo, & viridi mixto, maculis per longitudinem albis, quæ per totum pectus ventremq; deorsum feruntur. Pennæ verò prope rostrum sunt castaneæ. Oculi magni, rotundi, nigri. Supercilia rotunda ex cæruleo lutescunt. Dorsum castaneum, seu ferrugineum à secunda, vel tertia vertebra ad vropygium vsque. Alarum color præcipuè varius est, vt quarum superior pars, nempe plumæ illæ, quæ scapulas cooperiunt, cæruleæ sint ad violaceum tendentes, quæ subsequuntur maiores, virides, & ex viridi, & albo in extremitatibus dilutæ, demum remiges extrà in principio obscurè cærulea sunt, cætera verò nigræ; intus omnes vltimis exterioribus exceptis, quæ subtus nigricant, cæruleæ. Cauda, quam Ornithologus perperam ruffam ait, superna parte virescit, inferna partim violaceo, partim cæruleo permiscetur. Pedes lutei ad fuscum tendentes, vngues nigri, & adunci.

Picæ glandariæ species.

Pica marina.

Fæmina verò talis eſt. Caput totum, collum, atque pectus, venterq́ ex caſtaneo ad leucophæum vergunt. Oculi nigri ſunt, iris lutea. Roſtrum nigrum multò quàm in mare craſſius. Dorſum totum caſtaneum. Alæ primùm, nempe prope ſcapulas cerulee, mox ex ceruleo virides: remiges nigræ. Cauda latiuſcula ex viridi, & cæruleo ad fuſcum inclinat. Tibiæ & pedes lutei, tabellę caſtaneę: vngues nigri, recurui. In ſumma toto cęlo à mari diuerſa eſt.

Caput. Oculi. Roſtrum. Dorſum. Alæ. Cauda. Pedes.

DE PICA MARINA. Cap. XVI.

PVLCHERRIMAM hanc volucrem quoniam Gazam, ſeu Picam marinam uulgò appellari uideam, eius etiam hoc loco iconem exhibere placuit, maximè verò, ut Garrulus Argentoratenſis nunquam in maritimis degens id nomen præter rationem ſibi uendicaſſe demonſtrarem. Tota auis ſi caput, ceruicem, pedes, & partem etiam alarum excipias, ſubuiridis apparet. Roſtrum robuſtum, paulò quàm in Picis longius, admodum acutum. Capitis uertex ad tertiam ceruicis uerticem, uſque coloris caſtanei diluti. Inferior capitis uerò pars, ad tempora ſcilicet, & oculos lutea. Oculi nigri: Iris lutea, quam niger circulus ambit. Pedes ſubfuſci, digiti longi, ungues inſigniter adunci, & nigri: cętera, ut dixi, uiridis, præter ſecundi ordinis alarum pennas, quę ex caſtaneo dilutę ſunt, & in extremitate ceruleę.

Roſtrum. Vertex. Oculi. Pedes.

Iconem habes pagina ſubſequenti.

DE PICA PERSICA. Cap. XVII.

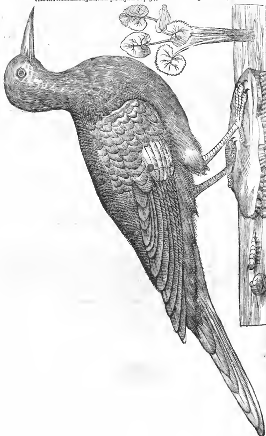
HAEC uerò auis, quam nunc damus, Venetijs nobis olim tranſmiſſa ſub Picæ Perſianę nomine, ex ſolo contuitu è Picarum genere eſſe cognoſcitur. Tota fermè ſubfuſca eſt, capite nempe, collo, dorſo, pectore, & uentre. Magnitudo, quantum ex pictura iudicare potuimus, ad Picas maximè accedit. Roſtrum habet robuſtum, craſſum, breuiuſculum, albicans. Oculos item albos, pupillam nigram. Alarum pennæ ſecundi ordinis, uropygium, & priores in cauda luteæ ſunt. Pedes ſubcęrulei: tabellę nigrę: ungues exigui, at recurui, & nigri.

Color. Magnitudo. Roſtrum. Oculi. Alæ. Pedes.

Iconem dabit pagina 795.

Hæc eſt Pica Marina figura, nam quæ depicta eſt pag.792. eſt Garrulus Argoratenſis Fæmina.

Pica Persica.

DE GARRVLO BOHEMICO.

Cap. XVIII.

Garrulus Bohemicus nō est è genere Picarum. Ornithologi error.

HISTORIAM huiusce Auis ante aliquot annos, cũ velut pestilentiç quoddam præsagium in Italiam maxima copia aduolasset, copiosè conscripsi. Quam cùm seorsim in lucem aliquando edere constituissem, sed nunquam mihi data esset satis commoda occasio, itaq; non ab re me facturum arbitratus sum, si huic nunc illam velut in compendium redactam, loco insererem, licet tamen cum Picarum genere nihil præter nomen commune obtineat, secus, atque Ornithologus existimat, qui tertium earum genus eam constituit. Pulcherrimæ ergò huius auis a tam varijs mihi viris, ijsq; doctissimis, atque ex totius fermè Italiæ partibus sub varijs nomenclaturis missæ amphibologiam explicaturus, singulorum primum de illa iudiciũ, ac opinionem adducam, deinde quid ego sentiam breuiter adferam.

Fabritij Paduani opinio de Garrulo Bohemico.

Galerita Varia Microphœnix. Cæsaris Odoni opinio. Merops Arist. [a] L. 10 c. 49. Nouæ aues Plinij. Auis Hyrciniç syluç. Lucidiæ aues.

Fabritius Paduanus Foroliuiensis clarissimus medicus, magni illius Elidei filius, qui inter alia naturæ dona, quibus museum nostrum quampluriès locupletauit, hanc quoq; volucrem mihi transmisit, Galeritam variam, & Microphœnicem propter cristatum capitis verticem, & totius corporis colorum eximiam venustatem appellabat. Cæsar Odonus magni nominis pariter medicus, simpliciumq; nec non medicinæ practicæ in almo Bononiensium archigymnasio publicus professor Meropem Aristotelis esse ex pinnulis illis, quas in alis habet, iudicabat; Alij nouam auem Plinio dictam credebãt, de qua hunc in modum [a] ille scripsit. *Venère in Italiam Bebriacensibus bellis ciuilibus trans Padum, & nouæ aues (ita nunc vocantur) Turdorum specie, paulo infra Columbas magnitudine, sapore grata.* Alij rursus, quoniam conspectu insolens esset, ac ex Germania ad nos transuolasset, Auem Hyrciniæ syluç nuncupabant, cuius item Plinius his verbis meminit: *In Hyrcinio Germaniæ tractu inusitata genera Alitum accepimus, quarum plumæ ignium modo collucent.* Et Solinus, etsi à Plinio tamen vt solet, mutuatus videatur, non luxisse tantum noctu scripsit, verùm homines etiam illius loci (mirum dictu) nocturnos plerunque excursus harum auium opera destinasse, & ad itineris dirigendi præsidium vsos fuisse. Meminit earundem Albertus, & à tali luce, Lucidias nuncupat.

Alphonsi Panzę opinio. Incendiaria Plinij. Beccofrisone. Galletto del bosco. Incineraria. Beheme. Zinzirelle.

Alphonsus Panza Ferrariensis Philosophus, ac Medicus eximius, & naturalium rerum insignis indagator, necnon & in celeberrimo Ferrariẽsium gymnasio publicus professor, in epistola sua, quam super hac aue mihi scripsit, Incendiariam Plinij esse existimabat. A Saxoli (pagus est in agro Mutinensi satis insignis) incolis, vbi maxima erat copia, vulgò Beccofrisone dicebatur, quoniam quodammodo Coccothrausto, quem Frisone vocant, similis esset: alij Galletto del bosco, quasi Gallulum syluestrem, propter capitis cristam: Nostri aucupes vccello del mondo nouo, hoc est, auem ex nouo orbe indigitabant: Flandri, vt audio, Incinerariam, quam vocem pro Incendiaria corruptam crediderim, atque eò maximè, cùm & alij Incendiariam, vt dixi, vocarent. Ornithologus Garrulum Bohemicum appellat, verùm quo iure, non video, cùm Picarum more nequaquam garriat: Quare generica voce Bohemicam auem potius vocare debuisset. Iconem eius ab Argentoratensi quodam pictore, qui nomẽ ignorabat, sibi transmissam scribit, se verò pòst ab alijs didicisse, hac specie auem circa Norimbergam dici Beheme, id est, Bohemicam, fortè quia Bohemiç peculiaris sit. Germani quidam alij per onomatopœiam zinzirelle dicunt. Istęc itaque quæ adduxi, nomina a diuersis imposita, non vulgarem, qui de illis iudicet, philosophũ requirunt, cui ubi nomina desunt, noua fingere Aristoteles concedit.

Ampelis.

Quare cùm huic aui nullam illorum conuenire uiderem, placuit ex potiori auis uictu Ampelidem appellare. Inter cæteros enim fructus, quibus uescitur, uuis potissimùm delectatur, quod Ampelidi suæ olim etiam Callimachus poeta tribuit, quæ, cùm nullam ille aliam, qua agnoscatur, notam addat, cum nostra fortè eadem statui possit.

Cur Ampelis dici possit. Ficedula, & Beccafico, cur ne dicta. Cui auium generi ascribenda Ampelis. Ampelis migrat.

Quod si uerò de de re quispiam mecum cauilletur, & aliam auem Callimacho Ampelidem dici pertinaciùs contendat, non negauerit saltem Ampelidem posse uocari, non uerò quòd duntaxat solas uuas edat, ut quas autumno tantum nancisci potest, sed quòd eas alijs fructibus præferat. Sic enim & Ficedula Latinis, & uulgò Beccafico dicitur, non quoniam semper ficubus uescatur, neque enim & illæ toto anno reperiuntur, sed quia ex earum esu plurimùm pinguescat. Cui uerò Auium generi hanc auem congenerem facere debeam, nedum satis compertum habeo. Haud me latet tamen ex illarum genere esse, quæ fructibus uiuunt, carpophagæ dictæ, auemq; esse migratoriam. Nam ad uicinas Bohemiæ regiones, ut audio, quotannis euolat. Ornithologus pro tertio Picarum genere, sed cum maximo errore eam nobis obtrudit, cũ tamen nec magnitudine (est enim multo minor) neque moribus, neque demum ratione uictus quicquam cum illis commune habeat. Adde

etiam,

etiam, quod Plinius, ceteriq; authores Picis linguam articulatim sermoni hominum efformando idoneam, latam nempe tribuant, qualem in Bohemica aue nemo rectè dixerit. Neque Incendiaria[b] Plinij etiam fuerit, cuius de illa hęc uerba sunt: *Inauspicata est & Incendiaria auis, propter quam sępe lustratam vrbem in annalibus inuenimus, sicut L. Cassio, & C. Mario Coss. quo anno & Bubone viso lustrata est. Quę sit auis ea, nec reperitur, nec traditur. Quidam ita interpretantur Incendiariam esse, quęcunq; apparuerit carbonem ferens ex aris, vel altaribus. Alij Spinturnicem eam vocant, sed quę hæc ipsa esset inter aues, qui diceret se scire, non inueni.* Cum itaque Plinius, nec sibi, nec alijs uisam talem auem asserat, non uideo, qua ratione istęc uolucris in Bohemia satis obuia, cum Incendiaria eius eadem statui queat. Insuper Incendiaria quibusdam dicta est, quòd in incendijs nasci crederent. Quis obsecro hoc de Ampelide nostra somniet? Quare meo iudicio Phœnix auis fabulosa, quę, vbi proli incumbit, seipsam exurere perhibetur, Incēdiaria dici rectè possit, nisi ea uox quamcunq; uolucrem, quę carbones ex aris eripit, significet, ut ex Plinio paulò antè dictum est. Hallucinantur itidem, qui auem Hyrcinię syluę Plinio dictam putârunt. Pennę enim nostræ Ampelidis in tenebris ignium modo minimè collucent, quod de Hyrcinæ syluæ aue Plinium, & Solinum referre diximus. Quod si verò maculas illas alarum, & caudæ extremitatum luteas, egregium splendorem edere quispiam curiosus obijciat; is tamen noctu lucere minimè dixerit, vt proprio periculo domi meæ sæpius expertus fui, vbi tribus ferè mensibus viuam alui, & vel quauis noctis hora contemplatus sum. Ornithologus verò eiusmodi rerum etiam diligentissimus inuestigator Germanum quendam, cùm huius auis historiam conscriberet, sibi narrasse refert, in patriæ suæ Votlandiæ Bohemis vicinæ syluis, auem quandā vidisse Turdi minoris magnitudine, colore partim cæruleo, partim aureo, siue croceo, quam noctù lucere fama esset; se tamen neque lucentem vidisse, neque nomen nosse: quod si verum est, ea Hyrcinæ syluæ auis dici poterit. Præterea nostræ Ampelidi nulla ferè quoque cum noua aue Plinij similitudo est, quā scilicet ille Turdorum specie describit, quibus istęc omnino dissimilis est, & magnitudinem illius Columbis comparat; hæc vel quadruplo minor est. Nouam auem, siue externam suo loco Perdicem minorem esse probabimus. Neque etiam clarissimi Odoni opinio placet, Meropem Aristotelis existimantis, nam nullo pacto descriptioni respondet Merops enim teste[c] Philosopho terræ cauernas subit, cunabulaq; facit, ibiq; ob corporis grauitatem altùm volare nequiens nidum construit. Ampelis contra in arboribus continuò vitam ducit, tantum abest, vt cauernas subeat: neq; apibus, quod de Merope qui Apiaster inde dicitur,[d] Aristoteles prodidit, insidiatur, nec vermibus vescitur, sed fructibus tantùm. Merops pennas inferiores habet pallidas, superiores cęruleas, vt in Alcione, Ampelidi nihil in toto corpore cærulei est. Ille postremas pinnulas rubras habet, istæc nequaquam: pinnularum autem nomine *πτερύγια* intelligo, siue paruas pennas, quamuis id nomen, quod obiter dictum sit, multa significet, excrescentiam nimirum carnis, quæ vngues operit, tùm in pedis, tum in manus pollicibus potissimùm emnens, sed in pedibus ex offensione, interdum in manibus ex paronichijs nascitur: & quamuis autem Ampelis in extremo, vt infra dicam, alarum quasdam rubras appendices habeat, eæ tamen pinnularum nomine indignæ sunt, quoniam quædam excrescentiæ tantummodò sunt, quæ à calamo, seu pennæ cauliculo exoriuntur. Cæterùm vox etiam vtrique diuersa diuersas etiam aues constituit. Quare omnino concludendum videtur Ampelidem nostram nemini eorum cognitam fuisse.

[b] L. 10. c. 13

Spinturnix. Non esse Incendiariam.

Phœnix dici potest Incendiaria.

Non esse auem Hyrcinię syluę.

Hyrcinæ syluæ Auis quæ dici possit.

[c] 6. Hist. c. 1

Meropem non esse.

[d] 9. Histor. cap. 40.

πτερύγια quid.

FORMA. DESCRIPTIO.

VM Merulis ferè ei par est magnitudo; maior verò Coccothrauste: Longitudo à rostro ad caudæ extremitatem dodrantalis: Latitudo expansis videlicet alis, quatuor palmorum. Vnde hallucinari Ornithologum constat, cùm corporis forma, ac coloribus ad Garrulum communem accedere scribat. Rostrum nigerrimum est, magnitudine domestici Passeris. Id nimis longum nimisq; recuruum Ornithologi icon exprimit. Nares pili eiusdem coloris circumambiunt, & velut maculam nigram quandam efformant transuersalem, in qua oculi superius includuntur, rotundi, coloris pulcherrimi, cinnabarim nempe, & carbunculum Carchedonicum, quem granatam vulgò dicunt, mentientis, qui fortè noctù lucere credendi nonnullis ansam dederint. Caput quodammodo compressum, & nimis rotundum ab Ornithologo delineatum, coloris castanei, seu ferruginei, more Alaudę cristatę apice retrò vergente insignitum. Color apicis rostrum versus subcastaneus dilutus, retrò verò subcinereus ad fuscum in-

Magnitudo. Longitudo. Latitudo.

Rostrum.

Nares. Oculi.

Caput.

GARRVLVS BOHEMICVS.

clinans, umbrię terrę haud dißimilis. *Collum.* Collum breuiusculum in antica, & postica parte nigrum, ad latera rufum, prope rostrũ candidum. *Pectus.* Pectus castaneum, seu ferrugineum, sed dilutum, & ad roseũ uergens. *Venter.* Vẽter subcinereus totus, nisi prope podicẽ, ubi pennę quædam albicant, quarum radices tamen, hoc est, a medio ad carnem usque, etiam nigræ sunt, & superiori parte molliores. *Dorsum.* Dorsum subcastaneum est, sed prope vropygium leucophæum. *Alæ.* Exteriores Alarũ pennæ nigræ sunt; interiores subcinereę ad nigredinem tamen declinantes. Insigniuntur uerò exteriores maculis spectatu iucundissimis, quarum aliæ nempe primę albę sunt, septem numero, quarum appendices cinnabari instar rubescunt. Pennas has corneas esse haud uerè nescio quis Ornithologo retulit: Sunt tamen solidæ, & duriusculæ, longæ, atque quodammodo cartilagineę. Has aliæ pennæ subsequuntur maculis pariter, sed luteis perornatæ figura sua literam L, quodammodo exprimẽtes, quæ sic dispositæ sunt, vt in quibusdam septem, in quibusdam sex, in alijs quinq; tantummodo appareant. Rursus quæ ultimę sunt, maculas albas habent, quę quò magis ad exteriora sitę sunt, eò minus conspicuę euadunt, adeo ut postremarum quandoq; tres, quandoq; duæ, & quandoq; una duntaxat ita maculatæ sint. Vestitrices albis etiam maculis in extremitatibus insigniuntur. Illud uerò in luteis maculis annotandum est, quòd in fęmellis albescant, & è regione earum alias maculas albas reperire sit. *Cauda.* Caudam maris decem, fęmellę duodecim pennis constare αὐτοψίᾳ didici, quę in radice leucophęę sunt, seu coloris murini, id est, muris domestici minoris, superius uerò nigricant, tota caudę extremitas lutea est, magis tamen in mare quàm in fęmella resplendens. Prope podicem alię quędam plumulę coloris castanei, aliam quodammodo, sed longè minorem caudam efformant. *Crura.* Crurum color fuscus est ad cęruleum inclinans. *Pedes.* Pedum forma, & magnitudo Coccothrausto respondent, colore tamen differunt, qui in Ampelide niger, in illo vero carneus, siue roseus est. *Vngues.* Vngues habet nigros etiam, & satis recuruos.

ANATO-

ANATOME.

XTERIORES pulcherrimæ huiusce auis partes delineasse, & quàm potui exactè descripsisse nedum contentus, internas etiam rimari placuit; quas sanè non paucas cum reliquo auium genere dissimiles habere eam ex instituta anotome contemplatus, earum notione lectores minimè priuare volui. Secuerunt hanc auem clarissimi viri, Constantius Varola, & Flamminius Rota, ambo in celeberrimo nostro gymnasio Anatomiæ professores publici, & viri celeberrimi, mihiq; amicissimi.

Intestina. Intestina duos dodrantes in tam exiguo corpusculo longa erant, & vbi aperta essent, notabilis latitudinis, quæq; sine reuolutionibus, & anfractibus vllis natura proculdubiò ad celeriorem fæcum excretionem fabricauit; cùm exiguo admodum tempore, imo verò post pauca momenta auis ingestum cibum digerat, alteret, atque vna cum baccarum ossibus, alijsq; fructuum nucleis, quos in nutrimentum conuertere nequit, exucto videlicet duntaxat eorum succo, reijciat. *Excremẽta.* Excrementa etiam pro diuersi coloris cibarijs variabant. *Vẽtriculus.* Ventriculus in medio hepatis velut reconditus exiguus, carnosus, & duro admodum callo obductus, intus tunicam quandam, vueæ in oculis quoad colorem non dissimilem, alioquin satis membranosam quinimo durissimam, & quasi cartilagineam, & ad vtrumq; orificium perforatam obtinebat. Substantia verò huius membranæ adeò a ventriculi substantia erat diuersa, vt absque vlla sectionis opera à tota ventriculi cauitate diuelleretur. Externa contra eius tunica neruosa erat, crassa, & vtrimq; callosa fibris quibusdam crassis, & oblongis, quales in humani cordis ventriculis conspiciuntur, in intima parte instructa. *Gula.* Gulam habebat insigniter latam, & quæ prope ventriculum maiorem adhuc latitudinem acquirebat, qualis scilicet acinos vuarum, aliosq; fructus integros recepturam decebat. Erat autem à faucibus ad mediam ceruicis regionem, vsque digitum lata, dein arctabatur vsque ad primum thoracis ingressum, vbi tursum dilatata rotundi quid velut pilulam quandam effingit: pòst iterum constringitur, tandemq; latior, & carnosior facta ad ventriculum vsque ita progreditur. *Pulmones.* Pulmones qui in omni ferè auium genere ad medias vsque costas protenduntur, in hac aue colli, & dorsi vertebris, & nisi costarum superiorum principijs adhærent. *Iecur.* Iecur pro Auis magnitudine maximum erat, quale helluones, ac voraces obtinere in vulturis historia diximus, nam & Ampelis insigniter vorax est. Erat autem in duas partes equè diuisum, quarum maior in dextrum, minor in sinistrum inclinabat. *Fel.* Vesicula fellis cum Iecore, & ventriculo coniungebatur. *Lien.* Lien exiguus quidem, sed oblongiusculus linguæ humanæ figura superius os ventriculi ex dimidia parte veluti amplectitur. *Pericardiũ.* Pericardium erat duplicatum, & veluti pinguedini immersum. *Trachea arteria.* Raram Arteria aspera formam obtinebat, vt quæ in principio latior & oualis, dein angustior, mox iterum latior appareret. *Lingua.* Linguæ substantia admodum dura, & ossea erat, & in extremo, vbi velut alas quasdam habere, & sagittam præ se ferre videtur, bifida, ac quasi in duas aciculas diuisa. *Os hyoidis.* Os hyoidis, quod reliquis animantibus pro linguæ implantatione datum est, in hac aue ab osse occipitis ad latera foraminis, per quod spinalis medulla à capite ad dorsum transmittitur, originem suam deducere vidimus, & vbi ad radicem linguæ coniungitur, acutissimum angulum efformare, secus atque in homine, vbi non tantùm per angulum obtusum, sed per lineam transuersalem etiam annectitur. Huius verò ossis medio caput asperæ arteriæ inseritur. *Os Sterni.* Os sterni valdè acutum, & altum erat, quod sagacissima rerum natura ad celeriorem volatum ei elargita videri potest. Velocissimè enim volat. *Alarũ musculi.* Musculos quibus alæ ad pectus protrahuntur, insignes habebat, & admodum robustos. Horum præcipuus à toto osse iuguli, & sterni exoritur, & in supremam humeri partem tendine quodam partim carnoso, partim neruoso, eodemq; longo, ac robustissimo inseritur. *Oculi.* Oculi intus adeo magni erant, vt cerebri ipsius magnitudinem superare viderentur. *Nerui optici.* Nerui optici satis euidentes, eos ab ipso cerebello oriri obseruauimus secus ac in cæteris animantibus fieri assolet. *Ventriculi cerebri.* Superiores cerebri ventriculi ad mediam capitis regionem collocabantur. Cerebrum verò oblonga, & varia ea figura, qualis in hominibus conspicitur, carebat, & sphæricam potius referre videbatur. Atq; hæc sunt, quæ in hacce Aue memoratu digna obseruauimus, nunc ad reliqua properamus.

LOCVS.

Ampelis cur Ferrariæ nõ viſa.

Anaximenes terræmotum prędicit.

MPELIS noſtra Bohemiæ peculiaris eſt, quamuis alioqui viciniora etiam loca petat. Cum verò in Italia erat, in Placentino & Mutinenſi agro maximè abundabat, adeo vt triginta, & quadraginta quoque ſimul ſæpe caperentur. Ferrariæ contrà nec viſa quidem fuit, nedum capta, vtpote quæ breui ibi futurum præſentiret terræmotum, quo arbores cæteræq; plantæ, quarum fructibus illi erat viuendum, concutiuntur, atque extirpantur: quare etiam reliquæ volucres loca illa deſeruerant. Vnde Anaximenem Philoſophum olim terræmotum ex auium receſſu prædixiſſe legimus: & non illas duntaxat, ſed cætera etiam animantia aeris mutationem ex naturali inſtinctu præcognoſcere palam videmus.

VOLATVS.

Ampelidis reciprocus amor.

GREGATIM, & centum ſimul quandoque in agro noſtro Ampelides volare viſæ ſunt. Volant autem perniciſſimè, ſternum atque alas ad id perquam apta à natura obtinentes.

MORES. VOX.

Vox. Ziziri. Zinzirelle.

VES gregariæ ſunt, ac benignæ, mutuoq; ſeſe amore proſequuntur, cibum ſibi inuicem offerentes, mas nempe fæmellæ, fæmella mari, imo verò & mas mari, & fæmella fæmellæ. Facilè cicurantur, adeoq; domeſticæ euadunt, vt fugantium, ac inſidiantium hominum minas, eaſq; ex globulis etiam quandoq; non pertimeſcerent, tantum abeſt, ut puerorum manibus contractari ſeſe non permitterent. Vox earum, quantum obſeruare licuit erat ziziri, unde fortè zinzirelle quibuſdam dictæ fuerint.

VICTVS.

Etymum.

MPELIS noſtra fructibus ueſcitur, uuis in primis maximè inhians, quare non ab re eo nomine mihi dicta videri poteſt. Poſt uuas, baccas liguſtri cæteris fructibus præfert. Cynorhodi, Iuniperi, lauriq; baccas, & pineæ nucleos auidè etiam deuorabat. Contra baccas hederæ niſi famelica, non attingebat. Veſcitur denique, & uuis paſſis, pomis, & amygdalis. Panem uerò caueæ incluſam, ut gratum cibum comediſſe obſeruaui, & carnem crudam reſpuere, ſed in magna fame tamen attingere. Frumentum tanquam non graniuora oblatum non deguſtabat quidem, ficubus uerò maximè gaudebat. Ex oblato caſeo mortem illi illatam quidam mihi retulerunt, in ſumma fructibus inhiabat, iiſq; potiſſimùm qui copioſo intus ſucco ſcaterent. Quare cùm ex cibo, tùm ex potu, quem octies deciesq; unico fermè momento repetebat, auem calidiſſimam eſſe quiſpiam non ineptè iudicet.

VSVS IN CIBO.

CARO Ampelidis ſapore erat gratiſſimo, ut quam aſſam Turdis multi pręferrent, quamuis dicat ille: *Nil melius turdo* &c.

PRÆSAGIA.

Terręmot⁹ quãdo Ferrariæ fact⁹.

VLGVS Ampelidem habebat pro mali ominis aue, & peſtem, ubi turmatim apparebat, prænunciare credebatur. Quo enim anno in Italiam ex Bohemia migrauerat, anno nempe ſalutis noſtræ 1571. Menſe Decembri Ferrariæ inſignis terræmotus factus eſt, & fluuij inundarunt: vnde de futura hominibus peſtilentia timor inceſſit: quoniam terręmotum, & diluuia peſtis aliquoties ſubſecuta legeretur. Eodem anno paulò ante eandem inundationem eadem auis Belgis non minus quam nobis admirationi fuit. Et Ornithologus anno poſt

partum

partum salutiferum 1552. in superiori Germania inter Moguntiam, & Bingam iuxta Rhenum maximis examinibus apparuisse refert in tanta copia, ut qua transuolarent, ex umbra carum ueluti nox induceretur, idq; incolas pro prodigio annotasse, & excusa icone absque nomine tanquam auium incognitarum, à typographis publicatum fuisse. Veruntamen, ut ingenuè dicam, quod super hac re sentiam, non uideo qua ratione ex earum migratione in Italiam pestilentia præsagiri potuerit, cùm & eo tempore, quo inuictissimus Carolus Quintus Bononiæ coronabatur, sine ulla superueniente peste non minus copiosè apparuerint. Neque etiam rationi est consentaneum, aues ad loca, in quibus futura pestis est, aduolare; imo uerò contrà fugituras illa potiùs crediderim. Aues enim, si quod aliud animal, facillimè peste afficiuntur. Vnde quodam naturæ ductu tali tempore saluti suæ consulentes, nidos suos, oua, ac carissima etiam sua pignora, pullos inquam deferunt, & ad alienas regiones sese recipiunt. Quare populi omnes, ad quos peculiaris alicuius regionis auis, ut Bohemiæ hæc est, cum magno agmine aduolat, laudabilem aëris sui tempertem potiùs, quàm contagium præsagire debent. Quod uerò aues, ac iumenta prius quam homines peste afficiantur, præter Philosophos[a] Ouidius etiam locupletissimus testis est, dicens:

Ampelidē Pestem non Præsagisse.

Aues peste corripiuntur.

[a] Metam. 7.

Letiferis calidis spirarunt aestibus Austri,
Constat & in fontes vitium venisse lacusq;,
Milliaq; incultos serpentum multa per agros
Errasse, atque suis fluuios temerasse venenis,
Strage canum primò, volucrumq;, Auiumq;, boumq;
Inq; feris subiti deprensa potentia morbi est.

DE PICA BRESSILICA. Cap. XIX.

SYNONIMA.

PICAM Bressilicam appellant Auem, cujus modo iconem exhibebimus, cū quòd Picę uariæ, si rostrum demas, quodammodo similis sit, tum quòd in Bressilia reperiatur. Ramphastos, & Hipporynchos, seu Burynchos dici possit à rostri magnitudine, à qua pariter Pelicanum kiranides etiam Ramphonem uocauit. Latinis Auis piperiuora à piperis esu appellatur, & Germanis uerbo ad uerbum reddito Pfeffer uoghel, & Pfefferfracsz: Roberto Constantino, qui perperam ruberrimum colorem illi tribuit, Pica barbara: Italis Gaza di Bressilia, Incolis Americę Toucham, ut refert Andreas Theuettus, qui eam peragrauit, & literis mandauit.

Ramphastos.

Auis Piperiuora.

Pica Barbara.

Toucham.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

AVIS istęc ex fissipedum genere est, etsi de eo dubitauerit[a] Bellonius. Tota eius forma ad Picam uariam quàm ad quamuis aliam auem reducendam indicat. Eisdem enim ferme corporis partibus colorem uariat.

[a] L. 3. c. ult.

FORMA. DESCRIPTIO.

MAGNITVDO Picæ Bressilicæ inter Picam, & Merulā media. Tanto enim Pica minor, quantò Merula maior. Rostrum reliquo corpore crassius, & longius ferè esse Theuetus refert. Ego non tantùm totius auis picturam ad uiuum expressam, sed ipsummet rostrum quoque in musęo meo appensum reseruo, quod olim magnificus D. Nicolaus Espiletus Insulanus optimæ spei, multęq; lectionis iuuenis, & discipulus meus charissimus dono mihi è Belgio transmisit. Quod sane duos palmos longum est, unum ferme latum, ab inferioris partis initio ad superioris extremitatem dimensum. Inferior pars, ubi crassior est, uidelicet prope oculos, duplo minor est superiori, & prope finem, ubi scilicet recuruum est, etiam triplo. Substantia est tenuissima ad instar membranæ, sed ossea, splendida, leuissima, caua, atque aëris intus capacissima, ideoq; naribus præter reliquarum Auium morem, carere crediderim. Siquidem tenuitatem eius aër facilè penetrare potest. Nam si quid aperti in eo natura molita fuisset, ad extrinsecę fracturę rostrum obnoxium reddere potuisset. Vnde fortassis etiam velut quibusdam dentibus instructum esse uoluit; quos ita disposuit, ut rostrum omnino claudi nequeat, aërisq; ingressum facilè admittat. Est autem serratum, & uelut è squammulis quibusdam compactum, quę unguibus

Magnitudo

Rostrum.

nullo

nullo negotio diuelluntur. Color rostri flauescit, sed in infima magis, quàm in supina parte. Caput pro corpore maiusculum, ac crassiusculum, quale nempe tantę longitudinis, & crassitię rostrum sustenturum decebat, atrum, uertex tamen, dorsum totum, ac alę nescio quid albidi demonstrant. Oculi maiusculi in medio capite collocati. Iris nigerrima, quam albus circulus, & hunc dein luteus circumambit. Collum, dorsum, atque alę nigra. Pectus aureo, seu croceo colore splendidissimo pulcherrimoq; cum quadam rubedine prope initium micat, uenter uerò, & femora cinnabarino, seu miniaceo uenustissimo. Cauda rursus nigra est, sed in extremitate insigniter rubescit. Crura, tibię, pedes etiam nigra, ungues ualidi, ac recurui. Eandem auem, ni fallor, Ioannes Boterus Benensis describere uidetur, Tocam Italico sermone, quo relationes suas conscripsit, appellans, sed de magnitudine eius, ac colore malè sentit. Quã secundo loco damus, depinximus ex Theueto, & Pareo: uidetur autem planè diuersa.

Color rostri. Caput. Color. Oculi. Pectus. Venter. Cauda. Crura.

VICTVS.

HEVETVS ex eorum relatu, qui Bressiliam peragrarunt, hanc auem pipere uesci tradit, eoq; auidissimè sese ingurgitare, sed mox inconcoctum, & crudum adhuc reijcere, eiusq; piperis apud incolas pręcipuum usum esse, utpote quod recenti pręferant, quoniam uim piperis ab Aue perdomari, atque ita post minus noxium fore sibi persuadeant. Referunt, & pleraq; inquit, alia, quę nunquid uera sint, haud facilè affirmauerim. Hęc itaque Theuetus.

DE

DE RHINOCEROTE AVE. Cap. X X.

ETSI de forma auis, cuius rostri iconem modo exhibeo, certi nihil habeam, placuit tamen Ramphasto subiungere, cùm quia eius magnitudo, & figura usu, atque auditu etiam insolens sit, tum uerò maximè quòd alium locum non haberem, cui id insererem. Nam reuera alioqui nulla huic aui cum Picis similitudo est. Eam autem uoco Rhinocerotem, quòd ad instar quadrupedis eius-

Nominis ratio.

dem nominis cornu in fronte ferre uideatur. Mirum id legentibus uidebitur ac insolens, &

[a] *L. 1. in Entrop.*

[a] Claudianus *Profert iam cornua Vultur*, tanquam de re parum verisimili dicebat. Attamen Hesychius, & Varinus in Aethiopia quadrupedem, & Auem reperiri dicunt, quę Rhinocerotes appellentur. Verùm nunquid de hac intellexerint, non affirmauerim, neque tamen etiam

[b] *L. 10. c. 49*

Tragopanada.

negauerim. [b] Plinius etiam auem quandam Tragopanadam dici asserit, quæ cornibus in tēporibus insigniatur, ferruginei coloris, & Aquila maior sit, capite tantùm phęniceo. Et Solinus

Tragopa.

Aethiopicam quandam auem capite arietinis cornibus armato Tragopam dici etiam author

Tragopamenes.

est. Pomponius Mela eiusmodi aues, quæ cornibus insigniuntur Tragopamenes appellabat. Hieronymus Cardanus Ludouici Romani authoritate ex Indicæ cuiusdam rapacis auis Aquila longè maioris, nigræ, purpureæq; intercursantibus pennis candidis, rostro (fuluo cæruleoq;, seu phœniceo colore adeò pulchrè distincto, vt nil iucundius spectari possit) ob pulchritudinem magnitudinemq; capulos fieri tradit, vnde certè admodum durum esse iudicandum est.

[c] *Exerc. 231. 3.*

Hanc auem volucrum maximam esse existimat, & [c] Iulius Scaliger colorem ab illo omissum addit, ex luteo nempe, & rubro splendidum. Num verò de hac, cuius rostrum hîc depictum proposo, authores isti locuti fuerint, mihi minimè constat, cùm ex solius capitis pictura, quæ bis mihi, Venetijs primùm à Passarotto Passarotti nobilis illius pictoris nostræ Vrbis filio, secundùm Patauio à Ioacchimo Iuuenio Lipsiensi summæ spei iuuene, incomparabilisq; circa simplicium medicamentorum indagationem doctrinæ, ac diligentiæ, quem nobis in Cretam proficiscentem immatura mors eripuit, missa fuit, de corporis forma iudicare non potuerim. Visam hanc Auem in aere referunt, ac in ipso volatu, cùm Turcas Christiani celeberrima illa

Caput.

nauali acie superabant, occisam. Caput, si relationibus uirorum illorum aliorumq; fide dignissimorum standum est, notandæ erat, ac insolentis magnitudinis, duorum scilicet propemo-

Rostrum.

dum dodrantum, cirrbis ornatum nigris, altis, deorsum spectantibus. Rostrum quatuor propemodum dodrantes longum, recuruum, non tamen rapacium more, sed instar arcus cuiuspiam. Inferior pars tota ex luteo albicat; supma uersus caput colore miniaceo, reliquum ex luteo, vt in inferiori parte albescit. Supina pars intus tantùm ueluti serrata est sicut in Pica Bressilica. Cornu è fronte enascitur, & supinæ rostri parti adhæret, magnæ equidem molis,

magnitudo.

ut quod prope frontem palmum vnum latum sit, Rhinocerotis cornu non dissimile, sed in fine recuruum. Color supera, & infera parte miniaceus, in media luteus. Quod si verò capitis machinæ, reliquæ corporis partes respondeant, ego quoque vnà cum Cardano, & Plinio Aquila maiorem iudicauerim. Neque forsan obstiterit quod Tragopanadæ suæ cornua in plurali Plinius tribuat, cùm ego vnico tantùm armari scripserim, vnde diuersas esse omnino aliqui statuant. Nam & nostrę auis cornu linea quędam nigra quasi in bina cornua diuidere uidetur. Verùm alij, qui auem aliquando nacturi sint, exactius omnia tradere poterunt, & de coniectura nostra verè iudicare.

RHINOCEROTIS AVIS ROSTRVM.

DE MANVCODIATIS IN GENERE.
Cap. XXI.

ANVCODIATAE etsi aues Picis multò minores si corpus cõsideremus, hîc tamen locum potius, quã in alia operis parte sibi uendicare mihi uisæ sunt, non quòd cum Picis quippiam commune habeant, sed quoniã data occasione à Pica Bressilica, in exoticas, inter quas hæ profectò longè pulcherrimæ sunt, incidimus, tum uerò maximè quòd de illis etiam nobis loquẽdum erat, quibus fatis insigne rostrum natura ad uictum sibi comparandum largita fuit, quo sanè non mediocri pro corporis portione Manucodiatæ sunt prædítæ.

ÆQVIVOCA.

VPLICI ratione Manucodiatæ, aues paradisi, seu paradiseæ nuncupantur, primùm quoniam in paradiso terrestri degere uulgò credantur, & rore uiuere; secundum propter eximiam corporis venustatem, cuius gratia aliæ etiam paradiseæ dici meruerunt, quod lectorem latere nolui, ne simul omnes confundat. Ispidam Itali in primis, necnon & Vpupam quandoque aues paradisi dicunt, & in Aegypto aues quasdam fuscas, & subrutilas, Monedulis minores paradiseas vocari audio. Insuper anonimos quidam, qui Italico sermone obseruationes suas conscripsit, cùm Physonem fluuium nauigaret, volucrum quoddam genus sibi obseruatũ memorat, quas itẽ ob miram corporis speciẽ, & plurimam diuersitatem colorum, paradisi aues incolæ vocarent.

Ispida paradisi auis dicta. Vpupa.

SYNONIMA.

Etymum.

ENVSTISSIMAE itaq; istę volucres Manucodiatę, hoc est, aues Dei Molucharum insularum incolis appellantur, & in summa veneratione habentur. Aues verò paradisi, seu paradiseas nuncupant, cùm vt dictum est, ob corporis speciem, tùm quòd vbi locorum nascantur, vnde veniant, quò sese recipiant, ignoretur; siquidẽ exanimes duntaxat in terra reperiuntur, vt vulgus existimat. Alij Apodes Indicas vocant, vt ab Apode [a] Aristotelis, cui quidem pedes sunt, sed nullus propemodum vsus, distinguant. [b] Bellonius Plutarchi Rhyntacẽ, & fabulosum antiquorum Phęnicem, necnon & Cinnamomũ, seu Cinnamulgon cum Manucodiata easdem aues arbitratus, pro quatuor diuersis vnam, eamq; fabulosam, nempe Phęnicem nobis obtrudere conatus est.

Apos Indica.
[a] 1. Hist. c. 1.
[b] L 6 de Auib. cap. 35.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

VI auium generi Manucodiatæ ascribendæ essent cùm hactenus ignorarem, atq; eò maximè cùm solæ inter omnes pedibus careant, (quamuis [a] Aristoteles nullam auem absque pedibus dari afferat) non leuibus tamen, vt opinor, argumentis paulò antè adductis motus, tandem hoc loco mihi de illis agẽdum fore determinaui. Quinq; autem hactenus illarum species obseruaui, quæ omnes, quoad corpus, vix Hirundine maiores erant, imo verò quo ad caput haud omnino dissimiles. Sed fortè, & aliæ fuerint: Siquidem [b] Scaliger a Cardano, cui, vt opinor, tales, quales mihi visæ fuerant, iuuenculas conspectas fuisse ex eorum fide tradit, qui in Indiam nauigârunt: quippe qui in Iaua Manucodiatas Columbarum magnitudine obseruasse sese scribant; quibus equidem fidem nullo pacto adhiberem, nisi & ille aliam Pica maxima non minorem non vidisse proprijs duntaxat oculis, verùm etiam à triremis quodam præfecto suorum studiorum studiosissimo sibi transmissam testaretur. Parum iustè tamen in Cardanum inuectum ipsum crediderim; aliamq; Cardano, aliam nauigatoribus, aliam deniq; ipsi Scaligero visam iudicauerim. Cæterùm quinque illæ à me obseruatæ, quarum pòst separatim descriptionem, & icones exhibiturus sum, colore, & rostri magnitudine potissimùm inter se differunt.

[a] 1. Hist. Anima. cap. 1.
[b] Exer. 228. 2.
Manucodiatæ maximæ.

FORMA. DESCRIPTIO.

magnitudo

ANVCODIATIS omnibus certam magnitudinem assignari non posse, satis ex ijs, quæ iam dicta sunt, constare arbitror. Omnibus tamen illud peculiare est, vt pedibus careant, & veluti fila quædam, vel si mauis appellare neruos, in cauda ob-

Fila.

da obtineant. Caput etiam non rotundum, sed pressum, quale Hirundinis, nucis iuglandis fermè magnitudine. Rostrum verò non omnibus æquè magnum, neque eiusdem etiam coloris. Alæ, & cauda expensæ fermè, Accipitrinis, Miluinisque magnitudine respondent: Cardanus æquare propemodum Aquilæ scribit, [a] quo solo argumento Scaliger ductus Aquilam nobilioris generis nullam illi cognitam fuisse asseuerat. Verùm haud ea meo iudicio Cardani intentio, & mens fuit, vt Aquilinis alis illas æquè magnas dicere vellet, sed vt in tam exigua auicula earum magnitudinem lectoribus admirabiliorem proponeret. Porrò pennarum crassities omnibus talis est, qualem pro paruitate corporis conuenire ratio docet, tenuissimæ nempe, & præter tenuitatem pennis Pauonum fęminarum ex toto persimiles; masculis Pauonibus autem eas non assimilaui; siquidem oculatæ non sunt. Omnes, tam quæ à ventre, quàm quę à dorso enascuntur, caudam, cũ sint longissimę, constituunt; Nam alioquin cęterarum auium more minimè ea Manucodiatæ exornantur. Nec id equidem mirum, cùm & alę ipsæ diuersa sint ratione dispositę, quippe quę in arctum contrahi, vel latum diffundi pro animantis libitu nequeant, sed naturaliter vno tantùm eodemq; modo perpetuò consistant. Dorso prętereà fila gemina annectuntur, tres & amplius palmos longa, neque exactè rotunda, neque etiam perfectè angulata, sed figura inter quadratum, & rotundum media, nec crassa valdè, nec summè tenuia, verùm sutoris filo haud planè dissimilia, quæ quamuis multi viri docti masculis tantùm tribuant, ego tamen etsi exenteratę omnes ad nostras oras perueniant, indeq; audacius iudicaturus videar, [b] Aristotelis dogmatibus fretus, qui cunctis animantibus sanguineis quatuor, quibus mouentur, notas tribuit, vtriq; communia facio, vt pòst latiùs disputabitur. Atque istęc sunt, quę omnibus simul conueniunt: quibus neotericorum peritissimi quique pręter vnum Antonium Pigaphettam, qui pedes illis palmum vnum longos falsissimè tribuit, calculum vno ore adijciunt. Si verò interiora spectes, nihil inane reperies, verùm continuata, ac perpetua pinguedine totas expletas videbis.

Caput. Rostrum. Alæ. Cauda. [a] Exer. 228. 3. Pennæ. Dorsum. Fila dorso adhærẽtia. [b] De Incessu Anim. Anto. Pigaphettę mẽdacium. Interiora.

LOCVS. HABITATIO.

TRES profectò extricatu difficillimi nodi in tradenda Manucodiatarum historia dissoluendi veniunt, quorum primus de loco est, quem has Aues incolere hactenus non vulgares tantùm, sed doctissimi quiq; crediderunt. Qui cùm apodes eas esse viderent, filorumq; illorum geminorum, de quibus pòst dicemus, vsum ignorarent, & nisi mortuas secus vias, aut in mari in Molucchis Insulis, & Iaua maiori reperiri audirent, non Paradisum solummodo eas habitare, indeq; paradiseas, & Manucodiatas, hoc est, aues Dei vocare contenti, sed eò etiam deuenerunt, vt perpetuum volatum exercere eas existimauerint, & nisi alis in sublimi expansis, tonici nempe motus auxilio requiescere. Verùm ea opinio quàm erronea sit, & quantum naturę ipsi repugnet, iam dicendum est. Aristotelicis primùm dogmatibus receptum est, nullum dari corpus sublunare, quod perpetuò moueatur: tùm verò ab omni planè etiam ratione alienum est credere ita in sublimi hęrentes quietem capere, nisi id per pauca admodum momenta fieri dixerimus, vt in Columbis, & Miluis, alijsq; nonnullis volucribus quotidiè obseruamus, quas tamen sic requiescere minimè dicendum est, cùm tota medicorum schola tonicum illum motum, exercitij genus, idq; satis vehemens, ac laboriosum constituat. Quare Manucodiatas hęrere in aëre libens concessetim, quiescere verò dicenti, ne iuranti quidem crediderem. Haud enim video quomodo somni tempore, qui vel Philosopho teste animę otium, & sensuum omnium ligamentum est, & gelidę nisi mortis imago, vt poetę verbis vtar, in terram, ut mortuam facere asseuerant, grauitate sua deorsum non decidant. Cur non qui dormientes aer, idem mortuas si extensis, ut uolunt, alis in illo moriantur, sustineat? Mortuę duntaxat, aut in terra, aut in mari, nunquam viuę reperiuntur; mortuę decidunt; uiuę quod noui, nunquam: deciderent haud dubio, si ut illi somniant, in aere dormirent, iuxta triuiale illud axioma; omne graue tendit deorsum. Quare naturalis ratio longè secus docere uidetur, & Philosophorum princeps [a] Aristoteles omne animal sanguine prędirum quatuor notis moueri scriptum reliquit, quibus etiam has aues sagacissima rerum parens natura, quę nunquam deficit in paucis, nec abundat in multis, minimè carere uoluit. Quod si uerò notas illas quispiam curiosior in auium genere pedes, & alas esse ex mente Philosophi mihi obiecerit, pedibusq; Manucodiatas priuatas esse dixerit: huic hunc in modum respondeo, naturam etsi pedes illis negauerit, quatuor tamẽ notis, quibus moueri debebant, ut cęterę aues minimè destitutas esse uoluisse, ideoq; in cauda fila illa ad quemlibet flexum perquam idonea subministrasse, quibus cùm quietis capiendę tempore, tum multarum aliarum actionum suarum causa arborum ramis sese annecterent, & pedum uice quodammodo uterentur.

Multorum de loco Manucodiatæ error. Motum nõ esse continuum. Tonicus motus exercitium est. Somnus qd. [a] Lib. de Incessu Anim. Manucodiatæ, vt quatuor notis moueãtur.

GENERATIO. INCVBATVS.

Refutatur opinio de icubatus ratione hactenus credita.

INEPTA planè etiam, ac prorsus explodenda multorum de incubatus ratione in Manucodiatis mihi videtur opinio, qui in masculorum dorso quandam cauitatem dari existimant, in qua fœmellę, quibus venter etiam cauus sit, oua sua deponant, atque ita vtriusque cauitatis auxilio illa incubari. Illorum verò, qui fęmellas quoddam receptaculum sub alis, in quo oua reponat, habere putant, certè ridicula sententia est, tantum abest, vt in refellenda tempus terere dignemur. Præter αὐτοψίαν enim ipsam ratio ipsa docet, longè diuersa loca statuenda esse, in quibus oua incubentur. Siquidem cùm in quinq; diuersis Manucodiatis, quas obseruaui, depinxi, descripsi, manibus proprijs contrectaui, nihil tale videre potuerim, itaq; non requiescere tantummodo in arboribus geminorum illorum, quę dixi, filorum ope existimauerim, verùm nidulari etiam, & in proprijs nidis incubare; atque eo modo generatio illarum sacris literis non repugnabit, quæ volucres in terris multiplicari tradunt. Quod si verò quispiam nidum illarum à nemine repertum esse arguat, is plurimarum auium naturæ ignarus statuendus est, ac rapacium in primis, quę in desertissimis, altissimisq; rupibus extra humanũ conspectum nidos suos construunt. *Rapacium nidi.* Cæterum quot, & qualia oua pariant, quot diebus incubent, necdum mihi constat.

VICTVS.

Rore non viuere Manucodiatas.

MANVCODIATAS cęlesti rore, qui cibus ipsis sit, simul & potus, victitare: ideoq; naturam tanto miraculo, vt inquiunt, prouidisse, vt perpetuò in aëre habitent, meram fabulam sapere, duobus maximè, eisq; validissimis argumentis adductus affirmauerim. Primùm enim haud video, qua ratione, qua via eo nutriri possint. Siquidem altum volare illas illimet tradunt; ros contrà prope terram nascitur: illæ toto æuo suo, si debent viuere, necessario etiam coguntur vesci, vt quod deperditum est, restauretur: hic non omni anni tempore generatur, imo verò in die tantùm sereno. *Roris generatio.* Miseris itaque illis natura nouerca fuerit, quas deficiente rore mori necesse sit. Verùm dicant illi mihi obsecro, quomodo, quem volunt, rorem excipiant: rostro inquient proculdubio: Quantum autem? parum necessario: quod si concedam, id nisi matutino tempore fieri inficias ire non possunt: itaque miseras rursus, & breuis admodum æui natura illas fecerit. Quomodo verò volucres, quas illimet perpetuum volatum exercere somniant, & mane tantùm alimento eoq; nullius fermè substantiæ refici, in tanta motus diuturnitate, ac vehementia ob continuam spirituum iacturam perseuerare poterunt? quomodo ros qui mistum est, si alijs alimentis comparetur, simplicissimum, perditos restaurare poterit? Quare solidiori cibo ipsis meo iudicio opus fuit, quem cùm aer ipse, tùm maximè arbores, aliaq; eminentiora loca suppeditare poterant, insecta nempe eaq; tum volucria, quàm aptera: ad quorum venatum rostrum illis natura grandiusculum dedit, satisq; robustum, & quodammodo aduncum. *Quo cibo vtantur opinio propr.* Frustra enim, teste Aristotele, calceamentum est, vbi non est calceatio. Præterea cùm vel secundum vulgatissimum illud Philosophorum, & Medicorum axioma, ex ijs constemus, ex quibus nutrimur; itaq; Manucodiatas, vt animalia sunt perfecta, ex perfecto etiam mixto nutriri necesse est. Non video itaque quomodo eiuscemodi aues, quæ pro corporis paruitate alas longissimas obtinent, ex tam vaporosa materia enutriri possint. Nugantur præterea, qui ex pituita per se ali eas credant: siquidem cùm plurimum, etsi non semper, vt illi volunt, uolitent, calidi potiùs temperamenti, quàm frigidi, quo pituita abundat, meo iudicio iudicandæ sunt.

VSVS.

Moluccarũ reguli Manucodiatas colant.

a L.3. Obseruat.

Ianissari pennis Manucodiatarum se ornant.

MOLVCCARVM Insularum Reguli religiosè admodum, atque adeo reuerenter sanctèq; hasce volucres habere dicuntur, ut Manucodiatas, hoc est, aues Dei, ut sæpius diximus, appellauerint, falsamq; sibi hanc persuasionem induerint, ut si illarum pennas secum portent, non uulnerãdos iri in prælio, etiam si in prima acie ante reliquos collocati fuerint. [a] Bellonius Ianissaros Indię populos eiusmodi pennis sese exornare hisce uerbis memorat. *Sunt*, inquit, *elegantissimæ, & simul ad Gallinaces crassitiem coniunctæ, omnes tamen ab exiguo corpore prodeuntes pellem duntaxat retinente. Nam Arabes, qui eas vendunt, carnes eximunt. Illi ergò plumis in hunc modum exornati Diui Michaelis picturam quodammodo referunt. At non perpetuò incedunt isto ornatu, verum duntaxat, dum Imperator in bellum proficiscitur.*

EMBLEMA.

MANVCODIATAM in ſublimi expanſis alis volitantem capite cælum aſpiciente depingit[a] Lucas Contiles. Cuius emblematis Alexandrum Farram nobilem Alexandrinum inuentorem facit, qui animi ſui ſublimitatem huic Aui comparabat, quandoquidem ſpretis relictisq; rebus omnibus humanis caducisq; altiora, cæleſtia nempè quæreret, & velut parum de illis ſolicitus, animæ ſuæ ſaluti conſulens opem cælitùs imploraret. Pulchrum profectò, ſed communiter illi aſcripta natura petitum emblema eſt. Vt enim perpetuo illa volatu in aëre ſeſe conſumens vitam cũ morte commutare fertur; ſpiritusq; in æthere, corpus, quod grauitate ſua deorſum labitur, in terra relinquit: ſic animus nobiliſſimi illius viri ad extremum vitæ momentum cælos petiturus, cadauer terræ dereliquit. Sed verba quoque quæ emblemati adiungit, non minus pulchra ſunt, imò verò ab Auis natura egregiè deſumpta; ſunt autem SINE PONDERE SVRSVM, quaſi diceret, animus humanus ſemper ad altiora ſpirare debet, & terrena iſtæc ceu caduca, ac fragilia contemnere. Etenim animus à corpore disiunctus, cælum petit, cadauer in cinerem conuertitur. Emblematis iſtius venuſtate pellectus ſimile omninò in agello meo depingendum inter pulcherrima alia curaui, ſed cum hiſce verbis SIC ANIMVS PETAT ALTA.

[a] Emb. 78.

HISTORICA.

REGES Marmin in Moluccis inſulis paucis ab hinc annis animarum immortalitatem inde credere cœpiſſe legimus, quòd Manucodiatas pulcherrimas auiculas nunquam terræ, aut cuipiam alij rei, quæ in terris ſuis eſſet, inſidere, ſed exanimen tantũmodò in humum decidere conſpicerent. Cùm verò peruerſiſſimi Mahumetani, qui ad illos commercij cauſa commeãt, Manucodiatas in Paradiſo naſci, & paradiſum locum animarum, quæ vita functæ eſſent, perſuaſiſſent, regulos illos ad Mahumeti ſectam pellexerunt, quòd de hoc animarum loco mira illam polliceri dicerent.

Reges Marmin cur animæ immortalitatẽ credant.

Reges Marmin cur Mahumetani facti.

DE MANVCODIATIS IN SPECIE,

Et primùm de prima. Cap. XXII.

TANTVM apud me huiuſce Manucodiatæ, cuius primo loco iconem exhibeo, eximia venuſtas, pulchritudoq; potuit, vt velim merito iure inter reliquas principem locum aſſignâſſe. Hirundinem magnitudine, & forma, ſi corpus ſpectes, penè æquat. Pennarum ambitus diſcolor eſt, ſed admodum venuſtus, & viſu vndique iucundiſſimus. Caput quale Hirundinis, & pro corporis paruitate maiuſculum: cuius plumæ, quæ ſuperiorem partem à prima ceruicis vertebra ad roſtri vſque initium exornant, breues ſunt, craſſæ, duræ, ſpiſſæ colore luteo egregiè micantes, & ad inſtar puriſſimi auri, radiorumq; ſolarium more reſplendentes: reliquæ quę mentum contegunt, molliores, tenuiores, & ex cyaneo mirè virides, vt in Anatum maſculorũ capitibus, dum lucidiſſimo Sideri obuertuntur, conſpicimus. Roſtrum quàm Hirundini prolixius. Alarum pennæ formá Ardearum ſimiles ſunt, ſed tenuiores tantùm, ac longiores; fuſcæ, inter nigrum, & ruffum fulgentes: quæ vnà cum cauda in orbem expanſæ, rotæ ſimilitudinem exhibent. Etenim planè immobiles ſunt, & veluti infixa quædam ſpicula cuti adhærent. Cæterùm minores quoque aliæ pennulæ, eæq; profectò haud paucæ iuxta ſingulas maiorum pennarum, quæ alas conſtituũt, Origenes, exoriuntur, quæ ſupra maiorum principia extenſæ, ea obtegunt, dimidio quiſquiliatæ, ruffæ, coccineæue, cætera croceæ & fuluo auri colore ſplendidæ, multum mehercule gratiæ ac venuſtatis auiculæ ob eximiam illam & ſingularem colorum diſparitatem conciliant. Corporis reliqua moles tota pennis fuluis in ruffum vergentibus obducitur, ita tamen vt aliquid adhuc inter eas diſcriminis animaduertas. Nam quæ in pectore & ventre collocantur, & frequentiſſimæ ſunt, & pariter latiſſimæ duorum triumuè digitorũ amplitudine fuluæ ſunt colore, & eo quidem nitidiſſimo, haud ſanè alio quàm iecur ipſum ſplendentes. Quæ verò dorſo infiguntur, rariores, neque ita frequentes ſunt, atq; inſuper amplis diuiſuris pennarum omninò Ardearum tergo adhærentium ſimilitudine hiant: neque etiam ad tam inſignem latitudinem accedunt, aut præſtantem illum hepatis colorem adæquant, quinimò puniceo potiùs colore, carni æmulo, obſcuriore etiamnum relucent. Fila illa gemina quæ dorſo annectuntur, quodammodo nigra ſunt.

Magnitudo. Color. Caput.

Roſtrum. Alæ.

Color reliquus.

Fila dorſi.

DE MANVCODIATÆ Secunda specie. Cap. XXIII.

ANNO salutis nostræ 1577. aliam auem Paradiseam, quam secundo loco damus, à reliquis in eo maximè diuersam, quòd binas in vropygio pennas haberet longissimas, cæteras nempè duorum palmorum longitudine excedentes, obseruaui Romæ apud Illustrem D. Thomam Cauallerium Equitem Romanum, antiquarium egregium. Ea caput habebat albũ ferè, maculis luteis, aureisq; perfusum, oculos pariter luteos, cilia rubicunda; rostrum inter luteum, & viridem medium, duos digitos longum, in supina parte quodammodò recuruum; linguam rubicundam, longiusculam, acutam, Picorum haud planè dissimilem, ad lancinanda animalcula perquam idoneam. In pectore aliquo pacto rubescebat. Venter, dorsum, & alæ candicabant, hæ tamen superius vbique & in fine erant ferrugineæ. Dorsum primò ad flauum quodammodò tendere videbatur; posteaquam verò vropygium attingit, ad rubicundum, seu ferrugineum colorem vergebat. Alarum longitudine, vtpotè, quæ quinos palmos adæquant, primam speciem superabat. Caudæ pennæ, vbi dorso inseruntur, candicabant; cætera ferrugineæ erant. Eius duæ pennæ reliquas duorum palmorum longitudine vincebant, & reliquę etiã quàm in prima longiores aderant. Carebat hæc auis geminis illis filis, quæ omnibus è dorso enasci supra dixi; quare vel itineris longitudine, vel temporis vetustate decidisse ea iudicandũ est, non autem fæminam ideò dicendam, vt perperam vulgus hactenus sibi persuasit. Duarum verò longissimarum illarum pennarum fortassis ad velociorem motum vsus fuerit. Figuram habes pag. 812.

Lingua.
Pectus.
Venter.
Alæ.
Dorsum.
Cauda.

DE TERTIA MANVCODIATAE Specie, siue de Hippomanucodiata. Cap. XXIIII.

DOMINVS Antonius Gigas Forosemproniensis vir cùm vitæ probitate, tùm pariter eruditione, & rerum naturalium scientia clarus, Auem, cuius iconem tertio loco exhibeo, depingendam, ac describendam publicæ studiosorum vtilitatis causa tradidit. Illam ob corporis longitudinem Hippomanucodiatam, quoniam longiorem videre mihi nunquam contigit, appellare placuit, quæ videlicet à principio rostri ad caudæ, & alarum extremitatem tres dodrantes longa erat; & duos palmos, cùm alæ complicatæ sunt, lata. Rostrũ erat satis aduncum, in supina maximè parte, tres digitos longum, in inferna verò paulò breuius. Tota ferè auis erat alba præter nempè collum, & ventrem, quorum color est castaneus. Superior capitis pars ferruginea, quem colorem flauus excipit, vt hunc viridis. Prope dorsum pennæ admodũ prominebant longitudine duorum, vel trium digitorum. Erat præterea vnicum duntaxat Aui filum, idque asperiusculum, & admodum flexibile, quare alterum casu quodam amissum fuisse existimare debemus. Iconem dabit pag. 813.

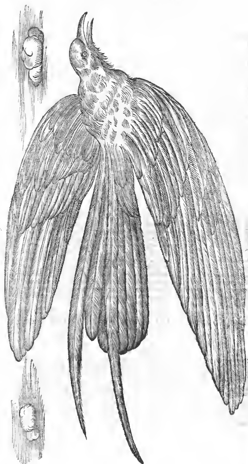
Hippomanucodiata.

DE MANVCODIATAE QVARTA Specie, siue de Manucodiata Cirrata. Cap. XXV.

CVIVS quarto loco Iconem depingemus, vulgaris illa ab Ornithologo depicta, omnino videretur, nisi rostrum multò longius, & veluti cirros quosdam propè ceruicem obtinuisset. Hanc autem eidem Antonio Giganti acceptam refero: quæ descripta talis est. A rostri principio ad alarum extremitatem vsque commensurata duos dodrantes explebat. Rostrum pro corporis exiguitate longissimum, nigrum, & quodammodo aduncum. Capitis, colli, & alarum pennæ nigrescebant, vbi tamen rostro adnectebantur, flauescebant. Cirrum propè ceruicem tres propemodum digitos altum habebat, rigidum, coloris flaui, quique ex setis potius, quam pennis constare uidebatur, atque eo maximè à subsequenti Manucodiata differebat.

DE

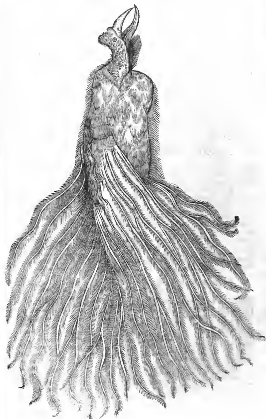

MANVCODIATA CIRRATA.

MANVCODIATA VVLGARIS.

DE QVIN-

DE QVINTA MANVCODIATÆ Specie, siue de vulgari. Cap. XXVI.

LTIMVM inter hactenus à nobis obseruatas Manucodiatas locum ei attribuimus, quam Ornithologus etiam depinxit, eique simillimam esse dicit, quæ Norimbergæ olim separatim excusa fuit. Suam verò ille non describit, sed Norimbergensi iconi istæc verba adiecta fuisse refert. Paradisea vel Apos Indica magnitudine est Turdelę, miræ leuitatis, alis oblongis prædita, teneris & visui peruijs, & pennis (si pennę dici possunt potiùs quam setæ: deplumes enim sunt) duabus longis, angustis, nigris, duritie cornea; pedes nulli, perpetuò uolat, nec usquam quiescit, nisi in arbore aliqua, longis illis setis ramo implicata pendens. Nulla nauis tam celeriter pergit, & tam procul à continente, quam non circumuolet. Etsi uerò hæc icon cum nostra postremùm exhibita admodum similis uideatur, pręterquàm quod de colore Norimbergensis charta, & ipse quoque Ornithologus tacent: rostri tamen, & capitis magnitudine quam maximè differunt. Ornithologi icon rostrum ab inferiori parte curuum, & exiguum esse ostendit: nostræ aut contra, ut dixi, id erat longissimum, & curuitatem illam in superiori parte habebat. Præterea istæc cirrho caret, quod potissimùm manifestissimum diuersitatis argumentum est.

Magnitudo.

Volatus.

DE RHYNTACE CTESIÆ. Cap. XXVII.

ANVCODIATIS Rhyntacem subiungēdam mihi esse duxi, cùm quòd auis peregrina sit, & exotica, quinimo hactenus adhuc incognita, tùm uerò maximè, quoniam Bellonius eam cum Manucodiata confundat. Ῥυνδάκη, siue Rhyndace Hesychio, & Varino auis est, quam ἥλικον περιστερᾷ, id est, Columbæ magnitudine esse tradunt. Hanc nonnulli Pluuialem esse uolunt, & solido cibo uesci negant, quoniam nihil in ea reperiatur; ideoq; non exenterari perhibentes, uerùm id Rhyntaci potiùs conuenit, quæ tamen an eadem sit cum Rhyntace Ctesiæ planè ignoro. Hæc enim ei oui magnitudinem tribuit, at de quo ouo intelligat, summoperè uiri docti dubitant. Ego κατ' ἐξοχὴν de ouo Gallinæ intellixisse crediderim. Vt ut sit Rhyntacem, Manucodiatem esse non posse, Belloniumq; hallucinatum fuisse ex ascripta magnitudine, cunctis dijudicandum propono. Nasei inquiunt in Persis. Ctesias hanc auem prodidit, referente [a] Plutarcho, cultello altero latere ueneno illito Parysatim Artaxerxis matrem diuisisse, dimidiam partem ueneno infecisse, & quæ ueneno intacta, atque incorrupta erat, ipsam in os iniectam exedisse. Statiræ Artoxerxis uxori autem uenenatam partem porrexisse. Dinon uerò ab hoc parumper dissentiens, ait non Parysatim, uerùm Melantam partitam cultello Statiræ infectam partem apposuisse.

Bellonij error.

Ῥυνδάκη.

Magnitudo

[a] In vita Artaxerxis.

Parysatis quomodo Statirã occiderit.

DE PHOENICE. Cap. XXVIII.

TSI fortassis multos, qui istæc lecturi sunt, Phęnicem longè alium sibi locum in hoc opere uendicare iudicaturos nouerim, Auem nempe fabulosam inter commentitias, de quibus ante integer liber conscriptus est, esse reponendam. Quid enim fabulosæ uolucri cum uerè natis Auibus? Illos tamen cognitis, quibus adducor, argumentis, eundem Phœnici locum assignaturos fuisse existimem. Quandoquidem reliquæ illæ, de quibus egimus, commentitiæ ex raptu potissimùm uiuere ex uererum authoritate diximus. Phœnicem uerò, tantum abest, ut rapacem dicerent, sed uelut alitem innocuam, & ardentissimi parentum erga liberos amoris symbolum, spontaneam mortem, eamq; durissimam solius sui pignoris causa subire commenti sunt. Tùm uerò maximè de eo hîc loquendum mihi duxi, quoniam Bellonius, ut antè etiam admonui, cum Rhyntace, Manucodiata, & Cinnamomo turpiter confundat. Neq; uerò [a] Plinius me mouet Aquilis eum præferens, & Struthiocamelo subiungens. Nam ille nullum ordinem secutus videtur. Quod si contrà aliquis veram auem esse Phœnicem dixerit, is ni fallor, hisce lectis, nunquam, quicquid alij dicant, in rerum natura extitisse, quinimo cuncta, quæ de ea fabu-

Cur de Phoenice hic agatur.

[a] Li. 10 c. 2.

losa

losa antiquitas commenta est, sacræ paginæ repugnare iudicaturus est. Quis enim in primis Auem seipsam cremare, & in cinerem redigi, ex cinere vermen, ex verme nouam auem progenerari (talem autem Phœnicis generationem esse finxerunt) nullo sexus habito discrimine nisi mentis inops in animum suum inducat? Deus enim cum auibus benediceret, multiplicari eas super terram voluit, & sexus vtriusq; rationem in arcam Noës eas includens in primis habuit: quomodo ergo solus Phœnix ex omnibus animantibus vnica semper auis existat? Verùm non illud tantùm fidem leuat, quò minus reperiri Phœnicem credam, sed & alia pleraq; quæ passim de eo scriptores nugati sunt, quæ pòst adducturus, nunc breuitatis causa prætereo. Et quamuis eiusmodi generationem Berniclę aues, quas ex nauiũ putrefactione nasci, vt suo loco Deo volente dicetur, nostra ætas obseruauit, & Ephemeron volucre circa Hypanim fluuium ex folliculo teste [b] Aristotele erũpens, naturę cancellos haud excedere demonstrent: illud tamen minimè defendi potest, quod vnicus tantum in toto hemisphęrio semper reperiatur. Siquidem vt rectè scripsit Lucretius:

Vnde Phœnicem fabulosam Auẽ esse cognoscatur.

Berniclarũ auium generatio.

[b] Li. 1. Hist. c. 5. & li. 5. cap. 19.

Huc accedit vti in summa res nulla sit vna,
Vnica, qua gignatur, & vnica solaq; crescat.

Sed quid? si veterum, eorumq; qui cæteris nugaciores esse solent, scripta de Phœnice reuoluimus, nonne illosmet ipsos de eo dubitare constat? Ita equidem [c] Herodotus, qui alioquin oculatam suam nobis fidem solet obtrudere, Phœnicem sibi nunquam nisi in pictura visum asserit: ita Plinius, vtinam ita in reliquis cautus; *Aethiopes*, inquit, *atque Indi discolores maximè, & inerrabiles ferunt aues, & ante omnes nobilem Phœnicem, haud scio an fabulosè, vnum in toto orbe, nec visum magnoperè.* Quod si verò Bellonius, aliusvè eum sequutus pertinacior fidissimorum historicorum, ac in primis [d] Cornelij Taciti authoritatem obijciat, qui *aspici aliquando in Aegypto eam volucrem* tradidit: ille obsecro diligenter introspiciat, & quàm benè Tacitus in tradenda Phœnicis historia sibi constet, consideret: ita enim scribit: *Paulo Fabio, L. Vitellio Coss. post longum sæculorum ambitum auis Phœnix in Aegypto venit, præbuitq; materiem doctissimis indigenarum, & Græcorum, multa super eo miraculo disserendi, de quibus congruunt, & plura ambigua, sed cognitu non absurda promere libet. Sacrum Solis id animal, & ore ac distinctu pinnarum a cæteris auibus diuersum consentiunt, qui formam eius desinxere. De numero annorum varia traduntur, maximè vulgatum quingentorum spatium. Sunt qui asseuerant mille quadringentos sexaginta vnum interijci, prioresq; alites Sesôstride primùm, post Amaside dominantibus, dein Ptolomæo, qui ex Macedonijs tertius regnauit, in ciuitatem cui Heliopolis nomen est, aduolasse, multa cæterarum volucrum comitatu, nouam faciem mirantium. Sed antiquitas quidem obscura. Inter Ptolomæum, ac Tiberium minus ducenti quinquaginta anni fuerunt. Vnde nonnulli falsum hunc Phœnicem, neque Arabum è terris credidêre, nihilq; vsurpasse ex his, quæ vetus memoria firmauit. Confecto quippe annorum numero, vbi mori propinquet, suis in terris struere nidum, eiq; vim genitalem adfundere, ex qua fœtum oriri, & primam adulto curam sepeliendi patris, neque id temerè, sed sublato myrrhæ pondere, tentatoq; per longum iter, vbi par oneri, par meatui sit, subire patrium corpus, inq; Solis aram perferre, atque adolere. Hæc incerta, & fabulosis aucta. Cæterùm aspici aliquando in Aegypto eam volucrem, non ambigitur.* Quis amabo certi quid ex hisce verbis statuat? Esto autem, quod visum aliquando affirmet. An verò & illi, qui seipsum testem minimè interponit, fabulosum quippiam obtrusum esse non potuit? Manucodiatam cum Phœnice eandem non esse, quèmadmodum sanè diuersæ a nobis obseruatæ, & paulò antè depictæ facilè ostendunt, sed præter specierum diuersitatem, singularum numerus. Nemo enim vnicam tantùm Manucodiatam dari dixerit. Nam vt Petrarchæ versu vtar,

[c] In Euterpe lib. 2.

[d] L. 14. Annal.

Tacitus sibi non constat in tradenda Phœnicis historia.

Ne'n ciel, n'in terra, è più d'vna Fenice.

Quod verò Ryntacem etiam Bellonius existimat, nullas planè, quibus id facere possit, ex paucis illis, quæ de ea tradita sunt, rationes video. Postremò si Cinnamulgus fuisset, tale profectò arcanum [e] Aristoteles; qui hanc agnouit, minimè erat taciturus. Sed quid illis respondebimus, qui de in Indiam nauigationibus commentarios edidere, multa Semendæ aui, vt aiunt, dictæ, quæ veteres Phęnici, ascribentibus, & nobis pro vero Phęnice venditantibus? Equidem eorum fidem leuat splendidissimum additum mẽdacium; videlicet rostrum ei trifistulare, quo musicum sonum, ad cuius imitationem pastores haud insuaue instrumentum composuerint, edant, attribuentium. Quorum mendacium quo melius manifestaretur, Semcodæ rostrum olim à me Venetijs obseruatũ, depictum, descriptum, in quo sanè eiusmodi fistulę non essent; Phęnicis historiæ subiungere placuit. Concludamus itaq; Phęnicem auem esse fabulosam, & cum doctissimo Petrarcha dicamus: *Cũ omnes aues habueris, mirabilem pulcherrimamq; non habebis.* Quæ cùm ita sint, hoc est, fabulosa, & à Poetarum fabulis petita, non mirabitur lector, si & tota ferè hæc historia e Poetarum figmentis sit concinnata.

[e] 9. hist. c. 13

Semendæ auis Phœnix credita.

De Semendæ rostro mendaciũ.

AEQVIVOCA.

Phœnix aſtrum.

PHOENICIS nomen multis alijs rebus etiam competit, nec ſemper autem ſignificat. Vrſam minorem nonnulli veteres Aſtrologi, vt ſcribit Herodotus Mileſius referente Hygino, Phœnicem vocârunt, quòd Thales, qui diligenter de rebus cæleſtibus omnia exquiſiuit, & hanc primus Arcton appellauit, Phœnix natione fuerit; quare Phœnices cùm ſtudioſiùs hanc inſpicerent, ideoque diligentius nauigare exiſtimabantur, verè ab inuentoris nomine Phœnix appellata eſt.

Phœnix fluuius. [a] Lib. 4. c. 8. [b] Lib. 9. Georg. [c] In Achaicis.

Phœnix dictus etiam eſt quidam Theſſaliæ fluuius in Aſopum influens, cuius [a] Plinius, & [b] Strabo meminere. Eſt item eiuſdem nominis alter fluuius, qui, vt [c] Pauſanias ſcribit, Aegienſem agrum perlabitur, & in mare ſeſe effundit.

Phœnix mons. [d] Lib. 14. [e] De Aſia min. c. 87.

Phœnix [d] Straboni mons vocatur, cuius [e] Aeneas Syluius pariter mentionē facit; is in Auſtrali parte ſitus eſt circa Iſthmum Doricæ Cheroneſi, omnium eius regionis altiſſimus, in cuius ſummo quoque caſtrum fuit eiuſdem nominis.

Quoddam herbæ genus paſſim ſecus vias naſcitur, ex ſylueſtriū ſegetum genere, cuius ſpica Lolio perquā ſimilis eſt, vnde Lolium ſylueſtre quibuſdam & Bononie Logliarola vulgò quaſi paruū Loliū, nuncupatur, [f] Dioſcoridi Phœnix, [g] Plinio Phœnicea, & hordeū murinū dictū.

Phœnix carduum.

Carduum quendam Matthias Lobelius a ſpinis & infeſtiſſimis ſpiculis, totius acanacei generis infeſtiſſimum, Phœnicem, Leonem, & ferocem recentiores vocari ſcribit, quem Itali Cardo fiero, & Leone pariter dicunt, naſcitur in Apenninis non ita diſſitis.

Phœnix herba. [f] L. 4. c. 39. [g] L. 22. c. 25. Phœnix arbor. [h] L. 13. c. 4. & L. 23. c. 2. [i] L. 1. c. 150. [k] Lib. 1. c. 2. et lib. 3. c. 5. Palmæ fructus Phœnix dictus. [l] Lib. 14.

Nobiliſſima illa arbor, quam palmam Latini vocant, Græcis Phœnix appellatur, de qua qui plura deſiderat, [h] Plinium adeat, & [i] Dioſcoridem, necnon & [k] Theophraſtum. Hæc arbor in Italia ſterilis eſt, in maritimis Hiſpaniæ fructus quidem profert, ſed immites, in Africa dulces, ſed ſtatim euaneſcentes. Contra verò in Oriente ex his vina fiunt, alicubi etiam panis, & pluribus quadrupedibus cibus. Inſuper non ipſa arbor tantùm veteribus Phœnix dicta eſt, ſed quandoq; etiam eius fructus, vt ſcriptum reliquit [l] Athenæus, vbi ait,

—— Melanippides Mileſius in Danaidibus
Phœnicem vocat non palmam arborem, ſed fructum
Illius, cùm de ijs verba faciat hoc modo:
Immortalem Deorum ſpeciem, non hominum præ ſe ferebant,
Quin nec eorum muliebris facies erat,
In curribus exercebantur, ſtellis ſuperimpoſitis,
Feris autem ſæpius animus ferox leniebatur eſu ſacrarum lachrymarum thuris,
Odoratarumq; φοινίκων palmularum ac tenellæ Caſſiæ
Quæ omnia Syriæ ſunt inſignes opes.

[m] L. de plāt.

[m] Ariſtoteles ſic etiam φοίνικας appellat. φοινίκων palmularum, inquit, nonnullos tanquam teſtibus carentes ἀνόρχους vocant, quidam εὐνούχους caſtratas, alij ἀπυρήνους nucleorum expertes. Hellanicus in ſuo ad Amnonem aſcenſu, ſi germanum, & verum id opus illius eſt, ac Phormus Comicus in Atalantis φοίνικας palmæ fructum vocârunt.

Phœnix equus. [n] In Eliacis.

[n] Pauſanias equi cuiuſdam meminit, qui ex equis Cleoſtenis Epidamnij vnus erat, Phœnicis nomine, ad cuius currum hi verſus aſcripti erant:

Cleoſthenes poſuit me Pontius ex Epidamno,
Victor equis, palma clarus Olympiaca.

Phœnix vir. [o] Iliad. 1. Antenoris filius Phœnix dictus. Phœnix poetas. [p] In Atticis. Agenoris filius. Phœnicia vnde dicta. Phœnix tincturæ gen⁹. Muſicum inſtrumētū. [q] Lib. 4. [r] Lib. 2. de Muſica.

Phœnix apud [o] Homerum nomen proprium eſt pedagogi Achillis, de cuius flagrantiſſimo erga Achillem amore multa ille memorat. Hunc cùm matris hortatu, cum patris concubinam habuiſſet, diris impetitum à patre, relicta Helide, ſeſe in Theſſaliam ad Peleum Regem, qui illi Dolopum procurationem commiſit, filiumq; Achillem in diſciplinam tradidit, quem etiam ad bellum Troianū comitatus eſt, contuliſſe tradunt. Fuit verò Phœnix iſte filius Amyntoris, vt Homerus ibi quoque teſtatur. Meminit eiuſdem quoque Statius, & commiſſæ illius Achillis curæ pariter ita meminit: *Sed caro Phœnix harebat alumno.*

Phœnix item Antenoris Troiani filius dictus fuit. Eſt etiā Phœnix poëtæ nomen, qui vt refert Pauſanias, Lebidiorum & Colophoniorum exciſionem Iambico carmine deplorauit.

Filius Agenoris, Cadmi frater quoque Phœnix fuit dictus, & Phœnicia Syriæ regio, Iudeę contermina ab eo nomen accepit, populusq; inde oriundus Phœnix appellatus eſt.

Porrò Phœnix in artificialibus etiam nomina habet, vt in primis tincturæ quoddam genus, necnon & organum Muſicum apud [q] Athænęum inter alia his verbis recenſitum: [r] *Phelus*

Delius

Delius, Magadin à Pectide distare sic ait, Phœnices, Pectides, Magadides, Sambucæ, Iambi, Clepsiambi, Enneachords, quibus instrumentis Iambos meros cecinerunt, Iambicas appellârunt.

Alchimistis Phœnix elixerem significat. Nam Phœnix, Basiliscus, Glaura, Mandragola, Chamæleon, Homunculus, & similia barbara vocabula, sunt synonima, vt [f] Leo Suauius annotat. — *Phenix elixir.* — *[f] In scholijs in Paracels.*

Collyrium Apollonij, cuius [t] Galenus binas descriptiones exhibet, Phęnix appellatur. Vsus eius est ad palpebrarum defluuia, & inueteratas affectiones. — *Phęnix collyrium.* — *[t] Lib. 4. de Comp. med. sec. loc. c. 7.*

Deniq; quoddam emplastri genus Phœnicem dicunt, quod alij diaphęnicon uocant, quoniam Phęnicis, id est, palmæ fructus recipiat. Descriptio eius extat apud [u] Mesuem, & Clementem Clementinum. Functiones naturales promouet, membra principalia corroborat, fluxum hepaticum, stomachumq; nec non & vomitum compescit, & præcordiorum, & intestinorum debilitati medetur. — *Phęnix emplastrum.* — *[u] Distin. 11. de Emplast.*

SYNONIMA.

GRAECIS φοῖνιξ, Latinis Phęnix nomine haud immutato dicitur, cuius duplex etymum legitur, vel quòd phęniceus color vulgò ei tribueretur, vt [a] Isodoro placet, uel quia vnica auis crederetur, vt Arabibus, qui rem singularem Phęnicem nuncupant. Nonnulli dubij generis, quidam masculini statuunt, quoniam rarissimè fęminino genere legatur, idq; non nisi figuratè, respiciendo nempe ad genus superius auis. Ego, quo genere dicatur, susq; deq; fero. — *Etymum nominis.* — *[a] Lib. 12. Orig. cap. 7.*

[b] Claudianus Titanium alitem, & alitem longæuam dixit pro Phęnice: — *In Epigr.* — *Titanius ales.* — *[b] Lib. 2. de rapt. Proserpinæ.*

Quidquid ab extremis Ales longæua colonis,
Collegit, optatæ referens exordia vitæ.

Et [c] Martialis Alitem superbam, vt in hisce sequentibus versiculis interpretes exponunt: — *Ales superba.* — *[c] L. 6. Epigramm.*

Quod semper Casiaq;, Cinnamoq;,
Et nido niger Alitis superbæ
Fragrat plumbea Niceroniana.
Rides nos Caracine nil olentes
Malo, quàm bene olere, nil olere.

Italis Fenice: Hispanis Fenix, & Aue vnica en el mundo: Gallis Phęnix dicitur.

FORMA.

QVOD ad formam Phęnicis attinet, ea non ab omnibus eadem constituitur, vt ex sequentibus facilè liquebit. Attamen qualemcunq; a veteribus datam hîc referre placuit, vtpotè quæ non parum etiam nugas eorum manifestet. De magnitudine quidem inter se conueniunt, Aquila parem statuentes. [a] Herodotus non solùm eam magnitudinem ei tribuit, sed toto etiam habitu Aquilæ similem esse prodidit. Philostratus referente [b] Io. Tzetze Pauone maiorem esse scribens parum aut nihil ab Herodoto dissentit. Caput Pauonis capiti à multis assimilatur. Herodoto *penna rubore perfunduntur*, Plinio verò, & Solino *circa collum auri fulgore micant, cætera purpureus* dicitur, vt eorũ verbis vtar, *cæruleam roseis caudam pennis distinguentibus, cristis faciem*, (Plinius) *fauces* (Solinus) *caputq; plumeo apice cohonestante*. [c] Claudianus à Plinio nihil ferè discrepans, quatuor hisce versibus totam eius formam complexus est. — *[a] In Euterpè* — *[b] L. 5. Histo. Chil. 6.* — *Caput. Pennæ.* — *[c] In Epigr.*

Arcanum radiant oculi iubar: igneus ora
Cingit honos: rutilo cognatum vertice sidus
Attollit cristatus apex, tenebrasq; serena
Luce secat Tyrio tinguntur crura veneno.

Et hunc secutus Baptista Mantuanus.

—— Anne illa in vertice summo
Vnicus est Phœnix, viden vt torquata coruscã
Puncta colla micent auro? Stent vertice plumæ
Cantfero? crinale decus vibretur ab auras?
Regia Sarrana tam chlamys induat astro?
In facie crista duplices, Sidonia virget

Purpura cæruleam roſeo diſcrimine caudam?

Lactantius Firmianus paulò fuſiùs omnia proſequitur in hunc modum:

Principio color eſt, qualis ſub ſidere cali,
Mitia quem croceo punica grana legunt.
Qualis ineſt folijs, quæ fert agreſte papauer,
Cum pendens veſtit ſole rubente polus.
Hoc humeri pectuſq; decens velamine fulgent
Hoc caput, hoc ceruix, ſummaq; terga nitent.
Caudaq; porrigitur fuluo diſtincta metallo,
In cuius maculis purpura miſta rubet.
Clarum inter pennas inſigne eſt deſuper, iris
Pingere ſeu nubem deſuper alta ſolet.
Albicat inſignis miſto viridante Smaragdo,
Et puro cornu gemmea cuſpis hiat.
Ingentes oculos credas, geminoſq; hyacinthos
Quorum de medio lucida flamma micat.
Aequatur toto capiti radiata corona,
Phœbæi referens verticis alta decus.
Crura tegunt ſquammæ flauo deſtincta metallo
Aſt vngues roſeus pingit honore color.
Effigies inter Pauonis miſta figuram
Cernitur, & miſtam Phaſidis inter auem.
Magnitiem, terris Arabum quæ gignitur ales
Vix æquare poteſt, ſeu fera, ſeu ſit auis.

Hæc itaque forma eſt, hæc ſpecies, quam diximus, admirabilis, quam in ſua Laura aliquoties celebrat Franc. Petrarcha, cuius doctiſſimos verſus aſcribere non piguit.

Queſta Fenice de l'aurata piuma
Al ſuo bel collo candido gentile
Forma ſenz'arte vn sì caro monile,
Ch'ogni cor addolciſſe, e'l mio conſuma:
Forma vn diadema natural, ch'alluma
L'aere d'intorno, e'l tacito focile
D'amor tragge indi, vn liquido ſottile
Foco, che m'arde à la più algente bruma.
Purpurea veſte d'vn ceruleo lembo
Sparſo di roſe i belli homeri vela
Nuouo habito; & bellezza vnica, e ſola.
Fama nell'odorato, e ricco grembo
D'Arabia monti lei ripone, e cela,
Che per lo noſtro Ciel sì altiera vola.

Et rurſus alibi ita canit:

Vna ſtrania Fenice ambidue l'ale
Di porpora veſtita, e'l capo d'oro
Vedendo per la ſelua altiera, e ſola.
Veder forma celeſte, & immortale
Prima penſai &c.

Item rurſus:

E' queſto il nido, in che la mia Fenice
Miſe l'aurate, e le purpuree penne.

LOCVS.

PLINIVS, Solinus, eoſq; ſequutus D. [a] Ambroſius in Arabia Phœnicem habitare ſcribunt. Torquatus Taſſus in Arabiæ mentionem incidens, eam pariter Phœnicis parentem facit, dum canit:

Diretro ad eſſi appareuro i cultori
De l'Arabia Petrea, e la Felice

[a] Lib. 5. Hexam. ca. 23. Cant. 17. Hyeroſo liber.

Che'l

Che'l souerchio del gelo, e de gli ardori
Non sente mai, se'l ver la fama dice',
Oue nascon gl'incensi, e gl'altri odori,
Oue rinasce l'immortal Fenice,
Che in quella ricca fabrica, ch'aduna
A l'essequie, à i natali hà tomba, e cuna.

Cornelius Tacitus verò, & [b] Athenæus ex Antiphane Heliopoli, quæ ciuitas Aegypti est, primò visum prodiderunt. [c] Nicephorus Callistus sub æquinoctiali ad Orientem, & Meridiem reperiri. A quibus Claudianus, & Lactantius Firmianus longè dissentiunt, Phœnicem hominibus inaccessa loca habitare canentes, atque hinc fortè Bellonius Paradiseam esse suspicatus est: Sunt autem hæc Claudiani verba:

[b] Lib. 14. Deipn.
[c] L. 15. Hist. Eccl.

Oceani summo circumfluus æquore lucus
Trans Indos, Eurumq́ viret, qui primus anhelis
Solicitatur equis, vicinaq́ verbera sentit.
Humida roranti resonant cùm limina curru,
Vnde rubet ventura dies, longeq́ coruscis
Nox afflata rotis refugo pallescit amictu.
Hac fortunatus nimium Titanius ales
Regna colit, solusq́ plaga defensus iniqua
Possidet intactas ægris mortalibus oras.

Lactantius eadem ferè, sed latiùs complectitur.

Est locus in primo felix Oriente remotus
Qua patet æterni Ianua celsa poli.
Nec tamen æstiuos, hyemisq́ propinquus ad ortus,
Sed qua sol verno fundit ab axe diem.
Illic planicies tractus diffundit apertos,
Nec tumulus crescit, nec caua valles hiat.
Sed nostros montes, quorum iuga celsa putantur
Per bis sex vlnas eminet ille locus.
Hic Solis nemus est, & consitus arbore multa
Lucus, perpetuæ frondis honore viret.
Cum Phaethonteis flagrasset ab ignibus axis,
Ille locus flammis inuiolatus erat.
Et cum diluuium mersisset fluctibus orbem
Deucalioneas exuperauit aquas.
Non huc exangues morbi, non ægra senectus,
Nec mors crudelis, nec metus asper adit.
Nec scelus infandum, nec opum vesana cupido,
Aut Mars, aut ardens cædis amore furor.
Luctus acerbus abest, & egestas obsita pannis,
Et curæ insomnes, & violenta fames.
Non ibi tempestas, nec vis furit horrida venti,
Nec gelido terram rore pruina tegit.
Nulla super campos tendit sua vellera nubes,
Nec cadit ex alto turbidus humor aquæ.
Sed fons in medio est, quem viuum nomine dicunt,
Perspicuus, lenis, dulcibus vber aquis.
Qui semel erumpens per singula tempora mensium
Duodecies vndis irrigat omne nemus.
Hic genus arboreum procero stipite surgens
Non lapsura solo mitia poma gerit.
Hoc nemus, hos lucos auis incolit vnica Phœnix,
Vnica, sed viuit morte refecta sua.

VOLATVS.

DE volatu Phœnicis nihil prorsus memoratu dignum apud veteres legi. Firmianus tamen ita scribit:

Non tamen eſt tarda, vt volucres, quæ corpore magno
Inceſſus pigros pergraue pondus habent.
Sed leuis & velox, regali plena decore,
Talis in aſpectu ſe exhibet vſque hominum.
Contrahit in cœtum ſeſe genus omne volantum,
Nec prædæ memor eſt vlla, nec vlla metus.
Alituum ſtipata choro volat illa per altum
Turbaq́; proſequitur munere læta pio.
Sed poſtquam puri peruenit ad ætheris auras
Mox redit iſta, ſuis conditur ille locis.

VICTVS.

VICTV Phœnicem planè à reliquis volucribus diuerſo vti veteres commenti ſunt, vt qui dicente Ouidio

—— Nec fruge, nec herbis
Sed thuris lachrymis, & ſucco viuit amomi.

Claudianus verò, & Lactantius rore victitare dixerunt:

Non epulis ſaturare famem (inquit ille) *non fontibus vllis*
Aſſuetus prohibere ſitim: ſed purior illum
Solis feruor alit, ventoſaq́; pabula libat
Tethyos, innocui carpens alimenta vaporis.

Hic verò ita canit:

Non illi cibus eſt noſtro conceſſus in orbe,
Nec cuiquam implumem paſcere cura ſubeſt.
Ambroſios libat cæleſti nectare rores,
Stellifero teneri, qui cecidêre polo.
Hos legit his medijs alitur in odoribus ales,
Donec maturam proferat effigiem.

[a] *Li.10.c.2.* Contrà [a] Plinius primum, atque diligentiſſimum togatorum Manilium de eo prodidiſſe autor eſt neminem extitiſſe, qui viderit veſcentem.

NIDVS. GENERATIO. MORS.

INTER cætera verò, quæ de Phœnice ſuo nugata eſt antiquitas, illa maximè naturæ cancellos egrediuntur, quæ de nido, generatione, & morte imaginata eſt. Iarchus Indus apud Philoſtratum ex aromatibus, ſed ex quibus non addidit: [a] Plinius authoritate Herodoti primùm ex cinnamomo, & caſſia; mox verò alibi ex Manilio ex caſſia, thuriſq́; ſurculis nidum extruere aſſerit. Verùm Plinius, vel Herodotum perperam tranſtulit, vel in codice eius, vt Ornithologus exiſtimat, mendum ſubeſſe iudicandum eſt. Nam etſi Plinius hunc in modum ſcribat: *Cinnamomum, & caſſias fabuloſa narrauit antiquitas, princepſque Herodotus Auium nidis, & præſertim Phœnicis, in quo ſitu Liber pater ſit educatus, eaſq́; decuti in rupibus inuijs fruſto carnis allato, aut plumbatis ſagittis.* Herodotus tamen eo loco, neq; Phœnicis, neq; ſagittarum plumbatarum vllam mentionem facit; ſed hoc tantùm dicit, quod Arabes, cinnamomo illo frui volentes, Aſinorum, & Boum mortuorum corpora in fruſta conſciſa auibus obijciant, vt eorum mole ſurculos illos oppreſſos in terram decidentes colligant. Sed vt vnde digreſſa eſt oratio reuertatur, Phœnicem D. [b] Ambroſius veterum proculdubio relationibus deceptus thecam ex thure, & myrrha facere, alijs verò aromatibus adornare tradidit: Ita enim Ouidius:

[a] *L.12 c.14*

[b] *Lib. 5. Exam.c.23.*

Quo ſimul ac caſias, & nardi lenis ariſtas,
Quaſſaq́; cum fulua ſubſtrauit cinnama myrrha, &c.

Et Lactantius Firmianus:

Conſtruit inde ſibi ſeu nidum ſiue ſepulchrum.
Nam perit vt viuat, ſe tamen ipſa creat.
Colligit hinc ſuccos, & odores diuite ſyluа,
Quos legit Aſſyrius, quos opulentus Arabs.

Quos

Quos aut Pygmææ gentes, aut India carpit,
Aut molli generat terra Sabæa sinu.
Cinnama dehinc, auramq́ procul spirantis amomi,
Congerit & mixto balsama cum folio.
Non casiæ mitis, nec olentis vimen achanti,
Nec thuris lachryma, guttaq́ pinguis abest.
His addit teneris nardi pubentis aristas
Et sociat myrrhæ pascua grata nimis.

Hinc Sanazarii tale ænygma est:

Ænygma.

Dimmi qual è l'uccello, el qual raduna
I legni in la sua morte, e poi s'accende,
E viue al mondo senza pare alcuna?

Cognita iam nidi Phœnicis, qualem fabulantur, materia, de loco nunc, in quo constructum fuisse commenti sunt, dicendum est. Cuius etsi Plinius, & Solinus non meminerint, Iarchas Indus tamen apud Philostratum prope Nilum Phœnicem nidulatum scripsit: quamuis planè aliter eius verba Io. Tzetzes citet, & in arboribus de suo adiungat, sequutus fortè Albertum, qui Phœnicem, cùm se grauem ætate senserit, nidum in alta, & abdita supra limpidum fontem sita arbore ex varijs aromatibus conficere dixit; verùm & Albertus id, ex Ouidio fortassis descripserit, qui priuatim arbores nominans, ita canit:

Vbi nidulatus dicatur.

Ilicis in ramis, tremulæq́ cacumine palmæ,
Vnguibus, & duro nidum sibi construit ore.

Aues omnes nidum sibi construunt, vt oua in eo incubent, & excludant: Contrà suum Phœnicem ex collectis in excelsa rupe cremijs, & festucis nidum nouæ quidem proli vitalem, at sibi ipsi, ceu mortalem rogum facere fabulosi veteres volebant, seipsumq́, cùm iam ætate grauis ad volandum corporisq́ alias actiones obeundas inutilis esset factus, aciemq́ oculorum obtusam sentiret, in illo, eo vt dicetur modo, conflagrasse: vnde Statius eiusce modi nidum ignes vocabat, cùm ait.

—— Senio iam fessus inerti
Scandit odoratos felix felicior ignes.

Pontanus sua busta, hoc est, sepulcrum.

Seligit è syluis Arabum, lucisq́ Sabæis
Quos Phœnix ramos ad sua busta paret.

Ne verò absurdum videretur credere, quomodo ita nidus iste accenderetur, cùm alioquin cæterarum auium nidi debiliores, & flammis magis expositæ, ab incendio immunes sint; itaque Phœnicem, vbi illum conscendisset, solaribus sese exponere radijs alarumq́ continua ventillatione ignem excitare finxerunt. Verùm ut in hoc conueniunt, quod eo modo sese conflagret, ita contra in qua regione id faciat, dissentiunt, alijs in Aegyptum, alijs ad alias regiones euolare asseuerantibus. Plinius enim totum nidum deferre prope Panchaiam in solis urbem, & in ara ibi deponere dixit, sed fortè id ab Ouidio mutuauerit, qui ita canit:

Vt nidum incendat.

Fertq́ pius cunasq́ suas, patriumq́ sepulchrum
Perque leues auras Hyperionis vrbe potitus
Ante fores sacras Hyperionis æde reponit.

Chæremon Aegyptius sacrarum litterarum scriptor, & Orus Apollo Aegyptum petere scripserunt: alij contrà migrare quidem eo, sed in Aethiopia mori. Lactantius in Phœniciam abire, & quomodo moriatur, ita docere nititur.

Vt reparet lassum spatijs vrgentibus æuum
Assueti nemoris dulce cubile fugit.
Cumque renascendi studio loca sancta reliquit,
Tunc petit hunc orbem mors vbi regna tenet.
Dirigit in Syriam celebres longæua volatus,
Phœnicis nomen cui dedit ipsa vetus.
Secretosque petit deserta per auia lucos,
Hic vbi per saltus sylua remota latet.

Et paulo post:

Protinus in strato corpus mutabile nido
Vitalique toro membra quieta locat.
Ore dehinc succos membris circumque supraque
Inijcit, exequijs immoritura suis.

Tunc inter varios animam commendat odores
Depositi tanti nec timet illa fidem.
Interea corpus genitali morte peremptum
Aestuat, & flammas parturit ipse calor.
Aereoque procul de lumine concipit ignem,
Flagrat, & ambustum soluitur in cinerem.

Pyrrhonis Heliẽsis de animalium generatione opinio.

Hinc Pyrrho Heliensis Philosophus, vt Laërtius refert, duo animalium prolem generantium genera, eorumq; primum, quod absque coitu gignatur, qualia sunt quæ πυρρίβια uocantur, siue in igne uiuentia, statuere non est ueritus, iisque Phenicem quoque annumerare: alterum quod ex congressu producit, ut sunt homines, & similia cetera animantia. Mihi profectò animalia igne nasci nemo persuaserit. De morte Phenicis uoluntaria Symphosij cuiusdam hoc extat ænigma:

Vita mihi mors est, morior, si capero nasci,
Sed prius est fatum lethi, quàm lucis origo.
Sic solos manes ipsos mihi dico parentes.

Materia pulli.

Quod modo ad materiam spectat, ex qua nouus Phenix enasci credebatur, eam rursus alij aliam statuerunt. Plinius ceu uermiculum ex ossibus, & è medullis ueteris Phenicis primò procreari tradit; ex quo pullus generaretur. Philostratus citante Volaterrano nulla uel ossium, uel medullarum mentione facta, ex combusti Phenicis cinere uermem, ex uerme dein nouã alitem generari nugatur, & in Aegyptum ex incognita regione deuolare. Hunc Suidas, etsi authoritatem non adducat, mihi sequutus uidetur. Philostrati librum tamen aliter Io. Tzetzes citat, ex mortuo scilicet Phenice absque cinere uermem illum noui Phenicis parentem progenerari asserens. Oppianus uerò ne uermis quidem illius meminit, sed ex solo eius cinere pullum oriri uoluit, tantum abest, ut ossa, & medullas nominet. Ab hoc rursus Orus Apollo longè diuersam Phenicis natiuitatem comminiscitur, ex effuso è patris uulnere, quod sponte sibi nimia ad terram allisione infligit, sanguine procreari cupiens. Atq; istæc sunt, quæ de ortus principio ueteres prodiderunt, quæq; quàm uerisimilia sint, uel cæcus uideat.

Alberti nugæ.

Albertus tamen, ut eiusmodi nugis aliquam adderet ueritatis apparentiam, altero à morte die uermem in cinere nasci dixit, qui tertio alis assumptis, postea intra paucos dies in auem pristinæ figuræ commutaretur, & auolaret. Sed fortassis Albertus istæc ex Lactantio Firmiano transcripserit, qui ita canit:

Hos velut in massam cineres in morte coactos
Conflat, & effectum seminis instar habet.
Hinc animal primum sine membris fertur oriri,
Sed fertur vermis lacteus esse color.
Crescit in immensum subito cum tempore certo
Seque ouis teretis colligit in speciem.
Inde reformatur, qualis fuit antè figura,
Et Phœnix ruptis pullulat exuuijs.
Ac velut agrestes, cum filo ad saxa tenentur
Mutare penna papilione solent.

Claudianus prolixiùs omnia hoc modo prosequitur.

Hic neque concepto fœtu, nec semine surgit,
Sed pater est, prolesque sui, nulloque creante
Emeritos artus fœcunda morte reformat.
Et petit alternam totidem per funera vitam.
Namque vbi mille vias longinqua retorserit æstas
Tot fuerint hyemes, totties ver cursibus actum
Quis tulit autumnus dederit cultoribus vmbras,
Tunc multis grauior tandem subiungitur annis
Lustrorum numero victus, ceu lassa procellis
Ardua Caucaseo nutat de vertice pinus
Seram ponderibus pronis tractura ruinam.
Pars cadit assiduo flatu, pars imbre peresa
Rumpitur, abripuit partem vitiosa vetustas,
Iam breue decrescit lumen, languetque senili
Segnis stilla gelu, qualis cùm fortè tenetur
Nubibus, & dubio vanescit Cynthia cornu.

Iam

Iam solita medios ala transcurrere nimbos
Vix ima tolluntur humo. tunc conscius aui
Defuncti, reducisque parans exordia formæ
Arentes tepidis de collibus eligit herbas,
Et cumulum pretio texens, à fronte Sabæum
Componit bustumque sibi, partumque futurum.
Hic sedet, & Solem blando clangore salutat
Debilior, miscetque preces, & supplice cantu
Præstatura nouas vires incendia poscit:
Quem procul adductis vidit cum Phœbus habenis,
Stat subitò, dictisque pium solatur alumnum:
O senium positure rogo, falsisque sepulchris
Natales habiture vices, qui sæpe renasci
Exitio, proprioque soles pubescere lecto:
Accipe principium rursus, corpusque coactum
Desere mutata melior procede figura.
Hæc fatus, properè flauis è crinibus vnum
Concussa ceruice iacit, missoque volentem
Vitali fulgore ferit: nam sponte crematur,
Vt redeat, gaudetque mori festinus in ortum,
Feruet odoratus stellis cælestibus agger,
Consumitque senem, nitidos stupefacta iuuencos
Luna premit, pigrosque polus non concitat axes,
Parturiente rogo curis natura laborat,
Aeternam ne perdat auem, flammasque fideles
Admonet, vt rerum decus immortale remittant,
Continuò dispersa vigor per membra volutus
Aestuat, & venis rediuiuus sanguis inundat.
Victuri cineres, nullo cogente moueri
Incipiunt, plumaque rudem vestire fauillam,
Qui fuerat genitor, natus nunc prosilit idem,
Succeditque nouus gemina confinia vitæ
Exiguus medius discrimine separat ignis,
Protinus ad Nilum manes sacrare paternos,
Auctoremque globum Pharia telluris ad oras
Ferre iuuat, velox alienum pergit in orbem,
Portans gramineo clausum velamine funus,
Innumeræ comitantur aues, stipatque volantem
Alituum suspensa cohors: exercitus ingens
Obnubit vario latè conuexa meatu.
Ne quisquam tantis è millibus obuius audet
Ire duci, sed regis iter flagrantis adorant.
Non ferus Accipiter, non Armiger ipse Tonantis
Bella mouent: commune facit reuerentia fœdus.
Talis Barbaricas fluuio de Tigride turmas
Ductor Parthus agit, geminis & diuite cultu
Luxurians sertis apicem regalibus ornat.
Auro frenat equum, perfuso murice vestem,
Assyria signatur acu, tumidasque regendo
Celsa per Tyrias acies ditione superbit.
Clara per Aegyptum placidis notissima sacris
Vrbs Titana colit, centumque immane columnis
Inuehitur templum, Thebano monte reuulsis.
Illîc, vt perhibent, patriam de more reponit
Congeriem, vultumque Dei veneratus herilem,
Iam flammæ commendat onus, iam destinat aris
Semina, reliquiasque sui, mirata relucent
Limina, diuino spirant altaria fumo,

In Pela-

In Pelusidas productus adusque paludes
Peruenit Indus odor, penetrat, completque salubre
Tempestate viros, & nectare dulcior aura
Hostia nigrantis Nili septena vaporat.
O felix, heresque tui quo soluimur omnes
Hoc tibi suppeditat vires, præbetur origo
Per cinerem, moritur te non pereunte senectus.
Vidisti quodcunque fuit, te sæcula teste
Cuncta reuoluuntur, nosti quo tempore Pontus
Fuderit elatas scopulis stagnantibus vndas:
Quis Phaëthonteis erroribus arserit annus.
Et clades te nulla rapit, solusq; superstes
Edomita tellure manes, non stamina Parcæ
In te dura legunt, non ius habuere nocendi.

CORPORIS AFFECTVS.

DVRISSIMAM itaque mortem sponte obire Phœnicem antiqui dixerunt: ueruntamen parum adhuc fortè legentibus uideri potuisset, nisi etiam in tanto æuo, quod illi tribuebant, nullo morbi genere torqueri, imo uerò ne obnoxium quidem fuisse addidissent: quemadmodum idem Claudianus prodidit.

—— Solus plaga defensus iniqua
Possidet intactas ægris animalibus oras,
Sana nec humani patitur contagia mundi:
Par superis volucer.

VOX. CANTVS.

DE uoce Phœnicis nemo, quod quidem sciam, præter Plinium, & Lactantium Firmianum quicquam memoriæ prodidit, qui modulatissimum illi cantum tribuerunt. Lactantius verò ita de eo canit:

Atque vbi Sol pepulit fulgentis lumina portæ,
Et primi emicuit luminis aura leuis.
Incipit illa sacri modulamina fundere cantus,
Et mira lucem voce ciere nouam.
Quam nec Iuleæ voces, nec tibia possit
Musica Cyrrhæis assimilare modis.
Sed neque Olor moriens imitari posse putatur,
Nec Cyllenæ fila canora Lyræ.

Reperiuntur item perbelli Varronis senarij, quibus argutus quidam, & canorus, alios se ad cantum suscitare iactat, ac cantantium se Gallum Gallinaceum (quoniam hæc auis captu suo totum diem lacessit) & Phœnicis vocis suscitabulum esse:

Phœnicis adsum suscitabulum,
Cantantiumque Gallus Gallinaceus.

a Lib. 12. Aduers. c. 2. Sed fornicis ibi fortasse legendũ est, vt doctissimus [a] Adrianus Turnebus quoq; existimauit, vt scilicet meretricularum blandæ, & melleæ voces intelligantur, versu tamen, vt ait, claudicante.

ÆTAS.

Annorum vitæ Phœnicis numerus.

PHOENICI æuum quidem longissimum veteres omnes ascripserunt, sed in explicando eius periodo admodum varij sunt. Nam *de numero annorum*, vt Cornelij Taciti verbis vtar, *varia traduntur, maximè vulgatum quingentorum spatium. Sunt qui asseuerent mille quadringentos sexaginta vnum interijci*. Hæc ille. Plinius sexcentũ sexaginta; Herodotus, quocum Solinus, & Mela ferè conueniunt, quingentos & quadraginta; Philostratus sexcentos, Seneca quingentos, Albertus

trecentos

trecentos quinquaginta annos viuere Phęnicem dixerunt. Verùm etsi istæc modo ascripta ętas quibusdam nimis credulis hominibus quodammodo verisimilis videri posset, Chæremonem Aegyptium tamen etsi sacrarum literarum scribam, nec non Poetas, quorum alioqui fabulosè agere proprium est, vel splendidissime mentitos, vel saltem nugatos fuisse liquidò constat: Ille enim sex supra septem millibus annos Phęnicis æuo tribuit; poetæ plerique mille, Hesiodus multò plures nouem nempe Coruorum γενεάς (hoc est, vt Ausonius vertit, sæcula: nos quid de eiusmodi γενεῶν sentiamus, antè in Corui historia diximus, quam lector curiosus adire poterit) Ouidius quinque sæcula tantùm, cùm inquit:

Hæc vbi quinque suæ compleuit sæcula vitæ. &c.

Claudianus modo stellis (*Stellas qui viuidus æquat, Durando, membrisq; terris redeuntibus annis.*) vitam Phęnicis comparat, paulò tamen post lustrorum numero vixisse ait, sed numerum non explicat. Vt vt est, atque quocunque modo interpreteris vita Phęnicis longissima fuerit cuius, si Deo placet, Oppianus hanc adducit rationem, quoniam neque sagittis, neque lapidibus, neque laqueis, neque vllis alijs hominum insidijs petatur. Tantùm vero apud omnes Phęnicis viuacitas increbuit, vt adagium idque satis triuiale inde natum sit; Quo in primis Phœnice vivacior.
vsus est Lucianus, ἢν μὴ φοίνικος ἔτη βιῶν, i. *nisi Phœnicis annos vixeris.* Quod adagium ad prudentiam referri possit, sicuti idem alibi fecisse videtur, dum ait: *Quid vero tibi amplius respondeam, qui negas quenquam rectè discernere, nisi qui Phœnicis annos vixerit, omnesq; per orbem periculum faciendo accesserit.*

AMOR IN PARENTEM.

VAE iam dicturus sum, Phęnicem vnicum semper fuisse prorsus redarguerent, nisi parentis voce, cadaueris reliquiæ intelligendæ venirent. Sepelire enim filius patrem fingitur: ad quod beneficium tanta pietas, tantusq; amor Phęnici iam nato inesse perhibetur, vt vel *iam primùm adulto* (Taciti verbis vtor) *prima cura sit sepeliendi, neque id temerè, sed sublato myrrha pondere, tentatoq; per longum iter, vbi par oneri, par meatus sit, subire patrium corpus, inq; Solis aram deferre, atque adolere; hæc incerta, & fabulosis aucta.* Hæc ille: Quæ etsi aliter Herodotus narret, Tacitus tamen ex eo descripsisse mihi videtur: *Phœnicem narrant*, inquit ille, *quod mihi non fit verisimile, hoc excogitare; ex Arabia proficiscentem in templum Solis, gestare patrem myrrha obuolutum, & in eo templo humare: sic autem gestare, primum ex myrrha ouum componere, quantum ipse ferre possit, deinde ferendo illud experiri. Hoc expertum, ita demum ouum exenterare, atque in illud parentem efferre: & qua parte ouum exinnaniuit, patremq; intulit, eam partem alia myrrha inducere: & cùm tantundem ponderis imposito parente effectum sit, obstructo rursus foramine baiulare illud in templum Solis. Hæc facere hanc auem commemorant.* Alij defunctum parentem à pullo in eandem Soli dicatam vrbem gestari Smyrnæa cistula reconditum aiunt, quod Adamantinus etiam non inficiatur: verùm cuius opera illa contexta sit, subticent. Plinius verò, Ouidius, & Lactantius Firmianus, neque oui, neque cistulæ mentionem faciunt, sed simpliciter humasse parentem scribunt: verba illorum maioris fidei causa adijciam; *Principio iusta funeri priori reddit* (inquit Plinius) *& totum defert nidum prope Panchaiam in Solis vrbem, & in ara ibi deponit.* Ouidius sic ait:

Cùm dedit huic ætas vires, onerique ferendo est
Ponderibus nidi ramos leuat arboris altæ,
Fertque pius cunasque suas, patriumque sepulchrum
Perque leues auras Hyperionis vrbe potitus,
Ante fores sacras Hyperionis æde reponit.

Atque ferè eadem Lactantius scribit:

Ast vbi primæua cœpit florere iuuenta,
Euolat ad primas iam reditura domos.
Ante tamen proprio quicquid de corpore restat
Ossaque, vel cineres exuuiasque suas.
Vnguine balsameo, myrrhaque, & thure soluta
Condit, & in formam, conglobat ore pio.
Quam pedibus gestans contendit solis ad ortus
Inque ara residens, ponit in æde sacra.
Mirandam sese præstat, præbetque videnti,
Tantus ibi decor est, tantus abundat honor.

Non

Non defuerunt denique, qui, quamprimùm pennas eſſet adeptus, Phœnicem ſeſe ſimul cum patre in Heliopolin conferre dixerint, quò cùm venit, oriente mox ſole parentem mori, & filio regni gubernacula tradere. Qui profectò plurimum ab alijs diſſentiunt, omnibus vnicam tantum Phœnicem ſemper dari ſcribentibus.

SEXVS. ÆNYGMA.

PHOENICI nullum ſexum tribuit antiquitas, vtpote quem abſque coitu generare, vt dictum eſt, crederet: quare rectè dubij generis à Grammaticis ſtatuitur: Super hoc egregium apud Lactantium ænygma eſt:

Hæc fortunata ſortis, fatiquè volucris,
Cui de ſe naſci præſtitit ipſe Deus.
Fœmina vel mas hæc, vel neutrum ſit mage felix,
Felix quæ Veneris fœdera nulla colit.
Mors illi Venus eſt, ſola eſt in morte voluptas,
Vt poſſit naſci hæc, appetit antè mori.
Ipſa ſibi proles, ſuus eſt pater, & ſuus hæres,
Nutrix ipſa ſui, ſemper alumna ſibi.
Ipſa quidem, ſed non eadem, quia & ipſa, nec ipſa eſt
Aeternam vitam mortis adepta bono.

Meminit eiuſdem Baptiſta Mantuanus.

Sola inter volucres, nec mas, nec fœmina, ſexu
Sola caret, Veneris ſola auerſatur honores.

De Hermaphrodito ænigma.

Differt itaque tale ænygma ab ænygmate Hermaphroditi quòd in Phœnice planè nullus ſexus reperiatur, in Hermaphrodito verò vterque, quem ita loquentem Vergilius introduxit:

Cùm mea me genitrix grauida geſtaret in aluo,
Quid pareret, fertur, conſuluiſſe Deos.
Mas eſt Phœbus ait, Mars fœmina, Iunoq; neutrum.
Cumq; forem natus Hermaphroditus eram.

PRODIGIA.

Magni anni conuerſio.

Magnus annus.

HOENICIS conſpectum prodigij loco habitum volunt veteres, ſed quando & vbi viſus vnquam ſit, vel in dicendo diſſentiunt, vel id ipſimet fabuloſè dici confitentur. Manilius teſte Plinio, cùm huius alitis vita magni anni conuerſionem fieri prodit, iterumq; ſignificationes tempeſtatum, & ſiderum eaſdem reuerti: hoc autem circa meridiem incipere, quo die ſignum Arietis ſol intrauerit; & fuiſſe eius conuerſionis annum P. Licinio, M. Cornelio Coſſ. CCXV. Solinus cui alioqui vera falſis miſcere ſolenne eſt, de magni illius ab eius viſu, anni conuerſione, raram inter authores fidem haberi refert, plurimos tamen eorum dicere magnũ annum non quingentis & quadraginta, ſed duodecim millibus nongentis quinquaginta quatuor annis conſtare. Verùm vt illud ridiculoſum eſt credere, ita quando viſus ſit Phœnix, incertum eſt. Corn. Tacitus eſſe ait, qui aſſeuerent mille quadringentos ſexaginta vnum interijci, prioreſque alites Seſoſtride primùm, pòſt Amaſide dominantibus, dein Ptolomæo, qui ex Macedonibus tertius regnauit, Heliopolin aduolaſſe: *Sed antiquitas*, inquit, *quidem obſcura eſt, quoniam inter Ptolomæum & Tiberium minus ducenti quinquaginta anni fuerunt, vnde nonnulli falſum hunc Phœnicem, neq; è Arabum terris credidère*. Xiphilinus eo, quo Tiberius diſceſſit, anno in Aegypto viſum fuiſſe author eſt, ipſiusq; Imperatoris mortem portendiſſe. Huic Aurelius Victor congruit. E Plinio bis viſum colligere eſt. Primùm enim prodijſſe narrat P. Licinio, M. Cornelio Coſſ. mox ex authoritate Corn. Valeriani in Aegyptum deuolaſſe Coſſ. Q. Plautio, Sex. Papinio, & Claudij Principis cenſura anno Vrbis DCCC. in urbem allatum, & in comitio propoſitũ, quod actis teſtatum ſit; *ſed quæ falſa*, inquit (alias quẽ falſum) *nemo dubitârit*. Solinus, qui alioqui omnia ferè, quæ de Phœnice habet, à Plinio, vt ſolet, tranſcripſit, unius tantum temporis, illius nempe anni quem poſtremò ex Plinio poſuimus, mentionem facit. Quẽ Suidas ſecutus videtur: Phœnicem, inquit, aiunt ſub Claudio Cæſare Aegyptijs comparuiſſe *διὰ τεττάρων καὶ ὀκτων*. Ex quibus cuiuis ſatis liquere arbitror ipſoſmet veteres ignoraſſe,

quo

quo tempore Phœnix apparuerit, qui certè nunquam apparuit. Quare planè nescio quid in mentem uenerit Baptistæ Mantuano Christiano alioquin, qui agricolas anni fertilitatem ex illius conspectu colligere memorat, nisi poëtarum more fabulosè loquutum dicamus: ait autem:

——In medio recubans Taprobana ponto
Tempora cognoscit reditus Tum rusticus ergo
Suspicit obseruans uolucrem. Nam creditur annus
Ille salutaris, pecoriq; & frugibus aquus.

MYSTICA.

SOli Phœnicem sacram existimârunt Aegyptij, cùm quoniam sol ortus illius, necnon etiam interitus causam credebant; tùm etiam uel quia uterque in orbe unicus haberetur, uel quòd ut sol cætera sidera, ita Phœnix omne uolucrum genus pulchritudine superaret. Alij uerò alias rationes adducunt: quod scilicet Aegyptij, sole magis quàm reliqui homines & gaudeant & beneficio eius perfruantur. illis enim quando maximè feruet, quo tempore reliquis prouincijs remotis, & in septentrionem declinantibus grauis est, plurimùm emolumenti adfert; Nilo scilicet tunc inundante. Atque hinc est, quod poëtæ passim Phœnicem Solis alitem, solisq; sacerdotem nuncupant: ut Claudianus, cum ait:

Solem cur Aegyptij venerētur.

Nilus quādo inūdet.

Conueniunt Aquilæ, cunctæq; ex orbe volucres
Vt solis mirentur auem &c.

Et Lactantius Firmianus:

Antistes nemorum & luci veneranda sacerdos,
Et sola arcanis conscia Phœbe tuis.

Non desunt tamen etiam, qui Phœnicem Veneri sacram fecerint, forsan quia iuxta Claudianum:

——purior illum
Feruor Solis alat: uel quia unà cum sole magni anni periodum conficere, & metiri creditur.

HIEROGLYPHICA.

CVm itaque, ut iam diximus, Aegyptij sapientes per Phœnicem Solem intelligerent; & sole maximè feruente Nilus exundaret, identidem per Phœnicem Nili inundationem significabant: sed non simplex erat apud illos exundationis uocabulum. Nam exundare, præstare & excellere etiam dicebant, ut si quis in egregia quadam uel animi, uel corporis dote clarus esset, hunc exundare dicerent: Et nobis quoque usitatū est, uiros doctrina uel alia quauis uirtute raros, Phœnice uocare. In quo sensu sæpè Petrarcha Lauram suam, Phœnicem nuncupat. Cum uero etiam quippiam, quod longa annorum serie intermissum, etiam antiquatum esset, qualia sunt ludi, sacra, ceremoniæ, supplicationes, mores ritusue aliqui, triumphorum splendores uel quid huiusmodi: euenissetq; postmodum, ut instaurati contigisset, significare uellent ijdem Aegyptij, tunc quoque in eiusmodi rei significatum Phœnicem exculpebant. Eadem uolucris diuturnæ absentiæ hieroglyphicum est, necnon & animi peregrinationis in hoc corpore: dum enim Spiritum in hac terra ducimus, a patria procul absumus. Denique Phœnix æternitatis symbolum fuit, unde etiam imaginem ipsius in Philippi Imperat. numismatibus passim expressam legimus. Atque ad hunc sensum Hetruscorum poëtarum princeps amoris sui, quo Lauram suam prosequebatur, æternitatem significaturus, elegantissimè eum Phœnici, quo nomine illam non semel celebrat, assimilabat, dum canit:

Inundationis Nili typus.

Exundare quid Aegypiis.

Phœnices qui dicti.

Ceremoniæ reiteratæ per Phœnicē significatæ.

Absentiæ diuturnæ hieroglyphicum.

Aeternitatis symbolum.

[a] Li. 5. Hexam c. 23.

La onde'l dì vien fore,
Vola un Augel, che sol senza consorte

Di volontaria morte
Rinasce, e tutto a viuer si rinuoua:
Così sol si ritroua
Lo mio voler, e così in sù la cima
De suoi alti pensieri al Sol si volue,
E così si risolue,
E così torna al suo stato di prima:
Arde, e more, e riprende i nerui suoi,
E viue poi con la Fenice à pruoua.

MORALIA.

A Phœnicis etsi fabulosæ volucris exemplo Theologi, Sanctiq; Patres moralia conscribere non dedignati sunt, atque in primis D.[a] Ambrosius resurrectionis typum inde elicit: *Docemur*, inquit, *huius auis exemplo resurrectionem credere, quæ & sine exemplo, & sine rationis perceptione ipsa sibi insignia resurrectionis instaurat. Et vtique aues propter hominem sunt, nō homo propter aues. Sit igitur exemplo nobis, quia auctor, & creator auium Sanctos suos in perpetuum perire non patitur, qui auem vnicam perire non passus, eam sui semine voluit reparari. Quis igitur huic annunciat diem mortis, vt faciat sibi thecam, & impleat eam bonis odoribus, atque ingrediatur in eam, & moriatur illic, vbi odoribus gratis fœtor funeris possit abolere? Fac & tu o homo tibi thecam; expolians veterem hominem cum actibus suis, nouum indue. Theca tua, vagina tua, Christus est, qui te protegat, & abscondat in die malo. Vis scire quia Theca, quia protectio est? Pharetra, inquit, mea protexi eum. Theca ergò tua est fides: imple eam bonis virtutum tuarum odoribus, hoc est, castitatis, misericordiæ, atque iustitiæ, & in ipsa penetralia fidei suaui præstantium odore redolentia totus ingredere, ea te amictum fide exitus vitæ huius inueniat, vt possint ossa tua pinguescere, & sint sicut hortus ebrius, cuius citò semina suscitantur. Cognosce ergo diem mortis, sicut cognouit Paulus, qui ait. certamen bonum certaui, cursum consummaui, fidem seruaui, quod reliquum est, posita est mihi corona iustitiæ. Intrauit igitur in Thecam suam quasi bonus Phœnix, quam bono repleuit odore Martyrij.* Talis item generatio, qualis vulgò Phœnici ascribitur, egregie Saluatoris nostri IESV Christi typum quendam præ se ferre videtur. Hic enim sine virili semine, cælesti scilicet virtute, hoc est Spiritu Sancto intra aromatica ligna, hoc est, intra purissima Beatissimæ Virginis viscera, & ex sacro ipsius cinere, hoc est purissimo sanguine procreatus est, è quibus ceu lignis aromaticis odor quidam præstantissimus exiens, & suauiolentia sua cælos ipsos pertingens, filium Dei in incredibilem erga se amorem pertraxit: vnde illud Salomonis. *Quæ est ista, quæ ascendit, sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris?* Vbi verò Christus ex Aue, hoc est, ex Deo homo factus Phœnicis instar in solitudine habitasset, & vitæ cursum impleuisset; lignis aromaticis, hoc est, Sanctę Cruci membra sua affigenda exposuit, vt nos, qui eius pignora sumus, ab omni peccatorum labe redimeret: vnde ita in Cruce, velut in nido aromatico mortuus, & ceu in cinerem redactus, in vermem sese commutauit, iuxta illud Esaiæ. *Vidimus eum, & non erat aspectus.* Dicens illud Psalmi: *Ego sum vermis, & non homo, opprobrium hominum, & abiectio plebis.* Quemadmodum ergò nouus Phœnix ex verme nasci perhibetur: ita re vera Saluator noster vermis in Cruce factus post triduum nouam vitam resumpsit, & propria virtute ceu alis innixus ad cœlos euolauit. Tunc autem è conspectu omnium sese eripuit, cùm videntibus discipulis ascendit ad dexteram Dei Patris; &[a] *Videntibus illis eleuatus est in cælum.* Præterea, quemadmodum Phœnix vnica ales dicitur, ita etiam de IESV Christo[b] dicitur, *Non inuentus est ei similis.* Phœnicem Christo egregiè etiam hisce versibus Nicolaus Reusnerus comparat:

Quæ thuris lachrymis, & succo viuit amomi:
Fert cunas Phœnix, busta paterna suas.
Vnica semper auis. pater, & sibi filius ipsa:
Morte sibi vitam dat sibi sola nouam.
Nam quoties super orbe decem iam sæcula vixit:
Supremi moriens nascitur igne rogi.
Sic Christus vitam sibi reddit morte, suisq;
Christicolis, sibi quos iungit amore pari.
Verus homo, verus Deus vnus, & arbiter æui:
Lumine qui lustrat, numine cuncta fouet.

[a] l. 5. Hexam. c. 23.

Iesus Phœnici similis.

[a] Actor. 2.
[b] In Ecclesi.

Felix

Felix qui Christo per sancta lauacra renatus;
Amne sacro vitam dum rapit, amne capit.

Possunt item Sancti huic licet fabulosæ volucri assimilari, qui post crudeliter illatam à tyrannis mortem, cælos incolunt. Vnde idem Poëta:

Sācti Phœnici comparati.

Phœnices (si vera ferunt) mors ipsa refingit:
Hunc sit vt vnus auis vitaq; morsq; rogus.
Ite ò carnifices: Sanctorum sancta cremate
Corpora: quos vultis perdere, flamma paret.

Venerabilis [c] Beda in hæc patientissimi D. Iobi verba: *Dicebamq; in nidulo meo moriar, & sicut palma multiplicabo dies*, ita scribit: *nidus eius exterior, homo eius intelligendus est, qui de fæno carnis illius compositus à Deo fuerat, & constructus. Omnis enim caro fænum. In hoc igitur nido semper se mori sub testificatione dicebat, dum vitijs mundi, & eius concupiscentijs non viuebat, odio illam habens qua carnalis est, maculatam tunicam. Palma autem arbor secundum Græcos φοῖνιξ dicitur: Auis quoque illa, quam multi facile quidem viuere autumant, φοῖνιξ eodem nihilominus vocabulo nuncupatur. Potuit fortassis de eadem hoc loco dixisse, vt sicut illa nidum sibi faciens, in ipso post multa tempora, a semetipsa concremari, & rursus de eiusdem nidi cineribus fertur inter breue tempus resurgere, qua deinceps multis viuat temporibus. Fieri ergo potest, vt D. Iob in similitudinem auis illius dicat, se post mortem in carnis cinere, velut in nido pro tempore futurum, & inde resurrecturum in gloriam, atque hos æternos esse dies quos multiplicandos sibi fideles Dei cultor expectet: ita enim & superius est loquutus, dicens: Et rursum circundabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum:* Hæc itaque Beda, verum nunquid D. Iob de Phœnice Aue intelligat, vt Beda dubitat, ita nec ego vel affirmauerim, vel negauerim, verũtamen si quis id pertinacius affirmet, atque ita sacrarum literarum testimonio Phœnicem dari dicat, quòd ego antè semper negaui: Dicam, vel fieri potuisse D. Iob etiam suo tempore à communi istac opinione deceptum fuisse, vel quod verisimilius est, de palma, non de Phœnice loqui, vtraque enim φοῖνιξ Græcis teste eodemme: Beda appellatur, voce æquiuoca. Ita pariter Latinus interpres D. Hieronymus alium Psalmographi locum, nimirum: Iustus vt φοῖνιξ florebit, rectè Palma reddit: quem tamen locum citans D. Epiphanius, Phœnix auis transtulit, quemadmodũ quoque doctissimus Tertullianus fecit.

[c] *Lib. 2. Expos. in Iob.*

PROVERBIA.

Κατὰ φοίνικα ἀναβιώσκεσθαι, id est, *Phœnicis in morem reuiuiscere*, prouerbium de eo dicitur, qui longa valetudine, assiduis curis, amore, solicitudine, carceris tædio emaciatus, nunc viuidior factus ad se redit. Aristides ad statum ciuitatis refert, cuius ruinæ in nouam vrbis faciem restitutæ sunt, reparatis etiam ijs, quæ obsoleta forent, ita enim loquitur de Smyrna M. Aurelij reædificata: *Repullulat ciuitas deposito senio, vetus eadem noua, quomodo Phœnicem reuiuiscere fama loquutur.* Et rursus. *Facta est eadem vrbs, & antiquissima, & nouissima resumpta iuuenta, quod de sacra alite dicitur. Phœnicis æuum* etiam prouerbio locum fecit, & de eo dicitur, qui naturalem viuendi regulam excedit, de quibus antea fusiùs diximus.

Phœnicis in morẽ reuiuiscere.

Phœnicis æuum.

Præterea raritas huius alitis in adagium etiam cessit, vt *Phœnice rarior*, φοίνικος σπανιώτερος, de homine raro, vnde [d] Persius.

Quando rara auis est, si quid tamen aptius exit,
Laudari metuam.

Adagium illi simile est; *Coruo quoque rarior albo.*

Phœnice rarior.

[d] *Satyr. 1.*

MEDICA. VSVS.

NON contenti verò veteres fictitiam nobis hanc alitem pro vera obstrusisse, ausi etiam sunt de medicamentis eius quædam excogitare. [a] Plutarchus cerebrum Phœnicis non tantum dulce esse tradidit, sed dolores capitis etiam inferre. Et Plinius inter prima à Magis ex cinere eius nidoque medicinas proditas esse scribit, verum prudenter istæc subiungit: *ceu verò id certum est, atq; non fabulosum, irridere est vitæ remedia post millesimum annum reditura monstrare.* Fertur Heliogabalus profusissimus ille, ac dissolutissimus Imperator Phœnicem, vt Lampridius scribit, in conuiuijs, vel pro eo mille libras auri, vt in prætorio eas dimitteret, promisisse. Equidem aurum persoluere potuit, Phœnicem vero duntaxat polliceri. Phœnix denique nobilissimæ, & fortissimæ Heroinæ Marfisæ ab Ariosto tantoperè decantatæ insigne fuit; quæ cur id sibi nuncupauerat, ille hisce versibus indicat:

[a] *L. de tuenda sanit.*

Cerebrum Phœnicis.

Cantic. 36. Stan 17 & 18.

Marfiſa ſe ne vien fuor de la porta,
E ſopra l'elmo vna Fenice porta.
O ſia per ſua ſuperbia, dinotando
Se ſteſſa vnica al mondo in eſſer forte,
O pur ſua caſta intention lodando
Di viuer ſempre mai ſenza conſorte.

SYMBOLA. EMBLEMATA.

PHOENIX ita pictus, vt in nido ardere videatur, cum verbis VNICA SEMPER AVIS, ſymbolum fuit Helionoræ ab Auſtria Franciſci Galliarum regis viduæ, quo optima quæque & pretioſiſſima inuentu difficillima eſſe ſignificabat.

Phœnix eodem modo ſe cremans, ſed cum verbis SOLA FACTA, SOLA DEVM SEQVOR, ſymbolum fuit Bonæ, Galeazij Mediolanenſium Ducis matris, quo ſe poſt obitum mariti ſoli æternoq; Deo dicaſſe innuebat.

Phœnix in medio flammarum cum verbis NE PEREAT, ſignificat hominem, qui in præſenti vita ſeſe ceu igni exponat, hoc eſt, patienter aduerſa ferat, ne in æternum pereat. Si verò hæc uerba ablatis alijs ponantur VT VIVAT, illum ſignificat, qui omnia perferat, & in hoc totum ſeſe det, vt breuitatem vitæ cum famæ bonitate compenſet.

Phœnix faſciculo aromatũ hoc eſt, nido ſuo inſidens, neq; alarum ventillatione ignem accendens, ſed tantummodo in cælum oculorum aciem intendens, cum verbis SOLA LVMINA SOLIS, illum ſignificat, qui inter alias eaſq; pulcherrimas mulieres vnam tantummodo perit.

Phœnix in accenſo nido alas ad ſolares radios expandens cum hiſce tribus literis V. E. V. & cum verbis VT VIVAT, ſignificat hominem, qui & dum viuit, & poſt mortem ex exanthlatis ſuis laboribus immortalitatem ſibi cõparat. Tres illæ literæ ſignificant, VITAM AETERNAM VIVO: vel ſignificat hominem, qui omnem ſuam ſpem in Chriſtum dominum ſolem iuſtitiæ ponit, à quo vitæ ſuæ renouationem deſiderat. Nam ignis ſancti Spiritus typus eſt, quem exoptare, & amplecti quiſque debet, vt exuat æternum pondus, & æternùm viuat. Fuit id Emblema Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi Chriſtophori Madrutij, Cardinalis Tridentini, de quo hoſce verſus me legiſſe memini, quos etſi Italicos aſcribere placuit:

Quando è da gl'anni affaticata, e graue
La prudente Fenice, il nido accende,
E cò' raggi del Sole il fuoco accende,
Ond'arde, e dal morir vita riceue.
Così chi la fatica eſtima leue,
Per cui fra bei ſudor virtu s'apprende,
Se ſteſſo chiara viuo, e morto rende,
Ne teme il vaneggiar del tempo breue.
E veramente eterna vita viue
L'huom, che lei ſempre amando il vitio abhorre
Ripieno il cuor di luminoſi rai,
E chi non cura, ch'à bel fine arriue
Se viueſſe più tempo di Neſtore
Si deue dir che non viueſſe mai.

Phœnix pariter in medijs flammis depictus, ſed ſine verbis adiectis, ſymbolum fuit Baronis cuiuſdam vulgò della trinità dicti, de quo ibidem hi verſus Hetruſci leguntur:

Rinaſce e viue ogni hor de la ſua morte
L'Alma Fenice, & ſe nel foco affina
Che ſendo ad altri ingiurioſa e forte
A lei contra il ſuo fine è medicina,
Coſi trahe l'huom de la commune ſorte
Lodato ſtudio, e nobil diſciplina,
E ſol per via de le fatiche aſcende
A vero honor, che glorioſo il rende.

SEMENDAE

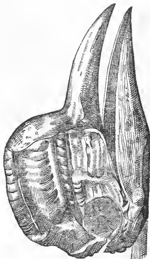
SEMENDÆ CRANII DESCRIPTIO.

I mo lò cranium, cuius hic picturam exhibeo, illius Semendæ est, de qua neoterici, qui de India commentarios ediderunt, multa, eaq; parũ verisimilia commenti sunt, pro veterum Phœnice nobis obtrudere conantes, equidem nullo pacto Phœnicis caput referet, quoniam ad Aquilinum quodammodo accedere debebat. Cum verò cranium hoc Aquilino capite vel quadruplo maius fit, itaque vel illorum Semendæ, vel certè ueterum Phœnicis minimè fuerit. Vt ut est, illud mihi pro Semendæ cranio Venetijs apud quendam Mercatorem depictum est, & pòst pro eodem, Magno Hetruriæ Duci uenditum, & in Musæo reseruatum. Damasco autem huc fuerat allatum, eratq; curuum & valdè crassum, colore albicante in anteriori parte, in posteriori verò purpureo obscuro, figura ouali. Rostrum erat palmum longum, admodum acutum, & intus cauum quidem, sed sine tribus illis fistulis, quibus musicam harmoniam a Semenda sua editam illi fabulati sunt.

Semendæ cranium non esse Phœnicis.

Rostrum.

DE CINNAMOMO AVE. Cap. XXIX.

[a] H 9.c.13.

HANC Auem, [a] Ariſtoteli notam Bellonius cum Manucodiata, Rhyntace, necnon Phœnice, ſicuti ſæpè diximus, implicat, quare nō ab re de ea hic pertractabimus, maximè quòd rariſſima ſit, & Manucodiatis etiam rarior. Et quamuis nihil de ea certi habeam, ex iis tamen, quæ ex antiquis allaturus ſum, Bellonij hallucinatio manifeſtabitur.

SYNONIMA.

[a] L.10 c.33

ARISTOTELI [a] κινάμωμος, Plinio Cinnamologus, (alij Cynamomus legunt) dicitur; Hermolaus Barbarus apud Ariſt. κιννάμολγον, non κιννάμωμον ſcribendum eſſe ſuſpicatus eſt. Ornithologus authoritate Neſtoris Grammatici, & medicorum, Theophraſti nempe, Aeliani, Philis, Dionyſij, & eius interpretis Euſtathij, Cinamomum per n ſimplex ſcribendum eſſe putat à cinamomo, videlicet aromate, quod primam corripit. Sed cùm paſſim apud Poëtas eoſq́ præcipuos, vt Ouidium & Claudianum primam variari, & modò per n ſimplex, modò per duplex ſcribi videam, id non magnifacio. Euſtathius Ariſtoteli tum ipſos ſurculos, tum ipſas Aues, ex illis nidum cōſtruentes κιναμώματα genere neutro plurali dici tradit, quod ſanè commodius fit apud Græcos, quibus ὄρνεον generale auium nomen etiam neutrum eſt.

Etymum. Ken. Kaneh.

Ego nullum neque apud Græcos, neque apud Latinos auis nomen neutrum noui. Ornithologus ab Hebraica, vel Arabica voce קן Ken, id eſt, nido, ex quo cinnamomum decuti volunt, nominis originem, non abſurdè peti poſſe arbitratur; vel a קנה Kanec, hoc eſt, canna, ſeu arundine. Cinnamomum enim cortex fruticis eſt figura cannæ, ſeu canalis inſtar, vnde vulgò etiam

Canella.

canella vocatur.

FORMA. DESCRIPTIO.

[a] In Euterpe

PRAETER vnum [a] Herodotum, ſi modo de Cinnamolgo loquatur, neminem veterum habemus, qui de magnitudine Cinnamulgi meminerit. Is verò grandem etiam ſolummodo dixit. Etſi enim Vincentius Bellunenſis Ariſtotelis teſtimonio Paſſere aliquanto maiorem, coloris partim flaui, partim cærulei eſſe, roſtrumq́ habere longum ad flauum vergens ſcripſerit, nihil tamen tale apud Philoſophum legitur, nec apud quemuis quod noui, alium.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

CInnamulgus auis equidem peregrina eſt, atq hactenus nobis incognita, ita vt ad certū auium genus referre non potuerimus; quia tamen ex Herodoti verbis carnibus veſci colligimus, itaque vel ad rapacium, vel Coruinum genus reducendam arbitramur. Vnde profectò Phœnix minimè eſſe poterit; ſiquidem Ariſtoteles grauiſſimus & veridicus author nunquam nobis nugas pro veris obtrudit, vt hîc ſaltem facere conatur Bellonius, qui quàm bene etiam concludat Rhyntacem eſſe prorſus non capio, neque vllum uideo tantæ audaciæ fulcrum. Nec Manucodiata denique fuerit, nam hæc pedibus caret, quod cùm in omnibus Auibus Ariſtoteles diſertè negauit, Cinnamomum apodem dicere minimè potuit.

LOCVS.

Auis Arabiæ.

ANtiqui fermè omnes, atque ipſe etiam Ariſtoteles Cinnamulgum in Arabia degere ſcripſerunt: unde Solinus auem Arabiæ, illam nuncupabat. Dionyſius Afer, ubi Cinnamomi laudes proſequitur, ex inſulis inhabitatis ab Auibus eiuſdem nominis id afferri quidem, ſed terram quæ id ferat, ignorari una cum Herodoto memorat. Poſſit tamen coniici inſulas illas prope mare rubrum eſſe, quod inter Africam eſt, & Taprobanem inſulam.

[a] Lib.23 de Animal.
[b] In vita Artaxer.

Contrà [a] Albertus Cinnamulgū in Aethiopia ex nobiliori cinnamomo nidum texere, auemq́ ſimul cum interraneis ſuis non euiſceratam propter aromaticum eorum quibus nutritur, odorem comedi ſcribit, ſed ſine ullo authore. Nos apud Cteſiam referente [b] Plutarcho Rhyntacem apud

cem apud Persas nasci, in qua nihil excrementi inueniatur, sed interna omnia adipe plena esse suo loco diximus. Cum hac Cinnamulgum Albertus, eiusq; in hoc fortè æmulus Bellonius cõfundunt, cum tamen de Cinnamomo id veteres minimè scripserint. Idẽ [c] Albertus locũ Aristotelis de Alcyone traducens, eam auem minus bene cum Cinnamulgo confundit, ut & alij eum sequuti ineptissimi scriptores.

[c] L.9. Hist. cap.14.

NIDVS.

De uolatu, moribus, generatione, nihil prorsus memoriæ proditum reperitur: nisi quòd nidum ex præstantissimi, odoratissimiq; aromatis, cinnamomi inquam surculis extrueret: uerùm de nidi loco, & quomodo cinnamomum id colligatur, quid id tradiderunt autores quam maximè dissentiunt. Aristoteles enim in excelsis arboribus, & arborum ramis nidificare dixit. Huic Solinus astipulatur, & in excellentissimis lucis nidulari, & nidum propter ramorum altitudinem & fragilitatem hominibus inaccessum esse de suo addidit. Contrà Herodotus in præruptis montium extruere nidum prodidit: cuius uerba, ut quantum Aristotelis doctrinæ aduersentur, lector uideat, apponere libuit: *Cinnamomum*, inquit, *Arabes mirabiliùs, quàm thus aut Casiam legunt, nam aut quomodo, aut qua in terra illud gignatur nequeunt dicere: nisi quod probabili ratione utuntur, quod quidam uolunt id gigni in his regionibus, ubi Dionysius educatus est, & ipsas cinnamomi festucas afferri à grandibus quibusdam auibus ad nidos è luto constructos in præruptis montium & hominis inaccessis. Contra quas hoc Arabes excogitarunt: boum, asinorumq; defunctorum, & aliorum iumentorum membra minutatim concisa, in ea loca portant, & ubi iuxta nidos posuêre, procul abscedunt. Ad hæc fruſta delapsa uolucres, ad nidum suum carnem comportant, cui sustinenda impares nidi ad terram discissi labuntur, tunc Arabes ad colligendos eos accedunt.* Hæc ille. Quæ sanè uerba [a] Plinius planè peruertit, dum priuatim illum id de Phœnicis nido intellexisse, & plumbatis sagittis decuti scribit, hoc scilicet de suo addens, ut alias etiam diximus. Quodsi uerò quispiam Plinium id ab Aristot. qui pariter ita ex arboribus peti, & destrui nidum dixit, mutuatum fuisse obijciat, is tamen Aristotelem minimè de Phœnice dixisse id crediderit. Nunquid uerò Herodotus & Aristoteles de eadem aue intellexerint, etsi id audacter non affirmem, non tamen omninò negauerim. Etenim fieri potest, ut utroque modo cinnamomum decutiatur, auisq; tam in arboribus, quàm in præruptis montibus nidificet: siquidem id etiam de multis rapacibus uerificatur. Neque uerò etiam istæc mihi fabulas sapere uidentur, etsi falsa omnia sibi hoc unico argumento nixus Plinius, quoniam in Arabia cinnamomum non reperiatur, uideri dicat, eumq; fortè sequutus Aelianus: *Eorum*, inquiens, *quæ nunc adferuntur, fides si mereantur eam, siue minus, penes Indos esto, quibus authoribus hæc ad nos fama dimanauit quanquam & Nicomachi filius Cinamomi auis suauissimo illi aromati cognominis meminit. Hanc Indi ad se eodem vocatum nomine cinnamomum aromo adferre aiunt: ubi vero aut quomodo id proueniat, hominum nosse neminem.* Hactenus ille.

Herodotus ab Aristot. dissentit.

Arabes quõ Cinnamomum colligant.

[a] L.12.c.19

HIEROGLYPHICVM.

AEgyptij aromatarium, aut quempiam ab aromatum mercimonijs ditescentem significaturi, Cinnamulgum pingebant, quod hæc auis, ut ostendimus, ex illo aromate nidum sibi texat.

Aromatarij typus.

DE PICIS MARTIIS. Cap. XXX.

IAm tandem ad institutum à nobis ordinem, à quo digressi sumus, reuertimur & ad Picos accedimus, quorum historiam subinde post Picas promisimus, quoniam & illos humano sermoni assuefactos aliquando legamus, tùm uerò maximè quòd rostro sint durissimo & robustissimo.

ÆQVIVOCA.

PIcus [a] Aristophani Attica & Dorica lingua πελεκᾶς, communi uerò πελεκὰν appellatur παρὰ τὸ πελεκᾶν τὰ ξύλα hoc est, a perforandis lignis: quod præter Picos Chamæleonti quadrupedi etiam competit, quòd & ipse arbores, animalculorum sub earum corticibus latitantium causa, rostro pertundat; Idem de alio quodam animali prodidit [a] Petrus Martyr, cui admirandum rostri formam tribuit, utpotè quod dodrantalis magnitudinis, & acutum esse ait, & oris loco in cuspide foramen habere, per quam linguam longissimam in cubilia formicarum protrudat. Præterea πελεκὰν Aristoteli non Picus est, sed Platea, ut [b] Plinius & Gaza

[a] In Auib.
Chamæleõ quadrupes.
[a] Hist. Ind. 7.dec.8.
[b] 9.H.c.10.
Pele an Aristotelis.

& Gaza interpretantur, uel ut Cicero, Platealis: Ne quis tamen πελεκᾶν Ariſtoteli, & Ariſtophani eandem auem ſignificare exiſtimet, itaque huius uerba aſcribere operæprecium eſt, quæ ſic habent ὄρνιθες ἦσαν τέκτονες σοφώτατοι πελεκᾶντες, οἳ ταῖς ῥύγχεσιν ἀπεπελέκησαν τὰς πύλας, ἦν δ' ὁ κτύπος αὐτῶν πελεκάντων ὥσπερ ἐν ναυπηγίῳ, ubi pro πελεκάντων ſcribēdum haud dubio πελεκώντων, ut ſit participium à πελεκάω. Andreas Diuus Ariſtophanis interpres ad Græcam uocem alludens pelecantes tranſtulit. Verba ad uerbum tranſlata ita ſonant eo interprete: *Aues erant ſapientiſſimi pelecantes qui roſtris dolauerunt ianuas: erat autem ſtrepitus ipſorum pelecantium tanquam in nauis fractione.* Quodſi tamen quiſpiam pertinaciùs, quàm uerius de quauis aue roſtro contendente intelligendum Ariſtophanem aſſeueret: Heſychij & Suidæ tamen uerbis, quæ noſtræ opinioni ceu calculum addunt, uelit, nolit, acquieſcere cogitur. Ille enim ſic ſcribit, πελεκᾶν ὄρνεον τὸ κολάπτον καὶ τρυπῶν τὰ δένδρα, hoc eſt, *Pelecan auis excauans, & perforans arbores*. Hic ita habet, εἶδος ὀρνέου τρυπῶν τὰ δένδρα, ἀφ' οὗ καὶ δενδροκολαπτὴς καλεῖται, id eſt, *ſpecies auis perforans arbores, a quo etiam arborum perforator dicitur*.

Gryphes pici dicti. Porro Romani Picos etiam uocabant, quas Græci Gryphas, belluas fabuloſas quadrupedes, auritasq́; uiſu & forma terribiles, corpore leonino, roſtro, alis, pedibus Aquilinis, de quibus ſuo loco abundè dictum fuit, ad quem lectorem remitto.

Pic⁹ cur in Auem eam mutat⁹ fingatur. Picus etiam, Rex Latinorum, Saturni filius, Fauni pater, Latini auus, augurioruum peritiſſimus dictus fuit, qui à Circe adamatus, cùm ſpreto eius coniugio, Canentem Nympham duxiſſet uxorem, ab irata Dea, uirga percuſſus in auem ſui nominis mutatus fertur: Quæ ſanè fabula Picum auem ab illo primum in auſpicium adhibitam fuiſſe ſignificat: Meminit eius Pici [c] Ouidius:

[c] Metam. 13.

Picus in Auſonijs proles Saturnia terris, &c.

Et [d] Vergilius:

[d] Aeneid. 7.

Picus equûm domitor, quem capta cupidine coniux
Aurea percuſſum virga, verſumq́; venenis
Fecit auem Circe, ſparſitq́; coloribus alas.

Iupiter picus dictus. Picum (πῖκον) Iouem quendam etiam dictum fuiſſe legimus, qui Occidentis imperio Mercurio filio tradito poſt uitam annorum centum & uiginti obijt, & corpus in Creta inſula humari uoluit, cum tali inſcriptione HIC CONDITVR DEFVNCTVS PICVS IVPITER. Suidas plurimos huiuſce ſepulchri in ſcriptis ſuis meminiſſe tradit.

Picumnus. In Theogonia. Picumnus denique non pro Pico tātùm, ſed pro Pica etiam ſumitur, & Picumnus is Deus dicebatur, qui in ſacris Romanis adhibebatur, cuius meminit Aemilius Macer:

Et nunc agreſtes inter Picumnus habetur.

SYNONIMA.

[a] In Hiſtor. Animal.
[b] In cōment. in Ariſt.

NOmenclaturæ, quas hîc modo damus, Picis Martijs omnibus conueniunt. Pro Hebraica uoce אנפה anapha nonnulli Picum interpretantur, [a] Auicennæ interpres pro Pico alibi Bleſchiat habet: & alia quædam barbarie plena nomina apud [b] Albertum leguntur; *inuenitur*, inquit, *genus unum Dura ſiue Pici, quod uocatur Koduron Græcè, quod quidam vocant Kafraheos Cyboleth: ſub quo etiam comprehenditur aliud genus, quod vocatur Rubeẑ, quod maximè perforat ligna*. Græci uocabulo generico Picū δρυοκολάπτην appellant, quāuis tamen Ariſtophanes alibi δρυκολάπτην triſyllaba uoce, atque alibi δρυοκολάπτην per ο in ſecunda dixerit. Heſychio etiam δρυοκολάψ dicitur ἀπὸ τοῦ κολάπτειν δρῦς, hoc eſt, à pertundendo arbores, Δρῦς enim non ſemper

Δρυς quid Græcis. ſimpliciter quercum Græcis ſignificat, ſed lata ſignificatione pro quauis arbore accipitur: quare etiam δενδροκολάπτης, ξυλοκόπος & δρυοκόπος Ariſtoteli uocatur. Gaza pro δρυοκόπῳ Roboriſecum uertit, atque ita pariter ξυλοκόπος ligniſecus traduci poteſt. Nam & ξυλοκόπος dicitur is, qui ligna cædit, quem nos un reſtelatore dicimus. Δρυτόμος apud Ariſtophanem in eadem ſignificatione legitur; & κολαφος à Miletio etiam Picus appellatur ἀπὸ τοῦ κολάψαι τὸ μέρος τὸ πληττόμενον, id eſt, a quatiendo illud quod percutitur: à Græcis recentioribus κηρκινηςη. Latini Picum ſimpliciter, uel cognomento addito Picum Martium dicunt, quoniam Marti ſacra auis haberetur. Feſtus à Pico Aboriginum quibuſdam dictam putari ſcribit, [e] Iſidorus à Pico Saturni filio, qui idem cum illo eſt, & Pico primum in auſpicijs uſus. Plinius nunquam ſimpliciter Picum, ſed uel Picum arborarium, uel arbores cauantem nominauit. Ornithologus inquirendum proponit, nunquid Picus à roſtro dici poſſit: quoniam, inquit Toloſani roſtrum olim uocabāt beccum: unde Beccaſſę, hoc eſt, Gallinagini apud Gallos nomen inditum eſt. Nos

[e] L. 12. Origen. c. 7.

Picus an à roſtro dictus.

est. Nos quoque patria voce rostrum quidem beccum vocamus; verùm nunquid ab eo Picus, quasi beccus dici queat, alij iudicent. Ego potiùs à Flandrorum picken, quod est, rostro tundere, nomen auis dimanasse crediderim; Siquidem verbum illud proxime cùm ad nomen, tam ad naturam auis accedit. Vt vero poetæ Martem Mauortem, ita etiam Picum Mauortium, & alitem Mauortiam nuncupant: vnde Mantuanus:

Turmatim campos volucris Mauortia Picus.

Itali omne Picorum genus Pico vocant, seu Picchio, Hispani, si benè memini, Bequebo, Galli Pic, Pimar, Pinnar, Picu Mart, & Beschebos à pungendis scilicet arboribus: Germani Specht, quæ vox cum σπιλακτος (sic Picum Hesychius nuncupat) similitudinem habere videri potest. Belgis appellatur een Spicht, Northmannis Espec, Anglis Aspecht, vel à Vuodpecker, vel Raynbyrde: In Carinthia Baumbecker, Polonis Dzieziol, Turcis Sægarieteck.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

ARistoteles[a] tria Picorum genera recenset; vnum Merula minus, cui rubidæ aliquid plumæ insit: alterum ea maius: tertium non multò minus, quam Gallina. Mihi præter istæc, bina item alia genera obseruata sunt, quæ pòst etiā illis adijciam. Differunt verò omnia corporis magnitudine potissimùm & colore. Multi præterea scriptores alias aues Picos vocantes, eas velut illorū genera faciunt: atque in primis Albertus, *Picus*, inquit, *alius marinus est, alius syluestris, vterque cauas cortices arborum, pabulum subesse sperans*. Quo loco Ornithologus Picum illum, quem marinum vocat, non esse aliam auem, quàm Alcyonem rectè meo iudicio iudicaret, si & ille arbores pertunderet, quod non credo, quare aliam esse, omnino statuendum est. Idem[b] Albertus, vbi Tetrix quædam auis Aristoteli vocatur, quam Athenienses Vragen vocant, sic habet; *Radoryz species quædam Picorum est, ferè similis Turdo*, quod approbari neutiquam potest. Rursus vbi Aristotelis aliam auem Glottin appellat, *linguamq́; prælongam exercere* tradit, *apud suos Picum linguosum dici, & linguam cæteris Picis longiorem habere, & rarò & nisi in recessibus magnarum & veterum syluarum inueniri scribit*. Ego verò neque Picum hoc nomine agnosco vllum, neque etiam Glottidem omnino Picorum generi, sed Gallinularum palustrium potius annumerem. In eundem errorem Niphus incidit, qui Glottin Lingulacam esse vult, & Picum Tocciolum vulgò dici asseuerat, qui formicas & vermes oblonga sua lingua extrahit. Hesychius & Varinus[c] Aristophani quandam auem Dryopem nominari, & a Dryocolapte diuersam esse scribunt, sed quæ sit, ab eius Scholiaste non explicari. Dryopes verò populi sunt teste Suida circa Pythonem. Iidem alibi quoddam Pici genus esse tradunt, quod γραύγος dicatur: cùm tamen aliàs κραύγον neutro genere auem esse dicant quandam nomine eius non expresso: quod si verò nomen id Pico conuenire potest: ego a Belgarum crauvven, hoc est, scalpere deductum id esse crediderim, quod verbum ijsdem scandere, quod Picorum proprium est, significat. Porrò Cardanus auiū quoddam genus piscosum dici, inquit, rostri & corporis magnitudine celebre, quod in Occidentali India Alcatrax dicatur, cinerea croceauè pluma destinctum, rostro duorum palmorū in acutum tendente, cùm tamen rostrum tum Ciconiæ, tùm Gruis parum ab hac magnitudine absit. Verùm ex hisce quæ dicta sunt, Picosum, non piscosum legendum cum Ornithologo existimem, etsi tamen cum tanta rostri longitudine Picum nunquam obseruauerim: Idem etiam quandam ait aliam auem Picutum dici, cui rostrum toto corpore maius sit, corpus verò Coturnice paulò maius; rursus rostrum, vbi capiti iungitur, latum esse tribus digitis, aduncum, quo terebrat arbores, atque ibi à caudatis simijs arte ac rostro, quanquam pusillum se tueri pulchrè. Illud denique in illo mirum esse, quod linguæ loco pennam habeat, secus ac in reliquo volucrum genere: sibulare vehementer, & in eadem terra ali, qua Alcatraz. Verum nunquid monstruosa istæc auis Picis sit annumeranda, lectori diiudicandum propono, ego nullam in ea cum Picis similitudinem reperio, neque etiam uideo, quomodo rostro, quod recuruum esse ait, arbores terebrare queat. Id enim Picis neutiquam respondet, quibus ad obeundam eādem actionem longiusculum quidem, sed rectum admodum natura largita est.

[a] L. 9. Hist. cap. 9.
Picus Marinus Alberti quæ Auis. Alcyon. Tetrix.
[b] L. 5. de gener. c. 6.
Vrage. Glottis.
Niphi error.
[c] In Auib.
Dryopes populi.
Craugus.
Piscosæ aues Cardano quæ.
Alcatraz.
Picutus.

FORMA. DESCRIPTIO.

PIcis omnibus cùm non eadem sit corporis magnitudo, vt antè dictum est, itaq; ea ex peculiari quorumcunque descriptione petenda est. Omnes tamen in hoc conueniunt, vt rostrum habeant rectum, durum, rotundum & robustum, ad perforandas arbores admodum accommodum. Lingua etiam teste[a] Aristotele omnibus πλατεῖα καὶ μεγάλη, hoc est, latius-

[a] Lib. 9. Hist. c. 9.

eſt, latiuſcula,& maiuſcula,ſeu potiùs, vt vetus quidam interpres tranſtulit, lata & longa. Nos longam quidem in omnibus, & in Torquilla etiam, & ad occiput vſque extendi,& ſuper totum capitis verticem ceu in glomum conuolui obſeruauimus, adeo vt cùm exeritur, tanquam è tubulis inuolucris in longum admodum extendatur: latam verò minimè: quinimo contrà acutiſsimam, & in extremitate quodammodo cartilagineam, ad lancinandos vermiculos, in quos per foramen roſtro primò pertebratū immittit, perquā idoneam: vnde Albertus: *quædam*, inquit, *aues linguam habent compoſitam: poſterius ex carne, antè ex cornu acutiſsimo, ſicut Picusniger, qui infigit linguam in lignum, & pungendo extrahit vermes*, ſed quod nigro ſoli ille attribuit, id cæteris etiā commune eſt. Nos linguæ anatomen adiecimus, vt res legentibus dilucidior euaderet, in qua miram quoq; muſculorum eam mouentium diſpoſitionem habes.

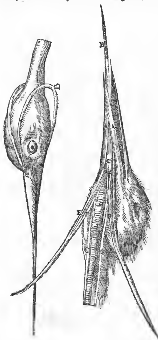

Figura hæc oſtēdit internam & inferiorem ſurſum verſam capitis Pici viridis diſpoſitionem.

- A A. Vniuerſum roſtrum.
- B. Lingua exerta.
- C. Baſis linguæ.
- D. Trachea.
- E E. Portiones carneę in roſtrum deſinentes inferius.
- FF. Portiones durę fidem imitantes.
- G G. Muſculi recti ab integna thoracis parte enati ad linguam deſinentes.
- H H. Muſculi tracheæ arteriæ circumuoluti ad baſim linguę venientes.
- I. Reuolutio ad inſtar faſciæ.

A. Muſculorum linguam mouentium ortus.
B. Monſtrat quomodo ſuperius per caput feruntur ijdem muſculi.

Crura item omnibus breuiuſcula ſunt teſte Philoſopho, at admodū robuſta: Digiti pedum bini antè,& totidem retrò, quod ſolis ipſis, ſi quaſdam nocturnas, Pſittacos,& Iynga excipias,

Albertus

Albertus peculiare esse scribit: cùm tamen Picus cinereus seu Sitta, & qui ipsi Oriolus, Plinio Picus nidum suspendens dicitur, necnon & Picus muralis digitos cæterarum auium more, ternos scilicet antè, vnum vero pro calce obtineant. Talem autem digitorum dispositionem sagacissima rerum natura Picis concessit, quod arborum scansioni admodum esset idonea: sunt uerò digiti ualdè coniuncti, vt arborem, quam scandunt, firmius apprehendant; quare *vngues* etiam, vt Aristotelis verbis vtar, *habent vncos, commodiores, quàm Monedula ad tutiorem arborum reptationem, his enim affixis ascendunt*. Caudam denique admodum rigidam & duriusculam in Picis omnibus obseruaui, & pennas eius in extremitatibus suis fermè nudas, quibus haud aliter, quam pedibus inter repeudum innituntur.

Cauda.

LOCVS.

IN arboribus plerumque degunt, & in quibusuis ferè regionibus reperiuntur; rari tamen, ut audio, in Belgio, & priuatim in Hollandia. Italia omnia semper Picorum genera alit præter maximum, quem nunquam mihi conspicere licuit. Mirum itaque quod scribit [a] Plinius *in Tarentino agro negari Picos*.

[a] Lib. 10. cap. 29.

VICTVS.

PIci omnes vermibus (*σκώληξι*) vescuntur, vnde Dryocolaptes Græcis, vt diximus, appellantur, quòd *τὰς δρῦς*, id est, arbores tundant, *quarum percussi corticis sono pabulum subesse intelligunt*, vt ait [a] Plinius, è sono nimirũ cõiectura de soliditate facta. Vermes enim partibus non solidis ferè insunt. Cùm verò eos venentur, *tam vehementer, arbores excauare* dixit [b] Aristoteles, *vt ipsas sternant*. Imò verò admirandum hoc de quodam Pico tradit, *quod iam mitescens amygdalum, quod rimæ inseruerat, vt fixum constanter ictum reciperet, tertio ictu pertuderit, & nucleum ederit*. Cuius rei etiam Albertus oculatam fidem exhibet: posuisse sese dicens amygdalum in foramine, quod Picus fecerat, idque mox redeuntem Picam se inspiciente perforasse, & fracto osse nucleum ei in cibum cessisse. Vnde quis præter uermes fructibus Picos vesci existimet, cùm tamen longè aliter sese res habeat. Non enim amygdali nucleum in cibum illi uenisse statuendum est, etsi id Albertus, atque ipsemet Aristoteles crediderunt, uerùm præ nimia auiditate nucleum illum abstulisse, uermes, quibus auidissimè semper inhiat, sub illo latitare credentem. Vermium autem nomine insecta intelligo exigua, qualia sunt formicæ, culices, & vermiculi illi, qui sub lignorum corticibus, atque in medulla ipsorum latitant, quos cossos vocant. Vermis enim omnibus id genus insectis commune nomen est, quamuis Lumbrici terræ id præcipuè sibi uendicent. Vbi verò Aristoteles vermium & culicum causa, quercus tundere dixit; Gaza pro *σκνῖπας* culices transtulit. Nos formicis etiam exerta lingua, ac secundum arborum truncos exporrecta ceu in ueru infigere obseruauimus.

[a] Lib. 10. cap. 29.
[b] L. 9 Hi. cap 9.
Vermis q̃d

NIDVS.

ALBERTVS Picos omnes in cauis arborum nidulari ait: quod ante eum Plinius prodidit, sed quod solos inter cæteras aues pullos in iis educet, vt hic vult, verum nõ est, nam & Vpupam id facere [a] Aristoles testatur. Eligunt verò Pici eodem [b] Aristotele teste inter alias arbores oleas, in quibus nidum extruant: sed id rursus Albertus Pico maximo nigro priuatim tribuit. Locũ, in quo nidulaturi sunt, in arboribus ipsi excauare dicuntur, & tanto artificio nidũ exstruere, vt ligna illa, è quibus inter se consertis constat, manibus facilius separentur, quàm ferro dissecentur, vti in pinea nuce vsu venire etiam videmus. In huius nidi artificium incidens D. Consalis Ponce de Leon Hispalensis interpres, & Scholiasta Sancti Epiphanij. Ego, inquit, dum hæc scribo (scribit autem ad caput Sancti Epiphanij de Pico) in horto ædium Magnifici Alphonsi Ciaconis Dominicani uiri optimi, & doctissimi, quos ille in Pincio habet, Mediceis hortis contiguas, ferè quotidie Picum uideo, in procerissima pinu nidum excauantem industriè, & affabrè, ut uel admoto circino rotũdius reddi foramen a perfectissimo Geometra vix possit. Quod uerò ad Ciaconis potissimum domum auicula confugeret, id etiam inter *ἀκούσματα θαυμάσια*, recensendum a Physiologis: quippe non aliud est hisce naturæ miraculis angustius in urbe delubrum, non certius asylum. Hæc ille. Pullos septem uel octo educant, quos *exire ex ouo a cauda* Hylas, referente Plinio, tradidit, *quoniam pondere capitum peruersa oua posteriorem partem corporum fouendam matri applicent*. Solus uerò Oriolus inter cæteros non in cauis arborum nidificat, sed nidum ex ramis arborum suspendit.

[a] Lib. 6. Histor. c 1.
[b] L. 9. Hist. cap. 9.
Nidi Picorum artificium.
Orioli nidus.

GRESSVS.

GRESSVS. INCESSVS.

[a] Lib. 23. de Anim.

[a]ALBERTVS *Picos nūquam considere in saxis* asserit, *ne aciem vnguium obtundāt.* Quod etsi omnino nolim inficiari, quoniam reuera vnguium acie ad rependum more felium maximoperè indigent, vereor, vt quod Aquilis, nonnullisq; alijs rapacibus Aristoteles ascripsit, id ad Picos ille transtulerit. Non me latet interim ipsummet Aristotelē etiam dixisse *Picos nunquam humi consistere.* Cuius rei, si mihi assignanda foret ratio, vtroq; pede in Alberti sentētiā irē: Illa enim ipsa hoc dictare videtur, vt quibus ad vitæ suæ munera obeunda vnguium maxima sit necessitas, eorum etiam maximam curam gerant. *Scandunt* enim teste Philosopho *per arbores omnibus modis, καθάπερ οἱ ἀσκαλαβῶται, καὶ ὕπτιοι, καὶ ἐπὶ τὴν γαστέρα*, hoc est, vt Gaza & Hermolaus interpretātur, *vel resupini more stellionum, vel in ventrē ingrediuntur.* [b] Plinius *ἀσκαλαβώτας, feles* transtulit: *Pici*, inquiens, *arborum excauatores scandunt in subrectum felium modo, illi verò & supini*. nimirum non modo sursum per arborem reptando, sed deorsum etiam, & sub ipsis ramis pedibus & ventre sursum, tergo deorsum terram versus conuerso; id enim *ὕπτιοι* apud Aristotelem dicere videtur, & per exegesin etiam in ventrem. Niphus longè aliter ingredi Picos tradit. Nam ita dictionem resupini apud Aristotelem exponit, vt sit humeris & pedibus similiter iuxta positis ad arborem; rostro verò & pectore ad contrarium arboris conuersis ascendere: qui sanè ascensus antè tradito, si modo verè loquitur, difficilior, & mirabilior fuerit.

[b] L. 10. c. 18

INGENIVM.

[a] Exercit. 237.
[b] Lib. 23 de Animal.

PICOS humano sermoni asuescere [a] Iulius Scaliger inuectus in Cardanum, quod hos, vbi de auium humana verba imitantium docilitate agit, omiserit, affirmat, sed minus aptè & rariora & pauciora quàm Picam reddere. [b] Albertus verò cùm Picum perfectè aliquando loqui scribit, & Martialem, vbi ait, *Parua loquax volucris* &c. testem citat, quod ad Picam referre debebat, non leui errore ad Picum transtulit.

AVGVRIA.

Picus Ferronius quis.

FESTVS Picos inter præpetes & Oscines, & alibi inter Oscines duntaxat enumerat. *Pica aut Martius*, inquit, *Ferroniusq; & Parra, & in Oscinibus & in Alitibus habentur* vbi legendum est Picus autem Martius &c. verùm quis Picus ille Ferronius sit, nusquam hactenus legi: nisi fortè ita dici possit Picus ille maximus totus niger à furuo colore quasi furuonius, vt Iacobus Dalechampius existimauit: sed tunc Furuonius etiam ibi legendum foret. Vt vt est, alij iudicent; mihi Dalechampij coniectura minimè displicet. Erant autem Pici, vt [a] Plinij verbis vtar, *in auspicijs magni*, &, vt paulò post idem ait, *principales Latio in augurijs, à rege, qui ijs nomen dedit.* Et Seruius Picum Regem à poëtis in eiusmodi nominis auem transformatum fingi ideo credit, quod augur fuisset, & talem auem domi habuisset, per quam futura cognosceret, quod Pontificiales libri indicant. De euentu verò auspiciorum per Picos inter authores non bene conuenit: Siquidem [b] Alexander ab Alexandro Picum & Lusciniam efficaci auspicio habitos, prosperaq; semper, & felicia portendisse asserit, si potissimum à sinistra augurium fecisset. Et Strabo author est Picenses, qui & Piceni dicuntur (sunt autem populi in quinta regione Italiæ ad mare Adriaticum, & eorum regio Picenum appellatur, vulgò Marca Anconitana) à felici Pici Martij omine, quòd in vexillis eorum è Sabinis (à quibus originem traxerunt) Asculum commigrantium insedisset, appellatos fuisse. Alij contrà infelix Picorum augurium crediderunt, & [c] Horatius in primis, vbi ait:

[a] L. 10. c. 18
Picus cur in auē mutatus.
[b] L. 5. Gen. dier c. 13.
Picēses vnde dicti.
[c] L. 3. Car. Ode. 27.

Teq; nec laeuus vetet ire Picus,
Nec vaga Cornix.

Et [d] Plautus infaustum ex eisdem auspicium captat:

[d] In Asinar.

Impetritum, inquit, *inauguratum est, quouis ammittunt aues*
Picus. Cornix est ab laua, Coruus, Parra ab dextera
Consuadent certum hercule est vestram consequi sententiam,
Sed quid hoc, quod Picus vlmum tundit? non temerarium est.
Certe hercle ego quantum ex augurio auspicij intelligo,
Aut mihi in mundo sunt virgæ, aut Atriensi Sauriæ.

In hac quoque significatione hosce versus apud doctissimum quendam nostri ęui poëtam me legisse memini:

Tum Martius Picumnus, vt cauum nidum
In roboretis excauauit abrepens
Vagina emittens de plicatili linguam,
Cantauit oscen carmen impijs lauum
Effatus augur cursosior templum
Suspendiosum adiudicat necι scribam.

[a] Plinius Picum in capite L. Tuberonis, in foro iura pro tribunali reddentis, ita placidè sedisse memorat, vt manu apprehenderetur: respondisseq; vatem exitium imperio portendi, si dimitteretur; at si exanimaretur, prætori; & illum auem protinus concerpsisse; neque multò pòst impleuisse augurium. Idem Valerius Maximus, sed de Cælio Pontio, pariter tamen prætore memorat, & simul cum quadraginta alijs Cælijs interijsse scribit.

[a] *L. 10. c. 18*

L. Tuberonis mors.

Cæliorum mors.

PRÆSAGIA.

PICVS Martius veteribus pluuiæ auis dictus est, quia scilicet certissimũ illius præsagium haberetur. Pręsagire verò pluuiam credebatur ex vocis sono, cùm nempe validiùs, quàm soleret, stridere obseruabatur.

Pluuię præsagium.

MYSTICA.

MARTI bellorum præsidi Picum consacrabat, atque immolabat stolida gentilitas, uel quoniam milites ad bellum ituri hac aue in auspicijs vterentur; vel quia auis sit robusta & animosa, & tanto rostri robore valẽs, ut arbores etiam subuertat; uel fortassis propter antiquissimum Martis oraculum, in cuius sacra quercu Picus insidebat: ita enim pro Columba, ut alij uolunt, legendum arbitror. Id verò oraculum Dionysius Halicarnassæus in Tiara, quæ Matiena dicitur, fuisse scribit, non dissimile Dodonæo oraculo in fabulis item celebrato, nisi quòd hîc in sacra quercu Picus non sederet. Fuit verò Picus à Latinis summo semper cultu & honore habitus, vt [a] Plutarchus refert, quòd Romulo & Remo infantibus expositis lupam dicerent vbera præbuisse, Picumq; etiam accessisse, qui simul pueros enutriret, custodiretq;, quare & Lupa Marti quoque sacra creditur: Meminit eiusdem fabulæ [b] Ouidius:

Lacte quis infantes nescit creuisse ferino?
Et Picum expositis sæpe tulisse cibos?

Hinc quoque idem [c] Plutarchus alibi ita inquirit: *quid est*, inquit, *quod Latini Picum colunt, & omnes ab hac aue mirum in modum abstinent? An quia Picum (τὸν πῖκον) dicunt Pharmacis mulieris in sui nominis Auem mutatum oracula reddere, & vaticinari interrogantibus? An hoc fabulosum & fide indignum est, verisimilior uero fabula, qua Romulum & Remum infantes expositos narrat non à lupa solùm lactatos esse, sed etiam à Pico aduolante pastos? nam quoque in locis nemorosis circa montes, vbicunq; Picus apparet, ibi etiam Lupus, vt Nigidius scribit, siue potiùs quòd vt aliæ auium alijs Dijs, ita hæc Marti sit sacra* &c.

Picus cur Marti sacer.

Martis oraculum vbi.

Picus à latinis cultus.

[a] *In Romulo.*

Lupa Marti sacra.

[b] *Li. 3. Fast.*

[c] *In quæst. Rom.ver.*

MORALE.

PICVS, inquit S. Epiphanius interprete D. Consali Ponte de Leon Hispalensi, auis est varij coloris, quemadmodum & Diabolus versipellis est, nemoris fruteta ingreditur, rostroq; petit, aurem ijs admouens, quod si siderata inanisuè arbor fuerit, illam excidit, atque excisam occupat: verum si solidam deprehenderit, intactam relinquens, auolat, atque aliam inuadit.

Non aliter Diabolus syluam, naturæ videlicet humanæ intrat, atque in arboribus insidet, hominis inquam, cor ad inhonesta traducens, ferit, atq; attentè obseruat. Si itaq; hominem esse inualidum, atque excordem animaduertat, ipsum inuadit, & in eo nidum suum construit. Quod si firmo integroq; esse corde sentiat, fugit statim, & ad alios accedit. Interpres ad hunc Epiphanij locum doctissimum hocce addidit scholium, nobis minimè prætereundum. [a] Ezechielus Assyriorum Regis interitum narrans, & simile quid euenturum Pharaoni Aegyptio prædicens, comparauit illum frondoso ac procero Libani cedro, in cuius ramis nidos fecerunt omnia uolatilia cæli, & sub cuius frondibus genuerunt omnes bestię saltuum: vbi Hieronymus, vt & alij sacri expositores, simili qua Epiphanius allegoria dæmones intelligit in reproborum cordibus quiescentes: eadem phrasi referunt [b] Euangelistæ, proditoris Iudæ faci-

[a] *Cap. 31.*

[b] *Luc. 22. Io. 13.*

nus:intrauit (inquiunt) Satanas in Iudam. Sed Auguſtinus cum Epiphanio ſentit, & ideo in Iudæ cor diabolum intraſſe docet, quia vacuum & inane cor habebat.

MEDICA.

ABVLOSVS ac nugaciſſimus Kiranides a Pico aue ſi uel aſſata, vel elixa edatur, celerem ægris ſanitatem, inſigni ſanè priuilegio promittit, & incantatione (aliàs incarceratione additur, ut Ant. Mizaldus a quodã malefico accepit) ligatos ſoluere, dicere non eſt ueritus. Idem recentiores aliqui Picę aſcripſere, ſuo nempe vel impreſſorum lapſu, quibus facile fuit Picam pro Pico legere. Verùm
Oculi. uel huic, vel illi ſuperſtitiosè & falsò eiuſmodi uires attribuuntur. Scribit item oculos huiuſce auis geſtantibus viſum acuere, malim edentibus dixiſſet, ſiquidem quomodo ex amuleto uiſus
Roſtrum. acuatur, non ita facilè video. Roſtrum è collo ſuſpenſum, omnem dentium, vuulæ, & tonſillarum dolorem & cynanchen curare idem author eſt: quę omnia non ad docendum adduxi, ſed vt nihil prorſus prætermiſiſſe videar; vnicuiq; ſemper ſuum de illis relinquens iudicium. Alij verò Picum cum ſale torrefactum ad intrinſecas ani eminentias applicant.

VSVS IN CIBO.

PICOS antiquis in cibum ueniſſe nunquam legi: caro tamen corũ, vt ex aucupibus intellexi, haud ingrata habetur. Bononiæ tota ferè hyeme & autumno in foro venduntur, quo ſcilicet tempore pinguiores ſunt, & à multis ad menſam expetũtur.

FABVLOSA.

* Met. 14. O[a]VIDIVS Picum Regem Latinorum à Circe, quòd Canentem Nympham ſibi in connubio prætuliſſet, in auem ſui nominis mutatum fuiſſe ita ſcribit:

Ter iuuenem baculo tetigit, tria carmina dixit
Ille fugit, ſed ſe ſolito velocius ipſe
Currere miratus, pennas in corpore vidit,
Seq́; nouam ſubito latis accedere ſyluis
Indignatus auem, dura fera robora roſtro
Figit, & iratus longis dat vulnera ramis
Purpureum chlamydis pennæ traxere colorem
Fibula quod fuerat, veſtemq́; momorderat aurum,
Pluma fit, & fuluo ceruix præcingitur auro,
Nec quicquam antiquum Pico, niſi nomina, reſtat.

Attingit obiter hanc eandem fabulam Hetruſcorum poetarum anteſignanus, his verſibus:

Nomando vn altro amante acerba e fera
Canente e Pico, vn già de noſtri rege
Hor vago augello, e che di ſtato il meſſe
Laſciogl'il nome, e'l real manto, e i fregi.

Alij verò Picum Pomonam deperiſſe volunt.

ADMIRANDA. ANTIPATHIA.

ICVM Martium hoc maximè inditio quid diuini habere memorant, quoniam in quacunq; arbore nidificauerit, clauus vel cuneus, vel quicquid aliud fixum fuerit, diù hærere non poſſit, quinimo vbi ille inſederit, cum arboris cre-
a L. 10 c. 18 pitu decidat, vt Trebius referente [a] Plinio author eſt, qui Picũ admota quadam
b Lib. 1. de herba id præſtare atteſtatur: Verùm [b] Aelianus & Oppianus iſtæc longè aliter,
Anim. c. 45 & hunc ferè in modum recenſent: Picũ dicentes, vbi nidi ſui foramen lapide vel ligno à quodam obſtructum eſt, ex eo inſidias ſibi machinatas conijcere, herbamq́; lapidi contrariam opponere, unde velut offenſus lapis, & vim herbæ non ferens, exiliat, Picoq; rurſus foramen aperiat: imo verò quod magis eſt, idem Oppianus, eiuſq; mendacium alioqui per ſe ſatis euidens ſequutus nugaciſſimus Kiranides tali herba, ſi quis eam norit, nullo negocio ianuarum ſeras reſolui poſſe arbitrantur. Quod ſi verum eſſet, furibus certè egregiam operam iſtęc herba præſtaret. Vt ut eſt, vel inſigni admodum auis cum cuneo, vel herbæ cum lapidę antipathię attribuẽdum eſt, vel potiùs, vt ego puto, ſpecioſiſſimum mendacium eſſe iudicandũ eſt, quare etiã iſtæc
Lunaria maior. fabuloſis ſubiunxi. Sunt tamen, qui eam herbã Plinio reſte lunariam maiorem dici exiſtimant folijs ſampſuchi, cæruleis: creſcentem & decreſcentem cum luna. Sunt qui addant, radices eius & flores quoque coloris flaui eſſe: ſed *hæc*, inquit, *nobis incomperta ſunt, & nullo certo autho-*

re

re nituntur. Vocat tamen alibi æthiopidem quandam herbam, cuius tractu, vt quidam Magi scripserunt, clausa omnia apertantur. Nunquid verò istæc cum Picorum herba eadem sit, penes alios iudicium esto. Ego neutram in rerum natura reperiri existimem, ac omnia, quæ de ea scribunt, falsa quoque iudico. [c] Plinius præterea *rostrum Pici secum habentes* (vtor modo illius verbis) *non feriri ab apibus* tradit, *etiamsi mella earum eximant*. Verùm nec istius certa ratio assignari potest, vti neque illius, quod ex [d] Theophrasto *glycisidas* ait *noctu esse effodiendas, quoniam Pico Martio impetum in oculos faciente, interdiu periculosum sit*. Quid enim Pico cum apibus? quid inquam priuilegij apes Pico concesserint, vt rostrum eius portantes ab alijs discernant & non feriant? Quid deniq; Pico cum glycisida? cur eã tam strenuè ab effodientibus defendit? An quia in illa aliquod remediũ pro nos latente suo affectu agnoscat, ideoq; auferri illã ægrè ferat? An quia hæc ea herba sit, quæ sese ab hominum insidijs, vt antè dictum, liberare dicitur? Glycisidam uerò alij pentorobon, alij pæoniam ab autoris nomine nuncupant. Atque istæc de Picis generatim dicta sint, nunc ad quosuis describendos nos accingimus.

Aethiopis herba. [c] L. 28 c. 4. Glycisidæ. [d] Lib. 25. c. 4 & lib. 27. cap. 10. Pẽtorobõ. Pæonia.

DE PICORVM SPECIEBVS, ET primùm, De Pico maximo. Cap. XXXI.

ETSI [a] Aristoteles Picum, quem modò primum in manibus describendum assumpsimus, tertium mea quidem sententia Picorum genus faciat, hic tamen, quòd alijs duobus ab eo descriptis longè maior sit, primum sibi locum merito iure uendicare videbatur.

[a] 9 H. c. 9.

SYNONIMA.

PICVM hunc Germanorum alij Crasphechtam (Kraẽspecht) hoc est, Cornicinum Picum uocant, quoniam scilicet Cornicem nigram cum colore, tum magnitudine etiam pænè æquet: alijs *Holkrae*, uel rectiùs *Holtzkrae*, id est, Cornix syluatica dicitur, quibusdam perperam Holtzhuͦn, hoc est, Gallina syluatica. *Albertus* apud suos Mogol dici asserit. [a] Georgius Agricola Holkrae scribit, & Coruũ interpretatur, cuius caput rubra macula insigniatur, & Pyrrhocorax inde Grecis vocetur. Sed nos de Pyrrhocorace longè aliter sentimus, ut suo loco uidere est, & hanc alitem Picum maximum nigrum appellamus. Itali Sgiaiam uocant: Hispani Becquebo, quod tamen nomen omnibus Picis commune est.

Craspechta. Cornicinus Picus. Holtzkrae. Mogol. [a] L. de Animal. subterr. Sgiaia.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

[a] ARISTOTELES, ubi tria Picorom genera statuit, tertium ex illis Gallina non multò minus esse scriptum reliquit. Et Albertus tria apud Germanos Picorum uariorum genera reperiri testatur, maius scilicet & minus, atq; item aliud maiori isto maius: quod sanè utriusque authoris ultimum genus nullum aliud meo quidem iudicio fuerit, quàm Picus iste maximus, cuius modò iconem exhibituri sumus, idq; eò magis mihi certò persuadeo, eùm & Ornithologum & Turnerum eiusdem opinionis fuisse uideam, etsi tamen [b] Bellonius aliter sentiat, Picum suum uiridem nostrate uiridi maiorem pro illo obtrudens. Cæterùm Picus iste maximus ab omnibus Picis magnitudine & colore plurimùm discrepat. Est enim omnium longè maximus, & excepto capitis uertice totus niger.

[a] Lib. 9. H. cap. 9. [b] Lib. 6. de Auib. c. 15.

Picus maximus niger.

FORMA;

FORMA. DESCRIPTIO.

LBERTVS hosce Picos alibi valde magnos, alibi rursus Cornicis magnitudine esse dixit, alibi deniq; paulò infra Gallinam, hoc est, magnitudine paruæ Gallinæ. Quæ sanè magnitudo cũ assignata ab Aristotele, & nostro Pico maximo omnino conuenit. Plumæ eius in vertice coccineo vel flammeo colore egregiè micant, & velut cirrum efficiunt. Rostrum habet admodum robustum digitum paruum longum, cuius superior pars eminet, & duas vtrinq; strias obtinet, vt folium cyperi ferè; est prçterea iuxta caput lata, & ualdè crassa. Lingua, ut omnibus Picis, oblonga, dura & in extremitate aspera. Crura plumis multis ad digitos pedum vsq; dependentibus obsita. Digiti bini antè, & retrò totidem. Vngues recurui.

Magnitudo. Rostrum. Lingua. Crura. Digiti.

DE PICO MAIORI. Cap. XXXII.

ÆQVIVOCA.

[a]RISTOTELES Picum maiorem & minorem uno nomine complexus, utrumq; πίπρων (Piponem uertit Gaza) appellat. A qua tamen pulcherrima quædam marina uolucris, Lycophronis interpreti, & Varino Pipo dicta longè meo iudicio diuersa est. Albertus, qui nomina auium, quòd Attici sei monis parum peritus esset, omniaq; ferè ex Arabum cœno hauriret, plerunq; confundit, ubi Epops, hoc est, Vpupa [b] Aristoteli nuncupatur, Picum marinum nominat, & Picum uarium esse contendit, qui impropriè marinus cognominetur, cum tamen alibi cùm de Alcyone scripsisset, aliam auem esse dicat, quę Gręcis dicatur Fauorath, hoc est, Picus marinus & agrestis maior aliquantulum Passere. Ita certè ex tribus diuersis auibus unam faciens parum sibi constat. Fieri tamen potuit, quod Epopem existimauerit Meropem. Merops enim non ineptè fortassis Picus marinus dici possit, quoniam rostrum Picorum non absimile obtinet, licet non æquè rectum.

[a] L.8.H.c.3

Pipo Lycophronis, & Varini. Alberti error.

[b] L.6.H.c.1

Merops Picus marin[us] dici potest.

SYNONIMA.

IPRAE seu, ut Gaza uertit, Piponis nomen huic cum minori Pico commune est, uti etiam Hippon. Vbi enim [a] Aristoteles Cyanum auem crura dicit habere breuia τῷ ἵππῳ παρόμοια, Gaza pro ἵππῳ Piponem transtulit, item ubi [b] Aristoteles ἵππον Ardcolæ inimicum scribit. Apud Hesychium ἵππα legitur genere fæminino. Angli etiam utrumq, genus Spechtas & VVodspechtas appellant: Germani Elsterspecht, id est, Picarios, uel Picæ instar albo nigroq; distinctos Picos: quo modo alij etiã Aegerstspecht, alijs Bunterspecht, à uarietate coloris scilicet dicuntur Aegerst enim ipsis Picam, & bunt uarium significat. Bellonius & Turnerus Picum hunc maiorem, de quo nobis sermo est, Picum Martium minorem perperam appellant. Turnerus tamen alibi aliter sentit Gallis dicitur Epeiche, & Coul ruge & Pic ruge.

[a] Lib.9.Hist. cap.21.

[b] L.9.H.c.1

Bellonij & Turneri error.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

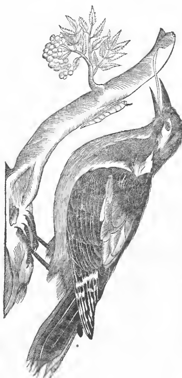
SEDVLO in primis aduertendum est Aristotelem, [a] ubi tria Picorum genera recenset, pro duobus prioribus, maiori nempe & minori: uti etiam, [b] ubi duo tantum eorum genera agnoscit, utrumq, uariorum genus intellexisse. Viridis enim Picus, etsi etiam de Picorum generę sit, & Merula maior, ut de secũdo genere Aristoteles dixit, priuatim tamẽ Κολιὸς ab illo nominatur. Quod itaque hic descripturi sumus Picorum genus, illud est, quod Bellonius solum agnouit, & primum etiam ab Aristotele positum asserit, qui ut a secundo seu minori genere id distingueret, Merula maiorem esse, & rubedinis aliquid in plumis habere addidit.

[a] L.9 H.c.1

[b] L.8.H.c.3

Κολιὸς que & auis Aristo-

FORMA. DESCRIPTIO.

Magnitudo.

Merulā magnitudine superare iam ex Aristotele diximus: quod in iā describenda aue equidem uerum est, licet tamen paulò tãtùm maior sit. A rostri enim extremitate ad caudæ finem usq; dodrantem & digitũ explet.

Rostrum.

Rostrum corpori comparatum, longum est, durum, fuscum, canaliculatum.

Lingua.

Lingua ut alijs Picis, longissima, musculosa, extremo apice duro neruo aculeata.

Color.

Triplex omnino in tota aue color conspicitur. Plumæ medio uertice rubicundæ, & saturo cocci colore conspicuæ sunt, quæ in fæmella mari alioqui per omnia simili desiderãtur.

Vropygiũ.

Vropygium pronum eodē amœnissimo colore tīgitur: unde auis ipsa apposito nomine Gallis Cul rossō uocatur.

Cul rosso.

Atque hoc est, ꝙ Philosophus, dicebat, *aliquid rubedinis obtinet*. In hunc itaque Picum Picus rex transfiguratus à Circe fuerit: nā huic aui exactissimè notę[a] ab Ouidio descriptæ competunt, ita canente:

[a] Lib. 14. Metam.

Purpureum

Purpureum Chlamydis pennæ traxere colorem,
Fibula quod fuerat, vestemq́; momorderat aurum,
Pluma fit, & fului ceruix præcingitur auro.

Retro aures seu in collo, in oculorum ambitu, uentre toto, alis internis, etiam externis, qui re-
liquo corpori alligantur, insigni macula albicat. Pennæ alarum remiges omnes transuersim al- Alæ.
bis notis medium orbem æmulantibus, sibiq; oppositis, quinis utrinq; ad summum singulæ or-
nantur, quæ ordines per transuersas alas, totidem pulchros constituunt: cætera nigræ sunt. In
cauda item tres pennæ utrinq; ex albo & nigro in extremitatibus uariæ sunt, quæ à totidem Cauda.
medijs undiquaq; nigris ita integuntur, ut uix appareant: sunt autem hæ & proximæ extremo
uelut præpilatæ instar teli in cuspidem triangularem desinentes, cùm medio latiores sint, quæ
res facit, ut deductæ extremis mediæ caudæ bifurcatæ speciem exhibeant. Tota interim cau-
da admodum robusta est, ac renitens, idq; maximè ob superiores illas nigras reliquas coope-
rientes plumas duro calamo donatas, & inflexu difficillimas, ut in reliquis Picis.

DE PICO VARIO MINORI.
Cap. XXXIII.

VIC Pico eadem ferè nomenclaturæ, quæ superiori conueniunt, estq́; secun-
dum Aristotelis genus, nobis propter corporis paruitatē ultimo loco positum.
Hic uerò Picus maiori proxima descriptione expresso per omnia simillimus
est, adeo ut prorsus idem uideretur, nisi rubræ illæ maculæ in uertice & uropy-
gio deessent, ac multò etiam minor esset, nempe qui Passerem nequaquam ma-
gnitudine excedat. Præterea dorsum huius uersus lumbos magis uarium, & ex albo nigroq; Magnitudo.
promiscuè maculatum, lineis interim obscuris transuersalibus, quæ alarum notis respondere
uidentur, conspersum. Dorsum.

PICVS VARIVS MINOR MAS.

DE ΚΟΛΙΩ SEV DE PICO VIRIDI noſtrate. Cap. XXXIIII.

AEQVIVOCA.

TVRNERVS indoctos Grammaticos apud Germanos eſſe ſcribit, qui Gruonſpechtum ſuum, hoc eſt, Picum uiridem cum Merope cõfundant, ſed Ariſtotele & Plinio reclamantibus. *a L.6.Hiſt.c.1. Alberti error.* [a] Albertus ad eundem ſcopulum impingens Græca Ariſtotelis uerba corrupit, Auem eſſe ſomnians quæ Darharcaria Græcis dicatur, latinè Merolı (Merops fortè dicere uult) ſeu Picus uiridis, cuius uocem & uolatum augures obſeruant; cùm tamen apud Ariſtotelem ſolum Meropis nomen legatur, quem ut cum Pico confundit, ſic Græca nomina nullius momenti ſunt. *Gazę error.* Theodorus Gaza doctiſſimus Ariſtotelis interpres in tranſlatione uocis Κολιὸς apud *b 8.Hiſt.c.3.* [b] Ariſtotelem imprudenter quidem, ſed magno cum legentium detrimento Galgulum uertit, quæ ſanè longè a κολιῷ diuerſa auis eſt, licet tamen *c L.10.c.33* [c] Plinius Galgulum Pici nomine, ut ſuo poſt loco dicetur, dignatus ſit. Idem Gaza, ubi *d 9.Hiſt.c.1.* [d] Ariſtoteles aliam quandam auem κελεὸν uocat, rurſus Galgulum nominis ſcilicet uicinitate deceptus, ſed intolerabili errore tranſtulit, atque ita ex tribus auibus unam componit, cùm tamen κελεὸν Ariſtoteles diſertiſſimis uerbis prope aquas uictitare ſcripſerit: uerùm de hiſce ſuo loco, iam ad Picum uiridem reuertamur, is profectò κολιὸς Ariſtotelis exiſtit, ut rectè quidem Ornithologus etiam cenſet, & Turnerus inquirit, nihil affirmare auſus. *e 8.Hiſt.c.3.* [e] Ariſtoteles enim aues lignipetas, hoc eſt, quæ uictus ſui quęrendi cauſa, roſtro arbores tundunt, ut uermiculis potiantur, enumerans, primùm Picos nominat, deinde κολιὸν, quem *totum* χλωρὸν, id eſt, *viridem* (Gaza hîc perperam luteum traduxit. χλωρὸς enim Græcis color tam uiridis eſt, quàm luteus, ut in Chlorei hiſtoria fuſiùs dicetur) *eſſe* ait, *admodum lignipetam, magnaq́ ex parte more Picorum ad ligna ſeu arbores viuere, magnitudine Turturis, voce magna, incolam maximè Peleponeſi eſſe.* quæ omnia exactè huic noſtro uiridi Pico congruunt: nunquid uerò Peloponeſum magis, quàm alias regiones habitet, ut Ariſtoteles tradit, ego nondum compertum habeo.

SYNONIMA.

HIC itaque Picum noſtras cognomento viridis Ariſtoteli κολιὸς dicitur. *Huola.* Angli teſte Turnero Huholam uocant, hoc eſt, foraminum dolatorem; Hiſpani Pico uerde, uti & Itali, quibus tamen etiam Picchio uocatur & Pigozo nominibus cum omnibus Picis communibus: Galli un, Piuart, Germani, ut dixi, Gruonſpecht, ceu Picum uiridem: Poloni Zotna.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

ETSI hanc auẽ Ariſtoteles inter Picos non recenſeat, vel ex ſola tamẽ pedũ diſpoſitione, qui digitis duobus antè & totidem retrò, vt in illis inſigniuntur, & ex rigida inſuper cauda ad illos reducenda eſt. Differt ab omnibus Ariſtotelis Picis magnitudine & colore. Maior enim eſt primo & ſecundo, minor tertio. Illorum rurſus duo priora à colore uario, tertius à nigro; hic à viridi nomen obtinet.

FORMA.

PICVS VIRIDIS.

FORMA. DESCRIPTIO.

* Hiſt.c.3. Magnitudo. Roſtrum. Caput. Oculi. Dorſum. Alæ. Vropygiũ.

A*RISTOTELES χλωρὸν Turturem magnitudine ferè æquare dixit, quæ nota Pico huic egregiè conuenit Tota auis enim à principio roſtri ad caudæ extremitatem vſque commenſurata quatuor palmos & amplius longa eſt, craſſa uerò palmum. Roſtrum nigrum, durum, robuſtum, acutum, duos digitos longum. Caput craſſiuſculum in ſuperiori parte ex maculis partim rubeis ſeu minaceis, partim etiã nigricantibus variegatum. Oculos alia quędam macula nigra ambit, ſub qua rubræ illæ maculæ ſuperioribus correſpondentes, pallidiores ſunt Dorſum & alæ virides cum luteo tamen intermixto. Vropygium omnino luteum eſt, & ferè coloris palearis, ſed non ita micantis. Mentum, pectus, venter, crura pallidè vireſcunt, adeo ut ex albo & uiridi permiſceri uideantur. Pedes, eorumq; digiti & ungues nigri. Fæmina mare in omnibus pallidior eſt: cætera ſimillima.

VOLATVS. PRÆSAGIA.

NVLLAM vſpiam arborem tam altam dari volunt, quam Picus iſte volatu ſuo traijcere nequeat. Ornithologus, quendam ab eo, quòd Aprili menſe apud Germanos clamitantem audiuiſſet, hyemẽ adhuc metuendam præſagijſſe memorat. Aeſtate enim eum ſilere aiunt.

M E D I C A.

Pici viridis oſſiũ vſus.

ORNITHOLOGVS in quodam Germanico libro manuſcripto eiuſmodi remedium ad calculum renum reperiſſe ſcribit. Oſſa Pici viridis in pollinem redacta, vbi primùm toſta fuerint, uel uſta, poculo, è quo uinum album bibet ægrotus, immittito.

DE PICO LVTEO CYANOPODE. Perſico. Cap. XXXV.

HANCCE auem à Tartaglino Veneto, apud quem plurima exotica animalia depicta uidi, mihi communicatam, ex primo intuitu ex pedum conſtitutione, & roſtri figura è Picorum genere iudicaui. Magnitudine à ſuperiori nihil propemodum differt, caput tamen & collum craſſius, & roſtrum prolixius obtinet. Pennæ à medio vertice ad extremum caudæ uſque aliquid ferruginei habent; roſtrum verò omnino ferrugineum. Pedes ſubcærulei, vngues nigri, cetera lutea, niſi quod alarum pennæ omnes in extremo quodammodo ad ferrugineum uergerent, & circum oculos macula eiuſdem coloris ambiret. Exoticam auem eſſe, & Perſiam eam dare idem vir dicebat: quare Picum luteum cyanopodem Perſicum appellare placuit. Quæ ſi Gazæ cognita fuiſſet, iure merito pro χλωρὸς luteum traducere potuiſſet.

DE PICO VIRIDI MAIORI SIVE de Pico Maximo Bellonij. Cap. XXXVI.

* Lib. 6. de Auib. c.15.

B*ELLONIVS quandam auem Picum uiridem uocat, quam, ut antea etiam admonui, pro tertio Ariſtotelis genere nobis obtrudit, quoniam noſtrate Pico uiridi longè maior ſit. Roſtrum ei tribuit incuruum, (rectum eſt in omni Picorum genere) pedes ad ſimilitudinem aliorum, binos nempe in anteriori, totidem in poſteriori parte obtinentes: varias deniq; maculas in alis, quales in alijs etiam conſpiciuntur, ſed colore differentes. Hæc ille de illa aue tradit, ſed iconem non exprimit.

PICVS LVTEVS CYANOPOS PERSICVS.

DE PICO MVRARIO. Cap. XXXVII.

SYNONIMA.

AVICVLAM hanc in agro Bononiensi satis obuiam recentiores Picum murarium siue muralem nominant, quoniam vt Pici arboribus, ita hæc muris omnibus, turrium verò maximè adhæreat, vermiculosq́. in eorum rimis quęrat, vnde brumali tempore in urbibus sæpe conspicitur. Germani Murspecht vocant, & Klaetēspecht; Galli Pic de muraille, & Pic de Auuergne quasi Picum Auernensem, vnde [a] Bellonius Auerniæ propriam auem existimauit; & Fernies, nec non etiam Eschellette, quæ tamen nomenclatura postrema Picorum viridium propria est. Itali generali voce Pico vel Picchio: Sabaudi circa Neocomum Pitschat. Etymum.

[a] Lib. 6. cap. 16 de Auib.

PICVS

PICVS MVRARIVS.

FORMA. DESCRIPTIO.

Magnitudo. Color. Rostrum. Alæ. Cauda.

ASSERE domestico paulò maior est, Sturni ferè crassitie. Color totius corporis expansis alis optimè conspicitur. Rostrum habet oblongum, tenue, nigrũ. Caput, collum, dorsum cinerea. Pectus albicans. Alas partim cinereas, partim rubeas, vtpote prope ventrem. Caudam breuem, pennas alarum longiores, dorsum inferius, uentrem, & crura, quæ Picorum more breuia sunt, nigra. Digitos pedum longos, tres antè, vnum pro calce, quamuis Bellonius binos antè, & totidem retrò illi attribuat: quare suspicandum est Picum muralem non agnouisse, uel diuersum à nostrate depinxisse, quod non credo, quoniam reliqua descriptio, quam ponit, nostro exactè competit. Vngues deniq; obtinet aduncos & acutos.

Vngues.

VOLATVS. VOX. NIDVS.

VPVPAE in volatu similis est. Alas enim vtilla semper motitat, nec vno loco residere nouit. Auicula est hilaris, & suauem vocem edit. Volat sola, & quandoq; binæ simul Nidulatur in foraminibus parietum.

DE SITTA. Cap. XXXVIII.

ÆQVIVOCA.

* Lib 9. Hi. cap. 1.

Camulgus.

Σιττας.

ALBERTVS, vbi * Aristoteles Sittã nominat, ibi Græcè Camulgum vocari ait autem, & Latinè Psittacum, sed malè. Hesychio σιττας genus auis est, quam aliqui Psittacum interpretantur. Super qua re fusiùs alibi à nobis scriptum est.

SYNO-

SYNONIMA.

RISTOTELI Σίππη seu Σιττη dicitur. Gaza Græco nomine seruato Sittam vertit. Vocatur etiam ὑλοτομῶσα, quasi materiem contundens, sed id nomen omnibus Picis commune est; quibusdam Σεισοπυγὶς & Κιγκλος, quòd vropygium mouet, vnde perperam nonnullis Motacilla appellata est. Græcis modernis hodie vocatur Κυρκινισης. Recentiores Latini Picum cinereum dicunt, Itali communi cum omnibus nomine Pico & Picchio, & priuatim Ziolo. Galli Torchepot, & Grimperau. Germanorum alij Meyspecht, quasi Picum Maij: alij Nußzhaecker quasi Nucipetam, a tundendis scilicet nucibus: Circa Argentoratum Nußbicker: In Sueuia Tottler vel Not ler: In Heluetia Chlaen: In Carinthia Blauuspechtle, quasi Picum paruum cæruleum: In Saxonia Baumhecker: Circa Norimbergam Klaeher. Turcæ Agaskakan.

κυρκινισις.

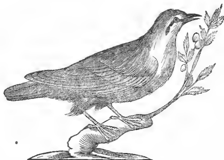
Ziolo.

GENVS. DIFFERENTIAE.

RNITHOLOGVS Aristotelem tradit bina Sittæ genera facere, maius scilicet & minus; idq; postremum maiorem vocem edere. Verùm locum illum pluries hactenus quæsitum reperire non potui. Placuit tamen eam Picis annumerare, quoniam eorum more super arbores repat. Bellonius dubius primùm an Fringillæ, quę arbores nempe etiam scandit, congenerem facere deberet, tandem idem cum nobis concludit. Idem etiam facit Ornithologus. A Picis Aristotelis paruitate facilè discernitur. Pico Murali maior est, & discolor.

SITTA SEV PICVS CINEREVS.

FORMA. DESCRIPTIO.

Magnitudo. Rostrum. Caput. Oculi. Ceruix. Pedes.

FRINGILLA, & Paro maiori paulò maior est, crassitie ad Alaudam proximè accedens. Rostrum ei est longiusculum, rectum, nigrum & rotundum. Caput paruum. Oculi exigui. Collũ, dorsum, alæ, necnon & cauda superiùs è plumbeo ad cinereum uergunt: sub collo verò & ventre è castaneo ad ruffum. Sub ventre radices omnium plumarum vbique nigræ sunt, vti pariter sub cauda: Quod enim in illa plumbeum diximus, id ex duabus tantum pennis procedit, quę superiorem eius partem contegunt. Ceruix ad latera lutescit, qua parte inter rostri principium, & retro oculos macula est oblonga nigerrima. Pedes ex glauco nigricante & modico flauo tinguntur. Digiti eorum satis longi, ungues adunci, recurui, atri.

VICTVS. NIDVS. GENERATIO.

ISTAEC auicula, si amplum in arbore foramen inuenerit, in quo nidulari auet, terra id & limo claudit, angusto tantùm aditu sibi relicto. Tanto verò id facit artificio, vt uel figuli manibus rectiùs exstrui nequeat. Prolem numerosam, teste [a] Aristotele, felicemq; progignit. Viuit macerem contundens.

[a] Lib. 9. Hi. cap. 17.

ANTIPATHIA. MORES.

SITTA, vt idem [a] Aristoteles tradit, cum Aquila pugnat. Oua enim Aquilæ frãgit. Aquila tum ob eã rem, tum etiam quòd carniuora est, aduersatur. [b] Inquit etiã ei mores esse pugnaces, sed animum hilarem, concinnum, compotem facilioris vitæ. Addit demq; rem maleficam ei tribui, quia rerum calleat cognitione.

[a] 9. H. c. 17. [b] 9. H. c. 17.

DE PICO NIDVM SVSPENDENTE. Cap. XXXIX.

Synonima, eorumq; amphibologia explicata.

SI verum est, quod nominum æquiuocatio multorum sæpe errorum mater est, vt Philosophorum princeps Aristoteles scriptum reliquit: itaque minimè nobis mirum uideri debet, si & huic aui attributa synonima multis, ijsq; doctissimis uiris imposuerint ex vna eademq; aue diuersas faciendi. Alij enim, cùm Gazam pro Chloreo apud Aristotelem Luteum & Luteam, alibi verò pro Chlori Luteam rursus & Luteolam traducere viderent, Chlorim cum Chloreo vel confuderunt, vel saltem non rectè distinxerunt, nominis scilicet amphibologia decepti. Vbi sanè insignis *Gazæ* hallucinatio conspicitur. Chlorin enim viridem potiùs, quàm luteam aut luteolam traducere debebat, ne auẽ cum quadruplo maiori & diuerso colore Chloreo nempe, pro qua voce rectè quidem luteam vertit, confunderet, alijsq; confundendi ansam præberet. Chloris autem Vireo est, Auicula etiam satis nota, Verdone & Verdiero nobis communiter dicta. Longolius & Turnerus, eosq; sequuti nonnulli alij, dum Chloreum a Chlorione (ita *Plinius vocat*) diuersam auem esse contendunt, & pro Chlorione quendam Passerem Spermologum, quem Germani Gaelgortz appellant, nobis obtrudunt, nullis prorsus rationibus nituntur. Quod cum demonstrare Ornithologus nititur, cuius quidẽ ex parte opinionem super hac aue amplexi sumus, nec ipse satis firmis id argumentis probat. Sic enim argumentatur: Aristoteles a Chloreo Turturem vinci, Plinius Chlorionem cum Coruo pugnare scripsit, & Chlorioni Turturis magnitudo ascribitur: itaque verisimilius est Cloreum Aristotelis *Plinio* Chlorionem esse, & cum Coruo pugnare, quam vel Chlorin, vel Passerem Spermologum auiculas Coruo uel decuplo minores. Solent enim aues eiusdem magnitudinis sibi inuicem pugnare. Verum ut Reguli, & quod paulo antè ex ipso Aristotele recitamus, Sittæ auicularum minimarum cum Aquila auium regina, & Coruo multò maiore & robustiore dissidium plus quam uatinianum eius falsitatem arguunt, ita etiam Chlorionem cum Coruo dissidere minime uerum est. Id enim perperam ex [a] Aristotele [b] Plinius transcripsit: ubi non χλωρεὺς in Græco textu legitur, sed πίπρα, hoc est, Picus uarius. Vnde ego non eiusmodi rationibus adductus

Gaza error. Chloris quę auis. Longolij & Turneri error. Aues sibi pugnantes. [a] Lib. 9. Hi. cap. 1. [b] L. 10. c. 74.

ductus Chloreum & Chlorionem synonima fecerim, sed quoniam ipsum met [c] Plinium alibi disertissimis verbis *Chlorionem totum luteum esse, hyeme nō videri, circa solstitia procedere* scripsisse videam. Ea enim exactè Chloreo competunt. Idem Ornithologus, vbi Gaza apud [d] Aristotelem *Κελεὸν cum Lybio pugnare* scribentem, Galbulum; item apud eūdem eodem capite *Celeum & lybium amicas inter se esse* dicentem, Galbulum & loedum traducit, textum Aristotelis mendosum, & priore loco non κελεὸν, sed κολιὸν per o breue in prima syllaba, hoc est, Picum viridem: posteriori verò loco κελεὸν legendum iudicat, & Celeum ex ipsis Aristotelis verbis, qui *cum circa ποταμοὺς καὶ λόχμας*, hoc est, *fluuios & amnes degere* dixit, inter aquaticas, aut saltem, quæ circa aquas viuunt, reponendam existimat, idq; prudenter admodum. Quomodo enim aues, quas primùm sibi pugnare dixerat, pòst inuicem amare, Aristoteles nullubi sibi contraxisse visus, nunc vnico capite euidentissima contradictione scripsent? Hinc verò postea multi Gazam κελεὸν & κολιὸν indifferenter Galgulum appellare cernentes, vnam, eandemq; auem esse, & Galgulum ab Oriolo, Chlorione & Chloreo diuersam esse arbitrati sunt. In quem errorem Bellonius etiam impegit. Alij rursus Galgulum & Galbulam differre crediderunt, sed nullis rationibus adductis. Alij Galbulum cum Mollicipite, quæ Pica glandaria est: alij cum Charadrio seu Hiaticula, quæ prope aquas degit: alij deniq; cum Loxia, de qua nos postea, confunderunt. Verùm omnium hallucinatio facilè conuincitur, vt ex proprijs harum auium historijs quiuis habere poterit. Alij Chloreum & Galbulam differre quidem dicunt, sed consimiles tamen & congeneres esse concludunt. Ornithologus Oriolum seu Picum suspēdentem nidum, Chloreum siue Chlorionem, & Galbulum tribus complectitur capitibus, & tres aues diuersas autumat, cùm tamen unicam duntaxat iconem, eamq; pro Oriolo exhibeat. Mihi equidē omnes istæ nomenclaturæ synonima sunt: & vni tantummodo aui Pico nempe nidum suspendenti competere existimo. Cùm enim ipsemet Ornithologus Italis quandam auem circa Bononiam Regalbulam & Rigeijum dictam in capite de Galbula proprio describat, eius verò iconem mox in capite, de Oriolo, vt ex descriptione, quā ponit, manifestò cognoscitur, nobis obtrudat, equidem non video, quomodo unicam descriptionem tribus, vt credit, diuersis Auibus attribuat. Bononiensium Regalbula seu Rigeijus nulla alia auis est, quā Galbula seu Galgulus. Galbulam uerò seu Galgulum Oriolum esse nominis etymum iudicat vtriq; enim à flauo colore, nomen inditum est. Siquidem Orioli nomen Albertus Attici sermonis parum peritus, a χλωρίων detorsisse mihi videtur. Galbulum modo Chloreum seu Chlorionē esse, Galli in primis mihi persuadent, qui Galbulum Loriot vocant, & nomine semilatino Lorionem, vtroque autem vel a Græco (Chloreus,) vel à Latino (Chlorio) detorto, duabus scilicet prioribus literis ch detractis: Adhæc Loriotto seu Lurioni Gallorū, vt doctissimus [e] Bellonius Gallus etiam testatur, nidum ex arboribus suspendere propriū est, quod [d] Plinius ignarus id suum Chlorionem facere, Pici cuidam generi, Albertus & auctor, quisquis ille sit, de natura rerum Oriolo tribuunt. Adde deniq; nominis etymum, quod omnibus hisce synonimis à colore luteo impositum est. De Chloreo primùm & Chlorione nullum dubium est. χλωρὸν enim Aristoteli alijsque Græcis non de viridi duntaxat, verùm etiam de luteo, quinimo de illo in primis prædicatur, quod in ouo est, & uitellum vocatur. Ita neque de Gallorum voce (Loriot) ambigendum: siquidē luridus color ea ipsis designatur, qui sanè luteus est: vnde [e] Plinius alibi Chlorionem luridum alitē appellauit; & Galli homines luteis vestibus indutos Lorios & Chlorios cognominant, ut annotat doctissimus [f] Ioan: Bruyerus Gallus. Quare etiam idem [g] Plinius alibi Icterum uocat, & a colore dici tradit, quoniam nempe spectata auis ab hoc malo, quod nihil aliud est, quàm bilis per totum corpus suffusio, laborante, moriatur, & ille sanetur. Verùm etsi etymum hoc à colore petitum apud Romanos in Galgulo aut Galbula locum habere minimè uideatur: possit tamen à gaelb Germanorum superiorum, vel inferiorum geel, ut egregiè docet [k] Ioannes Goropius, deriuari. Siquidem Vegetius in primis eryngij florem galbinei coloris dixit, quem aureum Aëtius in eadem herba uocauit, quę meo iudicio ea est, quam in agris nostris satis obuiam Eryngium luteum appellare soleo: etsi in assignando isto colore Turnebus dubitarit, quoniam ex doctissimo, ut ait, herbario eryngium coloris cærulei dilutioris esse intellexisset. Verùm opinioni Goropij & nostræ fauet galbeum ornamentum: quod rium aurei coloris fuerit, & galbana (quorum Iuuenalis hoc meminit uersu:

Cærulea indutus scutulata, aut galbana rasa)

Vestes flauę aurum referentes, delicatiores quoq; iudicent, quibus hic color propter metalli pretiosissimi similitudinem placuisse videtur, qui hac quoq; tempestate in sericis rasis splendidissimus est, & quampluriminis gratissimus. Belgica uox nobilitatem eius coloris egregiè declarat. Geel enim ipsis est, quasi ge el, hoc est, dans nobilitatem uel ad eam tendens. Cæterùm Aristoteles forte Chloreum, & Plinius illum sequutus Chlorionem dedita opera ita Galbulum uo-

[c] L.10.c.29
Gazę error.
[d] 9.Hist.c.1.
Celeus auis quæ.
Bellonij error.
Ornithologi error.
Opin. propria.
Regalbula
Regalbula seu Rigeij Bonon. quę auis.
Oriolus vnde dictus.
Loriot.
[c] L.6.c.11.
Plinij ignorantia.
[d] L.10.c.33.
χλωρὸν qd Græcis.
Loriot qd Gallis.
[e] L.37.c.10
Luridus ales.
[f] Lib.15.de re cib. c.53.
[g] L.30.c.11
[h] L.2.Gall.
Eryngium luteum Vegetij.
Galbeū ornamētum.

carunt, ut utrumq; colorem luteum nempe & uiridem in ea reperiri innuerent. Auis enim iunior adhuc uireſcit, adultior uerò, aut ſaltem annua facta alis tantummodo exceptis tota lutea euadit, atque ita forte Χλωρός. Athenæo caſeus dicitur uiridis ac recens, & præmollis cuiuſmodi in fiſcellis circumfertur. Albertus alibi ſui ſcilicet oblitus pro Chloreo habet Glaro, & exponit genus Milui parui, qui Turturis pullos è nido rapere conetur, & impugnãdo parentes etiã aliquando interimat. Quam ineptam Alberti ſententiam Niphus ſequitur, & pro Chloreo Grallum habet. Nominum itaq; iſtorum amphibologia iam explicata, relinquitur modo, ut alia aliarum gentium ſynonima adducamus. Recentioribus Græcis Συκοφάγος quaſi Ficedula: Venetis eadem ratione Becquafigo dicitur, quoniam ſcilicet more Ficedulæ ficubus ueſcatur: quare etiam aliquibus cum Ficedula turpiter cõfunditur. Circa Bononiam, ut dictum eſt, Regalbulo, Reigalbero, Galbedro, & Rigeyo: Ferrarię Melziozallo, Galber Bergomi: Italis omnibus Oriolo: Hiſpanis Oropendola, uel, ut alij ſcribunt, Orovendola: Anglis VViddeuuol: Germanis VVituuol, & VVeiduueil, ut Turnerus habet: VViduuol, ut alij: VViduual, ut Tragus: VViddeuual, ut Albertus: VVedeuual, ut Longolius: Heluetijs VVittcuualch: circa Francfordiam ad Mœnum Bierolff, Bruoder berolff: In Heſſia Gerolff: In Saxonia Byrolt, & Tyrolt: circa Coloniam Kerſeurife à maturitate ceraſorum, quoniam eo tempore incipit apparere, In Germania inferiore ab aureo colore Goutmerle, quaſi Merula aurea: in Brabantia Olimerle fortè ab olei colore, qui luridus eſt, uel propter pinguedinem. Valdè enim auis hæc pingueſcit.

Caſeus viridis. Glaro. Gloreus. Grallus. Συκοφάγος.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

PLINIVS [a] citra omnem controuerſiam inter Picos hanc auem enumerat, ubi ait: *Picorum aliquis* (ignorabat autem Chlotionem, ſeu Galbulum, ſeu Icterum eſſe) *nidum ſuſpendit* &c. & [b] Albertus eadem verba Oriolo ſuo aſcribens: *Oriols*, inquit, *ſunt de genere Picorum, Plinius nidum eos ſuſpendere* &c. Recentiorum etiam multi inter Picos enumerant; & Ornithologus Picum nidum ſuſpendentem appellat; quod nomen mihi maximè placet. Diſcrepat à Picis Ariſtotelis & à Coleo ſeu Pico viridi pedum ratione, qua niſi cum Pico Murali & Sitta conuenit, ut ex peculiari cuiuſque deſcriptione manifeſtum euadit.

[a] L. 10. c. 33.
[b] Lib. 23 de Animal.

FORMA. DESCRIPTIO.

MAGNITVDO cum Turture ferè par: quare mirum non eſt, ſi [a] Ariſtoteles Turturem ab ea occidi dixerit. Roſtrum habet Picorum more ualidum, ſed aliquantulum recuruum, ſubrubeum in adulta, in iuniore ſubfuſcum. Color totius corporis exceptis alis & ſuperioribus caudæ pennis in adulta flauus eſt, aut aureus: in iuniore uireſcens: Adulta inter roſtrum & oculos maculam nigram habet: iunior minimè. Adulta alas habet nigerrimas, quarum pennæ & remiges maximè in extremitatibus ſuis albeſcunt: iunior ſuperiores pallidas, inferiores nigricantes. Huic item pectus & anterior pars uentris albicant, & lineis multis, iiſq; nigris diſtinguuntur: poſterior uerò uentris pars magis ad flauum inclinat. Cauda utriq; quatuor aut quinque digitos longa pennas ſuperiores nigras, inferiores aureas in adulta obtinet: in iuniore tota ad flauum ex viridi uergit: iiſq; color in tota aue ex primo intuitu apparet. Ob tantam itaq; diuerſitatem, vtriuſq; iconẽ damus, prior eſt iunioris, ſecunda adulterioris. Iuniorẽ nimis magnam pictor reddidit. Pullos vna cum nido, de quo ſubindè agam, nactus deſcribere etiam non piguit, atque eò maximè quòd colore ab adultis non parum uarient. Roſtrum pro portione corporis maximum habent, coloris cornei, at quà capiti nectitur, lutei, naribus ſatis patulis inſtructum. Vertex capitis luteſcſcebat, Dorſum & alæ è luteo uirides erant. Caudæ rudimenta aureo colore ſplendebant: alæ maiores fuſcæ: tota pars prona albicabat, maculis oblongis, fuſcis decorata. Tibiæ & pedes cinerei ad ſubuiride tendebant, ungues recurui, eiuſdem coloris. Sub alis etiamnum nudi erant, carne rubeſcente. Magnitudo eorum Paſſeribus par, aut etiam maior.

Magnitudo. [a] Lib. 9. Hiſtor. c. 1. Roſtrum. Color. Cauda.

GALBVLA IVVENIS.

GALBVLA ADVLTA.

LOCVS.

SYNONIMORVM uarietas apud tot diuerſas nationes huic uolucri attributa, in quauis ferè regione illam reperiri indicant, licet Germaniæ peregrinam Ornithologus tradat, à Galbula ſcilicet illam diſtinguens.

VOX.

CVM cantillat orio ſiue loriot ſonare, indeq; Oriolum dici author de natura rerum ſcripſit: mihi à colore, ut dixi, potiùs id nominis accepiſſe uidetur. Nec ſemper tali uoce utitur. Variat enim eam, & quandoq; fiſtulæ inſtar, maximè uerò imminente pluuia cantillat.

VICTVS.

VERMIBVS more Picorum uescitur: non tamen fructus aspernatur, inter quos ficus in primis, unde Συκοφάγος quibusdam & Becquafigo Venetis dicitur.

ANTIPATHIA.

AVES omnes à loco, circa quem nidulatur, abigit. Cum Turture pugnat, teste [a] Aristotele, eumq; occidit. [b] Plinius *Coruum & Chlorionem*, ut antè etiam dictum fuit, *nec&n inuicem oua exquirere* tradens, locum illum ex Aristotele perperam transtulit. Hic enim non κόραξ habet, sed πίπρα.

[a] *Lib 9 Hi. cap. 1.*

[b] *L. 10. c. 74*

NIDVS.

NIDVM in arboribus suspendere, indeq; Picum nidum suspendentem dici suprà quoque annotauimus: uerùm de altitudine nidi inter Albertum & Plinium non conuenit. [a] Ille enim *suspendi primis in ramis cyathi modo, ut nulla quadrupes accedere possit.* hic uerò humilem adeo quandoque sese obseruasse scripsit, ut manibus ferè contingeret, inter duos ramos extructum. Alij aiunt exilissimis ramis suspendi, adeo ut in aëre potiùs, quàm ex illis pendere uideatur. Sunt qui sericum in nido reperiri, auem non longè ab aqua nidificare, nidumq; ex musco, funiculos uerò, quibus illum suspendit, ex equinis pilis contexere dicant. Albertus contrà eiusmodi nidum è fœno & culmis contextum obseruauit instar calathi, uel corbis ficarij è iuncis intexti, culmis & filis quibusdam, surculis toto circuitu annexum: ita ut fila non dependerent, sed surculis planè annexa essent. Vincula autem illa non seligere, sed obuia quæque, modo culmos, modo iuncos, modo fila è lino aut serico, modo pilos equinos arripere in usum suum existimat. Alij rursus ex lanugine nidum constare tradunt, eumq; tanto ab aue artificio construi, ut artifices, qui pileos conficiunt, superet. Figuram testiculorum Arietis nidum referre Albertus etiam scripsit. Ex quibus satis cōstare arbitror hocce auium genus non eandem pro extruendo sibi nido materiam, sed obuiam quamuis, modò apta esse queat, inquirere. Artificium uerò illud, quo in nido fabricando uti auis dicitur, contemplari cupienti; antequam eius historiam in lucem ederem, ecce opportunè Cæsar Rinaldus patritius Bononiensis, quem inter Hetruscos poëtas ob scribēdi dexteritatem, verborumq; elegantiam Ludouico Ariosto annumerare soleo, nidum, ut est vir humanissimus, meiq; studiosissimus, in agro suo inuentum dono misit, cuius hîc iconē exhibere cum breui adiecta descriptione placuit. Imitabatur nidus iste ad vnguem scutellam, rotundus scilicet, atque cōncauus, ex cannabinis filamentis totus confectus, superius ramo nucis iam fructibus prægnantis annexus. Inspicienti reuera artificiū eius non apparet, at examināti nihil ingeniosius ab aue rationis experte confici posse videtur. Eiuscemodi enim nidū, nempe rotundū & cauū fabricare volenti, ramus erat per multas arbores quærendus ad inferendam illam figuram hemisphæricam idoneus, quem nisi ex parte auis nancisci potis, bifurcatum hunc ramum sibi inter alios elegit, quòd altera eius furca veluti in anconem desinens propiùs quàm alij ad rotunditatem accederet. Hanc itaq; ex equo vt decebat, exprimere nequiens, exiguum alium, ac tenerrimum ab ancone illo enatum ramulum alteri furcæ annexit, atque eo modo, eo inquam ingenio nidum rotundum fecit. Neque hinc totum dependet artificium, cùm longè maius sit in applicatione cannabis ad ramos. Etenim tam ingeniosè ipsis circumuoluitur, vt non ab aue, sed ab homine factum existimes. Sed nec hoc etiam mirum videbitur, si quod iam dicturus sum, audieris, & perscrutatus fueris, quomodo nimirum tota nidi cauitas deorsum dependens in aere, quatuor pullos eosq; satis magnos, imo adultis Passeribus maiores sustinere queat, quando totus, vt dixi, ex cannabe præparata, eaq; satis flaccida constat: Quod itaque inconueniens ne accideret, auis hoc pacto prospexit, filis quibusdam crassioribus, robustioribus, quæ uel ad hoc sibi reseruauit, vel dum opus ijs erat, quæsiuit, nidum extra tam egregiè muniuit, vt longè grauiori ponderi par esse queat Postremò in nidum acutè ac industrie admodum festucas ingessit, gnara nempe cannabem alioqui pullorum vnguibus, qui per se satis curui existunt, continuè adhæsuram, vnde tenelli excrementa egerere volentes impedirentur.

[a] *L. 10. c. 33*

MORES.

GALBVLAE NIDVS.

MORES. INGENIVM.

[a] L.10.c.25 [b] Lib. 4. de Anim. c.47 [c] L.10.c.33. Haudon. Halydon.

AVIS eſt migratoria, [a] Plinio & [b] Aeliano teſtibus. Hyeme eam videri negant, ſed æſtiuo maximè tempore in conſpectum venire, diſcedere. exortu arcturi ſideris, & pullis editis Italiam relinquere. Ornithologus ad ſuos accedere Maio plerunq; menſe, vel circa decimum Aprilis, prius verò in locis calidioribus apparere refert, & in quibuſdam Galliæ locis menſe Martio. Circa Coloniam cùm cereſa matureſcunt, unde illis Kerſenrifen dicitur. Mirum equidem quod de hac aue ſcribit [c] Plinius, *dependentem pedibus ſomnum capere, quia tutiorem ſe ſperet.* Auicenna referente Alberto Haudon, aliàs Halydon vocat, & geſtus humanos Simiæ inſtar æmulari tradit, & cãtum perſuauem edere, linguamq; extremam acutam non habere: Mihi de hac aue Auicenna loqui non videtur.

DENOMINATA.

Icter morbus. Icti muſtelæ.

ICTERVM, morbum regium ſeu arquatum ab Ictero aue denominatum antè ex Plinio diximus: Alij tamen ab Icti Muſtelæ genere illud malum denominarunt, ab aureo ſcilicet oculorum animantis colore. Quorum ſanè iudiciũ mihi minimè diſplicet, at opinionem noſtram Icterum à flauo colore nomen accepiſſe, egregiè aſtruit: quare etiam Auem à colore eorundem oculorum nomen meruiſſe quiſpiam meo iudicio non ineptè credat.

[a] Plinius Icteritiæ gemmæ meminit, & à Lurido alite nomen habere ait, quoniam illi similis sit: vnde ad regios morbos salubris etiam existimatur. Genera autem huius gemmæ quatuor constituit. [a] *L.37.c.10.* Icteritia gemma.

Cypressi fructus galbuli dicuntur: an à colore lurido vt nomen indicat? Luridũ enim etiam Grammatici interpretantur, quod supra modum pallidum est, quasi loridum & loro percussum: item pro fœdo colore: unde [b] Ouidius aconitum luridum uocat ab effectu, quia scilicet homines luridos reddat: Cypressi fructus. [b] *Lib.1.Metam.*

Lurida terribiles miscent aconita nouercæ.

AVGVRIA. PRÆSAGIA.

ALBERTVS ab auguribus VVideuualli vocem & volatum inter omnes aues, quæ è rapina non viuunt, obseruari scribit: quod si uerum est, inter oscines & præpetes enumerabitur. Cæterùm hic obiter [a] Suetonij locum, vbi de manifestis C. Iulij Cæsaris cædis futuræ prodigijs loquitur, emendare placet: *Pridie Martias idus*, inquit, *auem Regaliolum cum laureo ramulo Pompeianæ curiæ se inferentem, volucres varij generis ex proximo nemore prosequutæ, ibidem discerpserunt.* Quo loco Philippus Beroaldus Regaliolum Icterum esse credidit, quoniam fortè hæc Italis vulgò Regalbulo diceretur: cùm tamen meo iudicio ea auis nulla alia sit, quàm ea, quam [b] Plinius regem Auium in Italia appellari testatur, nempe Trochilum. Ita enim in Cæsarem ac regem, auis etiam regiæ omen potius conueniet. Etenim Regaliolus à Regulo, & Regulus rursus a rege diminutiuũ est: quod nomẽ auicula omniũ minima merito iure mereri videtur. [a] *In C. Cæsare cap.81.* Regaliolus auis Suetonij quæ. [b] *L.10.c.74.*

Oriolus cùm ad Germanos accedit, non amplius nascituras pruinas certa spes est. Imminentem verò pluuiam præsagit, cùm fistulam voce refert, vel cùm ad domos propiùs accedit. Præsagia.

MEDICA. VSVS.

AVIS Icterus, si, vt testatur [a] Plinius, spectetur, sanari id malum aiunt, auẽ mori. [b] Alibi etiam gemmam Icteritiam ad eundem affectum ualere dixit. [a] *L.30.c.11.* [b] *L.37.c.10*

Hieronymus Tragus hanc volucrem inter eas enumerat, quæ in cibum hominis cedunt: & apud nos à multis non ad mensæ solummodo accipitur, sed in primis ferè delicijs etiam habetur. Pinguescit enim mirum in modum, bonum succum generat, carne est admodum delicata: unde mirum est, quod Galli, ut [c] Ioannes Bruyerus Gallus refert, hanc auem à mensæ usu reijciant. [c] *Lib.15. de re.cib. c.53.*

FABVLOSA.

SVNT, qui huiusce auis pullos etiam in quatuor partes dissectos coalescere & renasci dicere non vereantur, & à parente herbæ Iuliæ auxilio consolidari. Herba Iulia.

CAPIENDI RATIO.

AVCVPES, qui huic aui lucri causa plurimùm insidiantur, Noctuis eam capiunt. Capitur tamen retibus etiam, vt id genus aues propemodum omnes, quod [a] Martialem minimè latuit, cùm canit: [a] *L.13.Epigramma.*

Galbula decipitur calamis & retibus ales,
Turget adhuc viridi cum rudis vua mero.

DE

DE CHLORIONE INDICO.
Cap. XL.

AVEM hanc,cuius modo iconem exhibiturus ſum, Illuſtriſſimo ac Excellentiſſimo D. Cæſari Marchioni Facchinetto Senatori & ciui Bononienſi, Innocentij noni, ſummi Pontificis, cui ea inter alias peregrinas ſuo etiam loco deſcribendas ab Iaponenſi Rege Sixto Quinto pariter Pontifici dono tranſmiſſas relicta erat, nepoti acceptam refero. Hanc inquam exoticeam auem Chloreũ ſeu Chlorionem Indicum appellare placuit. Ariſtoteles enim, modo agnouiſſet, hanc potiùs, quam poſtremùm deſcriptam χλωρίωνα abſq; vlla hæſitatione erat nuncupaturus. Siquidem auis iſtęc maxima ſui parte, quinimo toto corpore lutea eſt, ſi coronam verticis, & caudæ alarumq; maculas (quæ in icone manifeſtò conſpiciuntur,) cæruleas, & roſtrum, pedesq; quæ inſigniter rubent, excipias.

DE PICIS CONGENERE. Cap. XLI.

I huic aui, quam idem Eccellentissimus Marchio mihi communicauit, eadem pedum dispositio, quæ κολιῳ seu Pico viridi esset, ei sanè congener dici posset: at quoniam more aliarum digitos tres antè & vnum pro calce habeat, & tamen corporis habitu & rostri maximè Picos quodammodo referat, itaq; hic, quem assignauimus, locus illi conuenire nobis videbatur. Est autem, quantum ex pictura conijcere licet, Coccothraustis magnitudine; rostro luteo, acuto, robusto, Picorum haud dissimili, vertice, ceruice, & toto dorso viridi, vropygio albo, pennis alarum vestitricibus etiam viridibus, remigum superioribus albis, inferioribus & cauda cæruleis. Prona eius pars à rostri initio ad anum vsque colore cinnabarino. Pedes nigri.

DE IYNGE SEV TORQVILLA. Cap. XLII.

TORQVILLAM meo iudicio [a]Bellonius rectè Picorum historiæ subiunxit. Etsi verò rostrum eius breuius sit quam Picorum: validum tamen est, & ad pertundendos arborum cortices apprimè idoneum: quinimo cum victus ratione, tùm pedum constitutione cum illis conuenit. Accedit lingua etiam cum illorum lingua simillima, longa nempe, & insigni cuspide præmunita. Quibus pariter rationibus adductus hoc loco de ea agere determinaui.

[a] Lib. 6. de Anim. c. 18.

AEQVI-

AEQVIVOCA.

Kinædius piscis.

KINAEDIVS siue Iynx Kiranidi piscis marini etiam genus est, in cuius transparente corpore spinæ apparent. Suidæ & Varino fistula ex vnico tantum calamo compacta: necnon eidem Suidę quoddam instrumentum exiguum, quod veneficę quos amabant, sibi conciliaturæ circumagere solẽt: unde etiam prouerbialiter omnia illecebrarum & blandimentorum genera Gręci passim ἴυγγας, etsi [a] Athenæus λύγγας habeat, appellant, vt ex adducendis hîc multorum authoritatibus constabit: Ad hunc sensum [b] Sophocles in primis, vbi de Pelopis formæ præstantia agit, ita infit:

[a] Lib. 13. Deipn.
[b] In Hippodamia.

Τοιὰν δ' ἐν ὄψει ἴυγγα θηρατήριον
Ἔρωτος ἀστραπὴν τιν' ὀμμάτων ἔχει: id est:
Iynga talem lumina efflant illicem,
Amoris igneum iubar in oculos cubans.

Et [c] Aeschylus.

[c] In Persis.

Ἴυγγα μοι δ' ἦτ' ἀγαθῶν ἑτέρων ὑπομιμνήσκεις
Regeris mihi alterum bonorum lenocinantium memoriam.

[d] Heliodorus Emesenus ἀπαράλυτον, inquit, ἔχει πρὸς γυναῖκας ἴυγγα χρυσὸς καὶ λίθος, id est, *aurum & gemma vim pellacem haud dubiam apud fœmininum genus.* Idem etiam [e] alibi αὐτὴν ἐκείνην ἀποφανοῦσι δεῦρο πολλαῖς ἴυγξι γινομένην ἀγώγιμον, id est, *ipsam illam* (Galatheã) *sibi hic sistam varijs illecebris conciliatam* Item Suidas sed ex incerto authore, ἡ δὲ Κλεοπάτρα ᾤετο ταῖς αὐταῖς ἴυγξιν καὶ τὸν σεβαστὸν κρατήσειν τρίτον, id est, *Cleopatra rebatur se eisdem illecebris, quibus Cæsarem & Antonium, tertium quoque Augustum expugnaturam.* Idem de Diogene loquens τοιαύτη, inquit, τις προσῆν ἴυγξ τοῖς Διογένους λόγοις τοῦ κυνός, id est, *tantum inerat illicium Diogenis Cynici verbis.* Sic etiam de Helena illud vulgatum est, ἔτο ἐφελκυστικάς τινας εἶχε ποτὲ ἴυγγας, hoc est, *tam validas & illices amoris Iyngas habuit*, scilicet vt cum Priamus illam agnosceret belli causam esse, irasci tamen illi nequiuerit, imò filiæ nomine eam compellârit amanter. Eodem modo Ioannes Tzetzes λογικὰς ἴυγγας hoc est, *verborum Iyngas* siue illecebras vocauit, quòd animos verba quantumuis duros & inflexiles, quodam lenocinio attrahant. In quo etiam sensu [f] Pindarus eam vocem pro cupidine & desiderio accipiens, ἴυγγι τήκομαι ἦτορ, inquit, id est, *liquescit Iynge seu amore pectus* quod dictum in prouerbium abijt, in eos qui impotenti desiderio ad aliquid trahuntur. Et eleganter Lycophron ἴυγγα πυρφόρον, id est, *igniuomam Iyngem* amoris illecebras dicebat. Nicephorus Gregoras ex aliorum authoritate ἴυγγα scribit fuisse κιθάραν ἐμμελεστάτην id est, *Citharam mire concinnam*, atque inde prouerbiali figura πᾶν γλυκὺ καὶ ποθεινόν, id est, *quicquid suaue ac desiderabile*, ἴυγγα dici. At Glossomatarius Theocriti Iyngi auiculæ natiuam amatorij philtri vim inesse annotat, ac ideirco omnia ad amorem impellentia, gratiosa, pellacia & ad persuadendum apposita ἴυγγας metaphoricè vocari. Significat deniq; Græcis Iynx maris fallaciam, & quasi illecebram, summam videlicet tranquillitatem, quæ ad nauigandũ homines alliciẽs, in magnos & horribiles fluctus verti solet. Hanc tranquillitatem [g] Lucretius pellaciam dixit eo uersu:

Subdola cum ridet placidi pellacia ponti.

[d] Lib. 4. Hi. Aethiop.
[e] Ad Athanasium.
Helena Priamo amata.
[f] Ode 4. Nemeor.
Iynx Cithara dicta.
Maris fallacia iynx dicta.
[g] Li. de rer. nat.

SYNONIMA.

Ἴυγξ [a] Aristoteli, alijsq; Græcis appellatur, Latinis nomine in latium translato Iynx. Gaza verò in fingendis nominibus liber, atq; eo pacto se de lingua latina bene mereri existimans, nouum uobis, appositum tamen, vtinam sic ubiq;, uocabulum inuenit, Torquillam appellans, quoniam hęc auicula reliquis corporis partibus nihil agentibus, solam ceruicem contorqueat. Eustathius pro Ἴυγξ scribit ἴυξ absque y & à verbo ἰύζω uel ἰύξω deriuat, quod est clamare: Galenus & Suidas κιναίδιον, Tzetzes Σεισοπυγίον & Cinclida, [b] Albertus uoce, vt solet, barbara Gocoz nominat. Athi Græcię montis incolæ teste Bellonio Alcionem, Theocriti interpres Σεισοπυγίδα falso, & perperam quidam Σεισοπυγίδα, Motacillam, & Meropem. [c] Gaza ab antiquis Turbinem dictam fuisse alibi tradit: uerum ex illis neminẽ turbinis nomine pro aue usum inuenio. Ornithologus ita fortè dictam conijcit, quòd corpore turbini similis sit: siquidem cauda, inquit, cuius pars postrema in icone à nobis posita patentior, & latior esse debebat, Rhombi alteram partem quodammodo refert, & reliquum corpus capite dempto atque cauda Rhombum integrum. Hæc ille. Id verò etymum, ut pace eius dicam, parum admodum mihi arridet, cum potiùs ita appellatam crediderim, (si modò uerum est, quòd ita uocetur,) quoniam collum ac caput circumageus turbinis imaginem præ se ferat: unde etiam

[a] Lib. 2. Hi. cap. 12.
Torquilla.
Ἴυξ.
[b] Lib. 6. de Anim. c. 18.
[c] 2 H. c. 12
Cur turbo vocetur.
Collitorquis.

Cælio Collitorquis, & Italis Tortocollo, seu Collotorto, Stortocollo, Capotorto, & Romæ priuatim Verticilla nuncupatur, & Hispanis Torxicuello. Sed iam reliqua synonima prosequamur: Neapolitani hanc auem Formiculam appellant: quare vbi apud [b] Kiranidem ad superstitiosum phylacterium Formicarius & Itygos legitur, Ornithologus ab interprete Formicarium pro Iynge redditum, & vtrumq; in textum ascitum esse iudicat: Galli Terco vel Turcot, Germani VVindhalsz, quod nomen Meropi perperam quidam recentiores tribuunt. Naterhalsz, Nater VVendel, Nater VVang, Traechalsz. Quæ nomina omnia à colli circumuolutione detorta sunt.

Formicula. [b] Lib. 1. in Phoca.

FORMA. DESCRIPTIO.

IYNGEM Fringillæ comparat [a] Aristoteles, sed paulò maiorem esse testatur; quæ magnitudo huic auiculæ equidem exactè conuenit: vt secunda etiam, quam addidit, nota, quòd scilicet corpore sit vario. Rostrum habet firmum, sed multò minus, quam Pici, ex plumbeo & nigro permixtum. Linguæ aculeus tam acutus & validus est, vt humanam cutem; haud aliter ac acicula penetret. Ea infra arteriæ summum subit, & supra cranium reflexa prope nares, vt in Pico Martio, inseritur. Est autem gemina; vbi ab occipitio reflecti incipit, & in sincipite rursus vtræq; partes conueniunt. Quæ res Aristotelem minimè latuit, linguam serpentibus similem habere, eamq; in longitudinem mensura quatuor digitorum porrigere, rursusq; intra rostrum contrahere tradentem. Linguæ musculorumq; eam mouentium hęc icon est.

[a] L. 2. Hist. cap. 12. Magnitudo. Color. Rostrum. Lingua.

Capitis vertex, ceruix, dorsum, vropygium ex cinereo nigrescunt. Retro oculos macula atra est oblongiuscula, supra quam lineæ candidæ sunt exiguæ, transuersales quæ versus inferiora longiores semper euadunt, & supra superiorem alarum partem longissimæ, & semper exiles tenuesq;. Mentum, pectus, & venter totus sublutea, subnigris maculis trãsuersalibus insigniuntur. Remiges alarum nigræ sunt & maculis rubeis maximis consperguntur. Cauda longiuscula, cinerea, calamos obtinet nigros, & maculas eiusdem coloris transuersales semilunares fermè. Crura fusca sunt. Digiti pedum Picorum more vtrinq; duo: cuius rei [b] Aristoteles causam reddens, corpus eius minus, quam cæterarum in aduersum propensius esse dicit. Digitorum verò talis constitutio est, vt vtrobiq; longior alter, cum altero breuiore coniungatur. Pes *grandes* Aristoteles, & *Monedulis similes* esse testatur. Mas a fæmina manifestè distinguitur, quoniam is rubicundior est, illa ad cinereum magis vergit. Pectus in mare etiam magis flauescit. Prior icon maris est, secũda fæminæ; vtramque sequens pagina datura est.

Alæ. Cauda. Crura. [b] Lib. 4. de Part. anim. cap. 12.

LOCVS. VOX. VICTVS.

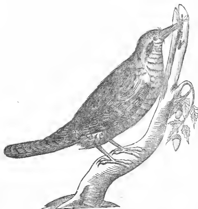
TORQVILLA in quauis regione ferè conspicitur circa arbores versari. Dicitur τρίζειν, hoc est, vt Gaza vertit, stridere: Aelianus verò obliquam tibiam voce sua imitari ait. Vescitur formicis. Quibus captam Ornithologus per quinq; dies sese vnam aluisse in cauea narrat, neque præter eas alio cibo vesci propria experientia edoctus affirmat. Eas verò exerta lingua uelocissimè aculeo linguæ transfixas, vt pueri ranas ferreo mucrone per arcum attracto, emissoq; venari solent, deuorat, nec vnquam rostro attingit, vt cæteræ aues suos cibos solent.

Vox. Victus.

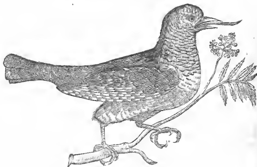
NIDVS. GENERATIO.

IYNX Picorum more in foraminibus arborum, quandoque tamen in domibus etiam & villis nidulatur. Enumeratur inter animantia multipara. Nam vel octo vel nouem oua unico partu excludere dicitur.

IYNX MAS.

IYNX FAEMINA

MORES.

AEGERRIME cicuratur. Rostro ligna tundit, & strepitum, qualem Pici, edit. Si manu teneatur, caput in vtramq; partem circumagit, non adeò tamen, vt rostrum ad medium dorsum omnino retrò spectet, at vlterius quam in vllo alio auium genere. Ornithologus Iyngem domi suæ enutritam accedente aliquo homine haud facilè fugisse, accessum verò ęgre tulisse, collo in sublime erecto, & rostro sine morsu modò extenso, modò retracto instar minitantis iram declarasse refert, plumis interim, præsertim capitis riguisse, & caudam erexisse atque dilatasse. Capitur hæc uolucris hyeme & maximè autumno, aliquando etiam Aprili & Iulio, cùm sobolem nutrit.

Quādo capiatur.

HIEROGLYPHICA

PER Iyngis auis imaginem propter insignem linguę eius longitudinem, hominem, qui plus quam par est loquax sit, nonnulli intellexerunt, vnde similiter communi paræmia verbosos, garrulosq; homines ab instrumento isto linguaces vocare solemus. [a] Philostratus Babylone ex testudine loci, vbi rex ius dicere solebat, quatuor aureas Iynges dependisse scribit, fatalem conditionem significantes, admonentesque Regem, ne se supra hominem efferret: eas verò dicunt Magos, cum in regiam venissent, fieri iussisse. Vocant autem ipsas Deorum Linguas.

Hominis duacis typus. Linguaces qui. [a] *In vita Apollonij.* Fatalis conditionis typus.

MEDICA.

G[a]ALENVS Antonij Musę Trichiasim vocari ait ad pilos pungentes in palpebris enascentes: *Fel auiculæ*, inquit, *quæ Cinadus appellatur, & aconiti dimidium eius, mixtis utere*, hoc est, euulsis pilis locum illine. Aliqui etiam felle per se vtuntur, vt in eodem capite legimus.

[a] *Lib. 4. de comp. med. cap. 7.*

VSVS IN CIBO.

HIERONYMVS Tragus Iyngem in cibum admitti scribit. Bononię milies in foro venalem reperi, & aucupes omnibus in mensæ usum cedere, & carne haud ingrata esse dicunt.

FABVLOSA.

IYNGEM Echûs filiam, alij Pythûs fuisse fabulantur, quæ cùm amatorijs venenis Iouem in Iûs amorem pellexisset, ab irata Iunone in auiculam, qua in amatorijs veneficijs mulierculæ vti credebantur, immutata est. [a] Theocritus tam superstitiosum ei vim hoc uersu tribuit, penes que fides esto: ait autem:

Ἴυγξ ἕλκε τὺ τῆνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα τὸν ἄνδρα, id est,

Per te Iynx meus ille domum vir quaeso trahatur.

[b] Cælius etiam ex Varino & Pindari Scholiaste Iyngem philtris & excantamentis amatorijs aptam nugatur. Auiculam alis supernè, & inferne pedibus aduocato amantis nomine ex rota agitabant, aut cum cerea rotam super ardentes prunas amburebant; aut vt alij tradunt, auis interanea rotæ circumuoluta explicabantur. Vt vt est, vtrumq; fabulas sapit, [c] Pindarus saltem hinc Iyngem τετράκναμον vocauit, quasi quatuor tibijs vel radijs insignem: Sed & rota ipsa quatuor radijs distincta metaphoricè, vt ait Scholiastes, Iyngis nomine appellari noscit. Primatim verò ad ea philtra, pennis, vt Tzetzes notat, quę circa caudam sunt, atque osse eo circa pectus Lambdoide figura, specie simili myropi seu calcari equitum vsas eiusmodi veneficas asseuerant. Alij auiculam de trocho relegasse dicunt, & carmina quædam obmurmurantes circumgyrasse, aut exenteratam trocho adnexisse. Hinc Xenephon Iynga pro veneficio accepit, vbi ait: ὅτι ταῦτα οὐκ ἄνευ πολλῶν φίλτρων καὶ ἐπῳδῶν, καὶ ἰύγγων, id est, *quod ista non citra philtra, incantamenta, & Iyngas accedant*. Hanc irem auiculam rhombo applicatam, pedibusq; & alis crucem complicantem Iasoni Venerem dedisse referunt, ut Medeæ erga parentes suos amorem simul & pudorem auferret, atque ita eam in auxilium suum pelliceret. Alij Iyngem non solùm Venerem Iasoni dedisse, sed incantandi simul etiam artem docuisse volunt. Super hac fabula tale carmen apud [d] Pindarum est:

[a] *In Pharmaceutria.* [b] *Lib. 16. antiq. lect. c. 25.* [c] *Ode. 4 Pythior.* Iason Iyngis opera Medeæ amorem conciliat. [d] *Pythior. Ode 4.*

Ποτνιαδ᾽ ὀξυτάτων βελέων
Ποικίλαν Ἴϋγγα τετρακναμον
Ο᾽λυμπόθεν ἐν ἀλύτω ζεύξασα κυκλω,
Μαινάδ᾽ ὄρνιν κυπρογενὴ α φέρειν
Πρωτον ἀνθρώποισι λιτας᾽ ἐπαοιδὰς
Ἐδιδάσκησεν σόφον Αἰσονίδαν
Ο᾽φρα Μηδείας τοκέων ἀφελοιτ᾽ αἰδῶ, id eſt,
Veneranda verò Cyprogenia telorum acutorum domina
Picturatam Iyngem Bacchi auem ex Olympo attulit
Hominibus primum, vt indiſſolubili circulo quadriradiatam
Iungens, carmina ſapientem docuit Aeſonidem,
Vt Medeæ erga parentes reuerentiam & pudorem adimeret.

Embl. 78. Quos verſus [c] Andreas Alciatus admodum oſſitanter ſic reddidit:

Nec durus te vincat amor, neu fœmina mentem
Diripiat Magicis artibus vlla tuam.
Bacchica auis præſto tibi Motacilla paretur
Quam quadriramiam circuli in orbe loces.
Ore crucem & cauda, & geminis vt complicet alis,
Tale amuletum carminis omnis erit.
Dicitur hoc Veneris ſigno Pegaſeus Iaſon
Phaſiacis lædi non potuiſſe dolis.

Verùm ex iis, quæ antè a nobis dicta ſunt, & ex ipſis Pindari uerbis liquidò conſtat, Iyngem non depellere amores, ut ille tranſtulit, ſed inducere potiùs fabuloſè ſcribitur, cuius ſcilicet auxilio Theocriti puellam, ut amantem in amorem ſuum pertraheret, uſam quoque fuiſſe nugantur.

EMBLEMA.

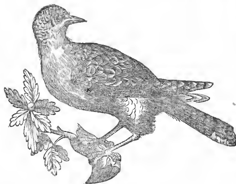
ORNITHOLOGI in Iyngis iconem uinctam ad manum hominis talè emblema eſt:

Voluptas Iyngi comparata.

Cur vinctam Iyngem picta detinet manus?
Auis hæc amoris, & voluptatis nota eſt,
Quæſita philtris: fortè quod quouis agat
Ante & retrorſus collo, in orbem, liberè.
Sic & voluptas corda agit mortalium,
Mirumq́ue torquet in modum quoquò libet.
Hanc tu niſi vinctam cum ratione rexeris
Mentis peribit quicquid ac ſenſus habes.
Hoc faſcinum putabis, atque maximum
Philtrum, veneficiumq́ue quàm miſerrimum.
Hoc torquet animos, turbat, & retro mouet
Aut igitur omnem tu voluptatem fuge,
Aut ſi libet vti, vincla ſemper admoue
Non cicuratur, ſemper eſt venclis opus.

DE IYNGE CONGENERE.
Cap. XLIII.

PEDVM huius auis, quam nunc exhibemus, diſpoſitio uel Picis Martiis, uel Iyngi congenerem eam eſſe manifeſtò indicat: contrà uerò roſtrum paruum Iyngi potiùs, quàm Picis ſimilem reddit. Nunquid uerò Iyngis more ceruicem nihil agentibus aliis partibus contorqueat, necdum exploratum habeo. Magnitudo Aui, quantum ex tranſmiſſa mihi icone iudicare potui, compar cum Iynge. Color capitis, dorſi, alarum & totius caudæ ferrugineus maculis luteis tranſuerſalibus eleganter diſtinctus. Totum pectus & venter albicant, & lineis luteis per longitudinem exornantur. Tibiæ luteæ, digiti Picorũ more oblongi, eiuſdem coloris; ungues adunci, magni, nigri.

DE CERTHIA. Cap. XLIV.

CERTHIAM etsi exiguam auiculam, audacem tamen, Picorum historiæ, colophonis loco subiecimus, quòd eorum more super arborum truncos & ramos apta pedum & caudæ dispositione perrepat.

SYNONIMA.

A[a]RISTOTELES hanc auiculã Κερθίον masculino genere uocat: Gaza Certhiam fœminino transtulit. Robertus Constantinus κερδίον propter astum, quem Aristoteles illi tribuit, scribendum existimat. Albertus in sua translatione Raricheus uoce omnino barbara legit, ubi etiam quædam alia admodum ineptè scribit. Anglis Crepera à repando teste Turnero, quasi reptatrix seu scandulaca dicitur. Gallis Grimperaeu Piochet, & Grimperaeu petit Bellonio.

[a] Lib. 9. Hi. cap. 17.

Creperæ.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

CERTHIA in Picorum genere omnino reponenda foret, nisi rostrum quodammodo recuruum & arcuatum, & pedum digiti, tres nempe in antica, unus in postica parte obstarent, quamuis alioquin insigniter adunci sint, & ad rependum perquam idonei. Cauda saltem Picorum, ut icon expressa demonstrat, simillima est. Differt uerò ab omni Picorum genere colore pennarum.

FORMA. DESCRIPTIO.

Magnitudo. Roſtrum.

Guttur. Pectus. Venter. Alæ. Cauda. Crura.

AVICVLA exigua eſt, & Regulo paulò maior. Roſtrum habet longiuſculum, (quod nimis breue icon Bellonij expreſsit) nigrum, & arcuatum, in ſuperiori parte longius & craſſius, quàm in inferiori. Guttur eius & pectus candicant; dorſum & alæ fulueſcunt, & nigris ubique maculis diſtinguuntur. Cauda breuis eſt, rigida & in extremitate quodammodo acuta, ex luteo & uireſcente permixta: qui color in extremitate dorſi etiam conſpicitur. Tibiæ pedúq; digiti flaui ſunt, vngues nigri ualdè adunci.

VOX. VOLATVS.

* Lib.9. Hi. cap.17.

ARISTOTELES Certhiæ claram uocẽ tribuit: unde quidam Germani uiri alioqui docti inter canoras aues enumerarunt, & cum Carduele minore perperam confuderunt. Nunquam aut tarò admodum quieſcit, ſed perpetuò ferè nunc in hanc, nunc in illam arborem uolitat.

NIDVS. GENERATIO.

IN cauis arborum more Picorum nidificat. Parit maximum ouorum numerum, uiginti quandoque, quandoque tamen pauciora edit.

MORES. INGENIVM.

* 9.Hi.c.17.

TOTO anno eandem patriam incolit. Arborum ramis Fringillaginis inſtar ſeſe annectit, & Picorum more arbores aſcendit & deſcendit, pedibus & cauda ad reptationem aptiſsimis. Nunquam quieſcit, niſi quando dormit. * Ariſtoteles ei mores audaces, ſagaxq; in uitæ officijs ingenium aſcripſit.

VICTVS.

Culicilega.

IDEM Ariſtoteles hanc auiculam θριποφάγον nominat; pro qua uoce Gaza tranſtulit, ex coſsis uictitans: ſed Philoſophus meo iudicio de inſectis minoribus omnibus per coſſos intellexit, unde quibuſdam Culicilega appellatur. Albertus pro tripophagos a Certhia aliam auiculam canoram nempe Vinconem Germanorum, ſeu Fringillam deuorari ineptè ſcripſit.

DE MEROPE. Cap. XLV.

ÆQVIVOCA.

MEROPEM cum Pico uiridi Albertus, ut suo loco dictum fuit, confundit, & nonnulli Gallorum & Germanorum Meropem eam auem esse credunt, quę Gallis uulgò Mesange dicitur, quę Parus maior est. Niphus Grallum suum nunc Meropem, nunc Galgulum uocat, quæ tamen etiam aues diuersæ sunt. Quidam etiam Germani Meropem lingua sua Krinitz & VVindhalss uocantes toto cælo aberrant. Ea enim nomina Iyngi conueniunt. Varinus Meropes φλώρης etiam dici ait: sed φλόρος per o breue Suidæ alia auis est, & φλῶρος per o longum proprium uiri nomen. Eustathius & Varinus Μέροπες apud poëtas hominum epitheton esse, & aliquando poni absolutè scribunt sine substantiuo imperfectè ut βροτοί. Merops dictus est unus ex terrigenis gigantibus, qui cæleste regnum affectasse dicuntur, hoc est, qui turrim Babel extruxerunt, in cuius ædificatione cùm diuersarum linguarum confusio, uocumq; diuisio interuenirer, qui eam moliebantur, Meropes dicti sunt, id est, diuersarum uocum homines, ut Grammaticus quidam annotauit. Homerus etiam cuiusdam uatis meminit, qui Merops Percosius dictus fuit. Et Meropes eidem dicuntur homines à diuersitate uocum, siue quòd habeant uocem a uocibus brutorum animalium distinctam. Fuit item alius Milesius Merops, cuius filium Pandareum in Creta canem aureum furatum aiunt. Cos insula, cui magnus ille medicinæ parens Hippocrates patriam debet, Merope, & Meropis, ut Suidas habet, & Meropeis ut Eustathius, dicta fuit, uel ab antè nominato gigāte, uel a Merope Thessalorum rege, Triopæ eorundem Regis filio ibi sedes habente, a quo non exiguum augmentum sumpsit, uel quòd Meropes populi in ea habitarint. Merope item fuit una filiarum Pandarei, cuius pater & ipse Merops Homero uocatur. Fuit & alia Merope Atlantis & Pleionę filia, quæ Sisypho nupsisse dicitur, unde Pleiadum una esse fingitur, sed ut Eustathius ait, omnium obscurissima: de qua [a] Ouidius:

Septima mortali tibi Sisyphe Merope nupsit;
Pœnitet, & facti sola pudore latet.

Iuxta Thessaliam in Græcia mons est, quem Meropam uocârunt, quòd uarijs pręruptus anfractibus, undique referiente Echo, uoces diuersas reddat.

Mesange Gallorum quæ.
Merops gigas.
Meropes q dicti.
Merops Percosius.
Cos insula.
Merope Pādarei.
[a] *Li. 4 Fast.*
Mons meropa.

SYNONIMA.

GRAECIS, Merops istæc uolucris dicitur à μερίζομαι ὄπος ut [a] Probus uult, quoniam uox eius multiplicem partitionem capiat; unde etiam Meropes homines uocantur, uel quòd uocem articulatam & indictiones, syllabas & literas diuisas habeant, uel quia linguis & dialectis diuersis utantur, uel ut alijs placet, Merops appellatur, quoniam ad amorem hominem citò conciliet. [b] Ioannes Goropius incertum esse ait, an Meropem, Gręcam uocem, an Scythicam siue alterius orbis uernaculam esse uoluerit antiquitas. Gręca certe optimè, inquit, conuenit allegorię, eò quòd diuisionis quandam habeat significationem. Si Scythica sit, indicat plures ibi esse hominum cœtus, quam in hoc orbe. Mer enim sic pronunciatum ut duplicem uocalem audijsse uidearis, plus significat. Hops uocali item producta, si ad homines applicetur, multitudines & magnos cœtus designat. Mer-ops igitur alterius orbis incola diceretur, quod orbem coleret, in quo multitudo hominum maior, quàm in nostro esse uideretur. Hęc ille. Porrò Merops in Creta [c] Bellonio teste Melissophagus dicitur, quòd apibus insiduetur, quam ob causam Gaza apud Aristotelem pro Μέροψ quandoque Apiaster transtulit. A non nullis Græcis hodiè etiam Μελισσοφάγος appellatur. Apud Albertū Marochus pro Merope uoce corrupta legitur, & alibi etiam Muscicapa. Germani quidam Ἀέροπας uocari arbitrantur ab aereo colore: sed nomen id ex Aristophanis Scholiaste & Suida desumpsisse uidentur, qui Aëropes uel Aëropodes parentes suos Ciconiarum more alere dicunt; sed legēdum uidetur Μέροπες tribus syllabis, etsi Hesychio & Varino Ἀέροπες etiam aues sint. Alij Ripariam nominant, alij Parram, alij Gangrenam, teste [d] Kiranidis interprete. Ornithologus Rasi Alkenum dici, uel Alkeuium ex eo conijcit, quia ille apibus eam auem uesci scribat. Bononię Dardano nominatur, nomine à moderna Gręcorum uoce Darda deducto, quę apiculam sonat: Italis quibusdam Gaulo & Ierolo: Neapoli Lupo dell'api: in Sicilia Picciaferro a rostri duritie: Gallis Guespier, quasi uesparia: Hispanis Iuruco.

[a] *In lib. 4. Georg.*
[b] *Li. de orig. Antuerp.*
[c] *L. de Auib. cap. 27*
Melissophagus.
Marochus.
Muscicapa.
[d] *Lib. de lx. auium. c. 8.*

FORMA.

MEROPS MAS,

FORMA. DESCRIPTIO.

Magnitudo. FORMA ac magnitudine Merulis ferè par eſt, & Sturno paulò maior. Albertus ſuam Muſcicapã Turture & Columba maiore facit, & colore Lanarium referre, pedes verò & roſtrum Hirundinis habere dicit, ſed omnia iſtæc Meropi minimè conueniunt. Meropis enim color longè pulcherrimus eſt, quo vel cũ quauis aue certare poteſt, quinimo cum ipſo etiam Pſittaco. [a] Ariſtoteles admodum oſcitanter de colore eius ſcribens, *pennas eius inferiores pallidas eſſe, ſuperiores cæruleas, vt Halcyonis, poſtremas pennulas rubras* ait transferente Gaza: Sed Græcè legitur τὰ δ' ἐπ' ἄκρων τῶν πτερύγων ἐρυθρά id eſt, *in ſummis alis rubra ſunt.* [b] Plinius

[a] Lib. 9 Hiſt. cap 13.

nius ſequutus Ariſtotelem *pallido intus colore pennarum, supernè cyaneo, priore ſubrutilo* eſſe dixit.
Vnde Seruium erraſſe manifeſtò conſtat, cùm *viridem* vocârit. Roſtrum Meropi longum, du- Roſtrum.
rum ad inſtar falcis meſſoriæ arcuatum, & quaſi triangulare. Mentum ac frons luteſcunt, & li- Mentum.
nea maiuſcula nigra, & binis maculis cæruleis, quarum vna alteram ſuperequitat, infra notan-
tur. Oculi exigui ſunt, palpebræ nigræ, ſed iris ita inflammatur, & rubeſcit, vt aliam omnia ru- Oculi.
bedinem ſuperet. Auditorij meatus plumis nigris cooperiuntur. Capitis vertex, collum ſupe-
rius, dorſumq́; inter flauum & caſtaneum media. Pectus viride, ad latera cæruleum; Venter Pectus.
ad coxas vſque viridis. Alæ partim virides, partim inter flauum & caſtaneum mediæ, & par- Alæ.
tim deniq́; cæruleæ. Cauda ex viridi & cæruleo, ſed ex hoc magis, tingitur. Crura breuia more Cauda. Crura.

Hirun-

Pedes. Hirundinum, nigra, quæ rubere perperam Textor Rauiſius dixit. Pedes quatuor digitis præditi ſunt, retrò nempe vno, tribus antè, reliquarum auium more. Bellonius binos antè, & totidem retrò Pſittacorum & Picorum inſtar habere dixit: ſed id planè falſum eſſe eiuſdem appoſita icon demonſtrat. Atq; iſtæc maris Meropis meo iudicio deſcriptio eſt. Quam ſecundo loco depictã damus, arbitramur eſſe fæminã. Color enim vbique minus intẽſus. Tergus quodammodo uireſcit. Cauda ſuperius omnino viridis. Alarum pennæ maiores è cæruleo pariter vireſcunt: cætera mari ſimilis. Ex partibus internis quaſdam etiam notabiles Merops habet: Linguam nempe ſublongam & gracilem: oris uerò rictum tam amplum referente [a] Alberto, vt multas muſcas in os eius humoris gratia inſidentes capiat. Bellonius oſſa capitis eius duris oſſibus comparari poſſe teſtatur. Veſiculam fellis amplam humore viridi ſmaragdi inſtar refertam poſſidet; Inteſtina bina, parua, recta.

Lingua. [a] Lib. 23.

LOCVS.

MEROPS in multis Italiæ locis, etſi id Bellonius neget; ſatis obuia eſt, & Bononiæ ſæpè capitur. Germanos hac aue carere, vel ſaltem raram ibi eſſe crediderim. Bellonius in Creta tam vulgarem eſſe refert, vt nuſquam non in illa inſula conſpiciatur, & raram alibi, ipſisq; Græcis per Continentem incognitam.

VOX.

ALTVM clamat & longè auditur, & vocem inſtar hominis quodammodo edit, qui ore in rotundum clauſo ſonet grul gruru vrurul. Hanc vocem in ea Bellonius obſeruauit, quamuis Philomelæ author zinzilulare ſcripſerit:

Regulus atque Merops, & rubro pectore Progne
Conſimili modulo Zinzilulare ſolent.

VOLATVS.

GREGATIM ferè volitat, rarò ſolus, frequenter, vt Belonius ait, circa montes, qui thymum ferunt, vbi apibus inſidiatur. Albertus pigrè & lentè volare aſſerit. Eſt verò eius volatus inſolens atque notabilis, & ſumma admiratione dignus, retrorſum nempe caudam uerſus cum exercens, cùm reliquæ aues quaſi ſurſum ad oculos uerſus volitent.

VICTVS.

MEROPS dum volat, apes, vt [a] Ariſtoteles teſtatur, captat; unde Meliſſophagos Crenſibus, Latinis Apiaſter dicitur. Quare etiam [b] Vergilius Meropis nidum prope aluearia interdicit, cùm ait:

Abſint & picti ſqualentia terga lacerti
Pinguibus à ſtabulis, Merops, aliæq; volucres.

Bellonius cicadis etiam inſidiari Meropem refert, nec Lampſanæ, caucalidis, & raparum ſeminibus, nec tritico etiam abſtinet, vt in diſſectæ auis ventriculo idem ille obſeruauit. Albertus Muſcicapam vocat à muſcarum captura, iiſque ſolis & vermiculis veſci tradit. Verùm quæ Muſcicapæ ſuæ hic tribuit, ut antè etiam admonui, Meropi per omnia non competunt.

[a] L. 9. Hiſt. cap. 40. [b] Georg. 1.

NIDVS. GENERATIO.

MEROPS, inquit [a] Ariſtoteles, cauernas ſubit & cunabula facit, quoniam vt nonnulli credunt, corporis ſui pondere in ſublime efferri nequeat [b] Plinius in ſpecu ſex pedum defoſſa altitudine nidificare, & [c] Ariſtoteles ad quatuor cubita intrò ſubire, & ſex aut ſeptem pullos in præcipitiis mollioribus parere ſcripſit.

[a] L. 8. Hiſt. cap. 1. [b] L. 10. c. 33 [c] L. 9. Hiſt. cap. 13.

MORES. INGENIVM. PIETAS.

MEROPS auis migratoria est, nec in vno loco perseuerat. Astuta & vafra esse perhibetur, vtpote quæ pullos, ne quis eos capiat, de loco ad locum transferat, uel si insidiatores prius conspexerit, sese ipsa ad diuersa loca recipiat, ne ubi eos nutriat, præsentia sua manifestet. Aristoteles author est, *esse qui confirment Meropes genitorum senectutem inuicem educare uicemq; reddi, ut parentes non modo senescentes, uerum etiam statim, cum iam datur facultas, alantur opera liberorum, nec matrem aut patrẽ exire, sed in cubili manentes pasci labore eorum quos ipsi genuerunt enutrierunt, educarunt.* Quod certè insigne pietatis argumentum est, adeo vt de Merope non minus, quàm de Ciconijs ἀντιπελαργεῖν dici possit. Imo uero [a] Aelianus scribit Meropem esse Ciconiarum iustissimam, quò educandis parentibus senium haudquaquam arbitretur expectandum, sed ipsum id agere protinus volatus celerioris compotem. Quo coniectatum inter cunctas esse aues, tum iustissimam, tum verò pijssimam.

[a] *Lib. 11. de Anim. c. 30.*

CAPIENDI RATIO.

RETIBVS & visco in agro Bononiensi capitur: in Creta à pueris referente Bellonio, cicadis hoc pacto: Cicadam acicula instar hami curuata transfigunt, eamq; filo annectunt, & extremitatem fili in manu retinent. Cicada sic transfixa sublime petit: in quam subinde conspectam Merops impetum facit, & deuorata simul cum cicada acicula filo adhærens capitur.

MORALIA.

MEROPS illaqueata alias etiam aues in eosdem laqueos pertrahens, sponsionem non esse præstandam significat, iuxta antiquissimum Thaletis dictum; *pras ne esto*. Hinc [a] Alciatus.

Ne pras esto, Thales dixit, sic illita visco
In laqueos sociam Parra Merosq; trahit.

[a] *Embl. 186*

Merops etiam haud aliter ac Ciconiæ pietatem à nobis colendam esse admonet, quæ nempe vt paulò ante dictum est, quàm primùm uolare cœperit, sponte animum ad necessaria parentibus suis subministranda conuertit.

MEDICA. VSVS

MEROPS in cibo improbatur. [a] Rasis carnem Alkemi, quam auem Meropem esse Ornithologus conijcit, austeram esse dixit, & concoctu difficilem, sed inflam nationibus prodesse, & fel eius si cum illis, oleo omphacino misceatur, capillis firmam nigredinem inducere, & frixam in oleo manus ab apum punctionibus immunes reddere. Kiranides Meropem & cor eius, E credere fas est, amorem conciliare, in cibo cardiacos, ictericos & stomachicos iuuare, & fel cum melle & succo rutæ oculorum suffusionem sanare tradidit.

[a] *Lib. de lx. Ani. c. 48.*

DE MEROPE ALTERO. Cap. XLVI.

AVEM hanc, cuius modo iconem exhibemus, Germani Seeschvvalm, hoc est, Hirundinem marinam vocant, cùm quia primo inspectu partim pedum breuitate, partim etiam uolatu, tum quoniam inter uolandum muscas captet, Hirundinem referre videatur. Ego verò Meropi potiùs, quam Hirundini congenerem fecerim, quoniam toto ferè cælo ab Hirundine marina differt. Est verò hęc uolucris superiore paulo longior, & ut icon etiam demonstrat, toto corpore multò crassior. Rostrum huic nigrum, lõgum, acutum, & propius ad falcem messoriam, quam in illa accedens. Caput, collum, pectus & totus fermè venter flauescunt. A rostro maculam habet nigram, maximam, quæ per oculos retrò ad colli initium usque defertur. Ornithologus de colore dorsi, alarum & totius ferè auis perperam scripsit, neque id mirum est, cum nunquam sese eam conspexisse dicat. Dorsum itaque non ex uiridi & flauo, vt ille habet, permixtum est, sed castaneum, prope uropygium uerò talis color conspicitur. Alarum pennæ, quas in extremo uirides dixit, uarijs coloribus insigniuntur. Primæ enim cæruleæ sunt, secundæ ex cæruleo & flauo mixtæ, tertiæ omnino flauæ, quartæ, remiges nempe nigræ, & in extremitatibus rubræ. Cauda in summitate insigniter uirescit infra uero perbelle flauescit, ita ut semiu[illegible] & semilutea uideatur. Pedes habet luteos, ungues nigros.

Hirundo marina. Magnitudo. Rostrum. Dorsum. Alæ. Cauda. Pedes.

DE

Meropi congener.

DE LOXIA. Cap. XLVII.

NVLLAM mihi inter tot, cùm à me, tùm ab alijs obseruata auium genera, aliam hactenus conspicere contigit, quæ cum hac, quantam ad rostrum attinet, similitudinem vllam gereret. Cùm verò & eam cũ Chloreo à quibusdam cõfundi viderem, itaque præsenti loco aliquid de ea dicere volui, tùm eò maximè, cùm rostrum illi, etsi contra omnium auium morem ab vtraque parte recuruum, crassum sit, atque admodum robustum. Hanc autem, quicquid dicant alij, Aristoteli incognitam fuisse existimo. Si enim eam agnouisset, tã raram rostri dispositionem ille, qui differentiarum quarumcunque, etiam omnium animalium diligentissimus ac indefessus obseruator erat, absque vllo dubio minimè tacuisset.

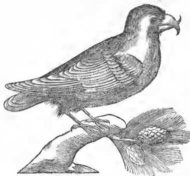
SYNONIMA.

GERMANI à rostri obliquitate Krútzuogel, quasi cruciatam, vel Krumschnabel, seu curuirostram appellant, & Ornithologus ob eandem rationem Loxiam, sed nomine æquiuoco, quod nempe mustelæ fluuiatili minimæ etiam competit. Λοξίας Apollo etiam dicebatur, quòd obliquis passibus cælum percurrat. Robertus Constantinus Tragonem Plinij, quam auem [a] hic ex Hyla a cauda de ouo exire scribit, existimant esse & à voracitate ita dici. Est enim insigniter vorax, vt ego quoque obseruaui. Verùm nunquid Trogon Plinij sit, nec affirmauerim, nec etiam inficias iuerim, & reuera si vlla alia auis à cauda de ouo exeat, ea fortè istæc fuerit, quæ si reliquarũ more prodiret, facilè impediretur exitus a rostri curuitate, vel dicamus potiùs, ita exire, ne cum media fermè hyeme nascatur, si à capite exiret, subinde ab ambientis inclementia calor animalis suffocaretur. [b] Iacobus Dalechampius Ornithologum scribit Loxiam Tragonem quoque appellare: verùm id apud illum minimè reperio, quin ipse Plinium non citat, tantum abest, vt Tragonem vocauerit.

Krutzuogel.
Curui rostra.
Apollo Loxias dictus.
[a] L.10.c.16
[b] *In comm. eiusdem ca. Plin.*
Tragon.

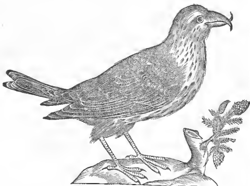
CORVIROSTRA, SIVE LOXIA.

FORMA. DESCRIPTIO.

Magnitudo. Color.

PARVM maximum magnitudine vix vincit: vnde eos manifestè hallucinari patet, qui Chloreum esse voluerunt. Color toto corpore variat. Mea, quam ego aliquando depinxi, præter alas, quæ fuscæ erant, tota fere rubebat. Colorem vero temporis & ætatis diuersitate trimutat. Itaque cùm bis tantummodo, aut ad summum ter conspicere eam mihi contigerit, quæ nempe in Italia rarò admodum apparet, Ornithologi Germani, qui pluries eam vidit, verba adijcere placuit. Primùm, inquit, rubere solent pectore, collo & ventre, deinde flauescere. Cæruleus in vertice, ceruice, & circa oculos apparet: in cauda & extremis alis è subruffo nigricans. Crura rubicunda. Hyeme præsertim colorem mutat. Sunt qui colorem eius quotannis mutari asserant, ita vt nunc ad flauum, nunc ad viridem, rubrum aut cinereum magis declinet. Hæc ille. Quod certè verissimum est, & me in primis color imposuit, vtpote qui bis eandem auem ceu diuersam depinxi, & tres modo figuras exhibui, quarum tertia ex Ornithologo desumpta est.

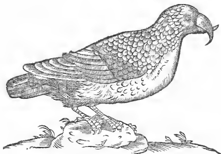

LOCVS.

PLVRIMA Germaniæ loca incolit, attamen in Heluetia Ornithologo teste minus frequens est. Italia rarius Loxiã vidit, aut si aliquando vidit, eam non agnoscit; unde in diocœsi Genuensium, ubi quandoque apparet, vt mihi per litteras à Bernardo Castelletto Genuensi, cui rariora & exotica multa, quæ liberaliter transmisit, debeo, notum est, hactenus habetur anonimos. Tridenti mihi istæc auis donata fuit, cum Sanctissimo eò conuocato synodo de summa rerum totius Romanæ Ecclesiæ ageretur.

VICTVS.

VICTVS. NIDVS.

AVIS est voracissima, seminibus cannabis maximè delectatur ac pinguescit; unde caro eius non improbatur. Aiunt & cadaueribus pasci. Gaudet item nucleis abietum, & in eiusmodi arboribus Ianuario & Februario mensibus nidificat.

MORES. INGENIVM.
Capiendi modus.

ILLVD etiam in Loxia mihi planè insolens videtur, quod hyemali tempore, cùm frigore omnia rigent, & cæteræ volucres obmutescunt, ea canat, & æstate, cùm cæteræ canunt, à cantu abstineat. Cantillat autem satis suauiter. Ingenij dicitur esse simplicis & stolidi. Caueis inclusa homines minimè expauescit, sed Psittacorum more rostro, pedibusq; sursum atque deorsum reptitat. A potu pocillum rostro, si potest, abijcit, quod fortè fecerit, quoniam imaginem suam in aqua conspiciat. Apud Germanos copiosè, vt cæteræ volucres retibus capitur.

De admirando Picæ caudatæ nido, cuius mentio fit, pag. 708.

QVOVSQVE Naturæ sagacissimę misteria inquiro, atque indagor, nihil vnquam magis in votis habui, quàm nidum contemplari Picæ caudatæ, quem tam admirabili industria in altissimis plerunque arboribus, vt populo nigra construere, vt se fœtusq; suos ab auibus rapacibus ac alijs noxijs animantibus defendat, apud multos, legi. Sed cum nisi post impressam huiusce volucris historiam, quæ pręsenti libro habetur nancisci eiuscemodi nidum non licuerit, itaque nunc a rustico meo, ex suburbano meo allatum hic ob oculos depictum propono, vt & alij idem auis artificium contemplari, rimari, atque admirari queant. Etenim inter tot nidos, quos hactenus mihi videre contigit, reuera alium nunquam maiori industria

factum obſeruaui. Siquidem hæc ales ex omnibus arboribus, quæ ibi ſunt, malum ſibi elegerat, ſed non quamlibet, at ex qua viſcum ex putri, non ex ſemine in Turdi ventriculo præparato, quemadmodum perperam ſibi vulgus perſuadet, enaſcens, quamplurimos ramos emitteret, adeo vt nidum iſtum partim à Natura, partim ab Aue factum quis non inepte dicat. In medio enim illorum ramorũ, qui per ſe figuram hemiſphæricam, qualem nempe nidus exigebat, exprimebant, tanquam ſupra ſolidos parietes, & fundamenta erat constructus & ipſe oualis, longus dodrantem, latus circiter octo digitos, & ſurculis milij Indici, alijsq; radicibus, & terra vice glutinis interiecta conſtans, vt nimirum oua ſua ac fœtus melius poſſet continere. At non duntaxat ramis illis, quos dixi, viſci circumcirca erat præmunitus, verùm etiam varios alios per agros, ac ſecus uias collectos, ac in primis pyraſtri, & oxyacanthæ ſimiliumq; aliorum fruticum ſpinoſorum ita ſupra, infrà, antè & retrò munierat, ut uix foramen, quo ipſi erat ingrediendum ad fœtus, conſpiceretur, tantum abeſt, vt alia animalia vel pullos vel ipſam incubantem infeſtare poſſint. Pulli hoc in nido erant quinque, quot ſcilicet plerunq; edere ſolet hoc auium genus, alis partim albis, partim nigris, haud tamen vndique plumis refertis, cauda nigra, breui, ſecus ac in adultis, quibus longiſsimam eſſe ſuprà diximus, vnguibus valdè acutis. Ore hiante clamitabant, comedebant ſchiſton ſeu caſeum ſecundum, quem vulgò recoctam nuncupamus, & offulam ex pane & vino, vulgus ſuppam appellat.

Viſcus ex putri materia naſcit, non ex ſemine Turdi, vt multis placet.

De peruicacia cuiusdam Aquilæ, quam Clarissimus Iacobus Antonius Cortusus Melanętum esse putat.

IACOBVS Antonius Cortusus patritius Patauinus, ac horti Patauini præfectus per litteras (quas mihi illustris ac doctissimus D. Io: Vincentius Pinellus scientiarum omnium non cultor tantùm, sed non mediocriter earundem etiã peritus transmisit) retulit Aquilam sese habuisse, quæ etsi nondum esset adulta, nec ad debitam magnitudinem peruenisset, valdè tamen peruicax esset, & suipsius admiratrix. Eam illecebris sese cicurasse, volatilia offerendo, & aliorum animalium carnes: accidisse verò, vt cùm quadam die ferulæ baculo tres circiter digitos crasso caput eius verberasset, adeò indignabundè id ferret, vt cùm ad solitam sedem, eam adigeret, nõ solùm ea non ire recusaret, sed neque ab illo tempore per multos dies etiam cibum præbenti morem gereret, quin imo victum, vel à quouis alio oblatum non attingeret, atque quotiescunque ad illam ipse accederet, tunc velut ira percita pennis, præsertim ijs, quæ circum collum sunt, erectis rigeret minitabunda, alas quateret, pedibus terram iceret, rostroq; instar Gallinæ glociret, adeo vt fragor ille, strepitusue metum spectantibus omnibus inferret. Vbi itaque pacata quodammodo appareret, sese aiebat illi aliquantulum astitisse, vt quædam diligentiùs in illa rimaretur, illam verò ceu vindictæ occasione accepta incredibili ira rabieq; accensam eum inuasisse, vestisq; oras vnguibus arreptas arctissimè constrinxisse, quò faciliùs veste obruto lædere posset: quare accepto pugione, quo accinctus erat, bis caput lethali illato vulnere pertudisse, neque tamen eam a veste abstinuisse, neque vllam in tota illa lucta vocem edidisse; tandem verò eum dereliquisse, cùm se satis ei læsisse auis crederet: contra sese ab ea discedere noluisse, priusquam ex ictuum frequentia sanguinem ex oculis eius stillare cerneret, & cùm ita vulnerata nõ acquiesceret, sed adhuc etiam illatam iniuriam vlcisci tentaret, tunc demum eam astantibus huic spectaculo nepotibus suis, qui terni erant, scipionibus occidendam tradidisse: felle tantummodo, quod cerebri morbis remedio esse nõ ignoraret, sibi reseruato. Credebat vir ille celeberrimus, & huius sæculi botanicorum facilè coryphæus hanc esse Aquilam fuluam, quam præterea strenuam appellat Aristoteles, politam & liberalem, eumq; hæc ei epitheta attribuere, quia alijs auibus eam iccirco sectantibus tanquam mensæ assectis prædam suam communem exponat; atque ita non mirum esse, si Cæcus Asculanus eiuscemodi volucrem summoperè celebrauerit. Hæc itaq; Cortusus, quæ, si placet, capiti nostro de Melanæto addere poteris.

De capite, tibia ac pede Auis rapacis, quæ Aquila palustris esse creditur.

POSTQVAM de Aquila quædam cum Cortuso dimicante dixerimus, non ab re fuerit de alia quadam aue rapace agere, quam D. Io: Baptista Fulcherus pharmacopola illustris, Lucensis, Aquilam palustrem vocabat, eius capite, tibia ac pede mihi dono transmissis: quod nomen, cùm integram auem videre nequiuerim, quia rustici Lucenses eam comederunt, non immutabo, etsi Aristoteli nulla Aquila ita uocetur. Quod si verò tota esset nigra, ut caput & pes mihi missi, non ineptè a colore Melanætos dici posset, hoc est, Aquila nigra, licet Aquila sic dicta philosopho omniũ sit minima, cum contrà rostrũ hoc rostro Chrysaeti longè maius existat; quare vel Vulturis esse suspicor, vel saltem Aquilæ Vulturinæ; quam opinionem etiam astruit tibiarum villositas, quę Aquilis nudæ esse solent, uel ex promiscuo Aquilarum & Vulturum coitu genitam. Hæc autem auis, quæcunque tandem ea sit, à nemine, nisi ego fallor, descripta est. Rostrum, quod inter Aquilarum rostra in musæo meo appensum reseruo, longè maximum est, vtpote dodrantem & duos digitos longum: substantia eius in anteriori parte erat ossea, coloris ualde nigri & micantis instar holoserici nigri, nisi quod inferius prope nares ad subcastaneum uergeret; ubi linea quædam transuersalis partem nigram ab alba diuidebat. Albam partem uoco membranam, quæ rostrum, qua à capite exoritur, ad medietatem ferè usque cooperit.

perit. Pars inferior erat concaua & in extremitate nigra. Caput plumæ nigræ quadrupedum quorundã pilis non prorſus abſimiles cooperiebant. Oculos habebat maiuſculos, ſicuti etiamnum foramina in cranio oſtendunt. Tibiæ duos palmos longæ, plumis ad medietatem uſque refertæ mollibus, ut in capite, at longioribus: reliqua pars interior, quemadmodum & totus pes colore erat ſubcinereo, & ueluti ſquammis, non plumis ueſtita. Pes totus ſecundum digitorum diſtantiam dimenſus erat magnitudine dodrantis; ungues craſſi, adunci, acuti, nigri & ſplendentes: pars interior foſſilis albeſcebat. Digiti omnes adinſtar tracheæ arteriæ annuloſi erant, erucas quodammodo æmulantes, & ſimilia inſecta annuloſa. Digiti omnes, item & membrana ea uel potius membranæ rudimentum, quam inter medium eorum & minimum obtinebat ſcabritie ſua atque aſpectu limam imitabantur. Eam uerò ſcabritiem ſiue ſerram ei à natura datam eſſe credere eſt, ut faciliùs prædam prehendere poſſet.

De Accipitris inſigni, quod addi poteſt pag. 323.

Cap. 17 par. 1 Introduct. ad Symbol. fidei.

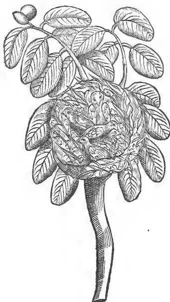
R. D. Petrus Antonius Tolentinus Cremonenſis, uir eruditiſſimus, & cui ego ob innatam ei liberalitatem plurimum debeo, mihi aliquando ſcripſit Illuſt. D. Io: Paulum Magium pariter Cremonenſem, Illuſt. D. Lodouici Magij Senatoris Mediolanẽſis affinem, item Mag. D. Antonium Belloſellum I. C. eximium pro inſignibus ſuis uſurpare Accipitrem, diuerſimodè tamen, at eiuſmodi inſigne Belloſello potius competere, quoniam Belloſellus latinè pulchram auem ſonet, qualis profectò eſt Accipiter. A cuius nobilitate Aloyſius Granata natum fuiſſe prouerbium apud Hiſpanos teſtatur Hidalgo, quæ vox ſignificat nobilem eſſe, vt Accipiter.

De Nido Laniorum minorum, cuius mentio fit, pag. 391. vbi & hæc addito.

Nidus figura ſcutellę.

EIVSMODI uolucres in uarijs arboribus, ſicuti in nucibus, moris, quercubus, ſimilibusq́ alijs nullibi non nidulãtur; eliguntq́ ſibi ſurculos trifurcatos, quò commodiùs nidos texere queant. Eos autem conſtruũt ex diuerſis herbis gnaphaloidibus, hoc eſt, lanoſis ac mollibus. Nidi, quẽ modo ego deſcribo, & depingo, fundus exterior ramulis & ſurculis conſtabat omnino flexilibus, mirum quàm affabrè & ingenioſè ſimul abſque luto aut terra coniunctis. Figura erat rotunda hemiſphærica adinſtar ſcutellæ; nec temerè quidem, cum ferè omnes aues hemiſphæricos, & circulares nidos conſtruant; ſiquidem ea figura firmior eſt, & occurſantium iniuriæ minus patens, inſuper & capacior eſt. Erat autem nidus iſte ſatis concauus, eaq́ magnitudine, ut commodè fœtus contineret. Solet autem hoc auium genus ſex, ſeptemue parere. Intus ramuli erant tenues & molles, quo molliter fœtus cubent. Latera ſuperiora concauitatem ambientia ualdè craſſa, multisq́ texturis & ſurculis complicata. Inueni in eodem nido brionis ſiue muſci aliquas ſpecies, quæ & ipſæ ſua natura molles ſunt. Circumferentia erat duorum dodrantum, diameter medij. Nidulantur hæ aues uêre, & ſub æſtatis initium pullos excludunt.

Nidi Iconem habes ſequenti pagina.

Interim, si quid inconsideratè dictum, scriptumuè sit contra Sanctorum Patrum, atque Synodi Tridentinæ decreta, infectum, indictumuè esto:

FINIS.

ENVMERATIO AVIVM, QVARVM HISTORIA TRACTATVR in his duodecim Ornithologiæ Libris, EO ORDINE, QVO DESCRIBVNTVR.

Numerus adiectus paginam indicat.

Liber primus, in quo rubricæ notantur, secundum ordinem Methodicum, qui pariter in tractatione cuiusq; auis seruatur; licet in undecim reliquis libris, ne nimium prolixi uideremur, non rubricas adnotauerimus; sed tantùm capita.

Libri secundi, in quo Capita sunt.

Capita Libri Tertij.

Liber Quartus est.

Capita

Capita Libri Quinti.

Lib. Sextus est.

Capita Lib. Septimi.

Capita Lib. Octaui.

Capita Lib. Noni.

Capita Lib. Decimi.

Capita Lib. Vndecimi.

Capita Lib. Duodecimi.

De

INDEX

INDEX SVPERIORVM DVODECIM ORNITHOLOGIAE LIBRORVM LOCVPLETISSIMVS,

Latinus, Græcus, Hebraicus, Arabicus, Perficus, Aegyptiacus, Indianus, Italicus, Gallicus, Hispanicus, Germanicus, Belgicus, Anglicus, Polonicus, Moscouiticus, Illyricus, Turcicus.

Numerus prior Paginam, posterior Lineam indicat.

A

Acheloe

I N D E X.

I N D E X.

Appello

I N D E X.

INDEX.

I N D E X.

Asturum

I N D E X.

Bacca-

INDEX.

B

Dif-

INDEX.

Catacu-

INDEX.

auspicia

Cras

I N D E X.

D

I N D E X.

E

F

I N D E X.

H

Harpax.

I N D E X.

aum

I

K

L

Libli-

INDEX.

M

N

O

P

ornatus

I N D E X.

planga

I N D E X.

Q

R

S

in eius

T

V

Vciatum

X

Z

I N D E X.

Græca.

INDEX.

Hebraica.

Arabica.

Glaru*

I N D E X.

Persica.

Aegyptiaca.

Indica.

Italica.

B

C

D

INDEX.

Beccaße

INDEX.

B

C

D

E

F

G

H

I

K

L

M

N

O

P

Pie

Elster

I N D E X.

Schleyereul

T

V

Z

Flandrica.

Anglica.

Polonica.

Moscouitica.

Illyrica.

Turcica.

Hæc omnia, & singula à me dicta, & scripta, dicendasq́; , & scribenda Correctioni Sanctæ Romanæ Ecclesiæ libenter submitto.

Errata

Errata sic corrigito.

PAg. 5. versu 10. cedant l. cedunt. 5 20. fasti duum l. fastidium. 6. 17 participabant l. participabant. 18 39 quem l. quam. 19 58 nono l. nono. 28 15. difficulter l. difficulter. 92. 19 procedere l. praecedere. 154. 30 in marg. Anton. l. Antonin. 561. 33. in nubibus l. e nubibus. 156. 37 38. bellis Scipiades l. belli Scipiadas. 170. 48 in marg. corea l. coriacea. 183. 46. propria l. propria. 197 20 pelecanem l. pelecanum. 209 46. berytona l. barytona. 216 41. in marg. Reud l. Rud. 242. 43. singlis l. singulis. 263 19. intercalares l. intercalares. 265. 53. in marg. mihi qui l. milui qui. 269 51. Melampede l. melampode. 281 22. Astrotelem l. Aristotelem. 282. 30. Turcelet l. Tercelet. 299. 40. Accipitribus l. Accipitribus. 301 3. Accipitrarius l. Accipetrarius. 306. 12 nummia l. mumia. 309. 17. eluolatura l. euolatura. 353. 19 abnoxie l. obnoxie. 350. 39 visus l. Nisus. 356 31. Ischlades l. Ischades. 373 47. cosq. l. cosq. 398. 41. borphori l. bosphori. 47 in marg. redant l. redeāt. 412. 51 cermitur l. cernitur. 412. 58. differet l. differet. 413. 40. in marg. caculo l. cucul. 439. 35. gelericulum l. glericulum. 462. 38 auda l. cauda. 467. 26 generel l. genere. 497 0 ad quos l. ad quod. 506. 45 hyppostinon l. hippostinon 5[illegible] 29. in marg. glariu vel l. glareum. 544. 9 in marg. ornitholog. nostra l. ornitholog. a nostra. 548. 18 histiones l. histriones. 561 24 assimilem l. dissimili. 581. 24 in marg. Hysliporus l. Nysliporus. 587. 27 empericus l. empiricus. 584 28 in marg. anacis l. audacis. 603. 57. Kretzer l. Krentzer. 637. 49 Thamatopodem l. Hematopodem. 734. 38. 39 onocratulum l. onocrotalum. 737. 22. Pallidis l. Palladis. 739. 25. excedit l. excedit. 743. 20 Ichades l. Ischades. 747 38 zezes l. Tzetzes. 748. 4. crocolidorum l. crocodilorum. 759. 57. vtitur l. vtuntur. 766. 23 frumam l. strumam. 766. 26. Grucculus l. Graculus. 794. Agoratensis l. Argentoratensis 807. 40. in marg. Ionicus l. Tonicus 826 21. Phlaetonteis l. Phaethonteis 836. 41 perferat l. perforat 836. 48 restellatore l. stellatore 837. 46 sibulare l. sibilare 867. 15 in marg. dracis l. loquacis 875. 27. merosq. l. Meropsq. 877. 25 in marg. Tragon l. Trogon.

PAg. 3. vers. 48. πλικοτᾶ lege πλικωτὰ. 4. 8. παλαι[illegible] l. [illegible] 14. 3. ταχην l. ταχυ[illegible]. 34. ἐργ[illegible] l. ἐχ[illegible]. 15. 53 πατουμεθα l. πειθόμεθα. 23. 43. ἐξοχ[illegible] l. ἐξοχ[illegible]. 61. 4. Ζευς l. Ζευς. 128 8. ΕΛΕΥΟΣ l. ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ. 131. 12. Αθηνων l. Αθηνα[illegible]. 133. 21. CΕΟΤΡ l. CΕΟΤΗΡ. 158. 6. ΕΦΕΒΙΩΝ l. ΕΦΕΣΙΩΝ. 197. 47. λαγοθηρας l. λαγωθηρας. 210. 22. [illegible] l. [illegible] 216 24. ὑπαετος l. ὑπαετος. 26. γυπαετος l. γυπαετοι. 230 9. ἀθροτας l. ἀγροτας. 47. [illegible] l. [illegible]. 238. 10 τῶ μονῶ l. τὸ μονῶ. 14. τὴν γῦπα l. τὸν γῦπα. 15. γυψ l. ὁ γύψ. 27 [illegible] l. [illegible]. 28. γαμψωνυχες l. γαμψωνυχοι. 53. [illegible] l. [illegible]. 242. 39. γαμψὰ αἰγυπιοὶ. Hæc potius nubium, quam vulturum nomina sunt. 266. 13. ἄπερ γῦπες l. ἀπὸ γῦπος. 24. ἀλλοτριοφαγους l. ἀλλοτριοφαγους. 288. 4. [illegible] l. [illegible]. 12. [illegible] l. [illegible]. 13. ὤκιστος l. ὤκιστος. 323. 52. μεταμψυχωσιν l. μετεμψυχωσιν. 330. 57. [illegible] l. [illegible]. 331. 12. [illegible] l. [illegible]. 352. 30. γελανκας l. κεκλαγγὼς. 393 29. ἰκτος l. ἰκτις. 396. 43. παιδοφθαλμος l. παιδοφθαλμον. 402 6. [illegible] l. [illegible]. 409 37. κοκκυξ l. κοκκυξ. 417. 11. δυσφωνος l. δυσφωνος. 32. ου l. ο. 33. θρασιω l. θρασυν. 34. φαινοιτο l. φαινετι. 424 15. κοκκυζει l. κοκκυζει. 498. 55. Βυα l. Βυας. 503. 17. Βαιον l. Βαιον. 22. [illegible] l. λιχην. 504. 17. Βασνο l. Βυσσιν. 18. Βυα l. Βυας. 23. σκλωπα l. σκωπα. 41. [illegible] l. [illegible]. 43. μεγας l. μεγας. 506 26. [illegible] l. [illegible]. 522. 9. σκωπος l. σκῶπας. 528. 27 [illegible] l. ωτὸς. 31. βωμολοχος l. βωμολοχος. 39. βωμολοχοι l. βωμολοχοι. 529. 8. ωτοι l. ωτὸς. 530. 48 [illegible] 49. σκωπτοντας l. σκωπτοντες. 533. 9. ἀποσκωπτες l. ἀποσκωπτοντες. 16. ἐυγλωσσια—[illegible] l. [illegible]. 542. 48. μελιττα l. μελιττα. 49. [illegible] l. [illegible]. 547. 11 [illegible] l. [illegible]. 552. 9. γλαυκος l. γλαυκος. 20. γοργωπος l. γοργῶπις. —τοῦ γοργου l. τῆς γοργοῦ. 27. [illegible] l. [illegible]. 29. κεκυμασμενον l. κεκυματισμενον. 554. 29. [illegible] l. [illegible]. 557 47. [illegible] l. [illegible]. 48. [illegible] l. [illegible]. 559. 32 ὑπταται l. ἵπταται. 561. 51 [illegible] l. [illegible] 577 30. τετειγασιν l. τετριγασιν. 578. 42. προσοδ[illegible] l. [illegible]. 581. 10. [illegible] l. [illegible]. 588. 33. & 34 [illegible]. 596 53. [illegible] l. [illegible]. 602. 4. [illegible] l. [illegible]. 17. & 21. γυψ l. γυψ. 611. 18. αρπαξω l. αρπαζω. 624 21. σικει l. σικει. 24. [illegible] l. [illegible]. 625. 14. [illegible] l. [illegible]. 627 40. [illegible] l. [illegible]. 47. ακιτα l. ακιτα. 650. 8. [illegible] l. [illegible]. 686. 53. τοῦ κερας l. ἀπὸ τοῦ κέρας. 688. 19. κέρατ l. κάρα. 22. κραζειν l. κραζειν. 705. 26. [illegible] l. [illegible]. 51. δυσυχως l. δυστυχως. 706. 38. διατον πολυχρονιον l. διὰ τὸ πολυχρονιον. 707. 42. καραξην l. κοραξιν. 50. [illegible] l. [illegible]. 718. 27 κεκεπακε l. κεκραγε. 727 50. πισον l. πισον. 57. γεου l. γεου—[illegible] l. [illegible] 728. 1. [illegible] l. [illegible]—αυτικα l. αυτικα. 734 45. σημαινει l. σημαινει—[illegible] l. [illegible]. 46. κεραις l. κεραξι. 50. [illegible] l. [illegible]. 51. [illegible] l. [illegible]—[illegible] l. [illegible]. 735. 4. κεραις l. κεραις. 736 54. εκλαγξα l. ἐκλαγξα. 737 29 λακερυσα l. λακερυζα. 30. λελακερυζα l. λελακερυζα. 740 39 [illegible] l. [illegible]. 40. πολυγηρα l. πολυγηρα. 49. [illegible] l. [illegible]—λακερυσα l. λακερυζα. 742. 14. [illegible] l. [illegible]. 21. [illegible] l. [illegible]. 743. 18 [illegible] l. [illegible]. 25 [illegible] l. [illegible]. 745. 46. & 47. [illegible] l. [illegible]. 754 17 [illegible] l. [illegible]. 758. 24. [illegible] l. ἐστιν. 28. κολαιος l. κολοιος. 759. 28. φοινικοπυγχος l. φοινικορυγχος—βωμολογος l. βωμολοχος. 33. [illegible] l. βωμολοχος. 760. 14. στεφανιον l. στεφανιον. 53. [illegible] l. [illegible]. 54. σμικροῖσι l. σμικροῖσι. 761. 52. [illegible] l. [illegible]. 762. 20. εχεις l. ἐχεις. 21. κρατησεις l. κρατησεις. 22. λακωνας l. λακωνας. 51. [illegible] l. [illegible]. 54. [illegible] l. [illegible]. 55. [illegible] l. [illegible]. 763 4. ἀρχας l. ἀρχους. 30. [illegible] l. [illegible]—[illegible] l. [illegible]. 32. [illegible] l. χαι—[illegible] l. [illegible]. 47. [illegible] l. [illegible]. 765 48. [illegible] l. [illegible]. 49. ταπεινα l. ταπεινα. 766. 30. [illegible] l. [illegible]. 31. φερειν [illegible] l. φερειν [illegible]. 58. ἀνθρωποι l. ἀνθρωποι—πτερυγας l. πτερυγας 767. 25. φοινικορυγχος l. φοινικορυγχος. 27. βωμολογῳ l. βωμολοχῳ—[illegible] l. [illegible]. 772. 9. βωμολογω l. βωμολοχῳ—βωμολογος l. βωμολοχος. 17. βωμολογῳ l. βωμολοχῳ. 775 9. [illegible]. 31. [illegible] l. [illegible]. 776. 15. [illegible] l. [illegible]. 782. 23. [illegible] l. [illegible]. 27 [illegible] l. [illegible]. 41. [illegible] l. [illegible] 816. 32. ἀξοχω l. ἐξοχω. 818. 37. [illegible] l. [illegible]. 836. [illegible] l. [illegible]. 840. 11. καταπερ l. καθαπερ. 12. [illegible] l. [illegible]. 848. 1 ΚΟΛΙΩ l. ΚΟΛΟΙΩ. 25 [illegible] l. [illegible] 855 8 [illegible] l. [illegible]. 864. 6. [illegible] ἀγαθων [illegible] l. [illegible] ἀγαθων [illegible]. 16. [illegible] l. [illegible]. 18. γενομενη l. γενομενην. 19. [illegible] l. [illegible]. 20 [illegible] l. [illegible]. 23. [illegible] l. [illegible]. 28. [illegible] l. [illegible]. 867. 38. [illegible] l. [illegible]. 868. 1. [illegible] l. [illegible]. 4. [illegible] l. [illegible].

F I N I S.

REGISTRVM.

❡ ✣ A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vv Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sss Tttt Vvv Xxx Yyy Zzz.

Aaaa Bbbb Cccc Dddd Eeee Ffff Gggg Hhhh Iiii.

Omnes sunt Terniones, præter ✣ quæ est Duernio, & Iiii quæ est Quaternio.

BONONIÆ.

Apud Io: Baptistam Bellagambam. 1599.

IMPENSIS MAGNIFICI DOMINI
Francisci de Franciscis Senensis.

CVM CONSENSV SVPERIORVM.

